UAN
DAD AUTÓNOMA DE NUEV
CIÓN GENERAL DE BIBLIOTEC

BX1935
.F3
1676
v.6-7
c.1

1080045638

260

UANL
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

PROSPERI
FAGNANI
COMMENTARIA
IN QUARTUM LIBRUM
DECRETALIUM

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud IOANNEM WILHELMVM FRIESSEM, Iuniorem.
ANNO M. DC. LXXVI.

Cum Privilegio Sacræ Cæſareæ Majeſtatis ad Decennium.

46305

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
ALERE FLAMMAM VERITATIS
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

RUBRICÆ, ET CAPITULA HUJUS QUARTI LIBRI DECRETALIVM.

de *Clandeſtina deſponſatione*. pag. 26

CVm inhibitio. 34
Quod nobis. 27
Si quis. 26

de *Cognatione ſpirituali*. 59

EX litteris. 69
Si vir. 64
Super eo. 65
Vtrum autem. 59

de *Conditionibus appoſitis in deſponſatione, vel in aliis contractibus*. 36

QVicumque. 36
Si conditiones. 38
Super eo. 37

de *Conjugio ſervorum*. 57

AD noſtram. 57

de *Conſanguinitate, & affinitate*. 71

NOn debet. 74
Quia circa. 72
Quod dilectio. 71
Quod ſuper. 71
Vir qui. 76

de *Deſponſatione impuberum*. 15

DE illis. 20
Tua. 15
Vbi non eſt. 18

de *Divortiis*. 106

EX literis 106

de *Matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ*. 80

Literæ quas. 80

Qui Clerici, vel voventes. 42

COnſuluit. 42
Inſinuante 48

Qui filii ſint legitimi. 83

LAtor. 83
Per tuas. 105

de *Secundis nuptiis*. 109

VIr qui. 109

de

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

de *Sponſa duorum.* 35

Licet. 35

de *Sponſalibus, & matrimonio.* 1

Ad audientiam. 2
Conſultationi. 11

De Francia.
Ex litteris, il ſecondo. 6
Is qui fidem. 12
Iuvenis. 1
Non eſt vobis. 1ſt,13,6
Si inter virum. 14
Sponſam. 6
Tuæ fraternitati. 6

PRO-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS
UANL FONDO

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA IN QUARTUM LIBRUM DECRETALIUM.

DE SPONSALIBVS, & Matrimoniis.

Cap. De Francia.

1 DE FRANCIA. Matrimonium conſenſu contrahitur, licèt ſolemnitates, vel conſuetudines patriæ non ſerventur. Hoc dicit Joann. Andr. Butr. Cardinal. Anchar. Abb. Præpoſ. & Alex. de Nævo, & duo facit: Primò ponit caſum: ſecundò diffinit, ibi, *Diffinivit Ioan. Andr.*

Pro intelligentia hujus textus vide quod ſcripſi in cap. *Vtrum, num.* 15. *de cognat. ſpirit.*

DE SPONSALIBVS.

Cap. Iuvenis.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia à pubere contracta cum puella minore ſeptennio an pariant publicæ honeſtatis juſtitiam,*
2 *Pars tutior in dubio eſt tenenda in ſpectantibus ad ſalutem animæ.*

1 JUVENIS. Si major ſeptennio duxit in uxorem minorem ſeptennio, & eam traduxit ad domum, oritur ex tali contractu publicæ honeſtatis juſtitia. Hoc dicit inhærendo litteræ, ſecundùm Anton. de Butr. Card. & Abb. ſed juxta intellectum Innocentii, Joann. Andr. & aliorum communiter hoc intendit. Si major ſeptennio, in qua malitia ſupplet, ſponſalia contrahat, oritur ex his juſtitia publicæ honeſtatis, maximè ſi commiſceri tentaverunt. Primò decisè narrat caſum dubium, quem ſecundò duplici ratione diffinit, ibi, *quia igitur.*

2 In textu ibi, *quod certius exiſtimamus*: tenere debemus. Nota in ſpectantibus ad ſalutem animæ tutiorem partem in dubio eſſe tenendam: concordant jura hic allegata in gloſ. 1.

Verùm inſignem hanc regulam ſacrorum Canonum plures ex recentioribus Theologis multifariam conantur evertere. Alii enim dicunt hujusmodi regulam non eſſe de præcepto, ſed de conſilio tantùm, quibus contradicit hæc littera, ponderando verbum *debemus*: quod ex proprietate neceſſitatem importat, l. *Sæpè, ff. de off. Proconſ. gloſſ.* 2. in cap. *Propoſuit, ſuprà de appellat.* Alii opponunt huic regulæ contrariam regulam, quòd in dubio melior ſit conditio poſſidentis, juxta textum in l. *Res alienas, C. de rei vendicat. cum ſimilibus,* ut per Dec. in l. *In pari ff. de reg. jur.* Quam regulam opinantur vendicare ſibi locum non ſolùm in materia juſtitiæ, & in judicio contentioſo, ſed etiam in materia aliarum virtutum, & in foro conſcientiæ; ità ut propterea cùm quilibet ſit in poſſeſſione ſuæ libertatis, in dubio minimè ſequi debeat partem tutiorem, quæ favet præcepto, ſed liberè poſſit amplecti laxiorem, quæ favet libertati. Contra quos pariter ſtat littera hujus textus; nam iſte juvenis antequam ſponſalia contraxiſſet cum prædicta puella, absque dubio erat in poſſeſſione contrahendi matrimonium cum illius conſobrina, & cum ea de facto jam contraxerat, & erat in poſſeſſione conjugii: & tamen quia poſteà ſupervenit dubium impedimenti publicæ honeſtatis juſtitiæ propter ſponſalia ab ipſo contracta cum dicta puella nondum ſeptenni, in hoc dubio Pontifex nulla habita ratione hujusmodi poſſeſſionis, judicat eum ligatum impedimento juſtitiæ, & præcipit ut ſeparetur à dicta conſobrina, præcipuè ob rationem illam in littera expreſſam, quia in his, quæ dubia ſunt, quod certius exiſtimamus, tenere debemus. Alii exiſtimant eamdem regulam de tutiori parte in dubio eligenda procedere in materia irregularitatis dumtaxat, juxta textum in cap. *Ad audientiam,* in cap. *Significaſti, il ſecondo,* & in cap. *penult. infrà de homicid.* non autem in aliis materiis. Sed & hos redarguit littera hujus Decretalis,

quæ

quæ loquitur in impedimento publicæ honeſtatis juſtitiæ. Alii demum contendunt eam regulam non habere locum in dubio juris, ſed tantùm in dubio facti, vel perſonæ. Verùm his quoque videtur repugnare hoc Capitulum, quod non loquitur in dubio facti; certum enim erat ſponſalia fuiſſe contracta à prædicto juvene cum puella ſeptennio proxima, in qua malitia ætatem ſupplebat, ſecundùm intellectum Innocentii, & communem: & ſimiliter certum erat eumdem juvenem tentaſſe quod complere non potuit, ut dicitur in littera, & ſic ſuper facto nulla fuit dubitatio. Pariter hic nullum fuit dubium perſonæ; quia textus non dicit hunc juvenem habuiſſe conſcientiam dubiam de ſuborto impedimento: ſed deducit deciſionem ex principio illo univerſali, quòd in dubio pars ſecurior ſit tenenda; & ſic loquitur in dubio juris præciſo, & abſoluto, quia ex ſponſalibus contractis cum proximo ſeptennio, in qua ſupplet malitia, fuit dubium juris abſolutum, an orta eſſet publicæ honeſtatis juſtitia. Quare ſupraſcriptas opiniones omnes ſingillatim confutavimus in repetitione cap. *Ne innitaris, ſuprà de Conſtitut. à n. 172. ad num. 225*, ubi plenè videas.

DE SPONSALIBVS, & Matrimoniis.

Cap. *Ad audientiam.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia contracta cum conſanguinea pariunt publicæ honeſtatis juſtitiam, & n. 6.*

2 *Sponſalia ſub conditione à parentibus contracta non ſunt conditionalia, ſi purè à filiis contracta fuerint.*

3 *Sponſalia conditionalia non pariunt publicam honeſtatem ante eventum conditionis.*

4 *Matrimonium ne contrahatur in caſibus ab Eccleſia prohibitis, quilibet de populo poteſt ſe opponere.*

5 *Et idem poteſt eſſe denunciator, & teſtis.*

6 *Sponſalia nulla ex alia cauſa, quàm ex defectu conſenſus, de jure communi inducunt publicam honeſtatem, quæ impedit, & dirimit matrimonium cum conſanguineis ſponſi uſque ad quartum gradum, & n. 10.*

Secus ex Concilio Tridentino num 8.

7 *In impedimento publicæ honeſtatis inducendo Eccleſia magis reſpexit ad factum, quàm ad jus, & n. 21.*

8 *Impedimentum publicæ honeſtatis ex ſponſalibus nullis omnino ſublatum eſt à Concilio Tridentino, & ex validis reſtrictum eſt ad primum gradum.*

9 *Sponſalia nulla ex defectu conſenſus juſtitiam non inducunt.*

Sive ſint de futuro, ſive de præſenti, n. 18.

11 *Impedimentum publicæ honeſtatis an oriatur ex matrimonio contracto contra formam Concilij Tridentini, & non conſummato, & num. ſeqq. uſq; ad n. 22.*

Et quatenus oriatur, an fuerit reſtrictum ad primum gradum per Concilium tridentinum, n. 22. & n. ſeqq. uſq; in fin.

12 *Impedimentum publicæ honeſtatis, quod oritur ex matrimonio rato, & non conſummato, non eſt ſublatum à Concilio Trident. & n. 22.*

13 *Sponſalia propriè dicuntur ante matrimonium contractum: poſteà verò nonniſi impropriè.*

14 *Sponſa de futuro non comprehenditur in ſtatutis odioſis loquentibus de uxore.*

15 *Sponſalia de præſenti inducunt majorem honeſtatem, quàm ſponſalia de futuro, & n. 22.*

16 *Dictio*, omninò, *quid importet, & n. ſeq.*

17 *Obligatio naturalis non oritur ex contractu omnino nullo, & n. 24.*

19 *Gradibus conſanguinitatis, & affinitatis ſublatis, cenſentur etiam ſublati gradus honeſtatis.*

25 *Ius civile non poteſt tollere naturalem conſenſum, ſed tantùm illius effectus.*

26 *Matrimonium etiam nullum parit infamiam, ac bigamiæ impedimentum.*

27 *Matrimonium de facto contractum à Monacho, producit impedimentum publicæ honeſtatis.*

28 *Impedimentum publicæ honeſtatis an obſtet in foro conſcientiæ ſi matrimonium ſit omnino occultum.*

29 *Sponſalia mutuo conſenſu diſſoluta inducunt publicæ honeſtatis impedimentum.*

1 AD AUDIENTIAM. Ex ſponſalibus contractis cum conſanguinea oritur publicæ honeſtatis juſtitia. Hoc dicit ſecundùm omnes. Primò narrat factum. Secundò decidit, ibi, *Sed quoniam.*

2 Nota primò ibi, *Quod ſi ille eam habere caſu aliquo interveniente non poſſet.* Conditionem à parentibus adjectam in ſponſalibus filiorum non efficere ſponſalia conditionalia, ſi modò à filiis purè fuerint contracta; & ita contigit in caſu hujus textus, quia ſponſalia hîc fuerunt purè contracta à filio, non autem ſub illa conditione, ſub qua juravit priùs pater; & ideò inducunt publicæ honeſtatis juſtitiam, ſecundùm Abb. *hic n. 4.* alio-
3 quin ſi conditio in contractu ipſo interceſſiſſet, non fuiſſet orta publica honeſtas ante eventum conditionis, ut eſt textus in cap. 1. §. *fin. infrà eodem lib. 6.*

4 Secundò nota ibi, *Quidam, &c.* quemlibet de populo poſſe ſe opponere ne matrimonium contrahatur ſubſiſtente legitimo impedimento. Ad hoc cap. *final infrà de clandeſt. deſponſ.* & c. *Præterea,*
5 *infra eod.* Quinimò innuitur hîc, ut hoc caſu idem poſſit eſſe denunciator, & teſtis: ad quod facit c. *In omni, ſuprà de teſtib.* & *hic* notant Butr. Abb. & Alex. de Nævo omnes *in 1. notab.* & Præpoſ. *n. 1. in 2. notab.*

6 Ultimò nota ex Decretali, Hoc jure inſpecto publicæ honeſtatis juſtitiam oriri etiam ex ſponſalibus nulliter contractis cum conſanguinea, ut hic eſt caſus ſecundùm Jo. Andr. cum quo concordant Butr. Card. Anchar. Abb. Præpoſ. & Alex. de Nævo omnes *in ſummario textus*: & quamvis littera narrans factum loquatur in fratre, tamen idẽ eſt in omnibus conſanguineis ſponſi uſq; ad quartum gradum incluſivè, ad præſcriptum cap. *Non debet, infra de conſanguinit. & affinit.* ſecundùm Abb. *hic n. 3.* & latius dicam infrà *n. 10.* quod locum habet non tantùm ſi ſponſalia ſint nulla ob impedimentum conſanguinitatis, ut in textu, ſed etiam nulla

ſi nulla ſint ex quolibet alio impedimento juris poſitivi, puta affinitatis in primo genere, & quarto gradu, vel citeriori, frigiditatis, religionis, & hujuſmodi: ſatis eſt enim ad inducendam publicæ honeſtatis juſtitiam, ut ſponſalia ſint aliqua de jure naturali, & ſic teneant ratione conſenſus, ut eſt expreſſum in d. cap. 1. *infra eodem, lib. 6.* quo textu approbata fuit opinio Hugonis, & Joann. in cap. *Si quis deſponſaverit, 27. q. 2.* & Innoc. *hic poſt princ. in ver. implere,* qui dicebant Monachum Sacerdotem, frigidum, & conſimiles perſonas contrahendo cum aliqua de facto, impedire omnes eorum conſanguineos cum eadem contrahere, ut notatur in d. c. 1, *in gloſ. in ver. Diſſolvendum.* Quip-
7 pe in inducendo impedimento juſtitiæ ſacri Canones magis reſpexerunt ad factum, quàm ad jus: oritur enim publica honeſtas ex communi æſtimatione, quia inhoneſtum eſt, ut quis habeat ſponſam conſanguinei ſui in uxorem: unde nihil mirum ſi præſter impedimentum etiam quod de jure non ſortitur effectum, gloſſ. *hic in ver. Habere non poteſt,* Butr. *in 3. & 4. not.* & *num.* 10. Abb. *nu. 7.* Præpoſ. *n. 1.* & Alex. de Nævo, *n. 9.* licèt Hoſt. in cap. *Non debet, n. 7. de conſanguin, & affinit.* liberè affirmaverit hoc impedimentum juſtitiæ modicum rationis habere; proindeque optaverit illud tolli per Eccleſiam, quod tamen in Concilio Lugdunen. obtineri non potuit, ut ibi refert Jo. Andr. *n. 14.*

8 Dixi *hoc jure inſpecto*; quia jure noviſſimo Concilii Trid. *in c. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* prorſus ſublatum eſt publicæ honeſtatis juſtitiæ impedimentum ex ſponſalibus nullis quacumque ratio-
9 ne: Atque ita non modò cùm nullitas oritur ex defectu conſenſus, ut in infante, & furioſo, quod jure veteri ſancitum erat, c. 1. *de deſponſat. impuber. lib. 6* & d. c. 1. *de ſponſ. eod. lib.* & ibi notat gloſſ. *in ver. Conſenſus,* Archid. Jo. Andr. Gemin. & omnes: ſed etiam cùm nullitas oritur ex quovis alio capite, & ita corrigitur hoc capitulum, & opinio Hugonis, & Joannis, & Innocentii, de qua ſuprà
10 *n. 6.* Ac præterea hoc impedimentum, ubi ſponſalia ſunt valida, ex decreto *d. c. 3.* reſtrictum eſt ad primum gradum, cùm tamen jure veteri protenderetur uſque ad quartum incluſivè, non tantùm ubi ſponſalia valida erant, ſed etiam ubi erant nulla ex alia cauſa, quàm ex defectu conſenſus, ut firmat gloſ. in d. c. 1. *in ver. Conſanguinitatis,* & *in ver. Affinitatis, infra eod. lib. 6.* & ibi etiam Archid. *n. 11.* Jo. Andr. *n. 4.* Anchar. *n. 5.* Franc. *eod. nu.* Gemin. *in §. Quare, n. 3.* Goffred. *in Summa, tit. De eo, qui cognovit conſanguineam, in fin.* Henr. Boich in cap. *Non debet, in fin de conſang. & affinit.* Abb in cap. *Juvenis, n. 4. ſupra eod.* & *hic* notant Jo. Andr. *in fin.* reprobans opinionem Franciſci Vercellini, qui dicebat ſponſalia nulla impedire ſolum in primo gradu, cùm hic de fratre dicatur, nec alibi de perſonis ſecundi gradus, vel ulterioris hoc habeatur expreſſum, ut ſponſalia nulla pariant impedimentum, inducebat decretalem, *Cum apud, infra eod.* ſed hoc ibi reprobatur, ſecundùm Jo. Andr. *ubi ſuprà,* cum quo tranſeunt *hic* Henric. Boich. *n. 3.* Butr. *n. 16.* Anchar. *n. 1.* Abb. *num. 3.* Alex. de Nævo *n. 8.* & Præpoſit. *in princ.* Stephan. de Gaet, *in repetitione,* cap. *Ad limina, 30. q. 1. §. 4. q. 233. n. 483.* quorum tamen opiniones, ut prædixi, ſublatæ ſunt à Tridentina Synodo, quia ex ſponſalibus nullis ne in primo quidem gradu oritur juſtitia, ex validis verò primum gradum non excedit.

11 Ex facto quæſitum eſt, poſito decreto Concilii Tridentini, *d. c. 3. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* & Declaratione Pii V. in extravag. *Ad Romanum,* & ſtante Declaratione Sac. Congregationis, quod matrimonium non ſervatâ formâ Concilii contractum non reſolvatur in ſponſalia de futuro: an ex matrimonio per verba de præſenti contra formam à Concilio traditam contracto oriatur impedimentum publicæ honeſtatis; & quatenus oriatur, an ſit reſtrictum ad primum gradum per decretum Concilii *d. c. 3.*

12 Ad evidentiam præmittendum eſt extravagantem Pii V. qua declaratum fuit decretum *d. c. 3.* habere locum tantummodò in ſponſalibus de futuro, editam fuiſſe ex ſententia S. Congregationis Concilii: nam propoſito dubio, An ex decreto Concilii Trid. *ſeſſ. 24. c. 3. de reform. matrim.* ſit ſublatum impedimentum publicæ honeſtatis proveniens ex matrimonio contracto per verba
13 de præſenti, non tamen conſummato: S. Congregatio cenſuit non eſſe ſublatum; quia licèt tam ex matrimonio contracto per verba de præſenti, quàm ex ipſis ſponſalibus paſſim à DD. promiſcuè deducatur impedimentum publicæ honeſtatis, Abb. in cap. *Sponſam, in princ. de ſponſal.* Covarr. *lib. 4. Decr. par. 6. cap. 2.* tamen negari non poteſt, quin id impropriè uſurpetur; etenim ſponſalia impropriè dicuntur, quando matrimonium eſt contractum per verba de præſenti: cùm propriè di-
14 cantur ante contractum matrimonium, Abb. *in rubr. n. 3.* & in cap *penult. n. 2. de ſponſal.* ubi infert ad ſtatuta odioſa, & quæ ſtrictè intelliguntur loquentia de uxore, quæ propriè dicitur contracto matrimonio per verba de præſenti, ut non comprehendant ſponſam per verba de futuro. At de-
15 cretum Concilii eſt correctorium juris communis; & ideo ejus verba propriè debent intelligi, præcipuè cùm ex ſponſalibus de præſenti oriatur major honeſtas, quàm ex ſponſalibus de futuro, Abb. in d. c. *Sponſam, in princ. de ſponſal.*

Atque hoc ſuppoſito, & quòd matrimonium contractum non ſervatâ formâ Concilii ex ſententia S. Congregationis non reſolvatur in ſponſalia de futuro.

16 Pro ſententia negativa, videlicet nullum ex prædicto matrimonio oriri publicæ honeſtatis impedimentum, faciunt primò verba Concilii *ead. ſeſſ. cap. 1. de reform. matrim.* ibi, *Eos ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit*: ſi omninò, ergo totaliter, & ad quoſcumque effectus. Jo. Andr, in c. *Si beneficia, n. 2. in verſ. Omnino, de Præben. lib. 6.* Felin. in cap. *Ex parte, Il prim. q. poſt princ. de offic. Deleg.* ergo etiam quoad productionem dicti impedimenti: nam ſi inde oriretur tale impedimentum, utique non eſſent omninò inhabiles; & ob id meritò S. Congregatio præinſertam edidit declarationem.

17 Confirmatur; nam prædicta verba *Omnino inhabiles reddit ad ſic contrahendum*, adeò partes inhabiles redduntur, ut ex earum contractu nedum civilis, ſed nec naturalis obligatio oriatur, Felin. in cap. *Rodulphus, n. 26. in fin. de reſcript.* hic autem effectus non poteſt tolli, niſi etiam tollatur ſimul naturalis cõſenſus: ſi enim naturalis duraret conſenſus, utique ſubeſſet naturalis obligatio ex eodem procedens, quia poſitâ causâ naturali ſequi-

tur etiam effectus naturalis, quem non poteſt auferre civilis, & humana poteſtas, arg. §. 1. *diſt* 5 &
18 5. *Sed naturalia, inſtit. de jure natur.* nullitas autem matrimonii ex defectu conſenſus procedens nullum de jure cauſat tale impedimentum, & hoc nedum in ſponſalibus de futuro, c. 1. *de ſponſal. lib. 6.* cap. *Acceſſit, de deſponſ. impub.* ſed etiam in matrimonio de præſenti procedere deducitur ex dicto cap. *Acceſſit*, dum etiamſi loquatur de ſponſalibus principaliter, & de contractis cum impuberibus: tamen interſerit etiam matrimonium ipſum, & fundat reſponſum ſuper defectu conſenſus: ex qua ratione in textu expreſſa etiam deducitur ex matrimonio irrito propter defectum conſenſus tale non oriri impedimentum; & hoc in ſpecie docet Hoſtien. *in ſumm. de ſponſal. §. quis ſit effectus*, ubi quando adeſt defectus conſenſus, dicit non oriri hujuſmodi impedimentum. Nec dicamus Hoſtienſem loqui de ſponſalibus de futuro, quia imò loquitur etiam de matrimonio de præſenti, ut patet ex cap. *Dilectus, infra eodem*; quod adducit, junctâ regulâ, quæ habet dictum Doctoris intelligi ſecundum legem, quam allegat Butr. in l. *Non ſolum, §. Si liber ationis, num. 7. ff. de liber. leg.* Rom. *conſ. 211. col. fin. n. 5. verſ. Quoad ultimum*: ſi ergo ex eis non oriebatur impedimentum ante Concilium, utique nec poſtea.

Secundò, idem videtur ſuaderi poſſe; nam aut antiquitus hoc impedimentum reſpectu matrimonii per verba de præſenti contracti per ſe, & principaliter à ſacris Canonibus fuerat inductum, aut per quamdam concomitantiam ad ſpōſalia de futuro, ita ut ſicut eadem ſponſalia tale producunt impedimentum, ita etiam matrimonium de præſenti. Non primo modo, quia nullibi jure cautum legitur ex matrimonio nulliter contracto per verba de præſenti hoc induci impedimentum, cum cap. *Si quis deſponſaverit*, & cap. *Qui deſponſatam, 27. q. 2.* de matrimonio de præſenti loqui videantur, & de valido, non autem de invalido ſint intelligendi: ergo ſequitur ut tantum fuerit inductum ſecundo modo, ut etiam videtur innuere D. Thom. *in 4. diſt. 41. q. unic. art. 3. q. 3.* & *ibi Sot. art. 2. ad fin.* & Abb. in cap. *Sponſam, in princ.*
19 *de ſponſ.* Quando autem aliquid non per ſe abſolutè, ſed per proportionem ad aliud inductum reperitur, correcto uno, & aliud correctum cenſetur, arg. eorum quæ in hac materia tradit Abb. in d. cap. *Sponſam, n. 4. infra eodem*, dum vult correctis gradibus conſanguinitatis, & affinitatis per cap. *Non debet, de conſanguin. & affinit.* eſſe correctos gradus honeſtatis impedimenti: ſed impedimētum publicæ honeſtatis procedens ex ſponſalibus quomodocumque nullis ſublatum eſt per Concilium, *d. c. 3.* ergo & aliud ad illius ſimilitudinem, ac proportionem inductum, correctum remanet. Nec obſtat declaratio extravag. Pii V. quia illa intelligenda eſt de matrimonio valido per verba de præſenti contracto, non autem de invalido, quod cùm ſit nullum, ut inquit D. Thom. ubi ſup. nullum poteſt producere effectum, vel, ut dicit regula juris, nullum producit impedimentum.

Tertiò adducitur Palud relatus à Navarr. *c. 22 n. 58.* qui aſſerit ex matrimonio, ſeu ſponſalibus clandeſtinis invalidè contractis tale non oriri impedimentum, ſed matrimonium contractum non ſervata forma Concilii, *in d. c. 1* factum eſt clandeſtinum: ergo uti tale eſt nullum, & nullum producit publicæ honeſtatis impedimentum.

20 Contrariam ſententiam puto veriorem, nempe ex matrimonio ſive ex prædicta, ſive ex alia cauſa nullo, præterquam ex defectu conſenſus oriri de jure publicæ honeſtatis impedimentum dirimens uſque ad quartum gradum.

Primò, quia de hoc videntur textus in d. c. *Si quis deſponſaverit*, & c. *ſeq. 27. q. 2.* qui de matrimonio de præſenti ſatis manifeſtè loquuntur: & cùm generaliter loquantur, nec ſubſit ratio, quæ cogat diſtinguere inter matrimonium validum, & invalidum, utique generaliter intelligendi ſunt,
21 cap. *Si Romanorum, 19. diſt.* cum ſimil. Rationem verò diſtinguendi nullam ſubeſſe inde patet, quia Canones, qui hoc induxerunt impedimentum, nō jus, ſed factum ipſum conſiderarunt, ipſamque externam decentiam, ut patet ex cap. *Iuvenis, ſup. eodem*, ibi: Propter honeſtatem Eccleſiæ, quia ipſa conjux illius eſſe dicitur: ubi Pontifex attendit non quantum valeat matrimonium, ſed quid de facto dicatur. Unde quoad materiam noſtram impertinens eſt quærere, an matrimonia de jure teneant, vel non. Secus autem eſt quando deeſt conſenſus, quia tunc actus eſt etiam de jure naturæ nullus: unde non eſt mirum ſi tunc non oriatur impedimentum. Et hoc eſt quod etiam dicit gloſ. *hic in ver. Habere non poteſt*, attendi ſcilicet factum, non jus, ut fuſiùs dixi ſuprà *n. 7.*

Secundò hoc ſatis probat text. in præſenti. Primò, quia probabile eſt inter filiam N. & filium. I. contractum fuiſſe matrimonium, dum dicitur poſt ſponſalia, ſeu promiſſiones parentum filios poſtea ſponſalia contraxiſſe. Hæc namque ſecunda ſponſalia debent intelligi de ſponſalibus de præſenti, non autem de ſponſalibus de futuro, quæ anteà erant per parentes contracta; ſufficiebatque filiis ea rata habere abſque eo, quod eadem de novo contraherent actum ſuperfluum faciendo: & tamen dicitur ex illis, licèt propter propinquitatem inter eos intercedentem eſſent nulla, impedimentum honeſtatis proveniſſe. Ac præterea etiamſi filii hic contraxiſſent ſponſalia de futuro; tamen textus in ſui ratione probat ex matrimonio de præſenti nulliter contracto idem oriri impedimentum: nam Pontifex ad probandum ex his ſponſalibus, quæ nulla erant, oriri impedimentum honeſtatis, adducit ſcriptum eſſe, ſponſam fratris fratrem habere non poſſe. Sed hic Scripturæ locus, ad quem ſe refert Pontifex, loquitur de matrimonio de præſenti; nam loquitur de uxore: ergo & Pontifex declarat ex matrimonio de præſenti oriri impedimentum; alioquin non bene argueret.

Nec obſtat ſi dicatur eumdem Scripturæ locum intelligi de matrimonio valido: non autem de invalido: quia imò Pontifex eumdem ibi, ad ſuum propoſitum adducendo, declarat etiam intelligi de matrimonio invalido: alioquin non rectè inferret de ſponſalibus validis ad invalida, de quibus hic agebatur.

Tertiò idem confirmatur ex c. 1. *de ſponſal. lib. 6* inducendo illum textum hoc modo. Canones antiqui ſuprà allegati promiſcuè dicunt ex ſponſalibus, & matrimonio ſine copula oriri impedimentum, quod vocatur honeſtatis, nec diſtinguunt inter valida, vel invalida ſponſalia. Poſteà autem Bonifacius in *d. c. 1.* non per modum ſtatuentis, ſed quod juris ſit reſpondentis, declarat ex ſponſali-

bus nullis (modò adſit conſenſus) oriri dictum impedimentum. Quare ergo non idem eſt intelligendum de matrimonio de præſenti, de quo Bonifacius ibi non loquitur expreſsè. Fortè quia de hoc non dubitabatur, utpotè quia caſus erat minus dubitabilis; & ſi de matrimonio dubitatum fuiſſet, idem reſpondiſſet.

Quartò, idem videtur ſatis expreſsè ſenſiſſe gloſ. 1. in d. c. *Si quis deſponſaverit, 27. q. 2.* dum enim adducit textum in cap. *Nuper, de bigam.* & in l. *Quid ergo, §. Cùm autem, ff. de his, qui not. infam.* ubi agitur de matrimonio de præſenti, ſequitur, ut ejus concluſio etiam intelligatur de matrimonio de præſenti, ſed nulliter contracto. Hoc idem videtur tenere Hoſtien. *ubi ſuprà in dict. §. Quis ſit effectus*, cum quo etiam alii Doctores conſentire videntur.

22 Et ſtante hac concluſione, cùm ex declaratione Pii V. in d. extravag. *ad Romanum* impedimentum publicæ honeſtatis procedens ex matrimonio contracto per verba de præſenti, etiam poſt Concilium duret in omnibus caſibus, & gradibus, in quibus anteà oriebatur (Quandoquidem Concilium corrigit ſolum jus antiquum reſpectu impedimenti procedentis ex ſponſalibus de futuro) hinc ſequitur, ut & modo in caſu propoſito impedimentum duret nedum uſque ad primum, ſed & uſque ad quartum gradum. Addit dicta extravagans ſuæ declarationis rationem, quia ſumus in materia correctoria, & quia etiam minor ratio ſubeſt: nam, ut inquit D. Thom. Soto *ubi ſup.* & Abb. dicto cap. *Sponſam*, major honeſtas oritur ex matrimonio, quàm ex ſponſalibus de futuro.

24 Quibus ita ſe habentibus, non obſtant ſuperiùs adducta in contrarium: nam quoad primum, verum eſt tales eſſe omninò inhabiles ad ſic contrahendum, ita ut quidquid faciunt, ſit irritum quoad effectum, ut inde aliqua ipſis oriatur obligatio ſive civilis, ſive naturalis; ſed tamen inde non ſequitur, quin ex actu, qui ſic de jure nullus eſt jus deducat impedimentum, ut probè reſpondet Abb. *hic in fin.* At
25 cùm in argumento ſubjicitur impediri etiam conſenſum naturalem, hoc negatur: imò nec poteſt jus civile hunc naturalem conſenſum tollere: poteſt quidem jus ab eo ſuos juris effectus auferre, ſed non ipſum conſenſum, ſicut nec poteſt extorquere, ſi pars nolit; unde cùm ſtante voluntate, ſeu conſenſu naturali actus ipſe ſit aliquis ſecundùm naturam, ut notat poſt gloſ. Gemin & Franc. in d. cap. 1. *not. 3. de ſponſal. lib. 6.* & Abb. *hic num. 2.* non eſt mirum ſi ex actu omnino nullo quidem de jure poſitivo, aliquo tamen de jure naturæ, tale
26 proveniat impedimentum: Sicut ex matrimonio nullo oritur impedimentum infamiæ, & bigamiæ, d. cap. *Nuper*, & d. l. *Quid ergo*: &
27 confirmatur ex c. *Presbyteris, 27. diſt.* ubi Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Monachis matrimonia contrahere penitus interdicitur, ita ut eorum matrimonia ſint nulla, c. 1. *de voto, lib. 6.* & tamen ex matrimonio de facto per Religioſum contracto, quamvis, & ipſe ſit inhabilis ad contrahendum, hujuſmodi oritur impedimentum, gloſ. in d. cap. *Si quis deſponſaverit, 27. quæſt. 2.* & dictum eſt ſuprà, *num. 6.* & de ſponſalibus habetur in d. cap. 1. *de Sponſal. lib. 6.*

Accedit etiam doctrina Abbatis *hic num.* 2. dum dicit ex ſponſalibus omnino nullis de jure poſitivo oriri tamen hoc impedimentum. Et quod dicitur extravagantem Pii V. loqui ſolùm de matrimonio valido, negatur; imò enim generaliter, & cautè loquitur non de matrimonio de præſenti, ſed de matrimonio contracto per verba, ut aiunt de præſenti. Præterea ſufficit illa reſtrictio, dum inquit Concilium ſolum loqui in ſponſalibus de futuro, quale non eſt matrimonium nulliter contractum per verba de præſenti: unde hoc remanet ſub prima juris communis diſpoſitione, l. *Commodiſſimè ff. de liber. & poſthum.*

Ad ſecundum reſpondetur negando impedimentum, quod provenit ex matrimonio rato, fuiſſe inductum per concomitantiam ad ſponſalia; quia imò æquè principaliter inducitur; quin etiam quod oritur ex matrimonio potentius eſt, ut dictum eſt ſuprà *num.* 15. *&* 22.

28 Ad tertium, & ultimum puto Paludanum loqui de matrimonio clandeſtino, prout importat factum ſine teſtibus, quia cùm occultum ſit, non eſt cur ibi conſideretur illud honeſtatis impedimentum, quod inducitur propter actus externos, & hominum ſcandalum, & ideo Navarr. aſſerit illud non obſtare in foro conſcientiæ ſi ſit occultum, quod tamen non firmo; & ita reſolutum.

29 Rurſus ex facto quæſitum eſt, an poſt Concilium Tridentinum ex ſponſalibus à principio validis, ſed poſteà mutuo conſenſu diſſolutis oriatur impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis.

Inter modernos variatum eſt ſententiis, ut videre eſt apud Sanchez *de matrim. lib. 7. diſput. 68. n. 21.* & Caſtro Palao *par. 5. diſp. 8. par. 10.* ſed in Sac. Congregatione Concilii propoſita eſt hæc facti ſpecies.

Alphonſus Ruiza, & Iſabella Rodriquez Pacen. diœceſis ſponſalia per verba de futuro inter ſe contraxerunt; ſed cùm antequam ſe vidiſſent, aut ſimul colloquerentur, Iſabella gravi morbo correpta fuiſſet, ſe invicè à promiſſione, & juramento abſolverunt: nunc autem Alphonſus volens matrimonium contrahere cum Maria ſorore germana dictæ Iſabellæ dubitat, an ex ſponſalibus cum Iſabella cōtractis, & mutuo conſenſu diſſolutis ortum ſit publicæ honeſtatis impedimentum? Sac. Congregatio cenſ. ſponſalia hæc cùm à principio valida fuerint, induxiſſe impedimentum publicæ honeſtatis, licèt mutuo conſenſu diſſoluta; quia Concilium hoc ſolùm conſiderat, quòd à principio valida ſint; & quia à principio valida, deinde dirempta per mortem, id impedimentum inducunt, ita & diſſoluta conſenſu. Et noviſſimè, jubente Sanctiſſimo Dño Noſtro propoſitum fuit in Sac. Congregatione Concilii, An ſponſalibus validè ab initio contractis, deinde mutuo conſenſu diſſolutis, ſit ſublatum impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis. Et pluries propoſito dubio, ac maturè examinato, tandem ſub die ſexta Julii 1658. Eminentiſſimi Patres in antiqua ejuſdem Congregationis ſententia conſiſtentes cenſuerunt non eſſe ſublatum. Cujus ſenten-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS ®

tiæ unà cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejuſdem Congregationis in hac materia reſponſis, facta relatione ad Sanctiſſimum, Sanctitas Sua die 10. ejuſdem menſis prædictam Congregationis reſolutionem probavit, eamdemque juſſit in dubium deinceps non revocari.

De Sponſal. & Matrim.

Cap. Sponſam.

SUMMARIUM.

1 *Impedimentum publicæ honeſtatis oritur inter ſponſam, & conſanguineos ſponſi impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.*

2 *Et durat uſque ad quartum gradum ſi ſponſalia ſint de præſenti, licèt contracta fuerint non ſervatâ formâ Concilii Tridentini.*

3 *Si verò ſponſalia ſint de futuro, & validè contracta, primum gradum non excedunt.*

1 SPONSAM. Inter ſponſam, & conſanguineos ſponſi oritur impedimentum publicæ honeſtatis impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum. Hoc dicit Jo. Andr. cum quo cæteri concordant.

2 Hoc capitulum ſi intelligatur de ſponſalibus de præſenti, non eſt immutatum à Concilio Trident. in *c. 3. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* & durat impedimentum juſtitiæ uſque ad quartum gradum incluſivè; tum quia Concilium loquitur de ſponſalibus quorum appellatione ex proprietate vocabuli non veniunt ſponſalia de præſenti; tum quia licèt ex matrimonio non conſummato non oriatur affinitas, tamen hoc eſt fortius impedimentū, quàm illud quod oritur ex ſponſalibus de futuro, & ideo non comprehenditur in d. c. 3. ſed remanet in diſpoſitione juris communis, etiamſi matrimonium fuerit contractum non ſervatâ formâ à Concilio Trident. præſcripta, ut ex ſententia S. Congregat. Cardinalium ejuſdem Concilii interpretum plenè adnotavi in cap. *Ad audientiam, à n. 11. uſque in fin. ſupra eodem.*

3 Sed ſi Decretalis intelligatur in ſponſalibus de futuro, impedimentum publicæ honeſtatis juſtitiæ ex illis proveniens reſtrictum eſt per d. c. 3. ad primum gradum, ſi ſponſalia ſint valida; ſi verò ſint nulla, etiam ex alia cauſa, quàm ex defectu conſenſûs prorſus ſublatum eſt, ut dixi in d. cap. *Ad audientiam*, ubi plenè videas: & adde quod in propoſito ſcripſi in c. *Non debet, à n. 20. uſq. in fin.* & in cap. *final. n. 9. infra de conſang. & affinit.*

De Sponſalibus, & Matrim.

Cap. Sponſam.

SUMMARIUM.

1 *Jurans cum aliqua contrahere, ſi non ſubeſt impedimentum per cenſuram Eccleſiaſticam contrahere compellitur.*

2 *Etiam poſt Concilium Tridentinum, quod de ſponſalibus nihil ſtatuit.*

3 *Sponſalia jurata non impediunt, quominus ſponſa poſſit Religionem ingredi, & profiteri.*

4 *Sponſalia impuberum doli capacium firmantur juramento.*

1 EX LITTERIS, il ſecondo. Qui juravit cum aliqua contrahere, ſi non ſubeſt impedimentum, per cenſuram Eccleſiaſticam contrahere compellitur: hoc dicit ſecundùm omnes. Primò ponit caſum narratum. Secundò committit illius diffinitionem, ibi, *Quia igitur.*

2 Dubitatum fuit in quodam caſu Mediolanen. an ſponſus, qui per verba de futuro promiſerat mulierem uxorem ducere ſolis teſtibus adhibitis ſine Parocho, eſſet compellendus ad contrahendum matrimonium, & an obſtaret, *cap. 1. ſeſſ. 24.* Tridentini Concilii *de reform. matrim.*

Sacra Congregatio Concilii cenſuit Concilium non comprehendere hunc caſum, cùm de ſponſalibus nihil ſtatuerit, & per conſequens non ſuſtuliſſe diſpoſitionem, cap. *Ex litteris, il*
3 *ſecondo, de ſponſal.* Gregorius tamen XIII. opinionem, quòd ſponſalia jurata omninò cogantur ſponſi adimplere, juxta cap. *Ex litteris*: limitavit in quodam caſu Comenſi, ut non procedat quando mulier fieret Monialis profeſſa: ſi enim matrimonium per verba de præſenti contractum non impedit quin mulier ingrediatur monaſterium, & profiteatur, cap. *Ex publico de converſ. conjugat.* multò minus ſponſalia de futuro, & jurata, quæ minus ſunt quàm matrimonium.

4 In gloſſ. 2. ibi, *Si ſint doli capaces*, nota benè hanc gloſ. juncto textu in ver. *Impubeſcentes*: quòd ſponſalia impuberum firmantur juramento, ità ut facti puberes ſint compellendi per cenſuras eccleſiaſticas ad contrahendum per verba de præſenti, dummodò tamen tempore ſponſaliorum eſſent doli capaces, ut in c. 1. *de delict. puer.* quod nota ad deplorationem Authen. Sacramenta puberum, ubi Bart. *n. 9. C. Si adverſ. vendit.* & ita *hic* firmant gloſ. præalleg. Hoſt. *in ver. Jurate*, Jo. Andr. n. 3. Butr. *n.* 10. Anchar. *n. 3.* Abb. *n. 6.* Alex. de Nævo *num.* 15. Præpoſ. *num. 4. in fin.* & in cap. *De illis ſi primo, de deſponſat. impuber.* gloſ. *in ver. Inducio*, Jo. Andr. & Anchar. *num. 4.* Abb. *num. 6.* Alex. de Nævo *num.* 13. Præpoſ. *num.* 1. Covarr. *in 4. Decretal. par. 1. cap. 5. §. 1. num. 3.* Non obſtant textus in cap. *Parvuli*, & cap. *Pueri, 22. q. 5.* quoniam ibi idcircò puer jurare prohibetur, quia præſtabatur juramentum circa effectum, cujus puer erat capax, nempè circa effectum teſtimonii ferendi, ut hic innuitur in gloſſ. 2. & hanc ſolutionem dicit eſſe veram, & communem Præpoſ. *d. n. 4. in fine.*

De Sponſalibus, & Matrim.

Cap. Non eſt vobis.

SUMMARIUM.

1 *Excommunicatus, & denunciatus, an poſſit abſolvere pœnitentes in articulo mortis, & n. ſeqq. uſq. in finem.*

2 *Congregationis Concilii Tridentini declaratio.*

3 *Tridentinum Concilium* ſeſſ. 14. de Sacr. Pœnit. de caſuum reſervat. c. 7. *refertur, & expenditur.*

4 *Lex vel Canon debet intelligi ut conveniat Rubricæ.*

5 *Verba univerſalia reſtringuntur ad habiles.*

6 *Viaticum, & Extrema Unctio miniſtrari nequeunt à Sacerdote excommunicato, & præciſo.*

7 *Baptiſmus in neceſſitate poteſt recipi etiam ab hæretico, & excommunicato, & n. 13.*

8 *Sacerdos non approbatus poteſt abſolvere pœnitentes in articulo mortis.*

9 *Pœnitentia non eſt morientibus deneganda.*

10 *Abſolutio ſacramentalis Sacerdotis eſt actus judicialis.*

11 *Excommunicatus nec judicare poteſt, nec quemquam ſolvere, vel ligare.*

11 *Excommunicatio eſt juriſdictionis privatio.*

NON EST VOBIS. Summatur, & dividitur, ut per Jo: Andr.

In gloſ. in verb. *Baptiſmum parvulorum*,

1 QUÆRO, Utrum Sacerdos excommunicatus, & denunciatus poſſit abſolvere pœnitentes in articulo mortis conſtitutos.

Hæc quæſtio proponitur in articulo neceſſitatis, id eſt cùm non adeſt alius Sacerdos, qui morientem reconciliet, quàm excommunicatus, & denunciatus. Et in caſu hujus neceſſitatis edita fuit declaratio à Sac. Congregatione Cardinalium Tridentini Concilii interpretum, in hæc verba:

2 Epiſcopus Valentinen. petiit declarari, utrum pœnitentes in articulo mortis conſtitutos poſſit in caſibus reſervatis abſolvere quilibet Sacerdos, etiam excommunicatus, & denunciatus, ut tenuit Navarrus *de Regulis Confeſſariorum, cap. 27. num. 272. verſ. Quod per eadem verba, fol. 551.*

Congregatio Generalis, Moron. Alciat. Senonen. M. Alt. Alban. Si Sixti cenſuit non poſſe. Quia communis opinio videtur illa quòd tales excommunicati non poſſint etiam in hoc caſu neceſſitatis, Magiſt. ſent. *in 4. diſt.* 19. S. Thomas *in 3. p. quæſt. 82. art. 7. ad ſecundum*, & *in 4. ſent. diſtin. 19 quæſt. 1. art. 2. quæſt. 2. ad 3.* Durand. *in 4. diſtin. 19. quæſt. 2. num. 17. in reſponſ. ad 4.* Capre. *in 4. diſt. 19. quæſt. 1. art. 3.* Turrecrem. *in cap. 1. num. 2. de Pœnit. diſtinct. 6.* S. Ant. *in 3. par. tit. 14. cap. 19. §. Quintadecima conditio.* Bacchon. *in 4. diſt. 15. quæſt. 2. art. 2.* Scot. *in 4. diſt. 19. quæſt. unica, art. 4.* Riccard. *in 4. diſt. 18. art. 9. quæſt. 3.* Alex. de Alex. *in 4. p. quæſt. 20. memb. 8. art. 2.* Navarrus *in Manuali, cap. 26. num. 26.* Facit, cap. *Audivimus, 24. qu. 1* Abbas in cap. *Cum Clerius, de Ordin. ab Epiſc. qui renun.* Decius in l. *More, ff. de juriſdict. omnium Iud.* licèt contra teneant Paludanus, Silveſt. & Sot. Nec obſtat cap. 7. *de caſuum reſervatione*, quia debet intelligi de omnibus Sacerdotibus in unitate Eccleſiæ viventibus, referendumque ad eos Sacerdotes, de quibus eodem cap. 7. in prima, & ſecunda parte agitur, qui habent vel ordinariam, vel delegatam poteſtatem. Hactenus verba declarationis.

Sed nihilominus DD. noſtræ ætatis contrariam opinionem frequentius ſecuti ſunt, fortè quia declarationis prædictæ notitiam non habuerunt, vel quia opinati ſunt hanc controverſiam fuiſſe deciſam à Tridentina Synodo in d. cap. 7. Verùm quia res longè aliter ſe habet, operæpretium erit ante oculos ſubjicere integrum Decretum Concilii, & illius verba diligenter expendere, quæ ſunt hujuſmodi.

De Sacramento Pœnitentiæ ſeſſ. 14. De caſuum reſervatione. CAP. VII.

3 QUoniam igitur natura, & ratio judicii illud expoſcit, ut ſententia in ſubditos duntaxat feratur, perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut ſubdelegatam non habet juriſdictionem. Magnoperè verò ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere SS. PP. Noſtris viſum eſt, ut atrociora quædam, & graviora crimina non à quibuſvis, ſed à ſummis duntaxat Sacerdotibus abſolverentur. Unde meritò Pontifices Maximi pro ſuprema poteſtate ſibi in Eccleſia univerſa tradita, cauſas aliquas criminum graviores ſuo potuerunt peculiari judicio reſervare. Neque dubitandum eſt, quando omnia quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt, quin hoc idem Epiſcopis omnibus, in ſua cuique diœceſi, in ædificationem tamen, non in deſtructionem, liceat pro illis in ſubditos tradita ſupra reliquos inferiores Sacerdotes authoritate. Præſertim quoad illa, quibus excommunicationis cenſura annexa eſt. Hanc autem delictorum reſervationem conſonum eſt Divinæ authoritati non tantùm in externa politia, ſed etiam coram Deo vim habere. Verumtamen piè admodum, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis; atque ideo omnes Sacerdotes quoſlibet pœnitentes à quibuſvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſunt. Extra quem articulum Sacerdotes cùm nihil poſſint in caſibus reſervatis, id unum pœnitentibus perſuadere nitantur, ut ad ſuperiores, & legitimos judices pro beneficio abſolutionis, accedant. (Hæc ibi.

Hoc decretum tres habet partes. In prima generaliter definit ad validitatem abſolutionis neceſſariò requiri, ut Sacerdos habeat juriſdictionem ordinariam, vel delegatam in pœni-

pœnitentem. In ſecunda ibi, *Magnoperè*, docet expedire ut generalis hæc juriſdictio limitetur, & reſtringatur mediante caſuum reſervatione; ita ut à quibuſdam gravioribus criminibus non indifferenter Sacerdotes omnes abſolvant, ſed ſummi tantùm Sacerdotes, id eſt Papa in univerſa Eccleſia, & Epiſcopi in ſua quiſque diœceſi. In tertia ibi, *Veruntamen*, declarat nullam eſſe reſervationem in articulo mortis, & ſublata differentia quam poſuit inter inferiores, & ſummos Sacerdotes, & inter caſus reſervatos, & non reſervatos, docet Sacerdotes omnes in mortis articulo poſſe abſolvere quoſlibet pœnitentes à quibusvis peccatis, & cenſuris. Unde ſenſus Concilii eſt. Nulla eſt abſolutio, ſi Sacerdos juriſdictionem non habeat in pœnitentem. Hanc autem juriſdictionem non habent Sacerdotes inferiores in caſibus quos ſummi Sacerdotes ſibi reſervarunt. Veruntamen ne hac ipſa occaſione (id eſt reſervationis caſuum) aliquis pereat, nulla eſt reſervatio in articulo mortis; atque ideo omnes Sacerdotes, id eſt tam ſummi, quàm inferiores, abſolvere poſſint quoſlibet pœnitentes, id eſt, tam ſubditos, quàm aliàs propter reſervationem non ſubditos, à quibusvis peccatis & cenſuris, ſcilicet tam non reſervatis, quàm reſervatis.

Quo ſenſu evidenter patet Concilium in illis verbis *omnes Sacerdotes* nihil egiſſe, ac ne cogitaſſe quidem de Sacerdotibus ab unitate Eccleſiæ præciſis; ſed voluiſſe tantùm includere Sacerdotes illos de quibus egerat in prima, & ſecunda parte illius decreti, qui habent vel ordinariam, vel delegatam juriſdictionem, & ſic vivunt in unitate Eccleſiæ, ut dicitur in declaratione Congregationis. Imò dum Concilium ibi ſubdit, extra mortis articulum Sacerdotes nihil poſſe in caſibus reſervatis, apertè oſtendit ſe ibi non loqui de excommunicatis, quia extra dictum articulum omnes conveniunt, excommunicatos nihil poſſe etiam in caſibus non reſervatis. Rurſus dum poſteà ſubjungit, ut in caſibus reſervatis id unum pœnitentibus perſuadere nitantur, ut ad ſuperiores, & legitimos judices pro beneficio abſolutionis accedant; ſimiliter apertè excludit Sacerdotes excommunicatos, quia talibus nullo modo convenire poteſt talis perſuaſio, cùm ſint prorſus ſeparati à communione fidelium. Qui intellectus validiſſimè confirmari poteſt conſiderationibus infraſcriptis, quarum

4 Prima deducitur ex Rubrica, & titulo, qué PP. præfixerunt eidem decreto, videlicet de caſuum reſervatione: ex hac enim inſcriptione Concilium oſtendit in corpore illius decreti non fuiſſe intentionis ſuæ agere de juriſdictione Sacerdotum, niſi in ordine ad reſervationem: Lex enim vel Canon debet intelligi, ut conveniat Rubricæ, vel titulo, ſub quo ponitur, l. *Imperator*, & ibi Bartolus, *ff. de in diem addict.* Abbas in cap. *Inter alia, circa finem de immunitate Eccleſiarum*; ac proinde noluit agere de præciſis, quia tales non prohibentur abſolvere ex vi reſervationis, ſed quia ab Eccleſia privati ſunt uſu clavium, & redditi prorſus inhabiles ad juriſdictionem exercendam; cap. *Miramur*, c. *Audivimus*, c. *Ait*, &, cap. *ſeqq.* 24. *q.* 1. alioquin egiſſet de materia extranea, & ad titulum non pertinente.

Secunda conſideratio ſumitur ex eo, quòd Concilium in prædicto decreto cùm declarat in articulo mortis nullam eſſe reſervationem, & ideo omnes Sacerdotes abſolvere poſſe, dicit in eadem Eccleſia Dei id cuſtoditum ſemper fuiſſe. Ergo manifeſtum eſt in ea parte Decreti Concilium non egiſſe de Sacerdotibus præciſis, quia minimè fuit ſemper cuſtoditum in Eccleſia ut tales poſſent abſolvere in articulo mortis. Imò ante Concilium communis opinio erat, quòd non poſſent etiam in hoc caſu neceſſitatis, ut dicitur in deciſione Congregationis Concilii: Malè igitur PP. dixiſſent cuſtoditum ſemper fuiſſe in Eccleſia, ut Sacerdotes præciſi poſſent abſolvere in articulo neceſſitatis, cùm ſummi Theologi ad illa uſque tempora frequentiori calculo oppoſitam ſententiam docuiſſent, præſertim ponderando adverbium illud *ſemper*, quod oſtendit de juriſdictione Sacerdotum in caſu Concilii nullo unquam tempore fuiſſe dubitatum in Eccleſia Catholica, ſed inconcuſsè cuſtoditum, & obſervatum fuiſſe, ut omnes poſſent abſolvere, ad text. in l. 1. *cum gloſ. in ver. Semper, ff. ſol. Matrim.* cum ſimil. Et tamen de præciſis non modò erat dubium an poſſent, ſed communis opinio erat negativa. Igitur neceſſe eſt fateri ſanctam Synodum eo loci nequaquam egiſſe de Sacerdotibus excommunicatis, & denunciatis.

Tertia conſideratio inde deducitur, quod mos PP. in Tridentina Synodo nunquam fuit diffinire controverſias quas DD. Catholici, præſertim inſignes, habebant inter ſe, ſed tantum illas, quæ agitabantur inter Catholicos, & hæreticos, ut accuratè obſervat D. Cardinalis Pallavicinus *in ſua præclara hiſtoria Conc. Trident.* De poteſtate autem Sacerdotis publicè excommunicati ad abſolvendum in articulo mortis, nulla erat controverſia, niſi inter Catholicos; & opinio negativa erat communis. Ergo non eſt veriſimile ut Concilium voluerit eam dirimere, cap. *Contra morem* 102. *diſt.*

Quarta conſideratio eſt, quia opinio hæc negativa erat D. Thomæ, cujus doctrinam tanti ſemper fecit S. Synodus, ut illi innixa graviſſimas quæſtiones, & controverſias definierit. Non eſt igitur credendum PP. in eo Decreto voluiſſe quicquam docere contra ſententiam Doctoris Angelici, cùm præſertim illa eſſet communis Theologorum, & Canoniſtarum, tam inſpecto Authorum numero, quàm pondere.

Quinta conſideratio eſt, quòd inter Cardinales Congregationis Concilii, in qua edita fuit declaratio ſuperius relata, Caput fuit Jo. Cardinalis Moronus, qui paulò antè fuerat Legatus Apoſtolicus in Concilio, & cujus directione in eo cuncta agebantur. Unde ſi PP. Concilii in Decreto de Caſuum reſervatione voluiſſent includere etiam Sacerdotes excommunicatos, & denunciatos, profectò idem Cardi-

Cardinalis non conſenſiſſet, ut fieret contraria declaratio, quin potiùs reclamaſſet, & reſolutionem facilè impediviſſet. Quod cùm non fecerit, immò conſenſerit declarationi, fateri oportet non fuiſſe intentionis PP. in eo decreto comprehendere præciſos.

Ad hæc Gregorius XIII. ut Epiſcopus Veſtanus ſimiliter interfuerat Synodo una cum Cardin. Morono, & probè noverat ea, quæ ibi geſta fuerant. Quare audita Congregationis ſententia certè non permiſiſſet eam publicari, ſi PP. in Concilio contrarium ſenſum habuiſſent. Et quamvis ex libris publicis Congregationis non appareat hanc deciſionem fuiſſe relatam Gregorio, hoc tamen in dubium revocari non poteſt, tum quia gravitas materiæ id expoſcebat, tum quia in Congregatione illa præſens fuit Philippus Boncompagnus Cardinalis S. Sixti Gregorii Nepos, tum quia Pius V. decreverat, ut Congregatio decideret articulos quos claros exiſtimaret, dubios verò ad ſanctitatem ſuam deferret, tum denique quia mos Congregationis ſemper fuit referre ad Sanctiſſimum omnes declarationes ſuper novis dubiis anteà non deciſis, licèt de hac relatione non conſueverit fieri mentio in libris Congregationis, niſi raro, & ex aliqua cauſa, veluti cùm vota Cardinalium erant varia, & diſcrepantia; & ego ipſe ita obſervavi per multos annos, quibus fui illius Congregationis à Secretis.

Demùm ex actis Concilii non apparet verbum ullum factum fuiſſe de hoc articulo, An Sacerdos præciſus ſit miniſter Sacramenti Pœnitentiæ in articulo neceſſitatis; & tamen cùm hæc controverſia eſſet valde inſignis, non fuiſſet terminata niſi prævio tractatu, & examinatione.

Concludendum eſt igitur. Decretum illud Concilii de caſuum reſervatione ad Sacerdotes præciſos non pertinere. Atque ita corruit primum, & principale fundamentum, quod à Neotericis conſtituitur in verbis generalibus Concilii. Unde non rectè Navarrus, qui in *manuali anni* 1575. *cap.* 26. *num.* 26. tenuerat ſententiam Divi Thomæ, poſteà in alia editione, & *in regulis Confeſſariorum*, *cap.* 17. *n.* 272. *verſ. quod per eadem verba* receſſit à prima opinione, innixus generalitati verborum Concilii. Quandoquidem verba illa, *omnes Sacerdotes* reſtringuntur ad ſubjectam materiam reſervationis. Item reſtringuntur ad Sacerdotes habiles, & capaces juriſdictionis, quales non ſunt præciſi ab unitate Eccleſiæ. Item reſtringuntur ut non includant caſum in quo ſpecialis mentio requiritur, & in quo reperitur peculiaris repugnantia; prout his modis DD. noſtri paſſim limitant regulam deſumptam ex l. *Julianus ff. de leg.* 3. & cap. *Si Romanorum*, 19. *diſtinct.* id eſt, qui omne dicit, nihil
5 excludit. Et in ſpecie quòd verbum, *omnes*, reſtringatur ad perſonas habiles, etiamſi agatur de favore publico, probat text. irrefragabilis, in l. *in Provinciali* §. *fin.* juncta l. *ſeq. ff. de operis novi nunciatione*. Nam text. dicit, Omnes cives opus novum nuntiare poſſunt, & in *l. ſeq.* redditur ratio, quia Reipublicæ intereſt quamplurimos ad defendendam ſuam cauſam admitti. Et tamen verba illa, *omnes cives*, reſtringuntur ad habiles, & idoneos, uti ibi notat gloſſ. in verb. *omnes cives*; unde pupillus, & mulier non admittuntur, l. *de pupillo ff. eodem*, & l. *Mulieri, ff. de popul. act.*: ad idem eſt gloſſ. notabilis, in l. 1. *C. de Sacr. Eccleſiis*. Nam cum text. favore publico, & animæ diſponat, ut habeat unusquiſque licentiam relinquendi Eccleſiis, gloſſa prima exponit illud verbum, *unusquiſque*, id eſt habilis ad teſtandum. Et illam gloſ. ad hoc quotidie allegamus, ut inquit Baldus ibi, *num.* 7. & quamvis Bart. *in* 2. *lect. num.* 11. contra omnes intelligat, unusquiſque, etiam inhabilis, tamen Bald. *ibi in repet. in* 2. 3 *&* 20. *col.* multum redarguit ejus intellectum, & dicit omnes tenere cum gloſſ. excepto illo Saturnino Bart. & quod opinio ejus eſt truffa, & rationes ejus ſunt ambages. Eumque ſimiliter reprehendit Salyc. *ibidem in* 6. *col. & quinque ſeq.* & Angel. *conſ.* 233. incip. *Poſito pro conſtanti in penult. col.* ubi ait opinionem illam Bart. eſſe reprobatam ubique, & in judiciis, & in ſcholis. Omnis enim diſpoſitio intelligitur de habili, textus eſt in l. *Vegradatim*, §. 1. *ſi lege, ff. de muner. & honor.* & ideo perſonæ prohibitæ lege, moribus, vel natura incapaces, non includuntur, Bald. *conſ.* 207. *Quæſtio eſt, ſpurius*, *num.* 3. *verſ. Sic igitur, lib.* 2. Angel. *conſ.* 110. *Sanctiſſima*, *num.* 3. Anchar. in cap. *Ubi periculum*, §. *Verò, num.* 3. *de elect. lib.* 6. Non igitur mirum ſi verba illa Concilii *omnes Sacerdotes* ſint reſtringenda ad habiles, ita ut minime includant excommunicatos, & præciſos.

Videamus nunc quanti ſint ponderis reliqua fundamenta hujus ſententiæ affirmativæ.

Et quidem ſecundo loco illius Authores ratiocinantur, credendum non eſſe Eccleſiam voluiſſe deſerere pœnitentes in extrema illa neceſſitate conſtitutos, ſed potiùs tanquam piam matrem voluiſſe illis ſuccurrere hoc ſalutari præſidio habilitando Sacerdotes etiam præciſos ad abſolvendum, quinimò contendunt Eccleſiam ex lege charitatis non potuiſſe hoc prætermittere, ne aliquis pereat. Quæ eſt ratio expreſſa in d. *cap.* 7. *de caſuum reſervatione*.

Cæterum reſponderi poteſt ſubſtantialia Sacramentorum nequaquam ſumi poſſe ex his veriſimilitudinibus, & præſumptionibus; oportet enim oſtendere Canonem, per quem Eccleſia ſic conſtituerit; alioquin ſi liceret ita ratiocinari, utique liceret etiam affirmare non eſſe veriſimile, ut Deus in extremo neceſſitatis periculo noluerit abſolutionis beneficium impendi poſſe etiam à ſimplici clerico, quinimo & à laico, ut nonnulli temerè opinati ſunt, quos refellit gloſſ. communis, in cap. *Paſtoralis*, §. *Præterea, in verſ. Præter quam in mortis, in fine de Offic. Ordin.* & uberius Sotus in 4. *ſent.*
6 *diſtinct.* 18. *quæſt.* 4. *art.* 1. Item liceret affirmare Eccleſiam ex lege charitatis debuiſſe ſtatuere, ut poſitus in extremis recipere poſſet viaticum, & extremam Unctionem à Sacerdote etiam excommunicato, & hæretico; nam & hæc Sacramenta gratiam juſtificationis conferunt

ferunt, & remittunt peccata, ut definitur à Concilio Tridentino ſeſſ. 7. de Sacramentis in genere, can. 7. & 8. & ſeſſ. 14. de Sacram. Extrem. Vnct. can. 2. Et tamen nullus ex Catholicis auſus eſt id affirmare, ut per Divum Thomam, in 4. diſt. 19. quæſt. 1. art. 2. q. 2. Ad tertium, & memorabile exemplum habemus de Rege Ermenegildo, qui juſſu Patris occiſus eſt, eò quòd noluerit ſacram Communionem recipere de manu Epiſcopi Arriani, ut refertur, in cap. Cæpit, 24. quæſt. 1. etenim hæc duo, ſcilicet Viaticum, & extrema Unctio non ſunt Sacramenta neceſſitatis, gloſ. in cap. Quod in te, in verſ. Concedimus, de pœnit. & remiſſ. & notant omnes in hoc cap. Non eſt vobis. Sicut igitur poſt Baptiſmum lapſis Chriſtus Dominus noluit præbere remedium adeo univerſale, ſicut præbuit pro conſequenda venia ante Baptiſmum, cùm in hoc voluerit ſufficere quemcunque miniſtrum, in illo autem noluerit poſſe alium adhiberi, quàm charactere Sacerdotali inſignitum, nullo excepto neceſſitatis caſu: ita Eccleſia ad imitationem Chriſti potuit non adeò indulgere lapſis poſt Baptiſmum, ut voluerit eos in articulo mortis poſſe juſtificari per abſolutionem eis conferendam à Sacerdotibus etiam præciſis, & excommunicatis, arg. cap. Significaſti, in princ. de elect. Adde hunc caſum in quo non reperiatur alius Sacerdos qui poſſit morientem abſolvere, quàm nominatim excommunicatus, & denunciatus eſſe rariſſimum, ut propterea minimè oportuerit Eccleſiam condere legem pro caſu qui fortè in centum annis vix poſſet contingere; nam ex iis quæ fortè uno aliquo caſu accidere poſſunt jura non conſtituuntur, l. Ex his, & l. Quoniam, ff. de legibus.

7 Tertio loco Authores ſententiæ affirmativæ ratiocinantur ſic: Baptiſmus in extrema neceſſitate poteſt recipi etiam ab hæretico, & excommunicato, c. Præter, §. Verum, 32. diſt. cap. Si quem forte, 24. q. 1. ergo & pœnitentia, quia Baptiſmus parvulorum, & pœnitentia morientium ſunt Sacramenta neceſſitatis ſecundùm gloſſ. hic in ver. Baptiſmum parvulorum. Unde in rubro, & in ſumma d. c. Si quem forte, ſic legitur. In extremo poſitus etiam ab hæretico pœnitentiam accipere valet: nam quod non eſt licitum, neceſſitas facit licitum, cap. Quod non eſt, de reg. jur.

Huic argumento reſpondet S. Thomas in 3. parte, quæſt. 82. art. 7. Ad ſecundum his verbis: Ad ſecundum dicendum quod ſolus Baptiſmus permittitur eſſe ratus hæreticis, & ſchiſmaticis, quia poſſunt licitè baptizare in articulo neceſſitatis. In nullo autem caſu licitè poſſunt Euchariſtiam conſecrare, vel alia Sacramenta conferre. Et in 4. ſent. diſt. 19. q. 1. art. 2. q. 2. Ad tertium, ubi exponens locum Auguſtini ſic ait. Vel poteſt dici quòd membra Columbæ nominat omnes ab Eccleſia non præciſos, qui enim ab eis Sacramenta recipiunt, gratiam conſequuntur, non autem qui recipiunt ab illis, qui ſunt ab Eccleſia præciſi, quia hoc ipſo peccant excepto Baptiſmo, quem in caſu neceſſitatis licet etiam ab excommunicato recipere. Hactenus verba Divi Thomæ, quæ ſunt adeò clara, ut in alium ſenſum detorqueri non poſſunt. Gloſſ. verò dum dixit, in articulo neceſſitatis recipi poſſe pœnitentiam à Sacerdote etiam hæretico, communiter reprobatur, ut hic teſtatur Præpoſitus num. 10. & Covarruvias in cap. Alma Mater, in relectione prioris partis §. 6. num. 8. concl. 8. de ſent. excomm. & contrarium tenuit gloſſ. in d. cap. Præter, §. Verum in ver. Vel communione, 32. diſtinct. quam dicit veriorem Abbas hic num. 9. & text. in d. cap. Si quem forte, 24. quæſt. 1. non loquitur de pœnitentia, ut malè dicitur in rubro, ſed de Baptiſmo. Pœnitentia igitur non eſt tantæ neceſſitatis, ut debeat ſuſcipi etiam de manu hæretici, & excommunicati, ſicut Baptiſmus qui requiritur ad ſalutem ex neceſſitate medii, cap. Firmiſſimè de conſ. diſtinct. 4. cum concord. At ſi oris confeſſio in articulo mortis prætermittitur, non nocet, cap. Quem pœnitet, de pœnit. diſt. 1. & notat gloſſ. in cap. Paſtoralis, §. Præterea, in verſ. Præter quam in mortis, de off. Ord. & Abbas hic n. 9. poteſt enim moriens Divinâ gratiâ adjutus elicere actum contritionis cum Sacramenti voto, & juſtificatur, ut definitur à Tridentina Synodo de juſtificatione, ſeſſ. 6. de Lapſis, & eorum reparatione, cap. 14. & de Sacramento Pœnit. ſeſſ. 14. de Contrit. c. 4.

8 Quartò arguunt ſic; Si Sacerdos excommunicatus, & denunciatus ex defectu juriſdictionis non poſſet abſolvere pœnitentem in articulo mortis, ſequeretur ut nec eum poſſet abſolvere Sacerdos ad confeſſiones audiendas ab Ordinario non approbatus: nam & hic caret juriſdictione ſine qua nullius momenti eſt abſolutio, ut habetur in d. c. 7. de caſuum reſervatione, & in c. 15. ſeſſ. 23. Conſequens autem eſt abſurdum, quia in caſu neceſſitatis Sacerdos non approbatus efficitur proprius, & poteſt abſolvere non datâ copiâ alterius Sacerdotis non approbati, ut in Concilio Carthaginen. 11. c. 3. relato in c. Presbyter, 26. q. 6. & alias cenſuit Congregatio Concilii, & contrarium aſſerere eſſet error intolerabilis, ut dicunt Theologi.

Sed hoc argumentum in oppoſitum retorquetur; quia idcirco Sacerdos non approbatus poteſt abſolvere in articulo mortis, quia Eccleſia in tali caſu neceſſitatis ei expreſsè contulit juriſdictionē, ut in d. c. Presbyter. At nullibi apparet Eccleſiam hoc feciſſe in Sacerdote excommunicato, & denunciato: ergo in hoc caſu cenſetur noluiſſe, c. 2. de tranſlat. Epiſcop. cùm præſertim multiplex ſit differentia inter utrumque caſum: nam excommunicatus cum ſit ſeparatus à Corpore Chriſti, caret juriſdictione ex vi nō modo privationis, ſed etiam poſitivæ incapacitatis, ut patebit infrà in ſolutione quæſtionis: non approbatus verò eſt in unitate Eccleſiæ, & juriſdictionis capax, ut in d. c. Presbyter, & in c. 15. ſeſſ. 23. Præterea ſi teneamus opinionem multorum Theologorum quòd quilibet Sacerdos non præciſus, nec excommunicatus accipiat à Chriſto poteſtatem univerſalem à peccatis abſolvendi, niſi in quantum ei limitatur ab Eccleſia, ut innuitur in d. cap. 15. ſeſſ. 23. Hinc ſequitur ut dum po-

ſtea

ſtea Eccleſia eam limitat, & reſtringit ad peccata in Confeſſione prolata, & hæc dici poſſit ſpecies reſervationis. Sed & ſi teneamus aliam opinionem, quòd juriſdictio conferatur cuilibet Sacerdoti ab Eccleſia per actum poſitivum: ſimiliter hinc ſequitur, ut dum eam confert limitate quoad peccata prolata in Confeſſione, ſit ſpecies reſervationis quoad reliqua juriſdictionem non conferre. Argumento, cap. Nuper, infrà de ſententia excommunicationis. Unde ſemper verum erit, cuilibet Sacerdoti non approbato ablatam eſſe juriſdictionem ex vi reſervationis. At ſecus eſt in Sacerdote præciſo, & excommunicato, quia ei adempta eſt juriſdictio non ex vi reſervationis, ſed ex vi privationis, & poſitivæ incapacitatis ut proximè dictum eſt. Præterea rariſſimè accidit, ut in articulo mortis non adſit alius Sacerdos, quàm excommunicatus, & denunciatus; ac frequentiſſimum eſt ut adſit ſolus Sacerdos non approbatus. Unde eſſet intollerabilis error, ſi Eccleſia non ſuccurriſſet morienti in hoc ſecundo caſu: non ſic in primo argumento, l. Iura cum tribus ſeqq. ff. de leg.

9 Ultimo loco aſſerunt, ſacros Canones paſſim clamare, morientibus pœnitentiam non eſſe denegandam, cap. Si quid de corpore, cùm ſeptem cap. ſeqq. 26. quæſt. 6. cap. Quod in te, de pænitentia, & remiſſione. Unde Cœleſtinus Papa: Agnovimus, inquit, Pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum deſideriis annui, qui obitus ſui tempore, hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubveniri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem inveniri, ut de Dei bonitate deſperet, quaſi non poſſit ad ſe quovis tempore concurrenti ſuccurrere, & periclitantem ſub onere peccatorum hominem redimere, quo ſe expediri deſiderat, & liberari. Quid hoc, rogo, aliud eſt, quàm morienti mortem addere, ejusque animam ſua crudelitate, ne abſoluta eſſe poſſit, occidere? Refertur in cap. Agnovimus, eadem cauſa, & quæſtione.

Verùm ad hoc facilis eſt reſponſio, quia fatemur morientibus non eſſe denegandam, imò concedendam pœnitentiam, ſed dicimus concedendam eſſe à miniſtris in unitate Eccleſiæ viventibus, non autem ab excommunicatis, & præciſis, ſacri enim Canones in hoc ſupponunt terminos habiles, & capacitatem in miniſtro, ut cap. 1. de pœnit. diſt. 6.

10 Quamobrem ſublatis fundamentis iſtius opinionis, non videtur recedendum à ſententia Divi Thomæ, & declaratione Congregationis Concilii; nituntur enim ratione illa validiſſima, quòd abſolutio ſacramentalis Sacerdotis eſt actus judicialis, cap. Verbum Dei, de pœnit. diſtinct. 1. & hoc eſt de fide ut in Concilio Tridentino ſeſſ. 14. de ſacram. Pœnit. Can. 9. Ratio autem judicii expoſcit, ut ſententia in ſubditos dumtaxat feratur, ac proinde nullius momenti ſit abſolutio, quam profert Sacerdos non habens juriſdictionem in pœnitentem, ut legitur in d. cap. 7. de caſuum reſervatio-
11 ne. At excommunicatus, & denunciatus cùm ſit ſeparatus à Corpore Chriſti, & traditus Sathanæ, cap. Omnis Chriſtianus, & cap. Nihil, 11. quæſt. 3. & à conſortio totius Chriſtianitatis eliminatus, ut dicitur, in cap. Canonica, in fin. ead. cauſa, & quæſt. Profectò nec ullos habet ſubditos, nec poteſtatem aliquam juriſdictionis; ideoque nec judicare poteſt, nec quenquam ſolvere vel ligare, ut cap. Audivimus, cap. Ait, cap. Apertè, & cap. Miramur, 24. q. 1. c. 1. de ſupplen. neglig. Prælat. lib. 6. cap. 1. & ibi gloſſ. fin. de
12 Off. Vic. & cap. Si tu cui, cum gloſſ. in ver. Excommunicari de off. deleg. eodem lib. uſus enim juriſdictionis eſt in comparatione ad alium hominem, & ideo cùm omnis excommunicatus à communione fidelium ſeparetur, quilibet excommunicatus uſu juriſdictionis privatur; unde excommunicatio eſt juriſdictionis privatio, quæ ſunt præciſa verba D. Thomæ in 4. diſtinct. 18. quæſt. 2. art. 2. quæſt. 3. in corp. Nec valet ſi dicas, Eccleſiam tribuere juriſdictionem excommunicato in articulo mortis. Hoc enim gratis aſſeritur, quia nullus Canon allegatur, nec allegari poteſt, in quo id cautum reperiatur; & quando Eccleſia voluit conferre juriſdictionem in articulo neceſſitatis, hoc expreſſit, ut fecit in Sacerdote non expoſito ad confeſſiones audiendas, in cap. Presbyter, 26. q. 6. in extravag. inter cunctas, §. Incendiarii, de privileg. & in extravag. 1. §. Decernimus, de ſententia excommunicationis, & in caſibus reſervatis, ut in cap. Frater noſter, 16. q. 1. in cap. Paſtoralis, §. Præterea, de offic. Ordin. cum concord. & in d. cap. 7. de caſuum reſervatione. Quod cùm non fecerit in excommunicato, & præciſo, cenſetur noluiſſe
13 arg. l. Vnica, §. Sin autem ad deficientes, cod. de cad. tollen. ſolus enim Baptiſmus reperitur permiſſus licitè miniſtrari ab excommunicato, & hæretico in articulo neceſſitatis, ut in dict. cap. Si quem forte, 24. quæſt. 1. & in cap. Præter, §. Verum, 32. diſtin. & in cap. Arianos, 1. quæſt. 1. ibi; ideoque talibus ſolus Baptiſmus ratus eſſe permittitur; dictio enim illa taxativa, ſolus, eſt excluſiva, & prohibitiva aliorum Sacramentorum, l. 2. ff. de uſu, & habit. l. His ſolum, ff. de condict. indeb. l. Eum qui, §. Mulier, ff. de jurejurando, & notat Bald. in conſ. 334. in quæſtione quæ vertitur num. 2. lib. 3. Quòd ſi Eccleſia voluiſſet idem ſtatuere de pœnitentia, quod de Baptiſmo expreſſit, & de pœnitentia poterat expreſſiſſe, ut in ſimili arguit Pontifex in cap. Inter corporalia, §. Unde ſi circa, de tranſlatione Epiſcopi, quod igitur de Baptiſmo conceditur, de Pœnitentia negatur, l. Cùm ita legatum, ff. de condit. & demonſtrat. cum ſimilibus, & declarat S. Thomas in locis ſuprà relatis ſub num. 7. & Can. in hoc cap. Cùm præſertim inter hæc Sacr. diſpar ſit ratio, ut ſuperius dictum eſt.

Demum pro hac ſententia videtur aperta deciſio in cap. 1. de Pœnit. diſt. 6. cujus verba libet hîc ad litteram referre, & ad rem noſtram expendere. Sic igitur Auguſtinus ait: Tanta vis confeſſionis eſt, ut ſi deeſt Sacerdos, confiteatur proximo; ſæpè enim contingit, quòd pœnitens non poteſt confiteri coram Sacerdote: quem deſideranti nec locus, nec tempus offert: & ſi ille cui confitebitur poteſtatem ſolvendi non habet, fit tamen dignus ex deſiderio Sacerdotis, qui ſocio confitetur turpitudi-

tudinem criminis. Mundati enim ſunt Leproſi dum irent oſtendere ora Sacerdotibus, antequam ad eos pervenirent. Unde patet Deum ad cor reſpicere, dum ex neceſſitate prohibentur ad Sacerdotes pervenire. Sæpè quidem eos quærunt ſani & læti; ſed dum quærunt, antequam perveniant ad eos, moriuntur. Sed Dei miſericordia eſt ubique, qui & juſtis novit parcere, & ſi non tam cito, ſicut ſi ſolverentur à Sacerdote. Et infrà. Laboret itaque pœnitens in Eccleſia eſſe, & ad Eccleſiæ unitatem tendere: niſi enim unitas Eccleſiæ ſuccurrat, niſi quod deeſt peccatori ſua operatione compleat; de manibus inimici non eripietur anima mortui. Et infrà: Ideoque nemo dignè pœnitere poteſt, quem non ſuſtineat unitas Eccleſiæ, ideoque non petat Sacerdotes per aliquam culpam ad unitatem Eccleſiæ diviſos. Judas enim pœnitens ivit ad Phariſæos, reliquit Apoſtolos, nihil invenit auxilii, ſed augmentum deſperationis. Dixerunt enim (quid ad nos? tu videris) ſi peccaſti, tibi ſit, non tibi ſuccurrimus, & infrà: Ivit ad diviſos, & diviſus periit. Hactenus verba text.

Ex quibus nota primò, Doctrinam Auguſtini de Confeſſione facienda potius Laico, quàm Sacerdoti præciſo, vendicare ſibi locum in articulo neceſſitatis, ut oſtendunt illa verba, ſi deeſt Sacerdos. Nec non illa, ſæpè enim contingit, quòd pœnitens non poteſt confiteri coram Sacerdote &c. Et infrà ibi dum ex neceſſitate prohibentur ad Sacerdotes pervenire. Nec non ibi, antequam ad eos perveniant, moriuntur. Et declarat gloſſ. ibi in ver. ab unitate. quæ exponens illa verba, non petat Sacerdotes per aliquam culpam ab unitate Eccleſiæ diviſos, dicit etiam in neceſſitate, & allegat text. in cap. *Præter*. §. *Verum*, 32. *diſt*.

Secundò nota, non eſſe licitum confiteri Sacerdoti per aliquam culpam ab unitate Eccleſiæ diviſo, ſcilicet per excommunicationem ob aliquam culpam, prout hæc verba exponunt Hugo Archidiacon, & Bellamera in verbo per aliquam.

Tertiò nota ſecundùm doctrinam Auguſtini in neceſſitate licitum eſſe pœnitenti peccata ſua confiteri ſocio etiam laico, quia licèt confeſſio illa non ſit ſacramentalis, eò quòd laicus ex defectu clavium non poſſit abſolvere, tamen Deus confeſſionem illam miſericorditer ſuſcipit. At verò nullo caſu licitum eſſe confiteri Sacerdoti per excommunicationem ab unitate Eccleſiæ diviſo, id eſt ſeparato ſecundùm Hugonem, & alios prædictos, quia de manibus inimici non eripietur anima mortui, ſcilicet in peccatis, ſecundùm eos, exemplo Judæ, qui non ivit ad Apoſtolos, ſed ad Phariſæos diviſos, & diviſus periit. Unde per hanc litteram Turrecrem. ibi *num*. 2. concludit Sacerdotes exiſtentes extra unitatem Eccleſiæ, ut puta hæreticos, Schiſmaticos, & excommunicatos in caſu neceſſitatis non poſſe officium Confeſſoris exercere abſolvendo, nec aliquem debere talibus confiteri, & allegat Raym. *in ſumma* dicentem in articulo neceſſitatis non eſſe confitendum hæretico, vel ſchiſmatico, non invento Catholico, cui confiteatur. Et concordant S. Thom. & alii plures in declaratione Congregationis Concilii allegati, & poſt Concil. Covar. in cap. *Alma Mater in relec. prioris partis, §. 6. num. 8. concl. 8. de ſententia excommunicationis, lib. 6*, & Joann. à Medina *de pœnit. tract. 2. q. 28*.

Porrò ſi hæc quæſtio à Sede Apoſtolica ſit dirimenda in favorem pœnitentium, neceſſe erit procedere altero de duobus modis, videlicet, aut per viam declarationis, aut per viam novæ Conſtitutionis. Utrumque autem videtur inconveniens. Nam ſi procedatur primo modo, id eſt per viam declarationis, oportebit Sedem Apoſtolicam reprobare ſententiam Divi Thomæ, & communem Theol. & Can. primæ Claſſis, qui apertè docuerunt, Sacerdotes præciſos, & excommunicatos non poſſe abſolvere etiam in articulo neceſſitatis. Rurſus oportebit improbare declarationem à Congregatione Concilii multo cum ſtudio, ac maturitate diſcuſſam, atque editam, validiſque rationibus fulcitam. Quod an ſit ex dignitate Apoſtolicæ Sedis, diſpiciet Sanctiſſimus Dominus Noſter pro ſumma ejus prudentia. Sin autem procedatur poſteriori modo, id eſt per viam novæ Conſtitutionis, edenda erit Bulla univerſalis, per quam Sanctitas Sua tribuat facultatem abſolvendi in articulo mortis Sacerdotibus excommunicatis, & denunciatis. Quod tamen in Eccleſia per tot ſæcula hucuſque factum non legimus; Quinimò quamvis Martinus V. in Concilio Conſtantien. ad evitanda ſcandala, & multa pericula, quæ conſcientiis timoratis contingere poſſent, Chriſti fidelibus miſericorditer indulſerit, ut poſſent communicare cum excommunicatis etiam in ſacrorum adminiſtratione, vel receptione, aut aliis quibuſcumque Divinis: tamen, apertis verbis excepit nominatim excommunicatos, & denunciatos, ut in Conſtitutione quæ incipit: *Ad evitanda*, de qua ſcripſi latiſſimè, in cap. *Quod à præd. infra de Schiſmaticis*.

Quæ infrà tamen omnia humiliter ſubmitto infallibili judicio Sanctitatis Suæ.

DE SPONSALIBVS, & Matrim.

Cap. Tuæ Fraternitati.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium an nutibus, vel ſignis contrahi poſſit, an verò in fari valentibus requirantur verba ex neceſſitate; & quæ ſit hujuſmodi neceſſitas, & num. ſeqq. uſque ad n. 36.*

2 *Matrimonium in valentibus loqui ſolo conſenſu non contrahitur, ſed ex Conſtitutione Eccleſiæ requiruntur verba, & n. 3. & ſeqq.*

Contrarium num. 22. & ſeqq.

4 *Verba in fari valentibus requiri ad eſſe matrimonii, quibus argumentis probetur, & num. ſeqq. uſq. ad n. 17.*

5 *Forma ſubſtantialis inducitur ubi lex utitur verbis neceſſitatem importantibus.*

Declaratur n. 18. 19. & 21.

6 *Forma dat eſſe rei, & impleri debet præciſè, & non per æquipollens.*

Declaratur n. 22. & 27.

7 *Muti, & ſurdi poſſunt contrahere matrimonium ſine verbis, ſed non ſine ſignis. & n. 28.*

8 *Baptiſmus non confertur fari valentibus, niſi ipſimet reſpondeant.*

Declaratur n. 32. & 35.

9 *Matrimonium ſpirituale non contrahitur ſine verbis.*

10 *Argumentum à matrimonio ſpirituali ad carnale validum eſt.*

Fallit n. 34.

11 *Matrimonium ſolo interiori conſenſu contrahi non poteſt. & n. 23. & 35.*

12 *In matrimonio nomine filiorum à parentibus contracto ſufficit filiorum taciturnitas.*

13 *Sponſalia de futuro tranſeunt de jure communi in matrimonium per copulam ſubſequutam præſumptione juris, & de jure, licet verba omnino deficiant.*

14 *Nec in foro Eccleſiæ admittitur probatio defectûs conſenſus.*

Sed quoad Deum non eſt matrimonium, & in judicio animæ ſtandum eſt veritati, & confeſſioni peccatoris. ibidem.

15 *Matrimonium uno ex conjugibus verba proferente, non requirit verba ex parte alterius, ſed ſufficiunt ſigna æquipollentia.*

16 *Subarratio poſt verba unius ex contrahentibus ad matrimonium apta efficit matrimonium.*

17 *Matrimonium facilius probatur, & certificatur Eccleſia de conjugali conſenſu, ſi verba proferantur. & n. ſeq. & n. 31.*

18 *Neceſſarium quandoque exponitur, id eſt, utile, & expediens.*

19 *Sed ex proprietate vocabuli præceptum, & obligationem importat. & n. ſeq.*

20 *Matrimonium an requirat verba ex neceſſitate præcepti.*

21 *Matrimonium non requirit verba, ubi præceſſit tractatus de matrimonio contrahendo.*

22 *Matrimonium ſolo conſenſu legitimè contrahitur, ſed ad ſolemnitatem probationis in fari valentibus neceſſaria ſunt verba, vel alia ſigna æquipollentia.*

23 *Matrimonium poſſe ſignis contrahi ſine verbis, quibus fundamentis probetur. & n. ſeq. uſque ad n. 36.*

24 *Eccleſia non judicat de occultis, ſed ſequitur ea, quæ apparent, licet non ſint.*

25 *Factis non minus loquimur, & conſenſum exprimimus, quàm verbis.*

26 *Imò potentiora ſunt facta quàm verba.*

27 *Solemnitas probatoria poteſt adimpleri per æquipollens.*

28 *Nutus ſunt majoris potentiæ in fari valentibus, quàm in mutis.*

29 *Conſuetudines pravæ & corruptelæ debent ab Eccleſia radicitus extirpari.*

30 *Florentini Concilii diffinitio de cauſa efficiente matrimonii expenditur.*

31 *Matrimonium aptius & decentius contrahitur verbis quàm ſignis.*

33 *Adultus cùm baptizatur, niſi ipſemet reſpondeat, præſumitur fictè ad baptiſmum accedere.*

34 *Matrimonium ſpirituale, & carnale in pluribus differunt.*

36 *Legitimus conſenſus in matrimonio qualiter dicatur.*

1 TUÆ FRATERNITATI. Eſt celebre capitulum, & à pluribus repetitum: & cùm dicat matrimonium in veritate contrahi per legitimum viri, & mulieris conſenſum, ſed quantum ad Eccleſiam neceſſaria eſſe verba conſenſum exprimentia de præſenti: hinc emerſerunt variæ lecturæ, & opiniones Doctorum ſuper intellectu prædictorum verborum *neceſſaria ſunt*, nempè de qua neceſſitate ſint intelligenda.

2 Prima lectura fuit Tancredi, Joannis, Goffredi, Bernardi, & Innocentii hic, & Barth. Brixien. in c. *Sit Rector, 45. diſtinct.* qui intellexerunt ea verba de neceſſitate præciſa, & abſoluta, exiſtimantes hanc decretalem velle, ut in valentibus loqui verba ſint neceſſaria ad eſſe matrimonii, adeò ut nutu, aut ſignis contrahi nullatenus poſſit: idemque tenuerunt plurimi utriuſque juris Interpretes & Theologi, quos noviſſimè cumulat Thomas Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 2. diſput. 31. num. 2. verſ. Hanc ſententiam*; & juxta hanc lecturam decretalis hoc intendit. Per ſolum conſenſum in valentibus loqui
3 non contrahitur matrimonium, ſed ex conſtitutione Eccleſiæ requiruntur verba; ſecus in loqui non valentibus.

4 Quorum opinioni ſuffragatur primò littera hujus Decretalis, ibi, *Neceſſaria ſunt verba*; nam quo-
5 tieſcunque lex utitur verbis neceſſitatem importantibus, inducit formam ſubſtantialem, & annullativam actûs in contrarium geſti, ut ſcripſerunt Siguorolus de Homod. *conſ. 87. n. 4. & 5.* Albert. Brun. *in tract. de form. tit. Quando aliquid conſ. trad. pro ſer. fol. 34. concluſ. 4. poſt. med. verſ. Et ſecundum.* Pariſ. *conſ. 19. num. 19. lib. 2.* illud enim neceſſariò requiritur, ſine quo actus eſt nullus, ut hic in fin. ſecundùm Abbat. *in primo not. verſ. Sed con-*
6 *tra hoc opponitur*: forma autem dat eſſe rei, *l. Julianus, §. Si quis, ff. Ad exhibendum*; & impleri debet præciſè, & non per æquipollens, leg. 1. §. *Opus novum.* & ibi Scribentes, *ff. de nov. oper. nunciat.* & leg. 1. §. *Si quis ita, ff. de verbor. obligat.* cap. *Cum dilecta, de reſcript.* gloſſ. in Clement. 1. *in verb. tertio, de vita & honeſtate Cleric.* & alii relati à Tiraquel. *de retract. lignag. §. 2. gloſ. 2. num. 11.* Quo fundamento complures Theologi, ac Jurisperiti nuper opinati ſunt, profeſſionem emiſſam ab Equite Corſino in Religione Hieroſolymitana non ſuſcepto priùs cingulo militari fuiſſe irritam, cùm in ſtatuto Ordinis 2. *in tit. de recept. fratr.* dicatur: *Prima, che pigli l' habito, e fatta profeſſione è neceſſario, che ſia ornato del cingolo della militia*, ut ſcripſi latiſſimè in cap. *Qui Presbyterum, à num. ... uſque ad num. ... præſertim num. ... infra de pœnit. & remiſſ.*

7 Deinde ſuffragatur huic primæ opinioni, quòd hæc Decretalis videtur conſtituere differentiam inter mutos, & fari valentes, dum primò declarat generaliter in matrimonio, verba eſſe neceſſaria quantum ad Eccleſiam, & poſtea ſubnectit, mutos & ſurdos poſſe per mutuum conſenſum contrahere ſine ulla verborum prolatione: & tamen etiam in mutis ad matrimonii validitatem exiguntur ſigna conſenſum exprimentia, ut cap. *Cum apud*, ibi, Cùm quod verbis non poteſt, ſignis valeat decla-

declarare, *ſuprà eod.* Unde gloſſa 2. hic exponens verba illa textûs, ſine verbis, ait: Sed non ſine ſignis, & ſequitur Abbas *num. 3.* Ergo in fari valentibus verba ſunt neceſſaria præciſe, alioquin inter eos, & mutos nulla eſſet differentia, cujus contrarium innuitur hic.

Tertiò favet eidem opinioni textus in c. *Si inter virum, infrà eod.* in illis verbis (utroque dicente) quæ ſunt repetita in cap. *Licet, de ſponſ. duor.* inducendo hæc jura, ut dixi in d. c. *Si inter virum, in 1. notab.*

8 Quartò idem ſuadetur exemplo baptiſmi: nam qui fari poteſt, non baptizatur, niſi ipſemet reſpondeat. cap. *Cum pro parvulis, de conſecrat. diſt. 4.* Sylveſt. *in ver. Baptiſmus, 4. n. 12. in fin. verſ. Decimooctavo.*

9 Quintò, ad idem facit, quia matrimonium ſpirituale non contrahitur ſine verbis, ut cap. *Eccleſia, il primo*, cap. *Cum poſt repetitam*, cap. *Cumana*, & cap. *In Geneſi, ſuprà de elect.* cap. *Sicut cum*, & cap. *Cum ab uno, eod. tit. lib. 6.* & tenent in cap. *Quia propter, eod. tit.* Jo. Andr. *n. 28. verſ. Decimumſextum,*
10 Butr. *num. 35. verſ. Decimumſeptimum* Imol. *n. 8. eod. verſ.* & Abb. *num. 16. verſ. Decimumſextum.* Ergo nec matrimonium carnale, quia licet arguere de matrimonio ſpirituali ad carnale, c. *2. 3. & 4. ſuprà de translat. Epiſcop.* & cap. *Sicut vir, 7 quæſt. 1.* cap. *Quoniam, §. Porrò, ſuprà, Ut lite non conteſtat.*

11 Sextò & ultimò probatur hæc prima opinio ab abſurdo: eccleſia enim ſtatuit verba eſſe neceſſaria ad matrimonium contrahendum, ne tantum Sacramentum ſit in incerto; aliàs multa pericula imminerent: quid enim ſi duo ſimul ambulantes ſibi ad invicem complaceant, & unus in alium conſentiat matrimonialiter, numquid judicabimus inter eos matrimonium? utique abſurdum eſſet hoc ſentire, quo argumento utitur Innocentius hic paulò poſt principium.

Recipit tamen hæc prima opinio declarationes ac limitationes infraſcriptas, in quibus conſentiunt etiam Authores aliarum opinionum.

12 Declaratur enim primò, ut non procedat in matrimonio præſumpto præſumptione juris tantùm, ut in matrimonio à parentibus contracto nomine filiorum, quia ſufficit filiorum taciturnitas, ut cap. *Honorantur, 30. q. 2.* cap. *Acceſſit, infrà de deſponſ. impuber.* leg. *Sed qui patris, ff. de ſponſal.* & hic notat Innocent. *poſt med. verſ. Si autem parentes*, cum quo cæteri tranſeunt. Rationem reddit D. Thomas *in 4. ſentent. diſtinct. 27. quæſt. 1. art. 2. ad 3.* Quia verba parentum reputantur puellæ; eſt enim ſufficiens ſignum, quod ſunt ejus, ex quo non contradicit: & hic junge quod dicam infra *in 4. Lectura n. 21.*

13 Declaratur ſecundò, ut ſimiliter non procedat in matrimonio præſumpto præſumptione juris, & de jure, quia approbatur ab Eccleſia, licet verba omninò deficiant, veluti ſi poſt ſponſalia de futuro ſequatur copula: nam lex ex actu copulæ ſine verbis præſumit matrimonium, & ita eſſe diſponit c. *Is qui fidem*, & ibi caſus *infrà eodem*, & tradunt Hoſt. *hic in princ. in ver. Matrimonium in veritate*, Jo. Andr. *n. 6. verſ. Unde quamvis verborum forma omnino deficiat*, Anchar. *n. 3. verſ. Iterum oppono*, Præpoſ. *poſt princ. verſ. Tertio præmitto*, & nemo diſcrepat: licet ſecus ſit poſt Concilium Tridentinum, ut dixi in d. c. *Is qui fidem, n. 4.*

14 Quinimo hoc caſu etiam ſi non ſolùm verba, ſed etiam conſenſus deficiat, qui jure naturæ exigitur, & ideo quoad Deum non ſit matrimonium: tamen eccleſia ex quo facta eſt ſibi fides de præſumptione, cui ſtat, non admittit probationem in contrarium, ut cap. *Conſultationi*, & d. cap. *Is qui fidem, infra eod.* Sed in foro pœnitentiali ſemper ſtamus veritati, non præſumptioni, ut c. *Tuanos, infra eod.* Et in hoc judicio animæ credendum eſt peccatorem confiteri veritatem, & illius confeſſioni omnino ſtatur, c. *Omnis utriuſque, infra de pœnit. & remiſſ.* ita Hoſt. & Jo. Andr. *loc. prox. cit.* dixi in d. c. *Is qui fidem, n. 6. & 7.*

15 Declaratur tertiò, ut locum non habeat, ſi alter ex conjugibus proferat verba ad matrimonium apta; tunc enim ex parte alterius verba non requiruntur, ſed ſufficiunt ſigna æquipollentia, ſic Jaſ. in l. *Si ſtipuler, §. Si in locando, n. 1. ff. de ver. obligat.*
16 Unde ſi hoc caſu ſequatur annuli ſubarratio, abſque dubio erit matrimonium, ut hic tenent gloſ. *in ver. Verba*, & in cap. *penult. in verb. Dicente:* & ibi etiam Butr. *n. 9. inf. eod.* & idem Butr. in c. *final. n. 8.* ubi etiam Abbas *num. 7.* & Alex. de Nævo *n. 12. de deſponſat. impuber.* & alibi paſſim Doctores.

17 Secunda lectura eſt eorum, qui intelligunt verba textus, *neceſſaria ſunt verba*, de neceſſitate cauſativa, ſeu ſecundum quid, exponentes ver. *neceſſaria*, id eſt, utilia: & ad faciliorem probationem, quia ſcilicet facilius probabitur matrimonium, & certificabitur eccleſia de conſenſu conjugali, ſi verba interceſſerint, Cardin. *hic num. 1. in fine verſ.*
18 *Solutio.* Non enim eſt novum in jure, ut ver. *hoc, neceſſarium* exponatur, id eſt, utile, & expediens, gloſ. in l. *1. in ver. Neceſſarium, ff. ſolut. matrim.* & in l. *1. in ver. Neceſſe, ff. de offic. Præfect. Prætor.* gloſ. *penult.* in cap. *Omnis, 21. q. 4.* gloſ. *final.* in Clement. *1. de procur.* Et ſecundum hanc lecturam hoc dicit. Matrimonium contrahitur legitimo conſenſu. & verba in loqui valentibus ad certificandam eccleſiam ſunt neceſſaria ad benè eſſe, quia ex eis facilius certificatur: poteſt tamen & ſignis certificari; & ideo mutus poteſt matrimonium contrahere.

19 Sed huic expoſitioni tanquam inferenti vim litteræ merito non acquieſcunt Cardin. ubi ſuprà, Molin. *de uſu nupt. lib. 1. cap. 3. num 67. & 70. & ſeqq.* Baſil. Pont. *de matrim. lib. 2. cap. 3. num. 9. 10. & 11.* nam ex proprietate vocabuli, à qua in dubio non eſt recedendum, leg. *Non aliter, ff. de legat. 3.* Hujuſmodi verba non conſilium, ſed præceptum, & obligationem ſignificant, ut notat gloſ. in Clement. *Attendentes, in verſ. Debeant, de ſtatu Monach.* & latius dicam infrà in ſequenti lectura. Hic tamen intellectus eſt in ſe verus, ut patebit infrà *num. 22.* Licet modus exponendi non conſonet litteræ.

20 Tertia Lectura, quam hic Doctores non attingunt, eſt nonnullorum Theologorum, qui intelligunt verba textus noſtri de neceſſitate præcepti. Cui lecturæ valdè ſuffragatur littera: nam ex proprietate vocabuli hæc verba *neceſſarium eſt*, ſeu *neceſſe eſt*, præceptum & obligationem deſignant, ut cap. *Quiſquis præceptis, 14. q. 1.* ibi, Quod imperatur, neceſſe eſt fieri: nec non ibi, Ubi præceptum, ibi neceſſitas eſt ſervientis: & notat gloſ. in cap. *Domino ſancto, in ver. Neceſſe, 50. diſtinct.* Item gloſ. in dicta Clement. *Attendentes, in ver. Debeant, de*

de ſtatu Monachor. Abb. in cap. *1. num. 7. infra de deſponſat. impuber.* Felin. in cap. *Nam concupiſcentiam, num. 6. ſupra de conſtitut.* Item ſuffragantur jura in cap. *Si inter virum, infra eod.* & in cap. *Licet, de ſponſ. duor.* ibi, Ita quòd unus alterum verbis conſuetis recipiat; nec non ibi, Utroque dicente; & ſecundùm hanc lecturam textus ſic ſummari poteſt. Solo conſenſu legitimo matrimonium perficitur, ſed ex præcepto Eccleſiæ in fari valentibus requiruntur verba mutuum conſenſum exprimentia. Hujus ſententiæ ſunt Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 45. art. 2. concluſ. 2.* Manuel Sà *in Summa to. 1. in 2. edit. cap. 216. n. 5.* & Henriq. *lib. 10. de matrim. cap. 2. num. 6.* Qui tamen hoc non firmat abſolutè, ſed temperat dicens, aliquomodo hoc videri de Eccleſiæ præcepto: licet in Comment. *lit. M.* fatetur eſſe ſolum veniale peccatum ſignis contrahere: in quo conſentit etiam Ledeſma *d. art. 2. concl. 3.* quia res eſt levis: nec diſcrepat Thom. Sanch. *de matrimon. tom. 1. lib. 2. diſp. 31. num. 10.* nam etſi affirmet nullum de hoc eſſe Eccleſiæ præceptum, quia jura in d. cap. *Si inter*, & cap. *Licet*, ſimpliciter narrant factum; fatetur tamen culpam eſſe venialem non exprimere verbis, ſed ſolis ſignis conſenſum, niſi juſta cauſa excuſaret; quia à recta ratione alienum eſt in hoc graviſſimo contractu non exprimere conſenſum commodiori modo poſſibili: verba autem melius & clarius, quam ſigna conſenſum exprimunt.

21 Quarta eſt lectura Joann. Andr. *hic num. 6. verſ. Quod poſſet eſſe verum*, qui mediam viam eligendo diſſidentes opiniones conciliat ſub diſtinctione, quòd aut præceſſit tractatus matrimonij: & tunc verba non ſunt neceſſaria ad matrimonium contrahendum, quia Eccleſia ex tractatibus præcedentibus, & ſignis ſequentibus eſt certa de matrimonio: & hoc modo ſalvari poteſt ſecunda Lectura. Aut tractatus non præceſſit: & tunc quia periculoſum eſt, ita ex abrupto judicare, partes ſolis ſignis ſine verbis voluiſſe matrimonium inire: ideo Eccleſia debet certificari per verba in loqui valentibus. Eandem diſtinctionem poſuit Jo. Andr. in cap. *final. in ult. gloſ. infrà de conjug. ſervor.* quam etiam ſequitur Henric. Boich. *num. 5.* Lap. *allegat. 57. num. 17. verſ. Venio ad 3.* & Boer. dicens communem *conſ. 35. n. 1.* & ſecundum hanc lecturam textus hoc non intendit. Non præcedentibus tractatibus matrimonii requiruntur verba in loqui valentibus; in mutis autem ſecus: ita Præpoſ. *hic col. 2. verſ. 3. eſt lectura:* & hic junge quæ dixi ſuprà *n. 12. de matrim. à parentibus contracto.*

22 Quinta, & ultima lectura eſt Hoſtienſis *hic*, & ſequacium, qui intellexerunt verba textus noſtri de neceſſitate probatoria, ita ut verba minimè requirantur ad eſſe matrimonij, quod ſolo conſenſu perficitur, ſed ad ſolemnitatem probationis in fari valentibus; quæ tamen ſolemnitas poteſt ſuppleri per ſigna æquipollentia, qui intellectus coincidit in effectu cum ſecunda lectura, & differt tantummodo in modo explicandi: nam ibi exponuntur verba *neceſſaria ſunt*, id eſt, utilia, hic verò neceſſaria ſcilicet quoad probationem, quæ poteſt impleri per æquipollens: & ita utrobique Doctores fatentur matrimonium tam verbis, quàm ſignis contrahi poſſe; & hæc ſententia eſt magis communis, quam tenuerunt gloſſa in cap. *Si inter virum, in ver. Dicente, infra eod.* & apertius gloſſa 2. hic dicens in his, qui loqui poſſunt, matrimonium non contrahi niſi verbis, vel per aliquod ſignum,

per quod ipſo facto videantur conſentire: licet gloſſa additionalis in eodem ver. malè loquatur, dum ait: Duo ſunt neceſſaria ad iſtud Sacramentum; verba, & ſigna, vel conſenſus: debuit enim dicere verba, vel ſigna, & conſenſus, quia alternativa cadit in verbis, & ſignis, cùm alterutrum ſufficiat, ſed conſenſus copulativè ſemper requiritur, ut *hic*, & in cap. *Sufficiat, 27. q. 2.* idem firmant *hic* Hoſtienſ. *num. 3. in ver. De præſenti. verſ. Sed contrarium eſt verum*, Butr. *num. 8.* Cardin. *circa finem*, Anchar. *num. 5.* Abbas *num. 2. verſ. Sed Doctores*, dicens ita communiter ſentire Doctores moderniores, Alex. de Nævo *num. 15.* & idem Hoſtienſ. *in ſumm. tit. de matrim. §. Qualiter contrahatur, num. 10. & 11.* Cardin. in dict. cap. *Si inter virum, n. 4.* & ibi etiam Abbas *num. 6.* & idem Abbas in cap. *Ex parte n. 8. & 28. ſupra de reſtit. ſpoliat.* Alex. in leg. *Si finita, §. Meminiſſe, in fin. ff. de nov. oper. nunc.* Ripa in leg. *Ex facto, num. 1. ff. de vulg. & pupill.* Boer. *deciſ. 1. num. 18.* Aretin. dicens communem, *conſ. 13.* & alij plures tam juriſperiti, quam Theologi, quos refert, & ſequitur Sanchez *de Matrimon. tom. 1. lib. 2. diſput. 31. num. 5. in fin.* & poſt eum Baſil. Pont. *in eodem tract. de impediment. matrim. cap. 24. §. 1. in princ.* Itaque ſolo conſenſu legitimo contrahitur matrimonium, ſed verba, vel alia ſigna æquipollentia requiruntur ad probationem, & ita communiter tenere Theologos *in 4. ſentent. diſt. 34.* teſtatur Sebaſtianus Medices *in Additionibus ad Abb. Antiq. hic in ver. Solo conſenſu:* & ſecundum hunc intellectum Decretalis hoc dicit. Solo conſenſu legitimo contrahitur matrimonium, ſed verba requiruntur quoad probationem, ſubaudi vel alia ſigna æquipollentia, Abb. & Alex. de Nævo.

23 Pro hac opinione inducitur primò hæc Decretalis, licet in ea vim totam conſtituant Authores contrariæ ſententiæ. Primò enim dicit matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris conſenſum: dicit enim, in veritate, ſcilicet ſubſtantialiter, & quantum ad eſſe matrimonij, nec intelligit de ſolo conſenſu interno (hic namque non eſt ſufficiens ad matrimonium ineundum: & eſt concluſio certa inter Catholicos, ubi probat Ubaldenſis *de Sacramentis, cap. 132.* impugnans errorem Joannis Wicleph contrarium tenentis) ſed intellige de conſenſu explicito verbis, vel ſignis, quod clarè probatur ex verſ. *Nam ſurdi*, &c. ubi reddens rationem cur ſolus conſenſus ſufficiat ad matrimonium, ait: nam ſurdi & muti poſſunt contrahere ſine verbis: & tamen nec ab ipſis contrahitur ſine ſignis: igitur ut illa ratio ſit adæquata, & ſufficiens, prima pars textus intelligi debet de conſenſu verbis, vel ſignis explicito.

Sed dices, ſi matrimonium ſignis perinde, ac verbis iniri poteſt. Ergo Pontifex non benè hic loquitur dum ait, quantum ad Eccleſiam neceſſaria ſunt verba conſenſum exprimentia; nam qualis eſt iſta verborum neceſſitas, ſi eſt in optione contrahentium etiam quantum ad Eccleſiam, & ſolemnitatem probationis matrimonum contrahere verbis, vel ſignis? Sola enim ſigna ſufficiunt, cùm in alternativa diſpoſitione unum in effectu contineatur, leg. *Cum illud, ff. Quan. dies legat. ced.* leg. *Si illud*, ubi Bald. *ff. de legat. 2.* dixi in cap. *Inter cæteras, in 1. notab. ſuper de reſcript.* nec in verbis poteſt conſiderari ulla neceſſitas, cùm in hujuſmodi alternativa electio ſit contrahentium, l. *Utrumque, in fin. ff. de jur. dot.* & cap. *In alterna-*

natiris, de regul. jur. lib. 6. At pro reſponſione ob-
ſervandum eſt Pontificem hic non fuiſſe conſul-
tum, an matrimonium eſſet verbis contrahendum,
ſed an ſolis verbis poſſit contrahi. Dubitabatur e-
nim ab aliquibus ſolis verbis poſſe contrahi ad
exemplum matrimonij ſpiritualis, ut refertur ab
Antonio Auguſtino *in 3. collect. Decretal. lib. 4. tit. 1.*
c. 5. & huic conſultationi reſpondet, ſolo conſen-
ſu matrimonium contrahi, ſed quantum ad Eccle-
ſiam neceſſaria eſſe verba conſenſum exprimen-
tia: quod perinde eſt, ac ſi dixiſſet, ſolis verbis ma-
trimonium non contrahitur, ſed duo ſunt neceſſa-
ria, ſcilicet conſenſus quoad ſubſtantiam contra-
ctus; & ideò dixit in veritate, hoc eſt, intrinſecè,
& eſſentialiter: & verba conſenſum exprimen-
24 tia quoad ſolemnitatem probationis, & ideò ſub-
junxit, quantum ad Eccleſiam, id eſt, forum con-
tentioſum, in quo Eccleſia non judicat de occul-
tis, c. *Chriſtiana. 32. q. 5.* ſed ſequitur ea, quæ appa-
rent, licet non ſint: unde ejus judicium ſæpè fallit,
& fallitur, c. *A nobis, il ſecundo infra, de ſent. excomm.*
ſecundùm Hoſt. *hic n. 2. in fin. in ver. ad Eccleſiam,*
25 Joan. Andr. *nu. 2.* & Anchar. *in 2. not.* nihil autem
Pontifex dixit de ſignis, quia de illis non quærеba-
tur; & ſi de ſignis conſultus fuiſſet, utique quod de
verbis dixit, & de ſignis dixiſſet, quæ verbis æqui-
pollent: nam factis non minus loquimur, & con-
ſenſum exprimimus, quàm verbis, leg. *De quibus,*
verſ. Nam quid intereſt, ff. de legib. cap. *Ex ore, de his*
quæ fiunt à major. par. cap. ubi gloſ. *in ver. Renunciaſ-*
26 *ſe*, dat plurima concord. imò ad exprimendam
voluntatem potentiora ſunt facta, quàm verba,
quia multò amplius eſt quid facere, quàm verbis
nunciare, leg. *Si tamen, §. Et qui, ff. de ædil. edict.* Di-
xit ergo, verba quantum ad Eccleſiam eſſe neceſ-
ſaria, ſcilicet ad clariorem probationem, ut *hic*
per Butr. *nu. 8.* Cardin. *propè finem.* Abb. *in fin.* Alex.
27 de Nævo *nu. 15.* & Præpoſ. *nu. 6.* Unde non exclu-
ditur alius probandi modus, quia quod non eſt de
ſolemnitate ſubſtantiali, ſed de ſolemnitate pro-
batoria, poteſt impleri per æquipollens, & habet
locum regula: Non refert quid ex æquipollenti-
bus fiat, cap. *Licet ex quadam, de teſtib.* cap. *Tua, de*
conſanguin. & affinit. & benè per Hoſt. in cap. *Si in-*
ter virum, in princ. in ver. Expreſſa, infra eodem, & per
Cardin. *hic n. 2.* dicens id, quod requiritur non ad
actus ſubſtantiam, ſed ad ejus probationem, etſi
dicatur ipſum eſſe neceſſarium, poſſe expediri per
æquipollens: & ex hoc infert, ut ſi ſtatutum diſ-
ponat contractum eſſe celebrandum ſolo conſen-
ſu, ſed verba requiri ad probationem, ſine verbis
ſufficiat æquipollens, ut ſigna, leg. *Nutu, ff. de legat.*
3. & ſubdit: ex quo eſt matrimonium per ſolum
conſenſum, eſſet una ſimplicitas dicere, quòd Ec-
cleſia anguſtaſſet probationem ſolùm in verbis,
cùm facultas probandi ſit laxanda, c. *Quoniam, ſu-*
pra ut lit. non conteſt.

Deinde hæc ſententia probatur in cap *final.* ibi,
Nec facto, nec verbo conſenſerit, *infra de conjug.*
ſervor. in cap. *Ex litteris, ſupra eodem.* & in cap. *Is qui*
fidem, infra eodem. in cap. *Continebatur,* & cap. *De il-*
lis, il primo, §. 1. de deſponſ. impuber. & cap. *unic. §. fin.*
eodem tit. lib. 6. in l. *In ſponſalibus la prima,* l. *Spon-*
ſalia, l. *Scilicet,* & l. *Sed quæ patris ff. de ſponſal.* & in l.
2. ff. de rit. nupt. in quibus juribus contrahentes fa-
cto ipſo ſine ullis verbis cenſentur conſentire; &
eſt ſimile in profeſſione, ut cap. *Vidua, de Regular.*
28 Tertiò pro hac opinione Hoſt. inducit text. in
l. *Nutu, ff. de legat. 3.* ubi dicitur nutu poſſe fideicom-
miſſum relinqui, dum is relinquat, qui & loqui po-
teſt: atque ita nutus & ſigna ſunt potentiora, &
majoris efficaciæ in his, qui loqui poſſunt, quàm in
mutis: cùm mutus non poſſit nutu fideicommiſ-
ſum relinquere, ut ibi probatur, & notat gloſſa 1.
& communiter Doctores: ſed mutus poteſt ſignis
matrimonium contrahere, c. *Cum apud, ſupra eod.*
ergo multò magis qui loqui poteſt. Demum con-
firmantur prædicta ex communi obſervantia, &
conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres, c.
29 *Cum dilectus, de conſuetud.* nam mulieres præ vere-
cundia & pudore plerumque annuunt potius, quā
loquantur, maximè præſentibus parentibus, c. *Ho-*
norantur, 32. q. 2. & advertit gloſ. *1. in fin.* in c. *Si in-*
ter virum, infra eod. cum qua tranſeunt ibi Hoſt. *in*
princ. in ver. Expreſſa, Butr. *nu. 9.* Cardin. *nu. 4.* Abb.
nu. 6. & alij communiter; & ita fieri in Germania
teſtantur addent. ad Abb. *hic ſub n. 3. in verb. Con-*
ſenſum, litera A. Quam quidem obſervantiam pia
Mater Eccleſia tamdiu non toleraſſet, ſi verba eſ-
ſent de eſſentia hujus Sacramenti, cum potius ad
ejus officium ſpectet pravas conſuetudines & cor-
ruptelas abolere, & radicitus extirpare, c. *Mala, 8.*
diſt. c. *Bonarei, 12. q. 2. c. 1.* & ibi dixi *num. 58.* poſt
Anchar. *in 1. not.* Cardin. & Dec. *in 2. not. ſupra de*
30 *conſuet.* Et tamen Concilium Florentinum in de-
creto fidei Eugenij IV. ubi explicantur eſſentialia
cujuſque ſacramenti, videtur potius ſenſiſſe verba
non eſſe de eſſentia matrimonij, dum in §. *Septi-*
mum eſt Sacramentum, definivit per hæc formalia
verba: Cauſa efficiens matrimonij regulariter eſt
mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſ-
ſus. Videtur enim dixiſſe regulariter, tum propter
mutos, qui verba nequeunt proferre, & tamen va-
lidè contrahunt; tum propter filios, quorum taci-
turnitas efficit matrimonium pro ipſis à parenti-
bus contractum, ut dictum eſt *ſupra n. 12* tum pro-
pter ſponſalia, quæ per ſolam copulam ſubſequen-
tem ſine verborum miniſterio tranſeunt in matri-
monium, ut conſtat ex dictis *ſupra n. 13.* Tum ge-
neraliter propter alios, qui malunt nutibus ac ſi-
31 gnis contrahere quàm verbis. Non meminit au-
tem Concilium de ſignis, ſed de verbis tantùm,
quia decens & honeſtum eſt, & tanto Sacramento
magnoperè conſentaneum, ut interior conſenſus
non ſolis nutibus ac ſignis, quæ plerumque poſ-
ſunt eſſe æquivoca & incerta, ſed claris verbis ex-
primatur, niſi aliqua rationabilis cauſa excuſet, ut
de virginibus proximè dictum eſt.

Non obſtant argumenta ſuperiùs adducta pro
prima lectura: nam ad primum deductum ex ver-
bis hujus Decretalis patet reſponſio ex dictis *ſu-*
prà n. 23. & ſeqq. & ad ponderationem, quæ ſecun-
do loco fit de muto, reſpondetur in hoc cap. con-
ſtitui differentiam inter mutos, & fari valentes.
Imò, enim exemplum muti ponitur potius ad pro-
bandum in Sacramento matrimonij verba non
eſſe neceſſaria, cùm ſurdi, & muti ſine verbis con-
trahant.

32 Ad tertium, nempè ad cap. *Si inter virum, infra*
eod. & cap. *Licet, de ſponſa duor.* reſpondeo verba il-
la, *utroque dicente,* in prædictis juribus fuiſſe appo-
ſita per modum exempli, quod regulam non re-
ſtringit, ut *hic* obſervat Præpoſ. *n. 6. ad fin.*

Ad quartum reſpondet Hoſtien. *hic n. 4.* dicens
aliud in ſacramento Baptiſmi, ubi verba, & forma
verborum ſunt de ſubſtantia, cap. *Detrahe, 1. q. 1.*
& c. 1.

& c. 1. *ſupra de Baptiſm.* aliud in matrimonio, in
quo verba, & forma verborum non ſunt de ſub-
33 ſtantia, ut conſtat ex dictis. Sed adde Baptiſmum
non reſpondentis eſſe invalidum quoad præſum-
ptionem tantùm; quia ex quo adultus eſt, & diſ-
cretus; & reſpondere poteſt, & non reſpondet,
Eccleſia præſumit, eum fictè, & non vero animo,
& puro ad Baptiſmum accedere, ut notat gloſ. *ul-*
tima, Archid. Bellam. & Turrecr. in d. c. *Cum par-*
vulis, de conſecr. diſt. 4.

34 Ad quintum ſimiliter reſpondetur, multas eſſe
differentias inter matrimonium carnale, & ſpiri-
tuale, quarum ſex præſumuntur, hic Hoſt. *nu. 5. &*
6. Joan. Andr. *nu. 4.* Card. *nu. 3.* & reliqui poſt eos,
plenè Everard. *in ſua Centuria in loco à matrimonio*
carnali ad ſpirituale, quarum una eſt, quia carnale
ſolo conſenſu contrahitur, ſpirituale verò nun-
quam contrahitur ſine verbis, ut per eos.

35 Ad ſextum, & ultimum reſpondet *hic* Hoſtienſ.
n. 3. in fin. non obſtare exemplum ab Innocentio
adductum, quia in caſu illo non poteſt fieri fides
Eccleſiæ de conſenſu etiam tacito; quinimò etſi
alter in alterum ſimul conſentiat, non poteſt ta-
men dici verè loquendo uterque ſimul conſenti-
re, cùm alter ſenſum alterius non percipiat, ſed
ignoret.

Nota ex text. matrimonium perfici per ſolum
legitimum viri, & mulieris conſenſum, & hanc di-
cit eſſe communem lecturam *hic in princ.* & dic le-
gitimum quoad ætatem, cap. *De illis, il primo, infra*
de deſponſ. impuber. & quoad liberi arbitrij motum,
cap. *Gemma, infra eod.* & not. in cap. *Cum locum, ſu-*
pra eod. Hoſt. & Jo. Andr. *hic n. 2. in ver. legitimum.*
Item nota verba eſſe neceſſaria de ſolemnitate
probationis, quæ tamen ſolemnitas poteſt imple-
ri per alia ſigna æquipollentia. Item nota ſurdum,
& mutum poſſe ſolis ſignis matrimonium contra-
here. Item nota pueros eſſe inhabiles ad matri-
monium, intellige, niſi malitia ſuppleat ætatem:
de quo dic, ut ſcripſi in d. cap. *De illis, & Puberes, in-*
fra de deſponſ. impuber.

DE SPONSALIB. ET MATRIM.

Cap. Conſultationi.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonio probato, non auditur negans ſimpli-*
citer conſenſum, ſed aſſerens meticuloſum, &
probare volens auditur.
2 *Mulieri neganti ſe in matrimonium conſenſiſſe, non*
creditur marito probante contrarium.
3 *Matrimonium non valet, ſi probetur contractum per*
metum cadentem in conſtantem virum, vel mu-
lierem, ibidem. & n. 7. 11. & 14.
In matrimonio dicitur legitima probatio, quæ fit per
idoneos teſtes.
4 *Maximè ubi agitur de matrimonio diſſolvendo.*
5 *Matrimonium difficilius ſolvitur, quàm contrahatur.*
6 *Teſtes inducendi contra matrimonium debent eſſe o-*
mni exceptione majores.
7 *Et hæc qualitas articulanda & probanda eſt ab indu-*
cente.
8 *Organum vocis eſt fallax.*
9 *Mulieri dicenti ſe contraxiſſe per metum, incumbit*

onus probandi non ſolum ipſum metum, ſed etiam
illius qualitatem.
10 *Metus cadens in conſtantem virum dicitur mortis*
periculum, vel corporis cruciatus.
11 *Timor vanus non excuſat.*
12 *Metus quando dicatur cadere in conſtantem virum,*
relinquitur arbitrio judicis.
13 *Maſculinum concipit fœmininum ut vitetur abſur-*
dum.
14 *Metus minor excuſat fœminam, quàm maſculum.*

1 CONSULTATIONI. Illegitimè propoſi-
ta, & allegata violentia non excuſat, ſe-
cus autem cùm legitimè allegatur: Hoc
dicit ſecundum Abbat. Antiquum, vel aliter ſe-
cundum Cardinal. Probato matrimonio non au-
ditur negans ſimpliciter conſenſum, ſed aſſerens
meticuloſum, & probare volens auditur. Com-
2 muniter tamen ſic ſummatur: mulieri, quæ negat
ſe in matrimonium conſenſiſſe, non creditur ma-
rito probante contrarium; ſed ſi probarſe conſen-
ſiſſe per metum, qui poteſt cadere in conſtantem
virum, non tenet matrimonium, Joan. Andr. Butr.
Anchar. Abb. Joan. de Anan. Præpoſ. & Alex. de
Nævo duos caſus determinat, Secunda, ibi, *Sanè*
Io. Andr.

3 Nota primò ibi, *legitimis, & idoneis teſtibus*, ubi
agitur de probatione matrimonij, eam dici pro-
bationem legitimam, quæ fit per idoneos teſtes, ut
hic, & in cap. 1. *infra de conſangu. & affinit.* Anchar.
4 *hic in 3. notab.* & Præpoſ. *nu. 1.* Quod fortius pro-
cedit ubi agitur de matrimonio diſſolvendo, quia
5 ſpiritualia difficilius deſtruuntur, quàm con-
firmantur, c. *Inter corporalia, in princip. de translat. E-*
piſcop. unde lex dicit ſolutionem matrimonij diffi-
ciliorem eſſe, quàm conjunctionem, l. *Conſenſu, C.*
6 *de repudijs.* Ad idem bonus text. in l. *Nullum diver-*
tium, ff. de divort. unde teſtes inducti contra matri-
monium debent eſſe omni exceptione majores,
cap. 1. *infra de conſanguinit. & affinitat.* ubi gloſ. *in*
ver. Majores, Butr. *num. 8.* Abb. *num. 5. verſ. Item no-*
ta, & Præpoſ. *num. 9.* Felin. *ſupra in rubr. num. 17.*
Covarr. *lib. 4. Decretal, par. 2. c. 8. §. 12. n. 7.*

Et quamvis multi oppoſitum ſentiant, tamen
hæc eſt communis opinio, ut teſtatur Socin. Ju-
nior *conſ. 29. Circa præſentem conſultationem, nu. 8.*
& ſeq. lib. 2. imò magis communis, ut per Gabr.
concl. 8. de teſtib. n. 75. quam ſæpius etiam Rota ſe-
quuta eſt, ut *deciſ. 209. n. 1 par. 1. diverſ.* Caputaq.
deciſ. 286. n. 2. p. 3.

Quod multò clariùs procedit, ubi liquidò con-
ſtat de matrimonio non ſolùm contracto, ſed et-
iam conſummato, text. eſt in c. *In litteris, de teſtib.*
ubi quia vir nobilis uxorem duxerat, & cum ea
per ſeptennium cohabitaverat, in cauſa diſſolu-
tionis matrimonij repelluntur teſtes non omnino
integri, ad idem text. in c. *Inſuper, qui matrim. ac-*
cuſ. poſſ.

7 Quinimò hæc qualitas, quòd teſtes ſint omni
exceptione majores, aut ſaltem probatæ vitæ, &
opinionis, non ſufficit ut inſit teſtibus, ſed neceſſe
eſt ut articuletur, & probetur ab inducente, Bart.
in l. 1. §. *Si quis neget, n. 12. verſ. Et requiritur, ff. Quem-*
admod. teſtam. aperian. quem communiter DD. ſe-
quuntur, ut teſtatur Grat. *conſ. 2. n. 35. lib. 2.* Corn.
conſ. 78. col. 4. poſt med. verſ. Omitto quod teſtes. vol. 3.
& Cravett. *de antiq. temp. 2. Quæritur, à n. 38. uſque*
ad 41.

8 Secundò, Nota ibi, *Metu illato compulſas verba*
protuliſſe conſenſus, organum vocis eſſe fallax: nam
ſæpè quis ore pronuntiat, quod mente non gerit,
ut 22.*q*.2. quaſi per totam, & c. *Humanæ aures, cum*
multis ſeqq. q.5. Butr. *hic n*.4. & Alex. de Nævo *in*
2.*notab.* licet verba ſint inſtituta, ut quis deducat
cogitationes ſuas in notitiam alterius, c. *Is autem*,
22.*q*.2. de quo ſcripſi latius in c. *Falſidicus, inſr. de*
crimine falſ.

9 Tertiò, Nota ibi, *Si talis metus inveniatur illatus*,
qui cadere poſſit in conſtantem virum: mulieri dicen-
ti ſe contraxiſſe matrimonium per metum, in-
cumbere onus probandi non ſolùm ipſum me-
tum, ſed etiam illius qualitatem, videlicet me-
tum fuiſſe talem, qui cadere poſſit in conſtantem
10 virum, qualis eſt mortis periculum, aut corporis
cruciatus, l. *Interpoſitas*, C. *de tranſact.* cap. *Cùm di-*
lecti, & cap. *Perlatum, de his quæ vi met. cauſ.* cap. *Lo-*
tharius, & cap. *Si verum*, 31.*q*.2. *gloſ. ultima hic*, &
11 Cardin. *num*. 1. aliàs vanus timor non excuſat, l.
Metum autem, la ſecunda, ff. Quod met. cauſ. l. *Vani ti-*
moris, ff. de reg. juris, & l. *Si quis ab alio, ff. de re judicat.*
12 quod arbitrio judicantis relinquitur, leg. *Metus*
autem, ff. ex quib. cauſ. major. gloſ. in d. l. *Interpoſi-*
tas, in verb. Cruciatus, C. *de tranſactionibus*, gloſ. ad-
ditionalis *hic in verb. In conſtantem*, Abb. in cap.
Cùm virum, *n*. 8. *de regular.* & alij apud Menoch.
de arbitr. judic. caſ.135.*n*.3. Adverte tamen, quia
13 etſi textus noſter dicat, in conſtantem virum, ni-
hilominus ſubaudiendum eſt, vel mulierem, ſe-
cundùm Abbatem *in* 3.*notab.* & Præpoſ. *num*. 3.
vel certè maſculinum hic concipit fœmininum,
ut abſurdum vitetur ſecundum Præpoſit. Quam-
vis enim ex proprietate vocabuli viri appellatio-
ne non veniat mulier; tamen contrarium hic ſua-
det ſubjecta materia, quæ de muliere loquitur ex
notatis in Clement. 1. *in verb. Homines, de electione*,
in cap. *Generali, eod. tit. lib*. 6. &, per Archid. in cap.
Si quis ſuadente, 17.*q*.4. & per Bart. in l. 1. *ff. de verb.*
14 *ſignific.* Quippe minor metus excuſat fœminam,
quàm maſculum, ut notat gloſ. 1. in cap. *Cùm lo-*
cum, ſupra eodem, quam dicit notabilem Alex. de
Nævo *hic in* 5.*notab.* & à Doctoribus approbatam,
Præpoſ. *num*. 3. per text. in cap. *Indignantur*, 32.*q*.6.
idem notat Hoſt. *in Summa de matrim.* §. *Qualiter*
impediatur, verſ. ſupradict. Butr. *hic n*.4. Cardin. *n*.1.
& Abb. *in* 3.*notab.*

DE SPONSAL.

Cap. Is qui fidem.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de futuro de jure communi tranſeunt in matrimonium per carnalem copulam ſubſequutam, ſed non per niſum carnalis copulæ tantùm.*

2 *Et præjudicant matrimonio poſtea contracto.*

3 *Præſumptio juris, & de jure idem operatur in caſu præſumpto, quod veritas in caſu vero.*

4 *Et probationem in contrarium non admittit.*

5 *Præſumptio juris, & de jure non habet locum in foro animæ, ſed ipſa veritas.*

6 *Sponſalia non tranſeunt in matrimonium quoad Deum, ſi copula non interceſſerit affectu conjugali, ſed fornicario.*

7 *Papa ſtatuere non poteſt, ut ſine conſenſu expreſſo, vel tacito ſit matrimonium.*

8 *Sponſalia poſt Concilium Tridentin. non tranſeunt in matrimonium per copulam ſubſequutam.*

Et poſſunt mutuo conſenſu partium diſſolvi, n. 10.

9 *Sponſalia de futuro contracta præſente Parocho, nullis tamen adhibitis teſtibus, non ſunt invalida ex Concilio Tridentino, ſed remanent in diſpoſitione juris communis.*

11 *Sponſalia per verba de præſenti contracta non ſervatâ formâ à Concilio præſcriptâ per copulam ſubſequutam in matrimonium non tranſeunt, ſi decretum de reform. matrim. in Parocha fuerit publicatum.*

12 *Sponſus cogi debet ab Ordinario per cenſuras adimplendum juramentum, & ſuper voto petenda eſt diſpenſatio ab eo, qui poteſt concedere.*

13 *Sponſalia de præſenti inter puberem & impuberem coram Parocho, & teſtibus contracta poſt Concilium non tranſeunt in matrimonium per cohabitationem, & copulam.*

14 *Matrimonium nulliter contractum ex cauſa metus ſervatâ in reliquis formâ Concilij Tridentini, ſi impedimentum ſit occultum, convaleſcit ex mutuo conſenſu conjugum.*

15 *Sponſus, qui ſponſam ſtupravit, non poteſt puniri pœnâ ſtupri, ſed graviter arbitrio Epiſcopi.*

1 IS QUI FIDEM. Sponſalia de futuro tranſeunt
in matrimonium per carnalem copulam ſub-
ſequutam, ſed non per niſum carnalis copulæ
tantum, hoc dicit cum cap. *fin. infra eod.* ſecundùm
Jo. Andr. Butr. Abb. Alexand. de Nævo, & reli-
quos omnes. Primò ponit thema, ex quo tacitè
elicitur quæſtio. Secundo illam ſolvit, & ratio-
nem ſubjicit, ibi, *Ad primam*.

2 Nota ex hac decretali ſponſalia de futuro hoc
jure inſpecto per ſequentem copulam in matri-
monium tranſire; adeòut præjudicent matrimo-
nio poſtea contracto, ut hic eſt caſus ſecundum
Abb. Antiq. & alios communiter, concordat cap.
Veniens, il ſecondo, ſuprà eod. Ratio eſt, quia Eccle-
ſia ex carnali conjunctione præſumit in ſponſis
conſenſum conjugalem ad excludendum pecca-
tum, quod incurrerent ex copula fornicaria, ad l.
Meritò, ff. pro ſoc. ut per Covar. *in epit. de ſponſal. p*. 1.
c.4 §.1.*n*.1. & hæc eſt præſumptio juris, & de ju-
re, id eſt, ſtatuta à Canone, quam Hoſt. & Jo. Andr.
3 dicunt juſtam, indubitatam, & omninò certam ju-
re ſcripto ſine probatione approbatam, & neceſ-
ſariam appellat Specul. *in tit. de præſumpt.* § 2. ſic
diſtinguens illam à temeraria, probabili, & vio-
lenta: unde idem operatur hæc præſumptio in ca-
ſu præſumpto, quod veritas in caſu vero, ſecun-
dum Butr. Abb. Alexand. de Nævo, & Præpoſ. *hic*
4 *in* 1. *notab.* & conſequenter non audiretur ſpon-
ſus, qui aſſereret ſe non cognoviſſe ſponſam affe-
ctu uxorio, vel animo matrimonium contrahen-
di, quia præſumptio juris, & de jure probationem
in contrarium non admittit, ut hic notant gloſ. *ult.*
Hoſtienſ. *n*.2. *in fin. in ver. Admittenda*, Joan. Andr.
num. 8. Butr. *in ſecundo, & tertio notab.* Abb. *num*. 2.
Alex. de Nævo *n*.3. *&* 5. & communiter omnes.
5 Hæc tamen præſumptio locum habet in foro con-
tentioſo, & judiciali duntaxat, non autem in fo-
ro animæ, in quo non cadit præſumptio, ſeu fictio,
6 ſed ipſa veritas: unde ſi verè ſponſus cognoviſſet
ſponſam non affectu uxorio, ſed fornicario, non
eſſet matrimonium in foro pœnitentiali, & quo-
ad Deum, cap. *Tuam, ſupra eod.* nam ut inquit Jo.
7 Andr. *hic n*.4. poſt Hoſtienſ. *ſub n*. 3. *verſ. Sic Papa*,
Si ſponſus nullo modo conſenſit in primam, ſed in
ſecundam, etſi Papa ſit ſupra jus, tamen conſen-
ſus valere non poteſt, nec contra conſcientiam
hominem urgere. Et quamvis poſtea idem Hoſt.
verſ. Finaliter tamen, videatur concludere obe-
diendum eſſe Papæ in utroque foro; tamen fate-
tur Papam efficere non poſſe, ut ſine conſenſu ex-
preſſo, vel tacito ſit matrimonium: & hoc verius,
communius.

8 Cæterùm cùm hodie ex decreto Concilij Tri-
dentini *cap*.1.*ſeſſ*.24.*de reform. matrim.* præſcripta
fuerit nova forma matrimonijs contrahendis
cum decreto irritante; utique ſponſalia de futuro
non tranſeunt amplius in matrimonium per co-
pulam ſubſequutam, ſed neceſſe eſt iterum con-
trahere per verba de præſenti coram Parocho &
teſtibus juxta formam ibi ſtatutam: & ſic non eſt
amplius locus diſpoſitioni hujus cap. quod & Na-
varr. advertit *in Man. cap*.25.*n*.144. quem refert,
& ſequitur Menoch. *de præſumpt. lib*.3.*præſumpt*.1.
n.99. & ſæpius cenſuit Sac. Congregatio Cardina-
lium Concilij Trid. Interpretum.

9 Et in ſpecie Epiſcopus Giennen. petijt decla-
rari. Primò an ſponſalia de futuro contracta præ-
ſente Parocho, nullis tamen adhibitis teſtibus,
ſint invalida vigore decreti Concilij Tridentini,
de quo *ſeſſ*.24.*q*.1.*de reform. matrim.*
10 Secundò, an ſponſalia legitimè contracta car-
nali etiam copulâ ſubſequutâ, poſſint mutuo con-
ſenſu partium diſſolvi.

Ad primum S. Congregatio reſpondit, Conci-
lium *cap*.1.*ſeſſ*.24.*de reform. matrim. verſ. Qui aliter*,
loqui de contrahentibus matrimonium, non au-
tem ſponſalia de futuro: & ideò quod attinet ad
hujuſmodi ſponſaliorum de futuro validitatem,
ſervandum eſſe jus commune.

Ad ſecundum reſpondit, quomodocumque ac-
cipiatur illa dictio, *legitimè*, ſive prout à jure com-
muni diſponitur, ſeu coram Parocho, & teſtibus,
non poſſe dici ſubeſſe validum, & indiſſolubile
matrimonium. Etſi enim ante Concilium hujuſ-
modi ſponſalia tranſiviſſent in matrimonium, c. *Is*
qui fidem, de ſponſal. tamen quia Concilium voluit
nullum eſſe matrimonium non contractum coram
Parocho, & intelligitur de matrimonio per verba
de præſenti; ſi hic actus matrimonij coram Paro-
cho per verba de præſenti non intervenit, non po-
teſt dici ſubeſſe validum matrimonium.

11 Rurſus propoſita fuit in S. Congregatione hæc
facti ſpecies. D. Nicolaus pluries coram teſtibus
Luciæ promiſit, imò per verba de præſenti aſſeruit
ſe eam in uxorem accipere velle, ipſâ itidem re-
ſpondente ſe eum in virum accipere, poſteaque
ſubſequuta eſt inter eos carnalis copula, poſt quã
Nicolaus infirmitate correptus, Deo cum jura-
mento vovit illam ſe ducturum in uxorem. Quæ-
ſitum fuit an matrimonium eſſet validum, & an
poſſet compelli ad contrahendum, & ad implen-
dum votum ac juramentum. S. Congregatio cen-
ſuit, ſi caſus, de quo agitur, contigit poſt triginta
dies à die primæ publicationis decreti Concilij
Tridentini *ſeſſ*. 24 *de reform. matrim. cap*.1. Factæ in
parochia dictorum Nicolai, & Luciæ, & verbis
illis de præſenti prolatis non interfuit proprius
Parochus eorundem: certum eſſe hujuſmodi con-
tractum nullum eſſe ex eodem decreto Concilij
de reform. matrim. c.1.*verſ. Qui aliter*. nec poſſe dici
ſponſalia ſequutâ copulâ tranſiviſſe in matrimo-
nium per c. *Is qui fidem, de ſponſal.* Quia Congrega-
tio jamdudum declaravit d. c. *Is qui fidem*; hodie
non habere locum ſi non ſit ſervata forma præſcri-
12 pta *in d. c*.1.*de reform. matrim.* Quoad juramentum,
& votum non eſſe Congregationis, quia adeundus
eſt ordinarius pro juramento, qui poſtea per cen-
ſuras cogat ad obſervandum caſu quo Maria non
conſentiat. Item pro voto petenda diſpenſatio ab
eo, qui dare poteſt: aliàs non poteſt ſtare Nico-
laus cum tuta conſcientia.

13 Ad hæc Epiſcopus Squillacen. poſtulavit de-
clarari, an contractis ſponſalibus per verba de
præſenti inter mulierem ætatis annorum decem,
& virum majorem ſervatâ formâ Tridentini Con-
cilij, & longi temporis cohabitatione, atque car-
nali copulâ ſubſequutâ, hujuſmodi contractus ha-
beat vim legitimi matrimonij, non ſervatâ iterum
poſt pubertatem formâ ſacri Concilij; S. Congre-
gatio cenſuit non habere, niſi iterum coram Pa-
rocho proprio contrahatur per verba de præſenti
juxta formam Concilij, ſi modo tempore adve-
nientis pubertatis mulieris ante copulam publi-
catum fuerat in parochia contrahentium decre-
tum Concilij *ſeſſ*.24.*de reform. matrim. c*.1. & lapſi
erant triginta dies à prima publicatione. Idem
reſponſum in cauſa Meliten. ubi dictum fuit, ma-
trimonium inter impuberes contractum per ver-
ba de præſenti, formâ Concilij non ſervatâ per
copulam, & cohabitationem ſubſequutam non
tranſire in matrimonium tanquam valuerit velut
ſponſalia de futuro.

14 Secus tamen eſſet ſi matrimonium in facie Ec-
cleſiæ contractum eſſet nullum ex cauſa metus, &
impedimentum eſſet occultum, quia tunc mutuo
conſenſu conjugium convaleſceret ex declaratio-
ne Pij V. Dubitavit namque Epiſcopus Hieracen.
ſi matrimonium contractum, & conſummatum
fuerit per metum ſervatâ in cæteris formâ Tri-
dentini Concilij, & poſtea conjugium mutuo con-
ſenſu, & ſpontaneâ cohabitatione convaluerit, an
hodie illud cenſeatur validum non aliter ſervatâ
formâ Tridentini Concilij. Bo. mem. Cardinalis
Carafa hæc adnotavit: ſi impedimentum ex metu
præſuppoſito occultum ſit, non eſſe opus iterum
contrahere repetitis ſolemnitatibus aliàs ritè ad-
hibitis in primo contractu. Si autem impedimen-
tum eſſet manifeſtum, matrimonium de novo
contrahendum eſſe ſervatâ formâ Concilij Trid.
juxta reſponſum Congregationis aliàs datum ad
dubium Cardinalis Portugall. ac ſecundum decla-
rationem Pij V. de qua teſtatur Navarr. *in ſumma*
c.22.*n*.70.*verſ. Advertendum quartò.*

15 Sed hic incidit dubitatio, an ſponſus, qui ſpon-
ſam ſeduxit, ac ſtupravit, poſſit puniri ab Epiſcopo
pœnâ contra ſtuprantem à ſacris Canonibus inſli-
cta, prætextu quod hodie ex decreto Concilij
ſponſalia poſt copulam ſubſequutam non tranſ-
eunt in matrimonium, ut tranſibant ante Conci-
lium. Breviter ad propoſitum dubium S. Congre-
gatio reſpondit, non poſſe puniri pœnâ ſtupri, ſed
graviter arbitrio Epiſcopi duntaxat ex decreto
c.1.*ſeſſ*.24.*de reform. matrim.* monendos tamen eſ-
ſe, ut quamprimum factis ſponſalibus contrahant
matrimonium propter periculum.

DE SPONSALIB. ET MATRIM.

Cap. Si inter virum.

SVMMARIVM.

1 Sponſalia de præſenti non ſolvuntur per ſequens matrimonium etiam conſummatum, & n. 7.
2 Sponſalia de futuro etiam jurata ſolvuntur per ſubſequentia de præſenti.
3 Matrimonium an poſſit contrahi ſine verbis conſenſum exprimentibus.
4 Subarrhatio ſubſequuta poſt verba alterius ex contrahentibus ad matrimonium apta, arguit conſenſum matrimonialem.
5 Matrimonium contrahi poteſt non ſolum per verba conſueta hic expreſſa, ſed etiam per alia conſimilia.
6 Nec requiritur ut ambo ſint concordes in forma verborum.
7 Matrimonium ratum prævalet ſecundo, etiam carnali copulâ conſummato.
8 Sponſalia de futuro contrahi poſſunt per quæcunque verba conſenſum exprimentia, non de præſenti, ſed de futuro.
9 Sponſalia de futuro propriè dicuntur ſponſalia; de præſenti autem impropriè, & reſpectu futuræ executionis matrimonij.
10 Vxor ante carnalem copulam, & traductionem ad domum viri, multis in locis appellatur ſponſa.

1 SI INTER VIRUM. Sponſalia de præſenti non ſolvuntur per ſubſequens matrimonium etiam carnali copulâ conſummatum. Sed
2 ſponſalia de futuro etiam jurata ſolvuntur per ſubſequentia de præſenti. Hoc dicit. Secundum dictum ibi, *Veruntamen ſi*.

Nota 1. ibi, *Verbis conſuetis expreſſo*, argumen-
3 tum quod ad matrimonium in eo, qui poteſt loqui, neceſſaria ſunt verba conſenſum exprimentia, ut hic innuitur, & in cap. *Licet, infra de ſponſ. duor.* & videtur expreſſum in cap. *Tua, ſupra eodem*: ubi dicitur matrimonium in veritate contrahi per legitimum viri & mulieris conſenſum; ſed neceſſaria eſſe quantum ad Eccleſiam verba conſenſum exprimentia de præſenti: & ſecundum hoc altero tantùm eo loquente non erit matrimonium quoad Eccleſiam, quia non loquens ſuum conſenſum ſufficienter non exprimit, argum. hujus litteræ, ibi, *Vtroque dicente*. Idque ad exemplum ſtipulationis; quæ non contrahitur, niſi utroque loquente, etiamſi annuat ſine verbis, l. 1 *in princ. §. Et ſi quis ita, ff. de verb. oblig.* & ita firmat gloſ. in cap. *Tuæ nos, in ver. Nec forma, ſupra eodem*, dicens ad eſſe matrimonij duo eſſe neceſſaria, ſubſtantiam ſcilicet, & formam, ſicut ad eſſe hominis; pro ſubſtantia eſſe ibi conſenſum, pro forma verò verba conſenſum exprimentia: & ſi alterum deſit, non eſſe matrimonium. Idem tenet gloſ. juris civilis in leg. *Cum notiſſimi, in verb. Solam, C. de præſumpt. triginta, vel quadrag. annorum*, & ibi Bald. *nu. 7.* Bart. in l. *Nuptias, n. 1. ff. de reg. jur.* Goffred. *in ſum. tit. de ſponſ. n. 22.* Innoc. in cap. *Tuæ poſt princ. in ver. Conſenſum, ſupra eod.* dicens in valentibus loqui non ſufficere conſenſum ſine verbis.

Cæterùm hic intellectus ſecundum Hoſt. *hic in princ. in ver. Expreſſo*, apertè reprobatur in c. *Ex litteris*, & c. *Is qui fidem, ſupra eod.* in c. *Continebatur*, & c. *De illis, il primo. §. 1. infr. de deſponſ. impuber.* & in l. *Sed quæ patris, ff. de ſponſal.* in quibus contrahentes facto ipſo ſine ullis verbis cenſentur conſentire.

Nec obſtat quod hic dicitur: nam poſt litteram ibi, *Vel alia verba* ſubaudiendum, vel præſumptiones violentas, ut in juribus allegatis, & in cap. *Illud, de præſumpt.* vel ſigna, nutus, ſeu argumenta ſufficientia, ut plenè notatur in d. cap. *Tua, ſupra eodem*, nam hujuſmodi ſigna æquipollent huic formæ; unde non refert quid ex æquipollentibus fiat, cap. *Licet ex quadam, de teſtib.* cap. *Tua, de conſang. & affinit.* dummodo conſenſus exprimatur etiam non loquendo: nam multæ mulieres præ verecundia plerumque annuunt potius, quàm loquantur, maximè præſentibus parentibus cap. *Honorantur, 32. quæſt. 2.* & in hoc tandem reſidet *hic* gloſ. 1. cum qua concordant Hoſtienſ. *loco citato*, Butr. *nu. 9.* Card. *nu. 4.* & Abb. *nu. 6.* gloſ. in c. *Sufficiat, in ver. Initio, 27. q. 2.* Lapus *Allegat. 56. per tot.* & tenent in d. cap. *Tua, ſupra eod.* Hoſt. *in ver. De præſenti*, Butr. *num. 8.* Cardin. *ad fin.* Anchar. *num. 3.* Abb. *eodem num.* & Alex. de Nævo *nu. 15.* & alij tam Juriſperiti, quàm Theologi, quos noviſſimè cumulat Thom. Sanch. *in tract. de matr. tom. 1. lib. 2. diſput. 31. n. 5.* Quorum opinio videtur non obſcurè approbata à Concilio Florentino in Decreto fidei Eugenij IV. *§. Septimum Sacramentum*: ibi, (Conſenſus per verba regulariter expreſſus facit matrimonium:) dum enim dixit regulariter, ſatis clarè innuit, verba non ſemper adhiberi; ac proinde ad validitatem matrimonij non pertinere.

4 Quo fit ut ſi alter ex contrahentibus proferat verba apta ad matrimonium, & deinde ſubſequatur ſubarrhatio per immiſſionem annuli, ex hujuſmodi actu ſatis arguitur conſenſus matrimonialis, ut hic firmat gloſ. 1. *in fin.* Butr. *nu. 9.* & plerique alij, Hoſtienſ. in cap. *Ex litteris, il 1. n. 1.* dicens eſſe ibi de hoc textum apertum, *ſupra eodem*, & tradunt communiter omnes in cap. *Illud, de præſumpt.* & in cap. *fin. de deſponſ. impuber.*

5 Secundò nota ibi, *Vel alia verba*. Sponſalia de præſenti contrahi poſſe non tantùm per verba conſueta, quæ habentur in littera, & in cap. *Licet, infra de ſponſ. duor.* videlicet, Ego te in meam accipio, & : Ego te accipio in meum: ſed etiam per alia verba conſimilia, veluti ſi vir dicat, promitto te pro conjuge tenere, vel in uxorem habiturum, ut ſunt jura clara in cap. *Ex parte, ſupra eod.* & in cap. *Si quis, 30. q. 5.* & hic notat gloſ. *in ver. Alia*, Innoc. *in princ.* & Abb. *n. 4. in ver. Vel alia verba*. Idem ſi dicat, Nolo niſi te in meam uxorem. Hæc enim verba ſic debent intelligi, id eſt. Volo te, & non aliam in uxorem: & hoc innuit verbum, Volo, quod eſt præſentis temporis: ita Specul. *in tit. de ſponſal. §. 1. n. 5.* ubi *nu. 6.* ponit plura exempla his ſimilia, de quibus plenè notatur per Joan. Andr. & Doctores in cap. *Ex litteris, il primo, ſupra eodem*.
6 Nec requiritur, ut ambo ſint concordes in forma verborum, ſed ſatis eſt, ut quoquomodo exprimant ſubſtantiam conſenſus de præſenti: ideoque ſi vir dicat, Accipio te in meam uxorem, & mulier reſpondeat, Placet, vel conſentio, erit matrimonium, quia non refert quid ex æquipollentibus fiat, ſecundum Hoſt. *hic in princ. in ver. Conſenſum*, Jo. An. *n. 3. in ver. Verba*, Butr. *num. 5.* Abb. Sicul. *nu. 7.* & alios communiter. Unde ſimiliter ſi mulier dicat: Do tibi corpus meum in legitimam conjugem, contrahitur matrimonium, licet vir non repetat: Do tibi corpus meum in legitimum virum, ſecundum Abb. Antiq. *hic in fin.* dicentem ſic ſe vidiſſe bis judicari.

7 Tertiò nota ibi. *Etiamſi ſit carnalis copula ſubſequuta*: Primum matrimonium ratum prævalere ſecundo etiam carnali copulâ conſummato, ut hic eſt caſus, & in d. cap. *Licet, infra de ſponſ. duor.* & utrobique notant in ſummario textûs Joan. Andr. Butr. Card. Abb. & omnes: rationem reddit Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. matr. par. 2. n. 85.* quia cum ex primo matrimonio dominium corporis [illegible] potentiam copulæ ſit tranſlatum in uxorem, non poteſt conjux, qui jam non eſt dominus ſui corporis, illud in aliam uxorem transferre ad eamdem potentiam copulæ, arg. cap. *Quod autem, ſupra de jure patr.* & ſic non obſtat regula l. *Quoties. C. de rei vendicat.* ubi ille eſt potior in dominio, cui res prius traditur, licet alius in titulo prævenerit, ut ibi per Baldum.

8 Ultimò nota ibi, *Sive verba ſimilia*. Sponſalia de futuro non tantùm trahi poſſe per conſueta verba, quæ habentur in textu, videlicet: *Ego te recipiam in meam*, & *Ego te in meum*; ſed etiam per alia his ſimilia, ſeu æquipollentia, ut hic per Hoſt. *nu. 1. in ver. Similia*, id eſt, per verba exprimentia con-
9 ſenſum non de præſenti, ſed de futuro; & hæc ſecundum Abb. *num. 2.* rectè & propriè dici poſſunt ſponſalia, quia quis ſpondet, ſeu promittit ſe futurum maritum, vel uxorem; ſponſalia verò de præſenti impropriè ſponſalia dicuntur reſpectu vinculi matrimonialis, ſed poſſunt appellari ſponſalia reſpectu executionis matrimonij, quia uter-
10 que ſpondet futuram matrimonij executionem: & ita uxor ante carnalem copulam, & traductionem ad domum viri, multis in locis appellatur ſponſa, ut per eum ex hoc inferentem ad ſtatuta odioſa loquentia de uxore, ut hujuſmodi ſponſam non comprehendant, ſequitur Alex. de Nævo, *nu. 8.* ſed tu vide tex. in c. *Qui deſponſatam, 27. q. 2.*

DE DESPONS. IMPVBER.

Cap. Tua.

SVMMARIVM.

8 Sponſalia contrahit pater pro filio impubere, ſed non pro pubere, niſi conſentiat.
2 Sufficit tamen ut filius conſentiat expreſſè, vel tacitè, verbo, vel facto.
3 Matrimonium à patre contractum pro filio ante pubertatem conſentiente valet ut ſponſalia de futuro: ſecus ſi filius nullo modo conſentiat.
4 Matrimonium quandoque accipitur pro ſponſalibus de futuro.
5 Sponſalia poteſt pater contrahere pro filio infante.
6 Quod intelligitur de facto, & ex quadam honeſtate; nam verè ex illis quoad ipſum filium nulla oritur obligatio, nec publicæ honeſtatis juſtitia.
7 Sponſalia pro infante à parentibus contracta poſt ætatem legitimam tenetur filius adimplere ex debito honeſtatis, non neceſſitatis.
Declaratur n. 4. & 15.
8 Pater cogere non poteſt filiam invitam nubere, ſed filiam poteſt, ſecundum leges, niſi dederit ei turpem ſponſum, vel moribus indignum.
9 Secus ſecundùm Canones.
10 Diſpenſatio an filiæ invito patre ſit concedenda ſuper impedimento publicæ honeſtatis in prim. gradu ex matrimonio rato non conſummato, & n. ſeqq. uſq. in fin.
11 Matrimonia invitis parentibus contracta, quamvis ſint valida, tamen improbantur ab Eccleſia, & n. ſeqq. uſq. ad n. 23.
12 Virginalis pudoris non eſt maritum eligere, ſed judicium parentum expectare.
13 Filia nubens invitis parentibus mortaliter peccat.
14 [illegible] cauſa contradicant, & filia non habeat legitimam cauſam non obediendi.
16 Matrimonium à filiofamilias contractum ſine conſenſu parentum, de jure civili non valet.
17 Secus de jure Canonico.
18 Filia nubens ante annum vigeſimumquintum invitis parentibus ſecundum leges poteſt ab eis exhæredari.
19 Et quid ſecundùm Canones.
20 Matrimonia à filijsfamilias invitis parentibus contracta, an jure Eccleſiaſtico irrita fuerint primis Eccleſiæ temporibus, & n. ſeq.
21 Intellectus, cap. Aliter, 30. q. 5.
22 Decretum Gratiani à Gregorio XIII, approbatur ut pars corporis juris Canonici.
23 Matrimonium ratum, non conſummatum, non parit impedimentum affinitatis, ſed publicæ honeſtatis juſtitiæ, fortius tamen, quàm ex ſponſalibus de futuro.
24 Impedimentum publicæ honeſtatis, quod oritur ex matrimonio etiam irrito ex alia cauſa, quàm ex defectu conſenſus, & non conſummato, non fuit à Concilio Tridentino ſublatum, ſed durat in omnibus caſibus, & gradibus, in quibus ante oriebatur.

1 TUA. Pater pro filio impubere ſponſalia contrahit: pro pubere verò non, niſi conſentiat, Hoſtienſ. dicit ſecundùm Joan. Andr. cum quo concordant Butr. Card. Anchar. Abb. Alex. de Nævo, & Præpoſ. Habet tria dicta, ſecundum ibi, *Poteſt*, tertium ibi, *Et poſtquam*.

Nota primò ibi, *Si aliquo modo non conſentit filius*. Patrem pro filio adulto nec matrimonium, nec ſponſalia contrahere poſſe, niſi filius conſentiat,
2 Innoc. *hic. n. 1.* & pondera illa verba. *Aliquo modo*, quæ innuunt ſatis eſſe, ut filius conſentiat expreſsè, vel tacitè, verbo, vel facto, ſecundùm Hoſtienſ. *num. 3.* & Jo. Andr. *n. 1. in ver. Aliquo modo*, & eſt expreſſum in cap. *un. infra eod. lib. 6.* Et pro adulto in-
3 telligas eum, qui eſt habilis ad conſentiendum ſive ſit pubes, ſive impubes, hac tamen differentiâ, quòd ſi filius expreſsè, vel tacitè conſentiat ante pubertatem, matrimonium ſic contractum valebit juris interpretatione, uti ſponſalia de futuro, cap. *fin. il. infra*; ſin autem ſit pubes, valebit ut matrimonium, ut *hic* per Butr. *n. 4. circa medium, verſ. Tu concludes*: ſed ſi filius nullo modo conſentiat, nec valebit ut matrimonium, nec ut ſponſalia, ut cùm hæc nullitas ſit ex defectu conſenſûs, nec inde orietur publicæ honeſtatis juſtitia, ut eſt text. in c. *Acceſſit, infra eod.*

4 Secundò nota ibi, *Matrimonio tradere*. Matrimonii

monij verbum quandoque accipi pro ſponſalibus de futuro, per quæ ad matrimonium pervenitur, ut hic per Jo. Andr. *n.3. in ver. Matrimonio.*

5 Tertiò nota ibi, *Filium nondum adultum.* Pro filio infante poſſe patrem ſponſalia contrahere: nam verba illa, nondum adultum, de minore ſeptennio ſunt intelligenda, ſecundum Ant. de Butr. *in 2. not.* & Abb. *num. 3.* & *probatur* clarè ex verbis immediatè ſequentibus, *Voluntas cujus diſcerni non poteſt.* quæ non conveniunt, niſi infanti, ut §. *Pupillus, inſtit. de inutil. ſtipulat.* & l. *infanti, C. de jure de-*

6 *liberandi.* Cæterum quod hic dicitur, referri debet ad factum, & honeſtatem quamdam, ſecundum quam pro filio infante, cujus voluntas diſcerni non poteſt, pater ſponſalia contrahit ponendo ſpem in ratificatione filij, ſecundum Abbatem *hic d. n. 3.* & Præpoſ. *n. 1. verſ. Unde Panormitanus*: ſed rei veritate inſpectâ, & quoad juris effectum ſponſalia hujuſmodi ſunt ipſo jure nulla ex defectu conſenſûs. Ideoque quoad ipſum filium nullam inducunt obligationem, ut ſunt jura clara in cap. *Ubi non eſt, 30. q. 2.* in cap. *Litteras.* & cap. *ſeq. infra eodem,* & in cap *un. eadem tit. lib. 6.* ubi expreſſum eſt, ſponſalia amborum infantium, vel alterius tantùm ad invicem contracta, vel quæ parentes pro eis contraxerunt, uti nulla ex defectu conſenſus, publicæ honeſtatis juſtitiam non inducere, nec validari ex ſupervenientia majoris ætatis, niſi per cohabitationem mutuam, vel aliàs verbo, vel facto fuerint ratificata; quo textu apertè reprobatur opinio Raymundi *in Summa de ſponſal. §. Pone quod,* Petr. de Sampſ. & Abb. Antiq. *hic n. 2. verſ. Dicebat Magiſter meus*, qui per hanc Decretalem tenuerunt ex ſponſalibus contractis à patre, etiam filio non conſentiente, oriri juſtitiam, & nitebantur hoc etiam probare ex c. *Acceſſit, ad fin. infra eod* quod tamen nihil facit, prout hæc notantur in gloſ. *ult.* in d. c. *un.* cum qua tranſeunt ibi Scribentes.

7 Ultimò nota ibi, *Omnino debet hæc adimpleri.* Sponſalia pro infante à parentibus contracta, poſt ætatem legitimam debere filium omnino adimplere, ut in littera: ſed hoc intelligas ex debito non neceſſitatis, ſed honeſtatis, prout intelligit gloſ. *ult. hic*, quæ allegat ſimile in cap. 1. *ſupra de teſtibus*: exponitur enim verbum, *debet*, id eſt, decet, l. *Cum oportet,* & ibi gloſ. 1. *in fin. C. de bon. quæ liber.* & cum gloſ. concordant *hic* Abb. Antiq. *in fin.* Hoſtienſ. *n. 11. in ver. Omnino debet*, Joan. Andr. *ad fin. in gloſ. ult.* Henric. Boich. Butr. Ancharan. & Præpoſ. omnes *num. 4.* Cardin. *num. 1.* Abb. Sicul. *num. 7.* & Alex. de Nævo *num. 13.* Ex quibus patet hanc eſſe unanimem Canoniſtarum ſententiam, quæ tamen videtur declaranda, ut dicam *infra n. 15. & 16.*

8 In gloſſa prima: nota benè diſtinctionem gloſſæ inter filium, & filiam; nam filium invitum pater cogere non poteſt, ut aliquam in uxorem ducat, l. *Filiofamilias, ff. de ſponſalib.* l. *Non cogitur, ff. de rit. nupt.* quia nuptiæ coactæ difficiles exitus conſueverunt habere, cap. *Requiſivit, ſupra de ſponſalib.* & §. 1. 31. *q. 2.* At de filia ſecus dicendum videtur ſecundum leges: quia contradicere non poteſt, niſi indignum moribus, vel turpem ſponſum pater ei eligat, ut leg. *Sed quæ patris, ff. de ſponſal.* ubi gloſſa

9 1. ponit eandem diſtinctionem: verùm ſecundum Canones nec filiam pater compellit invitam, ut cap. *Cum locum, ſupra de ſponſ.* & cap. *Sufficiat, 27. quæſt. 2.* Nec à ſanctione Canonum recedendum, quidquid leges civiles jubeant, ut notatur in gloſſa margin. veruntamen etſi filia cogi non poſſit, tenetur tamen ſequi voluntatem parentum etiam ſecundum Canones, ut plenè dicam in quæſtione ſequenti.

10 Ex facto quæſitum eſt, an filiæ ſit concedenda diſpenſatio invito patre ſuper impedimento juſtitiæ publicæ honeſtatis in primo gradu ex matrimonio rato non conſummato.

11 Videtur reſpondendum hanc diſpenſationem non eſſe concedendam: nam Eccleſia ſemper improbavit matrimonia, quæ invitis parentibus contrahuntur: unde in Concilio Trid. *c. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* tametſi dicatur dubitandum non eſſe, clandeſtina matrimonia libero contrahentium conſenſu facta, rata, & vera eſſe matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit; & proinde jure damnandi ſint illi, & eos ſancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera, & rata eſſe negant; quippe falsò affirmant matrimonia à filijsfamilias ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe: nihilominus ſancta Dei Eccleſia ex juſtiſſimis cauſis ſemper illa deteſtata eſt, atque prohibuit. Hoc enim decretum æquè improbat matrimonia clandeſtina, atque contracta invitis parentibus, ſi intelligamus verbum, *illa*, referri ad matrimonia utroque modo contracta, ad tex. in l. *Pluribus, in princ. ff. de verbor. obligat.* Rot. *deciſ. 187. n. 7. ver. Et hoc denotat relativum illud, part. 2. Recent.*

Id quod apertiùs colligitur ex pluribus Summorum Pontificum, & SS. Patrum decretis: nam Evariſtus Papa in cap. *Aliter, 30. q. 5.* aliter legitimum non fit conjugium, niſi ab his, qui ſuper ipſam fœminam dominationem habere videntur, & à quibus cuſtoditur, uxor petatur, & à parentibus, & propinquioribus ſponſetur. Hormiſda in hac Decretali quod eſt tranſumptum ex cap. *Tua. 31. q. 2.* ſtatuit, ut ſponſalia à patre contracta filius poſtquam pervenerit ad perfectam ætatem, tenea-

12 tur omnino adimplere, Ambroſ. in cap. *Honorantur, 32. q. 2.* Non eſt virginalis pudoris maritum eligere, ſed judicium parentum expectare: & *infra.* (Siqua amiſſo citò marito adoleſcentula laqueum infirmitatis ſuæ timeat incidere, ſi vult, nubat tantùm in Domino, ut electionem mariti parentibus deferat, ne appetentiæ procacioris exiſtimetur author, ſi ipſa de nuptijs ſuis electionem ſibi vendicet) & in cap. ſeq. de muliere in domo patris, & in ætate puellari exiſtente, quæ ad ſponſalia juramento ſe obſtrinxerat, ſic reſpondit: ſin autem ubi audierit, contradixerit pater, & vota, & juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni, eò quòd contradixerit pater. Auguſtinus in cap. *Merito, ead. cauſ. & quæſt.* Videtur etiam Apoſtolus de patre loqui, cùm dicit, *Servet virginem ſuam, &c.* & plura ſacræ Scripturæ teſtimonia ad hoc affert Card. Bellarm. *lib. 1. de Sacram. Matrim. c. 1. propoſ. 3.*

13 Ideoque filiam invitis parentibus nubentem mortaliter peccare, cùm in re gravi illis injuriam inferat, & contraveniat præcepto divino de parentum veneratione, tradit Sot. *in 4. diſtinit. 28. q. 1. art. 1. in fin.* Card. *in Summ. q. 171. punct. 1. not. 3.*

14 Navar. *in manual. c. 14. n. 15.* ubi dat novum & ſingularem intellectum ad hanc Decretalem, quatenus habet filium non teneri ducere uxorem illam,

de

de qua aſſumenda paciſcitur pater, videlicet, ut non ſolùm debeat de honeſtate, ſed etiam de neceſſitate quoad effectum non peccandi, licet non quoad effectum, ut ad id cogi poſſit, Medina *in ſumm. lib. 3. cap. 14. §. 14. fol. 109. col. 1.* Henriq. *lib. 11. de matrim. cap. 6. num. 6.* Card. Bellarm. *lib. 1. de Sacram. Matrim. cap. 19. propoſ. 3. & in fin.* & Petr. de Ledeſm. *de Matrim. q. 47. art. 6. dub. 2.* ubi ait hanc eſſe ſententiam Theologorum, & Juriſperitorum.

15 Quod abſque dubio procedit ſaltem cùm pater movetur familiæ inæqualitate, ut hoc caſu, vel alia juſta de cauſa nec filius habeat legitimam cauſam non obediendi, ut poſt Gaſpar de Cald. & Cardin. hic notant Alex. de Nævo *num. 6.* & Præpoſ. *num. 5.* S. Bonaven. *in 4. ſent. diſtinct. 29. quæſt. 3.* Navar. *in Manual. d. cap. 14. num. 15.* Et multò magis ſi pater moveatur ad ſedandas periculoſas inimicitias, aut ad vitanda ſcandala, vel odia, quæ inde probabiliter exorirentur. Navar. ibidem, & alij apud Sanch. *de matr. lib. 4. diſp. 23. n. 11.*

16 Nec eſt omittendum, de jure civili irrita eſſe hujuſmodi matrimonia, ut l. *Nuptiæ, la ſeconda, ff. de ritu nupt.* Nuptiæ conſiſtere non poſſunt, niſi conſentiant contrahentes, id eſt, qui coëunt, &

17 quorum in poteſtate ſunt. Et quamvis jus civile hac in parte correctum ſit à jure canonico, ut in Concilio Tolet. III. *cap. 10.* relato in cap. *Hoc ſanctum,* ubi gloſ. *in ver. Parentum. 32. q. 2.* cap. *Sufficit, 27. q. 2.* quod eſt Nicolai I. cap. *Tua, ſuprà de ſponſ.* & c. *Cum cauſa, infrà de raptor.* Inde tamen patet quàm ſint adverſa communi bono, & Reipublicæ tranquillitati connubia inita renuentibus parentibus. Unde has nuptias juſtas non haberi dicit Julianus in leg. *Nuptiæ, C. de nupt. & inſtit. eodem tit. in princip.* Statuitur, ut ſi filiifamilias ſint, conſenſum habeant parentum; nam hoc fieri debere & civilis, & naturalis ratio ſuadet, in tantum ut juſſus parentis præcedere debeat.

18 Et præterea leges civiles, quæ ſanxerunt filiam nubentem ante annum ætatis vigeſimumquintum invitis parentibus poſſe ab eis exhæredari, ut in Authent. *Ut cum, de appellat. cognoſc, §. Si alicui, col. 8.*

19 non ſunt correctæ à ſacris canonibus ſecundùm opin. Calder. in c. 1. *de clandeſt. deſponſ.* & poſt Abbatem antiquum, & Joannem de S. Georg. tradit Felin. in cap. *Eccleſia ſanctæ Mariæ, n. 59. de Conſt.* Bald. in cap. *Tenor, in fin. de ſent. & re judic.* & in l. *Omnem, ad fin. C. Ad Senatus Conſult. Tert.* & ex Theologis Sot. *in 4. diſt. 29. q. 1. art. 4. ad 4.* & Mol. *lib. 1. de juſt. & jur. tract. 2. diſput. 176. fol. 1043.* Et quamvis hæc ſententia non tranſeat abſque difficultate, nec deſint contradictores: tamen quod ad rem noſtram pertinet, ſatis eſt ut inde etiam colligatur quàm deceat filios abſtinere à nuptijs, quibus parentes reluctantur, cùm hæc referatur inter ingratitudinis cauſas, ut hic notat Goffredus relatus à Joann. Andr. *num. 8.* dicens filiam non poſſe patri contradicere ſine vitio ingratitudinis, licet matrimonium teneat.

20 Quinimò non deſunt qui exiſtimaverint matrimonia filiorumfamilias ſine parentum conſenſu etiam jure eccleſiaſtico fuiſſe irrita primis Eccleſiæ temporibus. Quod ex recentioribus mordicus tuetur Baſil. Pontius *de matr. lib. 2. c. 1. §. 1.* & videtur conſtare ex decreto Concilij Aurelianenſis IV. *cap. 24.* his verbis: (Decernimus, ut parentibus, aut proprijs dominis, prout ratio poſcit, perſonarum acceptâ fide excuſati ſub ſeparationis promiſſione tradantur, poſtmodum tamen à parentibus atque dominis libertate conceſsâ, ſi voluerint, ex propria voluntate conjungantur.

Idque apud Græcos apertiùs colligitur ex epiſtola S. Baſilij ad Amphilochium, *cap. 3.* ubi habetur: (Quæ ſine his, qui poteſtatem habent, ſunt matrimonia, ſunt fornicationes.) Neque ergo vivente patre, nec domino ij, qui conveniunt, ſunt ab accuſatione liberi, donec conjugio domini annuerint; tunc enim accipit firmitatem conjugium. Et Theodor. Balſamon. *in Commentario ejus epiſtolæ ad cap. 38.* Puellas, inquit hic ſanctus pater, eas, quæ ſunt in poteſtate parentum, appellat. Dicit ergo: (Si alicujus puellæ tradant ſeipſas ſuis amatoribus præter ſuorum parentum ſententiam, & ab ijs vitium illis allatum ſit, etiamſi matrimonio ſibi conjunctæ videantur, matrimonium ejus, quæ eſt in parentis poteſtate, non poſſe conſiſtere ſine paterna voluntate. Sin autem parentes ipſarum eis reconciliati fuerint, & eas cum amatoribus cohabitare voluerint, ei rei illâ ratione videtur remedium afferri; quod enim ab initio malè factum eſt, parentum poſtea conſenſus reparare videtur, ut fornicatio in matrimonium deducatur.) Hæc ille.

21 Porrò hæc ſententia quatenus habet matrimonia invitis parentibus inita aliquando fuiſſe irrita in Eccleſia, jure defendi non poteſt: habet enim pro fundamento ſolum decretum Evariſti in d. c. *Aliter, 30. q. 5.* Quod tamen mutilatè refertur à Baſilio Pontio ubi ſupra: nam in eo decreto ad hoc ut legitimum ſit conjugium, non ſolùm exigitur ut fœmina deſponſetur à parentibus, ſed etiam à propinquioribus: Item exigitur ut legibus dotetur: Item ut ſacerdotaliter benedicatur: Item ut à Paranymphis aſſociata legibus detur, & ſolemniter accipiatur: ac demum ut biduo, vel triduo orationibus vacent, & caſtitatem cuſtodiant. Et mox immediatè ſubnectitur: (Ita peracta ſcitote legitima eſſe connubia, aliter verò præſumpta non conjugia, ſed adulteria, vel contubernia, vel ſtupra, aut fornicationes potius, quàm legitima conjugia eſſe non dubitate, etiamſi voluntas propria ſuffragaverit, & vota ſuccurrerint legitima.) Hæc ibi. At manifeſtum eſt cætera omnia, quæ in dicto decreto exprimuntur, non pertinere ad eſſentiam matrimonij (nemo enim dixerit matrimonium eſſe nullum propterea, quòd conjux non fuerit dotata, aut benedicta à Sacerdote, aut à paranymphis aſſociata, vel triduo orationibus non vacaverit.) Ergo neceſſariò ſequitur, ut idem ſit dicendum ſi à parentibus non fuerit deſponſata; cùm clauſula ſubſequens *ita peracta ſcitote legitima eſſe connubia*, ad omnia præcedentia æqualiter referatur. Senſus igitur illius decreti non eſt, ut conjugia abſque ſolemnitatibus ibi præſcriptis inita ſint nulla, ſed tantùm ut tanquam clandeſtina reputentur illegitima, ac veluti fornicationes, & adulteria in foro externo, quamdiu contrarium probatum non fuerit, habeantur. Et in hunc ſenſum decretum Evariſti accipitur à Gratiano *in §. Sed objicitur*, qui habetur poſt c. *Nec illud,* & in §. *His ita reſpondetur*, poſt cap. *Si quis divinu, 30. q. 5.* Et ita etiam decretum illud interpretatur Card. Bellarm. *lib. 1. de matr. c. 20.* & communiter Scholaſtici. In quem ſenſum accipi etiam debet locus Baſilij ſuperiùs citatus.

Acce-

Accedit quod in Codice Gratiani, quo nunc utimur, loco illius dictionis, *etiamſi*, relatæ à Baſil. Pont. legitur, *niſi*. Nec dici poteſt ea dictio per errorem irrepſiſſe, quia in d. §. *Sed objicitur*, ex profeſſo explicatur his verbis. Evariſtus cùm dixiſſet (Aliter præſumpta non ſunt conjugia, ſed adulteria) addit (niſi voluntas propria ſuffragaverit, & vota ſuccurrerint legitima.) Et ſecundùm hanc lecturam omnia ſunt plana, quia textus probat contrarium ejus, ad quod allegatur à Ba-
22 ſil. Pont. Nec hodie aliter legendum videtur, quia Gregorius XIII. decretum Gratiani Sanctitatis Suæ juſſu emendatum, quod unà cum Decretalibus Gregorii IX. Sexto, Clementinis, & Extravagantibus, Corpus juris Canonici appellat, imprimi ac divulgari præcipit, ſtatuitque ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ut non liceat hujuſmodi libris dicti juris canonici de mandato ſuo recognitis, correctis, & expurgatis, quidquam addere, detrahere, vel immutare, aut invertere, nullaque interpretamenta adjungere; ſed prout opus hujuſmodi Romæ impreſſum fuit, ſemper, & perpetuò integrum & incorruptum conſervetur: ut in Bulla incip. *Cùm pro munere*, *edita 1. die Iulij* 1580. quæ habetur in principiis Decreti.

Decretum verò Concilii Aurelianenſis intelligi debet quoad thorum & cohabitationem, non autem quoad fœdus, & validitatem conjugii, ut indicant illa verba (Sub ſeparationis promiſſione:) nec non illa, (A parentibus libertate conceſſa conjungantur.)

Quamobrem tenendum eſt omninò, matrimonia contracta invitis parentibus nullo unquam tempore fuiſſe irrita in eccleſia id quod non obſcurè innuit decretum Concilii Tridentini, *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. Matrim.* quod abſque ulla diſtinctione temporum anathemate damnat eos, qui falsò affirmant matrimonia à filiisfamilias ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe.

Verùm etſi hæc ita ſe habeant quoad nullitatem matrimonii, tamen quod ſpectat ad rem præſentem, conſtat ea conjugia adeò eſſe ſacris Canonibus inviſa & exoſa, ut appellentur adulteria, fornicationes, & ſtupra. Unde cùm tam Eccleſia, quàm civilis politia tantoperè ab illis abhorreant, non videtur annuendum, ut filia inire poſſit matrimonium, cui pater expreſsè, & ex legitima
23 cauſa contradicit. Præſertim quia nulla ſufficiens cauſa adducitur, quæ juſtificet diſpenſationem: oportet enim reminiſci ex matrimonio rato non conſummato, licet non oriatur impedimentum affinitatis, ſed publicæ honeſtatis juſtitiæ: ut olim conſultis gravioribus Theologis, & Canoniſtis cenſuit S. Congregatio Concilij; hoc tamen impedimentum eſſe fortius, quàm illud, quod oritur ex ſponſalibus de futuro, S. Thom. *in 4. diſt. 41. q. unic. art. 3.* & ibi Soto *art. 2.* & Abb. in c. *Sponſam,*
24 *in princ. de ſponſ.* Ideoque graviorem cauſam requiri pro concedenda diſpenſatione. Unde quamvis decretum Concilii *cap. 3. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* Impedimentum publicæ honeſtatis, quod oritur ex ſponſalibus nullis omninò ſuſtulerit, & ex validis reſtrinxerit ad primum gradum; tamen impedimentum publicæ honeſtatis, quod oritur ex matrimonio contracto per verba de præſenti, & non conſummato, non fuit à Concilio ſublatum, & durat in omnibus caſibus, & gradibus; in quibus antea oriebatur, ut ex ſententia S. Congregationis declaravit Pius V. in extravag. *ad Romanum*, idque procedit etiam ſi matrimonium ſit irritum ex quacunque cauſa, præterquam ex defectu conſenſûs, ut S. Congregatio declaravit.

Nec refert quod hoc caſu adducatur pro cauſa diffamatio converſationis mulieris apud virum, cui vult nubere: quia hæc cauſa ſi vera eſſet, adduceretur potiſſimum à patre, & fratribus ipſius mulieris, ex nobiliſſima familia oriundis, quorum exiſtimatio præcipuè læderetur ex ſiniſtra hujuſmodi ſuſpicione. Unde cùm eam nec pater, nec fratres adducant, ſed alii, ad quos non pertinet: ſatis hinc liquet hanc cauſam commentitiè proponi ad extorquendam diſpenſationem.

Niſi fortè dixerimus, hoc caſu Sanctiſſimum non diſpenſare, ut filia nubere poſſit contra voluntatem patris; ſed tantùm diſpenſare ſuper impedimento publicæ honeſtatis ex matrimonio rato: poſt impetratam verò diſpenſationem, ut matrimonium qua decet honeſtate & reverentia parentibus debitâ contrahatur, nullumque obſtet canonicum impedimentum, ad curam & ſollicitudinem Epiſcopi pertinere: licet fatear hinc aperiri viam filiæ nubendi patre contradicente.

DE DESPONS. IMPUBER.

Cap. Vbi non eſt.

SUMMARIUM.

1 *IMpuberes ambo, vel alter, niſi pro bono pacis, conjungi non debent.*

2 *Intellectus hujus cap. & nn. ſeqq. uſque ad n. 12.*

Sponſalia an licitè contrahi poſſint ante ſeptennium ibidem.

3 *Lex Eccleſiaſtica prohibens obligat tranſgreſſores ad culpam mortalem, & n. 8.*

4 *Sponſalia amborum infantium, vel alterius publicæ honeſtatis juſtitiam non inducunt.*

5 *Sponſalia contrahi poſſunt ante ſeptennium, ſi uſus rationis præveniat ætatem.*

6 *Sponſalia poſt ſeptennium ante pubertatem contrahentes peccant mortaliter, & n. 8.*

Contrarium, n. 9.

7 *Sponſalia contracta ab impuberibus poſt ſeptennium inducunt publicæ honeſtatis juſtitiam.*

8 *Sponſalia non ſunt conjunctio, ſed promiſſio conjunctionis futuræ.*

10 *Matrimonium contrahentes ante pubertatem, non poſſunt abſque peccato carnaliter commiſceri.*

11 *Matrimonium contrahi non poteſt abſque culpa lethali ante expletum annum duodecimum in fœmina, & decimumquartum in maſculo, niſi ex urgenti cauſa, & de licentia Epiſcopi.*

12 *Pacis bonum eſt urgens neceſſitas diſpenſandi.*

1 UBI NON EST. Impuberes ambo, vel alter, niſi pro bono pacis, conjungi non debent. Hoc dicit, ſecundùm omnes; & ſunt duæ partes. Prima ponit inhibitionem. Secunda neceſſitatis caſum excipit ibi, *Niſi fortè*.

2 Decretalis habet multiplices intellectus, quidam enim putant hic tantùm prohiberi, ne fiant ſponſalia ante ſeptennium. Hæc enim eſt ætas legitima, de qua textus loquitur, ad ſponſalia contrahenda, tam ſecundùm leges, ut l. *In ſponſalibus*, *ff. De ſponſal.* quàm ſecundùm Canones, ut c. *Litteras*, cap. *Acceſſit*, & cap. *Duo*, *infra eod.* & cùm textus
3 dicat diſtrictiùs inhibemus, & hoc patet verum non eſſe quod ait Jo. Andr. *in princ.* videlicet quod hic dicitur procedere de honeſtate: imò enim eſt culpa lethalis huic inhibitioni contravenire, ad text. in cap. *Quiquis præceptu*, 14. q. 1. & not. per Hoſt. & alios in cap. 1. *ſuprà de treg. & pac.* & innuunt Hoſt. *hic in princ.* & Alex. de Nævo, *n. 2.* dicentes non eſſe leve contravenire huic præcepto: & ita per hunc textum mortaliter peccare pueros, qui ſponſalia contrahunt ante ſeptennium abſque legitima cauſa, & Epiſcopi licentia, tradunt Henriq. *lib. 11. de matrim. cap. 13. n. 13.* & Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 43. art. 2. dub. 3.*

4 Sed certè hic primus intellectus ſuſtineri non poteſt: tum quia textus prohibet ne conjungantur: at nulla conjunctio, ſeu vinculum obligationis eſſe poteſt, ſi infantes ambo, vel alter ſponſalia contrahant; ideoque ſponſalia hujuſmodi utpotè nulla ex defectu conſenſûs, nec publicæ honeſtatis juſtitiam inducunt, ut eſt textus in cap. *vn. infra eod. lib. 6.* Tum quia aut pueri ante illam ætatem carent uſu rationis, & ſunt omnis culpæ expertes, ut notatur in c. 1. *in gloſ. penult. infrà, de delict. puer.* unde nec venialiter peccant: quod noviſſimè tenet Sanch. *de matrim. tom. 1. lib. 1. diſput. 17. n. 4.* Aut uſus rationis prævenit ſeptennium:
5 & tunc illa erit legitima ætas à ſacris Canonibus requiſita ad contrahendum, ut probat ratio textus in d. l. *In ſponſalibus*, & tenet gloſ. in cap. *Iuvenis*, *in ver. Dubia*, *ſuprà de ſponſal.* & ibi Innoc. *in princ.* Jo. Andr. *n. 9.* Butr. *n. 5.* Cardin. *n. 1.* Anchar. *n. 4.* Alex. de Nævo *n. 19.* & Præpoſ. *n. 7.* & docet S. Thomas *in 4. ſent. diſt. 27. q. 2. art. 3. ad 7.* de communi, Navarr. *in Man. c. 22. n. 19.*

6 Quidam autem cenſent hanc prohibitionem eſſe intelligendam in ſponſalibus de futuro, quæ contrahuntur quidem poſt ſeptennium, ſed ante pubertatem; & hunc intellectum amplectitur hic gloſ. 3. cùm illum recitet ultimo loco, & expreſſius Hoſt. *n. 1. in ver. Conjungantur*, Jo. Andr. *n. 5.* Butr. *n. 7.* Cardin. *circa fin.* Anchar. *n. 3.* & communiter Doctores, ut teſtatur Alex. de Nævo *num. 8. verſ. ſecundo modo.*

7 Et ratio prohibitionis ſecundùm gloſ. & Hoſt. fuit bonum publicum: nam quando uterque, vel alter impubes ſponſalia contrahit, inde oritur publicæ honeſtatis juſtitia, ut in d. cap. *vn. infra eod. lib. 6.* Cùm autem ſponſi puberes facti ſæpè mutent voluntatem, & ſponſalia ſolvant, impeditur ſponſus matrimonium contrahere cum conſanguineis ſponſæ, & ſponſa cum conſanguineis ſponſi, ut in cap. *Sponſam*, *ſuprà de ſponſal.* & ſic tota conſanguinitas remanet impedita. Non eſt ergo tutum ut conjungantur; imò damnoſum reipublicæ tot uxores auferre ſponſo, & tot maritos ſponſæ: & plerumque ex tali diſſolutione diſcordiæ, & rixæ oriuntur, & divertentes conſanguineis de facto copulantur; unde hujuſmodi licentia contrahendi fuit meritò reſtringenda: & ita ſe-
8 cùndum hanc lecturam Hoſt. & communem majores ſeptennio, impuberes tamen admitti non debent ad ſponſalia contrahenda; alioquin peccant mortaliter, ut dicunt Summa Roſell. *in verb. Matrimonium 2. n. 6.* & apertius *in ver. Iejunium, n. 3.* & Sylveſt. *in ver. Matrimonium. 5. q. 6.* & in *ver. Sponſalia, q. 3. dicto 1.* Sed hunc quoque intellectum me-
9 ritò refellit Abb. *hic circa fin. verſ. Nec placet mihi communis intellectus.* Primò, quia textus dicit, non conjungantur: at per ſponſalia non fit conjunctio, ſed promiſſio conjunctionis futuræ; ad quod facit cap. *Noſtrates*, *25. q. 10.* Deinde quia textus prohibet hujuſmodi conjunctionem antequam perveniatur ad ætatem legitimam, vel Canonibus determinatam: at ſeptennio expleto jam pervenerunt ad hujuſmodi ætatem, ut in d. l. *In ſponſal. ff. de ſponſal.* & in cap. *Litteras.* & in cap. *ſeq. infra eod.* ergo ſponſalia licitè contrahunt, licèt puberes non ſint; & ex his puto ſublatam eſſe reſponſionem Alex. de Nævo *hic n. 10.* quòd etiam ſponſalia de futuro poſſint dici conjunctio, cùm ex ipſis oriatur ultrò citròque obligatio ad contrahendum matrimonium, & obligatio eſt juris vinculum, quo naturâ adſtringimur ſecundùm noſtræ civitatis jura, ut dicit tex. *inſtit. de obligat. in princ.* quoniam hæc conſideratio non applicatur ſponſalibus contractis ante ætatem legitimam, de qua loquitur hoc capitulum, quia cùm illa ſit infra ſeptennium, ut proximè dictum eſt, ſponſalia ſunt nulla ex defectu conſenſus; ac proinde ex illis nulla oritur obligatio, ut in d. cap. *vn. de deſponſ. impub. lib. 6.* & conſequenter nullo reſpectu poſſunt dici conjunctio. Conſideratio quoque Hoſt. quòd tota conſanguinitas impediatur, hodie parum urget, quia impedimentum publicæ honeſtatis primum gradum non excedit, ex Concilio Tridentino, *cap. 3. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.*

10 Alii verò intelligunt hunc textum ſtrictè, quando ſcilicet impuberes ambo, vel alter contrahunt matrimonium, & volunt intendere copulæ carnali: hæc namque conjunctio ab Eccleſia non eſt permittenda, ne poſtea de validitate matrimonii dubitari contingat, prout accidit in terminis cap. *Continebatur*, *infra eod.* & hanc lecturam poſuit Abb. *hic ad fin. verſ. Vnde intellige iſtum textum*; & eſt ex mente Innocentii *in fin.* exponentis verbum, *conjungantur*, ſcilicet carnaliter, & eam ſequitur Sanchez *dict. diſput. 17. n. 6.*

Verùm neque hic textus intellectus Abbatis judicio meo ſuſtineri poteſt, quia textus permittit conjunctionem ante legitimam ætatem ex urgentiſſima cauſa, veluti pro bono pacis, ut patet in verſ. *Niſi fortè*: ergo non poteſt intelligi de commixtione carnali, quando ſunt impuberes ambo, vel alter, ut Abbas putat, quia Eccleſia ex nulla cauſa quantumvis neceſſaria, & urgenti poteſt licentiam concedere, ut pubes cum impubere, vel ambo impuberes carnaliter commiſceantur, quia cùm inter eos matrimonium conſiſtere non poſſit, cap. *Puberes*, & cap. *Atteſtationes*, *infra eod.* cum multis concord. copula non poteſt eſſe niſi fornicaria, & jure Divino naturali prohibita: ad quod vide quod ſcripſi in cap. *De illis*, *il ſecundo*, *n. 46. infra eod.*

Nec ſatisfacit reſponſio Sanchez, quòd commixtio pro bono pacis ſit permittenda, quando probabile eſt judicio Epiſcopi malitiam ſupplere ætatem: quoniam hæc reſponſio eſt extra terminos intellectus Abbatis, qui loquitur quando ambo, vel alter ſunt impuberes. At quando Epiſcopi judicio probabile eſt malitiam ſupplere ætatem, jam impuberes non cenſentur, ut d. cap. *Puberes*,

infra eod. ac proinde & carnalis commixtio nullo jure prohibetur, quin potiùs permittitur, ut ibi, & in cap. *De illis, il ſecundo, infra eod.* & ibi dixi præſertim *à n.* 26.

11 Supereſt ergo ut hoc capitulum, cùm nec de ſponſalibus, nec de copula intelligatur, prohibeat tantummodo conjunctionem matrimonialem, juxta primum intellectum gloſſæ, & Innocentii, id eſt ne matrimonium contrahatur ſi ambo, vel alter nondum pervenerint ad ætatem legibus, vel Canonibus præfinitam, hoc eſt ante duodecimum annum exactum in fœmina, & decimumquartum ſimiliter exactum in maſculo, ut l. *Minorem, ff. de ritu nupt.* cap. *Continebatur*, & cap. *Atteſtationes, infra eod.* gloſ. 2. *hic*, Innoc. *in princ.* Jo. Andr. *n.* 4. & alii communiter, Navarr. *in Man. c.* 22. *n.* 29 Et ratio prohibitionis eſſe potuit, quia cùm minores apti ad matrimonium ex contractu matrimoniali obligentur, ut d. cap *De illis, infra eod.* & plerumque incertum ſit, an ad matrimonium ſint apti, necne, id eſt an malitia ſuppleat ætatem, neque id ex habitu corporis, vel ex aliis ſignis facile deprehendi poſſit: ſæpè contingit, ut alter conjugum pœnitentia ductus prætextu nullitatis à matrimonio reſiliat, & cum alia contrahat; unde puella innupta, & diffamata remanet, & inter parentes rixæ, & diſcordiæ oriuntur: meritò Papa hic diſtrictè hoc prohibet, adeò ut propterea ſit culpa lethalis matrimonium contrahere ante ætatem legitimam ſine urgenti cauſa, & diſpenſatione Epiſcopi, ut docuerunt Petr. de Palude *in* 4. *ſent. diſt.* 28. *q.* 2. *art.* 1. *num.* 8. & Tabien. *in ver. Matrimonium,* 5 *q.* 6. qua de re ſcripſi latiſſimè in prædicta Decretali *De illis, à n.* 14. *uſque ad n.* 51. ubi etiam videas de intellectu hujuſmodi textus.

12 Nota ibi, *utpote pro bono pacis*; bonum pacis eſſe urgentem neceſſitatem diſpenſandi, ſeu juris rigorem relaxandi, ut *hic*, & in cap *fin. ſupra, de ſer.* cap. *Omne quod,* 22. *q.* 1. cap. *Hac quippe,* 3. *q.* 6. cap. *Niſi eſſent, de Preben.* & cap. *Cùm inter R. Iuniorem, de elect.* unde verſus, *Pax ut ſervetur moderamen juris,* habetur gloſ. *ult. hic*; Hoſt. *n.* 6. *in ver. Pro bono pacis,* Jo. Andr. *in fin.* & alii communiter.

DE DESPONS. IMPVBER.

Cap. De illis.

SVMMARIVM.

1 *Minores apti ad matrimonium ex contractu matrimoniali obligantur, niſi violentia intercedat.*

2 *Matrimonium contractum ante ætatem legitimam valet ſi malitia ſuppleat ætatem. & n.* 19. *&* 42.

3 *Malitiæ nomine quid intelligatur. & n.* 47.

4 *Matrimonium non conſiſtit cum puella minore ſeptennio quantumcumque fuerit cognita, niſi multum ſit doli capax, & diſcreta.*

5 *Copula actualis non requiritur ad hoc, ut malitia ſuppleat ætatem, ſed ſufficit aptitudo ad copulam, quæ ex aliis ſignis probari poteſt.*

6 *Argumentum à contrario ſenſu non ſumitur, ubi alia jura contradicunt.*

7 *Ætas pubertati proxima, & potentia coeundi an copulative requirantur ad validitatem matrimonii ante ætatem legitimam.*

8 *Pubertatem non metimur ex annorum numero, ſed ex vigore naturæ, & rationis & n.* 18.

9 *Metus, & violentia in quacumque ætate incutiantur, irritant matrimonium.*

10 *Dummodo potuerint cadere in conſtantem virum.*

11 *Metus, & violentia purgantur per liberum conſenſum ſupervenientem, & matrimonium convaleſcit.*

12 *Sive conſenſus ſuperveniens ſit expreſſus, ſive tacitus, vel præſumptus.*

13 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*

14 *Puella duodecim annis minor, cujus malitia ſupplet ætatem an poſſit matrimonium contrahere de licentia Epiſcopi, an verò ſit opus diſpenſatione Apoſtolica. & n. ſeqq. uſque in fin. præſertim num.* 38.

15 *Matrimonium jure naturæ in quacumque ætate contrahi poteſt, dummodo adſit ſufficiens rationis uſus. & n. ſeqq.*

16 *Impotentia coeundi non dirimit matrimonium jure naturæ niſi ſit perpetua.*

17 *Matrimonium inter impuberes ex urgentiſſima cauſa contrahi poteſt ex diſpenſatione Eccleſiæ. & n.* 33.

18 *Pubertas ſola jure poſitivo ſufficit ad validitatem matrimonii.*

19 *Pubertas ut plurimum contingit in fœmina anno duodecimo, & in maſculo anno decimoquarto completo.*

20 *Pubertatis, ſeu impubertatis præſumptio ante, & poſt legitimam ætatem non eſt juris, & de jure, ſed juris tantùm.*

21 *Ætas legitima relevat ab onere probandi pubertatem, quæ anteà non præſumitur niſi probetur.*

22 *Malitia an ſuppleat ætatem, necne, ſpectat ad Ordinarii judicium. & num. ſeqq. uſque ad n.* 26. *& n.* 47.

23 *Epiſcopus eſt cognitor impedimentorum matrimonialium. & n. ſeq.*

24 *Parochus non cognoſcit de impedimento matrimonii inter publicationes ſibi delato, ſed Ordinario denunciat.*

25 *Epiſcopus cognoſcit an ſubſit legitima cauſa diſpenſandi cum impubere ſuper matrimonio contrahendo.*

26 *Matrimonium quibus caſibus contrahi poſſit ante ætatem legitimam authoritate Eccleſiæ, & n. ſeqq. uſq. ad n.* 35. *& n.* 38. *uſq. in finem.*

27 *Rationis uſus in matrimonio eſt ex neceſſitate Sacramenti.*

28 *Eccleſia non diſpenſat in ſubſtantialibus Sacramentorum.*

29 *Infantes ſunt matrimonii incapaces jure naturæ ob defectum conſenſus.*

30 *Papa ſolus diſpenſat ſuper matrimonio puellæ, quæ ſufficientem habet diſcretionem, ſed non aptitudinem ad copulam. & n.* 46.

31 *Potentia actualis coeundi non eſt de ſubſtantia matrimonii jure naturæ, vel Divino, ſed poſitivo tantùm.*

32 *Epiſcopus non diſpenſat ſuper impedimentis dirimentibus.*

33 *Epiſcopus an ex urgentiſſima cauſa diſpenſare poſſit ut puella pubertati proxima matrimonio copuletur.*

Intel-

34 *Intellectus cap.* 2. *ſupra eod.*

35 *Matrimonium contrahens ante ætatem legitimam ſine juſta cauſa, & licentia Epiſcopi peccat mortaliter.*

36 *Menſtruæ purgationes in puella ſunt ſignum infallibile pubertatis.*

37 *Epiſcopus compilato proceſſu ſuper malitia quid agere debeat.*

38 *Ætatis impedimentum non eſt ſimplex, & abſolutum, ſed conditionale, niſi malitia ætatem præveniat.*

39 *Matrimonium inſtitutum eſt à Deo primò in officium naturæ, & poſt lapſum in infirmitatis remedium.*

40 *Ætatem prævenienti ſuccurrendum eſt nuptiarum remedio propter periculum fornicationis.*

41 *Matrimonium puellæ, cujus malitia ætatem ſupplet, impediri non poteſt abſq; peccato.*

42 *Impoſſibile dicitur quod fieri non poteſt de jure communi, ſed tantùm ex diſpenſatione Papæ.*

43 *Licentia contrahendi matrimonium ante annos nubiles ubi malitia ſupplet ætatem, non cenſetur adempta Ordinariis ex eo quòd Sedes Apoſtolica ſuper hoc diſpenſare conſueverit.*

44 *Papa eſt Ordinarius ſingulorum, & univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus.*

45 *Ac ſi aliquid faciat de plenitudine poteſtatis, inferioribus non præjudicat.*

46 *Gregorii XIII. reſponſum petenti diſpenſationem ad matrimonium impuberis.*

47 *Matrimonium inter puberem, & impuberem, contractum ſervatâ formâ Concilii eſt nullum, niſi malitia ſuppleat ætatem, nec per cohabitationem, & copulam ratificari poteſt.*

48 *Sponſaliorum validitati non obſtat clandeſtinitas, & n. ſeq.*

49 *Matrimonium per verba de præſenti inter puberem & impuberem contractum non ſervatâ formâ Concilii Trident. valet in vim ſponſaliorum.*
Secus in matrimonio contracto inter puberes. n. 52.

50 *Sponſi impuberes facti puberes cogi non poſſunt per cenſuras ad contrahendum per verba de præſenti.*

51 *Niſi ſponſalia fuerint jurata.*

1 DE ILLIS, il ſecondo. Majores apti ad matrimonium ex contractu matrimoniali obligantur, niſi violentia intercedat. Hoc dicit ſecundùm Abb. Antiq. quem cæteri ſequuti ſunt. Duas habet partes. In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi. *Reſpondemus.*

2 Nota primò valere matrimonium contractum ante ætatem à jure præfinitam ſi malitia ſupplet ætatem, ut hic eſt textus, qui ad hoc quotidie à Doctoribus allegatur: ad idem text. in cap. *Puberes, ſupra eod.* & infrà in cap. *fin.* & latiùs dicam infrà *n.* 18. *& ſeqq.*

3 Nomine autem malitiæ communiter intelligunt Doctores non tantùm aptitudinem ad copulam conjugalem, ſeu generandi potentiam, ut *hic*, & in d. cap. *Puberes*; ſed etiam prudentiam, ut in c. *fin. infra eod.* id eſt diſcretionem, & judicium rationis ad cognoſcendam magnitudinem Sacramenti Matrimonii, & vinculum conjugale perpetuum, & indiſſolubile: idem probat text. in cap. *Continebatur, ſupra eod.* ubi ponderatur non tantùm copula, ſed etiam ætas pubertati proxima. Quæ ponderatio ætatis inepta eſſet ſi ſola copula eſſet ſufficiens: unde egregiè S. Thomas *in* 4. *diſt.* 36. *q. unica, art.* 5. hanc ætatem appellat vigorem naturæ, & rationis, & Cardin. *hic n.* 2. diſcretionem, & viripotentiam; & gloſſa *hic in princ.* ſapientiam, diſcretionem, & doli capacitatem. Atque ita hæc duo eſſe copulativè neceſſaria ad validitatem matrimonii ante ætatem legitimam cenſent Abb. *hic n.* 4. Alex. de Nævo *n.* 7. Angel. *in ver. Matrimonium,* 3. *imped.* 15. *nu.* 8. Silveſt. *in ver. Matrimonium,* 5. *q.* 2. Covarr. *de ſponſal. par.* 2. *cap.* 5. *n.* 3. & paſſim alii quorum ſententiam probavit S. Congregatio Concilii, ut dicam infra *n.* 47.

Et quamvis Thomas Sanchez *de matrim. tom.* 2 *lib.* 7. *de imped. diſp.* 104. *n.* 20. alleget multos pro contraria ſententia; veritas tamen eſt gloſſas, & Doctores quos citat non diſcrepare à communi opinione: nam gloſſa *hic in ver. Copula,* dicit ad hoc ut minores ſociari poſſint vinculo conjugali, hoc tantùm conſiderari, an potuerint copula carnali conjungi, non numerum annorum; atque ita includit ſolam aptitudinem ad copulam ad excluſionem ætatis, non autem ad excluſionem diſcretionis ad intelligendam vim obligationis conjugalis. Quod inde apparet manifeſtè, quia eadem gloſſa Bernardi in figuratione caſus interpretatur malitiam, id eſt ſapientiam, & diſcretionem, ut ſuperius dictum eſt. Similiter textus in d. cap. *Puberes, ſupra eod.* cum gloſ. *in ver. Oſtendit,* dum dicunt pubertatem, & matrimonium conſiderari tantùm ex vigore naturæ, & generandi potentiam, non ex annorum numero, ut quæ non excludunt judicium rationis. Et eodem modo gloſſa in cap. *fin. in ver. Prudentia,* quamvis interpretetur illud verbum, *prudentiam,* id eſt carnalem concupiſcentiam, tamen paulò poſt includit judicium rationis, dum ſubjicit, ſic etiam in delictis doli capacitas ſupplet ætatem. Quam quidem capacitatem, & diſcretionem præter aptitudinem ad copulam requirunt etiam, in d. cap. *Puberes,* Hoſtien. Henr. Boich Butr. Cardin. & alii per

4 eum allegati: licèt verum ſit minorem ſeptennio aptum ad copulam non eſſe habilem ad matrimonium, niſi diſcretio illa, & doli capacitas ſit magna, & ſufficiens ad intelligendam vim conſenſus conjugalis, ut benè advertit Abb. in d. cap. *Continebatur, n.* 6. ubi concludit, cum puella minore ſeptennio, quantumcumque fuerit cognita non dici matrimonium conſiſtere, quia non videtur habere conſenſum aptum ad diſcernendum quid ſit matrimonium, niſi multum eſſet doli capax & diſcreta; & ſequitur ibidem Præpoſ. *n.* 3. Angel. Sylveſt. & Covarr. ſupracitati.

5 Secundò nota ad hoc ut malitia ſuppleat ætatem non requiri, ut carnalis conjunctio actualiter præceſſerit, ſed ſufficere aptitudinem ad copulam: quod efficaciter probat hæc Decretalis in illis verbis. Si ita fuerint ætati proximi, ut potuerint copula carnali conjungi, ſeparari non debent, cùm in eis ætatem ſuppleviſſe malitia videatur; & tenent hic Bernar. Goffred. Innoc. & Abb. Antiq. quos ſequuntur Jo. Andr. *n.* 3. Abb. Sicul. *n.* 4 Præpoſ. *n.* 1. Alex. de Nævo, *n.* 8. & gloſ. in c. *unico, in ver. Supplebat, infra eod. lib.* 6. & ex recentioribus Menoch. *de arbitrar. judic. caſu* 58. *n.* 8. & pro hac parte conſuluit Card. Zabar. *conſ.* 4. *Lagis ætatis*; ubi reprobata cõtraria opinione, latè deducit ad hoc nõ requiri copulã actualẽ, ſed ſufficere

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

ut puella ſit proxima pubertati, & ex magnitudine vitæ pubertatem præſeferat.

Verùm Hoſtien. *hic num. 8.* exponit verba illa, *potuerint copula carnali conjungi*, id eſt de facto ſe conjunxerint: exiſtimans propterea ad hoc ut teneat matrimonium inter minores, & malitia ſuppleat ætatem, oportere ut carnaliter ſe cognoverint, eò quòd coeundi potentia ante ætatem legitimam aliter probari non poſſit, quàm per actualem copulam. Idemque ante ipſum ſenſit Tancred. Quibus videntur adhærere Henric. Boich. *num. 2.* & Petr. de Anchar. *num. 5.* & D. Antonin. *part. 3. tit. 1. cap. 19. in princ. col. 3. ante verſ. Et quia ſecundum.*

Sed certè Hoſtien. expoſitio infert vim litteræ, quæ hic non conſiderat actualem conjunctionem, ſed an minores ſint ita ætati proximi, ut potuerint carnaliter commiſceri; & ſic ſupponit aptitudinem ad copulam poſſe aliter probari, quàm per actualem conjunctionem: alias enim non proximitatem, ſed copulam illam ponderaſſet. Item hæc expoſitio eſt contra textum in cap. *Puberes, ſupra eod.* ubi puberes ad matrimonium apti diffiniuntur eſſe qui ex habitu corporis pubertatem oſtendunt, & generare jam poſſunt. Etiam textus conſiderat non actualem commixtionem, ſed habitudinem corporis, & generandi potentiam. Idem probatur in cap. *proximo, infra eod.* ubi niſus ad copulam cum conſenſu adhibito prope ætatem legitimam ſufficit ad matrimonium. Item pro hac parte ſunt textus *infra* in cap. *fin.* Et apertius in cap. *unico*, § 1. *infra eod. lib. 6.* & hæc eſt veritas, ut inquit Anton. de Butr. *hic num. 5. verſ. Innocentius*, & Abbas tenent primam, quam efficaci ratione probat gloſſa Joan. Andr. in d. cap. *unico*, §. 1. *in ver. Supplebat, infra eod. lib. 6.* (Pone, inquit, quòd puella proxima pubertati cognita ſit à pluribus; ſimiliter proximus pubertati plures cognoverit, & deinde illa ab iſto deſponſetur, & traducatur: quis hebes dixerit iſtos poſſe reſilire?) certè nullus ſecundùm eum.

Petr. de Anchar. *hic n. 5.* conciliando opiniones ſic diſtinguit. Aut puella à viro traducta apparet virgo: & quantumcumque piloſitas, & alia ſigna pubertatis appareant, nihilominus puella reſilire poteſt ſi nondum compleverit annum duodecimum, per cap. *Continebatur*, §. *Si autem ſup. eod.* Et hoc caſu opinionem Tancredi, & Hoſt. putat eſſe veriorem. Aut puella apparet ab alio cognita, & deinde à viro traducta, & præſumitur ab ipſo cognita, ſicut ſi quamlibet aliam duxiſſet majorem ætate. Et hoc caſu procedat opinio Goff. Innoc. Abb. Antiq. & Jo. Andr.

Verùm rejecta hac diſtinctione Anchar. teneo indiſtinctè ſive puella fuerit ab aliis cognita, ſive non, matrimonium conſiſtere ſi ex habitu corporis, & aliis ſignis intrinſecis appareat de potentia coeundi, ut probant jura ſuperius allegata, & concludit Abb. *hic num. 4. verſ. Sed diſceptatio non modica.* Præpoſ. *num. 2.* & Alex. de Nævo *num. 8.* Facit text. in l. 1. §. *Si intelligatur*, ibi, *ut plerumque ſignis quibuſdam demonſtrari ſolent vitia. ff. de ædil. edict.*

Non obſtat text. quem Ancharan. allegat pro ſua ſententia in d. cap. *Continebatur*, §. *Si autem*, quia quamvis decidat puellam pubertati proximam ſeparari non debere, cum ſuo aſſenſu deſponſata, & cognita fuerit; non tamen inde li-
6 cet arguere, ut ſi non fuerit cognita, etiamſi aliundè appareat vir potens, ſeparari debeat; quia argumentum à contrario ſenſu non ſumitur, ubi alia jura contradicunt, l. 2. *C. de condit. inſert.* ſecundum unum intellectum, cap. *A nobis, il ſecondo*, ubi Abbas, & Felin. notant, *infra de ſent. excommun.* gloſſa ultima in cap. *Significaſti, ſuprà de foro competent.*

7 Tertiò nota ſecundùm Anton. de Butr. *num. 2.* duo copulativè videri neceſſaria ad hoc, ut minores ſint habiles ad matrimonium contrahendum, videlicet propinquitatem ætatis, & potentiam coeundi. Idem videtur probari in cap. *Continebatur, ſupra eod.* ibi, Si autem fuerit ætati proxima, & cognita ab eodem viro. Sed oppoſitum ex diametro ex hoc textu colligit Petr. de Anchar. *in 1. notab.* videlicet proximos pubertati pro puberibus reputari, ſicut proximè accingendus habetur pro accincto, ut l. *penult. ff. de teſtam. milit.* & ſic videtur ſentire ſolam propinquitatem ſufficere etiam non probatâ coeundi potentiâ. Sed neutra opinio eſt vera. Unde dic ſecundùm Abb. *num. 4.* Aut incipis à primo, id eſt à propinquitate ætatis: & requiritur etiam ſecundum, id eſt aptitudo ad copulam, quia ſola proximitas non ſufficit, ut hic patet, & in d. cap. *Continebatur*, & in cap. *fin. infra*
8 *eod.* Aut incipis à ſecundo, & primum non exigitur, quia ſola potentia coeundi ſufficit ſine proximitate, dummodò adſit vigor rationis ad diſcernendum vires matrimonii, quia pubertatem non metimur ex annorum numero, cap. *Puberes*, & ibi gloſ. *in ver. Oſtendit, ſupra eod.* & gloſ. *hic in ver. Copula.* Unde ſi prædicta concurrant, in quacumque ætate matrimonium validè contrahi poteſt, ut per Hoſtienſ. in d. cap. *Puberes, num. 8.* ubi adducit teſtimonium B. Gregorii *in dialog.* de puero novem annorum, qui nutricem reddidit prægnantem. Cujus etiam meminit gloſ. *in Summa, 20. quæſt. 1.* & in d. cap. *Puberes*, Abb. *num. 3.* & alii communiter; & ipſemet Butr. *hic num. 5.* Poſtea recedit à prima opinione concludens ſolam copulam, ſeu coeundi potentiam abſque proximitate ætatis inducere matrimonium, dummodò ſit ultra ſeptennium. Nec obſtat hæc Decretalis, quia non exigit proximitatem ætatis niſi ad præſumendam potentiam coeundi, ſed proximitas non exigitur, ſi potentia aliunde non deprehendatur, ut dictum eſt.

9 Quartò nota in ver. *Sed cujuſcumque ſint ætatis*: metum, & violentiam in quacumque ætate incutiantur reddere matrimonium ipſo jure nullum, cùm tollant libertatem conſenſus: concordat
10 textus ſecundùm unum intellectum in c. *Veniens, il primo, ſuprà, de ſponſal.* Quod intellige ſi talis ſit metus, & violentia ut potuerint cadere in conſtantem virum, cap. *Veniens, il ſecondo*, & cap. *Conſultationi*, & ibi dixi, *eod. tit.* & eſt communis opinio, ut teſtatur Boer. *conſ. 21. n. 24. & ſeq.*

11 Ultimò nota ex fine litteræ conſenſum matrimonialem metu, aut violentia extortum purgari per liberum conſenſum ſupervenientem, & validari matrimonium meticuloſè, aut violenter con-
12 tractum. Quod procedit ſive conſenſus ſuperveniens ſit expreſſus, ſive tacitus, vel præſumptus: nam ſi talis violentiam paſſus patienter alteri cohabitet, talis violentia tranſit in conſenſum, ut c. *Ad id quod, ſuprà tit. proximo*, cap. *Inſinuante. Qui cler.*

Cler. vel voven. l. 2. *C. Quod met. cauſ.* Vel ſi carnalis copula ſubſequatur, ut cap. *Significavit, infrà, de eo qui dux. in matrimon.* & cap. *Inſuper, Qui matrim. accuſ. poſſ.* gloſ. *fin. hic*, Hoſtien. *num. 2.* & Butr. *num. 6.*
13 Sed hodie hoc corrigitur jure noviſſimo Concilii Tridentini, quia matrimonium nulliter contractum per ſupervenientem conſenſum non convaleſcit, ſed neceſſe eſt iterum contrahere coram Parocho, & teſtibus juxta formam præſcriptam in *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* ut ſæpius declaravit S. Congregatio ejuſdem Concilii interpres. Ad hoc quod dicam infrà *n. 47.*

14 QUÆRO. An puella duodecim annis minor, cujus malitia ſupplet ætatem, poſſit matrimonium contrahere de licentia Epiſcopi, an verò ſit opus diſpenſatione Apoſtolica.

15 Conſtat apud omnes jure naturæ, modò adſit ſufficiens rationis uſus, nullam ætatem matrimo-
16 niis contrahendis conſtitutam eſſe. Nam impotentia coeundi ita demum dirimit matrimonium jure naturæ ſi ſit perpetua, ſecus ſi temporalis,
17 cap. *Fraternitatis, infra de frigid. & malefic.* Ideoque matrimonium inter impuberes, cum eorum impotentia temporalis ſit, ex aliqua urgentiſſima cauſa, puta pro bono pacis, poteſt contrahi ex diſpenſatione Eccleſiæ, ut eſt caſus in cap. 2. *ſupra eod.* quod potius de matrimonio, quàm de ſponſalibus loquitur, ut ibi notat gloſ. Innoc. Abb. & alii. Ergo defectus pubertatis matrimonium non dirimit jure naturæ, ſuper quo nulla cadit diſpenſatio, ut 13. *diſt. in Summa*, & ibi per gloſ. *fin.* & Archid. Atque hujus ſententiæ eſt D. Thomas *in 4. diſtinct. 36. quæſt. unica, art. 5.* & Victorin. *in Summa de matrim. num. 284.* Eamque pluribus comprobat, & ab objectis tuetur Navarr. *conſ. 4. incipien.*
18 *Tractatum eſt; hoc tit. de deſponſ. impuber.* Jure autem poſitivo etſi ad valorem conjugii ſola pubertas ſufficiat; pubertas autem non ex annorum numero, ſed ex habitu corporis, & vigore naturæ æſtimanda ſit, ut conſtat ex cap. *Puberes, ſupra eod.* ubi refellitur opinio Antiquorum, qui pubertatem ex annis metiebantur, & ibi notat gloſ. *fin.* & Hoſtien. *in princip.* & Cardin. *hic num. 1. in 1. oppo-*
19 *ſit.* Dicens quantum ad matrimonium ætatem non eſſe taxatam, & præveniri poſſe: tamen quia pubertas in fœmina ut plurimum contingit in duodecimo anno abſoluto, & in maſculo in decimoquarto; propterea jura aptando diſpoſitionem ad ea, quæ frequentius accidunt, providè præfixerunt fœminæ annum duodecimum completum ad matrimonium ineundum, cap. *Continebatur, ſupra eod.* & l. *Minorem, ff. de ritu nupt.* & maſculo annum decimumquartum, ut in cap. *Proximo, infra eod.* & *inſtit. de nupt. in princ.* gloſ. in cap. 2. *in ver. Canonibus, ſupra eod.* quia ſcilicet ante illam ætatem eos impuberes præſumpſerunt, ut in d. c. *Puberes*, ubi hoc notat gloſſa ultima, quæ communiter approbatur.

20 Hæc autem impubertatis præſumptio ante ætatem legitimam non eſt juris, & de jure, ita ut non admittat probationem in contrarium, ſecundùm ea quæ leguntur, & notantur in cap. *Ad id quod*, & in cap. *Is qui fidem, ſuprà tit. prox.* ſed eſt juris tantùm, ut advertit Hoſtien. *in prædicta Decret. Puberes, num. 7. in ver. Oſtendit.* Ideoque ſi conſtet malitiam ſupplere ætatem utique poterunt minores conjugio copulari, quia hoc caſu præſumptio cedit veritati, ut eſt textus apertus *hic*, & in dict.

cap. *Puberes*, & in cap. *fin. infra eod.* & in cap. *unico*, §. 1. *eod. tit. lib. 6.* & tenent Feder. de Sen. *conſ. 237. Factum tale eſt; Quidam nomine, in princ.* Cardin. Zabar. *conſ. 4. Legis ætatis*, Angel. *conſ. 251. Domina Meſſina, in princ. & in fine*, & Canoniſtæ omnes *hic*, & in juribus præallegatis; & conſentit S. Thomas *in 4. diſtinct. 36. q. unica, art. 5.* dicens (Matrimonium, cùm fiat per modum contractus, ſubjacere diſpoſitioni legis poſitivæ; unde ſecundùm jura determinatum eſſe, ut ante illud tempus diſcretionis, quo uterque poſſit de matrimonio ſufficienter deliberare, & debitum ſibi invicem reddere, matrimonia non contrahantur, & aliter facta dirimantur: hoc autem tempus, ut in pluribus eſſe in maſculis in quartodecimo anno, & in fœmina in duodecimo. Sed quia præcepta juris poſitivi ſequuntur id quod eſt in pluribus, idcircò matrimonium validè contrahi, ſi aliquis ad perfectionem debitam ante tempus prædictum perveniat, ita ut vigor naturæ, & rationis defectum ætatis ſuppleat.) Hæc S. Thomas.

21 Itaque præfixio ætatis in effectu hoc tantum operatur, ut maſculus, qui decimumquartum, & fœmina, quæ duodecimum annum explevit, releventur ab onere probandi pubertatem; quia juvantur juris præſumptione, & cenſentur puberes, quamdiu contrarium non probetur. Econtrà verò quia pubertas ante prædictum tempus non præſumitur, qui dicit minorem eſſe puberem, probare debet, cùm habeat præſumptionem contra ſe. Ita declarat Gemin. *conſ. 24. Quia diffuſe, n. 7.* & ante eum Innoc. in cap. *Continebatur, num. 3. ſupra eod.* Hoſtien. in d. *cap. Puberes, num. 7.* & ibi etiam Henric. Boich. *num. 2.* & Butr. *num. 3.* Navarr. *in Manuali, cap. 22. num. 29.* & Covarr. *in 4. Decretal. in 2. par. c. 5. n. 3.*

His ita conſtitutis pro ſolutione quæſtionis propoſitæ duo ſunt inſpicienda. Primum eſt an ſpectet ad Ordinarium loci cognoſcere, & judicare an malitia puellæ ſuppleat ætatem. Secundum eſt poſteaquam de malitia hujuſmodi legitimè conſtiterit, an matrimonium de Epiſcopi licentia celebrari valeat abſque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione.

22 Quoad primam inſpectionem credimus manifeſtum eſſe cognitionem, & judicium an malitia ſuppleat ætatem ad Ordinarium loci pertinere ex infraſcriptis.

Et primò hic caſus cognoſcendi, & judicandi an malitia ætatem ſuppleat, & puella ſit apta conjugio, nullibi reperitur Sedi Apoſtolicæ reſervatus. Ergo Ordinario cenſetur permiſſus per regulam, cap. *Nuper, verſ. Quia tamen conditor Canonis, de ſent. excomm.*

Secundò, cauſæ matrimoniales, qualis eſt cognitio an puella ante annos nubiles ſit apta ad matrimonium contrahendum, ad Epiſcopi tantùm examen, & juriſdictionem pertinent tam ex diſpoſitione juris communis, cap. *Accedentibus*, & ibi gloſſ. *in ver. Epiſcopalis dignitatis, de exceſſ. Prælat.* quàm ex Decreto Concilii Tridentini in *cap. 20. §. Ad hæc, ſeſſ. 24.*

23 Tertiò hoc judicium an matrimonio obſtet aliquod impedimentum necne ad Epiſcopum pertinere, in ſpecie ſanxit Alexander II. in cap. *Multorum, 35. q. 6.* nam etſi textus dicat, Epiſcoporum Concilium cauſam iſtam examinaverit: tamen gloſſa *in ver. Concilium* exponit verbum illud, di-

ſtributivè, id eſt, ſinguli Epiſcopi in ſua quisque Diœceſi: & idem ſtatutum eſt in Concilio Carthaginenſi, cui Auguſtinus interfuit, ut refertur in cap. *Seculares*, 33. *q*. 2. ubi gloſ. *in ver. Comprovinciales*, ſimiliter notat hujusmodi cognitionem hodie ſpectare diſtributivè ad unumquemque Epiſcopum in Diœceſi ſua; & ſequitur ibi Turrecr. *n*. 4 *in ver. Ad Epiſcopos*.

24 Quartò, priusquàm matrimonium in facie Eccleſiæ contrahatur, debet Parochus præmittere tres denunciationes ad præſcriptum Concilii Lateranenſis in cap. *Cùm inhibitio, de clandeſt. deſponſ.* & Concilii Tridentini in *cap.* 1. *ſeſſ*. 24. *de reformat. matrim.* finge igitur inter publicationes revelatum fuiſſe aliquem ex contrahentibus nondum perveniſſe ad ætatem legitimam: ècontrà verò pro contrahentibus replicari impedimentum illud non obeſſe, quia malitia ſupplet ætatem. Quid aget Parochus? utique de impedimento cognoſcere non poterit, ſed debebit rem ad ordinarium deferre, ut inquirat an impedimentum ſit verum, vel malitiosè oppoſitum, an ve prudentia ætatem ſuppleat, ut probatur in cap. *fin. in fine principii, de cland. deſponſ.* & tenet ibi Jo. Andr. *n*. 9. *in ver. Interdicatur*. Quod cùm ita ſit, eodem prorſus modo ad inſtantiam contrahentium Ordinarius debebit hanc ſibi cognitionem aſſumere, cùm ipſe ſit cognitor, & judex impedimentorum matrimonii, cap. 1. *in fine*, & ibi notat gloſ. *fin. de conſanguin. & affinit.*

Ultimò aliis omiſſis, favorabilior eſt cognitio an malitia ſuppleat ætatem, quàm cognitio an ſubſit cauſa diſpenſandi cum impubere. Patet, quia prior cognitio tendit ad matrimonium contrahendum via ordinaria, & de jure communi, cùm Canones admittant, ut conjugia uniri valeant ante ætatem legitimam, quoties vigor naturæ, & rationis ætatem ſupplet, ut prædiximus. Poſterior autem cognitio tendit ad matrimonium ineundum jure extraordinario diſpenſationis, quæ odioſa eſt, & reſtringenda, cap. *Quod dilectio, de conſang. & affinit.* cap. 1. *&* 2. *de fil. Presbyter. lib*. 6.
25 Sed cognitio cauſæ diſpenſandi cum impubere ſpectat ad Epiſcopum, ſecundùm opinionem Hoſt. & communem in cap. 2. *ſupra eod.* ut dicemus infrà *n*. 34. ergo multò magis ad Epiſcopum ſpectare debet cognitio an malitia ſuppleat ætatem. Ex quibus credimus hanc primam inſpectionem parum, vel nihil habere difficultatis.

26 Quo verò ad ſecundam inſpectionem pro clariori ſolutione obſervandum eſt in quatuor caſibus quæri poſſe an puella ante annos nubiles poſſit matrimonio copulari authoritate Eccleſiæ.

27 Primus eſt, cùm puella non eſt doli capax; & hoc primo caſu explorati juris eſt Epiſcopum diſpenſare non poſſe, imò nec Summum Pontificem, quia in Sacramentis omnibus, in quibus requiritur actus ſuſcipientis, ſicut eſt matrimonium, uſus rationis eſt ex neceſſitate Sacramenti, ut docet S. Thomas *in* 4. *diſt*. 25. *quæſt*. 2. *art*. 2. quem referunt, & ſequuntur Cardin. Turrecrem. & Præpoſ.
28 in cap. *Subdiaconus, n*. 2. 77. *diſt*. In ſubſtantialibus autem ſacramentorum non diſpenſat Eccleſia, ut diffinitum eſt in Concilio Tridentino *ſeſſ*. 21. *de Commun. ſub utraque ſpecie cap*. 2. ibi, *Salva illorum Subſtantia*. Idem probatur in cap. *Ubi non eſt*, 30. *q*. 2
20 ubi Nicolaus Papa determinat infames eſſe matrimonii incapaces, quia ubi non eſt conſenſus, ibi non eſt conjugium. Ex defectu autem conſenſus matrimonium eſt irritum jure naturæ, ſuper quo nulla cadit diſpenſatio, 13. *diſtinct. in Summa*. S. Thom. *quodl*. 4. *art*. 13. & *in* 4. *diſt*. 27. *quæſt*. 3. *art*. 3. *ad ſecundum*; ſed hic non eſt caſus noſter.

30 Secundus caſus eſt, cùm puella habet quidem uſum rationis, & prudentiam ad matrimonium jure naturali neceſſariam, ſed tamen non eſt habilis ad copulam conjugalem: & ſuper hoc impedimento ſolus Romanus Pontifex diſpenſat, cùm ſit ſupra omne jus humanum poſitivum, cap. *Propoſuit, de conceſſ. Prebend.* & potentia actualis coeundi non
31 ſit de ſubſtantia matrimonii jure naturali, vel Divino, ſed ex Conſtitutione Eccleſiæ tantùm, ut efficaciter probat Navarr. *d. conſ*. 4. *nu*.
32 14. *hoc tit. de deſponſ. impub.* At verò Epiſcopus ſuper hoc impedimento nullatenus diſpenſare valet, quia cùm lege Eccleſiaſtica diſtrictè interdicantur matrimonia impuberum, ut in cap. 2. *ſupra eod.* non eſt Epiſcopi hanc prohibitionem Canonis relaxare ſecundùm communem, & veram Canoniſtarum ſententiam, quam latè tuetur Archid. in cap. *Licet Canon, num* 3. *verſ. Et ibi aſſertivè dixit, de elect. lib*. 6. poſt Innoc. in cap. *Dilectus, de tempor. ordinat.* ſed neque hic dicitur eſſe caſus noſter.

33 Tertius caſus eſt, cùm incertum eſt an malitia ſuppleat ætatem, & partes ipſæ hoc fatentur, ſed tamen adeunt Epiſcopum pro diſpenſatione; & tunc ſi puella ſit pubertati proxima, admitti forſitan poteſt illorum opinio, qui tenent Epiſcopum
34 ex urgenti cauſa poſſe diſpenſare: pro qua videtur textus in cap. 2. *ſupra eod.* ibi, (Diſtrictius inhibemus, ne aliqui ante ætatem Canonibus præſcriptam conjungantur, niſi fortè aliqua urgentiſſima neceſſitate interveniente, utpotè pro bono pacis talis conjunctio toleretur.) Verbum enim, *toleretur*, non intelligitur de perſeverantia permiſſionis, ſed approbationis, ut inquit Navarrus *conſ*. 5. *num. ult. de deſponſ. impuber.* & cum illa Decretalis indulgeat diſpenſationem, nec aperiat cui, intelligi debet de Epiſcopo ſecundùm theoricam Joannis de Lignano, & Joan. de Calderin. in cap. *At ſi Clerici* §. *de adulteriis, de judic.* quam ibi ſequuntur Butr. *num*. 17. *verſ. Tamen eo quod jus permittit diſpenſationem*, & Abb. *num*. 5. *verſ. Si verò expreſsè*: nam reſpectu Papæ non poteſt intelligi, quia ejus authoritas ſemper intelligitur excepta, ut ibi advertit idem Abb. *num*. 5. *verſ. Sed iſta difficultas*; unde hujus ſententiæ videntur eſſe in d. cap. 2. Hoſt. *n*. 4. *in ver. Niſi fortè*, Joan. Andr. *n*. 1. Butr. *n*. 4. Anchar. *n*. 2. Præpoſ. *in fine*, & Alex. de Nævo *num*. 6. qui omnes affirmant Epiſcopum debere cognoſcere an hujusmodi cauſa ſit juſta; ac deinde matrimonium ante legitimam ætatem
35 eſſe contrahendum de illius licentia. Eidem ſententiæ adſcribendi ſunt Authores, qui ſcripſerunt mortaliter peccare contrahentes matrimonium ante legitimam ætatem ſine juſta cauſa, & licentia Epiſcopi: hi enim absque dubio ſupponunt Epiſcopum poſſe ex juſta cauſa hujusmodi licentiam impertiri: quod docuerunt Petr. de Palud. *in* 4. *ſentent. diſt*. 28. *quæſt*. 2. *art*. 1. *num*. 8. Tabien. *in verb. Matrimonium*, 5. *quæſt*. 6. Porrò hæc opinio multas, & graves patitur difficultates: ſed quidquid ſit de illius veritate, neque hic eſt caſus noſter.

Quartus denique, & ultimus caſus eſt, cùm non verſa-

verſamur in dubio, ſed ex habitu corporis, & ex aliis ſignis ſufficienter conſtat malitiam ſupplere ætatem, eo quod puella non modò ſit ætati proxima, id eſt, poſt undecimum annum cum dimidio ſecundùm opinionem gloſſæ, Innocentii, & Canoniſtarum in cap. *Continebatur*, *ſupra eod.* ſed etiam ex aliis ſignis pubertatem præ ſe ferat: quod plerumque evenire ſolet his, qui nati in murice, & auro, & nutriti inter ſuperbas opes, & delicias, vires majores, majusque robur corporeum ſibi quærunt, ut inquit Navarr. *in præalleg. conſ*. 4. *nu*. 13. *de*
36 *deſponſ. impuber.* Evidens autem, & infallibile ſignum pubertatis oſtenditur ex menſtruis purgationibus; nam certum eſt puberem eſſe qui ex habitu corporis pubertatem oſtendit, & generare jam poteſt, ut diffinitur in d. cap. *Puberes, ſupra eod.* potentiam autem generandi ſufficienter probari ex menſtruis, author eſt Ariſtot. *lib*. 7. *de hiſtor. animal. cap*. 2. *in princ.* dicens, conceptum mulierum à profluvio menſtrui ſuaptè natura incipere: idem docuit Nicolaus de Lyra *Exod*. 21. ubi ait ſecundùm Rabbi Salo, ortum pilorum, & menſtruorum eſſe ſigna pubertatis. Imò, ut inquit Sylveſt. *in ver. Matrimonium*, 5. *num*: 3. *q*. 3. Secundùm Medicos menſtrua ſola arguunt pubertatem in muliere, quæ ſi incipit habere, eſt apta ad generationem, & conſequenter malitia ſupplet ætatem: & ſequuntur ex recentioribus Henriq. *lib*. 11. *de matrim. cap*. 13. *n*. 11. Thomas Sanchez alios referens *de matrim. tomo* 2. *lib*. 7. *de impedim. diſp*. 104. *n*. 34. & Baſil. Pont. *in eod. tract. lib*. 7. *de impedim. dirimen. cap*. 65. *n*. 4.

37 Hoc igitur ultimo caſu Ordinarius receptis probationibus, & compilato proceſſu diligenter conſiderare debebit quid ex eo reſultet. Et quidem ſi cognoverit probationes malitiæ eſſe infirmas, aut dubias, illius partes erunt inhibere contrahentibus, & illorum Parocho ne ad matrimonii celebrationem audeant procedere, juxta text. in c. *fin. infra, de clandeſt. deſponſ.* ſedè converſò ſi compererit eaſdem probationes eſſe concludentes, oportebit eum pronunciare puellam habere aptitudinem ad copulam conjugalem, & ſufficientem prudentiam ad intelligentiam vinculi matrimonialis; & ſic malitiam ſupplere ætatem, ac proindè inter contrahentes nullum extare cano-
38 nicum impedimentum: quo peracto liberum erit partibus matrimonium contrahere de Epiſcopi licentia ſine ulla Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione. Ratio eſt, quia impedimentum ætatis à Canonibus præfinitæ non eſt ſimplex, & abſolutum, ſed eſt conditionale, niſi malitia ſuppleat ætatem, ut hic patet, & in cap. *Puberes, ſupra eod* & infra in cap. *fin.* & in cap. *unico, eod. tit. lib*. 6. Ergo ſtatim atque Ordinarius declaravit malitiam ſupplere ætatem, puella in contrahendo utitur jure ſuo, & Epiſcopus concedendo licentiam nihil attentat contra jus, quin potiùs cùm ſit Canonum cuſtos, jura conſervat, ut poſt Jo. de lign. & Calder. dicunt Anton. de Butr in cap. *At ſi clerici*, § *de adulteriis n*. 17. *verſ. Eo quod jus ſimpliciter permittat*, & Abb. *n*. 5. *verſ. Si verò expreſsè, ſupra de judic.*

Præterea matrimonium inſtitutum eſt à Deo primò in officium naturæ, & poſt lapſum in infirmitatis remedium, §. *Hinc a.* & cap. *Quidquid*, 32. *quæſt*. 2. ait enim Apoſt. 1. *ad Corinth*. 7. *Propter fornicationem unusquiſque ſuam uxorem, & una quæque virum ſuum habeat*: cap. *Quomodo*, 31. *q*. 1. Ergo ſi
40 puella, quæ jam pubes eſt, & apta concipere, non poteſt continere, jure naturali, & divino conſentaneum eſt, ut ei ſuccurratur nuptiarum remedio: quod optimè agnovit Jo. Andr. in d. cap. *Puberes, num*: 8. *in fine*, dicens: (Prævenienti ætatem neceſſe fuit provideri, ne haberet neceſſe fornicari; unde ſi prævenitur pubertas, licebit contrahere, & ita
41 ſervari videmus.) Hæc ille. Quo fit ut Epiſcopus qui puellæ ætatem prævenienti impediret libertatem matrimonii ad remedium concupiſcentiæ inſtituti, & in ſubſidium fragilitatis humanæ, ut inquit gloſſ. in Extravag. *Antiquæ*, Jo. XXII. *in ver. Efficax*, non eſſet à lethali culpa immunis, quia adduceret eam in periculum incontinentiæ, ut in d. cap. *Quidquid*, 32. *q*. 2.

42 Ad hæc Doctores affirmant paſſim, poſſe matrimonium contrahi ante ætatem nubilem, ubi malitia ſupplet ætatem, gloſ. in d. cap. *Unico*, §. 1. *in ver. Supplebat*, Innocent. in d. cap. *Puberes, in princip. in ver. Certum*, quem ibi ſequuntur Hoſt. Joan. Andr. & omnes, S. Thomas, & alii ſupracit. *num*: 5. Quibus verbis apertè ſupponunt probata malitia non eſſe opus diſpenſatione Apoſtolica. Alias enim non aſſererent matrimonium poſſe contrahi; quia quod fieri non poteſt de jure communi, ſed ſit tantùm ex diſpenſatione Papæ, cenſetur impoſſibile, ut notat gloſ. in l. *Continuus*, §. *Cùm quis, in ver. Relicta. ff. de verb. oblig.* Bart. in l. *Apud Iulianum*, § *fin. ff. de legat*. 1. Innoc. in cap. *Paſtoralis, de cauſa poſſeſſ. & propriet.* DD. in cap. *Super eo, de condit. appoſit.*

Ac demum non eſſe opus diſpenſatione Apoſtolica, ut puella præveniens ætatem nubere poſſit, clarè ſupponunt Paludan. Tabien. Angel. & Sylveſt. ſupracitati *n*. 35. ſentientes non peccare contrahentem matrimonium ante ætatem legitimam ex juſta cauſa, & de licentia Epiſcopi.

43 Nec prædictis obſtat, quod diſpenſatio contrahendi matrimonium ante annos nubiles ubi malicia ſupplet ætatem, peti ſoleat à Sede Apoſtolica, quoniam hic non ſequitur, ut ademta ſit facultas Ordinariis ſuper hoc competens de jure communi, ut notabiliter dicit gloſſa unica in cap. *fin.* & ibi Butr. *num*: 50. *verſ. Non obſt. it quod ſolus*
44 *Papa diſpenſat, de fil. Presbyter.* Ratio eſt quia quod poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi, multò magis poteſt Pontifex maximus in tota Eccleſia, cùm ſit Ordinarius ſingulorum, cap. *Cuncta per mundum*, 9. *q*. 3. gloſſ. in cap. *Cùm nullus, in ver. In eadem, de tempor. ordinat. lib*. 6. & ſolus univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus, ut eſt diffinitum à Pelagio II. in Conſtitutione, quæ incipit, *Manifeſto*, in Bullar. *tom*. 1. *pag*. 7. & multoties ad eum partes confugiunt, non quod caſus ſit reſervatus, ſed ut ſibi abundantius conſulant ſupremæ Sedis authoritate:
45 unde ſi Papa aliquid faciat de plenitudine poteſtatis, cùm ſit abſolutè Dominus, non præjudicat inferioribus, nec adverſus eos præſcribit, ut declarat Innoc. in cap. *Bonæ, il ſecundo, n*. 2. *in fine, de poſtul. Prelator.* Specul. *in tit. de præſcript. verſ. Illud*, & Abb. *conſ*. 101. *In quæſtione, num*. 6. *verſ. Nec Papa exercendo hoc jus lib*. 1.

46 Ad extremum expreſsè hoc declaravit ſanctæ mem. Gregorius XIII. qui ut refert Navarr. *conſ*. 5. *in fine, de deſponſat. impuber.* cuidam petenti diſpenſationem ad matrimonium impuberis dicitur reſpondiſſe Sedem Apoſtolicam ob hoc non eſſe interpellandam, cùm ſi deſit diſcretio, vel poten-

tentia conſummandi matrimonium, Sedes Apoſtolica nihil poſſit: quod ſi neutrum deeſſe cognoverit Ordinarius, poterit ſi cauſæ, quæ narrantur, ſunt veræ, ſuo jure dictam licentiam concedere.

47 Et id ipſum ſæpius probavit Sacra Congregatio Concilii: aliquando enim cenſuit matrimonium inter puberem, & impuberem contractum ſervata forma Concilii Tridentini eſſe quidem nullum, nec per cohabitationem, & copulam ratificari poſſe, niſi iterum contrahatur ſervata forma ab eodem Concilio præſcripta. Sed tamen hoc eſſe intelligendum de eo impubere, in quo malitia non ſupplet ætatem: nam quoad hoc Concilium non correxit Canones. An verò malitia ſuppleat ætatem, necne, Ordinarium diſpicere debere. Item in cauſa Januen. cenſuit matrimonium inter adoleſcentem duodecim annorum, & puellam tredecim eſſe nullum, niſi malitia ſuppleat ætatem: malitiam verò in duobus conſiſtere, in diſcretione ad conjugalem conſenſum, & in potentia ad copulam: an autem ſit in impubere hujuſmodi malitia, ſpectare ad judicem Eccleſiaſticum. Et alias dedit litteras ad Epiſcopum Clutinum, ut ſi ſibi legitimè conſtiterit in muliere pubertati proxima malitiam ſupplere defectum ætatis, concedat licentiam, ut matrimonium in facie Eccleſiæ contrahatur.

48 Secundò QUÆRO, Præhabito, quod decretum primum *ſeſſ.* 24. Concilii Tridentini prohibens matrimonia clandeſtina, non prohibet ſponſalia, an matrimonium per verba de præſenti per puberem, & impuberem contractum clandeſtinè non ſervata forma à Concilio tradita migret, & reſolvatur in ſponſalia. Quod aliquibus placuit DD. hac de re conſultis ex reſponſo Bonifacii VIII. in cap. *un.* §. 1. *de deſponſ. impub. lib.* 6. Propoſi-
49 tam dubitationem excitavit Epiſcopus Valentinus, & Congregatio publica, diſſentientibus tantum Cardinalibus Peruſino, & Carafa, cenſuit opinionem hanc eſſe veram, ut clandeſtinitas non obſtet; quia matrimonium per verba de præſenti contractum inter puberem, & impuberem valet in vim ſponſalium ſecundùm cap. 1. §. 1. *de deſponſ. impuber. in* 6. quia jus jam eſt interpretatum tale matrimonium per verba de præſenti contractum eſſe tantum ſponſalia per verba de futuro, *d.* §. 1. Ergo ſicut clandeſtinitas non obeſſet validitati ſponſaliorum, quæ per puberes fuiſſent contracta, ut jam Congregatio declaravit, & nullum eſt dubium in hoc: ita nec obſtabit validitati horum ſponſaliorum inter puberem, & impuberem contractorum, quia licet ſint contracta per verba de præſenti in ſchemate matrimonii: attamen lex voluit eſſe pura ſponſalia per verba de futuro: ergo idem jus in iſtis ſponſalibus, quod in aliis; lex
50 enim voluit eſſe hæc ſponſalia ſicut alia. Illud tamen Congregatio omnium conſenſu non probavit, quod dicitur in memoriali, impuberem factum puberem poſſe cogi per cenſuras; quia hoc eſt contra cap. *De illis, de deſponſ. impub.*

51 Hoc ultimum ego intelligo niſi ſponſalia ſint jurata, quia tunc etiam impuberes facti puberes coguntur per cenſuram eccleſiaſticam ad obſervantiam juramenti, ut eſt caſus in cap. *Ex litteris, il ſecondo, ſupra de ſponſal.* dummodo tamen tempore ſponſaliorum eſſent doli capaces, ut ibi dixi in *gloſ.* 2. *n.* 4.

52 Rurſus quod ſuperius dictum eſt matrimonium contractum non ſervata forma Concilii Tridentini valere in vim ſponſaliorum, procedit tantummodo in matrimonio contracto inter puberem, & impuberem, vel inter duos impuberes non proximos pubertati, & quorum malitia non ſupplet ætatem: cùm enim talis contractus propter ætatis defectum valere non poſſit, ut matrimonium de præſenti, lex interpretatur valere eo modo, quo poteſt, & ſicut ſponſalia de futuro, ut in d. cap. *un.* §. 1. juncta gloſ. *in ver. Matrimonium, de deſponſ. impuber. lib.* 6. At ſecus eſt in matrimonio non ſervata forma Concilii per verba de præſenti inter puberes contracto, quia illud non reſolvitur in ſponſalia de futuro, ut aliàs Sacra Congregatio declaravit; nam conſulta, an matrimonium clam ſine Parocho, & teſtibus contractum reſolvatur ſaltem in vim ſponſaliorum; reſpondit non reſolvi, quia eſt defectus in forma.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Cap. Si quis.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium clandeſtinum non præſumitur; ſed illud alleganti incumbit onus probandi, & n.* 5. *Et quid poſt Concilium Tridentinum. n.* 6.

2 *Matrimonium clandeſtinum de jure communi validum eſt quoad Deum indiſtinctè, & quoad Eccleſiam, dummodo ſufficienter probetur.*

3 *Collatio clandeſtina quamvis non careat ſuſpicione, tamen valet ubi de ea fuerit facta fides.*

4 *Electio non valet ſi ſit clandeſtina.*

1 SI QUIS clam. Ei, qui aſſerit matrimonium, incumbit probatio. Hoc dicit ſecundùm communem intellectum; vel aliter ſecundùm Abb. pro matrimonio clandeſtino non præſumitur, ſed illud alleganti incumbit onus probandi. Primò ponit thema. Secundò determinationem, ibi, *Viro.*

2 Nota primò ibi, *Incumbit probatio.* Matrimonium clandeſtinum jure communi inſpecto eſſe validum quoad Deum indiſtinctè, & quoad Eccleſiam, dummodo ſufficienter probetur; quod ſatis probatur hic: nam fruſtra Pontifex gravaret virum onere probandi matrimonium clandeſtinum, ſi non valeret: & ita ex hac littera deducunt Abb. Præpoſit. & Alex. de Nævo omnes *in prima notab.* Solus enim contrahentium conſenſus ſufficit ad validitatem matrimonii, licèt clam ſit præſtitutus, ut §. *Sed objicitur,* & §. *His ita reſpondetur,* 30. q. 5. & cap. *final. infra eod.* & diffinitum eſt à Tridentina Synodo in *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* ubi anathemate damnantur qui clandeſtina matrimonia libero contrahentium conſenſu facta, negant vera, & rata eſſe quamdiu Eccleſia ea irri-
3 ta non fecit. Et eſt ſimile in collatione facta clandeſtinè, quæ tameſi non careat ſuſpicione, tamen valet ubi de ea fuerit facta fides; ut eſt textus in
4 cap. *un. ſupra, Ut Eccleſ. Beneſ.* Secus eſt in electione, quæ non valet ſi ſit clandeſtina, ut in cap. *Quia propter,* & ibi dixi *n.* 64. *de elect.* & cap. *final. eod. titulo, lib.* 6. ſecundùm Abb. & Alex. de Nævo *ubi ſupra:* & ita olim erat differentia inter matrimonium ſpiritnale, quod contrahitur inter electum, & Eccleſiam, ut cap. *inter canonicos, de elect.* & matrimonium carnale; quia illud vitiabat clandeſtinitas, hoc autem non vitiabat.

Sed hodie æquiparantur, quia nec matrimonium carnale inficitur propter clandeſtinitatem, ut ſtatim dicam.

5 Secundò nota ex textu, quod ubi vertitur in dubium an matrimonium ſit contractum necne, ſi vir aſſerat illud contractum fuiſſe, probare debet; & è converſo ſi mulier dicat contractum, ſimiliter debet probare: nam etſi hæc Decretalis quoad hoc varios habeat intellectus: tamen hæc eſt communis lectura, quam aliis confutatis ſequitur gloſ. *un. hic* Innoc. *in verb. Viro:* & communiter Doctores, ut atteſtantur Cardinalis. Abb. Alex. de Nævo, & Præpoſitus, omnes *in principio.*

6 Sed hodie inutilis eſt hæc controverſia, quia cùm matrimonia clandeſtina irrita ſint ex decreto Concilii Tridentini in *d. cap.* 1. & dicam plenius in cap. ſeq. Dicens matrimonium clandeſtinum, gravari non debet onere probationis, quia fruſtra admitteretur ad probandum id, quod probatum non relevat, l. *Ad probationem, C. de probationib.* cap. *Cùm contingat, ſupra de offic. Delegat.* Propterea enim hic admittitur probatio, quia clandeſtinitas non vitiabat matrimonium. Ergo ſecus ſi vitiaret, quia probatio eſſet inanis, & fruſtratoria, ut conſiderat hic Præpoſ. *in* 1. *not.*

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Cap. Quod nobis.

SVMMARIVM.

1 *De matrimonio occulto non judicat Eccleſia, ſed illud publicatum approbat.*

2 *Matrimonium clandeſtinum quot modis dici poſſit, & n. ſeq.*

3 *Occultum dicitur quod factum eſt coram paucis.*

4 *Matrimonium clam contrahentes non ſunt cogendi ſimul cohabitare, ſi alter, vel uterque matrimonium inficietur, & alia probatio non appareat.*

5 *Confeſſioni conjugum ſtandum eſt ſuper matrimonio jam contracto.*

6 *Et proles ante publicationem ſuſcepta pro legitima eſt habenda.*

7 *Niſi agatur de præjudicio alterius matrimonii publicè contracti.*

Et quid poſt Concilium Tridentinum, n. 19.

8 *Filius natus ex ſecundo matrimonio publico cenſetur legitimus, non autem natus ex primo clandeſtino.*

9 *Matrimonium publicum an præjudicet clandeſtino, ſi ambo fateantur ſe clam contraxiſſe, & habeant pro ſe unum teſte cum fama, & n. ſeq. uſq. ad n.* 20.

10 *Teſtis unicus cum fama plenè probat.*

11 *Probatio per unum teſtem cum fama conquaſſatur per pleniorem probationem etiam de tempore citeriori.*

12 *Contrarium.*

13 *Probationes ſe invicem non collidunt, niſi ſint oppoſita, & incompatibiles, & n.* 17.

14 *Contraria mutuò ſe expellunt, & vincit quod eſt potentius.*

15 *Probationes ſi ſint contrariæ, fortior prævalere debet, & minor pro non facta habetur.*

16 *Probatio per duos teſtes de viſu præfertur contrariæ probationi per unicum teſtem de viſu cum fama.*

18 *Probationi primæ præſumptivæ ſtandum non eſt in præjudicium ſecundæ probationis veræ.*

20 *Declaratio retrotrahitur ad principium actus declarati.*

21 *Matrimonia clandeſtina de jure communi valida erant.*

22 *Secus poſt Concilium Tridentinum.*

Matrimonium ex Concilio Tridentino qua forma ſit contrahendum, ibidem.

23 *Matrimonium non conſummatum ſortitur naturam ex conſtitutione Eccleſiæ.*

24 *Impedimenta matrimonium dirimentia poſſe conſtitui ab Eccleſia, eſt de fide.*

25 *Eccleſia poteſt quoſdam inhabilitare ad matrimonium contrahendum.*

26 *Matrimonia clandeſtina quas ob cauſas Eccleſia irrita fecerit.*

27 *Licentia Parochi an debeat eſſe ſpecialis ad matrimonium contrahendum, an verò ſufficiat generalis, & n. ſeqq.*

28 *Vicarius temporaneus Parochi eſt Ordinarius.*

29 *Vices ſuas qui committit, cenſetur in totum committere.*

30 *Expreſſum dicitur etiam quod verbis generalibus exprimitur.*

31 *Licentia tacita ad matrimonium contrahendum non ſufficit, & n. ſeq.*

32 *Coadjutor Vicarii Parochi poteſt matrimonio intereſſe, & aliis dare licentiam ut interſint, verſ. Propoſitus.*

Licentia Parochi data contrahentibus adhibendi quem maluerint Sacerdotem, ſufficit ad validitatem matrimonii, ibidem verſ. An licentia.

33 *Matrimonium contractum in parochia mulieris coram Parocho viri, & è converſo an ſit validum, & num.* 36.

34 *Et quid ſi contractum fuerit in parochia mulieris coram Sacerdote non Parocho, ſed habente licentiam à Parocho viri, præſertim ſi parochiæ ſint in diverſis diœceſibus, & n. ſeqq. uſque ad n.* 39.

35 *Parochus poteſt audire confeſſiones parochianorum etiam extra parochiam.*

36 *Parochus alterius ex contrahentibus poteſt intervenire celebrationi matrimonii in aliena parochia.*

Juriſdictio etiam voluntaria non poteſt exerceri extra territorium quando eſt conceſſa ab inferiore à Principe, ibidem, & n. 46.

37 *Sacerdos licentiam obtinens à Parocho interveniendi matrimonio dicitur habere authoritatem à Concilio, & non à Parocho, & n.* 42. *& ſeqq.*

38 *Vicarius Epiſcopi habens facultatem conferendi beneficia, poteſt ea conferre etiam extra diœceſim.*

39 *Matrimonium contractum coram Sacerdote de licentia Parochi contrahentium extra illius parochiam an ſit validum, necne, & num. ſeqq. uſq. ad num.* 48.

Parochus in matrimonio nullam juriſdictionem exercet, ſed præſentiam exhibet, ibidem.

40 *Matrimonium contractum coram Parocho utcumque contradicente, valet.*

41 *Teſtium præſentia non circumſcribitur territorio ſicut juriſdictio.*

42 *Electio non adſcribitur eligenti, ſed potius tribuenti facultatem eligendi.*

Li-

43 *Licentia ſupponit poteſtatem habitualem in eo, cui*
conceditur.
Epiſcopus de Diœceſani licentia ordinat ſuum ſub-
ditum extra diœceſim jure proprio, non jure con-
cedentis licentiam, ibidem.
45 *Vicario Epiſcopi juriſdictionem ordinariam dat lex,*
non Epiſcopus.
47 *Vicarius Parochi poteſt audire confeſſiones Paro-*
chianorum etiam extra parochiam.
48 *Matrimonium cum ſola præſentia Parochi ſine con-*
ſenſu, aut alio ejus miniſterio, & coram duobus,
vel tribus teſtibus, an valeat, & num. ſeqq. uſque
ad num. 55.
Requiritur ut Parochus ſit adhibitus, num. 54. verſ.
Cave tamen.
49 *Parochus an ſit miniſter Sacramenti matrimonij.*
50 *Matrimonium in lege Evangelica eſt Sacramen-*
tum, ad cujus eſſentiam requiritur materia, for-
ma, & miniſter.
51 *Matrimonium clandeſtinum ante Concilium fuit*
ratum, & verum matrimonium, & Sacramen-
tum: & contrarium aſſerere eſt periculoſum in
fide.
52 *Matrimonij Sacramentum quem habeat mini-*
ſtrum.
53 *Sacramentorum immutatio ſpectat ad ſolum inſti-*
tutorem Chriſtum.
54 *Parochus adhibetur in matrimonio ut teſtis autho-*
rizabilis.
55 *Matrimonium cui interfuit Sacerdos juſſu Epiſcopi,*
ſi Epiſcopus deceptus eſt, ratus Sacerdotem illum eſ-
ſe Parochum contrahentium, cùm tamen non eſ-
ſet, an ſit validum.

1 QUOD NOBIS. De matrimonio oc-
culto non judicat Eccleſia, ſed illud pu-
blicatum approbat. Hoc dicit ſecundùm
Ant. de Butr. Alex. de Nævo, & Præpoſ.
Vel aliter ſecundùm Abb. inhærendo litteræ. Qui
matrimonium clandeſtinè contraxerunt, altero,
vel utroque negante non apparente exinde legi-
tima probatione, ſimul cohabitare ab Eccleſia
non compelluntur: ſed ſi illud publicaverint, tam-
quam in conſpectu Eccleſiæ factum, comprobabi-
tur niſi rationabilis cauſa ſubſit, quæ impediat:
ponit duo dicta: ſecundum ibi, *Verum*.
Nota primò ibi, *occultè contrahuntur*, ſecundùm
2 Alex. de Nævo *num. 2.* duobus modis dici poſſe
matrimonium clandeſtinum. Primò, ſcilicet,
quando ita eſt occultum, ut nullatenus probari
poſſit. Secundò, quando eſt quidem occultum, ſed
non ita, quin poſſit probari per teſtes: & hoc mo-
do dicitur clandeſtinum, id eſt non publicum, li-
cet probari poſſit: & hoc voluit Innoc. in c. *præce-*
dentis, in princ. ubi exponit ver. *Clam*, id eſt, non pu-
blicè, ſed tamen tot fuerunt præſentes, quot ſuffi-
3 ciunt ad probationem. Sic ergo quod factum eſt
coram paucis, dicitur occultum, ſeu clandeſtinum,
ut notat gloſ. in cap. *Veſtra, in ver. Occultum, de coha-*
bit. cler. vel mulier. Facit cap. *Inquiſitionis, §. fin.* &
quod ibi notat gloſ. *in ver. Dicta paucorum, de accu-*
ſat. & in cap. *Ut noſtrum, in ver. Occulta. Ut Eccleſiaſt.*
benef. Sed hodie ſublata hac diſtinctione, tu dicas,
matrimonium dici clandeſtinum, quod non appa-
ret contractum ſervata forma à Concilio Triden-
tino præſcripta in *c. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrimon.*
ut plenius dicam infra in *ult. notab.*

4 Secundò nota ibi, *Non ſunt aliquatenus compel-*
lendi: clam contrahentes matrimonium non eſſe
cogendos, ut ſimul cohabitent, ſecundùm gloſ.
primam, vel ſe pro conjugibus habeant, ſecun-
dùm Innoc. in princ. ſi aliter, vel uterque matri-
monium inficietur, & alia probatio exinde non
appareat: & ita hic eſt caſus ſecundùm Abb. Alex.
de Nævo, & Præpoſ. Ratio, quia Eccleſia non ju-
dicat de occultis, cap. *Erubeſcant, 32. diſt.* c. *Chriſtia-*
nus, 32. q. 5. & paria ſunt non eſſe, vel non appare-
re, ut in l. *In lege*, & l. *Rutilia Polla, ff. de contrahen.*
empt. unde hoc caſu dici poteſt; deficit probatio,
ſed non jus, l. *Duo ſunt Titij, ff. de teſtam. tutor.* ſecun-
dùm Anchar. *hic in 1. notab.* & vide bonam gloſſam
in ſumm. 30. quæſt. 5. Quinimò ſic contrahentes po-
tius ſunt ab invicem ſeparandi, quia talia præſu-
muntur contubernia, & ſtupra: & in hunc ſenſum
intellige textum in cap. *Aliter, ead. cauſ. & quæſt.*
ut hic in gloſ. 1. & per Hoſtien. *in princ. in verb. Le-*
gitima probatio: & *in ver. Compellendi*, & Butr. *nu-*
mer. 8.
5 Tertiò nota ibi, *ſi perſonæ contrahentium hoc vo-*
luerint publicare: ſtandum eſſe confeſſioni, & ſim-
plici verbo utriuſque conjugis ſuper matrimo-
nio clam contracto; & perinde illud habendum
eſſe, ac ſi in facie Eccleſiæ contractum fuiſſet, ut
in textu: & notant Abb. *in 2. notab.* Alex. de Nævo
6 *num. 4.* & communiter Doctores: adeo ut proles
ante publicationem ſuſcepta pro legitima ſit re-
putanda, ſecundùm ea, quæ notantur in cap. *Cùm*
nobis, infrà, Qui fil. ſint legit. & hic firmant poſt Anti-
quos Abbas, & Alex. de Nævo locis citatis, &
Præpoſit. *num. 3.*
7 Hæc tamen concluſio limitari debet, niſi aga-
tur de præjudicio alterius matrimonii publicè
contracti, quia tunc credendum non eſſet ſimplici
aſſertioni contrahentium, niſi matrimonium clan-
deſtinum aliundè probaretur, cap. *Super eo, de*
eo qui cognovit conſang. uxor. ſuæ, & hic ſentit gloſ.
2. *in fin.* ibi, Vel aliud: & apertius declarant In-
noc *in verb. Rationabilis*, Hoſtien. *num. 1. in eod. ver.*
Joan. Andr. *in fin.* Abb. *num. 1.* & communiter Do-
8 ctores, ut atteſtatur Præpoſ. *num. 2.* Quod adeò
verum eſt, ut ſi filius natus ſit ex matrimonio clan-
deſtino, deinde natus ſit filius ex alio matrimo-
nio publicè contracto, ſecundus cenſeatur legiti-
mus, & primus illegitimus quoad Eccleſiam, quæ
de occultis non judicat, ſecundùm Gaſpar. Cal-
der. quem hic ſequitur Alex. de Nævo *in 3. quæſt.*
9 Quinimo ſecundùm Vincent. hic matrimonium
manifeſtum ſemper præjudicat clandeſtino etiam-
ſi ambo confiteantur matrimonium clandeſtinum
fuiſſe prius contractum, & habeant pro ſe unum
teſtem cum fama: quod Gaſpar Calder. dicit eſſe
bene notandum: & hoc tenent Butr. *num. 9.* &
communiter Doctores, ut teſtantur Alexan. de
10 Nævo *num. 12.* & Præpoſ. *num. 4.* Sed Cardin. *in 1.*
quæſt. tenet oppoſitum, quia unus teſtis cum fama
facit plenam probationem, ut eſt text. cum gloſ.
in ver. Famam, in cap. 1 *de appellat.* & notat gloſ. &
Innoc. in c. *Veniens, il primo, de teſtib.* Bart. plenè
in l. *De minore, §. Tormenta, num. 30. ff. de*
quæſt. Speculator *in tit. de not. crimin. §. Fama,*
verſ. Quid agente. Unde ut inquit Cardin. Si per u-
num teſtem, & famam conſtet de matrimonio
clandeſtino prius contracto, retro dicitur non
fuiſſe contractum clandeſtinum; vel ſaltem ex
quo conſtat nunc de ipſo, præſertim matrimonio
poſt

poſtea publicè contracto. Verùm Abbas *hic num.*
11 *6. verſ. Sed ſalvando*, tenet primum dictum Vincen-
tii, quia ubi alia probatio apertior concurrit cum
fama, & uno teſte, tunc eſt ſtandum probationi
clariori, & meliori, licet teſtis, & fama deponant
de tempore anteriori: & ſubdit hoc eſſe dictum
ſatis notabile, quia ſi quis probat per unum teſtem
& famam de ſuo titulo anteriori, alius verò pro-
bat per teſtes apertos de ſuo titulo citeriori, judi-
candum eſt ſecundùm probationem clariorem. Id-
que Alex. de Nævo, *num. 13.* Dicit eſſe perpetuò
notandum, quia multum limitat notata per Do-
ctores in cap. *Licet cauſam, de probat.* & per Bart. in
l. *Si duo, ff. Uti poſſid.* & ſubdit Præpoſit. *hic num. 4.*
verſ. Et ideo infert. (Quod ſi hoc habet locum in ma-
trimonio, in quo agitur de majori periculo, quan-
tò magis in temporalibus?) Et hanc partem vide-
tur ſequi Hoſtien. *in Summa hoc tit. §. Verum Clan-*
deſtina.
12 Sed certè opinio Abbatis non tranſit ſine diffi-
cultate, quia tunc probatio plena confunditur, &
13 quaſſatur à pleniore, quando probationes ſunt in-
vicem oppoſitæ, & incompatibiles, adeo ut con-
ciliari non poſſint, puta quia ſunt ſuper articulis
directè contrariis, de iiſdem perſonis, & actibus,
& de eod. inſtanti temporis, juxta text. in Clem.
2. juncta gloſſ. *in ver. Directè contrariis, de teſtib.*
14 Hæc enim eſt natura contrariorum, ut mutuò ſe
expellant. cap. *Majores, §. Item quæritur, ſupra*
de bapt. Clem. *Gratiæ, de reſcript.* l. *Pomponius,*
§. Sed & ſi, ff. de procurat. l. *Sed ſi pupillo, §. Si in-*
ſtitoria, & ibi gloſſ. *in eodem verb. ff. de inſtitor.*
actione, & vincat quod eſt potentius. l. *Generali-*
ter, ff. de fidejuſſor. l. *Si duo, ff. de ſolut.* cap. *Si vir,*
27. diſtinct. & cap. *Jejunium, 86. diſt.* cum ſimil. Un-
15 de ex probationibus contrariis fortior præva-
lere debet, quia minor pro non facta habetur. Nat-
ta *conſ. 373. Quoniam contra, in fin.* Grat. *conſ. 6.*
num. 23. lib. 2. Et ſic probatio per duos teſtes de
16 viſu præfertur contrariæ probationi per unum te-
ſtem de viſu cum fama, ut per Socin. *conſ. 270.*
17 *Conſideratis, num. 3. lib. 2.* At ſecus eſt, ſi probatio-
nes non ſint ita contrariæ, quin poſſint diſtinctio-
ne conciliari; quia tunc non refert utra ſit poten-
tior, nec attenditur major, vel minor numerus
teſtium, quia ſe invicem non collidunt, ut decla-
rat Bald. *conſ. 380. Tres ſunt caſus, numer. 2. & 3. lib.*
5. Hoc autem caſu probatio matrimonii clande-
ſtini per unum teſtem cum fama, & probatio ma-
trimonii poſtea publicè contracti, non ſunt op-
poſitæ, cùm percutiant diverſa tempora, ſecun-
18 dùm gloſ. præalleg. in d. Clem. 2. Ergo ſe invicem
non enervant, ſed utraque retinet ſuam vim, niſi
probatio primi matrimonii eſſet ſolum præſum-
ptiva, & probatio ſecundi eſſet vera, quia tunc
non ſtaretur primæ in præjudicium ſecundæ, ut
notat gloſ. 2. *in §. Hic ita reſpondetur, 30. q. 5.* & Ge-
min. *conſ. 27. Super dubiis num. 3.* Socin. *loc. citato.* ad
tex. in d. c. *Super eo, infr. de eo qui cognovit conſang. u-*
xor. ſuæ: & propterea hic non ſtatur confeſſioni
conjugum ſuper matrimonio clandeſtino in præ-
judicium matrimonii publicè contracti, ut dixi
19 ſupra *nu. 7.* Circa hoc tamen latius non inſiſto,
quia cum hodie matrimonium clandeſtinum ſit
irritum, ut dicam infra in *ult. notab.* etiamſi pleniſ-
ſimè probaretur, nunquam præjudicaret matri-
monio in facie Eccleſiæ contracto.
20 Quartò nota ibi, *Tanquam à principio*, declara-
tionem retrotrahi ad principium actus declarati,
ut hic patet; & eſt ſimile in cap. *Fraternitatis, in-*
fra, de frigid. & maleſic. cum aliis hic allegatis in
gloſ. ult. Ea enim eſt natura declarationis, ut ali-
quid novi non inducat, ſed quod prius latebat,
manifeſtet, ut l. *Hæredes palam, §. Sed etſi notam,*
ff. de teſtam. & tradit Gemin. *conſ. 72. Quia arti-*
culus, num. 1. & Philip. Prob. plura cumulans *in ad-*
dit. ad Monach. in c. 1. num. 1. de privileg. lib. 6. & ſcri-
pſi latiſſimè in cap. *Quoniam, à num. 15. ſupra, de*
Conſtitut. ideoque impoſſibile eſt declarationem
non trahi ad præterita, ut in Auth. *de fil. ante dotal.*
inſtrum. nat. §. 1. l. *Aſſe toto, ff. de hered. inſtit.* & tra-
dit Dec. in d. cap. *Quoniam, num. 44.* & ibi dixi *nu.*
45. & *53.*
21 Ultimò nota ibi, *Recipienda, & comprobanda*:
matrimonia clandeſtina hoc jure inſpecto eſſe
valida non tantum quoad Deum, qui nec fallit,
nec fallitur, cap. *A nobis il ſecundo, infra, de ſentent.*
excom. ſed etiam quoad Eccleſiam, ſi de illis con-
ſtet, vel per confeſſionem utriuſque conjugis, vel
per alias legitimas probationes, ut patet in text.
& in §. *Sed objicitur*, & §. *Hic ita reſpondetur, 30.*
q. 5. & hic tenet gloſ. ultima. Innoc. & Abb An-
tiq. *in princip.* Hoſtien. *in fin.* Butr. *in prima notab.*
& *num. 5.* Cardin. *in princip.* & *n. 1.* & communiter
omnes.
22 Hoc tamen ut prædixi vendicat ſibi locum hoc
jure inſpecto: ſed hodie qui aliter, quam præſen-
te Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi,
ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus teſti-
bus matrimonium attentabunt, eos Sancta Tri-
dentina Synodus ad ſic contrahendum omnino in-
habiles reddit, & hujuſmodi contractus nullos, &
irritos eſſe decernit, ut diſertis verbis ſtatuitur in
decreto de reformatione matrimonii *ſeſſ. 24. cap.*
23 *1.* Porrò matrimonium non conſummatum ſorti-
tur naturam ex Conſtitutione Eccleſiæ, ut decla-
rant Doctores in cap. *Ex publico, de convers. con-*
jug. in cap. *Gaudemus*, & in cap. *Quantò, de divor-*
tiis: quod conſtat ex quamplurimis impedimen-
tis dirimentibus, quæ per Conſtitutiones Sum-
morum Pontificum inducta ſunt, ut patet ſupra
in tit. *de ſponſal.* & infra in tit. *de conſang. & affinit.*
de eo qui dux. in matrim. quam poll. per adulter. qui
Cler. vel voven. de cognat. ſpirit. & alibi ſparſim,
Joan. Andr. poſt Hoſt. in cap. *Is qui fidem, numer. 4.*
verſ. Unde dicebat, de ſponſal. ubi tenet Papam per
ſuam Conſtitutionem poſſe inhabilitare ad ma-
trimonium contrahendum, eique obediendum
eſſe in utroque foro, quia circa matrimonium non
conſummatum ſine Dei offenſione ſtatuere po-
24 teſt quod placet: Nam etſi lex poſitiva Eccleſiæ
non poſſit inducere matrimonium ſine conſenſu;
poteſt tamen circa matrimonium inducere no-
vum impedimentum, & antiquum canonicum
tollere, cap. *Non debet, & conſang. & affinit.* & cap.
Prox, infra eod. & præſuppoſito impedimento, con-
ſenſus contrahentium erit impeditus: Doctores
in cap. *ult. infra de ſponſ. duor.* quinimo hæc conclu-
ſio hodie declaratur eſſe de fide Cathol. ab eod.
Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. de ſacram. matr. can. 4.*
Si quis dixerit Eccleſiam non potuiſſe conſtituere
impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis
conſtituendis erraſſe, anathema ſit. Nec deſunt
rationes irrefragabiles per ſacros DD. Theolo-
25 gos *in 4. ſent. de ſacr. matr.* nam matrimonium ra-
tione qua eſt ſacramentum, pertinet ad Eccleſiam,
ſicut

ſicut habetur in *ead. ſeſſ. 24. de Doctrina Sacr. matrim.* & docet D. Thom. *lib. 4. contra Gentiles, cap. 78.* & ideo Eccleſia diſponit, ſicut in cæteris ſacramentis de temporibus, & ritibus eorum; & ſicut poteſt à ſacramento Ordinis arcere bigamos, homicidas, & ſimiles; ſic etiam à ſacramento Matrimonii, quos non judicat eſſe conjungendos. Deinde in hoc ſacramento Eccleſia poteſt facere, & declarare actum nullum, licet in quibuſdam aliis ſacramentis id effici non poſſit, in quibus imprimitur character, cùm à voluntate humana non dependeant, ſed ſecum afferant effectum, & legitima intentione conſecrentur, & ſuſcipiantur, ut notatur in cap. *ult. infra, de ſchiſmat.* quia Sacramentum matrimonii ex voluntate humana efficitur. Et quemadmodum per excommunicationem poteſt effici, ut ſacramentum pœnitentiæ ſit nullum, & votum ſolemne ſimiliter ſit nullum, ſi legitimis ſuis legibus non fuerit peractum; ſic poteſt effici per Eccleſiæ legem, vel Summi Pontificis Conſtitutionem, ut conſenſus ille, quo ſacramentum matrimonii perficitur, reddatur nullus, & non aptus ad contrahendum, & ſic talis contractus conſequens ſit etiam nullus, ſicut cæteri, c. *Cùm lex.* cum ibi notat. *ſupra de fidejuſſor.* qui cùm per merum jus naturæ firmi eſſent, humana lege
26 infringuntur. Et quamvis matrimonia clandeſtina olim valida eſſent, nihilominus Sancta Dei Eccleſia ſemper illa deteſtata eſt, atque prohibuit ex juſtiſſimis cauſis, ut notatur in §. *Hii ita reſpondetur, 30. quæſt. 5.* & ibi per gloſ. *in Summa.* Verùm cùm prohibitiones illæ propter hominum inobedientiam jam non prodeſſent, & gravia peccata committerentur, quæ ex iiſdem clandeſtinis conjugiis ortum habent; præſertim verò eorum, qui in ſtatu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt: jure optimo S. Synodus certam formam matrimoniis contrahendis præſcripſit cum decreto irritante, ut in d. *cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* Circa hoc decretum contingit dubitari de pluribus.

27 Et primò QUÆRITUR, An idem decretum, qua parte diſponit ut matrimonia celebrari poſſint coram Sacerdote de Ordinarii, vel Parochi licentia, exigat licentiam ſpecialem: an verò ſufficiat generalis omnia ſacramenta adminiſtrandi.

28 Videtur poſſe diſtingui an Sacerdos celebrationi matrimonii interveniat tamquam Vicarius temporaneus Parochi, an aliter de ejus licentia, ut primo caſu validè præſtet matrimoniis celebrandis ſuam præſentiam: quod in terminis Clem. *1. de privil.* tenet ibi gloſ. communiter approbata in *ver. Preſbyteri*: eſt enim Ordinarium ex notatis per Bart. in l. *Nec quidquam, §. Ubi decretum, il primo, n. 5. verſ. Unde obſtat ff. de offic. Proconſ. & Legat.* & per Alex. in l. *More, in fin. ff. de juriſdict. omn. judic.* Et quamvis ſit conſtitutus in locum ipſius conſtituẽtis, dicitur tamen de jure canonico habere ordinariam juriſdictionem, ut idem Alex. tradit *in rubr. de offic. ejuſd. n. 17.* qui etſi loquatur de Vicario Epiſcopi, per cap. *Romana, de appellat. lib. 6.* & cap. *2. de offic. Vicar. eod. lib.* tamen idem intelligi poteſt reſpectivè de Vicario Parochi eo caſu, in quo poteſt Vicarium conſtituere, ut per Rebuff. *in prax. benef. tit. Diſpenſat. de non reſiden. n. 14.* Quare tunc intereſt celebrationi matrimonii ex officio, nec
29 quærendum eſt de licentia ſpeciali: nam qui committit vices ſuas, totum cenſetur commiſiſſe, ſecundùm Hoſt. *in ſumma, de offi. deleg. in §. Qui delegari poſſint, n. 7.* ſi verò interveniat tamquam alienus Sacerdos ex licentia tamen proprii Parochi juxta decretum Concilii, d. *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* dubitatur an ſufficiat generalis licentia: & videtur non ſufficere, per ea, quæ ex Decio *conſ. 36.* Tiraquell. *de leg. connub. gloſ. 7. n. 8.* & aliis. Poſtremò congerit Menoch. *conſ. 188. vol. 2.* addendo textum in Clem. 1. *de privileg.* & arg. cap. *fin. de procurat. lib. 6.* & doctrinam Cardin. in d. Clem. 1.

Contrarium defendi poteſt, quia aliàs captatoria eſſet talis licentia; nam ſi Sacerdos tamquam miniſter poteſt alia ſacramenta, & quidem digniora miniſtrare vigore generalis licentiæ exercendi ea, quæ ad Curati officium pertinent, cur non & matrimonium, cui ſolam exhibet præſentiam? Ita arguit, & concludit Navarr. *conſ. 13. An Sacerdos, de clandeſt. deſponſ.* Quod ſi ſecundùm Cardin. neceſſaria eſſet ſpecificatio, ut poſſet ſe quis immiſcere in materia Matrimonii, Euchariſtiæ, & extremæ Unctionis, nimis reſtringeretur licentia: unde potius dicendum eſt generalem licentiam idem operari quoad comprehenſa ſub genere, quod ſpecialis quoad ſpecies, l. *Si Chorus, de legat. 3.* Tiraquell. *ubi ſupra n. 89.*

30 Non obſtant adducta à Menochio, quod ver. *Licentia*, de qua Concilium loquitur in d. cap. 1. denotet conſenſum expreſſum: quia ver. *Expreſſum* multipliciter ſumitur, ut per Tiraquell. *ubi ſupra*: ſæpiſſimè verò expreſſum dicitur quod verbis generalibus exprimitur, Bart. & Doctores in l. 1. *ff. de vulgar. & pupillar.* Tiraquell. *loco citato, num. 87.* nec oſtenditur ver. *Licentia*, exigere expreſſum, &
31 ſpecialem conſenſum. Et advertendum eſt in caſu Menoch. ſuper quo conſulta S. Congregatio reſpondit expreſſam licentiam requiri, expreſſum ſumi ad differentiam, & excluſionem tacitæ licentiæ, quæ prætendebatur ex eo, quod Canonicus, qui matrimonium celebraverat, dicebatur ſciente, & patiente Patriarcha ſolitus ſacramenta adminiſtrare. Similiter non obſtat Clem. 1. *de privileg.* quia præterquam quod caſus eſt diverſus, poteſt retorqueri: ibi enim, quia Summus Pontifex expreſſam, & ſpecialem licentiam ad ſolemnizanda matrimonia requiſivit, id expreſſit; quod in Concilio non legitur factum; caſus cap. *fin. de Procurator. lib. 6.* non afficit, quia Sacerdos non contrahit.

32 Demum ita S. Congregationem cenſuiſſe referunt Domini de Rota *deciſ. 750. n. 1. part. 1. diverſorum.*

Reſolutiones Sacræ Congregationis ſunt infra ſcriptæ.

Cùm Parochus levi infirmitate detentus conceſſiſſet Præpoſito licentiam exercendi concernentia curæ officium, dubitatum fuit, an in ea parochia validè contractum fuerit matrimonium, cui Præpoſitus prædictus loco Parochi interfuit. Sacra Congregatio *die 22. Junii 1581.* cenſ. eſſe validè contractum præſuppoſita licentia, ſeu commiſſione generali adminiſtrandi omnia ſacramẽta: & licèt aliàs declaraverit requiri licentiam ſpecialem, & expreſſam: tamen id intellexit in quodam Canonico, cui tacitè permiſſa erat adminiſtratio ſacramentorum in Eccleſia Cathedra-

li,

li, ſciente, & patiente Ordinario.

An ut Sacerdos, qui non ſit proprius contrahẽtium Parochus eos matrimonio conjungere poſſit, ſufficiat tacita licentia, quæ reſultat ex tolerãtia: S. Congregatio cenſuit non ſufficere, ſed requiri vel commiſſionem generalem adminiſtrandi omnia ſacramenta, vel ſi hæc non adſit, ſpecialem, & expreſſam licentiam.

Præpoſitus Eccleſiæ Armatanæ inter cætera dubitavit, an cùm ipſe conſtituiſſet Vicarium in dicta Eccleſia, poſteaque illi dediſſet coadjutorem, de cujus licentia quidam Sacerdos matrimonio contrahentes conjunxit, an matrimonium hoc modo celebratum ſit validum. S. Congregatio aliàs dixerat non ſufficere ad validitatem matrimonii licentiam tacitam, quæ reſultat ex tolerantia, ſed requiri vel licentiam generalem adminiſtrandi omnia ſacramenta, vel ſi hæc non adſit, expreſſam, & ſpecialem. Item Rota dixerat in una Barchinonen. Vicarios temporales ad nutum amovibiles Parochialis Eccleſiæ poſſe matrimoniis tamquam Parochos intereſſe. Ideoque in caſu præſenti S. Congregatio ſenſit poſſe & matrimonio intereſſe, & aliis dare licentiam, ut interſint, hujuſmodique matrimonia eſſe valida.

An licentia contrahentibus nominatim deſignatis à Parocho conceſſa in ſcriptis, ut matrimonio inter ſe celebrando quemvis Sacerdotem eorum arbitrio adhibere poſſint, cenſeatur ſufficiens ad validitatem matrimonii, cui alius Sacerdos vigore ejuſdem licentiæ interfuit. Die 15. Jun. 1586. S. Congregatio cenſuit ſufficere, mota præcipuè doctrina Cardin. Zabarell. poſt Zenzel. Paul. & Stephan. in Clem. 1. *de privil. n. 12.*

33 QUÆRO ſecundò, Quid juris de infra ſcripta facti ſpecie. Antonius incola Villæ Pontis Caſalis Paduanæ diœceſis, contraxit matrimonium per verba de præſenti cum Catharina, quæ tempore contracti matrimonii erat in Villa d. Antonii, licèt domus ſuæ habitationis eſſet in alia parochia. Et cùm in hujuſmodi matrimonio adhibitus fuiſſet Parochus viri, non mulieris, dubitatum fuit an eſſet ſatisfactum Tridentino Concilio, quod *cap. 1. ſeſſ. 24. de refor. matrim.* diſponit matrimonio proprium contrahentium Parochum adeſſe debere. Propoſito hoc dubio in Congregatione generali, cui interfuerunt S. R. E. Cardinales Moronus, Peruſinus, S. Praxedis, Geſualdus, SS. Quatuor, Alciatus, Senonen. Montaltus, Albanus, Riparius, Carafa; quinque, nempe ver. Geſ. Alc. Montalt. Caraf. arbitrati ſunt nullum eſſe matrimonium non contractum coram proprio parocho mulieris: alii ſex tenuere pro validitate matrimonii, nempe ſufficere parochum viri etiam in parochia mulieris, quia matrimonia voluntariæ juriſdictionis ſint: & quia Concilium nihil de loco expreſſit, & quia videtur Concilium voluiſſe præſentiam parochi, & teſtium ad tollendam ſolam clandeſtinitatem; ad quod ſufficit unus parochus ſive viri, ſive mulieris.

Sanctiſſimus audita relatione opinionum Congregationis approbavit ſententiam ſex Cardinalium pro validitate matrimonii, & quod in futurum ita reſpondeatur, nulla habita ratione alterius deciſionis editæ die 15. Decembris 1574. qua dictum fuit ſufficere præſentiam ſolius parochi mulieris, ſi in ejus parochia matrimonium contrahatur. Item ſufficere præſentiam parochi viri, ſi contrahatur in parochia viri: ideoque ſi vir [illegible] parochiæ acceſſerit ad mulierem alterius parochiæ, & ſecum duxerit ſuum proprium parochum, & coram eo ſolo matrimonium contraxerit ſine licentia, ſeu præſentia parochi mulieris, vel Ordinarii, matrimonium eſſe nullum.

34 QUÆRITUR tertiò, poſita deciſione Sacr. Congregationis Concilii qua declaratum fuit validum eſſe matrimonium contractum in parochia mulieris coram parocho viri, & è converſo: an etiam validum cenſeri debeat matrimonium celebratum in parochia mulieris coram ſacerdote non parocho, ſed habente licentiam à parocho viri præſertim cùm parochia viri non ſit in eadem diœceſi conſtituta, in qua parochia mulieris exiſtit.

Videtur reſpondendum eſſe validum, nam Concilium Tridentinum in *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* ea tantum matrimonia annullat, quæ celebrata ſunt aliter, quàm præſente parocho, vel alio ſacerdote de ipſius licentia, & duobus teſtibus: ſed hoc matrimonium habuit præſentiam ſacerdotis de licentia parochi, quamvis in alia parochia fuerit celebratum. Ergo ſatisfactum eſt formæ Concilii nihil aliud, quàm alternativè talem præſentiam requirentis, ut in hac ſpecie arguit Rota *deciſ. 730. n. 1. part. 1. diverſ.*

35 Præterea Concilium nihil de loco expreſſit: ergo ubicumque celebretur matrimonium præſente parocho, vel alio ſacerdote de parochi licentia validum exiſtit: quo argumento uſus eſt Hoſt. *in ſumma tit. de pœnit. & remiſ. §. Cui confitendum, verſ. Et numquid extra territorium*, ubi dixit valere confeſſiones, & abſolutiones parochi ſuorum parochianorum confeſſionem extra parochiam audientis eiſque abſolventis; quia Concilium Lateranen. in cap. *Omnis utriuſq. de pœnit. & remiſ.* nihil de loco expreſſit; quæ opinio eſt communiter recepta, ut per Ripã *in tract. de peſt. c. 8. num. 50.*

36 Accedit quod S. Congregatio declaravit etiam, parochum alterius ex contrahentibus poſſe intervenire celebrationi matrimonii in aliena parochia: ergo idem potuit ſacerdos, qui ab eo licentiam ad id obtinuerit, cùm per Concilium quoad præſentiam in matrimoniis præſtandam æquiparentur parochus, & alius ſacerdos habens licentiam à parocho.

Item cùm juriſdictio voluntaria poſſit exerceri extra territorium l. *2. ff. de offic. procon.* DD. in cap. *Novit. de offi. Legat.* à fortiori hoc miniſterium pœnitentiæ præſtari poterit extra parochiam, nedum à parocho, ſed etiam ab alio ſacerdote de parochi licentia.

Neque obſtat ſi dicas hanc rationem poſſe retorqueri, quia verum eſt voluntariam juriſdictionem, quæ competit jure proprio, vel quæ delegata fuit à principe, exerceri poſſe extra territorium; ſed ſecus eſſe quoad juriſdictionem conceſſam ab inferiore à principe, quæ non poteſt exerceri extra territorium concedentis, ut ex Bart. & aliis dicã infra n. 48. unde cùm in dubio propoſito ſacerdos interveniat ex licentia parochi, & ſic authoritate inferioris à principe non videtur poſſe hoc miniſterio fungi extra parochiam concedẽtis licentiã. Hoc inquam non obſtat: nam præterquam quod verè in dubio propoſito non agitur de juriſdictione exercenda, ſed de exhibenda nuda præſentia,

ut

37 ut dicam in ſeq. quæſt. *num. 39.* Pro ſolutione eſt etiam conſiderandum eſſe inter ſe valde diverſa delegari à Parocho ad præſentiam matrimonio præſtandam, vel eidem intereſſe de Parochi licentia: nam in primo caſu actus geſtus à Delegato fit nomine delegantis, & ejus authoritate, cap. *Sanè, de off. delegat.* cum ſimil. In ſecundo verò actus ad quem licentia requiritur, non fit vice, & nomine concedentis licentiam, ſed jure proprio, ut patet in Epiſcopo, qui licet extra diœceſim ſuum ſubditum ordinare non poſſit, cap. *Tuarum, de uſu pallii:* tamen cum obtenta licentia ordinat in aliena diœceſi, ordinat jure proprio, & non jure alieno, ſeu concedentis licentiam, nempe jure poteſtatis ſibi ut Epiſcopo competentis, ut in cap *Cum nullus, de tempor. ordinat. lib. 6.* & aliàs in hac materia animadvertit S. Congregatio. At S. Synodus non juſſit, ut alius Sacerdos adhibendus ad matrimonii celebrationem delegaretur à Parocho; ſed tantum ut ab ipſo Parocho licentiam haberet, quaſi voluerit, ut quilibet Sacerdos conjuges in matrimonio conjungere poſſit jure proprio, dum tamen licentiam habeat à Parocho, in cujus ſubditos hoc miniſterium Concilii authoritate præſtiturus eſt: & ita videtur à Concilio tributa Sacerdotibus facultas hujus miniſterii præſtandi, eiſque competere authoritate legis, licet propter præjudicium Parochi, ſine ejus licentia in ejus ſubditos noluerint exerceri. Unde Parochus dans licentiam videtur potius præbere materiam, quàm facultatem exhibendæ præſentiæ in celebratione matrimonii, ut in alio propoſito conſiderat Ripa in *d. cap. 8. num. 52.* & per conſequens ceſſat objectum de juriſdictione habita ab inferiore à Principe extra territorium non exercenda, cùm hæc facultas exhibendæ præſentiæ ſit conceſſa à lege, licet exerceri abſque licentia Parochi minimè queat.

38 Quod confirmatur, quia cùm lex S. Concilii nominatim Sacerdotes ad id muneris deputet, & ſi requirat licentiam Parochi, deputatio Sacerdotis, quam Parochus facit, videtur potius tribuenda legi concedenti facultatem deputandi, quàm Parocho, qui deputat legis authoritate, argum. notab. per Bart. & DD. in *l. Unum ex familia, §. Si de Falcidia, de leg. 2.* Quod vendicat ſibi locum etiam in Vicario Epiſcopi, qui licet ab Epiſcopo deputetur, authoritatem à lege dicetur habere, non ab Epiſcopo, Corn. *conſ. 48. num. 2. & 3. vol. 1.* Ideoque tamquam legis authoritate deputatus, & à lege poteſtatem habens, licet Epiſcopus illum deputans ſit inferior à Principe, tamen extra diœceſim poteſt beneficia conferre, Rot. *in Antiq. deciſ. ult. de offic. Vicar.*

39 QUÆRITUR quartò, An matrimonium contractum coram Sacerdote de licentia Parochi contrahentium extra illius parochiam, ſit validum, necne.

Primò pro ſolutione dubii ſupponendum eſt, Parochum, vel alium Sacerdotem, qui de ejus licentia celebrationi matrimonii intereſt, nullam juriſdictionem exercere, ſed tantum exhibere præſentiam, ut per Navar. *in tit. de ſponſal. conſ. 52. prope finem,* ſecundum antiquam impreſſionem, & ſecundùm novam, *conſ. 4. in tit. de clandeſtin. deſponſation.* Nam etſi Concilium Tridentinum in *d. cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* ad tollendam clandeſtinitatẽ voluerit præter duos teſtes adhiberi in celebratione matrimonii Parochum, vel alium Sacerdotem de ejus licentia tamquam perſonas authorizabiles: nihil tamen plus juris in illo actu habet, quàm cæteri duo teſtes, qui unà cum eis ex
40 Concilio debent intervenire; quod patet ex illa deciſione S. Congregationis, qua declaratum fuit valere matrimonium contractum coram Parocho utcumque contradicente. Itaque tam Parochus, quàm Sacerdos ſunt nudi teſtes huic actui ex for-
41 ma Concilii adhibendi. Nuſquam verò cautum reperitur, ut facultas exhibendi præſentiam teſtimonii cauſa, territorio, diœceſi, vel aliquo loco circumſcribatur, licet ſecus ſit in juriſdictione, quæ territorio cohæret, *l. fin. ff. de juriſdict. omn. judic.* cum ſimil.

42 Secundò, ſupponendum eſt Sacerdotem à Parocho deputatum habere facultatem ſponſos conjungendi; tum quia Concilium tribuit auctoritatem deputandi: electio autem non adſcribitur eligenti, ſed potius tribuenti facultatem, Bart. & alii in *l. Unum ex familia, §. Sed ſi Falcidia, de leg. 2.* Tum quia ipſummet Concilium Sacerdotes ad id muneris deputat, ibi, Vel alio Sacerdote; de eis enim Concilium ſpecialiter confidit, & eorum præſentiam authorizabilem putavit, cùm ſint publicæ perſonæ, *l. 1. §. Publicum, ff. de juſt. & jur.* Bald. *conſ. 285. vol. 3. verſ. Opinio verò.* Et quamvis poſtea idem Concilium ſubjecerit, de Parochi, vel Ordinarii licentia: non propterea ſequitur quin Sacerdos ſit deputatus à Concilio, & proprio jure matri-
43 monii celebrationi intereſſe valeat. Nam licentia ſupponit poteſtatem in eo, cui conceditur, licet abſque illa ad actum legitimè procedere non poſſit, ut conſtat exemplo Epiſcopi, qui etſi extra diœceſim ſuum ſubditum ordinare non poſſit abſque Diœceſani licentia: ſi tamen eam obtinuerit, ordinat jure proprio, & non jure concedentis licentiam, ut dixi ſupra *n. 37.* Et ideò Concilium non dixit coram alio Sacerdote per Parochum delegando, quo caſu vice delegati fungeretur, *c. Sanè, de offic. delegat.* Decius *in rubric. eodem tit. num. 14.* Sed dixit coram alio Sacerdote de Parochi licentia, ut oſtenderet à Concilio quidem Sacerdotem deputari, eique hanc facultatem legis vigore competere, ſed licentiam à Parocho eſſe ob-
44 tinendam. Et quamvis hæc licentia ſit meræ facultatis, & à voluntate Parochi dependeat; tamen Sacerdos licentiam obtinens dicitur habere
45 authoritatem à Concilio, & non à Parocho, ſicut dicimus de Vicario Epiſcopi, qui etſi ab Epiſcopo deputetur, dicitur tamen Ordinarius, quia à lege authoritatem habet, non ab Epiſcopo. Corneus *in præalleg. conſ. 48. n. 2. & 3. vol. 1.* Ideo utcumque electus ab inferiore à Principe, nempe ab Epiſcopo, tamen extra diœceſim poteſt conferre beneficia, Rot. *in Antiq. d. deciſ. ult. de off. Vicar.* Ex prædictis ſequitur reſponſio ad dubium: nam cùm Sacerdos licentiam habens à Parocho tamquam teſtis authorizabilis matrimonio interveniat, in quacumque parochia intervenire poteſt, cùm facultas exhibendi præſentiam non terminetur territorio.

46 Nec obſtat, quod juriſdictio non poteſt exerceri extra territorium, quamvis ſit voluntaria, quando eſt conceſſa ab inferiore à Principe, Bart. & Bald. in *l. fin.* ubi etiam Dec. *n. 6. ff. de juriſdict. omn. judic.* Primò quia non verſamur in juriſdictione, ſed in exhibitione nudæ præſentiæ. Secundò quia hanc facultatem is Sacerdos habet à lege Concilii, & non à Parocho, ut eſt dictum; Ideoque à Parocho potius videtur præberi materia, ſcilicet Parochiani, quorum matrimonio intereſſe poſſit,
47 quam intereſſendi facultas. Et propterea idem Sacerdos uti faciens actum jure proprio, ubique poterit matrimonio intereſſe habita Parochi licentia, ut in ſimili de Vicario Parochi, ut poſſit audire confeſſiones Parochianorum extra parochiam, per prædictam rationem dixit Ripa *in tract. de peſte, cap. 8. num. 53.*

48 QUÆRITUR quintò, An matrimonium cum ſola præſentia Parochi abſque conſenſu, aut alio ejus miniſterio coram duobus, aut tribus teſtibus celebratum ex decreto Concilii *ſeſſ. 24. cap. 1. de reformat. matrim.* irritum ſit, necne.

49 Pro ſolutione quæſtionis videtur examinandum qua ratione Parochi præſentia in contractu matrimonii requiratur, An tamquam Sacramenti miniſtri, vel authoritatem præſtantis, vel potius ut teſtis.

50 Et cùm matrimonium in l. *Evangelica,* ſit Sacramentum, ad cujus eſſentiam requiritur materia, forma, & miniſter cum intentione faciendi quod intendit Eccleſia, ut in Concilio Florentino in Decreto Eugenii IV. pro inſtructione Armenorum: quod habetur in fine d. Concilii *tom. 4. Conciliorum part. 1. pag. 612. col. 2.* Et matrimonii miniſter nullus alius videatur legitimè aſſignari poſſe, niſi Sacerdos: videtur ſequi, ut ejuſdem præſentia tamquam miniſtri requiratur, adeo ut ſine ejus conſenſu factum, non ſit Sacramentum. Quod Canus *de locis Theolog. lib. 8. cap. 5.* latè defendere contendit. Et huic opinioni favent verba Concilii in *d. cap. 1.* ibi, Et ego vos in matrimonium conjungo: per quæ videtur ſignificari, Sacerdotem
51 ipſum hoc Sacramentum miniſtrare. Sed contrarium eſt verius: nam certum eſt ante Concilium Tridentinum matrimonium clandeſtinum fuiſſe ratum, ac verum matrimonium, & conſequenter fuiſſe Sacramentum, Doctores in cap. *Ex publico, de converſ. conjugat.* cap. *Gaudemus,* & c. *Quantò, de divort.* adeò ut contrarium aſſerere ſit periculoſum in fide, cap. *Ad abolendam, de hæret.* & habetur id. *cap. 1. in princ. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* Nam cum Eccleſia Catholica ſemper docuerit matrimonium eſſe Sacramentum, ſitque diffinitum matrimonium clandeſtinum fuiſſe verum matrimonium: ſequitur ut definitum itidem ſit, matrimonium clandeſtinum eſſe Sacramentum. Unde contrarium aſſerens non videtur audiendus, ut latè docuit, & probat Sotus *in 4. diſt. 26. qu. 11. art. 3.* opinionem Cani reprobans.

52 Et quamvis aliqui dicant matrimonium non habere certum miniſtrum, ut Petrus de Soto *de inſtit. ſacerd. de indiſſolubil. matrim. lect. 12. in princ.* Attamen verius videtur contrahentes eſſe miniſtros hujus Sacramenti, ut probat Scotus *in 4. diſt. 28.* Io & Petrus de Soto *ubi ſupra,* tacitè ſupponit ipſmet contrahentes eſſe miniſtros, dum inquit, neceſſarium non eſſe hoc Sacramentum per aliquem alium eis miniſtrari: & ſic ſupponit eos ſibi ipſis illud miniſtrare: hoc etiam probat cap. *Si inter, ſponſal.* & clarius Concilium Florentinum in præleg. decreto Eugenii IV. §. *Septimum Sacramentum.* Dum inquit cauſam efficientem matrimonii eſſe conſenſum ipſum, ſcilicet demonſtratum mutuò, & receptum. Si ergo efficit Sacramentum, neceſſariò adeſt etiam miniſter, ſine quo non eſt Sacramentum, qui alius eſſe non poteſt niſi ipſimet contrahentes, qui ad invicem mutuos, expreſſoſq; exhibent conſenſus ad matrimonium de præſenti contrahendum. Cui opinioni adhæret etiam Auctor Flor. *Theolog. quæſt. in quæſt. de indiſſolubilitate Sacramenti Matrimonii, art. 4. in 3. difficult. concluſ. un. pag. 520.* Aſſerens conjuges, non autem Sacerdotes dici eſſe Miniſtros, dum ſibi invicem materiam, & formam miniſtrant, eamque latè tuetur Cardin. Bellar. *lib. 1. de matrim. cap. 9. & duob. ſeqq.* dicens oppoſitam opinionem eſſe temerariam: & Thomas Sanchez alios adducens in *tract. de matrim. tom. 1. lib. 2. diſp. 6. nu. 2.* Et ad verba Concilii in *d. cap. 1.* quæ ſuperius adducta ſunt pro contraria opinione, reſpondent cum Soto ubi ſupra *art. 3.* dicta verba proferri à Sacerdote non tamquam miniſtro Sacramentum miniſtrante, ſed declarante, ſeu firmante id, quod inter ipſas partes ſit, ſeu factum eſt.

53 Cùm igitur certum ſit ante Concilium Parochum non fuiſſe neceſſarium miniſtrum hujus Sacramenti, ſequitur ut nec ſit poſt Concilium: quod dici non poteſt voluiſſe immutare ſubſtantialia ſacramenti, ut eſt miniſter, quorum immutatio, & præſcriptio ad Sacramentorum ſolum Inſtitutorem Chriſtum ſpectat, cap. *Sunt quidam, 25. q. 1.* S. Thom. *in 4. diſt. 3. q. 1. art. 2. q. 2.* Soto *in 4. diſt. 1. q. 1. not. 7.* & patet ex *cap. 2. ſeſſ. 21. de commun. ſub utraq. ſpecie,* ubi declarat S. Synodus hanc poteſtatẽ perpetuò in Eccleſia fuiſſe, ut in ſacramentorum diſpenſatione ſalva illorum ſubſtantia ea ſtatueret, vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum ſacramentorum venerationi magis expe-
54 dire judicaret. Atq; ita ejuſdem Parochi præſentia non requiritur ad hunc effectum, ut ipſe miniſter legitimus ſacramentum miniſtret: non tamen videtur Parochus adhiberi uti auctoritatem præſtans, vel habilitans perſonas, ut probat contextus Concilii, dum contrahentes ſine Parochi præſentia ad ſic contrahendum inhabiles reddit; cùm enim privatio ſupponat habitum, c. *Ad diſſolvendum, de deſponſ. impuber,* ſequitur, ut prius eſſent habiles, nec egerent, ut à Parocho ad hoc habiles fierent per ejuſdem Parochi præſentiam.

Ex his videtur ſequi, ut Parochus adhibeatur tertio modo, nempe ut teſtis, & quidem authorizabilis, ut in ſimili habetur in cap. *Cùm eſſet,* ubi Abb. & cæteri Doctores *de teſtam.* Ratio autem quamobrem Concilium hujuſmodi teſtem authorizabilem voluerit omnino adhiberi, ſatis eſt oſtens, videlicet, ut matrimonio interſit idem, qui denunciationes matrimoniales præmittit, & per quem uti certum, & notum miniſtrum, & omnibus expoſitum, maximè innoteſcere poteſt contractus matrimonii, & in Summa ex ejus præſentia tollatur clandeſtinitas, cui Concilium voluit obviare: & hinc elicitur ſolutio propoſitæ quæſtionis: nam cùm Concilium ſolùm requirat in matrimonio contrahendo Parochi præſentiam, idque præſtetur eo ipſo, quod celebratur eodem præſente, & intelligente, quamvis nec conſentiat, nec aliud faciat, l. *Coram,* ubi Alciat. *de verb. ſignificat.* Cardin. *in Clem. 1. in princ. de appellat.* Non eſt cur matrimonium ob diſſenſum Parochi ſit dicendum irritum, cum verbis, & menti Concilii ſit ſatisfactum: verbis quidem, quia coram eo præſente, & intelligente fuit contractum. Menti au-

autem, quia Parochi ſola præſentia excludit clandeſtinitatem. Nec credendum eſt Conciliũ, quod maximè ſtuduit libertati matrimoniorum *ſeſſ. 24. de reſor. matr. cap. 9.* adeo ut nec voluerit contradictionem, ſeu diſſenſum patris obeſſe validitati matrimonii, *d. c. 1.* voluiſſe illud ſubjicere conſenſui Parochi. Præterea Concilium ea tantum matrimonia irritat, quæ celebrantur aliter, quàm præſente Parocho, & teſtibus, non autem ea, quibus Parochus non conſentit, nec aliud adhibet miniſterium. Atq; ita propoſito ſupraſcripto dubio, videlicet an matrimonium cum ſola præſentia Parochi abſque alio ejus conſenſu, aut miniſterio coram duobus, aut tribus teſtibus celebratum, irritum ſit ex decreto Concilii *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matr.* S. Congregatio die 2. Martii 1580. reſpondit, illa verba cap. 1. verſ. *Ubi Parochus viro, & muliere interrogatis*: non pertinere ad ſubſtantiam matrimonii; ideoque matrimonium valere, etiamſi verba prolata ſint tantum à contrahentibus, & non à Parocho, dummodo adſit præſentia Parochi, quam abſque verbis ſufficere putavit.

Cave tamen, quia requiritur ut Parochus ſit adhibitus: ideoq; cùm dubitatum fuerit, an ſit matrimonium ſi duo contrahant per verba de præſenti proprio Parocho præſente, & aliis requiſitis non omiſſis, cui contractui Parochus formaliter adhibitus non fuit, dum forſan conjugii, vel confabulandi cauſa, vel aliud tractandi adeſſet, audivit hujuſmodi contractum fieri, & poſtea alter contrahentium velit ab hujuſmodi contractu ratione hujus defectus reſilire: S. Congregatio cenſuit poſſe, niſi alia intervenerint, quæ Parochum à contrahentibus adhibitum fuiſſe arguant.

55 QUÆRITUR ſextò, An ſit nullum matrimonium, cui intervenit Sacerdos juſſu Epiſcopi, ſi Epiſcopus deceptus eſt, ratus Sacerdotem illum eſſe Parochum contrahentium, cùm tamen non eſſet.

Cùm Epiſcopus Amerinen hoc dubium declarari petiiſſet, S. Congregatio cenſuit matrimoniũ eſſe validum. Etſi enim deciſio Hoſtien. relata à Jaſ. in l. *Si quis in fundi vocabulo, num. 17. de legat. 3.* urgeat contra validitatem matrimonii, præſertim cum habeat ſectatores Sylveſt. *Summ.* Angel. Roſell. & nullus Canoniſta allegetur, qui Hoſtienſem reprehenderit: tamen quia S. Thom. Tabiena, Armilla contra tenent, dubitatum fuit de veritate opinionis Hoſtienſis. Sed etſi opinio Hoſtienſis vera eſſet, nihilominus illud conſideratum fuit, quidquid ſit in Baptiſmo, certè in terminis matrimonii illud clarum eſſe, quod Concilium ad validitatem matrimonii voluit ſufficere, ut fieret coram Sacerdote de licentia Epiſcopi, etiamſi talis Sacerdos aliàs non eſſet proprius Parochus; nec requiſivit Concilium qua intentione, quove modo Epiſcopus daret talem licentiam, ſed ſatis habuit, ut licentiam daret Sacerdoti non Parocho. In hoc caſu Epiſcopus dedit licentiam tali Sacerdoti non Parocho: Ergo matrimonium eſt validum, pro quo etiam in dubio pronunciandum eſt.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Cap. Cùm inhibitio.

SUMMARIUM.

1 *MAtrimonia cùm ſunt contrahenda, debent per Presbyteros in Eccleſia edicta proponi aſſignato termino ad apponenda impedimenta.*

2 *Nec de jure poſſunt Epiſcopi ſuper hoc diſpenſare.*

3 *Denunciationes matrimoniales qualiter ex Concilio Tridentino ſint præmittendæ, aut remittendæ, ibid.*

4 *Scholaſticus univerſitatis Salamantinæ an poſſit remittere denunciationes matrimoniorum, quæ à perſonis ſuæ juriſdictioni ſubjectis contrahuntur, & n. ſeqq. uſque in fin.*

5 *Scholaſticus, ſeu Rector univerſitatis habet juriſdictionem ordinariam ex privilegio in corpore juris clauſo.*

6 *Ordinarius, de quo loquitur Concilium Tridentinum in denunciationibus remittendis intelligitur Epiſcopus Diœceſanus, & non alii, qui ſunt Ordinarii de jure ſpeciali, & n. 9.*

7 *Rector Scholarium ſatis eſt, ut ſit annorum viginti.*

8 *Rector univerſitatis habet juriſdictionem in ſcholares cumulativè cum Epiſcopo.*

9 *Farfenſis Abbatiæ Commendatarius quamvis habeat juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, tamen non poteſt denunciationes remittere.*

1 CUM INHIBITIO. Cum matrimonia ſunt contrahenda, debent per Presbyteros in Eccleſia edicta proponi aſſignato termino, infra quem qui voluerit impedire, impedimentum apponat, & ſi probabilis conjectura fuerit de impedimento, interdicatur matrimonium, donec de hoc cognoſcatur. Hoc dicit uſque ad §. *Si quis.* Et cùm hoc ſtatutum ſit Concilii generalis, nequeunt Epiſcopi ſuper hoc diſpenſare, ut tenent Petr. de Palude *in 4. ſentent. diſt. 28 quæſt. 2. art. 3 num. 21.* & S. Antonin. *3. part. tit. 1. cap. 16. in fin. verſ. Sexto, etiam ex magna cauſa, ſecundum ea* quæ ſcripſi in cap. *Nimis, ſupra de fil. Presbyter.* in quæſt. An Epiſcopi ex magna cauſa diſpenſare poſſint contra ſtatutum generalis Concilii *à numer. 11. uſque ad num. 44.* Quicquid contra ſcripſerit 3 Thom. Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 7. num.* Sed hodie aliter dicendum eſt, quia Concilium Tridentinum in decreto *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* inhærendo huic Conſtitutioni ſtatuit rimò, ut in poſterum antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtivis in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia publicè denuntietur, inter quos matrimonium ſit contrahendum; quibus denuntiationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur. Deinde hanc Conſtitutionem temperandam adjicit, qui ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio matrimonium malitioſe impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denunciationes, tunc vel una tantum denunciatio fiat, vel ſaltem Parocho, & duobus, vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium celebretur, & poſtea ante ejus conſummationẽ denunciationes in Eccleſia fiant, ut ſi aliqua ſubſunt impedimenta, facilius detegantur, niſi Ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædictæ denunciationes remittantur, quod illius prudentiæ, & judicio Sancta Synodus relinquit. Haſtenus verba Decreti, & de his denunciationibus, & illarum remiſſione, vide quod dixi in cap. *Accedentibus, n. 26. infra de exceſſ. Prælat.* & in cap. *Qui Presbyterum, n. 94. de pœnit. & remiſſ.*

4 Hic QUÆRO: Poſita ſine veri præjudicio juriſdictione ordinaria ſcholaſtici cathedralis Salamantinæ in Univerſitatem generalem ſtudii Salamanticæ, ac omnes perſonas laicas, & eccleſiaſticas in illa deſcriptas, necnon familiares, & continuos commenſales deſcriptorum hujuſmodi in omnibus cauſis civilibus, & criminalibus, ac etiam matrimonialibus: an idem Scholaſticus ex decreto Conc. Tridentini *cap. 1. ſeſſ. 24. de reſor. matrim.* poſſit remittere denunciationes matrimoniorum, quæ ab aliquo ex ſibi ſubjectis contrahi contingat.

5 Videtur reſpondendum ſcholaſticum non poſſe remittere has denunciationes.

Primò, quia tametſi habeat juriſdictionem ordinariam tum ex privilegio in corpore juris inſerto, Auth. *Habita, C. Ne fil. pro patre, l. fin. C. de juriſd. omn. judic.* quàm ex Pontificio Privilegio, 6 quod à partibus præſupponitur, cùm tamen Concil. in *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* loquatur de Ordinario, intelligi debet de Epiſcopo Diœceſano, non autem de aliis, qui ſunt Ordinarii de jure ſpeciali, etiamſi à Papa fuerint conſtituti, Dec. in cap. *Poſt ceſſionem, n. 9. de probat.* poſt Federic. de Sen. *conſ. 291. Domine mi, per totum,* ubi oſtendens appellatione Ordinarii in materia viſitationis non venire Capitulum *Sede vacante,* quamvis tunc ſit Ordinarius de jure ſpeciali, ſive ex privilegio in corpore juris inſerto; plures adducit rationes, quæ caſui noſtro optimè congruunt: & ibi poſt Guil. de Monte Laudan. *ver. Ordinarii,* poſitum in Clem. *Attendentes, de ſtat. Monach.* ita exponit, Ordinarii, id eſt, Diœceſani Epiſcopi.

Quod eò magis hoc caſu dicendum eſt, in quo Concil. utitur ea dictione, *ipſe,* quæ eſt perſonaliſſima, & demonſtrativa ad oculum, ut inquit Bald. *in conſ. 304. Nobilis vir, num. 1. in fin. vol. 5.* Soccin. Jun. *conſ. 144. n. 4. vol. 3.* & confidit prudentiæ, & judicio ipſorum Ordinariorum, volens remitti ab eis matrimoniales denunciationes quoties judicaverint expedire. Quamobrem dicendum eſt intellexiſſe de Epiſcopis, pro quibus magis præſumitur tum ob majorem dignitatem, tum quia major in eis maturitas judicii præſupponitur, cùm non deligantur minores annis triginta, 7 cap. *Cùm in cunctis, de elect.* cum tamen in Rectore ſcholarium ſufficiat ætas annorum 20. ut per Bald. in *d. Auth. n. 146.*

Hanc opinionem clariorem reddunt rectè perpenſa verba Concilii, quæ habentur eodem decreto *cap. 1.* dum ſemper eodem themate retento prius egit de remiſſione denunciationum ab Ordinario facienda, ſtatuitque, ut ſi quis alienæ parochiæ ſponſos conjungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo jure tamdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſolvatur. Et in fine mandat omnibus Ordinariis, ut id decretum populo publicari, & explicari curent in ſingulis ſuarum Diœceſum parochialibus Eccleſiis; adeo ut apertiſſimè eliquet Concilium loquutum eſſe de Epiſcopis Diœceſanis, non de Rectoribus Univerſitatum, quibus ea verba non conveniunt, cùm nec Diœceſim habeant, nec parochos, nec parochiales Eccleſias ſibi jure ordinario ſubjectas, ſed ſolùm Epiſcopus, ut cap. *Cum Epiſcopus, de offi. Ordin. in 6.* cap. *Cùm olim,* & ibi Abb. *n. 1. in 4. notab. ſup. de præſcript.* Et licet etiam Diœceſani appellatione comprehendatur quilibet inferior habens in loco ordinariam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem ubi ſubjecta materia eſt apta comprehendere tam Epiſcopum quàm alium Ordinarium, ut declarat Abb. *loc. cit.* tamen hoc vendicat ſibi locum, dummodo inferior eam juriſdictionem habeat privativè ad Epiſcopum, aliàs ſecus, ut notabiliter dicit gloſ. in Clem. 1. §. *Volumus, in verb. Diœceſanis, de ſor. compet.* quam ibi approbant Cardin. *n. 2. in 4. q.* Imol. *n. 34.* Abb. *n. 15.* & Vitalin. *n. 4.* & ſcripſi plenius in d. cap. *Cùm olim, in 4. notab. de præſcript.* At Rector 8 Univerſitatis non habet juriſdictionem in ſcholares privativè ad Epiſcopum, ſed cumulativè cum ipſo, ut eſt caſus in d. Authen. *habita,* ibi, Coram Domino, vel Magiſtro ſuo, vel ipſius Civitatis Epiſcopo; & ibi Bart. *n. 5.* & communiter ſcribentes, *C. Ne fil. pro patr.* de quo vide Jul. Clar. *in pract. §. fin. q. 15. n. 23. verſ. Quæro nunc quis ſit judex competens ſcholarium.*

9 Poſtremò hæc opinio jam videtur carere difficultate ob aliam deciſionem S. Congreg. Concilii tempore Gregorii XIII. edita, & ab ipſo approbata, qua declaratum fuit Alexandrum Cardinalem Farneſium Commendatarium Abbatiæ Farfenſis juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentis carere facultate has denunciationes remittendi, quam ei ex gratia ſpeciali Gregorius vita Cardinalis durante conceſſit, & in libris Sac. Congregationis manu bo. me. Cardinalis Carafæ adnotatum eſt Gregorium dixiſſe in decreto d. c. 1. appellatione Ordinarii non venire niſi ſolum Epiſcopum.

DE SPONSA DUORUM.

Cap. Licet.

SUMMARIUM.

1 *SPonſalia de præſenti non ſolvuntur per ſequens matrimonium etiam carnali copula conſummatum.*

2 *Matrimonium ut ſit validum an contrahentes debeant ſibi mutuo reſpondere antequam ad extranea divertant, & n. ſeqq.*

Et quid poſt Concilium Trid. n. 5.

3 *Reſponſio facta ex intervallo non nocet in his, quæ conſenſu contrahuntur, & n. 9.*

4 *Electio tenet, licet electi, & eligentium conſenſus eodem tempore non concurrant.*

6 *Matrimonium non valet, ſi unus ex contrahentibus revocarit conſenſum ante reſponſionem alterius.*

Et an ſit credendum dicenti poſt reſponſionem ſe prius conſenſum revocaſſe, n. 11.

7 *Matrimonium an valeat ſi inter conſenſum unius, & alterius magnum intervallum intercedat.*

8 *Intervallum medij temporis modicum non vitiat obligationem.*
9 *Declaratur.*
10 *Stipulatio requirit conſenſum, ſicut quilibet actus formalis.*
12 *In matrimonio contrahendo vir debet prius interrogari, & loqui, quàm mulier.*
13 *Alicubi tamen contrarium ſervatur, & cur.*

1 LICET. Sponſalia de præſenti non ſolvuntur per ſequens matrimonium etiam carnali copula conſummatum. Hoc dicit ſecundùm Joan. Andr. & omnes; & eſt pars capituli. *Si inter virum, ſupra de ſponſal.* Dividitur ut hic per DD.

2 Nota primò ibi, *Utraque dicente*, argumentum pro opinione Bonaguidæ in cap. *Tuas, infra eod.* quod ad matrimonium validè contrahendum non ſufficit reſponſio ex intervallo, ſed requiritur ut contrahentes ſibi mutuò reſpondeant antequam ad extranea divertant; nam verba illa, *utraque dicente*, videntur innuere, ut loquutio debeat eſſe ſimultanea; idque ad exemplum ſtipulationis, ut l. *Continuus ff. de ver. obligat.* & cum opinione Bonaguidæ videtur tranſire Jo. Andr. in cap. *Si inter virum, n. 2. de ſponſ.* & ibi etiam Collect. *n. 1.* cum eam recitent ultimo loco, Specular. *tit. de ſponſal. §. 1. n. 5 verſ. Secus*, Abbas in cap. *Dilectus, in fin.* & Anchar. in cap. *Ex litteris, n. 2. eodem tit.* Sed oppoſitum tenet Guido, ut refert Jo. Andr. loco cit. quia in his, quæ conſenſu contrahuntur, reſponſio facta ex intervallo non nocet, l. *Si ſtipuler, §. ult. ff. de ver. obligat.* & hanc partem tenent gloſ. in d. cap. *Dilectus, in fin. de ſponſ.* & ibi Hoſt. *n. 4. & 5.* Jo. Andr. *n. 7.* Henric. Boic. *n. 3.* Alex. de Nævo, *n. 19.* & Præpoſ. *n. 2.* Archid. in cap. *Sufficiat, in 1. gloſ. 27. q. 2.* Cald. in cap. *Si inter virum*, & ibi etiam Butr. *n. 4.* Card. *eod. n. q. 1.* Alex. de Nævo *n. 12.* & Præpoſ. *n. 3 de ſponſ.* Pariſ. alios citans *conſ. 55. Attingam, n. 17. vol. 4.* Et eſt communis opinio, ut atteſtatur Præpoſitus d. cap. *Dilectus n. 2.* quam ex Theologis ſequitur D. Tho. *in 4. ſentent. diſt. 19. q. un. art. 3. q. 2. ad ſecundum*, & alii apud Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 2. diſput. 32.*
4 *n. 3. verſ. Secundò quia.* Et eſt ſimile in matrimonio ſpirituali, quod contrahitur inter eligentem, & electum, quod valet, licet electi, & eligentium conſenſus eodem tempore non concurrant, ut eſt textus in cap. *Cùm inter Canonicos*, quem ad propoſitum noſtrum ponderat ibi Abb *n. 6. ſupr. de elect.*

5 Neque verò quoad hoc aliquid juris novi induxit Concilium Trid. in *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* Ideoque ſi vir coram parocho, & teſtibus dicat mulieri, Ego te accipio in meam, & poſt aliquot dies ſimiliter coram parocho, & teſtibus mulier dicat viro, Ego te accipio in meum, procul dubio erit matrimonium, ut idem Sanch. obſervat *d. diſp. 32. n. 17.*

6 Tenendo communem opinionem, eam limita primò, ut non procedat, ſi ante reſponſionem conſenſus fuerit revocatus: tunc enim reſponſio ſubſequens matrimonium non facit, cùm illius conſenſus deficiat, ſine quo firmitatem habere non poteſt, ut cap. *final. §. ult. de procur. lib. 6.* Butr. in d. cap. *Si inter virum, n. 4. verſ. Credo quod ſi primus conſentiens*; & ibi etiam Alex. de Nævo, *n. 10. de ſponſ.* Navarr. *in manual. cap. 22 n. 80.* dicens non eſſe neceſſarium, licet ſit conveniens, ut amborum conſenſus ſimul & eodem loco, & tempore concurrat, ſed ſufficere ut altera pars prius, & in alio loco conſentiat, & poſtea quovis temporis intervallo interjecto altera alibi aſſentiat, modò prior in ſuo conſenſu perduret; allegat Hoſt. & Joan. Andr. in cap. *Ex litteris, de ſponſal.* licet aliqui ſentiant non eſſe matrimonium, ſi inter aſſenſum unius, & alterius magnum intervallum intercedat, inter quos Sanch. *d. diſput. 32. n. 7. arg.* l. 1. § 1. ibi:
8 (Intervallum medii temporis modicum non vitiat obligationem, *ff. de verb. obligat.*) Sed ille textus nihil facit, quia quatenus probat à contrario ſenſu obligationem vitiari, ſi intervallum medii temporis ſit magnum, procedit in ſtipulatione, nec locum habet in aliis contractibus, qui conſenſu contrahuntur, ut in d. l. *Si ſtipuler, §. ult. ff. de verb. obligat.* & ibi notat gloſ. *in ver. Conſentiant*, & Bald.
9 *in princ.* qui ſic ſummat illum textum, Quod vitiat ſtipulationem, puta temporis intervallum, non vitiat contractum, qui conſenſu contrahitur: & reddit rationem diverſitatis, quia in ſtipulatione
10 requiritur conſenſus, ſicut in quolibet actu formali: quam differentiam ponit etiam Alex. de Nævo in d. cap. *Si inter virum, n. 10.* Sed quid ſi non appareat de expreſſa revocatione conſenſus, numquid credendum ſit dicenti, ſe conſenſum revocaſſe ante conſenſum alterius? Reſpondeo in dubio eſſe illi credendum, quia præſumitur conſenſiſſe ſub conditione, ſi alter ſtatim aſſenſum præbeat, ita Butr. in d. cap. *Si inter virum, n. 4. verſ. Credo, de ſponſ.*

12 Secundò nota ibi, *Ego accipio te in meam*, arg. quod in contrahendo matrimonio vir debet prius interrogari & loqui, quàm mulier; concordat d. cap. *Si inter virum, ſupra de ſponſ.* ubi hoc notat Jo.
13 Andr. *n. 3.* qui tamen fatetur alicubi contrarium ſervari, ut Patavii: ſed non eſt jus, quia hoc non eſt de ſubſtantia matrimonii: & fortè ſecundum Abb. *ibi n. 4.* & Alex. de Nævo *in 3 not.* ob bonam cauſam in aliquibus locis introductum eſt, ut mulier prius interrogetur, quia cùm ſit volubilis, cautiùs eſt prius illius conſenſum antea perſcrutari, ne vir prius conſentiens remaneat cum dedecore, ſi illa poſtmodum renuat conſentire.

Reliqua ad interpretationem hujus tex. habuiſti in prædicta Decretali, *Si inter virum.*

DE CONDITIONIBVS APpoſitis in deſponſatione, vel in aliis contractibus.

Cap. Quicunque.

SVMMARIVM.

1 *Conditionis turpis defectus in contractu matrimonii appoſitæ non vitiat matrimoniũ, ſed vitiatur.*
2 *Conditio reſolutiva an vitiet matrimonium, vel potius vitietur.*
3 *Conditio an, & quando matrimonium ſuſpendat, aut vitiet, remiſſivè.*

1 QUICUMQUE. Legitur tribus modis Primò intelligendo litteram de conditione turpi, quæ non ſit contra ſubſtantiam matrimonii, prout intellexit gloſſ. & hæc lectura communis eſt, ut atteſtantur Anchar. Præpoſ. & Alex. de Nævo *in princ.* & juxta hanc lecturam per alia verba textus ſic poteſt ſummari ſecundùm Cardin. Alex. de Nævo, & Præpoſ. matrimonium ſub turpi conditione contractum rejecta conditione ſervandum eſt: vel ſic ſecundùm Anton. de Butr. & Abb. defectus turpis conditionis in contractu matrimonii appoſitæ non vitiat matrimonium, ſed viciatur.

Secundo legitur intelligendo textum in eo caſu, in quo præceſſit copula ante conditionis eventum: tunc enim intelligitur à conditione receſſum; ideoque matrimonium tenet rejecta conditione, ut cap. *Per tuas, infra eod.* & huic intellectui ſuffragantur verba textus, ibi, *relinquere.* & ibi, *teneatur*, quæ videntur ſupponere matrimonium fuiſſe priùs conſummatum, ut hic obſervat Anchar. *in princ.* & Covarr. *in 4. Decretal. par. 2. cap. 3. §. 1, n. 13.*

2 Tertia lectura fuit Vincentii, qui intellexit decretalem in conditione reſolutiva, puta Contraho tecum matrimonium, & ſi non dederis mihi decem, volo te relinquere: nam ex quo à principio matrimonium fuit validum, non poteſt diſſolvi ex futuro eventu, ut in cap. *Cùm ſis, de converſ. conjug.* & ideo ſervandum eſt conditione rejecta. Et cum hoc intellectu Vincentii tranſeunt hic Joan. Andr. Butr. & Abb. omnes *n. 2.* & communem dicit Navarr. *in Man. cap. 22 n. 62. verſ. Tertium*: ſed certè Jo. Andr. Butr. & Abb. non loquuntur ex propria ſententia, ſed ſimpliciter recitant opinionem Vincentii tanquam alienam: ideoque Abbas ex profeſſo probavit oppoſitum in cap. *fin. infra eod.* ut inferius patebit.

Ad conciliandas opiniones Alex. de Nævo *hic n. 1, ad fin.* utitur hac diſtinctione, videlicet; Aut matrimonium contrahitur ſub conditione reſolutiva, quæ ſit contra ſubſtantiam matrimonii, puta, Contraho tecum ſi aliam non invenero digniorem, ut in 2. exemplo d. cap. *fin.* & tunc vitiatur matrimonium, ut ibi deciditur. Aut matrimonium contrahitur ſub conditione reſolutiva, quæ ex ſe ſit honeſta, licèt in conſequentiam ejus defactus tendat ad diſſolutionem matrimonii, ut in exemplo Vincentii ſuperius propoſito: & tunc matrimonium valet, & conditio reſolutiva habetur pro non adjecta.

Sed hæc diſtinctio non videtur vera, quia quælibet conditio reſolvens eſt contra ſubſtantiam matrimonii, de cujus natura eſt ut ſit individuum, & indiſſolubile, ex quo ſemel fuit contractum, & ideo illud vitiat, & non vitiatur, ut ſcripſi plenius in d. cap. *fin. in 2. notab.* & hanc partem indiſtinctè ſequitur Cardin. *hic n. 2.* & Præpoſ. *num. 1.* Abb. *in eod. cap. fin. in 6. notab.* & ibi etiam Præpoſ. *in 2. notab.* Covarr. *in quarto Decretal. par. 2. c. 3. §. 2 n. 10.* & noviſſimè Thom. Sanch. *de matrim. tom. 1. diſp. 9 n. 8. verſ. Cæterum.*

3 Generaliter autem an, & quando conditio ſuſpendat, aut vitiet matrimonium, vel potiùs vitietur, & habeatur pro non adjecta, conſule duas gloſſas magiſtrales, quarum altera habetur in c. *Solet. in ver. Noluit, 32. q. 2.* altera in d. cap. *fin. in ver. Contra ſubſtantiam infra eod.* & ibi Henr. Boich. à *n. 1.* ubi altiùs hanc materiam exorditur, & uberi diſtinctione more ſuo caſus ferè omnes complectitur.

DE CONDIT. APPOS.

Cap. Super eo.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahens ſub conditione non improbata non compellitur illud conſummare ante conditionis eventum.*
2 *Matrimonium ſub conditione contractum purificata conditione illicò eſt perfectum abſq; novo conſenſu ſecundùm opinionem Canoniſtarum contra Theologos.*
3 *Diſpoſitio conditionalis per adventum conditionis perficitur perinde ac ſi ab initio purè facta eſſet.*
4 *Matrimonium ſub conditione contractum ſervatâ formâ Concilij Tridentini per adventum conditionis ſtatim perficitur, nec eſt opus iterùm contrahere coram Parocho, & teſtibus.*
5 *Canoniſtarum opinio circa matrimonij contractum prævalet opinioni Theologorum.*
6 *Matrimonium conditionale ex Concilio Tridentino non requirit ſolemnitates parochi, & teſtium, quando receditur à conditione, ſed quando mutuo conſenſu vir, & mulier contrahunt.*

1 SUPER EO. Qui per verba de præſenti cum muliere contrahit ſub conditione ſi pater conſentiret, niſi pater conſentiat, ad matrimonium non eſt cogendus. Hoc dicit inhærendo litteræ, ſecundùm Jo. Andr. Butr. & Anchar. vel generaliùs ſecundùm Abb. Contrahens matrimonium ſub conditione non improbata, non compellitur illud conſummare ante conditionis eventum. Communis diviſio. Conſultatio, & reſponſio ſecunda ibi. *Reſpondemus.*

2 Nota ex textu ibi, *Niſi voluntas patris poſtmodum intercedat*: contrahentes matrimonium per verba de præſenti ſub conditione à jure non improbata, ſtatim purificata conditione cogi poſſe ad matrimonium conſummandum: & ſic adveniente conditione ſtatim eſt matrimonium perfectum, & purum, etiamſi novus conſenſus non intercedat, licèt ſecus ſit in ſponſalibus de futuro, ut cap. *De illis, ſupra eod.* & ita hic probatur à contrario ſenſu: nam Papa conſultus, an qui per verba de præſenti contraxit ſub conditione ſi pater conſenſerit, purificata conditione ſit cogendus matrimonium conſummare: reſpondet non teneri contrahere, niſi voluntas patris poſtmodum intercedat. Ergo à contrario ſi voluntas hujuſmodi interceſſerit, cogendus eſt contrahere, id eſt conſummare, ut ſic reſponſio congruat interrogationi, ad textum in l. *Aurelius, §. Sticho ff. de liberat. leg.* & in l. 1. *C. de diverſ. reſcript.* & in conſummatione ſummant hunc textum Abb. & Alex. de Nævo.

3 Et eſt ratio, quia diſpoſitio conditionalis adveniente conditione purificatur, & ex eo tempore perficitur, perinde ac ſi ab initio purè fuiſſet facta, ut l. *Potior, in princ.* ibi, Cùm enim conditio ſemel extitit, perinde habetur, ac ſi illo tempore, quo ſtipulatio interpoſita eſt, ſine conditione facta eſſet, *ff. Qui potior. in pign. habean.* cum concord. de quibus ibi per gloſſ. in *ver. Melius eſt*: & matrimonium quamvis poſt legem evangelicam ſit

elevatum in Sacramentum, habet tamen rationem contractus; unde per adventum conditionis perficitur ſicut cæteri contractus conditionales, l. *Hæc venditio*, ibi: Conditionales venditiones tunc perficiuntur, cùm impleta fuerit conditio, *ff. de contr. empt.* Et quod hic dicitur in littera (cùm hujuſmodi conſenſus non ſit de præſenti habendus) hoc intelligi debet de conſenſu cum effectu, ut hic declarat Abb. Antiq. *n.* 2.

Quare matrimonium conditionale purificata conditione ſtatim eſſe perfectum abſque novo conſenſu, receptiſſima eſt Canoniſtarum ſententia, quam hic tenuerunt Innoc. *in fin.* Butr. *n.* 9. Cardin. *in fin.* Anchar. *n.* 8. Abb. *n.* 7. *in fin.* & Alex. de Nævo, *n.* 25. & in cap. 1. *ſupra eod.* Innoc. *n.* 4 Hoſtien. *poſt princ.* Jo. Andr. *n.* 1. Anchar. *eod. n.* Alex. de Nævo *n.* 4. Præpoſ. *n.* 1. & in cap. *De illis, ſupra eod.* Jo. Andr. *n.* 1. Abb. *n.* 5. & alii communiter, Henr. Boich. in cap. *fin. n.* 4. *infra eod.* Navarr. *in Manual. cap.* 22. *n.* 63 *&* 64. *& conſ.* 1. *hoc tit.* & ex Theologis eam ſequuntur Paludan. *in 4 ſent. diſt.* 29. *q.* 2. *art.* 5. *ad fin.* Petr. de Soto *lect.* 3. *de matrim.* §. *Quartò denique infertur*; & noviſſimè Thom. Sanch. poſt alios, quos citat, *de matrim. tomo* 1. *diſp.* 8. *q.* 1.

3 Et quamvis plerique ex Theologis oppoſitum ſentiant, exiſtimantes non eſſe matrimonium adveniente conditione, niſi novus conſenſus accedat: inter quos præcipuè eſt S. Thomas in *d. diſt.* 29 *q. unica, art.* 2. *q.* 3. S. Bonavent. *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 4. *col.* 2. Adrian. *in* 4. *q.* 3. *de matrim.* cap. *Ad diſcernendum*, Victor. *relect.* 2. *de matrim. par.* 1. *punc.* 2. *n.* 9. Sot. *in* 4. *diſt.* 29. *q.* 2. *art.* 1, *concl.* 3. & complures alii, quibus ex Canoniſtis ſubſcribunt Covarr. *in epit. de ſponſal. par.* 2. *cap.* 3. *n.* 5. & Navarr. ſibi contrarius *conſ.* 14. *n.* 7. *in tit. de ſponſal. in* 2. *edit.* Tamen primam opinionem Canoniſtarum ſervat Curia etiam poſt Concilium Tridentinum, ut mox patebit, & ideo ab illa in conſulendo, & judicando
4 non eſt ullatenus recedendum: nam in S. Congregatione Concilii alias fuit propoſitum infraſcriptum dubium.

Cùm quidam contraxiſſent coram Parocho, & teſtibus per verba de præſenti ſub conditione licita, quæ poſteà fuit purificata; ſi reputantes ſe pro legitimis conjugibus ſine alia ſolemnitate matrimonium conſummaverint: an validum ſit ipſum matrimonium, vel conjuges cogendi ſint ut denuò, quia purificata eſt conditio, coram Parocho legitimè contrahant.

In Congregatione generali, cui interfuerunt S. R. E. Cardinales Moronus, Peruſinus, Alciatus, Senonen. Montaltus, S. Sixti, & Carafa, ſolus Alciatus tenuit cum communi Canoniſtarum, quod conditione purificata non ſit opus alia iteratione contractus matrimonii coram parocho: quam communem Canoniſtarum opinionem ſequutus
5 eſt Antonin *in* 3. *par.* itemque Paludanus. Reliqui omnes tenuerunt opus eſſe iterum contrahere coram parocho: & ita reſpondendum, non quia contra dictam communem Canoniſtarum prævaleat opinio Theologorum, de qua per Covarr. *in epit.* 4. *Decretal. par.* 2. *cap.* 3. quam etiam ſequuti ſunt Innoc. Jo. Andr. Specul. citati ab Abbate, & Sot. *cap.* 22. ubi aſſerit communem Theologorum, ſentit gloſ. in cap. *Actus legitimi*, facit cap. *Super eo, de cond. appoſ.* Sed quia Concilium videtur intellexiſſe de matrimonio perfecto purè per verba de præſenti ibi, Vos conjungo: ſed quando contrahitur per verba conditionata, non videtur matrimonium, ſed ſponſalia de futuro. Item tutius videtur ut fiat coram parocho pro ſecuritate conſcientiæ, tamen dictum fuit agendum cum Sanctiſſimo: cùm imò ex opinione Canoniſtarum non ſint ſponſalia de futuro, ſed matrimonium, ut per Covarr. d. loco, ubi dicit eveniente conditione abſque alio actu matrimonium eſſe perfectum. Sanctiſſimus nempe Pius V. probavit ſententiam Canoniſtarum quod purificata conditione per conſenſum patris matrimonium ſit perfectum, nec opus eſſe alia iteratione contractus coram parocho, ſicque prævalere, & in decidendo attendendam eſſe opinionem Canoniſtarum: Concilium autem Tridentinum nihil ad hanc rem facere.

Hæc eadem quæſtio propoſita fuit in alia Congregat. cui interfuerunt Cardinales Paleottus, Lancellottus, Caſtrucius, Montelpius, Cuſanus, de Monte, Paravicinus, Mattheius, Aquaviva, Plattus; & omnes præter unum Plattum tenuerunt matrimonium valere, nec requiri ut de novo
6 coram parocho, & teſtibus contrahatur. Qua deciſione Sanctiſſimo relata, ſcilicet Clem. VIII. Sanctiſſimus viſus eſt dubitare, quia licèt de jure veteri matrimonium valeret, per textum in cap. *Super eo, de condit. appoſit.* tamen hodie poſt Concilium, quo ſolemnitas parochi, & teſtium introducta eſt, ſecus eſſe videtur, quia cùm contrahitur ſub conditione ſolemnitatem adhibendo, non ſatisfit Concilio: quando autem à conditione receditur, ſolemnitates non adhibentur. Ideoque mandavit hoc dubium, ſeu difficultatem in Congregatione conſiderari. Qua difficultate propoſita Congregatio ei reſpondit Concilium non requirere ſolemnitates parochi & teſtium, quando receditur à conditione; ſed quando mutuo conſenſu habito vir, & mulier contrahunt: hoc autem caſu quando contractum fuit, adhibitæ ſunt ſolemnitates. Iterum hac difficultatis ſolutione Sanctiſſimo relata, Sanctitas Sua probavit deciſionem Congregationis, & ita in hac cauſa reſponderi mandavit. Verùm noluit hanc deciſionem omnibus caſibus inſervire, ſed omnes qui acciderint in futurum, cum ſuis circumſtantiis eſſe ſpecialiter conſiderandos.

DE CONDIT. APPOS.

Cap. Si conditiones.

SUMMARIUM.

1 *Conditiones, quæ matrimonii ſubſtantiæ, ſeu illius bonis adverſantur, vitiant matrimonium, & n. ſeq.*
2 *Matrimonii tria ſunt bona, videlicet fides, proles, & ſacramentum, & conditiones hujuſmodi bona extinguentes, vitiant, & non vitiantur.*
3 *Conditio contra matrimonii ſubſtantiam illud non vitiat, ſi alter conjux appoſitioni conditionis contradicat.*
4 *Et idem ſi taceat, quia cenſetur contradicere, & cur.*
5 *Cautela pro mulieribus contra viros, qui in matrimonio apponunt conditiones contra illius ſubſtantiam.*

Condi-

6 *Conditio contra naturam matrimonii vitiat illud, etiamſi ſit reſolutiva, & n. ſeq.*
7 *Conditio ut liceat viro aliam ducere ſi uxor adulterium commiſerit, an vitiet matrimonium, & n. ſeq.*
8 *Matrimonia non poſſunt pœnâ conſtringi.*
9 *Conditio turpis, vel impoſſibilis, quæ matrimonii ſubſtantiæ, ſeu illius bonis non adverſatur, habetur pro non adjecta, nec matrimonium vitiat, ſed vitiatur.*
Idem in ultimis voluntatibus, n. 11.
10 *Secus in contractibus, qui vitiantur omnes ex conditione turpi, vel impoſſibili.*
12 *Conditiones impoſſibiles de jure, vel de facto, aut natura æquiparantur.*
13 *Conditio, contraho tecum ſi es legitima, an vitiet matrimonium, ſi poſteà apparuerit mulierem illegitimam eſſe, & n. ſeq. uſq. in fin.*
14 *Error qualitatis non excludit conſenſum à matrimonio.*
15 *Fallit ſi qualitas apponatur in conditione.*
16 *Conditio de præſenti, vel de præterito non ſuſpendit actum. & n.* 23.
17 *Matrimonium ſub conditione, ſi es virgo, eſt nullum ſi mulier ſit corrupta.*
18 *Idem de conditionibus, ſi non es cæca, leproſa, & aliis hujuſmodi.*
19 *Conditio, ſi es legitima, poſſibilis, & honeſta eſt.*
20 *Conditiones ex ſui natura impoſſibiles rejiciuntur à matrimonio, non autem impoſſibiles ex accidenti.*
21 *Matrimonium contrahens ſub conditione, & ante eius implementum deſponſatam cognoſcens, à conditione recedit, & n. ſeqq.*
22 *Procedit ſi conditio ſit de futuro.*
23 *Conditio de futuro non reddit actum nullum ab initio, ſed ſuſpendit: ſecus ſi conditio ſit de præſenti, vel de præterito.*
24 *Matrimonium contrahens ſub conditione non cenſetur à conditione recedere, ſi deſponſatam cognoſcat poſt defectum conditionis.*
25 *Matrimonium contractum ſub conditione coram Parocho, & teſtibus, purificata conditione per copulam remanet firmum, nec eſt opus formam repetere ſi conditio ſit de futuro.*
26 *Matrimonium contractum coram Parocho, & teſtibus, ſed nulliter ob ætatis defectum, non convaleſcit per copulam ſubſequutam poſt legitimam ætatem.*
27 *Profeſſio an vitietur ex pacto reſervationis proprii.*

1 SI CONDITIONES. Si in contractu matrimonii apponitur conditio turpis, vel impoſſibilis, habetur pro non adjecta, niſi ſit contra ſubſtantiam matrimonii, quia tunc vitiat matrimonium. Hoc dicit: & ſunt duæ partes. In prima agitur de conditione turpi, quæ eſt contra ſubſtantiam matrimonii. In ſecunda de conditione turpi, vel impoſſibili ibi, *Licet.*

2 Nota primò ex priori parte textus, quòd tria ſunt ſubſtantialia matrimonii, videlicet fides, proles, & ſacramentum, quæ alibi dicuntur matrimonii bona, ut in cap. *Omne itaque*, 27. *q.* 2. Et quòd conditiones, quæ aliquod ex prædictis bonis extinguunt, vitiant matrimonium, & non vitiantur. Tria exempla habes in textu, id eſt contraho tecum ſi prolem vitaveris, vel donec aliam invenero digniorem, vel ſi te pro quæſtu adulterandam tradideris: nam prima conditio perimit bonum prolis, ſecunda bonum ſacramenti, de cujus natura eſt, ut ſit individuum; tertia bonum fidei, quam conjux conjugi ſervare tenetur: concordat cap. *Solet*, & cap. *Aliquando*, 32. *q.* 2. & declarat *hic* gloſ. 1. *verſ.* Et hæc eſt ratio, & communiter ſcribentes, gloſ. magna in d. cap. *Solet*, Sylveſter in *ver. Matrimonium*, 3. *n.* 1. Navarr. *in Manuali cap.* 23. *n.* 61. *&* 62. & Covarr. *in* 4. *Decretal. par.* 2. *cap.* 3. §. 1. *n.* 1. Quamvis autem textus expreſſerit tres tantùm conditiones; tamen id fecit exempli gratiâ. Unde idem dicendum in omnibus aliis conditionibus, quæ ſubſtantiæ matrimonii adverſantur, cùm hæc ratio in text. expreſſa ſit generalis, ut poſt Vinc. & Joan. Andr. hic notant Henric. Boich. *n.* 3. *in fin.* Abb. *in* 1. *notab.* dicens hanc eſſe notabilem regulam, & Alex. de Nævo *n.* 3.

3 Adverte tamen, quia ita demum conditio contra ſubſtantiam matrimonii appoſita illud vitiat, ſi uterque conjux appoſitioni conditionis conſentiat: tunc enim nullus eſt conſenſus, nec matrimonium tenet. Secus verò ſi alter contradicat, quia tunc matrimonium eſt validum perinde ac ſi conditio non fuiſſet appoſita, ut in d. cap. *Si*
4 *aliquando*, 32. *q.* 2. Et idem ſi taceat, quia cenſetur contradicere favore matrimonii, ut cap. *Pertuſi, ſupra eod.* ſecundùm Innoc. Hoſtien. Joan. Andr. & Aſten. quos hic refert, & ſequitur Henric. Boich. *num.* 4. *in fin.* Cardin. *n.* 1. *in* 1. *oppoſitione*, Præpoſ. *in* 1. *notab. verſ.* *Quod tamen intelligit Covarr in d.* §. 1. *n.* 11. Ratio eſt, quia proteſtatio hujuſmodi, vel conditio, idcircò vitiat actum, quia partes, quæ intendunt detrahere ſubſtantiæ actus, non videntur conſentire in actum, qui ſine ſubſtantia eſſe non poteſt, cap. *Tuanos, ſupra de ſponſal.* cap. *Detrahe*, 1. *q.* 1. At hæc conſideratio ceſſat, quando unus tantùm intendit detrahere, & alius non exprimit, quia tunc deſcendendo poſteà ad actum, qui mutuo conſenſu perficitur, & matrimonium conſummando, ex quo utraque pars non conſentit turpitudini contra ſubſtantiam actus, cenſetur receſſum à conditione, ſeu proteſtatione, ut hic ſubtiliter per Ant. de Butr. *in* 1. *not.* & Præpoſ. *n.* 1.
5 *verſ. Et eſt ratio*; & propterea Vincen. & Hoſtien. *hic*, & communiter ſcribentes conſulunt, & cautæ ſint mulieres, & crebrò etiam moneantur, ut quando viri ad eas alliciendas oſtendunt ſe velle cum eis matrimonium contrahere, & apponunt hujuſmodi conditiones contra ſubſtantiam matrimonii, taceant, & nihil reſpondeant, nam ſequuta copula, erit matrimonium.

6 Secundò nota ibi, *Donec inveniam aliam*, quod ſicut non tenet matrimonium contractum ſub conditione ſuſpenſiva, quæ ſit contra illius ſubſtantiam, ita nec tenet ſi contractum fuerit ſub conditione reſolutiva, puta Contraho tecum ſi aliam non invenero honore, & facultatibus ditio-
7 rem, ut in littera. Ex quo infert hic notabiliter Abb. *in* 1. *notab.* Ut ſi aliquis habens ſuſpicionem de incontinentia uxoris, contraxerit cum ea matrimonium ſub conditione, ut ſi adulterium commiſerit, liceret ſibi à matrimonio reſilire, & aliam ducere, matrimonium non valeat, quia etſi conditio illa ſit reſolutiva; tamen idem operatur, quod ſuſpenſiva: licèt inſpecto effectu non poſſit propriè dici reſolvens, quia nihil reperit quod reſol-

reſolvat, cùm matrimonium fuerit nullum ab initio. Sed Cardinalis tenet oppoſitum, prout eum
8 ſic refert, & ſequitur Alex. de Nævo *n.* 4. Quia in exemplo Abbatis illud, quod apponitur in conditione, eſt honeſtum, ſcilicet ut uxor non committat adulterium, & conditio reſolutiva videtur potius adjecta in pœnam committentis adulterium; & ideo debet rejici, quia matrimonia non poſſunt pœnâ conſtringi, cap. *Gemma, ſuprà de ſponſal.* nec adverſatur hoc capitulum, quia loquitur in eo caſu, in quo matrimonium fuit contractum ad tempus incertum, & veriſimiliter poterat contingere, ut vir inveniret aliam honore, & facultatibus digniorem, ſecundùm eum. Mihi tamen magis placet opinio Abbatis, quam etiam ſequitur Præpoſitus *hic 3. not.* quia etſi conditio illa, *Si adulterium commiſeris, liceat mihi aliam ducere*, primo intuitu videatur honeſta, ut ſic vitetur adulterium: tamen reverâ eſt turpis, quia in effectu perinde eſt ac ſi dictum eſſet, Contraho tecum ad tempus incertum, donec non commiſeris adulterium; atque ita adverſatur bono ſacramenti, quod ex ſui natura eſt perpetuum, & indiſſolubile. Unde & conditio expreſſa hic in textu, videlicet ſi aliam non invenero digniorem, in ſe conſiderata non eſt turpis; ſed tamen quia adverſatur vinculo individuo matrimonii, turpis reputatur, & matrimonium vitiat, & non vitiatur. Idem ergo dicendum in exemplo Abbatis. Et ſicut conditio ſimpliciter concepta, ſi adulterium non commiſeris, vitiat matrimonium, & non vitiatur: ita & conditio, ſi commiſeris adulterium, liceat mihi aliam uxorem ducere, quia hæc adjectio ducendi aliam uxorem implicite continetur etiam in primo caſu, videlicet ſi adulterium non commiſeris; nam roſoluto matrimonio per adventum conditionis, utique liceret cum alia contrahere. Unde patet conditionem illam ducendi ſecundam uxorem non fuiſſe appoſitam in pœnam adulterii, ſed potius ut eſſet reſolutiva matrimonii, & ideo illud vitiat, & non vitiatur; quod etiam tenet Covarr. *in 4. Decretal part. 2. c. 3. §. 2. n. 10.*

9 Ultimò nota ex ſecunda parte textus aliam regulam ſimiliter notabilem in materia matrimonii, ſecundùm Abb. *hic in 7. notab.* videlicet conditiones turpes, vel impoſſibiles, quæ matrimonii ſubſtantiæ, ſeu illius bonis non adverſantur, haberi pro non adjectis, nec matrimonium vitiare, ſed vitiari. Exemplum de conditione turpi, Contraho tecum ſi furtum feceris, vel ſi homicidium commiſeris. De conditione impoſſibili, ſi imperium dederis, aut ſi cœlum digito tetigeris; & ita hic eſt expreſſum: & tenent gloſ. 1. Joan. Andr. & omnes in ſummario tex. Idemque habetur in c. 1. *ſupra eod.* ſecundùm communem intellectum. Et pondera illa verba hujus cap. Propter ejus favorem; quæ innuunt hoc favore matrimonii ſpecia-
10 liter introductum eſſe. Secus enim eſt in aliis contractibus, in quibus conditio turpis, vel impoſſibilis vitiat contractum, & non vitiatur, ut §. *Si impoſſibilis, inſtit. de inutil. ſtipul.* & l. *Non ſolum, ff. de act. &*
11 *obligat.* Unde in ultimis voluntatibus, quia ſimiliter favorabiles ſunt, l. 1. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* Idem eſt quod in matrimonio; nam conditio turpis, vel impoſſibilis rejicitur, & habetur pro non adjecta, §. *Impoſſibilis, inſtit. de hered. inſtit.* & hic notat gloſ. 2. Quam ſequuntur communiter ſcribentes, licèt in ultimis voluntatibus quidam diſtinguant, an conditio turpis, vel impoſſibilis adjiciatur perſonæ gravati, vel honorati, ut hic plene per A-
12 lex. de Nævo, *à num. 24. uſque in fin.* Item ponderat conditiones impoſſibiles de jure, & impoſſibiles de facto, vel ſecundùm naturam æquiparari, quia id poſſumus quod de jure poſſumus, l. *Nepos Proculo, ff. de verbor. ſignificat.* Unde impoſſibile dicitur quod de jure fieri non poteſt: & ita has conditiones æquiparat gloſ. 1. *hic*, & communiter Doctores. Quid autem juris ſit in conditione impoſſibili ex accidenti, attingam in proxima quæſt. *n.* 20.

13 QUÆRO An matrimonium coram Parocho, & teſtibus contractum à viro ſub conditione, ſi mulier eſt legitima, ac deinde conſummatum; ſit validum, necne, ſi poſteà conſtiterit mulierem illegitimam eſſe.

Hic caſus contigit in quodam Coſmo, qui coram Parocho, & teſtibus contraxit matrimoniũ cum Anna his verbis: Anna, ſi es legitima, accipio te in meam uxorem: deinde matrimonium cum ea conſummavit, ac prolem inde ſuſcepit. Poſtea compertum eſt, Annam non eſſe legitimam, ſed naturalem natam ex concubina: quæſitum eſt, an valeat matrimonium.

Hæc quæſtio duas habet inſpectiones. Prima eſt an matrimonium, ut proponitur, contractum ex defectu conditionis fuerit nullum ab initio. Secunda eſt quatenus nullum fuerit, an poſteà
14 convaluerit ex copula ſubſequuta. Quoad primam inſpectionem videtur reſpondendum matrimonium ab initio fuiſſe nullum. Nam etſi error qualitatis, vel fortunæ non excludat conſenſum à matrimonio, §. 1. *verſ. Ad hæc non omnis error conſenſum evacuat*: & ibi gloſ. 1. Archid. Turrecr. & Bellam. *29. q. 1.* gloſ. in cap. *Cum dilectus, in ver. Ad ſatietatem*: & ibi Imol. *num.* 8. Abb. *num.* 13. &
15 alii communiter, *ſupra quod met. cauſ.* Hoc tamen fallit, ſi qualitas, in qua erratur, adjiciatur contractui per modum conditionis honeſtæ, ut ſi quis ducat uxorem ſub conditione, ſi eſt dives, aut nobilis; tunc enim ſi conditio ſit falſa, matrimonium non habet conſenſum, ac propterea eſt irritum ipſo jure, ut declarant B. Bonaventura *in 4. ſent. diſtinct. 30. in expoſit. littera, n. 4.* Palud. *ibid. q. 1. art. 2. num. 9. concluſ. 2.* & S. Anton. *in 3. par. tit. 1.*
16 *cap. 2. in fin.* Conditio enim honeſta, & poſſibilis de præſenti, vel de præterito adjecta in actu ipſius matrimonii, illud non ſuſpendit; ſed ſi conditio tunc vera ſit, matrimonium illicò eſt validum; ſi falſa, illicò eſt irritum, ut hic tenent Vincent. Petr. de Sampſ. & Abb. Antiq. quos ſequitur Joan. Andr. *num.* 83. & Anton. de Butr. *n.* 7. *verſ. Secundo caſu*; qui ad hoc allegat textus in l. *Cum ad præſens, ff. Si cert. pet.* & in l. *Cum in ſecundo, ff. de Injuſt. rupt. teſtam.* & in conditione de præſenti, qualis eſt hæc, de qua agitur, docet S. Thomas *in 4. diſt. 29. qu. 1. art. 3. q. 3.*

17 Ideoque videmus hanc conditionem, contraho tecum, ſi es virgo, non rejici, & matrimonium ſic contractum eſſe nullum ſi mulier ſit corrupta, ut cenſent Palud. *in 4. diſt. 29. quæſt. 2. art. 5. num.* 33. Adrian. *in 4. q. 3. dub. 6.* Sot. *in 4. diſt. 29. q. 2. art. 3.* Sylveſt. *in ver. Matrimonium, 3. q. 8.* & alii, quos refert, & ſequitur Covarr. *in 4. Decretal. par. 2. cap. 3.*
18 *§. 2. n. 3.* Et idem eſt de conditione, Si non es cœca, muta, leproſa, & ſimilibus, ut per Sot. *loco citat.* Et eſt regulare in omnibus aliis teſtibus, ut l. *Circa*

tot, ff. de hæred. inſt. l. *Inſtitutio talis, ff. de condit. inſtit.* l. *Eas cauſas, ff. de condit. & demonſtrat.* cum aliis ſuprà alleg. per Butr.

19 Non videtur autem poſſe dubitari, quo minus præſens conditio, ſi mulier eſt legitima, ex ſui natura poſſibilis, & honeſta ſit, ut patet ex his, quæ tradit Bald. in l. *Filium eum diffinimus, n. 17. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. jur.* Azo. *in ſumma, C. de his qui not. infam.* & Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 54. n. 29.*

20 Nec obſtat quòd hæc conditio impoſſibilis videatur, eò quod cùm mulier jam eſſet illegitima, impoſſibile erat, ut eſſet legitime nata: & in præteritum non eſt potentia, ſecundùm Hoſt. *hic prope fin.* & *in ſumm. eod. tit. n. 12. verſic. Imò ſi contraho.*

Nam reſpondetur opinionem Hoſt. eſſe communiter reprobatam, quia à matrimonio rejiciuntur conditiones, quæ abſolutè, & ex ſui natura ſunt impoſſibiles, ut ſi cœlum digito tangis; non autem quæ ex ſui natura poſſibiles ſunt, licèt ex accidenti ſint impoſſibiles, qualis eſt conditio, de qua agitur, quia ex ſe poſſibile eſt, ut ſit legitimè nata: alioquin omnis conditio de præſenti, vel de præterito eſſet impoſſibilis, & rejiceretur à matrimonio, quod eſt contra communem omnium ſententiam: ideoque has conditiones ſolùm ex accidenti impoſſibiles à matrimonio non rejici, concludunt Aretin. *conſ. 82. col. penult.* Palud. *in 4. diſt. 29. quæſt. 2. art. 5.* Sylveſt. *in ver. Matrimonium 3. q. 8.* & alii apud Covarr. *in 4. Decretal. par. 2. c. 3. §. 2. n. 3.* unde ſequitur ut matrimonium, ut proponitur, contractum ab initio nullum fuerit, cùm nunquam extiterit conditio honeſta, & poſſibilis illi adjecta.

21 Supereſt nunc examinandum, an convaluerit per copulam ſubſequutam, quæ eſt ſecunda inſpectio initio propoſita. Et difficultas in hoc verſatur, quia is, qui ſub honeſta conditione matrimonium contrahit, & ante conditionis eventum deſponſatam cognoſcit, à conditione recedit, cap. *Per tuas, ſupra eod.* ibi, Cùm liquidò conſtet, quòd per contracta ſponſalia carnalis eſt inter eos copula ſubſequuta, pro matrimonio eſt præſumendum, quia videtur à conditione oppoſita receſſiſſe: ad idem tex. ſupra in cap. *De illis*, & cap. *Super eo*: & hæc eſt præſumptio juris, & de jure, quæ non admittit probationem in contrarium, ut colligitur ex gloſ. in d. cap. *Per tuas, in ver. Præſumendum, circa medium, verſ. Dic ergo*; dum allegat textum in cap. *Is qui fidem, de ſponſalib.* qui loquitur de præſumptione juris, & de jure, ut ibi omnes notant, & expreſſius tenet gloſ. *final.* in d. cap. *De illis.*

22 Cæterum his non obſtantibus videtur adhuc reſpondendum matrimonium eſſe nullum, quia ita demum per copulam cenſetur quis recedere à conditione, ſi conditio ſit de futuro, & ita procedit tex. in d. cap. *Per tuas*, cum aliis allegatis: ſecus verò ſi conditio ſit de præterito, vel de præſenti, ut eſt conditio, de qua nunc agitur, ſi legitima es.

23 Ratio diverſitatis eſt, quia ubi conditio eſt de futuro, actus non eſt nullus ab initio, ſed ſtat in ſuſpenſo uſque ad conditionis eventum, d. cap. *De illis*, & cap. *Super eo*, & l. *Eas cauſas, ff. de condit. & demonſtrat.* unde per copulam ideo videtur quis recedere à conditione, quia Eccleſia ut excludat delictum fornicationis, præſumit acceſſum affectu conjugali, & conſenſum purum, ut declarat gloſ. magna circa medium in d. cap. *Per tuas*, dicens hoc caſu præceſſiſſe conſenſum de futuro, & inducere matrimonium præſumptum, & favorem matrimonii inductam eſſe hanc præſumptionem, quia per carnalem copulam conjux ipſo facto videtur conſenſum exprimere de præſenti, & à conditione recedere, ſicut per puram emptionem receditur à conditionali, l. *Sed Celſus, §. ult. ff. de contrahenda empt.* id ipſum explicat Sot. *4. diſt. 29. q. 2. art. 3.* poſt tertiam concluſionem, verſ. *Sed rurſus ſecundam*: at verò ubi conditio eſt de præſenti, vel de præterito, quæ propriè non eſt conditio, actus non eſt in ſuſpenſo; imò ſi conditio non eſt vera, nullus eſt ab initio ex defectu conſenſus, d. l. *Cùm in ſervo*, & l. *Cùm ad præſens, ff. Si cert. pet.* l. *Cùm in ſecundo, ff. de injuſto rupt. teſtam.* & copula non poteſt eſſe niſi fornicaria: unde quotieſcunque matrimonium à principio eſt invalidum, conjuges per copulam non videntur à conditione receſſiſſe, quod optimè declarat Ant. de Butr. *hic n. 7. verſ. Secundo caſu*, his verbis: (Si conditiones ſunt de præſenti, aut de præterito, non ſuſpendunt, imò vel ſtatim inficiunt matrimonium ſi ſint falſæ, vel ſtatim perficiunt ſi veræ ſunt: ſi autem ſunt de futuro, ſuſpendunt in eventum conditionis: & in defectum inficiunt, & in exiſtentiam conditionis perficiunt: virtus autem ſuſpenſiva tollitur per copulam ſubſequutam; & hæc eſt communis opinio.) Hæc Butr.

24 Deinde reſpondetur, eum, qui contrahit ſub conditione, ita demum videri à conditione recedere, ſi deſponſatam cognoſcat ante conditionis eventum. Ita expreſſè probat textus in dicto cap. *Per tuas*, ubi ſponſalia contracta fuerant ſub conditione, ſi pater conſentiret, & deinde intercelleſſerat copula; & textus decidit, ſponſos videri à conditione receſſiſſe, quia probatum non fuit patrem contradixiſſe ante copulam, innuens, ſi hoc probatum fuiſſet, copulam poſtquam conditio defecerat, nihil profuturam fuiſſe; quod apertè tradit ibi gloſſa *in ver. Sponſalibus.* Ergo, inquit, ſi contradixiſſet ante carnalem copulam, coitus nihil poſtea operaretur, quia nihil eſt ibi purum, vel conditionale, quod confirmet, vel ducat ad eſſe talis coitus: ideoque illum textum ſic ſummant Jo. Andr. Butr. Abb. & alii omnes, videlicet, Qui ſub honeſta conditione ſponſalia contrahit, & ante conditionis eventum deſponſatam cognoſcit, à conditione recedit.

Quamobrem cum hoc caſu mulier ante copulam illegitima eſſet, atque ita jam defeciſſet conditio illa, Si mulier eſt legitima, copula ſubſequens nihil profuit ad matrimonii validitatem: & hæc eſt communis omnium ſententia, quam ſequuntur in d. cap. *Per tuas*, Innoc. *in ver. Quod autem*, Hoſt. *in fin.* Butr. *loco citato*, Anchar. *n.* 3. Abb. *n.* 4. Angel. *in ver. Matrimonium, 3. Impedimento 3. n. 2.* Covarr. *in 4. Decretal. par. 2. cap. 3. §. 1. num.* 13. ubi Carnalis coitus, inquit, hunc effectum operatur, quando ante defectum conditionis contingit; quia ſi poſt defectum conditionis ſequatur copula, nihil conducit ad conjugii præſumptionem, cùm jam præmiſſum matrimonium omninò defecerit.

Quibus accedit, quòd etſi per copulam conjuges viderentur receſſiſſe à conditione, tamen cùm matrimonium eſſet nullum ab initio, neceſſarium

fuiſſet

fuiſſet iterum contrahere coram Parocho, & teſtibus ad præſcriptum Concilii Tridentini in *cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* nam nec ſponſalia poſt Concilium per copulam, & conſenſum ſupervenientem tranſeunt in matrimonium, & ſublata eſt diſpoſitio, cap. *Is qui fidem, de ſponſalib.* ut ibi dixi ex S. Congregationis ſententia.

25 Neque obſtat, quòd ubi contrahitur ſub conditione coram parocho, & teſtibus, poſteà purificata conditione matrimonium per copulam remaneat firmum, nec ſit opus eamdem formam repetere, ut plenè ſcripſi in cap. *Super eo, ſupra eod.*

Reſpondetur enim id ſimiliter procedere in conditione de futuro, quia eo caſu cùm actus non fuerit à principio nullus, ſatis eſt ut ſemel fuerit celebratus ſecundùm præſcriptam formam. At ſecus dicendum in conditione de præſenti, vel de præterito, quia cùm ob illius defectum matrimonium fuerit nullum ab initio, ut dictum eſt, non ſufficit, ut ſemel fuerit celebratum coram parocho, & teſtibus, ſed hæc forma neceſſariò eſt iteranda, cùm validè celebratur.

26 Quam ſententiam jampridem approbavit Sac. Congregatio Concilii, dum cenſuit matrimoniũ nullum ob defectum ætatis, quamvis celebratum fuerit coram parocho, & teſtibus, tamen non convaleſcere per conſenſum, & copulam ſupervenientem poſt legitimam ætatem, ſed debere iterum contrahi ſervatâ formâ à Concilio præſcriptâ.

27 Quærunt hic DD. an profeſſio regularis vitietur ex pacto reſervationis proprii. Communis opinio eſt, licèt multos habeat contradictores, profeſſionem valere, & pactum, ſeu conditionem vitiari, ut hic per Henric. Boich. *n. 14.* & ſcripſi pleniùs in cap. *Cùm in Eccleſiis, n. 9. ſupra de major. & obed.* & rationem diverſitatis inter profeſſionem, & matrimonium vide *hic* per Joan. Andr. *num. 5. verſ. Dic quod in matrimonio,* & Henr. Boich. *nu. 15. verſ. Hoc idem tenet.*

Qui Clerici, vel voventes matrimonium contrahere poſſunt.

Cap. Conſuluit.

SVMMARIVM.

1 Habitus profeſſorum ſuſceptus extra monaſterium, & de manu non habentis poteſtatem incorporandi Religioni impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum, & n. 2.

3 Idem ſi fuerit ſuſceptus extra monaſterium de manu habentis poteſtatem. & n. 4. & 5.

5 Habitus profeſſorum in legitima ætate inducit tacitam profeſſionem, dummodò ſuſcipiatur intra clauſtra, aliàs ſecus.

6 Habitus profeſſorum extra monaſterium ſuſceptus inducit votum ſimplex quod impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum.

7 Et quid poſt Concilium Tridentinum remiſſivè.

8 Matrimonium contractum à profeſſo contra formam Decreti Clementis VIII. in loco non deſignato ad recipiendos novitios poſt lapſum quinquennium à die profeſſionis an ſit validum in utroque foro. & n. ſeqq. uſque in finem.

9 Lex poſitiva quando ejus obſervantia repugnat legi Divinæ, non obligat in foro conſcientiæ. & num. 33.

10 Profeſſio irrita non dirimit matrimonium poſt contractum.

11 Profeſſio in Conventibus non deſignatis ad recipiendos novitios, nec poteſt expreſſè fieri, nec tacitè unquam induci. & n. 2.

12 Profeſſionis nullitas licèt proveniat ex perpetuo impedimento, tamen elapſo quinquennio allegari non poteſt. & n. 21. & 32.

13 Profeſſus nulliter, qui elapſo quinquennio ſponte ad ſæculum rediit, & uxorem duxit, eſt tutus in foro conſcientiæ, licèt poſſit puniri ab Eccleſia.
Declaratur n. 27. & 29.

14 Profeſſio emiſſa à viro uxore contradicente an ea mortua obliget ad Religionem in genere, & dirimat matrimonium poſteà contractum. & num. ſeq.

15 Profeſſio emiſſa ante annum decimumſextum completum, vel infra tempus probationis poſt Concilium Tridentinum non obligat ad Religionem in genere.

16 Profeſſio ſolemnis etiam tacita, & præſumpta impedit matrimonium contrahendum, & dirimit poſt contractum.

17 Profeſſio, quæ ab Eccleſia habetur pro valida, licèt ſit irrita quoad Deum, tamen in foro judiciali dirimit matrimonium poſt contractum.

18 Profeſſio per ſimulationem emiſſa, licèt ſit nulla quoad Deum ex defectu conſenſus, tamen obligat Religioni in foro externo.
Intellectus cap. Quod interrogaſti, 27. diſt. *ibid. & n. 25. & 37.*

19 Intellectus cap. Viduas, il primo, 27. diſt. q. 1. *& n. ſeq.*

20 Voluntarium eſt de ratione intrinſeca voti.

21 Profeſſio emiſſa contra formam Decretorum Clem. VIII. in foro conſcientiæ eſt nulla, licèt poſt lapſum quinquennium ab Eccleſia habeatur pro valida.

22 Matrimonium metu contractum per ſpontaneam cohabitationem validatur, & contraria probatio non admittitur.

23 Profeſſus nulliter, qui ſponte è monaſterio exivit, & uxorem duxit, an ea contradicente poſſit in foro conſcientiæ ad Religionem redire.

24 Profeſſus nulliter, qui ante declarationem nullitatis contraxit matrimonium, tenetur etiam invita uxore in utroque foro obedire judici præcipienti, ut redeat ad monaſterium ad agendam pœnitentiam.

25 Profeſſus per ſimulationem in monaſterio monialium ex inhoneſta cauſa, licèt non ſit monachus, tamen cogitur in alio monaſterio manere in pœnam commiſſi delicti.

26 Conjuges in multis caſibus continere coguntur ſine culpa, ſed non ſine cauſa.

27 Profeſſus nulliter, qui elapſo quinquennio ſponte exivit è monaſterio, & uxorem duxit, ea conſentiente, tenetur ad Religionem redire, etiam in foro conſcientiæ. & n. 29.

28 Maritus Religionem profeſſus uxore ſciente, & diſſimulante ad ſæculum redire non poteſt.
Declaratur n. 29.

29 Uxor juvenis, vel ſuſpecta de incontinentia an poſſit ratificare profeſſionem mariti.

30 Profeſſus contra formam decretorum Clem. VIII. in Conventu non deſignato ad recipiendos Novitios, qui poſt quinquennium dimiſit habitum, & uxorem duxit, cogendus eſt in foro externo ad monaſterium redire.

31 Profeſſio quælibet elapſo quinquennio in foro fori præſumitur valida, & contrarium probari non poteſt.

33 Profeſſio etiam nulla annexum habet votum continentiæ, quod impedit matrimonium contrahendum.

34 Reſtitutio in integrum adverſus lapſum quinquennij an ſit concedenda nulliter profeſſo, qui ſponte ad ſæculum rediit, & uxorem duxit.

35 Reſtitutio in integrum adverſus lapſum quinquennij non poteſt concedi ab inferiore à Papa.

36 Et paria ſunt eam non obtinuiſſe, vel obtinuiſſe à poteſtatem non habente.

37 Papa quamvis inter fideles non poſſit diſpenſare ſuper matrimonio conſummato, poteſt tamen recipere probationes contra matrimonium præſumptam.

1 CONSULUIT. Suſceptio habitus profeſ-
ſorum extra religionem à non habente
poteſtatem incorporandi religioni impe-
dit in dubio matrimonium contrahendum, ſed
non dirimit contractum. Hoc dicit, ſecundum in-
tellectum Abbatis Siculi, qui *num. 3.* dicit ſecus
2 eſſe ſi recipiatur habitus profeſſorum ab habente
talem poteſtatem etiam extra monaſterium, quia
tunc votum eſſet ſolemnizatum, & dirimeret ma-
trimonium poſtea contractum: allegat cap. *Porre-
ctum,* & cap. *Sicut, de Regular.* & bonam gloſ. in c.
De viduis, il primo, in ver. Propriis, 27. *q.* 1. Et idem
3 voluit Cardinalis *hic in 5. oppoſit.* Sed certè illa
gloſſa potius facit contra intellectum Abbatis,
quia dicit ſic: Poteſt aliqua in domo propria ac-
cipere veſtem religioſam, nec tamen Monialis
4 erit, cùm nulli monaſterio ſe tradat; & ſic ſecun-
dum gloſ. per ſuſceptionem habitus extra mona-
ſterium non ſolemnizatur votum: & in hunc ſen-
ſum gloſſa intelligit hanc Decretalem: & intel-
lectus, quem ponit Abbas, communiter non tene-
tur, & eſt contra iſtum textum, qui nullam vim
facit, an tradens habitum habeat, vel non habeat
poteſtatem incorporandi religioni; ſed ponderat
an illa mulier ſuſceperit ſolum habitum, an verò
etiam promiſerit aliquid de ſubſtantialibus reli-
gionis, ut per Alex. de Nævo *num.* 10. Nec obſtat
cap. *Porrectum, de Regular.* quia loquitur quando in-
tervenit expreſſa profeſſio: item non obſtat cap.
Sicut, eod. tit. quia ultra habitum requirit profeſ-
ſionem: & ſic illa jura non faciunt contra com-
munem intellectum de quo infra proximè. Unde
Decretalis communiter ſic ſummatur. Suſceptio
habitus ſine profeſſione non dirimit matrimoniũ
contractum, ſed contrahendum impedit. Hoc di-
cit Anton. de Butr. Præpoſ. & Alex. de Nævo, &
poſt ver. *Suſceptio habitus,* ſubaudi, profeſſorum ex-
tra monaſterium: prout communiter Doctores in-
telligunt: & mox patebit.

5 Nota juxta communem lecturam, quòd etſi per ſuſceptionem habitus profeſſorum in legitima ætate inducatur tacita profeſſio, ut c. *Statuimus, de Regular.* & cap. 1. *in primo reſp. eod. tit. lib. 6.* Hoc tamen debet intelligi, dummodo habitus hujuſmodi ſuſcipiatur intra clauſtra, ſeu Congregationem: alias enim ſi ſuſcipiatur extra monaſterium etiam de manu habentis poteſtatem incorporandi religioni, tacitam profeſſionem non inducit, nec ſolemnizat votum, & conſequenter nec matrimonium dirimit, ut hic probatur efficaciter: nam propterea validum fuit matrimonium ab iſta muliere contractum, quia non erat tacitè profeſſa, nec ejus votum erat ſolemnizatum, ex quo velamen quidem, & ſic habitum profeſſarum aſſumpſit, ſed proprijs non renuntiavit, nec intravit clauſtrum, ut dicitur in littera. Et quòd habitus profeſſionis extra monaſterium ſuſceptus non faciat Monachum, probat text. in cap. *Vt clerici, de Regularib.* quod non corrigitur, quin potius roboratur per hoc cap. & firmant Hoſtienſ. in cap. *Statuimus, num. 2. verſ. Quod igitur diximus, eodem tit.* Archid. in cap. *Beneficium, num. 1. de Regular. lib. 6.* Butr. *hic num. 4.* & Alexand. de Nævo *in 3. not. &* *n. 10* ubi atteſtatur hunc eſſe communem intellectum: & ad hunc textum reſpodet, iſtum Presbyterum dediſſe velamen profeſſionis, quod interdum traditur à Presbytero, ut in cap. *Vidua, de Regular.*

6 Secundò nota juxta intellectum communem, quòd habitus profeſſorum extra monaſterium ſuſceptus, etſi non inducat votum ſolemne, nec dirimat matrimonium contractum, tamen inducit votum ſimplex, quod impedit matrimonium contrahendum, ut hic dicitur; quia ex quo habitum profeſſorum ſuſcepit, quantum in ſe fuit, videtur voluiſſe vitam mutare, & obſervare continentiam; & ideò ex hoc ſigno impeditur matrimonium contrahendum; & ita hic notant Butr. *nu. 4.* ibi: Et nota, quòd ſuſceptio habitus extra Congregationem æquiparatur voto ſimplici, vel ita habet votum ſimplex, Anchar. *n. 4. verſ. Vel dic ſecundum Hoſt.* Alex. de Nævo, *in 3. notab. & n. 10.* dicens communem contra Abbatem: & Præpoſitus *in 3. notab. & n. 2.* ubi ait ita tenere Hoſtienſem, & qui ſcripſerunt poſt eum.

7 An autem hæc vendicent ſibi locum poſt Concilium Tridentinum, vide quod ſcripſi in c. *Si quis, num. 46.* & in cap. *Porrectum, in 7. notab. ſupra de Regular.*

8 QUÆRO: Profeſſus contra formam decretorum Clementis VIII. in monaſterio non deſignato ad recipiendos Novitios, elapſo quinquennio ſponte habitum regularem dimiſit, & in ſæculo matrimonium in facie Eccleſiæ contraxit, & conſummavit; An matrimonium ſic contractum in utroque foro ſit validum, nec ne?

9 In hac facti ſpecie ex una parte ſtat veritas matrimonij conſummati, quod ſi validum eſt, indiſſolubile eſt, cap. *Sunt quidam,* 27. *q.* 2. & cap. *unico, de voto, lib. 6.* & obligat conjuges ſub mortali ad reddendum debitum conjugale non obſtante voto ſimplici continentiæ, cap. *Chariſſimus, de converſ. conjugat.* Si nullum eſt, copula non poteſt eſſe niſi fornicaria, & intrinſecè mala, cap. *Litteras, de reſtitut. ſpoliat.* Ex alia verò parte ſtat præſumptio validitatis profeſſionis, contra quam regularis elapſo quinquennio audiri non poteſt, ut in Concilio Tridentino *cap. 19. ſeſſ. 25. de Regularib.* Unde cùm ex obſervantia legis poſitivæ Concilij Tridentini poſſit reſultare peccatum, & tranſgreſſio legis, ſubjecta materia cogit nos diſtinguere inter forum conſcientiæ, & forum judiciale, jux-

ta tex. in d. c. *Litteras*, & in c. *Inquiſitioni, de ſent. excomm.* & declarat Innoc. in c. *Quia plerique, num. 1. de immunit. Eccleſ.* Feder. de Senis *conſ. 21, num. 4.* & Sylveſter *in ver. Lex, n. 9. verſ. & probatur regula.*

Quod igitur ſpectat ad forum conſcientiæ, videtur abſolutè reſpondendum, matrimonium ut proponitur contractum, niſi aliud obſtiterit, eſſe validum.

10 Probatur, nam profeſſio irrita non dirimit matrimonium poſtea contractum: caſus eſt in hoc c. nam habitus profeſſorum, qui de jure tacitam profeſſionem inducit, hic fuit ſuſceptus de manu non habentis poteſtatem incorporandi religioni, ſecundum intellectum Abbatis, vel extra monaſterium, juxta communem lecturam, ut dictum eſt *ſupra in 1. & 2. notab.* & ſic fuit ſuſceptus nulliter; & propterea votum non ſolemnizavit, nec matrimonium poſtea contractum diſſolvit, ut in fin. litteræ ad idem text. in Extravag. *Antiquæ, de voto,* ubi ad matrimonium dirimendum exigitur profeſſio tacita, vel expreſſa, quæ ad caſtitatem, paupertatem, & obedientiam ſuos profeſſores adſtringat; & ſic debet eſſe valida: nam paria ſunt non profiteri, vel invalidè profiteri, argum. cap. 1. *de translat. Epiſc. ap.* & notat idem Abb. in c. *Placet, in 3 not. de converſ. conjugat.* Sed profeſſio emiſſa in Conventu non deſignato ad recipiendos Novitios eſt irrita. Ergo in foro conſcientiæ matrimonium poſtea contractum non dirimit.

11 Minor patet, quia decreta Clementis decernunt nullas profeſſiones quaslibet emiſſas contra formam in eis præſcriptam; idque impedimentum ſemper durat, adeo ut ex ſententia S. Congregationis Regular. nec tacita profeſſio ullo unquam
12 tempore induci poſſit. Et quamvis Regularis elapſo quinquennio hanc nullitatem allegare non poſſit, eò quòd S. Congregatio Concilij declaraverit illi obſtare decretum *d. cap. 19. ſeſſ. 25. de Regularibus.* Quod procedit in impedimento etiam perpetuo: tamen cùm Concilium ibi ex ſententia ipſius Congregationis tacitam profeſſionem non inducat, ſed tantùm deneget audientiam: verè profeſſio illa ſemper remanet nulla quoad Deum, qui omnia novit, c. *Humanæ, 22. q. 5.* cap. *A nobis, il*
13 *ſecondo, de ſentent excommunic.* Et hanc ſententiam in terminis Concilij Tridentini tenet Navar, *conſ. 89. Cùm de jure, num. 6. de Regular.* Ubi conſuluit invalidè profeſſum, qui poſt quinquennium abſque licentia è monaſterio exijt, & uxorem duxit, eſſe tutum in conſcientia, & quoad Deum, & *conſ. 23. Petrutius, eod. tit.* idem reſpondit de invalidè profeſſo, qui abſque licentia elapſo quinquennio redijt ad ſæculum, & matrimonium contraxit, licet ſubdat, quoad forum exterius neceſſariam eſſe authoritatem Superioris ad declarationem petendam, quæ ſine cauſæ cognitione concedi non poteſt.

Neque obſtat quòd Ant. de Butr. in cap. *Quidam,*
14 *de converſ. conjug. num. 8.* teneat profeſſionem nulliter emiſſam per virum uxore contradicente dirimere matrimonium eâ mortuâ contractum cum alia muliere, quia, inquit, quantum ad continentiam ſervandam ſatis ſolemnizavit ipſam per ſuam profeſſionem: Et quamvis illud non ſit votum religionis, & religioni in ſpecie obligatiſ; eſt tamen votum emiſſum caſtitatis reſpectu certæ, & approbatæ religionis: & licet quoad alia ſubſtantialia non obliget, ut paupertatis, & obedientiæ; obligat tamen quoad partem, ſcilicet caſtitatis quantum eſt in ſe; & pro tanto votum eſt ſolemne.

Nam reſpondetur Butrium poſtea recedere ab hac opinione in verſ. *Niſi reſtringens*, ubi contrarium putat veriorem; quam etiam tenent in dict. cap. *Quidam*, Innoc. Vinc. Goffr. Tancred. & alij à Butrio relati, qui cenſent profeſſionem, ut ſupra nulliter emiſſam à viro non dirimere matrimonium poſtea contractum: & idem tenet ibi Abb, *nu. 4.* Ac præterea Butrius videtur ſentire ex dict. profeſſione ortam eſſe obligationem ad religionem in genere, quæ non ſolum impediat contra-
15 hendum, ſed dirimat contractum. At hæc doctrina, quatenus etiam ſit vera, non tamen applicatur caſui, de quo agitur, quia cùm poſterius decretum Clementis VIII. decernat profeſſiones quaslibet emiſſas in Conventibus non deſignatis eſſe nullas ad quemcumque effectum, per illa verba cenſentur ſuſtuliſſe etiam obligationem ad religionem in genere, ut alias probavimus, idque ad exemplum Concilij Trid. quod *in c. 15. ſeſſ. 25. de Regul.* per ſimilia verba ſuſtulit hujuſmodi obligationem, ut cenſuit S. Congregatio.

16 Quod verò pertinet ad forum judiciale, videtur reſpondendum, matrimonium ut præfertur, contractum eſſe nullum; nam profeſſio ſolemnis impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum, ut hic, & in cap *Meminimus, ſupra eodem*, ubi Alex. III. reſcribit, ſi quiſquam, qui religioni devovit, & habitu ſuſcepto profeſſionem fecit, poſtmodum ſibi aliquam copulaverit, eſt cogendus ab ea recedere, & ad Eccleſiam, cui ſe contulit, ſine contradictione tranſire. Ad idem textus in cap. *Inſinuante, in fine*, ubi de quadam muliere, quæ poſt profeſſionem matrimonium contraxerat, Innoc. III. reſcribit, ut ad malè dimiſſum religionis habitum reſumendum, & ſervandum quod novit etiam per cenſuram Eccleſiaſticam compellatur. Et concordant tex. in §. *ult. diſtinct. 27.* in cap *Cùm virum, de regular.* & cap. *Ex parte, de converſ. conjug.* Item Conc. Carthag. IV. *cap. ult.* Tolet. IV. *cap. 8.* Triburien. *cap. 6.* Aurelianen. *cap. 3.* ut refertur 27. *quæſt. 1.* per totam, & diffinivit Tridentina Synodus *ſeſſ. 24. de Sacram. Matrim. can. 9.*

Quod habet locum etiam in profeſſione præſumpta, ut patet in c. *Neque viduas, 27. q. 1.* ubi Gelaſius: (Neque viduas, inquit, ad nuptias tranſire patimur, quæ in religioſo propoſito diuturnâ obſervatione permanſerunt; ſimiliter virgines nubere prohibemus, quas annis plurimis in monaſterijs ætatem peregiſſe contigerit;) atque ibi notat gloſ. *in ver. Diuturna*, quæ intelligit illum textum de profeſſione tacita. Imò hæc concluſio
17 procedit etiamſi ſolemnis profeſſio, quæ ab Eccleſia, & in foro fori habetur pro valida, ſit irrita quoad Deum, & in foro animæ; adhuc enim præſumpta hæc profeſſio in foro externo dirimit matrimonium poſtea contractum: textus clarus in
18 cap *Quod interrogaſti, 27. diſt.* ubi Nicolaus Papa decernit, ut fœmina, quæ poſt obitum mariti ſui ſacrum velamen ſuper caput ſuum impoſuit, & finxit ſe ſub eodem velamine ſanctimonialem eſſe, poſtea verò ad nuptias redijt, quia per hypocriſin Eccleſiaſticam regulam conturbare voluit, & non legitimè in voto ſuo permanſit; pœnitentiam agat de illuſione nefanda, & revertatur ad id, quod ſpopondit, & in ſacro miniſterio permaneat, quod inchoa-

19 choavit. & concordat textus in cap. *Viduas, il primo, 27. q. 1.* intelligendo textum de voto ſolemni, prout illum intelligit gloſſa *ibi*, *in ver. Hæ verò*: mulieres enim illæ, quæ ſimulaverunt ſe profeſſionem emittere, & animum non habuerint ſe alligandi religioni, verè in foro poli non erant profeſſæ, ut in ſpecie ibi poſt Lap. & Archid. not. Præpoſ. *num. 9. verſ. Dic aut ſumus in foro pœnitentiali*: nulla enim profeſſio coram Deo validè induci poteſt abſque profitentis conſenſu, cap. 1. & cap. *Sicut, de Regular.* & tradit Præpoſ. *ibidem*, & Navar. *conſ. 15. num. 2. de Regul.* nam, ut ait Gregorius *lib. 16. Moral. cap. 7.* Humanæ aures verba naturalia indicant, qualia foris ſonant: divina enim judicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur: quod refertur in cap. *Humanæ, 22. q. 5.* & in cap. 1. *15. qu. 6.* Alex. Papa ait: (Amplius reſpicit Deus ad cogitationes, & ſpontaneas voluntates, quàm ad actus, qui per ſimplicitatem, aut neceſſitatem fiunt:) per quem textum gloſ. in cap. *Ad noſtram, in ver. Triduum de regul.* aſſerit, eum, qui abſque deliberatione, & illectus intrat religionem, non obligari quoad Deum, qui conſiderat cor, & non opus: allegat etiam textum in cap. *Si quid inveniſti,*
20 *14. q. 1.* Profeſſio igitur dictarum mulierum quoad Deum non erat valida, cùm voluntarium ſit de ratione intrinſeca voti ſecundum D. Thomam *2. 2. q. 88. art. 1.* & *in 4. diſt. 38. q. 1. art. 1 q. 1.* Sylveſt. *in ver. Votum. 1 in princ.* Sed nihilominus, quia exceptio ſimulationis, & diſſenſus non admittitur ab Eccleſia, quæ non judicat de occultis, cap. *Litteras, de reſtit. ſpoliat.* profeſſio illa habetur pro valida in foro Eccleſiæ, & dirimit matrimonium poſt contractum, ut illic ſtatuitur; atque ita ibi cenſent Hugo. Lapus, & Archid.

21 Profeſſio autem emiſſa contra formam decretorum Clementis in Conventu non deſignato: eſt quidem irrita in foro conſcientiæ, & quoad Deum etiam poſt elapſum quinquennium, quia eadem decreta decernunt irritas receptiones, & profeſſiones quaslibet contra formam in eis præſcriptũ: quibus verbis ſublata eſt profeſſio tam expreſſa, quam tacita, Prob. ad Jo. Monac in c. 1. *n. 4. de regul. lib. 6.* & aliàs cenſuit Sacra Congreg. regul. & decretum *d. c. 19. ſeſſ. 25. de regul.* ex ſententia Sacræ Congregationis Concilij tacitam profeſſionem non inducit; ſed tamen quia in foro externo, ut etiam tradit Navar *conſ. 13. n. 10. de regul.* ead. profeſſio poſt quinquennium ab Eccleſia habetur pro valida, cùm eo termino elapſo regularis ſit prohibitus deducere quaſcumque cauſas nullitatis profeſſionis: meritò hujuſmodi profeſſio præſumpta, licet irrita ſit quoad Deum; tamen in foro Eccleſiæ dirimit matrimonium poſtea contractum.

22 Deinde pro hac ſententia adducitur text. in c. *Ad id quod, de ſponſal.* ubi mulier, quæ diverterat à viro, eò quòd matrimonium per vim contraxerat, tamen quia poſtea per annum, & dimidium cum viro cohabitavit, ad ipſum cogitur redire; nec de cætero recipiendi ſunt teſtes, ſi quos memorata mulier ad probandum, quòd non conſenſerit in eundem, nominaverit producendos. Ubi ponderandum eſt matrimonium illud, ſi verè mulier nunquam conſenſerat, fuiſſe irritum quoad Deum, cùm nuptias non concubitus, ſed conſenſus faciat, l. *Nuptias. ff. de regul. jur. §. 1.* & cap. *Cum initiatur, 27. quæſt. 2.* Sed tamen Eccleſia propter cohabitationem ſubſequentem elicit conſenſum

præſumptum, contra quem probationem non admittit: & ideò licet fortè nunquam conſenſerit in foro interno; tamen cogitur ab Eccleſia ad virum redire. Ad idem ſunt text. in cap. *Is qui fidem, eodem tit. de ſponſal.* in cap. *De illis*, & cap. *Per tuas, de cond. app.* & eſt bona gloſ. in cap *Quod interrogaſti, in ver. Finxit, verſ. Similiter dus, 27. diſtinct.* Eodem igitur modo quamvis regularis profeſſus contra formam decretorum Clementis verè non ſit alligatus Religioni; tamen quia in foro fori hanc nullitatem probare non poteſt, obſtante decreto, *d. c. 19.* cogendus eſt ad religionem redire; quemadmodum enim poſt diuturnam cohabitationem in d cap. *Ad id quod*, non admittit probationem nullitatis matrimonij per diſſenſum, ita nec Concilium poſt quinquennium admittit probationem nullitatis profeſſionis quacumque de cauſa: unde hic cogendus eſt adhærere religioni ſicut illa mulier cogitur adhærere viro, arguendo à matrimonio carnali ad ſpirituale, ad text. in cap. *Inter corporalia, de tranſl. Epiſc.*

23 Porrò in hac perplexitate ſi quæratur, quomodo hic profeſſus ſe gerere debeat, videtur ſic diſtinguendum, Aut uxor expreſsè contradicit viro volenti ad religionem redire; & tunc vir tutâ conſcientiâ videtur ad religionem redire non poſſe, ſed teneri uxori ſuæ adhærere: patet hoc in cap. 1. & cap. 2. ac ferè per totum, *de converſ. conjug.* Nam, ut inquit Gregorius in cap. *Sunt quidam, 27. q. 2.* Sunt quidam qui dicunt religionis causâ conjugia debere diſſolvi: verùm ſciendum eſt, quod ſi hoc lex humana conceſſit, lex tamen divina prohibuit; per ſe enim veritas dicit: *Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet*; qui etiam ait: *Non licet dimittere uxorem exceptâ causâ fornicationis.* Ad idem ſunt textus in cap. *Multorum*, in cap. *Agathoſa, & quatuor ſeq. eadem cau. & quæſt.* & cùm hæc mulier obedierit præcepto Apoſtoli 1. Corinth. 7. *Propter fornicationem unuſquiſque ſuam uxorem, & unaquaque virum ſuum habeat, & nolite fraudare invicem, niſi fortè ex conſenſu, & ad tempus*, cap. *Sicut, §. His ita reſpondetur, 32. quæſt. 2.* & melius ei fuerit nubere, quàm uri, ſecundum Apoſtolum ibidem, cap. *Si Paulus, 1. quæſt. 1.* Iniquum eſſet, ut abſque facto, & culpa ſua privaretur jure exigendi debitum, quod ad remedium concupiſcentiæ juſto titulo acquiſivit; unde Abbas in cap. *Quidam, de converſ. conjug. in 1. notab. num. 2.* ait, uxorem poſſe vendicare maritum adjectâ etiam conditione de jure divino, cùm habeat eum in ſua poteſtate quoad quid; ſicut dicimus in patre, qui poteſt vendicare filium, leg. 1. §. *Per hanc, ff. de rei vendic.* Quare cùm lex humana præcipiens in dict. cap. 19. ut profeſſus redeat ad religionem, hoc caſu repugnet legi divinæ præcipienti, ut uxorem non dimittat; atque ita ſervari non poſſit abſque eo, quod inde reſultet iniquitas, vel peccatum: meritò in hoc ſpeciali caſu in foro conſcientiæ ſervari non debet ſecundum Innocentium, & alios, quos ſupra retulimus *num. 9* facit cap. *unicum, de voto, lib. 6.* ubi dicitur voti ſolemnitas ex ſola Conſtitutione Eccleſiæ eſt inventa; matrimonij verò vinculum ab ipſo Eccleſiæ capite unionem, & indiſſolubilitatem accepit.

24 Quæ tamen concluſio non procederet, ſi judex compelleret ſic profeſſum redire ad monaſteriũ, non tamen ut profeſſum, & alligatum religioni, ſed ad agendam pœnitentiam in pœnam commiſ-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

miſſi delicti; tunc enim teneretur obedire præcepto judicis in utroque foro, etiam ſi uxor contradiceret & virum repeteret, probatur hoc ex d. c.
25 *Quod interrogaſti, 27. diſt.* intelligendo quòd mulier illa coacta fuit redire ad monaſterium, non ſolùm quia non fuit admiſſa ad ſimulationem probandam, aut ſimulationem probare non potuit; ſed etiam in pœnam parati criminis: quod ſatis indicant verba illa textûs; (Bonum mihi videtur, quia per hypocriſim Eccleſiaſticam regulam conturbare voluit, ut pœnitentiam agat de illuſione nefanda:) qui fuit intellectus Lap. ad illum textum, ubi ait: (Licet mulier illa verè non fuerit monialis; tamen præſumitur contra eam, & cogitur remanere, quia voluit conturbare Eccleſiaſticam regulam.) Et propterea Ang. ibidem dicit eum, qui ſimulat ex inhoneſta cauſa ſe profiteri, cogendum eſſe in monaſterio manere, non quia ſit monachus, ſed ad cautelam propter conſervandam Eccleſiæ diſciplinam, & ne detur alijs licentia peccandi, & propter fraudem & dolum, qui nemini debet eſſe lucroſus, & propter delictum, & propter illuſionem, qua monaſterio illuſit, debet retrudi in idem, vel potius in aliud monaſterium, allegat c. *Si qua monachorum, 27. q. 1.* c. *Si quis,* & c. *Romanus 31. diſt.* & Hugonem refert & ſequi-
26 tur Archid. in d. c. *Quod interrogaſti, n. 6.* His enim caſibus, in quibus vir cogitur redire ad monaſterium ad agendam pœnitentiam, non habetur ratio uxoris in ſæculo remanentis, nec periculi incontinentiæ, ut patet in cap. *Quoniam frequenter, §. Porrò, verſ. Si autem, ſupra ut lite non conteſt.* ibi: (Eo nequaquam obſtante, quòd de lapſu carnis poſſet opponi; quoniam in conjugio multi caſus occurrunt, in quibus conjuges ſine culpa, ſed non ſine cauſa continere coguntur. Et in ſpecie de viro in hæreſim lapſo, qui in monaſterium detruditur ad agendam perpetuam pœnitentiam, & cujus uxor invita cogitur continere,) eſt caſus in cap. *Quanto infra, de divort.* ibi; (Nec obſtat, quòd à quibuſdam forſan objicitur, quòd fidelis relictus non debeat jure ſuo ſine culpa privari: cùm in multis caſibus hoc contingat, ut ſi alter conjugum incidat.) & plures alios caſus conſimiles enumerat gloſ. in d. §. *Porrò, in ver. Multi caſus.*

27 Aut uxor conſentit, ut vir revertatur ad monaſterium; & cùm volenti non fiat injuria, l. 1. §. *Uſque adeò, ff. de injur.* & cap. *Scienti, de regul. jur. lib. 6.* & liceat conjugibus mutuo conſenſu religionem profiteri, cap. *Veniens de regul. jur.* cap. *Ex parte,* & cap. *Dudum, de converſ. conjug.* cum concord, utique ſic profeſſus tenetur redire ad religionem, & votum implere etiam in foro conſcientiæ. Nam cùm decretum Concilij hoc caſu non repugnet legi divinæ, & ſervari poſſit ſine interitu ſalutis æternæ, meritò obligat, & ſervari debet in utroque foro, ut in præcedenti membro latiſſimè probatum
28 eſt. Et idem eſt ſi uxor diſſimulet, & virum expreſsè non revocet, textus in cap. *Conſuluit, de conjug.* ubi, ſecundum veriorem intellectum, profeſſus religionem uxore ſciente, & diſſimulante, ad ſæculum redire non poteſt: quem intellectum ſequitur Petr. de Samſone, & Abbas Antiquus ibi, & Joan. Andr. & Calder. in cap. *Ex parte, eodem tit.* Ad idem textus in cap. *Placet, eodem tit.* ubi conjugatus intrans monaſterium ignorante conjuge non habet liberam facultatem exeundi è monaſterio, ut clarè innuit textus ibi, redire ad ſæcu-
29 lum, ſecundum Abb. Siculum. Quæ tamen fortè videntur intelligenda, dummodo uxor ſit ſenex, & non ſuſpecta de incontinentia, & caſtitatem voveat, aut monaſterium ingrediatur: alias enim non licet viro, niſi in ſupra cogatur à judice in pœnam commiſſi delicti, etiam uxore conſentiente ad religionem tranſire, cap. 1. cap. *Cùm ſis,* cap. *Uxoratus* & cap. *Significavit, de converſ. conjug.*

Ratio eſt, quia mulier cùm non poſſit ad ſecunda vota tranſire vivente eo, cui eſt matrimonialiter copulata, cap. *Si quis neceſſitati, 34. q. ult.* & cap. *ult. 27. q. ult.* non videtur poſſe abſque peccato relinqui in ſæculo expoſita periculo incontinentiæ; nam abſtinentia ad peccatum imputatur, ſi propter hoc alter ad peccatum labitur, c. *Si tu, 27. q. 2.*

Hoſtienſ. tamen in cap. *Placet, de converſ. conjug.* dicit prædicta jura procedere ante factum, ſed poſteaquam alter ex conjugibus profeſſus eſt religionem, ut in hoc caſu, in quo profeſſio præceſſit matrimonium, dicit ſatis eſſe ratificare poſt factum ingreſſum conjugis, ſive qui remanet in ſæculo ſit juvenis, ſive ſenex: & hæc opinio placet Abbati *ibi n. 7.* adjicienti eſſe notandam hanc limitationem ad jura prædicta.

30 At verò in foro externo etiamſi uxor contradicat, aut ſit ſuſpecta de incontinentia, tamen indiſtinctè ſic profeſſus, qui poſt quinquennium habitum ſponte dimiſit, videtur omninò cogendus habitû reſumere, & ad religionem redire ad præſcriptum *d. cap. 19. ſeſſ. 25. de regul.* Ratio eſt, quia etſi profeſſio emiſſa contra formam decretorum Clementis in monaſterio ad recipiendos novitios in Conventu non deſignato in foro Poli, in quo ſimplex, & nuda veritas attenditur, ſit nulla, eò quòd decreta ipſa perpetuò inficiant profeſſionem, & decretum *d. cap. 19.* tacitam profeſſionem non inducat, ut ſuperius diximus: aliud tamen dicendum eſt in foro fori; nam cùm elapſo quinquennio regularis audiri non poſſit ad allegandas quaſcunque cauſas nullitatis profeſſionis, parum refert, ut profeſſio ſit nulla quoad Deum, cùm in foro Eccleſiæ hæc nullitas probari non poſſit: Eccleſia enim non judicat de occultis, cap. *Humana, 22. q. 1.* ſed ſecundum acta & probata, cap. *Judicet, 3. q. 8.* & cap. *Erubeſcant, 32. diſtinct.* & conferunt quæ habentur in cap. *Quomodo, & ſeptem ſeqq. 11. q. 3.* & in cap. *A nobis, il ſecondo, de ſent. excomm.* quod clarè probatur in caſu contrario ex d. cap. *Litteras, de reſtit. ſpol.* & cap. *Inquiſitioni, de ſent. excomm.* ubi judex juſtè præcipit mulieri ſub pœna excommunicationis in foro judiciali, ut adhæreat viro ſuo; & tamen illa ob impedimentum dirimens occultum debet potius excommunicationem humiliter ſuſtinere, quàm per carnale commercium peccatum operari mortale. Quamvis
31 enim Concilium *in d. c. 19.* tacitam profeſſionem denuò non inducat, tamen elapſo quinquennio habet quoſcunque regulares pro legitimè profeſſis. Ratio eſt, quia de jure communi quælibet profeſſio præſumitur valida & qui eam dicit nullam, probare debet, ut per Specul. *in tit. de ſtatu monach. q. 63.* & Navarr. *conſ. 13.* incip. *Tirro à Sede Apoſtolica, n. 10. de Regular.* Imò ex perſeverantia unius anni cum delatione habitûs indiſtincti præſumitur quis profeſſus præſumptione juris, & de jure, gloſ. communiter recepta in cap. *Ex parte, in ver. per annum de regul.* & eſt text. in cap. 1. *eodem tit. lib. 6.* & in Clem. 2. *eodem.*

Nec

32 Nec refragatur quòd dicta jura loquantur in impedimento ætatis, quod cùm non ſit perpetuum, nihil prohibet quominus tolli poſſit per novum conſenſum poſt legitimam ætatem; ideoque non ſint extendenda ad caſum profeſſionis emiſſæ in Conventu non deſignato, in quo impedimentum decreti irritantis ſemper durat; nec tolli poteſt per conſenſum profitentis, ut alias diximus. Reſpondetur enim hoc impedimentum utcunque perpetuum, fuiſſe tamen deducendum à profeſſo infra tempus quinquennij, ut jam cenſuit S. Congregatio: unde eo elapſo parum refert an impedimentum ſit perpetuum, vel temporale; cùm neutrum in foro judiciali probari poſſit: unde Eccleſia præſumit eum profeſſum fuiſſe in Conventu deſignato, ac ſervata forma Apoſtolicarum Conſtitutionum, cùm nolit contrarias probationes recipere; atque ita dici poteſt huic profeſſo, Adeſt jus, ſed deficit probatio, ut in leg. *Duo ſunt Titij, ff. de teſtament. tutel.* & l. *In lege, ff. de contrah. empt.* & notatur per gloſ. & DD. in dicto c. *Quod interrogaſti, 27. diſt.* ubi in ſpecie Præpoſ. *n. 4. not. & n. 9.*

33 Verùm profeſſus, de quo agitur, deliquit; tum quia elapſo quinquennio habitum regularem ſponte dimiſit, & apoſtatavit contra prohibitionem, *dict. cap. 19.* tum quia matrimonium contraxit ante declaratoriam nullitatis profeſſionis; tum denique quia illud conſummavit frangendo votum continentiæ, quod ineſt profeſſioni etiam nullæ, & impedit matrimonium contrahendum, ut ſunt textus expreſſi in d. cap. *Quidam,* ubi Abb. *num. 4.* & cap. *Placet, de converſ. conjug.* Unde puniendus eſſet non ſolùm tanquam apoſtata, ad præſcriptum *d. cap. 19.* ſed etiam ſeverius pro tanti exceſſûs gravitate, ut conſtat ex ca. 1. & perto-
34 tam *27. quæſt. 1.* adeout propterea nec videatur illi concedenda reſtitutio adverſus lapſum quinquennij, quæ cùm ſit mera gratia, dari non debet abſque legitima & rationabili cauſa, ad tradita per Sylveſt. *in ver. Præſcriptio, prima, num. 14.* eſſet enim peſſimi exempli, ut qui pro patratis criminibus meretur pœnam, præmium conſequeretur, l. *Mortuo, §. Labeo, ff. de legat. 2.* Signorol. *conſ. 110. Teſtator, n. 8.*

Et quamvis profeſſus videatur inter duo contraria, & verſetur in anguſtijs, tamen imputet ſibi, qui ultrò ſe in neceſſitatem conjecit, cap. 1. & ibi gloſ. *fin. de ætate, & qualit.* leg. *Bona fides, verſ. Nam malè meritus ff. depoſiti,* gloſſ. in Extravagan. *Injunctæ, in ver. Suſpenſi, de elect.* Gemin. *conſ. 42. num. 12. verſ. Nec obſtat,* Signoroll. *conſ. 19. in aſſumptione, num. 2.* damnum enim, quod quis ſuâ culpâ ſentit, ſentire non videtur, ut in regula *Damnum, lib. 6.*

Navarrus tamen *in d. conſ. 23. n. 3. de regul.* ſentit eum poſſe juſtè ac ſanctè reſtitui in integrum, ſi probaverit ſe fuiſſe legitimè impeditum quominus potuerit declarationem nullitatis ſuæ profeſſionis infra quinquennium petere. Et certè poſteaquam carcere, & pœnitentijs eſſet diu maceratus, poſſet cum eo miſericorditer diſpenſari habilitando eum ad deducendas cauſas nullitatis profeſſionis, ſaltem inſtante uxore, quam durum eſt invitam carere conjugio, quod ſibi paravit ad remedium incontinentiæ, cap. *Sicut. §. ſeq.* & cap. *Quicquid, 32. q. 2.*

Hæc autem omnia vendicant ſibi locum etiam

ſi hic regularis, ut prætendit, probaret ſe obtinuiſſe ab Ordinario declaratoriam nullitatis profeſſionis, & licentiam exeundi à monaſterio in vim litterarum in forma Brevis Sanctiſſimi D. N. ſub die 1. Aprilis 1631. Quamvis enim in dictis litteris Sanctiſſimus mandet Ordinarijs locorum, & Superioribus regularibus, ut profeſſos non peracto anno probationis in loco deſignato ad recipiendos novitios ad profeſſionem denuò emittendam admittant abſque novo probationis anno: nullibi tamen tribuit illis facultatem concedendi declaratoriam nullitatis profeſſionis elapſo quinquennio: & tamen hoc agebat ſpeciali mentione cap. *Ex parte, de Capell. Monach.* cap. *Eccleſia*
35 *veſtra, il ſecondo de elect.* Et cùm Ordinarius non poſſit diſpenſare contra decretum generalis Concilij Tridentini *in d. cap. 19.* ut in Extravag. *unica, de relig. domib.* & not. gloſ. in c. *Cùm dilectus, in ver. In ætate, de elect.* & hæc facultas reſtituendi in integrum alijs non competat, quàm Summo Pontifici, Abb. *conſ. 87. lib. 1.* ut etiam de ſtylo obſervatur;
36 paria ſunt, ut idem regularis dictam declaratoriam non obtinuerit, vel obtinuerit à poteſtatem non habente, arg. cap. 1. *de transl. Epiſcopi,* cum ſimilibus, ut per Abbatem *in conſ. 90. Duo ad deciſionem, n. 1. lib. 2.* Unde haberi debet pro legitimè profeſſo, & matrimonium pro nulliter contracto in foro judiciali, perinde ac ſi dictam declaratoriam non obtinuiſſet. Sicut in ſimili Sacra Congregatio conſulta, an impediens monaſteria monialium de licentia Epiſcopi ex cauſa non neceſſaria excommunicationi ſubjaceat? Reſpondit licentiam eſſe nullam; & tam ingredientes hujuſmodi licentiæ prætextu in caſibus non neceſſarijs, ſed prohibitis, & neceſſitatibus non urgentibus, quàm eos, qui illos admittunt, incidere in pœnas Concilij, & Bullæ Pij Quinti.

Mitius tamen cum eo eſſet agendum, qui peccavit Superioris authoritate; nam licentia judicis etiam nulla aliquando excuſat à pœna & dolo ſecundum Bart. *conſ. 91. n. 6. lib. 1.* cum concord. de quibus ibi per Apoſtill. Unde etiam hoc caſu facilius ei concedenda eſſet reſtitutio adverſus lapſum quinquennij.

Sed objicies. Si Summus Pontifex poſſet con-
37 cedere hoc caſu reſtitutionem in integrum, ſequeretur ut eſſet in illius poteſtate irritum, aut validum efficere matrimonium conſummatum; nam ſi denegaret reſtitutionem, matrimonium eſſet nullum in foro Eccleſiæ, utpote contractum ab eo, qui ab Eccleſia habetur pro ſolemniter profeſſo: ſi verò reſtitutionem concederet, matrimonium eſſet validum etiam in foro Eccleſiæ ut contractum ab invalidè profeſſo in Conventu non deſignato ad recipiendos novitios, ut probatum eſt ſupra *num. 9.* quod tamen videtur abſurdum, cùm Eccleſia inter fideles non poſſit irritum facere matrimonium conſummatum, aut ſuper eo diſpenſare, cap. *Sunt quidam, 25. q. 1.* juncto cap. *Unico, de voto, lib. 6.* & cap. 2. cum ibi notatis, *de Translat. Epiſcopi,* Henrich. Boich. in cap. *fin. num. 4. de ſponſa duorum,* Abb. in cap. *Ex publico, n. 15. verſ. Tertio quia, de converſ. conjugat.* Franc. in d. cap. *Unico, in 3. not.* Covarr. *poſt alios in 4. decret. 2. par. ca. 7. §. 4. n. 15.* & Cardin. Bellarm. *lib. 1. de matrim. c. 15. & duabus ſeqq.*

At reſpondetur, matrimonium hoc caſu ab Eccleſia haberi pro nullo, non quòd verè ita ſit, ſed

quod

quod ita præſumatur: atque ita verſamur in matrimonio non vero, ſed præſumpto: ſtant enim ſimul ut matrimonium ab Eccleſia habeatur pro valido, & tamen verè ſit nullum coram Deo, textus ſunt clari in dict. cap. *Litteras, de reſtit. ſpoliat.* & cap. *Inquiſitioni, de ſentent. excommunicat.* Hæc autem præſumptio cum inducta fuerit de jure poſitivo, & ex conſtitutione Eccleſiæ, nihil obſtat quominus tolli poſſit per Summum Pontificem per viam diſpenſationis, juxta cap. *Innotuit, de elect.* ſeu beneficio reſtitutionis in integrum, juxta ea, quæ tradunt Alexand. in leg. *Si inter ſtipulantem, §. 1. num. 3. ff. de verb. obligat.* Ruin. *conſ. 68. n. 20. vol. 1.* Alciat. *de præſumpt. in prælud. 2. par. n. 18.* Socin. Jun. *conſil. 104. n. 18. vol. 3.* & Menoch *de præſumpt. lib. 1. q. 70. n. 1. & 2.* Exemplum deſumi poteſt ex cap. *Is qui fidem, de ſponſ.* ubi ſponſalia de futuro tranſeunt in matrimonium per copulam ſubſequutam præſumptione juris, & de jure, contra quam probatio non admittitur, ut illic ſtatuitur. Ponamus ergo Sedem Apoſtolicam ex juſta cauſa indulgere ſponſo, ut non obſtante illâ præſumptione poſſit probare ſe non conſenſiſſe in ſponſam affectu uxorio, idque eum legitimè probaſſe: certè matrimonium, quod ab Eccleſia habebatur pro valido, jam apparebit nullum, nec tamen propterea Eccleſia dicetur diſpenſaſſe ſuper matrimonio conſummato. Similiter ſi admitterentur teſtes producti ab illa muliere, quæ in c. *Ad id quod, eod. tit.* poſt matrimonium metu contractum per annum cum dimidio viro cohabitavit, utique metu probato, matrimonium, quod prius validum præſumebatur, eſſet nullum, juxta textum in cap. *Cùm locum de ſponſal.* & cap. *de illis, il ſecondo, de deſponſat. impuber.* nec tamen Eccleſia dicenda eſſet propterea irritum facere matrimonium, ſed tantùm habilitare ad illas probationes, ex quibus poſtea ipſius matrimonij nullitas reſultat, ut optimè declarat Abbas in cap. *Ex parte, num. 12. & 16. de reſtit. ſpoliat.* Alexand. *conſ. 80. per tot. lib. 7.* & Odd. *de reſtit. in integrum, 2. par. q. 60. artic. 3. num. 20.*
38 Et quoad profeſſionem quamvis matrimonium contractum ab illa muliere, quæ finxit ſe profiteri, in foro Eccleſiæ ſit nullum, eò quòd profeſſio habeatur pro valida, juxta text. in dicto cap. *Quod interrogaſti, 27. diſtinct.* ubi poſt Lap. & Archid. id not. Præpoſ. *num. 19.* Tamen ſi Sedes Apoſtolica admitteret illam mulierem ad probandam ſimulationem, & diſſenſum, profeſſio poſt probationem hujuſmodi apparet nulla, ut ibi notatur per gloſ. & DD. & tradit gloſ. in cap. *Vidua, in ver. Licet Sacramento, de regul.* & conſequenter matrimonium appareret validum, non quia Sedes Apoſtolica ſtatueret ſuper ſubſtantia matrimonij, ſed tantùm quia tolleret obſtaculum præſumptionis inductum ex conſtitutione Eccleſiæ, quod impediebat quominus veritas matrimonij probari poſſet.

QVI CLERICI, vel VOVEN.

Cap. Inſinuante.

SUMMARIUM.

1 Votum ſolemne impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum.
2 Uxor non eſt petenda à Principe.
3 Matrimonia debent eſſe libera.
4 Matrimonij libertatem impedientes excommunicantur à Concilio Tridentino, ſi ſint domini temporales, vel magiſtratus, ſecus ſi privata perſona.
5 Metus proveniens ex imperio Principis non irritat votum, vel matrimonium, & n. ſeqq.
Niſi Princeps conſueverit tyrannice tractare non obtemperantes præceptis ſuis, n. 8.
6 Metus levis non impedit libertatem conſenſûs.
7. Metus non probatur ſufficienter ex dignitate adverſarij, niſi aliter probetur oppreſſio.
9 Metus juſtus non inducitur ex reverentia mariti, niſi proceſſum fuerit ad minas, aut verbera.
10 Vovens caſtitatem reſpectu certæ regulæ approbatæ an obligetur ad omnia ſubſtantialia regulæ, & n. ſeqq. uſq. ad n. 18.
11 Quid ſi habitum ſuſcipiat animo omnia ſubſtantialia profitendi.
12 Et quid ſi intendat ſe obligare ad ſolam continentiam.
Et quid ſi de illius intentione dubitetur, n. 14.
13 Votum ſolemnizari reſpectu ſolius caſtitatis, & dirimere matrimonium poſt contractum, eſt error.
15 Votum caſtitatis ſolemnizatur per ſuſceptionem, & delationem habitûs etiam extra monaſterium, & n. 17.
16 Profeſſio irregularis quæ dicatur.
18 Profeſſio fieri poteſt etiam in manibus privati Religioſi habentis ſpeciale mandatum à Superiore.
19 Profeſſio tacita dirimit matrimonium poſt contractum, etiamſi ex eo plures filij fuerint procreati.
20 Metus illatus tempore emiſſionis voti purgatur ex patientia, & perſeverantia in delatione habitûs regularis.
21 Religioſus an poſſit habere bona ſua ad uſumfructum, vel uſum, aut adminiſtrationem de licentia Prælati, & dependenter ab illius voluntate.
22 Profeſſionem non vitiat pactum reſervationis bonorum quoad uſum, vel adminiſtrationem, ſed vitiatur.
23 Pecunia annua, quam ſibi monialis reſervavit in actu profeſſionis, in quos uſus per Abbatiſſam erogari debeat.
24 Ingreſſus in monaſterium an ſit de ſubſtantia profeſſionis, & n. ſeqq. uſq. ad n. 42.
Quid in profeſſione tacita, n. 30.
Et quid in profeſſione expreſſa, n. 31.
25 Profeſſio ejus, qui ſeſqui menſem anni novitiatus ſtetit in monaſterio, & reſiduum anni extra illud ſub obedientia Prælati, valida eſt, & num. 38. & ſeqq.
26 Profeſſio expreſſa de jure communi fieri poterat in ipſomet ingreſſu etiam non datâ perſeverantiâ tridui.
27 Profeſſio fieri debet in ſolitudine, & ſilentio.
28 Novitij ex regula S. Benedicti qualiter ſint probandi.
29 Veteranus non dicitur, ſed novitius qui per annum geſtavit habitum extra ordinem.
30 Profeſſio tacita non inducitur ex ſuſceptione, vel geſtatione habitus regularis, niſi intra monaſterium, & Congregationem Monachorum.
31 Novitius qui ſtetit ſex menſes in monaſterio, & poſtea exivit ſine licentia Abbatis, & infra triduum ad monaſterium rediit, non poteſt validè profiteri poſt alios ſex menſes, & nn. ſeqq. uſque ad num. 30.
32 Novitius, qui peracto probationis anno redijt ad ſeculum, nunc ad monaſterium reverſus profiteri poſſit ſine novo anno probationis.
33 Annus probationis debet eſſe continuum.
34 Quinquaginta, & quinquaginta non ſunt centum.
35 Novitius, qui ternos menſes in monaſterio moratus bis exivit, & reverſus poſt alios novem menſes profeſſionem emiſit, habitumq; profeſſorum octodecim menſes geſtavit, non obligatur ex profeſſione expreſſa, ſed ex tacita.
36 Annus probationis interrumpitur, ſi novitius animo tranſeundi ad aliam religionem duas horas in alio Conventu moratus fuerat.
37 Secus ſi animo fugiendi aliquantiſper latitaverit intra clauſtrum.
39 Monachus ubivis locorum degat de licentia Abbatis fingitur degere intra clauſtra.
40 Novitius non tenetur probare omnes aſperitates religionis in ſpecie, ſed ſatis eſt ut illas probet in genere.
41 Novitius, qui nunquam ingreſſus eſt monaſterium, ſed extra illum habitum regularem ſuſcepit, poſt Concilium Tridentinum non poteſt ad profeſſionem admitti.
42 Ad profeſſionis validitatem an ex decretis Clementis VIII. requiratur, ut tam receptio ad habitum cum perſeverantia annali, quàm profeſſio ipſa fiat in Conventu deſignato, & nn. ſeqq. uſque in finem.
43 Clementis VIII. decreta de Novitijs non recipiendis niſi in Conventibus deſignatis referuntur.
44 Acceptatio ad religionem facta extra Conventum deſignatum ſine habitus traditione an ſit contra decreta Clementis VIII. & n. ſeq.
45 Novitius propriè non dicitur per ſolam acceptationem, ante actualem habitus ſuſceptionem.
46 Novitij receptio extra locum deſignatum ad recipiendos novitios, nomine tamen Conventus deſignati, an ſit nulla.
47. Ratificans dicitur auctor facti.
48 Novitius receptus extra locum deſignatum, nomine tamen Conventus deſignati ad recipiendos novitios, à quo tempore incipiat annum probationis.
49 Profeſſio eſt nulla ſi novitius annum probationis fecerit extra locum deſignatum, licèt receptus fuerit, & profeſſionem emiſerit in loco deſignato.
50 Profeſſio ejus, qui fecit annum probationis in Conventu ad recipiendos novitios deſignato, an ſit nulla ſi extra Conventum deſignatum emiſſa fuerit.
51 Quid ſi novitius fuerit receptus ad profeſſionem in Conventu non deſignato ſine admiſſione, & litteris teſtimonialibus Conventus deſignati.
52 Et quid ſi præviâ admiſſione, & litteris hujuſmodi.
53 In alternativa prohibitione ſufficit alterutrum verificari ut ſit locus pœnæ.
54 Copula requirit concurſum utriuſque copulati.
55 Novitius quid agere debeat ut recipi poſſit in ſibium Conventus ad recipiendos novitios non deſignati.
56 Verba clara non admittunt interpretationem, aut voluntatis conjecturam.

1 INSINUANTE. Votum ſolemne impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum. Hoc dicit ſecundum omnes; & duas habet partes. In prima ponit facti ordinem. In ſecunda diffiniendo committit, ibi, *Nos igitur.*

2 Nota primò ex illis verbis, *Fuit Regi Legionenſi pro ipſius copula ſupplicatum.* Non videri improbatum à jure pro uxore accipienda porrigere ſupplicationem Principi. Sed non eſt ita: & hic ſimpliciter narratur factum, non autem approbatur, quia à Principe non eſt petenda uxor, & contrafaciens anathematis gladio eſt feriendus, ut cap. *Nullus, 36. q. 2.* & de jure civili, qui ſuper hoc reſcriptum impetrat confingens ſe habere conſenſum puellæ, plectitur pœnâ amiſſionis bonorum, & reportationis, ut l. 1. C. *Si nuptiæ ex reſcripto pe-*
3 *tantur.* Ratio eſt, quia libera debent eſſe matrimonia, cap. *Cùm locum*, cap. *Requiſivit*, & cap. *Gemma, ſupra de ſponſalib.* & ita hic firmant gloſ. 1. Innoc. *in princip.* Hoſtienſ. *itidem in princip.* dicens id nimis frequenter fieri à Curialibus fortè volentibus ex divitijs mulieris aliquem pauperem militem ditare, Joan. Andr. *num. 2.* Butr. *num. 1.* Anchar. &
4 Præpoſit. ambo *in 1. not. gloſ. 1.* & Doctores in dict. cap. *Nullus.* Hodie hoc videtur expreſſum à Concilio Tridentino *in cap. 9. ſeſſ. 25. de reform. matrim.* ubi dicitur, Maximè nefarium eſſe matrimonij libertatem violare, & ab eis injurias naſci, à quibus jura expectantur. Ideoque anathemate feriuntur Domini temporales, & Magiſtratus, qui ſubditos ſuos, vel quoſcunque alios directè, vel indirectè cogunt, quominus liberè matrimonio copulentur. Quod quidem Decretum à S. Synodo fuit ſpecialiter editum adverſus Principes, & Magiſtratus ſæculares. Unde Sacra Congregatio ejuſdem Concilij Interpres conſulta, An prohibitio dict. cap. 9. circa matrimonnij libertatem comprehendat privatas perſonas: reſpondit non comprehendere, ſed tantùm Dominos Temporales, & Magiſtratus cujuſque gradûs, & conditionis.

5 Secundò nota ibi, *ſub obteſtatione Regia*: metum provenientem ex imperio Principis non tollere libertatem conſenſûs in voto, vel matrimonio, puta quia conſanguinei matrimonium ſuggerentes conteſtantur mulieri dicentes: Rex imperat nuptias niſi parueris tu, & nos exhæredationem, & indignationem Regiam perpetuò incurremus: prout illa verba ſub obteſtatione Regia imponunt Hoſt. *in princip.* & Jo. Andr. *num. 2.* Vel dic, ſub obteſtatione, id eſt, adjuratione; nam dicebatur ei: Contrahas, alioquin Rex dabit te alicui pauperi domicillo, ut diſertis verbis inquit Abbas Antiq. *num. 1.* Et ratio eſt, quia coactio hujuſmodi dicitur modica, ſeu levis, ut innuit littera ibi, Attendentes quòd in emiſſione voti nulla, vel modica coa-
6 ctio adiviſſet. Levis autem metus libertatem conſenſûs non impedit, cap. *Cum dilectus, ſupra quod met. cauſ.* & notat gloſ. *hic in ver. Modica.* Concludе igitur, Regis, ſeu Principis imperium, ſi ad alia proceſſum non fuerit, non inducere juſtum metum ad annullandum matrimonium, vel votum, quemadmodum nec imperium parentum, ut hic, & in leg. *Si patre, ff. de rit. nuptiar.* & in cap. *Omnes cauſationes 3. queſt. 7. cap. 1.* cum ibi notat. in gloſſ. *in ver. Conſentit, ſupra de deſponſ. impuber.*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

& ita hic ſingulariter tenet gloſ. *in ver. Metu Regis* Hoſt. *nu. 2. in eod. ver.* Jo. Andr. *nu.* 10. Butr.
num. 6. Abb. *num. 8.* Alexand. de Nævo *num. 4.* &
7 Præpoſ. *n 2. & 8. not.* Nec refragatur text. in leg.
penult. C. Quod met. cauſ. & in cap. *Convenior, 23. q.*
8. Quoniam, ut reſpondet Joan. Andr. *d. n.* 10 Dignitas
adverſarij non ſufficit ad metum probandum, ut eſt text. in l. *Adinvidiam, C. Quod met. cauſ.*
niſi aliter probetur oppreſſio : & hic loquuntur
8 jura præallegata. Verumtamen ſi Rex conſuevisſet
tyrannice tractare non obtemperantes ſuis
præceptis, aut precibus, tunc ſatis probaretur juſtus
metus, ut fatetur Joan. Andr. Quod dictum ſequitur
Petr. de Anchar. *in 3. not.* & dicit eſſe ſingulariter
notandum Abbas *d. n. 8.* & allegat Bartol.
9 idem ſentientem *in tractatu de Tyrannia* : Et facit
quod notat idem Bart. in d. l. *Adinvidiam*, ubi ait,
ſolam reverentiam mariti non inducere juſtum
metum in uxore, niſi præceſſerint minæ, vel verbera;
dicit tamen Anchar. *n. 1. in fin.* Nimiam reverentiam
inducere juſtum metum, ut l. 1. §. *Quæ
onerandæ, ff. Quarum rerum actio datur* : & idem docuit
Innoc. in cap. *Cauſam matrimonij, de officio Delegat.*
Sed tu circa hoc vide omnino quod ſcripſi in
cap. *Perlatum, n. 14. & 16. ſupr. de ijs qui vi, metuſve
cauſa.*
10 Tertiò nota ibi, *Votum emitteret caſtitatis.* Votum
ſolius continentiæ, ſeu caſtitatis, & ſic alterius
tantum ex ſubſtantialibus, ſi emittatur reſpectu
certæ regulæ per Sedem Apoſtolicam approbatæ,
& in manibus habentis poteſtatem incorporandi
religioni, ſolemnizari, & veram profeſſionem
inducere, adeout obliget ad omnia ſubſtantialia
regulæ, prout hic notant gloſſa ſecunda,
Butr. & Abbas ambo in 2. *notab.* Alex. de Nævo *in*
11 *1. notab.* Præpoſ. *in 3.* & alij communiter. Sed tu
in hoc articulo aſſumendo, & in aliquibus ſupplendo
dicta Anton. de Butr. *n. 9. poſt medium, verſ.
Dic ad hoc*; ſic diſtingue. Quandoque vovens caſtitatem
aſſumit habitum certæ regulæ animo omnia
ſubſtantialia profitendi : & valet ingreſſus, &
ſolemnizatum eſt votum quoad omnia : & hoc
planum, dummodo vovens poſt ſuſceptum habitum
religionis per annum in probatione ſteterit,
ad præſcriptum Concilij Tridentini *in cap. 15. ſeſſ.
25. de Regul.* Quandoque vovens caſtitatem intendit
ſe obligare ad ſolam continentiam, non autem
ad alia ſubſtantialia regulæ: & de hoc conſtat
ut, quia proteſtatur: & tunc ſi intendit eſſe de congregatione,
ſeu collegio Monachorum, non valet
proteſtatio, & tenet ingreſſus, ut idem Butr.
notat in cap. *fin. ſupra de cond. appoſ.* Sin autem non
intendat eſſe de Congregatione, ſed ſeorſim habitare,
tunc conſtringitur voto caſtitatis, & bona
retinet quoad proprietatem, ſecundum eum :
quod multò clarius procedit poſt Concilium Tridentinum,
ex cujus diſpoſitione nedum votum caſtitatis,
ſed nec profeſſio quoad tria ſubſtantialia
obligat profitentem ſine ſuſceptione habitûs in-
13 tra clauſtra ut dicam infra *in 1. quæſt.* Quod autem
ſubdit Butr. hoc caſu votum ſolemnizari reſpectu
caſtitatis tantum, non autem aliorum ſubſtantialium,
ita ut dirimat matrimonium poſt contractum,
eſt error; quia ad hoc requiritur profeſſio
expreſſa, vel tacita, quæ neceſſariò inclu[illegible] tria
vota ſubſtantialia, ut eſt diffinitum in cap. [illegible] *de
14 voto, lib. 6.* Quandoque verò dubitatur de mente
voventis caſtitatem, an ſcilicet voluerit ſe adſtringere
ad reliqua ſubſtantialia : & tunc ſi votum
caſtitatis emittat in clauſtro, & aſſumpto habitu
religionis, videtur omnia emiſiſſe, & quoad
omnia ſolemnizatum eſt votum. Intellige ſi annus
probationis præceſſerit, aliàs ſecus, ut in decreto
Concilij Trident. *d. cap. 15.* Quòd ſi votum emittat
extra religionem, & ſine habitûs ſuſceptione,
licèt reſpectu certæ regulæ habentis tria ſubſtantialia,
obligatur tantummodo ad continentiæ
votum, quod non eſt ſolemne, ſed ſimplex, nec dirimit
matrimonium poſt contractum, ut cap. *Conſuluit, ſupra eod.* neque hoc caſu eſt locus præalleg.
decreto Concilij Tridentini, quod nihil diſpoſuit
15 de voto, ut S. Congregatio declaravit. Sed ſi habitum
religionis aſſumat, licèt extra clauſtrum,
tunc cenſetur voviſſe omnia ſubſtantialia; quia
ut poſt Hoſtienſ. formaliter inquit Petr. de Anchar.
num. 3. Aſſumptio, & delatio habitûs approbatæ
religionis poſt votum caſtitatis inducit profeſſionem.
Nec dicatur : Sola ſuſceptio habitûs,
qui dari profitentibus conſuevit, profeſſionem inducit,
ut notatur in c. *Conſulti, ſupra de Regular.* Er-
16 go fruſtra hic ponderatur emiſſio voti caſtitatis :
nam reſpondetur ſecundum Anchar. in hoc cap.
induci quandam profeſſionem irregularem, videlicet
ex pluribus imperfectis ſpeciebus, id eſt, ex
voto caſtitatis, quod per ſe non ſufficit, & ex delatione
habitûs extra clauſtrum, quod ſimiliter non
ſufficit; nam ſecundum Hoſtienſ. multum operatur
clauſtrum, congregatio, & loci ſtabilitas; unde
ſuſceptio, & delatio habitûs profeſſorum extra
monaſterium non inducit profeſſionem, ut dixi in
cap. *Satuimus, n. 9. ſupra de regul.* Quiſquis ergo ſecundum
hæc tempora in domo propria votum caſtitatis
emittit reſpectu certæ regulæ approbatæ,
& habitum profeſſionis aſſumit a poteſtatem habente,
cenſetur profeſſionem emittere, & obligatur
ad omnia ſubſtantialia, & ita procedit hæc
17 decretalis Dixi ſecundum hæc tempora; quia hodie
poſt Concilium Tridentinum nedum votum
caſtitatis, ſed nec expreſſa profeſſio extra monaſterium
emiſſa obligat profitentem, ut plenè dicam
infra in 1. q. n. 26. & 41.
18 Quartò nota ibi, *In manibus cujuſdam de Fratribus
S. Auguſtini.* Profeſſionem fieri poſſe etiam in
manibus privati religioſi alicujus monaſterij, ut
hic notat Butr. *num.* 4. Sed tu hoc intellige, dummodo
talis religioſus habuerit ad hoc ſpeciale
mandatum à Superiore, & Conventu, prout intelligunt
Hoſtienſ. *in princip. in ver. Fratribus*, Joann.
Andr. *num. 3. in eodem ver.* Collectar *num.* 1. Cardinal.
& Abb. ambo *in 1. not.* & Alexand. de Nævo
in 3. not. Vel dummodo Superior, vel Conventus
poſtea ratum habuerit, ſecundum Cardin. *in 1.
oppoſit.* & Alexand. de Nævo *ubi ſupra.* Aliàs enim
ſimplex religioſus non poſſet obligare monaſterium,
& per conſequens nec profitentem monaſterio,
cùm ſit quaſi matrimonium ſpirituale, arg.
l. 1. §. *Nauta ff. de naut. caup. & ſtabul.* & l. 2. *ff. Communia
prædior.* ad hoc cap. *Porrectum*, & ibi dixi *in
ult. notab.* & cap. *Ad Apoſtolicam, ſupra de Regular.*
19 Quintò nota ibi, *De quo quatuor ſuſtulit filios.*
Tacitam profeſſionem dirimere matrimonium
poſt contractum etiamſi ex eo plures filij ſint procreati;
nam proles, & numerus liberorum non
roborat matrimonium aliàs nullum, ſecundum
Petr. de Anchar. *num. 4.* & Præpoſit. *in 9. notab.* licèt
quandoque præbeat juſtam cauſam diſpenſandi,
ut idem Anchar. not. in cap. *Cùm haberet,
infra de eo, qui duxit in matrimonium.*
20 Sextò nota ibi, *Penitus profugavit.* Metum illatum
tempore emiſſionis poſtea purgari ex patientia
& perſeverantia in delatione habitûs regularis :
nam ratione temporis evaneſcit exceptio,
quia præſumitur novus conſenſus, cap. *Conſtat. 1.
quæſt. 1.* cap. *Ad id quod ſupra, de ſponſal.* cum alijs hic
allegatis in gloſ. *ultim.* & notat Butr. *in 8. notab.*
Alex. de Nævo *num. 5.* & Præpoſ. *in 10. notab.* &
adde quod notat Innoc. in cap. *Vidua, verſ. item nota*,
& Hoſtienſ. poſt eum, *num. 8. verſ. Hoc autem notandum,
ſupra de regular.* ubi notabiliter decidunt,
ut ſi novitius cum ſolemnitate ſumpſerit habitum,
etiamſi per vim, vel metum, tamen, niſi cùm potuerit,
illum dimiſerit, ratum habuiſſe videatur,
ut cap. *Cùm virum, de regular.* & cap. 1. *de his, quæ vi,
met. cauſ.* & arg. d. cap. *Ad id quod, de ſponſal.* ſi autem
ſine ſolemnitate, ſecus allegant cap. *Ut clerici, de
regular.* licèt ſubdant illam decretalem loqui quãdo
in aliqua Eccleſia ſunt tam profeſſi, quàm non
profeſſi eundem habitum regularem portantes.
21 Ultimò nota ex illis verbis, *In domo propria cum
omni ſubſtantia ſua.* Religioſum poſſe licitè retinere
bona ſua ad uſumfructum, vel uſum, aut adminiſtrationem
de licentia Superioris, & dependenter
ab illius voluntate : & hunc intellectum ad
hanc decretalem quem Abbas *num. 5.* mirabilem
dicit, tandem approbat gloſ. *in ver. Ut in domo propria*,
eumque recenſet primo loco Innocent. *num.
1.* dicens : In domo propria poſſe quem profiteri
in manibus Epiſcopi, vel Abbatis; & Epiſcopum,
vel Abbatem poſſe illi ſtatuere certum locum, ubi
moretur, eique dare bona ſua in adminiſtrationem,
neq; hoc eſſe contra ſubſtantiam monachatûs,
cùm poſſit eſſe ſine proprio, & ſub obedientia
Superioris : licèt nullus citra Papam poſſit ei hoc
indulgere in perpetuum, & irrevocabiliter : &
hunc intellectum dicit eſſe communem Abbas *nu.
6.* quem etiam ſequutus eſt *in conſ. ſuo* 44. incipien.
Ad deciſionem, num. 3. & 4. lib. 2. ubi ait hunc textum
eſſe ad hoc ſingularem, quem amplius dicit
irrefragabilem Navarrus in cap. *Non dicatis, num.
46. 12. q. 1.* Tu verò dic hodie hunc intellectum
eſſe improbatum evidenter ex jure noviſſimo
Concilij Tridentini *in cap. 2. ſeſſ. 25. de regular.* ubi
diſertis verbis ſtatuitur, Ne deinceps liceat Superioribus
bona ſtabilia alicui regulari concedere
etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem,
aut commendam : & quamvis Navarrus in
Comment. dict. cap. Non dicatis, num. 47. cui Recentiores
ferè omnes ſubſcripſerunt, opinatus fuerit
Concilium ibi non prohibuiſſe adminiſtrationem
peculij, quæ conceditur regularibus cum facultate
diſponendi in uſus licitos ad nutum Superiorum,
tamen illius opinionem eſſe falſam latiſſimè
oſtendi in cap. *Monach, ſuprà de ſtatu Monachor.*
ubi à num. 2. uſque ad num. 13. retuli opinionem
Navarri, & Recentiorum Theologorum in materia
adminiſtrationis peculij; eaſque confutavi
in terminis juris communis à dict. num. 13. uſque
ad num. 44. & in terminis Concilij Tridentini
ab eodem num. 44. uſque ad num. 67. & in terminis
decretorum Clementis VIII. *à d. n. 67. uſque in fin.*
& ad hunc tex. reſpondi in 3. fundamento *nu.* 28.
ibi plenè videas.
22 An autem pactum reſervationis bonorum in
actu profeſſionis valeat, necne, inſignis eſt contentio
tam inter Legiſtas, quàm inter Canoniſtas;
& complures opiniones colliguntur ex dictis Innocentij
hic num. 1. & 2. & multas recenſet gloſſa,
& Doctores, & in ſpecie Abbas *nu. 7.* in cap. *fin. ſupra
de condit. appoſit.* & Bart. in Authen. *Ingreſſi, n.
29. C. de Sacr. Sanct. Eccleſ.* Tu, quod attinet ad intellectum
hujus decretalis, conclude, pactum reſervationis
bonorum quoad uſumfructum, vel
uſum, aut adminiſtrationem non vitiare profeſſionem,
ſed vitiari. Primam partem, videlicet hujuſmodi
pactum non vitiare profeſſionem, amplectitur
gloſ. noſtra *in verb. Ut in domo propria*, quam in
hoc communiter ſequuntur Doctores hic, & Bart.
in dict. Authen. *Ingreſſi, num. 29.* ubi firmat profeſſionem
valere, ſi ingrediens monaſterium bona
ſibi reſervaverit eo pacto, ut habeat illa in adminiſtrationem,
vel uſum; & in dubio faciendam eſſe
interpretationem, ut voluerit illa ſibi retinere
in adminiſtrationem, non autem in proprietatem,
ut ſic res potius valeat, quàm pereat : & conſentit
Butr. *hic num. 9.* redarguens Bartolum, quòd ſibi
appropriaverit verba hujus gloſſæ ad litteram, &
illius mentionem non fecerit; cum tamen non ſit
veriſimile ut illam non viderit. Sed revera Bart.
immeritò reprehenditur; quia apertè meminit
hujus gloſſæ, ut patet ibi, de hoc & quærit gloſſa,
licet hoc non firmet, extra *qui cler. vel. voven.* cap.
fin. & ab hac opinione non reperi quemquam
diſſentire. Secundam verò partem, videlicet pactum
reſervationis bonorum in adminiſtrationem
vel uſum non valere, ſed vitiari, pluribus tuetur
hic Anton de Butr. *num. 9.* & fuſius in cap. *final. de
condition. appoſ.* & pro hac parte allegari poſſunt
Joan. Andr. & Doctores omnes, qui in dicto cap.
fin. & hic tenent reſervationem bonorum etiam
reſpectu proprietatis non vitiare profeſſionem,
ſive ſit appoſita per viam cauſæ, ſive modi, vel conditionis
reſolutivæ, vel ſuſpenſivæ. Hi enim à fortiori
idem ſentiunt in reſervatione bonorum facta
non reſpectu proprietatis, ſed reſpectu adminiſtrationis,
vel uſûs : & quamvis contra Anton.
de Butr. teneat Abbas *hic num. 6.* ſentiens reſervationem
adminiſtrationis etiam in pactum deductam
non vitiari, ſed valere : tamen Abb. opinio
hodie eſt reprobata à Concilio Tridentino *in dicto
cap. 2. ſeſſ. 25. de regular.* ut tetigi ſupra *num.*
22.
23 Demum concluſionem noſtram, videlicet hoc
pactum non vitiare ingreſſum, ſed vitiari, ſæpius
probavit S. Congregatio ejuſdem Concilij Interpres,
ut ſcripſi in cap. *Monachi, ſupra de ſtatu Monachor.*
& præſertim in cauſa Panormitana : nam
cùm quædam Monialis præter dotem monaſterio
tributam ſibi reſervaſſet ſcuta quinquaginta annua
pro ſuis neceſſitatibus atque indigentijs; petijt
ſibi fieri facultatem illa erogandi in uſus prædictos,
S. Congregatio cenſ. hanc pecuniam annuam
non obſtante reſervatione jam quæſitam eſſe
monaſterio; ideoque deferendam eſſe recta
ad manus Abbatiſſæ, quæ primò proſpiciat neceſſitatibus
Monialis oratricis; & quod reliquum
fuerit, in uſus totius monaſterij convertat.
24 [illegible]RO. An ingreſſus in monaſterium ſit de
ſub[illegible]tia profeſſionis.
Pro parte negativa videtur textus apertus *hic*
ubi

ubi hæc mulier votum caſtitatis emiſit, & habitum regularem ſuſcepit adjecto pacto, ut ſibi liceret in domo propria remanere cum omni ſubſtantia ſua, nec unquam ingreſſa eſt monaſterium, imò in ſæculo publicè matrimonium contraxit, & prolem ſuſtulit: & tamen Pontifex mandat eam compelli ad malè dimiſſum Religionis habitum reſumendum, & ſervandum quod vovit. Ergo ſine ingreſſu monaſterij votum fuit ſolemnizatum, & diremit matrimonium poſt contractum, ut ex hoc textu deducunt Innoc. & omnes concordat. text. in cap. *de Viduis*, 27. *q.* 1. ubi viduæ, vel puellæ, quæ ſimiliter in domibus proprijs habitum Religionis aſſumunt ſolemniter vovendo, ſi poſtea nubant, debent ſuſpendi a communione Sacramentorum cum ſtupratoribus ſuis donec pœniteant. Ad idem ſunt jura expreſſa in cap. *Ex parte, il primo, ſupra de converſ. conjug.* ubi ſecundum lecturam Abbatis Siculi conjugatus faciens profeſſionem uxore conſentiente, licèt nunquam intraverit monaſterium, ſi mortua conjuge cum alia contrahat, non valet matrimonium, & monaſterium intrare compellitur, & in cap. *Sicut nobis, de Regularibus*, ubi, (Qui profeſſionem fecit, licèt in clauſtro nunquam permanſerit, ſed in ſæculo ſuis bonis uſus fuerit, ad obſervantiam regularem compellitur:) & ita ibi eſt caſus ſecundum Joann. Andr. Butr. Cardinal. Ancharan. Abb. & omnes, & tenet *hic* Cardinalis *num.* 2. dicens locum non eſſe de ſubſtantia religionis, & Abbas *num.* 4. quinimò idem Abbas in cap. *Porrectum, in ult. notab. num. 7. de Regul.* per illum textum dicit, (Nec habitum, nec ingreſſum monaſterij eſſe de ſubſtantialibus monachatûs, ſed de accidentalibus; ideoque profeſſum compelli poſſe ut monaſticè vivat, licet nunquam intraverit monaſterium, nec habitum ſumpſerit.)

25 Et hanc ſententiam reſpectu ingreſſûs per textum hic videtur alias probaſſe S. Congregat. Concilij: nam propoſito dubio, An valeat profeſſio ejus, qui ſeſquimenſe anni novitiatûs tantum manſit in monaſterio, & reſiduo illius anni tempore de licentia & mandato Prælati, ſub ejuſque obedientia ſtetit in quadam Curia agendo gravia ſui monaſterij negotia, & in fine per Procuratorem profeſſionem emiſit: Reſponſum eſt valere, præſertim per cap. *Inſinuante, qui cleric. vel vovent.* Nec eſt omittendum hanc deciſionem fuiſſe à S. Congregatione editam, conſulto prius Doctore Navarro, qui *in conſ. 31. incipien. N. fuit electus, in tit. de Regular.* eamdem validis rationibus confirmat, ut patebit *infra n. 38. & ſeqq.*

In oppoſitum videtur textus in cap. 1. *de Regularib. lib. 6.* ibi: Quòd ſi per totum ſequentem annum in monaſterio permanſerit; quæ verba non obſcurè indicant novitium debere per totum annum in monaſterio manere. Idemque inſinuat Clem. *Eos, eod. tit.* in illis verbis: Novitiorum habitum in aliqua religione portaverint; quaſi dicat, ſecus ſi extra illâ, ut ibi declarat gloſ. *in verb. In aliqua*, idem probat text. in c. *Monaſterij*, 19. *q.* 3. ubi Gregorius prohibet quoslibet recipi in monaſterijs ad converſionem, niſi biennium in converſatione compleant, id eſt, in communione & conſortio fratrum, & ſic intra clauſtra; quia dignum eſt, ut qui communem cum alijs vitam ſuſcipiunt, communem ſentiant in legibus diſcipli-
26 nam, cap. *Recolentes, ſupra de ſtatu monachor.* Præterea jura in contrarium adducta procedunt in terminis juris communis, quando annus probationis non erat de ſubſtantia monachatûs, ſed poterat illi a partibus renuntiari, & cenſebatur tacitè renuntiatum per profeſſionem infra annum emiſſam pariter & acceptam, ut eſt caſus in cap. *Ad Apoſtolicam*, & ibi dixi *in ult. not.* & in cap. *Statuimus, de regular.* Quare nil mirum ſi tunc temporis clauſtrum non erat ex ſubſtantialibus monachatûs: poterat enim quis validè profiteri ſine ulla probatione in ipſomet ingreſſu, & erat perpetuo religioni alligatus, ut cap. *Firma*, 20. *q.* 1. & 27. *q.* 1. per totam, & cap. *hoc qui ſemel*, 20. *q.* 3. & notat gloſ. *final.* in cap. *Ad noſtram. de reg.* etiam non datâ perſeverantiâ tridui, quæ non requirebatur niſi ad effectum, ut quis obligaretur religioni irrevocabiliter ex ſuſceptione habitûs profeſſorum infra probationis tempus, ut declarat gloſ. *ultim.* communiter recepta in cap. *Conſtitutionem, eodem tit. lib. 6.*

At verò ſecus dicendum videtur poſt Concilium Trident. quia ad validitatem profeſſionis in quacunque religione neceſſariò exigitur, ut quis poſt ſuſceptum habitum ſteterit per annum in probatione, ut *in cap. 15. ſ. ſſ. 25. de regular.* Neque huic probationi poteſt amodo renuntiari etiam de communi conſenſu novitij, & religionis, ut probavi in prædicta decretali *Ad Apoſtolicam, num.* 23 cum autem probationis tempus a SS. Patribus inſtitutum fuerit, ut novitius probet aſperitates religionis, & religio mores illius, ut legitur in d. cap. *Ad Apoſtolicam*, conſequens eſt, ut hæc probatio neque ex parte novitij, neque ex parte religionis fieri poſſit extra clauſtra: quandoquidem in
27 ſolitudine, & ſilentio fieri debet probatio, cap. 1. & 2. 16. *q.* 1. cap. *Cùm ad monaſterium, ſupra de ſtatu monachor.* & notat gloſ. Magna in cap. *Beneficium, poſt medium, verſ. in contrarium, lib. 6.* nec regulæ rigor in univerſum, aut novitij mores extra Conventum ſatis probari poſſunt, cap. *Monaſterij*, 19.
28 *q.* 3. quod non obſcurè colligitur ex regula S. Benedicti *cap. 58. de diſciplina ſuſcipiendorum fratrum*, ubi ſic legitur: (Noviter veniens quis ad converſionem, non ei facilis tribuatur ingreſſus; ſed ſicut ait Apoſtolus: *Probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt.* Ergo ſi veniens perſeveraverit pulſans, & illatas ſibi injurias, & difficultatem ingreſſus viſus fuerit patienter portare, annuatur ei ingreſſus; & ſit in cella hoſpitum paucis diebus: poſtea autem ſit in cella novitiorum, ubi meditetur, & manducet, & dormiat, & ſenior ei talis deputetur, qui aptus ſit ad lucrandas animas, qui ſuper eum omnino curioſè intendat, & ſolicitus ſit, ſi verè Deum credit, & ſi ſolicitus eſt ad opus Dei, ad obedientiam, & ad opprobria: prædicentur ei dura, & aſpera, per quæ itur ad Deum, & probetur in omni patientia.) Hæc ibi. Et ex inſtitutis cujuſque religionis, & præcipuè ex Decretis generalibus Clementis VIII. pro inſtitutione, & educatione novitiorum plurima præſcribuntur, quæ manifeſtum eſt nullatenus impleri poſſe, niſi intra monaſterij clauſtra. Unde qui moratur extra, nec religionem probat, nec probatur à religione, & conſequenter non ſatisfacit Concilio, quod reciprocam hanc probationem requirit ad valorem
29 profeſſionis. Et confirmatur ex eo, quod notat Bart. in leg. *fin.* §. *Quoties, n. 3. ff. de publican.* ubi format hanc quæſtionem. Quidam portavit habitum per annum, ſed non ſtetit in ordine; an dicatur veteranus; & certè non; quia debet ſtare in Ordine; ita concludit ibi Bart. inducens ad hoc litteram illius textus, ibi, Anno continuo in urbe.

30 His in utramque partem adductis, pro ſolutione diſtinguendum arbitror, An agatur de profeſſione tacita, an verò de expreſſa.

Et quidem ſi agatur de profeſſione tacita, quæ ſcilicet inducitur ex ſuſceptione habitus profeſſorum, vel ex geſtatione annali habitus indiſtincti, id eſt, à novitijs, & profeſſis geſtari ſoliti ad præſcriptum c. 1. *de Reg. lib. 6.* cum ſuis concordantibus. Concludendum videtur profeſſionem non induci niſi habitus ſuſcipiatur, & deferatur in monaſterio: nam habitus profeſſionis extra monaſterium ſumptus non facit Monachum, ut c. *Statuimus, de Regular.* ubi hoc notat Hoſtienſ. *n. 2. in ver. Conſuevit*, Archid. in cap. *Beneficium, n. 1. eodem tit. lib. 6.* & Collectar. *hic in princ.* Dicens hujuſmodi habitum extra religionem aſſumptum non ſolemnizare votum, niſi cùm expreſſè emittitur: & ſimiliter ſi quis portet multo tempore habitum religionis extra monaſterium, non cenſetur profeſſus, cap. *Ut clerici, de Regular.* & notat gloſ. in Clement. *Eos, in ver. In aliqua, eodem tit.* & Abb. in dict. cap. *Porrectum, num. 8.* Et eſt ratio ſecundum eum, quia tunc ceſſat præſumptio tacitæ profeſſionis; nam ſi vellet profiteri, intraret monaſterium: & eum ſequitur totidem verbis Sylveſter *in ver. Religio, 3. q. 5. verſ. Quinto.* Neque obſtat hæc decretalis, quia hic præter ſuſceptionem, & geſtationem habitûs religionis præceſſit votum caſtitatis, unde ex duobus imperfectis votum remanſit ſolemnizatum, ut tetigi *ſupra num. 16.* Et hanc ſententiam videtur olim probaſſe Sac. Congregatio Concilij: nam Jo. Maria dum in minore ætate eſſet, & incumberet ſervitijs Urbani de Guidarijs dum vixit, Abbatis, & perpetui Commendatarij Abbatiæ S. Nicolai Ordinis S. Baſilij Meſſaneuſ. Diœceſis, quæ annis ſexaginta in commendam Clericis ſæcularibus concedi conſuevit, & in qua regularis obſervantia non vigebat, nec Conventus erat, quatuor minores ordines, & ſucceſſivè alios, etiam Preſbyteratus ad titulum d. Abbatiæ de licentia Commendatarij ſuſcepit, habitumque à Monachis S. Benedicti geſtari ſolitum, ipſe per ſe, non autem per aliquem facultatem habentem ſuſcepit, & hucuſque geſtavit. Dubitatum fuit an cenſeretur emiſiſſe tacitam profeſſionem. Fuit in Congregatione conſideratum eos, qui extra monaſterium, & congregationem Monachorum deferunt habitum regularem, non ideò obligari religioni, gloſ. in Clem. *Eos, in ver. in aliqua, de Regularib.* Abbas in cap. *Ut clerici, eodem tit.* Sed poſſe compelli dimittere, vel intrare; hic autem fuit extra congregationem Monachorum, cùm in ea Abbatia, in qua manſit, nullus exiſtat Monachus: item non poteſt videri profeſſus, cùm per ſeipſum habitum ſuſceperit: oportet autem profeſſionem recipi ab eo, qui habet poteſtatem recipiendi: c. *Porrectum*, ubi Abbas *n. 5. 9. & 11. de Regular.* Noluit tamen Congregatio decidere, ſed rejecit ad ſignaturam, & voluit ore dici ſupradictas deciſiones.

31 Si verò agatur de profeſſione expreſſa, tunc exiſtimo tres caſus eſſe diſtinguendos.

Primus caſus eſt in novitio, qui ſex menſes ſtetit in monaſterio, ac deinde exivit ſine licentia Superioris, & in ſæculo tres, vel quatuor dies moratus eſt; deinum ad monaſterium reverſus poſt
32 alios ſex menſes profeſſionem emiſit; & in hoc caſu Abb. in cap. *Ad Apoſtolicam, num. 9. ſupra de Regularib.* dicit Bart. Brix. diſputaſſe ſupradictam quæſtionem, & tenuiſſe profeſſionem valere: idemque tenuiſſe gloſſam in cap. *Eum qui certus eſt, de regul. jur. lib. 6.* & Speculat. *in tit. de ſtat. Monach. in §. 1. in verſ. 37.* ſed miror de Abbate: nam Bart. Brixien. *in ſua quæſtione Venereali, 68.* incipien. *Aliquis intravit monaſterium*: quem refert, & ſequitur gloſ. præalleg. Format quæſtionem longè diverſam, videlicet, An novitius, qui è monaſterio exivit finito anno probationis, ſi poſt longum tempus ad eandem religionem revertatur, debeat ex integro ſtare per alium annum in probatione: & reſolvit non teneri per dictam regulam: Eum, qui certus eſt, ulterius certiorari non oportet, niſi conditio perſonæ, vel religionis ſit immutata. Quæ ſententia veriſſima eſt, eamque ſæpius probavit S. Congregatio Concilij, ut dixi in c. *Ad Apoſtolicam, n. 43. de Regularib.* Et locus Speculatoris videtur corruptus; quia utitur iiſdem verbis, quibus utitur Brixienſis, licet illius non faciat mentionem: unde loco verborum, Ante tempus finitum, videtur reſtituendum, Poſt tempus finitum: prout loquitur Brixienſis. Sed quidquid ſit de his, quod ſpectat ad caſum ſuperius propoſitum, concludendum eſt profeſſionem non valere, prout ipſe Abbas concludit *loc. cit.* in Ordinibus Mendicantium, in quibus profeſſio infra annum emiſſa non obligat religioni in ſpecie, ut cap. *Non ſolum*, & cap. *Conſtitutionem, de Regular. lib. 6.* Idemque ante eum tenuerunt Paulus de Eleazaris, & Joan. de Lignano in Clement. *Eos, de Regularib.* & apertè Bart. in leg. *Interdum*, §. *Quoties, num. 2. ff. de publican.* & eſt communis opinio, ut teſtatur Navar.
33 *dict. conſ. 32. verſ. Tertio, de Regularib.* Ratio eſt, quia annus probationis, ſine quo poſt Concilium Tridentinum in quacunque religione irrita eſt profeſſio, debet eſſe continuus, ut cap. 1. ibi, Per totum ſequentem annum in monaſterio permanſerit, *de Regularib. lib. 6.* & tenent omnes in dict. cap. *Ad Apoſtolicam*; generaliter enim ubi jura certi temporis mentionem faciunt, intelligi debent de tempore continuo; quia regulariter omne tempus debet eſſe continuum, ut notat gloſ. *in rubr. de diverſ. & temporal. præſcript. circa finem, verſ. Sed hic notandum.* Cardinal. in Clement. *Cauſam, num. 12. verſ. Quia regula eſt, ut omne tempus, de elect.* & in propoſito eſt bonus textus in dict. leg. *Interdum*, §. *Quoties, ff. de publican.* ubi ſervus dicitur novitius, qui non ſtetit in urbe per annum continuum. Facit l. *unic.* ibi, Ad viginti annos obſervatione jugi, *C. de profeſſor. qui in urbe Conſtantinopol. lib. 12.* Novitius autem, qui infra annum per aliquot dies abſque licentia Prælati in ſæculo moratus eſt, non dicitur ſtetiſſe in probatione per annum continuum, quia tempora non conjunguntur, ad quod facit optimus textus in leg. *Ubi fidejuſſor. ff. de ſolut.* per quem textum juncta gloſſ. *in verb. Si*
34 *dena*, Bart. ibi *in principio*, Format talem quæſtionem: ſtatuto civitatis Lucanenſis cavetur, ut exbannitus in centum libris ſupra poſſit impunè offendi: modò quidam habebat plura banna, unum ſcilicet in libris quinquaginta, aliud in quadraginta, & aliud quinquaginta, quæ ſimul conflata excedunt centum, non

non autem disjuncta: quærit Bart. an poſſit offendi impune: & determinat non poſſe, quia quinquaginta, & quinquaginta non ſunt centum: aliud eſt enim quinquaginta, & quinquaginta, & aliud centum: ſicut aliud ſunt dena, & aliud viginti, ut eſt caſus in d. l. *Vt fidejuſſor*. Ita ergo in propoſito tempora probationis non conjunguntur; quia propter intermiſſionem diverſificantur mores, & opera hominum, ut l. *Si non ſortem, §. Libertus, ff. de condict. indebit.* 3. & certum eſt gravius eſſe religionis duritiem, & rigorem experiri per annum integrum, quàm per annum interpolatum, ut Abbas conſiderat in prædicta Decretali, *Ad Apoſtolicam*; ſicut docuit experientia reos in quæſtionibus poſita atrocius cruciari ex tortura unius horæ continuæ, quàm dimidiæ repetitæ cum aliquo temporis intervallo, ſecundum ea, quæ notantur per Bart. & Doctores in l. *Vnius, §. 1. ff. de quæſtionib.* & per Hipolytum de Marſ. in l. *Repeti, n. 4. & ſeq.* & *n. 10. ante fin. ff. eod.* Ergo talis non perfectè regu-
35 lam expertus eſt. Et in hanc ſententiam ſæpius reſpondit S. Congregatio Concilij: & in ſpecie cùm Michael Angelus dubitaret, An validè profeſſus eſſet, cùm tres menſes in monaſterio moratus inde exierit, & poſtea reverſus, & alios tres menſes itidem moratus, ſuperveniente infirmitate rurſus exierit, eâque liberatus, & ad monaſterium reverſus poſt novem menſes in manibus miniſtri profeſſionem emiſerit, habitumque profeſſorum ſuſceperit, quem decem, & octo menſes geſtavit: S. Congregatio cenſuit profeſſionem expreſſam non valuiſſe; quia intra annum facta, nec tempora poſſe conjungi, ſed requiri annum continuatum: inductam tamen fuiſſe tacitam ex lapſu anni, & geſtatione habitûs Profeſſorum per tantum tem-
36 pus. Quinimò Procuratori Generali Ordinis Minimorum quærenti, An novitius, qui à monaſterio, ut aliam religionem ingrederetur, abierat, ac duas tantùm horas in alio Conventu moram traxerat, moxque facti pœnitens reverſus fuerat, teneretur incipere novum annum probationis: reſponſum eſt teneri ab eo die, quo redijt. Porrò ex ſtatutis quarundam religionum hoc ipſum expreſsè cautum reperitur, ut in Ordine Carmelitarum, in quorum Conſtitutionibus *p. 1, cap. 13. de recept. & probat. novit. n. 3.* ſic legitur: (Si quando evenerit quempiam ex novitijs temerè à Conventu fugam capere, ac extra Conventum in domos ſæcularium ſe conferre, Ordinamus non poſſe hunc amplius ad habitum religionis, atque adeò intra Conventum recipi abſque expreſſa licentia Prioris Generalis: cùm verò admitteretur, incipiat annum probationis à die, quo iterum fuerit in reli-
37 gione acceptatus) Hæc ibi. Si tamen novitius non exiviſſet è monaſterio, ſed animo fugiendi intra clauſtrum aliquantiſper latitaſſe, non propterea annus probationis cenſeretur interruptus, ut ex facto reſpondit Navarr. *conſ. 33. Puer quidam, de Regular.*
38 Secundus caſus eſt in novitio, qui poſt moram alicujus temporis in monaſterio, puta ſeſquimenſis, aut duorum, vel trium menſium de licentia & mandato Superioris exivit, ac ſub illius obedientia, & ex rationabili cauſa reſiduum anni temporis extra monaſterium manſit, & expleto anno profeſſionem emiſit. Et manifeſtum eſt hujus profeſſionem valere, ut in declaratione S. Congregationis ſuperius relata *num. 25*. Prima ratio eſt, quia nullo jure cavetur, ut novitius per annum integrum debeat ſemper, & continuè manere intra clauſtra, quin potius oppoſitum eſt cautum in hoc cap. & in alijs ſupra allegatis pro parte negativa
39 *num. 24*. Secunda ratio, quia Monachus ubivis locorum degat de licentia Abbatis, fingitur degere intra clauſtra, ut inquit Abbas Siculus in cap. *Ex reſcripto, n. 5. de jurejur.* ubi refert ita dixiſſe Abbatem Antiquum in cap. *Cum illorum, de ſent. excom.* & ſequitur Sylveſt. *in ver. Religio, 3. q. 19. verſ. Quinto*, & Navar. *in Comm. 4. de regul.* ſuper cap. *Statuimus, 19. q. 3. n. 74.* licet Abb. Antiq. explicitè hoc non dicat, ſed tantummodo Monachum poſſe abſolvi per abbatem, etiamſi aliquem percuſſerit extra clauſtra. Tertia ratio, quia negari non poteſt quin Superior poſſit impertiri licentiam ſubdito ſuo morandi extra clauſtra ad tempus, & ex rationabili cauſa, ut concludit Abbas in d. cap. *Ex reſcripto, num. 5. verſ. Poteſt dici.* At abſurdum eſſet ut novitii à monaſterio exeuntes de Abbatis licentia ad viſitanda loca ſacra, vel ad viſendos parentes, vel cognatos ſuos ægrotantes, vel ad teſtimonium ferendum, aut ob aliam juſtam cauſam, ex hoc annum probationis interrumperent. Item enarrent Reges, & Principes, qui ſunt Magni Magiſtri Religionum Militarium, dum milites novitios poſt duos, vel tres menſes novitiatûs frequenter mittunt ad defendenda aliquot oppida, aut ad bella contra infideles, ut ibi tempus probationis abſolvant.

40 Quarta ratio, quia jure cautum non reperitur, ut novitius probare debeat omnes aſperitates religionis in ſpecie; unde ſatis eſt, ut illas probet in genere degendo per annum ſub obedientia Prælati: alioquin ſi novitius ſtatim poſt ſuſceptum habitum morbo correptus in lecto decumberet ſex, vel octo, aut decem menſes, elapſo anno non poſſet validè profiteri, quod eſſet abſurdum: ad hoc cap. *Sicut nobis, ſupra de Regular.* & cap *Ex parte, il primo, ſupra de converſ. conjugat.* Et ſæpè contingit, ut novitij extra monaſterium degentes de mandato Prælati vitam ducant aſperiorem, & duriorem; euntes, ac redeuntes, laborantes, & malè comedentes, quàm qui in clauſtro ſub umbra, & benè edentes morantur, prout hæc adnotavit Navar. *in præalleg. conſ. 32. de Regular.*

41 Tertius denique & ultimus caſus eſt in eo, qui habitum regularem aſſumpſit extra monaſterium necunquam per anni circulum ingreſſus eſt clauſtrum. Et talis licèt jure communi inſpecto quando probationis tempus erat arbitrarium, recipi poſſet ad profeſſionem; tamen exiſtimo ſecus dicendum eſſe poſt Concilium Tridentinum, ut dixi ſupra *n. 26. & ſeqq.* cùm enim ſit de ſubſtantia profeſſionis, ut novitius per annum probet rigorem religionis, & rigor hujuſmodi potiſſimum conſiſtat in regulæ obſervatione, & communi vita, victu, & veſtitu, ut inſinuat Tridentina Synodus *in c. 1. ſeſſ. 25. de Regular.* utique non appareat quo pacto religioni perpetuò incorporari poſſit is, qui nunquam fuit in monaſterio. Accipe exemplum in religione Carthuſiana, quę ob ſtrictiorem clauſuram eſt omnium religionum arctiſſima, ut in Extravag. 1. *de reg. Inter communes*, & finge aliquem ſuſcepiſſe habitum hujus Ordinis, ſed nunquam intraſſe clauſuram monaſterij, quomodo hic dici poterit ſteriſſe in probatione, qui præcipuam religionis aſperitatem expertus non eſt?

Profectò ut talis teneretur in quodam veluti perpetuo carcere vitam ducere inexpertus, & improbatus, valde abſurdum eſſet, & contra ſtatuta Patrum, qui probationis tempus inſtituerunt in ſubſidium fragilitatis humanæ, ut legitur in d. cap. *Ad Apoſtolicam, de regular.* & in cap. *Non ſolum, eodem tit. lib. 6.* ad hoc cap: *Monaſterii, 19. q. 3.* ubi dicitur eſſe nimis grave improbatos monaſterijs applicare.

Quod multò clarius hodie procedit in Italia, & Inſulis adjacentibus, quoniam ex ſupracitatis decretis Clementis VIII. ad novitiorum receptionem, inſtitutionem, & profeſſionem ſpectantibus in Bullar. *tom. 3. pag. 130.* irritæ decernuntur novitiorum receptiones ad habitum, & profeſſionem extra Conventus deſignatos, ut latius patebit in quæſtione proximè ſequenti.

42 Succeſſivè igitur QVAERO, Poſitis decretis Clementis VIII. de novitiis ad habitum regularem, & profeſſionem non admittendis niſi in Conventibus ad id per S. Apoſtolicam deſignatis, An ad profeſſionis validitatem requiratur ut tam receptio ad habitum regularem cum perſeverantia annali, quam profeſſio fiat in Conventu ut ſupra deſignato ad recipiendos novitios.

43 Verba primi decreti editi *die 12. Martij 1596.* ſic ſe habent: (præcipimus omnibus Generalibus, &c. ut de cætero neminem ſub quovis prætextu, aut colore ad habitum regularem admittant, niſi in Conventibus authoritate noſtra deſignandis. Inſuper ſancimus, ut quoad hujuſmodi Conventus per Nos deputati non fuerint, Superiores ad receptionem quorumcumque novitiorum ſive ad profeſſionem omnino abſtineant) & infra: (Receptiones verò, & profeſſiones quaſlibet eorum, qui contra hujuſmodi decretum admiſſi fuerint, nullas, & irritas eſſe ex nunc decernimus.)

Verba autem ſecundi Decreti editi *die 10. Iunij 1599.* ſunt infraſcripta. (Sanctiſſimus cùm diſtinctè prohibuerit ne quis ad ſuſcipiendum habitum religionis admitteretur, profitereturve quouſque Monaſteria, & Coventus aliquot deſtinarentur; quia tamen non obſtante tali prohibitione cognovit nonnullos prætextu licentiarum receptos & admiſſos fuiſſe: nunc denuo præcipit ne quemquam niſi per litteras in forma Brevis ad habitum regularem ſuſcipiendum niſi in Conventibus deſignandis recipere, aut receptos ad profeſſionem admittere ullo modo audeant: quinimo receptos contra primam prohibitionem etiamſi imperfectum habitum, aut ſine capucio gerant, omnino ejicere debeant.) & infra. (Receptiones verò & profeſſiones quaſlibet eorum, qui contra hujuſmodi decretum admiſſi fuerint, nullas & irritas eſſe ad quemcunque effectum ex nunc decernit, & declarat.

44 His poſitis, pro clariori quæſtionis ſolutione quatuor caſus videntur diſtinguendi.

Primus eſt, cùm quis acceptatur ad religionem extra Conventum ad recipiendos novitios deſignatum, non tamen ibidem induitur habitu regulari, ſed ad locum ut ſupra deſignatum tranſmittitur, ibique habitum ſuſcipit, annum probationis agit, ac profitetur. Et hic primus caſus eſt ſatis clarus, ſive decretorum verba, ſive mentem conſideremus: verè enim, & in effectu talis dicitur receptus ad habitum in Conventu deſignato, ibique abſolvit novitiatum, & profeſſionem emittit, quod eſt ſecundum verba, & mentem Clementis in utroque decreto, ut clarius etiam patebit ex dicendis in caſu ſequenti, & acceptatio præce-
45 dens dicitur potius deſtinatio, quàm actualis receptio, ſeu admiſſio ad habitum regularem: quæ quidem deſtinatio non facit eum novitium, vel perſonam Eccleſiaſticam, aut religioſam ante actualem ſuſceptionem habitûs regularis, arg. l. *fugitivum, ff. de verbor. ſignif.* notat Innocen. in cap. *Perrexitam, n. 3. verſ. Nec ſunt iſtæ perſonæ de foro Eccleſiæ, de regular.* & colligitur ex Tridentini Concilij decreto, *cap. 15. ſeſſ. 25. de regular.* ponderando verba illa, poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, ut deduxi latius, in cap. *Quia ingredientibus, n. 7. ſupra de teſtam.* Sed & jura inducentia tacitam profeſſionem conſiderant annalem habitûs delationem non ſimplicem deſtinationem, ut in cap. *Significatam, ſupra de regul.* & cap. 1. *eod. in 6.* & in Clem. *Eos, eod. tit.* ideoque Sacra Congregatio Concilij declaravit decretum *cap. 16. ſeſſ. 25. de reg.* qua parte præſcribit formam ſervandam in renunciationibus novitiorum, non comprehendere renuntiationes factas ante ingreſſum, hoc eſt, ante habitus ſuſceptionem etiam ingreſſus contemplatione. Et hunc primum caſum S. Congregatio regularium ſemper habuit pro indubitato.

Secundus caſus eſt, cùm quis à Superioribus Religionis ad habitum recipiatur, & re ipſa induitur in Conventu ad recipiendos novitios non deſignato, non tamen recipitur pro eodem Conventu, ſed pro alio, ut præfertur deſignato, ad quem poſtea tranſmittitur, ibique peracto probationis anno profeſſionem emittit. Et hoc ſecundo caſu quamvis verba utriuſque decreti videantur primo intuitu obſtare validitati profeſſionis, cùm negari non poſſit, quin novitius primò admiſſus fuerit ad habitum extra locum deſignatum; tamen verius videtur ex hoc capite profeſſionem non eſſe nullam, nam verba illa (Ad habitum regularem non admittatur) atque illa (Non audeant ad habitum ſuſcipiendum recipere) intelligenda ſunt cum effectu, arg cap. *Relatũ, de Cleric. non reſiden.* cap. *Aut verba, de pœnit. diſt. 1.* gloſ. in Extravag. *Suſcepti, in ver. Cum effectu, ne ſed. vacan.* Feder. de Sen. *conſ. 10. Caſus talis eſt, in fin.* Hic autem Novitius inſpecto effectu dicitur admiſſus, & receptus in loco deſignato, ubi per annum integrum probat auſteritatem religionis, & religio mores illius, juxta text. in cap. *ad Apoſtolicam, de regular.* & ubi poſtea ad ſolemnem profeſſionem admittitur, aut è monaſterio ejicitur, ad præſcriptum dict. *cap. 16. verſ. Finito, ſeſſ. 25. de regular.* quamvis enim indutus fuerit habitu regulari in Conventu non deſignato, non tamen fuit receptus ut eſſet novitius ejuſdem Conventûs, ſed alterius deſignati, pro quo, & cujus nomine fuit receptus: attenditur enim cujus nomine, & contemplatione actus fuerit principaliter geſtus, cap. *Requiſiviſti*, ubi gloſſ. & Doctores not. *ff. de teſtam.* l. *Filius, C. Si adverſus rem judic.* l. *Si quis domum, §. penult. in fin. ff. Locat.* l. *Sed ſi plures, §. In arrogato*, ubi gloſſ. dat concordant *ff. de vulgar. & pupillar.* quod abſolutè procedit ſequutâ ratificatione illius Conventus, cujus nomine ad habitum admiſſus fuit, cap. *Cum virum*, ibi, Præſertim ſi ratihabitione ſequutâ, quod antea geſtum fuerat, roboratur, &

cap. *Significatum, de regular.* cap. 1. *eodem lib. 6.* & cap. 1. *ſupra quod met. cauſ.* Monachi enim receptio quemadmodum fieri poteſt Superiore mandante, ita & poſtea ratificante, ut notat Innocent. in cap. *Porrectum, num.* 4. & Hoſtien. poſt eum *n.* 13. *in ver. Et recip. tur, de regul.* & ex communi regula paria ſunt conſentire ab initio, & ratum habere poſt factum, cap. *Salonitana,* 16. *q.* 1. cap. *fin. de his quæ fiunt à Prælat. ſine conſ.* cap. *Cum nos,* cap. *Cura,* & cap. *Suggeſtum, de inſtitut.* cum ſimilibus. Imò ratifi-
47 cans dicitur auctor facti, l. *In ſumma,* §. *Capiti,* & ibi Bald. *ff. de aqu. plu. arcen.* & ideo perinde eſt ac ſi a principio feciſſet, leg. *Cum fundum,* §. *Servum,* & ibi Decius *in* 3. *notab. ff. Si cert. pet.* Bald. *conſ.* 379. *col.* 2. *n.* 6. *in fin. verſ. Et quod ſit, lib.* 1. Oldrad. *conſ.* 326. *n.* 17. *verſ. Nec obſtat.*

Accedit quòd cùm novitius ubi primò eſt receptus, non eſſet perſeveraturus, receptio illa momentanea non videtur attendenda ad profeſſionis nullitatem inducendam; quia receptio, de qua decreta Clementis loquuntur, non ſolùm cum effectu intelligenda eſt, ſed etiam cum effectu durabili, arg. cap. *Ad noſtram,* ibi, *Statim* pœnituit quòd habitum induiſſet, ubi id notat gloſ. *de regular.* & in cap. *Conſtat. in ver. Statim,* 1. *quæſt.* 1. Roman. *conſ.* 326. *n.* 4. *verſ.* 1. & Abb. *conſ.* 69. *per totum, lib.* 1. Et cùm verſemur in materia pœnali ob pœnam privationis officiorum, utriuſque vocis, & inhabilitatis ex decretis Clementis impoſitam Superioribus recipientibus novitios extra Conventus deſignatos, factum non dicitur quod factum non durat, cap. *Nam & ego, de verb. ſignificat.* Abb. *dict. conſ.* 69. *col.* 1. *in fin.* ac demum cùm receptio in loco non deſignato de jure non fuerit ſortita effectum, non præſtat impedimentum, quominus in Conventu deſignato novitius recipi valeat, cap. *Non præſtat, de regul. jur. lib.* 6. per quem textum Navarr. *conſ.* 28. *n.* 3. *de regul.* reſpondit profeſſum nulliter intra annum probationis non egere novâ receptione capitulari, ſed ſatis eſſe ut perſeveret, & poſt annum profiteatur, quia illa prius facta nullius penitus eſt effectus, ideoque nec prodeſt, nec nocet, ut ibi per eum.

Et eò magis quod Conventui deſignato per receptionem novitij nulla fit injuria, cùm ſit in poteſtate Capituli Conventualis, vel alterius, ad quem ſpectat, illum non admittere, imò etiam admiſſum infra annum probationis expellere, ſi eum religioni aptum non judicaverit, d. cap. *Ad Apoſtolicam,* & cap. *Conſulti,* & cap. *Statuimus, de regular.* cap. *Non ſolum,* & cap. *Conſtitutionem, eodem tit. lib.* 6. & Concilium Tridentinum *d. cap.* 16. *ſeſſ.* 25. *de regular.*

48 Quod tamen ita temperandum eſt, ut annus probationis non computetur à tempore ſuſcepti habitûs extra Conventum deſignatum, cùm quoad hoc receptio illa ſit nulla, & contra verba, & mentem Clementis; ſed ſolùm à tempore receptionis, & actualis ingreſſûs in monaſterium deſignatum. Ita colligitur ex gloſ. in cap. *Significatum in ver. Extam habuerit, de Regular.* ubi ſignans contrarium, quod receptio, ſeu profeſſio ab initio nulla per ratihabitionem convaleſcat, ut cap. *De illis, il ſecondo, de deſponſat. impuber.* ſolvit dicens, valere, ut ex nunc, non ut ex tunc, leg. *Obſervare, in fin. ff. de offic. procunſul.* & eam gloſſ. ſequuntur ibi communiter Doctores; idemque cenſent Innoc. Hoſtien. Joan. Andr. Anchar. Abb. & alij communiter in cap. *Conſulti,* & in cap. *Quidam, de converſ. conjugat.* Quod diligenter obſervandum eſt à Superioribus regularibus: nam cùm annus Novitiatûs debeat eſſe conſummatus in totum, c. *Ad noſtram,* juncta gloſ. *in ver. Ante conſummationem, de reg.* & ex ſententia Sac. Congregationis Concilij curat de momento ad momentum: ſi computatio fieret à tempore receptionis ad habitum extra monaſterium deſignatum, annus non eſſet integer, atque profeſſio irrita eſſet ex decreto *d. cap.* 15. *ſeſſ.* 25. *de Regular.*

49 Tertius caſus eſt, cùm novitius admittitur quidem ad habitum regularem in Conventu deſignato, ibique induitur, ſed deinde tranſmittitur ad agendum annum probationis extra locum deſignatum, & poſtea redit ad primum Conventum, & in eo profitetur: & certum eſt profeſſionem eſſe nullam, quia decreta Clementis ad profeſſionis validitatem copulativè requirunt, ut tam receptio ad habitum regularem, quam profeſſio fiant in Conventu pro novitiatu deſignato, ut latius dicetur inferius *in* 4. *caſu.* Dum autem requirunt ut receptio ad habitum fiat in Conventu deſignato, hoc intelligendum eſt de receptione cum effectu durabili, & perſeverantia annali, ut in dict. cap. *Ad noſtram,* & ibi gloſ. *in ver. Statim, de regular.* cum alijs ſuperius adductis in 2. caſu: non enim dicitur veniſſe qui non ſtetit, cap. *Si quis autem,* 18. *diſt.* cap. 11. *Si poſtquam,* & ibi gloſ. *in ver. Mente,* & cap. *Cupientes,* §. *Si per viginti,* ubi gloſ. *in ver. Comparenti, de elect. in* 6. facit text. in l. *Si propter.* ibi, Verſum autem ſic accipimus ut verſum duret, *ff. de in rem verſo.* Quibus accedit, quod finis Clementis fuit, ut novitij probarentur in Conventibus ſtrictioris obſervantiæ, atque ibi probati & idonei reperti ad profeſſionem admitterentur, aut è monaſterio ejicerentur ad præſcriptum Tridentini Concilij *d. c.* 15. & *c.* 16. *verſ. Finito tempore novitiatus, ſeſſ.* 25. *de regular.* Ideoque dum locutum eſt de receptione, & admiſſione, cenſendus eſt intellexiſſe de effectuali, & cum annali perſeverantia; alias enim admiſſio illa eſſet inanis & fruſtratoria, & lex eſſet impoſita verbis, non rebus contra regul. cap. *Commiſſa,* §. *Porrò, de elect. lib.* 6. & in ſimili caſu ſcripſit Lapus *allegat.* 4. *n.* 7.

Præterea dum decreta exprimunt duo extrema, nempe receptionem ad habitum, & profeſſionem cenſentur includere etiam medium, id eſt, annum probationis, cap. *Quia ſunt nupe.* 28. *diſt.* cap. *Inter dilectos, verſ. Cum primum, de fid. inſtrum.* gloſ. *fin.* in cap. *In dir, de conſecrat. diſt.* 5. Bart. in l. *Celſus, n.* 21. *ff. de uſucap.* Federic. de Sen. *conſ.* 61. *n.* 2. *verſ. Sed ad hæc reſpondeo,* latiſſimè Alciatus *de præſumpt. in reg.* 3. *q.* 22.

Ac demum novitius ibi profiteri debet, & à Capitulo illius Conventûs admitti, ubi illius mores cogniti, & probati fuerunt, cap. *Conſaldus,* 17. *q.* 2. dict. cap. *Ad Apoſtolicam,* cap. *Statuimus,* & cap. *Conſulti, de Regul.* cap. *Non ſolum,* & cap. *Conſtitutionem, eodem tit. lib.* 6. Unde parum refert ad profeſſionis validitatem, ut novitius profiteatur in Conventu deſignato, niſi ibi per annum in probatione ſteterit. Nec refert quòd haberi poſſit notitia morum per atteſtationem Superioris illius Conventûs, ubi fuit Novitius: ſiquidem per hoc non ſatisfit intentioni Clementis: eſſet enim in facultate Conventûs non deſignati admittere novitios ad profeſſionem, aut illos repellere concedendo, vel denegando litteras teſtimoniales contra rationem in prædictis decretis expreſſam. Ex mente igitur Clementis, ut Novitius admitti poſſit ad profeſſionem, requiritur notitia experimentalis illius Conventus, qui debet eum ad profeſſionem admittere, non autem per relationem alterius: & hunc caſum S. Congregatio regularium ſimiliter habuit pro claro. Quod apertè etiā conſtat ex litteris in forma Brevis S. D. N. Urbani VIII. ſub *die* 2. *Aprilis* 1632. in quibus dicuntur invalidæ profeſſiones eorum, qui annum probationis non fecerunt in Conventibus ad recipiendos Novitios deſignatis: & propterea præcipitur Ordinarijs locorum, & Superioribus regularibus, ut ſic profeſſos ad profeſſionem denuò emittendam admittant abſque novo probationis anno.

50 Ultimus caſus eſt, cùm Novitius actualiter recipitur ad habitum in Conventu deſignato, ibiq; perſeverat per annum in probatione; ſed poſtea mittitur ad profeſſionem emittendam extra locū
51 deſignatum, & tunc ſi mittatur abſque admiſſione ac litteris teſtimonialibus Conventus, ubi fecit annum novitiatûs, abſolutum videtur profeſſionem eſſe nullam, cum in monaſterio deputato emiſſa non fuerit, ut requirunt verba expreſſa, & ratio utriuſque decreti. Nam probatio Novitij per annum in loco deſignato nihil prodeſſet, ſi abſque conſenſu Capituli ejuſdem loci eſſet in facultate Capituli cujuſque Conventûs laxioris obſervantiæ illum admittere ad profeſſionem. Deeſt ergo hoc caſu unum ex duobus ſubſtantialibus requiſitis ex decretis Clementis ad profeſſionis validitatem, nempe ut profeſſio emiſſa fuerit in Conventu
52 ad recipiendos Novitios deſignato. Sin autem Novitius expleto anno probationis in loco deſignato, ibidem à Capitulo Conventuali judicetur habilis ad profeſſionem emittendam, & poſtea cum litteris atteſtationis hujuſmodi tranſmittatur ad alium Conventum non deputatum, ibique profiteatur ut ſit filius illius, res videtur magis dubia; quia Novitius verè probatur in loco, ubi viget regularis diſciplina, & ibi admittitur ad profeſſionem emittendam, licet illam poſtea alibi actualiter emittat. Cæterum obſtant utriuſque decreti verba, quæ in prohibitione loquuntur alternativè, ut ibi, (A receptione quorumcumque Novitiorum ſive ad habitum, ſive ad Profeſſionem omnino abſtineant.) & ibi, (Ne quis ad ſuſcipiendum habitum religionis admitteretur, profiteretur ve.) ac demum ibi, (Ne ad habitum regularem ſuſcipiendum niſi in Conventibus deſignandis recipere, aut receptos ad profeſſionem
53 admittere ullo modo audeant.) In prohibitione autem alternativa ſufficit alterutrum verificari, ut ſit locus pœnæ, leg. *Si quis ita ſtipulatus, in fin. ff. de verbor. obligat.* & notat Dynus in regula *In alternativis, verſ. Ad ſecundam partem oppono, de reg. jur. lib.* 6. dixi in cap. *Inter cæteras, n.* 10. *ſupra de reſcript.* maximè ponderatis verbis, quorumcumque Novitiorum, omnino, & ullo modo, quæ cum ſint univerſalia, & geminata, oſtendunt magis enixam voluntatem conditoris obligandi in quocumque caſu ex prohibitis, per ea, quæ plenè ſcripſit Cravet. *conſ.* 294. *Verba tranſactionis, n.* 1. *&*
54 *ſeqq.* In clauſula verò irritante eadem decreta loquuntur copulativè, ut ibi, (Receptiones verò, & profeſſiones quaslibet, atque ita irritant non ſolùm receptionem ad habitum extra locum deſignatum, ſed etiam profeſſionem ibi emiſſam, ita ut ſatis non ſit ut aliquis receptus fuerit in loco deſignato, niſi etiam ibi profiteatur. (Hæc enim eſt natura copulæ, leg. *Si heredibus, ff. de condition. inſtit.* d. l. *Si quis ita ſtipulatus, ff. de verborum obligat.* cap. *Ex parte, ſupra de reſcript.* gloſſ. in Extravagant. *Suſcepti, in ver. Laxata, de elect.* quo loco ſimiliter expendenda eſt dictio univerſalis repetita, quaslibet, & quoſcunque, de quibus per Rom. *conſ.* 31. *Viſis his, n.* 2. & Cravettam *loc. cit.* Negari autem non poteſt quin hoc loco novitius quamvis receptus, & probatus in loco deſignato, ibique ad profeſſionem habilis judicatus fuerit, tamen extra illum poſtea profeſſionem emiſerit: aliud enim eſt habilem judicare ad profeſſionem faciendam; aliud realem profeſſionem recipere, & religioni incorporare celebrando contractum ultro citroque obligatorium, qualis dicitur ſolemnis profeſſio, cap. *Porrectum,* ubi notatur, *de regul.* Hoſt. Joan. Andr. & DD in cap. *Ad Apoſtolicam, eodem tit.* Navarr. *conſ.* 26. *in princ. eodem tit.* quippe votum non ſolemnizatur per admiſſionem ad profeſſionem, ſed per profeſſionem ipſam tacitam, vel expreſſam, ut in cap.
55 *Vn. de voto, lib.* 6. Quamobrem hoc caſu novitius poſt annum probationis expletum in loco deſignato cum atteſtatione Capituli Conventualis mitti poterit ad Conventum, ubi recipiendus ſit in filium, aut certè ejuſdem Conventûs conſenſus, & acceptatio in filium per litteras requiri poterit juxta Conſtitutiones, atque conſuetudines cujuſque religionis, ac deinde obtentâ hujuſmodi acceptatione, novitius in primo monaſterio ſui novitiatûs debebit actualem profeſſionem emit-
56 tere: nam cùm verba decretorum Clementis ſint clara, non admittunt interpretationem, neque voluntatis conjecturam, l. *Licet Imperator, ff. de legat.* 1. gloſ. magna in c. *Quod interrogaſti, in fin.* 27. *diſt.* Abb. *conſ.* 97. *n.* 1. *verſ. Et primo quia, lib.* 2. Socin. *conſ.* 13. *n.* 38. *lib.* 1.

De Conjugio Servorum.

Cap. Ad noſtram.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſeparatur, ſi liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo ſcivit, non conſenſit, & cum alia contrahere poteſt.*
Is tamen, qui decipit, non poteſt divertere invito libero, ſed cogitur ab Eccleſia ſtare matrimonio, n. 7.
2 *Legatus in Provincia ſua poteſt cauſas matrimoniales cognoſcere, ac diffinire.*
3 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*
4 *Error conditionis dirimit matrimonium jam contractum.*
Procedit ſi error ſit conditionis deterioris, n. 6. *&* 13.
Secus ſi ſit conditionis melioris, n. 8.
Et quid in errore qualitatis perſonæ, n. 11.
5 *Errantis nullus eſt conſenſus.*
Declaratur, n. 8. *& ſeq.*
9 *Error eſt unum pro alio putare.*
12 *Ratificatio actûs nulli non inducitur ſine ſcientia nullitatis.*

13 *Procedit ſi nullitas cognita veriſimiliter retraxiſſet ab actu gerendo: alias ſecus.*

14 *Subreptio non inducitur ex taciturnitate eorum, quæ non retraxiſſent Principem à gratia concedenda.*

15 *Matrimonium nullum, datâ notitiâ nullitatis, ratificatur per ſupervenientem conſenſum facto, vel verbis expreſſum.*

16 *Copula carnalis inducit conſenſum conjugalem, licet nullum verbum proferatur, ſi aliquis tractatus præceſſerit: alias ſecus, n. 18.*

Et quid poſt Concilium Tridentinum, n. 19.

17 *Verba in matrimonio non ſunt neceſſaria præcisè, etiam quantum ad hoc, ut Eccleſia de matrimonio contracto certificetur.*

1 AD NOSTRAM. Si liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo ſcivit non conſenſit, ſeparatur matrimonium; & cum alia contrahere poterit. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. cum quo cæteri concordant. Secunda pars ibi, *Ideoque*.

2 Nota primò ex principio litteræ, Legatum Sedis Apoſtolicæ in provincia ſibi decreta poſſe cognoſcere, ac diffinire cauſas matrimoniales, & in caſibus à jure permiſſis matrimonium ſeparare, Hoſt. *hic in princip. in ver. Militem*, Joan. Andr. *num. 2.* & Abb. *in primo not.* qui ſubdit hoc facere ad limitationem cap. *Accedentibus, de exceſ. Prælat.* ubi dicitur eſſe dignitatis Epiſcopalis cauſas matri-
3 moniales audire. Sed hodie cauſæ omnes fori Eccleſiaſtici, & præſertim matrimoniales, & criminales, in prima inſtantia coram Ordinarijs locorum ſunt cognoſcendæ, ac terminandæ, nec Legati etiam de latere quarumcumque facultatum vigore poſſunt in prædictis cauſis Epiſcopos impedire, aut aliquo modo juriſdictionem ijs præripere; alias eorum proceſſus nullius momenti ſunt, & ad damni ſatisfactionem partibus illati tenentur, ut ſtatuitur decreto Concilij Tridentini, *cap. 20 §. Legati quoque, ſeſſ. 24.* unde niſi ſpeciali facultate poſt Concilium ſint muniti, in prædictis cauſis nullatenus ſe ingerere poſſunt.

4 Secundò nota ibi, *Separavit*. Errorem conditionis dirimere matrimonium jam contractum, ac proinde ab Eccleſia eſſe ſeparandum, concordat cap. *Propoſuit, ſupra eodem*, & cap. *Si quis ignorans,*
5 *29. q. 2.* & meritò, quia errantis nullus eſt conſenſus, cap. *Si quis ancillam, §. Huita, 29. q. 1.* & l. *Non idcirco, C. de jur. & fact. ignor.* imo nil magis contrarium conſenſui, quam error, l. *Si per errorem, ff. de juriſdict. omn. judic.* & notat gloſ. 1. *hic*, & communiter Doctores.

6 Adverte tamen, quia non omnis error vitiat matrimonium, unde pro pleniori doctrina ſic diſtingue ſecundum Ant. de Butr. *hic n. 5.* Quidam eſt error conditionis deterioris, per quem ſcilicet fit deterior errantis conditio, ut quia credidit eam liberam, cùm eſſet ancilla, & hic error vitiat, ut in hoc cap. & in cap. *Propoſuit, ſupra eodem*, & in cap. *Si quis ignorans, 29. q. 2.* Si tamen ancilla velit invi-
7 to ingenuo divertere, cogenda eſt ab Eccleſia ſtare matrimonio; & idem in caſu controverſo; nam qui decipit, compellitur, ut notatur in cap. 1. *de eo, qui duxit in matrimon.* & *hic* per Butr. *in fin.* Anchar. *num. 4. verſ. Quærit gloſ.* Abb. & Alexand. de Næ-
8 vo *in fin.* Navarr. *in manual. cap. 22 n. 33.* Quidam eſt error conditionis melioris, veluti cùm quis contrahit cum libera, quam credidit eſſe ancil-
9 lam. Hic quidem errat, quia error nihil aliud eſt, quam unum pro alio putare, cap. *In quibus, 22. q. 2.* cap. *Quamvis, 28. diſt.* & tamen nemo dixerit ex hujuſmodi errore matrimonium vitiari, quia ſi ſcivisset eam liberam, veriſimilius contraxiſſet, cùm per hoc errantis melior fiat conditio, nec reſpectu ſuæ conditionis dicatur deceptus: ita notabiliter diſtinguit Goffredus *in Summ. hujus tit. §. Item quod ſi ſervus*, Hoſt. *hic n. 1.* Jo. Andr. *n. 2. in ver. Conditionis*, Butr. *n. 5. verſ. Obſtat primò*, & alij communiter, & conſentit D. Thom. *in 1. 2. q. 6. art. 8.* ut ſcripſi plenius in cap. *Significatum, à n. 21. uſque ad n. 27. de regular.* ubi per hanc doctrinam tenui contra Doctores modernos, profeſſionem tacitam induci per delationem annalem habitûs indiſtincti, non obſtante errore, ſeu ignorantiâ nullitatis expreſ-
10 ſæ, *à n. 1. uſque ad n. 49.* Quidam eſt error qualitatis paris conditionis, ut quia credit eam ſervam Eccleſiæ, & eſt ſerva privati: & hic error non impedit matrimonium, quia ſufficit ut hoc non ſit ju-
11 re ſcriptum. Quidam denique eſt error qualitatis perſonæ, ut ſi ducat pauperem, quam putabat locupletem, aut corruptam, quam putabat virginem: & hic error ſimiliter matrimonium non dirimit, quia non evacuat conſenſum, ut 29. q. 1. §. *Ad hæc non omnis error*, Jo. Andr. & Butr. *loc. cit.* & nemo diſcrepat.

Tertiò nota ibi, *Poſtquam intellexit conditionem ipſius.* Ad inducendam ratificationem actus nulli neceſſariò requiri, ut ratificans ſciat, & intelligat illius nullitatem; non enim poteſt haberi ratum quod ignoratur, leg. *Mater, ff. de inoffic. teſtam.* cùm ſubſtantia ratihabitionis ſit ſcientia, Bald. *conſ. 176. Præmittendum, verſ. Item quia non apparet, lib. 2.* ideoque ignorans actum, quem ratificat, nihil agit, leg. *Qui enim, in princip. ff. Rem ratam haberi*, Cardin. *conſ. 44. Quod ratificatio, num 4. & ſeq.* nam, ut inquit Hoſtienſ. *hic n. 3. poſt gloſ. ultim.* Antiquus conſenſus, & primus, qui nullus fuit, adhuc præſumitur perdurare, arg. cap. *Majores, §. final. ſupra de baptiſm.* l. *Sed ſi manente, ff. de precar.* l. *Si cum dies, in princip.* & l. *Labeo, §. penult. ff. de arbitr.* & l. 1. §. *Adji-*
13 *cit. ff. de verb. obligat.* Sed ut dixi *in præcedenti notab. n. 6.* hoc intelligas procedere quando nullitas, ſi fuiſſet cognita, veriſimiliter retraxiſſet ab actu gerendo, eò quòd alioquin fieret deterior errantis conditio; alias ſecus, ut pleniùs notavi in d. c. *Significatum, à n. 22. & n. 41. de regular.* Et eſt ſimi-
14 le in ſubreptione, quæ non inducitur ex taciturnitate eorum, quorum notitia non retraxiſſet Principem à gratia concedenda, cap. *Super litteris*, cum ibi plenè notatis per Doctores, maximè per Felin. *num. 8 ſupra de reſcript.* Caſſador. *deciſ. 12. n. 14. de præbend.* Rota recent. *deciſ. 222. n. 25. p. 7.* cum concordant.

15 Ultimò nota ibi, *Nec facto, nec verbo conſenſerit.* Matrimonium ab initio nullum ob conditionis errorem, datâ certificatione conditionis ſervilis, ratificari per ſupervenientem conſenſum facto, vel verbis expreſſum: & dic, facto, id eſt, per copulam ſubſequentem, gloſ. *ultim. hic*, & Jo. Andr. *nu. 4.* nam ipſo facto conſentit ille, qui cog-
16 noſcit carnaliter, etſi nullum verbum dicat, ut *hic*, & in cap. *Propoſuit, ſupra eodem*, ſecundum Hoſt. *hic num. 3.* & ita eſt hic textus apertus, quòd
17 verba in matrimonio non ſunt neceſſaria præcisè etiam quantum ad hoc, ut de matrimonio contracto Eccleſia certificatur, ſed ſatis eſt conſenſum exprimere facto ipſo, vel ſignis æquipollentibus, prout hic notat Hoſtienſ. *num. 2. in fin.* dicens: nota expreſſum jus, quòd verba non ſunt de ſubſtantia matrimonij, etiam quantum ad Eccleſiam: nec obſtat textus in cap. *Tuæ fraternitati, ſupra de ſponſal.* ubi quantum ad Eccleſiam verba dicuntur eſſe neceſſaria. Nam reſponde, ut ibi dixi in 5. *lectura à num. 22. uſque ad num. 36.* Maximè *nu. 23.*
18 Fateor tamen cum Hoſtienſ. *hic nu. 3. in verb. Conſenſerit*, & Joan. Andr. *num. 7.* Ex ſola copula carnali conjugalem conſenſum non probari, niſi aliquis tractatus præceſſerit, ut leg. *Nuptias, ff. de regul.*
19 *jur.* Ratio, quia copula eſt ſignum æquivocum, cùm poſſit eſſe tam affectu conjugali, quàm fornicario: ſed Eccleſia ad excludendum delictum præſumit conſenſum conjugalem ubi præceſſit tractatus, vel ſponſalia de futuro, ut *hic*, & in cap. *Veniens, il ſecundo*, & cap. *Is quidem, ſupra de ſponſal.* & obſervat Covar. *in Epitom. de ſponſal. par. 1. cap.*
20 *4. § 1. num. 1.* Hodie tamen hæc ceſſant, quia in matrimonio contrahendo ſervari debet forma à Concilio Tridentino præſcripta *in cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* ut plenè ſcripſi in d. c. *Is quidem, n. 8.*

De Cognatione ſpirituali.

Cap. Utrum autem.

SUMMARIUM.

1 *Filij duorum compatrum, niſi conſuetudo repugnet, licitè contrahunt, ſi per eorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem.*

Cognationis ſpiritualis impedimenta reſtricta ſunt ad terminos Concilij Tridentini, cui non eſt derogatum per Regulam Pij V. ibidem, verſ. Hodie.

2 *Conſuetudo, qua mulier geſtans puerum uſque ad januam Eccleſiæ, habetur pro commatre, licèt eum non tangat in actu baptiſmatis, an impediat matrimonium contrahendum, & dirimat contractum: & ſeq. uſq. in fin.*

3 *Cognatio ſpiritualis non contrahitur per eum, qui in actu baptiſmi nullum præſtat miniſterium,*

4 *Conſuetudo poteſt inducere novum impedimentum matrimonij contrahendi.*

5 *Conſuetudo poteſt limitare, augere, & interpretari jus divinum.*

Conſuetudo inducens cognationem ſpiritualem, quæ tantum impediat matrimonium contrahendum, non eſt ſublata à Concil. Tridentino, ibidem.

6 *Impedimentum cognationis ſpiritualis ex conſuetudine inductum, non dirimit matrimonium poſtea contractum.*

7 *Contrahentes matrimonium contra conſuetudinem poſſunt tantùm ſeparari ad pœnitentiam peragendam, vel ad tempus.*

8 *Intellectus* cap. Super eo. infra eod.

9 *Conſuetudo inducens impedimentum dirimens ita demum valet, ſi ſit à Sede Apoſtolica ſpecialiter approbata.*

10 *Conſuetudo inhabilitans ad contrahendum ſi habeat concurſum juris veteris, & ex ejus obſervantia oriatur ſcandalum, an valeat, & ſeq.*

12 *Opinio Sanchez. quòd conſuetudo, & lex ſecularis poſſit reddere inhabiles ad matrimonium contrahendum, reprobatur.*

13 *Conſuetudo derogat juri poſitivo ſi ſit rationabilis, & legitimè præſcripta.*

14 *Conſuetudo irrationabilis dicitur, quæ reprobatur à ſacris Canonibus, aut juri divino adverſatur.*

15 *Intellectus, c. 1.* de ſponſal.

16 *Conſuetudo inhabilitans ad matrimonium contrahendum, cum ſit contra jus divinum, nullo unquam tempore poteſt præſcribi.*

17 *Conſuetudo ut dicatur legitimè præſcripta, quæ requirantur.*

18 *Conſuetudo ut vincat legem, requirit ſcientiam, & approbationem ejus, qui poteſt ſuper ea jus condere.*

19 *Lex civilis non poteſt inducere nova impedimenta matrimonij contrahendo.*

Cauſa quantumcumque rationabilis, defectum poteſtatis non ſupplet, ibidem, & n. ſeq.

20 *Iuriſdictiones Eccleſiaſtica, & ſecularis à Deo diſtinctæ, invicem confundi non debent.*

21 *Matrimonium quamvis habeat rationem contractûs; tamen cum adjunctam etiam habeat rationem Sacramenti inter fideles, non ſubeſt poteſtatibus ſecularibus.*

22 *Matrimonium ut ſit irritum, neceſſe eſt ut fiat irritum ab Eccleſia, nec ſufficit legalis authoritas.*

23 *S. Thomæ loca de poteſtate legali in inducenda impedimenta matrimonij contrahendi, conciliantur.*

24 *Lex naturalis, divina, & civilis quemadmodum poſſint efficere aliquam perſonam illegitimam ad matrimonium contrahendum.*

25 *Matrimonium inter Infideles propriè non eſt Sacramentum.*

26 *Sacramenta Eccleſiaſtica non ſubduntur humanis legibus.*

1 UTRUM AUTEM. Filij duorum compatrum, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem, licitè contrahunt, niſi conſuetudo repugnet. Separantur autem ſi per utrumque, vel alterum compaternitas ſit contracta. Hoc dicit hoc cap. cum cap. *Super eo, infra eodem.* Dividitur in quatuor partes. In prima ponitur quæſtio dubitabilis. In ſecunda Canonum contrariorum inductio, ibi, *Et licet.* In tertia poſterioris approbatio, ibi, *Unde nobis.* In quarta approbationis exceptio, ibi, *Niſi.*

Nota primò, perſonam illam, per quam deventum eſt ad compaternitatem, non poſſe contrahere matrimonium cum aliquo ex filijs baptizantis, vel ſuſcipientis de ſacro fonte ſive ſint geniti poſt compaternitatem, ſive ante, quia efficiuntur ad invicem fratres ſpirituales. Et quod dictum eſt de perſona, per quam deventum eſt ad compaternitatem, intellige de baptizata, vel ſuſcepta, ſecus in baptizante, vel ſuſcipiente: nam baptizans, vel ſuſcipiens benè poteſt contrahere cum ſorore ſuſcepti, ut hic per Abbat. Antiq. *num. 2. in verb. Excepta.* Et hæc quæſtio, ut ipſe refert, fuit de facto Bononiæ tempore magiſtri ſui, id eſt, Petri de [illegible]pione. Et Paſcens pauperes negabat poſſe contrahere per hanc litteram, quia compater, vel

commater eſt perſona, per quam compaternitas eſt contracta; & ideò prohibetur. Sed contrarium determinat ipſe Abb. Antiq. quia littera loquitur in filijs, & non in baptizante, vel ſuſcipiente. Et ſequuntur Joan. Andr. *n. 3. in ver. Perſona*, Abbas Sicul. *num 4.* Alexand. de Nævo *item n. 4.* & alij communiter. Rurſus poteſt contrahere pater cum filia ſpirituali filij ſui, quia cognatio ſpiritualis deſcendit de patre in filium, ſed non aſcendit de filio in patrem. Unde filius non poteſt ducere filiam ſpiritualem patris, ut hic vides. Sed è converſo pater benè poteſt ducere filiam ſpiritualem filij, ut notatur in cap *fin. 30. q. 3.* & in cap. 1. *eodem lib. 6.* in gloſ. *ult. in fin.* & tradit Abb. *hic eodem n. 4.*

Hodie impedimenta cognationis ſpiritualis reſtricta ſunt ad terminos Concilij Tridentini *in cap. 2. ſeſſ. 24. de reformat. matrimon.* Quo ſtatutum eſt, ut unus tantùm ſive vir, ſive mulier, vel ad ſummum unus, & una baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant, inter quos, ac baptizatum ipſum, & illius patrem & matrem tantum ſpiritualis cognatio contrahatur, omnibus inter alias perſonas hujus ſpiritualis cognationis impedimentis omninò ſublatis. Itaque contra diſpoſitionem hujus Decretalis hodie valet matrimonium contractum inter filium ſuſcipientis, & baptizatum, ut cenſuit Sacra Congregatio Concilij. Et Gregorius XIII. dubitantibus reſpondit, non eſſe revocata hæc per regulam Pij V. publicatam *die 20. Auguſti 1566.* cùm ſit magis declaratoria, quàm regula.

Secundò nota, conſuetudinem poſſe perſonas habiles inhabilitare ad contrahendum matrimonium; & ſic creare novum impedimentum dirimens, quando eſt talis, ut ex ejus inobſervantia ſcandalum generetur; ut *hic* per Hoſtienſ. *in ver. Conſuetudinem, n. 1.* Joan. Andr. *in eodem ver. n. 2.* Butr. *num. 6.* Cardin. *in fin.* Abb. *num. 3.* De hoc dicam *infra n. 10.*

2 QUÆRO. Poſitâ loci conſuetudine, ſecundum quam mulier gerit puerum baptizandum uſque ad januam Eccleſiæ, ubi illum tradit futuro compatri, à quo puer introfertur, ac de baptiſmo ſuſcipitur, abſque eo quòd mulier ullum in actu baptiſmi miniſterium præbeat.

Poſitâ etiam in deciſione Sac. Congregationis Concilij, qua declaratum fuit mulierem hoc caſu non contrahere cognationem ſpiritualem.

Item poſitâ aliâ conſuetudine ejuſdem loci antiquiſſimâ, ut mulier ſic puerum deferens in librum Parochi, uti commater, referatur, ac pro tali à baptizati parentibus, ac loci univerſo populo tractetur, ac reputetur.

An patri pueri baptizati cum tali muliere matrimonium contrahere liceat, ſtante decreto Concilij Tridentini, *cap. 2. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* ac ſi contraxerit, an matrimonium ſit irritum, necne.

3 Circumſcriptâ conſuetudine, ſecundum quam hujuſmodi mulier pro commatre reputatur, apertè conſtat ex geſtatione prædicta eam non contrahere cognationem ſpiritualem, cùm in actu baptiſmatis nullum miniſterium præſtet, nec tangat, nec teneat, nec ſuſcipiat, prout requiritur de jure communi, cap. *Quæris* cap. *Si qui.* cap. *Mater Eccleſia, de conſecr. diſt. 4.* cap. 2. 3. 4. & 5. cap. *Omnes, 30. q. 1.* cap. *Poſt ſuſceptum, 30. q. 3.* cap. *Martinus*, cap. *Contracto*, cap. *Veniens, infra eodem.* cap. 1. *& ult. eod. tit. in 6.* Qui canones de hac re loquentes utuntur hoc verbo, *ſuſcipit, accipit, tenet, levat*, & his ſimilibus, & tradunt Gemin. & Franc. in d. c. 1. *hoc tit. lib. 6.* Collectar. *hic*, Navarr. *conſ. 2. n. 3. eod. tit.* Covarr. *in 4. lib. decret. in 2. precepto, cap. 6. §. 4. n. 5.* Idque fortiùs habet locum poſt Tridentinum Concilium, quod *in d. cap. 2. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* jubet unum, vel unam tantùm, vel ad ſummum unum, & unam deſignari; decernitque ſi alij ultra deſignatũ tetigerint baptizatum, cognationem ſpiritualem non contrahere.

4 Verùm ſtante conſuetudine loci, quæ habet, ut hæc mulier habeatur pro commatre & reputetur, quod pertinet ad primam partem quæſtionis, videtur reſpondendum, parenti baptizati non licere cum tali muliere matrimonium contrahere.

Nam conſuetudo poteſt inducere novum impedimentum matrimonijs contrahendis, ut probat tex. hic, & in cap. *Super eo, infra eod.* juxta unum intellectum, ubi gloſ. magna, Goffred. Vincent. Butr. *in 3. col. prope finem.* Abb. *num. 6.* Joan. Andr. in cap. *Quod ſuper his, in fin. de conſang. & affinit.* & ibi Abb. *num. 4* qui refellit opinionem Hoſt. contrariam ſentientis.

Neque obſtat quod Hoſtienſis ſentiat, talem conſuetudinem, uti contrariam juri divino, & canonico, non valere, quia duobus modis reſpondet Abb. *dict. n. 4.* Primò eam conſuetudinem juri divino, & canonico non eſſe contrariam; quamvis enim ea jura permittant matrimonia in gradibus non prohibitis, non tamen præcipiunt, ut contrahantur, & ita hujuſmodi conſuetudo eis directè
5 non contradicit. Secundò, ut ibi conſiderat Abb. Etſi conſuetudo non poſſit tollere jus divinum, poteſt tamen illud limitare, augere, & interpretari, quod tradit etiam Innoc. in c. *fin. de conſuet.* & poſt alios Navar. *conſ. 70. de uſur. n. 6.*

Neque verò talis conſuetudo impediens matrimonium contrahendum, ſed non dirimens contractum videtur ſublata decreto Concil. *dict. cap. 2. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* nam Concilium reſtringit quidem impedimenta ex cognatione ſpirituali proficiſcentia ad baptizatum, & baptizantem, ac ſuſcipientem, baptizatique patrem ac matrem, jubetque unum tantùm deſignari, & alios non contrahere cognationem, & tollit impedimentum hujus cognationis ſpiritualis inter alias perſonas; ſed loquitur de impedimento, & impediente, & dirimente, ut patet ex ratione, quæ habetur in d. cap. 2. in illis verbis: *Docet experientia propter multitudinem prohibitionum perſæpe in caſibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non ſine magno peccato perſeveratur, vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur.* Quæ ratio non applicatur impedimento inducto à conſuetudine, quod, ut dictum eſt, impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit poſtea contractum, ut inferiùs dicetur. Igitur decretum Conc. non pertinet ad hujuſmodi impedimentum.

6 Cæterum quod ſpectat ad ſecundam quæſtionis partem, videtur reſpondendum, matrimonium non eſſe irritum: nam conſuetudo poteſt quidem impedire matrimonium contrahendum, ut dictum eſt (at ſecluſo Romani Pontificis conſenſu, & approbatione) nullam vim habet ad dirimendum matrimonium poſtea contractum, text. eſt in cap. 1. *de ſponſ.* & habetur ex gloſ. *ſuprà cit.* Ugon. Ber. Vincent. Goffred. quos ita declarat Joan. Andr. in dict. cap. *Quod ſuper his, in fin.* ubi etiam Anchar. *in fin.* & Anton. de Butr. d. cap. *Super eo*, Archidiac. in cap. *Placuit, num. 2. d. 32.* & ibi Turrecrem. *art. 2. n. 12.* Aſten. *in Sum. 2. par. lib. 8. tit. 18. artic. 11. quæſt. 4. ad finem.* Tabien. *in ver. Impedimentum, 1. q. 4. n. 5.* Steph. de Gaet. *in repetit.* cap. *Ad limina,*
7 *30. q. 1. § 4. n. 296.* Quibus poteſt etiam adjungi Innocent. dum in dict. cap. *Super eo*, voluit contrahentes contra conſuetudinem poſſe tantùm ſeparari ad pœnitentiam peragendam, vel ad tempus; & ita ſentit conſuetudinem poſſe inducere vinculum potens ad impediendum matrimonium contrahendum, vel contractum ad tempus ſeparandum, non autem ad dirimendum perpetuò. Et ſequuntur in d. cap. *Super eo, infr. eod.* Butr. *in fin.* Abb. *num. 6.* Alex. de Nævo *num. 16.* Præpoſit. *num. 4.* Angel. *in ver. Matrimonium, 3. impedimento, 17. n. 1.* Sylveſt. *Matrimonium, 2. q. 3.* Quæ concluſio validis etiam rationibus fulcitur, ut ex infra dicendis patebit.

8 Neque obſtat quòd in dict. cap. *Super eo*, filij duorum compatrum, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem, licitè invicem contrahant matrimonium, & tamen, ſi ſubſit conſuetudo impediens & dirimens talia matrimonia, ſervanda ſit loci conſuetudo ſecundum intellectum magis communem, ut notatur ibi *in Summa.*

9 Primò enim reſpondetur, ideò conſuetudinem eo caſu valere, quia Alexand. III. illam expreſsè approbat, dum reſcribit Vigilienſi Epiſcopo (De his te volumus conſuetudinem Metropolitanæ Eccleſiæ, &c. inquirere, & diligentiùs imitaris; ita quòd ſi ejuſdem Eccleſiæ conſuetudo habet inter eos non ſuſtinere conjugium fieri, nec factum firmitatis robur habere, tu ſimili modo in Eccleſia tibi commiſſa conjugium hujuſmodi fieri non permittas. Et ſi quos taliter conjunctos inveneris, ſeparari ab invicem non omittas.) Ad idem text. in cap. *Quod dilectio, de conſanguin. & affin. 1.* ibi, (Unde in hac parte conſultiùs duximus multitudini, & obſervantiæ conſuetudini deferendum, quàm aliud in diſſentionem, & ſcandalum populi ſtatuendum quâdam adhibitâ novitate.)

Certum eſt enim, ex conſuetudine poſſe induci impedimentum dirimens, quando per Summum Pontificem approbatur, quia tunc tranſit in naturam Conſtitutionis Apoſtolicæ, ut cenſent Hoſtienſ. in cap. *fin. num. 1. de ſponſa duorum*, & in cap. 1. *in fin. de conſang. & affinit.* & *in Summ. de cognat. ſpirit. §. Quis ſit effectus, num. 9.* Turrecrem. in cap. *Placuit, art. 2. 32. diſt.* Unde cùm conſuetudo in illo ſpeciali caſu approbata fuerit per Sedem Apoſtolicam, extendi non debet ad alios caſus, in quibus ſimilis approbatio non reperitur: atque hunc intellectum ad illum text. tradit Hoſtienſ. in cap. *Quod ſuper, in fin. de conſang. & affinit.* & in d. c. *Super eo, num. 5. verſ. Non omittas*, & *in Summ. ubi ſupra num. 6.* & dicit communem Roſella *in ver. Impedimentum, 1. nu. 7.* Imò, ut ait Sylveſt. *in verb. Matrimonium, 2. quæſt. 3. in fin.* Opinio Hoſtienſis, quam Aſten. dicit eſſe communiorem, videtur eſſe clavis, & maxima ad decidendas hujuſmodi quæſtiones.

10 Deinde reſpondetur, idcirco valere dictam conſuetudinem in d. cap. *Super eo*, quia habet concurſum juris veteris, ſecundum quem contrahebatur quædam affinitas ex compaternitate unius filiorum, ut etiam alij conjungi non poſſent, cap. *Poſt ſuſceptum, 3. q. 3.* & notatur *hic.* Quem intellectum ad d. cap. *Super eo.* tradit gloſ. *in verb. Conſuetudo*, & ibi Anton. de Butr. *in fin.* & Alex. de Nævo, *num. 18. & ſeq.* & idem Butr. in cap. *Quod dilectio, num. 10. de conſang. & affinit.* ubi etiam Præpoſit. *num. 7.* Jo. Andr. poſt Ugon. Bern. Vincen. & Goffred. in dict. cap. *Quod ſuper his, in fin. de conſang. & affin.*

Unde conſuetudo, de qua in d. cap. *Super eo*, extendi non debet ad caſum, de quo agitur, in quo mulier, quæ puerum non tetigit, etiam inſpecto jure veteri ante Concilium, ſpiritualem cognationem non contraxit; ut initio probavimus.

Quinimò ad validitatem hujuſmodi conſuetudinis non ſolùm deſiderari, ut habeat concurſum juris veteris, ſed etiam ut ſcandalum generet, niſi obſervetur, ſentit in d. cap. *Super eo*, gloſ. *in ver. conſuetudo*, Butr. *in fin.* Abb. *num. 4.* Præpoſ. *n. 6.* Alex. de Nævo, *num. 18. & 19.* gloſ. in cap. *fin. in verb. Cognoviſſent, de ſponſa duorum*, & in cap. *Cum olim, in fin. de cleric. conjugatis*, & in dict. cap. *Quod ſuper his in ver. Non obſtante*; & ibi etiam Abb. *num. 4.* Præpoſit. *num. 6. de conſang. & affin.*
11 Et clarè probatur *hic in fin.* ubi idem Alexan. III. in eodem caſu, in quo, ut dictum eſt, de jure antiquo contrahi non poterat, reſcribit Archiepiſcopo Salernitano, matrimonium licitè contrahi, niſi conſuetudo Eccleſiæ, quæ ſcandalum generet, aliter ſe habere noſcatur. Facit text. in d. cap. *Quod dilectio, de conſang. & affin.* in illis verbis, in diſſentionem, & ſcandalum populi, &c.

12 Et quamvis Sanch. *de matrim. lib. 7. de imped. diſp. 4. num. 11.* ſentiat conſuetudinem habere vim inducendi novum impedimentum dirimens, licèt nec à Papa ſit ſpecialiter approbata, nec habeat concurſum juris veteris, nec ſcandalum generet, ejus tamen opinio in hoc ſingularis eſt: nam plerique in hac materia cenſent abſolutè conſuetudinem non valere, niſi ſpecialiter approbetur per Romanum Pontificem juxta terminos dict. cap. *Super eo*, & hæc ſententia communis eſt, ut dixi ſupra. Alij cenſent ita demum valere conſuetudinem, ſi habeat concurſum juris veteris, ut ſimiliter dictum eſt. Alij demum tenent non ſufficere juris veteris concurſum, ſed requiri etiam ſcandalum ad præſcriptum hujus decretalis, quorum opiniones recitat Sylveſt. *in verb. Matrimonium, 2. quæſt. 3.* & idem Sanchez *ubi ſuprà num. 1. & ſeq.* Verùm conſuetudinem poſſe inhabilitare ad contrahendum, etiam ſecluſo ſcandalo, concurſu juris veteris, & ſpeciali approbatione Romani Pontificis, nemo aſſerit niſi ſolus Sanchez; ut idemmet fatetur *num. 11. verſ. Quamvis faciat:* nam Sot. *ſect. 4. de matrim. ad finem*, & alij ab eodem Sanchez relati, dum ſimpliciter aſſerunt ex conſuetudine induci poſſe novum impedimentum dirimens, intelligendi ſunt juxta terminos hujus capituli, & cap. *Super eo, infra eodem*, id eſt, concurrente Pontificiâ approbatione, aut ſcandalo, & adminiculo juris veteris. Exploratum eſt autem contra validitatem matrimonij abſurdum eſſe adhærere opinioni ſingulari unius Doctoris contra communem, cùm potius ſequenda ſit opinio etiam unius gravis Doctoris, quæ favet matrimonio adverſus communem, quæ illud impugnat, ut

ut per tex. in c. *fin. de re judic.* ſcripſit Hoſt. & Abb. in c. *Si vir, inf. eod.* Barba. *conſ. 60. Scriptum eſt, lib. 1.*

13 Nec refragatur tex. in quo præcipuè Sanch. ſe fundat in cap. *fin. in fin. de conſuet.* ubi habetur generaliter longævam conſuetudinem derogare juri poſitivo ſi ſit rationabilis, & legitimè ſit præſcripta. Nam reſpondetur, conſuetudinem, quæ reddit fideles inhabiles ad contrahendum ſine approbatione Pontificis, nec eſſe rationabilem, nec legitimè præſcriptam.

14 Non eſt rationabilis, quia à jure ſpecialiter reprobatur, nempè in c. 1. *de ſponſ.* ut paulò inferiùs dicetur, ita declarat gloſ. in cap. *fin. de conſuet. in verb. Rationabilis, verſ. Irrationabilis eſt quæ improbatur à jure.* Quæ communiter illic recipitur à Doctoribus. Deinde quia cùm conſuetudo ſit juris poſitivi, non poteſt dirimere matrimonium, quod ſurgit à jure divino, ut ait Cardin. in d. cap. 1. *de ſponſ. n. 5.* ac proinde hujuſmodi conſuetudinem, tanquam irrationabilem non valere, tenent Calder. in cap. *fin. de ſponſa duorum*, quem ibi refert, & ſequitur Alex. de Nævo, *nu. 23.* & probatur in d. cap. 1. *de ſponſal.* ubi quidam Gallus, qui uxorem dimiſerat, & aliam duxerat credens primum matrimonium eſſe nullum, propterea quòd in eo contrahendo non ſervaverat legem, id eſt, conſuetudinem Patriæ, cogitur ad primam uxorem redire, & pœnitentiam agere, uti tranſgreſſor Evangelicæ legis: atque ita ex eo tex. deducunt Innoc. *in fin.* Hoſtien. *paulò poſt princ. in verb. Super induxit.* Jo. Andr. *nu. 5.* Abb. *n. 3.* Præpoſ. *nu. 7. verſ. Circa primam.*

15 Nec verum eſt textum in d. c. 1. eſſe intelligendum de conſuetudine Laicorum, quibus nulla eſt de rebus ſpiritualibus diſponendi poteſtas, non autem de conſuetudine Laicorum, & clericorum. Imo enim ille text. cùm ſimpliciter loquatur de conſuetudine, ad quam inducendam requiritur conſenſus totius, vel majoris partis populi, ſecundum gloſ. in d. cap. *fin. de conſuet. in verb. Legitimè præſcripta, verſ. Item requiritur quod major pars populi:* utique intelligi debet de conſuetudine tam Laicorum, quàm Eccleſiaſticorum, cùm & hi ſint de populo, & univerſitate, Oldrad. *conſ. 32. Quæſtio eſt utrum ſacerdos.* Atque ita illum intelligit Abb. *nu. 9.* ubi in quæſtione illa, An contrahentes omiſſis ſolemnitatibus peccent mortaliter, necne, concludit non peccare, ſi ſolemnitas inducta ſit à ſtatuto; ſecus ſi à conſuetudine; cùm hæc ſit Epiſcopi, & Cleri, quibus eſt auctoritas ſtatuendi circa hujuſmodi ſolemnitates. Et de hac conſuetudine dicit loqui prædictam decretalem. At verò ſi agatur de ſubſtantialibus matrimonij, omnes affirmant conſuetudinem non valere. Ratio eſt, quia ſicut Laici, ita & Clerici carent poteſtate ſtatuendi in his quæ pertinent ad eſſentialia matrimonij, cùm hæc ſint Summo Pontifici reſervata: & in hoc ſe fundat textus in illis verbis: *Ille tranſgreſſor Evangelicæ legis:* atque ita cenſent Innoc. & alij ſuperiùs relati, & declarat in eodem cap. 1. Felin. *n. 23. verſ. Secundò limita hanc concluſionem*, & Sylveſt. *in verb. Matrimonium, 2. q. 3. prope finem, verſ. Quod non eſt verum:* & quamvis Butr. ibi exemplificet in conſuetudine laicali, hoc tamen non ideò facit, quòd Clerici in ea non
16 comprehendantur: ſed quia denominatio ſit à Laicis, in quibus major pars populi conſiſtit. Sicut Collegium cenſetur laicale, ſi in eo plures ſint laici, quàm Eccleſiaſtici, ſecundum Bart. in l. *fin. ff. de Colleg.* illic Abb. in c. *Ex litteris, n. 3. de conſtit.* Sylveſt. *in ver. Collegium, in princ.*

Sed nec dici poteſt hæc conſuetudo legitimè præſcripta, quia cùm ſit contra jus divinum, ut probatur in dict. cap. 1. *de ſponſ.* in iiſdem verbis: *Ille tranſgreſſor Evangelicæ legis*, ut notant ibi Cardinal. & alij, nullo unquam tempore poteſt præſcribi, cap. *Cùm eſſet, de teſtam.* & eſt communis omnium reſolutio in cap. *Quanto, de conſuet.* teſte Covar. *variar. reſolut. lib. 3. cap. 13. num. 9.* Rationem reddit S. Thom. *in 1. 2. q. 63. art. 3. ad 1* quia lex divina procedit à voluntate divina; unde non poteſt mutari per conſuetudinem procedentem à voluntate hominis, ſed ſolùm per authoritatem divinam mutari poſſet: & inde eſt ut nulla conſuetudo vim legis obtinere poſſit contra legem divinam, gloſ. in d. cap. *fin. in verb. Legitimè, verſ. Et quod ſit tale jus*, facit text. in d. c. *Quod ſuper his, de conſang. & affinit.* ibi: (Ne autem infra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publicè inhibere, & præſumptores Eccleſiaſticâ diſtrictione punire, non obſtante conſuetudine, quæ dicenda eſt potius corruptela.)

17 Præterea ad hoc ut ſit legitimè præſcripta, multa alia deſiderantur, idque ſatis innuit littera prædictæ Decretalis ult. *de conſuetud.* quæ dum requirit, ut longæva conſuetudo, ad hoc, ut deroget juri poſitivo, ſit legitimè præſcripta, ſatis apertè innuit ultra tempus neceſſarium ad præſcriptionem inducendam, alia etiam debere concurrere, quæ implicitè continentur ſub illo verbo, *Legiti-*
18 *mè*, & recenſentur ibi à gloſ. & Doctoribus. Inter hæc autem illud eſt præcipuum, ut conſuetudo inducta fuerit ſciente, & patiente Principe, qui poteſt in his jus condere, Innoc. *in rubr. de conſuet.* Felin. qui alios citat in cap. *Cùm ex officij, n. 8. de præſcript.* Cravett. *conſ. 96. n. 7.* Sylveſt. *in ver. Jejunium. n. 8.* gloſ. & DD. in d. cap. *fin. de conſuet.* quod maximè procedit in ſacramentalibus, Clem. *fin. de ætat. & qualit.* gloſ. in cap. *Vir, in fin. de ſecundis nuptijs*, & ibi Anton. de Butr. *num. 7.* Abb. *in fine*, Præpoſit. *n. 3. & 5.* Alexand. de Nævo, *num. 8.* Roſella *in verb. Nuptiæ, n. 2.* Sylveſt. *in verb. Conſuetudo, q. 7.*

Nec ſatis eſt, ut putat Sanchez, ſcientia illa generalis, quam Pontifex habuit, cùm edidit Conſtitutionem dict. cap. *fin. de conſuet.* ſed requiritur ſpecialis, & individua ſecundum opinionem, quam ſequitur Rota *ut in Romana concordiæ S. Petri*, & coram Cardin. Cavalerio, poſt gloſ. Hoſtien & Abb. in dict. cap. *fin. de conſuet.* qui melius locuti ſunt, quàm Thomas Sanchez, ut inquit noviſſimè Baſil. Pont. *de matrim. lib. 6. cap 6. n. 5.* Quinimò nec ſufficit conſenſus Principis permittentis, ſed requiritur etiam approbantis, cùm eadem poteſtas requiratur in legis abrogatione, quæ requiritur in ejus editione (multa enim per patientiam tolerantur, &c.) cap. *Cùm jamdudum, de præbend.* ut latè probat *loco citato*, idem Baſil. Pont. qui loquitur in terminis conſuetudinis, de qua agitur, & pluribus confutat opinionem Sanchez, *ubi ſupra*, & Suarez *lib. 8. de legibus, cap. 12. in fine*, circa intellectum d. cap. *fin. de conſuet.* & ut diximus, hæc eſt ſententia Hoſtienſis communiter approbata in d. c. *Super eo, infra eod.*

19 Nec mirandum quod Sanchez hanc vim tribuat conſuetudini laicorum & clericorum ſimul, quandoquidem eam tribuit etiam Principibus ſæcularibus, quos *lib. 7. de imped. diſp. 4. q. 5. nu 2.* indubiè affirmat ex genere, & natura ſuæ poteſtatis poſſe impedimenta matrimonium dirimentia fidelibus ſibi ſubditis ex juſta cauſa ſuis legibus indicere eo pacto, quo Summus Pontifex, id poteſt, quod eſt contra Sacrorum Canonum, & Tridentini Concilij decreta, ac receptiſſimas Theologorum, & Canoniſtarum traditiones, de quibus latè per Felin. in cap. 1. *de ſponſ.* motus potiſſimùm eâ ratione, quod cùm poteſtas ſæcularis ad tranquillitatem Reip. ſit inſtituta, ejus eſt id quod ad hunc finem deſideratur providere, quale eſt circa matrimonia ineunda ſancire, illa impediendo, & irritando; cùm inde maximè pendeat tranquillitas, & recta Reip. gubernatio.

Quippe hoc argumento liceret etiam ſæcularibus poteſtatibus tollere impedimenta dirimentia, & diſpenſare in gradibus prohibitis, cùm id multoties expediat Reip. tranquillitati, puta ad ſedandas capitales inimicitias inter magnates, ad conſervanda bona feudalia in familia catholica, ne tranſeant in hæreticos, vel infideles, aut ob aliam publicam cauſam ad præſcriptum *cap. 5. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* Rurſus hoc argumento fas eſſet magiſtratibus ſæcularibus ex vi ſuæ poteſtatis Clericorum delicta coercere, Eccleſiaſticos ad ſubeunda onera Reip. compellere, delinquentibus ad Eccleſiam confugientibus immunitatem Eccleſiaſticam adimere, Patenas, Calices, & Vaſa ſacra convertere in utilitatem Reip. & alia pleraque his ſimilia, quod tamen impium eſſet aſſerere.

20 Itaque cùm juriſdictiones fuerint à Deo diſtinctæ, non omnia, quæ publicam utilitatem concernunt promiſcuè per utramque juriſdictionem agenda ſunt, ſed temporalia per poteſtatem legalem; ſpiritualia verò per Eccleſiaſticam, ſub cujus tamen judicio, & ordinatione ſunt conſtituta, tex. eſt ſingularis in c. *Cum ad verum:* quod eſt deſumptum ab Epiſtola Nicolai Papæ ad Michaelem Imperatorem, & in cap. *Si Imperator, 96. diſt.* cap. *Si quis à proprio 21. quæſt. 5.* & habetur 10. *diſt.* per totam, & in cap. *Solitæ, de major. & obed.* Qua de re magiſtraliter tractat Joannes Andr. poſt Hoſtien. in c. *Per venerabilem, col. 6. in ver. Plenitudinem poteſtatis. Qui fil. ſint legit.*

21 Matrimonium autem cùm inter fideles non ſolùm habeat rationem contractus, ſed ex inſtitutione Chriſti adjunctam etiam habeat rationem Sacramenti, jam res ſacra eſt: nec quòd illius materia contractus ſit, ſatis eſt, ut poſſit magiſtratus civilis ſuper eo leges condere. Quemadmodum etſi homines, argentum, & aurum ſint materia ſubjecta legibus ſæcularibus, tamen poſtquam illi per manus impoſitionem ordinati ſunt Clerici, & hæc per conſecrationem effecta ſunt Vaſa ſacra, jam non ſubſunt amplius ſæculi poteſtatibus, ut contra Thomam Sanchez, quem dicit motum leviſſimis fundamentis advertit Baſil. Pont. *de Sacramento matrim. lib. 6. cap. 2.* Idque ſatis etiam
22 evidenter conſtat ex *cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* ubi matrimonia clandeſtina ſancta Synodus diffinit rata, & vera eſſe matrimonia quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit: idemque diffinit de matrimonijs contractis à filijsfam. invitis parentibus, quæ tamen irrita ſunt de jure civili, ut l. *Nuptiæ, la ſecunda, ff. de ritu nupt.* ergo ut matrimonium ſit irritum, neceſſe eſt ut Eccleſia illud irritum faciat, nec ſufficit legalis authoritas. Conferunt ejuſdem Concilij decreta *can. 12.* & *cap. 9. ead. ſeſſ.* & *cap. 20. ſeſſ. 25. de reform.*

Accedit quòd laici in cauſis matrimonialibus poteſtatem non habent juris dicendi, ut habetur in cap. *Cauſam quæ, qui filij ſint legit.* ergo nec juris condendi, quia forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt, cap. *fin. de conſtit. lib. 6.* l. 2. *in principio, ff. de eo quod certo loco*, Anton de Butr. *in rubr. de conſuet. num 7.* Socin. *conſ. 79. num. 9. lib. 4.* Cardin. Seraph. *deciſ.* 1018. quod ſi laici nequeunt ſuâ ſententiâ declarare irritum matrimonium, etiam cùm de jure eſt irritum, ut in dict. cap. *Cauſam quæ;* quomodo poterunt ſuis legibus illud irritum facere, cùm de jure eſt validum; ita in effectu arguit Joan. Andr. in dict. cap. *Per venerabilem, colum. 3. verſ. Imperator autem, qui filij ſint legitim.* poteſtas igitur ſtatuendi à juriſdictione dependet, cap. *A nobis, el primo, de ſentent. excommunic.* l. *fin. ff. de juriſdict. omn. judic.* Bart. in l. *Omnes populi, in 1. quæſt. in princip. ff. de juſtit. & jur.* & in quocùnque actu ad illius validitatem neceſſaria eſt juſta poteſtas, c. *Cùm ſuper, de offic. deleg.* l. *Cùm te*, ubi Bald. *num. 1. C. de donat. ante nupt.* Nec ſufficit cauſa quantumcumque rationabilis, ut putat Sanchez, quia hæc non tribuit poteſtatem ſtatuenti, ut inquit Bald. in leg. *Cunctos populos, n. 15. C. de Summ. Trinit.* & eſt text. in cap. *Eccleſia S. Mariæ;* & ibi notat Butr. *num. 20. ſupra de conſtit.* & poteſtatis defectus ſemper, & indiſtinctè nullitatem producit, ut ibi per Butr.

23 Nec D. Thomas aliud ſenſit: nam etſi in *4. diſtinct. 34. quæſt. unicâ, artic. 1. ad 4.* aſſerat matrimonium in quantum eſt in officium naturæ, ſtatui lege naturæ; in quantum eſt Sacramentum, ſtatui jure divino; in quantum eſt in officium communitatis, ſtatui jure civili; & ideo ex qualibet dictarum legum poſſe aliquam perſonam effici ad matrimonium illegitimam; & idem ferè docuerit *in*
24 *4. contra gentes, c. 78.* Non tamen inde licet inferre, ut quælibet ex prædictis legibus poſſit efficere indiſtinctè omnes perſonas illegitimas ad contrahendum, ſed quælibet lex aliquam tantùm perſonam, ut Divus Thomas loquitur, exceptâ lege naturæ, quæ communis eſt omnium nationum, cap. *Jus naturale, prima diſtinct.* Et quidem lex divina poſitiva in quantum ordinavit Sacramentum matrimonij ad regimen Eccleſiæ, & conſervationem Chriſtianæ Reipublicæ, inhabilitat ad contrahendum fideles duntaxat, cap. *Quanto*, & cap. *Gaudemus, de divor.* cap. *De infidelibus, de conſangui-*
25 *nit. & affinit.* E contra verò lex civilis in quantum ſtatuit matrimonium in officium communitatis, & in bonum politicum, non poteſt inhabilitare niſi infideles, inter quos matrimonium non eſt Sacramentum, ſed purus contractus naturalis, ut in d. cap. *Quanto:* & quamvis in d. cap. *Gaudemus*, Sacramentum conjugij apud fideles, & infideles dicatur exiſtere, hoc tamen quoad infideles impropriè debet intelligi, deficiente ſcilicet fundamento omnium Sacramentorum baptiſmo, c. 1. & cap. *fin. de presbyt. non baptizat.* At verò inter fideles, apud quos matrimonium eſt elevatum à Deo in Sacramentum, lex civilis minimè poteſt quemquam efficere illegitimum ad contrahendū ſine authoritate Eccleſiæ; ut declarat ipſemet D. Thomas *in 4. diſt. 42. art. 1. ad 4.* juncto argumento

26 to contrario: ubi in fortioribus terminis ait, Sacramenta Eccleſiæ, ſicuti eſt matrimonium, non ſubdi humanis legibus, & ideò prohibitionem humanam legalem non ſufficere ad impediendum matrimonium, niſi interveniat authoritas Eccleſiæ, quæ idem etiam interdicat: abſurdum enim eſſet, ut priori loco docuiſſet legem civilem poſſe ſtatuere inter fideles impedimenta matrimonium dirimentia, cùm hoc poſteriori loco expreſsè affirmaverit, ne illa quidem, quæ tantùm impediunt contrahendum, qualis eſt adoptio, induci poſſe per prohibitionem legalem abſque Eccleſiæ authoritate.

Quæ quamvis obiter dicta ſint, quia evidentiùs oſtendunt matrimonium nec conſuetudine fieri poſſe irritum, niſi Sedis Apoſtolicæ authoritas illud irritum faciat.

Cæterùm quod pertinet ad conſuetudinem, de qua nunc agitur, providendum erit ab Epiſcopo, ut illa in futurum aboleatur, & mulier, quæ puerum geſtare conſuevit, vel in actu baptiſmatis eum de ſacro fonte ſuſcipiat, vel à geſtatione hujuſmodi abſtineat, ut Sacra Congregatio cenſuit.

De Cognatione ſpirituali.

Cap. Si vir.

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas ſcienter, vel ignoranter inter conjuges ſuperveniens, conjugium non diſſolvit.*

2 *Parentibus carnalibus non licet filios proprios de ſacro fonte ſuſcipere.*

Et quid in caſu neceſſitatis, & n. 5. & ſeqq.

3 *In opinionum varietate humanior amplectenda eſt.*

4 *Opinio ſingularis favens matrimonio, an, & quando contra communem ſit tenenda.*

5 *Cognatio ſpiritualis an contrahatur inter concubinarium, & concubinam, quæ filium ex eo ſuſceptum, baptizatum tenuit, & nn. ſeqq. uſque in finem.*

6 *Cognatio ſpiritualis contrahitur à laico baptizante in extremo neceſſitatis articulo.*

7 *Baptizans filium in extrema neceſſitate ab uxore non eſt ſeparandus.*

8 *Licèt contrahat cum ea cognationem ſpiritualem, & n. 10.*

9 *Cognatio ſpiritualis, quam contrahit pater baptizando proprium filium ex concubina ſuſceptum, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit poſt contractum.*

1 SI VIR. Compaternitas ſcienter, vel ignoranter inter conjuges ſuperveniens, conjugium non diſſolvit. Hoc dicit ſecundum Joann. Andr. cum quo concordat Butr. Cardin. Anchar. Abb. Alexand. de Nævo, & Præpoſit. communis deciſio, conſultatio, & reſponſio ſecunda ibi, *Conſultationi*: & hæc primò recitat Canonum antiquorum contrarietatem. Secundò alteram partem approbat, & rationem reddit ibi, *Ideoque*.

2 Nota primò ibi, *Filium ſuum, &c.* Parentibus carnalibus non licere filios proprios de ſacro fonte ſuſcipere: alius enim debet eſſe pater carnalis, & alius ſpiritualis, ut hic per Abb. *in primo notab.* & Alex. de Nævo *num.* 1. ſed an hoc procedat in caſu neceſſitatis, anve eo caſu ſpiritualis cognatio contrahatur, dicam *infra in 4. quæſt.*

3 Secundò nota ibi, *Humanius*. In varietate opinionum amplectendam eſſe humaniorem, id eſt, rationabiliorem, & æquiorem, ut hic exponunt Hoſtienſ. *num.* 1. Joan. Andr. Abb. & Alex. de Nævo omnes *num.* 3. Si verò utraque opinio ſit rationabilis, ſequendum eſt plurimorum judicium, ſecundum Hoſt. qui allegat in ſimili bonum textum in cap. *In Canonicis*, 19. *diſt.* & ſequuntur Joan. Andr. & alij præallegati: in foro autem conſcientiæ ſi utrimque ſint opiniones æquè probabiles, ſeu rationabiles, ex præcepto eligenda eſt tutior, ut probavi latiſſimè in cap. *Ne innitaris, ſupra de conſtit.* Sed circa matrimonium Hoſt. *hic n.* 2. tradit

4 pro regula certa & ſana, ut ubicumque magiſtri per gloſſas ſuas matrimonium ſolvunt, nec jus expreſſum inducunt, ſi invenias aliquem contrarium ſcribentem, ei adhæreas, arg. cap. *Licèt ex quadam, in fin. ſupra de teſtib.* & hanc regulam magni faciunt, & approbant *hic* Jo. Andr. *num.* 5. *verſ. Alter*, Abb. & Alex. de Nævo *in 2. not.* quod tamen limitat Cardin. *hic in fin.* & Alex. de Nævo *num.* 3. dummodo ille, qui tenet contrarium, poſſit opinionem ſuam aliquâ probabili ratione adjuvare. Item hoc limitat Abb. *ubi ſupra*, niſi communis opinio haberet quaſi textum pro ſe, quia tunc non liceret ſequi opinionem ſingularem pro matrimonio ſuſtinendo.

5 QUÆRO, Titius laicus in extrema neceſſitate baptizavit filium Annæ, ac deinde habitâ copulâ cum ipſamet Anna, ac prole ſuſceptâ, eadem Anna filium ſic ſuſceptum jam moriturum in extrema itidem neceſſitate domi baptizatum tenuit: An Titius tam in primo, quam in ſecundo caſu cum Anna ſpiritualem cognationem contraxerit.

Certum eſt in primo caſu eum contraxiſſe cognationem ſpiritualem, quippe quæ tam de jure communi, cap. 1. *de cognat. ſpirit. lib.* 6. quam ex decreto Concilij Trid. *cap.* 2. *ſeſſ.* 24. *de reform. matr.* contrahitur inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem, ita ut impediat matrimonium contrahendum, & dirimat contra-

6 ctum. Id enim habet locum etiam in laico baptizante in extremo neceſſitatis articulo, ut docent Hoſt. *in ſumma eod. tit.* §. *Et an aliquis, n.* 8. Archid. & Bellam. in c. *Omnes*, 30. *q.* 1. Angel. *in ver. Matrimonium*, 3. *impedim.* 6. *n.* 16. Sylveſt. *matrim.* 8. *q.* 7. *d.* 7. Covarr. *in 2. decret. 2. par. cap.* 6. §. 4. *n.* 4.

7 In ſecundo autem caſu quamvis Anna ſuſcipiendo proprium filium de ſacro fonte videatur cum illius patre ſpiritualem cognationem contraxiſſe ex decreto Concilij ſuperius relato: dubium tamen facit text. in cap. *Ad limina*, 30. *q.* 1. ubi deciditur quemdam Stephanum, qui proprium filium in extremo vitæ poſitum baptizavit, non eſſe propterea ſeparandum ab uxore, & reprehenditur Epiſcopus, qui illum ſeparandum cenſuit, quaſi proinde contraxerit cum ea cognationem ſpiritualem, quæ debiti petitionem, aut exactionem prohibeat.

8 Cæterùm dicendum eſt, illum textum procedere in legitimis conjugibus: cùm enim in caſu neceſſitatis pater ex debito juſtitiæ teneatur proprium filium baptizare, iniquum eſſet, ut eam ob cauſam privaretur jure exigendi debitum à legitima uxore, ut ibidem legitur, atque ita contrahitur quidem etiam eo caſu cognatio ſpiritualis, non tamen talis, quæ ullum afferat impedimentum matrimonio jam ritè contracto: & in hunc ſenſum intelligendi ſunt Jo. Andr. *hic n.* 4. *in ver. Malitia*, Abb. & Alex. de Nævo *in primo not. ib.* dum dicunt non oriri aliquod impedimentum, cùm pater carnalis inſtante neceſſitate proprium filiũ tenuit in Sacramento baptiſmi, vel confirmationis. At ſecus eſt in concubina, quia cùm illius

9 commercium ſit jure prohibitum, pater ſuſcipiendo proprium filium contrahit talem cognationem cum concubina quæ impedit contrahendum, & dirimit poſt contractum.

Non etiam hoc caſu viget ratio illa, quòd non debeat privari jure petendi debitum propter id, quod fecit neceſſitate adactus; quia reverà nullum jus habet ejuſmodi debitum à concubina petendi, aut exigendi: & ita apertè tradit Navarr. *in*

10 *Manual. c.* 16. *n.* 34. dicens: (Interrogatus Romæ, An qui infantem ſemeſtrem filium ſuum, quem abortivit amica ejus, baptizavit jamjam moriturum abſente clerico, poſſet ducere in uxorem illam amicam. Reſpondi, non poſſe, quia licet neceſſitas efficiat, ut poſſit compater cum uxore ſua jam nupta, eadem commatre licitè rem habere, ut dicitur in dict. cap. *Ad limina*, non tamen efficit, ne naſcatur compaternitas, quæ ante matrimonium rata illud impediat & dirimat.) Et *in conſ.* 5. *de cognat. ſpirit.* dicit d. cap. *Ad limina*: tantum excuſare patrem baptizantem filium ſuæ uxoris, nec poſſe extendi ad patrem baptizantem filium fornicarium ſuæ concubinæ, quia non eſt eadem ratio, cùm illo caſu agatur de non præjudicando matrimonio jam contracto; in hoc autem de non præjudicando contrahendo, & ſequitur Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 62. *n.* 10.

De Cognatione ſpirituali.

Cap. Super eo.

SVMMARIVM.

1 *Compatrum duorum filij, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem licitè invicem matrimonium contrahunt, niſi obſtet loci conſuetudo.*

2 *Cognationem ſpiritualem non contraxit qui baptizatum non tetigit, ſed candelam tenuit juxta conſuetudinem loci.*

1 SUPER EO. Filij duorum compatrum, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem, licitè invicem contrahunt matrimonium: ſi tamen obeſt conſuetudo impediens, & dirimens talia matrimonia, ſervanda eſt loci conſuetudo. Hoc intendit, ſecundum intellectum, quem Abbas dicit eſſe magis communem.

Nota ibi: *Conſuetudo habeat inter ipſos non ſuſtineri conjugium*: ex conſuetudine poſſe induci, ut habiles ad matrimonium contrahendum reddantur inhabiles: & ita ſecundum hunc intellectum conſuetudo poteſt inducere impedimentum non tantùm impediens matrimonium contrahendum, ſed etiam dirimens poſt contractum. Sed huic intellectui repugnat textus in cap. *Quæ ſuper, in fin. verſ. Nec autem, infra de conſanguin. & affinit.*

Pro conciliatione horum jurium multum torquentur Moderni, qui de matrimonio tractatus ediderunt, videlicet Thom. Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 4. & Baſil. Pont. *de impedim. matrim. cap.* 1. §. 2. Tu verò dicas conſuetudinem non eſſe tantæ potentiæ, ut poſſit inducere impedimentum dirimens matrimonium, ut latè probavi in c. 1. *à n.* 2. *uſq. ad n.* 26. *ſupra eod.* niſi fuerit per Summum Pontificem approbata, & in hoc caſu loquitur hoc capitulum, ut ibi dixi *num.* 8.

2 Porrò Sac. Congregatio Concilij aliàs cenſuit matrimonium non eſſe nullum etiam de jure communi ex eo, quod A. contraxerit cum B. cujus filium de ſacro fonte levavit, cum puerum non ſuſceperit, nec linteum tetigerit, ſed ſimpliciter candelam tenuerit juxta conſuetudinem Regionis; nam conſuetudo non poteſt inducere impedimentum.

De Cognatione ſpirituali.

Cap. Veniens.

SVMMARIVM.

1 *Compater, qui in actu baptiſmi infantem non tetigit, ſed Presbytero tradidit baptizandum, vel baptizatum de manu Presbyteri ſuſcepit, an contrahat cognationem ſpiritualem, & nn. ſeqq. uſq. in finem.*

Tactus moralis an ſufficiat ad contrahendam cognationem ſpiritualem, ibidem.

2 *Patrinus eſt fidejuſſor baptizati apud Deum, eumq; in fide catechizat.*

3 *Verba*, Suſcipere de baptiſmo, *vel in* baptiſmo, *quid importent: Et quid de verbis* levare, tenere, *vel* tangere.

4 *Tactus corporalis requiritur ad cognationem ſpiritualem contrahendam.*

5 *Cognatio ſpiritualis an poſſit contrahi per procuratorem, & n.* 15.

6 *Cognationis ſpiritualis definitio.*

7 *Tangens linteum, quo puer eſt involutus, aut ſimulans puerum tangere, an contrahat cognationem ſpiritualem.*

8 *Cognatio ſpiritualis ex Concilio Tridentino requirit tactum, & deſignationem.*

9 *Cognatio ſpiritualis inducta eſt de jure poſitivo admiſtar generationis & nativitatis naturalis.*

10 *Tactus immediatè præcedens, vel ſubſequens baptiſmum an ſufficiat ad cognationem ſpiritualem contrahendam.*

11 *Cognatio ſpiritualis imitatur naturam.*

12 *Quæ incontinenti fiunt videntur inesse.*

13 *Puerum præſentans Presbytero baptizandum an contrahat cognationem ſpiritualem.*

14 *Cognatio ſpiritualis inter fidelem & paganum non poteſt contrahi.*

Sed bene cum Chriſtiano mox futuro, n. 20.

15 *Iuramentum non poteſt præſtari per relationem ad ſcripturam juratam, niſi fiat incontinenti.*

In materia, & forma Sacramenti ſufficit moralis

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

lis conjunctis, ibidem.

16 *Præſentans puerum baptizandum cenſetur in ipſo actu tetigiſſe.*

17 *Tenens puerum ad officium antiſtitis, & catechiſmi, non autem baptiſmi, cognationem non contrahit.*

18 *Patrinus eſſe non excuſat plena pubertate baptizatum, tamen contrahit cognationem ſpiritualem.*

20 *Catechiſmus parit impedimentum impediens contrahendum, ſed non dirimens contractum.*

21 *Conſuetudine induci non poteſt impedimentum cognationis ſpiritualis dirimens contractum; ſed tantum impediens contrahendum, & aut.*

22 *Conſuetudo facilius admittitur ad interpretandum, quàm ad inducendum.*

VENIENS. Hoc dicit breviter ſecundum Abbatem Antiquum, & Hoſtienſ. Separatur matrimonium cum commatre contractum: vel ſecundum Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. & Præpoſ. ſi pater baptizati poſtea contrahit matrimonium cum levante, ſeparari debebunt: vel plenius ſecundum Abbat. Siculum, & Alexan. de Nævo, inter patrem baptizati, & levantem, ſeu tenentem baptizatum contrahitur cognatio ſpiritualis valida ad impediendum, & dirimendum matrimonium poſtea contractum. Non dividitur.

Nota inter levantem de ſacro fonte, & patrem levati matrimonium non poſſe conſiſtere, concordat decretum Concilij Trid. *in cap. 2. ſeſſ. 24 de reform. matrim.*

1 QUÆRO. An compater deſignatus, qui in baptiſmo infantis alterutrum præſtitit, id eſt, vel illum ſacerdoti porrexit, ut in ſacrum fontem immergeret, vel eductum, & baptizatum protinus de manu ſacerdotis ſuſcepit, tametſi in actu baptiſmi illum non tetigerit, cognationem ſpiritualem contraxerit, quæ matrimonium contrahendum impediat & dirimat contractum, præſertim ſi ita ſe habeat religionis vetuſtiſſima conſuetudo.

Pro ſolutione non eſt confugiendum ad illam opinionem, quæ inter quoſdam Recentiores emerſit, videlicet tactum moralem ſufficere ad contrahendam cognationem ſpiritualem. Quod ſi verum eſſet, fruſtra laboraremus in inquirendo, an actus interceſſerit ante, vel poſt baptiſmum, cùm nullo tempore eſſet neceſſarium. Sanè hæc opinio ab initio hujus ſacræ cæremoniæ potuit
2 habere aliquam rationem. Primò ex natura rei, quæ eſt, ut patrinus ſit fidejuſſor baptizati apud Deum, eumque in Fide erudiat, & catechizet, cap. *Vos ante, de conſecrat. diſtinct.* 4. Abb. *hic num. 4. verſ. Nam jura.* Ad quod tactus non eſt ne-
3 ceſſarius, & ita illum natura rei non poſtulat. Secundò, quia verba illa, ſuſcipere filium in baptiſmo, vel de baptiſmo, quæ habentur in cap. *Non plures*, cap. *in baptiſmate*; & innumeris ferè alijs *in dict. tit. de conſecrat. diſtinct. 4. & 30. quæſt. 1. & hoc tit. de cognat. ſpirituali*, id ſignificant, ut patrino in baptiſmo, vel è fonte baptiſmi natus ſit filius per hanc regenerationem ſecundum Deum, ſicut pater naturalis dicitur ſuſcipere filium, qui ſibi naſcitur per generationem ſecundum naturam. Et propterea hæc verba non habent ſignificationem phyſici tactus. Alia autem verba, videlicet, levare filium à fonte, quæ habentur in cap. *Nos* & 30.

quæſt. 1. & alijs quibuſdam in locis ſunt ſynonima verbi *ſuſcipere*, idemque ſignificant. Verbum autem *tenere*, vel *tangere* ſæpius inculcatum videmus cum agitur de cognatione ſpirituali, quæ provenit ex confirmatione, ut in cap. *In qua blaſtrum*, c. *De his*, 30. q. 1. cum alijs ſimilibus: nunquam tamen his verbis uſos legimus ſacros Canones quoad cognationem ſpiritualem, quæ oritur ex baptiſmate. Tertiò, quia Canones facientes mentionem de tactu corporis, non videntur talem tactum requirere, ſed potius ita narrare, quia ita caſualiter, & de facto contigerat, ut perpendit hic Card. qui propterea ſentit ex eis elici non poſſe ut actus requiratur.

4 Verùm tametſi res ab initio poſſet eſſe diſputabilis, hodie de ea non eſt ullo pacto dubitandum, cùm uſque adeo invaluerit opinio contraria, ut tactus corporeus, & phyſicus ſit ſubſtantialis ad cognationem hujuſmodi inducendam, ut & Theologi, & Canoniſtæ, & Summiſtæ eam paſſim & admittant, & ſequantur. Theologi in 4. *ſentent.* noſ Sot. *diſtinct. 4. q. unic. art. 5.* Suarez in 3. *par. D. Thom. q. 67. artic. 7. pag. 243 in fin.* poſt Petr. de Paluda à Summiſtis citatum Canoniſtæ *hic*, & in cap. *Quamvis*, ubi Archid. Gemin. & Franc. *hoc tit. lib. 6.* Joan. Andr. *in reg. Poteſt quis per alium, de reg. jur. in 6.* Joan. Raym. Aſten. quos relatos ſequitur Henric. Boich. *in hoc cap. prope fin.* Covarr. *in 4. lib. Decret. in 2. par. cap. 6. n. 5.* Navarr. *hoc tit. de cognat. ſpirit. conſ. 6. n. 4. & 5.* Hoſtienſ. *in ſumm. tit. de cognat. ſpirit. verſ. Qualiter contrahatur, in principio*, S. Anton. *tom. 3. tit. 1. cap. 15. verſ. ſed diligenter.* Angel. poſt Rodonenſem *in verb. Matrimonium, verſ. Impedimentum ſeptimum, n. 11. 12. & 13.* Sylv. Ma-
5 trimonium 8. *in 7. q. num. 7. verſ. Qui levando.* Quibus adjungi poſſunt omnes Doctores, qui putant ſecundum communem non poſſe hanc cognationem contrahi per procuratorem: nam hi omnes eâ ratione utuntur, quòd cùm tactus corporeus requiratur, per alium explicari non poteſt, ut per Doctores in l. *Gallus* § *Forſan*, ubi Jaſ. *num. 13. de lib. & poſth.* & hoc principali fundamento movetur Jo. Andr. in cap. 1. *Poteſt quis per alium, de regul. jur. in 6.* poſt Archid. in cap. 1. *hoc tit. lib. 6.* ut per Abb. *hic num. 4.* & Covarr. qui alios adducit, & eſſe magis communem opinionem teſtatur *in d. c. 6. num.*
6 7. Ejuſdem ſententiæ ſunt omnes etiam Doctores definientes cognationem ſpiritualem, qui in locis citatis definiunt eam eſſe perſonarum proximitatem provenientem ex Sacramenti datione, vel ad id detentione.

7 Quòd ſi tactus corporeus non requireretur, fruſtrà à DD. excitarentur quæſtiones, an ſufficiat tangere linteum, quo puer fuerit involutus, & an cognatio contrahatur: ſi quis ſimulet ſe tangere, & non tangat, de quibus per DD. in d. c. 1. *hoc tit. lib. 6.* & per Summiſtas in locis ſupracitatis.

8 Cæterùm ſi hæc neceſſitas tactus ad cognationem ſpiritualem inducendam non probaretur ex DD. & Canonibus antiquioris ætatis probatur ex jure noviſſimo Tridentini Concilij, dum in c. 2. *ſeſſ. 24. de reform. matrim.* diſponit, ut ſi alij ultra deſignatos baptizatum tetigerint non contrahant cognationem: & ſic requiſit apertè tactum, & deſignationem ut ſola aſſiſtentia non ſufficiat. Hinc Sacra Congregatio ab Epiſcopo Cremonen. olim conſulta rectè reſpondit: ex duobus patrinis deſignatis, quorum alter tetigerat infantem; alter verò

verò aſtiterat, ſed non tetigerat, ſolum eum qui tetigerat, & non alterum contraxiſſe cognationem ſpiritualem.

Atque ita ceſſant omnia ſuprà adducta pro alia opinione, cùm ea non procedant poſt Concilium Tridentinum, quo ſublata eſt omnis difficultas.

Præterea poſſet etiam reſponderi quamvis rei natura tactum non poſtulet, neque Canones apertè requirant; ſatis tamen eſſe, ut ita ſenſerint ferè
9 omnes interpretes. Nam cùm hæc cognatio ſit inducta de jure poſitivo ob congruitatem, c. *De eo*, 30. *q.* 1. ubi Turrecrem. *num.* 10. Covarr. *in 4. decret. cap. 6. § 4. in princ.* In articulis à Canone non diffinitis eſt intelligenda quoad ſui ſubſtantiam eo modo, quo juris poſitivi Interpretes inter ſe conveniunt, *cap. 8.* ibi. Traditionem accepimus Hebræorum non lege præceptam, ſed arbitrio Magiſtrorum inolitam, ubi id not. Butr. & Abb. *ſupra de Decim.* cap. *Sunt nonnulli, in ver. Tam etiam Patrum*, 16. *q.* 1. cum concord. de quibus per Felin. *in cap. 1. n. 54 in nona fallen.* d. Conſtit. Præſertim cùm non deſint textus, qui non narrant caſualiter ſuſceptionem, ſed in ea vim faciunt, & in ſpecie cap. *Omnes*, 30. *q.* 1. & cap. *fin. hoc tit. lib. 6.*

10 Cùm igitur dubium propoſitum non poſſit diſſolvi ex eo capite quod tactus phyſicus, non ſit de ſubſtantia hujus cognationis: in præſenti diſpiciendum eſt, an tactus deſignati compatris ex eo quod immediatè præceſſit, aut eſt ſubſecutus baptiſmum, eo modo quo explicatur in dubio, ſufficiat ad d. cognationem inducendam.

Equidem non ſufficere, infraſcripta videntur ſuadere.

11 Primò quia hæc cognatio imitatur naturam, Abb. in cap. *Debitum, n. 3. de Baptiſmo*; nam ut inquit D. Thomas *in 4 diſtinct. 42. quæſt. 1. artic. 3.* Sicut per carnalem generationem homo accipit eſſe naturale; ita per Sacramenta Baptiſmi, & Confirmationis recipit eſſe ſpirituale per modum cujuſdam ſpiritualis regenerationis, ac nativitatis. Sicut enim in puero eſt duplex nativitas naturalis; prior in utero, quando in illo adhuc debilis formatur, poſterior quando jam roboratus ad ſuſtinenda aliqua vitæ adverſa ex utero in lucem editur: ſic eſt in homine duplex nativitas ſpiritualis altera in Baptiſmo, per quam regeneratur tener, & quaſi intra Eccleſiæ uterum fovendus; altera verò in Confirmatione; per quam fortis effectus in lucem prodit, ut periculis exponatur. Et in his Sacramentis miniſtrans eſt, quaſi pater generans; & ſuſceptor, ſive patrinus eſt quaſi mater, quæ nomine Eccleſiæ in ſuo gremio baptizatum, & confirmatum ſuſcipit. Hæc S. Thomas. At ſecundùm naturam non poteſt quis effici pater niſi adhibeatur tempore generationis. Ergo nec poterit effici pater ſpiritualis, niſi intervenjat in actu baptiſmi.

Secundò, textus loquentes de hac cognatione, qui habentur *de conſ. diſt. 4. & 30. q. 1.* cum alijs ſupracitatis utuntur verbis ſuſcipere, aut levare de ſacro fonte. At qui tradit puerum Sacerdoti baptizandum, vel poſteà illum ſuſcipit de manu Sacerdotis, neutrum facit, quia de fonte non ſuſcipit, nec lavat, ſed tradit Sacerdoti, vel ab eo accipit. Ergo cùm non ſatisfiat verbis ſacrorum Canonum, hujuſmodi cognatio non inducitur.

Tertiò, Doctores loquentes de hac cognatione, requirentesque tactum, requirunt illum in a-

ctu Baptiſmi, dum aiunt oportere, ut tangatur puer dum baptizatur, vel ſuſcipiatur de fonte, Angel. Sylveſt. Covarr. & alij ſupracitati.

Quartò, hoc impedimentum ſurgens ex Conſtitutione Eccleſiæ, eſt reſtringendum, non autem dilatandum, Hoſt. *in Samm. tit. cit. de cognat. ſpir. § Quibus mod. contrah. verſ. Sententia.*

His tamen non obſtantibus verior, & tutior videtur eſſe opinio, ut ſufficiat præſentare baptizando Sacerdoti eo fine, ut puerum immergat, vel poſteà de ejus manu ſtatim ſuſcipere.

Hanc ſecundam partem, videlicet ſufficere ſtatim poſt tenet expreſsè Hugo in cap. *fin. 3. quæſt. 1.* ubi ait ſufficere, ut patrinus tangat, dum eſt in fonte, vel ſtatim poſt ſuſcipiendo à Presbytero. Hugonem ſequuntur Archid. ibid. Turrecrem. & Beſſamer. *num. 4.* S. Anton. *in Summ. tom. 3. tit. 1. cap. 15. verſ. Sed diligenter*, Covarr. *cap. 6. num. 5. in 2. p. 4. lib. Decretal.* Sot. *in 4. ſent. diſtinct. 42. quæſt. 1.*
12 *art. 1. verſ. Ex his prudentiſſ.* Ratio eſt quam reddit Hugo à cæteris approbatus; quia quæ incontinenti ſiunt videntur ineſſe, l. *Lecta ff. Si cert. petat.* cum concord. de quibus ibi per gloſ. *in ver. Stipulationi in fin.*

Accedit quòd actus recipiens continuationem, & certo tempore perdurans unicus actus cenſetur à principio uſque ad fin. gloſſ. in l. *Eum qui*, § *In popularibus ff. de furt.* Quapropter Patrinus, ſive anadochus puerum de lavacro eductum confeſtim de manu Sacerdotis ſuſcipiens perinde habetur ac ſi in ipſo baptiſmatis actu teneret. Atque hic uſus ut patrinus puerum dum immergitur non tangat, optima ratione inolevit; quia cùm quis baptizatur per aſperſionem, patrinus in actu Baptiſmi tenet infantem, cum, tunc Sacerdos aſperſioni incumbens non teneat. At quando quis baptizatur per immerſionem, Sacerdos ipſe, qui hujus Sacramenti eſt miniſter, vicesque Dei in illo actu gerit, D. Thom. *in 4. ſent. diſt. 42. part. 1. art. 3.* tenet infantem immergendo. Ideoque introductum eſt, ut patrinus tunc non tangat, nec teneat, ſed poſt ſuſcipiat de manu Sacerdotis, ut declarat S. Antonin. *d. tom. 3. tit. 1. cap. 1. verſ. Sed diligenter.*

Ex his conſtat tum authoritatibus, tum rationibus probari patrinum deſignatum ſtatim ſuſcipientem puerum de manu Sacerdotis, qui illum baptizaverat, contrahere cognationem.

13 Sed an eadem cognatio contrahatur ab eo, qui puerum ante Baptiſmum immediatè præſentat Sacerdoti baptizandum; magis dubitari poteſt, cùm unicus auctor ſuccurrat, qui id expreſsè tradit, nempe Marc. Ledeſ. *in 2. 4. q. 58. art. 8.* Cujus verba ſunt hæc: (Illud autem quod diximus quod tangentes puerum in baptiſmo ea intentione ut ſint compatres, contrahunt cognationem ſpiritualem, intelligitur ſi tangant præſentantes ad Baptiſmum, aut levantes à Baptiſmo.)

Huic opponitur Sot. *in 4. ſent. diſt. 2. q. unica, art. 5.* ubi ait, (Eum qui catechumenum ſuper fontem ad Baptiſmum teneret, niſi poſteà baptizatum ſuſciperet, aut etiam dum aſpergeretur teneret, non contrahere affinitatem, quia non eſſet ſuſceptor.)

41 Et quod præſentans hoc pacto ad baptiſmum cognationem non contrahat præter rationes ſuperius adductas, affertur etiam hæc ratio, quod inter fidelem, & paganum, qui non eſt incorporatus Eccleſiæ, nec filius illius ante Baptiſmu, non po-

poteſt contrahi cognatio ſpiritualis, ut per Archid. Jo. Andr. & alios in cap. 1. *hoc tit. lib. 6.*

Verùm probabilius videtur cognationem ſpiritualem contrahi etiam per hanc præſentationem juxta opinionem Martini Ledeſmæ.

Nam ratio adducta per Hugonem, quem alii ſequuntur in illa opinione quòd ſufficiat tangere immediatè poſt, quia quæ incontinenti fiunt, videntur ineſſe, & aliæ ſuprà perpenſæ militant etiam in eo, qui immediatè præſentat ante. Ac proinde etiam auctoritates ſupra cit. cum Hugone ſentientes etiam ad hunc articulum definiendum multum ponderis habere debent ob rationis i-

15 dentitatem. Nam in his, quæ incontinenti fiunt, & in actu unico, & continuo, non datur neque prius, neque poſterius Sic videmus in juramento, quod etſi pro forma requirat tactum adeo, ut ejurari non poſſit per relationem ad ſcripturam juratam, ut eſt text. in cap. *pen. de jurejur.* Tamen valet, ſi hæc relatio fiat in continenti; quia tactus immediatè præcedens, cenſetur ineſſe actui incontinenti ſubſecuto, not. Petr. de Anchar. in d. cap. *penult. per regulam* l. *Lecta*, § *Dicebat*, *ff. Si cert. petat.* Et propius ad rem noſtram etiam in materia, & forma Sacramenti ſufficere conjunctionem moralem docent Ricard. de Mediavill. *in 4. diſt. 3. art. 4. q. 2.* Ledeſm. *in 4. p. par. q. 17. art. 8. dub. 5.* Domin. Sot. *in 4. diſt. 3. q. un. art. 8. §. Quando autem forma.* Et plurimi recentiores.

Quod ſi dicatur ſuſceptioni, quæ fit poſt Baptiſmum magis congruere verba ſacrorum Canonũ, qui utuntur verbis levare, & ſuſcipere de ſacro fonte, quàm præſentationi, quæ fit antea, cùm præſentans ad baptiſmum nullo modo poſſit dici de fonte levare, vel ſuſcipere, quæ videtur fuiſſe ratio Soti. Reſpondetur hanc difficultatem, re benè intellecta, ceſſare. Nam etſi ſacri Canones utantur verbis ſuſcipere, & levare; tamen ſufficit etiam tactus abſque ſuſceptione, ut communiter Doctores tenent. Et ſic ſufficit, vel tangere, vel ſuſcipere. Utrumque autem præſtari debet, dum puer eſt in fonte, ſi rigorem verborum attendamus. Nam qui puerum ſuſcipit de manu Sacerdotis, non ſatisfacit verbis Canonum requirentibus, ut de fonte, & non de manu Sacerdotis ſuſcipiat. Et ideo Hugo benigniori interpretatione cenſuit per eum, qui poſt ſuſcipit de manu Sacerdotis ſatisfieri non ſecundùm rigorem, ſed quia quæ in-

16 continenti fiunt videntur ineſſe. Atque hæc interpretatio optimè congruit etiã præſentanti puerum Sacerdoti immediatè baptizandum: is enim licet non tangat in baptiſmo; tamen quia tangit paulò ante, & immediatè, videtur per eandem regulam in ipſo actu tetigiſſe. Et ſane cùm in baptiſmate per immerſionem patrinus in actu non tangat, duobus modis apertiſſimè tangere debet, vel ante præſentando, vel poſt ſuſcipiendo, & inter utrumque actum ſolida ratio diverſitatis aſſerri non poteſt.

Soti authoritas obeſſe non debet, quominus hanc opinionem vera ratione & Ledeſmii, qui ejus præceptor fuit, auctoritate munitam, ſequamur; præſertim cum nec ſatis conſtet Sotum ita

17 ſenſiſſe; Siquidem ubi loquitur de tenente catechumenum ſuper fonte ante baptiſmum, videtur poſſe intelligi de tenente ad unctiones, & catechiſmos, quemadmodum alio in loco ipſe loquitur, videlicet in 4. *ſent. diſt. 24. q. 1. art. 1. verſ. Ex his.* Qui caſus nihil habet commune cum noſtro, in quo non agimus de tenente ante baptiſmum ad unctionem, vel alia, quæ procedunt, ſed de eo, qui accipit puerum, & præſentat immediatè ad effectum baptiſmi tantum.

Ad rationes ſuprà in oppoſitum adductas breviter reſpondetur.

Ad primam, qua dictum eſt hanc cognationem debere imitari naturam, reſpondetur hoc argumentum non habere locum, niſi in caſibus à jure expreſſis, cùm in multis ſit illi diſſimilis; & ſatis imitatur ſi paulò ante, vel poſt interveniat, Cùm non ſit neceſſaria omnimoda ſimilitudo, uti alias

18 S. Congregatio conſideravit, dum reſpondit eum, qui plena pubertate baptizatum non præcedit, ſi ut patrinus eum tetigerit, contrahere cognationem, quamvis ſecundùm naturam illum generare non potuiſſet.

Sic etiam videmus quamvis paternitas naturalis per alium induci nequeat; tamen hanc ſpiritualem poſſe contrahi etiam per procuratorem;

19 jam enim S. Congregatio Concilii probavit opinionem affirmativam tamquam veriorem, cenſuitque juxta Federicum de Senis *conſ. 15.* & Cardin. *hic n. 3. & 4.* Eum, qui nomine alterius levat infantem de ſacro fonte non contrahere ſibi cognationem ſpiritualem, ſed mandanti.

Ad ſecundum, & tertium, quibus dictum eſt verba textus requirere ſuſceptionem in actu, & ita expreſsè loqui DD. Reſpondetur in actu ipſo juris interpretatione factum cenſeri, quod in continenti poſt, vel ante geſtum fuit ex Hugone ſuprà cit.

Ad quartum, ubi dicitur hoc impedimentum non eſſe ampliandum, reſpondetur non ampliari, ſed declarari in caſu, in quo de jure ſubeſt ſecundùm rectam interpretationem.

Ad eam rationem ſpecialem, quòd inter paganum, & fidelem ſpiritualis cognatio non poſſit contrahi, reſpondetur non procedere hoc caſu, in quo puer nondum baptizatus accingitur ad baptiſmum, cum quo non aliter contracta erit cognatio, quàm ſi baptiſmus ſequatur, atque ita hac

20 ratione non obſtante in Catechiſmo, qui baptiſmum præcedit, cognatio contrahitur, quamvis impediens non dirimens, cap. 2. *de cognat. ſpirit. in 6.* Hoſt. *in Summ. hoc tit. verſ. Qualiter contrahatur*; Itaque non contrahetur cognatio cum pagano, ſed cum Chriſtiano mox futuro.

21 Quod ſi hæc opinio aliquam haberet difficultatem, & omnis tollitur per conſuetudinem regionis. Qua in re illud eſt animadvertendum, nam ſi conſtaret in dictis duobus caſibus non contrahi cognationem ſpiritualem, nec etiam per conſuetudinem induci poſſet ut contraheretur talis cognatio impediens, & dirimens, ſed impediens tantùm. Cùm enim ſolius ſummi Pontificis, & univerſalis Eccleſiæ ſit inducere impedimentum dirimens, atque inhabilitare ad matrimonium contrahendum. D. Thom. *in 4. diſt. 42. quæſt. 2. art. 2.* Palud. *in 4. diſt. 34. q. 1.* Sot. *in 4. diſt. 40. art. 5. col. 4. verſ. Interrogationis*, Hoſtien. Abb. & Præpoſ. Qui de commum teſtatur in cap. *Ad diſſolvendum, de deſponſ. impub.* & alibi ſæpe DD. ſequitur ut ſicut una Provincia non poteſt legem ferre qua impedimentum dirimens inducatur, ita nec conſuetudinem introducere, quæ id roboris habeat, propter poteſtatis defectum. Et ratio rationis eſt, quia cùm matrimonium ſit de jure Divino, cum ſit irritum auctoritate Pontificiæ Conſtitutionis cenſetur irritum fieri à Deo cujus vices Papa gerit in terris; ac ſi dirimi poſſet virtute conſuetudinis, hoc non proveniret à Deo, ſed ab humana poteſtate; Quam rationem reddunt DD in c. *Super eo, ſupra eod.* Ideo non mirum ſi DD. communiter non tribuant conſuetudini talem poteſtatem, niſi habeat concurſum juris veteris, vel ſit approbata per Papam gloſ. Bern. in cap. 1. *ſupra eod.* Hoſtien. *in ſumm hoc tit. § Quis ſit effectus, verſ. Ideo dic*: Hugo, & Goffred. relati ab Henric. Boich. in cap. *Super eo, ſupra eod, circa med.* ubi etiam Innoc. Joan. Andr. & Ant. de Butr. eandem opinionem ſequuntur, Felin. in cap. 1. *num. 21. de ſponſal.* Angel. *in ver. Matrimonium. n. 17. imped. nu. 1.* Summ. Tabien. *in ver. impedimentum, 1. in communi, n. 4.* Sylveſt. *in ver. Matrimonium, 2. n. 3.* ubi ait Aſteſem teſtari Hoſtienſis opinionem frequentius eſſe receptam, ſubditque eam eſſe clavem ad hujuſmodi quæſtiones decidẽdas. Et quamvis Henric. Boich. & Abb. in d. cap. *Super eo. n. 6.* videantur contrarium ſenſiſſe, non eſt à prædicta opinione diſcedendum, quæ communis eſt, & ratione validiſſima nititur: præſertim cùm nullum textum habeamus, qui opinioni Abbatis, & Henrici adſtipuletur: nam tex. cap. 1. & cap. *Super eo*: apertè agunt de conſuetudine juris veteris concurſum habente, & de ea loquuntur gloſ. Ber. in d. cap. *Super eo* dum ei tribuit utrumq; effectum impediendi, & dirimendi, licet Henric. Boich. inconſultò recenſeat ejus auctoritatem in conſuetudine non habente talem concurſum.

22 Itaque dum dicimus ex conſuetudine tolli difficultatem, non hoc agitur ut conſuetudini adſcribatur hæc poteſtas impediendi, & dirimendi in caſu, in quo liquido conſtaret cognationem non eſſe contractam, ſed tantum ſi caſus ſint de jure dubitabiles, eos recipere interpretationem à conſuetudine; nec enim eſt novum, ut facilius admittatur conſuetudo ad interpretandum, quàm ad inducendum Bellon *conſ. 1. Viſis ſcripturis, n. 3. verſ. Et habet* Decia, *conſ. 156. propè fin. lib. 3.* & poſt alios Cravett. *conſ. 201. n. 11. & 12. lib. 1.* Put. *deciſ. 28. lib. 1.* & propterea Hoſtien. Qui ſentit ut ſupra dictum eſt, conſuetudinem non poſſe inducere impedimentum impediens, & dirimens: tamẽ in illa quæſtione an ex catechiſmo oriatur impedimentum impediens tantùm, an etiam dirimens, quæ tunc non erat diffinita, ut fuit poſtea ex cap. 2. *hoc tit. in 6.* Sentit eſſe attendendam conſuetudinem diverſorum locorum, & ſecundum eam judicandum, ut expreſſe tradit in *ſum hoc tit. §. Qualiter contrahatur, in fin.* Et ita conſuetudini interpretativæ tribuit vim impediendi, & dirimendi, quam non concedit conſuetudini inductivæ. Articulum an conſuetudo vim habeat inducendi impedimentum dirimens, plenius examinavi in cap. 1. *ſupra eod.*

DE COGNATIONE SPIRITVALI

Cap. Ex litteris.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio ſpiritualis de jure communi oritur inter baptizatum, & filium baptizantis impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.*

2 *Cognatio ſpiritualis olim triplex, paternitas compaternitas, & fraternitas, ſed hæc ultima ſublata eſt à Concilio Tridentino.*

3 *Baptizatus, & de ſacro fonte ſuſceptus efficitur filius ſpiritualis baptizantis, & ſuſcipientis, & numer 13.*

4 *Baptizatum de jure communi prohibentur plures de ſacro fonte ſuſcipere; ſed ex Concilio Tridentino unum tantùm, & una ad ſummum ſuſcipere debent.*

5 *Si tamen plures deſignati ſuſceperint & tetigerint, nec appareat quis prior ſit diſignatus, contrahunt omnes cognationem ſpiritualem.*

6 *Diſpenſatio an ſit concedenda contrahendi matrimonium cum ea, quam quis in Sacramento confirmationis tenuit ob dotis acceſſionem, & ad tollendas lites. & num. ſeqq. n. 7. in fin.*

7 *Cognationis ſpiritualis impedimentum eſt juris meri Eccleſiaſtici.*

8 *Et an dotis acceſſio ſit cauſa ſufficiens diſpenſandi, & num. 17.*

9 *Litis vitandæ cauſa an ſit diſpenſandum. & n. 12.*

10 *Diſpenſatio in ſecundo gradu non concedenda, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.*

11 *Et an hoc procedat in cognatione ſpirituali.*

12 *Magis vitanda corum conjugia, qui ſibi per ſpiritualem, quàm per carnalem cognationem attinent.*

14 *Cognatio ſpiritualis major eſt, & difficilius ſolvitur, quàm carnalis.*

15 *Diſpenſare an ſoleat Eccleſia in primo gradu cognationis ſpiritualis, & n. ſeq.*

16 *Cognationem ſpiritualem contraxit puella novem annorum quæ infantem levavit de ſacro fonte, & cum ea Gregorius XIII. noluit diſpenſare.*

17 *Dotis acceſſio an, & quando ex ſtylo Curiæ ſit juſta cauſa diſpenſandi in gradibus prohibitis.*

1 EX LITTERIS. Inter baptizatum, & filium baptizantis oritur cognatio ſpiritualis impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum. Hoc dicit ſecundum omnes. Sed iſta fraternitas ſpiritualis hodie ſublata eſt ex Concilio Tridentino *cap. 2. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* quo cognatio ſpiritualis reſtricta eſt ad levantes de ſacro fonte, & baptizatum ipſum, & illius patrem, & matrem, nec non ad baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, ac matrem. Et idem in Confirma-

2 tione. Unde cùm olim triplex eſſet cognatio ſpiritualis, videlicet paternitas, compaternitas, & fraternitas, ut per D. Thom *in 4. ſent. diſtinct. 42. q. 1. art. 3.* & per Abbatem *ſupra in Rubrica ad finem*: Sublata hodie fraternitate per Concilium

Tridentinum non remanent niſi paternitas, & compaternitas: quod & Navarr advertit in *manuali cap.22.num.56.verſ. Quartum impedimentum*, & *num.57*.

3 In gloſſa unica nota baptizatum, vel de ſacro fonte ſuſceptum effici filium ſpiritualem baptizantis, vel ſuſcipientis. Jura ſunt in gloſſa.

4 In eadem gloſſa, ibi, *Quod plures ſimul*, nota prohibitum eſſe, ut plures ſimul infantem de ſacro fonte ſuſcipiant, ut cap. *Non plures, 4. diſt.* ſed ex Concilio Tridentino in d. cap. 2. ſtatutum eſt, ut unus tantùm, ſive vir, ſive mulier, juxta ſacrorum canonum inſtituta, vel ad ſummum unus, & una baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant.

5 Verùm cum negligentia Parochi factum eſſet, ut tres deſignarentur, & in libro ſcriberentur, de ſacro baptiſmi fonte fœminam ſuſcepturi, nempe Titius, Titia, & Sempronius, qui omnes levarunt baptizatum, & tetigerunt: fuit dubitatum an omnes cognationem ſpiritualem contraxiſſent cum baptizata; an verò ii tantùm duo, qui priores ſunt deſignati. S. Congregatio cenſuit omnes contrahere ſi non appareat qui primi ſint deſignati, per cap. *final. de cognat. ſpiritual.* & licèt unus tantùm, & una ſuſcipere debeant; tamen ſi omnes ſuſceperint, omnes contrahere, ita gloſſa ibi, quæ dicit, quod non peccant. & ita ibi Philippus poſt alios; & licet Concilium prohibeat plures, quàm duos, &c. tamen non annullat actum.

6 Ex facto QUÆSITUM eſt, An ſit concedenda diſpenſatio contrahendi matrimonium cum ea, quam quis in Sacramento confirmationis tenuit ob dotis acceſſionem, quam mulier à tertio conſecutura eſt; & ad tollendas lites, quæ occaſione majoricatus inter virum, & mulierem poſſent inextricabiles exoriri.

7 Pro diſpenſatione adducitur, hujuſmodi impedimentum eſſe juris merè eccleſiaſtici, S. Thom. in *4 ſent. diſt. 42. quæſt. 1. art. 1. in corpor.* Sot. *ibidem*. Covarr. *in 4. decretal. part. 2. cap. 6. §. 4. in princ.* Navar. *in manual. cap. 22. n. 56. verſ. Quartum*, licèt in oppoſitum videatur tex. in cap. *Pitacium, 30. qu. 3*. In his autẽ, quæ ſunt juris Eccleſiaſtici apertè conſtat Sedem Apoſtolicam poſſe diſpenſare, cap. *Cuncta per mundum 9. q. 3.* & in ſpecie habetur ex Rebuff. *de diſpenſ. in grad. gloſſ. 5. n. 52.* & Navar. *d. cap. 22. n. 84. juncto n. 56.* & clarè deducitur ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. de refor. matrim. c. 2.* quo hæc impedimenta ex prohibitione canonica provenientia reſtringuntur ad paternitatem, & compaternitatem, ut dictum eſt ſupra *n. 2*.

8 Cauſæ autem, quæ diſpenſationi hoc caſu ſuffragantur, ſufficientes videntur. Primò ſcilicet utilitas puellæ, cui, ſi id matrimonium ſequetur, dos in mille aureis augebitur: quæ cauſa videtur ſufficiens ex ſtylo Curiæ, ſecundùm quem diſpenſationes in 3. & 4. ea cauſa narrata obtineri conſueverunt: ſtylus autem Curiæ facit jus, cap. *Quam gravi, de crimin. falſ.* Abb. in cap. *Ex litteris, num. 6. de conſtitut.*
9 Secundò, ut evitentur lites, quæ poſſent oriri ex majoricatu, ad quem tam vir, quàm mulier poſt mortem cujuſdam nunc viventis jus habere prætendunt: cauſa autem vitandæ litis inducere ſolet Pontificem ad concedendam diſpenſationem, cap. 2. ubi gloſ. *ult.* & DD. *de deſponſat. impub.*

His tamen non obſtantibus, ſatius eſſe videtur diſpenſationem petitam denegare; illius enim conceſſio non parvo eſſet futura ſcandalo illis, qui viderent à patre filiam ſpiritualem in uxorem duci, indeque hæretici occaſionem arriperent detrahendi Eccleſiæ inſtitutis, cap *Magna devota*, gloſ. in cap. *Requiſitũ. § Niſi rigor, in ver. Ut pleriſque, 1. q. 7.* cap. *Et ſi illa, ead. q. 7.*

10 Accedit ad hoc prohibitio Trid. Concilii *ſeſſ. 24. de reform. matrim. cap. 5. in fin.* ubi poſtquam Sancta Synodus univerſaliter ſtatuit in contrahendis matrimoniis vel nullam, vel raro dandam diſpenſationem: agendo de ſecundo gradu ſtatuit, ut in eo diſpenſatio non concedatur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam: & ita ſatis manifeſtè inſinuat in primo gradu, ut eſt noſter caſus, nunquam concedendam eſſe diſpenſa-
11 tionem. Nec obſtat ſi dicatur illud decretum in-
telligendum eſſe de gradibus affinitatis, & con-
ſanguinitatis, non autem de cognatione ſpiritua-
li. Imo enim cùm ſuperioribus capitibus egerit de
impedimentis cognationis ſpiritualis, & prohi-
bitio d. *cap. 5. ad fin. verſ. In contrahendis*, ſit genera-
libus verbis abſque diſtinctione concepta, debet
utique generaliter ad omnia ſuperiora referri,
cap. *Solitæ*, & ibi gloſ. *in ver. Non diſtinguerunt, de*
12 *major. & obedien.* Præterea quatenus loqueretur
de gradibus affinitatis, & conſanguinitatis tan-
tùm; æquè tamen obſervandum eſſet in gradibus
cognationis ſpiritualis, cùm Canones, & Sancti
Patres *cap. 1. 2. & 3. 30. quæſt. 3.* definiverint magis
abſtinendum eſſe à conjugio illorum, qui nobis
13 per ſpiritualem, quàm eorum, qui per carnalem
cognationem attinent; taleſque quos de ſacro
fonte levamus, aut in Sacramento Confirmatio-
nis tenemus, per Conſtitutiones Eccleſiaſticas
verè noſtros filios effici, d. cap. 2. & 3. & cap. *Om-*
nes quos 30. q. 1. Quòd eo magis dicendum eſt, cùm
tractemus de retinenda diſpoſitione juris commu-
nis contra diſpenſationem, quæ illud vulnerans,
odioſa reputatur, cap. 1. *de fil. presbyt. lib. 6.* Imo co-
14 gnatio ſpiritualis major eſt, gloſ. 1 *in fin.* in cap.
Qui dormierit, 27. quæſt. 2. & difficilius diſſolvitur,
quam carnalis, cap. *inter corporalia*, ubi Butr. *n. 22.*
de translat. Epiſc. Si igitur rigor non diſpenſandi
obſervatur in carnali cognatione, quis negabit
eundem multò magis obſervandum eſſe in ſpiri-
tuali? cap. *Ex parte, il tertio de decimis.*

15 Et propterea Manduſ. *de Signat. tit. de diſpenſ. matrim. verſ. Cognatio ſpiritualis, cum ſeqq.* ait Eccleſiam non ſolere in primo cognationis ſpiritualis gradu diſpenſare. Imo Summi Pontifices denegarunt diſpenſationem etiam his, qui ignorantes impedimentum, bona fide matrimonium contraxerunt.

16 Et in ſpecie Sacra Congregatio Concilii olim conſulta, An puella novem annorum levans de ſacro fonte infantem, contrahat cum eo cognationem ſpiritualem; & ſi immemor hujus cognitionis ſpiritualis ſecum contrahat matrimonium, an ſit concedenda diſpenſatio: Reſpondit contractam quidem eſſe cognationem ſpiritualem non obſtante ætate; tum quia nullus Canon, nullum Concilium, nullus Doctor in terminis decidit contrarium: tum quia ſicut ætas levari non impedit, quia levans major 14. annis contrahat hanc cognationem cum levato, quamvis anniculo, vel paucorum menſium, aut dierum: ita nec impedit quando levans eſſet minor quatuordecim: tum quia licèt minor quatuordecim, potuit tamen inſtruere minorem: tum quia reperiuntur Canones tantùm, qui repellunt non baptizatum, Abbatem & Monachos, nec alii repelluntur. Ergo etiam infantes, & impotentes admiſſi cenſebuntur. Cæterum quod pertinet ad diſpenſationem, etſi Sac. Congregatio exiſtimaverit eam eſſe concedendam, tamen relata ad Gregorium XIII. ſententia, Sanctitas Sua approbavit quidem contractam eſſe cognationem ſpiritualem, ſed tamen noluit diſpenſare. Et quamvis nonnunquam poſt tempora Gregorii diſpenſatum fuerit ob dotis incompetentiam cum illius ſufficienti augmento; non tamen eſt judicandum exemplis, nec quod aliquando factum eſt, ſed quod fieri debet, eſt ſpectandum, l. *Sed licet ff. de offic. Præſid.*

17 Duæ cauſæ, quæ pro diſpenſatione allegantur, leviores ſunt quidem, quàm rei gravitas poſtulat. Prima enim de augmento dotis nullibi in jure legitur approbata, & non deerunt fortè qui eam indignam putent, quæ Pontificem movere poſſit ad concedendam diſpenſationem, videlicet ut puella nobilis aureos mille lucretur; nec ſtylus Curiæ huic caſui accommodari poteſt; is enim ſtylus obſervatur cum eis tantùm puellis, quæ præ nimia paupertate cum dote, quam habent, honeſtè nubere non poſſunt: tunc enim augmentum dotis reducitur ad opus pium; & proptereà præbet legitimam cauſam diſpenſandi. Gratian. poſt cap. *Tanta nequitia*, & ibi gloſ. communis, & cap. *ſeq. 1. q. 7.* quæ pietatis cauſa ceſſat in caſu noſtro, in quo non proponitur puellam eſſe adeò pauperem, ut ſine augmento alteri nubere honeſtè non poſſit; præſertim cum jus ad majoricatum prætendat.

18 Secunda etiam cauſa inſufficiens videtur. Primò, quia cùm fideicommiſſum majoricatus non ſit apertum, ſeu purificatum, nimirum quia vivit perſona, quæ illum juſtè poſſidet, non conſtat quomodo timor futuræ litis, quæ fortè morte interveniente, vel aliorum nativitate, vel prætenſionũ dilucidatione nunquam deducitur ad actum, poſſit adferre juſtam cauſam, ut de præſenti tam graviter jus commune vulneretur. Secundò, quia ad quem ipſorum majoricatus ſpectare debeat, poterit humana prudentia abſque lite per compromiſſum, vel alio modo fieri exploratum: quod ſi coram arbitris de eorum juribus noluerint experiri, & elegerint potius indurato animo litigare, non debet hæc ipſorum ſpontanea durities juſta videri cauſa, ut Pontifex legis vincula ad periculum litis ſummovendum relaxet, præſertim cùm ſint tanti ponderis, & ſpiritualia concernant, ex Archidiacono in cap. *Tale, 1. q. 7. n. 1. & 2.*

De Conſang. & affinitate.

Cap. Quod dilectio.

SUMMARIUM.

1 *Diſpenſatio cum aliquibus ut poſſint contrahere quarto gradu, intelligitur ſi uterque diſtat quarto, dummodo hoc approbet conſuetudo.*

2 *Et an gradus remotior indiſtinctè attendatur tam in diſpenſationibus, quàm in impedimentis. Remiſſive.*

1 QUOD DILECTIO. Si diſpenſatur cum aliquibus, ut poſſint contrahere quarto gradu, requiritur ut uterque diſtet quarto, maximè ubi conſuetudo hoc approbat. Hoc dicit: aliàs ſummatur ſine dictione, maximè ſecundùm Jo. Andr. & ſequentes: & eſt communis intellectus, ut atteſtatur Præpoſitus in princ. qui etiam eſt de jure verior, quia Pontifex fundat interpretationem ſuam ſuper conſuetudine, quæ vigebat in loco, ex cujus violatione ſcandalum oriebatur, ut patet ex illis verbis: *Conſultius duximus multitudini, & approbatæ conſuetudini deferendum, quàm aliud in diſſenſionem, & ſcandalum populi ſtatuendum.* Unde circumſcripta conſuetudine, ſtandum eſt regulæ expreſſæ in littera, & in cap. *fin. infra eod.* videlicet, *Quoto gradu remotior diſtat à ſtipite, &c.* prout hic firmant gloſ. *in ver. Uterque*, Innoc. *in fin.* Hoſtien. *n. 4.* Jo. Andr. *n. 8. in fin.* dicens
2 hoc tenendum, Abb. *n. 7.* & alii communiter, & fuſiùs dixi in d. cap. *final.* & ibi plenè videas an hodie tam in diſpenſationibus obtinendis, quàm in inducendis impedimentis indiſtinctè gradus remotior attendatur, *n. 4. 5.* & in 1. & 2. *quæſt.*

De Conſang. & affinitate.

Cap. Quod ſuper

SUMMARIUM.

1 *Conſanguinei mariti cum conſanguineis uxoris licitè contrahunt.*

2 *Matrimonia contrahi non poſſunt in gradibus prohibitis etiamſi hoc habeat conſuetudo. & n. 7.*

3 *Affinitas contracta inter conſanguineos viri, & uxorem ipſius, non tranſit ad conſanguineos uxoris, nec è converſo.*

4 *Affinitas non cauſat affinitatem.*

5 *Affinitas quid.*

6 *Affines non ſunt vir, & uxor, ſed cauſa affinitatis.*

7 *Conſuetudo etiam immemorabilis non poteſt tollere, nec inducere impedimenta matrimonium dirimentia. & n. ſeq.*

8 *Conſuetudo immemorabilis intelligitur ſublata, quando lex conſuetudinem damnat ut corruptelam.*

1 QUOD SUPER. Conſanguinei mariti
cum conſanguineis uxoris licitè contra-
2 hunt: Hoc primo. In gradibus prohibitis
non poſſunt matrimonia contrahi, etiamſi hoc habeat conſuetudo. Hoc dicit ſecundò Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Alex. de Nævo, & Præpoſ. ſecundùm dictum ibi, *Ne autem.*

3 Nota primò ex priori parte textus. Affinitatem contractam inter conſanguineos viri, & uxorem ipſius, non tranſire ad conſanguineos uxoris, nec è converſo; unde poſſunt legitimè copulari, ut in
textu, & notant gloſ. 1. Abb. Antiq. Hoſt. Jo. Andr.
4 Butr. & omnes *in ſummario textus*. Ratio eſt, quia
5 affinitas non cauſat affinitatem, S. Thom. *in 3. par. qu. 86* quæ eſt in additionibus, 55. *art. 5.* Affinitas enim dicitur illa proximitas, quæ eſt inter uxorem, & conſanguineos viri, & ſimiliter inter virum, & conſanguineos uxoris, eo quod duæ co-

gnationes, quæ diverſæ inter ſe ſunt. per nuptias copulantur, & altera ad alterius cognationis ſinem accedit, dicit textus in l. *Non facile*, §. *Affines*, *ff. de gradib. & affin.* unde affines dicuntur quaſi juxta fines, ut inquit Abb. Antiq. in cap. *Non debet*, *n.* 2.
6 *infra eod.* vir autem & uxor non ſunt affines, ſed cauſa affinitatis, ſicut unus non eſt numerus, ſed principium numeri, gloſ. in §. *Affinitatis*, *in addit. in ver. Affinitatis*, *inſtit. de nupt.* gloſ. in l. *Sed & hæ perſonæ*, *in ver. Et liberti*, *ff. de Procurat.* S. Thom. *in præcitat. quæſt.* 55. *art.* 1. *ad primum.* Unitas ergo, quæ per matrimonium efficitur inter virum, & uxorem, eſt cauſa, ut uxori communicentur omnes conſanguinei mariti, & vice verſa marito conſanguinei uxoris, & conjunctio hujuſmodi unius ad tales cùm non ſit conſanguinitas, reliquum eſt ut ſit affinitas, cap. *Porrò*, 35. *q.* 5.
7 Secundò nota ibi, *Non obſtante conſuetudine.* Regionis conſuetudinem tollere non poſſe impedimenta matrimonium dirimentia: & cùm textus adjiciat, quæ dicenda eſt potiùs corruptela, hinc liquet manifeſtè hujuſmodi conſuetudinem eſſe impræſcriptibilem, etiamſi ſit ſupra hominum memoriam, quia in his diuturnitas temporis non minuit, ſed aggravat peccatum, ut eſt textus clarus in cap. *Non debet*, *in fin.* & ibi Butr. *n.* 11. *infra eod.* ad idem cap. *Cùm haberet*, *ſuprà de eo, q. duxit in*
8 *matrim.* & cap. *final. de conſuetud.* Et quotieſcumque lex damnat conſuetudinem uti iniquam, & irrationabilem, tunc cenſetur damnata, & reprobata conſuetudo etiam immemorabilis, ut poſt Felin. in cap. *Cùm ex offic.* *n.* 13. *de præſcript.* Aretin. in l. *Cùm ſtipulatus ſim à Proculo*, *col.* 3. *ff. de verbor. obligat.* & alios plures, conciliando opiniones, concludit Covarr. *variar. reſolut. lib.* 3. *cap.* 13. *n.* 5. *verſ. Adnotandum tamen erit.*

Sed in oppoſitum videtur textus in cap. *Super eo*, *ſuprà de cognat. ſpirit.* ubi filii duorum compatrum, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem, licitè contrahunt matrimonium; & tamen ſi ſubeſt conſuetudo impediens, & dirimens talia matrimonia, ſervanda eſt loci conſuetudo: & ita ibi eſt caſus, ſecundùm intellectum, quem Abbas dicit eſſe magis communem. Ergò ſi conſuetudo vim habet inducendi impedimentum dirimens, ut ibi patet, non videtur ſubeſſe ratio, cur etiam non poſſit tale impedimentum tollere; nam prout unumquodque producitur, ſic reſolvitur, cap. *Omnis res*, *infra de regul. jur.* cum concordant. cujus tamen contrarium hic deciditur.

Pro conciliatione harum Decretalium valde laborant, & inter ſe diſſident Scribentes hic, & Moderni, qui de matrimonio tractatus ediderunt, videlicet Thom. Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 4. & Baſil. Pont. *de impedim. cap.* 1. § 2. Quidam dixerunt Decretalem *Super eo*, quæ eſt Alex. III. corrigi per hanc, & per cap. *Non debet*, *ad fin. infra eod.* quæ ſunt Innocentii III. quod non placet, arg. cap. *Cùm expediat*, *de elect. lib.* 6. Alii tenuerunt hic reprobari conſuetudinem contrahendi cum cognatis, & affinibus carnalibus; ibi verò cum cognatis ſpiritualibus: quod ſimiliter non placet; quia magis vitanda ſunt connubia eorum, qui nobis per ſpiritualem quàm per carnalem cognationem ſunt conjuncti, *cap.* 1. 2. *&* 3. 30. *q.* 3. & cognatio ſpiritualis major eſt, quàm carnalis, gloſ. 1. *in fin.* in cap. *Qui dormierit*, 27. *q.* 2. ſed Abbas *hic n.* 4. putat in d. cap. *Super eo*, agi de conſuetudine inductiva charitatis, nempe ut potius illi contrahant cum extraneis, quam cum illis, qui aliquo modo videntur eſſe proximi: hic autem de conſuetudine, quæ relaxat prohibitionem ad contrahendum inter conſanguineos, quæ ſic reſtringit conjunctionem, & amicitiam ad ſuos, & minuit viciſſitudinem charitatis ad alios.

Tu teneas conſuetudinem non eſſe tantæ potentiæ, ut valeat inducere impedimenta matrimonium dirimentia, ut fusè probavi in cap. 1. *à n.* 2. *uſque ad num.* 26. *ſuprà de cognat. ſpirit.* niſi talis conſuetudo fuerit ſpecialiter per Summum Pontificem approbata: & in hoc caſu loquitur Decretalis *Super eo*, ut dixi in d. cap. 1. *n.* 8.

DE CONSANGVINIT. & Affinitate.

Cap. Quia circa.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſatio obtenta à Papa non valet ſuper matrimonio inter conſanguineos contracto, ſi ibi falſa cauſa ſit expreſſa, niſi eam poſteà Papa confirmet.*
2 *Veritas narratorum eſt conſideranda ſecundùm tempus datæ interpretationis.*
3 *Diſſimulare poteris, hæc verba habent vim diſpenſationis.*
4 *Subreptio in expreſſione falſæ cauſæ vitiat diſpenſationem ipſo facto.*
5 *Falſum exprimere deteſtabilius eſt, quàm verum tacere.*
6 *Diſpenſandi cauſa legitima ſuper matrimonio contracto in gradu prohibito eſt ſoboles ex eo ſuperſtes.*
7 *Diſpenſatur ſuper matrimonio tam cõtracto, quàm contrahendo ſi timeantur ſcandala, vel futuræ inimicitiæ. & n. ſeq.*
Declaratur. n. 12. *&* 14.
8 *Propter ſcandalum receditur à diſpoſitione juris poſitivi.*
9 *Diſpenſatio an ſit concedenda in ſecundo affinitatis gradu ad vitandas inimicitias, & lites inter familias illuſtres. & n. ſeqq. uſq. in finem.*
10 *Diſpenſatio in ſecundo gradu ex Concilio Tridentino non concedenda niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.*
Quod locum habet tam in ſecundo affinitatis, quàm conſanguinitatis, ibidem.
11 *Et copula, &c, reſolvitur in diſjunctivam.*
12 *Inimicitiæ privatorum non referuntur ad publicam cauſam.*
13 *Periculum ne civitas factionibus dividatur eſt juſta cauſa diſpenſandi in ſecundo gradu conſanguinitatis.*
14 *Scandalum quod oriretur, ſi nuptiæ jam publicatæ non ſequerentur, non eſt juſta cauſa diſpenſandi in ſecundo affinitatis.*
15 *Etiamſi copula interceſſerit, & mulier aliàs diffamata remaneret.*

QUI

1 QUIA CIRCA. Non valet diſpenſatio obtenta à Papa ſuper matrimonio inter conſanguineos contracto, ſi ibi falſa cauſa ſit expreſſa, niſi eam poſtea Papa confirmet. Hoc intendit ſecundùm intellectum, quem dicunt eſſe verum, & communem Abb. Præpoſ. & Alex. de Nævo. Primò recitat, & tacitè damnat diſpoſitionem. Secundò eam tolerat ex cauſa ibi, *Cùm tamen.*
2 Nota primò ibi, *Ante diſpenſationem viam fuerit univerſæ carnis ingreſſa.* Veritatem narratorum eſſe conſiderandam ſecundùm tempus datæ impetrationis; non enim ſufficit narrata prius fuiſſe vera, vel poſt impetrationem verificari, ut notatur in cap. *Dilectus, il ſecondo, de preben.* & *his* per Hoſt. *poſt princ. in verb. ingreſſa* Jo. Andr. *n.* 3. Abb. *n.* 4. & Alex. de Nævo *in ultim. notab.* & clarè probatur *hic.* Nam iſte impetrans habuerat filiam, ſed eam non habebat tempore impetrationis, quia prius ex hac vita migraverat, & ideo diſpenſatio fuit ſubreptitia, ac nulla, ut in textu: Generaliter autem an, & quando in literis gratiæ, vel juſtitiæ attendatur tempus datæ, vel receptionis, ſeu executionis literarum, recurre ad notabilem theoricam Abbatis in d. cap. *Dilectus*, *num.* 7. & ibi dixi *à nu.* 1. *uſque in fin.* & quando ſpectetur initium, vel finis, vide plenam gloſ. in cap. *Dudum, il primo, verb. Electionis tempore*, *ſupra de elect.*
3 Secundò nota illa verba, *diſſimulare poteris*, quæ habent vim diſpenſationis; etenim cùm diſpenſatio ob expreſſionem falſæ cauſæ, & matrimonium exinde contractum non valerent, ſtultum eſſet dicere, ut manerent in adulterio: quæ ſunt verba Innoc. *hic in fine*, cum quo tranſeunt Hoſt. *poſt princip. in verb. Diſſimulare*, & Jo. Andr. *n.* 3. *in eod. verb.* Unde expone verba, diſſimulare poteris, id eſt ex certa ſcientia, & ex noſtra licentia, quam damus auctoritate præſentium, & ſic quod nullum erat, roboramus, cap. *penult. de ſupplen. neglig. Prælat.* cap. *Super eo*, *de cognat. ſpirit.* prout exponunt Goffred. Hoſt. & Jo. Andr. *locis proximè ci-*
4 *tatis.* Et ex hoc intellectu collige ſubreptionem in expreſſione falſæ cauſæ vitiare diſpenſationem ipſo facto, ad quod eſt tex. expreſſus in cap. 2. *in fin. de fil. Presbyt. lib.* 6. ubi apertè probatur diſpenſationem eſſe nullam ipſo jure per ſubreptionem commiſſam in tacendo verum ergo fortius in exprimendo falſum, ut hic, quia deteſtabilius eſt falſum exprimere, quàm verum tacere, & ita illum tex. ad hoc expendit Abb. *hic n.* 5.
6 Ultimò nota ex textu duas cauſas diſpenſandi ſuper matrimonio contracto in gradu lege canonica prohibito. Prima eſt, quando ex matrimonio ſic contracto ſoboles eſt ſuperſtes: nam favore filiorum in tali matrimonio diſpenſatur, ut hic notat Bernard. poſt caſum, & reliqui poſt eum. Se-
7 cunda cauſa eſt propter ſcandalum vitandum, ut in fin. tex. & notant Hoſt. *in fin.* Joan. Andr. *num.* 4. Henric Boich. *in fine.* Abb. *num.* 2. Præpoſit. *num.* 1. & Alex. de Nævo *nu.* 2. & hæc eſt cauſa ſufficiens, nedum ſuper matrimonio jam contracto, ſed etiam ſuper contrahendo, ut dicunt Abb. præpoſ. & Alex. de Nævo *locis citatis*, quia propter ſcandalum receditur à diſpoſitione juris poſitivi, cap. *Quod ſuper his*, *ſupra eodem cap.* 2. *de tempor. ordinat.* & cap. *Cùm ex injuncto*, *de novi oper. nunciat.* ſecun-
8 dùm Joan. Andr. *hic num.* 4. idem ſi timeantur futuræ inimicitiæ, & jurgia, ut per Felin. *conſ.* 26. *numer.* 15. *verſ. Unde conſiderandum eſt*, & Menoch *conſ.* 385. *n.* 7. *vol.* 4. & ita quotidie Papa diſpenſat inter conſanguineos, vel affines propter bonum pacis futurum, vel ſcandalum vitandum, prout etiam obſervat Sac. Pœnitentiaria in impedimentis occultis.
9 Ex facto quæſitum eſt, num concedenda ſit diſpenſatio in ſecundo affinitatis gradu ad vitandas inimicitias, & lites inter familias illuſtres.

Sanctiſſimus mandavit examinari in Sac. Congregatione Concilii, an concedenda ſit diſpenſatio in ſecundo gradu affinitatis, pro quo ſupplicat Sereniſſimus Bavariæ Dux per literas Sanctitati Suæ directas.

Pro cauſa affertur ſuſpicio litium & inimicitiarum inter familias illuſtres, eo quia vir fuerit à ſponſa hæres inſtitutus cognatis præteritis, & vulgata fuerit fama futurarum nuptiarum.
10 Decretum Concilii Tridentini *cap.* 5. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* quo ſtatuitur, ut in ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam habet locum tam in ſecundo affinitatis, quàm conſanguinitatis, ut tradit Navarr *de conſanguin. & affinit. conſ.* 4. *nu.* 8. & ſæpius cenſuit Sacra Congregatio, unde non eſt opus diſcutere, an ſecundus affinitatis æquipolleat tertio conſanguinitatis, quod nonnulli cenſuerunt. Satis enim eſt ex Concilio juxta interpretationem Sacræ Congregationis prohiberi diſpenſationem etiam in ſecundo affinitatis, niſi inter magnos principes, & ob publicam cauſam.
11 Sed quia copula illa, &, reſolvitur in diſjunctivam, ut eadem Sacra Congregatio aliàs declaravit, adeo ut alterutrum ſufficiat vel diſpenſationẽ magnis principibus concedi, vel ſubeſſe cauſam publicam ejus concedendæ inter alios, quàm magnos principes, cùm hoc caſu non ſint magni principes, qui petunt diſpenſationem, ſed ſolùm ex illuſtri familia: tota difficultas reducitur ad cauſas, quarum hic nulla affertur, quæ publica videatur.
12 Nam bonum pacis, & vitatio litium, & inimicitiarum, quæ orirentur inter utramque familiam, ſi Carolus in matrimonium non duceret virginem partis adverſæ ſibi in ſecundo affinitatis gradu conjunctam, non eſt cauſa publica: neque enim privatorum diſſidia, & inimicitiæ reſpiciunt publicam cauſam, ut animadvertit Sac. Congregatio in cauſa diſpenſationis Alexandri de Cordelles nobilis Barcinonenſis 1605. Et propterea multò
13 ante cùm peteretur diſpenſatio à primatibus Civitatis Hiſpalenſis ſuper ſecundo conſanguinitatis, & Rex Catholicus pro diſpenſatione urgeret, & contrahentes allegarent periculum, ne Civitas factionibus divideretur, & plura ſequerentur homicidia, niſi concederetur diſpenſatio: Sacra Congregatio cenſuit non aliter concedendam diſpenſationem, quàm ſi de tali periculo publicum Regis teſtimonium haberetur; quod tamen nunquam habuerint contrahentes, licèt Rex Catholicus prius pro eis ſupplicaſſet, ac proinde diſpenſationem non obtinuerint. Tunc itaque ſenſit Sacra Congregatio oportere cauſam inimicitiarum non reſpicere tantùm privatas familias, ſed univerſam Civitatem, ut cauſa publica dici poſſit: imo tunc etiam conſideratum fuit periculum ſimultatum, etiam publicarum non eſſe attendendum, quia vigente ſeculari poteſtate, poſſunt qui ad arma confugiunt à Magiſtratibus coerceri. At verò hoc

caſu

caſu nec ulla quidem etiam privata cauſa inimicitiarum urget, quia virgo non fuit deflorata, nec ſuſpicio ulla irrepſit deflorationis, ita ut honoris cauſa potuerint graves inimicitiæ ſuſcitari, ſed tantùm maritus fuit hæres inſtitutus ab uxore, & cognati præteriti, quæ cauſa eſt merè civilis, & ſolum parere poteſt veriſimiliter lites, ac diſcordias inter utramque familiam, quæ litis occaſione oriuntur. Quas tamen diſcordias ſæcularis Magiſtratus authoritas ſedare facilè poterit.

14 Alia cauſa ſcandali vitandi, quod orietur ſi hoc matrimonium non ſequeretur, & quod vulgata jam ſit nuptiarum fama, certè nec gravis, nec publica eſt, imò talis, quæ facilè à quolibet diſpenſationem poſtulante afferri poſſet, adeo ut eſſet in poteſtate affinium, & conſanguineorum liberiùs ſimul verſando dare cauſam diſpenſationis. Et eò magis, quod hoc caſu nec ſimul verſati ſunt, ſed tantum rumor irrepſit futurarum nuptiarum. Quamobrem ſi ſcandalum ſpectandum eſt, majus orietur ſcandalum ex conceſſione diſpenſationis non ſubſiſtente cauſa à Concilio requiſita.

15 Poſtremò cùm olim fuiſſet petita diſpenſatio in ſecundo affinitatis ſequuta copula, non tamen ſpe faciliùs obtinendi diſpenſationem, ne mulier diffamata, & innupta remaneret, & ſcandala orirentur: S. Congregatio Concilii etſi Cardinalis Arigonius dixiſſet in Dataria has diſpenſationes ſæpè fuiſſe conceſſas, cùm tamen S. Congregatio ſemper exiſtimaverit non concedendas, cenſuit nihil eſſe reſcribendum.

DE CONSANGVINIT. ET AFFINIT.

Cap. Non debet.

SVMMARIVM.

1 *Affinitatis impedimentum in 2. & 3. genere ſublatum eſt, & n. 14.*
2 *Idem de impedimento, quo ſoboles ſuſcepta ex ſecundis nuptiis conjungi non poterat conſanguineis prioris viri, & n. 15.*
3 *Impedimentum conſanguinitatis, & affinitatis ultra quartum gradum non extenditur, & n. 16.*
4 *Papa licet ſupremam habeat authoritatem, timet tamen ſe reprehendi.*
5 *Leges humanæ variari debent ex temporũ varietate.*
6 *Canonum antiquorum rigor cur noſtris temporibus non ſit uſquequaque obſervandus.*
7 *Ob fornicationem ſimplicem olim deponebatur non ſolum Clericus, ſed etiam Epiſcopus.*
8 *Hodie ſecus niſi fornicatio ſit notoria, vel ſcandaloſa, aut diu continuata.*
9 *Depoſitionis pœna olim dignum erat quodlibet mortale peccatum.*
10 *Scientia juris eſt de æternis quantum ad ſuam originem, quæ eſt dictamen rectæ rationis.*
11 *Legum finis eſt invariabilis.*
12 *Lex correcta, & corrigens idem ſunt.*
13 *Jus canonicum eſt jus humanum, ſed largè dicitur jus Divinum.*
14 *Affinitatis genera quæ ſint, & in quo differant à gradibus.*
16 *Affinitatis impedimentum, quod oritur ex fornicatione, poſt Concilium Tridentinum ultra ſecundum gradum non extenditur.*
17 *Etiamſi ſuperveniat poſt matrimonium contractum.*
18 *Et ultra ſecundum gradum nec dirimit matrimonium, nec ſponſalia de futuro.*
19 *Nec impedit contrahendum.*
20 *Impedimentum publicæ honeſtatis, quod olim oriebatur ex ſecundo, & tertio genere affinitatis, ſublatum eſt à Concilio Generali.*
Idem in publica honeſtate, quæ oriebatur ex ſecundis nuptiis inter ſobolem ex illis ſuſceptam, & conſanguineos primi viri, n. 22.
Sed publica honeſtas, quæ oritur ex ſponſalibus de futuro, non eſt ſublata, n. 23.
Et multò minus illa, quæ oritur ex ſponſalibus de præſenti, n. 24.
21 *Vitium quoties ex una radice naſcitur, conſequens eſt, ut una lege tollatur.*
25 *Cognationis legalis impedimentum à Concilio Generali non eſt ſublatum.*
26 *De impedimento publicæ honeſtatis tollendo, vel reſtringendo actum fuit in Concilio Lugdun, ſed nihil obtentum.*
27 *At ex Tridentino hoc impedimentum non oritur ex ſponſalibus nullis, & ex validis primum gradum non excedit.*
28 *Et hoc in ſponſalibus de futuro. Sed in ſponſalibus de præſenti adhuc durat ad præſcriptum juris veteris.*

1 NON DEBET. Tollitur prohibitio contrahendi matrimonium in ſecundo, & tertio affinitatis genere. Item tollitur prohi-
2 bitio, per quam ſoboles ſuſcepta ex ſecundis nuptiis conjungi non poterat conſanguineis prioris
3 viri: & prohibitio conjugii ultra quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum non extenditur. Hoc ſtatuit, juxta ordinem litteræ, ſecundùm Abbatem, & Alex. de Nævo: & concordant licèt ordine inverſo Joan. Andr. Butr. Card. Anchar. & Præpoſ. Dividitur in quatuor partes: primò excuſat correctionem juris Antiqui. Secundò ibi, *Cùm ergo*, excuſationem declarans, in duobus illud tollit. tertiò reſtringit, reſtrictionis cauſam reddens, ibi, *prohibitio*. Quartò prohibitionem reſtrictam fortificans, conſtitutiones contrarias tollit, & cauſas reddit, ibi, *Cùm ergo*.

Nota primò ibi, *Reprehenſibile*. Summum Pon-
4 tificem, licet ſupremam habeat poteſtatem, timere tamen ſe reprehendi, ut *hic* innuitur, & in cap. *Niſi, ſupra de uſu pallii*, & in cap. *Ut noſtrum, Ut Eccleſ. Benefic.* Sed quidquid timeat, multoties mordetur: quod tamen non fit abſque peccato, ut cap. 1. *infra de maledict.* ſecundùm Hoſtienſ. *hic nu.* 1. & Jo. Andr. *n.* 2.

5 Secundò nota ibi, *Temporum*. Statuta humana variari debere ex temporum varietate, ut hic, & in concord. allegat in gloſ. 1. Nec mirum, quia lex debet tempori eſſe conveniens, cap. Erit au-
6 tem lex, 4. diſt. Quo fit, ut rigor antiquorum Canonum in pœnis infligendis hodie non ſit uſquequaque obſervandus; quia, ut inquit textus in c. *Fraternitatis*, 34. *diſt.* Defectus noſtrorum temporum, quibus non ſolum merita, ſed corpora ipſa hominum defecerunt, diſtrictionis canonicæ
7 non patitur in omnibus manere cenſuram. Unde olim propter ſimplicem fornicationem de rigore deponebatur non tantùm clericus, ut cap. *Si quis clericum*, & cap. *Presbyter*, 81. *diſt.* Sed etiam Epiſcopus, ut cap. *ſeq.* & cap. *Lator*, & ibi gloſſ. 2. *quæſt.*
8 7. Sed hodie ob ſimplicem fornicationem non fit depoſitio, ut cap. *A multis, de ætat. & qualit.* Niſi ſit notoria, vel ſcandaloſa, aut diu continuata, cap. *Quæ ſit, infra de exceſſ. Prælator.* & cap. *Ex parte Ada, ſupra de teſtib.* cum concordant. ut per Butr. in cap. *At ſi clerici, num.* 13. *verſ. Per hoc patet an ſim-*
9 *plex fornicatio, de judic.* Quinimò quodlibet mortale peccatum olim erat depoſitione dignum, cap. *Si Diaconum*, 81. *diſt.* & d. cap. *Presbyter*. Sed hodie ſervabitur in his, prout legitur, & notatur in d. cap. *At ſi clerici*: maximè per Butr. *d. nu.* 13. & Abb. *num.* 35.

10 Ex his nonnulli detrahunt ſcientiæ juris, aſſerentes eam non eſſe propriè ſcientiam; quia ſcientia eſt de incorruptibilibus, & de impoſſibilibus aliter ſe habere, ut habetur primo poſterior. Sed leges humanæ mutantur quotidie, ut *hic*. Verum ut benè reſpondent Cardin. *num.* 2. & Abb. *in* 1. *notab. verſ. Et per hoc dicunt.* Scientia juris eſt de æternis quantum ad ſuam originem, quæ eſt directio, ſeu dictamen rectæ rationis: nam lex ſemper editur, ut appetitus noxius ſub juris regula coer-
11 ceatur, ut habetur ſupra in proœm. Itaque tametſi mutentur Conſtitutiones particulares; tamen finis legis, quod eſt primum in intentione Legiſlatoris, eſt invariabilis, & leges deſerviunt fini; ſemper enim lex debet eſſe rationabilis, & ſic fundata ſuper ratione naturali, & immutabili, alias non eſt lex, ut cap. *Conſuetudo*, 1. *d. ſtinct.* & d.
12 cap. *Erit autem lex*, 3. *diſt.* Et ex hoc refert Card. *d. num* 2. Præceptorem ſuum publicè diſputando, & in libro de ſomnio tenuiſſe, legem corrigentem, & correctam idem eſſe. Et ſubdit ex his repelli inſulſas cogitationes Logicorum, qui carpunt quod non intelligunt.

13 Tertiò nota ibi, *Humanæ*, Jus canonicum eſſe jus humanum, Cardin. *hic num.* 1. alibi tamen dicitur jus Divinum, ut cap. *Nimis, de jurejur.* cap. *Qualiter, de accuſat.* & cap 1. *de juram. calumn.* ubi lex canonica appellatur divina, & lex civilis humana. Sed hoc intelligas largè; nam ſtrictè ſummorum Pontificum, & Conciliorum Conſtitutiones jus divinum dici non poſſunt, ut *hic* per Abb. *n.* 4.

14 Quartò nota ibi, *Revocantes*. Hodie ſublatam eſſe antiquam prohibitionem contrahendi matrimonium in ſecundo, & tertio genere affinitatis, De ſecundo habetur in cap. *De propinquis*, 35. *quæſt.* 3. De tertio verò in cap. *Porrò, ead. cauſ. & quæſt.* Nec obſtat quod Gregorius in cap. *Fraternitatis*, 35. *quæſt.* 10. dixerit: Qui diſſolvit hæc genera affinitatis, negat verbum Dei in æternum manere: quoniam ut reſpondet gloſ. *hic in ver. Revocantes*: hoc intelligi debet ſine cauſa, & ab alio, quam à ſucceſſore Gregorii: ad hoc c. *Innotuit*, §. *Quia vero autem, ſupra de elect.* Itaque hodie non remanet, niſi primum affinitatis genus, reſtrictum tamen ad quartum gradum, ut *hic*. Ut autem intelligas quæ ſint ſecundum, & tertium affinitatis genera, & in quo differant genera, & gradus, conſule gloſſam magnam hic, quæ mira facilitate hoc declarat: & eam probant, & commendant communiter ſcribentes.

15 Quintò nota ibi, *Non copulanda*; ſimiliter ſublatam eſſe veterem prohibitionem, qua cautum erat, ut nullus de conſanguinitate viri præmortui poſſet matrimonium contrahere cum prole ex ſecundo viro per mulierem ſuſcepta: & ſimiliter ut nullus de conſanguinitate uxoris præmortuæ poſſet contrahere cum prole ſuſcepta ex ſecundis nuptiis viri: de qua prohibitione habuimus rubricam in veteri compilatione de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptiis, ut hic referunt Jo. Andr. *num.* 4. *in ver. Non copulanda*; & Cardinal. *poſt pri.* Et quamvis Abb. Antiq. *num.* 3. multum ſe involvat circa hujuſmodi ſobolem ex ſecundis nuptiis ſuſceptam in perquirendis exemplis, quando contingat, ut quis contrahat cum ſorore fratris: tamen facilè ponuntur per Joan. Andr. *num.* 6. cum quo alii tranſeunt.

16 Sexto nota ibi, *Quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum*. Prohibitionem conjugii inter conſanguineos, & affines, quæ olim uſque ad ſeptimum gradum prætendebatur, cap. 1. & cap. *Nullum*, 35. *q.* 3. & cap. *Ad ſedem*, 35. *q.* 5. Hodie reſtrictam eſſe uſque ad quartum incluſivè. Sed reſpectu affinitatis hoc intellige de illa, quæ oritur ex copula conjugali, non autem de illa, quæ oritur ex fornicatione, & matrimonium poſt contractum dirimit. Hæc enim noviſſimè reſtricta eſt à Tridentina Synodo ad eos tantùm, qui in primo, & ſecundo gradu conjunguntur, adeò ut in ulterioribus gradibus matrimonium poſtea contractum non dirimat, ut in *cap.* 4. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matr.* quod etiam advertunt Navarr. *in Manual. cap.* 22. *num.* 42. & Cardinal. Tolet. *in ſumm. lib.* 7.
17 *cap.* 11. *num.* 4. & S. Congregatio ejuſdem Concilii Interpres declaravit hoc habere locum etiam in impedimento affinitatis ſuperveniente matrimonium contractum, & ultra ſecundum gradum non extendatur; quia ſi Concilium ſuſtulit, quod eſt majus, cenſebitur etiam ſuſtuliſſe quod eſt minus, nempe hanc affinitatem ſupervenientem; & quia ſi Concilium primum, & ſecundum gradum, ergo in omnibus, &c. Sanctiſſimus Congregationis ſententiam ſibi relatam approbavit, non tamen voluit edi hac de re aliquam regulam, ſed ore tantùm, & litteris Congregationis petentibus
18 reſponderi. Rurſus cenſuit S. Congregatio hujuſmodi reſtrictionem ad primum, & ſecundum gradum extendi etiam ad ſponſalia per verba de futuro contracta, adeo ut niſi in primo, & ſecundo gradu hujuſmodi affinitatis non dirimantur.

19 Et quamvis contextus Concilii non addat affinitatem ex copula illicita ultra ſecundum gradum impedire matrimonium contrahendum, ſed tantùm dicat dirimere poſt contractum: tamen Pius Quintus in ſuo motu proprio incipien. *Ad Romanum edito anno* 1566. *die* 20. *Auguſti* declaravit prædictam affinitatem nec dirimere, nec impedire.

20 In gloſſa magna in fine: nota per hanc Conſtitutionem ſublatum eſſe impedimentum publicæ honeſtatis, quod oriebatur ex ſecundo, & tertio genere affinitatis, ut in cap. *Porrò*, 35. *quæſt.* 3. ibi enim prohibetur ſecundum genus, & præter hoc impedimentum erat ibi etiam publica honeſtas, ut in uxoribus duorum fratrum, ſive conſobrinorum; uno igitur ſublato per hoc capitulum tolli-
21 tur, & aliud; Nam quoties vitium ex una radice naſcitur, conſequens eſt, ut una lege tollatur, *l. ult. in fin. C. de nupt.* l. *Duobus*, §. *Colonus ff. de jurejuran.* l. *Si colonus, ff. Arbor. furtim cæſarum*: & nota benè hanc

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS ®

hanc theoricam gloſſæ ad interpretationem ſtatutorum.

22 Ob eamdem rationem cùm prohibitio de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptiis non copulanda cognationi viri prioris ſublata ſit per hanc Conſtitutionem, ſimiliter ſublata erit publica honeſtas
23 inde proveniens. At verò publica honeſtas, quæ oritur ex ſponſalibus de futuro, juxta textum in cap. *Duo pueri*, & cap. *Acceſſit, ſupra de deſponſat. impuber.* & cap. *Juvenis, de ſponſal.* per hanc Conſtitutionem minimè tollitur, cùm de ea hìc nihil dicatur, ſecundùm gloſ. cum qua concordat Innoc. *in princip.* Abb. Antiq. *num. 4.* & Doctores communi-
24 ter. Et longè minus tollitur per hanc Decretalem publica honeſtas, quæ oritur ex ſponſalibus de præſenti, nam major honeſtas exigit, ut non ducam eam in uxorem, quæ fuit ſponſa de præſenti conſanguinei mei, quàm ut abſtineam ab ea, quæ fuit ſponſa conſanguinei mei de futuro, ut ad litteram inquit Abb. *hic num. 13.* & tenent Doctores
25 in cap. *Sponſam, ſupra de ſponſal.* Et ob rationem gloſſæ ſimiliter per hanc Conſtitutionem non tollitur impedimentum cognationis legalis, de quo in cap. *un. ſupra de cognat. legal.* ſecundùm Hoſt. *hic num. 7.* qui tamen optat has quoque revocari per expreſſam Conſtitutionem, quia modicum rationis habent, ſecundùm quam magnum dirimunt Sacramentum.

26 Sed ut notabiliter refert hìc Jo. Andr. n. 14. In Concilio Lugdunen. ſub Gregorio X. actum fuit de tolerando impedimento juſtitiæ publicæ honeſtatis, & aliquibus viſum eſt illud ſimpliciter tolerandum, aliis hoc durum videbatur, ſed ſuadebant dari poteſtatem Epiſcopis in illo diſpenſandi: alii ſuadebant illud reſtringi ad ſponſam primi, & ſecundi gradus tantùm, & in aliis duobus tolli: & quamvis deliberatum fuiſſet per Præſidentes, ut ſecundùm hoc ultimum fieret Conſtitutio; tamen non fuit obtentum.

27 Cæterùm poſtea ſupervenit Concilium Tridentinum, quo ex parte ſatisfactum eſt deſiderio Hoſtienſis, & amplius obtentum, quàm deliberatum fuerit in Concilio Lugdun. nam juſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſponſalia quacumque ratione valida non erunt, prorſus ſublatum eſt (cùm tamen jure veteri publica honeſtas oriretur etiam ex ſponſalibus nullis, dummodo non eſſent nulla ex defectu conſenſus, ut cap. *un. de ſponſ. lib. 6.*) Ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedunt, ut patet in *cap. 3. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* ubi ſubjungitur ratio, quia in ulterioribus gradibus jam non poteſt hujuſmodi prohibitio abſque diſpendio obſervari: quæ ratio deſumpta eſt ex hac Decretali in ea parte, in qua reſtringitur impedimentum conſanguinitatis, & affinitatis ad quartum gradum.

28 Adverte tamen, quia ex decreto d. *cap. 3.* non eſt reſtricta publica honeſtas, quæ oritur ex ſponſalibus de præſenti, ſeu ex matrimonio rato, non conſummato, quia licet illud non ſit affinitas, ſed publica honeſtas, tamen eſt fortius impedimentum, quàm illud, quod oritur ex ſponſalibus de futuro; & ideò minimè reſtrictum eſt à Concilio, ſed adhuc durat in omnibus illis caſibus, & gradibus, quibus de jure veteri ante prædictum decretum Concilii introductum erat, ut in Declaratoria Pii V. quæ incipit *Ad Romanum*, edita Kalendis Julii 1565. ex ſententia Sacræ Congregationis Concilii. Quod locum habet etiamſi matrimonium ſit nullum ex alia cauſa, quàm ex defectu conſenſus, ut ſcripſi latius in cap. *Ad audientiam in 1. quæſt. ſupra de ſponſal.*

DE CONSANGVINIT. & Affinitate.

Cap. Vir qui.

SVMMARIVM.

1 *Gradu quarto, vel citeriori diſtans à ſtipite cum diſtante quinto, vel ulteriori contrahere poteſt.*
2 *Gradu quoto remotior perſona diſtat à communi ſtipite, toto diſtat à quolibet alio deſcendente per aliam lineam.*
3 *Etiamſi eorum alter diſtet à ſtipite in primo gradu, & n. 8. & n. 11. & ſeqq.*
4 *Gradum remotiorem in diſpenſationibus matrimonialibus non ſufficit exprimere, ſi alter ex conjunctis primum gradum quoquomodo attingat, & num. 7.*
5 *Sed in aliis gradibus remotior attenditur, & trahit ad ſe propinquiorem.*
6 *Gradus in aſcendentibus tot ſunt, quot perſonæ dempto ſtipite.*
7 *Gradus primus, non autem remotior attenditur quoad obtinendam diſpenſationem, non autem ad inducendum impedimentum conſanguinitatis, vel affinitatis, aut publicæ honeſtatis, & n. ſeq.*
9 *Gradus primus, & ſecundus publicæ honeſtatis ſublatus eſt à Concilio Tridentino, cùm fiat computatio à remotiori.*
10 *Affinitas ex fornicatione an hodie dirimat matrimonium ſecundo, & tertio gradu, & num. ſeqq. uſque ad n. 17.*
11 *Affinitatis impedimentum ex fornicatione reſtrictum eſt à Concilio Tridentino ad primum, & ſecundum gradum.*
12 *Conſanguinei, & affines de jure antiquo prohibebantur copulari uſque ad ſeptimum gradum.*
14 *Gradus propinquior num in diſpenſationibus ſit attendendus, & n. ſeqq.*
15 *Ex Conſtitutione Pii IV. gradus propinquior exprimendus: non tamen ſuper eo diſpenſandum.*
16 *Eadem Conſtitutio quoad expreſſionem propinquioris revocata eſt à Pio V. præterquam quoad primum gradum, & declarationem ſuper remotiori.*
17 *Affinitas, quæ ex fornicatione poſt contractum matrimonium ſuperveniens debiti exactionem impedit, an cenſeatur ad primum, & ſecundum gradum reſtricta à Concilio Tridentino, & n. ſeq.*
18 *Affinitas ex fornicatione ultra ſecundum gradum nec cauſat impedimentum dirimens, nec impediens.*
19 *Matrimonium contrahere plus eſt, quàm debitum exigere.*
20 *Caſus omiſſus habetur pro expreſſo ſi in eo concurrat ſimilitudo, vel identitas rationis.*
21 *Idem ſi aliàs ſequeretur abſurdum.*
22 *Matrimonium an poſſit eſſe inter aſcendentes, & deſcendentes ultra quartum gradum, & n. ſeqq. uſque in fin.*
23 *Infra quartum eſt prohibitum ſaltem jure eccleſiaſtico.*
24 *Lex generalis non corrigit legem ſpecialem, & numer. 26.*
25 *Adam ſi hodie viveret, non poſſet cum aliqua matrimonium contrahere.*
27 *Lex civilis non potuit ſtatuere impedimentum dirimens matrimonium in infinitum inter aſcendentes & deſcendentes.*
28 *Matrimonium in linea recta aſcendentium, & deſcendentium an & uſque ad quem gradum ſit irritum jure naturæ, & n. ſeqq. uſque in fin. maximè n. 33.*
29 *Non eſt irritum jure divino poſitivo.*
Gradus nullus jure divino hodie prohibitus eſt, qui idem non ſit prohibitus jure naturæ. ibid. & n. 31.
56 *Præcepta* Levitici 18. *quoad tot perſonarum inhabilitationem ad matrimonium contrahendum judicialia ſunt, & ideo evacuata per Adventum Chriſti.*
31 *Præceptum nullum in lege Evangelica continetur, quod non ſit juris naturalis, præter præcepta de Sacramentis, & de Fide.*
32 *Matrimonium inter parentes, & filios conſiſtere non poteſt ipſo jure naturali prohibente.*
33 *Sororum & fratrum commiſtio quantò fuit antiquior compellente neceſſitate, tantò poſtea facta eſt damnabilior Religione prohibente. & n. 34.*
35 *Papa poteſt diſpenſare cum omnibus perſonis conjunctis, niſi cum patre, & matre, ut matrimonium contrahant.*

1 VIR QUI. Se ſummat, ſecundùm Jo. Andr. ſed jungendo textum cum gloſ. hoc intendit, Diſtans à ſtipite quarto gradu, vel citeriori, cum diſtante quinto, vel ulteriori contrahere poteſt.

2 Nota ex textu & gloſ. ſecundùm Abb. *in 2. not.* regulam infallibilem in computandis gradibus in linea tranſverſali, ſeu collaterali, videlicet quoto gradu remotior perſona diſtat à ſtipite, ſeu communi parente, toto diſtat à quolibet alio deſcendente per aliam lineam. Quo fit, ut duo conſanguinei, quorum unus à communi ſtipite diſtat quinto, & alter quarto per aliam lineam, poſſint matrimonialiter copulari, nimirum quia computatio fit à remotiori, & ſic inter ſe diſtant quinto, in quo gradu nulla eſt prohibitio, cap. *Non debet, ſupra eod.* & ita hìc eſt caſus ſecundùm Abb. Alex. de Nævo, & Præpoſ. in ſumm. textus.

3 Quod vendicat ſibi locum etiam ſi eorum alter diſtet à ſtipite in primo gradu, quia nihilominus cum diſtante quinto validè contrahit: & quamvis aliqui contradicant; tamen hæc opinio vera eſt & communis, eamque amplectitur gloſ. ult. *hic*, quæ graduum computationem explicat ſatis dilucidè Jo. Andr. *n. 2.* Butr. *n. 4.* & Præpoſ. *in fin.* Stephan. de Gaet. *in repet.* cap. *Ad limina, 30. q. 1. §. 4. q. 131. n. 358.* Covarr. *in 4. Decretal. in 2. par. cap. 6. §. 6. in fin.*

4 Adverte tamen, quia in diſpenſationibus matrimonialibus ſi aliquis ex cōjunctis primum gradum quoquomodo attingat, non ſufficit gradum remotiorem exprimere, ſed exprimendus eſt primus, in quo Summus Pontifex nunquam diſpen-
5 ſare intendit: in aliis verò gradibus remotior attenditur, & trahit ſecum propinquiorem; ideoq; ſufficit exprimere remotiorem, obtentis tamen poſtea ſuper propinquiore litteris declaratoriis, ut in Regula Pii V. Declaratoria Regulæ Pii IV. publicata *die 20. Auguſti 1566.* & hìc junge quod dicam infra in 1. quæſt.

6 In aſcendentibus verò alia datur regula, ſecundùm Abb. *hic n. 4.* videlicet quot ſunt perſonæ, tot ſunt gradus dempto ſtipite; & ideo demitur ſtipes, quia filius eſt ex ſanguine patris, unde non fit deſcenſus per duos gradus, ſed per unum duntaxat, de quo plenius in arbore conſanguinitatis, & per Magiſtrum ſenten. *in 4. diſt. 40. de comput. grad. conſanguinit.*

7 Hinc Antonius, qui mulierem quamdam cognoverat, ejus mulieris neptem, id eſt filiæ filiam in uxorem ducere volens, dubitavit, an ſibi liceret, cùm Concilium Tridentinum ad primum, & ſecundum gradum reſtrinxerit hanc affinitatem, & an attendatur primus, cùm in utroque mulieri prædictæ conjungatur. Sacra Congregatio cenſuit, non licere, & primum gradum attendi, quia in linea tranſverſali, cùm gradus eſt inæqualis, computatio fit à remotiori: ſed in aſcendentibus quot ſunt perſonæ, tot gradus, unde perſona matris facit primum gradum, Abb. in cap. *final. de conſanguinit. & affinit.* amplius dictum fuit, etiamſi ageretur de Collateralibus, quia attingitur primus gradus, non poſſe attendi remotiorem ob Bullam Pii V.

8 Cave tamen ne decipiaris, quia exceptio, quæ habetur in eadem Bulla Pii V. videlicet ut non ſufficiat exprimere gradum remotiorem, ſi alter ex conjunctis primum gradum attingat, locum habet in terminis, in quibus loquitur, id eſt, quoad obtinendas diſpenſationes matrimoniales duntaxat: ſecus autem quoad inducendum impedimentum conſanguinitatis, vel affinitatis, aut publicæ honeſtatis, quia tunc non attenditur primus gradus, ſed remotior, ut dixi ſupra n. 3. idem dicendum quoad alios effectus.

9 Ideoque Petrus de Velaſco volens contrahere matrimonium cum Maria Recalde Hiſpalen. Diœceſ. quæ prius cum Jo. Velaſco fratre germano dicti Petri ſponſalia per verba de futuro contraxit, ſed prius vita exceſſit Joannes, quàm ipſam vel attentaſſet, vel etiam vidiſſet, petiit à Sanctiſſimo diſpenſationem quæ à Sanctitate Sua ad Congregationem Concilii rejecta fuit. Sacra Congregatio cenſuit declarandum gradum hunc primum, & ſecundum publicæ honeſtatis eſſe ſublatum à Concilio, cùm fiat computatio à remotiori in tranſverſali linea, & ſic à ſecundo cap. final. ubi Abb. *de conſang. & affinit.* Nec obſtat Bulla Pii V. ſuper hac re edita *die 20. Aug. 1566.* quia procedit quando agitur de diſpenſatione facienda: item procedit in gradibus conſanguinitatis, & affinitatis, & non publicæ honeſtatis. Ideo declarandum eſſe primum, & ſecundum gradum publicæ honeſtatis juſtitiæ ab eodem ſtipite ſublatum eſſe à Concilio.

10 QUÆRO, An hodie affinitas ex fornicatione dirimat matrimonium ſecundo, & tertio gradu.

11 Sicut hodie impedimentum affinitatis ex fornicatione contractæ non dirimit matrimonium poſtea ſequutum inter conjunctos in tertio, vel ulteriori gradu, cùm ex decreto Concilii *cap. 4. ſeſſ. 25. de reform. matrim.* ſit reſtrictum ad primum, & ſecundum gradum; ita etiam videtur reſpondendum, hujuſmodi impedimentum non dirimere

mere matrimonium eorum, qui in ſecundo ſimul,
12 & tertio gradu conjunguntur. Pro hac opinione videtur caſus in hac Decretali; Antiquitus enim prohibebatur, ne conſanguinei, & affines uſque ad ſeptimum gradum matrimonio copularentur, 35.q.2.& 3.per tot. Poſtea prohibitio fuit reſtricta ad quartum, cap. *Non debet, ſupra eodem.* De-
13 mum fuit dubitatum, an per lineam inæqualem ſe attinentes in quarto, & quinto ſimul poſſent matrimonium invicem contrahere. Et Gregorius IX. in hoc cap. reſpondit poſſe juxta regulam, qua dicitur, quoto gradu quis remotior diſtat à ſtipite, eodem gradu à quolibet per aliam lineam deſcendente ab eodem ſtipite diſtat; ex hac regula conſtat, conjunctos in ſecundo, & tertio gradu, in tertio tantùm cenſeri conjunctos, ut declarat gloſ. *hic in verb. Remotiori*, quam omnes ſequuntur, ut latius dictum eſt ſupra *n.2.*

Ex hoc itaque infertur, ut quoad eos, qui dicto inæquali ſecundo, & tertio ſimul affinitatis gradu ex illicita copula proveniente ſe attinent, hujuſmodi impedimentum dirimens locum non habeat, cùm in tertio tantùm gradu conjuncti dicantur, & conſequenter ſint comprehenſi in ſecunda parte d.c.4. ibi, In ulterioribus verò.

14 Non obſtat text. in cap. *Quod dilectio, ſupra eodem*, quo probatur, diſpenſationem aliquibus conceſſam, ut poſſint contrahere in certo gradu alias prohibito, requirere, ut uterque contrahentium toto gradu à ſtipite diſtet, & ſic videtur attendendus gradus propinquior. Primò enim reſpondetur, illum textum loqui de diſpenſatione, ſeu privilegio conceſſo aliquibus contra jus contrahendi, quod cùm ſit odioſum, ſtrictè intelligendum eſt, ut declarat ibi Innoc. & Ant. de Butr. *in 4. not.* Nos autem loquimur de Conſtitutione Conciliari, quæ jus commune conſtituit, nec dat privilegia contrahendi in gradibus prohibitis, ſed gradum ipſum, illiuſque prohibitionem ultra ſecundum generaliter revocat; ideoque latè intelligenda eſt, juxta determinationem hujus capituli. Deinde, ac verius, reſpondetur, illam interpretationem diſpenſationis fundari in conſuetudine loci, ſecundùm quam receptum erat, ut gradus propinquior attenderetur, ut perſpicuè innuit ibi textus in illis verbis, (cùm tamen de conſuetudine,) & in illis, (conſultius duximus multitudini, & obſervatæ conſuetudini deferendum) & ſentiunt expreſsè ibi gloſ. *in verb. Utrique*, Innocent. *in fin.* Hoſtien. *num.4.* Joan. Andr. *num.8. in fin.* & Abbas *num.7.* Covar. *in 4. Decretal. part.2. cap.6.§.10. num.12.* & alii apud Sanchez *de matrim. lib.8. diſput.1. num.33 propè finem.* Unde ceſſante conſuetudine ſummus Pontifex veriſimiliter fuiſſet interpretatus privilegium diſpenſationis juxta textum hic, & regulam ſuperius adductam: & pro hac opinione facit Declaratoria Clementis VI. de qua meminit Calderin. *de conſanguinit. & affinit. conſ.1.* Quæ habet ſufficere, ſi in diſpenſatione exprimatur gradus remotior tantùm. Et quam-
15 vis poſtea Pius IV. declaret, debere etiam fieri mentionem de gradu minus remoto; non tamen dicit ſuper eo diſpenſandum eſſe, ſed ſufficere, ut detur declaratoria non obſtantiæ; & ita ipſe etiam admittit in computatione graduum verè atten-
16 dendum eſſe remotiorem. At præterea advertendum prædictam Pii IV. Conſtitutionem in ea parte, in qua declaravit gradum propinquiorem eſſe neceſſariò exprimendum, alioquin diſpenſationes eſſe nullas; fuiſſe revocatam per aliam Conſtitutionem Pii V. in qua idem Pontifex inhærendo Declaratoriæ Gregorii XII. & Clementis VI. declaravit in diſpenſationibus ſufficere gradum remotiorem exprimere, dummodo propinquior primum gradum quoquomodo non attingat, & ex hoc capite litteras diſpenſationis ſubreptionis, & obreptionis vitio nullatenus ſubjacere; voluit tamen firmas eſſe Conſtitutiones Pii IV. in ea parte, in qua diſponit, ut qui litteras diſpenſationis impetrarunt, obtineant poſtea litteras Declaratorias ſuper gradu propinquiori, ut dictum eſt ſupra *n.4. & 5.*

17 Secundò QUÆRO, An affinitas, quæ ex fornicatione poſt contractum matrimonium ſuperveniens debiti exactionem impedit, cenſeatur ad primum, & ſecundum gradum reſtricta Decreto Concilii Tridentini *cap.4. ſeſſ.24. de reformat. matrim.*

18 Videtur reſpondendum eſſe reſtrictam; quia Concilium *d.cap.4.* non ſolùm voluit affinitatem ex fornicatione contractam ultra ſecundum gradum non cauſare impedimentum dirimens, ſed nec impediens, ut Pius V. declaravit in Bulla incipien. *Ad Romanum, edita 4. Kalen. Decembris 1566.* Si ergo affinitas hujuſmodi ultra ſecundum gradum non impedit quo minus contrahatur matrimonium, utique nec ubi contractum fuerit, ſi talis affinitas ſuperveniat, impedit debiti exactionem; quia plus eſt contrahere, quàm debitum exigere, argumen. cap. *Ex parte, il terza, de decim.* & cap. *Cùm licet, de reg. jur. lib.6.* Qua ratione cum aliis motus eſt Navarr. ut in hanc ſententiam inclinaret, *conſ.3. num.2. de conſanguinit. & affinit.*

20. Non obſtat, quod caſus exactionis debiti ex fornicatione ſupervenientis ſit omiſſus à Concilio, & ideo remanſerit in diſpoſitione juris communis, l. *Si cùm dotem, in princ. ff. ſolut. matrim.* l. *Commodiſſimè, ff. de liber. & poſthum.* Quoniam non eſt omiſſus à ratione Concilii, vel à ſimilitudine rationis, ut declarat Oldrad. *conſ. 224. Iſte ſunt allegationes, num.33.* Bald. in l. *Per diverſas, n.4. verſ. Quod verum credo, C. Mandat.* Decian. poſt alios *conſ. 28. & prima fronte, num.22. & 23. lib.2.* Quia ſcilicet hujuſmodi prohibitio in ulterioribus gradibus non poteſt ſine ſalutis diſpendio obſervari, cap. *Non debet, verſ. Prohibitio quoque, ſupra eod.* Conc. Trid. *c.3. in fin. ſeſſ.24. de reform. matr.*

21 Præterea alias ſequeretur abſurdum, ut Concilium providiſſet, ut quis non obſtante tali affinitate poſſet contrahere; & tamen non providiſſet, ut ea non obſtante poſſet debitum exigere, cùm tamen longè fuiſſet facilius abſtinere à contrahendo matrimonio, quàm poſt contractum ab exactione debiti conjugalis. At quando conſtat de veriſimili mente diſponentis, vel alias ſequeretur abſurdum, caſus omiſſus habetur pro expreſſo, Abb. *conſ.75. Primò eſt videndum, nu.4. lib.1.* Angel. *conſ.221. in volumine, per tot.*

22 Tertiò QUÆRO, Numquid inter aſcendentes, & deſcendentes poſſit eſſe matrimonium ultra quartum gradum: quod coincidit cum quæſtione, An hoc capitulum permittens copulam conjugalem ultra quartum gradum inter Collaterales, locum habeat etiam inter aſcendentes, & deſcendentes.

Con-

23 Conveniunt omnes infra quartum gradum, in linea recta matrimonium eſſe prohibitum ſaltem jure Eccleſiaſtico, per textum in cap. *Non debet, infra eodem*: nam cùm ibi generaliter, & indiſtinctè prohibitio contrahendi matrimonium inter conſanguineos, & affines reſtringatur ad quartum gradum, & ita infra hujuſmodi gradum adhuc duret prohibitio; utique ſi hoc procedit in Collateralibus, multò fortiùs vendicat ſibi locum in aſcendentibus, & deſcendentibus, in quibus major eſt ratio prohibitionis: & hoc planum.

Sed ultra quartum gradum, an in linea recta permiſſa ſit copula conjugalis, non conveniunt Doctores: nam Goffredus *in ſumma hoc tit. §. Item quæritur, num.7.* & poſt eum Abb. Antiq. in d. cap. *Non debet, num.4. circa finem, verſ. Unde non omitto*: putant hanc prohibitionem non extendi ultra quartum gradum; quia cùm ille textus infra quartum gradum conſanguinitatis eam concluſerit, nec diſtinxerit, an in linea recta, vel tranſverſali, utique generaliter, & indiſtinctè de utraque linea eſt intelligendus: & cum hac opinione, quam recitat ultimo loco, videtur reſidere gloſſa *in ſumma 35.q.1.*

24 Sed Hoſtien. *in ſumma hoc tit. §. Qui conſueverant, ſub §. Qualiter arbor, verſ. Nunc quæritur*, tenet prohibitionem in linea aſcendente, & deſcendente protendi uſque in infinitum; Et miratur quomodo jus indiſtinctè loquens corrigat illud, quod cum diſtinctione ſalvari poteſt, vel quomodo loquens in genere, corrigat quod in ſpecie loquitur, cùm potius conſentaneum ſit, ut hoc caſu novum trahat ad ſe antiquum, ut l. *Sed & poſteriores, ff. de legib.* Et quamvis Abbas Sicul. in d. cap.
25 *Non debet, num. 8.* dicat ita originaliter tenuiſſe Hoſtienſem: tamen ante ipſum hoc voluit Hugo, ut refert præcitata gloſſa in ſumm. 35.qu.1, qui cenſuit in linea deſcendente prohibitionem extendi in infinitum, per textum in §.1. *Inſtit. de nupt.* ibi, *In infinitum.* Unde ſecundùm eum Adam ſi hodie viveret, non poſſet cum aliqua matrimonium contrahere. Et idem dixit gloſ. 1. in l. *Nemini liceat, C. de nupt.* Eamdem opinionem amplectitur Joann. Andr. in gloſſa ſua ſuper arbore conſanguinitatis, & communiter Doctores, ut hic te-
26 ſtatur Anchar. *num. 1.* Eamque putat veriſſimam Abbas *d. num.8. verſ. Et hanc opinionem*, quia cùm textus juris civilis indiſtinctè prohibeat matrimonium inter aſcendentes, & deſcendentes in infinitum, ut l. *Nuptiæ, la quarta, ff. de rit. nupt.* & expreſsè correctus non reperiatur, & ſit fundatus ſuper honeſtate maxima: non debemus per generalem diſpoſitionem canonicam contrarium affirmare, argum. cap.2. *ſupra de deſponſat. impuber.* & verba Abbatis ad litteram tranſcribit, & ſequitur Præpoſitus *ibi num.10.* & Alex. de Nævo *in §. Prohibitio, num.7. & 8.* Idem firmant Imol. in cap. *Litteras, num. 12. de reſtit. ſpoliat.* Sylveſt. *in ver. Matrimonium, 8. quæſt.6. d.5.* Covar. *in 4. Decretal. in ſecunda parte cap.6.§.10. num.4.* & plerique alii.

27 Ego verò valde dubito de veritate hujus ſecundæ opinionis, quia Doctores fundant ſe in ea potiſſimum ratione, quod lex civilis irritans matrimonia in linea recta in infinitum, ſervari debet, cùm nitatur maxima honeſtate, & non ſit correcta per jus canonicum. At hæc ratio infirma eſt, quia lex civilis inter fideles, niſi reperiatur expreſsè approbata per legem canonicam, in quo caſu loquitur textus per Abb. allegatus in d. cap.2. *de deſponſat. impuber.* poteſtatem non habet ex cauſa quantumvis rationabili, & honeſta inducendi impedimenta matrimonium dirimentia, ut latiſſimè probavi in cap.1. *à num.19. ſupra de cognat. ſpiritual.* Ideoque tametſi in l. *Nuptiæ, la ſeconda, ff. de rit. nupt.* Irritentur matrimonia à filiisfamilias contracta ſine conſenſu parentum, & lex illa ſit fundata in decentia, & honeſtate maxima, ut patet in cap. *Honoratur, 32. quæſt.2.* in cap. *Aliter, 30. quæſt.5.* & in cap. *Videtur, infra, Qui matrim. accuſare poſſunt*: & ſcripſi plenius in cap. 1. *ſupra de deſponſat. impuber.* Nihilominus rata ſunt hujuſmodi matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecerit, ut diffinitur à Concilio Tridentino in c. 1. *in princ. ſeſſ.24. de reform. matrim.* Atque ita ad matrimonium irritandum requiritur ſtatutum Ec-
28 cleſiæ, nec ſufficit legalis authoritas. Cum igitur matrimonium inter aſcendentes, & deſcendentes non potuerit irritum fieri à jure civili: pro ſolutione quæſtionis inquirendum, an alio jure irritetur.

29 Et quidem certum eſt non irritari jure divino poſitivo; quia nullus gradus jure divino hodie prohibitus eſt, qui idem naturali jure non ſit pro-
30 hibitus. Præcepta enim divinæ legis *Levitici 18.* quoad tot perſonarum inhabilitationem judicialia ſunt, Cajetan. *in 2.2 q.154. art.9. in ſolution. ad 3.* & conſtat ex Tridentina Synodo *ſeſſ.24. de Sacr. matr. can.3.* Et ideo ſunt evacuata per Adventum Chriſti, cap. *Tranſlato, de Conſtit.* Magiſt. *in 4. ſent.*
31 *diſt.3.* S. Thom. *in 1.2. quæſt 104. art.3.* In lege autem Evangelica nullum præceptum continetur, quod non ſit juris naturalis, præter præcepta de Sacramentis, & de Fide, ut idem docet in 1.2. *quæ 108. art.1. & 2.* Ergo circa matrimonium nullus gradus erit divina lege prohibitus, qui itidem non ſit prohibitus jure naturali, ita Covar. *in 4. Decretal. c.6.§.10. n.1.*

Similiter certum eſt matrimonium inter aſcendentes, & deſcendentes non irritari in infinitum jure Eccleſiaſtico, quia lex civilis in d.l. *Nuptiæ, la quarta, ff. de ritu nupt.* nullibi reperitur canonizata per ſacros Canones; quinimo gradus omnes conſanguinitatis lex canonica intra quartum gradum concluſit, non diſtinguendo inter aſcendentes, & tranſverſales, in d. cap. *Non debet, ſupra eodem*, ut dixi ſupra *num.11.*

32 Tantum igitur ſupereſt inquirendum, num jus naturæ citra, vel ultra quartum gradum conſanguinitatis in linea recta matrimonium dirimat; & quidem in primo gradu, id eſt inter parentes, & filios concors Doctorum ſententia eſt, matrimonium dirimi jure naturæ, ut ex D. Thom. Cajet. & aliis compluribus patebit infra *nu.33. & 35.* Sed in ulterioribus gradibus magnopere variatū eſt ſententiis, quas recenſet Covarr. *in 4. Decretal. part.2. cap.6.§.6. à num. 11.* & noviſſimè Thom. Sanch. *de matrim. lib.7. diſput.51. per tot.* Quidam enim arbitrati ſunt in linea recta matrimonium eſſe irritum jure naturæ in quocumque gradu in infinitum; & pro hac ſententia plurimos tam Theologos, quàm Canoniſtas cumulat idem Sanchez *d. diſp.51. num.12.* Licèt re vera, quod ſpectat ad Canoniſtas, nemo affirmet dirimi in infinitum jure naturæ, ſed tantùm aſſerunt eſſe irritum ex lege civili fundata in maxima honeſtate: Quinimo

duo

dum dicunt eam legem non fuiſſe correctam per jus canonicum, non obſcurè innuunt hoc jure corrigi potuiſſe, ſi Eccleſia voluiſſet: ac proinde ad jus naturæ non pertinere, quod eſt immutabile, §. *Sed naturalia, inſtit. de jure natur.* quidam verò opinantur hoc impedimentum durare quamdiu durat amicitia, ex ratione deſumpta ab Auguſtino *de Civitate Dei lib. 15. cap. 16.* & relata à Gratiano *in §. 1. verſ. Habita, 35. q. 1.* alii cenſent conjugalem hanc prohibitionem in linea recta ultra vigeſimum gradum non extendi, ut Covarr. *in 4. decretal. part. 2. cap. 6. ad fin. verſ. Et tamen in diſputatione:* alii eam concludunt intra quartum gradum, alii intra ſecundum.

33 Sed D. Thom. *in 2. 2. queſt. 154. art. 9. ad 3.* ſatis clarè in ea fuit ſententia, ut matrimonium in linea recta non ſit irritum jure naturæ ultra primum gradum; ſic enim ait: (In commiſtione perſonarum aliquid eſt, quod eſt ſecundùm ſe indecens, & repugnans naturali rationi, ſicut quod commiſtio fiat inter parentes, & filios, quod eſt per ſe, & immediata cognatio; nam filii naturaliter honorem debent parentibus. Unde Philoſ. dicit in 9. *de Animal.* quod quidam equus, quia deceptus fuit, ut matri commiſceretur, ſeipſum præcipitavit, quaſi præ horrore, eo quod animalibus aliquibus ineſt 34 naturalis reverentia ad parentes. Aliæ verò perſonæ, quæ non conjunguntur ſecundùm ipſas, ſed per ordinem ad parentes, non habent ex ſeipſis indecentiam, ſed variatur circa hoc decentia, vel indecentia ſecundùm conſuetudinem, & legem humanam, vel divinam; quia uſus, qui ordinatur ad bonum finem, ſubjacet legi; & ideo ſicut Auguſtinus dicit 15 *de Civitate Dei cap. 16.* Commiſtio ſororum, & fratrum quanto fuit antiquior compellente neceſſitate, tantò poſtea facta eſt damna-35 bilior Religione prohibente.) Hæc S. Thom. & ibi apertius Cajetanus ait, ſolum patrem, & matrem de jure naturæ excludi à matrimonio, & ideo Papam poſſe diſpenſare cum omnibus perſonis conjunctis, niſi cum matre, & patre, ut matrimonium contrahant: & eodem modo hoc impedimentum juris naturalis ad primum gradum reſtrinxit idem S. Thomas in 4. *ſent. diſt. 40. q. 1. art. 3.* & ibi D. Bonavent. & Richard. *q. 2.* Roffenſis *in tract. de matrimonio Regis Angliæ fol. 3.* & Alex. de Ales *in 2. part. q. 169.* Palud. *in 4. diſt. 38. q. 4. art. 4. ad fin. n. 54.* Auguſtin. Triumph. *in Summa de poteſt. Eccleſ. q. 53. art. 5. & 6.* & hos ſequor. Quicquid tamen ſit, propoſita quæſtio, ut inquit Abbas in d. cap. *Non debet, n. 8. ſupra eodem*, propter brevem hominum vitam rarò practicatur.

DE MATRIMONIO CONtracto contra interdictum Eccleſiæ.

Cap. Litteræ quas.

SUMMARIUM.

1 *Matrimonium contra interdictum Eccleſiæ, vel judicis contractum valet; imponitur tamen pœnitentia ſic contrahentibus, & ſeparantur donec cognoſcatur cauſa interdicti, & n. 4. verſ.* Secundò nota.

2 *Sponſalia de futuro de jure communi tranſeunt in matrimonium per ipſam copulam, non autem per oſcula, vel amplexus, aut niſum ad copulam.*

3 *Sponſalia de præſenti ab impuberibus contracta tranſeunt perfecta ætate in matrimonium per receptionem munerum, per oſcula, & alia hujuſmodi ſigna.*

4 *Et quid poſt Concil. Trident.*

5 *Matrimonium celebratum coram Parocho, cui Ordinarius interdixerat, ne ejus celebrationi interveniret, an valeat, nec obſtante decreto Concilii Tridentini de reform. matrim. & num. ſeqq. uſque in finem.*

6 *Eccleſia tripliciter ſe habet in his, quæ ad matrimonium pertinent.*

7 *Papa ſolus poteſt inhabilitare ad matrimonium contrahendum.*

8 *Matrimonium contractum contra interdictum Papæ an teneat.*

9 *Matrimonium fortius eſt, quàm interdictum.*

10 *Matrimonium ex impedimento temporali impediri non poteſt inferior à Papa.*

Inſtrumenta rogata à Notario contra prohibitionem ſtatuti valent, ibidem.

11 *Conditio, quæ non poteſt impleri de jure, ſufficit ut impleatur de facto.*

12 *Parochi poteſtas ſubalternatur Epiſcopo, & n. 14. Parochia unde dicatur, ibidem.*

13 *Parochus quale miniſterium præbeat in matrimonio.*

14 *Matrimonium contractum coram Parocho contradicente valet.*

15 *Actus geſtus contra prohibitionem non habentem cauſam perpetuam valet.*

16 *Matrimonium contractum coram Vicario Parochi valet, non obſtante Epiſcopi interdicto.*

17 *Et quid de alio Sacerdote habente licentiam à Parocho, & n. 23.*

Epiſcopus an poſſit revocare licentiam alij Sacerdoti conceſſam celebrandi matrimonium, ibidem, & n. 23.

18 *Parochus eſt veluti Epiſcopi Vicarius, & Coadjutor.*

19 *Epiſcopus an poſſit inhibere inferioribus poteſtatem circa ea, quæ illis commiſſa ſunt.*

20 *Parochus dupliciter illegitimus.*

21 *Matrimonium tripliciter conſideratur.*

22 *Archidiaconus contra prohibitionem Epiſcopi an poſſit exercere officium ſuum.*

23 *Epiſcopus poteſt ſuſpendere à totali curæ exercitio.*

24 *Suſpenſio non inficit Sacramentum niſi in his, quæ ſunt juriſdictionis.*

25 *Matrimonium contractum coram Parocho denunciato excommunicato validum eſt.*

1 LITTERÆ QUAS. Hæc Decretalis, & duæ ſequentes ſecundùm Joan. Andr. & omnes poſſunt ſic ſummari. Matrimonium contra interdictum Eccleſiæ, vel judicis contractum propter hoc ſolum non dirimitur: imponitur tamen pœnitentia ſic contrahentibus, & ſeparantur donec cognoſcatur cauſa interdicti. Sunt duæ partes: In prima ponitur facti nar-2 ratio. In ſecunda reſponſio, ibi, *Mandamus.* Nota primò, ſponſalia de futuro non tranſire in matrimonium per oſcula, & amplexus, ut in litera: nec mirum, quia nec niſus ad copulam ſufficit ad hoc. Sed requiritur ut mulier plenè cogno-

ſcatur, cap. *Is qui fidem*, juncto cap. *Adoleſcens, ſupra de ſponſal.* quod tamen procedit, ſi ſponſalia re, & 3 verbis ſint de præſenti. Secus autem eſt in ſponſalibus contractis per verba de præſenti, quæ propter defectum ætatis contrahentium finguntur de futuro; quia hæc perfecta ætate per receptionem munerum, per oſcula, per amplexus, aut alia ejuſmodi ſigna benè tranſeunt in matrimonium, quod contrahentes ab initio intendebant, ut in d. cap. 1. §. 1. & diſtinguunt *hic* Joan. Andr. *num. 3. in ver. Amplexata*, Card. *n. 2. in 2. not.* Alex. de Nævo *n. 3. in 2. notab.* & Covarr. *de ſponſal. part. 2. c. 4. §. 2. n. 2.*

4 Cæterum hæc vera ſunt inſpecta juris communis diſpoſitione: ſed hodie cùm ex decreto Concil. Trident. in *cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrimon.* irrita ſint matrimonialia aliter contracta, quàm præſente parocho, vel alio ſacerdote de ipſius parochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus teſtibus; ſponſalia ſive de præſenti, ſive de futuro ne per ipſam quidem copulam, imo nec per conſenſum expreſſum tranſeunt amplius in matrimonium; ſed oportet iterum contrahere ſervata forma à Concilio præſcripta, ut ſæpiùs reſpondit Sacra Congregatio Concilii, & dixi plenius in cap. *Verùm*, ubi decretum Concilii Trident. non eſſet publicatum in parochia, ſervanda eſſet prædicta diſtinctio.

Secundò nota matrimonium contra interdictum Eccleſiæ, vel judicis contractum, niſi aliud obſiſtat canonicum impedimentum non eſſe irritum: ſeparatio enim conjugum hic non fit quoad fœdus matrimonii, ſed quoad thorum donec cauſa interdicti cognoſcatur, ut notant in Summa hujus textus Jo. Andr. Cardin. Abb. & Alex. de Nævo.

5 QUÆRO, An hodie ſtante decreto Concilii Tridentini in *d. cap. 1.* matrimonium contractum coram parocho, cui Ordinarius interdixerat ne ejus celebrationi interveniret, validum ſit, necne.

6 Videtur reſpondendum eſſe validum. Primò ex his, quæ tradit S. Thom. *quodlib. 5. artic. 15.* ad primum relatus à Tabien. *in ver. Impedimentum, 13.* nam in his, quæ ad matrimonium pertinent, cùm Eccleſia ſe habeat tripliciter, uno modo per modum judicantis, altero per modum prohibentis, vel punientis, tertio per modum ſtatuentis: hæc poteſtas, ſecundùm quam Ordinarius inhibuit, non refertur niſi ad ſecundum modum; & tunc etſi matrimonium impediatur contrahendum, non dirimitur contractum, ut patet hic, & in duobus capitulis ſequentibus. Ad tertium mo-7 dum referri non poteſt, quia ſolùm authoritate Summi Pontificis ſtatui poteſt contra validitatem matrimonii, iſque ſolus poteſt inhabilitare perſonas ad contrahendum, ut factum fuit in decreto *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* ita Anton. de Butr. in c. *Tua fraternitas, n. 5. de ſponſ. duor.* Tabien. *loco cit. ad finem*, Covarr. *in 4. decretal. 2. par. cap. 6. §. 10. n. 16.*

8 Secundò, matrimonium contractum contra interdictum Papæ mero jure tenet alio impedimento non extante, gloſ. & Innoc. in cap. *Ad diſſolvendum, de deſponſat. impub.* quod Abb. ibi, & Anton. 9 de Butr. in cap. *Tua fraternitas, n. 5. de ſponſ. duor.* verum dicunt ubi prohibitio habet cauſam temporalem juxta gloſ. in cap. *Tua, de ſponſ. duor. eod. tit.* fortius enim eſt matrimonium, quàm interdictum, ut inquit gloſſ. in d. cap. *ad diſſolvendum*, & Rota

10 *deciſ. 111. tit. de deſponſat. impuber. in novis.* Ergo multo magis validum erit matrimonium contra inhibitionem Epiſcopi, cùm certum ſit inferiorem aliquem à Papa non poſſe impedire matrimonium ex aliquo impedimento temporali, Abb. & alii in d. cap. *Ad diſſolvendum*: quod maximè procedit ubi ſola inhibitio præceſſit: nam etiamſi haberet poteſtatem matrimonium annullandi, tamen actus non eſſet irritus, cùm non appareat eum intendere actum annullari, ut patet in omnibus impedimentis, quæ ex Eccleſiæ inſtitutione impediunt contrahendum, ſed non dirimunt contractum, juxta cap. 1. *de Voto in 6.* & confer. doctrina Bartol. in l. *Univerſos*, per illum textum, C. *de Decur. lib. 10.* ubi vult ut quamvis notarius matriculatus prohibeatur facere inſtrumenta à ſtatuto, ſi fecerint, valent, Dec. *conſil. 17. Viſo puncto.*

Tertiò per hanc inhibitionem ſibi factam parochus non deſinit eſſe parochus: ergo matrimonium coram parocho, licet inhibito, factum, ratum erit, & validum, quia de eo verè enunciatur coram parocho fuiſſe contractum, juxta requiſitum Concilii. Et quamvis ex parte parochi ejus interventus tempore contra præceptum Epiſcopi dici poſſit non licitus: ex parte tamen contrahentium, & ipſius contractus legitimus cenſeri debet. Nec dicendum hoc caſu propter illam prohibitionem factam parocho inhabiles redditas eſſe etiam 11 perſonas ad ſic contrahendum à Concilio. Sufficit igitur hoc requiſitum adfuiſſe de facto, prout dici ſolet de conditione, quæ niſi poſſit impleri de jure, ſufficit ut impleatur de facto, l. *Mulier.* §. 1. ubi Bartol. *ff. de condit. inſtit.* Bald. *in rubr. C. de inſtit. & ſubſtit.*

12 Quartò, poteſtas parochi ſubalternatur Epiſcopo in his, quæ ad juriſdictionem pertinent, & Sacramentorum adminiſtrationem, cum tota diœceſis ſit parochia Epiſcopi cap. *Apoſtolica, de donat.* quam partitur inter ipſos ſacerdotes parochiales, qui inde nomen etiam aſſumpſerunt. Parochia enim græcè, latinè Partitio dicitur; & dicitur parochia quaſi partitio curæ, Archid. in cap. 13 *Eccleſias, unic. 2. 13. quæſt. 1.* Hic autem actus interveniendi celebrationi matrimoniorum non eſt juriſdictionis, quia parochus nihil debet judicare, ſeu decernere.

Quintò, parochi perſona legitimata eſt à Concilio ad hunc actum: ergo jure proprio intelligitur actui legitimè intervenire, non ex facultate ſibi ab Epiſcopo tributa, arg. l. *More majorum*, ibi, qui eam ſuo jure, non alieno beneficio habent *ff. de juriſdict. omn. judic.* ideoque Epiſcopus ſimpliciter prohibendo illam tollere non cenſetur contra diſpoſitionem Concilii ut matrimonium coram eo celebratum irritum ſit: nam etſi actus factus contra prohibitionem ſuperioris regulariter ſit nullus, etiamſi ſuperior non procedat ulterius annullando actum, l. *Non dubium, C. de leg.* quæ eſt canonizata in cap. *Imperiali. 25. quæſt. 2.* & not. Hoſtien. Jo. Andr. Card. & alii communiter in cap. *Ad Apoſtolicam, de regular.* hoc tamen procedit ſi eodē contextu ſuperior tribuat poteſtatem, & adjiciat prohibitionem ne actus fiat niſi hoc, vel illo modo; tunc enim recipitur poteſtas qualificata, ſeu modificata, & ideo actus non ſervatis modis præſcriptis à ſuperiore redditur nullus ex defectu poteſtatis, ut in judice delegato, qui formam dele-

gationis non ſervat: ſecùs verò ſi prohibitio fiat illi, qui prius poteſtatem habebat actum celebrandi, ut hoc caſu: quia tunc actus ſuſtinetur in vim poteſtatis præexiſtentis, licet tranſgrediens ſit puniendus. Ita formaliter diſtinguit gloſ. in Clem. 1. in verb. *Jubentes*, *verſ. Sed quære, de jurepatron.* quam ſequitur Anchar. in cap. *Statutum*, §. *fin. verſ. Adverte, de reſcript. in 6.* Abb. in cap. *Ex parte, n. 5. de conſtit.* Rom. in *conſ. 203. Quod primum, n. 7.*

14 Sextò, matrimonium præſente parocho contractum, non obſtante ejus contradictione, & proteſtatione, niſi aliud obſiſtat, validum eſt, ut Sacra Congregatio cenſuit ex l. *Coram Titio, de verb. ſignif.* Ergo ſimiliter validum erit non obſtante inhibitione parocho ab Epiſcopo facta. Si enim ipſe quoad hunc effectum non poteſt facultatem intereſſendi matrimoniis à Concilio conceſſam à ſe abdicare; nec videntur id poſſe Ordinarii, qui parem à Concilio habent poteſtatem, arg. cap. *Innotuit, ſupra de elect.* in quo conſiderandum de jure novo pro forma inductum eſſe, ut matrimonia coram proprio parocho celebrentur, aut coram alio ſacerdote de ipſius parochi, vel Ordinarii licentia; cùm olim abſque hujuſmodi forma matrimonia conſiſterent, ut habetur in princip. d. *cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* licet mos contrahendi coram presbytero in primitiva Eccleſia ab ipſis Apoſtolis fuerit introductus, ut in epiſt. Evariſti relata à Gratiano in cap. *Aliter, 30. quæſt. 5. & in can. 13. Concilij Carthag.* 4. adeo ut propterea hic ritus non tam inſtitutus, quàm reſtitutus fuerit à Tridentina Synodo, vide Baron. *tom. 1. anno 57. n. 47. 48. 49. & 50.* & notas ad idem Concil. Carthagin. *tom. 1. Concilior. general. & provincial. part. . pag. 591. col. 2. lit. A.*

Septimò, ſi ex inhibitione facta parochis ne interſint matrimoniis, eorum perſonæ inhabilitatæ eſſent ad ea celebranda, aperuiſſet Concilium faciliimam viam impediendi quæcumque matrimonia: Ordinarii namque ex cauſis, quas ipſi juſtas prætenderent, matrimonium impedirent, & contracta dirimerent, quod eſſet ab omni jure alienum.

Ultimò præcipit Concilium parochis, ne vagantium matrimoniis interſint, *c. 7. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* & tamen ſi interſint, matrimonia non irritantur, quod eſſet ſi ex inhibitione ablata pa-
15 rochis intelligeretur facultas intereſſendi. Porrò ubi legis prohibitio non habet perpetuam cauſam, actus in contrarium geſtus valet, Abb. in cap. *Ad Apoſtolicam, num. 11. verſ. Ideo ſolvo contrarium, de regular.* non igitur majoris efficaciæ erit Epiſcopi inhibitio ab hoc bona, gloſſ. in cap. *Cum ſpeciali, in ver. Diſtricto præcepto, ſupra de appellat.* & gloſſ. *fin.* & ibi *addit.* in cap. *fin. de cleric. excommun. lib. 6.*

16 Eadem concluſio procedit in Vicario parochi, licèt temporali, ſuppoſito quod habuerit licentiam generalem adminiſtrandi omnia Sacramenta, & alia gerendi, quæ ad proprium parochum
17 pertinent, vel ſaltem ſpecialem licentiam matrimonii celebrandi juxta declarationem Sacræ Congregationis Concilii in cauſa Januenſi. Quod ſi ex inhibitione conſtaret de revocatione licentiæ ab ipſo Ordinario conceſſæ, ſecus dicendum eſſet, non propter inhibitionem, ſed propter revocationem: ſi tamen hic habuiſſet licentiam à parocho, dubitari poſſet an hujuſmodi licentia ab Ordinario revocari poſſet per inhibitionem illi factam: quandoquidem Concilium pariter loquitur de matrimonio celebrato de licentia parochi, aut Ordinarii.

18 Sed contra validitatem matrimonii objicitur primò, quia inter ſacerdotes in tota diœceſi unus Epiſcopus eſt, qui totam gubernat, & à quo parochialium ſacerdotum juriſdictio dependet, quæ ad præparandum populum attinet, ut per D. Thomam in *4. diſt. 20. art. 4. quæſt. 1. in corp.* & *diſt. 24. q. 3. art. 2. q. 1. ad 3.* ideoque ipſi ſubalternantur omnes parochi, ita ut nihil poſſint decernere contra id, quod Epiſcopus ordinarit, c. 4. *de off. Archipresb.* cùm ſint veluti Epiſcopi Vicarii, & Coadjutores:
19 Hinc notat Abb. in cap. *fin. de off. Archipresb.* poſſe Epiſcopum circa commiſſa inferiori Prælato, & Epiſcopi Vicario in aliquibus illi inhibere poteſtatem, ut quod contra Epiſcopi decretum factum fuerit, non valeat: unde effectus decreti habet locum etiam in decreto minoris à Papa.

At reſpondetur hoc eſſe verum in his, quæ ſunt juriſdictionis: ſed interponere præſentiam in celebratione matrimonii non eſt juriſdictionis. Ad notata in cap. fin. reſpondetur procedere, quando materia ſubjecta eſt poteſtati ipſius Epiſcopi, ut per eum irritari poſſit: at circa matrimonia licèt habeat facultatem judicandi, ac interdicendi, c. 1. *de conſang. & affinit.* non tamen poteſt circa illa ſtatuere, irritando, ut ſupra in prima ratione: ideoq; matrimonium contra ejus interdictum celebratum validum eſt, ut in hoc tit.

Quod ſi urgeas hoc eſſe juriſdictionis, quia Concilium cùm elegit proprium parochum, reſpexit ad juriſdictionem: is enim alienos ſubditos conjungere non poteſt, Clem. *Religioſi, in princip. de privil.* DD. in c. *Omnis, de pœnit. & remiſſ.* & in c. 2. *eod. tit. in 6.* ita ut propterea licèt interponendo præſentiam non judicet: non tamen tutum ſit dicere hunc actum non eſſe juriſdictionis. Quare ſicut ſubtrahendo contrahentes à juriſdictione parochi, limitaret Ordinarius parochi facultatem, ita ut illos matrimonio conjungere non poſſet: ita videtur inhibendo ſubtrahere illi materiam, quæ eſt ſub ſua juriſdictione; & tunc non diceretur ipſe illegitimare, aut inhabilitare perſonas, quas ipſum Concilium ex hoc quod ſubditi non ſunt parocho, inhabiles reddidiſſet ad contrahendum coram eo.

Reſpondetur, quicquid Concilium reſpexerit, verum eſt nullam juriſdictionem parochum exercere dum conjungit parochianos ſuos: & quatenus per novam diviſionem parochiarum, aut aliàs poſſet eos Epiſcopus ſubducere ab illius juriſdictione; tamen eo caſu non propter inhibitionem, ſed quia non erit proprius illorum parochus, non poterit eos conjungere.

Objicitur ſecundò, parochus prohibitus ab Epiſcopo actum gerere quoad illum actum non cenſetur legitimus; alioquin licitè illum actum gereret, nec puniendus eſſet: ſed matrimonium non contrahi coram parocho, vel contrahi coram parocho non legitimo paria ſunt. Ergo, &c.

Reſpondetur, parochum legitimum dupliciter
20 ſumi poſſe: uno modo quoad culpam, & pœnam ob id quod non paruit Epiſcopo: & hoc ſenſu admitti poteſt dici non legitimum inſtar eorum, qui contrahentes contra interdictum Eccleſiæ illegitimi cenſentur: alio modo reſpectu validitatis

actus: & hac ratione eſt legitimus, quia talis eſt, qualem Concilium requirit. Item non poteſt dici illegitimus, quia nec contra legem naturæ qua conſtituitur matrimonium, in quantum eſt offi-
21 cium naturæ, nec contra jus divinum in quantum eſt Sacramentum. Item nec contra legem eandem quæ ſtatuit ſuper matrimonio in quantum eſt in officium communitatis, Tabien. *in verb. Impedimentum, 1. n. 2.*

22 Objicitur tertiò Archidiaconus quamvis à jure habeat, ut poſſit examinare ordinandos, viſitare, & pleraque agere, quæ habentur in c. 1. & cap. *Ad hæc, ſupra de off. Archid.* tamen ab Epiſcopo prohibitus nihil eorum exercere poteſt ſecundùm Abb. in d. cap. *Ad hæc*: ea ratione, quia cenſetur Epiſcopi Vicarius. Ergo ſimiliter etſi Parochus à Concilio habeat ut poſſit matrimonia celebrare; quia tamen dependeat ejus officium, & cura ab Epiſcopo, & eſt ejus Vicarius in parte diœceſis ſibi commiſſa: non poterit Epiſcopo interdicente intervenire.

Reſpondetur Archidiaconum habere communicatam juriſdictionem Epiſcopi; & in his cenſeri Vicarium ipſius. At hæc facultas intereſſendi non competiit primo Epiſcopo, & deinde communicata fuit Parocho, ut illam dicatur habere Parochus per communicationem ſive à jure, ſive ab Epiſcopo factam; ſed æquè principaliter tributa fuit à Concilio ipſi Parocho, cùm prius matrimonium etiam abſq; præſentia Parochi contractū valeret.

Deinde reſpondetur, & fortè melius, contra opinionem Abbatis eſſe authoritatem Innocentii in d. c. 1. *de off. Archid.* quem ibi omnes ſequuntur, & Arch. in cap. *Perlectis, 25. diſt.* ut dixi plenius in d. c. *Ad hæc.*

23 Objicitur quartò, poteſt Epiſcopus ſuſpendere Parochum à totali curæ exercitio, & miniſterio omnium Sacramentorum. Ergo etiam à miniſterio unius Sacramenti, utpote à celebratione matrimonii, arg. cap. *Ex parte, il terzo, in fin. ſupr. de decim.* & cap. *Cui licet, de reg. jur. lib. 6.*

Reſpondetur Parochum in celebratione matrimonii, non præſtare præſentiam uti miniſtrum Sacramenti; ſed tamquam teſtem, de quo lex confidit, &c. Rota *deciſ. 750. num. 1. part. 1. diverſ.* & aliàs cenſuit S. Congregatio Concilii. Quare ſatis eſt, ut remaneat proprius Parochus ad hoc ut habeat in conſequentiam id, quod ſibi lex concedit, & reg. *Cui licet*: habet multas exceptiones, ut in ea
24 notatur. Ac prætereà generalis hæc ſuſpenſio non efficit irritum Sacramentum, niſi in his, quæ ſunt juriſdictionis, ſicuti eſt abſolutio à peccatis, Conc. Trid. *cap. 5. 6. & 7.* & *can. 9. ſeſſ. 14. de Sacram. Pœnit.*

25 Et conſequenter ſuſpenſio ab omnibus Sacramentis non debet operari nullitatem Sacramenti Matrimonii, in quo Parochus nullam exercet juriſdictionem, ſed exhibet nudam præſentiam, & miniſterium facti, ut dictum eſt; nec per ſuſpenſionem deſinit eſſe Parochus, §. *His authoritatibus*, 24. q. 1. ibi, veluti à ſuſpenſis, quibus adminiſtratio
26 interdicitur, poteſtas non aufertur. Et propterea valet matrimonium contractum coram Parocho excommunicato, ſi ſit toleratus ſecundùm Navarr. in *Man. cap. 27. num. 2.* Quinimo, & coram Parocho denunciato, excommunicato, ut reſpondit S. Congregatio Concilii tempore Cardin. Matthæi re diligenter examinata.

Objicitur quintò, poteſt Epiſcopus ex Concilio concedere licentiam alieno Sacerdoti celebrandi matrimonia inter alterius Parochianos d. *cap. 1. verſ. Qui aliter, ſeſſ. 24. de reform. matrim.* & ſic per indirectum auferre Parocho hanc facultatem. Ergo & directè prohibendo illi ne interveniat, vel reſervando ſibi hujuſmodi actum, & facultatem.

Reſpondetur negando ſequelam antecedentis: quamvis enim ex eo quod ita Concilium diſpoſuit Epiſcopus poſſit alieno Sacerdoti talem licentiam concedere; id tamen non intelligitur privativè ad proprium Parochum, ſed cumulativè, ut ex dictis conſtat. Epiſcopus Giennen. dubitavit, an validum ſit matrimonium adhibito Parocho, cui ab Epiſcopo fuerat interdictum, ne illo matrimonio intereſſet, Sacra Congregatio cenſuit eſſe validum.

QVI FILII SINT LEGITIMI.

Cap. Lector.

SVMMARIVM.

1 *Legitimitatis quæſtio oppoſita petenti hæreditatem eſt ad eccleſiaſticum judicem remittenda.*

2 *Legitimitatis cauſa eſt merè ſpiritualis, & judex laicus nec incidenter, nec alio modo poteſt de ea cognoſcere.*

3 *Et quando controverſia non in jure, ſed in facto conſiſtat.*

4 *Legitimitatis poſſeſſio relevat ab onere probandi.*

5 *In legitimitatis quaſi poſſeſſione, ut quis dicatur eſſe, requiritur ut vel habeatur pro filio legitimo, vel poſſideat bona paterna, vel natus ſit ex ea, quæ credebatur uxor.*

6 *Rota deciſio in cauſa Parmen. Status refertur.*

7 *Expenditur, & num. ſeqq. uſq; ad num. 54. & n. 71. uſque ad num. 88.*

Revocatur, n. 88.

8 *Matrimonii probatio ante procreationem, ac nativitatem in cauſa legitimitatis prolis ſufficit petitorium, & n. 72.*

9 *Legitimitas cum qualitate procreationis ex matrimonio in poſſeſſorio ſatis probatur ex matrimonio ipſo, & ſimplici quaſi poſſeſſione legitimitatis, & n. 73.*

Et quando concubinatus præceſſerit, n. 16. & nu. 61. & 74.

10 *Legitimus præſumitur fuiſſe uſque ab initio, qui ad præſens eſt in quaſi poſſeſſione legitimitatis, & n. ſeqq. & n. 54. uſque ad 63.*

11 *Poſſeſſio alicuius ſtatus, vel qualitatis transfert onus probandi in adverſarium, quando illa qualitas, quæ ineſt, fuit apta ineſſe ab origine rei, & n. ſeq. & num. 54. uſq; ad 63.*

12 *Vaſallus ab origine nativitatis probatur, quis ex ſimplici quaſi poſſeſſione vaſallatus.*

13 *Legitimitatis quaſi poſſeſſio ſufficit ad obtinendum etiam in petitorio.*

14 *Filius in dubio præſumitur natus poſt matrimonium, & contrarium dicenti incumbit onus probandi.*

Etiamſi vir uxorem ante matrimonium cognoverit, num. 16.

15 *Actus qualiter probetur ex matrimonio.*

17 *Inſtitutio in bonis, quorum non eſt capax niſi procreatus ex legitimo matrimonio, conſtituit in quaſi poſſeſſione legitimitatis vera, & non ficta.*

18 *Nominatio, & tractatus patris ſuper legitimitate regulariter non nocet tertio.*

19 *Fallit primò quoad effectum relevandi poſſeſſorem ab onere probandi legitimitatem.*

20 *Fallit ſecundò in nominatione facta principaliter propter ſe conjuncta cum inſtitutione.*

Fallit tertiò, ſi cum tractatu concurrant alia adminicula, n. 22.

Fallit quartò, ſi tertius, cujus intereſt, nominationi, & tractatui acquieverit, n. 23.

21 *Tractatus parentum ad conſtituendum filium in quaſi poſſeſſione legitimitatis fortior eſt, quam nominatio, & n. 30.*

24 *Nominatio patris quando inferat ad veram filii legitimitatem.*

25 *Legitimi appellatione intelligitur legitimè procreatus, non autem legitimatus per ſubſequens, ſaltem ex communi uſu loquendi.*

26 *Poſſeſſio bonorum ſubjectorum fideicommiſſo veram legitimitatem requirenti non debetur niſi filiis ex legitimo matrimonio procreatis.*

27 *Legitimitatis quaſi poſſeſſio acquiritur filio ſi fideicommiſſarius patiatur eum ſuccedere in bonis fideicommiſſo ſubjectis, & n. 31.*

28 *Quaſi poſſeſſio ex unico actu acquiritur.*

29 *Nec requiritur praeſcriptio, niſi in petitorio.*

30 *Facta ſunt potentiora, quam verba ad conſtituendum in quaſi poſſeſſione legitimitatis, & n. 65.*

32 *Adminicula plura pro quaſi poſſeſſione qualificata legitimitatis recenſentur.*

33 *Sententia ſuper ſtatu facit jus quoad omnes.*

34 *Poſitiones juratae faciunt inter alios adminiculum.*

35 *Fides officialis ſuper qualificata legitimitate facit adminiculum.*

36 *Nominatio patris fortiſſima dicitur conjectura legitimitatis filii.*

37 *Indefinita teſtis aequipollet univerſali, ut reſponſio congruat interrogationi.*

38 *Fama probatur per teſtes deponentes per verba publicè, & palam dicebatur.*

39 *Fama legitimitatis non eſt neceſſariò probanda in loco originis, ſed ſufficit in loco ubi filius fuit educatus, vel converſatus.*

40 *Natum eſſe, & procreatum, vel conceptum ex matrimonio non differunt.*

41 *Legitimitatis quaſi poſſeſſio probatur per famam.*

42 *Probationes plures in judicio quaſi poſſeſſionis legitimitatis conjunguntur.*

43 *Et leviores ſufficiunt.*

44 *Inſtrumentum ſumptum ex ſumpto non probat.*

45 *Inſtrumentum, in quo milleſimum repugnat indictioni, vitiatur in totum.*

46 *Et ſaltem non probat datam, & n. 66.*

47 *Probationes contrariae invicem conquaſſantur.*

48 *Subſcriptio, & ſigillum Notarii ſunt de ſubſtantia inſtrumenti.*

49 *Teſtamentum imperfectum ratione voluntatis non valet.*

50 *Subſtantia actus non praeſumitur ex diuturnitate temporis, ſed ſolemnitas tantum.*

51 *Praeſumptio ſolemnitatis ſubſtantialis tollitur ex inſpectione ſcripturae.*

52 *Teſtes contra legitimitatem debent eſſe omni exceptione majores.*

53 *Probatio plena non poteſt niſi per aliam plenam elidi.*

54 *Bart. doctrina in l. Si* prius, num. 8. ff. de novi oper. nun iat. *explicatur, & num. ſeq. uſque ad num. 63.*

55 *Filius probatur legitimus ab origine ex quaſi poſſeſſione praeſentis legitimitatis, etiamſi dubium ſit an mulier fuerit uxor, vel concubina, & num. 61.*

56 *Praeſumptio tranſlativa quae dicatur.*

57 *Reus excipiens de illegitimitate Actoris exiſtentis in quaſi poſſeſſione in ſua exceptione eſt Actor, & probare debet, & n. 75.*

58 *Legitimitatis qualitas diverſa eſt à qualitate filiationis, & ex quaſi poſſeſſione unius non infertur ad quaſi poſſeſſionem alterius, & n. 75.*

59 *Matrimonium probatum per praeſumptiones eſt matrimonium verum, non fictum, vel praeſumptum.*

60 *Legitimitatis probatio praeſumpta ſufficit etiam in fideicommiſſo, quod vocat filios legitimè procreatos.*

62 *Servus praeſumitur fuiſſe ab origine, qui nunc reperitur in quaſi poſſeſſione ſervitutis, licèt ſervitus de jure non praeſumatur.*

63 *Tractatus legitimitatis cum adminiculis nocet etiam fideicommiſſariis, & num. 78. uſque ad n. 88.*

64 *Patris confeſſio qualiter poſſit habilitare incapaces ad ſucceſſionem etiam in praejudicium tertii.*

67 *Nativitatis ſuae diem certò ſcire nemo poteſt.*

68 *Protocollum, de cujus rogitu, & publicatione non conſtat, non probat.*

69 *Sententia quae nullum continet verbum, per quod appareat lecta, eſt nulla, non obſtante clauſula,* Data.

70 *Exceptio turbida, & altiorem requirens indaginem non admittitur in judicio poſſeſſorio legitimitatis, & n. 81.*

75 *Filiationis quaſi poſſeſſio non relevat ab onere probandi legitimitatem.*

77 *Pater in ſupremâ ſuâ voluntate non praeſumitur voluiſſe inſtituere filios incapaces.*

78 *Nominatio patris in actu proportionabili filio legitimè procreato conſtituit eum in quaſi poſſeſſione qualificatae legitimitatis.*

79 *Tractatus, & nominatio patris ſuper legitimitate filii an, & quando noceat tertio, & num. ſeqq. uſque ad num. 88.*

80 *Tractatus, & nominatio patris non nocet tertio, quando agitur de praejudicio ſubſcleris alterius matrimonii: Secus ſi de ſucceſſione, & n. 87.*

81 *Tractatus parentum cum adminiculis probat legitimitatem ad effectum ſucceſſionis etiam in petitorio, & contra tertium, & n. 86.*

83 *Nominatio ſola abſque tractatu non probat legitimitatem contra tertium.*

84 *Tractatus legitimitatis filii quando adeſt contrarius tractatus, non nocet fideicommiſſariis.*

85 *Tract. tus ſimplex ſine adminiculis an ſufficiat in petitorio ad ſucceſſionem obtinendam excluſo tertio.*

LA-

1 LATOR. Quaeſtio nativitatis appoſita petenti haereditatem eſt ad Eccleſiaſticum judicem remittenda. Hoc dicit ſecundùm Joan. Andr. & omnes: & ſunt duae partes. Appellantis conqueſtio, & cauſae commiſſio. Secunda ibi, *Ideoque*.

2 Nota primò ibi, *coràm Norvicenſi Epiſcopo tractatum fuiſſet*; quaeſtionem natalium, etiamſi de illa non principaliter, ſed incidenter agatur, ad judicem Eccleſiaſticam pertinere privativè ad judicem laicum, ut hic eſt caſus apertus. Inciderat enim hic quaeſtio ſuper legitimitate coram judice ſaeculari; quia petente haereditate Avi jure ſucceſſorio, objectum fuerat, quòd pater ejus non eſſet legitimus, & tamen Pontifex mandat, ut haec quaeſtio nativitatis coram judice Eccleſiaſtico prius terminetur, & interim ſuperſedeatur in cauſa principali. Ratio, quia haec cauſa eſt merè ſpiritualis, cap. *Tuam, de ord. cognit.* & propterea judex ſaecularis nec incidenter, nec alio modo poteſt de illa cognoſcere, cap. *Cauſam, infra eod.* Quemadmodum nec de annexo ſpirituali, cap. *Quanto, ſuprà de judic.* & ita hic firmant gloſſ. ultima, Innoc. *num. 2. in fin.* Hoſtien. *num. 7.* Joan. Andr. *num. 11.* Butr. *num. 7. & 11.* Abb. *in 2. notab.* & reliqui omnes, Feder. de Sen. *conſ. 275. Caſus talis eſt, Statuto cavetur, num. 7.* Rota *deciſ. 296. n. 18. par. 5. recentior.*

3 Plerique tamen hoc intelligunt, ut locum habeat dummodò controverſia in jure conſiſtat. Secus ſi in facto, puta quia non agitur an matrimonium ſit validum, necne; ſed ſolum an fuerit contractum: tunc enim exiſtimant judicem laicum non prohiberi de quaeſtione natalium incidenter cognoſcere: & hanc Decretalem intelligunt procedere in primo caſu, quia reus objecit defectum natalium provenientem ex validitate matrimonii, & ſic erat quaeſtio juris, & non facti, ut hic per Abb. *in 2. notab.* Alii tamen hanc diſtinctionem non admittunt: unde dic, ut plenè notavi in d. cap. *Tuam, à n. 36. uſque in fin. ſupra de ord. cognit.*

4 Secundò nota ibi, *non poterit* probare legitimè quod objecit: exiſtentem in quaſi poſſeſſione legitimitatis in judicio ſucceſſionis haereditariae relevari ab onere probandi ſe eſſe legitime natum, & onus probandi defectum natalium incumbere opponenti, prout hic notabiliter voluit gloſſa *in ver. Probare legitimè*: dicens idcircò opponenti quaeſtionem nativitatis incumbere hic onus probandi, quia pater actoris erat in poſſeſſione filiationis, ſcilicet legitimae: habebatur enim pro filio legitimo, poſſidebat bona paterna, & natus fuerat de ea, quae credebatur uxor. Non tamen intelligas haec tria ſimul requiri ad conſtituendum filium in quaſi poſſeſſione legitimitatis. Imò enim ſufficit unumquodque ex illis alternativè, ut declarat Alex. *conſ. 51. Viſo, & diſcuſſo, n. 2. lib. 1.* & Dec. *conſ. 54. In cauſa, n. 5. in fin.*

Haec materia quaſi poſſeſſionis legitimitatis fuit diu, multumque agitata in Rotae Auditorio in cauſa Parmen. Status, in qua cùm ſub *die 26. Martii 1618.* emanaſſet deciſio contra Dominos Marchiones Pallavicinos, ego enixè rogatus ut ſcriberem pro veritate, non potui denegare; & cauſa pluries propoſita, tamdem placuit Dominis à deciſis recedere ſub *die 28. Aprilis, 1622.* coràm Coccino. Et quia quae tunc ſcripſi, plurimum conferunt ad intelligentiam hujus gloſſae, & eorum, quae tractant Doctores *hic*, & in c. *Per tuas, infra eodem*, & ſupra in cap. *Tranſmiſſa*, & in c. *Per tuas, de probat.* non abs re futurum putavi deciſionem contra Dominos de Pallavicinis ut praefertur editam, & ſcripta noſtra hic inſerere.

REVERENDISS. D. F. SACRATO
Archiepiſcopo Damaſceno.

Parmeñ Status.

Luna 26. Martii 1618.

6 POſt factas reſolutiones in hac cauſa quòd ſit probatum matrimonium ſaltem de facto, & ſine coarctatione temporis inter qq. Bernardinũ, & Catharinam aſcendentes Dominorum de Pallavicinis, fuit dubitatum an dicti de Pallavicinis teneantur probare contractum dicti matrimonii de certo tempore, & de quo. Sed quia Domini de Pallavicinis praecipuè innitebantur eo fundamento, quod ipſi ex perſona Uberti filii dicti Bernardini ſunt in quaſi poſſeſſione legitimitatis, unde reſultare praetendebant, & ſe eſſe relevatos ab onere ulterioris probationis, & etiam ſibi hoc eſſe ſatis ad obtinendam immiſſionem in bonis fideicommiſſo, de quo agitur, ſubjectis ex remedio, l. *fin. C. de edict. D. Adrian. tollen.* Propterea placuit Rotae reſtringere difficultatem ad dictam quaſi poſſeſſionem, quam poſt plures propoſitiones cenſuit non eſſe probatam.

Pro quo illud in primis fuit obſervatum, quod fideicommiſſum de quo agitur, vocat legitimos, & naturales, & de legitimo matrimonio procreatos, & natos verè, & non fictè; propterea illa qualitas procreationis, & nativitatis ex legitimo matrimonio eſt in ſpecie probanda, ut in iſtis terminis eſt deciſio Cardin. Seraph. *deciſ. 1081. num. 2.* Et eſt regulare in omni alia qualitate, quod quando eſt fundamentum intentionis, debeat in ſpecie probari, Cravett. *conſ. 96. n. 4.* Rota *diverſ. deciſ. 72. part. 1.*

Secundò fuit obſervatum non fore probatam dictam qualitatem ex eo, quòd ſupponantur deciſiones jam factae, quod ſcilicet conſtet de matrimonio inter Bernardinum, & Catharinam ſine coarctatione temporis, etiam ſi modò ſimpliciter probaretur, quod Ubertus fuerit in quaſi poſſeſſione legitimitatis; quia iſta quaſi poſſeſſio poſſet verificari in legitimitatis per ſubſequens, qui tamen non veniunt in fideicommiſſis, in quibus vocantur procreati, & nati ex legitimo matrimonio, ut latè per Peregrin. *de fideicomm. artic. 24. num. 25. cum pluribus ſeqq.* Theſaur. *deciſ. 196. n. 3.* Sard. *deciſ. 219. num. 5.* & ſenſit Rota coràm bon. mem. Cardinali Seraph. 1300. *inſin.* Ponderando maximè praegnantiam verborum fideicommiſſi, de quo agitur. Ideoque exiſtimaverunt Domini in caſu, de quo agitur, eſſe neceſſariam quaſi poſſeſſionem qualificatam, puta quòd Ubertus fuerit admiſſus ad bona, vel honores, ad quae nonniſi procreati, & nati ex legitimo matrimonio ſolent admitti, aut quid ſimile inferens perneceſſe dictam qualitatem: & eo maximè, ſtante non legitimo initio, ex quo ex mandato de diſpenſando; teſtibus, & aliis conſtat Bernardinum ante prae-

ten-

tenſum matrimonium cognoviſſe Catharinam,& ex illa ſuſcepiſſe filios: tunc enim probatio redditur magis æquivoca, & ſuſpecta, & exactiores probationes requiruntur, ut benè per Cephal. *conſ.* 82. *n.* 55. *cum pluribus ſeqq.* Verall. *deciſ.* 210. *par.* 2. Rota in cauſa Veneta illegitimitatis 16. *Novembris* 1607. coram bon. mem. Penia. Quibus conſtitutis.

Ad primum genus probationis Dominorum de Pallavicinis deductum ex eo quòd Bernardinus in duobus teſtamentis inſtituerit Ubertum,& alios filios hæredes,& in primo illos nominaverit ſuos filios legitimos, & naturales procreatos, & natos ex ſe, & Domina Catharina uxore ſua pro juſto matrimonio, & in alio illos nominaverit ſuos filios legitimos, & naturales procreatos, & natos ex ſe, & Domina Catharina ſui teſtatoris uxore legitima, & quam ſuam uxorem legitimam eſſe proteſtatus fuit, & proteſtatur, fuit dupliciter reſponſum. Primò, quòd denominatio,& tractatus patris non ſolet nocere tertio, Jaſ. *conſ.* 81. *in princ. lib.* 1. Grat. *conſ. ult. n.* 4. *lib.* 1. Card. Mantic. *de conject. ult. volunt. lib.* 12. *tit.* 12. *n.* 11. latè Petr. *de fideicomm. q.* 11. *n.* 302. *cum pluribus ſeqq.* Seraph. *deciſ.* 1081. *n.* 2. Rota *in cauſa Sutrina Beneficij* 13 *Martii* 1588. coram bon. mem. Cardin. Platto, & in Romana de Bonellis 29. *Novembris* 1613. coram R. P. D. meo Ubaldo: maximè quando materia eſt ſuſpecta ex malo initio, per ſuprà allegata. Et fuit etiam ponderatum, quòd prædicta teſtamenta non continent tractatum legitimitatis qualificatæ ex procreatione durante matrimonio, quia quomodocumque filii eſſent legitimi ſive per ſubſequens matrimonium, ſive per reſcriptum, inſtitutio illis debebatur juxta not. per Butr. in cap. *Per venerabilem, n.* 19. *qui filii ſint legit.* Socin. Jun. *conſ.* 41. *n.* 34. & 36. *lib.* 1. Ideoque quidquid ex prædictis teſtamentis circa legitimam procreationem elici poſſet, remaneret ſimplex enunciativa moderna, ſi dematur tempus litis,& unica, cùm ſit ab eadem perſona: unde etiam circumſcripta ſuſpicione, nihil probat, maximè in caſu, in quo agitur principaliter de enunciato, Alex. *conſ.* 21. *n.* 4. *verſ. Sed non probabitur, lib.* 1. Rota *deciſ.* 388. *par.* 1. *diverſ.* Secundò fuit reſponſum quòd neque verba dictorum teſtamentorum inferunt perneceſſe, quòd Ubertus, de cujus perſona ſtrictè agitur, fuerit procreatus ex legitimo matrimonio, cùm poſſit verificari in legitimato per ſubſequens, qui tempore teſtamenti rectè potuit dici natus ex teſtatore,& Catharina legitima uxore, non quia eſſet talis de tempore procreationis, ſed quia ſecundùm aſſertionem teſtatoris erat talis de tempore teſtamenti. Nec officit quòd qualitas adjecta verbo intelligatur ſecundùm tempus verbi, l. *In delictis*, §. *Extraneus, ff. de noxal.* quia qualitas uxoratus non eſt adjecta verbo, procreatos, ſed eſt adjecta perſonæ Catharinæ, & ſic ſtat, vel ſaltem ſtare poteſt demonſtrativè ad perſonam Catharinæ de tempore teſtamenti, & non qualificativè ad filios de tempore procreationis. Et quòd intentio teſtatoris fuerit potius demonſtrare Catharinam, quàm qualificare procreationem Uberti, patet ex illis verbis, quam ſuam uxorem legitimam eſſe (& ſic de tempore teſtamenti) proteſtatus fuit, & proteſtatur, &c.

Ad ſecundum genus probationis deductum ex eo quòd Ubertus poſſederit bona paterna, nec nõ etiam fideicommiſſo ſubjecta, & ulterius fuerit à Rolando patruo ſuo,& qui illo exiſtente incapace ſuccedebat in fideicommiſſo, nominatus depoſitarius medietatis Caſtri Zibelli. Quoad poſſeſſionem bonorum paternorum reſponſio patet ex ſuprà deductis, nempe quòd hæc non nocet tertio, & nec etiam infert poſſeſſionẽ legitimitatis qualificatæ ex juſta procreatione, cùm pro habenda poſſeſſione bonorum paternorum, ſufficiat Ubertum quomodocumque fuiſſe legitimatum ſive ex reſcripto Principis, ſive ex ſubſequenti matrimonio ex allegatis. Quoad poſſeſſionem bonorum fideicommiſſo, de quo agitur ſubjectorum, fuit reſponſum neque ex illa aliquid inferri: quia cùm Ubertus fuiſſet hæres Bernardini ultimi gravati, fuit illi debita poſſeſſio bonorum fideicommiſſo ſubjectorum,& ab illius manu debebant recipere fideicommiſſarii, latè per Dec. *conſ.* 467. *n.* 12. & de communi Rota *deciſ.* 63. *n.* 1. *par.* 1. *diverſ.* Nec facit quòd fideicommiſſarius per aliquod tempus non moverit litem Uberto: quia cùm haberet triginta annos ad petendum fideicommiſſum juxta notata in l. *Sicut ff. de præſcript.* 30. *vel* 40. *annor.* patiendo pro minori tempore, non fuit ei in aliquo præjudicatum: aliàs ſequeretur quòd ſi fideicommiſſarius aperto fideicommiſſo non movet incontinenti litem conſtituat hæredem gravati in quaſi poſſeſſione qualitatis, in qua prius non erat, quod nullo jure cautum reperitur. Fuerunt etiam dati teſtes deponentes, quòd Rolandus fideicommiſſarius jactabat quòd filii Bernardini erant illegitimi,& incapaces,& quod volebat illis movere litem,& etiam conſtat, quòd dictus Rolandus pro majori parte temporis fuit carceratus, ſicque non facilè potuit incumbere litibus civilibus; unde ex illis eò minus poteſt fieri fundamentum ſuper potentia fideicommiſſariorum. Quo verò ad depoſitum medietatis Caſtri Zibelli fuit dictum ex illo benè inferri confidentiam Rolandi erga Ubertũ, ſed nihil habere commune cum legitimitate, maximè qualificata, cùm non ſit qualitas ullatenus neceſſaria ad recipiendum depoſitum.

Quoad tertium genus probationis deductum ex teſtibus, diſcurrendo ſuper ſingulis neque viſum fuit relevare. Primus teſtis Stephanus de Cavallis, dum dicit quòd Bernardinus,& Catharina tractarunt Ubertum, & alios filios pro legitimis, & naturalibus; & ita etiam vidit eos teneri,& reputari à ſubditis,& vaſallis, nihil nocet. Nam quoad tractatum parentum reſponſum eſt ſuprà in primo genere probationis. Quoad reputationem vaſallorum, teſtis non deponit per verbum communiter, prout requiritur ad illum effectum, Verall. *deciſ.* 210. *par.* 2. & eſt regulare quod in teſte indefinita non æquipollet univerſali, ut per ſcribentes in cap. *Auditis, de præſcript.* Ideoque poteſt dictum iſtius teſtis verificari in duobus, vel tribus vaſallis, qui filios Bernardini reputarent tales: & ipſemet teſtis refert multos, qui habebant filios Bernardini pro non legitimis, & denique teſtis non dicit quòd filii Bernardini fuerint tractati, & reputati uti legitimi, & naturales procreati ex legitimo matrimonio. Ideoque poteſt illius dictum verificari in legitimitatis per ſubſequens, vel per reſcriptum, qui non ſuccedunt in ſimilibus fideicommiſſis, ut dictum eſt ſuprà.

Secundus teſtis Raymundus del Pizzo in eo quod deponit de tractatu Bernardini erga filios, tollitur ex dictis in proximo. Dum autem dicit quòd Catharina ante ortum Uberti,& ſubſequenter fratrum dicta fuit eſſe, ac habebatur, tenebatur & reputabatur ab hominibus Zibelli, prout vidit ipſe teſtis, uxor Bernardini,& ab eo deſponſata, neque in hoc viſus fuit relevare. Primò quia non dicit, quòd Catharina ante ortum Uberti communiter reputaretur uxor, quod erat neceſſarium, cùm aliàs ejus dictum poſſet verificari in duobus, vel tribus vaſallis, qui ita reputarent, ut dictum eſt in proximo teſte. Secundò non deponit quòd ita reputaretur ante procreationem Uberti, cùm ortus poſſit verificari in ſola nativitate poſt matrimonium, & tamen fideicommiſſum vult procreatos ex legitimo matrimonio, & non contentatur de natis durante matrimonio, ut patet ex illis verbis, procreatos,& natos.

Tertius teſtis Franciſcus Paraſaccus deponit de ſimplici auditu; unde ſuper illo non fuit immoratum.

Quartus teſtis Baptiſta de Ferrariis dicit, quòd Bernardinus, & Catharina per plures annos ſteterunt ſimul reputantes ſe pro legitimis conjugibus,& procrearunt articulatos filios,& plures reputabant eos pro veris,& legitimis conjugibus,& etiam aliqui dicebant; quod inter eos non potuit eſſe verum matrimonium: dictum fuit iſtum teſtem in primis non deponere præcisè quòd filii procreati poſt reputationem matrimonii. Secundò eſt quòd hoc dicat, non reddit rationem concludentem matrimonium ante procreationem, quia quod Bernardinus,& Catharina reputarent, & tractarent ſe uti tales, non probat quòd de illo tempore fuerit inter illos matrimonium, quia dato malo initio, hujuſmodi tractatus non probant matrimonium, Innoc. in cap. *Ex parte, n.* 5. *de reſtit. ſpoliat.* & fuit latè dictum in cauſa Cracovien. Illegitimitatis, 22. *Maij* 1606. coram me. Circa illud quod dicit de reputatione aliorum, non concludit, cùm non deponat per verbum, communiter, ex dictis ſuper duobus proximis teſtibus; imò deponit de illis, qui reputabant in contrarium.

Quintus teſtis Bernardinus de Franciotis dicit, quod judicio ſuo poſſunt eſſe viginti anni, vel circa, quod ipſe teſtis dici audivit à pluribus,& quod publicè dicebatur in loco Zibelli Bernardinum deſponſaſſe Catharinam,& eam in uxorem accepiſſe,& quod obinde citra dictus Bernardinus ſuſcepit ex ea Ubertum. Iſte teſtis circa quaſi poſſeſſionem legitimitatis qualificatæ ex procreatione viſus fuit non probare. Primò, quia quòd Catharina eſſet uxor Bernardini de tempore ſuſceptionis Uberti, non deponit niſi per rationem quod publicè dicebatur, quæ ratio ad ſummum concludit publicam vocem, & famam, quæ facit ſemiplenam probationem, & ipſe tamquam unicus facit ſemiplenam illius ſemiplenæ. Præterea iſte teſtis non deponit de procreatione Uberti poſt matrimonium, ſed de ſuſceptione, quæ poteſt verificari in ſimplici nativitate Uberti poſt matrimonium, quæ nativitas non ſufficeret ex ſuprà allegatis: & etiam fuit obſervatum, quòd iſte teſtis deponit de fama in loco Zibelli, quæ non ſuffragatur, cùm Ubertus fuerit natus in loco Varani: fama enim ut probet, debet eſſe in loco, ubi actus eſt geſtus. Salic. in l. *Ea quidem, n.* 103. *C. de accuſat.* Natta *conſ.* 473. *n.* 16. *verſ. Item prædicti teſtes.*

Sextus teſtis Barrotius de Burgo omnia deponit de auditu ſimplici: ideoque ſuper illo non fuit immoratum.

Septimus teſtis Joannes de Magiſtris dicit ſe cognoviſſe uxorem Bernardini, de qua in interrogatorio, de anno 1516. quo tempore erat nupta in dictum Bernardinum,& hoc ſcit, quia vidit,& audiebat, & intelligebat dictum Bernardinum eam tenere, reputare,& nominare pro uxore:& è converſo ipſam eum tenere pro marito, & ita eos teneri à vicinis,& aliis cognoſcentibus, & teſtis ita eos tenuit,& reputavit, tenebat, & reputabat palam,& publicè. Idem teſtis ſuper 13. interrogatorio dicit, quòd Bernardinus ex dicta ejus uxore antequam eſſet uxor, habuit unum filium nominatum Federicum,& poſtquam fuit nupta in Bernardinum, habuit Ubertum, & alios filios, & ita audivit,& intellexit, ac vidit ipſum Bernardinum, & Catharinam, ipſos filios, ac filias pro talibus ſic natis habere, tenere, ac reputare, & nominare, ac ab aliis haberi, teneri,& reputari palam,& publicè in terra Zibelli. Iſte teſtis & ipſe viſus fuit poſſe evitari. Nam inprimis non deponit de procreatione Uberti poſt prætenſum matrimonium, ſed per verbum, habuit, quod eſt æquivocum, & poteſt referri ad ſimplicem nativitatem poſt matrimonium, quæ non ſufficeret ex ſupradictis. Præterea in eo quod dicit, quod Bernardinus poſtquam ſibi fuit nupta Catharina, habuerit Ubertum,& alios filios, nullam reddit cauſam ſcientiæ, prout debebat, cùm non interfuerit matrimonio, ita, ut certo ſciret tempus illius: imò ſe reſtringit ad ſimplicem auditum, & intellectum ibi, *& ita audivit dici, & intellexit*: & in omnem eventum in hoc eſſet unicus. Dum autem ſubjungit vidiſſe ipſum Bernardinum, & Catharinam filios pro aliquibus ſic natis habere, tenere, & reputare, ac nominare, nihil aliud concludit, quàm tractatum parentum, qui non nocet tertio ex ſuprà deductis. Dum autem dicit ita fuiſſe tentos ab aliis, non ſubjungit hoc fuiſſe communiter, prout requiritur ex ſæpius allegatis. Præterea non deponit de loco Varani, prout requiritur ex pariter allegatis.

Poſtremò quidquid dici poſſet cum ſolis probationibus Dominorum de Pallavicinis, res viſa fuit reddi magis dubia ex deductis pro parte Dominorum de Rangonibus. Nam inprimis fuit datum inſtrumentum confectum per Ubertum cum præſentia, & aſſenſu matris de anno 1526. 17. *Novembris*, in quo medio juramento confitetur ſe eſſe majorem 17. annis, & ultrà: ideoque apparet, quòd erat natus ante annum 1510. de quo tempore Bernardinus,& Catharina procurarunt exequutionem mandati de diſpenſando pro contrahendo matrimonio, & ſic non erat adhuc inter illos matrimonium. Nec movit Dominos, quòd indictio, de qua in dicto inſtrumento, non concordet cum dicto milleſimo: ideoque poſſit eſſe erratum in milleſimo, ſicut in indictione: quia viſum fuit circa milleſimum tamquam rem notiſſimam non potuiſſe errari, quod ſecus eſt in indictione, quæ paucis eſt nota. Non etiam movit Dominos, quòd Ubertus potuerit errare circa propriam ætatem, cum homines de tempore nativitatis non habeant uſum rationis: quia à communiter accidentibus homines maximè nobiles vel per relationem propinquorum, vel aliàs ſolent ſcire propriam ætatem: ideoque inolevit praxis ut

ut illis credatur circa propriam ætatem, ſicut videmus practicari in teſtibus etiam ubi ætas eſt de ſubſtantia, ut in teſtibus deponentibus ſuper immemorabili; & cùm mater benè conſcia ætatis filii eſſet præſens, & authorizans, multùm veriſimile eſt quòd admonuiſſet filium ſi erraſſet in aſſertione ætatis: & in omnem actum, cùm poſſibile ſit quòd Ubertus aliquo modo eſſet certus de ſua ætate, ſtandum eſt illius confeſſioni juratæ donec probetur error, cùm regula ſit quòd confeſſio plenè probet contra confitentem, & habentem cauſam ab illo. Similiter non obſtare viſum fuit quòd Ubertus in alio inſtrumento de eodem anno confecto aſſeruerit ſe majorem 16. annis, quia in majori ætate ineſt minor, juxta not. in l. 1. §. *Si ſtipulanti, ff. de verb. ſignif.* & hoc modo concordantur ſimiles probationes per Alex. *conſ. 64. n. 3. & 4. lib. 2.*

Secundò principaliter pro parte Dominorum de Rangonibus fuerunt dati teſtes, ex quibus apparet Jacobam ſororem Uberti fuiſſe natam 18. menſes poſt illum, & rurſus 18. menſes Jacobam fuiſſe natum Pallavicinum, adeo ut Pallavicinus excederetur in ætate ab Uberto per tres annos. Iſte autem Pallavicinus reperitur nominatus in teſtamento patris condito de anno 1511. menſe Decembris: ideoque apparet quòd Ubertus fuit conceptus circa principium anni 1508. & ſic ante mandatum de diſpenſando, de quo ſuprà. Et quatenus fuit replicatum pro parte Dominorum de Pallavicinis, quod teſtes hoc deponentes jam ſunt declarati nulliter examinati, viſum fuit Dominis quod ex quo tales teſtes fuerunt inducti à Dominis de Pallavicinis, quòd etiam ſi ſint nulliter examinati, poſſint contra illos facere magnum adminiculum, per ea, quæ fuerunt deducta coram Verall. *deciſ. 268. par. 3.* & dixit Ruin. *conſ. 46. n. 10. lib. 4.* & Cravett. *conſ. 198. n. 11.* Cardin. Seraph. *deciſ. 585. n. 1.*

Tertiò fuerunt dati pro parte Rangonorum teſtes plura deponentes in confuſo ſuper illegitimitate filiorum Bernardini, & ſignanter duo, nempe Hieronymus de Roncho, & Bernardinus de Picciis, qui dicunt publicè audiviſſe, quòd filii Bernardini erant illegitimi, & inſucceſſibiles: quod verbum, publicè, ſecundùm opinionem, quam ſequitur Rota importat publicam vocem, & famam, Caputaq. *deciſ. 7. & deciſ. 189. par. 3.* Rota *in cauſa Romana Matrimonii 21. Junii 1611.* coram R. P. D. meo Pirovano.

Et licet iſtæ probationes fortè non viderentur ſufficientes ad probandam illegitimitatem, quatenus onus probandi incumberet Dominis de Rangonibus; attamen benè viſæ fuerunt ſufficere ad elidendam, & conquaſſandam probationem Dominorum de Pallavicinis, cùm ſupra deducta ſatis ſint imperfecta ex genere ſuo: & quando probatio eſt debilis, & imperfecta, tunc eliditur, & conquaſſatur per alias ſimiles contrarias, ut in illis terminis reſpondit Rota in Cracovien. Illegitimitatis coram me, de qua ſuprà.

Et ita cenſuit, &c.

PARMEN. STATUS.

7 SUpraſcripta deciſio Rotæ quinque habet partes. In prima deciditur, qualitatem procreationis, & nativitatis ex legitimo matrimonio eſſe à Marchionibus Pallavicinis probandam, nec probatam cenſeri ex matrimonio inter Bernardinum, & Catharinam, & ex ſimplici quaſi poſſeſſione legitimitatis Uberti.

In ſecunda deciditur, hanc qualitatem non eſſe probatam ex nominatione, inſtitutione, & tractatu Bernardini eorum authoris.

In tertia, eamdem qualitatem non probari ex eo quòd Rolandus paſſus ſit Ubertum poſſidere bona fideicommiſſo ſubjecta.

In quarta, item non probari hujuſmodi qualitatem ex teſtium depoſitionibus.

Ultima pars verſatur circa probationes partis adverſæ.

Ut autem recedatur à deciſis, ſatis erit oſtendere qualitatem procreationis, & nativitatis vel non eſſe probandam, vel certè eſſe probatam per aliquod genus dictarum probationum. Sed omninò erit recedendum, ſi docebitur probatam eſſe per ſingula probationum genera, ut confidimus.

Et quoad primam partem repetendum eſt memoria, ante deciſionem hujus cauſæ cùm eſſet dubitatum an Pallavicini tenerentur probare contractum matrimonii de certo tempore, & de quo fuiſſe tunc omiſſam hujus dubii propoſitionem, quia ipſi oppoſuerunt ſe eſſe in quaſi poſſeſſione legitimitatis, ac propterea debere in bonorum poſſeſſionem immitti abſque ulteriori probatione: atque ita reſtricta fuit difficultas ad hanc quaſi poſſeſſionem poſthabita priori diſputatione. Et
8 tamen in deciſione cauſæ fit reditus ad primum dubium, & reſolvitur Pallavicinos teneri probare qualitatem procreationis, & nativitatis ex matrimonio; quod nihil aliud eſt, quàm ipſos teneri probare matrimonium de tempore ante eorum procreationem: quinimò non ſolùm reſolvitur hoc dubium, quod relictum fuerat, & petitorium reſpicit, cap. *Per tuas, qui fil. ſint legit.* & tradit Menoch. *de arbitrar. judic. caſu 89. n. 19.* ſed deciditur etiam aliud, quod poſteà ſubſequi debuiſſet, videlicet matrimonium de certo tempore ante procreationem probatum non eſſe.

9 Veritas ergo eſt idcircò fuiſſe propoſitum dubium quaſi poſſeſſionis legitimitatis, quia per eam ſolam relevabantur Pallavicini ab onere probandi qualitatem procreationis, & nativitatis poſt matrimonium; nam in judicio poſſeſſorio hæc qualitas ſatis probatur ex matrimonio ipſo, & ſimplici quaſi poſſeſſione legitimitatis, quamdiu oppoſitum non doceatur, etiamſi concubinatus præceſſerit.

10 Quod probatur, quia cùm qualitas legitimitatis, in cujus quaſi poſſeſſione exiſtunt nunc Pallavicini, fuerit apta illis ineſſe ab origine procreationis, præſumitur ita fuiſſe, & contrarium aſſerenti incumbit onus probandi, ex doctrina Bar-
11 toli poſt Dyn. in l. *Si prius, n. 18. ff. de nov. oper. nunciat.* ubi agens an quaſi poſſeſſio alicujus ſtatus, vel qualitatis transferat onus probandi in adverſarium, concludit tunc transferre, quando illa qualitas, quæ ineſt, fuit apta ineſſe ab origine rei: quod etiam docuit Bald. in l. *Titia divortium, ſub num. 2. poſt med. ff. ſol. matrim.* ibi; (Circa hoc utrum poſſeſſio, vel quaſi relevet ab onere probandi. Dicunt ſtatus, quem inducit poſſeſſio, poteſt naturaliter ineſſe origini; & tunc relevat ab o-
12 nere probandi, &c.) & idem Bald. *conſ. 351. ſub num. 2. verſ. Præterea quoties, lib. 1.* ubi propterea conſuluit ex ſimplici quaſi poſſeſſione vaſallatus probari aliquem fuiſſe vaſallum ab origine nativitatis. Sequitur Jaſ. in d. l. *Si prius, n. 43.* Peregrin. *de fideicomm. art. 43. n. 69.* & alii apud Pulvium Pacian. *de probat. par. 2. c. 20. n. 1. & 2.* & Maſcard. *eod. tract. concl. 1194. n. 20.*

Quam concluſionem probant textus expreſſi in l. *Liberos, §. Si quis ex ſervitute, ff. de liber. cau.* in l. *Si filius,* & in l. *Circa eum ff. de probat.* in l. *Moveor, C. Si ſerv. export. ven.* in l. *Matrem,* & in l. *Ad probationem, la ſeconda, C. de probat.* Ex quibus juribus conſtat exiſtentem in poſſeſſione libertatis ſervitutis, vel alterius ſimilis qualitatis, ſive agat, ſive conveniatur, non teneri probare ſe fuiſſe in hac quaſi poſſeſſione ab origine nativitatis, quia cùm aptè potuerit naſci liber, aut ſervus, & nunc abſque dolo reperiatur in quaſi poſſeſſione hujuſmodi qualitatis, liberatur ab onere probandi, illudque transfert in adverſarium ſuum.

13 Et per hanc Bartoli theoricam, quod quaſi poſſeſſio legitimitatis ſufficiat ad demonſtrandam veram legitimitatem etiam in petitorio, quia hæc quaſi poſſeſſio non repugnat origini, & primo ſtatui filiationis, imò ei convenit, cùm præſumptio ſit filium ex legitimo matrimonio eſſe natum; tradit Menoch. viden. *de arbitr. jud. lib. 2. d. caſu 89. num. 71.* & Burſat. *conſ. 384. num. 17. verſ. Quartum minus, vol. 4.* ubi loquitur ad effectum ſuccedendi in bonis veram legitimitatem requirentibus, ut in themate, & pluribus relatis oſtendit hanc eſſe veriorem, & magis communem opinionem; & ſequitur Simon. de Præt. *de interpret. ultim. volunt lib. 5. dub. ult. num. 189.* Qualitas
14 enim veræ legitimitatis habet juris communis aſſiſtentiam: tum quia cùm neceſſe ſit quemlibet naſci ex coitu, qui vel licitus ſit, vel prohibitus; in dubio præſumi debet licitus, ſecundùm Bald. in l. 1. *num. 35. C. de iis qui accuſ. non poſſ.* ubi ait ex honeſta conjectura inhoneſtam præſumptionem favore prolis innocentis excludi: qua ratione filium in dubio præſumi natum legitimè, latè probant Bero. *conſ. 19. num. 6. & ſeq. vol. 2.* Menoch *de præſumption. lib. 6. præſumpt. 54. num. 22. & ſeq.* Cephal. *conſ. 435. num. 81. vol. 3.* tum quia eſſe illegitimè natum, propter maculam originalem quædam nota, & infamia facti creditur, quæ non præſumitur niſi probetur, ut arguit *loco cit.* Menoch. *num. 29.* & alias rationes adducit Paleott. *de noth. & ſpur. c. 20. n. 3. & ſeq.*

Ideoque filium præſumi potius natum poſt matrimonium, quàm ante, & contrarium dicenti incumbere onus probandi, docuerunt in ſpecie Bald. *conſ. 213. occurrit, in fin. vol. 2.* Salic. in l. *Neque natales, n. 3. verſ. Item iſtam gloſſam, C. de probat.* Alciat. *de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 37.* & Matth. Vveſembetius *conſ. 44. ſub n. 64. verſ. Et ita,* ubi te-
15 ſtatur de communi. Et hac ratione videmus probari ætatem etiam ex matrimonio; quia ſi verum eſt matrimonium à decem annis contractum fuiſſe, verùm etiam eſt filium non eſſe majorem annis decem, cùm poſt matrimonium natus cenſeatur, ut ex communi opinione concludit poſt alios Odd. *de reſtit. in integr. par. 1. q. 37. art. 10.*

Quamobrem cùm qualitas legitimitatis non modo ſit apta ineſſe origini nativitatis, & procreationis, ſed cenſeatur etiam ineſſe juris præſumptione; non eſt dubitandum quominus per illius quaſi poſſeſſionem Pallavicini fuerint liberati ab ulteriori probatione: & hanc eſſe receptiorem, ac veriorem ſententiam teſtatur *d. præſumpt. 54.* Menoch. *n. 31. verſ. Hæc receptior, & ve-*
16 *rior ſententia.* Conſtat autem manifeſtè hæc omnia eodē modo concludere ſive copula præceſſerit matrimonium, ſive non; quia cùm conſtet de utroque ſtatu matrimonii, & concubinatus, nec appareat quo tempore natus fuerit, jus præſumit natum cum ea qualitate, in cujus poſſeſſione nunc reperitur, & quæ ſunt apta eidem ineſſe ab origine procreationis, nec attenditur poſſibile contrarium, ut advertunt omnes initio relati, & declarat Everard. *in loco a tempore ad tempus n. 20.* & hoc ipſum conſideravit olim Rota in hac cauſa coram Seraph. *deciſ. 1000. n. 8.* in hæc verba: (Concubinatus verò licèt faciat, ut cùm præceſſit, non poſſit poſtea deduci concludens probatio ex cohabitatione, &c.) tamen cum in hoc caſu cum cohabitatione concurrant tot alia inferentia ad matrimonium, utique ex illis tollitur illa æquivocatio, quæ ex præcedenti concubinatu oritur: & propterea non obſtare malum initium docuit ſimiliter in hac cauſa *deciſ. 978. n. 7. eiuſd.* Seraph. Et in propriis terminis filium præſumi natum in dubio poſt matrimonium, etiamſi vir uxorem ante matrimonium cognoverit, conſuluit Ruin. *conſ. 51. n. 20. verſ. Præterea ex quo, lib. 5.* Jaſ. *conſ. 168. col. 3. verſ. Secundo principaliter, vol. 4.* ubi alios allegat, & Marcabrun. *conſ. 73. n. 46. & ſeq.*

Quibus accedit quod Doctores ſuprà relati loquuntur, vel quando conſtat tantum de matrimonio, & filiatione, ut Bald. Salic. Alciat. Ruin. & Jaſ. vel quando conſtat ſolùm de filiatione, & ſumus omninò dubii, ut Bero. & Menoch. *d. præſumpt. n. 22. & ſeq.* vel quando ſolùm conſtat de quaſi poſſeſſione legitimitatis, ut Menoch. *de arbitrar. judic.* Burſatt. & Sim. *de Præt.* & tamen hi omnes cenſent filium cenſeri procreatum legitimè ad effectum ſucceſſionis, idque etiam in petitorio, ut Menoch. & Burſatt. Ergo hoc caſu, in quo tria copulativè concurrunt, nempe matrimonium, filiatio, & quaſi poſſeſſio legitimitatis, & verſamur in poſſeſſorio, res videtur omninò indubitabilis, ut in puncto animadvertit Menoch. *lib. 6. de præſumpt. 54. n. 34. in fin.*

Nec prædictis obſtat *deciſ.* Seraph. 1081. *num. 2* allegata in deciſ. per quam deciditur ad effectum ſucceſſionis in ſuo caſu duo eſſe probanda, videlicet matrimonium, & nativitatem ex matrimonio.

Reſpondetur enim ab ea deciſione tamquam non juridica, & edita una tantum parte informante, fuiſſe poſtea receſſum, ut patet in deciſ. 1300. ejuſdem Seraph. ac præterea ibi nec de matrimonio conſtabat, nec de quaſi poſſeſſione legitimitatis, ut colligitur ex *n. 2. & 5.* unde patet quàm malè ex ea inferri poſſit ad hunc caſum, in quo conſtat de utroque.

Et eodem modo reſpondetur ad *conſ.* Ceph. 82. *vol. 1.* ubi conſuluit filium probare debere ſe natum eſſe poſt matrimonium, cùm in concubinatu natus præſumatur: nam in ſuo caſu filius non erat in poſſeſſione legitimitatis, nec conſtabat de vero, vel putativo matrimonio, ſed tantùm de præcedenti fornicatione, ut ipſe ſe declarat ſub *n. 43. verſ. Poſtremò,* & *ſub n. 56.* ibi nam verè, & certitudinaliter conſtat de fornicatione præcedenti, & non liquet concludenter de matrimonio ſubſequen-

quenti; & propterea cùm de fornicatione clarè appareat, veriſimilius eſt illum eſſe natum ex ipſa fornicatione.) Hæc ibi. Unde hoc caſu, in quo conſtat de quaſi poſſeſſione legitimitatis, & de præcedenti matrimonio veriſſima eſt concluſio, quam ibidem ponit Cæphal. *n.1*, quod natus ex concubina deſponſata, natus videatur potius poſt deſponſationem, quàm ante.

Ex quibus ni fallor ſublata eſt prima hæc concluſio Rotæ, quia revera Pallavicini non tenentur probare qualitatem procreationis, & nativitatis ex matrimonio, cùm hæc qualitas ſatis probetur per matrimonium ipſum, & quaſi poſſeſſionem legitimitatis ex juris præſumptionibus, quæ dicuntur liquidiſſimæ probationes, ut per Burſatt. in his terminis *d.conſ.384.n.14.vol.4.* Cæphal, *d.conſ.43.n.4.* Seraph. *d.deciſ.1000.n.14.*

In ſecunda parte deciſionis reſolvitur non probari qualitatem procreationis ex matrimonio per nominationem, inſtitutionem, & tractatum Bernardini: & tamen in aliis deciſionibus hujus cauſæ hactenus Rota ſemper agnovit, probavitque legitimitatem Pallavicinorum uti qualificatam. Nam in deciſione coram Robuſterio *2. Decembris 1573.* cenſuit conſtare de matrimonio ad effectum legitimitatis pro ſucceſſione bonorum fideicommiſſo, de quo agitur, ſubjectorum, ut ibi *in princ.* & *verſ. Sexto, & verſ. Sicut nec agitur*; & coram Illuſtriſſimo Cardinali Ludoviſio 10. *Aprilis 1606.* perpendit ſucceſſibilitatem Pallavicinorum in fideicommiſſo, in quo non veniebant niſi nati ex legitimo matrimonio: & coram Seraph. dicta *deciſ.1000. ſub n.17. verſ. Octavo*; conſideravit relationem Cardinalis Simonettæ Paulo III. factam quòd iidem nati eſſent ex legitimo matri-
17 monio. Quàm vero ſolidiores fuerint rationes veterum deciſionum, quàm hujus noviſſimæ, parebit ex infraſcriptis. Nam ex tribus fundamentis ultimæ deciſionis, primum eſt, quòd inſtitutio debebatur Pallavicinis quomodocumque eſſent legitimati etiam per ſubſequens matrimonium, & ideo ex inſtitutione Bernardini non poteſt inferri ad qualificatam legitimitatem filiorum inſtitutorum.

Huic primo fundamento repugnat veritas facti, quia Ubertus fuit inſtitutus à Bernardino in Caſtris ſuppoſitis fideicommiſſo veram, & non fictam legitimitatem requirenti, & quorum Ubertus capax non fuiſſet, niſi ex legitimo matrimonio fuiſſet procreatus, ut in puncto tradit in hac ipſa cauſa Put. *deciſ.7. de ſponſal.* Ergo ex nominatione, & inſtitutione in bonis, quorum legitimati per ſubſequens matrimonium non erant capaces, Ubertus conſtitutus fuit in quaſi poſſeſſione qualificatæ legitimitatis: ita in terminis Bero. *conſ.19. n.7. & ſeq lib.2.* Menoch. *lib.6. d. præſumpt.54. n.38* Pacian. *de probat. lib.2.c.16.n.77.* præſertim quia Bernardinus habuit exactam notitiam hujus fideicommiſſi, cujus ter obtinuit confirmationem.

18 Alterum Rotæ fundamentum eſt, quòd tractatus patris non ſoleat nocere tertio: quæ tamen regula nunc patitur quatuor limitationes, ſeu declarationes, quarum unaquæque ſufficeret, & tamen concurrunt omnes in caſu præſenti.

19 Limitatur enim primò, ut non procedat quoad effectum relevandi poſſeſſorem ab onere probandi, illudque in adverſarium transferendi; quia in hac parte etiam contra tertium hic tractatus operatur, & declarat Pariſ. *conſ.10. num.100. & num.109. & ſeq. vol.2.* ubi ait extare hac de re apertiſſimas deciſiones Bart. & communiter aliorum, Seraph. *d.deciſ.1000.num.14.* Lup. *de illegit. commen.2.§.3.num 53. ad fin. verſ. Tamen indiſtinctè,* Maſcard. *de probat. concl.790.num.9.* Menoch. *lib.6 de præſumpt.54.num.48.* Bero. *conſ.19. num.7. & ſeq. vol.2.* & Simon. de Pret. *de interpret. ult. volunt. lib.5. dub ult. n.187. & ſeq.* ubi loquitur in ſpecie de adipiſcenda poſſeſſione ex remed. l. *fin. C. de edict. D. Andrian. tollen.*

20 Declaratur ſecundò, ut procedat in ſimplici nominatione, & incidenti aſſertione parentum, in quibus terminis tantùm loquitur Jaſ. Mant. Seraph. & alii in deciſ. allegati, ut patet ex illorum inſpectione: ſed aliud dicendum eſt in nominatione facta propter ſe, & conjuncta cum inſtitutione; quia hæc non dicitur ſimplex nominatio, ſed tractatus, qui operatur etiam in præjudicium tertii: ita in propriis terminis declarat Gozadin. *conſ.13.n.33.verſ.2.* præfati teſtes, & *num.53. verſ. Non obſtat Jaſ.* ubi multipliciter reſpondet Jaſoni, & teſtatur contra eum eſſe magis communem opinionem Doctorum numero, & pondere: & hanc opinionem quando nominatio eſt facta principaliter, & in actu, qui magis conveniret filio, quàm extraneo, approbavit idemmet Jaſ. *conſil.102.col.1.verſ. Secundò ad idem, vol.4.* ut advertit Gozad. *loco citato,* & idem Jaſ. in l. *Profeſſionem, num.4.C. de teſtam.* & *conſ.114. col. penult. ſub num.6. verſ. Vel aliter,* & *3. vol.1.* Bero. qui ſimiliter reprobat Jaſ. *conſ.19. num.11 vol.1.* Cæſar de Graſſ. *deciſ.18. de probat.* & Maſcard. *de probat. concl.790. n.42.* ubi poſt alios concludit tractatum favore legitimitatis probare legitimitatem etiam contra tertium.

21 Ratio differentiæ eſt, quia ad conſtituendum filium in hac quaſi poſſeſſione fortior eſt tractatus, quàm nominatio, ut tradit Bald. in l. *Non ignorat, C. Qui accuſ. non poſſ.* Jaſ. qui hanc differentiam non ignoravit, d. *conſ.114.* incip. *ab objectu, col. fin. vol.1.* Gozadin *d. conſ.113. num.39.* Cravett. *conſ.408. ſub num.5. verſ. Ideo fortior eſt tractatus.*

Quamobrem tractatus Bernardini non poteſt appellari ſimplex enunciativa, ut dicitur in deciſione, cùm ſit principaliter propter ſe, & fundamentum diſpoſitionis, & in actu proportionabili filiis legitimè natis dumtaxat, ut in propriis terminis dixit Bartol. in dict. l.1. §. *Item per contrarium, num.3. ff. de liber.* Gozadin. *d. conſ.13. ſub num.55.* Pariſ. latè *conſ.10. num.100. vol.2.* & Cravett. *conſ.958. num.37.* nec ſimiliter poteſt dici unica, cùm ſit geminata in duobus teſtamentis, licèt ſit ejuſdem perſonæ, Caſtren. in puncto in l. *Non epiſtolis, n.3. verſ. Item videtur, C. de probat.* Paleott. *de noth. & ſpur. c.23. n.2.*

22 Limitatur tertiò, ut non procedat ſi cum tractatu concurrant alia adminicula, quæ hoc caſu plurima concurrere, inferius patebit: eo enim caſu tractatus legitimitatis operatur etiam in præjudicium tertii, ut latè conſuluit Cravett. *conſ. 991. à num.80. verſ. Reſpondetur, vol.6.* Cæph. *conſ. 137. n.51.* ubi ait hanc opinionem eſſe indubitatam, Gabr. *conſ.21. num.43. lib 2.* & Burſat. *d. conſ. 384. n.18. vol.4.* ubi teſtatur de commui opinione: quod clarè perpendit olim Rota in hac cauſa corã Ludoviſio 10. *Aprilis 1606. verſ. Accedit nominatio*

in

in illis verbis: & licèt pars adverſa contendat has enunciativas non eſſe ſufficientes ad probandum matrimonium contra tertium; poſſent forſan admitti ſi per ſe conſiderarentur, & non in concurſu aliarum præſumptionum.

23 Limitatur demùm, ut non procedat hæc regula cùm tertius, cujus intereſt, nominationi, & tractatui acquieſcit, quemadmodum acquieviſſe Rolandum, docebitur in *3. par.* Angel. in l. *Liberorum, in princ. ff. de his, qui not. infam.* Paleott. *de noth. & ſpur. cap.22. in fin.* Menoch. *de arbitrar. d. caſu 89. n.72.*

Tertium, & ultimum fundamentum Rotæ in hac ſecunda parte eſt, quòd verba teſtamenti Bernardini non concludant neceſſariò procreationem ex legitimo matrimonio.

24 Quod tamen fundamentum ſimiliter tollitur facto, quia in eodem teſtamento filios natos ante matrimonium, & legitimatos poſtea per ſubſequens Bernardinus appellat naturales, vel filios ſimpliciter; Vbertus verò, & fratres vocat filios ſuos legitimos, & naturales procreatos, & natos ex ſe, & ex uxore ſua, item magnificos, & generoſos: ex qua filiorum diſtinctione convincitur nominaſſe, atque agnoviſſe Vbertum, & fratres uti filios verè legitimos, & ex legitimo matrimonio procreatos, ut in ſpecie advertit Bart. in l. *Ex facto, §. Si quis rogatus, ff. ad Trebell.* Angel. *conſ.366. n.5. verſ. Primò ſi teſtator in aliqua parte teſtamenti* de naturalibus fecit mentionem, & Cæſ. de Graſſis *deciſ.18. n.5. de probat.* Præſertim habita ratione prægnantiæ verborum, quibus uſus eſt teſtator cùm de Vberto, & fratribus ſermonem habuit: & hæc filiorum diſtinctio olim non latuit Rotam, ut patet in deciſione hujus cauſæ coram Cardinali Ludoviſio 10. *Aprilis 1606. verſ. Nec ex concubinatu.*

25 Sed jure etiam tollitur hoc fundamentum, quia etſi Bernardinus Ubertum, & fratres ſimpliciter nuncupaſſet filios ſuos legitimos, & naturales abſque alia filiorum diſtinctione: adhuc tamen ipſi ex hac nuncupatione, & tractatu conſtituti eſſent in quaſi poſſeſſione veræ legitimitatis, ita, ut abſque alia etiam probatione ad fideicommiſſum veram legitimitatem requirens, deberent admitti. Ita in propriis terminis Burſatt. *d. conſ.384. n.13. verſ. Quartò cùm principaliter, vol.4.* & Bero. *d. conſ.19. n.7. & ſeq. vol.2.* & Cæſ. de Graſſ. *deciſ.18. num.11. de probat.* ibi, (Oppoſitio quòd potuerunt nominari legitimi, quia eſſent legitimati, non placuit, prædictis omnibus concurrentibus, & pluribus ex Dominis viſa eſt nimia ſubtilitas.) Verba enim illa etiam ſimpliciter prolata intelliguntur de filiis legitimè procreatis, d.l. *Ex facto, §. Si quis rogatus, ff. ad Trebell.* Maſcard. *de probat. d. concl. 798. num.11.* nec verificantur in legitimatis per ſubſequens ſaltem ex communi uſu: loquendi, Cæph. poſt alios, quos citat, *conſ.82. num.18. & ſeq vol.1.* & *conſ.276. n.27. vol.2.* Peregrin. *de fideicommiſ. art.24. n.38.*

26 In tertia deciſionis parte, ubi reſolvitur qualitatem procreationis ex matrimonio non probari ex eo, quod Rolandus paſſus ſit Ubertum poſſidere bona huic fideicommiſſo ſubjecta: ſtatuuntur à Rota tres concluſiones. Prima eſt, quòd cùm Ubertus fuiſſet hæres Bernardini, erat illi debita poſſeſſio bonorum huic fideicommiſſo ſubjectorum, & ab illius manibus debebant recipere fideicommiſſarii; ac propterea Rolandus patiendo Ubertum poſſidere non conſtituit eum in quaſi poſſeſſione legitimitatis qualificatæ.

Hac concluſione Rota tacitè fatetur, Ubertum eſſe procreatum, & natum ex legitimo matrimonio, quia alioquin illi tamquam incapaci non fuiſſet debita poſſeſſio bonorum fideicommiſſo, de quo agitur, ſubjectorum, ut cenſuit Rota in Peruſina fideicommiſſi 15. *Ianuarij 1614.* coram D. Decano: & tradunt Roſental. *de feud. cap.7. concluſ 92. num.1.* Peregrin. *conſ.4. n.55. vol.1.* & recentiores Bononien. *de legit. contrad. quæſt.19. art.2* ubi teſtantur ab hac ſententia neminem diſſide-
27 re. Aut igitur Uberto erat debita poſſeſſio dictorum bonorum, aut non. Si erat debita, ergo erat legitimè natus ex dictis proximè. Aut non erat debita; & tunc Rolandus fideicommiſſarius non tenebatur recipere de illius manibus, & conſequenter patiendo Ubertum poſſidere bona veram legitimitatem requirentia, illum conſtituit in quaſi poſſeſſione veræ, & non fictæ legitimitatis, per textum in l. 1. aliàs incipit. *Quod Senatus, §. Item per contrarium,* ubi hoc docet Bart. *ff. de liber. agnoſcen.* & alii apud Menoch. *lib.6. præſumpt.54. n.38.*

Præſertim quia ex alio quoque capite Rolandus tenebatur capere de manu Uberti. Nam cùm in teſtamento Juan. Franciſci adeſt prohibitio de non alienando in favorem fideicommiſſarii, in caſu alienationis poterat Rolandus poſſeſſionem rei alienatæ propria authoritate ingredi, Zanch. *in repet.* l. *Hæredes mei, §. Cùm ita, n.407. ff. ad Trebell.* Bero. *conſ.129. num.15. lib.1.* Petr. *de fideicommiſ. quæſt.3. num.30. & 31.* Prout reverà propria authoritate ingreſſus fuit poſſeſſionem bonorum Polidori alterius fratris, licèt ſupereſſet Livia Polidori filia. Veritas ergo eſt, Ubertum non poſſediſſe hæc bona, ut illa reſtitueret fideicommiſſariis, ſed ut ſibi retineret ex teſtamento paterno. Siquidem huic cauſæ, de qua conſtat, tribuendus eſt actus poſſeſſionis, nec debemus aliam cauſam præſumere, Rota *deciſ.102. n.22. par.3. diverſ.* Et revera mirum videtur hodie Rotam ita cenſuiſſe, quæ tamen olim ſemper habuit patientiam Rolandi pro validiſſima præſumptione, ut coram Robuſterio 2. *Decembris 1573. verſ. Sexto,* coram Seraph. *d. deciſ.1000. num.15. verſ. Quintò concurrit alia validiſſima præſumptio,* & coram Cardinali Ludoviſio 10. *Aprilis 1606.* in illis verbis, validiſſima etiam præſumptio viſa fuit illa, quam aliàs magni fecit Rota, nempe ſucceſſio filiorum Bernardini in bonis fideicommiſſo, de quo agitur, ſubjectis ſciente, & patiente Rolando.

28 Concluſio ſecunda, quam ponit Rota in hac tertia parte eſt, quòd Rolandus patiendo Ubertum poſſidere hæc bona minori tempore, quam triginta annorum, non conſtituit eum in quaſi poſſeſſione hujuſmodi legitimitatis.

Hæc temporis ratio fortè concluderet in judicio proprietatis; ſed quoad poſſeſſionem Rolandus intulit ſibi præjudicium eo ipſo, quòd ſcivit Ubertum poſſidere, & non contradixit, Bart. in l. *Si de eo, §. Si fortè, num.4. verſ. Quid dicendum, ff. de acquir. poſſeſſ.* & tradunt in cap. *Cum veniſſent, de reſtitut. ſpoliat.* Butr. *num.15.* & Abb. *num.16.* Neq; enim unquam reperitur jure cautum, ut ad conſtituendum aliquem in quaſi poſſeſſione ali-

I cujus

qualitatis, requiratur longiſſimum tempus triginta annorum. Quandoquidem id requiritur pro acquiſitione dominii ex præſcriptione, non autem pro quaſi poſſeſſione adipiſcenda, quæ illicò etiam ex unico actu acquiritur. Ripa in cap. *Cum Eccleſia Sutrina, n. 52. extra de cau poſſ. & propr. et.* & in terminis quaſi poſſeſſionis legitimitatis tradit Menoch. *de arbitr. judic. dicto caſu 89. n. 73.* &
29 generale eſt, ut quaſi poſſeſſio non requiratur præſcripta niſi in petitorio, ut idem Menoch. *in Commen. retin. remed. 5. quæſt. 3. num. 49. & 94. n. 53 verſ. Diſſolvendum eſt modo*, relatus à *Maſcar. de probat. concl. 1194. n. 51.*

Ultima concluſio tertiæ partis eſt, quòd Rolandus fuit carceribus mancipatus, & non potuit illicò impedire, quominus Ubertus poſſideret. Quod tamen ſimiliter ceſſat ex facto; nam à morte Bernardini ad carcerationem Rolandi interceſſit ſpatium duorum annorum cum dimidio. Unde ille tamdiu paſſus non fuiſſet Ubertum poſſidere bona, in quibus ipſe ſucceſſiſſet, ſi Ubertus fuiſſet incapax, niſi eum verè legitimum, & capacem exiſtimaſſet. Præſertim quia eo temporis intervallo litem egit occaſione bonorum huic fideicommiſſo ſubjectorum contra filiam Polidori fratris teſtamento excluſam. Unde ceſſat quod dicitur in deciſione, quòd Rolandus tunc non potuerit vacare litibus: quemadmodum etiam ceſſat, quòd ipſe jactaverit filios Bernardini eſſe illegitimos.

Quoniam ex tribus teſtibus de hoc deponentibus alter ſingularis eſt, alter jam rejectus à Rota, alter verò non ſolùm dicit Rolandum ea verba protuliſſe calore iracundiæ, ſed deponit etiam de judicio ſuo.
30 Nam cùm Rolandus dum agebat de illegitimis, non expreſſerit de quibus intellexerit, teſtis ſuſpicatur eum de filiis Bernardini fuiſſe locutum. Sed nihilominus etiamſi de illis intellexiſſet, potentiora tamen fuerunt ejus facta pro conſtituendis illis in quaſi poſſeſſione legitimitatis, quam verba oppoſitum deſignantia, cap. *Per tuas, qui filii ſint legit.* & dixit Rota in hac cauſa coram Cardinali Ludoviſio 10. *Aprilis* 1606. Cæterum quamvis patientia Rolandi ad hanc quaſi poſſeſſionem inducendam non fuiſſet ſufficiens,
31 tamen ſatis fuerunt actus illius poſitivi. Siquidem cum Rolando in carceribus detento Ubertus, & fratres occupaſſent partem Arcis, & oppidi Zibelli ad Rolandum pertinentem, ut poſteà à violentiæ ſuſpicione ſe excuſarent, Nuncio ad Clementem VII. ablegato declararunt ſe partem hujuſmodi occupaſſe non animo ſpoliandi Rolandum, ſed ut illam eidem, ac ſibiipſis conſervarent, cùm in ea jus ſe habere prætenderent. Quod cùm audiviſſet Pontifex, per litteras in forma Brevis, in quibus Ubertum, & fratres appellavit feudatarios Sedis Apoſtolicæ decrevit, ut hæc pars arcis, & oppidi, ut proponitur occupata, deponeretur penes aliquam perſonam ab ipſomet Rolando eligendam, quæ Uberto, & fratribus cautionem daret ne in parte arcis, & oppidi ad eos ſpectante moleſtarentur. His litteris, in quibus ut diximus Ubertus, & fratres dicebantur feudatarii, & aſſerebantur jus prætendere in portione Rolandi, non modò Rolandus ipſe acquievit, ſed amplius etiam iiſdem litteris per publicam ſcripturam approbatis elegit ipſummet Ubertum, & fratres in depoſitarios ejus portionis arcis, & oppidi, ut *in ſumm. n. 4.* In quo quidem actu Rolandus author partis adverſæ primò tacitè approbavit Ubertum eſſe feudatarium Sedis Apoſtolicæ, & conſequenter verè legitimum, cùm nulla alia adeſſent feuda, niſi ſubjecta huic fideicommiſſo veram legitimitatem requirenti. Secundò paſſus eſt, ut eidem Uberto præſtaretur cautio pro parte arcis, & oppidi ad eum ſpectante: in quo actu ſimiliter faſſus eſt illum verè fuiſſe legitimum, ac ſucceſſibilem; neque enim illa ratione poterant hæc bona ad Vbertum ſpectare, niſi quia habebat qualitates à fideicommiſſo requiſitas. Tertiò audivit Vbertum jus prætendere in parte arcis, & oppidi eidē fideicommiſſo ſubjecta, & ad ipſum Rolandum pertinente, & non contradixit. Vnde neceſſariò admiſit, ut Vbertus tamquam verè legitimus gereret ſe pro fideicommiſſario, quia alioquin etſi eſſet legitimatus per ſubſequens matrimonium, & Bernardini hæres exiſteret in portione dimidia Caſtri Zibelli, nullum tamen jus prætendere potuiſſet in alia portione Rolandi, ad quam vocari non poterat niſi ex fideicommiſſo. Quartò non modò his omnibus acquievit Rolandus, ſed amplius etiam voluit ut pars iſta, in qua Vbertus jus prætendebat, eſſet ſub ipſius Vberti depoſito. Quē actum ſi omnia ſimul perpendantur, non poteſt dici feciſſe ratione confidentiæ, ſed tantùm quia agnovit illum legitimè natum, & procreatum. Præſertim quia agebatur de fortalitio, & re propria, quam veriſimiliter non poſuiſſet in manibus illegitimorum ſtante ampliſſimo fideicommiſſo paterno; quæ ſunt formalia verba Rotæ in hac cauſa coram Robuſterio 10. *Decembr.* 1573. *verſ. Imò idem Rolandus*: & dixit etiam coram Seraph. *deciſ.* 100. ibi: (Quintò concurrit alia validiſſima præſumptio, quia Rolandus mortuo Bernardino non ſolùm non curavit recuperare bona, quæ ad ipſum pertinebant, filiis illegitimis exiſtentibus, ſed etiam fecit actum poſitivum in contrarium: nam dum eſſet in carcere, declaravit velle ut bona ſua juriſdictionalia deponerentur penes Pallavicinos ſuos nepotes filios Bernardini.)

Conſtituamus ergo ex una parte Vbertum, ex altera Rolandum, ad quem in caſu incapacitatis, Vberti pertinebat integrum oppidum Zibelli ſubjectum huic fideicommiſſo: & conſideremus Rolando fuiſſe exhibitas litteras Apoſtolicas, in quibus Vbertus appellabatur feudatarius ratione bonorum huic fideicommiſſo ſubjectorum, & dicebatur jus prætendere in illamet portione occupata arcis, & oppidi, quæ ad ſolum Rolandum ſpectabat, & in qua Vbertus non poterat jus prætendere niſi tamquam fideicommiſſarius, & ex legitimo matrimonio procreatus. Conſideremus denique Rolandum, licèt de arce ageretur, quæ res eſt apud Barones graviſſimi momenti, & difficilis recuperatu, præſertim ex manibus illorum, qui jus prætendunt: tamen his omnibus auditis, & lectis, non ſolùm nihil repugnaſſe nuncupationi Pontificis, & prætenſioni Vberti, ſed prætereà etiā voluiſſe ut eadem pars arcis, & oppidi ſibi contingens, in qua Vbertus jus prætendebat, eſſet ſub ipſius Vberti depoſito, & litteras Apoſtolicas ſolemniter approbaſſe. Certè his perpenſis nemo erit qui neget Rolandum permiſiſſe, ac Vbertus gereret ſe pro fideicommiſſario tamquam verè legitimus, & ſucceſſibilis: nam alioquin Rolandus nedum nullo modo voluiſſet, ut in detrimentum

propriarum filiarum ſua pars poneretur ſub depoſito, & cuſtodia Uberti illegitimi, & incapacis, qui in eadem portione jus prætendebat, & illam occupaverat; ſed potiùs ſibi ad injuriam revocaſſet illius prætenſionem, & occupationem, & illicò ſe oppoſuiſſet, ſicut anteà ſe oppoſuit Liviæ Polidori filiæ. Hæc omnia ita ſe habuerunt, ut prædiximus: & reverâ ſi actus iſte, ut ſperamus, humaniter expendatur, ſatis hinc patebit Rolandum conſenſiſſe, ut Ubertus gereret ſe pro fideicommiſſario in his bonis veram legitimitatem requirentibus, ac proinde Ubertum fuiſſe conſtitutum ab authore partis adverſæ in pacifica quaſi poſſeſſione veræ, & non fictæ legitimitatis, ex his, quæ in propriis terminis poſt Pariſ. Gozad. & Bero. tradit Menoch. in ſæpius alleg. *præſumpt.* 54. *n.* 38. & Pacian *de probat. lib.* 2. *c.* 16. *n.* 77.

Sed etſi nec taciturnitas, nec actus poſitivi Rolandi quidquam profuiſſent, aſſeruntur nihilominùs plures alii actus, per quos Pallavicini conſtituti fuerunt in hac quaſi poſſeſſione.

32 Primum enim defuncto Rolando ſi Ubertus, & fratres non fuiſſent verè legitimi ex fideicommiſſo Rolandi Senioris veram legitimitatem requirente, ſucceſſiſſent in Caſtris Zibelli, Verani, & Solignani Marchio Sfortia Manfredi filius, & Marchio Hieronymus Chriſtophori filius; & tamen tam Marchio Sfortia per annos quinquaginta quinque, quàm Marchio Hieronymus, qui fideicommiſſi plenam habebant notitiam per annos quinquaginta ſemper admiſerunt Ubertum, ac poſt eum Marchionem Alphonſum, & Alexandrum ad Caſtra eidem fideicommiſſo ſubjecta: unde ex legitima hac poſſeſſione ſcientibus, ac patientibus iis, quorum intererat, Ubertus, & ſucceſſores fuerunt poſiti non modò in poſſeſſione, ſed etiam in proprietate, & ſtatu veræ, & non fictæ legitimitatis.

Imò verò Marchio Sfortia non tantùm paſſus eſt Ubertum, & filios tamdiu poſſidere, ſed expreſsè etiam adoptavit Marchionem Alexandrū ad Caſtra ſuppoſita fideicommiſſo ejuſdem Rolandi Senioris requirenti qualificatam legitimitatem, declaravitque ex majorum ſuorum diſpoſitione licere ſibi transferre Caſtra prædicta in ipſum Marchionem Alexandrum tamquam ex deſcendentibus maſculis legitimis, & naturalibus Joannis Franciſci.

Deinde Pallavicinus, & alii poſteriores fratres Uberti, quibus delata fuiſſet ſucceſſio ex fideicommiſſo, ſi Ubertus verè legitimus non fuiſſet, non modò paſſi ſunt ipſum Ubertum pacificè poſſidere Caſtrum Zibelli, ſed amplius etiam poſt obitum Uberti poſſiderunt communiter cum Marchionibus Alphonſo, & Alexandro Caſtra Verani, & Solignani eidem fideicommiſſo ſuppoſita, ac veram legitimitatem requirentia uſque in hanc diem, & tamquam Domini unà omnes litem hanc proſequuti ſunt annos plus quam octuaginta; ita, ut ex tot actibus poſitivis Uberti, & deſcendentium ſpatio longiſſimi temporis doceatur de proprietate, & præſcriptione veræ legitimitatis, nedum de illius quaſi poſſeſſione: & nihilominus accedunt prædictis plura adminicula præter famam, de qua tractabitur in quarta parte.

Primum adminiculum oritur ex ſententia diffinitiva inter alios lata anno 1586. per quam Ubertus pronunciatur natus ex legitimo matrimonio, & Marchione Alphonſo propterea adjudicantur bona ſubjecta fideicommiſſo, quo vocantur nati ex legitimo matrimonio tantùm.

33 Hæc enim ſententia, cùm ſit ſuper ſtatu, facit jus quoad omnes, l. *Ingenuum, ff. de ſtatu homin.* & in terminis legitimitatis tradit Menoch *præſumpt.* 54 *n.* 43.

34 Secundum adminiculum oritur ex poſitionibus juratis Comitis Balthaſari in alio judicio ſuper hac qualificata legitimitate, quas facere inter alios adminiculum, tradit Alex. in l. 2. *n.* 11. C. *de eden.*

35 Tertium adminiculum ſumitur ex fide Poteſtatis Parmæ, qui occaſione agnitionis fideicommiſſi, & aditionis hæreditatis, teſtatus eſt Ubertum, & fratres minores eſſe procreatos, & natos ex legitimo matrimonio, hæcque adeo vera eſſe, ut nulla tergiverſatione celari poſſint, ut ſibi ex depoſitionibus teſtium notorum, ac fide dignorum conſtabat, gl. *fin.* in l. 1. *in fin. ff. Quemadm. teſtam. aperian.* Gabr. *tit. de teſtibus, concl.* 1. *num.* 43. & 49.

36 Quartum ex nominatione matris in pluribus inſtrumentis, quam appellat fortiſſimam conjecturam Cæph. *conſ.* 435. *n.* 74.

Ultimum adminiculum deſumitur ex relatione Card. Simonettæ, cui pars adverſa acquievit, ut in ſua commiſſione, qui retulit Paulo III. Ubertum eſſe ſucceſſibilem in dictis bonis requirentibus legitimitatem in radice matrimonii: quod olim perpendit Rota in hac cauſa coram Cardinali Ludoviſio 10. *Aprilis* 1606. *verſ. Subſiſtit etiam adminiculum.*

In quarta parte deciſionis, quòd ſcilicet qualitas veræ legitimitatis non probetur teſtibus, Rota nititur in univerſum tribus rationibus.

Prima ratio eſt, quia teſtes non deponunt per verbum, communiter. Secunda, quia non deponunt de fama in loco originis. Tertia, quia deponunt de nativitate, non de procreatione, ut requirunt verba fideicommiſſi.

37 Verùm prima ratio diluitur. Primò ex interrogatorio; nam primus teſtis interrogatus an Ubertus, & fratres reputarentur legitimi ab omnibus eorum ſubditis, & vaſallis. Quæ reſponſio non poteſt intelligi de duobus, vel tribus vaſallis, ut decidit Rota, ſed de omnibus, ut congruat interrogationi: hoc enim caſu indefinita teſtis æquipollet univerſali, ut per Felin. in cap. *Audītis, n.* 24. *ad fin. verſ. Quod autem, de præſcript.* & Socin. qui veriſſimum dicit in l. *Si quis cùm tantum, n.* 4. *verſ. In qua tamen ff. de except. rei judic.*, quo loco advertendum eſt in deciſione quoad ſecundum teſtem fuiſſe omiſſa verba à vaſallis, & aliis cognoſcentibus, quæ æquipollent dictioni communiter, Rota *deciſ.* 71. *ante n.* 1. *par.* 1. *diverſ.*

Diluitur ſecundò hæc ratio ex ſubjecta materia: ſiquidem cùm ageretur de qualificatione filiorum, quæ non inducitur niſi communi reputatione, teſtis ineptè reſpondiſſet eos reputari legitimos à duobus, vel tribus, ad l. *Si uno, ff. Locati*, cum ſimil. ut per Oldrad. *conſ.* 172. *n.* 6. & Alex. *conſ.* 129. *n.* 4. *lib.* 2.

Diluitur tertiò; quia in his depoſitionibus unica oratione determinantur, atque exequantur Ubertus, & illius fratres, qui erant verè legitimi: unde teſtes cenſeri debent depoſuiſſe de communi reputatione quoad Ubertum, ſicut de ea depo-

fuerunt quoad ejus fratres, per reg. l. *Iam hoc jure*, §. *Sed ſi*, & ibi Bart. *n.* 1. *ff. de vulgar.*

38 Diluitur quartò; quia plerique ipſorum deponunt per verbum, palam, & publicè, & inter alios ita etiam depoſuit ſeptimus teſtis, licèt omiſſum id fuerit in deciſione: hæc autem publicè, & palam ſecundum opinionem, quam ſequitur Rota, important publicam vocem, & famam, Caputaq. *deciſ.* 7. & *deciſ.* 189. *par.* 3. & dicitur in fine hujus deciſionis.

Ac demum diluitur hæc prima ratio quoad presbyterum Jo. Baptiſtam; quia licèt utatur voce illa plures, tamen ex tota ejus depoſitione apparet eum de majori parte hominum ſenſiſſe, cum exceperit tantùm aliquos, qui contrarium exiſtimabant, ut diſertis verbis olim dixit Rota in hac cauſa coram Seraph. dicta *deciſ.* 100. *ſub nu.* 4. *verſ. Num licèt utatur.*

39 Secunda ratio, quòd teſtes non deponant de fama in loco originis, nihil obſtat; quia ſufficit ut probetur in loco, ubi Ubertus fuit educatus, vel converſari conſueverat, ſecundùm Bart. in l. *De minore*, §. *Plurimum*, *n.* 10. & *ſeq. ff. de quæſt.*

40 Tertia ratio, quòd teſtes non deponant de procreatione, tollitur primò, quia procreari ex matrimonio, & naſci non differunt, ut in puncto probat Laderch. Imol. *conſ.* 24. *n.* 13. ubi ineptam appellat hanc diſtinctionem: & reverà Juriſconſulti promiſcuè utuntur his verbis, nati ſunt, editi ſunt, procreati, vel progeniti ſunt, ut in l. *Cùm quis*, & in l. *Nuper. C. de natur. liber.*

Et nihilominus ſufficere, ut conceptus ex concubinatu natus fuerit poſt matrimonium, etiamſi teſtator uſus fuerit verbis geminatis importantibus actum procreationis, & conceptionis ex legitimo matrimonio, poſt Bald. Aluar. & Præpoſ. tradit Marcabrun. *conſ.* 73. *per tot.* & præſertim *n.* 20. & *ſeq. uſque ad n.* 39. & *n.* 50. *uſq. ad fin.*

Tollitur ſecundò hæc ratio, quia ex communi uſu loquendi teſtis deponens de legitimis, & naturalibus, intelligitur de legitimis ab origine procreationis, non autem de legitimatis per ſubſequen. Ceph. *conſ.* 32. *n.* 18. & *ſeq.* & *conſ.* 276 *n.* 1. Peregrin. *d. fideicomm. art.* 24. *n.* 38.

Tertiò tollitur, quia cùm alii teſtes deponant per verbum, ſuſcepit, alii per verbum, habuit, hæc verba tamquam apta importare etiam procreationem, declarantur ex depoſitione Presbyteri Joannis Baptiſtæ qui locutus eſt de procreatione, Seraph. *deciſ.* 78. *n.* 1. præſertim quia de hac procreatione deponunt etiam Beroſius de Burgo, & Paraſacius, qui quamquam ſint teſtes de auditu, negari tamen non poteſt quin faciant adminiculum: quod autem Presbyter Jo. Baptiſta de procreatione depoſuit, patet, quia interrogatus an Catharina, & Bernardino exiſtentibus in figura matrimonii fuerint procreati Ubertus, & fratres, reſpondit dictum Bernardinum, & Catharinam per plures annos ſe reputaſſe pro legitimis conjugibus, & procreaſſe dictos filios. Quæ reſponſio ut congruat interrogationi, non poteſt citra cavillationem intelligi, niſi de procreatione ex ipſis conjugibus in figura matrimonii exiſtentibus. Et denique tollitur hæc tertia ratio, quia primus teſtis deponit Ubertum, & filios fuiſſe reputatos hæredes univerſales Bernardini, & in ſpecie in Caſtro Zibelli fideicommiſſo, de quo agitur, ſuppoſito, quod perinde eſt, ac ſi dixiſſet eos fuiſſe reputatos legitimè procreatos, & natos, cùm alioquin ſuccedere non poſſit in bonis eidem fideicommiſſo ſubjectis.

41 Itaque ex his teſtibus ſimul junctis fama eſt concludenter probata: fama verò probat quaſi poſſeſſionem legitimitatis ſaltem quoad hoc, ut onus probandi in adverſarium rejiciatur, Cæſar de Graſſ. *deciſ.* 6. *n.* 2. *qui filii ſint legit.* ubi de communi Put. *deciſ.* 172. *aliàs* 173. *lib.* 2.

42 Atque ex his omnibus in compendium relatis apertiſſimè conſtat. Primùm Pallavicinos non teneri probare procreationem, & nativitatem poſt matrimonium, cùm hæc qualitas abundè probetur ex matrimonio, filiatione, & ſimplici quaſi poſſeſſione legitimitatis: & nihilominus patet hanc qualitatem fuiſſe concludenter probatam ex nominatione, inſtitutione, & tractatu, ex ſcientia, & patientia diuturna eorum, quorum intererat, ex actibus poſitivis eorumdem, ex poſitionibus, & ſententia inter alios lata, ex atteſtatione Poteſtatis Parmæ, ex relatione Cardinalis Simonettæ, atque ex fama, & communi reputatione: quæ quamquam ſingulæ ſufficerent ad inducendā, & conſtituendam quaſi poſſeſſionem qualificatæ legitimitatis, cùm tamen omnia ſimul concurrant: clariſſima, atq; indubia hujuſmodi quaſi poſſeſſio veræ legitimitatis redditur, ut dicit Menoch. poſt alios *d. præſumpt.* 54. *n.* 45. & Rota in hac cauſa coram Seraph. *deciſ.* 978. *verſ. Neq; ab hac opinione.*

43 Cùm præſertim hoc caſu leviores, & conjecturales probationes ſufficiant ex quinque fundamentis in ſcripturis facti optimè deductis: & certè hac in parte plurimum verſatur æquitas, ac pietas erga ſobolem, quæ nihil peccavit: ideoque quantum fieri poteſt ſuppleri debet parentum negligentia, ut piè, ac juſtè docet Innoc. in cap. *Cùm inhibitio*, *col.* 2. *in princ. ſub num.* 3. ibi: non enim oportet circa hoc nimis ſubtilizare propter periculum illegitimitatis filiorum; atque ibi etiam Butr. *n.* 17. *de clandeſt. deſponſ.*

Ultima deciſionis pars, quæ circa probationes alterius partis verſatur, duo habet fundamenta.

Primum innititur inſtrumento, ut dicitur, confecto 27. *Novembris* 1526. in quo Ubertus confitetur ſe majorem annis decem, & ſeptem; ex quibus arguit Rota illum fuiſſe natum ante annum 1510. atque ita ante matrimonium, cùm eo tempore Bernardinus, & Catharina procurarent executionem mandati de diſpenſando.

Hoc fundamentum corruit, quia prædictum inſtrumentum non probat ex infraſcriptis.

44 Primò, quia eſt ſumptum ex ſumpto: unde non probaret, etiamſi in reliquis eſſet in forma probanti, Rota *deciſ.* 733. *n.* 10. *par.* 1. *diverſ.*

45 Secundò, quia milleſimum repugnat indictioni, ac propterea vitiatur in totum, & nihil probat, ut in puncto reſpondit Dyn. *conſ.* 14. *Quidam nomine Nucius, circa fin. verſ. Præterea primum inſtrumentum*, Bald. *conſ.* 66. *Factum tale eſt*, *ſub n.* 4. *verſ. Sed D. Innocentius*: *vol.* 3. ubi ait inſtrumentum, in quo ſit falſus dies, vel falſa indictio, in totum vitiari, quia illud vitium reſpicit inſtrumentum in qualibet parte ſui; & citat Innocent. idem tenentem in cap. *Fraternitatis*, *de hæret.* Ratio eſt ſecundùm Innocentium, quem ibi Anchar. Abb. & cæteri ſequuntur, quia Tabellio non debet in inſtrumento apponere, niſi quod in veritate novit, & in hoc non poteſt eſſe ignorantia: unde ſive ſcienter, ſive ignoranter ſuper his, quæ tangunt ſubſtantialia inſtrumenti, falſum admiſceat, inſtrumentum nihil valebit.

46 Tertiò ſaltem quoad ætatem non eſt habenda ratio hujus inſtrumenti, quia non probat datam, Put. *deciſ.* 185. *n.* 2. *lib.* 3.

Ultimò conſtat hoc inſtrumentum, vel confeſſionem ibi factam fuiſſe erroneam, quia tunc temporis Rangoni proſequuti ſunt litem contra Curatorem Uberti uſque in finem anni 1535. unde illum minorem confeſſi ſunt, ac ſibi præjudicarunt, ut in ſpecie tradit Bald. in l. 2. §. *Quod obſervari*, *n.* 10. *verſ. Sextò quæro*, *C. de juram. calumn.* & alii apud
47 Borgnin. *de Tutor. & Curat. n.* 297. Itaque habemus in hac ſpecie duas confeſſiones, unam Uberti aſſerentis ſe majorem, aliam Rangonorum aſſerentium illum minorem. Aut ergo prævalere debet confeſſio Rangonorum favore legitimitatis; aut ſaltem confeſſio Uberti per aliam contrariam cōfeſſionem confunditur, & conquaſſatur, ita ut nihil probet, ut in terminis reſpondit Rota in cauſa Cracovien. Illegitimitatis coram R. P. D. Sacrato, & in hac ipſa deciſione in fin. Præſertim quia confeſſio Rangonorum fuit judicialis, & cum ipſo Uberto, de quo nunc agitur, confeſſio autem Uberti extrajudicialis, & inter alios. Ac prætereà cum confeſſione Rangonorum concurrunt etiam confeſſiones geminatæ parentum, quod Ubertus eſſet natus ex matrimonio, & ſic quod tunc temporis eſſet minor. Quæ confeſſiones prævalere debent unicæ extrajudiciali inter alios, & de credulitate, cùm nemo per veritatem recordetur de die ſuæ nativitatis, ut inquit Bald. in l. *De tutela*, *col.* 2. *n.* 3. *verſ. Quia nemo*, *C. de integr. reſtit.*

48 Sed quatenus hoc inſtrumentum probaret concludenter ætatem Uberti; non tamen propterea conſtaret illum fuiſſe natum ante matrimonium, quia ſcriptura, quæ producitur, executionis mandati de diſpenſando, continet clauſulam, In quorum fidem, &c. per Notarium, ſcribamque noſtrum ſubſcribi, & publicari mandavimus, ſigillique noſtri impreſſione muniri: & tamen de ſubſcriptione, publicatione, & ſigillo hujuſmodi nihil apparet. Ergo hæc ſcriptura nihil prorſus probat: eſt enim imperfecta non ſolùm ratione ſolemnitatis ſubſtantialis, ut de ſubſcriptione, & ſigillo eſt textus in cap. *Inter dilectos*, *verſ. Quia nec erat publica manu confectum, nec ſigillum habebat authenticum*, & *verſ. Tum quia ſubſcriptio Notarii videbatur manus alterius fuiſſe*, *de fid. inſtrum.* & tradit Angel. *conſ.* 220. *in princ.* Gramm. *deciſ.* 106. *n.* 28. *verſ. Item deficit ſubſcriptio Notarii*, & ſic minimè probat, & fuſiùs Alex. *conſ.* 153. *num.* 8. & *ſeq. lib.* 2. Sed etiam ratione voluntatis, quia cautum fuit, ut hæc omnia deberent fieri; & tamen nihil eſt factum; quo caſu ſcriptura etiamſi aliàs eſſet ſolemnis, dicitur tamen imperfecta ratione voluntatis, quia nondum fuit habita pro abſoluta, & eſt prorſus irrita, ac nulla quoad omnem effectum, per textum in l. *Contractus*, *C. de fid. inſtrum.* atque ibi tradit Bald. *n.* 11. ibi: ſed ſi requiritur ſubſcriptio Tabellionis, non dicitur perfecta, niſi ea ſubſcripta, & Anchar. *conſ.* 332. *Pro clariori, in princ.*
49 *verſ. Hoc pro tanto dico.* Sicut videmus quod etſi teſtamentum, quod pater condidit inter liberos, valeat abſque publicatione Notarii, & aliis ſolemnitatibus, l. *Hac conſultiſſima*, §. *Ex imperfecto*, & Auth. *Quod ſine*, *C. de teſtam.* tamen ſi pater poſt confectum teſtamentum voluit, ut illud publicaretur, & ante publicationem obiit, teſtamentum dicitur nullum defectu voluntatis, & appellatur potiùs teſtamenti præordinatio, quàm teſtamentum, ut egregiè conſuluit Oldrad. *conſ.* 119. [illegible] *teſtamentum*, Cujus opinio communis eſt, ut teſtatur Jaſ. qui in eadem facti ſpecie reſpondit *conſ.*
50 119. *per totum vol.* 4. Ideoque hoc caſu dicta ſcriptura nullum robur aſſumpſit ex temporis diuturnitate. Tum quia cùm non fuerit abſoluta, non agitur de præſumenda ſolemnitate, ſed ſubſtantia actus, quæ numquam præſumitur ex quovis temporis curſu, ut per Alex. *conſ.* 50. *In cauſa, & lite*, *col.* 2. *lib.* 5. & Dec. *conſ.* 442. *In cauſa*, *n.* 21. *verſ. Secus ſi non appareat de ſubſtantia actus*, quia ex diutur-
51 nitate temporis illa non præſumitur. Tum quia ex ipſa ſcripturæ inſpectione probatur negativa, quòd ſolemnitates ſubſtantiales non intervenerint; quo caſu ceſſat præſumptio illa, quæ ſurgit ex temporis diuturnitate, Paul. de Caſtro, *conſ.* 48. *In cauſa quæ vertitur*, *col.* 5. *verſ. Et ſi dicatur propter antiquitatem*, *lib.* 1. ubi ait non ſtari hujuſmodi præſumptioni antiquitatis, cùm apparet defectus ex inſpectione ſcripturæ, quia evidentia facti tollit præſumptionem contrariam, cùm nulla ſit major probatio, quàm per rei evidentiam, & ſequitur Alex. *conſ.* 1. *vol.* 4. *n.* 1. ibi: Ex inſpectione inſtrumenti apparet quòd non intervenerint ſolemnia; Igitur tunc ceſſat illa præſumptio, quæ aliàs in dubio urgeret ex antiquitate, & Felin. in cap. *Sicut*, *ſub n.* 33. *poſt med. de re judic.* ibi: Secus ſi ſolemnitas enunciatur, & non fuit integrè deſcripta; quia tunc diuturnitas temporis non facit præſumi pro ejus ſolemnitate: & alii copiosè relati à Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 133. *num.* 79. *verſ. Declaratur ſextò.*

Cùm itaque ad probandam nativitatem Uberti ante matrimonium duo debeant neceſſariò concurrere copulativè, id eſt, terminus à quo, deſumptus ex inſtrumento, in quo Ubertus fatetur ſe majorem; & terminus, ad quem deſumptus ex prædicta ſcriptura executionis mandati de diſpenſando: ſatis eſſet Pallavicinis, ut pars adverſa deficeret in probatione unius ex duobus terminis requiſitis, ſecundum Bald. in l. *Titia divortium*, per illum textum *n.* 1. *ff. ſol. matrim.* Sed cùm deficiat in utroque, quia nec inſtrumentum, nec ſcriptura probet quidquam, clariſſima remanet quaſi poſſeſſio veræ legitimitatis ſuperius probata. Atque ex his etiam corruit argumentum deſumptum ex nativitate Jacobæ.

52 Ultimum verò Rotæ fundamentum, quod verſatur circa teſtes Rangonorum, ceſſat, quia hi teſtes jam fuerunt in aliis ſcripturis omninò confutati, ita, ut nec adminiculum faciant, præſertim quia ad impugnandam legitimitatem eorum, qui in illius quaſi poſſeſſione exiſtunt, teſtes nullam pati debent exceptionem, ut in hac ipſa cauſa cenſuit Rota coram Seraph. *deciſ.* 1330. *n.* 9. & nihilominus probatio plena Pallavicinorum non
53 poteſt niſi per aliam pleniorem elidi. Felin. & Dec. in cap. *In præſentia*, *ſub n.* 12. *de probat.* Seraph. *deciſ.* 619. *n.* 9. & 10.

PARMEN. STATUS.

54 AD ſingulas partes præcedentis ſcripturæ, quæ incipit, Supraſcripta deciſio Rotæ, ab Advocatis Marchionum de Rangonibus plures dantur reſponſiones, quas infrà pro veritate ex ordine referam.

Et quoad primam partem, in qua ex theorica Bart. communiter approbata in l. *Si prim, n.18. ff. de novi oper. nunciat.* probatum eſt Marchiones Pallavicinos exiſtentes in quaſi poſſeſſione legitimitatis cenſeri legitimos ab initio procreationis, & contrarium dicenti incumbere onus probandi; Reſpondent primò Bartolum, dum ex quaſi poſſeſſione ſtatus præſentis arguit ad ſtatum originis, præſupponere ſtatum originis inconcuſſum, & indubitatum, quod non eſt hoc caſu, cùm non conſtet de matrimonio ante procreationem Uberti.
55 Hæc reſponſio deſtruit funditus doctrinam Bart. Nam quando conſtat de ſtatu originis indubitatæ, quid opus eſt recurrere ad præſumptionem provenientem ex quaſi poſſeſſione ſtatus præſentis? Bartholus ergo loquitur tantummodò in caſu, in quo de origine non conſtat, & tunc ad hoc ut quaſi poſſeſſio alicujus qualitatis præſumatur ineſſe ab origine, ſolùm requirit ut ſit apta ineſſe, non autem ut inſit, atque ita requirit ſtatum originis non verum, ſed poſſibilem. Et eodem termino poſſibilitatis, & aptitudinis utitur Bald. in l. *Titia divortium, ſub n.2. poſt med. ff. ſol. matrim.* Jaſ. in d.l. *Si prim, n.43.* & alii apud Pacian. *de probat. par. 2. cap. 20 n.1. & 2.* Maſcard. *de probat. concl.* 1194.
56 *n.26.* Præter quos videatur Bald. magiſtraliter loquens in l. *Ex perſona, n.2. C. de probat.* ubi hanc præſumptionem, ſecundum quam ex ſtatu præſenti præſumitur in præteritum, appellat tranſlativam, in eaque dicit duo eſſe neceſſaria, id eſt, ut extremum a quo, quod eſt tempus præſens, ſit verum, & præteritum poſſibile, & concludit probatam eſſe originem alicujus ſtatus eo ipſo, quòd ſtatus præſens poteſt concurrere cum veritate ſtatus antecedentis.

Ex quibus patet abſurdum eſſe ut requiratur ſtatus originis indubitatus ad hoc, ut qualitas legitimitatis, quæ nunc ineſt Pallavicinis, cenſeatur ineſſe ab origine; ideoque Præpoſ. in cap. *Per tuas, col. 5. circa med. ſub num. 17. Qui filii ſint legit.* docet filium probari legitimum ab initio ſi pater illum legitimum nominaverit, etiamſi inquit, dubium fuerit an mulier fuerit uxor, vel concubina: & eodem modo loquitur Bald. in l. *Si matre, num. 2. verſ. Sed quid, C. de ſuis & legit. hæred.* & Ruin. *conſ. 51. ſub num. 20. verſ. Præſumi debet, vol. 5.* Jaſ. *conſ. 168. col. 3. ſub num. 3. verſ. Secundò principaliter, vol. 4.* & Marcabrun. *conſ. 73. n. 46. & ſeq.*

Reſpondent ſecundò ordine converſo theoricam Baldi in d.l. *Si prius*, procedere, dummodò clarè, & concludenter conſtet de quaſi poſſeſſione ſtatus præſentis. Sed hoc caſu dicunt non conſtare de quaſi poſſeſſione legitimitatis etiam ſimplicis, quia non probatur ſcientia, & patientia Rolandi.

Quæ reſponſio veriſſima eſt quoad majorem propoſitionem, ſed falſa eſt minor quod hoc caſu non conſtet de ſimplici quaſi poſſeſſione legitimitatis. Quoniam aliis omiſſis, certum eſt Ubertum authorem Pallavicinorum fuiſſe nominatum à patre in duobus teſtamentis filium legitimum, & naturalem cum aliis verbis prægnantibus, & fuiſſe inſtitutum in bonis veram legitimitatem requirentibus. Unde indubitata eſt quaſi poſſeſſio legitimitatis etiam qualificatæ nedum ſimplicis ex his, quæ tradit Bart. communiter approbatus in l.1. §. *Item per contrarium, ff. de liber. agnoſcen.* & ſcripſit poſt alios Cravett. *conſ. 991. in fin. n. 27. vol. 6.* & cenſuit Rota *in hac ipſa cauſa 23. Octobris 1592. verſ. Quarto*, in hæc verba: ex tali nominatione filii conſtituuntur in quaſi poſſeſſione filiationis, & legitimitatis, quod eſt verius, & Rota ſemper admiſit etiam in hac ultima deciſione, & plerique ex Dominis ex adverſo ſcribentibus non negant hanc ſimplicem quaſi poſſeſſionem, licèt dicant eam non eſſe cum qualitate procreationis ex legitimo matrimonio.

Nec quidquam obſtat, quòd de hoc Rolandus notitiam non habuerit. Nam quatenus id eſſet verum, non tamen tolleret quominus Ubertus fuiſſet conſtitutus à patre in hac quaſi poſſeſſione; ſed ex eo quòd Rolandus id ignoraſſet, ſolum dubitari poſſet, an illa quaſi poſſeſſio eidem intuliſſet præjudicium; quam tamen dubitationem credimus omnino ſublatam ex ultima ſcriptura, quæ incipit, Tres ſunt quæſtiones, in qua ex communi Doctorum ſententia oſtendimus tractatum cum adminiculis nocere etiam tertio in bonis undecumque provenientibus. Præterquam quod verum non eſt Rolandum non habuiſſe notitiam legitimitatis Uberti. Conſtat enim de oppoſito evidenter, quia idem Rolandus dum eſſet in carcere fuit examinatus, & interrogatus diligenter à judice delegato ſuper litteris in forma Brevis Clem. VII. in quibus quidem litteris Ubertus appellabatur feudatarius Sedis Apoſtolicæ (qualis non poterat eſſe illegitimus.) & dicitur jus prætendere in dimidia parte Caſtri Zibelli ſuppoſiti huic fideicommiſſo veram legitimitatem requirenti: & tamen Rolandus non ſolùm dictas litteras intellexit, & non contradixit, ut rurſus probatur in facto: ſed fecit etiam actum poſitivum inferentem ad legitimitatem Uberti, ut fuſiùs diximus in ſcriptura præcedenti *n.31.*

Rurſus per duos annos cum dimidio ante ejus carcerationem vidit, & paſſus fuit Ubertum poſſidere dimidium Caſtri Zibelli, & adverſarii hactenus ſemper faſſi ſunt Rolandum permiſiſſe, ut Ubertus dictam partem poſſideret non tanquam fideicommiſſarius, ſed tanquam hæres Bernardini, ut etiam legitur in deciſione ultima hujus cauſæ. Ergo Rolandus optimè ſcivit Uberti legitimitatem ſaltem ſimplicem, quia illegitimus hæres eſſe non poterat, Auth. *Licet*, & in l. *fin. C. de natural. liber.* Quod optimè olim perpendit Rota in hac cauſa coram Robuſterio 2. *Decembr. 1573. verſ. Sextò, ex eo quia.*

Quamobrem cùm conſtet clarè, & concludenter de quaſi poſſeſſione præſentis legitimitatis, optimè intrat doctrina Bart. quòd hæc qualitas legitimitatis cenſeatur extitiſſe ab initio procreationis quoad hoc, ut contrarium dicenti incumbat onus probandi.

57 Reſpondent tertio loco doctrinam Bartoli in d.l. *Si prim, ff. de novi oper. nunciat.* non habere locum in Actore, qui tenetur probare id, quod eſt ſuæ intentionis fundamentum, quæ reſponſio nul-

lomodo poteſt defendi, quia filius exiſtens in quaſi poſſeſſione legitimitatis in poſſeſſorio, ſive agat, ſive conveniatur, nunquam tenetur probare originem ſuæ legitimitatis, ſed qualis eſt hodie, talis cenſetur fuiſſe ab initio procreationis, niſi probetur contrarium; atque ita ſentiunt omnes in d.l. *Si prim*, & in ſpecie Bart. *ſub num. 10. verſ. Et venio ad ſecundam partem*, diſertis verbis dicit onus probandi incumbere reo convento, quotieſcumque actor eſt in quaſi poſſeſſione qualitatis, de qua controvertitur, & teſtatur id eſſe ex mente omnium, & in actore etiam loquitur gloſ. in l. *Siculi, §. Sed ſi quæratur, in ver. Poſſeſſoris, num. 2. C. de probat.* Ratio eſt, quia cùm actor ſit in quaſi poſſeſſione qualitatis, quàm jus præſumit eidem ineſſe ab origine, reus, qui excipit dictam qualitatem non extitiſſe, in ſua exceptione eſt actor, & probare debet, l. *In exceptionibus, ff. de probat.* Corn. *conſ. 260. n.6. lib. 3.*

Neque obſtant authores in contrarium allegati: nam Cæſar de Graſſ. *deciſ. 176. num. 9.* dicit ſimpliciter onus probandi legitimitatem incumbere filio agenti ad paternam hæreditatem; ſed non loquitur de filio exiſtente in quaſi poſſeſſionem legitimitatis, Pacian. *c. 19. n. 12. & ſeq. part. 2.* decidit onus probandi incumbere illi, qui agit contra exiſtentem in quaſi poſſeſſione, quia, inquit, talis quis præſumitur, qualis eſt ſtatus, in quo reperitur: unde Pacian. aſſerit apertè oppoſitum ejus, ad quod allegatur Maſcard. *concluſ. 779. n. 9. & 17.*
58 non dicit actorem probare debere legitimitatē etiam ſi ſit in illius quaſi poſſeſſione, ut adducitur ex adverſo; ſed diſputat an filiatio probari debeat legitima; & concludit debere ita probari, etiam ſi filius actor ſit in quaſi poſſeſſione filiationis, quia qualitas legitimitatis eſt diverſa à qualitate filiationis: & hoc etiam modo loquitur Petr. *de fideicomm. q. 11. n. 477.* unde hi quoque authores perperam allegantur; & nihilominus utrumque in hoc æquivocaſſe dicit Menoch. *lib. 6. præſumpt. 59. n. 48. & ſeq.*

Reſpondent quartò, in præſentia non agi de quaſi poſſeſſione ſimplicis legitimitatis, ſed cum qualitate proventionis ex matrimonio; ideoque hanc qualitatem debere concludenter probari, nec ſufficere ſimplicem quaſi poſſeſſionem, cùm illa ſit æquivoca, & poſſit verificari in legitimatis per ſubſequens, qui non admittuntur ad fideicommiſſum, in quo vocantur tantùm nati, & procreati ex legitimo matrimonio verè, & non fictè, Seraph. *deciſ. 1300. in fin.* & dicitur in hac ipſa deciſione.

Hæc quoque reſponſio eſt nullius roboris, nec tollit vim argumenti deſumpti ex doctrina Bart. in d.l. *Si prius*: nam quatenus hoc caſu ſit probanda qualitas procreationis ex matrimonio, tamen illam probant Pallavicini ex præſenti quaſi poſſeſſione ſimplicis legitimitatis, quia cùm hæc qualitas potuerit aptè illis ineſſe ab initio procreationis, jus præſumit ita fuiſſe quamdiu non probetur oppoſitum, ut probatur apertè in l. *Liberis, §. fin. ff. de liber. cauſ.* & in l. *Circa eam, ff. de probat.* cum aliis adductis a Pacian. *part. 2. c. 20. nu. 1. & 2.* unde probatio qualitatis procreationis ex matrimonio quæ ſit hoc caſu, juris authoritate non eſt æquivoca, ſed concludens. Nam quiſquis hodie eſt legitimus, jure ſic diſponente, probatur ſemper fuiſſe legitimus, & procreatus ex legitimo matrimonio, niſi contrarium probetur. Et legitimitas per hanc
59 præſumptionem probata eſt legitimitas vera, non autem ficta, vel præſumpta, ut per Rotam in hac eadem cauſa coram Seraph. *6. Martii 1592.* ubi deciſum eſt matrimonium probatum per præſumptiones non eſſe matrimonium fictum, vel præſumptum, ſed verum, & ſufficiens pro ſucceſſione, ad quam vocantur filii de legitimo matrimonio procreati verè, & non fictè: & in iiſdem terminis habemus etiam deciſionem Cottæ in cauſa Mediolanen. Illegitimitatis coram Rubeo *anno 1558.*
60 Quinimò ſufficere præſumptam probationem filiationis legitimæ etiam in fideicommiſſo, quod vocat filios legitimos, & ex legitimo matrimonio procreatos, & hanc eſſe veram probationem, licèt modus probandi ſit fictus, decidit Rota *in eadem cauſa Mediolanen. Illegitimitatis 5. Junii 1559.* ut in deciſione, quæ datur, ubi etiam reſpondit ad objectionem illam, quod hoc modo daretur præſumptio præſumptionis, id eſt legitimitas præſumpta ex matrimonio præſumpto.

Nec quidquam facit Menoch. in contrarium allegatus *de adipiſc. remed. 4. n. 443.* quia ibi ſolum decidit legitimandam eſſe perſonam petentis ſe mitti in poſſeſſionem, quod nos non negamus, ſed dicimus hoc caſu eſſe concludenter legitimatam ex ſupradictis.

Reſpondetur quintò, dictam theoricam Bartoli non habere locum quando filius eſt in poſſeſſione mala fide, Pacian *d. q. 20. nu. 4.* hoc autem caſu dicunt conſtare de illegitimitate Uberti per quãdam ſcripturam executionis mandati de diſpenſando; unde inferunt illum fuiſſe mala fide conſtitutum a patre in dicta quaſi poſſeſſione.

Hæc quinta reſponſio petit principium, & ſupponit id de quo principaliter diſputatur, eamque confutabimus infra in ultima parte, & probabimus hujus ſcripturæ nullam habendam eſſe rationem.

Reſpondent ſextò, doctrinam Bartoli procedere dummodo conſtet de quaſi poſſeſſione in terminis, de quibus controvertitur, Claud. Seiſell. in d.l. *Si prius, num. 20. ff. de novi oper. nunciat.* unde inferunt probandum prius eſſe matrimonium ante nativitatem, ut dici poſſit probata quaſi poſſeſſio qualificatæ legitimitatis, ex authoribus allegatis.

Sed hæc reſponſio coincidit cum prima: nam ſi probatum eſſet matrimonium ante nativitatem, ridiculum eſſet allegare præſumptionem nativitatis ex matrimonio per quaſi poſſeſſionem præſentis legitimitatis: non enim opus eſſet conjectura ex poſſeſſione ſi conſtaret de proprietate, & originali titulo poſſeſſionis, cap. *Per tuas, qui fil. ſint legit.* nec Claud. de Seiſell. aliud intendit, quàm ſimpliciter probandam eſſe præſentem quaſi poſſeſſionem; non autem dicit probandum eſſe ejuſdem poſſeſſionis initium: nec ſequitur ullo modo ut dum ex præſenti quaſi poſſeſſione infertur ad illius originem, quaſi poſſeſſio extendatur extra terminos, in quibus reperitur: quia imò ſemper eſt eadem quaſi poſſeſſio legitimitatis, quàm jus præſumit etiam retrò extitiſſe, ex quo potuit ineſſe ab origine rei: nec obſtant Doctores allegati; nam Seraph. *deciſ. 1081. n. 1.* allegata in hac deciſione, & revocata *deciſ.* 1300. ſupponit non conſtare de matrimonio, nec de quaſi poſſeſſione legitimitatis, ſaltem quoad præjudicium tertii: quinimò potius conſtare de illegitimitate, cùm filius, de

quo agebatur, fuiſſet expoſitus in Hoſpitali S. Spiritus, ut ibi *n. 3.* Ac præterea ibi agebatur de qualitate filiationis in petitorio judicio: unde non mirum ſi decidit in ſuo caſu duo eſſe probanda, id eſt filiationem, & nativitatem ex matrimonio, Dec. *conſ. 153 ſub n. 1. verſ. & ulterius conſiderandum*, & Lancellot. *inter conſ. ult. vol. lib. 2. conſ. 49. n. 9. verſ. Sed iſtu, & n. 15.* decidunt ſimpliciter quaſi poſſeſſionem matrimonii ſufficere ad hoc, ut filii dicantur de legitimo matrimonio nati, etiam excluſa proprietate matrimonii; & ſic potius dicunt contrarium ejus, ad quod allegantur.

61 Reſpondent ſeptimò, hanc præſumptionem procreationis ex matrimonio, quæ elicitur ex doctrina Bart. hoc caſu elidi per aliam præſumptionem vehementiorem, nempe ex initio vitioſo concubinatus, ex quo dicunt ſublatam eſſe præſumptionem qualificatæ legitimitatis, quæ oritur ex præſenti quaſi poſſeſſione, ex Cepol. & aliis allegatis.

Sed hæc reſponſio facilè tollitur, quia licèt conſtet de concubinatu, conſtat etiam de matrimonio: & cùm non appareat in quo ſtatu filius procreatus fuerit, judicatur procreatus cum ea qualitate legitimitatis, vel illegitimitatis, in cujus poſſeſſione ad præſens reperitur: hæc enim qualitas etiamſi concubinatus præceſſerit, aptè potuit ineſſe Uberto ab origine procreationis, & Bart. & alii nihil aliud requirunt in hac materia, quàm ut poſſit ineſſe; & hæc poſſibilitas optimè concurrit in caſu præſenti, quia conſtat etiam de ſtatu matrimonii, in quo Ubertus aptè procreari potuit, & hoc eſt quod ſibi voluit Rota coram Seraph. in *hac deciſ. 1000. n. 8. & deciſ. 978. n. 7.* dum dixit ex præſumptionibus inferioribus ad matrimonium ſublatam eſſe illam æquivocationem, quæ ex præcedenti concubinatu oriebatur: ideoque filium probari legitimum ab initio per nominationem patris, etiamſi tempore nativitatis filii incertum ſit an mulier eſſet uxor, vel concubina, tradit Præpoſ. & alii quos retuli ſupra in prima reſponſ. n. 55. & revera, ut ibi dixi, Authores omnes in hac materia loquuntur, quando ſtatus originis eſt dubius & incertus: nec poteſt negari hæc incertitudo in caſu præſenti, cùm conſtet tam de concubinatu, quàm de matrimonio: nec aliud decidunt Doctores in contrarium adducti: nam Ceph. *conſ. 82. n. 51. 56. & 57.* non loquitur de filio exiſtente in quaſi poſſeſſione legitimitatis. Quinimò ſupponit contrarium *n. 53.* dum dicit filium debere probare ſe eſſe natum ex legitimo matrimonio, præſertim quia adverſarius erat in quaſi poſſeſſione legitimitatis, quo caſu ſua intentio ſatis fundata erat. Rurſus Ceph. conſuluit in petitorio judicio, ut *n. 49.* ibi: in propoſito autem ſumus in deciſoriis, & in cauſa petitorii: unde Cep. non facit ad rem noſtram, cùm Pallavicini nitantur quaſi poſſeſſione legitimitatis in poſſeſſorio: præterquam quod in caſu Ceph. conſtabat de concubinatu tantum, non autem de matrimonio, ut ibi ſub *n. 43. verſ. Poſtremò*, & *ſub nu. 56. verſ. Sed hic non eſt caſus noſter*; nam verè, & certitudinaliter conſtat de fornicatione præcedenti, & non liquet de matrimonio ſubſequenti.

Grat. reſponſ. *62. nu. 11. lib. 2.* dicit formaliter nominationem, & educationem non probare filiationem, quando filiatio eſt reprobata à lege, ut quia ſit nata ex illis, inter quos non potuit contrahi matrimonium, & idem dicit reſpon. *1. n. 45. lib. 1.*

Guid. *conſ. 10. n. 19.* & *conſ. 12. ſub n. 51.* dicit tractum matrimonialem, ubi conſtat mulierem fuiſſe prius fornicariam, quia inquit ſæpè adulteri fingunt ſe conjuges ad velandam eorum turpem vitam; & eodem modo loquitur Menoch. *lib. 3. præſumpt. 1. n. 83.* & Caputaq *deciſ. 212. n. 4.* Camer. *conſ. ſuo. poſt conſilia Zabarellæ n. 38.*

Rota ſimiliter *deciſ. 244. n. 2.* inter primò impreſſas per Farinacc. decidit ſolum ex reputatione, & tractatu conjugali non probari matrimonium ad effectum legitimitatis; quia, inquit, cùm conſtet de vitio concubinatus, reputatio, & tractatus poſtea ſubſequuta potius inducunt commercium concubinatus, quàm matrimonium: quæ omnia nihil commune habent cum caſu noſtro, in quo Rota per tres deciſiones cenſuit matrimonium ſaltem in genere eſſe probatum, non obſtante vitioſo initio concubinatus. Neq. obſtat allegata diſparitas inter Bernardinum, & Catharinam; nam huic objectioni reſpondit Rota in hac cauſa coram Seraph *deciſ. 1000. n. 9* ibi: (diſparitas verò attendi non debet hoc caſu, in quo habemus enixam mentem Bernardini, quod volebat matrimonium contrahere cum Catharina.) Quod etiam prius perpendit Rota *d. deciſ. 978. n. 7. verſ. Sed conabantur*, & coram Ludoviſ. 10. *Aprilis* 1606. *verſ. informantes*

Reſpondent octavò, doctrinam Bart. non habere locum in legitimitate, quia hæc qualitas habet contra ſe juris præſumptionem, cùm in dubio quis illegitimus præſumatur ex ſupradictis.

62 Sed quoad hoc omiſſa diſputatione an quis præſumatur legitimus, ſeu illegitimus, de qua in ſcriptura præcedenti; tollitur hæc reſponſio, quia de jure nec ſervitus præſumitur, cùm quilibet liber in dubio cenſeatur, ut in Auth. *quib. mod. natur. eff. ſu. legit. §. Liceat igitur*; & tamen exiſtens in poſſeſſione ſervitutis cenſetur ſervus ab origine, ut exemplificat in d. l. *Si prim*, Bart. & alii omnes per text. in d. l. *Liberis, §. fin. ff. de liber. cau.*

Illa verò receptiſſima regula, quæ in contrarium adducitur, quod quando conſtat de aliquo ſive bono, ſive malo, præſumitur illius continuatio quouſque non probetur ſupervenientia novi tituli, retorquetur in oppoſitum, quia poſt concubinatum ſupervenit novus titulus matrimonii; unde tollitur præſumptio mali initii, ut ſuperius dictum eſt in deciſionibus in cauſa factis.

Reſpondent nonò, doctrinam Bartoli non habere locum hoc caſu, quia non conſtat de matrimonio.

Quæ reſponſio tollitur tum ex tribus deciſionibus hujus cauſæ, in quibus ſaltem in genere deciſum eſt conſtare de matrimonio inter Bernardinum, & Catharinam, tum ex dictis ſupra in prima reſponſione, ubi probatum eſt non eſſe neceſſariam probationem originis ad hoc, ut qualitas, quæ modò ineſt, cenſeatur extitiſſe ab origine.

Reſpondent decimò, eamdem doctrinam non habere locum, quando ſumus in qualitate, quæ eſt fundamentum intentionis agentis; quia tunc ipſa qualitas debet concludenter probari.

Verum Bart. dum tractat an ex quaſi poſſeſſione alicujus qualitatis quis relevetur ab onere probandi, neceſſariò intelligit de onere probandi illam qualitatem, in qua quis ſe fundat, quia aliam

qualitatem non tenetur quis probare; ideoque Bart. ineptè dixiſſet actorem ex præſenti quaſi poſſeſſione relevare ab onere probandi illam qualitatem, quam aliàs non fuiſſet obſtrictus probare; ac propterea hæc reſponſio coincidit cum tertia.

Reſpondent ultimo loco, eamdem doctrinam Bart. in d. l. *Si prim* procedere ſolum in qualitate variabili, qualis non eſt legitimitas, quæ poteſt provenire ex pluribus cauſis, puta ex matrimonio ſubſequenti, & Principis reſcripto: unde dicunt hanc quaſi poſſeſſionem uti æquivoca non ſuffragari, Rot. *deciſ. 240. n. 2. par. 2.*

Verum hæc quoque reſponſio eſt contra mentem, & verba Bart. & aliorum omnium, qui de hac materia ſcripſerunt: ſiquidem ad hoc ut qualitas, quæ modo ineſt, cenſeatur extitiſſe ab origine rei, hoc tantùm requirit, ut ſit apta ineſſe: tunc enim æquiſſimum putant, ut exiſtens in poſſeſſione hoc fruatur commodo, ut relevetur ab onere probandi ejuſdem poſſeſſionis originem, illudque transferat in adverſarium ſuum, juxta text. in d. l. *Liberis, §. fin. ff. de liber. cau.* nec conſiderant an qualitas ſit variabilis, necne.

Quinimò text. in d. §. *fin.* Bart. & alii exemplificant in libertate, quæ tamen eſt qualitas variabilis, & æquivoca, cùm poſſit quis eſſe liber à nativitate, & per manumiſſionem, Bald. *conſ. 351. ſub numer. 2. verſ. Præterea, lib. 1.* ponit exemplum in qualitate variabili vaſſallatus, & decidit ex illius quaſi poſſeſſione præſumi aliquem fuiſſe vaſſallum ab origine nativitatis. Forſter. *de ſucceſſ. ab inteſt. in quæſt. cui incumbat onus probandi filiationem fol. 70.* applicat hanc doctrinam Bart. ad filiationem, quæ tamen qualitas eſt ſimiliter variabilis, cùm quis poſſit eſſe filius à natura, & per adoptionem: ac demum doctrinam Bart. habere locum in propriis terminis legitimitatis, ideoque filium, qui modo eſt in poſſeſſione ſimplicis legitimitatis, cenſeri legitimum ab initio procreationis, apertè tradunt Menoch. *de arbitrar. jud. lib. 2. caſ. 89. n. 71.* Burſatt. *conſ. 384. num. 17. verſ. Quartum, vol. 4.* ubi teſtatur de magis communi, Peregrin. *conſ. 23. à n. 8. vol. 2.* & Simon *de Prat. de interpr. ult. volunt. li. 3. dub. ult. n. 189.*

63 Ad ſecundam partem, in qua probatum eſt tractatum, & nominationem patris nocere etiam tertio, reſpondet pars adverſa Doctores præallegatos non loqui niſi de præjudicio ipſius nominationis. Sed hanc reſponſionem jam ſuſtulimus in ultima ſcriptura juris, in qua ex communi Doctorum conſenſu oſtendimus tractatum legitimitatis cum adminiculis nocere etiam fideicommiſſariis, ut patet infra *n. 79.*

Neque obſtant authores in contrarium noviſſimè allegati: nam Rota in cauſa illa Romana de Bonellis coram Ubaldo 13. *Februarii* 1617. decidit ſimpliciter tractatum operari in præjudicium nominantis, de quo tunc agebatur; ſed Rota non loquitur quando cum tractatu alia concurrunt adminicula, ut hoc caſu.

Burſatt *conſ. 88.* allegatus *nu. 5.* loquitur in petitorio, & in ſimplici tractatu ſine adminiculis; ideoque in eodem conſ. paulò ante *n. 8. verſ. Suppoſito tamen*, concurrentibus adminiculis decidit apertè pro hac parte.

Pett. *de fideicomm. q. 11. nu. 302.* ſimiliter agit de nominatione, vel tractatu ſine adminiculis, & tamen aptius allegari potuiſſet pro hac parte, quia *n. 305.* recenſet ultimo loco deciſionem Cyni, & Præpoſ. qui tenent confeſſionem patris nocere etiam tertio, dummodo alteri matrimonio præjudicium non fiat.

Lup. *de illegit. n. 2. part. 3. alleg. n. 42.* loquitur de ſimplici tractatu; ſed ubi concurrunt adminicula, ſub *n. 53. verſ. Tamen indiſtinctè.* cenſet quaſi poſſeſſionem ex tractatu provenientem nocere etiam fideicommiſſariis.

Menoch. *de arbitr. caſu 89, n. 72.* loquitur de ſolo tractatu, in quo tamen ipſemet contrarium cenſuit *lib. 2. præſumpt. 54. n. 51. & 52.*

Rebuff. *de nomin. q. 1. n. 4.* loquitur in ſola nuda nominatione parentum, ſicut Natta *conſ. 473. ſub n. 24. verſ. Ad contraria*, & Surd. *conſ. 552. nu. 21.* & tamen Surd. contrarium cenſet concurrentibus aliis præſumptionibus ibidem ſub *n. 24.* ibi: (vel quando cum nominatione concurrunt alia.)

Alciat. *reſponſ. 149. lib. 9.* loquitur in petitorio, ut *n. 4.* & in ſimplici tractatu, ſeu confeſſione patris, qui volebat excludere filios fratris, quibus erat inimicus, ut patet ſub *n. 6. verſ. Et hæc ſententia.*

Quibus non obſtat quod videtur contra naturalem æquitatem, ut pater poſſit habilitare incapaces per tractatum, & nominationem, & hoc modo præjudicare fideicommiſſariis per indirectum, quibus directè præjudicare non poteſt.

64 Huic enim objectioni reſpondetur primò, eam non procedere concurrentibus adminiculis, quia tunc confeſſio patris redditur admodum veriſimilis. & ideo æquum eſt, ut præjudicet etiam tertio, ut ad literam dicit Riminald. Sen. *conſ. 615. n. 7.* Quare ſicut æquum non eſt, ut ſola nominatio aliis præjudicet, ut per Innoc. in c. *Per tuas, num. 1. qui fil. ſint legit.* ita iniquum eſſet, ut non præjudicaret concurrentibus aliis probabilibus conjecturis; aliàs enim non eſſet dare modum conſtituendi filios in quaſi poſſeſſione legitimitatis, niſi vocatis omnibus, quorum intereſt, quod eſſet valdè abſurdum, ut per Bald. in c. *Per tuas, ſub n. 4. in 2. oppoſ. de probat.*

Secundò huic objectioni reſpondet in puncto Cravet. *conſ. 991. ſub num. 79 verſ. Quæ cùm ita ſint*: quod quemadmodum erat in poteſtate viri mulierem deſponſare, atque ita inferre præjudicium vocatis ex fideicōmiſſo; ita etiam licebat illi prolem ex ea ſuſceptam admittere, agnoſcere, & confiteri: quod clarè animadvertit Rota in hac cauſa corā Seraph *deciſ. 1000. ſub n. 11.* his verbis. (Valde inveriſimile eſt ut Bernardinus voluerit mendacium dicere in ea re, quam facere ut vera eſſet, erat in ejus poteſtate verè ducendo Catharinam in uxorem: tunc enim potuiſſent videri ſuſpectæ hæ nominationes, ſi emanaſſent de tempore, quo ipſe non potuiſſet contrahere, putà jam mortua Catharina.) Quoad eamdem ſecundam partem, ubi diximus Ubertum fuiſſe conſtitutum à patre in quaſi poſſeſſione qualificatæ legitimitatis per inſtitutionem, & nominationem Bernardini.

Reſpondent primò Advocati exadverſo hanc inſtitutionem fuiſſe factam in bonis Bernardini tantùm, ideoque non probari legitimitatem qualificatam.

Hanc reſponſionem ſæpius ſuſtulimus, quia revera Ubertus fuit inſtitutus à patre in Caſtro Ziballi ſubjecti fideicommiſſo Joannis Franciſci, quod

quod vocat filios procreatos ex legitimo matrimonio verè, & non ſictè, ut optimè in facto deducitur: unde per hoc fuit apertiſſimè conſtitutus in poſſeſſione veræ legitimitatis, quia fuit admiſſus ad bona, ad quæ admitti non poterat, niſi verè legitimus, ut requirit Rota in hac deciſione, & dictum eſt in ultima ſcriptura Juris.

Reſpondent ſecundo loco quoad nominationem Bernardinum non diſtinxiſſe Ubertum à filiis legitimatis, ſed à filiis adulterinis tantum: Hoc ſimiliter eſt valdè alienum à veritate, quia Bernardinus fecit diſtinctionem inter Ubertum, & Federicum, qui erat legitimatus per ſubſequẽs tamquam natus ex Catharina poſt obitum primi viri, & eum appellavit filium ſimpliciter, cui etiam tamquam legitimato jure inſtitutionis reliquit annuas quaſdam pecunias: Ubertum verò appellavit unà cum fratribus ſubſequentibus filium legitimum & naturalem, item primogenitum cum aliis verbis pregnantibus, eumque hæredem inſtituit in bonis huic fideicommiſſo ſubjectis, & veram legitimitatem requirentibus.

Unde ex hac diſtinctione manifeſtè apparet de qualificata Uberti nominatione, ut ſuſius diximus infra in ultima ſcriptura Juris ſub *num. 76. verſ. Deinde.*

Objectum verò quod hæc Bernardini nominatio fuerit affectata, jam ſuſtulit Rota in hac cauſa coram Seraph. *deciſ.* 1000 *n.* 15. *verſ. Quintò concurrit nominatio.*

Ad tertiam partem Advocati reſpondent ea, quæ dicuntur de actu poſitivo Rolandi, non eſſe vera prout narrantur, eo quod Rolandus non habuerit notitiam Brevis Clem. VII.

Cæterùm hæc veritas dilucidè apparet ex ipſamet atteſtatione Commiſſarii Apoſtolici, in qua legitur ad literam Rolandum non fuiſſe ab ipſo diligenter examinatum, & interrogatum ſuper iiſdem literis, iiſque intellectis, feciſſe actum illum poſitivum, quem latius explicavimus in prima ſcriptura Juris ſupra *n.* 31. & quam Rota coram Seraph. & Robuſterio ſemper habuit pro validiſſima præſumptione qualificatæ legitimitatis Uberti.

65 Ad objectum verò quod Rolandus jactaverit Ubertum eſſe illegitimum, reſpondit Rota in hac cauſa coram Cardinali Ludoviſio 10. *Aprilis* 1606 his verbis: (Non obſtat quod Rolandus habuerit illos pro incapacibus, &c. nam quando hoc probaretur, urget magis ad declarandum animum ſuum factum Rolandi in deciſione perpenſum cum illa patientia, & taciturnitate, cùm facta ſint potentiora ad declarandum, quàm verba: ac præterea hæc verba Rolandi non probantur, ut oſtenditur in ultima ſcriptura Facti.

In ultima parte, quæ verſatur circa probationes Rangonorum, conſtat primò inſtrumentum illud, in quo Ubertus aſſeruit ſe eſſe majorem, non eſſe in forma probanti ob falſitatem indictionis.

Reſpondet pars adverſa in ſtatu Mediolanenſi indictionem incipere à menſe Septembris: quod tamen nec probatur, nec verum eſt, ut mihi ſupponitur: & nihilominus Caſtrum Zibelli tunc temporis erat in ditione Eccleſiæ.

66 Reſpondent ſecundò errorem Indictionis non vitiare inſtrumentum. Sed in contrarium habemus aliis omiſſis authoritatem trium graviſſimorum authorum nempe Innoc. in cap. *Fraternitatis, de heret.* Dyn, *conſ.* 14. *circa fin. verſ. Præterea primum inſtrumentum*, & Bald. *conſ.* 66. *ſub numer.* 4. *verſ. Sed Dominus Innocentius.* Quorum opinio videtur ſaltem amplectenda, quando incidit principaliter quæſtio temporis, ut hoc caſu: tunc enim abſurdum videtur, ut eliciatur concludens probatio temporis ex inſtrumento, in quo erratum eſt in tempore ob repugnantiam milleſimi cum indictione: & hoc modo conciliari poſſunt contrariæ opiniones.

67 Addimus ex abundanti illud inſtrumentum nihil aliud in ſumma continere, quàm ſimplicem aſſertionem Uberti extrajudicialem inter alios, & de credulitate: certò enim nemo ſcire poteſt diem nativitatis ſuæ, Bald. in l. *De tutela, col.* 2. *n.* 3. *verſ. Quia nemo, C. de in integ. reſtit. minor.*

E contra verò habemus confeſſiones non de credulitate, ſed de veritate, eaſque geminatas Bernardini patris, qui non modo nominavit Ubertum legitimum, ſed illum etiam inſtituit in Caſtris veram legitimitatem requirentibus, ut ſupra probatum eſt: atque ita confeſſus eſt illum fuiſſe natum poſt matrimonium. rurſus habemus aliam veriſimilem confeſſionem Uberti, qui eodem anno in alio inſtrumento aſſeruit ſe majorem ſexdecim annis. Habemus denique confeſſionem judicialem Rangonorum, qui litem ſunt proſequuti contra ejuſdem Uberti curatorem. Nec tollit vim hujus confeſſionis quod idem curator eſſet etiam curator fratrum Uberti: nam nihilominus Rangoni approbarunt illius perſonam etiam tamquam curatorem Uberti; ideoque confeſſi ſunt Ubertum minorem per integrum illud tempus, quo contra ipſius curatorem egerunt litem, Bald. in l. 2. §. *Quod obſervari, num.* 10. *verſ. Sexto quæro, C. de juram. calum.*

Quamobrem hæ plures confeſſiones ita qualificatæ penitus enervant, & conquaſſant unicam illam aſſertionem Uberti de credulitate extrajudicialiter, & inter alios, & in inſtrumento ſuſpecto emanatam, ex dictis in cauſa Cracovien. Illegitimitatis 22. *Maij* 1606, coram Sacrato, quæ eſt *deciſ.* 117. *part.* 3. *in recent.*

Deinde in hac ultima parte conſtat aſſertum decretum executionis mandati de diſpenſando ſimiliter nihil probare, quia non habet ſolemnitates requiſitas.

Ex adverſo reſpondetur in originalibus, ſeu prothocollis ex ſtylo non conſueviſſe apponi hujuſmodi ſolemnitates.

68 Cæterum obſervandum eſt primo dictam ſcripturam in omnibus ſuis partibus nullam habere faciem publici inſtrumenti: non enim incipit In nomine Domini, &c. neque habet annum, diem, & locum celebrati inſtrumenti, ſed tantummodo annum, diem, & locum decreti: non habet ſignum, ſubſcriptionem, aut nomen Tabellionis, nec ullum continet verbum, quod inferat Notarium eam ſcripſiſſe, aut publicaſſe, ſeu de ea rogatum fuiſſe; quamvis enim habeat clauſulam, *Datum*, & *Actum*: illa tamen eſt clauſula non Notarii, ſed aſſerti executoris, ut patet ex illius inſpectione: & in ſumma hæc eſt ſcriptura ſolius executoris, & reperta inter alias Notarii ſcripturas. Unde nullo modo appellari poteſt inſtrumentum, cùm nullum habeat publici inſtrumenti requiſitum. Ideoque Rota in cauſa Romana Dotis de Sfortia 11. *Januarii* 1610. coram Penia dixit teſtamentum, de quo agebatur, licèt ſcriptum, ſubſcriptum, & ſignatum manu Notarii, & repertum inter ejus ſcripturas, non tamen probare, quia non conſtabat de rogitu; quamobrem quidquid ſit de ſubſcriptione, & ſigillo; oportet tamen indiſtinctè, ut appareat de aliis ſolemnitatibus, & in ſpecie de rogitu, & publicatione: alioquin nec prothocollum, ſeu ſcriptura matrix dicitur in forma probanti, Alex. *conſ.* 153. *n.* 12. *& ſeq. lib.* 2. Rub. *conſ.* 94 *n.* 2. Corn. *conſ.* 94. *verſ. Ita quod, vol.* 4.

Præſertim quia hoc caſu judex juſſit, ut ſcriptura publicaretur. Unde niſi appareat de publicatione, ſcriptura nihil probat, etiamſi alias publicatio non requireretur per ea, quæ tradit Abb. in cap. *Cum P. n.* 4. *de fide inſtrum.*

69 Obſervandum eſt ſecundò dictam ſcripturam etſi haberet rogitum Notarii, & alias ſolemnitates requiſitas; tamen nihil probare, quia eſt decretum, ſeu ſententia Judicis delegati ſine actis, Innoc. in cap. *Cum in jure peritus, numer.* 4. *de off. deleg.* Caſtell. *conſ.* 24 *numer.* 15. Seraph. *deciſ.* 615. *numer.* 15. nec habet Judicis ſubſcriptionem, nec ullum continet verbum, per quod probetur lecta: unde eſt ipſo jure nulla non obſtante clauſula Data, &c. ſecundùm Bart. in l. *Statutis, numer.* 5. *C. de ſentent. ex peric. recit.* & Rolan. *conſ.* 41. *num.* 15. *vol.* 1.

o Obſervandum eſt ultimò quidquid ſit de his, negari ſaltem non poſſe, quin probatio per dictam ſcripturam ſit turbida. Unde unus ex Dominis ex adverſo ſcribentibus in fine ſuarum allegationum fatetur dictam ſcripturam non fuiſſe conſideratam à Rota niſi pro adminiculo. Hæc igitur turbida probatio cum altiorem requirat indaginem, non eſt admittenda in hoc judicio poſſeſſorio, ſed ad petitorium rejicienda, ut in propriis terminis decidit Borgn. *deciſ.* 45. *in addit. numer.* 15. his verbis: (Si ille, qui eſt in quaſi poſſeſſione filiationis, & legitimitatis, petit mitti in poſſeſſionem, & alter excipiat de illegitimitate, & petat ſe anteferri, ſi non appareat incontinenti de illegitimitate, non debet excludi, ſed mitti in poſſeſſionem.) Quod etiam tradit Maluaſ. *conſ.* 32. *n.* 7. *&* 10. *vol.* 1. Ubi ſimiliter reſpondit filio exiſtenti in quaſi poſſeſſione legitimitatis per tractatum, & nominationem patris, non eſſe denegandam immiſſionem ex eo quod tertius excipiat de illegitimitate, quia inquit, hæc exceptio eſt vitium excuſabile, & altiorem requirit indaginem.

Reliqua in facto ſublata ſunt.

PARMEN. STATUS.

71 AN in caſu, de quo agitur, probanda ſit qualitas procreationis ex legitimo matrimonio.

Anvè hæc qualitas probetur ex tractatu, & nominatione patris. Et an tractatus hujuſmodi noceat tertio.

72 Quoad primum dubium initio deciſionis Rota amplectitur ſecundum dubium, videlicet an Marchiones Pallavicini ſint in quaſi poſſeſſione legitimitatis. Primum verò an teneantur probare matrimonium de certo tempore, rejicit ad petitorium judicium: & tamen paulò infra decidit primum dubium, quod prius omiſerat, hoc eſſe Pallavicinos teneri probare matrimonium de tempore ante nativitatem, & procreationem: idem enim ſunt probandum eſſe qualitatem procreationis ex matrimonio, ut dicitur in deciſione, vel probandum eſſe matrimonium ante procreationem, ut patet ad ſenſum; quæ tamen probatio ad præſens judicium non pertinet, quia reſpicit proprietatem, & ſubſtantiam legitimitatis, ut Bart. & Bald. docent in l. *Non Epiſtolis*, & in l. *Non nudis, C. de probat.* Dec. in cap. *Per tuas num.* 17. *extr. eod.* Maſcard. qui de communi teſtatur *de probat. concl.* 788 *num.* 1. *in fin.*

73 Sed in poſſeſſorio, de quo nunc ſtrictè diſputatur, qualitas procreationis, & nativitatis non eſt in ſpecie probanda, quia cùm Ubertus, ut Rota admittit, fuerit in quaſi poſſeſſione ſimplicis legitimitatis, & hæc qualitas aptè potuerit illi ineſſe ab origine procreationis, cenſetur ſemper fuiſſe legitimus ad effectum obtinendi immiſſionem contra fideicommiſſarios, etiamſi de hac origine aliàs non conſtet, quamdiu contrarium non probetur, quemadmodum poſt Menoch. *de arbitr. judic. lib.* 2. *caſu* 89. *numer.* 71. & Burſatt. *conſ.* 314. *num.* 17 *verſ. Quartum. vol.* 4. quos alias retulimus, reſpondit in puncto Peregr. *conſ.* 23. *lib.* 2. *à num.* 8. *uſque in fin.* & Valentinus Forſterus *de ſucceſſ. ab inteſt. in quæſt. Cui incumbat onus probandi ſituationem*, quæ incipit, *In hac quæſtione variatum eſt, verſ. In hac itaque.*

74 Neque huic concluſioni obſtat concubinatus præcedens, quia hoc vitium purgatum poſtea fuit per ſubſequens matrimonium, & ſublata illa æquivocatio, quæ ex præcedenti concubinatu oriebatur, ut in hac cauſa advertit Rota coram Seraph. *deciſ.* 978. *num.* 7, & *deciſ.* 1000. *num.* 8. & ſicut cùm neque de concubinatu, neque de matrimonio conſtat, filius exiſtens in quaſi poſſeſſione ſimplicis legitimitatis cenſetur ſemper fuiſſe legitimus, in quibus terminis propriè reſponderunt Menoch. & alii proximè citati; idem omnino dicendum eſt, ubi conſtat de utroque ſtatu concubinatus, & matrimonii, ut hoc caſu: nam cùm non appareat in quo ſtatu filius natus fuerit, jura præſumunt natum, & procreatum cum ea qualitate, in cujus poſſeſſione nunc reperitur, & quæ fuit apta illi ineſſe ab origine, ex theorica Bart. in l. *Si prius, n.* 18. *ff. de novi oper. nunciat.* & Bald. in l. *Tertia divortium, ſub n.* 2. *poſt med. ff. ſolut. matrim.*

Quibus nunc addo Præpoſ. in cap. *Per tuas, col.* 5. *circa med. ſub numer.* 17. *Qui fil. ſint legit.* qui ſentit ex quaſi poſſeſſione, quæ inducitur ex nominatione patris, probatam eſſe legitimitatem ab initio procreationis; quod & Bald. probavit, licet non conſtet de hac quaſi poſſeſſione in l. *Si matre, num.* 2. *C. de ſuis, & legit. hæred.* & ſequitur Ruin. licèt Baldum non alleget *in conſ.* 51. *ſub num.* 20. *volum* 5.

Sed in caſu præſenti, in quo conſtat de matrimonio, ut jam deciſum eſt, & de quaſi poſſeſſione legitimitatis, res procedit abſque difficultate, ut teſtatur Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 54. *numer.* 31. *verſ. Hæc receptior, & verior ſententia.*

Atque ita quamvis Ubertus potuiſſet naſci ante matrimonium, potuit tamen naſci etiam poſt; & in dubio favore legitimitatis poſt matrimonium natum cenſetur, cùm fuerit in poſſeſſione legitimitatis, quæ potuit illi ineſſe ab initio conceptio-

ptionis: & ſi qui contrarium affirmarunt, ut Cæph. Rolan & alii. Loquuntur tamen vel in judicio petitorio. vel quando conſtat de ſtatu vitioſo concubinatus tantùm, non autem de matrimonio, in quibus caſibus fortè non ſufficit quaſi poſſeſſio ad ſucceſſionem obtinendam, ſed qui ſe fundat in qualitate, illam probare debet, ut declarat Peregr. *d. conſ. 23. lib. 2.* At ubi conſtat de utroque ſtatu, & agitur de judicio poſſeſſorio, ut hoc caſu, judicatur indiſtinctè ſecundum ſtatum præſentis quaſi poſſeſſionis, ut expreſsè probatur in l. *Libera ff. de liber. cau.* & in aliis juribus adductis à Paciano *de probat. part. 2. cap. 20. n. 1. & 2.*

75 Et ideò neque obſtat, quod omnis qualitas, quando eſt fundamentum intentionis, ut videtur eſſe hoc caſu nativitas poſt matrimonium, debeat in ſpecie probari, ſicut dicitur in deciſione.

Reſpondetur enim hoc procedere, dummodo qualitas ſit diverſa, & diſtincta à qualitate quaſi poſſeſſionis, ut ſi filius exiſtens in quaſi poſſeſſione filiationis dicat ſe legitimum: tunc enim probanda eſſet qualitas diſtincta legitimitatis, Bald. *conſ. 180. n. 3. vol. 3.* Secus autem eſt cùm non agitur de probanda qualitate diverſa à quaſi poſſeſſione ſed de præexiſtentia ejuſdem qualitatis, in cujus poſſeſſione quis reperitur, ut hoc caſu, in quo dubitatur an Pallavicini, qui modo habent quaſi poſſeſſionem legitimitatis eamdem qualitatem habuerint ab inſtanti procreationis; & tunc principium, & origo qualitatis non eſt probanda, ſed ex quaſi poſſeſſione præſenti præſumitur in præteritum, & contrarium dicenti incumbit onus probandi Bald. in l. *Ex perſona num. 2. C. de probat.* & optimè declarat Everard *in loco à tempore ad tempus, n. 20* & eſt ex mente Bart. in l. *Cùm res, n. 14. C. de probat.*

Sed quatenus probanda eſſet quaſi poſſeſſio qualificatæ legitimitatis, quod eſt falſum: tamen aliis probationibus omiſſis, dubitatur ſecundo loco an conſtet de tali nominatione, & tractatu, quæ conſtituerint Pallavicinos in quaſi poſſeſſione legitimitatis.

76 Rota decidit primò non conſtare de hac quaſi poſſeſſione ex inſtitutione Bernardini in duobus teſtamentis, quia inſtitutio debebatur filiis quomodocumque eſſent legitimi, ſive per ſubſequens matrimonium, ſive per reſcriptum.

Quæ tamen prima conſideratio apertè tollitur ex facto, quia Bernardinus inſtituit Ubertum, & fratres in bonis, & caſtris ſubjectis fideicommiſſo, de quo agitur, in quibus nullo modo debebatur inſtitutio filiis legitimatis per ſubſequens, ſecundùm opinionem Rotæ in hac deciſione; quamobrem cùm Rota in caſu, de quo agitur, exiſtimaverit ad inducendam quaſi poſſeſſionem legitimitatis qualificatæ probandum eſſe Ubertum fuiſſe admiſſum ad bona, vel honores, ad quæ nonniſi procreati, & nati ex legitimo matrimonio admitti ſolent, ut diſertis verbis dicitur in deciſione. Certè hinc neceſſariò ſequitur ut Ubertus fuerit in hac qualificata quaſi poſſeſſione, quia fuit admiſſus à Patre ad bona huic fideicommiſſo ſubjecta, ad quæ non admittuntur niſi procreati ex legitimo matrimonio: quod etiam cenſuit Rota in hac ipſa cauſa apud Put. *deciſ. 7. de ſponſal.*

Deinde in deciſione reſolvitur non conſtare de tractatu qualificatæ legitimitatis, quia verba teſtamentorum non inferunt perneceſſe, ut Ubertus procreatus fuerit ex legitimo matrimonio, cùm poſſint verificari in legitimato per ſubſequens.

Hoc quoque fundamentum facilè evertitur ex ipſa facti veritate: nam Bernardinus in dictis teſtamentis tacitè conſtituit duas ſpecies filiorum; una illorum, qui nati erant ante matrimonium, & erant legitimati per ſubſequens, alia illorum, qui procreati erant poſt matrimonium, & erant verè legitimi: primos appellat filios ſimpliciter, vel filios naturales tantùm; & in hac ſpecie ponit in primo teſtamento Joannem Franciſcum, & Federicum: ſecundos vocat filios legitimos, & naturales procreatos, & natos ex ſe, & uxore ſua pro juſto matrimonio; item magnificos, & generoſos, & inter hos primo loco commemorat Ubertum. Qua facti veritate ſuppoſita, ceſſat prorſus objectio, quod verba teſtamentorum quoad Ubertum, & fratres poſſint verificari in legitimatis per ſubſequens matrimonium: nam etiam Joann. Franciſcus, & Federicus erant hoc modo legitimati. Unde ex hac differentia, & diſtinctione filiorum utriuſque ſpeciei liquidò conſtat Ubertum fuiſſe nominatum à patre filium verè legitimatum, & ex legitimo matrimonio procreatum, ut in ſpecie hanc filiorum diſtinctionem perpendit Bart. in l. *Ex facto, §. Si quis rogatus, ſub num. 2. verſ. Vel ſi in alia parte,* &c. Angel. *conſ. 366. num. 5. verſ. Primò ſi teſtator,* & Cæſar de Graſſ. *deciſ. 18. num. 5. de probat.* Præſertim quia Ubertum unica oratione, & verborum ſtructura nominavit unà cum fratribus, de quibus dubitari non poterat, ſaltem quoad minorem natu, quo minus procreati eſſent poſt matrimonium.

Quibus accedit alia validiſſima conſideratio: nam Bernardinus in ſecundo teſtamento primo loco inſtituit Ubertum, quem vocat primogenitum ejus filium legitimum in parte Arcis, & Caſtri Zibelli; ac deinde in aliis bonis particularibus inſtituit Pallavicinum ſecundo genitum, Sigiſmundum tertio genitum, & Joannem Franciſcum quarto genitum ejus filios ſimiliter legitimos. Inquiro qua ratione Bernardinus appellavit Ubertum primogenitum? Certè reſpectu filiorum legitimatorum per ſubſequens matrimonium Ubertus primogenitus non erat, quia ante illum natus fuerat & Federicus. Vocavit ergo illum primogenitum ex filiis poſt matrimonium procreatis, inter quos Ubertus erat primò natus: unde hic quoque clariſſimè apparet Ubertum fuiſſe nominatum à patre verè legitimum, & non per interpretationem; maximè quia Bernardinus in dictis teſtamentis non ſolum verbis contradiſtinxit Ubertum à filiis legitimatis, per ſubſequens matrimonium, ſed etiam factis, quia illos juſſit eſſe contentos legato quodam pecuniario: Ubertum verò inſtituit hæredem in parte Caſtri Zibelli huic fideicommiſſo ſuppoſiti, cujus capaces non erant

77 filii legitimati. Et revera non eſt credibile, ut Bernardinus in ſuprema ſua ultima voluntate, ſub qua deceſſit, fuiſſe adeo immemor propriæ ſalutis, ut reliquiſſet Uberto bona debita filiis verè legitimis tantùm, niſi certò ſciviſſet illum fuiſſe ex legitimo matrimonio procreatum, ut conſiderat Cravet. *conſ. 991. in fin. nu. 27. vol. 6.* & hic quidem tractatus, & nominatio probatur etiam per teſtes, ut alias diximus.

78 Quamobrem ex nominatione facta principaliter

ter propter ſe, & ex tractatu proportionabili filio verè legitimo, ſicut eſt inſtitutio in bonis veram legitimitatem requirentibus, negari non poteſt, quin Ubertus fuerit conſtitutus in quaſi poſſeſſione veræ, & non fictæ legitimitatis, ex doctrina Bart. in l. 1. §. *Per contrarium, num. 3. de liber. agnoſcen.* quam ſequuntur Canoniſtæ communiter in c. *Michael,* ubi in ſpecie Abb. *n. 1. de fil. presbyter.* & tradit in puncto Cravet. *conſ. 991. n. 20. 25. 27. & ſeq. vol. 6.* poſt Anchar. in c. *Per tuas, n. 6.* & Præpoſ. *ibid. n. 1. qui fil. ſint. legit.*

79 Videamus ergo tertium dubium an hic tractatus, & quaſi poſſeſſio inde proveniens noceat fideicommiſſariis, nec ne. Rota decidit non nocere tertio ex authoritatibus in deciſione allegatis, Sed in contrarium eſt textus apertus in Auth. *Ut lic. Matr. & Au. §. Ad hoc autem, collat. 4.* Et tamen hæc propoſitio, ſi vera eſt, patitur nihilominus hanc certam, & approbatam limitationem, videlicet, ut non procedat quotieſcumque una cum tractatu, & nominatione in poſſeſſorio judicio concurrunt alia adminicula, quia tunc tractatus nocet etiam tertio.

Pro cujus limitationis veritate videatur Cravett. *d. conſ. 991. numer. 78. lib. 6.* ubi multipliciter reſpondet ad conſilium Jaſonis quod tractatus non noceat tertio: & ſub *num. 80. verſ. Tertiò reſpondetur*: expreſſis verbis aſſerit Jaſonis doctrinam non habere locum quando tractatus, & nominatio parentum adminiculis, & præſumptionibus juvatur; idque latè comprobat rationibus, & authoritatibus uſque ad *n. 83.*

Sed præter alios, quos ipſe allegat, ſequitur hanc limitationem Bald. in cap. *Per tuas, de probat.* ubi ſub *num. 2. verſ. Secundò oppono,* decidit ſtandum eſſe nominationi parentum quando cum ea concurrit etiam tractatus, & communis opinio, & fama: & deinde paulò ante *num. 7. verſ. Oppono,* dicit non obſtare quòd hic tractatus, & nominatio ſit res inter alios acta, quæ non nocet tertio, quia alioquin, ut ipſe ait, numquam daretur probatio de jure tertii.

Aretin. in eod. cap. *Per tuas, ſub num. 25.* ibi: Quamvis tractatus probet ad eorum præjudicium non tamen probat ad præjudicium deſcendentium ex eis, niſi aliud concurrat.

Felin. *ibid. ſub num. 12. prope fin.* ibi: Quod nominatio noceat ſoli patri, & non aliis, eſt inconveniens.

Dec. *ibi n. 28. & 29.* in illis verbis: (Sed replicari poteſt idem eſſe in caſu noſtro, ubi tractatur de præjudicio venientium ab inteſtato)

Anton. de Butr. in cap. *Per tuas, Qui fil. ſint legit. ſub num. 17.* his verbis: (Si verò eſt præjudicium alterius: aut habet contra ſe tractatum, & factum parentum, & communem opinionem, quando aſſeruit filium; & non creditur: ſi nihil habet contra ſe, creditur ubi nominatur in actu filio communiter proportionabili.)

Præpoſ. *ibid. num. 20.* ubi quærit an probatio legitimitatis per tractatum, & nominationem patris, admittat probationem in contrarium: & contra Jacobum de Beluis: reſpondit admittere, quia, inquit, eſſet inconveniens, ut in fraudem feudatariorum, & fideicommiſſariorum talis legitimus probaretur, & contrarium non poſſe probari: & infra *ſub n. 22.* ſic ait: (reſpectu ipſius confitentis, & hæredis ejus præjudicat, non reſpectu fideicommiſſariorum, quia hoc reſpectu talis præſumptio admitteret probationem in contrarium.) Sentit ergo Præpoſ. hanc probationem legitimitatis operari quidem contra fideicommiſſarios, ſed non adeò plenè, quin poſſit contrarium probari.

Petr. de Anchar. *conſ. 225.* ubi conſuluit pro filio ad excluſionem ſubſtituti, ut in themate: & ſub *num. 6.* Concurrentibus, inquit, teſtimonio utriuſque, fama viciniæ nominatione, educatione, & inſtitutione, certo certius eſt dicendum ex his reſultare pleniſſimam probationem: quem locum in propoſito expendit etiam Cravett. *d. conſ. 991. ſub n. 80 verſ. Quarto.*

80 Pariſ. *conſ. 57. num. 45. verſ. Nec erit in conſideratione, lib. 4.* ubi expreſſe dicit Authores, qui tenent tractatum non operari contra tertium, eſſe intelligendos quando agitur de præjudicio fœderis alterius matrimonii, non autem ubi agitur de ſucceſſione, quia tunc etiam contra tertium hæc probatio operatur.

Rolan. à Valle *conſ. 22. num. 29. & 30. vol. 3.* ubi in ſpecie loquitur de immiſſione ex remedio, l. fin. contra tertium, ut patet *ſub num. 13. verſ. Quibus tamen non obſtantibus*: & ibidem concludit ad hoc ſufficere quaſi poſſeſſionem ex tractatu concurrentibus adminiculis.

81 Quod etiam tradit Maluaſ. *conſ. 32. n. 7. vol. 1.* ubi reſpondit in poſſeſſorio adipiſcendæ filio exiſtenti in quaſi poſſeſſione legitimitatis per tractatum, & nominationem patris, non eſſe denegandam immiſſionem ex eo quod tertius objiciat de illegitimitate, quia hæc exceptio eſt vitium inviſibile, quod altiorem requirit indaginem,

Borgnin. Cavalc. *deciſ. 45. ſub num. 95.* & *in addit. n. 15. verſ. Et ideo ſi ille.*

Cæph. *conſ. 137.* ubi tractat de filio agente contra fideicommiſſarios, & *num. 8.* dicit ſufficere quaſi poſſeſſionem ex nominatione, & tractatu, ubi aliæ concurrunt præſumptiones, & adminicula.

Gabr. *conſ. 21. n. 43. verſ. Et licet Marian. vol. 1.* ubi expreſſè tradit, Confeſſionem conjugum probare etiam contra tertium ubi alia concurrunt, & ſimiliter teſtatur de communi.

Alciat. *de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 38. numer. 7.* ubi loquitur de tractatu cum adminiculis contra tertium.

Gozadin. *conſ. 13. n. 55. & ſeq.* ubi multis modis confutat conſilium Jaſonis.

Burſatt. *conſ. 88. paulò ante nu. 8. verſ. Supponitur tamen,* & *verſ. Nec ſolum ad obtinendum,* ubi aſſerit ex tractatu, nominatione, & communi reputatione probari filiationem legitimam non ſolum ad obtinendum bona paterna, ſed etiam fideicommiſſaria, & teſtatur ita fuiſſe deciſum in Rota coram Oradino in cauſa Bononien. Bonorum de Papulis, quod fuſiùs probat *conſ. 384. n. 18. uſq. in fin. & præſertim verſ. Secundò dicitur*: & duas alias Rotæ deciſiones adducunt in hac ipſa ſpecie Moderni *diſcept. foren. cap. 157. n. 11.*

Proſper Paſer. *conſ. 105. num. 7. uſque in fin.* ubi reſpondit pro filio contra tertium fideicommiſſarium, ut conſtat ex titulo, & themate Conſilii: & teſtatur rem eſſe claram; & extra difficultatem quando ultra tractatum legitimitatis aliæ præſumptiones concurrunt.

Put. *deciſ. 173. n. 2. lib. 2.* in hæc verba: (hic ultra famam aderat tractatus parentum, qui pro con-

conjugibus ſe tractabant, in quo caſu fama cum aliis adminiculis ad effectum ſucceſſionis probat filium eſſe legitimum, Cæſar de Grail. *deciſ.6.n.8. Qui fil. ſint legit.*

Seraph. *deciſ.*1300. ubi receditur à deciſione illa 1081. in qua dictum fuerat tractatum non nocere tertiò, & reſolvitur quaſi poſſeſſionem legitimitatis ad effectum ſucceſſionis eſſe ſufficienter probatam ex tractatu, & aliis præſumptionibus.

Ac demum Rota in hac ipſa cauſa coram Card. Ludoviſio 10. *Aprilis* 1608. *verſ. Accedit nominatio.*

82 Et hanc ſententiam ſequuntur etiam authores omnes qui in illa quæſtione, An tractatus parentum ſufficiat ad obtinendum contra tertium in deciſoriis, & petitorio judicio, conciliatis opinionibus concludunt tunc ſufficere quando cum tractatu alia concurrunt adminicula Dec. *conſ.* 54. *ſub n.3. verſ. Non obſtat quod quaſi poſſeſſio.* Cravett. *conſ.* 249 *ante n.3. verſ. poſſet etiam dici,* ubi teſtatur de magis communi, & loquitur contra fideicommiſſarios, ut ex themate conſilii. Ceph. *conſ.*435. *nu.* 51. *verſ. Quando cum tractatu concurrunt nominatio, & fama.* Rolan. poſt alios *conſ.*22. *n.*30. *vol.* 3. *verſ. Tertiò reſpondetur.* Covarr. *in Epitom. de ſponſal. c.8. §.3. ſub n.6. in fin. verſ. Procedit tamen* Riminald. Jun. *conſ.* 359. *n.67. vol.* 5. Paſet. *conſ.40. n.6. uſque in fin.* Maſcard. *de probat. concl.*799. *n.*23. *&* 25. Petra *de fideicomm. q.*11. *n.*411. *&* 514. ubi teſtatur de communi opinione, *& n.*483. *& ſeq.* Lup. *de illegitim. commen* 2. *§.3. n.53. verſ. Tamen indiſtinctè,* Jacob. Beret. *conſ.*39. *ante verſ. Et his ſic ſtantibus.*

Ratio autem differentiæ cur nominatio, ſeu nudus, & ſimplex tractatus patris non noceat tertio, et tamen noceat concurrentibus adminiculis, eſt ſatis evidens; quia ideo non creditur regulariter patri nominanti, ſeu tractanti filios ut legitimos, quia non debet eſſe in ipſius facultate excludere fideicommiſſarios à bonis ad eos ex fideicommiſſo pertinentibus; & ſicut pater non poteſt eos directè excludere, cùm non agatur de bonis ſuis, ita nec poteſt per indirectum nominando, & tractando filios tamquam legitimos, & ſucceſſibiles. At hæc ratio omninò ceſſat quando tractatus non eſt nudus, & ſimplex, ſed juvatur etiam extrinſecis conjecturis; quia tunc tollitur abſolutè illa ſuſpicio fraudis, quæ potuiſſet oriri ex ſimplici nominatione: neque enim pater cenſetur filium legitimum nominaſſe, ut aliis præjudicet, quando ejus nominatio, ſeu tractatus ſumit fomentum, & veriſimilitudinem ab aliis præſumptionibus, quæ non à patre, ſed aliunde proficiſcuntur, ſed creditur id egiſſe, quia ſic ſe habet veritas, ut perpendit Cravet. *d. conſ.*991. *n.*80. & Gabr. *conſ.* 21. *ſub n.*43. *vol.* 1.

Itaque ex tractatu & nominatione Bernardini concurrentibus adminiculis Ubertus fuit conſtitutus in quaſi poſſeſſione qualificatæ legitimitatis etiam contra tertium: & revera ſi hæc contra tertium non ſufficiant, nullus alius dabitur modus parentibus conſtituendi ſuos filios in hac quaſi poſſeſſione, quam citatis omnibus, quorum intereſt ad conſentiendum nominationi, & tractatui: atque ita nemo poterit ſoboli ſuæ aliàs conſulere, quam indicto fideicommiſſarii judicio. Quod ſanè abſurdiſſimum eſſet, & maximè alienum ab æquitate, quam ſemper conſuevit ſequi Rota in ſimilibus caſibus: id quod animadvertit Bald. in d. c. *Per tuas, de probat. ante, n.7. verſ. Oppono illud vocare.*

Nec prædictis obſtant authoritates, quæ in contrarium afferri poſſunt: ad omnes enim patebit reſponſio ex ſequentibus.

83 Nam aliquando agitur de ſimplici nominatione parentum abſque tractatu, & tunc verius videtur eam nominationem non probare contra tertium; & ita loquitur apertè Jaſ. à quo alii acceperunt *conſ.*106. & *conſ.*81. *lib.* 1. Mantic. & alii in deciſ. allegati, ac præter eos Rebuff. *de nominat. quæſt.*1. *num.*3. Dec. *conſ.*243. *in princ.* Natta *conſ.* 473. *n.*25. Maſcard. *concl.*790. *n.*40. & Menoch. *de arbitr. judic. caſu* 89. *n.*83. & hoc modo ad conſ. Jaſonis in ſpecie reſpondit Cravett. *conſ.*991. *n.*78. *vol.*6. & hic non eſt caſus noſter.

84 Aliquando autem agitur de nominatione, et tractatu legitimitatis, et tunc aut concurrunt plures tractatus contrarii, putà quia pater ſemel tractavit filium tamquam legitimum, ſemel tamquam illegitimum: et tunc admitti poteſt ut tractatus legitimitatis non noceat fideicommiſſariis ſicut declarat Butr. in c. *Per tuas, n.*17. *qui fil. ſint legit.* & ſimiliter hic non eſt caſus noſter.

Aut concurrit unicus tractatus legitimitatis cum nominatione; & tunc diſtinguendi ſunt duo caſus.

85 Primus eſt, cùm verſamur in deciſoriis, & petitorio judicio: quo caſu ſi tractatus ſit ſimplex abſque adminiculis, ardua eſt quæſtio an ſufficiat ad ſucceſſionem obtinendam excluſo tertio: & authores pro utraque ſententia congerit copiosè Maſcard. *d. concl.*799. *n.*18. & Petra *de fideicom. qu.*11. *n.*478. nec ſatis conjici poteſt utra ſit communior; & ad hunc caſum referuntur Gratian. & alii ferè omnes, qui dicunt tractatum non nocere tertio: loquuntur enim in ſimplici tractatu abſque adminiculis, & hic ſimiliter non eſt caſus noſter.

86 Si verò tractatus non ſit nudus, & ſimplex, ſed cum aliis adminiculis conjunctus, tunc vera eſt opinio, quod tractatus ſufficiat contra fideicommiſſarios etiam in petitorio, ut probavimus ex authoribus ſupra relatis. Sed tamen nos verſamur in caſu longè faciliori, ut mox dicetur.

87 Secundus caſus eſt, cùm verſamur in poſſeſſorio, & tunc rurſus eſt ſubdiſtinguendum: nam aut agimus, an tractatus legitimitatis præjudicet alteri matrimonio, & non præjudicat, ſic procedit authoritas Innocen. in c. *Per tuas, qui fil. ſint legit.* & Bald. in Auth. *Si quis in aliquo, col.*2. *verſ. Iuxta hoc quæro, C. de eden.* ut declarat formaliter Pariſ. *conſ.* 57. *n.*46. *vol.*4. & neque hic eſt caſus noſter.

Aut verò agimus an tractatus, & nominatio patris in judicio poſſeſſorio noceat tertio quoad ſucceſſionem bonorum: & tunc concurrentibus aliis adminiculis, & præſumptionibus, veriſſima, & receptiſſima eſt limitatio, quam ſupra poſuimus, quod tractatus noceat etiam fideicommiſſariis. In quibus terminis nemo contradicit: & hic eſt propriè caſus noſter. Verſamur enim in poſſeſſorio, l. *fin. C. de edict. D. Hadrian. tollen.* habemus nominationem, & geminatum tractatum parentum, & quamplura adminicula aliàs relata.

Quæ diſtinctio videtur diligenter attendenda, quia ſi qui Doctores in contrarium adducuntur, ſanè reducuntur omnes ad aliquem ex ſupraſcriptis caſibus; nec quiſquam loquitur in hac ſpecie, in qua ſtrictè agitur de tractatu, & nominatione cum pluribus adminiculis ad effectum ſucceſſionis in poſſeſſorio judicio.

QVI FILII SINT LEGITIMI.

Cap. Per tuas.

SVMMARIVM.

1 *Legitimitas probatur per teſtes deponentes de matrimonio ante nativitatem, licèt fama viciniæ, & tractatus parentum habeat contrarium.*

2 *Filius ſuſceptus ex ſponſa de futuro carnaliter cognita eſt legitimus, licèt matrimonium nunquam fuerit publicatum.*

3 *Secus poſt Concilium Tridentinum.*

4 *Sententia, in qua exprimitur duplex cauſa, ſuſtinetur ex cauſa vera, licèt judex principaliter moveatur ex cauſa falſa.*

5 *Secus ſi una tantùm cauſa exprimatur, & illa ſit falſa.*

6 *Filiationem, & legitimitatem probandi quatuor ſunt ſpecies, & n. ſeqq.*

7 *Fama probat filiationem legitimam, & illegitimam, & ſufficit major pars viciniæ.*

8 *Nominatio parentum probat legitimitatem, maximè ſi fiat in actu filio legitimo proportionabili.*

9 *Legitimitatis probatio per exiſtentiam matrimonii ante nativitatem eſt probatio vera, & vincit famam, & tractatum, quæ ſunt probationes præſumptæ.*

10 *Probatio per rei veritatem vincit probationem, quæ fit per præſumptiones, & conjecturas.*

11 *Probatio præſumptiva contra inſtrumentum non admittitur.*

12 *Nominationi parentum ſuper legitimitate filii non ſtatur, quando tractatus eſt in contrarium, maximè ſi cum tractatu concurrat fama, & n. 15.*

13 *Etiam ſi pater nominaverit filium legitimum in extremis, eumque hæredem inſtituerit.*

14 *Teſtis deponens in mortis articulo non habet majorem fidem, quàm haberet in vita.*

16 *Tractatus legitimitatis vincit teſtimonium parentum, & hoc vincit famam viciniæ.*

1 PER TUAS. Statur dicto teſtium, qui probant aliquem legitimum, licèt fama viciniæ, & tractatus parentum habeat contrarium. Hoc dicit, & ſunt duæ partes. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio, ibi, *Nos autem.*

2 Nota primò ibi, *Sive per verba de futuro carnali copula ſubſequuta,* filium natum ex ſponſa de futuro carnaliter cognita eſſe legitimum, licèt nunquam matrimonium in facie Eccleſiæ ſit publicatum: & ita hic eſt caſus ſecundùm Abb. Antiq. in princ. Ratio eſt, quia ſponſalia de futuro per copulam ſubſequutam tranſeunt in matrimonium præſumptione juris, & de jure, quæ probationem in contrarium non admittit, ut eſt textus in c. *Is qui fidem ſupra de ſponſ.* & ibi notat gloſ. ultima, & communiter Doctores, & gloſ. *hic in ver. Affideſis*
3 ſed hodie hoc corrigitur, quia ex decreto Concilii Tridentini c. 1. *ſeſſ.* 24. *de refor. matrim.* non tenet matrimonium, niſi fuerit celebratum ſervata forma ibi præſcripta, unde ſponſalia de futuro ex copula non tranſeunt amplius in matrimonium, nec proſunt ad legitimitatem prolis ut ſæpius cenſuit S. Congregatio ejuſdem Concilii Interpres.

4 Secundò nota ibi, *te proceſſiſſe legitimè:* quod ubi in proceſſu, vel ſententia judex exprimit duplicem cauſam, quarum una ad rem pertinet, altera non, quamvis principaliter moveatur ex cauſa ad rem non faciente, valet proceſſus, vel ſententia: ſecus ſi unam tantùm exprimeret: hic enim Epiſcopus fundavit ſententiam legitimitatis principaliter ſuper Decretali, *Tranſmiſſæ, ſupra eod.* quæ in caſu diſſimili loquitur, ut dicitur in textu: & tamen quia illam fundavit etiam ſuper vera probatione matrimonii, Pontifex reſcribit eum legitimè proceſſiſſe. & ita communiter ad hoc allegatur hoc capitulum, ſecundùm Anton. de Butr. *hic n.*5. & eſt caſus valde notabilis, ſecundùm Alex.
5 de Nævo, *n.*19. Nec obſtat cap. *Ex litteris, ſupra de reſtit. in integr.* & cap. *Ex parte, de conceſſ. preben.* ubi patet ſententiam latam ex falſa cauſa eſſe nullam, licèt ex alia cauſa vera poſſit tolerari: quoniam hoc procedit quando judex in ſententia exprimit tantummodo unam cauſam, & illam falſam. Secus verò ſi exprimat plures, ut in caſu hujus Decretalis, quia tunc ſuſtinetur ſententia ex cauſa vera, licèt principaliter judex motus fuerit ex cauſa falſa: ad hoc cap. *Cùm inter, de re judic.* & ita hic declarant Hoſt. & Jo. Andr. uterque *n.* 4. *in ver. Iudicaſti* Abbas *n.*6. & fuſius Alex. de Nævo *n.* 19. *&* 20. dicens hoc communiter teneri.

6 Tertiò nota ex hac Decretali, ſecundùm Ant. de Butr. *n.*2. & Præpoſ. *nu.* 1. quatuor ſpecies pro-
7 bationis filiationis, & legitimitatis. Prima ſpecies eſt communis opinio, & fama viciniæ ſuper filiatione, & legitimitate, ut patet ex littera ibi, ſecundùm opinionem majoris partis viciniæ; ex quibus verbis deducunt Abb. & Alex. de Nævo ambo in 1. *notab.* ad probandam legitimitatem ſatis eſſe, ut quis probet, famam viciniæ habere, parentes illius fuiſſe legitimè conjunctos: & vice verſa ad probandam illegitimitatem ſatis eſſe, ut quis probet famam viciniæ habere, parentes illius fuiſſe concubinarios, & ad hoc ſufficere majorem partem viciniæ, ut in textu. Quod in [illegible] pro
8 practica articulandi famam, ut per Butr. *nu.* 3. Secunda ſpecies eſt aſſertio, ſeu nominatio parentũ, cum ſcilicet parentes aſſerunt, vel confitentur eum eſſe eorum filium legitimum, maximè in actu filio legitimo proportionabili, veluti hæredem inſtituendo, ut patet in textu ibi, (In teſtamento hæredem inſtituens, filium legitimũ appellavit.) Tertia ſpecies eſt tractatus, cùm ſcilicet pater tractavit matrem illius, ut uxorem, non ut concubinam, facit cap. *Illud, de præſumpt.* & de hoc tractatu ſcripſi latiſſimè in cap. *Literas, ſupra eod.* Quarta, & ultima ſpecies eſt, cùm probatur matrimonium fuiſſe prius contractum cum illa, ex qua filius genitus eſt, ut patet in textu ibi, quia tamen diſpenſatio per teſtes legitimè comprobata.

9 Ultimò nota graduationem inter ſupraſcriptas probationum ſpecies: nam primo loco præfertur probatio filiationis, & legitimitatis per probationem matrimonii, quæ omnes alias contrarias pro-

bationum ſpecies vincit, & conquaſſat, ut hic eſt caſus apertus, ſecundùm omnes. Nam fama viciniæ, & tractatus parentum hic habebat, ut mulier eſſet concubina, & ſic filius ex ea ſuſceptus eſſet illegitimus: & tamen, quia matrimonium fuit per teſtes comprobatum, Pontifex huic probationi innixus ſententiam judicis confirmavit, ut in fine textus. Ratio hujus concluſionis eſt, quia probatio per famam viciniæ eſt probatio opinata; & probatio per nominationem, & tractatum parentum eſt probatio ſimulata, vel præſumpta: ſed probatio ſuper exiſtentia matrimonii eſt vera probatio, ſemper autem opinio, & ſimulatio, vel præſumptio cedit veritati: & hoc eſt quod innuitur in littera ibi: (Nos autem attendentes quod plus eſt, quod in veritate agitur, quàm quod ſimulatè conjungit) & concordat C. *Plus val.* quod agitur in rubro, & nigro; & ita hic notant Butr. *num.* 2. Anchar. *in* 4. *not.* Abb. *in primo not.* Præpoſ. & Alex.
10 de Nævo uterque *in* 2. *not.* Et hinc collige generalem theoricam, quod probatio per rei veritatem ſemper prævalet probationi, quæ fit per præ-
11 ſumptiones, & conjecturas. Unde probatio præſumptiva ad impugnandum inſtrumentum non admittitur, ut notabiliter voluit Bald. poſt gloſſ. in l. *Iuris gentium*, §. *quod ferè*, ff. *de pactis*, Decius poſt alios *conſ.* 36. *Et pro tenui, num.* 4. *verſ. Nec ob-*
12 *ſtat*, Rota *deciſ.* 106. *nu.* 4. *part.* 2. *Recent.* Inter probationes autem præſumptivas primum locum tenet tractatus, maximè currente fama viciniæ: unde hic non ſtatur aſſertioni parentum ſuper legitimitate etiam cum juramento contra theoricam Doctorum in l. 1. §. *Iulianus*, ff. *de liber. agnoſc.* & in c. *Tranſmiſſæ*, *ſupra eod.* quia fama viciniæ, & tractatus præcedens habebat contrarium: nam pater tractaverat mulierem ut concubinam, non ut uxorem; & hoc etiam tacitè declaraverat facto ipſo, relinquendo illam, & tranſeundo ad alia vota; & ita hic notant Ant. de Butr. *num.* 4 *verſ. Vel ideo*, Cardin. *num.* 5. Abb. *in* 2. *not.* & *num.* 5. *verſ. Ad*
13 *ſecundum verb.*, Præpoſ. *num.* 5. & Alex. de Nævo *n.* 4. quod vendicat ſibi locum etiamſi pater appellet filium legitimum in extremis, eumque hæredem inſtituat, ut patet in textu, & notat Alex.
14 de Nævo *d. n.* 4. Ex quo infert Butr. *n.* 5. ut atteſtatio facta in mortis articulo non magis augeat fidem teſtis, quàm ille haberet in vita, de quo remittit Alex. de Nævo ad cap. *Tum ex litteris, ſupra de reſtit. in integr.* & quamvis in caſu hujus Decretalis cum tractatu concurrat fama viciniæ; tamen
15 non ſtatur dicto parentum ſuper legitimitate, etiam quando ſolus tractatus ſine fama viciniæ eſt in contrarium, ſecundùm Innoc. *hic in verb. denegaſſe*, & Hoſt. *n.* 6. & apertius Ant. de Butr. *ſub n.* 17. *verſ. Si verò eſt præjudicium alterius*: & meritò quia facta ſunt potentiora, quàm verba, ut in his terminis dixit Rota coram Gregorio XV. in cauſa Parmen. Status, 10. *Aprilis* 1606. & ſcripſi plenius
16 in c. *Lator, num.* 30. & 65. *ſupra eod.* Secundum locum obtinet aſſertio, & teſtimonium parentum. Tertium verò locum fama viciniæ: ideoque ſecundùm Ant. de Butr. *hic ſub n.* 17. *verſ. Si ergo quæratur*, & Alex. de Nævo *n.* 18. ſi non agatur de præjudicio tertii, ſtatur dicto parentum ſuper filiatione, & legitimitate, etiam ſi fama viciniæ, vel infamia ſit in oppoſitum, & tamen non ſtatur eorum dicto, ſi præceſſerit contrarius tractatus; itaque ſecundùm eos tractatus vincit teſtimonium parentum, & hoc vincit communem opinionem, ſeu famam viciniæ, quod nota.

DE DIVORTIIS.

Cap. Ex Litteris.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſeparatum propter adulterium mulieris reintegratur, ſi vir poſtea fornicetur.*
2 *Maritus, qui non providet uxori de neceſſariis, præbet ei occaſionem adulterandi.*
3 *Paupertas non excuſat adulterium etiam quoad pœnam civiliter inferendam.*
4 *Maritus poteſt accuſare uxorem de adulterio, licèt adulterii tempore denegaverit ei providere in neceſſariis.*
5 *Pater ob neceſſitatem victus poteſt vendere filium.*
6 *Filius tenetur jure naturæ ſubvenire patri egeſtate laboranti.*
7 *Filia non committit ingratitudinem, quæ poſt vigeſimum quintum annum innupta peccat in corpus ſuum.*
8 *Furari, & occidere licet in neceſſitate, non autem fornicari, & cur.*
9 *Adulterium ſuperveniens rei judicatæ præjudicat conjugi, pro quo lata eſt ſententia.*
10 *Paria delicta mutua compenſatione tolluntur.*
11 *Maritus an poſſit uxorem adulteram ſibi reconciliare invitam non obſtante ſententia divortii.*
12 *Et quid ſi uxor poſt latam ſententiam divortii religionem ingreſſa, & profeſſa fuerit.*
13 *Vxor ob viri adulterium an poſſit monaſterium ingredi, & in eo profiteri & n. ſeqq. uſq. ad n.* 23.
14 *An vè ſubſit juſta cauſa cum ea diſpenſandi ſuper anno probationis, & n.* 25. *& ſeqq.*
15 *Vir, & uxor non judicantur ad imparia.*
16 *Conjux innocens ob adulterium conjugis liberatur ab omni ſervitute, quam illi debet ratione conjugii.*
17 *Adulter amittit jus revocandi conjugem à monaſterio.*
18 *Vxor adultera poſt thori ſeparationem an poſſit ingredi Religionem.*
19 *Vxor reconciliata viro adultero cenſetur injuriam remiſiſſe, & obligationem mutuæ ſervitutis reintegraſſe.*
20 *Injuriæ remiſſæ ob nova delicta renaſcuntur.*
21 *Matrimoniale vinculum durat etiam poſt ſententiam divortii uſque ad mortem naturalem.*
22 *Vxor per Religionis ingreſſum non deſinit eſſe uxor niſi quoad temporalia, & jus ſæculi.*
23 *Annus probationis poſt Concilium Tridentinum renunciari non poteſt.*
24 *Quibus ex cauſis liceat derogare anno probationis.*
25 *Vxori, cujus vir ſacros ordines ſuſcepit, licet ingredi Religionem etiam poſt matrimonium conſummatum.*
26 *Annus probationis eſt juris poſitivi.*

1 EX LITTERIS. Matrimonium ſeparatum propter adulterium mulieris reintegratur ſi vir poſtea fornicetur. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. Joann. de Anan. Alex. de Nævo, & Præpoſ. Et eſt caſus multum allegabilis ſecundùm Abbatem communi diviſio; ſecunda ibi, *unde fraternitati.*

2 Nota primò ibi, *quod cùm vir.* Argumentum, quòd maritus, qui non providet uxori de neceſſariis, præbet ei occaſionem peccandi in corpus ſuum: ad hoc cap. *Si tu abſtines*, 27. *q.* 2. Sed iſta mulier ad excuſandas excuſationes ſuas in peccatis allegabat culpam viri in denegatione alimentorum, ut cap. *Quantò, ſuprà de conſuetudin.*
3 Non tamen propterea erat ignoſcendum ei, quæ obtentu paupertatis turpiſſimam vitam egit, dicit text. in l. *Palam*, §. *Non eſt* ff. *de rit. nupt.* & potius debuit omnia mala pati, quàm adulterio conſentire, cap. *Ita ne*, 32. *quæſt.* 5. & hic not. gloſ. 1. Hoſtien. *poſt princ. in ver. Compulſa.* & communiter Doctores, & ſic paupertas non excuſat adulterium etiam quoad pœnam civiliter inferendam,
4 ut *hic* per Butr. *in* 2. *notab.* Quinimo ſecundùm Abb. *n.* 4. Maritus poteſt accuſare uxorem de adulterio, licèt adulterii tempore denegaverit ei providere in neceſſariis, non enim mulier propter hoc ab adulterio excuſatur, quia debet agere contra virum, & petere alimenta, de quo in Specular. *in titul. Qui filii ſint legitim.* §. *Nunc dicamus*, & per Abb. *hic in* 2. *not. n.* 3.
5 Non obſtat, quòd excuſetur pater, qui ex neceſſitate victus diſtrahit filium, l. *ult. C. de patrib.*
6 *Qui fil. diſtrax.* Quoniam ibi nullum eſt peccatum; tum quia filius jure naturali tenetur ſubvenire patri egeſtate laboranti, gloſ. 1. in cap. *Si qui filii*, 30. *diſt.* Sylveſter *in ver. Filius, n* 25. Tum quia id fit lege permittente, cap. *Qui peccat*, 23. *quæſt.* 4. & notat gloſ. in cap. *Ex reſcripto, in ver. Obſides, ſuprà de jurejur.* & Dyn. in cap. *In argumentum, in princ. de reg. jur. lib.* 6.
7 Item non obſtat quòd filia non committat ingratitudinem, quæ poſt 25. annum innupta peccat in corpus ſuum, ut in auth. *Sed ſi poſt*, C. *de inoff. teſtam.* nam hoc fuit conſtitutum in odium patris, qui tamdiu diſtulit filiam marito copulare, ut ibi; (Et tamen etiamſi filia ob id exhæredari non poſſit, nihilominus à peccato non excuſatur,) ut notat gloſ. 1, *in d. C. Si tu abſtines*, 27. *q.* 2.
8 Rurſus non obſtat, quòd in neceſſitate liceat furari cap. *Diſcipulos, de conſecrat, diſt.* 5. quoniam ut reſpondet gloſ. *in cap.* 3. *in ver. Pœniteat, infrà de furt.* in neceſſitate omnia ſunt communia, arg. cap. 1. 42. *diſt.* cap. 2. 12. *q.* 1. cap. *Quod autem*, 25. *quæſt.* 7. cap. *Sicut hi*, 47. *diſt.* Debuit enim credere Dominum permiſſurum, § *Placuit, Inſt. de oblig. quæ ex delict. naſcuntur.* Quare propter neceſſitatem famis mulier excuſatur à furto, non à fornicatione, quia in neceſſitate res facta eſt communis, quam furatur, ſed in fornicatione non eſt ita; ac proinde debuit potiùs omnia mala ſuſtinere, quàm peccato conſentire, ut in d. cap. *Ita ne*, 32. *q.* 5. vel ſecundum Hoſtien. *in ſumma de furtis*, §. 1. *verſ. Sed quæritur quare excuſetur.* In primo caſu ſcilicet in furto, jus naturale ſubvenit, & excuſat rationalis. In ſecundo ſcilicet in fornicatione jus divinum contradicit, & accuſat turpitudo, & horror proveniens ex peccato, ut d. l. *Palam*: & *in auth. de reſtitut. & in ea quæ parit in undecimo menſe*, §. *Vnum ſiquidem.*

Propius tamen dici poteſt furari nullo caſu permiſſum eſſe, quia intrinſecè malum: ſurripere autem alienum eſſe permiſſum in extrema neceſſitate, quando aliter haberi non poteſt, ut in cenſura facultatis Theologicæ Lovanienſis, quàm poſui in cap. *Ne innitaris, ante num.* 340. *in octava cenſura, ſuprà de Conſtitut.*

Demum non obſtat quòd ego excuſor ab homicidio, ſi ex neceſſitate me defendendo, meum occidam invaſorem, Clem. *Si furioſus, de homicid.* nam ut reſpondet præcitat. gloſ. in cap. 3. *de furt. in fine*; Ego non interficio; imò potiùs ipſe ſe interficit, qui me aggreditur argum. l. 1. §. *Cùm arietes*, ff. *Si quadr. pauper feciſſ. dic.* arg. cap. *Lator, infrà de homicid.*

9 Secundò nota ibi, *nuptias temerè celebravit*: delictum rei judicatæ ſuperveniens præjudicare conjugi, pro quo lata eſt ſententia, gloſ. *ult.* hic ad Cyn. & Joan. Andr. *num.* 10. Quod verum eſt, etiamſi conjuges juraſſent ſeſe ulterius non repetituros, argum. cap. *Tua nos, ſuprà de jurejur.* & hic notat gloſ. *penult.*

10 Tertiò nota ibi, *redire compellas*: quod ubi de adulterio conſtat ex confeſſione utriuſque conjugis, paria delicta mutua compenſatione tolluntur, cap. *Significaſti, in fin. ſupra eod.* & *hic* notant Innoc. & Hoſt. *in fin.* Joan. Andr. *num.* 5. *in verb. Redire*, & plerique alii.

11 Gloſſa in verb. *redire compellas*: movet quæſtionem, Numquid vir innocens, qui contra uxorem adulteram obtinuit ſententiam ſeparationis thori, poſſit eamdem invitam ſibi reconciliare. Et primò recitat, & multis argumentis confirmat opinionem Laurentii, qui tenuit maritum poſſe ſibi reconciliare uxorem invitam non obſtante ſententia divortii: deinde recitat contrariam opinionem Hug. qui ſentiebat poſt latam divortii ſententiam auctoritate Eccleſiæ neutrum teneri alteri, & utrumque altero invito poſſe religionem ingredi, quia uterque in ſeparatione thori ceſſit juri ſuo: tandem gloſ. reſidet cum prima opinione Laurentii: & hanc teneas, quia optimis fulcitur rationibus: & eam tenuerunt Bartholomæus Brixien. *in quæſt. Dominicali* 34. Petr. Hiſpanus, Vincentius, Goffred. & Philippus, quos hic refert, & ſequitur Joan. Andr. *num.* 11. & conſentiunt Cardin. *in fin.* Anchar. *n.* 10. Henr. Boich. *n.* 13. Abb. *in fin.* & Alex. de Nævo, *n.* 20. Innoc. in cap. *De illa, num.* 1. *verſ. De illa, infra eod.* Hoſtien. *in ſumm. tit. de converſ. conjugat. num.* 9. *verſ. Et numquid*, & in cap. *Gaudemus, num.* 1. *eodem tit.* Præpoſ. in cap. *Ex parte, num.* 4. *ſuprà de ſponſ.* Felin. in cap. *Lator, in* 8 *declarat. num.* 9. *ſuprà de ſent. & re judicat.* Turrecrem. in cap. *Apoſtolus*, 32. *q.* 7. *art.* 1, *num.* 1, *in ſolut. ad* 3. Stephanus de Gaeta *in repetit. cap. Ad limina*, 30. *quæſt.* 1. §. 4. *n.* 231. Ex quibus patet hanc eſſe receptiſſimam Canoniſtarum ſententiam, quam etiam ſequuntur Theologi, & in ſpecie S. Thom. in 4 *ſent. diſt.* 35. *q.* 1. *art.* 6. *ad* 3. & S. Bonaventura *ibid. art.* 1. *quæſt.* 5.

12 Quam tamen declara dummodò res ſit integra; ſecus verò ſi adultera poſt latam ſententiam divortii religionem ingreſſa, & profeſſa fuerit, quia tunc vir innocens non poteſt eam de monaſterio educere, & imputet ſibi, qui ante profeſſionem noluit eam ſibi reconciliare, cap. *Gaudemus, ſuprà de converſ. conjugat.* & firmant *hic* Hoſtien. *ad fin.* Joan. Andr. *num.* 10. Henric. Boich. *nu.* 13. Anchar. *n.* 14.

Abb. in fi. Alex. de Nævo, n. 20. & Felin. loco citato.

13 QUÆRO, An uxor ob viri adulterium poſſit monaſterium ingredi, & in eo profiteri.

14 An vero ſubſit juſta cauſa cum ea diſpenſandi ſuper anno probationis.

Ducissa Amalphitana ob adulteria à Duce ejus viro patrata egit ad thori ſeparationem, & ſententiam favorabilem obtinuit, quæ Duce non appellante habuit executionem. Communibus deinde amicis ſeſe interponentibus, dicti conjuges redierunt inter ſe in gratiam, & rurſus cohabitare cœperunt: qua cohabitatione durante, cùm Dux in alia adulteria fuiſſet relapſus, Ducissa iterum convenit ipſum ad novam thori ſeparationem. Et probatis in cauſa adulteriis tum ex confeſſione Ducis privata ſcriptura adulteria à ſe commiſſa atteſtantis, & ſeparationi, ac profeſſioni regulari per Ducissam emittendæ conſentientis; tum etiam ex plurium teſtium depoſitionibus; ſequuta eſt alia ſeparationis ſententia, quæ cùm itidem ab ea non fuiſſet appellatum, fuit executioni mandata, & Dux ſeparatus à Ducissa, quæ ex eo tempore monaſterium Monialium ingreſſa, ibidem annos decem commorata eſt. Nunc autem cupiens in eodem monaſterio profeſſionem emittere, ſupplicat Sanctiſſimo una cum ejus monaſterii Monialibus, ut ibi profiteri liceat anno probationis non expectato. Sanctiſſimus ſupplici libello ad S. Congregationem Concilii rejecto, mandavit conſiderari Primum, An caſus Ducissæ ſit talis, ut ei liceat vivente conjuge Religionem profiteri: Deinde an ſubſit cauſa, ob quam circa annum probationis Concilio Tridentino derogetur.

Quoad primum videtur reſpondendum licere Ducissæ vivente marito religionem profiteri, quando enim alter ex conjugibus adulterium committit, poteſt conjux innocens monaſterium intrare & in eo profeſſionem emittere, cap. *Agathoſa*, 27. q. 2. quod ſine dubio procedit in caſu noſtro, in quo eſt lata judicio Eccleſiæ divortii ſententia, gloſ. in d. cap. *Agathoſa, in verbo Convenimus*: & hic tenent gloſ. ultim. Joan. Andr. *in fin.*
15 Anton. de Butr. n. 18. & Henric. Boich. *col. 2. circa med.* & quamvis text. d. cap. *Agathoſa*: loquatur de viro, qui poteſt religionem ingredi ob adulterium uxoris: tamen idem juris obtinet in uxore, quæ poteſt religionem ingredi ob adulterium viri poſt latam ſententiam ſeparationis: nam vir, & uxor in hac materia non judicantur ad imparia, ut dicit textus in cap. *Si quis uxorem*, 32. q. 2. ubi gloſ. *in ver. Ad imparia*, & tradit expreſſè Hoſt. *in ſumma tit. de converſ. conjugat. §. Utrum poſſit, verſ. Quid ſi maritus*, Henric. Boich. in cap. *Uxoratus, in 3. col. verſ. Aut quæris, eod. tit. de converſ. conjugat.* Summa Tabien. *in verb. Matrimonium, 4. num. 5. in princ.* ubi in hanc ſententiam citat S. Thom. *in 4.*
16 *ſentent. diſt. 35. quæſt. 1. art. 4. ad 5.* Et ratio eſt, quia propter adulterium conjugis liberatur conjux innocens ab omni ſervitute, quam illi debet ratione conjugii; cap. *Significaſti, ſupra eod.* gloſ. in cap. *Conſtitutus, in verb. Ad gradum Sacerdotii, de converſ.*
17 *conjugat.* Navarr. *conſ. 7. & 11. eod. tit.* Nec unquam cogitur reconciliari adultero ſi nolit, ut hic DD.
18 Quinimo nedum uxor innocens poteſt marito adultero invito, poſt ſeparationem religionem ingredi, & profiteri, ſed etiam uxor, propter cujus adulterium ſequuta eſt ſententia divortii, poteſt ſaltem antequam vir ſibi reconcilietur, monaſterium intrare, & validam in eo profeſſionem emittere, ut poſt Goffredum, & alios antiquos ſcripſit Henric. in d. cap. *Uxoratus, col. 3. verſ. Aut non conſentiente, poſt princ.* DD. *hic*, & in cap. *De illa, ante finem, infra eodem.* Cùm igitur Ducissa ob adulteria viri ſententiam ſeparationis contra eum obtinuerit, apertè conſtat ex ſupradictis liberum ei eſſe nedum marito non conſentiente, ſed etiam invito Religionem irrevocabiliter profiteri.

Neque obſtat quòd ſtante ſuprà narrata facti
19 ſpecie, Ducissa poſt adulteria à viro commiſſa, & ſequutam ſententiam divortii, & ſeparationem, rurſus eidem fuerit reconciliata & cum eo cohabitaverit, ac debitum conjugale reddiderit, & ita injuriam remiſiſſe, & obligationem mutuæ ſocietatis reintegraſſe videatur, Tabien. *in verb. Matrimonium, 4. poſt princ.* DD. in cap. *Tua*, ubi Butr. *in fin.*
20 *de adulter.* Reſpondetur enim Ducissam poſt talem cohabitationem, & remiſſionem injuriæ iterum judicium ſeparationis inſtituiſſe ob adulteria iterum patrata poſt primam ſententiam, & obtinuiſſe. Quare cùm injuria remiſſa ex novo delicto renaſcatur, ut ait gloſ. in cap. *Tua, in verb. Fornicationis*, ubi DD. *de adulter.* Ducissa jure optimo, non obſtante tali reconciliatione, potuit ſeparationem thori iterum obtinere; quod & Judicem cauſæ, qui poſteriorem ſententiam divortii protulit, animadvertiſſe probabile eſt.

Neque validitati profeſſionis obſtat, quòd et-
21 iam lata divortii ſententia vinculum matrimoniale duret uſque ad mortem naturalem, licèt conjuges ſint à mutua ſervitute liberati, cap. 1. & 2. 32. qu. 2. gloſ. in cap. *Conſtitutus, in verb. Cogere de converſ. conjug.* Hoſtien. *in d. §. Sed verum, eod. tit.*
22 *verſ. Dic ergo*, Lap. *allegat.* 123. *n. 6.* Nam tametſi uxor per religionis ingreſſum non deſinat eſſe uxor, niſi quoad temporalia, & titulus uxoris remaneat, nullum tamen jus ſæculi retinet, ut per Lap. *d. alleg. n. 23.* & paſſim DD. ſupracit.
23 Quoad ſecundum de derogatione Concilii circa annum probationis, ea videtur concedenda; quamvis enim partes ipſæ abſolutè renunciare non poſſint anno probationis poſt Concilium, Navarr. *de regul. conſ. 28.* Tamen cùm ejuſmodi annus ſit juris poſitivi, ideoque ante Concilium liceret partibus illi renunciare, cap. *Ad Apoſtolicam, de Regular.* Cumque ſummus Pontifex ſit ſupra omne jus humanum poſitivum, cap. *Propoſuit, de conceſſ. Præbend.* Navarr. *conſ. 25. n. 2. de tempor. ordinat.* ambigi non poteſt quin ſuper eo etiam contra generale Concilium poſſit diſpenſare, cap. *Innotuit, de elect.* cap. *Translato, de Conſtitution.* Gemin. *conſ. 53. verſ. Quædam eſt poteſtas ſuprema*: præſertim ſtante ejuſdem Concilii decreto, *ſeſſ. 25. de reformat. cap. 15.* Graves hoc caſu ſubſunt cauſæ, cur ſit derogandum.
24 Primò. Ducissæ nobilitas, ad text. in cap. *De multa, in fin. de Præben.* Secundò probitas morum, & inſignis illius Religio, cap. *Monachus, 77. diſt.* ubi gloſ. *in verb. Interſtitia*, dicit ſancti propoſiti devotionem ſupplere temporis intervallum, & quòd prolixior conſuetudo non contulit, reſtituere morum probitatem. Tertiò, quia cùm decem jam annos in hoc eodem monaſterio permanſerit, Moniales expertæ ſunt ejus mores, & ipſa experta eſt regulæ aſperitatem, quæ fuit cauſa ſtatuendi

annum probationis ad profeſſionem emittendam, ut d. cap. *Ad Apoſtolicam, de Regular.* ubi Abb. & Navarr. *d. tit. conſ. 25. n. 3.* Quartò quia id aliàs factum eſſe conſtat in caſu valde ſimili.
25 Cùm enim ſacra Pœnitentiaria reſpondiſſet Cinthiæ Mutinæ, cujus vir Ordines ſacros ſuſceperat, licere, quamvis matrimonium eſſet conſummatum, ingredi religionem, & in ea profiteri, eaque Cinthia agens annum 38. id quamprimum agere cuperet, petiit ſecum diſpenſari, ut non obſtante Concilio ſtatim, vel intra annum quandocunque ad profeſſionem admitteretur, cùm in monaſterio quindecim menſes commorata regulæ aſperitatem noviſſet, & ipſa à Monialibus noſceretur: Sa-
26 cra Congregatio reſpondit hanc materiam meri juris poſitivi eſſe, ideo poſſe diſpenſari, & cauſam juſtam hoc caſu ſubeſſe; & ita Gregor. XIII. ſententia Congregationis audita, diſpenſavit.

DE SECVNDIS NVPTIIS.

Cap. Vir autem.

SVMMARIVM.

1 *Conjuges non benedicuntur, ſi ambo, vel alter fuerit benedictus.*
2 *Bigamus non eſt benedicendus.*
3 *Nuptiæ ſecundæ cur non ſint benedicendæ, & n. 5.*
4 *Benedictio nubentium non reiteratur.*
5 *Matrimonium ſecundum quamvis ſit perfectum Sacramentum, tamen non habet plenam ſignificationem matrimonii Chriſti, & Eccleſiæ.*
6 *Benedicendæ an ſint nuptiæ, quæ ſunt ſecundæ reſpectu viri, non autem reſpectu mulieris.*
7 *Conſuetudo benedicendi conjuges quando vir ſecundam duxit virginem, an valeat, & num. ſeqq.*
8 *Conſuetudo in ſacramentalibus non valet, niſi Papa ſciat, & toleret.*
9 *Benedictio nubentium fieri debet à proprio Parocho, non autem ab alio Sacerdote, niſi de ipſius Parochi, vel Ordinarii licentia, non obſtante immemorabili, vel privilegio, & n. 14.*
Et Sacerdos contraveniens eſt ſuſpenſus quamdiu ab Ordinario proprii Parochi abſolvatur, n. 11.
10 *Conjuges monendi ſunt, ut non cohabitent ante benedictionem in templo ſuſcipiendam.*
12 *Conſuetudo immemorabilis Venetiarum ut Parochus mulieris benedicat conjuges poſtquam mulier fuit traducta ad domum viri in alia parochia habitantis, an ſit ſublata à Concilio Tridentino, & n. ſeqq. uſq. in fin.*
13 *Uxor traducta ad domum viri efficitur de ejus foro, & Parochiana Eccleſiæ, cujus eſt maritus.*
15 *Parochus contrahentium debet eſſe talis tempore benedictionis, & n. ſeq.*
16 *Qualitas adjecta verbo intelligitur ſecundùm tempus verbi.*

1 VIR AUTEM. Joann. Andr. non ſummat, quia breve eſt; ſed ſecundùm Alex. de Nævo hoc dicit. Conjuges non benedicuntur, ſi ambo, vel alter fuerit benedictus. Primò ponit dictum. Secundò rationem ibi, *Quia*.

2 Nota primò ibi, *ad bigamiam tranſiens*: bigamum non eſſe benedicendum: & intellige bigamum, ſcilicet tranſeuntem ad ſecundas nuptias, ſecundùm Hoſtien. & Joann. Andr. *num. 1.* & Præpoſit. *in 1. notab.* Licèt aliàs bigamiæ plures ſint ſpecies, ut dixi in cap. *A nobis, à num. 1. ſuprà de*
3 *bigam.* & pondera rationem in textu expreſſam, videlicet, quia cùm fuerit benedictus, ſcilicet in primo matrimonio, non debet iterum benedici:
4 & ſic collige benedictionem nubentium non reiterari, ut *hic* per gloſ. 2. & communiter Doctores: & eſt ſimile in benedictione Abbatum, & Abbatiſſarum, ut ſcripſi in cap. *Presbyter, num. 3. de Sacram. non iteran.* & ibi plenè videas *à num. 2.* quotuplex ſit manus impoſitio, & quæ iterari poſſit.
5 Sed aliam rationem cur ſecundæ nuptiæ non ſint benedicendæ, reddit S. Thomas *in 4. ſent. diſt. 42. q. 3. art. 2. ad ſecundum*, videlicet quia ſecundum matrimonium quamvis in ſe conſideratum ſit perfectum Sacramentum, tamen in ordine ad primum conſideratum habet aliquid de defectu Sacramenti, quia non habet plenam ſignificationem, cùm non ſit una unius, ſicut eſt in matrimonio Chriſti, & Eccleſiæ; & ratione hujus defectus benedictio à ſecundis nuptiis ſubtrahitur.
6 Subdit tamen S. Doctor hoc eſſe intelligendum quando ſecundæ nuptiæ ſunt ſecundæ ex parte viri, & ex parte mulieris, vel ex parte mulieris tantùm. Si enim virgo contrahat cum illo, qui habuit aliam uxorem, nihilominus nuptiæ benedicuntur. Salvatur enim aliquo modo ſignificatio etiam in ordine ad primas nuptias, ut latius per eum. Sed certè in oppoſitum eſt apertè hoc capitulum ubi patet, ſecundas nuptias non eſſe benedicendas, etiamſi unus tantùm ex conjugibus in primo matrimonio fuerit benedictus; quia ut formaliter inquit Abb. *hic num. 2. in fin.* cùm iſta benedictio ſit communis marito, & uxori, ex quo alter fuit benedictus, non debet benedictio itera-
7 ri, quia iteraretur in perſona aliàs benedicta. Fateor tamen opinionem S. Thomæ ſervari in praxi, ut atteſtantur Covarr. *de ſponſal. par. 2. cap. 8. §. 11. n. 2.* & alii plures hìc relati à modernis Collectoribus: quod etiam fatetur gloſ. *ult. hic* dicens (Conſuetudine quorundam locorum benedictionem iterari, quando aliquis ſecundam duxit virginem) & ſecundùm Joan. Andr. *num. 7.* Multum invaluit hæc conſuetudo, quam nonnulli approbant ea ratione, quia ut apparet ex forma benedictionis, tota benedictio fundabitur ſuper muliere: & ita ex quo mulier numquam fuit benedicta, dabitur nunc benedictio; quia nihil in viro intelligitur iterari. Verùm ut ſubdit Joan. Andr. de jure patet eſſe contrarium per hanc Decretalem, ſicut etiam notant Petr. de Sampſ. & Abb. Antiq. in
8 cap. 1. *ſupra eod.* & Hoſt. *hic num. 2.* Conclude igitur hoc caſu, in quo verſamur in ſacramentalibus, conſuetudinem hanc non valere, niſi Papa illam ſciat, & toleret, prout concludit gloſ. *ult. hic*, quam Hoſt. & Joann. Andr. & communiter Doctores ſequuntur, eamque multum extollit Abb. *in fin.* ad limitationem eorum, quæ notat gloſ. 1. in cap. *Inſtu, §. Leges, 4 diſt.*
9 Secundò nota ibi, *à Presbytero benedici*: ad ſolum Presbyterum pertinere conjuges benedicere, Præpoſ. *hic in ſecundo notab.* Non tamen hoc intelligas de quolibet Presbytero, ſed de Presbytero

tero parochiali dumtaxat, ut noviſſimè cautum
eſt Decreto Concilii Tridentini *cap. 1. ſeſſ. 24. de*
10 *reformat.* ubi S. Synodus primò hortatur, ut con-
juges ante be edictionem Sacerdotalem in te o-
plo ſuſcipien am in eadem domo non cohabi-
tent: deinde ſtatu t benedictionem à proprio Pa-
rocho fieri, neque à quoquam, n ſi ab ipſo Paro-
cho, vel ab Ordinario licentiam ad prædictam be-
nedictionem faciendam alii Sacerdoti concedi
poſſe quacumque conſuetudine etiam immemo-
rabili, quæ potius corruptela dicenda eſt, vel pri-
11 vilegio non obſtante. Quòd ſi quis Parochus, vel
alius Sacerdos ſive regularis, ſive ſæcularis ſit, et-
iamſi id ſibi ex privilegio, vel immemorabili
conſuetudine licere contendat, alterius parochiæ
ſponſos ſine illorum Parochi licentia matrimo-
nio conjungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo
jure tamdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab Ordi-
nario proprii Parochi abſolvatur.

12 Ex facto quæſitum eſt, ſuppoſita conſuetudine
civitatis Venetiarum ab immemorabili tempore
obſervata, ut Parochus mulieris, coram quo ma-
trimonium contrahitur, benedictionem Sacerdo-
talem conjugibus impertiatur, etiam poſtquam
mulier ad domum viri in alia parochia habitan-
tis fuerit traducta; An hujuſmodi conſuetudo ſit
ſublata Decreto Concilii, *cap. 1. ſeſſ. 24. de refor-
matr.*

13 Videtur reſpondendum eſſe ſublatam: mulier
enim ad domum viri traducta efficitur de ejus fo-
ro, l. *Cùm quadam puella, ubi DD. ff. de jurisd. omn. ju-
dic.* l. *Mulieres, C. de incol. lib. 10.* l. *final.* §. *Idem re-
ſcripſerunt ff. Ad municip. & de incol.* & ſicut per ta-
lem traductionem conſtituitur parochiana ejuſ-
dem Eccleſiæ, cujus eſt maritus, ut per Hoſtien. *in
ſumma tit. de Paroch.* §. *Quis intelligatur, verſ. Sed &
uxor* Joan. de Anan. in cap. *final. num. 13. eodem tit.*
ita definit eſſe parochiana illius Parochi, in cujus
parochia ante traductionem morabatur; quia
translatio domicilii ſubtrahit eam illius juriſdi-
ctioni: ex quo ſequitur, ut Parochus mulieris
non ſit amplius proprius ipſius Parochus, propte-
rea quòd ipſa ob tranſlationem domicilii ſubtra-
cta eſt ejus juriſdictioni, gloſ. in cap. *final. in ver.
Habitatores*, per illum text. ubi DD. de Paroch.
14 Unde cùm Concilium Tridentinum prohibeat
Sacerdotalem benedictionem ab alio, quàm à
proprio Parocho fieri, abolendo contrariam con-
ſuetudinem etiam immemorabilem: apertè con-
ſtat hanc conſuetudinem, quæ in dubio ſupponi-
tur, eſſe ſublatam,

15 Nec dicatur Concilium tollere conſuetudi-
nem irrationabilem, ſive corruptelam, quæ tunc
ſubeſſe videbatur, quando benedictiones nuptia-
les fiebant à Parocho prorſus alieno, vel ab ali-
quo regulari; non autem quando fiunt à Paro-
cho, qui proprius fuit, licèt tempore benedictio-
nis eſſe deſierit; præſertim cùm is, eò quòd inter-
fuit celebrationi matrimonii, jus ad benedictio-
nem conjugibus impertiendam acquiſiviſſe quo-
16 dammodo cenſeri poſſit. Reſpondetur enim
non ſufficere ut proprius Parochus fuerit, ſed o-
portere ut ſit proprius, quando benedicit. Quia
cùm Concilium ſtatuat, ut benedictio fiat à pro-
prio Parocho, qualitas adjecta verbo, intelligitur
ſecundùm tempus verbi: l. *In delictis*, §. *Si extra-
neus, ff. de noxal. action.* l. *Titius, ff. de teſtam. tutel.*
Roman. *conſ. 642. Ut deciſionem, n. 2.* Mil. *in repert.
in ver. Qualitas adjecta verbo.* Et ita debet eſſe pro-
prius Parochus tempore benedictionis: alioquin
ſequeretur, eum, qui in aliqua parochia commo-
ratus, inde receſſit, poſſe ad talem benedictionem
adhibere Parochum domicilii jam mutati, contra
gloſ. & DD. in d. cap. *fin.*

Explicit Commentarius in Lib. Quartum Decretalium.

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA IN PRIMAM PARTEM QUINTI LIBRI DECRETALIUM

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud IOANNEM WILHELMUM FRIESSEM, Iuniorem.
ANNO M. DC. LXXVI.

Cum Privilegio Sacræ Cæſareæ Majeſtatis ad Decennium.

tero parochiali dumtaxat, ut noviſſimè cautum
eſt Decreto Concilii Tridentini *cap. 1. ſeſſ. 24. de*
10 *reformat.* ubi S. Synodus primò hortatur, ut con-
juges ante be edictionem Sacerdotalem in te o-
plo ſuſcipien am in eadem domo non cohabi-
tent: deinde ſtatui benedictionem à proprio Pa-
rocho fieri, neque à quoquam, niſi ab ipſo Paro-
cho, vel ab Ordinario licentiam ad prædictam be-
nedictionem faciendam alii Sacerdoti concedi
poſſe quacumque conſuetudine etiam immemo-
rabili, quæ potius corruptela dicenda eſt, vel pri-
11 vilegio non obſtante. Quòd ſi quis Parochus, vel
alius Sacerdos ſive regularis, ſive ſæcularis ſit, et-
iamſi id ſibi ex privilegio, vel immemorabili
conſuetudine licere contendat, alterius parochiæ
ſponſos ſine illorum Parochi licentia matrimo-
nio conjungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo
jure tamdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab Ordi-
nario proprii Parochi abſolvatur.

12 Ex facto quæſitum eſt, ſuppoſita conſuetudine
civitatis Venetiarum ab immemorabili tempore
obſervata, ut Parochus mulieris, coram quo ma-
trimonium contrahitur, benedictionem Sacerdo-
talem conjugibus impertiatur, etiam poſtquam
mulier ad domum viri in alia parochia habitan-
tis fuerit traducta; An hujuſmodi conſuetudo ſit
ſublata Decreto Concilii, *cap. 1. ſeſſ. 24. de refor-
mat.*

13 Videtur reſpondendum eſſe ſublatam: mulier
enim ad domum viri traducta efficitur de ejus fo-
ro, *l. Cùm quædam puella, ubi DD. ff. de jurisd. omn. ju-
dic. l. Mulieres, C. de incol. lib. 10. l. final. §. Idem re-
ſcripſerunt ff. Ad municip. & de incol.* & ſicut per ta-
lem traductionem conſtituitur parochiana ejuſ-
dem Eccleſiæ, cujus eſt maritus, ut per Hoſtien. *in
ſumma tit. de Paroch. §. Quo intelligatur, verſ. Sed &
uxor.* Ioan. de Anan. in cap. *final. num. 13. eodem tit.*
ita definit eſſe parochianam illius Parochi, in cujus
parochia ante traductionem morabatur; quia
translatio domicilii ſubtrahit eam illius juriſdi-
ctioni: ex quo ſequitur, ut Parochus mulieris
non ſit amplius proprius ipſius Parochus, propte-
rea quòd ipſa ob translationem domicilii ſubtra-
cta eſt ejus juriſdictioni, gloſ. in cap. *final. in ver.
Habitatores,* per illum text. ubi DD. de Paroch.
14 Unde cùm Concilium Tridentinum prohibeat
Sacerdotalem benedictionem ab alio, quàm à
proprio Parocho fieri, abolendo contrariam con-
ſuetudinem etiam immemorabilem: apertè con-
ſtat hanc conſuetudinem, quæ in dubio ſupponi-
tur, eſſe ſublatam.

15 Nec dicatur Concilium tollere conſuetudi-
nem irrationabilem, ſive corruptelam, quæ tunc
ſubeſſe videbatur, quando benedictiones nuptia-
les fiebant à Parocho prorſus alieno, vel ab ali-
quo regulari; non autem quando fiunt à Paro-
cho, qui proprius fuit, licèt tempore benedictio-
nis eſſe deſierit; præſertim cùm is, eò quòd inter-
fuit celebrationi matrimonii, jus ad benedictio-
nem conjugibus impertiendam acquiſiviſſe quo-
16 dammodo cenſeri poſſit. Reſpondetur enim
non ſufficere ut proprius Parochus fuerit, ſed o-
portere ut ſit proprius, quando benedicit. Quia
cùm Concilium ſtatuat, ut benedictio fiat à pro-
prio Parocho, qualitas adjecta verbo, intelligitur
ſecundùm tempus verbi: *l. In delictis, §. Si extra-
neus, ff. de noxal. action.* l. *Titius, ff. de teſtam. tutel.*
Roman. *conſ. 642. Vt deciſionem, n. 2.* Mil. *in repert.
in ver. Qualitas adjecta verbo.* Et ita debet eſſe pro-
prius Parochus tempore benedictionis: alioquin
ſequeretur, eum, qui in aliqua parochia commo-
ratus, inde receſſit, poſſe ad talem benedictionem
adhibere Parochum domicilii jam mutati, contra
gloſ. & DD. in d. cap. *fin.*

Explicit Commentarius in Lib. Quartum Decretalium.

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA IN PRIMAM PARTEM QUINTI LIBRI DECRETALIUM

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud IOANNEM WILHELMVM FRIESSEM, Iuniorem.
ANNO M. DC. LXXVI.

Cum Privilegio Sacræ Cæſareæ Majeſtatis ad Decennium.

RUBRICÆ, ET CAPITULA HUJUS PRIMÆ PARTIS QVINTI LIBRI DECRETALIVM.

de *Accuſationibus, Inquiſitionibus, & denuntiationibus.* pag. 111

Omnipotens. 111
Qualiter, & quando, il ſecondo. 120
Si conſtiterit. 115
Sicut olim. 131

de *Adulteriis, & ſtupro.* 280

Pervenit. 280

de *Apoſtatis, & reiterantibus Baptiſma.* 246

Conſultationi. 246

de *Clericis pugnantibus in duello.* 274

Henricus. 274

de *Clerico excommunicato depoſito, vel interdicto miniſtrante,* 334

Illud. 337
Poſtulaſti. 337
Si quis Preſbyter. 334

de *Clerico per ſaltum promoto.* 340

Tuæ litteræ. 340

de *Colluſione detegenda.* 333

Audivimus. 333

de *Crimine falſi.* 304

Ad falſariorum. 324
Ex conſcientia. 330
Falſidicus. 304
Licet. 321
Super eo. 319

de *Furtis.* 287

Ex literis 287

de *Hæreticis.* 210

Abſolutos. 222
Ad abolendam. 210
Cùm Chriſtus. 210
Vergentis. 217

de *Homicidio voluntario, vel caſuali.* 250

Ad audientiam. 260
De cætero. 257
Interfeciſti. 250
Petitio. 270
Quidam. 272
Sicut dignum. 253
Significaſti, il ſecondo. 269
Suſcepimus. 254
Tua nos. 269

de *Iudæis, & Saracenis & eorum ſervis.* 210

Poſtulaſti. 210

de

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

de *Magiſtris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.* 201

NOnnullis. 203
Quoniam. 201
Super ſpecula. 207

de *Maledicis.* 334

INnotuit. 334

Ne Prælati vices ſuas. 186

PRæterea. 186
Quoniam. 199

de *Schiſmaticis, & ordinatis ab eis.* 225

QVod à prædeceſſore. 225

de *Simonia, & ne aliquid pro ſpiritualibus exigatur, vel promittatur.* 141

ACcuſatum. 147
Ex diligenti. 148
In ordinando. 141
Licèt Heli. 162
Mandato. 177
Nobis. 149
Per tuas, il primo. 167
Quoties. 148
Tua nos. 173

de *Vſuris.* 287

COnſuluit. 293
In civitate. 287
Naviganti. 294

PRO-

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA IN PRIMAM PARTEM QVINTI LIBRI DECRETALIUM.

DE ACCUSATIONIBUS, Inquiſitionibus, & Denunciationibus.

Cap. Omnipotens.

S V M M A R I V M.

1 *ACCVSATVS, vel denunciatus, de aliquo crimine, interim ad dignitates, officia, vel beneficia promoveri non poteſt & n. 2. Sive ſint dignitates Eccleſiaſticæ, ſive ſæculares. num. 5.*
Et licèt infamia non præceſſerit, num. 12. & 32. & 33.
Fallit primò ſi ex accuſatione, vel denunciatione orta ſit infamia apud perſonas viles dumtaxat, num. 13.
Fallit ſecundo ſi accuſatio non teneat. n. 14.
Fallit tertiò ſi accuſatio fiat civiliter non ad pœnam, ſed ad intereſſe. n. 15.
Fallit quartò ſi accuſetur Collegium. n. 16.
Fallit quintò ſi crimen ſit leve. n. 17.
2 *Accuſati opinio gravatur ex ſola pendentia accuſationis.*
3 *Accuſatio ſola non conſtituit aliquem reum, vel criminoſum.*
4 *Appellatione pendente ſtatus condemnati integer eſt, nec inter infames interim eſt habendus.*
6 *Accuſatus etiam ante ſententiam honores petere prohibetur, ſecus poſt annum, niſi per ipſum ſteterit, quominus cauſa expediretur.*
7 *Accuſatus pendente accuſatione à quibus actibus prohibeatur, & n. ſeqq.*
8 *Et à quibus non, & n. ſeqq.*
9 *Notarius accuſatione pendente poteſt conficere inſtrumenta, de quibus eſt rogatus, ſed novum officium aſſumere non poteſt.*
10 *Accuſationis pendentia præjudicat in quærendis, ſed non in quæſitis.*
11 *Accuſatio ſuperveniens non impedit jam promotum adminiſtrare, niſi ſit ſuſpectus de dilapidatione.*
14 *Sententia condemnatoria etiam ſuper crimine aliàs famoſo ſi nulla ſit, non imprimit notam infamiæ.*
15 *Accuſatio de crimine etiam famoſo, ſi fiat civiliter, non infamat.*
16 *Accuſato Collegio, illius perſonæ promoveri poſſunt, niſi in accuſatione ſint ſpecialiter nominatæ.*
17 *Crimina gravia quæ ſint, & quæ levia.*
18 *Electio non caſſatur ſi crimen in modum exceptioni, probatum contra electum ſit modicum.*
19 *Accuſatus ſi pendente judicio fuerit promotus, & poſtea repertus innocens, an talis promotio teneat, necne? & n. ſeqq. uſque ad n. 25.*
20 *Miles factus pendente liberali cauſa, licèt poſtea appareat liber, debet exauctorari, niſi per calumniam petitus fuerit in ſervitutem.*
21 *Animal, quod ita ſanatum eſt, ut in priſtinum ſtatum reſtitueretur, perinde habendum eſt quaſi nunquam morboſum fuiſſet.*
22 *Attendi non debet quod fuit, ſed quod eſt.*
23 *Veritas rerum erroribus geſtorum non vitiatur.*
24 *Habilitas promoti attenditur tempore promotionis, & declaratio innocentiæ debet præcedere.*
25 *Accuſatus an poſſit eligi accuſatione pendente, & n. ſeqq. uſque in finem.*
26 *Inquiſitus pendente inquiſitione ineligibilis eſt, & n. 34.*
Inquiſitio non fit niſi contra infamatum, num. 26. & 34.
27 *Litteræ ad beneficia non facta mentione de pendentia inquiſitionis ſuper infamia, & collatio inde ſequuta lite non terminata, non valent.*
28 *Inquiſitio in caſibus, in quibus poteſt fieri non præcedente infamia, non impedit electionem.*
29 *Accuſatio, denunciatio, & exceptio electionem impediunt, ſi infamia præceſſerit, & n. ſeq.*
30 *Infamia facti reddit quem ineligibilem etiam ſine aliqua litis motione.*
31 *Etiamſi pœnitentiam egerit.*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

32 *Accuſatus, vel denunciatus, aut contra quem excipitur, eligi poteſt ſi infamia non præceſſit.*
33 *Infamia ſola quæ oritur ex accuſatione, denunciatione, & exceptione, non impedit electionem.*

1 OMNIPOTENS. Jo Andr. non ſummat, quia breve eſt; ſed ſecundum Anton. de Butr. & Io. de Anan. ſummatur ſic: Accuſatus, vel denunciatus accuſatione, vel denunciatione pendente, non poteſt ad dignitates promoveri; vel ſic ſecundum Abb. & Mar. Socin. qui de aliquo crimine accuſatur, vel denunciatur, interim promoveri non poteſt: vel ſecundum Cardinalem, Pendente proceſſu ſuper crimine, reus non promovetur. Hoc dicit.

2 Nota primò, ex pendentia accuſationis, vel denunciationis uſque adeo gravari opinionem accuſati, vel denunciati, ut ad dignitates promoveri non poſſit, prout hic notant gloſ. 1. Hoſt. *in prin. in verb. Nunciantur*, Butr. Abb. & Felin. omnes in 1. *Notab.* & Marian. Socin. *n.* 3. & 4. nec ad officia,
3 vel beneficia ſecundum Abb. autem Quamvis enim ſola accuſatione non conſtituat aliquem reum, vel crimino ſum, ut cap. *ultim. 15. q. ult.* niſi etiam ſit convictus: nec ſola nominatio ſufficiat, ut in cap.
4 *Multi 2. q. 1.* etſi condemnatus appellavit, ſtatus ejus integer ſit, *l. unic. ff. nihil innovand. pendent. appellat.* nec inter infames interim ſit habendus, *l. Furti, ff. de his qui notantur infam.* nihilominus impeditur interim ab honoribus, ut *hic*, & in c. *Tantis Daniel, 81. diſt.* & notat gloſ. in cap. *Nonne, in verb. ſententia, 8. q. 4.*

5 Amplia primò iſtum textum, ut vendicet ſibi locum non modò in dignitatibus Eccleſiaſticis, verum etiam in ſæcularibus, ut l. *Reus, 1. Reſponſ.*
5 *ff. de munerib. & honor.* ubi dicitur: reus delatus etiam ante ſententiam honores petere principalibus conſtitutionibus prohibetur; nec intereſt an plebeius, vel decurio fuerit, & l. 1. *C. de reis poſtul. lib. 10.* ubi ſic legitur: reos criminis poſtulatos novos honores appetere non debere antequam purgaverint innocentiam ſuam, & à Divis parentibus noſtris, & à me ſæpe reſcriptum eſt. Ad idem textus in l. *Qui ſtatus ff. de re milit.* & in l. *Qui libertate, ff. de liber. cauſ.* & hic notant gloſ. 1. Anch. *in primo notab.* Abb. *n.* 2. & Marian. Socin. *num.* 1. elapſo tamen anno poſtquam reus delatus eſt, benè poterit promoveri, niſi per ipſum ſteterit, quominus cauſa intra annum expediretur, ut dicitur in d. l. *Reus*, & notat gloſ. in cap. *Tantis Daniel, in verb. Obrepſit, 81. diſtinct.* ſimiliter accuſatus pendente accuſatione non poteſt ad ordines promoveri, d. c. *Tantis Daniel*, cap. *Laici 15. diſtinct.* cap.
7 *Fin. in fin. ſupra de teſtib.* Item non poteſt alium accuſare, quia non relatione criminis, ſed innocentia reus purgatur, ut l. *Is qui ff. de publicis judiciis*, & d. cap. *fin.* Item non poteſt teſtificari in criminali cauſa præterquam in criminibus exceptis, ut eſt caſus in eod. cap. *fin.* Item alterius procurator eſſe non poteſt, l. *Reum, C. de procurator*, prout hæc notantur per gloſ. 1. in d. c. *fin.* & *hic* per Anchar. & Io. de Anan. *in 1 notab.*

8 Verum tamen accuſatio non impedit bonorum adminiſtrationem, ut plenè notat Bart. in l. *poſt contractum, ff. de donationib.* nec teſtificationem, l. *Qui à latronibus, §. 1. ff. de teſtam*, nec exactionem debiti à debitoribus, ut l. *reo, ff. de ſolut.*

9 Item Tabellio accuſatione pendente poteſt conficere inſtrumenta, de quibus eſt rogatus, argum. l. *Quod ſi forte, §. 1.* & l. *Reo criminis, ff. de ſolutionib.* licet novum officium interim aſſumere non poſſit, ut d. l. *Reum*, & l. *Is qui reus, ff. de public. judic.* & tradit Bald. in d. c. *fin. nu. 2. de teſtib.* & Felin. *hic nu. 1. circa finem, verſ. Item adde Bald.*

10 Rationem diverſitatis inter hæc, & præcedentia reddunt Anchar. *hic nu.* 2. Io. de Anan. *nu.* 3. quia hæc ſunt quæſita, & in perſona jam fundata, illa verò ſunt quærenda: & potentia accuſationis præjudicat in quærendis, non in quæſitis, ut notat gloſ. in cap. *Sæpe, in verb. Rata manet, de appellationib.* Marian. Socin. *hic, nu.* 3. & Felin. in 2. *notab.* facit tex. in l. *Pluribus, §. Et ſi placeat*, ibi: *Servitus acquiri non poteſt, acquiſita tamen conſervatur, ff. de verb. obligat.* & in l. 1. §. *Quamvis autem, ff. de poſtulan.* ibi: *Sed melius eſt ut retinere quidem dicamus jam acceptum magiſtratum poſſe, aſpirare autem ad novum penitus prohiberi*: & in §. *ultim. 15. q. 1.* cum concordantibus, de quibus ibi in gloſſ. in *verb. Dejiciunt.*

Et ex hoc inferunt Anchar. & Io. de Anan. pro-
11 ximè citati, ut accuſatio ſuperveniens non impediat Prælatum jam promotum adminiſtrare, ut notat præcitata gloſ. in d. cap. *Sæpe*, hoc tamen fallit ſi accuſatus, vel denunciatus eſſet ſuſpectus de dilapidatione, ut eſt textus in cap. *ultim.* & ibi Doctores *infra eod.* Felin. *hic n. 1. verſ. in quantum Doctores*, Hoſt. in cap. *Accuſatum, num. 2. de Simon.* & ibi etiam Io. Andr. *n. 1. verſ. Sicut propter.*

12 Amplia ſecundò, iſtum text. ut locum habeat etiamſi infamia non præceſſerit, ſed ſit criminoſus occultus, quia nihilominus ſola pendentia accuſationis, vel denunciationis impedit promotionem, ut hic & in concordant. ſupra citatis *nu.* 5. & notat Marian. Socin. *hic nu.* 1. & eſt ex mente gloſ. Hoſt. & aliorum, quos ſupra citavimus *num.* 2. Diſtinctio enim an præceſſerit infamia, necne, ſit tantùm in electione, non autem in promotione, ut patebit infra *n. 29. & ſeqq. uſque in fin.*

Amplia tertiò etiamſi ſequatur ſententia ſuper innocentia promoti, accuſatione pendente, prout limitat Felin. *hic n* 3. & plenè examinabitur infra *in 1. dubio à n. 19. uſque ad nu. 25.*

13 Hanc limita primò, textum noſtrum ut locum habeat quando ex accuſatione, vel denunciatione orta eſt infamia apud bonos, & graves homines, ſecus ſi apud perſonas viles, quia tunc pendentia accuſationis, vel denunciationis non impedit promotionem; ita notabiliter determinat Hoſt. in cap. *Meminimus, n. 2. verſ. Nec obſtat. infra eod.* quem ibi Doctores omnes ſequuntur, dolentes quod hic non poſuerint hanc limitationem, ut dicit Felin *hic n.* 2.

14 Limita ſecundò iſtum textum, dummodo accuſatio teneat, & facta ſit à legitimo, textus eſt in d. cap. *Meminimus*, & tradit Felin. *hic d. nu. 2. verſ. Item limita ſecundo*: nec mirum, quia nec ſententia condemnatoria etiam ſuper crimine aliàs famoſo imprimit notam infamiæ ſi ſit nulla ex defectu juriſdictionis, vel ex inordinato proceſſu, aut ſi appareat lata ſine cauſæ cognitione, vel denegata audientia ipſi condemnato. Caſus eſt in c. *In primis, verſ. Quia ergo Stephanus Epiſcopus 2. q. 1.* & in crimine uſurarum ex facto reſpondit Geminian. *conſ. 77. Quia ſuper præmiſſis per totum*, maximè *n. 4. verſ. Secundo ratione proceſſus.*

Limita

15 Limita tertiò, niſi accuſatio de crimine etiam famoſo fiat civiliter ad intereſſe, & non criminaliter ad pœnam, ſeu vindictam; tunc enim non impedit promotionem, quia infamiam non corripit, cap. *Tua de procurat.* cap. *Super his infra eod.* & tradit Gemin. *d. conſ. 77. num. 4. verſ. Tertiò ratione cauſæ*, poſt Innocentium in cap. *Qualiter il ſecondo in gloſſ. Magna, verſ. Et nota quod tres, infra eodem*, niſi in caſibus, ut ibi per Innocentium.

16 Limita quartò, niſi accuſetur Collegium, quia pendente lite aliquis de collegio non impeditur promoveri, niſi perſona illa in accuſatione ſit ſpecialiter nominata, ut poſt Vincentium probat Archidiac. in cap. *Tantis Daniel, n. 5. 81. diſtinct.* quem ſequitur Felin. *hic d. n. 2. verſ. Tertiò*, niſi eſſet accuſatum unum Collegium, & Henric. Boich. in cap. *Accuſatum, n. 9. de Simon.*

17 Limita quintò, & declara hanc Decretalem ut locum habeat dummodo crimen, de quo aliquis accuſatur, vel denunciatur, ſit grave, ut probat iſta litera ibi, de quo *tanta*, & talia nunciantur: nam verb. *Tanta* exponitur ideſt gravia, ſecundum Hoſt. & Joan. And. *hic in princ. in verb. Tanta*, qualia ſunt, homicidium, ſacrilegium, adulterium, fornicatio, falſum teſtimonium, rapina, furtum, longa iracundia, ebrietas aſſidua, & alia, de quibus in cap. *Unum orarium, §. Alias, 25. diſtinct.* ſecus ſi crimen ſit tale, ut quamvis eſſet probatum, tamen promotionem ejus non impediret, puta quia eſt de minoribus, & levioribus criminibus, ſeu peccatis, qualia ſunt in cibo, & potu plus accipere, quàm neceſſe eſt; plus loqui, quam oportet; plus tacere, quàm expedit; pauperem importune petentem exaſperare, & alia ſimilia, de quibus habetur in d. cap. *Unum orarium, §. Alias ea demum, verſ. Quæ autem ſint minuta peccata, 25. diſtinct.* Item inter levia poteſt numerari venatio, habita tamen diſtinctione utrum fiat ob neceſſitatem, necne, ut legitur, & notatur in c. 1. & 2. *infra de Cler. venator.* & in Clem. *Ne in agro, §. Porro, de ſtatu Monach.* & ebrietas non aſſidua, cap. 1. 35. *diſtinct.* Item facere ſtrepitum in Synodo, cap. *In loco 6. q. 4.* ſecundum Hoſt. *in ſumm. de tempor. ordinat. §. Et cui, verſ. Leve verò eſt.* Quod tamen intellige quando illi, qui in talia crimina incidunt, corrigibiles ſunt, aliàs propter contumaciam fient mortalia ex contemptu, ut d. cap. *Unum orarium, §. Nunc autem, 25. diſtin.* de quo tamen dic, ut plenè ſcripſi in cap. *A crapula, num. 25. 27. 31. & 32. ſupra de vit. & ho-*
18 *neſt. cleric.* & talis poteſt promoveri accuſatione, & proceſſu hujuſmodi non obſtante, ut firmat Henric. Boich. in cap. *Accuſatum, n. 6. de Simon* allegat Compoſtellan. in cap. *Dudum, il ſecondo, ſuper verb. Objecta. verſ. Item nunquid exceptione, ſupra, de elect.* ubi ait: (Si in modum exceptionis probatum ſit crimen contra electum, non ſemper Superior caſſabit electionem: imò ſi modicum ſit crimen, nec eſt ſcandalum, aliam pœnam imponet, & ſic diſpenſabit ſi talis ſit Superior, qui ſuper tali crimine diſpenſare poſſit.) arg. c. *Quod ſicut, de elect.* & c. *Sollicitudo, 52. diſt.*

19 Sed hic conſurgit dubium quid ſi accuſatus, aut denunciatus, vel inquiſitus pendente judicio fuerit promotus, & poſtea per ſententiam pronuncietur innocens, numquid talis promotio teneat, necne?

Goffred. hic, & Vincent. in cap. *fin. de teſtibus*,

Proſp. Fagn. in 1. par. 5. lib. Decretal.

quos refert *hic* Joan. Andr. *num. 5. verſ. Dicit hic Goffred.* tenuerunt ſic promotum eſſe removendum, licèt poſtea reperiatur innoxius, per l. *Qui ſtatus, ff. de re militar.* & l. *Qui cum uno, §. Reus, eod. tit.* niſi ſecundum Goffred. appareret per calumniam fuiſſe accuſatum, per l. *Qui de libertate, ff. de liberal. cauſ.* ubi ſi pendente cauſa liberali aliquis fuerit factus miles, licèt poſtea apparuerit liber, debet exauctorari; ſed ſi per calumniam penitus fuerit in ſervitutem, in militia retinetur: idem tenet gloſ. Joannis in cap. *Tantis Daniel, in verb. Obrepſit, 81. diſtinct.* dicens; (Ex quo ſe promoveri fecit lite pendente, deponendus eſt, etiamſi innocens inveniatur.) alleg. hoc cap. & d. l. *Qui de libertate.* Similiter Damaſus ſub hoc tit. relatus à Io. Andr. *nu. 5. verſ. Damaſus*, ubi licèt ſub dubio forte, dicit talem eſſe deponendum, quia contempſit legis prohibitionem: ergo promotio nulla, per l. *Non dubium, C. de legib.*

21 Sed Bartholomæus Brixienſis in *quæſt. ſua Venerali, 80.* quæ incipit *Eſto quod pendente accuſatione, inter tractatus communes, tom. 17. fol. 59.* ſequendo Tancredum tenet contrarium, ideſt talem non eſſe deponendum, per l. *Quod ita ſanatum, ff. de ædilit. edict.* ubi dicitur quod ita ſanatum eſt, ut in priſtinum ſtatum reſtitueretur, perinde habendum eſt quaſi nunquam morboſum
22 fuiſſet. Ergo à ſimili cum iſte ſit repertus innoxius, perinde habendus eſt, ac ſi nunquam fuiſſet criminoſus; non enim debet reſpici quod fuit,
23 ſed quod eſt, ut cap. *Ferrum de terra, in fin 50. diſtin.* & veritas rerum erroribus geſtorum non vitiatur, l. *Illicitas, §. 1. ff. de offic. Præſid.* utramque opinionem putat ſatis probabilem Marian. Socin. *hic n.* 5 *circa finem.*

Sed tu adverte: nam Barthol. Brixien. revera non diſcrepat à prima opinione Goffredi, & Vincentii: nam etſi dicat cum Tancredo accuſatum non eſſe deponendum ſi poſtea fuerit repertus innocens, tamen immediatè ſubjungit d. l. *Qui de libertate, ff. de liberal. cauſ.* non eſſe contrariam, quia, ut ibi dicitur, ſi miles per calumniam petatur in ſervitutem, in militiam retineatur. Tenet ergo Barthol. Brixien. promotum pendente accuſatione tunc non eſſe removendum, quando per calumniam fuit accuſatus: ergo ceſſante calumnia ſentit eſſe removendum; & ſic concordat cum opinione Goffredi, unde nil mirum ſi Butr. *hic num.* 7. & quidam alii eum allegent pro prima opinione, ſcilicet quod promotus pendente accuſatione ſit removendus, quamvis appareat innocens.

Conclude igitur ſecundum diſtinctionem Goffredi, quod aut apparet accuſatorem moveri ad accuſandum ut promotionem impediat; & tunc tenet promotio, juxta textum in d. l. *Qui de libertate*; aut movetur juſta, & rationabili credulitate; & tunc non tenet promotio per hanc Decretalem, & per jura ſuperius allegata: & in hoc tandem reſidet Marian. Socin. *ubi ſupra*, Archid. in d. cap. *Tantis Daniel, n. 4. 81. diſtinct.* Præpoſ. *ibid. nu.* 30. & hic firmant Cardin. *nu. 1. verſ. Quaro quid ſi accuſatus*, Anchar. *num.* 7. & Felin. *nu.* 3. ubi ampliat hoc cap. etiamſi ſequatur ſententia ſuper innocentia promoti pendente cauſa criminali, quia nihilominus requiritur nova electio, ſeu promotio, niſi appareret accuſatorem per calumniam accuſaſſe, juxta limitationem Goffredi: & hoc teneas, nam

24 declaratio innocentiæ præcedere debet, & non ſufficit eam ſubſequi, ut notat Vincentius in cap. *non debet, de Teſtibus*: in talibus enim principium eſt ſpectandum, ut cap. *Dudum, ſupra de election.* & cap. *Super eo, eodem tit. lib. 6.* & cùm principium fuerit vitioſum, & contra jura, declaratio innocentiæ poſtea ſubſequens non retrotrahitur, ut per Anchar. & Cardin. *locu citatu*: ad hoc bonus textus in cap. *Si celebrat. de cler. excomm. miniſtr.* ubi excommunicatus minori excommunicatione non poteſt eligi ad beneficium, quia non poſſet Sacramenta miniſtrare: & ſic inſpicitur an electionis tempore electus ſit habilis ad exercitium, quod requirit beneficium, nec ſuperveniens habilitas, quæ poteſt ſupervenire, cùm excommunicatus minori facillimè abſolvatur, eſt in conſideratione: & ita illum tex. ad hoc ponderat Præpoſit. in d. cap. *Tantis Daniel, num. 3. verſ. Pro illa opinione, 81. diſtinct.* facit tex. in cap. *Si eo tempore*, cum ibi notat. *de reſcript. lib. 6.*

25 In Gloſſa 1. *in fine* QUÆRO, cùm hic dicatur pendente accuſatione accuſatum non debere honorari, nunquid interim poſſit eligi.

Jo. Andr. *hic n. 1. verſ. Dicit Innocentius*, & alii poſt eum recitant duas opiniones. Prima opinio eſt Innocentii hic in principio, qui conſtituit differentiam inter promotionem, & electionem: nam ſecundum eum quamvis pendente accuſatione non debeat aliquis ad dignitatem promoveri, ut hic, & in concordantibus; tamen poteſt eligi, & electio tenet, ſed non confirmabitur, niſi prius purget innocentiam ſuam, vel aliàs abſolvatur. Fundamentum hujus opinionis eſt, quia ſi talis non poſſet eligi, daretur locus fraudibus, & figmentis, & materia delinquendi aperiretur: nam vacante Eccleſia ſi quiſpiam ſuſpicaretur aliquem fore eligendum, ſtatim poſſet illum per ſe, vel per alium accuſare, ut ſic impediret ejus electionem; quod eſſet abſurdum, ad hoc cap. *Sicut il ſecondo, verſ. Quamvis, infra de Simon.* cap. *Quanto, ad fin. ſupra de divort.* quam rationē adducit Innoc. in c. *Accuſatū, n. 2. infra de Simon.*

Secunda opinio eſt aliorum, qui tenent electionem non valere, & ad vitandum inconveniens ſupra conſideratum dicunt eſſe præfigendum terminum accuſatori trium menſium, vel ſecundum arbitrium judicis, infra quem debeat accuſator probare accuſationem ſuam, allegant §. *Si quis autem*, in Auth. *De Sanctiſſ. Epiſcop.* ſed ut dicit Ioan. Andr. *hic n. 1. verſ. Alii verò*, & ante eum Innoc. in d. cap. *Accuſatum, n. 2. verſ. Alii contra*, ille tex. hoc non probat, quia non loquitur de eligendo, ſed de electo, & confirmato in Epiſcopum, cui tres menſes dantur ad munus conſecrationis ſuſcipiendum, ut cap. *Quoniam, 75. diſt.* & cap. 1. 100. *diſtin.* innovatis à Concilio Tridentino *cap. 2. ſeſſ. 23.*

26 Tu verò in hoc articulo clarius, & plenius diſtingue ex mente Hoſt. *hic nu. 1.* & aliorum, de quibus infra *nu. 34.* aut proceditur per viam inquiſitionis, aut per viam accuſationis, denunciationis, vel exceptionis.

Primo caſu, cùm infamia debeat ſemper præcedere inquiſitionem, ut cap. *Qualiter, il ſecondo*, cap. *Cum oporteat*, & cap. *Inquiſitionis, infra eod.* & cap. *Licèt Heli, de Simon.* inquiſitus non poterit eligi, ut cap. *Cum in cunctis, de elect.* & cap. *Tantis Daniel, 81. diſtinct.* & in hoc primo membro conveniunt Doctores omnes in cap. *Accuſatum, infra de Simon.* Hoſt. Ioan. Andr. & reliqui omnes *hic* præſertim Cardin. *n. 1. poſt med.* ibi: (& per hoc dico, quod de inquiſito indiſtinctè dicendum eſt eum repelli, quia non fit niſi præcedente infamia,) Abb. *nu. 4. verſ. Et ideo ſic puto dicendum*, & Marian. Socin. *n. 6.*

27 *verſ. Tu verò diſtingue*, Calder. *conſ. 20. Pendente inquiſitione, de præben.* ubi conſuluit litteras ad beneficia non facta mentione dependentia inquiſitionis ſuper infamia de criminibus furti, & homicidii, & collationem inde ſequutam lite non terminata non valere: & idem repetit. in *conſ. 4. Fuit formata inquiſitio, de accuſation.*

28 Quamobrem ſi procederetur per viam inquiſitionis in caſibus, in quibus poteſt procedi non præcedente infamia, ut quia de mandato Papæ, vel quia expreſsè, vel tacitè renunciatum eſſet proceſſui ſuper fama ſecundum ea, quæ leguntur, & notantur in c. 2. *de accuſat. lib 6.* tunc magis attenderetur quantum ad hoc infamia, quã proceſſus ſeu modus procedendi, & ſic talis inquiſitio non impediret electionem, quia ceſſante ratione legis ceſſat lex, l. *Adigere*, §. *Quamvis, ff. de jure patr.* cum ſimilibus, & ita per hanc rationem firmat Henric. Boich. in d. cap. *Accuſatum, nu. 9. verſ. Si verò procedatur, de Simon.*

29 Secundo caſu ſub diſtingue: nam aut contra accuſatum, vel denunciatum, aut contra quem de crimine excipitur, præceſſit infamia; & tunc ſimiliter

30 eligi non poteſt, quia ſola infamia facti reddit eum ineligibilem, ut l. 2. *C. de dignitat. lib. 12.* & in regula Infamibus, *de regul. jur. lib. 6.* & d. cap. *Cum in cunctis, de elect.* cum ſimilib. & in hoc pariter conveniunt unanimiter DD. in d. cap. *Accuſatum, de Simon.* & in hoc cap. ubi in ſpecie Anchar. *n. 5.* dicit etiam ſine aliqua litis motione infamatum de crimine videri ineligibilem, cum infamia facti repellat quemlibet a promotione dignitatis: & idem repetunt Abb. *n. 4. verſ. Si verò eſt accuſatus*, & Marian.

31 Socin. *n. 7. verſ. Secundo caſu.* Quod locum habet etiam ſi pœnitentiam egerit, quia nihilominus aliqua infamia reſperſus etiamſi nullus eum accuſaverit, promoveri non debet, arg. à contrario in cap. *ult. infra de furt.* & tenet Guilel. Naſos, quem referunt, & ſequuntur in cap. *Tantis Daniel, 81. diſt.* Archid. *n 3.* Gemin. *n. 2.* Turrecr. *n. 3.* & Præpoſit. *n. 2.*

32 Aut infamia non præceſſit, ſed eſt criminoſus occultus; & tunc accuſatus, vel denunciatus, aut contra quem excipitur, promoveri quidem non poteſt, ut d. l. *Reus delatus, ff. de muner. & honorib.* & oſtenſum eſt ſupra *n. 1. 2. & 12.* Sed tamen benè poteſt eligi, tum quia aliàs poſſet malitioſè accuſari, ut dixi ſupra *n. 25.* tum quia eligi non eſt promoveri, cap. *Eam te*, & ibi dixi *n. 3. & 5. de reſcrip.* & in hoc caſu, ut prædixi, reſidet Innocentius, cujus opinionem dicunt eſſe veriorem Hoſt. in d. cap. *Accuſatum, n. 2. in fin. verſ. Prima opinio, de Simonia*, & Io. Andr. *hic n. 1. circa fin. verſ. Dicit Hoſt.* & ſic ſola infamia, quæ oritur ex proceſſu accuſationis, vel de-

33 nunciationis, licèt repellat à promotione, non tamen impedit electionem celebrari, ut formaliter inquit Anchar. *hic num. 5. verſ. Sola ergo infamia*; & idem in exceptione, quia non impedit electionem ubi infamia non præceſſerit, ut cap. *Super eo, de elect.* & *hic* notat Marian. Socin. *num. 5. circa finem, verſ. Si verò ageretur.*

34 Supradicta diſtinctio fuit originaliter Innocentii in d. cap. *Accuſatum, n. 2. verſ. Has autem Decretalis, de Simon.* ubi diſtinguit inter inquiſitionem, & accuſationem, denunciationem, & exceptionem, ut inquiſitus eligi non poſſit, quia inquiſitio fieri nō debet niſi contra infamatum, d. cap. *Licet, de Simon.* & electus bonum teſtimonium debet habere etiam ab his, qui foris ſunt: ergo iſte, qui diffamatus

35 eſt, eligi non poteſt. Sed accuſatus, vel denunciatus, aut contra quem de crimine excipitur indiſtinctè poſſit eligi, quia eſt in facultate cujuſque alium accuſare, vel denunciare, aut contra eum excipere etſi nulla infamia præcedente, & conſequenter ab electione repellere, vel removere; & ita ſentit Innocentius ſolam accuſationem, denunciationem, vel exceptionem non reddere aliquem ineligibilem, niſi præceſſerit infamia: & ſubdit hoc eſſe magis conſonum rationi; & cum eo concordant ibi Hoſt. *nu. 2.* ubi diſtinguit inter accuſatum occultum, & accuſatum diffamatum, id eſt qui diffamatus erat ante accuſationem. Primus ſcilicet occultus non prohibetur eligi: ſecundus verò, ſcilicet diffamatus eligi prohibetur, ſicut & ille contra quem fit inquiſitio, quæ non fit niſi contra infamatum. Talis ergo repellitur, quia fama electi in nullo debet vacillare: eamdem diſtinctionem probat in d. cap. *Accuſatum*, Henric. Boich. *nu. 8. verſ. Sed Hoſtienſis diſtinguit*, & in hoc cap. Cardin. *n. 1. poſt med. verſ. Tene ergo primum*, & apertius Anchar. dicens veram Innocentij diſtinctionem *num. 4. in fin. verſ. Et per hos vera videtur*, Abb. *n. 4.* licèt aliquantulum vacillet, & Marian. Socin. *n. 7.*

De accuſat.

Cap. Si conſtiterit.

S V M M A R I V M.

1 Presbyter in potatione pernoctans, & miſſam celebrans, officio, & beneficio privari debet.

2 Presbyter qui inter paſtum, aut potum, & Miſſæ celebrationem non dormit, an præſumatur celebraſſe non jejunus. & n. 16.

3 Communicare in die Cœnæ non jejuno ſtomacho quamvis olim licuerit, hodie tamen eſt mortale.

4 Euchariſtia tur à jejunis tantum ſumenda ſit.

5 Ebrietas ſola non eſt ſufficiens cauſa privationis beneficij.

6 Intellectus hujus cap. uſque ad n. 22.

7 Ebrietas cognita licet non aſſidua ſemper ſecundum ſe eſt mortale peccatum.

8 Ebrius vino ſepultus ignorat quid loquatur.

9 Lex non debet ferri ſuper impoſſibili.

10 Dormitio poſt cibum, vel potum an debeat præcedere celebrationem miſſæ. & n. 13.

11 Jejunus quando quis dicatur ad effectum ſumēdi Euchariſtiam, & n. ſeqq. & n. 16. & ſeq.

12 Dies in Eccleſia Romana incipit à media nocte.

13 Digeſtio cibi, vel potus an debeat præcedere ſumptionem euchariſtiæ. & n...

14 Sacerdoti an liceat comedere poſt matutinū, cū dicitur ſero, & mane miſſam celebrare non præmiſſa dormitione, aut digeſtione. & n. 20.

15 Presbyter pernoctans in taberna præſumitur bibiſſe poſt mediam noctem. & n. 21.

16 Presbyter qui poſt mediam noctem cibum, vel potum ſumpſit, & mane celebravit an ſit beneficio privandus. & n. ſeqq.

17 Cibus etiam non nutriens, & per modum medicinæ ſumptus poſt mediam noctem impedit miſſæ celebrationem.

18 Jejunium naturæ, & Eccleſiæ in quo differant.

19 Pernoctare quid ſit.

20 Presbyter qui cibum, aut potum ſumpſit ante mediam noctem etiam non præmiſſa dormitione, vel digeſtione poteſt celebrare.

21 Presbyter vinolentus ſi in taberna non pernoctavit an in dubio præſumatur celebraſſe non jejunus.

22 Ebrietas an ſit peccatum.

Ebrietas dupliciter accipitur. ibidem.

23 Ebrietas continetur ſub gula ſicut ſpecies ſub genere.

24 Ebrij quæ ſit pœna.

25 Ebrius in foro temporali ſi ſteterit in meris finibus ebrietatis nulla pœna tenetur.

26 Ebrius qui ſua culpa in ebrietatem incidit, & ebrius exiſtens hominem interfecit, vel mutilavit an, & quando ſit irregularis, & num. ſeq. uſque in finem.

27 Ebrietas contracta ignoranter, & ſine culpa nullam pœnam meretur.

28 Voluntarium duplex.

29 Miles armatæ militiæ, & cæleſtis militiæ æquiparantur.

30 Miles ebrius qui ſeipſum vulneravit à militia removetur.

31 Ebrius meretur duplices maledictiones.

32 Pittacus ebrio delinquenti duplicem pœnam imponendam eſſe conſtituit.

33 Covarruviæ opinio adſtruens ebrium ſua culpa non eſſe irregularem ex homicidio refellitur.

34 Ebrius, & furioſus æquiparantur.

35 Delictum in ebrietate commiſſum non conſtituit novam ſpeciem peccati, ſed eſt circumſtantia peccati præcedentis.

36 Voluntarium ſecundū ſe eſt de ratione intrinſeca peccati actualis, nō autē irregularitatis, & cur.

37 Ignorantia, & error perinde ac furor, & ebrietas excludunt conſenſum.

38 Irregularitas contrahitur ex homicidio ignoranter, & præter intentionem commiſſo quoties culpa præceſſit caſum.

39 Pater qui dormiens in lecto infantem ſuffocavit an ſit irregularis.

40 Irregularitas contrahitur etiam ex cauſa remota ad homicidium ordinata quando quis dabat operam rei illicitæ.

41 Ebrij ſunt in duplici differentia. & n. 46.

42 In homicidio ebrij conſiderari poſſunt tres actus & n. 46.

43 Irregularis non eſt præbens homicidio cauſam remotam, & ad homicidium non ordinatam, etiam ſi daret operam rei illicitæ.

44 In ebrietate oportet veniam habere.

45 Delinquentes per ebrietatem non dicuntur ſtudioſè delinquere, ſed impetuoſè, & ideo mitius puniuntur arbitrio judicis.

46 Ebrietas voluntaria quæ dicatur.

47 Ebrij pluries injuriantur, quàm ſobrij.

48 Ebrietas voluntaria eſt culpa mortalis.

49 Ebrius ſua culpa qui in ebrietate homicidium

commiſſi indiſtinctè abſtinere debet à miniſterio altaris.

50 *Dubiares dicitur ubi ſunt opiniones ex utraque parte probabiles.*

51 *Opinio tutior in foro pœnitentiali, vel quaſi ex præcepto eligenda eſt tam in dubio facti quam iuris etiam abſolutè ubi vertitur peccati periculum.*

52 *Irregularitatis inſtituendæ cauſa quæ fuerit.*

1 SI CONSTITERIT. Legitur variè, ſed ſecundum intellectum quem communem dicit Marian. Socin. Hoc intendit. Presbyter ebrioſus Miſſam celebrans ante ebrietatis digeſtionem beneficio privandus eſt, & officio. Ego verò arbitror hanc lecturam non poſſe ſuſtineri, ut dicam infra in 2. *notab.* unde ſic ſummo textum. Presbyter in potatione pernoctans, & Miſſam celebrans officio, & beneficio privari debet. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima inſtruit Iudicem quando ſit contra actorem pronunciandum. In ſecunda quando pro actore contra reum, ibi. *Cæterum.*

2 Nota primò, Presbyterum, qui inter paſtum, aut potum ſumptum, & Miſſæ celebrationem non dormit præſumi celebraſſe ante digeſtionem, & ſic non ieiuno ſtomacho ſecundum glo. *in ver. Dormitione*, & Marian. Socin. *nu. 6. in 1. notab.* quod fieri non debet, ut in cap. *Sacramenta, de conſecr. diſt. 1.* & in cap. *Liquido, de conſecr. diſt. 2.* Conci-

3 lium Conſtantienſe *ſeſſ. 13.* Quod enim licuit olim in die Cœnæ communicare ſtomacho non ieiuno, ut in d. cap. *Sacramenta*, quod eſt Concilii Carthaginenſis III. *cap. 29.* procedit ſecundum conſuetudinem aliquando apud aliquos obſervatam, ut in repreſentationem Dominicæ Cœnæ illo die à non ieiunis corpus Chriſti ſumeretur. Quē morem dicuntur retinuiſſe Corinthij, & diu poſtea ſervarunt Eccleſiæ Alexandrinæ, Ægypti, & Thebaidos. Sed nunc hoc abrogatum eſt, ut notat glo. ibi *in ver. excepto* & declarat S. Thomas *in 3. p. q. 80. art. 8. ad 1.* nec eſt ſervandum, imò eſt mortale ſecundum Petr. de Palude apud Sylveſt. *in*

4 *ver. Euchariſt. 3. num. 8.* Placuit enim Spiritui ſancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Chriſtiani prius Dominicum corpus intraret quam cæteri cibi, & per univerſum orbem mos iſte ſervatur, ut legitur in d. cap. *Liquido.* Alias rationes ſubiicit S. Thomas *d. art. 8. in corp. & in 4. ſent. diſt. 8. q. 1. art. 4. q. 1.* Abrogatio prædictæ conſuetudinis habetur etiam in canone 29. Synodi Trullanæ *tom. 5. Concil. pag. 350. col 1.* Lutetiæ Pariſiorum. Sed horum canonum quæ, & quanta ſit authoritas vide *eod. tom. 5. pag. 511.* Veruntamen quod ſpectat ad præſumptionem indigeſtionis de qua ſupra, ut dicit Marian. Socin. *loco citato* conſiderari debet diſtantia temporis, & qualitas, & quantitas ſumpti cibi, vel potus, & diſtantia ieiunij præcedentis. Poſſet enim eſſe tam modicæ quantitatis, aut tam facilis digeſtionis, ut Presbyter brevi digeſſiſſe præſumeretur. Sed de hoc dicam plenius in ſecundo notab. præſertim *num. 17.*

5 Secundò nota Presbyterum propter ſolam ebrietatem non eſſe privandum beneficio: nam textus præcipit inquiri non tantum de ebrietate, ſed etiam an celebraverit non præmiſſa dormitione; & ſic alterum non ſufficit ſecundum Abb. qui amplius dicit ebrietatem ſi rara fuerit non eſſe peccatum mortale, ut in cap. *Vnum orarium, §. Nunc autem, verſ. aliàs ea demum*, & *verſ. Ebrietas, 25. diſt.* & cum eo tranſeunt Marian. Socin. *num 5. in ſecundo notab.* & Felin. *ibidem in ſecundo notab. num. 2.*

6 Sed tu adverte, quia in his dictis Abbatis, & Doctorum in ſumma huius textus implicantur quatuor propoſitiones, quæ videntur omnino falſæ. Primò enim ſupponunt DD. hanc decretalem loqui de Præsbytero ebrioſo, id eſt de eo, qui eſt in conſuetudine ſe inebriandi: talis enim dicitur propriè ebrioſus ſecundum Bald. in cap. *A crapula, num. 1. ſupra, de vita, & honeſt. Cleric.* qui alibi dicitur ebrietati deſerviens, ut in cap. *Epiſcopus, 35. diſt.* & ibi poſt Hugon. declarat Archid. *nu. 1. in verſ. Deſerviens*, Turrecr. *num. 12.* & Præpoſ. *n. 3. verſ. Quæro an iſti clerici* Sed hoc eſt falſum, quia hæc decretalis nuſquam loquitur de ebrioſo, ſed de vinolento, qui in taberna pernoctavit, id eſt per totam noctem potando, & ſe inebriando vigilavit, ut explicat Hoſtien. *num. 2. ver. Pernoctaverit*: unde ad incurrendam hanc pœnam ſatis eſt, ut ſemel tantùm pernoctaverit in potatione, & mane non præmiſſa dormitione Miſſam celebraverit, prout revera intelligunt DD. licèt incautè ſummaverint textum in Presbytero ebrioſo.

Deinde ſupponunt Doctores ebrietatem ſi rara

7 ſit non eſſe peccatum mortale, quod ſimiliter non benè dicunt, quia ebrietas dummodo ſit cognita, & ſic voluntaria licèt non ſit aſſidua ſemper ſecundum ſe eſt mortale peccatum, ut docet S. Thomas in 2. 2. *q. 150. art. 2.* Archid. Turrecr. & omnes in cap. *Sexto die, 35. diſt.* & dixi plenè in d. c. *A crapula, à num. 24. uſque ad num. 33. de vit. & honeſt. Cleric.* ubi oſtendi Canoniſtas ibi, & & hic fuiſſe lapſos in intellectu dicti §. *Nunc autem*: & hinc exiſtimo factum eſſe, ut Io. Andr. & omnes intellexerint hunc textum in ebrioſo, quia ſcilicet in ea fuerunt opinione, ut ebrietas eſſet dummodo peccatum veniale; niſi eſſet aſſidua; quod tamen eſt falſum ut ibi dixi. Tertiò Doctores ſupponunt Presbyterum non incidere in hanc pœnam niſi celebrationem Miſſæ præceſſerit ebrietas; quod ſimiliter non eſt verum ſi intelligatur de ebrietate prout patit exilium mentis, & privat uſu rationis.

Non enim poteſt contingere hic caſus ut Preſ-

8 byter ſit ebrius, & non præmiſſa digeſtione Miſſam celebret ſecundum lecturam quam Marian. Socin. dicit communem, quia vino ſepultus ignorat quid

9 loquatur, cap. *Sanè, 15. q. 1.* & ita hæc Conſtitutio lata eſſet ſuper impoſſibili contra cap. *Erit autem lex 4. diſt.* Ebrietas ergo de qua Doctores loquuntur non eſt accipienda prout ſignificat alienationē mentis contingentem ex immoderato uſu vini, ſed pro ipſo actu immoderatæ potationis ſecundū diſtinctionem S. Thomæ *in 2. 2. q. 150. ar. 1.* Loquitur enim hic textus de Sacerdote non ebrio, ſed vinolento. Quartò & ultimò ſupponunt Docto-

10 res inter potum aſſumptum, & celebrationē miſſæ debere intercedere dormitionem ita ut aliàs præſumatur indigeſtus, & non ieiunus, ut dixi ſupra in primo notab. Quod itidem non eſt verum

11 indiſtinctè: nam ut inquit D. Thomas *in 3. parte, quæſt. 80. art. 8. ad ſecundum*: [Cum dicitur quod hoc Sacramentum prius quam alii cibi debet in os Chriſtiani intrare non eſt intelligendum abſolutè reſpectu totius temporis; alioquin qui ſemel comediſſet, vel bibiſſet nunquam poſſet hoc Sacramentum accipere, ſed eſt intelligendum quantum ad eundem diem: & licèt principium diei

12 ſecundum diverſos diverſimodè accipiatur; nam quidam à media nocte, quidam ab ortu Solis diem incipiunt (de quibus vide gloſſam primam in l. *More Romano, ff. de fer.*) Eccleſia tamen Romana diem à media nocte incipit; & ideo ſi poſt mediam noctem aliquis ſumpſerit aliquid per modum cibi, vel potus, non poteſt eadem die hoc ſumere

13 Sacramentum: poteſt verò ſi ante mediam noctem: nec refert utrum poſt cibum, vel potum aſſumptum dormierit, aut etiam digeſtus ſit quantum ad rationem præcepti: refert autem quantum ad perturbationem mentis quam patiuntur homines propter inſomnietatem, vel indigeſtionem, ex quibus ſi mens multum perturbetur, homo redditur ineptus ad ſumptionem huius Sacramen-

14 ti.] Hæc S. Thomas: & ſequitur S. Antonius apud *Sylveſtr. in ver. Euchariſtia 3. q. 7. n. 9.* dicens non impedire ſcilicet neceſſariò etſi de congruo quod quis poſt cibum non dormierit, aut non ſi facta digeſtio dummodo poſt noctem mediam non comederit, aut biberit etiamſi comediſſet, aut bibiſſet poſt matutinum, cum dicitur ſerò, licèt non multum liceat poſt illud bibere, & multo minus

15 comedere, niſi neceſſitas urgeat. Nec obſtat ſecundum Petr. de Palude apud Sylveſt. *ubi ſupra* hæc Decretalis, ubi qui pernoctavit in taberna ſine ſomno privatur Eccleſia, qui cum in taberna apponatur vinum, veriſimiliter poſt mediam noctem bibit, & celebrauit; & ſic eſt præſumptio iuris, contra quam, ut ipſe dicit, non admittitur probatio, vel ſaltem cui ſtatur quamdiu contrarium non probetur.

16 Ex his omnibus cùm quæritur an ſit puniendus Sacerdos, qui poſt cibum, vel potum aſſumptum non præmiſſa dormitione celebravit perſtringendo dicta Theologorum, & Canoniſtarum ego arbitror tres caſus eſſe diſtinguendos.

Primus eſt, cùm certum eſt Presbyterum ſumpſiſſe cibum, vel potum poſt mediam noctem, & mane celebraſſe; & hoc primo caſu abſque dubio eſt puniendus. Ratio eſt quia accipiendo diem prout accipit Eccleſia Romana, Corpus Chriſti non fuit primus cibus, qui pro illa die intravit in os ipſius, ut præcipitur in d. c. *Liquidò, de conſecr. diſt. 2.* & ſic non ieiunus celebrauit contra textum ibi & in d. cap. *Sacramenta, de conſecrat diſt 1.*

17 Nec verum eſt quod ait hic Marian. Socin. *in tertio notab.* videlicet conſiderandam eſſe quantitatem, & qualitatem cibi, vel potus, & intervallum temporis; imò enim ſive cibus, & potus ſit multus, ſive modicus, & ſive ſit difficilis, ſive facilis digeſtionis indiſtinctè ſi fuerit aſſumptus poſt mediam noctem impedit celebrationem miſſæ, etiāſi non nutriat, & fuerit aſſumptus per modum medicinæ, ut declarat S. Thom. *in 4. diſt 8. q. 1. art. 4. q. 2.* Etenim in reverentiam ſanctitatis huius Sacramenti inſtitutum eſt, ut os Chriſtiani ſuſcipientis Corpus Chriſti quaſi novum ad ipſum ſumendum accedat. Quamlibet autem cibi aſſumptio hanc aufert novitatem, & ideo quælibet cibi ſumptio impedimentum præbet Euchariſtiæ ſumptioni; ut per eum: Vnde opinio Goffredi, & Ioannis aſſerentium cibum prohiberi prout nutrit, & ideo quod ſumitur per modum medicinæ non impedire miſſæ celebrationem, ut modicum gingiberis, communiter reprobatur; & eam confutat Paludan. *in 4. digeſt. 8.* & Hervec. relati à Sylveſtro *in ver.*

18 *Euchariſtia 3. n. 8. verſ. Et intellige.* Ratio eſt, quia ad debitam ſumptionem Dominici corporis non exigitur ieiunium Eccleſiæ, quod non ſolvitur, niſi per ſecundam ſumptionem illorum, quæ in cibum, & refectionem de ſe conſueverunt aſſumi, ſed exigitur ieiunium naturæ, quo dicitur ieiunus qui poſt mediam noctem nihil cibi, aut potus etiam per modum medicinæ aſſumpſit. Ita S. Thom. *loco citato in reſponſ. ad 2. & in 3. p. q. 80. art. 8. ad 4.* Albert. Magnus, & alii, quos citat Sylveſt. *ubi ſup.* Crederem tamen non incidere in pœnam huius Canonis Presbyterum, qui electuarium ſumeret, aut modicum vini deguſtaret illico poſt mediam noctem, & mane miſſam celebraret, quia hic textus loquitur de Presbytero vinolento, qui in taberna pernoctavit, id eſt qui in potatione totam noctem inſumpſit ſecundum Hoſt. *hic n. 2.* Perno-

19 ctare enim noctem totam ſignificat, ut l. *Vrbana, §. Pernoctare, ff. de verbor. ſignificat.* & notat gloſ. *hic in ver. Pernoctaverit*: quæ verba huic non adaptantur, & conſequenter nec diſpoſitio, *l. ita autem, §. Geſſiſſe, ff. de adminiſtr. tutor.* l. 4. §. *Toties, ff. de damno infec.* & quamvis hic celebrando ſit in culpa, tamen pœna privationis beneficij, de qua hic non videtur tali delicto commenſurari, ad cap. *At ſi clerici, de adulter.* & hoc caſu ſalvari poteſt conſideratio Mariani Socini, quod attendi debeat qualitas, & quantitas ſumpti cibi, & intervallum inter cibum aſſumptum, & celebrationem: & quod notat glo. in d. c. *Sacramenta, in ver. A ieiunis, de conſecr. diſt. 1.* dum ſirmat ieiunium diei celebrari, id eſt abſoluta digeſtione; unde an habeat locum pœna privationis, necne, arbitrio iudicis relinquendum erit.

20 Secundus caſus eſt cum è contra certum eſt Presbyterum ſumpſiſſe cibum, vel potum ante mediam noctem, non autem poſt; & hoc caſu etiamſi non præmiſſa dormitione, vel digeſtione miſſam celebraverit non eſt culpabilis, nec puniendus quia dicitur ieiunus pro illa die ſecundum ieiunium naturæ, iuxta ſententiam D. Thomæ, & aliorum, de quibus ſupra Neque hoc caſu locum habet hæc Decretalis, quia qui cibum, aut potum ſumpſit duntaxat ante mediam noctem non dicitur in potatione pernoctaſſe, prout requiritur ad inquirendam hanc pœnam, ut proximè dictum eſt.

21 Tertius caſus eſt cùm dubium eſt, an Sacerdos cibum, vel potum ſumpſerit ante, vel poſt mediam noctem; & tunc ſubdiſtingue: nam aut pernoctavit in taberna, aut non; ſi pernoctavit, præſumitur bibiſſe etiam poſt mediam noctem: unde niſi probaverit contrarium puniendus erit ut hic; & in hoc tertio caſu propriè loquitur hæc Decretalis. Conſtito enim de vinolentia, & de pernoctatione in taberna, hinc deducitur præſumptio, quod totam noctem in potando inſumpſerit, & ita celebraverit non ieiunus ſecundum Petr. de Palude, & Sylveſtr. ſupra citatos. Aut non pernoctavit in taberna, & tunc in dubio non præſumitur comediſſe, vel bibiſſe poſt mediam noctem, niſi hoc probetur: neque hoc caſu intrat pœna, de qua hic. Patet, quia textus mandat copulatiuè inquiri de tribus, primò de vinolentia presbyteri, ſecundò quod pernoctaverit in taberna, tertiò quod miſſam altera die celebraverit; ergo in dubio non ſufficit ſola probatio vinolentiæ in genere

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

nere ſine circumſtantia temporis, quia ex illa cognoſci non poteſt an presbyter potaverit ante, vel poſt mediam noctem; ſed requiritur probatio, quod pernoctaverit in taberna: ex hac enim reſultat ſufficiens probatio per juris præſumptionem quod etiam poſt mediam noctem potaverit, & ſic celebraverit non jejunus, & ita intellige hanc Decretalem.

22 QVAERO an ebrietas ſit peccatum,

Solutio: Ebrietas poteſt dupliciter accipi. uno modo prout ſignificat ipſum defectum hominis, qui accidit ex multo vino potato; ex quo fit ut non ſit compos rationis; & ſecundum hoc ebrietas non nominat culpam, ſed defectum pœnalem cōſequentem ex culpa. Alio modo ebrietas poteſt nominare actum quo quis in hunc defectum incidit, qui poteſt cauſare ebrietatem dupliciter. Uno modo ex nimia fortitudine vini præter opinionem bibentis, & ſic etiam ebrietas poteſt accidere ſine peccato, præcipuè ſi non ex negligentia hominis contingat, & ſic creditur Noe ine-
23 briatus fuiſſe, *Gen.* 9. Alio modo, ex inordinata concupiſcentia, & uſu vini, & ſic ebrietas ponitur eſſe peccatum, & continetur ſub gula, ſicut ſpecies ſub genere. Dividitur enim crapulam comeſſationem, & ebrietatem, quæ prohibet Apoſtol. *ad Rom.* 13. dicens, *Non in comeſſationibus, & ebrietatibus*, Ita S. Thomas *in* 2. 2. *quæſt.* 150. *art.* 1. Turrect. in cap. *Sexto die, num.* 6. 15 *diſt.* & Sylveſter *in ver. Ebrietas, in princ.* quale autem peccatum ſit ebrietas an ſcilicet veniale, vel mortale dixi latè in cap. *A crapula, à num.* 14. *ſupra, de vita, & honeſt. cleric.*

24 Secundò QVAERO quæ ſit pœna ebrij.

Solutio. In foro pœnitentiali pœna eſt arbitraria, c. *Menſuram, de pœnit. diſt.* 1. in foro autem judiciali eccleſiaſtico olim procedendum erat, juxta Canonem Apoſtolorum 42. relatum in c. 1. 35. diſt. ubi ſic legitur: (Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ebrietati deſerviens (id eſt aſſuetus ſe inebriare ſecundum Hugon. Archid. Turrect. & Præpoſ.) aut deſinat, aut deponatur: Subdiaconus autem, aut Lector, aut Cantor ſimilia faciens aut deſinat, aut communione privetur, ſimiliter & laicus) Item Concilium Agathenſe c. 41. quod refertur in c. *Ante omnia eod. diſt.* ſtatuit Clericū, quem ebrium fuiſſe conſtiterit aut triginta dierum ſpatio à communione ſubmovendum, aut corporali ſubdendum ſupplicio, id eſt recipiat, quadraginta ictus, ut ibi exponit gloſſ. Sed an, & quo ordine clerici propter ebrietatem poſſint ſubjici verberibus; & quomodo in prædictis pœnis ſit procedendum, dic ut ibi per Præpoſ. *n.* 1. Hodie verò contra quoslibet clericos ebrioſos, ſeu ebrietati deſervientes ſervanda erit diſpoſitio d. cap. A crapula; ut ſcilicet ſi moniti non deſiſtant, ab offi-
25 cio, vel beneficio ſuſpendantur. In foro autem temporali laicus propter ebrietatem nulla pœna tenetur, ſecundum Marian. Socin. *hic in* 21. & hæc vera ſi ebrius ſteterit in meris finibus ebrietatis: ſed ſi aliud delictum in ebrietate commiſerit juxta textum in l. *Omne delictum,* §. *penult. ff. de re milit.* tunc dicendum, ut in quæſt. ſequenti.

26 Ultimò QUAERO, an qui ſua culpa in ebrietatem incidit, & ebrius exiſtens hominem interfecit, aut mutilavit efficiatur irregularis, necne.

27 Hæc quæſtio proponitur de eo, qui culpa propria effectus eſt ebrius; nam ſi ſine culpa puta quia eo ignorante alius miſcuit ſal cum vino, vel dentem caballinum, vel quid ſimile; aut quia ſumpto vino moderatè ignorans illius potentiam præter conſuetudinem, & opinionem contraxit ebrietatem, expeditum eſſet hunc non eſſe aliqua pœna puniendum, nec irregularitatem incurrere, quoniam talis nec venialiter quidem peccat, ut docet S. Thomas, Archid. Turrecr. & alij citati ſupra in 1. *quæſt.* Io. à Capiſtrano in d. cap. *A crapula, nu.* 7. *& 8. de vita, & honeſt. cleric.* & ſic credimus de Noe *Gen.* 9. & de Loth, qui commiſit inceſtum, à quo excuſatus eſt ſecundum Auguſtin. contra Fauſtum, ut in cap. *Inebriaverunt,* 15. *q.* 1. Dicit enim textus Gen. 14. *Et ne tunc quidem ſenſerit quando concubuerit, nec quando illa ſurrexerit*: & ita hunc non eſſe irregularem cenſet Marian. Socin. in cap. *Ad audientiam, num.* 55. *infra de homicid.* & Covarr. in Clem. *Si furioſus, in* 3. *p. num.* 3. *verſ. Sed quoad irregularitatem, eod. tit.* nec quiſquam diſſentit. Dubium igitur reſtringitur ad eum, qui ſua culpa in ebrietatem incidit, & quidem ſi dedit operam, ut inebriaretur, & ſciebat ſe conſueviſſe in ebrietate arma ſumere, & homines perſequi, & percutere, proculdubio efficitur irregularis, quia per immoderatam potionem dedit operam rei illicitæ. & ad occiſionem periculoſæ ex his quæ ſolent accidere: ita Marian. Socin. in d. cap. *Ad audientiam n.* 56. & Covarr. in d. Clem. *Si furioſus, in* 3. *p. ſub n.* 4. *verſ. Poſſet quidem vera cenſeri*; & hic caſus ſimiliter eſt extra omne dubium.

Major difficultas eſt quid dicendum in ebrio, qui ex ſimplici culpa in ebrietatem incidit immoderatè bibendo, & in ebrietate homicidium com-
28 miſit. Et quidem S. Thomas *in* 1. 2. *q.* 77. *art.* 7. cui ſubſcribit Sylveſt. *in ver. Ebrietas, num.* 5. ſentit abſolutè hunc eſſe irregularem. Ait enim aliquid eſſe poſſe voluntarium vel ſecundum ſe ſicut quando voluntas directè in ipſum fertur: vel ſecundum cauſam quando voluntas fertur in cauſam, & non in effectum, ut patet in eo, qui voluntariè inebriatur: Ex hoc enim quaſi voluntarium ei imputatur quod per ebrietatem committit. Idem apertiùs firmant Zenzelin. Cardin. & Imola in d. Clem. *Si furioſus, de homicid.* quos ſequuntur Villadiego *de irregul. cap. de percuſſore, col.* 11. Sylveſt. *in ver. Homicidium* 3. *q.* 4. *& alii.*

Quibus primò ſuffragatur c. *Sanè,* & c. *Inebriaverunt,* 15. *q.* 1. ubi patet delinquentem in ipſa ebrietate non eſſe omnino immunem à culpa, nec à pœna.

29 Deinde ſecundum Marian. Socin. in d. c. *Ad audientiam num.* 57. hoc probat textus expreſſus in l. Omne delictum, ff. de re militari: nam miles cæleſtis militiæ, & miles armatæ militiæ videntur æ-
30 quiparari, ut l. *Miles,* & ibi notatur, *ff. de re judic.* Sed miles armatæ militiæ in ebrietate ſeipſum vulnerans, aut aliàs mortem ſibi conſciſcens à militia removetur, ut d. l. *Omne delictum,* §. *penult.* prout hunc textum in propoſito adducunt etiam in c. *A crapula, de vita, & honeſt. clericor.* Hoſt. *n.* 8. *in ver. Suſpendatur,* & Io. Andr. *n.* 4. *in ver. Beneficio,* ergo & fortius miles cæleſtis militiæ, ut eſt clericus, debet deponi ab altaris miniſterio, & per conſequens videtur in irregularitatem incidere.

31 Tertiò favet eidem ſententiæ authoritas Ariſtot. 3. *Ethic. c.* 5. dum docet ebrium mereri duplices maledictiones, videlicet ut explicat D. Thom. in 1. 2. *q.* 76. *art.* 4. ad quartum propter duo peccata

cata quæ committit, ſcilicet ebrietatem, & aliud peccatum quod ex ebrietate ſequitur.

32 Similiter ut ibi Euſtatius refert Pittacus unus ex ſeptem Græciæ Sapientibus ebrio delinquenti duplicem pœnam infligendam eſſe conſtituit, alteram propter ebrietatem, alteram propter crimen in ebrietate patratum; cujus rei etiam meminit S. Thomas ubi ſupra, & Covarr. in d. Clem. *Si furioſus, in* 3. *p. n.* 4. *in fin.*

33 Sed contrariam ſententiam pluribus conatur tueri idem Covarr. *eod. n.* 4. *in princ. verſ. Supereſt igitur difficultas.*

34 Movetur primò, quia ebrius, & furioſus æquiparantur c. *Venter* 35. *diſt.* ſed furioſus non eſt irregularis propter homicidium in furore commiſſum, ut in d. Clem. *Si furioſus,* ergo nec ebrius. Sed hoc argumentum poteſt in oppoſitum retorqueri; nam furioſus, qui propria culpa in furorem incidit, irregularis efficitur, ſi in furore aliquem interfecerit aut mutilaverit, ut dixi in d. cap. *Ad audientiam n.* 24. *infra, de homicid.* ergo & ebrius, qui ſua culpa incidit in ebrietatem.

Deinde movetur quia homicidium ebrii proceſſit ab eo, qui caret uſu rationis, ergo irregularitatem non inducit. At nego conſequentiam, quia irregularitas non contrahitur hoc caſu ex eo quod homicidium ſit voluntarium in ſe, ſed quia eſt voluntarium in ſua cauſa propter culpam præcedentem, ut ex mente D. Thomæ ſuperius dictum eſt, & patebit infra *n.* 36. 37. & 38.

35 Movetur tertiò, quia ebrius non punitur propter homicidium commiſſum, ſed propter ebrietatem illam, quæ graviori pœna eſt digna propter circumſtantiam homicidii, cui cauſam præbuit: quod videtur ſenſiſſe D. Bonaventur. *in* 2. *ſent. diſt.* 22 *art.* 1. *q.* 3. dum ait nec furioſum, nec ebrium quamvis utrcque illorum ſit ſua culpa uſu rationis privatus poſſe committere novam culpam, ſed omne malum quod durante furore, vel ebrietate factum fuerit eſſe circumſtantiam, quæ aggravat ebrietatis, aut furoris peccatum: quem locum citat etiam Alphonſus à Caſtro tenens hanc opinionem *lib.* 2. *de poteſtate leg. pœnal. cap.* 14. *verſ. Prima principalis concluſio.*

36 Verùm hoc argumentum eò tantùm ſpectat, ut oſtendat delictum in ebrietate, vel furore commiſſum non conſtituere novam ſpeciem peccati, ſed eſſe circumſtantiam peccati præcedentis, quod & nos fatemur; quia voluntarium eſt de ratione intrinſeca peccati actualis, cap. *Majores,* §. *Verum, de Baptiſ.* nec poteſt eſſe voluntarium in eo, qui caret uſu rationis. Sed non eſt bona conſequentia: homicidium in ebrietate commiſſum non eſt nova ſpecies peccati, quia non eſt voluntarium; ergo ex illo non contrahitur irregularitas. Ratio eſt, quia ad irregularitatem, quæ non eſt peccatum, ſed pœna peccati non requiritur ut delictum ipſum ſit voluntarium in ſe, ut requiritur ad eſſe peccati, ſed ſatis eſt ut culpa præceſſerit, ut optimè explicat D. Thomas *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 2. *art.* 2. *q.* 4. *ad* 2. ait enim: (Effectus conſequens qui peccatum aggravat jam in actu præceſſit, velut in cauſa; & ideo quando commiſſum eſt totam ſuam quantitatem habuit, & ex effectu conſequenti non accreſcit aliquid quoad culpæ rationem etſi accreſcit quoad pœnam accidentalem,) Hæc S. Thomas, quem ſequitur Sylveſt. *in ver. Ebrietas, n.* 5. Id quod patet apertiſſimè in o-
37 mni homicidio caſuali, & præter intentionem commiſſo: illud enim non poteſt dici peccatum homicidii cùm voluntarium non ſit, quia ignorantia, & error, perinde ac furor, & ebrietas excludunt conſenſum, cap. *Quemvis,* 38. *diſt.* l. *Cum Aquiliana, ff. de tranſact.* l. *Sed hoc ita, ff. de aqua pluv. arcen.* l. *Non idcirco, C. de jur. & fac. ignorant.* quia voluntas non fertur niſi in præcognitum, ut patet *in* 3. *de Anima commen.* 39. imò nil magis contrarium conſenſui, quàm error, l. *Si per errorem, ff. de juriſd. omn. judic.*
38 & tamen jura paſſim clamant ex homicidio caſuali ignoranter, ſeu per errorem commiſſo irregularitatem induci, quoties culpa, vel negligentia præceſſit caſum, ut in cap. *Continebatur,* cap. *Suſcepimus,* & cap. *Ad audientiam, infra de homicid.* cum ſexcen-
39 tis ſimil. Sicut etiam dormiens uſu rationis caret non ſecus ac furioſus, infans, vel ebrius, ut in d. Clem. *Si furioſus, de homicid* & tamen ſi in ſomniis filium in lecto ſuffocaverit, irregularis efficitur propter culpam, vel negligentiam, quæ homicidium præceſſit, ut eſt textus in cap. *Quæſitum,* & ibi DD. *de pœnit. & remiſſ.* cap. *Conſuluiſti,* 2. *q.* 5. cap. *fin.* cum ibi notatis, *de iis qui fil. occider.* plenè Sylveſt. *in ver. Homicidium, ſecundò, nu.* 15. *in* 23. *quæſt.* Itaque licèt homicidium ebrii non ſit peccatum ab ebrietate diſtinctum, ſed circumſtantia ebrietatis, ſemper tamen ex illo incurritur irregularitas, ſi præceſſit culpa, ſicut incurritur ab ignorante, ſeu errante, vel dormiente, licèt in his quoque homicidium propter defectum conſenſus non ſit nova ſpecies culpæ, ſed circumſtantia culpæ præcedentis.

40 Movetur quartò idem Covarruvias, quia ebrietas non eſt cauſa proxima, nec immediata occiſionis, ſed cauſa mediata, & remota, arg. c. *Quia diverſitatem, de conceſſ. præben.* nam culpa fuit cauſa ebrietatis, ebrietas verò cauſa occiſionis. Sed hæc quoque ratio infirma eſt, quia ad contrahendam irregularitatem non requiritur; ut quis præbuerit cauſam proximam, ſeu immediatam homicidio, ſed ſatis eſt ut præbuerit remotam quando dabat operam rei illicitæ, ſi cauſa fuerit aliquo modo ad homicidium ordinata, cap. *Continebatur,* ſecundū unum intellectum, & cap. *Suſcepimus, de homicid.* & eſt communis regula in materia irregularitatis, ut dixi in cap. *Ad audientiam, n.* 19. *&* 33. *eod. tit.*

41 Quid dicendum? Cogitabam opiniones poſſe conciliari fœdere diſtinctionis: Dupliciter enim ex ſimplici culpa poteſt aliquis in ebrietatem incidere ex mente S. Thomæ *in* 2. 2. *q.* 150. *art.* 2. Uno modo cum percipit uſum vini eſſe immoderatum, non tamen æſtimat inebriare potentem, & ita ex inordinata concupiſcentia, & uſu vini contigit ei ebrietas præter intentionem, & conſuetudinem: & hoc primo caſu exiſtimo hunc eſſe immunem ab irregularitate, ſi contracta ebrietate aliquem occidat, aut mutilet.

42 Moveor quia in homicidio hujuſmodi conſiderari poſſunt tres actus. Primus eſt ipſa potatio, ſecundus ebrietas, tertius hominis occiſio. In primum actum duntaxat hoc caſu fertur voluntas directè, nempe quia talis tantum voluit bibere vinum immoderatè. In ſecundum fertur voluntas indirectè, & per accidens. In tertium verò, id eſt in occiſionem aut nullo modo nec per ſe, nec per accidens fertur voluntas, aut, per accidens
43 quidem, ſed valdè remotè. Atqui ex cauſa valdè remota, & ad homicidium non ordinata irregularitas non contrahitur etiam ab illo, qui dabat operam rei illicitæ, ut eſt caſus in cap. *Exhibita, infra, de homicid.* ubi puer qui ludens lapidem jecit

jecit in alium puerum, ut timorem illi incuteret, & ſic dabat operam reſilientiæ non contraxit irregularitatem ex eo quod ille à projecto lapide, non percuſſus corruens, & capite illiſus ad petram ex aliorum incuria obiit, ut ibi deciditur, & latius probavi in cap. *De cætero nu. 13. eod. tit.* & in hoc primo caſu ſalvari poteſt opinio Alphonſi à Caſtro, & Covarr. ut ipſemet videtur declarare in d. Clem. *Si furioſus, par. 3. num. 4. verſ. Tamdem quarto*: &
44 ita etiam intelligi poteſt, quod docuit Ariſtotel. 2. *Et hic.* In ebrietate oportet veniam habere: & quod habetur in l. *Omne delictum, §. Per vinum, ff. de milit.* videlicet per vinum, aut laſciviam lapſos clementius eſſe puniendos.

45 Et quod ait Bald. in cap. *A crapula, num. 3. ſupra de vita, & honeſt. Cleric.* id eſt delinquentes per ebrietatem non dici ſtudioſè delinquere, ſed impetuoſè, & ideò mitius puniendos eſſe juxta text. in l. *Reſpiciendum, §. Delinquunt, ff de pœnis*, idque Iudicis arbitrio relinqui tradiderunt Roman. in l. 1. *n. 9. ff. de verb. obligat.* Dec. in *cap. 1. in fine, de teſtib.* & alii apud Menoch. *de arbitrar. judic. lib. 2. centur. 4. caſu* 326. & hunc venialiter tantùm peccare docuit S. Thomas præallegatus in 2. 2. *q. 150. art. 2.*

46 Alio modo poteſt quis in ebrietatem incidere cum advertit potum eſſe immoderatum, & inebriantem, & tamen vult magis ebrietatem incurrere, quàm à potu abſtineret, & ſic voluntariè inebriatur, & factus ebrius hominem occidit, aut mutilat; & hunc non auderem excuſare ab irregularitate, quia ejus voluntas proximius accedit ad homicidium, quàm in primo caſu. In illo enim ſolus potus fuit voluntarius, ex potu verò præter intentionem contigit ebrietas, & ex ebrietate homicidium. In hoc verò non tantùm potus fuit voluntarius, ſed etiam ebrietas, ex qua immediatè homicidium proceſſit. Unde hic fuit in lata culpa, & dedit cauſam proximam homicidio; aut remotam quidem, ſed tamen ad homicidium ordinatam, quæ ſufficit ad incurrendam irregularitatem ſecundum Marian.
47 Socin. in cap. *De cætero, n. 9.* & ibi dixi *n. 16. de homicid.* præcognoſcere enim debuit, & potuit facilè poſſe contingere, ut in ebrietate aliquem percuteret, vel offenderet; quia plures injuriantur ebrii, quam ſobrii, ut patet per Philoſoph. 2. *Politic.* & per Divum Thomam *in 1. 2. q. 76. num.* 4. *ad* 4. *in fine.* & Bald. in l. 1. *n. 40. C. Unde vi.* Et propterea *Proverb.* 20. dicitur tumultuoſa ebrietas, ut in cap. *Luxurioſa 35. diſt.* alii legunt contumelioſa, ut Io. à Capiſtr. in cap. *A crapula, in 1. notab. ſupra, de vita,*
48 *& honeſt. Clericor.* & culpam mortalem eſſe ſe ſcienter inebriare probat Sanctus Thomas in 2. 2. *quæſt.* 150. *d. art.* 2. Abb. Antiq. in d. cap. *A crapula num. 3.* per textum in cap. *Nullus de conſecr. diſt.* 5. Navarr. *in Manuali cap. 23. num.* 121. & dixi latiſſimè in eod. cap. *A crapula, à num.* 24. & in hoc ſecundo caſu procedit opinio, ejuſdem D. Thomæ *in 1. 2. q. 77. art.* 7. Loquitur enim expreſſè de illo, qui voluntariè inebriatur.

49 Cæterum in practica arbitror indiſtinctè ebrium homicidam debere ſe irregularem reputare, & abſtinere à miniſterio altaris hoc præcipuo fundamento, quia cum in hoc articulo ſint ex utraque parte authoritates, & rationes probabiles, hinc ſtatus rei dubius conſtituitur, ut patet in 1. *Topicor. c. 9. in princ.* ubi problemata idcirco dicuntur dubitationem habere, quia de utriſque ſunt rationes ſuaſibiles; & latiſſimè probavi in cap. *Ne inni-*
50 *taris, à num. 125. uſque ad nu. 171. de Conſt.* In dubio autem non tantùm facti, ſed etiam juris tenetur quis ex præcepto in foro pœnitentiali, vel quaſi pœnitentiali amplecti partem tutiorem præſertim
51 in materia irregularitatis, ut ſimiliter probavi in eod. cap. *Ne innitaris, à num. 71. uſque ad ad num. 229.* ubi etiam oſtendi falſam eſſe differentiam, quam nonnulli ex recentioribus Theologis ſubtiliter excogitarunt inter dubium juris abſolutum, & dubium juris, & perſonæ ſimul.

52 Accedit quod vix poſſet eſſe ſine ſcandalo, ut ebrius ex immoderato uſu vini hodie homicidium committeret, & cras nulla prævia diſpenſatione miniſtraret in altari corpus, & ſanguinem Chriſti; & cauſa inſtituendæ irregularitatis ſecundum Laud. & Cardin. in Clem. 1. *num. 2. in 18. quæſt. de homicid.* Fuit horror & ſcandalum inde oriens, quia abominabile eſt, ut qui intinxit manus in ſanguinem humanum offerat ſanguinem, & hoſtiam immaculatam Deo. De quo tamen vide per Marian. Socin in d. cap. *Ad audientiam, n. 66. de homicid.*

De Accuſat.

Cap. Qualiter, & quando, il ſecondo.

SUMMARIUM.

1 *Inquirere debet Superior contra ſubditum maxime Prælatum de his tantum, ſuper quibus præceſſit infamia, & n. 9. & 11.*
2 *Prælatus diffamatus maximè de dilapidatione poteſt per ſuperiorem compelli ad reddendam rationem adminiſtrationis.*
3 *Secus ſi diffamatus non ſit, & n. ſeq.*
4 *Prælatus in quibus differat à tutore.*
5 *Inquirenda eſt veritas ab eo, contra quem fit inquiſitio, prius quam à teſtibus.*
6 *Inquiſitio eſt permiſſa non ſolum cum agitur ad vindictam publicam, ſed etiam ubi agitur civiliter ad utilitatem Eccleſiæ.*
7 *Inquiſitio in cauſis civilibus eſt permiſſa, ſi ſpectat aut publicam utilitatem principaliter.*
8 *Inquiſitio facienda eſt in loco ubi quis laborat infamia.*
9 *Ad inquiſitionem ex fama ut procedi poſſit tam contra ſubditum, quam contra Prælatum quæ requirantur.*
10 *Inquiſitio ut fieri debeat, requiritur, ut fama ad aures Superioris pervenerit, nec ſufficit, ut pervenerit ad alios.*
11 *Inquiſitio nec contra Prælatum, nec contra ſubditum fieri poteſt, niſi infamia præceſſerit.*
12 *Epiſcopus non debet contra ſubditum in criminalibus procedere niſi adhibitis ſecum Canonicis Eccleſiæ Cathedralis.*
13 *Epiſcopus in cauſis criminalibus nõ tenetur ſequi conſilium Capituli, ſed ſatis eſt, ut illud requirat.*
14 *Sed de conſuetudine procedunt Epiſcopi ſoli ſine Capitulo, & valet talis conſuetudo.*
15 *Et quid ſi Capitula ſint exempta.*
16 *Iudex in judicio inquiſitionis locum accuſatoris non tenet.*
17 *Fama in inquiſitionis judicio tenet locum accuſatoris, & n. 69.*

18 In-

18 *Inquiſitio an ſit remedium ordinarium, vel extraordinarium, & n. ſeq.*
19 *Inquiſitio jam incepta ceſſat ſuperveniente accuſatore.*
20 *Prælati ſunt poſiti tamquam ſignum ad ſagittã.*
21 *Prælatus malus timet bonum ſubditum.*
22 *Prælati cũ teneantur ſubditos arguere, & increpare, odium multorum incurrunt. & n. 27.*
23 *Crimino ſus primo eſt arguendus, ſecundo increpandus, tertio ſuſpendendus, quarto excommunicandus, quinto deponendus.*
24 *Morbis variis parare varias medicinas oportet.*
25 *Accuſationẽ legitimã præcedere debet inſcriptio,*
26 *Fallit in quinque caſibus: remiſſivè.*
27 *Inquiſitio non ita facile eſt facienda contra Prælatum, ſicut contra ſubditum.*
Contra Prælatum requiritur infamia, quæ ſine ſcandalo diſſimulari non poteſt, vel ſine periculo tolerari, ibid. & n. 47.
28 *Inquiſitio quando fit contra aliquem debet ille eſſe præſens.*
29 *In inquiſitione quis ordo ſit ſervandus.*
30 *Inquiſitio ſi primo fieret, & poſtea traderentur Capitula, nihil ageretur.*
31 *Quod procedit in inquiſitione ſpeciali, ſecus in generali, in qua non dantur capitula.*
32 *Proceſſus inquiſitionis non traditis reo capitulis valet, ſi non opponatur.*
33 *Confeſſionem ſuam inquiſitus non poteſt impugnare ſub prætextu, quod capitula ſibi tradita non fuerint, vel infamia non præceſſerit.*
34 *Iudex quot modis procedere poſſit ſuper crimine, & n. ſeq.*
35 *Sententiæ forma in quolibet procedendi modo ſequi debet juxta formam judicii. & n. 79.*
36 *In Romana Curia agitur de crimine duob⁹ modis.*
37 *Proceſſus diverſi, quando diverſis modis in diverſis inſtãtiis facti ſunt, & nullus per ſe ſufficit ad cõdẽnationẽ an poſſint ſimul cumulari, & n ſeq*
38 *Probatio unius modi agendi non facit fidem in alio modo agendi, vel ſuper alio articulo.*
39 *Proceſſus ſuper crimine factus ſuper uno modo agendi, ſi ſit perfectus, non impedit alium procedendi modum.*
40 *Inquiſitio quotuplex ſit, & an id qualibet inquiſitione ſit ſervanda forma hujus capituli, & n. ſeqq. uſq. ad n. 62.*
41 *Inquiſitio generaliſſima quæ dicatur.*
42 *Et quæ inquiſitio generalis.*
43 *Capitula tradi non debent quando inquiritur ſuper ſtatu Eccleſiæ.*
44 *Inquiſitio ſpecialis quæ ſit, & n. 55.*
45 *Si fiat non ad pœnam imponendam, ſed ex debito officii, non requirit infamiam.*
46 *Idem ſi fiat ad denunciationem publici Officialis.*
48 *Probationes ſuper fama leviores ſufficiunt contra ſubditum, quàm contra Prælatum.*
49 *Inquiſitio contra Regularem, ſi fiat ad correctionem, non requirit formam hujus cap.*
50 *Si verò fiat, ut ab adminiſtratione removeatur, ſervanda eſt hæc forma quoad quædam, & n. 98.*
51 *Prælati Regulares ex levioribus cauſis ab adminiſtratione removẽtur, quã ſæculares, & n. 110.*
52 *Et ſpectanda eſt conſuetudo ſpecialis locorum Religioſorum.*
53 *Priores, & officiales minores inſtituuntur, & deſtituuntur pro libito Abbatis etiam ſine cauſa, & n. 102.*
54 *Inquiſitio alia eſt præparatoria, ſeu generalis ad inveniendum delinquentem, alia ſolemnis ad puniendum, quæ à Canoniſtis dicitur ſpecialis, & num. 56.*
55 *Inquiſitionis ſpecialis diffinitio.*
56 *Inquiſitionis generalis, & ſpecialis communis practica quæ ſit, & n. ſeq. & n. 60.*
57 *Inquiſitio generalis, quæ fit ad inveniendum delinquentem non requirit infamiam.*
58 *Inquiſitio generalis tranſit in ſpecialem quando teſtes in genere interrogati nominant delinquẽtem in ſpecie, & nu. 61.*
59 *Inquiſitio ſpecialis contra certam perſonam ſive ex officio, ſive ad denunciationem alterius fieri non poteſt niſi infamia præcedente.*
60 *Inquiſitio ſpecialis non præcedente diffamatione eſt nulla, nec obſtat contraria conſuetudo.*
61 *Inquiſitio generalis, in qua per teſtes aliquis nominatur, ſine alia fama aperit viam ad ſpecialem inquiſitionem.*
62 *Inquiſitio ſuper crimine, quæ fit ex mero judicis officio an, & in quo differat ab inquiſitione, quæ fit ad querelam, ſeu denunciationem partis, & n. ſeqq. uſq. ad n. 68.*
63 *Iudex inquirens ex mero officio recipit juramẽtum ab illis, contra quos eſt facienda inquiſitio, ſecus ſi ad alterius inſtantiam.*
64 *Iudex procedens ſuper crimine ex officio non tenetur recipere probationes ſuper fama, ſed ſatis eſt, ut de ea ſibi conſtet.*
65 *Iudex procedens ad inſtantiam alterius admittit probationes contrarias ſuper bona fama; ſecus quando procedit ex officio.*
66 *Litis conteſtatio fit cum promovẽte inquiſitionẽ quando judex procedit ad denunciationem.*
67 *Teſtes recipi poſſunt etiam publicatis atteſtationibus quando judex procedit ex officio.*
68 *Inquiſitionis judicium in quo differat à judicio per viam accuſationis, & per viam denunciationis: & numeris ſeqq. uſque ad n. 84.*
70 *Teſtes in judicio inquiſitionis recipiuntur lite non conteſtata.*
71 *Teſtes admittuntur etiam minus idonei, quando fit inquiſitio tam in capite, quàm in membris, & ſuper ſtatu Eccleſiæ.*
72 *Accuſatio, & denunciatio fit etiam de occultis criminibus dummodo probari poſſint; inquiſitio ſecus.*
73 *Accuſatus ſuper occultis reſpondere compellitur, quia jurat de calumnia.*
74 *Inquiſitus de dilapidatione interim ab adminiſtratione removetur conſtito de ſuſpicione: ſecus in accuſato.*
75 *Prælatus de gravi crimine inquiſitus, & convictus ab adminiſtratione totaliter removetur: Accuſatus verò deponitur.*
76 *Degradatio accipitur etiã pro verbali depoſitione*
77 *Et eſt pœna capitalis.*

Iudex

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ® DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

78 *Iudex in judicio denunciationis non debet pœnam ordinariam imponere, ſed pœnitentiam compellere, & n. ſeq.*

79 *Denunciatio triplex Evangelica, Iudicialis, & Canonica: & in qualibet diverſa ſeruntur ſententiæ.*

80 *Inquirentis officium eſt veritatem invenire.*

81 *Denunciationis finis eſt emendatio fratris: Accuſationis verò punitio criminis ad publicam vindictam.*

82 *Accuſationem legitima precedere debet inſcriptio, Denunciationem charitativa correctio, inquiſitionem clamoſa inſinuatio.*

83 *Monitio in accuſatione, & inquiſitione non requiritur, etiamſi procedatur per inquiſitionem ad denunciationem alterius.*

84 *Fama qualiter probetur.*

85 *Teſtes ſuper fama interrogati qualiter debeant deponere.*

86 *Fama in criminalibus an aliquem gradum probationis conſtituat, & n. ſeqq.*

87 *Fama eſt ſufficiens indicium ad inquirendum contra eum, qui maleficium commiſit.*

88 *Fama in criminalibus nec ſemiplenam facit probationem, niſi de crimine civiliter agatur.*

89 *Et ſine adminiculis an ſit ſufficiens inditium ad torturam.*

90 *Prelatus an ſtatim lata ſententia ſuper crimine intelligatur ipſo jure privatus dignitate, vel beneficio.*

91 *Sententia lata ſuper crimine quos effectus producat.*

92 *Condemnatus in pœnam, quæ ſtatim aufert libertatem, perdit teſtamenti factionem, ſed non ea, quæ ſibi competunt ratione publici officii.*

93 *Beneficia ejus, qui per ſententiam fuit depoſitus, poſſunt per Epiſcopum alteri conferri.*

94 *Depoſitus ſpoliari poteſt etiam beneficiis, quæ poſſidet in aliis diœceſibus.*

95 *Prelato condemnato an ſtatim liceat electoribus ad electionem alterius procedere.*

96 *Prelatus poſt ſententiam condemnatoriam an remaneat poſſeſſor dignitatis, vel beneficii.*

97 *Infamia, quæ ex pœna procedit evidentior eſt, quàm quæ ex ſententia.*

98 *Inquiſitio, quæ formatur contra Regulares quot habeat ſpecialia.*

99 *Ordo juris in inquiſitione, quæ fit contra Regulares non eſt ad unguem obſervandus quoad ſubſtantialia judicii; ſecus quoad veritatis probationem.*

101 *Exceptiones tot non recipiuntur contra regulares, quot contra ſeculares.*

1 QUALITER, & QUANDO, IL SECONDO. Superior contra ſubditum maximè Prælatum de his tantum inquiret ſuper quibus præceſſit infamia; & tunc eum vocabit, articulos ipſi tradet, nomina, & dicta teſtium ei publicabit, & exceptiones, & defenſiones illius admittet, & ab adminiſtratione removebit illum, ſi appareat graviter deliquiſſe. Hic ordo non eſt ad vnguem in Regularibus obſervandus. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Joann. de Anan. Aretin. Mar. Socin. Felin. & Bero. Dicebat Hoſt. Ponuntur hic auctoritates vtriuſque teſtamenti, & ipſarum mens, ex quibus colligitur qualiter, quando, & contra quem, & à quo ſit inquiſitio facienda, & quis ſit effectus, Cardin. dicebat: Ponit theoricam, & practicam inquiſitionis melius, quàm alia quævis lex, vel Decretalis: eamque adeo luculenter repetiit Mar. Socinus, ut Felin. *in princ.* formaliter dixerit: non tractabo in iſta Decretali multa, prout requirit ejus fama, quia per ſolemnitatem repetitionis D. Mariani adeò eſt occupatus campus, ut exiſtimem ſuperfluum quod diſtinctiſſimè tractatum eſt iterum revolvere. Dividitur in quatuor partes ſecundum Petrum de Samplon. & Abb. Antiq. Prima dicit quando inquiſitio ſit facienda. Secunda qualiter. Tertia ad quid. Quarta limitat; ſecunda ibi, Debet; tertia ibi, Ad corrigendos; quarta ibi, *Hunc tamen.*

2 Nota primò ibi, *Villicus ille, qui diffamatus erat.* Prælatum diffamatum maximè de dilapidatione poſſe per ſuperiorem compelli ad reddendam rationem adminiſtrationis: quod denotatur per verbum, Villicus, quod denotat Prælationem, ſecundum Hoſtien. *hic num.* 2. & notat Abbas *n.* 4.
3 Mar. Socin *num.* 17. & Aretin. *in* 4. *notab.* Ergo à contrario, ſecundum eos ſi non ſit diffamatus, non videtur poſſe compelli: ſed oppoſitum tenet gloſſa *hic in verb. Redde rationem*: ea ratione, quia Prælatus æquiparatur tutori, & procurator eſt, non Dominus, cap. 2. *ſupra de dolo, c.* 2. *q.* 11.
4 *q.* 1. Et ideò debet reddere rationem adminiſtrationis ſuæ tamquam Tutor, l. 2. C. *de judic.* Sed poteſt dici aliud eſſe in tutore, & aliud in Prælato: nam tutor eſt temporalis, & ejus adminiſtratio finitur pubertate, ut inſtitut. *Quibus modis tutel. fin. per totum*: & ideo tenetur reddere rationem finita tutela indiſtinctè, ut l. *Actio*, & l. *Adverſus*, *ff. de adminiſtrat. tutor*, & l. *Niſi finita*. *ff. de tutel. & ration. diſ. quo ſit.* ut Gubernatores, & Adminiſtratores hoſpitalium, & piorum locorum, licèt non ſint ſuſpecti de dilapidatione, ad inſtar tutorum, & curatorum teneantur ſingulis annis de ſua adminiſtratione rationem reddere, ut in Clem. *Quia contingit* §. *Illi etiam*, *de religioſ. domib.* & in Concilio Tridentino, *cap.* 9. *ſeſſ.* 22. At Prælatus eſt perpetuus, quia beneficium non poteſt dari ad tempus per alium, quàm per Papam, ut dicit gloſſ. notab in cap. *Veniens*, *in ver. Ordinaſti*, *ſupra de fil. Presbyt.* Item tutor non poteſt procuratorem conſtituere ante litem conteſtatam, l. *Neque* C. *de procurat.* Secus in Prælato, ut notatur in cap. 1. *ſupra de procurat.* Item tutor non utitur bonis pupilli, ſicut Prælatus vtitur bonis Eccleſiæ. Item tutela eſt onus, Prælatura eſt honor, & Prælatus habet liberam, & generalem adminiſtrationem in bonis Eccleſiæ, & poteſt donare aliqua bona, ſi hoc habeat conſuetudo; tutor non cap. *Cæterum de donato.* Unde nil mirum ſi Prælatus non eſt cogendus reddere rationem, niſi laboret infamia, ut *hic* per Butr. *num.* 23. & Anchar. *n.* 12. & 31.

5 Secundò nota ibi, *Quid hoc audio de te*: Eſſe prius exquirendam veritatem ab eo, contra quem fit inquiſitio, quàm à teſtibus, prout fecit iſte Dominus; nam ſi puram, & meram confiteatur contra ſe veritatem, cum eo mitiùs eſt agendum, cap. *Innotuit*, §. *Multa*, *ſupra de elect.* nec eſt opus teſtibus, ut hic notat gloſ. 3 *in addit. Hoſt. nu.* 2. *in ver. Redde rationem*, Jo. Andr. *nu.* 3. Butr. *nu.* 5. *verſ. Per hanc Decretalem*, & Cardin. *num.* 3. *verſ. Nota quod antequam*, dicens ita ſervari, ut ante omnia petatur ab inquiſito de veritate. Et adverte, quia
6 auctoritas novi teſtamenti hic allegata concernit inquiſitionem faciendam ſuper crimine dilapidationis: auctoritas autem veteris teſtamenti concernit crimina graviora, ex quibus coniunctim collige ſecundum Petr. de Anchar. *hic in* 5. *not.* Io. de Anan. *n.* 6. *verſ. Nota quod ille*, *n.* 7. & Aretin. *n.* 6. inquiſitionem eſſe permiſſam non ſolum cum agitur ſuper rebus eccleſiaſticis, ne dilapidentur; & ſic ad utilitatem Eccleſiarum inquiſitio eſt permiſſa ſingulariter pro utilitate publica. Vnde in
7 cauſis merè civilibus ſi ſpectant ad publicam utilitatem principaliter, inquiſitio eſt permiſſa, ut l. *Si vacantia*, C. *de bon. vac.* & l. *Miſſi opinatores*, C. *de exécutor. tribut. lib.* 10. imo & quandoque ad utilitatem privatam permiſſum eſt judici inquirere, ut patet in uſuris, c. *Ad noſtram*, *il ſecondo*, *ſupra de iureiuran.*

8 Tertiò nota ibi, *dicendam*, *& videbo.* Prælatum debere deſcendere ad locum, ubi quis dicitur infamatus, quia ibi melius veritas reperitur ubi aliquis eſt notus, cap. *Poſtquam*, *de elect.* cap. *Quoſdam*, & cap. *Quanto*, *de præſumpt.* & quia poteſt de criminibus eſſe diffamatus in uno loco, & non in alio: in loco igitur ubi eſt infamia, & non in alio eſt inquirendum, ut notatur in d. cap. *Ad noſtram*, *il ſecondo*, *de iureiur.* & in cap. *Cum deputati*, *de judic.* & per Anchar. *hic in* 6. *notab.* & Io. de Anan. *n.* 7. *circa finem*, *verſ. Nota quod Prælatus.*

9 Quartò nota in verſ. *Ex quibus auctoritatibus*, tria requiſita ad hoc ut ex fama poſſit ad inquiſitionem procedi tam contra ſubditum, quàm contra Prælatum. Primum eſt, ut fama, & clamor ad aures ſuperioris devenerit; ſecundum, ut fama non habuerit ortum à malevolis, & maledicis, ſed à providis, & honeſtis; tertium, ut non ſemel tantùm, ſed pluries hæc fama invaluerit, ut in litera, & notat Butr. *n.* 4. Mar. Socin. *n.* 19. & Aretin. *n.* 10. Quid autem ſit fama, & de illius ſpeciebus, & requiſitis, & in quibus differant rumor, & fama, egi latiſſimè in c. *Veſtra*, *ſupra de cohabit. cleric. & mulier.*

10 Quintò nota ibi, *Verum clamorem*, *qui venit ad me*: tunc demum teneri Prælatum inquirere, quando ad eum pervenit diffamatio: facit etiam textus ibi, ad aures ſuperioris: unde non aſtringitur inquirere quando fama ſolùm pervenit ad alios, ſecundum Hoſt. *n.* 4. *verſ. Qui venit ad me*, Butr. *n.* 8. & Mar. Socin. *n.* 18.

11 Sextò nota ibi, *Si per clamorem*, *& famam ad aures Superioris pervenerit.* Nec contra prælatum, nec contra ſubditum poſſe ſuperiorem inquirere niſi infamia præceſſerit, ut hic eſt caſus ſecundum omnes; ſed de hoc latius dicam infra *in prima quæſt.*

12 Septimò nota ibi, *coram Eccleſiæ Senioribus*, Prælatum non debere contra ſubditum in criminalibus procedere, niſi adhibitis ſecum Canoni-
13 cis Eccleſiæ Cathedralis: nam iuriſdictionem aliàs non exercet Epiſcopus ſine conſilio Capituli, ut cap. *Epiſcopus nullus*, 15. *q.* 7. cap. *Novit*, & cap. *Quanto*, *de his quæ fiunt à prælatis*, & *hic* notat. Butr. *n.* 10. Cardin. *n.* 7. Abb. *n.* 6. Ioan. de Anan. *n.* 9. Mar. Socin. *n.* 24. & 25. Aret. *in* 7. *not.* & Bero. *n.* 17. Ergo non tenetur illius conſilium ſequi, ſed ſatis eſt, ut illud requirat, & coram Capitulo cognoſcat, cap. *Cum olim*, *de arbitris*, nam & textus in c. *Epiſcopus nullus*, ſolam præſentiam requirit, & textus noſter dicit, coram Senioribus.
14 Ergo Epiſcopus poteſt inquirere etiam Capitulo invito, arg. l. *Coram*, *ff. de verb. ſignific.* ſed hodie forte propter ignorantiam Canonicorum communiter Epiſcopi contra eos præſcripſerunt, ut ipſi ſoli abſque Capituli conſilio de criminibus inquirant, & iuriſdictionem exerceant; & valet talis præſcriptio, ſeu conſuetudo, ut in c. 3 & ibi gloſ. 1. *de conſuet. lib.* 6. & probatur in c. *Irrefragabili.* & in c. *Paſtoralis de offic. ordina.* & tenet Abb. Mar. Socin. & Bero *in locis ſupracitatis.* Fallit in Capi-
15 tulis, quæ exemptionis privilegio, vel alio ſpeciali iure ſe tuentur adverſus iuriſdictionem Epiſcopi: tunc enim contra Capitulares delinquentes Epiſcopus non poteſt ſolum procedere, ſed ſervata forma à Concilio Tridentino, præſcripta in c. 6. *ſeſſ.* 25. *de reform.* non obſtantibus conſuetudinibus etiam immemorabilibus, de quo dic, ut ſcripſi in d. cap. *Irrefragabili*, §. *Exceſſus*, *n.* 9. & 10. 20. & 21, *de offic. Ordinar.*

16 Octavò nota ibi; *Nam tamquam idem ſit accuſator*, *& iudex.* In iudicio inquiſitionis iudicem non tenere locum accuſatoris, & hoc ideo, quia alia debet eſſe perſona iudicis, alia accuſatoris, ut cap. *Forus*, *infra de ver. ſignific.* & cap. 1. 4. *q.* 4. ſunt enim hæc officia incompatibilia, ſecundum Cardin. *hic n.* 8. Abb. *n.* 7. Aret. *n.* 11. & Mar. Socin. *n.* 27.
17 Fama ergo in inquiſitione ſuccedit loco accuſatoris, ut innuit litera ibi. Sed quaſi denunciante fama, vel deferente clamore, & notant Hoſt. *n.* 10. *in ver. Deferente*, Io. Andr. *nu.* 13. *in eodem verb.* Butr. *n.* 5. Cardin. *n.* 8. Petr. de Anchar. *n.* 10. Io. de Anan. *eod. n.* & Bero, *n.* 23. & ita tenere communiter Canoniſtas affirmat Præpoſitus in cap. *Accuſatione*, *nu.* 41. *verſ. Item dixi de crimine*, 2. *q.* 8. & poſt eum Iul. Clarus *in pract.* §. *fin. q.* 6. *poſt princ.*
18 Et ex hoc dicunt aliqui inquiſitionem eſſe remedium, & iudicium extraordinarium, quod non concurrit cum ordinario, imò ſupervenient accu-
19 ſatore ceſſat inquiſitio iam incepta, ut notat Dyn. in c. *Factum legitimè*, *vol.* 2. *in fin. verſ. unde ſunt argumenta*, *de reg. iur. lib.* 6. & Bart. in l. 2. §. *Si ante extraneus*, *nu.* 2. *ff. de adulter.* quos ſequitur Anchar. *loco cit.* hoc tamen requirit altiorem indaginem; & Bald. in l. *Ea quidem*, *n.* 38. *verſ. Quod iſti dicunt*, C. *de accuſat.* dicit inquiſitionem de iure canonico eſſe auxilium ordinarium; & allegat Innocentium in c. *Dilecto*, *de ſent. excomm. lib.* 6. ſecus de iure civili, quia licèt fama videatur accuſare; tamen accuſatur tenetur ſe inſcribere, ut l. *final* C. *de accuſat.* ſed ſecundum canones in inquiſitione ceſſat ſubſcriptio. Ergo &c. Magis tamen communis opinio eſt etiam ſecundum Canones Inquiſitionis remedium eſſe extraordinarium: & in ſpecie hanc eſſe communem opinionem atteſtatur Alciatus in c. 1. *nu.* 14. *de offic. Ordinar.* Hier. *in Apoſtil. ad Angel. de malef. in ver. Hæc eſt quædam inquiſitio*, *poſt num.* 80. Dec. *in rubr. de jud. num.* 37. & *num.* 43. *verſ. Et quod judicium inquiſitionis*, prout illum refert Boſſius *in tit. de Inquiſit. num.* 17. & Clar. *in pract.* §. *final. q.* 3. *verſ. Debes autem ſcire*: & ratio hujus concluſionis eſt, quia de jure communi regulariter quilibet admittitur ad accuſandum, niſi expreſſè prohibitus reperiatur, l. *Qui accuſare*, *ff. de accuſat.* §. 1 In primis verbis meritò accuſatio dicitur remedium ordina-

rium: contra verò judicium Inquiſitionis dicitur extraordinarium, quia de jure communi regulariter judex non poteſt ex officio procedere per viam inquiſitionis, ut dicit gloſ. in l. 2. §. *Si publico, in ver. Sine accuſatore, ff. de adulter.* quæ in hoc eſt communiter approbata, ut dicit Alber. in d. l. *ea quidem, poſt nu. 4. C. de accuſat.* prout illum refert Apoſtilla prælligat. ad Angel. *de maleſ. poſt num.* 48. & hanc opinionem ſequuti ſunt omnes antiqui Doctores, ut inquit Mar. Socin. *hic nu. 16.* quam etiam dicit communem Raphael Cuman. *conſ. 136. circa fin.* quos refert, & ſequitur Clarus *loco citato:* meritò ergo judicium Inquiſitionis dicitur extraordinarium: Vel conciliando opiniones diſtingue, ut *hic* per Mar. Socin. *num. 89.* quicquid tamen ſit de jure, hæc omnia ceſſant ex conſuetudine hujus temporis, ſecundum quam etiam de jure civili permiſſum eſt judici procedere ex officio, & ſic per inquiſitionem, prout de hac generali conſuetudine atteſtatur Gand. *in tit. Quomodo cognoſcatur, de maleſ. per inquiſitionem, poſt num. 6. verſ. Sed hodie,* quem refert Bald. in d. l. *Ea quidem, nu. 137. circa fin. verſ. Alii dicunt C. de accuſat.* Ioan. Andr. *in addit. ad Speculat. in tit. de inquiſ. §. Quando autem, in princip.* ubi dicit judices fori ſæcularis facere ſibi regulam inquirendi de quolibet maleficio; & alij plures congeſti à Iulio Claro *d. qu. 3. verſ. Sed certè.* Unde ſtante hac conſuetudine facienda eſt concluſio in contrarium, id eſt inquiſitionem remedium eſſe ita ordinarium, prout eſt remedium accuſationis: & ita dixit Andr. de Pius relatus à Baldo in l. 1. §. *In initio poſt num. 7. verſ. Sed nunquid, ff. de offic. Præf. &c. V. hic:* quod dictum ſequuntur omnes, ut hic dicit Io. de Anan. in §. *Licèt autem, n. 9.* & Clar. *loco cit.*

20 Nonò nota in verſ. *Licèt autem,* Prælatos omnes poſitos tamquam ſignum ad ſagittam; & ad hoc quotidie allegatur hoc cap. Quod dupliciter poteſt intelligi, primò ſcilicet ut eſſe debeant virtutibus ornati, ut à ſubditis eorum operationes trahantur in exemplum, cap. *Magnæ, verſ. Quod enim agitur à prælatis, ſupra de voto,* cap. *Vtſiſtimus, 1. qu. 1. §. Nunc autem, 25. diſtinct.* Concil. Trid. *cap. 1. ſeſſ. 25. de reform.* imo ut inquit Caſſiodor. *lib. 3. Epiſtol.* Facilius quippe eſt errare naturam, quam diſſimilem poſſit Princeps formare Rempublicam, & Ariſtot. *in 2. Oeconom.* inquit, (Impoſſibile eſt non diligentes Dominos diligentes facere Vicarios.) *Qualis enim Rector civitatis, tales & habitantes in ea,* Eccle. *cap. 10.* Et hinc fit,

21 ut malus prælatus timeat bonum ſubditum, ut dicit textus in l. *Priſca, in ver. Debebit, C. de Palat. ſacr. largition. lib. 12.* & ideo Herodes metuebat Joannem ſciens virum juſtum, & ſanctum, ut legitur *Marci 6.*

22 Secundò modo poteſt intelligi, ut prælati ſint tamquam ſignum ad ſagittam, quia propter jurisdictionalia, quæ exercent, incurrunt inimicitiã, & malevolentiam multorum; eam ut legitur in Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 6.* (Subditi Epiſcopo tametſi jure correpti fuerint, magnopere tamen eum odiſſe, & tamquam injuria affecti ſint magna illi crimina objicere ſolent, ut quoquo pacto poſſint, ei moleſtiam exhibeant, cujus vexationis timor plerumque illum ad inquirenda, & punienda eorum delicta ſegniorem reddit.) Et Eutiſtus Papa *epiſt. 2.* (Sunt (inquit) nonnulli, qui præpoſitos ſuos perversè reprehendunt, ſi vel parum ipſis moleſti extiterint.) Refertur in cap. *Sunt nonnulli, 2. q. 7.* Prior intellectus magis placet ratione effectus; ſed hic poſterior eſt magis amicus literæ, in qua redditur ratio, quia cum prælati ex officio ſuo teneantur ſubditos arguere, & increpare, &c. odium multorum incurrunt, & inſidias patiuntur.

23 Decimò nota in eodem verſ. *Licèt autem:* bonum ordinem debitæ correctionis: eſt enim criminoſus primò arguendus, ſecundò increpandus, tertiò ſuspendendus, quartò ligandus, id eſt excõmunicandus: unde & dicitur, coerce, corripe, excommunica, degrada, ut cap. *Fortè, 25. q. 4.* de quo dic ut legitur, & notatur in cap. *Cum non ab homine, ſupra de judic.* ſecundum Hoſt. *hic num. 21.* Io. Andr. *n. 15.* Abb. *in 7. notab.* & Mar. Socin. *nu. 31.*

24 Et ex hoc collige ſecundum Anchar. *in 12. notab.* poteſtatem multiplicem ſuperiori conceſſam ſuper criminibus puniendis, quia varijs morbis parare variis medicinas oportet, non ut imperitus medicus, qui uno collyrio omnium oculos vult curare, cap. *Neciſſe, 29. diſt.* cap. *Vt conſtitueretur, 50. diſt.* Unde Seneca *in tractatu de Ira:* (Civitati curandæ adhibitus ſum: pro cujuſque morbo medicina quæritur, hunc ſanat verecundia, hunc dolor, hunc ſervitus, hunc ægeſtas: ita legum præſidem, civitatiſque rectorem decet verbis quamdiu poteſt ingenuè curare, æquitatemque boni, & æqui conſtituant, deinde tranſeat ad triſtiorem orationem, noviſſimè ad pœnas, & has leves, & revocabiles imponat, ultima ſupplicia ultimis ſceleribus imponat, ut nemo pereat, niſi quem perire etiam pereuntis interſit.

25 Undecimò nota ibi, *niſi legitima præcedat inſcriptio.* accuſationem criminalem, quæ tendit ad depoſitionem prælati, nullatenus eſſe admittendã, niſi prius accuſator legitimè ſe inſcribat, ut hic; & in cap. *Super his, ſupra eodem;* & in cap. *Licet Hely, infra de Simon.*

26 Quod limita in quinque caſibus, quos recenſet gloſ. in d. cap. *Super his, in ver. Oportet inſcribi.*

27 Duodecimò nota ibi; *Qui diutius ſine ſcandalo diſſimulari non poſſit,* non ita facilè inquirendum eſſe contra prælatum, ſicut contra ſubditum: nam contra ſubditum ſufficit præcedens infamia non ſcandaloſa, ſed contra prælatum oportet, ut præcedat infamia, quæ ſine ſcandalo diſſimulari non poteſt, vel ſine periculo tolerari, ut in litera: & eſt ſpeciale in prælato propter rationem in textu expreſſam, quia facilè à ſubditis falſa crimina eis impinguntur, cùm incurrat ob executionem officij odium plurimorum, ut dixi ſupra *in 9. notab.* & dic ſine ſcandalo, ut quia diffamatur de delicto incontinentiæ, de quo ſubditi multum ſcandalizantur, c. *Veſtra,* & c. *Tua, de Cohabitat. Cler. & mulier.* Nec ſcandalo obviari poteſt, niſi fiat inquiſitio: & dic ſine periculo, ut quia eſt infamatus de dilapidatione, vel de hæreſi, unde ſi ſuperior diſſimularet, inde ſequi poſſet rerum eccleſiaſticarum diſtractio, c. *prælatorum, infra eodem,* & reſpectu hæreſis aliorum infectio, Clem. 1. §. *Verùm, de hæretic.* unde dicit Innoc. & poſt eum Io. Andr. *n. 22.* & Anch. *nu. 15.* quando timetur periculum, poſſe contra prælatum procedi ſine multa infamia, arg. c. *final. 7. qu. ult.* & cap. *Quæſitamus, 42. diſt.* de quo dic plenius, ut per Innocentium in c. *Licèt Hely, nu. 1. infra de Simon.* & hanc differentiam inter prælatum, & ſubditum perpendunt *hic* Abb. *num.* 9. & Marian. Socin. *num.* 40.

28 Decimotertiò nota in § *Debet,* quod is, contra quem inquiritur, debet eſſe præſens: quod patet ex auctoritate Evangelica ibi *Redde rationem villicationis tuæ;* & ſic præſens erat villicus, cui dominus loquebatur, ſecundum Hoſt. *n. 15. in ver. Debet,* & Io. Andr. *n. 22. in ver. Igitur:* vel idcirco debet eſſe præſens, quia tenetur rationem reddere, quæ non benè redditur niſi per præſentes, ut l. *Cum ſervus, ff. de condit. & demonſtrat.* ſecundum Anchar. *hic n. 18.* & hoc verum niſi contumaciter ſe abſentaverit, ut in textu, quia tunc poteſt contra ipſum ad ſententiam procedi, ſecundum ea, quæ leguntur, & notantur in c. *veritatis, ſupra de dolo, & contum.* & in c. *Quoniam frequenter, ut lite non conteſt.*

29 Item nota ordinem in inquiſitione ſervandum: Debent enim inquiſito exponi capitula, ſuper quibus eſt inquirendum, eique ſtatuendus eſt terminus ad faciendas ſuas defenſiones. Item nomina, & dicta teſtium ſunt ei publicanda, & danda ſunt nomina ſimul cum dictis, & non ſegregatim, quia alioquin reus neſciret quid à quo dictum eſſet, ſecundum Io. Andr. *hic n. 26 in ver. Quid à quo.* Item legitimæ exceptiones, & replicationes admittendæ, ut in litera, & notant Ioan. Andr. Butr. Cardin. & omnes *in ſumm. text.* Quare

30 ſi primo fieret inquiſitio, & poſtea traderentur capitula nihil ageretur, quia pervertitur ordo, cap. *Cum petitum, ſupra de elect.* ſecundum Hoſt. *hic n. 15. in ver. Fuerit,* & Io. Andr. *n. 25. in eodem ver.* & Butr. *n. 38.* & tandem probatis criminibus, ab adminiſtratione removebitur, ſi eam habet, ut in litera; & notant omnes *in ſummar. textus.*

31 Hæc tamen procedunt in inquiſitione ſpeciali, quæ fit contra certam perſonam, & ſuper certo crimine: ſecus vero in inquiſitione generali, quia tunc non dantur capitula, nec eſt cui dentur, ſed generaliter inquiritur, prout hic declarant Anchar. *in 18. notab.* & Abb. *in 13. notab.*

32 Nũquid autem valeat proceſſus in inquiſitione ſpeciali ſi fiat inquiſitio non traditis reo capitulis, dicendum eſt valere, ſi non opponatur: unde ſi confeſſus fuerit

33 crimina, confeſſionem impugnare non poterit quo minus puniatur ex ipſa, eo prætextu, quod capitula ſibi tradita non fuerint, vel non fuerit infamatus, ut c. 1. *de accuſat. lib. 6.* Io. And. *hic num. 25.* & Abb. *ubi ſupra.*

34 Decimoquartò nota in §. *Ad corrigendos,* quatuor modis procedendi ſuper crimine. Primus eſt per viam notorietatis, de quo non vult loqui textus dum dicit, ut de notorijs exceſſibus taceatur, de quo vide cap. *Manifeſta,* & cap. *de manifeſta, 2. q. 1.* & bonam gloſ. in c. *Ad noſtram, il terzo. in ver. Obſervandus, de jurejuran.* & Speculator *in tit. de not. crimin.* & latiſſimè Salic. in l. *ea quidem, à n. 18. uſque ad n. 92.* & præcipuè *in 84. cum duobus ſeqq. C. de accuſat.* Secundus modus eſt per viam denunciationis, de qua in cap. *Novit, ſupra de judic.* & cap. *Si peccaverit, 2. q. 1* & per Speculator. *in tit. de monitat.* & per Abb. in d. c. *Ad noſtram, de jurejur.* Tertius per viam accuſationis, de quo per totum hunc titulum. Quartus modus per viam inquiſitionis, de qua præcipuè agitur in hoc cap. & largo modo ſecundum Abbatem *in 14. notab.* Poteſt dari quintus modus, ſcilicet per viam exceptionis, ut in cap. *ſuper his ſup. eod.* Item ſextus per viam actionis, cap. *Ex parte, de reſcrip.* cap. *Quarelam de jurejur.* quæ impropriè dicitur accuſatio: de quo dic, ut in cap. *Per tuas, il primo infra de Simon.* quos modos recenſet *hic* Hoſt. *n. 19.* Io. And. *n. 28.* Petrus de Anchar. *in 23. notab.* Abb. *in 14. not.* Io. de Anan. *in §. Ad corrigendos, ante num. 1.* & Marian. Socin. *num. 47.*

35 Conveniunt autem iſti modi in hoc, quod in quolibet iuxta formam iudicij ſequi debet forma ſententiæ, ut in litera ibi: (Illo ſemper adhibito moderamine, ut iuxta formam iudicij ſententiæ quoque forma dictetur.) & ad hoc quotidie allegatur hoc cap. ſecundum Abb. *in 14. notab.* unde dicit fatuum eſſe iudicem, qui aliter condemnat, quàm fuerit petitum, ut l. *fin. C. de fideicom. libert.*

36 Dicit tamen Hoſt. *n. 19.* In Curia Romana agi de crimine duobus modis, ſcilicet per modum iuſtitiæ, & per modum gratiæ: per modum iuſtitiæ ſex modis ſuperius expreſſis: per modum verò gratiæ proceditur per viam proviſionis, diviſionis, & compoſitionis ut latius per eundem Hoſt. dicto *n. 19.* & Io. Andr. *n. 28.* qui etiam tractant quan-

37 do diverſi proceſſus diverſis modis in diverſis inſtantijs facti ſunt contra aliquem, & nullus ſufficit ad condemnationem, ſed collati ſimul ſufficiunt, An cumulatio fieri poſſit. Quidam affirmant eam poſſe fieri, quaſi dulcis ſit mixtura bonorum, cap. *Nava, in fin. 12. diſt.* & arg. §. *Si duorum, inſtit. de rer. diviſ.* & quia Reipub. intereſt, ne maleficia remaneant impunita, c. *Vt famæ de ſent. excomm.* Sed

38 contra eſt, quia probatio unius modi agendi non facit fidem in alio modo agendi, vel ſuper alio articulo, c. *Veniens, il ſecondo, §. 1. verſ. Quo audito,* Et §. *Nos igitur, ſup. de teſtib.* & quia res inter alios acta, &c. cap. *penult. in princ. cum ſuis concordant. ſupra de re iudicat.* & quia poteſt timeri, ne per leve compendium ad grave diſpendium veniatur, ut hic ſequitur in litera: & quia ſecundum formam iudicij ſententia eſt dictanda, ut in tex. in ver. *Illo ſemper.* Et hanc partem ſequuntur hic DD. niſi cumulatio fieret de plenitudine poteſtatis, ut concludunt Hoſtien. & Io. Andr. *in locis ſupracitatis:* cum quibus concordant Butr. *num. 45.* Io. de Anan. in §. *Ad corrigendos, nu. 1.* & alij com-

39 muniter. Ex his collige proceſſum ſuper crimine factum altero de prædictis modis non impedire alium procedendi modum: quod intellige verum quando proceſſus eſt perfectus; aliàs dic ut notatur in cap. *De his, ſupra eod.* ſecundum Anchar. *num. 24* Io. de Anan. *ubi ſupra.*

40 QUAERO, An in qualibet inquiſitione debeat ſervari forma huius cap.

Solutio dicit Hoſtien. *hic num. 6.* triplicem eſſe inquiſitionem, videlicet generaliſſimam, genera-

41 lem, & ſpecialem. Generaliſſima eſt, quæ fit ex mero, & puro officio iudicis, ut quando agitur, & quæritur in Concilijs generalibus, vel provincialibus generaliter de ſtatu provinciarum, ſeu provinciæ quantum ad Eccleſias, & perſonas in melius reformandum, ut cap. *Sicut olim, infra eodem,* cap. *Grave; de præben.* & §. *Vt autem omnis eccleſiaſticus ſtatus* in Auth. *de Sanctiſſ. Epiſ.* Concilium Tolet. tertium, *cap. 18.* cap. *Concilia. 17. diſt.* cap. *De Concilijs,* & cap. *Propter eccleſiaſticarum ſeq. 18. diſt.* Concilium Aurel. 3. *cap. 1.* Concilium Lateranen. ſub Leone X *ſeſſ. 10.*

42 Conc. Trid. *cap. 2. ſeſſ. 24. de reformat.* Generalis eſt quæ fit tam in capite, quam in membris alicuius Eccleſiæ civitatis, vel caſtri, vel alterius loci, dum Prælatus viſitat ex eodem mero & puro

B 3 offi-

officio; cap. 1. & cap. *Irrefragabili*, *de offic. Ordi-*
nar. cap. *Placuit*, 10. q. 1. cap. *Excommunicamus*,
§. *Et adjicimus*, *infra de Hæreticis*, cap. 1. §. *Sane*,
de cenſ. lib. 6. Concil. Tolet. 4. *cap.* 55. Concil.
Triden. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 3. & in ſuis duobus
caſibus dicit Hoſtien. non habere locum formam
hujus Concilii, ſed ſicut generaliſſima, vel gene-
ralis ex puro, & mero officio fit inquiſitio, ſic etiã
generaliter, & compendiosè proceditur contra
43 omnes. Unde dicebat Abbas Antiquus *hic n.* 2.
prope fin. Capitula tradi non debere quando in-
quiritur ſuper ſtatu Eccleſiæ, ſed ſolum quando in-
quiritur contra certam perſonam. Fit etiam in-
quiſitio generalis extra viſitationem aliquo impe-
trante, ſeu denunciante, vel ex officio fama de-
ferente, in quo caſu ſimiliter dicit Hoſtien. formã
hujus Concilii non eſſe ſervandam, ſed aliam, de
qua in cap. *Cum I. & A.* & cap. *ſeq. de re judic.*
Licet ſubdat illa capitula poſſe etiam intelligi de
ſingulari inquiſitione tantum, ut ibi notatur, &
cum Hoſtien. concordant *hic* Io. Andr. *num.* 7. &
alii inferius citandi *num.* 54. Mar. Socin. *num.* 56.
44 Specialis, ſive ſingularis eſt, quæ fit contra certam
perſonam: & in hac diſtingue ſecundum Abb. *n.* 11.
verſ. Quædam eſt inquiſitio ſpecialis, ex mente
45 Hoſtienſis *num* 7. & 8. Nam quandoque fit talis
inquiſitio, non ad pœnam imponendam, ſed ex
debito officii, veluti ut matrimonium non contra-
hatur propter aliquod impedimentum, velut non
promoveatur quis ad Prælaturam, ſeu non confir-
metur electus, ſi reperiretur vitioſus: & in tali inqui-
ſitione non exigitur infamia, cap. *final. de clandeſtin.*
deſponſat. cap. *Poſtquam*, cap. *Cum dilecti*, &
cap. *Nihil*, *de elect.* cum multis ſimilibus: &
vide quod notat Innocen. in cap. 1. *de excenſ. Præ-*
lat. & Hoſtien. in cap. *un. Ut Eccleſiaſt. benef.* Et
idem eſt ubicumque iudex ex puro, & mero offi-
cio procedit, in his maximè, in quibus imminet
periculum animarum, ut patet in cap. *Ad noſtram*,
il ſecondo, *ſupra de jurejur.* & in cap. 1. *de offic.*
Ordin. & in l. 1. & l. *In confirmando*, *ff. de con-*
firm. tut. & in l. 3. *ff. de ſuſpect. tutor.* de quo hic
plenius, ut notatur per Hoſtien. *in ſumma de*
46 *criminibus ſive ordine puniendis*, §. *fin.* Quandoque
verò hæc ſpecialis inquiſitio fit ad pœnam impo-
nendam: & tunc ſub diſtingue, nam aut proce-
ditur ad denunciationem illius, ad quem hoc perti-
net ex officio; & non eſt opus ut præcedat infa-
mia, l. *Ea quidem*, C. *de accuſat.* cap. *Præterea, de*
teſtibus cogen. non tamen denunciatur niſi noto-
rium, alias non creditur denunciatoribus, ut
notatur in cap. *Nullus*, *il ſecondo*, §. *Aliquando*, 4.
q. 4. & per Doctores, maximè per Salicetum in
47 d. l. *Ea quidem.* Aut fit non ad denunciationem
publici officialis, ſed fama deferente, & tunc aut
proceditur contra prælatum ſecularem, aut con-
tra ſubditum etiam ſecularem, aut contra regula-
rem. Primo caſu contra ſecularem prælatum
non ſufficit ſimplex fama, vel clamor, & ſi frequens
ſit, niſi ſit talis, quæ ſcandalum generet, vel ſine
pericula tolerari non poſſit, ut dixi ſupra *in* 12.
not. Secundo caſu contra ſubditum ſecularem
ſufficit fama frequens, & clamoſa, & ſi non gene-
ret ſcandalum ut in litera, & dixi in *eod.* 12. *no-*
tab. & in utroque iſtorum membrorum ſervari
debet forma, quæ hic traditur in §. *Debet.* Ac
48 propterea requiritur probatio famæ, de qua no-
tatur in cap. *Cum oporteat*, §. *final. in* 1. *reſponſo*
ſupra eodem: quod tamen totum eſt arbitrio bo-
ni iudicis relinquendum, ea tamen habita conſi-
deratione, ut leviores probationes ſufficiant con-
tra ſubditum, quàm contra prælatum, ut patet in
cap. *Licet Heli infra de Simon.* & in cap. *Paſtoralis*,
in 1. *reſponſo in fin. ſupra de offic. delegat.* & arg.
cap. *Cum illorum*, §. *Si verò clauſtralis*, & §. *præ-*
ced. infra de ſenten. excommun. & l. 3 *ff. de alien.*
mut. iudic. cauſ. fact. ſecundum Hoſtien. & Io.
Andr.
49 Tertiò caſu cum fit inquiſitio contra Regula-
rem iterum ſub diſtingue; nam aut fit ad corre-
ctionem, ſeu ad pœnitentiam ſecundum regulam:
Et non eſt opus ſervare formam hic præſcriptam,
ſed iuxta eamdem regulam proceditur de plano,
ut cap. *Reprehenſibilis*, & cap. *Cum ſpeciali*, *ſupra*
de appellat. cap. *final. de Regular.* cap. *In ſingulis*,
50 & cap. *Ea quæ. de ſtat. Monachor.* Aut fit in-
quiſitio, ut ab adminiſtratione removeatur: &
tunc quando agitur de Abbate, vel Priore Con-
ventuali, aut curam habente, & auctoritate Su-
perioris inſtituto, quamvis non ad unguem, tamen
quod ad quædam ſervanda eſt forma huius capitu-
li, ut ſcilicet vocetur, ut ſe poſſit defendere, ut pa-
tet in cap. *Ad petitionem*, §. *Cum igitur*, *ſupra eod.*
& *infra* cap. *Olim*, §. *Si verò*, & in cap. *Per tuas*,
51 *de ſimonia.* Veruntamen ex levioribus cauſis
removeri poteſt, quàm ſecularis, ut dicitur in d.
cap. *Per tuas* §. *in fin.* & in cap. *final. infra eodem*,
52 & *hic in fin. in* §. *Hunc tamen ordinem.* Sed &
conſuetudo ſpecialis locorum religioſorum in
hoc ſpectanda eſt, ut ſubjicitur in d. cap. *fin.* &
legitur, & notatur in cap. *Quia nos*, *de appellat.* Si
53 verò agitur de Priore ſimplici, vel officiali, ſeu
aliam obedientiam, tenente, talis inſtituitur, &
deſtituitur pro libito Abbatis etiam ſine cauſa, ut
legitur & notatur in cap. *Cum ad monaſterium*,
§. *Tales*, & in c. *Monachi*, §. *Prioratus* & §. *Prio-*
res, *ſupra de ſtat. Monachor.* & in cap. *Volentes*,
§. *final de privileg. lib.* 6. & latius dicam infra
num. 102.
54 Ita in hac materia inquiſitionis diſtinguit hic
Hoſtin. *num.* 7. & 8. & latius in ſumma de in-
quiſitionibus, & cum eo concordãt *hic* Ioan. Andr.
num. 7. 8. & 9. Henric. Boich. à *num.* 1. *uſque ad*
num. 7. Butr. *num* 9. Cardinal. *in* §. *Hunc tamen*,
nu 6. *poſt med. verſ. Alii aliter dividunt*, Anchar.
num. 38. *poſt med. verſ. Hoſtien. etiam hic dicit* Abb.
num. 11. & Io. de *Anan. in* §. *Debet n.* 6.
Legiſtæ tamen aliter diſtinguunt; nam omiſſa
illa generaliſſima inquiſitione, quæ fit per Officia-
les ad præſcriptum l. *Congruit*, *ff. de offic. Præſid.*
cuius loco hodie ſucceſſit proclama, ſeu bannum
generale contra omnes homines malæ conditio-
nis, & famæ, quod faciunt poteſtates in principio
eorum officii, ut atteſtatur Angel. *de maleſ. in verſ.*
Hæc eſt quædam inquiſitio, *num.* 3. & Iul. Clar. *in*
pract. §. *final. quæſt.* 3. *in princ.* Dicunt Legiſtæ
duas tantum eſſe inquiſitionum ſpecies. Altera
dicitur præparatoria, quam aliqui appellant ge-
neralem, quæ fit ad inveniendum delinquentem,
& iudex generaliter inquirit quinam delictum
commiſerit, informationes generales de ſuper
aſſumendo. Altera dicitur ſolemnis, quæ fit ad pu-
niendum contra particularem perſonam, de cuius
55 delicto jam Curia notitiam habuit. Et hanc Ca-
noniſtæ ſpecialem appellant, & diffiniunt eſſe mo-
quodam per officium procedendi ad condemnan-
dum

dum, & puniendum facinoroſos homines de ter-
ritorio inquirentis de aliquo crimine non à male-
volis infamatos, ut per Præpoſitum in cap. *De ac-*
cuſatione, *num.* 41. 2. *qu.* 8. Ita diſtinguit Bart. in
l. 2. §. *Si publico*, *num.* 9. *ff. de adulter.* & Salyc. in
56 l. *Ea quidem num.* 31. C. *de accuſat.* quos refert,
& ſequitur Bero *hic num.* 33. Et fuit originalis di-
ſtinctio Innocentij in cap. *Bona, il primo*, *num.* 5.
ſupra de elect. ubi formaliter inquit. (Item nota,
quod ſic ſervat totus mundus, quod contingente
maleficio notorio ſtatim inquirit iudex generali-
ter non contra certam perſonam, & facta inquiſi-
tione vocat nominatos in inquiſitione de malefi-
cio, ut ſe defendant, & quod longam interpreta-
tionem recipit ex iteratione factorum mutari non
debet, *Minime*, & l. *Si de interpretatione*, & l. *ſeq.*
ff. de Legibus, & ſic cum maleficium ſic notoriè
factum eſt, ſed quis illud fecerit, eſt incertum, iu-
dex nullo vocato procedit ad inquiſitionem illius
malefic[ij], ſcilicet per quos ſic factum; & idem ſi
certum ſit de aliquibus perſonis, & de aliquibus
incertum: & hæc inquiſitio, quæ fit de incerta
perſona, eſt tantum præparatoria alterius inquiſi-
tionis; nam contra perſonam in prima inquiſitio-
ne nominatam recipietur nova inquiſitio, & iidẽ
teſtes, qui dixerunt in prima, ſcilicet, quando con-
tra nullam perſonam agebatur, iterum recipien-
tur in ſecunda, quando contra certam perſonam
agitur, argum. cap. *Veniens*, *ſupra de teſtibus.*)
Hæc ſunt verba Innocentij: quem refert Bald. in
l. *Edita*, *in ſecunda lectura*, *num.* 30. *ad fin. verſ. Et*
dicit Innocentius, C. *de edendo*, Angel. in l. *Ea*
quidem, *num.* 5. C. *de accuſat.* dicens ita obſer-
vare communem conſuetudinem mundi, Io. de
Anan. in cap. *Inquiſitionis*, *num.* 5. *verſ. Sed ad-*
verte: & ibi etiam Felin. *eodem num. ſupra eod.*
Præpoſ. in cap. *De accuſatione*, *num* 40. *verſ. Et*
de hoc etiam 2. *qu.* 8. aliosque cumulat Menoch.
57 *de præſumpt. lib.* 1. *præſumpt.* 88. *n.* 7. & 8. Commu-
nis igitur practica eſt, ut ſi non ſit porrecta contra
aliquem querela, vel denunciatio, vel aliter a-
perta via iudici ad ſpecialiter inquirendum, ſed
tantum conſtet delictum fuiſſe commiſſum, iudex
ſtatim ex officio inquirat generaliter interrogan-
do teſtes, quos putat de negotio informatos in ge-
nere, an ſciant quis delictum commiſerit neminem
nominando; Et in hac generali, ſeu præparatoria
inquiſitione, quæ fit ad inveniendum crimino ſum,
non requiritur, ut infamia præcedat: & ita omnes
fatentur, ut inquit Bero. *hic num.* 34. & Iul. Clar.
in prax. §. *fin. quæſt.* 6. *verſ. Scias etiam.* Quando
verò certus eſt delinquens, puta quia porrecta eſt
contra aliquem querela, vel denunciatio, tunc iu-
dex non inquirit generaliter, ſed ſpecialiter inter-
rogando teſtes, quid ſciant de contentis in ipſa
querela, vel denunciatione, in qua ille eſt ſpecia-
58 liter nominatus, tunc autem illa inquiſitio gene-
ralis tranſit in ſpecialem, quando teſtes, qui ſunt
in genere interrogati, nominant ipſi in ſpecie de-
linquentem, nam eo caſu illa denominatio aperit
viam iudici ad inquirendum ſpecialiter contra
illum nominatum, id eſt ad alias informationes
contra eum aſſumendas, ita Iul. Clar. *in d.* §. *final.*
quæſt. 5. *verſ. Poterit igitur*; & conſtat ex verbis
Innocentij ſuperius relatis, *num.* 56. Et ad hanc
59 ſpecialem inquiſitionem ſive fiat ex officio, ſive
ad querelam, vel denunciationem, iudex deveni-
re non poteſt, niſi præcedente infamia, iuxta text.
hic: & eſt communis opinio, de qua teſtantur An-
gel. in l. *Si vacantia*, *num.* 177. C. *de bon. vac. lib.* 10.
Soſſ. in pract. tit. de inquiſit. num. 11. & *in tit. de*
indic. num. 75. *in fine* Marſ. *in pract. crimin. in* §.
Conſtante, *num.* 22. Hypol. Rimin. *conſ. crimin.*
diverſ. 105. *num.* 27. *lib.* 1. Grat. *conſ.* 57. *num.* 11.
lib. 1. Roland. *conſ.* 24. *num.* 21. & *ſeq. vol.* 1. & *conſ.* 3.
num. 15. *vol.* 3. & *conſ.* 57. *num.* 19. *vol.* 4. Clar. *in pract.*
§. *final. quæſt.* 6. *verſ. Idem etiam.*
60 Cæterum adverte, quod quicquid ſit de jure,
hodie iſta diffamationis ſolemnitas in inquiſitio-
nibus receſſit ab Aula, ſecundum Clar. *d. q.* 6. *verſ.*
Præterea ſcias: nam hodie practica ſervat, ut iu-
dex conſtito de delicto, aſſumendo informatio-
nes, in genere, interroget primo teſtes, quos pu-
tat informatos, an ſciant quis illud maleficium
commiſerit, & ſi dicant ſe neſcire, tunc interrogat
eos ſuper diffamatione neminem nominando, ſed
in genere interrogando, an ſaltem ſciant contra
quos de illo delicto fama laboret, & ſi dicunt ali-
quem diffamatum; tunc contra illum ſpecialiter
inquirendo, ad citationem, vel ad capturam juxta
indiciorum qualitatem procedit, & ſic unico con-
textu ſuper veritate criminis, & ſuper diffamatio-
ne informationes aſſumuntur, ut ibi per eum, qui
propterea ſubdit ſe nunquam vidiſſe aliquem
proceſſum fieri, qui à diffamatione inciperet. Sed
contra hujuſmodi practicam inſurgit Rolandus à
Val. *in conſ.* 57. *num.* 26. & *ſeq. vol.* 4. nam ſecun-
dum eum licèt teſtimonium Clari ſit magnum,
tamen eſt ſpernendum, quia omnes Doctores tam
antiqui, quàm moderni concludunt, & exclamant
in inquiſitione famam debere præcedere, nec ali-
quis eorum dicit de conſuetudine contrarium ſer-
vari, prout dicit Clarus. Quinimo, ut inquit Lu-
dovic. Car. *conſ. crimin. diverſ.* 99. *num.* 1. *lib.* 1.
in paucis: totus mundus ſequitur hanc conclu-
ſionem, quod inquiſitio non præcedente diffama-
tione facta; nulla, & invalida ſit Idem ſalvando
Clarum, dicit ipſe Rolandus illius practicam pro-
cedere in ſtatu Mediolani, prout ipſe loquitur, &
ubi erat verſatus, & non alibi. Verum ut noviſſi-
mè obſervat Proſper Farinac. *in pract. tit. de*
inquiſit. qu. 9. *num.* 21. *verſ. Ego vero.* Conſuetu-
do, de qua loquitur Clarus, non eſt contra juris di-
ſpoſitionem: non enim ipſe dicit ſimpliciter, & in-
diſtinctè in inquiſitione de conſuetudine famam
non debere præcedere, quia hoc eſſet contra au-
ctoritates novi, & veteris teſtamenti, de quibus in
hoc. contra canonicas ſanctiones, & unanimem
Canoniſtarum conſenſum; ſed tantum dicit ſecun-
dum practicam, qua hodie utuntur in inquirendo,
non requiri, ut præcedat infamia, quia commiſſo
delicto non incipiunt à ſpeciali inquiſitione con-
tra aliquem, in quo caſu debet præcedere infamia,
ſecundum omnes, ſed à generali aſſumptione in-
formationum, videlicet quis illud delictum com-
miſerit: in qua generali informatione, & inquiſi-
tione conveniunt omnes, non eſſe neceſſarium, ut
fama præcedat, & concluſum eſt ſupra *num.* 57.
Deinde ſubdit Clarus, quod ſi teſtes in genere
61 interrogati aliquem nominaverint in ſpecie, pote-
rit iudex ex generali illa inquiſitione devenire ad
ſpecialem contra nominatum etiam nulla præce-
dente fama: & hoc ſimiliter non eſt contra con-
cluſiones Doctorum. Imo generalis inquiſitio,
in qua per teſtes aliquis fuit nominatus, ſine alia
fama aperit viam ad ſpecialem inquiſitionem
juxtà

juxta theoricam, & practicam Innocentij, quam ſervat totus mundus, ut dictum eſt ſupra *num.* 56 & prædictis adde Mar. Socin. *hic art.* 1. *in* 1. *quæſt.* ubi tradit novem capita diſtinctionum in inquiſitionis materia, & egregiè ſingula diſtinctionum capita exemplificat.

62 Secundò QVAERO, Cum ad ſpecialem inquiſitionem ſuper certo delicto, & contra certam perſonam, quæ verè & propriè dicitur inquiſitio, ſecundum Præpoſitum in c. *De accuſatione, num.* 41. 2. *quæſt.* 8. judex procedere poſſit tam ex ſuo mero officio, quàm ad partis querelam, ſeu denunciationem: *et*, & in quo iſti duo modi procedendi inter ſe differant.

63 Solutio: Gloſſa magna hic videtur aſſignare tres differentias inter proceſſum faciendum ex mero judicis officio, & illum, qui fit alio impetente, ſeu promovente inquiſitionem.

Prima differentia eſt, quia quando procedit ex mero officio, tunc recipit juramentum ab illis, contra quos eſt facienda inquiſitio; ſed quando procedit ad inſtantiam alterius, hoc juramentum non recipit, ne inſtruat adverſarium, ſed ipſe adverſarius debet probare ea, quæ denunciavit.

64 Secunda differentia eſt, quia quando procedit ex officio, non tenetur recipere probationem ſuper fama; ſatis enim eſt, ut de ea conſtet ſibi: ſecus quando procedit ad alterius inſtantiam, & cum gloſſa quoad hanc differentiam concordat Petr. de Sampſone, & Abb. Antiq. *nu.* 3 qui ſimiliter diſtinguunt inter inquiſitionem, quam facit judex alio proſequente, & illam, quam facit à ſeipſo, & ex officio ſuo, ut in primo caſu non procedat judex ſuper inquiſitione veritatis, niſi probetur infamia per eum, qui fuit promotor inquiſitionis: ſed in ſecundo, quando ex officio, tunc poſtquam conſtat judici de infamia, de veritate inquirat, licèt inquiſitus negetſe infamatum; nec tenetur ipſe judex fidem facere de infamia: cui enim faceret fidem, cum ipſe ſit judex? Si tamen inquiſitus propter hoc appellaret, tunc coram judice appellationis teneretur primus judex de infamia facere plenam fidem, & ſequitur Io. Andr. *nu.* 36. Anch. 1. *nu.* 29. Abb. *num.* 17. *verſ. Secunda differentia eſt*, Angel. in l. *Si vacantia, num* 177. *C. de bonis vacan. lib.* 10. ubi videtur tenere, diffamationem non requiri quando judex non ad poſtulationem partis, ſed ex mero officio inquireret, & dicit Auguſtin. ad Angel. *de maleſ. in ver. Hæc eſt quædam inquiſitio, nu.* 57. Aſſeſſores hoc communiter obſervare: ſed certè in hoc contra Angel. eſt magis communis opinio, ut inquit Hieronym. *in Apoſtill. ad Angel. de maleſ. in loco pralleg. num.* 68. *verſ. Quartò in quantum*, quem refert Grat. *conſ.* 57. *nu.* 11. *lib.* 2 & Roland. *conſ.* 24. *circa fin. lib.* 1. Boſſ. *in tit. de indit. nu.* 75 *in fin.* Hypolit. Rimin. *inter conſilia criminalia diverſ. conſ.* 107. *num.* 27. *lib.* 1. & Iul. Clar. *in pract.* §. *fin. quæſt.* 6. *verſ.* Idem etiam, ſubdens eam eſſe rationi magis conſentaneam; nam quando proceditur ex mero officio, tunc magis neceſſaria eſſe debet diffamatio, quæ ſuccedit loco accuſatoris, ut dicunt Scribentes in hoc cap. ob quam rationem alijs etiam relatis hanc opinionem ſimiliter dicit eſſe veriorem, & magis communem Proſper Farinac. *in pract. tit. de inquiſit. quæſt.* 9. *num* 4. *verſ.* Non tamen per hoc recedas. Tu tamen adverte, quia gloſſa, & Canoniſtæ noſtri non dicunt diffamationem non requiri quando judex ex officio procedit, imo dicunt etiam eo caſu judicem debere per ſe inquirere de fama; ſed tantum aſſeveratis eſſe, ut de hujuſmodi fama conſtet judici, qui non tenetur de ea fidem facere, nec probationes aſſumere quando procedit ex officio ſuo, ſed ſolùm quando procedit alio inquiſitionem promovente; & ita utroque caſu diffamationem requirunt, & ſolùm conſtituunt differentiam ſuper illius probatione.

65 Tertia differentia, quia ſi judex procedit ad inſtantiam alterius, admittit probationes contrarias ſuper bona fama: ſecus quando procedit ex officio: & ratio diverſitatis eſt, quia non ita præſumitur contra judicem, ſicut contra partem, arg. cap. *In noſtra, de procurator.* & cap. *Ad audientiam, de præſcript.*

66 Quarta differentia ultra gloſ. ponitur per Doctores, quia quando proceditur ad inſtantiam, fit litis conteſtatio cum promovente inquiſitionem, ut in c. *Cum dilectus, de purgat. canon.* ſecus quando ex officio proceditur, quia non eſt cum quo fiat litis conteſtatio; ſed fit quædam quaſi conteſtatio inter infamiam, quæ tenet locum accuſatoris, & reſponſionem inquiſiti.

67 Quinta differentia, quia quando proceditur ex officio, poſſunt recipi teſtes etiam publicatis atteſtationibus; tunc enim ceſſat ratio timoris ſubornationis, cum ſemper teſtium dicta ſint nota judici: ſecus quando proceditur ad inſtantiam partis, ut notatur in cap. *Cum clamor, ſupra de teſtibus*, & has duas differentias ultra gloſ. ponitæ ſpecie Abbas *n.* 17.

68 Tertiò QVAERO, cum ſupra *in* 14. *notab.* dictum ſit tribus modis principaliter poſſe procedi ſuper crimine, videlicet per viam inquiſitionis, accuſationis, & denunciationis, in quibus differat judicium inquiſitionis ab alijs judicijs.

69 Solutio, dic ſecundum Speculat. *in tit. de inquiſitione*, §. 1. *nu.* 33 in pluribus differre. Primò enim in judicio inquiſitionis fama habetur loco accuſatoris, ut *hic*, & in cap. *Licet Heli, de Simon.* & dictum eſt ſupra *in* 8. *notab.* in alijs autem nullus regulariter ſine accuſatore, vel denũciatore damnatur, ut cap. *Relatum*, 5. *qu.* 3. & cap. *unico, ſupra*

70 *ut Eccleſ. Benef.* Secundò, in cauſa inquiſitionis teſtes recipiuntur lite non conteſtata, quod non contingit in alijs regulariter, cap. *Quoniam*, §. *Sunt & alij, ſupra ut lite non conteſtata.* Tertiò in ju-

71 dicio inquiſitionis recipiuntur minus idonei teſtes cum fit inquiſitio tam in capite, quam in membris, vel ſuperſtat Eccleſiæ, ut notat idem Speculator *in d.* §. 1. *num.* 21. quod non fit in alijs cauſis, ut cap. *Ex parte A. ſupra de teſtibus*, §. *In*

72 *teſtibus*, 4. *qu.* 3. Quartò inquiſitio fit de manifeſtis per famam, ut hic, non de occultis, ut in c. *Qualiter, in fin. ſupra eod.* Alia verò judicia inſtituuntur etiam ſuper occultis, dummodò probari poſſint,

73 cap. *Plerumque*, 2. *qu.* 7. unde accuſatus etiam ſuper occultis reſpondere compellitur, quia jurat de calumnia, cap. 1. *de juram. calumn.* ſecundum Hoſt. *hic num.* 16. Ioann. Andr. *num* 25. *in ver. Facultatem*, & Butr. *nu.* 9 & ad cap. *Non tibi, de pænit. diſt.* 1. quod videtur innuere oppoſitum, reſpon-

74 de ut per eos. Quintò in inquiſitione proceditur quandoque ad remotionem dum negotium agitur, cap. *Quia ea*, 3. *qu.* 1. probata tamen prius ſuſpicione dilapidationis, cap. *Licet Heli, verſ. Quia verò*, & cap. *Per tuas, de Simon.* & cap. *fin. infra eod.*

eod. in alijs judicijs ſecus, ut cap. *Volumus*, 16. *qu.* 4. cap. 1. *de judic.* cap. *Nemo*, 8. *qu.* 4. Sextò in judi-

75 cio inquiſitionis, ſi crimen ſit grave, prælatus convictus ab adminiſtratione totaliter removetur, ut hic in textu ibi: (Quatenus ſi fuerit gravis exceſſus, & ſi non degradetur ab ordine, ab adminiſtratione tamen amoveatur omnino.) & notat Bernar. in gloſ. 1. *verſ. Crimine verò ſic probato*; cum quo concordant Hoſt. *n.* 23. Io. Andr. *n.* 30. Henric. Boich. *n.* 15. & communiter omnes. In judicio verò accuſationis prælatus de gravi crimine convictus deponitur, ut cap. *Inquiſitionis*, & cap. *Super his, ſupra eod.* cap. *Tua de pænis*, cap. *Unum orarium*, §. *Criminis*, 25. *diſtinct.* & hic in tex. ibi: Criminalis accuſatio, quæ ad diminutionem capitis, id eſt degradationem intenditur, & dic degradationem, id eſt depoſitionem: nam etiam verbalis depoſitio ab ordine dicitur degradatio, quia privat, & dejicit, cap. *Degradatio, de pænis, lib.* 6. ſecundum Abbatem *hic n.* 10. & Mar. Socin. *nu.* 42. & eſt

77 pœna capitalis, quæ ſequitur ex accuſatione, ut inquit Hoſt. *hic nu.* 13. & ſic minus punitur inquiſitus, quàm accuſatus, ut in præcitatis juribus, & notat. Bald. in l. *Ea quidem. nu.* 49 *C. de accuſat.* Io. de Anan. in cap. *Inquiſitionis, num.* 4. *ſupra eodem*, de quo dic plenius, ut hic per Henric. Boich. *nu.* 12. & iſtis duobus modis debet judex imponere pœnam ordinariam, & non pœnitentiam, ſecundum Abb. *in* 14 *not.* prædictas ex differentias ponit Speculator citatus ſupra *n.* 69. & ex illo Mar. Socin. *hic*

78 *n.* 92. In denunciatione autem judex non debet pœnam ordinariam imponere, ſed tantùm ad pœnitentiam compellere, ut per Abbatem ubi ſu-

79 pra. Verum ut dicit Henric. Boich. *n.* 14. ſicut denunciatio diverſimodè fieri poteſt, & natura diverſa eſt, ſic quoque diverſæ ſententiæ formabuntur. Nam ſi denunciatio ſit evangelica, pœnitentia injungetur; ſi judicialis, ad ſatisfactionem condemnabitur; ſi canonica, pœna infligetur, vel peccatum fieri inhibebitur, vel aliter ſecundum quod requirit denunciationis modus, ſententiabitur, de quo dic ut legitur, & notatur in c. *Novit, in primo reſponſ. ſupra de judic.* & ſecundum hanc diſtinctionem intelliguntur illa verba textus, ut juxta formam judicij ſententiæ quoque forma dictetur, ſecundum Hoſt. *n.* 23. *verſ. In denunciatione*, Io. Andr. *num* 30. *eodem verſ.* & Henric. Boich. *nu.* 14. cum quibus ſatis concordat. Archid. in cap. *Si peccaverit, num* 15. 2. *q.* 1. Septimò iſti tres modi

80 tendunt ad diverſos fines, ſecundum Abbatem *hic in* 14. *notab.* nam inquirentis officium eſt veritatem invenire, ut per *Azon. inſtit. de offic. judic. in princ.* cap. *Qualiter, de offic. judic.* & notat. Bald. in l. *Edita, num* 30 *circa finem, verſ. Aut inquimur in proceſſu inquiſitionis*, C. *de edendo*: ſed accuſatio

81 fit ad puniendum, & ad publicam vindictam. l. *Nõ ignorat*, & l. *Si quis, C. de his, qui accuſat. non poſſ.* cap. *Inquiſitionis*, & c. *Super his, ſupra eodem*, Bald. *loco citato*, denunciatio verò fit ad correctionem, ut dicitur in d. c. *Super his*, cap. *Si peccaverit*, 2. *qu.* 1. in denunciatione enim attenditur emendatio fratris, ſed in accuſatione punitio criminis, S. Thom. *in* 2. 2. *qu.* 67 *art.* 3. *ad* 2. *& qu.* 68. *art.* 1. *in corpor. & in* 4. *ſent. diſt.* 35. *art.* 3. *ad* 6. Octavò, ſicut accuſa-

8. tionem legitima præcedere debet inſcriptio, ſic & denunciationem charitativa correctio, & inquiſitionem clamoſa debet inſinuatio prævenire, ut *hic* dicitur in §. *Ad corrigendos*, & eſt repetitum in c. *Licet Heli, de Simon.* Cum enim accuſatio inſtituatur ad depoſitionem, ne aperiatur via calumniandi, accuſator debet ſe inſcribere, ut in cap. *Super his ſupra eodem*, id eſt ſe obligare ad eandem pœnam, ſi non probaverit, quam reus debuiſſet ſi probaſſet, ut c. *Quiſquis*, & c. *Qui crimen*, 2. *qu.* 8 & notat gloſ. in d. c. *Super his, in verb. Oportet inſcribi*, & de hac pœna talionis vide quod legitur, & notatur in c. *Quod debetur*, 14. *qu.* 1. & in c. *Sex differentiæ*, 23. *qu.* 3. per Alber. in l. *final. C. de accuſat.* & per D. Thom. *in* 2. 2. *qu.* 68. *art.* 4. *in corp. & in* 4. *ſent. diſt.* 41. *art.* 5. 2. *ad primum*; & de forma accuſationis tria continent vide textum in l. *Libellorum*, C. *de accuſationibus*, quæ eſt canonizatam c. *Per ſcripta*, §. *Sed Calixtus*, *verſ. Libellorum*, 2. *q.* 8. In inquiſitione autem non requiritur inſcriptio, ut dicitur in d. cap. *Super his, ſupra eodem*, quia ceſſat ſuſpicio calumniæ tum ob præcedentem infamiam, tum quia non eſt ibi, qui ſe opponat, & ſe inſcribat, ut dicit per Felin. *nu.* 2. *in fin.* In denunciatione ſimiliter non requiritur inſcriptio, ſeu obligatio ad pœnam talionis, quia non inſtituitur ad puniendum, ſed ad corrigendum; ut dictum eſt; & ideo denunciationem debet præcedere admonitio, ſeu charitativa correctio, ut in juribus ſupra citatis; & egregiè declarat S. Thomas *in* 2. 2. *qu.* 33. *art.* 8. & *in* 4. *ſent. diſt.* 19. *qu.* 2. *art.* 3. *q.* 3 quæ tamen admonitio in ac-

83 cuſatione, & inquiſitione non requiritur, etiamſi fiat alio denunciante, ſeu promovente, ſed ſtatim poteſt procedi ad inquirendũ, ut hic firmat gloſſa noſtra, Hoſt. *n.* 7. & Io. Andr. *n.* 37. & plenè Aretin. *nu.* 39. & docet S. Thom. *d. diſt.* 19. *q.* 2. *art.* 5. *quæſt.* 1. *ad* 4. ubi ait in accuſatione non agi ad emendationem peccantis, ſed ad bonum commune, ſcilicet juſtitiam conſervandam per punitionem delinquentis; & ideo accuſationem in judicio bona conſcientia fieri poſſe etiamſi admonitio non præcedat, nec eſſe contra præceptum Domini, quod intelligitur quando agitur ad emendationem peccantis: inquiſitionem verò faciendam non eſſe, niſi de notorio peccato, quia oportet ut inquiſitionem præcedat clamoſa inſinuatio, & ideo ſecreta admonitio non requiritur de neceſſitate.

84 Quartò QVAERO, quomodo probetur fama.

85 Solutio Secundum Innocentium *hic nu.* 1. teſtis deponere debet, eum, de quo agitur de tali crimine diffamatum eſſe, & interrogatus apud quos ſit diffamatus, reſpondere tenetur apud tales, & niſi eos nominet, non videtur reddere bonam cauſam dicti ſui; & ratio eſt, quia aliter ſciri non poteſt, an illi ſint viles, & malevoli, an verò fide digni; de quo ante omnia judici conſtare debet, ut *hic* in verſ. *Ex quibus auctoritatibus.* Debet ergo dicere, apud tales, & tales eſt ſuſpectus, quia hæc ab eis audivi, vel vidi eos vitare ipſius familiaritatem: & ſubdit Innocent. ſufficere ſi dicatur à duobus ſe audiviſſe, quia textus noſter loquitur in plurali, ibi, *providis, & honeſtis.* Ergo ſufficiunt duo, l. *Ubi numerus, ff. de teſtibus.* Adverte tamen, quia non ſufficit ſi teſtis dicat apud duos eſſe ſuſpectum, quia ex hoc non eſſet probata fama, ut c. *Inquiſitionis, in fin. ſupra eod.* ſed oportet eum addere in ſuo teſtimonio; quod hoc ipſum, quod audivit ab illis duobus, clamat major pars viciniæ: & hoc intendit hæc litera, dum dicit, quod illi providi viri debeant dicere, quod clamor

innuit, & diffamatio manifeſtat, ad idem textus in cap. *Super eo, ſupra de eo, qui cognovit conſang. uxor. ſuæ*, & cap. 2. *infra, de purgat. canon.* Quidam tamen, ut ſubjicit Innocentius *n.4. verſ. In præſenti autem caſu*, non improbabiliter dicunt ſufficere, ut teſtes etiam nullis perſonis expreſſis dicant, rumor, & infamia eſt per viciniam: reſervatur enim alteri parti facultas probandi infamiam hanc eſſe tantum apud viles, aut malevolos, vel ab ipſis ortum habuiſſe: quo probato non procedit inquiſitio, arg. c. *Inculcta*, 11. *q.*3. & hic non cavetur, ut teſtis debeat hoc dicere, ſed tantum ut ſuperior non debeat ad inquiſitionem procedere, niſi clamoſa inſinuatio per bonos, & graves ad eum pervenerit: & cum his dictis Innocentij concordant *hic* Io. Andr. *nu.* 11. Ancharan. *n.*13. Abb. *nu.*1. *&* 4. Cardinal in §. *Hunc tamen. n.* 9. & communiter DD. ut atteſtatur Alex. *conſ.*100. *ſuper primo caſu poſt num.4. verſ. Sextus teſtis, lib.* 1. Aretin. in c. *Cum oportet, poſt num.58. verſ. Communiter tamen, ſupra eod.* ubi etiam teſtatur de magis communi, & practicari opinione Gandin. *in rubrica Quomodo, de maleſ. cognoſ. per inquiſitionem, poſt num.* 11. & alij plures, quos noviſſimè cumulat Farinac. *de indit. & tortura, q.47. n.* 227. *& n.*236.

86 Sextò QVAERO. An fama in criminalibus aliquem gradum probationis conſtituat.

87 Solutio: Explorati juris eſt ſolam famam, quæ eſt contra aliquem, quod maleficium commiſerit, eſſe ſufficiens inditium ad inquirendam contra eum, ut hic eſt tex. apertus: idque fatentur omnes, ut inquit Iulius Clarus *in practica, §. final. q.6. in princip. & qu.* 21. *verſ. Fama ſola*, quia fama ſuccedit loco accuſatoris, ut dictum eſt ſupra in §. notab. quandoque verò fama tribuit materiam indicendi purgationem canonicam, c. *presbyter ſi à plebe*, 2. *qu.*7 & c. *Accedens, ſupra eodem*, cum ſimilibus: quandoque tribuit materiam ſuſpendendi à beneficio, & officio donec ſe purgaverit; concurrentibus tamen requiſitis, de quibus per Mar. Socin. in c. *Nos inter, num.5. infra de purgat. canon.* quandoque coadiuvat probationes jam factas, ſeu alia adminicula, ut cap. Præterea, ſupra de teſtib.
88 gradum tamen probationis non facit, ſecundum Mar. Socin. *hic n.*655. quia in criminalibus probationes debent eſſe luce clariores, ut l. *Sciant cuncti, C. de probat.* c. *Sciant*, 2. *qu.*8. & c. *Epiphanium*, 5. *q.*6. ubi probatur nec ſemiplenam facere probationem, niſi de crimine civiliter agetur; & ſentit gloſ. in c. *Veniens, il primo, in ver. Illorum, de teſtib.* quam ait eſſe communiter approbatam Bero. *hic n.*78. & hanc eſſe communem opinionem atteſtatur etiam Decius in eodem cap. *Veniens, n.*15. & ita etiam ſe habere communem practicam affirmat Salic. in l. *Ea quidem num.*133. *C. de accuſ.* & Bertrand. *conſ.*126. *n.*11. *lib.* 7. quos refert, & ſequitur Iul. Clar. *ſupra d.* §. *final. qu.*21. *verſ. Fama ſola*, ibi, Fama enim in criminalibus non probat neque etiam ſemiplene; unde ſine adminiculis non eſt
89 ſufficiens inditium ad torturam, & ita tenent cõmuniter DD. ut ait Marſil. in l. *De minore, §. Plurium nu.*30. *ff. de quaſt. & conſ.*3. *n.*4. *in fin.* hanc etiam dicunt communem concluſionem Iaſ. *in repit.* l. *Admonendi, nu.* 207. *ff. de jurejur.* Cravet. *conſ.* 41. *nu.*6. Blanch. ad l. *fin. num.* 312. *verſ. Unde Baldus, ff. de quaſt.* Grammat. *conſ.*42. *n.*15. dicens ita per aſſeſſores obſervari, Duen. alios referens, & communẽ dicens *reg.* 300. *in* 4. *fallen. & in reg.* 301. *in princip.* & alij plurimi apud Farinac. *de indit., & tortur. q.* 47 *num.*4. & quamvis in hoc articulo magna ſit controverſia inter Scribentes, & Io. Andr. ad Speculat. *in tit. de notor. crimin. §. Fama, in verb. Veniens, circ. fin.* quem refert Marſil. in d. l. *De minore, §. Plurium, nu.* 30, *& conſ.*72, *num.*16. atteſtetur contrarium ſervari de conſuetudine, ut ſcilicet fama ſola ſit ſufficiens ad torturam; prout etiam ſe vidiſſe aliquando per aſſeſſores obſervari refert Gandinus *de maleſ. in tit. de quæſt. nu.* 39. Tamen Julius Clarus *in d. q.*21. *verſ. Fama ſola circa med.* dicit ſe fuiſſe ſemper ſequutum communem opinionem, quam etiam audivit ſemper obſervari ab alijs juſtis judicibus, ut ſcilicet nunquam procedatur ad torturam ex ſola fama, niſi cum ea concurrat aliquod aliud adminiculum; & ſubdit ſe credere eam tutiorem, & veriorem; & quamvis ad torquendum videatur ſufficere minus quàm ſemiplena probatio, nihilominus cum fama ſit indicium à delicto valde remotum, & multum fallax, ut quotidie experientia docet; putat Clarus judicem tutius facturum, ſi nullo alio adminiculo concurrente reum tormentis non ſubjiciat: in alijs autem quàm criminalibus an fama faciat plenam, vel ſemiplenam probationem, diſtinguit plures caſus, ut hic plenè per Mar. Socin. *nu.* 621. *circa fin. verſ. Circa tertium membrum.*

Septimò QVAERO, An ſtatim lata ſententia
90 ſuper crimine, prælatus intelligatur ipſo jure privatus dignitate, vel beneficio, adeo ut beneficia hujuſmodi poſſint alteri conferri.

91 Pro ſolutione Innocentius *hic n.*10. latius proſequitur articulum quos effectus producat ſententia, & diſtinguit plures caſus. Quandoque enim talis eſt pœna impoſita ex delicto intentato, quæ
92 ſtatim aufert libertatem: & tunc ſtatim lata ſententia ſuper crimine non licebit condemnato teſtamentum condere, nec poterit ex teſtamento aliquid capere, l. *Qui ultro, ff. de pœnis*, l. 1. §. *à Præfecto, ff. de Legat.* 3. quod tamen fallit in his, quæ condemnato competerent ratione publici officij, ut prælato; nam geſta per eum tenent, donec in officio toleratur, c. *Nonne*, 8. *q.*4. quod ſi oppoſitũ diceremus, ſequeretur abſurdum, quia condemnatus depoſiti, vel mandati eſt infamis, ut l. *Furti, §. penult. & ult. ff. de his, qui notantur infamia*; numquid ergo dicemus propter hoc ſententias ab eo latas ulterius non valere? 1.3.q.7. Abſit: omnia enim tolerantur propter officium, quod adminiſtrat, l. *Barbarius, ff. de offi. Prætor.* c. *Servandum*, 14. *diſt.* & prædicta ſunt vera, niſi eſſet lata ſententia depoſitionis, vel eſſet ſpoliatus inſignijs dignitatis: tunc enim ſententia à tali lata non teneret, l. 2. §. *Igitur, ff. de his, qui notantur infam.* l. *Cum Prætor, ff. de iudic.* non enim poteſt dici amodo toleratus, ſed inter uſus, facit c. *Veritatis, ſupra de dolo, & contum.* & c. *Tanta, infra de exceſſib. præ-*
93 *lat.* & ex hoc infert Innoc. *d. num.*10. *verſ. Credimus tamen*, ut Epiſcopus diœceſanus poſſit alteri conferre beneficia, quæ ſic depoſitus habet ſub eo, c. *Multis*, 2. *qu.*1. Nec obſtat c. *Super his, ſupra eodem*, quia ibi loquitur, cum probatur crimen per modum exceptionis, quo caſu judex non poteſt ſuper alio judicare, c. *Licet Heli, de Simon.* Sed hic loquitur cum probatur per viam accuſationis, vel inquiſitionis, quo caſu per ſententiam efficitur crimen notorium, c. *Veſtra*, & c. *Tua, de cohabit. cler.*

94 *cler. & mulier.* ex quo ſequitur, ut non ſolùm beneficia, quæ poſſidet in Diœceſi Epiſcopi pronunciãtis, ſed & in quacumque alia ſpoliari poſſit, c. *Poſtulaſti, ſupra de foro compet.* Neque hoc contingit ex eo quod res cum uno acta, alijs profit, ſed quia per hoc efficitur res notaria: unde benè ſequitur pœna ablationis beneficij, quia ſententia non inducitur ad probandum, quod per eam dicatur privatus, ſed inducitur ad probationem criminis, ſcilicet quod ſit notarium; & ideo per talem ſententiam probaretur infamis, & à teſtimonio, vel ab ordinibus repellitur, c. *Teſtimonium, de teſtib.* & cum his dictis Innocentij concordant *hic* Io. Andr. *n.*21. Butr. *in fine*, Anchar. *n.*39, Card. in §. *Hunc tamen, n.*17. & alij communiter.

Sed hic incidenter QVERITUR, An prælato
95 condemnato liceat Capitulo, ſive Electoribus ad e-
96 lectionem alterius procedere. Punctus quæſtionis videtur ad hoc reſtringi, an poſt ſententiam condemnatoriam prælatus remaneat poſſeſſor dignitatis, & beneficij, vel privatus ſit: ſi enim remaneat, quamvis iniuſtè poſſideat, non videtur alius poſſe deligi propter illam poſſeſſionem, c. *Cum noſtris, de conceſſ. præben.* concludit Innoc. *eod. n.*10. *poſt medium, verſ. Clerici autem*, quandoque iudex pronunciat tãtummodo ſuper delicto, putà prælatum commiſiſſe homicidium, quandoque pronunciat etiam ſuper pœna, ut quia privat, vel perpetuo ſuſpendit. Primo caſu non licet alium eligere, niſi electoribus fuerit eligendi poteſtas data. Secundo autem caſu licet Canonicis eligere quando pœna, ſuper qua eſt pronunciatum, infamiam irrogat, veluti ſi prælatus ſuſpendatur perpetuo propter furtum, vel aliud publicum crimen, de quo damnatus eſt: tunc enim
97 alius in locum eligi poteſt. Et idem ſi ſola pœna ſine ſententia ſuper crimine infligitur, ex qua irrogatur infamia: evidentior enim eſt infamia, quæ ex pœna procedit quam quæ ex ſententia: ſecus verò ſi non ſuſpendatur ex tali cauſa infamiam irrogante, ut c. *in loco* 5. *q.* 4. ſecundum Innoc. cum pro ſimiliter concordant Io. Andr. *d. n.*21. *verſ. Clerici autem*, & alij proximè citati. Quæ perpetuò commenda memoriæ, quia valdè utilia ſunt ad ſciendum an quando prælatus per ſententiam eſt privatus dignitate, vel eſt de tali crimine condemnatus, quod ſufficit ad privationem, electores poſſint alium eligere; anne quando pœna privationis ipſo iure à ſtatuto, vel à conſtitutione imponitur ſtatim ſine alia ſententia declaratoria, liceat ad alterius electionẽ procedere: ſolutio enim patet ex prædictis; & facit c. *Venerabilem, de elect.* c. *Ad Apoſtolicæ, in fin. de re iudic. lib.*6. cap. *Licet Epiſcopus, de præben. eod. lib.* & quod notatur per DD. in c. *Cum ſecundum leges, de hæret. lib.* 6. & quod ſcripſi in c. *Ad abolendam, à nu.* 28. *uſque ad n.* 44. *infra eod. tit.* Quot autem ſint genera pœnarum de iure canonico, & quam proportionem habeant cum pœnis de iure civili impoſitis, latiſſimè hic proſequitur Innocentius à *n.*6. cum Io. Andr. *n.*18 & cæteri omnes ſub ſcribunt, & adde Hoſt. *in ſumma, de pœnis, §. Quot ſint ſpecies pœnarum, nu.*45. *ſeqq.*

98 Ultimò QUAERO in §. *Hunc tamẽ ordinem*, quot ſint ſpecialia in inquiſitione, quæ formatur contra regulares.

Solutio: Ex hoc §. tria ſpecialia colliguntur ſecũ-
99 dum Marian. Socin. *hic n.* 52. Primum ſpeciale eſt, quia in inquiſitione, quæ fit contra eos, ordo iuris non eſt ſervandus uſquequaque, ut dicitur in litera, id eſt omnino, ſecundum Cardinal. in hoc §. *in princip.* ſeu ad unquam ſecundum Io. Andr. & omnes in *ſumm. textus.* Ex hoc intelligas quoad ſubſtantialia iudicij hæc enim in cauſis ſecularium aliquatenus remittuntur, non autem quoad veritatis probationem, nam illa nequaquam omittenda eſt, ut Clem. *Sæpe, de verb. ſignif.* unde Hoſt. *hic n.*14. *circa finem*, & Io. Andr. *nu.*31. exponunt verbum, uſquequaque, id eſt ad unguem quoad ſubtilitates, licet non ſit veritas omittenda: & adde Feder. de Senis *conſ.*105. *Conſueverũt viſitatores*, & Lapum *allegat.* 73. incipien. *Præ-*
100 *latus regularis, n.*5. *verſ. Item hujuſmodi.* Secundũ ſpeciale eſt, quia facilius poſſunt removeri regulares ab adminiſtratione, quã ſeculares prælati, unde leviores cauſæ, & leviores probationes videtur ſufficere ſecundum Hoſt. *nu*23. *in fin. in ver. Facilius*, & Io. Andr. *n.*31. *in eod verb.* & hoc denotat idem ver. *Facilius*, poſitum hic in textu. Tertium ſpeciale eſt, quia
101 contra regulares, non recipiuntur tot exceptiones, ſicut contra ſeculares, nec in ipſis exceptionibus neceſſe eſt ſervare ordinem ad unguem, ſecundùm Hoſt. Io. Andr. & Mar. Socin proximè citatos, &
102 hoc denotat ver. *Liberius*, poſitum *hic in fin.* & prædicta intellige de prælatis, qui per electionem canonicam inſtituuntur, non autem de prioribus & officialibus minoribus, qui tales ad libitum Abbatis ſine ulla cauſa, & nullo iuris ordine ſervato à ſuis adminiſtrationibus removeri poſſunt, ut dixi ſupra *num.*53. & ſcripſi plenius in cap. *Cum ad monaſterium, §. Tales, à n.*23 *uſque ad n.* 43. *ſupra, de ſtatu monach.* & in cap. *Per tuas, el primo n.* 8. *& n.* 45. *infra de Simonia.*

De accuſat.

Cap. Sicut olim.

SVMMARIVM.

1 *Concilium provinciale celebrare tenentur Metropolitani ſingulis annis de jure communi, & n.*19.

2 *Teſtes ſynodales per ſingulas Diœceſes deputari debent in quolibet provinciali Concilio.*
*Quod ſit eorum officium, & poteſtas ibid. & n. ſeqq. & n.*6.

3 *Quibus qualitatibus præditi eſſe debeant.*
*Et in quibus differant à teſtibus ſynodalibus deputandis in Synodo diœceſana, n.*5.

4 *Arcana Regni alieni ſcrutari non convenit.*

6 *Teſtes ſynodales in provinciali Concilio deputandi non requiritur ut ſint iurati.*

7 *Si ſint de loco, ubi inquirunt proprijs ſumptibus vivere debent.*

8 *Sinminus à quo ſint procurandi.*

9 *Sumptus habere debent moderatos, ſed non poſſunt aliquem coercere.*

10 *Synodum diœceſanam Epiſcopi tenentur cogere ſingulis annis, & in ea publicare ſtatuta provincialis Concilij, & n.*109.

11 *Et legitime impediti poſſunt illam celebrare per Procuratorem, vel Vicarium generalem.*

12 *Requiritur tamen ſpeciale mandatum.*

13 *Concilia provincialia quibus ex cauſis olim à Sanctis Patribus inſtituta fuerint.*

14 *Ad Metropolitanum ſpectat provinciale Concilium indicere, convocare, & celebrare.*

Etiam

[illegible]

15. Etiã ſine auctoritate Primatis, ſeu Patriarchæ.
16. Et Metropolitano impedito, ad Coepiſcopum antiquiorem.
17. Et idem ſede metropolitana vacante.
18. Et antiquior dicitur Epiſcopus, qui eſt antiquior inter comprovinciales, non autem exemptus, licet ſit comprovincialibus antiquior.
19. Concilium provinciale quoties, & quando ſit celebrandum, & n. ſeqq.
20. Quid ex Concilio Nicæno.
21. Quid ex Concilio Calcedonenſi.
22. Et quid ex Concilio Lateranenſi noviſſimo, & Tridentino.
23. Indulgetur Archiepiſcopo Limano in Indiis ob nimiã Suffraganeorum diſtantiam, ut Conciliũ provinciale ſexto quoque anno celebrare valeat.
24. In Concilio quolibet provinciali indicendus eſt dies futuri Concilij.
25. Formula literarum indictionis remiſſivè.
26. Concilium provinciale fieri debet in loco proportionato reſpectu eorum, qui convenire debent.
27. Et electio loci ad Archiepiſcopum pertinet, qui concurrentibus neceſſariis Eccleſiam metropolitanam relinquere non debet.
28. Concilio provinciali qui teneantur intereſſe.
29. Et quo ordine ſedere debeant, & n. ſeq.
30. In Epiſcopis attenditur tẽpus ordinationis non dignitas Eccleſiarum, vel earum ordo, & praeminentia.
31. In Concilio provinciali qui votum habeant deciſivum, vel conſultivum. & n. 34.
32. Votum prius dandum ab iis, qui inferioris ordinis ſunt.
33. Metropolitano, & ſuffraganeis diſcrepantibus quorũ ſententia prævalere debeat. & nu. ſeq. & n. 104.
35. In Concilio provinciali quæ ſint tractanda, & ſtatuenda & qua ſit illius authoritas, & iuriſdictio, n. ſeq. uſque ad n. 37.
36. Decreta Concilii Tridentini recipienda, Et perlegenda, n. 39. & 71.
37. Hæreſes anathematizandæ.
38. Fidei profeſſio facienda.
40. Exceſſus corrigendi, & cõtroverſiæ cõponẽdæ, & n. 61.
41. Querelæ etiam contra metropolitanum recipiẽdæ, & terminandæ. & n. 46.
42. Si cauſæ expediri non poterunt, judicibus deputatis committendæ.
43. Contra Epiſcopos etiam ex officio inquirendum, & ſuper quibus. & n. 50. & 59.
44. De gravioribus cauſis Epiſcoporũ nõ cognoſcẽdũ.
45. Sed ſummariæ informationes ſumi poterunt ad Papam tranſmittendæ.
46. Minores cauſæ qualiter recipiendæ, & terminandæ etiam contra metropolitanum. & n. ſeq.
47. Epiſcopis tantum committendæ, niſi ex cauſa Concilium aliter judicaverit.
48. Negotia indefinita extra Synodum non committenda niſi in caſibus in Iure, & in Concilio Tridentino expreſſis.
49. A deputatis à concilio appellandum ad Primatem Patriarcham, vel Papam.
51. Ab examinatoribus ſynodalibus officij ratio reponenda.
52. Cauſæ inferiorum clericorum minus propriè ad provinciale Concilium pertinent.
53. Cauſæ vertentes in prima inſtantia coram Suffraganeis quando in Concilio tractandæ.
54. Introductæ coram Ordinariis in prima inſtantia non avocandæ.
55. Sed pẽdentes corã Archiepiſcopo avocari poterũt.
56. Appellari poteſt ab ordinario ad Concilium provinciale omiſſo Archiepiſcopo & ab ipſo Archiepiſcopo ad Concilium, ſed non è converſo.
57. Viſitationem diœceſis, quam Epiſcopi impediti facere poſſunt per ſuos generales Vicarios, Concilium provinciale ſuſpendere non poteſt.
58. Procedit in cauſis criminalibus contra Proviſores, ſeu Vicarios generales etiam Archiepiſcopi.
60. Pauperum querelas contra quoſcumque judices & potentiores recipit.
61. Poſt cauſas, & controverſias ad correctionem, & reformationem procedet.
62. Ut Seminaria in diœceſi vel provincia erigantur, & ſalubriter ordinentur providebit.
63. Formã inſtructionis pro promovẽdis ad Cathedrales Eccleſias præſcribet arbitrio Papæ approbandam.
64. Cognoſcet de cauſis, ob quas Eccleſiæ Suffraganeorum à metropolitano viſitari debent.
65. Præſcribit formulam ad debitum in divinis officiis regimen.
66. Formam examinis per concurſum obſervandã curabit, ſcietque ſibi à Pio V. ademptam facultatem eidem formæ aliquid addendi, vel minuẽdi.
67. Expendet ſi quæ Cathedrales ſint uniendæ, & redditibus augendæ, & confecta inſtrumenta ad Papam tranſmittet.
68. De abuſibus, & quæſtionibus circa imagines, & reliquias Sanctorum iudicabit, & qualiter.
69. In Capitulorũ generalium defectum circa regularium reformationes providebit. & n. 90.
70. Abuſus circa indulgentias ad Papam defert.
71. Decretum de matrimoniis clandeſtinis in ſingulis Parochiis publicari præcipiet.
73. Iudices ſynodales deſignabit.
74. Item Iudices, qui de alienationibus etiã à Sede Apoſtolica confirmatis, judicent.
75. Majorem auctoritatẽ habet Synodus provincialis ex Cõcilio Tridentino, quã de jure cõmuni.
76. Contrarium regulariter ſtatuere non poteſt, ſed ſolum præter ius. & n. 78.
78. De rebus fidei, & majoribus cauſis non poteſt quicquam tractare, vel diffinire.
79. Suis decretis poteſt adjuvare jus commune, pœnas novas addendo, vel antiquas augendo.
80. Abſtinere debet à novis decretis, quæ jure communi, & Pontificiis conſtitutionibus minus conſonant, etiam in caſibus à jure permiſſis.
81. Supplere debet ubi per antiquos Canones, vel ultimũ generale Cõciliũ nõ eſt ſufficienter proviſũ.
82. In quæſtionibus controverſis à diffinitionibus abſtinebit præſertim circa ſacramenta, cenſuras & alios conſcientiæ caſus. & n. 91.
83. Cauſam non ſummariam non poteſt ſummariam

Nec

efficere, nec inſtantiam facere breviorem.
84. Nec appellationes prohibere.
85. Nec ordinem judicij prætermittere.
86. De juriſdictione eccleſiaſtica, & ſæculari conſultius erit nihil ſtatuere.
87. Exẽptos nõ ligat ſuis decretis, niſi in caſib. in quibus Epiſcopis, vel Cõcilio poteſtas in eos tributa eſt.
88. Cum capitulis exemptis, & Regularibus, quomodo ſe gerere debeat.
89. Quoad monaſteria exempta Epiſcopi ſunt executores eorum, quæ continentur in Concilio Tridentino, ſeſſ. 25. de regular.
90. Et eorũ negligẽti ſupplebit ſynodus provincialis.
91. Explicabit quæ ſcitu ſunt neceſſaria circa ſacramenta, & clericorum functiones.
92. Adhortationes frequentes interſeret in his, quæ ſub juriſdictione ipſius non cadunt.
93. Cõcilij provincialis decreta quo ſtylo ſint conſcribenda.
94. A Metropolitano, & Epiſcopis ſubſcribantur ſub correctione Sedis Apoſtolicæ.
95. Ad quam in unum volumen redacta pro emendatione, & approbatione traſmittantur.
96. His additis quæ ſynodus judicabit Sanctiſſimo proponenda pro felici profectu provinciæ.
97. In Concilio provinciali quæ ſit Metropolitani auctoritas, & n. ſeqq. uſq. ad n. 105.
98. Diſſolvere non poteſt Concilium ſine conſilio, & aſſenſu Coepiſcoporum, ibid.
Nec cuipiam ſilentium indicere, aut alia hic expreſſa facere ſine eorum conſilio, & aſſenſu.
99. Poteſt tamen mandare, ne quis loquatur extra locum, aut ſynodum perturbet.
100. An, & quando poſſit cognoſcere cauſas ſuffraganeorum, vel eis ſubjectorum.
101. Cõtra Epiſ. uſurpãtes in Concil. vel extra illius juriſdictionẽ nõ poteſt procedere niſi extra Cõcil.
102. Non poteſt viſitare ſuffraganeos niſi cauſa cognita, & probata in Concilio provinciali.
103. Nec ſufficit, ut Conciliũ declaret eũ poſſe viſitare eo quod adſint querelæ contra Epiſcopos.
104. Metropolitanus, & Epiſcopi in Concilio provinciali ſunt conjudices.
105. Metropolitani, & Epiſcopi negligentes cogere provincialem, vel diœceſanam ſynodum qua pœna ſint puniendi, & n. ſeqq.
106. ſuſpenduntur ab executione officij non ipſo jure, ſed per ſententiam.
107. Nec aliquid novi induxerunt Concilium Lateranen. & Trident. & n. 109.
108. Hoc tamẽ verbum eſt latæ ſententiæ niſi habeat relationem ad antiquas pœnas, quæ requirant ſententiam hominis, & n. ſeq.
109. Synodũ diœceſanã Epiſcopi negligentes celebrare infra ſex menſes, & in ea publicare decreta provincialis Concilij incurrunt pœnam ſuſpenſionis duorum menſium.
110. Et qui verẽtur accedere mittant procuratores ad ſe excuſandũ, nõ impediti cogantur, & fiat ſynodus cum iis, qui poſſunt venire, & veniunt.
111. Ad Conciliũ provinciale Epiſcopi non accedentes quas pœnas incurrant.
112. Et quæ ſint legitima impedimenta non accedendi, remiſſive.

1. SICUT OLIM. Metropolitani ad correctionem exceſſuum, & reformationem ſingulis annis facere debent provinciale Concilium, in quo ſtatuere debent per ſingulas diœceſes perſonas idoneas, quæ ſollicitè inveſtigent, & in ſequenti concilio referant corrigenda; & Epiſcopi facere debent ſynodus Epiſcopales ſingulis annis, & publicare agitata in Concilio provinciali: & hæc negligentes ab executione officij ſuſpenduntur. Hoc dicit in ſumma, ſecundum Abb. Mar. Socin. Io. de Anan. & Felin. Dividitur in tres partes. Prima providet de provinciali Concilio, & de agendis in illo. Secunda de teſtibus ſynodalibus, & ipſorum officio. Tertia de pœna hoc non ſervantiũ: & obiter interſerit de Epiſcopalibus ſynodis: ſecunda ibi, *ut autem*; tertia ibi, *Quiſquis*.

Nota primo ibi, *ſingulis annis*. Metropolitanos hoc jure inſpecto teneri quotannis celebrare provinciale Concilium: hoc tamen, (ut inquit Hoſtien. *hic in prin.*) pauci Metropolitani ſervant, quia aliqui nunquam iſtud Concilium celebrant, alii vix ſemel in vita ſua, & qui melius faciunt de biennio in biennium: allegat cap. *Propter eccleſiaſticas, 18. diſtinct.* Sed ſecundum Cardin. & Io. de Anã, ille textus non dicit ſemel in biennio, ſed bis in anno. Utcumque tamen ſit hodie, & malè hujuſmodi Concilia communiter non celebrantur, ut per Abb. *in 2. not.* & Felin. *in princ.* Unde dicit Anchara. quia Prælati in hoc malè ſe gerunt, cum de jure teneantur, ideo malè tractabuntur, prout eum referunt Io. de Anan. & Felin. *hic in princ.* Dixi, *hoc iure inſpecto*, quia hodie celebrari debent de triennium, ut dicam infra *in 3. quæſt.*

2. Secundò nota ibi, *ſtatuant*. In quolibet provinciali Concilio deputandos eſſe per ſingulas diœceſes aliquot perſonas, quæ per totum annum, & hodie per totum triennium ſollicitè inveſtigent quæ correctione, vel reformatione ſunt digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum, & ſuffraganeos in ſequenti ſynodo provinciali, ut in litera. Atque ita ſunt iſti quaſi teſtes ſynodales nullam juriſdictionem habentes, & vocantur Inquiſitores, ut *hic* in gloſ. *ult.* ſeu Viſitatores ſecundum Hoſtien. *num. 4.* & à Legiſtis appellantur Denunciatores, de quibus *hic* plura per Felin. *in prima, & ſeqq.* Et pondera qualitates, quas habere debent.

3. Requiritur enim ut ſint idonei, & providi, ut procul videant, & de notoriis, & de manifeſtis inveſtigent de plano interrogando ſeniores, & honeſtiores. Item ut ſint honeſti, ne corrupti aliquem falsò infament, vel deferant, cap. *Nemo, infra de ſimonia*;

4. & melius eſt, ut ſint de eadem diœceſi, quàm de extranea, argum. cap. *Quapropter, de elect. ibi, tres de Collegio fide digni*: nam alieni regni arcana ſcrutari non convenit, l. 4. *poſt princip. C. de commerc. & mercat.* Et quia præſumuntur citius percipere veritatem, argumen. cap. *Quoſdam, ſupra de præſumpt.* c. *Quanto*, & cap. *Veniens, el ſecondo, ad finem de teſtib.* & ideò aliis ſunt præferendi, cap. *Videtur, ſupra, Qui matrim. accuſ. poſſ.* Hoſt. *hic num. 5.* Io. Andr. *eod. num.*

5. Similes Inquiſitores, ſeu Denunciatores deputandi ſunt ab Epiſcopo in diœceſana ſynodo, ut in cap. *Si Epiſcopus in ſynodo, 35. qu. 6.* Sed alij ſunt hi, quàm illi, & tam primi, quàm ſecundi ſtatui debent, ſecundum Hoſtien. & Io. Andr. *num. 4.*

in

in ver. Statuant. Hac tamen differentia quod primi, de quibus loquitur hæc Decretalis, ſtatui debent à Præſidentibus Concilio provinciali, ſecundi verò à ſingulis Epiſcopis in eorum ſynodis, ſe-
6 cundum eos. Item primi non requiritur ut ſint jurati, cum de hoc nihil dicatur in littera, ſed ſufficit, ut ſint providi, & honeſti, & tales, quibus meritò ſit credendum, licet ſi juramentum exigatur, non ſit improbandum, ſecundum Hoſtien. *num.* 6. *in ver. Iuriſdictione*, & Io. Andr. *num.* 11. At ſecundi præſtant juramentum ad præſcriptum d. c. *Epiſcopus in ſynodo*, 35. *q.* 6.
7 Demum Inquiſitores, de quibus hic, ſi ſunt de loco, ubi inquirunt, vivent de proprio ſicut vocati in partem ſollicitudinis, cap. *Qui ſe*, 3. *qu.* 6.
8 Sed ſi mittantur Delegati, mittens procurabit illos, ut in Auth. *De mandat. Princip.* §. *Illud quoque*, & in Auth. *Iusiur. Quod præſtat. ab his*, §. 1. *col.* 2. ſecundum Vincent. *hic* relat. à Ioan. Andr. *num.* 10. Verum ſecundum Hoſtien. num. 6. Procurabuntur iſti à Parochis, ad quos divertunt: neque enim coguntur propriis ſtipendiis militare, cap. *Cum ex officii*, *ſupra de præſcript.* cap. *Iam nunc*, 28. *quæſt.* 1. Nec officium ſuum debet eis eſſe
9 damnoſum, argum. 4. *qu.* 3. §. *Venturis.* Sumptus tamen debent habere moderatos, ſed non poſſunt aliquem corrcere cum juriſdictione careant, ſed debent referre Epiſcopo, ut ipſos corrceat, quia ſaltem ad hoſpitalitatem tenentur, ut leg. & not. in cap. 1. *ſupra de contrahen. empt.* ſecundum Hoſtien. *eodem nu.* 6. At verò Denunciatores eligendi in diœceſana ſynodo non videntur à quoquam eſſe procurandi, quia eliguntur ſeptem, & eo amplius de quolibet parochia, ut in cap. *Epiſcopus.* Vnde applicatur ratio Vincentii, de qua ſupra *num.* 7. Quod vivere debeant de proprio ex quo aſſumuntur de loco, ubi inquirunt.
10 Tertiò nota ibi, *annuatim celebrandis.* Epiſcopos teneri ſingulis annis cogere diœceſanam ſynodum, & in ea publicare ſtatuta provincialis
11 Concilij: quod ſi legitimis de cauſis eſſent impediti, poſſent ſynodum celebrare per Procuratorem, vel Vicarium Generalem, ut S. Congregatio declaravit, cum Concilium Tridentinum *ca.* 2. *verſ. Synodi quoque, ſeſſ.* 24. impersonaliter loquatur, & de jure firmat Henric. Botthæus *de ſynodo Epiſcopi par.* 2. *qu.* 1. *in princip.* Requiritur tamen ad hoc ſpeciale mandatum, ut ibi per eum *n.* 2.

Vltimò nota ex fine litteræ pœnam non celebrantium ſtatis temporibus provincialem, vel diœceſanam ſynodum, de quo latius dicam in 10. quæſtione.

Quoniam hic agitur principaliter de ſynodo provinciali, opportunè inferendam duxi quandam de ipſa ſynodo veluti tractationem præcipuè ex decretis Tridentini Concilii, & S. Congregationis declarationibus exceptam, & per quæſtiones extratam, ut uſui eſſe poſſit ad multorum utilitatem.
13 Primò igitur QVAERO, ex quibus cauſis Epiſcoporum Concilia à SS. Patribus olim inſtituta fuerint.

Solutio, Conveniebant olim in unum Epiſcopi, ut de incidentibus caſibus fieret diſceptatio, & ſalubris de Eccleſiaſtica obſervatione collatio, quatenus, & præterita corrigerentur, & regulam futura ſuſciperent, Gregor. *lib.* 12. *cap.* 31. & *lib.* 7. *cap.* 110. In quibus conventibus præcipuè tractabatur de corrigendis exceſſibus, & moribus reformandis, præſertim in Clero, de controverſijs componendis, de tollendis abuſibus, de inducenda obſervatione ultimi Concilii Generalis, deque eccleſiaſtica diſciplina ſenſim reſtituenda, ut patet hic in textu, & *diſt.* 18. *per totam.* Hæc autem ferè præſtabantur, canonicas regulas, maximè quæ in ultimo generali Cōcilio ſtatutæ eſſent, relegendo; debitas pœnas tranſgreſſoribus infligendo; Juſtitiam expeditè ſingulis eam poſcentibus miniſtrando; ea, quæ in poſtremo Concilio ſpecialiter mandata fuiſſent exequendo; nonnulla etiam ad majorem, facilioremque obſervationem ſacrorum Canonum per modum regulæ dirigendo, ac prout rerum, & perſonarum qualitates poſtulant erudiendo, comminando, & exhortando, ut *hic*, & in *d. diſt.* 18. & de origine hujus inſtitutionis adde Concilium Lateranen. noviſſimū ſub Leone X. *ſeſſ.* 10. *in Conſtitut.* quæ incipit, *Regimini circa finem*, §. *Maturè quoque conſiderantes*, *tom.* 4. *Conciliorum, par.* 2. *pag.* 99. *col.* 1. quæ eſt repetita in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 482. §. 12.
14 Secundò QVAERO ad quem ſpectet provinciale Concilium indicere, convocare, & celebrare.

Solutio. Dic ad Metropolitanum hoc munus pertinere, ut hic, & in cap. *Si Epiſcopus cum duobus ſequentibus* 18. *diſt.* & in cap. *Quod ſicut*, §. *Præterea, ſupra de elect.* etiam ſine auctoritate Primatis, ſeu Patriarchæ, cap. *De Conciliis*, & ibi Præpoſ. *num.* 2. *eadem diſt.* 18. Henric. Botthæus
16 *de ſynodo Epiſcopi p. par. q.* 6. *num.* 20. Et Metropolitano legitimè impedito id munus pertinet ad Coepiſcopum antiquiorem, ut in Concilio Triden-
17 tino *ſeſſ.* 24. *cap.* 2. Idemque dicendum ſede Metropolitana vacante, ut per Archid. & Gemin. in cap. *Placuit, num.* 2. Bellam. & Turrecr. in cap. *Propter eccleſiaſticas, num.* 8. & Præpoſ. in cap. *De Conciliis, in* 3. *not.* 18. *diſt.*
18 Sed dubitatum fuit quis eſſet Epiſcopus antiquior, nempe an antiquior comprovincialis, vel Epiſcopus exemptus, ſi ipſe ſit comprovincialibus antiquior. Dubium ingerebat Breve Sanctiſſimi ad Cardinalem Epiſcopum Burgen. qui ſynodum Toletanum, cui adhæret, elegit, licèt exemptum quoad ea, quæ antiquitatem, & prælationem in ipſa provinciali ſynodo concernerent, pari cum reliquis ejus ſynodi Epiſcopis jure cenſeri, & ſi promotione ſua in Epiſcopum aliorum Epiſcoporum provinciæ Toletanæ antiquior exiſtat, illum ſynodum ipſa, Archiepiſcopo impedito, cogere, eique præſidere, & alia quæ in ea parte ad Epiſcopum, aut illo abſente, vel impedito, ad Coepiſcopum antiquiorem juxta dicti Concilij decreta pertinent, facere, gerere, & exequi poſſe, & debere perinde ac ſi aliàs ſuffraganeorum ipſius Archiepiſcopi antiquior eſſet, prout in hac parte exiſtit. Sed hujuſmodi Breve S. Congregatio cenſuit intelligendum quoad interesſentiam Concilij provincialis tantùm, & receptionem decretorum ejus, non quoad reliqua, conſiderata mente Concilij in eo decreto, in quo dum ſtatuitur, ut exempti teneantur eligere aliquem Metropolitanum, declaratur etiam quare id faciendum ſit, ut ſcilicet in ejus ſynodo ſimul cum alijs interſint, & quæ ibi ordinata fuerint, obſervent, in reliquis omnibus eorum exemptiones, & privilegia expreſſim præſervando. Unde quemadmodum Concilium præter interesſentiam ſynodi, & obſervationem ſtatutorum illius, ad quæ obligat exemptos eam ſynodum eligentes, in reliquis eorum privilegia ſuffraganeorum tacitè conſervare videtur.
19 Tertiò QVAERO quoties, & quando provinciale Concilium ſit celebrandum.
20 Solutio. Secundum antiquam regulam celebrari debebat bis in anno per ſingulas provincias, cap. *Propter*, 18. *diſt.* Semel quidem ante diem Quadrageſimæ: ſecundum verò circa tempora autumni, ut in cap. *Habeatur*, *ead. diſt.* & quamvis in cap. ſeq. dicatur ſemel eſſe convocandum poſt tertiam hebdomadam Paſchæ, & ſecundum Idibus Octobris: tamen primus Canon cum ſit Nicæni Concilij propter majorem authoritatem præjudicat ſecundo, ut notat gloſ. 1. Archidiac. & Præpoſ. in d. cap. *Habeatur.* Vel certè ſecundum eos iſti Canones loquuntur ſecundū diverſas conſuetudines. Unde congruè dici poteſt eſſe in optione Archiepiſcopi ſynodum convocare ante Quadrageſimam, vel inter Paſcha, & Pentecoſten,
21 ut ibi per Præpoſ. *num.* 4. Sed poſtea in ſexta ſynodo univerſali antiqua Conſtitutio fuit correcta, ac propter fatigationem, & ut opportunè haberentur ad iter agendum, qui congregandi erant, à ſanctis Patribus diffinitum fuit, ut omnibus modis hoc Concilium fieret ſemel in anno, ut in c. *Quoniam quidem*, *ead. diſt.* & hoc ſtatutum ſextæ ſynodi innovatur hic à Concilio generali, ut in gloſ. prima, & præcipitur obſervari in cap. *Cum ſit*, *infra de Iudæis.* Sed & ſecundum leges civiles Patriarchæ, & Metropolitani tenebantur Epiſcopos Comprovinciales ſemel, aut bis in anno ad ſe convocare, ut in Authen. *de Sanctiſſ. Epiſcopis*, *cap.* 10. §. *Vt autem omnis eccleſiaſticus ſtatus*, *collat.* 9.
22 Verum quia neque hoc ſervabant Metropolitani, ut dixi ſupra in primo notab. Idcirco in Concilio Lateran. noviſſimo ſub Leone X *in loco ſupracitato in fine primæ quæſtionis* antiqua jura fuerunt correcta, & ordinatum fuit, ut de cætero provinciali Concilia fierent ſingulis triennijs. Sed & Tridentinum Concilium *ſeſſ.* 24. *cap.* 2. ſtatuit, ut (Metropolitani intra annum ad minus à fine ipſius Concilij, & deinde quolibet ſaltem triennio poſt octavam Paſchæ Reſurrectionis, ſeu alio commodiori tempore pro more provinciæ non prætermittant ſynodum in provincia ſua cogere.) Hæc ibi. Et pondera illam dictionem, *ſaltem*, quæ innuit Metropolitanum poſſe infra triennium etiam pluries ſynodum convocare, ſi rationabilis cauſa ſubſit, ſicut olim etiam poſt ſextam ſynodum celebrari poterat bis in anno, ſi neceſſitas cogebat, ut notat Præpoſ. in cap. *De Conciliis, num.* 6. 18. *diſt.* Henric. Botthæus *de ſynodo Epiſcopi in prima parte num.* 14. Ultra triennium, tamen protrahi non debet, ut in *d. c.* 2.
23 Cæterum cum Archiepiſcopus de Lima trium Regum in Indijs conquereretur ſe non poſſe juxta decretum d. *cap.* 2. *ſeſſ.* 24. celebrare ſynodum provincialem ob nimiam ſuffraganeorum diſtantiam ad decies ferè centena paſſuum millia. Et S. Congregatio Concilij cenſuiſſet terminum cogendi Concilium provinciale de licentia Sanctiſſimi poſſe prorogari ad alios tres annos, ut ſingulis ſexennijs celebrari debeat: Sanctiſſimus annuit.
24 Porrò ex canone Concilij Toletani IV. ſtatutū eſt, ut quæ ſynodus deinceps futura eſſet, ejus conſtitutas dies denunciaretur, indicaretur ne in ſynodo, quæ illam ordine ſequitur, ut proximè antecederet. Et hunc morem laudabilem ſervat Eccleſia Mediolanenſis in indictione provincialis Concilij, ut *tom.* 4. *Concilior. par.* 2. *pag.* 547. *col.* 2. *litt.* B. & nunquam ſervabunt Archiepiſcopi omnes, qui a ſic indictione adſtricti celebrationē ſynodi ad bonum regimen Eccleſiarum tam uti-
25 lem, & neceſſariam non prætermitterent. Formula autem litterarum indictionis Concilii habetur in fine actorum Eccleſiæ Mediolan. *eodem tom.* 4. *par.* 2. *pag.* 565. *col.* 2.
26 Quartò QVAERO ubi ſit congregandum provinciale Concilium.

Solutio. In Congregationibus Conciliorum haberi debet ratio, ut hi, qui vocandi ſunt, non fatigentur propter diſcrimina itinerum, ut c. *Quoniam quidem*, 18. *diſt.* Debent ergo fieri hujuſmodi Congregationes, & Conventus in loco non multum remoto, imò proportionato reſpectu eorum, qui debent convenire, ut ibi notat Præpoſitus nu. 1. & Henric. Botthæus *de ſynodo Epiſcopi par.* 1. *qu.* 10. *nu.* 56.
27 Et cum dubitatum fuerit ad quem ſpectet electio loci pro ſynodo provinciali celebranda: S. C. Congregatio cenſuit ſpectare ad Archiepiſcopum, qui tamen ceſſantibus juſtis impedimentis, Metropolitanam Eccleſiam, modò in ea adſint commoditates ad id neceſſariæ, relinquere non debet.
28 Quintò QVAERO quinam provinciali Concilio intereſſe teneantur.

Solutio. De Metropolitano, & Epiſcopis ſuffraganeis, ſeu comprovincialibus non eſt dubium, ut hic, & in cap. *Quoniam quidem*, cap. *Si Epiſcopus*, cap. *Placuit*, & cap. *Si quis Epiſcoporum*, 18. *diſt.* De alijs verò, & præcipuè de Capitulis Cathedralium Eccleſiarum ſunt opiniones Doctorum in cap. *fin. ſupra de his quæ fiunt à Prælat.* & in cap. *Grave, de præben.* ut per Præpoſ. in c. *Propter eccleſiaſticas*, *il primo*, *num.* 9. *eadem diſtinct.* Tu dicas, ut plenè ſcripſi in d. cap. *final.* & adde quod dicam in duobus quæſtionibus proximè ſequentibus.
29 Sextò QVAERO quo ordine ſedere debeant Epiſcopi, & alij in provinciali Concilio.
30 Solutio. Epiſcopos ſecundum ordinationis ſuæ tempus ſive ad conſedendum in Concilio, ſive ad ſubſcribendum, vel in quolibet actu ſua attendere loca decrevit Gregorius, ut in cap. *final.* 17. *diſtinct.* conſervato Metropolitani primatu, ut in c. *Placuit*, 18. *diſt.* Unde cum fuerit quæſitum, An in Concilijs provincialibus quoad Epiſcoporum præcedentiam attendendum ſit tempus ordinationis, vel dignitas eccleſiarum, vel earum ordo, & præeminentia: S. Congregatio Concilij cenſuit attendendum tempus ordinationis Epiſcoporum. De Capitulis verò Cathedralium Eccleſiarum, Abbatibus, Commendatarijs, Dignitatibus, & Capitulorum Deputatis dic, ut ſcripſi in c. *final.* *in ult. quæſt. de his quæ fiunt à Prælat.*

De ordine autem ad celebrandum provinciale Concilium vide Pontificale Romanum ſub tit. De ordine ad Concilium provinciale celebrandum: & noviſſimè Cerem. Epiſcoporum *lib.* 1. *cap.* 22.
31 Septimò QVAERO, qui votum habeant deciſivum, vel conſultivum in ſynodo provinciali.

Solutio. Non omnium, qui ſynodo interſunt,
idem eſt ſuffragium nam Metropolitanus, & Epi-
ſcopi tantum votum habent deciſivum. Abbates
verò, Commendatarij. Capitulares, Capitulo-
rumque Deputati vocem habent dumtaxat con-
ſultivam, Innoc. & DD. communiter in c. *Grave,
ſupra de preben* Abb. in cap *final. num.2. de his, quæ
fiunt à Prælat.* Præpoſ. in cap. *Propter eccleſiaſti-
cas, il primo, num. 9. verſ. Vel aliter*, 18. *diſt.*
Sed Epiſcoporum procuratores poſſunt ex ſenten-
tia Sac. Congregationis, ſi Concilio provinciali
placuerit, etiam deciſivam habere. Laici verò,
qui ex eadem S. Congregatione ad provinciale
Concilium invitati, interesse poſſunt, in eo vocem
conſultivam habent. Et poteſt unuſquiſque ex ijs,
qui ſynodo interſint, ad eam referre de his, quæ
32 ibi ſunt pertractanda. Et votum prius dandum eſt
ab ijs, qui inferioris ordinis ſunt.

33 Octavò QVAERO. Diſcrepantibus ſententijs
inter Metropolitanum, & Epiſcopos ſuffraganeos,
quænam ſententia prævalere debeat.

Solutio. Dubitavit olim Epiſcopus Ulixbonen.
quando in Concilio provinciali Metropolitanus
eſt unius ſententiæ, ſuffraganei autem omnes ſunt
alterius, citra prævaleat. & num Sanctiſſimus ſit
conſulendus. Quod dubium tranſmiſſum fuit à
Cardinali Alciato per manus Cardinalium Sacræ
Congregationis Concilij cum his allegationibus,
videlicet conſiderari poterit canon Apoſtolorum,
35. relatus in cap. *Per ſingulas primò, & ſecundò*, &
cap. *Archiepiſcopus*, 9 *qu.*3. ubi dicitur (Epiſco-
pos provinciæ nihil poſſe agere abſque Metropo-
litani ſcientia, ſeu conſenſu:) & ita DD. in d. cap.
Per ſingulas: præſertim Archid. Bellam. Turrecr.
Brixien. dicunt formalia verba Quod Epiſcopi
provinciæ ſine Metropolitani conſenſu nihil poſ-
ſunt ſtatuere, neque agere, quod pertineat ad di-
ſpoſitionem, & communia negocia provinciæ, nec
Metropolitanus ſine omnium ſuorum Epiſcopo-
rum comprovincialium conſenſu agere quid velit,
quod ad provinciam pertineat; etſi Epiſcopi reſi-
ſtant, ipſi autem in hoc obduret, ad Apoſtolicam
Sedem referendum eſt.) Item 6. *qu.* 4. cap. *Si quis
Epiſcopus in aliquibus*. dicitur (diſcrepantibus
provinciæ Epiſcopis, inter quos ſit, & Metropoli-
tanus, adeundum eſſe Primatem.) Nec obſtat, cap.
Nos Epiſcopi, de tempor. ordin., dum in *fin.* dici-
tur, quod Metropolitanus debet conſentire ma-
jori parti ſuorum ſuffraganeorum: nam dupliciter
reſpondetur. Primò; quod etſi Archiepiſcopus id
non faciat, tamen ſententia ſua valebit, ut in ter-
minis dicunt ibi Innoc. Hoſtien. Io. Andr. Butr. &
Abb. Secundò, quod ibi agitur de materia conſe-
crationis, in qua communis opinio eſt, quod quã-
do Archiepiſcopus eſt unius ſententiæ, & reliqui
omnes ſuffraganei ab ea diſſentiunt; tunc adeun-
dus eſt Superior, nempe Primas, vel Papa; ita poſt
Hugon. concludit Gloſ. Archid. Gemin. Cardin.
Alexandrinus, Turrecr. in cap. 1. 65. *diſt. in verb. Con-
tradicant*.

Die 11. Octobris 1576. S. Congregatio cenſuit
amplius deliberandum ſuper hoc dubio, & viden-
dum Abbatem in c. *final. de his, quæ fiunt à Prælatis
ſine conſenſu Capituli*.

34 Die 10. Ianuarij 1577. Congregatio publica
Mo. Col. Geſſ. Lanc. Alciat. Senonen. M. Alt. S. Sixt.
Caraf. Quatuor nempe Mor. Geſſ. Lancel. Caraf.
cenſuerunt ſententiam ſuffraganeorum præferen-
dam eſſe ſententiæ Metropolitani, quia illi habent
votum deciſivum, & ſunt Conjudices: item per
Hoſtien. in cap. 1. *de Libell. oblat. ad fin.* ubi dicit
in ſynodo Metropolitanum, & ſuffraganeos eſſe
conjudices, & Metropolitanum debere cum con-
ſilio, & aſſenſu ſuffraganeorum, ſeu majoris partis
pronunciare. Item ex Iacobatio *de Concilio lib. 6.
art. 2. verſ. Nono facit*: ubi inquit, quod præva-
let ſententia provincialis Concilij ſententiæ Ar-
chiepiſcopi. Alij nempe Colum. Alciat. Senon.
Mo. Alt. (nam S. Sixti quid ſentiret, non aperuit)
dixerunt neutri ſententiæ adhærendum nec ſuf-
fraganeorum, nec Metropolitani, ſed abſolutè in
quacumque cauſa adeundum Papam, ex theorica
gloſſæ in d. cap. 1. 65. diſt. & c. *final. 63. diſt.* Ita refe-
rendum Sanctiſſimo.

Sanctiſſimus die 4. Ianuarij audita relatione
Congregationis inclinavit potius in opinionem
illam, quod prævaleat ſententia ſuffraganeorum,
& quia habent votum deciſivum, & quia DD. di-
cunt, quod debet Metropolitanus ſtatuere de con-
ſilio, & aſſenſu eorum, ſeu majoris partis: nec pu-
tavit obſtare exemplum communis opinionis in
conſecratione, quia in canone videntur eſſe con-
judices. Minus obſtare, quod verba ita conci-
piantur, *Nos Metropolitanus decernimus*: quia
cum id debeat cum conſilio, & aſſenſu eorum fa-
cere; inde colligitur, quod tenetur ſequi eos, ſeu
majorem partem eorum. Tamen Sanctitas ſua
non decidit, ſed dixit quærendum prius, in qua re
Metropolitanus nunc diſſentiat à ſuffraganeis. Ita
declarandum poſtea.

35 Nonò QVAERO, quæ ſint tractanda, & ſtatu-
enda in ſynodo provinciali, & quæ ſit illius aucto-
ritas, & jurisdictio.

36 Solutio. Exequendum eſt ante omnia, quod
ſacrum Concilium Tridentinum ad populorum
ædificationem, & Catholicæ fidei præſidium præ-
cepit in *cap. 2. ſeſſ.* 25. nempe ut in prima ſynodo
provinciali omnes palam recipiant omnia, & ſin-
gula, quæ in eodem Concilio Tridentino definita
& ſtatuta ſunt, nec non veram obedientiam ſum-
mo Romano Pontifici ſpondeant, & profiteantur:
37 Simulque hæreſes omnes in ſacris Canonibus, &
generalibus Concilijs, & præſertim ab eodem
Concilio Tridentino damnatas publicè deteſten-
tur, & anathematizent: ſi quæ in provincia adhuc
38 factum non eſt, omnino quamprimum fiat, & in
ſingulis habendis ſynodis iteretur, repetita ſaltem
fidei profeſſione juxta formulam à Sede Apoſto-
39 lica præſcriptam.

Utile quoque admodum eſſet, & conveniret,
ut in primo Patrum conventu perlegerentur Con-
cilij Tridentini decreta, ſi non omnia, ſaltem ea,
quæ ad fidem pertinent, prout Innoc. III. hic man-
dat heri de ſuo Concilio VI. generali, ut patet ibi
*maximè quæ ſtatuta ſunt in hoc generali Concilio re-
legentes*: & prout olim Epheſinum Concilium
legi conſueverat in ſynodis provincialibus, teſte
Iſidoro de celebratione Concilij, idque ſuccede-
bat loco illarum inſtitutionum, & collationum,
quæ de præcipuis fidei Myſterijs in primis diebus
habebantur.

40 Hoc primum peracto, ad corrigendos exceſſus,
& controverſias componendas animum adverte-
re oportebit, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra
in *prima quæſt.* ut juſtitia viam præparante omnes
unanimi conſenſu ad alia exequenda expedi-
tius

41 tius procedant. Quapropter expoſtulantium que-
relæ, & accuſationes non modo contra inferioris
ordinis clericos, ſed potiſſimum contra Epiſco-
pos, ipſumque metropolitanum æquis auribus
excipientur, & prout juſtitia ſuaſerit, terminabun-
tur, c. *De Concilijs*, 18. *diſtinct.* Quod ſi pleniores
42 probationes, & exactiorem cognitionem poſtu-
lent, quàm ut brevi illo tempore expediri poſſint:
judicibus à Synodo provinciali deputatis cogno-
ſcendæ, ac diffiniendæ committentur, ad præſcri-
ptum Concilij Tridentini *cap. 5. in fin. ſeſſ.* 24.
43 Nec ſolùm ad petitionem aliorum, ſed etiam ex
officio Synodus provincialis inquiret contra Epi-
ſcopos in univerſum, *ſeſſ. 25. cap.* 1. Quomodo ſe
habeant erga ſuos conſanguineos, & familiares,
& quomodo ſe gerant erga ſubditos: ſpecialiter
autem cognoſcet an deliquerint circa reſidentiam;
& ſi abſentiæ cauſas, licentiaſque à metropolita-
no, vel ſuffraganeo antiquiori obtentas prætende-
rint, de eiſdem cauſis, & licentijs judicabit, ne
quis eo jure abutatur, & ut pœnis canonicis er-
rantes puniantur, ut *ſeſſ. 23. cap.* 1. An decreto Con-
cilij de viſitationibus, & procuratione viſitationis
cauſa accipiendi fraudem fecerint; ut ſi id com-
pertum fuerit, canonicis pœnis, alijſque arbitrio
Synodi abſque ulla ſpe veniæ mulctentur, *ſeſſ. 24.
cap.* 3. An concubinas, vel alias ſuſpectas mulie-
res domi, aut extra teneant, aut cum ijs ullam
habeant conſuetudinem: ſi autem innotuerit ali-
quem ex Epiſcopis ab hujuſmodi crimine non ab-
ſtinere, a Synodo provinciali admonebitur, ut ſi
admonitus ſe non emendaverit, ipſo facto ſu-
ſpenſionem incurrat, & contra eum ad ulteriora
procedatur, juxta Concilij Tridentini decretum
ſeſſ. 25. cap. 14.

44 De gravioribus tamen cauſis criminalibus Epi-
ſcoporum, quæ depoſitione, aut privatione dignæ
ſunt, Synodus provincialis cognoſcere non poteſt:
45 poterit tamen de his contra aliquem ex Epiſco-
pis ſuſpectum, vel accuſatum capere ſummariam
informationem, & formare proceſſum ad effectũ
tranſmittendi ad Summum Pontificem Roma-
46 num. Minores autem eorundem cauſæ, & ipſiuſ-
met Archiepiſcopi, quia alibi, quàm in Concilio
provinciali cognoſci, & terminari non poſſunt, ſi
delatæ fuerint, recipientur, ſed non ita paſſim, ut
levioribus quibuſcumque querelis aures faciles
47 accommodentur, ut *ſeſſ. 24. cap.* 5. Has tamen non
ſolum ipſum Concilium, etiam ſi non adſit nu-
merus duodecim Epiſcoporum à jure requiſitus,
ſed etiam ab ipſo deputati cognoſcere poterunt,
quæ regulariter ob reverentiam Pontificalis offi-
cij ex S. Congregationis ſententia nonniſi Epiſco-
pi erunt, ſi ex cauſa Concilium aliter non judica-
verit. Et advertendum tam Concilium, quàm
dictos deputatos non ad majorem, quàm ad cha-
ritativam correctionem procedere debere, ſed
tantum pronunciare etiam aliqua informatione
extrajudicialiter ſumpta, & deputati id præſtare
poterunt etiam poſt terminatum, & finitum Con-
cilium. Quæ omnia locum habent etiam in cauſis
criminalibus contra ipſummet Archiepiſcopum,
non item in civilibus.

48 Porrò judicibus, & perſonis particularibus ne-
gocia, quæ indefinita remanent tempore diſſolu-
tionis, aut finis Concilij, ut illa ipſi determinent
poſt finem impoſitum Concilio, committi non
poterunt, niſi in cauſis in Concilio Tridentino, &

49 in jure expreſſis: & à judicibus prædictis, qui de
proximo de dictis negocijs, ſeu cauſis cognove-
rint, appellari debet ad Primatem, Patriarcham,
vel Papam.

50 Similiter cognoſcet contra negligentes Epiſco-
pos in ijs, quæ eorum muneris ſunt, explendis, &
quæ ſpecialiter in poſtremo Concilio generali ip-
ſis mandata ſunt, *ſeſſ. 23. cap.* 3. cum ſeq. maximè cir-
ca ordinationes clericorum, Seminariorum inſti-
tutione, *eadem ſeſſ. cap.* 18. & Eccleſiarum curata-
rum proviſiones, quæ nonniſi per concurſum fieri
poſſunt, *ſeſſ. 24. cap.* 18.

51 Ab examinatoribus præterea, qui in Synodo
diœceſana eligi debent, ut de qualitatibus eorum,
qui Parochialibus Eccleſijs præficiendi ſunt, re-
nuncient muneris, officijque eorum ratio expoſci
poterint, *ſeſſ.* 24. *d. c.* 18.

52 Cauſæ verò, & controverſiæ inter clericos infe-
riores, quia ab eorum Ordinarijs facilè diffiniri
poſſunt, minus propriè ad provinciale Concilium
pertinere noſcuntur.

53 Omnes verò cauſas vertentes in prima inſtantia
coram Epiſcopis ſuffraganeis ex ſententia Sacræ
Congregationis poterit Concilium cognoſcere;
& non ſolum illas, quæ ſpecialiter ejus judicio à
jure, & Concilio reſervatæ ſunt, ſed de omnibus
tam civilibus, quàm criminalibus, quæ dubiæ non
ſint, quæque brevi tempore poſſint expediri, &
54 alioqui juxta canonicas ſanctiones in eo tractari,
& deferri poſſunt. Si tamen in prima inſtantia co-
ram ſuorum Ordinarijs illæ introductæ reperi-
antur, non poterunt avocari, niſi in caſibus à jure
55 permiſſis. Item nec cauſas pendentes coram Ar-
chiepiſcopo poterit ad ſe avocare.

56 Appellari etiam poterit ad ipſummet Concili-
um in cauſis pendentibus coram Epiſcopo, vel e-
jus Vicario, omiſſo Archiepiſcopo ad Concilium,
ſicut ad Papam: à Concilio verò ad Archiepiſco-
pum, vel ejus officialem appellari non poterit.

57 Viſitationem autem omnium Epiſcoporum
ſuffraganeorum, quam Epiſcopi legitimè impe-
diti per ſuos generales Vicarios faciunt, ſuſpen-
dere donec Concilium diffinitum fuerit, minimè
poteſt.

58 Contra Proviſores, ſeu Vicarios generales etiam
ipſiuſmet Archiepiſcopi in cauſis criminalibus
procedet.

Generaliter autem erit procedendum, ut quæ
59 de vita, honeſtate, cultu, eorum officijs, & fun-
ctionibus à ſacris canonibus maximè in poſtremo
generali Concilio decreta ſunt, obſerventur, con-
tra eos, qui talium decretorum contemptores,
tranſgreſſoreſque delati, repertique fuerint, ſeve-
rè ad relinquendum exemplum animadvertendo,
ſeſſ. 23. cap. 1.

60 Pauperum inſuper querelas contra quoſcumque
judices, & potentiores tam eccleſiaſticos, quàm
laicos in Synodis provincialibus admiſſas fuiſſe
veterum Conciliorum teſtimonio, & ratione com-
probatur; maximè enim pertinet ad Epiſcoporum
curam pauperum defenſionem adverſus potentes
ſuſcipere, ut oppreſſores prius ſacerdotali admo-
nitione redarguant, & ſi contempſerint emenda-
ri, eorum inſolentia Regijs auribus intimetur. Qua-
re cauſam hanc vexationis pauperum Synodus
provincialis negligere non debebit, ex Concilio
Carthaginenſe V. *cap.* 9. & Toletano IV. *cap.* 13.

61 Ubi verò privatorum querelis, & debitæ inqui-

quiſitioni ſatisfactum fuerit, & delatis controverſijs compoſitis, vel commiſſis, proferent Epiſcopi ea, quæ correctione, vel reformatione digna compererint per teſtes ſynodales in eorum diœceſibus, ut ſuper his, & alijs ab ipſis proponendis, prout utilitati, vel honeſtati congruerit, Synodus provincialis provida deliberatione procedat, & ſtatuat obſervanda.

62 Nihil autem Synodo provinciali erit antiquius, quàm ut ea, quæ ſpecialiter Patres Concilij Tridentini fidei, & diligentiæ illius crediderunt, ſedulò exequatur: proinde in eam curam incumbet, ut Seminaria in qualibet diœceſi inſtituantur, & conſerventur, *ſeſſ. 23. cap. 18. ad finem.* Quod ſi ob paupertatem aliquarum Eccleſiarum ejuſmodi collegia intelliget erigi non poſſe, curabit ex fructibus duarum, aut plurium talium Eccleſiarum in metropolitana, aut in alia provincia commodiori unum, aut plura collegia erigenda. Et præterea ſi in his, quæ de Seminario in Concilio Tridentino ordinata ſunt, difficultates, aut impedimenta contigerint: Synodus pro regionis more, pro Eccleſiarum, & beneficiorum qualitate etiam quæ ad felicem Seminarij profectum neceſſaria, & opportuna videbuntur, decernet, & providebit.

63 Præſcribet propriam examinis, ſeu inquiſitionis, aut inſtructionis faciendæ formulam de promovendis ad Eccleſias Cathedrales Sanctiſſ. Romani Pontificis arbitrio approbandam, *ſeſſ. 24. cap. 1.*

64 Cognoſcet, & probabit cauſas, ob quas Cathedrales Eccleſiæ, & diœceſes ſuffraganeorum à metropolitano viſitari debeant, *eadem ſeſſ. cap. 3.*

65 De his, quæ ad debitum in divinis officij regimen ſpectant, deque congrua in his canendi, ſeu modulandi ratione, de certa lege in Choro conveniendi, & permanendi, ſimulque de omnibus Eccleſiæ miniſtris, quæ neceſſaria erunt, & ſi qua hujuſmodi pro cujuſque provinciæ utilitate, & moribus certam cuique formulam præſcribet, *ſeſſ. 24. cap. 12. in fin.*

66 Formam à Concilio Tridentino in proviſionibus Eccleſiarum parochialium præſcriptum, & Pij V. Conſtitutione firmius ſancitam, obſervandam promulgabit; ſciens facultatem ſibi à Concilio Tridentino tributam, *ſeſſ. 25. cap. 18.* circa prædictam examinationis formam, addendi ſcilicet, aut remittendi quæ cenſuiſſet, ead. Pij V. Conſtitutione ademptam fuiſſe.

67 Examinabit, vocatis his, quorum intereſt, & diligenter expendet, ſi quas Eccleſias Catedrales propter earum anguſtiam, tenuitatemque vicinis unire, vel novis proventibus augere expediat, confecta de præmiſſis inſtrumenta ad Summum Romanum Pontificem remittet, *ſeſſ. 24. c. 13.*

68 De imaginibus, & reliquijs Sanctorum ſi quis dubius, aut difficilis abuſus ſit extirpandus, vel aliquis de ipſis gravior quæſtio incidat, Synodus provincialis judicabit, ita tamen ut nihil inconſulto Romano Pontifice novum, aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur, *ſeſſ. 25. de Invocat. Sanctor. in fin.*

69 In exequendis decretis reformationis regularium ſupplebit, & coercebit, & in defectum Capitulorum generalium eadem Synodus per deputationem aliquorum ejuſdem Ordinis providebit, *ſeſſ. 25. de regular. cap. ult.*

70 Abuſus indulgentiarum, quos Epiſcopi in ſuis Eccleſijs collegerint, in Synodo provinciali referentur, ut aliorum quoque Epiſcoporum ſententia cognitis ſtatim ad Summum Pontificem deferantur, cujus auctoritate quod univerſali Eccleſiæ expedit, ſtatuatur, *ſeſſ. 25. in decreto de indulgent.*

71 Publicanda quoque erunt in Synodo provinciali ſpecialiter quæ in Concilio Tridentino de reſidentia ſub Paulo III & Pio IV. ſtatuta ſunt, & ſi quæ alia ejuſdem Concilij decreta in primis neceſſaria, atque utilia cenſebuntur, *ſeſſ. 6. cap. 1.* & 2. & *ſeſſ. 23. cap. 1.*

72 Cùm Decretum Concilij Tridentini de Clandeſtinis matrimonijs, tam in unaquaque parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat à die primæ publicationis in eadem Eccleſia parochiali factæ numerandos, nec hujuſmodi publicationi requiſitæ à Concilio Tridentino æquivaleat publicatio, quæ fit in Synodo provinciali, ut Sacra Congregatio declaravit: & præcipiendum erit omnibus Epiſcopis, & alijs, ad quos talis executio ſpectare poteſt, ut dictum decretum de clandeſtinis matrimonijs, ita ut editum eſt, nihil addendo, detrahendo, aut immutando, in ſingulis parochijs quàm primum publicetur, *ſeſſ. 24. cap. 1. de refor. matrim.*

73 Deſignabuntur in Synodo judices, quibus alioqui ad id aptis cauſæ Eccleſiaſticæ, ac ſpirituales, & ad forum eccleſiaſticum pertinentes in partibus delegandæ committi poſſint, *ſeſſ. 25. cap. 10.*

74 Deputabunt item judices, qui de locationibus rerum eccleſiaſticarum etiam auctoritate Apoſtolica confirmatis judicare valeant, juxta Tridentini Concilij decretum, ut quas à triginta annis citra ad damnum Eccleſiæ, & contra canonicas ſanctiones contractas fuiſſe judicaverint, irritas declarent, de quibus *ſeſſ. 25. cap. 11.*

75 Atque hæc ferè ſunt, quæ Synodus provincialis ex Concilio Tridentino præſtare debet, ſuper quibus amplior eſt illius poteſtas, quàm jure communi eidem competat, cap. *Epiſcoporum 18. diſt.* cum in præmiſſis non propria, ſed Concilij univerſalis
76 auctoritate nitetur. In cæteris enim cauſis, & negocijs meminiſſe oportebit Epiſcoporum Concilia non habere vim conſtituendi, ſed auctoritatem imponendi, & inducendi quod alias ſtatutum, & generaliter, ſeu ſpecialiter obſervari præceptum:
77 multoque minus in hujuſmodi Concilijs de rebus fidei, & majoribus cauſis tractari, aut quicquam
78 diffiniri poteſt, cap. *Majores, de baptiſm.* Non tamen horum poteſtas adeò reſtringitur, quin multa ſtatuere poſſint circa ea, quæ totam provinciam concernunt præter jus commune, & quandoque etiam contra illud ex cauſa urgenti veriſimiliter à Canone non prævisa, ſecundum ea, quæ fusè adnotavi in c. *Dilectus, ſupra de tempor. ordinat.* & in ca. *Quod ſuper his, de major. & obedient.* Suiſque decretis
79 jus commune adjuvare addendo novas pœnas, vel
80 antiquas augendo.

Cæterum ad evitandam omnem ambitionis, & præſumptionis ſuſpicionem abſtinendum erit à promulgandis novis decretis, quæ juri communi, & Pontificijs conſtitutionibus minus conſonant, etiam in caſibus alias permiſſis, DD. in d. ca. *Quod ſuper his, de maiorit. & obedien.* & ubi per antiquos
81 Canones, vel ultimum generale Concilium, aut Summorum Pontificum Conſtitutiones pro-

viſum non fuerit, vel minus ſufficienter, ſupplebit Synodus provincialis ſuis Conſtitutionibus, ut eccleſiaſtica diſciplina reſtituatur, prout meliùs, & faciliùs videbitur.

82 In rebus dubijs, & de jure controverſis non facilè diffinitiones fiant, præſertim ubi grave aliquod præjudicium parari poteſt, veluti in materia Sacramentorum enodando, aut explicandis caſibus uſurarum, & aliorum vitiorum, quibus timoratæ conſcientiæ irretiri poſſunt.

83 Si circa judicia, illorumque expeditiones fuerit decernendum, meminiſſe oportebit non poſſe Epiſcopus, nec Synodum provinciale cauſam, quæ ſui natura, aut ex juris diſpoſitione ſummaria non ſit, ſummariam efficere, neque breviorem reddere inſtantiam, aut ea, quæ de jure communi in cauſis ſummarijs ſervanda ſunt, præcidere,
84 minuſque appellationes in caſibus, in quibus aliàs permittuntur, prohibere: nec prætermittere mo-
85 dum, & ordinem à jure, & Concilio Tridentino præcipuè in puniendis, corrigendiſque exceſſibus præſcriptum.

86 In materia juriſdictionis eccleſiaſticæ, & ſecularis conſultiùs erit nihil ſtatuere, quàm ut appareat ex juribus Eccleſiæ aliquid eſſe imminutum, vel uſurpatum: videtur etiam abſtinendum à mentione legum ſecularium, præſertim ſi affines ſint illis, quæ à Sede Apoſtolica improbatæ fuerunt.

87 Noverint etiam exemptos decretis Concilij provincialis non obligari, niſi in caſibus, in quibus à jure communi, Concilio Tridentino, & Summorum Pontificum Conſtitutionibus ſpecialiter Epiſcopis, aut Concilio provinciali in ipſos poteſtas tributa eſt, ut S. Congregatio cenſuit.

88 Quid obſervandum ſit cum Capitulis exemptis, & Epiſcoporum juriſdictioni non ſubjectis apertè ſtatuitur in Concilio Tridentino *ſeſſ. 6. cap. 4.* & *ſeſſ. 25. cap. 6.* quod ſi illius executio quoad hoc habitura ſit impedimenta, vel difficultates, quæ ſuperari non poſſint ſatis erit nihil decernere, quàm aliquid ſtatuere, quod ipſius Concilij decretis non conſentiat.

Cum regularibus quomodo Synodus provincialis procedere poſſit, aut debeat, ediſcere poterit ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. de regular.* & ex poſterioribus Rom. Pontif. ea de re Conſtitutionibus, præſertim Gregorij XV. quæ incipit, *Inſcrutabilis Dei providentia*; quorum auctoritate niſi ſpecialiter nitantur decreta Synodalia, unique arctabunt illa tantùm Monaſteria; quæ ipſis Or-
89 dinarijs ſunt ſubjecta. In alijs autem Monaſterijs Epiſcopi ſcire debent ſe à Concilio Tridentino datos eſſe executores eorum, quæ in decretis
90 *d. ſeſſ. 25. de regular.* continentur. In quibus provinciale Concilium Epiſcoporum negligentiam ſupplere, & coercere debet, eo tamen modo, & forma, prout in ipſo Concilio Tridentino diſpoſitum eſt, *eadem ſeſſ. cap. ult.*

Et quia non omnia conſtitutionibus præciſè, & ſub pœnis comprehendi poſſunt, aut expedit; nec omnes, quibus uſui eſſe poſſunt decreta Synodi, ſubijciuntur illius juriſdictioni: advertendum erit ne decreta ipſa videantur minus conſideratè concepta, ſeu ſcripta, aut executione fruſtrentur.

91 Quoniam verò prælati munus eſt, docere, ac doceri, cap. *Non oportet, 38. diſt.* Suſcipiet Synodus hanc quoque partem erudiendi tam Epiſcopos, qui ad Synodum accedunt, ut doceant, & doceantur, quàm inferiores, maximè ſacerdotes, quorum ignorantia valde periculoſa eſt in his, quæ animarum curam, & ſalutem concernunt. De Sacramentis igitur, eorumque adminiſtratione explicabit quæ ſcitu ſunt neceſſaria, eaque accuratiùs ediſci mandabit. De ſingulis clericorum functionibus diligenter edocebit; & quæ in materia morum ſolent frequenter ſcrupulum injicere timoratis conſcientijs, elucidabit adhærendo probatis auctoritatibus, & receptis in Eccleſia Catholica ſententijs.

92 Interſeret etiam Synodus provincialis frequentes exhortationes de rebus, quæ opportunè occurrent, & ſub juriſdictione, & coercitione illius non cadunt, nec pœnis ſanciri poſſunt: & cùm ſermo dirigatur ad perſonas, quæ non ligantur provincialibus decretis, ſanè in quibuſvis generibus cauſarum, & negociorum ſi exhortationes hujuſmodi fuerint plenæ paternæ charitatis, non minus efficaces eſſe poterunt ad perſuadendum, quàm ſi tam legibus præciperentur.

93 Porrò ipſa Synodi decreta puro, & eccleſiaſtico ſtylo conſcribantur, ut Chriſtianam pietatem non rudem ſimplicitatem potiùſquàm exquiſitam latinitatem redoleant. Uſitata igitur à Sanctis Patribus, & Sum. Pontif. verba in rebus præcipuè eccleſiaſticis uſurpentur, nec nova vocabula in Eccleſiam ex prophanis Ethnicorum ſcriptis invehantur, quæ rebus obſcuritatem offendere, & Catholicis ſtomachum movere poſſint.

94 Demum cùm provinciale Concilium abſolvendum erit, quæcumque in eo conſtituta fuerint, coram Patribus Concilij relegentur; quibus ſub judicio, & correctione S. Sedis Apoſtolicæ cum metropolitano reliqui comprovinciales Epiſcopi ſubſcribent.

95 Illa in unum volumen redacta antequam publicentur ad S. D. N. cum literis metropolitani, vel totius Synodi tranſmittentur, ut à Sede Apoſtolica revideantur, corrigantur, atque proben-
96 tur, itaque correcta executioni demandentur. His etiam ſubijci poterunt ea, quæ ad promovendum provinciæ profectum in eccleſiaſtica diſciplina, vel ad occurrendum impedimentis, atque periculis Synodus provincialis S. D. N. proponenda judicaverit.

97 Decimò QVAERO, quæ ſit metropolitani auctoritas in Synodo provinciali. Solutio patebit ex ſubjectis declarationibus Sacræ Congregationis Concilij.

98 Cùm quæreretur, An Archiepiſcopus ſolus juſtis de cauſis poſſet abſque alijs Epiſcopis diſſolvere Concilium. S. Congregatio cenſuit non poſſe, niſi de conſilio, & aſſenſu Coepiſcoporum. Archiepiſcopus ex S. Congregatione licèt ſit caput Concilij, & Præſidens, non niſi conſilio, & aſſenſu Coepiſcoporum poterit cuipiam ſilentium indicere, vel jubere aliquod ſcriptum, aut libellum legi, vel tunc non legi, ſeu mandare aliquem tunc exire à Concilio, vel intrare, etiamſi accidat, ut aliquis ex Epiſcopis impediat, aut perturbet, aut cum Archiepiſcopo minus urbanè ſe gerat: cùm tamen ipſius ſit Concilium dirigere, poterit ex ſe
99 mandare ne quis loquatur extra locum, neve perturbetur Concilium.

100 An metropolitanus poſſit cognoſcere de cauſis civilibus Epiſcoporum, necnon eorum, qui dictis Epiſcopis ſunt ſubditi: S. Congregatio cenſuit poſ-

ſe, etiam quando Epiſcopus agit contra Epiſcopum; cæteroquin non poſſe niſi in caſibus in jure expreſſis.

101 An Archiepiſcopus poſſit procedere per cenſuras, & alias pœnas contra Epiſcopos illos, qui uſurpant Archiepiſcopi juriſdictionem in Concilio, ſive extra illud, volentes cognoſcere de aliquibus cauſis ad tribunal, & curiam ipſius Archiepiſcopi pertinentibus: S. Congregatio cenſuit non poſſe, niſi extra Concilium provinciale juxta canonicas ſanctiones.

102 Et cum ex Concilio Tridentino caveatur, ut Archiepiſcopus poſſit viſitare ſuffraganeos cauſa cognita, & probata in Concilio provinciali: An
103 neceſſarium erit facere informationem de cauſis urgentibus, ut debeant viſitari, & primitus Epiſcopum vocari, & audiri in Concilio provinciali, ut videatur quid reſpondeat antequam Concilium provinciale ordinet, & declaret an ſit locus, ut Archiepiſcopus viſitet: S. Congregatio cenſuit Epiſcopum audiendum, nec ſufficere, ut Concilium provinciale declaret, quod dictus Archiepiſcopus poteſt viſitare ſuffraganeos, eo quod adſit querela, & libellus, ſeu memoriale contra dictos Epiſcopos, & perſonas ſuarum diœceſum, abſque eo quod dictus Epiſcopus, & reliquæ perſonæ ſint præſentes, niſi cauſæ viſitationis decernendæ cognoſcantur, & probentur.

104 Verum enim hæc omnia in Concilio provinciali ex ſuffraganeorum, & metropolitani ſententia per agi debeant, ſi metropolitanus ſit unius ſententiæ, ſuffraganei autem alterius: S. D. N. dixit ſententiam prævalere ſuffraganeorum, & hoc quia habent votum deciſivum, & ſunt conjudices; & quia Doctores dicunt, quod debet metropolitanus ſtatuere de conſilio, & aſſenſu eorum, ſeu majoris partis, ut plenius dictum eſt ſupra in octava quæſtione.

105 Undecimò QVAERO quæ pœna ſint puniendi metropolitani, & Epiſcopi negligentes ſtatis temporibus celebrare provinciale, vel diœceſanam Synodum.

106 Solutio, textus in c. *Quoniam quidem*, 18. *diſt.* ſimpliciter dicit, canonicis pœnis ſubjaceat: nec aperit quænam ſint hujuſmodi pœnæ. Sed in hoc cap. expreſſè ſtatuitur, ut quiſquis neglexerit hæc adimplere, à ſui executione officij ſuſpendatur. Non eſt ergo pœna latæ ſententiæ, ſed ferendæ ſe-
107 cundum Hoſt. *hic in fin.* & Io. Andr. *n. 7. in ver. Suſpendatur.* Et ita intelligo decretum Lateranenſi Concilij ſub Leone X. *in Conſtitutione ſupracitata in fine primæ quæſt.* ibi: (Circa hoc autem negligentes pœnas in eiſdem canonibus contentas ſe noverint incurſuros.) Necnon Concilij Tridentini in *d. c. 2. in fine ſeſſ.* 24. ibi: (Quod ſi in his tam metropolitani, quàm Epiſcopi, &c. negligentes fuerint, pœnas ſacris canonibus ſancitas incur-
108 rant.) Nam etſi ver. *incurrant*, ex ſui natura ſit latæ ſententiæ, Clem. 1. *de decim.* & ibi gloſ. *in ver. Incurrant*, Paul. Laur. Imol. & Cardin. *in 27. qu. de uſur. c. ult.* & ibi gloſ. *in ver. Incurrat*, *de offic. deleg. lib. 6.* Tiraquell. in l. *Si unquam, in ver. Revertatur, nu. 145. C. de revoc. donat.* & ex ſententia S. Congregationis dicti in c. *Sacro in 3. qu. infra de ſententia excommunicationis*; tamen ſecus eſt hoc caſu, cum præcitata decreta relationem habeant ad pœnas à jure ſtatutas: & ita S. Congreg. intellexit verba d. c. 2. ut in ſubjectis declarationibus.

109 Dubitatum fuit primò, An Epiſcopi negligentes in congreganda diœceſana Synodo infra ſex menſes poſt celebratum provinciale Concilium, ut in ea notificent ejuſdem provincialis Concilij decreta, incurrant pœnam ſuſpenſionis duorum menſium, juxta cap. *final. 18. diſt.*

Secundò, An ex decreto *c. 2. ſeſſ. 24.* Tridentini Concilij dici poſſit imponi Epiſcopo non celebranti quotannis diœceſanam Synodum, pœnam ſuſpenſionis, de qua in c. *Sicut olim, de accuſat.*

Tertiò, Dato quod cenſeatur impoſita, an ipſa pœna, quæ ſecundum d. c. *Sicut olim*, incurritur mediante ſententia, hodie ipſo jure incurratur propter illa verba d. c. 2. *in fin.* ibi, pœnas ſacris canonibus ſancitas incurrant.

Ad primum S. Congregatio reſpondit Epiſcopum teneri ad congregandam dictam Synodum diœceſanam juxta d. c. *final.* & DD. *ibid.* Nec Tridentinum Concilium Epiſcopum ab hoc onere liberavit: ideo ad tollendum omnem ſcrupulum ab eo, qui omiſit eam Synodum celebrare, petendam abſolutionem à Papa, & monendum Epiſcopum per literas Congregationis, ut deinceps ſervet d. c. final.

Ad ſecundum cenſuit incurrere pœnam ſuſpenſionis, quia dictum c. *Sicut*, diſponit æquè in diœceſana Synodo, ac in provinciali, ut per Abb. ibid. in ſummar. & in c. 2. *ſeſſ.* 14. Trid. Concilij colligitur appoſita pœna Epiſcopis negligentibus convocare diœceſanam, multimis verbis d. c. 2. ibi, (Si metropolitani, vel Epiſcopi negligentes fuerint, &c.) quæ verba debent referri tam ad provincialem, quàm diœceſanam Synodum. Quam Congregationis ſententiam itidem Sanctiſſimus approbavit, & Epiſcopo abſolutionem conceſſit.

Ad tertium cenſuit per Concilium Tridentinum non eſſe alteratum, nec immutatum modum incurrendi pœnam d. c. *Sicut olim*: quia Concilium utitur illis verbis, *incurrat pœnas ſancitas*, quæ nihil innovant.

110 Rurſus Epiſcopus Comen. jam annum omiſerat celebrare Synodū diœceſanam duabus de cauſis. Primò quia Clerus Valtellinæ, & Clavennæ ſuæ diœceſis nec venerat, nec excuſatores miſerat formidine ſuorum dominorum temporalium Catholicæ Fidei oppugnatorum. Secundò, quia cum nunquam eſſet celebrata Synodus provincialis cenſuit Epiſcopus ſuperſedendum donec celebraretur, ut quæ in ea ſtatuerentur, & ederentur decreta, legi poſſent in Synodo diœceſana.

S. Congregatio negocium hoc ad Sanctiſſimum rejecit, qui nullam ex rationibus, ſeu excuſationibus approbavit: ideo dixit, quod Epiſcopus quotannis celebret Synodum ſuam diœceſanam, ut teneretur, & qui vererentur accedere ſatis eſſe, ut mittat Procuratores ad excuſandum ſe: reliqui verò, qui nullam cauſam habent quominus ad Synodū accedant, cogantur, & fiat Synodus cum ijs, qui poſſunt venire, & veniunt. Pro omiſſione autem in præteritum facta, Sanctitas Sua abſolvit Epiſcopum, & diſpenſet quatenus opus ſit.

111 Duodecimò, & ultimò QVAERO pro complemento materiæ, quæ ſit pœna Epiſcoporum non accedentium ad Synodum provincialem.

Solutio: Variæ pœnæ à ſacris canonibus ſtatutæ reperiuntur: nam in c. *Si egrotans*, 5. *qu.* 3. à communione ſuſpenditur: Item in c. *Si quis*, 18. *diſt.* alienus erit à fratrum communione uſque ad ſequentem ſynodum. Item in cap. *Si Epiſcopus Metropolitanus*, *eadem diſt.* Uſque ad proximam ſynodum à charitate fratrum, & Eccleſiæ communione privetur. Item in cap. *Si quis Epiſcoporum, d. diſt.* 18. Uſque ad futurum Concilium cunctorum Epiſcoporum communione privetur. Item in cap. *Placuit ead. diſt.* Eccleſiæ ſuæ communione debent eſſe contenti: idest cum alijs Epiſcopis non communicent, ut ibi in gloſ. *ult.* Unde non erit talis Epiſcopus prohibitus celebrare divina officia, & ſacramenta recipere, nec cum cæteris Epiſcopis, vel alijs communicare, ſed tantùm ſuſpenſus erit à communibus negocijs cum alijs Epiſcopis nec poterit intereſſe ſermoni Epiſcoporum, nec eorum conſecrationi, & alijs communiter pertractandis cum Metropolitano, & Epiſcopis: & ſequitur Præpoſitus in d. cap. *Placuit*, *in fin.* Cardin. Iacob. *de Concil. lib. 2. artic. 5. in princip. fol.* 111. Item ex Concilio Toletano XI. *cap.* 15. Unius anni communione privetur. Item ex Concilio apud Altemium *cap.* 11 Burcard. *lib.* 1. *cap.* 2. Ivo *par.* 5 *cap.* 162. Pro prima vice graviter objurgetur; deinde interdicitur eis Miſſas celebrare. Item ex Concilio Meldenſi, 37. Ceſſet ab officio donec ſatisfaciat fratribus. Item ex VIII. ſynodo, *cap.* 17. Metropolitanus, qui ad ſynodum Patriarchæ vocatus eſt neglexerit, primo tempore ſegregetur, & durante contumacia deponatur.

112 De impedimentis autem non accedentium ad ſynodum provincialem vide quod ſcripſi in c. *Ego N.* à *n. 9. ſupra de jurejur.*

De Simonia, & ne aliquid pro ſpiritualibus exigatur, vel promittatur.

Cap. In ordinando.

S V M M A R I V M.

1 PRo Ordinibus conferendis, vel inſtrumentis ſuper eis conficiendis Epiſcopus, vel Miniſtri, aut Notarij nihil temporale exigere debent, & num. ſeq.
2 Principale quando debet eſſe gratuitum, ita & omnia acceſſoria.
3 Faſcellus quid ſit.
4 Simonia non committitur in contractu gratuito.
5 Emptionis, & venditionis nomine in diffinitione ſimoniæ veniunt omnes etiā actus nō gratuiti.
6 Ordinatori non licet aliquid temporale etiā ſponte oblatum accipere pro collatione ordinum.
7 Dare verbū liberalitatē notat, nō neceſſitatem.
8 Ordinatori an liceat aliquid ultro oblatū ab ordinato accipere nō pro ſpiritualibus, ſed ex charitate ſine pacto expreſſo, vel tacito, & n. ſeqq.
9 Et quid poſt Concilium Tridentinum n. 13.
10 Sanguinem elicit qui multum emungit.
12 Conſuetudo etiam immemorabilis accipiendi ab ordinatis ad primam tonſuram forfices, pectines, & mappas, præter ſcutulas eſt corruptela.
13 Ordinator nullam oblationem ab ordinatis poteſt accipere præter eam, quæ à Pontificali Romano fieri conſuevit.
14 Notarius an pro inſtrumentis conficiendis in collatione ordinis, vel beneficij, aut pro litteris dimiſſorijs, ſeu teſtimonialibus poſſit aliquā mercedem accipere ſaltem à ſponte dantibus & nu. ſeqq. uſque in fin.
15 Quid ſi percipiat ſalarium ex publico, & n. 20. & 27.
16 Et quid ſi non percipiat, & n. 22. & 27.
Et quid ſi ſalariū non ſit congruum, n. 21. & n. 29.
Et quid in Notario Epiſcopi n. 18. & 28.
Et quid in extraneo n. 19. & 23. & 28.
Et quid ſi officium Notarij ſit ut neceſſariū ad probationem ordinis, n. 26. & 28.
Et quid poſt Conc. Trid. n. 27.
17 Notarij Papæ poſſunt mercedem accipere juxta taxationem factam pro qualibet Bulla.
24 Notarius accipiendo aliquid ſponte oblatum ab ordinatis ſi nō ex intentione ab initio ad hoc acceſſit ſimoniam non committit.
25 Præſertim ſi conſuetudo vigeat aliquid offerēdi, quod pietatem, & devotionem præſeferat.
26 Et quid ex Concilio provinciali Mediolanenſi.
27 Tridentini Concilij decretum ſeſſ. 21. c. 1. expenditur, & n. ſeqq.
30 Negativa univerſalis, Nullus, *excludit omnia etiam minima.*
31 Cancellarius quam mercedem poſſit accipere pro qualibet ſcriptura collationis, vel inſtitutionis. & num. 34. & 35.
32 Simonia Epiſcopus nihil poteſt accipere in caſibus hic enumeratis Notarius verò in aliquibus tantum accipere poteſt mercedem ſuo labori convenientem, ſi ex publico ſalarium non habeat, & n. ſeqq. uſq. in fin.
33 Miſſam bis in die celebrandi an, & quando Epiſcopus poſſit licentiam concedere, & n. 37.
36 Pro decretis in teſtamentis clericorū interpoſitis ſi quid Epiſc. de jure, vel conſuetudine poteſt accipere, non debet excedere taxā conſuetā.
38 Diſpenſationes ab Epiſcopo, & Vicario ſunt gratis exequendæ non obſtante immemorabili. Notarius quartam partem aurei accipere poteſt pro examine teſtium.
39 Examinatores pro examine, & approbatione ad parochiales nihil poſſunt accipere.
40 Conſuetudo ne quis in eccleſia ſepeliatur ſine licentia Epiſcopi, ſervari debet, ſed ut pro dicta licentia ſex ſcuta exigantur, tollenda eſt, vel ita moderanda, ut exactum pauperibus, vel eccleſiæ erogetur.
41 Parochi ſervare debent edictum Epiſcopi de ſponſis matrimonio non conjungendis ſine ipſius licentia quæ tamen gratis dari debet, licet conſuetudo donandi aliquid Epiſcopo in ſignum lætitiæ non videatur penitus improbanda.
42 Ex conſuetudine exigendi à Beneficiatis donativum in ingreſſu Epiſcopi, non licet denegare litterarum executionem, vel poſſeſſionem beneficiatis poſt ingreſſum non ſoluto donativo.
43 Annata pro beneficijs de novo inſtituendis ab Epiſcopo exigi non debet: Notario verò proceſſum ſcribenti aliquid honeſtum ſolvere non videtur inconveniens.

44 *In Capellania dignitati unita Epiſcopus retinet omnia jura ſibi ante unionem competentia, niſi ſecus in litteris Apoſtolicis diſponatur.*

45 *Ordinationes generales fieri non debent in capella privata, ſed in Eccleſia Cathedrali.*

46 *Parochi, & beneficiati, qui ſuo muneri plenè ſatisfecerunt, non prohibentur alios impeditos coadjuvare; ſed pro licentia ſaltem poſt Concilium nihil exigendum.*

47 *Notarij, & alij miniſtri Epiſcopi abſtinere debent ab omnibus exactionibus inſolitis, vel immoderatis.*

48 *Notarius ſi exigat pro inſtrumento ordinationis, ſeu litteris dimiſſorijs ultra decimam auri partem, committit ſimoniam, non tamen jure Divino damnatam.*

1 IN ORDINANDO. Io. Andr. non ſummat, quia breve eſt. Sed ſecundum Cardinalem ſic ſummari poteſt. Pro conferendis ordinibus, vel inſtrumentis ſuper eis conficiendis, nihil exigi debet, & idem de pallij datione. Vel aliter ſecundum Io. de Anan. Mar. Socinum, & Felin. Epiſcopus pro ordine ab eo conferendo, vel miniſtri, aut Notarij nihil temporale exigere debent. Hoc dicit: & eſt B. Gregorij in ſynodo Romæ habita, *cap.* 88. & refertur in cap. *Sicut Epiſcopum*, 1. *qu.* 2. Dividitur in duas partes prout ſunt duo dicta; ſecunda ibi, *pro ordinatione*.

Nota primò ex principio tex. Fas non eſſe Epiſcopo aliquid temporale accipere pro manus impoſitione, ſcilicet ordinatoria: de hac enim loquitur hæc littera, ut patet ex parte deciſa, nec non ibi, pro ordinatione, & notat gloſ. 1. & communiter Doctores, licèt ex identitate rationis idem ſit dicendum in omni manus impoſitione, quæ multiplex eſt, ut plenè per gloſ. 2. Archid. & Turrect. in c. *Manus*, 1. *q.* 1.

2 Secundò nota ibi, *ita nec miniſter*. Sicut principale debet eſſe gratuitum, ita & omnia acceſſoria, & circumferentia. Unde quemadmodum prohibetur Epiſcopus aliquid temporale pro collatione ordinis recipere, ita & omnes alij ejus miniſtri non tantùm pro ordine, ſed etiam pro chartis, vel paſtellis, id eſt parva ceræ maſſa in modum
3 paſtæ: & hoc ne fraus committatur, neve fiat indirectè, quod directè fieri non poteſt, ut *hic in gloſ.* 3. & notant Butr. *in* 2. *notab.* Abb. *num.* 2. & Mar. Socin. *in* 1. *not.* qui ex hoc infert ad multas quæſtiones. Pro miniſtro autem intellige Archidiaconum, qui examinat promovendos, cap. *Ad hæc, circa finem, ſupra de offic. Archid.* ut exponit *hic* gloſ. 2. Hoſtien. *num.* 1. & Io. Andr. *num.* 6. & colligitur ex littera ibi, vocem; nam Ordinatore interrogante, ſcis eos dignos? Prior Diaconorum reſpondet, quantum humana fragilitas, &c. ut cap. *un. ſupra de ſcrut. in ordin. facien.* Vel quia cum examinat, vocat ordinandos, ut ait gloſ. 1. in d. cap. *Sicut Epiſcopum*, 1. *qu.* 2. Vel pro miniſtro intellige Diaconum, qui Evangelium legit, ſecundum Innoc. *imprimis*. & quod infra dicit vocem expone, id eſt lectionem Evangelicam, ſecundum Goffred. & Abb. Antiq. *in verb. Vocem*: & hoc magis conſonat antiquæ, ſecundum Io. Andr. *n.* 6. Cardin. *num.* 2. *verſ. Quæro de intellectu textus*, & Abb. Siculum *num.* 3. Legebatur enim: In ordinando Epiſcopo Pontifex manum imponat, evangelicam verò lectionem miniſter legit, confirmationis autem ejus epiſtolam Notarius ſcribit, ut refertur ab Ant. Auguſt. *in prima Collect. Decret. lib.* 5. *tit.* 2. *cap.* 1.

4 Tertiò nota ibi, *vocem, vel calamum vendere*. Simoniam non indici ex contractu gratuito: quia verbum, *vendere*, contractum gratuitum non comprehendit, cùm venditio non procedat ſine pretio, *l.* 2. §. *Sine pretio*, *ff. de contrahend. empt.* & hic notat gloſ. 3. Hoſt. *num.* 4. & Butr. *num.* 6. Cæ-
5 terum venditionis nomen non intelligas ſtrictè, ſed in latiori ſignificatione; nam etſi ſimonia ſit ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum; tamen ſub nomine emptionis, & venditionis comprehenditur omnis contractus non gratuitus, ut declarat Sanctus Thomas *in* 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 1. *ad* 5.

6 Ultimò nota ibi, *aliquid dare prohibemus*. Pro collatione ordinis non modo non licere ipſi Ordinatori aliquid temporale exigere, ſed nec ultrò
7 oblatum accipere: nam verbum, *dare*, liberalitatem notat, non neceſſitatem; ut l. *Rem legatam*, *ff. de adimen. legat.* & legitur, & notatur in cap. 1. *ſupra de donat.* & ita ex hac littera colligunt Hoſt.
8 *num.* 4. *in ver. Dare*, & Ioan. Andr. *eod. num.* Signanter dixi pro collatione ordinis, quia ſecus eſſet, ſi oblatio fieret non pro ipſa collatione, ſed ex charitate, ut notabiliter declarat idem Hoſt. *ubi ſupra*, dicens: (Si tamen non pro his ſpiritualibus, ſed ex charitate ſine pacto expreſſo, vel tacito aliquid etiam Ordinatori, & ab ordinato gratuitum offeratur, non reprobamus,) ut cap. *Etſi quæſtiones*, §. 1. 2. *& in fin. infra eod.* Et meritò, quia
9 oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non ex ambientis petione proceſſit, ut legitur in cap. *Sicut Epiſcopum*, 1 *quæſt.* 2. Ad idem cap. *Quicquid*, 1 *quæſt.* 2. *ibi*, *Niſi voluntariè oblata*: licèt à Codice regio abſciſſa dictio, *niſi*, ut eſt adnotatum in calce illius canonis. Facit cap. *Dilectus*, *il ſecondo*, *infra eod.* ibi, *illud tamen gratanter accipi poterit, quod fuerit ſine taxatione gratis oblatum*: & per hunc intellectum, ut Hoſtien. ſubdit, &
10 geſtis damnatur ſimoniaca, & reprobatur interpretatio nimis rigida, & amara, quod & fieri debet, argum. l. *Si id quod*, §. *Si quas ſervi operas*, *ff. de donat. inter virum, & uxor.* l. *penult.* *ff. Ad exhibendum*, cap. *Intelligentia*, & cap. *Præterea*, *infra de ver. ſignif.* nam qui multum emungit, elicit ſanguinem, cap. *Denique*, 4. *diſtinct.* & cum Hoſtien. eoidem ferè verbis tranſeunt *hic* Ioann. Andr. *num.* 4. Butr. *num.* 2. *in prima oppoſ. & nu.* 7. *verſ. Sed eſt de ſubſtantia collationis*, Cardin. *in fin.* Anchatan. *num.* 3. Abb. *num.* 4. & Ioan. de Anan. *num.* 9.

Quorum ſententiæ, quod ſpectat ad jus commune, & ipſe accedo, cum duobus tamen temperamentis. Primum eſt, ut quod offertur, ſit modicum, ut per Butr. *in loco proximè citato*. Alterum, ut non detur in ipſo actu ordinationis, ſed ex intervallo, ut hic per Card. *in fin.* & probatur in d. cap. *Sicut Epiſcopum*, 1. *quæſt.* 2. ibi, *poſt acceptas chartas, & pallium*. Facit optimè textus in cap. *Emendari*, 1. *quæſt.* 1. Opus enim per ſe laudabile ratione temporis reprobatur, ne malignandi occaſionem inducat; ideoque licèt nummos in concham mittere opus pietatis ſit, tamen tempore ſuſcipiendi baptiſmi ſimoniæ ſuſpicionem ingerit, ut ibi, & arg. l. *un. in fin. ff. ad l. Iuliam de ambitu*, & notat gloſ. 1. *in* d. c. *Emendari*.

Porrò

11 Porrò hæc vendicant ſibi locum jure communi inſpecto: verum hodie opinio Hoſt. reperitur correcta à Concilio Tridentino *c.* 1. *ſeſſ.* 21. Nam Sancta Synodus ad tollendam omnem ſuſpicione, ſuſtulit etiam ſponte oblata, quæ ſi nihilominus acciperentur, non propterea ſimonia induceretur, ceſſante ſcilicet omni pactione tacita, vel expreſſa, ſed ſolum incurrerentur pœnæ eo decreto inflictæ: & quamvis ex c. *Etſi quæſtiones*, *infra eod.* in ſponte oblatis attendenda ſint perſonæ dantis, & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donantis tempus; ſecundum verba illa Concilij, *etiam ſponte oblatum quovis prætextu, & ex quacumque de cauſa*; tollunt omnem prætextum, & omnem cauſam, ut nulla poſſit eſſe accipientis excuſatio, nullave tergiverſatio. Adde quod etiam de jure communi contra Hoſt. facit textus in d. cap. *Sicut Epiſcopum*, 1. *qu.* 2. quia dum permittit ordinato gratiæ tantummodo cauſa aliquid dare, non dicit ipſi ordinatori, ſed quibuslibet de Clero; & ſic quod de alijs conceſſit, de ordinatore videtur negaſſe, ad gloſ. in cap. *Qualis*, *in ver. Negatur*, 25. *diſtinct.*

12 Ab his tamen excipe id, quod datur ab ordinatis ex præſcripto Pontificalis Romani. Unde Sacra Congregatio Concilij aliàs cenſuit conſuetudinem etiam immemorabilem percipiendi ab ordinatis ad primam tonſuram forfices, pectines, & mappas, præter faculas, pariterque mappas à Preſbyteris, intelligi perinde ac corruptelam revocatam, nullatenusque in ea functione oblationem percipi poſſe, præter eam, quam quis dum ſacris ordinibus initiatur, Pontificali Romano permittente conſuevit offerre; ex quibus infertur nec ex laudabili conſuetudine, c. *Ad Apoſtolicam*, *infra eod.* aliquid accipi poſſe.

14 QVÆRO generaliter, an Notarius pro inſtrumentis conficiendis in collatione ordinis, vel beneficij, aut pro litteris dimiſſorijs, ſeu teſtimonialibus poſſit aliquam mercedem accipere, ſaltem à ſponte dantibus.

Doctores in hac quæſtione, & in intellectu hujus Decretalis multum ſe involvunt, & in varias ſcinduntur opiniones, quas hic plenè inter alios recenſet Io. de Anan. in gloſ. *penult.* *n.* 12.

15 Quidam enim diſtinxerunt an Notarius percipiat ſalarium ex publico, necne. Si percipit, dicunt ei non licere aliquid accipere: & in hoc caſu
16 intelligunt hoc cap. ſi verò ſalarium non percipiat, aſſerunt non eſſe illi interdictum operas ſuas, vel ſcripturam vendere, cùm nemo cogatur de proprio beneficium facere, c. *Precaria*, 10. *q.* 2. & in hac opinione fuit originaliter Hugo, ut notatur in c. *Sicut Epiſcopum*, in gloſ. *Calamum*, 1. *qu.* 2. & Bernard. *hic in gloſ.* 3. eamque veram eſſe affirmat Cardin. *nu.* 1. *in prima oppoſitione*, quam etiam ſequitur Abbas *nu.* 5. *circa finem*, *verſ. Et ideo ſimpliciter*.

17 Et propterea Alanus hic dicebat, Notarios Papæ licitè poſſe mercedem accipere juxta taxationem factam pro qualibet Bulla, quia non habent ſalarium à Papa, vel quia in Curia Romana non habet locum ſimonia, ſicut nec lex Julia *de ambitu*, ut l. *un. ff. ad legem Iul. de ambit.* & facit quod notatur in cap. *Presbyter*, 9 2. *diſt.* & in c. *ult.* 1. *qu.* 6. & hoc dictum Alani ſequuntur *hic* Butr. *n.* 3. Cardin. *nu.* 1. *in* 2. *oppoſ.* Anchar. *nu.* 2. Abb. *n.* 5. Io. de Anan. *in* 2. *not.* licèt hoc corrigendum eſſe dicat Hoſt. *nu.* 3. *verſ. Et ſecundum hoc*, & alij præallegati.

18 Alij verò diſtinxerunt inter Notarium Epiſcopi, cui ſcilicet Epiſcopus hoc officium commiſit, & Notarium extraneum. In primo caſu dicunt procedere hanc Decretalem, ita ut Notarius Epiſcopi teneatur gratis omnino miniſterium ſuum impen-
19 dere. In ſecundo autem caſu admittunt Notarium extraneum nedum petere poſſe juſtum ſalarium, ſed etiam aliquantulum plus juſto propter magnitudinem negotij: ita expreſſè Innoc. *hic in ver. Notarius*, *verſ. Si autem alius*, & paulò infra verſ. *Vel dic quod loquitur*, cui eiſdem ferè verbis ſubſcribunt Hoſt. *n.* 3. Io. And. *n.* 7. & idem Hoſt. in c. *Sicut*, *n.* 5. *circa finem*, *ſupra Ne cler. vel mon.*

20 Sed alij ſimul jungunt ambas diſtinctiones ſuperius propoſitas; dicunt enim: Aut Notarius habet ſalarium ex publico; & tunc ſubdiſtinguunt, an officium talis Notarij ſit de ſubſtantia ordinationis, & hoc primo caſu non liceat aliquid recipere, cùm ejus officium ſit de conferentibus ad-
21 miniſtrationem. Aut non eſt de ſubſtantia; & tunc ſi ſalarium, quod ſolvitur non congruit ſcribenti conſiderato labore, & negotij qualitate, licita ſit receptio. Ratio, quia non debet quis cogi militare proprijs ſtipendijs, ut in c. *Cum ex officij*, *de præſcript.* Si autem ſalarium ut ſupra ſit congruum, tùc receptio non ſit licita, quin potius ſimoniaca, ita diſtinxit Anton. de Butr. *hic n.* 7. *verſ. Dic ergo ſi ſalarium recipit ex publico*, & Io. de Anan. *n.* 1. *verſ. Quandoque aliquid recipitur*: & quamvis Abb. *hic nu.* 3. *verſ. Ad primum conclude*, hanc diſtinctionem impugnat, eo quod nullo caſu officium ſcriptorum poſſit eſſe neceſſarium ad ordinem ritè conferendum; tamen illam ſalvat Io. de Anan. *num.* 12. *col. penult. verſ. Tu conſidera*, dicens hanc fuiſſe mentem Doctorum, quod ex privilegio, ſtatuto, vel conſuetudine erat inductum, ut ordinatio, vel traditio pallij, vel collatio beneficij non poſſet probari niſi per inſtrumenta, vel chartas ſcriptas per certos Notarios ad hoc deputatos, & hoc reſpectu officium talis Notarij dici poterat neceſſariò requiri ad ordinem legitimè conferendum, id eſt ad illius probationem, ne alioquin de ordinatione dubitari contingeret, ut in c. *Legum*, 2. *qu.* 1. & notat gloſ. in d. c. *Sicut Epiſcopum*, *in ver. Calamum*, 1. *qu.* 2. paria enim ſunt non eſſe, vel probari non poſſe, l. *Duo ſunt Titij*, *ff. de teſtam. tutel.* cum alijs allegatis per gloſ. *final.* in c. *Cum dilecti ſupra de accuſat.*

22 Verum Laurentius in d. c. *Sicut Epiſcopum* in præcitata gloſ. *in ver. Calamum*, reprobavit ſuprascriptas diſtinctiones, cenſuitque Notarium non poſſe aliquid exigere pro hujuſmodi ſcriptura; nec diſtinguendum eſſe an habeat ſalarium ex publico, necne; qui textus prohibet, ut in collatione ordinis; nec pro labore, nec charta liceat aliquid recipere. Unde Epiſcopus curare debebit, ut ſine muneris alicujus acceptione ſcribatur: & hanc opinionem dicit poſſe defendi Cardin. *hic num.* 1. *in prima oppoſit. verſ. Ego tamen dico*, arg. hujus litteræ, quæ expreſsè prohibet miniſtros, vel Notarios aliquid capere, nec ullam adhibet
23 diſtinctionem. Et ad contrarium gloſſ., quod quis non teneatur de ſuo facere beneficium, & proprijs ſtipendijs militare, reſpondet Cardin. Notarium extraneum non debere ſe ingerere illicitè in officio, quod debet eſſe gratuitum. Idtoque tenentur Epiſcopi deputare aliquos, qui

hoc

hoc liberaliter explcant, licèt hoc non faciant, & minus benè, ſecundum eum.

24 In omnibus tamen ſupraſcriptis caſibus, in quibus Doctores negant licere Notario aliquid recipere, intelligunt hoc procedere quando ex pacto, & conventione recipit. Sed ſi gratis, & ſponte aliquid offeratur, & ſine omni intentione ab initio ad hoc acceſſerit, ſimoniam non committit, cap. *Cum ſit Romana, infra eod.* ſive ſit Notarius ordinationis, ſive extraneus, & ſive ſalarium habeat ex publico, ſive non: & in hoc conveniunt gloſ. bis in ver. *Vendere*, Innoc. *poſt med. verſ. Si quis autem*, Abb. Antiq. *in fin.* Hoſtien. *num.* 3. Ioann. And. *num. 7. verſ. Si omnino eſſet extraneus*: & re-
25 liqui omnes: præſertim ſi conſuetudo vigeat aliquid offerendi, quod pietatem, & devotionem præſeferat, ut cap. *Ad Apoſtolicam, infra eodem*, ſecundum Innoc. *ubi ſupra*, Hoſtien. *d. num. 3. verſ. Maximè ubi conſuetudo*, & Io. Andr. *d. num. 7. verſ. Sed etiam talibus locis.*

26 In Concilio tamen provinciali quinto Mediolanen. *in titul. de Cancellario, & Notarijs tom. 4. Conciliorum part. 2 pag. 542. col. 2.* Recenſentur quamplura inſtrumenta, & ſcripturæ, quæ à Cancellario, & Notarijs confici, & gratis dari debent, *& pag. ſeq. col. 1.* expreſsè cautum legitur, ut qui aliquid etiam à ſponte dantibus perceperit, tum in conſcientiæ foro ne ſuum faciat, ſed pauperibus loci erogare omnino debeat, tum quadruplo mulctetur, quod vel in Eccleſiæ inſtaurationem, vel in Sacriſtiæ uſum erogetur.

27 In hac varietate ſupervenit jus noviſſimum Concilij Trid. in d. *cap. 1. ſeſſ. 21.* quo diſertis verbis ſtatuitur, ut Notarij in ijs tantùm locis, in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi, pro ſingulis litteris dimiſſorijs, aut teſtimonialibus decimam tantùm unius aurei partem accipere poſſint, dummodo eis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro officio exercendo: nec Epiſcopo ex Notarij commodis aliquod emolumentum ex eiſdem ordinum collationibus directè, vel indirectè provenire poſſit; tunc enim gratis operam ſuam eos præſtare omnino teneri decernit: contrarias taxas, ac ſtatuta, & conſuetudines etiam immemorabiles, ut corruptelas caſſando, & interdicendo.

Quo decreto S. Synodus inter opiniones ſupraſcriptas non obſcurè probavit primam diſtinctionem Hugonis, & Beroardi, de qua ſupra *num.* 15. videlicet, ut Notarius non habens ſalarium ex publico poſſit mercedem accipere pro inſtrumento, ſeu litteris teſtimonialibus collationis ordinis; ſecus ſi habeat ſalarium: & conſequenter Concilium rejecit opinionem Laurentij, de qua ſupra *num.* 22. Qui indiſtinctè negavit Notarium aliquid accipere poſſe etiam ſi nullum ei ſalarium ſit conſtitutum: nam hoc caſu ex Concilio licet mercedem accipere. Quatenus tamen Hugo, & Bernardus permiſerunt Notario publicum ſalarium non habenti inſtrumentum collationis vendere, & ſine limitatione pretium exigere, Concilium hoc non admiſit, ſed mercedem taxavit, & reduxit ad decimam unius aurei partem, vulgò julium unum pro ſingulis litteris dimiſſorijs, vel teſtimonialibus.

28 Rurſus Concilium non approbavit diſtinctionẽ Innocentij, & ſequacium inter Notarium Epiſcopi, ſeu ordinationis, & Notarium extraneum; ſed ſi Notarius non percipiat ſalarium ex publico, & non obſtet contraria conſuetudo, permittit recipere decimam partem unius auri, nec diſtinguit an ſit Notarius extraneus, vel ad hoc officium deputatus: & in Cancellario Epiſcopi ſæpius hoc declaravit S. Congregatio Concilij, ut dicam infra
29 *num.* 31. & 35. Et eodem modo non videtur Concilium admiſiſſe aliam diſtinctionem Antonij de Butr. de qua ſupra num. 20. videlicet an ſalarium Notarij ſit congruum, nec ne; ſed ita demum voluit licere Notario mercedem accipere ſi ſalarium
30 nullum ei ſit conſtitutum. Et pondera univerſalem negativam, nullum, quæ excludit ſalarium quantumcumque minimum, gloſ. in cap. *Statutum*, §. *Inſuper, in ver. Nullum, de reſcript. lib. 6.* gloſ. in cap. *Nemo poteſt, il primo, in ver. Obligari, de reg. jur. eod. lib.* Gemin. *conſ. 35. nu. 5* Cravett. *conſ.* 294. *num.* 6. Unde ſibi imputet Notarius, qui modicum ſalarium acceptavit; per hoc enim ſe tacitè adſtrinxit ad operas ſuas pro illo modico impendendas, exemplo ejus, qui beneficium acceptavit; nam tenetur illi inſervire quantumcumque ſit tenue, ut l. g. & not. in cap. *Conquerente, ſupra de Cler. non reſid.*

31 Porrò quemadmodum hæc Decretalis, licèt in ſpecie loquatur in ordine, tamen à quibuſdam generaliter intelligitur etiam in beneficio, ut hic refert Innoc. *in princ, in ver. Notarius*, *eodem modo* licèt Concilium in d. *cap. 1. ſeſſ. 21.* loquatur ſpecificè in collatione ordinum: tamen S. Congregatio id ipſum declaravit in collatione beneficij, licèt ratione majoris laboris mercedem pinguiorem arbitrata fuerit. Sæpius enim cenſuit, Cancellarium poſſe pro qualibet ſcriptura collationis, vel inſtitutionis accipere mercedem ſuo labori convenientem, quæ tamen ſcriptura, ſigillo, & cæteris omnibus computatis, unum aurum non excedat, & dummodo ipſi Cancellario ſalarium nullum pro officio ſuo exercendo præſtitutum ſit, & ex pecunia, quam accipit, nihil prorſus emolumenti collatores, aut inſtitutores etiam occaſione ſigilli ullo modo directè, vel indirectè percipiant.

32 In alijs autem pluribus caſibus ſicut Epiſcopi, ita & eorum Cancellarij tenentur operam ſuam gratis præſtare, ut patet ex infraſcriptis reſolutionibus S. Congregationis Concilij in cauſa Vicenſi, & S. Congregationis Epiſcoporum in cauſa Gerunden. tenoris infraſcripti, videlicet.

Capitulum Vicenſe obtulit Sac. Congregationi Concilij ſupplicem libellum, quo conquerebatur tam Epiſcopum Vicenſem, quàm ejus Notarios, & ſcribas pro diverſis ſcripturis negociorum ad ejus juriſdictionem pertinentium non modicam pecuniarum quantitatem exigere, petebatque mandari Epiſcopo, ut ab ejuſmodi exactionibus abſtineret atque Notarios, & ſcribas coerceret, ne plus debita mercede reciperent.

Scripturæ autem negociorum, atque actuum prædictorum à Capitulo ſigillatim expreſſæ, hæ fuerunt.

Collationum, inſtitutionum, ſeu proviſionum per obitum, vel reſignationem etiam ex cauſa permutationis, vel aliàs.

Dimiſſoriarum, ſeu teſtimonialium, quæ conceduntur Presbyteris, ſeu Clericis ad alienas diœceſes tranſituris.

Licentiarum recipiendi ordines ab alijs Epiſcopis.

Licentiarum bis in die celebrandi.

Licentiarum dicendi Miſſas.

Licentiarum dicendi Miſſas matutino tempore, quas matutinales vocant diebus Dominicis, & feſtivis.

Licentiarum audiendi confeſſiones.

Licentiarum adminiſtrandi Sacramenta.

Licentiarum deſerviendi beneficijs Curatis.

Licentiarum deſerviendi beneficijs ſimplicibus.

Licentiarum ordinandi ſe ad titulum patrimonij, ſeu approbationem hujuſmodi titulorum.

Licentiarum abſentandi ſe ab Eccleſijs, & beneficijs.

Licentiarum quæſtuandi.

Licentiarum ſepeliendi cadavera intus Eccleſiam.

Mandatorum de publicando in Eccleſia initiandos ſacris, vel minoribus ordinibus, vel tonſura clericali.

Diſpenſationum ad duo beneficia etiam ſimilia ſub eodem tecto.

Approbationum concurrentium ad vacantes parochiales in menſibus reſervatis, quæ ad Curiam Romanam tranſmittuntur.

Approbationum Juris patronatus ex fundatione, vel dotatione.

Creationum Notariorum in parochialibus, & commiſſionum regiminis ſcribatiarum earumdem vacan.

Deputationum Oeconomorum dum beneficia vacant.

Executionum litterarum Apoſtolicarum gratiam, ſeu juſtitiam concernentium.

Die ſeptima Februarij 1602. Propoſito in Sacra Congregatione Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum hoc ſupplici libello, Patres primum mirati ſunt aliqua ex ſuprapoſitis capitulis aliquo modo etiam abſque ulla mercede concedi, nempe licentiam tum bis in die, tum etiam matutino tempore Miſſas celebrandi; & proinde mandarunt Epiſcopo ſignificari, num hæc ipſe concedat, quemadmodum proponitur.

Deinde quod ad pecuniæ, ſeu mercedis exactionem, ac ſolutionem pertinet, reſponderunt, Epiſcopo quidem in nullo ex ſupradictorum capitum licere quicquam accipere, vel percipere directè, vel indirectè. Notario, vel Cancellario nihil etiam licere accipere in plurimis ex ijſdem capitibus, nempe propter approbationem ad audiẽdas confeſſiones; propter licentiam adminiſtrandi ſacramenta; ob licentiam deſerviendi beneficijs, ob licentiam ſepeliendi defunctorum corpora in Eccleſiis; ob licentiam, ut quis poſſit abeſſe à beneficijs; ob mandata publicandi in Eccleſia eos, qui primam tonſuram, vel minores, ſacroſve ordines ſuſcipere voluerint; adeò ut in nullo ſupradictorum caſuum neque ratione ſcripturæ, nec ſigilli, nec laboris, nec alio titulo aliquid à quopiam percipere queat, ſed gratis hæc omnia his, quorũ intereſt, debeant præſtari. Verum quoad alia capita ita demum Notarium, vel Cancellarium poſſe aliquid percipere, ſi nullum ſibi ſalarium, vel ſtipendium ſit conſtitutum, eumque congruum tantum ſui laboris mercedem, quæ quoad litteras collationis, vel inſtitutionis Curatarum Eccleſiarum, vel deputationis Vicariorum in illis, unum aurum, & quoad litteras dimiſſorias, aut teſtimoniales decimam unius auri partem nunquam excedat.

Et cum pro parte Epiſcopi ad impediendam hujus decreti executionem habitus eſſet recurſus ad Commiſſarium Cameræ, eo quod Cameræ intereſſet, quæ tempore ſedium Epiſcopalium in Hiſpani vacantium emolumenta ſupradicta percipere conſueverat: Commiſſarius inhibitionem conceſſit: ac propterea Capitulo petente inhibitionis moderationem, Sanctiſſimus D. N. mandavit, ut de hac re in Congregatione utraque parte audita, iterum ageretur.

33 In Congregatione præterita cum Procurator Capituli Vicen. eſſet conqueſtus, quod Epiſcopus pecuniam exigeret pro licentia bis in die celebrandi; S. Congregatio mandavit ſignificari Epiſcopo, ut ne dum aliquid propterea non exigeret, ſed nec ullam licentiam bis in die celebrandi ullo modo concederet.

Nunc idem Procurator pro hujuſmodi decreti moderatione mallegat cap. Conſulviſti, de celebrat. Miſſar.

S. Congregatio die 18. Februarij 1602. cenſuit hoc cap. Demendum ex decreto, & ex litteris, quæ dabuntur ad Epiſcopum, & relinquendum in diſpoſitione juris communis.

Exemplum litterarum ad Epiſcopum Vicen. propoſito, atque perlecto in S. Congregatione Cardinalium Concilij Trid. Interpretum ſupplici libello his litteris adjuncto, quem procurator Capituli iſtius Cathedralis exhibuit, Illuſtriſſimi Patres eis ſingulis deguſtatis, atque perpenſis, reſponderunt, Epiſcopo quidem in nullo ſupradictum capitum licere quicquam accipere, vel percipere directè, vel indirectè. Notario autem, vel Cancellario nihil etiam licere accipere in plurimis ex eiſdem capitibus; nempe propter approbationem ad andiendas confeſſiones; propter licentiam adminiſtrandi ſacramenta ob licentiam deſerviendi beneficijs; ob licentiam ſepeliendi defunctorum corpora in Eccleſia; ob licentiam ut quis poſſit abeſſe à beneficijs; ob licentiam celebrandi Miſſas; ob licentiam colligendi eleemoſynas; ob mandata publicandi in Eccleſia eos, qui primam tonſuram, vel minores, ſacroſque ordines ſuſcipere voluerint; adeo ut in nullo ſupradictorum caſuum, neque ratione ſcripturæ, nec ſigilli, nec laboris, nec alio titulo aliquid à quopiam percipi queat, ſed gratis hæc omnia his, quorum intereſt, debeat præſtari.

34 Verum quoad ad alia capita ita demum poſſe Notarium, vel Cancellarium aliquid percipere, ſi nullum ſibi ſalarium, vel ſtipendium fuerit conſtitutum; tuncque congruam tantum ſui laboris mercedem, quæ quoad litteras collationis, vel inſtitutionis Curatarum Eccleſiarum, vel deputationem Vicariorum in illis unum aureum; & quoad litteras dimiſſorias, aut teſtimoniales, decimam unius auri partem nunquam exedat. Tenet Amplitudo Tua non obſcurè in ſingulis hiſce capitibus Congregationis ſententiam, cui conformius adhærebit, quò magis decet Prælatos à pecuniæ ſtudio eſſe abhorrentes. Deus Amplitud. Tuam incolumen ſervet.

Romæ die 8. Martij 1602.

Decre-

Decreta S. Congregationis Epiſcoporum Die 25. Octobris 1588.

RElatis, & latè diſcuſſis in S. Congregatione Illuſtriſſimorum, ac Reverendiſſimorum S. R. E. Cardinalium ſuper negotijs, & conſultationibus Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum, ac viſitationibus Apoſtolicis deputatorum junctis capitibus S.D.N. nomine Canonicorum, & Capituli Gerunden. Eccleſiæ per memoriale Sanctitati ſuæ porrectum exhibitis una cum reſponſionibus nomine Reverendiſſimi D. Epiſcopi deſuper factis, partium Procuratoribus etiam in contradictorio ſæpius auditis: eadem S. Congregatio, cui negotium fuit remiſſum à Sanctitate ſua ſuper unoquoque reſpondendum fore cenſuit prout infra.

35 Ad primum, & ſecundum quatenus aſſerit R. D. Epiſcopum à proviſis in forma dignum à Sede Apoſtolica exigere pro collatione in vim Apoſtolici mandati facienda julios duos pro quolibet decreto valoris beneficij, & pro collationibus, quæ ipſe facit jure ordinario, pro quolibet proviſione aliquando ſex, aliquando ſeptem ſcuta; & à proviſis ab inferioribus etiam exemptis, quorum collationes ab ejus Vicario vult approbari, & ratificari, ſub ſolutione præfata. S. Congregatio inhærendo reſponſioni jam factæ per Illuſtriſſimos, & Reverendiſſimos DD. Cardinales pro interpretatione, & executione S. Concilij Tridentini deputatos, dicit pro collatione, aut inſtitutione Eccleſiarum Curatarum Cancellarium poſſe in ſingulis accipere mercedem ſuo labori convenientem, quæ tamen ſcriptura, ſigillo, & cæteris omnibus computatis unum aureum non excedat; & dummodo ipſi Cancellario ſalarium nullum pro officio ſuo exercendo conſtitutum ſit, & ex pecunia, quam accipit, nihil prorſus emolumenti collatores aut inſtitutores ullo modo directè, vel indirectè percipiant: & idem ſervandum in omnibus alijs etiam ſimplicibus beneficijs quibuſcumque.

36 Ad tertium ſuper juribus competentibus dicto Epiſcopo ex conſuetudine pro decretis per eum in teſtamentis clericorum interpoſitis, illorumque ut ajunt, inſolita exactione: dicitur, quod ſi aliquid de jure, vel præſcripta conſuetudine exigi debeat propter decreta in teſtamentis interponi ſolita ab Epiſcopo, non excedatur taxa, ſeu ſumma antiquitus conſueta, quæ ſemel ſolvatur etiamſi plura legata pia in eodem ſcripta ſint teſtamento, & de illa ab Epiſcopo, non autem ab hæredibus, vel ab alio merces Notarij detur.

37 Ad quartum ſuper licentijs bis celebrandi, ac pecunijs, quæ pro illarum expeditione, ut aſſeritur, ſolvuntur, miratur S. Congregatio agi de his licentijs concedendis: nam id nonniſi ex magna neceſſitate fieri debet, & magna cautela, ut puta in locis, ubi perpauciſſimi ſunt ſacerdotes, vel adſint impedimenta adverſariorum Fidei, vel quid ſimile, quæ ceſſant eo in loco, ubi vix evenire poſſunt alii caſus à jure permiſſi; nec concedi poteſt hæc licentia ab Epiſcopo generaliter quaſi privilegium alicujus ſacerdotis, ſed tantùm in aliquo caſu particulari neceſſitatis cauſa ab Epiſcopo examinanda; & ſi quando concedi contingat, gratis prorſus etiam quoad mercedem Notarij concedatur.

Ad quintum, & ſextum ſuper pecunijs, quæ ab Epiſcopo, ut fertur, exiguntur pro litteris dimiſſorijs, & teſtimonialibus, aut commendatitijs, nec non publicationis, ut ipſi vocant, quæ promovendis ad ſacros ordines concedi ſolent; dicitur ad unguem ſervari debere decretum S. Concilij Tridentini *cap. 1. de reformat. ſeſſ. 21.*

Ad ſeptimum ſuper ſolutionibus, quas fieri exponunt, pro licentijs exercendi curam animarum, confeſſiones audiendi, coadjutorijs, earumque revocatione: dicitur gratis omnino licentias concedendas, ex decreto ejuſdem S. Concilij *cap. 15. de reform. ſeſſ. 23.*

38 Ad octavum ſuper exactione, quæ fieri præſupponitur unius argentei pro diſpenſationibus matrimonialibus exequendis, litterarum Apoſtolicarum clauſulis non obſtantibus: inhærendo reſpōſo deſuper facto per ſupradictos Illuſtriſſimos, & Reverendiſſimos DD. Cardinales Concilij prædicti Interpretes, dicitur pro diſpenſationibus matrimonialibus non licere Epiſcopo, vel ejus Vicario quidquam accipere, vel ratione taxæ, etiam ex immemorabili conſuetudine, nec ratione ſigilli, vel alicujus alterius rei: quapropter decretum illud, quod poni ſolet in litteris diſpenſationum matrimonialium, ut nihil muneris, aut pretij etiam ſpontè oblati accipi poſſit pro illarum executione, ita intelligendum eſt, ut neque Ordinarius ipſe, neque Vicarius ejus quidquam prorſus etiam pro mercede laboris, quam ex ea re ſuſceperint, capere poſſint: Notarios verò pro examine teſtium quartam partem auri, ſeu ducati, licitè accipere poſſe.

39 Ad nonum ſuper exactione, quam fieri aſſerunt juliorum quatuor ab examinatis, & approbatis ad Parochiales obtinendas examinatori ſolvendorum: dicitur abolendam fore, gratiſque examen, & approbationem eſſe faciendam, juxta decretum S. Concilij prædicti *c. 18. de reform. ſeſſ. 24.* ſub pœnis in eo contentis.

Ad decimum ſuper exactione ſcutorum ſex, quam facere dicunt Epiſcopum à Presbyteris volentibus ſepeliri in ambitu Eccleſiæ contra formā decretorum ſynodalium, & provincialium: dicitur ſervandam fore conſuetudinem ſi qua eſt Eccleſiæ Gerund. ejuſque provinciæ, non permittendo quemquam ſepeliri intra Eccleſiam abſque Epiſcopi licentia: ſed quod pro ea ſolvantur ſcuta ſex, non benè ſonat, & potius ad avaritiam, quam ad reprimendas importunorum preces, videtur inductum; ideo vel tollendam, vel moderandam, ut aliquid honeſtum ſolvatur pauperibus erogandum, vel ſaltem in Eccleſiæ ejuſdem manifeſtam, & apparentem utilitatem convertendam.

41 Ad undecimū ſuper edicto, quo Parochis prohibetur, ne ſponſos matrimonio conjungant, etiam ſolemnitatibus à Tridentino Concilio requiſitis, expletis, niſi habeant in ſcriptis licentiam; quæ tamen non datur abſque ſolutione, ut aſſeritur, dimidij unius julij. Dicitur quod ſi ex aliqua rationabili cauſa prohibetur, ne Parochi ſolemnitatibus à d. Concilio ordinatis, matrimonio aliquos conjungere poſſint, niſi habita prius licentia ab Epiſcopo; hoc jure ipſi Epiſcopo lex aliqua præſcribenda non eſt, ſed ſervatis omnino, quæ ex eod. Concilio ſubſtantialia ſunt, quoad ſolemnitates dumtaxat, ſuæ tantum conſcientiæ, & regimini relinquendum. Similiter etiam ſi quomo-

dolibet in aliquo Caſtro, ſeu Oppido id prohibere conveniat, quod tamen nonniſi ex aliqua urgenti cauſa faciendum videtur: ſicut enim Epiſcopus ſummopere debet animadvertere ne matrimonia ſine ſolemnitatibus prædictis fiant; ita etiam cavere ne difficiliores reddantur matrimoniorum contractus novas ſine magna cauſa addendo neceſſitates: ſi tamen aliqua licentia opus erit, nihil omnino etiam à Notario pro ea exigatur, ſed ſi ex antiqua forſan præſcripta conſuetudine aliquid Epiſcopo, quaſi in ſignum lætitiæ donari gratis ſoleat, non videtur penitus improbandum.

42 Ad duodecimum ſuper eo, quod Epiſcopus ampliat, ut aſſeritur, conſuetudinem exigendi donativum ſibi factum in eius ingreſſu, ut exigatur etiā ab obtinentibus beneficium poſt ingreſſum, denegando etiam litterarum executionem, & beneficiorum poſſeſſionem, donativo prius non ſoluto: dicitur id reprobatum eſſe ex decreto S. Concilii Tridentini *c. 14. ſeſſ. 24.* & propterea abſtinendum, prout abſtineri per procuratorem Epiſcopi reſponſum fuit.

43 Ad decimumtertium ſuper annata, quam prætendit Epiſcopus, ut fertur, pro beneficiis de novo erigendis, ſeu inſtituendis: dicitur benè à procuratore Epiſcopi reſponſum fuiſſe negando huiuſmodi annatam exigi; & propterea ut ita ſit, decernendum fore, ut nihil exigatur, niſi ubicumque neceſſariò aliquis proceſſus fiet; tunc enim Notario ſcribenti pro ſuo labore aliquid honeſtum eſſe ſolvendum, non videtur inconveniens.

44 Ad decimumquartum ſuper eo, quod Epiſcopus, ſi capellania uniatur dignitati, quæ aliàs in nihil contribuere tenetur, vult ratione capellaniæ ab obtinente dignitatem exigere jus viſitationis, & donativum. Reſpondetur omnia jura, quæ Epiſcopo competebant in capellania ante unionem, remanere Epiſcopo, niſi contrarium in ipſa unione Apoſtolica auctoritate fuerit expreſsè diſpoſitum.

Ad decimumquintum ſuper eo quod Epiſcopus utatur nimis frequenter cenſuris, ut objicitur, in cauſis civilibus, & parvi momenti: dicitur, Epiſcopum non debere inferre cenſuras, niſi ſervata forma d. S. Concilii *c. 3. de reform. ſeſſ. 25.*

Ad decimumſextum de perſona Vicarii, & Officialis generalis, confidit S. Congregatio Epiſcopum talem Vicarium, ſeu Officialem generalem conſtituere, qualem inſignem illam decet Eccleſiam.

45 Ad decimumſeptimum ſuper eo, quod Epiſcopus ordines generales confertur plurimum in capella Eccleſiæ remota, & obſcura, & quandoq; in alia eius palatii nulla præcedente intimatione, nec vocatis Canonicis: dicitur ab Epiſcopo ſervandum fore in omnibus decretum S. Conc. præd. *c. 8. de reform. ſeſſ. 23.*

46 Ad decimumoctavum ſuper eo, quod Epiſcopus non permittit, ut exponitur, Parochos, & Beneficiatos facere ſervitium alterius Beneficiati in eadem Eccleſia, vel aliæ etiam proviſi non reſidentis, niſi habita licentia, & pro ea juliis octo, & denariis quatuor perſolutis dicitur quod ubicumque Parochus ſuæ parochiæ curæ animarum ſibi commiſſarum, & Beneficiatus muneri ſuo plenè ſatisfecerit, ſi quod tempus ſuperſit, ut quandocumque alterum fortè impeditum adjuvet, non videtur prohibendum: quod autem pro licentia aliqua taxa ſolvatur, ſaltem poſt Concil. Trident nullo modo probatur.

47 Optaret tandem S. Congregatio, ut Epiſcopis pro ſua pietate, & populi ſibi commiſſi ædificatione non ſolùm ipſe, quod ſperatur, ſed etiam agat ut alii officiales & miniſtri, & notarii abſtineant ab omnibus exactionibus vel inſolitis, vel immoderatis, ita ut appareat nihil ex cupiditate, ſed omnia ab eo honeſtè, & moderatè fieri ad Dei gloriam, & ſalutem animarum. Actum in S. Congregatione die, & anno ſuperius annotatis.

48 Porrò in omnibus ſuprascriptis caſibus, in quibus Notario aliquid accipere non licet, ſi de facto accipiat, eſt ſimoniacum, quia prohibitum: non prohibitum, quia ſimoniacum, ſecundum Petr. Hiſpan. Lau. & Goffred quos hic refert Io. Andr. *n. 6. in fin.* licet Vincent. contra & ita intelligo infraſcriptam reſolutionem S. Congregationis Concilii videlicet.

An Notariis pro litteris dimiſſorialibus pluſquam decimam unius auri partem accipientes contra id, quod ſtatuitur decreto Concilii Trid. *c. 1. ſeſſ. 21.* ſimoniam committere cenſeatur: S. Congregatio cenſuit committere ſimoniam: alioquin ſi hoc eſſet naturaliter, & intrinſecè malum non potuiſſet Eccleſia ſtatuere, ut liceret Notario decimam auri partem accipere, ut notatur in c. *Ex parte, il primo in gloſ. dimittere, de offi. deleg.*

Et de ſupradicta diſtinctione vide quod latiſſimè ſcripſi in cap. *Cum pridem, à n. 2. uſque ad n. 30. ſupra de pactis*; ubi etiam habes articulum, quem hic proſequitur Abb. *n. 6* videlicet, an Papa poſſit involvi crimine ſimoniæ, *in 3. quæſt. à n. 53. uſque ad n. 141.*

De Simonia.

Cap. Accuſatum.

SUMMARIUM.

1 *ACcuſatus de ſimonia, de qua prius erat infamatus, eſt ipſo iure ſuſpenſus tam quoad ſe, quàm quoad alios.*

Et quid poſt Conſtitutionem Martini V. ad evitanda. n. 9.

2 *Simoniacus in ordine habet characterem vitioſum.*

3 *Accuſatus de ſimonia non præcedente infamia eſt ſuſpectus quoad ſe, ſed non quoad alios.*

4 *Simoniacus pendente accuſatione ab adminiſtratione Divinorum prohibetur.*

5 *Prohibitus Divinorum eſt ſuſpenſus.*

6 *Accuſatus de ſimonia interim ſuſpenditur à celebratione miſſæ.*

7 *Suſpectus, & excommunicatus à iure poteſt ſuſpendi, & excommunicari ab homine.*

8 *Simonia eſt morbus cancroſus, in quo opus eſt ferro ignito.*

9 *Accuſatus, & infamatus de ſimonia hodie non eſt ſuſpectus quoad alios, niſi ſit publicè denunciatus per ſententiam.*

10 *Inquiſitio, vel accuſatio, denunciatio, & exceptio an impediant promotionem, vel electionem.*

1 ACCVSATVM Ad faciliorem intelligentiam præmitte hoc cap. & cap. ſequens habere locum in accuſato de ſimonia, qui prius erat publicè diffamatus, & de quo aliqua ſigna apparebant, ut cap. *Sicut, il primo, infra eod.* Talis enim erat ipſo jure ſuſpenſus tam quoad ſe, quàm quoad alios, cap. *Præter hoc,*
2 *§ Verùm, in fin. 32. d ſt.* cap. *Quibuſdam*, & cap *Reperiuntur, 1. q. 1.* Præſertim ſimoniacus in ordine, qui habet characterem vitioſum, ut cap. *Tanta in-*
3 *fra eodem.* Secus verò ſi accuſatus eſſet aliàs ſimoniacus occultus; quia tunc quamvis eſſet ſuſpectus quoad ſe, ſicut quilibet exiſtens in peccato mortali non tamen quoad alios, ut cap. *ult. ſupra de cohabitat. cler. & mulier.* cap. *Sacerdotes, 1. q. 1.* & ita intelligunt hoc cap. cum cap. *ſeq.* gloſſa *1. hic,* Innocentius, Abb. Antiq. & Hoſtien. omnes *in princip.* Butr. *nu. 3. & 4. verſ. Vel dicit gloſſa*, & alii communiter.

4 Hoc præmiſſo, cùm Papa hic dicat, neceſſe habuimus prohibere, nec accuſatus de ſimonia miſſarum ſolemnia celebraret: hinc emerſerunt duo intellectus ad hanc Decretalem. Primus eſt exponendo verbum *prohibere*, ſcilicet de facto, non autem de jure: nam cùm talis in veritate jam eſſet ipſo jure ſuſpectus, non fuiſſet neceſſe illum de novo ſuſpendere, ſed ne divina celebraret prohibere, hoc referens ad nudam prohibitionem facti, non autem juris, ſecundum Hoſt. *hic num. 2,* Ioan Andr. *n. 1. in ver. Prohibere*, Butr. *n. 4.* & Cardin. *ante n. 1. verſ. Sed poteſt legi:* & juxta hanc lecturam Decretalis ſummatur ſic ſecundum Abbatem, Io. de Anan. Mar. Socin. & Felin. Simoniacus pendente accuſatione ab adminiſtratione divinorum prohibetur. Hoc dicit cum c. ſeq.

5 Secundus intellectus, qui magis placet Cardin. accipit ver. *Prohibere* pro ſuſpenſione, quia prohibitio divinorum eſt ſuſpenſio, cap. *Is cui, de ſent. excomm. lib. 6.* & juxta hanc lecturam ſic ſummat
6 Cardinalis. Accuſatus de ſimonia interim ſuſpenditur à celebratione miſſæ: hoc intendit cum
7 cap. *ſeq.* Quod ſi objicias, quare ergò ſuſpenditur, cùm jam ſuſpenſus ſit? Reſpondetur ſecundum Hoſt. Io. Andr. Butr. & Card. proximè citatos, ſuſpenſum à jure poſſe nihilominus ſuſpendi ab homine: nam & excommunicatus excommunicatur, ut cap. *In quorundam, infra de Iudæis, & leg.* & not. in cap. *Cum pro cauſa*, & in cap. *Officii, de ſent. excomm.*

8 Quamvis autem hoc cap. & cap. ſequens loquantur de ſimonia, quæ ut ait Goffred. in cap. *Tanta, infra eodem*, & Ioan. Andr. *hic n. 2.* eſt morbus cancroſus, in quo opus eſt ferro ignito, cap. *Reperiuntur, 1. quæſt 1.* tamen obtinent etiam in aliis criminibus, ſecundum Innoc. *hic num. 1. verſ. Et non obtinet ſolum in ſimonia*, & Hoſtienſ. *in princ.* per l. *1. C. d. de Reis poſtulatis, lib. 10.* & cap. *Presbyter, 3. quæſt. 5.*

9 Cæterum adverte, quia licèt inſpecta juris communis diſpoſitione accuſatus de ſimonia, vel alio crimine, de quo prius erat infamatus, ſit ipſo jure ſuſpenſus etiam quoad alios, ut dictum eſt ſupra in principio: hodie tamen hoc non obtinet, niſi etiam ſit ſuſpenſus, & publicè denunciatus per ſententiam hominis; quia ex Conſtitutione Martini V. edita in Concilio Conſtantienſi, quæ incipit, *ad evitanda ſcandala*; licitè communicamus etiam in divinis officiis, & receptione Sacramentorum excommunicatis, ſuſpectis, & interdictis, niſi ſint publicè denunciati per ſententiam hominis, aut notorii Clericorum percuſſores: de cujus Conſtitutionis intellectu, & robore latiſſimè diſſeruimus in cap. *Quod à prædeceſſore, infra de ſchiſmaticis*, ubi plenè videas. Hæc de celebratione divinorum, & Sacramentorum adminiſtratione.

10 Quid autem juris ſit in promotione, vel electione videlicet an impediatur per inquiſitionem, vel accuſationem, denunciationem, & exceptionem, diſtingue ut plenè ſcripſi in cap. *Omnipotens, ſupra de accuſat.* & *hic* per Innocentium, & Henric. Boich.

De Simonia.

Cap. Quotiens.

QVOTIENS. Idem dicit, quod præcedens, niſi quod illud cap. loquitur in accuſato de ſimonia, de qua tamen erat publicè infamatus, ut ibi dixi *nu.* hoc verò de inquiſito, qui ſimiliter erat infamatus, cum inquiſitio non fiat niſi præcedente infamia, cap. *Qualiter, il ſecondo*, cap. *Cum oporteat*, & cap. *Inquiſitionis, ſupra de accuſat.* Rurſus illud loquitur de ſimonia in genere; hoc verò ſpecificat de ſimoniaco in ordine: quare ad intellectus hujus cap. vide quæ ſcripſi in cap. præcedenti.

De Simonia.

Cap. Ex diligenti.

SVMMARIVM.

1 *Homagium facere pro habendis ſpiritualibus ſimoniacum eſt.*
2 *Homagium eſt munus ab obſequio.*
3 *Simoniacum eſt contra divinas, & humanas leges dare aliquid temporale pro collatione beneficii eccleſiaſtici.*
Intellectus hujus capituli, ibidem. & num. ſeqq. uſque in finem.
4 *Lex divina, & humana quæ dicatur. & num. ſeqq.*
5 *Simonia crimen eſt merè eccleſiaſticum.*
6 *Ius divinum an dici poſſit ab Eccleſia extenſum.*
7 *Papa recipiendo pecuniam pro beneficii collatione an involvatur crimine ſimoniæ.*

1 EX DILIGENTI. Pro habendis ſpiritualibus homagium facere ſimoniacum eſt: hoc dicit, ſunt duæ partes. In prima ponitur ſupplicantis narratio, petitio, & obligatio. In ſecunda petitionis exauditio cũ determinatione, & litterarum datio, ibi, *Quocirca.*

Nota primò ex hac Decretali, ſimoniacum eſſe homagium facere, ſeu fidelitatem præſtare pro beneficio eccleſiaſtico obtinendo, ut hic eſt caſus, & in cap. *fin. infra de regul. iur.* ubi dicitur indignum eſſe, & à Romanæ Eccleſiæ conſuetudine alienum, ut pro ſpiritualibus homagium quis facere compellatur: eſt enim munus ab obſequio indebitè impenſo, quod ſimoniam inducit, c. *Sunt nonnulli, 1 q. 1.* & hic notat gloſſa 1. & DD.

Se-

3 Secundò nota litteram ibi, *cum hæc taliter præſtita divinis, & humanis legibus contraire noſcantur*: & deinde collige ſimoniacum eſſe, & lege divina prohibitum præſtare homagium, & ſic dare aliquid temporale pro collatione beneficii eccle-
4 ſiaſtici. Et quamvis gloſſa in ver. *Divinis*; exponat verbum illud, *divinis*, ideſt canonicis, prout exponitur in cap. *Quod ſuſpecit, 3. q. 5.* & verbum *humanis*, interpretetur, ideſt civilibus, dum allegat l. *Si quamquam, C. de Epiſ. & Cleric.* & Authen. *de Sanctiſſ. Epiſc. circa princ. § Sed neque collat. 9* & hanc expoſitionem ſequatur Præpoſ. in c. *Latorē, n. 31. 1. q. 1.* Hæc tamen primæ gloſſæ expoſitio non videtur admittenda; quia cum crimen ſimoniæ ſit merè eccleſiaſticum, & leges civiles non poſſint ſe de illo intromittere, gloſ. fin. in c. *Cum ſit generale, de for. competent.* quam ſequuntur communiter Doctores teſte Io. de Anan. in cap. *1. n. 9. ſupra eod.* & Iulio claro *in pract. crimen. § Simo-*
5 *niæ n. 7. verſ. Hoc crimen.* Verbum illud, *humanis*, non poteſt exponi pro civilibus; quia non eſt credendum hunc canonem voluiſſe canonizare leges civiles de hoc crimine ſtatuentes, & ponentes falcem in meſſem alienam, ut in cap. *Eccleſia ſanctæ Mariæ*: cum ibi not. per. DD. *ſupra de Conſtit.* Sed intelligi debet humanis, ideſt canonicis, ſeu eccleſiaſticis & conſequenter præcedens verbum, *divinis*, cùm ponatur ad differentiam canonicarum, non poteſt exponi pro canonicis, alioquin perinde eſſet ac ſi dixiſſet textus, cũ hoc canonicis, & canonicis legibus noſcatur contraire: & ſic eſſet nugatoria propoſitio. Vnde merito gloſſa tranſit ad ſecundam expoſitionem intelligendo propriè illud verbum, *divinis*, quia hoc eſt contra vetus, & novum Teſtamentum, ut in c. *Qui ſtudet, 1. quæſt. 1.*

6 Nec relevat quod Præpoſ. in cap. *Latorem n. 31. verſ. Non obſtat, 1. q. 1.* dicat illam gloſſam eſſe intelligendam de jure divino ab Eccleſia extenſo, dum allegat textum in d. cap. *Qui ſtudet*, qui loquitur de ſimonia in ordine. Imo enim hinc potius colligitur gloſſam ſenſiſſe pari paſſu ambulare ſimoniam in ordine, & in beneficio, dum ad probandum ſimoniam in beneficiis eſſe damnatā in veteri, & novo Teſtamento adducit textum, qui loquitur de ſimonia in ordine. Præterquam quod jus divinum extenſum verè, & propriè non eſt aliud à jure divino, ſicut patet in naturalibus; nam pellis extenſa, eſt eadem met pellis: nec propriè hæc dicitur extenſio, ſed comprehenſio, arg. l. *Neque, ff. de legib.* & eorum, quæ notant Cyn. & Bart. in l. *1. C. de inerdict.* Quod ſi extenſio ſimoniæ fieret ultra jus divinum, jam non verificaretur, quod dicit gloſſam ſimoniam in beneficio eſſe prohibitam in veteri, & novo teſtamento; nam potius eſſet prohibita ex Conſtitutione Eccleſiæ.

7 Atque ita hic juncta gloſſa eſt caſus apertus contra eos, qui tenent vendere titulum beneficii eccleſiaſtici non eſſe ſimoniacum, quia prohibitum, cum tituli beneficiales ſint de jure poſitivo; inter quos recenſentur Henric. Boich. in cap. *1. in princ. Ne Præl. vices ſuas*, & Cardin. in cap. *1. num. ſupra eod.* inferentes propterea Papam recipiendo pecuniam pro beneficii collatione non involvi crimine ſimoniæ. Et de communi opinione teſtantur Io. de Anan. in d. cap. 1. *poſt num. 7* Felin. *ibid. num. 2.* & in cap. *Ex parte, il primo, num. 1. verſ. Dicunt hic Moderni, de offic. Deleg.* Præpoſ. in d. cap. *Latorem, num. 29. 1. quæſt. 1.* & Iul. Clar. *in d. § Simoniæ, num. 5. verſ. Quæro etiam.* Sed in contrarium, ut vides, eſt textus hic, & ad idem ſunt jura aperta in cap. *Ex multis, 1. quæſt. 3.* cui reſponderi non poteſt, ut inquit Felin. in cap. *1 num. 2. verſ. Sed fortius urget, ſupra eod.* Item in c. *Salvator,* in cap. *Si quis dator*, & in cap. *Si quis obiecerit, ead. cau. & quæſt.* & in cap. *Presbyter, 1. quæſt. 1.* Hunc articulum latiſſimè proſequor in cap. *Cum pridem, ſupra de pact.* ubi à num. 42. uſque ad num. 50 expendo ſingula jura proximè citata. & totam materiam examino per quinque principales quæſtiones à num. 2. uſque in finem, ibi videas.

De Simonia.

Cap. Nobis.

SVMMARIVM.

1 *Electio ſimoniaca eſt caſſanda ſi electoribus propter hoc ſit promiſſa pecunia, quamvis electus ignoret.*
2 *Non diſpenſat Epiſcopus cum electo reprobato propter vitium ſimoniæ, & n. 9.*
3 *Electio eſt ſimoniaca etiam cum pecunia promittitur uni tantum electoribus, licèt electus hoc ignoret, & n. 16. & ſeqq.*
4 *Electio tota cur infirmatur ex voto unius ſimoniaci, non autem ex voto unius excommunicati ignoranter adhibiti.*
5 *Præſentatio, collatio, & electio vitiantur ex ſimonia unius, ſi competant pluribus ut univerſis. Secus ſi ut ſingulis.*
6 *Electio eodem modo eſt ſimoniaca, ſi pecunia electoribus ſit promiſſa, ac ſi ſoluta fuerit.*
7 *Simonia non tantum realis, ſed etiam conventionalis reddit electionem ipſo iure nullam, & n. 13.*
8 *Electio quamvis ſit ſimoniaca, non tamen vitiatur quando pecunia eligentibus datur, vel promittitur malitioſe, & in fraudem electi, & n. 32.*
9 *Diſpenſare non poteſt Epiſcopus poſt electionem caſſatam cum ſimoniaco electo etiam ignorante.*
10 *Electio Papæ per ſimoniam celebrata an & quando ſit ipſo iure nulla, & num. ſeqq. uſque ad num. 102.*
Quid ſi ipſemet electus cum Cardinalibus votum dantibus ſimoniam commiſerit, n. 11 & 56.
Et quid ſi alius eam commiſerit electo contradicente, num. 30.
Et quid ſi ille hoc fecerit malitioſè, & in fraudem electi, n. 32.
Et quid ſi non malitioſè, ſed tamen electo ignorante, n. 35. uſque ad n. 85.
Et quid ſi electus poſtea ratum habuerit, n. 85.
Et quid ſi ſimonia per alium commiſſa fuerit electo ſciente, & tacente, n. 56.
11 *Electio Papæ celebrata per ſimoniam commiſſam cum Cardinalibus votum dantibus ab ipſomet electo, vel ab alio de illius voluntate, eſt ipſo iure nulla ex Conſtitutione Iulii II. & n. 56.*
12 *Nec per ſucceſſivam inthronizationem, vel adorationem, aut curſum temporis convaleſcit.*
Conſtitutio Iulii II. an ſit intelligenda de illa tantùm ſimonia, quæ notoria eſt, ibidem, & n. 78.
13 *Conſtitutio Iulii II. irritat electionem Papæ factam*

per

per ſimoniam etiam conventionalem.
24 *Pretium dare, & habere fidem de pretio paria ſunt.*
25 *Simoniaca eſt electio etiam cum quis promittit quod ſe obligabit pecuniam ſolvere poſtquam fuerit electus.*
26 *Electio ſimoniaca eſt nulla, etiamſi pecunia de voluntate electi promiſſa fuerit uni tantum ex Cardinalibus votum dantibus, & n. 51.*
Etiamſi votum illud non ſit neceſſarium ad integrandam electionem, ſed ſuperabundet, & num. 18.
27 Aliquis *verbum, quamvis ſit relativum diverſitatis, eſt tamen diſtributivum, & verificatur etiam in uno.*
29 *Electio ſimoniaca non ſuſtinetur ex eo quod eligentes dicant ſe non fuiſſe pecunia motos ad eligendum, quia aliàs electuri erant.*
Declaratur n. 20 & 108. & ſeq.
21 *Cardinalis, qui dicit ſe non dediſſe votum electo, à quo pecuniam recepit, non eſt audiendus, & electio eſt nulla, ſi proceſſum fuerit per formam ſcrutinii.*
Idem ſi quaſi per inſpirationem, n. 23.
Et quid ſi per compromiſſum, numero 24. uſque ad n. 30.
22 *Electio Papæ per ſcrutinium debet eſſe ſecreta ita ut nomen eligentis numquam publicetur.*
23 *Electio Papæ quaſi per inſpirationem pro forma requirit ut nullus præcedat de perſona ſpeciali tractatus, atque ut fiat ab omnibus Cardinalibus communiter nemine diſſentiente.*
24 *Compromiſſarij ſimpliciter dati non arctantur ad eligendum per ſcrutinium ſecretum.*
25 *Conſtitutio Iulij II. an irritet electionem quando ſolus electus ſimoniam commiſit, non autem eligentes, & n. ſeq. uſq. ad n. 30.*
26 *Electus quamvis non concurrat in ſua electione activè, concurrit tamen paſſivè, & n. 29.*
27 *Electus aliquando eſt ſimoniacus, ſed non ſimoniacè electus, n. 54. & 111.*
29 *Eligere ſeipſum nemo poteſt etiam cum proceditur per viam compromiſſi.*
30 *Simonia cum electoribus commiſſa non imputatur electo contradicenti.*
31 *Niſi poſtea ratum habuerit.*
32 *Simonia maliti[illegible], & in fraudem commiſſa ad hoc ut electio ſit nulla, nonnocet electo.*
33 *Et quid ſi electus ratum habuerit, n. 34.*
35 *Fraus per conjecturas probatur.*
Electio facta per ſimoniam cum electoribus commiſſam electo ignorante an ſit nulla ipſo iure, & n. ſeqq. uſque ad n. 83.
36 Penitus *dictio importat nullitatem ipſo iure etiamſi proponatur verbo futuri temporis.*
Declaratur, n. 69.
37 *Promoti per ſimoniam ipſis ignorantibus commiſſam de rigore iuris tenentur Eccleſias dimittere, & num. 58. & 69.*
38 *Sed poſt dimiſſionem ex miſericordia tolerantur, & num. 70.*
40 *Electo à duabus partibus Cardinalium objici poſſunt defectus interni, qui inficiunt naturalia electionis prætenta, & n. ſeq.*
41 *Et qui ſint huius modi defectus.*
42 *Defectus principiorum naturalium, ſuper quibus fundatur eſſ[illegible], ipſam tollit.*
Exceptio, quæ ſubjectum negatur, ſemper admittenda eſt, ibidem.
43 *Electum in Papam à duabus partibus Cardinalium non repellunt defectus extrinſeci. Et qui ſint tales defectus.*
44 *Naturalia difficilius immutantur, quàm accidentalia.*
45 *Simonia eſt defectus intrinſecus eligentium animos ab intra vulnerans, & inficiens.*
Contrarium, n. 62. & ſeqq.
46 *Electio eſt nulla de iure naturali quando quis eſt intruſus, vel ſimoniacè electus, & n. 52.*
Contrarium, n. 60. & ſeqq.
Declaratur, n. 82.
47 *Electio ob defectus intrinſecos redditur nulla etiam electo ignorante.*
48 *Ignorantia excludit delictum, ſed non legitimat actum.*
49 *Et quamvis excuſet à pœna, non tamen dat robur actui aliàs invalido.*
50 *S. Thomæ doctrina de ignoranter promoto per ſimoniam expenditur, & num. ſeqq. & num. 80. & 82.*
Spiritualia quæcumque qui muneris interventu aſſequitur contra voluntatem, & ordinationem Domini, ea licitè retinere non poteſt, ibid.
Declaratur, n. 81.
51 *Privatio quandoque non eſt pœna, ſed effectus iniuſtæ acquiſitionis.*
Simoniacè promotus ignoranter tenetur reſignare beneficium cum fructibus extantibus, non autem bona fide conſumptis, ibid. & n. 80.
52 *Dignitas acquiſita per ſimoniam ſe ignorante commiſſam dimittenda eſt in foro animæ non in pœnam criminis, ſed ex natura rei, quæ venditioni non eſt.*
Contrarium, n. 80. & ſeq.
Declaratur, n. 82.
53 *Conſtitutio Iulij II. an comprehendat electum per ſimoniam ab aliis commiſſam ipſo ignorante, & num. 71.*
54 *Electus nonnumquam eſt ſimoniacè promotus, ſed non eſt ſimoniacus.*
55 *Simonia perinde nocet ſi fuerit commiſſa cum uno eligentium, ac cum omnibus quoad vitium electionis, ſed non quoad pœnam eorum, qui non peccaverunt.*
56 *Electo à duabus partibus Cardinalium de iure communi objici non poteſt quod electio ſit ſimoniaca, etiamſi ipſemet ſimoniam commiſerit, & num. 60. & ſeq.*
Et quid ex Conſtitutione Iulij II. n. 71.
57 *intellectus, c.* Siquis pecunia, 79. diſt.
59 *Cardinales ſi fuerint accuſati, & convicti quod Papam ſimoniacè elegerint, non propterea electus erit deponendus.*
60 *Hæreſis ſtrictè ſumpta objici poteſt contra electum in Romanum Pontificem.*
61 *Simonia dicitur hæreſis, ſed largè, & impropriè.*
Declaratur, n. 82.
62 *Simonia quamvis aliqualiter captivet affectum, tamen naturali conſenſui directò, & per ſe non obviat, & n. 65.*
63 *Cauſa eadem contrariorum naturaliter eſſe non poteſt.*
64 *Metus electionem inficit ipſo iure.*
65 *Pecuniæ receptio libertatem eligentium prorſus non tollit.*
66 *Matrimonium carnale ſicut ſpirituale libertatem conſenſus requirit.*
7 *Electionem inferiorum per ſimoniam electo ignorante commiſſam non eſſe nullam, quibus fundamentis probetur.*
68 *Pœna impoſita per verbum futuri temporis intelligitur per ſententiam, & n. 79.*
Pœna non cenſetur ipſo iure inflicta, niſi iure id caveatur, ibidem.
72 *Conſtitutio Iulii II. ſupponit crimen in ſimoniace electo, cui graviſſimas pœnas infligit, & n. ſeqq.*
Simonia punibilis non committitur abſque peccato, ibidem.
73 *Ignorantia excludit delictum, & n. 76 & ſeqq.*
74 *Simonia punibilis non cadit in ignorante, & n. 77.*
75 *Anathema quis eſſe non poteſt pro peccatis alienis.*
77 *Committere quis non dicitur per ſe vel per alium, quod prorſus ignorat.*
78 *Ignorantia ſimoniæ probatur per iuramentum electi, niſi ex adverſo probetur ſcientia.*
81 *Gratis data gratis dari debent, ut iuſta ſit datio, niſi ignorantia à peccato excuſet, & n. ſeq.*
82 *Simoniaca hæreſis quæ ex natura rei impedit acquiſitionem ſpiritualium quaſit.*
Baptizati, & ordinati ignoranter per ſimoniacam hæreſim recipiunt characterem, & gratiam ſacramentalem, ibidem verſ. Quinimò.
83 *Simonia committitur quandocumque electus conſenſerit ſive ante electionem, ſive poſt.*
Declaratur, 85.
84 *Ratihabitio in maleficiis retrotrahitur, & mandato comparatur.*
85 *Ratum quis habere non poteſt quod ſuo nomine geſtum non eſt.*
86 *Simoniam propriè non committit, qui poſteaquam contradixit, & ius plenum acquiſivit, pecuniam ſolvit.*
87 *Simoniam committere non dicitur ratam habens dationem pecuniæ non ſuo nomine factam, ſed tamen cogendus eſt beneficio renunciare.*
89 *Fallit in Papa.*
90 *Electio Papæ de iure communi non inficitur ex eo quod electus ratam habeat pecuniæ ſolutionem ſuo nomine factam eligentibus.*
Et quid ex Conſtitutione Iulij II. n. 93.
91 *Fictio poteſt operari quod veritas ipſa operatur.*
92 *Fictio non habet eſſe realiter, ſed intellectualiter.*
93 *Verba intelligi debent ſecundum veritatem, & non ſecundum fictionem.*
94 *Diſpoſitio loquens de aliquo actu in materia ſtricta non comprehendit fictum.*
95 *Fictio fundatur ſuper falſo.*
96 *Electus qui novit ſimoniam cum eligentibus commiſſam, tacendo & non contradicendo conſentire videtur.*
97 *Simoniam ſcientes ſive expreſſe conſenſerint, ſive tacuerint ſive turbare noluerint, ſimoniaci ſunt, & ſimoniacè promoti.*
98 *Simoniam non committit verè, ſed præſumptivè qui tacet & non contradicit.*
99 *Taciturnitas eſt quid medium inter conſenſum, & contradictionem.*
100 *Taciturnitas non ſufficit in re gravi, & onerosa: ſed requiritur expreſſus conſenſus.*
101 *Conſtitutio Iulii II. intelligi debet de ſimonia vera, non autem de præſumpta, quæ elicitur ex ſcientia, & taciturnitate electi.*
102 *Electio Papæ propter ſimoniam commiſſam de voluntate electi cum aliquo ratum non habente an ſit irrita nec ne, & n. ſeqq. uſque in fin.*
103 *Quid ſi pecunia alicui Magnati ſoluta fuerit ad hoc ut libertatem electionis de facto non impediat.*
Et quid ſi fuerit ſoluta ad hoc, ut quempiam ex electoribus inducat ad eligendum, & n. 107.
104 *Vexationem pecunia redimere in iure ſpirituali quæſito non eſt ſimoniacum. Secus in iure quærendo, & n. ſeq.*
105 *Simoniacus eſt electus, & beneficio renunciare tenetur, ſi de illius voluntate pecunia ſoluta fuerit contradictori, ut à contradictione deſiſtat.*
106 *Simoniacum non eſt ſi eligentes inſcio electo dent alicui Magnati pecuniam, ut in ſua libertate eligendi de facto non impediat.*
107 *Simoniacum eſt dare pecuniam amico, vel conſanguineo eligentis, ut eum inducat ad eligendum; idque ſi fiat de voluntate electi, irrita eſt electio.*
108 *Fallit ſi eligens alias electurus erat, & numero ſeq.*
109 *Preces non inducunt ſimoniam ſi eligendus aliàs erit idoneus.*
110 *Simoniacum eſt ſi quis det pecuniam non ordinatori, ſed alteri pro ordine, quem aliàs obtenturus erat.*
111 *Simoniacus eſt electus, qui pecuniam dedit amico, vel conſanguineo eligentium, ſed electio non eſt ſimoniaca ſi alias electuri erant, & n. ſeqq.*
112 *Regiminis locus præſentibus, & ambientibus eſt denegandus.*

Proſp. Fagn. in 1. part. 5. lib. Decretal.

DeSimonia c. Nobis.

1 NOBIS. Electio ſimoniaca eſt caſſanda ſi electoribus propter hoc ſit promiſſa pecunia, quamvis electus ignoret, niſi hoc factum fuerit in fraudem electi. Hoc dicit primò ſecundum Ioan. Andr. & omnes. Secunda pars legitur ſimpliciter ſecundum Innocent.

2 Sed juxta intellectum gloſſæ, qui magis conſonat litteræ, & videtur communiter approbari, hoc intendit. Cum electo reprobat, propter vitium ſimoniæ tamen diſpenſat Epiſcopus: & ita ſunt duæ partes principales. Secunda ibi, ad ultimum. Prima ſubdividitur in conſultationem, & reſponſionem. Secunda ibi, *Quia igitur*.

3 Nota primò ibi, *uni, vel omnibus*, Simoniacam eſſe electionē non modo cùm promittitur pecunia omnibus electoribus, ſed etiam cum promittitur uni tantùm prout hic notant Hoſt. *in princ. in ver. Uni vel omnibus*, Io. Andr. *num. 1. in verb. Uni*, Ancharan. *in 2. notab.* Cardin. *in ult. quæſt.* Abb. Io. de Anan. & Marian. Socin. omnes *in primo notab.* & decidit Rota coram Cardinali Seraphino *deciſ. 516. num. 1.* Atque ita electio celebrata in plena concordia inficitur propter ſimoniæ vi-
4 tium ab uno ex eligentibus perpetratum etiam electo ignorante, ut hic eſt caſus, & latiùs dicam infra *num. 16.* Quod videtur mirabile ſecundum Abbatem, quia interventus unius excommunicati ad electionem ignoranter admiſſi non vitiat totum actum, ut cap. *fin. de Procurat.* & notatur in c. *Illa de elect.* Sed ratio diverſitatis poteſt eſſe ſecundum Marian. Socin. quia actus unius excommunicati non attribuitur in ſolidum electioni, ſed actus ſimoniaci in ſolidum electioni attribuitur.

Sed hæc ratio plenè non ſatisfacit, quia adhuc re-
manet dubium cur magis tribuatur electioni in
ſolidum actus ſimoniaci, quàm excommunicati:
Io. de Anania n. 1. dicit vitium excommunicatio-
nis eſſe perſonale, ſed vitium ſimoniæ quodam-
modo dici poſſe vitium reale, & magis actum re-
ſpicere, quàm perſonam. Iudicio meo poteſt eſ-
ſe ratio, quia votum excommunicati non eſt nul-
lum propter delictum circa electionem commiſ-
ſum; & ideò in illam non influit, nec nocet igno-
rantibus: at votum ſimoniaci eſt infectum ob vi-
tiū quod intrinſecè ineſt electioni, cujus eſt pars:
unde nil mirum ſi votum unius pecunia venditū,
& corruptum totam maſſam electionis corrum-
pat, arg. cap. Si ad ſcripturas, 9. diſt. & cap. Per in-
quiſitionem, ſupra de elect. & hæc fortè fuit inten-
tio Mariani Socini & Io. de Anan.
5 Procedit autem concluſio ſupra firmata tam
in electione, quàm in collatione, & præſentatio-
ne, dummodo tamen hæc competant pluribus ut
univerſis, ſeu collegialiter, prout loquitur hæc
Decretalis: hoc enim caſu omnium eſt electio,
collatio & præſentatio; ideoque ſimonia cum al-
tero commiſſa inficit, & vitiat totam electionem,
collationem, & præſentationem, ut dictum eſt.
Secus verò ſi hæc competant pluribus ut ſingulis;
non autem jure collegii, quia tunc quilibet per
ſe confert, ſeu præſentat, & tot ſunt collatores,
patroni; ideoque una collatio, vel præſentatio
vitioſa in alteram non influit, ſed habet locum
regula Sexti. Vtile, per inutile, &c. & in his termi-
nis loquitur Rota deciſ. 550. n. 2. par. 4. divers. quā
noviſſimè ſequitur Nicol. Garz. de benef. par. 8. c. 1.
num. 12. & vide quod ſcripſi in cap. Maſſana, ſu-
pra de elect.
6 Secundò nota ibi, promiſerunt ſe pecuniam ſo-
luturos: eodem modo ſimoniacam eſſe electionem
ſi ſola promiſſio pecuniæ præceſſerit, ac ſi ſolu-
tio præceſſiſſet, concordat c. Venientes, ſupra eod.
pari enim paſſu ambulant promiſſio, & ſolutio,
l. fin. C. Ad l. Falcid. & ita hic firmant Hoſt. num. 1.
Anchar. in 3. notab. Abb. & Io. de Anan. ambo in
2. notab. & Felin. n. 2. qui plura objicit, & obje-
7 ctis reſpondet. Quod nota contra opinionem il-
lorum, qui dixerunt electionem ſimoniacè factam
eſſe nullam, duntaxat ſi ſimonia ſit realis ab utra-
que parte completa, ſecus ſi ſit conventionalis:
quos copioſè cumulat Nicol. Garz. de benef. par. 8.
c. 1. n. 17. & ſeqq. in contrarium enim eſt hoc cap.
quod clarè loquitur de ſimonia conventionali,
& concordat Conſtitutio Martini V. edita in Cō-
cilio Conſtantienſi ſeſſ. 43. de ſimonia, incipien.
Multa tom. 3. Concil. par. 2. fol. 942. pro qua ſententia
plures etiam citat idem Garz. d. c. 1. n. 18.
8 Tertiò nota ibi, per fraudem; & ſigna caſum
ſingularem ſecundum Abb. n. 4. & Felin. n. 1. verſ.
Nota textum ſingularem, in quo electio eſt ſimonia-
ca, & tamen non vitiatur, videlicet cum pecu-
nia datur, vel promittitur eligentibus malitioſè,
& in fraudem electi, de quo latiùs dicam infra
n. 32.
9 Quartò nota ibi, reprobanda, electionem factā
interventu pecuniæ eligentibus datæ, vel promiſ-
ſæ non eſſe nullam ipſo jure ſecundum unum in-
tellectum: ſed an hoc ſit verum, plenius exami-
nabitur infra n. 40. & 56.
Vltimò nota ex fine litteræ textum expreſſum,
quod Epiſcopus cum electo etiam ignorante per
ſimoniacam pravitatem diſpenſare non poteſt;
ſed obſtat textus in c. de ſimonia 8. ſupra eod.
Pro ſolutione Innocentius hic dat tres intelle-
ctus: communiter tamen Doctores videntur in-
telligere hunc textum poſt electionem reproba-
tam, ut ſatis innuit littera ibi, electus, & per pra-
vitatem ſimoniacam reprobatus: & eſt ratio cur Epi-
ſcopus tunc diſpenſare nequeat, videlicet pro-
pter criminis enormitatem; tum quia eſt noto-
rium juris per ſententiam, c. Vt conſtitueretur, &
cap. De his, 50. diſt. & tunc intellectum approbat
Tancred. hic, gloſ. ult. Innoc. ad fin. Hoſtien. n. 1. in
ver. Ignorante, & circa fin. & Io. Andr. in extrem.
ver. De hac materia dic, ut plenè notatur in prædicta
Decretali, de ſimon.
10 QVÆRO, poſita Extravag. Iulii II. incip.
Cum tam divino, an, & quando electio Romani
Pontificis per ſimoniam celebrata ſit ipſo jure
nulla.
11 Vt quæſtionis ſolutio ſit clarior, exiſtimo ſex
caſus eſſe diſtinguendos. Primus caſus eſt, cum
ſimonia commiſſa fuit cum Cardinalibus votum
dantibus ab ipſomet electo, vel ab alio de illius
voluntate; & hic primus caſus eſſet ſatis dubius ſi
ſolutio petenda eſſet à jure communi; quia non
levis inter Doctores eſt controverſia, An electio
Papæ per pecuniam celebrata ſit nulla ipſo jure,
necne, & an de vitio ſimoniæ contra electum ex-
cipi poſſit: quod plenè in utramque partem exa-
minabitur infra n. 53. & 67. Verum inſpecta diſpo-
12 ſitione præcitatæ Extravag. Iulii II. articulus eſt
valde clarus, quia in illa diſertis verbis decerni-
tur, ac diffinitur ut electio Romani Pontificis ce-
lebrata per ſimoniam eo ipſo adeò ſit nulla, ut
nec etiam per ſucceſſivam intronizationem, ſeu
temporis curſum, vel omnium Cardinalium ado-
rationem convaleſcat, & contra ſic electum obji-
ci poſſit à quocumque Cardinali de hujuſmodi
crimine tamquam de vera, & indubitata hæreſi,
idemque electus non apoſtolicus, ſed apoſtaticus
habeatur, ut latiùs in ipſa Conſtitutione, quam
poſtea idem Pontifex confirmavit approbante
generali Concilio Lateranenſi in alia Conſtitu-
tione, quæ incipit, Si Summus: habetur utraquē
in Bullar. tom. 1. pag. 403. & ſeqq. Quamobrem
hoc caſu abſque dubio concludendum eſt ele-
ctionem ut præfertur celebratam, eſſe ipſo jure
nullam; non tamen omitto Petrum Andr. Gam-
man. in repet. hujus Extrav. n. 33. tomo 6. Repet. fol. 42.
eius ſententiæ fuiſſe, ut ad multa abſurda vitanda,
quæ illic congeſſit, Extravagans intelligenda ſit
in ea tantum ſimonia, quæ notoria, & manifeſta
eſt, ubi latius per eum.
13 Amplia primò hanc concluſionem, ut proce-
dat non tantùm ſi ſimonia fuerit realis, ab utraque
parte completa, ſed etiamſi fuerit conventiona-
lis, eo quod pecunia de voluntate electi promiſſa
fuerit electoribus, ſed non ſoluta; nam nihilomi-
nus irrita eſt electio, quia Conſtitutio Iulii II. a-
pertè loquitur etiam de ſimonia conventionali,
ut patet ibi, mittendo, promittendo, vel recipiendo pe-
cunias, necnon ibi, promiſſiones, & obligationes.
unde in electione Summi Pontificis hodie ceſſat
controverſia, de qua ſupra n. 7. Et ita in termi-
nis huius extravag. firmat Petr. Andr. Gammar.
in illius interpretatione in ver. promittendo, n. 119.
tomo 6. Repet. fol. 46. & meritò: nam dare preti-
14 um, vel habere fidem de pretio paria ſunt, §. Item
pre-

pretium, inſtit. de empt. & vendit. & qui habet a-
ctionem, videtur habere rem, l. Rem in bonis, ff.
de acquir. rer. domin. & actiones, ac jura bonis
hæreditariis annumerantur, cap. Nulli, de reb. ec-
15 cleſ. non alien. Quod procedit ſecundū eum etiam,
ſi promittat quod ſe obligabit quando eum ele-
gerit; nam eodem modo eſt ſimonia, cum hujuſ-
modi obligatio ſe habeat inſtar ſimplicis obliga-
tionis, allegat. Alexandr. in l. Cum fundum, §.
Servum, verſ. Nota circuitum, ff. Si cert. pet.
16 Amplia ſecundò, prædictam concluſionem ut
locum habeat etiamſi pecunia de voluntate ele-
cti data, vel promiſſa fuerit uni tantùm ex Car-
dinalibus votum dantibus: nam quoad vitium
electionis nihil intereſt an ſimonia commiſſa fuerit
cum omnibus eligentibus, vel cum unò tantùm,
ut eſt textus apertus hic in illis verbis, uni, vel
omnibus eligentium promiſerunt ſe pecuniam ſoluturos,
& latiùs dictum eſt ſupra in 1. notab. & in ele-
17 ctione Papæ conſtat ex prædicta Extravag. Iu-
lii II. ibi, ab aliquo, ſeu aliquibus de cœtu Cardinali-
um; necnon ibi, per ſe, vel alium, ſeu alios: nam
verbum: aliquis, quamvis ſit relativum diverſita-
tis, ut notat gloſ. in c. lem. 1. in ver. Incerta, de
præben. eſt tamen diſtributivum ita ut non ad di-
verſitatem, ſed ad perſonas ſingulares ſit refe-
rendum, ſecundum Gemin. conſ. 65. Diſcutiam, n.
27. & verificetur etiam in uno, ut l. Qui filiabus,
§. Si quis ita, ff. de legat. 1. cum aliis allegat. per
Bart. qui hoc notat in conſ. ſuo 57. Anacellus in fin.
lib. 1. facit gloſſ. in Clem. 1. in ver. Aut aliqua, de for.
compet. cum præſertim verba d. Extravagantis al-
ternativè ſint poſita, ab aliquo, ſeu aliquibus: unde
perinde eſt ac ſi dictum eſſet, ab uno, vel pluribus,
l. Si ita ſtipulatus, ff. de verbor. obligat. cum ſimil. Et
ita hoc ipſum verbum Extravag. exponit Petrus
Andreas Gammar. in illius repetitione, in ver. Ali-
quo, n. 11. n. 6. tomo 6. Repet. fol. 46. Quinimo hæc
18 ampliatio procedit etiamſi votum ſimoniacè non
ſit neceſſarium ad interrogandam electionem,
ſed ſuperabundet, eo quod electus etiam voto il-
lo non computato habuerit ſuffragia duarum ex
tribus partibus Cardinalium ad præſcriptum c.
Licet, de vitanda, de elect. adhuc enim electio
irrita eſt, & utile per inutile vitiatur. Quod dedu-
co apertiſſimè ex præcitata Extravag. Iulii II.
quæ primò decernit ipſo jure nullam electionem
Romani Pontificis factam per ſimoniam commiſ-
ſam etiam ab uno ex Cardinalibus votum danti-
bus, ut ſupra proximè probatum eſt, ordinando
litteram ad eum modum, quem ponit idem Gam-
mar. in ver. electionem, nu. 110. verſ. At dic melius.
Deinde Bulla proſequitur, ac diffinit hanc ele-
ctionem factam per ſimoniam commiſſam etiam
ab uno eſſe irritam, quamvis celebrata fuerit in
plena concordia ab omnibus, & ſingulis Cardina-
libus nemine diſcrepante. Ergo patet evidenter
unicum illud votum ſimoniacum reddere electio-
nem infectam, ac nullam, licet ſit ſuperfluum:
quandoquidem ſi ad nullitatem electionis ſatis
eſt ut ſimonia ſit commiſſa ab uno ex electoribus,
& electio hujuſmodi ex Bulla eſt invalida etiamſi
facta fuerit unanimiter ab omnibus, & ſingulis
Cardinalibus nullo diſſentiente. Certè ad hanc
nullitatem inducendam non eſt neceſſe ut votum
ſimoniaci concurrat ad integrandam electionem,
quippe que ad ſui validitatem non requirit niſi
ſuffragia duarum ex tribus partibus Cardinaliū
in Conclavi exiſtentium, ut in prædicta Decreta-
li, Licet de vitanda, & in Conſtitutione Gregor.
XV. quæ incipit, Æterni patris filius, §. Quod ſi ele-
ctio.
19 Amplia tertiò prædictam concluſionem ut ven-
dicet ſibi locum etiamſi Cardinalis, cui de vo-
luntate electi pecunia tradita, vel promiſſa fuit
affirmet ſe non fuiſſe pecunia motum ad eligen-
dum, quia aliàs electurus erat: nam nihilominus
electio juribus non ſubſiſt. Idque verius eſſe aſſe-
runt hic Vincent. gloſ. 2. Hoſt. n. 1. in ver. Electus, &
ſequuntur Doctores communiter. Conſtat enim
promiſſionem interveniſſe ante electionem, à
qua omnis pactio, vel promiſſio abeſſe debet,
qualiſcumque fuerit intentio eligentis, arg. in il-
la palea, c. Nerit, 100. diſt. c. Placuit, 1. q. 1. & q. 3. c.
Quam pio, c. Veniens ſupra eod. Præterea, ut inquit
Io. Andr. hic n. 5. in gloſ. 2. non apparet quo-
modo talis intentio probari poſſit, niſi per ipſū,
cui tamquam ſoli, & criminoſo, & in facto ſuo
deponenti non eſt credendum; alioquin facile eſ-
ſet cuique per pecuniam eligenti aſſerere ſe fuiſ-
ſe aliàs electum: quod ſi dicatur; Imò poterit hoc
probare per alios, cum quibus dixerat priùs ſe
velle illum eligere. Reſpondet Io. Andr. fortè fal-
ſum tunc dicebat, facit c. Auditis, de elect. ſed eſto
verum dixerit, potuiſſet tamen animum mutare,
ſi pecuniam non recepiſſet: facit quod notat idē
Io. Andr. in c. Tua, ſupra de ſponſal. & prædictas
conſiderationes hic ſequuntur Henr. Boich. &
Anchar. ambo n. 5. Butr. n. 7. Cardin. n. 1. Abb. n. 5.
Ioan. de Anan. eod. n. & Felin. n. 2. verſ. In gloſ. ſecun-
20 da. Hanc tamen ampliationem notabiliter limita
ut procedat prout loquitur, quando pecunia de
voluntate electi data, vel promiſſa fuit alicui ex
electoribus: ſecus ſi extraneo adhoc ut preces,
vel auctoritatem ſuam cum electoribus interpo-
nat; quia tunc electio non eſt nulla ſi alia electori
erant, ut plenè dicam infra in 2. q. n. 118.
21 Amplia quartò, eamdem concluſionem ut pro-
cedat etiamſi Cardinalis dicat ſe non dediſſe vo-
tum electo, à quo pecuniam recepit, ut eum eli-
geret: adhuc enim puto irritam eſſe electionem ſi
proceſſum fuerit per formam ſcrutinii, vel quaſi
22 inſpirationis: nam ſi per formam ſcrutinii Car-
dinalis, qui dicit ſe non dediſſe votum electo, à
quo recepit pecuniam non eſt audiendus, quia
cum electio per ſcrutinium hodie ſit celebranda
per ſecreta ſchedularum ſuffragia ita ut nomen
eligentis nunquam publicetur, ex præcitata Con-
ſtitutione Gregorii XV. de elect. Romani Ponti-
ficis, §. Quod ſi electus Cardinalis probare non poteſt ſe
non dediſſe votum electo, nec ad eam probatio-
nem eſt admittendus, quia obſtat Conſtitutio,
quæ vult ut electionis negotium quam ſecretiſſi-
mè tranſigatur, ut ibi in littera: facit gloſ. in c.
De forma, in ver. De ſecreto, 22. q. 5. & textus in cap.
Omnis, §. Caveat autem, infra de pœnit. & remiſ.
23 Quod ſi proceſſum fuerit ad electionem quaſi per
inſpirationem, non tenet electio, tum quia de
ſubſtantia talis formæ eſt ut nullus præcedat de
perſona ſpeciali tractatus, ut in d. Bulla Grego-
riana, §. Quod ſi electio. Alioquin dicitur electio
potius per inſtigationem, quàm per inſpiratio-
nem, ut notatur in cap. Quia propter, ſupra de elect.
ubi propterea Hoſt. Abb. & alii inferūt fuiſſe caſ-
ſatam electionem Parmenſis electi, quam Bernar-
di gloſſa dictaverat, quia in ea dicebatur, habito
dili-

diligenti tractatu, fuit per inſpirationem quaſi
electus: ſequitur Ripa *reſponſo 5. incip. appellatio,*
num. 10. in tit. de elect. Quod ſi etiam tractatus a-
liàs licitus viciat electionem quaſi inſpiratam,
quanto magis tractatus ſimoniacus inter electū,
& eligentem? Tum quia non poteſt eſſe electio
quaſi inſperata ubi intervenit ſimoniæ labes, quia
Deus non eſt author iniquitatis, cap. *Uſi*, juncta
gloſ. *in ver. Cum ver. 23. quæſt. 4.* unde legitur O-
ſeæ 8. *Fecerunt ſibi Regem, & non per me: Principem,*
& non per conſilium meum, cap. *Audacter 8. quæſt. 1.*
tum denique & fortius, quia ſi Cardinalis, rece-
pit pecuniam non dedit votum electo: ergo non
poteſt eſſe electio quaſi per inſpirationem, quæ
ad ſui validitatem requirit, ut fiat ab omnibus
Cardinalibus communiter nemine diſſentiente,
cap. *Quia propter, de elect.* & clarè ſtatuitur in præ-
cit. §. *Quod ſi electus.*

24 Sin autem proceſſum fuerit ad electionem per
formam compromiſſi, res non caret difficultate,
quia eligens benè probare poteſt ſe non dediſſe
votum electo, cum compromiſſarii ſimpliciter
dati non arctentur ad eligendum per ſcrutinium
ſecretum, ut notat gloſ. in cap. *Cum dilectus, in*
ver. Examinatis, ſupra de elect. Butr. in cap. *Quia*
propter, nu. 45. eod. tit. hoc igitur caſu in dubium
vertitur an electio ſit valida.

25 Pro parte affirmativa facit, quia Bulla Iulii II.
irritat electionem, quam celebrari, vel fieri con-
tigerit per ſimoniam: hoc autem caſu non fuit
celebrata per ſimoniam, quia Cardinalis, qui pe-
cuniam recepit, in electum non conſenſit, nec illi
votum dedit, ut ſupponitur in quæſtione: unde
cum tali electioni verba Conſtitutionis non ada-
ptentur, nec illius diſpoſitio adaptari debet, *l. 4.*
§. Toties, & ibi Bart. *ff. de damn. infect.* cap. *Tua, de*
ſponſal. cum ſimil. ut per Gemin. *conſ. 88. incip.*
Innocentius n. 4. verſ. Cum ergo conveniant, cùm
præſertim Conſtitutio tamquam pœnalis, & ex-
orbitans à jure communi ſtrictè ſit intelligenda,
cap. *In pœnis*, cap. *Odia*, & cap. *Quæ inter, de reg.*
26 *iur. lib. 6.* Nec obſtat ſi dicatur, quamvis electus
non concurrat in electione activè, eo quod ſuffra-
gium electi etiam in hac forma in numero ſuffra-
giorum non computetur, ut in Bulla Gregoria-
na in d. §. *Quod ſi electus*: concurrit tamen paſſivè
cùm requiratur illius conſenſus, cap. *Cum inter*
Canonicos, de elect. & ſic electio dici poteſt aliquo
reſpectu per ipſum electum celebrata. Nam re-
27 ſpondetur Conſtitutionem non loqui de cele-
bratione electionis paſſiva, ſed activa, ut oſten-
dunt illa verba, *aliquibus de cœtu Cardinalium vo-*
tum dantibus: quando autem electus ſimoniam
commiſit cum Cardinali, qui dedit votum alteri,
quàm electo, utique electio dici non poteſt acti-
vè celebrata per ſimoniam; quamvis enim electus
ſit ſimoniacus, quippe qui pro ſua electione pe-
cuniam dedit, vel promiſit; non tamen eſt ſimo-
niacè electus, ut notat gloſ. in cap. *de regularibus,*
in ver. ignorantibus, ſupra eod. & ita hoc non eſt vi-
tium electionis, ſed perſonæ electi, contra quem
de ſimonia excipi non poteſt, ut notat gloſ. 1. in
cap. *Si quis pecunia*, & ibi etiam Turrecrem. *n. 3.*
& 4. & Præpoſ. *n. 1. verſ. Ego non recederem, 79.*
diſt. & latius dicam *infra n. 56. 60. & ſeqq.*
28 In contrarium facit, quia Extravag. Iulii II. ir-
ritat electionem ſimoniacè factam ab eo, quem
eligi contigerit, vel ab aliquo, ſeu aliquibus de
cœtu Cardinalium votum dantibus: unde cùm
loquatur alternativè, ſatis eſt ad nullitatem indu-
cendam ut electio ſimoniacè facta fuerit per ſolū
electum, cum in diſpoſitione alternativa ſufficiat
alterutrum verificari, l. *Si quis ita ſtipulatus, in ſe-*
cundo reſ. ff. de verb. obligat. cap. *Inter cæteras, cum*
29 *materia ſupra de reſcript.* Electus autem ele-
ctionem ſuam facere non poteſt niſi paſſivè, cùm
nemo poſſit ſeipſum eligere, cap. *Per veſtras, ſupra*
de iurepatr. cap. *fin. de inſtit.* etiam cum procedi-
tur per viam compromiſſi, ut expreſsè diſponi-
tur in d. Conſt. Gregorii XV. d. §. *Quod ſi electus,*
Ergo Extravag. Iulii II. irritat etiam electionem
paſſivè factam ab ipſo tantùm electo per ſimonia-
cam pravitatem. Et illius verba de paſſiva ele-
ctione intelligit Petr. Andr. Gam. ſecundum unū
intellectum *in præcit. repet. in ver. electionem, n. 110.*
tomo 6. Repet. fol. 42. At reſponderi poteſt, lite-
ram Extravagantis aliter eſſe ordinandam, ita
ſcilicet, ut verb. *ab eo*, referatur ad verbum,
commiſſam, non autem ad verbum, *fieri*, adeout
ſit ſenſus, ut irrita ſit electio facta quomodolibet
per ſimoniam commiſſam ab eo; quam eligi con-
tigerit, vel ab aliquo cœtu Cardinalium votum
dantium: & hanc lecturam uti meliorem ample-
ctitur idem Gammar. *d. n. 110. verſ. At dic melius*;
& hoc ſenſu prædicta Conſtitutio non irritat ele-
ctionem ſimoniaci, niſi etiam electio activè cele-
brata fuerit per ſimoniam. Hoc autem caſu, in
quo compromiſſarius non dedit votum electo, à
quo pecuniam accepit, non poteſt dici activè ce-
lebrata per ſimoniam, & conſequenter non eſt
nulla: & hoc credo verius.
30 Secundus caſus eſt, cùm pecunia pro electione
fuit data, vel promiſſa alicui, ſeu aliquibus de cœ-
tu Cardinalium votum dantibus, non quidem ab
electo, ſed ab altero, ipſo tamen electo prohiben-
te, & contradicente: & extra dubium eſt electio-
nem eſſe validam, & ſimoniam ab eligentibus
commiſſam eidem electo non imputari. Caſus
eſt apertus in cap. *Sicut tuis, infra eod.* ſecundum
Io. Andr. Butr. Cardin. Abb. & omnes *ibi in ſum-*
31 *mario.* Niſi tamen poſtea conſenſerit pecuniam
ſolvendo promiſſam, vel reddendo ſolutam, ut
ibi dicitur, & notat gloſ. *ibidem in ver. Conſenſerit*;
ſed an hoc ſit verum in Papa tangam infra in quin-
to caſu *n. 83.*
Tertius caſus eſt, cùm alicui ex electoribus
32 malitiosè, & in fraudem electi datur pecunia ad
hoc ut electio ſit ſimoniaca, & invalida; & tunc
manifeſtum eſt hanc fraudem electo minimè ob-
eſſe, quamvis id ſciat, & non contradicat, prout
ſunt jura clara in hoc cap. *Nobis, in ver. Quod niſi*
conſtaret; & in d. cap. *Sicut tuis, §. Alioquin contin-*
geret, infra eod. & docet S. Thomas *in 22. q. 100.*
art. 6. ad tertium, verſ. Niſi forte inimicus: malitiis
namque hominum non eſt indulgendum, cap.
Significante, ſupra qui matrim. accuſ. poſſ. cum con-
cord. de quibus hic in gloſ. *in ver. Malitiosè*: &
fraus, & dolus non debet cuiquam patrocinari,
cap. *Cum univerſorum, ſupra de rer. permut.* cap.
Officii, de teſtam. nec quiſquam prægravari alte-
rius odio, l. *Si quis in ſuo, C. de teſtam.* & eſt ſimi-
le in eo, qui propter odium aliquem ad di-
gnitatem nominat, ut l. *Una, C. Si propter inimic.*
cred. fall. lib. 19. & notatur in cap. *Honoratus, 74.*
diſt. De hujuſmodi autem fraude conſtare poterit
33 ex conjecturis, veluti cùm ab inimicis eſt data
pecu-

pecunia, qui ſe opponebant electioni, ſecundum
Io. Andr. *hic. n. 2. in ver. Malitiosè*, Butr. *n. 3.* Abb.
n. 4. Io. de Anan. *eod. n.* & Felin. *n. 1. verſ. Et pro-*
babitur: generaliter enim fraus per conjecturas
probatur, cap. *2. de renunc. lib. 6.* l. *Dolum, C. de*
dol. Abb. *ubi ſupra* Bart. & Doctores in l. *Poſt con-*
tractum, ff. de donat. Menoch. *de præſumpt. lib. 5.*
34 *præſumpt. 3. n. 43.* Cæterum ſi electus tantum ha-
beret pactum, ei noceret non obſtante quod ele-
ctores fraudulenter feciſſent, ſecundū Alan. Vin-
cent. & Philipp. & poſt eos Io. Andr. *hic n. 5.* Car-
din. *n. 1. in 1. quæſt. verſ. Et dic*, & S. Thom. *in 2. 2. q. 100.*
art. 6. ad tertium, verſ. Niſi forte poſtmodum pacto conſen-
ſerit: ſed an hoc ſit verum in electione Papæ vide
quod ſtatim dicam infra in quinto caſu.
35 Quartus caſus eſt ubi ſimonia per alium com-
miſſa fuit cum Cardinalibus votum dantibus ele-
cto prorſus ignorante; & hic quidem caſus eſt
valde difficilis & ideo plenius examinabitur.
36 Pro nullitate electionis adducitur primò hoc
cap. in illis verbis, *eſt penitus reprobanda*, quæ pro-
bant electionem eſſe ipſo jure nullam, ſi pecu-
nia propter hoc promiſſa fuerit electoribus licèt
electus hoc ignoret. Ponderando dictionem, *pe-*
nitus, quæ importat nullitatem ipſo jure, ut no-
tat gloſ. *fin.* in l. *Si qui advocatorum, Cod. de poſtul.*
quam ſequitur, & commendat Corſett. *in ſuo ſin-*
gularibus, in ver. Penitus, Felin. in cap. *Rodulphus,*
n. 34. ſupra de reſcript. etiamſi præponatur verbo
futuri temporis, ut tenet gloſ. *fin.* in cap. *Quam*
ſit, de elect. lib. 6. facit cap. *Religioſus, in verb. Om-*
nino careatur, eod. tit. lib. in terminis textus no-
ſtri ſic firmat Felin. in cap. *Inſinuatum in princip.*
verſ. Et pro iſta concluſione, ſupra eod. gloſſa *prag-*
mat. ſanct. tit. de elect. §. Deinde eligant in ver. Ipſo
iure, & Boer. *deciſ. 117. ſub n. 4.*
37 Deinde ad hanc partem inducuntur jura, quæ
dicunt promotos per ſimoniam ipſis ignoranti-
bus commiſſam teneri Eccleſias dimittere (ſcili-
cet de facto, ut declarat Covarr. *in reg. Peccatum,*
in 2. p. § 8. n. 8. verſ. Igitur pontificia deciſiones; & eſt ſi-
38 mile in cap. *Litteras, ſupra de conceſſ. præben.*) & poſt
dimiſſionem ex miſericordia tolerari, c. *Quicum-*
que 1. q. 5. cap. *Sicut tuis, infra eod.* c. *De regularibus*, &
c. *Ex inſinuatione ſupra eod.*
39 Tertiò adducitur cap. *penult. ſupra de elect.* ex
quo textu Abb. *ibi n. 2.* notat electionem factam
per ſimoniam etiam electo ignorante eſſe nullā,
quia malitiosè facta extitit, & idem tenent ibi-
dem Barbat. gloſ. *pragmat. ſanct. loco cit. Capell.*
Tholoſ. deciſ. 439. n. 3. de ſequeſtr. poſſeſſ. Sarnen. *in*
reg. de triennali, q. 12. n. 8. verſ. Et iſta, ubi teſtatur
hanc opinionem approbaſſe Dominos de Rota
in una Meſſanen. Capellaniæ menſe Maio 1530. coram
Petro Vorſtio Creſcen. *deciſ. 4. de ſimon.* Rota *deciſ.*
101. n. 1. par. 1. diverſ. & alii recentiores apud Nicol.
Garc. *de benef. p. 7. c. 8. n. 6.*
40 Quartò ponderatur pro hac ſententia quod
etſi ex ſuo reſcripto c. *Licet de vitanda, ſupra de elect.*
contra electum à duabus partibus Cardinalium
nulla exceptio opponi poſſit; tamen ut declarat
41 ibi Bellamera *n. 30.* Quidam ſunt defectus intrin-
ſeci qui ſcilicet ab intra directè, & per ſe infici-
unt naturalia electionis principia, cujuſmodi
ſunt defectus poteſtatis eo quod electio facta ſit
per non Cardinales, ſcio poſſeſſionem Cardina-
latus nō exiſtentes, item defectus numeri ut quia
celebrata à minori numero, quàm à duabus par-
tibus Cardinalium. Item defectus rei, ſeu mate-
riæ eo quod celebrata ad Eccleſiam non vacantē.
Item defectus perſonæ electi, ut quia hæreticus,
judæus, vel paganus, vel quia Papatui renuncia-
verit, ſecundum ea, quæ leguntur & notantur
in c. *1. de renunc. lib. 6.* Item defectus formæ electio-
nis, ut quia non intervenerit conſenſus eligen-
tium, arg. l. *Obligationum ſubſtantia, in fin. de act.*
& oblig. & l. *Non figura eod. tit.* c. *Intelligentia*, & c. *In*
his, de verbor. ſignific. Item defectus libertatis
in conſenſu, ut cap. *In nomine Domini, §. Quod ſi*
pravorum, & §. *Quod ſi quis contra hoc noſtrum*
decretum, 23. diſtinct. cap. *1. & cap. Si quis pecunia,*
79. diſtinct. plenè Bellam. in d. cap. *Licet, n. 42.* &
de his quidem defectibus benè excipi poteſt con-
tra electum in Romanum Pontificem, dummodo
de illis conſtet ad eum modum, quod declarat
Bellam. *ibid. n. 2. oppoſ. in 3. & 4. principali, nu. 33.*
& eſt ratio, quia ex his redditur electio ipſo ju-
re nulla, ut patet ex notatis per Innoc. in prædi-
cta Decretali, *Licet, de elect. in ver. Et ſi contempt. n. ...*
42 & ratio rationis eſt, quia defectus principiorum
naturalium, ſuper quibus fundatur eſſentia rei,
ipſam tollit, l. *Iulianus, §. Sed & ſi quis, ff. ad exhi-*
ben. arg. c. *Cum Paulus, 1. q. 1.* & c. *Veniens de presbyt. non*
baptiz. & exceptio, qua ſubjectum negatur, ſem-
per admittenda eſt, ut dixit Abb. in c. *Ex parte, il*
ſecondo, de offic. deleg. & in d. c. *Licet* Bart. in l. *Divus,*
ff. de milit. teſtam. & poſt eos Petrus And. Gammar.
in repet. Extrav. Cum tam divino, Iulii II. n. 25. tom. 6.
43 *repet. pag. 42.* Alii verò ſunt defectus extrinſeci,
qui ſcilicet naturalibus principiis electionis di-
rectè, & per ſe obviant, nec illa directè, & per ſe
inficiunt, ſed ab extra veniunt per Conſtitutiones
poſitivas, ſicut excommunicatio, vel ſuſpenſio in
eligentibus: aut defectus Ordinis, vel ætatis in
electo, aut ſolemnitatis in forma Concilii gene-
44 ralis, c. *Quia propter, de elect.* defectus tales electum
in Papam à duabus partibus minimè repellunt:
& eſt ratio diverſitatis, quia naturalia difficili-
us immutantur, quàm accidentalia, ſecundum
ea, quæ notantur per Innoc. in c. *Quæ in eccleſia-*
rum, num. 5. de Conſtit. & in c. *Quia plerique, nu. 5.*
de immun. Eccleſ. Ideoque tametſi jus poſitivū præ-
dictæ Decretalis tollat hujuſmodi defectus extrin-
ſecos, tamen defectus intrinſecos non tollit: neq;
enim ab antiquis juribus receditur, niſi quatenus
reperitur expreſſum, gloſ. in c. *Conſtitutionem, in*
45 *ver. Prorogamus, de regulat. lib. 6.* Modò ad propo-
ſitum noſtrum, ſimonia realis, vel conventiona-
lis in electione Papæ interveniens videtur eſſe
defectus intrinſecus animos eligentium ab intra
vulnerans, & inficiens: quoniam qui pro aliquo
eligendo pecuniam, vel promiſſionem recipit,
libertatem conſenſus ligat, juxta illud vulgare,
Munera ſumpta ligant, &c. & ita inficitur electio,
quia ut legitur in c. *Ubi periculum, §. Cæterum, de*
elect. lib. 6. cùm arbitrium inordinatus captivat af-
fectus, vel ad certum aliquem obligationis cujuſ-
que neceſſitas adigit ceſſat electio dum libertas
46 adimitur eligendi: & hoc eſt quod voluit Innoc.
in c. *Quod ſicut, n. 5. verſ. In alio autem caſu de elect.* dū
dixit electionē eſſe nullam de jure naturali quan-
do quis eſt intruſus, vel ſimoniacè electus: & ita
per hæc fundamenta firmat Cardin. Bellam. in d.
c. *Licet de vitanda, n. 3. verſ. Secundò moveor, eodem*
47 *tit.* Poſito autem hoc fundamento, quod defectus
ſimoniæ ſit intrinſecus, & electionem inficiat ex
natu-

naturalibus principiis; hinc reſultat ut electio ſit
nulla, etiamſi electus ignoraverit ſimoniã à Car-
dinalibus eligentibus fuiſſe commiſſam: nam ſi-
cut electio celebrata per metum, vel impreſſionẽ
aut ſine conſenſu duarum partium non ſuſtinetur
propter ignorantiam electi, ita nec electio facta
per ſimoniam, cùm omnes æquè ſint defectus in-
trinſeci: ad quod facit optimè text. in c. *In no-
mine Domini, 23.* & in c. *Si quis pecunia, 79. diſt.* ubi
quoad hoc ut electus in Papam habeatur pro A-
poſtolico parificantur hæc tria, videlicet ut ele-
ctio celebrata fuerit per pecuniam, vel per im-
preſſionem, vel ſine concordi electione Cardina-
48 lium: & generale eſt ut ignorantia excludat deli-
ctum, tamen non legitimet actum, ut Bald. inquit
per illum text. in c. *Innotuit, n. 8. de elect.* & quam-
49 vis excuſet à pœna, non tamen dat robur actui
alias invalido, ut in terminis ſimoniæ eſt text. hic,
ubi dicitur ignoranti non imputari ad pœnam,
vel ad culpam, quod pro illius confirmatione pe-
cunia fuit promiſſa, & nihilominus electio caſſa-
tur tamquam ſimoniaca.
50 Quintò ad hanc partem inducitur authoritas
S. Thomæ *in 2. 2. q. 100. art. 6. in corpore*, ubi ſic
ait: (Reſpondeo dicendum quod nullus poteſt
licitè retinere id, quod contra voluntatem domi-
ni acquiſivit, puta ſi aliquis diſpenſator de rebus
domini ſui daret aliquid contra voluntatem, &
ordinationem domini ſui, ille qui acciperet, lici-
tè retinere non poſſet: Dominus autem, cujus Ec-
cleſiæ Prælati ſunt diſpenſatores, & miniſtri, or-
dinavit ut ſpiritualia gratis darentur, ſecundum
illud Matth. 10. *Gratis accepiſtis gratis date*: & ideò
muneris interventu ſpiritualia quæcumque aſſe-
quitur, ea licitè retinere non poteſt.) Hæc ibi. &
51 *in reſp. ad tertium*: (Ad hoc ut aliquis privetur eo,
quod accepit non ſolum eſt pœna peccati, ſed
etiam quandoque eſt effectus acquiſitionis inju-
ſtæ, puta cùm aliquis emit rem aliquam ab eo qui
vendere non poteſt; & ideò ſi eo neſciente, nec
volente per alios alicujus promotio ſimoniacè
procuratur, tenetur reſignare beneficium, quod
eſt conſecutus cum fructibus extantibus, non au-
tem tenetur reſtituere fructus conſumptos, quia
bona fide poſſedit.) Hæc S. Thom. ex cujus con-
52 textu quilibet percipere poteſt electionem ſimo-
niacam nullam eſſe, nec jus aliquod tribuere ele-
cto etiam ignoranti, non quidem in pœnam cri-
minis; ſed quia ex natura rei jure ipſo naturali
hæc acquiſitio impediatur divina voluntate, ſine
qua ſpiritualia vendi non poſſunt: materia enim
vendibilis non eſt; ideoque titulo emptionis ac-
quiri nequit. Indeq; fit ut dignitas acquiſita per
ſimoniã etiã electo ignorante cõmiſſam etiam in
foro conſcientiæ ſit dimittenda poſteaquam ele-
ctus ſciverit vitium ſimoniæ, quia ipſa acquiſitio
peccat propria natura rei, quæ in venditione de-
duci non poteſt abſque conſenſu divino: cùm e-
nim res non ſit vendibilis, parum refert an em-
ptor emerit ſcienter, vel ignoranter an bona, vel
mala fide: & ita ex prædictis locis D. Thomæ de-
ducit Covar. *in reg. Peccatũ, in 2. part. ſelect. 1. § 7. n. 8.*
53 Sextò pro hac parte adduci poteſt prædicta
Extravag. Iulii II. qua decernitur irrita electio
Papæ celebrata per ſimoniam commiſſam per ſe,
vel aliũ nec diſtinguitur an ille, an alius id fece-
rit electo ſciente, vel ignorãte: unde videtur in-
telligẽda generaliter, & indiſtinctè ut ſic recipiat
interpretationem paſſivam à iure communi, ſe-
cundum quod talis electio eſt nulla, non obſtan-
te electi ignorantia, ut oſtenſum eſt ſupra ad l. 2.
C. *de nuxii.* cum ſimil. & eo magis, quia Bulla lo-
54 quitur de electione per ſimoniam celebrata, ſeu
facta: negari autem non poteſt quin electio hoc
caſu facta, ſeu celebrata fuerit ſimoniacè & ele-
ctus ſimoniacè promotus, licèt ipſe propter igno-
rantiam non ſit ſimoniacus, ut c. *de ſimonia c.*, &
notat gloſ. in c. *de regularibus*, *in ver. Ignorantibus* ut
ſupra eod. tit.
55 Non obſtat quod Conſtitutio Iulii II. tamquã
pœnalis non liget ignorantes; nam reſpondet Io.
Andr. in hoc c. *n. 1. in ver. Vnũ*, poſt Hoſtien. *in princ.
in eod. ver.* tantum valet ſi pecunia detur uni tan-
tùm quantũ ſi detur omnibus eligentibus quoad
vitium electionis, ſed non quoad pœnam eligen-
tium, qui non peccaverunt, c. *Quæſivit, de his, quæ
fi. à maior. part. Capituli*, & c. *Non ſatis ſupra eod.*
idem Butr. *hic n. 4.* dicens quamvis delictum unius
præjudicet alteri quoad invaliditatem electionis
non tamen quoad hoc ut alii puniantur, cum ex
unius delicto alius prægravari non debeat, & ſe-
quuntur Cardin. *in fin.* & Io. de Anan. *nu. 1. in fin.
verſ. Nec etiam* [illegible]
56 Cæterum etſi prædicta valdè urgere videantur,
illis tamen minimè obſtantibus conſtanter affir-
mo electionem eſſe validam, ſive conſideremus
diſpoſitionem juris communis, ſive Conſtitutio-
nem Iulii II. nam quod ſpectat ad jus commune
Doctores crebriori calculo tenent contra electũ
in Papam objici non poſſe quod electio ſit ſimo-
niaca, etiam ſi ipſemet electus pro ſua electione
pecuniam dederit eligentibus, & ita in c. *Si quis
pecunia, 79. diſt.* firmat Hugo gloſ. 1. Archid. &
Gemin. ambo *n. 1.* Turrecr. *n. 3. & 4.* Præpoſ. *n. 1.
verſ. Ego autem*, ubi aſſerit hanc eſſe com-
munem opinionem: & ad textum ibi, quo ſtatui-
57 tur ut (Si quis pecunia, vel gratia humana, vel
populari, ſive militari tumultu ſine concordi &
canonica electione, ac benedictione Cardinalium
fuerit Apoſtolicæ Sedi inthronizatus, non apoſto-
licus, ſed apoſtaticus habeatur:) reſpondent Ca-
nonem illum intelligi de electo non à Cardinali-
bus, ſed ab aliis eligendi poteſtatem non haben-
tibus, ut innuunt verba illa, *ſine concordi electione
Cardinalium.* Et quamvis hunc intellectum mul-
tis argumentis confutet ibi Bellam. *in prin. verſ.
Quid dicendum*, & ſimilius in c. *Licet de vitanda, de
elect. à n. 38. in tertio principali poſit.* mordicus
tenens electionem Romani Pontificis celebratam
per ſimoniam de jure communi eſſe nullam ipſo
jure. Communem tamen opinionem tuetur, &
objectis reſpondet Præpoſ. loc. cit. quinimo ſen-
tentiam Bellam. à nullo receptam eſſe atteſtatur
Petr. Andr. Gammar. in repet. Extravag. *Cum
tam divino Iulii II. n. 32. in fin. tomo 4. repet. fol. 42.* &
fol. 45. n. 94. ubi ſimiliter communem ſententiam
ſequitur, & pro ea inducit verba d. Extravag. ibi,
Statuimus, &c. quæ jus novum inducunt, cap. *In
his, de verbor. ſignific.* & c. *Decernimus, de iudic.* Er-
go electus per ſimoniam ante illam Extravag.
erat verus Papa, ut ibi per eum: alioquin nec Iu-
lius potuiſſet illam Conſtitutionem cõdere, quip-
pe qui per ſimoniam ad Pontificatum evectus di-
citur, ſi credimus eidem Gammar. id atteſtanti in
eadem repet. n. 3. & 26. Quod ſi non vitiatur ele-
ctio quando ipſemet electus ſimoniam commiſit,
ut

ut firmatum eſt; quanto minus vitiabitur quando
ſimonia fuit commiſſa per alium ipſo ignorante?
argum. cap. *De ſimoniace, ſupra eodem* & cap. *Sicut
58 tuæ infr. eodem* Nec refragatur hæc Decretalis, &
alia jura ſupracitata *numero 36. & 37.* quæ videntur
innuere electionem ſimoniacam eſſe invalidam,
licèt electus hoc ignoraverit. Quoniam loquun-
tur in electionibus inferiorum, non autem in ele-
ctione ſummi Pontificis, cui jura illa nec poſſunt
congruè adaptari: nam textus in cap. *Quicumque
1. q. 5.* & in cap. *De regularibus, ſupra eodem* Diſpo-
nunt, ut qui eccleſias adepti ſunt, vel ad religionem
recepti per ſimoniam ipſis ignorantibus commiſ-
ſam, cogantur eccleſias dimittere, & loco renun-
ciare. At nullus mortalium eſt judex qui poſſit
Romanum Antiſtitem cogere ad renunciandum,
cap. *Nemo* cap. *Aliorum*, & cap. *Facta ſubdito-
rum, 9. quæſt. 3.* & cap. *Si Papa*, ubi Turrecr. *40. diſt.*
Et in terminis quæſtionis noſtræ ita tenent Hugo, &
gloſſa *prima* in cap. *Si quis pecunia, 79. diſtinctione* ubi
quærunt: Pone quod aliquis accuſat Cardina-
59 les quod ſimoniacè elegerint Papam, (hoc enim
licitè poteſt fieri, ut in cap. *Si tranſitus, 79. diſt.*)
numquid ſi probata fuerit ſimonia, Papa depone-
retur? & reſpondent non? arg. cap. *Interrogatum,
2. q. 5.* l. *Denunciaſſe, ff. de adulter.* & ſequuntur ibi
Turrecr. & Propoſ. ambo *numero 4. verſ. Item in
cap. Præſenti.*
60 Præterea ex decretali *Licèt de vitanda, de elect.*
cotra electum in Romanum Pontificem à dua-
bus partibus Cardinalium nulla exceptio poteſt
opponi, ut ibi notant gloſ. Compoſt. Innoc. Hoſt.
Io. Andr. Butr. & omnes. Et quamvis excipi poſ-
ſit de crimine hæreſis, ut cap. *Si Papa, 40 diſt.* Hoc
tamen intelligitur de hæreſi ſtrictè ſumpta, quæ
eſt contra articulos fidei, ſecundum Hugonem
relatum à Turrecr. in d. cap. *Si quis pecunia, num. 3.
61 79. diſt.* At ſimonia licèt dicatur hæreſis, cap. *Eos
qui*, cap. *Fertur*, & cap. *Liquet 1. qu. 1.* Non eſt ta-
men hæreſis propriè, & ſtrictè, ut notant Hugo,
gloſ. 1. Archid. Gemin. Turrecr. & Præpoſ. in d.
cap. *Si quis pecunia.* Quamobrem dato etiam & non
conceſſo, ut electio ſimoniaca eſſet invalida, ta-
men de illa contra electum excipi non poſſet, quia
non eſt judex in terris, qui de hoc poſſit judicare,
ut in d. cap *Licèt*, & in aliis juribus ſupracitatis,
num 58. in fin. Et ita per hanc rationem firmat gloſ.
notab. in cap. *1. in ver. Et canonica, 79. diſt.* di-
cens: (Si eſt electus à duabus partibus amodo
nulla admittitur contra ipſum exceptio, nec de
vitio eligentium, vel electi, quia non eſſet coram
quo judice exceptiones illæ proponerentur; unde
ſi tertia pars vellet procare electionem eſſe ſi-
moniacam, non audiretur, ut cap. *Licet de elect.*
qui tamen ſic eligunt peccant, & electio talis vi-
tioſa eſt) Hactenus gloſſa, à qua nemo diſcrepat,
ne ipſe quidem Cardin. Bellam. author opinionis
oppoſitæ, ut per eum in d. cap. *Si quis pecunia,
numero 18. verſ. In eadem gloſ.* ibi, *denunciaretur*, quæ
omnia longè magis vendicant ſibi locum quando
ſimonia ab electoribus commiſſa fuit electo igno-
rante, quo caſu nec Bellamera videtur à cæteris
diſſentire.
62 Et confirmatur, quia vitium ſimoniæ in electio-
ne Papæ non eſt defectus intrinſecus, ſed extrinſe-
cus: nam etſi notam inurat eligentibus, tamen
principiis naturalibus electionis directè, & per ſe
non obviat, nec illam naturaliter inficit, nec in-
63 trinſecè opponitur conſenſui naturali; alioquin
corruptio conſenſus procederet immediatè ab eo-
dem conſenſu; & tamen eadem cauſa contrario-
rum naturaliter eſſe non poteſt, l. *Qui hominem,
64 in fin. ff. de ſolut.* Licèt ſecus ſit in metu, quia etſi
cauſetur ab extra, tamen ab intra conſenſum ge-
nerat; & ſic naturalibus electionis principiis di-
rectè contrariatur. Præterea in metu Conſtitu-
tione Canonica expreſſè cautum eſt, ut electionem
inficiat ipſo jure, ut in cap. *In nomine Domini*, §.
Quod pravorum, & §. *Quod ſi quis contra, 23. diſtin-
ctione.* At de ſimonia hoc non reperitur jure cau-
tum, quia licèt ſecundum aliquos hoc videatur
expreſſum quoad alias electiones, ut in cap. *fin. ſu-
pra de elect.* in Papali tamen electione hoc nulli-
bi ordinatur; quin potius contrarium elicitur ex
prædicta decretali, *Licèt de vitanda*, dum ibi di-
ſponitur ut electus à duabus partibus Cardinalium
ab univerſali Eccleſia; Romanus Pontifex habea-
tur abſque ulla exceptione; Canones autem lo-
quentes de electionibus inferiorum ſervari debent
in electione Romani Pontificis in illis tantum ca-
ſibus, in quibus nihil in ſpecie reperitur diſpoſitum
circa electionem Papalem, ſecundum theoricam
quam tradunt Bellam. *num 4.* & Præpoſ. *num. 2.*
in c. *Si quis Apoſtolicæ, 79. diſtin.*
65 Ad hæc etſi pecuniæ receptio aliquantiſper im-
minuat libertatem conſenſus, & elegentium ca-
ptivet affectum, ut in cap. *Vbi periculum, §. Cæterum,
de electione, lib. 6.* tamen eorum libertatem prorſus
66 non tollit; quod ſic probo. Ita requirit liberta-
tem conſenſus matrimonium carnale, ſicut ſpiri-
tuale; adeò ut ſicut electio per impreſſionem cele-
brata, ita matrimonium metu contractum ſit i-
pſo jure nullum, cap. *Veniens, il ſecondo*, & cap.
Conſultationi, de ſponſal. & notat gloſ. in cap. *Sanè,
il primo, in verb. Metuebant, verſ. In ſpirituali, de
electione* & tamen ſi propter pecuniam ſibi traditam,
vel promiſſam, ſeu ob ſponſalitiam largitatem quis
inducatur ad contrahendum, nemo dixerit matri-
monium eſſe nullum, l. *Cum veterum*, & ibi Bald.
& Salic. *Cod. de donat. ante nupt.* cum ſimil. Ergo ſi-
cut pecuniæ receptio non evacuat libertatem con-
ſenſus in conjugio carnali; ita nec in ſpirituali,
cap. *Inter corporalia, de tranſlat. Epiſc.* & conſequen-
ter vitium ſimoniæ in eligentibus non eſt defectus
intrinſecus. Rurſus ſi quis amore, vel odio mo-
veretur ad aliquem eligendum, nemo auderet af-
firmare ob eam cauſam conſenſum non eſſe libe-
rum, ac proinde electionem eſſe irritam. Ergo
non minus liber dicendus eſt conſenſus ex eo quod
quis ad eligendum moveatur cupiditate pecuniæ;
ejuſmodi enim animi paſſiones à pari procedunt,
& æquè humanum judicium pervertunt, cap. *Qua-
tuor modis, 11. q. 3.*
67 Quibus demum accedit quod de jure verius vi-
detur nec electionem inferiorum factam per ſi-
moniam eſſe nullam ipſo jure ſi electus hoc igno-
raverit: nam nullus textus reperitur, qui expreſ-
sè dicat electionem hujuſmodi eſſe ipſo jure nul-
lam, ſed reprobandam, ut hic, & in cap. *penult. ſup.
de electione*. Quippe nulla pœna cenſetur ipſo jure
impoſita niſi jure id caveatur, gloſ. 2. in cap. *ult. de
68 iurepatr.* & quamvis quædam jura dicant ſic ele-
ctum à die notitiæ teneri ad renunciandum, ut cap.
Quicumque, 1. q. 5. cap. *De Regularibus*, & cap. *Ex
inſinuatione, ſupra eodem* Per hoc tamen potiùs in-
nuunt eum habere aliquod jus, cùm privatio præ-
ſup-

ſupponat habitum, cap. *Ad diſſolvendum*, *ſupra de diſponſ. impuber.* l. *Decem*, *ff. de verb. obligat.*
69 Nec refragatur verbum, *penitus*, hic poſitum, quia refertur ad poteſtatem, quæ adimitur Epiſcopo diſpenſandi pro illa vice, ut infra §. *Ad ultimum*, non autem ad nullitatem electionis, ut per Navarr. loco proximè citando; ac præterea dictio *penitus*, vel *omnino*, quando adjicitur verbis futuri temporis denotantibus executionem, non mutat naturam verbi, ut declarat Felin. in cap. *Rodulphus*, *numero 34. in verb. Omninò de reſcript.* & hanc partem ſequuntur idem Felin. in d. cap. *Inſinuatum*, *numero 5. ſupra eodem* Io. Corraſ. *de beneſic. 4. part. cap. 1. numero 3.* eamque pluribus comprobat, veriorem dicit, & ab objectis tuetur Navarr. *in conſ. 75. incip. An collatio*, *de ſimon.* cui etiam adhæſit *conſ. 73. Tertio numero 3. conſ. 97. Si quæſtionibus, numero 7. eodem tit.* & in Manual. *cap. 23. numero 113.*

70 Et nihilominus quatenus etiam aliæ electiones ſimoniacæ eſſent omninò irritæ; tamen jura ſubveniunt ignorantibus; itaut poſteaquam à die notitiæ dimiſerint Eccleſias, quas per ſimoniacam pravitatem ab aliis commiſſam ſunt conſequuti, ex miſericordia tolerentur, quamvis de juris rigore ſint deponendi, ut eſt textus in cap. *Quicumque*, *1. q. 5.* ubi de parvulis, qui per pecuniam à parentibus datam adepti ſunt Eccleſias, in cap. *De Regularibus*, & cap. *Ex inſinuatione*, *ſupra eodem.* Hæc autem adaptari nequeunt electioni Romani Pontificis, qui neque de rigore juris deponi, neque ex miſericordia tolerari poteſt, cùm non ſit ſuperior, ad quem poſſit recurſus haberi, ut dicitur in d. cap. *Eccleſia vitanda*, *de elect.* & alioquin durius ageretur cum Romana Eccleſia; in qua tamen ob eam rationem quod Superiorem non habeat, potius aliquid ſpeciale eſt indulgendum, ſicut legitur in prædicta Decretali, *Licet*,

71 Quod autem ſpectat ad Extravag. Iulii II. exiſtimo eam nullo prorſus modo locum habere in electo ignorante ſimoniam per alios commiſſam. Moveor primò, quia Conſtitutio non loquitur explicitè de electo, qui ſimoniam ignoravit. Ergo hic caſus tanquam à Conſtitutione omiſſus remanſit in diſpoſitione juris communis, l. *Commodiſſimè*, *ff. de liber. & poſthum.* De jure communi autem electio ſummi Pontificis per ſimoniam celebrata inſcio electo non eſt nulla, vel certè contra electum de ſimonia excipi non poteſt, ut abundè oſtenſum eſt ſupra à *num. 59.* & Conſtitutio hæc in parte recipit interpretationem paſſivam à jure communi, l. *Iuris gentium*, §. *Si paciſcar*, *ff. de pactis*, l. *1. C. de noxal.* gloſ. Bart. & DD. in l. *Sciendum*, *ff. Qui ſatiſd. cogan.* Rota *deciſ. 98. num. 7. par. 5. recent.*

72 Moveor ſecundò, quia eadem Conſtitutio ſimoniacè electum privat ipſo jure Cardinalatu honore, eique alias graviſſimas pœnas infligit: ergo ſupponit peccatum in perſona electi, cap. *2. de Conſtit.* l. *Gracchus*, *C. Ad leg. Iul. de adulter.* nam certi juris eſt ſimoniam punibilem non committi abſque peccato, ut dixit Rota poſt Conſ. Proſper. Farinac. *deciſ. 234. num. 2.* allegans Navarr. *in Manuali cap. 23. num. 107. & 109.* & Gabriel *conſ. 177. num. 4.* At non poteſt eſſe peccatum ubi eſt igno-
73 rantia, cap. *Eos*, §. *Ex hac itaque authoritate*, *1. q. 5.* quia de ratione peccati intrinſeca eſt, ut ſit voluntarium, cap. *Maiores*, §. *Verum*, *de Baptiſ.* Ignorantia verò voluntarium excludit, cap. *Quamvis*, *38. diſtinct.* l. *Cum Aquiliana*, *ff. de tranſact.* & l. *Si ignorans*, *ff. Locati*, cum voluntas non feratur niſi in præcognitum, ut patet in *tertio de Anima commen. 30.* Igitur prædicta Conſtitutio tanquam pœnalis locum non habet in electo ignorante, qui nihil peccavit: nam ut legitur in cap. *Quæſivit*, *de his quæ fi. à maior. par. Capituli*, peccata ſuos authores tenere debent, nec pœna eſt ulterius protrahenda, quam delictum fuerit in excedente re-
74 pertum. Atque ita pœnam privationis non habere locum in eo, qui conſcius non fuit ſimoniæ per alios commiſſæ, tenet gloſ. in cap. *Quicumque*, *in ver. Pro magna*, *1. q. 5.* Et propter ſimoniam unius, alios, qui non conſenſerunt, puniendos non eſſe firmant in hoc cap. *Nobis*, Hoſtien. *in prin. in ver. Uni, vel omnibus*, Ioan. Andr. *num. 1. in ver. Uni*, Butr. *num. 4.* Card. *in fin.* & Io. de Anan. *numero 1. in fin. verſ. Nec etiam erit idem*: & generaliter ſimoniam punibilem non cadere in ignorantem reſolvit Rota *in præall. deciſ. 234. numero 2. verſ. Unde ſequitur alia concluſio.*

75 Moveor tertiò, quia Extravagans Iulii II. decernit ut non ſolum electio per ſimoniam celebrata eo ipſo ſit nulla, ſed etiam ut contra ſic electum de ſimoniaca labe à quocumque Cardinali, qui eidem electioni interfuerit, opponi, & excipi poſſit, ſicut de vera, & indubitata hæreſi, & idem electus non Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus habeatur, & ab omnibus vitetur, ut magnus Ethnicus, publicanus, & hæreſiarcha. Quæ omnia nemo non videt nullatenus congruere electo ignoranti, ſed illi tantùm, qui ſimoniam commiſit, vel ſimoniacæ electioni aſſenſum præbuit: injuſtitia enim eſſet, ut quis pro peccatis alterius eſſet anathema; nam *anima quæ peccavit ipſa morietur.* Ezech. 18.
76 cap. *Si habes*, *24. q. 3.* cap. *Cum itaque*, *1. quæſt. 4.* & nullius crimen maculat neſcientem, text. in cap. *1. & 2. & per tot. ead. cau. & quæſt.* Navarr. *d. conſ. 75. num. 4. de ſimon.*

77 Demum moveor authoritate Petri Andreæ Gammari in repetitione prædictæ Extravagantis Iulii II. *tomo 6. repet. fol. 47. num. 134.* qui explicans verba, *per ſe*, *vel alium*, quærit, Quid ſi ille alius commiſerit ſimoniam electo ignorante, & reſpondet ſe credere pœnam Conſtitutionis non habere locum niſi electus conſenſerit, quia inquit (iſta Conſtitutio infert pœnam ob crimen, quod non committit qui ignorat, l. *2. C. Ne ſanct. Bapt.* l. *Generali*, *C. de Decurion. lib. 10.* nam neque per me, neque per alium commiſiſſe dicor quod prorſus ignoravi, l. *Si ignorans*, *ff. Locat.* & faciunt notata in reg. *Qui per alium*, *de regul. iur. lib. 6.* Alioquin poſſet quis in fraudem eligendi committere ſimoniam, ut electus deinde à Pontificatu dejiceretur, cap. *Sicut*, & cap. *Nobis de ſimon.* & licèt poſtea detegatur ſimonia, non propterea Papa cogetur renunciare, quamvis ſecus dicamus in aliis beneficiis propter cap. *Matthæus eodem tit.* nam contra electum in Pontificem non poteſt opponi aliqua exceptio, quæ non ſit in jure expreſſa) Hæc ille;
78 & quamvis ſubdat quod quando ſimonia illa eſſet adeò notoria, ut non eſſet veriſimile electum ignoraſſe, ſecus fortè dicendum per notata in cap. *Innotuit*, *in ver. ignorantiam*, *de elect.* & tunc dubitandū eſſet an ignorantia Probari poſſit per proprium juramentum, ex quo de illius præjudicio agitur: nihilominus tandem concludit dicens, tu-

tior

tior eſt opinio, ut dicamus ignorantiam quocumque caſu probari per juramentum ipſius electi, niſi ex adverſo probetur ſcientia, per ea, quæ tradunt Io. Andr. & alii in reg. *Præſumitur de regul. iur. lib. 6.* & Philipp. Franc. in c. *Eos, de tempor. ordin. eod. lib.*

Non obſtant modo adducta in contrarium. Ad primum enim nempe ad textum noſtrum abundè reſponſum eſt ſupra *n. 67. & 69.*

Ad ſecundum ſimiliter patet reſponſio ex dictis ſupra *n. 68. & n. 70.*

79 Ad tertium reſpondetur, textum in d. cap. penul. poſſe in contrarium retorqueri, quia dicit (ſi alicujus electionem per ſimoniam eo ignorante, ac ratum non habente commiſſam contigerit reprobari; quæ cum ſint verba futuri temporis, ſupponunt electionem non eſſe ipſo iure nullam, ſed ſolum poſſe contingere, ut reprobetur, ſcilicet per ſententiam, c. *2. de Hæred. lib. 6.* & tradit. Navarr. *d. conſ. 75. num. 3. de ſimon.* Abb. verò Caſſad. & Gomes obiter loquuntur, ut ibi obſervat Navarr. *n. 3. verſ. 2.*

Ad quartum abundè reſponſum eſt ſupra, à *n. 62.* ubi oſtenſum eſt vitium ſimoniæ eſſe defectum extrinſecum, de quo excipi non poteſt contra electum in Romanum Pontificem.

80 Ad quintum reſponderi poteſt cum Navarro *in pract. conſ. 75. num. 5. verſ. Tertio, de ſimon.* authoritatem ſancti Thomæ minimè obſtare, quin potius facere pro hac parte: nam ibi in reſponſione ad tertium docet promotum per ſimoniam ab aliis ipſo ignorante commiſſam teneri reſignare beneficium, & reſtituere fructus extantes non autem bona fide conſumptos; quod nulla ratione defendi poſſet ſi collatio eſſet omninò invalida, quia nullatenus poſſet excuſari à reſtitutione fructuum conſumptorum, niſi illa ſimoniaca collatio, promotio, vel electio valeret, donec incipe-
81 ret ſcire illius nullitatem. Et quamvis regulariter gratis debeant dari ad hoc ut juſta ſit datio, hoc tamen fallit quando ignorantia juſta à peccato excuſat donec ſuperveniat ſcientia ad id neceſſaria, Covarr. in contrarium citatus fatetur frequentiorem ſententiam habere, ut huiuſmodi electio in foro externo ſit valida, donec à judice reſcindatur; quin etiam maluiſſet contrariam opinionem ſectari, niſi putaſſet ſibi obſtare verba S. Thomæ; quæ tamen reverà non obſtant, quin potius favent, ut dictum eſt, & advertit Navarr. *d. n.*
82 *5. verſ. Secundò* Præterea advertit Petr. Andr. Gammar. in d. Extravag. *Cum tam divino*, Iulii II. *n. 19. tom. 6. Repet. fol. 42.* Quamvis Eccleſia, quæ de manifeſtis tantùm judicat, c. *A nobis, de ſent. excom.* Pro comperto habeat ſimoniam committi quandocumque pro re ſpirituali conſequenda datur æſtimabile quidquam: tamen quod ad rei veritatem attinet, is tantùm ſimoniam committit, qui accipit rem ut pretium ſpiritualis exiſtimans ſpiritualem eſſe in commercio noſtro; quare Act. 15. *Repulſus eſt Simon Magus à Petro quod exiſtimaverit ſe poſſe donum Dei pecunia poſſidere*: eſt enim hæreticus, qui ſic ſentit; & ita rem hanc declarare videtur Innocen. in cap. *Quoties, ſupra eodem*, & S. Thom. *in 2. 2. quæſt. 100.* & *in 4. ſent. diſt. 25.* Itaque dum idem S. Doctor *loco citato num. 50.* Docuit impediri acquiſitionem rei ſpiritualis non in pœnam criminis, ſed quia res invendibilis eſt ſine voluntate Domini, qui præcepit

ſpiritualia gratis dari; & ideò ſic promotum retinere non poſſe in foro animæ quod injuſtè acquiſivit per ſimoniam etiam ſe ignorante commiſſam; intelligi debet in eo caſu, in quo quis dat pecuniam, ut pretium rei ſpiritualis intendens eam mercari ut venalem, quaſi ſit in commercio humano, ac pretio æſtimabilis. Hoc autem non contigit hoc caſu, quia dans pecuniam electori non intendit emere pro eligendo poteſtatem aliquam ſpiritualem, ſed tantummodo mediante pecunia electorem inducere ad ſuffragium ferendum; unde quamvis graviſſimè peccet, & ſimoniam committat quoad eccleſiam; non tamen incidit in illam ſpeciem ſimoniæ, quæ hæreſis eſt, & impedit acquiſitionem ſpiritualium intrinſecè, & ex propria rei natura; & conſequenter circumſcripta eccleſiæ Conſtitutione electus, qui ſimoniam ignoravit, dignitatem ſic acquiſitam in foro animæ dimittere non tenetur; Cum imò verius exiſtimo nec per ſimoniacam hæreſim impediri neſcientibus acquiſitionē ſpiritualium, Quod manifeſtè probatur exemplo parvulorum, qui ſi baptizentur à ſimoniacis, non modo recipiunt characterem Baptiſmi propter efficaciam Sacramenti, ſed etiam gratiam. Idemque patet de ordinatis à ſimoniacis per pravam manus ſimoniacæ impoſitionem, ut habetur in § *Conſtat*, poſt c. *Per Eſaiam*, & in § *Sicut ergo* poſt c. *Statuimus*, *1. q. 1.* Nec obſtat quod ſacramenta ſimoniacorum, ſicut & cæterorum hæreticorum licèt ſint vera quantum ad formam, inania tamen, & falſa ſunt quantum ad effectum, cum non poſſint in cordibus hominum gignere cæleſtem gratiam, ut legitur in §. *Quid in his*, poſt cap. *Sicut columba*, *eadem cau. & quæſt.* quoniam hoc verum eſt, quando ſacramenta accipiuntur à ſimoniacis ex certa ſcientia in contemptū eccleſiæ, ut ibi declarat Archid. *num. 4. in verb. Gignere*, Turrecr. & Præpoſ. iterque *in fin.* & clarè probatur in § *Cum ergo*, *verſ. Poteſt etiam intelligi*, *1. quæſt. 1.* ubi dicitur (Sicut Chriſtus venditus non venditori, vel ementi, ſed eis, qui neſcientes aderant, dona ſuæ gratiæ contulit, ſic & Spiritus ſanctus non vendenti, vel ementi, ſed his, qui de manibus eorum ignorantia ducti ſacramenta Dominica accipiunt, ſuæ gratiæ effectum largiri probatur) Hæc ibi; unde patet evidenter authoritatem illam, *gratis accepiſtis, gratis date*, non obſtare ignorantibus qui bonis ſpiritualia acquirant; & conſequenter electio facta per ſimoniam electo ignorante non eſt irrita iure ipſo naturali, & divino, ſed tantummodo ſecundum unam opinionem iure eccleſiaſtico poſitivo, quod ut ſæpius repetitum eſt, loquitur de electionibus inferiorum Prælatorum, nec protenditur ad electionem Romani Pontificis.

83 Ad ſextum, nempe ad Extravag. Iulii II. *Satis ſuperque reſponſum eſt ſupra à n. 71.*

Quintus caſus eſt cum ſimonia committitur ab eligentibus ipſo electo ignorante, ſed tamē poſtea ratum habente. Et quod electio ſit caſſanda, videtur textus in cap. *Sicut tuis*, *eod. tit.* ubi deciditur non eſſe imputandum electo confirmato ad culpam vel ad pœnam, ſi pecunia pro illius confirmatione promiſſa, & ſoluta fuerit ipſo ignorāte, niſi poſtea conſenſerit pecuniā ſolvendo promiſſam, vel reddendo ſolutam, ubi gloſ. in verbo Conſenſeris, dicit, ſimoniam committi quandocumque conſenſerit electus, quia conſentire eſt

E quan-

quandocumque conſentire & ante, & poſt: ſimi-
lis gloſ. eſt in cap *penult. in verb. Ratum non haben-
te, ſupra de elect.* & probatur in c. *Eos, 1. quæſt. 1.* ubi
(Alienus omnino à ſacerdotio pronunciatur is,
qui aliquando dederit, vel acceperit pecuniã in
aliquo tempore ſive ante manus impoſitionem,
ſive in ipſa manus impoſitione , ſive poſt : ac-
cipere enim eſt quandocumque accipere :) hæc
ibi; Ad idem textus in cap. *Si quis obiecerit, in
fin.* & in cap. *Si quis prætendat*, ibi, *ante, vel poſt à
quoquam aliquid exigatur, 1 q. 3.* & docet S. Thom.
in 2. 2. quæſt. 100. art. 6. ad 3. verſ. Niſi forte poſtmodum,
& eſt ratio ſecundum gloſ. præalleg. in d. c. *Sicut*
84 *tuis*; quia in maleficiis ratihabitio retrotrahitur,
& mandato comparatur, c. *Notum, 2. q. 1.* c. *Cum
ad ſedem, in fin. ſupra de reſtit. ſpoliat.* l. *1.* § *Quo-
tiens, ff. de vi, & vi armata.* Cæterum adverte,
85 quia hoc procedit ſi pecunia ſoluta fuerit nomi-
ne electi, alias ſecus, ſecundum Abb in d. c. *Sicut
tuis, n. 1.* & Marian Socin. *ibidem n. 24.* nam de jure
canonico non poteſt quis ratũ habere quod ſuo
nomine geſtum non eſt, ita ut ſit vera ratihabitio,
& retrotrahatur, c. *Cum quis, de ſent. excomm. lib. 6.* &
86 c. *Ratum, de reg. iur. eod. lib.* Ideoque ſolvens pe-
cuniam poſteaquam contradixit, & ſic jus ple-
num ſibi quæſitum, propriè non committit ſimo-
niam; quia aliud eſt emere, vel vendere, aliud
emptioni vel venditioni conſentire, l. *Aliud, ff de
87 re iudic.* Quamobrem rectam habens dationem
pecuniæ non ſuo nomine factam, non dicitur cõ-
mittere ſimoniam, licèt graviter peccet, ut d. c.
Cum quis, & quamvis ut ſubdunt in d. c. *Sicut tuis,*
88 Abb. d. *n. 8. verſ. An autem,* & Marian Soc. *n. 26.*
hoc caſu ratum habens teneatur dimittere bene-
ficium, vel poſſit privari habita conſideratione
ad ſimoniam prius commiſſam cum peccato po-
ſtea ſubſequuto, ad præſcriptum illius Decreta-
89 lis, verſ. *Niſi poſtea conſenſerit*; tamen hoc non poteſt
habere locum in electo in Romanum Pontificem,
quia cùm ſit verus Papa, c. *Licet, de elect.* non eſt
judex, qui poſſit eum privare, c. *Aliorum, 9 q. 3* &
notant gloſ 1. in cap. *Si quis pecunia*, & ibi etiam
Turrecr. *n. 3 79. diſt.* & latius dictum eſt ſupra *n.
58. cum duobus ſeqq & n. 70.*

Concludendo igitur, aut pecunia non fuit ſo-
luta nomine electi, & ratihabitio non retrotrahi-
tur, ita ut reddat electionem ſimoniacam, nec e-
lectus à quoquam cogi poteſt ad renunciandum,
90 ut proximè dictum eſt. Aut pecunia ſoluta fuit
nomine electi; & hoc caſu ratihabitio retrotrahi-
tur, & ſic electio dici poteſt per ſimoniam cele-
brata, d. c. *Sicut tuis.* Veruntamen de jure com-
muni electio Papalis ex hoc capite non eſt nulla;
quia ſi nec ſimonia ab electo in Papam ante ip-
ſam electionem commiſſa per rei veritatem infi-
cit electionem, ut plenè firmatum eſt ſupra *n. 56.
60. & ſeq* longè minus eam inficit quando non fuit
commiſſa à principio verè, ſed ſolùm per juris fi-
ctionem, quia ſcilicet jus fingit ſimoniam ab ini-
tio interceſſiſſe ratihabitionem retrotrahendo,
ſeu retrofingendo, ut ſic ratihabitio non ſit man-
datum, quod eſt impoſſibile, ſed mandato com-
paretur, juxta reg. *Ratihabitionem, de reg. iur. lib.
6. &* l. *fin.* & ibi Bald. *in princip. Cod. ad Macedo-*
91 *nian.* Ratio eſt, quia fictio nunquam poteſt ope-
rari quod veritas ipſa non operatur, ut ibi notat
gloſſa *unica poſt med. verſ. Ratio quia ratihabitio.*
quinimo in eodem caſu fictio non eſt tantæ poten-
tiæ, ſicut veritas, & naturalis actus, l. *Si actor*, jun-
cta gloſſa *ff. de iureiur.* & l. *Quamvis*, §. *Marcellus*, &
92 §. *ſeq. ff. ad Vellejan.* fictum enim non habet eſſe
realiter, ſed intellectualiter, & fictum non eſt, ſed
intelligitur eſſe, text. in l. *Qui in utero, ff. de ſtatu
homin*, & quod ibi notatur. An autem hoc caſu
93 intret Conſtitutio Iulii II. non ſatis conſtat, quia
irritat electionem factam per ſimoniam commiſ-
ſam ab eo, quem eligi contigerit, videtur intelli-
genda in caſu vero, videlicet quando ipſe ante
electionem verè ſolvit, vel promiſit pecuniam e-
ligentibus, non autem in caſu ficto, quando ſcili-
cet propter ratihabitionem, quæ intellectualiter
retrotrahitur, ab initio fingitur ſimoniam com-
miſiſſe; nam regulariter verba intelligi debent
ſecundum veritatem, & non ſecundum fictionẽ,
l. *1.* § *Servi, ff. ad Syllanian.* & in materia ſtricta,
94 diſpoſitio loquens de aliquo actu non compre-
hendit fictum, l. *Adoptivum, ff. de in ius vocan.* &
notat Bart in ſua *q 3, n. 12.* & Bald. *in conſ. 24.
Statuto Civitatis , in fine, lib. 1.* & eo magis quia
95 Conſtitutio vult ut contra electum excipi poſſit
de crimine ſimoniæ tamquam de vera, & indubi-
tata hæreſi: quæ verba omnino excludunt fictio-
nem, quæ fundatur ſuper falſo ut poſt Boattin.
notat Io. Andr. in c *Litteras, n. 3 ſupra de tempor. or-
din.* ſuper quo tamen cogitabis.

96 Sextus, & ultimus caſus eſt quando aliquis ex
Cardinalibus votum dantibus recepit à tertio
pecuniam ſciente, & tacente electo: & hoc caſu
ſi liceret arguere ab electione inferiorum ad ele-
ctionem Summi Pontificis, verius eſſet electionẽ
fore nullam, per textum in c *Sicut tuis, infra eodem,*
ubi hoc tenet gloſſa *in verb. præbere*, & Butr. *n. 6.*
& alii communiter; quia tacendo, & non contra-
dicendo conſentire videtur, c. *Si ſervus ſciente, 54.
diſt.* l. *Si ut proponis, C. de nupt* ad idem textus in
c. *De regularibus ſupra eod.* ubi ſufficit ſola ſcien-
tia pecuniæ à tertio ſolutæ ad hoc ut monachi
cenſeantur ſimoniaci, & ſimoniacè recepti & ibi
notant Hoſtien, *in princ* & Io. Andr. *n. 1 in ver. Sci-*
97 *entibus*, ubi dicunt ſcientes ſive expreſsè conſenſe-
rint, ſive tacuerint, ſive turbare noluerint, eſſe ſi-
moniacos, & ſimoniacè promotos: & eſt ſenten-
tia D. Thomæ *in 2. 2. q. 100. art. 6. ad primum* quẽ
ſequuntur communiter Theologi, ut atteſtatur
Covarr. *in reg. Peccatum in 2. p. § 8.*

98 Cæterum non auderem hæc jura extendere ad
electionem Romani Pontificis: conſidero enim
hoc caſu non agi de ſimonia expreſſa, & vera, ſed
de tacita, & præſumpta: nam ex eo quod electus
ſciverit ſimoniam pro ſui electione ab aliis com-
miſſam, & non contradixerit, jura eliciunt præ-
ſumptionem tacitæ acquieſcentiæ, ſecundum ea,
quæ notantur per Legiſtas in l. *Quæ dotis, ff ſolut.
matrim.* & per Canoniſtas in cap. *Nonne, ſupra de
præſumpt.* Et reg *Is qui tacet, de reg. iur. lib. 6.* & ſic
talis non eſt ſimoniacus verè, ſed præſumptivè,
ut in ſpecie notat gloſſa præallegata in cap. *Sicut
tuis in verb. Præbere, inf. eod.* dum ait, & ſic iſte
Abbas conſenſiſſe præſumitur, ſi poſtquam in-
tellexerit, non contradixiſſet, & conſentit ibi Ho-
ſtien. *n. 5.* & alii. At jure communi inſpecto con-
tra electum in Papam objici non poteſt quod per
ſeipſum verè ſimoniam commiſerit pecuniã eli-
gentibus dando, vel promittendo, ſecundum cõ-
munem opinionem Doctorum in c. *Si quis pecu-
nia, 79.* dic ut plenè dixi ſupra *nu 56. & ſeq.* Ergo
longè

longè minus objici poteſt, quod ſimoniam com-
miſerit præſumptivè, ſeu per interpretationem,
ſcilicet ſimoniæ per alios commiſſæ non contra-
dicendo: nam præſumptio, ſeu fictio non eſt tantæ
potentiæ, quantæ eſt veritas, & naturalis actus, ut
inquit Bald. *conſ. 337. In primis videndum, num. 2.*
99 *verſ. Item nec debet. lib. 1.* & taciturnitas eſt quid
medium inter conſenſum, & contradictionem,
ut probatur in d. c. *Sicut tuis, in verſ. Quia tamen
longe diverſum eſt*, & ibi notant Butr. *n. 6.* & An-
char *in 1. notab.* qui enim tacet non loquitur; unde
100 nec fatetur, nec negat, *Is qui tacet, de reg. iur.* &
in re gravi, & oneroſa requiritur expreſſus con-
ſenſus, nec ſufficit taciturnitas, ut inquit Abb.
in cap *Innotuit, n. 3. verſ. Nec ſufficit, ſupra de elect.*
101 Conſtitutio Iulii II cum ſit pœnalis, & exorbi-
tans à jure communi, eſt ſtrictè intelligenda, cap.
Pœnæ, de pœnit. diſt. 1 c. *Quæ à iure*, & Io. Andr. *de
reg. iur. lib. 6* l. *Vt gradatim*, §. *Eiſ lege, ff. de muner.
& honor.* Oldrad. *conſ. 150. In Eccleſia Valentina, n.
5. verſ. Præſertim,* & in ſimilibus Conſtitutionibus
Apoſtolicis multoties reſolvit Rota, ut *deciſ. 501.
n. 2. par. 1. & deciſ. 783. n. 9. par. 2. recent.* & ideò
dum irritat electionem factam per ſimoniam
commiſſam ab eo, quem eligi contigerit, exten-
di non debet ad eum, qui tacet, & non contra-
dicit, ſed videtur intelligenda in ſimonia vera, ut
innuit illud verbum, *commiſſam*, non autem in
præſumpta, quæ elicitur ex ſcientia & taciturni-
tate, ut patet ex his, quæ dixi ſupra *n. 95. & ſeqq.*
Præſertim verò, quia Conſtitutio diſponit con-
tra electum excipi poſſit de crimine ſimoniæ tan-
quam de vera, & indubitata hæreſi: quæ ſanè ver-
ba nullatenus adaptari poſſunt electo, qui ſolum
tacuit, & non contradixit. Vnde cum hoc caſu
non habeamus Canonem, vel Conſtitutionem
Apoſtolicam expreſsè diſponentem in electione
Summi Pontificis, ſtabimus juri antiquo, c. *Cum
expediat, de elect. lib. 6.* gloſ. in cap *Conſtitutionem,
in ver. Prorogamus, de regular. eod. lib.*

102 Secundò principaliter QVAERO; Si pro ele-
ctione Romani Pontificis de voluntate electi da-
ta, vel promiſſa fuerit pecunia alicui votum non
habenti, an hujuſmodi electio ſit irrita, necne.

203 Pro clariori ſolutione duo caſus ſunt diſtinguẽ-
di. Primus eſt cum pecunia de voluntate electi
ſoluta, vel promiſſa fuit Regio Oratori vel alteri
ad hoc ut Cardinalibus eum eligere volentibus
nomine regio, ut aliàs de facto obicem non po-
nat, ſed eligendi poteſtatem Cardinalibus libe-
ram dimittat: & dicunt quidam non eſſe ſimonia-
cum, quia licèt ad vexationem redimendam da-
re pecuniam alicui jus non habenti ad hoc ut à
vexatione deſiſtat, & injuſta impedimenta ſub-
moveat, ſecundum illud Apoſt. ad Eph. 5. *Redimen-
tes tempus, quoniam dies mali ſunt:* & elargum, op-
timum in cap. *Dilectus, il primo, infra eod.* ubi hoc
tenet gloſ. prima dicens verius, & æquius eſſe, &
Hoſt *n. verſ. Quid ergo*, idem firmat gloſ. in cap.
*Cum pridem, in ver. Illicitæ pactionis, verſ. Si vero, ſu-
pra de pact.*

104 Sed cave, quia hoc procedit in jure quæſito,
prout loquuntur gloſſæ præallegatæ: ſecus in jure
quærendo, quia tunc ſimoniacum eſt dare alteri
pecuniam, ut ab injuſta vexatione deſiſtat, textus
eſt in c. *Matthæus, ſupra eodem,* ubi ſic contradicens
105 electo pro pecunia de voluntate electi tradita à
contradictione ceſſat, electus poſtea confirmatus
eſt ſimoniacus, & beneficio renunciare tenetur:
& ita ibi eſt caſus ſecundum Io. Andr. Butr. Car-
din. Abbat. & omnes, & hanc diſtinctionem inter
jus quæſitum, & jus quærendum ponit Io. Andr.
in d. c. *Dilectus, n. 5.* quem communiter Doctores
ſequuntur; idemque docet S. Thomas in *22 q.
100. art. 2. ad 5* dicens: (antequam alicui acquira-
tur jus in Epiſcopatu, vel quacumque dignitate,
vel præbenda per electionem, vel proviſionem,
ſeu collationem ſimoniacum eſſet adverſantium
obſtacula pecunia redimere: ſic enim per pecuni-
am pararet ſibi viam ad rem ſpiritualem obtinẽ-
dam; ſed poſtquam jus alicui acquiſitum eſt, licèt
per pecuniam injuſta impedimenta removere.)
Hæc S. Thomas, & conſentiunt Rebuff. *in Praxi
benefic. tit. de ſimon. in tertio membro* *n. 18. cum ſeqq.* Re-
doan. *de ſimon. par. 2 c. 51. n. 48. & par. 1. c. 2. num. 5.*
Menoch. *conſ. 67. nu. 17. cum ſeqq.* Navarr. *in Ma-
nuali c. 23. n. 102.* & *conſ. 47. n. 44. lib. III.* Cardin.
Tolet *in Summa lib. 5. c. 90.* late Suarez *de relig.
tomo 1. lib. 4. de ſimonia* c. *19. num. 17. & c. 50. in
princ.* Et ad ſecundum membrum Divi Thomæ
pertinet exemplum Gregorii magni, qui pecuniã
ſolvit Mauritio Imperatori pro confirmatione;
nam, ut inquit Baronius *ad annum 590 pag. 5. lit.
D verſ. Cæterum.* (Etſi pendenda ab ipſo Grego-
rio fuerit Imperatori eadem pecuniæ quantitas;
quæ à prædeceſſoribus Gothorum temporibus
exacta eſt; haud tamen in crimen adduci potuit
quaſi redemptum pecunia Pontificatum obtinue-
rit: etenim electio, ut dictum eſt, legitimè facta
illi contulit Pontificatum, non Imperatoris con-
firmatio tyrannicè uſurpata, quæ pecunia licitè
redimi potuit, cum non redimeretur ea Pontifica-
tus, ſed executio muneris eo modo (quod aliter
liceret) ab illata vexatione liberando) Hæc
Baronius. Ita hoc primo caſu videtur eſſe locus
Conſtitutioni Iulii II de ſimoniaca Papæ electio-
ne; cum limitatione tamen, de qua infra *n. 108.*

106 Verùm ſi aliquis ex Cardinalibus inſcio electo
aliquid temporale daret, vel permitteret Legato
Regio, vel alteri ad hoc ut ipſum in exercitio ſuæ
poteſtatis eligendi de facto non perturbaret, for-
tè non eſſet ſimonia, quia cum Cardinales jus ha-
beant eligendi Romanum Pontificem ex con-
ceſſione Apoſtolicæ Sedis, & ex vetuſtiſſima
conſuetudine, c *In nomine Domini, 23 diſt.* cum
concordan. videtur eis licere ſine labe ſimoniæ
pecuniam ſolvere ad redimendam vexationem
ſibi de facto illatam, vel inferendam in hoc jure
ſibi quæſito, juxta primum membrum diſtinctio-
ſuperius poſitæ, & hoc voluit præcitata gloſſa in
c. *Cum pridem, in ver. Illicitæ pactionis, ſupra de pactis,*
dum ait: (Si cum jus habeo, dedero tibi pecuniã
redimendo vexationem meam, non pecco) Non
enim hoc caſu Cardinales pecunia mediante pa-
rant ſibi viam ad jus ſpecialem obtinendum, ſed
jus jam ſibi acquiſitum conſervant, & ſic ceſſat
ratio ſimoniæ per D. Thomam conſiderata. Ta-
men cogitabis.

107 Secundus caſus eſt, cùm pecunia fuit tradita,
vel promiſſa magnati, vel amico, ſeu conſangui-
neo alicujus Cardinalis ad hoc ut eũ inducat ad
aliquem eligendum: & hoc ſi fiat ſciente & con-
ſentiente electo, procul dubio eſt ſimoniacũ, &
vitioſa electio, ut videtur caſus in c. *Præſentium,
1. q. 5.* ubi pecunia pro ordinatione ſacerdotis non
fuit data eidem ſacerdoti nec Epiſcopo, ſed cui-

dam

ſum Principi amico Epiſcopi: & tamen textus decidit ſic ordinatum ex miſericordia eſſe tolerandum in ordine: ea præcipua ratione, quia tam ipſe presbyter, quàm Epiſcopus factum ignoravit. Ergo à contrario ſecus ſi ſciviſſent: & confirmatur, quia ſi non licet abſque vitio ſimoniæ ſibi viam ſternere ad futuram electionem removendo impedimenta, ut concluſum eſt in caſu præcedẽti, longe minus id licebit diſponendo per interpoſitã perſonã Cardinales electores ad eligendũ.

108 Fallit hæc concluſio quando eligentes erant aliàs electuri: tunc enim datio pecuniæ etiam de voluntate electi non vitiat electionem, ex quo aliàs erat eligendus, arg. l. 3. *Cod. ex falſo inſtrum.* c. *Cum l. & A ſupradicto e dic.*, & §. *ult. 1. q. 6.* ubi hoc videtur expreſſum. Sicut dicimus preces non

109 inducere ſimoniam, ex quo eligendus aliàs erat idoneus, de quo in c. *Tua, ſupra de ætat. & qualit.* & in hac opinione reſidet hic Goffred. Et quamvis gloſſa ſecundũ Vincent. & alii teneant ſimoniam eſſe, non obſtante quod electores eſſent aliàs electuri, ut nos ſupra firmavimus *n. 19.* tamen opinio gloſſæ, & ſequacium procedit quando pecunia de voluntate electi data fuit ipſiſmet electoribus: tunc enim ſimoniaca eſt electio, nec attenditur qua intentione Cardinales elegerint, ut ibi diximus. Secus verò ſi pecunia etiam de conſenſu electi fuerit data extraneo votũ non habenti, ut in hoc caſu: quia tunc licet electus ſit ſimoniacus, electio tamen non eſt ſimoniaca; ita ſingulari-

110 ter declarat Hoſtien. in c. *Tanta, n. 1. in ver. Præter ſimoniacum, verſ. Item nota, ſupra eod.* dicens: (Item nota quod ſi quis obtinuerit ordinem, vel beneficium dando pecuniam non ordinatori, ſed alii quod obtenturus erat etiam ſi pecuniam non dediſſet, non eſt ſimoniacum, arg. §. *fin. 1. q. 6.* ſin autem aliàs non erat obtenturus, vel etiam obtẽturus erat ſi ordinatori dediſſet, ſimoniacum eſt, c. *Quam pio*, & c. *Quæſitum, 1. q. 1. & q. 3.* c. *Si quis obiecerit*, & c. *fin. & q. 6. c. 1.*) Hactenus Hoſtien. cũ quo ſimpliciter tranſeunt *hic* Io. Andr. *n. 5.* Butr. *n. 7. verſ. Dic ſi pecunia*, & Anchar. *in fin.* Et quam-

111 vis in hoc articulo Abb. *n. 5. verſ. Sed adverte*, concordando opiniones teneat ſimoniacam eſſe electionem quando pecunia ab ipſomet electo, vel de illius voluntate tradita vel promiſſa fuit extraneo, præſertim amico, vel conſanguineo eligentium, non obſtante quod aliàs fuiſſent eum electuri, & cum Abb. conſentiant Marian. Socin. *n. 8. verſ. Concludo*, & Io. de Anan. *n. 5. verſ. Sed adverte.* Tamen non videtur recedendum à diſtinctione Hoſtien. tum ob illius authoritatem, & ſequacium: tum quia multum intereſt an pecunia ab electo data fuerit extraneo votum non habenti ad hoc, ut preces, vel authoritatem ſuam interponat cum electoribus, ut eum eligant; an verò ab ipſo electo, vel ab alio data fuerit ipſiſmet ele-

112 ctoribus. Nam in primo caſu quamvis electus ſimoniam commiſerit eo quod pio jure ſpirituali quærendo non debeat aliquid dari, ut notatur in c. *Ad aures, ſupra eod.* & locus regiminis quærentibus, & ambientibus ſit denegandus, c. *In ſcripturis, 8. q. 1.* tamen electio ipſa non eſt ſimoniaca, cùm electores pecuniam non receperint, & aliàs electuri eſſent.

In ſecundo autem caſu, cùm pecunia fuerit tradita electoribus, electio non fuit libera, & fortè electores mutaſſent opinionem ſi pecuniam non acceperint: unde electio proculdubio eſt infecta, & ſimoniaca, ut in juribus ſupra citatis ab Hoſt. Præterea in primo caſu cùm electores crimen non commiſerint, benè probare poterunt ſe aliàs electuros fuiſſe ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *n. 19.* Secus in ſecundo caſu, quia tamquam criminoſi, & in facto proprio deponentes non eſſent audiendi; & ſic rationes, quas hic ponderat Io. Andr. *n. 5. in gloſ. 2.* vigent tantummodo in hoc ſecundo caſu, non autem primo; unde ipſe conſentit cum opinione Hoſtien. licèt Butr. *n. 7.* eum aliter intelligat, & non [illegible] ſecundum Abb. & Io. de Anan. *locis citatis.* Hoc autem multò magis procedit in terminis Extravag. Iulii II. quæ non irritat electionem ſimoniaci, ſed electionem celebratam per ſimoniam; & requirit ut electus non tantùm ſit ſimoniacus, ſed etiam ut ſimoniacè electus fuerit, ut patet ex dictis ſupra *n. 27.*

De Simonia.

Cap. Licèt Heli.

SVMMARIVM.

1 *Monachi de ſimonia, perjurio, dilapidatione, & inſufficientia ſuum denunciare poſſunt Abbatem.*

2 *Abbas adverſus teſtes deponentes contra eum ſuper ſimonia in judicio Inquiſitionis poteſt excipere quod ſunt inimici, & conſpiratores: alias verò exceptiones criminum opponere non poteſt.*

3 *Prælati, qui non corrigunt ſubditos, dicuntur eos occidere, & puniuntur à Deo tam in hoc ſæculo, quàm in futuro, & n. ſeq.*

4 *Heli ſummus Sacerdos qualiter fuerit punitus à Deo, quia filios non corripuerat.*

5 *Correctio duplex coactiva, & oſtenſiva, ſeu fraterna, & utraque eſt in præcepto.*

6 *Correctio coactiva eſt actus juſtitiæ, correctio fraterna eſt actus charitatis.*

7 *Prælatus non debet eſſe facilis ad credendum in præjudicium alterius.*

8 *Credendi facilitas, ceſſante proximi præjudicio, eſt ſignũ ſimplicitatis, & juſtitiæ.*

9 *Monitio requiritur in judicio inquiſitionis etiam ſi fiat ad denunciationem alterius.*

10 *Prælatus ex ſola pendentia judicii ſuper dilapidatione nõ removetur, niſi alia probatio adſit.*

11 *Sufficiunt tamen conjecturæ.*

12 *Prælatus convincitur eſſe ſuſpectus de dilapidatione ſi probetur Eccleſiam fuiſſe divitem, & nunc eſſe pauperem.*

13 *Nec excuſatur, ſi dicat ſe expenſas feciſſe attenta conditione ſua magnæ nobilitatis.*

14 *Expenſæ reſtringi debent à Prælato quantumcumque nobili juxta facultates Eccleſiæ.*

15 *Dilapidatio dicitur cùm res immobiles alienantur; cum verò mobiles, dicitur quaſi dilapidatio.*

16 *Teſtes in crimine læſæ majeſtatis, hæreſis, & ſimoniæ admittuntur & criminoſi, dummodo non ſint conſpiratores, vel inimici capitales.*

17 *Epiſcopus an poſſit facere edictum, ut quilibet clericus oſtendat titulum ſui beneficii ſub pœna privationis, & n. ſeqq. uſque ad n. 34.*

18 *Clericus poſſidet Eccleſiam, Diœceſanus dicit quod minus canonicè eam tenet: Clericus petit libellum ſibi offerri: Epiſcopus vult inquirere dicens collationem ad ſe devolutam, an erit locus recuſationi.*

19 *Titulum ſuæ poſſeſſionis licèt non cogatur quis oſtendere, tamen ſpeciale eſt in poſſeſſore beneficii, ut cum de inſtitutione agitur, eam probare debeat per inſtrumentum. & n. 23.*

20 *Intellectus cap.* Ordinarii de off. ord. lib. *6. & n. 21. & n. 25.*

Beneficia plura curata, vel alias incompatibilia obtinentes cogi poſſunt ab Ordinariis ad ſuas diſpenſationes exhibendas, n. 20.

21 *Et quid in obtinentibus unum, vel plura compatibilia, & n. ſeqq.*

22 *Statutum Epiſcopi privans Beneficiatos, qui infra menſem titulum inſtitutionis ſuæ in memorialibus Epiſcopi non ponunt, validum eſt.*

23 *Beneficii poſſeſſio non ſufficit ſine canonica inſtitutione.*

24 *Titulum ſui beneficii non cogitur clericus oſtendere quando tertius agit contra ipſum, allegans ſe habere jus in præbenda.*

25 *Argumentum à contrario ſenſu non ſemper pro lege, & certa ratione ſuſcipitur.*

26 *Epiſcopus in viſitatione poteſt cogere clericos viſitatos ad exhibitionem ſuorum titulorum ex ſententia S. Congregationis Concilii.*

27 *Beneficiatus an cogi poſſit oſtendere titulum ſui beneficii, ſi ejus poſſeſſio ſit antiqua, & n. ſeqq.*

28 *Et an ſit admittendus ad probationem per juramentum. & num. 29. & 30. & 32. & quæ poſſeſſio ad hunc effectum dicatur recens, vel antiqua. n. 31.*

30 *Epiſcopi noviter promoti ſolent publicare edictum generale, ut unuſquiſque teneatur fidem facere de titulo ſui beneficii.*

31 *Poſſeſſio dicitur antiqua ad effectum præſumendi titulum ſi ſit decennalis.*

32 *Clericus qui per decennium poſſedet plura beneficia incompatibilia, & allegat ſe titulum amiſiſſe, an ſit admittendus ad probationem tituli per juramentum.*

33 *Beneficia incompatibilia obtinentes cogi poſſunt ab Epiſcopo ad diſpenſationem exhibendam, & titulos oſtendendos, non obſtante temporis longinquitate, niſi beneficia ad juriſdictionem Epiſcopi non ſpectarent.*

34 *Epiſcopus in Civitate poteſt compellere clericos ad oſtendendas dimiſſorias, quarum vigore ordinati ſunt.*

1 LICET HELI. Abbas Antiquus ſic ſummat hanc Decretalem. Monachi de ſimonia, perjurio, dilapidatione & inſufficientia ſuum denunciare poſſunt

2 Abbatem: ſed melius Ioannes Andr. & communiter ſequentes ſummant ſic: Abbas adverſus teſtes, qui depoſuerunt contra eum de ſimonia in judicio inquiſitionis, excipere poteſt, quod ſunt inimici, & conſpiratores: alias verò exceptiones criminum opponere non poteſt. Hoc dicit. Dividitur, ut per Io. Andr.

3 Nota primò ibi, *In ſe bonus exiſteret*; durum verbum pro Prælatis, ſecundum Abbatem Antiq. *hic n. 2.* quia quantumcumq; boni ſint, tamen ſi nõ corrigunt ſubditos, puniuntur à Deo, non ſolum

æternaliter, ſed etiam in hoc ſæculo, ut *hic*, & in c. *Legant Epiſcopi, 37. diſt.* quia non corrigendo

4 dicuntur occidere, c. *Epheſiis, 43. diſt.* Vnde Heli Summus Sacerdos, licèt in ſe bonus, tamen quia efficaciter filiorum exceſſus non corripuit, ipſis filiis in bello peremptis, cecidit de ſella retroſum, & fractis cervicibus expiravit, ut in textu; & Dominus revelavit Samueli ſe judicaturum domum Heli, quia noverat filios ſuos indignè agere, & eos non corripuerat. Hiſtoriam habes, *lib. 1. Regum cap. 3. & 4.* eamque complectitur Abbas Antiquus his verſibus:

Funere crudeli fractis cervicibus Heli,
Corruit à ſella triſti veniente novella.

5 Corrupte enim legitur Chriſto veniente. Intelligitur autem hoc cap. non ſolùm de correctione coactiva, quæ fit à Prælato per pœnæ impoſitionem ad bonum publicum, ut alii timentes à peccato deterreantur, ſed etiam de oſtenſiva, ſeu fraterna, quæ fit à Prælato ad emendationem proximi; utraq; enim eſt in præcepto, ut docet S. Tho-

6 mas *in 2. 2. quæſt. 33. art. 2. in corp.* ſed coactiva eſt actus juſtitiæ, fraterna verò eſt actus charitatis, ut idem tradit *d. a. 2. ad tertium.*

Secundò nota in verſ. *contra quos*, tres modos procedendi ſuper crimine, videlicet per accuſationem, denunciationem, & inquiſitionem: concordat textus in c. *Qualiter, & quando, il ſecondo, ſupra de accuſat.* in quibus autem differant ipſi tres modi notat Speculator *in tit. de juriſd. §. 1. n. 33.* & ſcripſi plenè in dict. cap. *Qualiter in 2. q. à n. 68. uſq. ad n. 83.*

Tertiò nota ibi, *Clamoſa debet inſinuatio prævenire*; ad ſpecialem inquiſitionem ſuper certo crimine, & contra certam perſonam procedendum non eſſe niſi infamia præcedente, ut hic, & in d. c. *Qualiter, il ſecondo*, & ibi dixi in *prima q. à n. 40. de accuſat.*

7 Quartò nota ibi, *Non facilè credere*, Prælatum, vel judicem non debere eſſe facilem ad credendũ his, quæ aſſeruntur: quod verum eſt quantum ad præjudicium alterius, c. 1. *Cum duobus* cap. *ſeqq. 3. q. 9.* & ita intelligitur c. *Non ſolum, 11. q. 3.* & c.

8 *Si quid verò 16. diſt.* Sed ceſſante proximi præjudicio facilitas credendi non eſt vituperanda, quin potius laudanda, quia eſt ſignum innocentiæ, id eſt ſimplicitatis, & juſtitiæ, ut c. *Innocens*, juncta gloſ. *1. 22. q. 4.* & cap. *In cunctis, 11. q. 3.* unde *primo ad Corinth. c. 13. 7. Charitas omnia ſuffert, omnia credit*; ad quod vide bonam gloſ. in c. *Quam magnum, in ver. Non poſſunt, 23. q. 4.*

9. Quintò nota in verſ. *Contra quos*: quod quando fit inquiſitio contra aliquem ſuper crimine in vim præcedentis denunciationis requiritur, ut præcedat monitio: quod probat ſingulariter iſte textus ſecundum Marian. Socin. *hic n. 16.* & Aret. in cap. *Qualiter, & quando n. 39. verſ. Et probatur iſta concluſio, ſupra de accuſat.*; nam hic controvertebatur inter denunciatores, & denunciatum, quod non præceſſiſſet trina monitio, prout requirebatur, & determinat Papa, quia intendebat præcedente fama procedere ex officio; idcircò cuſandũ non eſſe de illa cõtroverſia, quinimo ex fine hujus literæ, & cap. *Per tuas infra eod. apparet*, quod ipſimet monachi, qui denunciaverunt Abbatem, proſequebantur inquiſitionem; de quo dic plenius, ut per Aretin. *loc. cit.* & per Mart. Socin. in eod. c. *Qualiter, in 9. q.* & ibi dixi *n. 83.*

E 3 Sextò

ſi m Principi amico Epiſcopi : & tamen textus decidit ſic ordinatum ex miſericordia eſſe tolerandum in ordine ea præcipua ratione, quia tam ipſe presbyter, quàm Epiſcopus factum ignoravit. Ergo à contrario ſecus ſi ſciviſſent: & confirmatur, quia ſi non licet abſque vitio ſimoniæ ſibi viam ſternere ad futuram electionem removendo impedimenta, ut concluſum eſt in caſu præcedẽti, longe minus id licebit diſponendo per interpoſitã perſonã Cardinales electores ad eligendũ.

108 Fallit hæc concluſio quando eligentes erant aliàs electuri: tunc enim datio pecuniæ etiam de voluntate electi non vitiat electionem, ex quo aliàs erat eligendus, arg. l. 3 *Cod, ex falſo inſtrum.* c. *Cum I. & A ſupradicte indic*, & §. *ult. 1. q. 6.* ubi hoc videtur expreſſum. Sicut dicimus preces non 109 inducere ſimoniam, ex quo eligendus aliàs erat idoneus, de quo in c. *Tua*, *ſupra de ætat. & qualit.* & in hac opinione reſidet hic Goffred. Et quamvis gloſſa ſecundũ Vincent & alii teneant ſimoniam eſſe, non obſtante quod electores eſſent aliàs electuri, ut nos ſupra firmavimus *n. 19* tamen opinio gloſſæ, & ſequacium procedit quando pecunia de voluntate electi data fuit ipſiſmet electoribus: tunc enim ſimoniaca eſt electio, nec attenditur qua intentione Cardinales elegerint, ut ibi diximus. Secus verò ſi pecunia etiam de conſenſu electi fuerit data extraneo votũ non habenti, ut in hoc caſu; quia tunc licèt electus ſit ſimoniacus, electio tamen non eſt ſimoniaca; ita ſingulari-110 ter declarat Hoſtien. in c. *Tanta*, *n. 1. in ver. Præter ſimoniacum, verſ. Item nota*, *ſupra eod.* dicens: (Item nota quod ſi quis obtinuerit ordinem, vel beneficium dando pecuniam non ordinatori, ſed alii quod obtenturus erat etiam ſi pecuniam non dediſſet, non eſt ſimoniacum, arg. §. *fin. 1. q. 6.* ſin autem aliàs non erat obtenturus, vel etiam obtẽturus erat ſi ordinatori dedit, ſimoniacum eſt, c. *Quam pio*, & c. *Quæſitum*, *1. q. 1. & q. 3.* c. *Si quis obtinuerit*, & c. *fin. & q. 6. c. 1.*) Hactenus Hoſtien. cũ quo ſimpliciter tranſeunt *hic* Io. Andr. *n. 5.* Butr. *n. 7. verſ. Dic ſi pecunia*, & Anchar. *in fin.* Et quam-111 vis in hoc articulo Abb. *n. 5 verſ. Sed adverte*, concordando opiniones teneat ſimoniacam eſſe electionem quando pecunia ab ipſomet electo, vel de illius voluntate tradita, vel promiſſa fuit extraneo, præſertim amico, vel conſanguineo eligentium, non obſtante quod aliàs fuiſſent eum electuri, & cum Abb. conſentiant Marian. Socin. *n. 8 verſ. Concludo*, & Io de Anan *n. 5. verſ. Sed adverte.* Tamen non videtur recedendum à diſtinctione Hoſtien. tum ob illius authoritatem, & ſequacium: tum quia multum intereſt an pecunia ab electo data fuerit extraneo votum non habenti ad hoc, ut preces, vel authoritatem ſuam interponat cum electoribus, ut eum eligant; an verò ab ipſo electo, vel ab alio data fuerit ipſiſmet ele-112 ctoribus. Nam in primo caſu quamvis electus ſimoniam commiſerit eo quod pio jure ſpirituali quærendo non debeat aliquid dari, ut notatur in c. *Ad aures*, *ſupra eod.* & locus regiminis quærentibus, & ambientibus ſit denegandus, c. *In ſcripturis*, *8. q. 1.* tamen electio ipſa non eſt ſimoniaca, cùm electores pecuniam non receperint, & aliàs electuri eſſent.

In ſecundo autem caſu, cùm pecunia fuerit tradita electoribus, electio non fuit libera, & fortè electores mutaſſent opinionem ſi pecuniam non acccepiſſent: unde electio proculdubio eſt infecta, & ſimoniaca, ut in juribus ſupra citatis ab Hoſt. Præterea in primo caſu cùm electores crimen non commiſerint, benè probare poterunt ſe aliàs electuros fuiſſe ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *n. 19.* Secus in ſecundo caſu, quia tamquam criminoſi, & in facto proprio deponentes non eſſent audiendi; & ſic rationes, quas hic ponderat Io. Andr. *n. 5. in gloſ. 2.* vigent tantummodo in hoc ſecundo caſu, non autem primo; unde ipſe conſentit cum opinione Hoſtien. licèt Butr. *n. 7.* eum aliter intelligat, & non b[illegible]e ſecundum Abb. & Io. de Anan. *locis citatis.* Hoc autem multò magis procedit in terminis Extravag. Iulii II quæ non irritat electionem ſimoniaci, ſed electionem celebratam per ſimoniam; & requirit ut electus non tantùm ſit ſimoniacus, ſed etiam ut ſimoniacè electus fuerit, ut patet ex dictis ſupra *n. 27.*

De Simonia.

Cap. Licèt Heli.

SVMMARIVM.

1 **M**Onachi de ſimonia, perjurio, dilapidatione, & inſufficientia ſuum denunciare poſſunt abbatem.

2 *Abbas adverſus teſtes deponentes contra eum ſuper ſimonia in iudicio Inquiſitionis poteſt excipere quod ſunt inimici, & conſpiratores: alias verò exceptiones criminum opponere non poteſt.*

3 *Prælati, qui non corrigunt ſubditos, dicuntur eos occidere, & puniuntur à Deo tam in hoc ſæculo, quàm in futuro, & n. ſeq.*

4 *Heli ſummus Sacerdos qualiter fuerit punitus à Deo, quia filios non corripuerat.*

5 *Correctio duplex coactiva, & oſtenſiva, ſeu fraterna, & utraque eſt in præcepto.*

6 *Correctio coactiva eſt actus iuſtitiæ, correctio fraterna eſt actus charitatis.*

7 *Prælatus non debet eſſe facilis ad credendum in præiudicium alterius.*

8 *Credendi facilitas, ceſſante proximi præiudicio, eſt ſignũ ſimplicitatis, & iuſtitiæ.*

9 *Monitio requiritur in iudicio inquiſitionis etiam ſi fiat ad denunciationem alterius.*

10 *Prælatus ex ſola pendentia iudicii ſuper dilapidatione nõ removetur, niſi alia probatio adſit.*

11 *Sufficiunt tamen coniectura.*

12 *Prælatus convincitur eſſe ſuſpectus de dilapidatione ſi probetur Eccleſiam fuiſſe divitem, & nunc eſſe pauperem.*

13 *Nec excuſatur, ſi dicat ſe expenſas feciſſe attenta conditione ſua magnæ nobilitatis.*

14 *Expenſa reſtringi debent à Prælato quantumcumque nobili iuxta facultates Eccleſiæ.*

15 *Dilapidatio dicitur cùm res immobiles alienantur; cùm verò mobiles, dicitur quaſi dilapidatio.*

16 *Teſtes in crimine læſæ maieſtatis, hæreſis, & ſimoniæ admittuntur & criminoſi, dummodo non ſint conſpiratores, vel inimici capitales.*

17 *Epiſcopus an poſſit facere edictum, ut quilibet clericus oſtendat titulum ſui beneficii ſub pœna privationis, & n. ſeqq. uſque ad n. 34.*

Cleri-

18 *Clericus poſſidet Eccleſiam, Diœceſanus dicit quod minus canonicè eam tenet: Clericus petit libellum ſibi offerri: Epiſcopus vult inquirere dicens collationem ad ſe devolutam, an erit locus recuſationi.*

19 *Titulum ſuæ poſſeſſionis licèt non cogatur quis oſtendere, tamen ſpeciale eſt in poſſeſſore beneficii, ut cum de inſtitutione agitur, eam probare debeat per inſtrumentum. & n. 23.*

20 *Intellectus cap.* Ordinarii de off. ord, lib. *6. & n. 21. & n. 25.*

Beneficia plura curata, vel alias incompatibilia obtinentes cogi poſſunt ab Ordinariis ad ſuas diſpenſationes exhibendas, n. 20

21 *Et quid in obtinentibus unum, vel plura compatibilia, & n. ſeqq.*

22 *Statutum Epiſcopi privans Beneficiatos, qui infra menſem titulum inſtitutionis ſuæ in memorialibus Epiſcopi non ponunt, validum eſt.*

23 *Beneficii poſſeſſio non ſufficit ſine canonica inſtitutione.*

24 *Titulum ſui beneficii non cogitur clericus oſtendere quando tertius agit contra ipſum, allegans ſe habere ius in præbenda.*

25 *Argumentum à contrario ſenſu non ſemper pro lege, & certa ratione ſuſcipitur.*

26 *Epiſcopus in viſitatione poteſt cogere clericos viſitatos ad exhibitionem ſuorum titulorum ex ſententia S. Congregationis Concilii.*

27 *Beneficiatus an cogi poſſit oſtendere titulum ſui beneficii, ſi eius poſſeſſio ſit antiqua, & n. ſeqq.*

28 *Et an ſit admittendus ad probationem per iuramentum. & num. 29. & 30. & 32. & quæ poſſeſſio ad hunc effectum dicatur recens, vel antiqua. n. 31.*

30 *Epiſcopi noviter promoti ſolent publicare edictum generale, ut unuſquiſque teneatur fidem facere de titulo ſui beneficii.*

31 *Poſſeſſio dicitur antiqua ad effectum præſumendi titulum ſi ſit decennalis.*

32 *Clericus qui per decennium poſſedet plura beneficia incompatibilia, & allegat ſe titulum amiſiſſe, an ſit admittendus ad probationem tituli per iuramentum.*

33 *Beneficia incompatibilia obtinentes cogi poſſunt ab Epiſcopo ad diſpenſationem exhibendam, & titulos oſtendendos, non obſtante temporis longinquitate, niſi beneficia ad iuriſdictionem Epiſcopi non ſpectarent.*

34 *Epiſcopus in Civitate poteſt compellere clericos ad oſtendendas dimiſſorias, quarum vigore ordinati ſunt.*

1 **L**ICET HELI. Abbas Antiquus ſic ſummat hanc Decretalem. Monachi de ſimonia, perjurio, dilapidatione & inſufficientia ſuum denunciare poſſunt 2 Abbatem: ſed melius Ioannes Andr. & communiter ſequentes ſummant ſic: Abbas adverſus teſtes, qui depoſuerunt contra eum de ſimonia in judicio inquiſitionis, excipere poteſt, quod ſunt inimici, & conſpiratores: alias verò exceptiones criminum opponere non poteſt. Hoc dicit. Dividitur, ut per Io. Andr.

3 Nota primò ibi, *In ſe bonus exiſteret*; durum verbum pro Prælatis, ſecundum Abbatem Antiq. *hic n. 2.* quia quantumcumq; boni ſint, tamen ſi nõ corrigunt ſubditos, puniuntur à Deo, non ſolum æternaliter, ſed etiam in hoc ſæculo, ut *hic*, & in c. *Legant Epiſcopi*, *37. diſt.* quia non corrigendo 4 dicuntur occidere, c. *Epheſiis*, *43. diſt.* Unde Heli Summus Sacerdos, licèt in ſe bonus, tamen quia efficaciter filiorum exceſſus non corripuit, ipſis filiis in bello peremptis, cecidit de ſella retroſum, & fractis cervicibus expiravit, ut in textu; & Dominus revelavit Samueli ſe judicaturum domum Heli, quia noverat filios ſuos indignè agere, & eos non corripuerat. Hiſtoriam habes, *lib. 1. Regum cap. 3. & 4.* eamque complectitur Abbas Antiquus his verſibus:

Funere crudeli fractis cervicibus Heli,
Corruit à ſella triſti veniente novella.

5 Corruptè enim legitur Chriſto veniente. Intelligitur autem hoc cap. non ſolùm de correctione coactiva, quæ fit à Prælato per pœnæ impoſitionem ad bonum publicum, ut alii timentes à peccato deterreantur, ſed etiam de oſtenſiva, ſeu fraterna, quæ fit à Prælato ad emendationem proximi; utraq; enim eſt in præcepto, ut docet S. Tho-6 mas *in 2. 2. quæſt. 33. art. 2. in corp.* ſed coactiva eſt actus juſtitiæ, fraterna verò eſt actus charitatis, ut idem tradit *d. a. 2. ad tertium.*

Secundò nota in verſ. *contra quos*, tres modos procedendi ſuper crimine, videlicet per accuſationem, denunciationem, & inquiſitionem: concordat textus in c. *Qualiter, & quando, il ſecondo*, *ſupra de accuſat.* in quibus autem differant ipſi tres modi notat Speculator *in tit. de iuriſd. §. 1. n. 33.* & ſcripſi plenè in dict. cap. *Qualiter in 2. q. à n. 68. uſq. ad n. 83.*

Tertiò nota ibi, *Clamoſa debet inſinuatio prævenire*; ad ſpecialem inquiſitionem ſuper certo crimine, & contra certam perſonam procedendum non eſſe niſi infamia præcedente, ut hic, & in d. c. *Qualiter, il ſecondo*, & ibi dixi in *prima q. à n. 40. de accuſat.*

7 Quartò nota ibi, *Non facilè credere*, Prælatum, vel judicem non debere eſſe facilem ad credendũ his, quæ aſſeruntur: quod verum eſt quantum ad præjudicium alterius, c. 1 *Cum duobus* cap. *ſeqq. 3. q. 9.* & ita intelligitur c. *Non ſolum*, *11. q. 3.* & c. 8 *Si quid verò 16. diſt.* Sed ceſſante proximi præjudicio facilitas credendi non eſt vituperanda, quin potius laudanda, quia eſt ſignum innocentiæ, id eſt ſimplicitatis, & juſtitiæ, ut c. *Innocens*, juncta gloſ *1, 22. q. 4.* & cap. *In cunctis*, *11. q. 3.* unde *primo ad Corinth. c. 13. 7 Charitas omnia ſuffert, omnia credit*; ad quod vide bonam gloſ. in c. *Quam magnum*, *in ver. Non poſſunt*, *23 q. 4.*

9. Quintò nota in verſ. *Contra quos*: quod quando fit inquiſitio contra aliquem ſuper crimine in vim præcedentis denunciationis requiritur, ut præcedat monitio: quod probat ſingulariter iſte textus ſecundum Marian. Socin *hic n. 16* & Aret. in cap. *Qualiter, & quando n. 35. verſ. Et probatur iſta concluſio*, *ſupra de accuſat.*; nam hic controvertebatur inter denunciatores, & denunciatum, quod non præceſſiſſet trina monitio prout requirebatur, & determinat Papa, quia intendebat præcedente fama procedere ex officio; idcircò curandũ non eſſe de illa cõtroverſia, quinimo ex fine hujus literæ, & cap. *Per tuas infra eod. apparet*, quod ipſimet monachi, qui denunciaverunt Abbatem, proſequebantur inquiſitionem; de quo dic plenius, ut per Aretin. *loc. cit.* & per Mart Socin in eod. c. *Qualiter*, *in 9. q.* & ibi dixi *n. 83.*

Sextò

10 Sextò nota in verſ. *Quis verò* ; ex ſola penden-
tia judicii ſuper dilapidatione Prælatum non eſſe
removendum ab adminiſtratione, ut *hic* per Mar-
Socin. *num. 17* & tenet Innoc. *num. 4. in ver. Qua-
ſi de dilapidatione* dicens: Nota non per ſolam ac-
cuſationem removetur, niſi alia probatio adſit,
ut *hic*. Nec obſtat, quod tutor pendente judicio
ſuper ſuſpicione debeat ab adminiſtratione ab-
ſtinere ut § *Si quis*, inſtit. *de ſuſcept. tut.* & l. *Eum
quem*, C. *Eodem*; quoniam aliud eſt in tutore, qui
non habet niſi nudam adminiſtrationem, ſicut &
procurator, unde facilius removetur, argumen.
l. *Quæ omnia*, *ff. de procurator.* Aliud eſt in Prælato,
qui jus habet in rebus ad dignitatem pertinenti-
bus; & idcircò difficilius ei tollitur adminiſtra-
tio, ſecundum Innocen. ubi ſupra, & ſcripſi ple-
nius in cap. *Qualiter, & quando*, *il ſecondo*, *in primo
not. ſupra de accuſat.* & ibi vide plures differentias
inter Prælatum, & tutorem. Requiritur ergo,
ut probetur dilapidatio ad hoc ut Prælatus ab
adminiſtratione removeri poſſit: ſufficit tamen
11 probatio ex ſolis conjecturis, ut probat hæc lit-
tera, ſecundum Hoſtien. *num. 9. verſ. Probatur au-
tem ſuſpicio*, Io. Andr. *num. 14.* & Mar. Socin. *n.
18.* Quinimò quantumque leviter appareat de
ſuſpicione dilapidationis, ab adminiſtratione re-
movetur, ut inquit Innoc. *d. num. 4. in verb.
Quaſi de dilapidatione*, & ex illo Hoſtien. *n. 7.* per
l. *Quod ſi forte*, *de ſolut.* l. *Tutor.* C. *de ſuſpect. tutor.*
& c. *Quia*, *3. q. 2.* quod eſt ſpeciale in hoc crimi-
mine ſuſpicionis, dilapidationis, ſecundum Mar.
Socin. *d. n. 18.* Maximè quia ſuſpectio pendente
lite non eſt magni præjudicii alias verò in crimi-
nalibus probationes debent eſſe luce clariores, l.
final. C. de probat. quæ eſt canonizata in cap. *Sciant
cuncti*, *2. quaeſt. 8.*
12 Septimò nota ibi, *non modicam ſummam pecuniæ*.
Vnum modum convincendi Prælatum de ſuſpi-
cione, dilapidatione, videlicet probando Eccle-
ſiam fuiſſe divitem, & nunc eſſe pauperem, ſeu
13 Eccleſiam non fuiſſe ære alieno gravatã, & nunc
eſſe, nec excuſatur Prælatus, ſecundum Hoſt. *n. 9.*
ante medium, ſi dicat ſe expenſas feciſſe attenta
14 conditione ſuæ magnæ nobilitatis, quia quantũ-
que ſit nobilis, debet reſtringere, & moderari ex-
penſas juxta facultates Eccleſiæ prout juriſcon-
ſultus conſulit tutori in adminiſtratione rerum
pupilli, ut l. *Iur alimentorum*, § *in amplis*, *ff. Vbi pupilli
educ. debet.* ad hoc tamen vide quod ſcripſi in cap.
Si quis ſanè n 29. & ſeqq ſupra de pecul. cleric.
15 Octavò nota ibi, *Quaſi dilapidatione*, ex con-
ſumptione rerum mobilium non dici propriè di-
lapidationem, ſed quaſi dilapidationem: nam di-
lapidatio propriè dicitur alienatio bonorum im-
mobilium, ut *ff. de reb. eorum*, C. *de prædiis mi-
nor. per totum*, & hanc differentiam colligunt *hic*
Hoſtien. *n. 7.* Io. Andr. *n. 15. in verb. Quaſi.* Abbas, *n.
9. in eod. ver.* & reliqui omnes.
16 Vltimò nota in verſ. *Aliis aſſerentibus*. In crimi-
mine læſæ majeſtatis admitti teſtes indifferenter,
etiam criminoſos, dummodo non ſint conſpira-
tores, vel inimici, ſcilicet capitales, ut in cap. *Pro-
ximo infra eod.* Simile in crimine hæreſis favore
fidei, ut cap. *Filii*, *in fin. de hæret. lib. 6.* & in ſimo-
niaca pravitate eſt caſus in hoc cap. ſecundum
omnes, *in ſummario*, & in d. c. *Proximo*. Hæc enim
crimina quantum ad accuſandum & teſtificandũ
pacificantur, ut *hic*, & in cap. *Sane*, *15. q. 4.* ſe-
cundum Hoſtien. *hic. n. 11.* Differunt autem in
multis, & per eum.
17 Extra gloſſam quærunt Doctores hic, an Epi-
ſcopus poſſit facere edictum, ut quilibet cleri-
cus oſtendat titulum ſui beneficii ſub pœna pri-
vationis.
Emerſit aliàs hæc quæſtio, ut in ſubjecta facti
ſpecie.
Conqueſtus eſt Archiepiſcopus Sipõtinus, quod
Archiepiſcopus Tranenſis in viſitatione Eccleſiæ
S. Iacobi inſtituta ex auctoritate tum S. Concilii
Tridentini, tum S. Congregationis ejuſdem Con-
cilii Interpretis compellere tentaverit Clericos
ad oſtendendum titulos ſuorum beneficiorum, &
dimiſſorias, quarum vigore ordinati ſunt. Sed ni-
hil affert unde querela appareat juſta: nam jus,
& conſuetudo expoſcit, ut Viſitator inquirat de
titulis illorum ſaltem beneficiorum, quæ obti-
nentur in Eccleſia quæ viſitatur, præſertim ſi cu-
rata ſit, cap. *Ordinarii*, *de offic. Ordinar. lib. 6.* ubi
Archid. *num. 1.* inquit, (Si Clericus malè tenet
Eccleſiam, certum eſt, quod animam ſuam dam
nat, & aliàs animas Parochianorum ipſius Eccle-
ſiæ decipit, c. *Dudum il ſecondo*, *ſupra de elect.* & i-
deò inquiſitio fit de talibus etiam generalis, cap.
Grave, *ſupra de præbend.* Vnde ſecundum Innocen-
tium in cap. *De cætero*, *num. 1. verſ. Item Epiſcopo*,
de tranſact. relatum ab Archid. *ubi ſupra*: ſalvum
manet Epiſcopi jus in inſtitutione alicujus cle-
rici etiam ex officio ſuo ratione ſuæ juriſdictio-
nis inquirendi contra eum: & quod talia per of-
ficium expediantur, patet in cap *Vnico*, *ſupra*, Vt
eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione, *&c.* ad
idem cap. *Pernicioſam*, & c. *Irrefragabili*, *de offic. Or-
dinar.* & cap. *Ad aures*, *de exceſſ. Prælat.*) & notat ipſe
18 Archid. in cap. *Non eſt*, *n. 2. de conſuetud. lib. 6.* &
in hac opinione fuit Hoſtienſis *hic n. 4.* ubi ſic
format quæſtionem, (Quod ſi clericus poſſideat
eccleſiam diœceſanus dicit, quod minus canoni-
cè eam tenet. Clericus petit, ut offeratur libel-
lus: ſed dicit Epiſcopus, ego volo inquirere, cum
tanto tempore vacaverit eccleſia, ut jure ad me
devoluta ſit conferendi poteſtas. Reſpondet cle-
ricus, ideò magis habeo vos ſuſpectum quia quaſi
cauſam veſtram proſequimini: numquid igitur
eſt locus recuſationi ex hac cauſa? Reſolvit Ho-
ſtienſis non eſſe locum, quia ſicut à correctione
non appellatur, ita nec occaſione correctionis
poterit fieri recuſatio. Et ſic videtur loqui c.
Super eo, *il ſecondo*, §. *In cauſis*, *de appellat.* Neque
offerendus eſt libellus, quia niſi clericus probet
ſe canonicè inſtitutum, hoc eſt auctoritate diœce-
ſani, vel alterius, ad quem ſpectat, omnino remo-
vendus eſt ex officio etiam ſine libello, cap. *Ex
frequentibus*, *ſupra de inſtitut.* Non eſt ergo dandus
libellus nec differenda inquiſitio, quia in talibus
periculum eſt in mora, ſecundum ea, quæ legun-
tur, & notantur in cap. *fin. in princ. infra de pœn.*
in cap. *Matthæus*, *ſupra eodem*, in cap. *Cum inter uni-
verſas*, & in cap. *Ne pro defectu*, *ſupra de elect.* Nec
obſtat textus in cap. *Conquerente*, *ſupra de reſtitut.
ſpoliat.* quia ibi nullus ordo ſervatus fuit, ſed E-
piſcopus non citatum, non confeſſum, non con-
victum, nec aliqua præmiſſa inquiſitione cle-
ricum illum voluntate capitanea beneficio ſpo-
liavit;) Ita Hoſtien. cum quo totidem ferè verbis
concordant *hic* Io. Andr. *num. 7.* Butr. *num. 13.* Car-
din. *n. 7.* Anchar. *eod. num.* Abb. *num. 22.* Ioan. de
Anan.

19 Anan. *num. 27.* & Felin. *num. 17.* Pro hac ſenten-
tia addit Goffredus in cap. *Ex inſinuatione de pro-
curat.* relatus ab Archidiacono in d. cap. *Ordina-
rii num. 1. de officio Ordinar. lib. 6.* Speciale eſſe, ut
cum agitur de inſtitutione, detinens probare
debeat ſuam inſtitutionem per inſtrumentum:
& eſt ſimile in cap. *Legam*, *2. q. 1.* Sicut eſt ſpecia-
le in eo, qui poſſidet, vel pro hærede, vel pro
poſſeſſore, ut l. *Cogi*, C. *de petit. heredit.* & in li-
berto Eccleſiæ, qui quamvis ſit in quaſi poſſeſſio-
ne libertatis, nihilominus probare cogitur ſuam
manumiſſionem, ut cap. *Longinquitate*, & cap.
Liberti, *12 q. 2.* & ita in his caſibus non obtinent
jura, quæ dicunt non debere poſſeſſorem cogi ad
oſtendendum titulum ſuæ poſſeſſionis, §. *1. 2. q.
5.* gloſ. in cap. *1. in ver. Titulum*, *de præſcript. lib. 6.*
& quod actore non probante reus abſolvitur,
cap. *Vnico*, *Vt eccleſiaſtica benef.*
20 Sed dices Concilium Lugdunenſe in d. c. *Or-
dinarii*, *de off. Ordin. lib. 6.* loquitur de obtinenti-
bus ex diſpenſatione plura Curata, ut aliàs in-
compatibilia beneficia, ſtatuitque ut tales com-
pellantur ab Ordinariis exhibere ſuas diſpenſa-
21 tiones. Ergo obtinentes unicum beneficium, vel
plura compatibilia cogi non poterunt ad ſuos ti-
tulos exhibendos: & ita in puncto reſpondit Petr.
de Anchar. *in conſ. 60.* incipien. *Duplici ratione*:
ubi conſuluit ſententiam Vicarii Epiſcopi ſuper
privatione beneficiorum propter non exhibitum
titulum in termino fuiſſe nullam eo præcipuè fun-
damento, quia in ſuo caſu non agebatur de ob-
tinentibus beneficia incompatibilia: & ideò di-
ctum cap. *Ordinarii*, in quo Vicarius ſe fundavit,
non faciebat ad propoſitum, quia loquitur, cum
quis poſſidet contra jus commune plura curata,
vel dignitates, quo caſu præſumitur contra ipsũ
poſſeſſorem. Non mirum ergo ſi Ordinarius po-
teſt illum arctare, ut titulum oſtendat, quia præ-
ſumitur illicitè poſſidere, cap. *Contra morem*: ubi
hoc tenet gloſ. *in verb. Oſtendi*, *100. diſt.* Secus ve-
rò cùm quis poſſidet beneficia ſimplicia, quod
poteſt ſecundum jus commune, ut cap. *Cum iam
dudum*, *de præben.* Tunc enim poſtquam Ordi-
narius paſſus eſt eum ſemel poſſidere, niſi oſten-
dat, quod minus canonicè poſſideat, non poteſt
eum propter titulum non exhibitum ſpoliare, c.
Ex ore, *de his, quæ fiunt à maior. par. Capituli*, c. *Diver-
ſis*, *de cler. coniugat.* ita Anchar. qui addit hoc ipſum
tenuiſſe Zenzelinum in d. c. *Ordinarii*: & ſe idem
ibi ſcripſiſſe: & ſequitur illud conſilium Felinus
hic n. 17. verſ. Quinta concluſio, & verſ. *Limita primo*.
Sed quidquid dicant iſti, veriùs videtur Epi-
ſcopum ex officio poſſe quemlibet clericum ſibi
ſubjectum compellere ad exhibitionem tituli, e-
tiamſi unicum obtineat beneficium; & in hoc ca-
ſu, id eſt de clerico obtinente eccleſiam in ſingu-
lari, & non plures eccleſias loquuntur, Hoſtien.
Archid. & ſequaces, & probant illorum ratio-
nes: & ita Hoſtienſem intellexit etiam Feder. de
Sen. *in conſ. 234. ſuper primo, n. 3. col. 3. in princ. verſ.*
22 *Et eſt ſimile*: Et idem tradidit Ioan. Andr. in cap.
Mora, *n. 8. & 9. de reg. iur. lib. 6.* ubi firmat Epiſcopũ
poſſe facere ſtatutum, ſeu edictum quo privet be-
neficiatos, qui infra menſem titulum inſtitutio-
23 nis ſuæ in memorialibus Epiſcopi poni non faci-
unt: & valere tale ſtatutum, quia eſt juri conſo-
num, cum ad Epiſcopum ſpectet ſcire qualiter
ſubditi ſua beneficia retineant, & ſubditi de ſua
inſtitutione fidem facere debent, cum poſſeſſio ſi-
ne canonica inſtitutione non ſufficiat, c. *Benefici-
um*, *de reg. iur. lib. 6.* Lapus *alleg. 78.* *Vacaverat Eccleſia*,
n. 11. verſ. Ad tertiam quaeſtionem, & *allegat. 89.* *Fa-
ctum ſuper quo*, *num. 15. circa medium*, *verſ. Et faci-
at ad hoc ſecundum eos*, Romanus *conſ. 177.* *Licuit
ipſi Notario*, *num. 3.* ubi ait, communem eſſe de-
ciſionem, ut Epiſcopus ex proprio officio poſſit
clericum beneficiatum compellere ad oſtenden-
dum titulum ſuæ poſſeſſionis. Et pro hac parte
eſt gloſſa ordinaria, & notabilis in cap. *Benefi-
cium*, *in ver. Obtineri*, *circa medium*, *verſ. Et nota*,
quod hæc regula *de regul. iur. lib. 6.* Vbi primo ex
regula illius textus ſumit argumentum contra
clericum, qui eſt in poſſeſſione beneficii ſui, &
petitur ab eo titulus poſſeſſionis, ſcilicet inſtitu-
tio, quod teneatur illam oſtendere, & hoc probat
per rationes Goffredi Hoſtienſis, & Archidiaco-
ni ſuperiùs relati: deinde arguit in contrarium
per jura, quæ dicunt neminem cogendum oſten-
dere titulum ſuæ poſſeſſionis; tertiò recitat opi-
nionem Ioannis, & Laurentii in cap. *Contra mo-
rem*, *100. diſt.* quod clericus habens duo benefica
cogitur dicere titulum: habenti autem unum ſo-
lum ſufficit poſſeſſionem oſtendere. Demum ſol-
vit gloſſa dicens primam opinionem eſſe veram,
cum epiſcopus ex officio vult videre inſtitutionẽ
24 clerici, & hoc probari in cap. *Dilecti*, *de præbend.*
& in cap *Vnico*, Vt eccleſiaſtica beneficia; ſecun-
dum verò opinionem dicit procedere quando
tertius agit contra clericum fortè allegans ſe ha-
bere jus in præbenda: tunc enim actor, qui aſſe-
verat, probare debet, ut cap. *Actor. 6 quaeſt. ult.* & d.
cap. *un.* & l. *Actor.* C. *de probat.* & cum hac conci-
liatione gloſſæ tranſeunt ibi communiter Cano-
niſtæ, & Felin *hic n. 16.* & communem dicit Rom.
in prællegat. conſ. 177. in fin. Stat igitur concluſio,
quod Epiſcopus ex officio ſuo poteſt cogere cle-
ricum ad exhibitionem tituli, etiamſi unicum ſo-
25 lum poſſideat beneficium. Et quamvis textus in
d. c *Ordinarii*, *de offic. Ordinar. lib. 6.* loquatur in plu-
26 ribus Curatis, tamen ut inquit Archid. ibi *num. 1.*
circa medium, de talibus loquitur propter majus
periculum; non tamen propter hoc prohibet de
aliis beneficiis non curatis; nam non ſemper con-
trarius ſenſus auctoritatis pro lege, & certa ra-
tione ſuſcipiendus eſt, ut legitur & notatur in c.
Si qui à ſimoniacis, *1. qu. 1.* atque hanc ſententiam
puto ſequutam fuiſſe S. Congregationem Conci-
lii, dum reſpondit viſitantibus Epiſcopis licere
clericos viſitatos cogere ad exhibitionem ſuorũ
titulorum. hujuſmodi enim coactio fieri poteſt,
vel per ſubtractionem fructuum, vel per excom-
municationem, vel per privationem beneficii,
ſecundum Doctores. Aliàs quomodo cognoſcet
viſitator onera fortè annexa beneficio, & quo-
modo providebit ne Eccleſia debitis fraudetur
ſervitiis.
Verumtamen ut dicit Lapus *d. allegat. 78. n. 8.*
Producens titulum etiam qui non ſit in forma au-
thentica, excuſatur à pœna edicti, & idem ſi pro-
ducat titulum infectum. Epiſcopus tamen pote-
rit procedere, ut juſtificet titulum, ſed non poterit
eum privare ex edicto, quaſi de titulo non docue-
rit ut per eum.
27 Prædicta intellige vera in facto recenti, in an-
tiquo enim aliud eſſet, ut dicit Hoſtien. *hic num. 5.*
28 *verſ. Supradicta intelligas.* Tum quia Prælatus

tandiu

tamdiu tacuit, unde ei eſt imputandum, cap. *1. de frigid. & malef.* tum quia fortè ob temporis antiquitatem difficulter titulus probari poſſet; probationes enim citò cadunt, & ideò ad delationem juramenti fortè recurrendum eſſet in tali caſu, arg. l. *Hac conſultiſſima*, §. *At cum humanæ*, C. *Qui teſtamenta facere poſſunt*, & l. *Generaliter*, *in prin. reſponſo*, C. *de reb. cred.* Et hanc declarationem Hoſt ſequuntur *hic* Io. Andr. *n. 7. ad fi. verſ. Intelligit* H. Henr. Butr. *n. 13 verſ. Caſus eſt hodie*, Cardin. *n. 7. verſ. Non autem ſemper*, Anchar. *eod. n. 7. verſ. Et prædicta*, & Felin *nu. 10.* Calder. *conſ. 362. alias 10. de rer. permut.* Feder de Sen. *in conſ. 234. col. 2. circa med. verſ. Et eſt ſimile*, Genun. *conſ. 87. n. 2 verſ. Corroboratur*, Felin *conſ. 2. n. 27 & ſeq.* & dicit hic Io. de Anan. *n. 34. ad finem, verſ. Tu autem conſidera*, omnes Doctores tenere hanc diſtinctionem: An poſſeſſio ſit recens, vel antiqua.

29 Sed tu adverte ſecundum Abbatem *hic n. 22. in fine*, & Io. de Anan. *n. 27.* quia hæc videntur contra notata per gloſ. & Io. Andr. in d. c. *1. de reg. iur. lib. 6.* & per Archid. in d. c. *Ordinarii, de off. Ordinar. eod. lib.* & cap. *Contra morem 100. diſt.* nam communis concluſio videtur eſſe, ut ex quo Epiſcopus tacitè conſentit, non poſſit amplius ex officio compellere ſubditum ad oſtendendum titulum. Quamobrem in hoc articulo diſtingue ſecundum eos; nam ut factum eſt antiquum, ſed ſuperior exquirens titulum nunquam conſenſit tacitè, vel expreſsè, ut quia de recenti adeptus eſt Epiſcopatum, vel diu ſtetit in captivitate: & tunc habebit locum opinio Hoſtienſis, quod propter facti antiquitatem admittatur probatio per juramentum, arg. l. *Si arbiter*, *ff. de probat.* & eorum, quæ notantur in c. *Illud*, *de præſumption.* militat enim aliqua præſumptio pro titulo, ex quo fuit to-
30 leratus per prædeceſſorem, & hanc opinionem Hoſt. ſic declaratam ſingulariter notabis ſecundum Abbatem, quia quotidie occurrit in practica: nam ſtatim atque in Epiſcopum aliquis promovetur, hodie ſolet publicare edictum generale, ut unuſquiſque teneatur fidem facere de titulo ſui beneficii. Itaque ſecundum Abbatem ſub *n.* 23. hæc quæſtio decidenda eſt inſpecta longinquitate temporis, & qualitate beneficii, & ſuperioris prædeceſſoris, qui illum toleravit: nam ſi factum ſit antiquum, ſeu non multum recens, & iſte ſuperior eum toleravit tamquam beneficiatum, tunc non erit cogendus ad illum titulum probãdum etiam per juramentum, quia ſuperior viſus eſt conſenſiſſe arg. c. *Ex ore, de his, quæ fiunt à maior. par. cap.* poteſt tamen ipſe ſuperior aſſumere in ſe onus probandi defectum tituli, arg. c. *Dilecto, de præb.* & l. *Cura*, *ff. de probat.* ſi verò ſuperior non conſenſit tacitè, vel expreſsè, tunc poteſt eum compellere ad faciendam plenam fidem de titulo, arg. d. c. 3. de inſtit. & notat præallegat. gloſ. in *c. 1. de reg. iur. lib. 6.* & facit c. *Legi, 2. q. 1.* & quod notat Innoc. in c. *Super his, n. 11. ſupra de accuſat.*

31 Quod ſi quæras quando poſſeſſio beneficii dicatur recens, vel antiqua, Io. de Anan *hic n. 35* videtur concludere poſſeſſionem cenſeri antiquam quando eſt triennalis per Clem. *1. de ſequeſt. poſſeſſ. & fruct.* ubi ſecundum eum illa dicitur recens poſſeſſio beneficii, quando quis non poſſedit per completum triennium: ſed melius Felin *hic n. 11.* dicit ad hoc, ut poſſeſſio dicatur antiqua ad hunc effectum præſumendi titulum beneficii requiri decennium, quia ſic intelligunt Doctores in l. *Qui in aliena*, *ff. de acquir. hered.* & tenet in cap. *Illud num. 8. ad finem, verſ. Unde dico, de præſumpt.*

32 Sed dubitari poteſt numquid ſufficiat talis probatio per juramentum juncta antiquitate temporis ſi jus commune ſit contra eum, qui beneficium poſſidet, ut quia obtinet duo beneficia incõpatibilia, aut ſit minor, vel aliàs incapax beneficii, & allegat ſe habuiſſe literas diſpenſationis, ſed eas amiſiſſe: concludit Abbas *hic n. 24.* in eo, qui poſſidet plura beneficia contra jus commune non ſufficere tacitum conſenſum Epiſcopi ex diuturna tolerantia inſurgente, cum conſentire non poſſit, ad hoc d. c. *Ordinarii, de off. ordin. lib. 6.* quod loquitur indiſtinctè ſecundum eum.

33 Hodie eſt expeditum, quia Concilium Tridentinum innovando textum in d. c. *Ordinarii*, ſtatuit, ut Ordinarii locorum quoſcumque plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia eccleſiaſtica obtinentes diſpenſationes ſuas exhibere diſtrictè compellant: & S. Congregatio conſulta, An temporis longinquitas obſtet, ut obtinentes beneficia incompatibilia non poſſit compelli ab Epiſcopo ad diſpenſationem exhibendam, eorumq; titulos oſtendendos: Reſpondit non obſtare, niſi beneficia ad juriſdictionem Epiſcopi non ſpectarent, ut ſi eſſent membra S. Antonii Viennen, ſeu aliorum.

34 De exhibitione dimiſſoriarum idem ſentiendũ eſt, eo maximè, quia exercentes curam animarum in Eccleſia S. Iacobi approbandi ſunt ab Archiepiſcopo Tranen. & diœceſani ibi ſervientes dimiſſorias ab alio, quàm Archiepiſcopo Tranen recipere non poſſunt, juxta declarationem S. Congregationis. Cum ergò hinc ſtatus clericorum colligatur, an ſcilicet aliter promoti ſint ſuſpenſi, vel irregulares, & an idonei ſint ad curam exercendam, ſubterfugere non poſſunt, quin tales dimiſſorias oſtendant, idque pertinet nedũ ad diœceſanos, ſed etiam ad extraneos quatenus inſervire intendant in d. Eccleſia, ut doceant ſe ritè ordinatos, vel dimiſſos à propriis Prælatis, ad hoc cap. *Cum nullus, de tempor. ordinat. lib. 6.* & *cap. 8. ſeſſ. 23.*

Procurator Archiepiſcopi Sipontini iteratis vicibus citatus nihil hucuſque ad fundandas querelas ſui principalis deduxit: quare videtur vel cauſæ cedere, vel judicium eludere, & neutro caſu amplius expectandus; ſed literis S. Congregationis arguendus quod clericos S. Iacobi animoſos, & contumaces reddat ad contradicendum ordinationibus, & decretis Archiepiſcopi Tranenſis in viſitatione legitimè inſtituta, & principaliter quoad hæc duo capita exhibitionis titulorum, & dimiſſoriarum. In reliquis ſi ſe gravatum indebitè ſenſerit ad S. Congregationem recurrat; interim decreta Archiepiſcopi Tranen. auctoritate Sacræ Congregationis emanata exequatur, alioquin noverit Tranen pœnas comminatas, & ſuſpenſas legitimè executurum. Et ita &c.

De

De Simonia,

Cap. Per tuas, il primo.

S V M M A R I V M.

1 CRedimus, *verbum à legislatore prolatum inducit iuris diſpoſitionem.*
2 *Idem de verbo*, videtur.
3 *Teſtes criminoſi concurrentibus qualitatibus hic præſcriptis admittuntur in criminibus exceptis, non tamen ut faciant plenam fidem, niſi coniunctis aliis adminiculis.*
4 *Simonia dicitur hæreſis, ad cuius comparationem cætera crimina quaſi pro nihilo reputantur.*
5 *Inimicitia in criminibus exceptis, niſi ſint capitales, non repellunt teſtes, ſed fidem minuunt.*
6 *Ordo iuris in cauſis regularium non ſolum in parte remittitur, ſed etiam ſit aliqualis remiſſio iuſtitiæ.*
7 *Prælatus regularis ſi ſit captus à Turcis, vel Saracenis, an alius in eius locum eligi poſſit, anne ex captivitate reverſus in priſtinum ſtatum ſit reponendus: late diſcutitur ut num. ſeqq. uſque in finem.*
8 *Prælati regulares, qui à Capitulo eliguntur, & à Superiore confirmantur, removeri non poſſunt niſi ex iuſta cauſa, & iuris ordine ſervato & n. 24. & 45.*
9 *Non tamen in regularibus requiritur cauſa tam gravis, ſicut in ſæcularibus.*
10 *Priores minores, & officiales regulares removeri poſſunt pro libito Abbatis ſine ulla cauſa. & n. 41.*
11 *Beneficia regularia ſunt manualia, niſi ſint electiva.*
12 *Prælatus ab hoſtibus captus non eſt ipſo iure privatus ſua dignitate, nec privandus per ſententiam. & n. ſeqq.*
13 *Epiſcopo à paganis, vel ſchiſmaticis capto non inſtituitur alius in locum ipſius, ſed Capitulum adminiſtrat ad tempus. & n. 21. & 33.*
14 *Eccleſia per captivitatem Prælati non vacat verè, ſed fictè, ſeu interpretative.*
15 *Dictio, Acſi fictionem importat.*
16 *Captivitas eſt mors civilis, quæ non æquiparatur naturali, niſi in caſibus in iure expreſſis.*
17 *Capti in bello ſervi capientium efficiuntur, ſi bellum ſit iuſtum & 38.*
Hoc tamen non obtinet in Epiſcopis captis à Turcis, vel Saracenis n. 19.
18 *Servitus eſt mors civilis, quæ morti naturali aſſimilatur.*
20 *Epiſcopus à Paganis, vel Schiſmaticis bello captus non efficitur ſervus capientium.*
21 *Vicarii iuriſdictio an expiret Epiſcopo ab hoſtibus capto.*
22 *Prælatus ſi efficiatur inhabilis etiam perpetuò non removetur, ſed datur ei coadiutor, vel adminiſtrator.*
23 *Captivorum calamitas eſt miſerendum. & 26.*
24 *Prælati regulares non ita pingue ius habent ſicut ſæculares.*
25 *Prælatus regularis etſi removeri poſſit levioribus ex cauſis, requiritur tamen delictum, & illius probatio.*

26 *Prælatus non debet privari iure ſuo propter captivitatem.*
27 *Captus ab hoſtibus, & poſtea reverſus recuperat omnia iure poſtliminii, tam ſecundum leges ſæculi, quàm ſecundum Canones. & num. ſeqq. & n. 33. & 43.*
28 *Clerico de captivitate redeunti Eccleſia debet reſtitui quantocumque tempore detentus fuerit. & num. 37.*
30 *Epiſcopus ab hoſtibus expulſus in alia Eccleſia intitulatus, ceſſante hoſtilitate reſtituendus eſt primæ Eccleſiæ, & qui medio tempore fuit ſubſtitutus, debet eam dimittere.*
31 *Beneficia ſub conditione non dantur, nec ad tempus.*
32 *Papa ſub conditione, & ad certum tempus poteſt aliquem inſtituere Prælatum.*
33 *Prælatus non poteſt inſtitui ſub conditione à iure inducta.*
34 *Marito ex captivitate reverſo reddenda eſt mulier, licèt medio tempore bona fide alteri nupſerit, nec habenda eſt ratio iuris civilis, aliud ſtatuentis.*
35 *Poſtliminii diffinitio.*
36 *Poſtliminii reverſis ſecundum leges datur actio reſciſſoria intra quadriennium; ſed ſecundum Canones recuperant omnia non obſtante quocumque temporis curſu, & n. ſeq.*
37 *Præſcriptio non currit durante captivitate.*
38 *Poſtliminii ius ſecundum Canones locum non habet quantum ad hoc, ut Chriſtiani ſervi efficiantur capientium, ſed bene quantum ad hoc, ut reverſi omnia recuperent.*
39 *Poſtliminio carent qui armis victi turpiter ſe dediderunt.*
40 *Clerici non debent movere arma corporalia etiam contra hoſtes, nec propria perſona pugnare, ſed tamen adeſſe, & hortari.*
41 *Poſtliminii ius non habet locum in officiis minoribus regularium, ſed bene in prælaturis electivis, etiamſi non ſint perpetuæ, ſed ad certum tempus, & n. ſeq.*
42 *Tutor ſi ſit captus ab hoſtibus, deſinit eſſe tutor, ſed reverſus recipit tutelam iure poſtliminii.*
43 *Poſtliminio reverſus ſtatum recuperat priſtinum, & munera etiam civilia, & cuncta ei incolumia ſervantur.*
44 *Poſtliminium duo habet capita; alterum fundatur ſuper veritate, alterum ſuper fictione.*
45 *Captus à Piratis, vel Latronibus etiam ſecundum leges civiles liber permanet, & retinet omnia iura ſua, & fictio poſtliminii non eſt neceſſaria.*
46 *Provincialis Carmelitarum à Barbaris captus, ac poſtea liberatus à Sac. Congregatione Epiſcoporum, & regularium iubetur in poſſeſſione Provincialatus manutenere, & ad liberum illius exercitium reintegrari, caſſata alterius Provincialis electione.*

PER TVAS il primo. Hoc c. eſt gloſſa c. præcedentis: nam tendit ad declarationẽ illius, an, & quando teſtes criminoſi admittãtur in crimine ſimoniæ; & in effectu idẽ dicit quod præcedẽs. Abb. Siculus, & eſt ex mente Io. Andr. & ſequaciũ; unde Petr. de Sampſone, & Abb. Antiq. ponebãt verſus, quos dicebãt fuiſſe Roderici Hiſpani Epiſco-

pi

pi Palentini. *Doctrinam talem tibi tradere Papa conatur. Qualiter in quales, per quos, qua culpa probatur. Adde modum Cale, ſic diſtinguas licèt Hele.* & ſunt duæ partes. In prima conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Noveris*; & hæc ſubdividitur ut per Io. Andr.

1 Nota primò ibi, *Credimus*: verbum *Credimus*, à legiſlatore prolatum inducere juris diſpoſitioné, ut hic, & in c. *Nuper*, &c. *Per tuas*, *de ſentent. excom.* & in c. *Conſuluit*, & ibi dixi n. 4. *de regularib.* unde Hoſt. & Io. Andr. in cap. *Cum olim*, *de ſentent. & re judicata*, expenunt verbum, *credimus*; ideſt, *ſcimus*, ut ibi dixi n. 18. & ibi notat Marian. Soc. n. 2. & idem de verbo, *videtur*, ut c. *De quarta*, *de præſcription.* & in cap. *Præterea de appellation.* & in c. 2. *de fid. inſtrum.* c. *de cætero*, & ibi dixi n. 2. *de homicidio*

Secundò nota ibi, *diſtinguendum*: plura, quæ in judicio criminali ſunt per judicem conſideranda tam circa modum agendi, quam circa perſoná rei, & perſonas teſtium, & atteſtationes, & aliàs probationes: quæ omnia proſequere, ut hic per marian. Socin. à n. 33.

3 Tertiò nota in verſ. *Cumque per monachos*, ſecundum communem intellectum in crimine ſimoniæ & per conſequens, & in aliis criminibus exceptis admitti teſtes criminoſos concurrentibus qualitatibus, de quibus in litera, non tamen ut faciant plenam fidem, niſi conjunctis aliis adminiculis, ut hic per Anchar. *in 5. notab.* Abb *n. 4.* & Marian. Socin. *n. 7.*

4 Quartò nota ibi, *Propter immanitatem hæreſis ſimoniacæ*; ſimoniam dici hæreſim, ad cujus comparationem cætera crimina quaſi pro nihilo reputantur ut hic in textu, & in c. *ult q. 7.* & in cap. *Tanta*, *ſupra eadem*; ſed an, & quando ſimonia ſit hæreſis proprie, dixi in cap. *Cum pridem*, *n. 24. ſupra de pactis.*

5 Quintò nota ibi, *Inimicitias capitales.* Non quaslibet inimicitias repellere teſtes à teſtimonio ferendo in crimine ſimoniæ, & conſequenter in aliis criminibus exceptis, ſed capitales dumtaxat: nam aliæ inimicitiæ non repellunt, arg. l. *Licèt*, *ff. de arbitr.* §. *Inimicitia*, inſtit., *de excuſat. tutor.* & hic notat in gloſ. *in verb. Inimicitias capitales*, Io. Andr. *n. 9.* Butr. *n. 5.* Anchar. *n. 5.* Marian. Socin. *n. 10.* & alii communiter, Hippolyt. de Marſil. in l. 1. § *Præterea per illum textum*, *in princip.* & *num. 11. ff. de quæſtionib.* & ita omnes tenere atteſtatur Io. de Anan. in cap. *Cum oporteat*, *n. 6* & ibi etiam Felin. *n. 8. ſupra de accuſ.* & ita Iul. Clar. *in practic.* § *final. q. 24. verſ. Item quæro*, & noviſſime Proſper Farinac. *q. 53. de oppoſit. contra perſonas teſtium n. 52.*

Ultimò nota ex ultimis verbis textus. Contra regulares Prælatos non ſolùm remitti in parte ordinem juris, ſed etiam fieri aliqualem juſtitiæ remiſſionem, quia ex levioribus cauſis removentur, ut in textu, & notant Abb. *n. 4. in fin.* & Marian. Socin. *n. 13.* ad idem textus in cap. *Qualiter, & quando, il ſecondo*, §. *Hunc tamen ordinem*, *ſupra eum, de accuſationib.* & in cap. *Cum ſpecialis* §. *Cæterùm appellat.*

7 Hinc ſumpta occaſione QVAERO, Si Prælatus regularis ſit captus à Turcis, vel Saracenis an hæc ſit juſta cauſa alium in ejus locum eligendi: anne ex captivitate poſtea reverſus, in priſtinum ſtatũ ſit reponendus.

8 Ad evidentiam præmittendum eſt Prælatos regulares, ut Provinciales Abbates, Priores conventuales, & conſimiles, qui à Capitulo canonicè eliguntur, & à ſuperiore confirmantur, non eſſe ad nutum amovibiles; & quamvis in pluribus Religionibus ſint triennales, tamen durante triennio removeri non poſſe niſi ex juſta cauſa, & juris ordine ſervato textus eſt clarus in cap. *Monachi*, §. *Priores*, *ſupra de ſtat. monach.* cujus hæc ſunt verba: (Priores autem cum in Eccleſiis conventualibus per electionem Capitulorum ſuorum canonicè fuerint inſtituti, niſi pro manifeſta, & rationabili cauſa non mutentur.) & ibi notat gloſſa, *in verb. Non mutentur*, Innocent. *ad fin. in eodem verb.* Hoſt. *n. 5.* Io. Andr. *n. 12.* & communi-
9 ter DD. Et quamvis in cap. *Qualiter, & quando, il ſecondo*, §. *Hunc tamen*, *de accuſation.* dicatur juris formam circa regulares perſonas non eſſe uſquequaque ſervandam, quæ cum cauſam requirit facilius & liberius à ſuis poſſunt adminiſtrationibus amoveri: tamen hæc verba potius demonſtrant eos non poſſe amoveri ad nutum, imò ſupponunt cauſam neceſſariam, ut patet ibi, *cum cauſa requirit*; unde ſenſus eſt; ut cauſa non adeò gravis in regularibus exigatur, ſicut exigitur ad privandum clericos ſæculares ſuis dignitatibus, & beneficiis, ſed ex levioribus cauſis ab adminiſtratione removeri poſſint, ut hic dicitur in fin. rationabilibus tamen manifeſtis, ut expreſſe habetur in d. c. *Qualiter*, & notat gloſ. in c. *Cum ad monaſterium*, *in verb. Amoveri*, *de ſtatu monach.* & latius infra ſubijciam, *nu. 41. & 42.* nec refragatur textus in eod. cap. *Cum ad monaſterium*, §. *Tales*, qui videtur contrarium innuere in illis verbis: (Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuò poſſidenda, tamquam in ſua ſibi vita locetur, ſed cum oportuerit amoveri, ſine contradictione qualibet revocetur.) Nam reſpondetur illum textum non loqui de prioribus conventualibus ſeu Prælatis, qui à Capitulo eliguntur, ſed de prioribus minoribus, qui per electionem canonicam non creantur, ſed ſuperior eis committit adminiſtrationem, & talis non confirmatur, ſed ſunt obedientiarii, & ad nutum ipſius ſuperioris amovibiles: & ita textum in d. § *Tales*, cum textu in d. c. *Monachi*, conciliant communiter DD. & in ſpecie præcitata gloſ. in d. c. *Monachi*, *in verb. Non mutentur* Innoc. *eodem ad fin. in eod. verb.* Hoſt. *num. 5.* dicens, priores minores pro voluntate Abbatis hodie mitti poſſe in prioratus, & in claſtinum revocari, Io. Andr. *n. 12. verſ. Alii ad voluntatem*: Item gloſ. in d. c. *Cum ad monaſterium*, *in verb. Perpetuo*, & ibi etiam Hoſtien. *n. 29. in eodem ver.* item gloſ. in Clemen. 1. *in verb. Revocare*, *poſt medium*, *verſ. Suus*, *de ſuppleud. neglig. prælat.* & hanc ipſam diſtinctionem inter Prælatos electivos, & officiales minores poſuerunt Hoſt. Io. Andr. & communiter DD. in d. c. *Qualiter*, & ibi dixi *n. 30. cum duobus ſeqq.* & nullus diſcrepat & de his prioratibus, & officiis minoribus intelligendi ſunt
11 Doctores, qui dicunt prioratus, & beneficia regularium eſſe manualia, non autem de electivis, ut Caſſador. *deciſ. 4. n. 3.* & *deciſ. 12. n. 9. de præbend.* Millis *in repertor. in verb. Beneficia regularia*, *num. 3.* Rebuff. *in tract. de pacif. poſſeſſ. num. 210.* & alii paſſim; unde ſi aliquis ex dictis prioribus, & officialibus minoribus fieret captivus, abſque dubio liceret Abbati alium in eius locum ſubſtituere, cũ tales

tales etiam ſine ulla cauſa amoveri poſſint, ut dicunt Hoſtien. & alii ſupra citati; & latè probavi in d. cap. *Cum ad monaſterium à numero 30 uſque ad num. 43.* Sed de iſtis non eſt hic ſermo.

His præcognitis ad primam partem quæſtionis propoſitæ videtur negativè reſpondendum, quia Prælatus ab hoſtibus captus non eſt ipſo jure privatus ſua dignitate, nec captivitas eſt juſta cauſa eum privandi per ſententiam, & alium in ejus locum eligendi, ſed tantummodo deputandi adminiſtratorem temporalem, vel vicarium, ſeu viſita-
13 torem, qui durante illius captivitate provinciam, vel monaſterium regat textus eſt in cap. *Si Epiſcopus*, *de ſuppleud. neglig. Prælat. lib. 6.* ubi eſt caſus expreſſus, quod Epiſcopo à Paganis, vel Schiſmaticis capto nõ inſtituitur alius in locum ipſius, ſed Capitulum in ſpiritualibus, & temporalibus adminiſtrat donec eum libertati reſtitui contigerit. vel donec Sedes Apoſtolica per Capitulum conſulenda aliud duxerit ordinandum: ubi gloſ.
14 *ultim.* dicit Fortè viſitatorem dando, ut cap. *fin. eodem tit. & lib.* Et eſt ratio, quia per captivitatem prælati Eccleſia non vacat, ut ait gloſ. in d. cap. *Si Epiſcopus*, *in verb. Sed Capitulum*: nec illa eſt vacatio vera, ſed ficta, ſeu interpretativa, ut tradit ibi Philipp. Probus *in addit. ad Monach. in princip.* Io. Franciſcus Pavinus *in tit. de off. & poteſt. Capit. ſede vacant. prælat. 7. numero 13* & innuit tex-
15 tus ibi *Ac ſi ſedes per mortem vacaret.* Nam dictio, *Ac ſi*, fictionem importat, l. *Si alie. ius*, *ff. de hæred. inſtituen.* l. *Quamvis*, & ibi gloſ. 1. *ff. de bon. autor. iudic. poſſid.* & ſic illa eſt mors ficta,
16 ſeu civilis, ut ibi notat Io. Monach. *num. 1.* & Archid. *in princ.* quæ non æquiparatur veræ, ſeu naturali niſi in caſibus in jure expreſſis: & hoc pro regula eſſe tenendum dicit gloſ. in cap. *Placuit*, *il ſecondo*, *in verb. Mortuum*, *verſ. Et hoc teneas pro regula 16. q. 1.* Non eſt autem in jure expreſſum, ut mors civilis, eccleſia quaſi vacante per captivitaté Prælati, æquiparetur naturali quoad inſtitutionem, ſeu electionem ſucceſſoris, ſed tantùm quoad hoc, ut Capitulum ad tempus ſuccedat in adminiſtratione ut in d. cap. *Si Epiſcopus*: Ergo in reliquis ſtabimus regulæ, l. *Sancimus C. de teſtamentis*, l. *Præcipimus*, *in fin. C. de appell.* & textum in d. cap. *Si Epiſcopus*, non eſſe extendendum ad alios caſus firmat Alexand. *conſ. 110. Adeo gravis*, *numero 3. circa fin. verſ. Et poſito*, & *numero 4. lib. 6.*
17 Quinimo tametſi capti in bello ſervi efficiantur capientium, ſi bellum ſit juſtum, l. *Naturalem*, §. *ultim. ff. de acquir. rer. domin.* l. *Hoſtes*, *ff. de captiv. & poſtlimin. reverſ.* §. *Item ea*, *inſtitut. de rer. diviſio.* & ſervitus ſit mors civilis, quæ morti
18 naturali aſſimilatur, l. *Intercidit*, *ff. de condit. & demonſtr.* l. *Servitutem*, *ff. de regul. iur.* gloſ. in l.
19 *Rei capitalis*, *in ver. Amiſſio*, *ff. de pœnis*: nihilominus in Chriſtianis captis à Turcis, vel Saracenis hoc non obtinet quia ſervi capientium minimè efficiuntur, nec quantum ad hoc ſunt ſervandæ leges Romanorum, quæ de captivis apud hoſtes loquuntur, nec ſunt neceſſariæ fictiones legis Corneliæ, & poſtliminii, ut pluribus probat Co-
20 uar. in regula peccatum *par. 2. § 11.* Et quãvis gloſſ. in d. cap. *Si Epiſcopus*, *in verb. Libertati*, dicat: Servus enim factus erat tamen intelligitur ſecũdum leges Romanorum, quas allegat & Gemin. *ibi*
21 *circa finem* quærit ſolum: quid ſi Epiſcopus captus habebat Vicarium tempore captionis, an per capturam expiret ejus mandatum ita ut non poſſit exequi officium ſuum? & reſpondet expirare, quia per mortem Epiſcopi expirat mandatum, ut notat gloſ. *fin.* in Clem. *fin. de procurat.* & textus in d. cap. *Si Epiſcopus* æquiparat mortem civilem naturali quoad juriſdictionis exercitium vel dato quod mandatum non expiret, tamen non poteſt juriſdictionem exercere, quia caſu devolvitur ad Capitulum. Ita formaliter Gemin. cum quo concordant ibi Franch. *ad fin. verſ. In gloſ. fin.* & Prob. *ad Monach. in princ.* & ſic Geminian. tenet Prælatum captum eſſe mortuum civiliter tantummodo quoad exercitium juriſdictionis, & ſic ſupponit habitum remanere apud ipſum, & conſequenter eum non efficit ſervum capientiũ, nec libertatem amittere niſi de facto: & ita intelligi debet littera d. cap. *Si Epiſcopus*, in illis verbis: *donec eum libertati reſtitui contigerit.* Quamobrem cum Prælatus captus à Turcis, vel Schiſmaticis ſecundum Canones non ſit in ſervitutem redactus, nec ſit mortuus civiliter quantum ad habitum juriſdictionis, & jus Prælaturæ, ſed omnino quantum ad juriſdictionis exercitium, nulla ratio ſinit, ut alius in ejus locum ſubſtituatur, ut dicit textus in cap. *Quamvis triſte*, ibi: (Quia ergo viventem ab officio ſuo neceſſitas non crimen abducit, alium loco ejus, niſi eo recuſante, nulla ſinit ratio ordinari, *7. q. 1.*)

22 Confirmantur prædicta, quia ſi Prælatus efficiatur inhabilis ad officiũ exercendũ propter morbum etiam perpetuum & incurabilem, non privatur officio, vel beneficio ſed datur ei coadjutor, ut cap. *Ex parte*, ibi: *gravi, & incurabili morbo*: & cap. *fin. de cler. ægrot.* & in *cap. unic.* § *Verum* ibi, *perpetuò impeditum*: *eodem titulo lib. 6.* Et probavi latiſſimè in d. cap. *finali à num. 40.* & de Epiſcopo extra mentem poſito ſunt jura clara in cap. *Scripſit*, & in d. cap. *Quamvis triſte 7. quæſt. 1.* & in Generali ordinis Humiliatorum mente capto conſuluit Petrus de Ancharan *in conſ. 188. incip. Viſis conſiliis*, *nu. 7. verſ. Permittendum eſt etiam pro veritate*, & *num. 12.* Ergo ſimiliter ſi Prælatus impediatur officium ſuum exercere propter captivitatem, non eſt ab officio removendus ſed ei dandus eſt adminiſtrator, vel vicarius, qui durante captivitate vices illius ſuppleat in exercitio juriſdictionis: nam ut legitur in cap. *Satis perverſum*, *56. diſt.* Satis perverſum, & contra eccleſiaſticam probatur eſſe cenſuram, ut fruſtra pro quorundam voluntatibus quis privetur, quem ſua culpa, vel facinus ab officii, quo fungitur gradu non deijcit; & nimis reprehenſibile eſſe manifeſtum eſt, ut Prælato vivente alius ſubſtituatur, quæ ſunt verba textus in cap. *Petiiſti*, *7. q. 1.* Nemo enim ſine culpa privandus eſt jure ſuo, c. *Inventũ*, *16. q. 1.* cap. 1. *de iudic.* & de Prælato regulari tradit
23 gloſ. in cap. *Monachi*, *in verb. Non mutentur*, *de ſtatu Monachor.* quin potiùs captivorum calamitati eſt miſerendum, cap. *Non ſatis* & c. *Pulchra 86. diſtin.* cap. *Aurum*, & cap. *Sacrorum*, *12. q. 2.* Facit textus in l. *Quamvis*, *ff. ſolut. matrimonio*, & in l. *Si pro*
24 *redemptione*, *C. de donationib.*

Nec obſtat ſi dicas hæc procedere in Epiſcopis, & Prælatis ſæcularibus, qui matrimonium ſpirituale contrahunt cum Eccleſia, cap. *Inter corporalia*, cap. *Quanto*, & cap. *Licèt*, *ſupra de tranſlation. Epiſcop.* & propterea à ſuis adminiſtrationibus

buſine cauſa gravi, & probata amoveri non poſ-
ſunt, ut in d. cap. *Qualiter, il ſecondo*, §. *Licet au-*
tem, de accuſationib. & in præcitatis juribus; At ſe-
cus eſſe in Prælatis regularibus, quia non ita pin-
gue ius habent ſicut ſæculares, ut inquit gloſ. *his*
in verb. Leviorum; & ideò poſſunt faciliùs, & li-
beriùs removeri, ut dicitur in d. cap. *Qualiter*,
in §. Hunc tamen ordinem.

25 Id inquam, non obſtat, quia etſi in regularibus
Prælatis leviores cauſæ ſufficiant, ut habetur hic
in fin. Requiritur tamen cauſa delicti, & de tali
intelligitur hoc capitul. Quod loquitur ubi de
crimine civiliter agitur, ut Prælatus regularis ab
adminiſtratione removeatur tanquam immeri-
tus, & damnoſus, ut in textu in verſ. *Tales igitur*,
& notat Abbas *in primo notab.* & Marian Socin.
num. 11. Similiter de cauſa criminis intelligitur
dictum cap. *Qualiter* : quo primò præſcribit or-
dinē procedendi per inquiſitionem in cauſis cri-
minalibus tam contra prælatum, quam contra
ſubditum, & concludit probato gravi crimine eū
eſſe removendum ab adminiſtratione; ac deinde
declarat hunc ordinem nō eſſe in regularibus ob-
ſervandum uſquequaque, id eſt per omnia, vel ad
unguem ſecundum Cardin. *in d. §. Hunc tamen or-*
dinem, in prin. quaſi dicat etiam ad remotionem
Prælati regularis requiritur cauſa, & probatio
criminis, ſed non eſt neceſſe, ut crimen ſit adeo
grave ſicut in Prælatis ſæcularibus; idque aper-
tiùs eſt expreſſum in d. cap. *Monachi*, §. *Priores*, *de*
ſtatu Monachor. ubi poſteaquam textus dixit: Præ-
lati regulares per electionem canonicè instituti
ſine manifeſta, & rationabili cauſa non muten-
tur, immediatè declarando qualis debeat eſſe hu-
juſmodi cauſa, ſubjunxit videlicet: Si fuerint di-
lapidatores ſi incontinenter vixerint, aut tale a-
liquid egerint, pro quo amovendi merito viden-
antur; ecce quod ad remotionem Prælati regula-
ris ſemper requiritur delictum, & hoc proban-
26 dum eſt, ut dicit ibi gloſſ. *ultim.* Ac captivitas
non eſt delictum, & ubi delictum non eſt ibi non
debet eſſe pœna, cap. *Cognoſcentes*, *de Conſtitu-*
tionib. gloſſ. in cap. *Si beneficia*, *in verb. Sine culpa*,
de præbend. lib. 6. Nec Prælatus captivus ſine culpa
privari debet jure ſuo, gloſ. *penult.* in d. cap. *Mo-*
nachi; imò inhumanum eſt nimis talem affligere,
cui potiùs eſt miſerendum, cap. *Licet de cenſib.*
& ibi gloſ. *in verb. Miſereri*, Abb. *conſ. 47. num. 3.*
lib. 1. Facit cap. *Cum percuſſio*, *7. q. 1.* ibi: (Non
debet à nobis addi flagellatis afflictio.) cap. *Ex*
parte, ibi: nec afflictio afflicto ſit addenda.
de Cleric. ægrotant. cap. *Iudicas* ibi: (Cui magis
conſulendum ſit, & compatiendum, quàm puni-
endum, aut aliquo modo ferendum,) *3. q. 9.* c. *At*
clerici, §. *De adulteriis*, *de judiciis* ibi: nec dupli-
ci debeat ipſum contritione conterere.) & l.
Navem onuſtæ, §. *Cum autem*, ibi: (quia non debet
duplici damno onerari ii) ff. *Ad leg. Rhodiam*, *de*
iactu; cum ſimilib.

Sed urgeas ex cauſa publica utilitatis, ne ſci-
licet provincia, vel monaſterium debito regimi-
ne deſtituatur etiam ſine culpa poſſe quem priva-
ri jure ſuo l. *Item ſi verberatum*, §. *1. ff. de rei vendi-*
cat. l. *Lucius*, *ff. de eviction.* plenè Anton. Gabr.
commun. concluſion. in tit. de iure quæſito non tollend.
concl. 2. num. 1. & dixi in cap. *Cæterum*, *num. 32. de*
reſcript. Reſpōdebimus cauſam publicæ utilitatis
poſſe tantùm conſiderari in datione vicarii;

vel adminiſtratoris, qui durante captivitate
Prælati juriſdictionem exerceat, juxta textum
in dict. cap. *Si Epiſcopus*, *de ſuppleend. neglig. Prælat.*
lib. 6. non autem in privatione ipſius Prælati,
& electione ſucceſſoris; nullum enim eſt publi-
cum incommodum, ut Prælatus captivus titulum,
& habitum dignitatis retineat, dummodo adſit a-
lius, qui illius vices ſuppleat, & durante illius im-
pedimento, in ſpiritualibus, & temporalibus ad-
miniſtret, ut per Abbatem in cap. *Tua nos*, *num. 4.*
de cleric. ægrot. & probatur ex doctrina Innocentii
communiter receptam cap. *Niſi cum pridem*, *n. 4.*
in verb. Malitiam, *verſ. Nos dicimus*, *de renunc.* pon-
derando eam, ut dixi in d. c. *Cæterum*, *num. 31. de*
reſcript. Quinimo remotio Prælati captivi eſſet
potiùs contra jus, & utilitatem publicam, quia
hoc exemplo deterriti non invenirentur qui vel-
lent onus regiminis ſubire, arg. cap. *1. de clericis*,
& notat gloſ. in cap. *Cum percuſſio in figuratione ca-*
ſus 7. q. 1. & Abb. in d. c. *1. in 3. not.* ubi formali-
ter inquit: (Nota quod exiſtenti in impoten-
tia ſerviendi non debet ſubtrahi beneficium, ne
ex hoc turbetur ſtatus Eccleſiæ,) Roman. *con-*
ſil. 467. num. 7. verſ. Quarto per textum in dict. c. 1.
ubi ſimiliter ait remotionem officialis ſine culpa
tendere non ad conſervationem, & bonum ſtatū
officii, ſed potius ad eius ſubverſionem, eo con-
ſiderato quod difficulter reperiretur qui hoc of-
ficium ſubiret regiminis. Hæc quoad primam
partem quæſtionis.

27 Circa ſecundam partem reſpondendum vide-
tur Prælatum è captivitate reverſum in priſtinā
dignitatem, & adminiſtrationem eſſe reponen-
dum amoto quocumque alio interim electo, ſeu
inſtituto.

Quod probatur primò per textum in c. *Prima*
actione, *16. q. 3.* ubi Concilium Hiſpalenſe II. cui
Iſidorus interfuit c. *1.* ſtatuit in hæc verba: (Pla-
cuit, ut omnis parochia, quam antiqua ditione
ante militarem hoſtilitatem retinuiſſe Eccleſiam
ſuam quiſque comprobaret, ejus privilegio reſti-
tueretur; ſicut enim per legem mundialem; iis,
quos Barbarica feritas captiva neceſſitate tranſ-
vexit, poſtliminio revertentibus redditur anti-
qua poſſeſſio non aliter & eccleſia receptura eſt
parochiam, quam ante tenuit cum rebus ſuis ſive
ab aliis eccleſiis poſſideantur, ſive in cujuslibet
poſſeſſionem tranſfuſa ſit; non enim erit objici-
enda præſcriptio temporis, ubi neceſſitas inter-
eſt hoſtilitatis.

2 Probatur ſecundò in cap. *Cum per Bellicam*,
34. q. 1. ubi Leo Papa ſcribens Nicetæ Acquileienſi
Epiſcopo *epiſtola 77. c. 1. & ſeqq.* ſic ait; (Remo-
tis malis, quæ hoſtilitas intulit, unicuique hoc,
quod legitimè habuit reformetur, omnique ſtu-
dio procurandum eſt, ut recipiat unuſquiſque
quod proprium eſt.) *Et infra*; (Sic enim multa, quę
ad eos, qui in captivitatem ducti ſunt, pertine-
bant, in jus alienū tranſire potuerunt; & tamen
plenum juſtitiæ eſt, ut eiſdem reverſis propria re-
formentur, quod ſi in mancipiis, vel in agris, aut
etiā in domibus, ac poſſeſſionibus ritè ſervatur,
quantò magis in conjugiorū reintegratione faci-
endū eſt, ut ſic quod bellica neceſſitate turbatum
eſt, pacis remedio reformetur) ubi gloſ. *in verb.*
Conjugiorum, deſumit argumentum quod Eccleſia
debet reſtitui clerico de captivitate redeūti, quā-
tocumque tempore detentus fuerit, ſi probat ju-
ſtum

ſtum impedimentum, cùm Eccleſia ſit uxor cleri-
ci, c. *Sicut vir*, & cap. *Sicut alterius*, *7. q. 1.* & cum
gloſ. concordant Hugo, & Turrecr. *n. 1.*

29 Probatur tertiò in c. *Paſtoralis*, *8. q. 1.* ubi cum
Ioannes Liſſitanæ Civitatis Epiſcopus ab hoſtibus
eſſet repulſus, & Liſſitana Civitas in captivitatem
redacta, Gregorius Papa dedit ei Eccleſiam Syl-
latinam hac conditione, ut ceſſante hoſtilitate ad
ſuam Eccleſiam reverteretur: qui textus ad rem
noſtram dupliciter inducitur, & primo ſic. Si Præ-
latus Eccleſiæ ab hoſtibus captivatæ ceſſante
hoſtilitate reſtituendus eſt primæ Eccleſiæ, non
obſtante quod medio tempore fuerit inordinatus
ſeu intitulatus in alia Eccleſia, ut in d. c. *Paſtoralis*;
multò fortius ceſſante captivitate prælatus debet
reſtitui ſuæ dignitati in caſu noſtro, cùm medio
tempore in nulla alia Eccleſia fuerit intitulatus.
Secundò ſic, ſi prælato ab hoſtibus expulſo, is, qui
medio tempore à Papa fuit ſubſtitutus, ceſſante
hoſtilitate debet Eccleſiam dimittere, eamque
primo prælato reſtituere ſecundum Hug. Arch. &
omnes in d. c. *Paſtoralis*. Ergo à fortiori is, qui du-
rante captivitate prælati à Capitulo fuit electus,
ea ceſſante, debet dimittere dignitatem, eamque
reſtituere prælato ab hoſtibus reverſo. Sed dices:
30 Prælatus non poteſt conſtitui ad certum tempus,
vel ſub conditione, quia beneficia ſub conditione
non dantur, c. *Quamvis*, *7. q. 1.* c. *Sanctorum*, *70 diſt.*
nec convenit moribus noſtris temporales filios
habere, l. *Quæſitum*, *ff. de adoption.* l. *Actus legitimi*,
ff. de regul. iur. Sicut nec libertas ad tempus da-
tur, l. *Libertas*, *ff. de manumiſſ. teſtam.* nec hæredi-
tas, §. *Hæres*, *inſtit. de hæredib. inſtituen.* nec matri-
monium, c. *Solet*, *23. q. 2.* Ergo nec Epiſcopus
31 Eccleſiæ captivatæ in alia Eccleſia intitulatus,
nec alius in ejus locum electus, vel inſtitutus re-
moveri debent. licèt captivitas caſſaverit, gloſ. 1.
in d. c. *Paſtoralis*, *7. q. 1.* ſolvit objectum triplici-
ter. Prima ſolutio eſt, quod inſtitutio hoc caſu ſit
pura, ſed reſolvatur ſub conditione ſi Prælatus à
captivitate liberetur, l. *2. ff. de in diem addict.* &
eſt ſimile in d. c. *Veniens*, *de fil. presbyter.* & in cap.
Illo, *de pignorib.* Secunda ſolutio eſt quod jure
poſtliminii reſtituitur ei prior Epiſcopatus, ut in
d. c. *Prima actione*, *16. q. 3.* Tertia ſolutio quod Pa-
pa ſub conditione, vel ad certum tempus poteſt
aliquem inſtituere prælatum, ſicut miles ſub con-
ditione, & ad certum tempus inſtituit hæredem,
l. *In fraudem*, §. *Similis*, *ff. de militar. teſtam.* Quar-
32 ta, & melior ſolutio eſt, quam ponit Archid. in d.
c. *Paſtoralis*, *n. 2.* quod Prælatus non poſſit inſtitui
ſub conditione à jure reprobata, & ſic loquitur
d. c. *Quam pio*, *1. q. 2.* & c. *fin. ſupra de pactis*, cum
ſimilibus: ſecus autem eſt ubi tacita conditio à ju-
re inducta eſt; & ſic loquitur d. c. *Paſtoralis*, quia
dum inſtituitur prælatus ex cauſa captivitatis, ta-
li inſtitutioni ineſt tacita conditio à jure inducta,
videlicet ut ſi hoſtilitas ceſſaverit, teneatur redi-
re ad primam Eccleſiam.

33 Probatur quartò in præallegato, cap. *Si Epi-*
ſcopus, *de ſuppleend. neglig. prælat. lib. 6.* ubi Epiſco-
po à paganis, vel ſchiſmaticis capto datur admi-
niſtratio Capitulo non in perpetuum, ſed ut dicit
textus, donec eum libertati reſtitui contigerit: re-
cuperat enim jura ſua quaſi jure poſtliminii, ut
dicit gloſ. *ibi in verb. Libertati*, & Petr. de Anchar.
34 in *3. notab.* dicens: nota in verb. *Donec*, quod admi-
niſtratio Capituli iſto caſu durat Epiſcopo exi-

ſtente capto, liberatus autem jura ſua recuperat:
facit textus in c. *1. de Paroch.* ubi Prælatus hæreti-
cus ad unitatem Eccleſiæ converſus, quamvis in-
terea alius in eius locum fuerit inſtitutus ex miſe-
ricordia reintegratur: ergo fortius eſt reinte-
grandus hoc caſu prælatus captivus, cùm hoc fi-
at non ex miſericordia, ſed ex juſtitia, ut expreſ-
ſè habetur in d. c. *Cum per bellicā 34. q. 1.* ibi: (Pun-
ctum juſtitiæ eſt, ut eiſdem reverſis propria refor-
mentur.) id eſt reſtituantur per actionem reſciſ-
ſoriam, quæ reverſis ab hoſtibus datur pro bonis
ſuis retrahendis, ſecundum Turrecrem. *in verb.*
Reformentur.

35 Probatur quintò arguendo à matrimonio car-
nali ad ſpirituale quod argumentum eſt validum
in jure, ut cap. *Sicut vir*, *7. q. 1.* & c. *Inter corporalia*
de translat. Epiſcop. nam marito ex captivitate re-
verſo reddēda eſt uxor ſua, licèt medio tempore
alteri nupſerit bona fide credens primum virum
eſſe mortuum, ut graviſſimis rationibus oſtendit
Leo Papa in d. c. *Cum per bellicam*, & Innoc. in c.
ſeq. 34. q. 1. Ergo ſimiliter prælato ab hoſtibus re-
deunti reſtituenda eſt Eccleſia ſponſa ſua, cū qua
dicitur conjugium ſpirituale, vel quaſi contraxiſ-
ſe, ut in præcitatis juribus; & in puncto arguit
gloſ. in d. c. *Cum per bellicam*, *in verb. Conjugio-*
rum. Nec habenda eſt ratio juris civilis, ſecundū
quod matrimonium per captivitatem diſſolvi-
tur, & uxor non reſtituitur marito redeunti, niſi
novus adſit conſenſus, ut l. *Cum duæ*, ibi: (Non ut
pater filium ita uxorem maritus jure poſtliminii
recipit, ſed conſenſu reintegratur matrimoniū)
ff. de capt. & poſtlim. revers. Quoniam lex civilis in
hoc repugnat juri divino, quia à Deo jungitur
uxor viro, & quos Deus conjunxit homo non ſe-
paret: & ſic eſt neceſſe, ut etiam renuente uxore
legitimarum fœdera nuptiarum reintegrentur, ut
legitur in d. c. *Cum per bellicam*.

36 Probatur denique aliis omiſſis ex natura poſtli-
minii, quod diffinitur eſſe jus amiſſæ rei recupe-
randæ ab extraneo, & in ſtatum priſtinum reſtau-
randæ, ut l. *Poſtliminium*, *ff. de captiv. & poſtlim.*
revers. gloſ. 2. in d. c. *Prima actione*, *16. quæſt. 3.* Et
quamvis ſecundum leges poſtliminio reverſis de-
tur actio reſciſſoria intra quadriennium, ut §. *Rur-*
ſus, *inſtitut. de action.* l. *ultim. Cod. de in integr. re-*
ſtit. Turrecr. in d. c. *Cum per bellicam*, *in verb. Re-*
formentur 34. q. 1. & ſi non potuerit agere in hoc
quadriennio, per aliquot dies reſtituatur ad eos,
l. *Sed & ſi per prætorem*, §. *Si feriæ*, *ff. Ex quib. cauſ.*
37 *maior.* tamen ſecundum Canones cum exiſtenti
in captivitate, ſeu hoſtilitate non currat præſcri-
ptio, ut d. c. *Prima actione*, *16. q. 3.* non dabitur re-
ſciſſoria ſed per quantumcumque temporis præ-
latus fuerit in captivitate jura omnia recupera-
bit jure poſtliminii, ut notat ibi gloſ. *in verb. Poſt-*
liminium.

38 Et ex his patet uſquequaque verum non eſſe,
quod aliqui regulares dixerūt jus poſtliminii nō
habere amplius locum, ſecundum Canones, ex
Covarr. *in reg. Peccatum*, *p. 2. §. 11. n. 6.* & Molin.
de iuſt. & iure tom. 1. diſp. 118. §. *Obſerva tamen*,
Quoniam hoc vendicat ſibi locum tantummodo
ad hoc, ut infideles nullum acquirant dominium
in chriſtianis captivis, cujus contrariū erat cau-
tum de jure civili, ſecundum quod capti ab hoſti-
bus eorum ſervi efficiebantur, ut § *Servi*, *inſti-*
tut. de iur. perſon. gloſ. *in §. Si ab hoſtium*, *in verb.*

F *Pendet*

Pend. i inſtit. *quib. mod. ius patr. poteſt ſolvitur*; &
ſic loquuntur præcitati auctores, ſed non proce-
dit quantum ad recuperationem jurium, ac re-
rum: nam quantum ad hoc ex captivitate rever-
ſus etiam ſecundum Canones recuperat omnia
jure poſtliminii, pro ut ſunt jura clara in d. c. *Pri-
ma actione, 16. q. 3.* & in d. c. *Cum per bellicam, 34. q. 1.*
& tenent ubique gloſſatores; unde jure optimo
dicit gloſ. in §. *item ea, in verb. Recipiunt, inſtit. de
rer. diviſion.* poſtliminii, & captivitatis jura ho-
die non ſervari quantum ad perſonas, ſcilicet ut
chriſtiani per captivitatem ſervi efficiantur, ſed
bene quantum ad res, ſcilicet ut recuperent o-
mnia, quæ prius habebant: idemque tradidit
Bart. in l. *Hoſt. 1, ff. de captiv. & poſtlimin. reverſ.* &
ex illo Franciſcus Arias *in tract. de bello, & bellator.
n. 160.* inter tractatus communes *tom. 12. fol. 192.*
& Io. Lup. *in eod. tract. in 3. q. §. Si ſummi in caſu
ſæculorum, n. eod. tom. 12. fol. 169. col. 3.* Idque ex-
preſſe agnovit Covar. *d. §. Undecimo, num. 6. poſt
med.* ubi diſertis verbis ſic ait: (Quamvis in iis,
quæ poſſunt in favorem cedere captivorum, æ-
quiſſimum ſit, imo omni ex parte juſtum eaſdem
leges, ſcilicet de poſtliminio loquentes, ſervari:
nec enim Reipublicæ Chriſtianæ convenit præ-
ter ipſam captivitatis afflictionem damnũ aliud,
aut detrimentum chriſtianis apud Saracenos, aut
Turcas captivis irrogari?) hæc Covar.

39 Ruſus non obſtat quod poſtliminio careant
qui armis victi hoſtibus ſe dediderunt, ut dicitur
in l. *Poſtliminium, ff. de capt. & poſtlim. reverſ.* quia
licet non ſponte, tamen coacta voluntas non eſt,
ut ait ibi gloſ. *in verb. Hoſtibus.* Nam reſpondetur
illum textum procedere in iis, qui cum dimicare
deberent, ſe turpiter dediderunt, quo caſu pro-
pter ignominiam carent jure poſtliminii, ut de-
clarat textus in *l. 2. ff. eod.* ſed hoc non obtinet in
clericis, qui corporalia neſcientes arma ſolum
Deum, & propugnatorem ſuum quando ei pla-
cuerit miſereri, patienter expectant, dicit text.
in c. *Petro, 16. q. 3.* ubi gloſ. *in verb. amara,* deſu-
mit argumentum, quod clerici non debent mo-
vere arma corporalia etiam contra hoſtes, c. *Qui-
cumque. 23. q. 8.* Nam lachrymæ, & orationes ſunt
arma clericorum, c. *Convenior, ead. cauſ. & quæſt.*
unde quamvis clerici in bello juſto poſſint alios
hortari ad pugnam contra hoſtes, c. *Igitur*, cap.
Hortatu, c. *Omni timore*, c. *Ut pridem*, *23. q. ult.* cap.
Dominicus, 23 q. 2. & c. *Adriano, diſt. 63.* propriâ ta-
men perſonâ pugnare non poſſunt, d. c. *Quicum-
que*, & c. *Clerici, 23. q. 8.* nam eorum officium red-
dit eos inhabiles ad pugnandum, c. *Ex multa, ad
fin. de voto,* & notat gloſ. in c. *Petitio in verb. remor-
det*, & ibi etiam Butr. *n. 4. de homicid.* Bald. *conſ.
469. Ad bellum iuſtum, vol. 1.* & docet S. Thomas
in 2. 2. q. 40. art. 2. ad 2.

41 Demum non obſtat quod dixerunt nonnulli
regulares jus poſtliminii non habere locum in of-
ficiis temporalibus, quales ſunt adminiſtrationes
regularium, ut c. *Cum ad monaſterium*, §. *Tales,
verſ. Nec alicui, de ſtat. Monach.* Sed ſolum in offi-
ciis, & beneficiis perpetuis, quales ſunt epiſco-
patus: de quibus loquitur d. c. *Paſtoralis, 8. q. 1.* &
c. *Si Epiſcopus, de ſupplen. neglig. præl. lib. 6.* Nam re-
ſpondetur hoc verum eſſe in officiis minoribus,
ad quæ regulares non aſſumuntur per electionẽ
canonicam, ſed ſunt obedientiarii, & ad nutum
ſuperiorũ amovibiles, de quibus loquitur d. § *Ta-
les*, & in talibus admittimus non habere locum
jus poſtliminii, quia removeri poſſunt pro libi-
tu Abbatis, & ſine ulla cauſa, ut clarè oſtenſum
ſupra in præludiis, *n. 10. & 11.* At ſecus eſt in præ-
latis, qui canonicè eliguntur, quia ſive ſint per-
petui, ſive ad tempus determinatum, puta trien-
nium, vel biennium, eo tempore durante juris
ordine non ſervato, & ſine juſta, & rationabili
cauſa removeri non poſſunt, ut eſt textus in c. *Mo-
nachi, §. Priores, de ſtatu monach.* & fusè probatum
42 eſt ſupra *n. 5.* & quod poſtliminium habeat locum
etiam in officiis ad certum tempus duraturis pro-
batur exemplo tutoris, cujus officium non eſt
perpetuum, ſed temporale, & finitur pubertate,
ut *inſtitut. quib. mod. tutel. finit. per tot.* item ſi tutor
fit captus ab hoſtibus deſinit eſſe tutor, *ut inſtit. de
Atril. tutor. §. Ab hoſtibus*: & tamen reverſus reci-
43 pit tutelam jure poſtliminii, ut ibi dicitur quo
jure alia quoque omnia recuperat, ut ibi notat
gloſ. in *verb. Iure poſtliminii*, ut eſt tex. in l. *Poſtli-
minii*, ibi: (Omnia reſtituuntur ei jura ac ſi ca-
ptus ab hoſtibus non eſſet) *ff. de captiv. & poſtlim.
reverſ.* & in l. *convdnæ* ibi: (recuperet & ipſe jus
ſuum.) & in l. *Hoſtes*, ibi: (ab hoſtibus autem ca-
ptus, &c. poſtliminio ſtatum recuperat priſti-
num.) *ff. eod. & inſtit. quib. mod. ius patr. poteſt ſolu.
§. ſi ab hoſtibus*; unde & munia civilia recuperat,
l. *Liber captus*, C. *eod.* l. *Libertas*, §. *Poſtliminium ff. Ad
municipal.* & incolumia cuncta ei ſervanda ſunt.
44 l. *fin. verſ. Reddantur*, C. *de captiv. & poſtlim.* & eſt
ratio, quia ut ibi dicit gloſ. *in verb. Pendet*; poſtli-
minium habet duo capita unum eſt quia reverſus
recuperat omnia: & hoc fundamentum eſt ſuper
veritate; aliud eſt quia is, qui captus eſt, fingitur
in civitate ſemper fuiſſe, & ſemper habuiſſe jura,
quod eſt contra veritatem; unde quemadmodum
prælatus regularis ſi verè in ſuo monaſterio, vel
provincia ſemper fuiſſet triennio ſuo, vel bien-
nio durante, jura prælationis retinuiſſet, ut pro-
batum eſt ſupra *n. 1. & n. 41. & 42.* eodem modo ſi
fuit captus ab hoſtibus, quia ex ſecundo capite
poſtliminii fingitur ſemper fuiſſe in ſuo monaſte-
rio, vel provincia cum poſtea revertitur ex pri-
mo poſtliminii capite jura omnia prælationis re-
cuperat, ita juſtitia exigente, ut in d. c. *Cum per
bellicam, 34. q. 1.* & naturali æquitate, ut dicitur
in l. *Poſtliminium, ff. de capt. & poſtlim. reverſ.*

45 Quæ omnia multò fortiùs vendicant ſibi locum
ubi prælatus non fuit captus ab hoſtibus, ſed à pi-
ratis vel latronibus, quia tunc etiam ſecundum
leges civiles liber permanet, ut in d. l. *Poſtlimi-
nium*, ibi: (A piratis, vel latronibus capti liberi
permanent.) & ideo retinet omnia jura ſua, &
fictio poſtliminii non eſt neceſſaria, ut dicit text.
in l. *Hoſtes. ff. eod.* & in l. *Qui à latronibus, ff. de teſta-
men,* ubi gloſ. 1. & Bart. *n. 2. verſ. Solve*, & alii
Scribentes.

46 Contigit non ita pridem hic caſus in Patre Ioã-
ne Cheron Provinciali Carmelitarum Vaſconiæ,
qui rediens à Capitulo generali in Urbe celebra-
to die 31. Maii 1648. fuit in mari captus à Turcis,
& cũ Generalis Ordinis de illius captivitate cer-
tior factus fuiſſet, creavit Vicarium provincialẽ;
ſed eo conquerente, quod Vicario nomine non
poſſet provinciam gubernare, & regularis obſer-
vantia multum periclitaretur, cumque nulla ſpes
ſubeſſet redemptionis Patris Cheron, Comitia
Provincialia indixit, in quibus die 8. Maii 1650.
idem

idem Vicarius in Provincialem electus eſt. Sed
die 6. Aprilis immediatè præcedentis antiquus
Provincialis præter ſpem redemptus Romam ve-
nit, & poſtulavit ſibi reddi provincialatum; ſed
Generali renuente, recurſum habuit ad SS. D. N.
reque à Sanctitate ſua ad S. Congregationem E-
piſcoporum, & regularium delata, tametſi non-
nulli regulares contenderent electionem ſecundi
Provincialis fuiſſe legitimam, nec Provincialem
redemptum poſſe provincialatum repetere, ut in
ſpecie P. Lezana in ſuis conſultationibus noviſſi-
mè impreſſis *conſultatione 42.* nihilominus S. Con-
gregatio mandavit Generali Ordinis, ut P. Che-
ron in poſſeſſione provincialatus manuteneret,
& reintegraret electionem novi Provincialis
cum omnibus inde ſequutis caſſando, & annul-
lando, contrariis non obſtantibus, die 12. Augu-
ſti 1650.

De Simonia.

Cap. Tua nos.

SUMMARIUM.

1 *Simoniacus eſt clericus, qui confert Eccleſiæ bona ſua eo pacto ut recipiatur in canonicum, & illa ſibi retineat pro præbenda.*
2 *Ius Canoniæ eſt quid ſpirituale, & non cadit in laicum.*
3 *Simoniacum eſt beneficium fundare, vel dotare eo pacto, ut ſibi conferatur.*
4 *Simoniacum eſt pactum præſentandi ſeipſum à fundatore appoſitum in erectione beneficii, & irrita eſt erectio, & inſtitutio inde ſequuta, & n. ſeq.*
5 *Præſentatio acquiritur ius ſpirituale ad beneficium obtinendum, & Epiſcopus compelli poteſt inſtituere.*
6 *Simoniacum eſt pro præſentatione aliquid temporale dare, vel accipere.*
7 *Beneficium obtinens à ſe fundatum cum pacto præſentandi ſe ipſum an faciat fructus ſuos, & n. ſeq. uſque ad n. 15.*
8 *Simoniacus eſt intruſus, carens titulo vero, & putativo.*
9 *Et ſemper eſt in mora reſtituendi ſicut fur.*
10 *Et tenetur ad reſtitutionem omnium fructuum etiam qui percipi potuiſſent à diligenti poſſeſſore.*
11 *Dominium ſequuta traditione transfertur ex contractu etiam inutili; non tamen nullo, & contra legem.*
12 *Clauſula*, & non alias, &c. *facit diſpoſitionem conditionalem.*
13 *Pecunia per ſimoniam collata an & quando ſit reſtituenda ei, qui contulit.*
14 *Retentio facilius datur, quàm petitio.*
15 *Pactum omne, & conventio in beneficialibus, & aliis ſpiritualibus ſimoniam inducit.*
16 *Simonia non eſt deducere in pactum iuris communis diſpoſitione.*
17 *Etiamſi in actu receptionis fuerit appoſitum.*
18 *Collatio beneficii ſub conditione, ſi reſederis, valida eſt.*
19 *Collatio beneficii facta eo pacto, ut proviſus ſolvat penſio-*
20 *nem collatori debitam, non eſt ſimoniaca.*
Simoniacus non eſt Sacerdos abſolvens pœnitentem eo pacto, ut rem ſibi ſublatam reſtituat.
21 *Peccatum non dimittitur niſi reſtituatur ablatum.*
22 *Pactum dandi ſpirituale pro ſpirituali an fieri poſſit ſine vitio ſimoniæ, remiſſivè.*
23 *Simoniacum non eſt in actu receptionis, vel ingreſſus ad ius ſpirituale aliquid dare, vel offerre ſine pacto, vel conditione.*
24 *Gratis recipi poteſt gratis oblatum.*
25 *Simoniam non inducit datio mutua ſpiritualium, & temporalium, quoties una non cauſatur ab alia.*
26 *Secus ſi actus ſint correſpectivi.*
27 *Eſt tamen vitanda propter ſpeciem mali.*
28 *Accuſatus non debet ingerere donum iudicis.*
Opus per ſe laudabile, ratione temporis reprobatur, ibidem, & n. ſeq.
29 *Simoniæ ſuſpicionem præſefert nummos in concham mittere, dum baptiſmus ſuſcipitur.*
30 *Fructuum deductiones, & ſolutiones, quæ ex prava conſuetudine, aut conſtitutionibus fiunt tempore ingreſſus, vel profeſſionis, reprobantur à Concilio Trid. & Conſtitutione Pij V.*
31 *Preces humiles à digno oblatæ pro beneficio obtinendo ſimoniæ, aut ambitionis vitium non inducunt.*
32 *Secus ſi ab indigno.*
33 *Preces, quas pro ſe quis porrigit, ut in prælatum eligatur, ambitioſæ ſunt, & illicitæ.*
34 *Epiſcopatum appetere non licet.*
35 *Primatus fugientem ſe deſiderat; deſiderantem ſe horret.*
36 *Munuſcula conferentes Prælatis, & rogantes pro beneficio adipiſcendo, an ſimoniam committant.*
37 *Electus offerens ordinatori, vel conſecratori ſuo chirothecarium, vel aliud quidpiam modici pretij, non cenſetur ſimoniacus ibidem.*
38 *Conſuetudo, cuius vigore canonicus novus ſingulis canonicis chirothecas diſtribuit poſt admiſſionem ad fructus, & diſtributiones, ſublata eſt à Concilio, & Bulla Pij V.*
39 *Simonia eſt quo ad Deum & in parvis, & in magnis muneribus, ſi animus induci ex eis ſpectatur.*
40 *Simonia mentalis ſolum Deum habet ultorem. & n. 43.*
41 *Eccleſia non iudicat de occultis & n. 43.*
42 *Simonia mentalis non inducitur in ſimoniacis de iure eccleſiaſtico, ſed tantùm in ſimoniacis de iure divino.*
Contrarium n. 44.
43 *Simonia in beneficialibus an ſit prohibita de iure divino, remiſſivè.*
44 *Simonia mentalis peccatum per ſolam pœnitentiam abolетur.*
45 *Intellectus c. fin. infra eod. ibid.*
Eccleſiæ ultioni non ſubduntur quæ in finibus nuda voluntatis conſiſtunt.

1 TUA NOS. Si clericus eo pacto bona
ſua confert Eccleſiæ, ut recipiatur in
canonicum, & illa ſibi retineat pro præ-
benda ſimoniacus eſt: ſecus ſi hoc fiat
ſine pacto hoc dicit; dividitur in duas partes.
In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda
reſponſio, ibi, *Devotioni*: & hæc ſubdividitur in
duo membra. Secundum ibi, *Si verò*: cujus limi-
tatio ſubnectitur ibi, *Licet autem*,
2 Nota primò jus canoniæ eſſe quid ſpirituale

unde non cadit in laicum, ut in c. 2. cum ibi nota-
tis per Innocen. *ſupra de conſtitut.* Ideoque pro jure
canoniæ obtinendo ſimoniacum eſt temporale
aliquid dare, vel promittere, ut hic deciditur:
concordat cap. *Iacobus infra eod.* & notant *hic* An-
ton. de Butrio *num. 2.* Abb. *num. 3.* & Marian.
Socin. *n. 4. in 3. notab.*
3 Secundò nota eſſe ſimoniam fundare, vel dota-
re canonicatum, vel aliud beneficium eccleſiaſti-
cum eo pacto, ut beneficium illud ſibi conferatur,
4 de quo hic eſt caſus apertus. Vnde cum quidam
clericus non ita pridem ſua bona patrimonialia
contuliſſet pro erectione Archipresbyteratus in
Cathedrali Eccleſia cum reſervatione juris pa-
tronatus eo pacto adjecto ut poſſit ſeipſum præ-
ſentare, & non alias: conſultus ab eodem clerico
reſpondi erectionem, & inſtitutionem inde ſe-
quutam fuiſſe ſimoniacam: & nullam per hanc
decretalem, & opus eſſe nova erectione, & pro-
viſione Sedis Apoſtolicæ quam poſtea idem cle-
5 ricus impetravit à S. D. N. Vrbano VIII. Ex præ-
ſentatione enim acquiritur præſentato jus ſpi-
rituale ad beneficium obtinendum, & Epiſcopus
poteſt compelli ad inſtituendum, ut in cap. *Cum
Bertholdus*, & ibi Abb. *num. 11. de re judic.* & in cap.
Dilectus, de off. [illegible]
6 Vnde ſicut ſimoniacum eſt dare aliquid tem-
porale pro collatione, ſeu receptione, ut hic, aut
pro inſtitutione, ut in cap. *Auctoritate*, & ibi Abb.
de Inſtit. cap. *In tantum*, & cap. *Audivimus infra
eod.* cum concordan. ita & pro præſentatione, ut
pluribus probat Lambertin. *de jurepatr. in 2. par.
primi libri 9. quæſt. principali art. 11. num. 1.* & ſæpi-
us concludit Rota Romana, ut teſtatur Horat.
Mand. ad Roman. *conſ. 317. Circa propoſitum.*
7 Amplius conſultus an prædictus clericus ſuos
fecerit fructus Archipresbyteratus ut præfertur,
erecti; reſpondi feciſſe à die datæ literarū Apo-
ſtolicarum, & habitæ poſſeſſionis ad præſcriptum
Extravag. *Iniunctæ, de elect.* Quo verò ad fructus
antea perceptos, cum in litteris nulla fiat condo-
8 natio imò appoſita ſit clauſula Per hoc tamen
non intendimus geſta per Ordinarium aliquate-
nus approbare: dubitatio emergit, quia ſimonia-
cus eſt intruſus carens titulo vero, & putativo, &
dicitur fur, & invaſor, c. *Ordinationes 1. quæſt. 1.*
9 cap. *Ordinationes*, 9. q. 1. Et ideò ſemper eſt in
mora reſtituendi ſicut fur, ut dicunt Tancredus,
Ioannes, quos ſequitur gloſſa communiter ap-
probata in cap. *Si ſicut pridem*, in ver. *Sed dunta-
xat, de renunc.* Ioan. Andr. *ibid. num. 4.* Bald. *n. 1.*
Butr. *num. 8. verſ. Conclude mentem gloſſæ, & verſ.
Infertur tertiò*, Henric. *col. 1. ante med. verſ. aut
non habet titulum*, & Cardin. *in §. Intueri, num. 2.*
10 & ſimoniacum in beneficio teneri ad reſtitutio-
nem omnium fructuum etiam qui percipi potuiſ-
ſent à diligenti poſſeſſore, docet S. Thomas *in
2. 2. q. 100. art. 1. ad 2. & in 4. diſt. 25. q. 3. art. 1.
quæſt. 3. ad 2.* & Sylveſt. poſt Archidiac. *in ver. Si-
monia, n. 13. verſ. Octavo.*
11 Cæterum etſi memoratus clericus ſuos non fe-
cerit fructus tamquam beneficiales, ſeu eccleſia-
ſticos eo quod erectio canonicatus, & inſtitutio
nulla fuerit, ut prædixi; tamen videtur illos feciſ-
ſe ſuos tamquam patrimoniales, & laicales; quia
oblatio bonorum quam fecit eccleſiæ cum pacto
præſentandi ſeipſum fuit invalida tamquam ſi-
moniaca, ut hic in textu, & conſequenter cleri-
cus dominium bonorum oblatorum à ſe non ab-
dicavit nec illud tranſtulit in eccleſiam ex contra-
ctu nullo, & vitioſo: nam licet regulariter ex con-
tractu etiam inutili transferatur dominium ſe-
quuta traditione, ut l. *Eleganter, in prin. ff. de pig-
norat. act.* tamen ſecus eſt, ſi contractus ſit nullus, &
contra legem, ut notat Bart. in l. 1. §. *Si vir in fine,
ff. de acquir. poſſ.* Paul. de Caſtro *conſ. 244. Viſo &
examinato, in fine lib. 2.* & ex contractu à lege im-
12 probato nec poſſeſſionem transferri reſpondit A-
lexand. *conſ. 69. circa primum, num. 14. lib. 5.* præter-
tim ſtante clauſula, *& non aliàs aliter, nec alio modo*,
quam dictus clericus adjecit pacto præſentandi
ſeipſum, quæ facit diſpoſitionem conditiona-
lem, ita ut niſi conditio purificetur, perinde ſit
ac ſi ab initio bona ſua eccleſiæ non obtuliſſet, ut
per Cæphal. *conſ. 118. n. 13. & 14. lib. 1.*
13 Non obſtat ſi dicitur, Pecunia per ſimoniam
collata eccleſiæ ſæculari non eſt reſtituenda ei
qui contulit, quia turpiter, & contra juſtitiam
dedit, ſed eccleſiæ in cujus ignominiam data fuit,
ut in cap. *De hoc, ſupra eod.* cap. *Si quis in clerum, 17. q. 4.*
& in *Authen. de ſanctiſſ. Epiſc. §. Sed neque*, & hoc ſi
ſolus Prælatus, vel alius de eccleſia deliquerit;
quod ſi eccleſia fuerit in culpa, puta quia totum
Collegium conſenſit ſimoniæ, tunc etſi applica-
ri non deberet eccleſiæ, quia talis lucri reddidit
ſe indignam; tamen nec debet reſtitui danti, ſed à
ſuperiore pauperibus erogari; quemadmodum
pecuniam Iudæ traditam à Iudæis nec Iudæi reti-
nuerunt, nec Iudæ remanſit, ſed data eſt in Cœme-
terium pauperū peregrinorum ut patet *Matth. 26.*
& ita poſt multa concludit, & diſtinguit gloſ. *fin.*
in d. c. *De hoc*, & ibi ſuſius Hoſtien. Ioan. Andr.
& alii Interpr. in cap. *Si quis dator, in verb. Reſti-
tuere, 1. q. 3.* & latius in cap. *Non eſt putanda, 1. q.
1.* ubi hanc diſtinctionem pluribus comprobat,
& eſt communis theorica, ut ibi teſtatur Præpoſ.
num. 1. poſt Anton. de Butr. & Abb. in d. cap. *De
hoc*, quam etiam ſequitur S. Thom. *in 2. 2. q. 100.
art. 6. ad 1. & 4.*
Id in[illegible] non obſtat, quia procedit de juris
rigore. At verò ex miſericordia in tribus caſibus
pecunia ſimoniacè accepta reſtituitur ei, qui de-
dit. Primus eſt, cùm dans religionem ingreditur,
ut per Innocen. in d. cap. *De hoc, in ver. Eccleſiæ*,
qui ad hoc allegat cap. *Veniens, ſupra eod.* c. *De
Lapſis, 16. q. 6.* & cap. *Si quis iterum, 27. q. 1.* Secundus
eſt, cùm dans pecuniam non habet unde vivat: &
in hoc caſu Hoſtien. & alii intelligunt textum in
d. c. *Veniens*, ubi reſtitutio jubetur fieri Presby-
tero, qui per ſimoniam dedit. Tertius eſt, cùm
dans pecuniam ſimoniacè erravit in jure, vel in
facto: tunc enim ex miſericordia fit ei reſtitutio,
ut tenet Hoſtien. Io. Andr. & Præpoſ. *locis cita-
tis*, & Sylveſt. poſt Rayn. *in ver. Simonia, num. 20.
verſ. Poſſet tamen ex miſericordia*, & hic propriè eſt
caſus noſter, quia clericus, qui fecit pactum de
præſentando ſeipſum, hoc egit bona fide igno-
14 rans diſpoſitionem hujus Decretalis.
Ac præterea hic non eſt agendum de reſtitutio-
ne, quia idem clericus poſſeſſionem bonorum à
ſe non abdicavit: eodem enim contextu, quo illa
contulit eccleſiæ ſibi retinuit pro præbenda. Ex-
plorati autem juris eſt facilius dari retentionem,
quam petitionem, l. *Sed etſi poſſeſſor, ff. de [illegible]*
l. *In bonæ fidei, C. de [illegible]* l. *Per retentionem, Cod.
de uſur. l. 2.* & ibi Bald. *in 3. notab. Cod. de fidei-
comm.*

comm. Paul. *de Caſtro conſ. 19. Vltraca, in princ.
lib. 2.*
15 Tertiò nota ibi, *cum in talibus*: omne pactum,
& conventionem in beneficialibus, & aliis ſpiri-
tualibus ſimoniam inducere, ut eſt textus *hic*, &
in cap. *Cum pridem*, & cap. *fin. ſupra de pact.* in
cap. *Quam pio, 1. quæſt. 2.* in cap. *Vt noſtrum, ut ec-
cleſ. benefic.* & in cap. *Quæſitum, de rer. permut.*
cum concordan. & hic notant gloſ. 1. Hoſtien.
n. 1. in ver. Omnis pactio, Butr. *num. 2. in 2. notab.*
& Cardin. *num. 1.* Roman. *conſ. 317. Circa propo-
16 ſitum, in fine*, & *conſ. 350. Quia beneficii, in princip.
& per totum.* Intellige niſi in traditione ſpiritua-
lium deducatur in pactum diſpoſitio juris com-
munis, quia hoc non inducit ſimoniam, ut eſt
text. in cap. *Ex parte, il ſecondo, ſupra de cleric. non
reſiden.* & notant gloſ. & Innocen. in cap. *Cum
M. de Conſtit.* gloſſa in cap. *Ad audientiam, il ſe-
condo*, & ibi dixi *num. 13. de reſcript.* Item gloſſa
in cap. *Significaſti, de elect.* gloſſa in cap. *Signifi-
catum, de præben.* & gloſſa in cap. *Olim, il primo,*
17 *de reſtitut. ſpoliator.* Nulla enim conditio à jure
communi approbata reddit actum ſimoniacum,
etiamſi tempore conceſſionis fuerit appoſita, ut
reſpondit Gemin. *conſ. 84. num. 14. verſ. Non ob-
ſtat quod iſta conditio*, Cravett. *conſ. 145. num. 4.*
18 Hinc fit ut valeat collatio beneficii ſub conditio-
ne *ſi reſideris*, ut probatur in d. cap. *Ex parte*, ubi
patet valere juramentum de reſidendo præſtitū
in receptione Præpoſituræ: & tenet Gemin. *d.
conſil. 84. num. 5. verſ. Item valet collatio*, & Io. And.
19 poſt Archid. in cap. *1. de iureiur. lib. 6.* Hinc etiam
fit ut ſimiliter valeat collatio beneficii facta eo
pacto ut proviſus ſolvat penſionem antiquam, &
conſuetam ſolvi ipſi collatori, ut per Gemin. *d.
conſil. 84. num. 4. verſ. Et dico quod tale juramen-
tum.*
20 Quod verum puto etiam in his, quæ ſunt pro-
hibita, quia ſimoniaca ſecundum ea, quæ notan-
tur in cap. *Ex parte, il ſecondo*, in gloſſa *in ver. Di-
mittere, ſupra de offic. deleg.* Quid enim ſi pœnitens
in Sacramento Pœnitentiæ confiteatur ſe aliquid
furto ſubtraxiſſe ipſi Confeſſori, certè nulla eſ-
ſet ſimonia ſi Sacerdos diceret, Nolo te abſolve-
re, niſi reſtituas. Imò cùm non teneatur Sacer-
dos rem ſibi ſubtractam pœnitenti condonare,
non poteſt illi abſolutionis beneficium impende-
21 re, niſi facta reſtitutione, quia non dimittitur pec-
catum, niſi reſtituatur ablatū. cap. *Si res aliena, 14.
q. 6.* cap. *Quamquam, de uſur. lib. 6.* & regula *Pec-
catum, eod. lib.* ubi notat gloſſa *magna poſt princip.
verſ. Secundum alium intellectum*, & Abb. in cap. *Cùm
tu, infra de uſur.* Et quamvis S. Thom. *in 4. diſt.
25. quæſt. 3. art. 3. ad 2.* dixerit ſimoniam eſſe ſi quis
det aliquod ſpirituale debitori, ut recuperet
quod ſuum eſt: tamen in ſumma, ideſt in 2. 2. q.
100. art. 1. ad 7. ubi loquitur ferè per eademmet
verba, non ab re exemplum illud prætermiſit. De
quo tamen vide quæ notantur in cap. *Qui ſtudet,
1. q. 1.* & in c. *Dilectus, il primo, in gloſ. prima ſupra
eodem*, & ibi per Abb. plenius diſtinguentem *in
ſecundo notab.* & per Thomam Campegium *in tract.
de Annatar. inſtitutione num. 15.* ubi ſequitur doctri-
nam Divi Thomæ; circa quam vide etiam quod
22 ſcripſi in c. *Ad audientiam, il ſecondo num. 19. ſupra de
reſcript.* An autem pactum dandi ſpirituale pro
ſpirituali fieri poſſit ſine vitio ſimoniæ, dic ut per
Archid. in c. *Quam pio, num. 2. 1. q. 2.* & ibi ple-
nius per Præpoſ. *num. 2.* & Abb. in cap. *Statuimus,
de tranſact.*
23 Quartò nota ibi, *purè conſentiant*: etiam tem-
pore ingreſſus, vel receptionis ad jus ſpirituale
poſſe aliquid dari, vel offerri abſque vitio ſimo-
niæ; dummodò liberaliter id fiat, & pactum, ſeu
24 conditio nulla interveniat: nam gratis poteſt
recipi gratis oblatum, cap. *Dilectus, il primo in fi-
ne, ſupra eod.* nec ideò minus receptio gratuita di-
citur, arg. l. *Si remunerandi, ff. Mand.* cap. *Iudices,
1. q. 1.* cap. *De eulogiis, 18. diſt.* & l. *Solent, §. fin. ff.
de offic. Proconſul.* Et pro hac parte diſputando de-
terminat gloſſa in cap. *Emendari, 1. q. 1.* & gloſſa
in cap. *Quam pio, in verb. Poſtmodum, 1. quæſt. 2.*
& gloſſa noſtra *hic in ver. Purè conſentiant*, Hoſtien.
num. 3. Butr. *in 3. notab.* Abb. *numero 4.* & pleri-
25 que alii. Vnde conſequitur ut datio mutua ſpiri-
tualis, & temporalis juris ſimoniam non inducat
quoties una non cauſatur ab alia, ut formaliter
inquit Butr. *num. 3.* ſecus ſi actu eſſent corre-
26 ſpectivi, ita ut unus haberet reſpectum, ſeu rela-
tionem ad alterum, ut per Cardin. *num. 2. in 3. no-
27 tab.* & Felin. *num. 1.* Subdit tamen Hoſtien. poſt
gloſſam cavendum eſſe ne fraus ſub ſpecie talium
munerum committatur, cap. *Si quis neque, 1. q. 1.*
nam etſi planum ſit ſimoniam, vel quaſi non com-
mitti niſi pacto interveniente, vel quaſi, ut hic
probatur: niſi mentalem, ut in cap. *Si [illegible] eod.*
tamen quia eſt mentalis, quæ facilè in prædictis in-
tervenire poteſt, vitari debet; idcircò ſecundum
Hoſtienſem prima opinio, quam hic ponit gloſſa,
honeſtior, & tutior eſt: & ſequitur Cardin. *in
prima oppoſit.* Adde gloſſam præallegatam in d. c.
Emendari, 1. q. 1. quæ notabiliter dixit hoc vitan-
28 dum eſſe propter ſpeciem mali; arg. cap. *Conſti-
tutus de tranſact.* & l. *Vnic., ff. ad l. Iul. de ambitu*,
ubi habetur accuſatum non debere intrare domū
judicis: nam opus per ſe laudabile, ratione tem-
poris reprobatur, & ne malignandi occaſionem
29 inducat. Quemadmodum etſi nummos in con-
cham mittere opus pietatis ſit; tempore tamen
ſuſcipiēdi Baptiſmi præſefert ſimoniæ ſuſpicionē,
argum. d. l. *Vnic.* adeo ut etiamſi ſub aliquo præ-
textu tempore prohibito detur, præſumptio ſi-
moniæ non evaneſcat, cap. *Si quis [illegible], 57.
diſt.* & cap. *1. & . q. 3.* Idem notat gloſ. in d. cap.
Quam pio, in ver. Subſidiis, 1. q. 2.
30 Et hanc partem hodie non obſcurè videtur
probaſſe Concilium Tridentinum in cap. *14. ſeſſ.
24.* ubi deteſtatur conditiones, ſeu deductiones
ex fructibus, ſolutiones, promiſſiones, compen-
ſationes illicitas, aut turnorū lucra, quæ in aliqui-
bus eccleſiis ex eorū conſtitutionibus, aut ex pra-
va cōſuetudine interponuntur in electione, præ-
ſentatione, nominatione, inſtitutione, confirma-
tione, collatione, vel alia proviſione ſive ad poſ-
ſeſſionē alicujus Cathedralis Eccleſiæ, vel bene-
ficii, mandatque Epiſcopis, ut quæcumque hu-
juſmodi in uſus pios non convertuntur, atq; in-
greſſus eos, qui ſimoniacæ labis, aut ſordidæ ava-
ritiæ ſuſpicionem habent, fieri non permittant.
Pondera hoc decretum quia non ſolum repro-
bat conditiones & promiſſiones, ſed etiam ſolu-
tiones, & fructuum deductiones, quæ fiunt in actu
proviſionis beneficii ſeu tempore ingreſſus; nec
tantū reprobat quæ verè ſunt ſimoniacæ, ſed etiā
quæ ſimoniæ, & avaritiæ ſuſpicionem inducunt.
Vnde cùm ea quæ dantur tempore ingreſſus, ſeu

receptionis,etiamſi liberaliter fiant, & ſine ulla
conditione, vel pacto; tamen ratione temporis
ſemper hanc ſuſpicionem præſeferant ſecundum
præcitatas gloſſas. Hinc videtur ſequi ut S. Syno-
dus approbaverit hanc ſententiam uti honeſtio-
rem, ac tutiorem: idemque habetur in Conſtitu-
tione Pii V. incipien. *Dum nimis*, in Bullar, *tomo. 2.
pag. 310.* in qua decreti illud ampliatur, & decla-
tur. Niſi dixeris idcircò hæc prohiberi à Conci-
lio, & Bulla, quia non fiunt liberaliter à ſponte
dantibus, ſed ab invitis vigore ſtatuti, vel con-
ſuetudinis: hic verò quæritur de his quæ purè, &
liberaliter offeruntur tempore ingreſſus; verun-
tamen negari non poteſt quin ratio illa ſuſpicio-
nis vigeat etiam in hoc caſu, ut ex dictis conſtat.

Præterea hoc expreſſius ſtatutum legitur in de-
creto *cap. 1. ſeſſ. 21* ubi patet Epiſcopos, aut eo-
rum miniſtros nihil quovis prætextu accipere
poſſe, etiam ſponte oblatum pro collatione
quorumcumque ordinum, nec pro litteris dimiſ-
ſoriis aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia
quacumque de cauſa. Quo decreto, ut Cardina-
lis Carafa adnotavit, corrigitur quod aſſerunt
Doctores in c. *1. ſupra eod.* videlicet accipi poſſe id,
quod non principaliter, & pro ipſa re ſpirituali,
ſed ex charitate ſponte datur. Item corrigitur c.
Etſi quæſtiones, & c. *Dilectus il ſecondo, ſupra eod.* ibi;
(Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fu-
erit ſine taxatione gratis oblatum.) Sed Hoſtien.
dixit ibi; (Quod gratanter recipiant, ſatis eſt mi-
hi certum; ſed an gratis offerant, non eſt notum.)
Vnde S. Synodus ad tollendam omnem ſuſpicio-
nem ſuſtulit etiam ſponte oblata: quæ ſi nihilomi-
nus acciperentur, non propterea ſimoniam indu-
cerent, ſi omnis abeſſet pactio; ſed dantes, & acci-
pientes inciderent in pœnas eo decreto inflictas.
31 Quintò nota ibi, *rog nt humiliter*; preces hu-
miles à digno oblatas pro canonicatu, vel alio
beneficio eccleſiaſtico obtinendo ſimoniæ labem
non inducere, nec peccatum aliquod ambitionis;
concordat c. *Præpoſuit, in 1. reſp. de cler. excom. miniſt.*
32 Dixi à digno; quia ſi indignus hujuſmodi preces
porrigeret, abſque dubio ſimoniam committe-
ret, ut poſt Tancred. notat gl. 1 in c. *Tuam, de ætat.
33 & qual.* Quæ tamen diſtinctio procedit ſi preces
porrigantur pro canonia, vel alio ſimplici bene-
ficio, ut hic, ſecus ſi pro majoribus, in quibus ſe
nemo ingerere debet, c. *Qualiter, de elect.* c. *Cum
iamdudum, de preben.* ſecundum Hoſtien. *hic n. 2.*
& Cardin. *in 2. notab.* unde preces, quas pro ſe quis
porrigit ut in prælatum eligatur, ambitioſæ ſunt,
& illicitæ, c. *Nullus, 1. q. 1.* & concludit gloſſa præ-
34 alleg. & DD. in d. c. *Tuam*, Nec mirum, quia E-
piſcopatum nec licet appetere, nedum pro eo a-
dipiſcendo preces porrigere, cum Auguſtinus
lib. 19. de Civit. Dei c. 19. prope fin. dicat: (Locus ſu-
perior, ſine quo populus regi non poteſt, etſi ad-
miniſtretur ut decet, tamen indecenter appeti-
35 tur.) & Chriſoſt. *homil. 35. in Matth. circa med.* (O-
pus quidē deſiderare bonum: bonum eſt; prima-
tum autem honoris concupiſcere vanitas eſt;
primatus enim fugientem ſe deſiderat, deſiderā-
tem ſe horret.) ad hoc c. *fin. 1. q. 6.* & egregiè pro-
bat S. Thomas *in 2. 2. q. 185. art. 1.* explicans illud
Apoſt. 1 ad Timoth. 3. *Qui Epiſcopatum deſiderat bo-
36 num opus deſiderat*, c. *Qui epiſcopatum, 8. q. 1.* Sed pro
minoribus beneficiis, qui digni ſūt, licitè humiles
preces porrigunt, imò hoc procedit etiam ſi præ-

ceſſerit donatio rei temporalis liberaliter facta,
& citra ullam conditionem, vel pactum, ut pro-
bat hæc litera ibi; *Si verò purè, ac ſine pacto rogans
humiliter, &c.*, & tenet Abb. in *1. notab.* dicens
hoc eſſe perpetuò notandum ad excuſationem
eorum, qui munuſcula, vel xenia Cardinali-
bus, vel aliis Prælatis conferunt rogantes pro a-
liquo beneficio conſequendo: nam niſi dicantur
principaliter ea intentione, ut ſpiritualia adipi-
ſcantur, quamvis ſecundariò ſpem habeant be-
neficii obtinendi, extra omnem noxam judican-
tur, c. *Non ſatis, 86. diſt.* c. *Sunt in Eccleſia, 8. q. 1.*
gloſſa *prima* in c. *Cum eſſent, ſupra eod.* Vix enim
facere poſſunt, qui hujuſmodi intentionem ſe-
cundariam non habent, ut dicunt *hic* Innoc. *in ver.
intentione*, Hoſt. & Io. Andr. *ambo n. 3. in eod. ver.* &
Cardin. *n. 3.* facit quod notatur in c. *Quid prodest,
61. diſt.* in c. *Sunt nonnulli, 1. q. 1.* & in d. c. *Tuam de æ-
tat. & qualit.* & cum opinione Abbat. tranſeunt
hic Marian. Socin. *n. 6* Felin. *in 1. notab.*
37 Et confirmatur, quia in his parvis xeniis, vel
munuſculis non committitur ſimonia: nam etſi
ipſa etiam perſona electi offerat ordinatori, vel
conſecratori ſuo electuarium, aut de vino, ſive
de aliis hujuſmodi, quæ modici pretii fuerint, &
quæ voluntatem recipientis inclinare, vel move-
re non debeant; non tamen Eccleſia Romana in-
terpretari conſuevit recipientem in his delin-
quere, vel donantem: quæ ſunt verba textus in c.
Etſi quæſtiones, in fin. ſupra eod. Et ibi notat Bernar.
in gloſ. ult. & Doctores, & Petr. Brixien. *in reper-
tor. in ver. Simonia, verſ. Pro modico*: unde & Cle-
mens VIII. in Bulla de largitione munerum exci-
pit leviora eſculenta, aut poculenta, ſeu ad devo-
tionem, vel religionem pertinentia munuſcula:
38 licèt Sacra Cōgregatio Concilii cùm in una Caſa-
len. dubitatum fuerit, an Tridentino Concilio c.
14. ſeſſ. 24. & Bulla Pii V. *Durum nimis*, ſit ſublata
conſuetudo, cujus vigore Canonicus novus ſingu-
lis Canonicis chirothecas diſtribuit, & donat poſt
adeptam poſſeſſionem, & poſt admiſſionem ad
fructus, & diſtributiones, declaraverit nec fas eſſe
hujuſmodi chirothecas diſtribui, vel recipi. Sed
poteſt dici munus illud non ſponte offerri, vel do-
nari, ſed jure conſuetudinis cogente; quia donari
videtur, quod nullo jure cogente conceditur,
l. *Donari, ff. de regul. iur.* Ioan. Andr. *hic n. 3. in
ver. Purè.* Vnde non mirum ſi ea conſuetudo à
Concilio, & Conſtitutione Pii V. ſublata fuerit,
facit decretum ejuſdem Concilii in cap. *Vnico*,
ſeſſ. 22 de obſervan. & evitand. in celebr. miſſ. ibi:
(Illiberales eleemoſynarum exactiones potius,
quàm poſtulationes, aliaque hujuſmodi, quæ à
ſimonica labe, vel certè à turpi quæſtu non longe
abſunt.)
39 Cæterum adverte, quia quod dictum eſt in his
munuſculis ſimoniam non committi, procedit in
foro exteriori, & quoad Eccleſiam, quia cùm non
ſit probabile, ut animus judicis ſpiritualis flecta-
tur ad aliquid faciendum pro parvo munere; id-
circo Eccleſia in his non judicat ſimoniam com-
mitti; & ita loquitur textus in d. cap. *Etſi quæſtio-
nes*; ſed apud Deum, qui cor videt, ſimonia eſt
& in parvis, & magnis muneribus, ſi animus ju-
dicis ex eis flectatur; & ita illum text. declarat
S. Thomas *in 4. diſt. 25 q. 3. art. 3. ad 1.* Item ſimonia
eſt etiam in parvis munuſculis, ubicumq; apparet
de intentione, c. *Ex tuæ, de ſimon.* ubi patet ſex ſo-
lidos

lidos ſimoniam inducere, & c. *Iudices, 11. q. 1.* ubi
de quinque obolis: ſimile de furto c. *ult. 14. q. ult.*
& in uſura, c. *Plerique, 14. q. 3.* & c. *Conſuluit de uſuris.*
40 Ultimò nota in verſ. *Licèt autem*, ſimoniam
mentalem habere ultorem ſolum Deum, qui ſcru-
tator eſt cordium, & cognitor ſecretorum; non
41 autem Eccleſiam, cui datum eſt de manifeſtis tan-
tummodo judicare, ut in textu, non autem de oc-
cultis, c. *Erubeſcant, 32. diſt.* & c. *Proximo ſupra eod.*
cum concord. de quibus ibi in gloſſa *fin.* & de-
clarat S. Thomas *in 2. 2. q. 100. art. 6. ad 6.*
42 In gloſſa *ult.* Innoc. *in ver. Culpabiles*, poſt mul-
ta concludit in his quæ ſunt prohibita, quia ſimo-
niaca, ut vendere Sacramenta, gratiam, & gene-
raliter omnia, quæ veteris, vel novi Teſtamenti
auctoritate ſimoniaca judicantur, ſolam volun-
tatem inducere vitium ſimoniæ: in his verò quæ
prohibentur ſola Conſtitutione Eccleſiæ, ut re-
nunciare præbendam ut alteri conferatur; licèt
ſit peccatum, non tamen ſufficere ſolam volun-
tatē ut faciat ſimoniacum: idem docuit gloſſa in
ver. Dimittere, in cap. *Ex parte, il primo, de offi. de-
leg.* & ſequuntur *hic* Hoſt. *ad finem*, & Card. *in 1.
quæſt.*

Pondera hæc dicta Innocentii, & ex his colli-
ge concluſiones.
43 Prima concluſio eſt, ſimoniam in beneficiali-
bus, ut eſt vendere beneficium, ſeu illud reſig-
nare ad hoc ut alteri conferatur, non eſſe prohi-
bitam jure divino, ſed conſtitutione Eccleſiæ; &
ita eſſe ex genere illorum, quę non ſunt prohibita
quia ſimoniaca, ſed ſimoniaca quia prohibita.
Sed de veritate hujus concluſionis latiſſimè diſſe-
rui in c. *Cum pridem, de pact.* ubi videas in ſecun-
da, & tertia quæſt.
44 Secunda concluſio eſt, ſimoniam mentalem non
induci in ſimoniacis de jure eccleſiaſtico, ſed tan-
tum in ſimoniacis de jure divino; & idem tenet
gloſſa Vincentii in d. c. *Ex parte il primo, in verb. di-
mittere, de offic. deleg.*

Verum hæc concluſio à doctoribus non tene-
tur: quia ſive ſimonia, prohibita ſit in jure divino,
ſive eccleſiaſtico; ſicut pactum, vel conventio ut
dętur ſpirituale pro temporali indiſtinctè indu-
cit ſimoniam conventionalem; ita & mens dandi,
vel recipiendi indiſtinctè inducit ſimoniam men-
talem: ad hoc c. *fin. inf. eod.* ubi peccatum ſimoniæ
mentalis per ſolam pœnitentiam aboletur, &
textus loquitur indiſtinctè de omnibus ſpiritua-
libus, inducitur ergo vitium ſimoniæ mentalis ſi-
ve ſpiritualia ſint de jure divino, ſive ex conſtitu-
tione Eccleſiæ, ex quo textus aliter non diſtin-
guit. c. *Si Romanorum, 19. diſt.* & c. *Si dormierit, 31. q. 1.*
& ita illum textum ad hoc ponderat Abb. *hic n. 5.*
& ſequuntur Marian. Socin. *n. 9.* & Felin. *n. 3.*
45 Conclude ergo quantum ad Deum, & forum
conſcientiæ indiſtinctè per ſolam voluntatem, &
deliberationem committi ſimoniam mentalem,
ut per Sylveſt. *in ver. Simonia n. 5. verſ. Quintò quæ-
ritur.* Quantum verò ad Eccleſiam, & humanum
judicium nullus contrahit ſimoniam quacumque
voluntate, niſi aliquid ſuperaddatur, ut *hic*, & in
c. *fin. infra eod.* id eſt niſi pactum intercedat expreſ-
ſum vel tacitum, ut declarat Sylveſt. *loco citato*.
Ratio eſt quia quæ in finibus nudæ voluntatis cō-
ſiſtunt, non ſubduntur ultioni Eccleſiæ, quæ non
judicat de occultis, c. *Chriſtiana, 32. q. 5.* & c. *Si-
cut il ſecondo, infra eod.* ita Marian. Socin. *ſupra in
Proſp. Fagn. int. part. 5, lib. Decretal.*

rubr. n. 5. & vide quod dixi in cap. *Ex parte, il pri-
mo ad finem, de offic. deleg.*

De Simonia.

Cap. Mandato.

SVMMARIVM.

1 *Abbas venit appellatione Monachorum in ma-
teria indifferenti. & n. 4.*
2 *Simonia ſolo affectu animi non committitur,
ſed aliquo dato, vel recepto.*
3 *Diſpenſandi poteſtas eſt latè interpretanda, & n. ſeqq.
uſque ad n. 13 & n. 33.*
4 *Fallit in ſex caſibus, ut n. 10.*
5 *Beneficij nomen includit Rectorias, & dignitates, & n.
37.*
*Niſi obſtet intentio ſcribentis propter alterius præiudici-
um, n. 7 & 42.*
6 *Inferioribus expreſſis adiecta clauſula generali non veni-
unt ſuperiores.*
8 *Offendere plures difficilius eſt, quàm unum.*
9 *Diſpenſandi poteſtas eſt beneficium datum diſpenſanti,
& non delinquenti, & ideò largè interpretatur.*
10 *Beneficium Principis eſt latiſſimè interpretandum.*
11 *Maior pœnitentiarius diſpenſat in occultis etiamſi
agatur de homicidio voluntario, & revalidat titulos
beneficiorum.*
12 *Etiam in concurſu obtentorum ab inhabili ob cen-
ſuram, vel miniſtrationem in cenſura, & num.
61 & 62.*
13 *Maior Pœnitentiarius an poſſit revalidare titulos paro-
chialium extra concurſum obtentarum, & n. 33. uſ-
que ad n. 38.*
14 *Et an poſſit in quocumque caſu revalidare titulos paro-
chialium in concurſu obtentarum non adiecta clauſu-
la,* fiet poſtquam concurrentibus ſatisfecerit,
&c. & n. 38 uſque ad n. 65.
15 *Et an id poſſit cum præſcripta clauſula, & num. 65. uſ-
que ad n. 72.*
16 *Et an, & quomodo eadem clauſula ſit reducibilis ad proxi-
mum. & n. 72. uſque in fin.*
17 *Parochialis Eccleſia ex iuſtitia eſt debita digniori inter
probatos in concurſu ab examinatoribus ſynodalibus,
& n. 62 & ſeq.*
18 *Et poſtpoſitus poteſt appellare ab irrationabili iudicio E-
piſcopi ex Bulla Pij V. & n. 27.*
19 *Appellandi ius non competit, niſi indebite, & contra iuſti-
tiam gravato, & n. ſeqq.*
20 *Appellatio eſt provocatio iniquæ ſententiæ querelam con-
tinens.*
21 *Et illius uſus fuit inventus ad corrigendum iudicantium
iniquitatem, vel imperitiam.*
22 *Parochialem impetrans in concurſu tacendo ſuam inha-
bilitatem occultam, peccat contra iuſtitiam, & ad
reſtitutionem tenetur, & n. ſeqq. uſque ad 35.*
23 *Damnificans aliquem videtur ei auferre id, in quo ipſum
damnificat.*
24 *Reſtitutio eſt actus iuſtitiæ commutativæ.*
25 *Pœnitentiaria non curat de iure eventuali, & ſecunda-
rio, & n. 55.*
26 *Attendere non debemus quod fieri poſſit de facto, ſed quod
fieri debeat de iure.*
27 *Oppoſitori habenti qualitates requiſitas competit ius*

conſiderabile, ut ei liceat appellare à denegata.

29 *Impediens ne beneficium detur digniori in concurſu, reſtituere tenetur.*

30 *Impediens ex iniuſta cauſa ne præbenda detur ei, cui firmatum erat, ut daretur, tenetur ad reſtitutionem æqualis.*

31 *Sed ſi impediat ante quam id firmatum ſit, tenetur ad aliquam compenſationem arbitrio ſapientis.*

32 *Damnificans aliquem impediendo ne adipiſcatur, quod erat in via habendi, tenetur aliquam recompenſationem facere, ſecundum conditionem perſonarum, & negotiorum.*

33 *Diſpenſatio eſt odioſa, & ſtricte accipienda.*

34 *Diſpenſandi poteſtas ſuper beneficiis extenditur etiam ad beneficia curata ubi de nullius præiudicio agitur.*

Alias ſecus, n. 41.

35 *Beneficia conferendi facultas includit etiam curata.*

39 *Diſpenſandi poteſtas quando agitur de præiudicio alterius, quam Principis concedentis, eſt odioſa, & reſtringenda.*

40 *Beneficii appellatione in materia odioſa, & reſtringibili non venit curatum.*

43 *Princeps in ſuis conceſſionibus, & reſcriptis nunquam intendit ius alteri lædere.*

44 *Pœnitentiaria non ſolet iuri quæſito derogare.*

45 *In revalidationibus titulorum ante Concilium Tridentinum apponebat clauſulam* ſine alicujus præiudicio.

46 *Et fructus male perceptos condonat ſine præiudicio illorum, quorum diſtributiones accreſcere, vel non decreſcere debent.*

47 *Interpretatio ſemper fieri debet excluſiva præiudicii tertii, etiam verba improprijando.*

48 *Diſpenſandi poteſtas utcumque ampla, & exuberans non extenditur in præiudicium tertij ſine derogatione regulæ de iure quæſito non tollendo.*

49 *Maioris Pœnitentiarij poteſtas revalidandi titulos beneficiorum an ſit ex ſui natura præiudicialis ad effectum, ut non intret regula de iure quæſito non tollendo.*

50 *Gratia ſui natura præiudicialis non dicitur illa, quæ frequenter præiudicat, ſed illa, quæ præiudicat ſemper, & per neceſſe.*

51 *Parochiales Eccleſiæ in pluribus caſibus hic relatis conferuntur ſine forma examinis per concurſum.*

52 *Iura non adaptantur ad ea, quæ ſemel tantum, aut bis contingere poſſunt.*

53 *Maior Pœnitentiarius poteſt legitimare prolem, & condonare puellis violatis dotes obtentas à Confraternitatibus in præiudicium virginum.*

54 *Legitimatio prolis facta poſt obitum parentum non præiudicat venientibus ab inteſtato.*

56 *Reſtitutio eſt prioris ſtatus reparatio.*

57 *Reſtitutio facta per Papam ubi aliud non exprimitur, intelligitur fieri ſine iuris præiudicio alieni.*

58 *Retrotractio in gratioſis nunquam fit in præiudicium tertij, niſi aliud in literis exprimatur, & num. ſeqq.*

59 *Electio invalida ob occultam irregularitatem convalidatur per diſpenſationem.*

60 *Niſi ante diſpenſationem alius fuerit canonicè electus.*

61 *Maior Pœnitentiarius cur revalidet titulum beneficii in concurſu obtenti: ab inhabili ex cenſura, vel illius violatione, non adiecta clauſula,* fiet poſtquam ſatisfecerit, *& n. ſeq.*

62 *Revalidatio beneficii in concurſu obtenti eſt ſui natura præiudicialis.*

63 *Diſpenſandi poteſtas non extenditur etiam ex maioritate rationis de uno caſu ad alium ſublata verborum ſignificatione non comprehenſum:*

64 *Irregularitas ex defectu difficilius tollitur, quàm irregularitas ex miniſtratione in cenſura.*

66 *Reſtitutio non eſt neceſſe, ut præcedat abſolutionem.*

67 *Datæ tempus non attenditur in mandatis de diſpenſando, vel conferendo quoad habilitatem impetrantis.*

Habilitas ſufficit quando potentia explicatur ad actum, ibidem.

68 *Reſtitutio dicitur facta qualitercumque ſatisfiat.*

69 *Clauſula,* quatenus non tollatur jus quæſitum, *reddit gratiam conditionalem, & ſtante præiudicio gratia à principio eſt nulla, nec convaleſcit ex ſatisfactione ſubſequuta.*

70 *Conditione purificata perinde eſt ac ſi diſpoſitio à principio fuiſſet pura.*

71 *Clauſula,* ſine alicujus præjudicio, *in literis tacitè ſubintelligitur, ſed non facit gratiam conditionalem.*

73 *Reſtitutio à malè proviſo in concurſu fieri poteſt competitoribus in multis caſibus ſine ullo periculo detegendi delictum occultum.*

74 *Reſtituendi impotentia non extinguit ſubſtantiam obligationis, ſed ſuſpendit illius effectum in tempus quo impedimentum ceſſaverit.*

75 *Reſtitutio quibus facienda ſit ab eo, qui in fraudem obtinuit beneficium in concurſu.*

1 MANDATVM. Non ſummatur prop-
ter brevitatem & veritatem lectura-
rum, ſed ſecundum Felin. ſic ſummari
poteſt in materia indifferenti appel-
2 latione Monachorum venit Abbas: hoc primò
ſimonia ſolo affectu animi non committitur, ſed
aliquo dato, vel recepto: hoc dicit ſecundò.
3 In textu ibi; *Mandatum Apoſtolicum etiam ad Ab-
bates extendi.* Nota ex hac litera poteſtatem di-
ſpenſandi etiam latè interpretandam; nam hic
mandatum fuit alicui, ut diſpenſaret cum mo-
nachis, qui per ſimoniam monaſterium ſunt in-
greſſi, nulla mentione habita de Abbatibus; & ta-
4 men hoc ad Abbates extenditur: nec mirum, quia
Abbas monachus eſt, & ſub conſtitutione pœna-
li de monachis loquente includitur, ut in c. *Quo-
niam ſupra eodem*: fortius ergo in favorabili, arg. l.
Cum quidam ff. de liberis. & poſthum. ſecundum Ioan.
5 Andr. *hic n. 3.* Nec obſtat, quod beneficii nomen
non includat Rectorias, vel Dignitates, ut cap.
6 *fin. de præben.* & c. *Cum in illis, eod. tit. lib. 6.* & ex-
preſſis inferioribus adjecta clauſula generali,
7 *non veniant Superiores*, c. *Sedes, de reſcript.* quoniam
ut reſpondet Hoſtien. *hic n. 4.* conſideranda eſt in-
tentio ſcribentis, c. *Super eo, c. de offi. deleg.* cum ſuis
concord. quæ prævalet voci & ſcripturæ c. *Intel-
ligentia, de verb. ſignif.* fuit autem hæc intentio Pa-
pæ, ut tam Abbates, quàm monachi ſalvarentur,
& hoc reſpectu fit extenſio, ut inquit Innoc. mul-
tum ſuccinctè. In contrariis verò fit reſtrictio, ne
aliis fiat præjudicium; & ne impediantur electio-
nes. Nec obſtat ſi dicatur etiam in ſimplici be-
neficio

neficio fieri præjudicium, tum quia non eſt præju-
dicium tale, de quo multum poſſit conqueri, cap.
Dilectus, ſupra de offic. Legat, tum quia frequen-
tius collatio ſimplicis beneficii conſuevit ad unũ
ſpectare, electio verò ad plures: & difficilius eſt
8 plures, quàm unum offendere, cap. 2. *de tempor. or-
dinat.* tum quia illuſorium eſſet mandatum, ſi ſal-
tem ſimplex beneficium non includeret. Eſt ergo
interpretandum, ut aliquid operetur, c. *Si Abba-
te, de verb. ſignific.* cap. *Inhis, de privileg.* & eodem
modo reſpondetur ad cap. *Sedes de reſcript.* ſecun-
9 dum Hoſt. vel poteſt dici ſecundum Io. Andr. *n. 3.
infra,* hanc poteſtatem diſpenſandi fuiſſe benefi-
cium datum diſpenſanti, nõ delinquẽtibus; quod
patet. quia de illis nulla fuit facta nominatio, &
ideo largius interpretatur, facit cap. *Si cui, de præ-
bend. lib. 6.* Sentit ergo Io. Andr. diſpenſationem ip-
ſam, quæ datur delinquentibus, tanquam odio-
ſam eſſe reſtringẽdam, ſed poteſtatem diſpenſan-
di, quæ datur ipſi diſpenſanti, eſſe largè interpre-
tandam; & concordant alii inferius citandi *n. 53.*
Adverte tamen quia hæc concluſio non videtur
hic plenè probari, quia ex mandato Papæ non fuit
conceſſa Epiſcopo nova poteſtas ad diſpenſandum
cum monachis ſimoniacè receptis, ſed tantùm
excitata poteſtas ordinaria eidem conceſſa per
Concilium generale in cap. *Quoniam ſupra eod.* ut
patet ex hac litera ibi, *ſecundum Conſtitutionem
generalis Concilii diſpenſares.* Unde hæc Decre-
talis nihil videtur probare de commiſſione, ſed
tantùm de poteſtate ordinaria diſpenſandi à iu-
re conceſſa, prout animaduertunt Aretin. in l. 2.
in princ. n. 1. ff. de ver. oblig. Fortunius in l. *Gal-
lus, §. Et quid ſi tantum, an. 156 ff. de liber. & poſth.*
Navar. *in commen huius cap. n. 3.* Covar. *in 4. De-
cretal. in 2. p. c. 8. §. 1. n. 9.* qui etiam advertit de
hac ordinaria poteſtate ad diſpenſandum loqui
cap. Per venerabilem, ſupra qui fil. ſint legit. dum
probat poteſtatem diſpenſandi circa majora ex-
tendi etiam ad minora.
Sed poſſet reſpondéri hanc Decretalem non
fuiſſe directam Epiſcopo, nam ex ſuprascriptione
hoc nõ apparet, nec colligitur ex diſpoſitiva ſed
tantùm dicitur; *mandato noſtro recepto ut diſpen-
ſares*: & gloſ. in figuratione caſus dicit *Quidam
recepit in mandatis à Papa*, & gloſ. ſecunda ſimili-
ter dicit, *mandatum fuit alicui ut diſpenſaret*: nec
exprimit de Epiſcopo: ergo iſte fuit delegatus à
Papa. Nec refrangantur illa verba, *ſecundum Con-
ſtitutionem generalis Concilij*, quia non referuntur
ad poteſtatem, ſed ad modum: unde ſenſus non
eſt ut diſpenſet juxta facultatem, quam habet à
Concilio, ſed juxta formam, & modum à Conci-
lio præſcriptum; & hoc ſenſu mandatum illud nõ
fuit excitativum juriſdictionis ordinariæ, juxta
tex. in cap. *Licet in corrigendis, ſupra de offic. Ordi-
nat.* ſed fuit collativum poteſtatis delegatæ; & ſic
tex. benè probat concluſionem quod poteſtas di-
ſpenſandi eſt favorabilis, & latè interpretanda,
10 quia eſt liberalitas, & beneficium Principis nulli
noxium, quod largiſſimè interpretatur l. *fin ff. de
Conſtitut. Princip.* cap. *Olim infra de verbor. ſignific.*
cap. *Cum dilectus in fin, ſupra de donat.* quia in bene-
ficiis, ut ibi dicitur, plena eſt interpretatio fa-
cienda; & hic notat gloſ. 2. Io. Andr. *n. 7.* Felin *n. 7.*
dicens ad hoc ſemper allegari hoc cap. juxta in-
tellectum Io. Andr.
Hanc cõcluſionem limita quinque modis, quos
hic proſequitur idem Felin. *à n. 8.* Primò ſcilicet,
dummodo militet eadem ratio. Secundò præter-
quam in cauſæ cognitione. Tertiò, niſi nomine-
tur perſona, cum qua eſt diſpenſandum. Quartò,
ut non extendantur ad defectus jure naturali in-
ductos. Quintò, niſi larga interpretatio eſſet con-
tra conſuetudinem approbatam. Adde tu ſextam
limitationem, quando ex lata interpretatione
fieret præjudicium tertio; de quo dic, ut tetigi
ſupra *n. 7.* & dicam plenius *in quæſt. ſeq.*
11 Poſito vivæ vocis oraculo Gregorii XV. quo
tribuitur facultas Majori Pœnitentiario diſpen-
ſandi in occultis ſine relatione facienda Suæ San-
ctitati etiamſi in caſibus, in quibus ex Bulla Pii V.
reformationis officii Pœnitentiariæ eſt alloquen-
dus Summus Pontifex, etiam quod agatur de ho-
micidio voluntario, & de revalidatione titulo-
rum beneficiorum.
12 Item poſito alio oraculo Pauli V. quo eidem
Pœnitentiario conceditur, ut poſſit in occultis cõ-
validare titulos beneficiorum in caſu, quo dicta
beneficia fuerint obtenta in concurſu quando ta-
men inhabilitas provenit ex aliqua cenſura, vel
quia illis irretitus impetrans miniſtravit.
13 Dubitatur primò, An in in quocunque caſu Ma-
jor Pœnitentiarius poſſit in occultis revalidare
titulos parochialium Eccleſiarum extra concur-
ſum obtentarum, puta ex permutatione, aut re-
ſignatione ubi de nullius præjudicio agitur.
14 *Secundò, An cum inhabili aliter, quàm ex cen-
ſura, vel miniſtratione in cenſura, qui in fraudem
obtinuit beneficium in concurſu; poſſit Major
Pœnitentiarius diſpenſare eius titulum revalida-
re non adjecta clauſula formularii, *fiet poſtquam
concurrentibus ſatisfecerit, vel cum eis concorda-
verit.*
15 Tertiò, An poſſit hujuſmodi titulum revali-
dare cum præſcripta clauſula.
16 Quartò, An, & quomodo eadem clauſula ſit
reducibilis ad praxim.
17 Ad evidentiam præmittendum eſt parochia-
lem Eccleſiam ex juſtitia eſſe debitam digniori
inter probatos in concurſu ab examinatoribus
ſynodalibus, quia Concilium Tridentinum *ſeſſ.
24. de reformat. cap. 18. verſ. Peracto*, præcipit ut eidem
18 digniori, & non alteri collatio Eccleſiæ fiat: &
ex Bulla 33 Pii V. *In conferendis, § 7.* magis ido-
neus poſtpoſitus poteſt appellare à mala Epiſco-
pi electione, & provocare electum ad novum
examen, & conſtitutio de Epiſcopi irrationabi-
li judicio parochialis eidem poſtpoſito eſt con-
ferenda. Et Sacra Congregatio Concilii meo
tempore multoties vocavit currentes Romam an
19 novum examen ſubeundum, Ius autem appellan-
di non competit, niſi indebitè, & contra juſtitiã
gravato, l. 1. *ff. de inoffic. teſtam.* c. *Non ſolent, 2. q.
20 6.* c. *Super eo, de offic. deleg.* cum appellatio ſit pro-
vocatio iniquæ ſententiæ querelam continens, l.
21 *Præfectis, ff. de minor.* gloſ. *Unica* in c. 1. 2. q. 6. Et il-
lius uſus fuit inventus ad corrigendam judican-
tium iniquitatem, vel imperitiam, l. 1. *in princ. de
appellat.* & ne appellans maneat oppreſſus inde-
bitè, c. *Suggeſtum*, & c. *Cum ſpeciali, § Porro, ſup. appell.*
Præpoſ. *in rubrica eod. tit. n. 15. & 63.* Ex quo neceſ-
22 ſario ſequitur, ut prælectus ab Epiſcopo in con-
curſu, qui per fraudem tacendo occultã ſuam inha-
bilitatem; & fingendo ſe capacem præripuit pa-
rochialem magis idoneo, peccaverit contra juſti-
F 3 tiam

tiam commutativam; ac proinde ad reſtitutionē teneatur, cap. *Si quis de clericis*, 12. q. 2. cap. 1. & c. *fin. de iniu. & dam. dat.* l. 1. *ff. de his, qui deiicer. vel effud.* & eſt communis theorica Canoniſtarum in regula *Peccatum, de regul. iur. lib. 6* & Theologorum *in 4. ſent. diſtinct. 15. & in 2. 2. quaſt. 62.*
23 (Nam (ut inquit ibidem S. Thom. *art. 4. in corp.*) Quicumque damnificat aliquem, videtur ei auferre id, in quo ipſum damnificat) Damnum enim dicitur ex eo, quod aliquis minus habet, quàm debet habere, ſecundum Philoſoph. *in 5. Ethicor.*
24 *c. 4.* Et ideo tenetur ad reſtitutionem, quæ eſt actus juſtitiæ commutativæ, ut idem docuit eadē *q. 62. art. 1.* & à fortiori notat gloſ. in reg. *Peccatum, in ver. Ablatum, de reg. iur. lib. 6.* dicens: (Pone nihil abſtuli, ſed injuſtè damnum dedi, ex quo nihil ad me venit, teneor reſtituere damnum paſſo, alias non remittitur peccatum.)
25 Nec dicatur jus, quod habet dignior ex concurrentibus eſſe eventuale, & ſecundarium, de quo non curat S. Pœnitentiaria ut inquit Sarnen. *in reg. de non toll. iur. quaeſ. qu. 3.* cum poſſit contingere, ut poſtpoſito digniore, Epiſcopus alium
26 præeligat. Nam reſpondetur in hoc non eſſe attendendum quid Epiſcopus facere poſſit de facto, ſed quid facere debeat de jure. cap. *Cum cauſam, verſ. Quia igitur, non debemus attendere, de elect.* cum concordantibus, de quibus ibi in gloſ. 1. De jure autem debet omnino præeligere digniorē, eique & non alteri Eccleſiam conferre, ut initio diximus. Quod & jure veteri ſancitum erat, ut c. *Ineaergo*, & cap. *Illud*, 8. q. 1. cap. *Unum omnium*, §. *Nunc autem*, 23. *diſt.* cap. *Viliſſimus*, 1. q. 1. cap. *Metropolitano, in fin.* 63. *diſt.* cap. *Quoniam, de iurepatr.* alioquin eligens dignum poſthabito digniori mortaliter peccat, nec eſt orandū pro ipſo, ut inquit Butr. in cap. *Inter cætera, num. 5. de offic. Ordinar.* & ante eum Feder. de Senis *conſ. 95. n. 1.*
27 *de commun.* Decius in cap. *Conſtitutis, el ſecundo, n. 6. & 12. de appellat.* Et quamvis jure communi inſpecto electio de digno omiſſo digniori non ſit retractanda cap. *Monaſterium*, 16. q. 7. gloſ. communis in d. cap. *Conſtitutis, in ver. Magis utilem*, S. Thom. *in 2. 2. q. 63. art. 2. ad 3.* & in vim Concilii Tridentini ex ſententia S. Congregationis non liceat appellare à mala Epiſcopi electione, eo quod S. Synodus voluerit in hoc deferre judicio Epiſcopi, qui ex variis animi ſui motibus ſe informare potuit, ut in c. *In præſentia, in princ. de renunc.* Rota *deciſ. 29. n. 4. de reſcrip. in antiq.* Achil. *deciſ. 1. num. 4. de Conſiſſ. & deciſ. 634. part. 4. diverſ.* & coram Gregorio XV. *deciſ. 11. num. 6.* tamen poſtea ſupervenit præallegata Bulla Pii V. quæ ut parochiales eccleſiæ non ſolùm dignis, ſed magis idoneis repertis in concurſu conferantur, noluit in hoc deferre Epiſcopi judicio, ſed tribuit poſtpoſito jus appellandi à mala Epiſcopi electione mandavitq; eam retractari per judicē appellationis conſtituto de irrationabili judicio, & Eccleſiā conferri magis idoneo, ut oſtenſū eſt ſupra *n. 18.* Quare jus, quod habet magis idoneus ad parochialē eccleſiam non eſt eventuale, nec ſecundarium ſed omnino certum, & primarium; quia collatio non eſt libera, ſed Epiſcopus ex juſtitia tenetur cōferre digniori. & ſi de facto non conferat, nō ideò min⁹ parochialis eſt illi de jure de-
28 bita; & ita quod ſtante Conſtitutione Apoſtolica ut beneficium debeat conferri magis idoneo, & qualificato, ex ſola oppoſitione ſit acquiſitum jus conſiderabile oppoſitori habenti qualitates requiſitas, ita ut liceat ei appellare à denegata collatione, & Superior debeat compellere, ut juxta tenorem Conſtitutionis fiat collatio, pluries reſolvit Rota, ut apud Put. *deciſ. 253. lib. 2.* & *deciſ. 102.*
29 *eod. lib.* & *deciſ. 215. lib. 2.* & coram Duran. *deciſ. 370. n. 2. & 3.* & ſequitur Navarr. *in Manuali c. 17. n. 74.* dicens: (Quando ex ſtatuto beneficia dantur per concurſum digniori ex concurrentibus, ſi ſatis ſunt in id qualificati, & aliquis impedivit, ne darentur legitimis concurrentibus, reſtituere tenetur, quia illi jam jus quoddam perfectum ac-
30 quiſiverant ad petendum, ut alicui ex ipſis darentur) Quod validiſſimè confirmatur ex doctrina D. Thomæ ab omnibus recepta in *2. 2. q. 62. art. 2. ad 4.* ubi ait: (Si firmatum ſit, ut alicui detur præbenda, & aliquis propter indebitam cauſam procuret, ut revocetur, idem eſt ac ſi jam habitā ei auferret; & ideò tenetur ad reſtitutionem æqualis.) Quinimo ſecundum eum ibid. (Si quis injuſtè impedit, ne præbenda detur digno, conſulens, ut non detur, etiamſi id faciat ante quam ſit firmatum, quod ei detur, tenetur nihilominus ad aliquam recompenſationem penſatis conditionibus perſonarum, & negotii ſecundum arbi-
32 trium ſapientis.) Quod ipſum prius docuerat in *4. ſent. diſtinct. 15. q. 1. artic. 5. q. 2. ad 3.* Et generaliter ut idem ait, dicta *quaeſt. 62. art. 4. in corpor.* (Si quis damnificet aliquem impediendo ne adipiſcatur quod erat in via habendi, quamvis tale dānum non oporteat recompenſare ex æquo; quia minus eſt habere aliquid virtute, quàm habere actu, & qui eſt in via adipiſcendi aliquid, habet illud ſolum ſecundum virtutem, vel potentiam: tenetur tamen aliquam recompenſationem facere, ſecundum conditionem perſonarum, & negotiorum.) Si igitur ex ſententia D. Thom. & cōmuni ex hoc ſolo, quod quis ſuis perſuaſionibus avertit Prælatum à collatione beneficii, tenetur ad recompenſationem licèt ipſe perſuadens nihil acceperit, & damnum paſſus non habeat jus certum, ſed tantum ſit in via ad beneficium aſſequendum: quantò magis tenebitur ad recompenſationem ille, qui non ſolum in cauſa eſt, ut magis idoneus non conſequatur beneficium ſibi debitum ex juſtitia, ſed etiam illud per fraudē occupat; hoc enim caſu tenetur ad reſtitutionē ex duplici capite, videlicet ratione acceptionis, ideſt damni ex injuſta cauſa illati, & ratione rei acceptæ ſecundum ea, quæ docet idem S. Thom.
33 *d. q. 62. a. 4.* & ibi magiſtraliter Caietan.

His præhabitis, ad primum dubium breviter reſpondetur Maiorem Pœnitentiarium in occultis poſſe indiſtinctè revalidare titulos parochialium extra concilium obtentarum, quia etſi diſpenſatio ipſa tamquam vulnerans jus commune ſit odioſa, & ſtrictè accipienda. c. *1. §. Ille, de filiis Presbyter. lib. 6* Creſcent. *deciſ. 1. num. 1. de privileg.* tamen diſpenſandi poteſtas, quæ nulli eſt præjudicialis, niſi ipſi concedenti, eſt favorabilis, & latè interpretanda, ut efficaciter probat hæc Decretalis inducendo eam, ut dixi ſupra *à n. 3. uſq; ad n. 13.* ſecundum intellectum Io. Andr. *n. 3. in fin.* cum quo concordant Butr. *nu. 4. in fin.* cum quo concordant Butr. *num. 5.* Cardin. *in 1. oppoſ.* Abb. *n. 3.*
34 *& 5.* & reliqui omnes, gloſ. in cap. *Dudum in ver. Beneficia, de præben. lib. 6.* Et propterea poteſtas

ſtas attributa M. Pœnitentiariæ in oraculo Gregorii XIV. diſpenſandi ad beneficia, ſeu revalidandi titulos beneficiorum extenditur etiam ad beneficia curata, in quibus non agitur de alicujus præjudicio, Io. de Anan. in c. *fin. num 5.* ibi, *Tu conſidera, de cler. pugnan. in duello*, Felin. in cap. *Poſtulaſti, numero 11. in 4. limitat. verſ. Adde etiam iſta, de reſcript.* Ripa in cap. *Ad aures, num. 20. eod.*
35 *tit.* Et eſt ſimile in facultate conferendi beneficia, quæ includit etiam curata. Paul. de Leazar. & Lap. Abb. in d. c. *Dudum, de preben. lib. 6.* ibi etiam Gemin. *col. 2. ante medium verſ. Et ex his infertur*, & Franc. *n. 13. & 14.* Dec. *in rubr. de reſcript. n. 36.* Felin. *loco citato.*
36 Unde & Vicarius, cui ab Epiſcopo data eſt facultas conferendi beneficia, poteſt conferre etiā curata, Gemin. in c. *ult. in fin.* & ibi etiam Franc. *n. 3. de offic. Vicarii, lib. 6.* Felin. in cap. *Cauſam quæ n. 14. de reſcript.* Lap. *allegat. 84.* Staphil. *in tit. de modo, & forma impetrandi, §. Circa tertium, num. 3.* Rota *deciſ. 7. de offic. Vicar. aliàs 427. in antiq.* &
37 *deciſ. 2. eod. tit. in Antiquior.* Et eſt ratio, quia beneficiorum nomine in materia favorabili etiam curata continentur, ut cap. *penult. de ver. ſignif.* gloſ. in cap. *Cum in illa, in ver. Providerà*, ubi etiam Franc. *num. 5. in 4. col. verſ. Secundò verò caſu principali, de præben. lib. 6.* & dictum eſt ſupra *num. 5.* Et quamvis Abb. in d. cap. *final. num. 5. de cler. pugnan. in duello*, ſentiat facultatem diſpenſandi circa beneficia per Papam alicui conceſſa intelligi de ſimplicibus; tamen in hoc non videtur ulterius immorandum, quia prima opinio tamquam verior, & communior jam fuit ſemel, atque iterum approbata in Signatura S. Pœnitentiariæ, & quotidie practicatur: nam quotieſcumque petitur revalidatio beneficii curati, ſolemus percunctari, an illud fuerit obtentum extra concurſum; & tunc non revocatur in dubium facultas Maioris Pœnitentiarii, ſed de pleno conceditur revalidatio.
38 Ad ſecundum dubium videtur reſpondendum extra caſum inhabilitatis ex cenſura, vel miniſtratione in cenſura, Maiorum Pœnitentiarium non poſſe revalidare titulos beneficiorum in concurſu obtentorum niſi cum prædicta clauſula,
39 *Si & poſtquam*, &c. Præcipuum fundamentum eſt, quia poteſtas diſpenſandi quando agitur de præjudicio alterius, quàm ipſius Principis concedentis odioſa eſt, & reſtringenda, Butr. in c. *Per venerabilem, num. 13. Quaſi iſſint ligit* & ibi etiam Alex. de Nævo *num. 52.* & Præpoſ. *in §. Quod autem, n. 23. in fin.* Felin. in d. cap. *Poſtulaſti, num. 11. verſ. Secundum caſum, de reſcript.* & in cap. *At ſi clerici, §. De adulteriis, n. 7.* & ibi etiam Alex. de Nævo, *num. 15. & 23. de judic.* Alciat. in l. *2. in princip. nu. 51. verſ. Fallit 4. ff. de verb. oblig.* ubi alios citat Covar. *in 4. Decretal. in 2. par. c. 8. § 4. n. 9.* & alibi paſſim DD.
40 In materia autem odioſa, & reſtringibili beneficii appellatione non venit Curatum, ut eſt caſus in d. cap. *Cum in illis, de præb. lib. 6.* & ibi notat Anchar. *in 3. notab.* Abb. in cap. *final. in 2. not. de præben.* gloſ. in cap. *Statutum tempore in ver. Cum cura*,
41 *de reſcript. lib. 6.* & ibi Anchar. *in principio.* Dec. *in rubr. eod. tit. num. 35.* & conſequenter poteſtas diſpenſandi circa beneficia, ſeu revalidandi titulos beneficiorum ex oraculo Gregorii XIV. non includit beneficia curata in concurſu obtenta, in quibus agitur de præjudicio concurrentiū, ſed ne fiat illi præjudicium, reſtringitur ad beneficia non curata, ſicut facultas conferendi beneficia, quam Papa dat alicui, non extenditur ad curata, quando alteri præjudicatur: ita in terminis Gemin. in cap. *Dudum, num. 14. de præben. lib. 6.* Felin. in prædicta Decretali *Poſtulaſti, n. 11. in 2. caſu, verſ. Quam tandem firmat, de reſcript.* Rebuf. *in forma Vicariatus, num. 113. & 114.* Garz. *de benef. par. 1. cap. 6. num. 45.* & ſentiunt Hoſtien. & Io. Andr. ſupracitati *n. 7.* Quemadmodum nec extenditur ad beneficium alteri debitum, Put. *deciſ. 35. lib. 2.* Ex quibus patet apertiſſimè facultatem revalidandi titulos beneficiorum nullatenus extendi ad beneficia curata in concurſu obtenta, quæ ex Concilio Tridentino, & Bulla Pii V. ſunt alteri debita, ſcilicet digniori inter pro-
43 batos ab examinatoribus ſynodalibus. Ratio hujus concluſionis eſt, quia Princeps in ſuis conceſſionibus, & reſcriptis numquam intendit jus alterius lædere, l. *Nec avus*. ibi: (Nec in cujuſquam injuriam beneficia tribuere moris eſt noſtri.) *C. de emancip. liber.* l. 2. §. *Merito, ff. Ne quid in loco publ.* l. *Impuber. ff. de adminiſtrat. tutor.* l. *Sed cum ab herede, ff. Ad Trebell.* cap. *Ex tuarum, de uſu pall.* ubi gloſ. *in verb. Permittat*, cap. *Ad aures, verſ. Cum non ſit intentionis noſtræ, de reſcript.* cap. *Super eo*, ibi: *Non tamen eſt noſtræ intentionis*, & cap. *Ex parte, il primo*, ibi: *Si memores fuiſſemus*, &c. *de offic. Delegat.* & plures gloſſas allegat Felin. in cap. *Cau-*
44 *ſam quæ, num. 10. verſ. Et generaliter, de reſcriptis*, Rot. *in antiquior. deciſ. 2. num. 2. de renunciat.* Unde nec Pœnitentiaria conſuevit juri quæſito derogare, ut atteſtatur Sarnen. *in reg. de iure quæſit.*
45 *non tollen. quæſt. 3. n. 4. verſ. Et ſecundum iſtam opinionem.* Et propterea ante Concilium Tridentinum in revalidationibus titulorum ſemper apponebat clauſulam, *ſine ullius præiudicio*, ut patet in formulario de anno 1542. fol. 33. Quinimo eam clauſulam apponebat etiam in rehabilitatio-
46 ne Regularium ad officia, & dignitates. Et Urbanus VIII. in ſua Bulla *Regimini* §. 3. dum in occultis tribuit M. Pœnitentiario facultatem condonandi fructus malè perceptos, ſimiliter adjecit clauſulam, *Sine præiudicio illorum, quibus diſtri-*
47 *butiones accreſcere, vel decreſcere debent.* Mens igitur Papæ ſemper intelligitur ea eſſe, ut jus tertii non lædatur; & ita fieri debet interpretatio facultatum, etiamſi verba eſſent improprianda, cap. *Super eo, de offic. Delegat.* Gemin. in cap. *Dudum, colum. 2. circa med. verſ. Contra dictum* Lapi, *de præben. lib. 6.* Roman. *conſ. 334. num. 1. verſ. Secundò idem probatur*, Ruin. *conſ. 129. poſt num. 12. lib. 3.* Iaſ. in l. *Ex facto, in 4. notab. ff. de vulgar. & pupillar.* Bolognet. *conſ. 2. num. 38.* Quod præcipuè locum habet poſt regulam *de iure quæſit. non toll.* quia debet nominatim fieri mentio, & individua derogatio regulæ, ut optimis fundamentis reſolvit Rota apud Cæſar. de Graſſis, *deciſ. 9. aliàs 3. de reſcript.* & *deciſ. 1. num. 10. de verborum ſignif.*

Nec relevat, quod facultas revalidandi titulos beneficiorum, de qua in oraculo Gregorii ſit valde ampla, & exuberans, cum tribuatur etiam in caſibus, in quibus ex Bulla Pii V. Sūmus Pontifex eſt alloquendus; quoniam reſpondetur hæc verba reſtringi ad tres caſus expreſſos in ead. Bulla Pii V. videlicet ad irregularitatem ex homicidio vo-

voluntario, ſimonia ſciēter contracta, & publicis criminibus, ſuper quibus voluit Romanum Pontificem eſſe conſulendum à Maiore Pœnitentiario, ut legitur in Bulla; ac proinde revalidandi facultas propter illa verba oraculi nequaquam extendi poteſt ad parochiales in concurſu obtentas in præjudicium concurrentium.

48 Sed eti verba oraculi eſſent univerſalia, & prægnantia; nihilominus non extenderentur ad tollendum jus alteri quæſitum ſine derogatione regulæ, quia ut formaliter dixit Rota apud Cardinalem Seraph. *deciſ. 1682. n. 6. & ſeqq.* (Papa non cenſetur velle juri alterius derogare quibuſcũque utatur verbis, & clauſulis, niſi expreſſè deroget regulæ; imo nulla alia formula poteſt introduci, per quam poſſit dici conſtare de mente Papæ volentis tertio præjudicare, niſi faciat regulæ mentionem, quia proteſtatio, quam Papa facit in regula tollit ejus conſenſum, & voluntatem ab actu gerendo, ubi ei non derogatur.) Hactenus verba deciſionis: & ita prius dixerat Sarnen. *in proœmio regulæ, q. 5. n. 3.* & tenuit Rota *in Borgen. turis ſepeliendi* coram Cæſare de Graſſis, 10. Iunii 1575. quæ habetur *in tit. de reſcript. dec. 9.*

Supereſt nunc, ut ſatisfiat nonnullis difficultatibus, quæ in contrarium excitantur.

49 Opponitur enim primò quod facultas revalidandi titulos parochialium ſit præjudicialis ex ſui natura, quia parochiales ut plurimum conferuntur præviâ formâ examinis per concurſum à Concilio Tridentino præſcripta; & jura adaptantur ad ea, quæ frequenter accidunt, non quæ rarò, l. *Nam ad ea, ff. de leg.* in gratia autem ſui natura præjudiciali non requiritur derogatio regulæ de jure quæſ. non tollen. Rot. *deciſ. 15. in fin. de offic. deleg.* & *deciſ. 6. de cauſ. poſſeſ. & propriet. in novis*, & *in recent. deciſ. 174. n. 1. 2. & 3. p. 1.* Seraph. *dec. 762. nu. 4.* & *deciſ. 1445. n. 6.* & alii paſſim.

At reſpondetur hanc theoricam nõ applicari caſui noſtro duplici ratione. Prima eſt, quia in oraculo Gregorii IV. non legitur facultas revalidandi titulos parochialium, ſed tantummodo revalidandi titulos beneficiorum. Hæc autem facultas quando agitur de præjudicio tertii, non extenditur ad beneficia curata, ut clarè oſtenſum eſt ſupra à *n. 39.* nemo autem dixerit facultatem conferendi beneficia non curata, quæ per concurſum non conferuntur, eſſe præiudicialem ex ſui natura, cùm potius nemini præjudicium afferat. Secunda ratio eſt, quia dato, & non conceſſo, quod in prædicto oraculo explicitè contineretur facultas revalidandi titulos parochialium; nihilomi-
50 nus hæc gratia non eſſet dicenda præiudicialis ex ſui natura: quandoquidem gratia ſui natura præjudicialis non dicitur illa, quæ frequenter præjudicialis, ſed illa tantùm, quæ naturaliter, & intrinſecè implicat præjudicium, & quæ ſemper præjudicat, & perneceſſe, ita ut ſola gratia ſecum afferat præjudiciũ in neceſſariam conſequentiã, ut in exemptione à decimis in exemptione à juriſdictione, in derogatione, & commutatione ultimæ voluntatis, in diſmembratione, unione, & conſimilibus, in quibus Papa ex ſola gratia intelligit præiudicium; & cum de illius poteſtate dubitari non poſſit; & de voluntate conſtet ex natura ipſius gratiæ, meritò non requiritur derogatio regulæ, ut egregiè declarat Rota *in Bononien. Vſuſfructus, 23. Maii 1625. verſ. Non obſtat quod hæc gratia*, coram Coccino, & *in recent. deciſ. 11. n. 25. p. 6.* & *deciſ. 17. n. 1. p. 1.* Caſſador. *deciſ. 1. de privileg.* Seraph. *deciſ. 1445. num. 6.* & *decis. 762.* At
51 revalidatio tituli parochialium non eſt hujuſmodi, quia plurimi ſunt caſus, in quibus parochiales conferuntur abſque forma examinis per concurſum, ſcilicet in reſignationibus, in permutationibus, in parochialibus ad Papã devolutis, in parochialibus unitis, in parochialibus regularibus, in parochialibus juriſpatronatus laicorum; item in parochialibus, quæ quotidie in Dataria impetrantur certo modo, puta ob non factas publicationes, ob non ſervatam formam examinis per concurſum, ob non factam dimiſſionem juxta Extravag. *Execrabilis*, ob non delationem habitus, & tonſuræ propter hæreſim, propter ſimoniam, & in aliis pluribus. Qui caſus omnes ſi in univerſum conferantur cũ illis, in quibus requiritur concurſus abſque dubio frequentiores apparebunt; & conſequenter non applicatur regula dictæ l. *Nam ad ea, ff. de legib.* quia facultas revalidandi titulos parochialium intelligenda eſt de parochialibus, quæ conferuntur ſine concurſu, quod frequentiſſimè accidit; & ſic hujuſmodi facultas
52 non eſt ſui naturâ præjudicialis: & eo magis quia textus in d. l. *Nam ad ea*, intelligitur de his, quæ ſemel tantũ, aut bis poſſunt contingere, ut patet ex l. *ſeq.* ubi dicitur: Quæ verò ſemel, aut bis accidũt, contemnunt legislatores, & in l. *Iura, ff. eod.* dicit textus: jura ex iis, quæ forte uno aliquo caſu accidere poſſunt, non conſtituuntur, & gloſ. in l. *Ex iis, eod. tit.* ponit exemplum de Lazaro reſuſcitato; & ita hæc jura declarat Albericus in l. *Si mater, Cod. de legitimis hæredibus.* At Parochiales Eccleſiæ ſine concurſu non ſemel tantùm, aut bis, ſed frequentiſſimè conferuntur, ut dictum eſt; & ideò facultas revalidandi hos titulos non apparet quomodo dici poſſit ſui naturâ præjudicialis ex regula d. l. *Nam ad ea*, quæ tamen dicta ſint ex abundanti, quia in oraculo Gregorii non continetur hæc facultas revalidandi titulos parochialium, niſi per extenſionem, quæ quidem extenſio fieri non poteſt quando agitur de præjudicio tertii, ut ex dictis conſtat.

53 Opponitur ſecundò, Pœnitentiaria diſpenſat in matrimonio contracto cum legitimatione prolis in præjudicium legitimorum, & venientium ab inteſtato. Item condonat puellis violatis dotes obtentas à Cõfraternitatibus cũ præjudicio virginum. Cur ergo ſimiliter non convalidet titulos parochialium in præjudicium concurrentium?

At facilis eſt reſpõſio, quia in prædictis duobus caſibus Pœnitentiaria expreſſam habet facultatem à Summo Pontifice: nam quoad legitimationem prolis habet oraculum Gregorii XIV. §. 2. & quoad condonationem dotium habet oraculũ Pauli V. *de Menſe Maii 1617.* & cum hæ duæ facultates ex ſui naturâ videantur præjudiciales, quia non poteſt legitimari proles, quin fiat aliquod præiudiciũ venientibus ab inteſtato, nec poſſunt condonari dotes puellis corruptis, quin præjudicetur virginibus: utique Papa cenſetur voluiſſe tertio præjudicare, & ſic nõ intrat regula *de jur. quæſ. non toll.* At ſecus eſt in revalidatione tituli beneficiorum, quia hæc facultas poteſt verificari in beneficiis non curatis, vel etiam curatis extra concurſum obtentis, in quibus nulli fit præjudicium, ut jam diximus.

Præ-

54 Præterea ſecundum opinionem quæ veriſſima eſt, & communiter tenetur, legitimatio prolis non præjudicat agnatis quando fuit facta poſt obitum parentum; & ſic quando fuit jus quæſitum venientibus ab inteſtato, ut tenent communiter Canoniſtæ in c. *Per venerabilem, Qui filii ſint legit.* ubi in ſpecie Butr. *n. 13* & alii ſupracitati *nu. 30* Bald. *conſ. 381. num. 2. verſ. Sed quidquid ſit lib. 5.*
55 Quod ſi legitimatio fiat ante obitum parentum, tunc jus venientium ab inteſtato eſt omnino incertum, & eventuale, quia fieri poteſt, ut præcedant parentibus, vel ut parentes faciant teſtamentum. Et idem dicendum de virginibus quo ad dotes, quarum jus eſt prorſus incertum, & eventuum, de quo non curat S. Pœnitentiaria, ut inquit Sarnen. ſupracitatus *n. 25.* at jus, quod habet magis idoneus in concurſu ad parochialem Eccleſiam eſt certum, & primarium, ut initio oſtendimus, & ideò hæc limba ad rem non pertinent.

56 Opponitur tertiò, quando Princeps abſtergit maculam reſtituendo aliquem ad famam, vel ad bona, tunc non conſideratur præjudicium tertii, quia reſtitutio eſt prioris ſtatus reparatio, & reſtitutos in priſtinum jus recidit, arg. c. *Sos Sanctorum*, & cap. *Iuratos, 15. q. 6.* & c. *Cum dilecti ingenita, de elect.* & cap. *Si quem, in fin. 2. q. 3.* & l. *1. C. de ſent. paſſ.* Ergo ſimiliter ubi Major Pœnitentiarius auctoritate Apoſtolica diſpenſat ſuper irregularitate abſtergendo maculam per diſpẽſationem, ſic reſtitutio in primævum ſtatum, nec habetur ratio præjudicii alieni.

57 Sed hanc objectionem ſolvit. text. rotundus in cap. *Quamvis de reſcript. lib. 6.* ubi eſt expreſſum, quod reſtitutio facta per Papam nihil operatur in præjudicium ejus, cui ante reſtitutionem fuit jus quæſitum; nec fit retrotractio ad primævum tempus, quia, ut ibi dicitur, talis reſtitutio, ubi aliud non exprimitur, intelligitur fieri ſine juris præjudicio alieni: & ita ibi eſt caſus ſecundum Io. Andr. Anchar. Gemin. Franc. & omnes *in ſumm. textus*, & firmant Abb. in cap. *1. in prim. not. de Præb.* Oldrad. *conſ. 325. n. 1. verſ. Præterea*, Feder. de Sen. *conſ. 26. n. 2. verſ. Item ex iſtis*, plenè Caſtillion. *conſ. 8. per totum, maximè n. 9.* Fulgoſ. *conſ. 143. per tot.* Socin Senior *conſ. 32. n. 25. lib. 1.*
58 Ioan. de Anania *conſ. 22. n. 6.* generaliter enim in gratiis nunquam fit retrotractio in præjudicium juris tertio quæſiti, niſi in litteris hoc exprimatur, ut in gratia *Perinde valere*, d. c. *Quamvis*, & cap. *Si gratiæ*: ubi tex. optimus, *de reſcript. lib. 6.* & ibi plenè Gemin.

59 Et hinc fit, ut ſi diſpenſetur cum illegitimo, vel irregulari occulto, quamvis convalidetur electio de ipſo per Capitulum celebrata, quia per diſpenſationem omnia reformantur, ut poſt Innoc. & Hoſtien. notat Abb. in cap. *Naſm. 16. de ren. num.* tamen ſi medio tempore alius fuerit electus,
60 licet poſtea per diſpenſationem macula ſit ſublata: nihilominus diſpenſatio non retrotrahitur ad tempus primæ electionis in præjudicium ſecundi electi, ut determinat Innoc. in cap. *Dudum, il primo in fine de elect.* Speculator *tit. de abolit. & purgat. §. Nunc de Epiſcoporum diſpenſatione, verſ. Sed pone hoc ſecretum manifeſtum*, &c. quos refert, & ſequitur Archidiac. in cap. *Si qua de miniſterio, in fin. 50. diſt.* Alia plura exempla, in quibus non fit retrotractio in præjudicium juris tertio quæſiti, congerit Cardin. *conſ. 103. à n. 9. verſ. In contrarium.*

61 Opponitur quartò, quando Pœnitentiaria revalidat titulos parochialium in concurſu quoad inhabiles ex cenſura, vel cenſuræ violatione non apponit illam clauſulam, *Et ei poſtquam ſatisfecerit, &c.* ergo longe minus debet illam apponere quoad inhabiles ex aliis defectibus; nam inhabilitas ex cenſura, vel illius violatione cum peccato contrahitur cap. *Nemo Epiſcoporum. 11. q. 3.* & infra *de cler. excom. miniſt. per totum*: inhabilitas verò ex aliis defectibus multoties contingit ſine ulla culpa, ut irregularitas ex defectu lenitatis, ex defectu natalium, ex bigamia, & hujuſmodi; unde abſurdum videtur ut durius agatur cum his, qui culpa vacant, & ſunt potius digni majori indulgentia.

62 Verum hæc difficultas facilè ſolvitur, quoniam in primo caſu idcircò Pœnitentiaria non apponit illam clauſulam, quia ſpecialem habet facultatẽ ex oraculo Pauli V. revalidandi titulos in concurſu quantum ad inhabiles ex cenſura, vel violatione cenſuræ; & cum hæc facultas ex ſui natura ſit præjudicialis; & Papa intellexerit præjudicium ex ſola gratia, quia non poteſt revalidari titulus beneficii in concurſu obtenti, quin fiat præjudicium competitoribus: meritò Papa cenſetur voluiſſe illis præjudicare, & conſequenter in eo caſu non debet apponi illa clauſula, *ſi poſtquam*; prout etiam ſervat Dataria. At ſecus eſt quando inhabilitas provenit ex aliis defectibus; quia tunc non reperitur data expreſſa facultas revalidandi titulos parochialium in concurſu; & ideò neceſſaria eſt illa clauſula excluſoria præjudicii competitorum.

Et hinc ſumitur validiſſimum fundamentum pro hac ſententia: nam cum bon. mem. Cardin. Burgheſ. tunc Major Pœnitentiarius petiiſſet à Summo Pontifice avunculo ſuo facultatem revalidandi titulos parochialium in concurſu obtentarum in quocunque caſu, Sanctitas Sua noluit ita generaliter hanc facultatem impertiri, ſed eã conceſſit & quidem maxima cum difficultate in ſolo caſu inhabilitatis ex cenſura, vel multi violatione in cenſura; in aliis vero caſibus expreſſè illam denegavit, ut atteſtantur qui hac de re cum Pontifice egerunt: unde neſcitur qua ſecuritate conſcientiæ nos poſſimus facultatem ſic limitatã extendere ad inhabilitates ex alio delicto, vel defectu provenientes.

Nec dicatur hoc indultum fuiſſe impetratum per errorem, eo quòd Cardinalis Burgheſius non crederet ſe habere hanc facultatem revalidandi titulos beneficiorum in concurſu obtentorum; imo enim hanc facultatem non habebat, ut clarè oſtenſum eſt ſupra; & ideo eam petendo non erravit: & ſanè abſonum videtur ſentire tot viros doctrina, & prudentia inſignes, qui tunc tẽporis erant in Prætorio S. Pœnitentiariæ & de quorum conſilio, & aſſenſu negocium fuit geſtum, in re tã gravi turpiter hallucinatos fuiſſe: nam turpe eſt ignorare jus, in quo quis verſatur dicit textus in l. 2. *Servius, ff. de origin. iur.* & eo magis quia facultas revalidandi titulos beneficiorum fundatur tota in oraculo Gregorii XIV. & incredibile eſt tantos viros nõ intellexiſſe vim prædicti oraculi.

Ad ponderationem verò, quod major ſit ratio revalidandi ſine prædicta clauſula titulos beneficiorum in concurſu obtentorũ ſi inhabilitas pro-

veniat

veniat ex defectu, quàm ſi proveniat ex cenſuris, 63 vel violatione cenſurarum. Reſpondetur facultatem diſpenſandi in uno caſu non extendi ad alium, ſublata verborum ſignificatione non comprehenſum, etiamſi in illo ſit major ratio, quàm in expreſſo, Felin. *hic n. 8, in prim. limit.* Gambar. de auctor. *Legat. tit. ... n. 20;* quod pluribus exemplis confirmat Navar. *in manuali cap. 27. nu. 273.* quia exorbitantia à jure communi non ſunt extendenda de uno ad aliud, cap. *Quæ à iure, de reg. iur. lib. 6.* Feder. de Sen. *conſ. 14. n. 4. verſ. Non obſtant contrariis,* Navarr. *d. n. 273. verſ. 16.*

64 Præterea conſideratio peccati, de qua ſupra, non eſt bona, quia Sedes Apoſtolica difficilius diſpenſat in irregularitatibus ex defectu, quæ ſine peccato contrahuntur, puta cum bigamis, cum ſpuriis, ſeu adulterinis, & cum corpore vitiatis, quàm ſuper inhabilitate ex cenſura, vel cenſuræ violatione, quæ cum peccato contrahuntur, ut prædictorum: & differentia fortè provenit ex facilitate, & frequentia incurrendi cenſuras ob illarum multitudinem: ideoque uſu receptum eſt, ut in omnibus literis gratiæ apponatur clauſula abſolutionis à cenſuris: quare non ſine rationabili cauſa Paulus V. fuit promptior ad concedendam facultatem revalidandi titulos beneficiorũ in concurſu obtentorum ab inhabilibus propter cenſuram, vel illius violationem, quàm propter alias irregularitates, quæ rarius contrahuntur, & difficilius tolluntur.

Ex quibus conſtat prædictam clauſulam, *Si & poſtquam*, eſſe omnino apponendam quoties conceditur revalidatio extra caſum cenſuræ, vel violationis cenſuræ: & quamvis hoc modo nonnihil recedamus à formulario in quo ſemper, & indiſtinctè memorata clauſula apponebatur. Nos verò modo eam apponimus, modo nõ apponimus: tamen hanc differentiam poſt oraculum Pauli V. facimus rationabiliter, quia in caſu cenſuræ &c. habemus facultatem præjudicandi concurrentibus & ideò dictam clauſulam non apponimus: in aliis verò caſibus hanc facultatem non habemus; & ideò illam apponimus; ſatius autem eſt recedere à formulario in parte modo dictam clauſulam apponendo, modò non apponendo, quàm recedere in totum nunquam eam apponendo, ſut
65 patet ad ſenſum.

Ad tertium dubium reſpondendum videtur Majorem Pœnitentiarium habere facultatem revalidandi titulos parochialium in concurſu obtentarum, dummodo apponat prædictam clauſulam, *Si & poſtquam*. Ratio eſt evidens, quia facultas revalidandi titulos beneficiorum, quam habet à Gregorio XIV. tamquam favorabilis extenditur etiam ad beneficia futura, ubi non agitur de præjudicio tertii, ut ex Gemin. Felin. & aliis oſtenſum eſt in primo dubio: quando autem cum prædicta clauſula revalidatur titulus beneficii cu-
66 rati in concurſu obtenti, nulli fit præjudicium.

Quod ut clariùs appareat, obſervandum eſt accuratè prænominatam clauſulam bis apponi in formula revalidationis hujuſmodi, ut patet in formulario in rubrica. A mala promotione ante ætatem, & à mala proviſione, *fol. 13.* Primò enim apponitur in ea parte, in qua datur abſolutio à peccato, vel cenſura, & tunc apponitur his verbis: *Quodque illis, quibus ipſe in concurſu per fraudem ſic prælatus fuit, ſatisfaciat, vel cum eis concordet*: & hoc ideò fit, quia non eſt neceſſe, ut reſtitutio præcedat abſolutionem, ſed ſatis eſt, ut ante abſolutionem pœnitens ſe obliget ad reſtituendum quamprimum poterit, ut poſt Hoſtien. Archid. & Io. Andr. notat Feder. de Senis *conſ. 14. n. 4. verſ. Super hoc.* Deinde apponitur hæc clauſula in alia parte, in qua datur revalidatio tituli; & tunc reperitur concepta per hæc formalia verba; *Si & poſtquam prædictis ſatisfecit, vel cum eis concordaverit, ut præfertur dictam parochialem Eccleſiam retinere licitè valeat miſericorditer diſpenſari mandare dignemini, &c.* Et in hoc ſecundo caſu ſatisfactio debet omnino præcedere diſpenſationem, ut evidenter demonſtrant illa verba, *ſi & poſtquam*. Vnde cum tempore diſpenſationis, quæ conceditur à Confeſſario vigore literarum Apoſtolicarum Majoris Pœnitentiarii jam ceſſaverit præjudicium concurrentium, eo quod jam fuerit eis ſatisfactũ, vel cum ipſis concordatum: ambigi non poteſt de validitate diſpenſationis & revalidationis: de qualitate enim concurſus non eſt facienda mentio in gratia, niſi propter præjudicium concurrentium, cũ hæc qualitas non ſit de his, quæ de jure ſunt exprimenda in impetratione, ſecundũ ea quæ notat gloſ. in cap. *Super literis, in verb. Literas dediſſemus, de reſcript.* unde cum ante perfectionem gratiæ jam ceſſaverit præjudicium, im-
67 petratio, ſeu revalidatio ſuſtinetur: nam in mandatis de diſpenſando, conferendo, & ſimilibus quoad habilitatem impetrantis, ceſſante ſubreptione, non attẽditur tempus datæ literarũ, ſed tempus executionis, ut cap. *Is cui, de præben. lib. 6.* & cap. *Et eſi, eod. tit. & libro*, ubi eſt caſus ſecundum Abb. in cap. *Dilectus, il ſecondo, n. 7. ſupra de præben.* ſatis enim eſt, ut ſit habilis perſona, quando potentia explicatur ad actum, ut ait in d. c. *Is cui*, Io. Andr. in gloſ. *Add. tienali, in ver. Dimittat*, Felin. poſt alios in cap. *Eam te, n. 18. in prima fall. de reſcrip.* Id quod aliquibus exemplis manifeſtius apparebit: Finge enim ante executionem literarum revalidationis competitores eſſe mortuos, vel aliud beneficium incompatibile aſſecutos, ut religionem profeſſos: profectò his caſibus nemo negaverit Confeſſorem in vim literarum Majoris Pœnitentiarii poſſe revalidare titulum parochialis utcumque obtentæ in concurſu, quia ante illarum executionem omnis ratio concurſus evanuit: Ergo idem dicendum quando ante diſpenſationem, & revalidationem lator ſatisfecit concurrentibus, vel cum eis concordavit: ceſſat enim omne præjudicium, quia nemo videtur fraudare eos, qui ſciunt, & cõſentiunt, l. *Nemo videtur fraudare, ff. de reg. iur.* l. *Cum donationis, C. de tranſact.* l. 1. §. *Vſque adeo, ff. de*
68 *iniur.* & qualitercumque ſatisfiat, dicitur facta reſtitutio, l. *Item liberatus, in princ. ff. Quibus modis pignus, vel hypoth. ſolu.* l. *ſi rem Satisfactum, ff. de accuſat.* gloſ. *in regula Peccatum, in ver. Reſti-*
69 *tuatur, lib. 6.*

Et ex hoc patet reſponſio ad doctrinam Gomeſii ſuper regula *de iure quæſ. non toll. q. 1. n. 41. verſ. Poſtremo pro complemento*; quod clauſula, *Quatenus non tollatur ius quæſitum*, reddat gratiam conditionalem; & ideo ſtante præjudicio, gratia ſit ab initio invalida, nec convaleſcat ex eo quod poſtea ſatisfiat damnum paſſo.

Etenim hæc doctrina, eſt in ſe vera, ſed caſui noſtro non applicatur duplici ratione. Primò, quia

ante-

antequam Confeſſarius exequatur litteras Pœnitentiariæ, & revalidet titulum parochialis, jam reperitur ſublatum præjudicium, cum jam fuerit ſatisfactum concurrentibus, vel cum eis concordatum vigore dictæ clauſulæ *Si & poſtquam*: ergo clauſula, *Quatenus*, &c. dato quod eſſet expreſſa in oraculo Gregorii XIV. non inficit diſpenſationem, ſeu revalidationem, quia ante executionem
70 litterarum conditio illa fuit purificata. Vnde perinde eſt, ac ſi diſpoſitio ab initio fuiſſet pura, l. *Si pupillus*, ibi: Conditione expleta, pro eo eſt, quaſi purè ei hæreditas, vel legatum relictum ſit, *ff. de condit. inſtitut.* & notat Bald. in d. l. *Cum in teſtamento, in fin. Cod. de mandat. teſtam.* Dec. *conſ. 551. num. 7.* & *conſ. 629. n. 4.* Socin junior *conſ. 69. num. 4. lib. 3.*

71 Deinde doctrina Gomeſii non applicatur, quia in facultate Majoris Pœnitentiarii revalidandi titulos beneficiorum nõ habetur illa clauſula *Quatenus non tollatur*, &c. nec tacitè ſubintelligitur, ſed bene intelligitur clauſula, *Sine alterius præiudicio*; quæ tamen non facit gratiam conditionalem, & ideò gratia valet ab initio, cum obligatione tamen ſatisfaciendi damnum paſſo, ut declarat idem Gomeſ. *ubi ſupra*, & Rebuf. *in praxi benef. in forma novæ proviſionis, verſ. Dummodo tempore*: alioquin ſi prædicta clauſula, *Quatenus* &c. ſemper ſubintelligeretur, omnis gratia eſſet conditionalis, & diſpenſationes, & abſolutiones, quas paſſim concedit Pœnitentiaria cum obligatione ſatisfaciendi parti læſæ tamquam conditionales eſſent invalidæ ab initio, nec convalidarentur per ſatisfactionem ſubſequutam: quod quam ſit abſurdum aſſerere, nemo non videt.

72 Ad quartum, & ultimum dubium dicimus non pertinere ad Pœnitentiariæ officium indicare vel præſcribere modos, quibus tutò poſſit ſatisfieri concurrentibus, vel cum eis concordari: hoc enim eſt munus providi, & diſcreti Confeſſoris, qui pro locorum, temporum, & caſuũ diverſitate ſuo ingenio, ac prudentia adhibere debet aptiora media quibus conſultum eſſe poſſit ſecuritati, pœnitentis, & indemnitati concurrentibus, ut in cap. *Omnis utriuſque, § Sacerdos, de pœnit. & remiſſ.* Et hujuſmodi modos recenſere in abſtracto, nimis eſſet longum, & laborioſum, ne dicam impoſſibile. Sed nihilominus quia difficultas exequendi prædictam clauſulam, *Si & poſtquam*, &c. reſtringitur ad duo capita, videlicet ad periculum manifeſtandi delictum, & ad incertitudinem perſonarum, quibus ſatisfieri oportet: oſtendendum nobis erit naturam ex his difficultatibus impedimento eſſe, quo minus dicta clauſula ad practicam deduci poſſit.

73 Et quidem quod ſpectat ad periculum, ne crimen occultum detegatur, animadvertendum eſt plurimos eſſe caſus, in quibus hujuſmodi periculum non ſubeſt, videlicet in omnibus irregularitatibus, & inhabilitatibus, quæ ſine peccato contrahuntur, puta ex defectu lenitatis, ex bigamia, ex defectu natalium, ex homicidio pro defenſione patriæ, vel parentum, aut in bello juſto, maximè contra inimicos fidei & conſimilibus. Vnde in his caſibus, cum nullum ſit delictum, conſequenter nullum erit periculum detegendi turpitudinẽ propriam, ac proinde palam, & publicè poterit ſatisfieri competitoribus, vel cum eis concordari, ut de ſe patet. In aliis verò irregularitatibus ex delicto, ſiquidem loquamur de illa, quæ incurritur ex leviſſima culpa per homicidium caſuale: ſimiliter ceſſat omnis difficultas, quia non eã continet turpitudinem, quæ deterreat ab illius manifeſtatione, ut plurimis exemplis congeſtis à Marian. Socin. in c. *Ad audientiam, de homicid.* Sed ſi agatur de irregularitate ex homicidio voluntario, de quo in loco nulla prorſus habetur notitia, puta ex abortu occulto, vel quia ab omnibus creditur mortuus naturaliter is, qui veneno necatus fuit: utique ex ſatisfactione, vel concordia cum competitoribus nulla poterit oriri ſuſpicio perpetrati delicti, quod prorſus ignoratur.

Præterea etiam in caſu, in quo homicidium eſſet publicum, & nuper commiſſum, & in eodem loco, non deeſſent modi prudentiales ſatisfaciendi competitoribus.

74 Sed eſto daretur aliquis caſus, in quo nulla ratione proviſus poſſet ſatisfacere competitoribus abſque eo, quod ſeipſum proderet nihilominus non eſſet liberatus à reſtitutione, quia impedimẽtum, vel impotentia reſtituendi nõ extinguit ſubſtantiam obligationis, ſed ſuſpendit illius effectũ in tempus quo impedimentum ceſſaverit; & ita civilis, & naturalis obligatio remanet ſed eſt inefficax durante impedimento; hic eſt text. in cap. *Odoardus, de ſolut.* & ibi gloſ. *ultima*, Hoſtienſ. *num. 8.* Io. Andr. *num. 6.* Butr. *in 1. notab. & n. 3. & num. 14.* Cardin. *in 2. quæſt. circa finem, verſ. In gloſ. 3.* Anchar. *in 8 not.* Imola *num. 1.* & Abb. *in 3 not.* Rota *deciſ. 31. num. 5. de re iudic. in antiq.* Caſſador *deciſ. 11. n. 1. de reſcript.*

75 Nunc videamus, an obſtet ſecunda difficultas incertitudinis perſonarum, quibus facienda eſt reſtitutio: & ſanè ſi proviſus nulliter de beneficio in concurſu non habeat niſi unum competitorẽ, nulla eſt incertitudo; quia illi beneficium eſt de jure debitum, ac proinde ei ſoli ſatisfaciendum erit, vel cum eo concordandum, juxta doctrinam D. Thomæ, & communem oſtenſum eſt ſupra *n. 17. & 26.* Et idem dicendum ſi competitores fuerint plures, ſed unus tantùm ſit ſuperſtes, eo quod alii an ſint mortui, vel Religionem ingreſſi, aut aliud æquale beneficium incompatibile aſſequuti; quod ſi tres, aut quatuor, vel plures ſuperſint ex approbatis; tunc ſi unus ætate, moribus, doctrina, prudentia ſit cæteris omnibus longè præſtantior, & eminentior, & de hoc ſit fama publica in loco, & communis omnium reputatio: utique cum ſecuritate conſcientiæ poterit nulliter proviſus, illi ſatisfacere vel beneficium ei renunciando, vel dando recompenſationem: tenetur enim inveſtigare cui facienda ſit reſtitutio, ſecundum D. Thom. in *4. ſent. diſt. 15. qu. 1. art. 5. q. 4. ad 1.* & *in 2. 2. q. 62. art. 5. ad 3.* Et ſatis eſt, ut ex probabilitate morali intelligat ſe illi, & non alteri damnum intuliſſe, ad hoc ut ei ſatisfaciendo ſit tutus quoad Deum, c. *ſin. de iniur. & dam. dat.* l. *Si ſervum, la ſecunda, §. Si ex plauſtro*, & l. *Qui occidit, §. In hac, ff. ad leg. Aquil.*

Nec dicatur judiciũ de magis idoneo ad ſolũ Epiſcopum pertinere; quoniã poſt Bullam Pii V. Epiſcopus in hoc nullum habet arbitrium, ſed tenetur præciſè eligere digniorem ex approbatis, ut patet ex dictis ſupra *num. 26. & 27.* Vnde qui in fraudem obtinuit parochialẽ, poſthabito Epiſcopi judicio, poterit tutò ſatisfacere illi, qui communi omnium æſtimatione habetur pro digniori.

Si verò nullus ex competitoribus evidenter appareat eminentior, tunc nulliter proviſus ſi irregularitatem, ſeu inhabilitatem contraxerit ſine culpa, & peccato, poterit adire Epiſcopum publicè, & palam, & de illius conſilio ſatisfacere; ſi verò eam contraxerit ex delicto, poterit eidem revelare in Confeſſione ſacramentali ſe eſſe inhabilem ex quodam impedimento occulto ad parochialem retinendam; & ideò ſe promptum eſſe ad illam reſignandam, vel ſatisfaciendum illi ex competitoribus, quem ipſe Epiſcopus magis idoneum judicaverit.

Et ad extremum ſi neque ex judicio Epiſcopi, neque aliundè conſtare poſſit quis ex competitoribus ſit dignior, & omnes videantur æquè idonei; hoc caſu poterit omnibus ſatisfacere æqualiter, non quidem per reſignationem beneficii, quod diviſionem non patitur, cap. *Maioribus*, *de præben.* Sed per illius æſtimationem, ad gloſſ. *1. in regula Peccatum, de regul. iur. lib. 6*, videlicet cautè ſolvendo in pecunia cuique ſuam portionem arbitrio Confeſſoris, juxta conſilium D. Thom. in *2. 2. p. q. 62 art. 6. ad 2.*

Alia remedia poterunt ſuggerere varia accidentia, & circumſtantiæ diverſæ, quæ modò nos divinare non poſſumus. Hoc autem eſt, quod majores noſtri non putarunt prædictam clauſulam, *Si & poſtquam*, &c. eſſe impracticabilem; alioquin eam non appoſuiſſent, ſicut appoſuerunt in formulario circa annum 1591. & ſervarunt Clemens VIII. tunc M. Pœnitentiarius, Iulius Antonius Cardinalis S. Severinæ ſucceſſor Clementis in eodem Officio, Lucius Cardinalis Saſſus Regens, Cardinalis Toletus Conſultor Theologus, & Hieronymus Cardinalis Pamphilius Sanctiſſimi D. N. Innocentii X. patruus Conſultor Canoniſta, ac deinde Regens: & iterum de anno 1612. D. Coccinus Regens, P. Iuſtinianus Conſultor Theologus, & D. meus Ioan. Franciſcus Fagnanus Conſultor Canoniſta in formulario ab eis reformato, & ſubſcripto.

Ne Prælati vices ſuas, vel Eccleſias ſub annuo cenſu concedant.

Cap. Præterea.

SVMMARIVM.

1 *Pecuniam dans ut ſpiritualem iuriſdictionem exerceat, officio privatur; & ſic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonicè punietur.*
2 *Iuriſdictio Epiſcopalis eſt quid ſpirituale, & pretio conferri non poteſt ſine labe ſimoniæ.*
3 *Simonia non committitur in Curia Romana in his, quæ ſimoniaca ſunt, quia prohibita, ſi fiant Principe authorizante, & ſcienter.*
4 *Secus in his quæ prohibita ſunt quia ſimoniaca.*
5 *Beneficium eccleſiaſticum vendere an ſit ſimoniacum quia prohibitum, vel è converſo.*
6 *Annatæ utrum in Curia Romana exigantur licitè, & ſine vitio ſimoniæ; latiſſimè diſcutitur uſque in finem.*
7 *Annata à quibus impugnentur.*
8 *Annata unde dicatur, quid ſit, & quot illius ſpecies.*
9 *Annata propriè ſumpta quæ, & quanta ſit, & de quibus beneficiis ſolvatur.*
10 *Annata Bonifaciana quæ.*
11 *Commune ſervitium quid ſit.*
12 *Minuta ſervitia quæ.*
13 *Quindennium quid ſit.*
14 *Annatarum origo, & antiquitas. & n. ſeq.*
15 *Damaſi Papæ teſtimonium de annatis.*
16 *Conſuetudo Eccleſiæ Romanæ prævalet authoritati cuiuſcumque Doctoris.*
17 *Annatarum iuſtitia deducitur ex iure divino, & naturali, & n. ſeqq.*
18 *Decimarum decimæ ſummo Sacerdoti in lege veteri ex præcepto divino à Levitis præſtabantur.*
Annata ſolvitur Papæ loco decimarum, ibidem & numero 25.
19 *Papa in quibus præcellat Pontificem legis veteris.*
20 *Ioannis Andreæ propoſitio in Concilio Viennenſi de vigeſima redituum totius orbis à clericis perſolvenda pro ſuſtentatione Papæ, & Cardinalium, & n. 76.*
21 *Decimæ debentur iure divino ex ratione curam animarum habentibus.*
22 *Parochus fundat intentionem de iure communi ſuper decimis, & Epiſcopus ſuper quarta decimarum.*
23 *Papa conſtitutus eſt Paſtor totius gregis dominici, & n. ſeqq.*
24 *Sacerdotibus debentur ſtipendia laboris iure divino, naturalique.*
25 *Decimæ papales exiguntur pro ingruentibus Eccleſiæ neceſſitatibus, nec ſunt perpetuæ.*
26 *Eccleſia eſt unum corpus myſticum, multa membra diffuſum inſtar corporis humani*
27 *Capite languescente cætera membra quoque inficiuntur.*
28 *Eccleſiæ omnes prodierunt ex utero Eccleſiæ Romanæ.*
29 *Papa eſt ſponſus univerſalis Eccleſiæ, & Pater Patrum.*
30 *Pater poteſt cogere filios ad præſtanda ſibi alimenta ipſos etiam vendendo.*
31 *Filii tenentur alere matrem inopem iure naturæ.*
32 *Patri ſpirituali non minus obſequi debemus quàm carnali.*
33 *Eccleſiæ omnes Mundi Romanæ ſubſunt Eccleſiæ.*
34 *Et quidquid habent in periculo, habent ſeparatum quodammodo à rationibus Dominicis Domini promiſſu.*
35 *Eccleſia Romana cum aliquid percipit ab Eccleſiis inferioribus, nil novi acquirit, ſed retinet quod ſuum eſt.*
36 *Subſidium charitativum debetur Epiſcopo indigenti ab omnibus eccleſiæ ſuæ diœceſis.*
37 *Et contraria præſcriptio non valet.*
38 *Papæ neceſſitatibus tenentur eccleſiæ omnes ſubvenire ſi requirantur.*
39 *Papa poteſt collectare eccleſias totius Orbis.*
40 *Princeps ſæcularis poteſt ſubditis ſubſidium imponere etiam ſine cauſa.*
41 *Annatarum iuſtitia fulcitur iure gentium.*
Item iure eccleſiaſtico, n. 45.
Item iure civili, n. 47.
42 *Sacerdotes Gentilium in ingreſſu Sacerdotii mediam partem redituum ſummo Sacerdoti adminiſtrabant.*
44 *Martini V. decretum de annatis Papæ ſolvendis approbante Concilio Conſtantienſi.*
45 *Fructus beneficiorum vacantium ut Epiſcopo, vel alteri ex iuſta cauſa ſint reſervati, introduci poteſt privilegio, conſuetudine, vel ſtatuto.*
46 *Romanam Eccleſiam excuſat neceſſitas, cum non poſſit de ſuo omnibus providere.*
47 *Tributa ſolvuntur Principi ex publica in recognitionem univerſalis dominii.*
48 *Et ſunt impræſcriptibilia.*
49 *Salarium debetur ex publico cuilibet iudici Ordinario.*
50 *Papa dicitur Princeps Principum, & Dominus Dominantium.*
51 *Item iudex omnium mortalium, & Ordinarius ſingulorum.*
52 *Spiritualia ſine corporalibus diu eſſe non poſſunt.*
53 *Annatæ temporis diuturnitate ex voluntariis facta ſunt neceſſaria.*
54 *Actus, qui ſonat in vitium, & in non vitium, in dubio interpretari debet in non vitium.*
55 *Conſuetudo præſumitur habuiſſe bonum initium.*
56 *Eleemoſynarum uſus an habeant locum inter clericum, & clericum.*
57 *Papæ quod datur, Petri Sacrario datur.*
58 *Baſilienſis Conſilii decretum contra annatas refertur.*
Refellitur.
59 *Petri de Monte Epiſcopi Brixienſis oratio pro annatis ad Regem Angliæ, ibidem.*
60 *Angli ante ſubtractionem obedientiæ ſolvebant Romanæ Eccleſiæ communia, & minuta ſervitia, non autem annatam Bonifacianam, & cur.*
61 *Denarii S. Petri quid ſint*
62 *Pragmatica ſanctio uti ſchiſmatica à Rege, & Parlamento Franciæ, & Lateranenſi Concilio abrogata eſt.*
63 *Gloſſatoris Pragmaticæ ſanctionis invectiva contra annatas retunditur.*
64 *Annalia, & vacantia differunt ab annatis.*
65 *Conſuetudo, ſecundum quam Canonici dant aliquid in ſua receptione, an valeat, & n. 81.*
66 *Annata eſt onus impoſitum fructibus beneficii, non autem beneficiato, & n. 81.*
67 *Conſuetudo Normandiæ, & diœceſis Pariſienſis exigendi annalia pro diportu, an ſit reprobata.*
68 *Annatarum ſolutioni nulla ineſſe poteſt licitationis ſuſpicio & cur.*
69 *Annata pro Eccleſiis Conſiſtorialibus tertiam partem fructuum, & pro inferioribus dimidiam veri valoris non excedit.*
70 *Fructus beneficiorum à communiter accidentibus præſumuntur potiùs aucti, quàm diminuti.*
71 *Valor beneficii intelligitur deductis omnibus expenſis, & oneribus conſuetis.*
72 *Valor beneficiorum Galliæ qualiter in litteris ſit exprimendus.*
73 *Communia, & minuta ſervitia pro epiſcopatibus, & monaſteriis Galliæ in patria reductis, ſextam partem veri valoris non excedunt, & n. 75.*
74 *Eccleſiæ, & monaſteria in patria reducta quæ dicantur.*
76 *Viennenſe Concilium quid egerit circa annatas, & vigeſimam fructuum.*
77 *Ioannis Gerſonis ſententia de annatis, & n. 97.*
78 *Annata non eſt pretium beneficii, aut collationis, ſed fructuum, qui debentur Cameræ Apoſtolicæ, & nu. ſeqq. uſque ad n. 99. maximè n. 83.*
79 *Fructus beneficii an, & quando vendi poſſint ſine labe ſimoniæ.*
80 *Intellectus cap.* Res Eccleſiæ, *& cap.* Si quis obiecerit, 1. q. 3.
81 *Conſuetudo ut dimidia fructuum primi anni præſtimoniorum vacantium cedat in utilitatem menſæ Capitularis, non eſt ſublata à Concilio Tridentino.*
82 *Pactum ut receptus ſolvat penſionem collatori debitam, non eſt ſimoniacum.*
83 *Annata ſolvitur non in actu proviſionis beneficii, ſed expeditionis litterarum, quæ multoties non expediuntur.*
84 *Gratia ex ſola ſignatura ſupplicationis perficitur.*
85 *Bullarum expeditio non requiritur ad gratiæ perfectionem, ſed tantum ad illius probationem.*
86 *Bullæ non ſunt producendæ niſi ubi agitur de canonizanda gratia.*
87 *Annata, & ſervitia pro beneficiis bis, vel pluries eodem anno vacantibus non ſolvuntur niſi ſemel.*
88 *Litteræ gratis relaxantur proviſis, qui poſſeſſionem beneficii ſtatim non ſunt habituri facta obligatione de ſolvendo annatam cum fructus percipient.*
89 *Aliquando tamen ex cauſa ſit ſolutio habita, vel non habita poſſeſſione.*
90 *Litteræ ſub obligatione de ſolvendo relaxantur habentibus gratiam conditionalem de certo corpore beneficii, vel puram, ſi fructus ſint alteri reſervati.*
91 *Annata minuitur pro rata reſervationis fructuum.*
92 *Annata non ſolvitur pro expectativis, reſervationibus, & aliis gratiis ad incerta beneficiorum corpora.*
93 *Nec pro beneficiis compermutatis, antiquorum valor 24. ducatos non excedit.*
94 *Annata aut commune, & minuta ſervitia non ſolvuntur ex diſtributionibus quotidianis, cuiuſcumque ſint valoris.*
95 *Diſtributiones quotidianæ non veniunt appellatione fructuum.*
96 *Nec comprehenduntur in regulis de valore.*
97 *Simoniam non inducit datio mutua ſpiritualium, & temporalium, niſi actus ſint correſpectivi, & unus cauſetur ab alio.*
98 *Papæ, & Cardinalium ſtatus ex Gerſonis ſententia modum, & quotam ſubventionis præſcribere, etiamſi aliunde ſit dotatus.*
99 *Duareni ſententia de annatis refellitur.*

Proſp. in Fagn, 1, part. 5, lib. Decretal.

1 PRÆTEREA. Qui pecuniam dat, ut Epiſcopalem, vel aliam juriſdictionem ſpiritualem exerceat, officio privatur; & ſic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonicè punietur. Hoc dicit cum cap. ſequen. et primò ponit exceſſum, quem ſecundò punit ibi, *Præſenti*.

2 Nota ex hac Decretali juriſdictionem Epiſcopalem eſſe quid ſpirituale; & propterea pretio conferri non poſſe ſine labe ſimoniæ, prout hic notant Hoſtien. *num. 6. verſ. quintò*, Jo. Andr. *n. 5.* Cardin. *num. 2.* Butr. Abb. & Marian Socin omnes *in primo notabili*; & dicam pleniùs in cap. ſequen.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Quærunt hic Doctores,& præſertim Hoſt. n. 3.
3 verſ. Et ideo dicunt, & Henric. Boich. in prin. U-
trum in Curia Romana committatur ſimonia: &
quæſtionem ſolvunt hac diſtinctione. Aut agitur
de his,quæ ſunt ſimoniaca,quia prohibita,hoc eſt
ex Conſtitutione Canonica, ut vendere,vel eme-
re eccleſiaſtica beneficia;aut de his,quæ ſunt pro-
hibita,quia ſimoniaca, ut vendere vel emere Sa-
cramenta. In primo caſu ſimonia non committi-
tur,dummodo fiat principe authorizante, & ſci-
ente,ut patet in eo,quod legitur , & notatur in
cap. *fin. ſupra tit. proximo* , in c. *Propoſuit, de con-
ceſſ. preben.* in c. *A nobis. de decim.* in cap. *Non debit. de
conſang. & affinit.* nam Conſtitutio ſuper tali ſi-
monia non ligat promulgantem, l. *Princeps, ff. de
legib.* unde nec ſimonia laicalis, id eſt , lex Iulia
de ambitu, habet locum in Vrbe , ut in l. *Unica
in princip. C. ad l. Iuliam de ambitu* ; verum etſi hoc
caſu ſimonia non committatur , infamia tamen
non tollitur , ut l. 3. *C. de generalib. abolit.* ſed
& ſpecie mali, & turpe lucrum eſt, & ideò vitan-
dum ſecundum Apoſtolum, ut in cap. *Audivimus,
ſupra, tit. prox.* &; cap. *Cum ab omni, ſupra de vit.
& honeſt. cleric.* à quo ſaltem propter exemplum
deberet Curia præ cæteris abſtinere , ut legitur,
& notatur in cap. *In cauſis, ſupra de re iudic.* & cap.
Magnæ, § 1. de voto: ſed ſi non fiat authore Prin-
cipe, & ſciente,tunc ſimonia in Curia committi-
4 tur, ſicut & alibi. In ſecundo autem caſu, id eſt,
cum agitur de his, quæ ſunt prohibita, quia ſimo-
niaca,committitur ſimonia etiam in Curia , nec
poſſet Papa ſuper hoc diſpenſare:eamdem diſtin-
ctionem ponit gloſſa in cap. *Cum pridem in ver. il-
licitæ pactionis, ſupra de pactis*, Innocent. in cap.
Quanto, in ver. Culpabiles , ſupra tit. prox. Ioann.
Andr. & DD. in cap 1. & cap. *fin. eod. tit.* & ita
communiter diſtinguere Legiſtas, & famoſiores
Canoniſtas, imò & Theologos,teſtantur in cap.
Laterem ,1. q. 1. Turrecrem , *n. 3.* Præpoſ. *n. 12.
verſ. in oppoſitum.*

5 Cæterùm adverte,quia etſi hæc diſtinctio in ſe
vera ſit,& ferè omnium conſenſu approbata, ut
dixi in d. cap. *Cum pridem, in 1. quæſt. ſupra de pact.*
valde tamen controverſum eſt:an vendere titu-
lum beneficii eccleſiaſtici ſit ſimoniacum, quia
prohibitum, prout hic exemplificat Henr. Boich.
in principio, Cardin. in d cap. *1 n. 2. ſupra tit. prox.*
& ante eos Hoſtien. in cap. *Ex parte il primo , de
offic. deleg. n. 5.* ibi (Quædam verò hodie judican-
tur ſimoniaca , quia vendi prohibentur , quæ ta-
men in veteri Teſtamento nec ſimoniaca, nec
prohibita inveniebantur,ſicut eſt vendere bene-
ficia) Oppoſitum enim cenſent Theologi ferè o-
mnes,& multi etiam ex Canoniſtis;unde circa hoc
vide,quod ſcripſi in prædicta Decretali *Cum pri-
dem*,ubi hanc materiam latiſſimè examinavi, per
quatuor quæſtiones principales *à n. 30. uſque in fin.*
Quoniam verò in ſecunda, & tertia quæſtione ibi
ſequuti ſumus opinionem Durandi, Petri de Pa-
lude, Turrecrem. & Cajetani,exiſtimantium ven-
dere titulum beneficii, etiã ſimplicis, eſſe prohi-
bitum, quia ſimoniacum;& ideò eſſe poſſibile, ut
in his etiam Papa ſimoniæ crimine involvatur:ne
inde quis anſam arripiat,exiſtimandi à nobis im-
probatas fuiſſe annatarum exactiones , quæ fiunt
in Curia;operæpretium duximus de his peculia-
rem diſputationem ſubnectere.

6 QVÆRO igitur utrum annatæ in Curia Ro-
mana exigantur licitè, & ſine labe ſimoniæ.

7 Adverſus annatarum exactiones non tantùm
debacchãtur hæretici proteſtantes,ut refert Paul.
Griſald. *in deciſ. fin. Cath. in ver. Annata.* Sed mul-
ti etiam ex Catholicis ſcripſerunt,ut inferius pa-
tebit;ſed quod magis in admirationem, ne dicam
ſcandalum rapit,Patres quoque Baſileæ, pro cele-
branda generali Synodo congregati, hac de re
deteſtabile decretum,quaſi hoſtiliter, promulga-
runt,ut patebit infra *n. 38.*

8 Ad evidentiam præmittendum eſt, annatas ſic
nuncupari,quia omnes debentur ex fructibus pri-
mi anni beneficiorum vacantium : atque ita an-
nata eſt nomẽ generis;quod in plures ſpecies di-
viditur. Quarum prima eſt annata propriè ſum-
9 pta ; & hoc modo aſſumit nomen ſpeciei , ſicut
de arrogatione & adoptione dicitur in l. 3. *ff. de
iuriſdict. omn. iudic.* & in l. 1. *ff. de adoption.* & de be-
neficio, & privilegio notant Ioan. Andr. Abb. &
DD. in cap. *Olim*,& ibi dixi *n. 4. & 5. infra de ver-
borum ſignificatione.* Secunda ſpecies commune ſer-
vitium nuncupatur. Tertia dicitur minuta ſervi-
tia. Quarta quæ ſolo accidenti ab aliis differt ,
quindennium appellatur.

Annata ſolvitur pro omnibus beneficiis infe-
rioribus,præter Epiſcopatus & Abbatias Conſi-
ſtoriales : & eſt dimidia pars veri annui valoris
fructuum beneficii vacantis,& hæc integrè Sum-
mo ipſi Pontifici relinquitur.

10 Hodie autem annata hujuſmodi dicitur Boni-
faciana,eo quia forma exactionis,quâ Curia uti-
tur ortum duxit à Bonifacio IX. antea enim per
Pontifices exigebantur,mediantibus eorum Cõ-
miſſariis, fructus integri unius anni per triẽnniũ,
tertia pars quolibet anno,reliquis duabus tertiis
partibus proviſo relictis. Sed Bonifacius ut con-
ſuleret ipſis proviſis , & obviam iret extorſioni-
bus,quæ per Commiſſarios committebantur, re-
duxit annatæ ſolutionem ad medietatem valoris
annui fructus, cum onere tamen,ut proviſus an-
ticipatè de propriis pecuniis in relaxatione ſua-
rũ literarũ eam ſolveret. Et propterea in ipſa re-
laxatione ſupplicationis fiebat obligatio in Ca-
mera de illam ſolvendo; & ſic literæ in totum ex-
pediebantur quæ retentæ in Camera Apoſtolica
relaxabantur,mediante quietantia Theſaurarii.
Atq; hinc patet non ideò talem dictam eſſe anna-
tam,quòd complectatur omnes anni fructus; ſed
vel quia,ut dictum eſt, ſolvitur ratione fructuum
primi anni;vel quia dicta annata per Bonifacium
IX. introducta, ſucceſſit in locum reſervationis,
quam antea Pontifices facere conſueverant pro
ſuis, & Rom. Eccleſiæ neceſſitatibus de omnibus
fructibus, & proventibus unius anni beneficiorũ
ad tempus vacantium ; vel quæ exinde uſque ad
triennium, aut quinquennium , vel aliud tempus
in certis deſignatis provinciis vacarẽt: quos qui-
dem fructus pro ſe, & Camera Apoſtolica Roma-
ni Pontificis per ſuos Collectores percipiebant.

Cujuſmodi exemplum eſt in Extravag. Ioannis
XXII. quæ incipit, *Cum nonnullæ, la prima inter com-
munes ſub tit. de preben.*

11 Commune ſervitium, eſt quantitas certa pro
quolibet Epiſcopatu, vel Abbatia conſiſtoriali ſe-
cundum antiquam taxam ſolvenda , quam aliàs
moderatus eſt Ioannes XXII. in præcitata Extra-
vag. *Cum nonnullæ.* Et hæc propterea ſervitium di-
citur, quia juxta vulgare Italicum quælibet da-
tio

tio nuncupatur ſervitium,ſive debita ſit,ſive non:
ſicut in Hiſpania hoc ſervitii nomine appellan-
tur contributiones illæ, quas faciunt Regna , ad
ſublevandas Regni neceſſitates.

Dicitur autem commune ſervitium, quia ejus
dimidium tribuitur Papæ, reliquum S. Collegio
Cardinalium, & inter ipſos Cardinales præſen-
tes dividitur.

12 Minuta verò ſervitia ſunt quinque portiuncu-
læ, quæ ſecundum proportionem taxæ fructuum
Epiſcopatus, vel Abbatiæ, inter certos Papæ mi-
niſtros, & officiales diſtribuuntur; & appellantur
minuta;tum quia ſunt minutæ partes annatæ,tum
quia partiuntur inter minores miniſtros.

13 Quindennium denique dicitur ſpecialis quæ-
dam annata, quæ à prædictis differt nomine tan-
tùm, & accidentali temporis præfinitione,quia
de quindecim in quindecim annos,juxta Conſti-
tutionem Pauli II. abolitis aliis ſolutionum anna-
tarum terminis uſque ad ſua tempora obſervatis,
pro beneficiis perpetuò unitis,ſolvitur ab illis,in
quorum favorem talia beneficia ſunt unita, ut in
Extrav. *Decet Romanum* , quæ habetur in Bullar.
tom. 1,pag. 332. & notat Galleſ. *in tract. de annat. circa
fin.* Card. Seraph. *deciſ. 1410. n. 10.* ubi de quinden-
niorum origine, & cauſa,

14 His præmiſſis , quàm juſtè, & rationabiliter in
Romana Curia exigantur annatæ, evidenter o-
ſtenditur ex infraſcriptis

Et primò hoc deducitur ex ipſa annatarum o-
rigine,& antiquitate:nam ut patet *Actor. 4.* Initio
naſcentis Eccleſiæ multitudinis credentium erat
cor unum, & anima una, nec quiſquam eorum de
his,quæ poſſidebat , aliquid ſuum eſſe dicebat:
ſed tanta erat fidelium erga Dei Eccleſiam devo-
tio,ut ad eam augendam,& locupletandam quot-
quot poſſeſſores agrorum, aut domorum erant,
vendentes pretia eorum , & quas res habebant,
afferrent, & ponerent ante pedes Apoſtolorum,
cap. *Dilectiſſimi* , cap. *Quia tua* , cap. *Cum portio*,&
cap. *Certè 12. q. 1.* Sed poſt modum fidelibus ab eo
fervore declinantibus, ita ut vix decimas divino
jure debitas ſolverent Eccleſiæ, in qua miniſtra-
bantur eccleſiaſtica Sacramenta;opus habuit Ec-
cleſia,& Apoſtolica Sedes ad ſui ſuſtentationem,
& onerum ſibi incumbentium ſupportationem ,
annatarum exactionem inſtituere,& ordinare, ut
ſibi ſaltem à ſuis miniſtris ſervitium, & adjutoriũ
præſtaretur. Nam & ante illam formalem titulo-
rum beneficialium inſtitutionem Eccleſiæ non
ſolùm cathedrales,ſed etiam inferiores habebant
reditus, ut patet in c. *Nulli, 12. q. 1.* & in cap. *Sa-
cerdote, 12. q. 4.* & declarant Abb. *in ſua q. 4. col.
13. verſ. Secundum præſuppoſitum* , & Præpoſ. *in Sum-
ma , 44. diſt. n. 4. verſ. Tertium tempus.* Dixi in c.
fin. ſupra de Peculio clericor.

Adeò autem antiqua eſt annatarum inſtitutio ,
ut de illius initio non extet memoria (quidquid
aliqui ex recentioribus tam hæreticis, quàm Ca-
tholicis commenti fuerint de Ioanne XXII.) tan-
tum enim media illa annata, quæ Bonifaciana ap-
pellatur, ortum habuit à Bonifacio IX. ut dictum
eſt ſupra *num. 10.* quæ tamen cum ſubrogata fuerit
loco fructuum primi anni vacationis beneficii ,
qui integrè ab antiquo, & immemorabili tempo-
re Summo Pontifici reſervabantur ; ipſa quoque
antiqua & immemorabilis reputari debet ; cum
ſubrogatum ſapiat naturam ejus, in cujus locum
ſubrogatur , cap. *Eccleſia S. Mariæ, il ſecondo*, & ibi
gloſ. *1. ſupra ut lite pendent.* cap. *Cum tu : in fine.* &
ibi gloſ. *fin. infra, de uſur.* gloſ. & DD. in l. *Si enim,
§. Qui iniuriarum, ff. Si quis caution.* Nec leve anti-
15 quitatis annatarum teſtimonium S. Damaſus, qui
ſedit anno ſalutis 367. reliquit in ſua Chronica
Summorum Pontificum. Ait enim ; (Sicut Papa
in ſui ordinatione contribuebat Imperatori nec
id vitio dabatur;(& fortaſſe id eſt, de quo fit men-
tio in cap. *Agatho, 63. diſtin.* & in cap. *Tributum:
23. q. 1.*) ſic & ſuſcipientes modò ordinationes à
Papa aliquid ei perſolvunt tamquam in alterius
jus ſucceſſerit) Et hinc plerique opinati ſunt or-
tum habuiſſe annatas , licet revera Damaſus lo-
quutus fuerit de annatis tamquã ab antiquo tem-
pore provenientibus,& non de novo ſuo tempo-
re introductis : unde meritò annatas à tempo-
re Apoſtolorum inſtitutas fuiſſe defendit Cardin.
Cajetan de auctoritate Papæ ad 14. (Nã pro Hie-
roſolymitana,inquit, Eccleſia à reliquis ſolvebã-
tur collectæ) de quo latè Ecchius in ſuo Enchirid.
quæ quidem antiquitas perſpicuè etiam apparet
primò ex ipſius Cameræ Apoſtolicæ regiſtris; de-
inde ex Concilio Conſtantienſi *ſeſſ. 40.* die Sabba-
thi 30. Octobris anno 1417. ubi fit mentio de an-
natis, communibus ſervitiis, & minutis, *tom. 3. Con-
cil. par. 2. pag. 937.* tertiò ex Clem. *Quia regulares* ,
§. *Præmiſſa , de ſupplen. negligen. prælat.* quartò ab
Extravagante Ioannis XXII. *Suſcepti*, quintò ex
Conſtitutione Gregorii XII. ſuper reductione
taxæ Eccleſiarum, & Monaſteriorum Regni Fran-
ciç,ubi de fructibus primi anni , ſeu communi-
bus, & minutis ſervitiis. Sextò ex Io. Andr. in
c. *inter cætera , de offic. ordin.* ubi *n. 13.* refert ad ſui
inſtantiam actum fuiſſe in Concilio Vienneſi , ut
Curia reciperet vigeſimam redituum clericorum
totius Orbis, & abſtineret à ſervitiis, & fructibus
primi anni : atque ita ſupponit jam tum in Eccle-
ſia & ſic multo ante tempora Ioannis XXII. ex-
titiſſe hanc conſuetudinem exigendi annatas , &
ſervitia. Septimò ex Felin. in cap. *Ex parte, il pri-
mo, n. 4. verſ. Tertiò reſpondetur , ſupra de offic. de-
leg.* ubi teſtatur harum ſolutionum uſum adeò eſſe
diuturnum in Eccleſia, ut ignoretur illius prin-
cipium : ac demum omiſſis aliis ex Thoma Cam-
peg. *de inſtit. annatar.* & Anton. Maſſ. Galeſ. *de
annat.*

Ex hac autem annatarum origine, & antiqui-
tate oritur efficax, & inconcuſſum fundamentum
juſtitiæ harum exactionum : impium enim eſſet
16 tot Sanctiſſimos Pontifices injuſtitiæ & impietatis
inſimulare, & conſuetudo Romanæ Eccleſiæ præ-
valet authoritati cujuſcumque Doctoris , ut do-
17 cet S. Thomas *in 2. 2. q. 10. art. 12.*

Secundò principaliter juſtitia annatarum de-
ducitur ex jure divino;nam ut habetur *Num. 18,
12 n. 26. & 28* (Loquutus eſt Dominus ad Moyſen,
dicens Præcipe Levitis, atque denuncia:Cum ac-
ceperitis à filiis Iſrael decimas, quas dedi vobis ,
primitias earum offerte Domino , id eſt decimam
partẽ decimæ, ut reputetur vobis in oblationem
primitivorũ,tam de areis,quàm de torcularibus ;
& in univerſis quorum accipitis primitias,offer-
te Domino,& date Aron Sacerdoti.) Si igitur
Sacerdoti ſummo, & Pontifici legis veteris à mi-
noribus Sacerdotibus, & Levitis decimarum ſua-
rum decimæ ex divino præcepto ſolvebantur;cur
loco decimarum exigere nõ debeat annatas à re-
liquis

liquis Eccleſiæ miniſtris Summus Sacerdos, &
Pontifex legis novæ? cap. *in cauſis, de re iudic.* cap.
Per venerabilem, §. *Rationibus*, *Qui filii ſint legit.*
maximè, verò quia ille Summus Sacerdos præerat
regimini ſolius populi Iſraelitici in concernenti-
bus ſacrificia, & holocauſta: at Romanus Ponti-
fex præſidet regimini totius populi Chriſtiani,
Clem. *Paſtoralis*, *de re iudic.* Extravag. *Ex debito*,
de elect. inter communes; ejuſque miniſterium ad
multa plura, & majora extenditur, quàm eſſent
ſacrificia illa, & holocauſta. Unde D. Bernardus
de conſiderat. lib. 2. c. 9. ad Eugenium III. verba fa-
ciens: (Tu, inquit, es Sacerdos Magnus, Summus
Pontifex, tu Princeps Epiſcoporum, tu hæres A-
poſtolorum, tu primatu Abel, tu gubernatu Noe:
Patriarchatu Abraham, Ordine Melchiſedech,
Dignitate Aaron, &c.) Et paulò poſt: (Habent
illi aſſignatos ſibi greges ſinguli ſingulos; tibi u-
niverſos credidit uni unus; nec modò ovium, ſed
& paſtorum tu unus omnium paſtor.) Hæc ille.
Præterea Pontifex in lege veteri ultra decimam
illam partem decimarum à Levitis exactam, aliis
quoque, iiſque maximis emolumentis adjuvaba-
tur; cum tamen Pontifex Romanus nihil, aut pa-
rum accipiat præter hanc annatarum exactione,
Et nihilominus ſi adhuc utriuſque emolumenta
ad invicem comparentur, illa quæ pro minori
cauſa, & à pauciori populo præſtabantur, repe-
rientur eſſe multò pinguiora, quàm hæc, quæ pro
graviſſimo omnium labore, & ſollicitudine à to-
20 to Orbe terrarum exiguntur. Quapropter in
Concilio Viennenſi fuit propoſitum, licèt non re-
ſolutum, ut vigeſima pars redituum clericorum
totius Orbis quotannis ſolveretur pro ſuſtenta-
tione Papæ, & Cardinalium, ut refert Io. Andr.
in cap. *Inter cætera*, *n. 13. de offic. ordinar.* Manife-
ſtum eſt enim annatam minimè ſupplere prædictę
ſuſtentationi, cæteriſque neceſſitatibus Sedis A-
poſtolicæ: cum prælecti ſifloreni, qui ſolvuntur,
tertiam partem veri valoris fructuum non ſolum
non excedant, ſed attingant: & fructus beneficio-
rum, ſaltem ſuper quibus facta fuit taxa per Com-
miſſarios Ioannis XXII. potius adaucti, quàm di-
minuti fuerint.
21 Et confirmatur: nam omnibus curam anima-
rum habentibus debentur decimæ jure divino,
naturalique, ut in cap. *16. q. 7.* in cap. *1. de decim.*
& in cap. *Cum ſecundum de præben.* ſunt enim tribu-
ta egentium animarum, cap. *Decimæ*, *16. quæſt. 1.*
& cap. *Tua nobis*, *de decim.*, & ſunt cibus in do-
mo Domini: *Malach. 3.* cap. *Revertimini*, *16. q. 1.*
& cap. *Decimas*, *q. 7.* cum debeant dari eis, à qui-
bus ſpiritualia recipiuntur, cap. *Eccleſias*, § *Hi*
ita 13. quæſt. 1. gloſ. 2. in cap. *Quamvis*, *de decim.* a-
22 deò ut parochi de jure communi fundent inten-
tionem ſuper decimis percipiendis, cap. *Cum*
contigat, *eod. tit.* & Epiſcopus ſuper quarta deci-
marum ab iiſdem parochis perſolvenda, c. *Con-*
querente, §. *Nos autem*, *de offic. ordin.* cap. *De quarta*,
de præſcription. cap. *De his*, ubi Gemin. *circa fin. 10.*
q. 1. Rota apud Cardin. Seraph. *deciſ. 1449.* & ſæ-
23 pè aliàs. Quod cum ita ſit, abſurdum planè eſſet
ut Summus Pontifex, qui conſtitutus eſt paſtor
totius gregis Dominici, *Ioann. 21.* cap. *Significaſti*,
de elect. & omnium Eccleſiarum curam, & ſolli-
citudinem gerit, cap. *Cum inſtantia*, *de cenſib.* ſal-
tem à ſuis miniſtris in tanti laboris ſtipendium
nihil exigeret, dicente Apoſtolo *1. ad Corinth. 9.*
24 *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? Quis plantat vi-*
neam, & de fructu ejus non edit? Quis paſcit gre-
gem, & de lacte ejus non manducat? Scriptum eſt
enim; Non alligabis os bovi trituranti. Et infra:
Debet in ſpe qui arat arare, & qui triturat in ſpe
fructus percipiendi. Si nos vobis ſpiritualia ſemi-
navimus, magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra meta-
mus? Et paulò poſt: *Neſcitis quoniam qui in*
Sacrario operantur, quæ de Sacrario ſunt, edunt;
& qui Altari deſerviunt, cum altari participant.
Hæc ibi. Quod ſi de inferioribus membris, &
miniſtris Eccleſiæ conſtat Apoſtolum hoc dixiſſe,
qui in partem ſollicitudinis ſunt vocati, cap. *De-*
creto, & cap. *ſequen. 2. q. 6.* quanto magis de Pon-
tifice Maximo ejus Capite, cui credita eſt cura o-
mnium fidelium? Clemen. *Paſtoralis*, *de re iudic.* d.
Extravagan. *Vnigenitus*, *de pœnit. & remiſ.* Et cùm
25 certum ſit Summum Pontificem nullibi accipere
decimas, quandoquidem decimæ Papales impo-
nuntur dumtaxat pro extraordinariis, & ingru-
entibus Eccleſiæ neceſſitatibus, ut in cap. *Cum ad*
liberandam, *in parte deciſa*, *de cenſib.* nec in per-
petuum exiguntur, ut notat gloſſa in Clem. *2. in*
ver. ad tempus, *eod. tit.* dicendum eſt hanc anna-
tarum exactionem fieri loco decimarum, ut ple-
rique ſumma cum ratione cenſuerunt; ac proin-
de Summo Pontifici debitam eſſe jure divino, &
naturali.
26 Tertiò annatarum exactio juſtificatur itidem
ex jure naturali; quoniam Eccleſia univerſalis eſt
unum corpus miſticum in multa membra diviſum
inſtar corporis humani, cap. *Novatianus*, *7. q. 1.*
cap. *Loquitur Dominus*, *24. q. 1.* dicente Apoſtolo
ad *Roman. 12.* (Multi unum corpus ſumus in Chri-
ſto, ſinguli autem alter alterius membra.) cap.
Singula, *89. diſtin.* Hujus autem miſtici corporis
caput eſt Romana Eccleſia; membra verò Eccle-
ſiæ inferiores per Orbem diffuſæ, ut in d. cap.
Loquitur, & in cap. *Non decet*, *12. diſtin.* Quemad-
27 modum autem in corpore humano ſingula mem-
bra debent jure naturæ capiti languenti opem
ferre, ne alioquin capite langueſcente, ipſa quo-
que membra inficiantur, ut dicit textus in c. *Me-*
ritò, *6. q. 1.* ita & miſtico Eccleſiæ corpore Roma-
næ Eccleſiæ illius capiti languenti ob multiplices,
quibus aſſiduè præmittitur, neceſſitates, tenentur
reliqua membra, id eſt Eccleſiæ inferiores, confer-
re temporalia ſubſidia. Et ſicut Romanus Pontifex
univerſalis Eccleſiæ præſul, & gubernator debet
ad ſingula ejuſdem corporis membra alimenta
transfundere, ut formaliter inquit Cardin. poſt
Gugliel. de Monte Laud. in Clemen. *Quia contin-*
git, *n. 4. de relig. domib.* ita vice verſa debent mem-
bra ipſa caput alere, eique indigenti temporali-
bus quoque auxiliis ſubvenire; ut ratio æqualita-
tis juſtitiæ ſervetur, arg. c. *1. 16. q. 7.*
28 Quartò ex eodem jure deducitur annatarum
juſtitia, quia titulos dignitatum, & quorumcum-
que beneficiorum fundavit Romana eccleſia, ut
eſt textus in cap. *1. & per totum*, *22. diſtin.* & in cap.
Olim, *95. diſtin.* Abb. *in ſua quæſtione 1.* quæ incipit,
Epiſcopus & quidam Rector, *col. 3. num. 4. verſ. Nam*
tituli beneficiales; late Præpoſ. *in ſumma. num. 4.*
verſ. Quartum tempus, *44. diſtin.* DD. in cap. *1. de*
ſimonia: & propterea eccleſia Romana dicitur o-
mnium eccleſiarum Mater, quia ſcilicet eccle-
ſiæ omnes ex illius utero prodierunt, cap. *1. &*
2. 12. diſtin. cap. *Dudum*, *5. q. 6.*

Hujus

29 Hujus autem Eccleſiæ Sponſus eſt Romanus
Præſul, cap. *Quoniam*, *de immun. Eccleſiar.* qui
propterea dicitur Pater Patrum, ut notat gloſ. in
prohem. *Clemen. in ver. Papa*. ſed pater naturalis
30 poteſt corripere filium ſibi alimenta negantem,
& ad ea præſtanda compellere, l. *qui filios*, *Cod.*
quæ res pign. obl. poſſ. & l. *1. & 2. C. de patr. qui fil.*
diſtra. ipſos etiam vendendo, ut ibi. Item filiæ te-
31 nentur alere matrem inopem, l. *filia*, *C. de adopt.*
ubi Bald. dicit hoc ex ratione naturali debitum,
Bart. in l. *Si ea*, § *Cum*, *ff. de alimen. & cibar. legat.*
32 Ergo eadem ratione pater ſpiritualis, quem non
minus diligere debemus, quàm carnalem, cap.
1. & 2. & ibi gloſſa (*valu* *30. q. 3.* cap. *Quæſiit con-*
demnatio, & ibi gloſſa *vers. 2. q. 7.* & mater ſpiri-
tualis Eccleſia poterit à ſuis filiis ſpiritualibus,
& Eccleſiis inferioribus alimenta recipere, &
cōſequenter annatas exigere, quas ut eſt notoriū
Summus Pontifex accipit pro ſui ſuſtentatione:
33 Quintò idem ſuadetur, quia ut inquit Oldrad.
conſ. 172. Quia omnes, *n. 4. & conſ. 244. Ad evidentiam*,
num. 8. cum omnes Eccleſiæ Mundi immediatè
Romanæ ſubſint Eccleſiæ, quia univerſalis om-
nium cura commiſſa fuit Petro, cap. *Puto*, *2. q. 7.* &
cap. *in novo*, *21. diſtin.* & in eas habeat plenitudi-
nem poteſtatis, cap. *Qui ſe ſcit*, *2. q. 6.* & c. *Nunc*
34 *verbo q. 3.* Quidquid habent inferiores Eccleſiæ,
quaſi in peculio habent ſeparatum quodammo-
do à rationibus Dominicis Domini permiſſu. Vn-
35 de cum Romana Eccleſia aliquid percipit ab Ec-
cleſiis inferioribus, nihil de novo acquirit, ſed
retinet quod ſuum eſt, ut notat gloſ. in cap. *Volu-*
mus, *in ver. Eccleſiæ*, *16. q. 4.* valde eſt igitur rationa-
bile, ut illuc, unde exierant flumina, revertan-
tur. Hæc Oldrad.
36 Sextò eadem naturali ratione omnes Eccleſiæ
Diœceſis tenentur ſolvere Epiſcopo indigenti
charitativum ſubſidium, cap. *Conquerente*, *de offic.*
ordin. cap. *Cum apoſtolus*, §. *Prohibemus*, *de Cenſib.*
Extravag. *Vas electionis*, *eod. tit.* inter communes;
Feder. de Sen. *conſ. 124. in princip.* adeò ut præ-
37 ſcriptio contra ſubſidium charitativum non
valeat, Rota in *antiq. deciſ. 3. quæ eſt ultima*, *de cen-*
ſib. alias 676. Cur ergo non liceat ſubſidium im-
ponere Epiſcopo univerſalis Eccleſiæ? cap. *Su-*
per his, *de præſcriptione 3. q. 5.* ad cap. *fin. de*
38 *dedilet.* ubi patet Eccleſias omnes ubique Papæ
ſubjectas teneri illius neceſſitatibus ſubvenire, ſi
requirantur. Et ob hanc rationem Geminianus
39 *conſ. 74. attenta iis*, *n. 7. in fine*, *& num. 9.* conclu-
dit Papam poſſe ab omnibus ſubſidium exigere,
collectare Eccleſias totius Orbis; & idem reſpon-
40 dit Raphael Fulgoſ. *conſ. 120. Suppoſita Bulla.* Nec
mirum, quia Princeps quoque ſæcularis poteſt
hujuſmodi ſubſidium imponere etiam ſine cau-
ſa, ut conſuluit Oldrad. *conſ. 104. Circa propoſitam*,
quem ſequitur gloſ. Io. Franciſci Pavini in d. Ex-
travag. *Vas electionis*, §. *Præmiſſis*, *in ver. Charita-*
tivum, ubi alios allegat.
41 Septimò, juſtitia annatarum fulciri poteſt etiā
jure gentium: nam & Gentilitas hoc jure uſa eſt,
cujus rei memorabile teſtimonium extat apud
Ioannem Grammat. ut refert Ferdinand. Cordu-
ben. *in ſuo tractatu de annatis* in illud Ariſtotel. *1. me-*
42 *taph.* Sacerdotum genus apud Aegyptios vacare
permiſſum eſt. Ait enim: (Aegyptii primi, de-
inde gentium omnium ſacerdotes fuerunt locu-
pletes, præſertim ſacerdotes maximi: nam in-
feriores ſacerdotes in ingreſſu ſacerdotii mediā
partem redituum ſummo ſacerdoti miniſtrabāt.)
Sed & S. Thom. ſuper *Ioſue cap. 21.* dixit apud om-
nes gētes obſervatum fuiſſe, ut qui divino cultu
intendunt, à populo ſuſtententur, aut ab iis, qui
curam gerunt univerſitatis. Quanto magis ergo
Romano Pontifici, qui omnium Chriſtianorum
curam gerit, debentur à ſuis ſacerdotibus vitæ
ſubſidia? Hac enim ratione introductæ ſunt an-
natæ, & aliæ pleræque contributiones.
43 Octavò, annatarum exactionem firmari lege
poſitiva Eccleſiæ tam clarum eſt, ut probatione
non egeat; nam præter Extravagantes Ioannis
XXII. Bonifacii IX. Pii II. Pauli II. Clementis VII.
Iulii III. Pauli IV. Pii V. & Sixti V. hoc patet ex
auctoritate Concilii Viennen. in quo ſecundum
teſtimonium Ioannis Andr. in cap. *Inter cætera*, *de*
offic. ordinar. quamvis actum fuerit de ſervitiis
ipſis tollendis: tamen prævaluit ſententia ut re-
manerent: id ipſum colligitur ex auctoritate Cō-
cilii Conſtantienſi. Nam *die Sabbathi 30. Octo-*
bris anno Domini 1417. ſeſſ. 40. ſub tit. Reforma-
tionis fiendæ per papam una cum Concilio ante-
quam Concilium diſſolvatur, ponuntur decem,
& octo articuli, ſuper quibus facienda eſſet refor-
matio quorum tertius eſt de annatis communi-
bus ſervitiis, & minutis; & undecimus de fructi-
bus medii temporis. Deinde Martino V. ad Pon-
tificatum evecto *in ſeſſ. 43. habita die 21. Martii*
tunc ſequentis anni 1418. Edita fuerunt decreta
reformationis ſuper nonnullis ex dictis decem, &
octo articulis; & inter alios ſuper undecimo de
fructibus medii temporis in hæc verba, videlicet:
(Fructus, & proventus Eccleſiarum, Monaſteriorum,
beneficiorum vacationis tempore obvenien-
tes juris & conſuetudinis, vel privilegiis diſpoſi-
tioni relinquimus, illoſque nobis, vel Apoſtolicæ
Cameræ prohibemus appellari.). *tom. 3. Concil.*
par. 2. pag. 942. At verò de annatis, & communi-
bus ſervitiis, & minutis, quod erat tertium refor-
mationis caput nulla mentione habita, in fine
ejuſdē *ſeſſ. 43.* ſubnectitur ultimo loco infraſcrip-
tum decretum, videlicet: (Martinus &c. Decer-
nimus & declaramus Sacro approbante Concilio
per decreta ſtatuta, & ordinata tam lecta in præ-
ſenti ſeſſione, quam concordata cum ſingulis na-
tionibus ejuſdem Concilii ſuper articulis conten-
tis in decreto, ſuper reformatione fienda die Sab-
bathi 30. Menſis Octobris proximè præteriti pro-
mulgato fuiſſe, & eſſe jam ſatisfactum, ut habetur
in ſeq. *pag. 943.*) Ex quibus verbis clarè deduci-
tur circa annatas, & ſervitia Concilium nil novi
ſtatuiſſe, ſed potius voluiſſe, ut in ſtatu priſtino re-
manerent; alioquin falſum eſſet quod dictum fue-
rat ſatisfactum fuiſſe decreto ſuper reformatione
44 facienda promulgato quod non eſt dicendum,
Itaque Martinus Sacro approbante Concilio de-
crevit & declaravit annatas Papæ ſolvendas eſſe,
ut pro tanto officio, labore, & dignitate ſufficiē
& condecens beneficium ex fructibus ſaltem in-
feriorum beneficiorum haberet.
45 Nonò eodem jure eccleſiaſtico hoc ipſum con-
firmari poteſt, quia ex privilegio Apoſtolico, cō-
ſuetudine, vel ſtatuto induci poteſt ut fructus pri-
mi anni, imò & duorum, vel plurium annorum
fabricæ, Epiſcopo, vel alteri cuipiam reſervētur.
Idque etiam pro debitis Epiſcopi perſolvēdis, vel
ex alia rationabili cauſa, prout ſunt jura aperta in

cap.

cap. *Præſenti*, *de offic. ordin. lib. 6.* in cap. *Tua*
nobis, *ubi de biennio*, *tit. de verb. ſignificat.* in
cap. *Si propter tua debita* ubi de quinquennio,
& ibi Io. Andr. & omnes notant, *de reſcript. in 6.*
in cap. *Si tibi de preben. eodem lib.* & in Extravag.
46 Io. XXII *ſuſcepti*, ubi hæc appellantur annalia;
longè igitur magis ſummi Pontifices potuerunt
medios fructus primi anni ſibi reſervare pro ſuis,
& Eccleſiæ neceſſitatibus, Romanam quippe Ec-
cleſiam excuſat neceſſitas, cum non poſſit de ſuo
omnibus providere, ut formaliter inquiunt Hoſt.
Io. Andr. in d. cap. *Inter cætera*, in gloſ. *ult. de off.*
Ordinar. Ac præterea, ut inquit Thomas Campeg.
in eodem tract. de annatar. inſtitut. numero 13. Sicut
omni caret reprehenſione, ſi Pontifex dando uni
beneficium, partem redituum clerico indigenti
loco annuæ penſionis reſervet; ſic licebit mode-
ſtius agendo medietatem fructuū primi anni pro
indigentiis propriis retinere. Cum præſertim pē-
ſio ſingulis annis, annata autem primo duntaxat,
quo quis recipit beneficium, debeatur. Et quia
onus perpetuum non eſt, non dicitur beneficium
cum diminutione conferri, contra diſpoſitionem
cap. *1. Ut eccleſiaſt. benefic. ſine diminutione*
confer.
47 Decimò, civilis quoque authoritas juſtificat
annatarum exactionem. Nam principi ſolvuntur
tributa, & ſtipendia ex publico in recognitionem
48 univerſalis dominii. Et propterea ſūt impræſcri-
ptibilia, l. *Competit C. de præſcript. trigin. annor.*
gloſ. in l. *Locatio* §. *penult. in ver. Præſtitum*, *in*
addition. & ibi etiam Barthol. *ff. de Publican. &*
vectigal. Item debentur Principi ſtipendia hujuſ-
modi, quia ipſe tenetur conſervare juſtitiam in
terra, ut inquit S. Thomas in *2. 2. q. 62. art. 7.* Imò
huic ſolutioni divina quoque oracula præbent
auctoritatem, Nam Phariſæis interrogantibus
Matth. 22. cap. Quid culpatur 23. quæſt. 1. Licet cen-
ſum dare Cæſari, an non? Reſpondit Dominus,
Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei
49 *Deo.* Rurſus cuilibet judici ordinario, debetur
ſtipendium, ſeu ſalarium ex publico, Authen. *Ut*
50 *differ. iudic.* §. *fin.* Cur ergo ex publico non de-
beantur ſtipendia Romano Pontifici, qui eſt Prin-
ceps principum, & dominus dominantium, ut
eum appellat Bald. *conſ. 385. Si Princeps*, *lib. 4.*
Princeps Epiſcoporum, ut B. Bernardus inquit,
51 loco ſuperius citato. Iudex omnium mortalium,
cap. *Si Papa*, *40. diſt.* c. *Facta ſubditorum*, *9. q. 3.*
cap. *Per venerabilem.* §. *Rationibus*, *infra*, *Qui filii*
ſint legit. Et Ordinarius ſingulorum, in cap. *Cun-*
cta per mundum, *9. q. 3.* gloſ. in cap. *Cum nullus*, *in*
ver. In eodem, *de temporib. ordinat. lib. 6.* Quippe
in hoc fundatur ratio illa communis, videlicet,
qui regendæ multitudinis curam ſuſcipit, talibus
debet adjumentis muniri, quibus onus regiminis
52 valeat ſupportare. Cumque ſpiritualia ſine cor-
poralibus diu eſſe non poſſint, ſed unum alterius
auxilio indigeat, cap. *Si quis obiecerit*, & ibi Ar-
chid. *1. q. 3.* Congruum, & neceſſarium eſt, ut
ſpiritualia exercenti corporalia quoque præſten-
tur auxilia. Alioquin ſummus Pontifex Eccleſiæ
onera ſubire, ſuiſque, & publicis neceſſitatibus
conſulere nequaquam poſſet ſine miraculo, uſq;
adeo fidelium Charitas refrixit.
53 Ultimò, ex alio capite multi tuentur annatarū
juſtitiam, nempè quia illarum ſolutiones ex tem-
poris diuturnitate, & vetuſtiſſima conſuetudine,
cujus initii nō extat memoria, ex voluntariis fa-
ctæ ſunt neceſſariæ, ut in cap. *Ad apoſtolicam, infra*
de ſimonia. Et cum ignoremus unde ortum traxe-
rint, an ſcilicet ex coactione, an ex liberalitate
dantium; in hoc dubio prævalet præſumptio, quę
vitium excludit, cap. fin. de præſumpt.
54 Actus enim qui ſonat in vitium, & in non viti-
um in dubio ſemper interpretari debet in non vi-
tium, l. *Creditore*, & l. *Si ſocius*, *ff. de furt.* l. *Merito*, *ff.*
pro ſocio. Barthol. in l. *Non ſolum*, §. *Sed ut probari*,
num. 3. ff. de nov. op. nunt. Roman. *conſ. 113. Pro de-*
ciſione, *num. 1. Præſertim in Beatiſſimo Romano Pon-*
tifice, *ut in* §. *Quot autem*, *17. q. 4.* Unde conſuetu-
55 do præſumitur habuiſſe bonum initium: nam ex
quo tanto tempore ſoluerunt, præſumuntur ſe à
principio voluntariè obligaſſe, ut inquit Innoc.
in d. cap. *Ad apoſtolicam*, *num. 1 verſ. Imò quia tan-*
56 *to tempore.* Nec obſtat quod inter clericum, &
clericum ceſſet pius uſus eleemoſynæ, ut notatur
in cap. *Cum M. Ferrarien. de Conſtitut.* & per Io. de
Anan. in cap. *Iacobus*, *de ſimonia.* Etenim illud pro-
cedit ubi datur clerico æquali.
57 At quod datur ſummo Pontifici, datur Sacra-
rio Petri, & prodeſt danti tanquam facienti opus
puſſimum. Ita in terminis arguit, & concludit
Felin. in cap. *Ex parte*, *il primo*, *num. 1. verſ. Ter-*
tio reſpond. ſui, *de offic. deleg.* Quæ tamen ratiocina-
tio non placet, quia nulla deformitas, aut vitium
etiam à principio conſiderari potuit in exactio-
ne annatarum; ſed omni tempore fuerunt exa-
ctæ ex debito divini, & humani juris, ut in ſupe-
rioribus monſtratum eſt.
58 Supereſt nunc reſpondere ad ea, quæ ex adver-
ſo objiciuntur.
Primò enim contra annatas opponitur decre-
tum illud Concilii Baſilieenſis, quo *9. Iunii 1435.*
ſeſſ. 21. & ſic ante Concilii diſſolutionem in *tit. de*
annat. tom. 4. part. 1. pag. 53. ſtatutum eſt in hæc
verba; *Sacroſancta generalis Synodus*, &c. Statuit
quod tam in Curia Romana, quam alibi pro, ſeu
in confirmationibus electionum, admiſſionum,
poſtulationum, præſentationum proviſione, col-
latione, diſpenſatione, electione, poſtulatione,
præſentatione etiā à laicis facienda, inſtitutione,
inſtallatione, & inveſtitura de Eccleſiis etiam Ca-
thedralibus, & metropolitanis, monaſteriis, di-
gnitatibus, beneficiis, officiiſq; eccleſiaſticis qui-
buſcumque, nec non Ordinibus ſacris, & bene-
dictione, ac pallio, de cætero nihil penitus ante,
vel poſt exigatur ratione litterarū, Bullæ, Sigilli,
annatarum, communium, & minutorum ſervitio-
rum, primorum fructuum, deportuum, aut ſub
quocumque alio titulo, colore, vel nomine, præ-
textu cujuſvis cōſuetudinis, privilegii, vel ſtatu-
ti, aut alia quavis cauſa vel occaſione directè, vel
indirectè; ſolùm Scriptoribus, Abbreviatoribuſ-
que, Regiſtratoribus litterarum, ſeu minutarum
pro ipſorum labore competenti ſalario ſolven-
do. Huic autem ſacro Canoni ſi quis exigendo,
dando, vel promittendo contraire præſumpſerit,
pœnam incurrat adverſus ſimoniacos inflictam,
& in ipſis dignitatibus, ac beneficiis taliter ob-
tentis nullum jus, ac titulum acquirat. Etſi quod
abſit, Romanus Pontifex, qui præ cæteris univer-
ſalium Conciliorum exequi, & cuſtodire Cano-
nes debet, adverſus hanc ſanctionem aliquid fa-
ciendo Eccleſiam ſcandalizet, generali Conci-
lio deferatur.

59 Ad hanc oppoſitionem nulla ſolutio aptior; &
efficacior afferri poteſt, quam quæ deſumitur ex
verbis egregiæ illius Orationis, quā de añatis ha-
buit Petrus de Monte celebris Iuriſconſultus Bri-
xienſis Epiſcopus ab Eugenio IV. Legatus miſſus
ad Henricum VI. Angliæ Regem; ſic enim habet,
(Ad ea verò, quæ proximis diebus in ipſa Syno-
do geſta ſunt, veniamus; quæ ſane talia sūt, ut ma-
ximam mereantur reprehenſionem, nec ulla ra-
tione ſine gravi divinæ Majeſtatis offenſā valent
tolerari. Hi enim qui Pontificem Maximum virū
utique ſanctum, quietū, & pacificū capitali odio
proſequuntur, poſteaquam temporali eum patri-
monio ſpoliatum intellexerunt, ſpirituali quoq;
ſubſidio ſpoliare cogitarunt, ut ſic omni prorſus
auxilio deſtitutus dignitatem ſummi Apoſtolatus
tueri nequaquam poſſet. Plebem itaque illam ſy-
nodalem, quæ ſemper novis rebus ſolet gaudere,
malis quibuſdam artibus, quas pudor vetat refer-
re, facilè induxerunt, ut vacantium beneficiorū
fructus, quos uſitatiori vocabulo annatas dicunt,
ſummo Pontifici lege interdicerentur. Favori-
bus itaque & clamoris inſanientis vulgi ea lex la-
ta eſt, quæ & Pontifici talium fructuum receptio,
& iis, quibus beneficia cōferuntur, ſolutio veluti
ſimoniaca prohibetur. Huic autem legi ferendę,
etſi multi venerabiles Patres, magnæque auctori-
tatis viri contradixerint, manifeſtum in ea Sedis
Apoſtolicæ, & Vicarii Chriſti depreſſionem conti-
neri dicentes; Prævaluit tamen indiſcreta multi-
tudinis non tam auctoritas, quàm voluntas, quæ
ad tantam temeritatē eò erat audacior, quò po-
tentium quorumdam ſtimulis agitabatur: quid
hac lege pernicioſius? quid deteſtabilius? quid
ab omni humanitate, atque honeſtate remotius?
quænam, bone Ieſu, eſt hæc ſynodalis reformatio?
Summum Pontificem omni ſpirituali, ac tempo-
rali auxilio privare, eumq; uti mendicum quem
dam hominem conſtituere, qui nec ſuis, nec Ec-
cleſiæ neceſſitatibus poſſit nullatenus provide-
re? Et quamquam hujus legis iniquitas (ſi tamen
lex dicenda eſt) ſatis per ſeipſam appareat; cona-
bor tamen id paucis oſtendere, quibus breviter
explicitis, peroravero. Debet lex ut à majoribus
noſtris traditum eſt, eſſe honeſta, juſta, poſſibilis,
ſecundum naturam, & patriæ conſuetudinem, lo- 60
co, ac tempori denique conveniens, utilis demū,
ac neceſſaria. Quid horum, quæſo, in hac lege
poteſt inveniri, diſcurramus per ſingula. Magnā
in primis continet turpitudinem. Nonne turpe,
& indecens eſt Sedis Apoſtolicæ privilegia, & di-
gnitates evertere, & quem Dominus Principem
univerſæ Eccleſiæ conſtituit, adverſus hunc moli-
ri inſidias, hunc exinanire, debilitare, huic eccle-
ſiaſticos reditus, qui ad ſupportanda onera regi-
minis ſunt deputati, impiè, atq; inhumanè ſubtra-
here? Injuſtitiā verò hujus legis quis non videt? 61
nonne injuſtum, & iniquum eſt, ut qui plantat vi-
neam, fructus ejus commoditate privetur? & qui
paſcit gregem, de lactis dulcedine non veſcatur?
&c. (& iis ſimilia, quæ ſupra commemoravimus
n. 24.) quantum verò ab Eccleſiæ conſuetudine
diſcrepet, facilè diſcerni poteſt. Ea ſiquidem
à tot præclaris Pontificibus, ac ſanctis patribus
obſervata ſine magna, & rationabili cauſa violari
non debuit. Et paulò poſt dicit: loco verò, ac tem-
pori nullatenus convenit: nam pro tempore, quo
legem illam ediderunt, omni dominio temporali
erat ſummus Pontifex tyrannorum potentia
ſpoliatus, à propria Sede vi, & rebellione ſubdi-
torū expulſus, eius pretioſa ſupellex vulgi præ-
dæ expoſita, omnia ejus ornamenta direpta, adeo
ut non ſummi Pontificis ornatu, ſed abjecti Mona-
chi veſtitu urbem reliquerit, ac demum inſignem
Italiæ urbē Florentiam ſolus, profuguſq; intrave-
rit. Quæ quidem ſi legis hujus latores piè, ac re-
verenter conſideraſſent, non ſolùm hoc tempo-
rali auxilio non privaſſent; ſed ſi nunquam antea
id exigere licuiſſet, pro neceſſitate rerum, ac tē-
poris eam exactionem inſtituere debuiſſent. Et
paulo poſt: nullam in ſe continet dicta lex utilita-
tem, nullam prorſus neceſſitatem. Debuit ſiqui-
dem res tam gravis, tam ardua ſæpius diſcuti,
crebrò ventilari, & tandem magna animi matu-
ritate, ſapientiaque concludi; debuit colendiſſi-
morum Patrū voluntas inquiri; debuit omnium
nationum conſenſus adhiberi; doctiſſimorū ho-
hominum quoq; vota ſcrutari; eorumq; præſer-
tim, qui Deum præ oculis habentes, zelo juſtitiæ,
non deſiderio vindictæ duci viderentur: qui ſi au-
diti eſſent, nunquam tam nefandæ rei conſenſiſ-
ſent. Honoratum, Chriſtianiſſime Princeps, ſupe-
riorum temporum Concilia mirum in modum
Apoſtolicam Sedem, & Chriſti Vicarium illi pręſi-
dentem; nec uſquam eius Primatum, dignita-
tem, ac privilegia attingere, nedum violare præ-
ſumpſerunt. Cum enim ſcirent ſancti Patres ſy-
nodaliter convenientes ſine auctoritate ſummi
Pontificis ſynodum generalem non poſſe conve-
nire, ipſa quoque Concilia robur, auctoritatē, &
firmitatem ab illo accipere: ſacrilegium, ac penè
hæreticū eſſe judicarunt, ſi unum in locum con-
venientes aliquid adverſus illum agerent, quem
auctorem, & Principem ſuum divina voce agno-
ſcerent. Ab hoc Sanctorum Patrum laudabili
more longè declinavit hæc Synodus; legat qui-
cumque voluerit ejus canones, & decreta; ani-
madvertat eius actiones, & operationes pauca cer-
te inveniet ex zelo fidei, & charitatis fervore
proceſſiſſe, aut ad utilitatē publicā emanaſſe; ſed
omnia plena ſunt odii, diſſidii, & ambitionis; om-
nia nedū ad debilitationem, ſed ad ſubverſionem
ſupremi capitis Eccleſiæ quorumdam machina-
tionibus ordinata.) Hactenus verba Brixienſis,
quæ quanti ponderis fuerint, exitus ipſe proba-
vit: nam Rex Angliæ illorū vi, ac rationū momen-
tis permotus, nulla habita ratione illius decreti,
permiſit ut in ſuo regno Eccleſiaſtici pergerent
in ſolutione communis, & minutorum ſervitio-
rum, atque ut Regni incolæ præſtarent denarios
S. Petri, mediam enim annatam Bonifacianam
Angli nunquā ſolverunt, quia illius loco ſatis vi-
ſum eſt Romanis Pontificibus habere hoc vecti-
gal denariorum S. Petri de quo fit mentio in cap.
Audito, *de præſcript.* & in cap. *Ex quo de cenſib.* ubi
gloſ. dicit hanc eſſe quandam præſtationem, quā
Anglici faciunt Romanæ Eccleſiæ, & Hoſt. *in*
princip. legitur, inquit, in Hiſtoria Anglicana
quod Anglici devoverunt, & promiſerunt dare
Eccleſiæ Romanæ quolibet anno certam penſio-
nem; & vocatur hæc datio Viſitatio, ſive Denarii
B. Petri. Eſt autem tributum duorum denario-
rum, quod à ſingulis exactum domibus Adenliſs,
ſeu Edehulphus Angliæ Rex Romā profectus ad
Leonem IV. primus obtulit B. Petro, ut teſtatur
Vincent. antiquiſſimus Chronographus *lib. 24.*
cap. 26.

cap. 36. & Ioan. Nauclerus *in 49. generatione ſuæ Chronographiæ*. In cujus exactione perrexerunt Pontifices quouſque Henricus VIII. Clementi VII. ſubtraxit obedientiam. Itaque Angli injuſtum illud Baſileenſium decretum nunquam acceptarunt. Sed & Aeneas Silvius poſtea Pius II. qui in minoribus agens Baſileenſi Synodo adhæſit, poſtea ad Pontificatum evectus poſthabito eodem decreto Conſtitutionem edidit contra detrectantes ſolvere annatas, quæ refertur in alia Conſtitutione Innocentii VIII. quæ incipit, *Apoſtolicæ*, in Bullar. *tom. 1. pag. 376.* Et de revocatione actorum Concilii Baſileenſis vide, quæ ſcripſi in cap. *3.* [illegible]*, ſupra de elect.*

62 Everſo autem, & conquaſſato fundamento decreti Baſileenſis de annatis, neceſſe eſt, ut ſimiliter corruat pragmatica ſanctio Gallicana ſuper illo exædificata, cap. *Cum Paulus, 1. q. 1.* cap. *Venientes, de Baptiſ. non baptiz.* Præterquam quod pragmatica illa ſanctio, utpote Regni Franciæ corruptela ſchiſmatis tempore Caroli VII. auctoritate à non habentibus poteſtatem cum maximo animarum periculo, & ſcandalo dignitatiſque Apoſtolicæ detrimento, & vilipendio in Conciliabulo Bituricenſi promulgata anno Domini 1438. die 7. Iulii à Ludovico XI. Francorum Rege tanquam ſchiſmatica abrogata, & abolita eſt ut in litteris patentibus abolitionis relatis *tom. 4. Concil. p. 1. pag. 36.* Item à Parlamento Franciæ, ut in literis caſſationis, quæ habentur *eod. tom. pag. 1.* Ac demum ab Eugenio IV. Nicolao V. Pio II. & Leone X. in Conſilio Lateranenſi, ut in Conſtitutione quæ incipit, *Paſtor æternus, edita 14. Kalen. Ianuarii 1516. in 11. ſeſſ.* ut patet *eod. tom. 4. pag. 38. & 120.* eamque Romani Pontifices non ſecus ac pernicioſam hæreſim execrati ſunt, ut habetur in notis ad Conciliabulum Bituricenſe, *eod. tom.*
63 *pag. 410.*

Secundò, contra annatas apponuntur dicta cujuſdam Coſmæ Guymier, qui gloſſavit pragmaticam ſanctionem: Hic enim *in tit. de annatis, in ver. Annatarum*; contra hujuſmodi exactiones invehit his verbis. (Annatarum ſic vulgariter dictarum, quia per annum emolumenta beneficiorum percipiebantur, & adhuc hodie percipiuntur in Curia Romana) & alibi. Et de ipſis notatur in Clem. *Quia Regulares:* §. *Præmiſſa de ſupplen. neglig. Prælat.* & dicuntur annalia in Extravag. Io. XXII. *Suſcepti*, & *vacantia*, *inſ. eodem* §. *Item ex nunc.* & ante tempora Ioannis XXII. rarò, vel nunquam exigebantur. Sed ipſe Papa per Extrav. *Cum nonnulla*: in qua ſupponit aliam prius feciſſe, & ſe refert, aſſerit fructus primi anni Eccleſiarum Cathedralium vacantium ad triennium in aliquibus Orbis partibus pro neceſſitatibus Romanæ Eccleſiæ ſuæ Cameræ reſervaſſe. Sed quod temporaliter ab aliquibus Eccleſiis duntaxat pro neceſſitate temporis ab eo ſe exactũ fuit, in perpetuum, & ad omnes Eccleſias poſtea à Bonifacio IX. qui primus indifferenter eccleſiaſticis beneficiis annatarum uſum impoſuit, extenſum eſt contra totius divini, & humani juris diſpoſitionem, *1. q. 1. & q. 3.* per totum & in juribus ſupra allegatis. *Nemo ſcriptum eſt Neminem cancellatis*, &c. 24. q. 1. *militare.* *Et quod gratis accepiſtis, gratis date*; numquid Simon Magus cum gratiam Spiritus ſancti emere vellet, damnationis ſuæ ſententiam à Petro audivit, *Pecunia tua tecum ſit in perditionem 1. q. 1.* Qui ſtudet. Et qui ſunt illi, qui dant & recipiunt annatas niſi ementes, & vendentes in Templo, quos Chriſtus ab illo ejecit, *1. q. 1.* Vides. Etiam ex eventu ſolo damnandæ ſunt: nam ex hoc indigni, & qui plus pecuniarum habent promoventur. Et dignus eſt Prælatura, cui non actionis meritum, ſed copiarum præmia ſuffragantur. Vnde reſtat ut nihil ſibi in eccleſiaſticis honoribus gravitas nihil ſibi defendat induſtria, ſed totum auri prophanus amor obtineat *q. 1.* Fertur, l. *Si quemquam*, C. *de Epiſc. & Cler.* pro ſolutione annualium plerumque mobilia etiam pretioſa Eccleſiarum venduntur, patentes promotorum pecuniis exhauſtis deſtruuntur; materia exigendi à ſubditis paratur, ut quotidie videmus promotos à ſubditis ſub velamento jucundi adventus, quem triſtem, & mæſtum potius dixerim, exigere. Vnde boni Prophetæ olim munera propheticæ non accipiebant, ſed ſtipes tabernaculi. Mali autem, qui accipiebant prophetia, quæ donum Dei erat, in divinationem, quæ diabolica eſt, convertebatur: quid aliud colligitur, niſi ait Hieron. Idcircò propter vos Sion quaſi ager arabitur, & Hieruſalem in cuſtodia Pomerii erit, *1. q. 1.* Iudices. Et dicit Io. Andr. in cap. *Inter cætera, de offic. ord.* Quod optaret quod Curia Romana reciperet vigeſimam partem fructuum clericorum totius orbis ad ſuſtentationem Papæ, & Cardinalium; & nihil exigi, vel recipi poſſet pro communibus ſervitiis, & fructibus primi anni, quos recipit à Prælatis quos promovet, exceptis ſalariis laborantium, puta ſcriptorum, & ſimilium; & tunc provideret Legatis, & Nunciis, quos mittit de prædicta quota, & abſtineret ab annatis, exactione decimarum, & ſimilium. Et quod de hoc fuit factus ſermo in Concilio Viennenſi. Sed deliberaverunt Prælati ibidem exiſtentes nõ facere. Et fortè bene, ut dicit Io. Andr. quia tanta viget inſatiabilis cupiditas, quod ſi hoc fieret, & illud, & illa perciperent.

Sed quantum hic vir Sedi Apoſtolicæ, & ſupremæ Romani Pontificis dignitati inviderit ſuis dictis, ſeu potius maledictis clarè patefecit. Ructavit enim venenum, quod hauſerat ex Conciliabulo Bituricenſi, & ut gratiam aucuparetur Prælatorum Galliæ, qui contra annatas prævaluerãt in Synodo Baſileenſi, & pro illius Pragmaticæ revocatione citabantur in Concilio Lateranenſi per Iulium II. inchoato, compoſuit gloſſam textui non diſſimilem, cum utrumque manaverit ex eodem fonte livoris, & odii in Romanos Antiſtites. Quod benè animadvertit Iacob. Simonetta Rotæ Auditor, & poſtea Cardinalis; nam *in tract. de reſervat. q. 62.* hic ait: (Non omitto quod quidam Doctor Gallicus in quodam opuſculo ſuper Pragmatica Sanctitate infenſus Pontificiæ poteſtati, & favens in omnibus pragmaticæ ſanctioni prohibenti reſervatione, &c.) Verùm contigit illi, quod ſemper evenire ſolet impugnantibus veritatem, ut plura ſint mendacia, quam verba. Primò enim dicit appellari annatas, quia per annum emolumenta beneficiorum percipiebãtur, & adhuc hodie percipiuntur in Romana Curia: quod falſum eſt, quia verè Curia non percipit niſi dimidiam partem fructuum, ut patet ex dictis ſupra *n. 9. & 10.*

64 Secundò, dicit de his fieri mentionem in Clem. *Quia Regulares*, §. *Præmiſſa de ſupplen. neglig. Prælat.*

Prælat. & appellari annalia in Extravag. Ioannis XXII. *Suſcepti*: quod itidem falſum eſt, quia annatam multum differt à vacantibus, & annalibus, de quibus loquuntur prædicta jura, & alia ſuperius citata, *n. 45.* Seraph. *deciſ. 1410. n. 11.*

Tertiò, aſſerit annatas ante tempora Io. XXII. rarò, vel nunquam exactas fuiſſe: quod falſiſſimũ eſſe conſtat ex his, quæ de annatarum origine, & antiquitate dicta ſunt ſupra *n. 14. & ſeq.*

Quartò, refert Ioannem XXII. Extravag. *Cum nonnulla*, aſſerere ſe pro neceſſitatibus Romanæ Eccleſiæ reſervaſſe ſuæ Cameræ fructus primi anni Cathedralium vacantium; ſed cuilibet legenti prædictam Extravagantem patebit ipſum in hoc erraſſe, quia Papa Ioannes aſſeruit ſe per alias ſuas literas reſervaſſe fructus primi anni beneficiorum eccleſiaſticorum in diverſis Orbis partibus, non tamen Cathedralium, & Abbatiarum regulariũ.

Quintò, affirmat quod à Ioanne XXII. temporaliter ab aliquibus Eccleſiis duntaxat pro neceſſitate temporis exactum fuit, poſtea in perpetuum: & ad omnes Eccleſias à Bonifacio IX. extenſum fuiſſe. Hoc loco manifeſtè detegitur Auctoris malitia, quia tacuit Bonifacium IX. inſtituiſſe dimidiam annatam loco illius integræ, quæ prius exigebatur, ut patet ex dictis ſupra *n. 10.*

Sextò dicit Bonifacium IX. primum omnibus beneficiis annatarum uſum impoſuiſſe, quod itidem à veritate alienum eſſe convincitur ex ſupradictis *n. 9. & ſeq.*

Septimò, audacter aſſerit Bonifacium hoc feciſſe contra totius divini, & humani juris diſpoſitionem: ſed hoc erroneum eſſe manifeſtè liquet ex his, quæ de juſtitia annatarum latè ſupra explicavimus à *n. 17. uſque ad n. 60.*

Octavò, plura effundit de ſimoniæ labe in exactione annatarum; ſed quàm temerariè, & ſacrilegè loquatur uſque ad auctoritatem Hieremiæ, per ſe patet. Quàm verò ſit alienum à veritate hujuſmodi exactionibus ineſſe aliquod vitiũ, aut ſuſpicionẽ ſimoniæ, evidenter patebit ex his, quæ dicentur infra in reſponſione ad tertiam principalem oppoſitionem. Et ipſemet Gloſſator hanc veritatem vel invitus admiſit: nam in præallegato *tit. de annatis* ſuper gloſſa, *in ver. Conſuetudinis*, quærit, an ibi reprobetur conſuetudo generalis in omnibus Eccleſiis Collegiatis, ſecundum quam Canonici dant aliquid in ſua receptione: & reſolvit diſtinguendo his verbis (Poteſt dici, quod ſi conſuetudo imponit hoc onus præbendæ, & non recepto; & valet in favorem cultus divini, arg. c. *Significatum, de præben.* & c. *1. ut eccleſiaſt. benef.* & hoc caſu poteſt eſſe verum, quod à principio etiam cautio exigi poſſit, arg. *18. q. 2. Servitium.*)
66 Quæ verba multum conferunt ad juſtitiam annatarum, cùm ſint onus impoſitum non ipſis promotis, ſed beneficiis, aut fructibus beneficiorum, ut in cap. *Si propter, de reſcr. lib. 6.* & cap. *Si tibi, de præben.* Præterea idem Gloſſator ibidem ſubjicit
67 hæc verba: (Similiter poteſt quæri, an hic damnetur conſuetudo quaſi generalis in Normandia, in diœceſi Pariſienſi, & aliis pluribus locis, ubi Epiſcopi, & Archidiaconi percipiunt fructus primi anni beneficiorum vacantium pro deportu.) Et videtur quod non, quia talem conſuetudinem jura approbant, cap. *Præſenti*, § *Porrò, de offic. ordin. lib. 6.* excepto quod habetur in cap. *Quia ſæpè, de elect. eod. lib.* & in Clem. *Statutum*, §. *1. eod. tit.* & Doctores, ut notat. Io. Andr. in cap. *Nemo, de reg. jur. lib. 6. in nov.* ubi allegat Extravagantem Ioannis XXII. *Suſcepti regiminis*, ubi hoc eſt deciſum: allegat eam in Clem. *1. de conceſſ. præben.* in Clem. *2. de decim.* non eſt autem veriſimile unico verbo tot jura ſubverti. Ideo poſſes intelligere hunc textum, cùm tales deportus, vel annatæ exiguntur pro collatione, vel inveſtitura, aut aliis ſpiritualibus, ita quod illa ſint cauſa immediata, præterquam talia exiguntur. Quippe hæc ratio, quod ibi ponit Gloſſator pro ſuſtentatione illius conſuetudinis per Canones, & Extravagantes ad commodum Epiſcoporum, & archidiaconorum approbatæ; longè magis concludit in favorem Summi Pontificis, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ præſertim cum cauſa exactionis annatarum non ſit collatio, neque beneficium; ſed vacatio, & fructus ipſius, ut patebit in reſponſione ad tertiam oppoſitionem.

68 Nonò damnat annatas ex eventu, eo quod exinde promoveantur indigni, & qui plus pecuniarum habent: ſed certè cùm annatæ ſint certæ, & notæ, Epiſcopatuum quidem, & monaſteriorum ex taxa quæ habetur in libris Cameræ: inferiorum verò beneficiorum ex ipſo vero valore, qui exprimitur in litteris; non poteſt eſſe locus emẽtitæ per ipſum Gloſſatorem licitationi; præſertim cùm ſummæ prædictæ non ſolvantur Pontifici ad manum, neq; tempore, quo fiunt proviſiones, ſed poſtea officialibus ad id deputatis quandocumq; libet ipſis proviſis literas expedire, quas pleriq; ut inferius dicetur, nunquam expediunt. Præterea licitationi prædictæ, etiamſi maximè vellet Papa, quod abſit, vix locus eſſe poteſt quo ad Epiſcopatus, & Monaſteria, quæ ferè omnia conferuntur nominatis à Regibus, & Principibus, ſub quorum temporali ditione exiſtunt, necnon à Capitulis, & Conventibus qui facultatem habent eligendi, & nominandi; ita ut non remaneat Pontifici libera Epiſcopatuum, & Monaſteriorum proviſio, niſi in certis Italiæ partibus, ut plenè notavi in c. *1. ſupra de elect.*

69 Decimò, deplorat quod pro ſolutione annatarum mobilia etiam pretioſa Eccleſiarum vendantur; ſed hoc eſt manifeſtum mendacium: nam cum ſolutio annatæ fiat in actu expeditionis literarum, quomodo proviſus pro hac ſolutione poteſt diſtrahere bona Eccleſiæ, cujus poſſeſſione nondum eſt adeptus? Quod ſi urgeas; ſaltem proviſus alienabit pretioſa Eccleſiæ ut relevet ſe à ſumptibus, quos paſſus fuit in ſolutione annatæ: ergo mendacium eſt quod dixit Gloſſator mobilia Eccleſiarũ diſtrahi pro ſolutione annalium. Præterea nec pro relevatione à ſumptibus contingit alienatio hujuſmodi; quoniam pro Epiſcopatibus, & Monaſteriis taxa non excedit dimidiam veri valoris, & quilibet proviſus ſtatim recuperaturus eſt ex fructibus triplicatam ſummam in Epiſcopatibus, & Monaſteriis, & duplicatam in inferioribus, vel potius multò majorem; cum rariſſimi ſint E-
70 piſcopatus, & Monaſteria, quorũ fructus non ſint aucti à tempore, quo inſtauratæ fuerunt dictæ taxæ à Ioanne XXII. unde à communiter accidentibus fructus beneficiorum potius aucti præſumuntur, quàm diminuti, ut dixit Rota apud Cardin. Se-
71 raph. *deciſ. 1303. nu. 3.* & in beneficiis inferioribus ferè nunquam verus valor exprimatur: & nihilominus talis, qualis exprimitur, ſemper intel-

ligitur deductis omnibus expenſis, & oneribus
conſuetis, Rota *in antiq. deciſ. 60. de conceſſ. præben.*
& *in recent. deciſ. 444. n. 5. par. 2.* Felin. in c. *Ad*
aures, n. 13. verſ. Duodecima concluſio, de reſcrip. vnde
nullatenus ſubeſt neceſſitas, quam Gloſſator
comminiſcitur, vendendi mobilia etiam precioſa
Eccleſiarum pro ſolutione annatæ.

72 Vndecimò, exaggerat deſtructionem pecunia-
rum Galliæ; ſed hoc quoque eſt merum commen-
tum, cum ipſis Gallis indultum ſit à Sede Apoſto-
lica, vt pro beneficijs inferioribus non ſoluant
annatam, & liceat eis impunè quorumcumque
beneficiorum fructus exprimere ſub valore vi-
gintiquatuor ducatorum, vt in concordatis Fran-
ciæ inter Leonem X. & Franciſcum I. anno 1517.
& in declaratione ipſius Leonis Kalendis Octo-
bris eiuſdem anni, vt in Conſtitutione, quæ inci-
pit, *Romanus Pontifex*, & habetur in Bullar. *tom. 1.*
73 *pag. 507.* Et pro Conſiſtorialibus ſoluuntur com-
munia, & minuta ſeruitia pro medietate fru-
ctuum primi anni dumtaxat, vt in Conſtitutione
Gregorij XII. incipien. *S. D. N. &c. Penſatis guer-*
rarum cladibus; quæ licet ad quinquennium facta
fuerit, tamen vſque in præſens eſt obſeruata, ex-
cepto illo tempore, quo viguit pragmatica ſan-
74 ctio, ſique pro Eccleſijs, & Monaſterijs, quæ ex
ſtylo dicuntur in patria reducta, id eſt pro Eccle-
ſijs, & Monaſterijs illarum diœceſum, quæ tem-
pore *prædictæ* Conſtitutionis Gregorianæ erant
ſub temporali dominio Regis Franciæ, & haben-
tur indice alphabetico deſcriptæ in libris Can-
cellariæ, & referuntur à Hieron. Paulo Barchi-
non. *in ſua Practica Cancellariæ ſub tit. Prouincia in*
quibus decima reducta eſt, videlicet Archiepiſcopa-
tus Lugdunen. Rothomagen. & Epiſcopatus
75 Claromonten. Et hæc ſolutio medietatis fru-
ctuum fit iuxta taxationem Eccleſiarum Cathe-
dralium, & Monaſteriorum, quæ habetur in libris
Cameræ, & non attingit tertiam partem veri va-
loris. Vnde cum huius tertiæ partis prouiſi non
ſoluant niſi dimidiam; hinc liquidò apparet com-
munia, & minuta ſeruitia vix attingere ſextam
partem fructuum veri valoris: & tamen pro hac
ſexta parte prouiſi mox recepturi ſunt fructus in-
tegros primi anni, vt prædiximus.

76 Demum ex auctoritate Io. Andreæ, quem di-
minutè, & deprauatè refert Gloſſator, potius eli-
citur efficax fundamentum pro annatarum iuſti-
tia: etenim ſi Patres Concilij Viennenſis cogno-
uiſſent illarum exactionem præſeferre aliquod
vitium, aut ſuſpicionem ſimoniæ, abſque dubio il-
las prohibuiſſent & tamen nec prohibere volue-
runt, nec commutare in vigeſimam fructuum,
ſed magis ſiuere vt exigerentur vt prius.

77 Tertiò, contra annatas opponitur auctoritas
viri clariſſimi Ioannis Gerſonis Cancellarij Pari-
ſienſis *in tract. de ſimonia*, cuius hæc ſunt verba:
(Super materia ſimoniacæ labis in collatione be-
neficiorum per Papam reſoluendo materiam ad
radicem ſcripturæ ſacræ, qua dimiſſa, percurrere
ramos opinionum particularium fine caret, po-
nitur hæc unica concluſio. Simoniaca labes con-
tra ius diuinum, vel de ſimoniaca ſpecie ſuſceptũ
eſt in conferente beneficium eccleſiaſticũ, etiamſi
ſit Papa, exigere, vel extorquere à beneficiando
promptam pecuniam ſub titulo primorum fru-
ctuum, ac impedire poſſeſſionem, & officiatio-
nem ſuam, quouſque ſoluerit illam pecuniam.)

Verũ egregius hic vir ex falſis ſuppoſitionibus
deceptus eſt ab illis, qui in Concilio Conſtãtienſi
annatorum, communium, & minutorum exa-
ctionem ceu ſimoniacam condemnabant, aſſerẽ-
tes Papam quaſi ex contractu pro collatione be-
neficij exigere illam pecuniam cõtra euangelicũ
præceptum, videlicet, *Gratis accepiſtis, gratis date.*
Vnde non ita loquutus fuiſſet, ſi rem ipſam vt ſe
78 habebat intellexiſſet; ſic autem ſe habet: Lege,
aut vetuſtiſſima conſuetudine introductum eſt, vt
vacantium Epiſcopatuum, & Abbatiarum Papa,
& Collegium Cardinalium ex fructibus primi an-
ni ſub nomine communis, & minutorum ſeruitio-
rum habere debeant illam ſummam, quæ, vt di-
ctum eſt ſupra, pro tertia parte veri valoris in li-
bris Cameræ iamdudum taxata eſt; & inferiorum
beneficiorum Papa debeat habere dimidiũ, quod
olim per ſuos collectores exigebat. Sed quia one-
roſum erat Prouinciis, & ipſis ſoluere debentibus
officium collectorum, qui pro ipſis exigendis in
ipſis prouincijs moram trahebant: quaſi tacita
omnium conuentione ſtabilitum eſt, vt illi, qui ad
Epiſcopatus, aut Abbatias promouebantur, &
quibus de aliis beneficiis per Papam prouideba-
tur, deberent ſibi acquirere omnes illos fructus,
& ſoluere illorum pretium. Et ſic quidem emptio,
& venditio, non tamen tituli beneficii, ſed illius
portionis fructuum, quæ debetur Papæ, & Cardi-
79 nalibus. Obſeruandum eſt enim circa quodlibet
beneficium tria occurrere maximè conſideranda.
Primum eſt ipſum beneficium; ſecundum illius
prouiſio, ſeu collatio; tertium fructus ipſius. Pro
beneficio ipſo, vel ejus prouiſione nihil ſoluitur:
gratis enim ſemper confert Papa; & de hoc intel-
ligi debet illud euangelicum, Matth. 10. *Gratis*
accepiſtis, &c. cap. *Sicut Epiſcopus, 1. q. 3.* non au-
tem de fructibus beneficiorum vacantium, de qui-
80 bus agitur. Nõ obſtat quod auctoritas illa Matth.
intelligatur etiam de rebus Eccleſiæ, vt eſt textus
in c. *Res Eccleſiæ, cau. cau. & quaſi.* & cum fructus
beneficii ſine beneficio non proueniant; vendito
vno, neutrum inuendicum relinquatur, cap. *Si quis*
objecerit, &c. *Saluator, 1. q. 3.* ob quam rationem
Theologi concludunt præbendam, licèt ſit quid
temporale, tamen ratione connexionis, quam ha-
bet cum clericatu, & canonia, vendi non poſſe ſi-
ne labe ſimoniæ, vt fusè oſtendimus in c. *Cum pri-*
dem, n. 90. & n. 107. ſupra de pactis. Id, inquam,
non obſtat, quia locum habet in illius fructibus
dumtaxat, qui debentur beneficiato propter offi-
cium, & miniſterium clericale ex debito diuini
juris, vt *primo ad Corinth. 9. c. Quicumque, 12. q. 2.*
§. Hæc ita, 13. q. 1. & c. *Cum ſecundum, de præben.*
hos enim vendere ſimoniacum eſt propter conne-
xionem, quam habent cum clericatu, & jure ſpi-
rituali, vt optimè deducit Card. Cajet. *in tract. 9.*
de ſimon. q. 1. Tom. 2. opuſculorum, & dixi latius in
d. c. *Cum pridem, n. 91. & n. 107.* Item in his com-
mittitur injuſtitia tam ex parte dantis, quia vendi
non poteſt res à non Domino, l. *1. C. de vſucap. pro*
empt. quam ex parte recipientis, quia venditur il-
li quod ſuum eſt, l. *Rei ſuæ, ff. de contrahen. empt.*
l. *Cum res*, & l. *Si mater, C. Eod.* vt explicat Cajet.
vbi ſupra, & ante eum Petr. de Palude relatus à
Turrecrem in c. *Laicorum, n. 9. verſ. Ad tertiam ra-*
tionem, 1 q. 1. vt dixi in prædicta Decretali, *Cum*
pridem, n. 115. & n. 121. verſ. Sed nihilominus. At
hæc omnia ceſſant in fructibus primi anni benefi-
ciorum

ciorum vacantium, de quibus agitur; quia cum
ſpectent ad Sedem Apoſtolicam ex titulo præam-
bulo reſeruationis, jure vendi poſſunt tam ex par-
te Papæ, qui vendit quod ſuum eſt, quàm ex par-
te prouiſi, qui emit quod ſuum non eſt. Et cum
prouiſus juſtè poſſit ſui beneficii fructus alteri vẽ-
dere, licèt beneficio ſint annexi, vt rectè obſervat
Cajetan *loco citato*, nulla afferri poteſt ratio, cur
non idem liceat Sedi Apoſtolicæ pro dimidia fru-
ctuum ad eam ſpectantium: & quemadmodum
Epiſcopus, cui fructus beneficiorum vacantium
ex priuilegio, vel conſuetudine eſſent reſeruati,
juxta textum in cap. *Præſenti, de offic. ordin. lib. 6.*
poſſet illos licitè vendere beneficiato, eadẽ pror-
ſus, imò potiori ratione id licere debet Papæ, ad
gloſ. in c. *Cum pridem, in ver. Illicitæ pactionis, in*
fine, ſupra de pactis. Nec propterea venditur pro-
uiſo jus aliquod ſpirituale; quia in collatione be-
neficii fructus hujuſmodi deducuntur tanquam æs
alienum, & beneficiatus tenetur hujuſmodi onera
ſubire, c. *Tua nobis, infra de verbor. ſignific.* cap. *Si*
propter tua debita, de reſcript. lib. 6. & cap. *Si tibi,*
cum gloſ. in ver. Fructus, de præben. eod. lib. Thomas
81 Campeg. *de annat. inſtit. n. 11.* ſunt enim onus
annexum beneficio; non autem beneficiato: &
ideo valet ſtatutum, vel conſuetudo vt ſoluantur à
recepto in canonicum, cap. *Significatum, de præ-*
ben. l. *1. C. de donat. quæ ſub modo*, & poſt Vincen.
& Io. Andr. notat Io. de Anan. in cap. *Iacobus,*
n. 3. & 4. de ſimonia. quin imò pro illis etiam ante
receptionem poteſt recipi cautio, argum. c. *Ser-*
uitium, 18 q. 2. ſecundum eos, & notatur per DD.
in d. cap. *Significatum.* Hinc Sacra Congregatio
Cardinalium Cõcilii Tridentini interpretũ aliàs
conſulta, An ſi extaret talis conſuetudo vt fructus,
puta cujuslibet præſtimonii dimidii anni poſtquã
vacauerit, cederet in vtilitatem menſæ capitula-
ris, ea ſit ſublata ejuſdem Concilii decreto *cap. 14.*
ſeſſ. 24. reſpondit non eſſe ſublatam; eſt enim onus
impoſitum beneficio, & non beneficiato. Hinc
82 etiam eſt vt in actu collationis, ſeu receptionis
non ſit ſimonia deducere in pactum vt collata-
rius, ſeu receptus ſoluat penſionem collatori de-
bitam. Vt conſuluit Gemin. *conſ. 14. n. 4. verſ. Et*
dico quod tale iuramentum, per textum in cap. *Ex*
parte, il ſecondo, de cler. non reſid. & ſcripſi plenius
in cap. *Tua nos, de ſimonia.*

83 Hanc autem annatæ ſolutionem fieri ratione
dictarum fructuum, non autem ratione prouiſio-
nis, vel collationis, euidenter oſtenditur. Primò,
quia prouiſio, & collatio liberè præcedit, neque
vnquã propterea impeditur expeditio ſupplica-
tionis: ſed quando prouiſi expediunt litteras bul-
latas, tunc juxta obſeruatam conſuetudinem ſol-
uunt annatam: quod ſi nunquam expedirent lit-
teras, prout contigit multis, qui literis non expe-
ditis, in aliorum fauorem cedunt; illi ſic ceden-
tes, aut ſine ceſſione literas non expedientes nihil
ſoluunt: & tamen verum eſt eis fuiſſe prouiſum,
84 cum gratia ex ſola ſignatura ſupplicationis perfi-
ciatur, l. *Sacri affatus, C. de diuerſ. reſcript.* cap. *In-*
ſtitutionis, vbi Turrecrem. *n. 1. 25. q. 2.* gloſ. *in reg.*
Cancell. 13. & 53. ad finem, Caſſad. *deciſ. 36. ſuper*
reg. Gomeſ. *in regula de non iudicando iuxta formam*
ſupplicationis, q. 3. expeditio enim Bullarum non
85 requiritur ad gratiæ perfectionem, ſed tantum-
modo ad illius probationem. Et propterea nec
86 ſunt producendæ, niſi vbi agitur de canonizanda

gratia, vt in ſexcentis deciſionibus fuit à Rota
obſeruatum teſte Cardinali Seraph. *deciſ. 775. n. 2.*
87 Deinde hoc ipſum clarè oſtenditur, quia ſi con-
tingat vnum, & idem beneficium ſiue illud ſit de
majoribus, & conſiſtorialibus, qualia ſunt Epiſco-
patus, & Abbatiæ, ſive de minoribus, qualia ſunt
reliqua omnia, in vno, eodemque anno bis, vel
pluries vacare, & illud ſucceſſiuè duobus confer-
ri; annata, & ſeruitia prædicta non exiguntur, niſi
ſemel; vt pro Regno Franciæ eſt expreſſum in an-
tedicta Conſtitutione Gregorii XII. & praxis
obſeruat: quod non fieret ſi annatæ, & ſeruitia
exigerentur pro collatione, & prouiſione bene-
ficii, & non pro parte illa fructuum, quæ de-
betur Cameræ Apoſtolicæ.
88 Tertiò idem ſuadetur: nam prouiſi, qui docent
alios eſſe intruſos in poſſeſſione beneficii, quiue
ob aliquod aliud impedimentum beneficii poſſeſ-
ſionem ſtatim non ſunt habituri, ſine ulla ſolutio-
ne literæ relaxantur, facta dumtaxat obligatione
de ſoluendo cum habita poſſeſſione percipient
89 fructus: licet nonnunquam aliquibus ingruenti-
bus cauſis ſolutio fiat in relaxatione literarum ha-
bita, vel non habita poſſeſſione, ne exlite, cujus
finis ignoratur, damnum aliquod Papa, & reli-
90 quis participantibus proueniat. Sub illa etiam
conditione in futurum ſoluendi relaxantur literæ
illis, quibus facta eſt aliqua gratia beneficialis ſub
aliqua conditione de certo corpore beneficii, vt
ſunt regreſſus, & prouiſiones etiam ſimplices vbi
91 fructus ſunt alii reſeruati. Quod ſi fructus omnes
aliis reſeruatis non ſint, ſed illorum certa pars
dumtaxat, aut ſuper illis certa annua penſio, col-
latarius, ſeu prouiſus tanto minus ſoluit pro an-
nata, vel communi ſeruitio quanta eſt penſio,
92 vel pars fructuum aliis reſeruata. Dixi de certo
corpore beneficii, quia pro gratiis ad incerta be-
neficiorum corpora, vt ſunt expectatiuæ, reſer-
uationes, & aliæ ſimiles nihil ſoluitur, nec vlla
93 fit obligatio de ſoluendo in futurum. Similiter
pro beneficiis compermutatis, cujuſcumque ſint
valoris: item pro illis, quorum valor non exce-
dit viginti quatuor ducatos, quocumque modo
illorum prouiſiones fieri contingat, prouiſi nihil
ſoluunt, nec promittunt. Quæ omnia conuin-
cunt ſolutionem annatæ, & ſeruitii non fieri pro
collatione, ſeu prouiſione, ſed pro fructibus
tantùm; alioquin ſolutio fieri deberet etiam in
caſibus memoratis, in quibus dubium non eſt
quin fiat collatio, ſeu prouiſio.
94 Quartò, & vltimò, aliis omiſſis, idem oſtendi-
tur, quia ex diſtributionibus quotidianis non ſol-
uitur annata, neque commune, & minuta ſerui-
tia, vt in Extrauagan. *Cum nonnulla, la prima,*
§. Præterea, de præben. inter communes: & ita ſæ-
piſſimè expediuntur prouiſiones canonicatuum
cum expreſſione, quod fructus non excedunt vi-
gintiquatuor ducatos, & pro eis non ſoluitur an-
nata, neque ſeruitia; tametſi illorum diſtributio-
nes quotidianæ ſint magni valoris, adeout multa
95 ducatorum millia excedant. Idque non alia ra-
tione, niſi quia diſtributiones hujuſmodi non ve-
niunt appellatione fructuum, c. *Vn. de cler. non*
reſiden. lib. 6. cap. *fin. § In illis, de conceſſ. præben. eod.*
lib. c. *Licet, ſupra de præben.* & tenet Caſſad. *deciſ. 1.*
96 *de cler. non reſiden.* & propterea non compre-
henduntur in regulis Cancellariæ de valore
fructuum exprimendo, Felin. alios cumulans in

cap. *Ad aures, n. 14. de reſcr.* Covar. *lib. 3. variar. reſol. cap. 13. num. 1.* & dixi plenius in d. cap. *Licet, in primo notabili.* Quod ſimiliter demonſtrat euidenter hanc ſolutionem fieri tantummodo ratione fructuum, qui debentur Cameræ, non autem pro collatione, ſeu prouiſione beneficii alioquin non conſtitueretur hæc differentia inter fructus, &
97 diſtributiones quotidianas. Vnde fit, vt nullum vitium hic conſiderari poſſit, cum ſolutio annatæ nullam habeat correſpectiuitatem ad collationē, & jus ſpirituale, ſed tantùm ad fructus temporales, ad Sedem Apoſtolicam pertinentes, vt not. Cardin. in cap. *Tua nos, num. 3. in 3. notab.* & ibi etiam Felin. *num. 2. de ſimonia*; Nunquam enim datio mutua ſpiritualium, & temporaliū ſimoniā inducit, quoties vna nō cauſatur ab alia, vt formaliter inquit Anton. de Butr. in d. cap. *Tua nos n. 3.*
98 Quamobrem ſi vir doctus, & pius Ioannes Gerſon annatarum, & ſeruitiorum exactionem dicit eſſe ſimoniacam, credendus eſt propterea hoc dixiſſe, quia falsò ei ſuggeſtū eſt hanc ſolutionem fieri pro ipſa beneficii prouiſione, ſeu collatione palliato nomine, ac titulo primorum fructuum. Id quod ex ipſiuſmet doctrina non obſcurè deprehendi poteſt. Nam in tractatu ſummi Pontificis de ſtatibus eccleſiaſticis ponit ſex conditiones de ſtatu Papæ, & Cardinalium, & pro quarta conſideratione ponit hęc verba: (Status prędictus potuit, & poteſt in ſubuentionibus temporalibus, & honeſtę ſuſtentationis præſcribere de certo modo, vel quota ſubuentionis factæ per ſubditos in oblationibus, decimis, & ſimilibus, etiam vbi ſtatus prædictus aliundè dotatus eſſet ex patrimonialibus bonis, vel aliis; quemadmodum in Prælatis, & Curatis.) Et infra proprius ad annatas pro quinta conſideratione ſubjicit verba infraſcripta, videlicet (Status prædictus dum recipit, & quærit ſubuentiones conſuetas in oblationibus, decimis, vel annatis, & ſimilibus, non debet eo ipſo de ſimoniaca prauitate notari, niſi forrè vitium aliud in executionis modo concurrerit, quod vitium corrigi debet, non ob inde ſtatus minui, deſtrui, culpari, vel juribus aliunde debitis defraudari, ſicut ab infirmo tollendus eſt morbus, non ſubjectum, vel corpus deſtruendum, &c.) ex quibus Gerſonis verbis perſpicuè apparet ipſum, vt ſuprà diximus, fuiſſe deceptum ab impugnantibus annatas in Concilio Conſtantienſi. Fuit enim illi ſuggeſtum annatarum, & ſeruitiorum exactionem fieri ſimoniacè ratione collationis, nomenq; primorum fructuū, & annatarum eſſe prætextum quæſitum ad palliandum ſimoniam. Quod cum ex dictis liquidò conſtet falſum eſſe; hinc ſequitur vt Gerſonis ſententia ſtet potiùs pro annatis, quàm contra illas. Præſertim verò, quia in eodem tractatu de ſimonia; in reſponſione ad primam objectionem dicit officio Papæ deberi ſufficiens beneficium, & condecens, illudque ſubſidium poſſe, vel potuiſſe debitis circumſtantiis obſeruatis accipi ſuper fructibus inferiorum beneficiorum, vbi non eſt aliter facta Papæ ſufficiens prouiſio, tam ex jure diuino, quàm naturali, præſuppoſito diuino.
99 Opponitur vltimò contra annatas ſententia Franciſci Duareni Iuriſconſulti Galli, qui *in tract. de benef. lib. 6. cap. 3.* illius exactionem, nec non communiū ſeruitiorum pluribus conatur exterminare; ait enim; (Vſitatū eſt apud nos, & Leonina Conſtitutione firmatum genus vectigalis, quod vulgus annatam vocat. Nam cum primum recens electus eſt, & à Rege nominatus, aut Epiſcopus, aut Cœnobiarcha Romanus Pontifex anni integri fructus ejus beneficii percipit, eoſque ſibi ſtatim ſolui, ac repræſentari curat.)

Sed hoc loco Duarenus vno ferè verbo duas protulit falſitates. Altera eſt dum dicit anni integri fructus, quos tamen certum eſt ſolui pro dimidia tantùm. Altera dum affirmat annatæ ſolutionem fieri ſtatim facta nominatione, cum inter nominationem, & expeditionem litterarum, quando ſoluitur annata, plerumque intercedant nedum menſes, ſed anni, & ſæpe litteræ nunquam expediantur, nec ſoluatur annata. Deinde ſic proſequitur. (Sed quod vnius anni ſit, quidam à Bonifacio IX. inuectum, alii à Ioanne XXII. ſcribūt.) Hoc itidem loco aliorum errore involuitur, cum loquatur tantummodo de Epiſcopatibus, & monaſteriis, pro quibus non annata, ſed ſeruitia ſoluuntur, quæ ab immemorabili tempore antememoratos Pontifices erant jam in uſu.

Tertiò, ſubjungit ſæpe quæſitum eſſe an jure poſſet exigi, & illam ferè Theologorum, & juris Pontificii Conſultorum eſſe opinionem, Romanū ſcilicet Pontificem lege ſimoniaci ambitus, ut cæteros Epiſcopos teneri, ſi pro ſacris miniſteriis pecuniam accipiat. Et mox inculcata authoritate Cōventus Baſileenſis concludit his verbis. (Quò ſe vertant Pontifices, quibuſcumq; Decretis, Cōſtitutionibus, pactiſque hanc exactionem tueantur, diuinum oraculum ſemper eis apponemus, *Gratis ſicuti accepiſtis, gratis date.*) Sed profectò non divinum oraculum, ſed magis gravis Auctoris interpretatio obtruditur exactioni annatarū, cum in ea non vendatur titulus beneficii, nec jus exigendi fructus, quæ ſpiritualia ſint, nec fructus debiti beneficiato, qui ſunt ſpiritualibus annexi, hæc enim omnia gratis dantur, ſed venduntur fructus temporales, qui beneficio non ſunt annexi, ſed detrahuntur ut æs alienum, & onus beneficio adjunctum; nec ulla injuſtitia in hoc conſiderari poteſt, quia Sedes Apoſtolica vendit quod ſuum eſt; nec ſpecies ulla ſimoniæ, quia vendit, quod temporale eſt, & à ſpiritualibus ſejunctum, ut in ſuperioribus monſtratum eſt à *n. 79.*

Demum ex ſua concluſione idem Doctor infert corollarium adverſus concordata Capitula inter Pontificem Romanum, & Regem Franciæ, dicens. (Quod cum ita ſit, conventio inter Regem noſtrum, Pontificemque Leonem inita turpis omnino, ac inhoneſta quibuſdam videtur, ideoque pro non ſcripta haberi, ac rejici debere; ita tamen ut cætera capita ejuſdem conventionis, quæ à ratione, honeſtateque non abhorrent, nihilominus obſerventur.)

Talis eſt Duareni ſententia audaciæ & temeritatis cenſura certè digna: & quod ſpectat ad ſimoniam ex jam dictis ſatis ſuperque eſt confutata. Quod autem pertinet ad Corollarium, cum decretum Conventus Baſileenſis contra annatas univerſaliter ab omnibus reprobatur, injuſtumq; & impium fuerit, & talis etiam ſit pragmatica ſanctio ſuper ipſo decreto Baſileenſi fundata: hinc neceſſariò conſequitur, ut conventio inter Leonem X. & Franciſcum I. inita, quàm malignè carpit Duarenus, honeſta prorſus, juſta, laudabilis, & inviolabili obſervatione digna ſit.

Iuriſ-

Ne Prælati vices ſuas.

Cap. Quoniam.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictiones eccleſiaſticas, ſeu facultates deputandi in ſpiritualibus locare non licet.*
2 *Et conceſſiones etiam à Sede Apoſtolica facta cenſentur ſubreptitia.*
3 *Locatio iuriſdictionis ſuper damnis bonorum Eccleſiæ illatis prohibita eſt.*
4 *Iuriſdictio eccleſiaſtica eſt quid ſpirituale, & ſimoniacum eſt illam vendere, & num. ſeqq. uſque ad num. 12.*
5 *Iuriſdictio etiam merè temporalis prohibetur vendi.*
6 *Iuriſdictio eſt res inæſtimabilis ſicut patria poteſtas.*
7 *Iuriſdictionem temporalem vendere propriè non eſt ſimoniacum: eſt tamen turpè lucrum, & ementes committunt ſimoniam laicalem.*
8 *Vicario, ſeu officiali Epiſcopus tenetur ex Camera ſua ſalarium conſtituere.*
9 *Vicarius locat Epiſcopo operas ſuas, nec tenetur ſuis ſtipendiis militare.*
10 *Advocatus licitè vendit patrocinium ſuum.*
11 *Epiſcopus tenetur ex officii ſui debito iuriſdictionem gratis adminiſtrare.*
12 *Iuriſdictionis venditio redundat in ſubditorum gravamē, & n. 22. & 23.*
13 *Fructus, & obventiones Eccleſiarum ex iuriſdictione provenientes vendi non poſſunt iuriſdictionem exercenti, etiam ſeorſim à iuriſdictione.*
14 *Non provenientes verò ex iuriſdictione vendi poſſunt, etiam iuriſdictionem exercenti, dummodo iuriſdictio ipſa non vendatur.*
15 *Cancellaria an, & quando ab Epiſcopo vendi poſſit, aut locari ſub annuo cenſu, & num. ſeq. uſque in finem.*
16 *Notarii communiter creantur iudices ordinarii.*
17 *Et ſunt Magiſtratus inter conſentientes, habentque iuriſdictionem habitu, licet non actu.*
18 *Et dicuntur iudices Cartularii.*
19 *Item faciunt præceptum, & guarentigiam.*
20 *Eorumque iuriſdictio prorogari poteſt de habitu ad actum.*
21 *Et poſſunt expedire ea, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, ſi ſibi committantur.*
22 *Notario, ſeu actuario vendi non poſſunt fructus ex iuriſdictione provenientes.*
23 *Clementis VIII. decretum ne Prælati Cancellarias ſuorum Tribunalium locent, ſed illas per proprios miniſtros mercede conductos exerceant.*
24 *Pandecta, ſeu taxa mercedum in ædibus Notariorum affigenda.*
25 *Epiſcopi, vel eorum miniſtri pro collatione ordinum, & litteris dimiſſoriis, ſeu teſtimonialibus nihil poſſunt accipere, etiam ſponte oblatum.*
Nec pro ſigillo in collationibus beneficiorum, etiam ubi extaret talis conſuetudo, n. 27.
26 *Cancellarius pro ſingulis litteris dimiſſoriis, ſeu teſtimonialibus decimam unius aurei partem poteſt accipere.*
27 *Item pro qualibet ſcriptura collationis, vel inſtitutionis poteſt accipere mercedem ſuo labori convenientem, quæ omnibus computatis unum aureum non excedat, & n. 29.*
Et quartam partem ducati pro examine teſtium in executione litterarum Apoſtolicarum, n. 31.
28 *Dummodo ei nullum ſalarium pro officio exercendo conſtitutum ſit, & ex illius commodis Epiſcopo nihil emolumenti directè, vel indirectè provenire poſſit.*
30 *Epiſcopi, vel eorum officiales pro executione litterarum Apoſtolicarum, diſpenſationum matrimonialium, & præſentatione cuiuslibet reſcripti nihil accipere poſſunt.*

1 QUONIAM. Summatum eſt in cap. præcedenti. Dividitur in duas partes. Primò ponit exceſſum, quem expreſſa cauſa prohibet. Secundò pœnam addit ibi, *Quod ſi quis.*
2 Nota prohibitum eſſe juriſdictionem eccleſiaſticam, vendere, ſeu locare, ut *hic & in cap. præcedenti*: quod noviſſimè etiam ſancitum eſt decreto Concilii Tridentini cap. *11. ſeſſ. 25. de reform.* ibi: (Non liceat etiam juriſdictiones eccleſiaſticas, ſeu facultates nominandi, aut deputandi Vicarios in ſpiritualibus locare, nec conductoribus per ſe, aut alios ea exercere; aliterque conceſſiones etiam à Sede Apoſt. factæ ſurreptitiæ cenſeantur.) Hinc caſu juriſdictio ſuper damnis bonorū
3 Eccleſiarum illatis ſub certa annua penſione, ad hoc ut majori ſolertia bona Eccleſiarum conſervarentur, locari quibuſdam officialibus conſuevíſſet: S. Congregatio ejuſdem Concilii interpres reſpondit eo decreto id prohibitū eſſe, cùm juriſdictio ſit Eccleſiaſtica, qua jus redditur ſuper damnis illatis, & bonis Eccleſiarum.
4 Prima hujus prohibitionis ratio eſt, quia juriſdictio eccleſiaſtica eſt quid ſpirituale, ut in *cap. præcedenti.* Clavium enim poteſtas à Deo eſt, Matth. *16.* S. Thom. *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 1. art. 1. quæſt. 1.* eamque Epiſcopus ratione ſui officii gratis exercere debet; unde ſimoniacum eſt illam vendere, cap. *Ex multis*, cap. *Vendentes*, & cap. *Non ſolum*, *1. quæſt. 3.* cap. *Decernimus*, *ſupra de iudic.* & tenet gloſ. *1. hic.*, & in cap. *præced.* Innocen. *adſinem, verſ. Item prælationem*, Hoſtien. *num. 6. verſ. Quinimò*, Ioan. Andr. *num. 3.* Cardin. *n. 2.* Butr. Abb. & Marian. Socin. omnes *in primo notab.*
5 Altera ratio eſt, quia venditio, ſeu locatio juriſdictionis redundat in ſubditorum gravamen, & ſubverſionem judiciorum, ut hic dicitur in littera. Ob quam rationem etiam juriſdictio merè temporalis prohibetur vendi, ne ſcilicet ſubditi prægraventur, ut in Authen. *Vt iudic. ſine quoque ſuffrag.* & in Authen. *de mand. Princip. §. Illud tamen*, & notant in cap. *præceden.* Innocen. *verſ. Ratio diverſitatis*, Hoſtien. *num. 51. verſ. Quod & prohibetur*, Butr. *num. 10. verſ. Et dicunt* Innoc. & Cardin. *num. 2.* Addit Marian. Socin. *ibidem*
6 *num. 3.* Iuriſdictionem ipſam vendi non poſſe, quia eſt res inæſtimabilis ſicut patria poteſtas, ut l. *Filia, C. de collation.* Et quia ejus rei non videtur eſſe commercium, l. *Inter ſtipulantem, §. Sacram,*
7 *ff. de verbor. obligat.* & l. *Apud Iulianum, §. fin. ff. de legat. 1.* Et quamvis vendere juriſdictionem merè temporalem propriè non ſit ſimoniacum ſecundum Innocen. & omnes in cap. *præcedenti*, eſt tamen turpè lucrum; Et ſicut in juriſdictione eccleſiaſtica committitur ſimonia ſpiritualis, ita

in

in juriſdictione temporali committitur ſimonia laicalis; quia ementes juriſdictionem ſæcularem, & honorem incidunt in crimen ambitus ut in l. *unica*, C. *ad Iul. de ambitu*, ſecundum Hoſt. *in eod. c. præced. n. 6. verſ. Quinimò*.

8 Nec prædictis obſtat, quod non videtur illicitum dare pecuniam pro juriſdictione: nam quotidie hoc fit, cùm Epiſcopus teneatur ex camera ſua officiali, ſeu Vicario ſalarium conſtituere, cap. charitatem, & cap. *Quicumque*, 12. q. 2. & tenent *in cap. prox. ſupra eod.* gloſ. *ſecunda* Innocent. *verſ. Sed è converſo*, Hoſt. *num. 5. in ver. de cætero præſumptio*, Butr. *n. 7.* Cardin *n. 1. in 1. oppoſit.* & reliqui: etenim ut reſpondet Butr. *eod. n. 7.* ut officium committatur datione pecuniæ ex parte ſuſcipientis, & dantis officium, eſt illicitum, ut hic, & in cap. præcedenti: ſed officio commiſſo ratio pecuniæ ex parte committentis loco ſalarii ipſi, cui committitur, eſt licita, & non eſt ſimoniaca, ut in juribus præallegatis.

9 Ratio diverſitatis eſt, quia Vicarius recipit mercedem ſui laboris: locat enim Epiſcopo operas ſuas, nec ullo jure cogitur ſuis ſtipendiis militare, cap. *Cum ex officii*, *de præſcription.* & cap. *Cum ſecundum de prebend.* ſic & aſſeſſori ſtatuitur ſalarium in cap. *Statutum*. §. *Aſſeſſorem*, *de re-*
10 *ſcr. lib. 6.* & ſic Advocatus licitè vendit patrocinium ſuum, ut in cap. *Non ſanè*, 14. q. 5. At è con-
11 verſo Epiſcopus tenetur ex officii ſui debito juriſdictionem gratis adminiſtrare; unde ſi pretium accipiat, ex eo quod vices ſuas officiali committat, videtur juriſdictionem ipſam vendere, & ſimoniam committit, ut hic in gloſ. 1. Præterea hoc
12 tendit in ſubditorum gravamen, quia ut verbis utar Abbatis *in cap. præceden. n. 4.* (Officialis ut aliquid lucretur ultra pecuniam datam ſuperiori, per fas & nefas inducetur ad extorquendam pœnam, & modicam culpam faciet graviorem, & ſæpè puniet burſam, ubi punienda eſſet perſona.) Idemque adnotavit Cardin. *ibidem n. 1. in fine, verſ. Quare quæ fuit ratio.*

13 Rurſus non obſtat quod fructus, & obventiones Eccleſiarum vendi poſſint, ſeu locari ſub annuo cenſu, ut in cap. *fin. infra eod.* quoniam ſecundum Innoc. in cap. *præced.* hoc intelligi debet, ſi obventiones temporales vendantur non exercenti juriſdictionem; aliàs ſecus: ſed Hoſt. *ibid. n. 5* diſtinguit ſic. Aut fructus, & obventiones temporales proveniunt ex juriſdictione: & hoc caſu verum eſt quod ait Innoc. quia vendi non poſſunt juriſdictionem exercenti, etiamſi vendantur ſeorſim à juriſdictione, Ratio eſt, quia cum ſine juriſdictione non proveniant, qui illos venderet, juriſdictionem invenditam non derelinquet. ut in c. *Si quis obiecerit*. & in c. *Salvator*,
14 *1. q. 3.* Aut verò fructus, & emolumenta hujuſmodi non proveniunt ex juriſdictione, & tunc licitè vendi poſſunt etiam exercenti juriſdictionem, dummodo juriſdictio ipſa non vendatur, ita ut contractus permiſceantur, ſed committitur juriſdictio ſimpliciter, & ex altera parte vendantur fructus arg. cap. *Ad quæſtiones*, *ſupra de rer. permut.* & hanc diſtinctionem Hoſtienſis ſequuntur ibidem Io: Andr. *n. 2.* Butr. *n. 10. verſ. Oppono ulterius*, Cardin. *n. 1. verſ. Hoſtienſ. dicit.* Anchar. *n. 1.* Marian. Socin. *n. 6.* & alii communiter.

15 Hinc ſolvi poteſt quæſtio, an liceat Epiſcopo Cancellariam vendere, vel locare ſub annuo cenſu: & quidem ſi fructus, & emolumenta Cancellariæ vendantur, ſeu locentur non Officiali, ſeu Actuario, ſed extraneo, qui nullatenus debeat ſe ingerere in negotia Tribunalis; ceſſante omni fraude, venditio ſeu locatio non eſt illicita; quia etſi fructus, & obventiones hujuſmodi proveniãt ex juriſdictione; tamen non eſt prohibitum illos vendere juriſdictionem non exercenti, ubi contractus non permiſcentur, ſecundum diſtinctionẽ Hoſtienſis cõmuniter approbatam, de qua ſupra proximè. Neque verò hoc caſu vigent pericula extorſionum, de quibus mox dicetur in ſequenti membro, cum conductor in tribunali nullum habeat miniſterium: & hoc propriè non eſt locare Cancellariam, ſed illius obventiones temporales dumtaxat ſeorſim à juriſdictione.

Sin autem locetur Cancellaria, ſeu illius fructus, & obventiones vendantur Cancellario, ſeu Actuario, vel Notario, aut Magiſtro actorum; tunc locatio, & venditio prohibita eſt, quia cum creantur Tabelliones, communiter etiam crean-
16 tur judices ordinaris, & tales communiter ſe intitulant, ut teſtatur Angel *conſ. 53. Viſis, & inſpectis, n. 2* dicens ſe id vidiſſe in infinitis privilegiis, & Paul de Caſtro *conſ. 84. Viſa, in princ. verſ. Secundò, lib. 1.*

17 Eo autem ipſo quod Notarius conſtitutus eſt à Superiore judex ordinarius, eſt Magiſtratus inter conſentientes, & habet juriſdictionem habitu, licèt non actu. ut notatur in l. 1. *ff. de juriſd. omn. iudic.* & in l. *fin. Cod. ubi, & apud quem*, ſecundum Paul. de Caſtro *d. conſ. 84. per totum; & præſertim n. 4 verſ. Ex his ſequitur.* Et dicitur Judex
18 Carthularius, & habet juriſdictionem inter volentes, & poteſt multa. ex quo radicem habet juriſdictionis, ut inquit Bald. *conſ. 105. factum tale eſt, n. 3. verſ. Item poſſet, lib. 3.* & tamquam judex or-
19 dinarius facit præceptum, & guarentigiam, itaut habeat executionem paratam, plene Tiraqu. *de Conſtitu. par. 3 limit. 30. n. 29.* guarentigia enim videtur decretum judiciale ſecundum Bald. in l. *Non aliter, n. 1. in fine, ff. de adopt.*

20 Suppoſita autem radice juriſdictionis habitualis, per deputationem ad acta cenſetur prorogata illius juriſdictio: hoc enim caſu fieri poteſt prorogatio de habitu ad actum, ut notat Innoc. in cap. *Prudentiam*, *de offic. deleg.* & poſt eum Paulus de Caſtro *loco citato*, & conſentit Bartol. in l. *2. n. 14. C. de iure fiſci lib. 10.* ubi dicit Notarium poſ-
21 ſe expedire ea, quę ſunt voluntariæ juriſdictionis ſi ſibi committantur; quia in hoc ipſe eſt judex; & de actuario, ſeu ſcrinario habente jus geſtorum eſt textus in l. *Eos, la prima, § 1.* juncta gloſ. *ver. Scrinia, C. de appellat.* & notat Bald. in l. *Hac conſultiſſima, § Si quis autem, in fine, C. de teſtam.*

22 Quamobrem cum actuarius juriſdictionem habeat ſaltem voluntariam, conſequens eſt ut fructus, & obventiones temporales ei vendi nõ poſſint, ſive ſequamur opinionẽ Innocentii tenentis generaliter, & indiſtinctè obventiones temporales vendi non poſſe juriſdictionem exercenti; ſive ſequamur opinionem Hoſtienſis exiſtimantis vendi non poſſe exercenti juriſdictionem obventiones ex juriſdictione provenientes; etiamſi ſeorſim à juriſdictione vendantur, quia cum ſine illa non proveniant propter hujuſmodi connexionem vendito uno, neutrum invenditum derelinquitur, ut in d. cap. *Si quis obiecerit*: & in hoc

caſu militant inconvenientia, quæ in venditione juriſdictionis conſiderant Doctores, & præſertim Cardinal. in cap. *præced. num. 1. in fine, verſ. Quæro quæ fuit ratio*, & plenius Abb. *num. 4.* nam actuarius conductor cum ex mercede actorum deducere debeat penſionem Epiſcopo perſolvendam; ut præter illam aliquid ſibi lucretur, verendum eſt ne taxas augeat in actis, & inſtrumentis conficiendis, illiſque edendis partibus, quarum intereſt, & illas concutiat ut pecuniam extorqueat, ut in Authen. *ut iud. ſine quoque ſuffrag. col. 2.*

23 Unde meritò S. Congregatio negociis, & conſultationibus Epiſcoporum præpoſita ſæpius reſpondit Epiſcopis non licere Cancellarias locare, Quinimò hoc ipſum probavit ſan. mem. Clemens VIII. ex ipſius Congregationis ſententia, ut patet ex literis hac de re ſcriptis ad Archiepiſcopum Neapolitanum, quarum tenorem libuit hic inſerere de verbo ad verbum, cum materia ſit gravis, & exemplaris. Eſt autem hujuſmodi, videlicet.

La Santità di N. Signore col parere di queſti miei Illuſtriſſimi Signori della S. Congregatione ſopra i Veſcovi ha riſoluto, che i Prelati non habino ad affittar le Cancellarie de' loro Tribunali, ma quelle denono far' eſſercitare da miniſtri proprii da eſſi proviſionati, ſenza dar loro participatione alcuna degl' emolumenti, ò prouenti di eſſa; confidandoſi che con queſto i popoli habbino da reſtar più ſicuri da eſattioni indebite, & i poveri de conſeguir più gratie di quelle, che poſſono far loro gl' affittuarii ſteſſi, & anco ſi alcuna adogn' uno vedere, che
24 *non gli ſia fatto aggravio. Vuole anco Sua Beatitudine, che ogn' uno habbia la ſua pandetta, ò taſſa delle mercedi degl' officiali ſteſſa, & attaccata in publicanella ſtanza delli Notari, di maniera che chi tratta nel Tribunale poſſa à ſua poſta chiarirſi di quanto debba pagare. Di che hora dò auiſo à V. S. d' ordine della Santità ſua, affinche ella per quello che tocca à lei, così eſſeguiſca, e per lettere comandi à tutti li ſuoi ſuffraganei di commiſſione di Sua Beatitudine, che faccino il medeſimo ſenza replica alcuna, e quanto prima, perche contro li negligenti ſi mandarà commiſſario con ſpeſa, e poca loro reputatione. E ſe pareſſe ad alcuno eſſerli ciò dannoſo, habbia patienza, perche il guadagno deve conſiſter ſolo nel ſervitio di Dio benedetto, e nella ſalute, e buona ſodisfattione de' popoli. Di Roma 26. d' Agoſto 1592.*

Alii reddunt aliam rationem cur non liceat lo-
25 care Cancellariam, quia ſcilicet Epiſcopi, vel eorum miniſtri nihil prorſus emolumenti etiam ſpõte oblati quovis prætextu accipere poſſunt pro collatione quorumcumque ordinum, nec pro literis dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia quacumque de cauſa.

26 Notarii verò in iis locis, in quibus non viget laudabilis cõſuetudo nihil accipiendi pro ſingulis literis dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, decimã unius aurei partẽ accipere poſſunt, dũmodo eis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro officio exer-
27 cendo: nec Epiſcopo ex Notarii commodis aliquod emolumentum directè, vel indirectè provenire poſſit, ut diſertis verbis ſtatuitur decreto Concilii Tridentini in c. *1. ſeſſ. 21.* Et S. Congregatio eiuſdẽ Concilii interpres ſæpius declaravit Cãcellariũ poſſe pro qualibet ſcriptura collationis, vel inſtitutionis accipere mercedẽ ſuo labori convenientem, quæ tamen ſcriptura, ſigillo, &

cæteris omnibus computatis, unum aureum non
28 excedat: & dummodo ipſi Cancellario ſalarium nullum pro officio ſuo exercendo præſtitum ſit, & ex pecunia, quam accipit, nihil prorſus emolumenti collatores, aut inſtitutores etiam occaſione ſigilli ullo modo directè, vel indirectè percipiãt.
29 Similiter ſanctæ mem. Gregorius XIII. in cauſa Burgenſi declaravit in collationibus beneficiorũ Epiſcopum non poſſe pro ſigillo aliquid capere, etiam ubi extaret talis conſuetudo: Notarium autem, cui certum ſalarium pro ſuo officio conſtitutum non eſt, poſſe pro ſingulorum beneficiorũ collatione aureũ unum accipere in cauſam laboris, ſcripturæ, ſigilli, & cæterorum. Item offi-
30 ciales Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum Regni Luſitaniæ unum ducatum accipiebãt pro executione litterarum Apoſtolicarum, diſpenſatione
31 cujuslibet reſcripti: Notarii etiam pro examine teſtium capiebant alium ducatum, & plus, minuſve, juxta numerum illorum, & laborum. Et quoniã in eis literis ſolet apponi clauſula, (Quod Epiſcopi, & officiales depoſita omni ſpe cujuſcumque muneris, & præmii etiam ſpontè oblati, diſpenſent,) & Tridentinum Concilium in *cap. 5. ſeſſ. de reform. matrimon.* tales diſpenſationes gratis omnino concedi jubet: quæſivit Cardinalis Portugalliæ Legatus: an liceat dictis officialibus, & notariis accipere id, quod capiebant: Sanctiſſimus referente Congregatione Concilii, decrevit Epiſcopos, eorumque Vicarios nihil prorſus ea de cauſa accipere poſſe: notariis autem licere dumtaxat quartam partem ducati accipere. Quæ cùm ita ſint, ſi Epiſcopis liceret Cancellariam locare, utique per indirectum conſequerentur emolumentum ex mercede, quam licet Cancellario accipere in caſibus memoratis, quod eſſet cõtra decretum dicti cap. 1. & Apoſtolicas declarationes.

Verùm hæc ratio quamvis in ſe vera ſit; tamen non eſt omnino adæquata, & vitari poſſet ſi Epiſcopus in locatione Cancellariæ, & taxatione annui cenſus non computaret ea, ex quibus nihil ſibi, ſed Cancellario dumtaxat licet aliquid emolumenti percipere. Eo enim caſu attenta ratione prædicta ſuſtineretur locatio, quia Epiſcopus pro literis dimiſſoriis, pro ſcriptura collationis, vel inſtitutionis, pro executione literarum Apoſtolicarum, & conſimilibus, nihil emolumenti perciperet directè, vel indirectè: & tamen nihil hujuſmodi cautela adhibita licitum eſſet Cancellariam locare; unde tutius eſt tenere quod ſuperius dictum eſt.

De Magiſtris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

Cap. Quoniam.

SUMMARIUM.

1 *Eccleſia Cathedralis, & qualibet Collegiata providere debet de una prebenda Magiſtro in grammatica, qui clericos eiuſdem Eccleſiæ,*

 & pan-

& pauperes ſcholares gratis doceat. & n. 34.
2 *Pro licentia docendi prætextu alicujus conſuetudinis nil debet exigi, vel promitti; ob hoc promiſſum remittitur, & ſolutum reſtituitur, & illam vendens eſt beneficio privandus, & n. 4. & 12.*
3 *Legere volentes non ſunt prohibendi ſi ſint idonei, & contra facientes puniuntur, ut hic.*
5 *Magiſter Grammatices in Cathedrali, vel Collegiata deputatus, tenetur gratis docere clericos ejuſdem Eccleſiæ tantum, alios verò non, niſi ſint pauperes.*
6 *Pauperes non dicuntur qui opibus parentum ſuſtentari valent.*
7 *Pater tenetur alere filios, etiam ſpurios de iure canonico.*
8 *Patris divitiæ cenſentur divitiæ filii, etiam nil actu habentis.*
9 *Teſtimonium patris ſuffragatur filio, ſtante ſtatuto, ne quis admittatur ad officium, niſi habeat centum in bonis.*
10 *Filius habens patrem divitem poteſt promoveri ad ſacros Ordines abſque matrimonio.*
11 *Contrarium.*
12 *Quaſi ſimoniacum reputatur, pro licentia docendi aliquod pretium exigere.*
13 *Et quid ſervandum circa expenſas in aſſumptione magiſterii, vel doctoratus.*

1 QVONIAM. Totus hic titulus quoad primam, & ſecundam partem rubricæ ſummatur à Io. Andr. unico contextu, & concordant Cardin. Anchar. Abbas, Io. de Anan. & Mar. Socin. Quoad primam partem ſic; Cathedralis eccleſia, & quælibet Collegiata, quæ ad hoc ſufficit, providere debet de una præbenda Magiſtro in Grammatica, qui clericos eccleſiæ, & pauperes ſcholares gratis doceat; qui Magiſter à Prælato cum Capitulo, vel majori parte ipſius eligi debet, quorum negligentiam ſupplebit Ordinarius. Metropolitana eccleſia etiam habebit Theologum, & ſi utrique non ſufficit, de Grammatica in aliqua eccleſiarum ſuarum, quæ ad hoc ſufficiat, faciat provideri. Vt Theologi poſſint haberi, Prælati, & Capitula ad Theologiæ ſtudium aliquos mittere debent, quibus providebunt, ſi ſui reditus eis non ſufficiunt: & docentes in Theologia donec docuerint, & ſtudentes, per quinquennium integrè præbendarũ ſuarum fructus percipiant, conſuetudine, vel ſtatuto contrariis non obſtantibus, hoc dicit cap. *1. in 1. par. ſecundum in 2. penult. & ult.* Quoad ſecundam par-
2 tem ſummatur ſic; pro licentia docendi prætextu alicujus cõſuetudinis nil debet exigi, vel promit-
3 ti: ob hoc promiſſum remittitur, & ſolutum reſtituitur: idonei legere volentes prohiberi non debent: contrafacientes officiis, & dignitatibus privabuntur. Hoc dicit cap. *1 in 2. par.* & cap *2. in prima*, & cap. 3. Sed Antonius de Butrio ſummat unamquamq; Decretalem per ſe: quod ſatis placet, ut ſingulæ faciliùs intelligantur, ſecundum
4 Abb. Mariã. Socin. & Felin. Vnde hæc prima ſummatur ſic: eccleſia Cathedralis providere debet magiſtro de beneficio, qui clericos ejuſdem eccleſiæ, & alios pauperes gratis doceat; & vendens licentiam docendi, aut idoneum ad docendum impediens, eſt beneficio privandus. Hoc ſtatuit; ſunt tres partes; in prima provideri mandat de Magiſtro, in ſecunda factum reprehenſibile inhibet, ibi, *Pro licentia*, in tertia pœnam imponit, reddens cauſam, ibi, *Qui autem.*

5 Nota primò ibi, *Pauperibus*, Quamlibet Cathedralem teneri providere de Magiſtro, qui clericos ejuſdem Eccleſiæ, & pauperes ſcholares gratis doceat: ergo alios clericos non tenetur gratis docere, niſi ſint pauperes, cap. *Quia nonnullis, infra eodem*, ſecundum Innoc. *in ver. Eiuſdem*, Hoſt. *n. 1.* Io. Andr. *n. 2. in eodem ver.* & Butr. *in ſecundo notab.* à divitibus enim, qui ejuſdem Eccleſiæ non ſunt, licitè poteſt accipere, cum non propter eos habeat præbendam, arg. cap. *Charitatem 12. q. 2.* cum ſimil. ut per Innoc. in d. cap. *Quia nonnullis, in princ.*

6 Secundò nota ibi, *qui parentum opibus iuvari non poſſunt*, Pauperes non dici, qui opibus parentum ſuſtentari valent, prout ex hac litera dedu-
7 cunt Abb. Mar. Socin. & Felin. omnes *in primo notab.* reddentes rationem, quia pater tenetur filiis alimenta, & alia neceſſaria ſubminiſtrare, l. *Si quis à liberis, ff. de liber. agnoſcen.* etiam ſi ſint ſpurii, ſecundum Canones, ut cap. *Cum haberet, in*
8 *fin. ſupra de eo, qui duxit in matrim. quam poll. per adulter.* Itaque divitiæ patris cenſentur divitiæ filii, etiam nihil actu habentis; quod pluribus more ſuo exornat Felin. *hic num. 2. verſ. Nota ex eiſdem*
9 *verbis*; & in ſpecie ex hoc notabiliter infert, ut ſtante ſtatuto ne quis admittatur ad officium, niſi habeat centum in bonis, æſtimum patris hoc caſu proſit filio nil in bonis habenti; ad quod ſemper allegat gloſ. in l. *2. in ver. Poteſtate, C. qui ætate, lib. 10.* qui dicit æſtimum patris filii reputari; idem dicit Bald. in l. *2. in 8. col. verſ. Item nota quod æſtimum, C. de liber. & eorum liber.* & in l. *fin. in fin. C. de impub. & aliis ſubſt.* & Bart. in l. *1 § Domini, il terzo, n. 2. ff ad Sillanianum.*

10 Hinc etiam deducunt aliqui, ut quamvis Epiſcopus, qui ordinavit clericum ad ſacros ordines ſine ſufficienti titulo, non habente de ſuo unde vivat, teneatur ei vitæ neceſſaria ſubminiſtrare; tamen hoc non procedat, ſi ordinatus habeat patrem divitem, cujus opibus vivere poſſit, ut innuit textus in cap. *Epiſcopus, ſupra de præben.* in illis verbis; (Niſi talis ordinatus de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere.) ibi hoc notat Decius *n. 7.* dicens idem ſentire Io. de Imol. *ibidem col. 2. verſ. Vltimo potes notare*: quinimo ex hoc infert Surdus *in tract. de alimentis, tit. 7. q. 37. n. 2.* ut etiam à principio clericus promoveri poſſit ad ſacros abſque patrimonio, ſi patrẽ
11 habeat divitem: ſed hæc non ſunt admittenda poſt Concilium Tridentinum *cap. 2. q. 21.* ut plene ſcripſi in dict. cap. *Epiſcopus à n. 20. uſque ad n. 30. de præben.*

12 Tertiò nota ex ſecunda parte textus, & rubricæ, pro licentia docendi non licere aliquod pretiũ exigere contraria conſuetudine non obſtante ut hic, & in duobus cap. ſeq. & ideò hoc quaſi ſimoniacum reputatur, ut *hic* in gloſ. *in ver. Conſuetudinis*; nam ſtrictè, & propriè ſumpto vocabulo, in hoc non dicitur committi ſimoniam & ita poteſt intelligi, quod notat Vincent. *in cap. ſeq.* & ibi etiam Innoc. *in fin.* dicens hoc non eſſe ſimoniam, ſed turpe lucrum: largè tamen, & impropriè poteſt dici ſimonia, ut hic per Mar. Soc. *n. 10.* & Felin. *n. 4. verſ. in gloſ. ver. Conſuetudinis* & hoc denotat dictio illa, *quaſi*, poſita in gloſ. quę regulariter eſt nota improprietatis, ut l. *3. § fin. ff. de vi, & vi armat.* & notatur in cap. *2. de præben. lib. 6.*
13 Hodie tamen circa expenſas à ſcholaribus faciendas aſſumptione magiſterii, vel doctoratus eſt proviſum per Concilium Viennenſe in Clem. *Cum ſit nimis, de magiſtris.*

Providet hoc Capitulum circa magiſtrum grãmatices, ſecundum Io. Andr. & ſequaces in ſumma hujus tituli, ut dixi ſupra in princ. De magiſtro autem Theologiæ ſtatuit cap. *final, infra eod.* ſed quia de utroque ſtatuitur tam in cap. *Quia nonnullis, infra eod.* quam in Concilio Tridentino cap. *1. ſeſſ. 5.* ideò & nos de utroque agemus in prædicta Decretali *Quia nonnullis*, ubi melius cadit.

De Magiſtris.

Cap. Quia nonnullis.

SVMMARIVM.

1 *MAgiſter grammatices eligi debet à Prælato, & Capitulo in qualibet Cathedrali, vel Collegiata in facultatibus ſufficienti: in metropolitana verò eligi debet etiam Theologus.*
2 *Tridentinum Concilium in quo diſcrepet à iurè communi circa electionem magiſtri grammatices in Metropolitanis Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis, & num. ſeqq. uſque ad n. 24.*
3 *Magiſter grammatices qualis eligendus.*
4 *Magiſter ludi literarii à communitate electus poteſt ab Epiſcopo examinari in iis dumtaxat, quæ ſpectant ad fidem, doctrinam catholicam, & bonos mores.*
5 *Monachus, & religioſus an poſſit in magiſtrum, & n. ſeqq. uſque ad n. 15.*
6 *Monachus non docentis, ſed plangentis habet officium.*
Declaratur n. 11.
7 *Regula monachali, & eccleſiaſticis officiis nemo poteſt ſimul deſervire, & n. 12.*
8 *Profeſſio diſpar eſſe non debet in uno, & eodem officio.*
Declaratur n. 13.
9 *Monachus bonus vix bonum clericum facit, & numero 14.*
10 *Monachum ſcientem, & honeſtum ſatius eſt Cathedræ præficere, quam ſæcularem clericum ſcientem, & inhoneſtum.*
15 *Magiſter grammatices de iure eligendus eſt ab Epiſcopo cum conſenſu Capituli.*
16 *Sed ex Concilio Tridentino eligi debet cum Capituli conſilio, quod Epiſcopus tenetur petere, ſed ſequi non cogitur.*
17 *Magiſter grammatices tenetur gratis docere clericos etiam divites illius Eccleſiæ, in qua eſt conſtitutus: alios verò clericos, & ſcholares non tenetur docere gratis niſi ſint pauperes.*
18 *Et quid ex Concilio Tridentino.*
19 *Magiſter unus tantum, ſcilicet grammaticus de iure conſtitui debet in Cathedrali, vel Collegiata: in Metropoli autem duo, id eſt Theologus, & Grammaticus.*
20 *Sed ex Concilio Tridentino in qualibet ex dictis Eccleſiis conſtituendus eſt Theologus tantùm, & in eius defectum Grammaticus.*
21 Saltem, *dictio eſt ſubſidiaria, & diminutiva.*
22 *Magiſtro grammatices de iure aſſignandi ſunt à Capitulo reditus unius præbendæ, quos tamdiu percipiat; quamdiu perſtiterit in docendo.*
23 *Et quid ex Concilio Tridentino.*
24 *Theologiæ Lector de iure eligi debet tantùm in metropolitana Eccleſia: ſed ex Concilio etiam in cathedrali, & collegiata.*
25 *Lectio Sacræ Scripturæ ex Concilio Tridentino haberi debet in monaſteriis monachorum, in conventibus regularium, & in publicis gymnaſiis.*
26 *Lector Sacræ Scripturæ examinandus eſt ab Epiſcopo loci de vita, & moribus, & ſcientia; quod tamen de Lectoribus in clauſtris monachorum non intelligitur.*
27 *Nec de Lectoribus in conventibus regularium.*
28 *Theologi officium eſt Sacerdotes, & alios docere ſacram Scripturam, & in his præſertim inſtruere, quæ ad curam pertinent animarum.*
29 *Theologalem præbendam obtinens an poſſit legere theologiam ſcholaſticam.*
30 *Scriptura Sacra propriè dicitur quæ in ſacris literis continetur.*
31 *Theologia ſcholaſtica eſt quæ legitur in libris ſacrorum Scriptorum.*
32 *Theologalis præbenda an poſſit conferri Canoniſtæ.*
33 *Theologus in Metropolitana Eccleſia electus de iure non efficitur Canonicus.*
Secus ex Concilio Tridentino.
34 *Præbenda primò vacatura eſt poſt Concilium Tridentinum pro Lectore Sacræ Scripturæ ipſo facto conſtituta intelligitur. ibidem.*
Requiritur tamen actualis Epiſcopi deputatio, & erectio, n. 36. & n. 37.
35 *Theologalis præbendam obtinens qualiter ſit cogendus muneri ſuo ſatisfacere.*
37 *Collatio præbendæ, quæ primò poſt Concilium Tridentinum vacavit facta perſonæ minus Idoneæ ad legendam Sacram Scripturam valida eſt ſi præbenda nondum fuerat deputata, & erecta in theologalem.*
38 *Theologi electio ſpectat ad Epiſcopum; præbendæ verò theologalis collatio facienda ab eo, ad quem ante Concilium Tridentinum ſpectabat, & n. ſeq.*
39 *Præbenda: quæ primò poſt Concilium vacavit in menſibus reſervatis, non poteſt uniri pro lectione Sacræ Scripturæ: & idem ſi in dictis menſibus Cardinalis habeat indultum.*

1 QVIA NONNVLLIS. In qualibet Cathedrali Eccleſia, vel alia in facultatibus ſufficienti debet à Prælato, & Capitulo unus magiſter eligi, cui reditus unius præbendæ debent aſſignari: in Metropolitana verò Eccleſia etiam eligi debet Theologus: & ſi ad Grammaticum, & Theologum non ſufficiat, provideat ipſi Theologo de præbenda, & Grammatico faciat provideri in aliqua eccleſiarum ſuæ civitatis, vel diœceſis. Hoc dicit Butr.* Abb. Io. de Anan. Marian. Socin. & Felin. Primò ponit ſtatutum Concilii, quod ſecundò innovat, & ſupplet ibi Hoſt. Providet hic Innocentius III. in Concilio generali tam circa magiſtrum grammatices, quàm circa Theologum, prout etiam facit Concilium Tridentinum in c. *1 ſeſſ. 5.* unde nos ſimiliter de utroque agemus, juxta ordinem hujus litteræ, primò ſcilicet de Grammatico; ſecundò de Theologo.

Circa

Circa primum conjungendo diſpoſitionem textus noſtri cum decreto Tridentini Concilii in d. c. 1. verſ. Eccleſia verò. Nota primò ex hoc textu ibi, *adiicimus*, non ſolùm hic roborari, & ſecundum Hoſtien. *n. 1.* innovari ſtatutum Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. de quo in cap. *1. ſupra eod.* ſed aliquid adjici: ſic etiam Concilium Tridentinum non tantùm Summorum Pontificum, & Conciliorum conſtitutionibus cohæret, eaſque amplectitur, verum etiam illis nonnulla adjicit, ut in proœm. *d. c. 1 ſeſſ. 5.*

2 Secundò nota ibi, *ſed etiam in aliis*: quod non tantùm Cathedralis, ſed etiam Collegiatæ Eccleſiæ debent habere magiſtrum grammatices: nam verbum, *aliis*. exponitur, id eſt Conventualibus, & capitulum habentibus, ſecundùm Hoſt. *n. 1. in fin. in verb. In aliis*, Ioan. Andr. *eod. num. in verb. Aliis*, & Anchar. *in primo notab.* & in hoc addit hæc Conſtitutio Lateranenſi Concilio. Dum autem dixit de Cathedralibus intellige etiam Metropolitanis: nam Metropolitana Eccleſia præter Theologum debet etiam habere magiſtrum in grammatica facultate, ſicut quælibet Cathedralis, ut patet in textu ibi, *Metropolitana Eccleſia Theologum nihilominus habeat*; id eſt ultra magiſtrum grammatices: nec non ibi, *Quod ſi fortè de duobus Eccleſia metropolis gravetur, &c.* in hoc concordat Concilium Tridentinum in d. cap. *1. ſeſſ. 5.* nam qua parte diſponit, ut Eccleſiæ, quæ Theologum habere non poſſunt, ſaltem habeant magiſtrum grammatices: verbum illud, *Eccleſiæ*, refertur ad Metropolitanas, Cathedrales, & Collegiatas, de quibus ſupra fecerat mentionem in Conſtitutione præbendæ theologalis.

3 Tertiò nota ibi, *idoneus*: Non quemlibet, ſed idoneum tantùm conſtituendum eſſe in magiſtrū grammatices, id eſt qui moribus primum, deinde facundiâ excellat, l. *Magiſtros, Cod. de profeſſ. & medic. lib. 10* bonam enim converſationem debet habere teſtem doctrinæ, cap. *Valentinianus, 63. diſt.* & notat gloſ. in cap. *Quanto in verb. Idonei, ſupra*
4 *eod.* Vnde & magiſter ludi literarii à communitate electus ex ſententia Sac. Congregationis Cōcilii poteſt ab Epiſcopo examinari in iis, quæ ſpectant ad fidem, doctrinam Catholicam, & bonos mores.

5 Sed nunquid religioſus, & præſertim monachus poſſit aſſumi in magiſtrum? Hoſt. *hic n. 3.* diſpu-
6 tat quæſtionem ad partes, & primò arguit ad negativam, quam monachus non docentis, ſed plangentis habet officium, cap. *Monachus*, & cap. *ſeqq.*
7 *16. q. 1.* Item quia ſecundum Gregorium nemo poteſt eccleſiaſticis officiis ſimul, & monachali regulæ deſervire, cap. *Nemo, 16. q. 1.* Ergo longe mi-
8 nus monachali, & magiſtrali: & ſicut dicitur in Concilio Hiſpalenſi in uno, & eodem officio non debet eſſe diſpar profeſſio, & cohærere, & conjungi nō poſſunt quibus vota, & ſtudia ſunt diverſa, c. *In nova, 16. q. 7.* non ergo clerici ſæculares, & regulares quoad officium docendi videntur ſi-
9 mul conjungi poſſe, quia ſecundum Auguſtinum bonus monachus vix bonum Clericum faciet, c. *Legi, 16. q. 1.* quod ſi non facit bonum clericum, ergo nec bonum magiſtrum: tales igitur repelli debent ab officio magiſtrali, quia in talibus malè cōcordaret cithara cum pſalterio, arg. cap. *Diverſis*, & cap. *Quod à te, de cler. coniugat.* Sed in contrarium arguit, quia ſecundum Hieronymum *ad Ruſticum Monachum*, multo tempore debet Monachus diſcere, qui poſtea doceat, ſed caveat ne citò uſurpet, & ne prius ſit magiſter, quàm diſcipulus, cap. *Sic vive*, & cap. *Si clericatus, 16. q. 1.* Item ſa-
10 tius eſt cathedræ præſuere Monachum ſcientem, & honeſtum, quàm ſæcularem clericum ſcientem, & inhoneſtum, ſecundum Io. Chryſoſtom. *in cap. Multi ſacerdotes, 40. diſtinct.* & Ambroſ. in cap. *Doctos* & in cap. *ſeqq. 11. q. 1.* maximè cum gratis doceant, nec idonei ſunt prohibendi, ut legitur, & notatur ſupra in cap *prox.* His in utramq; partē adductis concludit Hoſtien. ſub diſtinctione: nam aut monachus ingerit ſe; & ſic eſt repellendus, ut in primis concordant: aut à ſuperiore ſuo mittitur, & ab illo, ad quem pertinet, licentiatur; & ſic eſt admittendus, cap. *Moderamine*, cum cap. *ſeq. 16. q. 1.* & cap. *cætera, de offic. Ordinar.* dummodo tamen à ſcientiis prohibitis abſtineat, ſecundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *Non magnopere*, & in cap. *final. Ne cler. vel Monach.* hoc etiam expoſcit non ſolum utilitas proprii monaſterii, ſed etiam univerſalis Eccleſiæ: ad hoc cap. *Ad au-*
11 *dientiam, de cleric. non reſidentib.* non obſtat quod Monachus non habeat officium docentis; quia hoc verum, niſi ad illud eligatur, vel aſſumatur.
12 Item non obſtat cap. *Nemo poteſt, 16. q. 1.* quia licèt eodem momento non poſſit eccleſiaſticis officiis, & monachali regulæ deſervire, poteſt tamen hoc diverſis locis, ſicut & faciunt plerique ſæcu-
13 lares clerici. Item non obſtat Hiſpalenſe Conciliū, quia verum eſt non debere ſub uno, & eodem tecto ſociari homines diverſæ profeſſionis, id eſt cōtrariæ, ut ibi: nam aliàs certum eſt in una, & eadem univerſitate eſſe diverſorum corporum hominum genera diverſa. Sed nec quoad officium magiſterii ſæcularium, & regularium diverſa ſunt ſtudia, quia utrique ſtudent, utrique docent: nam etſi conſideratur univerſitas ſtudentium, diverſarum ſcientiarum diverſi ſunt modi, & tamen unū corpus conſtituunt, & ſimul cohærent, & ſimul
14 conjunguntur. Demum non obſtat quod bonus Monachus vix faciat bonum clericum: quia etſi vix fit, tamen fit. l. *Vix certis, ff. de iudic.* cap. *2. de cognat. ſpiritual. lib. 6.* ita Hoſt. cum quo concordant *hic* Io. Andr. *n. 2.* Henric. Boich. *nu. 12* Butr. *n. 3.* Cardin *eod. num.* Anchar. *n. 8.* Abb *n. 1* Io. de Anan *n. 2.* Marian. Socin. *n. 4.* & Felin. *n. 1.* Archid. in cap. *Monachus, n. 1. 16 q. 1.* & ibi etiam Bellam. *poſt princip.* quod latiſſimè proſequitur Turrecr. in cap. *1. n. 4. eadem diſt. & quæſt.*

15 Quartò nota ibi, *A Prælato cum Capitulo*. Magiſtrum in grammatica facultate eligendum eſſe à Prælato cum Capitulo, ut in littera: imò ut dicit Hoſtien. *hic n. 7. verſ. Vel dic quod verius eſt*, magis requiritur in tali electione conſenſus Capituli, quam Prælati, quia Prælatus non debet doceri, ſed docere: illi verò de Capitulo ſunt inſtituendi; unde ipſorum intereſt ut eligatur talis qui diligatur, & cujuſmodus acceptabilis ſit, & cum Hoſt. tranſeunt Io. Andr. *n. 3.* Anchar. *in ſecundo notab.* referentes illud Quintiliani *lib. 2. de orator. inſtitut.* ut Præceptoris eſt officium docere, ita diſcipulorum præbere ſe dociles: ſcientia enim convaleſcere nequit, niſi ſociata fuerit tradentis, accipi-
16 entiſque concordia: ſed nihilominus Concilium Tridentinum in dicto cap *1. ſeſſ. 5 verſ. Eccleſia verò*, in electione magiſtri grammatices non exigit Capituli conſenſum, ſed conſiliū, ut patet
ibi,

ibi, *Ab Epiſcopo cum conſilio Capituli eligendum.* Quo ut ut Epiſcopus teneatur conſilium petere, ſed ſequi non adſtringatur, cap. *Cum olim de arbitr.* cap. *1. de Capell. Monach.* gloſſ. in cap. *Cum veteri in verb. Expoſtulatum, de electio.* Doct. in cap. *Quantò, de his quæ ſunt à Prælat.* & in terminis *d. cap. 1. ſeſſ. 5.* aliàs cenſuit Sac. Congregatio ejuſdem Concilii Interpres.

17 Quintò nota ibi, *clericos eccleſiarum ipſarum*; magiſtrum grammatices tenere gratis docere clericos illius eccleſiæ in qua eſt conſtitutus magiſter, etiamſi divites ſint; quia cum illorum ratione habeat reditus præbendæ, iuriſconſentaneum eſt, ut aliam mercedem ab eis non accipiat; alios verò clericos, & ſcholares, quia illorum ratione non habet præbendam, non tenetur gratis docere, niſi ſint pauperes, ut notatur in cap. *1. ſupra eodem* Innocen. *in verb. Eiuſdem*, Hoſtien. *num. 1.* Ioan. Andr. *num. 2. in eodem verb.* & Butr. *in 2. not.*
18 & idem Innocent. *hic in princip.* Sed Concilium Tridentinum *in d. cap. 1. ſeſſ. 5.* non reſtringit ſe ad clericos eccleſiarum, in quibus magiſter conſtituitur, ſed ſimpliciter, & indiſtinctè dicit (qui clericos, alioſque ſcholares pauperes grammaticam gratis doceat) ergo ſimpliciter, & indiſtinctè de omnibus clericis videtur intelligendum arg. cap. *Relatum, il ſecondo, §. 1. ſup. de teſtam.* cap. *Quia circa, de privileg.* l. 1. § *Generaliter, ff. de legat. præſtan.* l. *De pretio, ff. de publican. in rem action.* Niſi dixeris Concilium diſtingui per Canones antiquos, à quibus recipit interpretationem paſſivam, l. *2. C. de noxalib.* & ferè in his terminis notat Hoſtien *hic n. 7. in verb. Et alios.* Sed nihil firmo, quia non reperio deciſum.

19 Sextò nota ibi, *metropolis eccleſia*: & accuratè obſerva differentiam inter Cathedrales, vel Collegiatas, & metropolitanas eccleſias: nam in Cathedralibus, & Collegiatis conſtituendus eſt unus tantum magiſter, ſcilicet grammatices: In metropolitana verò conſtituendi ſunt duo magiſtri, unus ſcilicet in Theologia, alius in Grammatica facultate, & cuilibet ipſorum aſſignandi ſunt à Capitulo proventus unius præbendę, ut in littera,
20 & notant omnes in ſummario textus. Verum Tridentina ſynodus in *d. cap. 1. ſeſſ. 5.* in qualibet eccleſia ſeu metropolitana, ſeu Cathedrali, ſeu Collegiata non mandat conſtitui niſi Theologum cum aſſignatione præbendæ proximè vacaturæ: quod ſi illarum proventus tenues fuerint; vel tam exigua ſit clerici, & populi multitudo, ut Theologi electio in eis commodè haberi non poſſit; tunc mandat ut ſaltem magiſtrum habeat, qui clericos alioſque ſcholares pauperes gram-
21 maticam gratis doceat. Atque ita Concilium non mandat conſtitui Grammaticum niſi in defectum Theologi, & in ſubſidium, cum dictio illa, *ſaltem*, ſit ſubſidiaria, & diminutiva, c. *Statutum*, §. *Cum verò*, & ibi bona gloſ. *in verb. Saltem, de reſcript. lib. 6.* l. *1. C. de emendat. propin.* Bart. in l. *1. num. 5. ff. de iure Codicill.* Paul. de Caſtro *conſ. 79. Pro pleniori, num. 7. lib. 1.* Diſcrepat igitur Concilium à iure communi in duobus quantum ad hoc. Primò quia de iure in Cathedrali, vel Collegiata conſtituendus eſt Grammaticus: ex Concilio conſtituendus eſt Theologus. Secundò quia de iure in metropoli conſtituendi ſunt duo magiſtri, ſcilicet Theologus: & in ſubſidium Grammaticus. Fateor tamen Concilium non improbare, quin potiùs velle, ut quæcumq; aliæ lectiones, vel conſuetudine, vel quavis alia ratione jam conſtitutæ propter id minimè prætermittantur, ut patet in eodem c. *1. verſ. Ita tamen.*

22 Septimò nota ibi, *Vnius præbendæ proventus*, Magiſtro grammatices eſſe aſſignandos à Capitulo proventus unius præbendæ, quos tandiu percipiat, quandiu perſtiterit in docendo. Quod ſi proventus hujuſmodi non ſatisfaciant Metropolitanus in alia eccleſia ſuæ civitatis, ſive diœceſis, quæ ſufficere valeat, faciat provideri, ut in text.
23 Concilium verò, in *d. c. 1. ſeſſ. 5. verſ. Eccleſia verò*, nullam mentionem facit de præbenda, ſed mandat, ut magiſtro grammatices, vel alicujus ſimplicis beneficii fructus, quos tandiu percipiat, quandiu in docendo perſtiterit, aſſignentur, vel ex Capitulari, vel Epiſcopali menſâ condigna aliqua merces perſolvatur, vel aliàs Epiſcopus ipſe aliquam rationem ineat ſuæ Eccleſiæ, & diœceſi accommodam. Hæc circa primum ſcilicet magiſtrum grammatices.

24 Circa ſecundum, ſcilicet Theologum ſimiliter conjungendo hunc tex. cum decret. Concilii in d. *cap. 1. verſ. In eccleſiis ſeſſ. 5.* Nota primò in verſ. *Sanè metropolis.* Theologum de jure eſſe eligendum in metropolitana eccleſia dumtaxat; ſed ex Concilio eligi debet non ſolum in eccleſiis metropolitanis, ſed etiam in cathedralibus, ſi civitas ſit inſignis, vel populoſa, & in collegiatis exiſtentibus in aliquo inſigni oppido etiam nullius diœceſis; & ita extenditur diſpoſitio hujus textus à metropolitanis ad cathedrales, & collegiatas ec-
25 cleſias, ut præfertur qualificatas. Præterea addit Concilium in *d. cap. 1. ſeſſ. 5.* ut in monaſteriis quoque Monachorum, ubi commodè fieri queat, lectio ſacræ Scripturæ habeatur. Quia in re ſi Abbates negligentes fuerint, Epiſcopi locorum in hoc ut Sedis Apoſtolicæ Delegati eos ad id opportunis remediis compellant; & eandem lectionem haberi præcipit in conventibus regularium, ubi ſtudia commodè vigere poſſunt, & in gymnaſiis publi-
26 cis; ſtatuitque neminem ad hujuſmodi electionis officium tam publicè, quam privatim admittendū eſſe, qui prius ab Epiſcopo loci de vita, moribus, & ſcientia examinatus, & approbatus non fuerit; quod tamen de lectoribus in clauſtris Monacho-
27 rum non intelligitur, ut ibi: Et cum ſanctæ memoriæ Cardinalis Borromæus petiiſſet declarari, an admittendi ad officium legendi ſacram Scripturam in coventibus regularium, non tamen in clauſtri Monachorum examinandi, & approbandi ſint ab Epiſcopo loci de vita, moribus, & ſcientia *ex ſeſſ. 5. cap. 1.* S. Congregatio Conſilii cenſuit non eſſe.

28 Secundò nota ibi, *In ſacra pagina doceat*: officium Theologi ut ſupra electi eſſe Sacerdotes, & alios docere in ſacra pagina, & in his præſertim inſtituere, quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur: ex Concilio Tridentino *d. cap. 1. ſeſſ. 5.* Lectoris ſacræ Theologiæ munus eſt ſacram Scripturam exponere, & interpretari.

29 Sed ſupplicante Capitulo Collegiatæ Hiſpalen. ut obtinenti præbendam Theologalem, qui ſine fructu ſacram Scripturam prius legebat, cui nemo ibidem incumbit, liceret proſequi lectionē Theologiæ ſcholaſticæ, quàm inceperat cum magna
30 utilitate. Die 23. Februarii 1576. Congregatio generalis cōſideravit, Primò quod propriè loquendo
du

do ſacra Scriptura dicitur quæ in ſacris litteris
31 continentur, Biblia, Evangelium, Epiſtolæ Pauli, &c. Theologia verò illa ſcholaſtica, quæ in libris ſacrorum Scriptorũ legitur, Auguſtini, Hieronymi, Thomæ, Cajetani, &c. Concilium autem *c. 1. ſeſſ. 5* Licèt in principio videatur reſpicere ad ſacram Scripturam tantùm, tamen indifferenter poſtea in ſubſequentibus modo Theologiam, modo ſacram Scripturam nuncupat. Et propterea cùm Concilium de utraque expreſſerit, de utraq; erit intelligendum ſicut alteram legere ſufficiat, vel ſacram Scripturã, vel Theologiam ſcholaſticam. Quod etiam ſenſiſſe videtur Concilium Lateranenſe, ad quod Concilium Trident reſpicit, cap. *Quia nonnullis, de Magiſtris*, ibi (Qui Sacerdotes, & alios in ſacra pagina doceat, & in his præſertim informet, quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur: & ſic in Theologia ſcholaſtica) Fuerunt tamen ex Cardinalibus qui dicerent: quando leget Theologiam ſcholaſticam, puta de uſuris, ſumat initium à verbis ſacræ Scripturæ puta *mutuum dantes, nihil inde ſperantes*; & ſic ſemper præmittat aliquem locum ſacræ Scripturæ, & deinde deſcendat ad ſcholaſticam occaſione illius interpretationis. Sed hoc conſilii eſt, non neceſſitatis: præſertim cùm in diſcurſu ſcholaſticæ neceſſe ſit citare locos ſacræ Scripturæ. Citatus etiã fuit Rebuff. *rubr. de collat. in ver. Legere*

Verùm cùm Epiſcopus Cremonen. non reperiret Theologum idoneum in civitate ſæcularem,
32 contulit primam præbendam poſt Concilium vacantem Vicario Canoniſtæ: Dubitavit an id fieri licuerit. Nihil reperio deciſum à Sac. Congregatione, ſed notavit Cardinalis Alciatus non potuiſſe Epiſcopum hoc facere, quia Concilium primò vacaturam vult pro Theologo; Nec potuit Epiſcopus derogare, & quod proviſus non facit fructus ſuos, quia ſine titulo. Epiſcopum autem indigere abſolutione Papali propter pœnas, in quas incurrit comminatas in Bulla Pii IV. contra non obſervantes Concilium; & ideò hæc eſſe referenda Sanctiſſimo. qui Epiſcopũ abſolvit ſigno Crucis, & proviſus pariter fuit abſolutus oretenus tantùm, & dixit quod in poſterum cùm vacatio contingit non in menſe Apoſtolico, conferat omnino Theologo. Reperi etiam adnotatam reſolutionem miſſam à Cardinali ſancti Sixti, ſed non authenticam his verbis: (Concilium Tridentinum loquens de præbendis Theologalibus non habet locum in Canonicalibus, cùm non ſit eadem ratio: et ſi non invenitur Theologus facta diligentia non ſolum in loco, ſed etiam extra, poterit non ſolum Canoniſtæ aſſignari, ſed cuilibet; ſed non propterea occurrente vacatione debuit omitti, quin de novo fiat diligentia de reperiendo Theologum.

33 Tertiò nota in verſ. *Aſſignetur*. Theologo ut præfertur electo aſſignandos eſſe proventus unius præbendæ, ita ut per hoc non efficiatur Canonicus, ſed tandiu reditus ipſos percipiat, quandiu per-
34 ſtiterit in docendo, ut dicitur in textu. Contra verò Concilium Trident. in *d. c. 1. ſeſſ. 5. verſ. In eccleſiis*, ſtatuit ut præbenda quomodocumque præterquam ex cauſa reſignationis primò vacatura ad uſum lectoris Sac. Theologiæ ipſo facto perpetuò conſtituta, & deputata intelligatur; & ita ex Concilio ſac. Scripturæ Lector poſt vacationem præbendæ habet eam perpetuò intitulatã, & Canonicus efficitur, & ſic muneri ſuo ſatisfaciat puniri poteſt etiam privatione ipſius præbendæ, ut in ſubjecta declaratione.

35 Cùm in Eccleſia Majoricen quidam præbendã Theologalem obtinuiſſet, nec legere ullo modo vellet, Epiſcopus conſuluit ſacram Congregationem quid ſibi eſſet agendum. Sacra Congregatio cenſuit poſſe cogi comminationibus pœnarum, ſequeſtratione fructuum, aſſignatione portionis de eiſdem fructibus alteri, qui ipſius loco legat: Demum creſcente contumacia ad alias pœnas etiã privationis deveniendum factaque privatione ad corroborandum Concilii decretum Epiſcopum declarare debere talem præbendam, & canonicatum affectum fuiſſe, & eſſe ex Concilio pro ſacræ Scripturæ Lectore: tum deligat perſonam idoneã, quæ id muneris per ſe ipſam exequi valeat, & illi per ordinarium collatorem hujuſmodi præbenda conferatur.

36 Cæterum adverte, quia etſi Concilium dicat *præbenda primo vacatura pro Lectore ſacræ Scripturæ ipſo facto conſtituta, & deputata intelligatur*: nihilominus ad id requiritur actualis Epiſcopi deputatio, & erectio, ut ſæpius fuit reſolutum, & in
37 ſpecie orta dubitatione, an ſi præbenda, quæ primo poſt confirmatum Concilium vacavit, & ipſo facto eiuſdem Concilii decreto *ſeſſ. 5. c. 1. verſ. In eccleſiis autem*: pro lectore ſacræ Scripturæ perpetuò conſtituta, & deputata intelligitur, collata fuerit inhabili ad id munus per ſe explicandum collatio valida ſit: & quatenus valida exiſtat, an ejuſmodi præbendam obtinens cogi poſſit ad ſolvendum competens ſtipendium alicui idoneo ab Ordinario loci eligendo, qui loco ſui ſacram Scripturam interpretetur. Die 26. Aprilis 1582. in Congregatione generali propoſito, & in utramque partem maturè perpenſo, & diſcuſſo dubio, quatuor ex Cardinalibus cenſuerunt collationem invalidam eſſe, quippe factam contra formam legis Reliqui tres ſteterunt pro validitate, cùm dicerent ex Concilio illam collationem nullam, & invalidam intelligi, quæ inhabili facta ſit eius præbendæ, quæ actu in Theologalem deputata, & erecta reperitur: Omnes tamen deciſionem rejecerunt ad Sanctiſſimum, qui poſtridie ejus diei in Conſiſtorio audita relatione Congregationis, ſentiens decretum Concilii in verſ. *In eccleſiis autem eſſe conditionatum*, & requiri declarationem & actualem deputationem, reſpondit valere collationem præbendæ, quæ primò poſt Concilium vacavit, factam perſonæ minus idoneæ ad ſacram Scripturam per ſeipſum interpretandam, ſi nondum illa præbenda actu fuerat deputata, & erecta in Theologalem. Poſtea in una Majoricen. & aliis ſæpiùs eſt reſponſum ad erectionem præbendæ Theologalis requiri actualem deputationem.

38 Sed dubitatur an in eo canonicatu, & præbenda quæ ſecundum Tridentinum Concilium aſſignatur Lectori ſacræ ſcripturæ, remaneat Epiſcopo proviſio, qui prius ſibi in eodem canonicatu competebat, ſervatâ tamen formâ dicti decreti, ita ut Capitulum non poſſit ſe intromittere in proviſione dicti canonicatus, ſicut prius ſe non intromittebat: Congregatio privata rejecit ad generalem, tum quia prius de eodem negocio in una Bergomen. Congregatio generalis non omnino decrevit, ſed inclinavit contra Capitulum: tum quia verba illa concil. de conſilio Capituli videntur referri tantùm ad proxima, nempe quando agitur, vel de aſſignatione, vel contributione, vel de magiſtro; tunc enim de conſilio Capituli, quia agitur de contributione, tum quia præbenda ipſo jure applicatur à Concilio pro præbenda Theologali, quo caſu videtur Concilium reliquiſſe collationem in terminis, in quibus erat præbenda ante Concilium, & ſic ſoli Epiſcopo. Adjuvat, quia ſupra cum de ſubſtituto idoneo agitur, ſoli Epiſcopo datur electio. Adjuvat, & exemplum Pœnitentiarii *ſeſſ. 24. cap. 8*, quamquam illud alijs verbis ſit conceptum ibi, *ab Epiſcopo inſtituatur*; & cum pro Epiſcopo ſtet regula, & ſtet jus vetus, poſſet ad Summum pro honore Capituli addi, de conſilio Capituli, quod non tenetur ſequi. Sed tamen *die 14. Maij 1576.* Congregatio generalis cenſuit quicquid alias dictum fuerit in Bergomen. Concilium reliquiſſe in terminis juris, qui ante Concilium erant, à quo fieret collatio præbendæ Theologalis; & ideo ſi præbenda ante Conciliũ ad Epiſcopi collationem ſpectabat, nunc etiam
39 pertinere abſq; conſilio Capituli. Secunda Auguſti die 1576. cum iterum hac de re actum fuiſſet, relatis tribus allegationibus Capituli, cenſuit perſiſtendum in decretis; & ſubinde in una Bergomen. cum fuerit dubitatum ad quem ſpectaret electio Theologi, & collatio præbendæ Theologalis; & an poſſet uniri quoties vacaret in menſibus reſervatis, præſertim ſi in illis aliquis ex Cardinalibus habeat indultum: Sacra Congregatio *die 1 Decemb. 1580.* cenſuit electionem Theologi ſpectarare ad Epiſcopum, collationem verò præbendæ faciendam ab eo, ad quem antea ſpectabat. Præbendam verò vacantem in Menſibus reſervatis Sedi Apoſtolicæ non poſſe uniri pro dicta lectione; Idemque ſi in dictis menſibus Cardinalis habeat indultum.

DE MAGISTRIS.

Cap. Super Specula.

S V M M A R I V M.

1 *Prælati, & Capitula ad ſtudia Theologiæ ſcholares dociles tranſmittere tenentur.*

2 *Magiſtri quamdiu publicè in ſcholis Theologiam, vel ius canonicum docuerint, & ſcholares per quinquennium gaudent fructibus beneficiorum ſuorum amiſſis diſtributionibus quotidianis, & n. 4. & n. 11.*

Et quid ſi fructus omnes diſtributionibus conſtent, num. 3.

Et quid ſi præbenda ſit in cathedrali civitatis, ubi lectoris munere funguntur, n. 5

6 *Lectores Theologiæ ut gaudeat privilegio percipien ſi fructus præbendarum ſuarum in abſentea an debeant eſſe ſtipendiati, & ex numero obtinentium Cathedrai, & n. ſeqq. uſq; ad n. 10.*

7 *Lectores ſacræ Theologiæ, & ſcholares promovent utilitatem univerſalis Eccleſiæ.*

8 *Stipendium ex publico quo iure lectoribus aſſignandum.*

9 *Lectores ut ut gaudeant privilegio lectoribus conceſſo ſatis eſt ut legant in civitate Regia, vel privilegiata, vel longiſſima poſſeſſione ſuper hoc munita.*

10 *Facultas, quam à iure habent Epiſcopi diſpenſandi cum illis, qui parochiales obtinent, ut litterarum ſtudio ad ſeptennium inſiſtant, & interea promoveri non teneantur niſi ad ſubdiaconatum an ſit ſublata à Concilio Tridentino, & n. ſeqq. uſque in finem.*

12 *Eccleſia ad ſui regimen indiget viris litteratis, & non parvis, vel aſinis ſeratis.*

13 *Doctoratus in iure canonico in quinque annis ſi velit in alia facultate ſtudere, ad reſidentiam revocari non poteſt.*

14 *Iuſtus iuſtior, & perfectus perfectior fieri poteſt.*

15 *Congregatio Concilij non conſuevit concedere ut parochi ſtudiorum cauſa abeſſe poſſint niſi perraro, & magna cum circumſpectione.*

16 *Parochi ut de licentia Epiſcopi abeſſe poſſunt à parochiali ſtudiorum cauſa novem requiſita hic relata debent concurrere, & n. ſeq.*

17 *Prælati inferiores diſpenſare non poſſint cum Parochis, ut ſtudiorum cauſa abeſſe poſſint.*

1 SUPER SPECULA. Prælati & Capitula ad ſtudia Theologiæ ſcholares dociles tranſmittere tenentur, qui in abſentia reditus præbendarum, & beneficiorum per quinquenniũ integraliter percipient, & ſi proprij reditus ad ſuſtentationem ſtudii eis nõ ſufficiunt, debet Prælatus cum Capitulo eis providere: Magiſtri verò donec docuerint, integrè percipiunt fructus beneficiorum ſuorum. Hoc dicit ſecundum Antonium de Butr. Abb. Joann. de Anan. Marian. Socin. & Felin, & ſunt tres partes. Prima ſtatutum Concilij corroborat. Secunda providet ſuper magiſtrorum raritate, ibi, *Statuentes.* Tertia magiſtris, & ſcholaribus providet de reditibus in abſentia percipiendis, ibi, *docentes*. Prima & ſecunda pars non ſervatur, & ita nullus eſt fructus huius ſtatuti, & aliorum, ut dicit gloſ. 1. *hic* & fruſtra membranas occupat ſecundum Hoſt. *n. 2*,
2 & Butr. *nu 9. verſ. Dicit gloſ.* Sed quoad tertiam partem hæc decretalis innovata eſt à Concilio Tridentino *ſeſſ. 5 cap 1. in fin.* Itaque magiſtri quamdiu publicè in ſcholis ſacram Theologiam docuerint, & ſcholares, qui in ipſis ſcholis eidẽ ſtudio operam navaverint per quinquennium fructibus præbendarum, & beneficiorum ſuorũ in abſentia plenè gaudent, & fruuntur, ut hic in littera, & in *d. cap.* 1. Diſtributionibus quotidianis duntaxat amiſſis, ut eſt caſus in cap. *Licet, ſupra de præben*, & hic notat gloſ. *in verb. Integre*: quæ communi-
3 ter approbatur. Hoc tamen intelligas ſi fructus præbendæ à quotidianis diſtributionibus ſint ſejuncti; ſecus verò ſi univerſi fructus hujuſmodi diſtributionibus conſtent, quæ tunc lectores, & ſtudentes lucrantur duas tertias illarum partes omiſſa alia tertia quæ inſervientibus accreſcit, ut ex ſententia ſacræ Congregationis Concilii ſcripſi in prædicta Decretali, *Licet, nu. 97* & latius *nu. 124. & ſeqq. & nu. 129.* Et quod dictum eſt de ma-
4 giſtris, & ſtudentibus juris canonici, quia tale ſtudium cedit in utilitatem univerſalis Eccleſiæ, cap. *Cum ex eo, de elect. lib. 6.* ſecundum opinionem Archidiaconi in cap. 2. *num 1. ad fin. verſ. Talis habita licentia, de privil. lib. 6* Quam hic ſequuntur Abb. *num. 6. verſ. Sed contrarium*, Marian Socin. *num 30.* & pluribus confirmat Felin *num 7.*

quam etiam ſæpius probavit Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretem, Quinimo aliàs cenſuit docentes jus canonicum in publica univerſitate gaudere,& potiri privilegio de percipiendis in abſentia ſuarum præbendarum fructibus,quamvis præbendæ,quas obtinent,ſitæ ſint in cathedralibus eiusdem Civitatis, in qua publici Lectoris munere funguntur: quid autem in jure civili,dixi in cap. *Super ſpecula,ſupra ne cleric.vel monach.* & vide gloſ in d.c *Cum ex eo,in verb. Litterarum,de elect. lib. 6.* & Archid,*loco citato.*

6 QUÆRO,An Canonicus Cathedralis publicè in aliqua academia docens S. Theologiam,ſi nullum ſit ei ſtipendium à publico conſtitutum, neq; ſit ex numero eorum,qui cathedras habent, ſed facultatem à Rectore,vel alijs,ad quos ſpectat,obtinuerit,gaudeat privilegio à jure conceſſo,ut fructus canonicatus in abſentia percipiat, juxta hoc cap quod Concilium Tridentinum in d.c.1.*ſeſſ* 5 ſalvum eſſe voluit.

Hoc dubium habet duas partes. Prima eſt,an ad gaudendum privilegium oporteat lectorem eſſe ſtipendiatum. Secunda,an oporteat eum eſſe de numero eorum,qui habent cathedras. Quoad
7 primam partem videtur reſpondendum nihil referre ad gaudenddum privilegio,ut quis ſit ſtipendiatus,necne. Primò quia ratio,ob quam à jure conceſſum eſt lectoribus,& ſcholaribus privilegium percipiendi fructus beneficij in abſentia, eſt, quia promovent utilitatem nedum Eccleſiæ particularis,ſed etiam univerſalis,quoad ſui regimen juris literatis indiget,ut patet in textu ibi: *Qui cum docti fuerint in Dei Eccleſia,velut ſplendor fulgeant firmamenti,ex quibus poſtmodum copia poſſit haberi Doctorum,qui velut ſtellæ in perpetuas æternitates manſuri,ad iuſtitiam valeant plurimos erudire.* & in fine ibi; *Cum denario fraudari non debeant in vinea Domini operantes,* & in cap. *Super ſpecula,verſ. Quia verò,Theologiæ ſtudium cupimus ampliari,*&c. *ſupra ne cler. vel monach* & *hic* notat Abb.*n.6.* & Jo.de Anan.*n* 2. hæc autem ratio militat in lectore non ſtipendiato,non minus,imò magis, quàm in ſtipendiato: ideoq; privilegium in utroque debet habere locum,l. *Illud,ff. ad l. Aquil.* cap. *Tua,de conſanguin.& affin.*

Secundò,quia Lectoribus non mandant Canones aſſignari ſtipendium,ſed præberi competens aliquod beneficium,ut in c. 1. *ſupra eod.* vel proventus alicuius præbendæ,ut ſupra in c. *Quia nonnulli*: ſtipendium autem ex publico fui poſtea introductum,ut per Abb.in d.c.*Quia nonnulli,n.*3. *prope finem.*

Tertiò,hoc clarè colligitur ex dictis Doctorum,præſertim Antonij de Butrio,Abb.& Jo.de Anan.in d. c. *Quia nonnulli*,qui clarè ſupponunt dari etiam Lectores non ſtipendiatos,& eos potiri omnibus privilegiis,quæ Lectoribus conceſſa reperiuntur.

Quoad ſecundam partem dubij,an pro huiuſmodi privilegijs oporteat Lectorem eſſe de numero obtinentium cathedras, ſimiliter videtur reſpondendum non oportere.

9 Primò,quia jura nõ requirunt ad gaudendum privilegio Lectoribus cõceſſo,ut ſint ex numero obtinentium cathedras,ſed tantùm ut legant in civitate regia, vel privilegiata, vel longiſſima poſſeſſione ſuper hoc munita,Alber.*in* 1. *Conſtitutione Digeſtorum*, §. *Hæc autem*, & in l. *Sed & reprobari*, §. *de Philoſophis, ff. de excuſat. tutor.*

Accedit quod cauſa privilegij militat etiam in his,qui non ſunt de numero obtinentium cathedras:nam & ipſi in vinea Domini operantur juxta textum hic: ergo etiam in eius privilegium debet habere locum. Quinimo id confirmant verba c.1.*ſupra eodem*.ubi agendo de Lectoribus habentibus hoc privilegium cavetur expreſsè neminem eſſe interdicendum quominus legat,ſi tamen fuerit idoneus; & ita numerus non præfinitur,ſed quilibet idoneus eſt admittendus,& privilegio gaudet.

An autem requiratur licentia ad hoc,ut docentes,vel ſtudentes in Theologia percipiant in abſentia fructus præbendarum ſuarum,dixi in c.*Relatum,num.*18.*& ſeqq.de cleric. non reſiſtentib.*& an abſentes abſque hujuſmodi licentia cogi poſſint ad reſidentiam redire,etſi univerſitas ſit privilegiata,dixi in cap. *Cum ad hoc. eod.tit à n.2.uſque in finem*,ubi habes plura circa intellectum huius Decretalis.

10 Ulterius QUÆRO,Poſita conſtitutione Bonifacij VIII. quæ incipit *Cum ex eo*: item poſitis decretis Concilij Tridentini *c.1 ſeſſ.5.c.11 ſeſſ.7. c.1.ſeſſ.23.&c.18.ſeſſ.24.* An Epiſcopi diſpenſare poſſint cum ijs,qui parochiales Eccleſias obtinent,ut literarum ſtudio ad ſeptennium inſiſtant, atq; interea promoveri minimè teneantur niſi ad ordinem Subdiaconatus.

11 Videtur reſpondendum poſſe: nam decretum *cap.1.ſeſſ.5.*non modo non tollit facultatem Epiſcopis attributam ex d. Conſtitutione Bonifacij VIII.relata in c.*Cum ex eo,de elect.lib.6* ſed imo illam expreſsè præſervat bis verbis: (Docentes verò ipſam ſacram ſcripturã,dum publicè in ſcholis docuerint,& ſcholares,qui in ipſis ſcholis ſtudent,privilegijs omnibus de perceptione fructuum præbendarum,& beneficiorum ſuorũ in abſentia à jure communi conceſſis plenè gaudeant, & fruantur.) Similiter decretum *cap. 11.ſeſſ.7.* præſervat facultates de non promovẽdo in caſibus à jure communi expreſſis; & eodem modo decretum *cap.* 2. *ſeſſ.* 6. præſervat legitimas facultates temporales non reſidendi etiam in parochialibus eccleſijs per hæc verba. (Indulgentiis verò,& diſpenſationibus temporalibus ex veris,& rationabilibus cauſis tantùm conceſſis & cum Ordinario legitimè probandis in ſuo robore permanſuris:quibus caſibus nihilominus officium ſit Epiſcoporum,&c. providere,& per deputationem idoneorum Vicariorum,&c.cura animarum nullatenus negligatur.)

Decretum verò *cap.*1 *ſeſſ.*23.& ſi præcipiat parochialium Rectoribus,ut jugiter reſideant,tamen declarat eos poſſe legitimè abeſſe,cum chriſtiana charitas,urgens neceſſitas,debita obedientia,evidens Eccleſiæ,vel reipublicæ utilitas aliquos abeſſe poſtulant,& infra ſtatuit,ut quandocumque eos cauſa prius per Epiſcopum cognita, & probata abeſſe contigerit,Vicariũ idoneum ab ipſo Ordinario approbandum cum debita mercedis aſſignatione relinquant,ut que licentiam in ſcriptis gratiſque concedendam ultra bimeſtre tempus niſi ex gravi cauſa non obineant. Præſervat ergo hoc loco Concil. facultatem,quam habent Epiſcopi concedendi licentiam abſcedendi ex gravi cauſa,aut ob Eccleſiæ,vel reipublicæ uti-

12 litatem. Ad hanc verò utilitatem congruè referri poſſe abſentiam ſtudiorum cauſa ſatis colligitur ex eadem et Conſtitutione Bonifacij ibi. (Legendi,& proficiendi opportunitas ſit ſublata in grande Eccleſiæ univerſalis, quæ ad ſui regimen viris literatis per maximè noſcitur indigere, diſpendium,& jacturam.] & infra ibi (ut fructum in Dei Eccleſia ſuo tempore afferre valeant opportunum) unde Jo.Monic.*ibid.n.*1.dicit (Cum indigentiæ Eccleſiæ ſit ſubveniendum, ipſa eſt perſonis litteratis implenda,non nepotulis, nec aſinis deferratis.) Item Anchar. & Gemin.*in* 2 *notab.*dicunt (Nota quia Eccleſia Dei ſummè indiget viris literatis,non porcis,vel aſinis ferratis, & ob eorum carentiam dicitur ſuſtinere jacturam.) ut in d.c *Cum ex eo.* Ideo ſtatuitur abſentes ſtudiorũ cauſa percipere fructus beneficiorum ſuorum, quia denario fraudari non debent in vinea Domini operantes,ut hic dicitur in fine.

Itaque difficultas videtur reſtringi ad decretum *cap.*18.*ſeſſ.* 24 quo præſcribitur forma examinis per concurſum in collatione parochialium Eccleſiarum: nam cum privilegium d.cap. *Cum ex eo*, conceſſum fuerit ob eam cauſam, ut Parochi in literis proficiant, & magis idonei efficiantur ad curam animarum adminiſtrandam: utique hæc cauſa videtur jam ceſſare in his, qui parochiales per concurſum ſunt aſſequuti: cenſentur enim magis idonei,cùm illis,& non aliis parochiales eccleſiæ conferi poſſint,ac debeant ex decreto *d. c.*18 & ex Conſtitutione 33. Pij V. *In conferendis*; ceſſante igitur cauſa privilegij,ceſſat privilegium, l.*Titia Seia,§.Vſuras.ff.de leg.*2. Anchar.in d. cap. *Cum ex eo,n.6 de elect. lib. 6.*

Sed tamen veriùs videtur facultatem d. c.*Cum ex eo*,non eſſe ſublatam decreto d.c. 18. duobus fundamentis. Primum, quia decreta Concilij debent quantum fieri poteſt invicem conciliari, ne contraria,& pugnantia videantur,ad cap.*Cum expediat,de elect lib.* 6 unde non eſt dicendum,ut Concilium decreto *d c.*18. voluerit eſſe ſublata privilegia d.c.*Cum ex eo*; quæ prius expreſsè preſervaverat decretos *c.1.ſeſſ.5.c.11.ſeſſ.7.c.2.ſeſſ.6.* & *c.1 ſeſſ.*23.

Secundum fundamentum eſt,quia Conſtitutio c.*Cum ex eo*.non ſolùm emanavit in favorem ſcholarium,ſed etiam Lectorum, & docentium in publicis univerſitatibus: certum eſt autem privilegium Lectorum non eſſe ſublatum per decretum *d.c* 18 ſed potius confirmatum: nam ſi parochi electi in concurſu ſunt magis idonei, ergo maiorem fructum afferre poſſunt in legendo,quàm ſi eſſent ſimpliciter idonei,atque ita per concurſum non ceſſat; imo magis viget cauſa finalis d. Conſtitutionis Bonifacii quoad Lectores. Ideo cum parochus Valentinus legens in publica univerſitate Valentiæ ſacram ſcripturam,quæſiverit an ſuæ parochialis fructus in abſentia percipere poſſit: Sacra Congregatio Concilii cenſuit poſſe,ita tamen ut cura animarum per ſe ipſum exercenda nihil detrimenti patiatur: unde ſequitur,ut quemadmodum Concilium quoad Lectores non ſuſtulit diſpoſitionem d. cap.*Cum ex eo*; ita nec quoad ſcholares,qui eodem jure cum Lectoribus cenſentur,ſuntque hac in parte æqualiter privilegia-
13 ti,arg.c.*Tranſlato,de Conſtit. cum ſimilibus*: & quamvis digniores inter probatos ab examinatoribus judicati fuerint,adhuc tamen perfectiores,

& Eccleſiæ utiliores effici poſſunt; pro quo adducitur ſingularis doctrina Anch.in d.c. *Cum ex eo, ſub n.*7 ubi quærit,An ſit juſta cauſa revocandi ad reſidentiam eum,qui in quinque annis eſt doctoratus in jure canonico, & non vult ad Eccleſiam redire,ſed in alia facultate ſtudere: & reſolvit determinatum fuiſſe non eſſe hanc juſtam cauſam revocandi eum ad reſidentiam, quia, inquit, juſtus juſtior,& perfectus perfectior fieri poteſt, cap.*Quantumlibet in fine.*47.*diſt.* & quod dixit Auguſtinus in cap.*Si habes,verſ.En adſum,*24.*q.*3.& juriſconſultus in l.*Apud Iulianum,* §. 1.*ff. de fideicommiſſ. libertat.* crediderim tamen longè majore cautela utendum eſſe cum proviſis per concurſum, quibus nonniſi per rarò,& ad breve tempus concedenda eſſet ſtudendi facultas. Locorum etiam, & perſonarum ratio habenda eſſet, prout obſervat S.Congregatio Concilii: & in ſpecie cum Stanislaus Clericus Uratiſlavien. diœceſis ex nobili genere procreatus,qui parochialem eccleſiam in diœceſi Gneſnen. ſitam obtinebat,petiiſſet ut ſibi liceret per triennium in publica univerſitate vacare ſtudio ſacrorum Canonum, fructuſque parochialis interea percipere *die 16 Iunij* 1605. Sacra Congregatio tametſi non conſueverit concedere ut parochi à parochiali abeſſe poſſint ſtudiorum cauſa; tamen quia Sacri Canones id privilegium tribuunt, & Concilium illud non revocat,ſed præſervat *c.1.ſeſſ.*5. cenſuit gratiam petitam juveni optimæ ſpei concedendam, ut rem Chriſtianam Sacrorum Canonum ſcientia inſtructus in illis partibus promovere poſſit.

16 Quod autem pertinet ad d. Conſtitutionem Bonifacij,quamvis videatur valde inconveniens, ut parochi ſola ſtudiorum cauſa per ſeptennium abſint ab Eccleſia, advertendum eſt tamen eam conſtitutionem recipere declarationes,ac moderationes infraſcriptas, quibus facilitas indulgentiæ plurimum temperatur.

Primò enim refertur ad perſonas habiles tantùm,ut ibi tradit gloſ.*in verb.Litterarum,* ubi admonet Epiſcopus ut caveant, ne diſpenſent cum his,qui dociles non ſunt,& Jo.Monach. *num.* 1. *in verb. Opportunum* dicit hanc diſpenſationem eſſe faciendam cum humilibus, & ſtudere deſiderantibus, ne alioquin ſit diſſipatio.

17 Secundò reſtringitur ad ſolos Epiſcopos,& illorum ſuperiores, unde excluduntur inferiores Prælati,ut tradit gloſ,*illic in ver Epiſcopi*, Archid. *in ver.Superiores*, Anch.*n.6.*& alij communiter.

Tertiò,procedit Conſtitutio dummodo facultas ſtudendi non petatur in fraudem, ſecundũ, Archid.*ibi in verb.Liberè*, & in verb. *Inſiſtentes*, ubi ait mentem ejus literæ veritatem requirere, non ſimulatam fraudem.

Quartò,habet locum in his,qui ſtudent in univerſitate generali,non in caſtris,aut villis, c.*Tua, de cler.non reſident.*gloſ.in d. cap. *Cum ex eo*,in *verb. Litterarum*, & alias cenſuit Sacra Congregatio Concilii.

Quintò,hæc diſpenſatio fieri debet infra annũ, in quo proviſus fieri debet,non autem poſt, ſecundum Anch.*ibi n.*1 *in* 3.*notab.*

Sextò,Conſtitutio ita intelligitur,ut non imponat neceſſitatem diſpenſandi,ſed hoc pendeat à rectò judicio Præſidentis,ſecundum Archid. *ibi poſt princip.in verb Liberè, verſ. Et nota quod hæc litera,* qui tamen ſubdit: (Poteſt tamen dici, quod

ubi eſſet perſona, quæ evidenter apparet apta ad ſtudium, Epiſcopus cum tali debet diſpenſare cũ cauſa in hac conſtitutione expreſſa: quod ſi Epiſcopus noluerit ſine cauſa, fortè talis, qui petit diſpenſationem, poterit quoad hoc ſuperioris officium implorare, arg. c. *Nullus, de jure patr.* & abſolutè ſuperiorem adiri poſſe ſi Epiſcopus ſine cauſa nolit concedere, cenſentj *ibi* Gemin. *verſ. Sed quæro,* & Anch. *ſub nu.* 7.

Et quamvis ex textu noſtro ſtudentibus in Theologia non concedatur niſi quinquennium, ſicut etiam ſtudentib9 in jure civili, ut in procem. Digeſtorum, dicit tamen Jo. de Imol & poſt eum Gemin. in d. c. *Cum ex eo, in gloſ. in verb. Septennium,* iſtud fuiſſe verum in tempore antiquo quando non erant tot gloſ & dicta Doctorum; ſed hodie eſt ſecus, & ideo jura dant ſeptem, vel octo annos.

Septimò, etſi Conſtitutio loquatur de ſeptennio, hoc tamen tempus breviari poteſt, licèt non prorogari; unde gloſ. *in verb. Septennium* (Commendabile eſt, inquit, non à principio totum dare ſeptennium, ut experiatur ſi proficiant, & tunc detur ulteriùs tempus, aliàs denegetur) & Archid. *poſt princip. in verb. Septennium* (Hujus litteræ, inquit, ſenſus eſt, quod Epiſcopi diſpenſare non poſſunt ultra hoc tempus, ſed citra, ſecundum quod Eccleſijs, non perſonis viderint expedire.)

Octavò, ſeptennio durante debent Epiſcopi providere, ut per idoneos Vicarios ab ipſis deputandos cum congrua fructuum Eccleſiæ aſſignatione cura animarum laudabiliter exerceatur, ut illic diſertis verbis ſtatuitur in §. *Porro.*

Ac denique omiſſis aliis, Conſtitutio Bonifacij ita intelligenda, ut ſi quis diſpenſationem in fraudem impetravit, incidat in pœnam cap. *Commiſſa, de elect. lib. 6.* cujus hæc ſunt verba (Cæterum ſi promoveri ad ſacerdotium non intendens parochialem receperis Eccleſiam ut fructus ex ea per annum percipias, ipſam poſtmodum dimiſſurus, niſi voluntate mutata promotus fueris, teneberis ad reſtitutionem fructuum eorundem, cum eos receperis fraudulenter: illum autem, qui eam tibi contulit, cùm de non cederet ad ejuſmodi ordinem promovendum, præter divinam, quàm exinde incurrit offenſam, ad ſervandam indemnem eandem Eccleſiam decernimus obligari.)

His omnibus ſervatis forte non eſſet inconveniens, ut Epiſcopi uterentur facultate ſibi attributa per Conſtitutionem Bonifacij VIII.

Cæterum hæc diſputationis gratia dicta ſint: nam propoſito in S: Congregatione Concilii dubio infraſcripto, videlicet. An Ordinarius poſſit concedere licentiam parocho, qui parochialem poſt Concilium obtinuit, ut in publica univerſitate ſtudiis ſacræ Theologiæ, vel Canonum vacare poſſit? Hæc reperi adnotata in libris publicis, qui apud me aſſervabantur.

Partem negativam probat textus in c. 1. *in verſ. Eadem omnia,* ibi *Bimeſtre tempus, ſeſſ. 23.* juncta declaratione S. Congregationis: nam ſi Epiſcopus etiam ex gravi cauſa non poteſt parochis concedere licentiam non reſidendi ultra annum, ſequitur ut neque ex cauſa ſtudii, quæ non debet gravior videri quàm cauſa inimicitiarum, vel infirmitatis, propter quàm licentiæ à Congregatione impetrantur, nec ultra annum extenduntur.

Accedit quod parochiales poſt Concilium providentur per concurſum nonniſi perſonis, quæ idoneæ ſint de præſenti juxta c. 18 *ſeſſ. 24.* quare ceſſat ratio, quæ conſideratur in c. *fin. de Magiſtris,* & c. *Cum ex eo, de elect. lib. 6.*

Sanctiſſimus reſpondit non poſſe, juſſitque Epiſcopum ab ejuſmodi licentiæ conceſſione abſtinere.

In gloſ. *in verb. de licentia.* De intellectu hujus gloſſæ vide quod ſcripſi in cap. *Cum ad hoc, nu. 6. & 7. de cler. non reſidentib.*

DE JUDÆIS.

Cap. Poſtulaſti.

De Iudeis, & Saracenis, & eorum ſervis?

1 POSTULASTI. Judæus, qui percuſſit Clericum, temporaliter punietur: vel interdicitur commercio donec ſatisfaciat. Hoc dicit Jo. Andr. communis diviſio, ſecunda ibi, *Ad quod.*

Pro intelligentia hujus Decretalis vide quod ſcripſi in cap. *Licet, num. 18. de pœnis.*

DE HÆRETICIS

Cap. Cum Chriſtus.

DE HÆRETICIS.

1 CUM CHRISTUS Chriſtus fuit verus Deus, & verus homo, ſentiens oppoſitum, hæreticus eſt, & excommunicatus. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. Jo. de Anan. & Marian. Socin.

Pro intelligentia hujus textus, & gloſſæ *in ver. ſub anathemate,* vide omninò quod ſcripſi in cap. *Firmiter, n. 49. & 50.* & præſertim. *n. 51. ſup. de Sum. Trinit. & Fid. Cathol.*

DE HÆRETICIS.

Cap. Ad abolendam.

SUMMARIUM.

1 HAEreticus malè ſentiens, vel docens de Sacramentis Eccleſiæ excommunicatus eſt.

2 Et niſi ſe corrigat, vel errorem abjuret ſi clericus eſt, degradatur, & traditur Curiæ ſæculari.

3 Per quam etiam laicus legitimè punietur.

4 Suſpectus de hæreſi, ſi ſe non purgat, punitur eadem pœna, qua punitur hæreticus.

Hæreticis relapſis audientia denegatur, ibidem, & numero, 24.

5 Principes ſæculares, qui jurare nolunt de eccleſia contra hæreticos defendenda, dignitate privantur, & n. 27.

6 Item excommunicantur, & terra ipſorum interdicuntur.

7 Et civitates reſiſtentes privantur aliorum com-

mercio, & Epiſcopali dignitate.

8 Exempti ſubſunt ordinariis ſuper iis, quæ contra hæreticos inſtituuntur, & n. 10.

9 Hæreticus eſt non ſolum qui malè ſentit de articulis Fidei, ſed etiam de corpore, & ſanguine Chriſti, & reliquis Sacramentis.

10 Hæreſis cauſa ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum etiam contra exemptos, & laicos.

11 Sed ſi dubitetur an aliqua aſſertio ſit catholica, ſolius Papæ eſt hoc diffinire.

12 Epiſcopus non cognoſcit de cauſa hæreſis ſine conſenſu, vel conſilio Capituli.

13 Capitulum ſede vacante ſuccedit in poteſtate iuriſdictionali Epiſcopi, etiam quoad iudicandum hæreticos.

14 Clericus de hæreſi convictus non ſtatim eſt tradendus Curiæ ſæculari, ſed primò eſt degradandus.

15 Hæreticus converſus ut effugiat pœnam mortis, quæ requirantur.

16 Crimnoſi regulariter condemnari, & puniri debent etiamſi pœniteant.

17 Fallit in hæreticis, & cur.

18 Hæretici ad fidem redeuntes quamvis evitent mortem, tamen in perpetuum carcerem detruduntur.

19 Niſi ſponte compareant antequam ſint denunciati, vel accuſati.

20 Et quid ſi pœniteant ſtatim poſt capturam, vel ante publicationem teſtium.

21 Hæreſis crimen eſt merè eccleſiaſticum.

22 Et iudex laicus ſolam habet executionem.

23 Iudex laicus in executione ſententiæ contra hæreticum latæ non poteſt cognoſcere de nullitate proceſſus.

25 Hæreticus relapſus non eſt audiendus, licèt iterum velit abiurare.

26 Etiamſi tempore primæ abiurationis crimen non fuerit plenè probatum.

27 Principes ſæculares, & laici ratione criminis eccleſiaſtici poſſunt per iudicem eccleſiaſticum privari dignitatibus, & honoribus etiam ab Imperatore habitis.

28 Hæretici an ſint ipſo iure beneficiis privati, an verò privandi per ſententiam, & num. ſeqq. uſque ad num. 34.

29 Spolietur verbum ſupponit privationem ipſo iure,

30 Nudetur verbum æquipollet verbo ſpolietur.

31 Verbum futuri temporis quando eſt executivum, importat latam à lege ſententiam.

32 Bonorum appellatione etiam beneficia eccleſiaſtica continentur.

33 Hæretici beneficia an vacent ubi hæreſis incurritur, an verò ubi lata eſt ſententia declaratoria.

34 Conſtitutiones Apoſtolicæ contra hæreticam pravitatem, quæ decretalibus ſexti non obviant, præſervantur.

35 Beneficia propter hæreſim vacantia Sedi Apoſtolicæ reſervantur à Pio V.

36 Dimiſſorias concedendi facultas ſpectat ad Capitulum Epiſcopo exiſtente notoriè hæretico.

37 Sede vacante interpretativè, & non verè, iuriſdictio non devolvitur ad Capitulum.

38 Matrimonium contractum coram Parocho publico hæretico eſt invalidum ſi publicatum fuerit in parochia decretum Concilij, &c.

39 Matrimonium contractum coram Parocho excommunicato etiam denunciato validum eſt.

40 Excommunicatus retinet beneficia prius obtenta, licit non poſſit de novo acquirere.

41 Hæretici beneficia impetrari poſſunt uti vacantia etiam ante ſententiam declaratoriam.

42 Hæreticus tamen non poteſt à beneficio amoveri antequam ſit pronunciatum ſuper crimine.

43 Filij hæreticorum ſi à Papa inhabilitentur uſque ad quartam generationem, an hoc intelligatur tam de filijs filiarum, quam de filijs filiorum.

44 Clericus pro crimine quantumvis enormi de iure non degradatur, nec traditur Curiæ ſæculari, niſi in tribus caſibus hic expreſſis.

45 Hæreticus elapſus ſæculari iudici ſine ulla audientia eſt relinquendus.

46 Hæretico relapſo in caſu hic poſito an per Sedem Apoſtolicam ſit concedenda abſolutio, & rehabilitatio ad honores, & dignitates, & num ſeqq. uſque in fin.

47 Hæreticus elapſus poteſt per Sedem Apoſtolicam nedum abſolvi, ſed etiam ad honores rehabilitari.

48 Abſolutio pœnitenti non eſt deneganda

49 Impœnitenti præſertim relapſo non eſt concedenda.

50 Relapſus non eſt recipiendus ad Sacramenta pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, niſi manifeſta dederit ſigna pœnitentiæ.

51 Pœnitentiæ ſigna hæretici relapſi quæ ſint.

52 Pœnitentia perfecta cogit peccatorem omnia libenter perferre

53 Carnis illecebris immerſus pœnitens non dicitur quoad alia peccata.

Pœnitentia falſa quæ ſit ibidem.

54 Impietas quadam infidelitatis eſt à Deo dimidiam ſperare veniam

55 Impœnitentiæ ſignum nullum maius in relapſo, quam hæreticos provehere.

56 Crimen qui poteſt emendare, & non corrigit, ipſe committit.

57 Hæreticus ſe impœnitentem oſtendit qui nondum obtenta abſolutione intereſt divinis

58 Pœnitens ut quis cenſeatur, non ſufficit docere de bonis operibus.

59 Sacramentorum frequentia in excommunicato impœnitentiam arguit.

60 Pœnitentiam modicam Deus non reſpuit.

61 Relapſo non ſufficit levis pœnitentia ad abſolutionem obtinendam

62 Abſolutio impœnitenti non eſt concedenda cuiuſvis periculi vitandi cauſa.

1 AD ABOLENDAM. Hæreticus malè ſentiens, vel docens de Sacramentis Eccleſiæ excommunicatus eſt; niſi ſe
2 corrigat, & errorem abjuret, ſi eſt cle-
3 ricus, degradatur, & traditur Curiæ ſæculari, per quam etiam laicus legitimè punietur. Eadem eſt
4 pœna ſuſpectis, qui ſe non purgant: relapſis verò
5 audientia denegatur. Sæculares Principes, qui jurare nolunt de Eccleſia contra hæreticos defen-
6 denda, dignitate privantur, excommunicantur,
7 & terræ ipſorum interdicuntur: civitates verò reſiſtentes aliorum commercio, & epiſcopali dig-
8 nitate privantur: & exempti in his ſubſunt Epiſcopis. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Jo. de Anan. Felin. & Marian. Socin. & novem ſunt partes, quæ per ſe patent.

9 Nota primò ex principio tex. Hæreticum eſſe non tantùm qui malè ſentit de articulis fidei, qui continentur in Symbolo, ut cap. *Firmiter, ſupra de*

Summa Trinitat. & fide Catholic. Sed etiam qui malè ſentit de Sacramentis Eccleſiæ, ut de corpore, & ſanguine Chriſti. De erroribus autem circa hoc Sacramentum traditur *de conſecrat. diſtinct. 2. per tot.* & in Concil. Trident *ſeſſ. 13. De Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento in undecim Canonibus ibi poſitis*; de Baptiſmate traditur *de conſecration. diſt. 4.* & in Concil. Trid. *ſeſſ. 7. de Baptiſmo in 14. Canonibus.* De pœnitentia habetur infra *de pænit. & remiſſ.* & in Trident. *ſeſſ. 14. in Doctrina de Pænit. Sacram. & in 15 Canonibus ſubſequentibus.* De Matrimonio in cap. *Debitum, ſupra de bigam.* & in Trident. *ſeſſ. 24.* in Doctrina de ſacramento Matrimonii, & in duodecim Canonibus immediatè ſequentibus. Et de aliis tribus Sacramentis notatur per Joann. Andr. *ſupra in rubr. de Sacram. non iter.* & poſt Hoſtien *in ſumma eod. tit.* Et habetur in Trident. *ſeſſ. 7. de Sacramento Confirmationis in 4. Canonibus, ſeſſ. 14. in Doctrina de Sacramento Extremæ unctionis,* & in *Canon. 1. 2. 3. & 4. & ſeſſ. 23.* in Doctrina de ſacramento Ordinis, & in 8. Canonibus ſubſequentibus, & de omnibus ſacramentis ſingillatim in Concilio Florentino in decreto fidei Eugenii IV. pro inſtructione Armenorum *tom. 4. Concil. part. 1. pag. 612.*

10 Secundò nota ibi, *& generaliter, quoſcumque*, juncto verſ. *Laicus autem,* & verſ. *Si qui verò.* De crimine hæreſis judicem eccleſiaſticum non tantum cognoſcere contra clericos ſibi ſubditos, ſed etiam contra exemptos, & laicos, Innoc. *hic in fin.* Abb. *nu. 3. & 7.* & Marian. Socin. *num 2.* qui ad-
11 dunt etiam inferiorem poſſe cognoſcere ſi delictum eſt clarum: ſi verò dubitaretur an aliqua aſſertio eſſet Catholica, necne: tunc ſolum Papam poſſe hoc determinare, ac diffinire, ut c. *Multis, 17. diſt.* cap. *Quotiens, 24. q. 1.* cap. *Maiores, ſupra de Baptiſm.*

12 Tertiò nota ibi. *Cum conſilio clericorum.* De cauſa hæreſis Epiſcopum non cognoſcere ſine conſenſu Capituli. Conſilium enim hic accipitur pro conſenſu arg. cap. 1 ibi: *aut ſine iudicio Capituli ſuſpendere, vel eorum eccleſias interdicto ſubjicere attentetis, infra de exceſſib. Prælat.* ſecundum Hoſt. *hic num. 2. in verb. Cum conſilio*, Butr. *n. 30.* ſed Jo. Andr. *num. 4.* dicit in ſententijs arduis Epiſcopum requirere conſilium Capituli, licèt conſenſum non expectet, cap. *Novit.* & cap. *Quanto, ſupra de his quæ fiunt à Prælat. cap. 3. de conſuetud. lib. 6.* Ad hoc vide quod ſcripſi in cap. *Cum ex eo, numero 20. ſupra de reliquijs, & veneration. Sanctor.*

13 Quartò nota ibi, *vel clerici ipſe vacante*, Capitulum ſede vacante ſuccedere in poteſtate juriſdictionali Epiſcopi, etiam quoad judicandum hæreticos, prout hic notant Hoſtien. *num. 2. & 4.* Henric. Boich. *num. 4.* Butr. *num. 3. in 5 notab.* Abb. *num 4.* Sylveſter *in verb. Hæreſis, 2. num. 2.* Molin. *de iuſt. & iure tract. 5. diſp. 28. num. 2. in fin.* Generaliter autem an, & quando juriſdictio tranſeat in Capitulum ſede vacante habes hic prolixam diſtinctionem Innocentii *nu. 1.* quam ad literam recitant Hoſtien. *num 3* & Jo. Andr. *num. 5.* Sed du dicas ut plenè ſcripſi in cap. *His quæ de maior. & obedien.* & notatur in cap. *Cum olim eod. tit.*

14 Quintò nota ibi, *Totius eccleſiæ ordinis prærogativa nudetur.* Clericum convictum de hæreſi non ſtatim eſſe tradendum Curiæ ſæculari, ſed priùs eſſe degradandum, ut hic, & expreſſiùs in c. *penult. infra eod.* & hic notant Hoſtien. *num. 6.* Butr. *num. 5.* Anchar. *num. 4.* Abb. *num. 5.* Jo. de Anan. *num 6.* & Marian. Socin. *in 5. notab.* Joan. Andr. Butr Cardin. & omnes *in ſummario tex.* Covar. *practicar. quæſt. in q. 32. num. 2.* dicens hoc omnes fateri Jul. Clar. *in pract. crimin. §. fin. q. 36. verſ. Scias autem.* De forma autem degradationis legitur, & notatur in cap. *Novimus, de verb. ſignificat.* in cap. *Degradatio, de pænis lib. 6* & in Pontificiali Romano *in pluribus titul. de degradatione.*

Sextò nota ibi, *omni officio, & beneficio ſpoliatus eccleſiaſtico.* Hæreticum eſſe privatum ipſo iure omnibus officiis, & beneficiis. Sed hoc latiùs examinabitur infra *in 1. quæſt.*

15 Septimò nota in verſ. *Niſi continuò.* Quatuor copulativè requiri ad hoc, ut hæreticus ad Catholicam fidem rediens effugiat pœnam ultimi ſupplicij. Primum eſt, ut incontinenti adjuret errorem ſuum: ſecundum ut ſponte id faciat, ut patet in littera ibi, *continuò*; & ibi, *ſponte*: quando autem dicatur incontinenti, & ſpontè redire, conſule Abbat. in cap. *Excommunicamus, il primo. n. 10. infra eod* & Jacobum Simanch. Epiſcopum Pacenſem de Catholicis inſtitutionibus, *tit. 47. n. 7.* Tertium eſt, ut abjuret publicè ſecundum arbitrium proprii Epiſcopi, ut in tex. ibi, *ad arbitrium Epiſcopi regionis publicò conſenſerit abiurare.* Quartum ut de peccato condignè ſatisfaciat per pœnitentiam, & aliam pœnam pecuniariam ſibi iudicendam, ut ibi, *ſatisfactionem congruam exhibere*, & in cap. *Vt commiſſi, de hæretic. lib. 6.* & notat Jo. de
16 Lignan. in Clem *Ad noſtram, eod. tit* Butr. *hic num. 6.* Abb. *num. 5. verſ. Item nota.* & *nu 6.* & Marian Socin. *nu 8.* Et ita quamvis ſecundum regularis juris communis, ex quo ſemel commiſit crimen, deberet judicialiter puniri, & condemnari, etiamſi pœniteret, quia per hujuſmodi pœnitentiam in foro humano, & judiciali nocens eſſe non deſiit, ut l. *Qui ex mente, ff. de pænis*, l. *Quod ſignificatum, in princip. ff. de ædilit. edict.* & *hic* per Anchar. *in 5.*
17 *notab.* & Abb *num. 5. in fin.* Tamen quia Eccleſia benigna eſt, nec claudit gremium redeuntibus, mitiùs agere volens in hac parte, ordinavit, ut illicò poſt deprehenſionem in hæreſi ad unitatem eccleſiæ ſpontè redeuntes, & errorem ut ſupra abjurantes, & ſatisfactionem exhibentes ad miſericordiam recipiantur, & impoſita pœnitentia ſalutari ſalvetur eis vita, nec permittatur occi-
18 di per brachium ſæculare, quia eccleſia tueri debet ſuos pœnitentes. Ita DD. de Rota *deciſ. 1. n. 14. de hæret. in antiq.* Adverte tamen, quia ſic redeuntes, etſi mortem evadant, non tamen omnino pœnam effugiunt; imò in perpetuum carcerem ad agendã pœnitentiam detruduntur, ut c. *penult. infra eod.* & ibi notat gloſ. *final.* & commu-
19 niter Doctores, & Rota *d. deciſ. 1. num. 15.* Ab hac tamen regula perpetuæ detruſionis excipiendi ſunt qui ſpontè comparent, & ad eccleſiam redeunt, antequam ſint de crimine accuſati, ſeu denunciati, non enim debent in perpetuũ carcerem condemnari, ut probat text. à contrario ſenſu in d. c. *penult. §. fin.* ibi; (Si qui poſtquam fuerint deprehenſi redire voluerunt ad agendem condignam pœnitentiam, in perpetuum carcerem detrudantur.) Ergo è contrario ſi ſpontè redeant, & miſericordiam implorent, antequam fuerint deprehenſi, non videntur perpetuo carceri mancipandi: & ita ſervatur in ſupremo Tribunali San-
20 ctiſſimæ Generalis Inquiſitionis. Quid autem juris ſit de illis, qui ſtatim poſtquam capiti ſunt, tam de ſe, quàm de aliis, quos hæreticos eſſe ſciũt, plenè & ſincerè confitentur: nec non de illis, qui puro corde redeunt priuſquam dicta teſtium fuerint publicata, numquid tales in perpetuum carcerem ſint detrudendi? Conſule eundem Jacobum Simancham *de Cathol. Inſtitut. tit. 16 num. 17.* & Franciſcum Peniam *in 3. part. Direct. Inquiſit. Schol. 142.*

21 Octavò nota in verſ. *Laicus autem.* Crimen hæreſis eſſe merè eccleſiaſticum, adeout judex laicus nec contra laicum poſſit cognoſcere, vel judicare, aut quoquomodo ſe ingerere, cap. *Vt In-*
22 *quiſitionis, §. Prohibemus, de hæretic. lib. 6.* Laicus enim ſolam habet executionem contra hæreticos facta degradatione, & traditione, & relicta ei executione, ut in d. §. *Prohibemus*, & in cap. *Cum ſecundum leges, eodem tit. & lib.* & hic notant Abb *num. 7. & 12.* & Marian. Socin. *nu. 9.* An au-
23 tem judex ſæcularis aſtrictus exequi ſententiam judicis eccleſiaſtici latam contra hæreticum poſſit cognoſcere de iuſtitia proceſſus; quicquid dicant Legiſtæ, tenendum eſt non poſſe cognoſcere, ut probatur in d. §. *Prohibemus*; & *hic* latè firmat, & objectis reſpondet Felin. alios cumulans *nu. 5.* Idem notat Abb. in cap. *Ea quæ, nu. 14. de ſtat. Monach.* dicens, Bartolum in hoc erraſſe in l. *Divus, ff. de cuſtod. reor.* Bero. in cap *At ſi Clerici, num. 79. de de iudic.* Hippolyt. de Marſil. poſt alios in *tract. de bann. in verb. Iudice, n. 129.*

42 Nonò nota ibi: *qui verò inventi fuerunt ſuſpicione notabiles.* Ex ſola ſuſpicione hæreſis indici purgationem, in qua deficiens punitur, ut convictus, & indicitur hæc purgatio ad arbitrium Superioris, ut in text & ſic præparatur bonus modus convincendi ſuſpectos de hæreſi, ſcilicet indicendo purgationem, ut *hic* per Butr. *nu. 6. in 1. notab. & n. 7.* Abb. *nu. 8.* & Marian. Soccin *n. 10.*

25 Decimò nota in verſ. *Illos quoque.* Relapſum in hæreſim non eſſe audiendum licèt iterum velit abjurare. Recidere enim pejus eſt, ſive periculoſiùs quàm incidere, & deterior dolus eſt illius, qui interruptam iterum litem deſierit, quàm qui ſemel cœptam dereliquit, ut §. *Si verò intra prædictum, in fin.* in authen. *de litigios.* Hoſtien, *hic nu.*
26 *9.* Quod procedit ſecundum Doctores etiamſi tempore primæ abjurationis, crimen hæreſis non fuerit plenè probatum, ſed ob ſolam hæreſis ſuſpicionem fuerit facta abjuratio, ut *hic* per Butr. *num. 8.* & Marian. Socin. *nu. 11.* ad quod vide quod legitur, ut notatur in cap. *Accuſatus, infra eod. lib. 6.*

27 Ultimò nota in verbo *ſtatuimus inſuper.* Ratione delicti eccleſiaſtici Princeps etiam ſæculares, & laicos poſſe privari per eccleſiaſticum judicem dignitatibus, & honoribus ſæcularibus, etiam ab Imperatore obtentis, & inhabilitari ad acquirendos, ut *hic* per Butr. *n. 11.* Abb. *nu. 8. in verſ. Statuimus*, & Marian. Soccin *nu. 12.* Dixi in cap. *Vergentis, n. 6. & 7. infra eod.*

28 QUÆRO an hæretici ſint ipſo jure privati beneficijs eccleſiaſticis, anne ſint privandi per ſententiam.

29 Videtur reſpondendum eſſe ipſo jure privatos

Primò per hoc cad. ponderando illa verba: *& ſic omni officio, & beneficio ſpoliatus eccleſiaſtico ſæculari relinquatur arbitrio poteſtatis*; nam verbum *ſpoliatus* executionem importat, & ſic denotat privationem ipſo jure, ut notat Butr. in cap. *fin. n. 15. verſ. Quarto, ſupra de poſtuland.* ubi per illum text. in verb. *Spoliari*, & per cap. *Conquerente, de reſtitut. ſpoliat.* dat generalem theoricam, quod ubicumque aliquis utitur verb. *Præcipimus ſpoliari*, vel *ſpolietur*: licet ſit verbum futuri temporis, tamen ſupponit privationem ipſo jure, & denotat ſolam amotionem manualem, & quoad facti poſſeſſionem; & ſic refert fuiſſe allegatum in facto, & eum ſequitur Felin. in cap. 2 *n. 4.* & in cap. *Rudolphus, num. 25. de reſcript.* & in cap. *Inſinuatum, in princip. de ſimon.* Ad quod vide bonum textum in cap. *Extua, de cleric. non reſidentib* juncta expoſitione Hoſtien. & Jo. Andr. *ibi verb Spo-*
30 *liari* Nec refragatur quod hæc inductio tollatur ex verbis præcedentibus ibi, *totius eccleſiaſtici ordinis prærogativa nudetur*: quæ verba videntur importare privationem per ſententiam ex notatis per Felin. in d. cap. *Rudolphus*, quaſi cum textus ſtatim ſubjungat; & ſic omni officio, & beneficio ſpoliatus hæc ultima videretur denotare executionem dictæ privationis per ſententiam faciendæ, non autẽ privationis ipſo jure. Reſpondetur enim, illud quoque verb. *nudetur.* Similiter referri ad manualem executionem, cùm idem importet, quod *ſpolietur*, ut c. 1. §. *Illum autem, in fin.* & ibi Archidiacon. *in verb. Iam nudatus*, id eſt ſpoliatus, *de reſtit. ſpoliat. lib. 6.* ac proinde intrat alia conſimilis theorica Raphaelis in l. *Providendum, C. de poſtuland.* per gloſ. ibi poſitam *in verb. Foro*, & ab Angelo ibi approbatam, quod verbum futuri temporis importat latam à lege ſententiam, quando eſt verbũ executivum: quam theoricam ſequitur Andr. Siculus in c. *Sacerdos, de off. Ordin.* relatus à Felin. in d. cap. *Rudulphus, n. 25. de reſcript.*

31 Secundò; principaliter pro hac concluſione eſt text. in c. *Cum ſecundum leges, de hæret. lib. 6.* per quod patet bona hæreticorum eſſe confiſcata ipſo jure, ita ut eorum dominium heretici eo ipſo amittant, nec aliud requiratur niſi pronunciatio
32 judicis eccleſiaſtici ſuper crimine. Bonorum autem appellatione etiam beneficia eccleſiaſtica continentur, cap. 1. *de præben.* & l. *Bonorum, ff. de verb. ſignificat.* & Rebuff. *ibi*, & *in praxi beneficior. in tit. de ſimon. in reſignat. num 31.* Et quamvis in beneficijs non intret confiſcatio, cùm non ſint tranſitoria ad Fiſcum; intrat tamen privatio, de qua ibi. Et illa illum textum intelligit Rota apud Achillem de Graſſ. *deciſ. 345. alias 3. num. 5. de hæreticis.*

Tertiò; Idem probatur in cap. *Vt commiſſi, §. Privandi, infra eodem lib. 6.* ibi, *privandi, vel privatos nunciandi*: nam dictio, *vel*, expoſitivè eſt accipienda pro *id eſt*, ut ibi notant Joann. Andr. numero quarto in verbo Privandi, & alii poſt eum.

Quartò, ad idem videtur tex. ad quem non advertunt DD. in cap. 1. *de paroch.* nam ibi fuit ſubſtitutus alius Epiſcopus in locum Epiſcopi hæretici, nec apparet contra hæreticum fuiſſe latam ſententiam privationis, ipſeque ad unitatem Eccleſiæ reverſus reſtituitur diſpenſativè, & fit diviſio inter eum, & Epiſcopum ſubſtitutum juxta for-

formam in text. præſcriptam, ut *ibi* notant Innoc. Hoſt. & Jo. Andr. & ſic ſupponitur ipſo jure privatus epiſcopatu: & quod Epiſcopo hæretico ad Catholicam fidẽ redeunti non reſtituatur epiſcopatus niſi ex miſericordia, probant cap. *Ipſa pietas, verſ. Item ſi inquiunt, in fin. 23 q. 4.* & c. *Quod autem, q. 7.* c. *Convenientibus 1. q. 7.* & per hæc jura notat gloſ. in c. *Vergentis, in verb. Miſereri infra eod.* & *ibi* etiam Hoſt. *num. 1. in eod. ver.* & Marian. Socin *in 3. notab.* Quare hanc opinionem probarunt in d. c. *Ut commiſſi*, Io. Andr. Gemin. Franch. & communiter DD. dum exponunt illa verba, *vel privatos nunciandi*, ut dictio, *vel*, ſtet expoſitivè pro *id eſt*, Abb. in c. *Iure dilectos, n. 11. de exceſſib. prælat.* Philip Prob. *in addit. ad Monach. in c. Alma Mater, num 8. de ſentent. excomm. lib. 6.* Millis *in repert. in verb. Hæreticus*, Covarr. *var. reſol. c. 9 n. 4.* Rebuff. *in prax. beneficiar. 3. par. tit. de mod. amitten. benefic. n. 3. & de pacific. poſſeſſ. n. 196.* Bernard. Diaz. *in practic. crimin. Canonic. cap.* 114 n. 2. Navarr. *conſ. 6. & conſ. 16. verſ. 2. de hæretic.* Menoch. *de arbitr. iudic. lib. 2. centur. 5. caſu* 416 *n.* 61. Franc. Pænia *in Director. inquiſit. 3. q.* 113. *ſchol.* 162. eamque alias probavit Rota apud Caſſador. *deciſ.* 14 *ſuper regulis, num.* 1 & 4. quæ de hoc dicit eſſe tex. in c. *Quo iure*, & ibi gloſ.
33 Dominic. & Præpoſit. 8 *diſt.* & eamdem ſuppoſuit *deciſ.* 707. *nu* 4 *par. 3. diverſ.* licèt domini non fuerint concordes, an beneficia hæretici vacaverint in partibus, ubi crimen hæreſis fuit commiſſum, an verò in Curia, ubi lata fuit ſententia declaratoria. Fateor non deeſſe qui ſentiant hæreticos non eſſe beneficijs privatos ipſo jure, ſed privandos per ſententiam, ut Alphonſ. à Caſtro. *in tit. de iuſta hæretic. punit. c. 9.* Jacob. Simanch. *de Cathol. inſtitution. c. 46 num.* 72. Thomas Zerola *in praxi Epiſcopali in 1. part. in verb. privatio in princip.* & quidam alij apud Sanchez *ſuper Decalog. lib. 2. c. 26. à n 5.* ea ratione, quia privatio ipſo jure nunquam inducitur niſi expreſsè id jure cautùm reperiatur, gloſ. 2. in c. *fin. de iure patron.* Sed quicquid dicant, tu non recedas à prima opinione; tum quia communis eſt, tum quia benè probatur
34 in præalleg. jurib. Tum denique quia hoc eſt diſertis verbis expreſſum in Conſtitutione 2. Nicolai II. *Noverit univerſitas*, in Bullar. *tom. 1. pag* 124. ubi ſic legitur: (Hæretici autem, & receptores, defenſores, fautores eorum, ipſorumque filij uſq; ad ſecundam generationem ad nullum eccleſiaſticum beneficium, ſeu officiũ admittantur: quod ſi ſecus actum fuerit decernimus irritum, & inane. Nos enim prædictos ex nunc privamus beneficijs acquiſitis, volentes ut tales & habitis perpetuò careant, & ad alia ſimilia nequaquam in poſterum admittantur.) Quid clariùs? Porrò hæc Conſtitutio, ſicut & aliæ contra hęreticam pravitatem à Romanis Pontificis editæ, quæ Decretalibus Sexti non obviant, præſervantur in c. *ultim. in fin. de hæretic. lib. 6.* ut notet gloſ. *in proœmio Sexti, in verb. Reſervantur.*

35 Suffragatur etiam communi opinione Conſtitutio 29. Pij V. *Cum ex Apoſtulatus*, in Bullar. *to. 2. pag.* 213. qua perpetuò reſervantur diſpoſitioni apoſtolicæ beneficia vacãtia propter hæreſim; & ſic ſupponit hæreticos eſſe beneficijs privatos ipſo jure, ut rectè obſervat Franc. Pęnia *in Director Inquiſit. p. 3. ſchol.* 162. & Nicol. Garz. *de benefic. p. 11. c. 10. nu.* 71. & Azor. *inſtit. moral. lib. 8. cap. 13. q. 8.* licèt hujus Conſtitutionis verba in alium ſenſum detorqueat Thom. Sanchez *ſuper Decalog. l. 2. c. 26. n. 6. verſ. Quia nec motus proprius.*

36 Ad extremum communem ſententiam ſemel atque iterum non obſcurè probavit Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum: aliquando enim cenſuit, Epiſcopo exiſtente notoriè hæretico, facultatem concedendi dimiſſorias ſpectare ad Capitulum Cathedralis
37 Eccleſiæ: non enim Sacra Congregatio mota fuit ex eo, quod ſedes Epiſcopalis propter hæreſim Prælati vacet interpretativè, ſecundum ea, quæ, adnotavit Hoſt. *in ſumma tit. Ne ſede vacant. §. Quot modis dicatur ſedes vacare, n.* 2. & ex illo Joann. Franc. Pavin. *in tract. de offic. & poteſt. Capituli ſede vacante, prælud. 7. & ult. nu. 13. verſ. Secundò ſi Prælatus, tract. tom. 13. p. 2. fol.* 413. ſiquidem propter vocationem interpretativã juriſdictio ad Capitulum non devolvitur, c. 1. & ibi notat gloſ. *in verb.* Ipſius, & ante eam Hoſt. *ibi n 8. de off. Vicar. lib 6.* & nos fusè probavimus in c. *Quia diverſitatem, à num. 16. uſque in fin. de conceſſ. præben.* ſed mota fuit, quia propter hæreſim notoriam Prælati ſedes Epiſcopalis vacat verè; & ideo juriſdictio, & conſequenter facultas concedendi dimiſſorias tranſit in Capitulum ſede vacãte, ut c. *His quæ*, & c. *Cum olim, de maior & obed.*

38 Et aliàs cenſuit matrimonium celebratum coram parocho publico hæretico eſſe invalidum, ſi in parochia decretum *cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* publicatum fuerat ante 30. dies poſt matrimonium contractum: hæc enim declaratio nõ fundatur in eo, quod parochus hæreticus ſit excommunicatus, ut hic, & in cap. *Excommunicamus 1. & 2. infra eod.* quandoquidem validum eſt matrimonium contractum coram parocho excommunicatio etiam denunciato, ut eadem Sacra Congregatio reſpondit tempore bon. mem. Cardinalis Matthæi re diligenter examinata; ea ratio-
40 ne, quia excommunicatus retinet beneficia prius obtenta, licet non poſſit acquirere de novo, cap. *Cum bonæ mem. de ætat. & qualit.* cap. *Poſtulaſtis, de cler. excomm. miniſtran.* ut colligitur ex votis Cardinaliũ, ſed fundamentũ prædictæ deciſionis fuit quia parochus publicus hæreticus deſinit eſſe parochus, cùm ſit ipſo jure privatus beneficio parochiali; meritò invalidum eſt matrimonium corã eo celebratum ob non ſervatam formam à Concilio præſcriptam in *d. c. 1.*

41 Cæterum adverte, quia etſi hæreticus à die perpetrati delicti ſit ipſo jure privatus beneficijs antea obtentis, ut ex dictis conſtat; ideoque beneficia huiuſmodi tamquam vacantia impetrari poſſint etiam ante ſententiam declaratoriam, ut notat Philip. Prob. ad Monach. in c. *Alma mater, n. 8. de ſent. excomm. lib. 6.* & Rebuff. *in prax. beneficiaria, tit. de mod. vac. n. 5.* non tamen poteſt à
42 poſſeſſione amoveri, niſi prius ſententia declaratoria cõtra ipſum promulgetur ſuper facto, id eſt cum incidiſſet in crimen hæreſis, ut apertè probatur in c. *Cum ſecundum leges, de hæret. lib. 6.* ubi poſtquam text, dixit bona hæretici eſſe cõfiſcata ipſo jure, immediatè ſubjunxit: Confiſcationis tamen executio, vel bonorum ipſorum occupatio fieri non debet per Principes, vel alios dominos temporales, antequam per Epiſcopum, vel aliam eccleſiaſticam perſonam, quæ ſuper hoc habet poteſtatem, ſententia ſuper eo crimine fuerit

pro-

promulgata: & in hac ſpecie obſervant Sarnen. *in regul. de annali, q. 52. n. 3. verſ. Secunda ratio*, Menoch *de arbitrar. iudic. centur. 5. caſ. 416 num.* 62. & alii recentiores, quos cumulat Thomas Sanchez *ſuper Decalog. lib. 2. cap 26. num. 7.* contra Suarez *tom. 5. in 3 part. diſput. 43 ſect. 1. n. 4.* & in hunc ſenſum accipi poſſunt Doctores, qui ſcripſerunt crimen hęreſis non privare beneficiatum ſuo beneficio ante ſententiam, ſecundum Menochium *ubi ſupra n. 64.* inter quos allegatur Innocent. in cap. *Cum noſtris, de conceſſ. præbend.* Compoſtell. in cap. *Conſider crimina, de election.* & Anchar *conſ* 293, *num. 4. verſ. Nam licet propter crimen*, quos ſequutus eſt Alciat. in d. cap. 1. *n.* 37 *de iudicijs.*

An autem hæreticorum filii ſint & ipſi beneficijs eccleſiaſticis privati ipſo jure, vel privandi per ſententiam, latiſſimè examinavi in cap. *Vergentis infra eod.* Item ſi Papa ſtatuat ut hæretici, & filii
43 eorum uſque ad quartum gradum non admittantur ad collegium clericorum, nunquid hoc ſit intelligendum tam de filiis, quàm de filiis filiorũ egregiè diſputat in utramque partem Hoſt. in d. c. *Vergentis, à n. 4. uſque ad n 9.* concludens pro negativa: ſed hodie vide Conſtitutionem Bonifacij VIII quæ habetur in c. *Statutum, il ſecondo, infra eod. lib. 6.*

44 In gloſ. *in verb. Relinquatur*, nota benè hanc gloſſam, quia à Doctoribus quotidiè allegatur, quod pro nullo crimine quantumcunque enormi Clericus non incorrigibilis debet ſtatim degradari actualiter, & tradi Curiæ ſæculari, ſed debet deponi, & remanere ſub poteſtate eccleſiaſtica, prçterquã in tribus caſibus. Primus eſt in crimine hæreſis, ut hic; & quamvis Abb. *nu. 11.* dicant hanc non eſſe bonam exceptionem, quia ſi convictus de hæreſi vult redire ad Fidem, non traditur Curiæ ſæculari, ut hic dicitur: ergo tunc ſolum traditur cum eſt incorrigibilis; & ſic non rectè excipitur: tamen ſalvãdo gloſſam, cum qua tranſeunt communiter Doctores, poteſt dici in hæretico ſervandam non eſſe illam formam, quæ in Clerico incorrigibili præſcribitur in cap. *Cum non ab homine, ſupra de iudicijs.* Item hæreticus relapſus licèt ſit paratus ſe corrigere, & velit hæreſim objurare, nihilominus traditur Curiæ ſæculari, ut hic ſtatuitur verſ. *Illos quoque*, & dictum eſt ſupra *in 10. not.*

Secundus caſus eſt in crimine falſi, intellige de falſificante litteras Apoſtolicas, ut in cap. *Falſariorum, de crimine falſ.* & in cap. *Novimus, de verb. ſignificat.*

Tertius eſt in conſpirante contra Epiſcopum proprium, ut in cap. *Si quis ſacerdotum, 11. qu. 1* & ſic ſentit gloſ. *in hoc tertio caſu*, Clericum ſtatim eſſe degradandum, & tradendum Curiæ ſæculari, licèt non ſit incorrigibilis; ſed gloſ. in d. c. *Si quis ſacerdotum, in verb. Mox depoſitus*, variavit, & quod requiratur incorrigibilitas, tenuit gloſ. in cap. *final. in ver. Iuramento abſolvant, de teſtib. cogend.* & Barthol. Brixienſis in cap. *Si qui ſunt, 2. q. 7* Verum etſi hæc opinio ſit benignior, tamen contraria eſt verior, ut ait Hoſt. in d. cap. *Novimus, nu. 1. verſ. 3.* & communiter etiam tenetur, ut dixi in d. cap. *Cum non ab homine, n. 71. de iudicijs*, ubi retuli alias gloſſas, & Doctores concordantes & ibi etiam vide alios caſus, in quibus per Conſtitutiones Apoſtolicas Clericus tradi poteſt Curiæ ſæculari; & quamvis Abb. *hic num.* 12. *verſ. Sed hinc materiam*, & plenius in cap. *At ſi Clerici, de Iudicijs*. tenuerit pro quocunque crimine gravi, & damnoſo Clericum incontinenti poſſe tradi Curiæ ſæculari, etiam non expectata incorrigibilitate: tamen ejus fundamenta latiſſimè cõfutavi in præalleg. Decretali *Cum non ab homine, à n. 65. uſque ad n. 104.*

45 In verſ. *Illos quoque*, cum tex. decernat eos, qui poſt abjurationem erroris, vel poſtquam ſe proprii Antiſtitis examinatione purgaverint, deprehenſi fuerint in abjuratam hæreſim recidiſſe, ſæculari judicio ſine ulla penitus audientia eſſe relinquendos.

46 QUÆRO, An relapſo in caſu infraſcripto per Sedem Apoſtolicam ſit concedenda abſolutio, ac rehabilitatio ad honores, & dignitates.

74 In cauſa N. abſolutionem petentis ſub cenſura Eccleſiæ Primum illud pono, hæreticum utcumque relapſum poſſe à Summo Pontifice nedum abſolvi, & unitati Eccleſiæ reſtitui, cap. *Super eo, de hæretic. lib 6.* ſed etiam ad honores, & dignitates rehabilitari; tum quia multis exemplis id factum eſſe conſtat; tum quia hæc Conſtitutio jubens eos ſine ulla penitus audientia ſæculari judicio eſſe relinquendos eſt juris poſitivi, quippe à Lucio III. condita fuit ad hoc quod notat Innoc. in cap. *Cum ad monaſterium, nu. 3. de ſtat. Monach.* unde omnis pœna relapſi quoad Papam eſt arbitraria; latè Arnal. in cap. *Quoniam, q. 12. num 9, de hæretic. lib 6.*

48 Pono item abſolutionem eſſe concedendam pœnitenti, impœnitenti eſſe denegandam.

Prima pars probatur vulgaris Sacræ Scripturæ locis; Eccleſia nunquã claudit gremium redeunti, *Peccator in quacumque hora converſus fuerit, & ingemuerit, omnium iniquitatum eius non recordabor amplius: Cum converſus fueris, & ingemueris, tunc ſalvus eris*, aliiſque ſimilibus, quorum paſſim meminere Sancti Patres, & in ſpecie Chryſoſtomus *Epiſtola quinta ad Theodorum Lapſum*, ubi rem pluribus illuſtravit exemplis, idemque habetur diverſis Gratiani locis, cap. *Penderes, 50. diſt.* cap. *Cognovimus, §. Ecce*, cap. *Is, 26. q. 6.* cap. *Quia eadem diſtinct*, ubi habetur ibi dari miſericordiam, ubi poſt peccatum eſt ſequuta pęnitentia: nec enim debet deſpici in eo, quo fuit, quia jam incipit eſſe quod non fuit: quæ habere locum etiam in relapſo conſtat ex text. in d. c. *Super eo*, ubi Archid. Jo. Andr. & cæteri DD. & S. Thomas in 2. 2. *q. 11. art. 4.*

49 Secunda pars probatur ex cap. *Legatur, 24. qu. 2.* quo habentur hæc verba Gelaſij Papæ: (Legatur ex quo eſt religio Chriſtiana, vel certè detur exemplum in Eccleſia Dei à quibuslibet Pontificibus, aut ab ipſis Apoſtolis, aut ab ipſo denique Salvatore veniam, niſi corrigentibus ſe, fuiſſe conceſſam) Idem habetur in c. *Pœnitentes, 50. diſtinct.* Quod ſi in quolibet peccatore id obſervandum eſt, ut non abſolvatur niſi pœnituerit, id certè exactius obſervari oportet in relapſo, qui cum redierit ſemel ad hæreſim abjuratam, jam ſe oſtendit
50 in Fide Catholica inconſtantem: propterea prudenter Alexander IV. in d. c. *Super eo, de hæret. lib. 6.* expreſsè ſtatuit, ne relapſus ad Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ recipiatur, niſi manifeſta dederit inditia pœnitentiæ.

His ita conſtitutis patet ſolutionem dubitationis circa abſolutionẽ petitam pendere ex facto.

tam-

nimirum ex eo an relapſus manifeſta dederit ſigna pœnitentiæ, necne; nam ſi dederit, abſolvendus erit, alioquin erit deneganda abſolutio.

51 Signa pœnitentiæ hæc vulgò afferuntur. Primò quod ſpeciales nuncios ad Sedem Apoſtolicam miſerit, ut abſolutionem obtineret, eiſque repulſis nihil commotus, aut indignatus fuerit, neque ullum paulò aſperius in Sedem Apoſtolicam, aut Summum Pontificem verbum ex eius ore exciderit: quin etiam propoſitum petendi abſolutionem poſt repulſam cõſtanter retinuerit: quod in ipſo videtur non leve pœnitentiæ judicium, ea enim eſt potentium natura, ut niſi honorificentiſſimè tractentur, ſe contemptos, injuriaque affectos exiſtiment. Cum igitur N. reverſis re infecta qui ablegati fuerant, nihilominus ſe præſtiterit in Sedem Apoſtolicam obſequentem, & adhuc firmiter in ſua converſione permaneat, pergatque humiliter petere abſolutionem: magnam præſefert anteactæ vitæ pœnitentiam: nam ut
25 habetur in cap. *Perfecta, de pœnitent. diſtinct.* 3 perfecta pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter perferre.

Secundò affertur eum eccleſias frequentare, Miſſas devotè audire, peccata confiteri, Sacramentum Euchariſtiæ ſumere, veteribus delictis illacrymari, plurimas eleemoſynas elargiri: at longè minora ſigna pœnitentiæ videtur ſufficere in relapſo ad Eccleſiæ communionem admittendo: nam Archidiacon in dicto cap. *Super eo, nu.* 4. pro ſignis numerat petitionem abſolutionis, & pectoris percuſſionem: ibidemque Francus videtur exigere ea ſigna, quæ traduntur ab Hoſt. *nu.* 1. & Joan. Andr. *n.* 2 in c. *A nobis, il ſecondo infra, de ſentent. excommunic.* qui non alia ſigna requirunt ibidem ad internoſcendum animum excommunicati pœnitentis, quàm elevationem oculorum ad Cælum, gemitum, ſuſpiria, pectoris, vel oris percuſſionem abſolutionis petitionem; & tamen text. d. c. *A nobis.* utitur eiſdem verbis in excommunicato, quibus utitur cap. *Super eo*, videlicet, ſi pœnitentiæ ſigna oſtenderit manifeſta.

E converſo adverſus relapſum multa recenſentur ſigna impœnitentiæ.

Primò enim, ipſe plures collationes beneficiorũ factas à Sede Apoſtolica irritas eſſe decrevit.

Secundò, concubinam nuptam habet, cum qua omnibus ſcientibus adulteratur; idque fatentur qui ab eius partibus ſtant, ſed negant delictum ad
53 hæreſis crimen quicquam pertinere: quod etſi verum ſit, illud tamen conſtat carnis illecebris demerſum, nec quoad alia peccata longè diverſa eſſe verè pœnitentem, cap. *fin. de pœnit. diſtinct.* 5. ubi Innocentius II. admonens fratres ſuos, ne falſis pœnitentiis laicorum animas decipi patiantur, declarat eam falſam eſſe pœnitentiam, cùm ſpretis pluribus de uno ſolo pœnitentia agitur, aut cum ſic agitur de uno, non diſcedatur ab alio: & Ambroſ. in cap. *Sunt plures, de pœnitent. diſtinct.* 3. (Sunt plures, inquit, quos pœnitet peccaſſe, ſed non omnino, reſervantes ſibi quædam, in quibus delectantur, non animadvertentes Dominum ſimul ſurdum, & mutum à dæmonio liberaſſe, per hoc docens nos nunquam niſi de omnibus ſanari ſi enim vellet ex parte peccata reſervari, habenti ſeptem dæmonia, manente uno proficere potuerat, ſex expulſis: expulit autem ſeptem, ut omnia crimina ſimul ejicienda doceret.) & infra: (Quomodo ergo qui crimen reſervat, de alio recipiet veniam?) Et paulò poſt: (Quædam impietas infidelitatis eſt ab illo, qui juſtus, & juſtitia eſt, dimidiam ſperare veniam; quem ergo pœnitet omnino pœniteat.) At idem tex. in c. *Maiores, §. Sed ad hoc, de baptiſm.* cum concordantibus, de quibus ibi per gloſ. *in verb. Ex parte.*

Tertiò, in oppido N. edictum contra libertatem conſcientiæ promulgavit. hoc autem non eſt hominis ad fidem redire volentis neque in re tam gravi, & intrinſecè mala excuſari debet his cauſis, quas pro eo audimus ad huius criminis excuſationem allegari, cap. *Litteras, de reſtit. ſpoliat. c. Inquiſitioni, de ſent. excommunic.*

Et quamvis etiam magni Reges, videlicet Carolus IX. & Henricus III ſimul edictum promulgaverint, tamen exemplarem adeo pernicioſam, atque omni jure damnatam excuſabilem reddere non poſſunt, cap. *Sana, 9 diſt.* & l. *Nemo, C. de ſent. & interlocut. omn. iudic.* Præterea Carolus IX. præclarè oſtendit ſe illud edictum nõ ad hæreſes promovendas promulgaſſe, cum poſtea occaſione edicti nudatis omnium animis magnum hæreticorum numerum contrucidavit, plurimos editione ejecerit, alios ad ſanitatem redire compulerit. Atque utinam Sanctiſſimus eius conatibus diuturnior vita reſpondiſſet: Henricus autem III. qui idem edictum confecit, illud etiam ſemel, atq; iterum revocavit.

Neque etiam defenditur N. relapſus ea ratione quod Summus Pontifex hoc, atq; alia ſæpe in Principibus Catholicis toleraverit: nam tolerantia non excuſat à peccato, multaque permittitur, quæ non ſine peccato committuntur, c. *Cum iam dudum, de præben. c. Super eo, de cognat. ſpiritual.* & cap. *Mulieri de iureiur.*

55 Quartò, hæretici apud N. gratia, & auctoritate pollente, honoribuſque, & gradibus honeſtantur, quo nullum majus videtur eſſe impœnitentiæ ſignum in relapſo, ex his quæ habentur in c. *Accuſatus, §. Ille quoque infra eod. lib* 6.

Quintò, Judex ſæcularis in presbyterum mortis ſententiam nuperrimè tulit, eo quod dixiſſet N. omni poteſtate, ac juriſdictione nudatum eſſe, utpote relapſum antequam à Sede Apoſtolica admitteretur, juſſit eundem regularem propoſitionem tanquam hæreticã abjurare. Qua in re duo præcipuè maxima delicta idem judex commiſit: alterum quod ſe dogmatum Fidei Catholicæ judicem conſtituit, cap. *Ut Inquiſitionis, §. Prohibemus, de hæret. lib.* 6. alterum quod catholicam propoſitionem tamquam hæreticam abjurari mandavit. At, inquiunt, hoc judicis eſt delictum ideoque non imputandum præfato N. qui ei cauſam delegavit, cap. *Si quis à Catholica, 23 q.* 4. gloſ. 1. in c. 2. *de conſtitut. quaſi* judex aliquid in re tam gravi auſus eſſet abſque conſcientia, & voluntate dele-
56 gantis; aut hæc delicta non ſint ipſi N. tribuenda, qui illis potarat obviare, c. *Qui poteſt, 23. q.* 3. c. *Negligere, 2. q. 7. c. Error, diſtinct.* 38. quippe crimen qui poteſt emendare, & non corrigit, ipſe committit. cap. *Facientis, 86. diſt.*

Sextò, ſic relapſus fuit à Summo Pontifice declaratus excommunicatus, cùm jam eſſet excommunicatus à jure, cap. 1. 24. *q.* cap. 1. *Excommunicamus, primo, & infra eod* & Conſtitutione, quæ in die Cœnæ Domini legi conſuevit: quo fit, ut valde

valde peccet, ſeq impœnitentem oſtendat, cùm adeat eccleſias, Miſſaſque audiat, ac divinis interſit nondum à Sede Apoſtolica obtenta abſolutione cap. *Quod in te, de pœnit. & remiſſionib.*

58 Ex utraque igitur parte conjecturæ concurrunt, ſed quæ in propoſito noſtro impœnitentiam oſtendunt videntur longè validiores: nam ut quis verè pœnitens cenſeatur, non ſufficit docere de bonis operibus, niſi etiam appareat eum abſtinere à malis: nam, ut ait Auguſtinus relatus in cap. *Pœnitentia, de pœnit. diſtinct.* 3. Pœnitentia eſt mala præterita plangere, & plangendo iterum non cõmittere: ut enim dicitur in cap. *Pœnitentiam quippe, de pœnit. ead. diſtinct.* qui ſic alia deplorat, ut iterum alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut diſſimulat: quod etiam habetur in cap. *Ille, eadem diſtinct.* & in cap. *Pœnitentes,* & cap. *Irriſor, ſeqq.* ubi appellatur irriſor non pœnitens, qui adhuc agens quod pœnitet, non videtur Deum poſcere ſubditus, ſed ſubſannare ſuperbus. Nec ſigna eleemoſynarum, aut lachrymarum proſunt ubi peccata non deſeruntur, cap. *Qui admiſſa,* cap. *Qui vult,* cap. *Nihil prodeſt eadem diſt.* 3. Unico igitur verbo reſponderi poteſt ad ſigna pœnitentiæ ſuperius relata, videlicet non ſufficere ad pœnitentiam ſigna bonorum operum quæ ſint criminibus, & peccatis præſertim tam gravibus involuta.

59 Præterea inter ſigna pœnitentiæ recenſetur ſacramentorum frequentatio, quæ tam in excommunicato arguit potius impœnitentiam, ut ſupra eſt demonſtratum.

Verum quatenus etiam relata bonorum operum ſigna eſſent magis attendenda, quàm ſigna malorum, negari tamen non poteſt, quin illa longè infirmiora, atque obſcuriora reddantur ob ſigna contraria; & ita non ſint evidentia, ſeu manifeſta, qualia requiruntur in relapſo ad obtinendã abſolutionem d. c. *Super eo, de hæretic. lib.* 6.

Ad dicet quis multos eſſe pœnitentiæ gradus, quemadmodum & peccatorum, ſatiſque eſſe ut nunc incipiat modicè pœnitere eorum, quæ geſſit; (Jam enim futurum, ut uberiores, & ampliores veræ pœnitentiæ fructus ferantur, Deumque brevem illam, & exiguam pœnitentiam, (ut ait Chryſoſtomus *Epiſtola 5. ad Theod. lapſum,*) non abnuere, ſed magna penſitare mercede; imo vehementes corruptos non impellere magna vi ad virtutem, ſed manſuetè, & ſenſim promovere, imo plerumque portare, ne immanior ſciſſura fiat, aut error productior.) Hæc Chryſoſtomus.

61 Sed reſpondetur levem quidem pœnitentiam non ſpernendam, ſed eam tamen non ſufficere relapſo ad obtinendam abſolutionem, antequam perfectior fiat, ejuſque habeamus ſigna evidentia, & perſpicua juxta tex. in d. cap. *Super eo.*

Non obſtat quod ob publicam cauſam, & gravia pericula evitanda ſummus Pontifex debeat juris vincula laxare relapſumq; admittere, ut poſt D. Thom. ſentit Auguſtin. Triumph. *in tract. de*
62 *poteſt. eccleſiaſtica, qu.* 28. Nam abſolutio alicujus periculi vitandi cauſa non eſt concedenda non pœnitenti, juxta tex. in d. cap. *Legatur.* Sed quando verè pœniteret, & ita abſolveretur, tunc ad pericula vitanda jure deberet concedi poſtea rehabilitatio ad hores, & dignitates, quia in hoc cadit conſideratio periculi vitandi, non autem in abſolutione quæ nullo modo danda eſt ei, qui non pœnitet.

DE HÆRETICIS

Cap. Vergentis.

S V M M A R I V M.

1 *HÆreticorum bona confiſcantur, etiamſi Catholicos habeant filios: & in terris Eccleſiæ applicantur fiſco eccleſiæ: In terris Imperij fiſco ſæculari, & n. 3. & n. 16.*

2 *Papa in terris Eccleſiæ vendicat ſibi omnia iura temporalia, & habet Cameram fiſcalem, cui applicantur bona confiſcata.*

3 *Publicatio bonorum ſi fiat in terris Imperij applicatio fit fiſco ſæculari licèt publicatio fiat ratione criminis merè eccleſiaſtici.*

4 *Niſi is, cuius bona publicantur, ſit clericus, quia tunc applicatio fit fiſco eccleſiæ etiam in terris imperij.*

5 *Hæreticorum bona licet ſint ipſo iure confiſcata, tamen apprehendi non poſſunt per poteſtatem ſæcularem, niſi prius iudex eccleſiaſticus pronunciaverit ſuper crimine.*

6 *Iudices ſæculares poſſunt compelli per eccleſiam ad iuſtitiam faciendam.*

7 *Papa propter iniuſtitias, & alias iniquitates poteſt Principes ſæculares dignitate privare*

8 *Imperium Romanum à Græcis cur in Germanos tranſlatum à Leone III*

9 *Hæretici etiam ſponte abiurantes non recuperant bona niſi ex miſericordia.*

10 *Epiſcopus in hæreſim lapſus epiſcopatum non recuperat niſi ex miſericordia.*

11 *Filij quandoque puniuntur temporaliter propter criminis paterni immanitatem.*

Non autem ſpiritualiter, n. 13.

12 *Presbytericidæ filij à Pœnitentiaria redduntur inhabiles ad beneficia obtinenda.*

13 *Filius regulariter puniri non debet pro delicto patris.*

14 *Hæretici committunt crimen læſæ maieſtatis Divinæ, quod eſt gravius, quàm læſa maieſtatis humana, & n. 18. & 21.*

15 *In Religionem divinam quod committitur, in omnium fertur iniuriam.*

16 *Hæreticorum filijs etiam orthodoxis nihil relinquendum eſt ex bonis parentum, licèt poſt mortem fuerint damnati.*

17 *Quod locum habet etiam terris imperij.*

19 *Iudæorum bona, qui facti ſunt Chriſtiani, & poſtea labuntur in hæreſim, reſervantur filijs Catholicis.*

20 *Filius hæretici an ſit ipſo iure privatus, vel privandus beneficijs obtentis, & penſionibus reſervatis antequam pater condemnaretur, & num. ſeqq. uſque in fin.*

Et quid ſervetur in Congregatione Generalis Inquiſitionis, n. 31.

22 *Filij percutientium Cardinales ſunt ipſo iure privati beneficijs obtentis.*

23 *Ratio ubi eſt eadem, lex non dicitur extendi, ſed enucleari.*

24 *Et ubi habet locum legis ratio, ibi ea id prodita dici debet lex.*

Etiam

25 *Etiam in materia pœnali, & correctiva.*
26 *Privatio in præteritum non inducitur ex inhabilitatione in futurum.*
27 *Pietatis prætextu non debet ſalubris ſeveritas relaxari.*
28 *Nicolai III. Conſtitutio privans filios hæreticorum beneficiis obtentis, & inhabilitans ad obtinenda refertur.*
29 *Conſtitutiones pœnales ad hæreſes arcendas ſunt favorabiles.*
30 *Penſio in materia favobili venit appellatione beneficij.*
32 *Epiſcopus an poßit diſpenſare cum filijs hæreticorum ad officia, & beneficia, & num. ſeqq. uſque in fin.*
33 *Decretum irritans impedit ne Epiſcopus poßit diſpenſare in criminibus infra adulterium.*
34 *Diſpenſare non poteſt Epiſcopus cum ijs, qui à canone ſunt perpetuò privati beneficijs obtentis, vel inhabiles ad illa obtinenda.*
35 *Nec in concernentibus fidem, vel ſtatum univerſalis Eccleſiæ.*
36 *Epiſcopus an poßit diſpenſare cum filijs interficientis Prælatum.*
37 *Epiſcopus diſpenſare poteſt ubicumque in materia pœnali canon permittit diſpenſationem.*
33 *Infamia iuris per ſolum Principem aboleri poteſt, non per Epiſcopum.*

1 VERGENTIS. Bona hæreticorum conſiſcantur etiamſi Catholicos habeant filios. Hoc dicit ſecundum Joan. Andr. cum quo concordant Butr. Cardin. Anchar. Jo. de Anan. & Felin. vel plenius ſecundum Abbatem, & Marian. Soccin. Bona hæreticorum conſicantur, & in terris Eccleſiæ applicantur fiſco eccleſiæ, in terris imperij fiſco ſæculari; & procedit etiamſi catholicos habeant filios. Hoc dicit, & ſunt tres partes: nam primò præmittit deciſũ exordium; ſecundò ponit ſtatutũ de publicatione, quod probat per argumentum à minori; tertiò ſoluit obſtaculum: ſecunda ibi, *in terris*, tertia ibi, *nec huiuſmodi Io Andr.*

2 Nota primo ibi, *in terris verò temporali noſtræ iuriſdictioni ſubiectis.* Romanum Pontificem, vel eccleſiam in terris ſibi ſubjectis quoad juriſdictionem temporalem vindicare ſibi omnia jura tẽporalia, & habere Cameram fiſcalem, cui applicantur bona confiſcata, ut *hic* per Butr. *n.2.* & Marian. Soccin. *in 1. notab.* de quo in Clem. 2. *de hæretic.* ibi, *in fiſcum eccleſiæ.* Facit quod notat Jo. Andr. in cap, *Quis diverſitatem, num.* 15. *de conceſſ. præben.*

3 Secundò nota ibi, *& in alijs idem præcipimus fieri per Poteſtates, & Principes ſæculares.* In terris imperij bona publicata deferri in fiſcum ſæcularem, licet publicatio fiat ratione criminis merè eccleſiaſtici, ut hic notant iidem Butr. *n.2. in fin. verſ. Ex quo nota*, Anchar. *num* 1. & Marian. Soc-
4 cin. *in ſecundo notabil.* Qui tamen ſingulariter hoc limitat niſi is, cuius bona publicantur, eſ-
5 ſet clericus, quia tunc applicatio fieret. Fiſco eccleſiæ etiam in terris imperij, argumen. cap 2. de ſucceſſ. ab inteſtat. Et ſatis videtur probari in hoc cap. Cæterum adverte, quia etiamſi agatur de bonis laici, tamen apprehenſio illorum nullatenus fiet niſi priùs pronuncietur ſuper crimine per judicem eccleſiaſticum, ut eſt expreſſum in cap. *Cum ſecundum leges, infra eod. lib. 6.* ubi habetur hodie bona hæreticorum eſſe confiſcata ipſo jure, licèt ſecundum hoc cap. requireretur ſententia, ut probatur, ibi, *ſtatuimus*, *publicari*: necnon ibi *præcipimus fieri.* Sed nihilominus neceſſariam eſſe declarationem judicis eccleſiaſtici ſuper facto: & ita hic notant Jo. Andr. *num.* 2. & Cardin. *n.1. in ver. Sæculares.*

6 Tertiò nota ibi, *compelli volumus, & mandamus* Judices, & Principes ſæculares poſſe compelli per eccleſiam ad juſtitiam faciendam, prout hic notant Bernard. poſt caſum, & in gloſ. 1. Innocen. & Hoſtien *num.* 1. per text. in cap. *Adminiſtratores,* 23. q. 5 cap. *Poſtulaſti*, § *fin.* & cap. *Iudæi, ſive Saraceni*, §.
7 *fin. ſupra de Iudæis.* Hoc enim facere poteſt Papa ratione peccati, ut cap. *Novit, ſupr. de Iudic.* Unde poteſt eos propter hoc dignitate privare, cap. *ad abolendam*, §. *Statuimus, ſupra eodem.* Sicut & propter alias iniquitates, cap. *Alius*, 16 *quæſt* 6.
8 Quemadmodum Leo III. Romanum Imperium in perſonam Caroli Magni à Græcis tranſtulit in Germanos propterea quod Imperatores Conſtantinopolitani Eccleſiam Romanam, quæ ab Aſtulpho Rege Lombardorum opprimebatur, defendere noluerunt, ut cap. *Venerabilem, cum ſua gloſ. in verb. Tranſtulit. de elect.* De qua Imperij translatione latiſſimè differit Cardin. Bellarmin. *in tractat. de translat. Imper. lib.* 1. *cap.* 4. *cum ſeqq. iuncto cap.* 12. *& lib.* 2. *per tot*, & *lib.* 3. *Maxime cap.* 3.

9 Quartò nota ibi, *Miſerere aliquis voluerit.* Hæreticos quamvis ad fidem ſpontè redeant, & hæreſim abjurent, tamen bona amiſſa non recupe-
10 rare niſi ex miſericordia; & idem in Epiſcopatu, quem lapſus in hæreſim non recuperat niſi ex miſericordia, ut c. *Ipſa pietas, verſ. Item ſi inquiunt, in fin.* 23 *q.* 4. & cap. *Quod autem, q.* 7. & notatur per Innocent. Hoſtien. Joan. Andr. & alios in cap. 1. *de Paroch.* & per gloſ. *hic in ver. Miſereri*, Hoſt. *n.* 1. *in*
11 *eod. ver.* & Marian. Socin. *in* 3 *notab.*

Quintò nota ibi, *filiis ſui vita ſolummodo ex miſericordia conſervata.* Propter criminis paterni immanitatem quandoque filios puniri temporaliter, idque ut ipſorum parentum gravior ſit pœna, l. *Iſti quidem*, *ff. Quod. met. cauſ.* & quia exempla paterni criminis in filijs metuuntur, cum filius naturaliter ſequatur veſtigia parentum, ut l. *Quiſquis*, §. *Filij vero*, juncta gloſ. *in verb. In quibus, C. Ad leg. Iuliam maieſtat.* Facit tex. cum gloſ. in l. *Cum unus, in princip. ff. de aliment. & cibar. legat.* & in l. *Quodſi nolit*, §. *Si mancipia, ff de ædilit. edict.* & no-
12 tatur in c. *Illud*, 40. *diſt.* & in cap. *Quamvis ubilibet*, 47 *diſtinct.* Unde & Hierem. c. 31. *Patres comederunt uvas acerbas, & filiorum dentes obſtupuerunt*; & ſacra pœnitentiaria in abſolutione à Presbytericidio apponit clauſulam de qua in cap. *Quibuſdam de pœnis* videlicet, *& ne nimia vindicta. quàm exceſſus memoria prorogetur. ipſe, einſque liberi propter hoc cenſeantur inhabiles ad bene-*
13 *ficia eccleſiaſtica obtinenda, niſi cùm eis fuerit ſuper hoc miſericorditer diſpenſatum.* Regulariter tamen filius non debet puniri pro crimine patris, & maximè in ſpiritualibus, in quibus nunquam debet portare iniquitatem patris; & ſic intelligitur illa authoritas, ut notatur in *ſumma*, 24. *q.* 1. &
14 *in ſumma* 1. *q.* 1.

Sextò nota ibi, *æternam, quam temporalem ledere maieſtatem.* Hæreticos committere crimen

lata

læſæ Majeſtatis Divinæ, quod longè gravius eſt, quàm læſæ majeſtatis humanæ, ut *hic*, & in Auth. *Gazaros, C. de Hæret. & Manichæis*, ad idem c. *Sicut qui Eccleſiam*, 17. *q.* 4 & cap. *Si apud* 23 *q.* 5 quod e-
15 nim in religionem divinam committitur, in omnium fertur injuriam, & publicum eſt crimen, l. *Manichæos, C. de Hæret. & Manichæis*, gloſ. *hic in verb. Longe ſit gravius.* Quare ſi contra homines illatæ blaſphemiæ impunitæ non tranſeunt, multò magis qui ipſum Deum blaſphemat dignus eſt ſupplicia ſuſtinere, ut in Auth. *Vt non luxurien. contr. nat. reſp.* 1 & §. 1. Hoſt. *hic n.* 2.

16 Ultimò nota ibi, *orthodoxorum exhæredatio filiorum quaſi cuiuſdam miſerationis prætextu debet ullatenus impedire.* Textum expreſſum quod bona hæreticorum confiſcantur ſive habeant filios, ſive non, nec Catholicis hæreticorum filijs aliquid relinquendum eſt, ut hic dicitur: & quamvis contrarium reperiatur ſtatutum de jure civili, ut in d. l. *Manichæos*, & in Auth. *Idem eſt de Neſtorianis*, ubi habetur filios Catholicos propter hoc hereditate paterna non privari; nihilominus prædicta jura corriguntur per hanc Decretalem, & per Conſtitutionem Friderici. *Hac edictali*, quæ hoc idem dicit, & olim fuit poſita in quinta compilatione eod. tit. idque in deteſtationem criminis: nam ſi id ſancitum eſt in crimine læſæ majeſtatis humanæ, ubi filij puniuntur quoad bona, ut in d. l. *Quiſquis, C. Ad leg. Iul. maieſt.* quæ eſt canonizata in §. *Verum, verſ. Si quis cum militibus*, 6. *q.* 1. multo fortius in crimine hæreſis, quod longè gravius eſt, ut hic in littera, & dictum eſt in præcedenti notabil & in hac opinione fuerunt gloſ. Jo. Laurentius, & Archidiacon. *in ſumma* 23. *q.* 7. Cyn. in d. l. *Quiſquis, n.* 6. Hoſt. *in ſumm. de hæretic. Qua pœna*, & firmat gloſ. *penult. hic*, cum qua concordant Abb. Antiq. Jo. Andr. Butr. Cardin. & omnes in *ſummario tex.* Hoſt. *n.* 9. Cardin. *num.* 4. Abb. Siculus *num.* 5. & Marian. Soccin. *nu.* 8. *&* 9. & quamvis nonnulli opinati fuerint hunc textum habere locum quando pater fuit damnatus in vita, jus autem civile quando fuit damnatus poſt mortem: tamen hæc eſt differentia confunditur per c. *Cum ſecundum leges, infra eod. lib.* 6. Rurſus et-
17 ſi Jo. Andr. *hic n.* 5. credat hac Decretalem prævalere legibus in illis terris tantum quæ ſubſunt temporali juriſdictioni Domini Papæ; in terris autem imperij prævalere leges, quæ majori æquitate nituntur: illius tamen opinio eſt apertè falſa, nec ullam habet probabilitatem, & mirandum eſt hoc contigiſſe juris canonici illuminatori. Adverſatur enim hoc cap. quod facit mentionem de terris Imperio ſubjectis, & cogit Principes ſæculares, quia crimen eſt merè eccleſiaſticum, cap. *Vt inquiſitionis, infra eod. lib.* 9. & ideò pœnæ impoſitio pertinet ad judicem eccleſiaſticum, non ad ſæcularem, § *In hoc*, 23. *q.* 5. quare hanc opinionem, quæ etiam fuit Tancredi, & Goffedi, meritò hic reſpuunt Butr. *n.* 11. *verſ. Io Andr. dicit* Cardin. *n.* 4. Anchar. *n.* 7. Abb. *in fin*, & Marian. Soccin. *n.* 8. *&* 9 licèt revera Jo. Andr. videatur poſtea ab ea receſſiſſe, quia paulò poſt ſubjungit obſtare Auth. *Gazaros, C. de Hæret. & Manichæis*, quam dixit concordare cum textu noſtro. Atque ita Jo. Andr. agnovit hanc differentiam cõſtitui non poſſe inter loca Imperio, vel Eccleſiæ ſubjecta, cùm ipſimet Imperatores hoc idem ſanxerint, videlicet Juſtinianus in d. auth. *Gazaros*, & apertius Federicus in præcitata Conſtitut. *Hac edictali*: cujus hæc
18 ſunt verba: (Cæterum quia quanto majora divinæ munus miſerationis accepimus, & altiorem locum præ filijs hominum obtinemus, tanto devotiora debemus obſequia gratitudinis cõferẽ: ſi quando in noſtri nominis cõtemptores noſtra excandeſcit authoritas, ſi reos læſæ majeſtatis in perſonis eorum, & liberorum ſuorum exhæredatione damnamus, multo fortius, juſtiuſque contra Dei blaſphematores nominis, & detractores Fidei Catholicæ erovocamur, eorundem hæreticorum receptatorum, fautorum, & advocatorũ ſuorum hæredes, & poſteros, ut ad ſecundã generationem beneficijs cunctis temporalibus, publicis officijs, & honoribus Imperiali auctoritate privantes, ut in paterni memoria criminis cõtinuo mærore tabeſcant, verè ſcientes quod Deus zelotes eſt peccata parentum, in filios potentius ulciſcens.) Hactenus verba conſtitutionis, quam ut inquit Cyn. in d. l. *Quiſquis n.* 6. *C. ad leg. Iul. maieſtat.* Eccleſia Romana approbavit, & invenitur apud Inquiſitores hæreticæ pravitatis ſub Bulla Papali.

19 Declara nunc concluſionem ſuperius firmatã ut locum habeat in Chriſtianis ortum ducentibus à Chriſtianis, & ab ipſo principio, qui lapſi ſunt in hæreſim: ſecus verò in Iudæis, qui effecti ſunt Chriſtiani, & demum poſtea labuntur in hereſim, quia bona talium reſervantur filijs Catholicis, ut eſt tex. notabilis in cap. *Iudæi*, 1 *q.* 4. unde hoc caſu filij Neophytorum ſunt melioris conditionis quam filij Chriſtianorum, ut *hic* per Marian. Soccin. *n.* 9. *in fin.*

20 Sed juxta prædicta QUÆRO, an filius condemnati de hæretica pravitate ſit ipſo jure privatus, vel privandus beneficijs obtentis, & penſionibus ſibi reſervatis antequam pater condemnetur.

Videtur reſpondẽdum eſſe ipſo jure privatum, aut ſaltem privãdum tam beneficijs, quam penſionibus huiuſmodi.

Quod primò probatur per tex. in cap. *Vt commiſſi*, §. *Privandi, infra eod. lib.* 6. quo tribuitur Inquiſitoribus facultas privandi, vel privatos nunciandi tam hæreticos, quam eorum filios; unde ſive illa verba privandi, vel privatos nunciandi intelligantur diſtributivè, & verbum, *privandi*, referatur ad filios hæreticorum, qui puniuntur ex alieno facto, & verba, *privatos nunciandi*, referantur ad hereticos, qui privantur ex proprio, ut placui quibuſdam antiquis, quorum meminit Joann. Andr. in d. c. *Vt commiſſi, n.* 4. Covar. *l.* 2. *var. reſol. cap.* 8. *n.* 4. *verſ. Ipſi verò:* ſive illa verba ita accipiantur, ut dictio, *vel*, ſtet expoſitivè pro *id eſt*, ut Jo. Andr. Gemin. & communiter Doctores ibidem intelligunt: nos habemus intentum, quia ſecundum priorem intellectum textus ille neceſſariò convincit, filios hæreticorum eſſe privandos, & ſecundum poſteriorem, & communem eſſe ipſo jure privatos, & ut tales nunciandos, quo caſu nuncians nõ fert novam ſententiam, ſed à jure promulgatam exequitur, Archid. in d. cap. *Vt commiſſi, poſt princip.*

Secundò, id probatur, quia ratio puniendi filios ea fuit, ut ad deterrendos alios a tam immani facinore filij perpetua egeſtate ſordeſcerent, eiſque mors eſſet ſolatium, & vita ſupplicium, ut habetur in l. *Quiſquis, C. ad l. Iul. maieſt.* quæ cum loquatur de crimine læſæ majeſtatis humanæ, for-

tius

tius habet locũ in crimine læſæ majeſtatis divinæ, ut eſt crimen hæreſis, ut hic patet, & in auth. *Gazaros, C. eod.* & dictum eſt ſupra *in 6. notab. & num. 18.* At hæc ratio comprehendit nedum inhabilitatem ad nova beneficia acquirenda, ſed etiam obtentorum punitionem; alioquin ſequeretur, ut ſi filij tempore delicti paterni pinguia beneficia poſſiderent, eiſque non privarentur, jam non eſſent in egeſtate miſerabiles victuri; ideoque ob identitatem rationis debent privari etiam obtentis, ad *l. 2. Titia, ff. de verb. obligat.* cum concordant.

Tertiò, idipſum confirmant verba huius textus ſumpta ex d. l. *Quiſquis*, dum dicunt eis ſolam vitam ex miſericordia relinqui, unde ſequitur, ut cætera omnia adimantur, l. *Cum prætor, ff. de iudicijs*, cap. *Nonne de præſumptionib.*

21 Quartò, accedit quod omnes pœnæ impoſitæ pro delicto læſæ majeſtatis humanæ ex majoritate rationis debent habere locum in crimine læſæ majeſtatis divinæ, ut hic arguitur ibi: (Cum enim ſecundum legitimas ſanctiones reis læſæ majeſtatis punitis capite bona confiſcentur eorum, filijs ſuis vita ſolummodo ex miſericordia conſervata, quanto magis qui aberrantes in fide Domini Dei Filium Jeſum Chriſtum offendunt à capite noſtro, quod eſt Chriſtus, Eccleſia debent diſtrictione præcidi, & bonis temporalibus ſpoliari, cum longè ſit gravius æternam, quam temporalem lædere majeſtatem:) quod etiam legitur in d. auth. *Gazaros, C. eod. tit.* & in Conſtitutione Felicis ſuperius relata, *nu. 18.* ſed in crimine læſæ majeſtatis humanæ, quale eſt percutere perſonam Cardinalium, Gigas *in tract. de crimin. læſæ majeſtat. tit. Qualiter, & à quibus crimen læſæ majeſtat. committat. q. 5. n. 3. cum ſeqq.* expreſsè cautum eſt, ut filij delinquentium ſint ipſo jure privati beneficijs obtentis, c. *Felicis, §. Quod ſi quis, de pœnis, lib. 6.* ergo idem etiam habebit locum in crimine læſæ majeſtatis divinæ, de quo agimus.

His rationibus hanc ſententiam ſequuti ſunt Jo. Andr. in d. cap. *Vt commiſſi, n. 4. in verſ. Privandi*, Gemin. *in d. Privandi n. 4.* Henric. Botch. *in hoc cap. nu. 12.* & Jo. de Anan. *eod. num. verſ. De crimine autem hæreſis.* Præpoſ. in cap. *Satis perverſum, num. 4. 56. diſtinct.* Emeric. *in direct. inquiſit. qu. 114.* Roman *ſingul. 693.* Decian. *tract. crimin. cap. 43. n. 4. verſ. Perdunt filij*, Lambertin. *de iurepatronat. in 1. par. in 2. lib. in 6. art. 3. qu. principali*, Gigas in *tract. de crim. læſæ maieſt. lib. 3. tit. de pœnis, quas filij incurrunt, qu. 11.* Paul. Rubeus *in tract. de Regno*, Navarr. *p. 5. §. 7. & 8.* & communem eſſe atteſtantur Covarr. *lib. 2. var. reſolut. cap. 8. nu. 4.* & Jul. Clarus *in praxi criminal. §. Hæreſis, verſ. Item Clericus.*

Non obſtat quod oppoſitum ſenſerint Jacob. de Simanch. *de cathol. inſtit. tit. 29. nu. 20.* Rebuff. *in praxi beneficiar. tit. de mod. amit. benefic. num. 25.* Pœnia in *ſcholion. ad 3. par. directorij ſchol. 156.* Covarr. & Clar. *in locis ſupra citatis.* Etenim contra filium eſt communis opinio omnium fere antiquorum, ut ipſemet Pænia teſtatur ibidem, verſ. Anceps tamen, præſertim cùm Abbas citatus à Covar. pro filio, in hoc cap. nihil affirmet, ſed ſimpliciter dicat gloſ. in cap. *Satis perverſum, 56. diſt.* velle ut filius non perdat beneficium: quæ tamen gloſ. potius facit pro hac parte, cùm loquatur de crimine læſæ majeſtatis humanæ, & ſentiat filium ob crimen patris non privari beneficio ea ratione, quia eſt exemptus à poteſtate Principis, quaſi volens à cõtrario ſenſu, ut in crimine læſæ majeſtatis divinæ, in quo ceſſat ea ratio exemptionis in Clerico, talis filius beneficium amittat, ut etiã elicitur ex verbis eiuſdem Abb. in cap. *Cum laici n. 4. de iurepatronat.* dum in eadem quæſtione loquẽs de crimine læſæ majeſtatatis humanæ primò arguit, ut filius ſit privatus beneficio, quia eſt infamis, deinde contrarium concludit, quia cùm filius ſit Clericus, non potuit effici infamis per legẽ ſecularem: & ita tacitè inſinuat, ut in crimine læſæ majeſtatis, in quo per legem canonicam filijs irrogatur infamia, ipſi amittant beneficia obtenta, cum lex canonica non careat poteſtate in eis, quemadmodum ſæcularis.

Non obſtant rationes, quibus moti ſunt Covar. & Pænia ad aliter ſentiendum.

23 Nam ad primam, quod nullo jure caveatur hæreticorum filios eſſe privatos obtentis, & quod c. *Felicis* imponens hanc pœnam filijs percutientiũ perſonas Cardinalium tanquam pœnale non debeat extendi.

Reſpondetur ſatis id eſſe cautum tam per textum in d. cap. *Vt commiſſi, §. Privandi*, quàm per rationem expreſſam in d. l. *Quiſquis*, & *in hoc cap.* ubi enim eſt eadem ratio lex non dicitur extendi ſed enucleari, l. *Si poſtulaverit, §. Sed qui negare, ff. de adulter.*, quem textum ad hoc propoſitum allegat Oldrat *conſ. 185. Thema tale eſt, Titius Canonicus, in fine*; & ubi eſt eadem ratio non dicitur quis extendendo novum caſum addere, ſed quod in primo caſu in ratione includebatur, ſecundum equitatem detegere, ſive declarare, quia lex dicitur omne, quod in ratione conſiſtit, cap.
24 *Conſuetudo, 1. diſt.* ergo ubi habet locum legis ratio circa id prodita dici debet lex; ita formaliter dicit Calder. *conſ. 1. Vt lite pendente*, & ut alibi ſcribit Bald. in l. *De quibus, ff. de legib.* ubi eſt eadem ratio in pluribus caſibus una, & eadem ratio decidit omnes illos caſus non per extenſionem, ſed ſicut genus comprehendit ſpeciem, ſic generalis ratio diverſas ſpecies: ideoque expreſſo uno caſu veniunt omnes, in quibus viget eadẽ ratio, quod Baldi dictum refert, & ſequitur Paul. de Caſtro *conſ. 44. Pro declaratione, num. 6. col. penult. ad fin. verſ. Nam ut inquit eleganter D. Baldus lib. 1.* Id
25 procedit etiam in materia pœnali, & correctiva, ut tradit Abb. *conſ. 75. Primò eſt videndum, nu. 7. lib. 1.* Tiraquell *de cauſ. ceſſ. in 1. par. num. 155.* & eſt text. in l. *Ita ſolis, verſ. Satis etiam tacitè cautum putamus, C. de revocand. donationib.* quem dicit meliorem de corpore juris Bald. *in rubr. Cod. de nautic. fœner.* Jo. de Anan. inter conſ. Paul. de Caſtr. *conſ. 256. Viſis, & conſideratis, col. 2. ad fin. lib. 2.* & Cravetta *conſ. 183. Regula, n. 3.* quinimo ut ait idem Bald. *conſ. 384. Statuto civitatis cavetur, nu. ... lib. 5.* ea quæ ſunt eiuſdem rationis includuntur ſub diſpoſitione ex ſignificatione, id eſt tanquam expreſſa propriè, non tacitè.

26 Secunda ratio contrariæ opinionis eſt quia textus in cap. *Quicunque, §. Hæretici, de hæretic. lib. 6.* prohibet tantùm ne hæreticorum filij ad beneficia admittantur; & ſic futuram acquiſitionem: inhabilitatio autem in futurum non inducit privationem in præteritum, gloſ. in Clem. 1. §. *Ipſum, de pœnis, ubi DD.*

Ad hanc rationem reſpondetur, primò retor-

quendo

quando textum d. §. *Hæretici*, quod cum loquens tam de hæreticis, quam de eorum filijs, inhibeat uniformiter, ne ad beneficia admittantur; conſeques eſt, ut ſicut illa prohibitio quoad hæreticos importat etiam privationem obtentorum, gloſſa communiter approbata in cap. *Quo iure in verb. Nam iure, diſt. 8.* Rota apud Caſſad. *deciſ. 14. num. 1. ſuper regulis*, ita etiam eandem privationem importat quoad filios hæreticorum per regulam, l. *Iã hoc iure, de regul. & pupillar.* cum ſimilib. & propterea Eimeric. *in director. inquiſitor. d. q. 114.* fundat privationem beneficiorum in hæreticorum filiis ex ſolo tex. *in d. §. Hæretici.* Secundò reſpondetur, quamvis per tex. in d. §. *Hæretici* non inducatur privatio obtentorum, ſed tantum inhabilitas in futurum, tamen inductam eſſe talem privationem per alios textus ſupra citatos, & per rationem d. l. *Quiſquis*, & textus noſtri.

27 Neque verò præferenda eſt in hac materia opinio non privans filios tamquam benignior: quia non debet prætextu pietatis ſalubris ſeveritas relaxari, ut expreſsè admonemur in hoc cap. *in fin.* ibi: (Nec hujuſmodi ſeveritatis cenſuram orthodoxorum exhæredatio filiorum quaſi cuiuſdam miſerationis prætextu debet ullatenus impedire, cum in multis caſibus (etiam ſecundum divinum judicium) filii pro patribus temporaliter puniantur: & juxta canonicas ſanctiones quandoque feratur ultio non ſolum in authores ſcelerum, ſed etiam in progeniem damnatorum.)

28 Ad extremum hanc altercationem apertis verbis dirimit Nicolaus III. in Conſtitutione 2. incipien. *Noverit univerſitas, §. Hæretici autem*, ubi ſic ſtatuit. (Hæretici autem, receptores, defenſores, & fautores eorum, ipſorumque filii uſque ad ſecundam generationem ad nullum eccleſiaſticum beneficium, ſeu officium admittantur: quod ſi ſecus actum fuerit, decernimus irritum, & inane. Nos enim prædictos ex nunc privamus beneficiis acquiſitis, volentes ut tales & habitis perpetuò careant, & ad alia ſimilia nequaquam impoſterum admittantur.) Habetur hæc Conſtitutio in Bullar. *tom. 1. pag. 124.*

29 Cum ergo filij hæreticorum amittant etiam beneficia obtenta, non eſt dubitandũ, quin amittant etiam penſiones: nam cùm Conſtitutiones pœnales ad hæreſes arcendas ſint favorabiles ad tradita per Bart. in l. *Quemadmodum, circa med. C. de agricol. & cenſit. lib. 11.* & Tiraq. *in d. tract. de cauſ. ceſſ. in 1. par. n. 158.* ſequitur in tali materia favorabili appellatione beneficij veniat etiam penſio, Gig. *de penſion. q. 28. in 2. limitat. n. 15.*

30 Sed quatenus etiam in hac materia penſiones non veniant appellatione beneficij, ſed bona temporalia cenſeantur: filius hæretici eis etiam privatus eſt per d. l. *Quiſquis*, juncto textu noſtro, & auth. *Gazaros, C. eod.* & Conſtitutione Federici, *Hac edictali*, quibus tales filij omnibus etiam bonis temporalibus privantur ſola eis vita ex miſericordia conſervata.

31 Poſt hæc reperi hanc controverſiam contigiſſe olim in Rota *in cauſa Conchen. penſionis* coram Pænia, in qua libratis rationibus, & auctoritatibus utriuſque opinionis, teque ad ſan. me. Clem. VIII. delato *die 3. Novembris* 1594. Sanctiſſimus in generali Congregatione S. Inquiſitionis propoſito articulo, conſultiſque Cardinalibus, & reliquis Prælatis Conſultoribus, qui præſentes aderant, auditiſque Cardinalibus Inquiſitoribus ſenioribus affirmantibus non eſſe uſu inquiſitionis receptam doctrinam aſſerentium filios hæreticorũ propter parentum hæreſim privari beneficijs habitis: cenſuit hanc opinionem tamquam mitiorem fore amplectendam: & iterum referente bo. me. D. Juſto ſub die 23. Decembris immediatè ſequentis Sanctitas ſua dixit ſe alloquutum fuiſſe Congregationem S. Inquiſitionis, & reperiſſe Sanctum Officiũ ſervare opinionem negativam tamquam benigniorem; & idcirco non eſſe locum diſputationi. Video hac de re binas deciſiones poſt conſil. Proſperi Farinac. *tom. 2. deciſ. 87. & deciſ. 90.*

Sed poſtea ſub die *6. Martij* 1598. coram Peregrino *in eadem cauſa Conchen. penſionis*, dubio exactiſſimè diſcuſſo de expreſſo ordine Sanctiſſimi; Rota reſolvit filios hæreticorum eſſe privatos ipſo jure beneficijs, & penſionibus, etiam ante delictum obtentis, ſeu reſervatis; & hanc opinionem dixit eſſe veriorem de jure, & communiter receptam, eamque probari ex pluribus Romanorum Pontificum Conſtitutionibus, nempe Innocentii IV. Alexandri IV. & præcipuè ex illa Nicolai III. habetur hæc deciſio impreſſa apud Nicolaum Garziam *de benefic. par. 11. cap. 10. num. 79.* & Farinac. *loco proximè citato deciſ. 123.* & Marcheſ. *de Commiſſ. par. 1. fol. 215* cujus etiam meminit Lotherius *de re benefic. lib. 1. q. 42. n. 51.*

32 Succeſſivè QUÆRO, An Epiſcopus poſſit diſpenſare cum filiis hæreticorum ad officia, & beneficia eccleſiaſtica.

Cum explorati juris ſit hæreticorum filio, nec ad beneficia eccleſiaſtica, nec ad officia, vel honores admitti debere, cap. *Quicumque, §. Hæretici, de hæretic. lib. 6.* non videtur habere facultatem Epiſcopus cum eis diſpenſandi.

33 Primò, quia cum textus in d. cap. *Hæretici*, contineat in ultimis verbis decretum irritans ibi, (quod ſi ſecus actum fuerit, decernimus irritum, & inane;) ſequitur ut Epiſcopus diſpenſare non poſſit: nam etiam in adulterio, & minoribus criminibus Epiſcopus, non poteſt diſpenſare quando leges, vel canones prohibentes annullant actũ factum contra prohibitionem, Felin. in cap. *At ſi clerici, §. de Adulterijs n. 4. in ſecunda limitation. de feud.*

34 Deinde quia Nicolaus III. in Conſtitutione ſuperius relata *n. 28.* ſtatuit, ut hæretici, eorumq; filij uſque ad ſecundam generationem beneficijs habitis perpetuò careant, & ad alia ſimilia nequaquam impoſterum admittantur: quibus verbis cenſetur adempta Epiſcopis diſpenſandi facultas, ut notat gloſ. in cap. *Cupientes, §. Cæterum, in verb. Perpetuò, de elect. lib. 6.* quam ut ſingularem probant Cardin. in Clem. 5. *de vita & honeſt. Clericor.* & Felin. *loco citato.*

35 Tertiò, quia cum verſemur in concernentibus fidem, & ſtatum univerſalis Eccleſiæ, qui per filios hæreticorum ad officia, & honores admiſſos, ſi paterna dogmata retinerent, labefactari poſſet; & ita tractemus de re graviori quam ſit adulterium, conſequens eſt Epiſcopum diſpenſare non poſſe, cap. *Dilectus, de tempor. ordination.* & ibi gloſ. in *verb. Permiſſa verſ. Vel dic quod non licèt*, & Innoc. *n. 2.* Roman. *conſ. 325 Quoad primum, nu. 4. in 3 dub.* Felin. *in d. §. De adulterijs, n. 1.* ubi ait omnes ita ſentire.

36 Nec obſtat doctrina Abb. in cap. *In quibuſdam*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

nu.4.de pœn, ubi ſcripſit Epiſcopum poſſe diſpen-
ſare cum filio interficientes Prælatum, licèt per il-
lum textum repellatur à Clericatu: nam reſpon-
detur illum text. in fine permittere, ut cũ eis poſ-
ſit diſpenſari; unde non eſt mirum ſi Epiſcopo
hoc liceat: nam ubi in materia pœnali canon per-
mittit diſpenſationem, non eſt ambigendum, quin
liceat Epiſcopo diſpenſare, ut poſt Abb. declarat
38 Dec. *d.§. de adulteriis, num.35*. Præſertim verò, quia
cum filij hæreticorum, quæ læſerunt majeſtatem
Divinam, non minus videantur infames, quam
filii conſpirantium adverſus Principem ex l. *Quiſ-
quis, C. ad Leg. Iul. maieſt* juncto hoc cap. Infamia
hujuſmodi per ſolum Principem aboleri poteſt,
& non per Epiſcopum, ut notant omnes in cap.
Cum te, ubi in ſpecie Felin. *num.12, de ſent. & re iu-
dicat. l.1.§. De qua re, ff. De poſtulando.*

DE HÆRETICIS

Cap. Abſolutos.

S V M M A R I V M.

1 HAEreticus perdit ipſo iure fidelitatis homagij, & quamcunque aliam obligationem eo ipſo quod eſt hæreticus, & n. 4.

2 Papa ratione criminis eccleſiaſtici poteſt abſolvere vaſallos laicorum ab omni obligatione; & alios eiſdem obnoxios à quocumque pacto etiam iurato.

3 Hæretici amittunt ipſo iure dominium omnium bonorum à die commiſſi criminis, & numero 14. & 15

5 Et eorum familiares, ſervi, liberti, & mercenarij ſunt ſoluti omni obligatione, qua eis tenebantur.

6 Vxor non recedit ab excommunicato, ſed ab hæretico ſic.

7 Hæreticorum filij liberantur à patria poteſtate, & emancipatio facta à patre non tenet.

8 Debitor ſi iuravit ad certam diem ſolvere, ſub certa pœna, ſi non ſolvat creditori in hæreſim lapſo, pœna non committitur, nec eſt periurus, & num. ſeq.

9 Iuramentum debitoris habet tacitam conditionem ſi creditor in eodem ſtatu manſerit.

10 Debitor lapſi in hæreſim tenetur ſolvere fiſco, ſi bona ſunt publicata.

11 Debitor excommunicati non tenetur ei debitum ſolvere, ſed illud deponere debet apud ædem ſacram, donec ab excommunicatione fuerit abſolutus.

12 Vaſalli liberantur ab omni debito fidelitatis ſi domini labantur in hæreſim manifeſtè.

13 Et quid ſi occultè, & n. ſeqq.

14 Hæreticorum bona ſunt ipſo iure confiſcata etiam ſi ſint occulti.

15 Pœna ipſo iure impoſita afficit delinquentes quantumque occultos.

16 Dimiſſoriæ Epiſcopo exiſtente hæretico an ſint concedendæ à Capitulo Cathedralis Eccleſiæ, & num. ſeqq. uſque in fin.

17 Et quid ſi Canonici uno excepto propter hæreſim ſint diſperſi, & n.19. & 25.

Et quid ſi omnes abſint, num.27. & ſeqq. uſque in fin

18 Sed Epiſcopalis an vacet propter hæreſim Epiſcopi, & n.23.

20 Vacationis appellatione an veniat vacatio de iure, & de facto, & n.22.

21 Hæretici beneficium vacat ipſo iure, ſed detentor non poteſt deijci à poſſeſſione ante declaratoriam ſuper facto.

Poſſeſſor remanet, qui titulum habuit ab initio, licèt per pœnam iuris privetur, ibid.

24 Declaratoria non requiritur ubi factum eſt notorium.

Declaratur n.34.

25 Dimiſſorias concedere ſede vacante non ſpectat ad Canonicos ut ſingulos, ſed ut repreſentantes Capitulum.

26 Capituli ius in uno Canonico conſervatur.

27 Dimiſſoriæ ſede vacante dari non poſſunt à Canonicis abſentibus.

28 Dimiſſorias concedendi poteſtas Epiſcopo, & Capitulo non extantibus, conſervatur penes Eccleſiam, nec devolvitur ad Archiepiſcopum.

29 Ordinari an quis poſſit ab alieno Epiſcopo, vel à metropolitano, ſi proprius Epiſcopus ſit hæreticus, & Canonici omnes ſint diſperſi, & numero ſeqq. uſq. in fin.

Epiſcopo exiſtente hæretico, an ſubditi ab illius obedientia liberentur, ibidem, & n.34.

30 Exemptus an poſſit à quo maluerit Epiſcopo Ordines ſuſcipere.

31 Lex debet eſſe poſſibilis. & n ſeq.

32 Electio facta per vota non ſecreta non eſt irrita ubi non ſunt niſi duo vocales.

33 Ordinari quando quis poſſit ab alieno ob delictum proprij Epiſcopi.

1 ABSOLUTOS. Breve eſt; ſed per alia
verba ſecundum Abbatem, Jo. de A-
nan & Mar. Socin. ſic ſummari poteſt.
Liberantur ab omni obligatione qui
hæreticis tenebantur adſtricti. Hoc dicit.
2 Nota primo ex textu ratione criminis eccleſia-
ſtici Papam poſſe abſolvere vaſallos laicorum ab
omni obligatione, & alios eiſdem obnoxios à
quocumque pacto quavis firmitate vallato, ut hic
eſt caſus & notat Butr *num 2*. Abbas *in 1. notab.*
3 Jo de Anan. *num.1*. Mar. Soc. *eod. num* & Felinus
in princ. quod clarum eſt hodie, quia hæreticorum
bona ſunt ipſo jure confiſcata, ut cap. *Cum ſecun-
dum leges infra eod. lib.6*. Licet olim ſecus eſſet ſe-
cundum Innoc. *hic circa finem, verſ. Eſt etiam*, ibi
argumentum, & ſic amittunt ipſo jure dominium
omnium bonorum à die commiſſi criminis, ut
præter citatos tradit noviſſimè Franciſc. Penia *in
Directorio Inquiſit. part.3. lib 3. Scholio* 159. Bono-
rum autem appellatione continentur etiam obli-
gationes, actiones, & jura, l. *Bonorum §. In bonis, ff.
de ver. ſignificat.*
4 Secundò nota hæreticum perdere obligationẽ
fidelitatis & homagij ipſo jure eo ipſo, quod eſt
hæreticus; & ita hic eſt caſus ſecundum Joan. de
Anan. *in ſumm. textus*, & notat gloſ. 1. Hoſtien. *in
princ.* Jo. Andr. *num.3*. Butr. *in 1. notab.* & reliqui
omnes: & idem intelligas in quacumque alia ob-
ligatione ſervitij, vel obſequij, ut in textu.
5 Unde jure noſtro, familiares, ſervi, liberti, &
mercenarij ſunt etiam liberati, ut dicit Goffred.
hic per hanc literam, quæ generaliter dicit, & to-
tius obſequij; & ſic comprehendit omnes, etiam
mercenarios; & cum Goffredo concordant Jo.
Andr. *num.1*. Butr. *num.3*. Abb. *num 2*. Joann. de
Anan. *num.4*. & Mar. Soccin. *num.2*. Franciſc. Pe-
nia citatus *ſupra num. 3*. Nec obſtant, c. *Quoniam*,
11. *qu.3*. & cap. *Inter alia, infra de ſent. excomm.*
6 Quia loquuntur in excommunicato, non in hære-
tico, ſecundum Goffred. & alios prædallegatos.
Uxor autem non recedat ab excommunicato, ut
ibi: Ab hæretico ſic, cap. *Sic enim. 28. q. 1*. Simili-
7 ter filij liberantur à patria poteſtate, & efficiun-
tur ſui juris, adeo ut emancipatio facta à patre
hæretico non teneat, tamquam facta de perſonis
ſui juris, ut cap. *Quicumque, infra eod. lib. 6*. Jo.
Andr. *hic num.1. in ver. Adſtricti*, Abb. *num 3*. &
8 Mar. Socin *eod. nu.* Et idem in debitore, qui cer-
ta die obſtrictus eſt ſolvere ſub certa pœna: nam
ſi non ſolvat, pœna non committitur, quia cum
hæreticorum bona poſſint occupari, multo magis
retineri, ut legitur, & notatur in cap. *Excommuni-
9 camus, §. Si verò Dominus, verſ. 1. ſupra eodem.* Nec
ſi juravit ſolvere intelligitur deierare, quaſi ju-
ramentum habeat in ſe tacitam conditionem,
ſcilicet ſi in tali ſtatu permanſerit, ut ei commu-
nicandum ſit, argum. cap. *Quemadmodum, reſp. 1.
verſ. Quia in illo, ſupra de iureiur* & cap. *Excommu-
nicamus, il ſecondo § Credentes, ſupra eod.* textus
optimus in l. *Cum quis, reſp. 1. ff. de ſolutionib.*
ubi ſi ſtipulatus ſum mihi, aut Titio dari; Titio
tunc rectè ſolvi poteſt, ſi in eodem ſtatu manſe-
rit, in quo erat tempore ſtipulationis: & ita hic
firmant gloſ. 2. Innoc. *in fin*. Hoſtien. *num. 1, in ver.
Aliquo pacto*, Joan. Andr. *n. 2*. & communiter Do-
ctores.
10 Adverte tamen, quia etiamſi debitores liberẽ-
tur ab obligatione ſolvendi creditoribus in hæ-
reſim lapſis, non propterea quicquam ſibi acqui-
runt; ſed ſi bona ſint publicata, tenentur fiſco ſol-
vere, vel cui declaratum fuerit eſſe ſolvendum a-
liàs non evitarent pœnam, vel præjudicium, ſi aliã
excuſationem non haberent, ut hic per Mar.
Soccin. *num.4*.
11 An autem idem ſit dicendum in excommuni-
cato, ſcilicet, ut ille, qui ſub pena, vel ſub juramen-
to promiſit intra certum terminum ſolvere, in-
cidat in pœnam, vel in perjurium, ſi illi interim
excommunicatione innodato, & in ea perſiſtenti
non ſolvat, ſunt opiniones, de quibus per DD. in
cap *Veritatis, ſupra de dol. & contumac.* Tutius ta-
men, ac verius videtur pecunias non eſſe ſolven-
das excommunicato, ſed eſſe deponendas apud
ædem ſacram, vel perſonam fide, & facultatibus
idoneam, ad hoc ut ſolvantur creditori poſtquam
ab excommunicatione fuerit abſolutus, gloſ. in
cap. *Nos Sanctorum, in ver. Conſtricti, 15. qu.6*,
quam ibi ſequitur Archidiac. *num 1. verſ. Adde, &
verum eſt*, Abb. in cap. *Si verè, num. 6. de ſenten. ex-
comm.* & in d.c. *Veritatis, n.39*. Jo. de Anan. *hic n.5*.
& Felin. *in fin*
12 Ultimò nota ibi, *Lapſis manifeſtè in hæreſim* Va-
ſallos liberari ab omni debito fidelitatis præſtan-
do ſi ipſi domini in hæreſim labantur manife-
13 ſtè, ut in littera. Ergo à contrario ſecus ſi occultè,
ut hic tenent Innoc. *poſt princ. in ver. Manifeſtè*,
Hoſtien. *num. 1. in eod.* Io. Andr. *eodem num &
ver.* Butr. *num. 3, verſ. Quid ſi occultè*, & Card;
num.1. verſ. Si autem, & quamvis Philippus dicat
idem, ſi ſit occultus, dummodo probari poſſit: ta-
men Joann. Andr. *ubi ſupra* intelligit hoc proce-
dere ubi crimen eſt probatum, quia tunc tranſit
in manifeſtum, cap. *Cum olim, de verb. ſignificat.*
Secus ſi non ſit proceſſum ad probationem, quia
Eccleſia non judicat de occultis, cap. *Sicut tuis, in
fin. ſupra de ſimonia*, & conſentiunt Butr. & alij
proximè citati.
14 Sed Abbas *hic num. 1. circa finem*, non putat
hoc dictum hodie eſſe verum indiſtinctè, quia
omnia bona hæreticorum ſunt confiſcata ipſo ju-
re, etiam ſi ſint occulti, ut cap. *Cum ſecundum, infra
15 eodem lib.6*. ubi autem pœna ipſo jure imponitur,
afficiuntur delinquentes quantumcumq; occulti,
ut dicit gloſſa ſingularis in Clem. 1 *in ver. Eo ipſo,
de hæreticis*; ergo eo ipſo, quod quis labitur in hæ-
reſim, in continenti perdit omnia bona; & ſic ſe-
quitur abſolutio à fidelitate, & quacumque alia
obligatione ſibi quæſita: non tamen poteſt hæc
abſolutio, ſeu publicatio allegari in foro externo,
niſi hæreſis ſit manifeſta, vel probata; & hoc mo-
do poſſunt ad concordiam reduci diſſidentes o-
piniones; & cum his dictis Abbatis videtur hic
tranſire Jo. de Anania, *num.3. verſ. Sed Dominus Ab-
bas*, Mar. Socin. *num.11*, & Felin. *num 1*. Tu tamen
cogita, quia illa gloſſa loquitur de pœna ſpiritua-
li ſuſpenſionis, & excommunicationis, prout eti-
am loquitur dicta Clem. 1. & vide quod ſcripſi in
cap. *Vergentis ſupra eod.*
16 QUÆRO, An Epiſcopo exiſtente hæretico
facultas concedendi dimiſſorias juxta *c. 10. ſeſſ.7*.
Concilij Tridentini pertineat ad Capitulum Ca-
thedralis Eccleſiæ.
17 Et an eo caſu quo Capitulum concedere poteſt
dimiſſorias, ſi Canonici propter hæreſes diſperſi
ſint, & nequeant convenire, aut conveniri ſine
difficultate, ſufficiat habere literas dimiſſorias ab
uno ex Canonicis Cathedralis Eccleſiæ, vel certè
ſine dimiſſorijs adire pro ſuſcipiendis ordinibus
viciniorem Epiſcopum, ſeu metropolitanum.
Pro quæſtionis ſolutione infradicti articuli vi-
dentur examinandi.
18 Primò, An propter hæreſim Epiſcopi, ſedes E-
piſcopalis taliter cenſeatur vacare, ut eiuſdem Ec-
cleſiæ Capitulum poſſit dimiſſorias, ſeu reveren-
das pro ordinibus ſuſcipiendis concedere ad for-
mam juris, & *d. c. 10. ſeſſ. 7*.
19 Secundò, ſede Epiſcopali vacante, & Capitulo
nuſquam comparente, an vel unus ſolus Canoni-
cus, maximè ſi alij non valeant niſi difficulter cõ-
gregari, poſſit huiuſmodi dimiſſorias concedere;
Et quid ſi neque hac via poſſint obtineri dimiſ-
ſoriæ, an poſſit aliquis Prælatus alterius eccleſiæ,
eiuſdem tamen diœceſis, eaſdem impertiri, vel
ſaltem hoc jus tranſeat ad metropolitanum.
Tertiò, An qui de dicta diœceſi capiunt pro-
moveri, nec prædictis modis poſſunt obtinere
dimiſſorias, poſſit ritè ab alieno Epiſcopo ſine di-
miſſorijs, vel ſaltem à metropolitano ad ordines
promoveri.
20 Ad primum pro negativa facit, quod in mate-
ria ſtrictè interpretanda, ut eſt decretum *d. c. 10.
ſeſſ.7*. quod correctionem juris communis conti-
net, appellatione vacationis venit vacatio de jure,
& de facto, Calder. *conſ. 6. in fin. de conſtit.* Cum
igitur in caſu propoſito Epiſcopatus de facto ab
hæretico detineatur Epiſcopo; non comprehen-
detur ſub diſpoſitione huius decreti, quod requi-

rit vacationem veram, quæ eſt de jure, & de facto. Secundò, etſi crimen hæreſis inducat vacationem beneficij ipſo jure, cap. *Quo iure*, junctâ gloſ. 8. *diſt.* ubi Præpoſit. tamen detentator nõ poteſt de poſſeſſione expelli, niſi præcedente declaratoria ſuper facto, cap. *Cum ſecundum, ubi doct. de hæret. lib. 6.* generaliter enim qui à principio titulum habuit; licet per pœnam juris privatus ſit, ita ut beneficiũ alteri conferri poſſit; tamen remanet poſſeſſor, & propter id poſſeſſione privari non poteſt, niſi cauſa cognita, & vocatus; ita ſingulariter Jo. Andr. in *reg. Mora, n. 15 verſ. Hinc eſt quod qui à principio, de regul. iur. lib. 6.* quamobrem literæ dimiſſoriæ ante declarationem criminis ab ipſo Epiſcopo hæretico, & non ab alio videntur petendæ.

22 Breviter diſtinguo; aut de hæreſi Epiſcopi notoriè conſtat, aut non; ſi non conſtat, negativa verior videtur; ſi conſtat, videtur dicendum ad Capitulum pertinere dare has dimiſſoris tam de jure, ut à fortiori probat text. in cap. *Cum nullus, §. Epiſcopo autem in remotis agente, de temporib. ordinat. lib. 6* quam ex decreto d. *cap. 1. ſeſſ. 7.* etenim Capituli poteſtas ſede vacante verificatur non dum in vera vacatione, ſed etiam in ficta, *cap. 3 de ſupplen. neg. lib. 6.* juncto cap. *Is cui, de elect. eod. lib.* & in ſpecie quando Epiſcopus eſt hæreticus, exemplificat Hoſt. *in ſumma tit. Ne ſed. vacant. verſ. Quot modis*: vel certe quatenus poteſtas Capituli ſede vacante non verificetur in vacatione ficta, ſeu interpretativa, quod verius eſt, ut ſcripſi in c.
23 *Quia diverſitatem, nu. 1. uſque in fin. ſupra, de conceſſ. præben.* tamen propter hæreſim notoriam Prælati ſedes non vacat interpretativè, ſed verè; ut probavi in cap. *Ad abolendam, à n. 28. uſque ad num. 44. ſupra eod.* ac proinde poteſtas ad Capitulum devolvitur, cap. His quæ, & cap. *Cum olim, ſupra de maior. & obed.* & dixi in dicto cap. *Quia diverſitatem, n. 24. & 34.*

Ad contraria reſpondetur ut infra, videlicet ad primum; ideo in correctorijs ſtrictam fieri interpretationem, ut minus corrigatur jus commune, in caſu noſtro ex lata interpretatiõe jus commune nullatenus corrigitur: ergo verba non ſtrictà, ſed largè ſunt interpretanda, l. *Si unus, § Pactus, in fin.* & ibi Jaſon *n. 6. ff. de pact.* imò admittitur etiã extenſio, ut ibidem Jaſon, præterquam quod hæc eſt paſſiva interpretatio ideoque *vacationis* verbum accipi debet in ea ſignificatione, qua accipitur in jure, l. *Iuris gentium, §. Si pauper, ff. de pactis,* junct. l. *Transfigere,* ubi gloſ. *Magna, C. de transact. gloſ.* Bart. & DD. in l. *Sciendum, ff. Qui ſatis dare cogantur.*

24 Ad ſecundum reſpondetur illud nõ procedere in notorijs, in quibus nec requiritur de neceſſitate declaratoria; imò judex ad quem ſpectat poteſt ſine ea procedere ad expeditionem, ut ex cõmuni notat Boſſius *in practic. crim. tit. Quando procedendum ſit in crimine notorio, n. 6. cum ſeq.*

25 Quoad ſecundum articulum, cùm dicta facultas competat non ſingulis de Capitulo, ſed Capitulo ipſi unum corpus repræſentanti, l. 2. & l. *Sicut ff. Quod cuiuſque univerſ. nomi.* utique nulli licebit dictas litteras concedere, niſi Capituli corpus re-
26 præſentet, & in ipſo jus Capituli reſideat: licebit autem ſi in ipſo reſideat, ſeu ipſe Capitulum repræſentet etiam ſi ſit unus ſolus, d. l. *Sicut, §. 1.* ubi gloſ. & gloſ. *pen.* in cap. *Gratum,* ubi Abb. *num. 9 de poſtul. Prælat.* & inde infertur, ut ſi unus tantùm adſit Canonicus reſidens, is ſolus nomine Capituli dictas dimiſſorias concedere poſſit; at ſi ſint plures unus ſolus non poterit, niſi omnes, vel major pars reſidentium concurrat capitulariter.

27 Quod ſi nullus reſideat, ſed omnes ſint abſentes, non videtur cuiquam licere dimiſſorias concedere, quia de abſentibus quoad actus capitulares regulariter nulla habet ratio, & perinde eſt ac ſi non eſſent, ex ijs quæ tradit Abb. poſt gloſ. in cap. *Cum inter univerſas, n. 9. de elect.* & ex Regula; *quod paria ſunt non eſſe, & non apparere,* l. *Rutilia Polla, ff. de contrah. empt.* Ex quibus ad ſecundam quæſtionem quoad primam illius partem videtur reſpondendum ad ſolos reſidentes Canonicos ſpectare dictas dimiſſorias capitulariter concedere.

28 Quo verò ad ſecundam, cùm nullo jure reperiatur cautum, ut dicta poteſtas vacante ſede Epiſcopali, & Capitularibus Canonicis nuſquã apparentibus devolvantur ad alios Prælatos; hoc à nobis temerè non videtur aſſerendum, argum. cap. *Conſuluit, 2. qu. 5.* ſed potius dicendum eſt dictum jus conſervari apud ipſammet Eccleſiam, ex Ab. in d. cap. *Gratum, nu 22 de poſtul. Prælat.* & eodem modo reſpondetur ad tertiam eiuſdem quæſtionis partem, videlicet hanc facultatem ad Archiepiſcopum non devolvi, d. cap. *Si Epiſcopus, de ſupplen. neg. Prælat. lib. 6.* ubi gloſ. quædam in verb. *Archiepiſcopus,* afferendo rationem prædictæ concluſionis ait. (ideo dictam facultatem ad Archiepiſcopum non tranſire, quia hoc jure cautum nõ reperitur:) generaliter noſtram confirmat ſententiam, quæ eodem modo confirmatur per cap. 1 *de ſuppl. negl. Prælat. eod. lib.* ibi, *cum id non reperiatur à iure conceſſum.*

29 Ad tertiam quæſtionem pro affirmativa facit, quod cum ſubditi per hæreſim Prælati liberentur ab illius obedientia; & alijs, in quibus eidem obſtricti erant, ut in hoc cap. Liberi autem à jurisdi-
30 ctione, ſeu ſubjectione ſui Epiſcopi poſſint quoad ea, quæ ſunt voluntariæ juriſdictionis, alteri Epiſcopo ſe ſubdere, ut de exemptis, quæ ad Ordines ſuſcipiendos notat Archid. in cap. 3. *col. fin. de temp. ordin. lib. 6.* ſequitur, ut prædicti tamquam liberi poſſint à quocumque Catholico Antiſtite ordines accipere.

31 Secundò, canon, ſeu lex cum debeat eſſe poſſibilis, c. *Erit autem lex, 4. diſt.* non vendicat ſibi locum in caſu, in quo non poteſt obſervari, l. 4. §. To-
32 *ties ff. de dam. infect.* unde Abb. *conſ. 25. vol. 2. col. 3. poſt n. 2.* concludit Canonem annullantem electionem factam per ſcrutinium non decretum, non procedere in illo Monaſterio, ubi non reperiuntur niſi duo Monachi: ſed hoc caſu non poteſt obſervari Canon prohibẽs ne quis ab alieno ſine dimiſſorijs proprij Prælati ordinetur. Ergo, &c.

Tertiò, Ratio quare ſtatutum fuerit, ne quis ab alieno Epiſcopo ordinetur fuit ut evitaretur diſcordia inter Epiſcopos, arg. cap. 1 juncta gloſ. *prima,* & cap. *Primatus, 71 diſt.* quæ cum eſſet in caſu noſtro, ſequitur, ut ceſſet etiam diſpoſitio ex regula l. *Adigere, §. Quamvis, ff. de iure patron.* & cap. *Cum ceſſante, de appellat.*

33 Negativa ꝑ primo tutior videtur, nam cum Canones ubique ſtatuant ne quis eum, qui ſibi ſubditus non ſit, ordinare præſumat, cap. 2. & ibi gloſ. *in verb. Alienæ, de tempor. ordinat. & quæſtio 2, per totum*; ſed ut quiſque debeat à proprio Epiſcopo

ſcopo ordinari, *cap. 8. ſeſſ. 23.* Trid. Conc. nec à dicta regula videtur recedendum hoc caſu, cum in jure non reperiatur exceptus, gloſ. 1. in cap. *Inter hæc, in fin. 32. qu. 2.* & notatur in l. 1. *ff. de reg. iuris,* confirmatur per argumentum à ſpeciali text. in cap. 2. *de temp. ordin. lib. 6.* juncta gloſ. cap. 1. *in verb. Culpis, de ſuppl. negl. Prælat. lib. 6.* quæ notat ſpeciale eſſe, ut in *d. cap. 2.* in pœnam delicti Epiſcopi proprij liceat ſine illius dimiſſorijs à vicinis Epiſcopis ordines ſuſcipere, idq; ideo ibi licere, quia ſic expreſsè conceditur: at in caſu noſtro hoc non reperitur expreſsè conceſſum: ergo videtur dicẽdum prædictas perſonas debere à Sede Apoſtolica remedium expoſcere, ut videtur in ſimili ferè caſu obſervatum in cap. *Fraternitati, 71. diſt.*

42 Ad contraria autem videtur ſic reſpondẽdum, videlicet ad primum, eſto Epiſcopus ipſo jure ſit ſua juriſdictione privatus, poſſitque propter delicti notorietatem ab alio judice ſine alia citatione, & declaratione ſua poſſeſſione, ſeu detentatione ſpoliari: non tamen inde ſequitur ut ſubditi, qui ſunt privatæ perſonæ, ipſimet poſſint nulla præcedente declaratoria de facto ſeipſos eximere ab illius obedientia, ut ſatis colligitur ex Abb. in cap. *Accepta, n. 6. de reſtit. ſpoliat.*

Præterea in caſu noſtro poteſtas prædicta ab Epiſcopo tranſit in Capitulum, ut ſupra dictum eſt: quod ſi Capitulum nuſquam appareat, non tamen ob id ipſi ſubditi efficiuntur liberi, ſeu exempti, ſed dictum jus conſervatur, & retinetur ab ipſamet Eccleſia, ſecundum Abb. in d. c. *Gratum, n. 12. de poſtul. Prælat.* licèt ſecus videatur eſſe in Collegijs ſæcularibus.

Ad ſecundum negatur ſimilitudo: nam in caſu noſtro ſubditi non coguntur ordines ſuſcipere, & quatenus in aliquo caſu cogerentur, tamen ob dicta impedimenta excuſarentur, ad notata in cap. *Commiſſa, de elect. lib. 6.* poſſuntque ij ſubditi pro remedio ad Sed. Apoſt. vel illius in dictis partibus Legatum recurrere.

Ad tertium, illa ratio non videtur tam cauſa finalis, quam impulſiva: unde argumentum non urget, ad notata in l. 1. §. *Sæpè, ff. de poſtulando.* Sacræ Congregationis reſponſa ad ſuprascripta, dubia habes in c. *Huiuſmodi, n. 22. ſupra, de maior. & obedient.*

De Schiſmaticis, & ordinatis ab eis.

Cap. Quod a prædeceſſore

SVMMARIVM.

1 *Schiſmaticorum geſta iuribus carent, etiamſi gerantur prætextu publici officij, & n. 131.*

2 *Ordinationes à ſchiſmaticis factæ irritæ ſunt quoad executionem tantum, non autem quoad impreſſionem characteris, & n. 27. & ſeq.*

3 *Character Ordinis non confertur per miniſtrum, ſed imprimitur in anima immediatè à Chriſto, & n. 31. & ſeq.*

4 *Ordinatis forma Eccleſiæ non ſervata character non imprimitur.*

5 *Ordinationes factæ ab eis, qui à ſchiſmaticis ordines ſuſceperunt, executionem non conferunt.*

6 *Schiſmatici an ſint ipſo iure excommunicati, vel potius excommunicandi, uſque ad n. 15.*

7 *Schiſmatici quot modis accipiantur.*

8 *Excommunicati largè dicuntur ſchiſmatici.*

9 *Schiſmatici propriè qui dicantur, & n. ſeqq.*

10 *Schiſma unde dicatur.*

11 *Schiſma quid ſit, & n. 24.*

12 *Vnitas Eccleſiæ in quibus conſiſtat.*

13 *Græci, qui ab unitate Eccleſiæ Romanæ recedunt, ſunt ipſo iure excommunicati.*

14 *Hæretici dicuntur qui extollunt ſe contra Romanam Eccleſiam, & hi, qui principales ſunt, hæreſiarchæ.*

15 *Epiſcopi in conſecratione non ſolum hæreſim, ſed etiam ſchiſma anathematizant.*

16 *Græci ſchiſmatici noſtri temporis ſunt formaliter hæretici.*

17 *Hæreſis eſt error in fide cum pertinacia.*

18 *Schiſmatici ſine hæreſi qui dicantur.*

19 *Schiſmaticus, & hæreticus eſſet qui duos Summos Pontifices ſimul crederet veros.*

20 *Hæreticus omnis eſt ſchiſmaticus, ſed non è converſo.*

21 *Schiſma nullum eſt, niſi ſibi aliquam hæreſim confingat, ut rectè ab Eccleſia receſſiſſe videatur.*

22 *Antipapa dicitur hæreſiarcha.*

23 *Schiſmatici omnes propriè ſumpti hodie ſunt vinculo excommunicationis innodati.*

24 *Inobedientia eſt offenſa qualibet, aut rebellio contra Papam, & Sedem Apoſtolicam, ſunt caſus Sedi Apoſtolicæ reſervati in Extrav. Pauli II. & Sixti IV.*

Rebellis quis dicatur, ibidem.

25 *Beneficiorum collationes à ſchiſmaticis factæ ſunt ipſo iure nullæ.*

26 *Matrimonia in Ruſſia à Catholicis contracta coram parochis Ruthenis an ſint irrita, nec ne. & n. ſeq. uſque in fin.*

72 *Vuladicæ Ruthenorum an ſint veri Epiſcopi.*

28 *Sacramentum poteſt tradere ſeparatus, ſicut poteſt habere ſeparatus.*

29 *Ordinatio facta in forma Eccleſiæ ab Epiſcopo etiam hæretico, ſeu ſchiſmatico, ſive anathemate innodato, ſive ordinationem receperit in Eccleſia, ſive extra, habenda eſt rata quoad veritatem ordinis.*

30 *Intellectus cap.* Novatianus, *7. q. 1.*

31 *Poteſtas ſpiritualis duplex, ſacramentalis, & iuriſdictionalis.*

32 *Altare ſemel conſecratum non conſecratur iterum, niſi fuerit diſſipatum.*

33 *Epiſcopi ſchiſmatici nec poſſunt excommunicare, nec abſolvere, nec indulgentias concedere: ac ſi fecerint, nihil eſt actum.*

34 *Intellectus cap.* Didicimus, *& cap.* Pudenda, *q. 1.*

35 *Ordinati ab Epiſcopis ſchiſmaticis etiam ignoranter executionem non recipiunt.*

36 *Excommunicati omnes etiam non denunciati ante Concilium Conſtantienſe dicebantur non tolerati.*

37 *Hæretici, vel ſchiſmatici de iure communi nullam ordinum executionem, vel iuriſdictionem habent & nu. ſeq.*

38 *Inſtitutio authorizabilis eſt de lege iuriſdictionis.*

39 *Conſtantienſis Concilij Conſtitutio,* Ad evitanda, *recipienda eſt ut canonica, & perpetua, & nu. ſeqq.*

40 *Excommunicati denunciati dumtaxat, aut notorij Clericorum percuſſores ex Concilio Conſtantienſi dicuntur non tolerati. & n. 46. & 54.*

Baſi-

41 Baſileenſis Concilij Canon an derogaverit Conſtitutioni Conſilij Conſtantienſis, Ad evitanda, & n. ſeqq.
42 Baſileenſe Concilium quo tempore ab Eugenio IV. tranſlatum, ſeu diſſolutum fuerit.
43 Baſileenſis Concilij Canon an, & in quo differat à Conſtitutione Conſtantienſi.
44 Abbatis Nicolai de Auſimo, Felini, & Navarri error circa Conſtitutionem Concilij Conſtantienſis, & n. ſeq.
45 Baſileenſis Concilij acta in quibus approbata, aut reprobata fuerint.
46 Excommunicati notoriè niſi ſint denunciati, aut Clericorum percuſſores, ex Concilio Conſtantienſi non ſunt vitandi, & n. 54.
47 Hæretici & ſchiſmatici non dicuntur nominatim denunciati ex Bulla Cœnæ.
48 Moguntinum Concilium etſi invocaverit Conſtitutionem Conſilij Baſileenſis, tamen non derogavit decreto Conſtantienſis Concilij.
49 Synodus provincialis facultatem non habet derogandi Concilio generali, nec obligat extra provinciam
50 Epiſcopi ſchiſmatici in vim Conſtitutionis Conſtantienſis validè iuriſdictionem exercent, & beneficia conferunt, & n ſeqq.
Contrarium. n. 53. & ſeqq. uſque ad n. 126.
51 Beneficijs collatio fit ab Epiſcopo ratione publici muneris.
52 Popones in Ruſſia an ſint veri Ruthenorum parochi, uſque in finem.
53 Conſtantienſis Concilij Conſtitutioni de vitandis excommunicatis fuit derogatum per contrariam Conſtitutionem Concilij Lateranenſis ſub Leone X, & plur. ſeqq.
54 Conſtantienſis Conſtitutionis tenor refertur.
55 Lateranenſis concilij conſtitutio itidem refertur
56 Excommunicati omnes notorie ex Conſtit. Concil Lateran vitari debent, etiamſi non ſint nominatim denunciat. aut notorij Clericorum percuſſores.
57 Vuladica, & Popones Rutheni quorum ſchiſma notorium eſt, hodie dicuntur excommunicati non tolerati.
58 Parochialium collationes factæ à ſchiſmaticis non valent.
59 Beneficij collatio facta ab excommunicato non tolerato eſt irrita ipſo iure, & n. 78
60 Prælatus naturaliter mortuus & excommunicatus æquiparantur.
Beneficij collatio facta ſchiſmatico, ſeu hæretico aut excommunicato, eſt ipſo iure nulla, ibid & n. 73. & n. 77.
61 Conſuetudo contra Concilium generale non valet.
62 Communicatio in divinis cum excommunicatis eſt culpa mortalis.
Et quid extra divina, ibidem remiſſivè
63 Communicantes in divinis cum excommunicatis incidunt in excommunicationem maiorem, quæ non infligitur niſi pro mortali reatu
64 Sacramenta recipiens ab excommunicato tolerato an peccet mortaliter.
65 Conſuetudo irrationabilis, & nutritiva peccati dicenda eſt potius corruptela, quàm conſuetudo
66 Hæretici & ſchiſmatici ex Conſtit. Pauli IV. ſunt ipſo iure privati omnibus dignitatibus, & beneficijs eccleſiaſticis.
67 Pauli IV Conſtit. Cum ex Apoſtolatus expenditur.
68 Verba, ipſo iure, licet non excludant declaratoriam ſuper facto, tamen ſecus eſt ſi factum ſit notorium.
69 Beneficia propter hæreſim vacantia ſunt Sedi Apoſtolicæ reſervata ex Conſtitutione Pij V. & eorum impetrationes non valent, niſi modus vacationis propter hæreſim ſit expreſſus.
70 Beneficiorum poſſeſſiones in perſonas hæreticorum vires, & effectum non habere ſenſit Gregor. XIII.
71 Conſtitutio poſterior tollit priorem Conciliarem etiam ſine ſpeciali derogatione.
72 Conſtantien. Conc non relevat excommunicatos ſuſpenſos, vel interdictos, nec eis in aliquo ſuffragatur.
73 Beneficij collatio facta excommunicato non tenet.
74 Etiamſi excommunicatio ſit occulta.
75 Beneficij collatio facta excommunicato nulla eſt etiam in foro conſcientiæ.
76 Clauſula abſolutionis à cenſuris in litteris Apoſtolicis proviſionum quid operetur.
77 Hæretici, & ſchiſmatici noſtri temporis ſunt irregulares & inhabiles ad beneficia obtinenda.
78 Excommunicatus, vel ſuſpenſus etiam non denunciatus de iure communi eſt deſtitutus omni facultate beneficia conferendi.
79 Et quid in occultè excommunicato.
80 Matrimonium celebratum coram parocho palam intruſo, ac titulum non habente poſt Concilium Tridentinum non valet.
81 Matrimonium contractum coram parocho excommunicato etiam denunciato validum eſt.
82 Matrimonium contractum coram parocho publico hæretico irritum eſt ſi decretum Tridentini Concilij de reform. matr. publicatum fuerit in parochia, & lapſi ſint triginta dies à die publicationis, & n 97 verſ. Unde fit.
83 Conſtantienſis Concilij Conſtitutio indulget Catholicis ut poſſint recipere ſacramenta etiam ab hæreticis, & ſchiſmaticis non denunciatis.
84 Antecedens in omni materia includitur in conceſſione conſequentis.
Declaratur. n. 91.
85 Diſpenſatio tacita ſuper defectu inducitur quando alias ex gratia nulla utilitas perciperetur, & n. 91.
86 Conſtit. Ad evitanda, habilitat Catholicos ad ſacramenta recipienda ab excommunicatis, in reliquis ſupponi terminos habiles, & n. ſeq. uſq; ad n. 94.
87 Papa ſolus poteſt promovere ad Epiſcopales, Archiepiſcopales, & alias maiores dignitates.
88 Ordines ſuſcipere non licet niſi ab Epiſcopo originis, beneficij, vel domicilij.
89 Prælatus intruſus non poteſt conferre ſacramenta, & conferendo executionem non confert.
90 Abſolutio ſacramentalis eſt actus iudicialis, qui in non ſubditum exerceri non poteſt.
91 Princeps non cenſetur ſuper inhabilitate diſpenſare quando gratia in aliqua parte poteſt operari effectum ſuum.
92 Excommunicati non ſunt privati beneficijs ante excommunicationem canonicè obtentis, nec ſunt privandi, niſi in excommunicatione inſorduerint.
93 Conſtantienſe Conc. ſpeciali Conſtitut. revalidavit collationes, & titulos eorum, qui in Concil. Piſano fuerunt ab eorum dignitatibus depoſiti, & n. 11.
94 Excommunicati in vim Conſtitut Ad evitanda, retinet iuriſdictionem reſpectu non excommunicatorum privilegio alieno non propria.
95 Conſtitutio Conſtantienſis nec in favorem Catholicorum ſanavit defectus titulorum, ſeu canonicæ inſtitutionis.

Epi-

96 Epiſcopi nequeunt diſpenſare ad parochiales Eccleſias cum minoribus vigintiquinque annorum, aut illegitimis, criminoſis, aut corpore vitiatis.
97 Beneficij collatio tamquam actus legitimus non poteſt eſſe in pendenti; ſed aut ſtatim tenet, aut vitiatur.
98 Hæretici, ſeu ſchiſmatici non ſolùm ſunt inhabiles ad beneficia obtinenda, ſed etiam ipſo iure privati beneficijs ante hæreſim, vel ſchiſma canonicè obtentis.
99 Hæreticorum filijs ex conſuetudine, & pietate relaxantur beneficia.
100 Conſtitutio, Ad evitanda, quibus eſt cauſis edita fuerit à Concilio Conſtantienſi. & n ſeq.
101 Conſtitutio, Ad evitanda, an habeat locum in proviſis de parochialibus eccleſiis, vel dignitatibus poſt excommunicationem, ſeu ſchiſma, & num. ſeqq uſque ad num. 126.
102 Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Abbates Græci ſchiſmatici in Concilio Florentino ut tales indifferenter agniti, & tractati fuerunt, & num. 116.
103 Conſtitutio Conſtantienſis, Ad evitanda, in quibus conſulerit timoratis conſcientijs, & ſcandalis obviaverit, uſque ad n. 115.
104 Excommunicati in quibus actibus de iure communi ſint vitandi.
105 Notoriè excommunicati vitari debent etiam ante declaratoriam ſuper facto.
106 Communicatio cum excommunicatis maiori excommunicatione extra crimen an ſit mortalis.
107 Excommunicato eccleſiam ad orandum ingredienti, ceſſandum eſt à divinis etiam miſſa inchoata, ſi nondum cœptus ſit canon.
108 Communicatio cum excommunicatis in adminiſtratione, vel receptione ſacramentorum, eſt culpa lethalis.
109 Conſtitutio ad evidanda extendi non debet ad rehabilitationem ad beneficia ad ulteriorem correctionem iuris communis.
110 Proviſi in ſchiſmate ab Antipapis fuerunt rehabilitati ad dignitates, & beneficia in Concilio Conſtantienſi non obſtante vitio hæreſis, vel ſchiſmatis.
111 Sacerdos notoriè excommunicatus de iure communi non poteſt validè quemquam abſolvere in articulo mortis, ſecus ex Concilio Conſtantienſi.
112 Excommunicatus proviſus à Papa de parochiali cum clauſula abſolutionis à cenſuris, poteſt non excommunicatis adminiſtrare ſacramenta ex Concilio Conſtantienſi; ſecus de iure communi.
113 Lex quantumcunque generalis, ſemper reſtringitur ad perſonas habiles.
114 Lex non imprimit effectum ſuum, niſi in illas perſonas, quibus verba legis congruunt, & adaptantur.
115 Quod non eſt Sanctorum Patrum decreto ſancitum ſuperſtitioſis non eſt adinventionibus præſumendum.
116 Papa ſi quem ſub titulo dignitatis etiam ex certa ſcientia nominet, ſeu tractet, per hoc in dignitate illa ipſum probare non intelligitur.
117 Nominatio Papæ in litteris Apoſtolicis non tribuit ius intruſo, aut aliàs titulum non habenti.
118 Intellectus Clem. Si Summus de ſent. excommunicationis.
119 Papa ſi quem admittat aſſignando ei certam ſedem, aut recipiat tamquam Abbatem ad ſuum officium exercendum, non cenſetur eum approbare in ea dignitate.
120 Beneficium non cenſetur collatum, aut confirmatum niſi illud per verba diſpoſitiva conferatur.
121 Inſtitutio canonica tamquam ſolemnitas extrinſeca non præſumitur, ſed probari debet.
122 Verba enunciativa non propter ſe ſed propter aliud prolata non probant, neque diſponunt.
123 Nominatio Papæ non inducit probationem dignitatis, vel tituli.
124 Imperator Græcus, & Patriarcha Conſtantinopolitanus cur ut tales habiti, & tractati fuerint in Concilio Florentino.
125 Hæretici, & ſchiſmatici in Concilijs generalibus conſueverunt admitti diſputationis gratia, & ad eorum errores confutandos.
126 Græci Epiſcopi, & ſacerdotes ſchiſmatici an cenſeantur in ſuis regionibus Ordinarij, & Parochi tilo ſaltem putativo, & errore communi. uſque ad numero 139.
127 Beneficiorum collationes factæ in ſchiſmate ab Antipapis quo tempore præſtabatur eis obedientia, ſuſtinentur ex communi reputatione.
Contrarium n. 132.
128 Hæretici dum tolerantur in aliqua dignitate, & ſunt occulti, poſſunt excommunicare, beneficia conferre, & litteras impetrare.
129 Intellectus l. Barbarius, ff. de off. Prætor. uſque ad n. 139.
130 Geſta ab excommunicato ut valeant requiritur titulus putativus à legitimo ſuperiore, nec ſufficit à ſuperiore putativo.
131 Fictio non generat fictionem.
132 Geſta ab intruſo non ſuſtinentur ex communi errore, etiamſi generantur prætextu publici officij.
133 Beneficij reſervati collatio facta à Prælato putativo etiam ratione publici officij non valet.
134 Geſta ab occultè excommunicato non ſuſtinentur quoad eos, qui ſciunt impedimentum.
135 Error communis ad validitatem eorum, qui geruntur ab excommunicato, vel irregulari, debet eſſe facti, non iuris.
136 Geſta per Prælatum putativum valent quamdiu toleratur; ſecus ſi notorium ſit eum eſſe ſuſpenſum.
137 Beneficij impetratio non fit ab excommunicato ratione publici officij, ac propterea ex communi errore, & titulo putativo non ſuſtinetur, & n. ſeq.
138 Excommunicatus publicè, vel occultè non differunt in his, quæ non geruntur ratione publici officij
139 Parochus non aſſiſtit matrimonio ut miniſter, ſed ut teſtis authorizabilis.
140 Clementis VIII. Conſtitutio prohibens divortia fieri quoad vinculum inter Græcos ad habeat locum in matrimonijs Græcorum ſchiſmaticorum.
141 Græci ſchiſmatici latinos ritus abominantur.
142 Græci Epiſcopi non ſunt admittendi ad Ordines, vel alia Sacramenta conferenda, nec Sacerdotes in Parochialibus inſtituendi, niſi abiurato ſchiſmate.
143 Tridentini Concilij decretum de reform. matrim. publicari debet in ſingulis Parochijs ut matrimonium ſit validum, nec ſufficit publicatio facta in Synodo provinciali.
144 Præſumitur tamen publicatum ſi fuerit obſervatum tamquam decretum Concilij.

QUOD

1 QUOD à PRÆDECESSORE, Irritæ ſunt ordinationes, beneficiorum collationes, & eccleſiaſticarum rerum alienationes factæ à ſchiſmaticis; & à dignitate, & ordine ſuſpenduntur, qui ſchiſma tenere jurant. Hoc dicit; Habet quatuor dicta Secundum ibi, *Adjicientes.* Tertium ibi, *alienationes.* Quartum ibi, *Illos verò.*

Nota primò, juribus carere ea, quæ geruntur à ſchiſmaticis, etiamſi gerantur prætextu publici officij: nam l. *Barbarius, ff. de off. Prætor.* non habet locum in intruſis, ſicut ſunt ſchiſmatici, quod plenius examino infra in 1. *reſp. ad quartam oppoſitionem n.129 & ſeqq.*

2 Secundò nota irritas eſſe ordinationes à ſchiſmaticis factas, concordat tex. in cap. *Ordinationes, 9.q. 1.* quod intellige quoad executionem, non autem quoad impreſſionem characteris, ſecundum gloſ. *in ver. Irritas.* Innoc. Hoſtien. Joan.
3 Andr. & alios *hic.* Ratio eſt, quia character non cõfertur per miniſtrum, ſed imprimitur in anima immediatè à Chriſto. Infectio ergo miniſtri non vitiat, § *Verum, 23. diſt.* & dixi latè in cap. 1. *ſup. de Baptiſ. in qu.* An baptizati ab hæreticis Calviniſtis ſint iterum baptizandi: & patebit infra *n.31. & ſeq.*
4 Hoc tamen habet locum ſi forma Eccleſiæ fuerit obſervata; alioquin irrita eſt ordinatio etiam quoad characterem, c. *Extra Catholicam*, & cap. *Detrahe, 1.q.1. d.c.1.* & cap. *penult. de Baptiſ.* ſecundũ Goffred Jo. Andr. *hic n.7.* Butr. *n.3.* Card. *n.4. & in 3. quæſt.* & Abb. *nu.4* & innuit gloſ. 2. dum dicit ſchiſmaticos conferre ſacramenta, dummodo in forma Eccleſiæ conferant.

Tertiò nota ex illis verbis, *& ab ordinatis abeis:*
5 Socin. irritas eſſe ordinationes non ſolũ factas à ſchiſmaticis, ſed etiam factas ab illis, qui à dictis ſchiſmaticis ordines ſuſceperunt. Quod expreisè notat *hic* Innoc. *n.1 in fin.* dicens. Idem de ordinatis ab hæreſiarchis, vel ſchiſmaticis in infinitum: nam cùm non habeant executionem, alijs dare non poſſunt, confert tex. in cap. *Vulneratu*, & in c. *Fertur, 1.q.* ibi: Ex infecta radice fructus non producitur, in l. *In cauſa, la prima, §.1. §. fin.* & in l. *ſeq. ff. de minor.* ubi ſi res per plures manus ambulaverit, idem juris erit.

6 Quartò nota in verſ. *Si quis autem*: ſchiſmaticis non videri ipſo jure excommunicatos, ſed excommunicandos: nam ſi excommunicatio fertur in tribus caſibus hic expreſſis, ergo extra ipſos ſchiſmatici regulariter non ſunt excommunicati, per argumentum à ſpeciali ſecundum Abb *hic n. 3.* & Socin. *n.6.*

Præterea in fin. tex. fertur ſententia ſuſpenſionis contra jurantes tenere ſchiſma; ergo ſic jurantes, quibus hæc pœna ſpecialis imponitur, non ſunt excommunicati, & conſequenter longè minus debent eſſe excommunicati illi, qui non jurant tenere ſchiſma, ſed ſolum adhærent intruſo, ut per Socin. *ubi ſupra.* Idem probat tex. in c. *in nomine Domini, 23. diſt.* ponderando verbum, *damnetur*, ibi poſit. in fin.

7 Verùm tu dic multiplicem eſſe ſchiſmaticorum acceptionem, ut per Innoc. *hic in princ.* Hoſtien. *num.1.* Butr. *num.4.* & ſupra *in rubr.* per Jo. Andr. *num.3.* Abb. *num.4* & Socin. *nu.4.* Quidam enim dicuntur ſchiſmatici largiſſimè, ut omnes criminoſi, & exiſtentes in peccato mortali, c. *Sacerdotes, 1. qu.* cap. *Reſecande, 24. qu.3.* Sunt enim extra charitatem, cap. *Audi denique, 11 q.3.* c. *Dixit, 24. quæſt. 3.* cum peccatum ſeparet hominem à Deo ſecundum illud Iſaiæ, cap. 49. *Peccata noſtra diviſerunt inter nos, & Deus noſtrum.* Et hos manifeſtum eſt non eſſe generaliter excommunicatos, quia cenſura aliquibus tantùm criminibus annexa eſt, quos latiſſimè recenſet Navarr. *in Man. cap. 27 num.75 uſque ad num 150.* & Summiſtæ, *in ver. Excommunicatio.* Et quamvis criminoſi omnes ſint ſuſpenſi quoad ſe, non tamen quoad
8 alios, ut in cap. *fin. de cohabit. cleric. & mulier.* Quidam dicuntur ſchiſmatici largè, ut omnes excommunicati à jure, vel ab homine, cap. *Apoſtolica, 24. quæſt 3.* quia ſunt extra eccleſiam, & communionem fidelium, cap. *Cum excommunicato, 1. qu.1.* Et de his ineptum eſt quærere an ſint ex-
9 communicati. Alij dicuntur ſchiſmatici ſtrictè, qui ſcilicet proprium Epiſcopum ejiciunt de ſede Epiſcopali, & Epiſcopatum occupant, & ſuos cõſtituunt Sacerdotes, cap. *Scire, 7. qu. 1.* cap. *Inter hæreſim, 24. q 3.* Et ſub hac ſpecie conſtitui poſſunt etiam illi, qui conjurationes faciunt contra proprium Epiſcopum, de quibus in cap. *Conjurationem cum quatuor ſeqq. 11. q.1.* Et hi ſecundum quoſdam ſunt excommunicati, ſed tamen Doctores communiter tenent oppoſitum, ut teſtatur Abb. *ſupra in rubr. num 1 verſ. Strictè verò dicuntur*: eo quod cum recognoſcant Eccleſiam Romanã, licèt proprium Epiſcopum ejecerint, aut in cum conſpiraverint, non tamen dicuntur ab unitate diviſi, ut per Innoc Hoſtien. Jo. Andr. & Abb. ſu-
10 pra *in rubr.* Alij demum dicitur ſchiſmatici arctiſſimè, prout hic ſumuntur, qui ſcilicet dividunt ſe ab unitate Eccleſiæ, & conantur ſibi Epiſcopos, Presbyteros, & Conſtitutiones facere, cap. *Novatianus*, cap. *Factus eſt*, & cap. *Denique, 7. quæſt. 1.* Schiſma enim Græcè ſciſſuram ſignificat, c. *Schiſma*, & ibi Archid. *in princip. 24. q.1.* Nam cum unica ſit fides, & unica ſancta Eccleſia; ergo qui ab hac unitate diviſus eſt, ſchiſmaticus eſt; In unitate enim ſciſſura eſſe non poteſt, d. cap. *Schiſma*, cap. *Sicut Domini veſtimentum, 16. q 7.* cap. *Loquitur*
11 *Dominus, 24 q.1.* Unde ſchiſma diffinitur eſſe illicitus ab unitate fidei, vel univerſitate receſſus, ſecundum Hoſtien. Goffred. & Raymun. *in ſumm de ſchiſma*, & Socin. *ſupra in rubr. num 1.*
12 Quæquidem unitas in duobus conſiſtit, videlicet in commiſtione, ſeu communione membrorum Eccleſiæ ad invicem, & in ordine omnium membrorum ad unum caput. Hoc autem caput eſt Chriſtus, cujus vices gerit Romanus Pontifex, Clem. 1. *de iureiur.* Unde qui ſubeſſe renuunt ſumo Pontifici, & qui membris Eccleſiæ communicare recuſant ſciſſuram facientes, valde propriè dicun-
13 tur ſchiſmatici. Dupliciter autem poteſt contingere ut aliqui ab hac unitate recedant. Primò cum Eccleſiam Romanam non agnoſcunt, ſed aliã ſibi Eccleſiam, & caput conſtituunt, ut faciunt Græci ſchiſmatici: & hi abſque duo ſunt ipſo jure excommunicati, cap. *Nulli, 16. diſt.* & determinat *hic* Innoc. *num.2 in ver. Irritas*, Hoſtian. *num.2. verſ. Illi autem ſchiſmatici.* Jo. Andr. *num 2, in ver. Subiacere*, Butr. *num.4. verſ. Numquid autem quili-*
14 *bet ſchiſmaticus ſit excommunicatus.* Qui enim extollunt ſe contra Romanam Eccleſiam, & ab ipſ. ſe ſeparant, hæretici dicuntur, & hi, qui principales ſunt, hæreſiarchæ, ut hic, ac proinde excõmunicati ſunt, ex cap. *Excommunicamus*, §. *Credentes, ſupra de hæret.* ſecundum Hoſtien. d. *nu. 2.*
15 Qui amplius dicit talem ſententiam excommunicationis ferri, ſeu potiùs innovari à quolibet Epiſcopo in ſua conſecratione, quem conſecrator irrogat dicens. *Anathematizas omnem hæreſim;* ſubaudi, *non ſolum errantem in fide, ſed etiam extollentem ſe adverſus hanc, ſcilicet Romanam ſanctam Catholicam Eccleſiam;* & is, qui conſecratur, reſpondet, *Anathematizo*, ut in libro Pontificali.
16 Quod multò clariùs vendicat ſibi locum in Græcis ſchiſmaticis noſtri temporis, qui nõ ſolum nolunt agnoſcere ſummum Pontificem pro Chriſti Vicario, & Capite univerſalis Eccleſiæ; ſed etiam ita credunt ſentientes Eccleſiam Orientalem, & Conſtantinopolitanam nõ eſſe ſub Eccleſia Romana, & Patriarcam Conſtantinopolitanum non eſſe inferiorẽ Romano Põtifice, ut patet ex actis Florẽtini Concilij ſub Eugenio IV. Hi enim ſunt formaliter hæretici, ut per Abb. *ſupra in rubr. n. 1.*
17 Quoniam habent errorem in fide cum pertinacia contra articulum, *& unam ſanctam Eccleſiam*, cap. *Inter hæreſim*, cap. *Qui in Eccleſia*, & cap. *Quis aliorum, 24. qu.3.* Archid. in cap. *Hæreſis, num 1. eadem cau. & quæſt.* Sylveſt. *in verb. Hæreſis, 1.*
18 *n.1.* Deinde poteſt contingere ut ſciſſuram quis faciat, & recedat ab unitate abſque errore in fide, veluti cùm duo contẽdunt de Pontificatu, ut hic, & in cap. *Si duo, 89. diſt.* Nam quilibet credit unitatem Eccleſiæ, & illam eſſe apud ſe, nec impugnat Eccleſiam Romanam, & hi ſunt ſchiſmatici ſine
19 hæreſi, ut notatur in §. *24. quæſt. 1.* Sentiunt enim de fide, & unitate idem, quod cæteri, ſed tamen diſſidio Congregationis delectantur, ut inquit Socin. *ſupra in rubr. n.5.* alias qui duos ſummos Pontifices crederet veros, ſchiſmaticus, & hæreticus eſſet: ſchiſmaticus, quia divideret Eccleſiam;
20 hæreticus quia contra fidem. Atque ita quis poteſt eſſe hæreticus, & ſchiſmaticus; Imo omnis hæreticus eſt ſchiſmaticus, ſed non è converſo, ut declarat Goffred. *in ſumma de ſchiſmat* & Socin. *ubi ſupra.* Et de his ſchiſmaticis ſine hæreſi variæ ſunt opiniones an ſint excommunicati Doctores tamen magis inclinant in ſententiam affirmativam, ut teſtatur Abb. ſupra, *in rubr. n. 1.* & probatur in d. cap. *Nulli, 19. diſt.* ponderando verbum, *ſit damnatus*; quod eſt latæ ſententiæ, ut ibi per Hugonem, & Archid. & *hic* per Hoſtien. & Jo. Andr.
21 & Sylveſt. *in ver. ſchiſmaticus, num. 5.* Præterea etſi in ſui principio ſchiſma non habeat perverſum fidei dogma ſicut hæreſis; tamen in fine nullum ſchiſma eſt ſine hæreſi, ut docet Hieronym. *ad Titum, c 3.* dicens: (Inter hæreſim, & ſchiſma hoc intereſſe arbitrantur, quòd hæreſis perverſum dogma habeat; ſchiſma propter Epiſcopalem diſſenſionem ab Eccleſia pariter ſeparat. Quodquidem in principio aliqua ex parte intelligi poteſt. Cæterum nullum ſchiſma non aliquam ſibi confingit hæreſim, ut rectè ab Eccleſia receſſiſſe videatur:)
22 refertur in cap. *Inter hæreſim, 24. quæſt 3.* Et propterea Guido, & Octavianus, meritò hic ab Alexandro III. appellantur hæreſiarchæ; & cõſequenter excommunicati ſunt ex d. § *Credentes.* Neque obſtat ponderatio Abbatis, & Socini, quod in textu noſtro excomunicentur ſchiſmatici in tribus caſibus tãtum. Quia hoc non eſt verum: nam in verſ. *Si quis autem*, non excõmunicantur ſchiſmatici, ſed illi tãtùm, qui ſchiſmaticorũ ordinationibus innituntur, aut ab his beneficia, vel rem Eccleſiæ acquirunt, ut per Sylveſt. *loco cit.* Unde in his tantum concludit argumentum à ſpeciali, quia communicantes cum excommunicatis regulariter non ſunt excommunicati ſaltem majori excommunicatione niſi in caſibus, qui notantur per Jo. Andr. & DD. in cap. *Sacris, ſupra de his quæ vi, metuſve cau.* & in cap. *Statuimus, infra de ſent. excom.* Sed contra communem opinionem præter ultimam conſiderationem Socini. duo videntur magnoperè urgere. Primum eſt, quod ſi ſchiſmatici in terminis huius Decretalis eſſent ipſo jure excommunicati, utique participantes cum eis in crimini criminoſo in eadem ſententia excommunicationis inciderent, ut eſt caſus in cap. *Nuper*, & ibi dixi *de ſent. excommun.* & tamen contrarium hic deciditur in verſ. *Illos verò* quia jurantes tenere ſchiſma, & ſic Communicantes in crimine ſchiſmatis, à dignitate, & ordine ſuſpenduntur, quæ ſpecialis pœna fruſtra illis infligeretur ſi eſſent ipſo jure excommunicati. Secundum eſt, quia jurãtes tenere ſchiſma ſunt formaliter ſchiſmatici; & tamen non ſunt excommunicati, ut ſu-
23 pra proximè dictum eſt. Verum quicquid ſit in terminis huius textus certè hodie res eſt extra difficultatem, quia, ut advertunt Abb. *ſupra, in rubr.* & Socin. *hic num. 6. in fin.* & Sylveſt. *in ver. Schiſmaticus, num. 5.* poſtea emanavit, cap. *Licet de vitanda, ſupra de elect.* ubi diſponitur, ut tam ipſe qui ſe gerit pro Papa, quam illi adhærentes excommunicationi ſubjaceant; per quæ verba inducta eſt excommunicatio ipſo jure, ut ibi notant DD. idemq; apertiùs ſtatuitur noviſſimè in Conſtitutione Gregorij XV. de Romani Pontificis electione, quæ incipit *Æterni Patris filius.* Quapropter aut agimus de ſchiſmaticis, qui recedunt ab unitate Eccleſiæ Romanæ, ut Græci, & illi ſunt ipſo jure excommunicati per d. cap. *Nulli, 19. diſt.* & per cap. *Excommunicamus*, *&* 2. §. *Credentes, de hæret.* ut dictum eſt ſupra n. 13. Aut agimus de Antipapis, & eorum adhærentibus, ut quibus hic; & hi excommunicati ſunt per d. cap. *Licet*, & Conſtitutionem Gregorij XV. & ſic hodie quicquid ſcripſerint nonnulli ex modernis, ſchiſmatici omnes ſtrictiſſimè ſumpti ſunt vinculo ex-
24 communicationis innodati. Addo quod in Extravaganti. *Etſi Dominici.* Pauli II. & Sixti IV. *de pœnit. & remiſſ.* ad quas Doctores non advertunt inter caſus Sedi Apoſtolicæ reſervatos ponitur non ſolũ crimen hæreſis, & conſpirationis in perſonam, aut ſtatum Romani Pontificis, ſed etiam cuiuſvis offenſæ, inobedientiæ, aut rebellionis eiuſdem Pontificis, vel Sedis Apoſtolicæ. Quibus verbis ſatis clarè cõprehenduntur ſchiſmatici, qui ſe ſubtrahunt ab obedientia ſumi Pontificis: nam ſecundum Hoſtien. *in ſumm. de ſchiſmat. in princ.* Schiſma eſt illicita diviſio per inobedientiam ab unitate Eccleſiæ facta. Et quamvis Socin. *ſupra in rubr.* huic definitioni poſt verbum *inobedientiam* addat, ſcilicet, *cum rebellione*; hoc tamen poteſt procedere tantummodo quoad effectum, ut ſic inobedientes dicantur propriè ſchiſmatici; quia etſi omne peccatum ſit inobediẽtia cæleſtiũ mandatorum, ſecundũ Ambroſium, & per conſequens omnis inobediens diſcedat ab Eccleſia; tamen niſi ſit inobediens cum rebellione; ſtrictè, & propriè non dicitur ſchiſmaticus, ut ibi per eũ, *nu.8.* Sed quoad effectum reſervationis cenſuræ ſufficit ſola inobedientia etiam ſine rebellione;

tum quia prædictæ Extravagantes utuntur dictione illa univerſali, *cultores offenſæ inobedientiæ*, &c. tum quia poſterior Sixti V loquitur disjunctivè, videlicet in obedientiæ, aut rebellionis. Aliud enim eſt inobedientia, aliud rebellio, cap. *Inter quatuor*, & ibi Butr. n. 4 *ſupra, de maior. & obed.* Et nihilominus etiamſi requireretur concurſus utriuſque qualitatis etiam ad effectum reſervationis cenſuræ, tamen non eſt dubitandum, quin ſchiſmaticorum inobedientia ſit cum rebellione: ſiquidē rebellis propriè dicitur qui facto reſiſtit ſuperiori, vel juriſdictioni, cap. *Sane ſi Secundo*, & ibi Butr. n. 4 *ſupra, de off. deleg.* Bald. in l. *Si certarem*, §. *Sed ſi miles, num. 3. ff. de teſtam. milit.* & conſequenter apertè conſtat ſchiſmaticos omnes ſtrictiſſimè ſumptos etiam ſine hæreſi tanquā inobediētes, ac rebelles Romano Antiſtiti incidere in cenſuram Sedi Apoſtolicæ reſervatam in præallegatis Extravagantib. Poſtremò ceſſat omne dubium, quia in Bulla Cœnæ Domini quotannis anathematizantur non tantùm hæretici, ſed etiam ſchiſmatici, ut in Bulla Gregorij XIII. Conſueverunt, ibi; *Necnon ſchiſmaticos, & eos, qui ſe a noſtra, & Romani Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt, vel recedunt.*

25 Ultimò nota irritas eſſe collationes dignitatū, & beneficiorum a ſchiſmaticis factas: de quo dic plenius in ſequenti quæſtione.

26 In Ruſſia, ac præcipuè in Leopolienſi Provincia Catholici permixti degunt cum ſchiſmaticis, quorum triplo major eſt numerus; ac pleriſque in locis vix unus ſacerdos Catholicus reperitur; unde paſſim Popones, ideſt ſacerdotes ſchiſmatici in poſſeſſione parochialis eccleſiæ inſtituti, quos Rutheni ſuos parochos æſtimant, ſacramenta adminiſtrant Græco ritu, & Catholicos cum ſchiſmaticis, & è contra in matrimonium conjungunt. Quærit Archiepiſcopus Leopolienſis.

27 An Popones ſint ſuæ curæ ſubjectorum Ruthenorum, & Ruthenarum proprij parochi, & an includantur in Canone Matrimonij Concilij Tridentini, ita ut dum Catholicus contrahit cum Ruthena, vel è converſo in manibus Poponis matrimonium hoc ſit validum, necne.

Suppoſita publicatione decreti *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* in parochijs Ruthenorum, ſolutio quæſtionis ex ſententia Theologorum, quos conſuluit Archiepiſcopus, pendet ex duplici inſpectione. Prima eſt, an Vuladicæ Ruthenorum ſint veri Epiſcopi. Secunda ſi ſint, an habeant jus inſtituendi parochos.

Quoad primam inſpectionem admittunt omnes tam Theologi, quàm Canoniſtæ Vuladicos eſſe veros Epiſcopos Ruthenorum, cum dubitandum non ſit, quin ſchiſmaticis in forma Eccleſiæ, qua utuntur Rutheni, & cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, verus Epiſcopalis, & Sacerdotalis ordo conferatur, ut patet ex authoritate Auguſtini *lib. 2. contra Epiſt. Parmeniani cap. 13.* ubi improbat quorundam opinionem, qui putabant Epiſcopos ſchiſmaticos neque habere Ordinis Sacramentum, neque aliis conferre poſſe, quod refertur in c. *Quod quidam*, 1. q. 1. & in c. *Oſtenditur, de conſecr. diſt. 4.* Sacramentum enim poteſt tradere ſeparatus, ſicut poteſt habere ſeparatus, ut
28 idem Auguſtinus docet *lib. 6. de Bapt. contra Donatiſtas cap. 1. circa princip.* & ad Bonif. *epiſt. 50.* Et
29 hanc eſſe catholicam veritatem dicit gloſ. communiter approbata in *ſumma. 9. q. 1.* ubi Turrecr. n. 1. (Sit, inquit, iſta concluſio tamquam veriſſima ab omnibus ſuſcipienda, quòd ordinatio facta in forma Eccleſiæ ab Epiſcopo, ſive ſit catholicus, ſive hæreticus, ſive ſchiſmaticus, ſive anathemate innodatus, ſive ultimam manus impoſitionem, ideſt Epiſcopalem ordinationem receperit in Eccleſia, ſive extra, eſt habenda rata quantum ad veritatem ordinis; ita quod omnes ordinati ab eo ordines recipiunt, & ſi alios ordinant ordinati erunt, & ſic in infinitum.) Et quamvis in hoc articulo olim variatum fuerit ſententiis, tamen hæc eſt vera opinio, quam hodie ſequuntur omnes, teſte eodem Turrecrem, qui eam pluribus confirmat, & ab objectis tuetur in cap. *Qui perfectionem*, & in cap. *Sacramenta*, 1. q. 1, ſequitur Sylveſt. in *ver. Degradatio, n. 9.* & Canoniſtæ *hic*, ut dictum eſt ſuprà *n. 2. in 2. notab.*

30 Nec refragatur authoritas Cypriani in cap. *Novatianus*, 7. q. 1. dicentis: (Qui nec unitatem ſpiritus, nec conventionis pacem obſervat, & ſe ab Eccleſiæ vinculo, & ſacerdotum Collegio ſeparat, nec Epiſcopi poteſtatem habere poteſt, nec ho-
31 norē.) Quoniam ut reſpondit S. Thom. *in 2. 2. q. 309 art. 3.* (Duplex eſt ſpiritualis poteſtas: una qui-
32 dem ſacramentalis, alia juriſdictionalis. Sacramētalis poteſtas eſt quę per aliquam conſecrationem confertur: omnes autem conſecrationes Eccleſiæ ſunt immobiles manente re, quæ conſecratur, ſicut etiam patet in rebus inanimatis: nam altare ſemel conſecratum, non conſecratur iterum, niſi fuerit diſſipatum.) Ad hoc cap. 1, & cap. 3. & utrobique *not. de conſecr. Eccl. vel alt.* cap. *Si motum*, & cap. *Eccleſiis, de conſecr. diſt. 1.* Et ideo talis poteſtas ſecundum ſuam eſſentiam remanet in homine, qui per conſecrationem eam eſt adeptus, quamdiu vivit ſive in ſchiſma, ſive in hæreſim labatur: quod patet ex hoc, quòd rediens ad Eccleſiam non iterum conſecratur, cap. *Ordinationes*, 9. q. 1. Sed quia poteſtas inferior non debet exire in actum niſi ſecundum quod movetur à poteſtate ſuperiori, ut etiam in rebus naturalibus patet; inde eſt quod tales uſum poteſtatis amittunt; ita ſcilicet, ut non liceat eis ſua poteſtate uti: ſi tamen uſi fuerint, eorum poteſtas effectum habet in ſacramentalibus: quia in his homo non operatur, niſi ſicut inſtrumentum Dei: unde effectus ſacramentales non excluduntur propter culpam quamcumque conferentis ſacramentum, cap. *Si injuſtus*, cap. *Ex catholica*, cap. *Sic autem cum*
33 *multis ſeqq. 1. q. 1.* Poteſtas autem juriſdictionalis eſt quæ ex ſimplici injunctione hominis confertur ut talis poteſtas non immobiliter adhæret; unde in ſchiſmaticis, & hæreticis non manet; ideoque nec poſſunt abſolvere, nec excommunicare, nec indulgentias facere, aut aliquid hujuſmodi; quod ſi fecerint, nihil eſt actum. cap. *Omnibus*, cap. *Audivimus*, & cap. *Apertè*, 24. q. 1. Cum ergo dicitur tales non habere Epiſcopi poteſtatem, intelligendum eſt vel de poteſtate ſecunda, vel ſi referatur ad primam poteſtatem, non eſt referendum ad ipſam eſſentiam poteſtatis, ſed ad legitimum uſum ejus; ita D. Thom. & Sylveſt. *in ver. Schiſmaticus, n. 5.*

34 Et eodem modo reſpondetur ad c. *Didicimus*, & cap. *Pudenda, ead. cauſ. & quæſt.* ubi Pelagius Papa: (Pudenda, ut ita dicam, rapina in diviſione eſt non conſecratus, ſed execratus Epiſcopus: ſi enim

enim ipſum nomen conſecrationis rationabili, ac vivaci intellectu diſcutimus, is, qui cum univerſali detrectat conſecrari Eccleſia, conſecratus dici, vel eſſe nulla ratione poterit: conſecrare enim eſt ſimul ſacrare, ſed ab Eccleſiæ viſceribus diviſus, & Apoſtolicis Sedibus ſeparatus execrat ipſe potius, & non conſecrat: jure ergo non conſecratus poterit dici quem ſimul ſacrare in unitate conjunctis membris non agnoſcit Eccleſia.) Hæc ibi. Hæ
35 namque, & conſimiles auctoritates intelligi debent vel quoad ea, quæ concernunt juriſdictionem, ut dictum eſt, vel quoad executionem tantùm, quam de jure communi non recipiunt ordinati ab Epiſcopis ſchiſmaticis, vel præciſis ab Eccleſia, ſeu excommunicatis, d. c. *Qui perfectionem*, & ibi Turrecr. n. 3. & 4. & cap. *ſeq.* 1. q. 1. cap. 1. *de ordin. ab Epiſc.* etiam ſi ignorantes ſic fuerint ordinati, ut in cap. *ult. eod. tit.* & poſt Innoc. notat Jo. Andr. in d. cap. 1. *ſuper ultima gloſ.* & *hic ſuper ſecunda glo. ad finem magnæ ſuppletionis*, Præpoſ. *in ſumm. 9. q. 1. n. 1.* non autem debent intelligi quoad poteſtatem officij, & veritatem, ſeu eſſentiam conſecrationis, ut paulo infra declarat Gratian. poſt cap. *Miramur, in §. His auctoritatibus 24. q. 1.* & vide quod ſcripſi de utraque poteſtate ſacramentali, & juriſdictionali in c. 1. *ſupra, de ſupplen. neglig. Prælat.* hæc de prima inſpectione.

36 Quoad ſecundam inſpectionem, videlicet an Vuladicæ Ruthenorū habeant jus inſtituendi parochos, longè major eſt difficultas: & quidem pro parte affirmativa videtur valde urgere, quod ante cōcilium Conſtantienſe excommunicati omnes dicebantur, non tolerati, & vitandi erant etiam ante ullam denunciationem: caſus eſt in cap. *Cum non ab homine, de ſent. excomm.* & in cap. *Excommunicatos*, 11. qu. 3. & poſt Hug. & Raym. notat Archid. in cap. *Si tantum, nu. 1. 6. q. 2.* gloſ. in cap. *Sanè quod, in ver. Nominative, 24. qu. 2.* per text. in cap. *Cum deſideres, de ſent. excomm.* Felin. in cap. *Rodulphus, nu. 39. de reſcript.* ubi redarguit Petr. de Anchar. quod per inadvertentiam ſcripſerit contra prædicta jura in *conſ. 185. Tribus de cauſis, col.*
37 *2.* Ideoque hæretici, & ſchiſmatici tamquam excommunicati ex cap. *Excommunicamus, 1. & 2. de hæret.* & ex Bulla Cœnæ Domini indiſtinctè dicebatur nullam ordinum executionem, vel juriſdictionem habere, ut *hic*, & in cap. *ſeq.* Abb. in cap. *Ad probandum, n. 2. de re iudic.* S. Thom. *in 3. p. qu. 50. alias 19. art. 8.* Silveſt. *in ver. Schiſmaticus, n. 3.* Ac propterea nec poterant veros parochos inſtituere; imo eorum collationes erant ipſo jure nullæ ex decreto concilij Lateranenſis hic relato, & conſtitutione Alexandri IV. *in cap. 2. §. Hæretici, de hæret. lib. 6.* Inſtitutio enim authorizabilis, ſeu
38 datio curæ animarum eſt de lege juriſdictionis, cap. *Conquerente*, & cap. *Dilectus.* juncta gloſ. *in ver. de lege iuriſdictionis, de offic. ordin.* Epiſcopi autem ſchiſmatici prorſus carebant poteſtate juriſdictionali, d. §. *His authoritatibus*, 24. q. 1. & ex ſententia D. Thomæ oſtenſum eſt ſupra *in 1. inſpectione, n. 30.*

39 Verum poſtea in Conſtantienſi Conſilio ſub Martino V. edita fuit Conſtitutio incipien. *Ad evitanda*, quam ad litteram refert S. Antoninus in *3. p. tit. 25. cap. 2.* Felin. in d. cap. *Rodulphus, num. 39. verſ. Inſuper ad evitanda, de reſcript.* Sylveſt. *in ver. Excommunicatio, 5. nu. 7. verſ. Sciendum eſt, 4.* & Sot. *in 4. diſt. 22. q. 1. art. 4.* qua ſtatutum eſt ut ij tantum excommunicati cenſeantur non tolerati, & vitari debeant, qui nominatim, & expreſsè fuerint denunciati, vel notorij Clericorum percuſſores.

Et quamvis ut idem S. Antonin. teſtatur in *3. p. tit. 26. cap. ult.* citatus ad Felin. *ubi ſupra*, quidam aſſererent eandem Conſtitutionem fuiſſe propoſitam, ſed non acceptatam præcipuè ab Italica natione; ipſe tamen audivit à duobus venerabilibus viris, quos nominat, & qui Conſilio interfuerunt, eam fuiſſe acceptatam ab omnibus ut perpetuam & in *tract. de cenſur. cap. 83.* diſputat, an Summus Pontifex potuerit ſic ſtatuere, & concludit affirmativè, adjiciens quod cum quidā dixiſſet Martino V. ſe audiviſſe illam Conſtitutionē fuiſſe pro quinquennio; Martinus reſpondit, Ego volo ut ſemper duret; & alia ſubnectit circa robur eiuſdē
40 Conſtitutionis. Quamobrem jam more Eccleſię receptiſſimum eſt, ut non vitemus niſi duas illas excommunicatorum ſpecies, quas prædictū concilium vitari juſſit, ut ait *loco cit.* Sot. poſt Cajet. & licet Covarr. in cap. *Alma mater*, *par. 1. § 2. nu. 7.* dicat in exemplaribus; quæ extant, ſe nunquam repperiſſe hoc decretum inter canones Conſtantienſis Conſilij ac propterea dubitare an potius fuerit conditum à Martino V. ut etiam ſupponit Navarr. *in man. cap. 27. n. 35.* utcumque tamen ſit decretum illud recipiendum eſt ut canonicum, ut omnes admittunt *locis citatis*. Neque obſtat, quod Abbas in Clem. *2. de ſent. excomm. nu. 6.* referat in alio Canone Conſilij Baſileenſis, *ſeſſ. 20. §. Ad evitanda ſcandala*, ſancitum fuiſſe, ut non teneatur quis alium evitare in divinis, vel extra prætextū excommunicationis, aut ſuſpenſionis, aut interdictum obſervari, niſi ſit facta per judicem declaratio, aut conſtiterit quem in excommunicationem ita notoriè incidiſſe, ut nulla poſſit tergiverſatione celari: & quod Nicolaus de Aumo *in ſupplemento Piſanellæ in ver. Clericus*, in fine relatus a Felin. *in d. cap. Rodulphus, n. 39. de reſcript.* referens eandem Conſtitutionem concordet cum relatione Abbatis, ſubdens ſe illam extraxiſſe de libro Juliani Cardinalis, qui vulgariter dicebatur S. Angeli, & præfuit eidem Concilio, & ſibi oſtendit hanc Conſtitutionem in camera ſua, & ſtudio ſuo Florentiæ anno 1440. die 12. Decembris: hic autē Canon Baſilieenſis Concilij tanquam poſterior ſuſtulerit Conſtitutionē Concilii Conſtantienſis, qua non erant vitandi niſi expreſsè denunciati, aut notorij Clericorum percuſſores, ut videtur ſentire Covarr. in d. c. *Alma mater, par. 1. §. 2. nu. 7.* & ante eum Felin. in d. c. *Rodulphus, nu. 39. de reſcript.* ubi propterea cenſuit notoriè excommunicatos ante denunciationem indiſtinctè eſſe vitandos; Sylveſt. *in ver. Excommunicatio, 5. n. 9.* & in effectu Navarr. *de pœnit. diſt. 6. §. Laboret, n. 9.* & *in Manuali c. 27. n. 35.* Id in-
42 quā non obſtat, quia huius Canonis concilij Baſileenſis nulla ratio habenda eſt, non quidem ex eō quod cōditus fuerit poſt diſſolutionē concilij, ut quidam incautè opinati ſunt: nam ſeſſio, in quā habetur ille Canon, celebrata fuit *anno 1435. undecimo Kal. Februar.* ut patet in notis ad eam ſeſſionem *tom. 4. Conciliorum par. 2. pag. 408 col. 2.* Diſſolutio autem, ſeu translatio Concilij ad civitatem Ferrarienſem facta fuit ab Eugenio poſt menſes circiter triginta duos, ut conſtat ex Bulla tranſlationis, quæ incipit, *Doctoris gentium*;

edita 14. Kalen. Octobris 1437. quæ habetur poſt acta Concilii Baſileenſis, eod. tom. 4. part. 1. pag. 215. Et quamvis Eugenius multò ante, ideſt 15. Kal. Januar. anno 1431. ejus Pontificatus primò diſſolviſſet Concilium, ſi quod Baſileæ congregatum videretur, aliudque Concilium in anno cum dimidio Bononiæ, & ſequens aliud Concilium in decennio Avenione indixiſſet, ut in Bulla Diſſolutionis, quæ incipit, *Quoniam alto, & incomprehenſibili Domino*: & habetur itidem poſt acta ejuſdem Conc. pag. 209. Tamen hæc diſſolutio ex cauſarum defectu poſtea caſſata fuit ab eodem Eugenio perinde ac ſi nunquã emanaſſet, ut in Bulla incipien. Dudum ſacrum generali Baſileenſe Concilium; quæ ponitur inter illius acta, ſeſſ. 16. tom. 4. par. 1. p. 41. Unde manifeſtè apparet ſeſſionẽ 20. fuiſſe habitam ante ſciſſuram Concilii. Quod etiã clarè colligitur ex Epiſtola Eugenii ad Concilii legatos ſcripta poſt duos mẽſes à celebratione illius ſeſſionis videlicet 13. Kal. Martij 1435. ut
43 patet pag. 214. Atque ita prædictum Canonem fuiſſe editum in Concilio Baſileenſi ante ſciſſuram teſtatur S. Anton. in tract. de Cenſur. cap. 38. dicens ſe ita audiviſſe à Cardinali Juliano Concilij Legato. Idemque affirmat Sylveſt. in ver. Excommunicatio 5. num. 7. verſ. Sciendum eſt quartò. & Covar. in cap. Alma mater, par. 1. §. 2. nu. 7. Quod tamen immediatè ſubjicit idem S. Antonini Conſtitutionem Concilii Conſtantienſis fuiſſe approbatam in Concilio Baſileenſi, & ab Eugenio IV. non eſt uſquequaq; verum. Refertur enim Conſtitutio Baſileenſis eod. ſeſſ. 20. in §. Ad vitandum, eod. tom. 4. Concil. par. 1. pag. 50. Et concordat cum Conſtitutione Conſtantienſi uſque ad verſ. Salvo. Sed poſtea ubi Conſtantienſis excipit tantùm notorios clericorum percuſſores; hæc Baſileenſis generaliter excipit, ac vitari jubet omnes notoriè excommunicatos, & in hoc conſentit cum illa, quæ poſtea edita fuit in Concilio Lateranenſi,
44 ut patebit infra nu. 55. Unde cum Concilium Baſileenſ. hac in parte adverſetur Conſtantienſi, & ille Canon editus fuerit ante ſciſſuram; non mirũ ſi Abbas Panormitanus, qui partes Baſileenſium acerrimè tuebatur, & Nicolaus de Auſmo ſupracitati putaverint notoriè excommunicatos etiam non denunciatos eſſe vitandos, idemque ſenſerit Felin. eorum authoritati innixus in eod. cap. Rodulphus, num. 36. verſ. Salva veritate, de reſcript. ubi hanc diſcrepantiam non conſiderans, confundit Conſtitutionem Conſtantienſis cum Baſileenſi. Et eodem modo lapſus eſt Narr. in Man. c. 27. nu. 34. ubi dicit Extravagantem Martini V. fuiſſe malè relatam à S. Antonino, & Felino, & benè à ſeipſo in cap. 1. § Laboret, de pœnit. diſt. 6. Nam revera benè refertur ab illis, & malè ab ipſo, quia ipſe loco Conſtitutionis Conſtantiẽſis, ſeu Extravagantis Martini V. ab Eugenio IV. approbatæ refert Conſtitutionem Concilij Baſileenſis editam multo poſt obitum Martini V. videlicet Pontificatus Eugenii anno quinto, & repetitam in Concilio Lateranenſi ſub Leone X.

45 Sed ex alio capite hic Canon Baſileenſis non eſt attendendus, nec aliquatenus derogat Conſtantienſi, nẽpe quia acta Synodi Baſileenſis fuerunt reprobata, aliquibus tantũ exceptis, ut conſtat ex ſeſſ. 11. Concilij Lateranenſis Noviſſimi, ubi Conciliabulum ſchiſmaticum, & nullius prorſus authoritatis appellatur, præſertim poſt tranſlationem, quæ verba indicant etiam ante tranſlationem illud non fuiſſe ex omni parte legitimum, ut dixi in cap. Significaſti, num. 25. & 26. ſupra de elect. Idipſum conſtat ex Bulla Nicolai V. incip. Ut pacis, edita Spoleti 14. Kalend. Julij 1449. quæ habetur inter acta Concilij Baſileenſis, to. 4. Concil. par. 1. pag. 96. Nam cum Felix V. Antipapa ceſſiſſet Pſeudopontificatui, atque omnia Baſileenſis Cõciliabuli ſuo ipſius judicio quaſi improbaſſet; Nicolaus pacis gratia approbavit eas tantùm Conſtitutiones, quæ de beneficiis Eccleſiaſticis fuerunt editæ, & improbavit reliqua omnia, quæ aliorum Conciliorum Decretis, & Conſtitutionibus non ſunt diffinita. Quibus verbis evidenter apparet prædictam Conſtitutionẽ Concilii Baſileenſis in ea parte, in qua præcipit vitari omnes notoriè excomunicatos etiam non denunciatos, fuiſſe penitus reprobatam, quia non ſolùm in ea parte non reperitur idem diffinitum in alijs Conciliis, prout requiritur ad hoc ut cadat ſub præſervatione Nicolai; ſed potiùs reperitur diffinitum oppoſitũ in Conſtitutione Conſtantienſi, quæ nõ præcipit vitari non denunciatos, niſi ſint notorij clericorum percuſſores. Rationes autem cur acta Synodi Baſileenſis fuerint invalida fusè recenſentur à Card. Turrecr. qui in minoribus agens eidẽ Synodo interfuit, in ſumm. de Eccleſ. lib. 2. cap. 100.
46 Quamobrem quoad notoriè excommunicatos non denunciatos ſervandum eſſe decretum Conſtantienſis Concilij juxta generalem Eccleſiæ uſum docuerint S. Anton. in 3. par. tit. 28. Adrian. in 4. in materia de Clavib. Cajet. in ſumma, in ver. Excommunicatio maior, & in 2. 2. q. 12. ar. 2. Idemque Sylveſt. in conflatorio Epiſtolarum ubi vidit Turrecrematam, à priori ſententia diſceſſit; quod & Navarr. fecit in ultima impreſſione Man. cap. 3. num. 8. & cap. 27. num. 35. & ſimiliter Covarr. præalleg. in cap. Alma mater, par. 1. §. 2. num. 9. verſ. Supereſt igitur. Fatetur magis receptam eſſe in Chri-
47 ſtiano Orbe Martini V. & Conſtantienſis Conſtitutionem. Unde refert Avila in tract. de Cenſ. diſput. 2. dub. 2. verſ. Secunda opinio, in Anglia, & Germania Catholicos tutò cum notoriè hæreticis communicare: nam non dicuntur nominatim denunciati ex eo quod in Bulla Cœnæ feratur cẽſura in ſchiſmaticos generaliter non nominatis perſonis, ut animadvertit Sot. in 4. d. 22. q. 1. art. 4. verſ. In iſta quæſtione uſq; ad verſ. Quod ſi argues. Sed ad hoc ut dicantur non tolerati neceſſe eſt, ut notentur cenſura expreſſo nomine proprio, aut aliquot appoſitis ſignis, quæ certè, & abſque ullo dubio eum, qui excommunicatur, ſignificent, & demonſtrent, ſecundum Covarr. in d. c. Alma mater. § 2. num. 8. & ante eum gloſ. in Clem. 1. in verb. Nominatim, de vita & honeſt. cleric. quæ communi-
48 ter illic recipitur. Non obſtat quòd prædicta Conſtitutio Ad vitandum: ad eum modum, quo condita fuit in Concilio Baſileenſi, poſtea ad literam repetita fuerit, & innovata in Concilio Moguntino cap. 104. anno 1549. ut patet tom. 4.
49 Conciliorum, par. 2. pag. 268. Quoniam hæc Synodus fuit provincialis ſub Sebaſtiano Archiepiſcopo, nec apparet confirmata per Sedem Apoſtolicam; Unde nullatenus derogavit Conſtitutioni editæ in generalis Concilio Conſtantienſe, text. eſt in cap. Quod ſuper his, & ibi dixi, de major. & obed. & cenſuit S. Congregatio Concilij ſuperioribus annis in cauſa Concilii provin-

cialis

cialis Gneſnenſis; & ad ſummum hæc Conſtitutio ſervanda eſſet ſolummodo in provincia Moguntina, extra quam Synodus juriſdictionem non habet, cap. Decernimus, 3. q. 9. cap. Cum ſit, de Iudæis, cap. 1. & per tot. 13. diſt. gloſ. & DD. in cap.
50 Domino Sancto 50. diſt. Sequitur hic, ut Epiſcopi ſchiſmatici ex recepta omnium ſententia tanquã excomunicati tolerati, id eſt non nominatim denunciati actus juriſdictionis valdè exerceant, ac beneficia conferant, ut in ſpecie de collationibus beneficiorum poſt Concilium Conſtantienſe ad-
51 notavit Sot. loco cit. verſ. Primum enim. Ratio eſt, quia fit ab Epiſcopo ratione publici muneris, & valent actus, qui geruntur publici muneris authoritate ab excommunicatis dum tolerantur, c. Ad probandum, ubi Felin. de re iudic. Abb. & alij in cap. Veritatis, de dolo, & contum. Et in terminis Conſtantienſis Concilij tradit Sarnen, in tractatu expectativarum, num. 60. & Covarr. in d. c. Alma mater, par. 1. § 7. num. 9. Suarez tom. 5. de Cenſur. diſp. 14. ſect. 2. num. 3. & Sayr. in eod. tract. lib. 2. cap.
52 6. nu. 8. Itaque cùm Vuladicæ, ut initio probavimus ſint veri Epiſcopi Ruthenorum, & tanquam tolerati, ideſt non denunciati nominatim, poſſint actus juriſdictionis exercere, & beneficia eccleſiaſtica conferre: neceſſariò videtur ſequi, ut quantum in ipſis eſt, Popones ab eis inſtituti in poſſeſſione beneficij curati ſint veri Ruthenorum Parochi, & conſequenter valida ſint matrimonia coram eis, & duobus teſtibus contracta: Neque enim aliud exigit Tridentinum Conciliũ in c. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.

53 Sed his non obſtantibus ſub cenſura Eccleſiæ exiſtimo irrita omnino eſſe huiuſmodi conjugia: & moveor præcipuè ex tribus fundamentis.

Primum fundamentum eſt, quia Conſtitutio Conſtantienſis cõcilij qua parte habilitat Catholicos ad comunicandum cum notoriè excomunicatis, dummodo non ſint denunciati, aut notorij clericorum percuſſores, fuit abrogata per contrariam Conſtitutionem cõcilij Lateranenſis ſub
54 Leone X. quod ut evidentius appareat, expendenda ſunt verba utriuſq; Conſtitutionis. Et quidem tenor Conſtantienſis ad eum modum, quo refertur, à S. Antonin. Felin. Sylveſ. & Soto locis ſupracit. nu. 39. Talis eſt, videlicet. (Ad evitanda ſcandala, & multa pericula, quæ cõſcientijs timoratis contingere poſſent, Chriſti fidelibus miſericorditer indulgemus, ut nemo deinceps à communione alicujus in Sacramentorum adminiſtratione, vel receptione, aut alijs quibuſcumque divinis, vel extra prætextu cujuſcumque ſententiæ, aut cẽſuræ eccleſiaſticæ, ſeu ſuſpẽſionis, aut prohibitionis ab homine, vel à jure generaliter promulgatæ teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, vel interdictũ Eccleſiaſticum obſervare, niſi ſentẽtia prohibitio, ſuſpenſio, vel cenſura hujuſmodi fuerit in, vel contra perſonam, Collegium, Univerſitatem, Eccleſiam, aut locum certum, aut certam à judice publicata, & denunciata ſpecialiter, & expreſſè, conſtitutionibus Apoſtolicis, & alijs in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque; ſalvo ſi quem pro ſacrilega manuum in clericos injectione ſententiam latam à Canone adeò notoriè conſtiterit incidiſſe, ut factum non poſſit aliqua tergiverſatione celari, nec aliquo ſuffragio excuſari: nam à comunione illius, licet denunciatus non fuerit, volumus abſtineri juxta canonicas ſanctiones.) Hactenus verba conſtitutionis Conſtantienſis, ex quibus apparet nõ eſſe vitandos notoriè excomunicatos, niſi ſint ſpecialiter denunciati, aut notorium ſurgat ex violenta manuũ injectione in clericos, ut relatis verbis S. Antonini ſub nomine Archiepiſcopi Florentini, & Angeli in ver. Excommunicatio, 8. in proprijs terminis declarat Decius in c. A nobis, nu. 21. verſ. Adde verò, de except. & Covarr. in d. c. Alma mater, par. 1. §. 2. num. 7. verſ. Ex quibus ſatis apparet. [Etenim in Conſtitutione prædicta ſolum excipitur unus caſus notorius, videlicet violentæ manuum injectionis in clericum: ergo in aliis caſibus regula videtur generaliter habere locum, quia exceptio facta in uno caſu, videtur confirmare regulam in alijs, cap. 2. de coniug. lepros. c. Dominus, 32. qu. 7. & notat Bartol. in l. Quæſitum, §. Denique, ff. de fund. inſtruct. Nec obſtat quod in facto notorio non requiratur denunciatio; quia procedit de jure communi; ſecus attenta prædicta Conſtitutione) Hæc Decius, ubi etiam ſalvat Abbatem in Clemen. 2. de ſentent. excomm. quod ſi intelligendus juxta Conſtitutionem, quam allegat, ideſt Baſileenſem, ut patet ex dictis ſupra num. 44.

55 Conſtitutio verò Concilij Lateranenſis habetur ſeſſ. 11. in §. Statuimus inſuper, ut ad vitandum ſcandala, tom. 4. Conciliorum, p. 2. pag. 117. col. 2. & concordat de verbo ad verbum cum Conſtitutione edita Conſtantiæ, uſque ad verſ. Salvo, &c. Sed poſtea ubi Cõſtãtienſis excipit notorios clericorum percuſſores; hæc Lateranen. excipit generaliter omnes notoriè excomunicatos his verbis. (Aut ſi ita notoriè in excommunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe, quod nulla poſſit tergiverſatione celari, aut aliquo juris ſuffragio excuſari: nam à communione illius abſtineri vo-
56 lumus juxta canonicas ſanctiones.) Hæc ibi. Quæ clauſula manifeſtè opponitur clauſulæ Conſtitutionis præcedentis. In illa enim Catholici habilitantur ad communicandum cum excomunicatis etiam notoriè ante denunciationem, niſi ſint notoriè excommunicati propter ſacrilegam manuũ injectionem in clericos: in hac verò prohibentur communicare indiſtinctè cum omnibus excommunicatis etiam non denunciatis, quorum crimen eſt adeò notorium, ut nulla poſſit tergiverſatione celari, juxta text. in cap. Tua nos, & c. fin. de cohabitat. clericor. & mulier. Ergo hac in parte Conſtitutio Lateranenſis tamquam poſterior derogavit contrariæ Conſtantienſi, licet illius nullã fecerit mentionem, ut eſt tex. in cap. 1. ubi id notant gloſ. Arcid. Jo. Mon. Jo. Andr. Gemin. & reliqui omnes, de Conſtit. lib. 6. Et de Conſtitutionibus conciliaribus, quæ invicem adverſantur, tradunt Turrecr. & Præpoſ. in cap. Domino Sancto, 50. diſt. & dixi in c. Nonnulli, de reſcript. Et pro hac ſententia allegari poſſunt Abb. Piſanella, Felin. Sylveſt. Navarr. & Covarr. citati ſupra n. 41. & 44. Hi enim authores, cum in terminis Conſtitutionis Baſileenſis teneant notoriè excommunicatos eſſe vitandos, etiamſi non fuerint ſpecialiter denuntiati; utique exiſtimandi ſunt idem ſentire in terminis Conſtitutionis Lateranenſis, quæ de verbo ad verbum concordat cum Baſileenſi. Et quamvis Sylveſ. & Navarr. poſtea ſe retractaverint; id tamẽ fuerunt, quia ex teſtimonio Turrecr. intellexerunt acta Concilij Baſileenſis fuiſſe

in-

invalida, ut dictum eſt ſupra n. 49. Quo funda-
mento ceſſante, prout ceſſat in Conſtitutione
Concilii Lateranenſis, quæ eſt eadem cum Baſile-
enſi; judicandi ſunt in priori ſententia perſiſtere.
57 Atque hinc ſequitur, ut Voladicæ, & Popones
Rutheni, quorum ſchiſma eſt adeò notorium, ut
nulla poſſit tergiverſatione celari; hodie dicantur
excommunicati non tolerati ex prædicta Con-
ſtitutione Concilii Lateranenſis, ad quã DD. no-
ſtri non videntur advertiſſe; ac ſubinde invalidæ
58 ſint collationes parochialium eccleſiarum; tum ex
parte ipſius collatoris, ut de ſchiſmaticis eſt caſus
hic, ubi irritæ decernuntur collationes beneficio-
rum à ſchiſmaticis factæ: & de collatore excom-
59 municato eſt tex. in c. *un. Ne ſedi vac. lib. 6.* ubi id
notant glo. *in ver. Majoris*, Gemin. & Anchar. *n. 2.*
60 Franc. itidem *n. 2.* ubi rationem reddit quia pari-
ficatur Prælatus naturaliter mortuus, & excom-
municatus: & de excommunicato non tolerato,
qualis eſt notorius, aut etiam publicus declarant
Imola in cap. *Veritatis, n. 17. de dol. & contum.* Abb.
in c. *Si verò, n. 9. de ſent. excom.* & Socin. in c. *Sa-
cris, n. 88. eod. tit.* tum ex parte collatoris, ſeu pro-
viſi: collatio enim beneficii facta ſchiſmatico, ſeu
hæretico eſt ipſo jure nulla, ex cap. 2. *de hæret. lib.
6.* quemadmodum & facta excommunicato, cap.
Poſtulaſti, de Cler. excomm. miniſt. & patebit in ter-
tio prox. fundamento: & ſucceſſivè irrita ſunt ma-
trimonia coram Poponibus celebrata, cum non
ſint veri contrahentium parochi, ut pro forma
requiritur ex decreto d. *cap. 1. verſ. Qui aliter quã
præſente parocho, ſeſſ. 24. de refor. matrim.*

61 Neque obſtat quod ex conſuetudine jam re-
ceptum ſit ut ad præſcriptum Conſtitutionis Cõ-
ſtantienſis non habeantur pro excommunicatis
non toleratis niſi nominatim denunciati, & noto-
rii percuſſores Clericorum, ut teſtantur Soto, &
Covarr. locis citatis, & alii Doctores paſſim.

Nam reſpondetur, hujuſmodi conſuetudinem
adverſari ante dictæ Conſtitutioni Concilii Late-
ranenſis, ut oſtenſum eſt ſupra à *n. 53.* ac proinde
non valere, ut in terminis alterius Concilii Late-
ranenſis ſub Innocentio III. etiam in materia ad
Fidem non pertinente docet Hoſt. in c. *Cum lai-
cis, n. 11. de reb. Eccleſ. non alienan.* ubi ait illud eſſe
Concilium generale, quod eſt obſervandum ſicut
Evangelium, cap. *Sicut 15. diſt.* ergo non valet
contraria conſuetudo, *cap. fin. de conſuet.* & cap.
fin. de præſcript. & Hoſtienſem totidem verbis re-
ferunt, & ſequuntur ibi Jo. Andr. *nu. 3. in fin. verſ.
Hoc enim eſt Concilium generale ſervandum ut Evan-
gelium:* ergo non valet conſuetudo contraria.
Et Card. *n. 7. verſ. Hoc enim eſt Concilium*, Bald.
*in tit. de pace Conſtan. col. 4. in ver. Mos Romano-
rum ſub num. 22. in fin.* Jaſ. in l. *De quibus, col. 13.
num. 54. verſ. Addo quod eodem modo nihil valet con-
ſuetudo aliquid introducens contra Concilia generalia,
ff. de leg.* & Rocchus de Curt. *in tract. de conſuet.
num. 546. verſ. Secundo limita:* quorum ſententiam
meo tempore ſecuta eſt Sacra Congregatio Con-
cilii in cauſa Mediolanen. privilegii fori, ut dixi
in d. cap. *Cum laicis.*

62 Præterea participatio in divinis cum excom-
municatis non toleratis, quales ex prædicta Con-
ſtitutione Lateranenſi ſunt omnes notoriè excõ-
municati, eſt culpa mortalis, ut eſt textus in cap.
Sacris, ſupra de his, quæ vi, metuſve cau. Ubi In-
nocentius III. decidit eum, qui per metum indu-
citur ad communicandum cum excommunicato
incidere in excommunicationem; & ſubvertit ra-
tionem, quia licèt metus attenuet culpam, quia
tamen non eam prorſus excludit, cùm pro nullo
metu debeat quis mortale peccatum incurrere,
excommunicationis labe credimus inquinari: ad
idem textus in cap. *Rogo, 11. q. 3.* ibi (Ne cuiquam
ſacerdoti ſupraſcripto Maximo communicanti
contra animam ſuam quiſquam veſtrum cõmuni-
care præſumat) ubi gloſ. poſt Hug. exponit ver-
bum illud, *communicanti*, id eſt in ſacris, concordat
text. in cap. *Exceptionem, ibi, in periculum animæ*, de
except. & quamvis valde ſit controverſum inter
Doctores an participatio extra divina ſit venia-
lis, quod fusè examinat Archid. in d. cap. *Rogo*, &
Jo. Andr. in d. cap. *Sacris*; tamen in divinis con-
ſentiunt omnis eſſe mortalem, ut poſt D. Tho-
mam, quem citant, concludunt Archid. & Jo.
Andr. cum quibus tranſeunt communiter DD.
locis citatis, & Navarr. *in Manual. cap. 27. nu. 29. &*
63 30. Quod convincitur ex eo, quod ſic communi-
cantes excommunicantur majori excommunica-
tione, cap. *Significavit, de ſent. excomm.* gloſ. in cap.
Statuimus, in ver. Conſtitutionibus, eod. tit. in 6. major
autem excommunicatio non infligitur niſi pro
peccato mortali, cap. *Nemo Epiſcoporum 11. q. 3.* ſe-
cundum Archid. & Jo. Andr. *ubi ſupra.*

64 Quinimo non deſunt Theologi, qui putent eſſe
culpam læthalem communicare in ſacris cum hæ-
reticis, & excommunicatis etiam toleratis, prout
in terminis Conſtitutionis Conſtantienſis. Ad e-
vitanda, de cõmunicantibus cum excõmunicatis
non denunciatis, nec notorijs Clericorum percuſ-
ſoribus cenſet ex recentioribus Suarez *in 3. p. q.
65. art. 4. diſp. 18. ſect. 1. col. 5. littera B.* (Quia, inquit,
quamvis ex ratione excõmunicationis ſolùm a-
ſtringantur fideles vitare excommunicatum de-
nunciatum, aut notorium Clericorum percuſſo-
rem; ac proinde ab alijs excommunicatis interdi-
catur illis recipere ſacramenta. At ex vi legis
charitatis de vitando ſcandalo, & generalis obli-
gationis non cooperandi ad peccatũ alterius, ob-
ligantur fideles ad non petendum, nec recipien-
dum ſacramenta à miniſtro quomodocumq; ex-
communicato eo quod ille peccat miniſtrando.)
Neque hæc obligatio cùm naturalis ſit, potuit per
decretum Concilij Conſtantienſis auferri: & quã-
vis in hoc articulo alij aliter ſentiant, ut Sanchez
de matrim. lib. 7. diſp. 9. n. 7. & ſeqq. tamen extra cõ-
troverſiam eſt, ſemota Conſtitutione Conſtanti-
enſi, eſſe mortalem culpam communicare in ſa-
cris cum notoriè excommunicatis. Ergo con-
ſuetudo cõtraria non valet, quia eſt irrationabilis,
& nutritiva peccati, cap. *fin. de conſuet.* cap. *Flagitia,*
65 *32. q. 7.* Jo. Andr. in cap. *Extirpandæ, in verb. Conſue-
tudine, de præben.* Feder. de Sen. *conſ. 275. Caſus talis
eſt in ſtatuto, in princ.* Calder. *conſ. 42. de conſuet.* Cum
enim tanto ſint graviora peccata, quanto diutius
infelicem animam detinent alligatam, nemo ſanæ
mentis intelligit, juri, cujus tranſgreſſio pericu-
lum ſalutis inducit, quacunque conſuetudine,
quæ dicenda eſt potius corruptela, poſſe aliquate-
nus derogari; ut legitur in eod. c. fin.

Accedit quod cum hæc cõmunicatio in divi-
nis annexam habeat excommunicationem majo-
rem, ut proximè dictum eſt; etiam ex hoc capite
non poteſt validè introduci contraria cõſuetudo,
quia contrafaciẽtes ſtatim incidunt in pœnam, &

in factum damnatum, cap. *Audivimus, 24. qu. 1.*
Hoſt. in cap. 1. *nu. 6. verſ. Sed quæritur an Prælati, ſu-
pra de treuga, & pace*, Alphonſ. à Caſtro *de pot.
legis pœnal. lib. 2. cap. 12. poſt primam concluſio-
nem.*

Concluditur ergo ex decreto concilij Latera-
nenſis Ruthenos tamquam notoriè ſchiſmaticos
eſſe excommunicatos non toleratos, non obſtãte
Conſtitutione Conſtantienſi, & contraria cõſue-
tudine; ac propterea nullas eſſe collationes paro-
chialium ab eis factas activè, & paſſivè, & conſe-
quenter irrita eſſe matrimonia coram Popis cele-
brata. Cogitandum eſt tamen an prædicta Con-
ſtitutio Lateranenſis cùm reperiatur inſerta in
concordatis inter Leonem X. & Franciſcum I. ha-
beat locum, & ſervanda ſit extra Regnum Fran-
ciæ; generaliter enim tenendum eſſe videtur ad-
notatum in cap. penult. in marg. ad gloſ. 2. *de Cler.
excomm. miniſtr.*

66 Secundum fundamentum nullitatis matrimo-
nij deducitur ab Extravaganti Pauli IV. *Cum ex
Apoſtolatus, edita 15. Kalen. Martij* 1559. in qua
ſtatuitur ut hæretici, & ſchiſmatici ultra ſenten-
tias, & pœnas à varijs Pontificibus inflictas ſint
ipſo jure privati omnibus Eccleſiis etiam Cathe-
dralibus, Metropolitanis, Patriarchalibus, ac qui-
buſcumque dignitatibus, & beneficiis eccleſia-
ſticis.

67 Quæ quidem Conſtitutio ad incurrendam ſu-
pradictam pœnam privationis, non requirit ut
hæretici vel ſchiſmatici ſint publicè, & nomina-
tim denunciati: & in hoc videntur addere De-
cretal. Innocentij III. in cap. *Excommunicamus, §.
Credentes, de hæret.* nec loquitur tantummodo
de confeſſis, vel convictis, ſicut loquitur cap. *Ad
abolendam, eod. tit.* ſed etiam de deprehenſis in
crimine hæreſis, vel ſchiſmaticis. Quinimo in §.
Adjicientes, diſponit ut (Si ullo unquam tempore
apparuerit aliquem Epiſcopum etiam pro Archi-
epiſcopo, Patriarcha, vel Primate ſe gerentem an-
te eius promotionem à fide Catholica deviaſſe,
aut in aliquam hæreſim incidiſſe, ſeu ſchiſma in-
curriſſe; promotio de eo facta irrita, atque inanis
exiſtat, nec convaleſcat per ſuceptionem mune-
ris, conſecrationis, aut ſubſecutam regiminis, &
adminiſtrationis profeſſionem, vel cuiuſvis tem-
poris curſum, nec pro legitima in aliqua ſui parte
habeatur, nullamq; talibus in Epiſcopos, ſeu Ar-
chiepiſcopos, vel Patriarchas, aut Primates pro-
motis in ſpiritualibus, vel temporalibus admini-
ſtrandi facultatem tribuere cenſeatur, ſ. omnia,
& ſingula per eos quomodolibet geſta, & admini-
ſtrata, ac inde ſequuta quæcumq; viribus careant,
& nullam prorſus firmitatem, nec jus alicui tribu-
ant, ſintque ipſi ſic promoti eo ipſo abſque alia
deſuper declaratione facienda omni dignitate,
loco, titulo, honore, officio, authoritate, & pote-
ſtate privari.)

68 Quo loco ponderandum eſt illud verbum, *ap-
paruerit*, quod propriè verificatur in Græcis no-
ſtri temporis, quorum hæreſis, & ſchiſma noto-
rium eſt, cap. *Tua nos*, & cap. *fin. de cohabit. Cleric.
& mulier.* cum præſertim etiam ex præſumptioni-
bus aliquid dicatur apparere, ut eſt tex. in c. *Scri-
bam, de præſumpt.* Similiter ponderanda ſunt illa
verba, *abſque alia declaratione*: nam etſi verba hæc
regulariter non excludant declaratoriam ſuper
facto, cap. *Cum ſecundum, de hæret. in 6.* l. *Eum*
qui delatorem. ubi Bart. *ff. de iure fiſci*, Anchar. in
Clem. 1. *§. notab. de pœnis:* tamen nec declarato-
ria facti requiritur ubi crimen eſt notorium,
cap. *Perrenit*, & ibi Abb. *de appel.* Innoc. in cap.
*In Lateranenſi, num. 1. verſ. Niſi forte eſſet notoria horum
participatio, de præb.* cum quo tranſeunt ibi com-
muniter DD. Felin. in cap. *Rudolphus, n. 37. verſ. Li-
mita primo, & n. 39. Salva veritate, de reſcr.* hæc enim
tria æquiparantur, judicis denunciatio, propria
confeſſio, & rei evidentia, ut eſt caſus in d. c. *fin. de
cohabit. Cler. & mulier.* & eo magis, quia prædicta
Conſtitutio Pauli IV. in §. *Et inſuper*, utitur illis
verbis: eo ipſo abſque aliquo juris, aut facti mi-
niſterio. Denique expendenda ſunt verba, *nullam
prorſus firmitatem, nec ius alicui tribuant*: quæ clarè
oſtendunt proviſiones hujuſmodi eſſe nullas non
ſolùm in favorem ſchiſmaticorum, ſed etiam Ca-
tholicorum.

69 Ac propterea Pius V. in Conſtitutione incip.
Cum ex Apoſtolatus, edita 6. Kal. Februarij 1567. re-
ſervavit Sedi Apoſtolicæ beneficia propter hæ-
reſim vacantia, declaravitq; illa non comprehen-
di in impetrationibus, in quibus modus vacatio-
nis propter crimen hæreſis non ſit expreſſus. Et
70 ſubinde Gregorius XIII. in Conſtitutione, *In Ec-
cleſiis, edita Idibus Novembris* 1580. decrevit diſpo-
ſitiones beneficiorum factas Apoſtolica, vel or-
dinaria auctoritate, in perſonam hæreticorum,
aut ab eis deſcendentium vires, & effectum non
habere, & beneficia hujuſmodi ut prius vacare, &
ſub priori affectione, vel reſervatione manere, &
alia nondum reſervata, neque effecta ad novam
Romani Pontificis diſpoſitionem tantùm perti-
nere, eaque ab alijs idoneis ab ipſa Sede dumta-
xat liberè impetrari poſſe. Quamobrem eſto Cõ-
7 cilium Conſtantienſe habilitaſſet ſchiſmaticos ad
beneficia conferenda, vel obtinenda, & illius diſ-
poſitio ſublata non eſſet ex concilio Lateranenſi;
tamen cum in hoc contrarium decernant Paulus
IV. Pius V. & Gregorius XIII. ſtandum erit illorũ
Extravagãtibus tanquam poſterioribus. Ad hoc
enim Conſtitutio poſterior tollat priorem Con-
ciliarem non eſt opus ut ſpecialiter deroget Con-
cilio generali, quia hæc derogatio requiritur tan-
tum in privilegijs, & litteris gratiæ, juxta textum
in cap. *Ex parte, de Capell. Monach.* & cap. *Eam te, de
ætat. & qualit.* non autem in Conſtitutionibus,
quæ fiunt per modum legis univerſalis, ut eſt ca-
ſus in cap. 1. ubi gloſ. Arch. & omnes notant, de
Conſtit. in 6. & dixi latè in cap. *Nonnulli, n. 29. ſupra*
72 *de reſcript.*

Ultimum fundamentum nullitatis matrimonij
eſt, quia etſi Conſtitutio Conſtantienſis remane-
ret in ſuo robore, nec ſublata eſſet per poſteriores
Conſtitutiones; tamen lata fuit ad vitanda ſcan-
dala, & conſulendum timoratis cõſcientijs eorũ,
qui cum excommunicatis communicabant. Hi
enim ſi ſint Catholici ex dicta Conſtitutione, ſa-
cramenta, & beneficiorum collationes validè re-
cipiunt ab excommunicatis toleratis. Verùm per
hoc nullum jus ipſis excommunicatis tribuitur,
ut ibi declaratur in fine in hæc verba: (Per hoc
tamen hujuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos,
interdictos, ſeu prohibitos non intendimus in
aliquo relevare, nec eis quomodolibet ſuffraga-
ri.) Quæ clauſula poſtea fuit ad litteram repetita
tam in Concilio Baſileenſi, & Moguntino, quam
in Lateranenſi. Ergo quantum pertinet ad ipſos

excommunicatos, & illorum favor. m, cum te-
neantur abſtinere ab his, quæ excommunicatis à
Sacris Canonibus ſunt interdicta, ut in terminis
prædictæ Conſtitutionis poſt S. Antonin. quem
citat, tradit Sylveſt. *excomm. 5. nu 8 verſ. Sed hoc non
habetur extextu*, Covarr. in c. *Alma mater. par. 1. §.
2. num* 11. Navarr. *in Manual. c. 27. n* 35. *verſ. Nota
ſecundò*, hinc ſequitur ut proviſiones Parochia-
lium Eccleſiarum tam activæ, quam paſſivæ nul-
lam habeant roboris firmitatem: nam cùm excō-
municati etiam non denunciati in nullo inventur,
ex prædicta Conſtitutione utiq; ſubijciuntur per
73 omnia diſpoſitioni juris cōmunis. De jure com-
muni autem collatio beneficij facta excommuni-
cato quales ſunt hodie omnes ſchiſmatici ſaltem
ex Bulla Cœnæ Domini, irrita eſt ipſo jure, & eſt
caſus in cap *Poſtulaſti*, ut oſtenſum eſt ſupra *in 4.
not. de Cler. excom. miniſtr.* ubi Innoc. III. (Cum,
inquit, excommunicatis communicari non de-
beat, Clericis excommunicationis vinculo inno-
datis eccleſiaſtica beneficia conferri non poſſunt
nec illi valent ea licitè retinere.) Ad idem tex. in
cap. *Poſt ceſſionem, de probat.* & tradunt DD. utro-
bique, & Selua, *de benef. 3. p. qu. 4.* & Caputaq. *de-
74 ciſ. 305 p 2, nu. 6. & 10.* idque procedit non modo
ante denunciationem, ut probatur in d. cap. *Po-
ſtulaſti*, juncto ca. *Cum non ab homine, de ſent.
excomm.* ſed etiamſi excommunicatio ſit occul-
75 ta: adeout nec in foro conſcientiæ, beneficium
excommunicato collatum poſſit ab ipſo retineri,
ut patet ex littera d. c. *Poſtulaſti* ibi; (nec illi valent
ea licitè retinere.) ubi id not. Rebuff. *in gloſ. in
76 ver. Retinere, n* 62. Ac propterea in litteris Apo-
ſtolicis proviſionum ad validandam gratiam in
favorem excommunicati non denuciati ex ſtylo
apponi ſolet clauſula abſolutionis à cenſuris ad
effectum gratiæ dumtaxat conſequendum per il-
la verba, *Teque à quibuſvis, &c.* ut per Felin. in cap.
Apoſtolicæ, in princip. de excep. Staphil. *de litte-
ris gratiæ tit. de vi, & effect. clauſularum, §. 1. a n.*
7. Boer. *deciſ.* 290. Rebuff. *in praxi in forma, & de-
claratione novæ proviſionis, in ver. Teque abſolven-
tes*, & in concord. in forma mandati Apoſtolici,
verb. *Quarù occaſione*, Mandoſ. *de Signatura gra-
tiæ, tit. de proviſion. verſ. Clauſula.* Et cum abſolu-
tione, Navarr. in c. *Ita quorumdam, de Iudæis in
11. notab.* & *in Manual. c. 27. n 22 verſ. Decimoter-
tiò annullat reſcripta.* Ratio huius concluſionis
eſt, quia in his quæ non geruntur ratione publici
officij, ſicuti eſt beneficium obtinere, nulla eſt
differentia inter excommunicatum publicum, &
occultum, Abb in c. *Ad probandum, n. 12. & 13. de
re iudic.* & latiùs patebit infra in 2. reſponſione ad
77 quartam oppoſit. *n. 117.* Similiter collatio benefi-
cij facta hæretico, quales eſſe ſchiſmaticos noſtri
temporis oſtēſum eſt ſupra *n. 16.* eſt ipſo jure nul-
la ex Decretal. Alexandri V. in c. 2. §. *Hæretici, de
hæret. lib. 6.* ibi: [Ad nullum eccleſiaſticum benefi-
cium admittantur; quod ſi ſecus actum fuerit, de-
cernimus irritum, & inane.] Unde hæreticos hu-
juſmodi eſſe irregulares, & inhabiles ad beneficia
obtinenda ſcripſit Specul. *tit. de diſpenſat. §. Iuxta
nu. 16. verſ. Dicens quod eſt irregularis hæreticus*,
& ſequuntur Felin. in c. *Eam te, de reſcr. nu. 12. in* 1.
limitat. Lambert. *de iurepatr. in 1. p. lib. 1. qu. 7. ar. 4.
num. 26.* Mandoſ. *de Signatura gratiæ, tit. de abſolu-
tione ab hæreſi, in princip.* Majolus *de irregular.
lib. 5. cap. 46, n. 1. & 2.* Navar, *in Man. cap. 27. n. 205.
verſ. Tertio dico*, per text. in cap. *Si quis Omnino*
1 *qu. 7. & d. §. Hæretici.* Ad idem text. in cap. *Nos
conſuetudinem*, 12. *diſt.* ibi: (Exceptis ijs, qui ex Do-
natiſtis ad Epiſcopatum pervenirunt, quos prove-
hi ad Primatus dignitatum modis omnibus
prohibemus.) & ibi gloſ. *fin* & in cap. *Quia dili-
gentia de elect.* ubi ſi ſchiſmaticus ad unionem
Eccleſiæ reverſus eligitur in Epiſcopum, electio
non tenet: & quamvis nonnulli contradicant in
hæretico occulto, & ad fidem converſo, ut apud
Sayrum *de cenſur. lib. 7. cap. num. 16.* tamen
ubi crimen eſt publicum, & multo magis ubi eſt
notorium, & ante emendationem, ut hoc caſu;
omnes conveniunt hæreticos eſſe irregulares, &
inhabiles ad beneficia, juxta text. in d. §. *Hæretici*,
& quidem ea inhabilitate, quæ non ſolum titu-
lum, ſed etiam poſſeſſionem inficit, ac nudam
detentionem, cap. *Quo iure*, & ibi gloſ. & Turre-
crem. 8. *diſt.* Gomeſ. *in reg. de Annali qu. 51. verſ. Li-
78 mitatur tamen.* Propterea nullitas collationis
ſurgit hoc caſu etiam ex defectu poteſtatis colla-
toris; qui Epiſcopi excommunicati, quales ſunt
Rutheni per cap. *Excommunicamus*, 1. & 2. &
cap. *Ab abolendam, de hæret.* & Bullam Cœnæ
Domini, ut latius dictum eſt ſupra *in 4. notabili*
etiam ante denunciationem ſunt deſtituti omni
prorſus facultate beneficia conferendi, ut dixit
Rota coram Cæſare de Graſſ. *deciſ. 191. nu. 12. &
num.* 20. & eſt text. in cap. *Unico*, & ibi Doctores,
ne ſede vacan. lib. 6 Et propterea in cauſa *Aſſi-
ſien Canonicatus 25. Iunij* 1599. coram Gypſio
fuit reſolutum collationem factam ab Epiſcopo
ſuſpenſo, à collatione beneficiorum ex eo quod
beneficium vacans per reſignationem contulit
conſanguineo reſignantis, ex Conſtitutione 58.
Pij V. eſſe nullam, & ſic eſſe juſtificatam gratiam
illius, qui impetravit dictum Canonicatum ab
Epiſcopo collatum, narrando illum eſſe ſuſpen-
ſum à collatione, qui tamen non erat ſuſpenſus
denunciatus, ut refert Garzia de benefic. *p. 5. ca. 4.
79 num. 326.* Quinimo id procedere etiam in occul-
tè excommunicato cenſuit Rota *in recentior. de-
ciſ. 534. n. 2 par. 2.* Et quamvis hoc non tranſeat
abſque difficultate, per ea quæ dicentur infra *nu.
126 & ſeqq* tamen ubi excommunicatio eſt non
ſolùm publica, ſed etiam notoria, ut in caſu præ-
ſenti, extra controverſiam eſt collationem eſſe
nullam, Anchar. in cap. *Nihil, quæſt. 4. in fin de
elect.* & eodem modo irrita eſt collatio facta ab
Epiſcopo ſchiſmatico, ut eſt textus hic, & cap.
80 *fin. infra eod.* Si igitur de jure communi invali-
dæ ſunt collationes beneficiorum tam ex defe-
ctu poteſtatis collatorum, quam ex inhabilitate
obtinentium propter notorium vitium ſchiſma-
tis, & excommunicationis; & Epiſcopi, & ſacer-
dotes Rutheni tanquam notoriè ſchiſmatici, &
excommunicati in nihilo relevantur ex Conſti-
tutione edita Conſtantiæ: manifeſtè hinc appa-
ret non valere matrimonia contracta coram Po-
pis Ruthenis. Irritum enim eſt matrimonium ce-
lebratum coram Parocho palam intruſo, ac titu-
lum non habente, ut poſt Concilium Tridenti-
num cenſent Henriquez *de matrim. lib. 11. cap. 3. n.*
4. Manuel *in ſummam. tom. 1 cap. 219. nu. 8. in ſecunda
edit.* & poſt eum Sanchez *de matrimon. lib. 3. diſput.
22. n. 6.* & alij recentiores.

Nec refert quòd valeat matrimonium contra-
ctum coram Parocho excommunicato etiam de-
nunciato, ut reſpondit S. Congregatio Concilij
tempore Cardinalis Matthæi re diligenter exa-
minata: Quia id procedit in excōmunicato, qui
aliàs ſit verus Parochus. Ita enim colligitur ex vo-
tis Cardinalium, qui unanimes dixerunt excōmu-
nicatum non deſinere eſſe parochum, quia reti-
net beneficia priùs obtenta, licèt non poſſit acqui-
rere de novo, cap. *Cum bonæ memoriæ, de ætat. &
qualit.* & d. c. *Poſtulaſti*. *de cler. excomm. miniſtr.* Sed
Popones cum ob præcedentem excommunica-
tionem, & ſchiſma fuerint beneficiorum incapa-
ces, dici non poſſunt veri Parochi Ruthenorum.
82 Ac propterea videtur reſpondendum non valere
matrimonia coram eis contracta ad inſtar alterius
deciſionis S. Congregationis, qua declaratum fuit
nullum eſſe matrimonium contractum coram
Parocho publico hæretico, ſi decretum Concilij
de reform. matr. ſeſſ. 24. cap. 1. Publicatum fuerat in
parochia, & lapſi erant triginta dies à die publi-
cationis.

Sed contra hoc tertium, & ultimum funda-
mentum multa, & gravia videntur urgere.

83 Opponitur enim primò, Conſtitutio Conſtan-
tienſis, *Ad evitanda*, indulget Catholicis ut poſ-
ſint recipere Eccleſiaſtica Sacramenta, etiam ab
hæreticis, & ſchiſmaticis non denuntiatis ſecun-
dum Navarr. *conſ. 10. num. 2. de hæreticis, & de orat.
c. 22.* 10 nova impreſſ. Gabriel Sotum, Ledeſmā,
& Henriq. citatus à Sayro *de Cenſur. lib. 2. cap. 12.
num.* 2. Sed ab hæreticis, ſeu ſchiſmaticis Catholi-
ci Sacramenta recipere non poſſunt, niſi illi habe-
ant titulum canonicum parochialis Eccleſiæ, cu-
jus ratione Catholici ſunt eorum ſubditi, c. *Eccle-
ſias, 13. q. 1.* gloſ. 2. in c. *Nec numerus, 10. q. 3.* Ergo
84 ne indultum Catholicorum ſit inane, & eluſorium
contra cap. *In his, de privil.* dicendum eſt hæreticos,
& ſchiſmaticos fuiſſe effectos habiles etiam ad
parochiales obtinuendas, tamquam neceſſarium
antecedens ad Sacramentorum adminiſtrationem
argum. l. *Illud. ff. de acquir. hæred.* l. *Ad rem mobilem*, &
l. *Ad legatum, ff. de procur.* cap. *Præterea, de off. Deleg.*
cum concord. de quibus per gloſ *fin.* in cap. 1. *eo-
85 dem tit.* Generale eſt enim in omni materia, ut in
conceſſione conſequentis includatur ſuum ne-
ceſſarium antecedens, Jaſ. & Curt. iun. in l. 2. *in
princ ff. de iuriſd. omn. iudic.* ita ut etiam tacita di-
ſpenſatio inducatur ſuper defectu quando alias
gratia nulla eſſet, vel ex ea nulla utilitatis percipe-
retur, Oldrad. *conſ* 332. *num. 8. verſ. Item de unam*,
& plura hac de re cumulant DD in d. l. 2. Et in ter-
minis noſtris ita videtur tenere Gemin. *conſ.* 88.
Innocen. *in princ. colum, 1. verſ. Nec obſtat ſi di-
catur*: ubi dicit poſt Conſtitutionem Concilii
Conſtantienſis non poſſe objici hæreticis, vel
ſchiſmaticis quod privati ſint ſuis dignitatibus, &
beneficiis, quia per dictam Conſtitutionem præ-
cluſa eſt via tale vitium objiciendi. Et quam-
vis hoc dicat in argumentis; tamen in fine illius
conſ. *col. ult. ſub num. 4. verſ. Nec obſtat fundamen-
tum*, in reſponſionibus ad obiecta prædictam
doctrinam non impugnat; quin potiùs videtur
tacitè approbare.

86 Verùm huic obiectioni reſpondetur prædictā
Conſtitutionem, Ad evitanda; dum tribuit facul-
tatem Catholicis recipiendi Sacramenta ab ex-
cōmunicatis, in reliquis ſupponere terminos ha-
biles reſpectu excommunicatorum, ideſt ſecluſa
excommunicatione nullum aliud eis obſiſtere ca-
nonicum impedimentum text. eſt in cap. *unic. de
ætat. & qualit. in 6.* ubi indultum conceſſum Epi-
ſcopis diſpenſandi cum majoribus viginti annis ad
dignitates, & perſonatus curam animarum non
habentes intelligitur ſi aliud non obſtet canoni-
cū, ideſt, quia non ſunt illegitimi, non corpore vi-
tiati, non bigami, nec criminoſi, ut ibi explicat
gloſ. *in ver. Canonicum*; ad idem tex. in c. 1. *de fil.
Presbyt. eod. lib.* & generaliter tradunt Dec. in cap.
Cum omnes, in 2. lectura. num, 2. de Conſtit. Jaſ. in l 2.
§. *Prætor. num. 3. ff. Qui ſatiſd. cogant.* Cravett. *conſ.*
307, *Statutum, num. 2.* Roland. à Valle *conſ. 61. nu.*
43 *& ſeq. lib. 1.* poſt Bart in l. *Si tertium, in fin. ff. de
aqu. pluv. arcen.* Et pluribus exemplis hanc regulā
87 confirmat Jaſ. in d. §. *Prætor.* Quocirca Conſtit.
Concilij Conſtantienſis quoad ordinum colla-
tionem, & juriſdictionem ſupponit Epiſcopos
excommunicatos non ſolùm eſſe ritè, & rectè
conſecratos; & ſic habere poteſtatem ſacramen-
talem; ſed etiam habere titulum canonicum à
Papa, qui ſolus poteſt promovere ad Epiſcopa-
les, & Archiepiſcopales, & alias majores dignita-
tes, cap. 2. *de præben. lib. 6. cap. 1. 22. diſt.* Gemin. *d.
conſ. 88. num. 3.* & ſic habere poteſtatem etiam iu-
riſdictionalem ſecundum diſtinctionem D. Tho-
mæ in 2. 2. *q. 39. art. 3.*

88 Item ſupponit Epiſcopum eſſe Ordinarium eo-
rum, quibus vult ordines conferre, cùm nō liceat
Ordines ſuſcipere niſi ab Epiſcopo originis, be-
neficij, vel domicilij. cap. *Cum nullus, de tempor. or-
89 din. in 6.* Nam ſublato etiam vinculo excommu-
nicationis, Epiſcopi non poſſunt non ſubditos
ordinare, aut in eos juriſdictionem exercere, c. 3.
de Paroch. Unde bene Innoc. *hic num. 4.* (Prælatus,
inquit, intruſus non poteſt ſubditis, quibus per
intruſionem datus eſt Prælatus, conferre ſacra-
menta, & conferendo non confert executionem,
non quia ſit ſuſpenſus, ſed quia non ſuis ſubditis
non poteſt executionem conferre.) Similiter
90 quod Confeſſiones ſacramentales reſpectu Sacer-
dotum prædicta Conſtitutio ſupponit eos non
ſolum eſſe aliàs ritè, & rectè ordinatos, ſecundum
Navarr. *d. conſ. 10. de hæred.* Sed etiam habere titu-
lum canonicum parochialis Eccleſiæ, vel licentiā
proprij Sacerdotij juxta textum in cap. *Omnis, de
pœnit. & remiſſ.* & in cap. 2. *eod. tit. lib. 6.* Hoc eſt
Papæ, vel Epiſcopi diœceſani, aut parochialis
Presbyteri ut legitur, & notatur in Extrav. *Vas e-
lectionis, de hæret.* Eſt enim ſacramentalis abſolu-
tio actus judicialis, qui in non ſubditum validè
exerceri non poteſt, ut eſt diffinitum à Trident.
Synodo, *de Sacramento Pœnitentiæ ſeſſ 14. cap. 7. de
Caſuum reſervat.* Sed & quoad Sacramenta Un-
ctionis extremæ, vel Euchariſtiæ, aut Matrimo-
nij ſupponit excommunicatos illa adminiſtrantes,
aut eſſe parochiales Presbyteros, aut habere ab
alio ſpecialem licentiam, juxta textum in Clem.
Religioſi. de privil. Et in ſumma hujuſmodi Conſti-
tutio hoc tantum facit, ideſt habilitat Catholi-
cos ad recipienda Sacramenta ab illis Sacerdoti-
bus, qui ordinis executionem non habent prop-
ter excommunicationem, vel aliam prohibitio-
nem Eccleſiæ, ut latiùs dicam infra in reſponſiō-
ne ad ſecundam oppoſitionem. Et hoc ſolum im-
pedimentum aufert; canonicam verò inſtitutio-
nem, ac cæteras habilitates non ſupplet, ſed ſup-
ponit, ut ex prædictis patet.

91 Neq; huic caſui aplicatur doctrina in con-
tra-

trarium adducta, quod inducta ſit rehabilitatio, & validatio titulorum tanquam neceſſarium antecedens. Quandoquidem hæc doctrina procedit tantũ quando indultum aliàs nihil prorſus operaretur; tunc enim Princeps cenſetur tacitè ſuper inhabilitate diſpenſare, nec alioquin videatur voluiſſe facere actum fruſtratorium. Secus autem eſt, quando gratia in aliqua parte poteſt operari effectum ſuũ, quia tunc diſpenſatio non inducitur
92 Ita declarat Oldradus in contrarium allegatus in *d. conſ. 32. num.* 8. Atque hoc caſu d. Conſtitutio Concilii Conſtantienſis benè poteſt effectum ſuum ſortiri quoad Sacerdotes, qui ante excōmunicationem in parochialibus Eccleſiis fuerunt canonicè intitulati Hi enim per excōmunicationẽ poſtea incurſam beneficijs antea canonicè obtentis non ſunt ipſo jure privati, cap. *Dilecti, de except.* Imo nec ſunt privandi per ſententiam, niſi per annum in communicatione inſorduerint, cap. *Rurſus*, 11. q. 3. gloſ. *fin.* in cap. *Cum bonæ, de ætat. & qualitat.* Hoc igitur caſu licebit Catholicis in vim dictæ Conſtitutionis ſuſcipere ſacramenta ab excommunicatis non denunciatis, quod ante Concilium Conſtantienſe non licebat, cap. *Significavit*, juncto cap. *Cum non ab homine, de ſent. excommunic.* Præterea in aliis etiam caſibus eadem Conſtitutio operari poteſt effectum ſuum, ut dicetur inf. *à num.* 103. *uſque ad n.* 113. Unde nulla neceſſitas cogit inducendi tacitam diſpenſationem, aut revalidationem titulorum ut neceſſarium antecedens.

93 Nec adverſatur authoritas Gemin in contrarium citati *d. conſ.* 88 *col.* 1, *verſ. Nec obſtat ſi dicatur*, quia ipſe non loquitur de Conſtitutione Ad evitanda, de qua nunc agimus; ſed de alia Conſtitutione edita in Concilio Conſtantienſi, per quam revalidantur collationes, & tituli eorum, qui in Conciliabulo Piſano tamquam adhærentes Gregorio XIII. fuerunt depoſiti à ſuis dignitatibus, & damnati tamquam hæretici ad præſcriptum cap. *Excommunicamus*, §. *Credentes, de hæret.* Quo ſuppoſito, hæc Geminiani doctrina poteſt in oppoſitum retorqueri: nam idcirco in ſuo caſu contra validitatem titulorũ non potuit objici vitium hæreſis, vel ſchiſmatis, quia à Concilio Conſtantienſi hujuſmodi defectus ſpecialiter ſanatus fuit mediante revalidatione titulorum: Ergo contrarium dicendum eſt in caſu præſenti, in quo Conſtitutio *Ad evitanda*, de titulorum defectu nullam facit mentionem.

94 Opponitur ſecundò; quamvis collatio dignitatum, & parochialium nulla ſit reſpectu Epiſcopi, & Sacerdotis ſchiſmatici, quia Conſtitutio *Ad evitanda*, non intendit relevare, neque juvare ſic excōmunicatos, &c. Tamen videtur ſuſtineri poſſe quatenus cōncernit favorem Catholicorum. nã, ut inquit Sayrus *prædleg. de Cenſur. lib.* 2. *cap.* 12, *num.* 13. Excommunicati retinent juriſdictionem in utroque foro reſpectu non excōmunicatorum privilegio alieno, non proprio. Quemadmodum videmus tempore interdicti quoſdã famulos frui privilegio domini pro divinis officijs, iuxta textũ in cap. *Licet, de privil. in* 6. Concubinam privilegio clerici, cap. *Eos qui*, 32. *diſt.* & generaliter non privilegiatũ in individuis potiri privilegio conſortis; quod comprobat pluribus exemplis, Felin. in cap. 1. *num.* 6. *de præſcr.* & DD. in l. *Si communem*, §. *Quemadmod. ſervit. amittat.* & dixi latè in cap. *Cum propter, ſupra de iurepatronat.* Ergo ſimiliter eſto beneficia, officia, & juriſdictiones collatæ hæreticis, & ſchiſmaticis ſint invalidæ; favore tamen Catholicorum non excommunicatorum in vim ejuſdem Conſtitutionis, videntur poſſe dici ſubſiſtere etiam quoad uſum; idq; multò magis reſpectu Sacramenti Matrimonij, in quo Sacerdos ex ſentia S. Congreg. Concilij non intervenit tamquam miniſter, ut in alijs ſacramentis, ſed tamquam teſtis authorizabilis.

95 Ad reſpondetur Concilium Conſtantienſe habilitaſſe excōmunicatos ad illam tantùm poteſtatem, & juriſdictionem in favorem non excōmunicatorum exercendam, quàm prius habebant, ſed propter vinculum cenſuræ exercere non poterant: Schiſmatici enim, & excōmunicati executionem habent ligatam nexibus juris, ut inquit hic Innoc. *nu.* 2. Et hoc vinculum, & ligamentum duntaxat Conſtantienſis Conſtitutio ſolvit habilitando Catholicos ad cōmunicandum cum excōmunicatis, etiam in adminiſtratione, & perceptione ſacramentorum; ſed novam poteſtatem, ſeu juriſdictionem intruſis non attribuit, nec dignitates, aut beneficia de novo contulit. E revera cum Sedes Apoſtolica ſecundum venerabiles Sanctorum Patrum ſanctiones in aſſumendis ad Cathedrales, & alias majores Eccleſias conſueverit exquiſitas adhibere diligentias in examine, & inquiſitione de natalib9, vita, ætate, doctrina, & alijs omnibus qualitatibus promovendorum, ut in cap. *Cum in cunctis, de elect.* cum concord. & *cap.* 2. *ſeſſ.* 2., Concil. Trid. Præterea etiam relatione Cardinalis, & magna cum ſolemnitate in pleno Conſiſtorio, ut habetur in *cap.* 1 *ſeſſ.* 24. & ſit mortale peccatum præficere indignos Epiſcopatibus, ut illic patet, & docet S. Tho. *in* 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *ad* 3. Quis credat Martinum V. in Concilio Conſtantienſi ſub involucro verborum voluiſſe unica vice conferre Cathedrales, Metropolitanas, & parochiales Eccleſias tunc & pro tempore vacantes omnibus Epiſcopis hæreticis, & ſchiſmaticis, qui in earũ occupationem jam tunc de facto ſe intruſerant, ac ſe intruderent in futurum, & cōſtituere tot lupos animarum Paſtores? Ad hoc quæ dicam infra in prima reſponſione ad quartam oppoſitionem *nu.* 129. Sed etſi Martinus feciſſet intruſis gratiam revalidationis titulorum, quod falſum eſt, & ſic rehabilitaſſet illos ad parochiales conferendas; hoc tamen eſſet intelligendum, dummodo illas conferrent perſonis aliàs habilibus, juxta tex. in cap. 1. *de ætat. & qualit. lib.* 6. & dictum eſt ſupra *num.* 86. Nemo enim dixerit bigamum ab Epiſcopo proviſum de parochiali Eccleſia ex vi ejuſdem Conſtitutionis poſſe validè curam animarum exercere, & Sacramenta Catholicis adminiſtrare contra cap. *unic. de bigam. in* 6. Cum Epiſcopi ne ad minores quidem ordines, vel beneficia ſimplicia poſſit cum eis diſpenſare, ut Sixtus V. declaravit ex ſententia S. Congreg.
96 Concilii. Et dixi in c. 2. *ſupra de bigam.* Et idem dicendum in proviſo de parochiali ante annum vigeſimum quintum, cum quo ſimiliter Epiſcop9 diſpenſare non poteſt obſiſtenti cap. *Cum in cunctis*, §. *Inferiora, de elect.* & d. cap. *unico, de ætat. & qualitat. lib.* 6 Et idem de illegitimis, criminoſis, aut corpore vitiatis, ut ibi per gloſ. *in ver. Canonicum.* Quod enim multis vigiliis, ac laboribus à ſacris Canonibus, & generalibus Conciliis exco-

excogitatum eſt, non eſt credendum Concilium Conſtantienſe unico verbo ſubvertere voluiſſe, ut legitur in cap. *Eccleſia veſtra*, *el ſecundo, de elect.* & in propoſito notat Gemin. *d. conſ.* 88 *col. ult. ad fin. verſ. Item cum Papa*: præſertim verò quia in prædictis caſibus etiam ſacerdotes Catholici, & non excommunicati; cum titulum canonicum non habeant, non poſſunt aliis Catholicis ſacramenta adminiſtrare: ergo longè minus id poterunt ſacerdotes hæretici, & ſchiſmatici, aut excommunicati; ne aliàs iſti ſint melioris conditionis, quam Catholici non excommunicati: unde fit ut Popones Rutheni, qui propter ſuam inhabilitatem carent titulo canonico Parochialis Eccleſiæ nequaquam poſſint matrimonia ſolemnizare in favorem Catholicorum, cum hunc tituli defectum non ſuppleat antedicta Conſtitutio: in quo non videtur ulteriùs immorandum, quia, ut dictũ eſt, jam Sacra Congregatio declaravit matrimonium contractum coram parocho publico hæretico eſſe nullum ſi decretum Concilii Tridentini *c.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* publicatum fuerat in parochia, & lapſi erant triginta dies a die publicationis, aliàs ſecus: nimirum quia cum propter hæreſim careat titulo canonico parochialis celebrationi matrimonii tamquam parochus intereſſe non poteſt, etiam in favorem Catholicorum: in ea enim deciſione non agebatur de matrimonio hæreticorum, ſed de matrimonio à Catholicis contracto coram parocho hæretico.

97 Præterea ego non percipio quomodo hæc validitas titulorum reſpectu Catholicorum tantùm ſit poſſibilis: nam Epiſcopi Græci dum conferũt ſchiſmaticis Parochiales Eccleſias, utique illas nõ intendunt conferre in favorem Catholicorum, quos cum eorum ritibus ſummoperè execrantur, ut in cap. *Licet Græcos, ſupra de Baptiſ.* ſed illas intendunt conferre tantummodo in favorem ſuorum ſchiſmaticorum: ergo ab initio hujuſmodi collationes ſunt invalidæ, cùm Conſtitutio Conſtantienſis non intendat in aliquo relevare ipſos excommunicatos; & conſequenter poſſunt poſtea convaleſcere ex eo quod Catholici à ſic proviſis petant, aut recipiant ſacramenta, quia validitas tituli oriri non poteſt ex poſteriori facto privatorum, ſed ad ſuum eſſe requirit canonicam inſtitutionem, c. *Beneficium, de reg. iur. in* 6. Gemin. *conſ.* 109 *in princip.* & cùm collatio beneficij ſit actus legitimus, non poteſt eſſe in pendenti, ſed aut ſtatim tenet, aut vitiatur, cap. 2. *de elect. lib.* 6. & ibi not. gloſ. *in ver. incerta*, *verſ. Sed nunquid*, dicens, poſt Compoſt. diſpoſitionem illius textus procedere etiam in collatione beneficij: idemq; tradunt ibi Archid. & Jo. Andr.

Opponitur tertiò, Si Concilium Conſtantienſe, in conſtitutione, *Ad evitanda*, non habilitat ſacerdotes ad parochiales obtinendas: ergo in ea parte, in qua dat Catholicis facultatem recipiendi ſacramenta ab excommunicatis, non poterit habere locum niſi in illis excommunicatis, qui ante cenſuram parochiales obtinuerunt: nam ſola excommunicatio quamvis non privet beneficiis antea obtentis; tamen inhabilitat ad illa in poſterũ obtinenda, adeout collatio facta excommunicato ſit irrita ipſo jure, cap. *Propoſuit*. & cap. *Poſtulaſti, de Cler. excomm. miniſtr.* & dictum eſt ſupra *in* 3. *fundamento, n.* 3.

98 Quo vero ad hæreticos, & ſchiſmaticos nullo caſu poterit habere locum, quia tales non modo ſunt inhabiles ad beneficia obtinenda, ut in cap. 2. §. *Hæretici de hæret. lib.* 6. ſed etiam beneficijs ante hæreſim, vel ſchiſma canonicè obtentis ſunt ipſo jure privati, cap. *Excommunicamus*, §. *Credentes*, & cap. *Ad abolend. cm. ſupra eod. tit.* & eſt communis opinio, quam tenent Jo. Andr. Gemin. & Franc. *n.* 2 & reliqui omnes in cap. *Ut commiſſi*, §. *Privandi, eod. tit. in* 6. dum exponunt illa verba, *vel privatos nunciandi*, ut dictio, *vel*, ſtet expoſitivè pro *id eſt*, Abb. in cap. *Inter dilectos, num.* 11. *de excessib. Prel.* Caſſad. *deciſ.* 14. *ſuper regulis, n.* 1. Rota *deciſ.* 707. *lib.* 3. *p.* 3. *diverſ.* Clar. *in* §. *Hæreſis, n.* 16. *verſ. Item Clericus*, ubi ex communi Doctorum ſententia
99 affirmat hæreticos, & eorum filios non ſolum beneficia, ſed etiam omnem poteſtatem eccleſiaſticam admittere, & ſolis filiis Catholicis ex conſuetudine, & pietate relaxari beneficia At abſurdum eſſe ut prædicta Conſtitutio non habeat locum niſi in proviſis de parochialibus ante excommunicationem; & nullo caſu verificari poſſit in hæreticis, & ſchiſmaticis videtur ſuaderi poſſe conſiderationibus infraſcriptis.

100 Prima conſideratio eſt, quia ejuſmodi Conſtitutio edita fuit ad vitanda ſcandala, & pericula, & ſubveniendum conſcientiis reſpectu excōmunicatorum, in diuturno illo ſchiſmatis à Gregorio XI. uſque ad Martinum V. in quo diverſi, qui ſe Pontifices prætendebant, cenſuras invicem ferebant, Cardinales, Epiſcopos dependentes creabant, & beneficia ſuis fautoribus conferebant, ut patet ex hiſtoriis Conciliorum *tom.* 3 *p.* 2. *pag.* 742. & ex Conciliis, & Conciliabulis tunc habitis, & tradunt hiſtorici ad illa tempora per annos quadraginta ab anno 1378. uſque ad 1417. ut Blond. *decad.* 2. *lib.* 10. Platina *in Urbano*, & alij: & Italia aliquibus favebat, aliis Galliarum, Siciliæ, & Hiſpaniarum Regna.

101 Non ſatis ergo conſultum fuiſſet timoratis cōſcientiis, & obviam itum ſcandalis, & periculis diverſarum provinciarum, ſi talis Conſtitutio intelligenda eſſet ſolùm de ijs, qui poſt beneficia legitimè ſuſcepta inciderunt in excōmunicationem cum plurimi eſſent excommunicati, & ſchiſmatici ante ſuſcepta beneficia adhærentes Antipapis ſpatio annorum 40. per Hiſpaniam, Galliã, Germaniam, Italiam in parochialibus, & aliis beneficiis inſtituti, vel ab ipſis Antipapis immediatè, vel mediantibus Epiſcopis de novo creatis.

Secunda conſideratio eſt, quia Conſtitutio non diſtinguit, ſed univerſaliter loquitur reſpectu cujuſcumque, & prætextu cujuslibet cenſuræ à jure, vel ab homine generaliter promulgatæ: non ergo videtur diſtinguendum de cenſura ante, vel poſt beneficium, cap. *Si Romanorum*, 19 cap. *Solitæ*, *de maior. & obed.*

Tertia conſideratio eſt, quia difficillimum fuiſſet populis hoc dignoſcere, & obſervare in Gallia Germania, Polonia, Græcia, ubi permixtim Catholici cum ſchiſmaticis, & excommunicatis degunt: unde quoad communicationem indifferenter eſt uſu recepta in illis Regionibus prædicta Conſtitutio reſpectu quorumcumque excommunicatorum, ſciſmaticorum, & hæreticorum, ut teſtatur Navarr. & experientia oſtendit.

102 Quarta conſideratio quia non modo in Concilio Piſano, & Conſtantienſi admiſſi indifferẽter fuerunt electi à Clem. VII. & Benedicto XIII. Antipa-

tipapis,eorumque fautores : ſed in concilio Flo-
rétino ſub Eugenio IV. Patriarchæ, Archiepiſco-
pi, Epiſcopi, Abbates,& alii Beneficiati, & Offi-
ciales,& Præſulas Græci,eorumque Vicarij diſtin-
ctè in eodem concilio enumerati,admiſſi fuerunt
nominati,& indifferenter agniti ut tales in incho-
atione,ſuffragiis , decretis , & ſubſcriptionibus
concilij cum eorum titulis, & dignitatibus , ut
patet legenti tomum quartum par. 1. cum decreto
fidei ibi relato. Et tamen Græci poſt reconcili-
ationē factam anno 1270. in concilio Lugdunen-
ſi tempore Gregorij X. iterum deficientes, in ſuis
erroribus,& ſchiſmate perſtiterunt uſque ad an-
num 1438. ſub Eugenio IV. juxta notata ibi ante
Acta concilij *p. 411.* ac proinde ex conſtitutione
juvari non poterant niſi illi,qui jam in ſchiſmate,
& excommunicatione conſtituti,poſtea ordinati
ad dignitates,& beneficia , promoti fuerunt ab
aliis Græcis ſive Patriarchis , ſive Epiſcopis
ſchiſmaticis;qui ſpatio annorum 150. eorum Ec-
cleſijs præfuerunt. At ſi legantur omnia Acta
concilij nulla apparet nova collatio dignitatum ,
beneficiorum, & officiorum,quamvis tunc etiam
in uſu eſſet electio Patriarchæ conſtantinopolita-
ni diverſi à ſchiſmatico, ut colligitur ex verbis
Eugenii IV. relatis circa finem concilii : adhor-
tans enim Græcos ad eligendum novum Patriar-
cam in locum defuncti, ait : *Eum qui à me eligi-
tur amovebo , efficiamque ut unus Patriarcha ſit.*
Imo in fine decreti fidei dicitur de quatuor Pa-
triarchis , ſalvis omnibus privilegiis , & juribus
eorum : quod non eſt beneficia , & jura de novo
conferre,ſed præexiſtentia ſupponere,& præſer-
vare,cap. *Quia intentionis, ſupra de privil.* Idem
patet in unione Armenorum ; recipiuntur enim
Procuratores Patriarchæ Armenorum ; & tamen
initio Bullæ aſſerit Eugenius : alius diſſidii lapis
noningētis,& amplius annis inveteratus auferitur;
& tamen nil legitur de nova collatione beneficio-
rum facta Armenorum Patriarchæ,vel alijs illius
gentis. Idem patet in alia Bulla eiuſdem Pontifi-
cis, *Cantate Domino, ſuper unione Iacobinorum*, in qua
nominat venerabilem fratrem noſtrum Joannem
Jacobinorum Patriarcham , & dilectum filium
Andream Abbatem monaſterij S. Antonii apud
Ægyptum,& nihil de nova beneficiorum colla-
tione reperitur. Ex quibus omnibus videtur col-
ligi dignitates , beneficia,& officia etiam poſt
ſchiſma , & excommunicationem fuiſſe validè
collata,alioquin in ſupradictis fuiſſet neceſſaria
nova collatio.

103 Cæterum ad primam collationem huius tertiæ
oppoſitionis,reſpondetur, conſtitutionem con-
cilij conſtantienſis principaliter editā fuiſſe,quia
cum ſchiſmatici,& excommunicati jam in multis
Orbis partibus permixti cum catholicis non ex-
communicatis degerent ; difficillimum,& ferè
104 impoſſibile erat ut in ſalutationibus,& colloquijs
dandis, ac recipiendis litteris, habitatione,ac
menſa non communicarent ; & tamen de jure
communi in his omnibus excommunicati vitan-
di erant,gloſ. & Doctores in cap. *Statuimus, de
ſent. excomm. lib* 6. Hoſt. *in ſumm. eod. tit.* § 20.
Exquiſita pœna, Theologi *in 4. diſt.* 18. & paſſim
canoniſtæ , etiam antequam fuiſſent ſpecialiter
denunciati,ut eſt caſus in c. *cum non ab homine , de
ſent. excom.* & dictum eſt ſupra *n. 74. & ſeqq.* Quod
105 citra controverſiam habebat locum in notoriis :
nam diſpoſitio cap. *Cum ſecundum de hæret.* quo de-
ciditur etiam in pœnis ipſo jure impoſitis requiri
declaratoriam ſuper facto, non procedit ubi cri-
men eſt notorium, cap *Pervenit,* & ibi Abb. *de ap-
pellat.* & ſimiliter dictum eſt ſupra. Et propterea
Concilium Lateranenſe noviſſimum in Conſti-
tutione *Ad evitanda*, ſuperiùs relata , dum jubet vi-
tari excommunicatos, etiam non denunciatos ,
quorum crimen eſt adeò notorium, ut nulla poſ-
ſit tergiverſatione celari , ſubjicit immediatè illa
verba, *juxta canonicas ſanctiones* : apertè innuens ſe
in ea parte jus novum non inducere , ſed jus anti-
quum innovari.

106 Et quamvis regulariter communicatio cum
excommunicatis majori excommunicatione ex-
tra crimen non eſſet mortalis, ſed venialis tantum
ſecundum opinionem Hoſtien. *in ſumma , de ſent.
excomm. §. fin.* Jo. Andr. & aliorum communiter
in cap. *Sacris de his quæ vi.* S. Thomæ, & aliorum
Theologorum *in ead. diſt.* 18. tamen de hoc dubi-
tat Abb. in d. cap. *Sacris*. Et contrarium tenent
multi ex antiquis Canoniſtis, quos refer ibidem
Jo. Andr. & Archid. in cap. *Rogo*, 11 *q. 3.* & ſaltem
erat mortalis,quando erat nimis frequens,ſecun-
dum Jo. Andr. *ubi ſupra*, & Navarr. *in Man. c. 27. nu.*
29. Qui caſus facilè contingere poterat ſtante
permixtione Catholicorum,& ſchiſmaticorum ,
& in hac Conſtitutio *Ad evitanda*, conſuluit per o-
mnia conſciētijs timoratis habilitāda Catholicos
ad communicandum cum excommunicatis non
denunciatis,quod ante Concilium Conſtantienſe
optavit fieri Jo. And. putans per d. c. *Cum ſecundum
de hæret. lib. 6.* non eſſe apertè deciſum, ut excom-
municatum,vel interdictum à jure non tenere-
mur vitare ante denunciationem,ut in ſua gloſ. 3.
in Clem. 2 *in fin. de ſent. excomm.* Atque ita hodie
ſatisfactum eſſe menti prędictæ gloſſæ affirmat in
in eadem Clem. 2. Abb. *num.* 6. & Felin. in cap. *Ro-
107 dulphus, num. 39. verſ. Sed de vera , de reſcript.* De-
inde difficillimum erat ſtante hujuſmodi permix-
tione,ut Catholicis cum excommunicatis non
participarent in divinis officiis,& aliis precibus ;
& tamen hoc itidem interdictum erat à jure com-
muni, cap. *Quod in te, de pœnit. & remiſſ.* adeout ex-
communicato Eccleſiam ingrediente ad oran-
dum cæteri omnes tenerentur exire , aut preci-
bus,aut vi eum cogere ad exeundum, aliorum ceſ-
ſandum eſſet à divinis etiam Miſſæ inchoatæ , ſi
nondum cœptus eſſet Canon. Clem. *Gravis*, & ibi
gloſ. *in ver. inexpleta de ſent. excomm.* Innoc. in
cap. *Nuper, eod. tit.* Hoſtien. *in ſumma eodem §. Quæ
ſit pœna , verſ. Sed numquid* , S. Thom. *in 4.
diſtinct.* 18. Navarr. *cap. 27. num.* 33. Unde
vix contingere potuiſſet, ut Catholici cum ſchiſ-
maticis permixti Miſſam inchoatam perfice-
rent , diviniſque officiis , & orationibus tuta
conſcientia vacare poſſent ; & in hoc ſimiliter o-
mnem ſcrupulum ſuſtulit conſtitutio Concilii
Conſtantienſis,habilitando Catholicos ad parti-
cipandum cum excommunicatis etiam in divinis
officijs.

108 Ulterius quod pertinet ad Sacramenta excom-
municatis adminiſtranda,eadem conſtitutio ab-
ſtulit omnem ſcrupulum à conſcientiis catholi-
corum,quatenus per illa verba *In Adminiſtratione ,
vel receptione Sacramentorum* : habilitaverit
catholicos Sacerdotes ad illa adminiſtranda ex-
communicatis, non denunciatis ; quod de jure
com-

communi prohibitum erat ſub mortali culpa, cap.
Engeltrudam, 3 q. 4. Navarr. *in Manual. d. c. 27. n. 29.
& 30.*

In prædictis ergo tribus,& præſertim in primis
duobus caſibus,qui frequentiſſimè poterant con-
tingere,prædicta Conſtitutio ex omni parte con-
ſuluit timoratis conſcientiis,& ſcandalis obviavit:
neque enim in illis cadit conſideratio rehabilita-
tionis excommunicatorum ad beneficia obti-
nenda,quia ad hoc ut Catholici non teneantur
vitare excommunicatos,& poſſint illis Sacramen-
ta adminiſtrare,manifeſtum eſt non requiri ut ex-
communicati habeant beneficium. Quo verò ad
receptionem ſacramentorum non ſuberat tanta
neſſitas habilitandi Catholicos ad illa recipienda
de manibus notoriè hæreticorum, vel ſchiſmati-
corum,quod valdè abhorrent ſacri Canones , cū
poſſent illa recipere à Catholicis Sacerdotibus.

109 Satis eſt igitur,ut antedicta Conſtitutio, quæ
ut Felin. ait in d. cap. *Rodulphus, ſub n. 39 de reſcr.*
eſt multum correctoria juris communis, opere-
tur effectum ſuum etiam reſpectu adminiſtratio-
nis activæ ſacramentorum quoad illos tantum ex-
communicatos, qui ante excommunicationem
canonicè adepti ſunt beneficia curam animarum
habentia,nec debet extendi ad rehabilitationem
ad cathedrales,vel parochiales,de qua non loqui-
tur ad ulteriorem correctionem juris communis;
quin potius expedit jura juribus concordare,ut
in ſimili Conſtitutione Concilij Conſtantienſis
perpendit Gemin. *d. conſ. 88. num 4. verſ. Item cum
Papa.*

110 Nec urget,quòd in longo illo ſchiſmate cum
plurimi obtinuiſſent dignitates , & beneficia ab
Antipapis,prædicta Conſtitutio non occurriſſet
periculis animarū,niſi revalidaſſet titulos. Tolli-
tur enim objectum,quia in eodem Concilio Cō-
ſtantienſi edita fuit alia Conſtitutio, per quā pro-
viſi in ſchiſmate à Gregorio,& Jo. Antipapis fue-
runt rehabilitati ad dignitates,& beneficia,ut de-
inceps vitium ſchiſmatis,vel excommunicationis
eiſdem objici non poſſet,ut referunt Gemin. *d.
conſil.* 88. *col.* 1. *verſ. Nec obſtat ſi dicatur*, & Paul. de
Caſtr. *conſ.* 253. *Ad confirmationem, ſub n. 1. verſ. Nec
obſtat. lib.* 1. Unde cum ſatis proviſum eſſet à Con-
cilio periculis tunc imminentibus ; in futurum ,
ſedato ſcilicet ſchiſmate , nulla neceſſitas ſua-
debat,ut habilitarentur ſchiſmatici ad obtinenda
beneficia curata adhoc , ut de illorum manibus
Catholici reciperent eccleſiaſtica ſacramenta.
Quinimmo Conſtitutio à Gemin. & Paul , de
Caſtr. relata ſatis apertè indicat per Conſtitutio-
nem, *Ad evitanda*; ſchiſmaticos non fuiſſe rehabi-
litatos ad beneficia; quia alioquin ſi fuiſſent ge-
neraliter rehabilitate,non fuiſſet opus ut Conci-
lium Conſtantienſe per aliam Conſtitutionē eos
ſpecialiter inhabitaſſet, ut ſuperius dictum eſt.
111 Et nihilominus eadem Conſtitutio, *Ad evitanda* ,
etiam quoad excommunicatos non habentes ti-
tulum Canonicum beneficij,vel proviſos poſt ex-
communicationem poteſt habere officium ſuum
reſpectu adminiſtrationis ſacramentorum in ali-
quibus caſibus,& præcipuè in duobus. Primus
eſt in articulo mortis : nam poſt Concilium Con-
ſtantienſe in eo articulo licebit Catholico confi-
teri peccata ſua cuicumque Sacerdoti notoriè ex-
communicato,cum eo caſu non requiratur ut Sa-
cerdos ſit proprius Parochus,ſed omnes Sacerdo-
tes quoslibet pœnitentes abſolvere poſſint, ut in
decreto Concilij Tridentini *ſeſſ. 14. cap. 7. de Ca-
ſuum reſervat. verſ. Hanc autem delictorum reſervatio-
nem.* Et tamen jure communi inſpecto Sacer-
dos notoriè excommunicatus non poteſt validè
quemquam abſolvere etiam in mortis articulo.
Ita enim in Sacerdote excommunicato,& denū-
ciato jampridem reſolvit S. Congregatio Conci-
lij ſecuta opinionem Magiſtri ſententiarum , S.
Thom & aliorum graviorum Theologorū,ut di-
xi in c. 1. *n.* 18. *ſup. de Conſtit.* Ergo idem dicendum
in notoriè excōmunicato,cum hi duo caſus æqui-
parentur, cap *fin. de cohabit. cleric. & mulier.*

112 Secundus caſus eſt in excommunicatis proviſis
à Papa,quia cùm in litteris Apoſtolicis proviſio-
num ex ſtylo apponatur clauſula abſolutionis à
cenſuris,hujus clauſulæ virtute collatio parochia-
lis facta excommunicato non denunciato valida
eſt. Archid. in cap. *Nullus, num. 4. 63. diſt.* & dictum
eſt ſupra *num.* 76. ac proinde licebit Catholicis ab
eo recipere ſacramenta non obſtante excommu-
nicatione ; idque in vim Conſtitutionis, *Ad evitan-
da*, cùm aliàs non liceret,quia prædicta clauſula
reſtricta eſt ad effectum præſentium dumtaxat
conſequendum , & ſic operatur habilitationem
tantummodo ad parochialem obtinendam , non
autem ad ſacramenta adminiſtranda.

113 Ad ſecundam conſiderationem reſpondetur,
quamvis Concilium Conſtantienſe non diſtinguat
inter cenſuram ante , vel poſt beneficia ; tamen
debere ſic diſtingui, quia quantumcumque gene-
ralis ſemper reſtringitur ad perſonas habiles,
Jaſ. in l. 2. §. *Prætor, num.* 7. *ff. Si quis ſ aliud cogan.*
& latiùs oſtenſum eſt ſupra *nu.* 68. Item prædi-
cta Conſtitutio reſtringi debet ut minus corri-
gat jus commune, Gemin. *d. conſ. 88. ad fin. verſ. Item
114 cum Papa.* Item limitari debet ad tenorem ver-
borum, cap. *Porrò, de privil.* Quia lex non impri-
mit effectum ſuum,niſi in illas perſonas , quibus
verba legis congruunt , & adaptantur , ut idem
Gemin. inquit *ubi ſupra nu. 4. verſ. Cum ergo con-
currunt*, & not. Bart. & DD. in l. 4. § *Totius, ff. de
damn. infect.* De rehabilitatione autem ſchiſmati-
corum ad beneficia Conſtitutio nullā facit men-
tionem; imò nec de hæreticis, vel ſchiſmaticis no-
minatim loquitur , niſi quatenus comprehendun-
tur ſub nomine excommunicatorum ; & tamen
quod pertinet ad proviſiones beneficiorū pluri-
mum intereſt inter hæreticos , & excommunica-
tos ; quia excommunicati licet ſint inhabiles , ad
beneficia obtinenda,non tamen ſunt privati be-
neficijs antea obtentis ; at hæretici non ſolùm
ſunt inhabiles,ſed etiam privati ipſo jure etiam
ante declaratoriam judicis, quæ in notorijs non
requiritur,ut probatum eſt ſupra *num* 92. 98. &
104. Unde cum Conſtitutio prædicta loquatur
tantùm de excōmunicatis, non eſt noſtrum eam
extendere ad rehabilitationem ſchiſmaticorum
115 ad beneficia, de qua non loquitur : Quod e-
nim non eſt Sanctorum Patrum decreto ſancitū,
ſuperſtitioſis non eſt adinventionibus præſumē-
dum, cap. *Inter corporalia, de tranſlat. Epiſcop.* cap.
Conſuluiſti, 2. q. 5. Nam ſi rehabilitationem com-
prehendere voluiſſet, quod de cenſuris dixerat ;
& de rehabilitatione poterat expreſſiſſe, ut legi-
tur in d. cap. *Inter corporalia* , in cap. *Ad audien-
tiam, de Decim.* & in cap. *Maiores, de Baptiſm.* quod
ergo in canon reperitur conceſſum, ut prius in-
tel

telligitur prohibitum, cap. *Hoc tantum*, 18. *qu.* 2. cum concord. de quibus per gloſ. in d. c. *Inter corporalia, in ver. Non invenitur.* Et benè per Oldrad. *conſ.* 256 *Quod autem, n.* 10.

115 Ad tertiam conſiderationem hujus tertiæ oppoſitionis reſpondetur quoad participationem Catholicorum cum ſchiſmaticis in divinis officiis & extra, in quibus eſt major neceſſitas communicandi, ſtante illorum permixtione, ceſſare objectum, quia ad hæc non requiritur ut ſchiſmatici habeant beneficia, ut dictum eſt ſupra *num.* 108. Quo verò ad receptionem ſacramentorum non eſt opus diſtinguere an ſchiſmatici obtinuerint parochiales ante, vel poſt ſchiſma, quia utroque caſu carent titulo canonico beneficij, ut patet ex dictis *num.* 98. Cum ergo Græcorum ſchiſma ſit notorium, proindeque non ſit difficile diſcernere inter Sacerdotes Catholicos, & ſchiſmaticos: confugiant Catholici ad Catholicos Presbyteros pro ſacramentis ſuſcipiendis, & vitabunt omne periculum.

116 Ad quartam, & ultimam conſiderationem reſpondetur negando conſequentiam: ex eo enim quod Patriarchæ, Epiſcopi, & Abbates ſchiſmatici fuerint admiſſi in Concilium Florentinum, atque ut tales nominati, ſignati, & tractati ab Eugenio, nõ rectè infertur ad validitatem, ſeu approbationem dignitatum, ſeu titulorum. Hic eſt textus apertus in Clem. *Si ſummus, de ſenten. excommunicationis*, ubi ſi ſummus Pontifex quem ſub titulo cujuslibet dignitatis ex certa etiam ſcientia, vel bo, Conſtitutione, vel litteris nominet, honoret, ſeu quovis alio modo tractet, per hoc in dignitate illa ipſum approbare non intelligitur, aut quidquam ei tribuere novi juris; ubi gloſ. ſic format
117 caſum. Ponamus quod eram intruſus in aliquo beneficio, ita quod non habebam titulum, & Papa ſcripſit mihi litteras, in quibus appellavit me Epiſcopum illius loci, quem obtinebam ſine titulo; vel ponamus quod illud beneficium vacabat, & nullus obtinebat, & ipſe in litteris ſuis
118 appellavit me Epiſcopum illius loci: An per hoc videatur mihi ius tribuere in illo beneficio? reſpondet Clemens Papa quod non; atque ita illum textum generaliter habere locum in omnibus dignitatibus tam ſæcularibus, quam eccleſiaſticis, cum loquatur per illa verba univerſalia, *cujuslibet dignitatis*, & ſubſit eadem ratio, tenet ibi gloſ. *in ver. Dignitatis*, & Card. *in § Similiter, num.* 2. *in fin. verſ. Quæro*, de qua dignitate loquitur, ſubdens poſt Paulum idem juris eſſe de perſonatu, officio, beneficio, titulo, vel adminiſtratione, & Laudunus, & Card. *ibidem in princip.* exemplificant, ſi Papa vocat aliquem Archidiaconum Pariſienſem, vel Decanum Aurelianenſem, ut in cap. *Ad aures, de reſcript.* & in cap. *Dilecto, eodem tit. in 6.* Et in Canonico ponit exemplum Vitalin. *ibidem n.* 38. dicens: Si Papa etiam ſcienter nomine te in litteris Canonicum Pariſienſem, & non ſis, non propterea faciet te Canonicum, vel ſi eras intruſus in d. Canonicatum, & ipſe hoc ſciebat, ut vocaverit te Canonicum Pariſienſem, non propterea cenſetur approbare tuam intruſionem, hoc eſt purgare vitium tuæ intruſionis; aliàs concurrent duo ſpecialia; unum ſcilicet purgatio intruſionis, aliud collatio Canonicatus contra
119 l. 1. C. *de dot. promiſſ.* cum ſimil. Item verba illa textus, *ſeu quovis alio modo tractet*, ſic exponuntur per gloſ. & Card. *in 6. & 7. notab.* videlicet ſi Papa aliquem admittat aſſignando incertam ſedem cum his, qui ſunt certi ordinis, dignitatis, vel officij, vel ſecundum Genz. lin. Si Papa aliquem recipiat tanquam Abbatem, vel Archidiaconum ad unum officium exercendum: neque enim per hoc cenſetur illum approbare in ea dignitate. Per quem tex. ſublata eſt altercatio antiquorum Canoniſtarum, de qua in cap. *Si aliquando, de ſent. excomm.* in cap. *Dominus*, & per gloſ. *in verb. Sacrilegium*, 94 *diſt.* in cap. *Si inimicus*, 93. *diſt.* & ibi per Archid. & per Innoc. & Hoſt. in cap. *Cum olim*, il *primo. de privileg.* per Goffr. *in proœmio hujus Gregorianæ compilationis*, & Speculat. *in tit.* 2. §. *Nunc oſtendendum verſ.* 29. & hæc fuit ratio impulſiva
120 prædictæ conſtitutionis, ſecundum Vitalin. *ubi ſupra num.* 46. & Anchar. *num* 1. Conſtat igitur ex hoc text. beneficium eccleſiaſticum non cenſeri collatum, aut confirmatum, niſi illud per verba diſpoſitiva conferatur, ut ibi per Vitalin. *num.* 42.
121 In beneficialibus enim ſuperioris inſtitutio eſt neceſſaria, quæ tanquam ſolemnitas extrinſeca non præſumitur, ſed probari debet, ut ad litteram ait ibidem Genzelin. & poſt eum Cardinal. *in d. § Similiter, n. verſ. Dicit Genzel.* Verba enim prolata ad unum finem non operantur alium; ubi præſertim abeſt voluntas proferentis, quæ in dubio abeſſe præſumitur, niſi illa verbis exprimatur, ut dicit Goffred. *in proœmio Decretal.* & in propoſito Vitalin. in ead. Clem. *Si ſummus n.* 47. *de ſent. excom.* & cum verba hujuſmodi ſit enunciativa, & prolata non propter ſe, ſed propter aliud, non probant, neque diſponunt, l. *Ex his verbis*, C. *de milit.* & notat gloſ. in d. Clem *Si ſummus*, *in verb.*
122 *Non intelligitur*, & ibi Vitalin. *n.* 48. Cardin. *in §. Similiter, num.* 1. *in* 3 *not.* gloſ. & DD in Clem. 1. *de probat.* & in cap. *Si Papa, de privileg. in 6.* Nam propter noſtram affirmationem, vel negationem rei veritas non immutatur, l. *Aſſumptio, ff. ad municipal.* Vital. in d. Clem. *n.* 5. Quæ deciſio ſummam habet rationem propter odium intruſionum, & inſufficientium titulorum, cum quibus aliqui beneficia eccleſiaſtica, tenent in detrimentum animæ, & beneficiorum, ut non poſſint per tales colores ſe purgare, ſed teneantur docere de titulo ſi ſint requiſiti, ut formaliter inquit Laudunus in eadem, Clem. *Si ſummus*: & poſt eum Vitalin *num* 58. & Cardin in § *Similiter*, *num.* 2.
123 *verſ. Hæc dicit Laudunus.* Et quamvis tex. ibi non loquatur niſi de approbatione, vel novi juris collatione; & ſic non videatur excludere probationem, quæ reſultat ex confeſſione, ut l. *Generaliter*, *C. D. non num. pecun.* Contrarium tamen concludit ibi Vital num. 49. Tum quia ſuper hujuſmodi narrativa non fundatur intentio diſponentis, ut ibi: tum quia non eſt de facto proprio enunciantis: tum quia non ſit propter ſe, vel cauſaliter, ſed narrativè, & propter aliud; & ſic non obſtat d. lex, generaliter. Et idem tenet Cardinal, *in § Similiter, num* 1, *in* 3, *not.* Dum colligit ex tex. Quod licèt in aliqua diſpoſitione quis nominetur ſub aliqua dignitate, non tamen propterea ſit probatio ſuper hoc.

Itaque quantumcumque Eugenius nominave-
124 rit ſchiſmaticos ſub tituli dignitatum, eoſque tractaverit ut tales: hinc tamen nulla reſultat nova collatio, aut probatio validitatis proviſionum: nam ut verbis Pauli utar in d. Clem. *Si Summus*, *de ſent. excomm.* in hoc parcendum eſt Papæ ſi aliquẽ nominet ſub titulo dignitatis, quia ſi nomen dignitatis omitteret, ipſum turbaret, vel ſcandalizaret; & ideo non mirum ſi ex tali nominatione non intendat jus tribuere, quia talia non ſunt facienda ſine cauſæ cognitione; cujus dictum referunt ibi Vitalin *n.* 49. *verſ. Paulus item aſſignat.* & Cardin.
125 *ubi ſupra, n.* 2. *verſ. Et dicit Paulus.* Requirebat autem graviſſimum negotium unionis cum Eccleſia Romana, ut Græci, & præſertim Imperator Paleologus, & Patriarcha Conſtantinopolitanus, quẽ contendebant eſſe caput Eccleſiæ Orientalis, nõ ſcandalizarentur, quin potius honorificè exciperentur, & tractarentur in Concilio. Quibus accedit quod ante Conſtitutionem Conſtantienſẽ, imo & ante Concilium Viennenſe mos fuit Romanorum Pontificum admittere in Concilium etiam hæreticos, & ſchiſmaticos diſputationis gratia, & ad eorum errores confutandos, & in ſpecie in Concilio Lateranen. III. ſub Alex. III. interfuit Nectarius Abbas, ſeu Præpoſitus Monaſterij Caſulorum, & Græcorum ſchiſmaticorum Legatus, qui ead. qua venit animi indurata nequitia, & perverſitate inſectus, & obſtinatus, poſt prolixas diſputationes eſt reverſus ad ſuos, ut patet ex litteris ad eum ſcriptis à Gregorio Corcyre Epiſcopo, quæ referuntur in notis poſt acta ejuſdem Concilij *tom.* 3. *Concil. par.* 2 *pag.* 562. *col.* 1.

126 Opponitur quartò, Epiſcopi, vel Sacerdotes Græci, Armeni, Rutheni, & alij hujuſmodi quamvis ſint ipſo jure privati titulo, & beneficijs, nihilominus ſuis in regionibus videtur eſſe Ordinarij, & Parochi ſaltem titulo colorato, putativo, & errore communi, quia communiter ibi tales nominantur, & creduntur ſub diverſis linguarum vocibus ab illis populis: quem communem errorem non videtur tollere ſcientia paucorum catholicorum ſibi repetentium; quæ autem a talibus geruntur in his, quæ non adverſantur juri divino,
127 etiam circumſcripta Conſtitutione Concilij Cõſtantienſis, cenſentur valida ex diſpoſitione l. *Barbarius, ff. de offic. Prætor.* & in ſpecie collationes, ſeu proviſiones beneficiorum factas tempore Concilij Conſtantien. à Gregorio XII. Antipapa in loco, in quo communiter habebatur pro Papa, & ei obedientia præſtabatur, ſuſtineri, reſpondit ex facto Gemin. *conſ.* 8. *in princ. & per totum*: & idem
128 in collationibus factis ab hæreticis, & excommunicatis occultis docuit Innoc. in cap. *Si veri*, *nu.* 3, *verſ. Item dum tollerantur, de ſent. excom* dicens, Hæreticos dum tolerantur in aliqua dignitate, & ſunt occulti, non nominatim excommunicati, poſſe excommunicare, beneficia conferre, litteras impetrare, quia hoc ipſo dignitas facere videtur, & non perſona excommunicata, cap. *Nunc*, 8. *q.* 4. & eum refert, & ſequitur Lap. *alleg.* 89. *Factum ſuper quo, n.* 12 ejuſque opinionem dicit veriorem Abbas in cap. *Ad probandum, n.* 15 *de re iudic.* & tenet Rota *in antiquis, deciſ.* 14. *de ſurrogat.* & in collatore hæretico loquuntur expreſsè in cap. *Nihil. de electione*, Butr. *n.* 2. & Abb *n.* 12. Jaſon in d. l. *Barbarius n.* 32. Selva de Beneficijs *in* 2. *par. q.* 12. *n.* 20. Navarr. in cap. *Placuit, de pœnit. diſt.* 6. *nu.* 179. *& in Manual. cap.* 9 *n.* 11.
129 Huic objectioni reſpondetur primò. Ad hoc ut collationes beneficiorum, & alia geſta per Prælatum putativum ſuſtineantur ex communi reputatione, quatuor copulativè eſſe neceſſaria, quorum

nullum concurrit in caſu præſenti.
130 Requiritur enim primò, ut titulus putativus proveniat à legitimo, & vero ſuperiore; non autem à ſuperiore putativo: quod conſtat ex dicta l. *Barbarius*, nam ille ſervus, qui putabatur liber, habuit officium non à ſuperiore putativo, ſed à legitimo, & declarat expreſſè Compoſt. in d. cap. *Nihil n.* 4. *in ver. Adminiſtret. verſ. Item per ſuperiorem confirmatum, de elect.* quem ibi ſequuntur Butr. *nu.* 24. & Anchar. *ad fin. nu.* 4. Henric. Boich. *in §. Cæterum, n.* 4. idem docuit Archid. in cap. *Alienationes n.* 2. 12. *q.* 2. Bald. in d. l. *Barbarius, in prima lectura, nu.* 29. & ibi Jaſ. *nu.* 48. etſi Bernard. *conſ.* 128. *ad fin. vol.* 1. Anton Gabr. *com. concluſ. in tit.*
131 *de probat. lib.* 3. *concl.* 8. Ratio autem cur non ſufficiat ut titulus putativus non proveniat à ſuperiore itidem putativo ea eſſe poteſt, quia titulus putativus non eſt verus, ſed præſumptus, ſeu fictus, at fictio non generat fictionem, Bald. *conſ.* 130. *Caſus ſuper quo, circa finem, num.* 2. *verſ. Præterea concurrunt, lib.* 5. Alex. *conſ.* 13. *Ex his quæ*, *n.* 3 *verſ. Quintimo lib.* 1. quia duo ſpecialia non poſſunt concurrere circa idem, l. 1. & ibi Bal. Salic. & DD. *C. de dote promiſſ.* Oldrad. *conſ.* 79 *in princ. duo ſpecialia*, Decian. *conſ.* 49. *n.* 47. *& ſeq. & præſertim n.* 10 *lib.* 2. ubi quod generaliter individuum non generat aliud ſpeciale; & ideo fictio fictionis non repetitur, ſervitus ſervitutis, tacitum ex tacito, fructus fructuum, uſuræ uſurarum, & alia id genus: unde ſimiliter non datur titulus putati-
132 vus ex titulo putativo; alioquin daretur proceſſus in infinitum. Rutheni autem quamvis dicantur habere titulum putativum Cathedralis, vel Parochialis Eccleſiæ: tamen hunc titulum non habent à ſuperiore legitimo, ſed à Prælatis, & Ordinarijs putativis, & illi ab alijs Prælatis ſimiliter putativis: ergo validè beneficia conferre, aut matrimonia ſolemnizare non poſſunt: cum enim careant authoritate legitimi ſuperioris; dicuntur palam intruſi: intruſus verò non tuetur Eccleſia; ac proinde eorum geſta ex communi errore, & reputatione non ſuſtinentur, gloſ. *fin. in d. cap. Nihil, verſ. Sed pone quod talis Prælatus, de elect.* Innoc. *ibidem n.* 3. *&* 4 *verſ. Si autem non ſit intruſus ſua authoritate*, Jo. Andr. poſt Compoſt. & Hoſtien. *col. fin. in ultima gloſ. verſ. Et dicunt quod omnia quæ facit electus*, & alij proximè citati Roſell. *in verb. Confeſſio ſacramentalis* 3. *n.* 4. Angel. *Confeſſio.* 4. *n.* 12. Sylveſt. *Confeſſor*, 2. *n.* 15 Navarr. in cap. *Placuit, de pœnit. diſt.* 6. *n.* 177. & eſt communis opinio, ut teſtatur Abb. in cap. *Dudum, il ſecundo, n.* 20. *de elect.* pro qua eſt tex. ſatis apertus hic: nam Octavianus, & Guido ordinationes fecerant, dignitateſque, & beneficia contulerant ratione publici officij: quilibet enim ipſorum gerebat ſe pro Papa, & Octavianus Romanus Joannis Maledicti filius electus in ſchiſmate appellatus eſt Victor, eique vita functo ſucceſſit in ſchiſmate Guido Cremonenſis nuncupatus Paſchalis, ut refert hic gloſ. Hoſt. & Jo. Andr. *in princ.* in cujus locum poſtea ſuffectus eſt, Jo de Strume, qui dictus eſt Caliſtus, licèt de eo non fiat mentio in hac compilatione, ſed in can. 2. Concilij Lateranen. ſub Alex. III ex quo deſumpta eſt hæc Conſtitutio; & hos omnes tamquam veros Pontifices coluit univerſa Germania, & aliquot regiones Italiæ, ut habetur in hiſtoria ejus Concilij *tom.* 3 *Concil. par.* 2. *pag.* 114. & nihilominus eorum geſta fuerunt

irrit,ut hic dicitur. Unde Petr. de Anchar. *nu.* 1. [Nota,inquit,quod carent juribus quæ geruntur per ſchiſmaticos etiamſi gerantur præ textu publici officij: quod ergo dicitur in l. *Barbarius. de off. Prætor.* & cap. *Conſultationibus,de iure patr.* habet locum in eo,qui dignitatem poſſidet bona fide: ſecus ſi eſt intruſus,ut ſchiſmaticus, quia tunc ſibi non eſt reſpondendum de juribus dignitatis.] Hæc ille. Et in terminis matrimonii poſt Concil. Trid,tradunt Moderni citati ſupra *n.* 80.

133 Requiritur ſecundò ad hoc ut valeant collationes beneficiorum factæ à Prælato putativo, ut beneficium quod confertur non ſit reſervatum, alioquin quamvis Prælatus putativus conferat ratione publici officij non valebit collatio etiam facta perſonæ aliàs habili propter decretum irritãs in reſervatione appoſitum, quod inficit titulum, ac poſſeſſionem: ita tenet Rota *deciſ.* 20. *de preb. in Antiquis,* & *deciſ.* 4. *eodem tit. in Antiquior.* Æneas de Falcon, *de reſerv.* 4. *quæſt. effectu.* 26. Simonettain *eod.tract.quæſt.* 44. Sed beneficia hæreticorum, quales ſunt hodie Græci ſchiſmatici, ſunt Sedi Apoſtolicæ reſervata cum decreto irritante ex Conſtitutionibus Pauli IV. Pij V. & Gregorij XIII.relatis ſupra in 2.fundamento *nu.* 66. ergo à Prælatis putativis validè conferri non poſſunt,ac ſi conferantur, irrita erit collatio etiam facta non excommunicato, aut aliàs habili non obſtante ignorantia,aut communi errore;ad hoc allego cap. *Si poſtquam,* cap. *Dudum,* §. *Illis igitur* cap. *Si beneficium,* cap. *penult. verſ. Licet aliis ignorantibus, de preben. in* 6. cap. *Tibi qui, de reſcript.* & cap. *Si ſolo,verſ. Niſi vos in gratia,de conceſſ. prebend. eod. lib.*

134 Requiritur tertiò, ad validitatem geſtorum propter communem errorem ut error ſit cõmunis etiam quoad eos,quibus beneficia conferuntur, vel ſacramenta adminiſtrantur: nam reſpectu eorum, qui ſciunt impedimentum,non ſuſtinentur geſta per Prælatum,vel Parochum putativum, ut ſatis colligitur ex d.l. *Barbarius,* ponderando litteram ibi, *quamdiu latuit,* & ibi, *propter utilitatem eorum, qui apud eum egerunt,* juncta ratione gloſſæ *in ver. Diſceſſiſſet,in fin.* ne ſcilicet homines decipiantur: Eccleſia enim dum tribuit juriſdictionem habentibus titulum putativum ſuccurrit errantibus tantùm; unde ut in propoſito inquit Abbas in cap. *Ad probandum, n.* 15. *in fin. de re iudic.* dignum eſt ut beneficium ignorantiæ non proſit ſcientibus,& fuit dictum Jo. Andr. & aliorũ in cap 1. *de reſcript. in* 6. & quamvis Ant. de Butr. in d. cap. *Ad probandum, n.* 11. Imol *n.* 6. Abb. *n.* 15. Felin. *n.* 2. & Alex. de Nævo *n.* 27 ſentiant geſta per Prælatum putativum mero jure valere,etiã quoad ſcientes impedimentum,ſed eſſe retractanda ſtudium illorum: tamen abſolutè non valere geſta reſpectu ſcientis impedimentum cenſent in terminis d.l. *Barbarius,* Albertinus *ibi n.* 12. Millus *in repert. in ver. Error communis,* dicens hanc eſſe quamdam limitationem ad d.l. *Barbarius,* Felin. in cap. *Rodolphus,n.* 40. *de Reſcript.* Decius in cap. *Sciſcitatum,n.* 39. *verſ. prædicta concluſio, eod. tit.* Et proptereà ſi aliqua Civitas reputetur communiter habere privilegium doctorandi, & in veritate non habeat,ſi aliquis hoc ſciens ibi inſignia doctoratus aſſumpſerit, non erit doctor, quia communis error illi ſcienti non prodeſt, Brixien, *in ſuo Repertor. ver. Error,* & poſt Felin. tradit Dec. *loco cit.* Sed Catholici in Ruſſia certò ſciunt Ordinarios,& Parochos ſchiſmaticos non habere verum titulum Cathedralis,vel Parochialis Eccleſiæ,cùm eorum ſchiſma notorium ſit: ergo communis reputatio Catholicis non prodeſt quoad validitatem matrimonij.

135 Requiritur quartò,ad validitatem eorum, quæ fiunt à Prælato putativo, ut error communis ſit facti,non autem juris; nam in d.l. *Barbarius, ff. de off. Prætor.* ille ſervus credebatur liber, & ſic factum ſervitutis ignorabatur; idem patet in cap. *Infamis, verſ. Veruntamen,* 3. *q.* 7. ibi, *Si ſervus cùm putaretur liber,ex delegatione ſententiam dixit:* at hoc caſu eſto ſufficeret communis error ſchiſmaticorum,nec requireretur etiam Catholicorum; tamen ſchiſmatici non ignorant factum, ideſt Vladicas,& Popones Ruthenos eſſe præciſos ab unitate Eccleſiæ Romanæ: id enim eſt notorium, nec ab ipſis negatur; ſed ignorant jus, quia falſo credunt eos eſſe catholicos habere titulum, & poſſe ritè,& rectè ſacramenta adminiſtrare. Atqui refugit animus,& Eccleſia velit fovere hunc errorem hæreticorum,& eidem errori in nixallis tribuere juriſdictionẽ ad beneficia conferenda,& ſacramenta adminiſtranda: ad hoc allego Federic. de Senis *conſ.* 137. *Viſo,& examinato, ſub n.* 2. *verſ. Hoc ſalvo:* ubi ex facto conſuluit valere acta,& geſta per miniſtrum excommunicatum, & irregularem;ſi tamen communiter reputabatur,& habebatur,& tenebatur à Prælatis,& ſubditis provinciæ non excommunicatus, nec irregularis,& omnia faciebat tamquam Prælatus integri ſtatus eo quod ignorabatur,ſeu errabatur in facto; ſecus verò ſi opinio, & reputatio communis habuiſſet ortum ex errore ſupino, eo quod idem miniſter aſſereret ſe non eſſe excommunicatum,cùm eſſet excommunicatus; vel ad excuſationem facti damnati allegaret ſe habuiſſe licentiam à non habente poteſtatem illam concedendi; quia tunc reputatio communis ex fatuitate procedens non prodeſt ad validitatem geſtorum.

136 Facit quod notat Petr. de Anchar. in d. cap. *Nihil, q.* 4. *in fin. de elect.* ubi ait valere geſta per Prælatum putativum,quamdiu toleratur: ſecus ſi eſſet notorium eum eſſe ſuſpenſum. per cap. *Veritatis, de dol. & contum.* cap. *Ad probandum,de re iudic.* & cap. *Verum,* 32. *diſt.*

137 Reſpondetur ſecundò, concluſionem illam, quod geſta à ſchiſmaticis, & excommunicatis, & in ſpecie collationes beneficiorũ ſuſtineantur ob communem reputationem, habere locum dumtaxat reſpectu Prælati collatoris, non autem reſpectu ſubditi collatarij.

138 Ratio diverſitatis eſt, quia Prælatus confert publici officij auctoritate; cujus ratione valent geſta propter publicam utilitatem, At hæc ratio ceſſat in ſubdito; quia beneficium aſſequitur ut privatus, non autẽ authoritate alicujus publici officij. Colligitur hæc diſtinctio ex Innocentio in cap. *Cum dilectus, de conſuet.* ubi tradit generalem theoricam, quod in his, quæ non geruntur ratione publici officij,nulla eſt differentia inter excommunicatum publicum, & occultum,quod ipſum voluit Jo. Andreas in c. 1. *de reſcript. lib.* 6. & Calderin. in cap. *Ad probandum, de re iudic.* quos refert, & ſequitur Abbas *ibi num.* 12. & 13. & ſatis probatur ſecundum eum in dicto cap. *Cum dilectus,* & cap. *Cum inter R. de elect.* ubi electio facta diſtinctione inter publicos & oc-

cultos: nam in iſtis ceſſat ratio publicæ utilitatis, neq; enim Canonici eligunt jure publico,ſed proſequuntur jus ſuum proprium, ut per eum: ſed melius ad propoſitum noſtrum probatur in cap. *Poſtulaſti,de cler. excomm.* miniſtrante, & in cap. 25. *Hæretici,de Hæretic. lib.* 6. ubi collatio beneficii facta excommunicato, vel hæretico eſt ipſo jure nulla,nec diſtinguitur inter publicum,& occultũ: unde collationes factas etiam occultè excommunicatis,hæreticis,vel ſchiſmaticis eſſe irritas,ſatis probatum eſt ſupra in 3. fundamento *n.* 73. Quamobrem eſto in Epiſcopis Ruthenis concurrant omnia requiſita,de quibus ſupra in prima reſpõſione ad hoc ut collationes Parochialium ab ipſis factæ ſuſtineantur ex titulo putativo, & cõmuni errore: hoc tamen non procedit ſi collationes fiant ſchiſmaticis,& excommunicatis; quia reſpectu impetrantium error,ſeu reputatio cõmunis nihil operatur.

139 Opponitur quintò,ſolemnizare matrimonium non eſt actus juriſdictionis,nec Ordinarius, aut Parochus illi aſſiſtit tamquam miniſter, ut in aliis ſacramentis,ſed præſtat nudam præſentiam tamquam teſtis,authorizabilis,Rota *deciſ.* 50 *num.* 1. *par.* 1. *diverſ.* & aliàs cenſuit S. Congregatio Concilii. Ergo etiamſi Epiſcopi, & Sacerdotes ſchiſmatici carerent poteſtati juriſdictionis; non tamen videntur impediti,quin poſſint intereſſe matrimoniis ut teſtes.

At facilis eſt reſponſio; quia quamvis Ordinarius,vel Parochus aſſiſtat matrimonio tamquam teſtis; requiritur tamen pro forma ut ſit Ordinarius,vel Parochus ad præſcriptum d. *c.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform.* alioquin ſi ſufficeret quilibet teſtis, etiam non ordinarius,vel Parochus, Concilium non dixiſſet coram Ordinario,vel Parocho, & duobus teſtibus. Requiritur ergo ex Concilio ad validitatem matrimonii,ut non ſolùm illi aſſiſtant duo teſtes,ſed præter illos etiam alius teſtis authorizabilis,qui ſit Ordinarius,vel Parochus: at Epiſcopi,& Sacerdotes Rutheni nec ſunt Ordinarii, nec Parochi,cùm titulum canonicum nõ habeãt Cathedralis,vel Parochialis Eccleſiæ,ut latè oſtenſum eſt ſupra: ergo matrimonia validè ſolemnizare non poſſunt.

140 Opponitur denique In Bulla Clementis VIII, *Sanctiſſimus Dominus,* in inſtructione ſuper aliquibus ritibus Græcorum,poſteaquam actũ fuit de Græcis catholicis,& etiam ſchiſmaticis, ut ex contextu patet; tandem in § 5. generaliter ſtatuitur,ut Ordinarii matrimonia inter Græcos dirimi, ſeu divortia quoad vinculum fieri nullo modo permittant; & ſi quæ de facto præceſſerunt, nulla,& irrita declarent. Quæ Bulla cùm ſit edita anno 1595. annis 30 & unum poſt Tridentinũ Concilium,alterutrum videtur ſupponere, ſcilicet vel decretum Concilii Græcos non obligaſſe, vel valida fuiſſe matrimonia etiam celebrata coram Præſulibus Græcis: quamvis enim fuerit Græcorum error de matrimoniis dirimendis, ut patet ex Cõcilio Florent. tamen ſi decretum Tridentini etiam ſchiſmaticos ligat, & præſentia eorum Prælatorum non ſufficit, jam fuiſſent eo tẽpore nulla,& irrita ex vi Concilii eorum conjugia; ac proinde divortia non eſſent, ut Pontifex præcipit,irrita declaranda. Quod ſi divortia declarentur irrita utique matrimonia valida, & firma quoad vinculum ſupponi neceſſe eſt.

Proſp. Fagn. in 1. *part.* 5. *lib. Decretal.*

141 Sed huic objectioni reſpondetur Conſtitutionem Clementis non eſſe intelligendam de matrimoniis ſchiſmaticorum,ſed catholicorum tantũ: nam cum Clemens per totum illam Conſtitutionẽ præſcribat ritus à Græcis obſervandos, præcipuè in ſacramentis: non eſt credendus ejuſmodi ritus præſcripſiſſe Græcis ſejunctis ab unione Eccleſiæ,qui latinos ritus abominantur,ut in *c. Licet Græcos,ſupra de Bapt.* & de quorum ritibus non eſt curandum quamdiu perſiſtunt in ſtatu damnabili hæreſis,& ſchiſmatis.

142 Quinimo in §. 4 declarat non eſſe admittendos Epiſcopos ſchiſmaticos ſive pro ordinibus,ſive pro alijs ſacramentis conferendis,& in §. 6. Presbyteros ſæculares, abjuratis ſchiſmate,& erroribus,atque in Fide catholica benè inſtructos in Parochialibus, ſeu Curatis Eccleſijs Græcorum bene inſtitui poſſe. Quomodo ergo elicere poſſumus ex hac Conſtitutione, ut valeant matrimonia coram Ordinario, vel Parocho ſchiſmatico,ſi Conſtitutio interdicit ne Epiſcopi ſchiſmatici ad ſacramenta admittantur, neve Presbyteri ſchiſmatici inſtitui poſſint in Parochialibus,niſi poſteaquã adjuraverint ſchiſma? Præterea quatenus eadem Conſtitutio dũ prohibet ne divortia fiant quoad vinculum, loqueretur etiam de matrimonijs ſchiſmaticorum,utique intelligenda eſſet tantùm de matrimoniis celebratis in illis Parochiis,in quibus decretum de reform. matrim. publicatum non eſſet. Tunc enim valida ſunt matrimonia etiam clandeſtina, nec ſunt dirimenda,ut ibi ſtatuitur; non autem de contractis in Parochiis, in quibus ejuſmodi decretum fuit publicatum. Tunc enim ad eorum validitatem requiritur præſentia Parochi, quam exhibere non poſſunt ſchiſmatici, qui Parochi non ſunt,ut dictis conſtat: & proptereà Clemens ibidem mandat Epiſcopis ut jurent in ſingulis Parochiis Græcorum publicari decretum Concilij Tridentini de reform. matrim. imò ex hac Conſtitutione deduci poteſt validum fundamentum pro hac ſententia: nam ſi Græci ſchiſmatici potuiſſent inſtitui in parochialibus in vim decreti Concilij Conſtantienſis cur Clemens declaraſſet eos non poſſe inſtitui in parochialibus niſi abjurato ſchiſmate? Alterutrum ergo neceſſe eſt fateri, ideſt aut ſchiſmaticos non fuiſſe habilitatos ad parochiales obtinendas per Concilium Conſtantien. aut ſi habilitati fuerint, illius diſpoſitionem ſublatam fuiſſe per hanc poſteriorem contrariam Conſtitutionem Clem. VIII. ſecundum ea,quæ de Conſtitut. Pauli IV. & de Concilio Lateranen dicta ſunt ſupra in 2. & 3. fundamento *nu* 66. & 72.

143 Ex quibus omnibus,ut initio diximus, verius videtur matrimonia Catholicorum contracta coram Popis Ruthenis nulla, atque irrita eſſe ſi in eorum parochiis decretum *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* publicatum fuerit. Cæterum an ita ſit, necne,cum pendeat ex facto,ad judicium noſtrũ non pertinet; ſed ipſe Archiepiſcopus Leopolienſis diligenter diſpicere debebit. In quo tamen duo præcipuè erunt illi animadvertenda. Alterum quod ad hoc ex ſententia Sacræ Congregationis Concilii decretum publicatum fuerit in Synodo provinciali; ſed abſolutè requiratur ut fuerit publicatum in ſingulis parochiis, quemadmodum Sancta Synodus præſcribit. Alterum quod eadem Sacra Congregatio declaravit præſumi publi-

publicationem quando decretum illud fuit ob-
ſervatum tamquam decretum Concilij.
* Fortè tamen ſuper his omnibus, cùm res gra-
viſſima ſit tutius eſſet requirere Oraculum San-
ctiſſimi in Sacra Congregatione Inquiſitionis.

De Apoſtatis, & reiterantibus Baptiſma.

Cap. Conſultationi.

S V M M A R I V M.

1 R*Egularis in apoſtaſia ordinatus ad ſacros ſine diſ-
penſatione Papæ non miniſtrat in illis.*
Nec ad ſuperiores aſcendit. n. 4.
Et quid in promoto ad minores, n. 3.
2 *Regularis apoſtata poſt reconciliationem ordinatus
ſine diſpenſatione remanet in ordine ſic ſuſce-
pto.*
5 *Regularis tranſiens à ſtrictiori ad laxiorem Religionem
abſque Sedis Apoſtolicæ licentia, an ſit apoſta-
ta, & excommunicatus, aut ſaltem ſuſpenſus, &
numero ſeqq. maxime à numero 11. uſque in
fin.*
6 *Intellectus cap.* Ex parte, de tempor. ordinat. *&
num ſeqq.*
7 *Apoſtata propriè non dicitur Religioſus, niſi habitum
temere dimittat, & ad ſæculum redeat, & nu. 12.
& ſeq.*
8 *Excommunicatio, quæ annexa eſt apoſtaſiæ, non incur-
ritur, niſi pro peccato mortali.*
9 *Regularis tranſiens ad ſtrictiorem Religionem licentia
petita, licet non obtenta, non peccat.*
10 *Regularis canonicè tranſlatus ad arctiorem Religionem
non poteſt redire ad primum Ordinem abſque licentia
Papæ.*
12 *Apoſtatæ propriè non dicuntur niſi qui legem Chriſtia-
nam dimittunt, vel qui relicta profeſſione, quam di-
mittere non licet, dimittunt ſine cauſa.*
13 *Regularis tranſiens ad alium Ordinem ſine legitima li-
centia non poteſt ibi promoveri ſine diſpenſatione
ſuperioris regularis ſi tranſitus ſit publicus: quod ſi
occultus, nulla eget diſpenſatione.*
14 *Apoſtatæ à Fide, vel ex voto Religionem deſerentes in
apoſtaſia ordinati, carent executione, nec poſſunt ab
alio, quam à Papa diſpenſari.*
15 *Regularis tranſiens ad laxiorem Religionem licentia
non petita, vel petita, ſed non obtenta, peccat mor-
taliter.*
*Sed non dicitur propriè apoſtata, & cur, ibid. & nu. 16.
cum duobus ſeqq.*
17 *Apoſtatarum duo ſunt genera & n. ſeqq.*
18 *Regularis migrans ad Ordinem laxiorem abſque licen-
tia incidit in apoſtaſiam minorem, non autem in
maiorem, & indiſpenſabilem.*
19 *Apoſtaſia eſt temerarius receſſus à ſtatu Fidei, Obedien-
tiæ, vel Religionis.*
20 *Apoſtata, unde dicantur.*
21 *Regularis eiectus à laxiori Religione, ad quam de facto
tranſivit, non dicitur apoſtata, ſi per eum non ſtat
quominus redeat ad primum Ordinem.*
22 *Prælati Regulares tenentur ſubditos ad laxiorem Ordi-
nem abſque legitima licentia tranſeuntes ad ſuum
Monaſterium revocare.*

1 CONSULTATIONI. Monachus in
apoſtaſia ordinatus ad ſacros, ſine diſ-
penſatione Papæ non miniſtrat in il-
lis. Hoc dicit ſecundum Joan. Andr.
& alios ferè omnes.
2 Nota caſum, in quo ſolus Papa diſpenſat, vide-
licet cum Religioſo in apoſtaſia ad ſacrum ordi-
nem promoto, quantumcumque pœnitentiam e-
gerit, & Abbati ſuo fuerit reconciliatus, ut in text.
ſi tamen prius reconciliatus fuiſſet, & poſtea à ſuo
Epiſcopo ordinem canonicè ſuſcepiſſet, ſine di-
ſpenſatione remaneret in ordine ſic ſuſcepto, ſe-
cundum Innoc. & Hoſtien *hic in princip.* quibus
3 cæteri conſentiunt. Et dum textus dicit ſacrum
ordinem, innuit ſecus eſſe in minoribus; unde eo
caſu diſpenſat Epiſcopus, cùm Papa ſibi non reti-
nuerit diſpenſationem, cap *Nuper, de ſentent. ex-
comm.* ſecundum Vincen. & Hoſtien. *hic in princip.
verſ. Ideo etiam dicit ſacrum*: ſed hodie Religio-
ſus apoſtata incidit in excommunicationem, cap.
2. *Ne Cleric. vel Monach. lib.* 2. unde cum ordinem
recipiat in cenſura, & ſic fiat irregularis, diſtin-
guendum eſt ut legitimus in cap. *Cum illorum, de
ſentent. excomm.* ſecundum Joann. Andr. *hic num.* 1.
Abb *n.* 2 & communiter Scribentes.
4 Rurſus cum textus prohibet ſic ordinatum in
ſuſceptis ordinibus miniſtrare, multò magis cen-
ſetur prohibere, ne ad ſuperiores aſcendat, dicto
cap *Cum illorum*, ſecundum Boat. dicentem hoc
eſſe tutius, licèt aliqui contradicant; & eum ſe-
quuntur Joan. Andr. *n.* 1 *in ver. Suſcepto*, & Abbas
n 2. *verſ. Sed quæro, quia textus.*
5 QUÆRO. An Regularis tranſiens à ſtrictio-
ri ad laxiorem Religionem abſque Sedis Apoſto-
licæ licentia ſit apoſtata, & excommunicatus, aut
ſaltem ſuſpenſus.
6 Solutio quæſtionis pendet ex intellectu duorũ
Canonum, qui videntur invicem pugnare, videli-
cet cap. Ex *parte, de tempor. ordinat.* & hoc cap. *Con-
ſultationi*: nam in cap. Ex *parte*, cum quidam Ab-
bas, & Monachi conſuluiſſent, an eorum Mo-
nachus, qui ſe tranſtulit ad Monachos Nigros, &
habitum eorum aſſumpſit, ibique ordinatus fuit
ſacerdos, in aſſumpto ordine poſſet miniſtrare,
Innocentius III. reſcribit ut ipſi Monacho officiũ
ſacerdotis liberè exequi permittant. Atque ita
ex eo textu apparet tranſeuntem de religione in
religionem, quamvis videatur apoſtata, eo quod
habitum ſui Ordinis temerè dimiſerit, tamen non
eſſe excommunicatum, aut ſuſpenſum, nec ſi in
hujuſmodi apoſtaſia promotus fuerit, eſſe irregu-
larem. Contra verò in hac Decret. generaliter
deciditur, ut Monachus in apoſtaſia ordinatus ad
ſacros, abſque diſpenſatione Romani Pontificis
miniſtrare non poſſit in ordine ſic ſuſcepto.
Pro conciliatione afferuntur à gloſſa, & DD.
duo intellectus. Primus eſt, quod text. in d. cap.
Ex *parte*, procedat in Monacho, qui tranſivit licitè,
ideſt licentia petita, licèt non obtenta, ad Religi-
onem Nigrorum, quæ erat ſtrictior: ideo ex hoc
non poteſt dici apoſtata; & ſic non eſt irregularis,
nec aliqua eget diſpenſatione: tex. verò in hoc
cap. procedit quando tranſivit illicite; & ſic ibi
ordinatus non debet miniſtrare niſi diſpenſetur;
ita gloſ. 2. in d. cap. Ex *parte*, & ibi Anton. de Butr.
ſub n. 5.
7 Sed hic intellectus non placet, primò quia ſup-
ponit tranſeuntem illicitè ad aliquam Religionẽ,
eſſe

eſſe propriè apoſtatam; quod tamen eſt falſum,
quia ad hoc requiritur, ut dimiſſo habitu ad ſæcu-
lum redeat, juxta text in cap. *Vt periculoſa, Ne Cler.
vel Mon. lib.* 6. in cap. *vlt.* 5. *diſt.* ibi: *Et ad ſecula-
rem redeunt converſationem*, & in cap. 1. *ſupra eodem*
ibi: *relicto habitu ſuo in apoſtaſia tamquam laici con-
verſantur.* Seu, quod idem eſt, ut relinquat Mo-
nachatum; quemadmodum loquuntur Goffr. &
Io. Andr. & eſt communis opinio, ut inferius
patebit.
Deinde quia ſi Monachus, de quo in cap. Ex
parte, tranſiſſet ad ſtrictiorem licentiam petita
licet non obtenta, illa quæſtio fuiſſet de indubita-
bili, contra text. in l. *Labeo. ff. de carbon. edic.* &
notata per Abb. in cap. *Cum in jure, de elect.* &
alios apud Rim. iun *conſ.* 639. *Magnificus. n.* 70.
lib. 6. Ineptum enim fuiſſet in controverſiam ad
ducere an eo caſu Monachus poſt tranſitum or-
dinatus eſſet irregularis, & fruſtra DD. excitaſ-
8 ſent quæſtionem, an eſſet apoſtata: ſiquidem ex-
cõmunicatio, quæ annexa eſt apoſtaſiæ, d. c. *Vt pe-
riculoſa*, cum ſit pœnarum graviſſima, cap. *Corri-
piantur*, 24 *qu.* 3. non incurritur niſi pro peccato
mortali, c. *Nemo Epiſcoporum*, 11. *q.* 3. S. Thom.
in 4. *diſt.* 18. Tabien. *in verb. Excommunicatio, pri-
9 mo, verſ. Vtrum excommunicatio poſſit infligi.* At
qui tranſit ad ſtrictiorem licentia petita, licet
non obtenta, cum id faciat Canonis authoritate,
id eſt cap. *Licet, de regul.* utique non peccat, Can.
qui peccat, 23. *qu.* 4. & tradit Innoc. in d. cap. *Ex
parte, nu.* 2. *in ver. Exequi.* ibi: (Si monaſterium
ad quod tranſivit, erat arctius, quam primum,
non peccavit.) &c. Quin potius meretur cum
ad frugem melioris vitæ tranſmigret, & adimpleat
propoſitum ſanctioris vitæ, ut legitur in d. cap.
Licet. Dicendũ eſt igitur Monachum ibi, vel tran-
ſiiſſe ad laxiorem abſque diſpenſatione Romani
Pontificis, vel certè ad ſtrictiorẽ, vel parem, nec
obtenta, nec petita licẽtia à ſuo Superiore. Quod
videtur innuere littera ibi, *Qui ſe tranſtulit.* Unde
ex eo textu ſecundum hoc irrefragabiliter pro-
batur Monachum illicitè tranſeuntem ad alium
ordinem, dummodo habitum regularem non di-
mittat, non eſſe propriè apoſtatam: nam ſi eſſet
talis, non poſſet in ſuſcepto ordine miniſtrare, vt
hic deciditur.
Accedit, quod in d. cap. *Ex parte*, Monachus,
qui tranſivit ad Nigros, ſupponitur poſtea rediiſ-
ſe ad primũ monaſterium; ideoq; ille text. à DD.
ſic ſummatur. Si Monachus unius ordinis, in ſe-
cundo ordine, ad quem tranſivit, recipit ſacerdo-
tium, ad primum ordinem rediens, liberè mini-
ſtrabit. Ergo hinc neceſſariò ſequitur, ut vel re-
ligio Nigrorum, ad quam tranſivit, eſſet laxior,
vel ſi ſtrictior, tranſiiſſet de facto nõ petita licen-
tia; alias enim ſi religio fuiſſet ſtrictior, & Mona-
10 chus canonicè tranſlatus, non potuiſſet poſtea
redire ad primum ordinem laxiorem abſq; licen-
tia Papæ, Innoc. in cap. *Intelleximus, num.* 2. *in ver.
Exercere, de ætat. & qualit.* gloſ. & DD. inc. *Cum
ſingula*, §. *fin. de præben.* Rebuff. *in praxi benefic.
in tit. de tranſl. Monach. num.* 9. & ſic rediens ſe-
cundum hunc intellectum non potuiſſet in ſu-
ſcepto ordine miniſtrare, cuius tamen contra-
rium ibi deciditur.
11 Itaq; ſecundus datur intellectus, quod ſcilicet
Decretalis *Ex parte*, procedat in Monacho, qui li-
cet de facto tranſierit ad alium ordinem, tamen

habitum regularem non dimiſit; & ſic non fuit
propriè apoſtata, nec ex ordinum ſuſceptione ir-
regularis. Text. verò in præſenti procedat in eo,
qui ex toto dimiſit habitum, & ad ſæculum rediit:
qui propriè dicitur apoſtata, & incidit in excom-
municationem juxta text. in d. cap. *Vt periculoſa,
Ne Cler. vel Mon. l.* 6.
12 Et hic intellectus communiter recipitur: nam
gloſſa in d. c. *Ex parte, in ver. Ad Nigros*, quærens an
Monachus tranſiens ad aliam religionem ſit apo-
ſtata, concludit non eſſe propriè apoſtatam, niſi
recedentes à fide, vel retroabeuntes: & intelligit
pro retroabeuntibus omnino deſerentes religio-
nem, cum alleget text. in c. *Non obſervetis*, 26 *q. vlt.*
ſeu redeuntes ad ſæculum, juxta text. in cap. *vlt.*
50. *diſt.* & cap. 1. *ſupra eod.* Et de his gloſſa ſentit eſ-
ſe intelligendum, hoc cap.
Innocentius in eod. cap *Ex parte, num.* 1. Dic,
inquit, quod propriè non dicuntur apoſtatatæ,
niſi qui legem Chriſtianam dimittunt, c. *Reatus*, 3.
q. 4. d. cap. *Non obſervetis.* Et qui relicta profeſ-
ſione, quam dimittere non licet, dimittunt ſine
cauſa. Quo loco Innocentius ſimiliter intelligen-
dus eſt de redeuntibus ad ſæculum; tum quia hi
propriè dicuntur religionem dimittere; tum quia
allegat text. in d. cap. *vlt.* 50. *diſt.* qui loquitur de
his, qui ad ſæcularem redeunt converſationem.
13 Sentit tamen inferius hunc non poſſe promoveri
abſque diſpenſatione, ſi tranſitus ſit publicus;
adijciens Monachum poſſe occultè tranſire, nec
obſtare text. in cap. *Quanto, de tranſl. Epiſcopi*, quia
procedit in Epiſcopo, qui cum multis tranſit in
turba. At Monachus ſtat occultè, & habitu muta-
tio incedit.
14 Innocentium ſequitur ibid. Anton. de Butr.
ſub num. 5. his verbis. (Dic ergo, Quidam ſunt
apoſtatæ fidei, vel ex toto religionem dimitten-
tes; & tales ordinati in apoſtaſia carẽt executione
& non poſſunt ab alio, quam à Papa diſpenſari.
Quidam ſunt apoſtatæ latè, qui illicitè tranſeunt
de religione in religionem: & tunc aut tranſeunt
publicè, ita quod factũ eſt publicum: & tunc cum
talibus diſpenſat Abbas: aut eſt occultum, & non
requiritur diſpenſatio. Aut tranſeunt licitè, &
non egent diſpenſatione:) Butrium totidem ver-
bis refert, & ſequitur Abb. *ibid in fin.*
Ioan. de Anan. *num.* 1. (Nota quod Monachus
tranſiens ad aliud monaſterium non concluditur
neceſſariò apoſtata, adeo ut recipiens ibi ordi-
nem, incurrat irregularitatem, nec per hoc eſt ſu-
ſpenſus ab executione officii. Non obſtat c. *fin. de
apoſt.* quia poteſt dici, quod quidam ſunt apoſtatæ
ſtrictè, qui ex toto apoſtatant relinquendo habi-
tum, & redeundo ad mundum; vel qui apoſtatant
à fide. & tales incurrunt irregularitatem. Quidam
ſunt apoſtatæ latè, id eſt retroabeuntes (intelligi-
tur retroabeuntes, qui tranſeunt de ſtrictiori ad
laxiorem religionem.) & iſti non incurrunt irre-
gularitatem, vel ſaltem talem, cum qua Abbas non
poſſit diſpenſare.)
15 Henric. Boich. (Aut tranſivit ad laxiorem reli-
gionẽ licentia non petita, vel petita, ſed non ob-
tenta; & tunc peccat mortaliter.) In hoc concor-
dat gloſ *ibi, in verb. Liberè*: ita quod eo caſu non
debet ordinari, nec in ordinibus ſacris licitè
miniſtrare, niſi prius fuerit cum eo diſpenſatum
per Epiſcopum (habet relationem ad tempus in
quo monachi erãt ſubjecti Epiſcopis diœceſanis,

juxta text. in cap. *Pervenit*, 16. *qu.* 1. & cap *Abb. cumquatuor cap ſeq.* 18 *qu.* 2.) & infra (Qui tranſivit ad laxiorem non eſt apoſtata) nam non eſt apoſtata, niſi qui ad ſæculum redit, ut *infra de apoſtat. cap. fin.*

Similiter gloſ. noſtra *hic ad fin.* tamen, inquit, ſi ad aliam religionem tranſiiſſet, & ordinem ibi ſuſcepiſſet, ſine diſpenſatione, poſſet in ſuſcepto ordine miniſtrare: ſupra de tempor. ordinat. c. *Ex parte*: quia ordinem non ſuſcepiſſet in apoſtaſia: & ſic gloſſa apertè ſentit, talem non eſſe apoſtatam: & ſequuntur ſcribentes hic.

16 Rationem verò cur Monachus tranſiens abſque licentia ad ordinem laxiorem non ſit apoſtata, reddit Innocentius in cap. *Intelleximus, in fin. de ætat. & qualit.* quia, inquit, in nullo venit contra ea, quæ ſunt de ſubſtantia ordinis, cum ſemper in alicujus obedientia fuerit: cujus dictum ſequuntur ibi Joan Andr. ac cæteri omnes, & Archid. cap *Placuit*, 50. *diſt n.* 4. dicens (Apoſtatarum duo
17 ſunt genera principalia. Alij namque apoſtatæ à fide Chriſti ad cultum Idololatriæ. Alij à religione ad ſæcularem ſtatum ſecundum rigorem Canonum; nec illi, nec iſti etiam poſt acceptam pœnitentiam poſſunt promoveri) Et infra *nu.* 6. Sed pone quod aliquis de majori religione tranſivit ad minorem, numquid iſte dicitur apoſtata? Dicit Innocentius, quod non, quia in nullo venit contra ea, quæ ſunt de ſubſtantia ordinis, cum ſemper ſit in alicujus obedientia: nam non dicitur apoſtata propriè niſi qui ad ſæculum redit. Allegat etiam pro hac ſententia Jo. Vinc Goff. & Bernard. in d. cap. *Ex parte, de tempor ord.* & ſequitur Præpoſ. *in* § *Apoſtata*, poſt d. cap. *Placuit*, *n.* 2. 50. *diſt.*

Similiter tranſeuntem ad laxiorem non eſſe excommunicatum, neq; apoſtatam conſuluit Lapus, *alleg.* 23. incip *An tranſiens ad laxiorem religio-*
18 *nem*; & Lud. Rom. *conſ* 341. incipien. *Circa primum conſultationis articulum*: ubi quærens an religioſus migrans ad alium ordinem regulæ laxioris, & ejus habitu proprio relicto, alienum recipiens, incidat in apoſtaſiam, ſic diſtinguit; [Aut quæritur an incurrat apoſtaſiam minorem, hoc eſt an ſit apoſtata largè ſumpto vocabulo: & dicendum quod ſic, quia eo ipſo, quod Religioſus migrat à monaſterio, & non eſt ſub obedientia ſui Prælati, largè apoſtata dicitur, ut notat Innocentius in cap *fin. de renunc.* Aut quæritur an incurrat apoſtaſiam majorem, quæ eſt indiſpenſabilis juxta c. *fin. de apoſt.* & tunc dicendum quod non, quia ſi Monachus ad aliam tranſeat religionem etiam laxiorem non habita licentia, ibique ordinem ſuſcipiat, poterit in ſuſcepto ordine ſine diſpenſatione miniſtrare: iſte eſt text in c. *Ex parte, de tempor ordin.* Cæterum nec ex hujuſmodi habitus ſuſceptione, & primi dimiſſione cenſetur incurriſſe ſententiam excomunicationis ipſo facto, quam in Religioſos profert c. 2. *Ne Cler. vel Mon. lib.* 6. Quoniã ille text. loquitur quando quis proprium habitum dimittit, & vagatur, quod ceſſat in illo, qui aliam religionem quamvis laxiorem ingreditur.) Hæc Rom. qui allegat pro hac ſententia Jo. Andr in cap. *Ioannes, de regul.* quidquid dixerit Guliel. Naſo in cap. *Sanè, eod. tit.* Idem tenent Gemin & Franc. in d. cap. 2. Calc *conſ.* 123. *ad primum, col.* 2. *verſ. Secundò pro hac facit*, Jo. Staphil. *in tract. de litter. grat.* & Jull. *col. antepenult, juxta parvam impreſſionem, verſ. Credo tamen quod tranſit*, & Rebuff. *in praxi benefic. ſub tit. de tranſl. Monach. n.* 11.

19 Quæ ſententia ſatis confirmatur etiam ex ipſa apoſtaſiæ definitione, quæ aliud non eſt, quàm temerarius receſſus à ſtatu fidei, obedientiæ, vel religionis ſecundum Hoſtien. *in ſumm. de apoſtat.* & Jo. de Anan in d. cap. *Ex parte, ante num.* 2. *de tempor. ordin.* & Alberic. *in Dictionario, in verb. Apoſtaſia*: & eſt ex mente D. Thomæ ſecundum Sylveſt. *in verb. Apoſtaſia, in princip.* Qui autem tranſit ad laxiorem religionem, abſque legitima licentia, quamvis tranſeat inordinatè, & graviter peccet, tamen nec recedit à fide, nec ab obedientia, nec à religione, ut per Innocentium Archid. & Præpoſ. *locis citatis.* Ad quod confert etiam ipſa vocabuli Etymologia: dicitur enim apoſtata ab
20 apo, quod eſt de, & iſtimi, quod eſt ſiſto, inde apoſtata, id eſt deſiſtens, retro abiens à fide, vel religione ſecundum Hugon. & Archid, *ubi ſupra*, & Sylv. *loco cit.*

Ex quibus patet hunc Regularem, qui ex religione Capuccinorum tranſivit abſque licentia ad religionem Minorum de Obſervantia, propriè non eſſe apoſtatam, nec incidiſſe in excommunicationem ſtatutam in d. cap. *Vt periculoſa, Ne Cler. vel Mon. lib.* 6. & in c. *fin.* 50. *diſt.*

Ruſus patet hunc non eſſe irregularem, nec ſuſpenſum, quin ſaltem poſſit diſpenſari à ſuo Superiore Regulari. Videtur tamen egere hujuſmodi diſpenſatione ſi tranſitus fuerit publicus, propter doctrinam Innocen Butrij, & aliorum in d. cap. *Ex parte.* Quos ſuperius retulimus *num.* 13. *& ſeqq.*

21 Non obſtat quod poſtea fuerit ejectus à ſecunda religione, & diu in ſæculo permanſerit ſine habitu: id enim fecit, ut in facto ſupponitur, quia religio Capuccinorum noluit eum amplius recipere; unde ex hoc capite non fuit apoſtata, & cùm non ſteterit per eum quominus reverteretur, atque ita inceſſerit in habitu ſæculari ſine cauſa, prout requiritur ad hoc ut ſit propriè apoſtata ſecundum Innocentium *ubi ſupra*, & Archid.
22 in d. c. *Placuit*, 50. *diſt.* Præſertim quia Superiores primæ religionis ſunt in culpa cum teneantur ſuos Monachos indebitè à religione abeuntes annuatim requirere, & ad monaſterium revocare, *ut* eſt tex in c. *fin. de regul.* Idem habetur in cap. *Ioannes*, cap *Non eſt à nobis*, & cap. *Sanè, eodem tit.* ubi patet Monachos poſt emiſſam in uno ordine profeſſionem non poſſe recipi in alio ordine laxiori ſine requiſita ſolemnitate, ac ſi recepti fuerint, jubentur reddi primis monaſterijs. Ad idem cap. *Abbates*, 18. *quæſt.* 2. Ubi eſt expreſſum Monachos unius ordinis profeſſos in alio illicitè pervagantes fore per Abbatem cum auxilio Epiſcopi ad proprium monaſterium revocandos. Et ita ex facto reſpondit Lud. Rom. *d. conſ.* 341. *n.* 2. *& ſeq. verſic. Secundò quæſitum eſt.*

(C)

De homicidio voluntario, vel caſuali.

Cap. Si quis.

SUMMARIUM.

1 *Eccleſia non profert ſententiam ſanguinis.*
2 *Moriatur, verbum qualiter intelligatur, & n. ſeq. uſque in fin.*
3 *Homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ ſæculari, ut moriatur.*
4 *Intellectus cap.* Delatori, 5. q. ultim.
Delator qua pœna ſit mutilandus, ibidem.
Lingua capulari, & caput amputari quomodo intelligatur, ibidem.
5 *Depoſitio habetur inſtar mortis.*
6 *Homicida ex propoſito debet deponi ab Altaris miniſterio.*

1 SI QUIS Cõmuniter non ſummatur, tum quia breve eſt, tum quia multiplices habet lecturas, præcipuè ob illa verba; *Ab Altari meo evelles eum, ut moriatur*: cum enim Eccleſia non proferat ſententiam ſanguinis, cap. *His à quibus*, 23. *qu.* 8. cap. 1. & 2. 51. *diſtinct.* cap. *Clericis*, & cap. *Sententiam, ne Cler. vel Monach.* multũ
2 torquentur Doctores circa intellectum illius verbi *moriatur*, Vincentius exponit, *moriatur*, id eſt in peccatis, vel ad pœnitentiam humilietur, ut cap. *Quid eſt*, 5. *diſtinct.* Goffred. exponit, *moriatur peccatum*, id eſt agat pœnitentiam, ſimilis expoſitio, cap. *Quæ Chriſto.* & cap. *De filia*, 27. *q.* 1. & juxta hunc myſticum intellectum ſic ſummat Cardinal. Homicida de induſtria, id eſt ex propoſito, ſubjiciendus eſt morti ſpirituali: ſed alij, ut Petrus de Anchar. in cap. *Cum non ab homine n.* 10. *verſ. In contrarium, de judicijs*, Abb, in cap. *At ſi clerici, n.* 41. *verſ Additio, eodem tit.* & Jo. de Anan. *hic n.* 4. & 5. intellexerunt hoc cap. *In Clerico*, qui pro crimine atrociſſimo, ſicut eſt homicidium ex inſidijs, ſeu cum proditione, non expectata incorrigibilitate ſtatim poteſt degradari, & tradi curiæ ſæculari, ut luat pœnam ultimi ſupplicij non per Epiſcopum, qui evellit eum ab Altari, cum Eccleſia non imponat pœnam mortis corporalis, ſed per executionem judicis ſæcularis; propterea enim littera dicit, *moriatur*, in tertia perſona; ſed hunc intellectum plenè confutavi in d. cap. *Cum non ab homine, à nu.* 38 *uſque ad num.* 47. reprobata opinione Anchar. & Abb. à *num.* 36. *uſque in fin.*
3 Mitiùs autem Hoſt. *hic n.* 2. intellexit hunc textũ in Clerico, dũmodo ſit incorrigibilis, & non aliàs per id, quod legitur, & notatur in d. cap. *Cum non ab homine*, & traditionem Curiæ ſæculari dixit fieri debere ad præſcriptum c. *Novimus*, *de verb. ſignificat.* & juxta hanc lecturam textus ſummatur ſic ſecundum Abb. Jo. de Anan. Marian. Socin. & Felin. homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ ſæculari, ut moriatur: ſed certè hic verbum nullum de incorrigibilitate, & dictum c. *Cum non ab homine*, loquatur de homicidio indefinitè; hæc autem Decretalis de homicidio ex inſidijs, ſeu cum proditione. Item cum lex Exodi, quæ hic recitatur nunc ſit redacta inter Conſtitutiones canonicas, Eccleſia non benè inſtrueret judicem ſæcularem, ut Clerico degradato imponeret pœnam mortis, cùm potius debeat efficaciter intercedere, ut eam pœnã moderetur, ut legitur in d. cap. *Novimus*, & ipſemet Hoſtien. fa-
4 tetur. Neque obſtat textus in cap. *Delatori*, 5. *q. ult.* ubi dicitur Delatori autem lingua capuletur, aut convicto caput amputetur, & ſic Papa docet quid facere debeat judex ſæcularis, ut ibi notat gloſ. *in ver. Lingua.* Id, inquam, non obſtat, quoniam ut dicunt ibi Hugo, & Laurentius, & poſt eos Archidiaconus, Bellamera, Turrecrem & Geminian. verbum, *capuletur*, exponitur, id eſt officiũ linguæ auferatur, id eſt privetur executione officij retento beneficio, & dignitate; & caput amputetur, id eſt dignitas, & beneficium ei auferatur, & diſponatur: & ſic per capulationem linguæ intelligitur amiſſio officij, per capitis amputationẽ amiſſio dignitatis, ſive beneficij; at depoſitio, & hæc ſi Clericus eſt; ſi verò ſit laicus ſic exponitur. Lingua capuletur, id eſt in perpetuum ſilentium ſtandi in aliqua Eccleſia imponatur; & caput amputetur, id eſt dignitas auferatur ſi quam habet, ſin minùs caput, id eſt bona fama, & ſic quaſi perpetuò erit infamis: unde ſecundum Petrum de Sampſone relatum ibi ab Archidiacono *n.* 3. melius eſt ut illam litteram myſticè intelligamus: & ſecundum hoc ille textus potius confirmat expoſitiones Vincentij, & Goffredi, de quibus *ſupra in principio.* Alij verò, ut gloſ. *hic in verb. Per inſidias*, & Hoſt. *in princ. in verb. Altari meo*, & Aret. in d. cap *Cum non ab homine, n.* 59 intelligunt hunc textum in laico, qui ex propoſito homicidiũ commiſit: nam ſi confugiat ad Eccleſiam, & teneat Altare, debet tamen inde evelli, & ſic non gaudet immunitate Eccleſiæ; & juxta hunc intellectum textus ſummatur ſic: Homicida ex propoſito non gaudet immunitatibus eccleſiaſticis, ut *hic* in gloſ. ante caſum: ſed neque hic intellectus placet ſecluſa proditione, quia videtur contra cap. *fin. de immunit. eccleſ.* & debuiſſet potius collocari ſub illo titulo ſecundum Abb. & Jo. de Anan. Item huic expoſitioni non congruit verb. *moriatur*, quia ſive agatur de Clerico, ſive de laico, qui immunitate non gaudet, nullo caſu Eccleſia debet indicare poteſtati ſæculari, ut reum morte afficiat, ut d. cap. *Novimus, de verb. ſignificat.* & propterea Innoc. *hic in fin.* dixit hanc Decretalem loqui de Altari veteris Teſtamenti, quod non erat ejus auctoritas, cuius ſunt noſtra Altaria: ſed hic intellectus non videtur placere. Hoſtienſi *hic* in fine.

5 Exponamus igitur verbum, *moriatur*, id eſt deponatur, quod habetur inſtar mortis, §. *Quia ergo*, 2. *q.* 7. ſecundum Jo. Andr. *hic n.* 1. *in verb. Moriatur*, & hic eſt communis intellectus, ut atteſtatur Aretin. in d. cap *Cum non ab homine, nu.* 59 *de judicijs*, & ibi dixi *n.* 42. Et juxta hanc lecturam
6 Decretalis ſummatur ſic: Homicida ex propoſito debet deponi ab Altaris miniſterio. Hoc dicit Ab. Siculus, Jo. de Anan. & Marian. Socinus.

De Homicid.

Cap. Interfeciſti.

S V M M A R I V M.

1 Occidens furem, vel latronem, cùm ſe poterat aliter liberare tenetur agere pœnitentiam, de qua in hoc cap.
2 Fur & latro an, & in quo differant, & num. 12. verſ. Quibus ponderatis.
3 Furem, vel latronem occidere an liceat laico pro neceſſaria rerum defenſione, & num ſeqq. uſque in fin.
4 Quid de jure civili, & in foro contentioſo, & n. 18.
5 Et quid de jure canonico & in foro pœnitentiali, & n. ſeqq.
6 Maritus vel pater poteſt occidere adulterum, vel adulteram de jure civili; ſecus de jure canonico, & in foro animæ.
7 Intellectus hujus, & n. ſeq. uſque ad n. 13.
8 Occidens eum qui de jure naturali, vel divino poterat occidi non peccat, ſecus ſi de jure poſitivo tantùm.
9 Copula, & reſolvitur in disjunctivam, ubi neceſſe eſt: Aliàs requirit amborum concurſum, & num. ſeq.
10 Metus juſtus dicitur, ſive interveniat periculum vitæ, ſive amiſſionis bonorum.
11 Fur nocturnus, vel diurnus, an & quando poſſit impunè occidi.
12 Intellectus l. Furem, ff. ad leg. Cornel. de Sicar., & n. 18.
13 Patrimonij ſui an magis quàm vitæ alterius teneatur quis curam habere.
14 Inſtantiam dare ſufficit reſpondenti.
15 Pecuniæ & patrimonium dicuntur vita hominis.
16 Declaratur.
17 Clericus pro defenſione vitæ poteſt invaſorem occidere, ſecus pro defenſione rerum.
18 Homicidium furis pro ſola rerum defenſione, an ſit permiſſum de jure civili.
19 Vim vi repellere licet cum moderamine inculpatæ tutelæ, & in quo conſiſtat hujuſmodi moderamen.
20 Injuria omnis corporalis major eſt qualibet reali.
21 Canoni ſtandum eſt etiam in terris Imperij, & in foro ſeculari in materia, in qua non eſt expreſſa deciſio juris civilis ſed tantummodo ſunt opiniones inter Legiſtas.
22 Irregularis eſt laicus occidens furem pro ſola rerum defenſione.

1 INTERFECISTI. Occidens latronem quando aliter poterat ſe liberare, tenetur agere pœnitentiam hic præſcriptam: ſi verò aliter ſe liberare non poterat, non tenetur pœnitentiam agere, niſi ad cautelam. Hoc dicit. Secunda ibi. *Si autem.*

2 Nota primò, differentiam eſſe inter furem, & latronem, cùm de his littera dicat alternativè furem, aut latronem; ſed in cap. Suſcepimus, infra eod. hæc ponuntur, ut ſynonyma: nam cùm prius textus dixiſſet, latrones, poſtea retento eodem themate dixit, fures, dic, ut ibi ſcripſi in 1 not.

Secundò nota ibi, *Te tuaque liberando*, duo eſſe copulativè neceſſaria ad hoc, ut quis excuſetur ab homicidio latronis, videlicet, ut occiderit defendendo non tamen res, ſed etiam perſonam: de hoc latius in proxima quæſtione. Quod tamen intellige ſecundum Marian. Socin. *hic n. 9* ut procedat reſpectu rerum, ſed reſpectu perſonæ non requiritur copulativa rerum; nam ſi mortem aliter vitari quis non poſſit, ſufficit defenſio perſonæ tantùm, ut eſt caſus in Clemen. *Si furioſus, de homicid.*

3 QUÆRO, An laico pro neceſſaria rerum defenſione liceat occidere furem, vel latronem.

Doctores in cap. *Suſcepimus infra eod.* dicunt etiam pro defenſione rerum, & patriæ laicum licitè poſſe arma ſumere, & prævenire hoſtem, ut l. 1 C. *Unde vi*, ita gloſ. 1. *in fine in eod. c. Suſcepimus*, Jo. Andr. *n. 5. in gloſ. 1.* Butr. *nu. . verſ. Hæc vera in Clerico*, Abb. *n. 4 verſ. In laico verò*, & *verſ. Et tunc ſolve contrarium*, & alij communiter. Et licitam eſſe rerum, ſicut corporis defenſionem uſque ad occiſionem injuſti aggreſſoris, præſertim ſi ſint res magni valoris, nec ſit probabilis ſpes aliter eas recuperandi, tuentur Duenn reg. 91. Navarr. *in Man. c. 15. n. 5.* Covarr. *in Clem. Si furioſus, in 3 par. §. Unico, nu. 6. verſ. Sexto.* Sot. *de juſt. & jur. lib. . q. 1. art. 8.* Molin. *in eod. tract. tom. 4. diſp. 16. n. . verſ. Contrarium.* Sayrus *in Clavi Regia lib. 7 cap. 10* & *de Cenſur. lib. 6. cap. 17. n. 24.* & alij multi ex recentioribus: imò tenent omnes licitum eſſe laico pro rebus conſervandis hominem occidere, ut dicit Joan. de Anan in d. cap. *Suſcepimus, numero 5.*

4 Sed tu adverte, quia hoc eſt verum de jure civili, & in foro contentioſo: nam Legiſtæ in d. l. 1. ubi in ſpecie Bart. *n. 9. C. Unde vi.* & in l. *Furem, ff. de ſicar.* communiter tenent licere laico furem occidere, ſi aliter res à rapina, & invaſione ſalvas habere non poſſit: & hanc eſſe communem opinionem Legiſtarum teſtantur Dec. & Jaſ. in l. *Ut vim, ff. de juſt. & jur.* Carrer. *in practic. rubr. de homicid. §. 6. nu. 28. & ſeq.* Covarr. *loco cit.* & Clar. alios referens in *§. Homicidium, verſ. Hæc autem concluſio.* & *verſ. Ultima eſt*, ſed de jure canonico, &
5 in foro pœnitentiali concludunt omnes non eſſe licitum laico pro rebus tantùm ſervandis interficere furem: & ita in ſpecie determinat Innoc. in cap. *Si vero il primo, nu. 2. verſ. Sed ſi pro rebus occideret, infra de ſenten. excomm.* Hoſt. *in ſum. de homicid. §. Quæ pœna*, Abb. *hic nu. 2.* & latiùs in cap. *Clerici il primo*, ubi etiam Imola *ſupra de vit. & honeſt. Clericor.* Jo. de Anan *hic nu. 6.* & in d. cap. *Suſcepimus, n. 5.* Card. poſt Paul. in d. Clem. *Si furioſus, de homicid.* Caldcrin. in cap. *Petitio, infra eod.* Fortunius in l. *Ut vim, col. 8 ff. de juſt. & iur.* Carer. poſt alios *in pract. rubr. de homicid. §. 6 num. 30.* & ita omnes concludere teſtatur Felin. alios citans *hic n. 4. verſ. Sed in quantum omnes.* & Clar. *in d. §. Homicidium, verſ. Hæc autem concluſio.* & quamvis Cajetanus in *2. 2. q. 64. art. 7. in 2. dub.* ex principijs contendat oſtendere etiam in foro animæ, licitum eſſe privato hominem occidere pro rebus defendendis, eique adſtipulatur Covar. ubi ſupra exiſtimans non eſſe conſtituendam differentiam inter jus canonicum, & civile abſque expreſſa auctoritate, nec inter forum exteriorem, & forum conſcientiæ; tamen conſimilis differentia notatur in cap. *Inter hæc 33. q. 2.* nam de jure civili, & quod pertinet ad forum contentioſum poteſt pater occidere filiam adulteram in flagranti crimine deprehenſam, ut l. *Nec in ea*, & l. *ſeq. ff. de*

adulter. & etiam maritus adulterum certo caſu, ut l. *Gracchus, C. eod.* & tamen ſecundum Canones, & in foro conſcientiæ, & quoad Deum pater, & maritus peccant, & ideo imponitur eis gravis pœnitentia, ut in cap. Admonere, ead. cau. & quæſt. & notant *hic* Abb. Joan. de Anan & Felin. & idem Felin. in c. 1. *n. ſupra de præſumpt.* poſt Richardum ab eo relatum in *4. ſentent. diſt. 37. qu. 2. ar. 1.* Angel. *in tract. maleſic. verſ. Che mi hai adulte-*
7 *rato la mia donna.* Imò quatenus de jure civili liceat ſpoliatorem occidere; tamen hæc differentia inter jus canonicum, & civile non eſt ſine expreſſa auctoritate, ut putat Covarr. quia illam expreſsè conſtituit hæc Decretalis ibi, *te tuaque liberando*, per quæ verba Abb. *hic in 4. notab. n. 2.* [Nota, inquit, ſingulariter textum quod tunc quis excuſatur ab occiſione furis etiam nocturni quãdo facit ut liberet ſe, & ſua.] Ergo pro rebus tantùm liberandis non licet occidere furem etiam nocturnum: nam iſta ponuntur hic copulativè: non ſufficit ergo altera pars. Et adverte, quia nemo ponderat iſtum textum quod ſit contra opinionem Legiſtarum, ut in prælleg. l. *Furem*, & maximè contra Bartol. in l. 1. C. *Unde vi*: dicunt enim communiter quod ſi bona aliter ſalvari non poſſunt, licitum eſt occidere furem: & pro illa opinione facit textus in cap. ſequen. ubi fit mentio de illa l. *civili*, ſed ſalvando opinionem illam Legiſtarum, poſſumus dicere quod in foro ſeculari contentioſo procedit illa opinio per textum in l. *Itaque, ff. ad l. Aquil.* ſed propter hoc non evitatur peccatum: unde in foro pœnitentiali debet imponi pœnitentia, ut probatur optimè hic: ita Abb. quem totidem verbis refert, & ſequitur Jo. de Anan *n. 6.* Marian Socin. *n. 8.* & videntur etiam hanc differentiam admittere Jaſ. & Dec. in dicta l. *Ut vim.*

8 Pro qua optimè facit diſtinctio, quam ponit Æneas de Falcon. *in addit. ad Abb. hic in ver. A peccato homicidij*: ait enim (Veritas iſta eſt, quam elicio ex dictis Abbatis hic, videlicet quod ſi occido illum, qui de jure naturali, vel divino poterat occidi, puta ad meam neceſſariam defenſionem; & tunc evitabo peccatum, ut etiam vult Abb. in cap. *Olim, il primo, n. 17. ſupra de reſtitut. ſpoliat.* aut ille poterat occidi de jure poſitivo, ut banniti, & ſimiles: & tunc teneo in foro animæ iſtam contrarietatem; & nota hanc diſtinctionem, quia nullus ponit.] Hæc ille Et ſubdit, licèt nimis audacter (& eſt vera ſicut Deus eſt in cælo) Pro defenſione autem rerum temporalium poteſt quis occidi de jure civili tantùm ſecundum opinionem Legiſtarum, non autem de jure naturali, vel divino, ut patebit infra à *n. 13.* imo nec de jure eccleſiaſtico poſitivo, ut clarè probatur in hac decretali, intelligendo illa verba, *te tuaque* copulativè, prout Canoniſtæ communiter intelligunt.

9 Sed objicies. Dum textus in principio decidit non licere furem interficere ubi comprehendi cũ rebus poteſt abſque occiſione, à contrario ſenſu videtur decidere, ut ibi comprehendi non poteſt; & ſic pro neceſſaria rerum defenſione, benè liceat illum interficere. Dum verò poſtea in ſecunda parte decidit licere furem occidere pro defenſione perſonæ, & rerum, verba illa, *te tuaque*, intelligi debent alternativè *te*, vel *tua*, itaut etiam pro ſola defenſione rerum liceat occidere furem ubi comprehendi non poterat, ne alioquin ſi intelligerentur conjunctivè, hæc ſecunda pars eſſet contraria primæ, in qua deciſum eſt licere furem interficere pro defenſione rerum tantùm, ubi non poterat comprehendi; & ſic copula, *&*, reſolvitur in disjunctivam, ſicut fieri debet, ubi neceſſe eſt, per id quod legitur, & notatur in cap. *Quemadmodum, in gloſ. in ver. Quamvis, ſupra de jurejur.* & in l. *Ex cauſa, ff. de condit. & demonſtr.* & per Bald. *in l. 3. ff. de act. empt.* qui intellectus videtur ex mente Cajetani in *2. 2. q. 64. art. 7 in 2. dubio, verſ. Decretalis autem illa*, licèt obſcurè loquatur: ſed apertius ita hanc litteram exponit Covarr. in Clem. *Si furioſus, p. 3. §. Unico, nu. 6. verſ.*
10 *Sed & ad textum*: quibus optimè videtur ſuffragari cap. Verum, de jurejur. quod ſimiliter loquitur copulativè ibi, *pro vita & rebus*: & tamen juſtus metus, de quo ibi agitur à Doctoribus intelligitur disjunctivè, ſive interveniat periculum vitæ, ſive amiſſionis bonorum per ea quæ habentur in cap. *Abbas, ſupra quod met. cau.* & in cap. *Frequens, de reſtitut. ſpoliat. lib. 6.* ut *hic* per Jo. de Anan. *num. 9.*

Cæterum hæc dicta ſunt magis ſubtiliter, quàm verè, quoniam textus in princ. neque directè, neque à contrario ſenſu decidit licere furem interficere pro ſola defenſione rerum, ſed tantummodo in ſenſu directo decidit non licere illum occidere, ubi poterat comprehendi; nec dicit cum rebus, ut ſupplet Covarr. & à contrario decidit furem poſſe occidi, ubi comprehendi non poterat Hoc autem debet intelligi in caſu, in quo ſuberat periculum rerum, & perſonæ ſimul, quia pars prima, quæ indiſtinctè loquitur debet declarari per ſecundã ſpecialiter loquentem juxta tex. in l. *Quemadmodum, §. fin. ff. ad l. Aquil.* itaut ſit ſenſus; interfeciſti furem qui te, & tua invaſerat, ubi comprehendi poterat abſque occiſione, age pœnitentiam, de peccato: ſi autem interfeciſti illum, ubi comprehendi non poterat, & ſic te tuaque liberando non teneris agere pœnitentiam, niſi ad cautelam. Quo ſenſu adverſativa illa *ſi autem*, retinet propriam naturam, ut exigit Cajetanus; & copula *&*, remanet in propria ſignificatione, ſecundum quam requirit amborum concurſum, ut l. *Si barred. ff. de condit. & demonſtr.* nec debet in disjunctivã reſolvi abſque neceſſitate, ut in juribus in contrarium citatis *n. 9.* Atque ita hæc verba, *te tuaque*, eſſe conjunctivè accipienda, itaut pro ſalvandis rebus tantùm non liceat furem occidere: tenet gloſ. *in verb. Fugiens, in ſumma. 23. q. 3.* & notant *hic* Abb. *n. 2.* Jo. de Anan *n. 6.* & Marian. Socin. *n. 8* idem dicunt in cap. *Suſcepimus, infr. eod.* Hoſt. *n. 3. in ver. Tam acriter* Jo. And. *num. 3. in ver. Acriter*, Butr. *n. 6 verſ. Secundo caſu.* Cardin. *n. 2. verſ. Oppono*, Marian. Socin. *n. 7.* & reliqui omnes, dum ponderant hanc litteram non dicere, *te*, vel, *tua*, ſed *te tuaq;*, & ita hic non agi de defenſione rerũ tantùm, ſed rerum & perſonæ ſimul, & quorum interpretatione non videtur recedendum, quidquid dicant Theologi, quia hæc eſt propria meſſis Canoniſtarum.

11 Præterea huius intellectus veritatem ego alia conſideratione oſtendo, ni fallor, apertiſſimè: & ante omnia pondero differentiam inter furem nocturnum, & diurnum: nam fur nocturnus occidi poteſt impunè, tam de jure civili ex lege duodecim tabularum, ut in l. *Itaque, §. Lex, ff. ad leg. Aquil.*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
ALERE FLAMMAM VERITATIS
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Aquil & l. *Furem, ff. ad l. Corneliam. de Sicar.* quam de jure canonico, ut in cap. *proximo infr. eodem.* Imò etiam de jure divino: nam ut legitur Exodi 22. *Si effringens fur domum, ſive ſuffodiens fuerit inventus, & accepto vulnere mortuus fuerit percuſſor non erit reus ſanguinis.* Fur autem diurnus non poteſt impunè occidi; ſequitur enim in ſacro textu. *Quod ſi orto ſole hoc fecerit, homicidium perpetravit, & ipſe morietur.* Idemque habetur in d. cap. *proximo, infra eod.* & in d. l. *Itaque.* Deinde pondero rationem diverſitatis quam aſſignat Auguſtinus in eod. cap. proximo exponens hanc ipſam Exodi auctoritatem, quia ſcilicet occidens furem orto jam ſole, poterat diſcernere quod ad furandum, non ad occidendum veniſſet: & ideo non debuit occidi. Quæ ratio probat à contrario propterea furem nocturnum occidi poſſe, quia incertum eſt an venerit animo occidendi, vel furandi, & ita ſubeſt periculum perſonæ, & rerum ſimul. E contra verò furem diurnum non debere occidi, quia agitur de periculo rerum, non autem perſonæ; Cum enim telo ſe non defendat, jam intelligi poteſt ad furandum, non ad occidendum veniſſe; quod clarè adnotavit gloſ. in d. l. *Itaque* §. *Lex, in ver. Ut tamen, in fine.* Quia, inquit, in die propter periculum rerum non poteſt occi-
12 di, licèt cum rebus fugiat, ſed in nocte ſic. Et quãvis glo. ibi ante finem, & in d. l. *Furem, ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* aſſignet etiam aliam rationem diverſitatis, quia ſcilicet nocturnum ſi recedat cum rebus poſtea non recognoſcam. Quod ſecus eſt in diurno qui poterit accuſari; & ideo debet dimitti: tamen hæc ratio non videtur congruere litteræ d. l. Furem, ubi qui furem nocturnum occidit, ita demum impunis evadit, ſi parcere ei ſine ſuo periculo nõ poteſt; dicit enim periculo ſuo, & nõ rerum, & ſic conſiderat tantummodo periculum perſonæ, ut advertit hic Joann. de Anan. & latius dicam infra *num.* 18.

Præterea ſi valeret hæc ratio, non liceret furem diurnum occidere, etiã cum telo ſe defendit, quia etiam tunc poteſt cognoſci, & accuſari, & ſic deberet dimitti; cujus tamen contrarium deciditur in d. §. *Lex, & in cap. prox. infra eod.* Et certè non alia ratione, niſi quia cum reſiſtit telo, agitur etiam de periculo perſonæ; ea ſenim plus eſt quàm fur, ut dicitur in eod. cap. Sed quidquid dicat gloſ. juris civilis ſecundum Canones prævalet ratio ibi expreſſa, quia ſcilicet diſcerni poteſt quod fur diurnus venerit ad furandum, non ad occidendum, & ideò non debet occidi. Quibus ponderatis hæc Decretalis dum in principio loquitur alternativè de interfectione furis, aut latronis, pro fure intelligit nocturnum, pro latrone autem diurnũ ut poſt Goffred. notat *hic* Butr. *num.* 6. & Joan. de Anan. *num.* 1. & Cardin. in cap. *Suſcepimus, in 1. notab. infr. eod.* nam etſi fur, & latro aliquando ſint ſynonyma, ut in d. cap. *Suſcepimus,* & propriè fur dicatur, qui clam furatur, & lato qui palam, ut ibi dixi in 1. *notab.* Tamen quia furta clam, & obſcurè fiunt, & plerumque de nocte, ut dicitur in l. 1. *ff. de furtis*: ideò communiter fures appellari ſolent qui noctu; latrones verò qui interdiu, & palam furantur. Dum ergo textus in prima parte hic dicit (Interfeciſti furem, aut latronem, ubi aliàs poterat comprehendi abſq; occiſione: age pœnitentia, &c.) Senſus eſt, Non licuit tibi furem ſive nocturnum, ſive diurnũ interficere, ubi capi poterat ſine occiſione, quia eo caſu defenſio perſonæ, & rerum non erat inevitabilis, prout requiritur ad hoc ut liceat invaſorem occidere, ut in Clem. *Si furioſus, de homicid.* Si autem comprehendi non poterat, tunc ita demum eris ab homicidio immunis, ſi eum interfeciſti, ut te tuaque liberares; & ſic pro defenſione perſonæ, & rerum ſimul, puta quia fur nocturnus erat, aut ſi diurnus; telo tamen reſiſtebat, quo ſenſu hic textus concordat cum cap. ſequen. & probat concludenter pro ſola rerum defenſione nullo caſu furem occidi poſſe ſine peccato, etiamſi res aliter ſalvari non poſſint, quàm occidendo.

Non obſtat fundamentum Cajetani *in* 2. 2. *q.* 64.
13 *art.* 7. quod plus teneatur quis curam habere rerũ ſuarum quæ ſunt adminicula vitæ ſuæ, & virtutis, atque fœlicitatis, quàm alienæ vitæ, præterquam in caſu neceſſitatis, ut in cap. *Paſce,* 86. *diſtinct.* & conſequenter liceat pro rebus ſuis conſervandis alium occidere. Reſpondetur enim negando hãc conſequentiam: nam & tutor magis tenetur habere curam rerum pupilli, quæ ſibi ex officio incumbit, quàm vitæ alterius, ſecundum ratiocinationem Cajetani. Et idem in quolibet adminiſtratore depoſitario, & conſimilibus. Et tamen nemo auderet affirmare pro ſalvandis rebus pupilli poſſe tutorem ſine peccato occidere ſpolia-
14 torem. Sufficit autem reſpondendi dare inſtantiam ad tollendam vim conſequentiæ, ut poſt Ariſt. 8. *Topicor.* declarat gloſ. 2. in cap. *Sicut urgen.* 1. *q.* 1. & Jo. de Anan. in cap. *Suſcepimus, nu* 5. *verſ. Facit etiam, infra eod.* Præter ea non eſt bona conſequentia. Minus tenetur quis habere curam vitæ proximi, quàm rerum ſuarum: ergo pro ſalvandis rebus poteſt proximum ſuum occidere: arguit enim à negligentia, ſeu culpa negativa in omittendo, prout eſt non habere curam rerum ſuarum ad culpam poſitivam in cõmittendo prout eſt proximum occidere. At nulla eſt proportio inter omiſſionem curæ rerum temporalium, & deſtructionem vitæ alterius. Quod clarè conſtat ex authoritate Auguſtini *in primo libero, de libero arbitrio, cap.* 5. *prope fin, tom.* 1 relati à D. Thom. in 2. 2. *q.* 64. *artic.* 7. *in* 2. *argum.* contrario ubi ait: (Quomodo apud divinam providentiam à peccato liberi ſunt, qui pro his rebus, quas contemni oportet, humana cæde polluti ſunt?) Idemq; patet ex cap *Suſcepimus inf. eod.* ibi: (Expediebat potiùs rerum ſuſtinere jacturam, quàm pro rebus vilibus, & tranſitorijs tam acriter in alios exardeſcere.)

Sed urgebis; pecuniæ, & patrimonium dicun-
15 tur vita hominis, ita ut qui patrimonium perdit, dicatur vitam perdere, ut notant gloſ. & Bald. in l. *Advocati. C. de advoc. diverſ. iudic.* & probatur ex illa littera, ubi qui defendit alicujus patrimonium, dicitur defendere ejus vitam. Sicut ergo licet hominem occidere pro defenſione vitæ, ut in Clemen. *Si furioſus, de homicid.* ita & pro defenſione patrimonij.

16 At reſponderi poteſt hanc æquiparationem procedere ſecundum analogiam, & quoad quid, videlicet, quia de pecunia, & patrimonio homo vivit, non tamen procedere quoad hoc, ut pro defenſione rerum liceat hominem occidere, cum vita hominis ſit rebus pretioſior, l. *Sancimus, ad fin.* & ibi gloſ. *in ver. Animas hominum, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* & patet exemplo clerici, qui pro defen-

ſione vitæ poteſt occidere invaſorem, ut in
17 d. Clem. *Si furioſus.* Et tamen non poteſt pro defenſione rerum occidere ſpoliatorem, ut eſt caſus apertiſſimus in d. cap. *Suſcepimus*: & ibi dixi, *ſupra eodem.* Et in ſpecie reſpondet ibi Joann. de Anan. *num.* 5. *verſ. nec obſtat ſi dicatur*: Præterea hujuſmodi æquiparatio poſſet procedere in foro judiciali, & de jure civili, non autem in foro pœnitentiali, & ſecundum Canones, qui indiſtinctè prohibent pro rebus tranſitorijs effundere ſanguinem, & humana cæde ſe polluere, ut proximè dictum eſt.

18 Quis ergo non eſſet ponere os in cælum, ſi attentaretur; nec de jure civili licitum eſſe laico furem, vel ſpoliatorem occidere pro rebus tuendis ab invaſione, & rapina: nam jura quibus innititur opinio Juriſtarum loquuntur per verba denotantia defenſionem perſonæ, non autem rerum, & accuratè obſervat *hic* Jo. de Anan. *nu.* 8. *verſ. Adde etiam prædictis*: textus enim in d. l. *Itaque, in princ. ff. ad leg.* Aquil. dicit (Si occidero latronem inſidiantem mihi ſecurus ero) pondera verbum *mihi,* non enim dicit rebus meis; imò ſubdit (nam adverſus periculum naturalis ratio permittit ſe defendere,) Pondera verbum, *ſe,* quia non dicit ſua, & in l. ſeq. ſubjungit, (Si metu mortis quis furem occiderit, non tenebitur.) non dicit metu bonorum, ſed metu mortis. Item textus in d. l. *Furem, ff. ad l. Corneliam de Sicar.* excuſat eum qui occidit furem nocturnum, ſi parcere ei ſine ſuo periculo non poſſit. Dixit ſuo periculo, non autem periculo bonorum. Item textus in l. *Scientiam,* §. *Qui cum aliter. ff. ad leg. Aquil.* dicit (qui cum aliter ſe tueri non poſſent, damni culpam dederunt, innoxij ſunt.) Pondera eodem modo verbum *ſe,* non enim dicit *ſua.* Ita etiam loquitur textus in cap. 1 §. *Si quis hominem in tit. de pace tenend.* ibi: (Vitam ſuam defendendo;) non enim dicit, bona ſua. Et tenendo hanc opinionem non obſtat textus cũ gloſ. in l. *Ut vim, ff. de juſtit. & jure,* & in l. 3. §. *Eum igitur. ff. de vi, & vi arm.* quia littera ibi dicit licitum eſſe vim vi repellere, & rejicere: ſed non dicit occidere. Imo in d. l. *Ut vim,* ſubnectitur ratio: nam jure hoc evenit, ut quod quiſque ob tutelam corporis ſui fecerit, jure feciſſe exiſtimetur. Similiter textus in d. l. *Scientiam,* §. *Qui cum aliter, ff. ad leg. Aquil.* Dicit enim vim vi defendere omnes leges, & omnia jura permittunt; nec loquitur de occiſione. Et ita etiam poteſt intelligi textus in l. 1. *C. Unde vi,* ubi littera dicit propulſare licet: nam illud verbum non importat ut poſſim occidere. Præterea ibi dicitur li-
19 citum eſſe vim vi propulſare, dummodo id fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ. In hoc autem moderamine alijs omiſſis, de quibus ibi in gloſ. *in ver. Moderatione,* præcipuè ſpectandus eſt modus, ut ſcilicet ſi armis inferatur violentia, armis repellatur, ſi ſine armis ſimili modo repelli debeat, ut l. 1. §. *Vim vi,* & l. 3. *ff. de vi, & vi arm.* Unde pugnum, vel
20 alapam non liceret gladio propulſare niſi in caſu de quo per gloſ. prææalleg. & Bartol. Multo autem minus videtur ſervari hoc moderamen, ſi tu aufers mihi bona, & ego aufero tibi vitam: nam quælibet injuria corporalis major eſt quavis reali, l. *In ſervorum, in fine, ff. de pæn.* Bartol. in d. l. 1. *num.* 9. *verſ. Sed omnis iniuria, C. Unde vi.* Et ſic opinio Legiſtarum deſtituitur authoritate, quia nulla lex expreſſè loquitur de occiſione niſi furis nocturni, aut diurni telo reſiſtentis, quorum occiſio permiſſa eſt, quia tunc agitur non tantùm de periculo rerum, ſed etiam perſonæ, ut abundè oſtenſum eſt ſupra à *num.* 7. & ſic ſervatur eo caſu æqualitas modi, & moderamen inculpatæ tu-
21 telæ.

Et ſecundum hoc conſideratio Covarruviæ ſupra citati ſub *num.* 5. contra ipſum retorquetur. Nam ſi non eſt conſtituenda differentia inter jus civile, & canonicum, & inter forum contentioſum, & pœnitentialem ſine manifeſta authoritate, ut ipſe dicit, profectò hinc ſequitur ut homicidiũ ſpoliatoris pro ſola rerum defenſione puniri debeat etiam in foro ſæculari, quoniam de jure canonico hoc expreſſè reperitur ſancitum, ut non liceat furem interficere niſi pro defenſione rerũ, & perſonæ ſimul, ut latè probavimus. Nec apparet de jure civili aliquid diſpoſitum in contrarium, ut proximè dictum eſt. Stabimus ergo juri canonico in utroque foro, ut per Felin. in cap. *Eccleſia Sanctæ Mariæ, num.* 49 *verſ. Secunda declaratio, de Conſtit.* ubi poſt Butr. Imol. Abb. & Jo. de Anan. quos citat, concludit omnino in terris Imperij, & in foro ſæculari ſtandum eſſe Canoni in materia, in qua non eſt expreſſa deciſio juris civilis, ſed tantummodo ſunt opiniones interLe-
22 giſtas.

Sed quidquid ſit de jure civili, certè ſecundùm Canones in foro ſaltem pœnitentiali, & quoad Deum abſolutè credimus non poſſe laicum ſine peccato occidere ſpoliatorem ſecundum communem Canoniſtarum ſententiam. Et vide Sylveſt. *in ver. Excommunicatio.* 6 *q. verſ. Eſto autem, quod verum diceret,* ubi limitat tribus modis. Quod multò clarius procedit in materia irregularitatis. Unde Navarr. *in Man.* 4. 15. *num.* . Quamvis excuſet à mortali peccato eum, qui occidit pro juſta defenſione proximi, vel ſui honoris, vel rei familiaris, illum tamen non excuſat ab irregularitate, prout nec excuſat Sylveſt. *ubi ſupra verſ. Unde dico.* Facit quod not. gloſ. *penul. in d. Clem. Si furioſus, de homicid.*

DE HOMICIDIO.

Cap. Sicut dignum.

SUMMARIUM.

1 *Canonicus irregularis ex homicidio voluntario an poſſit in choro cum alijs pſallere, & num. ſeqq.*
2 *Lectiones non legit, nec reſponſoria ſeparatim cantat.*
3 *Clericus fit irregularis, & eſt deponendus non ſolum propter homicidium per ſe commiſſum, ſed etiam propter homicidium commiſſum eius auxilio, conſilio, vel favore, & n. 5.*
4 *Nec miniſtrat in ordinibus etiam minoribus.*
5 *Statuta punientia homicidas verificantur etiam in mandantibus fieri homicidium.*
6 *Niſi aliquid exprimant, per quod reale homicidium intelligatur.*

SICUT

SICVT DIGNUM. Summatur de §. In § ut per Abb. n. 1.

1 In § Clericos, nota ſingulariter hunc textum, quia ſolvit dubium, quod nuper contigit in Sac. Congregatione Concilij. An Canonicus irregularis ex homicidio voluntario poſſit in choro cum alijs pſallere, textus decidit, ut

2 Clerici, qui in necem B. Thomæ Cantuarienſis auxilium, conſilium, vel favorem præſtiterunt, nõ ſolum ab Altaris miniſterio deponātur, ſed etiam ut in Eccleſijs nullo unquam tempore lectiones legant, vel reſponſoria in choro ſeparatim cantent, ſed in pſalmis apud Deum de commiſſo ſatagant veniam impetrare.

Innocentius hic in fine arguens à contrario ſenſu ex verb. Separatim, dicit: quando cum omnes cantant, & ipſi cantare poſſunt. Idem Tancred. & Abb. Antiq. in fin. in verb. Separatim; ſed Hoſt. n. 16. in eod. verb. dicit primò iſtos Clericos reſponſoria non poſſe dicere per ſe cum dicunt Tertiã, & alias Horas Canonicas, quod alias poſſent ex diſpenſatione Epiſcopi, ut notatur in cap. Ad audientiam, § 1. in fin. infra eod. deinde dicit; Quicquid tamen dicatur, hic præter pſalmodiam tantum non videtur eis aliud reſervari: & cum Hoſt. tranſeunt ſimpliciter Jo. Andr. nu. 12. Ben. nu. 24. in verb. Clerici, Anchar. in q. 1. in 1. notab. & Jo. de Anan. in hoc §. Clericos. n. 1. verum Cardinalis n. 4. dicit ſibi magis placere primam opinionem Tancredi, & Innocentij, quæ & mihi magis placet: nã ſi iſti Clerici irregulares nec ſeparatim, nec cum alijs canere poſſent, ad quid tex. dixiſſet ſeparatim? & tamen hoc verbum non debet cenſeri appoſitum ſine myſterio, cap. Si Papa, de privileg. lib. 6. reſtringitur ergo prohibitio ad eum caſum dumtaxat, ut lectiones non legant, nec reſponſoria ſeparatim cantent: eſt autem magna ratio diverſitatis ſecundum Cardin. quia quando dicunt ſeparatim, plus honorantur, ſicut patet in illis choralibus, quibus honoris cauſa præcipitur, ut ſpecialiter dicant antiphonam, vel reſponſorium: &

3 huic opinioni videntur etiam adhærere Abb. Siculus n. 10. dum ait clericum fieri irregularem, & eſſe deponendum non ſolum propter homicidiũ per ſe commiſſum, ſed etiam propter homicidium commiſſum eius auxilio, conſilio, vel favore; & ſic depoſitum non poſſe Eccleſia ſeparatim cantare: ergo à contrario cum alijs poteſt. Addo quod opinio Hoſt. vix poſſet ſervari ſine ſcandalo, ut ſcilicet alijs canentibus ipſi tacerent.

4 Adverte tamen, quia Clericus irregularis etſi non prohibeatur in choro cum alijs canere, ſecundum prædicta, tamen prohibetur in Ordinibus etiam minoribus miniſtrare, ut notat Marian. Socin. in cap. Ad audientiam, num. 105. infra eod. poſt Innoc. & Abb. in cap. 2. infra de Clerico pugnante in duello.

5 In gloſ. magna in verb. Concilium, nota ſingulariter hanc gloſſam, quia eſt magiſtra in materia irregularitatis ex homicidio, &, ut dicunt Joann. Andr. ibi verſ. Et ſcias, Abb. & Marian. Socin. nu. 11. ea quam diu utuntur aſſeſſores fori civilis, inducentes eam ad intellectum ſtatutorum punientiũ homicidas, ut verificentur etiam in mandantibus fieri homicidium, ad quod etiam inducunt jura in l. Si quis id, § fin. ff. de juriſdiction. omn. judic. & in l. 2. § Penus, ff. de verb. ſig. & in l. Judex, la ſecunda, C. de Iudaeis. addit tamen Jo. Andr. & conſentiunt alij, quod ſi ſtatutum aliquid exprimeret, per quod reale homicidium intelligeretur, puta qui homicidium manu, vel enſe perpetraverit, non eſſet locus ſtatuto; ad quod facit cap. In noſtra infra eodem; & adde quod in propoſito ſcripſi in cap. Ad falſariorum, n. 51. & ſeqq. infra de crimine falſi.

De Homicid.

Cap. Suſcepimus.

S V M M A R I V M.

1 Irregularis eſt is, cuius illicita opera homicidium ſequitur.
2 Fur & latro an, & in quo differant.
3 Latrocinantes qui dicantur.
4 Furtum unde dictum.
5 Clerico non licet pro rebus conſervandis Latronem interficere licèt aliter res conſervari non poſſint, & n. 7. uſque in finem.
6 Irregularitas contrahitur ab eo, qui ligavit furem, ſicut ab eo qui interfecit.
7 Clericus qui pro neceſſaria rerum defenſione occidit furem, vel ſpoliatorem an efficiatur irregularis, & n. ſeq. uſque in fin.
8 Intellectus huius cap.
9 Clerici ſæculares, & Monachi quoad irregularitatem contrahendam non differunt.
10 Latronem capere, & ligare licitum eſt etiam Clerico, dummodo id fieri poſſit ſine homicidio, & gravi ſanguinis effuſione.
11 Manſuetudini eccleſiaſticæ convenit potius rerum ſuſtinere iacturam, quàm in alios, acriter exardeſcere.
12 Clerico licitum eſt proſequi delinquentem uſque ad ſatisfactionem damni, & non ultra.
13 Clerico non licet obres ſuas tranſitorias armis ſe tueri, & interficere ſpoliatorem, licèt hoſtis fortior ſit, & ſine armis impetat, & ſpoliet.
14 Valerij Reginaldi opinio quod pro ſalvandis rebus trium, vel quatuor ducatorum liceat Clerico furem occidere, reprobatur.
15 Intellectus Clem. Si furioſus de homicid.
16 Irregularis eſt qui pro neceſſaria parentis, filij, conjugis, vel alterius coniuncti defenſione interficit aggreſſorem.
17 Maritum, & uxorem eſſe duos in carne una quomodo intelligatur.
18 Filius in quibus cenſeatur eadem perſona cum patre.
19 Irregularis eſt committens homicidium pro neceſſaria defenſione proprij honoris.
20 Homicida eſt qui potuit hominem à morte liberare, & non liberavit.
21 Iniuriam proximi, & vicini qui negligit propulſare videtur iniuriantem fovere.
22 Excommunicatus eſt permittens Clericum perimi, ſi potuit prohibere, & non prohibuit.
23 Metus ignominiæ viris bonis maior, quàm mortis eſſe debet.
24 Defenſio rerum temporalium regulariter non eſt ſub præcepto.
25 Intellectus cap. 2. ſupra eod.
26 Intellectus cap. Dilecto, de ſent. excomm. lib. 6.
27 Clerico licet res proprias moderata inculpatæ tutela baculo, & gladio defendere, dummodo non procedat ad ſeva.
28 Clericus occidens, aut cauſam præbens occiſioni pro defenſione perſonæ, & rerum, an, & quando incurrat irregularitatem.
29 Laico an liceat occidere latronem pro neceſſario rerum defenſione, remiſſive.

1 SUSCEPIMUS. Is, ex cujus illicita opera homicidium ſequitur, irregularis eſt. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. & omnes: vel ſic homicidium imputatur ei, qui fuit in culpa: ſed magis inhærendo litteræ ſecundum Abb. Antiq. & Felin. hoc intendit; qui pro temporaliũ rerum conſervatione aliquem interficit, aut occaſionem mortis præbet, irregularis cenſetur, Communis diviſio. Secunda ibi, Verum

2 Nota primò, hæc verba, furem, & latronem eſſe ſynonymatanam cum textus prius dixiſſet latrones, poſtea dixit fures, prout hic notat Abb. in 1. notab. & in c. 2. ſimiliter in 1. notab. ubi etiam Ma-

3 rian. Socin. n. 2. ſupra eod. Propriè tamen loquendo ſecundum gloſ. in l. Cum duobus, § Damna inver. Subreptum, ff. Pro ſocio. Latrocinantes dicuntur qui in ſylvis ſtant, ut ſpolient tranſeuntes, fures de nocte in domibus, ut in Auth. Ut nullus iudic. § penult. collat. 9. & l. 1. C. Depoſ. ſed ſecundum Cardin. hic in 1. notab. fur appellatur nocturnus, latro diurnus & idem poſt Goffred. dixit Jo. de Anan. in d. cap. 2. n. 1. verum hæc differentia confunditur in cap. Si perſolvens, ſupra eod. & in l. Itaque, § Lex, ff. Ad l. Aquil. ubi fur appellatur non tantum nocturnus, ſed etiam diurnus. Item

4 confunditur per textum in l. 1. ff. de furtis, ubi furtum dicitur à furvo, id eſt nigro, quia clam, & obſcurè fiat, & plerumque de nocte: ſi plerumque, ergo non ſemper. Quare tu dic, furem propriè appellari qui clam furatur, ut in d. l. 1. nec diſtinguitur an noctu, vel interdiu; & ita intelligitur textus in d. cap. Si perſolvens; latronem verò qui palam furatur, ut per Doctores in Auth. Sed novo, C. de ſerv. fugit. Florian. in l. 3. in princip. ff. de l. Aquil. licet Marian. Socin. hic nu. 2. putet furem eſſe nomen generis, & latronem ſpeciei, ita ut omnis latro ſit fur, ſed non è converſo: quidquid tamen ſit hæc diſtinctio non eſt perpetua, ut inquit Jo. Andr. in ver. Latrones, nu. 1. & Abb. ubi ſupra, quia nonnunquam fur, & latro pro eodem accipiuntur, ut hic vides.

5 Secundò nota ibi, rerum ſuſtinere iacturam, Clerico non licere pro rebus conſervandis latronem interficere, licèt aliter res conſervari non poſſint; & ſigna textum irrefragabilẽ contra opinionem recentiorem, qui tenent Clericum non eſſe irregularem, ſi pro neceſſaria rerum defenſione occidat furem, vel raptorem, ut plenius dicam infra in prima quæſt.

6 Ultimò nota, irregularitatem contrahi ab eo, qui ligavit fures, ſicut ab eo qui interfecit ſecundum Amon. de Butr. nu. 6. qui infert ad vulgare proverbium: quod benè probat hæc littera in fine juncta gloſ. ubi fures utriuſque ope dicuntur fuiſſe interempti, & tamen unus eorum non interfecit, ſed tantùm ligavit: ad hoc l. Item Mela, § Si alius, ff. ad l. Aquil. ubi tenetur de damno ille qui tenuit, ſicut ille qui percuſſit; atque ita utrumque teneri de homicidio notant hic Abb. nu. 2. & Felin. in 1. notab.

7 QUÆRO. An Clericus qui pro neceſſaria rerum defenſione occidit furem, vel ſpoliatorem efficiatur irregularis.

8 Solutio quæſtionis maximè pendet ex intellectu huius decretalis: legitur enim variè. Primus intellectus eſt Vincentij, & Alani, qui arbitrati ſunt quod hic deciditur habere locum in Monachis tantùm, non autẽ in Clericis ſæcularibus, ut hic refert Henric. Boich. col. 2. poſt med. verſ. Vel dic ſecundum quoſdam: nam ſecundum eos interfectores, de quibus loquitur hæc Conſtitutio iter perfectionis arripuerant: quare non licebat eis vim ſibi illatam repellere, & repellendo in culpa fuerunt; idemque ſenſit Goffred. dicens hoc habere locum in Monachis, qui viam perfectionis arripuerant; & ideo poſt tunicam etiam pallium dimittere debuerunt, ut dicitur in littera; &

9 eſt ſimile in cap. Aliud, 11. q. 1. cap. Aliud, de pœnit. diſt. 1. cap. Quod debetur, 14. q. 1. & in c. 1. 23. q. 4. Verum hic primus intellectus nimis reſtringit litteram, quæ licèt loquatur in monachis, tamen narrat factum prout contigit, ſed ratio deciſionis quod pro rebus temporalibus conſervandis non licuerit tam acriter exardeſcere. Item verba illa, contra manſuetudinem eccleſiaſticam, æquè conveniunt Clericis ſæcularibus, ac Monachis, nec in materia irregularitatis, quæ eſt in ordine ad miniſterium Altaris, ut hic in fine & in c. Presbyterum, ſupra eod. cum multis ſimil. conſtituenda eſt differentia inter Clericos ſæculares, & regulares. Ad quod adduco optimum ſimile in c. Tua nos, infra eod. ubi Religioſus chirurgiæ artem exercens ſi ex ea mors ſequatur, declaratur irregularis: & quamvis littera loquatur in Monacho, quia ſic fuit in facto, tamen intelligitur in quolibet alio Clerico ſæculari, cum eadem ſit ratio, ut ibi declarat Abb. in 1. notab. n. 2. in fin. & Marian. Socin. in cap. Ad audientiam, nu. 154. infra eod. unde hunc intellectum non ſequuntur Doctores: ſed intelligunt textum promiſcuè etiam in Clericis ſæcularibus:

Secundus intellectus, qui colligitur ex gloſ. prima hic in princ. eſt eorum qui opinati ſunt, duos Monachos qui latrones ligaverunt idcirco incidiſſe in irregularitatem, quia exceſſerunt modum licitæ defenſionis: nam cum haberent res ſuas ſalvas non debebant fures ligare, ſed extra domũ eijcere: quem intellectum ſequutus Covarr. in Clem. Si furioſus, de homicid. par. 3. § Vnico, num. 6. verſ. Videcimò, & alij recentiores conati ſunt tueri Clericum non eſſe irregularem ſi pro neceſſaria rerum defenſione occidit furem, vel raptorẽ. Sed hic intellectus patitur difficultatem tam in facto, quàm in jure. In facto quidem, quia ex hac littera non cõcluditur neceſſariò an prædicti Monachi poſſent res ſalvas habere abſque eo quod latrones ligarent: potuit enim dari caſus, ut eos ligare poſſent, & tamen non poſſent è domo eijcere, l. Neque natales, C. de probation. In jure au-

10 tem quia licitum eſt latrones capere, & ligare dummodo id fieri poſſit ſine homicidio, & gravi ſanguinis effuſione; atque ita in hoc nullus fuit exceſſus, ut poſt Innocen. hic tenet Hoſt. num. 1. in ver. Voluerunt, per textum in cap. In Archiepiſcopatu, de raptor. & in cap. Tua nos, infra hoc tit. & cum eo tranſit Jo. Andr. nu. 7. in gloſ. 5. ibi, capere, Henric. Boich. col. 2. circa fin. verſ. Tu dic cum Hoſtienſ. & alij communiter. Præterea textus non

facit

11 facit vim in eo quod Monachi aliter poſſent res
ſuas ſalvas habere, imò fundat deciſionem in ra-
tione expreſſa in litera, quoniam inquit expedie-
bat potius poſt tunicam relinquere pallium, & re-
rum ſuſtinere jacturam, quàm pro conſervandis
vilibus rebus, & tranſitorijs tam acriter in alios
exardeſcere; & propterea percipit Clericum qui
opem præſtitit homicidio abſtinere à miniſterio
Altaris. Hæc autem ratio concludenter probat
non eſſe licitum clericis effundere ſanguinem hu-
manũ pro rebus temporalibus etiamſi aliàs nulla
alia ratione conſervari valeant. Atque ita hic con-
ſideratur exceſſus Monachorum in eo quia unus
eorum homicidium, & alter opem præſtitit ho-
micidio pro rebus conſervandis, quod non licuit;
non quia res poſſent aliter conſervari, neque hoc
conſiderat textus, ſed quia oportuit potius ſuſti-
nere jacturam rerum, quàm ad ſæva procedere
contra manſuetudinem eccleſiaſticam, ut dicitur
12 in fine textus. Rationem reddit Petr. de Anchar.
n. 2. in 5. notab. videlicet quia Clericis uſque ad ſa-
tisfactionem damni licitum eſt proſequi delin-
quentem, & non ultra, ut in cap. *Poſtulaſti, infra
eod.* & propterea, ut ipſe ait, potius debent tolera-
re rerum jacturam, quàm ad arma, & homicidium
proſilire.

Atque hinc colligitur tertius intellectus, ſecun-
dum quem hæc Decretalis evidenter probat Cle-
ricum eſſe irregularem ex homicidio commiſſo
pro defenſione rerum quantumcumque neceſſa-
ria & inevitabili, qui intellectus colligitur ex gloſ-
ſa *prim. verſ. Clericus verò*, eumque uti verum,
& conſonum litteræ ſequuntur Abb. Antiq. *in
princip.* Hoſt. *n. 3. in ver. Tam acriter*, Jo. Andr. *nu. 3.
in ver. Acriter*, Butr. *nu. 4. & num. 6. verſ. Tertio caſu*,
Cardin. *nu. 2. verſ. Oppono*, Anchar. *nu. 2. in 4. notab.*
Henric. Boich *col. 2. circa med. verſ. Et pro intellectu*,
Abb. *in 3. notab.* Jo. de Anan *num. 5. verſ. Nota
quod Clericis*, Marian. Socin. *n. 5 & 7* Felin. *in princ.*
13 idem tenet Archid *in Summa, 23. q. 8. in gloſ.* quæ
incipit, *Adde hoc*, ubi refert Vincentium, & Lau-
rentium dicentes non licere Clerico ob res ſuas
tranſitorias armis ſe tueri, & interficere ſpo-
liatorem, quamvis hoſtis fortior ſit, & ſine armis
imperat, & ſpoliet, ut *hic*, & in cap. *Convenior, 23.
q. 8.* & in hoc ſecundum Henric. Boich *ubi ſupra*
concordant Hoſt. & Jo. Andr. *hic*, & in cap. *Petrus,
infra eod.* & Specul. *in tit. de legat. §. Iuxta, circa
10. col. verſ. Illud etiam, in fine, ibi, ſecus ſi faciat.*
Item Paulus, & Matth. in Clem. *Si furioſus, de ho-
micid.* relati à Marian. Soc. in cap. *Ad audientiam,
n. 187. infra eod.* Ex quibus apparet hanc eſſe una-
nimem Canoniſtarum ſententiam, eamque com-
munem eſſe teſtatur Marian. Socin. *hic n. 7.* quem
etiam ſequitur Navarr. *in Manuali, c. 27. nu. 211.* &
c. 15. nu. 5. item Plovius *de irregular. regul. 37.* Syl-
veſt. *in ver. Bellum, § 7.* Gonſal. à Villadiego *de irre-
gul. cap. De percuſſore, col. 14.* quorum ſententi-
am majori, & frequentiori Doctorum calculo re-
ceptam eſſe fatetur idemmet Covarr. in d. Clem.
Si furioſus, part. 3. §. Unico, num. 6. verſ. Undecimo, li-
cet incautè dixerit eam non probari in hoc textu;
14 quem tamen melius intellexit Abb. *in 3. notab.* ubi
formaliter ait: (Nota caſum apertiſſimum, & no-
tabilem quod pro rebus conſervandis non licet
Clerico occidere latronem, licèt aliter res con-
ſervari non poſſent, imò potius debet ſuſtinere
omnem jacturam rerum:) & nullibi ita benè pro-
batur, ut hic; & hoc dictum Abbat. refert, & ſe-
quitur Jo. de Anan *n. 5.* ubi pondera verba illa *om-
nem jacturam*, quæ oſtendunt Clericum non excu-
ſari ab irregularitate ex homicidio commiſſo pro
neceſſaria defenſione rerum cujuſcunque ſint va-
loris, & quantitatis.

Unde patet quam malè Valerius Reginaldus
*de praxi fori pœnitentialis tom. 2. lib. 6. & totius operis
lib. 21. c. 5. n. 64. & ſeq. & præcipuè n. 68.* ſcripſerit
poſſe etiam Clericum ſi res ſibi ſubreptæ exce-
dant valorem trium, quatuor, aut quinque duca-
torum ſine peccato, & incurſu irregularitatis in-
terficere furem cum dictis rebus fugientem cata-
pulta in eum exploſa.

15 Sed præter textum hic probatur etiam hæc o-
pinio in d. Clem. *Si furioſus, de homicid.* ubi primò
deciditur non eſſe irregulares ex homicidio, vel
mutilatione uſu rationis carentes, ut furioſus, aut
infans, ſeu dormiens. Deinde ſubnectitur: & idem
de illo cenſemus qui mortem aliter vitare non va-
lens ſuum occidit, vel mutilat invaſorem: ergo
ſecus in alijs caſibus, arg. c. *Nonne, de præſumpt.* ut
benè deducit Marian. Socin in dicto cap. *Ad au-
61 dientiam, n. 187.* Præterea textus dicit invaſorem
ſuum, non dicit rerum, innuens per hoc pro ne-
ceſſaria defenſione perſonæ tantùm, non autem
rerum licere hominem occidere, vel mutilare;
unde etiam ex ea litera colligit gloſſa communi-
ter approbata *in ver. ſuum*, irregularem eſſe qui
pro neceſſaria parentis, filij, conjugis, vel alterius
conjuncti defenſione interficit aggreſſorem: nam
etſi hoc videatur permiſſum quoad aliam pœnam
fori contentioſi, ut plenè per Bald. *in repet. l. 1. C.
Unde vi* tamen quoad irregularitatem ſecus eſt,
quia occidens defendendo non eſt immunis ab
irregularitate, niſi quando aliter mortẽ propriam
vitare non poteſt, juxta litteram d. Clem. ubi ul-
tra gloſſam hoc tenent Lap. & Paul. item Matth.
Cardin. Imola, & Abb. in *cap. 2. de vita, & honeſt.
Cleric.* & eam gloſſam dicit communiter receptã
Navarr. *in Manuali, c. 27. nu. 213.* quidquid contra
ſcripſerit Fortun. in l. *Ut vim, col. 9. ff. de iuſt. & iur.*
quem meritò refellit idem Navarr. *ubi ſupra*, & di-
17 xi plenius in c. *Petitio, infra eod.* Et quàvis Matth.
in d. Clem. *Si furioſus*, dicat prædicta habere locũ
præterquam in uxore, & marito, qui cenſentur
una, & eadem caro, ut c. *Martinus, de cognat. ſpi-
rit.* cap. *Sciſcitatur*, & cap. *Si quis, 30. q. 4.* & cap. *Ad-
monere, 33. q. 5.* hoc tamen communiter reproba-
tur teſte Mariano Socino in d. c. *Ad audientiam,
n. 170.* quia licèt quoad generationem prolis, &
alia bona matrimonij cenſeantur una caro, tamen
18 ſecus eſt quoad alia. Quod patet à ſimili in filio,
qui cenſetur eadem perſona cum patre quoad ac-
quiſitionem, l. *Quod dicitur, ff. de verb. obligat.* &
etiam quoad aliam quædam, ut in §. *Hanc auctori-
tatem, 3. q. 3.* non tamen quoad omnia, niſi quæ
ſunt in jure expreſſa, ut per Marian. Socin. *ubi
ſupra.*

Similiter ut ex littera dictæ Clem. *Si furioſus*
19 deducit gloſſa præalleg. non vitat irregularitatem
committens homicidium pro neceſſaria defenſi-
one proprij honoris: cujus opinio in hoc quoque
ferè ab omnibus recipitur, ut Navarr. teſtatur *loco
citato.*

Si igitur in prædictis caſibus non excuſantur ab
irregularitate qui occidunt, vel mutilant: longè
minus excuſari debent qui hoc faciunt pro de-
fenſione

fenſione rerum temporalium quantumcumque
20 neceſſaria, & inevitabili. Siquidem ad defen-
ſionem proximi tenetur quis ex præcepto: qui
enim potuit hominem à morte liberare, &
non liberavit, homicida eſt, dicit textus in
21 cap. *Sicut dignum, §. Illi etiam, ſupra eodem.* Ad
idem cap. *Non in inferenda*, ibi, (Qui enim non re-
pellit à ſocio injuriam, ſi poteſt, tam in vitio eſt
quam ille qui facit.) *23. q. 3.* & *in can. ſeq.* dicitur:
(Quia poteſt obviare, & perturbare perverſos,
& non facit, nihil aliud eſt quam favere eorum
impietati: & qui vicini, & proximi negligit inju-
riam propulſare, videtur injuriantem fovere, &
22 particeps eius culpæ.) cap. *Dilecto, de ſent. excomm.
lib. 6.* Imo excommunicatus eſt permittens Cle-
ricum percuti ſi potuit prohibere, & non pro-
hibuit, ut eſt textus in cap. *Quantæ, infra eod. tit.* Si-
23 militer tenetur quis ad defenſionem proprij ho-
noris, & famæ, ut in c. *Non ſunt audiendi, 11. q. 3.* ubi
qui famam contemnunt non ſolum impudentes,
ſed & crudeles appellantur; unde dicit textus
in l. *Iſti, ff. Quod met. cau.* Viris bonis metus igno-
42 miniæ major quam mortis eſſe debet. At verò de-
fenſio rerum temporalium non eſt in præcepto,
ut hic patet; imò res proprias, vel debitum dimit-
tere perfectionis eſt, cap. *Quod debetur, 14. q. 1.* cap.
Aliud, 11. q. 1. & patet Matth. *Si quis abſtulerit tibi tu-
nicam da ei, & pallium*, S. Thomas in *2. 2. q. 43. art.
8.* & *in 2. 2. q. 96. art. 4.* Ergo pro defenſione quan-
tumlibet neceſſaria bonorum temporalium nul-
latenus licere debet Clerico ſpoliatorem occide-
re, aut mutilare.

25 Non obſtat tex. in cap. 2 *ſupra eod.* quia non di-
cit, *te, vel tua, ſed te, tuaque*, & ſic ibi fur, aut latro
fuit occiſus non pro defenſione rerum tantùm,
ſed perſonæ, & rerum copulativè; & ita ad illum
textum reſpondent *hic* Hoſtien. *num. 3. in ver. Tam
acriter*, Jo. Andr. *num. 2. in ver. Acriter*, Butr. *nu. 6.
verſ. Secundo caſu*, Cardin. *num. 2. verſ. Oppono*, Ma-
rian. Socin. *n. 7.* reliqui omnes.

26 Item non obſtat cap. *Dilecto, de ſent. excomm. lib.
6.* ubi nedum laico, ſed etiam clerico licet res ſo-
las etiam ſine perſona armis defendere: etenim
hoc verum eſt invocando brachium ſæculare, ut
ibi, & in cap. *Poſtulaſti, infra eod.* & ita illum tex-
tum intelligit Hoſtien. *hic nu. 4.* ſecundum quem
jungi debet quod notatur in cap. *Petitio, inf. eod.*
& in cap. *Ex multa. §. De Clericis, de Voto*, & ſe-
quuntur Jo. Andr. *num. 3 in eod. ver. Acriter*, An-
char. *num. 2. verſ. Sed contra*, & Marian. Socin. *n. 8.*
27 qui de communi teſtatur. Sed certè hic intelle-
ctus nimis reſtringit litteram illius Decretalis, &
contrarium ſentit ibi gloſ. *fin. in ver. Bonis.* Unde
conclude ſecundum Abbat. *num. 3 verſ. Sed certè*,
& Marian. Socin. *num. 8.* Pro defenſione rerum li-
cere quidem Clericis manus injicere, & baculo,
vel gladio defendere, dummodo tamen non pro-
cedant ad ſæva, & ad occiſionem. Pro quo intel-
lectu facit hæc littera ibi, *tam acriter in alios exar-
deſcere.* Non igitur prohibetur moderata defen-
ſio: & ita ſecundum eos videtur intelligere In-
noc. in cap. *Si verò, il primo. de ſent. excomm.* & hanc
ſententiam tenuit Jo. Andr. in d. cap. *Dilecto.* &
idem Abb. in d. c. *2. ſupra, de vita, & honeſt. Cleric.*
pro qua ſecundum Marian. Socin. Facit textus
in c. *Olim, il primo, de reſtit. ſpoliat.* juncta Clem. *Si
furioſus, de homicid.*

28 Ex prædictis omnibus conclude: Quandoque
clericus facit aliquid ad defenſionem perſonæ, &
rerum, quandoque ad defenſionem perſonæ tan-
tùm, quandoque ad defenſionem rerum tantùm.
Primò caſu ſi defenſio ſit neceſſaria, & inevitabi-
lis non efficitur irregularis, ſi ex tali facto homi-
cidium ſequatur, ut notatur in cap. 2 *ſupra eodem*,
& in Clem. *Si furioſus, eod. tit.* Si verò defenſio ſit
quidem neceſſaria, ſed non omnino inevitabilis,
tunc non vitat irregularitatem, ut *hic*, & ſentit
gloſ. *1. in princ.* Ad hoc cap. *Sicut, ſupra eod.* & mul-
to minus eam vitat ſi nulla ſubſiſtat neceſſitas ju-
xta notata in d. cap. *Sicut dignum.* Secundò caſu
dic idem per omnia, quod dictum eſt in proximo
membro. Tertiò caſu videlicet quando pro de-
fenſione rerum tantùm, dic ſi idem perpetravit
homicidium ſine dubio incurrit irregularitatem,
& in hoc conveniunt omnes, ut abundè oſtenſum
eſt ſupra. Si autem alius homicidium commiſit,
tamen aliquo facto ipſius præcedente; tunc di-
ſtingue: nam ut fuit in culpa, vel diligentiam non
adhibuit, & incurrit irregularitatem; & in hoc ca-
ſu loquitur hæc Decretalis, quia ſecundum Inno-
cen. & Doctores Monachus, qui latrones ligatos
dimiſit in cuſtodia alterius fuit in culpa, quia
duos dimiſit in cuſtodia unius tantùm, & diligen-
tiam non adhibuit, quia illos non benè ligavit:
debuit enim cogitare hoc evenire poſſe, ut di-
cunt Doctores, & in ſpecie Petr. de Anchar. *n. 2.*
Aut verò adhibuit omnem diligentiam quam de-
buit, & non fuit in culpa, & tunc homicidium ſu-
perveniens ei non imputatur, nec redditur irre-
gularis, ut in juribus allegatis in gloſſa: & hæc ve-
ra, niſi factum quod mandaret Clericus eſſet tale,
ut ex illo veriſimiliter poſſet ſequi mors, quia
tunc indiſtinctè in irregularitatem incideret non
obſtante aliqua eius proteſtatione. Hic eſt caſus
in cap. *Is qui, de homicid. lib. 6.*

92 Hæc procedunt in Clerico. Quid autem juris
ſit in laico, dixi in c. 2. *ſupra eod.*

DE HOMICIDIO.

Cap. De Cætero.

SUMMARIUM.

1 *Irregularis eſt dans cauſa homicidio, & n. 7.*
2 *Verbum, videtur, in legiſlatore eſt expreſſivum ve-
ritatis.*
3 *Doctor reſpondens per, verbum, videtur, intelligitur af-
firmativè reſpondere.*
4 *Medicus ſimiliter per verbum, videtur, affirmat.*
5 *Teſtis deponens per verbum, videtur, an & quando pro-
bet.*
6 *Irregularis removetur ab omni altaris miniſte-
rio.*
7 *Irregularis eſt præbens cauſam proximam homicidio,
licet det operam rei licitæ.*
8 *Irregularitas incurritur etiam cum merito, ibi-
dem.*
9 *Irregularis eſt iudex, qui protulit ſententiam ſanguinis,
ſi exinde ſequuta ſit mors.*
10 *Teſtis quoque deponens in cauſa ſanguinis ſequuta mor-
te, irregularis efficitur.*
11 *Lex promotionis magis reſpicit ad factum, quam ad vo-
luntatem.*

12 *Cauſa remota, quæ nullo modo eſt ordinata ad homicidi-
cidium, non parit irregularitatem.*
13 *Etiamſi præbens hujuſmodi cauſam det operam rei illi-
citæ.*
14 *Ars faciendi taxillos prohibita eſt, ibidem.*
*Puer, qui turgidam veſicam frangens dedit cauſam ab-
ortui, an ſit irregularis.*
15 *Irregularis non eſt accedens armatus ad neptem adulte-
ram, ut cogat adulterum cum ea contrahere, ſi adul-
ter metu præcipitaverit.*
*Adulter irregularis non eſt ob necem à marito illatam
uxori adulteræ, ibidem.*
16 *Irregularitas an, & quando oriatur ex cauſa remota
ad homicidium ordinata.*
17 *Inſtans apud regem pro remedio facinorum an ſit irre-
gularis, ſi malefactores juſſu regis necati fue-
rint.*
18 *Clerici poſſunt de ſuis malefactoribus conqueri coram
judice ſæculari ſine pœna irregularitatis, dummodo
proteſtentur expreſſè.*
19 *Judex eccleſiaſticus tradens Clericum degradatum cu-
riæ ſæculari prævia proteſtatione non eſt irregu-
laris.*
20 *Epiſcopi deputantes Ballivos in ſua juriſdictione tempo-
rali, non fiunt irregulares, licèt pœna ſanguinis in-
feratur.*
21 *Princeps, qui legem condidit ſub pœna mortis, non effici-
tur irregularis ſi legis authoritate aliqui ultimo ſup-
plicio affecti fuerint.*
22 *Papa non poteſt canonicam irregularitatem incur-
rere.*
23 *Judex committens alteri cauſam irregularis eſt ſi Com-
miſſarius ad mortem condemnet.*
24 *Irregularis an ſit Clericus cui Epiſcopus commiſit ut
eligat juſtitiarium ſi juſtitiarius procedat ad pœnam
ſanguinis.*
25 *Irregularis non eſt, qui conſulit alteri, ut mortis ſe expo-
nat pro nomine ſive honore Chriſti, vel pro fide, aut
pro ſtatu Eccleſiæ.*
26 *Inquiſitores pronunciantes aliquem hæreticum, licèt ſci-
ant eum morti tradendum, aut aliàs id procurent
excuſantur ab irregularitate.*
27 *Irregularitas ex homicidio voluntario non contrahitur
indiſtinctè ab eo qui dat cauſam proximam homici-
dio ſed oportet ut homicidium ſit in ſe volitum.*

1 DE CÆTERO. Dans cauſam homi-
cidio irregularis eſt. Hoc dicit ſecun-
dum Cardinal. Abb. & Marian. Socin.
breve eſt, & diviſionem non patitur.
2 Nota primo hoc verbum, *videtur*, quod bis re-
petitur, in legiſlatore importare juris diſpoſitio-
nem, & eſſe expreſſivum veritatis; unde ſecundũ
Jo. Andr. *num.* 1. idem eſt dicere, *non videtur*, ac *non
eſt* & conſentiunt Butr. *num.* 2. Cardin. *in princ.*
Abb. *in* 1. *notabili*, & Marian. Socin. *n.* 1 & idem
Card. *conſ.* 56. *Caſus ſuper quo, num.* 18. ubi dicit
verbum, *videtur*, prolatum à lege eſſe aſſertivum
veritatis, quia lex non poteſt eſſe dubia, cap. *Erit
autem lex.* 4. *diſt.* cap. *fin. de Conſ.* & ob eamdem
rationem dictio *forſitan*, à legiſlatore prolata non
ponitur dubitativè, ſed affirmativè, ut in cap. *Niſi
cum pridem*, §. *Propter conſcientiam*, & ibi no-
tat gloſ. *in verb. Forſitan*, Innocen. Hoſtien. &
Doctores, *ſupra de renunciat.* Quod Butr. &
Abb. inducunt ad dicta teſtium, & Malè ſe-
cundum Marian. Socin. & ideò tu dic in legiſlato-
re pro primo dicto Jo. Andr. eſſe textum in c. *De
quarta, de præſcript.* in cap. *Præterea, de appellat.* &
in cap. 2. *de fide inſtr.* & in l. *Sciendum, ff. de ver-
bor. obligat.* Idem dicendum in Doctore, qui
3 reſpondens per verbum, *videtur*, intelligitur re-
ſpondere de jure, ut in cap. 1. & ibi DD. *de judic.*
Unde cum nos in ſolutione principalium quæſti-
onum utimur illis verbis, *videtur reſpondendum*,
non ſic loquimur quaſi dubij, ita ut verbum, *vi-
detur*, ſit nota improprietatis, ſed quia ita juris eſſe
4 cenſemus. Quod facit pro dictis frequentibus
Innocentij. Idem credimus in medico, ut in l.
5 *Quod tamen*, §. *Si arbiter, ff. de arbitr.* & ibi per Bar-
tol. & l. 2. §. 1. *ff. de ventr. inſpicien.* Demum idem
dicendum in judice, qui ſententiam profert per
verbum, *videtur*, ut ſcripſit Angel. in l. *Sciendum, ff.
de verbor. obligat.* quem refert, & ſequitur Marian.
Socin. *hic n.* 4.
Ratio prædictorum eſt, quia Doctor, Medicus
& Judex reſpondent non de his, quæ in facto cõ-
ſiſtunt, & ſenſu corporis præcipiuntur, ſed de eo,
quod judicio intellectus, & ratione percipitur; ac
6 proinde ſatis eſt, ut reſpondeant per verbum, *vi-
detur*, ut in juribus citatis. Ideoque in teſte, qui
non ſolum deponit de judicio rationis, ſed etiam
de facto, ſic diſtinguitur ſecundum Marian. Socin.
hic num. 5. Nam aut deponit in his, quæ poſſunt
per ſenſum corporeum certitudinariè comprehẽ-
di, & percipi: & non probat niſi reddat ſufficien-
tem cauſam dicti ſui. Aut deponit in his, in qui-
bus laborat judicium rationis, & intellectus, ut in
Medico, qui deponit ſibi videri vulnus mortale, &
in obſtetrice deponente aliquam virginem ſibi
videri corruptam, vel prægnantem: & tunc pro-
bat, ut l. 1. *ff. de ventr. inſpic.* Rationem differentiæ
inter judicem, & teſtem aſſignat Bald. in d. l. *Quid
tamen*, §. *Si arbiter, ff. de arbitr.* Et de hoc articu-
lo an teſtis probet per verbum, *videtur*, vide c. 2.
ſupra de renunc. cap. 1. *de judic.* & cap. *Perpendi-
mus, de ſent. excomm.* Bart. *in Proœmio Digeſtorum.*
7 Secundò nota regulam ex ſummario textus, vi-
delicet irregularem eſſe non tantùm, qui princi-
paliter homicidium perpetravit, ſed etiam qui
cauſam præbuit homicidio; & ideò non debere
ad Ordines promoveri, nec in ſuſceptis Ordini-
bus miniſtrare. Et hoc tene ſecundum Abb. An-
tiq. Jo. Andr. Cardin. Ancharan. Abb. Marian.
Socin. & omnes; quia etſi textus dicat hunc non
eſſe promovendum ad Sacerdotium; tamen cum
ſit irregularis, removeri debet ab omni altaris mi-
niſterio, ut in cap. *Presbyterum, ſup. eod.* Rurſus etſi
textus ponat caſum in Subdiacono, tamen fa-
ctum narrat; unde idem intelligas in alio Clerico,
ſecundum Jo. Andr. *in princ.* & Cardin. *in fine.* imò
& in laico, ut per Abb. *num.* 1. & Marian. Socin.
num. 7.
Nunc declara primò hanc regulam, ut proce-
dat ſi cauſa ſit propinqua, veluti quia conſilium,
præceptum, vel opem quis dedit ut alter occide-
retur, cap. *Si quis viduam*, 50 *diſt.* cap. *Henricus, ad
fin. de Cler. pugn. in duello*, cap. *Sicut dignum*, §. *fina-
li*, & cap. *proximo, ſupra eod.* vel hoc ſuggeſſit, ut in
d. cap. *Sicut dignum*, §. *Qui verò*, ſecundum gloſ. *hic*
Hoſtien. *in princip.* & Butr. *num.* 3. Quod latiùs ex-
plicat Innoc. in c. *Ad audientiam, num.* 1. & *ſeqq.
infr. eod.*
8 Neq; hoc caſu diſtinguitur an quis det operam
rei

rei illicitæ, nec ne; ſed indiſtinctè ex cauſa proxi-
ma incurritur irregularitas, ſecundum Innocen.
in d. cap. *Ad audientiam, num* 1. *verſ. Tamen ſemper ſit
irregularis*, etiam cum merito, ut patet in judice
9 qui protulit ſententiam ſanguinis, ſi exinde ſe-
quuta ſit mors, cap. 1. 51. *diſt.* cap. *His à quibus*, 23. *q.
ult.* Cap. *Clericis*, & cap. *Sententiam. Ne Cler. vel
Mon.* & notatur in cap. *Inter opera, de ſponſal.* &
per D. Thomam, *in* 2. *quæſt.* 4. *art.* 2. *in corp.* & *ad
quartum.*
10 Item non diſtinguitur an hujuſmodi cauſam
proximam ſponte quis dederit, an adactus, ut in
d. cap. 15. 1. *diſt.* ibi: (Qui dum parent poteſta-
tibus, quæ ſibi ſunt imperata fecerunt.) Et patet
in teſte, qui juſſus à judice depoſuit in cauſa capi-
tali; ut in d. cap. *Sententiam, Ne Cler. vel Mon.* Inno-
cent. *ubi ſupra num.* 7. Specul. *in tit. de diſpenſat.* §.
4. *num.* 9. *verſ. Item litigioſus*, Cravett. *conſ.* 2. *num.*
1. Clar. *in praxi crimin.* §. *fin. quæſt.* 24. *num.* 8.
verſ. Ulterius quæro, Navarr. *in Manuali cap.* 27.
11 *num* 212. Ratio eſt, quia lex promotionis magis
reſpicit ad factum quam ad voluntatem, ut
in cap. *fin.* 15. *quæſt. ult.* & notat Archid. in cap.
Si evangelica, nu 6. & ibi etiam Præpoſ. *n* 55. *diſt.*
Hoſtien. & DD. in cap. *Significaſti, il ſecundo, inf.
eodem* Marian. Socin. *infra* in c. *proximo, n* 230. &
ſequenti.
12 Si autem cauſa ſit remota gloſſa hic tenet non
incurri irregularitatem, argum. l. *Qui domum habe-
bat, ff. Locati*, & Cap. *Exhibita, inf. eod.* niſi ejuſmodi
cauſam quis dederit animo nocendi, aut non ad-
hibita diligentia quam debuit, aut potuit adhi-
bere, ad quod allegat Cap. *Presbyterum, in fine, ſu-
pra eod.* & l. *Si quis necandi, C. ad leg. Cornel. de Sicar.*
& cum gloſſa videntur *hic* tranſire Abb. Antiq. &
Anton. de Butr. *n.* 4. Verum Hoſt. *hic in fine* dicit
in d. cap. *Presbyterum*, non fuiſſe cauſam remotã
imò, propinquam, & cohærentem: & ideo idem
juris eſſe argum. l. *Quæ religioſis, ff. de rei vendic.* &
ſequuntur Jo. Andr. *num.* 4. Cardin. *num.* 2. *in* 1.
oppoſit. Petr. de Anchar. *in fine*, Abb. *num.* 3. *in fine*,
& Marian. Socin. *n.* 8.
Tu verò diſtingue duos caſus. Primus eſt cum
cauſa remota nullo modo eſt ordinata ad homici-
dium; & hoc primo caſu manifeſtum eſt ex cau-
ſa hujuſmodi nullam contrahi irregularitatem, &
ita procedit text. in d. cap. *Exhibita, infr. eod.* & in
d. l. *Qui domum habebat, ff. Locati*, [Neque (ut in-
quit Hoſtien. *hic n.* 1.) Faber qui fecit cultellum
ex eo ſolo quod fecit eum eſt in culpa, ſi cum ip-
ſo homicidium committatur: & ſic non nocet
cauſa remota.] Conſimile exemplum ponit hic
Abb. *num.* 3. videlicet. (Feci feneſtram in domo,
aliquis ultrò ſe ex ea præcipitavit: tunc enim ego
ſum cauſa remota, nec ſum in aliqua culpa, ſed
cauſa propinqua fuit fatuitas illius ſe præcipitan-
tis.) & ſequitur Marian. Socin. *nu.* 9. qui ad hoc
plures remiſſiones dedit in cap. *Presbyterum, ſupra
eod.* Alia exempla habes in cap. *De occidendis, verſ.
Unde nec reus*, 23. *q.* 5.
13 Procedit autem hæc concluſio etiamſi qui præ-
buit hujuſmodi cauſam remotam, & omnino per
accidens daret operam rei illicitæ: nam nihilo-
minus ex ea non efficitur irregularis, text. eſt in
d. cap. *Exhibita inf. eodem.* Et propterea qui fecit
taxillos ad ludendum, non incidit in irregulari-
tatem ex eo quod convenientes ad ludum ſe inter-
fecerint: Nam etſi ſecundum communem opi-

nionem ars faciendi taxillos ſit prohibita, tamen
non eſt ad homicidium ordinata, ut per Marian.
Socin. in cap. *proximo, num.* 237 *verſ. Secus autem ſi
non eſſet ordinata, inf. eod.*
14 Et eodem modo irregularis eſt puer, qui tur-
gidam veſicam porcinam frangens, in cauſa fuit, ut
mulier prægnans terrore abortiretur, ut poſt Abb.
tenet Sylveſt. *in ver. Homicidium*, 2. *num.* 14. Licèt
contrarium videantur ſentire Innoc. Abb. Ant.
15 & Vinc. & minus benè ſecundum Sylveſt. Idemq;
patet ex ſubjectis declarationibus S. Congrega-
tionis Concilij. Nam Petrus Presbyter Pampi-
lonenſis cùm audiſſet Martinum laicum cum qua-
dam muliere ſoluta ipſius oratoris ex fratre nepo-
te ſolere carnaliter commiſceri, & quadam nocte
domum ejus ingreſſum eſſe, & cum illa cõmora-
ri, armatus ipſe, alijſq; conſanguineis armatis co-
mitatus ad d. domum dictæ neptis acceſſit ea in-
tentione, ſicuti aſſerebat, ut Martinum compelle-
ret, contrahere cum ea matrimonium, non autem
ut eum occideret. Verum ſimul ut Martinus audi-
vit fores pulſari, ſe in aream dictæ domus è fene-
ſtra projecit, ac ſtatim exanimatus eſt. Quæſivit
Petrus an propterea contraxiſſet irregularitatem.
Die 29. *Novembris* 1602. S. Congregatio, cui unde-
cim Cardinales interfuerunt, cenſuit Petrum præ-
dictum ſecundum ea, quæ proponebantur, non
incidiſſe in irregularitatem. Et poſtea cum qui-
dam Presbyter Oriolen. diœceſis noctu ad muli-
erem conjugatam acceſſiſſet, ab ipſa de vi-
ri abſentia edoctus; cumq; vir ipſe caſu ſuperve-
niens uxorem necaſſet; dubitavit idem Presbyter
num incidiſſet propterea in irregularitatem. *Die*
31. *Iulij* 1610. S. Congregatio reſpondit uti prius
cenſuerat prævia diligenti diſcuſſione, adulterum
ob mortem adulteræ à marito propter adulteriũ
inflictam non eſſe irregularem.
His planè caſibus etſi prædicti darent operam
rei illicitæ, quia tamen cauſa remota, quam homi-
cidio præſtiterunt, nullatenus fuit ordinata ad
cauſatum, ſed fuit omnino per accidens; declara-
ti fuerunt immunes ab irregularitate.
16 Secundus caſus eſt cum cauſa remota eſt veri-
ſimiliter ordinata ad cauſatum, itaut propter ipſã
ordinationem, & conſequentiam cauſati præſtans
cauſam ipſam remotam videatur habuiſſe animũ
ad cauſatum. Et hoc caſu, qui præbuit cauſam te-
netur, ut per Marian. Socin. *hic nu.* 9. Ego verò in-
telligo hoc procedere ſi præbens hujuſmodi cau-
ſam dabat operam rei illicitæ, vel animo nocendi
hoc fecit, aut diligentiam non adhibuit quam po-
tuit, aut debuit adhibere; aliàs ſecus, ut in c. *Con-
tinebatur, ſupra eod.* & *infra* in cap. *proximo*, l. *Si
17 putator, ff. ad leg. Aquil.* Ita Ægid. Bellam. *conſ.* 14.
Factum eſt tale, per tot. & *præſertim num.* 3. *verſ. In
oppoſitum*: ubi notabiliter conſuluit Epiſcopum
Avenionenſem, qui propoſuit Ludovico Franco-
rũ Regi enormia quædam facinora in ejus ditione
perpetrata, & inſtitit pro remedio opportuno,
nullam contraxiſſe irregularitatem, licèt alij ex
delinquẽtibus juſſu Regis decapitati, alij ſubmiſſi,
& alij mutilati fuerint: motus hoc principali fun-
damento, quia danti operam rei licitæ non impu-
tatur damnum, maximè ſi non valeat de negligen-
tia reprehendi, ut cap. *De occidendis*, 23. *q.* 5. ſe-
cundum Bernard. & Hoſtien. in c. *Sicut dignum*,
ſupra eod. & Henric. *hic.* Et idem ſi non adhibet
diligentiam, quam poteſt, ſi cauſam proximam

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
ALERE FLAMMAM VERITATIS
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

non dederit, ut l. *Qui domum habeat, ff. Locati*: at Epiſcopus hoc egit principaliter pro redemptione captivorum, & ſic dabat operam rei licitæ, nec dedit cauſam proximam; ſed Rex, & illius
18 miniſtri. Sic etiam videmus Prælatis, vel Clericis quibuſcumque qui de laicis ſuis malefactoribus querelam petēs ſæcularem judicem deponentes petunt emendam ſibi fieri, & provideri ne contra eos talia de cætero præſumantur, imputari non debere ſi proteſtentur expreſsè ſe ad vindictam, ſeu pœnam ſanguinis non intendere, licèt malefactoribus judex mortem intulerit juſtitia exigente, ut eſt caſus in cap. *Prælatis de homicid. lib. 6.* Et quamvis Jo. Andr. ibi dixerit Clericum cautè facere ſi potius dicat, *conqueror*, quàm *accuſo*; & ſic ſerventur verba d. cap. *Prælatis*; tamen putat eum non fieri irregularem, licèt dicat, *accuſo*: nam & querela in officioſi teſtamenti dicitur accuſatio, l. *Parentibus*, & l. *In arenam, C. de inoff. teſtam.* & ſequitur poſt Abb. Marian. Socin. in c. *prox. infra*
19 *eod. num 256.* Sicut non imputatur judici eccleſiaſtico, qui Clericum actualiter degradatum tradit curiæ ſæculari ſi proteſtetur ad præſcriptum c. *No-*
20 *vimus, infra, de verbor. ſignificat.* Similiter Epiſcopus, ſeu quicumque alias Prælatus, vel Clericus juriſdictionem obtinens temporalem, ſi homicidio, aut alio maleficio ab aliquibus in juriſdictione ſua commiſſo, Ballivo ſuo, aut alij cuicumque injungat ut veritatem inquirens juſtitiam exequatur, irregularis non efficitur, licèt pœna ſanguinis inferatur, ut eſt text. in cap. *Epiſcopus, Ne Cler. vel Mon. lib. 6.*

His enim caſibus, & alijs conſimilibus, qui adduci poſſent, quamvis præbentes cauſam remotā intelligere poſſint, aut debeant futurum eſſe ut inde mors ſequatur; excuſantur tamen ab irregularitate, quia dant operam rei licitæ, & eorum offi-
21 cio incumbent. Unde nec Princeps, qui legem condidit ſub pœna mortis, efficitur irregularis ſi legis auctoritate aliqui ultimo ſupplicio affecti fuerint, quia in perſonam certam non animadvertis, nec in Conſtitutionem ſuam voluit aliquem incidere, ſed eam tantummodo promulgavit propter bonum, & licitum, ut homines à maleficijs deterreret; ita Archid. in c. *Officia, num. 1. 2. 3. q. 5.* & Jo. Andr. in c. 1. *num. 5. in gloſ. 1. infra de Sagittar.*
22 Quod multo magis habet locum in Papa, qui non poteſt canonicam irregularitatem incurrere, c. *Propoſuit ſupra de conceſſ.* quia & aliis ſuper hoc medetur, ut patet ex notatis in c. *Sicut, ſup. eod.* & *infra* in c. *Poſtulaſti*, & tradit Jo. Andr. *loco citato*, Verum ſi Clerici emendam peterent, aut reum curiæ ſæculari traderent non præmiſſa proteſtatione, utiq; irregularitatem non evaderent, ut in
23 juribus citatis; & utrobique notant Doctores. Et eodem modo quærit *hic* Collectar. *in princ.* ſi aliquis obtinuerit à Principe judicaturam, & cauſas cōmiſerit in genere, quia à ſe totam juriſdictionem abdicare non poteſt an committens ſit irregularis, ſi Commiſſarius ad mortem, vel mutilationem condemnet: & concludit eſſe irregularē, cùm ſit cauſa, & occaſio; quia hoc potuit prævidere. Nec obſtat ſecundum eum cap. *Epiſcopus, Ne Cler. vel Mon. lib. 6.* quia hoc faciunt Prælati ex neceſſitate ſui officij; & ideo Papa ibi eos excuſare poteſt. Aliàs idem eſſet judicium de Prælatis, & alijs, ut legitur, & notatur in cap. *Ex litteris, de exceſſ. Prælat.* Idem ſi Princeps cauſam Clerico commiſiſſet, qui alicui re integra in totum vices ſuas committeret, propter eamdem rationem, ut hic per Collectar. poſt Guilelm. de Monte Laudano *in tract. ſin. de Sacram.* & idem dicendum ſi E-
24 piſcopus committat Clerico, ut vice ſua eligat Balivum, vel Judicem, vel ſpecialem juſticiarium, & juſticiarius à Clerico electus condemnet ad mortem ſecuto effectu: nam Clericus irregularitatem incurrit; & in hoc reſidet Jo. Andr. in d. cap. *Epiſcopus*, quia talis voluntariè hoc facit, non autem ex officio: & tota illa Decretalis loquitur de eo, cujus eſt juriſdictio: licèt Collectar. *hic in fine* dicat hoc magis mirandum eſſe, cum hic Clericus non faciat niſi quod Epiſcopus eſſet facturus: quid enim poteſt illi imputari, maximè ſi coactus fuit à ſuo Prælato: quare in præcepto concludit ſecus, cap. *Sicut, 7. q. 1.* & cap. *Quod quis, de reg. iur. lib. 6.*
25 Declara ſecundò, principalem regulam hujus Decretalis ut non procedat in eo, qui alicui conſulit ut indubitatæ morti ſe exponat pro nomine, ſive honore Chriſti, vel pro fide, aut pro ſtatu Eccleſiæ: non enim fit irregularis, licèt exinde ſequatur mors; & ſic dederit cauſam proximam homicidio, cap. *Sunt quidam, 25. q. 1.* cap. *Non ſolum*, & cap. *ſeq. 11. qu. 3.* cùm Chriſtus mortem pro nobis ſubierit, cap. *Cum Redemptor, 12. q. 1.* cap. *Pro humani, de homicid. lib. 6.* ita Innoc. in cap. *Ad audientiam, n. 6. verſ. Sed etſi conſulat, infra eod.* Archid. *in*
26 *ſumma 23. q. 8. n. 4. verſ. Sed ſi ei conſulat.* Et hac ratione excuſari poſſunt ab irregularitate Inquiſitores hæreticæ pravitatis pronunciantes aliquem hæreticum, licèt ſciant eum propter hoc morti tradendum; & hoc etiam aliàs multipliciter procurent: ad hoc *Legi, 23. q. 8.* & cap. *Si audieris, 23. q. 5.* ſecundum Archid. *ubi ſupra, verſ. Hac etiam ratione*, & Specul. *in tit. de legat. §. Iuxta, verſ. Porrò.*
27 Declara tertiò eamdem regulam ut procedat in ſimplici irregularitate, non autem in ea, quæ contrahitur ex homicidio voluntario, & eſt indiſpenſabilis, ut in decreto Concilij Tridentini c. 7. *ſeſſ. 14.* ad hanc enim inducendam non ſufficit indiſtinctè cauſam proximam dediſſe homicidio, ſed oportet ut homicidium ſit in ſe volitum, ut fusè probavimus in cap. *proximo infra eod.* in quæſtione, An mandans committi homicidium in perſona unius, ſi ſequatur in perſona alterius ſit irregularis ex homicidio voluntario? à *n. 53. uſque in finem.*

DE HOMICIDIO.

Cap. Ad Audientiam.

SUMMARIUM.

1 *Homicidium caſuale imputatur ei, qui dabat operam rei licitæ ſi non adhibuit diligentiam, quam debuit.*
2 *Dubitans an ſit irregularis debet tutiorem partem eligere, & abſtinere à miniſterio altaris.*
3 *Irregularitas in foro contentioſo in dubio non eſt præſumenda.*
4 *Secus in foro pœnitentiali, vel quaſi pœnitentiali.*
5 *Dubius tenetur tutiorem partem eligere in omni materia, in qua ſubeſt periculum ſalutis æternæ.*

6 *Dubia contra ſeipſum in deteriorem partem ſunt interpretanda; ſecus contra proximum.*
7 *Regula de tutiori parte in dubio eligenda à recentioribus Theologis multipliciter oppugnatur.*
8 *Clerico licet propriam familiam corrigere etiam moderatè verberando, nec caſus mortis inde contingens illi imputatur.*
9 *Virgis, & loris verberari quis poteſt, & cuſtodiæ cauſa in vinculis poni.*
10 *Correctio debet eſſe levis, & moderata.*
11 *Sævitia nimia adſcribitur culpæ.*
12 *Caſtigatio levis dicitur ſi fiat cum molli cingulo.*
13 *Caſtigatio an ſit moderata necne, iudicis arbitrio relinquitur.*
14 *Caſtigatio levis in robuſto eſſe gravis in debili, vel infirmo.*
15 *Caſtigatio dicitur levis, aut gravis ex genere inſtrumenti.*
16 *Item ex parte corporis, in qua quis percutitur.*
Magiſter, vel dominus baculo percutiens caput dicitur eſſe in culpa; ſecus ſi manum dando palmatam, ibidem.
17 *Irregularitas ex homicidio, vel mutilatione in quibus caſibus contrahatur. Et infra per diſcurſum, uſque in finem.*
18 *Irregularitas ex homicidio, vel mutilatione eſt in duplici differentia.*
19 *Irregularitas ex homicidio caſuali contrahitur ab eo, qui dabat operam rei illicitæ.*
20 *Clericus qui venando telum in feram miſit, & hominem occidit, irregularis eſt, etiamſi omnem adhibuerit diligentiam.*
21 *Clericus qui porcos ex agro pulſurus proiecit lapidem, & puerum necavit, non eſt irregularis.*
22 *Proiciens aliquid per locum inſolitum, non tenetur clamare.*
23 *Clamantes ſubmiſſa voce, vel poſt caſum contingentem, non excuſantur.*
24 *Furioſus, qui culpa propria incidit in furorem, an ſit irregularis ex homicidio in furore commiſſo.*
25 *Furioſus ex culpa ſua puniendus eſt, ſed mitiori pœna, & refellitur contraria opinio Menochij.*
26 *Furioſus quod facit perinde eſt ac ſi à quadrupede, vel tegula per ſe cadente factum eſſet.*
27 *Mandans aliquem verberari, licèt expreſsè inhibeat non occidatur, irregularis eſt ſi mandatarius occidat.*
28 *Conſulens alicui iactum machinæ, vel baliſtæ, aut expugnationem caſtri an ſit irregularis.*
29 *Aſſocians euntem ad aliquem interficiendum an, & quando incurrat irregularitatem.*
30 *Irregularis non eſt qui caſu interfuit homicidio abſque participatione, licèt ex eius præſentia aliquid robur accreverit adverſarijs.*
31 *Irregularis efficitur inflammans animum Regis ad odium, ſi inde ſequatur mors.*
32 *Suggerere quid ſit.*
33 *Irregularis non eſt præbens homicidio cauſam remotam, & ad homicidium non ordinatam, etiamſi daret operam rei illicitæ, & n. 61.*
34 *Culpa leviſſima an ſufficiat ad irregularitatem contrahendam.*
35 *Irregularis eſt ex homicidio caſuali, qui non adhibuit diligentiam, quam debuit, licèt daret operam rei licitæ.*
36 *Negligentia diſſoluta propè dolum eſt, & habetur pro conſcientia.*
37 *Dormiens an, & quando fiat irregularis ex homicidio in ſomnis commiſſo.*
38 *Chirurgus an ſit irregularis, ſi ex aduſtione, vel inciſione, quam fecit, ſequuta fuerit mors, vel mutilatio, & n. 40.*
39 *Barbitonſoris, ſeu phlebotomantis artem exercens an efficiatur irregularis.*
40 *Chirurgia ars eſt Clericis interdicta, & n. 42.*
41 *Intellectus cap.* Tua nos de homicid.
42 *Chirurgus ut ſit immunis ab irregularitate quæ requirantur.*
43 *Urſum, aprum, vel leonem tenens ſi aliquem interficiant, an ſit irregularis.*
44 *Clericus è campanili ſurſum trahens cordam campanæ an ſit irregularis, ſi puer funi appenſus ceciderit, & expiraverit.*
45 *Irregularis efficitur cauſam præbens homicidio animo nocendi licèt aliàs daret operam rei licitæ.*
46 *Feneſtram faciens ea intentione ut alter ſe per eam præcipitaret, irregularis efficitur ſi mors ſequatur.*
47 *Clericus ſe defendens in rixa an ſit irregularis ſi ſuperveniant inimici adverſariorum, & aliquem interficiant.*
48 *Cultellum tenens in manu an ſit irregularis, ſi alter in eum inſiluerit, & vulnus lethale acceperit.*
49 *Clericus trahens officiali furem petens ut eum puniat citra ſanguinis effuſionem, an ſit irregularis ſi officialis occidat, vel mutilet.*
50 *Clericus expellens latronem de Eccleſia, qui Iuſtitia mediante ſuſpenſus eſt, an ſit irregularis.*
51 *Irregularitas ex homicidio voluntario qualiter contrahatur.*
52 *Portans ligna ad comburendos hæreticos ut indulgentiam conſequatur, an ſit irregularis*
53 *Mandans committi homicidium in perſonam unius, ſi ſequatur in perſonam alterius an ſit irregularis ex homicidio voluntario, & numero ſeq. uſque in finem.*
54 *Irregularis ex eodem facto unus eſſe poteſt ex homicidio voluntario, alter ex caſuali.*
55 *Mandans aliquem percuti baculo citra mortem, aut cæſim leviter in facie vulnerari, non eſt irregularis ex homicidio voluntario, ſi mandatarius gladio interfecerit.*
56 *Irregularis non eſt qui omni conatu niſus eſt occidere, ſed non occidit.*
57 *Caſus eſt in agente præter intentionem.*
58 *Caſus evenientes ex aliquo opere præter operantis intentionem, non ſunt voluntarij, niſi per accidens.*
59 *Mandans percuti extra Prætorium, ſi percuſſio ſequatur in Prætorio, non tenetur de percuſſione.*
60 *Fur qui equis ſubtractis mulierem confregit, non tenetur lege* Cornelia de Sicariis.
61 *Homicidium caſuale tunc imputatur danti operam rei illicitæ, quando actus ille eſt ordinatus de ſui natura ad homicidium ſubſequutum.*
62 *Homicidium culpoſum non doloſum quando dicatur.*
63 *Conſilium, & eventus exigitur à iuriſconſulto.*
64 *Mandans capi unum ex tribus Clericis, & alios duos non gravari, ſi mandatarius capiat unum ex duobus, mandans non eſt excommunicatus.*
65 *Irregularis an ſit conſulens alicui homicidium, ſi ille dum aggreditur, occiditur.*
66 *Pœna ordinaria an ſit puniendus, qui volens percutere*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS ®

cutere Titium, percuſſit Mevium.
67 *Percutiens animo occidendi armato pugno, an cenſeatur homicida voluntarius, ſi percuſſus cadendo ex alliſione ad petram obierit.*
68 *Error an excuſet homicidium involuntarium.*
69 *Injuriam inferens Titio, quem putabat eſſe Caium, qua pœna puniatur.*
Mandans quando teneatur ex homicidio, ſi mandatarius erraverit in perſona occiſi, ibidem.
70 *Excommunicatus eſt qui volens percutere unum Clericum, percuſſit alium.*
71 *Percutere volens Titium, ac percutiens Caium prætereuntem, tenetur* l. Aquilia.
72 *Occidens hominem etiam infidelem eſt irregularis.*

1 AD AUDIENTIAM. Homicidium
caſuale imputatur ei, qui dabat operam
rei licitæ, ſi non adhibuit diligentiam,
quam debuit. Hoc dicit ſecundũ omnes.
Communis diviſio. Secunda ibi, *Quia verò*,
Et hæc diſtinguit. Et ſecundum membrum ibi,
Si verò.
2 Nota primò ibi, *quod cum in dubijs*, eum, qui dubitat
an ſit irregularis nec ne, debere tutiorem
partem eligere, ſeque irregularem æſtimare, &
abſtinere à miniſterio Altaris. Concordat. c. *Sig-*
3 *nificaſti, il ſecondo*, & cap. *Petitio, infr. eod.* Unde videtur
inferri, ut in dubio irregularitas ſit præſumenda.
Quod tamen non ita generaliter accipiendum
eſt, ſed ſub diſtinctione, de qua hic per Abb.
num. 2. & Marian. Socin. *num.* 18. Nam aut agitur
ad pœnam imponendam propter irregularitatem
in foro contentioſo; & tunc in dubio quis debet
potiùs judicari nõ irregularis, quã è contra. Et ita
loquitur Innocen. *hic in fin.* ab aliquibus perperam
allegatus. Ait enim irregularitatem eſſe de
jure poſitivo, ut notatur in cap. *Niſi cum pridem, de
renunc.* Et ideò non debere aliquem in dubio reputari
irregularem, quia pœnæ ſunt molliendæ
potiùs, quàm exaſperandæ, cap. *Pœna, de pœnit. diſt.*
2. Et ſic loquitur Innoc in foro judiciali, quando
agitur ad pœnam, prout illum intelligit Abb. *d. n.*
1. Et ita etiam loquitur Speculat. *in tit. de legat.* §.
Juxta, verſ. Quidquid ego, & *verſ. Generaliter*, & ibi
Joan. Andr. *in addit.* ſecundum Marian. Socin. *eod.
num.* 18. Aut agitur in foro pœnitentiali ad pœni-
4 tentiam imponendam. Et in dubio debet quis
potius reputari irregularis; quoniam in hujuſmodi
foro tutior pars eſt eligenda, licèt durior
videatur. Et idem dicendum ubi agitur in foro
quaſi pœnitentiali, puta quia propriè non agitur
ad pœnitentiam, ſed ut quis abſtineat à miniſterio
Altaris; quia debemus in tutiorem partem
interpretari, ut clarè probatur hic in d. c. *Signifi-*
5 *caſti*; & in cap. *penult, infr. eod.* Procedit autem
hæc regula de tutiori parte in foro pœnitentiali,
vel quaſi pœnitentiali eligenda non ſolum in irregularitate
ut hic, & in juribus proximè citatis,
verum etiam in omnia materia, in qua poſſet
ſubeſſe peccatum, ut per Socin. *hic num.* 21. Et in
excommunicatione eſt textus in cap. *Illud, de cleric.
excomm.* In baptiſmate, in cap. *Parvuli, de
conſecr. diſt.* 4. In pœnitentia, in cap. *Si quis poſitus*,
& cap. *ſeq. de pœnit. diſtinct.* 7. In Sacramento
Ordinis in cap. *Veniens, de Presbyt. non baptiz.* In
matrimonio in cap. *Juvenis, de ſponſal.* Et generaliter
ubicumque agitur de præcepto ſub culpa
mortali in Clem. *Exivi*, §. *Item præterea, de ver-*
6 *bor. ſignificat.* Rationem differentiæ inter utrumque
forum egregriè aſſignat D. Thom. in 2. 2. *q.
60. art.* 4. (Quia ubi non apparent manifeſta indicia
de malitia alicujus, debet unuſquiſque eum ut
bonum habere in meliorem partem interpretando
quod dubium eſt; alioquin injuriatur ei, & cõtemnit
ipſum: nullus autem debet alium contemnere,
aut nocumentum quodcumque inferre abſque
cauſa. At verò circa ſeipſum homo debet dubia
interpretari in pejorem partem ſecundum illud
Job 9. *Verebar omnia opera mea*: eo quod cum
debemus noſtris malis adhibere remedium, expedit
ad hoc ut ſecurius remedium apponatur,
ut ſupponatur id, quod eſt deterius.) Hæc S. Th.
Idem voluit gloſ. in cap. *un. in ver. Æſtimare, de
ſervit.* quæ conciliando jura in articulo, an quis in
dubio præſumatur culpabilis nec ne; (Hoc, inquit
generale eſt, ut ubi vertitur periculum animę
præſumatur in deteriorem partem.) cap. *Juvenis,
de ſponſal.* cap. *Presbyteri, 88. diſt.* Sed circa judicia
præſumitur potius juſtum, vel bonum, quàm è
converſo, cap *Si quid, 86. diſt* cap. *Inconctus*, 11.
quæſt. 3. cap. *Innocens, 22. quæſt.* 4. & l. *Ab ea parte*,
7 *ff. de probat.*
Verùm inſignem hanc ſacrorum Canonum regulam
de electione tutioris partis complures ex
recentioribus Theologis ita extenuant, ut ferè ad
nihilum redigere videantur: quidam enim affirmant
electionem tutioris partis non eſſe in præcepto,
ſed in conſilio tantùm: quidam dicunt
eam habere locum tantũmodo in dubio facti, vel
perſonæ, non autem in dubio juris: quidam in dubio
juris practico non autem ſpeculativo: alij verò
opinantur eam regulam eſſe reſtringendam ad
limites hujus Decretalis, itaut non procedat niſi
in materia irregularitatis: alij demum putant
eam non habere locum in opinionibus: nam cum
utrinque ſunt opiniones æquè probabiles, aut una
probalibilis, & alia probabilior, contendunt
licere unicuiq; eligere quamcumq; opinionẽ etiã
omiſſa probabiliori, & tutiori. Sed has omnes opiones
uti improbabiles, & mimime conſonas diſpoſitioni
ſacrorum Canonum, latiſſimè confutavimus
in tractatu noſtro de opinione probabili
quem poſuimus in c. *Ne innitaris, ſupra de Conſtit.*
8 *præſertim à num.* 44.
Secundò nota Clerico licitum eſſe propriam
familiam corrigere etiam verberibus, nec caſum
mortis inde contingentem illi imputari, dummo-
9 do correctionis modum non exceſſerit, cap. 1.
& cap. *Cum voluntate, de ſenten. excomm.* Nam virgis,
& loris verberari quis poteſt, & cuſtodiæ cauſa
in vinculis poni, l. *un. in princip. C. de emendat. ſer-*
10 *vor.* Hoſtien. *hic num.* 1. S. Thom. *in* 2. 2. *quæſt.
65. art* 2. Secus verò ſi exceſſerit modum in corrigendo;
& ita intelligitur hic tex. ſecundum
Abb. *num.* 1. Correctio enim debet eſſe levis, &
moderata, ut l. *Sed etſi quacumque*, §. *Si Magiſter*, &
l. *ſeq. ff. ad l. Aquil.* quia levis caſtigatio reverentiã
exhibet caſtigandi: nimia verò aſperitas nec cor-
11 rectionem recipit, nec ſalutem ut legitur in c.
Cum beatus. 45. *diſt.* Debet igitur eſſe admixta miſericordia
cum diſciplina, cap. *Diſcipulum, ead.
diſt.* cum ſæpè erga corrigendos plus agat benevolentia,
quàm auſteritas, plus exhortatio, quàm
cõminatio, plus charitas, quàm poteſtas, cap. *Licet,
1. & 2. ead. diſt.* Concilium Trid. *c.* 1. *ſeſſ.* 13. Unde
non mirum ſi nimia ſævitia aſcribitur culpæ,
ut

12 ut d. §. *Si magiſter*, Dicitur autem levis caſtigatio
ſi fiat cum cingulo; ut notabiliter dicit gloſ. 1. *hic*;
quod verum dicit Jo. Andr. in gloſ. *Leviter, num.* 7.
13 Si cingulum erat molle, ſed melius Marian. Socin.
exiſtimat *num.* 5. Hoc relinquendum eſſe arbitrio
judicis, inſpecta qualitate ejus qui corrigitur, videlicet
an ſit ſanus, & robuſtus, an verò infirmus,
14 vel tenellus: nam caſtigatio quæ levis eſſet, in robuſto,
diceretur gravis inhabili, vel infirmo, ut
probatur in l. *Qua actione*, §. *Si quis ſervum, ff. ad
l. Aquil.* & hoc tenet Innoc. in cap. *Cum in Magiſtrum,
de elect.* & Archid. in cap. 1. *ſuper gloſ.* 23. *q.* 5.
15 Similiter cenſetur levis, vel gravis caſtigatio ex
genere inſtrumenti; quo utitur quis ad caſtigandum
ſecundum Socin, *num.* 5. Non enim eadem
ratio habenda eſſet eius, qui molli cingulo, ac eius
qui baculo uteretur, nec eadem illius qui percuteret
virga, ac illius qui ferro, aut malleo; Præſumitur
enim in dolo, qui caſtigat ferro, malleo, ligone,
vel cultello, ut in cap. *Significaſti, il ſecondo,
infr. eod. in fin.* ibi, (tum ratione inſtrumenti, cum
quo ipſe percuſſit, quod cum grave ſit, non ſolet
levem plagam inferre:) & in l. 1. §. *Sed ſi clava*, &
16 ibi per Jacob. de Aren poſt gloſ *ff. ad l. Corneliam,
de ſicar.* Rurſus ſpectandum erit in qua parte corporis
magiſter, vel dominus verberaverit; nam
ſi in capite, & inde mors ſequeretur, nõ eſſet corrigens
immunis ab irregularitate, ut in d. c. *Significaſti
in fin.* ibi. (Tum ratione partis in qua fuit
ille percuſſus in qua de modico ictu quis lethaliter
lædi ſolet) Unde in cap. *Presbyterum, ſupra
eod* Declaratur irregularis Presbyter, qui quendam
puerum intuitu diſciplinæ percuſſit in capite
cum poſt paucos dies expiraſſet. Secus verò ſi
baculo verberaret manum dando palmatam, ut
inquit Socinus *ubi ſupra.*
Demum temporis quoq; rationem habendam
eſſe putat idem Socin. *n.* 8. videlicet an aër ſit ſaluber,
an peſtifer, ſeu corruptus. Quibus omnibus
probè perſpectis judex arbitrabitur an correctio
ſit levis, & moderata, nec ne; quod etiam tenet
Signorol. Homodeus *conſ* 63. *Titius Calce, n.* 2. qui
nu. 6. & 7. concludit judicem poſſe per conjecturas
arbitrari an quis moderatum caſtigationis
modum exceſſerit, ut in ferro, & non ligno percuſſit,
& ſi ligno, quàm acriter, & durè, & qua in
parte corporis: & loquitur in marito, qui calce
uxorem percuſſit; ſequitur Menoch alios citans
de arbitrar. judic. lib. 2. *centur.* 4. *caſu* 364.
De practica autẽ cognoſcendi an magiſter, vel
dominus diſcipulum, vel famulum percuſſerit animo
diſciplinandi, & corrigendi, vide Bart. *conſ.*
103. *Viſis teſtibus, per tot. lib.* 1. ubi pluribus materiam
explicat, & loquitur in magiſtro, qui puerum
cæpit per aures, & dedit ei alapam.
17 QUÆRO, quibus caſibus contrahatur irregularitas
ex homicidio, vel mutilatione.
Hanc materiam tractant hic DD. per queſtiones
nihil ferè ex cõcluſionibus deducentes, præter
Marian. Soc. ſenior, qui in hac Decretali uberem
tractationem inſervit de irregularitate magiſtraliter
explicans quid ſit irregularitas, unde dicatur,
quo jure ſit introducta, quod ſint irregularitatis
ſpecies, per quas perſonas incurratur, qua
ratione fuerit inſtituta, qualiter, & in quibus caſibus
in unaquaque ſpecie contrahatur, qui ſint
irregularitatis effectus, quomodo contra irregularem
formetur libellus, & qualiter irregularitas
removeatur: & ſic materiam copioſè, & dilucidè
abſolvit per decẽ principales quæſtiones, ad quas
poteris recurrere ubi caſus acciderint.
18 Ego verò ſtrictè ad materiam hujus Decretalis
omiſſa diviſione quæ habetur in c. *Si quis viduam,
50. diſt* & per gloſ. magn. in cap. *Sicut dignum,
ſupra eod.* Diſtinguo irregularitatem in duo membra.
Alia enim eſt irregularitas, quæ contrahitur
ex homicidio non voluntario, ſed caſuali, & præter
intentionem. Alia eſt, quæ contrahitur ex homicidio
voluntatio, & per ſe intento, & eſt diſpenſabilis:
quam differentiam poſuit Conc. Trident.
in cap. 7. *ſeſſ.* 14. & *in c.* 6. *ſeſſ.* 24. De alia enim
ſpecie irregularitatis quæ ponitur in d. *cap* 7. & in
d. cap. *Si quis viduam*; videlicet ex homicidio ad
defenſionem, agemus in cap. *Significaſti, il ſecondo,
inf. eod.* Circa primum membrum irregularitas ex
homicidio caſuali contrahitur in tribus caſibus
quæ ſunt veluti tres regulæ in materia irregularitatis
ad quas ſicut rivi ad fontem omnes caſus
particulares reduci poſſunt ſecundum gloſ. in c.
prox. in ver. Cauſam dediſſe ſupra eodem, Sylveſt *in
ver. Homicidium.* 2. *num.* 2.
19 Primus caſus eſt cum occidens, vel mutilans
facto proprio, aut cauſam præbens homicidio,
vel mutilationi dabat operam rei illicitæ, & hoc
primo caſu pro regula conſtituitur, ut irregularis
efficiatur, licèt homicidiũ, vel mutilatio contigerit
fortuito, & præter eius intentionem, & omnẽ
adhibuerit diligentiam. Jura ſunt clara in eo, qui
occidit manu propria, in cap. *Continebatur, ſupra
eod.* & infra in cap. *Petitio*, & in cap. *De his clericis,
50. diſt.* Et de eo, qui cauſam præbuit homicidio,
ſupra in cap. *Suſcepimus, cum concord.* Et
hoc pro regula ponit Sylveſt. *in ver. Homicidium,
2. n. 2. verſ. Tertia regula.*
Ratio eſt, quia etſi homicidium hujuſmodi
non ſit voluntarium ſecundum ſe, quia voluntas
directè in illud non fertur; tamen dicitur voluntarium
ſecundum ſuam cauſam, quando voluntas
fertur in cauſam, non in effectum, ut docet S.
Thom *in* 1. 2. *q.* 77. *art* 7. Et ideo quoties culpa
pręcedit caſum ordinatum ad illam culpam, etiam
per caſum quis efficitur irregularis, c. *Presbyterum*,
& cap. *Suſcepimus, ſupra eod.* Et hic, cum multis ſimilibus.
20 Itaq; ſecundum hanc primam regulam ex ijs,
qui facto proprio occidunt, vel mutilant, irregularis
eſt Clericus, qui venando telum in feram miſit,
& hominem interfecit juxta terminos reſpiciendum,
§. *Delinquunt. ff. de pœn.* etiamſi omnem
adhibuerit diligentiam, cap. *Hi qui arbores,
50. diſtinct.* Sylveſt. *in ver. Homicidium*, 2 *num* 7.
verſ. Sexto, quia dabat operam rei illicitæ, ideſt venationi,
quæ eſt Clericis interdicta, cap. 1. & 2.
21 *de Cler. ven.* Secus in Clerico, qui porcos ex agro
pulſurus, lapidem jecit, & puerum interfecit: nam
cum daret operam rei licitæ, ſi omnem diligentiam
adhibuit circumſpiciendo, non ſit irregularis,
cap *Clerico, 50. diſt* Sylveſt. *ubi ſupra verſ. Quinto*,
& vide Abb. in cap. *Ex litteris, il ſecondo, infra
eod.* ubi vult & projiciens aliquid ad locum in-
22 ſolitum, & per quem quis tranſire non conſuevit,
non teneatur clamare, ut in l. *Si putator, ff. ad l.
Aquiliam*, aliàs ſecus: & in cap. *fin. inf. eodem*; dicit
clamantes ſubmiſſa voce, vel poſt caſum contin-
32 gentem, non excuſari, ſicut plerumque ruſtici ducentes
multos poſt impactionem clamant, Cave.
Rur

Rurſus ſecundum hanc regulam irregularis eſt qui culpa ſua incidit in furorem, & demum furioſus exiſtens homicidium perpetravit, cap. *Si quis inſaniens*, 15. q. 1. & tenet Laudun. in Clem. *un. hoc tit* intellige hoc procedere quando exiſtens ſanæ mentis præcognoſcebat futurum eſſe ut ſi certum quid comederet, in talem incideret furorem, ut nihil aliud quæreret, quàm homines interficere, aut mutilare, idque experientia ipſa frequenter cognovit, & tamen illud comedit: aliàs ſecus; & ita poteſt ſalvari gloſſa *in ſumma*, 15. q. 1. & in d. c. *Si quis inſaniens*, quæ abſolutè dicit hunc non eſſe irregularem prout contrarias opiniones Laud & gloſſæ conciliat *hic* Marian. Socin *n.* 31.

25 Unde ſi illum, qui ſua culpa incidit in furorem, eſſe quidem puniendum, ſed pœna mitiori ſcripſit Tiraquell. *in tract. de pœn legum. cauſa nu* 7. ſic intelligens gloſ. in cap. *Sed hoc forte*, 13. qu. 2. Anch. & Cardin. in Clem. 1. *de homicid.* Socin. Sen. *hic*, licèt de hoc leviſſimis fundamentis hæſitaverit Menoch. *de arbitrar. iud. lib.* 2. *centur*, 2. *caſu* 325. *n.* 9. ſentiens hunc non eſſe dignum aliqua pœna: quoniam ſi facto ſuo effectus eſt furioſus, mentē alienatam habet ab eo, quod jam facere propoſuerat. Quæ ratio inepta eſt, quia etſi delictum non ſit in ſe voluntarium, eſt tamen voluntarium in ſua cauſa; & furioſus hoc caſu non punitur ob culpam criminis ab eo cōmiſſi, ſed propter ipſius furoris cauſam, in qua culpam habuit Et propter circumſtantiam homicidij, quæ aggravat culpam, ut dixi in cap. *Si conſtiterit, nu.* 35. *ſupra de accuſat.* Porrò contraria opinio poſſet tantummodo admitti ubi nulla culpa præceſſiſſet caſum: tunc enim infelicitas facti excuſat, ut l. *Infans, vel furioſus, ff. ad l. Cornel. de Sicar.* & ſatis dicitur puniri furore ſuo, ut l. *Divus. ff. de offic Præſid.* Unde quod facit furioſus, perinde eſt ac ſi à quadrupede, vel te-
26 gula per ſe cadente factum eſſet, ut dicit text. in l. *Sed etſi quemcumque*, §. *Et ideo ff. ad l. Aquiliam.*

Idem prorſus in ebrio, qui dedit operam ut inebriaretur, & ſciebat ſe conſueviſſe in ebrietate arma ſumere, & homines percutere, atque offendere: nam procul dubio irregularis efficitur, quia per immoderatam potionem dedit operam rei illicitæ, & ad occiſionem periculoſæ ex his, quæ ſolent accidere: ita Marian. Socin. *hic n.* 16. & Covarr. in Clem. *Si furioſus, de homicid. in* 3. *par. ſub n.* 4. *verſ. Poſſet quidem vera cenſeri.* Et hic quidem caſus eſt extra omne dubium.

Major difficultas eſt quid dicendum in ebrio, qui ex ſimplici culpa in ebrietatem incidit immoderatè bibendo, & in ebrietate homicidium cōmiſit. Hanc quæſtionem plenè examinavi in cap. *Si conſtiterit, à n.* 26. *uſque in fin. de accuſat.*

Ex his verò, qui dantes operam rei illicitæ non manu propria occiderunt, ſed homicidio caſuali cauſam præbuerunt, irregularis efficitur is, ex cujus mandato, conſilio, auxilio, vel ſuggeſtione fortuitò, & præter intentionem ſequutum eſt homicidium, vel mutilatio.

28 Unde irregularis eſt mandans aliquem verberari, licèt expreſsè inhibeat, ne occidatur, vel mutiletur, ſi mandatarius fines mandati excedens occidat, vel mutilet: nam etſi olim hoc eſſet admodum controverſum inter Doctores, qui ſcripſerunt ante compilationem ſexti libri Decretalium, hodie tamen ita deciſum eſt in cap. *fin. de homicid. in* 6.

28 Item irregularis eſt qui alicui conſuluit, vel ſuaſit jactum machinæ, vel baliſtæ, aut expugnationem caſtri, ſi exinde aliquis moriatur: expugnationi enim caſtri, & jactui machinæ nimis affine eſt occidere hominem. Neque hoc caſu diſtinguitur an quis conſuluerit ut caſtrū expugnaretur, an verò ut caperetur proditionaliter, vel furtim: ſiquidē cùm illicitum opus conſulat, abſolutè irregularis efficitur, licet caſu ſequatur inde mors, cap. *Continebatur*, §. 1. & cap. *Presbyterum, ſupra eod.* & in hoc tandem reſidet Innoc. *hic n.* 1. *verſ. Sed & qui non conſuluit*, cui adſtipulantur Hoſt. *n.* 5. quia hoc officium non eſt Clerici, vel Sacerdotis, aut volentis in Presbyterum promoveri, cap. *Suſcepimus, ſupra eod.* cap. *fin. in princip. de poſtul.* Jo. Andr. *n.* 3. Butr. *n.* 4. Marian. Socin *n.* 319. *& ſeq.* & alij communiter.

29 Similiter irregularis eſt aſſocians eum, qui ibat ad aliquem interficiendum effectu ſubſequuto, licèt ſuper homicidio committendo non habuerint aliqua verba, vel ſi habuerint aſſocians illi conatus eſt diſſuadere, cui tamen aſſociatus noluit acquieſcere: unde aſſocians eum comitatus eſt, ut ſi neceſſitas poſtularet, ipſum defenderet. Doctores in cap. *Sicut dignum, ſupra eod.* Hoſt. *in ſumma eod tit.* §. *Quæ pœna, verſ. Quis vadit*, per notata in d. cap. *Sicut dignum*, §. *Illi etiam*, §. *fin.* idem Specul. *in tit de iud. deleg. verſ. Quid ſi aliquis vadit*: ſecus ſi aſſocians in nulla fuerit culpa, quia aſſociavit cauſa pacificandi, vel ex alia juſta cauſa: nam etſi ex eius præſentia aliquod robur accreſcat aſſociato, eo quod timor adverſarijs incutiatur, non tamen propterea efficitur irregularis, ut probatur in cap. *Presbyterum, à contrario, ſupra eod.* & tenent Innoc. Jo. Andr. & DD. in cap. *Petitio, infr. eod.* & Marian. Socin *hic n.* 277 facit c. *De occidendis, verſ. Abſit ut ea*, 23. *qu.* 5. Et quamvis
30 Specul. *tit. de diſpenſat.* §. *Iuxta, nu* 56. Tabiena *in verb. Irregularitas*, 2. *nu.* 31. & Majol. *de irregular. lib.* 5. *cap.* 48. §. 5. *n.* 1. ſimpliciter affirment ad incurrendam irregularitatem ſatis eſſe, ut quis interfuerit homicidio, licet non percuſſerit, non tamen intelligendi ſunt de eo, qui caſualiter reperitur in loco, ubi homicidiū perpetratur, prout illos declarat Rota apud Farinac. *deciſ.* 260 *nu.* 3. *par.* 1. *recent.* nam huiuſmodi intereſſentiæ nulla habetur ratio, niſi probetur participatio, cap *ult. in fin* 23. q. 8. Innoc. in cap. *Sententiam, n.* 1. *in fin. Ne Cler. vel Mon.* Feder. de Sen. *conſ.* 168. *in princ.* Pariſ. *conſ.* 152 *n* 33. & 37. *lib* 4.

31 Item irregularis eſt, qui ſuggeſtione animum Regis inflammavit, unde homicidium fuit ſequu-
32 tum, cap *Sicut dignum*, §. *Qui verò, ſupra eod.* Suggerere autem eſt inſinuare, ſubminiſtrare, ſubjicere, vel ſuggerere eſt ſuadere, ſeu quaſi latenter conſulere, & propriè decipiendi cauſa, aut nocendi ei cui ſuggeritur, aut etiam alteri, ut per Archid. in cap. *Primatus*, 71. *diſt.* licèt quandoque in bonam partem accipiatur, ſecundum illud Joann. *cap.* 14. *Ille ſuggeret vobis omnia*; & ita accipiatur in d. cap. *Primatus*, cap. 17. qu. 1. & cap. *Suggeſtum, ſupra de Decim.* cum ſimil.

33 In his planè caſibus, & alijs quam plurimis, qui adduci poſſent, irregularitatem incurrunt ex homicidio caſuali dantes operam rei illicitæ, non tantùm ſi homicidiū committant manu propria, ſed etiam remotam præbeant homicidio; dummodo tamen cauſa ſit ordinata ad homicidium, alioquin

alioquin hujuſmodi cauſam præſtans non ſit irregularis, etiamſi daret operam rei illicitæ, ut eſt tex. in cap. *exhibita infra eod.* & in cap. *Quæſitum, de pœnit. & remiſſ.* & ſcripſi plenè ſupra in c. *Proximo, n.* 12. *& ſeqq.* & hoc intendunt Innoc. *nu.* 8., &
34 Doctores hic, dum dicunt homicidium caſuale non imputari ei, qui fuit in culpa hujuſmodi fuerit levis, ideſt valde remoda, & ad homicidium non ordinata; de quo vide per Abb. in d. cap. *Quæſitum*, & per Sylveſt. *in ver. Homicidium*, 2. *n.* 2. *verſ. Poteſt addi quarta regula*; & quod latius dixi in cap. *fin. n.* 9. *infra eod.* ubi an hoc procedat, ſi culpa levis ſit tamen in omittendo; an verò etiam in committendo, & an hoc caſu ſufficiat culpa leviſſima ad irregularitatem contrahendam.

35 Secundus caſus, in quo contrahitur irregularitas ſimplex ex homicidio caſuali, & non voluntario, eſt, cùm quis non adhibet diligentiam quam debuit, & potuit adhibere: tenetur enim de caſu fortuitò, licèt daret operam rei illicitæ, *text. eſt in* cap. *Continebatur*, ſecundum unum intellectum, *ſupra eod* & in cap. *Quæſitum, infr. de pœnit. & remiſſ.* & clarè probatur in hac Decretali: nam hic Presbyter dabat operā rei licitæ, ideſt correctioni, quæ permiſſa eſt etiam moderatè verberando, ut dixi ſupra *in* 2. *notab.* ſed quia non adhibuit diligentiam, quam debuit removendo cultellum, qui cingulo erat annexus, irregularis efficitur ex morte famuli inde ſequuta, ut hic notat Hoſtien. *nu.* 1. *in verb. Cingulo*, & hæc regula colligitur ex gloſſa communiter approbata in cap. *prox. in verb. Cauſam dediſſe ſupra eod.* eamque ponit Sylveſt *in verb. Homicidium*, 2. *n.* 2. *verſ. Secunda*, qui dat ope-
36 ram rei licitæ. Rationem hujus concluſionis aſſignat gloſ. in d. cap. *Quæſitum, in verb. Negligentibus*, quia diſſoluta negligentia propè dolum eſt, l. *Si fideiuſſori*, 1. *reſpon ff. Mandat.* cap. *Sæpe*, 50. *diſt.* & habetur pro conſcientia, l. *Cum lex, ff. de Ædil. edicto*; qualis eſt ignorantia judæorum, qui noluni intelligere, ut benè agant, § *ultim.* 1. *qu.* 4. ſic cap. *ult.* 17. *diſtin* & quamvis homicidium hoc caſu non ſit voluntarium directè, quia in illud voluntas non fertur, dicitur tamen voluntarium indirectè, quia voluntas poteſt illud prohibere, & non prohibet, ut declarat S. Thom. *in* 1. 2. *quæſt.* 77 *art.* 7.

37 Hinc infertur primò, ut quamvis dormiens nō incidat in irregularitatem propter homicidium, vel mutilationem commiſſum in ſomnis, Clem. *Si furioſus, de homicid.* quia furioſo comparatur, ut ibi & in cap. *Maiores*, §. *Item quæritur, de Baptiſ.* etiamſi præceſſerit voluntas occidendi ante dormitionem, ut tenet Paul. in d. Clem. hoc tamen fallit ſi ſciebat ſe aliquando ſolitum eſſe noctu dormiendo è lecto ſurgere, & enſem evaginare, vel ſimilia facere, & nihilominus non peccavit, nec diligentiam adhibuit claudendo oſtium, vel removendo arma, ut hic per Marian. Socin. *num.* 54. Palud. *in* 4 *ſentent. diſt.* 32. *q.* 1. *art.* 3 Sylveſt. *in ver. Homicidium*, 3 *q.* 4. & Covar. in Clem. *Si furioſus, par.* 1. *n.* 6. & hunc eſſe puniendum pœna extraordinaria tradit Bart. in l. *penult. ad ff. ad legem Pomp. de Parricid.* ut eſt communis opinio teſte Covar. *ubi ſupra*, & Claro *in* §. *fin. q.* 6. *n.* 13. *verſ. Quare etiam*, Gulielmus ponebat exemplum de quodam ſocio ſuo Anglico, qui dormiendo Piſis in Eccleſia S. Benedicti propè Arnum fluvium, acceſſit ad filiam cujuſdam alibi exiſtentem, & ibi puerum interfecit, & dromiens ad lectum rediviт, ut refert *hic* Marian. Socin. *n.* 51. ſubdens ſe habuiſſe Bononiæ vicinam puellam, quæ in ſomnijs ſurrexit, & panem fecit.

38 Infertur ſecundò, ut irregularia ſit Chirurgus ſi propter eius imperitiam mors ſecuta fuerit ex inciſione, vel aduſtione, quam fecit, ut cap. *Tua nos*, §. 1. *infra eod.* ſecus ſi adhibet omnem diligentiam, quam debet; non enim efficitur irregularis, quia mors præſumitur eveniſſe potius culpa ægri, aut alias, quam ex Chirurgi negligentia, vel imperitia, cap. *De occidendis*, 23. q. 5. cap. *Ad aures, ſupra de ætat. & qualit.* ubi propterea conſulitur medico, quem remordet conſcientia, ne ad majores ordines excedat. Idemque dicendum in barbitonſo-
39 re, ſeu phlebotomante, & ſimilibus perſonis, ut tenet Specul. *in tit. de diſpenſat.* §. *Iuxta, verſ. Item exercens*, & *verſ. Facto, in fin.* & Marian Socin *hic n.* 149. *& ſeq.* & Sylveſt. *in verb. Homicidium*, 2. *n* 9. *verſ. Decimoquartò.*

40 Tu adverte, quia ſupradicta diſtinctio, An Chirurgus, vel Medicus ſit peritus, & omnem diligentiā adhibuerit, necne procedit in laico: nam cum ei phyſicæ, vel chirurgiæ, ars permiſſa ſit, caſus fortuitus non eſt illi imputandus ſi fuit peritus, & nihil omiſerit de contingentibus, quia dedit operam rei licitæ, cap. *Dilectus, cum duobus ſeqq. infra eod.* & *ſupra* in cap. *Continebatur*, ſecundum unum illud, niſi probabiliter dubitet ex eius negligentia, vel imperitia aliquem perijſſe, quia tunc propter dubium prohibetur à promotione, juxta text. in d. cap. *Ad aures. de ætat. & qualit.*

41 At ſecus eſt in Clerico, quia cùm ars chirurgiæ ſit ei interdicta, ſive ſit in arte peritus, ſive non, & ſive fuerit diligens, ſive negligens, indiſtinctè tenetur de caſu fortuitò, quia dedit operam rei illicitæ, ut in regula præcedenti; & de hoc eſt tex. expreſſus in d. cap. *Tua nos infra eod.* ubi ille Monachus erat peritus in arte, & omnem adhibuit diligentiam, & nihilominus declaratur irregularis; & redditur ratio, quia multum deliquit alienum officium uſurpando (id eſt chirurgi) quod ſibi minimè congruebat, licet cum eo miſericorditer diſpenſetur. Et quamvis ibi loquatur de Monacho, quia fuit in facto, tamen idem in quolibet alio Clerico ſæculari eadem ratione, ut illic declarat Abb. *in primo not, nu.* 2. & Marian Socin.
42 *hic n.* 154. Qui propterea dicunt, & benè, quatuor requiſita debere concurrere ad hoc ut chirurgus non fiat irregularis. Primum eſt, ut officium illud ſibi conveniat, ideſt, ut ſit laicus, quia Clericis, & Monachis eſt interdictum, ut in cap. *Sententiam*, cap. *Non magnoperè* & cap *fin. ſupra Ne Cler. vel Monach.* Secundum, ut ſit peritus. Tertium, ut adhibeat omnem diligentiam ſecundum artem ſuam. Quartum, ut edoceat infirmum ea quæ ſunt neceſſaria illius ægritudini, quibus ſervatis eventus mortis ei non imputatur.

43 Infertur tertiò, ut irregularis ſit qui tenet animalia, quæ conſueverunt nocere, putà urſum, aprum, vel leonem, ſi ab his aliquis interficiatur, & ipſe non tenuit illos debito modo ligatos, arg. cap. *Hi qui arborem*, & cap. *Sæpe*, 50. *diſt.* fuit enim in lata culpa tenendo eos ſolutos, ut optimè probat tex. in l. 2. *in fin. ff. Si quad paup. feciſſ.* dicatur & concludit hic Marian Socin, *n.* 244. alioquin levis

vis culpa, vel negligentia non deberet huic imputari, cum multum remota ſit cauſa ab homicidio, ut Innoc. inquit n. 8. Jo. And. & Butr. uterque in ultima quæſt. & Specul. *in tit. de Iud. de leg. §. Iuxta, verſ. Quod ſi aliquis*, facit quod not. gloſ. in cap. *de occidendis, 23. q. 5.* & vide Sylveſt. *in ver. Homicidium, 2. n. 16. in 24. quæſt.*

Infertur quartò, ut irregularis ſit Clericus qui ad requirendam ſupellectilem in puteum à fure projectam, puerum eò dimiſit per chordam; ſi puer diſrupto fune ad oram putei refricanti dum ſurſum traheretur decidens ſuffocatus fuerit, ut dixi plenè in cap. *fin. infra eod.* Quibus addi poteſt
44 me Secretario hunc caſum aliàs contigiſſe in Sacra Congregatione Concilij. Quidam Clericus aſcendit campanile, & dum apprehenſo fune manibus, malleo campanam crebro pulſaret in honorem feſtivitatis, aſpiciens campanam demoveri è tabula, cui propè campanam inſidebat, deſcendens, funem ſurſum trahebat: dum autem attraheret, perſenſit funem gravi pődere onuſtum; ſed nihilominus perrexit trahere, & chordam alligavit trabi, ne pulſando campanam à quoquam lædi, aut impediri poſſet: mox ad partem unam campanilis reverſus, reperit puerum ſeptem circiter annorum moribundum ſubtus chordam campanæ, qui ſe canapi appenderat, & ſublevatus uſq; ad fornicem, cecidit, & paulò poſt expiravit. S. Congregatio habuit Clericum pro irregulari; quia dum chordam onuſtam trahebat, advertere poterat, & debebat aliquem eſſe illi appenſum, & inde poſſe illi aliquid nocumenti contingere, cenſuit tamen cum eo miſericorditer diſpenſandum ad Ordines, & beneficia.

45 Tertius caſus, in quo contrahitur irregularitas ex homicidio caſuali eſt, cum quis homicidio cauſam præbet animo nocendi; nam ob pravā intentionem tenetur de caſu fortito, licèt aliàs daret operam rei licitæ, & cauſa ſit remota, arg. cap. *Hi qui arborem*, & cap. *Sæpe, 50. diſtin.* ita colligitur ex gloſ. prælleg. in cap. *De cætero, in ver. Cauſam de-*
46 *diſſe, ſupra eod.* Et propterea tametſi qui fecit feneſtram, per quam aliquis ſe præcipitavit non ſit irregularis, cum cauſa ſit valdè remota, & ad homicidium non ordinata, & opus licitum eſſet, ut notant in d. cap. *De cætero, ſupra eod.* & Marian. Socin. *n. 9.* tamen ſecus eſt ſi ea intentione feneſtram fecerit ut alter ſe præcipitaret, ut *hic* per Marian. Socin. *n. 237. in fine.*

47 Similiter quamvis Clericus ſe defendendo in rixa, cui cauſam non dedit, non ſit irregularis, ſi inimici adverſariorum ſuperveniant, & aliquem ex illis interficiant, cap. *Cum homo, 23. q. 5.* tamen ſecus eſt ipſe poterat diſcedere, & non diſceſſit, ſed adverſarios ea intentione retardavit, ut inimici eorum ſuperveniret, & illos interficerent, ut per eumdem Socin. *hic n. 241.*

48 Eodem modo tenens cultellū in manu, quamvis non ſit irregularis ſi alius ſe in eum inſiluerit, & vulnus lethale receperit, ut tenet Anch. in cap. *Quiate, 50. diſtin.* tamen irregularis efficitur, ſi cultellum in manu tenebat ea intentione, ut alter ſe in illum impellendo configeretur, ut hic declarat Marian. Socin. *n. 266.*

49 Demum ut alia exempla omittamus, ob eandem rationem quamvis Clericus tradens officiali furem petens ut eum puniat citra ſanguinis effuſionem immunis ſit ab irregularitate, licèt officialis occidat, vel mutilet, nec noceat illi, etiamſi officiali ad furem convincendum tradiderit inter ſigna: idemq; ſit dicendum de Clericis deponentibus querelam contra ſuos malefactores, licet tales vis abſque ſanguinis effuſione valeant coerceri, cap. *Tua nos, §. Ad ultimum.* & cap. *Poſtulaſti, infra eod.* cap. *Maximianum, 23. q. 3.* cap. 1. & cap. *Unum, 23. qu. 5.* l. *Qui maior, §. 1. ff. de bon. libert.* tamen hæc procederent ſi ad mortem non intenderent, neque hoc in animo gererent: aliàs ſecus, ut quia expreſsè inſtabant ut ſint puniretur citra ſanguinis effuſionem, cap. *In Archiepiſcopatu, infra de raptor.* vel in exilium mitteretur, cap. *Cum non ab homine, ſupra de iudic.* cap. *Novimus, de verb. ſignif.* vel in perpetuum carcerem detruderetur, cap. *Excommunicamus, il ſecundo, de heret.* cap. *A nobis, de Apoſt.* cap. *Non vos, 23. qu. 5.* &
50 tenet hic Marian. Socin. *n. 149. & ſeq.* Qui etiam ex prædictis infert ut quamvis Clericus expellens latronem de eccleſia juxta text. in cap. *Sicut, il primo, 17. q. 4.* qui per ſacerdotem extrahendus eſt, ut in cap. *Diffinivit, ead. cau.* & quæſt. irregularitatem non incurrat, quia non dicitur morti tradere, ſed lex cap. *Cum homo, 23. qu. 5.* ſecundum Archid. in d. c. *Diffinivit*; hoc tamen vendicet ſibi locum, dummodo expellens nullo modo intenderet ad mortem, vel mutilationem, ut per eum *n. 151.*

His planè caſibus remotio, vel proximitas cauſæ non multum operatur, ſed operatur intentio, ut cauſa ſit ad homicidium ordinata, & in ordinatis procedit regula illa, Quidquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati, ut l. *Manumiſſiones*, & l. *Ex hoc, ff. de iuſt. & iur.* cap. *Simile, 50. diſt.* cap. *Si aliquis*, & c. *Sicut, ſupra eod.* Marian. Socin. *hic nu. 238.* & dixi pleniùs ſupra in c. *De cætero, n. 12. & ſeq.*

51 Circa ſecundum membrum irregularitas ex homicidio voluntario contrahitur cum quis ſua voluntate facto proprio homicidium committit, ut in cap. 1. *ſupra eod.* cap. *Miror 50. diſtinct.* ſive chriſtianum occidat, ſive paganum, cap. *Clericum, ead. diſtin.* Marian. Socin. *hic nu. 137.* Aut cum ex intentione, & propoſito cauſam directò præbet homicidio, ſive præbuerit cauſam efficientem, ut puta mandato, præcepto, vel juſſu, ut in cap. 1. *de homicid. lib. 6.* cap. *Sicut dignum, §. fin. ſupra eod.* ſi-
52 ve materialem, ut puta miniſtrando arma, gloſ. 3. in cap. *Ita quorundam, de Iudæis* vel portando ligna pro comburendis hæreticis ſi ligna hæreticum, combuſſerunt. Specul. *in tit. de diſpenſ. § Iuxta, verſ. Quid de his*, etiamſi hoc fecerit ut indulgentiam conſequeretur, ut per eum, & per Jo. Andr. in dicto cap. *Sicut dignum, ſupra eod.* & Socin. *hic n. 179.* Vel formalem, puta inſtruendo, informand, conſulendo, vel quid ſimile, ut modus daretur homicidio, cap. *Si quis viduam, 50. diſtin.* d. cap. *Sicut dignum, § ult.* vel finalem, ut puta per promiſſi conſtitutionem ad homicidium committendum, ut explicat Marian. Socin. *hic n. 237.*

53 QUÆRO, P. juſſit famulo ut interficeret Joannem; famulus putans à ſe interfici Joannem, interfecit alium, an dictus P. ſit irregularis ex homicidio voluntario, vel caſuali.

Quæſtio propoſita videtur admodum dubia, maximè ad finem, in quem proponitur, videlicet ut inde colligatur an Epiſcopus, qui poteſt diſpēſare in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homi-

cidio voluntario ad præſcriptum *c. 6. ſeſſ. 24.*
54 Concilij Trident. poſſit cum d. P. diſpenſare. Pro faciliori tamen quæſtionis ſolutione præmittendū eſt ex eodē met facto poſſe alterum eſſe irregularem ex homicidio voluntario, alterum ex caſuali,
55 ut declarat Navarr. *in Man. cap. 27. nu. 240.* Ideoque ſacra Congregatio Concilii aliàs conſulta an is, qui mandavit aliquem baculo verberari eo expreſſo ne occideretur, ſi mādatarius armis percuſſerit, & occiderit, intelligatur incidiſſe in decretum Concilij *ſeſſ. 14. cap. 7.* adeout omni ordinatione, ac beneficio, & officio eccleſiaſtico abſq; ſpe diſpenſationis perpetuò carere debeat: Reſpondit non incidiſſe. Quinimo cum poſtea dubitatum fuerit an is, qui gravibus ab aliquo affectus injurijs famulo mādavit, ut illi in facie vulnus leve cæſim infligeret, ſi mandatarius hujuſmodi fines excedens pluribus mortiferis vulneribus illi mortem intulerit, cenſeatur incidiſſe in irregularitatem provenientem ex homicidio voluntario: S. Congregatio licèt diſcrepantibus ſententiis, tamen majori parte cenſuit non incidiſſe in ejuſmodi irregularitatem, quæ oritur ex homicidio voluntario. Et ita in his duobus caſibus ſolus mandatarius eſt irregularis ex homicidio voluntario, non autem mandans; quod etiam tenet Navarr.
56 *d. num. 240. verſ. Dixi ab oratore & verſ. Tum quia mandamus vulnerari aliquem.* Deinde præmittendum eſt legem promotionis non animum, ſed factum reſpicere. Unde qui omni conatu niſus eſt occidere, ſed non occidit, irregularis non eſt, cap. *fin. 15. q. 5.* gloſ. in cap. *Si aliquis, ſupra eodem*, & hoc etiamſi aliqua pœna ſanguinis ſic delinquenti
57 irrogari deberet, Navarr. *d. cap. 27. nu. 211.* Tertiò præmittendum eſt ex D. Thom. 2. 2. *quæſt. 64. art. 8.* Caſum eſſe in agente præter intentionem. Unde quæ talia ſunt, non dicuntur ſimpliciter volita, licèt quandoque poſſint dici volita per accidens.

His præhabitis videtur reſpondendum prædictum P. qui mandavit Joannem occidi, cùm in perſonam alterius homicidium ſequutum fuerit, eſſe quidem irregularem, quippe cum cauſam dederit homicidio, cap. *De cætero, ſupra eod.* Sed tamē hanc irregularitatem provenire potius ex homicidio caſuali, quàm voluntario.

58 Quod probatur primò nam caſus evenientes ex aliquo opere præter operantis intentionem, vel ab eo non præcogitati, non ſunt voluntarii, niſi indirectè, & per accidens, ex S. Thom. *in relect. Clement. Si furioſus, de homicid. 2. par. §. 4. nu. 10.* Reſpectu autem mandantis homicidium ſequutum in aliam perſonam, quàm ab eo nominatam, longè abſuit à ſua intentione. Igitur quoad eum homicidium non eſt voluntarium.

59 Secundò. Mandator non tenetur de re geſta per mandatarium, ubi facillimum illi fuit fines mandati obſervare, Covarr. *d. 2. par. §. 1. num. 2. verſ. Solet tamen*, ubi infert ut ſi quis alteri mandet ut percutiat Sempronium extra Prætorium, & ille in Prætorio percutiat, mandator non teneatur de hac percuſſione, in qua percutiens egreſſus eſt fines mandati.

60 Tertiò adducitur textus in cap. *Quantum, 50. diſtinct.* ubi ſi aliquis equis furto ſubtractis mulierem caſu confregerit, non tenetur l. *Cornelia de ſicar.* Et ita infertur ex illo textu, ut etiamſi quis det operam rei illicitæ, non teneatur de homici-

dio, quod caſu contigit ita ut doloſum, & voluntarium dicatur, licèt teneatur de culpa, gloſ. *ibi in ver. Culpabilis.*

61 Quartò, homicidium tunc demum imputatur danti operam rei illicitæ, quando actus ille eſt ordinatus de ſui natura ad homicidium ſubſequutum. Ita procedit textus in cap. *ult. de homicid. in 6.* quo diſponitur ut mandans aliquē vulnerari ſit irregularis, ſi vulneratus intereat: erant enim vulnera directè ordinata in mortem illius, & ille debuit cogitare hoc evenire poſſe, cùm ut plurimū ex vulneribus mors ſequatur, Franc. & cæteri in d. cap. *ult.* ut dixi *ſupra num. 3.* & latiùs in cap. *De cætero, num. 12. & ſeq. ſup. eod.* Unde ſecus eſt in caſu noſtro ex quo mandatum ut Titius occideretur, non erat de ſui natura ordinatum ad homicidium alterius, nec frequenter ſolet evenire ut loco unius interficiatur. Cepoll. in terminis noſtris in *conſ. 33. n. 19. verſ. Nec obſtat.*

62 Quintò, in fortiori caſu reſpondet Cepoll. *d. conſ. 33.* cùm quis intendens occidere Sempronium, occidit Cajum, eſſe homicidam culpoſum, & non doloſum, & per conſequens non voluntariū, cum dolus ex voluntate, & animo proficiſcatur; & ideo ibi infert eum non poſſum puniri pœna mortis, aut corporali, ſed tantùm arbitraria pro modo culpæ.

Sextò, mors perſonæ præter intentionem mandantis illata non poteſt dici à mandante, niſi per accidens volita, utpote qui non homs, ſed Joannis ſolius intendebat mortem, & dum famulo deſignavit Joannem occidendum, utique videtur tacitè mandaſſe, ne aliam quempiam ne caret, arg. l. *Cum Prætor, ff. de iudic.* c. *Nonne, de præſumpt.* præſertim cùm verſemur in delictis, & materia pœnali, adeout non videantur comprehenſi, niſi expreſſi, argum. l. *Si Prætor. ff. Qui in fraudem Creditorum*, l. *Creditor, § Lucius, in fin.* & l. *Diligenter, ff. mand.*

Septimo, confirmatur prædicta concluſio per textum ad hoc notabilem in l. *Ait Prætor, §. Ita demum*, & l. *Si quis cum haberet, ff. Quæ in fraud. credit.* ubi qui animo fraudandi creditorum, teſtamento dat libertatem directam ſervo ſuo, nihil facit ſi verè creditor remanet læſus: finge modo me id feciſſe animo fraudandi Titium creditorem meum, & poſtea factum eſſe ut dicta manumiſſio ceſſerit non in fraudem Titij, cui ſolui ſuum creditū, ſed in damnum Mævij creditoris mei poſt te-
63 ſtamentum meum cauſati: Reſpondet Juriſconſultus dationem dictæ libertatis non annullari. Ratio eſt, inquit, quia ad hoc ut libertas reſcindatur, utrumq; in eadem perſonam exigitur, conſilium inquam, & eventus. Ergo & in caſu noſtro, in quo ut dictum eſt in ſecūda ſuppoſitione requiritur non ſolum voluntas, ſed etiam factum, non ſufficit ut mandatum quis dederit in injuriam, & damnum Joannis, quando damnum non in perſonam Joannis, ſed alterius ſubſequutum eſt. Unde ex neutra dictarum perſonarum incurret irregularitatem ex homicidio voluntario: non ex perſona Joannis, quia ipſe non fuit læſus; non ex perſona tertij, quia in eam intentio non fuit directa.

64 Octavò adducitur Plov. *de irreg. reg. 27.* ubi referendo Jo. de Deo decidit, ut ſi quaſi mandet capi unum ex tribus Clericis ſimul ambulantibus, & alios duos non gravari, ſed mandatarius fines mandati excedendo capiat alios duos, utiq; man-

dans non ſit excommunicatus. Ratio eſt, qui captura facta eſt contra ejus voluntatem, & inde infert à ſimili ad irregularitatem ex homicidio, quæ non incurritur, niſi homo actu occidatur ; & ſic non ſufficit mandatarium occidere, niſi occidat quem mandans deſignavit.

65 Nonò, ad idem adducitur Innocen. *hic num.* 8. & Jo. Andr. *num.* 3. *verſ. Quid ſi Titius*, & Specul. *in tit. de leg. ſeu de diſpenſat.* §. *Iuxta num.* 43. ubi concludunt ſi conſulo tibi ut talem tuum inimicum occidas ; ſi dum aggrederis, tumet occideris ; ego non ſum irregularis, quia etſi conſilium fuerit malum, tamen non erat in mortem occiſi, Ergo idem erit in caſu noſtro.

Non obſtat quod Jo. Andr. in cap. *fin. per illum textum in ver. Occidat, de homicid. lib.* 6. Butr. & alii hic dicant imò hunc eſſe irregularem ; Siquidem hoc ita aſſ. runt, ut oſtendant eundem ex homicidio caſuali, non autem ex homicidio voluntario irregularem eſſe ; ajunt enim ideò eſſe irregularem quia fuit in culpa, & non prævidit quod poterat ſequi.

66 Decimò, adducitur Angel. ad Bart. in l. *Reſpiciendum.* §. *Delinquunt, ff. de pen.* Nam cum Bartol. ibi dixiſſet pœna ordinaria puniendum eſſe qui volens percutere Titium, percuſſit Mævium ; addit ibi Angel. de Peruſ. jura adducta per Bart. id non probare, & talem non teneri actione injuriarum, quia ceſſat intentio injuriandi ſed teneri l. *Aquilia* propter culpam, & puniendum eſſe arbitrio judicis ut de delicto caſu commiſſo. Et cum Angelo tenent alij, DD. Et quamvis ſentiant aliqui cum Bart. tamen non probant homicidium fuiſſe voluntarium.

67 Poſtremo adducitur Aretinus *conſ.* 147. quem refert. & ſequitur Felin *in tract. quando conatus, col. fin. verſ. Ex his*, qui tenet ſtatutum puniens homicidium voluntarium non comprehendere illum, qui animo occidendi armato pugno adverſarium, ita percuſſit, ut ceciderit in terram, Unde evenit ut cadendo alliſerit ad petram, & ex dicta colliſione repiraverit. Rationem adducit ; nam cùm ſtatutum duo requirat animum iniquè occidendi, & occiſionem ex intentione ſequuta, & in hoc caſu mors ſequuta fuerit non ex facto per delinquentem electo, ſed ex colliſione prædicta non per ipſum electa, ſed quæ caſu accidit : ſtatuti verba hunc non comprehendunt. Quæ ratio multo magis videtur conſentire caſui noſtro ad reprobadum hunc mandatorem non poſſe dici irregularē ratione voluntariæ mortis tertii, qui contra illius voluntatem fuit, non ab ipſo mandante, ſed per accidens loco alterius interfectus.

68 Nec obſtat ſi dicatur errorem prædictum nihil iſninuere de culpa homicidij, nec de pœna irregularitatis, cùm verſetur circa qualitatem, quæ ad propoſitum noſtrū ſit impertinens, eo quod ſive hic, ſive ille homo occidatur, modo occidatur homo, ſemper eadem incurritur irregularitas ex doctrina D. Thomæ 1-2 *quæſt.* 76 *art.* 3. & *ibi* Cajetan. adeout dictus error quoad prædictos effectus non cauſet involuntarium : nam argumentū procedit reſpectu ipſius mandagarij, qui non erraverit in corpore occiſi ; imò in individuo eundem met voluit interimere, & teremit ; ſed tantum erravit in qualitate impertinenti ; de quo eſt 69 text. ad id notabilis in l. *Eum qui*, §. *Si iniuria. ff. de iniur.* ibi, Si quis putet me Lucium Titium eſſe ; Cum ſim Cajus Sejus, prævalet quod principale eſt injuriam eum mihi facere velle ; certus enim ſum Ego, licèt ille putet me alium eſſe, quàm ſim. Secus autem eſſe reſpectu mandantis, qui non erravit in qualitate perſonæ, ſed erravit in corpore : dum enim voluit ut una perſona, unive corpus occideretur, alia perſona, ſeu aliud corpus, in quod nullo modo mandans conſenſerat, occiſum fuit ; & ſic ex quo mandans nullo modo voluit, ut illud corpus læderetur, non poteſt dici voluntariè in illud conſenſiſſe ; ideò arg. ejus textus à ceſſante ratione infertur, ut injuriarum actione neque ratione illius corporis læſi teneatur. Argumentum autem contrarium procederet, ſi mādans viſa perſona Seji amici, putanſque eum eſſe Titium inimicum, mandaſſet ſervo ut dictam perſonam ad oculum deſignatum occideret, quia tūc mandans voluntariè, & directè conſenſiſſet in necē dictæ perſonæ, nec excuſaretur ex eo quod ipſe erraſſet in qualitate amici, vel inimici, eo quod 70 dicta qualitas nec augeat, nec minuat homicidium nec reddat illud involuntarium, Et eodem modo reſpondetur ad illud, quod deduci ſolet ex gloſ. cap. *Si vero, il ſecondo, de ſenten. excomm*, videlicet qui volens percutere Titium Clericum, percuſſit Sejum itidem Clericum, non evitat excom-71 municationem.

Pariter nec obſtat textus in l. *Scientiam*, §. *ult. ad l. Aquil.* ibi, ſed ſi defendendi mei cauſa lapidem in adverſarium miſero, & non eum, ſed prætereuntem percuſſero, l. *Aquilia* tenebor : nam præterquam quod hoc exemplum in aliis terminis proponitur, quàm ſit caſus, de quo dubitatur ; eſto dictus error non impediat quominus læſus l. *Aquilia* repetat ſuum damnum ; non tamen inde ſequitur ut hic percuſſus fuerit voluntariè percuſſus ; unde quamvis percutiens teneatur l. *Aquilia* ob negligentiam commiſſam, non tamen tenetur actione injuriarum Præterea quatenus etiam injuria à percutiente poſſet dici voluntariè illata ipſi percuſſo ; non tamen poſſet dici proceſſiſſe ex voluntate, nec ſecundum voluntatem manda-72 tis, qui non illud corpus, ſed aliud juſſit injurioſè percuti. Quod ſi adhuc urgeatur, Canones induxiſſe irregularitatis pœnam non contra occidentes Sejum, vel Titium, ſed contra occidentes hominem quicumq ; ille ſit, etiamſi ſit infidelis, c. *Clericum qui paganum diſt.* 50. & dictum eſt ſupra *num.* 51. Et proinde ſufficere, ut mandando voluerit hominē in genere occidi, ſicut & occiſus fuit ; Reſpondebimus hic adeſſe fallaciam ; nam cùm mandat quis hominem in genere occidi, utique voluntate conſenſit in quodcumque individuum ſub ſpecie comprehenſum. Unde quodcumque individuum occiditur, perſona ab eodem mandante noſtria dicetur occiſa, & ita eidem ad volūtarium homicidium imputabitur, veluti ſi mandavero alicui : Accede ad talem rixam, & interfice adverſarios ; quia tunc voluntas mea complectitur ſingulas perſonas in dicta rixa exiſtentes. At in caſu noſtro mandans determinavit voluntatē ſuam ad hanc perſonam particularem Joannis. Ergo ſi occidatur alia perſona, non poterit dici occiſa perſona à mandante intenta, & volita. Argumentum autem fortaſſe procederet, ſi dominꝰ dixiſſet famulo hæc, & ſimilia verba. Quidam Joannes mihi intulit injuriam, vade inquite de illo, & repertū occide, quia tūc ſi famulus reperto homine Sejo, & credens illum eſſe Joannem, eundem occidiſſet, fortè poſſet dici mortem Joannis aliquo modo ab hæco voluntariè intentam, & perinde eſſe, ac ſi ipſemet mandans viſo Sejo, putanſque eum eſſe Joannem, illūque perſonam in individuo oſtendens famulo, eidem dixiſſet, occide talem perſonam ; quia tunc ut dixi dictus hærus conſenſiſſet voluntariè in occiſionem talis corporis, quem hominem eſſe non ignorabat ; unde irregularitatem ex homicidio voluntario incurriſſet.

Non obſtat doctrina Covarr. in Clem. *unic. de homicid par.* 2. §. 1. *num.* 2. Nam illius rationes non videntur concludentes, eique videtur repugnare doctrina Navarri ejus Præceptoris in dicto *cap.* 27. *nu.* 240. Quamobrem videtur poſſe tutò reſponderi prædictum P. non incidiſſe in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario.

Et hanc ſententiam aliàs probavit S. Congregatio Concilij : nam propoſito dubio an mandans committi homicidium in perſonam unius, ſi ſequatur in perſonam alterius, intelligatur incidiſſe in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario, adeout ſuper eo nec diſpenſari debeat juxta *cap.* 7 *ſeſſ.* 14. nec Epiſcopus poſſit ex *cap.* 6 *ſeſſ.* 24 quamvis homicidium occultum ſit : *Die 9. Ianuarij* 1587. S. Congregatio cenſuit non incidiſſe in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario.

DE HOMICIDIO.

Cap. Significaſti, il ſecondo.

SUMMARIUM.

1 *Irregularis cenſetur percutiens, de cuius vulnere an fuerit lethale, vel ne, ſciri non poteſt, ſi percuſſus ab eo, vel ab aliis occiſus extiterit.*

2 *Lex promotionis conſtat non ſolum in promotione ad Ordinem, ſed etiam in Ordinis executione.*

3 *Pars tutior in dubio eſt tenenda etiam extra materiam irregularitatis.*

1 SIGNIFICASTI, il ſecondo. Irregularis cenſetur qui alium lethaliter percuſſit, licèt ab alijs fuerit extinctus : idem ſi non apparet, an lethaliter, ſi etiam percuſſus ab alijs obijt, & non apparet ex cujus vulnere deceſſerit : idem eſt ſi percuſſerit non lethaliter, ſi animum occidendi habuit, & ex aliorum vulneribus percuſſus expiravit. Hoc dicit notabiliter ſecundum Abbatem. Sed Jo. Andr. cum quo cæteri concordant, ſummat ſic. Quo ad legem promotionis habetur percutiens ut homicida, de cujus vulnere an fuerit lethali, vel non, ſciri non poteſt. ſi percuſſus ab eo, vel ab aljis occiſus extiterit, Communis diviſio ; ſecunda ibi, *Non in præmiſſe* : qui diſtinguit, & primum membrum proſe-2 quitur, ibi, *& quidem* ; ſecundum ibi, *quod ſi*. Addit Joan Andr. ſe ideo dixiſſe de lege promotionis, quia lex illa conſtat non ſolum in promotione ad Ordinem, ſed etiam in Ordinis executione, ad quem quis jam eſt promotus, & quod impedit ſecundum, fortius primum, ut cap. *Quemadmodum, de iureiur.*

In textu ibi, *quod ſi diſcerni non poſſit*. Nota cum vertitur in dubium an ex homicidio fuerit contracta irregularitas, vel non, debere quem reputare ſe irregularem, & abſtinere à miniſterio Altaris, quamvis rexera homicidium non commiſerit, ut in littera. Et pondera rationem in deciſione expreſſam, ibi : *cum ceſſare ſit tutius, quàm temerè celebrare, pro eo, quod in altero nullum, in reliquo verè magnum periculum timeatur*. Quæ ratio periculi tanquam generalis, & expreſſa in littera oſtendit diſpoſitionem ſpecialem ad omnes materias, in quibus illa ratio vigēt, ut eſt caſus in l. *Regula*. §. *fin.* ubi Bart. & Bald. notant. *ff. de Iur. & fact. ignor.* Et quamvis textus proponat quæſtionem de Presbytero irregulari, ex vulnere illato, & homicidio ſubſecuto : tamen hoc ideo facit, quia caſus ita contigit in facto, ſicut moris eſt in Decretalibus. Sed non propterea arctare voluit regulam de tutiori parte in dubio eligenda ad ſolam materiam irregularitatis : nam ſi hoc facere voluiſſet, potiùs debuiſſet dicere hoc ſtatutum fuiſſe in odium homicidij, & ſpecialem indecentiam exercendi Ordines cum dubio irregularitas. Quod tamen non fecit, imò fundavit deciſionem in illo univerſali principio, quod inter duo extrema in dubio illud ſit eligendum, in quo nullum timetur periculum. Unde iure optimo ex hoc textu generalem regulam, quod in dubiis ſequi debeamus partem tutiorem, eliciunt Hoſtien. *nu.* 9. 10. *&* 15 *in fin.* & Marian. Socin. *num.* 4. & in cap. *Ad audientiam, ſup. eod.* idem Hoſt. *num.* 3 *in fin. & num.* 4. Butr. *num.* 2. Abb *eodem num. verſ. Aut agitur in foro pœnitentiali*, Joan. de Anan. *num.* 1. *verſ. Aut agitur*, Marian. Socin. *num.* 4. 18. 19. *&* 20. & Felin, Quod eſt contra modernos Theologos, qui dicunt præceptum hoc de tutiori parte eligenda non habere locum niſi in dubio irregularitatis ; quorum ſententiam latius confutavimus in repetitione cap. *Ne innitaris. num.* 220. *ſup. de Conſtit.* ubi etiam tolluntur aliæ oppoſitiones noſtro ſæculo ſubtiliter excogitatæ ad hanc regulam evitandam à *n.* 172. *uſq; ad n.* 225.

DE HOMICID.

Cap. Tua nos.

SUMMARIUM.

1 *Religioſus chirurgiam exercens, ſi ex ea mors ſequitur, irregularis eſt.*

2 *Irregularis non eſt qui iudici ſeculari dedit interſignia furis, à quo fuit vulneratus.*

1 TUA NOS. Monachus chirurgiam exercens, ſi ex ea mors ſequitur, irregularis eſt, etiamſi ſit peritus, & diligens, & hoc fuerit pietatis cauſa : ſed cum eo poſt ſatisfactionem miſericorditer diſpenſari po-2 teſt. Hoc primo. Qui judici ſæculari dedit interſignia furis, à quo fuit vulneratus, irregularis non eſt, licèt ille poſtmodum occidatur. Hoc dicit ſecundo Joann. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. Joan. de Anan. & Marian. Socin. ſecunda pars, ibi, *ad ultimum*, & ſubdiviſio patet, ſecunda ibi, *Nos igitur*.

Pro intelligentia hujus Decretalis vide quod dixi in cap. *Ad audientiam nu. 38. 40. & 41. ſupra eodem.*

DE HOMICIDIO.

Cap. Petitio,

SUMMARIUM.

1 *Clericus pugnans etiam contra Saracenos irregularis eſt, ſi aliquem illorum occidit, & in dubio abſtinebit.*

Irregularitas an contrahatur ex homicidio, vel mutilatione pro neceſſaria defenſione patriæ, vel parentum. ibid. & n. ſeq. uſque in fin.

2 *Clerici in bello juſto poſſunt adeſſe & hortari, ſed non propria manu pugnare.*

3 *Clerici in bello juſto poſſunt deferre arma defenſiva tantum.*

Papa an poſſit Clericis concedere ut ipſi manu propria poſſint hominem occidere.

Irregularitas ex occiſione vel mutilatione ad ſui defenſionem quando incurratur, ibid.

4 *Neceſſitas inevitabilis ad evitandam irregularitatem quando detur.*

5 *Clericum interficiens ob neceſſariam proximi defenſionem non eſt excommunicatus.*

6 *Irregularitas contrahitur etiam ex merito.*

7 *Excommunicatio non incurritur ſine peccato mortali.*

8 *Patriæ & parentum defenſio eſt de iure naturæ.*

9 *Irregularitas contrahitur ex homicidio patrato ob neceſſariam honoris defenſionem.*

10 *Teſtes etiam coacti in cauſa criminali ſunt irregulares, ſi inde ſequatur mors, aut mutilatio.*

11 *Irregularitas contrahitur ex ſola præſentia in homicidio ab aliis patrato in bello injuſto; ſecus ſi bellum ſit juſtum.*

12 *Intellectus cap.* Sicut dignum, § fin. de homicid.

Irregularis eſt Clericus qui in bello injuſto auxilium, vel conſilium dedit, vel culpabilis, aut negligens fuit, ſi inde ſequuta ſit mors ibidem.

13 *Irregularis non eſt qui intereſt bello injuſto ad inducendam pacem, licèt ex illius præſentia robur accreſcat ſuis, & timor adverſariis, dummodo abſit dolus.*

14 *Clericus in bello juſto ex percuſſione etiam cum ſanguinis effuſione citra mortem, non fit irregularis, licèt per alios ſequuta fuerit mors.*

15 *Diſpenſari poteſt cum eccleſiaſticis irregularibus ex homicidio ob neceſſariam patriæ, vel parentum defenſionem.*

Tridentinum Concilium cap. 7. ſeſſ. 14. *à regula Diſpenſationem prohibente excipiens homicidium ad ſui defenſionem comprehendit etiam homicidium ad defenſionem parentum. ibid.*

PETITIO. Clericus pugnans etiam contra Saracænos irregularis eſt, ſi aliquem illorum occidit, & in dubio abſtinebit. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. Butr. Cardin. & Anchar. vel ſecundum Abb. Clericus pugnando etiam contra inimicos Fidei Catholicæ ſi quemquam percuſſit, & de interfectione ipſum remordet conſcientia, à miniſterio Altaris abſtinere debet. Communis diviſio. Secunda ibi, *Mandamus.*

In Regno Portugalliæ quamplurima loca maritima ſunt ſubjecta Maurorum, Batavorum, & aliorum hæreticorum incurſionibus, & quandoque illis in ea irruentibus contingunt diverſa damna, & infortunia nempe viros, & mulieres abduci, virgines defflorari, templa devaſtari, & alia id generis mala.

QUÆRITUR, An ſtante evidente neceſſitate hujuſmodi eccleſiaſtici pro patriæ, & parentum defenſione, quin etiam Eccleſiarum, & Monaſteriorum poſſint contra prædictos hæreticos arma capere, & vim vi repellere abſque irregularitatis incurſu.

1 Hanc quæſtionem videtur decidere hæc Decretalis ubi Honorius III. reſcribit Pelagio Presbytero his verbis: (Petitio tua nobis exhibita continebat, quod cum inimici Dominicæ Crucis, ac blaſphemi nominis Chriſtiani caſtrum quoddam in quo morabaris graviter invaſiſſent, exeuntibus inde habitatoribus tam Clericis, quàm laicis contra eos, ac invicem confligentibus hinc inde occiſi quamplurimi extiterunt: unde tū pro eo quod aliquos percuſſiſti irregularitatem metuas incurriſſe mandamus quatenus ſi de interfectione cujuſquā in illo conflictu tua conſcientia te remordeat à miniſterio Altaris abſtineat reverenter, cū ſit conſultiùs in hujuſmodi dubio abſtinere, quā temere celebrare.) Hic enim agebatur de neceſſaria patriæ defenſiōe, cum hoſtes caſtrum graviter invaſiſſent, & tamen deciditur Pelagium Preſbyterum eſſe irregularem ſi eum remordeat conſcientia quod in conflictu aliquem interfecerit.

2 Ratio eſt, quia etſi Clerici alios poſſint hortari ad pugnam in bello juſto contra hoſtes, cap. *Igitur*, cap. *Hortatu*, cap. *Omni timore*, cap. *Ut pridem*, 23. *qu. ult.* cap. *Dominus* 23. *qu.* 2. & cap. *Hadrianus*, *diſt.* 63. in propria tamen pugnare non poſſunt, cap. *Quicumque*, & cap. *Clerici*, 23. *q. ultima*, quando quidem eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnandum, cap. *Ex multa, ad fin. de voto*, gloſ. *hic in ver. Remordet.*

Unde D. Thom. 2. 2. *q.* 40. *art.* 2. *ad ſecundum*: (Dicendum eſt, inquit, quod Prælati, & Clerici ex auctoritate ſuperioris poſſunt intereſſe bellis, non quidem ut ipſi propria manu pugnent, ſed ut juſtè pugnantibus ſpiritualiter ſubveniant ſuis exhortationibus, & abſolutionibus, ſicut & in veteri lege mandabatur *Ioſue* 6. quod ſacerdotes ſacris buccinis in bellis clangerent. Et ad hoc primo fuit conceſſum quod Epiſcopi, vel Clerici ad bella procederent: quod autem aliqui propria manu pugnent, abuſionis eſt.

3 Et Butr. *hic n.* 4. (Clerici hortatu adeſſe poſſunt bellis hortando ad bellum juſtum, ſed non in propria perſona pugnando, quia officium ad hoc eos inhabiles reddit: & licèt quidam dicant Clericos in minoribus poſſe ferre arma, dicendum eſt contrarium, niſi cauſa defenſionis ut clypeum, vel loricam, vel niſi ad terrorem, ut in obſidione.) Hæc Butrius.

Et Bald. *conſ.* 439. *Ad bellum iuſtum*, *volum.* 5. Inter quinque requiſita ad hoc ut bellum ſit juſtum primo loco recenſet ut perſona ſit ſæcularis: non autem eccleſiaſtica, cui pugnare non licet, niſi ob inevitabilem neceſſitatem, & *n.* 2. duplicem reddit

rationem ſecundum B. Thomam (quia, inquit ars bellica, & bellorum ſtrepitus retrahit Clericos à laude Dei, oratione, & divinis officiis.) Secunda propter effuſionem ſanguinis, quia exemplo Chriſti debent potius pati ſuum ſanguinem effundi, quàm effundere alienum, & propter hoc eſt inſtitutum ut effundentes ſanguinem ſunt irregulares, ſicut ſcriptum eſt de David; *Non ædificabis mihi templum quia vir ſanguinis es.* Hæc Bald. qui *n.* 4. amplius affirmat nec Papam poſſe Clericis concedere, ut ipſi manu propria poſſint hominem occidere. Quæ ſententia ſatis etiam probatur in Clem. *Si furioſo, de homicid.* ubi ſolum excipitur ab incurſu irregularitatis ex mutilatione, vel occiſione qui mortem aliter vitare non valens ſuum occidit, vel mutilat invaſorem, ubi gloſ. penul. ponderando illud verbum, *ſuum*, hæc littera, inquit, innuit, ſecus in illo, qui occiderit volentem occidere patrem, filium, conjugem, vel perſonam conjunctam, quam aliter juvare non poterat: quod verum puto quaſi caſus ille non includatur ſub neceſſitate inevitabili; quæ quidē gloſſa recipitur ferè ab omnibus, ut teſtatur Navarr. *cap.* 27 *n.* 213. qui idem putat in caſu, in quo quis deformat aliquem ob neceſſariam patriæ defenſionem, itaut niſi id faceret, civitas obſeſſa caperetur, idemque cenſent Bann. 2. 2. *q.* 4. *n.* 2. *dub.* 41. *verſ. in huius rei expoſitione*, & Cajet. *ibid.* & cum verbis Clementinæ concordat decretum Concilii Tridentini in *cap.* 7. *ſeſſ.* 14. ibi, *vel vim vi repellendo, ut quis ſe à morte defenderet.* Et quamvis Concilium ſupponat irregularitatem dum dicit iure quodammodo eſſe debitam diſpenſationem; hoc tamen dicendum eſt procedere cùm neceſſitas non eſt omnino inevitabilis, aut cùm exceditur moderamen inculpatæ tutelæ, juxta terminos cap. *Significaſti*, *il ſecondo ſupra eod.* alias enim nulla incurritur irregularitas, ut in dicta Clem.

4 Non obſtat quod Abb. *hic n.* 2. videatur ſentire hunc textum non habere locum ſi neceſſitas eſſet omnino inevitabilis: ait enim in 2. *notab.* licèt ergo Clericus poſſit interficere ad defenſionem ſuam, quando non poteſt aliter evitare mortem, ut in Clem. *Si furioſus, de homicid.* ſecus quando invaditur tota terra, quia per alios poteſt repelli iniuria; unde tunc neceſſitas non eſt omnino inevitabilis.

Hoc inquam non obſtat, quia Abb. tunc demū ſentit neceſſitatem cenſeri inevitabilem, cùm deficiunt laici, qui civitatem obſeſſam cuſtodiant; quo caſu res non verſatur in puris terminis meræ defenſionis patriæ, ſed reducitur ad terminos d. Clem. *Si furioſus*, id eſt defenſionis propriæ perſonæ cujuſque Clerici: unde non mirum ſi irregularitas non incurratur: quod benè declarat *hic* Marian. Socin. *notab.* 1. dicens: (Nota primò quod Clericus eſt prohibitus pugnare etiam cum infidelibus non ſolum eos aut eorum terras invadendo, ſed etiam proprias terras defendendo ab invaſionibus infidelium: quod intellige quando terra eſſet munita aliis hominibus, qui poſſent illam defendere: alias ſecus ſi poſſet eſſe timor rerum, & perſonarum (& idem Soc. n. in cap. *Ad audientiam, nu.* 575. *ſupra eod.* ubi ait: (Si bellum ſit juſtum, dic quod aut eſt neceſſarium pro defenſione perſonarum, aut rerum; ſi perſonarum nullo modo efficitur irregularis, & hoc caſu etiam proprio facto

committens homicidium nō eſt irregularis (Ergo non efficitur irregularis ille qui tenetur defendere ſi præſtat auxilium; & in hunc ſenſum accipiēdus eſt Covarr. dum loquitur de neceſſitate omnino inevitabili everſionis patriæ ab hoſtibus, in dicta Clem. *Si furioſus, in* 2 *par. relect.* § 3. *n.* 2.

5 Rurſus non obſtat quod Fortunius, quem alii plures ſequuntur in l. *Ut vim, ff. de iuſt. & iur. col.* 9. contrarium ſenſerit. ſiquidem movetur ea ratione, quod non incurrit excommunicationem qui percutit Clericum ob neceſſariam proximi defenſionem, ſecundum doctrinam Innocentii cōmuniter receptam in cap. *Si verò*, *de ſent. excom.* cùm liceat, imò quandoque oporteat proximum defendere, cap. *Dilecto, de ſent. excomm. in* 6. & cap. 6 *Quanta infra eod tit.* Quam tamen rationem frivolam eſſe in propriis terminis oſtendit gloſ. in d. Clem. *Si furioſus, in ver. Suum*; quia irregularitas contrahitur ſine culpa, etiam ex merito, ut in judicè juſtè occidente, cap. 1. 51. *diſt.* & notatur in cap. *Inter opera, de ſponſal.* & docet D. Thom. in 7 3. 2. *qu. art.* 2. excommunicationem, imò oportet ut præcedat diaboli ſuaſio circa Clericum percutiendum, c. *Si quis ſuadente*, 17. *qu.* 4. & non incurritur abſque peccato mortali, c. *Nemo Epiſcoporum*, *ead. cau. & quæſt.* Navar *in Man. cap.* 27. *n.* 213. ubi propterea refellit opinionem Fortunii: & hæc eſt communis opinio, ut aliis relatis teſtatur Marian. Socin. in cap. *ad audientiam, nu.* 169. *ſuprà eod.*

8 Non obſtat demum, quod abſurdum videatur, ut quis incidat in irregularitatem ob neceſſariam patriæ, aut parentum defenſionem, ad quam tenetur de jure naturæ, ſeu de jure gentium, l. 1. § *Ius gentium, ff. de iuſt. & iur.* adeout peccarent non faciendo, cap. *Fortitudo*, cap. *Non in inferenda*, cap. *Qui poteſt, & per totam*, 23. *q.* 3. cap. *De occidendis*, 23. *q.* 5. Sylveſt. *in ver. Bellum* 3. *q.* 2.

9 Reſpondetur enim eadem obligatione unumquemque teneri ad defenſionem proprii honoris, & famæ, cap. *Non ſunt audiendi*, 11. *q.* 3. ubi qui famam contemnunt non ſolum impudentes, ſed & crudeles appellantur: & tamen hoc caſu eum, qui occidit, vel mutilat abſolutum eſt in irregularitatem incidere, & contrarium aſſerere, ut ait Navar. *loco cit.* eſſet mille deciſiones in theorica, & praxi receptas ſine ratione ſufficienti mutare, & contra textum ferè expreſſum in d. Clem. ubi gloſ. re-10 cepta ferè per omnes hoc tenet. Eodem modo videmus teſtes in certis caſibus compelli poſſe in criminalibus etiam per cenſuras eccleſiaſticas ad teſtimonium ferendum, itaut propterea peccent, ſi examen detrectent, cap. *Super eo*, ſecundum communem intellectum, & c. ſeq. de teſtib. cogē. & tamen ex hujuſmodi examine contrahunt irregularitatem ſi ſequatur mors, aut mutilatio, Navar. *in man. c.* 27. *de irreg. n.* 212. & generaliter imperium, aut juſſum ſuperioris non excuſare ab irregularitate habetur in cap. *Aliquantos* ibi, *Qui dum parent poteſtatibus, quæ ſibi ſunt imperata fecerunt*, 51. *diſt.*

Cum ergo regula ſit quod irregularis efficiatur qui aliquem interficit, aut mutilat, nec ab hac regula reperiantur excepti niſi caſus furioſi, infantis, ſeu dormientis, & illius qui mortem aliter vitare non valens ſuum occidit, vel mutilat invaſorem, ut in d. Clem. Stabimus regulæ, quamdiu nō probatur exceptio, gloſ. 1. in c. *Inter hæc, in fin.* 32.

q.2 notatur in l.1. *ff. de reg. jur.*

Quamobrem ut concludamus, cùm in propoſito dubio duo quærantur, videlicet, An eccleſiaſtici poſſint arma capere pro patriæ, & parentum defenſione; & an propterea incidant in irregularitatem.

Quoad primum videtur reſpondendum, eccleſiaſticis licere adeſſe, & hortari ad eum modum, quo S. Thomas declarat *ubi ſupra*, ſed non pugnare manu propria, ut per Abb. *hic n. 3.* & eſt text. in d.c. Ex *multa, §. fin. de Voto.*

11 Quo verò ad ſecundum, ſi aliquem percuſſerint licèt male fecerint percutiendo, ſi homicidij, aut mutilationis conſcientia eos non remordeat, non incidunt in irregularitatem. Caſus eſt ad litteram in hac Decretali, qui non habetur alibi ita clarè, ut dicit Abb. *in fine*: nam Papa hic conſultus de percuſſione, reſpondet de interfectione, per hoc inſinuans Clericum non eſſe irregularem ex eo quod aliquos percuſſerit, niſi ex illa percuſſione aliquis mortuus fuerit, ut hic ponderant Innoc. *in princ.* Hoſt. *n. 1. in verſ. Si interfectione,* Butr. *n. 2.* Anchar. & Abb. ambo *n. 3.*

12 Neque obſtat tex. in c. *Sicut dignum, §. fin. ſupra eod.* quia procedit tantùm, in bello injuſto, in quo ex ſolo conſilio, vel præſentia armata contrahitur irregularitas ſecuto homicidio per alios, ſecundum Abb. *hic n. 3. verſ. Sed contra hoc fortiter oppono.* Quod fuſius explicat Innocen. *in princ.* dicens: (In bello injuſto qualecumque auxilium, vel conſilium Clericus dederit in mortem alterius, vel ſi culpabilis, aut negligens fuerit, & ex hoc ſequuta ſit mors, irregularis eſt: cap. *Quantum.* cap. *Sæpe.* & cap. *Si duo, 50. diſt.* Unde ſi euntes ad bellum injuſtum favorem præſtent ſuis, qui propterea ſecurius lædunt inimicos, aut terrorem incutiunt adverſariis ad hoc ut fugiant, vel non audeant ſe defendere, ſi exinde mors ſequuta ſit, irregulares ſunt.

13 Verum ſi quis ad injuſtum bellum iret cauſa pacificandi, vel aliàs ex juſta cauſa, non creditur huic imputandum, ſi ejus præſentia aliquod robur accreſcat ſuis, vel timor adverſariis, dummodo dolus omnino abſit.) Ita Innocentius dicens hoc probari à contrario ſenſu in cap. *Quantum, 50. diſt.* & ei ſubſcribunt Hoſt. Butr. & alii proximè citati.

14 At verò ſi bellum ſit juſtum, ut in caſu hujus cap. in quo pugnabatur contra infideles, tunc ex ſola percuſſione etiam cum ſanguinis effuſione Clerici non incurrunt irregularitatem, niſi propria manu occidant, aut mutilent, licèt per alios ſequuta fuerit mors, aut mutilatio, ſecundum omnes. Sin autem in conflictu non ſolùm percuſſerint, ſed etiam necaverint, aut mutilaverint, utcumque bellum ſit juſtum, cenſendi ſunt irregularitatem contraxiſſe in propoſita facti ſpecie, quia neceſſitas non eſt inevitabilis ad eum modum, quo requirunt Doctores ad irregularitatem incurrendam; nimirum quia non deſunt laici, qui poſſint vim hoſtium propulſare, ſecundum Abb. *nu. 2.* & Socin. *in 3. notab.*

Neque verò habenda eſt ratio Suarez *tom. 5. de cenſur. diſp. 47. ſect. 6. n. 2.* & Sayr *lib. 6. de cenſur. c. 19 n. 5.* & aliorum recentiorum: nam cum aſſerunt ex homicidio ob neceſſariam patriæ, & parentum defenſionem non contrahi irregularitatem; aut loquuntur in caſu, in quo deficiunt laici, qui poſſint vim hoſtium repellere, & admitti poteſt eorum ſententia, quia agitur etiam de propria defenſione perſonarum juxta terminos d. Clem. *Si furioſus, de homicid.* aut loquuntur in caſu, in quo laici non deſunt; & tunc contra eos ſtat hæc Decretalis, doctrina D. Thomæ, & unanimis Canoniſtarum ſententia.

15 Itaque hoc caſu, in quo ſupponuntur adeſſe etiam laici, qui poſſint hoſtium injurias propulſare, poſſet Sanctiſſimus D. N. ut conſcientiæ eccleſiaſticorum conſultum ſit, impertiri facultatem Collectori Portugalliæ ad tempus Sanctitati ſuæ benè viſum diſpenſandi ab irregularitate cum eccleſiaſticis, qui in caſu inevitabilis neceſſitatis, infideles, vel hæreticos, defendendo patriam, occiderunt, vel mutilarunt: ejuſmodi enim irregularitas eſt diſpenſabilis ad inſtar illius, quæ contrahitur ex homicidio ob neceſſariam parentum defenſionem, ut in ſubjecta declaratione S. Congregationis Concilij, videlicet, An Concilium c. 7. *ſeſſ.* 24. dum agit de repellendo vim vi à perſona propria, ut irregularitas ſit diſpenſabilis, habeat etiam locum in perſona patris. S. Congregatio cenſuit habere locum: nam permiſſio vim vi repellendi, & alium offendendi pro tutela ſui corporis, juxta l. *Ut vim, ff. de juſt. & jur.* habet locum etiam pro tutela patris, vel filij, mariti, vel uxoris, gloſſ. in dicta l. *Ut vim.* & eſt communis, ut ibi per Jaſ. *nu. 28.* & licèt gloſſ. in Clem. *1. de homicid.* dicat, quod Clem. volens eum, qui mortem aliter evadere non valens, ſuum occidit invaſorem, non eſſe irregularem, non procedit in patre, & filio, ſed tantùm in ejuſdem perſona propria; & gloſſam ſequuntur ibi Cardin. & Anchar. tamen illud eſt verum, quando volumus excuſare à contrahenda irregularitate: illa enim etiam ſine culpa contrahitur. & ita dictum gloſſæ procedit in terminis d. Clem. In caſu autem Concilij non agitur de excuſando ne irregularitas contrahatur, ſed de excuſando, ut contrahatur irregularitas diſpenſabilis, quia vis vi repulſa eſt; & ideo in Concilio comprehenditur etiam perſona patris.

DE HOMICID.

Cap. Quidam.

SUMMARIUM.

1 *Homicidium caſuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.*
Irregularis an ſit Clericus qui puerum per funem demiſit in puteum, ad res quærendas, ſi puer diſrupto fune decidens obierit, ibid. & nu. ſeqq. uſq. in fin.
2 *Actus illicitus quando dicatur.*
3 *Homicidium caſuale quando imputetur danti operam rei illicitæ.*
4 *Clericus vacans rei mechanicæ, vel ædificationes, an dicatur rei illicitæ operam dare.*
5 *Clericis opus rurale permiſſum eſt.*
6 *Irregularis an ſit qui in cauſa fuit, ut artifex per tectum incederet, ſi illi decidens obierit.*
7 *Irregularis non efficitur Clericus equitans, ſi equus diſrupto fræno hominem prætereuntem occiderit.*
8 *Caſus non imputatur danti operam rei licitæ.*
9 *Irregularitas an contrahatur ex leviſſima culpa.*
10 *Culpa leviſſima in committendo tranſit in culpam levem.*
11 *Culpa tunc abeſt ſi omnia facta ſint, quæ diligentiſſimus quiſque obſervaturus fuiſſet.*
12 *Homicidium imputatur Clerico ad irregularitatem ſi proveniat actu conſervandi bona etiam extra propoſitum.*

1 QUIDAM. Homicidium caſuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa. Hoc dicit communis diviſio. Secunda ibi, *Attendentes.* Nota ſummarium, cum quo concordat c. Joannes, ſupra eod. & Jo. Andr, Butr. Cardin. & omnes *in princ.*

Quidam Clericus ad requirendam ſuppellectilem in puteum à fure projectam Puerum eo demiſit ligatum unico fune groſſo, ac novo, eumq; appenſum per funem ſuſtentabat dum ſuppellectilem expiſcaretur; tandem chorda, quæ ore putei refricabatur, dum puer extraheretur onuſtus, diſrupta eſt, & puer decidens in aquam eſt ſuffocatus. Quæritur an homicidium, hoc, quod caſuale eſt, atque omnino fortuitum, neque à Clerico volitum, ipſi veniat imputandum, adeout in irregularitatem inciderit.

Quæſtio videtur in duos articulos dividenda. Primus eſt, An Clericus ſecundum ea, quæ proponuntur, dederit operam rei illicitæ, necne. Secundus, An fuerit in aliqua culpa, ita ut propterea irregularitatem contraxerit.

2 Quoad primum nonnulli opinati ſunt eum dediſſe operam rei illicitæ, dum ipſemet fune ſuſpenſum hominem unà cum ſocijs demiſit in puteum, ac etiam tenuit: nam actus illicitus ille dicitur primò ratione periculi mortis, aut confractionis membri, quæ exinde poſſunt contingere, Covar. poſt alios in Clem. *Si furioſus, de homicid. §. 4. 2. p. n. 10* per textum in cap. *Tua nos, ſupra eodem*, & cap. *Sententiam ſanguinis, Ne Cler. vel Monach.* Deinde quia Clerici dignitati non convenit, dicto cap. *Tua nos,* & notat Abbas in c. *Joannes nu. 1. ſupra eod.* & in c. *Multa, Ne Cler. vel Monach.* poſt gloſ. 4. in cap. *Significante, de appellat.* tunc verò eventus ex actu illicito ſecundum hunc modum poſteriorem etiam præter intentionem contingens imputatur, ſi ille inventus per ſe ex illo opere cõ-
3 ſequatur, ut docet S. Thom. 2. 2. q. 64 *art.* 8. Itaq; patet homicidium caſuale ad irregularitatem imputandum fore danti operam rei illicitæ ſi is actus ſit cauſa non admodum remota, tametſi cauſa propinqua, ſeu immediata inſpici ſoleat, gloſſa 1. in c. *De cætero, ſupra eod.* & Decius in Auth. *Præterea, C. Unde vir,* poſt Bart. in l. 1. *n. 24. ff. de act. & obligat.* aut quoties illicitum opus per ſe volitum fuerit periculoſum ex natura ſua, ut notant DD. in cap. *ult. infra eod. lib. 5.* & firmat Covar. *loco citato,* Alphonſ. à Caſtr. *lib. 2. de poteſtat. leg. pœn. c. 14.* Domin. Sot. *lib. 5. de juſt. & jur. q. 1. art. 9.*

4 Cæterum plerisq; viſum eſt hunc Clericum nõ dediſſe operam rei illicitæ; tum quia in cap. *Ex litteris, il ſecondo, ſupra eod.* excuſatur Monachus, qui opus mechanicum exercebat, quaſi rem neceſſariam ageret, quemadmodum & hic Clericus rem ſuam in puteum demerſam extrahere ſatagebat: tum quia in hoc cap. Clericus dans operam ædificationi dicitur rei licitæ operam dare: tum quia bonorum ſuorũ recuperatio nec ſuapte natura mala eſt, nec Clericum dedecet, licèt per ali-
5 quod opus externum fiat; neque enim vilior eſt opere rurali, quod Clericis permiſſum eſt, ut ex notata in cap. *Clericus juſtum, 91. diſt.* & cap. *Nunquam de conſecrat. diſt. 5.* & in cap. 1. *de celebrat. miſ-*
6 *ſar.* Tum demum quia Henriq. *in ſumma lib. 14. cap. 15.* ait eum, qui fuit in cauſa, ut faber lignarius incederet per tectum, ut illud componeret, non eſſe irregularem ſi ille collapſus moriatur, dummodo ſponte id operis aſſumpſerit, & aliàs exercere conſueverit.

Itaque cum probabilius videatur hunc Clericum rei licitæ operam dediſſe, ſecundus articulus ſupereſt examinandus, an ſcilicet in aliqua culpa ſit ejus homicidij, quod conſecutum eſt: & quidem non eſſe in culpa videtur ſuaderi primò, quia
7 in cap. *Dilectus, ſupra eod.* quid ſimile contigiſſe videtur, dum ibi refertur diſrupto fræno, quo Clericus ſeſſor equum cohibere nitebatur hominem prætereuntem interfectum fuiſſe; & nihilominus deciditur irregularem factum non eſſe, quia nec operam rei illicitæ dedit, nec ulla culpa præceſſit. Quia vero gloſſa Bernardi ait ibi: Clericũ equitantem in culpa non fuiſſe, quoniam fragile frænum non adhibuerat, ſed ſatis validum pari ratione Clericus, de quo nunc agitur excuſandus eſt, quandoquidem fune novo, ac ſatis firmo puerum colligavit, qui in puteum demiſſus eſt, nec tenebatur omnium firmiſſimum adhibere; ſecus forſitan ſe res haberet ſi parum diligenter devinctus ille fuiſſet, & ob nexus reſolutionem in vitæ diſcrimen adductus fuiſſet, arg. l. *Item quæritur, § Si gemma, ff. Locati.*

8 Deinde hoc ipſum ſuaderi poteſt ex cap. Joannes, ſupra eodem, ubi dicitur: Nos igitur attendentes, quod d. Sacerdoti, qui dabat operam rei licitæ, nihil potuit imputari, ſi caſus omnes fortuitos non prævidit: & idem habetur in textu noſtro ibi: *Quia omnes caſus fortuitos, qui prævideri non poſſunt, forſitan non prævidit.* Ex his videtur inferri poſſe, ut cum hic Clericus daret operam rei licitæ, quamvis non prævideret, imò nec prævidere teneretur quoad poſtea conſecutum eſt, ab irregularitatis nota liber habendus ſit.

9 His tamen non obſtantibus videtur reſpondẽdum prædictum Clericum eſſe irregularem: non me latet multos, qui opinionem Abbatis, qui in cap. *Quæſitum, de pœn. & remiſſ. n. 2.* ait culpam leviſſimam non inducere irregularitatem, cui ſubſcribit Navarrus ibidem, & alii citati à Covar. & ex recentioribus Henriq. Cæterum oppoſita ſententia, quæ placuit gloſſæ *ſecundæ in cap. Significaſti, il primo, ſupra eodem,* Hoſtien. & Jo. Andr. *ibidem,* juri valde conſonam eſt, præſertim cum contrariæ opinionis Authores concedant culpam leviſſimam in committendo inducere irregulari-
10 tatem, juxta cap. *Conſuluiſti, 2. q. 5.* propterea quod ea tranſit in culpam levem juxta glo. 2. in l. *Lege Cornelia, ff. Ad Syllan.* cum itaque idem Clericus culpa non careat, tum quia firmiorem funem adhibere debuit, arg. l. *Si ſervus, §. Si ex plauſtro, ff. Ad legem Aquil.* tum quia pertrahens prævidere debuit eum, qui ſurſum trahebatur onuſtus, periculo objici, ne diſrupto fune laberetur, præſertim cum funis eſſet unicus, & ore putei refricaretur arg. l. *Quod te, ff. de reb. cred.* & l. *Idem juris, ff. ad l. Aquil.* & vero culpa tunc abeſt, ait Juriſconſultus in l. *Si merces, ff. Locat.* §. *Qui columnam*, ſi

omnia

11 omnia facta ſunt, quæ diligentiſſimus quiſque ob-
ſervaturus fuiſſet. Unde, ut ait Abb. *hic in ult. no-*
tab. ut quis caſu fortuito non teneatur, intelligitur
de fortuito, quem etiam diligentiſſimus prævi-
12 dere non poteſt, ut l. *Si quis domum, ff. Locat.* Qui-
bus addi poteſt etiam latam culpam fortaſſe in-
terveniſſe, quia vehementius res ablatas recupe-
randi ſtudium in cauſa fuit, ne ille miſer cautius
extraheretur, argum. cap. *Suſcepimus, ſupra eodem.*
Ubi Alex. III. (Quoniam, inquit, expediebat po-
tiùs poſt tunicam relinquere pallium, & rerum
ſuſtinere jacturam, quam pro conſervandis vili-
bus rebus, & tranſitorijs tam acriter in alios exar-
deſcere, abſtineat iſte humiliter ab Altaris miniſte-
rio, & uterque peccatum ſuum ad arbitrium tu-
um ſtudeat expiare) ubi Felin. in 1. *not.* dicit Cle-
rico imputari ad irregularitatem ſi ex actu con-
ſervandi bona ſequatur homicidium etiam extra
propoſitum. Ex quibus reſultat etiam reſponſio
ad objecta: & ita reſolutum.

De Clerico pugnantibus in Duello,

Cap. Henricus,

S V M M A R I V M.

1 *Irregularis eſt Clericus ſi pugil ab eo datus adverſa-*
rium occidat; diſpenſatur tamen cum eo ad be-
neficium.
2 *Conſuetudo qua accuſans, & accuſatus adſtringitur ad*
pugnandum damnata eſt.
3 *Duellum purgationis vulgaris quibus rationibus repro-*
betur.
4 *Potentioribus pares eſſe non poſſumus.*
5 *Inæqualitas in iudicijs reprobatur paritas approba-*
tur.
6 *Fortitudo nulla ſine iuſtitia eſt laudanda.*
7 *Duellum purgationis vulgaris quo iure ſit prohibi-*
tum.
8 *Diſpenſari poteſt cum homicida voluntario ad obtinen-*
dum beneficium etiam in titulum.
9 *Et an hæc diſpenſatio ſit debita adeout ſuperior peccet*
diſpenſando.
10 *Clericus homicida eſt deponendus, & perpetuò detru-*
dendus in monaſterium.
11 *Verbum, poteſt, eſt facultatis.*
12 *Diſpenſare non poteſt inferior à Papa niſi ex cauſa ma-*
gna utilitatis, vel neceſſitatis Eccleſiæ.
13 *Diſpenſatio eſt quædam miſericordia.*
14 *Miſericordia quid ſit.*
15 *Papa in his quæ ſunt iuris poſitivi diſpenſare poteſt*
ſine ulla cauſa, & ſic diſpenſati ſunt tuti quoad
Deum.
Declaratur. ibidem, verſ. Niſi lex canonica.
16 *Diſpenſare poteſt cum homicida voluntario etiam*
Epiſcopus ad beneficium ſimplex, ſed ad curatum
non diſpenſat niſi Papa, & num. 27. uſque in fi-
nem.
Diſpenſare an poſſit Epiſcopus cum homicida volunta-
rio ad beneficium curatum prius obtentum. ibid.
verſ. Et quamvis.
17 *Et quid ad beneficium non curatum, cui ſit anne-*
xum onus miniſtrandi in ſacris Ordinibus per
ſeipſum.
Et quid ſi alter beneficium impetraverit in even-
tum privationis ante accuſationem inſtitutam,
ibidem verſ. An autem Epiſcopus.
18 *Homicida voluntarius in ſacris Ordinibus non diſpenſa-*
tur.
19 *Et quid in minoribus.*
20 *Ordo quilibet in latiori ſignificatione dicitur ſacer.*
21 *Diſpenſare an poſſit Epiſcopus cum occulto homicida*
etiam in ſacris.
22 *Homicida voluntarius etiam occultus ex Concilio Tri-*
dentino omni ordine, beneficio, & officio eccleſiaſtico
perpetuò carere debet.
23 *Concilium Tridentinum in cap. 7. ſeſſ. 14. excludens*
voluntarium homicidam à ſpe diſpenſationis an
habeat locum in iam promoto ad ſacros Ordines, &
n. ſeqq.
24 *Diſpenſationis gradus tres.*
25 *Promovendus facilius repellitur quam deijciatur pro-*
motus.
26 *Concilium Tridentinum nec voluit, nec potuit adimere*
Papæ poteſtatem diſpenſandi in ſacris ordinibus cum
voluntario homicida.
27 *Papa an poſſit diſpenſare quoad Ordines cum homicida*
voluntario.
28 *Eccleſia nunquam diſpenſat ſuper homicidio voluntario*
etiam ex manſuetudine, & n. 33.
Contrarium, num. 34.
29 *Irregularitas cauſata ex homicidio voluntario an ſit*
de iure divino.
30 *Papa contra ius divinum non diſpenſat.*
31 *Phinees nepos Aaron fuit diſpenſatus ſuper duobus homi-*
cidijs, & permiſſus divina miniſtrare.
32 *Paulus Apoſtolus quamvis homicida divina mini-*
ſtravit.
33 *Doctores aſſerentes Eccleſiam non diſpenſare ſuper ho-*
micidio voluntario expenduntur.
34 *Papa diſpenſat cum promotis ſuper homicidio volun-*
tario aliquando in Signatura Gratiæ, aliquando
remittit ſupplicationes ad Congregationem Con-
cilij.
35 *Congregationis Concilij ſtylus in diſpenſationibus ſuper*
homicidio voluntario.
36 *Cum homicida voluntario ad effectum ingrediendi Reli-*
gionem qualiter diſpenſetur.
37 *Pœnitentiariæ ſtylus in diſpenſationibus concedendis ſu-*
per homicidio voluntario occulto.
38 *Et quid in atrocibus.*
39 *Eccleſiæ Romanæ obſervantia prævalet authoritati cu-*
iuſcumque Doctoris.
40 *Papa diſpenſat ſuper omnibus irregularitatibus.*
41 *Cum homicidio voluntario nunquam diſpenſatur ad*
Ordines ſuſcipiendos.
42 *Epiſcopi poſt Concilium Tridentinum an poſſint diſpen-*
ſare ſuper homicidio voluntario ſaltem occulto ad
executionem minorum Ordinum.
43 *Concilij Tridentini decretum in cap. 6. ſeſſ. 24. expen-*
ditur.

1 HENRICUS. Irregularis eſt Clericus
ſi pugil ab eo datus adverſariũ ejus oc-
cidit, nec excuſat conſuetudo, poteſt
tamẽ cum eo circa habendũ beneficiũ
diſpenſari. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. & Do-
ctores communiter. Secunda ibi. *Quia igitur.*
2 Nota primo pravam eſſe, & damnatam conſue-
tudinem ſecundum quam accuſatus, & accuſator
adſtringitur ad pugnãdum per ſe, vel per alium, ut
ſic appareat de innocentia, vel convincatur de cri-
mine illato, quæ dicitur purgatio vulgaris, ut in-
fra *de purgat. vulg.* Abſit enim illa aſſertio, ut qui
vin-

vincit in campo ſit in jure potior, ut inquit Ol-
3 drad. *conſ. 291. Nullo modo, num. 2.* Quia multa ha-
bet abſurda propter quæ redditur imperſcriptibi-
lis, ut ibi per eum: & complures rationes cur hæc
probatio ſit reprobata adducunt *hic* Hoſtien. *nu. 1.*
Jo. Andr. *num. 3.* Butr. *num. 12.* Anchar. *num. 6.*
& Jo. de Anan. *num. 1.* Quarum prima eſt, quia per
talem probationem Deus tentari videtur, *c. Mo-*
nomachiam, 2. quæſt. 4. Secunda, quia mortes homi-
num, & pericula animarum inde proveniunt, cap.
1. *verſ. fin. ſup. tit. prox.* Tertia, quia inventa eſt Dia-
bolo fabricante, cap. *Mennam*, & cap. *Conſuluiſti, 2.*
quæſt. 4. Quarum rationum meminit etiam Con-
cilium Tridentinum in *cap. 19. ſeſſ. 25.* ubi dicitur,
(Deteſtabilis duellorum uſus fabricante Diabo-
lo introductus, ut cruenta corporum morte ani-
4 marum etiam perniciem lucretur.) Quarta, quia
non eſt veriſimilis probatio, imò veriſimile eſt,
ut fortior, & potentior debiliorem conculcet, ar-
gum. cap. 1. *verſ. 1. ſupra, tit. prox.* Etenim potentio-
ribus pares non eſſe poſſumus, l. 3. *reſpon. 1. ff. de a-*
5 *lien. iudic. mut. cau. fac.* Quinta, quæ ex præcedenti
conſequitur, quia vix, aut numquam poſſunt eligi
pugiles utrinque pares in omnibus. In iudicijs
autem iniquitas, & inæqualitas reprobatur, & pa-
rilitas approbatur, ut in cap. *Cum inter priorem, §.*
3. *cum ibi not. ſup. de except.* & in cap. 1. §. 1. *de mut. pe-*
tition. Sexta, quia falſa probatio eſt unde nec
ſententia hac occaſione lata in rem iudicatam
6 tranſit, ut in ca. *infra. de purgat. vulgar.* Septima,
quia nulla fortitudo ſine iuſtitia eſt laudanda, ut in
7 Authen. *Vt omn. obed. iud. reſpon. coll. 5.* Ex his con-
ſequitur, ut hæc ſpecies duelli purgationis vulga-
ris ſit omni iure prohibita, prout illam de jure di-
vino, canonico, & civili prohibitam eſſe pluribus
probat hic Marian. Socin. *num. 9. & ſeqq.*
8 Secundò nota cum homicida voluntario diſ-
penſari poſſe quoad obtinendum beneficium, e-
tiam in titulum, ut probatur in cap. *Presbyterum,*
28. diſtinct. ponderando litteram ibi. *Cathedram qui-*
dem habere, ſed ab officio abſtinere præcipimus: & hoc
tenet Goffr. quem *hic* ſequuntur Jo. Andr. *num. 2.*
in verb. Beneficium. Cardin. *ante num. 1. in eod. ver.*
Abb. *nu. 4. verſ. Vlterius quæro*; & Jo. de Anan. *nu.*
5. Gemin. in cap. *Studeat*, per illum textum in
9 *verſ. Verum ſi Presbyter, 50. diſt.* Imò dicunt Docto-
res hanc diſpenſationem eſſe debitam, adeout Su-
perior dicatur peccare, niſi diſpenſet ſi Clericus
ſit corrigibilis per d. cap. *Studeat*, & d. cap. *Presby-*
terum; ne ſcilicet cogatur in Clerici opprobrium
mendicare, cap. *Diacon.* ibi: *mendicat infelix Cleri-*
cus in plateis, & civili operi mancipatus publicam à
quolibet depoſcit alimoniam, 93. diſtinct. &c. *Ad*
ſupplicationem, de renunc. & hoc tenet Hoſtien.
hic num. 6. in ver. Poterit tamen, Jo. Andr. *n. 2. in eod.*
ver. Butr. *num. 13.* Cardin. *in princ. dicto ver. Poterit.*
10 Verùm hæc opinio ita indiſtinctè non placet
Abbati *nu. 3. in ult. notab.* Quia pro homicidio
ſicut & pro alio graviſſimo crimine debet Clericꝰ
deponi, & perpetuò in monaſterium detrudi ad
agendam pœnitentiam, ut in cap. *Tuæ. infra, de*
11 *pœnis.* Ergo ceſſat hæc ratio ne cogatur men-
dicare, cùm in monaſterio ſint ei ſubminiſtran-
da alimenta, ut in cap. *Novimus, infra, de verbor.*
ſignif. vnde concludit Abb. hujuſmodi diſpenſa-
tionem de omninò gratioſam: & ponderat litte-
ram hic in ver. *Miſericorditer*; pro quo etiam fa-
cit ver. *poterit*: hic poſitum, quod eſt facultatis,
ut l. *Sæpe, ff. de offic. Præſid.* & l. *Non quicquid, ff. de*
iudic.
Pro conciliatione Joan. de Anan. *hic num. 4.*
Poteſt, fortè dicit opinionem Hoſtien. poſſe pro-
cedere ſi Clericus non detrudatur in monaſteri-
um, ſed remaneat in ſæculo, quia tunc viget ratio
illa mendicitatis, ſed Marian. Socin. in cap. *Ad au-*
dientiam, nu. 412. ſupra de homicid. Diſtinguit an
ſubſit juſta, & legitima cauſa diſpenſandi, puta
quia verteretur maxima utilitas Eccleſiæ, vel ma-
gnum ſcandalum, vel alia ſimilis cauſa urgens; &
vera ſit opinio Hoſtien. ut Superior cogatur diſ-
penſare, & peccet non diſpenſando. An verò
ſubſit ſola utilitas perſonæ, ut quia eſt bonæ con-
ditionis, & lapſu quodam erravit, & multum eſt
contritus, & dolens de exceſſu ſuo, & hoc caſu
vera ſit ſecunda opinio, ut ſit in facultate Prælati
concedere, vel non concedere diſpenſationem.
12 Tu adverte, quia hoc ſecundũ membrum diſtin-
ctionis Mariani Socini non tranſit abſque diffi-
cultate. Supponit enim diſpenſari poſſe cum ho-
micidio voluntario ob ſolam utilitatem perſonæ,
quod non videtur verum, quia diſpenſatio conce-
di non debet niſi ex cauſa neceſſitatis, vel utilita-
tis Eccleſiæ, c. *Etſi ille, 1. quæſt. 7. in fine*, ibi: *illa nul-*
latenus mutilanda ſunt, quæ nec ulla neceſſitas, nec ec-
cleſiaſtica prorſus extorquet utilitas, & cap. *Mutatio-*
nes, 7. quæſt. 1. ibi: *communi utilitate, vel neceſſitate.*
Imò hæc cauſa in diſpenſatione Epiſcopi debet eſ-
ſe magna, ut patet in cap. *Cenomanen. in fine, 56. diſt.*
in cap. *Ab excommunicatis, 9. quæſt. 1.* ibi: *ad ſuperio-*
res autem conſcendere non concedimus, niſi neceſſitas,
vel utilitas maxima flagitaverit: & in cap. *Nemo de*
elect. lib. 6. ibi: *& evidente neceſſitate, vel utilitate ip-*
ſius Eccleſiæ ſuadente; & hodie eſt expreſſum in
decreto Concilij Tridentini *cap. 18. ſeſſ. 25.* Imò
qui hoc negant profectò ſacras regulas non in-
telligunt, ut formaliter inquit Archid. in cap. *Licèt*
Canon. nu. 1. verſ. Item requiritur, quod talis neceſſitas,
vel utilitas ſit magna, de elect. lib. 6. & ſcripſi ple-
niùs in cap. *fin. num. 6. & ſeqq. ſupra, de fil. Presby-*
ter. Aut ergo ſubeſt ſola cauſa utilitatis perſo-
næ, & diſpenſatio nullotenus eſt concedenda; aut
ſubeſt evidens Eccleſiæ utilitas, vel neceſſitas: &
tunc arbitror indiſtinctè veram eſſe opinionem
Hoſtien. ut diſpenſatio ſi debita; quod tenet gloſ-
ſa magna in cap. *Vt conſtitueretur, 50. diſt.* ubi dicit
diſpenſationem eſſe debitam ſi ſubeſt juſta cau-
ſa, ut ibi, & cap. *Licet, 45. diſt.* cap. *Diſpenſationes,*
1. quæſt. 7. cap. *Plerumque, 13. q. 3.* cap. *Noli, 23. q. 1.* &
13 cap. *Conſiderandum, 50. diſt.* Eſt enim diſpenſatio
quædam miſericordia, ut hic, & in c. *Ad audien-*
tiam, ſupra, de homicid. vel quaſi miſericor-
dia, inquit gloſſa præalleg. At quilibet tenetur eſ-
ſe miſericors, cap. *Non ſatis, 86. diſtinct.* cap. *Di-*
ſciplina, in princ. 45. diſt. Et maximè Prælati. cap.
fin. 90. diſt. cap. 2. *infra de ſortileg.* l. *Placuit*, C. *de*
iudic. & hac poſſet implorari officium Superioris,
ut ſentit gloſ. in d. cap. *Vt conſtitueretur, 50. diſtin.*
& expreſſiùs gloſſa in c. *Exiguæ, 1. quæſt. 7. arg.*
cap. *Nullus, de iurepatronat.* & ſic ponderatio
quam facit Abb. *ſuper ver. Miſericorditer*, contra
ipſum retorquetur, quia, ut Damaſcenus inquit,
lib. 2. Orthodoxæ fidei, c. 14. Miſericordia eſt ſpecies
14 juſtitiæ, & propterea ab Auguſt. *lib. 9. cap. 5. ante*
med. de Civit. Dei diffinitur eſſe alienæ minæ mi-
ſeriæ in noſtro corde compaſſivo qua utique ſi
poſſumus, ſubvenire compellimur, ut refert San-
ctus

ctus Thomas in 2. 2. *qu.* 10. *art* 1. Quinimò ſuperior qui negare diſpenſationem, peccaret non ſolum contra miſericordiam in proximum, ſed etiam contra juſtitiam Eccleſiæ debitam, ſi urgens illius neceſſitas, aut evidens utilitas exigeret diſpenſationem: quod ſatis conſtat ex decreto ejuſdem Concilij in d. c. 18. ibi: *urgens. juſtaque ratio, & major quandoque utilitas poſtulaverit, cum aliquibus diſpenſandum eſſe.*

15 Dictum Mariani Socini fortè ſalvari poſſet in Papa, qui cùm ſit ſupra omne jus humanum poſitivum, cap. *Propoſuit de conceſſ. praben.* poteſt in his pro ſola voluntate diſpenſare etiam nulla cauſa ſubſiſtente, & determinat Innoc. in cap. *Cum ad Monaſterium, n.* 3. *verſ. nota quod quidam dicunt, ſupra de ſtatu Monachor.* quem ſequitur Speculat. *in tit. de legat.* §. *Nunc breviter, ad finem, verſic. Decimo quinto in voto*, Cardin. *in repet. cap. Perpendimus de ſent. excomm.* Præpoſit. in cap. *Per venerabilem Qui fil. ſint legit.* & alij relati à Felin. in cap. *Ad audientiam, il ſecondo, num.* 4. *verſ. Nihilominus attende, de reſcript.* & ſic diſpenſati ſunt tuti etiam quoad Deum, ut ibi probat Felin. *verſ. Et puto hoc procedere*, niſi lex canonica eſſet fundata in aliqua ratione deſcendente à jure divino, vel à dictamine rationis merè naturalis, ut per eumdem *verſ. bene fateor*, & eſt ex mente D. Thomæ *quod l. 9. art.* 5.

16 Hanc autem diſpenſationem ad beneficium ex juris communis diſpoſitione poteſt hoc caſu etiã Epiſcopus impertiri, ſi beneficium ſit ſimplex ſecus ſi curatum, quia non diſpenſat niſi Papa, arg. cap. *fin. cum binoctis, ſupra de fil. Presbyt.* & cap. *fin. de praben.* ſecundum Hoſt. *hic in fine*, Jo. Andr. *n.* 2. *in ver. Beneficium.* Butr. *n.* 11. *in fin.* Cardin. *autem in ver. Beneficium.* Abb. *n.* 4. *verſ. Ulterius quis poteſt diſpenſare.* & Marian. Socin in *c. Ad audientiam, n.* 400 *ſupra de homicid.*

Et quamvis Jo. de Anan. *hic n.* 5. *verſ. Quis autem poterit diſpenſare*, videatur concludere Epiſcopum diſpenſare poſſe etiam ad curatum eo quod etſi diſpenſatio ipſa ſit ſtricti juris; poteſtas tamẽ diſpenſandi ſit latè interpretanda, c. *fin.* ubi id notant Jo. Andr. & omnes, *de Simon.* & Dec in cap. *At ſi Clerici.* §. *de adulterijs n.* 129 *de judic.* conciliando opiniones dicat quoad beneficium obtinendum veram eſſe opinionem Hoſtienſis, & Abbatis, ſed in beneficio prius acquiſito procedere ſecundam opinionem Jo. de Anan. nihilominus nec ſecunda opinio, nec conciliatio Decij videtur admittenda, quia cum Epiſcopus cum homicida voluntario non poſſit diſpenſare ut miniſtret in ſacris Ordinibus, ut eſt textus clarus hic, & dicam infra in *ultimo notab.* in neceſſariam conſequentiam nec diſpenſare poteſt ut retineat beneficium curatum, quippe quod annexum habet ſacri Ordinis miniſterium, & eſt ſequela officij, cap. *Si quis ſacerdotum.* & cap. *Eos,* 51 *diſt.* & notat gloſ. in cap. *fin. in ver. Datur, de reſcript. lib* 6. Ad quod adduco textum optimum in cap. *Ex litteris, infra, de excepſ. Prælat.* ubi pro deciſione cur Epiſcopus propter homicidium voluntarium ſit deponendus adducitur ratio illa, quia pontificale officium non valet adimpleri ſine altaris miniſterio cujus ſic delinquens reputatur indignus; quæ ratio militat etiam in quolibet curato. Nec valet motivum Decij quod poterit Vicarium conſtituere, ut in ſimili habetur in c. *Cum ex eo, de elect. in* 6. imò enim obtinens beneficium curatũ tenetur celebrare, & Sacramenta adminiſtrare per ſeipſum, ut in cap. *Extirpandæ* §. *Qui verò, in præbend.* in cap. *Licet canon. de elect. in* 6. & in de eo *cap.* 1. *ſeſſ.* 23. Concilij Tridentini. Non obſtat text. in d. cap. *Cum ex eo*, quia loquitur in privilegiatis ſtudiorum cauſa, nec applicatur ei qui cum propter delictum reddiderit ſe inhabilem ad officium, etiam beneficio privari debet, ut dicitur in
17 d. cap. *Eos*, & in cap. *Si quis ſacerdotum.* Et idem intelligo in beneficio non curato, cui ex fundatione, vel aliàs ſit annexum onus miniſtrandi in ſacris Ordinibus per ſeipſum, ut in Clem. *Ut ij, de ætat. & qualit.* & in decretis Concilij Tritentini *cap.* 4. *ſeſſ.* 22. & *cap.* 5. *ſeſſ.* 25. quia viget eadem ratio; & alioquin beneficiatus ſentiret commodum ex culpa ſua, quia perciperet emolumenta, & onera non ſubiret, quod eſſet abſurdum, ut conſiderat Vitalin. in Clem. *Cupientes, nu.* 41. & 42. *de pœnis.*

An autem Epiſcopus poſſit diſpenſare cum homicida voluntario ad beneficium ſimplex prius obtentum eo caſu, in quo alter in eventum privationis ante litem motam, & accuſationem inſtitutam illud à Sede Apoſtolica impetravit, Gemin. reſpondit non poſſe *conſ.* 105. *Pro declaratione, col. ult. n.* 10. *verſ. Sed præſupponendo*, quia ex præmiſſa impetratio jus quoddam alteri jam eſt quæſitum, cui Papa ſine ſpeciali derogatione non cenſetur præjudicium intuliſſe, idem tenet Joan. Staphil. *de litter. grat. fol.* 78. *col.* 2. vide Covar. in Clem. *Si furioſus, par* 2. § 3. *num* 6. *de homicid.* quæ tamen procedunt inſpecta juris communis diſpoſitione. Sed quid in terminis Concilij Tridentini, dicam infra *n.* 22.

18 Ultimò nota ibi *in ſacris*, cum Clerico homicida voluntario in ſacris Ordinibus non diſpenſari, concordat cap. *Continebatur, de homicid.* & d. cap. *Miror.* 50. *diſt.* ſecùs in minoribus, ut notatur in
19 cap. 1. § *fin. ſupra eod.* & c. 2 *de bigam.* ita Hoſt. *hic n.* 5. *in ver in ſacris*, qui tamen ſubdit de rigore juris idem eſſe in non ſacris, ex quo in culpa eſt, cap. *Si quis viduam,* 50. *diſt.* & cap. *Sicut dignum,* §. *fin. ſupra de homicid.* Pondera hæc dicta Hoſtienſis, qui videtur velle, ut Epiſcopus poſſit in executione minorum Ordinum diſpenſare cum homicida voluntario: & clarius hoc tenet in fine, in ver. *Diſpenſari*; & cum eo tranſit Jo. Andr. *n.* 1. *verſ. Oppono*, & hanc opinionem magis communem eſſe teſtatur Covar. in Clem. *Si furioſus.* §. 3. *n* 5. *de homicid.* moventur per cap. *Continebatur*, & cap. *Ad audientiam, ſupra de homicid.* Et pro hac opinione facit littera hujus Decretalis, quæ dum prohibet de ſacris, videtur permittere de minoribus, arg. cap. *Nonne, de præſumpt.* Sed contrarium tenet Innoc. *hic in princip.* qui in littera ibi, *in ſacris*, ſubaudit, *maximè*, & indiſtinctè tenet idem eſſe in non ſacris, pro quo facit text. in c. 1 *ſupra eod.* & apertius opinionem Hoſtienſis reprobat Butr. *hic n.* 9. & Abb. *nu.* 7. Jo. de Anan. *eod. nu.* 7 & Marian. Socin. in d. c. *Ad audientiam, n.* 306. nec ſecundum eos oppoſitum tenent Doctores, niſi homicidium ſit caſuale, prout loquuntur textus in d. c. *Continebatur*, & cap. *Ad audientiam.*

20 Item non obſtat hæc Decretalis, quia tum dicit de ſacris Ordinibus poteſt ſumi largè pro quolibet Ordine etiam minore: nam in latiori ſigni-

ficatione quilibet Ordo minor eſt ſacer, quia ſacri ſignaculum, ut notatur in cap. Clericus ſi tonſurã, & ibi per Abb *ſupra de vita, & honeſt. Cleric.* licèt majores communiter propter excellentiam appellentur ſacri, ut in gloſ. *in ſumma* 23. *diſtin.* Subdit tamen Marian. Socin. in d. cap *Ad audientiam, n.* 399. primam opinionem Hoſtienſis poſſe ſalvari in eo qui commiſit homicidium voluntarium mediante juſtitia, cum quo ſecundum eum poterit Epiſcopus diſpenſare quoad adminiſtrationem minorum Ordinum ſuſceptorum; quod & Nav. admittit in *Manuali c.* 27. *n.* 270. *verſ. Ex quo videtur inferri*, licèt ſecundum ejus diffinitionem hoc
21 homicidium non ſit voluntarium. Addit etiam Butr. ubi ſupra Archid. tenere in c. *De his,* 50. *diſt.* cum occulto homicida poſſe Epiſcopum diſpenſare etiam in ſacris: locus Archidiaconi declarantis in hoc ſententiam Vincentij eſt in d. cap. *De his il ſecondo, n.* 5. *ad fin. verſ. Sententiam Vincentij*, & alios plures pro hac ſententia refert Covar. in d. Clem *Si furioſus par.* 2 §. 3. *n.* 4. Sed in hoc contrarium tenet Hoſt. *in ſumma, de homicid.* §. *Quæ pœna, verſ. Sed & ſecundum canones*: & quamvis opinio Vincen. & Archid. ſit ſatis probabilis, tamen contraria ſententia Hoſtienſis eſt tutior; & ideo ſequenda cùm agitur de periculo animæ, ut dicit Henric. Boich. in cap. *Quæſitum, circa med. verſ. Et licèt iſta opinio, de tempor. ordinat.* quam etiam dicit communem Bellam. *ibidem in* 2. *oppoſ. n.* 12. & contra primam opinionem videtur textus ſatis clarus in præfacta Decretali *Quæſitum*, ibi, *præter reos homicidij*, ut ponderant Henricus, & Bellamera.

22 Verùm has difficultates ferè omnes hodie ſuſtulit Concilium Tridentinum in *c.* 7. *ſeſſ.* 14. quo ſtatutum eſt, ut qui ſua voluntate homicidiũ perpetraverit etiamſi crimen id nec ordine judiciario, nec alia ratione publicum, ſed occultum fuerit, nullo tempore ad ſacros Ordines promoveri poſſit, nec illi aliqua eccleſiaſtica beneficia etiamſi curam non habeant animarum conferri liceat, ſed omni ordine, ab beneficio, & officio eccleſiaſtico perpetuò careat: quo decreto ſatis apertè corrigitur opinio Vincentij, & Archid. & approbatur ſententia Hoſtien. de qua ſupra proximè dictũ eſt: an autem corrigantur ea, quæ hic dicunt DD. de diſpenſatione ad minores Ordines, & beneficia ſimplicia: & quid in terminis *cap.* 6. *ſeſſ.* 24. *dicam infra n* 42.

23 QUÆRO, An decretum *d. c.* 7. *ſeſſ.* 14. excludens voluntarium homicidam à ſpe diſpenſationis vendicet ſibi locum in eo, qui ante homicidium ad ſacros jam erat Ordines promotus.

Die 2. Septembris 1613. habita eſt Sacra Congregratio Concilij coram S. D. N. cui interfuerunt S. R. E. Cardinales Camerinenſis, Montelperus, Sanctæ Ceciliæ, Juſtinianus, de Monte, Paravicinus, Plattus, SS. Quatuor Burgheſius, Blanchettus, Davila, Mantica, Arigonius, Viſcontius, Doſſatus, S. Marcelli: in eaque propoſito ſupradicto dubio, Camerinenſis exiſtimavit decretum Concilij comprehendere etiam promotum: nam canones ita loquũtur, ut nemo ſit diſpenſandus homicida voluntarius, idque non tam ob delictum, quàm ob Sacramenti decentiam, cùm non deceat virum ſanguinolentum miniſtrare in ſacra Euchariſtia, quod eſt Sacramentum pacis, & unionis, Sotus *de juſt. & jur. lib.* 1. *q.* 6. *art.* 5. *verſ. Ad primum igitur* & *lib.* 5. *q.* 1. *art.* 4. Quæ ratio militat etiam in promoto; neque hoc modo Concilium ampliat diſpenſationem antiquorum Canonum, ſed cum ea ſe conformat. Montelperus exiſtimavit promotum non comprehendi, tum tamen non celebret in loco commiſſi delicti. Sanctæ Cæciliæ arguit pro opinione affirmativa, quod Concilium promotum includat. Primò quia cap. *Miror.* 50. *diſt.* arcet ab altari voluntarium homicidam, ejuſque ratio militat tam in promoto, quàm in promovendo. Secundò quia Concilium utitur verbo *careat*, quod importat carentiam ejus quod quis habet. Contrariam tamen ſententiam, ut promotus non comprehendatur in Concilio veriorẽ eſſe putavit: nam tres ſunt gradus diſpenſati-
24 onis. Primus cùm diſpenſatur in aliquo homicidio voluntario, ut miniſtret in minoribus Ordinibus. Secundus cùm diſpenſatur, ut miniſtret in majoribus. Tertius cum diſpenſatur cum eo qui non eſt promotus, & hic eſt maximus gradus diſpenſationis. Unde non eſt dicendum Concilium loquens de hoc tertio gradu, qui eſt omnium maximus voluiſſe ſub prohibitione includere gradus minores, præſertim cùm inter promotum, & promovendum ſit maxima ratio diverſitatis: nam is qui non eſt promotus ad ſacros poterit uxorem ducere, aliiſque rebus ſe addicere. At promotus quid aget, cùm nec miniſtrare poſſit, nec retrocedere liceat? Præterea de jure communi erat ei danda diſpenſatio, ne mendicare cogeretur, *c.* 2. *de Cler. pugn. in duel.* ubi dicunt Doctores hujuſmodi diſpenſationem eſſe quaſi debitam, ſi Clericus ſit corrigibilis. Juſtinianus eamdem opinionem ſequutus eſt, ut promotus non comprehendatur: nam verba Concilij non poſſunt convenire promoto, ibi, *promoveri*, ibi, *conferri.*

Dictio autem *ſed*, quæ ſubſequitur eſt cõtinuativa cum omnibus qualitatibus; & ſic verba ſequentia intelligen ſatius retento eodem themate de promovendo; & cum verba non ſint apta comprehendere promotũ verè multò minus cõprehendunt promotum ex ſimilitudine, quia facilius repellitur promovendus, quàm dejiciatur promotus, gloſ. in cap. *Ex tenore, de tempor. ordin.* Covar. *in* 2. *par. relect. Clement. Si furioſus, de homicid.*
25 §. 3. *n.* 4. Ponderavit etiam textum in *cap.* 6 *ſeſſ.* 24. dum à facultate tributa Epiſcopis diſpenſandi in caſibus occultis excipit homicidam voluntarium: nam ſi ex *cap.* 7. *ſeſſ* 14. eſſet decretum ut non diſpenſaretur etiam promotus, illa exceptio eſſet de indubitabili. Id etiam comprobavit ex obſervantia ſubſequuta, quia in Pœnitentiaria, & in Signatura Gratiæ paſſim conceſſæ ſunt promotis hujuſmodi diſpenſationes: quod ſi ſecus eſſet, ſequeretur abſurdum; nam ſi homicidium eſſet ita occultum ut manifeſtari non poſſet, cogeretur talis promotus abſtinere cum periculo, ut de ſe ſuſpicionem induceret. Neque obſtat quod in c. *Miror,* 50. *diſt.* tam promotus, quàm promovendus arceri videantur ab altaris miniſterio, quia Concilium non tollit quod erat diſpoſitum de jure veteri, ſed illud relinquit in terminis, in quibus erat ante Concilium, & tantũ ſub nova prohibitione non includit. De Monte, & Paravicinus idẽ cùm Juſtiniano ſenſerunt. Plattus proci viorem ſe eſſe dixit in contrariam ſententiã. Primò quia Canones antiqui æquè prohibent diſpenſari in promoto, ſicut in promovendo: quapropter Cõcilium

ciſium quod juris veteris prohibitionem fortè nõ
obſervatam innovari voluit utrumque includere
voluiſſe credendum eſt. Secundò, quia cum verba
in principio ſint poſita per modum rationis, ex ea
debet extendi diſpoſitio, dummodo verba diſpo-
ſitionis ſint apta comprehendere etiã latè ſumpto
vocabulo. Verbum autem, *careat*, poſitum in
Concilio includit etiam habentem, cap. *Clericos*,
50. diſt. & ſic etiam promotum. Tertiò, quia
ultima pars *d. cap. 7.* abſque dubio loquitur etiam
de promoto: Ergo & prior, cum una pars legis de-
claret aliam. Ad ponderationem exceptionis po-
ſitæ in *cap. 6. ſeſſ. 24.* reſpondit eſſe poſitam ad ma-
jorem declarationem, ne Epiſcopus ſibi tributam
putaret facultatem diſpenſandi cũ homicida vo-
luntario. Sanctorum Quatuor exiſtimavit promo-
tum non cõprehendi, nã de jure antiquo non erat
promoto ablata ſpes diſpenſationis. Hoſtien. in c.
Sicut de homicid. ubi Cardin. de communi teſtatur;
& quia dum Concilium loquitur de beneficio nõ
procedit in jam collato, quod non vacat niſi ho-
micida eo privetur: ergo etiam cum diſponit de
Ordine nõ eſt intelligendum de jam collato, ut u-
na pars legis declaretur per aliam. Nec obſtat
ratio Concilij quæ aptari videtur tam promoto
quam promovendo, ibi, *ab altari avelli debeat*:
nam cum lex diſponit de ratione, non autem ra-
tio de lege, non eſt attendenda ratio. Burghesius
etiam opinionem tenuit negativam, quia diffici-
lior eſt diſpenſatio cum promovendo quam cum
promoto, quia Epiſcopus de jure veteri non po-
terat cum homicida voluntario diſpenſare, ut pro-
moveretur ad minores Ordines, & tamẽ poterat,
ut in ſuſceptis Ordinibus miniſtraret. Nec obſta-
re ait canones antiquos nempe cap. *Miror, cum ſeq.*
50. diſt. quia loquuntur de irregularitate, non de di-
ſpenſatione. Blanchettus fuit ejuſdem ſenten-
tiæ. Davila exiſtimavit quoad promotum nihil
ſtatuiſſe Concilium, ſed reliquiſſe in terminis an-
tiquorum Canonum, quia circa beneficia promo-
tus diſpenſatur; cur ergo non debeat diſpenſari
quoad Ordinum ſuſceptorum executionem? Ra-
tio autem dicti decreti in materia pœnali non ſuf-
ficit ad ampliandum. Mantica dixit has diſcordes
ſententias poſſe diſtinctionis fœdere conciliari:
nam homicidium eſt duplex, unum ex propoſito,
aliud in rixa. In primo caſu credidit Concilium
cõprehendere etiam promotum; in ſecundò mi-
nimè. Arigonius putavit Concilium tantùm di-
ſpoſuiſſe de promovendo; nam cum promoto fa-
cilius diſpenſatur, quam cum promovendo, c. *fin.*
15. ubi id gloſ. notat. Secundò, quia ſi Conci-
lium voluiſſet includere promotum, uſum eſſet
aliis verbis puta ſuſpenſionis ab Ordinibus jam
ſuſceptis, quemadmodum uſi ſunt Canones in
cap. *Ex tenore*, & cap. *fin. de tempor. ordinat.* Tertiò,
quia abſque eo quod Concilium comprehendat
promotum, ſatis operatur in promovendo, in
quo ſuſtulit omnes juris antiqui diſputationes:
nam Covarr. in Clem. *Si furioſus*, §. 3. *num. 6. de ho-
micid.* refert plures tenentes Epiſcopum poſſe di-
ſpenſare ad minores quam diſputationem Con-
cilium ſuſtulit, ſicut & illam an poſſit Epiſcopus
diſpenſare cum homicida occulto, & plures alias
ſimiles. Quartò, quia non eſt dubium Concilium
non comprehendere beneficia jam obtenta ante
homicidium, & tamen ſi comprehẽderet promo-
tum, includeret utiq; etiam hujuſmodi beneficia.

Non obſtat text. in cap. *fin. de tempor. ordin.* & alij
ſimiles Canones agentes communiter de promo-
to, & promovendo, quia in eis non agitur de
diſpenſatione, ſed an peracta pœnitẽtia miniſtra-
re poſſit tam promotus quam promovendus. Vi-
ſcontius idem ſenſit. Doſſatus cenſuit Concilium
habere locum etiam in promoto tam propter ge-
neralitatem proœmij, tum propter finem Cõcilij,
quod voluit omnia in melius reformare; quod
non feciſſet, ſi promotos non comprehendiſſet,
quemadmodum illos comprehendebat jus anti-
quum, ut habetur in cap. *Miror, 50. diſt.* & in cap.
fin. de tempor. ordin. in quibus etſi agatur de irregu-
laritate, non de diſpenſatione: tamen etiam de
jure communi homicidam voluntarium quamvis
promotum non debere diſpenſari ſcribit Hoſtien.
in Summa tit. de homicid. §. fin. Tum denique, quia
promotus magis delinquit, & propterea magis de-
bet excludi. Sancti Marcelli ait ſe aliquando ali-
ter ſenſiſſe, ſed auditis ſingulorum ſententijs exi-
ſtimare Concilium non includere jam promo-
tum ob adductas rationes, quibus addidit quod
Marian. Socin in cap. *Ad audientiam*, *de homicid.*
ait in promovendo difficiliorem eſſe diſpenſa-
tionem.

S. D. N. probavit hanc opinionem, ut Concili-
um promotum non includat.

26 Porrò hæc diſputatio eo tantum fine propoſi-
ta eſt, ut appareat Romanum Pontificem non fa-
cere contra Concilium cùm diſpenſat ſuper irre-
gularitate ex homicidio voluntario cum jam pro-
motis ad ſacros Ordines, quia hic caſus in decreto
Concilii non includitur, ut eſt deciſum; Non au-
tem fuit propoſita, ut inde cognoſcatur an Papa
poſſit, vel non poſſit diſpenſare, quoniam decre-
tum Concilii nec voluit, nec potuit etiam quoad
promovendos adimere Papæ diſpenſandi pote-
ſtatem, ut eſt textus formalis in cap. *Innotuit de e-
lect. verſ. Quamvis autem tamen*. & dixi latiſſimè in
cap. *Significaſti, eod. tit.* cum præſertim idem Con-
cilium Papæ authoritatem expreſsè præſervaverit
in c. 21. *ſeſſ. 25. de reformat.* ita ut propterea, ut ver-
bis Baldi utar in cap. *Niſi cum pridem, num. 14. de
renunc.* Licèt Concilium oſtendat Papæ quid fa-
cere debeat, non tamen oſtendat quid facere
poſſit, quia poteſtas clavium eſt talis, & tanta, ut
non recipiat interpretatione reſtrictivam.

27 Sed contra hoc obijci poteſt hanc diſputatio-
nem inutilem eſſe, quia Papæ diſpenſare non po-
teſt quoad Ordines cum homicida voluntario, ut
tenet gloſſa magna in cap. *Sicut dignum, de homicid.*
& Specul. *in tit. de diſpenſ.* §. *Nunc breviter.* Nam
num. 2. verſ. Hæc autem ſunt, recenſet caſus in
quibus Papa diſpenſare non poteſt, & *num. 3. verſ.
Quintò*; ponit caſum cum homicida voluntario
poſt quantumcumque pœnitentiam, ut miniſtret
in officio altaris: allegat c. *fin ſupra de tempor. or-
dinat.* cap. *Miror. 50. diſt.* cap. *Si quis omnem*, 1.
quæſt. 7. cap. *Ex litteris, infra de exceſſ. Prælat.* cap.
Inquiſitionis, ſupra de accuſat. & cap. 1. *de homicid.*
& idem Specul. *in d. tit. §. Iuxta. verſ. Quando au-
tem*, *& per quem. num. 61.* & *verſ. Curia Romana,*
28 *num 61.* Eiuſdem ſententiæ videtur eſſe Ho-
ſtien. in cap. *Suſcepimus, num. 6. in verb. Manſue-
tudinem, de homicid.* ubi dicit neque ex manſue-
tudine Eccleſiam unquam diſpenſare cum vo-
luntario homicida, d. cap. *Miror, 50. diſt.* Quinimo
ipſum deponere etiamſi Epiſcopus ſit, ut in d. cap.
Ex

Ex litteris. de exceſſ. Prælat. cuius dictum ſequitur
ibi Jo. Andr. *num. 4. in eod. ver.* Cardin. *num. 2.* &
29 alij communiter. Cui opinioni videtur ſuffragari,
quod irregularitas cauſata ex homicidio volunta-
rio videtur inducta de jure divino: nam dictum
eſt David 1. *Paralip.* 22. 8. *Multum ſanguinem
effudiſti, & plurima bella bellaſti, non poteris ædifi-
care domum nomini meo tanto effuſo ſanguine co-
ram me*, & cap. 28. 3. *Non ædificabis domum nomini
meo eo quod ſis vir bellator, & ſanguinem fuderis*,
cap. *Si quis omnem*, 1. *q. 7.* cap. 1. *de conſecr. diſt.* 1.
& tenet Abb. in cap. *Ad audientiam, num. 2. de homi-
cid.* & ibi latiſſimè Marian. Socin. *in 3. quæſt. prin-
cipali à num.* 15. Sed Papa non diſpenſat contra
legem divinam cap. *Sunt quidam*, *25. q. 1.* ergo
nec diſpenſat ſuper irregularitate ex homicidio
voluntario. Nam, ut inquit Speculat. *in d. §. Nunc
breviter num. 3.* Si David prohibitus eſt ædificare
Domino templum, quia vir ſanguinis erat, eo
quod figurabat novum teſtamentum, ut in d. cap.
1. *de conſecr. diſt.* 1. Multo magis Sacerdos homicida
prohibendus eſt celebrare, ut ibi, & in prædicto
cap. *Miror*: etiamſi quis interfecit paganum, cap.
Clericum qui, 50. diſt.

30 Verum reſpondetur Hoſtienſem, & comuni-
ter DD. contrarium tenere in d. c. *Sicut dignum,
de homicid.* concludentes Papam diſpenſare poſſe
cum homicida etiam voluntario, prout de com-
muni opinione teſtatur Marian Socin in d. c. *Ad
audientiam, num.* 190. Et de jura quæ volunt, vel
videntur velle, ut cum homicida voluntario non
diſpenſetur reſpondent referẽda eſſe ad difficul-
tatem eo quod Papa haud facilè diſpenſet; ſi ta-
men vult, poteſt, quia videtur ei hoc permiſſum à
31 lege divina: nam & in veteri Teſtamento. *Nu-
mer.* 25. legimus diſpenſatum fuiſſe cum nepote
Aaron, qui vocatus fuit Phinees, & duplex com-
miſerat homicidium; & poſtea permiſſus fuit di-
vina miniſtrare, ut in cap. *Occidit, 23. q. 8.* Item
Moyſes Ægyptium quendam interfecit, ut refer-
tur in cap. *Non inferenda, 23. q. 3.* Et tamen Altare
Deo erexit, & conſecravit *Exod. c.* 21. & fuit Sa-
cerdos, ut in cap. 1. *de conſecr. diſt.* 1. & in c. *Sacro-
ſancta, 22. diſt.* & tenet gloſ. *in ſumm. 21. diſt. in
ver. Et minores*, & ibi etiam Turrecrem. *nu.* 20.
poſt Innocen. in cap. *Solitæ, de maior. & obedien.*
Et poſt legem Evangelicam Paulus Apoſtolus
32 fuit homicida *Act.* 8. & tamen in altari miniſtravit,
ut latiùs per Hoſtien. in d. cap. *Sicut dignum, nu.* 16.
33 *verſ. Illud enim notandum eſt.* Adverte etiam quia
Doctores in contrarium citati non dicunt ab-
ſolutè Papam diſpenſare non poſſe cum volun-
tario homicida: nam Speculator *in d. §. Nunc
breviter*, quamvis primò videatur hoc tenere, ta-
men poſtea recitat cõtrariam opinionem eorum
qui dicunt Papam diſpenſare poſſe ſi velit quam-
vis non deceat per cap. *Propoſuit, ad fin. de conceſſ.
præb.* nec illam reprobat: imò in d. § *Iuxta num.
61. in fine*: cum homicida, inquit, actu volun-
tario non licet etiam Domino Papæ diſpenſa-
re, & refert ſe ad dictum, §. *Nunc breviter*; & ſic
utrobique reſpicit ad decentiam, non ad poteſta-
tem. Paulo autem infra *nu.* 63. tantùm dicit Cu-
riam Romanam non diſpenſare cum Clerico in
homicidio voluntario: & ita non reſpicit ad po-
teſtatẽ, ſed ad ſtylum, & obſervantiam ad quam
etiam reſpexit gloſſa magna in d. c. *Sicut dignum*,
dum dixit ſimpliciter cum voluntario homicida

numquam diſpenſari, & Hoſtien. in d. cap. *Suſce-
pimus*, dum ſimiliter dicit cum tali Eccleſiam non
34 diſpenſare etiam ex manſuetudine. Et tali homi-
nus hujuſmodi, obſervantia non ſubſiſtit in facto:
imò enim Sedes Apoſtolica multoties diſpenſat
cum jam promotis ad ſacros Ordines, etiamſi ho-
micidium ſit publicum, & ad forum contentioſum
deductum; & Sanctiſſimum aliquando diſpenſat
53 in Signatura Gratiæ, pleruinque autem remittit
ſupplicationes ad S. Congregationẽ Concilij quæ
præcipuè conſiderare ſolet an homicidium fuerit
commiſſum per induſtriam ſeu præmeditatè, &
per inſidias, juxta text in cap. 1 *de homicid.* & in
cap. 7. ſeſſ. 14. Concilij Tridentini; an verò calore
iracundiæ, & in pura rixa: an occidens fuerit rixæ
author, vel provocatus: an tantùm temporis ex-
ceſſerit à die perpetrati homicidij, ut illius me-
moria ſit obliterata in loco, & ſic ceſſet ſcanda-
lum, & horror, ut vir ſanguinolentus miniſtret in
altari, quæ fuit cauſa inſtituendi hujuſmodi irre-
gularitatem: ſecundum Laud. & Card. *in Clem. 1.
nu. 20 in 18 1. quæſt. de homicid.* An ve ab eo tempore
orator à miniſterio altaris abſtinuerit. Rurſus an
obtinuerit pacem à parentibus, vel conſanguineis
defuncti, an vè cum viſco concordaverit. Item an
eſſet aliàs bonæ conditionis, & famæ; & an poſt
delictum ſemper laudabiliter vixerit ex litteris te-
ſtimonialibus Ordinarij, & alia pleraque id genus,
quibus perpenſis S. Congregatio reſcribit conce-
dendam, vel non concedendam eſſe diſpenſatio-
nem, cum quo reſcripto remittit ſupplicationes
36 ad Datariam, à qua poſtea de ipſius Congregati-
onis voto expediuntur litteræ; Ad effectum verò
ingrediendi religionem multò faciliùs diſpenſa-
tur, cum clauſula tamen; *Si & poſtquam orator
profeſſionem emiſerit regularem*, ne alioquin diſpen-
ſatione ſimpliciter obtenta ante annum probatio-
nis elapſum à religione diſcederet, & quaſi illu-
dens, & per fraudem celebraret: propterea enim
diſpenſatio cautè confertur in tempus poſt emiſ-
ſam profeſſionem.

37 In homicidio autem voluntario occulto longè
frequentiùs cum jam promotis diſpenſat S. Pœni-
tentiaria ſi urgens, juſtaque ratio id poſtulet ve-
luti ſi Sacerdos è loco commiſſi delicti diſcedere
nequeat, nec ibi abſtinere poſſit à celebratione
Miſſæ, quin ſcandalum generet, & ſuſpicionẽ præ-
beat de perpetrato homicidio, cuius auctor igno-
ratur. Aut ſi ratione Parochialis, vel alterius be-
neficij eccleſiaſtici obſtrictus ſit celebrare, nec
poſſit illud dimittere puta quia ad illius titulum
fuit ordinatus, nec aliunde habet unde vivere poſ-
38 ſit. In his planè caſibus, & conſimilibus, qui in
dies contingunt neceſſitas ipſa cogit ad diſpenſã-
dum; licèt in atrociſſimis aliquando reſcriptum
fuerit ut homicida ingrediatur aliquam ide reli-
gionibus approbatis. Et quidem multa cum ra-
tione, ut ſic ingreſſus religionis ſuccedat loco pœ-
næ perpetuæ detruſionis in monaſteriũ, quæ im-
ponenda eſſet ſi homicidium eſſet publicum, ut in
cap. *Tua, infra de pœnis*: prout hæc omnia tam in
S. Congregatione Concilij, quàm in Signatura ſa-
39 cræ Pœnitentiariæ ſæpiſſimè experti ſumus. Hu-
juſmodi autem conſuetudo, & obſervantia Eccle-
ſiæ Romanæ prævalet authoritati cujuſcumque
Doctoris, ut docet S. Thomas in 2. 2. *q. 10. art. 12.*
40 Pro qua obſervantia facit quod notat Innoc. in c.
Niſi cum pridem, *num 8. ſupra*, *de renunciat.* ubi

dicit

dicit irregularitates omnes, & illarum pœnas eſſe de jure divino, & ex conſtitutione Eccleſiæ; & ideo Papam in omnibus irregularitatibus diſpenſare, cujus dictum ſequuntur ibi Hoſt. *n.* 72. Joan. Andr. *n.* 54. Bald. *n.* 14. ac cæteri omnes, Gemin. in cap. *Is qui, in princ. de ſent. excomm. lib.* 6. Quinimò irregularitatem ex homicidio non eſſe, nec fuiſſe inductam Lege veteri divina poſt gloſſam in
41 *Summa 21. diſt. in ver. Et minores*, pluribus probat Covar. in d. Clem. *Si furioſus, in 2. par. §. 3. n. 3.* ubi etiam addit, quod etſi in veteri Teſtamento fuiſſet inſtituta, tamen hodie poſt Legem Evangelicam *minimè vim* legis ea inſtitutio haberet, cum jus divinum Legis Evangelicæ nihil *de ea re ſtatuat*. Unde concludit hanc irregularitatem Jure Pontificio humano inductam fuiſſe; licet cum promovendis in homicidio voluntario nunquam meminerim diſpenſatum. Hæc de Summo Pontifice.

42 Quo verò ad Epiſcopos cùm jam deciſum fuerit d. *c.* 7. *ſeſſ.* 14. arcens voluntarium homicidam à diſpenſatione non habere locum in jam promoto ad ſacros ordines, hinc ſequitur ut caſus promoti tanquam omiſſus à Concilio regulari debeat ſecundum juris communis diſpoſitionem. De jure communi autem ſi agatur de executione ſacrorum Ordinum manifeſtum eſt Epiſcopos non poſſe diſpenſare, ut hic deciditur in ver. *Non debet*, ſecundum omnes in cap. *Continebatur, ſupra, de homicid.* & in c. *Miror, 50. diſt.* cum concord. ſi verò agatur de rehabilitatione ad exercitium minorum Ordinum ſunt opiniones: diſcrepant enim Innocen. & Hoſt. ut dixi ſup. *in 3. notab*, ſed quoad beneficium ſimplex conveniunt omnes Epiſcopum de jure comuni poſſe diſpenſare, ut ſimiliter dixi in 2 *notab*. Unde ſecundum hoc non obſtante Concilio Tridentino ſalva eſſet Epiſcopis diſpenſandi facultas quoad beneficiũ ſimplex, & lis adhuc eſſet ſub judice quoad minores Ordines licèt Navarr. *in Man. c. 27. nu. 240. verſ. Quartò nota*, ſimpliciter dicat poſt d. *c.* 7. nõ poſſe Epiſcopũ diſpenſare cum homicida voluntario ad ullos Ordines, neq; ullũ beneficium ſimplex: quod poteſt procedere quoad ſuſcipiendos, non autẽ quoad jam ſuſceptos ſecundum prædicta: cæterum etſi hæc vera ſint inſpecto decreto d. *c.* 7. *ſeſſ.* 14. tamen quod ſpectat ad *c.* 6. *ſeſſ.* 24. ſecus dicendum videtur. Credimus enim hoc decreto fuiſſe ad-
43 emptam Epiſcopis omnem facultatem diſpenſandi cum voluntario homicida, etiam occulto, non ſolum quoad executionem minorũ Ordinum, de quibus erat dubium, ſed etiam quoad beneficia ſimplicia, de quibus nulla erat controverſia. Quod ut evidentius appareat obſervandum eſt ex diſpoſitione juris comunis Epiſcopos in plurimis caſibus poſſe diſpenſare ſuper irregularitatibus, & ſuſpenſionibus, adeout Innocen. in c. *Dilectus, n. 2. ſupra, de tempor. ordinat.* recenſeat duos & viginti caſus, in quibus diſpenſare poſſunt, & viginti unum, in quibus non poſſunt, quos itidem enumerant ibi Hoſt. *n.* 3. Jo. Andr. *n.* 13. *in fin.* Butr. *n.* 17. Cardin. *n.* 4. & Abb. *n.* 7. de quibus latius in Specul. *in tit. de diſpenſat. §. Nunc de Epiſcoporum*, & per D. Antonin. *in 3. par. tit. 22. c. 7.* Concilium verò volens in caſibus occultis ampliare poteſtatem Epiſcoporum uſum eſt verbo illo, *liceat*, quod eſt aptum non ſolùm includere facultatem, quam prius habebant, ſed etiam novam adjungere; & ſic pro regula conſtituit ut liceat Epiſcopis diſpẽſare in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus non ſolùm in illis caſibus, in quibus poterant de jure veteri, ſed etiam in illis, in quibus non poterant. Dum autem unico contextu excipit irregularitatem ex homicidio, ut exceptio ſit de regula cenſeri debet eam exceptiſſe non tantum à nova facultate eo decreto Epiſcopis attributa, ſed etiam ab illa quam prius habebant de jure communi, ita ut ſit ſenſus liceat Epiſcopis ut ſupra diſpenſare tam in caſibus, in quibus poterant ſuo juri, quàm in illis, in quibus non poterant: nullis tamen caſibus liceat illis diſpenſare in irregularitate proveniente ex homicidio voluntario. Quo ſenſu Conciliũ abſq; dubio ademit Epiſcopis facultatem ſi quam prius habebant diſpenſandi ſuper homicidio voluntario etiam occulto, & conſequenter nec licebit eis amodo diſpenſare ad minores Ordines, nec ad beneficium ſimplex, quia cùm Concilium prohibeat diſpenſationem in genere, utique cenſetur prohibere quamcumque ſpeciem diſpenſationis; & ſic etiam illam quæ ſit ad minores Ordines, & beneficia ſimplicia; & de materia d. *c.* 6. *ſeſſ.* 24. vide quæ ſcripſi in cap. *Dilectus, à nu. 22. ſupra, de tempor. ordinat.*

DE ADVLTERIIS ET STUPRO.

Cap. Pervenit.

S V M M A R I V M.

1 *STuprans virginem de iure canonico tenetur copulativè eam dotare, & uxorem ducere.*
2 *Sed ſi omninò eam ducere noluerit non erit cogendus, ſed tamen eam dotabit, & punietur ut hic.*
3 *Stupranti virginem ſine vi ex conſuetudine non infligitur alia pœna, quàm ut eam ducat in uxorem, vel condecenter dotet.*
4 *Pœna, de qua hic, & in cap. præced. locum habet, ſi deflorata ſit honeſtæ vitæ, aliàs ſecus.*
5 *Eccleſia poteſt mitigare duritiem legis civilis.*
6 *Pœna à Iure Canonico impoſita ſtupranti virginem an ſit ſervanda in terris Imperij, & num. ſeq.*
7 *Lex canonica in foro Eccleſiæ prævalet legi civili etiam inter laicos ſubiectos imperio, & in materia non concernente peccatum.*
8 *Intellectus huius cap.*
Stuprum eſt crimen mixti fori. ibid.
9 *Clericus propter ſtuprum cum virgine commiſſum punitur pœna depoſitionis.*
10 *Epiſcopus in cauſis criminalibus eccleſiaſticis, vel mixti fori an poſſit laicos ſibi aliàs in temporalibus non ſubditos carceri mancipare, & corporaliter punire, licèt ex conſuetudine adverſus laicos ad perſonalem diſtrictionem procedere non conſueverit, & n. ſeq. uſque in fin.*
11 *Epiſcopus in delictis ad eius forum pertinentibus poteſt contra laicos pœnis etiam pecuniarijs procedere.*
12 *Iudex eccleſiaſticus in cauſis ſpiritualibus, vel mixti fori non poteſt de iure communi procedere ad capturam contra laicos.*

Contra-

Contrarium n. 38.
13 *Iuriſdictio eccleſiaſtica, & ſecularis diſtincta ſunt, & n.* 26.
Epiſcopus de iure communi debet primò uti cenſura eccleſiaſtica, & in ſubſidium brachij ſecularis auxilio, & n. 28.
15 *Clericus pœnis legalibus affici non debet abſque eo quod à iudice eccleſiaſtico tradatur Curiæ ſeculari.*
16 *Iudex eccleſiaſticus an poſſit mittere in poſſeſſionem corporalem bonorum laicalium, & n.* 28.
17 *Epiſcopus carcerat laicos pro criminibus ſacrilegij, ac ſtupri, quæ ſunt mixti fori, & n. ſeqq.*
19 *Eccleſia habet carcerem, & infligit pœnas relegationis.*
20 *Laicus in delictis eccleſiaſticis, vel mixti fori efficitur de foro Eccleſiæ.*
21 *Iudex eccleſiaſticus non poteſt pœnam mortis infligere, ſed debet reum ſive Clericum ſive laicum tradere Curiæ ſeculari, & n.* 27.
22 *Iudex qui habet poteſtatem cognoſcendi, an etiam habeat exequendi.*
24 *Argumentum à contrario ſenſu non procedit ubi oppoſitum reperitur ſtatutum à iure.*
25 *Epiſcopo tribuitur facultas procedendi contra laicos in cauſis ad eius forum pertinentibus, non ſolum per ſacros Canones, ſed etiam per leges Regias, & Imperiales, & n.* 25.
29 *Epiſcopus an poſſit procedere ad capturam contra laicos ex cap. 3. ſeſſ. 25. Concilij Tridentini.*
30 *Cenſura de iure communi erat remedium ordinarium, poſt Concilium extraordinarium, & in ſubſidium, & n. ſeqq.*
31 *Brachij ſecularis invocatio de iure communi erat remedium extraordinarium, ſecus poſt Concilium.*
32 *Cap.* 3. *ſeſſ.* 25. *de reform. editum fuit inſtantibus Regis Catholici Oratoribus.*
Laicus eodem modo ſortitur forum Epiſcopi ratione delicti, ac ratione contractus, ibid.
33 *Dictio, quoque, eſt copulativa, & repetitiva præcedentium.*
Dictio, ut ſupra, inducit repetitionem præcedentium cum omnibus ſuis qualitatibus, ibidem.
34 *Captura in civilibus regulariter eſt prohibita, ſecus in criminalibus.*
35 *Carcer de iure civili eſt ad cuſtodiam, de iure canonico eſt etiam ad pœnam.*
36 *Concubinarij, & adulteri quibus pœnis ab Epiſcopo ſint puniendi.*
37 *Brachij ſecularis auxilium qualiter ab Epiſcopis ſit implorandum.*
38 *Conſuetudo, ſecundum quam de iure communi Epiſcopus non procedit ad capturam contra laicos, fuit ſublata à Concilio.*
39 *Iudex tam eccleſiaſticus, quam laicus eſt competens in cauſis mixti fori, & eſt locus præventioni.*
40 *Præventio in captura præfertur præventioni verbali.*
41 *Captura eſt arbitraria iudici.*
42 *Præſcriptio negativa in facultativis qualiter procedat.*
43 *Iuriſdictionem ordinariam impedientes excommunicantur in Bulla Cœnæ.*
44 *Bulla Cœnæ non ſolum tollit præteritas conſuetudines, & præſcriptiones contra impedientes iuriſdictionem ordinariam, ſed etiam futuras impedit inchoari, & inchoatas interrumpit.*

PERVENIT. Stuprans virginẽ tenetur eã dotare, & *ducere in uxorẽ*: ac ſi noluerit cũ ea contrahere, ultra dotem corporaliter caſtigabitur. Hoc dicit cum cap. præcedenti ſecundum Abb. & Marian. Socin.

1 Nota primò, pœnam deflorantis virginẽ, quia de jure canonico tenetur eam ſimul dotare, & in uxorem accipere: & quidem ad dotandum præcisè poteſt compelli, ſi modò ipſa, & pater ejus
2 conſenſerint, ut in cap. 1. *ſupra eod.* Sed ad contrahendum cum ea matrimonium, ſi omnino ſtuprator renuerit, finaliter non erit cogendus, ſecũdum gloſſam finalem hic; nam textus loquitur alternativè, aut ducat, aut puniatur, ut advertunt Butr. *n.* 2. Anchar. *n.* 1. *in 3. notab.* Abb. *n.* 1. *in primo notab.* Jo. de Anan. *eod. n. verſ. Nota quod raptor cogitur aut raptam ducere in uxorem, aut aliam pœnam ſuſtinere*, & Marian. Socin. *n.* 3. *in 2. notab.* dicens eum qui defloravit virginem non compelli præcisè cum ea matrimonium contrahere, ſed cauſativè, ſi non vult pati pœnas: ſola enim dotis conſtitutio ſufficit, cùm textus in cap. præced. exigat copulativè, ut eam dotet, & in uxorem ducat: nec ſi ducere recuſaverit per ſolam dotis conſtitutionem eſt ſufficienter punitus, quia, ut inquit Abb. d. *n.* 3. puniri debet perſona, quæ deliquit, & non burſa. Itaque ſi omninò renuerit eam traducere, præter dotem, quam nihilominus cogetur ſolvere, corporaliter etiam punietur, ideſt fuſtigabitur, ſecundum gloſ. & Doctores. Item excommunicabitur non quidem à communione fidelium, ſed tantum à communione ſacramentorum, & ſic minori excommunicatione, quouſque Superiori viſum fuerit, cap. *Engeltrudam, 3. q. 4.* & cap. *Si celebrat. de Cler. excom. miniſtr.* ſecundum gloſſam *fin.* Innoc. & Hoſt. *in ver. Excommunicatus.* Item detruditur in monaſterium, ut hic dicitur, & quidem ad tempus, donec pœniteat, ſecundum Hoſt. ſed perpetuò donec revocetur, ſecundum Card. & innuit finis hujus decretalis.

3 Verum etſi de jure hæc ita ſe habeant, in practica tamen ſervatur ut ſtuprator non cogatur præcisè ad contrahendum cum deflorata matrimonium, ſed alternativè, vel ad contrahendum, vel ad condecenter dotandum, ut teſtatur Anton. Gomez in l. *Tauri, n.* 8. & Papo *lib. 22. tit. 9. Areſto* 9. ubi dicit hodie contra ſtuprantes virgines ſine vi non eſſe in uſu aliam pœnam, quàm ut illas ducant in uxorem, vel condecenter dotent; & ita ex facto reſpondit Caſſan. *conſ.* 40. Ita etiam ſervari in Hiſpania, ubi quotidie ſunt lites ſuper hujuſmodi ſtupri, teſtatur idem Anton. Gomez, ubi ſupra *n.* 7. & ita etiam ſe quandoque vidiſſe per Senatum Mediolanenſem judicari dicit Clar. *in Pract. Crimin. §. Stuprum, n.* 3. *verſ. Sed quæro quæ ſit pœna ſtupri.*

4 Prædicta tamen intellige, dummodo puella, quæ ſtuprum paſſa eſt, ſit honeſtæ vitæ; aliàs enim non haberet locum diſpoſitio hujus Decretalis, & cap. præced. & ita hæc jura intelligunt Scribentes, ut teſtatur Paril. *conſ.* 160. *n.* 14. *lib.* 4. ubi in facti contingentia ita conſuluit, & ſequitur Clar. *loco cit. verſ. Hæc autem omnia.*

5 Secundò nota ibi, *nos aliquatenus legis duritiem mollientes*; Eccleſiam poſſe moderari, ac mitigare aſperitatem, & rigorem Juris Civilis: quod tamen DD. dicunt habere locum in ſuo tantùm foro, ſed in foro ſæculari ſervabitur lex civilis, cum

ex ejus obſervantia nullum immineat peccati periculum, ut notat gloſſa in reg. *Poſſeſſor, de regul. iur. lib. 6.*
6 Unde inferunt hic Butr. n. 1. Abb. n. 2. Jo. de Anan. n. 1. in 1. notab. & Marian. Socin. n. 4. pœnam, de qua hic, & in præced. cap. ſervandam eſſe tantummodo in terris ſubjectis Eccleſiæ in temporalibus, non autem in terris Imperij, in quibus ſervabitur ſua lex, de qua *inſtit. de publ. iudic.* §. 2. idem affirmat Clar. *in § Stuprum, verſ. Sed quæro quæ ſit pœna ſtupri*, ibi, (Licèt revera diſpoſitio dictorum capitulorum de jure non habeat locum niſi in terris Eccleſiæ, non autem in terris Imperij.)

Sed tu adverte, quia ſi in terris Imperij lis agatur contra laicum ſtupratorem in foro ſæculari, verum eſt quod dicunt Doctores ſervanda eſſe legem civilem: verum ſi lis agatur contra laicum in foro Epiſcopali, quod fieri poteſt cùm crimen ſtupri ſit mixti fori, ut dicam infra in ult. notab. utique ſervanda erit pœna, de qua in textu noſtro,
7 & ſupra in *cap. prox.* Ratio eſt, quia ubi leges, & canones contrariantur, ut hoc caſu, etiam in materia non concernente peccatum in foro Eccleſiæ ſervari debet lex canonica etiam in locis non ſubjectis temporali juriſdictioni Eccleſiæ, ex notatis in cap. *Cum eſſes, de teſtam.* & in cap. 1 *de novi oper. nunciat.* & tenent in cap. *Clerici, de iudic.* Anton. de Butr. *n. 12. verſ. Si materia eſt mixta*, & Abb. *in princ.* Alex. *conſ. 167. Viſo proceſſu, nu. 5. in fine, lib. 2.* & alii, quos refert, & ſequitur Felin. in cap. *Eccleſia Sanctæ Mariæ, n. 43 verſ. Limita tertiò, de Conſtit.*

Itaque in terris Eccleſiæ ſervabitur hæc pœna etiam in foro laicali: nam in terris ſubiectis temporaliter Eccleſiæ Romanæ Canones prævalent legibus, etiam inter laicos, & in foro ſæculari indiſtinctè, cap. *Si duobus, de appellat.* per quem textum ita firmat Abb. in d. cap. *Eccleſia S. Mariæ*, & poſt eum Felin. *ibi n. 44. in prima declaratione*, & ſentit gloſſa à contrario ſenſu in *c. 2. in ver. Lex civilis, de arbitr. in 6.* in terris autem ſubjectis Imperio ſervabitur pœna Juris civilis in foro civili, & in foro Eccleſiaſtico pœna canonica per ſupradicta.

8 Ultimò nota hic textum notabilem ad hoc non ponderatum à Doctoribus, quod Epiſcopus in cauſis mixti fori poteſt laicum corporaliter punire, & in carcerem detrudere: hic enim agitur de ſtupro, quod eſt crimen mixti fori, ut per Anchar. *conſ. 169 n. 11.* Item agitur contra laicum, ut patet ex eo quod ſtuprator cogitur in uxorem ducere quam defloravit, quod non aptatur Clericis præſertim in ſacris conſtitutis. Et in laico Doctores communiter intelligunt hanc Decretalem, ut per Clar. in d. §. *Stuprum n. 3. verſ. Laicus autem com-*
9 *mittens ſtuprum:* nam Clericus propter ſtuprum cum virgine commiſſum punitur pœna depoſitionis, ut hic per Abb. *nu. 4. in fine:* & eſt communis opinio, ut dicit Grillan. *de diverſ. crimin. lib. 4. q. 6. poſt n. 2.* quem refert Diaz *in pract. crimin. Canon. cap. 77.* Bermond. *de Concub. fol. 389. n. 15.* & in hoc nulla eſt difficultas, ut inquit Clar. ubi ſupra, verſ. *Sed quæro quæ ſit pœna ſtupri.* Item hic agitur in foro Epiſcopali; quod patet tum ex eo quod Gregorius reſcribit Sipontino Epiſcopo, ut conſtat ex ſupraſcriptione. Et ita pœnę hic ſtatutæ ab Epiſcopo ſunt infligendæ, cum ad eũ verba Pontificis dirigantur, ut arguit gloſſa in *c. Contra idolorum, 26. qu. 5.* tum quia in materia non concernente peccatum Eccleſia ſe non intromittit adverſus laicos in foro civili, ut notat gloſ. in cap. 2. *in ver. Lex civilis, ad fin. verſ. Sed quid dices, de arbitr. lib. 6.* gloſ. 1. *in reg. Poſſeſſor, de regul. iur. lib. 6.* & dictum eſt ſupra in 2. notab. tum denique quia ſtuprator hic jubetur excommunicari, quod fieri non poteſt à judice laico: & tamen Pontifex jubet hunc laicum, qui virginem ſtupro decipit non ſolum excommunicari, ſed etiam caſtigari corporaliter, & in monaſterium detrudi, ſi renuerit defloratam ducere in uxorem. Atque ita hic eſt textus apertus quod Eccleſia in cauſis mixtis procedit etiam contra laicos ad perſonalem diſtrictionem, & punitionem. Quod multò clarius procedit hodie poſt Concilium Tridentinum in *c. 3. ſeſſ. 25.* ſed quia nihilominus non deſunt graves Authores, qui etiam poſt Concilium hoc in controverſiam adducunt, ab re non erit hunc articulum diligenter examinari.

10 Revoco igitur in dubium An poſito Tridentini Concilij decreto *c. 3 ſeſſ. 25 de reform.* Epiſcopus, vel alius Ordinarius eccleſiaſticus in cauſis criminalibus eccleſiaſticis, vel mixti fori poſſit laicos ſibi alias in temporalibus non ſubditos carceri mancipare, & corporaliter punire, licet ex conſuetudine adverſus laicos ad perſonalem diſtrictionem procedere non conſueverit.

11 Hæc quæſtio nititur iiſdem principiis, quibus jã S. Congregatio Concilii declaravit, Epiſcopũ, vel alium judicem eccleſiaſticum in delictis eccleſiaſticis, vel mixti fori poſſe contra laicos pœnis etiam pecuniariis procedere, ut ſcripſi plenè in c. *Licet, infra de pœnis.* Verumtamen quia aliquibus videtur ex eo quod Epiſcopus poſſit laicos in bonis mulctare non rectè inferri, ut poſſit eos perſonaliter diſtringere, ex his quæ adnotavit Jo. And. Butr. & DD. in cap. *Unico, de oblig. ad ratioc.* præſertim ſi obſtet contraria conſuetudo, idcirco viſum eſt expedire ut propoſitum dubium de perſonali diſtrictione ſpecialiter diſcutiatur.

12 In crimine hæreſis non eſt dubium, c. *Ut commiſſi, de hæret. in 6.* & Clem. 1. *eod. tit.* ibi, *Quilibet de prædictis ſine alio citare poſſit, & arreſtare ſive capere, ac etiam in compedibus, vel manicis ferreis* Jo. Andr. ad Specul. *in rubr. de off. ordin. litera A. verſ. Communiter tenetur*, & *in tit. de maiorit. & obed.*

Quoad alia verò crimina merè ſpiritualia, vel mixti fori quoniam contrariæ extant DD. ſententiæ, ut evidentius appareat qualis fuerit mens Tridentinæ Synodi, expedit prius afferre præcipua aliquot fundamenta, quibus utraque opinio nititur in terminis juris communis.

13 Et quidem in criminibus eccleſiaſticis, vel mixti fori non poſſe judicem eccleſiaſticum procedere ad capturam laicorum ſuadetur. Primò quia juriſdictio eccleſiaſtica, & ſæcularis diſtinctæ ſunt, nec una debet falcem immittere in meſſem alterius, cap. *Quoniam, 10. diſt.* cap. *Cum ad verum*, & cap. *Si Imperator, 96. diſt.* cap. *Novit in princ. de iudic.* Jo. Andr. ad Specul. *in rubr. de offic. Ordin. verſ. Ad negativam:* qua de re plura eleganter ſcripſit Oldrad. *conſ. 83. An Epiſcopus poſſit declinare forum Regis, per totum;* & magiſtraliter idem Jo. Andr. poſt Hoſtien. in cap. *Per venerabilem, col. 6. in ver. Plenitudinem, Qui fil. ſint legit.* Sed judex laicus non diſtinguit Clericos, cap. *Si Imperator:* ergo nec judex eccleſiaſticus laicos.

Secundò in his caſibus debet Epiſcopus adverſus laicos uti cenſura eccleſiaſtica, cap. *Cum Clerici*, ubi de perjurio agitur *de foro compet. lib. 6.* & cap. 1 *de off. Deleg.* eaque minimè ſufficiente, utendum eſt auxilio brachij ſæcularis, cap. 1. *de off. Ordin.* Atq; ita nullo caſu videtur ei permiſſa alia poteſtas coercendi laicos; idcircoq; textus in cap. *Cum Epiſcopus, de off. Ordin. in 6.* Cùm generaliter egiſſet de libero arbitrio Epiſcopi ſuper exercitio juriſdictionis in tota diœceſi; poſtea deſcendens ad capturam perſonarum reſtrinxit ſe ad perſonas eccleſiaſticas. Ad idem ſunt textus in cap. *Ut famæ, de ſent. excomm.* & cap. *Novimus, de verbor. ſignif.* Pro hoc etiam l. *Placet, C. de ſacroſan. Eccleſ.* ubi Epiſcopus excommunicavit ſacrilegum, & judex laicus deportavit, & in Authen. *de mand. Princip. §. Si verò Canonicum*, quæ jura allegat, & ut ſupra inducit Anchar. in c. *Ea quæ, n. 17. de reg. iur. in 6.*

15 Tertiò in caſibus, in quibus Clericus eſt pœnis legalibus puniendus, hoc fieri non debet abſq; eo quòd à judice eccleſiaſtico tradatur Curiæ ſæculari, cap. *Cum non ab homine, de iudic.* cap. *Ad falſariorum, de crimine falſi.* cap. *Ad abolendam, de hæret.* cum concord. Ergo ſimiliter ubi laicus ob delictum eccleſiaſticum, vel mixti fori eſt pœnis corporalibus afficiendus, id fieri non debet ab eccleſiaſtico abſque traditione, argum. l. 1. *ff. Quod quiſque iur.* & c. *Cum omnes, de Conſtitut.*

Ita arguit Anchar. in d. cap. *Cum Epiſcopus, col. 2. prope fin. verſ. Item in caſibus, de off. Ordin. lib. 6.*

16 Quartò, affertur doctrina Innoc. in cap. *Significaſti, num. 4. de off. deleg.* ubi (Non credimus, inquit, quod delegatus Papæ in rebus, quæ non ſunt ejus juriſdictionis, in poſſeſſionibus laicalibus poſſit dare poſſeſſionem corporalem, puta ſi cognoſcat de dote, vel de aliis conſimilibus; ſed laico judici dandam mandabit.) allegat textum in l. *Admonendi, § 1. ff. de re iudic.* c. *Cum ad verum, 96. diſt.* & cap. *De perſona, in fine, 11. q. 1.* Dictum Innocentij ſequuntur Hoſtien. & Bald. ibidem, Jo. Andr. *verſ. Quid de ſæcularibus*, Boich. *verſ. Sed iſtas opiniones*, Ancharan. *ſub num. 4. verſ. Tertiò quæro*, ubi poſt Hoſt. dicit hoc eſſe juſtitiæ. Idem Butr. *prope finem*, Cardin. in Clem. 1. *q. 10. de off. Deleg.* Anchar. qui loquitur etiam in Ordinario, & pluribus hanc opinionem tuetur in d. c. *Ea quæ, num. 17. verſ. Et ego non bene capio, de regul. iur. in 6.* Subdens non obſtare illam rationem, quod ex quo Epiſcopus habet poteſtatem cognoſcendi de poſſeſſionibus laicalibus: Ergo & poteſtatem exequendi; nam illa conſequentia non eſt bona inter non ſubditos.

Ultimò, omiſſis aliis hanc opinionem videtur tenere gloſſa in Clem. 1. §. *Cæterum, in verb. Cenſura, de uſur.* Oldend. *conſ. 86.* incip. *Quæritur an Eccleſia:* ſed non firmat Jo. de Imola in d. c. *Cum Epiſcopus*, & ibi etiam Anchar. ſed prope finem neutram videtur approbare. Hanc tamen latè tuetur in d. cap. *Ea quæ, de regul. iur. in 6.* & latius Jo. Lup. in cap. *Per veſtras, in 2. notab. §. Sed eſt pulchra dubitatio, num. 18. de donat. inter vir. & uxor.*

Et communem dicunt Jo. Andr. ad Specul. *in rubr. de offic. Ordin. littera A. verſ. Communiter tenetur*, inferiores Prælatos poteſtatem, de qua quæritur, non habere in laicos præter crimen hæreſis, *& in tit. de maior. & obed.* cujus dictum refert Anchar. *loco cit.* Prout etiam illum referunt quamvis oppoſitum ſentiat, Foller. *Pract. crim. Canon. fol. 97. num. 52. & ſeq.* Et Aufrer. *de poteſt. Eccleſ. ſuper laicos, num. 1.* De communi etiam teſtantur Geminian. licèt ipſe contrarium teneat in d. cap. *Cum Epiſcopus, col. 2. verſ. Communiter tenetur.* Bald. in d. cap. *Significaſti, de off. Deleg.* ubi & Felin. quamvis & ipſe ſentiat oppoſitum. Menchiaca *lib. 3. de ſucceſſ. creat. § 22. poſt num. 17.* Licèt credat eumdem ferè eſſe numerum eorum, qui contrariam ſequuntur, Clar. *in § fin. q. 37. verſ. Nota tamen*, Jo. Lupus *ubi ſup.* & Michael Graſſ. *lib. 2. comm. opinion. c. 8. n. 4.*

Et communem hanc ſententiam etiam in practica obſervari, & ab ea non eſſe recedendum, & ſecundum illam fuiſſe judicatum in facti contingentia teſtatur Clar. *loco citato*, & Pap. *lib. 1 tit. 5. arreſto 26.* Maxner. *in praxi de iudic. & tot. iuriſd. num. 20 col. 2 in princ. verſ. Item Epiſcopus*, niſi in caſibus privilegiatis, ut ibi Boer. *deciſ. 227. num. 11.* ubi affirmat ita fuiſſe per plura arreſta declaratum, ut habetur in ſtylo Parlamen. *3. par. de arreſt. § 26. & ſeq.* & idem Boer. *lib. de Conſuet. Bituric. tit. de iuriſd. gloſ. 1. circa med.*

17 Pro contraria verò opinione, idest licere Eccleſiaſtico judici in cauſis criminalibus Eccleſiaſticis vel mixti fori procedere ad capturam adverſus laicos, adducitur textus noſter ponderatus ut ſupra in ult. notab qui efficaciter probat hanc partem.

18 Secundò adducitur textus in cap. *Contra idolorum, 26. q. 5.* qui videtur loqui in crimine ſacrilegij, ut innuunt verba illa: *uſque à vanis de ſacrilegiis*, &c. Et tamen Gregor. ſcribens ad Ianuarium Epiſcopum ſic præcipit (& ſiquidem ſervi ſint, verberibus, cruciatibuſque, quibus ad emendationem pervenire valeant, caſtigentur: ſi verò ſint liberi, incluſione digna, diſtrictaque in pœnitentiã redigantur:) ubi gloſ. ex tex. colligit licere Epiſcopis aliquos verberibus caſtigare, & in carcerem mittere reos, & alio modo punire nobiles, atque ignobiles. Niſi diceris textum loqui contra idolorum cultores, aruſpices, & ſortilegos: in crimine autem hæreſis non eſt dubium, ut initio diximus.

Tertiò, affertur textus clarus in Authen. *Conſon quæ, in fine C. de Epiſc. & Cler.* ubi diſponitur ut executores laici, qui trahunt Monachos ad judicium ſæculare, ab Epiſcopo in carcerem detrudantur. Nec refragatur quod Anchar. in d. c. *Ea quæ, num. 17.* dicat hoc ibi eſſe ſpeciale, ut in hæreſi. Quandoquidem delictum illud non eſt à leo grave, ut deciſio illius Authenticæ poſſit dici ſpecialis, ut in hæreſi propter criminis immanitatem, juxta textum in cap. *Per tuas, §. Cæteras, de ſimon.*

Quartò, idem probat generaliter textus in cap. *Attendendum, 17 q. 4.* ubi contra uſurpantes bona Eccleſiæ uſibus dedicata Urbanus in epiſt. ad omnes Epiſcopos ſcribit his verbis: (Quod ſi quis fecerit poſt debitę ultionis acrimoniam, quæ erga ſacrilegos jure promovenda eſt perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis tradatur.) ubi gloſ. *in ver. Car-*
19 *ceri.* (Nota, inquit, quod Eccleſia habet carcerem, & infligit pœnam relegationis;) verbum au-

tem illud, *ſi quis*, aptum eſt comprehendere tam laicos, quam Clericos *cap. ubi DD. de Bapt.* cum crimen ſacrilegij ſit mixti fori, *d. conſ. Pedemon.* 103. n. 7. Clar. *in §. fin. q.* 2. *n.* 6.

20 Quintò, qualitas delicti eccleſiaſtici, vel mixti fori efficit laicum de foro Eccleſiæ, Authen. *Item nulla*, ubi notatur, *C. de Epiſc. & Cler.* cap. *Cum ſit*, & c. *Ex tenore, de foro compet.* Ergo ad Epiſcopum ſpectabit eumdem ſive laicum, ſive Clericum punire. Ita Oldrad. *conſ.* 86. *Quæritur an Eccleſia, circa med. verſ. In contrarium*, & Anchar. in cap. *Cum Epiſcopus, prope fin. verſ. In contrarium, de off. Ordin. in* 6.

21 Sextò, in criminibus atrocioribus ad forum eccleſiaſticum ſpectantibus, in quibus venit pœna irroganda mortis, Judex eccleſiaſticus non poteſt hanc pœnam infligere, ſed debet reum tradere Curiæ ſæculari ſecundum Conſtitutiones legitimas puniendum, cap. *Ad falſariorum, de crim. falſi*, ubi gloſ. *in ver. Tradantur*, dat concordantes, Idq; ſive reus ſit Clericus, ſive laicus, ut innuit littera ibi, *per quam* (ideſt poteſtatem ſæcularem) *& laici, qui fuerint de falſitate convicti*, (ſcilicet per Judicem eccleſiaſticum) *puniantur pravia ſcilicet proteſtatione*, de qua in cap. *Novimus, de verbor. ſignif.* Id autem neceſſariò ſupponit judicem eccleſiaſticum habere reum ſub arcta corporis cuſtodia, quia aliàs numquam poſſet eſſe locus huic traditioni.

22 Septimò, conceſſa juriſdictione, quod eſt principale, cenſentur etiam conceſſa acceſſoria, ſeu media ad illam exercendam, cap. *Præterea, de off. Deleg.*

Nec obſtat quod ait Anchar. in d. c. *Ex qua*, n. 17. *de reg. iur. in* 6. Quod ex quo Epiſcopus habeat poteſtatem cognoſcendi, non ſit inferendum ut habeat poteſtatem exequendi; eo quod hæc conſequentia non ſit bona inter non ſubditos; & quod etſi laici in cauſis eccleſiaſticis, vel mixti fori ſortiantur forum Epiſcopi, non propterea dici poſſint ſubditi, ut inquit gloſ. fin. in Clem. 1. *de foro compet.* cum in multis jura dent poteſtatem cognoſcendi, ſed non exequendi, ut l. *A Divo Pio, in princ. de re iudic.*

Id, inquam, non obſtat, quia laicus in eiuſmodi cauſis ſortitur forum Epiſcopi, & efficitur illius ſubditus etiam ratione perſonæ, ut probant iura ſuperiùs adducta; aliàs non poſſet excomunicari juxta c. *Primum, de off. Ordinar.* cum ſimil. Ergo cum res agatur inter ſubditos, erit bona illatio, Epiſcopus habet poteſtatem cognoſcendi: igitur & exequendi, juxta textum in d. cap. *Præterea.* Et hanc opinionem ſequuntur gloſ. in d. cap. *Contra idolorum*, 26. *q.* 5. Oldrad. *d. conſ.* 86. ubi inclinat in hanc partem; licèt alii illum adducant pro contraria. Gemin. in cap. *Cum Epiſcopus, de offic. Ordin. in* 6. *col.* 2. *verſ. Sed quæro*, ubi aſſerit ſibi numquam placuiſſe contrariam opinionem, licèt fateatur etiam communiter teneri, Franc. *ibidem verſ. Quinto nota à contrario ſenſu*, Jo. de Anan. *hic, & in rubr. de Sortileg. num.* 5. Felin. in c. *Cum ſit generale, de foro compet. num.* 20. & in d. cap. *Significaſti, col. ult. de off. Deleg.* Covarr. *Practic. quæſt. cap.* 10. *num.* 2. *verſ. Secundo quoties.* Alios Clar. §. *fin. q.* 37. *num.* 8. adjiciens in numero totidem eſſe tenentes hanc partem, ac qui contrariam; eamque pluribus comprobat, & ab objectis tenetur Barbat. *inter conſ. triumv. tom.* 1. *conſ.* 3. *n.* 12. *in fine.* Aufret. *de poteſt. Eccleſ. & ſecul. num.* 1. ubi ait ſe ita practicaſſe, licet non ſine aliqua murmuratione judicum ſæcularium.

Eamdem & leges Regiæ admiſerunt, & probarunt ſæpiſſimè, ut teſtatur Covarr. *cap.* 10. *loco citato*: & Epiſcopus Montis Marani *in Praxi Archiepiſcopali, cap.* 13. *nu.* 3. ait in Regno extare, c. 104. quod Prælati in criminibus eccleſiaſticis cognoſcant liberè contra laicos, & puniant eos, nec officiales laici poſſint ſe intromittere.

23 Ex his conſtat hanc poſteriorē ſententiam nō eſſe gravibus authoribus deſtitutam, & procul dubio eſſe veriorem etiam circumſcripta Tridentini Concilij diſpoſitione, quia textus pro ea allegati, quia loquuntur de captura laicorum, per judices eccleſiaſticos id probant directò; textus verò in contrarium adducti inducuntur omnes ſumpto argumento à contrario ſenſu; quod tamen argumentum non deſumitur ubi oppoſitum reperitur

24 ſtatutum à jure, gloſ. in cap. *Significaſti, de foro competen.* Atque ita non ſequitur, Epiſcopus excommunicat laicum; Ergo non poteſt illum perſonaliter diſtringere. Item, Epiſcopus poteſt apprehendere eccleſiaſticum; ergo non laicum; Quia hoc ultimum textus expreſsè non negat, ſed potius omittit. Unde ſolutio peti debet ab aliis juribus, quæ de captura laicorum expreſsè loquūtur. Ita in terminis reſpondet Gemin. in d. cap. *Cum Epiſcopus, col.* 3. *verſ. Et ad textum allegatum in contrarium*, & Franc. *ibidem, verſ. Nec obſtant iura.*

25 Magni etiam ponderis videtur eſſe, quod facultas procedendi in his cauſis ad capturam laicorum tribuitur Epiſcopo non ſolum per ſacros Canones, ſed etiam per leges Imperiales, ut in d. Authen. *Cauſam quæ, C. de Epiſc. & Cler.* ut propterea Imperatores videantur juri ſuo ceſſiſſe, ſi quod prius haberent, excluſo Epiſcopo, atq; in Eccleſiā irrevocabiliter tranſtuliſſe, argum. cap. *Ego Ludovicus*, 63. *diſt.* probatur in cap. *Novit, de iudic.* ubi hoc tenet Innocen. *n.* 6. *verſ. Vel melius*, quem ibi ſequuntur Abb. *num.* 23. *verſ. Quarta ſolutio*, & alij communiter. Idem firmat Archid. in c. *Quicumque*. 11. *q.* 1. *per text.* in l. *Perfecta, C. de donat. quæ ſub mod.* ubi patet donationem ſemel perfectam non revocari, & Jo. Andr. in c. *Conſtitutus, de relig. domib.*

26 Et per hoc ceſſat etiam primum objectum diſtinctionis juriſdictionum: imò argumentum retorqueretur; quia ubi crimen eſt eccleſiaſticum, juriſdictio etiam adverſus laicos eſt attributa judici eccleſiaſtico tantùm, ut pluribus probat Henric. Boich in cap. *Nos inter, col.* 3. *verſ. Aut quæris, de purg. canon.*

Ergo ex vi diſtinctionis juriſdictionis, perſonalis diſtrictio non ad judicem laicum, ſed ad eccleſiaſticum pertinet: & in cauſis mixti fori juriſdictio ſimiliter tribuitur eccleſiaſtico, ſi in cauſa prævenerit, cùm in his cauſis, in quibus cumulativa eſt juriſdictio, ſit locus præventioni. cap. *Cum ſit generale*, ubi DD. *de foro compet.* Ergo diſtinctio ipſa juriſdictionum operatur, ut captura laicorum ſpectet ad judicem prævenientem: & per hæc patet reſponſio ad primum, & ſecundum argumentum contrarium.

27 Non obſtat tertium, quod ſicut judex laicus nō punit Clericum ante traditionem, ita nec eccleſiaſticus punire debet laicū; quia non eſt par ratio, cùm laicus non ſit capax juriſdictionis ſpiritualis adverſus Clericum, C. *Decernimus, de iudic.* ſed eccleſiaſticus benè eſt capax juriſdictionis temporalis contra laicum; ita in ſpecie reſpondet Oldr. *d. conſ.* 83. *n.* 7.

28 Non obſtat quartum de doctrina Innocentij in d. cap. *Significaſti*: nam reſpondetur illam procedere de urbanitate, quia judex modeſtè ſe gerit non exequendo ſententiam in bonis laicorum; ſed ſi exequatur, executio tenebit. Quæ reſponſio eſt Felini in d. cap. *Significaſti, col. ult. ante nu.* 5. ac præterea opinionem contra Innocentium eſſe veriorem teſtatur ibi Jo. de Anan. *in fin.* ex quibus patet poſteriorem hanc ſententiam validioribus rationibus fulciri.

29 Sed quatenus dubia videretur in terminis juris communis; tamen poſt Concilium Tridentinū videtur eſſe extra omnem difficultatem; ſive quia correxerit jus cōmune quatenus clarè ſanxiſſet ut judicibus eccleſiaſticis non liceret laicos perſonaliter diſtringere; ſive quia quatenus jus commune fuiſſet dubium, approbaverit opinionem gloſſæ, & DD. qui ſcripſerunt id licere judicibus eccleſiaſticis.

30 Quod ut evidentius appareat, obſervandum eſt primò opinionem eorum, qui arbitrati ſunt Epiſcopum non poſſe procedere ad capturam adverſus laicos, in eo præcipuè fundari; quod cum Epiſcopus haberet contra eos remediū cenſuræ eccleſiaſticæ, illo uti deberet, non autem alijs pœnis temporalibus: nam ut ait Anchar. in d. cap. *Ex qua, ſub n.* 17. Canones non loquuntur expreſsè de captura laicorum, ſed de cenſura, ut in cap. *Quærenti, de verbor. ſignif.* & ſimiliter cum in Clem. 1. § *Cæterum, de uſur.* decernatur laicum uſurarium eſſe compellendum cenſura eccleſiaſtica edere codices rationum, gloſ. *in ver. Cenſura*: non vult ergo, inquit, hæc Conſtitutio ipſo invito domum ipſius ingredi, vel arcam ipſius frangi.

31 Itaque de jure cōmuni cenſura erat remedium ordinarium, quia eo judex eccleſiaſticus primario uti debebat pro executione ſuæ ſententiæ, & pro ſua juriſdictione, cap. *Dilecto, de ſent. excomm. lib.* 6. diſtrictio vero perſonalis, ſeu invocatio brachij ſæcularis erat remediū extraordinariū: hoc enim utendum non erat, niſi cum cenſura non proficiebat, juxta notata in cap. 1. *de offic. Ordin.* & aliàs perpendit S. Congregatio; dum reſpondit Epiſcopum poſſe ex decreto Concilij in *d. cap.* 3. in cauſis mixti fori adverſus laicos etiam pœnis pecuniariis procedere.

32 Deinde ſupponendum eſt Oratores Regis Catholici dum adhuc Tridentinum Concilium eſſet apertum Regis nomine conqueſtus fuiſſe, quod locorum Ordinarij nimia facilitate uterentur gladio excommunicationis, indeque fieret ut fideles illaquearentur, & cenſuræ eccleſiaſticæ contemnerentur; ac proinde inſtitiſſe, ut Patres ſtatuerent, ne de cætero liceret uti excommunicatione, ſed prius deberent Ordinarij alia remedia experiri pro juſtitiæ executione, ac demum in ſubſidium cenſuras adhibere, ubi executio realis, vel perſonalis fieri non poſſet: itaque præcipuè ad illorum inſtantiam Patres addiderunt decretum illud c. 3. *ſeſſ.* 25. *de reform.* ut patet ex Actis, quæ in Arce S. Angeli aſſervantur.

Ex his infertur ut hæc controverſia ſit hodie dirimenda ordine converſo, quàm dirimenda eſſet de jure communi; tunc enim idcirco Epiſcopus uti non debebat remedio extraordinario capturæ, quia illi ſuppetebat remedium ordinarium excommunicationis. At poſt Concilium executio realis, vel perſonalis effecta eſt remedium ordinarium, & excomunicatio remedium extraordinarium, & ſubſidiarium: unde non eſt ambigēdum, quin judicibus eccleſiaſticis in cauſis ad eorum forum pertinentibus liceat ad capturam cōtra laicos primò, & principaliter procedere, cùm cenſura ſit reſervata in ſubſidium dumtaxat.

Id autem probatur primò ex decreto d. *cap.* 3. in procemio in ſui ratione ibi: (Excommunicationis gladius ſobriè, & magna circumſpectione exercendus eſt; cum experientia doceat, ſi temerè, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quàm formidari) Quæ quidem ratio æquè viget cum Epiſcopus procedit contra Clericos, ac cum contra laicos.

Deinde probatur ex diſpoſitiva in ſui generalitate ibi: [In cauſis verò judicialibus mandatur omnibus judicibus eccleſiaſticis ut quandocumque executio realis, vel perſonalis ab ipſis propria auctoritate fieri poterit, abſtineant à cenſuris eccleſiaſticis.) Quæ verba tamquam generalia ſunt apta comprehendere cauſas tam civiles, quàm criminales, & perſonas tam eccleſiaſticas, quàm ſeculares.

Tertiò, Concilium expreſsè prohibet uſum cenſurarum in cauſis civilibus, ubi poteſt fieri executio realis, vel perſonalis etiam contra laicos, verſ. Sed liceat eis, ibi, contra quoſcumque etiam laicos; ergo idem dicendum in criminalibus, quia eodem modo ſortitur laicus forum Eccleſiæ ratione delicti, ac ratione contractus: Authen. *Item nulla, C. de Epiſc. & Cler. & c.* 1. *de offic. Ordin.* facit c. *fin. de foro competen.* & cap. *Volentes, de privil. in* 6.

33 Et confirmatur ex dictione illa, *quoque*, ibi. *In cauſis quoque criminalibus*; necnon ex dictione, *ut ſupra*, ibi, *ubi executio realis, vel perſonalis ut ſupra*; quarum prima eſt copulativa, & inducit repetitionem præcedentium, l. *In repetendis, ff. de leg.* 3. l. *Sæpè*, §. *Cato, ff. de fund. inſtruc.* Oldrad. *conſ.* 103. *Quæſtio eſt, n.* 4. *verſ. Quarto hoc denotat*, ſecunda itidem eſt repetitiva præcedentium cum omnibus qualitatibus, perinde ac ſi nominatim eſſent expreſſæ, Cravett. *conſ.* 729. *n.* 10. *& ſeq.* & Decian. *conſ.* 72. *n.* 46. *lib.* 1.

Cùm igitur Concilium primò illuc ſtatuat, ut in cauſis civilibus contra quoſcumque etiam laicos liceat Epiſcopis etiam per mulctas pecuniarias, ſeu per captionem pignorum, perſonarumq; diſtrictionem procedere, & mox immediatè ſubjiciat: in cauſis quoque criminalibus, ubi executio realis, vel perſonalis ut ſupra fieri poterit, à cenſuris abſtineant: manifeſtè patet verba illa, *contra quoſcumque etiam laicos*, cenſeri etiam repetita in ſecunda clauſula, ubi de cauſis criminalibus diſponitur.

Et revera maximè abſurdum eſſet ut liceret Epiſcopo procedere ad perſonalem executionem in cauſis civilibus; & tamen non liceret in criminalibus, in quibus longè maior eſt ratio, ac neceſ-

34 ſitas perſonalis diſtrictionis.

In cauſis enim civilibus carcer eſt regulariter interdictus, Oldrad. *conſ.* 54. *An fugiens, in princ.* Roman. *conſ.* 120. *Circa primum, col.* 2. *verſ. Tertio quia*;

quia; ubi apoſtilla plures cumulat, & dicit communem; ſecus in criminalibus, præſertim capitalibus, Jo. de Anan. *conſ. 1. in princip.* qui reddit rationem, ne ſit fruſtratorium in judiciis.

35 Rurſus in cauſa civili intenditur privata utilitas creditoris; at in criminali ſive carcer ſit ad cuſtodiam, ut de jure civili, l. 1. *ubi not. C. de cuſtod. reor.* ſive ſit ad pœnam, ut de Jure Canonico, c. *Quamvis de pœn. lib. 6.* verſatur publica utilitas: idcirco enim delinquentes arctâ poſſunt cuſtodia mancipari, ut legitur in cap. *Vt famæ, de ſent. excomm.* ipſis Prælati ejuſmodi exceſſus corrigere debent, & publicæ utilitatis intereſt ne crimina remaneant impunita, & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerunt, nequiores, facit cap. *Eſt injuſta miſericordia, & per totam, 23. q. 4.*

Ideoque non obſtat quod Concilium dum loquitur de cauſis civilibus, dicat licere Epiſcopis procedere per mulctas pecuniarias, perſonarumque diſtrictionem contra quoſcumq; etiam laicos; in cauſis verò criminalibus nullam laicorum mentionem faciat, nec dicat Epiſcopis licere ad perſonalem diſtrictionem procedere; ſed ſimpliciter debere abſtinere à cenſuris; quaſi ex hac diverſa loquendi ratione inferatur, ut in criminalibus non liceat Epiſcopo uti perſonali diſtrictione adverſus laicos. Siquidem reſpondetur in effectu non extare hanc diverſitatem, quia propter dictiones illas repetitivas, *quoque*, &, *ut ſupra*, perinde eſt ac ſi etiam in criminalibus nominatim de laicis, eorumq; diſtrictione ſimxiſſet. Dum enim juſſit Ordinarios abſtinere à cenſuris ubi executio realis, vel perſonalis fieri poſſet, in neceſſariã conſequentiam cenſeiur voluiſſe, ut prætermiſſa cenſura, uterentur executione reali, vel perſonali ut ſupra, id eſt contra quoſcumq; etiam laicos, ex ſupradictis; alioquin enim iniquum fuiſſet, ut Patres Concilij abſtuliſſent Epiſcopis facultatem, quam habebant à jure communi procedendi in criminalibus contra laicos per cenſuras eccleſiaſticas, & reliquiſſet eos deſtitutos alijs remedijs temporalibus; hac enim ratione liceret laicis quodcumque facinus in cauſis ſpiritualibus, vel mixti fori impune cōmittere in maximam epiſcopalis juriſdictionis perturbationem. Quam rationem in exemptionibus conſiderat idemmet Concilium in *cap. 2. in princ. ſeſſ. 24.* & conferunt textus in dicto cap. eſt injuſta, & in cap. *Duo iſta, 23. q. 4.* Ita nihil novi juris quoad hoc induxit Cōcilium, ſed tantum ordinem immutavit: nam cum olim primò utendum eſſet cenſura, deinde pœnis temporalibus; hodie ordine inverſo primum utendum eſt pœnis temporalibus, & in ſubſidium remedio ſpirituali excommunicationis.

36 Et confirmatur ex alio Tridentini Concilij decreto nempè ex c. 8. *ſeſſ. 24. de reform. matrimon.* ubi præcipitur, ut concubinarij tam ſoluti, quam uxorati ſi ter admoniti concubinas non dimiſerint, excommunicatione feriantur, & mulieres ſive conjugatæ, ſive ſolutæ, graviter pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum, vel diœceſim, invocato, ſi opus fuerit, brachio ſæculari ejiciantur, alijs pœnas contra adulteros, & concubinarios inflictis in ſuo robore permanentibus. Ex quo decreto duo colliguntur.

37 Primum eſt licere Epiſcopo mulieres adulteras & cōcubinas etiam extra diœceſim ejicere, quod nihil aliud eſt, quàm contra eas ad perſonalem executionem procedere, etiam ſine bracchij ſæcularis auxilio, cum Concilium non præcipiat abſolutè, ut illud ab Epiſcopis invocetur, ſed tantũ ſub conditione illa, *ſi opus fuerit*, id eſt ſi executores, ac miniſtri Curiæ epiſcopalis nequiverint ipſi per ſe exequi ſententiam Epiſcopi: concordant textus in cap. 1. ibi, (Cùm opus fuerit publicum convocent auxilium) *de offic. Ordin.* & in cap. *Periculoſo, §. ult. verſ. Invocato ſi opus fuerit, &c. de ſt. eu regular. lib. 6.* innovato à Concilio in c. 5. *ſeſſ. 25. de regular.*

Secundum eſt quod Concilium, dum jubet concubinarios etiam laicos excōmunicari, præſervat alias pœnas contra concubinarios inflictas: quæ quidem pœnæ, excluſa cenſura eccleſiaſtica, ſunt aptæ comprehendere etiam capturam; unde cum in cap. 1. *de offic. Ordin.* ſtatutum ſit, ut Epiſcopi liberam habeant facultatem adulteria, & alia crimina ulciſcendi, ſecundum quod Canones cenſent. Ancharan. qui in d. cap. *Ea quæ*, in terminis juris communis tuetur contrariam ſententiam, ut evitet diſpoſitionem d. *cap. 1.* reſpondet ſub facultate ulciſcendi crimina laicorum ibi non comprehendi pœnas temporales, quia textus dicit ſecundum quod Canones cenſent; Canones autem de hac captura laicorum, vel executione in rebus laicalibus non expreſſe loquuntur, ſed de cenſura, *de verbor. ſignif.* cap. *Quærenti*, Non debemus ergo, inquit Ancharan. abſque Canonibus affirmare, quia erubeſcimus, &c. l. *Illam, C. de collat.* in Auth. *de Triente, & ſemiſſe. §. Conſideremus*; Et quod non eſt decreto Sanctorum Patrum ſancitum, &c. cap. *Inter corporalia, de transl. Epiſc.*

Quæ quidem ratio Ancharani concludit oppoſitum per Concilium: nam decreto Patrum in *d. cap. 8.* ſancitum eſt, ut Epiſcopus non ſolum cenſura eccleſiaſtica, ſed etiam alijs pœnis ulciſci poſſit adulteria, & concubinatus, & gloſſa, & Doctores qui cenſuerunt d. cap. 1. *de offic. Ordin.* propter ſui generalitatem comprehendere etiã capturam, id haberent pro indubitato in terminis d. *cap. 8.* quod ſpecificè loquitur tam de excommunicatione, quàm de alijs pœnis, quas præſervatas eſſe vult: ejuſmodi enim pœnæ diſtinctæ à cenſura aliæ eſſe non poſſunt, quàm temporales.

38 Porrò hæc concluſio procedit etiamſi Ordinarius Eccleſiaſticus ad capturam laicorum procedere non conſueverit: nam ſi inſpiciamus tēpus ante Concilij publicationem, cùm Ordinarius tūc haberet remedium cenſuræ eccleſiaſticæ, qua primo uti debebat, non poteſt ei imputari, quod diſtrictione perſonali uſus non fuerit. Quod adeo verum eſt ut aliqui Doctores exiſtimaverint de jure communi Ordinarium ita demum poſſe ad capturam contra laicos procedere, ſi hanc facultatem legitimè præſcripſerit, ut apud Menchiac. & Clar. *locis ſupracit.* At cum Concilium hac in parte ſuſtulerit diſpoſitionem juris communis, & novam formam præſcribendo noluerit cenſuras adhiberi niſi in ſubſidium, cenſetur etiam ſuſtuliſſe conſuetudinem juri communi conformem, quæ propriè non dicitur conſuetudo, ſed juris communis obſervantia, ut ſcripſit Jo. Andr. in cap. *Vnico, de Cler. conjug. in 6.* quem ibi ſequitur Anchar. & Raphael Fulgoſ. *conſ. 123. n. 2.* & alias advertit S. Congregatio dum ob hanc rationem reſolvit conſuetudinem, ſecundum quam Clericus habitum,

tum, & tonſuram deferens fori privilegio gaudebat, licèt beneficium eccleſiaſticum non haberet, nec alicui eccleſiæ inſerviret; fuiſſe ſublatam à Concilio in c. 6. *ſeſſ. 23.* Tametſi decretum illud quoad hoc de conſuetudine mentionem non faciat; alioquin enim niſi Concilium in *d. cap. 3.* ſuſtuliſſet obſervantiam juris communis, non ſuſtuliſſet niſi jus commune non obſervatum, quod abrogare opus non fuerat. Quam rationem in his terminis dicit evidentiſſimam gloſſa in c. 1. *in verb. Falſi, verſ. Item probo id evidentiſſima ratione, de Conſtit. in 6.* quam ſequuntur Gemin. *col. 2. in 2. oppoſit.* & Franc. *col. 7, verſ. In ea gloſſa ibi, eſſet abſurdum.*

Poſt Conciliũ verò non obſtat Epiſcopo, quod captura uſus non fuerit adverſus laicos; hoc enim potuit contingere aut quia non cadit caſus, aut ſi
39 accidit, Epiſcopus utendum non putavit remedio capturæ, ſed alijs pœnis tēporalibus. Aut quia cùm in delictis mixti fori contra laicos ſit locus præventioni, fortè judex laicus in cauſa prævenit; quo caſu ipſe procedit, cap. *Cum ſit generale*, ubi Abb. & alii communiter, *de foro compet.* & l. *Si quis in hoc genus*, ubi Legiſtæ, ac præſertim Paul de
40 Caſtro *num. 4. verſ. Item nota, C. de Epiſcop. & Cler.* Aut ſi prævenit eccleſiaſticus in citatione, laicus tamen prævenit in captura; quo caſu præventio realis præfertur verbali, Bart. in l. *Sepulcra*, ubi etiam Alex. *in apoſtil. verſ. Secundo eſt videndum, ff. de ſepulc. viol.* niſi id fierit, in fraudem, ſecundum
41 Boſſ. *Prax. tit. de foro compet. num. 97. & ſeq.* licet Dec. in c. *Cum M. Ferrarien. de Conſt. in fine*, dicat etiamſi ſit in fraudem, prævalere, & in ſumma ca-
42 ptura eſt arbitraria judici, Clar. *§. fin. q. 28. in princip.* Unde non præjudicat Epiſcopo, quod ad capturam procedere non conſueverit; quia ad hoc ut inducatur conſuetudo, vel præſcriptio negativa per non uſum ejus, quod eſt in facultate faciendi requiritur actus contrarius, nec ſufficit negativus, ut declarat Calder. *conſ. 41. alleg. 3. de conſuet. incip. An valeat conſuetudo, n. 3. verſ. Ad aliud verò dubium*, & Abb. *conſ. 101 In quæſtione, num. 7. verſ. Quinimo poſſet, lib. 1.* Contraria autem præ-
43 ſcriptio ad eum modum, quo requiritur in facultativis, induci non poteſt; Tum quia eſt contra generale Concilium, ut ſæpius advertit S. Congregatio, & præſertim in deciſione paulò ante relata; Tum quia in Bulla Cœnæ *cap. 16.* excommunicantur omnes, qui Archiepiſcopos, Epiſcopos, &c. & omnes alios quoſcumque judices eccleſiaſticos ordinarios quomodolibet impediunt, quominus ſua juriſdictione eccleſiaſtica contra quoſcumque utantur ſecundum quod Canones, & ſacræ Conſtitutiones eccleſiaſticæ, & decreta Conciliorum generalium, & præſertim
44 Tridentini ſtatuunt, & derogatur conſuetudinibus etiam immemorabilibus. Unde per ſolemnē hujus Bullæ publicationem, quæ fit quotannis in die Cœnæ Domini, non ſolum abrogantur conſuetudines, & præſcriptiones uſque ad illud tempus introductæ in præjudicium ordinariæ juriſdictionis, ſed etiam prohibentur in poſterum introduci, itaut conſuetudines, vel præſcriptiones aut inchoari non poſſint, aut inchoatæ per annuã illam publicationem interrumpantur, ut in terminis Bullæ Cœnæ ſcripſit Felin. in cap. *Cum non liceat, col. fin. ſub num. 12. verſ. Quintò conſidera quod ſingulis annis, de præſcript.*

DE FVRTIS

Cap. Ex litteris.

S V M M A R I V M.

1 *FVr occultus poteſt poſt reſtitutionem, & pœnitentiam ad ſacros Ordines promoveri.*
2 *Immunitatem eccleſiæ violans vaſa ſacra ſurripiendo non eſt ipſo iure excommunicatus.*
3 *Excommunicatio impedit promotionem.*
4 *Immunitatem Eccleſiæ violantes ſecundum Canones non ſunt excommunicati, ſed excommunicandi.*
5 *Fallit in incendiarijs, & effractoribus Eccleſiæ.*

1 EX LITTERIS. Fur occultus poteſt poſt reſtitutionem, & pœnitentiam ad ſacros Ordines promoveri. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Jo. de Anan & Marian. Socin. ſecunda pars ibi, *Mandamus.*

2 Nota ſingulariter ex hoc textu, quia fortè non reperies alibi: ita clarè, quod violans Eccleſiæ immunitatem etiam ſacra vaſa inde abſtrahendo non eſt ipſo jure excommunicatus: nam ille Clericus de eccleſia calicem ſubripuit, & tamen poſt ſatisfactionem, & pœnitentiam poteſt ad ſacros
3 Ordines promoveri: ergo non fuit excommunicatione innodatus, quia excommunicatio impedit promotionem, cap. *Cum illorum, infra de ſent. excommunicat.* cum ſimilibus; & ita hunc textum ad hoc ponderat Abb. in cap. *Cum pro cauſa, num. 5. eod. tit.* quod eſt contra Hoſtien. *ibi num. 2.* ubi voluit excommunicatum eſſe qui eccleſiam violat eam ſpoliando, vel in clauſtro ipſius laicum verberando. Sed cum reprobant ibi Joan. Andr.
4 & communiter DD. ut *ibi dixi num. 10.* Et contrarium determinat idemmet Hoſt. *in ſumma de immunit. Eccleſ. in fin. §. Quæ ſit pœna violantium*, ubi ait, ſecundum Canones eccleſiæ immunitatis violatores eſſe excommunicandos, c. Nullus, &
5 cap. *Si quis deinceps, 17. q. 4.* Et ſolos incendiarios, & effractores eſſe excommunicatos ipſo jure, cap. *Canonica, 11. q. 3.* cap. *Omnes. 17. q. 10.* cap. *In litteris, ſupra de raptor.* & cap. *Conqueſti, infra de ſent. excomm.* Hodie etiam extrahentes reos ab eccleſiis excommunicati ſunt ex Bulla Gregorij IV. & abſolutio eſt Sedi Apoſtolicæ reſervata, ut ſuſè probavi in prædicta Decretali, *Cum pro cauſa, à num. 5. uſque ad num. 36.* De multiplici autem ſacrilegii ſpecie, & de illius pœna, vide ibi plenè per Innoc. *num. 1.*

DE USURIS.

Cap. In Civitate.

S V M M A R I V M.

1 *VEndens rem pluris, quàm valeat, quia ſolutionem differt, peccat, niſi dubium ſit an res tempore ſolutionem differt, peccat, niſi dubium ſit an res tempore ſolutionis plus, minuſve ſit valitura, & vendens non erat ſtatim venditurus, & num. 12.*

Ven-

2 *Vendens cariori pretio ob dilatam ſolutionem an uſurarum nomine iure dannari poſſit. & n ſeqq. uſque ad n. 13.*

Injuſtitia notoria nullitati æquiparatur, ibid.

3 *Vendens cariùs ob dilatam ſolutionem in foro externo uſurarum nomine non tenetur, ſecus in foro animæ, & n. ſeqq. & n. 10 & 11.*

Declaratur. n. 7.

4 *Intellectus cap.* Conſuluit, infra eodem.

5 *Vſura propriè non committitur in contractu emptionis, & venditionis, ſed in mutuo.*

6 *Mutuum interpretativum, præſumptum, implicitum, indirectum explicatur.*

7 *Vendens cariùs ob dilatam ſolutionem ubi de prava intentione conſtat, cenſetur uſurarius, etiam in foro contentioſo.*

8 *Et ex quibus conſtet de huiuſmodi prava intentione.*

9 *Vendens cariùs licet fateatur in iudicio ſe id feciſſe ob dilatam ſolutionem, tamen ſi pravam intentionem neget iure damnari non poteſt.*

11 *Canoniſtarum opinio præferenda eſt opinioni Theologorum ſuper interpretatione iuris divini in ſpectantibus ad moralem philoſophiam.*

12 *Vendens cariori pretio ob dilatam ſolutionem quando excuſetur in foro conſcientiæ ab uſuraria pravitate.*

13 *Cenſualis contractus ad tempus limitatum an ſit de iure licitus. & n. ſeq. uſque ad n 18.*

14 *Et quid ſi non agatur de cenſu antiquitus conſtituto, ſed de eo, qui conſtituitur tempore contractus.*

15 *Et quid ſi emptor computatis ſolutionibus annuis totius temporis aliquid ultra pretium conventum ſit recepturus. & n. ſeqq.*

17 *Cenſualis contractus eſt illicitus ſi excedat annuatim reditum quem emptor de tanta pecunia in terra empta poſſet habere. & n. 30.*

18 *Cenſus pecuniarius certi, & determinati temporis ſupponitur Bulla Pii V.*

19 *Cenſualium reditcum emptionis omni tempore viſæ ſunt ſuſpectæ.*

20 *Bulla Nicolai V. ſuper emptionibus cenſuum in regno Siciliæ ad rationem decem pro centenario continet diſpenſationem.*

21 *In cenſuum emptione non videtur certum pretium generaliter ſtatuendum.*

22 *Pretia verum ex quibus varientur.*

23 *Aeſtimatio rei pretium eſt, & fieri debet ſecundum præſentem valorem.*

24 *Cenſus annales non eſt tutum decernere, ut certam ſummam non excedant.*

25 *Cenſus emptio licita eſt ſi illius reditus, & penſio incerta ſit.*

26 *Cenſus annui minoris valent, quàm fructus, qui liberè ex prædio percipiuntur.*

27 *Pactum de redimendo minuis pretium rei.*

28 *Pretium cenſus qua ratione ſit minuendum propter pactum de redimendo, vel alia onera emptioni adiecta.*

29 *Cenſuali contractui poſſunt accedere obligationes Camerales, fideiuſſiones, & hypothecæ.*

30 *In contractu cenſuali non emitur res, ſed ius petendi penſionem & n. 34.*

31 *Cenſus conſtitui non poteſt niſi ſuper re ex ſui natura fructifera.*

32 *Cenſus pro parte perimitur re pro parte perempta, vel reddita infructifera.*

33 *Cenſus reſervativus qui ſit, & qui cenſus conſignativus.*

34 *Cenſualis contractus in quibus differat à contractu emphyteutico.*

1 IN CIVITATE. Qui vendit rem plus, quã valeat, eo quod differat ſolutionem pretij, peccat, niſi dubium ſit, an tempore ſolutionis plus, vel minus valere deberet. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. Butr. & Anchar. vel juxta intellectum Cardin. quem dicunt eſſe communem Abbas, & Jo. de Anania hoc intendit. Vendens rem plus quàm valeat, quia ſolutionem differt, peccat: niſi dubium ſit an tempore ſolutionis erit valor rei variatus, & venditor non erat venditurus tempore, quo vendidit. Hæc tamen ultima pars non habetur in hac Decretali, ſed ſuppletur ex c. *Naviganti inf. eod.* Communis diviſio 3 ſecunda ibi, *ſuet.*

2 QUÆRO. Utrum N. qui frumentum cariùs vendidit ob dilatam pretij ſolutionem, uſurarum nomine jure damnatus fuerit.

Sententia, quia N, uſurarum nomine fuit condemnatus eo prætextu, quod frumentum ob dilatam ſolutionem cariori pretio vendiderit, continet evidentem iniquitatem, & injuſtitiam: ideoque ne dum revocari; ſed etiam nullam declarari debet, cùm notoria injuſtitia nullitati æquiparetur, cap. *Inter cæteras*, & cap, *Cum Bertoldus*, ubi Innoc. *ſuper verb. Conteſſimus, de re iudic.* Clem. *Paſtoralis, eod tit.* Vant. *in tit. de nullit. ex defectu proceſſ. num. 127.* Rota *deciſ. 414. n. 7. part. 4.* & *deciſ. 312. num. 2 par. 6. recent.* & fuit ſæpius deciſum, ut inquit Cardin. Seraph. *deciſ. 493. num. 2.* notoria injuſtitia patet ex eo, quod lata eſt contra textus expreſſos, & contra auctoritatem omnium Doctorum de materia loquentium.

3 Qui enim frumentum habita fide de pretio cariùs vendit, quàm communiter venditionis tempore conſueverat, quamvis in foro conſcientiæ quandoque ad reſtitutionem teneatur; in foro tamen contentioſo uſurarum nomine conveniri non poteſt.

Quod primo probatur in hoc cap. ubi propoſita hac eadem facti ſpecie, Alexander III diſertis verbis decidit non poſſe hujuſmodi contractus ex tali forma uſurarum nomine cenſeri; nihilominus tamen venditores peccatum incurrere. Et ita his Papa ab uſurarum nomine in foro contentioſo venditores liberat, & eoſdem in foro tantùm conſcientiæ diſtinguit: id quod etiam indicant ſequentia verba: (dum animarum ſaluti Apoſtolica benignitate proſpiciens, conſulit talibus venditoribus, ut ab his contractibus abſtineant, cùm cogitationes hominum Deo omnipotenti nequeant occultari, quaſi ſignificet quamquam contentioſi fori periculum vitabunt, Deum ſervatorem cordium fallere non poterunt,) ut in juribus hic allegatis in gloſ. ultima.

Secundò, idem clarè probatur per text. in cap. *Conſuluit, infra eod.* ubi pluribus quæſtionibus propoſitis, inter quas poſtremo loco habetur hæc noſtra de mercibus ob dilatam ſolutionem majori pretio diſtractis, Urbanus III. declarat ſimiles contrahentes malè adere, & ad ea, quæ acceperunt reſtituenda in animarum judicio efficaciter eſſe inducendos. In quibus verbis præcipuè duo ſunt ponderanda. Alterum, quod dum dicitur in animarum judicio, à contrario ſenſu ſatis oſtenditur ſecus obſervandum eſſe in foro contentioſo, argum. cap *Nunc de præſumptionibus.* Alterũ, quod ibi Pontifex utitur verbo inducendi, quod cohortationem quidem efficacem, non autem coactionem ſignificat, cap. *Cum ſimus, de Regul.* & ex conſequẽti imponit obligationem reſtituendi, & damnat talem contractum in foro animæ, in quo peccator ad ſatisfaciendum inducitur non autem in foro judiciali, in quo compellitur, ut in ſpecie ponderat Berous *in rubr de Vſuris, n. 24.*

Tertiò; Idem confirmant omnes DD. de hoc articulo loquentes, & in primis gloſ. in d. cap. Cõſuluit, in ver. *Male agere*, ubi conciliando textum noſtrum, in quo dicitur tales contractus non eſſe cenſendos nomine uſurarum, cum d. cap. *Conſuluit*, in quo habetur hujuſmodi venditores malè agere, dicit, hunc textum loqui quoad judicium Eccleſiæ, & ſic quo ad forum judiciale; ſed c. *Conſuluit*: loqui in foro animæ: & deinde clariùs explicans ſubjungit tales contractus quoad formã non dici uſurarios, ſed contrahentes propter depravatam intentionem in foro animæ judicandos eſſe malè agere, & inducendos, non autem cõpellendos, ut accepta reſtituant, nec tamquam uſurarios puniendos, licet re vera quoad Deum uſurarij videantur. Opinionem gloſ. nec ibi, nec alibi ullus Doctor, quẽ viderim, refellit: imò eam in ſpecie ſequuntur ibi Hoſtien. *n. 4.* Anan. d. *nu. 1 prope fin. verſ in gloſ. fin.* Anton. de Butr. *in fin.* ubi expreſsè dicit tales vẽditores eſſe uſurarios quoad forum animæ, ſed non quoad forum contentioſum. Henrich. Boich. in cap. *Naviganti, inf. eod. in princ. 2 col.* ubi materiam plena diſtinctione de more proſecutus concludit, cum contractus ſit cum dilatione ſolutionis pretij cõventi, licet majoris, quàm ſit rei valor; in foro contentioſo non poſſe judicari uſurarium, Abb. in d. cap. *Conſuluit, num. 4. & 5.* Berou *in loco ſupracitato nu. 17. 24 & 25.* Rip. *in reſpon. 116. in princ.* Cald. *tit. de uſur. conſ 11. prop. fin.* Idque etiam ſentiunt Jo. Andr. & Anchar. in eod. cap. *Conſuluit*: dum ſummant illum textum, quod vendens rem plus debito ob dilationem temporis ad ſolvendum, tenetur in judicio animarum, innuẽtes non idem juris eſſe in foro judiciali.

5 Et ratio diverſitatis inter forũ contentioſum, & conſcientiæ quoad hunc caſum ea eſſe videtur, quod hujuſmodi contractus emptionis, & venditionis ex ſui forma nõ eſt uſurarius, quia uſura nõ cõmittitur præterquam in mutuo, ut probat textus hic, & eſt cõmunis DD. ſententia teſte Bero.

6 *in d. rub. de uſur. num. 37.* Verum ubi venditor habet intentionem fœnerandi, & propterea majori pretio vendit, quia ſolutio differtur, ſurgit mutuũ interpretativũ, in quod cadit uſura; fingitur enim pretium ab ipſo emptore ſolutum, & deinde à vẽditore ei mutuatum cum lucro illius quantitatis, in qua pretium conventum verum valorem excedebat. Ita declarant *hic* Abb. *num. 2.* & Joan. de Anan. *num. 2.* Bero *ſupra in rubrica, n. 38.* Joannes de Capiſ. *in tract. de uſuris quaſt. An vendens ad tempus, nu. 41.* Ideoque paſſim DD. effectum reſpicientes talem contractum modo vocitarunt mutuũ præſumptum, vel interpretativũ, ut Abb. Anan. & Bero. in locis proximè citatis modo mutuum implicitum, ut Cajetanus *in ſumm. in ver. Vſura exterior, verſ. uſur. implic. committ.* Aliquando uſuram indirectam, ut Capiſ. *in loco ſupracit.* aliquando quaſi uſuram, & ſic uſuram impropriã, ut Hoſtien. d. cap. *Conſuluit.* Hæc autem mutui interpretatio in caſu noſtro quoad forum judiciale non eſt faciẽda, quia cùm talis cõtractus ſemper ſit licitus, niſi venditor habuerit intentionem depravatam, ut per DD. in d. cap. *Conſuluit*, ſi talis intentio lateat, non poteſt judicari uſurarius quoad forum exteriorem Eccleſiæ, quæ non judicat de occultis, c. *Sicut tuã, de ſimon.* At in foro animæ ſi intentionem pravam habuerit, quamvis occultam, eſt uſurarius, quia Deus, quem nihil latet, etiam de occultis in foro animæ judicat, cap. *Tuas nos, de ſimon. cum ſimilib.* ut *hic* in gloſ. *ult.* Et hæc doctrinæ ratio colligitur ex not. per Bero. *hic n. 1.* & Jo. de Anan. in d. c. *Conſuluit, num. 2. verſ. Et*

7 *hoc plus placet.* Hinc eſt, ut quando in foro contentioſo de prava intentione venditoris conſtaret, etiam in eo contractus eſſet cenſendus uſurarius; tuncque non eſſet diſcrimen inter forum conſcientiæ, & judicialem. Hoſtien. in d. cap. *Conſuluit, n. 4. verſ. Quid ſi in iudicio contentioſo*, Io. And. *ibidem in fin.* Ant. de Butr. *num. 6.* Anchar. *n. 5.* Abb. item, *num 5.* quæ declaratio Hoſtien. videtur communis; tametſi Bero. *ſup. in rubr. nu. 29.* non levibus eam rationibus oppugnet.

8 Nec objiciatur, quod ſi declaratio Hoſtien. eſt vera, ut cum de prava intẽtione conſtat, venditor in foro contentioſo cenſeatur uſurarius: hinc cõſequatur in caſu noſtro venditorem eſſe puniendum, quia ſatis de prava intentione conſtat ex facto ipſo, ſcilicet per exceſſum pretii, & dilationem conceſſam ad ſolvendum,

Reſpondetur enim de prava intentione debere alio modo conſtare, quàm ex pretij exceſſu, & dilatione data, quia ſi id ſufficeret, tolleretur diſtinctio ſupra poſita de foro animæ, & contentioſo, & ſemper ex ſola forma talis contractus uſurarius eſſet contra hoc cap. & cap. *Naviganti*, & cap. *Conſuluit*, & Doctores ſupra relatos. Idque Hoſtien.

9 Butr. Abb. Anan & alij ſupra proximè citati tunc dixerunt in propoſito conſtare de prava intentione cùm venditor eam fatetur in judicio: & ita neceſſariò convincitur oportere eam intentionẽ aliundè probari, quàm per dilationem datam ad ſolvendum hujuſmodi pretium. Imò non ſufficeret ſi venditor fateretur ſe dilatione data cariùs vendidiſſe, quam præſenti pecunia fuiſſet venditurus, niſi etiam teſtaretur ſe habuiſſe pravum animum fœnerandi, Ripa *d. reſp. 116. num 2.* quod & ſenſiſſe videtur Anan. d. loco dicens indubitatum eſſe venditorẽ ex tali contractu in foro contentioſo non teneri quoties negat ſe intentionem habere corruptam.

Cùm igitur inquiſitus ſemper negaverit ſe habuiſſe pravam intentionem, neque ea aliundè colligatur, non potuit ullo pacto tamquam uſurarius in foro contentioſo damnari.

10 Non obſtant prædictis auctoritates Abb. Dec. Covarr. Sot. Summ. Confeſſ. qui in contrarium allegantur, quibus adde Jo. de Capiſtr. *tract. de uſur. tit. de vendit. ad cred. num. 56.* Lupum *in Comment. 3. ad cap Naviganti, infra eodem, §. 5. num. 19.* ubi alios refert. Primò, quia ipſi ſimpliciter dicunt tales contractus eſſe uſurarios, ſed non attingitur articulum quæſtionis an venditor ex eiſdem contractibus teneatur in foro conſcientiæ tantùm, vel etiam in cõtentioſo; & ex cõſequenti in-

intelligendi ſunt dumtaxat in foro conſcientiæ, diſſentiant à juribus, & Doctoribus citatis.

Quinimo ex his Doctoribus, qui contractum huiuſmodi tamquam uſurarium notant, Covarr. *lib. 2. variar. reſol. c. 3. n. 6. & 7.* & Capiſtr. *ſupracit.* dum citãt d. c. *Conſuluit* & hoc cap. *In Civitate*, latis oſtendunt ſe non improbare ſupra traditam diſtinctionem inter forum conſcientiæ, & contẽtioſum. Abb. autem etſi in c. *Ad noſtram de emp. & vendit. num. 3*, aſſeveret tales contrahentes eſſe uſurarios, nobis tamen nõ obeſt; nam cùm poſtea maturius ſenſerit contrarium in d. c. *Conſuluit*, utique ſtandum ex poſteriori ſententiæ, præſertim diſtinguenti, arg. c. *Litteras, cum gloſ. in ver. Viam mediam, de reſtit. ſpoliat.* & c. *Per tuas, verſ. Nos igitur, de ſent. excomm.* & eò magis cum in c. *Ad noſtram*, citet hoc cap. quod nõ probat ſententiam, quam ibi Abbas tuetur: nam ille text. quamvis dicat huiuſmodi contractus eſſe uſurarios, tamen declarandus, & diſtinguendus eſt juxta text. *hic*, & in d. c. *Conſuluit*; nimirum ut ſint uſurarij in foro animæ, non autem in foro judiciali. Neque enim eſt novum poſteriores leges per priores diſtingui, & declarari, l. *Non eſt novum, ff. de legib.* c. *Cum expediat, de elect. lib. 6.* Roman. *conſ. 57. n. 3.* *alioquin induceretur* correctio legum contra l. *Præcipimus, de appell.* cum ſimil. At verò Joannes Lupus, & Decius expreſſim de foro conſcientiæ loquuntur; nam Jo. Lupus regulam conſtituens in hac noſtra quæſtione non dicit abſolutè huiuſmodi vẽditores eſſe uſurarios, ſed peccatum uſuræ incurrere; & ita in foro conſcientiæ tantùm; & omnes exceptiones, quas poſtea ibi ſubnectit, ut terminos regulæ non egrediantur, ſunt intelligendæ retentis eiſdem terminis, nempè quoad peccatum, & in animæ judicio. Dec. itidem, qui allegatur in *conſ. 91.* de hac re non loquitur, ſed in *conſ. 3* manifeſtè agit de foro conſcientiæ, de quo erat conſultus, ut habetur *ibi in princ.* An Bernardinus ſalva conſcientia, *&c.* & *ibidem propè finem in concl.* ibi: Sylv. Bert. habet examinatorem conſcientiam: cæteri, verò, qui allegantur Theologi, ſunt, de foro conſcientiæ, quæ propria eorum eſt meſſis, expreſsè loquentes. Et quatenus de
11 utroque foro loquerentur, nihil eſſent ponderis habituri adverſus opinionem Canoniſtarum, quibus in hac materia magis ſtandum eſt, quam Theologis: nam Canoniſtarum eſt interpretari jus divinum in dubijs caſibus pertinentibus ad moralem philoſophiam, Anchar. in celebri illa diſputatione incipiente *Antiquis, & modernis temporibus*, Alex. *conſ. 1. n. 16. lib. 2.* Dec. *dicto conſ. 3. num. 4.*

Præterea ſi Canoniſtæ, & Theologi in contrarium citati in foro contentioſo expreſſim loquerentur, eſſent intelligendi quando de prava intentione in eo foro per partis confeſſionem, aut alias legitimè cõſtaret, juxta doctrinam Hoſt. & Ant. de Butr. Anan. & Abb. de quibus ſupra *n. 7.* in d. c. *Conſuluit.* Et quatenus abſolutè ſentiret tales venditores etiam non aliter probata intentione corrupta, uſurarios cenſeri in foro contentioſo, nullius eſſent auctoritatis: quippe loquerentur cõtra textus expreſſos in d. c. *Conſuluit*, & in hac Decretali, & receptam Doctorum ſententiam, de qua teſtatur Berous *ſup. in hac rubrica nu. 34.* qui d. c. *Conſuluit* in propoſito textum clarum, & ad litteram appellat.

12 Verùm tametſi ex ſupradictis aperta, & evidens ſit latæ ſententiæ injuſtitia; breviter tamen attingendum an idem N. eo contractu peccaverit & uſurarius ſaltem in foro conſcientiæ cẽſendus ſit; nam ſi non erit cenſendus uſurarius in foro conſcientiæ etiam juxta opinionem Doctorum, qui de foro conſcientiæ loquuntur; longè minus judicandus erit talis in foro fori: & quidem ſecundum ea, quæ proponuntur dicendũ eſt ipſum etiam in foro conſcientiæ non eſſe uſurarium.

Primò enim excuſatur in foro animæ vendens rem cariùs ſolutione dilata, quando erat probabile dubium, an res pluris, minorisve ſolutionis tempore eſſet valitura, ut eſt caſus expreſſus in hoc cap. ſecundum Jo. And. & omnes *in ſum. text.* & in cap. *Naviganti, in 3. caſu infra eod.* tunc enim, ut ait gloſ. *hic in ver. Veriſimiliter*, tam emptor, quàm venditor æqualiter incommodum ex tali dilatione expectant, & concordant Doctores *hic*, & in d. c. *Naviganti*, Jo. de Capiſtr. *in d. tract. n. 46. de communi*, Jo. Lupus ad idem c. *Naviganti, §. 5. nu. 19. 20 & 21.* quæ qualitas in caſu noſtro plenè concurrit, quia nedum venditionis tempore erat probabile dubium, an frumentum venditum plus, minusve ſolutionis tempore eſſet valiturum, ſed etiam erat veriſimile, & ferè certitudini proximum forè ut pretium in dies valdè augeretur, ut ratio illius temporis ſuadebat, & re ipſa evenit. Igitur in foro animæ uſuram non commiſit, cùm hæc ſola qualitas ſufficiat, ad excuſationem talis venditoris, ut ſentit Cajet: *in ſumm. in loco ſupracitato, verſ. Et ſimiliter.* Quod ſi cum dicta qualitate ad excuſationem concurrere debeat etiam alia, ut venditor non eſſet aliàs frumentum contractus tempore venditurus, ut habetur in d. cap. *Naviganti in fin.* & receptior eſt Doctorum ſententia, teſte Jo. Lupo *in loco ſupracit. n. 22.* & dictum eſt ſupra *in ſumm. text.* planè & hæc qualitas abundè concurrit, quia N. eius qualitatibus inſpectis niſi tale pretium fuiſſet conſequutus, venditionem diſtuliſſet in tempus, quo frumentum cariori pretio potuiſſet diſtrahere quemadmodum boni patresfamilias conſueverunt.

Secundò excuſatur N. in foro conſcientiæ, ſi inopiam, aut malitiam debitoris fortaſsè proſpiciens, ideo carius frumentum vendidit, quia verebatur ne in pecunia exigenda laborem, impenſam, difficultatemve ſubiret, Jo. à Capiſtr. *in loco ſupracit.* Ripad. *reſp. 116 n. 4.*

Demum alijs omiſſis excuſatur, ſi propterea vẽdidit majori pretio dilata ſolutione, quam præſenti pecunia fuiſſet venditurus, ratione damni, quod paſſurus, vel lucri, quod amiſſurus fuiſſet ob dilatam pretij ſolutionẽ: huius enim intereſſe ratio habetur in mercatore negociari ſolito, Jo. à Capiſtr. *d. loco*, & poſt Anan. Salic. Dec. & alios tradit Jo. Lupus *d. §. 5. n. 20.*

13 Ulterius QUÆRO An cenſualis contractus ad tempus limitatum ſit de jure licitus.

In terminis juris cõmunis videtur licitus, quia continet in ſe veram conditionem excludentem mutuum, & adeſt pretium certum, & certa etiam merx, quæ eſt jus exigendi annuam præſtationem per tot annos: & cum venditor non teneatur, nec cogi poſſit ſortè ipſam reddere, procul abeſt hic contractus à mutuo, & ab uſuræ vitio: id enim, quod venditor pluribus ſolutionibus determinato tempore ſeparatim factis teneatur reſtituere ſortem, procedit ex eo, quod in hoc contractu certo pretio emitur jus limitatum percipiendi annuam præſtationẽ per tot annos, & non ultra; & ita tenet Innoc. *hic n. 2.* quem ad verbum refert, & ſequitur Io. And. *eod. num.* & concordant Hoſt. *n. 7. in ver. Vſurarum*, Cardin. *in 3. q.* Abb. *n. 7.* dicens ita tenere Innoc. Hoſt. & communiter omnes Doctores ſequentes, Io. de Anan. *n. 21. verſ. In ſecundo caſu*, plenè Anchar. *conſ. 30.* incipien. *Dubitari ſolet*, Conrad. *de contract. qu. 80.* Io. de Medin. *de reb. per uſur. acquiſ. q. 13.* Sotus *de iuſt. & iur. lib. 6. q. 5. art. 2. col. 2. verſ. Pari iure*, Navar. *de uſur. nu. 71.* Covar. qui alios citat *lib. 3. variar. reſol. c. 7. n. 4.* & ratio eſt evidens, quia ſi poſſum emere cenſum perpetuò duraturum, quod eſt indubitatum, nulla ſubeſt ratio, quare nõ poſſim emere ad certum tempus, ut per Anchar. *d. conſ. 30.* & trad. omnes ſupracitati. Nec placet differentia, quod in perpetuò conſiſtat contractus emptionis, ex quo merx eſt perpetuò remanſura penes emptorem, quod ſecus eſt in cenſu temporali, in quo res revertitur ad venditorem, ut per Jo. de Anan. *d. n. 21* quia etiam in temporali res non revertitur ad vẽditorem, ex quo dictum jus percipiendi limitatũ ad certos annos, elapſis dictis annis finitur, &
14 ceſſat. Et hæc procedunt non ſolùm in venditione cenſus antiquitus conſtituti, ad quem ſe reſtringit Innoc. & Jo. Andr. ſed etiam ſi agatur de cenſu, qui eodem tempore contractus conſtituitur, cùm etiam ille habeat eamdem rationem mercis, ut voluit Card. *ubi ſupra*, Conrad. *d. q. 80. concluſ. 3.* qui reprobant diſtinctionem Innocent. quam etiam reprobat Sotus *de iuſt. & iur. lib. 6. q. 5. art. 1. in 1. concl. in fin.* & *2. concl.* & eſt communis opinio.

15 Et eiuſmodi contractus abſque dubio eſt validus, & nullam habet fraudis ſuſpicionem, ubi ex particularibus ſolutionibus toto tempore cenſus nihil recipitur ultra pretium datum: quod ſi per particulares ſolutiones emptor ſit aliquid recepturus ultra pretium conventum, nihilominus validum eſſe de rigore cẽſuerunt Innoc. Hoſt. & Jo. Andr. & ſequẽtes ſupracitati. quia hæc lucri certitudo, quæ reprobatur in mutuo, admittitur in cõtractu emptionis, in quo poteſt quis ſucceſſivè ex re empta plus percipere, quam ſit pretium numeratum pro dicta re empta, maximè conſideratis oneribus, quibus emptor ſe ſupponit: & hanc opinionem tenent Conrad *d. qu. 80. concl. 2. & 4.* Navar. *d. n. 71.* & Covar. *d. cap. 7. ſub nu. 4.* & aliàs hujuſmodi contractus nunquam reciperetur tanquam inutilis, & fruſtratorius, ut dicit Jo. Lup. *in tract. de contract. cap. 55. verſ. His ſuppoſitis lib. 1.*

16 Omnes tamen præallegati Doctores dicunt ab eo tamquam mutuo proximo, & præferente ſpeciem mali eſſe abſtinendum: ita in ſpecie Innoc. hic ad fin. dicens conſulendum eſſe omnibus fidelibus, ut ab hujuſmodi contractu abſtineant, Jo. Andr. *n. 2. verſ. Sed certè conſulendum eſt*, Card. *in 3. quæſt. verſ. Hanc dicit Innoc.* & Anchar. *n. 4. in fin. verſ. Conſuluit tamen Innocentius*, & Conrad. *dicta q. 80. concl. 4. in fin.* qui dicit conſulendum eſſe Magiſtratibus, ut illum prohibeant; Sot. *d. q. 5. ar. 3. in fin.* qui etiam dicit ſe non audere approbare hunc contractum abſq; formidine, ut poſſint hujuſmodi pecuniarij cẽſus certi temporis emi, niſi tanto prorſus pretio, quãta eſt omniũ penſionum ſumma, Covar *d. c. 7. n. 4.* qui dicit cõſulendũ eſſe, ut Chriſtiani ab eo abſtineant, & utile eſt illum à Republica relegare, & rejicere, Medin *d. q. 13.* qui etſi dicat de rigore ſcholaſtico poſſe defendi opinionem Conradi, ut poſſit emi minori pretio, ubi adeſt conſuetudo communiter approbat, ipſe tamen tenet contrariam opinionem uti tutiorem, ut non poſſit emi minori pretio ex quo contractus habet ſpeciem mali, & magnam ſimilitudinem cum uſurario, & ſequi poſſunt ex eo multa inconvenientia, quæ ex vero contractu uſurario evenire ſolent.

17 Ex hoc nullã habet difficultatem ubi adeſt exceſſus in proportione debiti pretii, quia alias redderetur iniquus, ut fatentur Innoc. *hic nu. 2.* Hoſt. *n. 7. in ver. Vſurarum*, & Io. Andr. *n. 2.* nam poſteaquam dixerunt, ſi quis pro certa pecuniæ quantitate emeret aliquem reditum grani, vel vini, vel alium conſimilem perpetuò, vel ad certum tempus, vel ad tempus vitæ alicuius, hujuſmodi contractũ eſſe licitum; immediatè hoc limitant, dummodo reditus annuus communi æſtimatione nõ excedat annuatim reditum, quem de tanta pecunia in terra empta potuiſſet habere; ſi verò excedat communiter, eſt illicitus, arg. cap. *Conſuluit, infra eod.* Idem dicunt Conr *d. q. 80. concl. 2. & 4.* Navar *d. n. 71.* Covar. *d. c. 7. n. 4.* qui dant exemplũ in cenſu decem vendito pro ſcutis nonaginta ad decem annos, & ad ſummum pro quindecim annis: & omnes concludunt pretium debere eſſe juſtum arbitrio boni viri, quem credo non eſſe arbitraturũ pretium iuſtum in cenſu novem ſcutorũ vendito pro centum ſcutis ad 25 annos, quo tempore facta ſupputatione emptor habiturus eſt longè ultrà dimidiũ eius, quod dedit, maximè conſiderato modo huius contractus, quo emitur virtualiter annuus cenſus ad rationem quinque pro centenario, cũ hoc ut venditor teneatur omni anno reſtituere vigeſimam quintã partem capitalis, videlicet quatuor, quæ juncta cum dictis quinq; faciunt novem, adeo ut non facta redemptione puta ante duodecim annos, non obſtante, quod emptor jam recuperavit duodecim vigeſimas quintas ſui capitalis, adhuc pro reliqua dimidia capitalis exigit quinque ad rationem 18. pro centenario, & ſi non redimatur, niſi in 24. anno pro ſcutis quatuor capitalis, quæ remanent inexacta, exiget novẽ pro fructibus; quod eſt ab omni ratione alienum, maximè erga pauperes, qui non poſſunt ſe redimere, & in 22. anno ſolvent ad rationem 19. pro centenario in 18. anno ad rationem 100. pro centum, & in 24. anno ad rationem 200. pro centum, quod repugnat bono univerſali, & maximè pauperum, pro quibus edi dicitur huiuſmodi Conſtitutio. Hæc de jure communi;
ſed hodie præſcripta eſt forma noviſſima creandi
18 cenſus in Bulla 79. Pij V. cui quidem Bullæ proculdubio ſupponitur cenſus pecuniarius certi, & indeterminati temporis, ut per Navar. *in tract. de Vſuris, in gloſ. 18. ſup. d. Bullã.*

18 Cæterum etſi dubitari non poſſit emptiones cenſualium redituum ſi juxta formam ibi præſcriptam celebrentur licitas eſſe, quia tamen non nihil ſuſpectæ omni tempore viſæ ſunt, ab ijs abſtinendum eſſe cautè cenſuerunt poſt Innoc. & alios ſupracitatos *nu. 6.* Tiraq. *de Retract. §. 1. gloſ. 6. n. 16.* & Io. Bap. Lup. in l. 2. *C. de pact. int. emp. & vendit. §. 2. n. 62.* & veluti odioſas reſtringendas eſſe dixerunt Tiraq. *ubi ſup.* & Covar. *var. reſol. l. 3.*

c.7.n.7. Itaque tum veteres Pontifices Martinus, & Calixtus, tum Pius V. certis cancellis, & conditionibus hujuſmodi contractus indulſerunt, quia cum viderent genus hoc contractuum ad inſtar clypei redactum eſſe pro ſubterfugiendis uſuris, videntur voluiſſe potius animarum ſaluti conſulere, & corruptelæ occurrere, quàm has cenſuum venditiones, & emptiones uti conducibiles ap-
20 probare. Et quod attinet ad Conſtitutionem Nicolai V. qua licentiam concedit ejuſmodi contractus in Regno Siciliæ celebrandi, pro diſpenſatione illam fuiſſe editam ſatis liquet ex ejus inſpectione, quia cum eſſet frequentiori uſu recepta, & poſtea populi illa pro lege uterentur, Pius V. ſalubri ſua Conſtitutione tam gravi morbo ſubvenire tentavit, & quò plures conditiones adjecit, ut ab uſurarum pravitate cautum ſit, eo plus ſuſpicionis ineſſe his contractibus indicavit, dum ad diluendas præſumptiones uſurarum præfixit certos limites cenſuum emptionibus, & venditionibus. Ad hæc animadverſione dignum videtur, quod Conſtitutiones Pontificum ſuper cenſibus locales omnes fuerunt, cum ſupponeretur jam in illis locis vigere hujuſmodi contractus. Pius V. verò anguſtius coercere voluit licentiam, quam contrahentes vigore dictarum Conſtitutionum ſibi uſurpaverunt, ut vix ſine labe, aut ſaltem ſcrupulo hujuſmodi contractus celebrari poſſe vide-
21 antur; quia tamen libet credere, his omnibus accuratiùs conſideratis Concilium provinciale ut fœneratitijs contractibus materia ſubtrahere ſimilem facultatem in Provincia Mediolani indulgendam cenſuiſſe; An conſuetudo hæc introduci debeat, ubi hactenus cenſuum contractus in uſu non fuerunt, judicium erit Sanctiſſimi.

22 Et quatenus cenſibus aperiatur aditus, non videtur certum pretium generaliter ſtatui poſſe, aut debere, quo hujuſmodi reditus annui emi debeant: nam rerum pretia non ſolùm pro diverſitate locorum, ſed & temporum variantur: item pro copia, & penuria ementium, aut vendentium: itemque mercium, vel pecuniæ numeratæ, l. *Pre-*
23 *tia rerum. § fin. cum ibi not. at. ff. ad l. Fal.* Cum igitur rerum æſtimatio, quæ pretium eſt, l. *In ſumma, §. Frumentum, ff. de condict. indeb.* ut ſit juſta, commenſurari debet valori rei ſecundum tempus præſens, in quo res ipſa venditur, ac traditur, ex Sot. *de juſ. & iu. l.6. quæſt. 4. artic. 1.* ſequitur ut per legem, aut edictum aliquod generale propoſita taxatio fieri non poſſit.

24 Non etiam videtur expedire, ut decernatur ne annales cenſus certam ſummam excedant juxta Conſtitutionem Nicolai V. nam, ut docuit experientia, ſi oſtendatur ſumma, quam excedere non liceat, cedet hoc in præjudicium venditorum pecuniis indigentium: ſemper enim ſuadebunt emptores vendentibus, ut ſint contenti dicto pretio, quod uſu venit poſt Bullam Nicolai V. ſecundum quam cenſus ad rationem decem pro quolibet centenario venduntur, quia pretium per eum ſic taxatum fuerat: quam ob cauſam Navar.
25 *in manual. c.23. nu. 77.* hujuſmodi taxationem videtur improbare, & Jo. Bapt. Lup. *in d.l. 2. C. de pact. in emp. & vend. §.2. n.71.* dicit ſecundum communem opinionem Doctorum licitam eſſe emptionem cenſus, quando illius reditus, & penſio incerta ſit.

26 Similiter non videtur ſufficere, ut habeatur ratio fructuum, qui communiter perciperentur ex prædiis ſi illa emerentur ſecundum temporis qualitatem: jus enim exigendi penſionem, aut reditus annuos cum conditionibus, & oneribus annexis minoris valent, quàm ipſi fructus, qui libe-
27 rè ex prædiis percipiuntur. Etenim emptores cenſuum ſubjiciuntur multis periculis ſine ſpe lucri, quod emptores fructuum ſperare poſſint. Præterea certum eſt onera, & pactum de redimendo, quo cenſuum emptores tenentur, minuere pretium rei. Tiraq. *in præfatione de retract. convent. num 20.* poſt Abb. in cap. *Ad noſtram, de emptione, & vendition.* non enim eſt dubium quin pacta, & onera appoſita in venditione faciant partem pretij, ut per Tiraq. *ibi num. 22.* quantum
28 autem debeat minui pretium cenſualium redituum penſatis conditionibus, & oneribus illis annexis, vel relinquendum eſt, ut ipſi inter ſe contrahentes deſpiciant, & conveniant, prout conveniunt quando emitur prædium cum pacto de retrovendendo, aut cum aliis operibus, ad trad. in dicta l. & in cap. *Ad noſtram.* Vel poteſt Synodus provincialis decernere quanti minoris licitè emi poſſint hujuſmodi annales cenſus, quam emerentur fructus, qui communiter perciperentur ex prædiis ſi illa empta forent, v.g. quia talia onera non poſſunt minui ultra tertiam, vel quartam partem juſti pretii ipſorum fructuum, juxta id, quod factum fuiſſe, in Synodo Florentina refert Lup. *ubi ſup. n.79.*

29 Porrò celebrato hujuſmodi contractu cenſus ſecundum terminos legitimæ obligationis, nihil prohibet, quin accedant quæcumque obligationes Camerales, fidejuſſiones, & generales bonorum hypothecæ, quibus contrahentes efficaciùs aſtringantur ad obſervationem eorum, quæ in principali obligatione continentur tam ratione evictionis prædii, ſuper quo cenſus conſtitutus eſt, quàm etiam quoad ſolutionem annui cenſus. Siquidem hæ cautiones ſequuntur naturam principalis contractus: & quatenus reſpiciunt executionem contractus cenſualis, non immutant ejus formam; & conſentaneum legibus eſt, ut caveat ſibi contrahens, ne eludatur: imò, ut ille ait, contrahentem ſi centum vincire catenis ſtudeas, effugiet tamen.

Quod verò Pius V. prohibuit pacta omnia continentia moroſum cenſuum debitorem in aliquam pœnam cadere, non eo pertinet, ut moroſus non poſſit ſe ſubjicere cenſuris, & obligari in forma Cameræ, quia prohibetur pœna temporalis ad obviandum fraudibus uſurarum, per quam prohibetur emptori aliquod pretium exigere ultra creditum ſuum.

30 Cæterum ut res cenſualis reddat tantùm, quantum eſt cenſus, non ſufficit, ut valor rei cenſualis æquet, aut ſuperet ſummam pecuniarum quibus cenſus emitur; nam in contractibus cenſualibus non emitur res, ſed jus petendi penſionem: valor autem ejuſdem juris non eſt major, quàm ipſa penſio, Sot. *de iuſt. & iur. lib. 6. q. 5. art. 1. verſ. Reſtat.* Un-
31 de ut talis penſio loco fructuum ſubrogetur, cùm cenſus non poſſit conſtitui niſi ſuper re fructifera de ſui natura ex Bulla Pij V. neceſſe eſt, ut non poſſit excedere valorem redditũum, qui annuatim ex re percipiuntur, & quatenus, deſtitueretur fundamento reali, & uſura committeretur.

32 Cumq; re pro parte perempta, vel infructifera reddita, pro parte etiam cenſus perimatur, ex Bul. Pij V. manifeſtum eſt cenſum debere cum fructibus rei commenſurari.

33 Conſideratio autem propoſita fortè locum habitura eſſet ſi ageretur de introducendo cenſu, quem vocant reſervativum, ideſt cùm quis rem ſuam alteri tradit, reſervato ſibi jure quotannis percipiendi partem quampiam, ſeu penſionem ex illa re: de quo in l. *ult. C. de de permut.* & per gloſ. *penult. in cap. Conſtitutus, de Relig. domib.* de hoc enim ſentiunt Doctores tenentes in dubio præſumi contractum emphyteuticum potius, quàm cenſualem, quia ille minus præjudicialis eſt Eccleſiæ. Eadem verò conſideratio accommodari non poteſt ad cenſum, de quo inducendo agitur, qui conſignativus appellatur, ut dum quis retentis ſuis bonis, eorumque uſu conſignat alteri certam penſionem, quam obligatur ſolvere ſingulis mẽſibus, aut annis, ex Sot. *de iuſt. & iur lib. 6. qu. 5. art. 1.*

34 Hic cenſualis contractus, de quo loquitur Cõſtitutio Pij V. adeo diſtat à contractu emphyteutico, ut nihil ferè cõmune cum eo habeat, ut notat gloſ. penult, Card. Anchar. Abb. & alij communiter in d. cap. *Conſtitutus, de Relig. domib.* nam is, qui rem ſuam in emphyteuſim concedit, transfert in accipientem dominium utile, & ſibi directum retinet. Qui rem ſuam ſupponit cenſui, retinet ſui dominium, & uſum; vendit autem ſolum jus percipiendi penſionem ſive in fructibus, ſive in pecunia, vel re aliqua utili, ut vult gloſ. præalleg. & Bald. *conſ. 57.* incipien. *Sequitur, num. 7. verſ. Quæro quod iure reſultat. lib. 1.* Emphyteuta vendens non ſine conſenſu domini incidit in cõmiſſum, l. 2. *C. de iu. emphy.* Cenſuarius rem cenſui ſuppoſitam liberè poteſt vendere emphyteuta habet in re dominium utile, at qui emit cenſum habet tantùm hypothecam in re cenſui ſuppoſita. Emphyteuta ob non ſolutionem canonis incurrit pœnam caducitatis, cap. *Potuit, de locat.* Cenſuarius moroſus numquam amittit rem cenſuariam, ut eſt text. in d. cap. *Conſtitutus.* & ibi præcitata gloſ. *penult.* & communiter DD. In emphyteuſi re pro parte perempta non minuitur, canon. l. 1. *C. de iu. emph.* In hoc cenſu re pro parte perempta, vel infructifera reddita perimitur etiam pars cenſus. Aliam differentiam ponit Everardus *in ſua Centuria legali in loco ab emphyteuſi ad cenſum num. 4.*

Sicut igitur fieri non poteſt, ut cenſualis hic contractus regatur clauſula contractus emphyteutici, ita verendum non eſt, ne fiat præjudicium Eccleſiis reſpectu penſionum, quas jure emphyteutico exigere intelliguntur ſi de novo cenſus hic conſignativus inducatur.

DE USURIS.

Cap. Conſuluit.

SUMMARIUM.

1 *MUtuans ea mente ut plus ſorte percipiat, tenetur in iudicio animarum, & n. 3.*
2 *Vendens rem pluris, quam valeat ob dilatam pretij ſolutionem, cenſetur quaſi uſurarius in foro anima, & ad reſtitutionem tenetur & n. 8.*
Fallit ſi duo copulativè concurrant n. 9.
Et quid in foro iudiciali n. 10.
3 *Uſurarius mentalis tenetur in foro conſcientiæ ad reſtitutionem eius, quod ultra ſortem accepit.*
4 *Quod verum eſt ſi habuit intentionem ad lucrum principaliter. Secus, ſi ſecundariò.*
5 *Uſura non eſt ſecundariò aliquid ſperare ex mutuo.*
Niſi ſpes iſta deducatur in pactum, n. 7.
7 *Debitor eſt mutuanti naturaliter obligatus ad antidora.*

1 CONSULUIT. Mutuans ex mente, ut plus ſorte percipiat; non dans parabolam juramenti niſi aliquid inde recipiat; vendens rem plus debito, quia ſolutionem pretij differt, tenetur ex his in judicio
2 animarum. Hoc dicit: Jo. Andr. Butr. & Anchar. & in ſubſtantia concordant, Cardinal. Abb. & Jo. de Anan. & ſunt duæ partes; in prima ponitur conſultatio tria dubia continens: ad quæ ſimul in ſecunda reſpondet, ibi, *Verum quia.* Et quid ſit dare parabolam juramenti declarat hic Bernard. in figuratione caſus in *2. quæſt.* cum quo tranſeunt communiter Doctores.

3 Nota primò ex ſolutione primi dubii, uſurariũ mentalem teneri in foro conſcientiæ ad reſtitutionem ejus, quod ultra ſortem accepit: & quamvis nonnulli opinentur talem cenſeri quidem uſurarium, ſed nihilominus ad reſtitutionem non teneri, quaſi non noceat uſura mentalis, ſicut non nocet mentalis ſimonia quantum ad reſtitutionẽ ſic receptorum, ut cap. *final. ſupra de ſimonia*; tamen quod primò dixi eſt tutius, ſecundum Innocentium hic ad finem: imò veriſſimum, & aliud falſiſſimum, & formaliter inquit Hoſtien. *num. 3. in ver. Pro intentione.* Jo. Andr. *num. 4.* poſt Raymund. quem citat in *Summa huius titul. verſ. Sed numquid voluntas,* Butr. *num. 4. verſ. Quæro ulterius,* & Abb. *n. 5.* dicens hic eſſe caſum apertum pro opinione Innocentij, & Hoſtienſis, quam ſequuntur communiter Doctores, quod adeptus lucrum ex mutuo, intentionem tamen depravata, tenetur reſtituere in foro animæ, nec ſufficit agere ſolam pœnitentiam, licet aliud ſit in ſimonia mentali, ut in d. cap. *final. de ſimon.* ubi etiam notatur ratio diverſitatis.

4 Cæterum hoc verum eſt, ſi principaliter habuit intentionem lucrandi aliquid ex mutuo; tunc enim omni etiam pactione ceſſante uſuram committit, & in judicio animæ reſtitutioni eſt obno-
5 xius, ut hic eſt expreſſum. Secus verò ſi habuerit hujuſmodi intentionem ſecundariò, ut hic firmat gloſ. 2. Innoc. *in princ.* dicens: (Si creditor principaliter intentionem habet ad lucrum, uſura eſt, vel malum lucrum; aliàs ſi ſecundario aliquid ſperat,) ſecus Hoſtien. *num. 2.* qui ſimiliter ait: (Secundario aliquid ſperare omnino eſt reprobandum, nam ſi tibi ſervio, ſperare poſſum, quod & tu mihi ſervias, vel me remuneres) argum. cap. *Quid proderit, 61. diſt.* cap. *Si officia, 59. diſtin.* nec etiam recipere ex tali ſpe uſurarium, vel quaſi cen-
6 ſebitur, argum. cap. *Quam pio, 1. qu. 2.* quinimo ſecundum gloſ. Innoc. & Hoſtien. debitor eſt mutuanti naturaliter obligatus ad antidora. l. *Sed e ſi lege, §. Conſuluit, ff. de petit. hered.* cap. *Cum in officij, ſupra de teſtam.* & in his concordat hic Jo.

7 Andr. *num. 4. verſ. Et quod dicitur uſuram,* Cardin. *in 2. oppoſit.* adjiciens tamen cum gloſ. quod ſi ſpes illa ſecundaria deduceretur in pactum, uſura committeretur. Butr. *num. 4. ad fin. verſ. Et quod dicitur uſurarium,* & Achar *num. 5. verſ. Poſſet eſſe verum quando ſecundario,* & idem Hoſtien. *in ſumma huius tit. paſt princ.* & plenius Jo. Andr. *in reg. Peccatum. in primo articulo quæſtionis, de reg. iur. lib. 6.* Verumtamen ut ſeriò ſubdit Hoſt. *hic num. 3.* Quamvis talis poſſit hominem fallere, & judicem humanum; non tamen illum, cui omnia nuda ſunt, & aperta, quia Deus eſt cognitor ſecretorum, cap. *Erubeſcant, 32. diſt.* cap. *Conſuluiſti, 2. q. 4.* cap. *Novit, ſupra de iudic.* cap. *Tua nos, in fine, de ſimon.* quem non latet peccati qualitas, nec peccantis affectus, cap. *Deus, 24. qu. 1* gloſ. *ult.* in cap. *In Civitate, ſupra eodem.*

8 Secundo nota ibi, *Prolixioris temporis dilatio,* eum qui vendit rem pluris quàm valeat ob dilatam pretij ſolutionem, cenſeri quaſi uſurarium in foro animæ, & ad reſtitutionem teneri: & eſt communis opinio, ut conſtat ex dictis in præcedent. notab. Fallit tamen ſi duo copulativè concurrant. Primum eſt, ut dubium ſit, an res tempore ſolutionis plus, minuſve valitura eſſet. Secundum, ut tempore contractus eam rem non eſſet venditurus, ut eſt textus in cap. *Naviganti, in ult. caſu infra eod.* & in cap. *In Civitate, ſupra eodem,* ſecundum Lecturam Cardinal. quam dicunt ibi eſſe communem, Abbas, & Joan de Anan. *in princ.* & magis communem Jo. Lupus *in repetition.* d. cap. *Naviganti, §. 5. num. 22* & hic notat Henric. Boich. *in*

10 *princ.* An autem vendens cariori pretio ob dilatam ſolutionem poſſit in foro contentioſo tamquam uſurarius damnari, & quibus ex cauſis excuſetur in foro animæ ab uſuraria pravitate, dic ut plenè ſcripſi in prædicta Decretali *in Civitate, ſupra eodem à num. 2. uſque in finem.*

DE USURIS.

Cap. Naviganti.

S V M M A R I V M.

1 *Mutuam pecuniam naviganti, ſi recipiat aliquid ultra ſortem, uſurarius cenſetur, etiamſi periculum in ſe ſuſcipiat, & n. 4.*
Quid de iure civili, n. 5.
Et quid de iure canonico, n. 8.
Quid in foro iudiciali, n. 21.
Et quid in foro animæ, n. 24. & 57.
2 *Vſurarius non eſt emens rem minus iuſto pretio, ſi tunc veriſimiliter dubitetur, an tempore traditionis plus, vel minus ſit valitura, & n. 30.*
3 *Vendens rem plus, quam valeat ex eo quod differt ſolutionem pretij, excuſatur ab uſura ratione dubij, ſi tunc non erat aliàs venditurus, & n. 34.*
5 *Nauticum fœnus de iure civili, etiam uſque ad uſuram centeſimam permittebatur.*
6 *Vſura centeſima quæ ſit.*
7 *Pecunia traiectitia quæ dicatur.*
8 *Vſura nautica de iure canonico reprobatur ſecundum Canoniſtas.*
Contrarium ſecundum Theologos, n. 12.
Diſtinguitur, n. 21.
9 *Ius canonicum in materia peccatum concernente in totum derogat iuri civili.*
10 *Periculum rei mutuatæ quod in ſe ſuſcipit creditor, cur eum non excuſet ab uſura ſi aliquid ultra ſortem recipiat, & n. ſeq.*
11 *Dominium rei mutuatæ conſumptione amittitur, & fit alterius.*
13 *Intellectus varij Theologorum ad hoc cap. & n. 55. uſque ad n. 59.*
14 Aliquid, *dictio, verificatur in qualibet minima re.*
15 *Vſura committitur ſi aliquid quantumcumque modicum ultra ſortem accipiatur.*
16 Nihil, *dictio, quamcumque quantitatem excludit.*
17 *Navigare dicitur qui uxorem duxit, & cur.*
18 *Vſura eſt aliquid ultra ſortem accipere ratione mutui tantùm vel ratione mutui, & periculi ſimul, ſed non ratione periculi tantùm ſecundum Theologos.*
19 *Et ratione mutui tantùm intelligitur quando creditor vult omninò in ſe ſuſcipere ſortis periculum aliàs non mutuaturus.*
20 *Idem ſi non exprimat an lucrum recipiat propter mutuum, vel propter periculum.*
22 *Simoniaca eſt electio, licèt electores dicant ſe non fuiſſe motos propter pecuniam ſibi datam, vel promiſſam, quia aliàs electuri erant.*
23 *Vſurarius an iudicetur qui priùs liberè mutuat, & poſtea ſub certa mercede periculum in ſe ſuſcipit.*
Correſpectivitas præſumitur ex proximitate temporis, ibidem.
24 *Vſura ſola voluntate committitur.*
25 *Vſura non eſt, ſed locatio operarum ſi naviganti recipiat pecuniam ultra mare vehendam ſub certa mercede.*
26 *Pecunia nullus eſt uſus.*
27 *Locator cur juſtè ſalarium recipit, non autem mutuans.*
28 *Socius ponens pecuniam licitè poteſt habere partem lucri, dummodo pecuniam periculo exponat.*
29 *Societas eſt quadam fraternitas.*
30 *Vſurarius eſt, qui nunc emit rem minus quàm valeat ob eam cauſam, quia rei traditio differtur, & nunc ſolvit pretium.*
31 *Niſi dubium ſit an tempore traditionis plus, minuſve ſit valitura.*
Et in æſtimatione valoris conſiderari debet quod communiter ſolet contingere.
33 *Dubia in foro iudiciali ſunt interpretanda in meliorem partem; ſed in foro animæ in duriorem.*
34 *Vendens rem carius, quàm valeat ob dilatam pretij ſolutionem, ut excuſetur ab uſura, quæ debeant concurrere.*
35 *Vſurarius mentalis eſt qui carius vendit credita, quàm numerata pecunia, & n. 45.*
36 *Societas inita ab officiali Romanæ Curiæ ſuper officio ultra valorem gravato, contemplatione tamen alterius perſonæ recognoſcentis bonam fidem, & ſervantis eum indemnem, an ſui natura ſit illicita, & uſuraria, & n. ſeqq. uſque in fin.*
37 *Societas contrahi non poteſt ſuper re non exiſtenti.*
Societas officij ſine officio ſuper ſolo periculo vitæ conſtitui non poteſt, ibidem.
Declaratur, n. 73.

38 *Societas requirit ſubiectum communicativum lucri, & damni.*
Vſurarium putatur ex re infructifera lucrum ſperare, ibidem.
Declaratur, n. 74.
39 *Vſura non cadit niſi ubi mutuum verum, vel fictum intercedit.*
40 *Vſura eſt lucrum ex mutuo, vel quaſi mutuo.*
41 *Contractus præſumitur qualis in ſui figura apparet.*
42 *Vſura ex mutuo vero quando dicatur.*
43 *Mutuatarius ex ratione mutui veri, vel palliati ſubit omne periculum rei mutuatæ, & ſemper obligatur ad ſortis reſtitutionem.*
Cenſus vitalitius, in quo perpetuò pecunia fit recipientis, ſortitur naturam emptionis. ibid.
44 *In ſocietate officiorum pecunia non fit recipientis, ſed remanet ſolventis ſub ſolo periculo in caſu mortis.*
45 *In mutuo palliato neceſſe eſt ut lucrum, quod ſperatur, proveniat ex interuſurio temporis.*
46 *Vſurarius cenſetur contractus, qui ex ſui forma uſurarius non eſt, ob depravatam contrahentium intentionem.*
47 *Vſura palliata eſſe non poteſt ubi ceſſat depravata intentio contrahentium.*
84 *Vſura mentalis committitur cùm quis ex mutuo lucrum ſperat: ſecus ſi ex alia iuſta cauſa.*
94 *In ſocietate ſuper officio ultra valorem gravato fructus non accipiuntur ratione mutui ſed ratione periculi; quod ſui natura non eſt illicitum, & n. ſeqq. & n. 71.*
50 *Periculum amiſſionis ſortis in ſocietate officiorum eſt pecunia æſtimabile ad rationem duodecim pro centenario.*
51 *Pretij juſtitia deſumitur ex conſuetudine longiſſimi temporis cum ſuperiorum tolerantia.*
52 *Societatis contractus tunc iuſtus dicitur, cum inter ſocios lucri, & damni ſervatur æqualitas.*
53 *Mortis eventus inter caſus fortuitos computatur.*
In ſocietatibus officiorum ceſſat ſuſpicio uſurarum propter incertitudinem vitæ. ibid.
54 *In ſocietate officiorum fructus iuſtè percipiuntur non ratione ſocietatis, ſed ratione periculi.*
55 *Vſura an ſit mutuare pecuniam ruſtico, ut iuſta mercede agros mutuantis colat, & n. 57.*
58 *Vſurarium non eſt periculum in ſe ſuſcipere, & aliquid ultra ſortem recipere, niſi in contractu mutui.*
59 *Contractus mutui quoad uſurariam pravitatem multum differt à contractu denominato, & nu. 62.*
60 *Contractus, in quo datur alicui pecunia cum pacto duplum reſtituendi ſi accipiens ducat uxorem, aut presbyter fit, non eſt uſurarius.*
61 *Mutuans cum pacto ut nihil ſibi reſtituatur ſi mutuatarius intra certum tempus moriatur, ſi vivat, duplum reſtituat, an committat uſuram, & num. ſeq.*
63 *Officialis poteſt inire ſocietatem ſuper fructibus ſibi debitis à recognoſcentibus bonam fidem.*
64 *Actus ſi non valet ut agitur, an valeat ut valere poteſt, & n. 65. & ſeqq.*
65 *Contractus non à nomine, ſed à conventionibus, & circumſtantiis ſortiuntur naturam.*
66 *Actus in dubio cenſetur factus omni meliori modo.*
67 *Iuramentum facit ut actus etiam nullus defectu formæ valeat omni meliori modo quo poteſt.*
68 *Contractus in dubio neque iniuſtus, neq. uſurarius eſt iudicandus.*
69 *Societas officij congruè appellari poteſt, etiamſi contracta fuerit ſuper officio ultra valorem gravato, & n. ſeq.*
70 *Nuptiæ unde dictæ.*
71 *In ſocietate officiorum non deſerviunt officia niſi pro colorando contractu, qui ſolum ſuſtinetur ratione periculi amiſſionis capitalis.*
72 *Societas contracta ſuper officio ultra valorem gravato extinguitur ſublato officio.*
75 *Bulla Pij IV. de ſocietatibus officij non contrahendis ſuper officio ultra valorem gravato continet ius poſitivum, & n. ſeq. uſque in fin.*
76 *Contractus natura hoc non patitur; ergo eſt contractus iniuſtus, erronea eſt conſequentia.*
77 *Contractus quando dicatur iure poſitivo, vel naturali prohibitus.*
78 *Societates officiorum an contrahi poſſint ſuper officijs extra Romanam Curiam exiſtentibus.*
79 *Conſtitutio revocata, vel illius ratio ad deciſionem cauſarum allegari non poteſt.*
80 *Societatem ignoranter contrahens ſuper officio gravato, præter ſortem poteſt etiam fructus recuperare.*
81 *Bona fides in his quæ ſunt iuris naturalis, poteſt excuſare à peccato, ſed non à reſtitutione.*
82 *Societates officiorum ex ſtylo Curiæ ſunt etiam ſuper officijs ultra valorem gravatis.*
Conſtitutionibus Apoſtolicis obijci non poteſt quod non ſint uſu receptæ; ſed bene obijci poteſt quod per contrarium uſum ſint abrogatæ.

1 NAVIGANTI. Gregoriana eſt, ut inquit Jo. Andr. & ideo legalis, ſecundũ Jo. de Anan & ipſa ſe ſũmat, & dividit. Brevius tamen ſic ſũmari poteſt. Recipiens aliquid ultra ſortem, uſurarius cenſetur, li-
2 cèt periculum in ſe ſuſcipiat: hæc dicit primò. Emens rem minus juſto pretio, non eſt uſurarius ſi tunc veriſimiliter dubitetur an tempore traditio-
3 nis plus, vel minus ſit valitura: hoc ſecundò. Propter dubium excuſatur is, qui ex eo quod differt ſolutionem pretij, vendit rem plus, quam valeat, ſi tunc non erat aliàs venditurus: hoc tertiò; & ita ſunt tria dicta. Secundum ibi, *Ille quoque.* Tertium ibi, *ratione huius dubij.*

4 Nota primò ibi, *pro eo quod ſuſcipit in ſe periculum,* textum expreſſum, qui non reperitur alibi, quod mutuans pecuniam naviganti, vel euntiad nundinas, ſi aliquid ultra ſortem recipiat, ab uſu-
5 ræ vitio non excuſatur ex eo, quod pecuniæ periculum in ſe ſuſcipiat: & per hoc ſigna differẽtiam inter jus civile, & jus canonicum: nam de jure civili permittebatur nauticum fœnus, ut C. *de naut. fœn. per tot.* ita ut mutuanti periculo ſuo pecuniam ultra mare vehendam liceret recipere uſuram etiam centeſimam, ut l. *Nihil, ff. eod.* quæ ſcilicet in anno æquatur ſorti, ut per Hoſt. in cap. *Quanto, n. 5 ſupra eod,* & *in ſumma de uſur. §. Ex quibus, verſ. Item in traiectitia,* & *verſ. ſeq.* & diceba-
7 tur huiuſmodi pecunia traiectitia, eo quod trans mare periculo creditoris trajiceretur, l. 1. *ff. de nautic. fœnor.* & *hic* notant Hoſt. & Jo. Andr. ambo *n. 1.* & Calder. *n. 6.* & erat hoc ſpeciale in uſura nautica, in qua erant & alia ſpecialia: nam

aliæ uſuræ ſine ſtipulatione non debebantur: nautica verò debebatur etiam ex pacto nudo), l. *Periculi*, §. *fin. ff. eod. tit.* ſecundum Calder. *hic nu.* 7. & Cardin. *n.* 1.

8 Verũ de jure canonico uſura hæc nautica omninò reprobatur, ut hic eſt textus clarus, quo ſublata eſt juris communis diſpoſitio, & correctus totus titulus *ff. & C. de nautic. fœnor.* ut hic firmant Hoſt. *n.* 1. 2. & 5. Cardin. *in princ.* ubi ſic ſummat textum, videlicet (Nauticum fœnus jure canonico reprobatur) & fuſiùs *n.* 1. *in* 1. *opposit.* Anchar. *in* 2. *notab.* Jo. de Anan. *n.* 2. & Jo. Crot. *nu.* 8. *in* 3. *notab. tom.* 4. *Repeten. fol.* 373. dicens: (Nota quod per juſtum textum eſt correctus totus titulus *ff. C. de naut. fœn.*) Et quamvis contrarium teneat Jacobus Butrigarius in l. 1. C. *de naut. fœn.* exemplo duorum, qui ludunt taxillis: nam cùm ſubjiciant ſe fortunæ periculo, ſi unus vincatur ab alio, lucrum licitè retinetur: & Jo. Crot. dicat hanc opinionem ſibi aliquando placuiſſe, eo quod cum creditor ſuſcipiat in ſe periculum pecuniæ, & aliquid recipiat ultra ſortem, hoc non eſt contra jus divinum; ideoque jus civile ſervabitur in terris Imperij, juxta gloſ. in c. 2. *de arbitr. lib.* 6. & Abb.

9 in cap. *Dilecti, de re iudic.* Attamen, ut idem Crotus ſubdit, prior opinio eſt tenenda; quia hic textus prohibet talem contractum uti uſurarium; & ita illum prohibet ratione peccati; in materia autem concernente peccatum jus canonicum in totum derogat juri civili, & ubique locorum ſervari debet, cap. *fin. de præſcript.* Bart. & DD. in l. *Privilegia*, C. *de Sacroſ. Eccleſ.* idem voluit Salycet. in *Auth. Ad hæc*, *in* 3. *col.* C. *de Summ. Trinit.* dicens, legibus loquentibus de uſura nautica hodie non eſſe accommodandum aſſenſum, propter id quod habetur in hoc cap. Nec obſtat dictum Jacobi Butrigarij, quia non eſt verum per hunc textum, ut inquit Jo. de Anan. *hic num.* 3. poſt Petr. de Anchar. cujus manuſcripta dicit ſe vidiſſe, & atteſtatur ita communiter teneri: de communi etiam teſtatur Navar. *in Manuali*, *c.* 17. *n.* 221. & ex Theologis hoc tenet ſupplement. ut refert. Sylv.

10 *in ver. Vſura*, 1. *n.* 35. Item non obſtat quod cùm in mutuo dominium transferatur in debitorem; ideoque ad ipſum ſpectet periculum rei mutuatę, ut l. *Incendium*, C. *Si cert. petat.* creditor, qui periculum in ſe ſuſcipit, videatur licitè poſſe aliquid accipere quaſi in compenſationem ſuſcepti periculi. Quoniam reſpondetur hunc nihilominus uſurarium cenſeri, cùm recipiat aliquid ultra ſortem; quod eſt contra naturam mutui, ut c. *Conſuluit*, & ca. *Conqueſtus*, *ſupra eod.* & ſive pecuniæ ſors ſit perempta ſive non, ſi emolumentum ultra ſortem accipiat, uſura eſt, quia nihil ex mutuo ſperare licet, l. 14. *q.* 3. *per totam*, ita ſolvit gloſ. 1. *hic*, quæ optimè loquitur ſecundum Anton. de Butr. *n.* 10. ſed aliter, & fortè melius prædictam objectionem diluit Hoſt. *in ſumma hoc tit.* §. *An aliquo caſu*, *verſ. Sed nunquid pro traiectitia*, ubi hunc articulum latè proſequitur, & affirmat pecuniam trajectitiam eſſe uſurariam, quamvis creditor periculum ſubeat; idq; probari ratione naturali, quia aut recipiens juvat ſe uſu pecuniæ, aut

11 non: ſi non juvat ſe, iniquum eſt ut creditor ab eo lucrum exigat, quod non habuit, ſi juvat ſe: ergo dominium non remanet penes creditorem; quia conſumptione amittitur, & fit alterius, ut l. *Si alien. ff. de ſolut.* unde patet creditorẽ non debere lucrum recipere à debitore, qui re propria utitur, & cum ea lucratur: nam periculum, quod in ſe ſuſcipit creditor, in nihilo ipſum relevat, ſed potius oneratum relinquit: Imputet ergo ſibi ſi periculum in ſe ſuſcepit; ut ibi latiùs per Hoſt.

Contrariam opinionem, videlicet nauticum

12 fœnus nullo jure improbari, amplectuntur communiter Theologi, quia quod in hac ſpecie ultra ſortem accipitur, non datur ratione mutui, nec propter nudum intereſſe interuſurij temporis, ſed propter juſtiſſimam cauſam, ideſt propter periculum, quod in ſe ſuſcipit creditor contra naturam mutui: ita S. Thom. *in tract. de uſur*, *opuſc.* 73. *q.* 9. S. Antonin. *in* 2. *par. lib.* 1. *cap.* 6. §. 21. Conrad. *de contract. q.* 39. *concl.* 1. Sylveſt. alios adducens *in ver. Vſura* 1. *n.* 35. Jo. Major. *in* 4. *ſentent. diſtinct.* 15. *qu.* 31. & Cajet. *in ſumma in ver. Vſura exterior*, *verſ. Duodecimus caſus*, quos refert, & ſequitur Covar. *variar. reſol. lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 5. & ex Juriſperitus Jacob Butrigar. ſupr. cit. in l. 1. C. *de naut. fœnor.* & Bald. in l. 1. *num.* 33. *verſ. Vel eſt ſuſceptio periculi*, C. *de Summa Trinit.* dicens in nautico fœnore non eſſe propriè uſuram, quia ibi non eſt lucrum, ſed quædam recompenſatio debita hinc inde: & ita quotidiè fit Venetijs, Florentiæ, & alibi, ut hic atteſtatur Cardin. *num.* 1. *in* 6. *oppoſ.*

13 Magnoperè tamen laborant præcitati Auctores, ut vitent diſpoſitionem inſignis hujus Decretalis, quam propterea in varios ſenſus deducunt.

Primus intellectus eſt Adriani in 4. *ſentent.* in *tract. de Vſur. cap. Occurrunt*, qui putavit hoc capitulum habere locum in eo tantum caſu, in quo pretium periculi, quod in ſe ſuſcipit creditor, eſt injuſtum, & imoderatum: tunc enim ultra ſortem accipitur id quod juſtum pretium excedit, & hoc cauſa mutui; & ideo uſura eſt: ſecus verò ſi pretium periculi ſit juſtum, ut etiam dicam infra *n.* 55.

14 Verùm hic intellectus non conſonat litteræ ibi, *recepturus aliquid ultra ſortem*: nam dictio, *aliquid*, verificatur in qualibet minima re, juxta gloſ. in Clem. 1. *in ver. Aut earum aliqua parte*, *de foro compet.* & hic notant Abb. *num.* 2. *verſ. Et nota bene*

15 *quod textus dicit*, *aliquid*. & Jo. Crotus in 2. *notab. n.* 7. Unde ſecundum eos uſura committitur, ſi aliquid quantumcumque modicum ultra ſortem exigatur. Idem probatur in cap. *Plerique*, 14. *q.* 3. & ſuffragatur illud, *Mutuum dantes nihil inde ſperantes*, cap. *Conſuluit ſupra eod.*: nam dictum, *nihil*, cùm ſit univerſalis negativa excludit quamcumque quantitatem, l. *Si is qui ducenta*, §. *Vtrum ff. de reb. dub.* Igitur ſive pretium periculi ſit modicum, ſive magnum, in cotractu mutui uſura eſt per hunc textum.

Secundus intellectus eſt ejuſdem Adriani in d. c. Occurrunt, ad primum [redacted]. [redacted] & Soti infra citandi, *n.* 46. exiſtimantiũ hunc textum obtinere in eo caſu, in quo probaliter nullum ſubeſt periculum, ſed ſolum prætextur à creditore, ut hoc colore quæſito ſit certus de lucro ultra ſortem convento. Sed eos meritò refellit Covar. *d. cap.* 2. *nu.* 5. *verſ. Primum equidem*; quia textus loquitur de illo, qui mutuat pecuniam naviganti. At nil tam capax fortuitorum, quàm mare, ut inquit Tacit. *Annal. lib.* 14. ideoq; ſecundum Calder. *hic n.* 2. verbum, *navigare*, in latiori ſignificatione ponitur pro quolibet actu laborioſo, cùm ſæpè navigando labor, & periculum immineat, c. *Non turbetur*, 24. *q.* 1. c. *Adverſitas*, 7. *q.* 1. unde navigare dicitur qui uxorem duxit, cap. *Nos novimus*, 17. *q.* 2. ubi ubi gloſſa prima, (Sicut navigans, inquit, ſubjicit ſe variis periculis, nec proprio motu regitur, ſed ventis; ſic habens uxorem.)

18 Tertius denique intellectus eſt illorum, qui ſic diſtinguunt. Aut mutuans recipit aliquid ultra ſortem ratione mutui tantùm, aliàs non mutuaturus, & eſt uſura, non obſtante quod periculum ſortis in ſe ſuſcipiat; & in hoc caſu loquitur hoc capitulum. Aut recipit partim ratione mutui, & partim ratione periculi; & ſimiliter uſura eſt quãtum ad illud quod recipit ratione mutui. Aut demum recipit ratione periculi tantùm, atq; ut pretium periculi; & ſic non eſt uſura: nam etſi non mutuaret, & periculum navigantis vellet ſubire, licèt poſſet recipere pretium periculi ſuſcepti: nec propter hoc quod ei inſervit mutuando, efficitur deterioris conditionis: & hic quidem intellectus à Theologis communiter approbatur, ut inferius patebit; ſed tamen illud impugnat ſupplementum duplici motivo. Primò quia hoc cap. ult eſſe uſuram, etiamſi quid ultra ſortem recipiatur ratione periculi, ut ſonat littera ibi, *pro eo quod.* Verba enim textus ſic ſe habent, [Naviganti, vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem pro eo quod ſuſcipit in ſe periculum, recepturus aliquid ultra ſortem, uſurarius eſt cenſendus.) Deinde quia ſi haberetur reſpectus ad mutuum, nullum fuiſſet dubium: & ſic lex lata eſſet ſuper indubitabili, quod eſſe non debet, quia eſſet ſuperflua; ad hoc l. *Quod Labeo*, & ibi gloſ. 1. *ff. de Carbon. edic.* ſed enim mordet Sylveſt. quod non benè intellexerit textum; quia verba illa, *pro eo quod* non denotant cauſam receptionis lucri ultra ſortem, ſed cauſam mutuandi; & ſecundum hoc poni debet coma poſt verbum, *ſuſcipit*, non autẽ

19 poſt verbum *quantitatem*. Cenſetur autem creditor moveri ratione mutui, quando vult, & paciſcitur ut ſortis periculum omninò ad ſe pertineat alias non mutuaturus; & ſic ex mutuo vult conſequi lucrum non quidem immediatè, ſed mediante ſuſceptione periculi; quod uſurarium eſt: & ita hunc textum intelligunt S. Antonin. *in* 2. *par. lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 6. §. 21. Sylveſt. alios adducens *in ver. Vſura* 1. *n.* 35. Conrad. *de contract. concluſ.* 1. Jo. Maior. *in* 4. *ſent. diſt.* 15. *q.* 31. & Cajet. *in ſumma in ver. Vſura exterior*, *verſ. Duodecimus caſus*, & hunc ſenſum verè proprium eſſe, ut frequentiori Theologorum judicio probatum, atteſtatur

20 Covar. *variar. reſol. lib.* 2. *c.* 2. *n.* 5. *verſ. Secundo.* Quãdo autem mutuans ſuſcipit in ſe periculum pecuniæ mutuatæ, & ſimpliciter recipit aliquid ultra ſortem, non exprimens an id recipiat ratione periculi, an ratione mutui; Canon vehementer præſumit eum recipere propter mutuũ, & ſuſceptionem periculi adhibitam eſſe ad palliandam uſurã, ad quam quidem palliationem de medio tollendã ſub colore periculi ſuſcepti emanavit hæc Decretalis; ſecùs verò ſi mutuans exprimat ſe emolumentum accipere propter periculum, quod in ſe ſuſcipit; quia tunc contractus non eſt uſurarius, ut per Valaſc. *conſ.* 18. *nu.* 4. & alios complures hic congeſtos a modernis Collectoribus.

21 Quid dicendum? Ego ad conciliandas opiniones puto ſic diſtinguendum: Aut quæritur an ejuſmodi contractus cenſeatur uſurarius in foro externo, & quantum ad judicium Eccleſiæ: Aut quæritur an ſit uſurarius in foro animæ, & quoad Deum. In primo caſu exiſtimo contractũ judicari uſurarium, & ita procedere opinionem Canoniſtarum; quia cum creditor, recipit in ſe periculum rei mutuatæ, & aliquid accipit ultra ſortem, Eccleſia judicat principale objectum illius eſſe lucrum ex mutuo, itaut non ſit audiendus ſi dicat ſe non recipere ratione mutui, ſed ſolùm ratione periculi: quia cum hoc conſiſtat in intentione, nõ pertinet ad judicium Eccleſiæ, quæ non judicat de occultis, c. *Sicut tuis*, *in fin.* & ibi gloſ. *ult.* & c. *Tua*, *de ſimon.* & c. 1. *Vt eccleſ. benefic.* Talis enim intentio, ut inquit Jo. Andr. in c. *Nobis*, *n.* 5. *de ſimon.* non video quomodo probari poſſit niſi per ipſum, cui tamquam ſoli criminoſo, & in facto ſuo de deponenti non eſt credendum; alioquin cuique facile eſſet dicere; Ego fuiſſem aliàs mutuaturus; occulta enim, & incognita illi ſoli ſunt relinquenda, qui ſolus novit corda fidelium hominum, c. *Conſuluiſti*,

22 2. *q.* 5. Et eſt ſimile in ſimonia: nam ſi pecunia promiſſa, vel data interveniat, non audiuntur electores ſi dicant ſe non fuiſſe motos ad eligendum propter pecuniam, quia aliàs electuri erant: ſed qualiſcumque fuerit eorum intentio, electio judicatur ſimoniaca, ut firmat gloſ. 2. in d. c. *Nobis*, *ſupra de ſimon.* quam ibi ſequuntur Hoſt. Jo. Andr. Abb. & alii communiter, & videtur ſententia D. Thomæ in 2. 2. *q.* 100. *art.* 2. *ad* 5. Eodẽ igitur modo non eſt audiendus creditor, qui dicit ſe non moveri ad emolumentum ultra ſortem accipiendum ex cauſa mutui, quia aliàs erat mutuaturus; ſed nihilominus uſurarius ab Eccleſia judicatur qualiſcumque ſit ejus intentio: & propterea tex. non dixit, uſurarius eſt, ſed uſurarius eſt cenſendus: quaſi ſenſerit non eſſe uſuram intrinſecè, & ex natura rei, ſed uſuram reputari ab Eccleſia: nam cenſere idem importat quod judicare, l. *Cenſere*, *ff. de verb. ſignific.* gloſ. in Clem. 2. *in ver. Cenſemus*, *de probat.* Quod ſanè judicium in eo videtur fundatum, quia ut plurimum creditores ſuſcipiunt in ſe periculum ad palliandam pravam intentionem, quam gerunt lucrandi ex pecunia mutuata, & ex his, quæ plerumque accidunt jura conſtituuntur, l. *Nam ad ea*, *ff. de legib.* & ſic non quia culpa ſit, ſed quia ſolet eſſe, ut inquit gloſ. in cap. *Præſentiam*, *in ver. Iſtam*, 1. *q.* 1. & eſt ſimile in c. *Mulier*, 15. *q.* 1.

23 Limitari tamen poſſet hoc primum membrum niſi aliquis primò mutuaret, & poſtea conveniret ut ad ſe periculum pertineret certa mercede ſibi conſtituta: tunc enim non ex mutuo lucrum acciperet, ſed ut ajunt, pro aſſecuratione ſortis: ita Navar. *in Manual. c.* 17. *n.* 221. alios citans; & videtur ex mente Cardin. *hic nu.* 1. *in* 6. *oppoſit.* ſed ego hoc admitterem dummodo ejuſmodi actus non eſſent correſpectivi, quod ex brevitate temporis inter mutuum, & ſuſceptionem periculi, atque ex aliis circumſtantiis dijudicari facilè poteſt, ſecundum ea, quæ ſcribit Anchar. *in conſ.* 434. incip. *Ex narratu*, *n.* 3. *verſ. Præterea*, & Menoch. latiſſimè, *de præſumpt. lib.* 6. *Præſumpt.* 12. *per totam*, *præſertim n.* 28. Alioquin levi negotio poſſet unuſquiſq; prius mutuare, & paulo poſt periculum in ſe ſuſcipere, ut eluderet diſpoſitionem hujus textus: imò intervallum unius diei ſuſpicionem augeret, ut per Modern. Pariſien. *in tract. de uſur. n.* 407. & Menoch. *d. præſumpt.* 12. *n.* 29.

24 In ſecundò autem caſu, ideſt in foro animæ ve-
ra videtur Theologorum diſtinctio: nam ſi mu-
tuans recipiat aliquid ultra ſortem ratione mutui,
ſeu ea intentione ut lucretur ex mutuo, quamvis
periculum in ſe ſuſcipiat, abſque dubio eſt uſura,
quæ ſola voluntate committitur, cap. *Cum conſul-
uit, ſupra eod.* gloſ. in cap. *Ex parte, il primo, in ver.
Dimittere, de offic. Deleg.* Sed ſi verè non intendat
lucrari ex mutuo, ſed tantummodo accipere per
mercedem, ſeu pretium periculi, juxta tex. in l.
Periculi, ff. de naut. fæn. In foro interiori: & quan-
tum ad Deum non eſt uſurarius. Itaque tota
hæc res ab intentione diſtinguitur, & ſpecifica-
tur, cap. *Cum volunt. ate, infra de ſent. excomm.* l. *Qui
ſ. ur. 2. ff. de furt.* Facit text. in cap. *In Civitate, in fin.
ſupra eodem.* In dubio autem cùm non diſtinguit
an lucrum recipiat ratione mutui, vel ratione pe-
riculi, cenſetur recipere ratione mutui; & ideò
uſura eſt ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *num.*
20. & ſic arbitror poſſe conciliari diſſidentes opi-
niones: quod nota.

25 Retenta Canoniſtarum opinione, eam declara
primò ſecundum Innoc. *in princ.* Hoſtien. *num.* 5.
Butr. *num.* 7. Cardin. *num.* 4. ut procedat ſi navi-
gans recipiat pecuniam ultra mare trajiciendam
certo pretio ſibi conſtituto: nam ſive periculum
in ſe ſuſcipiat, ſive non, uſura non eſt, quia ibi non
eſt mutuū, ſed locatio operarum, vel invectionis,
vel cuſtodiæ, quæ licita eſt, l. *Et ita de facto, & toto
tit. ff. Naut. caup. ſtabul.* l. *In nave,* l. *Qui operas,* l. *Qui
26 mercedem,* & l. *ſeq. ff. Locati*; Secus verò ſi non de-
tur pro mercede, ut vehat, ſed ut negotietur, quia
hoc eſt mutuum. Unde quidquid accipitur ultra
ſortem uſura eſt, cum pecuniæ nullus ſit uſus, vel
utilitas utendi, ut in illa palea incip. *Ejiciens*, 88.
27 *diſt.* Ratio differentiæ eſt, quia locator retinet do-
minium rei locatæ, l. *Non enim, ff. Locati*: propter
quod ad eum rei ſuæ pertinet periculum. At credi-
tor non retinet dominium pecuniæ mutuatæ, ſed
illud transfert in debitorem, cujus propterea eſt
periculum, l. 2. *ff. ſi cert. petat.* Præterea res locata
uſu ſit deterior, quod in mutuo non contingit.
Non igitur mirum ſi locator ſalarium percipit,
non autem mutuans Ita Joan. Andr. *hic n.* 11. Butr.
n. 10. *verſ. Ratio eſt*, ut Jo. de Anan. *nu.* 3. *Et ex præ-
dictis*, & conſentit S. Thom *in* 2. 2. *quæſt.* 78. *art.*
2. *ad* 5.

28 Declara ſecundò Canoniſtarum opinionem,
ut procedat in mutuo, prout loquitur hoc cap.
non autem in contrahentibus ſocietatem, quorū
unus ponit operam, alter pretium; quia ut inquit
Bald in l. 1. *num.* 36. *C. de Summa Trinit.* non eſt
uſura, ſed diviſio lucri induſtrialis: & ſic licèt, ut
ait Goffred. communicantur cōmoda, & incom-
moda. Unde ponent pecuniam poteſt habere
partem lucri, dummodo pecuniam periculo expo-
nat, itaut ſit particeps damni, & lucri, cap. *Pleri-
29 que*, 14. *q.* 3. Societas enim eſt quædam fraterni-
tas, ut *l. Verum, prima reſponſo, ff. Pro ſocio*; & ita *hic*
firmant, Jo. Andr. *num.* 3. *in ver. Mutuans.* & Butr.
num 6. de quo latius per Calder. *in ſecunda quæ-
ſtione, num.* 28. & ex mente D. Thomæ, *loco cita-
to.*

30 Secundò nota ex ſecunda parte textus uſura-
rium cenſeri eum, qui nunc emit rem minus quam
valeat ob eam cauſam, quia differtur traditio rei
emptæ, & nunc ſolvit pretium: Fingimus enim
emptorem nunc mutuare vēditori pretium rei, &
accipere illud plus quam valebit tempore tradi-
tionis, niſi dubium ſit an res tunc temporis plus
31 minuſve ſit valitura; tunc enim tā emptor, quàm
venditor æqualiter commodum, & incōmodum
ex dilatione expectant, ut hic per gloſ. 2. & Abb.
num. 6. Atque ita rationem dubij valet quod aliàs
non valeret: de quo pleniùs dicetur infra *in* 3.
notabili.

32 Porrò in æſtimatione valoris conſiderari opor-
tet id, quod veriſimile eſt, ut innuit littera ibi, *ve-
riſimiliter*; Itaut ſi communiter traditionis tem-
pore res pluris valitura eſſet, veluti ſi ſolvatur pre-
tium tempore meſſium, ut menſura detur tibi in
Paſchate, erit interuſurium ſecundum cōmunem
curſum, & morem omnium regionum, qui ſpe-
ctandus eſt, ut l. 2. *in princ. ff. de flumin.* Idemque di-
cendum ſi ematur ante meſſem frumentum tra-
dēdum in æſtate tam modico pretio; ut proba-
biliter plus ſit valiturum, & valere cōmuniter cō-
ſueverit. Nec refert quod nonnunquam contin-
gat oppoſitum; quandoquidem ad ea, quæ rarò
accidunt, jura non adaptantur, l. *Nam ad ea, ff. de le-
gib.* Sed quod ſit frequenter, ideſt plerumque, &
reſpiciunt, & medentur, ut in Auth. *Ut ſine prohi-
bit. §. Quia verò, coll.* 1. Ut ergo evitetur fraudis
ſuſpicio, emat de tempore ad idem tempus in
qualitate, puta de æſtate ad æſtatem, & de vere ad
ver, vel ad tempus, in quo non lædat conſcienti-
am, vel in animarum judicio ad reſtitutionem ju-
dicetur, ut cap. *Conſuluit, ſupra eodem.* Ita Hoſtien.
hic num 6. Jo. Andr. *eod. num. in ver. Veriſimiliter*,
Butr. *num.* 2. & 11. Ancharan. *in* 4. & 5. *notab.* Abb.
num 10. & alij communiter.

33 Tertiò nota ibi, *veriſimiliter dubitetur*, dubia in
meliorem partem eſſe interpretanda: ad idem
cap. 2. *infra, de reg. iur.* promptiores enim eſſe de-
bemus ad abſolvendum, quàm ad condemnan-
dum, cap. *Ex litteris, ſupra de probat.* & l. *Arianus, ff.
de act. & obligat.* & *hic* notat gloſ. 2. Verum Hoſt.
num. 9. cui Cardin. *num.* 2. & cæteri conſentiunt,
declarat hoc verum eſſe in judicio contentioſo,
ut hic, & in juribus ſupra citatis, in quo non de-
bet judex ſe certum reddere ubi certus non
eſt, nec dubitare ubi certus eſt, cap. *Cum
contingat*, §. *penult. ſupra de reſcript.* in quo e-
tiam quandoque relinquitur aliquis conſcientiæ
ſuæ, ut cap. *Mulieri, ſupra de iureiur.* Secus in fo-
ro animæ, in quo ad vitandum ſalutis pericu-
lum in duriorem partem interpretamur: & ſic
non obſtat cap. *Ad audientiam*, §. 1 & cap. *Signifi-
caſti, §. fin. de homicid.* cap. *In Civitate*, §. *fin. ſuprà
eod.* cap. *Illud infra, de Cler. excomm. miniſtran.* E-
amdem diſtinctionem adhibuit gloſ. notab. in
cap. *un. in ver. Aeſtimare, ſupra, de Scrutin.* & S.
Thom. *in* 2. 2. *quæſt.* 60. *art.* 4. & ſcripſi pleniùs in
cap. *Ne innitaris, à n.* 137. *uſque ad* 147. *ſup. de Conſtit.*

34 Ultimò nota ex tertia parte textus ad hoc ut
contractus ſit licitus, quando venditur res plus
quàm valeat, & differtur ſolutio pretij in certum
terminum, neceſſarium eſſe ut duo copulativè
concurrant. Primum eſt ut probabile dubium ſit
an tempore ſolutionis pretii res empta plus, vel
minus ſit valitura. Alterum eſt, ut venditor non
eſſet aliàs venditurus tempore contractus. Si igi-
tur certum ſit tempore ſolutionis pretii rem mi-
nus valituram fuiſſe, quàm tunc ille numerata pe-
cunia vēdidiſſet; eo caſu contractus uſurarius eſt
cenſendus, ut hic probatur apertè: & hoc per ra-
tionem, quam tetigi ſupra in 2. *notab. num.* 10. &
notat gloſ. 2. Butr. *num.* 11. & Abb. *num.* 7. E[illegible]alem,
35 qui propter dilationem carius vendit, quam ſta-
tim ſoluto pretio fuiſſet venditurus, dicunt eſſe
uſurarium mentalem, Hoſtien. *num* 12. *in fin.* Jo.
Andr. *num.* 6. *in ver. Tempore contractus*, & Anchar
in 6. *notab.*

36 QUÆRO, An contractus ſocietatis initæ
ab aliquo Officiali Romanæ Curiæ ſuper officio
ultra valorem gravato, contemplatione tamen al-
terius perſonæ recognoſcentis bonam fidem, &
ſervantis eum indemnem, ſui natura illicitus ſit,
atque uſurarius.

37 Pro opinione illorum, qui putant hunc contra-
ctum defendi non poſſe ab uſuria pravitate, ad-
ducitur illud præcipuum argumentum, quod ſo-
cietas contrahi nequit ſuper re non exiſtente, l.
Verum, §. fin. ff. pro ſoc. Sed ipſe officialis jam obli-
gatos habet omnes officij fructus. Ergo ſibi am-
plius non licecit ſuper illis ſocietatem inire. Sub-
lato enim fundamento, &c. cap. *Cum Paulus*, 1. *q.* 1.
cap. *Veniens, infra de Presb. non baptiz.* Ita Lælius
Zecchius *in tract. de Uſur. cap.* 7 *de ſocietate, num.* 10.
verſ. Notandum. col. fin. Jo. Baptiſta Conradus *in ſuis
reſponſis Caſuum Conſcientialium n.* 255. *col.* 5. *verſ. Si
non concedam*, & Rota *deciſ.* 287. *num.* 1. *par.* 4. *di-
verſ.* ubi in terminis reſolvit ſocietatem officio-
rum ſuper officio ultra valorem gravato non ſu-
ſtineri ob eam rationem, quia ubi deficit ſubje-
ctum, ſuper quo ſubſiſtat contractus, in vim ſoci-
38 etatis valere non poteſt, & neceſſe eſt, ut reſolva-
tur in mutuum, & *deciſ.* 552. *num* 3. 5. 6. *par.* 1. *recent.*
ubi decidit ſocietatem officii ſine officio ſuper
ſolo periculo vitæ conſtitui non poſſe, quia defi-
cit ſubjectum communicativum aptum reddere
lucrum, & damnum, ut eſt neceſſarium in ſocieta-
te ex d. l. *Verum, §. fin. ff. pro ſoc.* & ex alijs authorita-
tibus ibi allegatis.

39 Quibus tamen non obſtantibus videtur re-
ſpondendum contractum, circumſcripta Eccle-
ſiæ prohibitione, ex ſe licitum eſſe, & ſui natura
ab uſurario crimine longè abeſſe.

Primò, quia uſura non cadit niſi ubi mutuum
verum, vel fictum intercedit, cap. 1. 4. *qu.* 3. Abb.
conſ. 114. *Attingendo, n.* 1. *par.* 2. & *conſ.* 15. *Quæritur,
num.* 2. *par.* 1. notant Canoniſtæ in rubrica; & in
cap. *Conqueſtus. ſupra eod.* & Legiſtæ in l. 2.
§. *Creditum*, ubi Dec. *in* 3. *notab. ff. Si cert. petat.* &
40 colligitur ex ipſa uſuræ diffinitione. Dicitur enim
eſſe lucrum ex mutuo, vel quaſi mutuo, Sot. *lib.* 3.
de iuſt. & iur. qu. 1. *art.* 1. Covarr. *lib.* 3. *variar. reſolut.
cap.* 3. Conrad *de contract. tract.* 2. *quæſt.* 21. Sed
41 hic nulla veri, aut ficti mutui ſubeſt ratio. Er-
go, &c. Mutuum verò in hoc contractu non
intervenire oſtendunt verba ipſa, quæ in contra-
ctum ſocietatis, non in contractum mutui ſonāt,
l. *Si quis ſtipulatus*, ibi, *reſpiciendus erit ſermo ſtipula-
tionis, ff. de verbor. oblig. at.* l. *fin.* & ibi gloſ. in ver.
Proclivior, ff. de condit. cauſ. dat. Contractus enim
præſumitur qualis ex figura apparet, Bart in cap.
1. *in princ. de feud. dat. contra vic. leg. commiſſ.* &
in ſpecie contractum ſocietatis fuiſſe initum ſi
verba ſonent in ſocietatem, plenè conſuluit Curt.
42 ſen. *conſ.* 52. incip. *Super art. num.* 2. Itaque mu-
tuum verum dicitur ubi partes expreſsè de mutuo
agunt, & tunc uſuram veram committunt, cum
aliquid ultra ſortem ex pacto, & conventione re-
cipiunt, juxta l. *Rogaſti, §. Si tibi, ff. Si cert. petat.*
de hoc mutuo loquitur Pontifex in cap. *Inter di-
lectos, de exceſſ. Prælat. in princ.* dicens uſurarium eſ-
ſe illum qui in ludo alteri mutuavit undecim pro
duodecim; quo exemplo utitur Bero. *conſ.* 207.
num. 51. *vol.* 5. oſtendendam differentiam, quæ
inter mutuum uſurarium verum, & mutuum uſu-
43 rarium palliatum intercedit: Quod verò neq; mu-
tuum fictum, aut palliatum in hoc contractu con-
ſiderari poſſit, patet, quia de ratione mutui tam
veri, quam palliati eſt, ut mutuatarius omne dam-
num rei mutuatæ, & omne periculum ſubeat, & in
omni caſu ad illam mutuanti reſtituendam tenea-
tur, l. *Incendium, ff. Si cert. pet.* §. *Item ſecus, Inſtit.
quib. mod. toll. oblig.* Angel. *in Summa verb. Mu-
tuum*, latiſſimè Conrad. *de contract. tract.* 2.
q. 31. *in fin.* 2. *ſuppoſitionis, & quæſt.* 34. *concl.* 1.
ubi pluribus comprobat ad ſubſtantiā mutui per-
tinere, ut mutuatarius ſemper obligatus rema-
neat ad ſortis reſtitutionem. & *deciſ.* 552. *nu.* 7. *part.*
1. *recent.* ubi propterea decidit cenſum vitalitium,
in quo datur pecunia, ut perpetuò ſit apud reci-
44 pientem, ſortiri naturam emptionis. In hoc au-
tem contractu ſocietatis officij pecunia non ſit
recipientis, ſed remaneat ſolventis ſub ſolo peri-
culo amiſſionis in caſu mortis, ut dixit Rota *d. de-
ciſ.* 552. *nu.* 8. & recipiens ſpem probabilem habet
illam lucrandi, & facilè poteſt fortunæ beneficio
ab onere reſtitutionis ſe liberare. Ergo certum eſt
ne palliatum quidem mutuum hic intervenire;
quandoquidem hujus contractus forma, quæ in
hujuſmodi conventione conſiſtit à forma con-
tractus mutui maximè differt.

45 Præterea ut mutuo palliato, & interpretativo
ſit locus, neceſſe eſt, ut quod ſperant contrahen-
tes, ſperent, & expectent ex curſu, & interuſurio
temporis, aut certè aliunde expectare non poſ-
ſint. Exemplum eſt clariſſimum in hac Decretali
in 2. *reſpon.* ubi mercatores, qui cariùs vendunt
merces credita pecunia, uſuræ labe infecti cēſen-
tur. Quamvis enim contractus venditionis ſui
natura careat omni ſuſpicione uſuræ; quia tamen
id quod ultra juſtum pretium recipiunt mercato-
res, non aliunde ſperant, quàm ex dilata ſolutio-
ne, nec aliunde provenit, quam ex curſu, & lapſu
temporis: meritò judicatur ab Eccleſia mutuum
46 palliadum nomine emptionis, & venditionis. Ita
in terminis declarat Abb. *conſ.* 5. *Omiſſis argumen-
tis, num.* 3. *par.* 1. Ideoque gloſ. *ult.* in c. *Conſuluit, ſu-
pra eod. circa med.* ubi idem exemplum habemus,
dicit ob depravatam intentionem contrahen-
tium uſurarium exiſtimari contractum, qui ex ſui
47 forma uſurarius non eſt. Item gloſ. *hic in ver.
Venditores*, ubi etiam Abb. *n.* 2. docet mercatores
cariùs vendentes ob dilatam pretij ſolutionem
de uſura damnari, quia fraudem habent in
mente. Hinc etiam Hieronymus Gabriel. *con-
ſil.* 156. *num.* 26. & 35. *vol.* 2. ſcripſit uſuram pallia-
tam locum habere non poſſe ceſſante depravata
intentione contrahentium. Verum quod in caſu
noſtro à contrahentibus accipitur, vel expectatur
ubi gravatum eſt officium non accipitur, neque
expectatur ex dilata ſolutione ob pecuniæ uſum
propter curſum, & lapſum temporis, ſed propter
illud grave periculum, quod ſubeunt amittendi
ſortem; nec habent animum depravatam, & vo-
luntatem corruptam. Ergo nulla prorſus mutui
ſpecies hic eſſe videtur, ut ſæpiſſimè firmavit Ro-
ta & præſertim *deciſ.* 291. *nu.* 4 & *deciſ.* 336. *n.* 5. ubi
aliæ

aliæ deciſiones referuntur, *par. 4. diverſor.*

84 Hoc dictum ex eo licet confirmare, quod uſura mentalis eſt per objectum perpendenda, ita ut tunc demum committi dicatur, quando quis ex mutuo lucrum ſperat: ſecus verò ſi non ratione mutui, ſed ex alia juſta, ac legitima cauſa; quia tunc non eſt uſura ſive ſecundariò, ſive principaliter ſperet lucrum: ita Sot. *lib. 6. de inſt. & iur. q. 1. ar. 2. col. 3. circa fin.*

94 Cum itaque contrahentes ſocietatem ſuper officiis etiam gravatis ultra valorem fructus ſibi promiſſus accipiant non ex vi mutui, ſed ob pecuniæ periculum ſuaptè natura æſtimabile, ut l. *Periculi, ff. de naut. fœnor.* utique dici non debent uſuraria labe coinquinati, etiamſi eorum mens in contrahendo ad lucrum principaliter dirigatur; præſertim cum periculum ſit tale ut hoc pretio, & recumpenſatione dignum judicetur.

50 Quod probatur primò authoritate Soti *lib. 6. de inſt. & iur. q. 6 art. 2. ad fin.* ubi de huiuſmodi ſocietatibus verba faciens, (periculũ, inquit, quod centum conferens ſubid, ut ſi tempore durantis ſocietatis moriatur, illa amittat, æſtimabile eſt pecunia, atque adeo ſicut in ludo, & in aliis itidẽ fortuitis fieri conſuevit, juſtè videntur pro illo periculo centum recipi ſex pro quolibet ſemeſtri.] Hæc ille.

51 Secundò, quia homines prudentes, ac timoratæ conſcientiæ juſtum putant recipere ſex pro centenario ſexto quoq; menſe ratione illius periculi; & hoc pretium conſuetudo longiſſimi temporis cum ſuperiorum tolerantia huculque approbavit: ex his namque ſumitur pretii juſtitia, ut tradunt Doctores in l. *Pretia rerum. ff. ad l. Falcid.* & in c. 1. *de empt. & vendit.* & ex multis Conrad. *de contract. q. 56. & q 89.*

52 Tertiò, quia ubi contrahentes ob dubiã ſpem, dubiumque eventum potentiam habent ad plus, & minus, ad damnum, & lucrum, nulla inter eos inæqualitas, nulla injuſtitia conſiderari poteſt, arg. l. *Si oleo*, ubi Bald. & Salyc. & l. *Si pactione*, C. *de uſur.* & patet ex dictis ſupra n. 28. Quis autem non videat in hoc contractu accipientẽ pecunias habere ſpem non minus probabilem lucrandi ſortẽ,
53 quam dantem lucrandi fructus, cum mors certiſſima ſit, tempus verò mortis adeo incertum, ut non abſque ratione caſus mortis inter alios fortuitos computetur, l. *fin. in princip.* C. *de iure dot.* Bald. in l. 1. *in fin.* C. *Qui non poſſ. ad libert. perven.* unde Rota coram Gregor XV. *deciſ. 107. n. 4.* dixit in ſocietate officiorum ceſſat omnem ſuſpicionem uſurarum propter incertitudinem vitæ, ex traditis per Roman. *conſ. 302. n. 3.* & Dec. in l. *fin. n. 4.* C. *de tranſact.*

54 Quartò, & ultimò, ut alia omittamus, quia juſtitia ſocietatis contractæ intra valorem officij ab hoc periculo depẽdet; propterea eo caſu putatur licere ſocio accipere duodecim pro centenario ſingulis annis, quia hoc æſtimatur juſtum pretium illius periculi amittendi cenſum. Ita fatentur omnes uno ore hac de re tractantes, præcipuè autem Caſtrac. c. 8. n. 2, c. 41. & 48. *nu.* 1. quibus in locis apertè teſtatur jus percipiendi fructus, quod habet pecuniam tradens, fundatum eſſe in periculo illam perdendi; atque ideo tali periculo ceſſante veluti cauſa, ceſſare & ipſum jus fructus percipiẽdi: quinimo Navar. *conſ. 29. Excellentiſſimè Domine, in tit. de uſur.* aſſerit fructus in hoc contractu juſtè recipi non ratione ſocietatis, ſed ratione periculi, quod ſubit ſocius in utilitatem officialis: quod videtur etiam ſenſiſſe Rota *deciſ. 7 42. n. 1.* & *deciſ. 763. n. 3. par. 1. diverſ.* & Oldrad. *conſ. 207. Vniverſis, n. 6 & per tot.* Sed qui ſocietatem ſuper officio gravato contrahunt, eidem, ac fortaſſe etiam majori ſe exponunt periculo, ut ex ſe patet. Ergo eoſdem etiam fructus pro illius periculi pretio accipere poterunt: nam quod fructus officii extent, vel non extent, non efficit majus, vel minus, juſtum, vel injuſtum talis periculi pretium.

Ne quidquam obſtat, quod qui contrariam tenent opinionem reſpondeant fructibus officii non extantibus contractum hunc ad mutuum reduci, in quo periculum rei mutuatæ, quod mutuans in ſe ſuſcipit, illum non excuſat ab uſura, ut videtur eſſe textus inſignis in hoc cap. *Naviganti*, & tradit Navar. *in Manual. c. 17. nu. 221 & 284.* Quare hoc caſu periculum non erit habendum in conſideratione.

55 Id inquam non obſtat, primò quia non deſunt graves viri, qui uſurariam non exiſtimant mutui dationem ea lege factam, ut mutuatarius cogatur ſolvere mutuanti pretium periculi rei mutuatæ quod in ſe ſuſcipere vult, dummodo tamen iuſtũ pretium ſit, ac legitimum: & inter hos præcipuus eſt Adrianus *in 4. ſent. tract. de uſur.* in cap. *Occurrunt*; cuius ſententia adiuvari videtur ex doctrina Baldi in l. *Rogaſti*. §. *Si tibi, col 2. ff. Si cert. pet.* & Jo. Lup. in cap. *Per veſtras, de donat. inter vir & uxor. § ult. n. 39* qui committere uſuram non credunt civem, qui ruſtico coram pecuniæ quantitatem mutuat, ut ſuos agros juſta mercede colat.
56 Et ad hunc textum prædicti Doctores reſpondẽt maximè verò Adrianus *loco citato*, procedere ubi periculum non eſt verum, ac reale, ſed fictum, ac ſimulatum in fraudem uſurarum. Hunc intellectum probat Sot. *lib. 6. de iuſt. & iur. q. 4. artic. 2.* Quis autem dixerit periculum perdendi capitale, quod in ſe ſuſcipit tradens pecunias, ſimulatum eſſe, cum oculis quodammodo cernatur, & quaſi manibus tangatur? hunc tamen intellectum confutavi ſupra *n.* 17.

Reſpondet præterea idem Adrian. ubi ſupra hujus textus diſpoſitionem non habere locum niſi quando injuſtum eſt periculi pretium. In caſu autem noſtro juſtũ ſupponimus, ut jam in ſuperioribus probavimus.

57 Sed quia neque hujuſmodi interpretatio conſonat litteræ huius cap ut dixi ſupra *nu.* 14. & doctrina Adriani, & ſequacium, de quibus ſupra *nu.* 55. communiter reprobatur teſte Covar. *lib. 3. variar. reſol. cap. 2. n. 5. verſ. Tertiò*, & contra illam valde urgent rationes per eum ponderatæ. Ideò tertiò loco reſponderi poteſt huius textus deciſionem fundatam eſſe in præſumptione, & colligitur ex verbis textus ibi, *Vſurarius eſt cenſendus*; id eſt præſumendus, ut interpretatur Navar. *in Manuali c. 17. n. 284.* hunc intellectum recipit Conrad. *de contract. qu. 39. col. 4. verſ. Secundò.* &c. Ad quod vide quod dixi ſupra *n.* 22. quare cum nos loquamur de foro interiori conſcientiæ, in quo veritas rejectis præſumptionibus attenditur, ut per Feder de Sen. *conſ. 21. n. 2. Præterea lex, ſeu* forum conſcientiæ, non eſt cur de eius deciſione laboremus.

58 Sed quatenus hic quoque intellectus aliquam pateretur difficultatem quarto loco, & fortè melius, quod ſpectat ad rem præſentem, reſpondetur hunc textum intelligendum eſſe de mutuo vero habente propriam formam contractus mutui, concurrente depravata, ac perverſa mutuantis voluntate, ut unuſquiſque cognoſcere facilè poterit, ſi verba textus diligenter legat, & illorum etiam, qui communem intellectum tuentur, loquẽdi modum accuratè perpendat. (Naviganti, inquit Gregorius IX. vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem, &c.) verba ſunt clara, apertèque mutuum demonſtrant. Non procedit ergo in alio contractu, qui mutui ſpeciem ac formam non præſeferat, ſed ad aliud genus contractus à mutuo diverſum reduci poſſit, licèt certum ac proprium illius nomen non habeamus. Sed contractus, de quo agitur, non eſt mutuum habita ratione illius formæ, ut ſupra probatum eſt n. 41. neque contrahentes vitiatam habent intentionem, cum bona fide contractum licitum celebrare ſibi perſuadeant, ut pro certo ſupponimus. Ergo periculum in caſu noſtro excuſare optimè poterit ab uſuraria pravitate.

59 Quæ diſtinctio confirmatur etiam ex his, quæ tradit Navar. *conſ. 23. Reſpondimus, de uſur. lib. 5.* nam in principio dicit non committere uſuram illum, qui dat centum mercatori in Syriam ducere volenti navem mercibus onuſtam ea lege, ut perdat illa ſi navis pereat; ſi verò ſalva revertatur, reddantur ſibi centum: & quia contrarium videtur tenere in ſuo *Manuali c. 17. n. 284* ut ſe exiſtimat ab illa contradictione declarat ea, quæ habentur in Manuali, procedere in mutuo; quæ verò tradit in d. conſ. locum habere in contractu innominato, per quem datur aliquid alteri ob periculum ſubeundum: neque valere argumentum à contractu mutui, qui debet eſſe gratuitus, ad alios contractus non gratuitos, quam autem differentiam conſiderare poſſumus inter unum contractũ, de quo in manuali, & alterum de quo in conſil niſi dicamus eam eſſe, ut contractus, de quo in manuali, habeat verum mutui formam, & ibi de mutuo agitur ex mente contrahentium; alter verò careat forma mutui, & in eo mens contrahentium ad mutuum non referatur: quod clariùs apparebit ſi eumdem Navarrum adeamus *in conſ. 29. Excellentiſſime Domine, n. 4 verſ. Tertiò quæro, eod tit. de*
60 *Vſur.* ubi juſtam dicit conſuetudinem in Gallia Belgica receptam, ut quis det alteri centum cum pactione reddendi ducenta ſi poſt duos annos uxorem accipiens, viſa Roma in patriam revertatur, vel tradat alicui certum quid cum pacto duplum reſtituendi ſi uxorem ducat, vel ad Presby-
61 terij gradum aſcendat; & juſtitiam conſuetudinis fundat in periculo, cui ſe exponit tradens pecuniam: quod quidem periculum, ut ait Navar efficit ut liceat mutuare alicui ea lege, ut ſi moriatur intra ſex annos, nihil mutuanti reſtituatur, ſi vivat ſex annos, reddantur illa, & centum pro milliario, quæ profectò pugnare omnino videntur cũ ijs, quæ *in manuali* ſcripta reliquit *d. c. 17. num. 222.* Ibi enim qui mutuat, inquit, cum pacto ut ſi mutuatarius infra certum tempus moriatur, ſit liber,
62 ſi vivat, duplum reddat, uſuram committit. Ut ergo vindicemus Navarrum ab hac apparenti contradictione, dicamus in manuali eum loqui de vero, & proprio mutuo, ac mutui formam habente: in citato verò conſil. de contractu à forma mutui longe diverſo, de contractu ſcilicet innominato donationis ſub modo, vel dotationis pecuniæ ad aliquem uſum ſub periculo amittendi cũ in aliquo caſu dubio ſi perierit, & accipiendi aliquid ultra ſortem ſi ſalva fuerit. Nemo autem videt contractum, de quo dubitamus, ſublato fundamento fructuum ex officio manantium induere formam, ac ſpeciem contractus innominati, arg. l. 2. *cum tribus ſeqq. ff. præſcript.* verbis: Quare adhuc licitus, & juſtus erit; nemo enim cogitur pecuniam ſuam alteri gratis concedere, ſed poteſt petere, ac accipere honeſtum pretium eorum, quæ dat, vel concedit per tales contractus innominatos legitimos non gratuitos, ut per Navarr. *in præcit. conſ. 23. de Vſur.*

63 Secundum, ac ultimum principale fundamentum pro hac opinione, aliis prætermiſſis, eſſe videtur, quod etſi officialis, qui officium obligavit pro quantitate totius valoris, nullos amplius habeat fructus ex officio; tamen negari non poteſt quin habeat penſiones, ut ita loquar, & fructus, qui ſibi debentur ab illis, in quorum favorem ſocietates contraxit, cùm illi accipientes pecuniam pro ſuis uſibus, atque neceſſitatibus, ab officiali recognoſcant bonam fidem, eumque indemnem ſervare promittant obligando ſe ad reſtituendos omnes, & quoſcumque fructus, quos idem officialis illorum cauſa tradentis pecuniam perſolveret: nihil autem impedit quominus officialis contrahere poſſit ſocietatem ſuper huiuſmodi fructibus, in quibus non minus jura habere intelligitur, quàm in fructibus officii non obligati: neque enim aſſignari poteſt concludens ratio diverſitatis. Cum itaq; fructibus officii non extantibus contractus poſſit nihilominus habere verum, ac ſolidum fundamentum à parte rei, non debemus illum tamquam uſurarium, & illicitum condemnare, ſi nullus adſit dolus, & omnis abſit fraus reſpectu contrahentium, ut nos ſupponimus.

64 Qui contrariam ſententiam tuentur, prædicta fundamenta conantur evertere hac ratione, quia etſi contractus fieri poſſit cum officiali habente officium gravatum in vim ſponſionis, dationis pecuniæ cum periculo, vel etiam in vim contractus ſocietatis habita ratione fructuum, quibus ſibi reſpondent perſonæ recognoſcentes bonam fidem; attamen in caſu noſtro cum ineuntes ſocietatem eorum contractum hoc nomine ſocietatis officij agant, nec cogitando quidem de hujuſmodi modis contrahent, qui poſſent admitti gravato etiam officio: utiq; ſi non valet ut agitur, neq; etiam valere debet ut valere poſſet, ad reg. l. 1. §. *Si quis ita*, & ibi Bart. *n. 2. ff. de verb. obligat.* & l. *Non codicillum*, ubi Alex. *in princ.* C. *de teſtam.*

65 Pro ſolutione huius argumenti quod attinet ad nomen, quod contractui dederunt contrahentes, parum eſt laborandum, cùm non à nomine, ſed à pactis conventionibus, & circumſtantijs, quas ſortitus eſt, qualitatem ſumat, & naturam, ut optimè Conrad. *de Contract. q. 33. in 2. & 3. ſuppoſit.* ubi ſexcentis exemplis, & auctoritatibus probat non valere hanc conſequentiam; contractus talis vocatur à contrahentibus; ergo talis eſt judicandus. Præterquam quod huic contractui noſtro etiam remoto officii fundamento convenit nomen ſocietatis reſpectu fructuum, qui ſibi ab illis debentur, quorum favore officium obligavit, ut ſupra tetigimus *n. 63.* & infra probabimus.

Quod verò dicitur contrahentes in eunda ſocie-

ſocietate ne cogitaſſe quidem de huiuſmodi contractibus innominatis, qui gravato etiam officio liciti cenſentur; admittimus eos expreſsè, & ſpecificè non cogitaſſe de alia contractus ſpecie diverſa à ſocietate officij: negamus tamen eoſdem ſaltem implicitè virtualiter, & in genere mentem non direxiſſe ad hujuſmodi etiam contractus: eo enim ipſo quod celebrare intellexerunt contractum talibus circumſtantijs indutum, & actum validum gerere, ſimul etiam tacitè voluerunt cõtractum juſtum bona fide inire: nam contractus talibus concurrentibus circumſtantijs in aliam ſpeciem contractus tranſire videtur, nec poteſt valere, aut juſtus eſſe niſi ut eſt reducibilis ad hujuſmodi contractus innominatos. Quare ex præſumpta, & veriſimili mente contrahentium ſuſtineri debet, ad gloſ. *ult. in fin* communiter approbatam in l. *Tale Pactum*, §. *fin. ff. de pact.* Ita in ſimili caſu reſpondet Conrad. *de Contract. quaeſt. 34. poſt tertiam concluſionem in tertio argumento.*

66 Neque obſtat reg. d. §. *Si quis ita*; nam in primis animadverto hanc regulã eſſe brocardicam, imò cõtrariam regulam eſſe longè univerſaliorẽ, ita ut reſpectu illius hic §. Dici poſſit exceptio potius ad regulam, quam regula, ut ibi tradit Jaſnum 21. nam, ut inquit Abb. *conſ. 67. In cauſa quae vertitur, col. 2 num. 2. verſ. Nec obſtat ſi dicatur part. 2.* In dubio quis videtur facere actum omni meliori modo, quo poteſt, ſequitur Rolan. à Valle *conſ. 67. num. 13. cum ſeqq. vol. 1.* Quare contrariæ regulæ ſtandum erit quamdiu non probetur exceptio, ad Bartol. in l. 2 *ff. Si quis in ius vocat. DD. in rubr. ff. de regul. iur.* & in l. *Omnis definitio, eod tit.* Præterea quatenus etiam pro regula habendum eſſet, ut quoties actus non valet eo modo, quo agitur, nec valeat ut valere poteſt: Reſpondeo hujuſmodi regulam inter alias multas præcipuè duas recipere declarationes, quæ maximè cõferunt ad rem noſtram. Prima eſt, ut procedat in caſu, in quo contrahentes ſcribant actum eo modo geſtũ non valere, ut declarat Raphael Cumanus, quem refert, ut ſequitur Alexan. in cit. § *Si quis ita, num. 8.* Tunc enim præſumitur facere velle actum eluſorium, arg. l. *Non ſolum, ff. de act. & oblig.* Secus verò ubi contrahentes id probabiliter ignorabant, ut in caſu propoſito: nam tunc ceſſat præſumptio actus eluſorij, & ſuccedit alia præſumptio pro actus validitate, quæ tanquã potentior, ac firmior, aliàs omnes elidit,

67 argum. l. *Divus ff. de integr. reſtit. minor.* Secunda regulæ declaratio eſt, ut non habeat locum quando actus juramento fuit confirmatus: ea enim eſt potentia juramenti, ut faciat actum valere omni meliori modo, quo poteſt, Bart. Alex. & Jaſ. in d. § *Si quis ita*, tradunt DD. in l. *Cum pater*, §. *Filium matrem, ff. de lega. 2.* Covar. *2. p. relect.* §. 6. *col. 2. verſ. Decimatertia, ante num. 2.* ubi de communi teſtatur; quod procedit etiam ſi actus eo modo, quo geſtus eſt, nullus ſit ex defectu formę, Honded. *conſ. 307. nu. 41.* & Cum itaque contrahentes ex inveterata jam conſuetudine in hoc contractu juramentum adhibere ſoleant, virtute huius Sacramenti ſuſtineri debet eo modo, quo

68 valere poteſt; præſertim cùm agatur de evitando uſuræ crimine, eaq; ſemper ſit facienda interpretatio, ut contractus neque uſurarius, neque injuſtus judicetur, Hieronym. Gabr. *conſ. 168. nu. 6. num. 12. lib. 1.* & *conſ. 156. num. 3. vol. 2* Bero. *conſ. 169. num. 19. vol. 1.*

His accedat, quod homines per ſe, & non per interpoſita perſonas, non clam, ſed palam celebrarunt hujuſmodi contractum ſpacio longiſſimi temporis, idque fecerunt tolerantibus Superioribus tũ eccleſiaſticis, quam ſæcularibus; Tales contractus communi hominum opinione habiti ſunt pro juſtis, & licitis; ab omnibus indifferenter celebrari fuere, à doctis, gravibus, & prudentibus viris timoratæque conſcientiæ; Confeſſarij nũquam contrahentibus abſolutionem ſacramentalem denegarunt; imò ne admonuerunt quidem umquam de injuſtitia horum contractuum; ſæpe, ac ſæpius accidit ut accipiẽtes pecunias ſuper officio gravato ingentem illarum ſummam lucrari ſint per mortem dantis, vel illius, qui ab eo fuerat nominatus. Hæc ſanè omnia ſuadent ut contractus initus ſuper officio gravato ſi non valet jure ſocietatis, ſuſtineatur eo modo, quo valere poteſt ſaltem ex æquitate, quę in foro interiori maximè attendi ſolet. Præſertim quia contrahentes ſi ſciviſſent illicitam eſſe ſocietatem ſuper officio gravato contractam, libenter confugiſſent ad officiũ non gravatum, cùm ex hoc, quod officium ſit gravatum nihil commodi, atque utilitatis ad eos redundare poſſit; quare iniquum videtur ut decepti authoritate conſuetudinis à Superioribus nõ improbatæ ſine culpa ſentiant hoc graviſſimum dãnum reſtitutionis fructuum perceptorum, ad quã tenentur ſi contractus eſt uſurarius, ut cap. *Cum tu, ſupra eod* cum ſimil. Et certè cum Superiores tam eccleſiaſtici, quàm ſæculares hunc contractũ in Urbe, & ubique locorum ſcienter toleraverint à tempore ferè immemorabili uſq; ad hanc diem, pium eſt credere id eos feciſſe, quia viderunt, ac prudenter conſiderarunt talem contractum concurrente bona fide contrahentium fieri abſque peccato, & juſtè ſuſtineri poſſe, cũ à parte rei inveniatur modus illum juſtificandi per reductionẽ ad contractum innominatum dationis pecuniæ cum periculo futuri eventus, vel certè ad contractũ ſocietatis initæ ſuper fructibus officiali debitis ab illis, in quorum gratiam officium obligatur: & ad hanc fortaſſe faciliùs redigetur, cum majorem habeat cognationem, & affinitatem cum ſocietate ipſa contracta ſuper fructibus officij, & in habentibus ſymbolum facilior ſit tranſitus, l. *Item veniunt*, §. *Cum prædiximus ff. de petit. heredit. cum*

69 *vulg.* Et talis contractus quamvis initus ſuper fructibus aliunde quæſitus, quàm ex officio, adhuc tamẽ congruè retinebit nomen ſocietatis officij. Primò ob originem, quam habuit, quia ortum duxit ab illo contractu ſocietatis, quem homines à principio frequentare cœperunt: prout in ſimili

70 videmus nuptias ſic dictas, quia olim ſponſa pudoris gratia obnubere, ac velare ſolebat caput, cap. *Hæc imago. 33. q. 1.* Hodie quoque tali nomine appellari ob antiquum illum ritum, licèt jam abierit in deſuetudinem. Secundò voluerunt fortaſſe ſummi Pontifices hunc contractum celebratum ſuper officio gravato hoc nomen habere ad ſcandalum evitandum, ut mos eſt Romanorum Pontificum, ut per Bero. *conſ. 146. num. 17. col. 3.* Ne ſcilicet homines vulgares ignorantes nomen contractus, judicarent hunc contractum nomine mutui eſſe appellandum; & ex conſequenti cum à ſumo Pontifice permiſſum, ſit ex hujuſmodi con-

tractu lucrum quærere, ſibi temerè, ac falsò perſuaderent ex mutuo aliquid ultra ſortem licitè

71 recipi poſſe. Quam ob cauſam, Rota *in cauſa Romana Societatis* coram Gypho, quæ habetur *deciſ. 311. num 6.* & *in alia Romana Societatis* coram Cardinali Blanchetto, quæ refertur *deciſ. 336. n. 5. part. 4 diverſor.* dixit huiuſmodi officia deſervire ſolùm pro colorandis contractu. Denique non ineptem hunc contractum ſocietatem officii appellamus, quia fructus, qui ab officiali percipiuntur à tertia perſona, quamvis non proficiſcatur immediatè ex ipſo officio, debentur tamen occaſione, & cauſa officii, cum officialis aliorũ gratia, & cõtemplatione officii proprium obligaverit; quare latè ſaltem accepto vocabulo, dici poſſunt fructꝰ officii: nam quidquid eſt cauſa cauſæ, dicitur eſſe cauſa cauſati, l. *Manumiſſiones, ff. de inſt. & jur. cum vulg.* & à primordio tituli poſterior formatur eventus, l. 1. §. *Lucratiuis, C. de impon. lucrat. deſcript. lib. 10.* Facit textus in l. *Qui id quod, ff. de donat.*

72 Hinc fit ut ſocietas contracta ſuper officio gravato extinguatur ſublato officio. Rota *deciſ. 291. n. 1. & ſeqq. deciſ. 308 num 1. & 2. par. 4 diverſ.* Non ſolum quia cum originem duxerit à contractu illo primo ſuper fructibus officii inito, ſecundum illius naturam regulari debet; verum etiam, quia ſublato officio aufertur officiali illud ius percipiendi fructus à perſonis, quarum beneficio fructus officii obligavit. Cum enim tale ius ab officio tamquam à cauſa dependeat, ceſſante officio, & ipſum ius ceſſare intelligitur, cap. *Et ſi Chriſtus, circa fin de iureiur.* & cap. *Cum ceſſante, de Appell.* Sicut igitur Navarr. *in Manuali cap. 17. num. 257.* Optat à ſummo Pontifice, & ab Epiſcopis juſtam declarari conſuetudinem in Gallia, & in multis aliis Italiæ locis receptam, ut eccleſiæ, viduæ, pupilli, & ſimiles perſonæ miſerabiles dantes mercatoribus ſuas pecunias lucrentur quatuor, aut quinque pro centum in ſui ſuſtentationem, cum conſuetudo talis legitimam originem habuerit, & eo modo defendi poſſit: ita forteàm re non eſſet ut eccleſia contractũ hunc ſocietatis initæ ſuper officio gravato ab omni uſura, & injuſtitia alienum declararet, cum à contractu licito originem duxerit, fundamentum habeat à parte rei, & nullus dolus, nullaque fraus ſubſit ex parte contrahentium. Ita enim conſuleretur, & animarum ſaluti, & Reipublicæ utilitati. Neque tot homines illaqueati tenerentur, nec damnum illud ſequeretur in publicæ tranquillitatis perturbationem; quod ſuo tempore accidiſſe refert Pius IV. in ſua Bulla hac de re edita in princ. de qua infra *n. 75.*

73 Ex his apertè colligitur quam infirma ſint argumenta, quæ in contrarium afferuntur. Primò enim quod ajunt re non exiſtente ſocietatem ſuper ea inire non poſſe, id ſolum probat officio gravato ultra illius valorem contractum in vim ſocietatis officii propriè loquendo non ſubſiſtere: quod & nos fatemur. Sed tamen negamus quin ſuſtineri poſſit in vim aliorum contractuum,

74 quorum ſupra meminimus. Deinde quod dicunt ex re infructuoſa lucrum ſperare uſurarium eſſe, non officit cõcluſioni noſtræ; quia falsũ eſt quod ipſi gratis aſſumunt, officium gravatum omninò infructuoſum eſſe: nam eius cauſa, & occaſione habet officialis jus percipiendi tot fructus ab ijs, ad quos revera pervenerunt pecuniæ, quot illorũ contemplatione ſolvit tradenti pecunias: & ideò fructus tales non incõgruè fructus officij licèt appellare, ut ſupra oſtendimus. Præterea ſi concedamus officium eſſe infructuoſum poſtquam gravatum eſt pro quantitate totius valoris, non concedemus tamen ſocios hoc caſu uſuram incurrere, quia quod expectant, aut accipiunt ab officiali, cui pecunias tradiderunt, non expectant, aut accipiunt ratione officij abſolutè, ac ſimpliciter, ſed ratione periculi, quod in ſe ſuſcipiunt, tali pretio æſtimabilis, ut ſimiliter oſtenſum eſt ſupra; hoc enim permiſſum, & licitum eſſe præſertim extra cauſam mutui liquidò conſtat ex iis, quæ ex mẽte ipſius, Navarr. *in Man. & in conſ. 23 de uſur. ſupra retulimus, nu. 59.* quæ non obſcurè indicant eumdem Navarr. *conſ. 15. Primum dubium, col. 5 tit. de empt. & vendit.* nihil aliud ſibi velle, quàm contractum ſuper officio gravato celebratum iure ſocietatis non ſubſiſtere; quinimò contrahentes uſurarum fortaſſe cõmittere ſi depravata intentione lucrum inhiantes, & ſcientes ita contrahant in

75 fraudem uſurarum. His conſequens eſt, ut conditio illa, de qua per Pium IV. in ſua Bulla incip. *Cum ſicut accepimus, in Bullar. tom. 2 pag. 22.* ut contractus ſocietatis celebrari nequeat ſuper officio pro quantitate valoris gravato, pertineat potius ad jus poſitivum, quam ad jus naturale; cùm probatum ſit exhauſtis officii fructibus, contractum à parte rei habere poſſe fundamentum, nec intrinſecè malum, aut uſurarium eſſe: quod videtur ſenſiſſe Rota *deciſ. 287. num. 1, verſ. Nec obſtat periculum, par. 4 diverſ.* & *deciſ. 117. nu. 1. par. 2. recent.* ubi decidit ſocietatem officiorum ſuſtineri dumtaxat uſque ad valorem officii, ſed non ultra, idque tam ex forma Conſtitutionum ſummorum Pontificum, quàm ex diſpoſitione iuris communis; & allegat deciſ. Cardin. Millin. in *Romana ſocietatum 29. Ianuarij 1602* quam refert, & ſequitur Gregor. XV, *deciſ. 167, num. 1.*

76 Quamvis enim talem conditionem deſiderare videatur natura contractus ſocietatis officii, cùm hic contractus conſiſtere nequeat ſine fructibus ab officio manantibus, Rota *deciſ. 287. n. 1. par. 4. diverſ.* Id tamen non eſt de natura contractus abſolutè, ac ſimpliciter, ita ut contractus alio modo celebrans ſine officii fructibus defendi nullo modo poſſit. Aliud enim eſt, ut ad formam, & naturam alicuius contractus aliquid neceſſariò requiratur, quod juris poſitivi eſſe poteſt, à quo dependet natura, ac forma particularis cõtractus, ut per DD. communiter in l. 1. *in princ. ff. de verb. oblig.* ubi de ſtipulatione in ſpecie exemplum habemus. Aliud verò, ut contractus in genere ex ſui natura ſimpliciter, & abſolutè ſecluſa omni humana Cõſtitutione aliquid neceſſariò poſtulet, quod propriè dicatur eſſe iuris naturalis, cui derogari non poſſe teſtantur Theologi, & ſequuntur Doctores noſtri, inter quos egregiè Bald. in l. 4. *nu. 37. C. de Summa Trinit.* Hinc rectè Conrad. *de Contract. quaeſt. 83. col. 3. verſ. Quarta ratio*, quamvis, inquit, aliquid ſit contra naturam contractus, naturam pro naturalibus, aut ſubſtantialibus accipiendo; non tamen ſequitur idcirco illicitum, & damnandum, & hanc conſequentiam; Id non patitur natura contractus: ergo contractus eſt iniuſtus, & illicitus, erroneam, atque irrationabilem eſſe probat eleganter idem author *q. 89. coroll. 1.*

77 Quod præterea illa conditio non ſit propriè iuris naturalis, eliciturex Bullis hac de re editis

Pauli IV. & Pij IV. Primò quia ponitur inter alias conditiones juris poſitivi; ergo ejuſdem qualitatis, & naturæ cenſeri debet, arg. *l. tam hoc iure*, §. *Sed ſi*, & ibi Bart. *n. 1. ff. de vulg. pupil.* & *l. fin. C. de*
78 *ſentent.* Quod verò aliæ conditiones ſint juris poſitivi certiſſimum eſt: inter alia enim illa eſt præcipua, qua ſocietates contrahi prohibentur ſuper officiis in Romana Curia non exiſtentibus. Quis autem dubitet etiam ſuper aliis officiis cõtrahi ex natura ſua legitimè poſſe ſi aliqua fru-
79 ctifera reperiuntur, ut revera reperiuntur? Nec obſtat quod in Conſtitutione Pauli IV. quæ incipit *Inter cæteras, in bullar. tom. 1. pag.* 723. contractus ſocietatis aliter initi, quàm ſuper officiis Romanæ Curiæ, declarentur illiciti, injuſti, atq; uſurarii. Quandoquidem eamdem Conſtitutionem Pius IV. caſſavit, irritavit, & annullavit cum omnibus in ea appoſitis clauſulis; unde cum in totum ſit abrogata, nec Conſtitutio ipſa, nec illius ratio ad deciſionem cauſarum, aut in argumentum allegari poteſt, ut probat Dec. in *c. 1. nu. 11. 37. & ſeqq. de*
80 *Conſtit.* Secundò quia Bulla Pij IV. cautum eſt, ut qui ignoranter contrahunt ſocietates ſuper officio gravato, nullum ex hoc damnum, & detrimentum ſentiant, atque ita ſimul cum fructibus recuperare poſſint, ut interpretatur Caſtracan. *in*
81 *tract. de ſociet. c. 6. n. 18. cum ſeq.* Hoc enim argumento ſatis patet talem conditionem non eſſe iuris naturalis; quandoquidem in iis, quæ juris naturalis ſunt, etſi bona fides excuſare poſſit interdũ à peccato, nunquam tamen excuſat à reſtitutione ubi aliquid quæſitum eſt ex illegitimo, & uſurario contractu, ut communiter Theologi fatentur, & multi ex noſtris, ut teſtatur Navar. *conſ. 26. Conſuluit quidam n. 2. de Vſur.*

82 Ex abundanti dicimus in prædicta Pij IV. Cõſtitutione nullum poſſe fieri fundamentum, quia non ſolum nunquam fuit uſu recepta neque Romæ, neque alibi, cùm nullus inveniatus ſit ex officialibus, qui juridicè officio privatus fuerit vigore dictæ Bullæ, neq; ullus ex ſociis, qui ad fructuũ contra formam Bullæ perceptorum reſtitutionẽ fuerit condemnatus: ſed etiam per contrarium uſum, cùm juris poſitivi ſit, abrogari potuit, & de facto abrogata cenſeri debet, cùm inoleverit jam conſuetudo longiſſimi temporis, quo officiales ad petitionẽ extraneæ perſonæ aſſumere quotidie ſolent ſibi ſocios ſuper officio ultra illius valorẽ gravato ſcientibus, & patientibus Romanis Pontificibus: & de hoc ſtylo Curiæ contrahendi ſocietates officiorum ſuper officiis ultra valorem gravatis atteſtantur Domini de Rota *deciſ.* 31[illegible]. *n.* [illegible] *p. 4. diverſ.* Quamvis enim in Conſtitutioni-
83 bus Apoſtolicis, quæ non à cõſenſu populi, ſed ab auctoritate à Chriſto Domino Summis Pontificibus attributa proficiſcuntur, admitti non poſſit propoſitio Navarri *conſ. 4. incip. Pœna, num. 4. de iniur. & damn. dat. & conſ. 10. Per gratis, num. 3. de ſent. excom. lib. 5.* & aliorum, quos cumulat Hieronymus Gabrieli *conſ. 78. n. 9. & 10. vol. 2.* aſſerentium illas non ligare, niſi ſint uſu receptæ: tamen admittenda eſt alia propoſitio tamquam ſacris Canonibus conſentanea, & Doctoribus ubique recepta; quod per contrarium uſum cum ſcientia Papæ, & longiſſimi temporis curſu abrogari valeant, ut optimè declarat Cardin. *in proœm. Clementin. ver. Vniverſitati, n. 3. in fin.* Nulla enim eſt lex poſitiva, quæ per contrariam conſuetudinem rationabilem, & legitimè præſcriptam abrogari non poſſit, cap. *Iſti*, §. *Leges*, 4. *diſt.* cap. *fin.* ubi Canoniſtæ *de conſuet.* & ſcripſit Abb. *conſ. 7. col. penult. in princ. lib. 2. verſ. Et notanter*, Roman. *conſ. 512. n. 150. in fin. verſ. Tertiò quia*, Bart. & DD. in *l. De quibus, ff. de legib.* & in propriis tradit Rolan. *conſ. 75. n. 42. lib. 1.* & de generali Vrbis conſuetudine ineundi ſocietatem officiorum ſuper officiis alienis, Rota *deciſ. 311. num.* [illegible] *p. 4. Diverſor.*

DE CRIMINE FALSI.

Cap. Falſidicus.

SVMMARIVM.

1 Teſtis falſidicus tres lædit, Deum, iudicem, & partem, & n. 120. uſque ad num 123.
2 Falſi pœna tenetur teſtis non modò ſi falſum dicit, ſed etiam ſi veritatem occultat, & num. 124. & ſeqq.
Declaratur n. 56. & ſeqq. & n. 144.
3 Delicto unico poteſt quis lædere plures perſonas, & tenetur omnibus ſatisfacere.
4 Et qui in pluribus offendit, in pluribus punitur.
5 Teſtis tenetur de falſo ſi interrogatus ſuper certo articulo dicat ſe neſcire, aut non recordari; vel ſi deponat obſcurè, verſutè, vel per malitiam, & n. 149. & ſeqq.
6 Secus ſi non iuraſſet, vel non fuiſſet interrogatus.
7 Tacens veritatem quando teneatur pœna falſi, & peccet, latè declaratur, ut n. ſeqq.
Tacens veritatem peccat quando aſſumpſit officium teſtificandi, ibid.
8 Et eſt peccatum mortale, & n. 124.
9 Idem eſt quando aliter ex alio officio aſſumpto tenetur dicere veritatem.
10 Et idem quando ex alia cauſa ad id tenetur.
11 Tacens veritatem ſuperioribus ſuis peccat.
Quod procedit etiam in tacente crimen capitale per ipſum commiſſum, n. 125.
12 Tacens veritatem non peccat quando non compellitur reſpondere, & veritas aliter haberi poteſt.
13 Limitatur quando procuraret, ne veritas ab aliis poſſet haberi.
14 Tacens veritatem peccat quando non poteſt aliter de veritate liquere, & proximus inde damnum patitur, & n. 131.
15 Tacens veritatem ad favorem proximi, ne puniatur in cauſa criminali, non peccat.
16 Fallit primò quando aſſumpſit officium teſtificandi, vel aliàs ex officio tenetur.
17 Fallit ſecundò in ſubſidium quando veritas aliter haberi non poteſt.
18 Tacens veritatem in impetratione à Principe peccat.
19 Paria ſunt nocere iniuſtè, & iuſtè prodeſſe nolle.
20 Iurans falſum ſubaudiendo aliquid in mente, quod reddat ſenſum verum, an peccet mortaliter, & n. ſeqq. uſque in fin.
21 Quid ſi id faciat ſine iuſta cauſa.
Et quid ſi iuſta cauſa ſubſit, n. 26. & n. ſeqq. uſque in fin.

Iura-

22 Iuramenti finis eſt determinatam veritatem aperire, & n. 133. & ſeqq.
Iuramentum, quod huic fini adverſatur, non inducit mortale peccatum in materia levi, n. 24.
Contrarium, n. 137.
23 Iuramentum, cui deeſt ſola diſcretio, non ingerit culpam mortalem, & n. 152.
24 Iurare loci cauſa Principem eſſe in oppido intelligendo pictum eſt grave peccatum, ſed non mortale.
Imo eſt mortale, n. 145. & ſeqq.
26 Iurare falſum ex iuſta cauſa ſubaudiendo aliquid in mente, quod reddat ſenſum verum, nullam eſſe culpam, qui Authores ſenſerint.
27 Et quibus fundamentis, & n. ſeqq. uſque ad n. 55.
Scriptura ſacra frequenter utitur verbis, quæ ſecundum litteram videntur falſa, ſunt tamen vera ſecundum implicitas ſubauditiones, ibidem, & n. 161.
Declaratur, n. 156. & ſeqq.
28 Deus audit verba noſtra prout ex intimis proferunt: Humanæ aures prout foris ſonant, & n. 70.
Declaratur n. 76. & 80. & 162. verſ. Non obſtat ſecundum.
29 Veritas, aut falſitas ſermonis non eſt accipienda ex verbis externis, ſed ex intentione proferentis.
Contrarium, n. 84.
Declaratur num. 76. & 162. verſ. Non obſtat ſecundum.
30 Verba deſerviunt intentioni, non intentio verbis, & n. 71.
31 Linguam ream non facit niſi rea mens, & n. 72.
32 Mentiri eſt contra mentem ire, & n. 163.
33 Mendacia ad rationem verba, materialiter ſe habent, ſed formalitas ex mente proferentis eſt accipienda, & n. 87. in fin.
Declaratur n. 163.
34 Mendax non eſt qui dirigit greſſus in aliquam partem, ad quam ire non intendit, & n. 164.
35 Opinio adſtruens periurium non eſſe verbis falſum iurare, & interna ſubauditione verum concipere, eſt probabilis, & ideo eligi poteſt, licèt oppoſita ſit probabilior, ac tutior.
Contrarium n. 16[illegible].
36 Iurare ſe aliquid neſcire, quod expedit ſub ſecreto tegere, ſubaudiendo in mente, ita ut expediat revelare, multi opinantur non eſſe periur[illegible].
37 Idem in eo, qui coactus iurat ſe pecuniam ſoluturum, ſubaudiendo intra ſe, ſi erit debitor.
38 Idem in eo, qui per metum iurat ſe accepturum aliquam in uxorem, ſubintelligendo, ſi mihi placuerit.
39 Idem in muliere, quæ ſciens occultum impedimentum dirimens, metu excommunicationis iurat ſe velle viro cohabitare, ſubaudiendo, ſi mihi licebit.
40 Idem in eo, qui pecunia egens iurat ſe illam non habere, intelligendo ad mutuandum.
41 Idem in adultera, quæ iurat ſe adulterium non commiſiſſe, ſubaudiendo, in alio die, vel loco.
42 Idem in Clerico, qui ut ſe eximat ab indebita ſolutione gabellæ, iurat ſe nihil portare, ſubaudiendo, ex quo gabellam ſolvere teneatur.
43 Idem in viatore veniente ex loco, qui peſte infectus creditur, & iurat ſe inde non venire ſubintelligendo, tamquam ex loco infecto.
44 Idem in pœnitente, qui malè interrogatus à Sacerdote, falsò negat ſe confeſſum fuiſſe aliquod peccatum, ſubaudiendo, ita ut illud dicere teneatur.
45 Iuramentum quoties exigitur ad faciendum peccatum, poteſt quis iurare ſe facturum, ſubintelligendo intra ſe, ſi abſque peccato id ſibi licuerit.
Contrarium à n. 80. uſque in fin.
46 Reus non iuridicè interrogatus poteſt iurare ſe delictum non commiſiſſe, intelligendo intra ſe, prout ſubeſt illi iudicio, & n. 129.
47 Et idem in teſte, qui iurat ſe neſcire.
Contrarium n. 129.
48 Neſcio, verbum recipit hanc interpretationem, ſcilicet ad revelandum.
49 Iurans falſum in iudicio ex iuſta cauſa, ſubaudiendo in mente aliquid, quod reddat ſenſum verum, non peccat ſecundum aliquos.
50 Idem putant in eo, qui occidit hominem ad ſui defenſionem, vel putans eſſe feram, & negat in iudicio ſe occidiſſe, intelligendo intra ſe de facto criminoſo, & n. 12. & 153. & ſeqq.
51 Idem in eo, qui ut ſibi ſatisfaciat de iniuſta taxa, negat in iudicio ſe fraudaſſe, intelligendo, ita ut deliquerit.
52 Idem in eo, qui ut ſe eximat ab imputatione homicidii, quod non commiſit, in iudicio negat gladium repertum penès cadaver eſſe ſuum, ſubaudiendo in mente, quatenus eſt indicium illius delicti.
53 Idem in eo, qui ad ſui ſuſtentationem abſcondit bona, ne à creditoribus capiantur, & negat iudici ſe illa habere, ſubaudiendo, ita ut teneatur manifeſtare.
54 Idem in eo, qui cùm pecunias mutuò acceptas reſtituerit, in iudicio negat mutuum, ſubintelligendo, ita ut teneatur ſolvere.
55 Mendacium non eſt uti verbis falſum ſignificantibus, quando attentis circumſtantiis recipiunt ſenſum verum iuxta interrogantis intentionem, quam reſpondens mente concipit.
Contrarium, n. 153.
57 Mendacium omne ex ſuo genere eſt peccatum.
Adeout nec ad vitandam mortem, aut pudicitiam ſervandam, nec pro ſalute animæ, nec pro Dei gloria mentiri liceat, ibid.
58 Mendacio, & odio Dei adeo intrinſeca eſt malitia, ut nec per omnipotentiam Dei abſolutam poſſit auferri.
59 Mendacium non pernicioſum, ſed officioſum, vel iocoſum eſt peccatum veniale.
Sed addito iuramento fit periurium, n. 80.
60 Periurium eſt mendacium iuramento firmatum.
61 Periurium omne, quantumcumque mendacium ſit leve, ex ſui ratione eſt mortale.
62 Eſt grave ſcelus, & in Lege, & in Prophetis, & in Evangelio prohibitum.
63 A quo nec metus mortis excuſat.
64 Per illud infertur veritati Dei atrociſſima iniuria, quæ ſine mortali eſſe non poteſt.
65 Mendacio interveniente ex univerſali regula iuramentum ſemper eſt mortale, & n. 82.
66 Iuramentum in foro animæ an ſit interpretandum iuxta intentionem recipientis, vel iurantis: altè diſtinguitur, ut n. ſeqq. uſque ad n. 80.
67 Intellectus cap. Quacumque arte, 22. q. 5. & n. ſeqq. uſque ad n. 81, maximè n. 76.
68 Iurans falſum ſuper lapidem, periurus eſt.
69 Sermo malus toties procedit de ore noſtro ad deſtructionem audientium quoties loquimur non

ut

ut convenit audientibus, & n. 136.
70 Intellectus c. Humanæ aures, 22. q. 5. & n. ſeqq. uſq. ad n. 80. maxime nu. 76. & 162. verſ. Non obſtat ſecundum.
71 Intentio non debet verba deſervire, ſed verba intentioni.
72 Periurium eſt non quod quis ore, linguave protulit, ſed mente iurata concepit, & animo.
Declaratur n. 76.
73 Iuramentum in conſilio animæ ſecundum intentionem iurantis recipit interpretationem, ſed in iudicio ſecundum iura ex ſententia Innocentij.
74 Contrarium,
Declaratur n. 76.
75 Iurantis intentio non ita eſt attendenda, ut ſit in libertate ſua exponere verba ut vult, ſed ſecundum id, quod communiter intelligitur.
76 Iuramentum ſi non ſit eadem intentio iurantis, & ſuſcipientis, in foro animæ accipiendum eſt iuxta ſanum intellectum eius, qui dolum non adhibet, & n. 80. & 162. verſ. Non obſtat ſecundum.
77 Iurantis, & recipientis ſimplicem intentionem conſiderat Deus, & ex parte utriuſque verborum artem aſpernatur, & odit.
79 Iurare falſum ſubaudiendo aliquid in mente, quod reddat ſenſum verum, eſſe peccatum mortale, latiſſimè oſtenditur n. ſeqq. uſque ad n. 158.
80 Iuramentum artificioſè compoſitum ad fallendum proximum accipit Deus ſecundum quod is, cui iuratur intelligere debet iuxta rectam intelligentiam verborum.
81 Lingua loquentis eſt tuba cordis.
82 Mendacium iuramento firmatum in quacumque materia, & ex quacumque cauſa ſemper eſt peccatum mortale, & n. 88.
83 Mendacium committit qui ſcienter utitur falſa ſignificatione vocis, & aliud ſubaudit in mente, quod reddat ſenſum verum, & n. ſeqq. uſque ad num. 96. & n. 146.
84 Mendacium eſt falſa vocis ſignificatio cum intentione fallendi.
Ideſt falſum dicendi, n. 88. & ſeqq.
85 Falli, & errare eſt unum pro alio, ſeu falſum pro vero putare.
86 Iuramentum in quacumque materia eſt mortale, ſi verba ſunt falſa.
87 Subauditio implicita in mente retenta non excuſat quin ſit falſa vocis ſignificatio, & n. 97. uſque ad n. 102. & n. 121. & 147.
88 Fallit quiſquis falſum loquitur, etiamſi audiens non fallatur, quia fallaciam intendit ſecundum quod eſt in fallente, & n. ſeqq.
89 Mendacia ſi non habent quem decipiant, ipſa ſibi mentiuntur.
Mendacij ratio ſumitur à voluntate falſum enunciandi; intentio autem imprimendi falſum in alterius opinionem fallendo ipſum non pertinet ad rationem mendacij, ſed ad quandam illius profeſſionem, ibid.
94 Mendax eſt qui lingua profert contrarium eius, quod mente gerit, & n. ſeqq.
91 Mendacij ratio formalis conſiſtit in difformitate, & diſſonantia verborum ab intentione.
92 Mentientis malum eſt unum habere clauſum in pectore, aliud promptum in lingua.
93 Voces cum ſint ſigna intellectus innaturale eſt, ut aliquis voce ſignificet quod habet in mente.
94 Iuramenti verba ſi non admittunt ſenſum, quem iurans mente concipit, à periurio non excuſant.
97 Vox externa, quæ ſignificat falſum, in nullo caſu admittit ſubauditionem internam, quæ ſignificet verum, & n. ſeqq. uſque ad n. 102.
98 Verum & falſum invicem ſunt contraria, & eſſe non poſſunt in eodem ſubiecto.
99 Periurium eſt aliquid iuramento promittere, ſubaudiendo in mente conditionem naturæ impoſſibilem.
100 Conditio impoſſibilis naturæ vitiat ſtipulationem.
101 Eſſe, & non eſſe contradictoriè ſunt oppoſita.
102 Periurus eſt qui apparenter iurat, ſed intentionem habet aut non iurandi, aut ſe iuramento non obligandi, aut promiſſionem iuratam non adimplendi.
103 Mendacium eſt materia omnino contraria iuramento tam interiori, quam exteriori.
104 Iurans in dolo, in cuius mente eſt non ſic ſe facturum ut promittit.
105 Periurus eſt antequam iuret, qui peierare paratus eſt.
106 Infidelium ſectas ore profiteri, ſubaudiendo in corde, ſi mihi liceat, nefas eſt Chriſtiano.
107 Iuramentum eſt actus latriæ.
108 Iuramento firmare id, quod nihil eſt, periurium eſt.
109 Verum, & nihil ſunt contradictoriè oppoſita.
110 Iuramentum, cui veritas non eſt comes, eſt periurium, & n. 113.
111 Mentiens nihil dicit, quia non dicit quod vox ſignificat, nec dicit quod cogitat.
112 Veritas eſt ut quod eſt dicatur.
114 Mendacium eſt non ſolum in falſis verbis, ſed etiam in ſimulatis operibus.
115 Et æquale eſt peccatum.
116 Facto qui mentitur, & mente concipit verum, non eſt à mendacio immunis, & n. 140.
117 Res verbis accommodare non eſt in facultate hominis, ſed ſolius Dei, & n. 156.
118 Nec verbis ſignificationem imponere.
119 Veritas in iuramento eſt adæquatio vocis ad rem.
120 Iurans falſum in iudicio, & ſubaudiens in mente verum, eſt obnoxius Deo.
121 Item iudici, & n. ſeqq. uſque ad n. 132.
Item parti, n. 131. & n. ſeqq.
122 Periurium eſt nequiter decipere credentem.
123 Sententia ferri debet ſecundum acta, & probata.
124 Veritatem occultans metu cuiuslibet poteſtatis, iram Dei ſuper ſe provocat.
125 Accuſatus de crimine capitali non poteſt iudici ſecundum iuris formam interroganti veritatem celare ſine mortali peccato, & n. 155.
126 Damnatus ad mortem peccat aufugiendo de carcere.
127 Tacens veritatem iudici non iuridicè interroganti non peccat.
128 Carceratus iniuſtè peccat non fugiendo de carcere.
Contrarium n. 130.
129 Reus non tenetur reſpondere ſi iudex exquirat quod non debet ſecundum ordinem iuris, ſed poteſt appellare, vel aliàs licitè ſubterfugere, ſed non poteſt uti mendacio.
131 Accuſator ſi in probatione deficiat, tenetur pœna talionis.
132 Item efficitur infamis, & communione privatur.
133 Iuramentum inſtitutum eſt non per quod ſe homines fallant, ſed per quod quiſque in alterius notitiam cogitationes ſuas proferat.
134 Verbis uti ad fallaciam, non ad quod inſtituta ſunt peccatum eſt.
135 Iuramenti finem deſtruit modus iurandi per internas ſubauditiones verborum ſenſum invertens.

136 Iuramenti comes principalis eſt veritas in audientium notitiam delata.
Voces inſtitutæ ſunt, ut aſtruatur veritas apud audientem, quæ eſt apud loquentem, & qui ad aliud utitur, incurrit peccatum mendacij, ibid.
138 Iurans alta voce aliquid falſum, & ſuperaddens aliquid voce ſubmiſſa, & non perceptibili, quod reddat ſenſum verum, mortaliter peccat.
139 Reſpondere nihil, vel ita reſpondere, ut incertus dimittatur interrogator, paria ſunt.
140 Iurans Italicè iòmnare perd'io, cum apoſtropho ut audientem fallat, intendens ſignificare perdo io, periurium committit.
141 Idem in eo, qui iurat per ver. Uxo, ſupprimendo litteram l.
142 Idem in eo qui pronunciat iuramenti verba interrogativè, ut contrarium ſenſum inducant.
143 Idem in eo, qui intendit ironicè loqui ad fallendum proximum.
144 Mentiri aliud eſt, quod nunquam licet, aliud veritatem occultare, quod aliquando licet, & numer. 164.
145 In iuramento uti amphybologia, ſeu æquivocatione etiam ex iuſta cauſa, vel iocoſè, eſt mortale peccatum, ſi verba communi audientium uſu non admittant ſenſum verum, quem iurans intendit.
Secus ſi verba utrumque ſenſum admittant, n. 147. & n. 152.
Quod tamen fallit in iudicio, n. 149. & ſeqq.
146 Iuramentum eſt accipiendum iuxta propriam, & communem verborum intelligentiam.
Mendacium idem eſt, quod aſſertio falſi cogniti, ibid.
Peccatum grave, & mortale idem ſunt, ibid.
147 Iurans non obligatur niſi ſecundum intentionem ſuam, ſi verba ita duplicata ſint, ut æqualiter diverſos ſenſus exprimant.
148 Amphybologia, qua uſus eſt D. Franciſcus an ſalvetur à mendacio.
149 Amphybologia, ſeu æquivocatione doloſè uti in iudicio eſt mortale peccatum etiamſi verba ex communi intelligentia utrumque ſenſum admittant.
150 Veritatis proditor eſt, qui in iudicio non liberè veritatem pronunciat, quam liberè pronunciare poteſt.
151 Teſtis tenetur pœnæ falſi, qui obſcurè, verſutè, aut per malitiam teſtificatur.
153 Mendacium ſalvari non poteſt ex interrogantis intentione, quibus reſpondens mente concipit attenta circumſtantia.
154 Maximè in iudicio.
155 Iudex debet ſolam veritatem indagare pro adminiſtratione iuſtitiæ.
156 Scripturæ ſacræ præter ſenſum litteralem inſunt alij ſenſus ſpirituales, & myſtici.
157 Omnes ſcientias tranſcendit, quia dum narrat geſtum, prodit myſterium.
158 Nec multiplicitas ſenſuum facit æquivocationem, nec aliquam ſpeciem multiplicitatis.
159 In nulla ſcriptura humana poteſt reperiri niſi ſenſus litteralis, ſed tantum in divina, cuius Spiritus ſanctus eſt auctor, homo verò inſtrumentum.
160 Mendacium per vetus Teſtamentum tueri non licet, & n. 162.
161 Et quomodo in Scriptura divina à mendacio excuſetur quæ ſecundum litteram videntur falſa.
164 Falſa aut verba ſignificare id quod non eſt, nunquam licet: ſed prætermittere ſignificare id, quod eſt aliquando licet.
165 Simulatio, ſeu fictio, cui mendacium non ineſt, utilitatis cauſa interdum eſt licita.
166 Ore non aliud loquamur, & aliud corde, ut ſimus Iudas, & Herodiani.

1 FALSIDICUS. Jo. Andr. non ſummat, quia breve eſt; ſed ſecundum Abbatem,
2 & ſequaces hoc dicit. Teſtis falſidicus tres lædit, Deum, iudicem, & partem: & falſus eſt non ſolum mendacium dicit, ſed etiam qui veritatem occultat; ſecunda pars ibi, *utrque*. In ſupraſcriptione tribuitur Auguſtino, cui etiam tribuitur à Raymund. Conr. & Gratian. in cap. *Quiſquis metu in ſupraſcriptione, 11. qu. 3.* Non ſunt tamen verba Auguſtini, ſed Iſidori *lib. 3. de ſummo bono cap. 59.* ut refert Anton. Auguſt. *in notis ad primam collectionem Decretalium lib. 5. tit. 16. cap. 2.* & notatur *hic in gloſ. marginali in princip.* & *in notis poſt d. c. Quiſquis.*
3 Nota primo ibi, *tribus perſonis eſt obnoxius*: unico delicto poſſe aliquem lædere plures perſonas, & teneri omnibus ad ſatisfactionem, Butr. *hic n. 3.* Abb. & Marian. Socin. *in 1. notab.* Facit quod legitur, & notatur in l. *Nunquam, ff. de privat. delict.* &
4 in cap. *Parrochianos, de ſent. excomm.* Et quia in tribus offendit, in tribus punitur, *ut hic in gloſ. penult.* & per Hoſtien. *num. 4.* & Butr. n. 6. quod latiùs proſequitur Abb. *n. 5. & 6.*
5 Secundò nota ibi, *& qui veritatem occultat*: teſtem eſſe falſum, & pœna falſi teneri non modò cum mendacium dicit, ſed etiam cùm celat veritatem. Idem dicitur in c. *Quiſquis, 11. q. 3.* Hoc tamen intellige ſecundum Abb. *hic in 2. notab.* quando interrogatus ſuper certo articulo, reſpondet ſe nihil ſcire, vel quando iuravit dicere puram, & meram veritatem, & multa ſubticuit, ut in c. *Cum dilecti, ſupra de accuſat.* Et idem eſt ſi dixerit, ſe non recordari de eo, de quo veriſimiliter recordari debet; vel ſi depoſuerit obſcurè, verſutè, aut per malitiam, Farinac. *in prax. criminal. part. 2. q. 67. nu.*
6 *223. & 225.* & dicam infra num. 151. Secus autem ubi non iuraſſet, vel non fuiſſet interrogatus, ut in d. l. *Nunquam, ff. de privat. delict.* Tunc enim non tenetur de falſo ſi veritatem non aperit; quia teſtis non debet eſſe verboſus, ſed ſatis eſt, ut reſpondeat ad interrogata, ſecundum Abb. Sed tu vide Marian. Socin. *num. 41. & ſeqq.*
7 Tertiò nota in iiſdem verbis: peccatum eſſe veritatem celare, quod tamen intelligunt Goffr. & Innoc. *hic in fin.* Quando quis aſſumpſit officiũ teſtificandi, vel quando aliàs de veritate loquere non poteſt: & concordant Abb. Antiq. *in fin.* Hoſtien. *num. 6.* Jo. Andr. *num. 1.* Butr. *num. 5.* Cardin. *num. 1.* Anchar. *num. 5.* & Abb. Sicul. *in 3. notab.* Sed tu latiùs diſtingue ſecundum Marian. Socin. *in 4. not. num. 5.* nam aut quis officium teſtificandi aſſumpſit: & peccat tacendo veritatem, ut *hic*, ut notatur in d. cap. *Quiſquis, 11. quæſt. 3.* in gloſ. 1. iuncto cap. *Fraternitatis, ſupra de teſtib.*
8 Goffred. Innoc. & alij præallegati, & dicit Butr. *num. 2. & 5.* hoc eſſe peccatum mortale, quia eſt contra charitatem, & præceptum Dei: quod la-
9 tiùs patebit infra *num. 125.* Et idem dicendum ſi aliter ex officio aſſumpto ad hoc teneretur pro-

10 pter eamdem rationem; & conſentit Abbas Si-
culus *ubi ſupra*. Si verò quis non aſſumpſit officiũ
teſtis, vel ſimilis: tunc ſubdiſtingue: nam aut lo-
quimur in caſibus, in quibus tenetur interrogatus
11 reſpondere, ut in Superioribus, ad quorum inter-
rogationem ſubditus tenetur pandere veritatem:
& tacens peccat, ut in cap. 2. *ſupra de maior. & o-
bed.* & cap. *Qui reſiſtit. 11. q. 3.* & latiùs dicam in-
12 fra d. *num.* 125. Aut non cogitur reſpondere: &
tunc aut veritas aliter haberi poteſt; & non pec-
13 cat, niſi ipſe affectatè procuraſſet, ut veritas ab a-
liis haberi non poſſet, ſed ſolùm ab ipſo, ut in
14 cap. *Primum*, & cap. *Ne quis, 22. q. 2.* Aut non po-
teſt aliter de veritate liquere; tunc aut taciturni-
tas tendit aut damnum proximi: & hoc etiam,
caſu tacens peccat, arg. hujus cap. quia in manda-
to legis continetur, *Diliges proximum tuum ſicut
te ipſum*. cap. *Charitas, §. Proximus, de pœn. diſt. 2.* Et
quia quod mihi prodeſt, & non nocet, facere te-
neris, l. 2. §. *Item Varus. ff. de aqua pluvial. arcen.*
& notat gloſ. in cap. *Quiſquis metu, in ver. Prodeſſe,*
11. q. 3. Si verò taciturnitas tendit in utilitatem
15 proximi, ut in cauſa criminali, ne proximus dam-
netur: & hoc caſu non eſt peccatum tacere, ex
16 quo non acceptavit officium teſtificandi, nec a-
liàs ex officio tenetur, ut in cap. *Dilectorum, ſupra*
17 *de teſtib. cogen.* Quod tamen verum eſt, niſi in
ſubſidium ſecundum Innocen. in cap. 1. *eod. tit.* Et
18 prædictis adde, quod peccat etiam qui tacet veri-
tatem in impetratione, quam facit à Principe, ut
cap. *Super litteris, de reſcript.* ſecundum Marian.
Socin. *hic num.* 20.
19 Ultimò nota ex fin. litteræ, pari reprehenſione
dignum videri eum, qui nocet injuſtè, & eum, qui
juſtè non vult prodeſſe: utrumque enim eſt con-
tra officium Sacerdotis, cap. *final. in princ. ſupra
de poſtul.* Hoſtien. *hic in fin.* Jo. Andr. *num. 1. in fin.*
Abb. *num. 4. in fin. verſ. Ultimo,* & Marian. Socin.
num. 2.
20 QUÆRO. An ſit mortale peccatum jurare
falſum, ſubaudiendo aliquid in mente retentum,
quod reddat ſenſum verum.
Hæc eſt frequens Modernorum concertatio,
in qua conveniunt omnes, peccatum eſſe ſit jura-
21 re ſine juſta cauſa. Licèt variatum ſit ſententiis,
22 quale ſit peccatum. Aliis quidem affirmantibus
eſſe mortale, quia ſic jurans agit contra præcipuũ
juramenti finem, qui eſt determinatam veritatem
aperire, cap. *Iuramenti, 22. q. 5.* & latiùs patebit
infra *num.* 135. Inter quos recenſentur Cardin. Ca-
jet. in 2. 2. *quæſt. 89. art. 7. in reſponſ. ad 9. col. penult.
verſ. Ad hoc dicitur,* Sot. *lib. 5. de iuſt. & iur. quæſt. 6.
ar. 2. concluſ. 7.* & *in lib. 8. concluſ. 1. art. 7. col. ult.* &
de Secreto membr. 3. qu. 3. concluſ. 3. in fin. Corduba
in Summa q. 65. Azor. *Inſtit. moral. to. 1. lib. 11. cap.
4. q. 5. in fin.* Lopez *par. 1. Inſtructorij, cap. 42. col. 7.
verſ. Item qui non, & verſ. ſeq.*
23 Aliis verò exiſtimantibus tantùm eſſe culpam
venialem ſine juſta cauſa ſic jurare, dummodo id
non fiat in judicio ad legitimam judicis interro-
gationem nec in præjudicium tertii; quia in tali
juramento deeſt ſola diſcretio, ſeu judicium, cap.
*Tantum orarium, §. Quæ autem circa fin. verſ. Si dum
incauti iuramus, 25. diſt.* Et quamvis hoc adverſe-
24 tur fini juramenti, tamen dicunt id continge-
re in materia levi; ac proinde non ingerere cul-
pam mortalem, argum. cap. *Ne quis arbitretur,
§. Duo ſunt, 22. q. 2.* Cujus ſententiæ ſunt Thom.

Sanchez *ſuper Decalogo tom. 1. lib. 3. cap. 6. n. 15.* Bo-
naccina *tract. de Legib. diſput. 2. q. 1. punct. 12. num. 3.*
Filiucc. *in quæſt. moral. tom. 2. tractat. 25. cap. 11. num.
331.* & noviſſimè Diana *reſolut. moral. par. 2. tract. 1.*
25 *Miſcell. reſolut. 25.* & vacillando Leonard. Leſſius
lib. 2. cap. 42. dub. 9. num. 98. in fin. dicens: Quod ſi
tali orationi, cum juſta cauſa non ſubeſt, addatur
jusiurandum, ut ſi jures Principem eſſe in oppido
intelligendo pictum, joci cauſa erit grave pecca-
tum, quia eſt magna irreverentia ſuis jocis Deum
teſtem adhibere, fortè tamen ſi ſcandalum abſit,
non erit mortiferum.
26 Sed ſi juſta cauſa ſubſit, puta quia id neceſſa-
rium, aut utile ſit ad ſalutem corporis, vel ad ho-
norem, aut ad res familiares tuendas, vel ad quem-
libet alium virtutis finem; tunc multorum opinio
eſt, nullam eſſe culpam iurare id, quod falſum eſt
ſecundum vocis ſignificationem implicitè ſub-
audiendo aliquid in mente, quod efficiat ſenſum
verum; eamque tenuerunt Navarr. in cap. *Huma-
næ aures, 22. q. 5. in 2. qu. num. 12.* Gregor. de Valen.
tom. 3. diſput. 5. quæſt. 13. punct. 2. & *tom. 4. diſp. 7. qu. 13.
punct. ult.* Salon. *in 2. 2. q. 69. art. 2. controverſ. 11. in
4. ratione,* & *in ſolut. ad 1. & ad 2.* Toledo *in Summa
lib. 4. cap. 21. n. 9.* Philiarchus *de offic. Sacerd. tom.
1. par. 2. lib. 3. c. 14.* Suarez *tom. 2. de Religion. lib. 3.
cap. 11. num. 4. & 5.* Reginal. *in prax. tom. 2. lib. 24.
cap. 1. num. 10.* & mordicus tuetur Sanchez a-
lios referens *ſuper Decalog. tom. 1. lib. 3. d. cap. 6.
num. 15.*
27 Pro hac opinione ponderant primò hunc lo-
quendi modum per implicitas ſubauditiones fre-
quenter uſurpari in ſacris Litteris: nam *Ioan. 7.*
Salvator dixit, *Non aſcendam ad diem feſtum*: &
tamen ſtatim aſcendit, & nihilominus loquutio
vera fuit ex ſubauditione in mente Chriſti reten-
ta, ſcilicet non aſcendam manifeſtè, quem ſenſum
ſignificatio vocis non importabat: & *Tobiæ 5.* An-
gelus dixit, *Ex filijs Iſrael ego ſum Azarias Ananiæ
magni filius.* Quæ verba ſimiliter ſecundum pro-
priam ſignificationem erant falſa, ſed tamen vera
ſecundum interpretationem retentam in mente
Angeli. Item *Geneſis 27.* Jacob dixit, *Ego ſum
primogenitus tuus Eſau, & feci ſicut præcepiſti mihi.*
Quorum utrumque fuit falſum, inſpecta verbo-
rum ſignificatione; & tamen eum vindicant à
mendacio multi, quos refert, & ſequitur Pereira
in eum locum diſput. 5. per totam. Item *Matth. 11.*
Chriſtus dixit, Joannem eſſe Eliam. Item *Geneſ.
12.* Abraham rogavit Saram uxorem ſuam, ut ſo-
rorem eius ſe eſſe mentiretur: & tamen hæc
quoque ex ſubauditis ſenſibus à mendacio excu-
ſantur, ut in cap. *Quæritur,* & *in §. Item opponitur.
22. q. 2.*
28 Deinde pro eorum opinione inducunt textum
in cap. *Humanæ aures, 22. q. 5.* ubi dicitur, Humanæ
aures verba noſtra talia iudicant, qualia foris ſo-
nant; Divina verò judicia tales eſſe audiunt, qua-
29 lia ex intimis proferuntur. Igitur veritas, aut fal-
ſitas ſermonis non eſt accipienda ex verbis exter-
nis, ſed ex intentione proferendis, ut ibi in gl. 2.
30 Nec mirum, quia ut dicitur in cap. *Intelligentia, in-
fra de verb. ſignific.* Intelligentia verborum ex
cauſis eſt aſſumenda dicendi, quia non ſermoni
res, ſed rei eſt ſermo ſubiectus.
31 Nec linguam ream facit niſi rea mens, ut cap.
Homines in fin. 22. q. 2.
32 Tertiò arguunt ab etymologia, ſeu alluſione
voca-

vocabuli, ad text. in l. *Notionem, §. Inſtrumentorum,
ff. in verborum ſignific.* cum ſimil. nam mentiri eſt
contra mentem ire, Connan. *lib. 1. cap. 3. num. 2.*
Raphael Cuman. in l. *Si quis extraneus, ff. de acqui-*
33 *ren. hered.* Quare externa verba materialiter tan-
tùm ſe habent ad rationem mendacii, nec refert
utrum vera ſint, an falſa; ſed formaliter ex men-
te proferentis eſt accipienda, cap. *Is autem men-
titur, §. Nemo mentiens, 22. quæſt. 2.* S. Bonaventura
in 3. ſententiarum diſt. 8. quæſt. 1. num. 2. & 10.
Cum ergo hoc caſu mens non intendat aliud
verbis aſſerere, aut negare, quia quod ipſa conci-
pit, utique verba non adverſantur intentioni; ac
proinde cum non ſint mẽdacium, nullum erit pec-
catum illa iureiurando firmare, cap. *Animadver-
tendum, 22. q. 2.*
Id quod etiam confirmant, quia ratio menda-
cii non conſiſtit in falſitate menti alterius impreſ-
ſa; alioquin mentiretur etiam qui utitur verbis
ex ſe ambiguis, quod eſt falſum, ut patebit infra
num. 174. Rurſus non conſiſtit in uſurpatione
verborum in ſenſu improprio, & qui eam amphi-
bologiam non admittat: ſed mendacium eſt in-
tendere verbo negare eam ipſam veritatem, quæ
mente concipitur, d. cap. *Is autem mentitur, 22.
quæſt. 4.* quod ſecundum eos non contingit in ca-
ſu propoſito.
34 Quartò arguunt ſic: Mendacium eſt non mo-
dò cum quis intendit exprimere falſum verbis,
ſed etiam factis, cap. *Cavete, 22. q. 5.* S. Thom in 2.
2. q. 111. *art. 1.* ſed non mentitur qui, v. g. dirigit
greſſus in aliquam partem, ad quam ore non in-
tendit; quia non vult ſignificare ſe animum illuc
eundi habere, quamvis adſtantes id concipiant;
ſed tantum vult occultare animum ſuum aliò eun-
di, ut idem docet eodem *art. 1. ad quartum.* Ergo
ſimiliter non mentitur qui verbis non intendit a-
liquid falſum ſignificare; ſed tantùm celare ali-
quam veritatem audientibus intendendo dicere
ſolum id, quod verum eſt ſecundum implicitam
ſubauditionem in ſua mente retentam.
35 Ultimò aſſerunt ſaltem negari non poſſe quin
hæc opinio ſit probabilis cùm tot ſuaſibilibus ra-
tionibus, & auctoritatibus fulciatur, argum. Clẽ.
unica. § final. de Summa Trinitate, & Fid. Cathol.
in concurſu autem probabilium opinionum, ubi-
que proclamant nullum eſſe peccatum eligere
probabilem, licèt contraria ſit probabilior, ac tu-
tior.
36 Ex concluſione ut ſupra firmata deducunt pri-
mò ut interrogatus de re, quam expedit ſub ſecre-
to tegere, poſſit licitè jurare ſe neſcire, ſubaudien-
do intra ſe, ita ut expediat revelare, quia locutio
vera eſt, & urget neceſſitas ſic jurandi: ita Sylveſt.
in ver. Mendacium, quæſt. ult. verſ. Quarto, qui tamen
non loquitur de juramento, Sot. *de iuſt. & iur.
lib. 5. quæſt. ult. art. 2. col. penult.* Petr. à Navarra *de re-
ſtitut. lib. 2. cap. 4. in nova edit. in 3. par. dub. 5. n. 242.*
quos refert, & ſequitur Sanchez. *ſuper Decalogo
lib. 3. c. 6. n. 25.*
37 Deducunt ſecundò, ut ſi per injuriam extor-
queatur promiſſio jurata de ſolvendo aliquam pe-
cuniam licet jurare ſe ſoluturũ, ſubaudiendo hanc
conditionem in mente retentam, ſi debuero;
quod tenuerunt Angel. *in ver. Iuramentum, 3. n. 8.
caſu 9.* Sylveſt. *in ver. Iuramentum, 4. q. 7. verſ. Se-
cundum,* ubi ſic ait: (Si verò in aliquo ſenſu
intendebat facere quod jurabat, licèt non in ſenſu

eius, cui jurabat, ut quia juravit dare centum la-
troni, ſubaudiendo in animo ſuo, ſi debuero; tunc
non peccat, quia non tenetur jurare ſecundum
intentionem ejus, cùm non ſit ſuus judex, ſed uti-
tur ſimulatione licita.) Quod licet, ut in cap. *Uti-
lem, 22. q. 2.* & ſequuntur Navar. in cap. *Humanæ
aures, 22. c. 5. in 3. qu. n. 6. in fin.* & in manuali *cap.
12. n. 14.* Azor *inſtit. moral. tom. 1. lib. 11. cap. 4. q. 5.
reg. 3. iuncto verſ. Primo quidem,* Gregor. de Va-
lent. *in 2. 2. diſput. 6. qu. 7. puncto 4. col. antepenult.* &
Sanchez *ſuper Decalogo lib. 3. c. 6. nu. 37. & 38.* Op-
poſitum tamen docuerunt Caietan. *in 2. 2. q. 89.
art. 7. in reſp. ad 4. col. penult. verſ. Ad hoc dicitur,* &
Arag. *ibidem, circa ſolutionem ad 4. in 2. concl.* & Sot.
de iuſt. & iur. lib. 8. q. 1. art. 2. col. ult.
38 Deducunt tertiò, ut coactus aliquam accipere
in uxorem, quam accipere non tenetur tuta con-
ſcientia, jurare poſſit ſe illam accepturum, intelli-
gendo intra ſe, ſi tenebor, vel ſi placuerit mihi: ſic
Toled. *in ſumma lib. 4. c. 21. n. 9.* & Sanchez *ubi ſu-
pra num. 39.*
39 Deducunt quartò, ut mulier excommunicata
eo quod viro non cohabitet propter occultum
impedimentum dirimens juxta terminos, cap. *Lit-
teras, de reſtit. ſpoliat.* & cap. *Inquiſitioni: de ſent. ex-
comm.* licitè poſſit jurare ſe cohabitaturam, ſub-
audiendo in mente, ſi mihi id licebit. Angel. *in
ver. Iuramentum 4. in princ.* Sylveſt. *in ver. Iuramen-
tum 3. q. 2. verſ. In iuramento verò,* Navar. *in manuali
c. 12. nu. 9.* Philiar. *de offic. ſacerd. tom. 1. par. 2. lib. 3.
cap. 14. ad fin.* Sanchez *ſuper Decalogo lib. 3.
cap. 6. n. 40.*
40 Deducunt quintò, ut rogatus ab amico, ut det
ei pecunias mutuas, poſſit licitè, ſi illis egeat, jura-
mento affirmare ſe illas non habere, quamvis ve-
rè habeat, ſubintelligendo intra ſe, ad ſibi mutu-
andum, Navar. *in manuali c. 12. nu. 18. & in d. c.
Humanæ aures, in 3. qu. n. 13.* Philiar. *d. cap. 14. ad
fin.* Sayr. *in Clavi Regia c. 4. n. 26.* & Sanchez *d. c.
6. n. 43.* contra Cordub. *de Secreto membro 3. qu. 3.*
Enriquez *in ſumma lib. 3. de pœn. cap. 19. num. 8. in
Commento littera R. in fine,* & Ludovic. Lopez *in 1.
p. Inſtructorij cap. 42. col. 7. verſ. Item qui non tene-
tur.*
41 Deducunt ſextò, ut uxor interrogata à viro, nũ
commiſerit adulterium, abſque peccato jurare
poſſit, ſe non commiſiſſe, ſubaudiendo tacitè in
alia die, vel in alio loco, quàm in eo, in quo illud
perpetravit, Navarr. in d. cap. *Humanæ aures in 1.
quæſt. nu. 9.* Philiar. *de offic. Sacerdot. tom. 1. par. 2.
lib. 3. d. c. 14. ad fin.* & Sanch. *d. c. 6. n. 4.* & eſt ex mẽ-
te Sylveſtri *in ver. Iuramentum 3. q. 2. verſ. In iura-
mento verò,* ubi poſt Roſell. & Aſtenſ. ſic ait: (Cũ
vir exigit ab uxore juramentum ſuper adulterio,
quia inique agit, poterit iurare, quod eſt verum
ſecundum ſuam intentionem, licèt ſit falſum ſe-
cundum intellectum audientis.) Sed contra Sot.
*de Secreto membr. 3. quæſt. 1. poſt 5. concluſ. verſ. Sed an
forte,* & *de iuſt. & iur. lib. 5. quæſt. 5. art. 2. in corp. ad
fin.*
42 Deducunt ſeptimò, ut Clericus interrogatus à
cuſtodibus, an ſecus deferat aliqua bona eo fine,
ut gabellam ſolvere compellatur, tutò jurare poſ-
ſit ſe nihil deferre, tacitè addendo intra ſe, ex quo
debeatur gabella, Sylveſt. *in ver. Mendacium. qu.
ult. verſ. Tertiò,* Sanchez. *ſuper Decalogo lib. 3. d. c. 6.
num. 32. verſ. Et eadem ratione,* qui hoc ampliat
etiam ad laicum in eo caſu, in quo ex aliqua cau-
ſa

ſa non tenetur ad ſolutionem gabellæ, ex Suarez tomo 2. de Relig. tract. de iuram. lib. 3. c. 9. n. 7.

43 Deducunt octavò, ut viator interrogatus à Cuſtodibus Civitatis, an venerit ex tali loco, qui creditur, ſed non eſt peſte infectus, tuta conſcientia jurare poſſit, ſe ex illo venire, ſubaudiendo implicitè, tanquam ex loco ſuſpecto, Sylveſt. in ver. Iuramentum 3. q. 2. in fin. Navar. in c. Humanæ aures, 22. q. 5. in 2. quæſt. n. 9. & in manual. c. 12. n. 19. Tolet. in ſumm. lib. 4. c. 21. n. 9. Philiar. de offic. Sacerdot. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 14. ad fin. Suarez. ubi ſup. & Sanchez d. c. 6. n. 35.

44 Deducunt nono, ut pœnitens à Sacerdote perperam interrogatus, an tale peccatum confeſſus fuerit, licitè poſſe jurare, ſe illud non fuiſſe confeſſum, concipiendo in mente, itaut teneatur hoc illi manifeſtare: ita Enriquez in ſumma lib. 6. de pœn. c. 19. n. 7. Gregor. de Valent. tom. 4. diſp. 7. qu. 13. punct. ult. col. 2. & Sanchez d. c. 6. nu. 44. contra Sot. in 4. diſt. 18. q. 4. art. 5. in ſolut. ad 4. verſ. Atque conſideratè, qui ait pœnitentem poſſe quidem reſpondere ſe non dixiſſe; at non poſſe affirmare ſe non dixiſſe in confeſſione, aut ſe confeſſum non fuiſſe.

45 Demum hanc eſſe regulam univerſalem, ut quoties exigitur juramentum ad faciendum aliquid, quod ſine peccato fieri non poteſt, jurans poſſit ſemper jurare ſe facturum, intra ſe intelligendo, ſi abſque peccato id facere potuero, tradit Sylveſt. in ver. Iuramentum 3. q. 2. verſ. In iuramento verò, & poſt eum Sanchez d. c. 6. n. 40.

46 Extendunt plerique præmiſſam concluſionem, ut locum habeat etiam in judicio, ſi judex non ſit competens, aut interroget non juridicè, ſecundũ ea, quæ leguntur, & notantur in cap. At ſi Clerici, ſupra de judic. unde ſi reus non legitimè interrogetur de crimine, quod verè perpetravit, poteſt jurare ſe illud non commiſiſſe, ſubaudiendo intra ſe, eo modo quo judex interrogat, nempe ut ſubeſt illi judicio.

47 Idemque affirmant procedere in teſte, qui non juridicè interrogatus de aliquo delicto, poteſt reſpondere ſe neſcire, intelligendo in mente, itaut teneatur dicere, quamvis verè illud ſciat; quia
48 verb. neſcio recipit hunc ſenſum, ut tibi dicam, ſecundum illud Marci 13. De die illa nemo ſcit, neque filius hominis. Quod explicat B. Auguſtinus Pſal. 6. in prologo, ut intelligatur ad revelandum, ſic Sylveſter in ver. Mendacium. q. ult. verſ. 4. & Navar. in d. cap. Humanæ aures, 22. q. 5. in 1. qu. n. 9. quem dicitur communiter receptum Sanchez ſuper Decal. lib. 3. c. 6. n. 23. & 24. Sayr. in Clavi Regia lib. 4. c. 5. n. 24. & lib. 12. c. 17. n. 29. quamvis de hoc dubitet Sot. de iuſt. & iur. lib. 5. qu. 6. art. 2. concluſ. 7. & de ſecreto membro 3. qu. 3. concluſ. 4. & abſolutè id neget Sepulveda in lib. de ratione reddendi teſtimonij, cap. 13.

49 Quinimo aliqui eamdem concluſionem extendunt etiam ad eum, qui in judicio interrogatur juridicè; dummodo ſubſit juſta cauſa ſic jurandi. Et ex hoc.

50 Inferunt primò, ut ſi quis occiderit hominem ad ſui neceſſariam defenſionẽ, vel ignoranter putans eſſe feram, aut rem alienam ſurripuerit in debiti compenſationem, de hoc in judicio legitimè interrogatus, tuta conſcientia negare poſſit, intelligendo intra ſe de facto crimino ſo; ſic Bannes in 2. 2. q. 69. art. 2. dub. penult. Salon. ibidem controver. 11. in 4. ratione. Sayr. in Clavi Regia lib. 12. c. 17. n. 26. Leſſius de iuſt. & iur. lib. 2. c. 31. dub. 3. n. 14. & Sanchez ſuper Decalogo lib. 3. c. 6. n. 29. qui ex eadem ratione deducit, ut ſi taxa alicujus mercis ſit injuſta, & aliquis majori pretio vendiderit, vel defraudaverit in pondere, & menſura, ad hoc ut
51 ſibi ſatisfaceret pro pretii injuſtitia, interrogatus à judice an pluris vendiderit, vel fraudaverit in pondere, & menſura, poſſit licitè jurare ſe pluris non vendidiſſe, nec fraudaſſe, ſubaudiendo in mente, itaut deliquerit.

52 Inferunt ſecundò, ut ſi reperto cadavere aliquis interrogetur à judice, an gladius ibi repertus ſit ſuus, vel tali hora illac tranſiverit, licitè poſſit juramento id negare, ſi verè homicidium non cõmiſerit, ſubaudiendo intra ſe, quatenus eſt mediũ illius delicti: ita Sot. de Secreto memb. 2. q. 7. poſt 3. concluſ. dub. 2. Manuel. de ordine iudiciario c. 10. n. 7. Salon. ubi ſupra. Sayr. d. c. 17. n. 11. Leſſius dicto dub. 3. n. 14. Sanch. d. c. 6. n. 30.

53 Inferunt tertiò, ut ſi quis ad ſui neceſſariam ſuſtentationem abſconderit aliqua bona, ne à creditoribus capiantur, juridicè interrogatus jurare poſſit, ſe nulla bona abſcondita habere, addendo intra ſe, itaut judici manifeſtare teneatur, Sanchez ubi ſupra n. 31.

54 Inferunt demum aliis prætermiſſis, ut ſi quis pecunias mutuo acceptas ſolverit, & interrogetur à judice de mutuo, poſſit juramento id negare, ſubaudiendo in mente, itaut ſolvere teneatur, Jaſ. in l. Manifeſtè, col. penult. ff. de iureiur. Cepoll. cautel. 60. Alciatus in l. 1. §. Si quis ſimpliciter, n. 74. ff. de verb. oblig. quos refert, & ſequitur Covar. lib. 1. var. reſolut. cap. 2. n. 4. Azor. inſtitut. moral. tom. 1. lib. 11. c. 4. q. 5. reg. 2. Suarez tom. 2. de Relig. tract. 2. de iuram. lib. 3. cap. 9. n. 6. & Sanchez d. c. 6. n. 32. qui hoc ampliat pluribus modis.

55 Quas quidem illationes tuetur ea præcipuè ratione, quod etſi verba ex proprietate vocabuli falſum ſignificent: tamen attentis circumſtantiis loci, temporis, perſonæ, & modi interrogandi, recipiunt ſenſum verum juxta interrogantis intentionem, quam reſpondens mente concipit; ideo verba hujuſmodi poſſunt abſque mendacio uſurpari, prout hanc regulam tradunt Navar. cap. Humanæ aures 22. q. 5. in 2. quæſt. n. 8. in fin. Bannes in 2. 2. q. 69. art. 2. dub. penult. & ibi Salon. controv. 11. Azor. inſtit. moral. tom. 1. lib. 11. c. 4. q. 5. reg. 2. Sayr. in Clavi Regia lib. 12. c. 17. n. 26. Suar. tom. 2. de Religione, tract. de iuram. lib. 3. c. 9. num. 6. Sanch. d. c. 6. num. 14.

56 Cæterum his non obſtantibus, ego verius puto hujuſmodi implicitas ſubauditiones non excuſare ſic jurantes à culpa mortali, & hanc eſſe pernicioſam cautelam ad mentiendum, & pejerandum in ſtragem animarum. Quod ut evidentius appareat, præmitto duas concluſiones, in quibus unanimiter conveniunt Theologi, & Canoniſtæ.

57 Prima concluſio eſt. Omne mendacium ex genere ſuo eſt peccatum, ſecundum illud Eccleſ. 7. Noli velle mentiri omne mendacium: adeout nullo caſu nec ad vitandam ſui, vel alterius mortem, nec ad pudicitiam ſervandam, nec pro ſalute animæ, nec etiam pro Dei gloria mentiri liceat. Jura ſunt clara in cap. Primum eſt capitale, in cap. Ne quis arbitretur, & in cap. Faciat homo, cum duobus cap. ſeqq. 22. quæſt. 2. & docet S. Thom. in 2. 2.
58 quæſt. 110. art. 3. Imò quod eſt mirabile, multorum ſententia eſt, Deum ex poteſtate abſoluta poſſe diſpenſare etiam in lege naturali, eamque immutare auferendo malitiam à quibuſvis actib9 lege naturæ prohibitis, ita ut nullum ſit peccatum furari, occidere, fornicari, &c. & tamen conveniunt omnes nullam cadere diſpenſationem in odio Dei, & mendacio, quibus adeo eſſentialis, intrinſeca, & inſeparabilis eſt malitia, & inordinatio, ut nec per omnipotentiam Dei abſolutam poſſit auferri, ut latiſſimè diſſerit, & probat Suarez de legib. lib. 2. cap. 15. per tot. maximè n. 4. verſ. Qui enim fieri poteſt, num. 5. & n. 12. verſ. Unde mendacium. & n. 23. concludens in præceptis 2 tabulæ nullam inveniri immutabilitatem ex parte materiæ ſolo excepto mendacio, tum propter alias rationes ibi adductas, tum verò quia eius deformitas non pendet ex alio dominio, vel divino iure, ſed ſtatim oritur ex diſſonantia verborum ad mentem: quod etiam docuit S. Bonaventura in 3. ſent. diſtinct. 38. q. 2. n. 25. & 26.

59 Secunda concluſio. Quamvis mendacium iocoſum, vel officioſum ſi nihil habeat pernicioſi ſit peccatum veniale, cap. Ne quis arbitretur, §. Duo ſunt omnino genera, 22. q. 2. gloſ. ult. in cap. Nec artificioſo, ead. cauſ. & quæſt. S. Thom. in 2. 2. q. 70. art. 4.
60 Tamen ſi iuramentum adjiciatur, tranſit in periurium, quod nihil eſt aliud, quàm mendacium iuramento firmatum, ut diffinit Magiſter in tertio
61 ſent. diſt. 39. & ibi Sanct. Thom. q. 1. art. 7. Omne autem periurium, quantumcunque mendacium ſit leve, ex ſui ratione eſt peccatum mortale, ut cap. Innovo, ibi, (Peierare in manu peccatum eſt.)
62 & cap. ult. 22. q. 1. ubi dicitur, (Periurium grave ſcelus eſſe, & in lege, & in Prophetis, & in Evangelio prohibitum, & talem de periurio pœnitentiam imponi debere, qualem & de adulterio, & de fornicatione, & de homicidio ſponte commiſ-
63 ſo, & de cæteris criminalibus vitijs.] hæc ibi: adeout à periurio nec metus mortis excuſet: nam ut legitur in cap. Si quis, qu. 5. qui coactus pro vita redimenda, vel pro qualibet cauſa, vel neceſſitate periurat, plus corpus, quàm animam diligit: & probat S. Thom. in 3. ſent. diſt. 39. q. 1. art. 5. & in 2. 2. q. 98. art. 3. Covar. in cap. Quamvis, de pactis in 1. par.
64 §. 1. num. 4. Reddens rationem, quia cùm in iuramento Deus adducatur in teſtem, periurium ſemper eſt mortale etiam in re leviſſima, quia atrociſſima ſit iniuria in eius veritatem: quæ quidem contumelia non poteſt abſque peccato mortali contingere: & idem reperit lib. 1. var. reſolut. cap. 1. num. 2. circa medium. verſ. Nam quod de iura-
65 mento. Et hanc eſſe univerſalem regulam, ut mendacio interveniente, ſemper iuramentum ſit mortale, tradit Cajetan. in 2. 2. qu. 89. art. 7. in reſponſione ad 4. col. 7. verſ. Ad hoc dicitur.

66 Quibus ſuppoſitis, pro ſolutione quæſtionis ante omnia inquirendum eſt. An juramentum in
67 foro animæ ſit interpretandum juxta intentionẽ recipientis, vel jurantis. Huius autem articuli determinatio potiſſimum pendet ex intellectu, & conciliatione duorum iurium, quæ videntur inter ſe contraria, nempe cap. Quacumque arte, & cap. Humanæ aures, 22. q. 5. Nam in d. cap. Quacumque Iſidorus ait, (Quacumque arte verborum quiſq; juret, Deus tamen, qui conſcientiæ teſtis eſt, ita hoc accipit, ſicut ille, cui iuratur, intelligit. Dupliciter autem reus fit: quia & Dei nomen in vanum aſſumit, & proximum dolo capit.] Hæc ibi:
68 concordant text. in cap. Ecce, ead. cauſ. & quæſt. ubi de eo, qui ſuper lapidem falſum iurat, Auguſtinus ſic ait. (Si tu illud ſanctum non putas, ſanctum puta cui juras: non enim quando juras tibi juras, ſed proximo juras: Homini juras ante lapidem, ſed numquid ante Deum? non te audit lapis loquentem, ſed punit te Deus fallentem.) Ad idẽ textus in cap. Quoties, 22. q. 5. ubi Hieronym. di-
69 cit (Quoties loquimur non ut convenit audientibus, toties ſermo malus procedit de ore noſtro ad deſtructionem eorum, qui audiunt.] Quibus authoritatibus conſtare videtur juramentum eſſe interpretandum juxta intentionem recipientis.

70 E contra verò in d. c. Humanæ aures, 22. qu. 5. Gregor. ait (Humanæ aures verba noſtra talia judicant, qualia foris ſonant: Divina verò judicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur.
71 Certè noverit ille, qui intentionem, & voluntatẽ alterius varijs explicat verbis: quia non debet aliquis verba conſiderare, ſed voluntatem, & intentionem: quia non debet intentio verbis deſervi-
72 re, ſed verba intentioni.) Hæc Gregorius. Cui conſonat quod ait Ariſtoteles 1. Rhetoric. cap. ult. videlicet (Perjurium eſt non quod quis ore, linguave protulit, ſed mente jurata concepit, & animo.) Nec non illud Euripidis in Hypemen. tranſlatum à Tullio lib. 3. de offic. 73. (Juravi lingua mentem injuratam gero.) Unde Gratianus poſt dictum cap. Humanæ, ſic infert. (Si ergo Divina judicia verba noſtra talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur: ſi intentio non debet ſervire verbis, ſed verba intentioni: patet quod Deus non accipit ſic juramentum, ſicut ille cui juratur, ſed potius ſicut qui iurat, intelligit.) Cu-
73 ius oppoſitum docuit Iſidorus in d. cap. Quacumque. Gloſ. in c. Veniens, in verb. Præſciviſſet, ſupra de iureiur. arguit pro, & contra, & non ſolvit. Sed Innocentius ibi num. 1. verſ. Si autem iurat aliquid determinatè, diſtinguit forum internum ab exteriori iudicio, dicens: Juramentum in conſilio animæ ſecundum intentionem iurantis recipit interpretationem, cap. Quanto, & c. Ad noſtram, il ſecundo, de iureiur. Sed in iudicio recipit interpretationem ſecundum ius, cap. Venientes, eod. tit. quam diſtinctionem totidem ferè verbis ſequuntur ibi Hoſtien. n. 4. verſ. Ex dictis Innocentij, dicens eſſe notandum, & ſemper hic allegari, quod juramentum recipit interpretationem ſecundum ius in iudicio contentioſo, ſed in Pœnitentiali ſecundum intentionem iurantis, & Abb. num. 4. Bald. in l. final. num. 9. C. de non numerata pecun. Jo. de Selva in tract. de iureiur. 2. par. quæſt. 2. & Bart. Cepol. Veronen. in Rubr. Digeſtorũ de verb. ſignif. n. 7. q. 6. q. principalis, ubi ait: Hæc ſit concluſio, quod in foro animæ iuramentum interpretatur ſecundum intentionem iurantis: in foro autem contentioſo ſecundum intentionem deferentis.

74 Sed certè primum membrum huius diſtinctionis, quod iuramentum in foro animæ ſecundum intentionem iurantis ſit interpretanda, pugnat ex diametro cum verbis d. cap. Quacumque 22. quæſt. 5. nam ibi Iſidor. dicit, Deum, qui conſcientiæ teſtis eſt, accipere iuramentum iuxta mentem eius, cui iuratur: & ſic apertè loquitur in foro cõſcientiæ, prout etiam loquitur Auguſt. in d. cap. Ecce, 22. q. 5.

75 Antonius de Butrio in d. cap. Veniens, n. 17. de iu-

iureiur.aliter diſtinguit,videlicet aut mens ſuſci-
pientis eſt certa: & juramentum debet intelligi
ſecundum intentum ſuſcipientis; aut non eſt cer-
ta,& tunc intelligi debet ſecundum mentem ve-
riſimilem jurantis, & non ſecundum mentem nõ
veriſimilem ſuſcipientis; ſed ſecundum id, quod
communiter intelligitur: & ferè in idem recidit
diſtinctio Cardin.ibid.n.4.dicentis,(Non ita eſſe
attendendam intentionem jurantis,ut ſit in ſua liber-
tate ſua exponere verba ut vult, ſed debet attendi
intentio,quam veriſimiliter præſumimus eum ha-
buiſſe)arg.cap. *Quintavallis,de iureiur.*cum ſimil.
Verum hæc diſtinctio pertinet potius ad forum
externum,nec conciliat jura præallegata.
76 Quamobrem pro conciliatione rectius diſtin-
guit gloſ.*communis.in §.Quæritur*,poſt cap. *Hoc vi-
detur,in ver.Quæritur* 22.q.5,videlicet, Aut ab u-
troque interponitur dolus: & tunc juramentum
eſt intelligendum ſecundum communem ſignifi-
cationem verborum,ut cap. *Ex litteris,de ſponſali-
bus*; Aut à neutro intervenit dolus, & interpre-
tandum eſt ſecundum intellectum utriuſque, ſi
verba poſſint utrique intellectui adaptari,c. *Cum
tu,de teſtib.* Aut ab altero tantum, & tunc intelli-
gendum eſt ſecundum eum,qui rectè intelligit,
ut in cap.*Quacumque*,22.q.5 ubi idem tenent Ar-
chidia.1,& Bellam,*eod.num* & eadem ferè modo
diſtinguit egregiè S.Thom.in 2.2.q.89.*art.7. ad
4.*nam ut ipſe ait(Quando non eſt eadem juran-
tis intentio,& ejus,cui jurat, ſi hoc procedit ex
dolo iurantis,debet juramentum ſervari ſecundũ
ſanum intellectum eius,cui iuramentum præſta-
tur.)Et de hoc doloſo iuramento loquitur Iſido-
rus,ut conſtat ex illis verbis (Quacũmque arte
verborum,ideſt fraude,calliditate, & verſutia)
ſecundũ Hug.Archid.Bellam.& Turrecr.*in prin-
cip.*Vero ex verbis ſubſequentibus(Nomen Dei
in vanum aſſumit,& proximum dolo capit: ſi au-
tem iurans dolum non adhibeat, obligatur ſecun-
dum intentionem iurantis.) Et in hoc caſu intel-
ligitur auctoritas Gregorii in d.cap. *Humanæ au-
res.* Ita D.Thom qui idem docuit in *3.ſentent.
diſt.39 qu.1.art.3 qu.3 in corp.*dicens,(Doloſè iu-
rantem ex iuramenti neceſſitate obligari ad illud
ſervandum taliter,ut ex dolo alius non lædatur:
ſi autem ſimpliciter iuret abſque dolo; tunc in
foro conſcientiæ non obligari , niſi ſecundum
ſuam intentionem: ſed in foro contentioſo, ubi
intentio ignoratur,obligari ſecundum quod ver-
ba communiter accipi ſolent.) Idemq; ante eum
docuit Alex,de Ales *in* 3.dicens: (Deus ſimplici-
tatis amator,& duplicitatis aſpernator ita accipit,
ſicut ille,qui ſine fraude intelligit : unde dictum
Iſidori intelligitur de doloſè iurante.Si verò uter-
que fraudolentus fuerit, debent accipi verba iſta
ſecundum arbitrium boni viri,&ſecundum quod
ſonant verba illa apud rectè intelligentes] Hæc
ille:quem refert,& ſequitur Turrecrem. *in dicto §.
Quæritur.* poſt cap.*Hoc videtur 22.q.5.n.4.& ſeqq.*
ubi etiam Raymundum,& Gulielmum eius gloſ-
ſatorem in hanc ſententiam citat, & conſentiunt
Caietanus in 2.2.*qu* 89.*d.art.7.in reſponſione ad 4.
col.7.verſ.Ex quibus patet ſolutio,* & Covarr. in
cap.*Quamvis,de pactis.in 1.par.§.5.num.2.* nec diſ-
crepat Hoſtien.in d.cap. *Veniens nu.4.de iureiur.*
dum ait(Juramentum in conſilio animæ ſecun-
dum bonam,& ſanam,& non fraudulentam intẽ-
tionem iurantis recipere interpretationem.(Quę

diſtinctio in effectu fuit Gratiani in cap. *Qui peie-
77 rate.§.Ex his omnibus, 22.qu.5.* Nam concilians
auctoritatem Gregorij ſic ait : (Sicut aliud eſt
callida verborum arte jurare , aliud ſimpliciter in-
tentionem ſuam jurando nunciare; ſic aliud eſt
ſimplici intentione juramentum factum recipere,
aliud in recipiendo caliditate uti)& infra (Deus
autem duplicitatis aſpernator ſimplicem inten-
tionem utriuſq; conſiderat,& tam ex parte reci-
pientis, quàm ex parte præſtantis verborum artẽ
78 aſpernatur,& odit.) Quid plura? Hanc veritatem
lumine naturali etiam Ethnici agnoverunt: nam
Cicero *in oratione pro Sexto Roſcio* 52 *littera* B.
(Non enim, inquit, ex pactione verborum ,
quibus juſiurandum comprehenditur , ſed ex
perfidia, & malitia, per quam inſidiæ tenduntur
alicui; Dij immortales hominibus iraſci, & ſuc-
cenſere ſolent.]
79 His ita conſtitutis,quod ſit mortale peccatum
ex quacumque cauſa jurare falſum ſubaudiendo
aliquid in mente,quod reddat ſenſum verum, o-
ſtenditur apertiſſimè ex ſequentibus.
80 Et primò Juramentum artificiosè compoſitũ
ad fallendum proximum in foro animæ juxta ſa-
nam intelligentiam ſuſcipientis eſt accipiendum;
quia Deus accipit hoc juramentum ſecundũ quod
is,cui juratur,intelligit d.c. *Quacumque,22. qu.5.*
ideſt intelligere debet ſecundam rectam intelli-
gentiam verborum,ut ibi explicat gloſ.1.ex Tur-
recr *in ver Intelligit*,& conſtat ex dictis ſupra *nu.
76 & 77.*ſed quid jurat id, quod ſecundum vocis
ſignificationem eſt falſum , & ſubaudit aliud in
mente,quod reddit ſenſum verum,artificiosè cõ-
jungit internam ſubauditionem cum verbis ex-
ternis,ad hoc,ut audiens fallatur,& credat verum
81 eſſe quod verba ſonant. Si enim hoc non inten-
deret,utique verba falſa non pronunciaret, l.*La-
beo.§.Idem Tubero.ff. de ſuppellect. legat.* cùm tuba
cordis ſit lingua loquentis, ut Bald inquit *conſ.*
160. *Facta fuit inveſtitura , circa finem , verſ. Et ſi
dicatur,lib.1.* Ergo juramentum ejuſmodi artifi-
cio compoſitum ad fallendum proximum in foro
animæ,juxta ſanam ſuſcipientis intelligentiam eſt
accipiendum; ſed juxta ſanam ſuſcipientis intel-
ligentiam,quæ ex recta verborum ſignificatione
deſumitur,id quod juratur eſt falſum, ut ſupponi-
tur, in quæſt. ergo tale juramentum eſt periuriũ,
quod ex ſui ratione ſemper eſt mortale, ut ſupra
in 2. concluſ num 60.
82 Secundò,mendacium juramento firmatum in
quacumque materia,& ex quacumque cauſa ſem-
per eſt peccatum mortale,c.*ult.q.1.*cap. *Si quis* ,
ead.q.5.& patet ex dictis ſupra in *2.concluſ.n.6 &
83 ſeqq.*Sed enunciare id,quod ſecundum vocis ſig-
nificationem cognoſcitur eſſe falſum ſubaudien-
do aliud in mente,quod reddat ſenſum verum, eſt
mendacium : ergo ſi firmetur juramento, ſemper
mortale peccatum.
84 Minor probatur,qui mendacium nihil eſt aliud
quàm falſa ſignificatio vocis cum voluntate fal-
lendi,ut diffinit Auguſtin.in *lib. Contra mendacium
ad Conſentium,c.22.*& *in Enchirid. c.* 18. relatus à
Gratiano in c. *Beatus, §. Ille ergo,22.quæſt.2.* gloſ.
in l.*De ætate,§.Si cum eſſet,in ver. Mendacij , ff. de
interrogat.action.* Magiſter & Theologi in *3. ſent.
diſt 3.* & in ſpecie S. Thomas *qu.1.art.1.* Sylveſt. in
*ver.Mendacium,num,1.*ſed qui ſcienter dicit ſe ali-
quid feciſſe, quod non fecit, quicquid in mente
ſubau-

ſubaudiat, utitur falſa ſignificatione vocis; quia
ſubauditio illa in mente retenta nihil operatur
quoad externam ſignificationem vocis, l. *Si repe-
tendi,C. de condit.ob cauſ.* & l. *In ambiguo, ff. de rebus
dubijs.* Item habet intentionem fallendi,quia
85 intendit,ut audiens credat verum eſſe,quod ſe-
cundum vocis ſignificationem eſt falſum , & ſic
fallatur : nam falli,& errare nihil eſt aliud,quam
unum pro alio putare,cap. *In quibus, 22. qu.2.*l. *Si
poſthumus, §. ult. ff. de liber. & poſthum.* gloſ. *prima
circa fin. in ſumma 29. qu. 1.* Hoſtien. in cap. *Ad
noſtram,nu.2.ſupra de coniug.ſervor.* ſeu falſum pro
vero putare, cap. *Quamvis , 38 diſt.* d. gloſ *in
ſumm. 29.qu.1 in ver. Erravit.* Igitur enunciare
quod cognoſcitur eſſe falſum ſecundum ſignifi-
cationem vocis,quicquid internè ſubaudiatur,
86 mendacium eſt Et confirmatur ex verbis Cajeta-
ni in 2.2.*qu* 89.*art.7. in reſponſione ad 4. verſ. Ad hoc
dicitur*,ubi ſic ait : (In quacumque materia ſi
verba ſunt falſa,tale juramentum eſt peccatum
mortale: & ratio eſt,quia ibi eſt mendacium ju-
ramento firmatum,quia ibi eſt falſæ vocis ſignifi-
catio cum intentione fallendi juramento firmata.
87 Nec excuſatur propter implicitam ſubauditio-
nem in mente retentam, quoniam huiuſmodi
ſubauditio non excuſat,quin ſit falſa vocis ſigni-
ficatio cum intentione fallendi illum,ut intelligit
ſibi promitti quod iſte promittere non intendit)
Hæc ille.
88 Præterea eſto in aliquo caſu audiens non falla-
tur,ut contingit in mendacio jocoſo,quia audi-
ens fidem non adhibet,& ſic non fallitur; nihilo-
minus,ut inquit S.Thomas in 3.*ſentent.diſt.38.q.1.
art.1.ad ultimum* Quiſquis ſciens falſam loqui-
tur; fallit,quamvis non ſemper aliquis per eius
verbum fallatur,veluti ſi mendacium ſit jocoſum,
quia fallaciam intendit ſecundum quod eſt in fal-
lente,ſecundum illud Chryſoſtomi *ſuper Matth.
cap.21.*Mendacia ſi non habent quem decipiant,
ipſa ſibi mentiuntur, ſicut ait pſalm. *Mentita eſt
89 iniquitas ſibi.* Unde ratio mendacii ſumitur à
falſitate formali,ſecundum hoc ſcilicet,quod ali-
quis habet voluntatem falſum enunciandi: quod
autem quis intendat falſitatem in opinione alte-
rius conſtituere fallendo ipſum non pertinet ad
ſpeciem mendacii,ſed ad quamdam illius perfe-
ctionem,ut idem S.Thomas docuit in 2.2 *q.*100.
art.1. in corp.& poſt eum S. Anton.2.*part.tit.*10.
cap.1.de mendacio, §.1 verſic. Secundum eſt , &
verſ.Tertium , & Sylveſter *in ver Mendacium,n* 1.
& conſentit D. Bonaventura in *3. ſentent.diſt* 38.
*qu.5.nu.50.*ubi ſic ait ; (Cum dicitur mendacium
eſt falſa vocis ſignificatio cum intentione fallen-
di; non idem eſt fallere,quod dicipere; ſed idem
eſt fallere,quod falſum dicere : unde ſenſus eſt
cum intentione fallendi,hoc eſt falſum dicẽdi; &
hoc utique convenit mendacio jocoſo,licet mi-
nus completè,quam pernicioſo.) Hæc ille. Ergo
qui ſciens falſum loquitur etiam per jocum,quic-
quid in mente ſubaudiat,mendacium incurrit,ſi-
ve audientem fallat,ſive non.
90 Tertiò,mendax eſt qui lingua profert contra-
rium eius,quod mente gerit, cap. *Is autem menti-
tur,22.qu.2.*In diſformatione enim,& diſſonan-
91 tia verborum ab intentione conſiſtit ratio for-
malis mendacii,cap. *Quæritur, §. Item opponitur,
verſ. Epiſcopus verò,ead cauſ. & quæſt.*& dictum
eſt ſupra *nu.58. in fin.* (Nam,ut inquit Magiſter

in 3.*ſententiarum diſt.* 38. *in 4.dub.littera* C hoc
92 malum eſt proprium mentientis , unum habere
clauſum in pectore , aliud promptum in lingua.)
Unde gloſſ. exponens illud pſalmi. *Labia doloſa in
corde locuta ſunt* , ſic ait : ubi eſt duplex cogita
quod aliud dicitur,& aliud intẽditur,ibi eſt men-
dacium;ſequitur S.Antonin.in 2.*part.tit.*10.*cap.1.
93 de mendacio* §.1. *Rationem* reddit D. Thom. in
2.2.q.110.art.3 in corp. quia cum voces natura-
liter ſint ſigna intellectuum,innaturale eſt,& in-
debitum,quod aliquis voce ſignificet id,quod
non habet in mente. Hinc Homer.in 1 *Iliade*,
(Exoſus mihi veluti inferni portæ qui aliud qui-
dem occultum habet in mentibus,aliud ore pro-
fert.) Qui autem implicita ſubauditione utitur ad
invertendum ſenſum verborum,utiq; lingua pro-
fert contrariũ eius,quod gerit in mente: nam lin-
gua profert ſenſum falſum juxta ſignificationem
vocis;& mente concipit ſenſum verũ juxta impli-
citã ſubauditionem: nam verbi gratia,ſi homicida
dicat,Non occidi, & mente ſubaudiat ſcilicet in
die Paſchatis,propoſitio illa,non occidi,ſecundũ
externam vocis ſignificationem eſt falſa,quia in
veritate occidit; ſed ſecundum mentis ſubaudi-
tionem eſt vera,quia in veritate non occidit tali
die. Rurſus propoſitio illa,*non occidi*,juxta ſo-
num verborum eſt ſimplex,& abſoluta :& juxta
implicitam ſubauditionem redditur complexa,&
qualificata:idque non contingit ex ſignificatione
vocis,quam verba,*non occidi*,non admittunt hanc
interpretationem , ſcilicet in die Paſchatis,ut per
ſe patet:ſed contingit ex conſpectu mentis: & ita
qui ſic loquitur,habet in lingua contrarium eius
quod mente gerit ; Igitur eſt mendax : & ſi huic
mendacio etiam nõ pernicioſo,ſed officioſo,vel
jocoſo juramentum addat,ſemper eſt perjurus &
mortaliter peccat,ut conſtat ex dictis in 1. & 2.
concluſ.
96 Quartò,ſi verba juramenti ex propria ſignifi-
catione non admittunt ſenſum,quem jurans mẽ-
te concipit,per hoc à perjurio non excuſatur,ut ſi
quis jurat ſe non comediſſe volens ſignificare ſe
non dormiſſe : vel ſi dicat fundum intelligens de
equo,ut exemplificat gloſ 1. in l. *In ambiguo, ff. de
reb.dub.* quia non eſt in facultate cujuſquam ſig-
nificationem verbis imponere; idque liberè fate-
tur Vaſquez in 1. 2. *qu.* 103 *art. 4 diſput.*82. *cap* 4.
n. 29. & Authores cõtrariæ ſententiæ,ut Sanchez
in Decalogo lib 3. cap. 6. n.15. in fin. idemque di-
cit Sotus *de Secreto membro 3. qu. 3. ad fin.* de eo,
qui iurat aliquid de Petro,intelligendo intra ſe
alium Petrum ab eo,de quo interrogatur. Ergo
97 ob eamdem rationem non excuſabitur à periurio
qui in quocunque caſu ex ſubauditione in mente
addita invertit ſenſum aſſertionis jurare,quia vox
externa,quæ ſignificat falſum,in nullo caſu ad-
mittit ſub auditionem internam,quæ ſignificat
verum; alioquin contineret contrarietatem,quia
98 ſimul ſignificaret verum , & falſum,quæ invicem
ſunt contraria,& eſſe non poſſunt in eodem ſub-
jecto,gloſ in cap. *Cum humilitatis, in ver. Falſitas,
22. qu. 2.*& probat S, Thomas in 1. *part. quæſt* 17.
*art. 4.*quod exemplis clarius apparebit. Ecce
99 Tu ad interrogationem meam reſpondes, da-
bo tibi centum,& ſubaudis intra te,ſi Cælum di-
gito tetigeris : utique reſponſio verbis expreſſa
affirmat te daturũ centum; ex conditione autem
in mente addita negat te daturum,quia conditio
100 impoſ-

impoſſibilis natura vitiat ſtipulationem, l. *Generaliter*, & l. *ſeq. ff. de verb. obligat.* l. *Non ſolum, ff. de act. & oblig.* §. *Impoſſibilis, inſtit. de inutil. ſtipulat.* ſimiliter vir dicit mulieri, Accipio te in meam uxorem: quæ verba matrimonium inducunt, cap. *Si inter virum, ſupra de ſponſ.* & cap. *Licet de ſponſa duorum.* & ſubaudit intra ſe conditionem, ſi adulterium commiſeris; quæ conditio matrimonium vitiat, cum ſit contra

101 illius ſubſtantiam, cap. *fin. de condit. appoſ.* Igitur externa vox cum ſubauditione mentis conjuncta ſimul ſignificat matrimonium eſſe, & non eſſe, quæ contradictoriè ſunt appoſita, S. Thomas in 1. 2 *quæſt. 64. artic. 3. ad tertium*; & idem eſt ſi propoſitiones non ſint oppoſitæ: nam ſi tu dicis dabo tibi centum, & ſubaudis intra te, ſi mihi placuerit, propoſitio verbis expreſſa eſt pura: tu verò ex conceptu mentis facis eam conditionem. Item ſi irrogatus à judice dicas, non occidi, & mente ſubintelligas, ut tibi dicam; reſponſio verbalis eſt nuda, & ſimplex: at ſubauditio eam efficit modalem, & complexam: quæ omnia repugnant naturæ verborum, cum ſtare non poſſit, ut una, & eadem propoſitio ſimul ſit conditionalis, & pura, vel complexa, & ſimplex, ut per ſe patet: & idem dicendum de ſimilibus; nam in quocumque caſu quæſtionis propoſitæ ſubauditio in mente retenta corrumpit, ac deſtruit externam ſignificationem vocis, cum aliud vox, aliud ſubauditio ſignificet; ad hoc textus optimus in l. *In ambiguo*, & ibi gloſ. *ff. de reb. dub.* & latius patebit infra *n.* 111.

102 Quinto, qui apparenter jurat, ſed intentionem habet aut non jurandi, aut ſe juramento non obligandi, aut promiſſionem juratam non adimplendi, perjurius eſt; quia exterius juramentum

103 applicatur mendacio, quod eſt materia omninò contraria juramento tam interiori, quam exteriori: unde Gratian. in. §. *Item qui falſum, circa*

104 *fin.* poſt cap. *Animadvertendum*, 22. *qu.* 2. Ille, inquit, in dolo jurat, aut mendaciter promittit, in cujus mente eſt non ſic ſe facturum, ut promittit: & in cap. *Qui pejerare*, 22. *quæſt.* 2. Cromatius ait:

105 qui pierare paratus eſt, antequam juret, jam perjurius eſſe videtur; quia Deus non ex operibus judicat, ſed ex cogitationibus, & ex corde: & ſingula membra per rationes invincibiles latè proſequitur, & probat doctiſſimus Cajetanus in 2. 2. *q.* 84. *artic.* 7. *in reſponſ. ad quartum, col.* 6. *verſ. Quocirca*; ſed qui verbis externis jurat aliquid eſſe, vel non eſſe, aut ſe daturum, vel facturum, & in mente ſubaudit conditionem impoſſibilem, vel inducentem contrarium ſenſum, utique apparenter jurat, ſed intentionem habet aut non jurandi, aut certè ſe non obligandi, & promiſſionem non adimplendi: propterea enim externo juramento obligatorio ſecundum ſignificationẽ vocis audit in mente conditionem impoſſibilem, vel aliam, quæ juramenti vim, & obligationem perimit, ut per hanc cautelam non remaneat juramento obligatus; idque concedunt vel Auctores ſententiæ oppoſitæ, dum aſſerunt ſic jurante non obligari juramento: ergo ſic jurans perjurus eſt.

106 Sextò ſi ex aliqua juſta cauſa liceret verbis exterioribus jurare falſum ſubaudiendo in mente aliquid, quod redderet ſenſum verum, ſecluſo ſcandalo licuiſſet etiam Martyribus ad vitandam mortem infidelium ſectas ore profiteri, ſubaudiendo in corde: ſi mihi liceat: ſed hoc impium eſſet aſſerere, c. *Non ſolum*, 11. *quæſt.* 3. quia eſſet applica-

107 re actum exterioris cultus cui non debetur. Ergo ſimiliter qui actum exterioris juramenti, qui eſt actus latriæ (S. Thom. in 2. 2. *qu.* 89. *art.* 4.) applicat materiæ contrariæ, ſcilicet mendacio, dum dicit, Deus eſt mihi teſtis quod ſi faciam, & ſubaudit in mente aliud, per quod non intendit facere, mortaliter peccat: eſt enim hoc exhibere Deo irreverentiam coram hominibus, qui audiunt juramentum falſum ſecundum vocis ſignificationem, & non percipiunt ſubauditionem in mente jurantis retentam: quo argumento utitur Cajet. in 2. 2. *qu.* 89. *art.* 7. *in reſponſ. ad quartum, verſ. Ad hoc dicitur, col. penult. circa fin.*

108 Septimò, qui firmat juramento id, quod nihil eſt, perjurium committit; quia quod nihil eſt, nõ poteſt eſſe verum, cum verum, & nihil, ſeu non

109 ens contradictoriè ſint oppoſita, S. Thomas *in* 1. *par. qu.* 17. *art.* 4. & in 1. 2. *qu.* 64. *art.* 3. *ad tertium*, & in 1 *ſentent. diſt.* 19. *qu.* 5. *art.* 1. *ad ult.* Et juramen-

110 tum, cui veritas non eſt comes, perjurium eſt, cap. *Animadvertendum*, 22. *qu.* 2. qui autem lingua jurat ſcienter falſum, & mente concipit verum, utique firmat juramento id, quod nihil eſt: nam

111 ut formaliter inquit gloſ. 1. *part.* in cap. *Is autem mentitur*, 22. *qu.* 2. Qui mentitur nihil dicit, quia non dicit id, quod vox ſignificat; aliud enim cogitat mente, quam ore proferat. Item non dicit id, quod cogitat, quia vox illud non ſignificat, nec dicit illud, quod voce ſignificat, quia illud non intendit: ergo nihil dicit, ut l. *In ambiguo, ff. de reb. dub.* ubi dicitur: qui aliud dicit, quam vult, neque id dicit quod ſignificat, quia non vult; neque id quod vult, quia id non loquitur. Igitur qui ſic loquitur, cum firmet juramentum id, quod nihil eſt, perjurium committit.

Et confirmatur, quia veritas eſt, ut quod eſt di-

112 catur, cap. *Cum humilitatis*, 22. *qu.* 2. Tu verò dicis quod non eſt, ut ſupponitur in quæſtione: nam quod implicitè ſubaudis, non dicis; ſed mente cogitas, d. l. *In ambiguo*, & l. *Si repetendi, ff. de condit. ob cauſ.* ergo ipſe te ſeducis, & veritas in te non eſt, d. cap. *Cum humilitatis*, S. Thom. in 2. 2. *quæſt.* 111. *art.* 1. *in corp.* & in *reſponſ. ad primum*: &

113 cum ſine veritate jures, non juras, ſed pejeras, ut in dicto cap. *Animadvertendum*, ibi (Si iſta defecerint, nequaquam erit juramentum, ſed perjurium) 22. *qu.* 2.

114 Octavo, non ſolum in falſis verbis, ſed etiam in ſimulatis operibus mendacium eſt, dicit textus in cap. *Cavete*, 22. *q.* 5. ubi gloſſa *ult.* deſumit argumentum quod factis mentimur ſicut verbis, & factis negamus Chriſtum ſicut verbis, cap. *Exiſti-*

115 *mant*, 11. *q.* 3. Nam ut inquit S. Thom. *quodlib.* 6. *art.* 17. *in corpor.* [Cum eadem intentio fallendi ſit in eo, qui mentitur verbo, & in eo, qui mentitur facto, uterq; æqualiter peccat; verbum enim, & factum aſſumuntur, ut inſtrumentum fallendi; Unde non refert quantum ad peccatum mendacii, utrum quis verbo, vel facto quocunque, vel ſcripto, vel motu mẽtiatur; ſicut nec refert quantum ad peccatum homicidii, utrum aliquis gladio, vel ſecuri interficiat hominem.) Hæc D. Th. quem ſequitur Archid. in cap. *Is autem*, *num.* 1. 22. *q.* 2. & idem docuit in 2. 2. *q.* 111. *art.* 1. Sed qui facto ipſo mentitur, nõ ideo immunis eſt à men-

dacio, quod in mente aliquod verum ſubaudiat, quia non eſt in facultate mentientis rerum merita immutare, ut Boet. inquit *lib.* 1. *de conſolat. proſ.* 4. aut res verbis accommodare S. Thom. in 1. *par. q.* 1. *art.* 10. & *quodlib.* 7. *art.* 14.

117 Alioquin ſecluſo ſcandalo licuiſſet etiam Beato Marcellino Jovis ſimulacro thura adolere, cõcipiendo in mente ſe non thurificare idolis, ſed vero Deo: & tamen fatentur omnes eum peccaſſe contra fidei confeſſionem, ut cap. *Non ſolum*, 21. *diſt.* quia ſcriptum eſt. *Quicumque me erubuerit coram hominibus, hunc & filius hominis erubeſcet coram Angelis Dei*, ut in propoſito ejuſdem Pontificis notat Cajetan. in 2. 2. *quæſt.* 89. *art.* 7. *in reſponſ. ad* 4. *verſ. Ad hoc dicitur, col. penult. circa finem.* Cujus rei evidentiſſimum teſtimonium præbuerunt horribilis pœnitentia poſtea peracta, Pontificatus ſponte dimiſſus, & martyrium ob fidem ſuſceptum, ut apud Cardinalem Bellarmin. *lib.* 4 *de*

118 *Roman. Pontif. c.* 9. Ergo pariter nec qui falſis verbis utitur eſt à mendacio immunis ex eo, quod in mente ſubaudiat verum; quia ſicut non eſt in poteſtate alicujus facti veritatem immutare, ita nec verbis aliam ſignificationem imponere: nam ut inquit S. Thomas in 3 *ſent. diſt.* 38 *qu.* 1. *art.* 1. *in corpor.* Non eſt in poteſtate hominis verum ſignificare, nec verum ſcire: & probatur in d. l. *In ambiguo*, & ibi gloſ. *ff. de reb. pub.* & in l. *Si repetendi, C. de condict. ob cauſ.* & ex dictis ſupra *num.* 89 & 111.

119 Et veritas in juramento eſt adæquatio vocis ad rem, ſecundum Turrecrem. in cap. *Animadvertendum, in reſponſione ad primum, verſ. Nec veritas*, 2. 2. *quæſt.* 2. & D. Bonavent. *in* 3 *ſent. diſt.* 38. *quæſt.* 1. *num.* 9.

120 Nonò, cum hæc ita ſe habeant in extrajudicialibus, longè magis procedunt in judicio: nam qui in juramento utitur hujuſmodi ſubauditionibus ſenſum invertentibus, obnoxius eſt Deo, Judici, & parti: quæ tria damnantur in hac Decretali.

Obnoxius eſt Deo, qui artificioſum juramentũ accipit non ſecundum mentem jurantis, ſed juxta ſanam intelligentiam ſuſcipientis, id eſt ſecundum id, quod ſuſcipiens intelligere debet juxta rectam intelligentiam verborum, ut probatum eſt ſupra *n.* 79 & 80. At juxta rectam intelligentiam verborũ, & ſignificationem vocis id, quod juratur eſt falſum, ut ſupponitur in quæſtione. Ergo ſic jurans graviter eſt obnoxius Deo, cùm Divinum ejus nomen invocet in teſtimonium falſitatis, & ipſius præſentiam contemnat, ut hic dicitur.

121 Obnoxius eſt judici, quia cum implicita ſubauditio in mente retenta ſit judici abſcondita, & imperceptibilis, & exteriora juramenti verba ſint falſa, per hoc judex fallitur, eique ſubtrahitur debitum juſtitiæ, quod eſt mortale peccatum, ut per D. Th. in 2. 2 *q.* 69. *art.* 1. Item perjurium eſt ne-

122 quiter decipere credentem, ut cap. 1. 2. 2. *q.* 2. Præterea doloſo hoc juramento inducitur judex ad ferendam iniquam ſententiam, utpote falſis probationibus innixam; quod ſimiliter eſt contra juſtitiam, cap. *Super eo, infra eod.* & cap. *Cum venerabilis, ſup. de except.*

123 Nec dicatur: ſi reus, qui homicidium commiſit ad ſui neceſſariam defenſionem, juret ſe non occidiſſe, ſubaudiendo in mente, ita ut puniri poſſit, ſententia abſolutoria non eſt iniqua, cum homicidium hoc caſu non ſit punibile, Clẽ. *Si furioſus, de homicid.* Imò enim adhuc judex malè judicat, quia non fert ſententiam abſolutoriam ex eo, quod accuſatus commiſerit homicidium ad ſui defenſionem, ſed ex eo, quod homicidium nõ commiſerit; & ita ex falſa cauſa, cum verè illud perpetraverit. Unde fertur ſententia ex falſis probationibus, cum ſecundum acta, & probata ſit judicandum, cap. *Judicem*, 3. *q.* 7. & §. *Si quando autem*, 2. *q.* cap. *Paſtoralis*, §. *Qui verò*, ubi gloſ. *ult. ſupra de offic. Delegat.* Inſuper reus negando homicidium in cauſa eſt, ut judex ad veritatem indagandam inquirat contra alios non culpabiles; & injuſtè puniat accuſatorem in probatione deficientem, ut dicam infra *num.* 131. quod non faceret ſi accuſatus veritatem confiteretur. Unde ſic jurans meritò obnoxius eſt judici, quem mentiendo fallit, ut hic dicitur.

124 Inſuper eſto ſic jurans non ſit perjurus ex eo, quod falſum dicat: tamen procul dubio perjurus eſt ex eo, quod veritatem occultat judici, cui tantùm nota eſt externa ſignificatio vocis, ſed prorſus ignota ſubauditio in mente jurantis retenta. Unde ex nulla cauſa excuſatur à culpa mortali, ut per Sylveſt. *in ver. Mendacium, quæſt. ult. verſ. Cavenda tamen*: nam ut legitur in cap. *Quiſquis*, 11. *q.* 3. (Qui metu cujuslibet poteſtatis veritatem occultat, iram Dei ſuper ſe provocat, quia magis timet hominem, quàm Deum.) & infra: (Uterque reus, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit.) quæ verba ſunt repetita in hac Decretali, Ad idem tex. in l. *Si quis obrepſerit, ff. de falſ.* & fu-

125 ſiùs dictum eſt ſupra in 3. *notab.* Adeout etiam accuſatus de capitali crimine, non poſſit abſque mortali peccato veritatem celare, licèt certò ſciat ſe propterea ultimo ſupplicio affectum iri; quia ut egregiè docet S. Thom. in 2. 2 *q.* 69. *art.* 1. *in corp.* (Quicumque facit contra debitum juſtitiæ mortaliter peccat. Pertinet autem ad debitum juſtitiæ, quod aliquis obediat ſuo Superiori in his, ad quæ jus Prælationis ſe extendit. Judex autem Superior eſt reſpectu ejus, qui judicatur; & ideo ex debito tenetur accuſatus judici veritatem exponere, quam ab eo ſecundum formã juris exigit; ideo ſi confiteri noluerit veritatem, quam dicere tenetur, vel ſi eam mendaciter negaverit, mor-

126 taliter peccat.) Hæc ille. Idem firmat Bartol. in l. *Relegati, ff. de pœn.* ubi *nu.* 1. Fortiùs dicit ſecundum Theologos damnatum ad mortem peccare aufugiendo de carcere: & ſequitur Abb. in cap. *Ex parte il ſecondo, num.* 2. *in fin. verſ. Per quod idem è contra, de ſepult.* & Marian. Socin. *hic num.* 10 & 11.

127 Sed dices: hæc vendicant ſibi locum ſi reus, vel teſtis interrogetur ſecundum formam juris; ſecus verò ſi non juridicè, puta quia judex non ſit competens, vel ejus juriſdictio ſit ſuſpenſa, aut non extent indicia ſufficientia ad interrogandũ; quia tunc tacendo veritatem non peccat, ut conſtat ex

128 dictis ſupra in 3. *notab.* Quinimò hoc caſu peccat reus non fugiendo de carcere, ſecundum Marian. Soccin. *hic num.* 12. & per cap. *Si non licet* 23. *quæſt.* 5.

129 At reſpondetur, Licere quidem hoc caſu veritatem celare, ſed non mentiri aliud ore proferendo, aliud mente ſubaudiendo, cap. *Ne quis arbitretur*, 22. *q.* 2. & in ſuperioribus abundè probatũ eſt: quod ſi judex injuſtè urgeat ad confeſſionem extorquendam, poterit reus uti cautelis, quarum meminit S. Thom. in 2. 2 *q.* 69. *d. art.* 1. *in corpor.*

dicens; Si verò judex hoc exquirat, quod non
poteſt ſecundum ordinem juris, non tenetur ei
accuſatus reſpondere, ſed poteſt vel per appella-
tionem, vel aliter licere ſubterfugere; mendacium
130 tamen dicere non licet. Adde verum non eſſe,
quod ait Mar. Soc. de reo non fugiente de carce-
re. Imò enim, ut rectiùs docuit Cajet. *in 2.2 qu.
89. art. 7, in reſponſione ad 4. verſ. Ex his autem in tot
dubijs*, Quantumcumq; carceratio ſit injurioſa, vel
injuſta: tamen materia eſt juſta, & ſancta: nam
velle pati juſtum, & velle pati injuſtum, ſanctum
eſt: ad hoc 23. *q.* 1. *in Summa*, cap. *Quod Chriſtus*, §.
Poteſt. q. 4. & cap *Suggeſtum*, 7. *qu.* 1. Nec ad rem fa-
cit, d. cap. *Non licet*, quia loquitur de eo, qui occi-
dit ſeipſum: quod nullo caſu eſt licitum, cum ſit
malum intrinſecè, ut ibi patet.
131 Demũ jurans in judicio, obnoxius eſt parti, quã
doloſo juramento lædit, ut hic in textu contra il-
lud Pſalm. *Domini eſt terra, &c. nec iurabit in dolo
proximo ſuo* ut notatur in *Summa* 22. *q.* 2. Nec
non contra illud Eccleſ. 23. *Vir multum iurans im-
plebitur, iniquitate, & non diſcedet à domo illius plaga:
& ſi fruſtraverit fratem, delictum illius ſuper ipſum e-
rit: & ſi diſsimulaverit, delinquit dupliciter: & ſi in
vanum iuraverit, non iuſtificabitur* Item, ut inquit
S. Thom *in 2.2. q. 69. art. 1 ad 3.* (Qui mentitur in
judicio, ut ſe à morte liberet, non ſolum facit con-
tra dilectionem Dei, cuius eſt iudicium, & con-
tra dilectionem proximi ex parte iudicis, cui de-
bitum negat; ſed etiam ex parte accuſatoris, qui
punitur, ſi in probatione deficiat] ſcilicet pœna
talionis, cap. *Calumniator*, 2. *q.* 3. l. *final.* & ibi gloſ.
in ver. Similitudo ſupplicij, C de accuſator. S. Thom.
132 in 2.2. *q.* 68. *art.* 4. Et efficitur infamis, cap. *Qua
autem pœna*, 2. *qu.* 3. & communione privatur, cap.
Si quis Epiſcopum, & cap. *Enthennium, ead. cauſ &
quæſt.*
133 Decimò, & ultimò, iuramentum inſtitutũ eſt,
non per quod ſe invicem homines fallant, ſed per
quod quiſq; in alterius notitiam cogitationes ſuas
134 proferat Verbis ergo uti ad fallaciã, non ad quod
inſtituta ſunt, peccatum eſt; quæ ſunt formalia
135 verba textus in cap. *Is autem mentitur*, 22. *q.* 2. Mo-
dus autem iurandi per has implicitas ſubauditio-
nes mentis alium ſenſum inducentes, quam vox
ſignificet, hunc iuramenti finẽ enervat prorſus,
ac deſtruit. Nam idcirco ſuſcipiens iuramentum
redditur certus de fideli jurantis intentione, quia
eum non credit uſque adeo immemorem ſalutis
æternæ ut velit iurare, Deum invocando in teſti-
monium falſitatis. At quo pacto poterit amplius
certior fieri de huiuſmodi intentione, ſi iurans
ſine ullo ſcrupulo peccati poteſt lingua proferre
contrarium eius, quod animo ſentit: & quæ fi-
des erit ſacramenti, ſi illius veritas pendet ex
ſubaudito intellectu mentis audienti occulto, &
impenetrabili? Profectò ſi fas eſſet has ſimulatio-
nes, & cordis duplicitates iureiurando adſtruere,
hinc poſſet quiſque ſua arbitratu proximo illude-
re: & penè corrueret certitudo iudiciorum, con-
tractuum, ne humanarum actionum, quæ potiſ-
ſimum iureiurando vallantur, & firmitatem acci-
piunt, & omnia dolis, ac fallacijs paterent, reſque
ſacroſancta, & in actibus humanis tam neceſſaria
ludibrio haberetur. Cum nihil ſit tam falſum,
quod his duplicitatibus, & implicitis ſubaudi-
tionibus velari non poſſit: & tamen principalis
136 iuramenti comes eſt veritas, cap. *Animadverten-
dum*, 22. *q.* 2. nec veritas in mente jurantis reten-
ta, ſed in audientis notitiam delata, ut in d. c. *Is
autem mentitur* (Nam, ut inquit S Bonaventur. in
3. *ſent. diſt.* 38. *q.* 2. *nu.* 24. Voces inſtitutę ſunt,
ut adſtruatur veritas apud audientem, quæ eſt a-
pud loquentem: & ideo qui ad aliud utitur, ipſi
ſermone abutitur, & incurrit peccatũ mendacij.)
Hæc ille. Item omnis, qui jurat, ut quod verum
eſt, eloquatur, dicit textus in c. *Iuramenti*, 2.2. *q.* 3.
quamobrem ut verbis Auguſtini utar in cap. *Ho-
mines*, 22. *qu.* 2. (Videtis quàm iſta deteſtanda ſit
bellua, & de rebus humanis exterminanda.)
137 Nec relevat replicatio, quod etſi modus hic ju-
randi adverſetur fini ſacramenti, tamen ſi id con-
tingat in materia levi, non ſit niſi culpa venialis;
quoniam non de ſimplici mendacio, ſed de per-
jurio hic agitur, ut conſtat ex dictis. Perjurium
autem in quacumque materia etiam leviſſima ex
ſui ratione ſemper eſt mortale peccatum, ut ſæ-
pius repetitum eſt,
138 Amplia primò: concluſionem ſuperiùs firma-
tam, ut locum habeat etiam in eo, qui alta voce
iuramento affirmat aliquid falſũ, & continuando
ſubmiſſa voce ab alijs imperceptibili ſuperaddit
aliqua verba, quæ reddunt ſenſum verum: nam &
is dicendus eſt peierare, quicquid contra ſcripſe-
rit Sanchez *ſuper Decalogum, lib.* 3. *cap.* 6 *nu.* 15. *verſ.*
139 *Quintò quia*: quid enim intereſt, an quis in ma-
teria falſa implicitè ſubaudiat aliquid in mente,
vel voce adeo ſubmiſſa id exprimat, ut audiens
non percipiat; utroque enim caſu eadem eſt fal-
lendi intentio, cum alta vox aſſumatur tamquam
inſtrumentum fallendi. Unde ſicut mentiri non
licet mente ſubaudiendo, ut abundè oſtenſum eſt
ſupra, ita nec imperceptibili voce loquendo,
cum paria ſint nihil reſpondere, vel ita obſcurè re-
ſpondere, ut incertum dimittat interrogatorem,
dicit tex. in l. *De ætate*, §. *Nihil*, & ibi Bart. *in prin-
cip ff. de interrogat. action.*
140 Amplia ſecundò, ut ob eamdem rationem non
excuſetur à periurio qui in materia falſa diceret
Italico idiomate, *Giuro perd'io*, cum cum apoſtro-
pho, poſt litteram *d* intendens ſignificare, *per do io*
141 vel qui iuraret per ver *uro*, ſupprimendo infra dẽ-
tes litteram *I*, adeout audiens id non perciperet,
ſed intelligeret iurantem dixiſſe, *Iuro*, licet contra-
rium, etiam benè docuerit idem Sanchez. *d. c.* 6. *n.*
37 *verſ. Similiter.*
142 Amplia tertiò, ut ratione conſimili idem ſit di-
cendum in eo, qui in materia itidem falſa pronũ-
ciet iuramenti verba interrogativè, ut contrariũ
ſenſum inducat ad aliquem decipiendum, veluti
ſi dicat: Ego non novi hominem acuendo pau-
liſper vocem in ultima ſyllaba, ſed ita artificiotè,
ut non percipiatur ab audiẽte. Sicut nonnulli hę-
retici invertunt illud B. Auguſtini, Qui fecit te
ſine te, non ſalvabit te ſine te? quaſi ſit ſenſus, u-
143 tique ſalvabit. Vel ſi intendat loqui per ironiam,
intelligendo album pro nigro, & verum pro falſo.
144 Et generaliter quocumque alio modo ad aliquem
circumveniendum in iuramento utatur fallacia,
artificio, ſimulatione, duplicitate, vel fictione ali-
qua, prout in ſingulis decẽ prædicamentis exem-
plificat Margarita Decreti, ſeu tabula Martiniana
in ver. Fingere; & patet ex D. Thom. in 2.2. *qu* 111.
art 1. nam ut legitur in cap. *Nec artificioſo*, 22. *qu.* 2.
Nec artificioſo mẽdacio, nec ſimplici verbo opor-
tet decipere quemquam; & quomodolibet men-
titur

titur quis, occidit animam: aliàs legitur, quolibet
artis modo mentiatur os, quod mentitur, occidit
animam.
145 Amplia quartò, eamdem concluſionem; ut ven-
dicet ſibi locum etiam in eo, qui in juramento u-
titur verbis amphybologicis, ſeu æquivocis, ſub
hac tamen diſtinctione: nam aut verba, quę uſur-
pantur ex propria ſignificatione vocis, & cõmuni
audientium uſu non admittunt interpretationẽ,
quam jurans intendit, ut in exẽplo Principis picti,
de quo ſupra *num.* 25. & hoc caſu in juramento u-
ti amphybologia, & verbis duplicibus, etiam ex
juſta cauſa, vel jocosè, eſt mortale peccatum.
146 Et ratio eſt in promptu, quia cùm juramentum
ſit accipiendum, juxta propriam, & cõmunem in-
telligentiam verborum, ut c. *Ex litteris, il primo*, &
ibi omnes, ſupra de ſponſal. & exteriora verba ex
commum intelligentia non recipiant ſenſum ve-
rum, quem jurans intendit, ut ſupponitur in hoc
primo membro diſtinctionis: eſt manifeſta ibi
falſa vocis ſignificatio juranti cognita, & ſic
mendacium iuramentum firmatum, quod ex nul-
la cauſa excuſatur à mortali, cùm in ſubſtantia
mendacium idem ſit, quod aſſertio falſi cogniti,
ut per D. Bonavent. in 3. *diſt.* 38 *q.* 1. *nu.* 13. & latiùs
oſtenſum eſt ſupra *num* 88. & 89 neque enim in-
terna ſubauditio veri operatur, quia externa ſi-
gnificatio vocis ſit falſa, ut ſimiliter probatum eſt
ſupra *n.* 87 *&* 97. *uſque ad n.* 102. *& n.* 111. Unde
quemadmodum qui ſciens aliquid facit, quamvis
mente concipiat ſe illud non facere, tamen facit:
ita qui ſciens falſum dicit cum juramento, quam-
vis mente concipiat ſe verum dicere tamen fal-
ſum dicit, & mortaliter peccat cum utrobique
eadem ſit ratio, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſu-
pra *num* 114. *& ſeqq.* & quamvis Leonardus
Leſſius ſupracitatus *nu.* 25. de hoc hæſitaverit;
dicens in eſſe grave peccatum, ſed fortè non
mortiferum: tamen non percipio quomodo pec-
catum poſſit eſſe grave, & non mortale, cum in
oppoſitum ſit tex. in c. 1. 81 *diſt.* Unde Jo. Andr. in
c. Sacris, nu. 20. *ante med. ſupra de his quæ vi met. cauſ.*
ſic arguit: Crimen eſt grave peccatum, Ergo
mortale. Cujus dictum ſequuntur ibi communi-
ter Doctores venialia, enim non gravia peccata,
ſed minuta, parva, minima, & levia dicuntur, cap.
Unum orarium, §. *alijs autem*, & c. *ſeq* 25. *diſt.* c. *De
quotidianis, de pœnit. diſt.* 3.
147 Aut verba hujuſmodi ex proprietate vocabuli,
& communi uſu utrumque interpretationem re-
cipiunt: & tunc non eſt mortale peccatum his ver-
bis amphybologicis, & æquivocis ſine alicujus
præjudicio uti in eum ſenſum, quem jurans inten-
dit, licèt is, cui juratur, illa in alium ſenſum acci-
piat, eo quod his verbis nullum inſit menda-
cium, ac proinde nec perjurium, & hanc diſtin-
ctionem probant Alex. de Alex. in tertio relatus
à Turrecr. in §. *Quæritur*, poſt c. *Hoc videtur*,
num. 5. 22. *q.* 5. ubi quærit qui, ſi verba ita dupli-
cia ſint, ut æqualiter diverſos ſenſus exprimant,
& reſpondet, tunc non obligari jurantem niſi ſe-
cundum intentionem ſuam, nec poſſe cogi ab ob-
ſervationem in alio ſenſu, ſed ad implendum in
quo intendit jurare. Sequitur ibi Turrecr. ubi
etiam Hoſt. Raymundum, & Gulielmum ejus
gloſſ. in hanc ſententiam citat. Idem firmat Car-
dinalis Cajet. *in* 2.2. *q* 89. *art.* 7. *col. penult. verſ.
Ad hoc dicitur*, ibi. (ſi verò non interveniunt
verba falſa dicens hoc caſu non eſſe mortale, etiã
ſi iurans intendat, ut accidens fallatur.) Sot. *de Iuſt.
& iur. lib.* 5. *q* 6 *art.* 2, *concluſ.* 7. & *lib.* 8. *concluſ.* 1.
art. 7. *col. ult.* & *de Secreto membr.* 3. *q.* 3. *concluſ* 3. *in
fin.* Corduba in *ſumma q.* 65 & *de Secreto membr.* 3.
q. 3. Azor. *tom* 1. *inſtit. moral lib.* 11 *cap.* 4. *q.* 5. *in fin.*
Lopez. 1. *par. Inſtructorij cap.* 42. *col.* 7. *verſ. Item qui
non eſt*, & *verſ. ſeq* licèt S. Bonavent. *num.* 3 *diſt* 39.
q. 1. *num.* 50 dicat quando verba multiplicia in-
differenter ſe habent ad utrumque ſenſum, cum
neutrum probari poſſit, ſtandum eſſe judicio bo-
norum virorum, qui penſatis conjecturis, & ratio-
nibus condeſcendere debent ſaniori, & puriori
intentioni.
148 Et hac ratione ſalvant nonnulli cautelam S.
Franciſci, qui interrogatus à miniſtris Curiæ, An
quidam illac tranſiſſet, manus inveſtis mani-
cas intromittens reſpondit: non tranſiit hac, in-
telligens de loco, in quo manus habebat. Ita Jo.
de Anan. & Angelus, quos refert, & ſequitur Na-
var, in cap *Humanæ aures*, 22 *q.* 5 *in* 2. *q num.* 10 *&*
11 Suarez. *tom.* 1. *de Religion, tract. de Iuram. lib* 3 *c.* 9.
num. 7. *&* 8 & idem Navar. *in manual, c.* 12. *n.* 8 Sa-
lon. *in* 2.2. *q.* 89. *art.* 1. *controverſ* 11. & Sanchez *ſu-
pra Decalog lib* 3. *cap.* 6. *num.* 41. ſubdens idem eſſe
ſi dixiſſet: non tranſiit hac, intelligendo locum
individuum, quem, pede, vel manu tangit, & alle-
gat Sylveſtrum hoc dicentem *in ver. Mendacium
quæſt. ult. verſ. Tertio*, licèt amphybologia B. Fran-
ciſci reprobet Sotus *de ſecreta membr.* 3. *qu* 3 *poſt* 5.
concluſ. verſ. Sed ais forte.
149 Cæterum hoc ſecundum membrum diſtinctio-
nis limitari debet, ut non procedat in judicio,
quia hoc caſu cum non modo ſit periurus, qui fal-
ſum dicit, ſed etiam qui veritatem occultat, ut pa-
tet in hoc cap. Et fuſius dictum eſt ſupra in 3.
150 *not.* Quiſquis utitur verbis amphybologicis, æ-
quivocis, & diverſos ſenſus habentibus quamvis
non dicat falſum poſitivè, tamen veritatem oc-
cultat, & ſic periurium committit: nam ut legitur
in cap *Nolite timere* 11. *quæſt.* 3. non ſolum ille eſt
proditor veritatis, qui tranſgrediens veritatem
palam pro veritate mendacium loquitur, ſed e-
tiam ille, qui non liberè veritatem pronunciat,
quam liberè pronunciare poteſt. Unde tenetur
pœna falſi qui obſcurè, verſutè, aut per malitiam
teſtificatur Marian. Socin. *hic num.* 68. Farinac. in
151 *praxi criminali par* 2. *quæſt.* 6 *num.* 23. *&* 225. &
tetigi ſupra *num* 5, quæ limitatio apertè colligi-
tur ex Caietan. *loco ſuperiùs citato*, ubi ſic ait: (Si
verò non intervenerint verba falſa, ſed plures
ſenſus habentia, & in uno vero, & in alio falſa, &
à Jurante intenduntur in ſenſu, quo ſunt vero; ſi
non eſt in iudicio, & materia præiudiciali, quam-
vis ſit intentio, ut audiens fallatur: abſque pecca-
to mortali ſit tale juramentum, quia veritas, & iu-
152 ſtitia adſunt, licèt diſcretio deficiat quoniam non
debet Divinum teſtimonium his immiſceri quaſi
duplicitatibus.] Hæc Caiet qui ut vides limitat
ſuam concluſionem ſub conditione illa, ſi non eſt
in iudicio; idem Sylveſt. *in ver. Mendacium, quæſt.
ult. verſ. Quarto.*
153 Et ex his patet illationes, de quibus ſupra à
num. 50. vix poſſe ſuſtineri ex regula ibi poſita
num 55. quod falſitas verborum ſalvari poſſit ex
interrogantis intentione, quam reſpondens men-
te concipit, attentis circumſtantiis, etenim cum
verba ſecundum rectam, & ſanam intelligentiam

non ſignificent id, quod reſpondens intendit, eſt ibi manifeſta diſſonantia cordis, & oris, in qua conſiſtit ratio formalis mendacij, ut fusè in ſuperioribus probatum eſt, præſertim in 3.5. *& 7. fun-*
154 *damento.* Præterea propoſita regula quatenus ſit vera, limitari debet, ut non procedat in judicio: nam ſi amphybologia. & æquivocatione in judicio uti non licet, etiam in eo caſu, in quo verba ex propria ſignificatione utrumq; ſenſum admittunt, ſed nuda, & ſimplex veritas eſt liberè pronuncianda, ut ſupra proximè oſtenſum eſt: longè minus ea uti licebit, quando verba utrumque ſenſum non recipiunt ex proprietate vocabuli; ſed tantùm ex intentione interrogantis, quam re-
155 ſpondens mente concipit. Præterquam quod verum non eſt quod ajunt judicem interrogare de homicidio tamquam de facto crimino ſo; Imò enim intentum judicis eſſe debet ſolam veritatem indagare pro adminiſtratione juſtitiæ, l. *Nemo, C. de ſent.* l. 2. & ibi gloſ. *fin. C. de edendo,* gloſ. *in* §. *Si verò abſens, in ver. Veritatem, in auth. de heredib. & Falcidia,* Ideoque non tantum inquirere debet de homicidio, ſed etiam an caſu, vel culpa dolove malo fuerit perpetratum, ut ſic pro modo culpæ pœnas exaſperet, aut temperet, ut l. *Reſpiciendum, in princ.* & §. *Delinquunt, ff. de pœn.* & culpabilem puniat, aut innocentem abſolvat, ad quod pronior eſſe debet, ut c. *3. ſupra de probat* l. *Abſentem, ff. de pœn.* Unde accuſatus utcumque homicidium commiſerit ad ſui defenſionem, vel aliàs ſine culpa, tenetur judici ſecundum ordinem juris id exquirenti liberè, & clarè confiteri: alioquin tacendo veritatem ſubtrahit legitimo ſuperiori debitum juſtitiæ, & mortaliter peccat, cap. *Qui reſiſtit, 11. qu. 3. c. 2. de maior. & obed.* & ex D. Thom. oſtenſum eſt ſupra *num. 125.*

156 Supereſt nunc ad objecta reſpondeamus. Et quidem.

Non obſtat primum, quoniam exempla ibi adducta deſumuntur ex Divina Scriptura, cui præter ſenſum litteralem inſunt, & alij ſenſus ſpirituales, & myſtici; nam illius Auctor eſt Deus, in cujus poteſtate eſt, ut non ſolum voces ad ſignificandū accomodet (quod etiam homo facere poteſt) ſed etiam res ipſas: & ideo cum in omnibus ſcientiis vocis ſignificēt hoc habet proprium iſta ſcientia, ipſæ res ſignificatę per voces etiam ſignificent ali-
157 quid Unde Gregor. 20. *Moralium, cap. 1. circa med.* dicit: Sacra Scriptura omnes ſcientias ipſo locutionis ſuæ more tranſcendit, quia uno, eodemque ſermone, dum narrat geſtum, prodi myſterium & Hieronym. *in prolog. Bibliæ* loquens de Apocalypſi: in verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ: & docet S. Thom. *in 1. part. quæſt. 1.*
158 *art. 10. & quodlibet. 7. art.* 14 Nec multiplicitas iſtorum ſenſuum facit æquivocationem, nec aliquam ſpeciem multiplicatis, ut per eumdem *d.*
159 *quæſt. 1 art. 10 ad 1.* In nulla autem ſcientia, vel ſcriptura humana poteſt inveniri niſi ſenſus litteralis, ſed ſolum in Divina Scriptura, cujus Spiritus ſanctus eſt Auctor, homo verò inſtrumentum, ut
160 idem docet *d. quodlibet. 7. art. 16.* Igitur per vetus Teſtamentum mendacium ſuum tueri non licet,
161 ut cap. *Si quis per vetus, 22. q. 2.* Et ita in propriis terminis ad primam objectionem reſpondet *gl* 2 in cap. *Nec artificioſo, eadem cauſa, & quæſt.* dicens: (Quid ergo dicis de Abraham, nonne mentitus eſt cùm aliud gereret in animo? ut infra eodem, §. *Abraham,* Item quid de Paulo, qui dixit: Neſcivi, quia Princeps eſſet, cum ſciret, ut cap. *Paratus, 23. qu. 1* Item quid de mendacio Jehu, qui aliud in animo gerebat, cap. *Utilem, 22. qu. 2.* Ad hoc dicendum eſt, quod Abraham myſtico intellectu verum dixit, oſtendens Patrem, & filium in fine temporum reverſorum ad Judæos, cum omnes revertentur ad ipſum Paulum per illa verba prædixit deſtructionem Regni Judæorum futurā veniente Chriſto. Item Jehu non fuit mentitus, ſed ironicè locutus eſt; vel dic quod inſpiratione Divina hoc dixerunt, ut cap. *Gaudemus, de divortijs.*) Hactenus verba gloſ. Ad exemplum de Abraham qui rogavit Saram, ut uxorem ejus ſe eſſe mentiretur, Reſpondetur ut in d. cap. *Utilem,* §. *Ecce,* & cap. *ſeqq. 22. q. 2* ubi etiam in §. *Item opponitur.* Reſpondetur ad exemplum de Jacob, qui di-
162 xit ſe eſſe Eſau, & de Chriſto dicente Joannem eſſe Eliam. Quamobrem, ut ait Gratianus in c. *Quod autem ait,* § *Sed in vetere, 22. q. 2.* (In vetere Teſtamento multa permittebantur, quorum exemplis hodie uti non licet.)

Non obſtat ſecundum, deſumptum ex c. *Humanæ aures, 22. q. 5.* Quoniam ad illum textum abundè reſponſum eſt ſupra *num.* 76. Procedit enim in eo, qui jurat ſine dolo, & intentione fallendi, veluti cū quis jurat ſuper Breve per dolū ſuppoſito, in quo aliud cōtinetur, quàm ipſe arbitretur, ſe juraturum, ut exemplificat Gratianus in §. *Si ergo verſ. Item objicitur de civibus* poſt d. c. *Humanæ aures,* vel aliàs cum quis jurat falſum quod putat eſſe verum. Is enim non mentitur, quoniam quantum in ipſo eſt, non fallit ipſe, ſed fallitur, ut cap. *Is autem mentitur,* §. *Nemo mentiens, 22. q. 2.* & cap. *ſeq.* S. Thom. *2. 2. quæſt. 111. artic. 1.* & idcirco in eo caſu juramentum ſecundum rectam intentionem jurantis à Deo judicatur, quia Deus audit in corde, gloſ. *fin.* in c. 14 *de Sum. Trinit. & fid. Cathol. lib. 6.* At ſecus eſt in eo, qui aliud verbis ſignificat, & aliud in mente gerit, ut audientem fallat, ut in caſu quæſtionis propoſitæ; quia tunc juramentum accipit Deus, ſecundum ſanam intelligentiam ejus, cui juratur, ut conſtat ex dictis *eod. n. 76. & n. 80.*

163 Non obſtat tertium, nam reſpondetur retorquendo argumentum: ſi enim mentiri eſt contra mentem ire, & ratio mendacij conſiſtit in negando eam veritatem, quæ mente concipitur, ſanè qui per implicitam ſubauditionem mente concipit aliquit eſſe verum, & verbis exprimit quod in veritate eſt falſum, ut ſic audientem fallat, & inducat ad credendum eſſe verum quod verum non eſt: proculdubio mendacium committit, & adjecto juramento pejerat.

164 Non obſtat quartum, quia qui dirigit alio ingreſſus ſuos non animo illuc proficiſcendi nihil agit per ſimulationem, vel duplicitatem; non enim per exteriora ſigna factorum, vel rerum ſignificat aliquid, quod non eſt, quod numquam licet, ſed ſecundum prætermittit ſignificare illud, quod eſt, quod aliquando licèt, ut per D. Thom.
165 *in 2. 2. qu. 111. d. art. 1. ad quartum.* Quandoque enim aliquid jubēdo ſignificamus velle fieri, quod fieri nolumus, ſed experimētum obedientiæ quęrimus, ut cap. *Si quilibet,* §. *Quandoque. 22. q. 2.* & ita nulla eſt ibi ſimulatio, ſed ſolùm quædam fictio, cui non ineſt mendacium; & ideo utilitatis cauſa eſt licita, ut in d. cap. *Utilem* In noſtro autem caſu manifeſtè concurrit mendacium: & ita in terminis ad prædictam objectionem reſpondet Caietan *in 2. 2. q. 89. art. 7. in reſponſ. ad 4, col. ult. verſ. Ad objectionem autem.*

166 Non obſtat ultimum, quia reſpondetur negando contrariam opinionem eſſe probabilem: imo enim eſt falſa ſicut Judas, ſecundum illud Auguſtini *tom. 4. lib. de ſalutar. docum. incert. Author. c.* 63. Non aliud loquamur ore, & aliud corde, ne ſimus Judas, & Herodiani. Et nihilominus etſi prædicta opinio eſſet probabilis: tamen in foro animæ omnino eligenda eſſet contraria, que tutior eſt, ut dixi in *tract. de opinione probabili,* quem poſui in cap. *Ne innitaris, ſupra de Conſt.* ubi latiſſimè oſtendi inter duas opiniones oppoſitas æquè probabiles, vel quaſi non licere utramlibet ſequi, ſed omnino eligendam eſſe tutiorem, à *n. 54 uſque ad n.* 236. idque multò magis ſi tutior opinio ſit etiam probabilior, à *n. 237. uſque ad n. 246.*

DE CRIMINE FALSI.

Cap. Super eo.

SUMMARIUM.

1 *Sententia lata per falſas litteras non debet executioni mandari.*
2 *Falſæ litteræ iuriſdictionem non conferunt, & n. 8. n. 11.*
3 *Matrimonia bona fide contracta in gradibus prohibitis vigore diſpenſationum, quas conceſſerunt Ordinarij in vim falſarum litterarum, an ſint irrita necne, & n. ſeq. uſque ad n.* 15
4 *Prælati putativi ſive Ordinarij, ſive Delegati geſta regulariter ſunt valida.*
5 *Etiam quoad ſpiritualia, & pertinentia ad forum interiorem.*
Declaratur n. 9.
6 *Indulgentiæ conceſſæ à falſis Prælatis ob communem errorem an valeant. & n. 11.*
7 *Matrimonium contractum coram Parocho putativo tenet.*
Declaratur n. 10.
8 *Reſcriptum falſum, cuius falſitas ignoratur, tribuit iuriſdictionem.*
Contrarium n. 11.
9 *Geſta à Prælato putativo non ſuſtinentur ex communi errore, ſed requiritur etiam titulus ab habente auctoritatem.*
10 *Matrimonium contractum coram Parocho intruſo non valet.*
11 *Indulgentiæ à falſis Prælatis conceſſæ quomodo intelligantur eſſe meritoriæ.*
Exceptio falſitatis impedit executionem ſententiæ etiam latæ cum ignorantia falſitatis reſcripti ibid. verſ. Quemadmodum, & n. ſeq.
12 *Prælato putativo obediendum eſt ſi habeat titulum auctoritate ſuperioris, ſecus ſi per falſas litteras.*
13 *Diſpenſatio à Legato extra limites ſuæ legationis non ſunt tuti ex titulo putativo, & communi errore.*
14 *Germaniæ appellatione ex ſtylo in facultatibus non venit Belgium.*
15 *Bona fides excuſat à culpa, & pœna, ſed non validat actum nullum.*

1 SUPER EO. Sententia lata per falſas litteras non debet executioni mandari. Hoc dicit ſecundum Abbatem Antiquum, cui conſentiunt Jo. Andr. & omnes. Dividitur in duas partes. Primò commendat eum, cui ſcribit de præterito. Secundò eum inſtruit in futurum ibi, *mandantes.*

2 Nota ex hac Decretali per falſas litteras delegatorias juriſdictionem non conferri: propterea enim ſententia ex falſis litteris commiſſionis prolata non demandatur executioni, quia eſt vitium in radice, & fundamento juriſdictionis. Unde ut hic dicebant Laurentius, & Goffred, in hoc caſu ſine temporis præfinitione ſemper retractanda eſt ſententia, quia ipſo jure nulla eſt, cùm defectus ſit in juriſdictione: quorum dictum ſequuntur gloſ. 1. Hoſt. *in princ.* Jo. Andr. *n. 4. in gloſ. 1.* Collectar. *in princ.* Butr. *n. 6* Cardin. *n. 1. in 2. oppoſ.* Anchar. *in primo notab.* Abb. *n. 4.* & Jo. de Anan. *n. 1. verſ. Nota quod ſententia,* ubi concludit ſententiam latam virtute falſi reſcripti dici lata à non judice, & de hoc eſſe caſum hic; unde ipſe ſic ſummat hanc Decretalem: Sententia lata judice impetrato per falſas litteras eſt nulla; ex quibus apparet hanc eſſe unanimem Canoniſtarum ſententiam. Nec obſtat quod textus dicat, auctoritate falſarum litterarum: quia verbum, *auctoritate,* poteſt exponi ſecundum apparentiam, & intentionem iudicantis, ut per Cardin. *n. 1. in 1. oppoſit.*

Verùm hæc procedunt, ut dictum eſt, ſi ſententia lata fuerit in vim falſi reſcripti delegatorii; & ſic cum exceptio falſitatis concernit fundamentū iuriſdictionis. Nec mirum, quia illius defectus eſt inſanabilis. Verall. *deciſ. 38. n. 2 lib. 3.* ſecus verò ſi iudex aliàs habeat iuriſdictionem, & falſitas concernat tantùm merita cauſæ, eo quod ſententia ſit lata per falſos teſtes, vel per falſa inſtrumenta; quia tunc ſecundum Jo. de Anan. *n. 4. in gloſ. 1.* cōmuniter tenetur ſententiam eſſe aliquam, ſed eſſe reſcindendam ope reſtitutionis in integrum, iuxta text. in l. *Divus, ff. de re iudic.* Quæ opinio eſt etiam de iure verior, niſi in certis caſibus, de quibus per eum.

3 QUÆRO, An matrimonia bona fide contracta in gradibus prohibitis vigore diſpenſationum, quas conceſſerunt Ordinarii in vim falſarū litterarum ſint irrita necne.

Quidam Regularis Ordinis N. in Hiſpania decem annorum ſpatio multas litteras diſpenſationum matrimonialium à Sede Apoſtolica impetratas ſuper impedimentis dirimentibus falſificavit mutatis gradibus, atque aliis falſitatibus patratis, de quibus conſtitit in Curia Nuncii Apoſtolici. Cùm verò Ordinarii ad quos litteræ fuerunt directæ, falſitatem ignorantes multas diſpenſationes conceſſerint; & ſubinde ſic diſpenſati bona fide in gradibus prohibitis matrimonium contraxerint, ac prolem ſuſceperint; Rex Catholicus ſupplicas S. D. N. ut dignetur committere Epiſcopo Oxomenſi, ut auctoritate Apoſtolica confirmet matrimonia, ut præfertur contracta.

Explorati iuris eſt ſententias ab Ordinariis latas in vim falſarum litterarum huiuſmodi, & diſpenſationes exinde conceſſas eſſe omnino irritas ex defectu iuriſdictionis. Caſus eſt hic ſecundum

communem omnium intellectum, ut plenè oſtẽſum eſt ſupra; unde difficultas ad hoc tantùm reſtringitur, an ſic diſpenſati tueri ſe poſſit ex titulo putativo, & communi errore, juxta terminos l. *Barbarius ff. de off. Prætor.*

4 Et quidem geſta publici officij auctoritate per Prælatum ſive Ordinarium, ſive delegatum, qui communi æſtimatione credebatur auctoritatem habere, regulariter ſunt valida, ut de Ordinario eſt textus in d. l. *Barbarius*, & de Delegato in cap. *Infamis, §. Veruntamen, 3. q. 7.* Imò quamvis Innocent. in cap. *Cum dilecta, de reſcript.* teneat d. l. *Barbarius* habere locum in Ordinario tantùm, prout loquitur, non autem in Delegato; idemque videatur ſentire Bart. in l. 2. *C. de Senator.* tamen cõmunis opinio eſt in contrarium, quam ſequuntur Angel. & Salyc. in *d. l. 2.* Imola in l. *Quidam conſulebant, de re judic.* Abb. in cap. *Gratum, n. 11, de offic.*
5 *Delegat.* Quæ concluſio habet locum etiam in ſpiritualibus, in quibus jus divinum non repugnat, ut cenſet Innocent. Hoſtienſis, Cardin. & alij in cap. *Nihil, de elect.* & idem Innoc. in cap. *Veritatis, n. 2. de dol. & contum.* Rolell. *in ver. Confeſſio ſacramentalis, 3, n. 4.* Tabien. *Abſolutio, n. 3.* Ang. Confeſſio, 4. n. 12. Sylveſt. *Confeſſor, 2. num. 15.* & Navarr. in cap. *Placuit, de pœnit. diſt. 6. n. 177.*

6 Ideoque indulgentias conceſſas à falſis Prælatis ob communem errorem putat eſſe validas Jaſ.
7 in l. *Præſcriptione, n. 26. C. Si contra jus.* Et matrimonium contractum coram Parocho carente legitimo titulo ob vitium aliquod latens eſſe validum tenet Henric. *lib. 11. de matrim. c. 3. n. 4.* & Man. 1. *tom. Summæ 2. edit. c. 219. n. 8.*

8 Et generaliter reſcriptum omninò falſum cujus tamen falſitas ignoratur, tribuere juriſdictionem, cum propter dubium conſtituat Delegatum in quaſi poſſeſſione juriſdictionis, tradit Bart. in d. l. *Præſcriptione*, quem ſequitur Card. in cap. *Super litteris de reſc.* & illius opinionem putat veram Jaſ. *in d. l. n. 26.*

Verumtamen ad hoc ut valeant geſta ab eo, qui auctoritatem non habet, non ſufficit communis error, ſed requiritur etiam titulus à Superiore collatus, licèt is titulus ſit revera invalidus ob vitium aliquod occultum: ita probat text. in dicta l. *Barbarius*, & in d. cap. *Infamis*, ibi: (Si ſervus cum putaretur liber ex delegatione ſententiam dixit.) & ſenſit gloſ. *fin.* in d. cap. *Nihil, de elect.* ubi dicit idcirco ibi valere acta illius Prælati, quia fuit in quinta adminiſtratione, & in quaſi poſſeſſione prolationis de licentia Papæ, & pro Prælato habitus fuit; quam gloſ. illic ſequuntur Innoc. *nu. 4.* Jo. Andr. *n. 28.* Butr. *n. 27.* Anchar. *in fine qu. 4.* ubi Jo. Vinc. & Goffred. in hanc ſententiam citat, Imol. *n. 7.* & Abb. *n. 11.* dicens: (Nec cõmunis error juvat ex quo deeſt auctoritas ſuperioris: Nam lex *Barbarius, ff. de off. Præt.* fundat ſe ſuper cõmuni errore, & ſuper auctoritate ſuperioris; nam ille ſervus, qui putabatur liber, habuit officium à ſuperiore; & ſic concurrebant ibi duo, ſcilicet auctoritas ſuperioris, & communis error: ſecùs autem ubi adeſſet unum tantùm, ut tenuit *hic* Innoc. & Bald. in repet. d. l. *Barbarius*.) Hæc Abb. Idem tenet Archid. in cap. *Alienationis, 12. q. 2. n. 2.* & alii copiosè relati à Tiraquell. *poſt leges connub. gloſ. 8. nu. 145.* Tabien. Ang. Sylveſt. & Navarr. *in locis ſupra cit.* & eſt communis opinio, ut teſtatur Abb. in cap. *Dudum, il ſecondo, n. 20. de elect.*

9 Neque verò ad hoc ſatis eſt, ut titulus conferatur à quocumque ſuperiore, ſed conferendus eſt, à legitimo, & auctoritatem habente, ut docuit Compoſt. in d. cap. *Nihil, nu. 4. in ver. Adminiſtret, verſ. Item per ſuperiorem confirmatum*, quem refert, & ſequitur ibi Anton. de Butr. *nu. 24.* Anch. *ibi ad fin. queſt. 4.* Henrich Boich. *in §. Cæterum, num. 4.* idem apertè ſcripſit Bald. in d. l. *Barbarius in prima lectura, num. 29* & ibi Jaſ. *nu. 48. & 51.* Bertrand. *conſ. 128. ad fin. volum. 1.* Anton. Gabr. *in tit. de probat. lib. 4. concl. 8.*
10 Et ideo etſi valida ſint matrimonia celebrata coram Parocho, qui caret titulo ob occultum aliquod vitium, tamen nulla ſunt contracta coram Parocho intruſo, qui ſcilicet à ſuperiore titulum non habet, ut tradunt Henr. & Manuel *loc. cit.* & poſt eos Sanch. *de matr. lib. 3. diſp. 22. n. 60.*

Quemobrem cum in caſu, de quo agitur, Ordinarii qui auctoritate Apoſtolica diſpenſaverunt revera in gradibus falsò expreſſis in litteris nullã habuerint facultatem diſpenſandi à Sũmo Pontifice, ſed potius ab illo Regulari, qui litteras vitiavit, hinc videtur ſequi ut, matrimonia in vim dictarum diſpenſationum cõtracta, fuerint prorſus irrita, ac nulla, non obſtante communi errore, & ignorantia falſitatis litterarum.

11 Neque obſtat quod valeant indulgentiæ conceſſæ à falſis Prælatis, ſi communiter ſint habiti pro veris: nam reſpondetur Jaſon. id non aſſerere, ſed tantùm eas non minus operari quoad ſalutem animarum, quàm ſi eſſent conceſſæ à Prælato vero, ſentiens per hæc verba, opus tribuentis eleemoſynam falſo quæſtori eſſe meritorium: ita enim loquitur Anchar. ab eo relatus; alioquin ſi ſentiret indulgentias eſſe validas, ejus opinio eſſet erronea, nec poſſet defendi, niſi quando Prælatus habuiſſet legitimum titulum à ſuperiore, & tamẽ titulo careret ob occultum aliquod impedimentum. Ideoque contrariam ſententiam, ideſt indulgentias conceſſas à Prælato cum falſis bullis non valere, ſequitur Oldrad. *conſ. 76. Quæritur de illo, per tot.* Ancharan. in Clem. *Abuſionis, in princ. de pœnit. & remiſſ.* cum quo tranſit Felin. *in ſuo tract. de indulg. col. ult. verſ. Cæterum, de indulgentijs Epiſcoporum*, Card. in d. Clem. *Abuſionibus, § Ad hæc q. 5.* Dec. in cap. *Tuarum, n. 6. de privileg.* & idemmet Jaſ. in l. *Si Vrbana, nu. 8. verſ. Alibi tamen, ff. de cond. indeb.*

Quemadmodum neque obſtat quod ſecundum Bart. reſcripta omnino falſa tribuant juriſdictionem, ſi illorum falſitas ignoretur: nam reſpondetur Bartoli ſententiam hac in parte eſſe communiter reprobatam; & contra eam tenent Bald. & Fulgoſ. in d. l. *Præſcriptione*, Innoc. in cap. *Cum venerabili, de except. verſ. Nunc de octavo*, ubi dicit obediendum eſſe Prælato minus juſto, qui eſt in pacifica poſſeſſione, dummodo concurrat auctoritas ſuperioris; ſecus verò ſi per falſas litteras obtinuit reputatum Prælatum: & pleniùs idem Innoc. in cap. *Super litteris, in ver. Forſan, nu. 6. verſ. Sed quod ſi litteræ falſæ dicuntur, uſque in finem illius gloſſæ de reſcript.* latè Bellam. *deciſ. 84. incip. Executoria*, & Felin. in cap. *Ad audientiam, il ſecondo nu. 21. verſic. Fallit ſeptimò, de reſcript.* & contra Bartolum tenere omnes Legiſtas, & Canoniſtas teſtatur Jaſ. in dicta l. *Præſcriptionem, ſub num. 26.*

Quæ opinio eſt etiam de jure verior quidquid

in

Quæ opinio eſt etiam de jure verior quidquid in oppoſitum ſcripſerit ibi Jaſ. contra quem eſt textus clarus hic ubi ſententia ſupponitur lata per judicem cum ignorantia falſitatis reſcripti; ideoque verbum illud, *authoritate*, exponitur à Cardin. *num. 1.* ideſt ſecundum apparentiam, & intentionem judicantis, qui credidit litteras eſſe veras, & tamen deciditur, ut propter exceptionem falſitatis poſtea propoſitam ſententia executioni mandari non debeat, cum deficiat fundamentum juriſdictionis, & ita communiter intelligunt Doctores hanc Decretalem, ut initio diximus *num. 2.* ergo per falſum reſcriptum licèt illius falſitas ignoretur nulla tribuitur juriſdictio.

Non obſtat *deciſ.* Rotæ 136. *aliàs 2. de fil. Preſbyt. in novo*, quæ incipit, *Voluerunt Domini, n. 7.* ubi dicitur reſolutum fuiſſe diſpenſationem factam per illum, qui communiter reputabatur habere facultatem ſuper matrimonio, valere, licèt facultatem non haberet, per *conſ.* Anchar. 409. *Viſo, & diligenter inſpecto, in fin.* nam reſpondetur Anch. non firmare in ſuo caſu diſpenſationem factam ab Epiſcopo durante ſchiſmate in gradibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis eſſe validam propter cõmunem reputationem; imo ſupponit eam nullã, ſed tantùm aſſerit contrahentes ob cõmunem errorẽ excuſari ad effectum legitimitatis prolis: ait enim *num. 7. in fin.* (Dicebam quod præſuppoſito R. P. Dominus electus Leodien. non potuerit in dictis gradibus diſpenſare, tamen ejus diſpenſatio, licèt nulla, excuſat ipſos, ſaltem quoad legitimationem prolis poſtea ſuſceptæ.) & infra, (Excuſantur iſti propter communem errorem; credebatur enim ab omnibus in illis regionibus Ordinarium diſpenſare tunc poſſe, & omnia agere, quæ aliàs erant Papæ ſpecialiter reſervata.) Et quamvis ſubdat, cõmunem errorem reddere actum validum, qui aliàs non valeret; tamen hoc generaliter aſſerit, non autem de illa diſpenſatione in particulari. Unde prope finẽ concludit ſic. (Etſi non potuit, tamen poſtquam diſpenſavit, dicta diſpenſatio tribuit conjugatis bonam fidem, ſaltem quoad hoc ut filii propter juſtam ignorantiam parentũ debeant reputari legitimi.) Deciſio autem Rotæ poteſt ſalvari in eo tantùm caſu, in quo diſpenſator carebat diſpenſandi poteſtate ob aliquod vitium occultum, non autem ex eo quod non haberet legitimum titulum diſpenſandi à ſummo Pontifice; aliàs enim reſolutio non eſſet juridica, ut ex ſupra dictis conſtat.

Unde poſſet committi Nuntio Hiſpaniarum, ut iterum diſpenſet cum his, qui ut proponitur matrimonium bona fide contraxerunt, ut valeat iterum contrahere ſervata forma Concil. Tridentini. Et ita reſolutum.

13 Ex prædictis videtur inferri poſſe, ut irritæ ſint proviſiones, & diſpenſationes, quas nuper cõceſſit in Belgio Cardinalis Legatus Germaniæ ſuper impedimentis dirimentibus, cap. *Cum dilecta, de reſcript.* itaut ſic proviſi, & diſpenſati non ſint tuti ex titulo putativo, & communi errore: nam etſi ſub Germania comprehendatur tam ſuperior, quã inferior ſecundum tabulas Geographicas, tamen ex ſtylo in facultatibus ſub nomine Germaniæ nõ venit Belgium, niſi ſpecialiter exprimatur juxta
14 declarationem S. D. N. Urbani VIII. Ideoque in Conſtitutione Sixti V. de viſitandis liminibus hujuſmodi provinciæ ponuntur tamquam diſtinctæ, ibi, *Germani verò, Galli, Hiſpani, Belgæ. &c.* Quamobrem cum quoad Belgium defuerit omnino titulus Apoſtolicus, cõmunis error, & reputatio nõ
15 ſuffragatur, ut ex dictis patet: & bona fides poteſt quidem excuſare à culpa, & pœna, ſed non validare actum, ut ſunt jura clara in c. *Si poſtquam*, in cap. *Dudum, §. Nos igitur*, in c. *Si beneficium*, & in cap. *penult. verſ. Licet ab ignorantibus, de præb. in 6.* & notat Archid. in cap. *Si Apoſtolica, circa med. eod. tit. & lib.* & Felin. in cap. 2. *num. 7. verſ. Quartò limita, de Conſtit.* & eo magis, quia Sanctitas ſua dixit ſe benignè acturam cum ſic proviſis, & diſpenſatis, ubi novas proviſiones, ac diſpenſationes petierint à Sede Apoſtolica: atque ita ex mente Sanctiſſimi videntur egere nova gratia.

DE CRIMINE FALSI.

Cap. Licet.

SUMMARIUM.

1 *Litteræ Apoſtolicæ novem modis hic expreſſis falſantur.*
2 *Doctrina non eſt tradenda de his, quæ melius eſt neſcire, quam ſcire.*
3 *Falſantes, ſeu confingentes ſignaturarum ſupplicationis Papalis ſcribendo verbum, fiat, an incurrant pœnas cap.* Ad falſariorum, *infra eod. & n. ſeqq. uſque in finem.*
4 *Argumentum à partium enumeratione validum eſt in jure ſi ſpecies omnes enumerentur; aliàs ſecus, n. 32.*
5 *Litteræ Apoſtolicæ non dicuntur expeditæ niſi quando in plumbo ſunt.*
6 *Supplicatio non eſt littera Bullata; eſt tamen littera Papalis, & n. 31. & 35.*
7 *Falſarij ſupplicationum gratiam, vel juſtitiam concernentium à Papa ſignatarum excommunicantur in Bulla Cœnæ.*
Supplicationes à Papa ſignatæ in materia odioſa non veniunt appellatione litterarum Apoſtolicarum, ibid. & n. 30.
Contrarium, n. 31. & 36.
8 *Supplicatio ſola non probat jus alicui competere.*
9 *Et illius clauſulæ quandoque ab officialibus aliter extenduntur, & reſtringuntur, & n. ſeq.*
10 *Et aliquando inſtis de cauſis ſupplicatio laceratur.*
11 *Supplicatio ſola jus certum non continet, nec ſuffragatur litteris non expeditis, & n. 13.*
12 *Sed continet gratiam informem, & n. 19.*
13 *Et intrans poſſeſſionem beneficij litteris non expeditis, licet habeat ſupplicationem ſignatam, perdit omne jus.*
14 *Et ſola ſupplicatio non dat canonicum titulum, ſaltem in ſuo eſſe perfecto.*
15 *Litterarum expeditio dat formam, & perfectionem gratiæ.*
16 *Et per illas gratia digeſta, & ſuam perfectionem totaliter habere dicitur.*
17 *Supplicatio adhuc in utero exiſtere dicitur donec per expeditionem litterarum in mundum producatur.*
18 *Et ſumptum de Regiſtro ſupplicationum judicio fidem non facit: ſecus in ſumpto litterarum Bullatarum.*

Fal-

20 Falſificatio litterarum apoſtolicarum enormius eſt delictum, & ſeverius vindicandum, quam falſificatio ſupplicationum ſignatarum.

Contrarium n. 26 & ſeqq. uſq. in finem.

22 Litteræ ſi diſcrepent à ſupplicatione, ſtatur ſupplicationi tanquam matrici, & non litteris.

23 Litterarum regiſtrum, & inde ſumpta debent reformari, & corrigi juxta originalem ſupplicationem.

24 Inſtrumentum diſcrepans à matrice, ſeu protocollo debet ſecundum illud corrigi, & emendari.

25 Expeditiones duæ ſi ſint inter ſe difformes, recurritur ad ſupplicationem tanquam ad matricem.

26 Supplicatio attenditur etiamſi non exhibeantur litteræ ubi non agitur de canonizanda gratia.

27 In ſupplicatione, & ſignatura Papæ conſiſtit tota ſubſtantia gratiæ.

Litterarum expeditio non requiritur, ſed ad probationem ibidem.

28 Subſtantiam rei gravius eſt corrumpere, quàm illius accidentia.

29 Falſitates faciliùs committuntur in ſupplicationibus, quàm in litteris, & cur.

31 Falſare ſignaturam Papæ, ſeu fiat, propriiſſimè eſt falſare litteras Apoſtolicas.

33 Supplicatio quando eſt regiſtrata, & ſoluta componenda non habet locum regula de non iudicando iuxta formam ſupplicationis.

34 Nec poteſt lacerari ab officialibus cùm ſit gratia perfecta.

1 LICET. Ponit novem modos falſandi litteras Papales. Hoc dicit, & advertunt Doctores hanc Decretalem legendam eſſe cum Bulla ad oculum demonſtrata, ut per hic Abbat. Jo. de Anan. & Marian. Socin. in princip.

2 Nota ex textu novem modos, per quos falſitas committitur in litteris Apoſtolicis. Et dicit hic Goffred. non eſſe tradendam doctrinam qualiter hujuſmodi falſitates perpetrentur: Sunt enim quædam, quæ melius eſt neſcire, quàm ſcire, c. *Quamvis, in fin. 38. diſtinct.* & docuit Philoſophus *lib. 12 Metaphyſices tex. 51.* & S. Thomas in 1. *par. q. 22. art. in 3, argum. contrario*, & in illius reſponſione; ubi reddit rationem, quia cogitatio malorum pervertit interdum voluntatem in malum; unde Seneca *ad Lucillum Epiſtola 76.* monet ipſum ne diſcat quæ forent dediſcenda ſi ſciret; & Marcus Varo notabiliter inquit: quædam ſunt eradenda de animo ſcientis, quia inſerendi verum locum occupant. Item Hieronimus *ad Clerum*: Non diſcat puer quod ei poſtea dediſcendum eſt. Difficiliter enim eradicatur quod rudes animi receperunt, ſed nihilominus, ut ſubdit idem Goffred. legimus quædam, ut cognoſcamus, & reprobemus, cap. *Legimus. 37. diſtinct.* Nam prudentis eſt eligere bonum, & reprobare malum. Ideoque, hæ falſitates ad hunc effectum hic explicantur: & fuſiùs poſt Hoſtienſem, & Jo. Andr. per Marian. Socin. *hic in 2. notab.* ad quos recurre, ſi te moveat curioſitas.

3 QUÆRO, an falſantes, ſeu confingentes ſignaturam ſupplicationis Papalis ſcribendo verbum, *fiat*, vel aliud æquipollens cenſendi ſint falſarij litterarum Apoſtolicarum, de quibus loquitur hæc Decretalis, & c. *Ad falſariorum infra eod.*

4 Ad partem negativam inducitur. Primò hoc cap. Ubi enumerantur modi, quibus falſantur litteræ Papales, & inter hos non ponitur modus falſandi ſupplicationes; ſeu ſignaturas Papæ, ergo talis modus non eſt inter alios connumerandus, arguendo à ſufficiēti partium enumeratione juxta textum in l. *Patre furioſo*, ubi Bart. Bald. Angel. & DD. notant *ff. de iis qui ſunt ſui, vel alien. iur.* &
5 in c. *Cùm dilectus*, & ibi Abb. *n. 6. de iurepatr.* Et confirmatur, quia hæc littera in ſingulis novem modis, in quibus exprimit varietates falſitatum, quæ committuntur circa litteras Apoſtolicas ſemper loquitur de litteris Bullatis, ſeu ſub plumbo, ideſt quibus apponitur, ſeu appenditur Bulla plumbea, ut patet legenti per diſcurſum; Ideoq; litteræ non dicuntur expeditæ niſi quando in plumbo ſunt, ut per tex. noſtrum dixit Gomeſ. *in regul. de non iudicand.* juxta forma ſupplicat. *in 1. quæſt. num. 5 verſ. Teſtamen ulterius*, ubi refert ita tenuiſſe Rotam in Salamantina Parochialis menſe Novembris 1539. coram Marcello Creſcentio, & ita ſervatur in practica, ut inquit Fe-
6 lin. in cap. *Ex diligenti in fin. de ſimon.* Supplicatio autem non eſt littera bullata, nec ei aliqua Bulla apponitur, ut eſt notiſſimum: Ergo cum ſupplicationi non adaptentur verba hujus textus, conſequenter nec ejus diſpoſitio adaptari poteſt, l. 4. § *Toties, ff. de damn. infect.* cum ſimilibus, Cum præſertim materia ſit odioſa, & pœnalis, & ſic reſtringenda, ut in regula *odia. de regul. iur. lib. 6* & cap. *Pœna de pœnit. diſtinct.* 1. cum ſuis concordant.

7 Deinde ad hanc partem Navarr. *in manual. cap. 27. nu. 62. verſ. Declaratio prima minuit Bullam Cœnæ Domini, quæ in §. 6.* excommunicat falſarios litterarū Apoſtolicarum, necnon ſupplicationum gratiam, vel juſtitiam concernentium per Romanum Pontificem ſignatarum. Per quam clauſulam juncto cap. *Ad falſariorum, infra eodem* arguit Navarr. quod appellatione litterarum Apoſtolicarum in materia odioſa non includantur ſupplicationes à Papa ſignatæ, quas ſignaturas vocamus; alioquin illud cap. Puniens falſantes litteras Apoſtolicas ſuperfluè per Bullam Cœnæ extenderetur ad falſantes ſignaturas.

8 Ad idem conferunt quamplures differentiæ, quæ ſunt inter ſupplicationes, & litteras, & omiſſis alijs, quæ ad rem non pertinent, ſupplicatio concludenter non probat jus alicui compete-
9 re, quia forte quando litteræ expediri debent Cācellariæ officiales, clauſulas ſupplicationis aliter extendent, vel reſtringent, & forſitan ſuper tali ſupplicatione litteras non dabunt, quia, ut experientia docet, plures ſupplicationes expediri nequeunt eo quod in eis reperiantur aliquæ clauſulæ, quæ ſunt contra ſtylum, ut obſervat Gomeſ. *in reg. de non iudicand. iuxta formam ſupplicationis, q. 1.*
10 *n. 2 verſ. Quia ſola ſupplicatio*, & te ipſa ſupplicationes jam ſignatæ aliquando juſtis de cauſis lacerantur, & Datarius ex officio muneris ſui ſupplicationibus tam ſignatis, quàm ſignandis, ut ratio poſtulat, addit & detrahit, ut dixit Rota *in Cauſa Meten. Prioratus* 17. *Maij* 1627. coram Merlino (qui priùs fuerat Datarius Gregorij XV. *deciſ. 68. num. 9. & 10 par. 5. rec.* poſt
11 Gonzal. *ſuper regul. de menſib. gloſ. 63. num. 54 & ſeqq.* & ideo ſupplicatio non videtur certitudinem continere ſecundum Gomeſ. *ubi ſupra.* Nec ſuffragatur litteris non expeditis Rot. *dec. 509. n. 16. par. 5.*

par. 5 tom. 2. in recentiorib. & eſt expreſſum in ex-
12 travag. *Iniunctæ, de election. & in conſt.* Julij III. hac de re edita, ut propterea per ſolam ſupplicationem gratia informis per Rotam appellari ſolet,
13 ut patet in *deciſ. 39. de conceſſ. preben. in noviſ.* Quo fit ut intrans poſſeſſionem Beneficij litteris non expeditis, licet habeat ſupplicationem ſignatam, omne jus perdat, ut inquit Felin. in c. *Veniens, nu. 3. verſ. Et adde quod intrans poſſeſſionem, de accuſationib.* & eſt tex. in d. extravag. *Iniunctæ. de election.* alias fruſtra Papa in Cancellaria tot officiales conſtitueret, dans illis formas per ſuas regulas expediendi, ſi ſola ſupplicatio ſine expeditione ſufficeret, ut notat Ægidius Belloſ. *in conſ. 34. ſuppoſito ſtatuto in 6 col. in reſponſione ad 1.*
14 *dub. verſ. Aut quæris*, merito Rota jus quod acquiritur per ſupplicationem, judicavit informe, & confuſum, adeout ante litterarum expeditionem plerique DD voluerint non dari canonicum titulum ſaltem in ſuo eſſe perfecto, ut dixit Ægid. *deciſ. 110. in 3. col. & deciſ.* 664 & tenet etiam Nicol. Milis Rotæ Auditor *in reper-*
15 *torio in verb. Gratia Apoſtolica*, cum quibus concordat *deciſio* 20. *circa ſecundum num. 5. de conceſſ.*
16 *præben. in novis.* At verò per expeditionem litterarum forma, & perfectio gratiæ datur, ut dixit Rota *deciſ. 27. de reſcript. in novis* repetita apud Ægid. *deciſ.* 746, & per illas omne dubium tollitur, & gratia digeſta, & ſuam perfectionem totaliter habere dicitur, ut tradit Oldrad. *in conſ.* 324. incipien. *Factum tale eſt*, Dominus noſter, num. 3. verſ. Quartò circa renunciationem, & ut Bald. inquit per l. *Contractus C. de fid. Inſtrum.* relatus à Gomeſ. *in regul. de non indican. iuxta form.*
17 ſupplicat. *q. 1. num. 3.* ſola ſupplicatio adhuc in utero exiſtere dicitur, donec per expeditionem litterarum in mundum producatur, & hinc fit ut
18 ſumptum de Regiſtro ſupplicationum ſignatarum in judicio fidem non faciat, ut dicit Ægid. *deciſ.* 252. ſecus autem ſi ſumptum litterarum Bullatarum extrahatur, ut dicitur in *dec. 28. de probation. in Antiq.* & refertur à Gomeſ. *ubi ſupra num.*
19 4. Hinc etiam fit, ut Romani Pontifices ediderint tres regulas Cancellariæ, videlicet regulam de nō judicando juxta formam ſupplicationis, ſed litterarum expeditarum, in cujus exordio dicitur, Cum ante confectionem litterarum gratia Apoſtolica ſit informis, &c. Item *regulam* 29. quæ diſponit cōmiſſiones non valere litteris non expeditis. Item regulam 53. quæ vult diſpenſationes
20 ſimiliter non valere non expeditis litteris. Ex quibus omnib9 deducitur multa graviùs delinquere, & atrociorem incuriam Papæ irrogare, ac majus præjudicium inferre poſſe falſantem litteras Bullatas, in quibus conſiſtit totalis perfectio gratiæ, & ſecundum quas eſt judicandum, quàm falſantem ſupplicationes ſignatas quæ continent gratiam rudem, & informem, & quæ ſine litteris minimè ſuffragatur, & conſequenter pœna falſantium litteras Apoſtolicas, de qua in cap. *Ad falſariorum infra eod.* non debet extendi ad eos, qui falſant ſupplicationes, ſeu ſignaturas, quia pœna ita debent adæquari, & commenſurari delictis; ut quod ſceleratiùs eſt commiſſum graviùs vindicetur, cap. *Non afferamus, 24. q. 1.* cap. *Quæſivit de iis, quæ fiunt à maior. part. Capit. c. fin. in fin. de exceſſib. Prælatur.*

21 Ad partem verò affirmativam facit, quia ſi litteræ diſcrepent à ſupplicatiōe, ſtatur ſupplicationi tanquam matrici, & non litteris, Caputaq. *deciſ. 75. nu. 6.* & *deciſ. 227. lib. 1. Rota deciſ.* 730. *n. 1. par. 2. rec.* & litteræ ſunt corrigendæ ad formam ſupplicationis, ut dixi in cap. *Ex conſcientia nu. 7.*
22 *infra eod.* Et litterarum regiſtrum, & inde ſumpta debent reformari, & corrigi juxta originalem ſupplicationem Mandoſ. *in reg. de non indic. iuxta formam ſupplicat. q. 19. n. 6.* Rota *deciſ. 387. nu. 10.*
23 *par. 5. rec.* Trita enim eſt regula ut inſtrumentum publicum diſcrepans à matrice, ſeu protocollo debeat ſecundum illud corrigi, & emendari l. *Si quis ex argentarijs. § Prætor.* & ibi Bart. *num. 3. ff. de edend.* Felin. in cap. *Quoniam contra, num. 10. de probat.* cum alijs cumulatis in præalleg. *dec.* 387.
24 Unde etiam videmus ad ſupplicationem tāquam ad matricem eſſe recurrendum, ſi expeditiones duæ ſint inter ſe diſcordes, ut decidit Rot. *in recent. deciſ. 225. num. 10. part. 4 tom. 2.* allegando Bart. in l. *Sempronius, ff. de leg. 2.* & in l. *Si Librarius,*
25 *num. 9. ff. de reg. iur.* Imò ſola ſupplicatio attenditur etiamſi non exhibeantur litteræ expeditæ ubi non agitur de canonizanda gratia, Caputaquenſ. *deciſ. 235.* & *deciſ. 301. part. 3.* Mantica *deciſ. 335. num. 2.* ubi aliæ cumulantur Gregor. XV. *deciſ. 540. num. 6.* Caſſador. *deciſ. 8. num. 14. de reſtitutione ſpoliatorum*, Mohedan. *deciſ. 2. in fin. de privileg.* Seraphin. *deciſ. 538. num. 4.* & *deciſ. 775 num. 3.* & *in rec. deciſ. 228. 6 par. n. 6.*
26 & *deciſ. 218. num. 8. part. 7.* & aliàs paſſim: ergo enormius eſt delictum, & majoris præjudicij falſare ſupplicationem, quàm litteras, quia falſitas litterarum poteſt corrigi ad formam ſupplicationis originalis, ſed non è converſo, ut dictum eſt.

27 Præterea tota ſubſtantia gratiæ conſiſtit in ſupplicatione, & ſignatura Papæ; expeditio verò litterarum non requiritur ad perfectionem gratiæ, ſed ad probationem tantùm. Geminian. *conſ. 106. ſuper d. dubio, verſ. In contrarium*, Caſſad. *deciſ. 4. n. 2. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Seraphin *deciſ.*
28 *775. num. 2.* Cum ſimilibus, ut dixi in cap. *Nihil, n. 28. ſupra de elect.* Graviùs autem eſt corrumpere ſubſtantiam rei, quàm illius accidentia, argum. eorum, quæ tradit Calder. *conſ. 11.* incip. *Epiſcopus rem Eccleſiæ: ante med. verſ. Ad cuius declarationem, de feud.* & conſequenter pœna cap. *Ad falſariorum, infra eodem* magis convenit ei, qui corrumpit ſubſtantiam gratiæ falſando ſupplicationem, quàm ei, qui corrumpit gratiæ probationem falſando litteras.

29 Ulterius pro hac parte facit, quia falſitates faciliùs, & frequentiùs in ſupplicationibus committuntur propter appoſitionem manus plurimorū officialium, ut advertit Gomeſ. *in reg. de non iudican. qu. 1. num. 6.* per tex. in l. *fin. C. de Codicill.* Explorati autem juris eſt propter delicti frequentiam pœnas exacerbari, vel augeri, ut l. *Aut facta, in ff. de pœn.* & notat Aretin. in cap. *Cum non ab homine, n. 59. circa finem, ſupra de iudicio.*

30 Demū hanc partē amplectitur in puncto Collectar. in cap. *Ad falſariorum n. 2. infra eod.* ubi format quæſtionem, quid dicendum de illis, qui falſant, ſeu confingunt ſignum ſupplicationis Papalis, ſeu *fiat*, vel aliud faciendo; & refero hancq; controverſiam de facto tunc contigiſſe, & multos dixiſſe tales non poſſe dici falſarios literarum Apoſtolicarum, quia litteræ non dicuntur Apoſtolicæ niſi

niſi propter Bullam, ut in textu; ſed poſtea ſub-
jungit Collectar. aliud viſum eſſe Bart. & multis
aliis, quia certum eſt quod falſare il fuit eſt falſare
litteras Apoſtolicas, idque propriiſſimè, ſicut il-
lud; in quo conſiſtit tota virtus, & ſubſtantia; &
ad hoc facit indiſtinctè littera dicti cap. *Ad falſa-*
32 *riorum* Nec obſtat hæc Decretalis, quia ponit cer-
tos modos probandi falſitatem ſecundum eum,
idest aliquos, ſed non omnes, ut hic in gloſ. 1. ac
proinde cum ſpecies omnes non enumerentur,
non procedit argumentum à partium enumera-
tione, ut eſt textus in l. *Filius*. §. *Filiusfamilias miles*,
juncta gloſ. *in ver. Locum. ff. de liber. & poſthum.* &
in cap. *Venerabilem*, & ibi Jo. Andr. *n.18.* & Abb.
n.8 ſupra de election. Quæ opinio facilius eſſet ad-
mittenda, quando litteræ eſſent expeditæ, vel ſup-
33 plicatio regiſtrata, & ſoluta componenda, quia
tunc non habet locum regula de non judicando,
jux. form. ſupplicat ut fuit pluries in Rota reſolu-
34 tum teſte Card. Seraphin. *deciſ. 764. nu. 4 & 5.* Nec
ſupplicatio poteſt lacerari ab officialibus cum eo
caſu ſit gratia perfecta, ut dicit Rota *deciſ.* 554.
n. 9. p. 5. tom. 2. in recent. unde falſitas talis ſuppli-
cationis per neceſſe influit in falſitatem littera-
rum, quæ non niſi ad formam matricis, & origi-
nalis ſupplicationis expediuntur, ut dictum eſt;
ac proinde eſt punibilis non ſecus ac falſario ip-
ſarum litterarum.

35 Non obſtant argumenta contraria; nam ad
primum patet reſponſio ex jam dictis ſupra *num.*
32 Ad confirmationem reſpondetur: Quamvis
ſupplicationes non ſint litteræ expeditæ, quia nō
ſunt in plumbo, ſunt tantùm litteræ Apoſtolicæ
ſecundum Collect. ſupracitatum, *n. 30. & 31* &
ad inductionem Navarri, de qua ſupra *n 7.* reſpō-
deri poteſt Bullam Cœnæ in ea parte, in qua lo-
36 quitur de falſantibus ſupplicationes emanaſſe de-
clarationem cap. *Ad falſariorum, infra eod.* & ſic no-
vum jus non induxiſſe l. *Heredes palam*, §. *Si quid, ff.
de teſtament.* quod inde liquet manifeſtè, quia in
Bulla Cœnæ excommunicantur etiam falſarii lit-
terarum in forma Brevis, ut videre eſt in Bulla
Urbani VIII. §. 9 in Bullar. *tom. 4 pag.* 356. & ta-
men certum eſt litteras in forma brevis verè, &
propriè eſſe litteras Apoſtolicas, quæ jam erant
comprehenſæ in d. cap. *Ad falſariorum*, ut ipſemet
Navarrus fatetur *d. cap 27 n. 12. verſ. Tertia.*

37 Ad ultimum verò, nempe ad differentias pon-
deratas inter ſupplicationem, & litteras patet re-
ſponſio ex dictis ſupra *d. n. 21. uſque ad n.* 32. ex
quibus apparet eas ponderationes in contrarium
retorqueri, maximè quando litteræ ſunt expedi-
tæ vel ſoluta eſt componenda, ut conſtat ex di-
ctis ſupra *n. 33*

DE CRIMINE FALSI.

Cap. Ad falſariorum.

SUMMARIUM.

1 *Falſantes per ſe, vel per alium litteras Papæ excom-
municati ſunt cum ſuis fautoribus, & n. 27.*
2 *Et Clerici officijs, & beneficijs privati ſunt, & n. 38.*
3 *Item ſunt degradandi, & Curiæ ſæculari tradendi, &
num. 40.*
4 *Falſis litteris Apoſtolicis utentes, ſi Clerici ſunt officijs,
& beneficijs privantur: ſi Laici excommunicati
ſunt, & n. 47. & 48.*
5 *Statutum valet, quo cavetur, ut quis non poſſit allegare
illius ignorantiam.*
6 *Litteris Apoſtolicis uti volentes debent prius diligenter
illas examinare, an ſint veræ, vel falſæ, vel ſuſpe-
ctæ.*
7 *Litteræ Papales fiunt magna cum diligentia, & exqui-
ſita curioſitate.*
8 *Et nihilominus in eis quaſi imperceptibiles committun-
tur falſitates.*
9 *Litteræ gratioſæ, vel contra ius, vel contra utilitatem
publicam maiorem requirunt examinationem, quam
litteræ de ſimplici iuſtitia*
10 *Ignorantia quam præſumatur in delictis, hoc tamen
fallit quando debet præcedere diligens inquiſitio,
& nu. ſeq.*
11 *Falſum non committitur ſine dolo.*
12 *Dolus in dubio præſumitur quando ex officio, vel
ex natura actus prærequiritur diligens indaga-
tio.*
13 *Ignorantia affectata, craſſa, & ſupina quæ.*
14 *Falſis litteris utens cum ignorantia craſſa mitiùs pu-
nitur, quàm cum dolo expreſſo.*
15 *Clerici falſantes litteras Principis, ſeu Imperatoris quas
pœnas incurrant, & n. 16.*
*Et quid in falſantibus litteras, ſeu ſigillum Regis, nu-
mer 23.*
*Et quid in falſantibus litteras maioris Pœnitentiarij,
vel Nuncij aut Brevia Papæ, n. 24.*
*Et quid in falſantibus litteras Epiſcopi, vel Capituli,
ibidem, & n. 25.*
16 *Papa longè præſtat Imperatori.*
17 *Iniuria aggravatur ex dignitate perſonæ, cui irroga-
tur.*
18 *Delictum gravius eſt in perſonam Principis, cui delin-
quens eſt ſubiectus, quàm in extraneum.*
19 *Leſæ maieſtatis crimen non committit non ſubdi-
tus.*
20 *Clericus natus in Terris Principis laici dicitur eſſe ori-
ginaliter, & naturaliter de dominio, & ditione ipſi-
us Principis.*
21 *Non tamen contra eum dici poteſt committere crimen
leſæ maieſtatis*
22 *Rex habet in Regno ſuo iura ſupremi Principis, ideſt
Imperatoris*
26 *Exercere verbum in diſpoſitione pœnali verificatur in
unico actu.*
27 *Falſans litteras Apoſtolicas etiam ſemel tantùm puni-
endus eſt pœna huius cap.*
28 *Bulla Pij V. contra exercentes vitium nefandum an
habeat locum in ijs, qui unica tantùm vice illud
committunt*
29 *Falſantes litteras Papæ ſunt excommunicati ſive ſint
Laici, ſive Clerici, ſive Monachi.*
Et quid in Epiſcopo n. 56.
30 *Et abſolutio eſt Sedi Apoſtolicæ reſervata.*
31 *Falſarij litterarum Apoſtolicarum, vel falsò eas fa-
bricantes, aut ſupplicationes falsò ſignantes
excommunicantur in Bulla Cœnæ.*
32 *Excommunicatio Bullæ Cœnæ, & excommunicatio hu-
ius cap. contra falſarios litterarum Apoſtolicarum
in quibus differant.*
33 *Falſans litteras Papæ per alios an incidat in excommu-
nicationem Bullæ Cœnæ, & n. ſeqq.*

Faciens

34 *Faciens per alios per ſeipſum facere videtur, quod proce-
dit etiam in delictis, & n. 43.*
35 *Item procedit etiam in ſtatutis pœnalibus, quæ juri com-
muni non obviant, & n. ſeq.*
36 *Statutum puniens utentem falsò inſtrumento locum ha-
bet etiam in utente per alium.*
37 *Falſans ſupplicationes manu Papæ ſignatas incidit in
excommunicationem Bullæ Cœnæ.*
Et an incidat in pœnas hujus cap. ibidem.
38 *Beneficia falſantium litteras Papæ impetrari poſſunt
tamquam vacantia.*
39 *Laici falſantes litteras Papæ non ſunt ipſo jure privati
ſuis dignitatibus, & officijs.*
40 *Clerici falſarij litterarum Apoſtolicarum degrada-
tione iudicis eccleſiaſtici traduntur Curiæ ſæcu-
lari pœna legali puniendi, ſcilicet mortis natu-
ralis.*
41 *Degradationis pœna de iure communi non imponitur
niſi in tribus caſibus hic expreſſis.*
42 *Clericus, qui non per ſe, ſed per alium falſat litteras
Papæ an ſit degradandus, & Curiæ ſæculari traden-
dus.*
44 *Laicus ratione rei eccleſiaſticæ falſificando reſcriptum
Papæ ſubijcitur foro Eccleſiæ.*
45 *Falſi pœna de iure civili quæ ſit, & n. 46.*
46 *Deportationis pœna, & damnationis in metallum hodie
non eſt in uſu.*
47 *Spolientur, ideſt per ſententiam.*
48 *Falſis litteris utentes, ſunt ipſo facto excommunicati,
etiamſi ab illarum uſu deſiſtant infra viginti
dies.*
94 *Secus in habentibus litteras falſas, quia non ſunt excom-
municati, ſi illas infra viginti dies laceraverint, vel
reſtituerint.*
50 *Clerici falſis litteris ſcienter utentes an ſint excommu-
nicati.*
51 *Pœna falſificantium litteras Papæ, & falſis litteris uten-
tium ſunt in triplici differentia.*
52 *Malitia magis punitur, quam negligentia*
53 *Negligentia craſſa, & ſupina dolo æquiparatur.*
54 *Falſis litteris utentes, & falſas litteras impetran-
tes, ſed non exercentes per ſe falſitatem æqui-
parantur.*
55 *Impetrantes per ſuggeſtionem falſitatis litteras à Papa
qua pœna puniantur.*
56 *Epiſcopi falſantes litteras Papæ non incidunt in pœnam
huius cap.*
57 *Sunt tamen excommunicati ex Bulla Cœnæ.*
58 *Falſarius litterarum Apoſtolicarum etiam occultus in-
currit pœnam excommunicationis, & privationis of-
ficiorum, & beneficiorum eo ipſo, quod crimen
committit, & n. 62.*
*Sed pœna degradationis ei infligitur tantùm, ſi criminA-
liter ſit convictus, n. 63.*
*Sive per viam accuſationis, ſive inquiſitionis, numer.
64.*
*Si verò civiliter actum fuerit, mitius punitur, nu-
mero 59.*
62 *Intellectus cap.* Novimus, §. final. de verb. ſignific.
& n. 65.
66 *De crimine falſantium litteras Apoſtolicas an alius
quàm Papa poſſit cognoſcere.*

1 AD FALSARIORUM. Qui per ſe, vel per
alios litteras Papæ falſant, excommunicati
ſunt cum ſuis fautoribus; & Clerici officiis,
2 & beneficijs privati ſunt, & degradandi
3 ſunt, & tradendi Curiæ ſæculari, per quam
4 Laici legitimè puniuntur. Qui litteris falſis utitur,
ſi Clericus eſt & officio & beneficio privatur, ſi
laicus, excommunicatur. Hoc dicit Joan. Andr.
Butr. Bard. Anchar. Abb. Jo. de Anan. & Mar. So-
cin. Dividitur in duas partes. Primò punit falſan-
tes litteras Papæ per ſe, vel per alios. Secundò pu-
nit utentes litteris falſis ibi, *qui vero.*
5 Nota primo ſingulariter ex principio tex. argu-
mentum, quod valet ſtatutum, ut reſpectu ſtatu-
torum, vel aliorum gerendorum non poſſit quis
ignorantiam allegare, ſeu non proſit ignorantia,
prout ex hac littera deducunt hic Abb. & Mar.
Socin. *in 1. notab.* & notat Bart. in l. *Divus, n. 4. ff. ad
l. Cornel. de falſ.*
6 Secundò nota ibi, *examinet obligationem, quam
habent volentes uti litteris Apoſtolicis*; debent enim
prius eas diligenter examinare, utrum ſcilicet ſint
veræ; & tunc utantur illis ſi voluerint: aut falſæ;
& tunc nullo modo utantur; aut ſuſpectæ; & tunc
etiam abſtineant, cap. *Inter dilectos*, § *Verum, de con-
ceſſ. præben, lib. 6.* & arg. cap. *Ad audientiam*, § 1 *ſupr.
de homicid* & cap. *Cum ſpeciali*. §. *Exceſſio, de appell.*
ſecundum Hoſt. *hic n. 6.* & in cap. *fin. in princip.*
7 *in verb. Suſpicionis, infra eod.* Nam etſi litteræ Pa-
pales multa cum diligentia, & exquiſita curioſita-
te fiant, ut cap. *Cum ad eo, ſupra de reſcript.* & cap.
8 *Apoſtolicæ 35 q. 9.* tamen in illis tales plerumque
committuntur falſitates, quæ etiam prudentiſſi-
mos fallerent, & quæ nedum de facili cognoſci
nequeunt, ſed etiam maxima, & diligentiſſima diſ-
quiſitione inveniri, aut percipi nequaquam poſ-
ſunt, ut in cap. *Licet. ſupra eodem*: & notat idem
Hoſt. *in ſumma eodem tit. §. 2. verſ. Præterea uſur.* &
poſt eum Marian. Socin *hic num 29. & 30.* unde
nil mirum ſi hæc Conſtitutio adſtringat volentes
uti litteris Apoſtolicis ad tam ſedulam examina-
9 tionem. Major tamen examinatio requiritur in
literis, quæ ſunt de gratia, vel contra jus, vel con-
tra utilitatem publicam, quam in litteris de ſim-
plici juſtitia, cap. *Accedens infra eodem*, & l. *Reſcripta*:
C. *Si contra ius, vel util. publ.* ſecundum Innoc. hic
circa med. verſ. Item examinatio.
10 Tertiò nota ibi, *Si falſis litteris ſe uſos dixerint
ignoranter.* Ignorantiam non præſumi, ſeu non
excuſare, ubi non permittitur diligentia, quam
quis tenetur edhibere, ut in textu: quamquam e-
nim in delictis præſumatur ignorantia, ut l. *Quo-
ties*, § *Qui dolo, ff. de probat.* tamen hoc fallit quan-
do præcedere debet diligens inquiſitio, prout
hoc caſu præcedere debet auctoritatem hujus
Conſtitutionis, gloſ. 2. *hic* Innoc. *in princip.* ibi
(Tunc non excuſat ignorantia, cum non præceſ-
ſit examinatio: & hoc enim fuit in culpa, cùm
non examinavit, nec à peritioribus quæſivit) §.
ult. 36 diſtinct. l. *regula, ff. de iuris, & facti ignorantia*,
11 Hoſt *num. 1.* ibi (Quod ſi hanc diligentiam non
adhibuerint, in dolo eſſe videntur, ſine quo non
committitur falſum) l. *Nec exemplum*, C. *Ad leg.
Corn. de falſ.* l. *Divus, ff. eod.* Butr. *nu. 2. & nu. 12.* ubi
12 ait: (In ijs, in quibus debet diligens inquiſitio
præferri, præſumitur ſcientia, & dolus, niſi probe-
tur ignorantia; Et ſic quod in dubio dolus non
præſumatur, verum eſt, niſi ex officio, vel ex natu-
ra actus requiratur præcedens indagatio ad actus,
vel vitij illius certificationem.) Hæc Butr. Con-
cordat. Anchar, *in 1. notab.* & ſequuntur cæter.
13 Vel certè, ut dicit gloſ. 1. *hic*, tales dici poſſunt
affectatores ignorantiæ, cap. *Cum inhibitio, de
clandeſt.*

clandeſt. deſponſ. & huiuſmodi ignorantia appella-
ri poteſt craſſa, & ſupina, cap. *Apoſtolicæ*, *de Cler.*
excomm miniſtr. & hæc punitur pœna huius cap.
in verb. *Qui verò*, ſecundum Mar. Socin *hic n. 34.*
14 qui tamen *n. 35.* ſubdit, & bene, mitius puniri u-
tentem falſis litteris cum ignorantia craſſa, & ſu-
pina, quàm cum dolo expreſſo, quia primo caſu
punitur pœna huius textus in d. §. *Qui verò*; ſed ſi
eſſet in dolo, itaut probaretur ſcientia, tunc de-
beret puniri graviori pœna, ſcilicet leg. Corn de
falſ ſicut punitur qui tales litteras falſat, ut l. *Ma-*
iorem, & l. *Falſos*, *C. ad l. Cornel. ad falſ.* nam & u-
ſu committitur verum falſum, ut ibi, & in l. *Eos*
qui §. fin. ff. eodem, & latiùs per eum, quod bene
nota.
15 Quartò nota ibi, *litterarum noſtrarum.* Diſpoſi-
tionem huius Decretalis, & illius pœnas vendi-
care ſibi locum dumtaxat in Clericis falſantibus
16 litteras Papæ; ſecus verò in Clericis falſantibus
litteras Principis, ſeu Imperatoris, quia non vide-
tur eſſe tantus exceſſus contra Principem, quan-
tum contra Apoſtolicum, cùm longè præſtet Pa-
pa Imperatori, ut in cap. *Solitæ*, *ſupra de maiorit. &*
obed. & reſpectu perſonæ, in quam delictum cō-
miſſum eſt, aggravatur pœna, ut notat gloſ. 2. in
cap. 1 *ſupra de calumniator.* & hæc opinio placet
Marian Socin. *hic n. 12. 13. & 14.* & quamvis *gloſ.*
in verb. Legitimas, videatur uniformiter loqui de
litteris Principis, & Papæ, & Marian. Socin. ſubdat
pro opinione gloſſæ facere, quia cùm delictum ſit
valde atrox, videtur eſſe locus degradationi, &
traditioni Curiæ ſæculari, ſecundum ea, quæ tra-
duntur in cap. *Cum non ab homine*, *ſupra de iudic.* ta-
men reſponderi poteſt pœnam degradationis, &
traditionis huiuſmodi non eſſe imponendam
niſi in caſibus in iure expreſſis, ut fuſe probavi-
mus in d. cap. *Cum non ab homine n. 68. & 70.* inter
quos non reperitur hic caſus falſantis litteras
Imperatoris, cùm hoc cap. non loquatur niſi de
falſantibus litteras Papæ, & in pœnis benignior
pars ſit eligenda, ut in Regula *In pœnis*, *de reg. iur.*
lib. 6. & facit cap. *Ad audientiam*, *ſupra eodem*: præ-
ſertim verò, quia delictum Clerici falſantis litte-
17 ras Papales eſt graviùs, quàm falſantis litte-
ras Principis duplici conſideratione. Prima eſt,
ut dixi n. præcedenti, iniuria, quæ Pontifici Ma-
18 ximo irrogatur, eſt atrocior ratione præeminen-
tioris dignitatis, § *Atrox*, *Inſtit. de iniur.* l. *Prætor*, *ff.*
eod. cap. *Cum illorum*, *infra de ſentent. excomm.* Se-
cunda eſt, quia Clericus non eſt ſubditus Impe-
ratori, ſed Papæ; cap. *Si Imperator*, & cap. *Cùm ad*
verum, *96. diſtinction.* cap. *Eccleſia Sanctæ Mariæ*,
cum ibi not. ſt. *ſupra de Conſtitut.* Explorati au-
tem iuris eſt longè graviùs eſſe crimen in perſo-
19 nam Principis, cui delinquens eſt ſubiectus, quam
in extraneum, l. *Omne delictum*, *§. 1. ff. de re milit.* Et
propterea delinquens contra Principem, cui non
eſt ſubiectus, non dicitur committere crimen læ-
ſæ maieſtatis, ut probat text. in Clem. *Paſtoralis*,
ubi gloſ *in verb. Non ſubfuit*, *de re iudic.* & eſt com-
munis opinio, ut atteſtatur Rolan à Vall. *conſ. 4.*
in Cauſa Inquiſitionis n. 1. vol. 1 & Jul. Clar. *in praxi*
20 *criminal. §. Læſæ maieſtatis*, *verſ. Vidi quandoque du-*
bitari: & hinc ſit ut Clericus natus in terris
ſubiectis alicui Principi laico, quamvis dicatur
naturaliter, & originariè eſſe de dominio, & di-
tione illius Principis, prout tenere communiter
Doctores affirmat Gigas *in tract. de crimine læſæ*
21 *maieſtatis*, *q. 63. nu. 3.* Nihilominus cum poſt cleri-
catum revera non poſſit dici ſubditus ipſius Prin-
cipis, non poteſt dici contra eum cōmittere cri-
men læſa majeſtatis: & eſt communis opinio, ut
dicit Præpoſitus in cap. *In primis*, *§. De perſona*, *col.*
5. num. 16, *verſ. Non obſtat opinio*, *2. quæſt. 1.* & Clar.
loc citat. verſ. Hinc refertur. Non igitur mirum,
ſi Clericus falſans litteras Papæ ſit degradandus,
& Curiæ ſæculari tradendus; non autem ſi falſet
litteras Imperatoris: & gloſ. noſtra videtur uſur-
paſſe nomen Principis non pro Imperatore, ſed
pro Papa, de cujus litteris loquitur hæc Decre-
22 talis. Hinc etiam fit, ut quamvis Rex in ſuo Re-
gno habeat jura ſupremi Principis, ideſt Impera-
toris, ut inquit Præpoſ. *ubi ſupra n. 22.* *verſ. Tertiò*
dicitur per ea quæ notantur in cap. *Per venerabi-*
23 *lem*, *ſupra*, *Qui fil. ſint legitim* Tamen Clericus
falſans litteras, vel ſigillum Regis non punitur
pœna hujus cap. Sed deponitur, & in ſignum ma-
leficij ei character in fronte imprimitur, quo ab
aliis diſcernatur, & in exilium mittitur, ut eſt caſus
in cap. *Ad audientiam*, *ſupra eodem*, & ibi omnes,
Boer *deciſ. 82. n. 3.* Licèt hodie de conſuetudine
hanc pœnam impreſſionis characteris in Clericis
non ſervari atteſtentur Ludovic. Piguer. *deciſ. cri-*
min. 80 *num. 10. & ſeqq.* & Farin. *in pract. criminal.*
parte quintò de falſit. *quæſt.* 151. *numero 62 ad*
finem
24 Longè autem minus incidunt in pœnas hujus
tex. Falſarij litterarum Epiſcopi, vel Nuncii, quia
hæ propriè non ſunt litteræ Apoſtolicæ: & eadem
ratione idem dicendum de falſariis litterarum
Pœnitentiariæ, quia non ſunt litteræ Papæ, ſed e-
jus Commiſſarij, ut tradit Navarr. *in Manual. cap.*
27 nu. 62. verſ. Tertia licet ſecus ſit de falſariis Bre-
vium Papæ, ſecundum Gomeſ. *de Brevib. cap 3.* &
Navarr *ubi ſupra.* Tu tamen adverte, quia DD. in
cap. *Ex litteris*, *ſupra de fid Inſtr.* videtur tenere
pœnas falſantium litteras Apoſtolicas habere lo-
cum etiam in falſantibus Bullas, & ſigillum litte-
rarum ſacræ Pœnitentiariæ, ut videre eſt apud
Hoſtien *ibi num. 6.* Jo. Andr *num. 4 ante fin.* Bel-
lam. *num. 3 in fin.* & Butr *nu. 4.* itidem *in fin.* quos
ita intelligit Farin, *in d. pract. criminal. quæſt.* 151.
num 24.

De pœna autem falſantium litteras Epiſcopi,
vel Capituli vide textum in cap *Si Epiſcopus*, 50.
diſt. in cap. *Eam litteris*, *in fin. de teſtib* & in cap. *Ad*
audientiam, *ſupra eod.* & plenè hic per Marian. So-
cin *num. 11.*
26 Quintò, nota ibi, *vitium falſitatis exercent.*
Prima facie hic videri argumentum, quod ad in-
currendas pœnas huius cap. non ſufficiat unica
falſitas, ſed requiratur iteratio actuum, ponderan-
do illud verb *exercent.* argum. l. *Sciendum*, *§. Illud*,
ff. de adilit edict. per quem tex Bartol. *in proœm.*
Digeſtorum num. 10 quem ſequitur Abb. in c. 1.
num. 24. de iudic. Dicit artificem, vel mercatorem
non dici eum, qui ſemel, aut iterum artem, vel
mercaturam exercet, ſed eum, qui toties, ut vulgi
opinione habeatur pro tali. Ad idem tex. in l.
Quis ſit fugitivus, *§. Errorem ff. eod.* & l. *fin. ff. de*
27 *Abigæ.* Sed oppoſitum eſt veriùs, quia verb. *ex-*
ercent: & in diſpoſitione pœnali in unico actu
verificatur, ut eſt tex. in *§. Item lex Iulia*, *Il primo*,
Inſtitut. de publ. iudic. Unde etiam qui unica tan-
tum vice falſat litteras Papæ, puniri debet ad præ-
ſcriptū huius Decretalis, ut firmat noviſſimè Pro-
ſper

ſper Farin. *in praxi crimin. lib. 5. de falſitat. qu. 151.*
num 31. adjiciens ita practicari: & latius *in titul.*
28 *de delicto carnis*, *qu. 138 num. 30.* Et ex hoc con-
funditur illorum opinio, qui dixerunt Bullam Pij
V. contra exercentes vitium nefandum ſecundum
ea, quæ ſcripſi in d. cap *Cum non ab homine nu. 76.*
de iudic. non habere locum in his, qui ſemel tan-
tùm illud perpetrarunt, ſed ſolum in his, qui quaſi
ex uſu continuato exercent. Inter quos Navar. *in*
Manual. cap. 27 num 249. verſ. Tertiò dico, Nam
& d. §. *Lex Iulia*, *de exercentibus* loquitur, ibi:
Qui cum maſculis nefandam libidinem exercere au-
dent. Et ſimiliter hoc c. loquitur per ver. *exer-*
cent; & tamen illius pœnæ verificatur etiam in
his, qui unica tantum vice delicta hujuſmodi per-
petrarunt, ut dictum eſt, & fuſiùs probat Farinac.
dicta quæſt. 138. num. 30.
29 Sextò, nota pœnam generalem falſantium lit-
teras Apoſtolicas. Nam una cum fautoribus, &
defenſoribus ſuis ſunt ipſo jure excommunicati:
hoc enim demonſtrant verba illa, *anathematis*
vincula, quæ ſunt Canon. latæ ſententiæ, ut in cap.
Dura, *in gloſ. 3. ſupra eod.* & hic notat gloſ. 3. In-
noc. *circa fin. in ver. Inundatos.* Hoſtien. *n. 3. & 5.*
in eod. verb. Henric. Boich, *num. 4 verſ. Aut quæris.*
Cardin. *num. 1 & in verb. Inundatos*, Butr. *num 5.*
Abb. *eod. num verſ. Si verò eſt laicus*, Jo de Anan.
num. 1. & Marian. Socin. *num. 40* Jo Andr. & om-
nes in ſummario textus, Goffred. *in ſumma huius*
tit. num. 7. & Hoſtien. *itidem in ſumma eodem tit.*
num 8. verſ. Nam falſarij Domini Papæ. gloſ. in cap.
Licet, *in verb. Teneam*, *ſupra eodem*, & ibi Butr.
num. 4 verſ. Dicit gloſ. & nullus diſcrepat: & cum
littera dicat omnes falſarios, hanc pœnam infligit
cunctis indifferenter ſive ſint clerici, ſive laici, ut
hic per Marian. Socin. *num 25.* & conſentiunt om-
nes; & in Monacho conſuluit Feder. de Senis, *con-*
30 *ſil. 219.* Si notorium addens abſolutionem eſſe
Sedi Apoſtolicæ reſervatam per d. cap. *Dura*, quod
etiam dicit poſt Joann. Andr. Marian. Socin. *hic*
num. 23.
31 Hodie in falſarios litterarum Apoſtolicarum
fertur excommunicatio in Bulla, quæ in die Cœ-
næ Domini legi conſuevit, §. 6. In hæc verba. (Itē
excommunicamus, & anathematizamus omnes
falſarios litterarum Apoſtolicarum, etiam in for-
ma Brevis, ac ſupplicationem gratiam, vel juſti-
tiam concernentium per Romanum Pontificem,
vel ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecancellarium,
aut gerentes vices eorum, aut de mandato ejuſdē
Romani Pontificis ſignatarum; nec non falsò fa-
bricantes litteras Apoſtolicas etiam in forma Bre-
vis, ac etiam falsò ſignantes ſupplicationes hujuſ-
modi ſub nomine Romani Pontificis, ſeu Vice-
cancellarij, aut gerentium vices prædictorum.)
Hæc ibi.
32 Et ex hoc contextu colligunt nonnulli ex mo-
dernis aliquot differentias, & præcipuè duas inter
excommunicationem, quæ infligitur in textu no-
ſtro, & illam, quæ infligitur in Bulla Cœnæ. d. §. 6.
Prima differentia eſt, quia in hoc cap. excommu-
nicantur non modo indifferenter omnes qui fal-
ſant litteras Papales: ſed etiam laici, qui falſis lit-
teris utuntur, ut dicam infra in 10 *notab.* Sed in
Bulla Cœnæ non excommunicantur niſi falſarij
litterarum Apoſtolicarum, vel falſas litteras fabri-
cantes, aut ſupplicationes falsò ſignantes; de uten-
tibus autē nihil ſtatuitur, aliud eſt falſare, & aliud
uti falſis, ut colligitur ex hoc cap. *in principio*,
iuncto §. Qui verò, & tres differentias colligimus
infra *num. 51.* & hanc differentiam conſtituunt
Navarr. *in Manual. cap. 2. num. 62. verſ. Quarta*,
Soar. *tom. 5. diſputat. 21. ſect. 2. num. 48.* & quidam
alij.
33 Secunda differentia eſt, quia ex hoc cap. excō-
municationem incurrunt qui litteras Papales fal-
ſant per ſe, vel per alios, ut in littera: Sed ex Bulla
Cœnæ non excommunicantur, niſi qui hujuſmodi
litteras falſant per ſe, ut tenent Jacobus de Graffis
in ſuis Deciſionibus part. 1. lib. 4. cap. 18. n. 93. & 95.
34 & Suarez d. *diſp. 21. ſect. 2. num. 48.* Sed hanc dif-
ferentiam non puto veram, quia regula: *Qui per*
alium facit, eſt perinde ac ſi faciat per ſeipſum:
procedit etiam in delictis, ut hic notat Marian. So-
cin. *num. 19. & 20.* & in cap. *Ad audientiam*, *n. 286.*
ſupra de homicid. Idque non per fictionem, ſed
per veritatem, ut in terminis excommunicationis
eſt textus clarus in cap. *Mulieres*, *§. fin. infra de*
ſent excomm. ubi deciditur mandantem percuti
Clericum incidere in excommunicationem, &
redditur ratio per hæc formalia verba, quia is cō-
mittit verè, cujus auctoritate, vel mandato deli-
ctum committi probatur; ubi gloſſ. ultim. allegat
jura concordantia. Item procedit prædicta regu-
la Sexti etiam in ſtatutis pœnalibus, ut ex gl. ma-
gna in cap. *Sicut dignum*, *eod. tit.* deducunt ibi Jo.
Andr. *num. 18*, *verſ. Et ſcias*, Abb. & Marian. Socin.
num. 11. Dicentes auctoritate illius gloſſæ quoti-
die uti aſſeſſores fori civilis inducentes eam ad
intellectum ſtatutorum punientium homicidas,
ut verificetur etiam in mandantibus fieri homici-
dium. Ad quod etiam inducunt jura in l. *Si quis id*,
§. fin. ff. de iuriſdict. omn. iud. & in l. 2. §. *Divus*, *ff. de*
iure fiſci, & in l. *Iudæi*, *la ſeconda*, *C. de Iudæis.*
Ideoque ſtatutum puniens utentem falſo inſtru-
mento locum ſibi vendicat etiam in eo, qui utitur
per alium, ut pluribus fundamentis reſpondit Lu-
dov. Roman. *conſ. 107. Viſo themate*, *n. 2.* & quam-
vis oppoſitum ſenſerit Vincentius de Paleatis in-
ter conſilia Alexandri, *conſ. 65. Viſa qualam lib. 4.*
ubi latè conſuluit Conſtitutionem pœnalem con-
tra homicidas non habere locum in eo, qui man-
dat fieri homicidium; tamen ejus opinio poſſet
fortaſſe obtinere, ubi ſtatutum eſſet juri commu-
ni contrarium; tunc enim non reciperet interpre-
tationem à jure communi; at ſecus eſt, ſi diſponat
quaſi idem, quod jus commune, aut illud adjuvet,
pœnam augendo, quia tunc ſtatuti pœna locum
habet etiam in eo, qui facit per alium; ita Alex.
conſ. 55. nu. 15. lib. 4. Hoc autem caſu Bulla Cœnæ
non obviat juri cōmuni, quin potiùs cum eo con-
cordat, quia eandem pœnam excommunicationis
imponit falſarijs litterarum Apoſtolicarum, quam
jus commune imponit in hoc c. & quamvis Bulla
non utatur illis verbis, *per ſe, vel alios*, ſed ſimpli-
citer loquatur de falſarijs, tamen intelligi debet
de falſarijs tam per ſe, quàm per alios, ut ſic reci-
piat interpretationem paſſivam ab hac Decretali,
ad tex. in l. 2. C. *de nox. alibus*, & in cap. *Cum dile-*
ctus, *§. Cæterum*, & ibi gloſ. recepta in verb. Juri
communi, ſupra de conſuetudin. nec Bulla loqui-
tur per illa verba, *per ſe*; ſicut loquitur hoc cap.
in ea parte, in qua imponit pœnam degradationis,
& traditionis Curiæ ſæculari, ut dicam infra n. 42.
Sed ut prædixi, loquitur ſimpliciter de falſarijs
litterarum, vel fabricantibus falſas litteras, vel falsò

ſignantes ſupplicationes , quæ verba verificantur etiam in iis, qui non per ſe, ſed per interpoſitam perſonam hujuſmodi falſitates committunt, ut ex dictis conſtat. Quinimo etiamſi Bulla Cœnæ uteretur illis verbis, *per ſe*, nihilominus eſſet ſupplenda, vel per alios, prout ſupplent tex. noſtrũ Hoſt. Jo. Andr. & communiter Doctores, ut dicam infra in 8. *notab. d. n. 42.*

57 Tertia differentia, omiſſis aliis, eſt , quia Bulla Cœnæ in d. §. 6. loquitur expreſſè etiam de falſantibus ſupplicationes à Papa ſignatas , ſed tex. noſter loquitur tantùm de falſantibus litteras Apoſtolicas, quarum appellatione non veniunt ſupplicationes ; alioquin ſuperfluum fuiſſet, ut bulla extenderet hoc cap. Puniens falſantes litteras Papæ ad falſantes illius ſignaturas, ut obſervat Navarr. *in manual. d. cap 27. n. 62. verſ. Declaratio prima* : ſed adverte quia oppoſitum videtur tenere Collectarius *hic n. 2.* & ad rationem Navarri reſpondeo, ut dixi in cap. *Licet, n. 36. ſupra eod.* & ibi vide hunc articulum in utramque partem plenè diſcuſſum *à n. 1. uſque ad n. 37.*

Septimo nota in verſ. *Statuentes* ſpecialem pœnam Clericorum falſantium litteras Papæ : nam officiis , & beneficiis eccleſiaſticis ſunt ipſo jure
38 privati, ut in tex. & notant Jo. Andr. Cardin. Anchar. Abb. & omnes *in ſumm.* & ita eorum officia, & beneficia impetrari poſſunt tamquam vacantia, ut tradunt Rebuff. *de pacific. poſſeſſor. nu. 204.* & *in praxi beneficiar. tit. de mod. amittend. benefic. nu.* 43. Petr. Gregor. Toloſan. *de benefic. c. 26. nu.* 12. Nicol. Garz. *in eod. tract. p. 11. c. 10. nu. 170.* Gonzal.
39 *ad reg. 8. de menſib. gloſ. 15. nu. 58.* & cum textus noſter hac in parte reſtringat ſe ad clericos , hinc deducitur, ut laici falſantes litteras Papæ pœnam privationis officiorum, ac dignitatum minimè incurrant, ut *hic* per Marian. Socin. *n. 17. &* 18.

40 Octavò nota in verſ. *ita quod* , aliam pœnam ſpecialem clericorum falſantium litteras Papæ : nam de crimine convicti , præviâ degradatione judicis eccleſiaſtici, traduntur Curiæ ſæculari, ſecundum Conſtitutiones legitimas puniendi, ut in littera, ſcilicet ultimo ſupplicio , ſeu pœna mortis naturalis , ut hic innuitur . & tenet gloſ. in verb. Legitimas, Hoſt. *num. 8.* dicens in falſario reſcripti Principis magnitudinem criminis exigere ſupplicium capitale. Butr. *n. 16. verſ. Et imponitur talis pœna.* Anchar. *nu. 2. in 3. notab.* ubi ſe remittit ad gloſ. & Jo. de Anan. *n. 11. verſ. Tu ad gloſ.* & eſt ſpeciale in hac ſpecie falſitatis ſecundum Abb. *nu. 9.* quem ſequitur Afflict. *deciſ. 304. n. 20. in fin. & n. 21.* idem tradunt Salycet. in l. *Majorem, n. 1. poſt med. verſ. Et ſi quæras, C. ad leg. Cornel. de falſ.* Boer. *deciſ. 82. n. 6.* Duenna *in regula* 290. *in 1. limitatione ad fin.* Grammat. *deciſ. 2. n. 10.* & ita paſſim ſervatur, teſte Farinac. *in practic. criminal. lib. 5. de falſis, qu. 151. nu. 4.* licèt Jo. de Anan. *in rubrica circa fin.* dicat non ſervari iſto caſu, ut clericus Curiæ ſæculari tradatur, prout illum refert Jul. Clar. *in §. fin. in pract. qu. 36. nu. 34. verſ. Videmus etiam* : & eodem modo hæc verba, legitima pœna, ideſt mortis in clerico incorrigibili, exponit Abb. Antiq. in cap. *Cum non ab homine, poſt princ. in verb. Legitima, de judic.* & ita habes hic unum ex tribus caſibus ,
41 in quibus de jure communi clericus degradatur, & traditur Curiæ ſæculari, etiam non expectata incorrigibilitate. Alios duos habes hic in gloſ. in verb. *Tradantur* , unum ſcilicet in cap. *Ad abolendam, ſupra de hæretic.* & alium ex cap. *Si quis Sacerdotum, 11. q. 1.* & hanc dicit eſſe Theoricam Doctorum Guil. de benedictis *poſt tertiam partem repetitionis* cap. *Raynutius, de teſtam. in quæſt. de homicidio, n. 3. & ſeq.* & Jul. Clarus *d. qu. 36. verſ. Scias etiam* , & iſtos tres una cum aliis pluribus per Conſtitutiones Apoſtolicas indictis poſui in cap. *Cùm non ab homine, à num. 68. de judic.*

42 Sed hic inſurgit dubitatio numquid hæc pœna degradationis & traditionis Curiæ ſæculari puniendus ſit clericus, qui falſat litteras Apoſtolicas per alium ; an verò ille tantùm, qui falſat illas per ſeipſum. Hoſt. *hic n. 6. in verb. Per ſe ſupplet, vel per alium , quia per ipſum facere videtur*, arg. hujus textus ibi, *per ſe, vel alios.* & cap. *Paſtoralis, §. Præterea in fin. ſupra de off. de leg.* & cap. *Mulieres, infra de ſent. excomm.* & ſic ſentit Hoſt. hanc pœnam degradationis, & traditionis pariformiter imponendam eſſe clerico ſive falſet litteras per ſe, ſive per alium ; & hanc opinionem approbat Jo. And. *in ſumm. text. & n. 2. in verb. Vel alios* , dum allegat regulam, *Qui per alium, de regul. jur. lib. 6. & n. 3.* in verb. *per ſe*, ubi ſimiliter ſupplet , *vel per alios*. & ſequitur Anton. de Butr. in fin. Anchar. *n. 2. notab.* & eſt communis opinio Doctorum , ut inquit Marian. Socin. *n. 19.*

Sed certè huic opinioni valde obſtat littera textus, dum loquendo de clericis dicit ; *qui per ſe falſitatis vitium exercuerint*: nam in verſ. præcedenti generaliter præmiſit de committentibus falſitatem per ſe, vel alios, infligendo pœnam excommunicationis ; deinde in verſ. *Statuentes*, dum imponit aliam pœnam clericis , ſimpliciter loquitur de falſariis : & ita hæc quoque ſecunda pœna locum habet in falſantibus tam per ſe, quàm per alios: ſed tandem in verſ. *Ita quod* , dum ſubjungit graviſſimam pœnam degradationis actualis , & traditionis Curiæ ſæculari, non repetit illa verba, *per ſe, vel alios*, ut fecit in prima pœna, nec loquitur ſimpliciter, ut fecit in ſecunda ; ſed expreſsè dicit, *qui per ſe*, &c. ergo in hoc tertio caſu videtur abſolutè excludere falſantes per alios ; alioquin ad quid hæc diverſitas loquendi? Unde pœna talium clericorum, qui per alios falſificant ultra excommunicationem, & privationem officiorum, & beneficiorum, videtur dependere à diſpoſitione aliorum jurium, quia quod non mutatur, &c. l. *Sancimus, C. de teſtament.* l. *Præcipimus, in fin. C. de appellat.* & in hoc tandem , licet cogitantum relinquat , videtur reſidere Marian. Socin. *hic num. 19.* cum tribus ſequentibus ; & quam-
43 vis *num.* 22. dicat opinionem Hoſtien. fortè eſſe magis tenendam, quia in jure etiam in delictis videtur æquiparari qui per ſe facit, & qui per alium; ideoq; diſpoſitio facta in uno videtur extendi ad reliquum, ut notatur in l. *Si quis ſervo, C. de furtis*, & in cap. 2. *ſupra de mutuis petitionib.* & in concordantibus per eum allegatis : tamen hæc non poſſunt applicari caſui noſtro, in quo textus conſtituit expreſſam differentiam inter memoratas pœnas, & in tertia tantum ſe reſtringit ad falſantes per ſe ; unde ſuppletio illa , *vel per alios* , corrumpit litteram, & ſuppletiones ad Decretales nõ ſunt permiſſæ, Clemen. *Ne Romani*, ibi, *vel addi* , *de elect.* & qui ſupplet, corrigit, ut in Authen. *de non alienand. in princip.* Brixien. *in repertorio in verb. Suppletio*, & hæc opinio mihi magis placet ,

tum quia eſt magis amica litteræ , tum quia pœnæ non ſunt extendendæ de caſu ad caſum, ſed potius reſtringendæ, cap. *Odia* , & cap. *In pœnis, de reg. jur. lib. 6.* Afflict. *deciſ. 21. num. 7.* & in ſpecie hæc pœna degradationis non imponitur niſi in caſibus in jure expreſſis, ut dixi ſupra *num. 56. verſ. Tamen reſpondere poteſt* : & hic caſus Clerici falſantis per alium non reperitur expreſſus, quin potius excluſus per hanc litteram.

44 Nonò nota ibi, *per quam & laici* , ſpecialem caſum , in quo laicus ſubjicitur foro eccleſiaſtico , ideſt cum delinquit in re eccleſiaſtica , falſando litteras Apoſtolicas, ut *hic* per Butr. *n.* 4. Anchar. *in 5. notab.* Abb. *n. 4.* & Marian. Socin. *n. 16.* alios caſus habes in cap. *fin. de except. lib. 6.* & *in ſumma* [illegible] *qu. 1.* & per Abbatem in cap. *Cum ſit generale de foro compet.* Hoc autem in caſu laicus eſt puniendus per Curiam ſæcularem ſecundum Conſtitutiones legitimas, ut in textu, ideſt pœna legis Corneliæ, quæ in ſervo eſt ultimum ſupplicium, & in libero homine eſt deportatio, & omnium bonorum publicatio , ut in l. 1. §. *fin. ff. ad l. Cornel. de falſ.* & in l. *Ubi falſi , C. eod.* & in §. *Item lex Cornelia de falſis, inſtitut. de publ. judic.* & hic notat [illegible] *in verb. Legitimas* , & ſequuntur omnes Doctores, ut dicit Marian. Soc. *n. 8.* qui tamen declarat dictum gloſſæ de deportatione, ut procedat in homine nobili, aut in dignitate conſtituto ; [illegible] in homine ignobili , & plebeio eſt pœna damnationis in metallum, per l. *Si quis aliquid* , §. *Qui* [illegible] *ff. de pœnis* , & notat Bart. in d. l. 1. §. *fin, n. 1.* [illegible] Afflict. *dec. 21. nu. 8.* Pœna tamen deportationis hodie non eſt in uſu, nec alicui imponitur conſuetudine, ut poſt alios atteſtatur Jul. Clar. *in pract. crim. §. Falſum , verſ. Sed quæro quæ ſit pœna falſi* , ſed & damnatio ad metallum , ſive ad opus metalli hodie etiam in foro ſæculari receſſit [illegible] , ut ait Foller *in pract. crimin. canon. fol.* [illegible] *num. 8.* & Jul. Clar. *in §. fin. qu. 67. verſ. Item* [illegible] ; unde ſecundum eum in præallegat. §. *Sed quæro* , ubi adſunt ſtatuta ſuper inde diſponentia , imponenda eſt pœna expreſſa in ipſis ſtatutis, alioquin imponenda eſt pœna conſueta ; [illegible] hoc arbitrio judicis relinquatur.

Decimò Nota in §. *Qui verò* , pœnam eorum , qui falſis litteris Apoſtolicis utuntur : Nam ſi clerici ſint, officiis & beneficiis ſpoliantur, ideſt [illegible], ut exponit Innocentius *hic in fine* [illegible] *Spolientur.* Hoſt. *num. 10.* Jo. Andr. *n. 4.* [illegible] *num. 1. in eod. verb.* & alii communiter, quod [illegible] limitationem eorum , quæ de hoc verb. [illegible] dixi in cap. *Ad abolendam , num. 20. ſupra de hæretic.* : ſi verò ſint laici , ſunt ipſo facto excommunicati , ut oſtendunt verba illa , *tandiu maneant excommunicationis ſubjecti , &c.* Et tenent [illegible] Innoc. *in fin.* Abb. *num. 6.* Marian. Socin. *n. 23.* Jo. Andr. Butr. Cardinal. Anchar. & omnes *in ſumm. textus*, quod intelligit, ſi ab uſu non deſiſtunt ultra viginti dies, per cap. *Dura §. fin. ſupra eod.* ſed hoc non placet, quia textus in d. cap. *Dura*, non loquitur de his, qui falſis litteris utuntur, ſed de habentibus litteras falſas, & non lacerantibus , ſeu deſtruentibus, vel reſtituentibus : & tales nullam excommunicationem incurrunt, niſi ſit lata à judice , prout ibi dicitur ; cum termino viginti dierum, ſed textus noſter in §. *Qui verò* , procedit in his, qui ſcienter utuntur falſis litteris, & tales, ſi ſint laici , ſunt ipſo facto excommunicati, ut in

textu, & hic declarat Abb. *num. 9.*

50 Et ex hoc deducitur , ut ſi ſint clerici, qui falſis litteris ſcienter utuntur, non ſint excommunicati, quia textus ille apertè diſtinguendo inter clericos, & laicos, vult , ut falſis litteris utentes , ſi clerici ſint officiis , & beneficiis ſpolientur , & nihil dicit de excommunicatione : ſi verò ſunt laici, excommunicationi ſint ſubjecti, ergo clerici hanc pœnam excommunicationis nõ incurrunt, & hæc opinio magis placet Abbati *num. 6.* ne clerici duplici pœna conterantur, contra textum in cap. *At ſi clerici , §. De Adulteriis ; ſupra de judiciis* , & quia in pœnis benignior pars eſt eligenda , c. *Pœnæ de pœnit. diſt. 1.* licèt Hoſt. *hic num. 10. in verb. Excommunicationi* , teneat etiam clericos falſis litteris utentes eſſe ipſo jure excommunicatos, eique adſtipulentur Jo. Andr. *n. 5.* Cardin. *n. 2. in verb. Laici.* & Marian. Socin. *num. 23.* ea ratione, quia clerici magis delinquunt, ſed primæ opinioni Abbatis magis favet iſta littera.

51 Ex prædictis collige tres differentias inter falſantes litteras, & falſis litteris utentes. Prima differentia eſt, quia falſantes litteras ſive ſint clerici , ſive laici, ſunt ipſo facto excommunicati , ut dixi ſupra *in 6. notab.* utentes verò falſis litteris , ſi ſint laici, excommunicati ſunt ; & in hoc concordant omnes ; ſi verò ſint clerici, ſecundum opinionem Abbatis non ſunt excommunicati , ut dixi ſupra *num. 50.* ſecunda differentia quia falſantes litteras ſi Clerici ſint, officiis , & beneficiis ſunt ipſo jure privati, ut dictum eſt ſupra *in 7. notab.* ſed utentes falſis litteris non ſunt privati ipſo jure, ſed privandi per ſententiam hujuſmodi , ut ſimiliter dictum eſt ſupra *num. 47.* Tertia differentia quia falſantes , ſi ſint Clerici , actualiter ſunt degradandi , & Curiæ Sæculari tradendi, ut patet ex dictis ſupra in 8. *notab.* Utentes verò hac pœna degradationis, & traditionis minimè puniuntur , ut *hic* per Anchar. *in 6. notab.* & in his concordant omnes Doctores.

52 Undecimò. Nota in verſ. *Ita tamen*, In criminibus malitiam gravius puniri quam negligen-
53 tiam , ut in littera. Anch. *in 7. notab.* quandoque tamen negligentia dolo comparatur , ſcilicet , cum diſſoluta eſt, craſſa , & ſupina , l. *Si fidejuſſor , ff. Mandati* , & hic notat gloſ. *ultim.* & communiter DD.

54 Ultimò nota ex fine textus, æquiparationem ; quæ fit inter eos, qui falſis litteris utuntur, & eos, qui falſas litteras impetrant, ſed non exercent per ſe falſitatem ; In utriſque enim in modo puniendi diſtinguitur , an id egerint per malitiam, vel per ſimplicitatem, ſeu ignorantiam , prout di-
55 ſtinguitur in c. *Super litteris, de reſcriptis* , & hic intellectus magis placet Jo. Andreæ ; *num. 5. in verb. Statuimus*, Abb. *in fin.* & Marian. Socin. *n. 25.* quam intellectus eorum, qui dicunt proviſionem ſuperiùs factam circa eos , qui falſis litteris utuntur ; hic extendi ad illos, qui per ſuggeſtionem falſitatis impetrant litteras à Papa. Hic ſanè intellectus non eſt verus , quia tales non incidunt in pœnas hujus c. Sed tamen puniuntur juxta terminos d. c. *Super litteris* , quia carent omni commodo litterarum, & in expenſis condemnantur, ut hic in gloſ. *ultim.* & tradit Cardin. *in c. fin. col. ultim. in prin. verſ. Per hoc dico , infra eod.* ubi expreſsè dixit impetrantem reſcriptum per falſi ſubreptionem, aut taciturnitatem non incidere in

pœnam falſi, ſed carere impetratis, & inſuper teneri ad omnia damna, & intereſſe, & ſequitur Præpoſit. in cap. In memoriam. num. 3. & 7. 19. diſt. Alioquin ſi omnes impetrantes per ſubreptioné litteras Papales inciderent in pœnas hujus cap. O quam multi reperientur illaqueati. Quare impetrantes litteras Papæ per ſubreptionem, vel obreptionem non eſſe excommunicatos cenſens S. Antonin. in 3. par. tit. 25. cap. 13. Sylveſt. in verb. Excommunicatio 7. num. 9. verſ. Et ſecundò. Cardin. Cajetan. eod. verb. cap. 26. & de materia vide Joann. de Anan. in cap. Licet. n. 2. in fin. verſ. In gloſſ. falſitatis, & n. 3. 4. & 5. ſupra eod. & Marſil. in leg. Si quis obreptioni. n. 11. & ſequen. ff. ad l. Cornel. de falſ.

56 Quærunt Doctores, an pœnæ hujus Decretalis locum habeant in Epiſcopis, & reſolvunt negativè, tum quia in talibus Epiſcopi, & Superiores nunquam comprehenduntur, niſi de illis ſiat mentio ſpecialis, ut in cap. Quia periculoſum, de ſent. excomm. lib. 6. tum quia non ſunt privandi ſine ſpeciali mandato Papæ, ut cap. Dudum. 3. quæſt. 6.
57 ut hic per Butr. num. 17. Adverte tamen, quia hodie ex Bulla Cœnæ falſarij litterarum Apoſtolicarum ſunt excommunicati etiamſi Epiſcopali, vel alia majore dignitate ſint præditi.

58 In Gloſſ. in verb. Deprehenſi. Nota bene hanc gloſſam, quia ad hoc ut falſarij Bullarum Apoſtolicarum puniri poſſint pœnis hujus cap. requiritur, ut ſint criminaliter convicti. Debet enim acerrima fieri indagatio ubi pœna eſt graviſſima
59 infligenda, ut l. Ubi, C. ad leg. Cornel. de falſ. ſed ubi civiliter agitur, mitius eſt agendum l. penul. C. eod. verùm Hoſt. hic num. 6. dicit forte ſpeciale eſſe in falſario litterarum Papæ, ut ſi notarius ſit per evidentiam facti, degradetur ex mente hujus verbi deprehenſi, & idem eſt ſecundum eum, ſi
60 per modum inquiſitionis convincitur; & cum hoc ſimpliciter tranſit Jo. Andr. n. 7. Butr. num. 14. ſed Cardin. n. 3. intelligit, ut ſint deprehenſi, ita ut judicialiter conſtet, & ſic utraque ſolutio in idé recidit ſecundum eum. Archidiaconus verò in
61 cap. In memoriam. num. 11. ad finem, verſ. Item videtur contradicere, 19. diſt. tenet hanc pœnam habere locum quando proceditur per viam accuſationis, ſecus verò ſi per viam inquiſitionis; quia tunc falſario litterarum Papalium imponitur pœna perpetui carceris per cap. Novimus, §. fin. de verb. ſignific. & ſequitur Collect. hic n. 3. dicens hoc eſſe mitius, & verius. Placet diſtinctio Abbatis hic
62 n. 8. & Marian. Socin. n. 53. videlicet quod aut loquimur de pœnis, quæ ipſo jure infliguntur falſarijs litterarum Papalium, ut pœna excommunicationis, & privationis officiorum, ac beneficiorũ: & tales intelliguntur inflictæ eo ipſo quod delictũ eſt perpetratum, nec eſt jus an civiliter, vel criminaliter actum fuerit, quam Conſtitutio ligat crimen etiam omnino occultum, ut dicit gloſ. ſingularis in Clem. 1. in verb. Ex ipſo, de hæretic. licèt poſſeſſione privari non poſſit niſi cauſa cognita, & vocatus, ut tradit Jo. Andr. in regula Mora. n. 15. verſ. Hinc eſt quodque à principio titulum habuit de regul. iur. lib. 6. Aut loquitur de pœnis per judicem infligendis, ut eſt pœna degradationis, & traditionis Curiæ ſæculari: & in talibus procedit opinio gloſſæ, ut non infligantur ſi civiliter agatur, ſed ſolum ſi criminaliter ſint convicti: Non
64 tamen facias differentiam, an actum ſit per viam accuſationis, vel inquiſitionis: nam utroque caſu, ſi convincatur, eſt degradandus ſecundum opinionem Hoſt. de qua ſupra nu. 60. cum qua DD. videntur hic tranſire, & ad d. cap. Novimus, §. fin. de verb. ſignif. reſpondent ibi per Bernard. in gloſ. in verb. Includas, & Hoſt. n. 4. verſ. Et intelligas, videlicèt quod pœnitentia carceris perpetui ibi de gratia imponitur, quia ſic placuit Papæ: non enim recipitur intellectus, quem poſuit ibi Innoc. in fin. nempe quod falſarius non ſemper tradatur Curiæ ſæculari, ſed ſolum quando non eſt ſpes de ipſius correctione: quoniam, ut advertit Hoſt. ubi ſupra in fine: ſi hoc verum eſſet, modica ſpecialitas eſſet in falſario Bullarum Apoſtolicarum, quia non ſolum falſarius, ſed & quilibet alius graviter delinquens, ſi de illius correctione ſpes non habetur, poteſtati traditur ſæculari, cap. Cum non ab homine, ſupra de judic. vel de alio falſario, quàm litterarum Papæ loquitur ille textus, ut ibi per Jo. Andr. in extremis verbis.

65 Extra gloſſam QUÆRO utrum alius quàm Papa poſſit cognoſcere de crimine falſantium litteras Apoſtolicas quidam negant per cap. In memoriam, 19. diſt. ſed contrarium tenet ibi Archidiac. num. 11. per cap. Novimus, de verb. ſignif. Nec obſtat cap. In memoriam, quia ut ibi notatur, non conſtabat de crimine, nec reperitur reſervatum concordat Collect. hic num. 1.

De Crimine falſi.

Cap. Ex Conſcientia.

SUMMARIUM.

1 *Reſcriptum non probatur falſum ex raſura paucarum litterarum in loco non ſuſpecto, & num. 13.*

2 *Raſura multarum litterarum putà lineæ, in reſcripto inducit ſuſpicionem falſitatis.*

3 *Secus ſi raſura ſit talis, quæ animum ſapientis in dubitationem non vertat.*

4 *Suſpicio modica non debet ſapientis animum immutare.*

5 *Beneficiatus quoad ſui præjudicium poteſt ſe obligare ad pœnam perdendi beneficium: ſecus quoad præjudicium ſuperioris.*

6 *Litteræ Apoſtolicæ non redduntur falſæ ex raſura facta ab Officiali Curiæ etiam in loco ſuſpecto.*

7 *Litteræ bullatæ poſſunt abradi, & corrigi ab officialibus Cancellariæ quando non concordant cum ſupplicatione, vel quando minus bene fuerunt expeditæ.*

8 *Raſura quantumvis modica in litteris Apoſtolicis facta ab impetrante, ſeu utente reddit eas falſas, & radens eſt falſarius, & excommunicatus, & num. ſeq.*

Non tamen incurrit pœnam leg. Corn. de falſis, *niſi hoc faciat cum dolo, n. 10.*

Et dolus præſumitur cùm aliquid immutatur ex ſubſtantialibus, vel in loco ſuſpecto, num. 11.

Aut cùm falſificans talibus litteris utitur, n. 10.

9 *In littera Papali nec punctum fieri, nec deleri poteſt ſine metu excommunicationis.*

12 *Dolus præſumitur in his, quæ ſunt de genere prohibitorum.*

14 *Raſura paucarum litterarum, cùm dubium eſt à quo facta fuerit, non reddit litteras falſas, ſi ſit in loco non ſuſpecto, aliàs ſecus.*

15 *Raſura quando reperitur in loco non ſuſpecto præſumitur facta per Officialem, ſed in loco ſuſpecto præſumitur facta per impetrantem.*

16 *Et quando dicatur locus ſuſpectus.*

17 *Reſcriptum non redditur falſum, nec ſuſpectum ex raſura in narrativa facti.*

18 *Reſcriptum redditur falſum ex raſura ſcripta manu diverſa etiam in loco non ſuſpecto.*

19 *Secus ſi eadem manu.*

20 *Et in dubio præſumitur manus diverſa ſi ſit in loco ſuſpecto.*

21 *Litteræ Apoſtolicæ ſi ſint redditæ clauſæ, non vitiantur ex raſura in quocumque loco ſit.*

22 *Niſi character in loco raſuræ ſit valde difformis.*

1 EX CONSCIENTIA. Propter paucarum litterarum raſuram in loco non ſuſpecto reſcriptum non probatur falſum. Hoc dicit, ſecundum Jo. Andr. & omnes. Primò diffinit objectum dubium. Secundò objectionem puniri mandat, ibi, *Verum.*

2 Nota primò ex textu regulam, quod raſura paucarum litterarum in reſcripto Apoſtolico, non inducit probationem falſitatis: de quo latiùs dicitur infra in examinatione materiæ. Ergò à contrario ſecus ſi raſura ſit multarum litterarum, ut cap. *Venerabilis*, §. 1. *ſupra de Religioſ. domib.* & cap. *Licet, verſ. Quinta, ſupra eod.* ubi de hoc: & notat hic Hoſt. *in princ. in ver. Peccatum*; unde, ut dicebat Joannes relatus à Jo. Andr. n. 6. & Marian. Socin. nu. 7. *in fin.* licèt raſura litteræ non inducat ſuſpicionem falſitatis, cap. *Cum olim, il ſecundo infra de privileg.* tamen raſura lineæ utique eam inducit.

3 Secundò nota ibi, *ſapientis*, non quamlibet raſuram inducere probationem, ſeu ſuſpicioné falſitatis litterarum Apoſtolicarum: ſed illam tantũ, quæ debet ſapientis animum in dubitationem vertere, ut hic per Abb. *in 2. notab.* nam modica ſuſpicio non debet ſapientis animum immutare, arg. hujus textus, & cap. *Iudices*, 1. q. 1. & cap. *Etſi quæſtiones*, §. *fin. ſupra de ſimon.* cum ſuis concordant ſecundum gloſ. Joannis *hic in ver. Sapientis*, & Hoſt. *num.* 2. qui in fine addit ſuſpicionem probabilem debere ipſum aſſecurare, ut patet in *cap.* 2. ubi de hoc, *ſupra eodem.*

5 Ultimò nota ibi, *obligaſſe ſe ſub periculo cauſæ*. Beneficiatum poſſe ſe obligare ad pœnam perdendi beneficium: ſimile in cap. *Cum dilectus, ſupra de elect.* quod verum eſt quoad ſui præjudicium, ſecus quoad præjudicium ſuperioris, quia talem promiſſionem poteſt ſuperior reſpuere, ſeu non acceptare, ut in cap. *Admonet*, & in cap. *Quod in dubiis, ſupra de renunciat.* & *hic* notat Marian. Socin. n. 7.

6 Abſolutis breviter notabilibus venio ad materiam, & ad clariorem textus intelligentiam diſtinguo tres caſus ex mente Laurentij, & gloſſæ in cap. *Licet in ver. Tenuem, ſupra eodem*, & Marian. Socin. *hic num. 10. & ſeq.* Quandoque enim abraſio in litteris Apoſtolicis facta fuit à Cancellario, ſeu alio ex officialibus Curiæ in quantum unicuique ratione officij eſt commiſſum, & hoc eſt certum, quandoq; facta fuit ab impetrãte, ſeu utente, & hoc ſimiliter eſt certum; quandoq; verò ignoratur à quo facta fuerit, & ſic verſamur in dubio.

Primò caſu cùm ſcilicet eſt certum abraſionem fuiſſe factam ab officiali Curiæ manifeſtum eſt eã non inducere falſitatem in litteris Apoſtolicis, ut firmant in c. *Ex litteris, ſupra de fide inſtr.* Inno. *in fine, in ver. Abradi*, Hoſtien. *num.* 5. Joan. Andr. *num. 4. in eod. ver.* Bellam. *num.* 2. Butr. *num. 4. verſ. Quæro à quo poſſit abradi*; & Cardin. *num. 1. in fin.* Nec diſtinguitur hoc caſu an raſura ſit in loco ſuſpecto, quia nihilominus cum apparet facta ab officiali, non reddit falſum reſcriptum, ut *hic* per Abbatem *num.* 4.

7 Quod ſi quæras in quibus caſibus officialis poſſit abradere, & corrigere litteras Bullatas; Reſpondeo id poſſe in illis caſibus, in quibus litteræ non concordant cum ſupplicatione, ſeu matrice: vel quando litteræ minus benè expeditæ reperiuntur, ut patet in Regula de non judicando juxta formam ſupplicationis, in illis verbis. (Et ſi litteræ ipſæ per præoccupationem, vel aliàs minus bene expeditæ reperiantur, ad illorum, quorum intereſt, inſtantiam ad Apoſtolicam Cancellariam remitti poterunt per ejus officiales, quibus hujuſmodi tenores, & formas reſtringere convenit, ad formas debitas reducendæ.)

8 Secundò caſu, ideſt cum certum eſt abraſionem fuiſſe factam ab impetrante, vel utente; hæc ſit concluſio, quod modica quælibet raſura in litteris Apoſtolicis etiamſi ſit unius ſyllabæ unius litteræ, vel puncti, redit eas falſas, & ſic radens eſt falſarius, & excommunicatus: ita Goffredus *in ſumma huius tituli num.* 9. Gloſſa in cap. *Licet* §. *Si verò littera, in ver. Tenuem ſupra eod.* Hoſtien. in cap. *Ad falſariorum, num. 4. in fin. in ver. Falſitatis ſupra eod* & in cap. *Ex litteris, num. 2. in ver. In alia littera quam Papali, de fide inſtrum.* ubi ait: In littera Papali nec punctum fieri, nec deleri poſſe ſine metu excommunicationis: & idem repetit *nu. 4. in ver. Abradi*, & concordant ibi Jo. Andr. *eod. num.* Bellam. *num.* 3. Butr. *num. 4. verſ. Unde dicit Hoſtienſis*, Card. *num. 3. poſt medium*, Imola *num.* 4. & Abb. *poſt. nu.* 3. Archid. in cap. *In memoriam, num. 9. 19. diſt.* & ibi Bellam. *n.* 7. & Præpoſit. *num. 15. verſ. Et conſiderandum*, Abbas *hic num.* 4. ibi: (Si iſte impetrans raſiſſet, falſarius induceretur quantumcumque raſura eſſet modica.) ut in c. *Licet*, ibi: (Aliquid per raſuram tenuem immutatur.) *ſupra eod.* & eum ſequitur Marian. Socin. *hic num. 9. verſ. Idem ſi apparet facta ab impetrante*, Afflictus *deciſ. 404. poſt num. 8. & n. ſeq.* ubi pluribus oſtendit raſuram in litteris Principis, & præſertim Papæ falſitatem inducere, ſive reperiatur in loco ſuſpecto, ſive non ſuſpecto, & ſive fuerit nociva, ſive non, quando fuit non ab officiali publico, ſeu Cancellario, ſed ab impetrante. Nec diſtinguitur an modica ſit raſura, ut idem Afflictus tradit in Conſtitut. *Qui litteras, num. 1. verſ. Nec diſtinguitur an modica ſit raſura*: unde ſecundum Laurentium *hic* relatum à Mariano Socino, *num.* 9. etiamſi raſura eſſet in facti narratione, & conſtaret, quod eſſet facta ab impetrante, obeſſet, ut cap. *Significante*, & cap. *Rodulphus*, *de*
9 *reſcriptis*: quibus adde Hoſtienſem *in ſumma huius tituli*, §. 2. *verſ. Quinto, in fin.* ubi dicit: hodie præceptum eſt, ut in litteris D. Papæ nec in magno numero, nec in modico audeat quis manum apponere, etiam litteram unicam, vel dimidiam, vel punctũ unicum addendo, cancellando, diminuendo, componendo, aut mutando, exceptis officia-

libus, quibus hoc permiſſum eſt; alioquin manum apponens ex Canone lato in Curia ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrit, quæ nõ poteſt per aliquem citra Sedem Apoſtolicam relaxari, & tales difficillimè abſolvuntur ſine pœna: & quamvis Navarr. *in Manuali cap. 27. num. 62. verſ. Sexta*, poſt Jo. Gerſonem *in 2. par. Alphab. 32. Cap. Quidam, fol.* 118. dixerit non ſufficere aliquam litteram, vel punctum corrigere, quod non mutat ſubſtantiam aliquam, ut faciat incidere in excommunicationem latam in falſarios litterarum Apoſtolicarum, ſaltem quo ad forum conſcientiæ, cum id facere bona mente ſine dolo, & nullo alterius damno, non videatur mortale: non tamen videtur recedendum à communi opinione, quam etiã tenet Cardin. Cajet. *in ſumma, in ver. Excommunicatio, cap. 26.*

10 Cæterum adverte ſecundum Marian. Socin. *hic num. 12. circa finem*, quia ſi talis dolo mutaret, abraderet, ſeu cancellaret, puniri deberet pœna falſi, & alijs pœnis, quibus falſarij litterarum Apoſto-
11 licarum puniuntur, de quibus in cap. *Ad falſariorum, ſupra eodem*, & præſumeretur dolo feciſſe, ſi aliquid corrigeret, abraderet, vel induceret, quod eſſet de ſubſtantialibus litterarum, vel in loco ſuſpecto, & importante aliquod præjudicium non leve; & ita intelligendus eſt textus in cap. *Licet, ſupra eodem*, & quod ibi notat gloſ. *in verb. Tenuem*, ſed ſi extra ſubſtantialia, vel circumſtantias neceſſarias abraderet, vel immutaret, ut in cognomine, vel agnomine, vel ſimilibus, tunc arbitrandum eſſet hoc feciſſe potius per ſimplicitatem, quàm per malitiam. Unde fortè non tenetur pœna. l. *Cornel. de falſ.* Eſſet tamen excommunicatus, ut dictum eſt, & carere deberet omni commodo litterarum, ut in cap. *Cum olim, ſupra de off. Delegat.* & quamvis ille textus loquatur tantùm de aperiente, & deſtruente ſolum ſigillum: tamen ſatis placet ut non teneatur pœna l. *Cornel.* quia hujuſmodi pœna non tenetur niſi doloſus, l. *Nec exemplum, Cod. ad leg. Cornel. de falſis*, gloſſ. 1. in cap. *Ad falſariorum, ſupra eod.*

12 Neque obſtat, quod in genere prohibitorum præſumatur dolus, ut notatur in cap. 1. *ſupra de præſumpt.* & conſequenter cum etiam punctum, & litteram removere, aut apponere ſit prohibitum, ſi in contrariũ operatus eſt, præſumatur dolo id feciſſe; quoniam, ut reſpondet Marian. Socin. *n. 15* ex quo id commiſſum eſt in loco nullatenus ſuſpecto, & nihil importante, præſũptio eſt, quod potius per ſimplicitatem id egerit, argum. c. *Accedens*, juncta gloſ. 1. *ſupra eod.* Res tamen, ut ſubdit Marian. Socinus non eſſet ſine maximo dubio,
13 & fortè ſi talibus litteris uteretur, falſi pœnam nõ evaderet, per tex. in d. cap. *Accedens*, & per notata, in l. *Divus, ff. ad leg. Cornel. de falſis.*

14 Tertiò caſu, cùm ſcilicet dubium eſt, à quo facta fuerit abraſio, in quibus terminis intelligitur hoc cap. Concluſio ſit, quod raſura paucarum litterarum facta in loco non ſuſpecto non reddit litteras falſas. Caſus eſt in hac decretali, quæ tametſi indefinitè determinet paucarum litterarum raſuram non inducere ſuſpicionem falſitatis: tamen communiter à Doctoribus intelligitur ſi raſura hujuſmodi ſit in loco nõ ſuſpecto, aliàs ſecus: & in ſpecie ſic tradit Bernardus hic poſt caſum dicens: Nota quod raſura paucarum litterarum nõ reddit falſum ſcriptum, niſi eſſet in loco ſuſpecto, prout hic intelligitur, & tenent Joan. Andr. Butr. Cardinal. & Anchar. Abb. & omnes *in ſum. textus.* Ad idem eſt caſus expreſſus in cap. *Ex litteris, ſuprà de fid. inſtrum.* quem ſic ſumant Jo. Andr. & reliqui poſt eum, videlicet reſcriptum Apoſtolicum propter raſuram in loco non ſuſpecto non cenſetur vitioſum.

15 Ratio hujus concluſionis eſt, quia quando raſura reperitur in loco non ſuſpecto, præſumitur facta per officialem: ſecus verò ſi reperiatur in loco ſuſpecto, quia præſumitur facta per impetrantem, vel utentem; & ideo talibus litteris fides non adhibetur, ut hic declarant Abbas *n. 4. verſ. Sed quando.* Jo. de Anan. *n. 3.* & Mar. Socin. *n. 9. verſ. Sed quando*, Bellam. in cap. *In memoriam, num. 4.* & ibi etiam Turrecrem. *num. 3 verſ. Alio modo*, & Præpoſitus *num. 8 & 10. diſtinct. 19.* Vitalinus *in Rubrica de crimine falſi*, in Clement. *num. 5. verſ. Sed raſura in loco ſuſpecto*: & ita intelligendi ſunt Doctores, qui ſimpliciter ajunt, in dubio abraſionem præſumi factam ab habente auctoritatem corrigendi, ut puta officialibus Cancellariæ, ſcilicet ſi appareat in loco non ſuſpecto, aliàs ſecus. Hi ſunt in cap. *Ex litteris, de fide inſtrum.* Jo. Andr. *num 4. verſ. Sed in dubio*, Butr. *eod. num. verſ. In dubio præſumitur*, Cardinal *num 3 in fine*, Anchar. *in 3. notab. verſ. Ubi autem apparet abraſio*. & Jo. de Anan *nu. 3.* & hæc præſumptio oritur propter Bullam in litteris Apoſtolicis appoſitam, quæ omnem ſuſpicionem excludit, ſecundum Cardin. *ubi ſupra.*

16 Dicitur autem locus ſuſpectus ſi abraſio fiat in nominibus judicum, vel in data, vel in remotione appellationis, ut exemplificat gloſ. in cap. *Inter dilectos, in ver. Conſumptum. de fide inſtrum.* cum qua concordant ibi Innoc. *num. 3, in verb. Annotatione*, Hoſtien. *numero* 4. Jo. Andr. *num.* 29. Butr. *num. 14. & num. 20.*

17 Ergo ſi raſura ſit in narrativa facti, propter hoc reſcriptum Apoſtolicum non redditur falſum, nec ſuſpectum, ut eſt caſus ad litteram in d. cap. *Ex litteris, de fid. inſtrumen.* & ibi notat gloſ. *penult.* & communiter omnes.

Item gloſ. 1. *hic*, & Hoſtien. *poſt princ. in ver. Raſuras*, Goffredus *in ſumma hujus tituli, nu. 9.* Hoſt. *in ſumma eod. tit. num. 3. verſ. Quintò cum litteris Bullatis.* Jo. de Anan in cap. *Licet, num. 7. verſ. Adde etiam, ſupra eod.* Turrecr. in cap. *In memoriam, nu. 2 verſ. Alio modo, 19. diſt.* Afflict. *deciſ. 404. num. 5.* Itaque tunc obeſt raſura in facti narratione, quando apparet facta ab impetrante, ut in ſecundo caſu: ſecus verò ſi dubitetur, ut in hoc tertio caſu, quia non obeſt, & ita intelligitur d. cap. *Ex litteris, de fid. inſtrum* ut declarat Laurentius, quem hic ſequitur Mar. Socin. *n. 9. verſ. Unde valuit.*

18 Adverte tamen, quia ſi abraſio ſcripta ſit manu diverſa; tunc licèt reperiatur in loco non ſuſpecto, indiſtinctè reddit litteras falſas. Quod pluribus modis poteſt deprehẽdi, nempè ex encauſto, ſeu atramento, & ſpecie, & forma litteræ, & alijs ſimilibus modis, ſecundum quod traditur in l. *Comparationes, Cod. de fide inſtrum.* & in l. *Si unus, C. de
19 teſtamentis*, & è converſo non obeſt raſura in quocumque loco reperiatur, ſi eadem manu fuerit ſcripta, ut poſt Laurentium voluit gloſ. in c.
20 *Licet, in ver. Tenuem, ſupra eod.* Verum ſi dubium ſit, an eodem, vel diverſa manu ſit ſcripta, tunc recurritur ad conjecturam loci; nam ſi reperiatur

in loco ſuſpecto; tunc præſumitur ſcripta non eadem manu, ſed diverſa; & ideo reddit reſcriptum falſum, ut dicunt Abb. *hic num. 4.* & Jo. de Anan. *num. 3.* Hoſtien in d. cap. *Ex litteris eod. num. in princip. & verſ. Niſi conſtaret*, & *ibi* etiam Joann. Andr. *num. 7. in fin. eod. verſ.* Et Anchar, *num. 3, itidem in fin. de fide inſtrum.*

2 Prædicta procedunt ſi litteræ Apoſtolicæ ſint redditæ apertæ, ſecus verò ſi clauſæ, quia tunc, ut dicit gloſ. in cap. *Licet, in ver. Tenuem, ſupra eod.* non nocet raſura in quocumque loco ſit; & idem voluit Laurentius, qui ad hoc allegat l. *Cancellaverat. ff. de his, quæ in teſtamento delentur*, & quod notatur in cap. *Inter dilectos, ſupra de fide inſtrum,* & in cap. *Cum olim, de offic. Delegat.* & in d. l. *Comparationes, C. de fide inſtrum.* & in d. l. *Si unus, C. de teſtam.* & eſt communis concluſio, ut dicit
22 Mar. Socin. *hic num.* 10 qui tamen eam limitat, & benè, dummodo character in loco raſuræ non ſit ab alio multum difformis, aliàs ſecus; præſertim ſi eſſet magna, & notabilis raſura, & eſſet in loco ſuſpecto, nec fieret aliqua mentio intus de correctione: nam eo caſu præſumi poſſet ſigillum eſſe adulterinum, & eſſet notabilis ſuſpicio, & rationabilis, quod eſſet falsò appoſitum, vel quod fortè aliquo ingenio litteræ eſſent diſſigillatæ, & raſura commiſſa, & poſtea ſigillatæ; ſed ſi intus eadem manu, & forma, tinctura fieret mentio de abraſione, ſecus eſſet dicendum.

De Colluſione detegenda.

Cap. Audivimus

SVMMARIVM.

21 *Beneficio ſuo privatur qui per colluſionem illud conſtituit cenſuale.*
2 *Colludens in cauſa beneficiali privari debet beneficio*
3 *Prælatus poteſt Eccleſiam conſtituere penſionariam. Declaratur num* 6.
4 *Colluſio quid ſit.*
5 *Geſta per colluſionem non tenent.*
6 *Penſio bona fide impoſita ſuper beneficio ſine auctoritate Epiſcopi non excedit vitam ſolventis: ſecus ſi cum Epiſcopi auctoritate.*
7 *Contrarium,*
8 *Penſiones ex ſtylo ſolus Papa reſervat, & nulla declarantur reſervationes penſionum ad vitam factas à Vicario Leodienſi.*

1 AUDIVIMUS. Beneficio ſuo privatur qui per colluſionẽ illud conſtituit cenſuale. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. &
2 omnes, vel generalius ſecundum Abb. Siculum. Colludens in cauſa beneficiali privari debet beneficio, & primò refert colluſionem, ſecundò facientes puniri mandat, ibi, *unde.*

Nota ex textu Prælatum poſſe ſuper fructibus beneficij annuam penſionem imponere, prout hic notat Bernardus poſt caſum, dicens Prælatum
3 poſſe Eccleſiam conſtituere penſionariam: & ſatis probat hæc littera: nam in tantum penſionis impoſitio hic reprobatur, in quantum facta fuit per colluſionem. Iſti enim Clerici, qui fingebant ſe rectores, habebant jus in beneficijs, & pro bono pacis concordabant cum eis qui beneficia poſſidebant, ut tenerent ipſa quoad viverent, & in ſignum juris petentium ſolverent eis annuam penſionem, ut poſt mortem ipſorum poſſent actores poſſeſſionem beneficiorum intrare: & per hoc illudebatur collatio, quæ debebat fieri per Epiſcopum: & in hac colluſione, & fraude Papa hic fundat ſuam deciſionem, ut patet in littera ibi, *Si quos
4 Clericos per colluſionem hujuſmodi fraudem legitimè ſibi conſtiterit commiſiſſe.* Eſt enim colluſio inter actorem, & reum latens, & fraudolenta conventio, ſecundum gloſ. 1. & Hoſt. *n. 1.* unde collu-
5 dium non debet remanere impunitum, cap. *Si quem pœnituerit, 2. q. 3.* & geſta per colluſionem non tenent, l. 3. *ff. eodem*, ſecundum Innoc. *hic in fine.*
6 Ergo à contrario ſenſu ceſſante colluſione penſio fuiſſet validè impoſita; non tamen excederet vitam ſolventis etiam colluſione ceſſante, cùm eſſet impoſita ſine actoritate Epiſcopi, ut dicit gloſ. *ſecunda*, cum qua concordat Innoc. *in princip.* inquit enim:) Hæc penſio ſi bona fide pacta ſit, non excedit vitam paciſcentis, niſi interveniat auctoritas Epiſcopi.) allegat cap. *De cætero*, & cap. *Veniens, ſupra de tranſact.* & ſequitur Hoſtien. *n. 2.* dicens penſionem ſine auctoritate Epiſcopi conſtitui non poſſe, & ſi conſtituta ſit etiam licitè, vitã ejus, qui ſolvit, non excedere. Sentiunt igitur gloſ. Innoc. & Hoſt. penſionem poſſe aliquando licitè conſtitui ſine Epiſcopi auctoritate, ſcilicet pro bono pacis, & concordiæ omni fraude, & colluſione ceſſante; ſed eo caſu penſionem eſſe perſonalem, nec excedere vitam gravati. Ergo à contra-
7 rio cenſent per auctoritatem Epiſcopi poſſe bona fide conſtitui penſionem realem, & duraturam in tempus ſucceſſionis in beneficio. Tu verò de hoc articulo dicas ut ſcripſi in cap. *Niſi eſſent. de præben.* ubi pleniſſimè examinavi an, & quando poſſit Epiſcopus ſua ordinaria auctoritate penſiones ad vitam, vel perpetuas imponere, *à num. 14. uſque ad num. 65.* & ad hunc textum reſponde ut per Abb. *in 1. notab.* videlicet hic vacare argumentum à contrario ſenſu, quia habemus jus expreſſum in contrarium, id eſt in d. cap. *Niſi eſſent*; quod irrefragabiliter probat Epiſcopum nec pro bono pacis poſſe annuas penſiones imponere, quæ tranſeant ad ſucceſſores in beneficio, inducendo illud fortiter, ut ibi dixi n. 40.

8 Quibus adde quod cùm Vicarius Leodienſis delatus fuiſſet ad s. m. Paulum V. quod diſpenſationes in aliquibus caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis paſſim concederet, & penſiones tam vitales, quàm perpetuas reſervaret, Papa per litteras in forma Brevis hujuſmodi gratias, & reſervationes nullas eſſe declaravit, eidemque inhibuit ſub pœnis, & cenſuris, ne de cætero ſimilia attentaret: & cùm poſtea Sereniſſimus Epiſcopus, & Princeps Elector conqueſtus eſſet, quod ſe inaudito hujuſmodi litteræ emanaſſent, Congregatio ad illius ſupplicationem ſuper his controverſijs deputata quoad facultatem reſervandi penſiones, tametſi DD. variè diſtinguant in cap. Audivimus, de Colluſ. detegen. Cùm tamen uſus Sedis Apoſtolicæ Ubique receptus habeat ut ſolus Papa eas reſervet, minimè poſſe Vicarium hanc ſibi facultatem vendicare, totius negocij ſeriem retuli in c. *Cum de tua, n. 11, & 17. ſupra de corpor. vitiat.*

De Maledicis.

Cap. Innotuit.

1 INNOTUIT: Maledicens Papæ puniendus eſt, ut deinceps alij abſtineant, & terreantur. Hoc dicit Jo. Andr. Et primo ponit culpam; ſecundò puniri mandat, ibi, *ipſum*.

Pro intellectu hujus textus vide quod ſcripſi in cap. *Licet, n. 18 de pæn.*

De Clerico excommunicato depoſito, vel interdicto miniſtrante.

Cap. Si quis Presbyter.

S V M M A R I V M.

1 *Depoſitus, vel ſuſpenſus celebrans, & monitus non deſiſtens excommunicatur, & ſi nec ſic deſiſtat, per ſæcularem poteſt. item ad requiſitionem Eccleſiæ, exilio damnatur.*

2 *Irregularis an efficiatur Clericus minorum Ordinum ſuſpenſus, excommunicatus, vel interdictus miniſtrando in aliquo ex dictis ordinibus, & num. ſeqq. uſque in finem.*

3 *Pœna ubi non eſt ſtatuta, non eſt noſtrum eam imponere.*

4 *Irregularitas non incurritur niſi in caſibus in iure expreſſis, & dicens aliquem irregularem, debet dare caſum iuris.*

5 *Clericorum appellatione veniunt Clerici minorum Ordinum.*

6 *Ius generaliter, & indiſtinctè loquens, generaliter, & indiſtinctè intelligitur, niſi per aliud diſtinguatur.*

7 *Deponitur quis à minoribus Ordinibus, ſicut à maioribus, & num. 11.*

8 *Irregularis in dubio prohibetur miniſtrare in ſacris Ordinibus; in minoribus verò permittitur diſpenſative.*

9 *Et an hoc caſu diſpenſet Epiſcopus.*

10 *Ordinum minorum miniſteria exerceri debent per Clericos cœlibes tantum, & in eorum defectum per Clericos coniugatos, non tamen bigamos.*

11 *Irregulares fiunt Clerici miniſtrantes in prima tonſura, & in minoribus ordinibus ſimoniacè ſuſceptis ex Conſtitutione Sixti V. hac in parte non revocata per Clementem VIII.*

12 *Ordines minores, in quantum ſunt Sacramentum, ordinantur omnes ad Sacramentum Eucharistiæ.*

13 *Et ſecundum ſe ſunt ſacri.*

14 *Interdictum violat qui in officio ſuo miniſtrat ſicut prius, licet ſit Clericus minorum ordinum, & irregularitatem incurrit, & num. ſeqq. uſque in finem.*

15 *Secus ſi exerceat aliquid non deputatum certo ordini, ut cantare Reſponſoria, dicere Pſalmos, & huiuſmodi.*

16 *Item ſecus ſi ſit deputatum certo ordini, ſed ex conſuetudine exerceatur etiam per laicos, ut in Epiſtola, quæ ſine apparatu dicitur per quemcumque. Sed contra n. 18. & 19.*

17 *Clerici ſuſpenſi, excommunicati, vel interdicti, qui tamquam Clerici ex officio ſuo exercent actum alicui ex dictis ordinibus deputatum, irregularitatem incurrunt ex voto ſacræ Pœnitentiariæ.*

18 *Conſuetudo qua minorum ordinum functiones exercentur promiſcuè à Clericis, ac Laicis, eſt corruptela à Concilio Tridentino improbata.*

19 *Monialis, vel laicus non poſſunt canere Epiſtolam, & Lectiones in Miſſa ſolemni, & ſi neceſſitas urgeat, conſulendus Sanctiſſimus ex ſententia ſacræ Congregationis Concilij.*

20 *Regulares comprehenduntur in decreto Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 17. de minorum ordinum functionibus non exercendis niſi per Conſtitutos in eiſdem ordinibus.*

1 SI QUIS PRÆSBYTER. Degradatus, vel ſuſpenſus celebrans, & monitus nõ deſiſtens excommunicatur; & ſi nec ſic deſiſtat per ſæcularem poteſtatem ad requiſitionem Eccleſiæ exilio damnatur. Hoc dicit, ſecundum Jo. Andr. & omnes.

2 In textu ibi, *Aut alius Clericus*. QUÆRO, An Clericus minorum ordinum ſuſpenſus, excommunicatus, vel interdictus miniſtrando in aliquo ex dictis ordinibus, irregularitatem incurrat.

3 Ad partem negativam arguitur, quia Canones, qui in contrarium allegantur, ut hic, & in concordantibus, infra citandis, quod pertinet ad irregularitatem, videntur reſtringendi ad conſtitutos in ſacris, de quibus loquitur cap. 1. *ſupra eod.* & cum nullum jus expreſſè dicat Clericum inferioris gradus citra ſacros excommunicatum, vel ſuſpenſũ, aut interdictum in ordine ſuo miniſtrantem in irregularitatem incidere, nec nos ex capite noſtro hanc pœnam inducere debemus. Primò, quia ubi pœna ſtatuta non eſt, non eſt noſtrum ipſum imponere, l. *Et ſi quis, §. Et generaliter, ff. de Relig. & ſumpt. funer.* l. 2. §. *Non perpetuè ff. de Sepulchro violato.* Secundò, quia irregularitas non incurritur

4 niſi in caſibus in jure expreſſis. Unde qui di-

5 cit aliquem irregularem, debet dare caſum juris, cap. *Is qui, de ſent. excom. lib. 6.* Speculator *in tit. de diſpenſat. §. Iuxta, num. 22.* & cum odioſa ſit, & pœnalis, reſtringenda eſt, non laxanda, cap. *Pœnæ, de pænit. diſtinct. 1.* cap. *Odia, de regul. iur. lib. 6.*

6 Tertiò, quia Acolythi, & inferiores quaſi laici cenſentur, ut patet in eo, quod leg. & notat. in c. 1. *& 2. ſupra de Cleric. coniug.* nec in degradatione ipſorum adhibetur illa ſolemnitas, quæ adhibetur in degradatione conſtitutorum in ſacris, ut in cap. *Fælix*, & in cap. *Si autem 15. qu. 7.* Idemque ſi eccleſiaſticam cenſuram contemnat, non poteſt adeo affici ordo ipſorum, ſicut ordo ſacer, nec puniuntur niſi ſicut Moniales, quam certum eſt non poſſe irregularitatem incurrere, cap. *Poſtulaſti, §. Quæſiviſti, infra eodem*: & ſicut laici, & fœminæ, ut infra in hoc cap. *verſ. Similiter de clericis, laicis, vel fœminis.* Igitur, aut tales nullam contrahunt irregularitatem, aut ſi contrahunt aliquam, Epiſcopi poterunt ſuper ea diſpenſare, ſecundum ea, quæ leguntur, & notantur in c. 2 *ſupra de bigam.* & per Hoſtien. in cap. *Ad audientiam, n. 4. in ver. Concedere, ſupra de homicid.* Quartò, minorum ordinum miniſteria ex generali conſuetudine promiſcuè exercentur tam à Clericis, quã à Lai-

cis: & hoc potiſſimum fundamentum huic opinioni adhærent complures Theologi, & in ſpecie Petr. de Palud. *in 4. ſent. diſt. 18 qu. 4. verſ. Quintus effectus, & q. 7. art. 3. concluſ. 2.* Ricchard. de Media villa *ead. diſt. 18 art. 7. qu. 5.* Gabriel *ibid. q. 2. art. 3.* Sot. *in cap. 4. diſt. 22. qu. 3. art. 1. concluſ. 5.* Aſten. *in ſumma p. 2. lib. 7. tit. 10. qu. 1.* S. Antonin. *3. p. tit. 22. de Irregular. cap. 1. §. De Subdiaconatu,* Tabiena *in Ver. Suſpenſio n. 3.* & Clarus *n. 10.* & alij apud Sylveſtr. *ver. Irregularitas, n. 15.* & complures moderni, & ex Canoniſtis Covarr. in c. *Alma mater, p. 1. §. 6. n. 9. verſ. Decimò, de ſent. excom. lib. 6.* Pro hac ſententia S. Antoninus, & Tabiena allegant etiam S. Thomam, qui tamen videtur potius oppoſitum ſentire, ut dicam infra *num. 16. in fin.*

7 Verùm quidquid ſubtilizetur, ut inquit Hoſtienſis *hic n. 4.* certum eſt etiam Clericos minorum ordinum cenſura irretitos miniſtrando in aliquo ex dictis ordinibus, irregularitatem incurrere. Quod probatur primò in hoc textu, qui non tantùm loquitur de Presbytero, ſed etiam de aliis Clericis, qui aliquid de miniſterio ſibi interdicto agere præſumpſerint, & in cap. *Clerici*, in cap. *Fraternitati*, ibi, *Presbyteros autem, & alios Clericos*, & in cap. *Poſtulaſti, §. Quæſiviſti, infra eod.* in cap. 1 §. *Scienter, de ſent. & re iudicat. lib. 6.* cap. *Cum medicinalis, §. Caveant*, & cap. *Is cui, de ſent. excomm. eodem lib.* quæ Jura de Presbyteris, & Clericis indiſtinctè loquuntur: ſicut hæc rubrica, quæ non inſcribitur de Presbytero, vel Diacono, &c. ſed de Clerico excommunicato, depoſito, vel interdicto miniſtrante: Clericorum autem appellatione abſque dubio veniunt Clerici minorum ordinum, c. *Cleros, 21. diſt.* cap. *De perſona in fin. 11. q. 1.* præſertim cum ponuntur ad differentiam Presbyterorum, ut *hic*, & in c. *ſeq.* unde, ut inquit Hoſt. *ubi ſupra*: Jus generaliter, & indiſtinctè loquens, generaliter, & indiſtinctè intelligitur, niſi per aliud diſtinguatur, l. 3 *ff. de offic. Præſid.* cap. *Quia circa, infra de privileg.* Qui ergo dixerit conſtitutum in minoribus irregularitatem contrahere, ſicut & alios non creditur ei, niſi oſtendat jus, quod ipſos expreſſè eximat, quod, ut ipſe putat, nunquam eſt reperire.

8 Secundò hoc videtur expreſſum in cap. *Epiſcopus, in fin. 11. q. 3.* ubi non tantùm Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, ſed & reliqui gradus à Synodo depoſiti prohibentur miniſtrare, niſi in reparatione ſua recipiant ea, quæ in ordinatione perceperant, ubi gloſ. *in ver. Reliqui* notat æquè aliquem deponi à minoribus ordinibus, ſicut à majoribus, & allegat jura concordantia. Ad idẽ allegatur textus in cap. *Si quis Epiſcopus in Concilio, ead. cauſ. & quæſt.* ubi dejicitur à Clero Presbyter, vel Diaconus, qui oblationem, vel matutinum, aut veſpertinum ſacrificium quaſi in officio ſuo agit ſicut prius, & ſic etiam miniſteria, & functiones minorum ordinum inducunt irregularitatem, ponderando illa verba, *Sicut prius*, prout intelligunt hoc caſu gloſſa prima in cap. 1. *ſupra eadem*, Innocent. & alij infra citandi *nu. 14.* Hoſt. *n. 4.* Abb. *eodem n.* & communiter Doctores.

Tertiò, ad hanc partem inducitur bonus textus in cap. *Ad audientiam, ſupra de homicid.* nam Presbyter ille, de quo dubium erat, an eſſet irregularis, abſolutè prohibetur miniſtrare in ſacris ordinibus, & poſt peractam pœnitentiam ex indulgentia conceditur ut poſſit miniſtrare in minoribus, ut demonſtrat illa verba: *Poteritis concedere, ut minoribus ordinibus ſit contentus*, ubi gloſſa ultima exponit, *poteritis concedere*, ſcilicet diſpenſativè, ut in cap. *Continebatur eodem tit.* & cum gloſſa tranſeunt ibidem Jo. Andr. *num. 7.* & alij

9 communiter, licèt in eo caſu, ſcilicet homicidij caſualis, & dubij poſſit Epiſcopus diſpenſare, ſecundum Hoſt. *ibi, n. 4.* ubi exponit ver. *Concedere*, ideſt jure ſuo, & quod de minoribus agitur: nam in ſacris non diſpenſat niſi Papa ut d. cap. *Continebatur*, & ſequitur Joan. Andr. in eodem cap. *Ad audientiam, in fin. verſ. Putat tamen Hoſt.* ſecus in homicidio voluntario, ut cap. *Miror. 50. diſtin.* Quemadmodum ergo irregularis abſque diſpenſatione prohibetur miniſtrare in ordinibus, ita ſuſpenſus, excommunicatus, vel interdictus miniſtrando in illis irregularitatem incurrit, ut in cap. *Is cui, de ſentent. excommunic. lib. 6.* cum concord. ſupracitatis.

10 Quartò, ad idem eſt decretum Concilij Tridentini *cap. 17 ſeſſ. 23* quod præcipit Epiſcopis, ut ad minorum ordinum miniſteria aſſumant Clericos cœlibes, ſi praſtò ſint, & in eorum defectum ſufficiant Clericos conjugatos, dummodo non ſint bigamini. Atque ita hujuſmodi miniſteria interdicta ſunt irregularibus, & ſic etiam cenſura irretitis: & hinc fit, ut Clerici, qui cum cenſura in prædictis ordinibus miniſtrant, irregularitatem incurrant, per hoc cap. ubi irregulares declarantur qui aliquid de miniſterio ſibi interdictu agere non verentur.

11 Quintò, hoc videtur expreſſum in Conſtitutione 91. Sixti V. *Sanctum, & ſalutare*, contra Clericos malè, & ſimoniacè promotos in Bullar. *tom. 2. pag. 651.* quæ Clericos etiam primæ Tonſuræ malè promotos perpetuò ſuſpenſos declarat ab executione, miniſterio, & exercitio Ordinum ſuſceptorum; ac ſi in eis miniſtrare præſumpſerint, illos ſic irregulares effectos omnibus officis, & beneficijs privat; ubi ponderanda ſunt illa verba, *ſic irregulares effectos*, quæ demonſtrant Papam non infligere de novo irregularitatem, ſed ſupponere Clericos ſic miniſtrantes jam eſſe irregulares effectos: & ita eſt ibi caſus expreſſus, quod Clericus minorum ordinum ſuſpenſus ſi illius miniſtret, irregularis efficitur: & quamvis hæc Bulla quoad alios malè promotos fuerit revocata à Clemente VIII. in ſua Conſtitutione 4. *Romanum Pontificem*, in Bullar. *tom. 3. pag. 54.* tamen ſalva remanet quoad ſimoniacè ordinatos, ut ibi in §. 2. & ſic tales cum ſuſpenſione miniſtrantes in ordinibus minoribus ſupponuntur jam irregulares effecti in Bulla Sixti hac in parte per Clementem minimè revocata.

12 Sextò, & ultimò, Ordines omnes tam ſacri, quã minores unum conſtituunt ſacramentum, ſcilicet Ordinis. Concilium Tridentinum *de Sacramento Ordinis ſeſſ. 23. cap. 1. & 2.* & in quantum ſunt ſacramentum, omnes ordinantur ad Sacramentum Euchariſtiæ. S. Thom. in *4. ſent. diſtinct. 24. quæſt. 3. art. 2. qu. 2. in corpor.* & in *2-2. qu. 40. art. 2. itidem in corp.* ſinguli habent ſuam materiam, & formam à Chriſto Domino inſtitutam. Concilium Florentinum in Decreto Fidei Eugenij IV. §. *Sextum Sacramentum*, & ſcripſi in c. *Cum veniſſent, num. 28. ſupra de Sacra Unct.* Item ſinguli habent ſuas peculiares functiones à temporibus Apoſtolorũ in Eccle-

Eccleſia receptas, quas recenſet Iſidorus in c. *Perlecto. 25. diſt.* & in cap. *Cleros. 21. diſtinct.* & innovari præcipit Tridentina Synodus in *d. c. 17. ſeſſ.* 23.
13 Et quamvis ratione materiæ ſacræ, circa quam habent actum ſuum, tres tantùm ſint ſacri, nempe Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus; nihilominus omnes ordines Eccleſiæ ſecundum ſe ſunt ſacri, ut declarat S. Thom. *in 4. diſt. 7. quæſt. 3. art. 1. qu. 3. & diſt. 24. qu. 2. art. 1. qu. 3.* ut obique in corpore: ideoque etiam ordines minores à Sacris Canonibus paſſim appellantur ſacri, ut §. *Quolibet ad finem quæſtiono, cap. De ordinationibus,* & cap. *Quibuſdam, 1. quæſt. 1. & q. 3. cap. Non ſolum in princ. cap. Infames, in fin. 6. q. 1. cap. Nullus, 28. q. 1. cap. 2. 34. diſt. & c. 1.* & ibi Doct. *ſupra de ſil. Presbyter.* & non tantùm à ſacris, ſed etiã à minoribus ordinibus fit degradatio, ut in cap. *Degradatio, de pœnis lib. 6.* & in Pontificali Romano *in titulo de Degradatione, &c.* & ſcripſi plenius in cap. *Cum contingat, n. 62. & ſeqq. ſupra de ætat. & qualitat.* Unde jure optimo conſtitutum eſt, ut illorum miniſteria à ſuſpenſis excommunicatis, vel interdictis minimè exerceantur; & ſic exer-
14 centes irregularitatem incurrant. Et hæc eſt vera, & communis Canoniſtarum ſententia, quam tenet Innoc. in cap. *fin. n. 1. in ver. violare, infra de exceſſ. Prælat.* ubi decernit interdictum violare qui in officio ſuo miniſtrat ſicut prius, & irregularitatem incurrere, etiamſi ſit in minoribus ordinibus conſtitutus, puta offerendo in Miſſa calicem, vel urceolum, vel aliud, quod ad officium ſuum ſpectet, vel dicendo matutinum, vel veſperas ſicut prius, per d. cap. *Si quis Epiſcopus in Concilio,* & in cap. *Epiſcopus Presbyter, in fin. 11. qu. 3.* & concordant ibi eiſdem verbis Abbas Antiq. *num. 1. in ver. Violarit,* Hoſt. *n. 2.* Jo. Andr. *n. 3.* Butr. *nu. 23.* & reliqui omnes, Specul. *in tit. de diſpenſat. §. Iuxta, nu. 27. verſ. Hoc etiam.* idem concludunt *hic.* Hoſt. *d. n. 4. verſ. Sed quicquid ſubtilizetur,* Jo. And. *nu. 2. in fin.* Butr. *n. 7.* Anchar. *n. 5.* Abb. *n. 4.* & Mar. Soc. *n. 6.* & idem Mar. Soc. in cap. *Ad audientiam, n. 105. ſupra de homicid.* ubi dicit eos violare interdictum, qui exercent aliquid deputatum alicui ordini eccleſiaſtico hoc facientes tamquam Clerici, ſive illud faciant tamquam Sacerdotes, ſive tamquam Clerici inferiores: unde ſi Diaconus dicit Evangelium tamquam Diaconus, vel Subdiaconus dicit Epiſtolam tamquam Subdiaconus, vel Acoly-
15 thus, efficiuntur irregulares, ut in hoc cap. Secus verò ubi exercent aliquid non deputatum certo ordini eccleſiaſtico, ut cantare Reſponſoria dicere pſalmos & ſimilia, non tamen principaliter officiando in Eccleſia, ſed tamquam quilibet alius laicus; quia tunc efficerentur irregulares; & ſubdit idem eſſe ſecundum Dominum ſuum, ſcilicet Abbatem Siculum, ſi exerceretur aliud, quod eſſet deputatum certo ordini, ſed ex conſuetudine exerceretur indiſtinctè per quemcumq; etiam non ordinatum, ut eſt Epiſtola, quæ ex conſuetudine communi dicitur ſine apparatu etiam per quemcumque: unde licèt ſuſpenſus, vel excommunicatus, vel interdictus ſine apparatu, ut alius quilibet diceret Epiſtolam, non fieret irregularis, concordat Sylveſt. *in ver. Irregularitas. n. 15.* ubi ait: Suſpenſum, excommunicatum, vel interdictum ingerentem ſe Divinis faciendo aliquid attributum certo ordini etiam minori, putà Acolyſtatus, Exorciſtę, & hujuſmodi, incurrere irregularitatem, ſecundum communem opinionem, dummodo id faciat tamquam Clericus, vel ſolemniter, ſecus ſi attentet aliquid exercibile etiam per laicos, ut quia cantat Requiem æternam, aut verbum pſalmi, & hujuſmodi, quia non efficitur irregularis; & dato etiam quod illud ſit deputatũ certo ordini, & tamen de conſuetudine exerceatur per alium quemcumque indiſtinctè, etiam non ordinatus, talis exercens non eſſet irregularis, dummodo illud exerceat ſine ſolemnitate, & ex Recentioribus Navarrus *in manuali, cap. 27. num. 163.* dicens Clericum incurrere irregularitatem exercendo in loco interdicto ſolemniter actum deputatum ordini minori, ac exercendo deputatum majori, ſecundum Innoc. & communem, & dixit *ſolemniter,* quia aliter cantans Epiſtolam ferens cereos, vel urceolos, & ſimilia tamquam alius laicus non incurrit irregularitatem, ſecundum omnes, nec diſſentit S. Thom. *in 4. ſent. diſt. 24. qu. 2. art. 2. ad 9.* ait enim, Oſtiarium in ſuſceptione ordinis accipere poteſtatem, ut poſſit ex officio arcere alios ab introitu Templi, quamvis etiam hoc ab alijs fieri poſſit, ſed non ex officio; & mox ſubdit idem eſſe in omnibus actibus minorũ ordinum, qui poſſunt per alios licitè fieri, quamvis illi non habeant ad hoc officium. Repete ſed non ex officio, ut innuunt verba, *idem eſſe, &c.* Ex hanc
17 ſententiam Canoniſtarum probavit noviſſimè Signatura S. Pœnitentiariæ Apoſtolicæ habita die 20. Decemb. 1650. Cenſuit enim Clericos minorum ordinum excommunicatos, ſuſpenſos, vel interdictos, qui tamquam Clerici ex officio ſuo exercent actum, ſeu miniſterium alicui ex dictis ordinibus deputatum, irregularitatem incurrere.
18 Ad unicum fundamentum Theologorum reſpondetur conſuetudinem, ſecundum quam minorum ordinum functiones promiſcuè exercentur à Clericis, & laicis, eſſe abuſum, & corruptelã improbatam à Concilio Tridentino in *d. c. 17. ſeſſ. 23.* ubi ſtatuitur, ut functiones hujuſmodi aliquãdiu in Eccleſia intermiſſæ, in uſum revocentur, & nonniſi per conſtitutos in prædictis ordinibus exerceantur.
19 Unde cùm quidam Regulares conſuluiſſent S. Congregationem Cardinalium ejuſdem Concilij Interpretum, An Monialis in miſſa ſolemni poſſit canere Epiſtolam, & Lectiones, vel ſaltem vir, qui caret eo ordine ſuperpellicèo tantùm indutus: S. Congregatio cenſuit non poſſe; quia Concilium *cap. 17. ſeſſ. 23.* vult expreſsè, ut hujuſmodi miniſteria nonniſi per conſtitutos in hiſce ordinibus exerceantur; & ſi neceſſitas urgeat, conſulendum Sanctiſſimum.
20 Rurſus Generalis Ordinis Sancti Hieronymi Hiſpaniarum petijt à Sacra Congregatione Concilij declarationem infraſcripti dubij, An diſpoſitio *cap. 17. ſeſſ. 23.* quo cavetur, ne in futurum minorum ordinum miniſteria per alios, quàm conſtitutos in dictis ordinibus exerceantur, comprehendat etiam Regulares: Sacra Congregatio cenſuit comprehendere.

****
*****

De

De Cler. excomm. miniſtr.

Cap. Illud.

SUMMARIUM.

1 *Excommunicationis notitiam habens per famam, & celebrans deponitur de rigore.*

2 ILLUD. Si habens notitiam excommunicationis per ſolam famam celebrat, debet de rigore deponi, licèt cum eo poſſit misericorditer diſpenſari. Hoc dicit, & eſt caſus notabilis, Abb. Sicul.

In textu ibi, *Periculoſum exiſtat.* Probat hæc littera in concurſu opinionum probabilium, ubi adeſt periculum peccati, eligendam eſſe opinionem tutiorem ex neceſſitate præcepti, inducendo textum, ut ſcripſi in cap. *Ne innitaris, num. 193. ſupra de Conſtitut.* quod locum habet non tantum in materia irregularitatis, ſed etiam in omni alia, & ſive dubium ſit facti, ſive juris, vel perſonæ, ut ibi dixi, *num.* 152. cum pluribus ſeqq. & ibi plenè videas de electione opinionis probabilis, *à nu. 13. ad num.* 311.

De Cler. excomm.

Cap. Poſtulaſtis

SUMMARIUM.

1 *Collatio beneficij excommunicato facta non valet, & ſcienter conferens à beneficiorum collatione ſuſpenditur, & n. 3. & 8.*
Secus ſi ignoranter, num. 9.
2 *Celebrans in loco interdicto, ſi Clericus eſt à beneficio deponitur: ſi Monachus, vel Monialis, in arctius monaſterium detruditur.*
3 *Excommunicatus tenetur cedere beneficio poſt excommunicationem obtento, nec poteſt illud ſalva conſcientia retinere.*
4 *Diſpenſare poteſt Epiſcopus cum excommunicato ut retineat beneficium poſt excommunicationem ſibi collatum.*
5 *Dum tamen non ſit ille idem Epiſcopus, qui ſcienter contulit.*
6 *Et quid ſi collatio fuerit facta per Papam, & num. ſeq.*
7 *Clauſula abſolutionis à cenſuris in litteris Apoſtolicis reddit gratiam efficacem, & validam non obſtante exceptione excommunicationis.*
9 *Collatio beneficij facta excommunicato etiam occulto eſt nulla, & n. ſeq.*
10 *Occultum non diſtinguitur à manifeſto in his, quæ non geruntur ratione publici officij, ſed concernunt privatam utilitatem excommunicati.*
11 *Collatio beneficij facta excommunicato non tenet etiam ſi communi reputatione habeatur pro abſoluto.*
12 *Nec validatur per ſequentem abſolutionem.*
13 *Collatio beneficij facta excommunicato abſoluto in foro pœnitentiali in vim Bullæ Cruciatæ, vel Iubilæi an ſit valida, nec ne: & numeris ſeqq. uſque in finem.*
14 *Abſolutus in foro pœnitentiali in vim Bullæ Cruciatæ, aut Iubilæi non cenſetur abſolutus in foro exteriori, & num. 32.*
15 *Beneficij aſſecutio eſt actus pertinens ad forum externum.*
16 *Excommunicatus licèt abſolutus in foro animæ, non poteſt ſe immiſcere Divinis officijs.*
17 *Et in publico debet ſe gerere tamquam excommunicatum.*
18 *Et puniri poteſt in foro iudiciali.*
19 *Forum conſcientiæ, & forum iudiciale tendunt ad diverſos fines.*
20 *Excommunicatus quibus pœnis afficiatur in foro animæ, & quibus in foro externo.*
Excommunicatus per abſolutionem in foro pœnitentiali, à quibus pœnis liberetur, ibidem, & num. ſeq.
21 *Abſolutio ab excommunicatione in foro animæ non tollit pœnas fori externi.*
22 *Electio celebrata nudo conſenſu eligentium non ſervata forma cap. Quia propter, ſuffragatur electo in foro conſcientiæ quoad hoc tantum, ut cedere non teneatur, ſed non valet in foro externo.*
23 *Excommunicatus abſolutus in foro conſcientiæ tantum, parte opponente, numquam debet admitti ad participationem Sacramentorum, ac Divinorum celebrationem.*
24 *Excommunicato occulto in foro externo non impedit beneficij aſſecutionem.*
25 *Expenduntur Authores in deciſione Rotæ allegati, & num. ſeq.*
26 *Abſolvendi facultas in utroque foro ſatisfacta parte aliquando conſuevit concedi in Bulla Cruciata, vel Iubilæi, & num. 29.*
27 *Pœnitentiarij an habeant facultatem abſolvendi in foro externo.*
28 *Abſolutio in foro pœnitentiali probatur dicto Presbyteri atteſtantis ſe abſolviſſe.*
29 *Clauſula, ſatisfacta parte, ſolet apponi in Bullis quando datur facultas abſolvendi in utroque foro.*
30 *Abſolutio in foro externo ad effectum validitatis gratiæ probatur dicto ſolius Pœnitentiarij.*
31 *Abſolutus à ſimonia occulta, ac diſpenſatus ab Epiſcopo in vim Concilij Tridentini, cap. 6. ſeſſ. 24. non cenſetur abſolutus, ac diſpenſatus ad beneficia obtinenda.*

1 POSTULASTIS. Collatio beneficij excommunicato facta non valet, & ſcienter cõferens à beneficiorum col-
2 latione ſuſpenditur hoc primo. Celebrans in loco interdicto, ſi Clericus eſt à beneficio deponitur: ſi Monachus, vel Monialis, in arctius monaſterium detruditur. Hoc ſecundo Jo. And., Butr. Cardinal. Anchar. Abb. & Mar. Socin. ſecunda pars ibi, *Quæſiviſti:* & ſubdiviſio patet.
3 Nota primo ibi, *Conferri non poſſunt,* collationem beneficij Eccleſiaſtici factam Clerico excõmunicato eſſe ipſo jure nullam, nam ver. *poſſunt,* præcedente negatione, tollit potentiam, & inficit actum ipſo jure, ut notat gloſ. ordinaria in cap. *Beneficium, in ver. Non poteſt, de reg. iur. lib. 6.* quàm Bart. & ſcribentes omnes ſequuntur in l. *Gallus, ff. de liber. & Poſthum.* & ibi teſtatur Jaſon. *nu. 19. 20. & 23.* & ſcripſi plenius in c. *Cum dilectus, num. 57. cum duobus ſeqq. ſupra de conſuetud.* Unde nec poteſt beneficium in excommuni-

municatione obtentum ſalva conſcientia retinere, cùm non fuerit canonicè inſtitutus, ſecundum Abb. *hic num.2.* & Mar. Socin. *n.6.* nec intraverit per oſtium ovile, ſed tanquam fur, ut dixit Rota *deciſ.83. num.16. & 17. par. 7. recent.* Quod videtur eſſe contra Compoſtellanum in c. *Quod ſicut. num.19. verſ. Item dicimus, ſupra de elect.* ubi tenet excommunicatum electum non teneri cedere, licet ejus electio ſit nulla, c. *Cum dilectus, ſupra de conſuetud.* Sed hoc non patitur hæc Decretalis, ut inquit Jo. Andr. *hic n.6. ad fin.* Butr. *n. 10. verſ. Compoſtell.* Abb. *d. n.2.* & Mar. Soc. *n. 16.* nam ſi non poteſt beneficium licitè retinere, ut dicitur in littera, ſequitur per neceſſe, ut teneatur illud dimittere, & de veritate opinionis Compoſtellani, quæ etiam fuit Innocentij in eodem c. *Quod ſicut.* Vide Archidiaconum in cap. *Si eni, ſub num. 1. in ver. Firmatis de elect. lib. 6.*

4 Secundo nota ibi, *miſericorditer diſpenſatum.* Cum eo, qui in excommunicatione beneficium eſt aſſecutus, ſi poſtea fuit abſolutus, poſſe diſpenſari, ut illud retineat, ut in littera. Et ſic nota diſpenſationem fieri poſſe etiam ubi collatio non tenet ſecundum Abbatem *hic num.2. verſ. Nota quod diſpenſatio,* & Mar. Socin. *num.6.* Talis enim diſpenſatio habet vim collationis, ſecundum Card. *n.5. verſ. Solutio,* ita ut non ſit opus nova collatione, ut per Abbatem *ſub n.8. verſ. Intellige.* Mar. Socin. *num.17.* & Rebuff. *in gloſ. n.70.* & cum tex. non aperiat à quo debeat concedi diſpenſatio, videtur relicta poteſtas diſpenſandi Epiſcopo, ut *hic* tenet gloſ. 3. Goffred. & Innoc. *in princ.* dicens: (Cum Papa non retineat diſpenſationem ſibi, Epiſcopus diſpenſare poteſt.) cap. *Nuper, infra de ſent. excom.* Abb. *num.8.* Marian. Socin. *nu. 15.* Rebuff. *num. 74.* Speculator *in tit. de diſpenſat. §. Nunc*
5 *de Epiſcoporum, verſ. 16.* Covar. in c. *Alma mater par. 1. §. 7. num.8. de ſent. excom. lib. 6.* ſed hoc notabiliter limitat Abb. *hic n.9.* & Mar. Socin. *num. 16. in fin.* Dummodo non ſit ille idem Epiſcopus, qui ſcienter contulit, quia cum ipſe peccaverit in conferendo, non eſt dignus hac poteſtate diſpenſandi, ut patet in ſimili de Epiſcopo ſimonia-
6 co in c. *Præſentium, 1. quæſt. 5.* Item limitant, licèt ſub dubio, niſi collatio fuiſſet excommunicato facta per Papam, quia tunc inferior non poſſet fortè diſpenſare ex quo manum appoſuit, ſicut dicimus in eo, quem ipſe ordinavit: nam alius inferior ſine ipſius licentia non poteſt ipſum ad ſuperiores Ordines promovere, ut in c. *Cum in diſtribuendis,*
7 *ſupra de tempor. Ordinat.* Sed tu adverte, quia hic caſus, ut Papa conferat beneficium excommunicato, non videtur poſſe contingere, cum in omnibus litteris proviſionis Papalis apponatur clauſula abſolutionis à cenſuris per illa verba: *Teque à quibuſvis,* &c. per quam redditur gratia efficax, & valida, non obſtante exceptione excommunicationis, ut hic notat Rebuff. *num. 67. cum ſeqq.* & *in prax. Benef. in forma, & declarat. novæ proviſionis, in ver. Teque abſolventes num. 1. & ſeq.* Felin. in cap. *Apoſtolicæ, num. 1. verſ. Et ideò de abſolut.* & ibi etiam Decius, *num. 6. de except.* Covar. in d. c. *Alma mater, p. 1. §. 7. num. 3. ad fin.* Boer. *deciſ. 290. per totam.* Navar. in cap. *Ita Quorumdam, in 11. not. à num. 14. de Judæis.*

8 Tertio nota in verſ. *Illi vero.* Pœnam imponendam Prælato, qui Clerico excommunicato beneficium contulit: nam ſi ſcienter hoc fecerit, debet ſuſpendi à collatione beneficiorum, ut puniatur in eo, in quo peccavit, ut in textu, & notat Bernardus poſt caſum. Jo. Andr. Butr. Anchar. & omnes ſupra *in ſumm.* Neque hoc caſu requiritur ulla monitio, quia ſumus extra caſum c. *Grave, de præben.* ſecundum Abb. *hic n. 3.* Ergo à contrario ſi contulit ignoranter, nullam pœnam incurrit, ſed tamen collatio facta non tenet, arg. c. *fin. infra eodem,* & c. *Cum dilectus, de conſuet.* ut per Hoſt. *hic num.2. in ver. Scienter.* Jo. Andr. *eodem num. & ver.* & Abb. *n.3. in fin. verſ. Sed ſi ignoranter,* & ſatis probatur in littera: nam ubi agitur de pœna infligenda Prælato, qui excommunicato contulit beneficium, textus adjicit verb. *Scienter,* & loquitur de doloſis, & temerarijs collatoribus ut innuunt verba illa, *de ſuper ee præſumpſerunt,* Sed in par. ubi agit de viribus collationis beneficij factæ excommunicato, non utitur verbo, *ſcienter,* ſed ſimpliciter, & abſolutè decidit collationem non valere. Ergo voluit id habere locum ſive collatio fuerit facta ſcienter, ſive ignoranter; alioquin ſi voluiſſet ſolum habere locum quando ſcienter, id expreſſiſſet, ſicut fecit in 2. par. arg. c. *Inter corporalia, §. Sed neque, verſ. Unde ſi circa, ſupra de transl. Epiſcop.* Facit quod notat Baldus in c. *Innotuit, num.8. de elect.* ubi per illum textum inquit (quamvis ignorantia excuſet à pœna, non tamen dat robur aliàs invalido) Et probatur in c. *A nobis,* inducendo illud, ut
10 ibi dixi *num.49. ſupra de ſimon.* Item ad hoc facit ratio, quia in his, quæ non geruntur ratione publici officij, ſed concernunt privatam utilitatem ipſius excommunicati, vel alterius, non eſt differentia inter occultum, & manifeſtum, ut hic tradit Abbas *num.4.* & ſequuntur Navar. *in manual. cap.27. num.21. & 271. & 273. & conſ. 13. num. 4. ſub hoc titulo,* Covar. in d. cap. *Alma mater, §. 7. num. 1. verſ. Hæc principalis,* Mandos *de ſignat. Grat. tit. de proviſ. verſ. Clauſula & cum abſolutione à cenſuris,* Caſſador. dicens hanc eſſe communem theoricam *deciſ. 1. num. 4. de præben.* Cæſar de Graſſis
11 *dec. 2. num. 12. de ſentent. excommun.* Put. *deciſ. 67. lib. 1.* ſed etſi excommunicatus communi opinione reputetur pro abſoluto, nihilominus irrita eſt collatio eidem facta, quia in hac materia, in qua agitur ut excommunicatus ſit incapax ad obtinendum beneficium, non habet locum lex *Barbarius, ff. de off. Præt.* ſed veritas opinioni præfertur, ut notat gloſſa final. in cap. *Solet, de ſenten. excommun. lib. 6.* Abbas in cap. *Paſtoralis, §. Verum, nu. 15.* & ibi etiam Franch. *num. 11. de appellatione,* Rebuff. *hic num. 61.* Caſſador. *d. diſt. 1. num. 4. de præbendis.*

12 Nec ſuffragatur excommunicato poſt collationem beneficij fuerit abſolutus, per hoc enim non tollitur incapacitas, quæ collationem præceſſit; quia in his ſpectatur initium, cap. *Dudum el primo, ſupra de elect.* Rebuff. *hic num. 50.* Covarr. *dicto §. 7. ſub num. 2. verſ. ſeptimo,* Rot. *deciſ. 83. num. 11. & 18. par. 7. recent.* niſi aliud appareat ex amplitudine clauſularum mandati pro abſolutione impetrati, ut ibi dicitur *num. 12.*

13 Sed QUÆRITUR, An beneficij collatio facta excommunicato abſoluto in foro pœnitentiali in vim Bullæ Cruciatæ, vel Jubilæi, ſit valida, nec ne.

14 Receptiſſima eſt opinio, quam S. Congregatio Concilij

Concilij ſæpius ſequuta eſt, & admittit Rota in hac deciſione, Abſolutum in foro pœnitentiali in vim Bullæ Cruciatæ, aut Jubilæi, non cenſeri abſolutum in foro exteriori, ut ſuſius patebit infra n.
15 22. Hinc autem ſequitur, ut nulla ſit collatio beneficij facta excommunicato abſoluto in foro conſcientiæ tantùm, quia actus aſſecutionis beneficij propriè ſpectat ad forum externum. Covar. in d. c. *Alma Mater, in prima parte, §. 7. in princ.* ubi aſſerit inter alios excommunicationis majoris effectus quoad exteriora unum eſſe, quod collatio beneficij facta excommunicato nulla eſt ipſo jure, ut in hac Decretali; quod tres habet rationes. Prima eſt, quia beneficium datur propter officiũ, cap. *Cum ſecundum de præben. cap. ult. de reſcript.*
16 *lib. 6.* Sed excommunicatus licet abſolutus in foro pœnitentiali, non habet officij executionem, ut pluribus probat Covar. in d. c. *Alma mater, par. 1. §. 11. num 16. verſ. Tertio circa idem.* Ergo beneficium Eccleſiaſticum ei conferri non poteſt. Quo argumento utitur ad litteram idem Covarruv. in *d. §. 7. in princip.* Secunda ratio colligitur ex hoc cap. ubi Abbas *poſt num. 1.* (Nota, inquit primo in principio litteræ, quod cui denegatur aliquid, denegatur & omne id, per quod pervenitur ad illud, *l. Oratio, ff. de ſponſal.* nam ex eo, quod excommunicato denegatur communio, non poſſunt ei conferri beneficia, quia ſine communione non poteſt beneficia adipiſci, nec in eis adminiſtrare.) & concordat totidem verbis Mar. Socin. *in primo*
17 *notab.* Sed excommunicato quamvis ſit abſolutus in foro conſcientiæ, & quoad Eccleſiam denegatur communio, & debet ſe gerere in publico tanquam excommunicatum, ut per Covar. *in loco proxime citato*: & noviſſimè cenſuit S. Congregatio Immunitatis in cauſa Mediolanen. ut in litteris hac de re ſcriptis ad Vicarium Capituli ſede vacante: ergo nec poteſt ei beneficium conferri.
18 Ultima ratio ſimiliter deſumitur ex verbis Abbatis in cap. *Debit, ante num. 4. ſupra de accuſat.* ubi reddens rationem quare abſolutus à Confeſſore
19 poſſit iterum puniri in foro judiciali, inquit: (Nã pro delictis imponitur pœnitentia in foro animæ, ut ſatisfaciat Deo, & animæ: ideoque punitur à Confeſſore ſuo tantùm ubi deliquit, c. *Placuit, 21. q. 5.* Item punitur in foro contentioſo, ſeu judiciali, quia lædit Rempublicam, ut l. *Locatio, §. Quod illicite, ff. de publican. & vectigal.* Cum ergo iſta tendant ad diverſos effectus, impoſitio unius nõ impeditur per impoſitionem alterius.) Hactenus verba Abbatis.

20 Excommunicatus autem dupliciter punitur, primò ſcilicet in foro animæ, & quoad Deũ, quia privatur ſuffragio Eccleſiæ, ut ait Richard. *in 4. ſenten. diſt. 18. artic. 7. quæſt. 2.* & excluditur à regno cœlorum, cap. *Quicumque, 24. q. 1.* Ab his pœnis liberatur per abſolutionem in foro pœnitentiali.
21 Deinde punitur in foro externo, & quoad Eccleſiam, quia efficitur infamis, cap. *Infames, 6. q. 1.* Excluditur ab eccleſiaſtica ſepultura, cap. *Sacris, de ſepultur.* A communione fidelium, cap. *Sicut, 11. q. 3.* A divinis officijs, cap. *Quod in te, de pœnit. & remiſſ.* & Sacramentis Eccleſiæ, c. *Engeltruda, 3. q. 4.* Et redditur inhabilis ad beneficia acquirenda, ut hic in textu. Et hujuſmodi pœnę cum reſpiciant Eccleſiam militantem, nullatenus tolluntur per abſolutionem in foro animæ: & idem Abbas in d. cap. *Debit, num. 5. in 2. limitat. de accuſat.* & ſequuntur Marant. *de ordin. Judic. in 6. par. num. 87.* Covarr. in d. cap. *Alma mater, in 1. par. §. 11. num. 16.* & *lib. 1. var. reſolut. cap. 10. num. 5.* & Franc. Pena Rotæ Auditor *in Directer. Inquiſit. Schol. 20.*

22 Sed eſto beneficij collatio facta abſoluto in vim Cruciatæ ſuſtineri poſſit, ita ut proviſus non teneatur ſe beneficio abdicare quoad Deum, & in foro animæ: tamen non debet cenſeri, ac pronũciari valida in judicio exteriori, & contentioſo, exemplo electionis celebratæ ex nudo conſenſu eligentium non ſervata forma à jure canonico præſcripta, quæ licet ſuffragetur electo in foro conſcientiæ, adeout cedere non teneatur, non tamen valida eſt in foro exteriori, ſecundum Innoc. in c. *Quod ſicut, num. 8. de elect.* & in cap. *Si celebrat, num. 5. infra eodem,* quem ſequitur Abb. in cap. 1. *in fin. de reſtit. ſpoliat.* Anchar. *in reg. Beneficium, in 7. q. de reg. jur. lib. 6.* & alij apud Felin. qui plura exempla his ſimilia congerit in cap. 1. *num. 36. in 6. fall. de Conſtitut.*

23 Hoc autem multò clariùs procedit parte opponente in caſu deciſionis Rotæ, in quo pars objicit beneficij aſſecutioni impedimentum excommunicationis; tunc enim abſolutus in foro conſcientiæ numquam admitti debet ad participationem Sacramentorum, ac Divinorum celebrationem, & conſequenter nec ad aſſecutionem beneficij, quod datur propter officium, ut dictum eſt. Et hanc opinionẽ parte opponẽte ſequuntur etiã Authores contrariæ ſententiæ, & in ſpecie Navar. *conſ. 47. An Mendicantes, n. 4. de ſent. excom.*

24 Ac demum quemadmodum excommunicatio occulta nihil operatur in exteriori judicio, nec impedit beneficij aſſecutionẽ, Jo. Andr. poſt Hoſtien. in cap. *Si vere, in gloſ. in ver. Executionem;* quem Abb. & alij ſequuntur *de ſenten. excomm.* Ita nec abſolutio occulta, id eſt in foro ſecreto, & pœnitentiali operari debet, ut beneficij aſſecutio valida ſit in foro externo. Eadem enim vis ligandi, atque ſolvendi, cap. *Verbum de pœnit. diſt. 1. cap. Cum inferior, de major. & obedient.*

25 Neque his obſtant auctoritates in deciſione Rotæ allegatæ; ſiquidem omnes ſupponunt Pœnitentiarium eo caſu habuiſſe facultatem abſol-
26 vendi in utroque foro: quæ quidem facultas in aliquibus caſibus ſatisfacta parte conſuevit concedi in litteris Cruciatæ, vel Jubilæi, ut teſtantur Covar. in d. cap. *Alma mater, par. 1. §. 11. num. 16. verſ. Has deinde opinio.* & Navar. *d. conſ. 47. n. 3. de*
27 *ſent. excomm.* Etenim Calderin. quærit an abſolutio ad effectum validitatis impetrationis beneficij probetur dicto Pœnitẽtiarij, & reſpondet his verbis: (Sed ſalvo ſaniori conſilio, dico abſolutionem probatam, dummodo tamen Pœnitentiarius hanc facultatem habeat, quam videtur habere, quia Epiſcopi hoc caſu habent, & ipſos Pœnitentiarios puto habere in abſolvendo poteſtatem ipſorum Epiſcoporum, id eſt quam Epiſcopi habent de jure communi, quia ex generali poteſtate vicem Papæ gerunt. In hoc tamen Curia Romana declaret.) Itaque Calder. non diſputat ibi an abſolutus à Pœnitentiario ſit capax beneficij, ſupponit enim ſimpliciter eſſe capacem, dummodo Pœnitentiarius habeat poteſtatem abſolvendi, quam habent Epiſcopi de jure communi, id eſt in utroque foro, & in hoc remittit ſe judicio Eccleſię Romanæ. Sed ſolum inſiſtit an ea abſolutio, qua-

tenus vim habeat in utroque foro, probatur teſtimonio ſolius Pœnitentiarij; & pluribus oſtendit probari, & reſpondet objectis.

28 Rota ſimiliter *deciſ. 573. diverſor.* dum decidit abſolutionem in foro pœnitentiali ad effectũ validitatis gratiæ probari teſtimonio Presbyteri dicentis ſe abſolviſſe vigore Cruciatæ, ſupponit potius eo caſu illum Presbyterum habuiſſe facultatem in utroque foro abſolvendi. Quod inde colligitur, quod Rota ibi aſſerit abſolutionem conceſſam fuiſſe parte prius ſatisfacta. In Bulla enim

29 Cruciatæ clauſula, *ſatisfacta parte,* ſolet potiſſimũ opponi, ubi datur Confeſſario facultas abſolvendi etiam in foro exteriori: quod ſatis colligitur in litteris Jubilæi fel. rec. Pij V. publicatis anno 1568.

30 Creſcentius verò *deciſ. 14. de probat. aliàs 163.* longè apertius ſupponit in ſuo caſu conceſſam fuiſſe à Pœnitentiario facultatem abſolvendi etiã in foro externo, & decidit illam probari ad effectum validitatis gratiæ per ſolum Pœnitentiariũ. Ait enim: abſolutionem etiam in foro contentioſo ad effectum validitatis gratiæ ſufficit probare per ſolum Pœnitentiarium dicentem ſe abſolviſſe à cenſuris. Verba enim illa *abſolutionem etiam in foro contentioſo ad effectum validitatis gratiæ,* duo videntur ſupponere, idest abſolutionem eo caſu fuiſſe conceſſam à Pœnitentiario habẽte poteſtatem abſolvendi etiam in foro exteriori eſſe neceſſariam ad effectum validitatis gratiæ. Itaque ſolus Navarr. *d. conſ. 47. de ſent. excomm.* nulla, vel ratione, vel auctoritate ſuffultus, ſed obiter aſſerit abſolutionem in foro conſcientiæ tantùm operari, ut abſolutus obtinere poſſit beneficia ſibi canonicè collata: & tamen ipſemet *n. 4* declarat hoc non procedere parte opponente; & oppoſitum abſolutè ſenſit in *conſ. 49. incipien. Quidam in loco, rod. tit.* ubi reſpondet excommunicatum abſolutum à Confeſſario virtute Cruciatæ non eſſe capacem beneficij, niſi non ſolùm parti ſatisfecerit, verùm etiam ab Ordinario excommunicatore abſolutionem impetraverit.

31 Et hanc ſententiam ſatis probavit S. Congregatio Concilij in terminis *c. 6. ſeſſ. 24.* quo tribuitur Epiſcopis facultas abſolvendi in foro conſcientiæ tantùm, ac diſpenſandi in irregularitatibus ex occulto delicto provenientibus; cenſuit enim abſolutum à ſimonia occulta, ac diſpenſatum in vim *d. c. 6.* non cenſeri abſolutum, ac diſpenſatum ad beneficia obtinenda.

32 Subſequitur nunc declaratio ejuſdem S. Congregationis, de qua mentio facta eſt ſupra *n. 14.* An virtute Bullarum, ſeu privilegiorum Apoſtolicorum, quibus datur Confeſſario facultas abſolvendi pœnitentes à cenſuris, ſi iiſdem Bullis, ac privilegiis expreſſum non ſit, ut pœnitentes abſolvi poſſint in utroque foro, liceat Regularibus ſaltem ſatisfacta parte, abſolvere quemquam à cenſuris quoad forum externum, & contentioſum,

Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum cenſuit Regulares nequaquã poſſe in vim privilegiorum, ſeu litterarũ Apoſtolicarum ejuſmodi, etiam ſatisfacta parte, abſolvere pœnitentes à cenſuris quoad externum, & judicialem forum, & abſolutum ab eis in foro conſcientiæ, & pœnitentiali, utique non cenſeri abſolutum in judicio exteriori, & contentioſo: quinimo cenſuris eccleſiaſticis irretitos, denunciatos cogi poſſe à Locorũ Ordinarijs gerere ſe pro talibus, etiamſi à Regularibus ut ſupra abſolutionem obtinuerint.

De Clerico per ſaltum promoto.

Cap. Tuæ litteræ.

S V M M A R I V M.

1 *Subdiaconus, qui ignoranter per ſaltum fit Presbyter, poſt pœnitentiam in Diaconum ordinatur, & demum poterit ſecum in Sacerdotio diſpenſari.*

2 *Ordo Presbyteratus non præquirit ex neceſſitate Sacramenti ordinem Diaconatus.*

3 *Ordinatus ad ſacros Ordines prætermiſſis Minoribus characterem recipit, & numero ſeq. uſque ad num. 6.*

4 *Præpoſteratio facti factum non vitiat.*

5 *Ordines minores fuerunt in primitiva Eccleſia ex inſtitutione Chriſti.*

6 *Epiſcopalis Ordo an prærequirat characterem Presbyteri, idem ex neceſſitate Sacramenti.*

7 *Presbyter eſt capax conſecrationis Epiſcopalis, licèt non ſit Diaconus, vel Subdiaconus.*

8 *Epiſcopus ſi conferat ordinem Diaconatus, vel Subdiaconatus, quem non habet, characterem non imprimit.*

9 *Ordinato in Presbyterum conferendi ſunt ordines inferiores, de quibus ignoratur an fuerint collati.*

Iteratio non intelligitur quod factum eſſe neſcitur. ibidem.

10 *Ordo cum dubitatur an fuerit collatus ab Epiſcopo, conferri debet ſub conditione, & n. 15.*

11 *Sive dubium ſit facti, ſive iuris.*

12 *Ordinatus per ſaltum ſi nolit miniſtrare, non debet præcisè cogi ſuſcipere Ordinem prætermiſſum.*

13 *Ordines ſacri non requirunt uniformationis ex neceſſitate Sacramenti, ſed ex neceſſitate præcepti tantùm.*

14 *Ætas diſcretionis quandoque dicitur poſt ſeptennium, ſed regulariter poſt annum decimumquartum in maſculo, & duodecimum in fœmina.*

15 *Ordinatus ante ætatem legitimam an recipiat characterem ſi Epiſcopus publico edicto proteſtatus fuerit ſe nolle Ordines conferre niſi in legitima ætate conſtitutis.*

16 *Diſpenſare poteſt Epiſcopus cum Presbytero ordinato per ſaltum ut poſteaquam pœnitentiam egerit, & ordinem omiſſum receperit, in Presbyteratu miniſtret.*

Et quid ſi ordinatus fuerit ſcienter, & doloſe, ibid. verſ. Verùm Hoſtienſis.

17 *Et quid ſi miniſtraverit in Ordine, quo carebat, & num. 20.*

Et quid poſt Concilium Tridentinum, n. 21.

18 *Diſpenſare quis poſſit cum ordinato per ſaltum poſt annum ætatis decimumquartum.*

Ignorantia craſſa, & ſupina non excuſat, ibidem, & n. ſeq.

19 *Ignorantia non eſt tolerabilis in facto proprio, maximè recenti, & ſolemni.*

20 *Ordinatus per ſaltum ſi miniſtraverit habetur pro non ordinato in ſui præiudicium, nec poteſt eligi in Epiſcopum.*

22 *Ordinatus per ſaltum eſt ipſo iure ſuſpenſus ab executione Ordinum, ac ſi miniſtraverit irregularitatem incurrit, & n. ſeq.*

23 *Irregularis efficitur qui miniſtrat in Ordine, à quo eſt ſuſpenſus.*

24 *Diſpenſare an hodie poſſit Epiſcopus cum ſcienter ordinato per ſaltum.*

25 *Lex nova ſuperveniens in materia diſpoſita per leges antiquas quantũ generaliter loquatur, tamen diſtinguitur prout diſtinguebant leges antiquæ.*

26 *Interpretatio paſſiva admittitur in omni materia.*

27 *Ordinatus in ſacris ante annos diſcretionis ad ætatem legitimam perveniens an continere teneatur latiſſimè diſcutitur uſque in finem.*

Quid ſi factus adultus ordinationem ſuam ratificavit expreſsè. n. 40.

Et quid ſi tacitè eo quod velit in ordine remanere, & uti privilegiis clericalibus, n. 42. & 69.

Et quid ſi ordinatus ante uſum rationis poſtea contradixit, & in contradictione perſeveraverit tam ante, quàm poſt finem decimiquarti anni. num. 50.

Et quid ſi poſt uſum rationis uſque ad finem decimiquarti anni tacuit, ſed poſtea infra triduum reclamavit. n. 52.

Et quid in caſu converſo, n. 53.

Et quid ſi ſemper tacuit, & habuit ſe merè negativè, num. 54.

Item quid ſi tempore ordinationis erat doli capax, & poſt ſuſceptum ordinem ſtatim contradixit, & perſeveravit in contradictione uſque ad finem decimiquarti anni, ſed poſtea tacuit, n. 70.

Et quid in caſu converſo, n. 73.

Et quid ſi conſenſit tantummodo ante ſuſceptum ordinem; poſtea verò nec conſenſit, nec diſſenſit, num. 74.

28 *Opiniones Doctorum referuntur de continentia ordinati ante annos diſcretionis, & num. ſeq. uſque ad num. 40.*

29 *Doli capax & Voto, & Sacramento ſe obligare poteſt.*

Declaratur num. 32. & num. 45.

30 *Ordo facit quod votum facere non poſſet.*

Contrarium n. 51 & 68.

31 *Virginitas eſt voti, non præcepti, & n. 51.*

32 *Voto continentiæ nec tacitè, nec expreſsè poteſt quis ſe adſtringere ante quatuordecim annos, & num. 45. & 69.*

33 *Ordinatus ante annos diſcretionis, qui nec ante, nec poſt finem decimiquarti anni infra triduum contradixit, cenſetur ratificare, & n. 38. & 74.*

34 *Nec eſt opus interrogare ordinatum an velit continere, necne.*

35 *Secus in profeſſione, & cur, & num. ſeqq. & 78. in fine.*

36 *Votum tam profeſſionis, quàm continentiæ expreſsè, & tacitè ratificari poteſt.*

39 *Taciturnitas ratihabitionem non inducit, & num. 56.*

Declaratur num. 58. uſque ad n. 65.

40 *Ratificans ordinem ſacrum ante annos diſcretionis ſuſceptum non poteſt validè matrimonium contrahere.*

41 *Ante ratificatio huiuſmodi hodie fieri poſſit ante annum decimumſextum expletum, & num. ſeq. uſque ad n. 42.*

42 *Votum caſtitatis hodie tam expreſsè, quàm tacitè fieri poteſt à maiore anni quatuordecim, ſicut poterat ante Concilium Tridentinum, & num ſeqq.*

43 *Profeſſio Regularis maiorem requirit deliberationem, quàm votum continentiæ.*

44 *In regula obſervationis gravitas eſt, & labor.*

45 *Impuber poteſt ad alia vota ſe obligare, non autem ad votum continentiæ, & cur.*

46 *Votum continentiæ facilius introducitur in eo, qui characterem habet Ordinis ſacri, quàm in ingreſſo in Monaſterium, qui Monachus non eſt.*

47 *Lex exorbitans à iure communi non extenditur ultra caſum expreſſum etiam ex identitate rationis.*

48 *Ratificatio tacita obligat ad votum continentiæ ordini ſacro annexum, ſicut expreſſa.*

49 *Idem in profeſſione, ſponſalibus, & matrimonio.*

50 *Conſenſus liber voventis eſt de intrinſeca ratione voti.*

51 *Eccleſia non poteſt quemquam invitum obligare ad votum continentiæ.*

52 *Puero in cunis ordinato non præiudicatur ſi adveniente ætate adulta contradicat; verſ. Idem apertius tenet Hugo, & n. ſeq.*

55 *Taciturnitas an, & quando habeatur pro conſenſu.*

56 *Et quid in præiudicialibus, & ubi agitur de obligatione inducenda.*

57 *Et quid ſi cum taciturnitate concurrat actus poſitivus, & n. ſeq. uſque ad n. 65.*

Et quid in favorabilibus, n. 63.

58 *Intellectus cap.* Diaconus, 27. diſtin.

Ordinem ſacrum ſuſcipiens tenetur continere, licèt ante ordinationem proteſtatus fuerit ſe nolle continenter vivere, ibidem.

59 *Connexorum alterum recipiens cenſetur ad alterum ſe obligare.*

60 *Intellectus cap.* Si fortè, 65. diſtin.

61 *Litteras recipiens, & legens cenſetur eo ipſo illas approbare, & debitum confiteri.*

62 *Cautela mirabilis ad extorquendam confeſſionem à debitore.*

64 *Profeſſio ante annos diſcretionis emiſſa an, & quando poſt ætatem legitimam cenſeatur tacitè ratificata, & n. 76.*

65 *Ratihabitio actus nulli ex defectu conſenſus per ſolam remotionem impedimenti non inducitur, & num. 84.*

66 *Sponſalia contracta ante uſum rationis per ſuperventientiam ætatis non convaleſcunt, niſi verbo vel facto ratificentur.*

67 *Matrimonium nulla contractum in ætate innubili de iure communi convaleſcit per copulam ſubſequutam, non autem per ſolam remotionem impedimenti.*

68 *Ordini ſacro annexum eſt votum continentiæ ex Conſtitutione Eccleſiæ, & n. 77.*

69 *Niſi impediat defectus ætatis.*

71 *Ordinationi ſuæ contradicens ante decimumquartum annum cenſetur poſtea in priori diſſenſu perdurare, & n. ſeq.*

Idem in caſu converſo. n. 75.

72 *Voluntatem immutatam allegans probare debet, & n. 75.*

75 *Votum à viro emiſſum uxore contradicente ſtatim ea mortua ex perſeverantia in Monaſterio ſolemnizatur.*

76 *Votum virginitatis firmatur ex quo ætas iam adultè*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ® DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

adulta eſſe cepit.

77 *Votum continentiæ ineſt profeſſioni de ſui natura, & eſt de ipſius ſubſtantia.*

78 *Ratificatio inducitur propter præcedentis actus continuationem.*

79 *Ratificatio Ordinis ante annos diſcretionis ſuſcepti inducitur eo ipſo quod ordinatus poſt pubertatem infra triduum non reclamavit.*

80 *Furioſus habens dilucida intervalla in Subdiaconum ordinatus an continere teneatur, & an ſit ei concedenda diſpenſatio ut poſſit contrahere matrimonium.*

81 *Et quid ſi dum erat mentis compos intentionem habuit ſuſcipiendi Diaconatum.*

82 *Et quid ſi tempore ſuſceptionis non agitabatur furore.*

83 *Et quid in dubio.*

1 TUÆ LITTERÆ. Qui ignoranter per ſaltum de Subdiacono fit Presbyter, poſt pœnitentiam in Diaconum ordinatur, & demum ſecum poterit in Sacerdotio diſpenſari. Hoc dicit ſecundum omnes. Communis diviſio. Secunda ibi, *Mandamus.*

2 Nota primò ex hac Decretali ordinem Sacerdotalem non prærequirere ex neceſſitate Sacramenti characterem ordinis Diaconatus, quod apertè probatur hic, quia ordinatus in Presbyterum prætermiſſo Diaconatu non jubetur iterum ordinari ad ordinem presbyteratus. Imo poſteaquam pœnitentiam peregerit, & Diaconatum ſuſceperit, ex miſericordia permittitur miniſtrare in ordine Sacerdotali, ut *hic in fine*: & ſic character Presbyteralis fuit abſque dubio impreſſus, & præpoſteratio non obfuit: ad idem textus in c. *Sollicitudo, 52. diſtin.*

3 Hoc autem procedit non tantùm ſi ſolus ordo Diaconatus fuerit omiſſus, ſed etiamſi omiſſi fuerint reliqui inferiores ordines: nam etſi Hugo relatus hic in gloſ. *fin.* tenuerit laicum ordinatum ad ſacros ordines nihil recipere, eo quod ſicut viri, & mulieris conjunctio unum perficit corpus; ita Clericatus, & Sacerdotium unum faciunt Presbyterum, ut legitur in cap. *Sicut*, 40. *diſtinct.* tamen oppoſitum docuit Vincentius: nam ſecundum eum etiamſi quis nullum habeat ex minoribus ordinibus, tamen ſi promoveatur ad ſacros, utique ordinem recipit. Et hanc opinionem Vincentij ſequuntur *hic* gloſ. *fin.* Hoſtien. *num.* 2. Jo. Andr. *num.* 6. *in fine*, dicens idem tenere Petrum Hiſpalen & Goffredum. Itē Marian. Socin. *in* 1. *notab*; idem firmat gloſ. *unica*

4 in d. cap. *Sollicitudo*, 52. *diſtinct.* quæ hinc colligit præpoſterationem facti factum non vitiare. Et Innocen. in cap. 1. *de presbyt. non bapt.* ubi hoc

5 probat ea ratione, quia tempore Apoſtolorum in primitiva Eccleſia non erant minores Ordines; Eccleſia enim ipſos primò conſtituit, cap. 1. 22. *diſtinct.* & tamen ipſi Apoſtoli fuerunt Sacerdotes, cap. *In novo*, 21. *diſtin.* Ad hanc tamen rationem Innocentij reſpondet hic Jo. Andr. *nu.* 7. Ordines Minores fuiſſe inſtitutos ab Eccleſia antequam aliquis Apoſtolus ordinaretur: quod etiam videtur ſonare illa littera.

Sed tu adverte ad id, quod ait Innocentius Ordines minores non fuiſſe in primitiva Eccleſia nam oppoſitum docuit S. Tridentina Synodus *ſeſſ.* 23. *de Sacram. Ordin. cap.* 2. ibi: (Et ab ipſo Eccleſiæ initio ſequentium ordinum nomina, atque uniuſ cujuſque eorum propria miniſteria, Subdiaconi ſcilicet, Acolythi, Exorciſtæ, Lectoris, & Oſtiarij in uſu fuiſſe cognoſcuntur.) Itē quod ſubjicit ordines minores fuiſſe ab Eccleſia inſtitutos, periculoſum eſt, ut probavi latiſſimè in cap. *Cum contingat*, à *num.* 72. *ſupra de ætat. & qualitat.* Nec obſtat textus in d. cap. 1. 22. *diſtin.* quia non loquitur de Ordinibus, ſed de Dignitatibus, quas omnes inſtituit Romana Eccleſia. Alioquin ſi de Ordinibus loqueretur, Ordo Epiſcopalis, de quo ibi fit mentio, eſſet ex Conſtitutione Eccleſiæ, nō autem ex ordinatione divina, quod eſt hæreticum aſſirmare, ut in decreto Concilij Tridentini *ſeſſ.* 23. *de Sacram. Ordin. can.* 6. & ſcripſi in c. 1. n. 9. *ſupra de ordinat. ab Epiſc.* & plenius in cap. *Quanto. de Conſuetud.* Præterea Dominus Sacramentum Ordinis inſtituit, & Apoſtolos ordinavit Sacerdotes in Cœna, cùm dixit eis, *Hoc facite in meam commemorationem*, ut per D. Thom. *in* 4. *diſtin.* 24. *q.* 2. *art.* 3. *ad* 2. & Turrecr. in cap. *Presbyter n.* 2. 23. *diſtin.* & diffinitum eſt à Tridentina Synodo *ſeſſ.* 22. *de ſacrif. Miſſæ cap.* 1. & *can.* 2. Unde quod dicit Jo. Andr. Eccleſiam inſtituiſſe minores Ordines antequam Apoſtoli ordinarentur, hodie eſt error. Quidquid tamen ſit de dictis Innocentij, & Jo. Andr. prædicta concluſio quod ordo Sacerdotalis non prærequirat characterem aliorum ordinum ex neceſſitate Sacramenti, veriſſima eſt, quia poteſtates ſunt diſtinctæ, ut docet S. Thomas *in* 4. *diſt.* 24. *q.* 2. *art.* 2. *qu.* 5. S. Bonav. *ead. diſtinct. qu.* 3. Raymund Petr. de Palud, Aſtenſis, & cæteri Theologi, ut hic teſtatur Henric. Boich *col.* 3. *in princip. verſ. Aut eſt maſculus*, & Sylveſt. *in ver. Ordo*, 2. *num.* 1. *verſ. Nec etiam*, & ex recentioribus Toletus *in ſumm. lib.* 1. *cap.* 50. *verſ. Alterum eſt*, quam etiam ſequuntur communiter DD. *hic* teſte Abbate *n.* 4.

6 Cæterum quamvis hæc ita ſe habeant in Ordine Presbyteratus, non tranſeunt tamen abſq; difficultate in Ordine Epiſcopali: nam Bartholom. Brixienſis in cap. *Sollicitudo*, 52. *diſtin.* ut ibi notatur in gloſ. *unica in fine*, opinatus eſt laicum recipere Ordinem Epiſcopatus, & characterem imprimi, ſi ei conferatur in forma Eccleſiæ ab eo, qui poteſtatem habet, arg. hujus Decretalis; & hoc placet hic Joanni Andr. *in fine*; id ipſum poſt Hugonem tenet Archid. in c. *Subdiaconus*, 77. *diſtin.* ubi ſic ait: (Imò plus dico, quod in cunis poteſt puer eſſe Sacerdos, & Epiſcopus, & omnes Ordines recipere ſecundum Hugonem) & hanc partem pluribus *hic* tuetur Henr. Boich. *col.* 3. *verſ. Tu dicas*, ubi etiam reſpondet ad text. in cap. *Ex litteris*; *infra de exceſſ. Prælat.* pro qua etiam concludit Præpoſ. in d. cap. *Subdiaconus*, *n.* 4. dicens: (Iſta argumenta Theologorū procedunt retento quod Epiſcopatus non ſit Ordo per ſe ſeparatus à Sacerdotali, ſed quædam uberior facultas. Sed retenta opinione Canoniſtarum, quam tenui in cap. 1. 21. *diſtin.* ſcilicet quod Epiſcopatus ſit Ordo ſeparatus, & imprimat ſuum characterem; iſta opinio non procederet, quia imò imprimeretur character, & eſt eadem ratio, quæ in Ordine Sacerdotali.) Hæc Præpoſitus. Et ita communiter teneri affirmat Abb. *hic n.* 5. *verſ. Quo ad ſecundum* Veritas tamen eſt prædictam opinionem nec cōmunem, nec veram videri: quoniam Canoniſtæ ferè omnes, excepto Bartholomæo Brixienſi, & alijs

alijs præallegatis, oppoſitum tenuerunt, nempè Vincentius, Petrus Hiſpalen. Goffredus, Joannes, Bernardus, Innocentius, & Hoſtienſis ſupracitati *num.* 3. & in cap. *Indecorum*, *de ætat. & qualit.* Petr. de Sampſone, & Abb. Antiq. *num.* 2. Jo. And. *n.* 10. Bellam. *num.* 15. *verſ. Probatur hoc.* Butr. *num.* 8. *verſ. Ordo ſacer.* & Anchar. *num.* 2. *verſ. Nam & Presbyter.* Item Turrecrem. in d. *cap. Sollicitudo*, 52. *diſt.* Et hujus opinionis eſſe omnes ferè Doctores ſcripſit Raymun. in cap. *Gratia*, 1. *q.* 1. ut refert Turrecrem. *ubi ſupra*: quam etiam veriorem eſſe dicit gloſ. *fin. hic*, per tex. in cap. *Ex litteris*, §. *Cum igitur*, ibi, (Num igitur Pontificale officium ſine Altaris miniſterio, &c.) *infra de exceſſ. Prælat.* & Sylveſ. *loco citato.* De cujus veritate plura ſcripſi in d. cap. 1. *de ordin. ab Epiſc.* ubi etiam *nu.* 21. Poſui rationem diverſitatis cur Ordo ſacerdotalis non prærequiritur characterem aliorum Ordinum ex neceſſitate Sacramenti, & tamen Epiſcopatus prærequirat characterem presbyteralem ex neceſſitate conſecrationis.

7 Adverte tamen, quia etſi non habens Ordinem ſacerdotalem non ſit capax conſecrationis Epiſcopalis; tamen qui Sacerdos eſt, poteſt conſecrari Epiſcopus, licèt Ordinem Diaconatus, vel Subdiaconatus, aut alios inferiores non habeat. Sed priuſquam exequatur, ſupplendum eſt id, quod

8 deeſt, ut hic, & in d. cap. *Sollicitudo*, 52. *diſt.* Quod ſi Epiſcopus daret Ordinem Subdiaconatus, vel Diaconatus, quem non habet, nihil conferret, argumen. cap. *Gratia*, & cap. *Ventum eſt*, 1. *q.* 1. cap. *Daibertum*, 1. *q.* 7. & cap. *Quomodo*, *de conſecr. diſtin.* 4. & notat *hic* gloſ. *fin.* Hoſtien. *n.* 2. *verſ. Hunc autem recipit*, & alij ſupracitati.

9 Secundò nota ibi, *in Diaconum ordinare procures*: ordinato in Presbyterum eſſe conferendos inferiores ordines, de quibus ignoratur an fuerint collati, necne. Rationem habes in littera, quia nō intelligitur iteratum quod factum eſſe neſcitur; quaſi dicat quamvis Sacramentum Ordinis non ſit iterabile, cap. 1. & *cap. fin. ſup. de Sacramen. non iteran.* Concil. Triden. *ſeſſ.* 7. *de Sacram. can.* 9. Tamen non dicitur iterari ordo, qui neſcitur eſſe collatus: concordat cap. *Eccleſiæ*, & cap. *Solemnitates*, *de conſecr. diſt.* 1. & cap. *Placuit*, *de conſecr. diſt.* 4.

10 Epiſcopus autem ratione dubij præmittere poterit hæc verba, videlicet: (Si tu es ordinatus in Diaconum non te ordino.) & nil dare, vel recipere intendant. (Si verò non es ordinatus, ordino te.) & in mente gerat, & ſuper eodem inſtruat ordinandum, ſecundum Hoſtien *num.* 2. *in ver. Iteratum*, Jo. Andr. *eod. num. in ver. Procures*, & Marian. Socin. *in* 3. *not.* Addetu, & ordinationem perficiat in forma Eccleſiæ, ideſt proferat verba formæ, & adhibeat inſtrumenta pro materia eidem ordini aſſignata, ut in Concilio Florentino in decreto fidei Eugenij IV. pro inſtructione Armenorum, in §. *Sextum Sacramentum*: alias enim characterem non imprimeret, ut ibi, & in cap. *Extra Catholicam*, & cap. *Detrahe*, 1. *quæſt.* 1. *cap.* 3. & cap. *penult. de Baptiſ.* & notant. in cap. 1. *infra de ſchiſmat.* gloſ. *in ver. Irritas*, Jo. And. *nu.* 7. Butr. *num.* 3. Cardin. *num.* 4. *in* 3. *quæſt.* & Abb. *n.* 4. Similis cautela cum dubitatur de Sacramento Baptiſmi, habetur in cap. 2. *de Baptiſ. & de Eccleſia*, de qua dubitatur an ſit conſecrata, in d. cap. *Solemni-*

11 *tates*, *de conſ. diſt.* 1. Quod procedit non tantùm in dubio facti, cùm ſcilicet vertitur quæſtio an

Ordo fuerit collatus necne, ut hic; ſed etiam in dubio juris, cùm quæritur an ritè collatus fuerit, ut ſcripſi in cap. *unico*, *num.* 81. *ſupra de ſacr. Vnct.* &

12 patebit infra *num.* 15. Verùm ſi promotus per ſaltum non vult miniſtrare in Ordine ſic recepto, vel in ſuperioribus Ordinibus; non debet cogi præcisè ſuſcipere Ordinem prætermiſſum, ſecundum Hugonē, & Archid. qui hoc notant in cap. *Sollicitudo*, 52. *diſtinct.* & poſt eos Henric. *hic in princ.*

13 Tertiò nota ibi, *ante annos diſcretionis*, uſum rationis ad ſacros Ordines recipiendos non eſſe ex neceſſitate Sacramenti; alioquin ſic ordinatus characterem non reciperet, ſed deberet iterum ordinari, cujus contrarium hic deciditur; nam ſuppletur tantummodo Subdiaconatus Ordo prætermiſſus; reliqui autem ordines ante uſum rationis collati non iterantur. Et ita hunc textum ad hoc inducunt Cardin. Turrecr. & Præpoſ. in cap. *Subdiaconus*, *ambo n.* 2. 77. *diſt.* & tenet *hic* gloſ. 2. dicens infra annos diſcretionis benè quem recipere ſacros Ordines, licèt conferri non debeant. Unde eſt hic caſus pro opinione Hugonis, & Archidiaconi in d. c. *Subdiaconus*, qui dixerunt puerum poſt ſuſceptum Baptiſmum in cunis ordinatum etiam in Presbyterum characterem recipere. Idem docuit D. Thom. *in* 4. *ſenten. diſt.* 25. *q.* 2. *ar.* 2. *q.* 2. Hoſtien. in cap. *Vel non eſt compoſ. nu.* 6. *verſ. Adeo quod etiam puer in cunis*; & ibi etiam Collectar. *n.* 2. *ſupra de tempor. ordinat.* & Henric. *hic col.* 3. *verſ. Super eo.* Ad declarationem. Quod benè nota, quia non habemus alibi textum ita clarè hoc decidentem: nam cap. *Majores*, § *fin. de Baptiſ.* concludit in Sacramento Baptiſmi; Licèt eadem ſit ratio in omnibus Sacramentis non iterabilibus, ut per Præpoſ. *loco cit.* Prædicta autem Decretalis, *Vel non eſt compoſ.* non loquitur de infante, ut perperam ibi notant Moderni Collectores, ſed

14 de puero treſdecim annorum. At de infante loquitur hæc littera, ſi intelligamus verbum, diſcretionis, pro rationis uſu, ſicut intelligendum videtur, quia ordinatus allegabat ſe inferiores Ordines ſuſcepiſſe ante annos diſcretionis ad probandam ignorantiam omiſſionis Diaconatus. Quæ allegatio non concluderet, ſi ordinationis tempore uſum rationis habuiſſet. Nec eſt novum, ut ætas diſcretionis intelligatur ſeptennio expleto, ut in cap. 1. 30. *q.* 2. & in cap. *Omnis utriuſque*, *infra de pœniten. & remiſſ.* Licèt propriè dicatur poſt decimum quartum annum in maſculo, & duodecimum in fœmina, ut in cap. *Cum virum*, & cap. *Cum ſimus ſupra de Regular.* Clemen. *Eos*, juncta gloſ. *eod. tit.* & notat *hic* Hoſtien. *ante num.* 1. *in ver. Diſcretionis.*

15 Cæterum ſi Epiſcopus ante ordinationem proteſtatus fuiſſet ſe non habere intentionē Ordines conferendi niſi habentibus ætatem legitimam; tunc non imprimeretur character, non quidē ex defectu ætatis, ſed ex defectu intentionis miniſtri; quæ requiritur ex neceſſitate Sacramenti, ut in Concilio Florentino *in Decreto fidei Eugenij IV. in* §. 5. & in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 7. *de Sacramen. can.* 11. Unde cum olim in S. Congregatione Concilij actum eſſet quid reſpondendum de ordinatis ante ætatem legitimam ab Epiſcopo, qui ante ordinationem in Eccleſia publico edicto proteſtatus fuerat quod non intendebat Ordines conferre niſi ijs, qui in ætate legitima eſſent conſtituti, præſuppoſita atteſtatione ejuſdem Eccleſiæ

Decani aſſerentis ſe audiviſſe ab Epiſcopo cùm diceret hujuſmodi proteſtationem fieri ad terrorem, cæterum ſe habere intentionem Ordines conferendi: Die 23 Januarij 1586. Sacra Congregatio communi ſententia quoad primam, negativè quoad ſecundam partem, reordinãdi cum proteſtatione, ſi non eſt ordinatus. Die 24. Januarij 1586. In Conſiſtorio Sanctiſſimus reſpondit ſe eſſe in adem ſententia ſupra dictis præſuppoſitis, ſi ex edicto Epiſcopi colligitur eum habuiſſe intentionem negativam, ſive oppoſitam: tamen ut cautiùs reſponderetur, dixit ſignificandum parti ut exemplum dicti edicti proferat. De hoc articulo, an ſcilicet ſuſceptionis ad ſacros Ordines ſit ex neceſſitate Sacramenti, an verò ex neceſſitate præcepti tantùm; & quid in Ordine Epiſcopali, ſcripſi plenè in cap. *Super inordinata a num 35. ſupra de preben.*

16 Ultimò nota ibi, *de miſericordia miniſtrare permittat*. Epiſcopum poſſe ſuo jure diſpenſare cum Presbytero per ſaltum promoto, ut poſteaquam pœnitentiam peregerit, ac deinde ſuſceperit Ordinem prætermiſſum, miniſtret in Ordine ſacerdotali. Concordat textus in cap. *Sollicitudo, in fi- ur* ponderando verbum. *Concedas 52. diſtinct.* & tenet hic gloſ. *ult.* & Archid. in d. cap. *Sollicitudo*, *ſuper dicto ver. Conſedas.* Verùm Hoſtien. *num. 2. in fine, verſ. Tudicas*, exiſtimat hoc habere locum ſi talis fuerit ſic ordinatus ignoranter; ſecus ſi doloſè, & ſcienter: quia tunc non diſpenſaret niſi Papa; offendit enim mentem, & litteram, c. *prox. ſupra, & inf. eod.* cum paria ſint non eſſe ordinatum, & eſſe non debito modo. Ad hoc cap. 2. *ſupra de tranſl. Epiſc.* Et ſequuntur hic Jo. And *n. 6. in*
17 *gloſ. ult.* & Anton. de Butr. *nu. 5.* Idem tenet Lap. *alleg. 28.* Incipien. *Auſiſpenſet Epiſcopus num. 1.* Ubi firmat Epiſcopum poſſe diſpenſare cum eo, qui omiſſo Diaconatu fecit ſe ordinari ad Presbyteratum, & celebravit, dummodo tamen ſcienter, & tanquam talis non miniſtraverit in ordine, quo carebat: quia tunc etiamſi ignoranter fuiſſet per ſaltum promotus, contra talem irregularitatem non diſpenſaret niſi Papa. Exemplo Clerici, qui non eſt ordinatus, & miniſtrat in aliquo ordine in apparatu: allegat Calder. in Decretali. *Si*
18 *celebrat. ſupra de Cler. excomm. miniſt.* Id ipſum firmat Hoſtien *hic in princip. in verb. Negligentia*, in eo, qui fuit ordinatus per ſaltum poſt annum decimumquartum, vel ſaltem poſt annum decimumoctavum, qui tunc temporis requirebatur ad Ordinem Subdiaconatus, ut in Clem. *fin. de ætat. & qualit.* Tunc enim cùm ignorantia ſit craſſa, & ſupina, quæ non excuſat, cap. 1. *ſupra de ordin. ab Epiſc.* & cap. *Apoſtolicæ, de Cler. excomm. miniſtr.* ſolus Papa diſpenſaret. Secus in ordinato per ſaltum ante decimumquartum annum, cum quo diſpenſat Epiſcopus, ſecundum Hoſtienſem, cujus opinionem dicit eſſe tutiorem Henr. Boich.
19 in hoc cap. *col. 2. verſ. Sed opinio Hoſtienſis*, quia talis ignorantia, ſeu negligentia in adulto non eſt tolerabilis in facto proprio, ut l. *Plurimum, ff. de iur. & fact. ignorantia*, & l. *Cum falſum*, *ff. de acquir. hered.* & not. gloſ. *ultim.* in l. *fin. ff. Pro ſuo.* Et maximè recenti, ut l. *Si res obligata, ff. de legat. 1.* & l. *Si diuturno. ff. de pœn.* & notat Zenzel. in Clemen. *ult. in ver. Innovantes. de iureiur.* Et tam ſolemni, ſicut collatio Ordinis ſacri, cap. *Diaconum*, & cap. *Subdiaconum, & per totam, 23. diſtinct.* Et *de Sacramen. non iterand. per tot.* Et diſſoluta negligentia prope dolum eſt, l. *Si fideiuſſor, ff. Mandati.* Et craſſa, & ſupina ignorantia dolo æquiparatur, l. *Quod Nerva, ff. de depoſ.* d. cap. *Apoſtolicæ*, 2. *reſp. ſupra de Cler. non ordin. miniſtr.* & cap. *Ut animarum,*
20 *de Conſtitut. lib. 6.* Quod ſecundum Henr. maximè teneri poteſt ubi miniſtravit; quia talis quoad ordinem per ſaltum ſuſceptum habetur pro non ordinato in ſui præjudicium, ut non poſſit eligi in Epiſcopum, juxta cap. *A multis, ſupra de ætat. & qualit.* & notat Archid. in d. c. *Sollicitudo ſuper ver. Officia.* & Hoſtien. *hic in fine argum. cap. 2. Sed neque, verſ. Sicut iuxta, ſupra de tranſl. Epiſc.* Cum non ordinato autem miniſtrante ſolus Papa diſpenſat, ſecundum Hoſtien. & Henric. Boich. in cap. 2. *ſupra de Cler. non ordin. miniſtr.* & Lap. *d. alleg. 28.*

21 Hodie cum promotis per ſaltum ſi non miniſtraverint, Epiſcopus ex legitima cauſa poteſt diſpenſare, ut ſtatuitur jure noviſſimo Concilij Tri-
22 dentini *c. 14. in fine, ſeſſ. 23.* Ex quo decreto colligo ſublatam eſſe veterem Doctorum altercationem, an promotus per ſaltum ſit ipſo jure ſuſpenſus, ita ut miniſtrando irregularitatem incurrat. Nam Archid. & alij poſt eum in cap. *Sollicitudo*, *52. diſtinct.* Tenuerunt non eſſe ſuſpenſum, niſi ſicut ille, qui eſt in mortali; ideoq; ſi celebret, mortaliter peccare, ſed non effici irregularem. Et conſentiunt Summa Angelica, & Roſella.

Et eſt ſimile quod dicunt Doctores de ordinato in Sacris ante ætatem legitimam, qui eſt ſuſpẽſus quoad ſe, non quoad alios, ac proinde de jure communi celebrando non incurrit irregularitatem; quod tenent complures, quos retuli in c. *Vel non eſt compos, num. 22 ſupra de tempor. ordinat.* In oppoſitum eſt textus in d. c. *Sollicitudo 52. diſtinct.* ubi patet ordinatum in Presbyterum, Subdiaconatus Ordine poſtpoſito, eſſe ſuſpenſum ab executione Sacerdotalis officij. Et ita promotum per ſaltum eſſe ipſo jure ſuſpenſum ab executione Ordinum, tenent hic Henric. Boich. *col. 3. poſt med. verſ. Si queris utrum recipiat*, Gemin *conſil. 91. Premitto; num. 2. verſ. Nec etiam teſtes*, & Lap. *d. alleg.*
23 *28.* Et ſatis probatur in hac Decretali, ubi ſic promotus prohibetur miniſtrare in Ordine, ſacerdotali, niſi hoc ei ex miſericordia Epiſcopus permittat. Miniſtrando autem in Ordine, à quo quis eſt ſuſpenſus, in irregularitatem incidit, cap. *Cum æterni, de re iudic. lib. 6.* ibi, (Quod ſi ſuſpenſione durante damnabiliter ingeſſerit ſe divinis, irregularitatis laqueo ſe involvet,) & c. *Cum medicinalis, in fine, de ſent. excomm. eod. lib.* Et hanc partem tenent Hoſtien & DD *hic*, & Sylveſ. *in verb. Irregularitas, num. 13.* Poſteriorem hanc ſententiam non obſcurè probavit Concilium Tridentinum in d. *cap. 14. in fine, ſeſſ. 23.* Nam dum decrevit Epiſcopum ita demum poſſe diſpenſare cum promoto per ſaltum, ſi non miniſtraverit; utique ſupponit ſic promotum eſſe ipſo jure ſuſpenſum ab executione Ordinum, & celebrando novum impedimentum & ſic notam irregularitatis incurrere; alioquin ſi ſuſpenſus non eſſet, ſed tantummodo ſuſpendendus, miniſtrando in Ordine, utique novum impedimentum non contraheret, ut per DD. in d. cap. *Sollicitudo.* Et ita ex eo decreto firmat Cardin. Tolet *in Summa lib. primo, cap. 50. in verb. Duo ſunt.* & Navarr. *loco citato.*

Sed

24 Sed remanet dubium, an hodie Epiſcopus poſſit diſpenſare cum his, qui non miniſtraverint, ſi ſcienter fuerunt per ſaltum promoti: Marius Alterius *tom. 2. de cenſur. diſput. 10. cap. 5. verſ. Hac in loco*, & Moderni Collectores *hic* opinantur poſſe diſpenſare, quia Concilium non diſtinguit de ordinato ſcienter, vel ignoranter, ſed ſimpliciter loquitur. Quod non credo verum, quia cùm jus commune ſic diſtinguat, ut patet tum in hac Decretali, quæ loquitur in ordinato ignoranter per ſaltum ante annos diſcretionis, ſecundum Hoſt. *ante n. 1. in ver. Negligentia*, tum in d. cap. *Sollicitudo, 52. diſtin.* ubi diſtinguitur an talis ſe fecerit ſic promoveri ex negligentia, ſeu ignorantia; an
25 verò ex ſuperbia: eodem prorſus modo diſtingui debet decretum Concilij, quia lex nova diſponens in materia antiqua recipit omnes interpretationes, & limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat, l. *In contractibus, §. Præterea, C. de non numer. pecun.* Petr. Brixien. *in repert. in ver. Interpretatio, verſ. Lex noviter*; quod procedit etiamſi lex nova ſuperveniens in materia diſpoſita per leges veteres generaliter loquatur, quia nihilominus diſtinguitur prout diſtinguunt leges antiquæ, ut poſt alios notat Jaſ. in l. *Sciendum, in princ. ff. Qui ſatiſd. cogan.* idque ne videatur leges veteres corrigere, ut per Caſtillion. *conſ. 10. In facto, num. 5. verſ. Ad teſtamentum*, ubi affirmat Doctores omnes ita tenere, & jura allegat.

26 Hæc enim eſt interpretatio paſſiva, quæ in omni materia admittitur, l. 2. & ibi Bartol. *C. de Nexal.* l. *Iurigentium, §. Si paciſcar, ff. de pactis*, l. 1. *§. Lex falcidia, ff. Ad l. falcidiam.* Alexan. in l. *Marcellus, in princ. num. 4. ff. ad Trebell.* glo. Bartol, & Doctores in d. l. *Sciendum*

27 QUÆRO, An promotus ad ordinem ſacrum ante annos diſcretionis, ad ætatem legitimam perveniens continere teneatur, necne.

In hoc articulo tam variè loquuti ſunt Doctores, ut ferè dixeris cum Auguſtino tot diverſitates opinionum, quod hominum numerantur, ut refertur in cap. *In Sacramentis, de conſecratione, diſt. 5.*

28 Quidam enim arbitrati ſunt promotum ad ſacros ordines etiam ante uſum rationis adſtringi ad continentiam, eo quod receperit characterem ordinis ſacri, ut hic, cui lege poſitiva Eccleſiæ annexum eſt votum continentiæ, cap. *Nullum, 28. diſtinct.* cum concordan. atque hujus ſententiæ ſunt Petr. de Palu. *in 4. diſtin. 37. q. 1. art. 1. n. 14.* S. Antonin. *in 3. par. tit. 1. cap. 8. concluſ. 3. in fine*, & Stephan. de Gaeta *in repet. cap. Ad limina, 30. q. 1. §. 4. quæſt. 194. n. 465.*

Alij contra ſimpliciter dixerunt ſic ordinatum nõ teneri continere, ut Guilielm. de Monte Land. in Clem. *nu. 5. 2. de homicid.* & Aſten. *lib. 6. in tit. de ætate ordinandorum, artic. 3. quæſt. 3.* quia continentia eſt voti, non præcepti, cap. *Integritas, 32. quæſt. 1.*

29 Sed Gloſſa Joannis in cap. *Eſtate*, aliàs in cap. *Pueri, in ver. Ad ſacros, verſ. Sed numquid. 1. qu. 1.* reſolvit hunc teneri ſi ſit doli capax, quia & voto, & ſacramento ſe obligare poteſt, cap. 1. *de deſponſ. puerorum*, licèt non Religioni, §. *Cum ergo, 27. q. 2.* & cum hac gloſſa tranſeunt *hic* Anton. de Butr. *num. 4. in fine*, Cardin. *num 2. quæſt 1.* Vitalin. in Clemen. *Generalem, numer. 26. & ſeq. de ætat. & qualitat.* & ex Theologis Sotus *de juſtit. & iur. quæſt. 2. artic. 5. ad ultimum.*

Similiter gloſ. noſtra hic in ver. *Diſcretionis*, tenet, licèt vacillando, ordinatum ad ſacros ante annos diſcretionis poſt pubertatem nõ poſſe matrimonium contrahere, quia ſtatim antequam ordinaretur debuit contradicere, & nullo modo cõſentire, & ita facit Ordo quod votum facere non poſſet, quia in tali ætate non tenet votum, cap. *Ad noſtram*, & cap. *Significatum, ſupra de regular.* Et quamvis gloſſa ſubdat æquius videri ut contrahere poſſit; tandem nihilominus concludit verum eſſe quod prius dixit, quia antequam ordinaretur debuit contradicere: & ſequitur Zenzelin. in Clemen. *Generalem, de ætat. & qualit.* Verùm In-
31 nocen. in cap. *Vel non eſt compos, num. 1. in ver. Ad ætatem, ſupra de tempor. ordinat.* determinat ſic ordinatum non teneri ad continentiam, ſed poſſe matrimonium contrahere, ſi contradixit ſtatim poſt ſuſceptionem Ordinis, & in contradictione uſque ad finem decimiquarti anni perſeveravit; vel ſi contradixit ſtatim poſt finem decimiquarti anni, argum. cap. *Illud, 20. q. 1.* ideſt infra triduum, juxta textum in cap. *Ad noſtram, de regular.* ſecundum Hoſtiẽ. virginitas enim eſt voti, & non præcepti, d. cap. *Integritas, 32. quæſt. 1.*
32 Quod etiam probat alia efficaci ratione, quia ante quatuordecim annos non poteſt quis, etiam ſi velit, ſe expreſsè adſtringere ad votum continentiæ, cap. 1. 20. *qu. 1.* Ergo multo minus poteſt tacitè per ſuſceptionem ſacri Ordinis; ita Innoc. cui conſentiunt *ibidem* Hoſt. *nu. 6.* & in hac Decretali Joann. Andr. *nu. 5.* Henr. Boich. *nu. 12.* Anchar. *n. 8.* & Abb. *n. 3.* & idem Anchar. in dicta Clemẽ. *Generalem, in fine, de ætat. & qualit.* & communiter Doctores, ut teſtatur Præpoſ. in cap. *Subdiaconus, num. 4. in fine, verſ. Monſtrum tamen reſultabit, 77.*
33 *diſtin.* Secus autem eſt ſi nec ſtatim poſt ſuſceptũ ordinem ante decimumquartũ annum, nec poſtea infra triduum contradicat, quia cenſetur ſe tacitè voto adſtrinxiſſe, argum. cap. *De illis, 1. & 2. de deſponſ. impub.* cap. *Inſuper, qui matrim. accuſ. poſſ.* cap. *Cum virum*, & cap. *Cum ſimus, de regular.* cap. 1. §. *Quod ſi eod. tit. lib. 6.*

34 Quod adeo verum eſt, ut nec adveniente ætate ſit neceſſe ordinatum interrogare an continere velit, necne; quia nihilominus inducitur ratihabitio ſecundum Innocen. in d. cap. *Vel non eſt compos, num. 1. verſ. Nec tamen videtur, de tempor. ordinat.* & Hoſtien. poſt eum *num. 9. verſ. Sed num-*
35 *quid.* Nec obſtat quod hujuſmodi interrogatio ſit neceſſaria ad ratificationem ingreſſus in monaſterium, ut notatur in cap. 2. *de regular.* nam ut reſpondet Innoc. inter hos caſus eſt ratio diverſitatis: nam ordinatus quamvis minor characterem recipit, & ordinem habet; & ideo de facili continentiæ votum ex conſtitutione Eccleſiæ ordini annexum non ſolùm expreſsè, ſed etiam tacitè introducitur. At ingreſſus monaſterium nõ eſt Monachus quouſque annum decimumquartũ compleverit; & ideo requiritur expreſſus conſenſus, vel ratificatio æquipollens: & idem in Matrimonio, ut in cap. *atteſtationes, ſupra de deſponſ. impuber.*

36 Hæc tamen ratio diverſitatis non placet Hoſtienſi, Joanni Andreæ, & Anchar. quia utrumque votum non tantùm expreſsè, verum etiam tacitè ratificatur, ut legitur, & notatur in cap. 1. *de Regular. lib. 6.* unde Hoſtienſ. aſſignat aliam rationẽ diffe-

differentiæ, videlicet quia ingreſſus minus habet de tempore, & ideo magis fuit ei providendum.
37 Præterea ſecundum Hoſtienſem inter utrumque caſum nulla eſt diverſitas, quia etiam ingreſſus ſine interrogatione per ſolum lapſum anni efficaciter obligatur, ut in cap. *Statuimus, de regular.*
38 Præter hos Henric. Boic. in hac Decretali *col. 4. verſ. Sed tu diſtingue*, conjungendo opiniones ſic diſtinguit. Aut ſic ordinatus eſt doli capax, & tenetur continere, quia debuit contradicere ante ſuſceptionem ſacri Ordinis: & in hoc caſu procedat opinio gloſſæ Bernardi in hoc cap. *Aut non eſt doli capax*, & procedat diſtinctio Innocentij, & Hoſtienſis, ut non teneatur ad continentiam, ſi ſtatim, vel poſt finem decimiquarti anni contradixerit; alias verò teneatur, quia tacendo cenſe-
39 tur ratificare. Verùm hoc ultimum impugnat Aegid. Bellam. *ibidem n. 4. in 5. quæſt. verſ. Et quidquid ſit*, ſentit enim ex ſola taciturnitate non induci ratificationem ordinationis, niſi ex aliquibus indicijs hoc deprehendatur, per cap. *Si infantes, de deſponſ. impub. lib. 6.* ab initio enim Ordinis ſuſceptio illum ad continentiam non obligavit; nec ſola taciturnitas obligationem inducit, l. *Qui vas*, §. *Vetare, ff. de furt.*

Demum nonnulli ex modernis Theologis putant indiſtinctè hunc non ligari voto continentiæ niſi factus adultus ordinationem ſuam ratificaverit, ut Thom. Sanch. & alij per eum citati in *tract. de matrimon. tom. 2. lib. 7. de impedim. quæſt. 30. num. 8.*

Quid dicendum? In tanta opinionum diſſonantia ut clara ſeparentur à dubijs, & appareat in quo Doctores diſcrepent, aut conveniant, & quid verius videatur, infraſcriptos caſus arbitror eſſe diſtinguendos.

40 Primus caſus eſt, cùm ordinatus ante annum decimumquartum poſt finem decimiquarti anni ordinationem ſuam expreſsè approbat, & ratam habet: & extra dubium eſt hunc ad continentiam teneri, nec poſſe validè matrimonium contrahere, argum. l. 1. *& fin. C. Si major factus ratum habeat*, & cap. 1. *in principio de regular. lib. 6.* ibi, *ſeu profeſſionem à ſe prius factam ratam expreſsè habeat*: quod tenent Hugo in d. cap. *Subdiaconus*, 77. *diſtin.* & poſt eum Archid. in cap. *Pueri, nu. 1. verſ. Vel ſi conſenſerit factus adultus, 1. quæſt. 1.* Bellam. in d. cap. *Vel non eſt compos, num. 4. verſ. Primò ſi talis*, Hoſt. & Jo. Andr. *hic*, quos refert, & ſequitur Henric. Boich. *col. 4. verſ. Ego verò Henricus.* Et hic primus caſus eſt indubitabilis jure communi inſpecto.

41 Sed non levis eſt difficultas an hodie hoc corrigatur jure noviſſimo Concilij Tridentini, Thomas Sanchez *in tract. de matrim. tom. 2. lib. 7. de impedimentis, diſput. 30. num. 8. in fine*, putat ad validitatem ratificationis hodie requiri ut fiat poſt annum decimumſextum completum, quia ante illud tempus ſicut non poteſt quis ſe voto ſolemni profeſſionis adſtringere, ut in decreto c. 15. *ſeſſ. 25. de regular.* ita nec ad continentiam ſe obligare per ratificationem ſacri Ordinis. Et infra num. 10. affirmat tempus contradicendi hodie durare uſque ad decimumſextum annum, qui ſucceſſit pubertati olim requiſitæ ad validitatem profeſſionis.

42 Contrarium credo, quia decretum d. *cap. 15.* nihil diſpoſuit de voto, ut declaravit Sacra Congregatio ejuſdem Concilij interpres. Et multum
43 intereſt inter profeſſionem regularem, & votum caſtitatis, licèt ſolemne: nam per hujuſmodi votum ordinatus obligatur ad ſolam continentiam, cap. 1. cap. *Diaconi*, & cap. *De his, 28. diſtin.* cap. 1. 31 *diſtin.* At per profeſſionem regularem præter caſtitatem, obligatur etiam ad obedientiam, & paupertatem, ut in cap. *Cum ad monaſterium, ſupra de ſtat. Monach.* unde tempus quatuordecim annorum, quod Concilium prorogavit ad validitatem profeſſionis uſque ad annum decimumſextum completum, non cenſetur prorogaſſe ad validitatem voti ſolius caſtitatis, quod non tantam requirit deliberationem, quantam requirit ſolemnis profeſſio, qua quis jugo religionis perpetuo
44 mancipatur. In regulæ enim obſervatione gravitas eſt, & labor, ut inquit gloſ. in cap. *Ad noſtram, in ver. Ante conſummationem, de regul.* Præterea
45 quamvis doli capax poſſit ſe obligare alijs votis, ut notat Innocen. in cap. *Scripturæ, ſupra de voto*; tamen ſecus eſt in voto continentiæ, quia cùm ante pubertatem non habeat potentiam coeundi, nec poſſit matrimonium contrahere, quantumcumque ſit doli capax non poteſt renunciare ei, quod ignorat, ut firmat *hic* Abb. *num. 3.* & poſt eum Marian. Socin. *n. 10.*

Hæc autem ratio impotentiæ coeundi nõ conſideratur in profeſſione: neque enim Concilium dum præfixit annum decimumſextum completũ ad profeſſionem emittendam, habuit rationem pubertatis, alioquin non decimumſextum præfixiſſet, ſed decimumquartum, in quo plerumque contingit pubertas in maſculo, & duodecimum in fœmina, cap. *Puberes*, cap. *Continebatur*, & cap. *Atteſtationes, ſupra de deſponſ. impub. inſtitut. de nupt. in princip.* Ergo cum Concilium quoad votum continentiæ nihil diſpoſuerit; conſequens eſt, ut major annis quatuordecim, licèt minor ſexdecim, poſſit hodie ſe ad continentiam obligare, ſicut prius poterat, ut in cap. 1. 20. *quæſt.* 1. & notat Innoc. in d. cap. *Vel non eſt compos, num. 1. in ver. Ad etatem, ſupra de tempor. ordinat.*

46 Præterquam quod facilius introducitur votum continentiæ Ordini ſacro annexum in eo, qui jam ordinatus eſt, & characterem habet, quàm in ingreſſo in monaſterium, qui Monachus non eſt, ſecundum Innocen. proximè citatum in d. cap. *Vel non eſt compos, num. 1. verſ. Nec tamen videtur*; unde qui poſt annum decimumquartum expreſsè ratificat ordinem antea ſuſceptum, hodie ſicut prius tenetur continentiam ſervare, etiamſi annum decimumſextum non expleverit, quia hic caſus eſt omiſſus à Concilio; & ideo remanet in diſpoſitione juris communis, l. *Commodiſſimè, ff. de liber. & poſth.* Quod enim non mutatur, &c. l. *Sancimus, C. de teſtam.* & l. *Præcipimus, in fine, C. de appell.* cum ſimil.

47 Sed etſi eadem ratio vigeret in utroque caſu, tamen cùm decretum Concilij corrigat jus commune in caſu profeſſionis, ad cujus validitatem ſatis erat decimumquartum annum expleviſſe, d. cap. *Ad noſtram*, cap. *Significatum*, & cap. *Cum ſimus, eod. tit.* cum ſuis concordant. extendi non debet ad votum continentiæ ſacro ordini annexum: nam lex exorbitans à jure communi extenſionem non admittit, etiam ex identitate rationis, cap. *Quæ à iure*, & ibi gloſ. *de regul. iur. lib. 6.* glo. notab. in cap. *Conſtitutionem, in ver. Prorogamus, de regular. eod. lib.* notat Bart. in Extravagan. *Qui ſint rebelles. §. Tranſit. n. 3.* Feder. de Sen. *conſ. 88.* cui ſe ſubſcripſit Jo. Andr.

48 Secundus caſus eſt cùm ordinatus ante annos diſcretionis poſt annum decimumquartum ratificat non quidem expreſsè, ſed tacitè. Et idem dicendum quod in primo caſu ſecundum Hugonem in d. cap. *Subdiaconum*, 77. *diſtin.* ubi ait talem teneri continenter vivere, ſi velit in Ordine remanere, & miniſtrare, & uti privilegio Clericali: & ſequitur Archid. in d. cap. *Pueri, num. 1. verſ. Sed tu dic cum Hugone, 1. q. 1.* & Bella. in d. cap. *Vel non eſt compos, num. 4. verſ. Et idem ſi tacitè*; & hic tenent Henric. Boich. *col. 4. verſ. Aut non conſentit*, Butr. *n. 4.* Abb. *n. 3.* & Marian. Socin. *n. 9. verſ. Sed redeundo ad primum*, facit quod legitur, & notatur in
49 cap. *Cum olim*, & cap. *Cum decorem, de Cler. coniug.* & hic caſus ſimiliter eſt clarus. Et probatur apertè tum exemplo profeſſionis in cap. *Significatum*, juncta gloſ. *in ver. Conſenſus, ſupra de regular.* & in cap. 1. *eod. tit. lib. 6.* tum exemplo ſponſalium, ut in cap. *unico, in princip.* ibi, vel aliàs verbo, vel facto, & § *fin.* ibi, *Ratificaverunt tacitè, vel expreſsè, de deſpon. impub. lib. 6.* tum exemplo matrimonij, ut in cap. *Inſuper. Qui matrim. accuſ. poſſ.* & in cap. *De illis*, *il ſecondo*, juncta gloſ. *ult. de deſponſ. impub.* & notat Calder. poſt Jo. Andr. *conſil. 462. Quidam Presbyter, ad finem, alias conſ. unico, Qui Cleric. vel voven.*

50 Tertius caſus eſt cùm tempore ordinationis ſuæ non erat doli capax, ſed poſt uſum rationis ſtatim contradixit, & in contradictione jugiter perſeveravit tam ante, quam poſt finem decimiquarti anni. Et quidquid dixerit Palud. S. Antonin. & Stephan. de Gaeta ſupracit. *n. 28.* manifeſtum videtur hunc ad continentiam non teneri; quia cùm ordinationi ſuæ ab initio non conſenſerit uſu rationis deficiente, & poſtea ſemper contradixerit; induci non potuit obligatio voti, de cujus ratione intrinſeca eſt liber conſenſus voventis, cap. *Illud 20. q. 1.* cap. *Præſens, q. 3.* cap. 1. 27. *q.* 1. cap. *Cum virum, ſupra de regular.* & cap. 1. *Quod autem, cau.* &
51 docet S. Thom. in 2. 2. *q. 88. art. 9.* Nec quidquam operatur hoc caſu impreſſio characteris: quia votum eſt Ordini ſacro annexum ex Conſtitutione Eccleſiæ, cap. *Cum olim, cum ibi notatis ſupra de Cler. coniug.* Eccleſia autem non poteſt quemquam invitum obligare ad votum continentiæ, cap. *Integritas, 32. q. 1.* cap. *De his*, ibi (Quibus autem voluntas propria interrogationis tempore deſiderium nubendi perſuaſerit, conceſſam ab Apoſtolo licẽtiam auferre non poſſumus) 28. *diſtin.* & ibi Turrecrem. *n. 7.* Sylveſt. *in ver. Matrimonium, 8. qu. 12. ad finem*; & in hoc conſentiunt gloſſæ, Innoc. Hoſt & omnes ſupracit. *n. 29. 30. & 31.*

52 Quartus caſus eſt cum ordinatus ante uſum rationis poſtea factus doli capax tacuit uſque ad finem decimiquarti anni, ſed poſtea ſtatim contradixit: & idem dicendum eſt quod in caſu præcedenti, ut ſcilicet continere non teneatur; quod evidenter patebit, ſi diſtinctè tria tempora conſiderentur. Primum tempus eſt quando fuit ordinatus; & tunc explorati juris eſt eum non fuiſſe adſtrictum voto continentiæ: nam nec peccavit ſuſcipiendo, nec potuit contradicere, cùm uſum rationis non haberet, cap. 1. *ſupra de delict. puerorum.* Secundum tempus eſt poſt ſeptennium, quo ſic ordinatus cœpit uſũ rationis habere uſque ad finem decimiquarti anni, & hoc tempore illi non obſtat taciturnitas, quia etiamſi expreſsè voviſſet, tamen non potuiſſet ſe adſtringere ad votum caſtitatis, cap. 1. & cap. *Illud, 20. q. 1.* ſecundum Innoc. & alios ſupracitatos, *nu. 32. & 45.* & in hac ſpecie notat Calder. *d. conſ. 462. ad finem, aliàs conſ. uni. Qui Cler. vel voven.* Tertium tempus eſt poſt finem decimiquarti anni; & tunc cum ſtatim, id eſt infra triduum, contradixerit; utique ſe ad continentiam non obligavit; & ſic nullum tempus datur, in quo ligatus remanſerit: & in hoc conveniunt gloſſa Joannis in d. cap. *Pueri*, & gloſ. *ultima hic*, dum firmant ita demum talem teneri continẽter vivere, ſi ſit doli capax: idem apertius tenet Hugo in cap. *Subdiaconum, 77. diſtin.* & poſt eũ Hoſtien. in d. cap. *Vel non eſt compos, n. 6.* aſſerentes non præjudicari puero in cunis ordinato, ſi adveniente ætate adulta ſtatim contradicat; & eſt argumentum expreſſum in cap. *Maiores §. penult. & fin. ſup. de baptiſ.* in cap. *Cum ſimus*, & cap. *Significatum, de regular.* idem tenet Archid. in d. cap. *Pueri, n. 1.* Henrinc. & alij hic: & huic ſententiæ à fortiori adſcribendi ſunt Innoc. Hoſt. & alij ſupracitati *nu. 31.* qui tenent ordinatum non obligari ad continentiam, ſi ſtatim poſt ſuſceptum Ordinem, vel poſt finem decimi quarti anni ſtatim
53 contradixerit, ut in caſu proximè ſequenti. Et idem dicendum in caſu converſo, id eſt in eo, qui factus doli capax ſtatim contradixit, & in contradictione perſeveravit uſque ad finem decimiquarti anni, ſed poſtea tacuit, ſuamq; ordinationẽ nec expreſsè approbavit, aut reprobavit: hic enim præſumitur in priori contradictione perſeverare; & ideo ad continentiam non tenetur, ut clarè patebit infra in 6. *caſu.*

54 Quintus caſus eſt cùm ordinatus ſimiliter ante uſum rationis, poſtea factus doli capax, nec ante, nec poſt finem decimiquarti anni infra triduum expreſsè, aut tacitè contradixit, aut conſenſit ordinationi ſuæ, ſed ſemper tacuit, & habuit ſe merè negativè: hic caſus eſt valde dubius. Hugo, & Hoſt. ſupracitati n. 52. dicunt puerum in cunis ordinatum, & ſic ante uſum rationis characterem recipere, ſed ei non præjudicari quoad continentiam, ſi adveniente ætate adulta contradicat. Atque ita à contrario ſupponunt ei præjudicari ſi taceat, & non contradicat. Quibus ſuffragantur jura, quæ probant taciturnitatem haberi pro conſenſu, ut cap. *Diaconus*, & ibi gloſ. *in ver. Tacuerit, 27. diſtin.* c. *Plerumque, 2. q. 7.* ubi gloſ. *in ver. Et tacent*, dicit taciturnitatem ſemper obeſſe, niſi in tribus caſibus ibi expreſſis, cap. *Si ferrum, 54. diſtin.* cap. *Si forte, 65. diſtin.* cap. *Puella, 20. q. 2.* l. *ff. ſol. matr.* & l. 1. C. *de nupt.* cum concordan. de quibus ibi in gloſ. 1. Et pro hac parte ſunt Authores ſupracitati n. 22. qui tenent indiſtinctè ordinatum ante uſum rationis ob impreſſum characterem teneri continenter vivere.

Sed nihilominus verius videtur hunc ad continentiam non teneri; nam ſi inſpiciamus tempus ordinationis, votum induci non potuit, quia deerat rationis uſus, qui eſt de intrinſeca ratione voti, ut oſtenſum eſt ſupra in tertio caſu: nec potuit induci inſpecto tempore poſt ſeptennium uſque ad finem decimi quarti anni, quia ob defectum ætatis etiamſi voluiſſet, tamẽ non potuiſſet ſe voto continentiæ adſtringere, ut ſimiliter probatum
56 eſt ſupra in 4. *caſu.* Demum inſpecto tempore

poſt

poſt finem quatuordecim annorum itidem votū
non cenſetur inductum, quoniam ex ſola tacitur-
nitate in materia tam gravi, & præjudiciali non
inducitur obligatio, l. *Qui tac.* §. *Vetare, ff. de fur.*
ſecundum Bellam ſupracitatum *num.* 39. ubi enim
agitur de obligatione perſonali inducenda, taci-
turnitas non habetur pro conſenſu, l. *Non ſolum*,
in princip. & l. *Filiusfamilias*, § *Invitus, ff. de procu-*
rator. & notat Socin. *reg.* 4. incip. *In obligatione*
perſonarum inducenda, & reg. 3 *praceden. Taciturni-*
tas ad aliquem obligandum.
57 Nec obſtant jura contraria; quoniam proce-
dunt quando cum taciturnitate concurrit actus
poſitivus, ut declarat Socin. *in prædleg. reg.* 3. *in*
5. fallen. Et in his terminis loquitur textus in d. c.
58 *Diaconus*, 27. *diſtinct.* Nam ibi Diaconus iſte, qui
ante ordinationem proteſtatus fuerat ſe velle ma-
trimonium contrahere nec poſſe in caſtitate per-
manere; poſtea Ordinem Diaconatus ſuſcepit.
Et quamvis in ordinatione tacuerit; tamen ma-
trimonium poſtea contrahere nō potuit, quia fa-
59 cto ipſo à proteſtatione receſſit. Atque ita præ-
ter taciturnitatem, ibi intercéſſit actus poſitivus
Ordinis ſacri, cui votum continentiæ eſt annexū.
cap. *A multis, ſupra de ætat. & qualit.* Qui autem
recipit alterum connexorum cenſetur ad alterum
ſe obligaſſe, ut notat gloſ. in Clem. *Vt ſ. in verb.*
Removeantur, eod. tit. & Abb. in cap. *Cum in cun-*
ctis, §. *Inferiora, num.* 10. *de elect.* Et in his termi-
nis etiam procedit textus in d. cap. *Si fortè*, 63. *di-*
60 *ſtinct.* Nam ibi quoque intercéſſit actus poſitivus
receptionis litterarum, quibus populus compella-
bat Epiſcopū, ut Comprovinciales Epiſcopos or-
dinaret. Unde non mirum ſi Epiſcopo tacente,
& diſſimulante, jus ordinandi ad Epiſcopos vici-
61 næ provinciæ fuit devolutum: nam litteras reci-
piens, & legens cenſetur eo ipſo illas approbare,
ut notat Bald. in l. *Si Procuratorem abſentem*, *in*
princip. ff. de Procur. & in l. *Si filiusfamilias*, *la ſe-*
conda: ubi etiam Angel. *in fine*, *ff. ad Macedon.*
62 Ideoque ſi quis recipiat, & legat Epiſtolam, in
qua continetur eum debere centum, & non con-
tradicat, cenſetur debitum confiteri. Et hanc eſſe
mirabilem cautelam extorquendi confeſſionem à
debitore, affirmat Matheſil. *ſingul.* 22. incipien.
Nota mirabilem modum, Marſil. *ſing.* 344. & Abb.
conſ. 18. *num.* 5. *lib.* 2. Et quamvis non deſint op-
poſitam ſentientes; tamen hæc eſt cōmunis opi-
nio, ut quamplurimis cumulatis teſtatur Menoch.
de Arbitrar. Iudic. caſu 21. *incipien. Cautelam ſatis*
egregiam, & Covarr. in cap. *Ioannes, num.* 4. *de*
teſtamen. Et eam ſequuntur Canoniſtæ in Cle-
63 men. 1. ubi Ancharan. *num.* 4. *de Procur.* At verò ſi
actus poſitivus nō intercedat, taciturnitas quam-
vis in favorabilibus habeatur pro conſenſu, ut in
regula Sexti, *Qui tacet*: tamen ſecus eſt in præju-
dicialibus, ut Bald. notat *conſ.* 299. *Dicunt Petrus,*
& Cynus, num. 5 *verſ. Item contractus. lib* 1. Et eſt
ratio ſecundum eum, quia ſicut ubi agitur de lu-
cro facilè quis conſentit; ita ubi agitur de damno
quis diſſentit. Quamobrem cum in caſu præſenti
poſt uſum rationis, & poſt ætatem habilem ad vo-
vendum idoneam, nullus actus poſitivus Ordinati
intercéſſerit; ſola taciturnitas haberi non poteſt
pro conſenſu. Neque hic inducta fuit ulla obliga-
tio ad continentiam.
64 Item non obſtant jura, quæ inducunt tacitam
profeſſionem poſt ætatem legitimam; quoniam
vel loquuntur in eo, qui poſt decimumquartum
annum immiſcuit ſe actibus profeſſorum, ut in
cap. *Vidua, de Regular.* vel in eo, qui habitum ſuſce-
pit, qui ſolis profitentibus dari conſuevit, ut in
Clemen. 1. *eod. tit.* vel in eo, qui poſt ætatem legi-
timam per annum cum delatione habitus indi-
ſtincti in Religione perſeveravit, ut in cap. 1. *de*
Regular. lib. 6. Atque ita in prædictis caſibus ſem-
per intercéſſit actus poſitivus ejus, qui verbo, vel
facto ingreſſum, vel profeſſionem ſuam ratifica-
vit. Nos verò loquimur in illo, qui nec facto, nec
65 verbo ordinationem ſuam ratam habuit. Præte-
rea jura prædicta loquuntur in caſu, in quo quis
ante annos diſcretionis ſponté ingreſſus eſt mo-
naſterium; Nos verò in caſu, in quo quis nec tē-
pore ſuſceptionis Ordinis, nec unquam poſtea
66 conſenſit ordinationi ſuæ. Ubi autem ab initio
eſt nullitas ex defectu conſenſus, per remotionē
impedimenti non inducitur ratihabitio, ut probat
textus in cap. *un. in princip. & §. fin. ſupra de deſponſ.*
impub. ubi ſponſalia contracta ante uſum rationis,
quæ nulla ſunt ex defectu conſenſus, per superve-
nientiam ætatis non convaleſcunt, niſi verbo, vel
67 facto ratificentur. Ad idem textus in cap. *Inſu-*
per, qui matrim. accuſ. poſſ. ubi matrimonium meri
contractum in ætate innubili, ſublato impedi-
mento, ex carnali copula validatur, non autem ex
ſola taciturnitate: & notat Feder. de Sen. *conſil.*
194. *In dubijs matrimonialibus, in princip.*
68 Demum non obſtat quod faciat Ordo, quod
votum facere non poſſet, ut dicunt gloſſæ præal-
legatæ *num.* 29. & 30. Etenim cum Ordo ſacer ex
ſola Conſtitutione Eccleſiæ habeat votum conti-
nentiæ annexum, cap. *Cum olim*, & ibi gloſ. *in ver.*
Voto continentia, ſupra de Cler. conjug. cap. *A multis, de*
ætat. & qualit. Eccleſia verò non poſſit quemquā
non conſentientem ad continentiam obligare, ut
probatum eſt ſupra *nu.* 51. hinc neceſſario ſequi-
tur ut ſola Ordinis collatio, ſi deſit conſenſus,
69 voti obligationem inducere non poſſint. Rurſus
ut inquit Marian. Socin. *hic num.* 12. quod dici-
tur, Ordo habet votum continentiæ annexum,
verum eſt niſi impediat defectus ætatis, ut hoc
caſu, in quo Ordo fuit collatus non habenti u-
ſum rationis.
Et hanc ſententiam, ſi diligenter expendatur,
tenet Archid. poſt Hugonem in cap. *Pueri, num.* 1.
q. 1. ait: Sed tu dic cum Hugone quod talis tene-
tur continenter vivere ſi velit in Ordine remane-
re, & miniſtrare, & uti privilegio Clericali, vel
ſi conſenſerit factus adultus; alioquin non credo
ei factum eſſe præjudicium in aliquo ſentiūt ergo
Hugo, & Archid. in duobus tantùm caſibus ſic
ordinatum adſtringi voto continentiæ, idest ſi ta-
citè ratam habuit ordinationem ſuam per mini-
ſterium Ordinis, & uſum privilegij Clericalis; aut
cum factus adultus expreſsè conſenſit; alioquin
extra hos duos caſus tenent non eſſe illi factum
præjudicium. Et conſequenter ſecundum eos ex
ſola taciturnitate non oritur obligatio. Et con-
ſentiunt Bellam. Butr. & alij ſupracitati *num.* 48.
Hoc ipſum ſentit gloſſa Joannis in d. cap. *Pueri, in*
ver. Ad ſacros, 1 *qu.* 1. & gloſ. *fin. hic*, dum dicunt
hunc teneri cōtinere ſi ſit doli capax; quia ſtatim
ante ordinationem debuit contradicere: Sentiunt
enim à contrario non teneri ſi doli capax non ſit;
quia contradicere non potuit. Idque expreſſius
hic tenet Henric. Boich. *col.* 4. *verſ. Sed tu diſtin-*
gues

gue: nec diſſentit Innocen. in d. cap. *Vel non eſt*
compos, *num.* 1. *de tempor. ordin.* quia loquitur in
eo, qui poſt ſuſceptum Ordinem ſtatim contra-
dixit, & ſic in eo, qui tempore ordinationis erat
doli capax.
70 Sextus caſus eſt in eo, qui erat quidem doli ca-
pax tempore ordinationis: ſed tamen poſt ſuſce-
ptum Ordinem ſtatim contradixit, & in contra-
dictione uſque ad finem decimiquarti anni perſe-
veravit. Poſt finem verò decimiquarti anni ta-
cuit, ſuſceptum Ordinem nec expreſsè, nec taci-
tè approbando, vel reprobando. Et hunc puto nō
teneri continentiam ſervare, ſed poſſe ad nuptias
tranſire, quia etſi nullatenus debuerit ab initio or-
dinationi ſuæ conſentire, ut ait gloſ. *fin. hic* tamen
ex ſuſceptione Ordinis ſacri non remanſit obliga-
tus: nam etſi expreſsè voluiſſet: tamen non po-
tuiſſet ſe voto continentiæ adſtringere, ut ſæpius
repetitum eſt: & virginitas ſuaderi poteſt, non im-
perari, cum res ſit magis voti, quàm præcepti, c. *In-*
tegritas, 32. *qu.* 1. Et in hoc caſu propriè loquitur
Innoc. in d. cap. Vel non eſt compos, cujus opinio
communiter tenetur, ut patet ex dictis ſupra *n.* 31.
71 Neque verò ſic ordinato obfuit taciturnitas poſt
finem decimiquarti anni, quia cum prius expreſsè
contradixerit, cenſetur in contradictione illa, &
72 priori diſſenſu perduraſſe. Ad quod allego tex-
tum expreſſum in cap. *Maiores*, §. *fin. ſupra de*
Baptiſ. ibi, (Dormientes autem, & amentes ſi
priuſquam amentes fuerint, aut dormirent in con-
tradictione perſtiterint, in eis intelligitur contra-
dictionis propoſitum perdurare.) Ad idem eſt gl.
ſingularis in cap. 1. *in ver. Non timore*, *ſup. Quod*
met. cau. quæ in terminis voti ſolemnis Religio-
nis ſic ait: quia conſtabat de proteſtatione volun-
tatis ab initio facta, adhuc præſumitur noſſe, cap.
Ludharius, 31. *qu.* 2. l. *Si quis*, *in princip. ff. de leg.* 3.
& qui voluntatem immutatam allegat, hoc pro-
bare debet, l. *Sancimus*, *C. de teſtam.* cum alijs al-
legatis in gloſſa: qua de re latè Menoch. *præſump.*
57. *n.* 23.
73 Septimus caſus præcedenti oppoſitus eſt in eo,
qui ſimiliter tempore ordinationis erat doli capax
& poſt ſuſceptum Ordinem tacuit uſque ad finem
decimiquarti anni; ſed poſtea infra triduum re-
clamavit. Et idem puto, quod in præcedenti caſu,
ut ſcilicet continere non teneatur. Nam nec Or-
dinis ſuſceptio, nec taciturnitas illi obfuit ante
decimumquartum annum expletum, ut conſtat ex
dictis ſupra *num.* 31. 45. & 51. Quando autem
potuiſſet ſe voto adſtringere, idest poſt finem de-
cimiquarti anni, ſtatim reſilivit: & ſic numquam
remanſit obligatus. Et hujus ſententiæ eſt apertè
Innocentius communiter receptus loco citato:
ait enim talem non teneri continere, ſi ſtatim con-
tradixit, & in contradictione uſque ad finem deci-
miquarti anni perſeveravit, aut ſi contradixit poſt
finem decimiquarti anni. Et ſic Innocentius cum
loquatur alternativè, clarè ſentit ſatis eſſe ut poſt
finem decimiquarti anni contradicat, licèt prius
tacuerit, & non contradixerit.
74 Octavus, & ultimus caſus eſt in eo, qui tempo-
re ordinationis itidem erat doli capax, & poſt ſu-
ſceptum Ordinem tam uſq; ad finem decimiquarti
anni, quam poſtea infra triduum tacuit, ſuamque
ordinationem nec verbo, nec facto ipſo ratifica-
vit, aut reprobavit. Et hoc caſu quidquid contra
ſcripſerit Bellam. in d. c. *Vel non eſt compos, num.* 4.
verſ. Et quid quid ſit, de tempor. ordin. & ex recentio-
ribus Sanch. *de matrim. lib.* 7. *de impedimentis di-*
ſput. 30. *n.* 8. Exiſtimo hunc adſtringi voto con-
tinentiæ, nec poſſe validè matrimonium contra-
here. Moveor quia cum ab initio conſenſerit Or-
dinis ſuſceptioni, quamvis tunc temporis non po-
tuerit ſe voto obligare ob defectum ætatis: ta-
men ſublato hoc impedimento per supervenien-
tiam ætatis legitimæ cenſetur perdurare in primo
conſenſu, qui non præſumitur mutatus, niſi pro-
betur. Et ita obligatio non inducitur ex ipſa ta-
citurnitate, ut putavit Bellamera, ſed inducitur ex
perſeverantia conſenſus, qui ſublato impedimen-
75 to, utiq; potuit obligationem inducere. Ad quod
adduco notabilem doctrinam Innocentij in cap.
Conſuluit, *ſupra de converſ. conjug.* ubi tenet vo-
tum, quod vir uxore ſua vivente, & contradicente
ingrediendo monaſterium emiſit, & non valuit,
poſtea fuiſſe ſolemnizatum ex perſeverantia in
monaſterio poſt mortem uxoris. Et reddit ratio-
nem, quia ſeparando ſe ab uxore ſive invita, ſive
voluntaria, ſemper præſumitur velle mutare ſæcu-
lum. Et ex quo tale propoſitum habet, per habitus
ſuſceptionem eſſe ſolemnizatum votum, niſi uxor
impediret, ut in cap. *Conſuluit, de Regul.* Ergo ſub-
lato impedimento uxoris, ſtatim primo momen-
to poſt mortem ejus votum ſolemnizatur. Ita In-
noc. qui idem tenet in cap. *Quidam, de converſ. con-*
jugat. quem ibi ſequitur Joan. de Anan. *in fine*, &
Abb. in d. cap. *Conſuluit, n.* 3. Eodem igitur modo
qui ante pubertatem ſuſcepit Ordinem ſacrum,
uſque ab initio propoſitum habuit ſe obligandi ad
votum continentiæ annexum Ordini; & niſi de-
fectus ætatis fuiſſet impedimento, ex eo tempore
votum fuiſſet ſolemnizatum, ut in cap. *unico, de*
voto lib. 6. Ergo remoto obſtaculo ætatis per la-
pſum anni decimiquarti, illicò votum remanſit
76 ſolemnizatum. Item ſuadetur exemplo ejus, qui
ante pubertatem profeſſionem emiſit. Nam quā-
vis poſſit reſilire ante finem decimiquarti anni,
cap. *Cum ſimus*, *de Regular.* Tamen poſtea non
poteſt, quia ex quo ætas jam adulta eſſe cœpit, fir-
matur votum virginitatis, cap. 1. 20. *qu.* 1. & notat
gloſ. in cap. *Significatum*, *in ver. Ratam habuerit*,
de Regular. quæ dicit profeſſionem ante decimum-
quartū annum emiſſam validari, ſi poſt illud tem-
pus remaneat, argum. cap. *Litteras*, & cap. *Acceſ-*
ſit, de deſponſ. impub. & eſſe ibi argumentum, quod
ea, quæ ab initio non valent, tractu temporis con-
valeſcunt, ut in cap. *De illis, il ſecondo*, *eod. tit.*
Item notat gloſ. in cap. 2. *in verb. Fermaverat*, *de*
Regular. dicens puerum ante finem decimiquarti
anni poſſe reſilire; poſtea verò exire non poſſe:
allegat cap. *Illud* 20. *qu.* 1. Licèt per jura Sexti ad
hoc requiratur perſeverantia annalis poſt annum
decimumquartum cum delatione habitus indi-
ſtincti, ut in cap. 1. *de Regular. lib.* 6.
Et confirmatur, quia difficilius introducitur votū
ſolemne Religionis in eo, qui non eſt profeſſus, &
de non Monacho efficitur Monachus, quàm votū
ſolemne continentiæ Ordini ſacro annexum in eo
qui jam ordinatus eſt, & characterem habet ſe-
cundum Innoc. Hoſtien. & alios præallegatos, *n.* 34
77 *verſ. Quod adeo verum eſt.* Item ſecundum Cal-
der. in præalleg. *conſ. unico, circa finem*, *Qui Cleric.*
vel voven. profeſſioni ineſt votum continentiæ de
ſui natura, & eſt de ipſius ſubſtantia. cap. *Cum ad*
monaſterium, *de ſtat. Monach.* Sed Ordini ſacro
ineſt

ineſt ex Conſtitutione Eccleſiæ, c. *Nicæna*. 31. *di-*
ſtinct. & *cap. Cum olim, de Cler. conjug.* & dictum
eſt ſupra *num.* 68. Quamobrem ſi in prædictis duo-
bus caſibus remoto impedimento ſolemnizatur
votum Religionis ex perſeverantia in primo con-
ſenſu ; multo magis ex eadem perſeverantia re-
moto obice ſolemnizatur votum caſtitatis Ordi-
78 ni ſacro annexum. Præterea generale eſt, ut rati-
ficatio inducatur propter præcedentis actus con-
tinuationem, ut notat Socin. *in reg.* 3. *Taciturnitas*
ad aliquem obligandum, *in* 4. *fallen.* Poſtremò pro
hac ſententia eſt clarè Innocen. & alij ſupra citati,
num. 31. Non enim dicunt ſic ordinatum non te-
neri continere, niſi poſt pubertatem ratificet, ut
malè eos inducit Sanchez *lib.* 7. *de impedim. d. di-*
ſput. 30. *num.* 9. Sed dicunt teneri continere ſi con-
tradicat ſtatim poſt ſuſceptum Ordinem, & in cõ-
tradictione perſeveret uſq; ad finem decimiquar-
ti anni. Aut ſi ſtatim poſt finem decimiquarti anni
contradicat. Et ſic apertè ſentiunt è contrario or-
dinatum teneri ſi taceat, & non contradicat. Et
ita ad hoc non requirunt ratificationem ; imò nec
requirunt ut ordinatus poſt ætatem adultam in-
terrogetur an velit in Ordine remanere, necne, ut
79 dictum eſt ſupra *num.* 34. Præterquam quod etſi
requirerent ratificationem ; illa tamen inducitur
eo ipſo quod ordinatus poſt ætatem legitimam in-
fra triduum non reclamavit, quia cenſetur ratifica-
re, ut ex dictis patet, & idemmet Sanchez fatetur
ſub *num.* 10. *in fine*, & *n. ſeq.* ubi itidem admittit
non requiri interrogationem. Eidem ſententiæ
adnumeranda eſt gloſ. *fin. hic*, & DD. qui ſimpli-
citer aſſerunt ſic ordinatum teneri continenter
vivere, & impediri matrimonium contrahere, ſi
tempore ordinationis erat doli capax, aliàs ſecus;
quæ diſtinctio communiter tenetur teſte Imola
in cap. *Ioannes*, *n.* 22. *ſupra de Cler. conjug.*
80 Porrò huic concluſioni valdè affine eſt quod
de furioſo cenſuit Sacra Congregatio Cardinaliũ
Concilij Tridentini Interpretum. Quæſitum eſt
enim, An furioſus habens dilucida intervalla ad
Subdiaconatus Ordinem promotus continere te-
neatur ; & dato quod teneatur, an ſit ei conceden-
da diſpenſatio ut poſſit contrahere matrimoniũ.
Die 23. Decembris 1587. Sacra Congregatio cen-
ſuit teneri, ſi tempore dilucidi intervalli fuit pro-
81 motus, vel ſi id etiam dubium eſt. An verò tenea-
tur ſi dum mentis erat compos intentionem ha-
bebat ſuſcipiendi Subdiaconatum, ſubſtitit ma-
jor pars Congregationis : tametſi propterea quod
non videtur veriſimile furioſum quo tempore fu-
rore percitus erat, Ordinem ſuſcepiſſe, reſpondit
illum ad continentiam teneri. Ita reſponſio hoc
82 modo eſt concepta, Aut tempore ſuſceptionis nõ
agitabatur furore, durantibus nempe dilucidis in-
tervallis : & teneri. Aut agitabatur : & non teneri,
niſi ante furorem habuiſſet intentionẽ ſuſcipien-
83 di. Aut non conſtat ſanæ, an inſanæ mentis tunc
eſſet : & item teneri. Pondera deciſionem in ea
parte, in qua dicit ordinatum in furore ad conti-
nentiam teneri, ſi ante furorem habuit intentio-
nem ſuſcipiendi Subdiaconatum : nam ſicut ordi-
natus in furore, durante adhuc furoris impedimẽ-
to ad continentiam non tenebatur, ſed impedi-
mento ſublato illicò remanſit obligatus ex vi Or-
dinis, & conſenſus præexiſtentis : eodem modo
ordinatus in ætate inhabili, durante ætatis impe-
dimento ad continentiam non tenebatur, ſed ſta-
tim ligatus remanſit eo ſublato ex vi præcedentis
conſenſus, & Ordinis jam ſuſcepti, argum. c. *inter*
corporalia, ſupra de tranſl. Epiſc.
84 Non obſtat textus, quem Bellan. allegat in
cap. *un. de deſponſ. impub. lib.* 6. quoniam ſponſa-
lia idcirco ibi non cenſentur ratificata per remo-
tionem impedimenti, quia fuerunt nulla ex defe-
ctu conſenſus. Quo caſu ratificatio non induci-
tur, quia non eſt dare perſeverantiam in priori
conſenſu, qui nullus fuit, ut oſtenſum eſt ſupra
num. 65. At ſecus eſt ubi actus ab initio non fuit
nullus ex defectu conſenſus, ut hoc caſu ; tunc
enim ex continuatione actus ſublato obice benè
inducitur ratificatio ; ut per Socin. d. *reg.* 3. *in*
quarta fallentia, & conſtat ex dictis.

Explicit Commentarius in I. Par. Quinti Libri Decretalium.

PRO-

PROSPERI FAGNANI

COMMENTARIA IN SECUNDAM PARTEM QUINTI LIBRI DECRETALIUM.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud IOANNEM WILHELMUM FRIESSEM, Iuniorem.
ANNO M. DC. LXXVI.

Cum Privilegio Sacræ Cæſareæ Majeſtatis ad Decennium.

ineſt ex Conſtitutione Eccleſiæ, c. *Nicæna*. 31. *di-
ſtinct.* & *cap. Cum olim, de Cler. conjug.* & dictum
eſt ſupra *num.* 68. Quamobrem ſi in prædictis duo-
bus caſibus remoto impedimento ſolemnizatur
votum Religionis ex perſeverantia in primo con-
ſenſu; multo magis ex eadem perſeverantia re-
moto obice ſolemnizatur votum caſtitatis Ordi-
78 ni ſacro annexum. Præterea generale eſt, ut rati-
ficatio inducatur propter præcedentis actus con-
tinuationem, ut notat Socin. *in reg.* 3. *Taciturnitas
ad aliquem obligandum, in* 4. *fallen.* Poſtremò pro
hac ſententia eſt clarè Innocen. & alij ſupra citati,
num. 31. Non enim dicunt ſic ordinatum non te-
neri continere, niſi poſt pubertatem ratificet, ut
malè eos inducit Sanchez *lib.* 7. *de impedim. d. di-
ſput.* 30. *num.* 9. Sed dicunt teneri continere ſi con-
tradicat ſtatim poſt ſuſceptum Ordinem, & in cō-
tradictione perſeveret uſq; ad finem decimiquar-
ti anni. Aut ſi ſtatim poſt finem decimiquarti anni
contradicat. Et ſic apertè ſentiunt à contrario or-
dinatum teneri ſi taceat, & non contradicat. Et
ita ad hoc non requirunt ratificationem; imò nec
requirunt ut ordinatus poſt ætatem adultam in-
terrogetur an velit in Ordine remanere, necne, ut
79 dictum eſt ſupra *num.* 34. Præterquam quod etſi
requirerent ratificationem; illa tamen inducitur
eo ipſo quod ordinatus poſt ætatem legitimam in-
fra triduum non reclamavit, quia cenſetur ratifica-
re, ut ex dictis patet, & idemmet Sanchez fatetur
ſub *num.* 10. *in fine*, & *n. ſeq.* ubi itidem admittit
non requiri interrogationem. Eidem ſententiæ
adnumeranda eſt gloſ. *fin. hic*, & DD. qui ſimpli-
citer aſſerunt ſic ordinatum teneri continenter
vivere, & impediri matrimonium contrahere, ſi
tempore ordinationis erat doli capax, aliàs ſecus;
quæ diſtinctio communiter tenetur teſte Imola
in *cap. Ioannes, n.* 22. *ſupra de Cler. conjug.*

80 Porrò huic concluſioni valdè affine eſt quod
de furioſo cenſuit Sacra Congregatio Cardinaliū
Concilij Tridentini Interpretum. Quæſitum eſt
enim, An furioſus habens dilucida intervalla ad
Subdiaconatus Ordinem promotus continere te-
neatur; & dato quod teneatur, an ſit ei conceden-
da diſpenſatio ut poſſit contrahere matrimoniū.
Die 23. Decembris 1587. Sacra Congregatio cen-
ſuit teneri, ſi tempore dilucidi intervalli fuit pro-
81 motus, vel ſi id etiam dubium eſt. An verò tenea-
tur ſi dum mentis erat compos intentionem ha-
bebat ſuſcipiendi Subdiaconatum, ſubſtitit ma-
jor pars Congregationis: tametſi propterea quod
non videtur veriſimile furioſum quo tempore fu-
rore percitus erat, Ordinem ſuſcepiſſe, reſpondit
illum ad continentiam teneri. Ita reſponſio hoc
82 modo eſt concepta, Aut tempore ſuſceptionis nō
agitabatur furore, durantibus nempe dilucidis in-
tervallis: & teneri. Aut agitabatur: & non teneri,
niſi ante furorem habuiſſet intentionē ſuſcipien-
83 di. Aut non conſtat ſanæ, an inſanæ mentis tunc
eſſet: & item teneri. Pondera deciſionem in ea
parte, in qua dicit ordinatum in furore ad conti-
nentiam teneri, ſi ante furorem habuit intentio-
nem ſuſcipiendi Subdiaconatum: nam ſicut ordi-
natus in furore, durante adhuc furoris impedimē-
to ad continentiam non tenebatur, ſed impedi-
mento ſublato illicò remanſit obligatus ex vi Or-
dinis, & conſenſus præexiſtentis: eodem modo
ordinatus in ætate inhabili, durante ætatis impe-
dimento ad continentiam non tenebatur, ſed ſta-
tim ligatus remanſit eo ſublato ex vi præcedentis
conſenſus, & Ordinis jam ſuſcepti, argum. c. *inter
corporalia, ſupra de transl. Epiſc.*

84 Non obſtat textus, quem Bellam. allegat in
cap. *un. de deſponſ. impub. lib.* 6. quoniam ſponſa-
lia idcirco ibi non cenſentur ratificata per remo-
tionem impedimenti, quia fuerunt nulla ex defe-
ctu conſenſus. Quo caſu ratificatio non induci-
tur, quia non eſt dare perſeverantiam in priori
conſenſu, qui nullus fuit, ut oſtenſum eſt ſupra
num. 65. At ſecus eſt ubi actus ab initio non fuit
nullus ex defectu conſenſus, ut hoc caſu; tunc
enim ex continuatione actus ſublato obice benè
inducitur ratificatio; ut per Socin. d. *reg.* 3. *in
quarta fallentia*, & conſtat ex dictis.

Explicit Commentarius in I. Par. Quinti Libri Decretalium.

PRO-

PROSPERI

FAGNANI

COMMENTARIA

IN SECUNDAM PARTEM QUINTI LIBRI DECRETALIUM.

COLONIÆ AGRIPPINÆ.

Apud IOANNEM WILHELMVM FRIESSEM, Iuniorem.

ANNO M. DC. LXXVI.

Cum Privilegio Sacræ Cæſareæ Majeſtatis ad Decennium.

RUBRICÆ, ET CAPITULA HUJUS SECUNDÆ PARTIS LIBRI QVINTI DECRETALIVM.

de *Exceſſibus Prælatorum, & ſubditorum.* pag 1

ACcedentibus. 11
Ex litteris. 11
Nimis iniqua. 17
Nimis prava. 17
Sicut unire. 1

de *Novi operis nunciatione.* 29

CVm ex injuncto. 29

de *Pœnis.* 92

LIcet. 92
Presbyteri. 95
Tuæ. 100

de *Pœnitentiis, & remiſſionibus.* 100

CVm ex eo. 135
Manifeſta. 100
Ne pro dilatione. 138
Officii. 118
Omnis. 123
Quæſitum. 116
Qui Presbyterum. 103

de *Privilegiis, & exceſſibus privilegiatorum.* 36

CVm Capella. 58
Cum & plantare. 42
Cum olim, il primo. 57
Cum olim, il ſecondo. 56
Epiſcopalia. 36
Ex parte, il ſecondo. 64
Ex parte, il terzo. 87
In his. 87
Patentibus. 44
Quanto. 84
Quod nonnullis. 80
Quoniam. 74
Tuarum. 47
Vt Privilegia. 76

de *Sententia excommunicationis.* 147

A Nobis, il primo. 149
A nobis, il ſecondo. 163
Contingit, il ſecondo. 179
Cum illorum 171
Cum non ab homine. 147
Cum pro cauſa. 158
Cum voluntate. 204
In audientia. 158
Inquiſitioni 197
Nuper. 196
Perpendimus. 155
Per tuas. 174

Per-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Pervenit. 147
Reſponſo. 184
Sacro. 197
Si aliquando. 182
Vt famæ. 174

de *Verborum ſignificatione.* 208

Ovimus. 214
Olim. 208

PRO-

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA IN SECVNDAM PARTEM QVINTI LIBRI DECRETALIUM.

DE EXCESSIBVS Prælatorum, & Subditorum.

Cap. Sicut unire.

SVMMARIVM.

1 *ABBAS monaſterium ſuum alteri monaſterio ſubjicere, vel unire non poteſt ſine auctoritate diœceſani etiam de Metropolitani conſenſu.*
2 *Inter poteſtatem Papæ, & poteſtatem Epiſcoporum quæ ſit proportio.*
3 *Papa poteſt Epiſcopatus unire etiam ſine cauſa, & ſine alicujus conſilio, vel conſenſu.*
4 *Papa non conſuevit, nec poteſt ardua expedire ſine conſilio Cardinalium de poteſtate ordinaria, ſecus de poteſtate abſoluta.*
5 *Vnio, & ſubjectio Epiſcopatuum eſt ſoli Papæ reſervata.*
6 *Concilium provinciale debet examinare quas Cathedrales invicem unire, vel novis proventibus augere expediat.*
7 *Cauſis Papæ reſervatæ qui ſint remiſſive.*
8 *Archiepiſcopus licet ſit judex ordinarius ſuorum Suffraganeorum, nullam tamen juriſdictionem exercere poteſt in eorum diœceſibus niſi in caſibus in jure expreſſis.*
Metropolitanus Epiſcopo nolente, aut negligente non poteſt unire beneficia ſimplicia Præbendis Canonicalibus. ibidem.
9 *Epiſcopus auctoritate propria poteſt duo monaſteria ſuæ diœceſis non exempta invicem unire, aut unum alteri ſubjicere.*
10 *Beneficia unius diœceſis ex quacumque cauſa ab Epiſcopo uniri non poſſunt beneficiis alterius diœceſis.*
11 *Vnio Eccleſiarum exemptarum cujus auctoritate ſit facienda.*
12 *Vnire an poſſit Prælatus inferior Eccleſias ſibi pleno jure ſubjectas, & nn. ſeqq. uſque ad n. 19.*
13 *Quid ſi Prælatus ſit exemptus.*
14 *Et quid ſi in certa parte diœceſis juriſdictionem habeat Epiſcopalem, & n. n. 10. & ſeqq.*
15 *Et quid ſi facultatem uniendi acquiſierit præſcriptione, vel privilegio.*
16 *Vnire eſt juriſdictionis Epiſcopalis.*
Prælatus inferior habens in loco juriſdictionem quaſi Epiſcopalem poteſt explicare omnia, quæ ad Epiſcopalem juriſdictionem pertinent. ibid.
17 *Prælatus inferior dicitur habere juriſdictionem quaſi Epiſcopalem ſi habeat Eccleſias ſibi pleno jure ſubjectas.*
18 *Abbates exempti, & juriſdictionem ordinariam quaſi Epiſcopalem habentes non poſſunt unire beneficia ſimplicia præbendis Canonicalibus in vim c. 15. ſeſſ. 24. Conc. Trid.*
19 *Vnire an poſſit Epiſcopus beneficia propter ſuam negligentiam ad Sedem Apoſtolicam devoluta, & nn. ſeqq.*
20 *Vnio concernit proprietatem beneficij, collatio vero titulum.*
21 *Vnio non eſt actus omnino voluntarius, ſed requirit cauſam utilitatis, vel neceſſitatis.*
22 *Vnire an poſſit Epiſcopus beneficia Sedi Apoſtolicæ reſervata, vel affecta, & num. ſeqq. uſque ad n. 38.*
23 *Vnio facta ab Epiſcopo de beneficio reſervato ſuſpenditur donec Papa contulerit, & proviſus Apoſtolicus beneficium dimiſerit.*
Declaratur n. 25. & 33.
24 *Vnio non ſortitur effectum in præjudicium expectantis, ſed manet in ſuſpenſo uſque ad illius obitum, vel reſignationem.*
25 *Quod procedit ſi gratia expectativa præcedat unionem; ſed ſi unio præcedat gratiam, vel reſervationem, collatio Apoſtolica eſt nulla non facta mentione unionis.*
26 *Et quid ſi collatio facta fuerit motu proprio.*
27 *Vnionibus Papa non conſuevit derogare in vocationibus per obitum, ſed ex cauſa reſignationis dumtaxat.*
28 *Clauſula ſuſpenſiva quarumcumque unionum in litteris reſignationis ſuſpendit etiam uniones factas Seminario.*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Vnio de beneficio viventis valet, ſed ſuſpenditur ſi contingat illud reſignari, & reſignationem admitti per Sedem Apoſtolicam, ibidem.
29 *Vnire non poteſt Epiſcopus beneficium reſervatum diſpoſitioni, ſeu ordinationi Apoſtolicæ.*
30 *Idem in reſervato collationi, vel proviſioni Papæ ſi reſervatio ſit perpetua.*
31 *Vnire poteſt Epiſcopus ex Concilio Tridentino beneficia curata, vel non curata cum curatis qualitercumque ſint reſervata, vel affecta.*
32 *Et quid in reſervatis diſpoſitioni, vel ordinationi Apoſtolicæ.*
33 *Vnire poteſt Epiſcopus dignitati curatæ aliam dignitatem.*
34 *Non tamen unire poteſt Hoſpitalia etiamſi dentur in titulum, & in eo nulla exerceatur hoſpitalitas.*
35 *Vnire poteſt Epiſcopus beneficia ſimplicia etiam reſervata, vel affecta præbendis Cathedralium, vel Collegiatarum Eccleſiarum.*
36 *Item Seminario Clericorum.*
37 *Et quid poſt decretum Clementis VIII.*
38 *Cardinalis Epiſcopus an unire poſſit Seminario ante vacationem ea beneficia, quæ ſi ipſo vivēte vacarent, nō obſtātibus reſervationibus ad ſuā collationem pertinerent, & n. ſeqq. uſq. ad n. 47*
39 *Vnire poteſt Epiſcopus in vim Concilij Seminario Clericorum beneficia etiam tempore unionis reſervata, vel affecta, & n. 43.*
40 *Clementis VIII decretum de beneficiis affectis Seminariis non uniendis expenditur, & n. ſeq.*
41 *Indultum Cardinalium nō ampliat poteſtatem ordinariam conferendi, ſed præſervat tollendo obſtacula, & n. 46.*
42 *Caſus eventitij attēdi, & conſiderari nō debēt.*
43 *Verba,* vacare contigerit, *ſunt futuri temporis, & excludunt vacantia.*
45 *Ratione legis ceſſante an ceſſet illius diſpoſitio.*
47 *Cardinalis Epiſcopus habens indultum an unire poſſit Seminario beneficia duplici reſervatione perſonali reſervata, vel affecta non obſtante Decreta Clementis VIII & n. ſeqq. uſque ad n. 51*
48 *Indultum Cardinalium non comprehendit beneficia reſervata duplici affectione perſonali, ſeu coæquali & n. 50.*
Et quid ſi reſervationes ſint diſpares, ibidem, verſ. Sin autem.
49 *Littera D. N. Vrbani VIII. declaratoriæ Decreti Clementis VIII. de beneficiis affectis Seminario non uniendis referuntur.*
51 *Vnio beneficij litigioſi facta Seminario ad præſcriptum Concilij Tridentini an ſit valida, necne, & n. ſeq. uſque in fin.*
52 *Beneficium an ratione litis cenſeatur affectum.*
53 *Beneficium eſſe litigioſum minus eſt, quam eſſe reſervatum.*
54 *Lis ſuper beneficio eſt qualitas ſuſpenſiva, & velut inhibitio temporalis, qua minus Ordinarij ligantur, ut interim non conferat.*
55 *Collatio beneficij litigioſi pendet à futuro litis eventu.*
56 *Dictio,* etiamſi, *ampliat diſpoſitionem, & implicat caſum magis dubitabilem.*
57 *Reſervatio ob vacationem in Curia eſt clauſa in corpore juris, & nulla major, aut potentior invenitur.*
58 *Rotæ deciſio in cauſa Cordubenſi ſuper unione beneficij litigioſi refellitur.*
59 *In differentibus ſpecie in eo, quod plus eſt, non continetur id, quod minus eſt.*
60 *Litigium, & reſervatio in quibus differant.*
61 *Quæ differunt in quantitate temporis nō differunt ſpecie.*
62 *Vnio in quibus differat à collatione.*
63 *Concurſus requiritur in Parochialibus etiam litigioſis.*
64 *Vnire an poſſit Epiſcopus Seminario beneficia litigioſa nō obſtante Decreto Clementis VIII prohibente fieri uniones de reſervatis, vel affectis.*

1. SICUT UNIRE. Abbas monaſterium ſuũ alteri monaſterio ſubjicere, vel unire non poteſt ſine auctoritate Diœceſani etiam de Metropolitani conſenſu. Hoc dicit, Dividitur in tres partes. In prima ponit quamdam ſimilitudinem. In ſecunda narrat factum, quod infirmari mandat ibi, *cum itaque*. In tertia ſolvit obſtaculum ibi, *non obſtante*.

2. Nota primò ex principio textus ſimilitudinem, & proportionem inter poteſtatem Papæ, & poteſtatem Epiſcoporum: nam quemadmodum ſpectat ad Papam unio, & ſubjectio Epiſcopatuum in Eccleſia univerſali, ita ad Epiſcopum pertinet unio, & ſubjectio inferiorum Eccleſiarum in ſua diœceſi, ut hic eſt caſus. Unde videtur deſumi poſſe argumentum, ut poſſit Epiſcopus in diœceſi ſua quicquid poteſt Romanus Pontifex in tota Eccleſia; quod non eſt verum ſecundum Vincentium, & Petrum de Anchar. *hic in primo not.* & ſcripſi latiſſimè in *cap. 1. à nu. 28. ſupra de offic. ordin.* ſimilitudo enim hic poſita, ut advertit Cardinalis *num. 5. in prima oppoſit.* in hoc conſiſtit: quod ſicut Papa ſolus poteſt Cathedrales Eccleſias unire privativè ad Epiſcopos, ita Epiſcopi ſoli unire poſſunt Eccleſias ſuæ diœceſis privativè ad inferiores Prælatos. Atque ita ſimilitudo inducitur non ad comparandum potentiam Papæ potentiæ Epiſcoporum quoad magnitudinem, ſed quoad excludendos inferiores; in reliquis autem ſimilitudo non eſt omnimoda: nam in unione Epiſcopi requiritur cau-
3. ſa, ut cap. 1. *de his, quæ fiunt à Prælat.* & cap. 1. *de reb. Eccleſ. non alienand.* ſed Papa etiam ſine cauſa poteſt, ſecundum Cardinal. ubi ſupra, & Abb. in 2. notab. Præterea Papa poteſt Epiſcopatus unire ſine alicujus conſilio, vel conſenſu, cap. *Cuncta per mundum*, & cap. *Per principalem*, 9. q. 3. & arg. *cap. fin. infra eod.* Epiſcopus autem hoc non poteſt abſque conſenſu Capituli, ut eſt textus in cap. *Paſtoralis*, in fine, de donat. & hodie eſt expeditum in Clem. *Si una, de reb. Eccleſ. non alienan.* Rota *deciſ. 133. n. 2. 9. & 10. par. 2. diverſ.* ubi plenè videas de hujuſmodi conſenſu, quam differentiam conſtituit *hic* Vincentius, & poſt eum Hoſt. & Jo. Andr. ambo *n. 1. in ver. Ita Henric. Boich. in princip.* Cardin. *n. 3. in prima oppoſit.* Anchar. *n. 1.* & Abb. *nu. 2.* Subdit
4. tamen Vincentius nec Papam conſueviſſe hæc, & alia ardua ſibi reſervata expedire ſine conſilio fratrum ſuorum, id eſt Cardinalium, neque hoc facere poſſe de poteſtate ordinaria, cap. *Novit, ſupra de his quæ fiun. à Prælat.* licèt ſecus ſit, de poteſtate abſoluta, ut cap. *Propoſuit, ſupra de conceſſ.* præ-

præbend. quod ſingulare dictum ſequuntur hic totidem verbis Hoſt. Io. Andr. & alij proximè citati. Quibus ſuffragantur Canones, & Doctores, qui aſſerunt decere Papam, & honeſtum eſſe Cardinalium conſilia adhibere, non autem illum omnino ad id compelli, cap. *Fundamenta, §. Decet*, & ibi gloſ. *in verb. Contingeret, de elect. lib. 6.* gloſ. 1. in cap. *Ad Apoſtolicæ, de re judic. eod. lib.* Ioan. Monach. in cap. *Super eo, de hæret. in 6.* qui tamen adjicit in his arduis Collegium Cardinalium eſſe in poſſeſſione, ut ipſorum conſilia exquirantur, Felin. Dec. & Bero. *in rubr. ſupra de conſtitut.* Tu verò de his vide Cardinal. Paleott. *in tract. de Sacr. Conſiſtor. conſultation. part. 1. qu. 3.* ubertimè diſſerentem. In primo articulo quo ſenſu accipiatur plenitudo poteſtatis Papæ, & in quo differat ab ordinaria. In ſecundo an Papa de poteſtate ordinaria teneatur in arduis conſenſum, aut conſilium Cardinalium adhibere. In tertio, & quarto quid ſi utatur plenitudine poteſtatis. In quinto, & ſexto an jure divino, vel naturali, aut gentium teneatur in arduis eorumdem conſilium exquirere. In ſeptimo an ſi non requirat, actus ab eo geſtus reddatur nullus. Et in octavo an ubi conſilium requirit, teneatur illud ſequi.

5 Secundò nota duos caſus Papæ reſervatos, videlicet unionem, & ſubjectionem Epiſcopatuum, ut *hic* per Io. Andr. *in princip.* qui ſupplet verbum, *tantùm*, Butr. Cardinal. & Anchar. omnes *nu. 1.* Abb. & Marian. Socin. ambo *in 1. not.* *Concordat* Con-
6 cilium Tridentinum in *cap. 13. ſeſſ. 24.* ubi ſtatuitur, ut Concilium provinciale tantummodo examinat vocatis ijs, quorum intereſt, & diligenter expendat quas Cathedrales Eccleſias propter anguſtias, tenuitatemque invicem unire, vel novis proventibus augere expediat, confectaque de præmiſſis inſtrumenta ad Summum Romanum Pontificem mittat, quibus inſtructus Summus Pontifex ex prudentia ſua, prout expedire judicaverit, aut tenues invicem uniat, aut aliqua acceſſione
7 ex fructibus augeat. Hos, & alios caſus Papæ reſervatos undecim numero recenſet, & quatuor verſibus comprehendit gloſ. 1. *hic* item gloſ. 1. in c. *quod tranſlationem, de offic. Leg.* & plenius Hoſt. *hic num. 1.* ubi illos viginti ſeptem carminibus complectitur, per quos comprehendit caſus nonaginta & unum; quos tamen non exponit hic, ſed ponit, & pleniſſimè exponit *in ſumm. de offic. Legat. §. Quod pertinet, verſ. Illud quidem*, Speculat. autem in *tit. 2. de Legat. §. Nunc oſtendendum*, terminavit caſus octuaginta & novem.

8 Tertiò nota in verſ. *Non obſtante*, Archiepiſcopum non eſſe judicem ordinarium totius provinciæ; quia licèt omnium Suffraganeorum provinciæ ſuæ ſit Ordinarius, ut cap. *Paſtoralis, ſupra de offic. Ordinar.* non tamen eſt Ordinarius ſubditorum eorumdem Suffraganeorum, nec in eorum diœceſi poteſt ullam juriſdictionem exercere, niſi in caſibus in jure expreſſis, ut hic eſt caſus, concordat cap. 1. & 2. cap. *Archiepiſcopus*, & cap. *ſeq. 9. qu. 3.* cap. *Duo ſimul, ſupra de offic. Ordinarij*, & hoc pro regula conſtituunt hic gloſ. *ult.* Butr. *nu. 5.* Cardinal. *num. 2. in 1. not.* & fuſius *n. 3. in 4. oppoſit.* Abb. *n. 4.* & Marian. Socin. *n. 3. not.* Caſus autem in jure exceptos enumerat gloſ. in d. cap. *Paſtoralis, in ver. Exceptis quibuſdam articulis*; & latius proſequuntur Moderni in ſumm. *Bullarij, in ver. Archiepiſcopi auctoritas.* Item nota inter caſus in jure ex-

ceptos non reperiri facultatem uniendi, ut hic patet: unde cum fructus præbendarum Collegiatæ Eccleſiæ oppidi de Erea eſſent adeo tenues, ut vix ſuſtentationi Canonicorum ſufficerent, & fuiſſet petitum declarari à Sacra Congregatione Concilij an Epiſcopus eis unire poſſet aliqua ſimplicia beneficia, & eo nolente, vel negligente Metropolitanus; reſponſum eſt Epiſcopum poſſe, non tamen teneri; Metropolitanum verò in hoc non poſſe ſupplere.

9 Quartò nota regulam cum duabus limitationibus. Regula eſt, Epiſcopus poſſe auctoritate propria duo monaſteria invicem unire, aut unum alteri ſubijcere, ut à contrario probat littera ibi, *aſſenſu tuo minimè requiſito*, necnon ibi, *te inconſulto*. Prima limitatio eſt dummodo utrumque monaſterium ſit in ſua diœceſi, aliàs ſecus, ut probatur ex illis verbis, *Monaſterium ſuum, quod eſt in*
10 *ſua diœceſi*. & hodie eſt expeditum in Decreto Concilij Tridentini *cap. 9. ſeſſ. 14.* ubi generaliter ſtatuitur, ut beneficia unius diœceſis etiamſi parochiales Eccleſiæ, vicariæ perpetuæ, aut ſimplicia beneficia, ſeu præſtimonia, aut præſtimoniales portiones fuerint, etiam ratione augendi cultum divinum, aut alia quacumque de cauſa alterius diœceſis beneficio, aut monaſterio, ſeu Collegio, vel
11 loco etiam pio perpetuò non uniantur. Secunda limitatio eſt dummodo neutrum monaſterium ſit exemptionis privilegio munitum, ut innuit littera ibi, *de tuo debet ordinari conſenſu*; & utramque limitationem poſuit gloſ. *hic in ver. In tua diœceſi*, & Hoſt. *nu. 1. in ver. Sua diœceſi, & num. 2. in ver. Auctoritate noſtra.* An autem Eccleſiam non exemptam Epiſcopus unire poſſit Eccleſiæ exemptæ, vel è converſo ponit hic Marian. Socin. *in 5. articulo principali, in 4. & 5. quæſt. num. 61. & 62.* Item cujus auctoritate unio Eccleſiarum exemptarum facienda ſit, declarat Lapus *in Clem. 1. §. Ad hæc, de ſtat. monachor.* ubi dicit Io. Andr. ſibi conſulanti reſcripſiſſe ſuper hac unione recurrendum fore ad Papam per notata in cap. *Auctoritate, de privileg. lib. 6.* in cap. *Veniens, de verbor. ſignific. eod. lib.* & in cap. *Cum nullus, in fin. de tempor. ordinat. lib. 6.* Ipſe autem Lapus dicit hoc procedere in unione locorum exemptorum ad invicem facienda, & quæ ſubſunt immediatè Papæ, ſecus ſi alij, quia tunc ſufficit conſenſus illius, cui ſubſunt nec requiritur licentia Papæ. Quod intelligit verum Cardinalis quando ſubſunt ipſi pleno jure; tunc enim intelligitur habere quaſi juriſdictionem Epiſcopalem ſecundum ea, quæ dicentur infra *in ultimo notab.* & ſequitur Marian. Socin. in *3. quæſt. ejuſdem articuli 4. nu. 60.*

12 Ultimò nota Abbates non poſſe Eccleſias unire, vel unam alteri ſubjicere quantumcumque Eccleſiæ ipſæ ad illos ſpectent pleno jure, cum hoc ſit Epiſcopale, ut formaliter hic dicit Innoc. quem totidem verbis ſequuntur Abb. Antiq. *in princip. verſ. & nota*, Io. Andr. *num. 2. in ver. Vnio*, Collectar. *nu. 7.* Henric. Boich. *poſt princ. verſ. Et nota*, Butrius, *nu. 4*, Cardinal. *nu. 3. in 1. oppoſ.* Anchar. *eodem nu.* & Marian. Socin. *in 1. notab.* idem firmat Hoſt. in cap. *Quia nonnulli, in ver. Parochiales, ſupra de Cler. non reſident.* Archid. in cap. *Cum ſingula, in verb. Annexa, de præben. lib. 6.* gloſ. Io. Andr. in Clem. *Si una, in ver. Epiſcopum, de reb. Eccleſ. non alienan.* de quo eſt hodie caſus in Clem. *Ne in agro, §. Ad hæc, de ſtat. Monachor.* ſecundum gloſ. ibi *in ver.*

Ordinarios, & ita communiter tenere Doctores antiquos teſtatur hic Marian. Socin. in 3. articulo
13 principali, qu. 7. nu. 41. Quod procedit etiamſi Abbates, ſeu alij Epiſcopi inferiores ſint exempti ſecundum Zenzelin. Guil. de Monte Laud. in Clem. unica, ſuper ver. Applicent, de ſupplen. neglig. Prælat. & Henrich. Boich. ubi ſupra. Rurſus hoc vendicat ſibi locum etiamſi inferior in certa parte
14 diœceſis habeat quaſi Epiſcopalem juriſdictionem juxta terminos cap. Auditis, de præſcript. quia nihilominus non poteſt unire, ut tenet Cardin. loc. cit. allegans gloſ. in d. Clem. Si una, & Innoc. in cap. Cum dilectus, in gloſ. in ver. Ioannes dixit, de Conſuetud.

15 Verum Abbas hic nu. 3. ſic diſtinguit: Aut inferior vult ex ſua poteſtate ordinaria hanc unionem facere; & non poteſt, quia hæc tamquam graviora ſolis Epiſcopis ſunt reſervata, ut hic. Fallit ubi Prælatus inferior præſcripſiſſet hanc poteſtatem uniendi; eſt enim præſcriptibilis, cùm ſit juriſdictionis, ut in cap. Accedentibus, infra de privileg. & voluit gloſ. not. in Clem. Ne in agro, §. Abbas, in ver. Ordinarios, de ſtat. Monachor. quam ibi ſequuntur Zenzelin. Guil. & Cardin. & Domini de Rota deciſ. 1. num. 1. de offi. Legat. in novis, & deciſ. 2. num. 2. eod. tit. in antiq. & poſt alios Marian. Socin.
16 hic in 4. articulo principali, qu. 9. nu. 46. & ſeqq. Aut inferior Prælatus vult unionem facere auctoritate ſpeciali, ut quia in illis Eccleſijs competit ſibi juriſdictio quaſi Epiſcopalis ex præſcriptione, vel privilegio, & poteſt: nam cùm habeat quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, & unire ſit juriſdictionis Epiſcopalis, utique unire poterit: & circa hoc dat regulam, quod omnia pertinentia ad Epiſcopalem juriſdictionem explicari poſſunt per inferiorem Prælatum habentem in loco juriſdictionem quaſi Epiſcopalem; ad hoc gloſ. notab. in Clemen. 1. in ver. Propter, de reb. Eccleſ. non alienand. notat Innoc. in cap. 2. ſupra de tranſact. & Feder. de Senis conſ. 14. incipien. Monachus Peruſinus, num. 4. Atque
17 ita communis opinio antiquorum in hac quæſtione ſecundum eum non videtur vera: nam ſi Eccleſiæ ſunt inferiori pleno jure ſubjectæ, videtur ibi inferior habere juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, facit tex. in cap. Quoniam, & cap. ſeq. cum utrobique notat. infra de privileg. & in cap. unic. de capell. Monachor. & in cap. Cùm ex injuncto, in fin. de hæret. & in hoc reſidet Abbas, quem totidem verbis ſequitur hic Marian. Socin. in 3. articulo principali, qu. 7. num. 41. & ſeq. ſubdens pro hac opinione conſuluiſſe Dionyſium de Perusio, conſil. 51. quod incipit, Viſo quodam exemplo, ubi ait: Sicut Epiſcopo cum Capitulo eſt permiſſum præbendas minuere, ac etiam dignitates dividere, unire, & mutare, ut in cap. Cùm acceſſiſſent, ſupra de Conſtit. & ſic eod. modo Abbati, aut alteri inferiori, qui ſit exemptus, & habeat Eccleſias ſibi pleno jure ſubjectas, vel dignoſcatur jura Epiſcopalia obtinere, ſecundum Innoc. in cap. Cùm inter, ſupra de re judicat. & in cap. Volentes, de privileg. lib. 6. Et hanc poſteriorem ſententiam aliàs probavit S. Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum: cenſuit enim inferiores Epiſcopo non poſſe unire, niſi hanc facultatem legitimè præſcripſerint, aut ex privilegio in Eccleſia ſibi pleno jure ſubjecta juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habeant in omnibus, & per omnia; alioquin unionem ab Epiſcopo faciendam eſſe cum conſenſu ipſius inferioris, & Capituli. Aliàs tamen conſultaan Abbates exempti, qui juriſdictionem ordi-
18 nariam quaſi Epiſcopalem habent, poſſint, ſi ſæculares, & collegiatas Eccleſias obtineant, facere uniones ſicut poſſunt Epiſcopi ex cap. 15. ſeſſ. 24. Reſpondit non poſſe Abbatem hujuſmodi, ſed Epiſcopum tantùm ſi Collegiata eſt inſignis, & obſerventur alia præſcripta in d. cap. 15.

19 QVAERO, An Epiſcopus poſſit unire beneficia propter ſuam negligentiam ad Sedem Apoſtolicam devoluta.

Pro parte negativa adducitur primò textus, juncta gloſ. in cap. Si tibi abſenti, de præben. lib. 6. Textus decidit Epiſcopum non poſſe conferre beneficium abſenti collatum ante illius diſſenſum, gloſ. in ver. Perſonam quærit, an Epiſcopus poſſit de hujuſmodi beneficio ordinare per viam unionis; & ſolvit non poſſe, cùm eadem ſit ratio. Ergo ſecundum gloſ. cui ſubtrahitur ad tempus poteſtas conferendi, ſubtrahitur etiam poteſtas uniendi ob identitatem rationis. & Geminian. ibi col. 6. in princip. in ver. Perſonam; (Nota, inquit, iſtam gloſſam, quæ vult quod beneficium, quod Epiſcopus ad certum tempus conferre non poteſt, non poſſit illud unire.) Quod nota, quia facit quod Epiſcopus non poſſit unire beneficium devolutum ad Papam propter ejus negligentiam; quia cùm ipſe non poſſit conferre donec ſemel Papa contulerit, ut in cap. penult. de ſupplend. neglig. Prælat. Ergo interim non videtur quod poſſit unire, ut ſentit iſta gloſſa. Deinde pro hac parte adducitur ratio, quia quod non licet directè, non debet licere indirectè, ſeu per obliquum, ut in regula, Cum quid una via prohibetur, &c. lib. 6. ſed Epiſcopus non poteſt directè impedire Papam in collatione facienda, ut in dicto cap. penult. ergo nec indirectè uniendo; nam unio infert in collationem; unde prohibita collatione, & unio cenſetur prohibita, per quam ad collationem pervenitur, ut l. Oratio, ff. de ſponſal.

§ In contrarium facit, quia Epiſcopus poteſt quod eſt plus, ſcilicet unire Eccleſiam non vacantem invito Rectore, ut in Clem. final. de reb. Eccleſ. non alienan. ergo multo fortius vacantem. Item Epiſcopus poteſt Eccleſiam ſic devolutam commendare donec per Papam fuerit ordinata, ut notant Archid. & Io. Andr. in cap. Nemo, de elect. lib. 6. ergo ſi Epiſcopus videt per commendam temporalem conſuli non poſſe ſtatui Eccleſiæ, poterit fa-
20 cere perpetuam. Præterea unio concernit proprietatem beneficij, collatio verò titulum, ut hic notant Doctores; quamvis ergo Epiſcopus per devolutionem ad Papam perdiderit jus conferendi, non tamen perdiderit jus uniendi, quia ex diverſis, & ſeparatis non fit illatio, ut l. Si domus, ff. de ſervit. urbanor. prædior. Ac demum unio non
21 eſt actus omnino voluntarius, ſed requirit cauſam utilitatis, vel neceſſitatis, aliàs non valet Clem. 1. cum ibi notat. de reb. Eccleſ. non alien. Rota deciſ. 12. incipien. Nota quod unio, in antiq. ergo nemo debet Epiſcopum accuſare ſi templum Dei ædificat, quia potius eſſet meritò redarguendus de negligentia ſi unionem non faceret ſubſiſtente cauſa. Ex quibus concludendum eſt Epiſcopum poſſe unire etiam beneficia devoluta, dummodo tamen hoc faciat cauſa ſubſiſtente, & non in fraudem: & ita conſuluit Feder. de Senis conſ. 112. incipien. Amice chariſſime, circa fin. verſ. Item quæritur,

vetar, ubi reſpondet ad gloſſam in d. cap. Si tibi abſenti, de præben. lib. 6. & cum referunt, & ſequuntur Petr. de Anchar. in cap. Nulla, num. 5. Ne ſed. vacan. 10. de Imol. in cap. 1. circa fin. eod. tit. Gemin. & Franc. in d. cap. Si tibi abſenti, in gloſ. in ver. Perſonam, Butr. hic num. 10. Anchar. num. 5. Abb. num. 6. & Marian. Socin. in 4. articulo principali, qu. 9. num. 67. ubi tranſcribit verba Ancharani in d. c. Nulla, non facta illius mentione.

Cæterum adverte; quia etſi communis opinio ſit unionem eſſe validam, tamen ſuſpenditur illius effectus donec vixerit, cui Papa contulit beneficium ad ſe devolutum; & ita eſt ex mente Feder. & apertè declarant Philipp. Franc. in d. cap. Si tibi abſenti, num. 11. ubi allegat Cardinalem in Clem. 2. in 9. quæſt. de reb. Eccleſ. non alienan. Licèt Cardinalis non loquatur in devolutis, ſed in reſervatis, ut dicam infra n. 23.

22 Secundò QVAERO, An Epiſcopus unire poſſit beneficia Sedi Apoſtolicæ reſervata, vel affecta.

In hoc articulo diverſa jura prodierunt: unde factum eſt, ut pro varietate temporum variæ quoque emerſerint opiniones. Ego verò ut omnia complectar, exiſtimo tria tempora eſſe diſtinguenda.

Primum tempus eſt juris communis, & ſecundum hoc communiter tenetur Epiſcopum poſſe unire, quia etſi per reſervationem ei ablata fuerit poteſtas ordinandi beneficium quoad collationem, quæ reſpicit titulum, non tamen ablata fuit quoad unionem, quæ reſpicit proprietatem, ut dictum eſt in quæſtione præcedenti. Atque hujus ſententiæ in primis eſt Collectar. hic num. 6. & poſt eum Card. eod. nu. ubi reddit ſupradictam rationem, quia Papa reſervavit reſpectu tituli, ſed uniens non diſponit reſpectu tituli, ſed reſpectu proprietatis; unde Papa reſervando videtur prohibuiſſe ſolam collationem, uniens autem non confert: & ſequuntur Petrus de Anchar. num. 5. Abb. num. 7. & Marian. Socin. in 4. artic. principali, quæſt. 9. num. 64.

Recipit tamen hæc concluſio tres declarationes.

23 Primò enim declaratur ut quamvis unio ſubſiſtat, tamen non ſortiatur effectum, ſed ſuſpendatur donec pro illa vice conſumpta fuerit reſervatio Apoſtolica per proviſionem Papæ; ita eſt ex mente Collectarij d. num. 6. Dum ait ſe audiviſſe multos magnos dicentes id poſſe Epiſcopum, ut ſaltem valeat in quantum valere poteſt, non autem in præjudicium Papæ quominus conferre poſſit: allegat cap. Cum tempore, de arbitr. cap. Inter dilectos, de fid. inſtrum. & arg. cap. Si Abbatem, de ver. ſignif. & tenent apertè Domini de Rota, deciſ. 658. alias 6. de reb. eccleſ. non alienan. in antiq. cujus hæc ſunt verba: (Dic quod unio poteſt fieri de beneficio reſervato, quæ tamen non habet ſuum effectum quin Papa conferat ratione ſuæ reſervationis factæ, ſed poſtea dum non vacabit in Curia, dicta unio habebit ſuum effectum: & ita tenet Rota.) Hæc ibi. Et idem firmat Aeneas de Falcone in tract. reſervat. in 4. quæſt. principali, in 23. effect. in princ. Staphil. de litter. grat. in 2. forma mandat. num. 7. Mandoſ. reg. 12. quæſt. 5. num. 3. Et quamvis Cardinal. in Clem. fin. in 9. quæſt. de reb. Eccleſ. non alienan. dicat hanc quæſtionem contigiſſe olim de facto, & Ioannem XXII. determinaſſe unionẽ non tenere etiamſi facta eſſet per Legatum de latere, quia eo ipſo quod Papa reſervat, videtur prohibere cuilibet inferiori ne diſponat de illo, & ideo non poſſe unire: Subdit tamen unionum carere effectu donec Papa contulerit, & proviſus Apoſtolicus beneficium dimiſerit: unde poteſt dici unionem ſimpliciter tenere niſi Papa utatur reſervatione conferendo beneficium, quia ſi utitur, tenet collatio, & unio ſuſpenditur, ut hic per Marianum Socin. d. n. 64. qui etiam refert ita conſuluiſſe Caldeiinum, conſil. 3. ſub titul. de conſuetud.

24 Quæ declaratio multò magis haberet locum ſi Papa dediſſet litteras ad certam præbendam primò vacaturam: quandoquidem unio non ſortiretur effectum in præjudicium expectantis, ſed maneret in ſuſpenſo uſque ad illius obitum, vel reſignationem: nam ſi Epiſcopus poteſt unire beneficium viventis non ut ſtatim unio effectum ſortiatur, ſed poſteaquam ille beneficium dimiſerit. Clemen. 2. de reb. Eccleſ. non alien. Multò magis unire poterit beneficium expectantis ſine illius præjudicio: ſic Gambar. in tract. de offic. & poteſtate Legat. lib. 5. in tit. de poteſtat. Legat. in uniendo, num. 63. & Rebuff. in praxi benefic. in titul. de union. beneficior. num. 31. & hoc in effectu intendit Abb. hic num. 7. dum dicit per unionem Epiſcopi non fieri præjudicium ei, pro quo Papa reſervavit, arg. cap. Ut noſtrum, de appellat. cap. Si eo tempore, de elect. lib. 6. Unde valebit unio, & habebit effectum ſuum illo dimittente beneficium, pro quo Papa fecit reſervationem, licèt aliud videatur ſentire Cardinal. hic n. 7.

25 Cæterum adverte, quia prædicta declaratio vendicat ſibi locum quando reſervatio, vel gratia expectativa præceſſit unionem: tunc enim quamvis unio ſubſiſtat, ſuſpenditur tamen illius effectus quouſque proviſus Apoſtolicus beneficium dimiſerit, ut ſuperiùs concluſum eſt: ſecus verò ſi unio præceſſerit reſervationem, vel gratiam expectativam, quia tunc ſi poſt unionem factam ab Epiſcopo ex legitima cauſa antequam ſortiatur effectum Papa idem beneficium reſervet, vel afficiat, & mortuo Rectore illud conferat non facta mentione unionis, non valet collatio, ut tenent Domini de Rota deciſ. 3. de rer. permutat. in antiq. reddentes rationem, quia aliàs poſſet contingere, ut unio remaneret inefficax propter frequentes impetrationes: quod eſſet abſurdum, cùm hujuſmodi unio innitatur cauſæ neceſſariæ, quam non eſt veriſimile ut Papa voluerit tollere, niſi hoc in litteris ex-
26 preſſerit. Et quamvis Rota videatur hoc intelligere quando Papa dedit litteras ad ſupplicationẽ partis, tamen Gemin. in rep. cap. Poſtulaſti, in 26. col. verſ. Crederem, de reſcript. tenet expreſsè collationem Papæ etiam factam motu proprio non valere niſi fiat mentio de unione, quia Papa non intendit per ſuas litteras præjudicare juri altei quæſito niſi exprimat hoc in litteris, ſive ſit præjudicium extinctivum, ſive dilativum, ut patet in cap. Quamvis, & cap. Si propter, de reſcript. lib. 6. & Geminianum ſequuntur Marianus Socin. in repet. ejuſd. cap. Poſtulaſti, col. 46. & Felin. in cap. In noſtra, num. 23. in 26. corollario, de reſcript. & Boer.
27 deciſ. 346. ad fin. Porrò in proviſionibus beneficiorum vacantium per obitum Papæ non conſuevit derogare unionibus, ſed in vacantibus ex cauſa reſignationis ponit in litteris clauſulam ſuſpenſivam quarumcumque unionum, per quam qui-
28 dem clauſulam ſuſpendi etiam uniones factas Semina-

minario in vim Concilij Tridentini, ideoque non
eſſe impediendum quominus reſignatarius in poſ-
ſeſſione beneficij perſeveret, cenſuit S. Congrega-
tio ejuſdem Concilij Interpres. Item cùm in una
H... dubitatum fuerit an vigore c. 15. *ſeſſ.* 24.
Poſſit fieri unio de beneficijs viventium, nempe
ante vacationem ſine tamen obtinentium præju-
dicio: Reſponſum eſt poſſe fieri, tamen ſi benefici-
um viventis unitum contingat reſignari, & reſigna-
tionem per Sedem Apoſtolicam admitti, unio-
nem pro illa vice ſuſpendi.
29 Secundò declaratur eadem concluſio, ut pro-
cedat ſi Papa reſervaverit beneficium ſuæ colla-
tioni, ſeu proviſioni; ſecus ſi ſuæ diſpoſitioni, quia
cùm diſpoſitionis verbum ſit aptum compre-hen-
dere etiam unionem, Epiſcopus unire non poterit
beneficium ſic reſervatum diſpoſitioni, ſeu ordi-
nationi Apoſtolicæ: ita Collectar. *hic nu.* 6. Abb.
num. 7. *verſ. Et hoc intellige*, & Marianus Socinus
num. 64. *in final. verſ. Quod tamen intelligit*, Petr.
de Perus. *de union. beneficior. cap.* 4. *num.* 6 *&* 24.
& Caccialup. *in eod. tract. art.* 4. *qu.* 6. Licèt Nico-
laus Garzia nulla ratione, vel authoritate ſuffultus
oppoſitum ſentiat *in tract. de benefic. part.* 12. *cap.* 1.
num. 93.
30 Tertiò declaratur, ſeu limitatur prædicta con-
cluſio ut locum non habeat ſi reſervatio ſit per-
petua reſpectu collationis à Romano Pontifice
ſemper faciendæ de dignitate, officio, vel benefi-
cio, ut contingit in prima dignitate poſt Pontificа-
lem cujuſque Eccleſiæ Cathedralis, quæ ſemper eſt
Papæ reſervata per regulam tertiam Cancellariæ;
tunc enim Epiſcopus unire non poterit, quia per
reſervationem hujuſmodi adempta eſt prorſus E-
piſcopo poteſtas de hujuſmodi beneficio diſpo-
nendi: ſic Alphonſus Hoieda *in tract. de incompati-
bilit. beneficior. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 7 argum. cap. *fin. de
confirmat. util. vel inutil.* Garzia *de benefic. par.* 12. c. 1.
n. 92. & alij Recentiores.

Secundum tempus eſt Concilij Tridentini, quod
31 partim probavit, partim correxit antiquorum opi-
nionem: nam in *cap.* 5. *ſeſſ.* 21. ſtatuit primò, ut poſ-
ſint Epiſcopi etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ de-
legati juxta formam juris, ſine tamen præjudicio
obtinentium, facere uniones perpetuas quarum-
cumque Eccleſiarum Parochialium, & Baptiſma-
lium, & aliorum beneficiorum curatorum, vel non
curatorum curatis propter eorum paupertatem,
& in cæteris caſibus à jure expreſſis, etiamſi dictæ
Eccleſiæ, vel dicta beneficia eſſent generaliter, vel
ſpecialiter reſervata, aut qualitercumque affecta.
Et in hac prima parte probavit illorum ſententiã,
qui dixerunt reſervationem pertinere ad titulum,
non autem ad proprietatem beneficij, ideoq; adi-
mere Epiſcopo poteſtatem conferendi, ſed non
poteſtatem uniendi, ut dixi ſupra *num.* 20. Sed vi-
detur ſuſtuliſſe ſecundam declarationem ſuperiùs
poſitam *num.* 29. nam Epiſcopus videtur poſſe
32 unire ex Concilio, etiamſi Papa reſervaverit ſuæ
diſpoſitioni, ſeu ordinationi, cum verba illa gene-
raliter vel ſpecialiter reſervata, aut qualitercum-
que affecta, tamquam univerſalia, & geminata
comprehendant quamcumque ſpeciem reſerva-
tionis, vel affectionis, arg. cap. *Soluta, de major. &
obed.* & patet ex his, quæ tradunt Geminian. *conſ.* 22.
Præmitto, nu. 4. *verſ. In contrarium*, Soc. ſen. *conſ.*
32. *Ex his quæ ſuperius, num.* 11. *verſ. Nec obſtat. lib.* 1.
pleniſſimè Ruin. *conſ.* 77. *In facto, num.* 7. *in fin. &*
nu ſeq. lib. 2. Deinde ſubdit Concilium: quæ unio-
nes etiam non poſſint revocari, nec quoquo mo-
do infringi vigore cujuſcumq; proviſionis etiam ex
cauſa reſignationis, aut derogationis, aut ſuſpen-
ſionis: & in hac ſecunda parte correxit opinionem
illorum, qui exiſtimarunt unionem Epiſcopi non
ſortiri effectum, ſed manere in ſuſpenſo, donec
proviſus Apoſtolicus beneficium dimiſerit, ut di-
ctum eſt ſupra *in* 1. *declarat. num.* 23. nam ex Con-
cilio non ſuſpenditur unio ex quacumque provi-
ſione, ut ibi dicitur. Obſervandum tamen facul-
33 tatem Epiſcopis attributam *in d. cap.* 3. Non eſſe
univerſalem ad unionem quarumcumque benefi-
ciorum, ſed reſtrictam ad caſus ibi expreſſos; un-
de Epiſcopus in vim Concilij unire poterit non
curata curatis Eccleſijs, ſed non è contra, ut in c.
13. *verſ. In minoribus, ſeſſ.* 24. Item dignitati curatæ
34 unire poterit aliam dignitatem ex cauſa pauperta-
tis, & juxta terminos d. *cap.* 5. *& cap.* 13. Non ta-
men unire poterit hoſpitalia etiamſi dentur in
titulum, & in eis nulla exerceretur hoſpitalitas, ut
in *cap.* 8. *ſeſſ.* 25. *verſ. Quod ſi hoſpitalia*, & ita cen-
ſuit S. Congregatio. In unionibus ergo de bene-
ficijs reſervatis, quæ non includuntur in *d. c.* 5. ſer-
vanda erit juris communis diſpoſitio ſecundum
ea, quæ dicta ſunt ſupra *num,* 21. *& ſeqq.* Nam quod
35 mutatur, &c. l. *Sancimus, C. de teſtam.* & l. *Præci-
pimus, in fin. C. de appell.* Ad hæc in duobus alijs
caſibus Concilium Tridentinum tribuit Epiſcopis
facultatem uniendi beneficia reſervata. Unus eſt
in *cap.* 15. *ſeſſ.* 24. videlicet cùm præbendæ una
cum diſtributionibus quotidianis in Cathedralibus
& Collegiatis inſignibus ſunt ita tenues, ut ſuſtinẽ-
do decenti Canonicorum gradui non ſufficiunt:
ſtatuit enim S. Synodus, ut liceat Epiſcopis cum
conſenſu Capituli aliquot ſimplicia beneficia non
tamen regularia ijs unire, non obſtante quacumq;
reſervatione generali, vel ſpeciali, aut affectione.
Neque prædictæ uniones tolli, ſeu impediri poſſint
ex quibuſcumque proviſionibus etiam vigore re-
ſignationis, aut quibuſvis alijs derogationibus, vel
ſuſpenſionibus: & de hoc decreto egi latiſſimè in
36 cap. *Expoſuiſti, ſupra de præben.* Alius caſus eſt in
cap. 18. *ſeſſ.* 23. ubi tribuitur Epiſcopis facultas am-
pliſſima uniendi beneficia ſimplicia ſeminario cle-
ricorum. & diſertis verbis ſtatuitur, (ut hoc locum
habeat etiamſi beneficia ſint reſervata, vel affecta.
Nec per reſignationem ipſorum beneficiorum
uniones ſuſpendi, vel ullo modo impediri poſſint:
ſed omnino quacumque reſervatione, etiamſi in
Curia, effectum ſuum ſortiantur, & quacumque
Conſtitutione non obſtante.) Hæc ibi: & hoc
quoque tempore inſpecto in hoc ſpeciali caſu ap-
probatur facultas uniendi beneficia reſervata, quã
Epiſcopi habent à jure communi, abſque limita-
tionibus, ſeu declarationibus, de quibus ſupra
num. 23. *&* 29. Neque verò uniones in caſibus
ſupraſcriptis cadunt ſub regulam revocatoriam
unionum Sanctiſſimi D. Domini N. Urbani VIII.
quæ habetur in Bullar. *tom.* 4. *pag.* 210. quoniam
ibi excipiuntur uniones factæ Concilij Tridentini
authoritate.
37 Tertium denique tempus eſt poſt Decretum
Clementis VIII. hac de re editum: nam cùm in
S. Congregatione Concilij quæſitum fuerit an unio
beneficiorum affectorum facta etiam ante vaca-
tionem debeat cenſeri invalida ad obviandũ frau-
di, quæ in ſimili unione ab Ordinario committi
vide-

videtur: & an proviſus Apoſtolicus illorum ſit
mittendus in poſſeſſionem. Die 11. Februarij 1602
Sacra Congregatio cenſuit de cætero ad obvian-
dum fraudibus oportere decerni, ut non poſſint
etiam ante vacationem uniri Seminario beneficia,
quæ obtineant perſonæ, quæ ob familiaritatem
Cardinalium, vel aliam rationem tales ſint, ut
quocumque menſe decedant, certum ſit ea fore
affecta Sedi Apoſtolicæ. Cæterum in præteritum
nihil ſtatuendum. Die 26. Februarij 1602. Sanctiſ-
ſimus D. N. ex ſententia Congregationis decrevit
ut ſuperius eſt adnotatum. Itaque inſpecto hoc
tempore quoad uniones, quæ fiunt Seminario ſu-
dita ſublata eſt facultas, quam Epiſcopi habebãt
à jure communi, & à Concilio Tridentino unien-
di beneficia reſervata, vel affecta; ſed in alijs unio-
nibus, quæ fiunt in vim *cap.* 5. *ſeſſ.* 21. *& cap.* 15. *ſeſſ.*
24. ſalva manet Epiſcoporum facultas, cùm ex
Decreto Clementis non reperiatur ſublata.
38 QVAERO, An Cardinalis Epiſcopus habens
indultum non obſtante Decreto Clementis VIII.
unire poſſit Seminario ante vacationem ea bene-
ficia, quæ ſi eodem Cardinali vivente vacarent nõ
obſtantibus reſervationibus, vel affectionibus A-
poſtolicis ad ſuam collationem pertinerent.

Videtur reſpondendum poſſe: nam circumſcri-
pto ejuſmodi Decreto Clementis VIII. certum eſt
beneficia reſervata, vel affecta poſſe in vim Con-
cilij uniri Seminario ante vacationem à quolibet
Epiſcopo etiam non Cardinali. Ita enim diſertis
verbis ſtatuitur Decreto *cap.* 18. *ſeſſ.* 23. ibi (Nec-
non beneficia aliquot ſimplicia etiam ante vaca-
tionem huic Collegio applicabunt, & incorpora-
bunt; quod locum habeat etiamſi beneficia ſint
reſervata, vel affecta nec uniones beneficiorum
ullo modo impediri poſſint, ſed omnino quacum-
que vacatione etiam in Curia effectum ſuum ſor-
39 tiantur) Quo loco cùm Conciliũ apertè diſponat
de beneficijs affectis, vel reſervatis Seminario uni-
endis etiam ante vacationem, negari non poteſt
quin Epiſcopis omnibus attributa ſit poteſtas uni-
endi Seminario ea quoque beneficia, quæ tem-
pore unionis ſint reſervata, vel affecta. Atque ita
ante Decretum Clementis ſæpius reſpondit Sacra
Congregatio Concilij, cujus ſententiam approba-
runt Pius V. & Gregorius XIII.

Itaque cùm Cardinalis Epiſcopus habeat hanc
facultatem à Concilio, videndum eſt an illi obſtet
Decretum Clementis, Et videtur reſpondendum
non obſtare: nam, ut prædixi Clemens VIII. ex
ſententia Congregationis Concilij die 16. Februa-
rij 1602. decrevit de cætero ad obviandum frau-
dibus non poſſe etiam ante vacationem uniri Se-
minario beneficia, quæ obtineant perſonæ, quæ
vel ob familiaritatem Cardinalium, vel aliam ra-
tionem tales ſint, ut quocumque menſe decedant,
certum ſit ea fore affecta Sedi Apoſtolicæ.
40 Hoc autem Decretum neque in verbis, neque
in ratione comprehendit Cardinalem habentem
indultum; non in verbis, quia loquitur de benefi-
cijs, quæ obtinent perſonæ, quæ tales ſint, ut quo-
cumque menſe decedant, certum ſit ea fore affe-
cta Sedi Apoſtolicæ: unde nullo modo comprehẽ-
dit beneficia, quæ ſi eodem Cardinali vivente va-
carent, ad ejus collationem pertinerent, non ob-
ſtantibus reſervationibus, vel affectionibus Apo-
ſtolicis, ut ſupponitur in dubio, de quo agitur. Cer-
41 tum eſt enim ea non fore affecta Sedi Apoſtolicæ,
ſed abſolutè pertinere ad collationem Cardinalis
Epiſcopi, cujus ordinaria poteſtas in conferendo
per indultum non ampliatur, ſed præſervatur re-
motis obſtaculis reſervationum, juxta noviſſimas
deciſiones Caſſad. 3. & Creſcent. itidem 3. *de pri-
vileg.*

Sed neque mens, & ratio evitandi fraudes, quæ
exprimitur in eodem Decreto, congruit Cardina-
li habenti indultum, & volenti unire Seminario
beneficia ad ſuam collationem pertinentia; quia
hoc modo non poteſt ullo pacto unire in fraudem
ut præripiat Papæ collationem beneficij: nam cum
collatio ſtante indulto non ad Papam, ſed ad ip-
ſum Cardinalem pertineat; utique uniendo, non
Papæ, ſed ſibi tantùm infert præjudicium, cùm ſe
ipſum privet ea facultate, quam habet à jure
communi beneficium conferendi: ut cap. *Conque-
querente de officio Ordinar. cap.* 2. *de conceſſ. præben.* &
cap. *Ex frequentibus, de inſt. cum mult. ſimil.*

Nec refragatur quod ſi Cardinalis prædeceret
ante obitum obtinẽtis beneficium, ejuſmodi unio
cederet in præjudicium Papæ, ad quem ratione
familiaritatis ſpectaret beneficium conferre. Si-
quidem reſpondetur Decretum Clementis non
conſiderare hunc incertum, & futurum eventum,
cùm potius requirat ut reſervatio Sedi Apoſtolicæ
ſit certa in ipſo unionis initio, dum prohibet uniri
beneficia perſonarum, quæ tales ſint, ut quocum-
que menſe decedant, certum ſit ea fore affecta
Sedi Apoſtolicæ. Atque ita tunc demum prohi-
bet unionem, ſi adſit certitudo Apoſtolicæ affe-
ctionis. Quæ quidem certitudo non adeſt, cùm
Cardinalis unit beneficium, quod ſi ſe vivente va-
caret, ad ſuam collationem pertineret; quia fieri
poteſt ut vacatio contingat ſe adhuc vivente: &
revera ſi Clemens hos incertos eventus conſide-
raſſet, utique cenſeretur prohibuiſſe uniones bene
ficiorum etiam non affectorum: nam quis prohi-
bet beneficium non reſervatum fieri reſervatum
per futuram familiaritatem poſſidentis, per obitũ
in Curia, ſeu in menſe reſervato, vel ob aliam
42 quamcumque cauſam? Et tamen uniones bene-
ficiorum per hujuſmodi affectiones, aut reſerva-
tiones ſupervenientes non impediuntur, nec ſu-
ſpenduntur, quia Clemens reſpexit ad reſervatio-
nem certam in ipſo unionis initio, non autem ad
futuras contingentes, ut jam ſæpius declaravit S.
Congregatio Concilij, cum hujuſmodi caſus even-
titij attendi, & conſiderari non debeant, ut l. 2. §.
*Si eo tempore, ff. de readminiſtr. rer. ad civit. perti-
nent. l. Iulianus, ff. qui, & à quib.* & notat Archid.
in cap. *penult.* 5. *diſt.* præſertim verò, quia in hoc
futuro contingenti mortis Cardinalis nulla fraus
conſiderari poteſt adverſus collationem Apoſtoli-
cam. Quis enim credat Cardinalem unire Semi-
nario beneficium ad hoc ut poſt mortem ſuã præ-
ripiat Papæ ejuſdem beneficij collationem? Ita-
que Clemens illi tantùm fraudi obviare voluit,
quam committebant Ordinarij uniendo ea bene-
ficia, quæ ſciebant certò ad ſuam collationem ſpe-
ctare non poſſe, ſed ea fore affecta Sedi Apoſtolicæ
ratione familiaritatis, aut aliam ob cauſam; quæ
quidem ratio fraudis non viget, neque vigere po-
teſt in caſu, de quo agitur.

Supereſt nunc reſpondere ad ea, quæ in voto
Rotæ in contrarium afferuntur.
43 Et primò non obſtat, quod ex Concilio non li-
ceat Epiſcopis unire Seminario beneficia affecta

tem-

tempore unionis: nam reſpondetur contrarium declaraſſe S. Congregationem, ac Summos Pontifices Pium V. & Gregorium XIII. & declarationes quæ aſſerunt in contrarium, emanarunt poſt Decretum Clementis, & non ante. Hoc autem Decretum non obſtat Cardinali, cùm habeat indultum, quod removet obſtacula reſervationum, ut dictum eſt.

Non obſtat ſecundò, quod indultum non diſponat de beneficijs vacaturis, ſed tantùm de vacantibus ibi, *cum vacare contigerit*: nam reſponde-
44 tur, immo indultum non diſponere de vacantibus, ſed de vacaturis: hoc enim propriè important illa verba, *quæ vacare contigerit*, quæ ſunt futuri temporis, & excludunt vacantia, ut tradit in ſpecie Oldrad. *conſ.* 310. *incip. Thema tale eſt vacante Præpoſitura*, ubi reſpondit indultum de percipiendis fructibus primi anni beneficiorum, quæ vacare contigerit, non comprehendere beneficia vacantia, ſed vacatura.

45 Non obſtat tertiò, quod etiamſi in Cardinali ceſſet ratio fraudis conſiderata in decreto Clementis: attamen decretum ipſum in ſui generalitate ceſſare non debeat ſecundum Bald. *in conſ.* 105. *num.* 16 *lib.* 1. Reſpondetur enim hoc ſolum poſſe procedere quando caſus eſt comprehenſus in verbis legis; tunc enim ſi ceſſet aliquando ratio legis impulſiva, tamen lex ceſſare non debet, ut in exemplo Calphurniæ, de quo in l. 1. §. 1. *ff. de poſtulan.* Ideoque ſi aliquis Epiſcopus non Cardinalis uniret beneficium reſervatum, tametſi id faceret ſine ulla fraude, non tamen propterea unio eſſet valida: ſecus autem eſt cùm caſus in verbis legis non comprehenditur; nam tunc ſi nec in ratione comprehendatur, certum erit legem ad illum caſum non pertinere, ad l. 4. §. *Toties, ff. de damn. infect.* Caſus autem Cardinalis volentis unire beneficium, quod ſi vacaret, certum non eſſet fore affectum Sedi Apoſtolicæ, ſed potius ad ſuam collationem pertinere, non ſolùm non comprehenditur in ratione, ſed nec in verbis decreti Clementis, ut jam diximus. Ergo non procedit hoc caſu argumentum à ratione legis ceſſante. Præterquam quod Baldum reprobat Felinus in cap. *Si quando, §. Circa reddendam, ſub num.* 11 *de reſcript.* & tamen Baldus non loquitur ubi ratio eſt expreſſa in lege: tunc enim ea ceſſante, ceſſat legis diſpoſitio, ut idemmet Bald. tradit in d. l. *Non dubium, n.* 5. poſt Bart. ibi *n.* 9. *C. de leg. Dyn.* in cap. *fin. n.* 12. *& ſeq. de reg. jur. in* 6.

46 Ac denique non obſtat quod indultum non det Cardinali poteſtatem uniendi, ſed ſolum conferendi, quod fusè probatur in eodem voto: nam reſpondetur Cardinalem Epiſcopum habentem indultum non unire virtute indulti, ſed ſua ordinaria facultate, quam habet à jure communi, & à Concilio; indultum enim hoc tantùm facit, id eſt removet obſtacula, & impedimenta reſervationum, ita ut Cardinalis Epiſcopus liberè poſſit, & abſque impedimento uti ſua facultate Ordinaria, ut notant Io. Monach. & Gemin. in cap. *Cum aliquibus, de reſcr. in* 6. ubi dant exemplum de vincto, cujus manus, pedeſque ab aliquo exſolvuntur: graditur enim, & reliqua agit ſua vi, non autem ſolventis; & extant vulgatæ deciſiones Caſſid. & Creſcent. ſuperius relatæ *n.* 41.

Juxta prædicta QVAERO, An Cardinalis Epiſcopus, qui, ut præfertur, habet indultum, non obſtante decreto Clementis VIII. unire poſſit Seminario beneficia duplici reſervatione perſonali reſervata, vel affecta.

Solutio pendet ex duplici inſpectione: Altera eſt, an hujuſmodi decretum comprehendat S. R. E. Cardinales, cùm de illis expreſſam mentionem
48 non faciat. Altera, quatenus illos comprehendat, an obſtet Cardinali Epiſcopo habenti indultum quominus unire poſſit reſervata duplici affectione perſonali, quippe quæ ex ſententia Rotæ in indulto non comprehenduntur, ut apud Caputaq. *ex deciſ.* 85. *part.* 2. Aegidius *deciſ.* 425. & tradit Mandoſ. *praxi Signat. grat. in ver. Indultum conferendi, verſ. An autem*, & fuit plenè reſolutum in voto DD. Vbaldi, & Veroſpij Rotæ Auditorum in cauſa Ceſenaten. anno 1615. ubi dixerunt hoc habere locum nõ obſtantibus clauſulis generalibus, & prægnantibus, quia non includunt ea, quæ Papa non eſſet de facili conceſſurus. Sed in fine ejuſdem voti diſtinxerunt inter geminas reſervationes perſonales, ſeu coæquales, veluti ſi beneficium obtinens ſit familiaris Papæ, & Protonotarius; & tunc dixerunt indultum non extendi ad beneficia reſervata hac duplici reſervatione; unde cum myſterio propoſita quæſtio reſtricta eſt ad reſervationem perſonalem. Sin autem reſervationes ſint diſpares, videlicet realis, & perſonalis, vel utraque perſonalis, una tamen altera inferior, ut ſi beneficiatus ſit familiaris Papæ, & Cardinalis: hoc caſu admiſerunt poſſe obtinere contrariam opinionem. Pro qua diſtinctione optimè facit quod ſcripſit Sarnen. *in regula de impetrand. benefic. vacant. per obit. q.* 15. *n.* 7. & 8.

His ita conſtitutis quoad inſpectiones propoſitas non eſt opus prolixiori diſputatione; quandoquidem utriuſque ſolutio patet ex litteris in forma Brevis, quæ inſcribuntur, Sanctiſſimi D.N. Urbani VIII. Divina providentia Papæ VIII. Confirmatio Decreti Clementis Papæ VIII. prohibentis fieri uniones beneficiorum diſpoſitioni Sedis Apoſtolicæ reſervatorum, vel affectorum, cum declaratione, quod Decretum hujuſmodi comprehendit etiam S.R.E. Cardinales, & alios indulta conferendi reſervata habentes; quodque illi non potuerunt, nec poſſunt conferre beneficia duplici reſervatione perſonali reſervata, vel affecta: tenoris infraſcripti, videlicet.

URBANUS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

49 QUamvis fel. rec. Clemens Papa VIII. prædeceſſor noſter accepto, quod aliqui Ordinarij beneficia eccleſiaſtica in ſuis menſibus vacantia, & aliàs diſpoſitioni Apoſtolicæ non reſervata perſonis ſibi beneviſis conferebant; illa verò, quæ reſervata erant, Semenarijs puerorum ſæpè uniebant, ad evitandum hoc Sedis Apoſtolicæ præjudicium per ejus decretum prohibuerit, ne uniones beneficiorum eccleſiaſticorum diſpoſitioni Sedis Apoſtolicæ tempore, quo uniuntur, reſervatorum, vel affectorum fieri poſſent etiam vigore Decretorum S. Concilij Tridentini in favorem Seminariorum puerorum ad præſcriptum ejuſdẽ Concilij erectorum, ſive erigendorum; nihilominus poſtea prætextu Indultorum Apoſtolicorum conferendi beneficia reſervata, vel affecta per Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros, ac etiam per Nos aliquibus perſonis, præſertim S. R. Eccleſ. Cardinalibus conceſſorum, executio prædicti Decreti Clementis prædeceſſoris de facto impedita fuit, & impeditur, quoniam Cardinales indulta conferendi, & diſponendi de reſervatis, vel affectis habentes aſſerunt ſe non eſſe in prædicto Decreto comprehenſos, tamquam in eo expreſsè non nominatos, & ulterius tam ipſi Cardinales, quàm alij, qui ex prædictis indultis apoſtolicis habent facultatem conferendi reſervata, ſeu affecta, ac de eis diſponendi, nedum prætendunt indulta hujuſmodi continere facultatem diſponendi de eiſdem beneficijs etiam per modum unionis, & extinctionis in præjudicium perpetuum Sedis Apoſtolicæ, quæ illorum proviſione perpetuò privata remaneret, ſed etiam ex ipſis indultis eſſe ſublatum, & extinctam reſervationem quamcumque; ideo etiã auctoritate ordinaria potuiſſe, & poſſe per eos fieri eorumdem beneficiorum uti non reſervatorum, nec affectorum unionem. Decretaque Concilij eis concedere facultatem uniendi etiam reſervata eiſdem Seminarijs: Quinimo etiamſi in Pontificatu rec. mem. Pauli V. etiam prædeceſſoris noſtri hactenus ex voto duorum Rotæ Auditorum fuerit in Dataria obſervatum, & obſervetur beneficia duplici reſervatione perſonali reſervata, vel affecta non comprehendi in prædictis Indultis, tamen etiam prætendunt hanc reſervationis duplicitatem non impedire eorum proviſionem vigore prædictorum Indultorum faciendam, eiſdemque beneficiorum unionibus non obſtare, & propterea diverſimodè etiam executio litterarum Apoſtolicarum proviſionis eorumdem beneficiorum indebitis prætenſionibus hujuſmodi impedita fuit, & impeditur de facto in diverſis Tribunalibus, & Congregationibus præſertim Rotæ, & Congregationis Concilij Tridentini, in quibus reperiuntur factæ reſolutiones etiam inter ſe diſcordantes: volentes igitur prædicta impedimenta tollere, & noſtro Oraculo prætenſas dubitationes dilucidare: motu proprio, certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine hac noſtra perpetua Conſtitutione prædictum Decretum Clementis prædeceſſoris prædicti ſuper executione, ſeu interpretatione ejuſdem Concilij emanatum confirmamus, inviolabiliterque de cætero obſervari mandamus per quoſcumque Patriarchas Metropolitanos, Archiepiſcopos, Epiſcopos, etiam S.R.E. Cardinales, declarantſque prædictum Decretum etiam eoſdem Cardinales comprehendiſſe, & comprehendere, prædictoſque Cardinales, & quoſcumque alios prædicta Indulta Apoſtolica conferendi prædicta beneficia reſervata, ſeu affecta, & de eiſdem diſponendi habentes, non potuiſſe hactenus poſt prædictum Decretum Clementis prædeceſſoris, nec in poſterum poſſe in vim illorum, nec vigore ejuſdem Concilij, aut aliàs etiam auctoritate eorum ordinaria, prætextu quod ex prædictis Indultis extinctæ, & ſublatæ ſint reſervationes, & affectiones eadem beneficia quomodolibet tempore unionis reſervata, vel affecta unire etiam Seminarijs prædictis puerorum, nec de ijs per viam cujuſcumque unionis, ſuppreſſionis, vel applicationis diſponere, nec etiã
50 in vim prædictorum Indultorum reſervata, & affecta conferendi, ac de eis diſponendi, potuiſſe, nec poſſe conferre beneficia duplici reſervatione

perſonali reſervata, vel affecta. Præſentes quoque litteras de ſubreptionis, ac obreptionis, ſeu nullitatis vitio, noſtræque intentionis defectu, etiam ex eo quod Seminaria, & quicumque, & cujuſcumque ſtatus, conditionis, gradus, qualitatis, ac dignitatis, etiam eccleſiaſticæ deſuper intereſſe habentes, vel habere prætendentes ad hæc vocati nõ fuerint, vel præmiſſis non conſenſerint, notari, impugnari, ad agi, tueri jus, vel in controverſiam revocari non poſſe: ſicque & non aliter per quoſcumque judices ordinarios, & delegatos etiam Sacri Palatij Apoſtolici Cauſarum Auditores, ac S.R.E. Cardinales, eorumque Congregationes, & quoſcumque alios ſpeciali expreſſione indigentes judicari, diffiniri, & interpretari debere, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, ſeu interpretandi facultate, & auctoritate; ac irritum, & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Non obſtantibus præmiſſis omnibus, & ſingulis, ac Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis etiam in Concilijs generalibus editis, Regulis Cancellariæ, & quatenus opus foret etiam illa de non tollendo jure quæſito, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Quorum omnium, & ſingulorum tenores, earumdem litium, & cauſarum etiam hactenus pendentium ſtatum, & merita, ipſorumque beneficiorum nuncupationes, ſituationes, & qualitates, partiumque collitigantium, necnon judicum nomina, & cognomina, Tribunaliumque, & Congregationum præeminẽtias, & facultates, cæteraque hic forſan exprimenda, & inſerenda pro expreſſis, ac de verbo ad verbum inſertis haberi volumus. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 15. Julij 1642. Pontificatus Noſtri Anno decimonono.

51 Ulterius QUAERO, An unio beneficij litigioſi facta Seminario ad præſcriptum Concilij Tridentini *cap.* 18. *ſeſſ.* 23. ſit valida, nec ne?

Videtur reſpondendum eſſe, validam: nam decretum dicti *cap.* 18 primo tribuit Epiſcopo facultatem uniendi Seminario Clericorum beneficia aliquot ſimplicia ſine cultus divini, & illa obtinentium præjudicio, ac deinde adjicit: quod locum habeat etiamſi beneficia ſint reſervata, vel affecta, nec per reſignationem ipſorum beneficiorum uniones impediri ullo modo poſſint, ſed omnino quacumque vacatione etiamſi in Curia effectum ſuum ſortiantur, & quacumque conſtitutione non obſtante. Quibus verbis videtur attributa facultas uniendi etiam beneficia litigioſa.

52 Primò quia multorum ſententia eſt beneficium ratione litis cenſeri affectum: quod cenſent Probus ad Mona, in cap. 1. *num.* 8. *verſ. idem dic de reſervatis Sedi Apoſtolicæ, & affectis ratione litigij, de offic. Legat. in* 6. Mandoſ. *in proœm. regul. Cancellar. quæſt.* 5. *num.* 9. *verſ. Affectio etiam cauſatur ratione litis.* Sarnen. *in regul. de impetran. benefic. vacan. per obitum Cardinalis, quæſt.* 8. *ante num.* 5. *verſ. Tertiò tamen*, & *num.* 7. *verſ. Poſtremò facit*, & Rebuffus *ſuper concord. rubr. de collat.* §. *Volumus, in ver. Affecta, fol.* 451. Quorum opinio ſi vera eſt, hic caſus deciditur expreſſis verbis Concilij, quibus datur facultas uniendi beneficia etiam reſervata, vel affecta.

Deinde etſi multi ſentiant in ſtrictiori ſignifica-
53 tione aliud eſſe beneficium litigioſum, aliud affectum,

ctum, vel reſervatum, ut idem Mandoſ. *regul. de impetran. benefic. qu. 9. num. 5.* & Simonet. *de reſervat. q. 10. num. 9. & ſeq.* Veritas tamen eſt longè minus eſſe beneficium litigioſum, quàm reſervatum: nam per litem non abdicatur prorſus ab Ordinario conferendi facultas, ſed ſuſpenditur tantum uſque ad litis exitum, cap. 1. *ut lite pendente,*
54 *lib. 6.* & Clem. 1. *eod. tit.* Lis enim eſt qualitas ſuſpenſiva, & veluti ſimplex inhibitio temporalis, per quam manus Ordinarij ligantur, ut interim non conferant, Gomez, *in regul. de trienn. quaſt. 31. verſ. Tamen pace eorum*, Covar. *practicar. qu. c. 36. num. 7. verſ. Quinto.* At per reſervationem omnino tollitur Ordinario facultas conferendi, & beneficium remanet perpetuo affectum, Extravag. *Ad Romani de preben.* & tradit Gomez *loco cit.* Itaque ſi Concilium tribuit Epiſcopo poteſtatem uniendi beneficia etiam reſervata, vel affecta, quorum collatio certum eſt nunquam ad Epiſcopum, ſed ſemper ad Sedem Apoſtolicam pertinere; longè magis cenſetur attribuiſſe poteſtatem uniendi litigioſa, quorum proviſio dubium eſt an ſpectare debeat ad Papam, vel ad Ordinarium ratio-
55 ne litis: nam, ut ait Simonet. *d. qu. 10. num. 6.* Collatio beneficij litigioſi pendet à dubio litis eventu; & plus juris habet Ordinarius in beneficio litigioſo, quod finita lite ſpectare poteſt ad ſuam collationem, quàm in reſervato, cujus proviſio ſemper, atque indiſtinctè pertinet ad Papam; & majus præjudicium infertur Papæ in unione reſervati, quod certum eſt ad ejus collationem pertinere, quàm in unione litigioſi, cujus proviſio poſt litis exitum ſpectare poteſt ad Ordinarium. Unde in facultate uniendi reſervata, quod magis eſt, videtur abſque dubio comprehendi facultas uniendi litigioſa, quod minus eſt cap. *Ex parte, il ter 2a, de decim.* l. *In eo quod plus*, & l. *In toto, ff. de reg. jur. cum concord.* de quibus utrobique per Decium.
56 Præſertim verò, quia Concilium utitur dictione illa, *etiamſi*, quod, inquit, habeat locum etiamſi beneficia ſint reſervata, vel affecta: de cujus quidem dictionis natura eſt ampliare diſpoſitionem, & implicare caſum magis dubitabilem, cap. *Cum illis*, ubi Archidiac. *num. 1 verſ. Illis etiam, de preb. in 6.*

Et confirmatur, quia Concilium concedit Epiſcopo authoritatem uniendi beneficia, cujuſcumque qualitatis fuerint: quæ quidem verba apta ſunt comprehendere etiam beneficia litigioſa, cap. *Solita, de majorit. & obedient.* cum allegat. per Salic. *l. 2. num. 9. C. de noxal.* & per Roman. *conſ. 31.*
57 *Viſis his, num. 2. verſ. Ex quo enim.* Deinde addit quod habeat locum etiamſi beneficia ſint reſervata, vel affecta: quiquidem gradus utique excedit, & longè ſuperat impedimentum litigij. Tertio jubet unionem ſortiri effectum non obſtante vacatione in Curia, per quam inducitur reſervatio clauſa in corpore juris, idest in cap. 2. *de preben. in 6.* & qua nulla in jure major, vel potentior invenitur, ut ait Guil. *deciſ. 53. de preben.* relatus à Gomez. *de regul. de trienn. qu. 31. in princ.* Neque his contentum Concilium, adjicit poſtremò unionem hanc debere effectum ſortiri quacumque conſtitutione non obſtante, quæ verba propriè referri poſſunt etiam ad Conſtitutionem Bonifacij VIII. in d. cap. 1. *ut lit. pendent. in 6.* per quam ſuſpenditur collatio beneficij litigioſi durante lite. Itaut propterea ſive mentem, ſive verba Concilij ſpectemus, non videatur dubitandum, quominus liceat Epiſcopo unire Seminario beneficia etiam litigio-
58 ſa. Atque ita tollitur objectum quod aliud ſit beneficium affectum, aliud litigioſum: quo uno fundamento Rota in hac cauſa Corduben. ſi iterum, ac tertiò cenſuit Concilium non comprehendere litigioſa; tere vera enim facultas conferendi affecta, quod magis eſt, utique complectitur facultatem conferendi litigioſa, quod minus eſt.
59 Neque obſtat, quod in his, quæ differunt ſpecie, in eo, quod eſt plus, non continetur id, quod eſt minus, c. *Cu. de non ſacerdotal. de prebend.* l. *Solemus, §. Latrunculator, ff. de judic.* & declarat Dyn. *in reg. Sexti.*
60 *Plus ſemper, verſ. Sed dicendum eſt.* Nam pro ſolutione conſiderandum eſt quod ſpectat ad præſentem quæſtionem, inter beneficium litigioſum, & reſervatum duas tantum eſſe differentias. Prima eſt, quia prohibitio conferendi litigioſa eſt temporalis durante lite; prohibitio verò conferendi reſervata eſt perpetua, uſq; ad Papæ proviſione. Et hanc
61 primam differentiam certum eſt non eſſe in ſpecie, ſed tantum in quantitate temporis, vel durationis; ita ut propterea in facultate uniendi non obſtante prohibitione perpetua abſque dubio comprehendatur facultas uniendi, non obſtante prohibitione temporali: ſicut qui poteſt relegare, vel interdicere in perpetuum, multo magis poteſt relegare, vel interdicere ad tempus, & qui poteſt abſolvere à ſuſpenſione perpetua, longè magis abſolvere poteſt à ſuſpenſione temporali, cùm hæc non differant niſi tamquam magis, & minus, ut l. *Relegatorum, §. Solet. ff. de interdict. & relegat.* & l. *Moris, ff. de pænis.* Secunda difficultas eſt, quod in reſervatione Papa duo facit, idest prohibet Ordinarium conferre, & reſervat ſibi jus conferendi: in litigio autem non facit niſi unum ex his duobus, idest prohibet Ordinarium conferre: nemini autem reſervat jus conferendi, ſed illud relinquit in ſuſpenſo, & vult pendere à futuro eventu. Et in hoc quoque reſervatio nō differt à litigio niſi tamquam magis, & minus: certū eſt enim in reſervatione includi illam ſimplicem prohibitionem conferendi, quæ ineſt litigio, ſicut in mixto continentur ſimplicia. Beneficium enim litigioſum Papa ſolum prohibet conferre; reſervatum verò non ſolum prohibet, ſed ulterius procedendo ſuæ diſpoſitioni reſervat; atque ita reſervatio includit caſum litigij, ſed illum excedit gradu, unde facultas uniendi reſervata omnino comprehendit facultatem uniendi litigioſa; cùm hæc, ut diximus, non differant niſi ut magis, & minus, ut in c. *Plus ſemper, de reg. jur. in 6.* & ibi notat gloſ. Io. And. & Doctores.

Sed objicies. Major ratio prohibitionis eſt in litigioſis, quàm in reſervatis, ne ſcilicet propter novos adverſarios, qui malitiosè interdum petitoribus ſubrogantur, litigia in Eccleſiarum diſpendium prorogari contingat, ut legitur in d. cap. 1. *Ut lite pendente, in 6.* Ergo facultas uniendi reſervata non includit litigioſa.
62 At reſpodetur hanc rationem poſſe quidem conſiderari in collatione, ſed non in unione. Primò quia unio fieri poteſt etiam in vita colligantium, ut Clem. 2. *de reb. Eccleſ. non alienan.* quo caſu per unionem Seminarij non adjicitur novus adverſarius, neque prorogatur litigium; ſed ijdemmet colligantes litem proſequuntur, & poſt obitum illorum unio effectum ſortitur. Deinde quia etſi unio fiat poſt obitum unius ex colligantibus, tamen

men Seminarium poterit litem non proſequi, & expectare obitum alterius colligantis ſuperſtitis cùm certum ſit unionem tunc eſſe habituram effectum abſq; ullo ipſius Seminarij diſpendio. Præterea verba illa textus, *malitiosè petitoribus ſubrogantur*, non congruunt loco pio cujuſmodi eſt Seminarium. At denique quia prohibitus conferre litigioſa non debet cenſeri prohibitus illa unire etiam circumſcripta Concilij diſpoſitione, dummodo unio fiat abſque obtinentium præjudicio: Sic enim videmus beneficia etiam reſervata poſſe ab Ordinario uniri, quamvis conferri non poſſint, cùm unio reſpiciat proprietatem beneficij, collatio verò titulum, Rota *deciſ. 4. 5. & 6. de reb. Eccleſ. non alienand.* in antiquis, & fuſiùs dictum eſt ſupra *num. 20. & 22.* Experientia etiam docuit hanc rationem præjudicij Eccleſiarum propter litigij prorogationem eſſe parum conſiderabilem, cum ſtante lite Papa conſuevere paſſim concedere ſubrogationes in juribus defuncti, ut in regula Cancellariæ 19. *de ſubrog. colligant.* & ibi Gloſſatores.
63 Ultimò omittendum non eſt hanc quæſtionem in caſu huic valdè affine fuiſſe jam deciſam in Cōgregatione Concilij: nam cùm decretum *cap. 18. ſeſſ. 24.* jubeat conferri Parochiales prævia forma examinis per concurſum, etiamſi, inquit, Parochialis Eccleſia reſervata, vel affecta fuerit; dubitatum fuit an ſub ea diſpoſitione comprehenderentur beneficia litigioſa: & quamvis adductum fuiſſet litigioſa beneficia non eſſe reſervata, vel affecta, ſed tantùm illorum collationem ſuſpenſam eſſe; ac proinde in ipſis non verificari verba Concilij, quæ de reſervatis, vel affectis loquuntur: tamen S. Congregatio cenſuit decretum d. c. 18. habere locum etiam, ſi piæ Parochiales litigioſæ ſint.
64 Hæc omnia videntur abſque dubio procedere in unionibus factis ante annum 1602. At verò in unionibus poſtea factis, & in futurū faciendis longè major eſt difficultas: nam ut dictum eſt in præcedenti quæſtione Clemens VIII. die 22. Februarij 1602. ad vitandas fraudes ex ſententia Congregationis decrevit ut de cæterò non poſſent uniri Seminario beneficia, quæ obtinerent perſonæ, quæ vel ob familiaritatem Cardinalium, vel aliam ob cauſam tales ſint, ut quocumq; menſe decedant, certum ſit ea fore affecta Sedi Apoſtolicæ. Dubitari enim poteſt an hoc decretum quemadmodum abſtulit Epiſcopo facultatem uniendi reſervata, ita etiam abſtulerit facultatem uniendi litigioſa.

Verius videtur hoc decretum non habere locum in litigioſis, quia in illis non viget tanta ratio prohibitionis, quanta viget in reſervatis: neque enim unio cenſeri poteſt fieri abſolutè in fraudem collationis Apoſtolicæ, quia incertum eſt an finita lite beneficium conferri debeat à Papa, vel ab Ordinario, & poteſt contingere ut Ordinarius uniendo præjudicet ſuæ collationi, puta ſi beneficium vacaverit extra Curiam, quo caſu collatio litigioſi finita lite ad Ordinarium ſpectat, juxta tex. in d. Clem. 1. *ut lit. pendent.* Et cùm magis ſit beneficium eſſe reſervatum, quàm litigioſum, ut ſuperiùs diximus *num. 53.* non ſequitur, Epiſcopus ob decretum Clementis non poteſt unire reſervata: ergo nec litigioſa, quia regula, In eo quod plus procedit in oratione affirmativa, non in negativa, ut declarant Bart. & Doctores in l. 1. §. *Stipulanti, ff. de verbor. obligat.* & Decius in d. l. *In eo quod plus, num. 8. verſ. Tertiò regula procedit.* Sicut nec valet argumentum de parte ad totum, ut per Calder. *conſ. 111. alias, 2. de arbitris.* Præterquamquod nec verba ejuſdem decreti conveniunt ullo modo beneficiis litigioſis: loquuntur enim de illis tantùm, quæ quocumque menſe vacaverint, certum tamen ſit fore affecta Sedi Apoſtolicæ: at verò litigioſa ſi vacaverint extra Curiam in menſe Ordinarij finita lite nullo modo ſint affecta Sedi Apoſtolicæ, ſed ad Ordinarij collationem pertinent, ut ſtatutum eſt in d. Clem. 1. atque ita in litigioſis non adeſt certitudo illa, quam decretum requirit.

Itaque videtur reſpondendum unionem beneficij, ſive ante, ſive poſt Decretum Clementis facta fuerit, tamen non eſſe nullam ex eo quod beneficium ſit litigioſum: & in hanc ſententiam S. Congregatio reſpondit.

De Exceſſib. Prælat.

Cap. Ex litteris.

1. EX LITTERIS, Epiſcopus, cujus authoritate homicidium eſt commiſſum, à miniſterio Altaris, & officio Pontificali, & Epiſcopatus adminiſtratione deponitur. Vel ſic. Epiſcopus præſtans cauſam directè, vel indirectè homicidio committendo, eo commiſſo, privari debet officio Pontificali, & Sacerdotali, & ab adminiſtratione Epiſcopatus removeri. Vel tertiò, & breviùs Clericus authoritatem, vel conſilium directè, vel indirectè homicidio præſtans, irregularis efficitur. Hoc dicit Abb. Siculus. Prima pars narrat factum. Secunda diffiniendo committit, ibi, *Nos autem.*

Pro intellectu hujus Decretalis vide quod dixi in cap. *Requiſivit, n. 80. de Ordin. ab Epiſ.*

De Exceſſ. Prælat.

Cap. Accedentibus.

S V M M A R I V M.

1 *PRælati inferiores de matrimoniis cognoſcere, publicas pænitentias injungere, & indulgentias dare non poſſunt, niſi hoc eis competebat de jure ſpeciali.*
2 *Cauſas matrimoniales cognoſcere eſt dignitatis Epiſcopalis.*
3 *Cauſarum matrimonialium cognitio acquiri poteſt nedum privilegio, ſed etiam conſuetudine legitime præſcripta.*
Et quid poſt Concilium Tridentinum num. 6. *verſ.* Hodie verò.
4 *Prælati inferiores acquirere poſſunt ea, quæ ſunt dignitatis Epiſcopalis non ſolum privilegio, ſed etiam præſcriptione.*
5 *Non autem ea, quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis.*
6 *Etiamſi præſcriptio ſit immemorabilis.*
7 *Abbates, & alii inferiores Prælati Indulgentias concedere non poſſunt, & nu. ſeq. uſque ad n. 20.*
8 *Indulgentiæ partim accedunt ad dignitatem Epiſcopalem, partim ad Ordinem.*
9 *Epiſcopus electus, & confirmatus ante conſecrationem an poſſit indulgentiarum litteras dare, & num. ſeqq.*

Ex

Et quid ſi non ſit Presbyter, ibidem, & n. 11.

10 *Clavis juriſdictionis nõ eſt quid ſacramentale.*

Indulgentia non pertinent ad diſpenſationem bonorum communium Eccleſiæ, ibidem.

11 *Legati etiam non Sacerdotes poſſunt indulgentias concedere.*

Indulgentiæ pertinent ad clavem juriſdictionis. ibidem.

12 *Indulgentiæ dari non poſſunt ab inferioribus Prælatis etiam juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus.*

13 *Sed ab Epiſcopo tantum.*

14 *Eccleſia aſſimilatur Cõgregationi politicæ Cõventus, vel Parochia Congregationi Oeconomicæ.*

15 *Epiſcopus ſolus propriè Prælatus Eccleſiæ dicitur.*

16 *Plebani non ſunt propriè Prælati, ſed quaſi Coadjutores Epiſcopi.*

17 *Indulgentias dare non poteſt Vicarius generalis Epiſcopi, nec Capitulum ſede vacante.*

18 *Et an valeat contraria conſuetudo.*

19 *Generales, & Provinciales indulgentias concedere non poſſunt.*

20 *Abbates nullius diœceſis habentes omnimodam juriſdictionem quaſi Epiſcopalem in clerum, & populum excluſis Epiſcopis, an poſſint cauſas matrimoniales, & criminales cognoſcere: latiſſime diſcutitur uſque in finem.*

Regulares veniunt appellatione inferiorum, qui à Concilio Tridentino cauſas matrimoniales, & criminales cognoſcere prohibentur, ibidem.

Declaratur, n. 40. & 50.

21 *Cauſæ matrimoniales cum ſint graves itidem, & criminales, nõ ſunt per quoslibet tractandæ.*

22 *Curia Romana committit cauſas matrimoniales Epiſcopis; & ſi alios adjungit, ponit clauſulam,* Quod ſi non omnes, tu frater Epiſcope.

23 *Inferiorum appellatione veniunt omnes Epiſcopo inferiores.*

Declaratur, n. 38. & 50.

24 *Dictionis taxativæ natura eſt ponere quod affirmat, & præter id appoſitũ omne aliud excludere.*

Declaratur, num. 41. & ſeq. uſq. ad n. 46.

25 *Monitoria ad finem revelationis decerni non poſſunt ab Abbatibus nullius diœceſis habentibus Epiſcopalem juriſdictionem, ſed petenda ſunt à Sede Apoſtolica, & n. 47.*

26 *Renunciationes matrimoniales remitti non poſſunt ab Ordinariis inferioribus, ſed ab Epiſcopo tantum.*

27 *Abbates ex Concilio Tridentino prohibentur cauſas matrimoniales, & criminales cognoſcere. Declaratur, n. 48. & 50.*

28 *Abbates habent dignitatem excellentem, & primam poſt Epiſcopalem.*

29 *Ac ſi proprium territorium habeant cum juriſdictione quaſi Epiſcopali, excluſis Epiſcopis veniunt appellatione diœceſani.*

30 *Cauſæ matrimoniales olim committebantur inferioribus Prælatis habentibus juriſdictionem ordinariam, vel delegatam.*

31 *Correctio legum induci non debet per ſubauditos, & tacitos intellectus.*

32 *Archidiaconi, Decani, & aliorum inferiorũ appellatione non veniunt Abbates nullius diœceſis habentes juriſdictionem ordinariam excluſis Epiſcopis.*

33 *Epiſcopus in locis ipſis nullius diœceſis excepta viſitatione jure delegato nullam prorſus authoritatem exercere poteſt.*

34 *Etiam quoad ordinationem Clericorum.*

35 *Vel concernentia curam animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem.*

36 *Cauſæ matrimoniales, & criminales, an olim ex ſtylo Curiæ committerentur Abbatibus, & an hic ſtylus ſervari debeat.*

37 *Abbatibus, & aliis inferioribus ſunt committendæ diſpenſationes matrimoniales, litteræ in forma ſignificavit, & aliæ hujuſmodi quoad eorum ſubditos, ſi modo ipſi juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & proprium territorium habeant, vel juriſdictionem pleno jure Epiſcopalem, & temporalem.*

38 *Dictio,* aliorum, *infert omnimodam ſimilitudinem ad expreſſa; & quamvis juncta ſit cum dictione* omnium, *tamen non comprehendit majora, quàm expreſſa fuerint.*

39 *Clauſula generalis ſubſequens quando in lege, vel Canone ſunt enumeratæ minores, aut inferiores perſonæ, numquam comprehendit majores, vel ſuperiores.*

40 *Prælatis Regularibus nullius diœceſis, ac juriſdictionem habentibus quaſi Epiſcopalem competunt ea omnia in Regulares exemptos intra ſuum territorium exiſtentes, quæ ex Concilio Tridentino competunt locorum Ordinariis contra alios exemptos.*

41 *Verba ſequentia reſtringuntur ad præcedentia, quando ad illa veniunt continuativè.*

42 *Juriſdictione per Conſtitutionẽ in certum genus perſonarum taxativè collata, non cenſetur derogatum juriſdictioni alterius in eaſdem perſonas.*

43 *Dictio taxativa in diſpoſitione legis non excludit caſus ſimiles, vel eandem rationem habentes. Et ſufficit ut ſint ſimiles quoad id de quo diſputatur, num. 45.*

44 *Abbates in locis ſibi pleno jure ſubjectis quoad juriſdictionem ſunt ſimiles Epiſcopis.*

45 *Et valet argumentum de Abbatibus habentibus Epiſcopalem juriſdictionem ad Epiſcopos.*

46 *Prælatorum Eccleſiarum appellatione veniunt etiam Abbates nullius diœceſis.*

1 ACCEDENTIBUS Abbates de matrimonii cognoſcere, publicas pœnitentias injungere, & indulgentias concedere non poſſunt, niſi hoc de ſpeciali jure illis competat: ſic ſummatur ſecundum Jo. Andr. & DD. communiter; vel ſic & generalius ſecundum Abbatem, & Marianum Socinum. Cognoſcere de cauſa matrimoniali, item pœnitentias publicas injungere, & indulgentias concedere ſpectat ad dignitatem Epiſcopalem: unde inferior Prælatus de his ſe intromittere non debet, niſi ei competat de jure ſpeciali. Primo ponit Epiſcoporum querelam, cui ſecundò providet, ibi, *Volentes.*

2 Nota primò cognitionem cauſarum matrimonialium eſſe dignitatis Epiſcopalis; ac proinde Epiſcopum de jure communi in his fundare intentionem excluſis inferioribus Prælatis, ut hic, & in cap. *Multorum, in fin. 35. quæſt. 6,* & melius in cap. *Auditis, de præſcript.* & notat hic gloſ. in ver. *Epiſcopalis dignitatis*, Hoſt. *num. 5. in ver. Matrimonialibus,* Butr. Abb. & Marian. Socin. omnes *in 1. notab.* & hodie eſt expreſſum in Decreto Concilij Tridentini *cap. 20. § Adhæc, ſeſſ. 24.* ut fuſius patebit infra n. 20.

3 Secundò nota ibi, *ſpeciali conceſſione, vel alia legitima cauſa:* jus cognoſcendi de cauſis matrimonialibus poſſe acquiri nedum ex privilegio, ſed etiam ex conſuetudine legitimè præſcripta, quæ juriſdictionem tribuit, cap. *ult. ſupra, de off. Archid.* & d. cap. *Auditis, de præſcript.* hoc enim important illa verba, *vel alia legitima cauſa*, id eſt conſuetudine, vel præſcriptione, ut exponit gloſ. fin. & Innocen. Generaliter enim ea, quæ ſunt dignitatis Epiſcopalis, ſunt etiam inferioribus Prælatis non tantùm conceſſibilia privilegio, ſed etiam quæſibilia præſcriptione, vel conſuetudine, ut formaliter inquit Butr. *hic nu. 2.* & conſentit Abb. *eod. nu. in 2. notab. & num. 3. verſ. Nota ex hac gloſſa,* & Marian. Socin. *nu. 1.* licèt ſecus ſit in his, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, quia nulla conſuetudine, vel præſcriptione acquiri poſſunt ab inferioribus Prælatis, cap. *Quanto, de conſuet.* & cap. *Aqua, de conſecr. Eccl.* & notant *hic* Hoſt. Io. Andr. Cardin. Ancharan. & omnes, etiamſi ſit immemorabilis, ut dixi plenè in d. cap. *Quanto.*

4

5

6

Hodie verò conſuetudo inferiorum cognoſcendi de cauſis matrimonialibus ſublata eſt Concilio Trid. nuuo in d. *cap. 20. in fine ſeſſ.* 24. niſi ſit immemorabilis, ut declaravit S. Congregatio ejuſdem Concilij Interpres.

7 Ultimò nota, Abbates, vel alios inferiores Prælatos de jure communi non poſſe litteras indulgentiarum concedere, hoc enim Epiſcopalis eſt dignitatis, ut eſt textus clarus hic, & in cap. *Cum ex eo, § f. de pœnit. & remiſſ.* & notat Archid. in cap. *Romana, circa fin. in ver. Indulgentiis, eod. tit. lib. 6.*

8 Quinimmò ſentit hic Hoſt. *nu. 6. verſ. Patet ergo,* indulgentiam eſſe mixtæ poteſtatis, quia partim accedit ad dignitatem, ſive juriſdictionem Epiſcopalem, partim ad Ordinem: unde *num. 5. verſ. Sed nunquid electus confirmatus*, videtur inferre ut Epiſcopus electus, & confirmatus ante conſecrationem non poſſit indulgentias elargiri, præſertim ſi non ſit Sacerdos, & eum ſequitur Archid. *loco cit.* Licèt Hoſtienſis ſubdat aliter fuiſſe interpretatam conſuetudinem; quia Epiſcopi etiam non Presbyteri, nec conſecrati indulgentias faciunt; quam tamen dicit eſſe irrationabilem ſaltem in Epiſcopo non Presbytero. Amplius putat Franc. Vercellen. relatus *hic à* Io. Andr. & DD. electum ante conſecrationem indulgentias elargiri non poſſe, etiamſi Sacerdos ſit: & hanc partem mordicus tuetur, Butr. verò *num. 3.* ſimpliciter recitat opiniones, & nihil concludit, ſed dicit (tenetis quod placet; ſed tu in hoc ſequere S. Thomam) nam, ut ipſe ait *in 4. diſtin. 20 art. 3. qu. 2. ad primum* (Clavis juriſdictionis non eſt quid ſacramentale, & effectus ejus arbitrio hominis ſubjacet, & hujus clavis effectus eſt remiſſio, quæ eſt per indulgentias, cùm non pertineat ad diſpenſationem Sacramentorum talis remiſſio, ſed ad diſpenſationem bonorum communium Eccleſiæ.) Et ideò etiam

9

10

11 Legati non ſacerdotes indulgentias concedere poſſunt. Et in idem docet *art. 4. qu. 2. in corpore.* (Poteſtas concedendi indulgentias ſequitur juriſdictionem: & quia Diaconi, & alij non ſacerdotes poſſunt habere juriſdictionem vel commiſſam, ſicut Legati, vel ordinariam, ſicut electi; ideo poſſunt indulgentias concedere, etiam non ſacerdotes, quamvis non poſſint abſolvere in foro pœnitentiali, quod eſt Ordinis.) Hæc ille, cujus doctrina communiter recipitur, teſte Navar. *in tract. de indulgen. in 31. notab. nu. 3. verſ. Poſſunt autem hi conferre etiamſi non ſint in Epiſcopos conſecrati.*

12 Sed quamvis hæc ita ſe habeant in Legato, qui jus dandi indulgentias habet ex commiſſione Papæ, & in electo, qui illud habet ex poteſtate ordinaria, cùm in confirmatione conſequatur poteſtatem juriſdictionis, etiam ante conſecrationem, ut in cap. *Transmiſſam, de elect.* non tamen hinc licet inferre ut inferiores Prælati poſſint indulgentias dare, licèt quandoque habeant juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ut in cap. *Abbates, de privileg. lib. 6.* Rationem reddit egregiè idem D. Thomas *d. art. 4. qu. 1.* (quia ſolus ille, qui præficitur Eccleſiæ poteſt indulgentiam elargiri. Sed cùm Eccleſia ſit Congregatio fidelium; Congregatio autem hominum ſit duplex, ſcilicet œconomica, ut illi qui ſunt de una familia, & politica, ſicut illi qui ſunt de uno populo; Eccleſia ſimilatur Cõgregationi politicæ, quia ipſe populus Eccleſia dicitur, ſed Conventus diverſi, vel Parochiæ in una diœceſi ſimilantur Congregationi in diverſis familijs, vel in diverſis officijs, & ideò ſolus Epiſcopus propriè Prælatus Eccleſiæ dicitur; & ideò ipſe ſolus quaſi ſponſus annulum Eccleſiæ recipit; & ideo ſolus ipſe habet plenam poteſtatem in diſpenſatione Sacramentorum, & juriſdictionem in foro cauſarum quaſi perſona publica; alij autem ſecundum quod ab eo eis committitur. Sed Sacerdotibus, qui plebibus præficiuntur non ſunt ſimpliciter Prælati, ſed quaſi coadjutores; unde in conſecratione Sacerdotum Epiſcopus dicit, *Quanto fragiliores ſumus, tanto magis his auxiliis indigemus.* Et propter hoc etiam non omnia Sacramenta diſpenſant. Unde Sacerdotes Parochiales, vel Abbates, aut alij hujuſmodi Prælati non poſſunt hujuſmodi indulgentias dare.) Hæc S. Thom. quẽ ſimiliter dicit communiter receptum Navarr. *de indulgen. in 31. notab. nu. 9.* Et propterea indulgentias non concedit Vicarius generalis Epiſcopi, nec Vicarius Capituli ſede vacante, quamvis habeant ea, quæ juriſdictionis ſunt, ut latè probat Calder. in cap. *Noſtro, col. penult. & fin. de pœniten. & remiſſ.* quem ſequitur Navarr. *in d. not. 31. num. 6* & tenent Archid. in cap. *Romana, circa finem, verſ. Multo igitur fortius, de pœniten. & remiſſ. lib. 6.* licèt ſubdat multos contrarium facere abuſivè, quem ſequuntur *hic* Io. Andr. *num. 2. in fine,* Butr. *num. 4. verſ. Ex his patet quid juris ſit de Capitulo ſede vacante.* Anchar. *eod. num. verſ. Et ex prædictis.* Nec valet contraria conſuetudo, ut pluribus probat Cardin. S. Sixti *in tract. de indulgen. art. 5.* licèt in hoc aliud videatur ſentire Navarrus *ubi ſupra n. 6. verſ. Etiamſi conſuetudo haberet contrarium quaſi.*

13

14

15

16

17

18

19 Quod facit contra Generales Ordinum Regularium, & Provinciales, qui nullis privilegijs ſuffulti præſumunt indulgentias ſuis ſubditis elargiri, nam quidquid contra ſcripſerit Eman. Rodrig. *quæſt. Regular. tom. 2. quæſt. 86. art. 1. verſ. Secundò*

dios, agunt contra determinationem Concilij generalis, de qua hic, & contra doctrinam D. Thomæ, & communem, & graviter peccant, ut innuit littera hujus textus ibi, *Et Abbatum provideat ſaluti*; necnon ibi, *ſi proprium voluerit periculum evitare*, ſecundum Hoſtien. *num. 7. in ver. Saluti*, & Io. Andr. *num. 4. in eod. ver.*

20 QVAERO, Utrum Abbates nullius diœceſis habentes omnimodam juriſdictionem quaſi Epiſcopalem in Clerum & populum excluſis Epiſcopis, poſſint cauſas matrimoniales, & criminales cognoſcere.

Ratio dubitandi oritur ex decreto Tridentini Concilij in *cap. 20. §. Ad hæc, ſeſſ. 24.* ubi diſertis verbis ſtatuitur ut cauſæ matrimoniales, & criminales non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam viſitando; ſed Epiſcopi tantùm examini, & juriſdictioni relinquantur: & in fine derogatur privilegijs, indultis, & conſuetudinibus quibuſcumque; quo quidem decreto etiam Regulares comprehendi, cenſuit S. Congregatio.

21 Et augetur difficultas, quia cauſæ matrimoniales non ſunt tractandæ per quoſlibet, ſed per judices diſcretos, qui poteſtatem habeant judicandi, & ſtatuta Canonum non ignorent, cap. 1. *de conſang. & affinit.* & ibi DD. cum ſint graves, cap. *Cauſam matrimonij*, & ibi Abb. *de offic. Deleg.* & cap. *Si pro debilitate*, ubi Dec. *num. 35. eodem tit.* Ferret. *conſ. 196. & ſeq.* Et ob hanc rationem in Cu-
22 ria habet ex uſu delegare cauſas matrimoniales Epiſcopis, cui alios adjungit ponit clauſulam, *Quod ſi non omnes tu frater Epiſcope*, ut hic teſtatur Io. Andr. *num 1. in fine, in ver. Matrimonialibus*, Butr. & Anchar. *uterque in primo notab.* Indem & criminales cum matrimonialibus propter earum arduitatem à pari procedunt DD in cap. 1. *de reſtit. in integr.* & in cap. *Ad noſtram, de probat.* gloſ. in l. 3. §. *Quacumque*, & ibi Bart. Paul. de Caſtr. Alex. & alij. *ff. de jurejuran.* Bald. in d. cap. *Ad noſtram, col.* 1. Unde non mirum ſi Concilium in il-
23 larum cognitione, ac diffinitione non confidit de inferioribus Prælatis: hac enim ratione uſum eſt illis verbis, *& aliorum inferiorum*, quorum virtute veniunt omnes illi qui ſunt Epiſcopis inferiores, & in ſpecie Abbates, ut colligitur ex glo. in c. *Cum ab Eccleſiarum, in ver. Eccleſia, de offic. Ordin.* & notatur per DD. in cap. *Auditis, de præſcript.* Quinimo ad majorem inferiorum omnium excluſionem Concilium loquutum eſt per dictionem taxativam, *tantùm*, ibi (Sed Epiſcopi tantùm exa-
24 mini, & juriſdictioni relinquantur) de cujus quidem dictionis natura eſt ponere quod affirmat, & præter id quod ponit, omne aliud excludere, *l. 2. C. de patr. qui filios diſtrax. l. Contractus, de regul. jur.* cap. *Cum Eccleſia Sutrina, de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* cap. *Contingit*, & ibi Felin. *de fid. inſtrum.* Bartol. in l. *Unica, ff. Si quis jus dicenti non obtemper.* habet enim negativam implicitam, & ideo negat omnia non expreſſa, Gemin. *conſ. 76. num. 3. verſ. Contrarietas*, Ancharan. *conſ. 77. Viſis, & num. 4. & 5.*

25 Et confirmatur ponderando aliud decretum Concilij, nempe *cap. 1. ſeſſ. 25.* ubi cum per ſimilia verba taxativa ſtatutum fuerit, ut excommunicationes pro rebus deperditis, ſeu monitoria ad finem revelationis à nemine prorſus, præterquam ab Epiſcopo decernantur, S. Congregatio declaravit Abbates nullius diœceſis habentes Epiſcopalem juriſdictionem non poſſe ejuſmodi monitoria decernere; ſed illa petenda eſſe à Sede Apoſtolica. Et in individuo cùm Cardinalis Farneſius obtinens in Commendam Abbatias S. Zen. & Farfæ, in quibus habet jura Epiſcopalia, dubitaſſet an poſſet concedere excommunicationes ad finem revelationis, Sacra Congregatio reſpondit non poſſe.

26 Et quod ſpectat ad cauſas matrimoniales, cùm eſſet quæſitum an facultas remittendi denunciationes competeret Commendatario, cujus Abbatia jura Epiſcopalia habet, & appellatione Ordinarij venit, juxta cap. *fin. de offic. Ordin. in 6.* Sanctiſſimus reſpondit decreto *ca. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* appellatione Ordinarij non venire alium, quàm Epiſcopum: & tamen decretum dicti cap. 1. nec loquitur expreſsè de Epiſcopo, nec per dictionem taxativam, ſed ſimpliciter de Ordinario ibi, *Niſi Ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædictæ denunciationes remittantur.*

27 Demum in terminis d. §. *Ad hæc*, cùm dubitatum fuerit an verba illa, *aliorum inferiorum*, intelligantur de Abbatibus, cùm decretum faciat mentionem Archidiaconi, poſt quem non videtur de Abbatibus intellexiſſe, & nullus Canon eos nominet poſt Archidiaconos, ſed ſemper præmittat Abbates, ut in cap. *1. de ætat. & qualit.* cum concordant. S. Congregatio cenſuit intelligi, & hic ordinem non ſervari.

Verùm his non obſtantibus, contraria opinio eſt verior; nam omiſſa diſputatione an Abbates poſſint acquirere facultatem cognoſcendi cauſas matrimoniales, & criminales cum omnimoda juriſdictione, & territorio ſeparato in vim præſcriptionis, ſeu conſuetudinis, in quo Canoniſtæ non conveniunt, ut conſtat ex Abb. in cap. *Cùm contingat, num. 18. de foro competen.* tamen indubitati juris eſt hujuſmodi territorium cum juriſdictione quaſi Epiſcopali privativè ad Epiſcopum poſſe acquiri ex privilegio Papæ, ut per Hoſt. Ant. de Butr. & alios communiter in d. cap. *Cum contingat.*

28 Huic autem privilegio nulla ex parte derogavit Tridentina Synodus in d. *cap. 20. § Ad hæc, ſeſſ. 24.* quia non eadem ratione Abbates ſunt inferiores Epiſcopis, ſicut Decani, & Archidiaconi, quorum meminit Concilium; cum Abbates, de quibus agitur habeant dignitatem excellentem, & primã poſt Epiſcopalem, Bald. in cap. *Paſtoralis, in gloſſ. in ver. Superiores, de offic. deleg.* ubi etiam Felin. *col. 4.* Lap. *allegat. 84. Dominus Papa, num. 11. verſ. Item Abbatia*, ubi determinat Abbatiam non venire ſub nomine dignitatum, cùm ſit ſpeciali nota digna, & dicatur in primo dignitatis gradu, ſi-
29 cut Epiſcopatus, & cæteras appellari inferiores dignitates; allegat textum in cap. *Si quis deinceps 16. quæſt. 7.* Et cum habent in proprio territorio juriſdictionem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem privativè ad Epiſcopum, veniunt appellatione Diœceſani, etiam in materia nova, & præjudiciali, ſecundum Abb. in Clem. *Diœceſanis, de vit. & honeſt. Cler.* & tenet gloſ. in Clem. 1 § *Volumus, in ver. Diœceſanis*, quam ibi ſequuntur Cardin. *in 4. quæſt. num. 2* Imol. *num. 28.* Vital. *num. 4. &* Abb *num. 15. de for. compet. gl. Pragmaticæ ſanctionis, tit. de annatis, verſ. In diœceſi, pag. 117.*

30 Præterea olim in cauſis matrimonialibus reſcribebatur alijs inferioribus, ut de Archidiacono habetur in cap. *Litteras*, & ibi notatur *de reſt. ſpoliat.* de Archipreſbytero in cap. 1. & ibi gloſ. *in ver. Caram Archipreſbytero, de conſang. & affinit.* de Præpoſito in cap. *Propoſuiſti, de probat.* de Abbatibus patet *hic*, & in cap. *1. & 2.* de eo qui duxit in matrimonium, in cap. *Ex parte, de ſponſal.* & in cap. 1. *de conſang. & affin.* ex quibus juribus colligitur ſatis eſſe ut hujuſmodi inferiores Prælati noverint ſtatuta Canonum, & habeant juriſdictionem ordinariam, vel delegatam, ut poſſint eis prædictæ cauſæ committi. Et idem dicendum de cauſis criminalibus, cùm propter illarum arduitatem matrimonialibus æquiparentur, ut dictum eſt ſupra *num. 21.*

31 Hanc autem ſacrorum Canonum diſpoſitionem Concilium Tridentinum cenſeri non debet ſuſtuliſſe, quia legum correctio, quantum fieri poteſt, vitanda eſt, l. *Sancimus, C. de teſtam.* itaut niſi expreſsè facta reperiatur, induci non debeat, l. *Præcipimus, in fine, C. de appell.* neque enim per ſubauditos, aut tacitos intellectus inducenda eſt legum correctio, ut dicit gloſ. in cap. *Capientes, §. Quod ſi per viginti, de elect. in 6.* not. Bart. in l. *Cum oportet, C. de bon. quæ liber.* & in l. 2. *C. de ſuis, & legit. hæred.* Quin potius jura juribus ſunt concordanda, cap. *Cum expediat, de elect. in 6.* Alex. *conſ. 21. num 14. vol. 5.* Unde Concilium extendi non debet ultra Decanos, & Archidiaconos, & illis inferiores juriſdictionem ordinariam non habentes, de quibus loquitur ad correctionem juris communis.

32 Accedit quod ex ſtylo Concilij, ubi fit mentio de Archidiaconis, Decanis, & alijs inferioribus, non comprehenduntur Abbates habentes juriſdictionem ordinariam excluſis Epiſcopis, ut patet in *cap. 3. ſeſſ. 24.* quod loquitur per eademmet verba, quibus loquitur d. §. *Ad hæc*, ut ibi. (Archidiaconi autem, Decani, & alij inferiores in ijs Eccleſijs, ubi hactenus viſitationem exercere legitimè conſueverunt, debeant quidem aſſumpto Notario de conſenſu Epiſcopi deinceps per ſeipſos tantùm ibidem viſitare) & in *cap. 14. in fin. ſeſſ. 25. de reform.* ibi (Supradictorumque omnium cognitio, id eſt contra Clericos concubinarios, non ad Archidiaconos, nec Decanos, aut alios inferiores, ſed Epiſcopos ipſos pertineat: neutrum enim in prædictis decretis comprehendit Prælatos nullius diœceſis juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes in Clerum, & populum privativè ad Epiſcopum) ut Sacra Congregatio declaravit. Ergo idem dicendum de d. §. *Ad hæc*, qui ijſdem verbis utitur, arguendo à ſolitis, & à ſtylo loquendi, ad cap. *Cum illi Ferrarienſis*, ubi Ant. de Butr. Imol. Abb. & Felin. *de Conſtit.*

Et confirmatur, quia Concilium quando voluit comprehendere loca nullius diœceſis, illa diſertis verbis expreſſit, & tunc meminit aut de Epiſcopo proximiori, aut de Epiſcopo, intra cujus diœceſis fines ea loca ſita ſunt, ut patet in *cap. 9. ſeſſ. 24.* & *cap. 10. ſeſſ. 23.* Ergo cùm id non fecerit in *cap. 20. §. Ad hæc, ſeſſ. 24.* cenſetur noluiſſe, ad l. *Unicam, §. Sin autem ad deficientis, C. de caduc. toll.* & cap. *Ad audientiam, de Decim.*

Ad hæc in locis nullius diœceſis Epiſcopo nulla
33 per Concilium tribuitur juriſdictio, niſi quoad viſitationem jure delegato, ut patet in d. *cap. 9. ſeſſ. 24.* nam etſi ex *cap. 10. ſeſſ. 23.* poſſit Epiſcopus

ordinare perſonas nullius diœceſis, eiſque dimiſſorias concedere, & ex *cap. 18. ſeſſ. 23.* ex beneficijs nullius diœceſis contribuendum ſit Seminario vicinioris Epiſcopi; tamen in locis ipſis nullius diœceſis nullam prorſus auctoritatem Epiſcopus exercere poteſt, excepta viſitatione jure delegato; ideoque in loco nullius diœceſis proximior Epiſcopus non poteſt facere ordinationes, aut Ponti-
34 ficalia exercere, ut aliàs cenſuit S. Congregatio ad *c. 5. ſeſſ. 26.* At verò cauſas matrimoniales, & criminales in vim *d. c. 20 §. Ad hæc, ſeſſ. 24.* Epiſcopus cognoſcit jure ordinario, & totum illud decretum loquitur de Epiſcopo tamquam Ordinario, nec vilibi fit mentio de poteſtate delegat. Abſurdum autem eſſet ut cauſas hujuſmodi Epiſcopus cognoſcere poſſet, ac diffinire tamquam Ordinarius in locis nullius diœceſis; & tamen jus viſitandi, quod favorabilius eſt exercere non poſſet, niſi tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus: ergo ad vitandum hoc inconveniens, dicendum eſt d. §. *Ad hæc* ad Prælatos, aut loca nullius diœceſis non pertinere.

35 Præterea quamvis perſonæ ſive ſæculares, ſive regulares curam animarum perſonarum ſæcularium exercentes in his, quæ d. curam, & Sacramentorum adminiſtrationem concernunt, ſubſint immediatè juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi ex decreto c. 11. *ſeſſ. 25. de reg.* tamen hæc facultas non competit Epiſcopo in locis nullius diœceſis, ut S. Congregatio declaravit: quia decretum illud loquitur de locis, ac perſonis in diœceſi Epiſcopi exiſtentibus, ut conſtat ex illis verbis, *in cujus diœceſi ſunt ſita*: locus autem nullius diœceſis nec eſt in diœceſi, nec de diœceſi, ut verba ipſa ſonant, & dixit Rota *deciſ. 207. nu. 2. par. 1. diverſ.* Item prædicta facultas non competit Epiſcopis in locis, ubi Abbates Epiſcopalem, & temporalem juriſdictionem exercent in Parochos, & Parochianos, ut ibi patet in verſ. *Exceptis.* Ergo ſi in prædictis locis Epiſcopus nullam habet auctoritatem in concernentibus curam animarum, & adminiſtrationem Sacramentorum; longè minus dicendum eſt illam habere in cognitione, ac diffinitione cauſarum, ad hoc cap. *Cum Capella, de privil.*

36 Ac demum quamvis de ſtylo Curiæ cauſæ matrimoniales, & criminales olim non committerentur Abbatibus, ſed Epiſcopis tantùm, ut teſtatur Specul. *de reſcrip. præſent. §. Rationi formæ, verſ. Nunc ad deſtructionem*, Abb. & alij in c. *Si pro debilitate, de off. deleg.* ubi in ſpecie Dec. *nu. 10. & 11.* & validum ſit argumentum à ſtylo Curiæ, c. *Venerabiles, de confirm. util. vel inutil.* cap. *Ex litteris*, & ibi Abb. *de Conſt.* gloſ. in Clem. 1. §. *Sciant, de conceſſ. præb.* & Io. Andr. in c. *unico, de rerum permut. in 6.* tamen ſtylum hunc non fuiſſe ſemper ſervatum vel ex eo conjici poteſt, quod per multas Decretales ſupra relatas *nu. 30.* cauſæ hujuſmodi reperiuntur commiſſæ Abbatibus. Præterquam quod talis ſtylus eſſet contra jus commune, ac proinde non obſervandus per ea, quæ tradit Ant. de Butr. in c. *Cum tanto, nu 46. de conſuet.* Abb. in c. *unic. num. 5. de*
37 *ſcrutin. in ord. facien.* Sed quidquid ſit in alijs inferioribus, certè in Prælatis, de quibus loquimur ceſſat omnis difficultas, quia S. Congregatio jam declaravit Abbatibus eſſe committendas diſpenſationes matrimoniales, litteras in forma ſignificavit, aliaque hujuſmodi quoad eorum ſubditos, ſi

modò ipſi juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & proprium territorium habeant; & in ſpecie ſic reſpondit in caſu Abbatis Nonantulani, & Abbatis Caſtri Durantis, idemque probavit Sanctiſſimus in Congregatione habita coram Sanctitate ſua in favorem Abbatis S. Ioannis in Venere, ſit nullius diœceſis; demque mandavit obſervari in poſterum in his, qui juriſdictionem pleno jure habent Epiſcopalem, & temporalem.

38 Neque obſtant conſiderationes in contrarium adductæ; nam quod ſpectat ad verba Concilij in d. c. 20. §. *Ad hæc, ſeſſ. 24.* tametſi inferiorum appellatione quando id verbum abſolutè profertur, aut ad differentiam Epiſcoporum veniant omnes Epiſcopo inferiores, cap. *Cum inferior, de maior. & obed.* & notatur in c. *fin. de pœnit. & remiſſ.* tamen ſecus dicendum eſt hoc caſu, quia hoc verbum à Concilio non fuit appoſitum ſimpliciter, & abſolutè, aut reſpectivè ad Epiſcopos, ſed adjecta dictione illa, *aliorum*, quæ infert omnimodam ſimilitudinem id expreſſis, Bald. in l. *S. fugitivi, col. ult. C. de ſerv. fugit.* & in l. *Conventicula, col. 4. C. de Epiſc. & Cler.* Bart. in l. *Sed & reprobare, nu. 6. ff. de excuſ. tut.* Beroi. *conſ. 41. nu. 10. vol. 1.* ſed ſupra immediatè Concilium expreſſit Decanos, & Archidiaconos, qui ſunt inferiores Epiſcopis & quoad legem juriſdictionis, & quoad legem diœceſanam, & quoad obedientiam, quam illis præſtare tenentur, ut eſt textus in d. c. *Cum inferior*; hujuſmodi enim inferiores utcumque exempti, quamvis non ſint de diœceſi, ſunt tamen in diœceſi, Card. in Clem. 2. § *Similis, nu. 4. de privil.* Rota *dec. 1. 207. nu. 2. par. 2. diverſ.* Ergo dum poſtea Concilium ſubjungit, *& aliorum inferiorum*, intelligi debet de inferioribus, qui Decanis, & Archidiaconis ſunt ſimiles, quales non ſunt Abbates proprium territorium, & juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes, qui nec ſunt de diœceſi, nec in diœceſi & in omni materia juriſdictionali veniunt appellatione diœceſani, ut oſtenſum eſt ſupra *num. 29.*

Quinimò id procederet etiamſi Concilium dixiſſet *& aliorum omnium inferiorum*, quia nihilominus per hæc verba generalia non veniunt majora, vel graviora, quàm expreſſa fuerint caſus, text. in Clem. *Non poteſt, de procur.* & in l. *fin. §. Cum dulcia, de tritic. vin. & ole. leg.*

39 Deinde ita reſpondetur: quando in lege, aut canone ſunt enumeratæ minores, aut inferiores perſonæ, non poſſunt poſtea ſub generali clauſula, quæ ſubſequitur, majores, & ſuperiores comprehendi, c. *Sedes*, & ibi Ant. de Butr. *nu. 10. de reſcr.* Bero. in c. 1. *nu. 105. de jud.* ſed Abbates, ſi habent proprium territorium, & juriſdictionem ordinariam habentes ſunt majores, & ſuperiores Archidiaconis, & Decanis, ut probatum eſt ſupra *num. 32.* ergo non comprehenduntur ſub generali illa clauſula, *& aliorum inferiorum*, quæ poſt Archidiaconos, & Decanos immediatè ſubſequitur. Idque efficaciter comprobatur ex duobus decretis Concilij ſupra allegatis, nempe ex *cap. 5. ſeſſ. 24. & c. 14. ſeſſ. 25.* in quibus eadem met verba ad prædictos Abbates non extenduntur.

40 Atque ita non obſtat quod d. *c. 20. §. Ad hæc, ſeſſ. 24.* ex ſententia S. Congregationis comprehendat etiam Regulares; ſiquidem hæc reſolutio ſimiliter procedit in illis Regularibus, qui ſunt ſimiles Archidiaconis, & Decanis, non autem in Abbatibus nullius diœceſis omnimodam juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus privativè ad Epiſcopos: hi enim etiam ex ſtylo Concilij regulariter veniunt Epiſcopi, & Ordinarij appellatione, niſi ſubjecta materia, aut verba ipſa Concilij aliud ſuadeant. Et propterea cùm aliàs dubitatum fuerit, an Prælato inferiori regulari nullius diœceſis, ac juriſdictionem habenti quaſi Epiſcopalem exceptis his, quæ ſunt ordinis, competant ea omnia in Regulares exemptos intra ſuum territorium exiſtentes, quæ ex Concilio competunt locorum Ordinarijs contra alios exemptos; S. Congregatio Concilij cenſuit competere.

Nec refert quod Concilium in d. §. *Ad hæc*, poſt illa verba, *& aliorum inferiorum*, addiderit aliam
41 clauſulam cum dictione taxativa, videlicet, *ſed Epiſcopi tantùm examini, & juriſdictioni relinquantur.* Quandoquidem verba ſequentia reſtringuntur ad præcedentia quando ad illa veniunt continuativè, l. *Talis ſcriptura*, & ibi Bart. *de leg. 1.* Abb. in cap. *Secundò requiris, de appell.* Bero, *conſ. 176. num. 53. vol. 1.*

Item quando verba prius poſita habent certam ſignificationem, non debent per ſequentia recipere declarationem, Bart. in l. *fin. de reb. dub.* Bald. in l. 1. C. *de legit. hæred.* convenientius eſt enim ut præcedentia inſtuant in ſequentia quàm è converſo, Cart. in l. *Quiſquis, de leg. 3.* Iaſ. in l. *Pacta, de pactis*, Roman. *conſ. 104.* Bero. *conſ. 77. num. 18. vol. 2.* Præſertim verò, quia nullum per hoc fit Epiſcopis præjudicium, cùm hæc loca ſint extra illorum diœceſim, ſed Abbatibus tantùm, quibus jam erat jus quæſitum, arg. c. *In his, de privil.* c. *Suggeſtum*, & c. *Dudum*, ubi gloſ. *in ver. Nullatenus, de decim.* & in terminis hujus taxativæ Bero. *conſ. 110. num. 9. &*
42 *10. vol. 1.* Et in ſpecie ſi per Conſtitutionem collata ſit alicui taxativè juriſdictio in certum genus perſonarum, non cenſeri per hoc derogatum juriſdictioni alterius in eaſdem perſonas, Rom. *conſ. 456. in fin. n. 5.* poſt Bart. in l. *Viros, C. de diverſ. off. & appar. lib. 12.* qui tamen dicit hoc procedere ſi alius habet juriſdictionem ex conſuetudine; ſecus ſi à lege.

43 Deinde reſpondetur in diſpoſitione legis, ut hoc caſu dictionem taxativam non excludere caſus ſimiles, vel eandem rationem habentes, gl. in l. *Ob æs, C. de præd. Min.* Io. de Imol. *conſ. 86. In cauſa quæ vertitur nu. 7.* Abb. *conſ. 6. Ut veritas, col. pen. in fin. verſ. Nec obſtat, lib. 2.* plenè Iaſ. in l. 1. *num. 1. verſ. Secundò limita, ff. Si quis jus dicenti non ob-*
44 *temp.* Sed Abbates in locis ſibi pleno jure ſubjectis quoad juriſdictionem ſunt ſimiles Epiſcopis, Abb. & DD. in c. *Conſtitutis, de appell.* & in c. *Tranſlato, de Conſt.* Et valet argumentum de Abbate ha-
45 bente Epiſcopalem juriſdictionem ad Epiſcopos, gloſ. in Clem. 1. *in ver. Propriè, de reb. Eccleſ. non alien.* Feder. de Sen. *conſ. 14. nu. 3.* Abb. poſt Io. And. in c. *Ioannes, de teſt.* & in Clem. 1. *de for. compet.* & tenet Innoc. relatus à Card. in cap. *Ex ore, in fin. de privil.* & in c. *At ſi Clerici, §. de adult. num. 14. de jud.* Et quamvis in aliquibus differant ab Epiſcopis, tamen ad hoc ut non excludantur per dictionem taxativam ſatis eſt ut ſint illis ſimiles quoad juriſdictionem, de qua diſputatur argumento eorum, quæ habentur in l. *Quod Nerva, ff. Depoſiti* & per gloſ. in Auth. *Itaque, C. Communia, de ſucceſſ.* & propterea ut ſupra obſervatum eſt in c. 14. *ſeſſ. 25.* Abbates, de quibus agitur, non excluduntur à cognitione cauſarum contra Clericos concubinarios quamvis Concilium decernat ut illarum cognitio non ad Archidiaconos, Decanos, & alios inferiores, ſed ad Epiſcopos ipſos pertineat: ponderando dictionem, *ipſos*, quæ cum ſit perſonaliſſima, habet vim taxativæ, Bald. *conſ. 304. Nobilis vir, n. 1. lib. 5.*

Unde etiam patet nihil obſtare quod cauſæ matrimoniales, & criminales ſint graves: nam nihilominus committuntur Abbatibus proprium territorium, & juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus tam de jure communi, quàm ex ſententia S. Congregationis ex decreto Sanctiſſimi, & ex ſtylo Cancellariæ, ut oſtenſum eſt ſupra *nu. 30. 36.*
46 *& 37.* ſed & ex ſtylo Concilij cauſæ criminales cognoſcuntur ab Eccleſiarum Prælatis, ut patet in *cap. 3. ſeſſ. 6. cap. 4. ſeſſ. 14.* in quo concordat etiam juris communis diſpoſitio in c. *Irrefragabili, de off. Ordin.* quorum quidem Prælatorum appellatione etiam prædicti Abbates continentur, c. *Decernimus*, & ibi Dec. *num. 4. de jud.* ergo idem dicendum de matrimonialibus, quæ à pari procedunt, *cap. 1* & ibi DD. *de in integ. reſtit.* cum alijs ſupra alleg. *num. 22.* alioquin eſſet juriſdictiones confundere, contra c. *Pervenit, 11. qu. 1.* & not. in cap. *Paſtoralis, de off. ordin. in princ.* Turrecrem. in cap. *de perſona, 11. qu. 1.* item eſſet alienos terminos uſurpare, & aliorum ſubditos judicare contra cap. *Nullus*, & cap. *Placuit, 9. quæſt. 2.*

47 Similiter non obſtat quod ex *cap. 3. ſeſſ. 25.* à facultate decernendi excommunicationes ad finem revelationis excludantur etiam Abbates, de quibus agitur, ex ſententia S. Congregationis: id enim provenit, quia Concilium utitur dictione univerſali negativa ibi, *à nemine, præterquàm ab Epiſcopo*: quæ quidem dictio negat omnia poſſibilia, ut dixit Roman. *conſ. 199. Præſens num. 2. verſ. Secundo quia*; & magis negat, quàm affirmativa affirmet, gloſ. in cap. *Cum dilectus, in ver. A ſuſpenſis, de conſuet.* Nec ſolùm utitur illis verbis, *nemine, &c.* ſed adjicit quoque dictionem, *prorſus*, quæ eſt præciſa; & oſtendit abſolutam voluntatem excludendi omnes Epiſcopos inferiores, ut latè per Felin. in cap. *Ex parte, il primo, de off. Deleg. diverſ. deciſ. 526. num. 4. par. 1.* unde ex eo decreto non licet inferre ad d. §. *Ad hæc*, qui in diverſa materia utitur diſſimilibus verbis. Quinimò decretum d. *cap. 3.* in contrarium retorqueri poteſt: nam ſi intelligeretur de Epiſcopis tantùm etiam reſpectu locorum nullius diœceſis; utique facultas decernendi excommunicationes etiam in prædictis locis ad Epiſcopum pertineret. & tamen non eſt ita; quia ex ſententia ejuſdem Congregationis monitoria hujuſmodi pro iiſdem locis petenda ſunt tantùm à Sede Apoſtolica.

50 Ultimò non obſtat, quod ex ſententia S. Congregationis in d. §. *Ad hæc*, verba illa, *& aliorum inferiorum*, intelligantur etiam de Abbatibus, ſiquidem hæc reſolutio coincidit cum alia, qua declaratum fuit appellatione inferiorum in eo decreto etiam Regulares comprehendi: utraque autem deciſio ſimiliter edita fuit pro illis tantùm Abbatibus, & Regularibus, qui in diœceſi Epiſcopi exiſtunt, & habebant ſpeciale privilegium ante Concilium cognoſcendi cauſas matrimoniales, & criminales, nec habet locum in inferioribus nullius diœceſis, qui jure ordinario hujuſmodi cauſas cognoſcunt, ut ex prædictis conſtat.

Proſp. Fagn. in 2. par. 5. lib. Decretal.

De *Exceſſib. Prælat.*

Cap. Nimis iniqua.

NIMIS INIQUA. Ponit quindecim gravamina Religioſis illata, à quibus præcipit Prælatos abſtinere. Abbas Siculus.

In Textu ibi, *nec ſuſtinentes eos habere campanam.* De triplici intellectu hujus litteræ, & an liceat Religioſis in ſuis Eccleſijs, & Oratorijs unam, vel plures habere campanas, dic ut ſcripſi in cap. *Parentibus, à nu. 6. uſque ad nu. 28. infra de privileg.* & de ſex generibus tintinabulorum, ſeu campanarum, & de illarum origine, & multiplici uſu, & ſignificatione vide quæ adnotavi in cap. *Cuſtos Eccleſiæ, à nu. 3. uſque ad nu. 7. ſupra de off. Cuſtod.*

De Exceſſ. Prælat.

Cap. Nimis prava.

S V M M A R I V M.

1 *FRatres Prædicatores præferuntur fratribus Minoribus, & n. ſeq.*
2 *Ordines Prædicatorum, & Minorum quo tempore fuerint per Sedem Apoſtolicam approbati.*
3 *Regulares omnes etiam Prædicatores, & Minores de jure communi ſunt Epiſcopis ſubjecti.*
4 *Sed ex privilegijs ſunt exempti etiam ratione delicti commiſſi, contractus initi, & rei ſitæ extra locum exemptum.*
5 *Regulares de jure communi tenentur ex magna cauſa comitari Epiſcopum proceſſionaliter tam intra, quàm extra civitatem.*
Et quæ ſit magna cauſa, ibidem.
6 *Exēpla generalem diſpoſitionē non reſtringunt.*
7 *Regulares an per exemptiones releventur ab onere accedendi ad proceſſiones ex magna cauſa indictas, & n. ſeq.*
Et quid poſt Concilium Tridentinum n. 10.
8 *Religioſi Societatis Ieſu cogi non poſſunt accedere ad publicas proceſſiones ex privilegio Gregorij XIII.*
9 *Fratres Prædicatores itidem exempti ſunt à proceſſionibus ex privilegio Ioannis XXII.*
10 *Regulares exempti etiam Monachi hodie cogi poſſunt ab Epiſcopo ad publicas proceſſiones accedere, non obſtantibus conſuetudinibus etiam immemorabilibus.*
11 *Niſi diſtent à civitate ultra medium milliare.*
12 *Fratres Prædicatores non ſecus ac Fratres Minoris ſunt in ſtatu arctiſſimæ paupertatis.*
13 *Et nihil proprij habere poſſunt etiam communi.*
14 *Item ſunt incapaces annui reditus perpetui.*
15 *Fratres Prædicatores ſunt Mendicantes ex Cōſtitutionibus Fratres Minores ex regula.*
16 *Teſtamentum B. Dominici.*
17 *Fratres Prædicatores ex privilegijs ſunt capaces redditus perpetui, & hæreditatum.*
18 *Religiones omnes, exceptis Capuccinis, & Minoribus de Obſervantia hodie poſſidere poſſunt bona immobilia in communi.*

19 *Moniales S. Claræ in prædicta exceptione non includuntur.*

Sorores non veniunt Fratrum appellatione. ibid.

20 *Fratres Minores an ſint capaces inſtitutionis ea lege factæ, ut bona hæreditaria vendantur, & pretium erogetur in reparationem Eccl ſiæ, &c. Et quatenus inſtitutio non valeat, jure legati legat. & n. ſeq. uſq. ad n. 46.*

21 *Fratres Minores an, & quomodo ſint capaces bonorum ex diſpoſitione, cap.* Exiit, de verb. ſignif. in *6. & n. 25.*

22 *Modo licito relictum quando dicatur.*

23 *Fratres Minores ſunt incapaces ſucceſſionis.*

24 *Fratrum Minorum inſtitutio in perſonam Eccleſiæ Romanæ non ſuſtinetur, & c.* Exiit. *in hoc revocatur per Extravagan.* Ad conditorem *Ioannis XXII.*

25 *Fratribus Minoribus in bonis eis ſive Ordini relictis, vel oblatis nullum jus, ſeu dominium acquiritur.*

Relicta pro Fratrum Minorum, eccleſiis, oratoriis, officinis, & habitationibus, ac vaſis, & libris, & veſtimentis divinis officiis dedicatis, vel dedicandis ſuſtinentur ibidem.

26 *Inſtitutio de Fratribus Minoribus facta ad effectum vendendi bona hæreditaria, & pretium convertendi in uſum Fabricæ, vel Sacriſtiæ an teneat, & n. 34 & ſeq.*

27 *Clauſula,* omni meliori modo, *an & quando faciat ut quatenus non valeat inſtitutio directa, valeat per indirectum, & n. 38.*

28 *Exequutores ſi hæredis inſtitutio non valeat an cenſeantur inſtituti hæredes, & rogati bona erogare in uſus à teſtatore præſcriptos, & n. 41.*

29 *Teſtamentum favore piæ cauſæ valet ſine hæredis inſtitutione.*

30 *Fratribus Minoribus an ſubvenatur officio judicis, ut impleatur teſtatoris voluntas, & n. 41*

31 *Fratres Minores ſunt incapaces annuis redditus cum inter immobilia reputetur.*

32 *Legatum annui redditus factum Fratribus Minoribus ſub modo licito tenet.*

Idem ſi ſimpliciter, quia ſub modo licito factum cenſetur. ibidem.

33 *Legatum factum ſub conditione ſi inſtitutio ſit nulla an valeat in caſum nullitatis inſtitutionis, & n. ſeq.*

34 *Hæres ſemel numquam deſinit eſſe hæres.*

35 *Inſtitutio cum eſt pro non ſcripta, modus etiam illi adjectus eſt pro non ſcripto.*

36 *Diſtinctio an modus licitus adjectus fuerit ſit in legatis particularibus tantum, non autem in ſucceſſione univerſali.*

37 *Dictio,* nullatenus, *quid importet.*

38 *Hæredes ad quæ teneantur.*

39 *Clauſula codicillaris,* vel omni meliori modò, *quid operetur.*

40 *Fratres Minores ſunt incapaces fideicommiſſi, & legati univerſalis, & n. 44.*

41 *Teſtamentum in quo Fratres Minores ſunt inſtituti hæredes, eſt nullũ, & ſuccedunt veniẽtes ab inteſtato, niſi adſit cohæres, vel ſubſtitutus.*

42 *Pauli IV. & Pii V. diſpenſationes ſuper ſucceſſione Fratrum Minorum an ſint redactæ ad terminos Concilii Tridentini.*

43 *Inſtitutio de monaſterio, ſeu eccleſia Fratrum Minorum an valeat, & an ſuſtineatur in perſona Eccleſiæ Romanæ.*

44 *Legatum univerſale factum Fratribus Minoribus ſub modo licito an teneat.*

45 *Fideicõmiſſarius univerſalis eſt hæres in effectu*

46 *Fratres Minores tam de familia, quàm ex reformatione quorum legatorum ſint capaces, & n. ſeq. uſque in finem.*

47 *Quid de legatis bonorum mobilium, quæ unica præſtatione adimplentur, & n. 51.*

48 *Et quid de legatis annuis factis fabricæ Eccleſiæ,*

vel Sacriſtiæ, & n. 52.

49 *Et quid de legatis annuis, quæ fiunt ipſis Fratribus cum onere celebrationis Miſſarum, & n. 53.*

50 *Et quid de legatis annuis ſine onere, & n. 54.*

55 *Fratres Minores Ciſmontanæ familiæ, quibus conditionibus permiſſi fuerint Novitios ad habitum, & profeſſionem recipere.*

56 *Fratres Minores nõ prohibẽtur annuos reditus accipere à ſponte dantibus per modũ eleemoſynæ.*

57 *Fratres Minores legata annua cum onere, vel ſine onere accipientes quam proteſtationem facere teneantur, & n. ſeq.*

58 *Fratrum Minorum incapacitas ex doctrina Divini Bonaventuræ.*

59 *Aromatariarum uſus Fratribus Minoribus qualiter permittatur.*

60 *Cippos vel truncos, ſeu capſulas pro eleemoſynis Miſſarũ Fratribus Minoribus habere nõ licet.*

61 *Congregationis fabricæ S. Petri Decretum circa legata annua Fratribus Minoribus relicta, refertur.*

NIMIS PRAVA. Ponit duodecim gravamina Prædicatorum, & Minorum, à quibus præcipit Prælatos abſtinere, Secunda pars ibi. *Quocirca.*

Nota primo ex ordine litteræ Fratres Prædicatores præferri Fratribus Minoribus, ut *hic*, & in cap. *In his, infra de privileg.* in cap. *Quorundam, de elect. lib. 6.* in cap. 3. *infra de pactis*, & in c. *Conſtitutionem. de Regular. eod. lib.* & ſæpè alibi. Ratio eſt, quia Prædicatorum inſtitutio fuit priùs approbata per Eccleſiam Romanam, ut hic notant Hoſtienſis, Joannes Andreas, & Cardinalis, omnes in principio.

Et refert Io. Calder. Ordinem Prædicatorum fuiſſe approbatum anno 1216. ab Honorio III. qui ſucceſſit Innocentio III. qui id ſe facturum promiſerat. Et eodem anno fuiſſe approbatam inſtitutionem Minorum. Et idem dixit Io. Andr. in d. cap. *Quorundam*, licèt de Minoribus non meminerit, Abb. *hic num.* 1. & Marian. Socin. *num.* 2. qui tamen aſſerit approbationem Ordinis Prædicatorum contigiſſe anno 1215. Sed verum eſt, quod dixit Ioann. Calder. ut patet in Conſtitutione Honorii III. quæ incipit, *Religioſam vitam*, edita 11. Kal. Januar. anno ab Incarnatione 1216. Pontificatus anno primo, in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 44. Confirmatio autem Regulæ Fratrum Minorum habetur in alia Conſtitutione ejuſdem Honorii incip. *Solet*

Solet annuere, edita 3 Kalen. Decembris, Pontifi-
catus ipſius anno octavo. Et ſic ſeptem annis poſt
approbationem Ordinis Prædicatorum in Bullar.
eod. tom. 1. *pag* 47. De præcedentia autem Ordi-
nis Prædicatorum inter alios Ordines Mendican-
tium; eò quod ante omnes fuerit per Sedem Apo-
ſtolicam approbatus, Vide Conſtitutionem Pij V.
Divina, in Bullar. *tom.* 2. *pag.* 267. Et quod ſcripſi in
cap *Certum, num.* 1. *& ſequen.* & maximè *n.* 22 *ſupra
de major. & obed.*
3 Secundò nota de jure communi Epiſcopum fun-
dare intentionem ſuper juriſdictione ordinaria nõ
tantùm contra Clericos ſæculares, ſed etiam con-
tra omnes Religioſos ſuæ diœceſis etiam Prædi-
catores, & Minores: nam ſi ſpecialiter eximuntur
in caſibus hic expreſſis, & in cap. præcedenti; Ergo
in alijs remanet regula in contrarium: quod etiam
probatur in cap *Cum venerabilis. de relig. domib. & in*
4 18. *q.* 2. *per totam.* Et tenent hic Innoc. *in princ. in ver.
Conſtitutionibus*, Hoſtien. *n.* 4, *in eod. ver.* Abb. *n.* 4. *in
4. not.* Marian Soc. *n.* 11. & alij communiter.
Sed hodie eam Prædicatores, & Minores, quàm
alij religioſi quorumcumque ferè ordinum ex pri-
vilegijs Apoſtolicis ſunt exempti ab Ordinariorum
juriſdictione etiam ratione delicti commiſſi, vel
contractus initi, aut rei exiſtentis extra locum
exemptum, ut latiſſimè probavi in cap. *Tuarum,
à num.* 10. *infrà de privileg.* In quibus autem caſi-
5 bus, & præcipuè ex decretis Concilij Tridentini
ſubſint viſitationi, correctioni, & juriſdictioni Epi-
ſcopi diœceſani, ſcripſi plenè in cap. *Grave, à nu.* 9.
uſque in fin. ſupra de offic. Ordin.
Tertiò nota in verſ. *Eis quoque*: textum efficaciter
probantem Fratres Prædicatores, & Minores te-
neri ex gravi cauſa proceſſionaliter comitari Epi-
ſcopum tam intra civitatem, quàm extra: nam cum
textus dicat ex levi cauſa hoc eis mandari non poſ-
ſe: ergo à contrario ſecus eſt ex magna cauſa, pu-
ta in novo ingreſſu Epiſcopi, vel Legati, vel immi-
nenti peſte, vel flagello, vel ad generales Litanias,
quæ fiunt poſt Paſcha ante feſtum Aſcenſionis. Fa-
cit cap. *Revertimini*, 16. *q.* 1. & cap. *Rogationes, de con-
ſecr. diſt.* 3, nam quod omnibus imminet, ab omni-
bus debet explicari., c. *Ad hæc, ſupra de offic.* Archid.
cap. 1. *de elect.* & notant *hic* Hoſtien. *num.* 4. *in ver.
Ex levi cauſa*, Io. Andr. *eod. num. & ver.* Petr. de An-
char. *num.* 4. *in* 3. *not.* Abb. *num.* 5 Marian. Socin. *nu.*
6 7. & cæteri. Imo hoc vendicat ſibi locum in alijs
quoque Religioſis, quia hic textus loquitur de Præ-
dicatoribus, & Minoribus per modum exempli, ut
patet ibi, *Vt puta fratres.* Ea verò quæ exempli cauſa
7 dicuntur, generalem diſpoſitionem non reſtrin-
gunt, cap. 1. *Ne Cler. vel* Monach. l. *Damni, la ſeconda,
in princ. ff. de damn infect.* Quin etiam putat Abb.
num. 5. *verſ. Et adverte*, etiam per exemptionem
conceſſam poſt hoc Capitulum Prædicatores, &
Minores non relevari ab onere accedendi ad pro-
ceſſiones ex magna cauſa indicendas. Sicut non
relevantur in cauſa hæreſis, & in quibuſdam alijs,
de quibus in cap. *Ad abolendam, de hæret.* nam roga-
8 re Deum pro ſalute populi incumbit tam exem-
ptis, quam non exemptis, argum. d. cap. *Revertimini*,
Veriùs tamen puto in hoc ſpectandas eſſe exem-
ptionum formas, & tenorem privilegiorum, ut in
c. *Porrò, infra de privileg.* Quid enim ſi ex forma pri-
vilegij ſint nominatim exempti à proceſſionibus
ex quacumque cauſa indicendis, ut ſunt Religioſi
Societatis Ieſu ex Conſtitutione Gregorij XIII.
9 quæ incipit, *Quæcumque*, edita 16. Julij 1576. in Bul
lar. *tom.* 2. *pag.* 404. Quinimmo, & Prædicatores
habent ſuper hoc ſpeciale privilegium à Joanne
XXII. teſte Calder. *conſ.* 393. *aliàs* 8. *de Regular.* Un-
de dictum Abbatis poteſt procedere tantummo-
do in exemptione generali, prout videtur intelli-
gere Marian. Socin. *hic num.* 12. *verſ. Et quamquam
privilegia generaliter eximerent.* Verumetiam cir-
cumſcriptis exemptionibus, Regulares ubi ſuppli-
cationes indicerentur ex levi cauſa, non eſſent co-
gendi accedere, ut hic patet.
10 Hodie ex decreto Concilij Tridentini in c. 13.
ſeſſ. 25. *de Regular.* Exempti omnes tam Clerici ſæ-
culares, quàm regulares quicumque etiam Mona-
chi ad publicas proceſſiones vocati, accedere
compelluntur, ijs tantùm exceptis, qui in ſtrictiori
clauſura perpetuò vivunt. Non obſtantibus pri-
vilegijs ante Concilium, & conſuetudinibus etiam
immemorabilibus non accedendi, utpotè ſublatis
11 decreto *cap.* 12. *ejuſdem ſeſſionis.* Adverte tamen
quia etſi per hanc Decretalem Religioſi teneantur
ire proceſſionaliter cum Epiſcopo ex magna cau-
ſa etiam extra civitatem, ut in littera, & Concilium
Tridentinum quoad hoc eorum exemptiones ſu-
ſtulerit; tamen Gregorius XIII. excepit Regulares,
quorum monaſteria diſtant à civitate ultra medi-
um milliare, ut eſt adnotatum in libris publicis Sac.
Congregationis Concilij ad dictum *cap.* 13.
12 Ultimò nota ibi, *In arctiſſima paupertate*, Fra-
tres Prædicatores non ſecus ac fratres Minores eſ-
ſe in ſtatu arctiſſimæ paupertatis, prout hic notat
Io. Andr. *num.* 1. *in ver. arctiſſima*, Cardin. *in princip.*
Anchar. *nu.* 2. *in* 1. *notab.* Abb. *num.* 2. *in* 2. *notab.* Bald.
conſ. 438. *Factum ſic ſe habet, in princ. lib.* 2. Alex. *conſ.*
87. *Eximiè, num.* 5. *verſ. Nam Prædicatores, lib.* 2. Sunt
13 enim Mendicantes, ut *hic*, & in cap. *Quorundam, de
elect. lib.* 6. & in cap. *Conſtitutionem, de Regular. eod. lib.*
cum concord. Et propterea nihil proprij habere
poſſunt etiam in communi, cum victum eis præ-
bere debeat incerta mendicitas, ut dicit tex. in cap.
un. de relig. domib. lib. 6. & *hic* not. Ant. de Butr. *num.*
2. *in primo not.* Petr. de Anchar. & Abb. *ubi ſupra*, qui
addit ſe pluries dixiſſe, ſicut fratres Minores non
poſſunt habere annuos reditus perpetuos, ut in
Clem. *Exivi de Paradiſo*, §. *Cumque annui reditus, de
verbor. ſignif.* ita nec fratres Prædicatores: quia
debent ſervire Deo in arctiſſima paupertate, ut hic
15 dicitur. Adverte tamen hos duos Ordines in hoc
differre, quod fratres Minores ſunt incapaces bo-
norum etiam in communi ex Regula, & primævo
inſtituto, ut in cap. *Exiit qui ſeminat, de verbor.
ſignif. lib.* 6. & in d. Clemen. *Exivi.* Prædicatores
verò ex Conſtitutionibus Ordinis tantùm; profi-
tentur enim regulam S. Auguſtini, ut per Federic.
de Sen. *conſil.* 12 incipien. *Fratres Prædicatores*,
quem ſequitur *hic* Butr. *num.* 2. & Marian. Socin.
num. 6. *verſ. Adverte*, Anchar. *conſ.* 321. *Præmit-
tenda ſunt num.* 3. Abb. *conſ.* 27. *col.* 3. *verſ. Eſt &
tertia lib.* 2. ubi dicit fratres Prædicatores ex regula,
quæ eſt S. Auguſtini, poſſe habere bona in commu-
ni; ſed per Conſtitutionem à Sede Apoſtolica ap-
probatam eſſe Mendicantes, & vivere in arctiſſi-
ma paupertate; & ita eſſe intelligendam hanc De-
cretalem, quamvis oppoſitum ſentiat Franc. in c.
un. §. *Confirmatos, num.* 2. *de religioſ. domib. lib.* 6.
tamen prima opinio eſt communis, ut teſtatur
Bertrand. *conſ.* 206. *num.* 3. *lib.* 3. *& conſ.* 152. *num.*
2. *lib.* 1. & Clar. *in* §. *Teſtamentum, q.* 29 *per totam.*

16 Nam B. Dominicus in ultimo vitæ ſpiritu Fratres,
inquit, Chariſſimi quæ vobis tanquam filijs poſſi-
denda relinquo, charitatem habere, humilitatem
ſervare, paupertatem voluntariam poſſidere.
Quanta verò poſſum diſtrictione prohibeo ne quis
in hunc Ordinem poſſeſſionem inducat, maledi-
ctionem Dei imprecans contrarium facienti. Quæ
verba explicat Bald. in præalleg. *conſil. 438. lib. 2.*
17 Ex privilegio tamen ſunt capaces annui reditus
perpetui, & hæreditatum, ut per Feder. d. *conſ. 12.
num. 6.* Et vide Extravag. Ioannis XXII. *Quia quo-
rundam, circa med. verſ. Nec hoc, de verb. ſignif.* ubi
primùm recitantur verba Gregorij IX. in hac De-
cretali, videlicet (fratres Prædicatores, & Minores
in altiſſima paupertate Chriſto pauperi famulan-
tur.) Et mox ſubjungitur. (Et tamen conſtat
ipſos Prædicatores habere in communi etiam
quoad proprietatem aliqua; idque eorum ſtatui, &
regulæ non repugnat.)
18 Hodie ceſſant hujuſmodi ambages, quia Con-
cilium Tridentinum in *c. 3. ſeſſ. 25. de Regular.* con-
ceſſit omnibus Monaſterijs, & Domibus tam vi-
rorum, quàm mulierum etiam mendicantium,
exceptis domibus fratrum S. Franciſci Capuccino-
rum, & eorum, qui Minores de Obſervantia vo-
cantur, etiam quibus aut ex Conſtitutionibus ſuis
erat prohibitum, aut ex privilegio Apoſtolico non
erat conceſſum, ut deinceps bona immobilia eis
poſſidere liceat. Et ſub illa exceptione non com-
19 prehendi Moniales S. Claræ cenſuit S. Congrega-
tio; tum quia ante Concilium capaces erant in
communi, gloſ. 3. in Clem. *fin. de ſent. excom.* Bald.
conſ. 383. in princ. lib. 1. Cardinal. in Clem. *1. quæſt. 7. de
regul.* Item ex privilegijs Sedis Apoſtolicæ, & præ-
ſertim Eugenij IV. & Leonis X. de quibus teſtatur
Ubald. *de ſucceſſ. Clericor.* Itemque ex verbis Con-
cilij de fratribus non comprehendi ſorores ex
Bald. in l. *Quicunque, C. de ſerv. fugit.* & quia d. cap.
3. in regula loquitur ſeparatim de viris, & mulieri-
bus. Itaque poſt Concilium ſoli fratres Mino-
res, quales ſunt verè etiam Capuccini, ut in Con-
ſtitutione Pauli V. *Eccleſiæ militantis regiminis,* in
Bullar. *tom. 3 pag. 244.* ſunt in ſtatu arctiſſimæ
paupertatis, & incapaces hæreditatum, bonorum
ſtabilium, & annuorum redituum etiam in com-
muni.

20 QVAERO Teſtator inſtituit hæredes fratres
Min. de Obſervantia S. Franciſci cum hoc ut bona
hæreditaria per executores ab eo nominatos ven-
dantur, & pretium erogetur in reparationem Ec-
cleſiæ, Conſtructionem Capellæ, & ſacram ſuppel-
lectilem. Et quatenus hæredis inſtitutio non va-
leat ex aliqua cauſa in corpore juris clauſa, tunc jure
legati legat.

An hujuſmodi diſpoſitio ſit valida, necne.

21 Diſpoſuit cap. *Exijt qui ſeminat, §. Ad hæc, de
verbor. ſignificat. in 6.* omnium utenſilium, & li-
brorum, ac eorum mobilium præſentium, & fu-
turorum, quæ & quorum uſumfructum fratribus
Minoribus S. Franciſci, vel eorum Ordini licet ha-
bere, proprietas, & dominium ad Romanam Ec-
cleſiam liberè pertinere, uſu facti tantùm eis re-
ſervato, & in §. *Præterea* idem ordinavit quoad
loca empta de eleemoſynis, & oblata, ſeu conceſ-
ſa fratribus ſub quacunque forma verborum: nec-
non quoad Eccleſias, & Oratoria ad Eccleſias de-
22 ſtinata, & Cœmeterium. Quo verò ad legata de-
claravit ut infra, videlicet (Si verò modum lici-
tum in legando teſtator expreſſerit, ut ſi diceret,
lego pecuniam pro fratrum neceſſitatibus expen-
dendam, vel domum, Agrum, vineam, & ſimilia,
ad hoc quod per certam perſonam, vel perſo-
nas idoneas diſtrahatur, & pecunia de rebus ip-
ſis accepta in ædificia, vel alia fratrum neceſſario
convertatur; aut in legando ſimilibus modis, vel
verbis utatur. In hoc caſu illud in omnibus, &
per omnia, conſideratis eorum neceſſitatibus, &
moderaminibus prædictis, quantum ad fratres de-
cernimus ſervari, quod per nos eſt ſuperius in con-
ceſſis pecuniarijs eleemoſynis declaratum; ad quæ
legata ſolvenda tam hæredes teſtatorum, quam ex-
equutores ſe liberales exhibeant.)
23 Supervenit deinde diſpoſitio Clem. *Exivi de
Paradiſo, de verb. ſignif.* qua cautum eſt in §. *Porre-
cta,* ut pecunia, & alia oblata & legata non re cipi-
antur pro alijs cauſis, & ſub modis alijs (ut utar
verbis tex.) quam ponat dicti Prædeceſſoris no-
ſtri declaratio, quæ eſt in d. c. *Exiit,* Deinde in § *Ca-
pientes,* diſponitur his verbis: (Quia igitur in ſuc-
ceſſionibus tranſit non ſolum uſus rei, ſed & domi-
nium ſuo tempore in hæredes: fratres autem præ-
fati nihil ſibi in ſpeciali acquirere, vel eorum Ordi-
ni poſſunt etiam in communi: declarando dicimus,
quod ſucceſſionum hujuſmodi quæ etiam ex ſui
natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia
mobilia, & immobilia ſe extendunt conſiderata
ſui puritate voti nullatenus ſunt capaces.)
24 Tertiò ſupervenit diſpoſitio cap. *Ad Conditorem,*
Extravag. Papæ Io. XXII. *ſub tit. de verb. ſignif.* quæ
proviſionem c. *Exiit,* quod oblata ſeu conceſſa
fratribus pertinerent ad dominium, & proprieta-
tem Eccleſiæ Romanæ, uſu facti dumtaxat eis re-
ſervato declarat eſſe contra regulam; & ideò eam
tollit, & providet ut infra videlicet: (De fratrum
25 noſtrorum conſilio hoc edicto perpetuum valitu-
ro ſancimus, quod in bonis quæ in poſterum con-
ferentur, vel offerentur, aut aliàs quomodolibet
obvenire contiget fratribus, vel Ordini ſupradi-
ctis (exceptis eccleſijs, Oratorijs, officinis, & habi-
tationibus, ac vaſis, libris, & veſtimentis divinis of-
ficijs dedicatis vel dedicandis, quæ ad ipſos obve-
nient in futurum, ad quæ ſe non extendunt incon-
venientia ſupradicta; propter quod Conſtitutio-
nem iſtam ad illa extendi nolumus) nullum jus ſeu
dominium aliquod occaſione ordinationis prædi-
ctæ, ſeu cujuſvis alterius à quocumq; Prædeceſſo-
rum noſtrorum ſpecialiter editæ Romanæ Eccle-
ſiæ acquiratur, ſed quoad hoc habeantur prorſus
ordinationes prædictæ pro non factis.)
26 Quibus ità ſe habentibus pro validitate inſtitu-
tionis affertur; quod diſpoſitio §. *Capientes* conſi-
derat inſtitutionem ideo non valere, quia per eam
retinetur uſus, & dominium contra regulam, quæ
ratio ceſſat hoc caſu quia teſtator expreſsè diſpo-
nit, ut dominium bonorum non remaneat penes
hæredem, nec uſus, ſed ut vendatur, & converta-
tur pretium in reparationem Eccleſiæ, fabricam
Capellæ teſtatoris, & aliàs neceſſitates ipſius, quod
ſatis ſecundum DD. eſt in conſideratione, ut per
Abb. *conſ. 63. num. 4. lib. 2.* Cuman. *conſ. 169.* & Ful-
goſ. *conſ. 103. num. 3. verſ. Nec obſtat quod ſi poſ-
ſint,* & ſecundum hæc invitantur Chriſtiani ad be-
nefaciendum, & ex cõtrario retraherentur, & nul-
lum videtur fieri præjudicium puritati regulæ
fratrum Minorum, quæ tota fundatur, ut vi-
vant in paupertate, & proprium non habeant, nec
poſſi-

poſſideant; non tamen vult, nec diſponit, ut Ec-
cleſiæ non reparentur, ut Capellæ non fiant, ut non
habeant paramenta pro altaribus, & calices, &
thuribula; & ita ſervatur, ut refert Vaſquez *lib.
3. cap. 102. illuſtr. controv. num. 6.* allegat Bart. in l.
Civitatibus, ff. de legat. 1. & in l. *Servus, ff. de alim. legat.*
Regula enim circa victum verſatur, ut illum dic-
tim eleemoſynaliter quærant, & totam fidem in
Deo deponant illum habendi, juxta illud Luc. 22.
*Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calcea-
mentis numquid aliquid defuit vobis?* Voluit enim
Beatus Franciſcus totaliter abſtrahere ſuos ab af-
fectu, & deſiderio terrenorum, & ſpecialiter à pe-
cunia, & uſu ipſius. Inſtitutio autem ſecundum
modum prædictum non videtur à regula deviare;
& ſic in fortioribus terminis concludit Bart. *in
tract. Minor. lib. 1. diſt. 5. cap. 2. nu. 3.* dum ſimplici-
ter ait valere inſtitutionem ad effectum ut bona
vendantur & pretium expendatur in reparatio-
nem Eccleſiæ, & ſubminiſtrationem locorum, &
Eccleſiarum humilium idemq; tenuit Calder. *conſ.
345. aliàs 46. de teſtam.* & Guido Papa *deciſ. 327.* ubi
ait ita obſervari, & ex ſtylo Fratribus prædictis
præfigi terminum unius anni ad vendendam hæ-
reditatem, & pretium deponendum, In caſu autem
noſtro expreſsè facta eſt, ut totum in id expenda-
tur, unde ſi diceremus non valere, fortè diceret ex-
preſsè diceret non poſſe fieri eleemoſynam pro re-
paratione & fabricæ Eccleſiæ, & paramentis al-
tarium, quod maximè abſurdum eſſet: quamob-
rem inſtitutionem hoc caſu validam eſſe concludit
Bartol. *in eod. tract. lib. 1. diſt. 5. cap. 1. & 2. num. 18. &
ſeqq.*
27 His accedit quod ſcripſit idem Bart. *eod. lib. 1.
diſt. 2. c. 3. num. 15.* de clauſula, *omni meliori modo ap-
poſita,* ut quatenus eſſet aliquod dubium in inſti-
tutione directa faciat valere per indirectam per
fideicommiſſum: & quamvis Bald. & Anchar. ali-
ter dixerint, tamen hoc poſſet procedere in ſim-
plici inſtitutione, ſecundum quam videtur induci
modus contrarius regulæ. At in caſu noſtro cùm
ſimus in inſtitutione ſub modo, & ille non ſit con-
trarius regulæ, fortè aliud videtur dicendum.
Quæ multò magis videntur procedere poſt di-
ſpenſationes Pauli IV. & Pij V. in eorum Bullam,
quæ dicitur *Mare magnum,* de quibus apud Gui-
lelm. de Benedictis *in repet. cap. Raynutius, in ver.
Eodem teſtamento relinquens, num. 126. de te-
ſtam.*
28 Et quia in hoc teſtamento ſunt ordinati exe-
quutores cum ampliſſima poteſtate vendendi, alie-
nandi, & convertendi ad uſum deſtinatum per te-
ſtatorem, quo caſu licet inſtitutio hæredis non
procederet, ipſi exequutores cenſerentur inſtituti
hæredes, & rogati, ut converterent bona prout
teſtator diſpoſuit, ſicut formaliter dixit Bald. in
l. *Precibus, C. de impub. & alijs ſubſtitut. num. 46.* per
text. notab. in cap. *Cum tibi, & teſtam.* permitten-
dum videtur ut exequantur dicti exequutores vo-
luntatem teſtatoris, ne pia ejus voluntas defrau-
detur. Quod ſi objiciatur forent tunc deficiat hæ-
redis inſtitutio, ſine qua teſtamentum non valere.
29 Reſponderi poterit executores cenſeri hæredes
inſtitutos per prædicta. Præterea favore piæ cau-
ſæ valet teſtamentum ſine hæredis inſtitutione: ita
Tiraquel. *in tract. de privil. piæ cauſæ, in 15. privil.*
per doctrinam Bart. in l. 1. C. *de Sacroſ. Eccleſ.* ſequi-
tur Barbat. *conſ. 8.* & alij plures, quos citat.
30 Nec deſunt qui ſentiant etiamſi dati non eſſent
executores, nihilominus monaſterio ſubveniri
officio judicis, ut pia voluntas defuncti adimplea-
tur, quia etiam cuilibet de populo actionem com-
petere; inter quos Specul. *de inſtr. edit. §. Nunc ve-
rò, num. 66.* Io. Andr. in cap. *Si hæredes, de teſtamen.*
Bart. in l. *Nequicquam, §. Cum igitur, de verb. ſignif.*
Bald. in l. *Nulli, C. de Epiſc. & Cleric.* Redoan. *in tract.
de ſpol. Eccleſ. q. 8. n. 31.*
Denique quatenus prædicta diſpoſitio ſuſtineri
non poſſet jure inſtitutionis, fortè tamen ſuſtineri
poterit jure legati, cùm teſtator expreſsè declara-
verit ſe jure legati relinquere caſu quo inſtitutio
ex aliqua cauſa in corpore juris clauſa non vale-
ret. Certum eſt enim quamvis Fratres Minores
ſint incapaces hæreditatis, valere tamen legatum
rerum ſtabilium eis factum ſub modo licito, aut
etiam ſimpliciter, cum ſub modo licito factum
intelligatur.
31 Qua in re ſatis erit afferre declarationem Sacræ
Congregationis Concilij: nam cùm relicti eſſent
dictis Fratribus annui reditus, quorum ſunt inca-
paces, petitum fuit à Sacra Congregatione, ut de-
clararetur, an Fratres poſſent ſibi vendicare hos
annuos reditus, non quidem ut eo modo prout
relicti erant ſingulis annis perciperent, ſed vende-
rent, & pretium in neceſſitates monaſterij conver-
terent: Sacra Congregatio cenſuit Fratres Mendi-
cantes Ordinis Minorum de Obſervantia eſſe in-
capaces annui redditus legati, cùm inter immo-
bilia reputetur. Clem. *Exivi, §. Cumque annui red-
32 ditus, de verb. ſignific.* Cæterum valere in mobi-
lium legatum eis factum ſub modo licito, nempe
ut vendant, & pretium convertant in Eccleſiæ ne-
ceſſitates, Franc. in cap. 1 §. *Confirmatus, de relig.
domib. in 6.* & idem ſi modus non ſit adjectus; nam
ſub modo licito relictum intelligitur. Cardin. poſt
Bart. & Bald. in d. Clem. §. *Proinde, nu. 11.* Concilium
autem in *cap. 2. ſeſſ. 25. de Regul.* prohibere ſolam
poſſeſſionem, & detentionem, ſeu dominij acqui-
ſitionem.
Et eo magis, quia teſtator hoc caſu uſus eſt di-
ctione copulativa, &, videlicet, & quatenus in-
ſtitutio ex aliqua cauſa non valeat, lego, &c. Un-
de quatenus non valeat inſtitutio, cenſetur æquè
principaliter legaſſe; nam copula facit tranſire di-
ſpoſitionem in ſpeciem diverſam, Achil. de Graſſ.
deciſ. 1. de clauſulis, Caputaquenſ. *deciſ. 124.* inci-
pien. *Clauſula omni meliori modo.* Et de illius na-
tura eſt utrumque æquè principaliter copulare,
cap. *Cum Martha, de celebr.* gloſ. & Abb. in cap. *Que-
relam, de ſimon.* quamobrem perinde eſt ac ſi te-
ſtator ſimpliciter, & abſolutè legaſſet nulla facta
hæredis inſtitutione: neque enim legatum ex ſe
validum per inutilem inſtitutionem vitiari debet,
cap. *Dilectus, il primo, de præb.* & reg. *Utile per inu-
tile non vitiatur,* & eſt text. in materia in auth. *Ex
cauſa, C. de liber. præter.* Hæc ferè ſunt, quæ pro vali-
33 ditate hujus diſpoſitionis afferri poſſunt.
Cæterum his non obſtantibus verius videtur di-
ſpoſitionem teſtatoris hoc caſu nec ſuſtineri poſſe
jure inſtitutionis, nec jure legati: non quidem
jure inſtitutionis: nam quamvis ſingularia reli-
cta valeant ſi fiant ſub modo licito, aut etiam ſim-
pliciter, ut in d. decret. *Exiit, § Ad hæc,* quia fratri-
bus, tamen ſecus eſt in inſtitutione, ac jure uni-
verſali, ut reprobata Bartoli opinione concludit
Bald. in auth. *Ingreſſi, num. 30. C. de Sacroſ. Eccleſ.*
& poſt

& poſt eum Aretin. in l. *Quod Iulianum*, §. *Conſtat*, *col.* 3. *ff. de leg.* 1. Cardin. in Clem. *Exivi*, § *Proinde*, *col. fin. de verb. ſignif.* Anchar. *in ead. Clem. col.* 2. *verſ. Secundo caſu*: & quidem Baldi rationes validiſſimæ ſunt, & præcipuè illa, quod jus univerſa-
34 le conſiſtit in quodam intellectuali, quod poſtquã eſt radicatum, non poteſt avelli, ideſt ſeparari, *l. Si fine*, §. *Sed quod Papin. ff. de minor.* Unde non poteſt hoc jus intellectuale converti in aliquem materialem uſum: Nam ſive hæres totam hæreditatem teneat, ſive vendat, ſive diſſipet, ſemper tamen permanet hæres, l. *Sed etſi lege*, §. *Quod autem*, *de pet. hæred.* & l. *Imperator*, *ad Treb.ll.* cum alijs per eum allegatis. Unde cum fratres Minores non poſſint hoc jus retinere, nec etiam intellectuale in aliquod materiale converti valeat; meritò non ſunt capaces: at ſecus eſt in ſingularibus relictis, quia poſſunt præciſè converti, & in eorum uſum conſumi: & ſequitur Card. Zabar. *conſ.* 102. *Super facto, verſ. Ad ſecundum*, ubi contra opinionem Bart. ait, fratres Minores cum ſint ſpecialiter prohibiti, & facti incapaces ſucceſſionum per d. Clem. *Exivi*, §. *Cupientes*, *de verb. ſignif.* non poſſe univerſaliter ſuccedere etiam quoad hoc, ut debeatur illis æſtimatio: & idem Card. in d. Clem. *Exivi*, §. *Proinde*, *in fin.* Concluſio enim illa quod Mendicantes ſint capaces ſucceſſionis ad effectum, ut vendant, & pretium convertant in eorum neceſſitates, non procedit in fratribus Minoribus, qui abſolutè ſunt incapaces, ſed in alijs Mendicantibus dumtaxat. Et ita communiter obſervari teſtatur Bald. *conſ.* 8, *Super infraſcriptis*, *lib.* 1. quem refert, & ſequitur Dec. in cap. *In præſentia*, *nu.* 269. *de probat.* ubi etiam ait hanc eſſe communem opinionem.

35 Nec obſtat, ut inquit Bart. Quod inſtitutio de fratribus Minoribus ſub modo licito contineat duo capita, Unum ſcilicet ut ſint hæredes; aliud ut vendant, & pretium convertant in neceſſitates fabricæ; & quod licèt primum non valeat, debet tamen valere ſecundum, quemadmodum valeret ſi teſtator omiſſo capite primo, diſpoſuiſſet de ſecundo. Reſpondit enim Bald. ſecundum caput venire conſecutivè, & acceſſoriè ad primum. Unde deſtructo antecedenti, deſtruitur conſequens, arg. l. *Alimenta*, §. *Seia*, *ff. de alim. legat.* & ex quo inſtitutio eſt pro non ſcripta, modus eſt etiam pro non ſcripto, ut l. 1. § *In primo*, *C. de cadu. tollen.*

36 Præterea multum habet ponderis conſideratio quod Nicolaus IV. in d. cap. *Exiit*, § *Ad hæc*, quia fratribus: dum agit de legatis particularibus ſtatuit, ut ſi teſtator modum, ſecundum quem fratribus eorum conditione inſpecta recipere non liceret, exprimat in legando; à tali legato per omnem modum fratres abſtineant. Sed ſi modum licitum fratribus in legando teſtator expreſſerit, declarat illud recipi poſſe ſervatis modo terminibus ibi præſcriptis; & ſimiliter Clemens V. in Clem. *Exivi*, *in* § *Porrecta*, agens de legatis particularibus declarat illa recipi poſſe ſecundum ea, quæ ejus prædeceſſor expreſſit in d. cap. *Exiit*, id eſt cum modus licitus eſt adjectus. At verò in §. *Cupientes*, ubi agit de ſucceſſione, & jure univerſali, eam diſtinctionem non adhibet, ſed declarando dicit, ſucceſſionem hujuſmodi fratres dicti Ordinis conſiderata ſui puritate voti nullatenus eſſe capaces; adjiciens nec liceret eis valorem hæreditatum talium, vel tantum earum partem, quod præſumi poſſet hoc in fraudem fieri quaſi ſub modo, & forma legati ſibi dimitti facere, vel ſic dimiſſa recipere: quin potius iſta ſic fieri ab ipſis ſimpliciter prohibuit. Hæc autem diverſitas, quæ ponitur inter legata particularia, & ſic ſucceſſionem univerſalem, planè convincit non æquè fratres Minores eſſe capaces ſucceſſionis, ac legatorum; ſed legatorum quidem ſi ſub modo licito relinquantur. Succeſſionem verò ſimpliciter, & abſolutè eſſe incapaces:
37 Præſertim ponderando dictionem, *nullatenus*, de qua in d. §. *Cupientes*, quæ cum ſit univerſalis negativa, & idem importet, quod nullo modo, c. 1. §. *Ad hæc*, ubi Archid. *de reſtit. ſpoliat. in* 6. excludit capacitatem ſucceſſionis etiam per modum aliàs licitum, efficitque ut fratres ſint incapaces ſucceſſionis in quacumque parte etiam minima, ut de hac dictione *nullatenus*, dicit Gemin. *conſ.* 35. *Pro clariori, num.* 2. & omnem diſpenſationem excludit, ſecundum gloſ. in Clem. *Ut iis*, *in verb.* Nullo modo, *de ætat. & qualit.* Quid enim opus fuiſſet eam diſtinctionem adhibere in legatis, & ſucceſſionem ſimpliciter prohibere, ſi tam legatorum, quàm ſucceſſionis eſſent capaces ubi modus licitus eſſet adjectus.

Et confirmatur quia ſi diſtinguendum non eſſet inter ſucceſſionem, & legatum, ſequeretur ut fratres Minores eſſent capaces inſtitutionis ſimpliciter factæ, ſicut ſunt legatorum, quæ, cum modus non eſt adjectus, cenſentur facta ſub modo licito, ut in d. decret. *Exiit*, §. *Ad hæc quia fratribus*, *verſ. Si verò fratribus ipſis generaliter aliquid abſque modi expreſſione legetur*, & declaravit S. Congregatio Concilij. Sed conſequens eſt abſurdum, quia inſtitutionis ſimpliciter factæ prædicti fratres ſunt abſolutè incapaces, ut in d. §. *Cupientes*, Ergo & antecedens.

38 Ac denique quatenus etiam inſtitutio ad effectum vendendi non repugnaret regulæ in his quæ pertinent ad dominium, poſſeſſionem, vel uſum rerum; conſiderandum eſt tamen in fratres, ut præfertur inſtitutos, cum ſecundum Bald. nunquam deſinant eſſe hæredes, tranſire jura, & actiones activè, & paſſivè. Hæres enim tenetur de facto, de contractu, & delicto defuncti, Bald. in l. *Iubemus*, §. *Sanè*, *in fin. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Et poteſt conveniri actione perſonali quatenus non poſſideat, l. 1. & ibi Bart. *C. de hæred. action.* 2. *eod. tit.* Imo tenetur etiam ultra vires hæreditarias ſi inventarium non confecerit, ut in Auth. *de hæred. & Falcid.* § *Hinc nobis*, l. *Sancimus*, *C. de iur. delib.* Fed. de Sen. *conſ.* 21. Item tenetur exonerare conſcientiam defuncti, cap. *In litteris*, *de raptor.* Item ſortitur forum, & conveniri poteſt in loco defuncti, vel ipſo foro, l. *Hæres abſens*, *in princ.* & ibi DD. *ff. de iudic.* etiamſi alias ſit exemptus, ſecundum Bart. ibi Item tenetur de evictione pro re vendita per executorem teſtamenti, Bart. in l. *Alio*, *in fin. de alim. & cibar. legat.* & ad alia plurima his ſimilia.

Fingamus ergo fratres Minores inſtitutos ſub conditione, ut vendant bona hæreditaria, adiiſſe hæreditatem, & bona diſtraxiſſe, & pretium erogaſſe in uſum fabricæ, vel ſacriſtiæ, aut in eorum neceſſitates; quis tenebitur ad debita hæreditaria? & quomodo conſultum erit creditoribus? eruntne actione perſonali conveniendi fratres, quorum inopia omnem actionem excludit, ac reddit inanem? quis exonerabit conſcientiam defuncti? quis tenebitur de evictione, ſi bona hæreditatis diſtracta evincantur, aut alia adimplebit, quæ ab hæredibus præſtari oportet? Præterquam quod hujuſmodi lites valde repugnant intentioni S. Inſtitutoris qui voluit ſuos fratres ab his curis, & ſollicitudinibus omnino avocare, ut patet ex dicta Clem. *Exivi*, §. *Amplius*, ibi: (nullo modo debent hujuſmodi voti, & regulæ profeſſores ſe talibus curis, & litigioſis actionibus immiſcere, ut & teſtimonium habeant ab his, qui foris ſunt, & puritati ſatisfaciant voti ſui, ac evitetur per hoc ſcandalum proximorum.) Quæ ratio inter alias movit etiam Io. XXII. in d. Extravag. *Ad conditorem*, ad renunciandum juri Eccleſiæ Romanæ ſuper bonis relictis, aut oblatis prædictis fratribus, ut in §. *Rurſus*, ibi, Numquid non præfatæ Eccleſiæ derogatur honori, ſi ipſum oporteat nunc in foro eccleſiaſtico, nunc in ſæculari, interdum quoque coram pedaneis judicibus, & plerumque pro rebus parvis, & in vilibus continuò litigare. Non igitur mirum ſi ſucceſſionis, ac juris univerſalis fratres prædicti abſolutè, ac nulla diſtinctione adhibita declarentur eſſe incapaces.

Nec urgent inconvenientia ſuperiùs relata, quod ex contrario Chriſti fideles retraherentur ab operibus charitatis, eccleſiæ non ædificarentur, &c. Siquidem hujuſmodi eleemoſynæ fieri poſſunt per viam oblationum, & legatorum particularium, quorum fratres ſunt capaces, ſi modus licitus adjiciatur: ut dictum eſt ſupra, non autem per viam inſtitutionis, ac juris univerſalis, quia opera charitatis exerceri non debent modo illicito, per quem fratres inducantur ad regulæ tranſgreſſionem, ut patet in d. cap. *Exiit*, §. *Quia verò puritatem*, *verſ. Non enim veriſimile eſt.*

39 Quemadmodum nec obſtat quod ſcripſit Bart. de clauſula, *omni meliori modo*, vel codicillari, & quod venientes ab inteſtato cenſeantur inſtituti hæredes: nam in hoc quoque articulo eum reprobat Bald. in d. Auth. *Ingreſſi*, *num.* 54. & ſequitur Petr. de Anchar. in d. Clem. *Exivi*, *col.* 4. *in fin. verſ. Et per iſta*, & Duenn. *reg.* 381. *in* 8. *ampliatione*, ubi alios citat: quia virtus prædictæ clauſulæ eſt, ut inſtitutio convertatur in fideicommiſſum univerſale, cum quo habet ſymbolum, & ita procedit text. in l. *Eam quam*, *C. de fideicomm.* in qua Bart. ſe fundat: non autem in fideicommiſſum particulare; ſed fideicommiſſi univerſalis fratres Minores
40 ſunt incapaces. Ergo quoad eos prædicta clauſula, aut tacita executorum inſtitutio nihil operatur, nec deducit univerſale in particulare, ut per Bald. *ibid.*

41 Amplius non obſtat, quod deficientibus executoribus ſubveniendum ſit fratribus per officium judicis: nam reſpondetur id habere locum in legatis particularibus tantùm, ad quæ ſolvenda prædicta Decretalis, *Exiit*, in §. *Ad hæc quia fratribus*, non ſolum præcipit, ut tam hæredes teſtatorum quam executores ſe præbeant liberales, ſed etiam ut judices ſe ex officio ſuo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas. At ſecus eſt ubi fratres ſunt inſtituti hæredes; quia tunc teſtamentum eſt nullum, & hæreditas defertur venientibus ab inteſtato, niſi adſit cohæres, vel ſubſtitutus, Bart. *in tract. Minor*, *lib.* 1. *diſt.* 1, *cap.* 2. Fed. de Sen. *conſ.* 26 *in princ.* & eſt communis opinio ſecundum Rom. *conſ.* 296. *circa declarationem*, *in princ.*, adeout venientes ab inteſtato nec teneantur in foro conſcientiæ hæreditatem fratribus reſtituere, ut articulo utrinque diſcuſſo concludit Bart. *d. lib.* 1, *diſt.* 1. *cap.* 2. Bald. verò in l. *Nulli*, *C. de Ep. & Cler.* Specul. & alij in contrarium allegati non loquuntur de fratribus Minoribus qui ſunt incapaces, ſed de pauperibus, vel alia pia cauſa, cui ſubvenitur per officium judicis, aut certè intelligendi ſunt de legatis particularibus tantùm, per ſupradicta.

42 Denique non obſtant diſpenſationes Sixti IV. Pauli IV. & Pij V. nam illa Pij V. habet clauſulam, *quatenus decretis Tridentini Concilij non adverſentur*: & omnes redactæ ſunt ad terminos Concilij tam ejuſdem Pij V. quam Gregorij XIII. neque enim videtur dubitandum quin diſpenſationes hu- hujuſmodi adverſentur Concilio, cum in c. 1. *ſeſſ.* 25, *de regul* præcipiatur Regularibus omnibus, ut ad regulæ quam profeſſi ſunt præſcriptum, vitam inſtituant, & componant, & in *cap.* 5 *ejuſdem ſeſſ.* A conceſſione poſſidendi bona immobilia in communi excipiantur in ſpecie fratres Capuccini, & Minores de Obſervantia. Quæcumque igitur diſpenſatio, quæ regulæ adverſatur, cujuſmodi eſt jus ſuccedendi quoad fratres Minores, adverſatur etiam Concilio, quod præcipit ut regula obſervetur.

43 Hæc autem adeò vera ſunt, ut inſtitutio nec validè fieri poſſit de Eccleſia ipſa fratrum Minorum ut ſimiliter contra Bartol. qui cenſuit hæreditatem hoc caſu acquiri Eccleſiæ Romanæ, de cujus proprietate ſunt Eccleſiæ fratrum Minorum, determinat Bald. in d. auth. *Ingreſſi*, *num.* 55. Movetur inter cætera, quia aut ſumitur Eccleſia materialiter pro ædificio; hoc modo cùm Eccleſia ſit quid inſenſatum, non eſt ſufficiens medium ad acquirendum Eccleſiæ Romanæ civili acquiſitione, l. *Pecoris*, *ff. de ſervit. ruſtic. præd.* & l. *Ut pomum*, *C. de ſervit.* Aut ſumitur Eccleſia perſonaliter, & ſignificativè, ut l. *Mortuo*, *ff. de fideiuſſ.* & tunc cùm ſignificet, & repræſentet Collegium fratrum, ſequitur, ut Eccleſiæ Romanæ acquiri non poſſit, quia cùm debeat acquiri mediante organo, & organum ſit inhabile, acquiſitio impeditur, l. 1. §. *Cæterum*, *de acquir. poſſeſſ.* & l. *Quæcumque gerimus*, *de action. & obligat.* Allegat etiam notata in Clem. *Religioſus*, *de Procur.* ſubdens impedimentum regulæ videri de jure naturali, & divino, & in his quæ requirunt medium, ceſſante medio ceſſare acquiſitionem.

Ad hæc Bartoli interpretatio, quod acquiratur Eccleſiæ Romanæ, non ſolum eſt contra mentem teſtatoris, qui voluit legare pauperibus, non Eccleſiæ Romanæ, l. *Non dubium*, *C. de teſtam.* ſed etiam contra declarationem Io. XXII. in d. Extravag. *Ad conditorem*, qui renunciavit omni acquiſitioni dominij per dictos fratres faciendæ Eccleſiæ Romanæ. Ac demum in perſona vera ipſorum fratrum non valet inſtitutio, Ergo multò minus valet in perſona ficta: ut in Auth. *de nupt.* § *Optimi.* Ex quibus, atque alijs, rationibus Bald. dicit ſe de facto contra opinionem Bart. conſuluiſſe: habetur ejus conſ. *lib.* 4. *conſ.* 416. *Viſa ſubſtitutione*: & idem tenet Io. de Lignan. in d. Clem. *Exivi*, & ibi etiam Anchar. num. 6. In quo tamen articulo, quia non deſunt qui ſentiant oppoſitum, non videtur inſiſtendi, cùm non ſit caſus noſter, in quo teſtator non inſtituit Eccleſiam, ſed ipſos fratres,

tres, licèt modum ut ſupra adjecerit.

44 Sed nec jure legati diſpoſitio teſtatoris hoc caſu ſuſtineri poteſt: quia fratres Minores eodem modo ſunt incapaces legati univerſalis, atque inſtitutionis, text. eſt in Clem. *Exivi*, §. *Cupientes*, qui de ſucceſſione loquitur, de verb. ſignific. & tradit Bart. *in d. tract. Minor, lib. 1. diſt. 2. cap. 1.* Bald. in d. Authen. *Ingreſſi, nu. 15. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Anchar. in d. Clem. *Exivi, col. 3. verſ. Secundum membrum*, Capr. *conſ. 31. col. 2.* Parſ. *conſ. 65. col. 4. vol. 2.* Iaſ. *in l. 1. nu. 99. ff. de leg. 1.* & de legato hæreditatis idem Bart. *eod. tract. & lib. diſt. 3. cap. 1. de hæreditate*, Prædicta autem diſtinctio an fuerit relicto ſub modo licito, necne fieri debet in legatis particularibus tantùm, juxta text. in d. cap. *Exivi*, § *Ad hæc quia fratribus*, & reſolutionem S. Congregationis Concilij ſuperius relatam *num. 11.* non autem in ſucceſſione univerſali, ut dictum eſt ſupra, & declarat Card. d. *conſ. 102. verſ. Ad ſecun-*

45 *dum*; fideicommiſſarius enim univerſalis eſt hæres in effectu, l. *Qui quadraginta, ff. ad Trebell.* & l. *Cum filius, ff. Quod cum eo*; & rationes adductæ per Bald. in d. auth. *Ingreſſi*, æquè militant in relicto univerſali, atque in hæredis inſtitutione. Hoc autem caſu teſtator quatenus non valeret inſtitutio jure legati legavit: unde in effectu hoc eſt legatum totius hæreditatis juris univerſalis, cujus fratres ſunt incapaces, etiamſi modus licitus adjiciatur, ut ſuperius probatum eſt. Virtus autem hujus clauſulæ eſt ut inſtitutio tranſeat in fideicommiſſum univerſale dumtaxat, non autem in legatum particulare, ut inquit Bald. in d. auth. *Ingreſſi num. 54.*

Poſtremò cùm ſimilis caſus olim contigiſſet, in quo teſtator inſtituerat hæredes Fratres Minores S. Franciſci adjecta clauſula; quod ſi forſan aliquo modo eſſent incapaces dictæ hæreditatis, tunc bona cederent monaſterio pro augumento fabricæ, & alimentis fratrum: Sacra Congregatio ſuper hoc conſulta cenſuit ſimpliciter reſpondendum fratres eſſe incapaces. Quid autem faciendum eſſet de hæreditate non eſſe Congregationis definire, ſed adeundos judices ordinarios.

46 Succeſſive QVAERO, An, & quibus caſibus valida ſint legata bonorum mobilium, vel annui reditus facta Fratribus Minoribus S. Franciſci tam de Obſervantia, quàm ex Reformatione, aut eorum Eccleſiæ, vel ſacriſtiæ.

Solutio quæſtionis patebit ex infraſcriptis declarationibus me Secretario editis in Congregatione à S.D.N. Urbano VIII. eorundem fratrum negocijs præpoſita.

47 *Diſtinctio I. De legatis bonorum mobilium.*

Articulus I. An Fratres Minores tam de familia, quàm Reformati ſint capaces legatorum bonorum mobilium, quæ unica ſolutione, ſeu præſtatione adimplentur tam in pecunia numerata, quàm in alijs ſpeciebus.

Articulus II. An poſſint eadem legata in judicio, aut extra exigere per ſeipſos, vel Syndicum apoſtolicum.

Articulus III. An fabricæ Sancti Petri liceat in hujuſmodi legatis ſe ingerere infra annum, ex quo dies legati ceſſit.

Articulus IV. Et quid elapſo anno.

Diſtinctio II. De legatis factis fabricæ.

48 Articulus I. An valeat legatum annui redditus factum fabricæ, ſacriſtiæ, vel eccleſiæ Fratrum minorum tam de familia, quàm ex Reformatione.

Articulus II. An liceat fratribus hujuſmodi legata in judicio exigere per eorum Procuratores, vel Syndicos apoſtolicos.

Articulus III. An liceat eiſdem erogare prædicta legata in uſus fratrum; an verò illa omnino converti debeant in uſus à teſtatoribus præſcriptos.

Articulus IV. An fabricæ S. Petri liceat infra annum ſe ingerere in proprietate horum legatorum pro fabrica, vel ſacriſtia, tranſigendo cum hæredibus, aut aliàs de eadem proprietate diſponendo.

Articulus V. Et quid tranſacto anno.

Articulus VI. An liceat eidem fabricæ S. Petri ſe immiſcere præſtationibus, ſeu fructibus eorumdem legatorum ab anno decurſis, & non ſolutis.

Articulus VII. Et quid infra annum, ex quo ceſſit dies præſtationis.

Diſtinctio III. De legatis annuis cum onere.

49 Articulus I. An Fratres minores tam de familia, quàm Reformati ſint capaces legatorum annuorum, quæ fiunt adjecto onere celebrationis miſſarum.

Articulus II. An ijdem poſſint pro his legatis in judicio experiri agendo, aut judicis officium implorando.

Articulus III. An poſſint Fratres illa accipere à ſponte offerentibus celebrando miſſas ad rationem rei acceptæ.

Articulus IV. An poſſint illa ſponte oblata accipere per ſe ipſos; an verò per Syndicum apoſtolicum.

Articulus V. An Fratres poſſint hujuſmodi legata extinguere, aut illorum proprietatem vendere, & pretium erogare in uſum fabricæ, vel Sacriſtiæ.

Articulus VI. An liceat fabricæ S. Petri proprietatem eorundem legatorum cum onere miſſarum ſibi vendicare tam elapſo anno, quàm antea.

Articulus VII. An eidem fabricæ liceat ſibi vendicare annuas præſtationes decurſas, & non ſolutas tam antea annum, quàm poſt.

Diſtinctio IV. De legatis annuis ſine onere.

50 Articulus I. An Fratres minores tam Obſervantes, quàm Reformati ſint capaces legatorum annuorum ſine aliquo onere, aut modo adjecto ſaltem ad effectum illa extinguendi, & pretium erogandi in uſus fabricæ, vel ſacriſtiæ.

Articulus II. An ad hunc effectum poſſint eandem proprietatem in judicio petere per Syndicum Apoſtolicum.

Articulus III. An poſſint illam convertere in uſus fratrum.

Articulus IV. Et quid ſi cæperint illorum annuas præſtationes accipere.

Articulus V. An poſſint Fratres exigere judicialiter annuas præſtationes eorumdem legatorum in vim Martinianæ,

Articulus VI. Et quid poſt ultimum decretum S. Congregationis hac de re editum.

Articulus VII. An Fratres teneantur proteſtari ſe eſſe incapaces eorumdem legatorum.

Articulus VIII. An poſſint illas à ſponte dantibus accipere per ſeipſos, vel per Syndicos Apoſtolicos.

Articulus IX. An hæredes teneantur illorum præſtationes Fratribus ſolvere in foro conſcientiæ.

Articulus X. An fabrica S. Petri jus habeat ſibi vendicandi horum legatorum proprietatem tam elapſo anno, quàm antea.

Articulus XI. Et quid de annuis præſtationibus decurſis, & non ſolutis.

Articulus Vlt. An hæc omnia procedant etiam in legatis annuis ad modicum tempus.

51 Die 9. Septembris 1628. Sacra Congregatio negocijs Fratrum Minorum S. Franciſci de Obſervantia à S.D.N. præfecta ad ſingulos articulos ſuperius propoſitos ad hunc modum reſpondit, videlicet.

Diſtinctione I.

Ad I. Articulum. Fratres Minores tam de familia, quàm Reformatos eſſe capaces legatorum bonorum mobilium, quæ unica ſolutione, ſeu præſtatione adimplentur tam in pecunia numerata, quàm in alijs ſpeciebus, dummodo tamen hujuſmodi legata ſint in quantitate moderata, & non in fraudem paupertatis.

Ad II. Fratres quidem nec per ſeipſos, nec per interpoſitam perſonam poſſe eadem legata in judicio exigere, ſed Syndicum Sedis Apoſtolicæ tantùm judicis officium implorare, dummodo ſimiliter illa in moderata ſint quantitate, & ſine ulla fraude paupertatis, & re ipſa erogentur in Fratrum neceſſitates. Extra judicium verò ita demum legata hujuſmodi accipi poſſe à Fratribus per ſe ipſos, ſi in alijs ſpeciebus conſiſtant, & accipiantur in ea tantùm quantitate, quam vera, & imminens eorum neceſſitas poſtulet; ſed ſuperfluam, aut pecunias à Syndico tantùm poſſe accipi, dum tamen id omne in Fratrum neceſſitates convertatur.

Ad III. Non licere fabricæ S. Petri in hujuſmodi legatis bonorum mobilium ſe ingerere infra annum, ex quo dies legati ceſſit.

Ad IV. Elapſo anno licere ad præſcriptum ſuarum facultatum.

Diſtinctione II.

Ad I. articulum. Valere legatum annui reddi-
52 tus factum Sacriſtiæ, vel fabricæ Eccleſiæ, vel Conventus Fratrum Minorum tam de familia, quàm de Reformatione, niſi adſit exceſſus in quantitate.

Ad II. Nec per ſeipſos, nec per alios licere fratribus in judicio exigere hujuſmodi legata, ſed Syndico Apoſtolico dumtaxat.

Ad III. Non licere eadem annui reditus legata erogare in uſus fratrum, ſed illa omnino converti debere in uſus à teſtatoribus præſcriptos.

Ad IV. Fabricæ S. Petri non licere infra annum ſe ingerere in proprietate horum legatorum cum hæredibus tranſigendo, aut aliàs diſponendo de eadem proprietate.

Ad V. Itidem non licere.

Ad VI. & VII. Poſſe fabricam S. Petri ſe immiſcere in præſtationibus, ſeu fructibus eorumdem legatorum ab anno decurſis, & non ſolutis, non autem infra annum, ex quo dies præſtationis ceſſit.

Diſtinctione III.

Ad I. articulum. Fratres Minores tam de fami-
53 lia, quàm ex Reformatione nullatenus eſſe capaces legatorum annorum, quæ fiunt adjecto onere celebrationis miſſarum.

Ad II. Non poſſe pro his legatis in judicio experiri, aut judicis officium implorare.

Ad III. Poſſe fratres illa accipere per modum eleemoſynæ à ſponte offerentibus celebrando miſſas ad rationem rei acceptæ, citra tamen ullam obligationem ad onus perpetuum, & dummodo prius proteſtentur ſe illorum capaces non eſſe.

Ad IV. Syndicum Apoſtolicum, & pro fratrum neceſſitatibus, non autem fratres ipſos etiam per alios poſſe hujuſmodi legata utcumque ſponte oblata accipere, ſi in pecunia conſiſtant.

Ad V. Non poſſe fratres hujuſmodi legata extinguere, aut illorum proprietatem vendere, & pretium erogare in uſus fabricæ, vel ſacriſtiæ.

Ad VI. Licere fabricæ S. Petri ad ſuarum facultatum præſcriptum ſibi vendicare eorumdem legatorum proprietatem cum onere miſſarum celebrandarum tam elapſo anno, quàm antea.

Ad VII. Similiter licere.

Diſtinctione IV.

54 Ad primum articulum Fratres Minores tam Obſervantes, quàm Reformatos non eſſe capaces legatorum annuorum, quæ fiunt ſine aliquo onere, aut modo adjecto, niſi ad effectum illa extinguendi, ſeu illorum proprietatem, & pretium convertendi in uſus fabricæ, vel ſacriſtiæ.

Ad II. Non fratres ipſos, ſed Syndicum apoſtolicum tantùm poſſe eamdem proprietatem in judicio petere.

Ad III. Poſſe convertere.

Ad IV. Si fratres cæperint illorum annuas præſtationes accipere, ne hinc fiat fraus paupertati, expedire ut de cætero decernatur eo caſu non licere amplius fratribus eamdem proprietatem vendere, ac pretium in uſus fabricæ, vel ſacriſtiæ erogare: Ideoque agendum cum S.D.N.

Ad V. & VI. Fratres nullo modo poſſe in judicio exigere annuas eorumdem legatorum præſtationes.

Ad VII. Teneri.

Ad VIII. Poſſe illa per modum eleemoſynæ, & à ſponte dantibus accipere etiam per ſeipſos, ſi in alijs ſpeciebus conſiſtant: quod ſi in pecunia, non, niſi per Syndicum apoſtolicum.

Ad IX. Non teneri.

Ad X. Fabricam S. Petri nullum jus habere vendicandi horum legatorum proprietatem, niſi elapſo anno juxta ſuas facultates.

Ad XI. Similiter non habere jus vendicandi hujuſmodi annuas præſtationes, niſi ab anno decurſas.

Ad Vlt. Hæc omnia locum non habere in legatis infra decennium, ſed in his tantùm, quæ fiunt ad decem annos, & ultra.

Cum his declarationibus conſentiunt alia decreta ab eadem Congregatione edita 14. Iunij 1628. & die ſeq. publicatâ in Congregatione generali Fratrum Minorum de Obſerv. in præſentia D. Cardinalis Gypſij, quorum tenor talis eſt videlicet.

SACRA CONGREGATIO à S. D. N. Fratrum Minorum de Obſervantia S. Franciſci Ciſmontanæ familiæ conſultationibus præpoſita volens quantum poteſt in Domino ipſorum poſtulato ſatisfacere circa Novitios ad habitum, & profeſſionem admittendos; Sanctitate ſua approbante, cenſuit tunc demum eſſe illis permittendum, ut Novitios ut ſupra recipiant, cum conſtiterit ex ipſorum Conventibus eos ſuſtuliſſe abuſus omnes, qui Regulæ S. Franciſci Obſervantiæ adverſantur. Quod ubi præſtiterint, deſignanda erunt loca pro iiſdem Novitijs recipiendis, & præſcribendus recipiendorum numerus, & qualitas, & alia ad eorum inſtitutionem pertinentia: & prout unaquæque Provincia id exequetur, eidem receptionem hujuſmodi fore permittendam.

Abuſus verò quibus eos propterea mederi oportebit, ſunt potiſſimum infraſcripti.

Ac primum abdicent à ſe, & eorum Conventibus non ſolum piſtrina, ac bona omnia immobilia, quæ alicubi contra Regulæ puritatem, & declarationes fel. recor. Nicolai III. & Clem. V. extra, vel intra ſepta monaſteriorum detinent: ſed etiam cenſus perpetuos, & legata annua, ſuper quibus
56 Sacra Congregatio præcipit obſervari decretum Congregationis generalis Romæ habitæ die 17. Maij 1603. Cujus tenor talis eſt.

CUM ANNUOS REDDITUS, ſicut cætera bona immobilia nobis habere non liceat, ideo renovantes alia generalia ſtatuta, decernimus quod Frater inducat perſonam aliquam ad eleemoſynam perpetuam Ordini noſtro exhibendam, nec exhibitam à quopiam vivente ſuſcipiat; & ſi aliqua talis nobis fuerit relicta, nullo modo in judicio exigatur: declarantes quod ad perpetua legata petenda non poſſunt fratres recurrere, niſi humiliter, & per modum eleemoſynæ abſque allegatione alicujus debiti. Decernitur prætcrea,
57 ac præcipitur per S. Obedientiam, quod quoties relinqui contingat aliqua legata perpetua aliquibus perſonis, & Hoſpitalibus, vel alicui Reipublicæ, & alijs domibus ea lege quod teneantur fratribus præſtare ſingulis annis certam eleemoſynã, ſive omnino gratis, ſive ut ipſi fratres dicant certa officia, & miſſas, quod Guardianus faciat proteſtationem ei, qui teſtatoris voluntatem adimplere tenetur, quod cum ad illas eleemoſynas nullum jus habeant ex vi legati, non poſſunt obligari ad illa officia, & miſſas. Si tamen facta iſta proteſtatione hæres ex ſua libera voluntate voluerit dare eleemoſynas illis, & committere fratribus dicta officia, & miſſas; tunc fratres tuta conſcientia poſſunt eleemoſynas hujuſmodi recipere. Quod totum, & multo fortius in relictis legatis ſingularibus fratribus ſimili modo faciendum eſſe decernimus. Inhibemus autem, ne Syndicus in ſua perſona hujuſmodi annuos redditus recipiat diſtribuendos ipſis fratribus. Proteſtatio autem ſic fiat ſub ſigillo Conventus, videlicet: Nos Frater N. Guardianus, & Fratres Diſcreti hujus Conventus N. dicimus ad noſtram notitiam perveniſſe quondam N. certam eleemoſynæ quantitatẽ Conventui huic diſtribuendam perpetuo gratis, vel forſan pro aliquibus officijs, aut miſſis dicendis legaſſe. Cumque legata hujuſmodi, niſi per viam ſimplicis eleemoſynæ acceptare ex inſtituto ſancto noſtro, & jure nobis non liceat; ideo per præſentes liberè proteſtamur in Domino, quod legatum prædictum tamquam illius incapaces ex vi legati recipere nolumus, nec intendimus. Si tamen hæres commiſſarius, aut legatarius ipſius teſtatoris dictam quantitatem per viam ſimplicis eleemoſynæ omni obligatione, dominio, & proprietate penitus ceſſantibus, nobis liberè conferre voluerit, illam ſimpliciter accipiemus, & præ teſtatoris voluntati quantum in nobis fuerit plenè, ac fideliter ſatisfaciemus. Hæc autem proteſtatio ſubſcripta per Guardianum, & Diſcretos Conventus dabitur illi, qui tenetur teſtatoris voluntatem implere: & eadem proteſtatio ſcribetur in libro Conventus, ut conſtare poſſit ſuccedentibus Guardianis hanc Conſtitutionem fuiſſe ad plenum adimpletam.

58 Eſt autem hæc proteſtatio neceſſaria, ut optimè decernit D. Bonaventura hanc diſputans quæſtionem; & ex Apoſtolicis declarationibus Regulæ noſtræ colligitur. Et ut omnibus ſit compertum id quod tantoperè eſt nobis neceſſarium; ipſam D. Bonaventuræ quæſtiunculam ex ſuo Apologetico deſumptam hic apponere de induſtria non gravabimur, quæ talis eſt ut ſequitur.

CVM ASSERATIS vos ſecundum Regulam, & profeſſionem veſtram nullos debere recipere proventus redituum, ſeu poſſeſſiones, exceptis domibus, in quibus habitatis, videmini tranſgreſſores Regulæ veſtræ in eo, quod recipis domos, vel areas non contiguas veſtris areis, in quibus habitatis: eodem enim modo ſi hoc licet, poteritis etiã vineas recipere, & agros, & manſos, & ſimilia quæque recipere; imò grancias, & villas, & caſtra, & terras, & oppida, & quæcumque ſuerint vobis data; & ſic priſtina paupertas, & mendicitas, quam profeſſi eſtis, paulatim evaneſceret, & non eritis diſcipuli S. Franciſci, cùm non ſequamini veſtigia ejus, nec ejus Regulam teneatis: de domibus enim vobis contiguis poteſt eſſe excuſabile, quod pro dilatãda area veſtra illas quandoq; recipiatis, ſed de alijs non, in quibus homines alios pro cenſu locatis, quem procurator, veſter loco veſtri exigit, & in uſus veſtros convertit de voluntate veſtrã. Si qui in talibus incautè agunt, dolemus, & contradicimus, & prohibemus. Qualiter autem in hoc licitè agere poſſimus, adverte; & tunc non judicabis nos, ſi ſanè intelligis, tranſgreſſores. Proteſtamur nos ſecundum Regulam noſtram nil debere, ſeu velle poſſeſſionis, vel certorum redituum recipere, vel habere; quia verò mendiciſſimus, & pauperes, & quibus pro præſenti neceſſitate indigemus, ideo recipimus prout licet, ſive pro ſolvendis debitis, vel alijs neceſſarijs procurandis. Cum ergo aliquis ex devotione vult nobis legare domum ſuam, vel aream non contiguam noſtræ manſioni, non recipimus eam per nos, nec per interpoſitam perſonam ut noſtram, ſed ſi ille eam diſponit per alium quemcumque, ut ea vendita de pretio ejus provideatur; nobis ex parte ſui in his, quibus tunc indigemus procurandis, vel ſolvendis debitis, acceptamus. Si autem ille timens ne fortè ejus talis diſpoſitio per hæredes ſuos, vel alios in poſterum impediatur, & propter hoc præoccupat roborare illam ſigillo alicujus judicis, vel civium, vel alterius, &c. & ſic committit eam alicui amico ſuo, vel fratrum qui conſervat quod ipſe diſponit de domo tali, vel area, nil ad nos, cum de rebus ſuis poſſit ordinare quod vult, nec locum talem, vel domum dicimus eſſe noſtram, cum nihil juris nos in ea proteſtemur habere. Similiter ſi aliquis diſponeret per amicum, vel alium, quod de pretio, vel de proventibus illis, vel illis darentur fratribus tot panes quotidie vel tantum eleemoſynæ ſingulis ſeptimanis, aut annis, non eſſemus propter hoc prædij, vel redituum poſſeſſores; nam ſi me petente eleemoſynam aliquis dives permittat quod ſingulis annis velit dare fratribus duas tunicas, vel tantùm unam, vel ſingulis hebdomadis tot panes, & hoc committat officialibus ſuis, ut vice ſui iſta det etiam eo abſente, & hoc pro fratribus recipiam, vel etiam ſi illi negligant dare, admonendo exigam, numquid propterea certos redditus habere dicendi ſumus? Cum non ex jure, ſed ex gratia ſolum talem eleemoſynam recipiamus, vel exigamus.

Et ſi poſt obitum illius uxor ejus, vel alij amici pro anima illius adhuc velint aliquo tempore talem nobis eleemoſynam per ſe, vel ex diſpoſitione illius largiri, poſſumus ſimiliter accipere ex tali gratia: ita quod quandocumque nollent amplius iſti dare, nihil peteremus ab eis quaſi ex debito, ſed more mendicorum recurremus ad domum clementis domini pro quotidianâ eleemoſyna quandiu illi placeret; ſed quando plus nollet, diſcedimus ut ei gratias agentes de dato, & non murmurantes de negato. Hæc eſt vera, & pura vita mendicorum, quod datur ex gratia recipere, non ex jure. De cenſibus verò domorum fratribus legatorum nihil quærimus, ſicut nec de aliis redditibus. Si autem antequam vendantur aliquem inde cenſum dare volunt hi, in quorum tunc poteſtate ſunt illæ domus, nihil juris habere in eo proteſtamur, ſed eleemoſynam nobis ſponte oblatam ſimpliciter recipimus, ſicut aliundè donatam. Quia verò Dominus docet nos cavere ab hominibus *Matth.* 10. & Apoſtolus ab omni ſpecie mali abſtinere *primo Theſſal.* 5. Ne putemur ab ignorantibus tranſgreſſores regulæ noſtræ, debemus apertè proteſtari nihil nobis juris in talibus donationibus velle habere, ſicut tenetur ſuſpectus de fornicatione omnia illa cavere, ex quibus poſſet iſta ſuſpicio probabilis judicari. Hæc omnia D. Bonaventura.

Sed quia in his caſus ſolet aliquando evenire, quòd annuus redditus ob temporis antiquitatem non comperiatur habere aliquem patronum, cui fieri habeat talis, ut ſupra, proteſtatio, decernimus quòd in tali caſu ſervetur ſtatutum Ordinis Minorum ſub Paulo II. contentum in Conſtitutionibus ſuper *cap. 6. Reg. & §. Inhibemus.* Quod nimirum hujuſmodi redditus aſſignentur Rectoribus ſpiritualibus, aut temporalibus Collegiorum, aut Communitatum, Terrarum, aut Civitatum, qui tales eleemoſynas, ſive fructus, vel redditus annuos nomine Eccleſiæ Romanæ, vel donantium ſine fratribus exigant, & recipiant, & fratribus ſive alijs Sacerdotibus, quando fratres noluerint tales Miſſas, vel ſuffragia juxta piam intentionem benefactorum in toto, vel in parte ſecundum quantitatem talium obventionum interdicere faciant.

Item ſtatuitur, ut deinceps nulla inſtrumenta publica fiant à fratribus capitulariter congregatis nec quocumque alio modo ſe habentibus, in quibus transferatur dominium, & proprietas alicujus capellæ, ſive ſepulturæ, cum hoc omnino ſit contra Regulam, & noſtro repugnet inſtituto; nam quomodo aliquis dat quod non habet? Si tamen occaſio ſe obtulerit, in qua oporteat ſatisfacere devotæ fidelium voluntati, id fiat per modos noſtræ regulæ, & inſtituto congruentes. Eſt autem proteſtatio prædicta neceſſaria, ne ut ait D. Bonaventura, ab ignorantibus noſtrum inſtitutum regulæ noſtræ tranſgreſſores judicemur; Cujus Seraphici Doctoris ſententiam hic inferendam judicavimus, quatenus è medio tollatur abuſus ignorantiſſimorum aliquorum, qui exiſtimantes Charibdim fugere, in Scillam inciderunt in favorem Ordinariorum, vel alicujus tertij, vel hæredis, renuntiantes prædicta legata, quaſi non eſſet opus proprietatis, & dominij donare, ſicut accipere, & ſumma dementia alienum renunciare.

De hujuſmodi autem bonis, ſeu illorum prætio Generalis, vel Commiſſarius Generalis una cum conſilio Guardiani, & Diſcretorum Conventus in uſum Sacriſtiæ, fabricæ Eccleſiæ, & Conventuum provideat, prout illorum neceſſitate proſpecta ſalubriter in Domino expedire arbitrabitur. Et de hac proviſione quamprimum ſacram hanc Congregationem fideliter certiorem faciat. Hanc verò bonorum abdicationem, & legatorum renunciationem fuiſſe executioni demandatam conſtare debebit huic ſacræ Congregationi ex Generalis, vel Commiſſarij generalis, & Ordinariorum atteſtationibus gratis, & abſque ullo fratrum diſpendio concedendis.

Deinde à fratribus particularibus auferatur cujuſcumque rei proprietas, ſi quæ ſit, & omnia in communi redigantur ad Regul. Sac. Can. Apoſtol. Conſtitut. & S. Concil. Trid. diſpoſitionem. Potiſſimum verò tollantur pecuniæ, & quam primum inſumantur in veras, & communes ipſorum Conventuum neceſſitates; idque fiat à Syndicis Apoſtolicis tantùm, ita ut nihil pecuniæ mediatè, vel immediatè ſuperſit in manibus, vel poteſtate fratrum etiam Superiorum.

59 Ad hæc tollatur abuſus Aromatariarum, ita ut de cætero illæ non retineantur, niſi ad uſũ monaſteriorum duntaxat, nec liceat res illarum cuiq; vendere.

60 Præterea nullo modo habeant in eorum Eccleſiis, vel Sacriſtiis, aut alibi cippos, & truncos ordinatos ad offerentium, ſeu donantium pecunias, nec capſulas pro eleemoſynis Miſſarum.

Ac demum Superiores Regulares invigilent ut fratres communi menſa utantur, divina officia temporibus debitis recitent, vacent orationi mentali, & divinum cultum diligenter exerceant, ac cætera impleant, ad quæ pro Regulæ obſervatione tenentur.

Hæc autem ſuperiùs expreſſa fuiſſe ad effectum perducta conſtare debebit eidem S. Congregationi, ex atteſtationibus medio juramento Generalis, aut Commiſſarij generalis, aut Viſitatorum prævia diligenti informatione capta in viſitatione ſingulorum Conventuum cujuſque Provinciæ.

Romæ 14. Iunij 1628.

61 Porrò ſupraſcriptis declarationibus, & decretis non adverſantur, quin potiùs faventalia decreta in Congregatione fabricæ Sancti Petri edita juſſu S. D. N. in hæc verba.

DECRETVM Sac. Congregationis Fabricæ Principis Apoſtolorum de Vrbe Super Legatis relictis PP. Minoribus de Obſervantia S. Franciſci.

CUM ſæpius fuerit habitus recurſus ad Sacram Congregationem Ven. Fabricæ S. Petri ſuper annuis Legatis factis, ſeu facien. ad favorem fratrum S. Franciſci Minorum de obſervantia, cum onere Miſſarum, ſeu Officiorum ſive gratis, ſive alio modo,

Prætendente Ven. Fabrica S. Petri ad illam ſpectare propter dd. fratrum incapacitatem hujuſmodi Legatorum.

Dictis autem fratribus allegantibus poſſe annua legata hujuſmodi recipere tuta conſcientia, quatenus hæres ex ſua libera voluntate voluerit illa dare in eleemoſynam, & committere fratribus dd. Miſſas, & Officia juxta ſententiam S. Bonaventuræ, & Decreta S. Congregationis à Sanctiſſimo D. Noſtro fratrum Minorum de Obſervantia S. Franciſci Ciſmontanæ familiæ Conſultationibus prepoſitæ ſub die 4. Junii 1628 publicata.

Eadem Sacra Congregatio pro opportuna præmiſſorum proviſione facta prius relatione Sanctiſſimo D. N. Urbano Papa VIII. ac de illius expreſſo ordine, & mandato, decrevit in futurum ſuper hujuſmodi Legatis obſervari, ut infra.

Quod hujuſmodi Legata per Debitores, vel hæredes non extinguuntur, vel reducantur per compoſitionem cum Miniſtris Fabricæ faciendam, vel alio quovis modo, ſed illorum Capitale, ſive ſors principalis, vel Proprietas abſque aliqua diminutione conſervetur ſemper, & perpetuò ad effectum, ut ſi illius Romano Pontifici pro tempore exiſtenti benè viſos poſſint applicari; Ita tamen, ut quamdiu applicationem ipſa eadem auctoritate apoſtolica fieri non contigerit, hæredes, vel Debitores poſſint liberè, ſi velint, dictis fratribus dare dicta annua Legata per eoſdem fratres recipienda in eleemoſinam, non autem per eos exigenda. Et quod quævis extinctio, reductio, ſeu diminutio capitalis, ſeu proprietatis aliter abſque ſpeciali Romani Pontificis permiſſione facta, eo ipſo nulla ſit, nec Debitoribus, aut aliis quibuſcunque ſuffragetur.

Quodque Commiſſarii, aliique Miniſtri Ven. Fabricæ ſuper hujuſmodi capitale, ſeu proprietate ſupradicta, ſe de cætero non intromittant, nec dictos hæredes, ſeu Debitores aliquo modo moleſtent, niſi ad effectum reinveſtiendi in caſu reinveſtimenti, ſeu providendi, ut conſervetur, ut ſupra, aut aliàs in executionem applicationis auctoritate apoſtolica fact. vel facien.

Et quod nolentibus dd. hæredibus, vel Debitoribus dare ſupradictis fratribus dd. eleemoſynas, ſeu annuas præſtationes, ſive Legata, ut ſupra, ſolvere, vel illis, ſeu illa non ſolventibus, tunc, & eo caſu lapſis duobus annis à die obitus Teſtatorum, ſi fuerit maturatum Legatum, vel à die maturatæ illius ſolutionis eadem fabrica, & illius Commiſſarii, & Miniſtri id totum, quod ſolutum non fuerit pro præterito, pro rata tamen, in qua fuerit, ut ſupra elapſum biennium, vel ultra, poſſit, & valeat annuas præſtationes hujuſmodi exigere, exigique facere ad ſui beneficium, juxta ſuas facultates, & Privilegia; ſalvo ſemper capitali, ſeu proprietate, ut ſupra ad effectum; quod hæredes, vel debitores (dummodò de eis per Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem aliter non fuerit diſpoſitum, nec prædicta Legata in alios uſus ejus auctoritate applicata fuerint, vel applicari contigerit) poſſint, ſi velint, quandocunque ſuturis temporibus, & ſic deinceps in perpetuum dare dictis fratribus dicta annua Legata in eleemoſynam, ut ſupra, nec Fabrica eoſdem hæredes, vel Debitores moleſtare poſſit, & valeat toties, & quoties caſus contigerit, niſi pro præterito, & tunc in illis terminis tantum, poſt quorum maturationem fuerit elapſum biennium, vel ultra, ut ſupra; ſalva ſemper erectione Beneficiorum, & applicatione Legatorum, ſeu quorumcunque honorum, & redditnum, ac Jurium eiſdem Beneficiis, ſeu aliis uſibus piis auctoritate Apoſtolica facta, vel in poſterum quandocunque, & quomodocunque facienda, & executione litterarum Apoſtolicarum deſuper expeditarum, ſeu expediendarum; Ita ut præfata decreta ad illas nequaquam ſe extendant, ſed illæ ſemper firmæ, & illeſæ remaneant, ac ſuos plenarios, & integros effectus ſortiri debeāt, ita quod neque Fabrica, neque hæredes, vel Debitores præfati, ullo modo illas impedire, retractare, vel controvertere valeant, & ſalvis ſemper Sedis Apoſtolicæ auctoritate, ac facultatibus competen. dictæ Sacræ Congregationi Ven. Fabricæ.

Prohibuit tamen eadem Sacra Congregatio fratribus ſupradictis ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, ne audeant, ſeu præſumant, nec quilibet eorum audeat, ſeu præſumat per ſe, nec per alios Sindicos, Miniſtros, ſeu Procuratores tam ſæculares, quam Regulares dictas annuas præſtationes, ſeu Legata, nec judicialiter tam coram quocunque Iudice Eccleſiaſtico, quam ſeculari Ordinario, vel Delegato, nec aliàs niſi juxtà formam dicti Decreti Congregationis fratrum Minorum de Obſervantia S. Franciſci Ciſmontanæ familiæ à Sanctiſſimo D. N. deputatæ ab hæredibus ſeu quibuſvis aliis eorum Debitoribus petere, minusvè dd. hæredibus, ſeu Debitoribus facere aliquas receptas pro dd. annuis præſtationibus, niſi pro rata, & pecunia, ſeu eleemoſynis ſupradictis cum effectu, ac verè, & realiter eiſdem fratribus data, vel ſoluta, ſeu datis, vel ſolutis, nec ſub aliis Data, niſi ſub ea, quæ verè fuerit iiſdem Patribus, aut aliis pro eis facta realis ſatisfactio, & inſuper, ne Proviſos Apoſtolicos pro tempore de Beneficiis, quibus Legata ſupradicta fuerint applicata, vel eorum Procuratores, & Miniſtros ſuper erectione dd. Legatorum directè, vel indirectè impedire, vel moleſtare quovis quæſito colore, vel prætextu audeant, vel præſumant. In quorum fidem, &c. Dat. Romæ ex Collegio ejuſdem Sacræ Congregationis, die 14. Februarii 1653.

Dominicus Card.

Locus † Sigilli.

Eccleſia

De novi operis nunciatione.

Cap. Cum injuncto.

SVMMARIVM.

1 ECcleſiæ ædificata poſt nunciationem novi operis deſtruenda eſt expenſis conſtruentis.

2 Ædificans poſt nunciationē novi operis non ſufficit, ut patientiam præſtet operis demoliendi, ſed ædificium ejus ſumptibus eſt demoliendum.

3 Et quid ſi nunciatio facta fuerit prædeceſſori ædificantis, & n. ſeqq.

4 Interdictum demolitorium novi operis datur hæredi, & in hæredem etiam poſt annum.

5 Et tranſit in ſingularem ſucceſſorem etiam dignitatis, n. 8.

6 Datur tamen ad patientiā, ſed nō ad impenſam.

7 Niſi ſucceſſor ratum habeat ædificium captum, vel ædificet.

9 Scandalis in materia, quæ regulæ ſint obſervādæ.

10 Deſtructa eccleſia, vel loco propter aliquorum delictum, nullus debet vocari clericus illius eccleſiæ, vel municipes illius loci.

Secus ſi deſtruantur ab hoſtibus, quia omnia privilegia retinent. n. 12.

Idem ſi deſtruantur terræmotu. n. 13.

Et idem ſi in alium locum transferantur, vel uniantur, n. 14.

Quod locum habet etiam in civitatibus, & aliis locis prophanis, n. 15.

11 Reædificatum auctoritate Superioris recuperat omnia privilegia.

16 Capitulum Cathedralis eccleſiæ an, & quando ab Epiſcopo, vel aliis Canonicis ad alium locum intra, vel extra diœceſim transferri poſſit, latè diſcutitur, ut n. ſeqq. uſque in fin.

Quid de jure communi, n. 17.

Et quid ex Bulla Clem. VI. n. 39.

17 Capitulum celebrari debet in eccleſia, & loco ad hoc determinato.

18 Nec Epiſcopus poteſt domi ſuæ illud convocare, ſed ad aulam Capitularem, ubi antea ſolitum fuit convenire.

19 Electio quamvis fieri debeat in eccleſia tamen ſi fiat alibi, non propter hoc eſt nulla, nec annullanda, & nu. ſeqq.

20 Locus non eſt de ſubſtantia electionis.

21 Capitulum cum non poteſt tutò convenire in Eccleſia, vel loco Capitulare, ad alium locū transferri poteſt.

Et juſta cauſa transferendi eſt repulſio Epiſcopi ab ingreſſu in civitatem, n. 23.

22 Vniverſitas congregari debet in loco publico, & ſolito, niſi ibi non poſſit congregari propter bellum, vel aliud impedimentum.

24 Epiſcopus, & Canonici ſunt unum corpus.

25 Nec decet Epiſcopum in negotiis Eccleſiæ omiſſis membris aliorum conſilio uti.

26 Epiſcopus poteſt Capitulum convocare ſi aliquid Canonicis ad deliberandum proponat, nec de re ad ſuum, vel ſuorum commodum ſpectante agatur.

27 Nec ad id admittitur Vicarius Epiſcopi ſi Capitulum ſit exemptum.

28 Executor, cui aliquid certo loco expediendum committitur, ſed id ei loco ſervire non poſſit, extra locum poterit expedire.

29 Epiſcopi expulſi poſſunt omnimodam juriſdictionem exercere in aliena diœceſi petita, licet non obtenta licentia à diœceſanis locorum.

30 Et dicuntur expulſi etiam non admiſſi.

31 Iuriſdictione cōceſſa, cēſetur cōceſſa omnia, ſine quibus juriſdictio explicari nō poteſt, & n. 33.

32 Epiſcopus quæ negotia expedire non poſſit ſine conſenſu, vel conſilio Capituli.

33 Capitulum eſt Senatus Eccleſiæ.

34 Canonici præſentes in eccleſia à tyranno occupata pro negotiis communibus tenentur ire ad Canonicos forinſecos etiam pauciores: & quando ſecus, & n. 36.

36 Et quid in abſentibus ob privatas inimicitias.

37 Inimicus ſe credere nemo tenetur etiam cum litteris conductus, & aſſecurationis.

40 Rebelles dicuntur qui Principem, vel ejus Nūcium volentem ingredi civitatem nō admittūt.

41 Rebellio an cōmittatur tantū contra Imperatorē, & ejus officiales, an verò etiam contra Reges, & Principes non recognoſcentes ſuperiorem.

42 Rebelles dicitur qui de facto reſiſtit ſuperiori, vel juriſdictioni.

43 Et omnis exiſtens in protervia, & notoria inobedientia.

44 Declaratoria ſuper facto rebellionis non requiritur quando de illa incidenter agitur.

45 Nec quando rebellio eſt taliter notoria, ut nulla poſſit tergiverſatione celari, aut defendi.

Notoriè delinquentes etiam ſi notorium ſit facti tranſeuntis, audiendi nō ſunt appellantes, ibid.

46 Rebellis notorius dicitur vaſſallus, qui ſe tuetur contra Dominum, & non vult eum admittere in Caſtrum.

47 Citatio non eſt neceſſaria ubi certum eſt abſenti nullum jus competere.

48 Ad Capitulum conſtituendum regulariter non ſufficit major pars, ſed requiritur, ut duæ tertiæ partes ſint præſentes.

49 Declaratur.

50 Vniverſitatis pars minor inſtante termino ad expeditionē actus præfixo, poteſt cōvocare majorem, & ea accedere renuente, actum explicare.

51 Capitulares actus ex contemptu aliquorum non ſunt nulli, ſed nec etiam debent caſſari, niſi ipſis proſequentibus contemptum.

52 Abſentes non ſunt vocandi, niſi in tribus caſibus hic expreſſis, & in aliis conſimilibus, & multum arduis.

53 Et an ſint citandi abſentes extra provinciam.

54 De quàm longinquo loco ſint vocandi, ſtatur conſuetudini.

55 Bulla Clementis VI. ſuper translatione Capituli Leodienſis ex cauſa rebellionis contra Epiſcopum refertur.

56 Confirmatio Apoſtolica tranſlationis Capituli Leodien.

CUM EX INJUNCTO. Etiam Eccleſia ædificata poſt nunciationem novi operis deſtruenda eſt expenſis conſtruentis. Hoc dicit, cum cap. Præcedenti. Dividitur in

tres

treſpartes. In prima jubet opus demoliri, & iterat quicquid ex illo ſequutum fuit. In ſecunda redarguit Archiepiſcopum, qui non curavit ſcandalum ſubditorum, ibi. *Super eo.* In tertia hortatur eum, ut pareat ibi, *finis.*
2 Nota primò ibi, *expenſis tuis facias penitus demoliri:* non ſufficere, ut ædificans poſt nunciationem novi operis patientiam præſtet operis demoliendi, ſed amplius ædificium ſuis ſumptibus eſſe
3 deſtruendum, ut hic in littera, & notat Abbas *in primo notab.* Quod locum habet etiamſi novum operis nunciatum fuerit Prædeceſſori ædificantis, prout contigit in caſu hujus Decretalis, ut patet ibi, *ſi etiam abſens extiteris,* juncta expoſitione Ioan. Andr. *num. 1. in verb. Abſens.* Adhuc enim debet deſtrui ſumptibus ſucceſſoris dummodo tamen idē ſucceſſor ratum habuerit, vel proſequutus fuerit o-
4 pus à prædeceſſore inchoatum: hoc enim interdictum datur hæredi, & contra hæredem, etiam poſt annum, l. *Prætor, §. Hoc interdictum. ff. de nov. oper. nun-*
5 *ciat.* & tranſit etiam in ſingularem ſucceſſorem, l. *fin. ff. eod.* ratio eſt, quia ſucceſſit in vitium prædeceſſoris, cap. *Quia, ſupra de judic.* & eſt ſimile in ſpolio, quod tranſit ad quoſcumque ſucceſſores, ad quos res ipſa pervenit cum ſua cauſa; & ſic cum vitio ſpoliationis, gloſ. 1. & communiter ſcribentes in cap. *Sæpe de reſtitut. ſpoliat.* ut ibi per Ripam *nu. 19.*
6 Seraphin. *deciſ. 1261. num. 1.* Gregor. 15. *deciſ. 542. nu. 3.* Et quamvis regulariter interdictum demolitorium contra ſucceſſorem detur ad patientiam, non autem ad impenſam, quia ſucceſſor, vel hæres in
7 pœnam non ſuccedit, ut l. *penult. ff. de novi oper. nunciat.* Tamen hoc fallit ſi ſucceſſor ratum habeat ædificium cæptum, vel ædificet, ut in d. §. *Hoc interdictum,* & in l. *fin. ff. eod.* hoc enim caſu interdictum quoad omnes effectus tranſivit in ſucceſſorem etiam dignitatis, & ita intelligas hoc cap. cum gloſ. 1. ut notat gloſ. *marginal.* poſt Hoſt. *in princip. in verb. Expenſis tuis,* Io. Andr. *num. 17.* Butr. *num. 7.* & Abb. *num. 8.*
9 Secundò nota ex textu quatuor regulas in materia ſcandali. Prima eſt, pro ſcandalo vitando omittenda non ſunt quæ ſine mortali peccato omitti non poſſunt, ut baptizari, horas dicere, & pœnitentiam accipere: & hæc colligitur ibi, *quod licet.* Secunda eſt, pro vitando ſcandalo non ſunt committenda quæ ſine mortali peccato committi non poſſunt, ut ſi puella ſtupro conſentiat, ne is, qui petit, ſeipſum interimat, cap. *Cum homo, 23. qu. 5.* & cap. 1. 14. *diſtinct.* & hæc colligitur ibi, *nec ea.* Tertia eſt, pro vitando ſcandalo quis poteſt committere quod ſine mortali peccato committi poteſt, ut geſtare habitum ordini ſuo parum congruentem, cap. *Dens, ſupra de vita, & honeſtate Cleric.* & hæc colligitur ibi, *committi.* Quarta eſt pro vitando ſcandalo poſſum dimittere quod ſine peccato mortali dimitti poteſt, puta correctionem propter multitudinem delinquentium, ut cap. *Latores, de Cler. excommunicat.* & cap. *vlt. de temp. ordin.* vel melius pone exemplum, ut in cap. 2. *de cognat. ſpiritual.* & cap. *Dilecto,* & cap. *Quia circa, de conſanguinit. & affinit.* & hæc colligitur ibi, *dimitti.* Quas regulas ex hoc tex. deſumpſit Abb. Antiq *hic num. 2.* cum quo tranſeunt Io. Andr. *nu. 11.* & Henrich. Boich. *nu. 5.* eaſque tranſcribit, licet de Abb. Antiq. mentionē non faciat, Gulicl. de Monte Laudun. in Clem. *unic. nu. 1. de immunit. Eccleſ.* & eas duabus regulis complectitur Abb. Siculus *hic*
nu. 7. Quid autem ſit ſcandalum, unde dicatur, & an ſit peccatum, necne latius proſequere, ut per eundem Henric, *à num. 1.* & adde quod legitur in cap. *Niſi cum pridem, §. Pro gravi quoque ſcandalo,* & quod ibi dixi *n. 74. 78. & 79. ſupra, de renunciat.*
10 Ultimò nota ibi, *reducens prorſus in irritum,* ſecundum Innoc. *n. 2.* quod quando Eccleſiæ, vel civitates, ſive alia loca ſive ſacra, ſive prophana propter eorum delictum deſtruuntur auctoritate ſuperioris, nullus de cætero debet vocari clerici illius Eccleſiæ, vel municeps illius loci, & ille locus privilegium perdit, ut *hic,* & in cap. *Placuit, de conſecrat. diſt. 1.* in cap. *Et hoc diximus, 16. q. 7.* & in l. *Si uſufructu civitati, ff. Quibus mod. uſufruct. amitt,* & ita intelligas quod notat gloſ. *ult.* Innoc. & Hoſt. in cap. *Abbate, ſane §. ult. de verb. ſignific.* niſi tamen lo-
11 cus poſtea reædificetur; nam reædificatum auctoritate ſuperioris recuperat omnia privilegia, ſecundum Innoc. ibi, arg. cap. *Quia diligentia, ſupra de elect.* & ejus quod notat gloſ. in l. *Ex his, ff. de legib.* Barthol. Brixien. *in quæſt. Dominicali,* quæ incipit, *Eſto quod aliquis,* & gloſ. Jo. in cap. *Licitè, in ver. Nunquam, 12. q. 7.* quibus in locis tradunt Lazarum reſuſcitatum omnia recuperare ſaltem de æquita-
12 te. Secus verò ſi deſtruuntur ab hoſtibus: nam tunc omnia ſua privilegia retinent, & antiqui Clerici remaneant ibi, *Clerici,* cap. *Paſtoralis, 7. q. 1. cap. Qua ſemel. 19. q. 3.* quod locum habet etiam quan-
13 do deſtruuntur terræmotu, vel aliàs quam ſuperioris auctoritate, ut *hic* per Henrich. Boich. *n. 9.*
14 Idemque dicendum ſecundum Innoc. ſi auctoritate ſuperioris in alium locum transferuntur vel aliis locis uniuntur: nam & hoc caſu retinent privilegia ſua, ut de Eccleſiis notatur in cap. 1. *ne ſede vacante,* & in cap. *Quia monaſterium, de religioſ. domib.* & idem intelligas de civitatibus, & aliis lo-
15 cis prophanis, arg. l. *Æde ſacra, ff. de contrahen. empt.* & ita diſtinguit Innoc. *d. nu. 2.* cui ſubſcribunt Hoſt. *n. 9.* Jo. Andr. *n. 3. verſ. Et notatur per hoc, & n. 4.* Henrich. Boich. *nu. 5. ad fin. verſ. Super eo,* Butr. *n. 4.* Cardin. *nu. 5. verſ. Quæro in eo,* quod hic dicitur, Anchar. *n. 9.* Abb. *n. 5.* & Marian. Soc. *n. 11. in 5. notab. & n. 12.* & idem per omnia Archidiacon. in cap. *Et hoc diximus, n. 7. 16. q. 7.* & Ioan. Andr. in cap. *Statutum in gloſ. penult. de elect. lib. 6.* & in cap. *Privilegium, n. 1. de regul. jur. eod. lib.*
16 QUÆRO cum Innoc. an, & quando Capitulū Cathedralis Eccleſiæ ab Epiſcopo, vel Canonicis ad alium locum intra, vel extra diœceſim transferri poſſit.
Huic diſceptationi cauſam præbuit, quod cùm Sereniſſimus Elector Colonienſis Epiſcopus, & Princeps Leodienſis non ita pridem Leodium ingrædi vellet, portæque civitatis ei fuiſſent occluſæ: Capitulum, ac reſidentiam, juraque capitularia de conſilio, & aſſenſu ſexdecim Canonicorum ad Eccleſiam Collegiatam S. Mariæ Oppidi Huenſis Leodien. diœceſis transtulit tam vigore juris communis, quàm Bullæ Clementis Papæ VI. de qua infra *n. 58.* eamque translationem Nuncius Apoſtolicus confirmavit. Sed cùm Decanus, & tredecim Canonici, & Eccleſiæ Cathedrali remanentes ab hujuſmodi translatione, & confirmatione ad Sedem Apoſtolicam appellaſſent. E contra verò Epiſcopus Sanctiſſimo ſupplicaſſet pro translationis confirmatione: Sanctitas ſua aliquibus S.R.E. Cardinalibus, & Prælatis negocium examinandum commiſit.
Sanè

17 Sanè quod ſpectat ad jus commune abſolutum eſt ſine juſta cauſa Capitulum ad alium locum transferri non poſſe, quia de jure celebrari debet in Eccleſia, & loco ad hoc determinato, cap. *Quod ſicut,* & ibi gloſ. *in verb. Conſtitutiones, ſupra, de elect.* cap. *Qua fronte, de appell.* ubi gloſ. *in verb. Canonicum,* dat concordantes, & hic notat Innoc *nu. 2 in verb. Revocatis* ibi, *quamvis hæc ordinariè facienda eſſent in Eccleſia.* Butr. *num. 4.* Bald. in l. *Nulli, nu. 2, verſ. Secun-*
18 *dò requiritur, ff. quod cujuſque univ. nomin.* & in capitulis exemptis aliàs cenſuit Sacra Congregatio Cardinalium Tridentini Concilij Interpretum, ut in ſubjecta declaratione.
Præſuppoſita dubitatione in cauſa Palentina, an Epiſcopus volens aliquid in Capitulo proponere, juxta *cap. 6. ſeſſ. 25.* teneatur accedere ad Eccleſiam & locum ſolitum deputari, an verò illud in ædibus proprijs convocare poſſit: Sacra Congregatio prius reſpondit, quod quando Epiſcopus vult aliquid proponere Canonicis ad deliberandum, nec de re ad ſuum, vel ſuorum commodum ſpectante agitur, ſolus Epiſcopus privativè ad quoſcumque poteſt convocare Capitulum, idque in domibus ſuis: poſtea verò auditis utrimque rationibus, partiumque Advocatis, & procuratoribus, ab omnibus in hanc ſententiam itum eſt, ut Epiſcopus non poſſit domi ſuæ Capitulum convocare, ſed ad aulam capitularem, in qua antea ſemper ſolitum fuit Capitulum convenire.
19 Quinimò gloſ. in cap. *In nomine Domini, §. Quod ſi pravorum, in verb. Fieri in Urbe, 23. diſt.* dicit electionem eſſe nullam ſi fiat alibi, quàm in, loco ad hoc determinato, per cap. *Venerabilem, de elect.* in parte deciſa, in qua dicitur, *ubi debuit;* ſed hoc non puto verum, quia electio debet quidem in Eccleſia celebrari, ut dicit gloſ. Ioann. ſed tamen ſi alibi fiat, non propter hoc eſt nulla, nec
20 etiam annullanda; quoniam ſecundum Tancredum locus non eſt de ſubſtantia electionis, nec uſquam reperitur jus proditum, quod propter locum electio debeat vitiari, nec Decretalis, quam inducit gloſ. probat id, quod dicit, ſed factum recitat, prout contigit, & ita notat Archid. in d. cap. *In nomine Domini, nu. 16. in fin. & num. 17. 23. diſt. & nu. 18.* dicit opinionem gloſſæ cōmuniter non teneri; & his adde Rotam *deciſ. 36. num. 7. par. 6. recent.* & quod ſcripſi in cap. *Quia propter, num. 68. de elect.*
21 Ex cauſa verò neceſſitatis, id eſt cùm Capitulum non poteſt tutò convenire in Eccleſia, vel loco capitulari, nulli dubium eſt, quin de jure ad alium locum transferri poſſit, ut patet in d. cap. *In nomine Domini, 23. diſt. circa med.* in illis verbis (quod ſi pravorum, atque iniquorum hominum ita perverſitas invaluerit, ut pura, ſincera, atque gratuita fieri in Urbe non poſſit electo, Cardinales Epiſcopi cum religioſis clericis, catholiciſque laicis, licèt paucis, jus poteſtatis obtineant eligere Apoſtolicæ Sedis Pontificem ubi congruere viderint.) & ibi notat gloſ. in verb. *fieri in urbe:* ad idem tex. in cap. *Quanto, 63. diſt.* ubi pro confirmatione electionis Epiſcopi Mediolanenſis Gregorius jubet explorari voluntatem Canonicorum Mediolanenſium, qui feritate barbarica coacti Ianuæ commorabantur, & in cap. *Quod ſicut, de elect.* ibi (Cum juxta Conſtitutiones canonicas ſi fieri poteſt electio in Eccleſia Cathedrali celebrari debeat) Ponderando illa verba, *ſi fieri poteſt,* à contrario ſenſu, & eſt gloſ. in cap. *Bon. mem. il primo, in verb. Morabant, eodem tit.* & conſtat ex dictis Innocentij *hic nu. 20.* ut latius dicam infra *nu. 34.* & conſentit Bald. in d. l. *Nulli, verſ. Secundò requi-*
22 *ritur, ff. Quod cujuſque univerſ. nom.* dum ait requiri, ut univerſitas congregetur in loco publico, & ſolito, ut l. *Obſervare, C. de Decurionibus. lib. 10.* niſi ibi non poſſet congregari propter guerram, vel aliud impedimentum; & allegat Innoc. *hic:* imò gloſ. relata ad textum in cap. *Cum terra, in verb. In qua, de elect.* dicit electores debere in locum convenire, ubi electio eſt celebranda, ſi commodè fieri poteſt, aliàs ubi melius obtulerit ſe facultas; & ſic cauſam neceſſitatis non requirit.
23 Repulſio autem Epiſcopi ab ingreſſu in ſuam civitatem videtur juſta cauſa translationis Capituli ad alium locum: nam, ut legitur in cap. *Novit, de*
24 *iis quæ fiunt à Prælat.* (Epiſcopus, & Canonici ſunt unum corpus, cujus caput eſt Epiſcopus, Canonici autem membra, nec decet Epiſcopum in negocijs
25 Eccleſiæ omiſſis membris aliorum conſilio uti) Hæc ibi. Quare cum ob impedimentum ei illatum Epiſcopus nequiverit ad ſuam Cathedralem Eccleſiam ſe conferre, ibique Canonicorum conſiliū exquirere pro negocijs Eccleſiæ expediendi; neceſſe eſt, ut poſſit aliò eos convocare, quia, ut legitur in cap. *Non decet, 12. diſt.* non decet à capite mēbra diſcedēre, ſed juxta Sacræ ſcripturæ teſtimonium, omnia membra caput ſequuntur. Quibus rationibus innixus eſt Nuncius Apoſtolicus in confirmatione translationis in illis verbis [Ne membra à capite ſuo hoc rerum ſtatu ſeparentur, utque conjunctis conſilijs Eccleſiæ neceſſitatibus commodius proſpiceretur.)
26 Præterea tam de jure communi ſecundum Innoc. communiter receptum in cap. *Irrefragabili, nu. 3. de offic. Ordinar.* quàm ex decreto Concilij Tridentini *cap. 6. ſeſſ. 25.* Si Epiſcopi aliquid Canonicis ad deliberandum propunā, nec de re ad ſuū, vel ſuorum commodum ſpectante agatur, Epiſcopi ipſi Capitulum convocant, vota exquirunt, & juxta ea concludunt. Neque ad id ex Concilio Vicarius Epiſcopi admittitur; & loquitur decretum
27 illud de Capitulis, quæ privilegio, vel alio ſpeciali jure tuentur ſe adverſus juriſdictionem Epiſcopi, qualia ut plurimum ſunt Capitula Germaniæ, ut ex voto Rotæ aliàs declaravit Sacra Congregatio ejuſdem Concilij Interpres, ſecundum ea, quæ ſcripſi in cap. *Irrefragabili, num. 9. de officio Ordinarij.* Si igitur Epiſcopus de jure, & ex Concilio fa-
28 cultatem habet convocandi Capitulum, eamque facultatem in Eccleſia ſua Cathedrali nec per Vicarium poteſt exercere repugnante Concilio, nec per ſeipſum propter impedimenta à civitate illata: conſequens eſt ut eam poſſit extra dictam Eccleſiam exercere, ad hoc textus optimus in cap. *Statuimus, de offic. Deleg. lib. 6.* ubi is, cui aliquid certo loco expediendum committitur, ſi id eo loco ſecurè non poſſit, extra locum poterit expedire.
29 Amplius in Clem. 1. *de for. compet.* Viennenſe Concilium indulget Epiſcopis à ſua diœceſi expulſis, ut poſſint omnimodam ſuam juriſdictionē exercere in aliena diœceſi licentia petita, licèt
30 non obtenta à diœceſanis locorum. Et dicuntur expulſi etiam qui venientes non fuerunt admiſſi, ſecundum gloſ. *ibi in ver. Expulſores,* Cardin. *num. 31.*
31 & Abb. *nu. 7.* Cui autem juriſdictio data eſt, ea
quoque

quoque conceſſa eſſe videntur, ſine quibus juriſdictio explicari non poteſt, *l. 2. ff. de juriſdic. omn.*
32 *judic.* Sed Epiſcopus expulſus omnimodam juriſdictionem ſibi attributam extra diœceſim explicare non poteſt ſine Capituli præſentia, qui a plurima ſunt negocia, quæ expediri nequeunt ſine conſenſu, vel conſilio Capituli, ut alienationes, cap. *Sine exceptione*, & cap. *Alienationes, 12. quæſt. 2.* beneficiorum uniones, Clem. *Si una, de reb. Eccleſ. non alien.* Clericorum Ordinationes, cap. *Epiſcopus ſine conſilio, 24. diſt.* Abbatum, Abbatiſſarum, & aliarum eccleſiaſticarum perſonarum inſtitutiones, & deſtitutiones, cap. *Novit, de iis, quæ fiunt à Prælat.* conceſſiones, & confirmationes, cap. *Quanto, eod. tit.* inquiſitiones, & condemnationes Clericorum, & Sacerdotum, cap. *Si quid verò*, & ibi plena gloſ. *in verb. Eccleſia, 86. diſt. cap. Licet Heli, verſ. Nam juxta Canonicas Sanctiones, de Simon.* & alia Eccleſiæ negocia, d. cap. *Novit*, & cap. *Quanto*: Eccleſia enim habet ſenatum cœtum Presbyterorum, id eſt, Capitulum, ſine quo-
33 rum conſilio Prælato nihil agere licet, ut legitur in cap. *Eccleſia habet ſenatum* & ibi gloſ. *1. 16. qu. 1.* ad hoc Concilium Trident. *ſeſſ. 24. cap. 12.* ad fin. ibi, *ut verè Eccleſiæ ſenatus dici poſſit*: ergo pro his negocijs expediendis, & omnimoda juriſdictione exercenda Epiſcopus expulſus, ſeu non admiſſus poterit ad alium locum Capitulum convocare. eſt enim generalis regula in omni materia, ut qui vult conſequens, velit etiam ſuum neceſſarium antecedens, ut dicunt Laſ. & Curt. Junior in d. l. 2. *in princ. ff. de juriſd. omn. jud.*

34 Demum pro validitate translationis Capituli extra Cathedralem affertur ſingularis theorica, quam hic ponit Innocentius *num. 2.* per hæc præciſa verba, videlicet (Hoc autem certum eſt, quod ſi aliquæ Eccleſiæ occupantur ad tempus à tyrannis, ita quod non poſſunt inhabitare ibi Clerici, Eccleſia retinet ſua privilegia, & ſuos Clericos, licèt ſint ejecti: unde videtur, quod ſi expediat Eccleſiæ, vel illius Clericis facere aliquem contractum, vel Prælatum, vel quicquid aliud quamvis hæc ordinariè facienda eſſent in Eccleſia, c. *Quod ſicut, ſupra de elect.* tamen propter neceſſitatem fient alibi, cap. *In nomine, 23. diſt.* & quod plus eſt etiamſi tyranni darent facultatem Clericis eundi ad Eccleſiam ſic invaſam, & etiamſi ibi aliqui Clerici ſemper remanſerint, imo nec timeatur de impreſſione, dummodo illi, qui exierunt, juſto timore, vel alia juſta cauſa exierint, etiamſi ſit major pars illi, quæ eſt in Eccleſia, debet ad forinſecos exire, niſi poſſet redire cum bona, & perpetua pace, vel honeſta: & idem videtur ſi ſint pauciores, dummodo præſumatur, quod electio, vel alius contractus utilius poſſet celebrari extra Eccleſiam,
35 quàm intra, arg. cap. *Ita. ne M. de elect.* ubi notatur, ſcilicet in gloſ. *in verb. Metuebant.* Si eos ſi propter ſuas inimicitias non poſſunt ire ad Eccleſiam, quia tunc poſſunt conſtituere procuratorem, cap. *Quod ſicut, §. 1. ſupra, de elect.* & cap. *Quia propter*: idem eſt etiamſi non ſit magnum negocium, vel ſi ſit magnum, ſed utiliter poteſt fieri per inferiores) Hæc Innocent. cum quo tranſeunt hic
36 Hoſt. *num. 9. verſ. Quid ſi hoſtes*, & Io. Andr. *num. 5.* dicunt enim: Quid ſi hoſtes, vel tyranni, qui Eccleſiam detinent occupatam, revocant ad Eccleſiam etiam majorem partem Canonicorum; alia verò pars non audet ire; numquid ſi agatur de communibus contractibus, debent intrinſeci gummi forinſecis ad locum tutum, & congruum convenire. Puto quod ſic, dummodo extra Eccleſiam utilius fieri poſſit quod agitur; alioquin extrinſeci intrinſeci vices ſuas mandent, arg. in eo, quod legitur, & notatur in d. cap. *Bonæ il primo, reſp. 1.* & in cap. *Quia propter, §. Illud, de elect.* & in cap. *Ad ſupplicationem, de renunciat.* multò fortius ergo exibunt ad illos, quando minor pars eſt præſens, & major abſens, ſequitur Card. *num. 5. verſ. Sed ubi convocabantur*, dicens: Quid ſi tyrannus daret facultatem Clericis eundi ad Eccleſiam ſic invaſam, & aliqui Clerici adſunt; vel quid ſi aliqui remanſerunt in Eccleſia ſic invaſa? dicit Innocent. quod etiamſi eſt major pars præſentium, dummodo juſto timore, vel alia juſta cauſa alij abſint, tenentur præſentes ad illos accedere, niſi poſſent abſentes redire cum bona, & perpetua pace, vel honeſta. Idem ſecundum eum dic, & fortius ſi præſentes ſint pauciores: & hoc dummodo actus, qui imminet utilius poſſit celebrari extra Eccleſiam, quàm intra etiamſi ſit electio; & idem dicunt Butr. *num. 4. verſ. Secunda eſt quæſtio*, Anchar. *n. 9. verſ. Eſt & alius caſus*, & Abb. *num. 10. verſ. Si verò aliqui ſint abſentes.*

Hæc autem Innocentij theorica videtur cõgruè applicari poſſe caſui Canonicorum Leodienſium: nam ſexdecim Canonici, qui Epiſcopo adhæſerunt in oppido Huenſi, dicebant ſe ad alios tredecim, qui cum Decano in Eccleſia remanſerunt tutò redire non poſſe non ob privatas inimicitias, ſed propter populares factiones eorum, quos vocant Grignutos, & Cerutos, & hoc affirmabant in precibus Epiſcopo porrectis per hæc formalia verba: (Doleréque ex animo quod cum hujuſmodi conſilium euſque proceſſerit, ut cum ſua Sereniſſima Celſitudo dictam ſuam Civitatem propiùs acceſſerit eam ingreſſura, nova obſtacula ſupervenerint, quorum intuitu aliam reſolutionem ceperit, durentque interim attenta in juriſdictionem, & regalia Eccleſiæ ſuæ, & aliæ inſuper confuſiones, quæ Capitulo Cancellario, Iudicibuſque ordinarijs exercitium ſui cujuſque muneris, ſeu & ſolitam in ea civitate reſidentiam minus tutam, liberam, & ſecuram præſtent.) Hæc ibi. Quod etiam ſatis comprobaſſe videtur caſus, qui dicitur contigiſſe in perſonam Groesbek Canonici, Cancellarij, & primarij miniſtri ipſius Epiſcopi. Is enim Leodij à Sicario de factione Grignuta pluribus ictibus pugionis lethaliter vulneratus, poſtea convaleſcens veſte regulari indutus è Civitate aufugit. Quapropter Decanus, & Canonici, qui in Eccleſia remanſerunt, debuiſſent exire ad forinſecos etiam numero pauciores, & multò fortius cum eſſent plures,
37 ſecundum Innocentium. Nec ſufficiunt aſſecurationes, ſeu litteræ de conductu; quia nihilominus non tenebantur ſe popularibus credere, cap. *Accedens il ſecondo, ſupra ut lite non conteſtata*, cap. *de cætero*, & cap. *Quamvis de ſent. excomm.* Non enim in hoc caſu ſufficiens potuit cautio præſtari, arg. cap. *Litteras, in fin. de reſtit. ſpoliat.* & notat gloſ. in d. cap. *Accedens, in ver. Inimicis*, & hoc propter fragilitatem cautionis, ut l. *Qui ita*, *§. 1. ff. ad Trebell.* Hæc de jure communi quoad translationem Capituli.

39 Quod autem ſpectat ad Bullam Clementis VI. ex parte Epiſcopi aſſeruntur verificatæ duæ conditiones in ea requiſitæ ad validitatem translationis Capituli, & reſidentiæ, nempe, ut cives Epiſcopo rebellaverint, & translatio fiat de Capituli con-
40 ſenſu: nam pro rebellione, cùm portæ civitatis fuerint Epiſcopo occluſæ, allegatur ſingularis doctrina Bartoli in Extrav. *Qui ſint rebelles, § Machinantur*, ubi ſic ait. (Pone quod adveniente Imperatore, vel ejus Nuncio volente ingredi civitatem pro recuperandis juribus Imperij tam ibi, quàm alibi, aliqui reſpondent, quod intromittere eum, vel ejus gentem, eſt periculoſum ſtatui eorum; & ſic tenent eum in verbis, & ſic labitur tempus, quo multa poſſet facere pro Imperij proſperitate. Iſtæ ſunt machinationes quædam, licèt ad actus bellicos non deveniant. Iſta machinatio ſecuta inobedientia facit eos rebelles.) Hactenus verba Bartoli: quæ ad calamum tranſcribit, & ſequitur Gygas *in tract. de crimin. læſ. majeſtat. tit. de rebell. quæſt. 5. num. 2. inter Tract. magnos tom. 11. fol. 81. par. 1.*

41 Nec videtur obſtare, quod rebellio committatur tantummodo contra Imperatorem, vel ejus officiales in iis, quæ ad commiſſum eis officium pertinent; non autem contra Reges, vel Principes inferiores, quia tunc non fit contra proſperitatem Principis, vel Imperij principaliter, ut declarat Bart. in d. Extravag. *Qui ſint rebelles, in verb. Rebellando, verſ. Sed an hæc Conſtitutio*, Gygas, *d. tract. q. 18 per totam*, Peregrin. *de jure fiſci lib. 3. tit. 8. num. 8. & 9.* & Bulla aurea loquatur de rebellione contra Electores Imperij, ut advertit Carpzovius *in pract. crimin. part. 1. q. 41. num. 60. & ſeqq.* Hoc autem caſu rebellio non fuerit commiſſa contra Principem tamquam Electorum Imperij nam reſponderi poteſt arduam eſſe quæſtionem, An contra Principes non recognoſcentes Superiorem, vel habentes merum, & mixtum imperium committatur crimen rebellionis, adeo ut locum habeant pœnæ, l. *Quiſquis, C. ad leg. Iul. majeſt.* & plurimos in utramque partem citat Boſſius *in praxi crimin. tit. de crimin. læſ. majeſtat. num. 51. 25. & 53.* Et quod committatur contra Epiſcopos Principes Germaniæ dicuntur conſuluiſſe Facchineus *conſ. 15. num. 19. ad med. & n. 20. lib. 1.* & Nicol. Everard. jun. *conſ. 2. num. 7. lib. 1.* Sed hoc caſu non videtur intrare hæc difficultas, quia ex Bulla Clementis VI. ad effectum translationis Capituli, & reſidentiæ ſufficit ut cives Leodienſes rebella-
42 verint Epiſcopo ſuo. Rebellis autem dicitur qui de facto reſiſtit ſuperiori, vel juriſdictioni, Butr. in cap. *Sane il ſecondo, num. 4. de off. Delegat.* & ſe-
43 cundum Angel. in l. 2. §. *fin. num. 2. de iudiciis.* Rebelles dicuntur omnes exiſtentes in protervia, & notoria inobedientia. Sequitur Natta *conſ. 580. num. 18.*

44 Rurſus obſtare non videtur quod præcedere debeat declaratoria ſuper facto rebellionis, cap. *Cùm ſecundum leges, de hæret. lib. 6.* Boſſius *in prax. crimin. tit. de crim. læſ. majeſt. n. 75.*

Nam dicebatur hoc caſu non agi de rebellione principaliter ad effectum imponendi pœnam ordinariam, ſed incidenter ad effectum translationis Capituli; unde declaratoria, & pronunciatio ſuper facto rebellionis non videtur neceſſaria, ſed ſatis eſt, ut de eo quoquo modo conſtet: nam de incidenti judex tantùm cognoſcit, & ſuper quæſtione principali pronunciat, l. 1. *C. de ordin. judic.* cap. *1. ſupra de ord. cogn.* & eſt communis opinio, ut ibi atteſtantur Imol. *num. 6. verſ. Sed an ſit neceſſe*, & Abbas *num. 11. verſ. Et iſta dicta ſolutiones.*

45 Præterea quando rebellio, aut inobedientia eſt taliter notoria, ut nulla poſſit tergiverſatione celari, aut defendi, nec ſententia declaratoria, nec citatio requiritur, ut in his terminis reſpondit Socin. ſen. *conſ. 4. Super quæſtione, num. 24. verſ. Nec habet obſtare* & *conſ. 87. Viſo inveſtitura feudi, num. 12. verſ. Sextò quatenus, lib. 3.* Paris. *conſ. 1, Viſa facti ſerie num. 39. vol. 1.* Decian. *conſ. 18. Ex prædictis, num. 355. vol. 1.* Nec notoriè delinquentes etiamſi notorium ſit facti tranſeuntis, audiendi ſunt appellantes, ut videtur tenere Innoc. in cap. *Tua nos, num. 4. de cohabitation. Cleric. & mulier.* alleg. §. *Sunt, 2. q. 6.* cap. *Cùm ſit Romana, §. ult.*
46 & cap. *Propoſuit, de appellat.* Quod autem vaſallus qui ſe tenetur contra Dominum, & non vult eum admittere in caſtrum, dicatur rebellis notorius, tenet in ſpecie Andr. de Ifern. *in §. Sancimus, n. 3. in qua temp. Mil. inveſtit. feud.* quem ſequitur Boſſ. *in pract. crimin. Sub titulo quomodo procedatur in crimine notorio, num. 16.* & Decian. *ut ſupra.*
47 Porrò Conſules, & civitas Leodienſis ſuis litteris ad Sanctiſſimum exaratis fatentur Epiſcopum viſum non eſſe, niſi prius omni adhibita cautela, in urbem admittendum. Ubi verò certum eſt abſenti nullum jus competere, citatio non eſt neceſſaria, ut notat gloſ. communiter approbata in cap. *Cùm olim, in verb. Licet abſenti*, quam pluribus exornat Felin. *num. 11. de re judic.* Hoſtien. Joann. Andr. & DD. in cap. *Reprehenſibile, de appell.* Abb. in cap. *Ex inſinuatione, circa fin. eod. tit.* Socin. ſen. *conſ. 4. n. 25. lib. 3.* Curt. ſenior, *conſ. 20. ſe-penultima, n. 17.*

Secunda item conditio requiſita ex Bulla Clementis VI. nempe conſenſus Capituli, dicitur verificata, qui ſexdecim Canonici Capitulares in Oppido Huenſi congregati conſenſerunt translationi Capituli, & non alij treſdecim, qui una cum Decano remanſerunt Leodij, eam impugnarunt.

48 Neque obſtat quod ad Capitulum conſtituendum major pars non ſufficiat, ſed requiratur ut duæ tertiæ partes ſint præſentes, l. *Plane, ff. Quod cujuſque univerſ. nomin.* & l. *Nominationum, C. de Decurion. lib. 10.* & ex his duobus partibus debeat ad minus conſentire major pars; & ita intelligenda ſint jura in l. *Quod major, ff. Ad municip.* & in c. *1. ſupra de his quæ fiunt à major. part. Capitul.* cum ſimil. ſecundum opinionem Legiſtarum, & Canoniſtarum, ut dicit Abb. in cap. *Cum omnes, num. 11, ſupra de Conſtitut.* dixi in cap. *Cum omnes, num. 12, ſupra de Conſtitut.* dixi in cap. *Quia propter, num. 41. de elect.*

49 Nam reſpondetur in hac materia Canoniſtas communiter uti hac diſtinctione, videlicet aut eſt aliquis, ad quem ſpectat Congregatio univerſitatis; & tunc ſi ad mandatum illius non veniant omnes, poſſunt venientes explicare actum, etiamſi non interveniat major pars Collegij, quaſi convocatio Superioris conſtituat non venientes in contumacia, quæ privet illos jure ſuffragium ferendi, ut cap. *Cum nobis, de electione*, & hoc tenebat Jacob Canonicus Bononienſis, ut refert Io. Andr. in cap. *In cauſis, num. 22, de election.* & Abb. in d. c. *Cum omnes, num. 12 de Conſtitut.* Ponebat enim caſum in univerſitate, in qua erant centum homines, & ex vocatis ab habente poteſtatem convenerant triginta & concluſio ſua fuit, quod jus univerſi-

verſitatis reſidebat in illis triginta. *Aut non eſt* ibi aliquis, ad quem ſpectet Congregatio univerſitatis: & tunc debent ſaltem intervenire duæ tertiæ partes, & monere aliam tertiam, alias ipſa tertia pars poſſet agere de contemptu: & in hoc ſecundo membro procedit opinio Legiſtarum, Ita claré diſtinguit Innocen. *hic num.* 2. ait enim: (quando clerici diſperſi ſunt, ille, qui eſt caput Capituli, ſive ſit Præpoſitus, ſive alius, ad quem pertinet vocatio Capituli, illos vocabit, cap. 1. *ſup. de major. & obedient.* dummodo ſit in loco idoneo, ubi plures convenire poſſint; etſi abſentes non veniant, procedunt præſentes, cap. *Quod ſicut*, & cap. *Quia propter, ſupra de elect.* Si autem nullus eſt, ad quem pertinet ex officio alios vocare, tunc ad hoc ut teneat quod fit ab eis, oportet ut ad minus conveniant duæ partes illorum, ad quos pertinet actum illum explicare, & illi debent vocare alios, qui commode poſſunt vocari, quibus vocatis ſive venerint, ſive non, procedent ad perficiendum illum contractum, aut electionem.) Hæc Innocent. cum quo tranſeunt hic Hoſt. *n.* 10. Io. Andr. *num.* 6. Butr. *num.* 4. *verſ. Tertia quæſtio*, & reliqui omnes; & hanc opinionem Canoniſtarum putat eſſe veriorem Abb. in d. cap. *Cum omnes, num.* 15. *de Conſtitut.* & eum ſequitur ibi Felin. *num.* 34. *verſ. Prima eſt*, *Franc. Marc. dec.* 914. *num.* 6. *par.* 1. *Put. deciſ.* 282. *lib.* 3. *in novis*; Rota in *Paduana Sedilium*, 28. *Aprilis* 1617. coram Cardinali Sacrato. Hoc tamen ſecundum membrum

50 limitat Abb. *ubi ſupra*, niſi inſtaret finis termini ad expeditionem actus præfixi univerſitati, quia tunc minor pars poſſet vocare majorem, eaque accedere renuente, liceret minori parti actum explicare; non enim debet privari jure ſuo propter contemptum majoris partis, ut notatur in cap. *In cauſis*, & in cap. *Cum nobis, de election.*

In caſu autem, de quo agitur, aderat Epiſcopus, ad quem de jure communi, & ex Concilio Trid. ſpectabat Capitulum convocare, ut dictum eſt ſupra *n.* 26.

Adde, quod in Bulla Clementis VI. expreſsè cautum eſt, ut jura quælibet Capitularia apud illos ſint, & remaneant, qui in præmiſſis Epiſcopo obedientes extiterint, etiam ſi fuerit numero pauciores.

51 Demum obſtare non videtur, quod Canonici diſperſi, & ab Eccleſia Cathedrali abſentes non fuerint vocati; quoniam hoc non eſt de ſubſtantia: nam actus Capitulares ex contemptu aliquorum non modo non ſunt nulli ipſo jure, ſed nec debent caſſari, niſi ipſis proſequentibus contemptum, ut cap. *Quod ſicut*, & cap. *Bona, il ſecondo*, &c. *Eccleſia, il ſecondo, de elect.* & tradunt in cap. *Quia propter, eod. tit.* Io. Andr. *num.* 28. Cardin. *num.* 3.

52 *in* 7. *quæſt.* & Abb. *num.* 12. Quinimo nec vocari debent abſentes, niſi in tribus caſibus, videlicet in electione, ut in præcitatis juribus, & in receptione Canonicorum, & præbendarum collatione, ut in cap. *Cum in Eccleſiis, de præben. lib.* 6. Niſi conſuetudo ſit in oppoſitum, ut ibi, & in ceſſatione à divinis, ut in cap. *Quamvis, de off. Ordin. eod. lib.* & notat. gloſ. in c. 2. *in ver. ipſorum, de teſtib.* dicens abſentes non eſſe vocandos niſi in tribus memoratis caſibus: & eam gloſſam allegat communis mundus, ut dicit Abb. *hic num.* 10. ſed quia idem Abb. *ibidem*, & in cap. 1. *num.* 13. *de iis quæ fiunt à majori parte Capituli* poſt Innocent. & Butr. *hic* extendit gloſ. ad omnes caſus conſimiles, & arduos, & dicit hoc ſibi ſemper placuiſſe, Ideo tutius videtur quod primo dixi videlicet, ex hoc capite non infringi actus Capitulares ubi nullus proſequitur contemptum: & nihilominus ex parte Epiſcopi dabantur etiam convocationes abſentium.

53 Nec refert quod non fuerint citati abſentes extra provinciam: nam, ut inquit Innocent *hic n* 2. *poſt med. verſ. Alias autem.* Si Canonici in Lombardia pro majori parte morantes ad remotas partes Franciæ, vel Angliæ vocarentur, non tenerentur ire, quia mandatum eſt manifeſtè iniquum arg. cap. *Cum inter univerſas, ſupra de elect.* Secus autem ſi dubitaretur, quia tunc ſemper obedire debent, cap. *Quid ergo*, 11. *q.* 3. Veruntamen ſecundum Hoſtien. *hic num.* 10. Si Eccleſia reſidentia ipſius indigeat, tunc venire tenetur ſaltem ſi juravit. Idque ferè ſervatur ubique de conſuetudine generali, cap. *Brevi, de jureiur.* cap. *Cum clerici*, & cap. *Veniens, de verb. ſignificat.* Quod etiam placuit Archidiacono. Sed de quàm remoto loco abſentes vocari debeant ſtabitur conſuetudini, ut notat gloſ. in d. cap. *Quamvis, in verb. Evocandi, de off. Ordinarii, lib.* 6. Item gloſ. *pen.* in d. c. *Cum in eccleſiis, de election. eod. lib.* quæ tamen ſubdit vocationem abſentium non eſſe de ſubſtantialibus formæ.

Hoc negocio in pluribus Congregationibus plenè diſcuſſo, tandem ſub die 9. Junii 1649 fuit reſolutum petitam confirmationem eſſe concedendam; & iterum 6. Septembris ejuſdem anni Sacra Congregatio perſtitit in decretis: & ita Sanctiſſimus confirmavit. Item videtur hoc pendere ex clauſulis Bullæ Clementis VI. Cujus tenorem libuit hic ſubnectere, cùm non habeatur impreſſa in Bullario, & ſit de materia gravi, & exemplari.

CLEMENS EPISCOPUS.

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

55 ECcleſiis, eccleſiaſticiſque perſonis in earum potiſſimè tuitione, & conſervatione jurium decet nos opportunis adeſſe favoribus, & petitiones eorum, quæ nobis ſuper iis offeruntur, benignum, & favorabilem præbere conſenſum. Sanè petitio Venerabilis Fratris noſtri Engelberti Epiſcopi Leodienſis nuper exhibita continebat, quod dilecti filii cives, ſeu populares civitatis Leodienſis eidem Epiſcopo, & Eccleſiæ Leodienſi in ſpiritualibus, & temporalibus immediatè ſubjecti contra prædictum Epiſcopum, & prædeceſſores ſuos Epiſcopos Leodienſes, qui fuerunt pro tempore licèt eorumdem civium, & popularium Dominos frequenter temerè procurante pacis æmulo rebellerunt, ac in juribus, & juriſdictionibus, aliiſque bonis eorumdem Epiſcoporum, nec nõ prædictæ, & aliarum Eccleſiarum, ac dilectorum filiorum Cleri Leodien. damna gravia, & multiplices ruinas irrogarunt eiſdem, quodque quia cives, & populares prædicti cenſuram eccleſiaſticam deducebant in his ut plurimum in contemptum Epiſcopi pro tempore Leodien. exiſtentes, ac dilecti filii majoris, ac aliarum Collegiatarum Eccleſiarum Leodien. Capituli relicta ipſa civitate, quodque ſe

ſe ad locum alium eis congruum, & jura, & juriſdictiones earumdem eccleſiarum, ac bona ipſorum, ac d. Cleri poſſent protegere, & conſervare liberius, ac tutius tranſtulerunt. Cùm autem ſicut eadem petitio ſubjungebat præfati cives, ſeu populares translatione hujuſmodi longè amplius, quàm cenſuram eccleſiaſticam pertimeſcerent. Nos volentes de illo ſuper hoc remedio, per quod eorumdem civium, ſeu popularium rebellio conteretur, ac Epiſcopus Capitula, & Clerus præfati ad petitionem, & conſervationem jurium, & juriſdictionem Eccleſiarum, bonorumque ſuorum prædictorum liberius intendere valeant, tutiuſque vacare ejuſdem Engelberti Epiſcopi ſupplicationibus inclinati ſibi, ſucceſſoribuſque ſuis Epiſcopis Leodien, qui pro tempore fuerint quod majoris, & aliarum Eccleſiarum Collegiatarum Capitula, etiamſi ſe exemptos fore prætenderint dilectorum filiorum Præpoſiti, & Archidiaconorum ipſius majoris eccleſiæ, & omnium aliarum in dicta civitate juriſdictionem eccleſiaſticam habentium Curias, de conſenſu Capituli ipſius eccleſiæ Leodien. ad alium idoneum, tutumque locum in diœceſi Leodien. conſtitutum, de quo dictis Epiſcopis, & Capitulo expedire videbitur quoties, & quando dicti cives, ſeu populares adverſus eundem Engilbertum, & ſucceſſores ſuos Epiſcopos Leodien. prædictos rebellabunt transferendi, & donec prædicti cives ſeu populares ad debitam obedientiã Epiſcopi qui erit pro tempore, & eccleſiæ prædictæ reverſi fuerint, ac de damnis, & injuriis, quæ dicta Epiſcopo, Capitulis, Præpoſito, Archidiaconis, & Clero, intulerunt competenter ſatisfecerint remanendi etiam ipſi Capitulis, Præpoſito Archidiaconis, & aliis Curiam habentibus, ut præfertur quàm etiam generaliter Clero ſæculari civitatis prædictæ exitum à civitate, eccleſiiſq; prædictis, & ad dictum locum acceſſum judicendi, & præcipiendi, ac in his eiſdem Epiſcopis inobedientes, necnon contradictores quomodolibet, & rebelles per cenſuram eccleſiaſticam, & alia juris remedia appellatione poſtpoſita compellendi, ipſiſque translatis, & exeuntibus, ac ad dictum locum eis deputatum accedentibus in eodem loco divina officia celebrandi, Capitulaque tenendi, & actus Capitulares exercendi, necnon fructus, redditus, & proventus obventuum, & jura, ac emolumenta quælibet aliis dignitatum, perſonatuum, officiorum, canonicatuum, & præbendarum, ac aliorum beneficiorum ſuorum eccleſiaſticorum quomodolibet etiam curam animarum habentiũ, quæ in eccleſia, & civitate prædictis obtinent, & impoſterum obtinebunt cum ea integritate, cum qua eos perciperent, ſi in eiſdem eccleſiis perſonaliter reſiderent percipiendi, ac ſolitis privilegiis, libertatibus, & immunitatibus gaudendi iiſdem. Inſuper Epiſcopo, Præpoſito, Archidiaconis, & aliis juriſdictionem eccleſiaſticam habentibus, ut præfertur hujuſmodi eorum Curias in prædicto loco tenendi, & in eis quamcumque juriſdictionẽ ſibi competentem exercendi, & de cauſis quibuſcumque ad hunc forum pertinentibus cognoſcendi, ipſaſque terminandi, & decidendi, ac cenſuram eccleſiaſticam exercendi, ac quaſcumque ſententias proferendi, eaſque debitè exequi mandari, ac ſuos ſubditos ad locum hujuſmodi etiam invitos trahendi, aliaque omnia, & ſingula faciendi, exequendi, & liberè exercendi quamdiu in loco prædicto ob rebellionis commiſſionem, ac ad debitã obedientiam reverſionis, ac damnorum, & injuriarum competentis ſatisfactionis omiſſionem, & dilationem remanſerint, ac ſi in dictis eccleſiis, & civitate, ac Curiis reſiderent, & præmiſſa in eis facerent, ac etiam exercerent licentiam, & poteſtatem plenariam authoritate Apoſtolica tenore præſentium elargimur, authoritate Nihilominus decernentes eadem quod jura quælibet Capitularia apud illos ſint, ac remaneant, qui in præmiſſis eiſdem Epiſcopis: obedientes extiterint etiam fuerint numero pauciores, & quod proceſſus, & ſententiæ, quos, & quas in civitate prædicta, citationibus de ipſa ad locum prædictum, & ſententiam, & condemnationem prolatarum, & factarum in eodem loco publicationibus, & executionibus dumtaxat exceptis per ſe, vel alium, ſeu alios eorum, vel alicujus, ſeu aliquorum ipſorum auctoritate fieri contigerit, ſint irriti, & inanes, quodque omnes illi ex prædictis, qui eiſdem Epiſcopis in præmiſſis inobedientes fuerint, ſeu rebelles tãdiu à perceptione fructuum, & proventuum obventionum, & jurium, dignitatum, & perſonatuũ officiorum eccleſiaſticorũ, & aliorum beneficiorũ eccleſiaſticorum hujuſmodi ſint ſuſpenſi donec ad obedientiam Epiſcoporum ipſorum redierint, & de inobedientia, & rebellione ſua emendam eis præſtiterint condecentem, & ſi quid de fructibus, redditibus, proventibus, juribus, & obventionibus prædictis interim perceperint plenariam reſtitutionem cum effectu, Non obſtantibus quibuſcumque Conſtitutionibus, necnon exemptionibus, & aliis quibuslibet privilegiis, & litteris Apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus quocumque tenore, exiſtant, necnon ſtatutis, & conſuetudinibus earumdem eccleſiarum contrariis juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quacumque firmitate alia roboratis per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel deferri, & de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda ſit in noſtris litteris mentio ſpecialis, ſeu ſi eiſdem Capitulis, Præpoſito, Archidiaconis, & Clero, vel quibuſvis aliis communiter, vel diviſim à Sede Apoſtolica ſit indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam de indulto hujuſmodi mentionem proviſo quod Eccleſiæ civitatis ejuſdem à quibus factus fuerit hujuſmodi exitus in divinis prout fuerit deſerviatur interim condecenter, ac in illis Sacramenta eccleſiaſtica miniſtrentur quibus de jure fuerint miniſtranda, quodque per hoc franchitiis, & privilegiis civitatis ejuſdem præmiſſis non contrariis in nullo penitus derogetur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ Conſtitutionis, & conceſſionis hujuſmodi infringere, vel ei auſu temeratio contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Avinione Kalendis Maii Pontificatus noſtri anno ſexto.

Sequitur confirmatio tranalationis Capituli.

INNOCENTIUS PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

CUm aliàs nos ad ſedandas quantum nobis ex alto concedicur perturbationes, & diſſenſiones m. nſibus præteritis inter Venerabilem fratrem Ferdinandum Archiepiſcopū Colonien. Sacri Romani Imperij Principem Electorem, ac Eccleſiæ Leodien. ex conceſſione, & diſpenſatione Apoſtolica Præſulem, civitatiſq; & Status Leodien. Principem, nec non dilectos filios ejuſdem Eccleſiæ Leodien. Capitulares eidem Ferdinando Epiſcopo, & Principi hujuſmodi adhærentes ex una, & Conſules, & habitatores ejuſdem civitatis Leodien. & olim d. Eccleſiæ Decanum, & Capitulares in eadē civitate adhærentes partibus ex altera exortas: unam Congregationem nonnullorum venerabiliū fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium, & dilectorum filiorum aliquot Romanæ Curiæ Prælatorum deputaverimus, & ex illorum voto, & ſcientia quaſdam noſtras, in ſimili forma Brevis litteras hortatorias ad eaſdem ſic inter ſe contendentes partes pro diſſidijs hujuſmodi ſedandis dederimus: Poſtmodum verò cùm innotuerit hortatorias, monitoriaſque noſtras litteras hujuſmodi nullum omnino eff ctum ſortitas fuiſſe, licèt dilecti filij eorundem civitatis, & Decani adhærentiū agentes, & miniſtri ſpē indubiam ſecuturæ deſuper cōpoſitionis eidem Cardinalibus, & Prælatis dediſſent: propterea que partibus hinc inde pluries in eadem Congregatione auditis ijdem Cardinales, & Prælati decreverint tranſlationis Capituli Leodiē. ab eadem civitate ad oppidum d. Haus Leodien. diœceſis etiam juxta quaſdam à felic. record. Clemente Papa VI prædeceſſore noſtro emanatas litteras per eumdem Ferdinandum Epiſcopū hujuſmodi, & majorem partem Capitularium d. Eccleſiæ Leodien. in præfato oppido exiſtentium factum per nos confirmandum decreverint. Idcirco nos de ejuſdem Congregationis voto, & juxta illius formam, continentiam, & tenorem præfatum Decretum tranſlationis d. Capituli ad dictum oppidum de Haus ut præfertur factam & à dilecto filio noſtro, & Sedis Apoſtolicæ in partibus Inferioris Germaniæ Nuncio confirmatum Apoſtolica auctoritate tenore præſentium confirmamus, approbamus, illudque obſervari mandamus, donec tandem ab eiſdem Conſulibus, dictaque civitate, & Capitularibus inibi exiſtentibus idem Ferdinandus Epiſcopus cum toto ſuo comitatu ſolito in eadem civitate cum priſtinis reverentia, obedientia, & juriſdictionis exercitio receptus, & admiſſus fuerit; & ita præcipimus, decernentes præſentes noſtras litteras validas, firmas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios effectus ſortiri, & obtinere, neque per quoſcumque judices ordinarios, & delegatos etiam cauſas Palatij Apoſtolici Auditores judicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane ſi quid ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus præmiſſis, ac Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac ipſorum Eccleſiæ civitatis, & oppidi quatenus opus ſit etiā juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegijs quoque indultis, & litteris Apoſtolicis in contrarium præmiſſis quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis illorum tenores præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, ad effectum præmiſſorum ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Anulo Piſcatoris die 24. Junii 1649. Pontificatus Noſtri Anno Quinto.

De Privilegiis, & Exceſſibus Privilegiatorum.

Cap. Ediſcopalia.

SUMMARIUM.

1. Epiſcopalis dignitas non debet tribui niſi locis inſignibus, & populoſis, & n. 23. & ſeq.
2 Civitates majores dumtaxat privilegio Epiſcopatus ſunt honorandæ, & n. 6. & ſeq.
3 Ad eſſe civitatis requiritur Epiſcopus, & nu. ſeqq. uſque ad num. 18.
4 Epiſcopalis dignitas poſt Chriſti adventum inſtituta.
5 Civitates erant ante adventum Chriſti.
7 Comparativum ſupponit poſitivum, licèt impropriè aliquando ponatur pro poſitivo.
8 Epiſcopi non in caſtellis, & modicis civitatibus debent conſtitui.
9 Magis, & minus non faciunt rē differre ſpecie.
10 Civitas, quæ proprium necavit Epiſcopum, perpetuò privatur dignitate Epiſcopali; non tamen deſinit eſſe civitas.
11 Saraceni habent civitates, & non habent Epiſcopos, niſi forte abuſivos.
12 Epiſcopus poteſt eſſe ſine civitate.
13 Princeps poteſt facere civitatem, & tamen non poteſt facere Epiſcopum, nec Sedem Epiſcopalem creare.
14 Civitas in Italia ex communi interpretatione appellatur illa tantùm quæ habet Epiſcopum, ſed ultramontani hoc non recipiunt.
15 Papa erigit civitatem, & dat Epiſcopum unico contextu.
16 Et concedit pro maximo dono hanc dignitatem.
17 Repreſaliæ conceſſæ contra cives Tuſcos non afficiunt Pratenſes.
18 Civitas an erigi poſſit à populo ſine Principis auctoritate.
19 Muros municipales nec reficere licet ſine auctoritate Principis, vel Præſidis.
20 Civitas dicitur, civium unitas.
21 Structura autem murorum non dicuntur civitas, ſed urbs.
22 Civitas eſt multitudo hominum ſocietatis vinculo adunata.
23 Epiſcopalis dignitas ſui numeroſitate vileſcit.
24 Multitudo numeroſa nihil habet honeſtum.
25 Epiſcopi dicuntur Sanctiſſimi, Chriſti legati, & columnæ Eccleſiæ.
26 Item Beatiſſimi, ac Sereniſſimi, & Principes terræ.
27 Epiſcopatus dicitur excellentiæ dignitas.
28 Item culmen dignitatis.
29 Epiſcopalis ſublimitas quanta ſit.
30 Locus, aut divitiarum potentia, vel paupertatis humilitas Epiſcopum ſublimiorem, vel inferiorem non faciunt.
31 Declaratur, & n. 33.
32 Veſtis vilis, vel pretioſæ effectus, & refertur cujuſdam Theologi argutia.
34 Epiſcoporum titularium creatio quibus rationibus improbetur, & n. ſeqq. & n. 47. & 55.
35 Epiſcopi titulares ſerenitatem Pontificalis obnubilant dignitatis.
36 Quærunt Vicarias Epiſcoporum, maximè habentium amplas diœceſes.
Adhærent Principibus, qui honoris cauſa quærunt habere Cappellanos Epiſcopos, ibidem.
37 Ferè vagabundi ſunt, & permanentem ſedem non habent.
Quaſi Epiſcopalem Cathedram eligunt in locis nullius diœceſis, ibidem, & n. 52.
38 Epiſcopus Titularis an ſit creandus pro Pōtificalibus exercendis in nonnullis oppidis militarium nullius diœceſis, & n. ſeqq. uſque in fin.
39 Epiſcoporum titularium origo.
40 Cardinare quid importet.
41 Epiſcopi titulares ex Concilio Lateranenſi noviſſimo conſtitui poſſunt Suffraganei in Eccleſiis Cardinalium Epiſcoporum, & n. 44.
Et quid ex decreto Pii V. n. 48.
42 Chorepiſcopi, & eorum officium.
43 Ordo ipſorum ab Eccleſia reprobatus.
45 Epiſcopus Titularis abſque urgenti neceſſitate creari non debet, & n. 53.
46 Etiam mortuo Epiſcopo ab infidelibus expulſo.
Et hic abuſus maximè viget in Religioſis, & cur.
48 Et quando creandus, & quibus conditionibus ex decreto Pii V.
49 Epiſcopi Titularis, & ſuffraganei dos quanta, & qualis eſſe debeat.
50 Pontificalia exercere non poteſt niſi in diœceſi, cui datus eſt Suffraganeus, & n. 54. & 55.
51 Creari non debet Epiſcopus Titularis ut ſit Coadjutor Archiepiſcopi Arboren. abſentis propter infirmitatem, & capitales inimicitias.
52 Epiſcopi Titulares ea, quæ ſunt ordinis exercentes in locis nullius diœceſis ſunt ſuſpenſi per annum ab exercitio Pontificalium.
54 Propoſitio Eccleſiæ Tuniſen. facta in Conſiſtorio à Cardinali Pacecho pro exercendis Pontificalibus in locis Ordinis S. Jacobi de Spatha.
55 Tuniſen. Eccleſia eſt ſuffraganea Eccleſiæ Carthaginenſis.
59 Epiſcopum Titularem an deceat ſubeſſe inferiori Prælato, & n. 60. & 61.
57 Suffraganeus non datur Eccleſiæ, nec populo, ſed Epiſcopo per cujus obitum expirat Suffraganeatus, & n. 59.
58 Suffraganeatus non eſt titulus perpetuus.
60 Epiſcopum Titularem non decet eſſe Suffragāneum inferioris Prælati.
61 Epiſcopi Titulares ſunt veri Epiſcopi.
62 Epiſcopus vicinior non poteſt ordines conferre, aut Pontificalia exercere in locis nullius diœceſis ſine Ordinarii licentia, ſed ſubditos dictorum locorum debet ordinare in ſua diœceſi, aut eis dimiſſorias concedere.

Proſp. Fagn. in 2. par. 5. lib. Decretal.

1 EPISCOPALIA, Epiſcopalis dignitas non debet tribui niſi locis inſignibus, & populoſis. Hoc ſtatuit ſecundum Jo. Andr. vel aliter, majores civitates dumtaxat privile-
2 gio Epiſcopatus ſunt honorandæ. Hoc dicit ſecundum Cardin. Abb. & Marian. Socin. Primò ponit dictum. Secundò rationem ibi, *ne honor*.

Nota primò ibi, *frequentioribus civitatibus*:
3 textum optimum, quod ad eſſe civitatis non requiritur Epiſcopus; poteſt enim eſſe civitas, etiāſi Epiſcopum non habeat, Cardin. Abb. & Marian. Socin. *hic* omnes *in 1. notab.* Jo. Andr. in c. *Si Civitas, n. 1.* & in gloſ. ordinaria poſt caſum, *de ſenten. excommunicat. lib. 1.* Bart. in l. *1. num. 1. verſ. Unde poſſibile eſt eſſe civitatem*, licèt non habeat Epiſcopum, C. *de metropolit. lib. 11.* plenè Bald. in l. *Si in aliquam, n. 2. ff. de offic. Proconſul.* & hæc opinio communiter approbatur, ut ait Dec. *hic num. 8.*
4 Quæ indubitanter procedebat ante adventum Chriſti: nam quia tunc non erat dignitas Epiſcopalis, quippe quæ poſt Chriſti adventum fuit inſtituta, *cap. 1. & 2. 22. diſt.* & tamen erant conſtitutæ
5 civitates, & provinciæ, ut cap. *Urbes*, & cap. *In illis 80. diſt.* & ſcripſi plenius in cap. *Nullus. num. 13. ſupra de Parroch.*

Sed nihilominus etiam inſpecto tempore poſt legem Evangelicam verius videtur ad eſſentiam
6 civitatis non requiri Epiſcopum. Ad quod primò facit optimè iſt. text. dupliciter eum inducendo. Primò quia dicit frequentioribus tantum civitatibus Epiſcopos eſſe præficiendos. Sunt enim civitates minus frequentes, quæ carent Epiſcopo, ut arguunt Cardin. & Abb. *hic in 1. not.* nam comparativum illud ſupponit poſitivum, l. *Ubi autem*
7 *non oportet, in princ. ff. de verbor. oblig.* & quamvis Decius *hic n. 2.* dicat comparativum ſæpenumero poni pro poſitivo, ut notatur in l. *Benignius, ff. de legibus*, & per Abb. in cap. *Cum dilectus, in 4. not. de iis, quæ vi met. cauſ.* tamen hoc fit contra proprietatem verborum, à qua in dubio non eſt recedendum, l. *Non aliter ff. de legat. 3.* Deinde quia dum textus dicit, *civitatibus*, utique appellat civitates antequam habeant Epiſcopum, ut *hic* per Marian. Socin. *n. 2.* & concordat cap. 1. §. *Inter Epiſcopos, 68. diſt.* ubi habetur, quod Epiſcopi non niſi in civitatibus ordinantur; ergo erat civitas ante ordinationem Epiſcopi.

8 Secundò, pro hanc opinione adducitur text. in cap. *Epiſcopi 80. diſt.* ubi dicitur: Epiſcopos non in caſtellis, aut modicis civitatibus, atque villas debere conſtitui, ſed Presbyteros per caſtella, & modicas civitates, atque villas debere ab Epiſcopis ordinari, & poni, igitur modica civitas Epiſcopum habere non poteſt, & tamen ibi civitas appellatur; & quamvis dicatur modica, nihilominus civitas eſt, quia magis, & minus non faciunt rem differre ſpecie, l. *fin. ff. de fund. inſtruct.* l. *Humilem, C. de inceſt. nupt.* Bart. *in tract. de Alveo, verſ. Quod ſi, n. 2.*

Tertiò, ad idem adducitur cap. *Itanos 25. q. 2.* ubi civitas, quæ proprium necavit Epiſcopum perpetuò privatur dignitate Epiſcopali, & tamen per hoc non deſinit eſſe civitas, ut probant illa verba, *hæc ſit reperta civitas*, & tenet Dec. *hic n. 9.* & ante eum Bart. in d. l. *1. n. 1. in fin. C. de metropolit. lib. 11.* dicens non eſſe bonam conſequentiam, Papa privat civitatem Epiſcopo; ergo deſinit eſſe civitas: & Bald. in d. l. *Si in aliquam, num. 2.*

 verſ.

verſ. Item ſi civitas, ff. de offic. Proconſul.
Quartò, ad hoc induci poſſet cap. *Paſtoralis 7.*
q. 1. ubi Gregorius transtulit Epiſcopum Liſſitanæ
civitatis ab hoſtibus captivatæ ad Eccleſiam Scyl-
latinam, & in fine ait: Sin autem præſcripta civi-
tas continua captivitatis calamitate premitur in
hac in qua incardinatus es, debeas Eccleſia perma-
nere; & ſic illa remanſit civitas, licèt Epiſcopo in
perpetuum eſſet caritura.
11 Item Saraceni habent civitates, & Epiſcopos
niſi fortè abuſivos, ut inquit Bald. in d. l. *Si in ali-*
quam, n. 2. verſ. Item Saracem, neque obſtat quod
habeant Epiſcopos habitu, quia quandoſpes nul-
la ſubſiſtit habitus reducatur ad actum, ut in ter-
minis d. cap. *Paſtoralis in fin.* tunc Eccleſia regula-
tur ac ſi neque actu, neque habitu eſſet curata, ut
plenè notavi in cap. *Extirpanda, §. Qui verò. n. 48. de*
12 *præbend.*
Quintò ad idem ſic poteſt argui: Epiſcopus po-
teſt eſſe ſine civitate, ut patet in Epiſcopo Lunen-
ſi, & Pheſulano, ſecundum Bald. *ubi ſupra, verſ. Itē*
è contra ergo & civitas poteſt eſſe ſine Epiſcopo,
Quia eſſentia civitatis diſtincta eſt ab eſſentia
Epiſcopi, quamvis dignitas Epiſcopalis accidenta-
liter ſit civitati annexa, ut ratiocinatur Dec.
hic n. 10. Item nihil habet commune jurisdictio
temporalis cum ſpirituali, ut cap. *verrent,* 101.
diſtinct.
13 Item ultimò, aliis omiſſis, hæc concluſio pro-
bari videtur ratione invincibili: nam Princeps
utique poteſt civitatem conſtituere, l. 1. C. *de Me-*
tropolitan. lib. 11. & ibi notat Bart. *n. 3.* & ante eum
Innocentium, cap. *Cùm ab Eccleſiarum, n. 2. ſupra*
de offic. Ordinar. & tamen non poteſt facere Epi-
ſcopum, cap. *Nullus,* & cap. *Adrianus, cum pluri-*
bus ſeqq. 63. diſt. nec ſedem Epiſcopalem creare
Bald. in d. l. *Si in aliquam, n. 2. verſ. Item licìs:* er-
go etiam hodie poteſt eſſe civitas ſine Epiſcopo: &
ita videtur concludendum de jure, licèt gloſ. in
cap. *Provincia, in verb. Comitibus 99. diſt.* dixerit Co-
mitatum dici diſtrictum alicujus civitatis, ubi eſt
Epiſcopus.
14 Sed hodie ex communi interpretatione in Ita-
lia receptum eſt, ut illa ſola appelletur civitas, quæ
habet Epiſcopum: ſed ultramontani, & maximè
Theutonici hoc non recipiunt, ut notat Io. Andr.
in cap. *Si civitas, n. 1. de ſent. excomm. lib. 6,* Abb.
hic in 1. notab. Marian. Socin. *n. 3. & Dec. num.* 15.
Bart. in Extravag. *Qui ſunt rebelles, in verb. Lombar-*
dia, & *in tractatu de inſignia m 14. figur.* & in l. *final.*
col. 2. ff. de colleg. illicit. & in l. 2. *n 7. verſ. Et dixit In-*
noc. ff. de verb. ſignificat.
15 Porrò Italorum interpretationi valde ſuffraga-
tur quod Papa unico contextu erigit civitates, &
dat Epiſcopum per hæc, vel ſimilia verba. Oppi-
dum N. in civitatem, Eccleſiam verò in cathedra-
lem pro uno Epiſcopo, &c. erigimus, & inſtitui-
mus, ut patet in oppidis Lauretan. Montis Alti,
Sancti Severini, & Tolentini, à Sixto V. in civitates
erectis Bullar. *tom. 2. pag.* 518. 558. 559. & 564.
Facit Extravag. *Salvator, §. Volentes, de præben. in-*
ter communes ibi (Quatuor villæ, quarum quam-
libet in civitatem erigimus, & civitatis vocabulo
inſignimus) juncto verſ. (Sint de cætero, & ha-
beantur perpetuò Eccleſiæ Cathedrales) Item
ut Bald. inquit in d. l. *Si in aliquam, num. 2 ff. de offic.*
Proconſ. ſecundum uſum loquendi communem
oppida, quæ nunquam habuerunt Epiſcopum, nō
dicuntur civitates per excellentiam: dicitur etiam
ſignum potiſſimum excellentiæ habere Epiſcopa-
lem ſedem, & Apoſtolicus pro maximo dono con-
16 cedit oppidis hanc dignitatem, ut Papa Urbanus V.
Montis flaſconi, quod de oppido ſimpliciter in civita-
tem erexit. Et ex hoc infert ad quæſtionem, ut ſi
conceſſæ ſunt repræſaliæ contra omnes cives Tu-
17 ſcos, non intelligantur nati de oppido Pratenſi, vel
S. Miniati, quia non habente Epiſcopos, & ſequi-
tur Dec. *hic n.* 16. oppidum Sancti Miniati hodie
eſt civitas Epiſcopalis.
18 An autem erectio civitatis fieri poſſit à populo
ſine Principis auctoritate, ſunt opiniones Bart. in
l. 1. *in princ. ff. Quod cujuſque univerſit. nomin.* te-
net ad hoc non requiri auctoritatem Principis, ſed
ipſam gentem per ſe poſſe civitatem facere, cùm
hoc ſit permiſſum de jure gentium, l. *Ex hoc jure*
ibi: Regna condita, ædificia collocata, ff. de juſt.
& jur. & dictum Bartoli fortè eſt verius, ut dicit
Abb. *hic n. 2. in fin.* ſed oppoſitum tenet Innoc. in
cap. Cum ab Eccleſiarum, *n. 1. verſ.* Et intellige. *de*
Offic. Ordin. ubi concludit ad eſſe civitatis requiri
licentiam Principis. Pro concordia pleriqùe di-
ſtinguunt ſic: Aut quæritur an populus poſſit ſine
Principis licentia civitatem materialiter ædifica-
re; & dicendum eſt poſſe, quia facultas ædificandi
competit de jure communi, ut d. l. *Ex hoc jure,* &
l. *Provincias, C. de ædific. privat.* & in hoc caſu pro-
cedit prima opinio Bartoli. Aut quæritur an po-
pulus poſſit erigere civitatem formaliter, ideſt
quantum ad hoc, ut habeat juriſdictionem, & ju-
ra civitatis; & tenendum eſt non poſſe, ſed neceſ-
ſariam eſſe Principis auctoritatem: & in hoc ſecun-
do membro intelligitur Innoc. prout eum decla-
rat Bald. in d. c. *Cum ab Eccleſiarum, col. 2. verſ.*
Quare una cum Innocent. de offic. Ordinar. & d. l.
1. *in princ. ff. Quod cujuſque univerſit. nomin.* &
ipſemet Bart in l. *fin. n. 5. verſ. Et iſta vera quantum*
ad hoc, ff. de colleg. illicit. Paulus de Caſtro in d. l.
Ex hoc jure, col. 8. & ſequitur Dec. *hic n. 19. & 20.*
Alex. *conſ. 24. in princ. vol. 5.* Hieronym. de Monte
in tractat. ultim. Regular. cap. 11. num. 4. & 5. Brun.
conſ. 47. num. 2. & conſ. 54. num. 6. & pro hæc ſecun-
19 da opinione videtur text in l. *In tantum, §. fin. alias*
in l. *Sacra, §. Muros, ff. de rer. diviſ.* ubi dicitur (Mu-
ros autem municipales nec reficere licet ſine Prin-
20 cipis, vel Præſidis auctoritate; & quamvis populus
poſſit muros materialiter ædificare, nullo tamen
modo per hoc dici poteſt facere civitatem, quia ci-
vitas dicitur civium unitas: unde ædificium &
21 ſtructuræ murorum non dicuntur civitas, ſed urbs,
gloſ. in d. cap. *Si civitas poſt caſum, de ſenten. excom.*
lib. 6. ex Iſidor. *in lib. 5. etymolog.* ubi ait civitatem
non ſaxa, ſed habitatores vocari; & civitatem dif-
2 finit eſſe multitudinem hominum ſocietatis vin-
culo adunatam ad ſimul jure vivendum; refert
Archid. in cap. *Statutum, 4. de reſcript. lib. 6.* & Jo.
Andr. in d. cap. *Si civitas, num.* 1. ubi etiam alias
diffinitiones recenſet.
23 Secundò nota ex textu, dignitatem Epiſcopalē
non eſſe conſtituendam in villis vel caſtellis, ſed
tantum in locis inſignibus, & populoſis: & ita
hic eſt caſus ſecundum Io. Andr. & alios in ſum-
mario text. Cardin. in Clem. *In plerique, in 3. qu.*
num. 6. de elect. Rationem habes in littera, videli-
cet (Ne honor cui debent excellentiora commit-
ti, ſui numeroſitate vileſcat, confert text. in cap.
Præcipimus, 16. qu. 1. in illis verbis: ubi multitudo
excre-

excrevit fidelium ex vigore Apoſtolicæ Sedis de-
beas ordinare Epiſcopo, pia tamen contemplatio-
24 ne, ut non viliſcat dignitas Epiſcopatus) Hæc ibi.
Multitudo enim numeroſa nihil habet honeſtum
ut in auth. *de Referend. §. Volumus.* Ideoque Diaco-
nus parvitas honorabiles, Presbyteros verò turba
contemptibiles facit, c. *Legimus, ante fin. verſ. Quid*
paucitatem. 93. diſt. & omne ratum pretioſum, &
plus appetibile, ſecundum Hoſtien. *hic num.* 1. A-
liam rationem ponit text. in cap. Illud ſanè, 80.
diſtinct. videlicet, ut quod Sanctorum Patrum di-
vinitus inſpirata decreta vetuerunt, vinculis, &
poſſeſſionibus, vel obſcuris, & ſolitariis munici-
piis tribuatur Sacerdotale faſtigium, ideſt Epiſco-
pale, ſecundum Hug. & Archid. Concordat cap.
Epiſcopi. 80. diſt. ubi dicitur: Epiſcopi non in caſtel-
lis, aut modicis civitatibus debent conſtitui, ne vi-
leſcat nomen Epiſcopi, ſed ad honorabilem urbem
titulandus, & denominandus eſt.
25 Porrò Epiſcopi dicuntur Sanctiſſimi Chriſti Le-
gati, & columnæ Eccleſiæ, Clem. 1. §. *Nec ſuper,*
de pœnis. Item dicuntur Beatiſſimi, cap. *Excellen-*
26 *tiſſimus, 11. q. 3.* l. *Cum Clericus, C. de Epiſcop.* &
Cleric. & in Auth. *de ſanct. Epiſcop. §. Si quis autem*
Epiſcoporum, & §. *Interdicimus,* & in auth. *de Eccleſ.*
§. *Si quis ædificationem,* Epiſcopi enim officio nil
beatius, cap. *Ante omnia, 40. diſt.* & d §. *Nec ſuper*
Item appellari poſſunt Sereniſſimi, ut inquit Car-
din. in Clem. *in plerique, in 4. notab. de elect.* per
illum text. *in ver. Serenitatem.* Item ſunt Princi-
pes terræ, cum in terris teneant locum Apoſtolo-
rum, cap. *Quoniam vices, 68. diſt. c. In novo, 21.*
diſt. Parif. *conſ. 141. ad ſolutionem dubiorum, num. 25.*
27 *verſ. Epiſcopos autem conſtat eſſe Principes terræ, lib. 6.*
Item Epiſcopatus dicitur excellentiæ dignitas, ut
notat gloſ. in cap. *Per tuas il primo, in verb. Excellen-*
28 *tioris, de appellat.* Et culmen dignitatum gloſ. 2. in
cap. 2. *de præben lib. 6.* per tex in cap. *Venerabilis,*
ſupra de præben. Quinimo, ut inquit Ambroſius *de*
dignitate Sacerdotum cap. 2. Honor, & ſublimitas
29 Epiſcopalis nullis poterit comparationibus adæ-
quari: Si Regum fulgori compares, & Principum
diademati, longè erit inferius, quàm ſi plumbis
metallum ad auri fulgorem compares; quippe
cum videas Regum colla, & principum ſubmitti
genibus Sacerdotum, & oſculata eorum dextera,
orationibus eorum credant ſe communiri, refer-
tur à Gelaſio in cap. *Duo ſunt, 96. diſt.* & Chryſo-
ſtom. *lib. 2. de Sacerdot.* & Nazianzenus *in oratione*
17. ad Cives Nazianzenos (Quantum, inquiunt, cæ-
lum, terra pretioſius eſt, quantumque anima cor-
pori, ſpiritus carni, divina humanis præſtant, tan-
tùm Epiſcoporum Principatus omnia civilia reg-
na, & poteſtates antecellit: ad hoc cap. *Solitæ, de*
major. & obed. Meritò igitur tam ſublimis dignitas
non niſi locis inſignibus, & frequentibus eſt tri-
buenda, ut hic ſtatuitur.
Nec obſtat quod ubicumque fuerit Epiſcopus
30 ſive Romæ, ſive Eugubii, ſive Conſtantinopoli,
ſive Reghii, ſive Alexandriæ, ſive Tanis, ejuſdem
ſit meriti, & Sacerdotii: & potentia divitiarum,
& paupertatis humilitas, vel ſublimiorem, vel in-
feriorem Epiſcopum non faciat, ſed omnes Apo-
ſtolorum ſucceſſores ſint: quæ ſunt verba Hiero-
31 nymi in c. *Legimus 93. diſt.* Quoniam ut reſpon-
det gloſ. *hic in verb. Majoribus,* & in c. *Epiſcopi,*
in verb. Viliſcat, 80. diſt. Quod hic dicitur intelligi
debet quantum ad vulgi opinionem: nam in rei
veritate etiam in modicis civitatibus non eſt vilior
Epiſcopus, ut in contrario. Et eodem ferè modo
32 reſpondet hic Innocen. *in princ.* dum ait, (Quod
hic dicitur procedere de facto, cum de jure mag-
nitudo civitatis nihil operetur. Unde videmus
de facto potentes, & divites Epiſcopos honorati
& pauperes virtuoſos contemni, ſecundum Ho-
ſtien. *hic num. 3.* & Joan. Andr. *eod. num 3.* qui re-
ferunt de quodam Theologo, qui contra id, quod
habetur *Iac.* 2. cùm priùs humiliter indutus malè
fuiſſet in quodam monaſterio receptus, rediens
cum pretioſa cappa, ſplendidè receptus, & hono-
rificè tractatus multas gratias egit in Capitulo
capæ ſuæ: unde & Hieronym. *ad Chromat. cap.* 1.
& in patria mea, inquit, ille ſanctior eſt, qui di-
tior eſt.
33 Tu dicat tex. noſtrum loqui de jure, ejus tamen
deciſio procedit ante factum, deciſio verò d. cap.
Legimus, procedit poſt factum: nam ab initio Epi-
ſcopus conſtitui non debet niſi ut præſideat majo-
ribus populis; ſed poſtquam fuit conſtitutus, ſive
magno, ſive parvo præſideat loco, & ſive ſit locu-
ples, ſive pauper, in eadem veneratione eſt haben-
dus, quia in eo honoratur dignitas Ordinis, & non
potentia divitiarum, ſecundum Ant. de Butr. *hic*
num. 6. verſ. Tu dic. Abb. *n. 4. verſ. Vel dic* & me-
liùs, Marian. Socin. *num.* 11. & Dec. *num. 41. verſ*
Sed iſtud,
34 Ultimò nota ibi: *majoribus populis,* argumen-
tum optimum, quod non debent creari Epiſcopi
Titulares in partibus infidelium: nam ſi Epiſcopi
non ſunt conſtituendi in civitatibus, & locis non
populoſis, ut hic ſtatuitur, longè minus conſtitui
35 debent in carentibus clero, populoq; Chriſtiano.
Sic enim intitulari, nec ut expediret prodeſſe, nec
ut deceret præeſſe valentes, inſtabilitate vagatio-
nis, & mendicitatis opprobrio ſerenitatem Ponti-
36 ficalis obnubilant dignitatis, ut legitur in Clem.
In pleriſque, de elect. ubi gloſ. *in verb. Vagationis,* di-
cit conſueviſſe tales diſcurrere, & vicarias Epiſco-
porum quærere, maximè habentium amplas diœ-
ceſes. Interdum quoque Principibus adhærere fa-
miliariter, qui honoris cauſa quærunt habere Ca-
37 pellanos Epiſcopos. Et hodie cum ferè vaga-
bundi ſint, & permanentem Sedem non habeant,
alienas oves inſcio proprio Paſtore quærentes,
quaſi Epiſcopalem cathedram in loco nullius diœ-
ceſis ſua temeritate eligunt, & Pontificalia exer-
cent, ut in Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. c. 2.* contra
id, quod habetur *ſeſſ. 6. c. 5.*
38 Porrò cum aliàs quæſitum eſſet numquid Epi-
ſcopus Titularis eſſet creandus pro Pontificalibus
exercendis in oppido de Merida, aliiſq; locis nul-
lius diœceſis militiæ ſancti Jacobi de Spatha ſub-
jectis, hæc fuerunt adnotata.
39 Antiquitus Epiſcopi Titulares non creabantur,
ſed tantùm qui à propriis eccleſiis ob hoſtilitatem
ejecti erant, in aliis eccleſiis vacantibus Cardina-
les conſtituebantur, donec ad proprias eccleſias
reverti permitterentur, cap. *Paſtoralis 7. quæſt.* 1.
40 Et expone illa verba, Cardinales conſtituebantur,
ſeu incardinabantur, ideſt canonicè transferebban-
tur, ut notatur poſt c. *Fraternitatem. Super verb.*
41 *Cardinandum, 71. diſt.* Sed horum, qui creantur
Epiſcopi alicujus Eccleſiæ in partibus infidelium
ſitæ, quæ neque populum Chriſtianum, neque Cle-
rum habet, nulla origo reperitur ante decretum

Concilij Lateranenſis ſub Leone X. *ſeſſ. 9. de Cardinalibus*. Itaque res ab optimis orta primordijs eò dilapſa eſt, ut jam non qui expulſi ſunt dentur Epiſcopi Eccleſijs vacantibus, ſed creentur denuo Epiſcopi illarum Eccleſiarum, tum alias ob cauſas, tum ad hoc ut ſuffragentur alijs Epiſcopis, 42 quorum loco antiquitus in Eccleſia eſſe videbantur Corepiſcopi, qui erant Presbyteri, & in villis, aut pagis curam animarum gerebant loco Epiſcoporum, licèt non poſſent abſque Epiſcoporum licentia, vel conſenſu ea, quæ ſunt Ordinis exercere, ut in Concilio Neocæſarienſi *cap. 3.* in Antiocheno *cap. 10.* & Hiſpalen. *cap. 20.* Quod etiam pluribus probant, & decernunt Damaſus *Epiſtola 1.* Leo *Epiſtola 36.* & Ioannes III. *Epiſtola 1.* & Concilium Antiochenum *cap. 4.* ſtatuit, ne ij, qui in vicis Corepiſcopi appellantur Presbyterum, aut Diaconum audeant ordinare præter civitatis Epiſcopum, ſed contenti ſint propria ſollicitudine, & 43 gubernatione, quam ſuſceperunt. Quorum tamen Ordo fuit deinde ab Eccleſia reprobatus, ut in Canon *Corepiſcopi, 68. diſt.*

44 Poſtea verò cœperunt creari Epiſcopi Titulares ob decretum Concilij Lateranenſis ſuperius relatum, quod permiſit Cardinalibus in Eccleſijs ſuis hos habere Epiſcopos pro ſuffraganeis, ideoque etiam hodie Summus Pontifex cùm creat hujuſmodi Epiſcopos, utitur ſimilibus verbis, *& ſuffragentur illius, donec, &c.*

45 Niſi tamen verè urgeat neceſſitas, non eſt creãdus Epiſcopus titularis, ut patet ex d. Clem. *In pleriſque, de elect.* Quin imo nec mortuo Epiſcopo 46 expolio poteſt Eccleſiæ ab hoſtibus occupatæ alius Epiſcopus perfici, ut ille poſt Paul. not. Cardin. n. 5. ex quo decreto conſtat creationem Epiſcopi titularis improbari: tum quia Eccleſiæ ab infidelibus 47 occupatæ ſufficientes reditus non habent, tum quia carent Clero, & populo Chriſtiano, tum denique quia ibi Epiſcopus non poteſt prodeſſe, ut experientia nec jure iſte, ut deceret, meritò gloſ. *ibi in verb. Vagationi* invehit in eos, qui anhelant ad Eccleſias ab hoſtibus captivatas, ut tetigi ſupra *nu. 26.* & in verb. *Religioſi* dicit hunc abuſum maximè vigere in religioſis, qui ad hoc laborant interdum etiam importunè, & per corruptelas, ut vacare poſſint cum Pſalmiſta *Laqueus contritus, &c. Pſalm 123.* & ſubdit ſe vidiſſe Religioſum conſecratum ad titulum qui non erat in rerum natura nec ſperat quod parere poſſet per Provincialem, id eſt per librum, in quo ſcriptæ ſunt Provinciæ: & noſtris temporibus vidimus alium conſecratum ad eandem Eccleſiam, ad quam alter erat conſecratus: & adde quod ibi notat Cardin. *in 6. & 11. quæſt.*

48 Sed & de his Pius V. poſt Concilij Tridentini publicationem decreto ſuo conſiſtoriali ſancivit non eſſe hujuſmodi Epiſcopos creandos, neque 49 in Suffraganeos dandos, niſi Eccleſiis Cardinaliũ, & illis tantum, qui ſolent habere, & cum certo ſtipendio perpetuo ad minus ducentorum aureorum de camera ſuper fructibus illius Eccleſiæ, qui propria auctoritate ab ipſis percipi poſſint, & quod 50 nullibi poſſint Pontificalia exercere ſine expreſſa licentia Sedis Apoſtolicæ, niſi in illa diœceſi, cui datus eſt Suffraganeus: ſed poſtea paulatim id ampliatum fuit etiam ad Epiſcopos non Cardinales, & dos aucta eſt ad ducatos 300. ex decreto Sacræ Congregationis rerum Conſiſtorialium.

Et in Sacra Congregatione Concilij cùm Archiepiſcopus Arboren. ſupplicaſſet pro indulto adhibendi in ſua diœceſi Epiſcopum titularem, à Sanctiſſimo deputandum, qui muneribus Epiſcopalibus defungi poſſet eo quod ipſe Archiepiſcopus cogeretur ab Eccleſia abeſſe tum ob graviſſimas, ac diuturnas ægritudines, tum ob capitales cum pluribus inimicitias, qui ejus vitæ etiam veneno inſidiati fuerant: Sacra Congregatio die 6. Iulij 1605. cenſuit titularem Epiſcopum hac de cavſa non creandum, ſed ſi ipſe aliquem titularem inveniat, qui ipſum velit adjuvare, ejus opera uti poſſe juxta decretum *cap. 2. ſeſſ. 14.* de quo eſt text. expreſſus in cap. *Pontifices, 7. q. 1.*

Ad hæc creatio Epiſcopi titularis, qui in locis 52 nullius diœceſis Ordines conferat, improbatur à Concilio Tridentino *cap. 10. ſeſſ. 23.* quo hæc facultas tribuitur Epiſcopis, intra quorum diœceſibus fines ea loca exiſtunt, vel viciniori Epiſcopo, ſi omnino exiſtant extra fines cujuſque diœceſis, arg. *cap. 9. ſeſſ. 24.* ut ex Sacræ Congregationis ſententia dixi in cap. *Nullus, n. 10. uſque fin. de Paroch.*

Curſus eadem creatio improbatur decreto c. 2. *ſeſſ. 14.* ubi plura in odium dictorum Epiſcoporum commemorantur, ut dictum eſt ſupra *num 37.* ac deinde illis prohibitur, ne cuiquam primam Tonſuram, ſeu Ordines conferant etiam in locis nullius diœceſis abſque ſui proprij Prælati expreſſo conſenſu, aut litteris dimiſſorijs; & contrafacientes ab exercitio Pontificalium per annum; & ſic promoti ab executione Ordinum, donec ſuo Prælato viſum fuerit, ſunt ipſo jure ſuſpenſi.

53 Ex his omnibus deducitur, ut minimè ſit procedendum ad creationem Epiſcopi titularis pro hujuſmodi militijs S. Iacobi ſine gravi, & urgenti neceſſitate, videlicet cùm eis neque opera aliorum Epiſcoporum titularium in illis partibus exiſtentium, neque viciniorum Epiſcoporum miniſtrio, neque alia ratione proſpici poteſt: tum quia hujuſmodi creatio, & inſtitutio eſt ab eccleſiaſticis regulis aliena, & ſacris Canonibus inviſa; tum quia redundat in præjudiciũ Epiſcopi proximioris, ad quẽ pertinet facultas ordinandi ſubditos dictorũ militiarũ privativè quoad omnes; tum demũ quia Epiſcopus præficitur Eccleſiæ ſine reditibus, ſine diœceſi, & Clero, populoque Chriſtiano, quod eſt contra Concilium Viennen. & Tridentin. & contra tex. noſtrum inducendo eum, ut dixi ſupra in ultim. notab. neque enim populis militiarum, de quibus agitur, ſubjectus erit huic Epiſcopo, nec ipſe dici poterit illius Epiſcopus, & Paſtor, cùm nullam in eum iuriſdictionem, aut correctionem ſit habiturus, nec in aliqua Eccleſia militiarum debeat intitulari, ſed tantùm ibi exercere Ponticalia tamquam mercenarius.

Hæc autem neceſſitas procedendi ad creationẽ Epiſcopi Titularis in dicta militia minimè videtur ſubeſſe: nam pro Ordinibus conferendis non eſt neceſſarius acceſſus viciniorís Epiſcopi ad loca earum militiarum, cùm ipſe poſſit, ac debeat ordinare ſubditos dictorum locorum in ſua diœceſi, ut ex ſententia S. Congregationis Concilij adnotavi in d. cap. *Nullus, n. 52. de Paroch.* Quod ſi id in commodum videatur, poterit illis dimiſſorias concedere, ut ab alijs Epiſcopis ordinentur, ad præſcriptum d. *cap. 10. ſeſſ. 23.* Et pro Sacramẽto Chriſmatis adminiſtrando iam eſt in facultate ipſarum militiarum, ſi nullius diœceſis exiſtant, convo-

convocare quem maluerint Catholicum Antiſtitẽ ex ipſius Congregationis ſententia. Exempla Pij V. & Gregorij XV. qui inſtituerunt Epiſcopos Titulares in eadem militia Sancti Iacobi de Spatha, non prodierunt ex voto S. Congregationis rerum Conſiſtorialium, nec videntur ulterius extendenda, ne detur anſa eiſdem militijs in poſterum prætendendi hujuſmodi inſtitutionem quaſi debitam, & ſibi affectam; jam enim in ſupplici libello nuper oblato aſſeritur Franciſcum de la Rocha fuiſſe præſentatum à Rege Catholico ad Eccleſiam Sidonien. in partibus infidelium, quam à Gregorio XV. obtinuit ultimus Epiſcopus pro Militia Sancti Iacobi inſtitutus; & Epiſcopatus Sidonien. perperã appellatur Ordinis Sancti Jacobi.

Et ita die 28. Ianuarij 1649. eadem Sacra Congregatio rerum Conſiſtorialium re accuratè diſcuſſa, cenſuit, niſi aliud Sanctiſſimo videatur, creationẽ Epiſcopi Titularis pro dicta Militia non eſſe de cætero concedendam.

Poſt hac ex parte Oratoris Regis Catholici ex-54 hibita fuit, & lecta in Sacra Congregatione propoſitio olim facta in Conſiſtorio à Cardinali Pacecho de Eccleſia Tuniſen. ſub Pio V. unà cũ votis Cardinalium, quæ ſic ſe habet.

Cardinalis Pacechus propoſuit Eccleſiam Tuniſen. pro Fratre Bartholomæo Perez, ut impleat Pontificales actus in locis ipſius Ordinis, & quod propterea concedatur nominatio perpetuò Eccleſiæ Tuniſen. Philippo Regi, & quod Tuniſen Epiſcopus ſit perpetuò ſuffraganeus in locis Sancti Iacobi de Spatha.

D. Cardinali Auguſtano Priori Montis Politiani, Piſarum & Varmien. Placuit.

Cardinalis de Gambara dixit, quod non fiat perpetua hujuſmodi unio, & deputatio Eccleſiæ Tuniſen. pro locis Sancti Iacobi, ſed hæc ad vitam ipſius tantùm, & quod is non exerceat Pontificalia niſi in locis, quæ non ſubſunt Ordinario, in alijs autem non.

Geſualdus, & alij idem quod & alij probaverunt.

Cardinalis Urſinus verò dixit nõ decere hujuſmodi Suffraganeum, cùm ſolum Cardinalibus, & quibuſdam Principibus Prælatis ordinatijs ſit cõceſſum, cui Sanctiſſimus reſpondit.

Cardinalis Sanctæ Crucis dixit quædam, quæ non audivi.

Cardinalis Boncompagnus probavit Eccleſiæ Tuniſen. præſentem proviſionem. Idem alij.

Alciatus limitavit, ut non exerceat Pontificalia niſi in locis exemptis ab Ordinario. Idem alij, &c.

55 Cardinalis Sanctæ Severinæ dixit. Probo proviſionem Eccleſiæ Tuniſen. quæ Tuniſen. non autem Cartaginen. dicatur: hæc enim ab ea diverſa eſt, & Tuniſen. Eccleſia vetus eſt apud eccleſiaſticas, & prophanas Hiſtorias: illa Metropolitana, hæc ſuffraganea. Et reſpondentibus Pacecho, & ab Eccleſia: idem replicavit, & quod Epiſcopus nõ exerceat Pontificalia niſi in locis ipſius Ordinis, quæ ſunt nullius diœceſis juxta Reverendiſſimum D. meum de Gambara, non autem in alijs etiam exemptis exiſtentibus in aliena diœceſi, ampliata limitatione Domini mei Alciati, cui Papa id eſſe facturum, & ſtrictius reſpondit.

Cæſius cum Reverendiſſimo Relatore. Sicut & alij.

Proſ. Fagn. in 2. par. 5. lib. Decretal.

Albanus improbavit erectionem, & pluralitatem Eccleſiarm, & Epiſcoporum, cui Sanctiſſimus Dominus noſter ſatisfecit id fieri, quia cum Epiſcopi Hiſpani magnas, & amplas habeant diœceſes, vix ſuas viſitare, & Pontificalia in eis, & Sacramentum Confirmationis conferre poſſint, vel curent, unde tanto magis alias provincias, & terras negligunt; & ideo ſpectat ad Sanctam Romanam Eccleſiam diſpenſatio curæ, & proviſio Eccleſiarum, & animarum.

56 Conſtitutum ergo eſt ipſum in locis tantùm ordinis poſſe Pontificalia exercere interdicto ſibi uſu extra dicta loca, & id quamdiu liceat ad Eccleſiam Tuniſen. redire, Deo volente: ſed tantùm inſtante Parocho conceſſit, ut poſſit vocatus, & invitatus accedere ad cõſecrationem Epiſcoporum, ſed aliàs nequaquam; etiam replicante Albano, negavit, quod ageret Curſorem, non Epiſcopum, quia quotidie à negligentibus Epiſcopis vocare-57 tur. Fuit etiam tractatum, ut Epiſcopus non ſubeſſet Priori, vel non decere. Sanctiſſimus dixit non referre cum ſit ipſe tantùm Suffraganeus in Pontificalibus, juriſdictio autem ſpectet ad Priorem, vel Vicarium generalem, ut etiam moris eſt, ubi eſt Vicarius generalis, & Suffraganeus in Pontificalibus.

Die 22. Martij 1650. In Congregatione rerum Conſiſtorialium negocium iterum fuit propoſitũ, & diſcuſſum.

Creatio Epiſcopi Titularis pro Militia Sancti Jacobi de Spatha patitur difficultates infraſcriptas.

Primò repugnat antiquæ Eccleſiæ inſtitutioni, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra n. 39.

Secundò obſtat Concilium Viennenſe in Clem. In pleriſque, de elect. ut patet ex dictis ſupra num. 35.

Tertiò obſtat Conſilium Lateranenſe noviſſimum ſub Leone X. *ſeſſ. 9.* de Cardinalibus, quo ſtatuitur, ut Epiſcopi Titulares non creentur, nec Suffraganei dentur niſi Epiſcopis Cardinalibus. Addidit Pius V. in decreto Conſiſtoriali: & illis qui conſueverunt habere.

Quartò obſtat Concilium Tridentinum in c. 2. *ſeſſ. 14.* ubi non tantùm prohibet, ſed etiam damnat, ut Epiſcopi Titulares alienas oves quærentes in locis nullius diœceſis ſibi cathedram conſtituant ſine licentia proprij Epiſcopi: & in *cap. 10. ſeſſ. 23.* quo interdicitur, ne ſubditi nullius diœceſis à quoquam ordinentur ſine Dimiſſorijs Epiſcopi, intra cujus diœceſis fines exiſtunt.

58 Quintò, iſte Epiſcopus Titularis deputatur in Suffraganeum; ſed cujus erit Suffraganeus, non Eccleſiæ, quia Suffraganeus non datur Eccleſiæ, ſed Epiſcopo gloſ. in cap. *Quoniam, in verb. Vicarium ſupra de offic. Ordinat.* Ideoque ſecundum aliquos, mortuo Epiſcopo expirat ſuffraganeatus, ſicut dicitur de Coadiutore Epiſcopi, qui deſinit eſſe Coadiutor defuncto Coadiuto. Dicitur enim Coadiutor à coadiuvando, ſicut Suffraganeus à ſuffragando: & ideo Coadiutoria, & Suffraganeatus expirant per obitum Epiſcopi, quia non eſt quem coadiuvent, aut cui ſuffragentur, prout hæc notantur per Jo. Andr. in cap. *Conſultationibus, in 8. qu. nu. 10. de Cler. ægrot.* & jam cenſuit Sacra Congregatio Concilij ſuffraganeatum non eſſe ti-59 tulum perpetuum: & hæc ratio concludit eum nec eſſe Suffraganeum populi, aliàs enim eſſet perpetuus,

petuus, ſicut populus, l. *Proponebatur*, *ff. de judiciis*,
gloſ. 2. in cap. 49. *Denique*, 7. q. 1. Rurſus non erit
Suffraganeus Epiſcopi, quia in d. militia nullus eſt
60 Epiſcopus, cui ſuffragari poſſit. Supereſt igitur, ut
ſit Suffraganeus Prioris. Hoc autem videtur valde
inconveniens: tum quia cederet in opprobrium
Dignitatis Epiſcopalis, ut Epiſcopus, qui eſt in ſu-
premo gradu Ordinis Hierarchici in Eccleſia mili-
tanti, Concil. Trid. *ſeſſ. 23. de Sacram. Ordinis, can. 6. & 7.* Suffragetur, & inſerviret Priori longè in-
ferioris gradu, & eſſet tàquam illius Cappellanus:
quod redarguit gloſ. in d. Clem. *In pleriſque in verb. Vagationis*, dum dicit, Principes ſæculares affectare
creationem Epiſcoporum Titularium, ut illos ha-
beant Cappellanos. Tum quia veriſimile eſt, ut in
Eccleſiis, & functionibus publicis, & privatis Prior,
qui univerſæ juriſdictioni præeſt, intendat præce-
dere Epiſcopo, qui non habet niſi exercitium Pon-
61 tificalium, nec eſt intitulatus in d. militia. Hoc au-
tem eſt valde abſonum in Eccleſia, quia quamvis
ſit Epiſcopus Titularis carens Clero, & populo
Chriſtiano; eſt tamen verus Epiſcopus Caracthe-
rem habens Epiſcopalem, cap. *Paſtoralis*, & ibi
Archid. *ſub num. 4.* & Præpoſit. *in 1. notab. 7. qu. 1.*
Unde indignum eſſet, & pernicioſi exempli, ut
ſubeſſet inferiori Prælato, cap. *Solitæ*, §. *Hac autem*
cum ibi notat. *de major. & obed.*
Sextò; nulla ſubeſt neceſſitas talis creationis:
nam reſpectu eorum, quæ ſunt juriſdictionis, ſuæ
reſidet penè Priorem dumtaxat, qui poteſt eam
exercere, & viſitare tam per ſe, quàm per ſuum Vi-
carium. Reſpectu autem eorum, quæ ſunt Ordinis
Epiſcopalis, aut conſideramus collationem Ordi-
nis, aut collationem Criſmatis. Quoad collatio-
62 nem Ordinum advertendum eſt hoc jus pertinere
ad Epiſcopum, intra cujus diœceſis fines dicta loca
exiſtant juxta d. *cap. 10. ſeſſ. 23.* aut ſi ſint omnino
extra fines cujuſque diœceſis, ad Epiſcopum vici-
niorem, qui poteſt ea loca viſitare ex *c. 9. ſeſſ. 24.*
ut ſacra Congregatio cenſuit. Nec obſtat ſi dica-
tur Epiſcopi in Hiſpania nolunt accedere ad dictus
militias ad conferendos Ordines: nam reſponde-
tur, non teneri, nec poſſe abſque Prioris licentia
Ordines conferre in locis dictarum militiarum, ſed
poſſunt, ac debent ordinari ſubditos dictarum mi-
litiarum in ſua propria diœceſi; aut ſi nolint, illis
dare dimiſſorias ad alios Epiſcopos, ut aliàs fuit re-
ſolutum: unde nulla ſubeſt neceſſitas creandi Epi-
ſcopum Titularem, qui conferat Ordines in locis
dictarum militiarum, quia, ut prædicti, ſubditi di-
ctorum locorum debent accedere ad viciniorem
Epiſcopum pro Ordinibus, vel pro Dimiſſoriis: &
ex hoc patet reſponſio ad ponderationem factam
in propoſitione Eccleſiæ Tuniſen. ad votum Car-
dinalis Urſini. Sacramentum autem Confirmatio-
nis non conſuevit adminiſtrari ſingulis annis, ſed
rariùs. Et ex ſententia S. Congregationis Concilii
Abbates nullius diœceſis poſſunt cõvocare quem,
maluerint Canonicum Antiſtitem pro Chriſmate
conferendo. Nec decernunt Epiſcopi Titulares
Matriti, Toleti, aut alibi, quem poſſint
convocare. Et is, quem convocaverint, po-
terit etiam in prædictis locis Ordines conferre de
licentia proximioris Epiſcopi, quatenus videre-
tur nimis incommodum, ut ſubditi earumdem
militiarum ad eum accederent propter latitu-
dinem territorii, quòd dicitur eſſe ſatis vaſtum:
& duo millia ſcuta, ex quibus volunt conſtituere
dotem pro Epiſcopo, poterunt applicare pro expẽ-
ſis Epiſcopi, quem convocabunt ad conferendum
Chriſma, & Ordines: & aliàs eadem Sacra Congre-
gatio Concilii ſcripſit litteras ad Nuncium Hiſpa-
niarum, ut curaret Sacramentum Chriſmatis admi-
niſtrare in locis nullius diœceſis per Epiſcopos Ti-
tulares in illis partibus exiſtentes. Itaque nec reſpe-
ctu Ordinum, nec reſpectu Chriſmatis ulla ſubeſt
neceſſitas creationis Epiſcopi Titularis: & hinc ſi-
militer patet reſponſio ad rationem conſideratam
in eadem propoſitione Eccleſiæ Tuniſen. Nam
tunc temporis veriſimiliter non aderant Epiſcopi
Titulares, quia paulò ante prohibuerat eos creari
Leo X. in Concilio Lateranenſi; idemque prohi-
buerat ipſemet Pius V. ut dictum eſt ſupra *n. 44. & 48.* unde tunc ſubeſſe poterat neceſſitas, quæ ho-
die non ſubeſt: quod inde etiam apparet, quia
poſt Pium V. & Gregorium XV. dictæ militiæ
quamplures annos fuerunt ſine ſuffraganeo.
Demum S. Congregationis eſt reſpondere juxta
canonicas ſanctiones.
Die 22. Martii ſacra Congregatio rerum Con-
ſiſtorialium re iterum diligenter examinata, per-
ſiſtit in decretis ſub die 28. Januarii 1649. videlicet
quod petitur nequaquam eſſe concedendum.

De Privilegiis.

Cap. Cum & plantare.

SVMMARIVM.

1 *Religionem novam erigere pertinet ad ſolum Papam.*
2 *Religioſi etiam exempti non poſſunt Eccleſias, aut decimas recipere de manibus laicorum abſque actoritate Diæceſani.*
3 *Conſtitutio juris antiqui declaratoria trahitur, etiam ad præterita.*
4 *Interdictus, & excommunicatus in una Eccleſia intelligitur ubique interdictus, & tanquam excommunicatus vitari debet etiam ab exemptis.*
5 *Religioſi in Eccleſiis ſibi pleno jure non ſubjectis quale jus conſequantur.*
6 *Et quale in ſubjectis pleno jure.*
7 *Templarii & Hoſpitalarii ſemel in anno admitti poſſunt ad Divina officia in Eccleſia interdicta.*
8 *Oblati non gaudent privilegiis Religionis, niſi ex toto ſint tranſlati.*
9 *Milites Hieroſolymitani extra Conventum degentes, an teneantur ſemel in anno confiteri Presbytero Parochiali, & ab eo in Paſchate Sacram Communionem recipere, anne de his teneantur reddere rationem loci Ordinario, & num. ſeqq. uſque in fin.*
10 *Parochus non eſt proprius Sacerdos Religioſorum, ſed eorum Prælatus, vel Delegatus ab ipſo, & nu. ſeqq.*
11 *Milites Hieroſolymitani ſunt verè Religioſi.*
12 *Abſolutio Sacramentalis eſt actus judicialis, qui in non ſubditum exerceri non poteſt.*
13 *Religioſi prohibentur alteri confiteri, quàm proprio Prælatis.*

14 Re-

14 *Regulares extra clauſtra degẽtes nõ ſubſunt Epiſcopo, niſi ratione delicti.*
15 *Regulares itinerantes confiteri non poſſunt Sacerdotibus ſæcularibus niſi de ſuorum Superiorum licentia.*
16 *Monachi ſive ſint in monaſterio, ſive extra tenentur ſemel in menſe confiteri: & quando ſunt extra poſſunt confiteri Prælatis, in quorum Parochia degunt, vel alijs Religioſis, vel Epiſcopis*
17 *Niſi obſtent Conſtitutiones à Sede Apoſtolica confirmatæ.*
18 *Milites Hieroſolymitani confiteri debent. Priori vel Fratri Cappellano ſui Ordinis*
19 *Milites Hieroſolymitani extra Conventum degentes, qui præcepto Eccleſiæ de confitendo ſemel in anno, & communicando in Paſchate non ſatisfaciunt, ſubſunt punitioni Ordinarij loco tãtum Sedis Apoſtolicæ Delegati.*

1 CVM ET PLANTARE. Summatur, &
dividitur ut per Jo. Andr.
Nota primò, ibi, *plantane ſacram Religionẽ*, ad ſolum Romanum Pontificem
pertinere novam erigere Religionem, de quo ple-
nius legitur. & notatur in cap. *fin. ſupra de Religioſis
domibus*, & in cap. *Vnico eod. tit. lib. 6.* & *hic* notãt Hoſt
in princ. Jo. Andr. *num. 2.* Cardin. *in princ. in verb.
Plantare*, Butr. Anchar. & omnes *in 1. notab.*
2 Secundò nota ibi *Eccleſias*. Religioſos etiam
exemptos non poſſe Eccleſias, aut decimas recipe-
re de manibus laicorũ abſque auctoritate Diœce-
ſani, & de hoc in cap. *Cum Apoſtolica, de ijs, quæ fiunt
à Prælatis.*
3 Tertiò nota ibi, *Dimiſſis quaſcumque contra teno-
rem iſtum aliquo tempore receſſerunt.* Conſtitutio-
nem iuris antiqui declaratoriam trahi etiam ad
præterita. De quo dic, ut plene ſcripſi in cap.
Quoniam, ſupra de Conſtitutionibus.
4 Quartò nota in §. *excommunicatos.* Interdictũ,
& excommunicatum in una Eccleſia intelligi ubi-
que interdictum, & tamquam excommunicatum
vitandum eſſe etiam ab exemptis: concordat cap.
Nulli, infra de ſentent. excomm. & *hic* notant gloſ. *in
verb. Excommunicatos*, Hoſt. *n. in eod. verb.* Butr. *n. 6.*
Abb. *in 1. not.* Marian. Socin. *num.* 4. & cæteri
5 omnes
Quintò nota ex §. *In Eccleſijs*: quale jus conſe-
quantur Hoſpitalarij, & alij Religioſi in Eccleſijs,
quæ ſibi non ſunt pleno jure ſubiectæ: Conſe-
quuntur enim nudum jus præſentandi, & rationem
de temporibus inquirendi. inſtitutio verò, & de-
ſtitutio ad Epiſcopum pertinent, nec valet con-
traria conſuetudo, ut in c. 1. *de Cappell. Monach. lib.
6.* & *hic* notant Butr. *num. 7.* Abb. *num. 2.* Marian.
Socin. *num. 6.* & communiter DD. Ergo à contrario
ſenſu ſecus dicendum eſt ſi Eccleſiæ ſint eis pleno
jure ſubjectæ: ſed hoc intelligunt Jo. Andr. *nu. 4.
in ver. Repreſentet.* & alij proximè, citati, quando
Eccleſiæ, & populus ſunt exempti. Si verò popu-
lus non eſt exemptus, licèt Hoſpitalarij, & Reli-
gioſi hujuſmodi habeant ibi jus inſtituendi, tamen
oportet inſtitutum repræſentari Epiſcopo, ut re-
cipiat ab eo curam populi, & de illa cura tenetur
Epiſcopo rationem reddere, & hac ratione pote-
rit Epiſcopus eum viſitare, & in viſitatione quæret
ab ipſo quomodo celebret populo divina officia
& quomodo illius Sacramenta miniſtret. De alijs
autem temporalibus, & ſpiritualibus tenetur re-
ſpondere Religioſis, quibus eſt ſubjectus.
7 Sextò nota in §. *Quod ſi Templarij*, unum privi-
legium Templariorum, videlicet ut in Eccleſia
interdicta ſemel in anno admittantur ad divina
officia.
8 Vltimò nota in §. *De Confratribus*. Oblatos ali-
cui ex Religionibus non potiri ejuſdem Religionis
privilegijs, niſi ex toto ſint tranſlati, eo quod ſe, &
ſua ipſi Religioni obtulerint. Aliàs enim rema-
nent ſub juriſdictione Ordinariorum, ut hic no-
tant gloſ. *in verb. Nullatenus*, Innoc. *ad fin. in verb.
Eximantur*, Hoſtin. *num. 9. in verb. Omnino*, Butr.
Abb. & Marian. Socin *in ultimo notab.* concordat
textus in cap. *Vt Privilegia*, *infra eodem*, & ibi dixi
latiſſimè *à num. 1. uſque ad num. 40.*
9 Porrò, cum fratres Hoſpitalis quandoque exce-
dant in pluribus contra Epiſcopalem auctoritatem
& ſcandalum faciant, ac periculum animarum in-
ducant, ut hic dicitur ad exemplum Epiſcoporum,
qui in Concilio Lateranenſi de his graviter ſunt cõ-
queſti, quæſivit Archiepiſcopus Elboren, Vtrũ Ho-
ſpitalarij, ſeu Milites Sancti Joãnis Hieroſolymitani
extra Conventum degentes; teneantur ſemel in
anno confiteri Presbytero Parochiali, & ab ipſo in
die Paſchatis ſacram Communionem recipere.
Secundò, An de his teneantur reddere rationem
loci Ordinario.
Ad primum videtur reſpondendum non teneri
10 ſive jus commune, ſive ipſorum Militum ſtabili-
menta attendamus: nam quod pertinet ad jus cõ-
mune, ex decreto Concilij Generalis in cap. *Omnis
utriuſque, infra de pœnit. & remiſſ.* Statutum eſt, ut
unuſquiſque ſaltem ſemel in anno peccata ſua pro-
prio Sacerdoti confiteatur, & in Paſchate ſuſcipi-
at Eucharistiæ Sacramentum. Sed Presbyter Pa-
rochialis, ſeu Parochus non eſt proprius Sacerdos
Militum Hieroſolymitanorum. Ergo ipſi Milites
non tenentur eidem Parocho confiteri, nec de il-
lius manibus in Paſchate Eucharistiam ſuſcipere.
Minor patet, quia cùm Milites Sancti Ioannis
11 Hieroſolymitani emittentes tria vota ſubſtantia-
lia ſint verè Religioſi, Mohed. *dec. 10. de cauſ. poſſ.
& proprietatis*, & ſæpius cenſuit Sac. Congregatio
Concilij: Presbyter Parochialis non poteſt dici
proprius illorum Sacerdos, de quo loquitur d. cap.
Omnis utriuſque. Sed Prælatus, cui ſubſunt, vel
Delegatus ab ipſo, ut probatur expreſſè in extra-
vagan. Benedicti XI. *Inter cunctas*, §. *Sed quia, de
privileg.* ibi, *non Religioſos*, qui ſecundum ſtatu-
ta ſuorum Ordinum proprijs Prælatis confiteri de-
bent. Facit Extravag. Ioann. XXII. *Fas electionis,
de heret.* ubi damnatur error Ioan. de Poliaco,
qui adſtruebat confeſſos Regularibus habentibus
licentiam generalem audiendi confeſſiones, tene-
ri eadem peccata, quæ confeſſi fuerant, iterum
confiteri proprio Sacerdoti, quem dicebat eſſe ſo-
lum Presbyterum Parochialem.
12 Præterea ad hoc, ut Sacerdos validè abſolvere
poſſit à peccatis, duo requiruntur de jure commu-
ni, videlicet poteſtas, quam in ipſa ordinatione
accipiunt, ut habetur in *cap. 15. in princ. ſeſſ. 23.* &
juriſdictio in pœnitentes, cùm abſolutio Sacra-
mentalis ſit actus judicialis, qui non poteſt validè
exerceri in non ſubditum, ut eſt diffinitum à Con-
cil.

cil. Tridentin. in *Can. 9. ſeſſ. 14. de Sacramento Pœnitent.* ex decreto dicti *cap. 15.* additum eſt tertium requiſitum, ut Sacerdos vel parochiale beneficium habeat, vel Epiſcopi approbationem: Presbytero autem parochiali quoad Milites Hieroſolymitanos deficit ſecundum requiſitum, idest juriſdictio, cùm ipſi ſint exempti ab omni juriſdictione Ordinariorum, etiamſi degant extra conventum, ut patet in Concilio Tridentino *cap 11. verſ. Exceptis tamen iis, ſeſſ. 24.* niſi in caſu d. *c. 3. ſeſſ. 6.* ergo tantùm abeſt, ut teneantur confiteri Parocho, ut ſi de facto confiteantur, abſolutio nulla atque irrita ſit ex defectu juriſdictionis: nulla enim eſt abſolutio, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, vel delegatam non habet juriſdictionem, ut ſimiliter eſt diffinitum à Tridentina Synodo *ſeſſ. 14. cap. 7 de caſ. reſervat.*

13 Demum ſuppoſito ſtatu Religioſo eorumdem militum, idem probat efficaciter text. in dicta Extravag. *Inter cunctas, de privileg.* ubi interdicitur Religioſis ne cuipiam confiteantur niſi proprijs Prælatis, facit tex. in cap. 1. ibi, Monachus pœnitentiam nemini tribuat, niſi ſibi invicem, 16. q. 1. Item facit. cap. *Si Epiſcopus, §. Nulla quoque, de pœniten. & remiſſ. lib. 6.* ubi dicitur nulla poſſe conſuetudine introduci, ut quis Confeſſorem ſibi eligere valeat, præter ſui Superioris licentiam.

14 Neque obſtat, quod cum hujuſmodi Milites degant extra conventum, ut ſupponitur in dubio, ſubſint Epiſcopo etiam quoad ea, quæ ad curam animarum non pertinent, ex Decreto Concilij Tridentini, *cap. 3 ſeſſ. 6.* Quoniam reſpondetur ex d. cap. 3. Regulares extra conventum degentes nõ ſubeſſe Epiſcopo, niſi ratione delicti, ut patet ex verbis ejuſdem Capituli ibi *ſi deliquerit*: Equites autem Hieroſolymitani, qui ſemel in anno peccata ſua non confitentes Presbytero parochiali, vel ab ipſo in Paſchate ſacram Communionem non ſuſcipiunt, minime delinquunt, dummodo alias coram proprio Sacerdote, & in ſuis Eccleſijs præ-
15 cepto Eccleſiæ ſatisfaciant, ut dictum eſt; & ſic quoad Sacramenta non ſortiuntur forum Ordinarij. Debent enim confiteri ſuis Prioribus, vel Capellanis, vel alteri de ipſius Prioris licentia, ut inferius dicetur. Sicut videmus alios Religioſos itinerantes non poſſe peccata ſua confiteri Presbytero ſæculari, niſi de ſuorum Superiorum licentia, & abſolutionem aliter factam eſſe ipſo jure nullã ut pluribus probat noviſſimè Ludovic. Miranda *in manuali Prælator. tom. 2. q. 33. art. 6. in 1. concl.* dicens: generali conſuetudine Religionum receptum eſſe, ut iter facturi prius à proprijs Prælatis facultatem obtineant ſibi Confeſſorem eligendi, & ibi refert non ſolum plura privilegia Sixti IV. Leonis X. & aliorum Summorum Pontificum, quibus ſit facultas Religioſis itinerantibus eligendi Confeſſorem, ſed etiam ſpecialem prohibitionem Clementis IV. & Bonifacij VIII. ne quis ex Fratribus Minoribus, excepto mortis articulo, alijs, quam ejus Ordinis Sacerdotibus confiteatur.

16 Adverte tamen, quia in prædictis aliter videntur ſentire DD. in Clem. *Ne in agro, §. Sane, de ſtat. Monach.* ubi in ſpecie Petr. de Anchar. *num. 5.* Nota, inquit, quod ſive Monachi ſint in monaſterio, ſive extra, tenentur ſemel in menſe confiteri, & quando ſunt extra, poſſunt confiteri Prælatis, in quorum Parochia degunt, vel alijs Religioſis ad hoc deputatis per diœceſanum: allegat cap. 1. 16. *qu.* 1. & Clem *Dudum, de ſepultur.* quæ tamen jura hoc non probant. Poſſunt etiam ſecundum eum confiteri Epiſcopo invitis Prælatis, ut notat Archidiacon. in cap. *Qui reſiſtit, nu. 6. 11. qu. 3.* ubi dicit, ſe non credere Abbatem poſſe prohibere Monacho, ne confiteatur Epiſcopo, vel Pœnitentiario ejus: hoc ideo, quia Epiſcopus eſt Ordinarius ſingulorum, qui ſunt in ſua diœce-
17 ſi. Hoc tamen limitat, niſi ſecus ſit expreſſum in Conſtitutionibus Monachorum, quæ confirmatæ ſint à Papa. Nos verſamur in caſu hujus limitationis, ut conſtat ex dictis ſupra, *nu. 13. & 15.* & mox ſubijciam.

Quod ſpectat ad ſtabilimenta Ordinis S. Joan-
18 nis Hieroſolymitani res ſit magis clara: nam in eis expreſsè interdicitur militibus, ne alteri cuipiam confiteantur, quàm Priori, aut alicui Capellano ejuſdem Ordinis, niſi de ipſius Prioris licentia, vel eo abſente, de licentia Superioris, ut habetur in *tit. 3. de Eccleſia, ſtatuto 7. pag. 24* Quæ quidem ſtabilimenta cùm à multis Summis Pontificibus fuerint confirmata, ſunt omnino obſervanda, ut per Archid. *loco citato*, cùm præſertim non ſint contraria Decreto Concilij Tridentini *ſeſſ. 23. cap. 15.* quod nihil ſtatuit de pœnitentibus Regularibus, imo ſe reſtringit ad confeſſiones ſæcularium; & conſonant Sacrorum Canonum diſpoſitioni, ut ex dictis conſtat. Quibus etiam accedit Conſtitutio 9. Pij IV. *Circumſpecta,* in Bull. *tom. 2. pag. 9,* quæ *in* §. 29. tribuit facultatem fratribus Capellanis Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani militum, in ipſorum familiarium confeſſiones audiendi, illiſque Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum adminiſtrandi.

Ad ſecundum reſpondetur, Milites extra con-
19 ventum degentes teneri omnino reddere rationẽ Ordinario, quod annuæ confeſſionis, & communionis præceptũ adimpleverint: nam cum omnes Chriſti fideles arctentur præcepto d. cap. *Omnis utriuſq; de pœnit. & remiſſ.* utiq; ſi Milites Hieroſolymitani illud non adimpleant, graviter delinquũt Ratione autem delicti degentes extra conventum ſubſunt viſitationi, punitioni, & correctioni Ordinarij tamquam in hoc à Sede Apoſtolica delegati, ut in d. *cap. 3. ſeſſ 6.* & ita aliàs re diligenter examinata, reſpondit Sacra Congregatio Concilij, quæ hujuſmodi dilictum etiam cõnumeravit inter graviora.

De Privilegiis, &c.

Cap. Patentibus.

SUMMARIUM.

1 Campanæ in Oratorij privatis publicè teneri non poſſunt.

2 Campanas habere in loco publico, & elevato eſt ſignum loci publici, & ſacrati.

3 Hoſpitalia, & Oratoria cum non apparent conſtructa auctoritate Epiſcopi, ex quibus ſignis præſumantur publica, vel privata.

4 Exempti delictum ſi extendit vires ſuas, & affectum extra locum exemptum, licet committantur in loco exempto, poteſt per Ordinarium puniri.

5 Declaratur.

Reli-

6 Religioſi an liceat in eorum Oratoriis, vel Monaſteriis unam, vel plures habere campanas, & nn. ſeqq. uſque in fin.

7 Intellectus cap. Nimis iniqua, de exceſſib. Prælator. *& n. 13.*

8 Conceſſa omnia videntur, quæ non inveniuntur prohibita.

Declaratur n. 14.

9 Unicuique licet in ſuo facere quod vult, dummodo nihil in alienum immittat, etiamſi per hoc alius lædatur: quod intelligitur de immiſſione rei corporalis, n. 17.

10 Campanarum plurium quæ ſint cauſæ, & n. 12. & 22.

11 Cauſa rei ceſſans rei finem imponit, & perſeverans eam ampliat, & extendit.

12 Campanarum ſonus eſt adinventus ad convocandam populi multitudinem, ad audiendum verbum Dei, & n. 22.

15 Singularitas nõ ſemper pluralitatẽ excludit.

16 Taxativæ dictiones non ſemper in oratione ſubaudiuntur.

17 Fumus enumeratur inter corporalia.

18 Mendicantibus poſt Extravagantem. Ioannis XXII. Quia cunctos, *non licet in ſuis conventibus habere niſi unam campanam, & n. 25.*

19 Et quid ſi unam habeant pro ſe, & aliam pro Univerſitate.

20 Et quid ſi antea plures habuerint ſine contradictione, & n. 26.

Et quid ſi ita habeat conſuetudo, n. 27.

Et quid ſi habeant parochias, n. 28.

21 Campanulas habere, & privatim pulſare non eſt prohibitum Religioſis in eorum officinis, & in privatis Oratoriis, & n. 24.

22 Campanam in privato Oratorio Religioſi publicè tenere, & pulſare non licet.

23 Pluralitas quandoque reſolvitur in ſingularitates,

28 Parochiales Eccleſiæ ſi campanas tres, videlicet grandiorem, mediam, & minimam habere non poſſit, ſaltem duas debet habere.

1 PATENTIBUS. Religioſi in domibus privatis, licet ſint ibi privata oratoria, non poſſunt habere campanas, hoc dicit Joan. Andr. Butr. Cardin. & Anch. vel ſic ſecundum Abb. & Marian. Socin. in oratoriis privatis campanæ publicè teneri non poſſunt etiam per Religioſos: & ſunt duæ partes, conſultatio & reſponſio, ſecunda ibi, *reſpondemus.*

2 Nota primò ex hac littera in loco publico, ſeu elevato habere campanas, & publicè pulſare, eſſe ſignum loci publici, & ſacrati, ut hic notat Anton.
3 de Butr. *n. 3.* Abb. Marian. Socin. & Dec. omnes *in 1. notab* & idem Butr. in cap. *ultim. nu. 5. ſupra de cenſib.* inferentes ex hoc ad deciſionem quæſtionis quotidianæ, an hoſpitalia, vel oratoria in dubio cenſeantur publica, vel privata, cùm non appareat, an auctoritate Epiſcopi ſint conſtructa: nam ſi ibi eſt campana elevata, quæ publicè pulſatur, ſignum eſt ea eſſe publica, & Epiſcopo ſubjecta: & idem dicitur ſi ibi celebratur: ſunt enim iſta ſigna loci publici, arg. cap. *Unicuique,* & cap. *ſequen. de conſecrat. diſt. 1.* & notat. Archid. in cap. *Nemo, n. 3. verſ. Ubi autem dubium eſt, ead. diſt.* & plenius idem Abb. in cap. *Inter dilectos. n. 1. verſ. Sed contra hoc, de donationib.* & latè conſuluit Federic. de Sen. *conſ. 130. Factum eſt tale. Quadam domus per tot.* Adverte tamen quia actus ſolius celebrationis Miſſæ neceſſariò non concludit locum eſſe publicum, ut probat. tex. in d. cap. *ultim.* ubi dicitur in oratoriis privatis interdum celebrari; & ſic non probat hoc eſſe quod ab hoc contingat abeſſe, cap. 2. *de translat. Epiſcop.* & l. *Neque natales, C. de probationib.* quod dicit eſſe notandum Abb. in d. cap. *ultim. n. 1. verſ. Item nota*: intelliges ergo celebrationem Miſſæ ſignum eſſe loci publici, & ſacrati, ſi actus celebrationis ſit publicus, ita ut omnes indifferenter admittantur, prout intelligunt Archid. in d. cap. *Nemo, n. 3.* & declarant Butr. in dicto cap. *ultim. in tertio notab.* & Abb. *n. 1. de cenſib.*

4 Secundò, ex hac littera colligit Anton. de Butr. *n. 5.* quod ubi delictum exempti extendit vires ſuas, & effectum extra locum exemptum, licèt committatur in loco exempto, nihilominus poteſt per Ordinarium arceri, & puniri: nam campanæ non pulſantur niſi propter auditum; & quamvis pulſentur in loco exempto; tamen propter ſonum extenditur turbatio ad locum non exemptum: ad quod facit cap. *Tuarum, infra eod.* concordant *hic* Abb. *nu. 4. verſ. in gloſ. 2.* qui pluribus hoc confirmat &
5 Marian. Socin. *in ultim. notab.* Quod puto verum niſi privilegium exemptionis ſit conceſſum etiam ratione rei ſitæ, contractus initi, & delicti commiſſi extra locum exemptum, ſicut ſunt hodie exemptiones Religioſorum ferè omnium, ut plenè ſcripſi in d. cap. *Tuarum, à nu. 18. uſque ad n. 25.* Tunc enim etiamſi campanæ pulſarentur in ipſomet loco non exempto, tamen exempti non poſſent ab Ordinario puniri, quia hujuſmodi exemptiones ſpeciales non ſunt ſublatæ per cap. *Volentes, de privileg. lib. 6.* ut ex facto reſpondit Gemin. *conſ. 72. Quia articulus ipſe, nu. 1. col. 3. in princip. verſ. Infertur ſecunda concluſio*, & dixi in præallegato cap. *Tuarum, num. 16. & ſeqq. infra eod.*

6 QUÆRO generaliter, an Religioſi poſſint in ſuis oratoriis unam, vel plures habere campanas.

7 Difficultas verſatur in conciliatione hujus Decretalis, ubi hoc prohibetur, cùm cap. *Nimis iniqua, ſupra de exceſſib. Prælat.* ubi recenſetur inter alia gravamina Fratribus Prædicatoribus illata, quod non permittantur in eorum oratoriis aſſervare Euchariſtiæ Sacramentum, nec habere campanam.

Pro ſolutione dantur tres intellectus. Primus eſt Goffredi in d. cap. *Nimis iniqua*, quod ille textus loquatur de oratoriis publicis, quæ ſunt in monaſteriis Religioſorum; hoc autem cap. de oratoriis exiſtentibus in eorum domibus privatis, vel grangiis: & hic intellectus eſt ſatis amicus litteræ, & magis placet Abbati *hic n. 5. verſ. Et quamquam primus intellectus Goffredi multum mihi placeat*, & Marian. Socin. *n. 10. verſ. Dicit Dominus meus.*

Secundus intellectus eſt Innocentii *hic*, videlicet quod textus in d. cap. *Nimis iniqua*, procedat ex privilegio, vel gratia ſpeciali: hæc autem Decretalis de jure communi.

Tertius intellectus eſt Hoſt. *hic, n. 1.* qui exponit verbum, *campanas,* ſcilicet plures, l. *Ubi numerus, ff. de teſtib.* Pluralitas ergo, & pulſatio publica hic reprobantur, ſed unicam habere campanam non

eſt

eſt eis prohibitum : & ita procedit text. in dicto
cap. *Nimis iniqua*, qui in ſingulari loquitur ibi,
nec ſuſtinentes eos habere campanam: & ſic licet Re-
ligioſis habere unam, ſed non plures, ut in hac lit-
tera; & Hoſtienſem ſequitur Archid. in cap. Quidā
in fine, 18. *q*. 2. quod dicit perpetuò notandum
Abb. *hic n*. 5. *verſ. Vel tertio*, ſecundum Hoſtien. &
putaſſimum pro Mendicantibus, qui tenent plures
campanas, ita ut eorum loca videantur principa-
liora in civitate, non enim poſſunt de jure com-
muni teneri niſi unam, idque debet eis ſufficere cū
populum non habeant: & hoc ſecundum eum ſer-
vant Fratres Minores de Obſervantia, pro quibus
facit Clem. *Exivi, de Paradiſo*, §. *Licet verò*, *verſ. Hinc
ſeſe etiam*, & *verſ. Quamvis etiam*, *de verbor. ſignific*. ſe-
quitur Jo. de Selva *in tract. de benef. par*. 1. *q*. 5. *n*. 101.
Porrò fuit olim magna lis in Curia Romana
utrum Fratres Prædicatores poſſent habere plu-
res campanas: & dicebatur poſſe. Primò, ex re-
gula, quæ dici conſuevit, omnia videntur conceſſa,
9 quæ non probantur prohibita *l. Statuas*, *C. de re-
lig. & ſumpt. funer*, l. *Nec non*, §. *Quod eis*, *ff. Quib.
ex cauſ. major*. l. *Ab ea parte*, *ff. de probation*. Se-
cundò, ex alia regula, quæ habet unicuique licere
in ſuo facere quod vult, dummodo nihil in alie-
num immittat, l. *Sicuti* §. *Ariſto*, *ff. ſi ſervit. vindicet*;
etiamſi per hoc alius lædatur, dummodò doloſè
non faciat, ut l. *Flaminum*, §. *ult*. & *duabus legib.*
10 *ſeqq. de damn. infect*. l. 1. §. *Idem ait*, & §. *Denique*,
Marcellus ff. de aqua pluvia arcen. Tertiò, quia cauſa
pluralitatis campanarum eſt honor Sanctorum,
11 decor cultus divini, & convocatio populi. Sed iſtæ
tres cauſæ ſubſunt in Eccleſiis Prædicatorum: Ergo
& jus pluralitatis campanarum, quia ſicut cauſa
rei ceſſans rei finem imponit, ita & præſervans,
eam ampliat, & extendit, l. *Planè*, *ff. de oper. liber*.
l. *Adulter*. *ff. de adulter*. l. *Adigere*, §. *Quamvis*, *ff. de
Iurepatron*. & cum paris ſimiliſque malitiæ ſint, ju-
ſtum & competens videtur eiſdem privilegiis glo-
12 riari, l. *ultim*. *C. de Palatin. Sacrar. largit. lib*. 12. Et
quod ſonus campanarum ſit adinventus ad con-
vocandum populum, ſive populi multitudinem
ad audiendum verbum Dei, ſatis innuitur Numer.
cap 10. ibi, *Fac tibi argenteas tubas, & ductiles, quibus*
13 *convocare poſſis multitudinem*: & infra, *ubicumque
increpueris tubis*, *congregabitur ad ſe omnis turba*. In
contrarium allegabatur hoc cap. ubi prohibetur
campanarum pluralitas etiam Religioſis: & cap.
Nimis iniqua, de exceſſ. Prælat. ubi conceditur eis ha-
bere campanam: ergo unam dumtaxat. Sed ad
prædicta reſpondebatur non obſtare hoc cap. quia
loquitur de Oratoriis conſtructis in privatis domi-
bus, de quibus habetur in Auth. *Ut in privat. domib.*
Sacra myſteria non fiant, in rubro, & nigro, & de
quibus procuratio dari non debet, ut cap. *ultim.*
ſupra de cenſib. Nec debet intelligi de monaſteriis
ubi ſunt ſolemnes Eccleſiæ, & Conventus, ut cap.
Si quis etiam, de conſecrat. diſt. 1. & quod inter iſta
ſit patens differentia, liquet ex cap. *Quidam Mo-
nachorum* 18. *qu*. 2. & ibi notatur. Item non ob-
ſtat d. cap. *Nimis iniqua*, ubi legitur in ſingulari
campana, quia narrat gravamen, quod infereba-
tur Prædicatoribus, & Minoribus, videlicet quod
Prælati eis campanam non permittebant: & illud
gravamen ibi tollit. Quis ergo dixerit legem pro-
ditam in eorum favorem debere gravamen eis
inducere: certè qui hoc dicit à mente legiſlato-
ris divertit, l. *Deducta*, §. *final*. *ff. ad Trebell*. cap.
14 *Tranſmiſſæ*, *infra de verbor. ſignificat*. Hæc enim ra-
tio pro eis poſita eſt, non contra ipſos, l. *In ratione*
§. *Tametſi aut. ff. Ad leg. Falcid*. Quippe ſi ante d. cap.
Nimis iniqua præceſſiſſet prohibitione campanas
haberent, tunc permittendo eis habere campa-
nam, fortè maneret prohibitio in aliis; Sed cum
nulla præceſſerit prohibitio, & tantummodo tolla-
tur gravamen, quod inferebatur circa unam cam-
panam, non licèt hinc deducere prohibitionem
ſuper pluralitate, quia ſecundum hoc unum con-
trariorum induceret reliquum, ſcilicet conceptio
prohibitionem quod eſſe non debet, l. *Legata inu-
tiliter*, §. *fin*. *ff. de adimend. legat*. l. *Cum tale*, *ult. ff.
de condit. & demonſt*. Sicut nec prohibitio inducit
ejus contrarium, videlicet juſſum affirmativum l.
Titius, *ff. de manumiſſ. teſtam*. Ita nec conceſſio de-
bet inducere prohibitionem, cum loquimur de
his, quæ aliàs ſui natura prohibita non ſunt, ut legi-
tur, & notatur in cap. *Inter corporalia, de transl. Epiſc*.
nec etiam multum à verbi proprietate recedit,
quod prohibendo gravamen circa campanam illa-
15 rum, etiam de pluralitate campanarum intellexiſſe
videatur, ut l. *Si pluribus, ff. de leg*. 2. l. *Si pures de leg*. 3.
& l. *Si neceſſarios*. §. *Si annua*, *ff. de pignorat. action*.
neque enim ſemper ſingularitas pluralitatem ex-
16 cludit, l. *Inuſu, ff. de verb. ſignificat*. l. 1. §. *Hoc edictum
ff. Quod falſ. tutor. author*. Signa enim taxativa ut
tantùm, & dumtaxat, non ſemper ſubaudiuntur in
oratione. Unde non eſt bona illatio, Tu habes u-
num oculum: ergo unum tantum, ut l. *ult*, §. 1. &
ibi notat. *ff. de leg*. 2. & una via ducit Romam: er-
17 go una tantum; & actio edita demonſtrat ſpeciem
futuræ litis ſed non ſola, ut l. 1. *circa princ. ff. de edend*.
& aliud eſt dejicere Epiſcopum, ergo Epiſcopum
ſolum, cap. Requiſiſti, de teſtam. Objiciebatur et-
jam contra prædictos fratres quod immiſſio ſoni-
tus campanarum ad alienum eſſet contra d. l. *Si-
cuti*, *Ariſto ff. Si ſerv. vindicet*. Sed ibi intelligitur de
immiſſione rei corporalis, ut patet per exempla ibi
poſita, ſcilicet fragmentorum aquæ, & fumi, quæ
tria conſtat eſſe corporalia, de primis duobus patet
ad ſenſum, de tertio ſcilicet de fumo notatur *Inſtit.
de reb. corp. & incorporalib. in princ*. & in l. 1. §. 12 *ff de
rerum diviſione*, Ita conſuluit Oldrad. *in conſ*. 228. *in-
cip*. *Quod Fratres Prædicatores*, *per totum*, cujus re-
ſponſum ferè ad calamum tranſtulit Alberic. de
18 Roſate *in dictionario in ver*. *Campana*, & ſequuntur
hic Marian. Socin. *num*. 10. & Decius *num*. 12.
Tu verò dicas hujuſmodi altercationem ſubla-
tam eſſe per Conſtitutionem Io. XXII. quam DD.
noſtri non allegant in Extravagan. *Quia cunctos*, *de
officio Cuſtodis*, ubi præmiſſa Cathedralium, &
aliarum Eccleſiarum querela, quod nonnulli Men-
dicantium Ordinum profeſſores in aliquibus ſuis
Conventibus plures campanas obtinent, & impo-
ſterum ſatagunt obtinere, & propterea juſtitiæ de-
trahitur; & exinde civitatibus locorum interdum
affertur Divinis officiis impedimentum, videtur,
inter ipſos lingus, & ſcandalis via aperiri, ſtatui-
tur primo, (ut Religioſi dictorum Ordinum Men-
dicantium in nullo conventu ſuo, ſeu loco plures
campanas habeant ſine Sedis Apoſtolicæ licentia
ſpeciali, ſed una tantummodo pro loco quolibet
ſint contenti. Secundò, ut ſi communitas, ſeu Uni-
verſitas aliqua eccleſiaſtica, vel mundana, ſeu ii-
dem Religioſi pro hujuſmodi Univerſitate in ali-
quo ipſorum locorum campanam aliam habue-
rint, vel nunc habent, non illam, ſed aliam ſolam
eorum-

eorum ſpecialiter uſibus deputatam pulſare valeāt
horis diurnis, & nocturnis Miſſis, & aliis conſuetis.
20 Tertiò, permittitur eiſdem Religioſis, ut ibi hacte-
nus plures campanas ſine lite, & contradictione
qualibet in uſus dumtaxat proprios habuerint, &
nunc habent, illis etiam deinceps libere uti poſſint,
aliis quibuscumque per eos habitis intra trium mē-
ſium ſpatium de ſuis locis, ſeu campanilibus depo-
21 nendis, & nullatenus iterum reponendis. Quartò
declaratur, ut campanulæ, quæ in Refectoriis, Sa-
criſtiis, Capitulis, & aliis forſan officinis Religioſo-
rum ipſorum conſueverunt habere ſub dicta ordi-
natione nullatenus comprehendantur.) Hæc ibi.
22 Quibus poſitis conclude veritatem ſub diſtin-
ctione: nam autem quæritur de Oratoriis privatis,
domibus, vel grangiis: & in his nec unam campa-
nam licèt eis obtinere in loco publico, ſeu eleva-
to, quia cùm ibi Miſſas, & divina officia publicè
nequeant celebrare, ut dixi in cap. *olim* ſupra de
cenſibus, conſequens eſt, ut nec poſſint ibi publi-
cè habere, aut pulſare campanam, cujus præcipuus
eſt uſus plebem vocare ad divina officia, ut cap. 1.
& 2. *de off. Cuſtodis*, & conſtat ex dictis ſupra *nu*. 11.
23 & 12. Et in ſumma de hoc eſt caſus expreſſus non
cavillando litteram in hac Decretali, quæ etſi lo-
quatur in plurali de campanis, hoc tamen facit,
quia eodem modo de Hoſpitalariis, & Templa-
riis, eorumque Oratoriis loquitur in plurali. Unde
verbum *Campanas*, debet diſtributivè accipi ſin-
gula ſingulis referendo, ſecundum ea, quæ notat
Bartol. in l. *Falſa*, §. *Si quis*, *num*. 1. *ff. de condit. & de-
monſtration*. & fusè Everardus *in ſua Centuria legali
in loco à vi numeri, à n*. 9. *uſq. ad n*. 10. Similis expo-
ſitio fit in cap. *Ut privilegia, in fine, infra eodem* & hoc
uſu receptum eſt; nullibi enim ſervatur, ut in Ora-
24 toriis, quæ ſunt intra domeſticos parietes, in loco
elevato teneatur vel publicè pulſetur campana.
Non tamen eſt prohibitum ibi tenere campanu-
lam privatam, & privatim pulſare, ut à contrario
probat hæc littera in verb. *Publicè*, ſecundum An-
ton. de Butr. *hic n*. 30. Anchar. *n*. 2. Abb. & Marian.
Socin. *in* 2. *notab*. & Dec. *n*. 8. & 23.
25 Aut quæritur de Oratoriis publicis, vel Eccle-
ſiis, quæ ſunt in ipſis monaſteriis Religioſorum:
& planum eſt eis non licere in eorum conventi-
bus, & locis plures campanas habere ſine ſpeciali
licentia Sedis Apoſtolicæ, ſed una tantùm pro quo-
libet loco debere eſſe contentos, ut eſt expreſſum
ad litteram in eadem Extravaganti, Joan. XXII.
Quia cunctos, & concordat Concilium provincia-
le Mediolanenſe IV. *in titulo de ſacris locis, eorumque
cultu*, §. *De campanis, tom*. 4. *Concilior. par*. 2. *fol*. 437.
col. 2. ubi ſic legitur (Simplex Eccleſia, Oratorium-
ve unam tantùm campanulam habeat, ut Ioannis
XXII. conſtitutione ſancitum eſt. Itaque hodie eſt
approbata opinio Abbatis quod Religioſis non
liceat in Eccleſiis, & Oratoriis monaſteriorum
ſuorum habere niſi unam campanam.
26 Limita primò; niſi Religioſi in Eccleſiis, vel Ora-
toriis hujuſmodi habuerint plures campanas an-
te prædictam Extravagantem, & nunc ſine lite, aut
conditione habeant, quia tunc eis libere uti poſ-
ſunt, ut diſertis verbis ibi ſtatuitur in §. Cæterum,
& ita eo tempore inſpecto approbatur intellectus
Goffredi ad tex. in cap. *Nimis iniqua, de exceſſ. Prælat.*
& reſponſa Oldrad. contra Hoſtien quod Religio-
ſis Mendicantibus in eorum Oratoriis publicis, &
Eccleſiis de jure communi permiſſum ſit non tan-
tantum unam campanam, ſed etiam plures obti-
nere, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra n. 8.
Limita ſecundò; niſi plures campanas habeant
27 ex antiqua conſuetudine; tunc enim militat ratio,
quæ movit Papam Io. XXII. ad permittendum, ut
Religioſi poſſent retinere plures campanas, ſi eas
habuiſſent ſine contradictione ante tempus con-
ſtitutionis. Item per hanc conſuetudinem ſit redi-
tus ad jus commune antiquum, ut ſupra proximè
dictum eſt, quod eſt favorabile, ut cap. *Cum dile-
ctus*, §. *Cæterum*, & ibi gloſ. notab. *in verb*. *Iuri com-
muni*, & Abb. *n*. 21. *ſupra de conſuetud*.
28 Limita tertiò; niſi monaſteria hujuſmodi, vel
conventus habeant parochias, quia tunc plures ha-
bere campanas, & poſſunt, & debent: unde in Cō-
cilio Mediolanenſi IV. *in loco ſupracitato*, *nu*. 25. *in
§. De campanis* ſic legitur (Parochialis Eccleſia ſi
campanas tres, grandiorem ſcilicet, mediam, &
minimam habere non poteſt ſaltem duas, ubi fieri
poteſt, habeat, eaſque diſtinctio ſoni concentu in-
ter ſe rectè conſentientes pro varia divinorum offi-
ciorum quæ fiunt, ratione, & ſignificatione.)

De Privilegiis, &c.

Cap. Tuarum.

SUMMARIUM.

1. *Hoſpitalarii qui mittunt pro eleemoſynis Cruce falſo ſignatos, privantur prædicationis officio, & miſſi ſi ſunt laici, excommunicantur, ſi Clerici ab officio, & beneficio ſuſpenduntur.*
2. *Quæſtores, qui ad eleemoſynas colligendas ab Hoſpitalariis mittuntur, quas qualitates habere debeant.*
3. *Regulares Mendicantes non ſunt permittendi quærere eleemoſynas per alios, quàm ſui Ordinis fratres. Quæſtorum nomen, & uſum prorſus abolere juſſit Concilium Tridentinum, ibidem.*
4. *Celebrans in Eccleſia polluta non eſt ipſo jure ſuſpenſus, ſed ſuſpendendus. Secus in Eccleſia interdicta.*
5. *Exemptus perſonaliter tantùm, ubilibet delinquat, contrahat, aut res ſita ſit, forum Ordinarii non ſortitur.*
6. *Exemptus reſpectu certi loci ſi delinquat in loco exempto à Diœceſano puniri non poteſt.*
7. *Niſi effectus delicti extendatur, ſeu explicetur extra locum exemptum. Projiciens lapides extra locum exemptum, vel aliàs turbando Ordinarium cum campanis exiſtentibus in loco exempto, ab eodem Ordinario coerceri poteſt, ibidem.*
8. *Immunitate Eccleſiæ an gaudeat exiſtens extra Eccleſiam, qui ſagitta interficit exiſtentes in Eccleſia.*
9. *Exempti reſpectu loci ſortiuntur forum Ordinarii ratione delicti commiſſi, contractus initi, aut rei ſitæ extra locum exemptum.*
10. *Regulares an ratione delicti commiſſi, ſeu contractus celebrati, an rei exiſtentis in loco non exempto ſubjiciantur Ordinariorum juriſdictioni, & an ligentur excommunicatione Epiſcopi edicto propoſita, & n. ſeq. uſque in fin.*
11. *Exemptiones quantumcumque generales locum non habent, cum exempti delinquunt, ſeu contrahunt, aut res litigioſa conſiſtit in loco nō exempto, & n. 14.*

12 Exem-

12 *Exemptiones contra generale Concilium nõ valent niſi Concilio fuerit ſpecialiter derogatum.*
13 *Regularium exemptio non comprehenditur in cap.* Volentes, de privil. lib. 6.
14 *Exemptorum à juriſdictione Ordinarii duæ ſunt ſpecies.*
15 *Privilegii prætextu flagitiorum non creſcit auctoritas.*
16 *Exemptiones ſpeciales etiam ratione delicti cõmiſſi, contractus celebrati, aut rei ſitæ in loco non exempto non fuerunt ſublatæ, aut reſtrictæ per cap.* Volentes de privil. lib. *6.*
17 *Declarans novum jus non inducit. & n. 13.*
18 *Regulares quorumcumque Ordinũ tam Mendicantium quàm nõ Mendicantium, qui fulti ſunt ſpecialibus privilegiis exemptionis à juriſdictione Ordinariorũ ubivis delinquant, ſeu contrahant, aut res ſitæ ſint, [illegible] 1. & num ſeqq.*
19 *Fratrum Prædicatorum, Minorum, S. Auguſtini, Carmelitarum, Servorum, Minimorum, & Clericorum Regularium de Somaſcha exemptio à juriſdictione Ordinariorum etiam ratione delicti, contractus, ac rei refertur.*
20 *Monachorum Caſſinenſium, Carthuſianorum, Olivetanorum, Camaldulenſium, Canonicorũ Regularium Lateranenſium, Militum S. Ioannis Hieroſolymitanorum, & Fratrum S. Spiritus in Saxia exemptio ab Ordinariis etiam in tribus caſibus exceptis ibidem refertur.*
21 *Monachorum Ciſtercienſium exemptio an habeat locum in caſibus delicti commiſſi, contractus initi, aut rei ſitæ in loco non exempto.*
22 *Verbum,* concedimus, *ſeu indulgemus relatum ad id, quod erat conceſſum de jure communi, nihil novum concedit, ſed jam conceſſum oſtendit, & num. 18.*
23 *Societatis Ieſu exemptio à juriſdictione Ordinariorum an ſit reſtricta ad tres caſus exceptos, & num. ſeqq.*
Societatis Ieſu litteræ conſervatoriæ redactæ ſunt ad terminos Conſtitutionis Gregorii XI. de Conſervatoribus, *ibidem, verſ.* Niſi diximus.
Societatis Ieſu Religio comprehenditur in derogationibus generalibus per illa verba, ſocietatum, & cujuſvis alterius inſtituti, *ibidem.*
24 *Privilegiorum communicatio, quam habent Ordines Regulares, comprehendit etiam exemptionem à juriſdictione Ordinarii in tribus caſibus exceptis.*
25 *Fratres B. Ioannis Dei an ſint exempti ab Ordinariorum juriſdictione.*
Regularium correctio de jure communi pertinet ad Prælatos regulares, non autem ad Epiſcopum, niſi Prælatis negligentibus, ibidem verſ. Clauſula enim.
26 *Clauſula,* dummodo Sacris Canonibus. & Tridentini Concilii decretis non adverſentur, *quæ ponitur in litteris confirmationis, & communicationis privilegiorum, intelligitur de Canonibus inſertis in corpore juris.*
Papa auctoritatem cur Concilium Tridentinũ præſervaverit in his tantum, quæ de morum reformatione, atque eccleſiaſtica diſciplina ſtatuta ſunt, ibidem verſ. Etenim cum Canones Concilii.
27 *Derogationem ad cap.* Volentes, de privil, lib. 6. *perperam Regulares in eorum privilegiis inferendam curarunt.*
28 *Fratrum Carmelitarum indultũ, quod occaſione cap.* Volentes, *nullum præjudiciũ generetur eorum exemptioni, quomodo ſit intelligendum.*
29 *Regulares non comprehenduntur in decreto* cap. 14. ſeſſ. 7. *Concilii Trid. innovante Conſtitutionem cap.* Volentes, *& n. 34.*
30 *Lex innovans non egreditur terminos legis innovatæ.*
31 *Papa cum tribuit jus procedendi contra exemptos auctoritate delegata, non violat exemptiones, & num. 33.*
32 *Regularium exemptio ratione delicti extra locum exemptum commiſſi, deducitur ex pluribus Tridentini Concilii decretis, & num. ſeq. uſque ad num. 45.*
33 *Regulares, circumſcriptis exemptionibus, de jure communi originaliter ſubſunt Epiſcopis quoad legem juriſdictionis.*
34 *Regulares extra clauſtra degentes, ſi delinquant, puniri poſſunt ab Ordinario loci tanquã Sedis Apoſtolicæ Delegato in actu viſitationis tantum.*
35 *Lex innovata ineſt legi innovanti cum omnibus ſuis qualitatibus.*
36 *Regulares extra monaſterium degentes in cauſis mercedum, & miſerabilium perſonarum indiſtinctè conveniri poſſunt coram Ordinario; in aliis verò cauſis ita demum, ſi certum judicem in partibus non habuerint.*
37 *Conſervatoria in cauſis criminalibus, & mixtis nemini ſuffragantur, quin poſſit coram Epiſcopo accuſari, & contra eum procedi. Et quid in cauſis civilibus.*
38 *Regulares intra clauſtra degẽtes cõveniẽdi ſunt corã ſuis Superioribus, vel Conſervatoribus, nõ autem coram Ordinariis, aut alibi, & n. 34.*
39 *Regularium privilegia à Tridentina Synodo præſervantur.*
40 *Exemptorum tres ſunt ſpecies, & quibus caſibus à Tridentino Concilio ſint ſubjecti Ordinariorum juriſdictioni.*
41 *Cappellani Regis, Milites, eorumq; familiares an & quando locorum Ordinariis ſubjiciantur.*
42 *Regulares degentes intra clauſtra, & extra ea delinquentes, ut puniri poſſint ab Epiſcopo, quæ debeant concurrere.*
43 *Incluſio unius caſus in materia juriſdictionis omnes alios diverſos excludit.*
44 *Regulares in prima inſtantia conveniri non poſſunt coram Ordinariis locorum in vim cap. 20. ſeſſ. 24. Concilii Trident.*
45 *Regulares etiam pro delictis extra locum exemptum commiſſis ab Ordinariis locorũ, excommunicari, ſuſpendi, aut interdici non poſſunt.*
46 *Epiſcoporum cenſuræ in Regulares exemptos promulgatæ irritæ ſunt, & non ligant ex defectu juriſdictionis.*
47 *Regulares non tenentur ſuã exemptionẽ utpotè notoriam coram Ordinariis locorum allegare.*
48 *Derogatio non fit niſi ad contraria.*
49 *Innovatio jus novum non tribuit, ſed antiquum conſervat.*
50 *Bulla Pii IV. privilegia, & exemptiones Regularium non ſuſtulit, niſi quatenus contrariantur decretis Concilii Tridentini.*

1 TUARUM. In tota provincia privantur
exhortationis, ideſt prædicationis offi-
cio Hoſpitalarii, qui mittunt pro elee-
moſynis Cruce falsò ſignatos; & miſſi ſi
ſunt laici, excommunicantur; ſi ſunt Clerici ab
officio, & beneficio ſuſpenduntur. Eadem ſuſpen-
ſione puniuntur qui ante reconciliationẽ in pol-
luta Eccleſia celebrant, & ab Epiſcopis ſuſpenſi
per exemptos abſolvi nequeunt. Et Confratres
privilegiatorum, qui ſe ad ipſos plenè non tranſ-
ferunt, privilegati non ſunt. Hoc dicit. Dividi-
tur in duas partes principales. In prima ponitur
querela, & conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi,
Verum quia. Et utraque pars ſecundum Hoſt. &
Io. Andr. ſubdividitur in quatuor; in prima po-
nuntur quatuor Hoſpitalariorum exceſſus, qui-
bus poſtea in ſecunda per ordinem reſpondetur.
2 Nota primò qualitates, quas habere debent
quæſtores, qui mittuntur ad eleemoſynas colli-
gendas; debent enim eſſe litterati, & verè eorum
fratres; non autem laici, & falſa Cruce ſignati, ut
3 per Anton. de Butr. *n. 2.* & Anchar. *n. 1.* Vnde Sa-
cra Congregatio Concilii aliàs declaravit Fratres
Mendicantes non poſſe quidẽ ab Epiſcopis pro-
hiberi, quominus per ſeipſos in diœceſibus, ubi
habent conventus, eleemoſynam quærant; ſed ta-
men ſi extra loca, ubi monaſteria exiſtunt, quæ-
ritare voluerint, teneri ſuorum Superiorum licẽ-
tiam Ordinario oſtendere; ac ſi extra diœceſim,
teneri etiam illius conſenſum obtinere. Cæterũ
nullatenus eſſe permittendũ & eleemoſynas quę-
rant per alios, quamſui Ordinis fratres. Quæſto-
rum nomen: ut uſum in quibuſcumque Chriſtia-
næ Religionis locis prorſus aboleri juſſit Conci-
lium Tridentinum in cap *9. ſeſſ. 22.* vide Clemẽt.
Abuſionibus, de pœnit. & remiſſ. & quod de hujuſmo-
di quæſtoribus, præcipuè S. Antonii Viennen. di-
cam in c. *Cum ex eo, infr. eod. tit.*
4 Secundò nota ibi, *ab officio, beneficioque ſuſpen-*
das; celebrantem in Eccleſia polluta non eſſe ip-
ſo jure ſuſpenſum, nec irregularem, ſed eſſe ſu-
ſpendendum, cap. *Is qui, de ſenten. excomm. in 6.*
Butr. *hic num. 4. in 3. notab.* Abb. *num. 5. verſ. Et*
pro hoc ſingulariter, & Dec. *n. 23.* Aliud juris eſt ſi
quis celebret in Eccleſia interdicta; quia eſt ſu-
ſpenſus ab officio, & beneficio, & omni juriſdi-
ctione, ut in cap. *fin.* ſecundum unam lecturam, 9
ſupra de exceſſ. Prælat.
Tertiò nota exemptum ſortiri forum diœceſa-
ni ratione delicti, quod patet hic: nam miſſi ab
Hoſpitalariis per Epiſcopum ſuſpenduntur ab of-
ficio, & beneficio, nullo eis privilegio ſuffragan-
te, & ipſis Hoſpitalariis prædicationis officium
interdicitur. In hoc tamen articulo ſunt opinio-
nes, quas recitat gloſ. *in ver. Privilegii beneficio*, &
Anton. de Butr. *n. 10.* ut latius dicam infra.
5 Sed communiter ſic diſtinguitur: Aut exem-
ptio eſt merè perſonalis, ut quia eximitur perſona
ſimpliciter, & abſolutè, non autem reſpectu cer-
ti loci, & tunc ubilibet exemptus delinquat, non

punitur à ſuo diœceſano, quia alias privilegium
exemptionis eſſet prorſus inutile, & eluſorium:
ad hoc l. 3. C. *Vbi Senator. vel Clariſſ.* & c. *1. infra*
eod. lib. 6. in verſ. Numquid ergo facit cap. *In his,*
infra eod. Et hæc ratio cur Referendarii utriuſque
Signaturæ non ſortiantur forum Ordinarii ra-
tione delicti, contractus, aut rei; quia ſcilicet eo-
rum exemptio merè perſonalis eſt, ut ſcripſi latè
6 in c. *Ex parte, il ſecundo, infra eod.* Aut exemptio
non eſt merè perſonalis, ſed localis, vel mixta, ut
quia eximitur perſona reſpectu monaſterii, vel
Canonicus reſpectu Eccleſiæ: & tunc ſerva diſtin-
ctionem glo. *hic*, quia ſi exemptus delinquat tan-
tùm in loco exempto, ita ut effectus delicti ſe non
extendat extrà ipſum locum; puniri non poteſt à
diœceſano: hic eſt caſus in d. cap. *in eodem verſ.*
Numquid ergo, de privileg. lib. 6. Niſi ratione gene-
ralis interdicti, ad cujus obſervantiam tenentur
etiam exempti, contraria conſuetudine non ob-
ſtante, cap *Cum inter, de conſuet.* Clem. *Ex frequen-*
tibus, de ſent. excomm. non quidem ex juribus, ſen-
tentiæ, ſed Canonis Authen. *ne cenſura illudatur*,
ut poſt Ioan. Andr. notat Abb. in d. cap. *Cum in-*
ter, n. 3. ſeu ne frangatur nervus eccleſiaſticæ di-
ſciplinæ, ut per Butr. *hic num. 19. verſ. In prædicta*
7 *conclude.* Aut delictum extenditur, ſeu explica-
tur extra locum exemptum, & tunc punitur à diœ-
ceſano, ut hic, & in cap. *Patentibus, ſupr. eodem*:
nam hic Templarii mittebant ſuos Quæſtores ex-
tra locum exemptum; ideò puniuntur à diœceſa-
no. Vnde ſi exempti projicerent lapides, vel ali-
ter turbarent Ordinarium cum campanis exiſten-
tibus in loco exempto, ab eodem Ordinario coer-
ceri poſſent, juxta text. in d. cap. *Patentibus*,
& ex facto reſpondit Gemin. *conſ. 72. n. 4. verſ. Nec*
obſtat, uſque in fin. Quod facit ad quæſtionem, an
8 extra Eccleſiam, & ſagittâ interficiens aliquem
in Eccleſia exiſtentem gaudeat immunitate eccle-
ſiaſtica in terminis Bullæ Gregorii XIV. ex præ-
dictis enim conſtat non gaudere: nam ibi videtur
commiſſum delictum, ubi effectus ſequitur, ut di-
cunt Abb. *hic n. 8.* & Dec. *n. 46.* ad hoc optimus
textus in l. *4 §. Hoc autem edicto, ff. de vi bonorum*
raptor. & quod not. Bartol. in l. *Libellorum, nu. 7. ff.*
de accuſat. ubi ſtante ſtatuto imponente pœnam
percutienti vel homicidium committenti, quærit
quis locus inſpiciatur, ſi aliquis exiſtens in platea
cum baliſta percuſſerit aliquem extra plateam;
& reſolvit eſſe inſpiciendum locum ubi quis per-
cutitur; vel occiditur, ſi ſtatutum puniat percuti-
entem, vel occidentem, ſecus ſi ſagittantem: e-
juſque opinionem tuetur Felin. in cap. *fin. n. 14. ſu-*
pra, de foro competen. vide plenè per Aretin. *ibid. n. 7.*
& Ioan. Andr. in cap. *In obſcuris, de regul. iur. in*
Mercurial. Si verò delictum ſit omnino commiſ-
ſum extra locum exemptum, tunc indubitanter
exempti à diœceſano puniri poſſunt; hoc enim
caſu habet locum textus in d. cap. *1. infra eodem,*
lib. 6. ubi ratione delicti commiſſi extra locum
exemptum, vel ratione contractus alibi initi, aut
ratione rei alibi ſitæ exempti conveniuntur corã
Ordinario loci: ita in effectu ex mente Doctorum
diſtinguunt hic Ant. de Butr. *n. 19. in eod. verſ. In*
prædicta conclude, & Abb. *n. 8.*
Hoc ultimum fallit ſi privilegium exemptionis
ſit ſpeciale etiam ratione delicti commiſſi, con-
tractus initi, aut rei ſitæ extra locum exemptum,
ſicuti eſt exemptio Regularium; quia tunc ubili-

bet exemptus delinquat, contrahat, aut res ſita ſit, coram diœceſano conveniri non poteſt, ut latiſſimè dicam in quæſt. ſeq.

10 QUÆRO, Poſita Conſtitutione Innocentii IV. in Concilio Lugdunenſi edita, quæ incipit Volentes, atque à Tridentino Concilio innovata in *cap. 14. ſeſſ.* 7.

An Regulares ratione delicti commiſſi, ſeu contractus initi, aut rei exiſtentis extra locum exemptum ſubjiciantur Ordinariorum juriſdictioni, & an ligentur excommunicatione Epiſcopi edicto propoſita.

11 Exemptio hæc à nonnullis Epiſcopis fuit aliquando Regularibus controverſa, ut nuper cõtigit in Regno Poloniæ, & erroris cauſam præbuit, quod aut privilegia exemptionum fuerunt Regularibus conceſſa ante Conſtitutionem Innocentii IV. de quo in *c. 1. de privil. l. 6.* aut poſt: ſi ante privilegia reſtricta fuerunt per eandem Conſtitutionem, ut non habeant locum in tribus caſibus ibi exceptis, id eſt cum exempti delinquunt, ſeu contrahunt, aut res litigioſa conſiſtit in loco non exempto; quod procedit quantumcumque exemptiones ſint amplæ, & generales, ut innuunt verba illa textus, *quantumcumque gaudeant libertate*, & obſervat ibi Gemin. *in §. fin. prope fin.* & *conſ. 72. col. 1. verſ. Contrarium.*

12 Si verò privilegia conceſſa fuerint poſt eandẽ Conſtitutionem, cùm illa edita fuerit in generali Concilio Lugdunenſi, non valent privilegia exẽptionum, niſi in eis generali Concilio fuerit ſpecialiter, & expreſsè derogatum, cap. *Ex parte, de Capell. Monach.* cap. *Eam te, de ætat. & qualit.* Archid. in cap. *1. in ver. Noſcatur*, quem ibi ſequuntur Io. Andr. Gemin. & alii communiter, *de Conſtit. lib. 6.* Oldrad. *conſ. 326. Quod verò ubi, & conſ. 328. Ad idem, in princ.* Felin. in cap. *Nonnulli, nu. 2. de reſcript.* Covarr. *lib. 4. variar. reſolut. cap. 16. n. 16. verſ. Sed & ex his diſſinitionibus.*

Præterea etiamſi privilegia eſſent valida, eo quod in eis fuiſſet expreſsè derogatum Conſtitutioni Conciliari Innocentii IV. (quæ tamen derogatio in multis privilegiis non habetur) nihilominus poſtea ſublata fuiſſent tam per Conciliũ Tridentinum, quod in *c. 14. ſeſſ. 7.* in cauſis exemptorum præcipit ſervari prædictam Conſtitutionem Innocentii IV. quàm per motum proprium Pii IV. incipien. *In Principis Apoſtolorum*, editum 13. Kalend. Martii 1565. in quo ampliſſimè derogatur privilegiis, exemptionibus, & indultis omnibus in favorem quorumcumque Ordinum etiam Mendicantium, locorum, ac perſonarum Regularium in his, quæ decretis Tridentini Concilii adverſantur. Poſt Concilium verò jam privilegia hujuſmodi, eorumque confirmationes non conſueverunt concedi, niſi cum clauſula, *dummodo Concilii Tridentini decretis non ſint contraria.* Atque ita exemptiones quantumvis generales, & quandocumque fuerint conceſſæ non videntur Regularibus ſuffragari, niſi cum delinquunt, ſeu contrahunt, aut res, de qua contra ipſos agitur, ſita eſt in loco exempto.

13 Sed his non obſtantibus dicendum eſt nec Decretalem Innocentii IV. nec Tridentini Concilii decretum ad regularium exemptionem pertinere. Quod ut evidentius appareat, obſervandum eſt exemptorum olim duas ſpecies extitiſſe. Qui-

14 dam enim indefinitè, ſeu etiam generaliter erant exempti, putà quia in privilegio Papa, qui ſolus dat exemptiones, dicebat, *tales eximimus à juriſdictione, & poteſtate, ſeu etiam omnimoda poteſtate Ordinariorum*, & quoad hanc ſpeciem exemptionis res erat admodum controverſa, an includeret caſus delicti commiſſi, ſeu contractus initi, aut rei exiſtentis extra locum exemptum. Exempti enim contendebant ſuum privilegium tamquam generale, indefinitum, & abſque reſtrictione, aut diſtinctione, generaliter eſſe intelligendũ, cap. *Si Romanorum, 19. diſt.* cap. *Ut oſtenderet, de conſecr. diſt. 4.* cap. *Dilectiſſimis, 12. qu. 1.* & cap. *Quoniam, in fin.* ubi gloſ. *in ver. Generali, de coniug. lepros.* ita ut haberet locum ubicumque committeretur delictum, cap. *Frater noſter, 16. q. 6.* & cap. *Sicut nobis, de ſupplen. neglig. Prælat.* & ubicumque iniretur contractus, aut res ipſa conſiſteret, ad exemplum Proconſulis majoris, qui indiſtinctè non intromittit ſe de cauſis fiſcalibus, l. *Nec quicquam, §. 1. de off. Proconſul.*

E contra verò Epiſcopi opponebant, imo ex cauſa privilegium eſſe reſtringendum, ut non haberet locum ratione delicti extra locum exemptum, cap. *Poſtulaſti*, & cap. *fin. de for. compet.* nam
15 ratione delicti perditur privilegium, cap. *Privilegium, 11. q. 3.* cùm reatus omnem honorem excludat, l. *1. C. Ubi Sen. vel Clar.* Et qua in provincia quis deliquerit illic juri ſubjaceat, omni privilegio ceſſante, Authen. *Qua in provinc. C. ubi de crimin. agi oport.* Nec enim pretextu privilegii flagitiorum creſcit authoritas, l. *2. C. de privil. ſcholar. lib. 12.* Item opponebant Epiſcopi, quod privilegium non haberet locum ratione contractus celebrati ſimiliter in loco non exempto, cap. *Romana, §. Contrahentes*, & *§. ſeq. de for. compet. lib. 6.* Item nec ratione rei litigioſæ aliàs non exemptæ, cap. *Cum & plantare, ſupra eod.* prout hæc notantur hic in gloſ. *in verb. Privilegii beneficio*, & in cap. *Placuit, 6. qu. 3.*

Ad hanc verò controverſiã dirimendam emanavit d. cap. *Volentes, de privil. lib. 6.* quo declaratum fuit, exemptionem utcumque generalem in tribus caſibus prædictis nõ ſuffragari, ut expreſsè ibi notant Archid. Io. Monach. & Io. Andr. *in*
16 *princip.* & Anchar. *hic n. 8.* Quidam verò exempti erant non ſimpliciter, & indefinitè, ſeu generaliter, ſed cũ ſpecifica expreſſione delicti commiſſi ſeu contractus initi, aut rei litigioſæ exiſtentis etiam in loco non exempto. Et quoad hanc ſecundam exemptorum ſpeciem, Decretalis Innocentii IV. nihil novi ſtatuit, quia edita fuit ſolum ad declarationem controverſiæ, quæ prius erat ſuper interpretatione exemptionis primæ ſpeciei indefinitæ, ſeu generalis, ut patet ex illis verbis, *declaratione irrefragabili diffinimus*, qui indicant Pontificem noluiſſe novum jus inducere, ſed tantùm quod prius latebat manifeſtare: hæc enim eſt
17 natura declarationis, ut eſt caſus in l. *Hæredes palam, § Quod verò, & §. Si notam*, ubi id notant Bart. Paul. de Caſtr. & DD. *ff. de teſtam.* Ancharan. *conſ. 65. n. 3.* Fulgoſ. *conſ. 147. in fin. verſ. Ad ſecundum*, Bellam. *deciſ. 756. col. 2. verſ. Ideo talis dicitur propria declaratio*: at circa exemptos hujus ſecundæ ſpeciei nulla ſuberat controverſia: non enim de his dubitari poterat quin eſſẽt exempti ratione delicti, contractus, ac rei, quia hi tres caſus erant nominatim expreſſi in eorũ privilegio, cujus tenor cum eſſet clarus, omninò erat obſervandus, cap. *Cum & plantare*, & cap. *Porrò, ſupra eod. & inf.* cap. *Petiſtis, cum concord.* Ubi enim verba ſunt clara, non eſt interpretationi locus, l. *Ille, aut ille, §. Cum in verbis, ff. de legat. 3.* l. *Continuus, §. 1. de verb. obligat.* gloſ. in cap. *Cum dilectus, in ver. A ſuſpenſis, de conſuetud.* Seraph. *deciſ. 762. num. 1.* Ergo d. cap. *Volentes*: hanc ſpeciem exemptionis non comprehẽdit. Lex enim, ſeu Cõſtitutio declarans non egreditur terminos privilegii declarati, Bart. in l. *Nihil, ff. de coniug. cum emancip. liber.* Alioquin ſi ſuſtuliſſet exemptiones etiam in tribus caſibus prædictis, utique non declaraſſet privilegia exemptionum, ſed illa potius abrogaſſet, aut reſtrinxiſſet, ac novum jus induxiſſet. Hoc autem repugnat Conſtitutioni juris veteris declaratoriæ, ut in terminis d. cap. *Volentes*, tradit ibi Philipp. Prob. *in addit. ad Ioan. Monach.* & ante eum Gemin. *d. conſ. 72. col. 1. verſ. Contrarium.*

Et confirmatur, quia Innocentius IV. initio illius Decretalis proteſtatur ſe velle ut libertas, quã nonnullis Apoſtolica Sedes privilegio exẽptionis indulſit, ſic integra obſervetur, ut & illam alii non infringant, & ipſi ejus limites non excedãt, quibus verbis, unde mens Pontificis, & cauſa finalis elicitur, ſatis cõſtat tantùm abeſſe, ut voluerit Apoſtolica privilegia infringere, ut potiùs expreſsè declaraverit ſe intendere, ut illa omnino ſalva, atque illibata permanerent, ponderando illud verbum, *integram*, quod excludit non modo privilegii abrogationem, ſed etiam quamcumque reſtrictionem, l. *Siquando, C. de bon. vac. lib. 10.* Bald. *conſ. 88. Ex infelicitate, n. 1. lib. 1.* Alioquin ſi d. cap. *Volentes*, daret formam etiam privilegiis, ſub hac ſecunda ſpecie Pontifex non ſervaret promiſſa, quia expreſsè privilegia eis imminueret, ſeu deſertaret, ut dicitur in c. *Dilecti, ſupra eodem*, auferendo ab iiſdem privilegiis caſus delicti commiſſi, contractus initi, ac rei ſitæ extra loca exempta expreſsè in litteris comprehenſos, quod in ſpecie perpendit Gemin. *conſ. 72. verſ. Infertur ſecunda concluſio.*

18 Ex his autem reſultat propoſitæ dubitationis ſolutio; quia Regulares ſunt exẽpti ſecundæ ſpeciei; & ſic non comprehenſi in prædicta Decretali, *Volentes, de privil. lib. 6.* Sedes enim Apoſtolica quorumcumque Ordinum Religioſos totaliter exemit ab Ordinariorum juriſdictione etiam ratione delicti commiſſi, contractus initi, ac rei
19 exiſtentis extra locum exemptum. Et ex Ordinibus Mendicantium fratres Prædicatores Ordinis S. Dominici habent ſuper hoc ampliſſimum privilegium à Sixto IV. ut in Conſtitutione, Mare Magnum appellata, quæ incipit, *Regiminis Univerſalis Eccleſiæ*, edita anno 1474. cujus hæc ſunt verba: (Et ne pretextu Conſtitutionis Innocentii Papæ IV. Prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, Volẽtes; locorum Diœceſani, & alii Ordinarii, aut alii quicumq; in perſonas, & loca fratrum prædictorum ſibi juriſdictionem, & ſuperioritatem vendicare præſumant, diſtrictius inhibemus, ne quiſquam abſq; dictæ Sedis ſpeciali cõmiſſione, & auctoritate in perſonas, domos, & loca dicti Ordinis fratrum Prædicatorum, ut potè prorſus exempta, & aliquam præeminentiam, ſuperioritatẽ, & juriſdictionem quomodolibet exercere præſumãt; etiam ratione contractus, vel delicti, ſeu rei, de qua ageretur, ubicumq; iniatur contractus, committatur delictum, & res ipſa conſiſtat. Ut in Bullar. *tom. 1. pag. 340.* idem privilegium exemptionis cum ſupraſcripta clauſula de verbo ad verbũ habent fratres Minores Ordinis S. Frãciſci ab eodem Sixto IV. qui antea fuerat ejuſdem Ordinis Generalis Miniſter, ut in Conſtitutione ſimiliter Mare Magnum nuncupata, quæ incipit, *Regimini*, edita eodem anno 1474. prid. Kalen. Septemb. in Bullar. *tom. 1. pag. 337.* Et eandem clauſulam habent in eorũ Mari Magno fratres Eremitæ Ordinis S. Auguſtini, cujus fit mentio in Conſtitutione Julii II. *Et ſi ad bene merendum*, 17. Iunii 1508. in Bullar. *tom. 1. pag. 433.* Fratres itidem B. Mariæ de Monte Carmelo habent privilegium cum expreſſione dictorum trium caſuum à Clemen. VI. ut in litteris directis ad Priorem Generalẽ, & fratres dicti Ordinis datis Avenioni Pont. anno 6. 14. Kalend. Auguſt. incipien. *Sacer Ordo veſter*, & ab eodẽm Sixto IV. in Bulla confirmationis privilegiorũ ejuſdem Ordinis data Romæ anno Pontif. 4. quæ incipit, *Dum attenta*, in qua ad litteram inſerta eſt antedicta clauſula, quæ legitur in litteris Prædicatorum, & Minorum. Similiter fratres B. Mariæ Servorum ab Urbano VI. in Bulla edita 7. idus Aprilis Pontif. anno 2. à Martino V. & ab Innocentio XIII. in eorum Mari Magno confirmata eximuntur à quacumque Ordinariorum juriſdictione, ita ut iidem Ordinarii nõ poſſint in ipſos ratione cujuslibet delicti, ſeu cõtractus, aut rei, ubicumque committatur delictũ, iniatur contractus, aut res ipſa conſiſtat, poteſtatem, aut dominium, aut juriſdictionem aliquam quomodolibet exercere. Et cum eadem clauſula exempti ſunt à Sixto IV. fratres Minimi S. Franciſci de Paula, ut in Bulla. Sedes Apoſtolica 6. Kal. Junii 1474. in Bullar. *tom. 1. pag. 335.* Et eodem modo Clerici Regulares Congregationis de Somaſcha eximũtur à Gregor. XIII. in Conſtit. edita 3. Id. Martii Pontificat. anno 13. & confirmata cum inſertione à Sixto V. in litteris, incipien. *Æquum*, Kal. Maii 1585. in Bullar. *tom. 2. pag. 459.* Ex Ordinibus verò non Mendicantium Monachi Caſſinenſes ſimile habẽt privilegium exemptionis cum eadem expreſſione triũ caſuum delicti, contractus, ac rei ab Eugenio IV. in Conſtitutione, quæ incipit, *Etſi quolibet*, edita Bononiæ pridie Kalen. Julii 1436. Pont. anno 6. Carthuſiani à Bonifacio IX. ut in Conſtit. quæ incipit, *Sacroſancta*, 17. Kalend. Aprilis, Pontif. anno 2. in Bullar. *tom. 1. pag. 232.* Olivetani ampliſſimum habent e-
20 xemptionis indultum cum prædicta caſuum expreſſione à Jul. II. quæ incipit, *Etſi ad Univerſos*, Prid. non. Junii 1507. in Bullar. *tom. 1. pag. 421.* Et indultum omnino ſimile habent Camaldulenſes à Leone X. in Conſtitutione incip. *Etſi à ſummo*, edita 4. nonas Iulii 1513. in Bullar. *to. 1. pag. 460.* Item Canonici Regulares Lateranenſes à Sixto IV. in Conſtitutione, *Dum ad Univerſos*, 10. Kal. Septembris 1476. in Bullar. *tom. 1. pag. 344.* Milites S. Joannis Hieroſolymitani ex Bulla Pii IV. *Circumſpecta.* Pridie nonas Septembris 1560. in Bullar. *pag. 9. tom. 2.*

Et dubium quidem eſſe poteſt, quoad Mona-
21 chos Ciſtercienſes; quia quamvis poſt d. cap. *Volentes* Innocentius IV. illius Author eiſdem Monachis conceſſerit, ut idem cap. *Volentes*, nil præjudicaret eorum exemptioni; de qua in cap. *Cum Ordinem, de reſcript.* & ibi per DD. & per Abb. con-

conſil. 56. Videtur primò, ad finem lib. 1. Tamen per hoc non cenſetur eis cõceſſiſſe exemptionē in tribus caſibus exceptis. Ratio eſt, quia textus d. c. *Volentes* declarat quid includant verba privilegiorum, concedentia plenam exemptionē, & diffinit, ut quantumcumque ſit plena exemptio: non tamen includat prædictos tres caſus. Et cùm eorum privilegia antiqua nõ includerēt hos tres caſus, dum Innocentius dixit per ſuam Conſtitutionem nullum præjudicium illatum fuiſſe illorũ exēptioni bene dixit, quia illa privilegia hoc caſus non includebant. Ergo Decretal. *Volentes*, non derogat illis, quia declarans nõ facit quid novũ.

22 Nec obſtat verbum, *concedimus*, per quod Innocentius videtur eis aliquod novum conceſſiſſe; Quia quando conceditur illud idem, quod erat conceſſum à jure communi, nõ intelligitur novũ concedi, cap. *Etſi Chriſtus*, & ibi gloſ. *fin. de iureiur.* gloſ. in cap. 1. *de reſcript.* Ita in hoc ſpeciali caſu Ciſtercienſium dicit ad litteram Gemin in d. cap. *Volentes, §. fin. prope fin. verſ. Vidi prædie dubitari*, ubi refert ſe ita conſuluiſſe, & conſilio ſuo ſubſcripſiſſe quaſi omnes Doctores Bononienſes, Et habetur ejus conſilium in ordine, *n. 72.*

23 Eadem ſubeſt difficultas quoad privilegium Religioſorum Societatis Jeſu; quia etſi Paulus III. Ipſam Societatē, & univerſos illius Socios. & perſonas illorumq; bona quæcũq; ab omni ſuperioritate, juriſdictione, correctione quorumcumque Ordinariorũ exemerit, & liberaverit, ac ſub ſua, ac Sedis Apoſtolicæ protectione ſuſceperit, ut in Conſtitutione Incipien. *Licèt debitum*, edita 15. Kalen Novemb 1544. in Bullar. *fol. 887. to. 1.* Atque ita eorum exemptio videatur plena; tamē non includit tres caſus delicti commiſſi, contractus celebrati, ac rei exiſtentis extra locum exēptum, ut ex prædictis patet; cùm præſertim ipſi non habeant conceſſionem ſicuti habent Ciſtercienſes, quod cap. *Volentes* nullum præjudicium generaverit eorum exemptioni: niſi dixerimus eis ſuffragari Conſervatoriam, quam cum clauſula ampliſſimis impetrarunt à Pio V 8. Kalend. Junii Pontificat. anno 3. ut in litteris expeditis in forma, *Rationi congruit*, à Gregor XIII. in Conſtitutione. *Æquum reputantes:* itidem 8 Kalend. Junii 1572 in Bullar *pag 361. tom. 2* Et quamvis hujuſmodi litteræ conſervatoriæ redactæ fuerint ad formam Conſtitutionis Gregorii XV. de *Conſervatoribus*, & Sacra Congregatio Concilii, in qua dicta Conſtitutio fuit compilata, idcirco in clauſulis derogatoriis appoſuerit illa verba, *Societatum, & cuiuſvis alterius inſtituti*, ut includeret in ſpecie Religionem Societatis Jeſu propter privilegium, quod habet ex Bulla Gregor XIV *Eccliſiæ Catholicæ*, 4 Kalend Julii 1591 in Bullar. *pag. 696 tom 2.* ut in generalibus privilegiorum derogationibus non comprehendatur, ſicuti etiam habent Ciſtercienſes, Templarii, & Hoſpitalarii, ut in d. cap. *Cum Ordinem*, & ibi gloſ. *2. de reſcript.* Nihilominus ſalvæ manent in his, quæ antedictæ Conſtitutioni *de Conſervatoribus* non adverſantur.

24 Verumtamen quicquid ſit de privilegio in ſpecie, Religioſi tam Ordinis Ciſtercienſis & Societatis Jeſu, quàm cæteri Ordines Regulares Mendicantium & non Mendicãtium ampliſſimas habent privilegiorum communicationes. Neque verò exemptio ab Ordinariorum juriſdictione in tribus caſibus exceptis reputari debet difficilis conceſſionis, cũ eam paſſim Sedes Apoſtolica Regularibus concedere conſueverit, ut patet ex dictis à *num 1.* Ac proinde non eſt locus doctrinæ Antonii de Butrio *in conſ. 19* quàm ſæpiùs S. Congregat. & Rota ſecuta eſt, quod ea, quæ ſummus Pontifex veriſimiliter non eſſet conceſſurus, non veniant in privilegiorum communicatione quantumcumque ampla, & generali.

25 Sola Congregatio Fratrum B. Joannis Dei à primæva erectione ſubjecta fuit juriſdictioni, & correctioni Ordinarii loci, ut in Conſtitutione Pii V *Licèt ex debito* Kal. Januar. 1572. in Bullar. *pag. 355. tom. 2.* Cumque poſtea eadem Congregatio in Italia diverſa indulta à Sede Apoſtolica obtinuiſſet, & in ſpecie ab Ordinariis locorũ exempta eſſet, ejuſq; Confratres poſſeſſionem emittere, & ad ſacros Ordines promoveri poſſent: Clemens VIII. accepto quod propterea iidem fratres à ſuo primævo inſtituto paulatim recedebant, & opus Hoſpitalitatis intermittebatur; prędicta omnia moderatus eſt, eoſque iterum ſuppoſuit ordinariorũ juriſdictioni, ac ſuperioritati, ut ex litteris in forma Brevis 13 Februarii 1592 Et quamvis poſtea nonnulla ex indultis hujuſmodi idem Clemens ipſi Congregationi reſtituerit; adjecit tamen clauſulam, *citra exemptionem à iuriſdictione Ordinariorum*, ut in Conſtitutione *Romani*, Nonis Septembris 1596. in Bullar. *pag 59. tom 3.* Rurſus etſi Congregationem hanc primum in Hiſpania, ac deinde in Italia Paulus V. in Religionē erexerit ſub Regula S. Adguſtini, ut in primis litteris ſub die 7 Julii 1611 & in ſecundis 13. Februarii 1617 nihilominus & ipſe voluit eã juriſdictioni & correctioni Ordinariorũ perpetuò ſubeſſe, ejuſque Confratres teneri ſingulis annis reddere rationem adminiſtrationis hoſpitalium Ordinario loci ad præſcriptum Concilii Tridentini. Clauſula enim, quæ immediatè ſubſequitur in ſecundis litteris, videlicet, *Salva tamen auctoritate, & iuriſdictione Protectoris, & fratris Maioris*: ne Pontifex ſibi contradicat, referri non poteſt niſi ad ea, quæ regularem diſciplinam concernunt. In his enim etiam de jure communi Regulares ſubſũt Superioribus ſui Ordinis, nec corrigi poſſunt ab Epiſcopo, niſi eorũ Prælatis negligentibus, cap. *Quanto*, & ibi Abb. *de off. Ordin.* cap. *Relatum, Ne Cler. vel Monach.* gloſ. 1. in cap. *Illud autem, 20. quæſt. 1. de commun.* Navarr *conſ. 9. & Concilium, num. 4 de privil.* Nec videtur eidem Congregationi ſuffragari communicatio privilegiorum aliorum Ordinum Mendicantium, & in ſpecie Clericorum Miniſtrantium infirmis, quàm nuper obtinuerunt à S. D. N. Urbano VIII per litteras in forma Brevis ſub die 1 Julii 1624. Siquidem continet clauſulam, *dummodo ſacris Canonibus, & Tridentini Concilii decretis non adverſentur.*

26 Privilegium verò exemptionis adverſatur dictæ Decretali, *Ex parte, de Regul.* atque aliis juribus infra citandis *num. 23.* inepta eſt enim interpretatio quorundam ex recentioribus Theologis, qui aſſerunt verba illa, *ſacris Canonibus*, in communicationibus, & confirmationibus privilegiorum inſeri ſolita, eſſe intelligenda de ſacris Canonibus Concilii Tridentini, non autem de inſertis in corpore juris. Etenim cũ Canones Concilii non ſint niſi diffinitiones fidei; ſupervacanea eſſet reſtrictio illa, dummodo nõ adverſentur ſacris Canonibus, quia Contra Canones Conciliares in ſpectantibus ad dogmata nec ſolent, nec poſſunt concedi indulta, aut diſpenſationes, gloſ. fin. Archid. Turrecrem. & Præpoſ. in c. *Sicut*, 15. diſt. ut enim ait Zoſimus Papa in cap. *Contra*, 25. *q. 1.* (Contra ſtatuta Patrum (ideſt de articulis fidei ut ibi exponit gloſ.) concedere aliquid, vel mutare nec hujus quidē poteſt Sedis auctoritas. Quia ut Urbanus inquit in Canone pręcedēti, ubi apertè Dominus, vel ejus Apoſtoli, & eos ſequentes Sancti Patres ſententialiter aliquid definierunt, ibi Pontifex uſque ad animam, & ſanguinē confirmare debet. Alioquin non ſententiam dare, ſed magis errare convinceretur) Hæc ibi, Et propterea Tridentina Synodus in *cap. 21. ſeſſ. 25. de reform.* dum declarat ut in omnibus, & ſingulis ipſius decretis ſalva ſemper auctoritas Sedis Apoſtolicæ & ſit, & eſſe intelligatur, reſtringit ſe ad illa, quæ de morum reformatione, atque eccleſiaſtica diſciplina ſtatuta ſint; quia nimirum de his, quæ Patres circa fidei dogmata definierunt, Papa ſtatuere non poteſt, niſi interpretãdo, ſeu declarando, cap. *Licèt ex quadam, de teſti.* cap. *Lector, 34. diſt.* cap. *Placuit*, & cap. *Subſidiaconus, 77. diſt.* Præpoſ in d. cap. *Sicut, ſub n. 1. verſ. Glo. finalis*, & ibi etiam Turrecrem. *n. 2. & ſeq.* & idem Turrecrem. in cap. *Domino Sancto, n. 4. 50.* diſt. & docet S. Thom. *quodlib. 4. art. 13.* Nec dicatur, verba, *Sacris Canonibus*, referenda eſſe ad Canones pertinentes ad mores, & eccleſiaſticam diſciplinam: quia ſic abundaret verbum illud *decretis*, quod ſimiliter referri nõ poteſt niſi ad Canones nõ dogmaticos: & tamen in lege nec ſyllaba debet eſſe ſuperflua, & ſine myſterio aliquid operandi gloſ. in cap. *Solitæ, in ver. Tamquam*, & ibi Hoſt *n. 6. de maior. & obed.* Nec propterea ſequitur ut communicatio privilegiorum ſit inanis; quia operabitur effectum ſuum in his, quæ non ſunt contra, ſed præter, aut ſecũdum juris communis diſpoſitionem; nam ut, inquit Bald in cap. *Cum dilectus, n. 3. de conſuet.* (Dicitur privilegium quicquid Papa facit etiam ad confirmationem juris communis: quoddam igitur eſt privilegium juri communi contrarium, quoddam juri communi conſonans) Hæc Bald. & eſt communis opinio Canoniſtarum, qui ex eo textu in illis verbis, *tam de iure, quam ex privilegio*, colligunt jus commune, & privilegium poſſe ſimul concurrere circa idem, ut ibi per Hoſt. *n. 1. in ver. Privilegio.* Jo. Andr. n. 3. & reliquos omnes.

Noviſſimè tamen & fratres prædicti dicuntur obtinuiſſe reſponſum, ut puto ſubreptitiè à S. Cõgregatione Regularium ſub die 1 Octobr. 1637. quod declaratum fuit eos habēdos eſſe pro veris Religioſis; proindeque locorum Ordinarios volentes procedere contra aliquem illorum intra clauſtra degentem, & extra ea ita notoriè delinquentem, ut populo ſcandalo ſit, teneri obſervare formam Conſtitutionis Clementis VIII. hac de re editæ 7. Kal. Martii 1695. Hæc autem declaratio ſupponit exemptionem in aliis caſibus ab Ordinariis locorum, ut patebit infra *n. 23*

Sed & Congregatio B. Mariæ de Coloreto Ordinis S. Auguſtini quamvis ſuperioribus annis ex Sententia S. Cõgregationis Regularium juſtis de cauſis à Sanctiſſimo D. N. ſubjecta fuerit juriſdictioni Ordinariorum; nuper tamen à Sanctitate ſua fuit iterũ ſuppoſita juriſdictioni, ac ſuperioritati Prioris generalis ejuſdem Ordinis. Non me

27 latet clauſulam derogatoriam ad prædictam Cõſtitutionem Innocentii IV. in eod. cap. *Volentes, de privil. in 6.* quam nonnulli Religioſi in ſuis privilegiis inferendam curarũt, ut legitur in ſpecie in privilegio Carmelitarum Clementis VI. de quo ſupra ſub *nu. 19.* præbuiſſe occaſionem dubitandi DD. qui propterea hanc materiam videntur involvere: nam ſi privilegia exemptionum ſecũdæ ſpeciei non ſunt ſublata per d. c. *Volentes*, quid opus fuit illius diſpoſitioni ſpecialiter derogare? Sed tamen cum abundans cautela non noceat, & impetrata ad augmētum, ac favorem exemptionum, non debeant illarum diminutionem operari, & in odium retorqueri ſuper dicta clauſula per ignorantiam appoſita, non poteſt fieri efficax fundamentum.

28 Ad privilegium verò, quod Sixtus IV. conceſſit Fratribus B. Mariæ de Monte Carmelo in Cõſtitutione, *Cum attentata*, de qua ſupra ſub eodem *n. 9.* per quam indulget eiſdem ut occaſione dicti cap. *Volentes*, nullum eorum exemptioni præjudicium generetur; reſpondetur ex Gemin. eodem modo quo reſponſum eſt ſupra *num. 21.* ad ſimile indultum Ordinis Ciſtercienſis, videlicet verbum illud, *indulgemus*, cum concedat illud idem, quod reperitur à jure conceſſum, novum jus non conferre, ſed idem importare ac ſi Pontifex dixiſſet, indultum eſſe oſtendimus, ut dicit gloſ *fin.* in dicto cap. *Etſi Chriſtus, de iureiur.* unde hoc potius appellari poteſt indultum declaratorium, quàm nova conceſſio.

29 Quamobrem cum Ordines univerſi tam Mendicantium, quàm non Mendicantium ſint ſpecialiter privilegiati etiam ratione delicti perpetrati, contractus initi, ac rei ſitæ in loco non exempto; & ſic tamquam exempti ſecundæ ſpeciei non includantur in prædicta Decretali, *Volentes, de privil. lib. 6.* hinc neceſſariò ſequitur ut ne includantur in decreto Concilii Tridentini *cap. 14. ſeſſ. 7.* quod tantùm innovat, ac ſervari jubet in cauſis exemptorum prædictam Decreta-

30 lem; nam innovans non egreditur terminos legis innovatæ, nec jus novum inducit, cap. *Cum dilecta*, & ibi gloſ. 1. *de confirm. util. vel inutil* cap. *Ex parte, il tercio*, & ibi gloſ. *fin. infra eod.* cap. 1. *in princip. de preben. lib. 6.* gloſ. in cap. *Quia diverſitatem, in ver. Forma communi, eod. tit.*

31 Neque obſtant verba poſita in fine dicti *cap. 14.* ibi (Privilegiis, exemptionibus. Conſervatorum deputationibus, & eorũ inhibitionibus adverſus præmiſſa nequaquam valituris.) Siquidem hæc verba referuntur ad caſus ibi proximè prænarratos, nec tollunt privilegia, ſed ſolùm declarãt illa nõ prodeſſe in cauſis prædictis, ſcilicet mercedum, & miſerabilium perſonarum: nam cum in iiſdem cauſis Concilium jubeat Ordinarios procedere contra Regulares exemptos Apoſtolica auctoritate, fruſtra Regulares opponerent de privilegiis exemptionis, quia Papa nũquam aliquē ita eximit, quin poſſit per ſe, vel ſuos Delegatos procedere. Unde dicunt DD. cùm Pontifex conſtituit aliquem Delegatum contra exemptos, non eſſe opus ut derogetur privilegio exemptionis, quia ſufficit ut de eo non poſſint contra Delegatum opponere, Abb. in c. *Grave, n. 1. de offic. Ordinar.*

32 Corroboratur prædicta efficaciter ex pluribus Tridentini Cõcilii decretis, ex quibus deprehē-

ditur Regulares non poſſe coram locorum Ordinariis conveniri etiam pro delictis extra locum exemptum patratis. Et primò ad hoc ponderandum eſt *cap. 3. ſeſſ. 6.* ubi Regulares exempti
33 degentes extra clauſtra, ſi delinquant, ſubjiciuntur viſitationi, punitioni, & correctioni Ordinarii loci tamquã Sedis Apoſtolicæ Delegati. Quod decretum dupliciter inducitur ad comprobandam concluſionem ſuperius firmatam. Dum enim primò ſubjicit Regulares exẽptos Ordinario loci tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegato, oſtendit illos adhuc remanere exemptos à juriſdictione ordinaria ratione delicti extra clauſtra; & ſic extra locũ exemptum patrati: quia auctoritas delegata non violat exemptionem, Abb. in d. c. *Grave, n. 1. & 5. de offic. Ordin.* alioquin ſi Regulares degentes, ac delinquentes extra clauſtra non fuiſſent ante Concilium exempti à juriſdictione ordinaria Epiſcopi, non fuiſſet opus ut Concilium tribuiſſet illi facultatem eos puniendi delegata auctoritate, quia potuiſſet illos punire auctoritate ſua ordinaria, ut decidimus in d. cap. *Volentes, ubi Archid. lib. 6.* circumſcriptis enim exemptionibus, & privilegiis Apoſtolicis, Regulares de jure communi originaliter ſubſunt Epiſcoporum juriſdictioni, c. *Quieti*, & cap. *Pervenit*, 18. qu. 1 cum concordant. de quibus per Oldrad. *conſ. 274. In cauſa quæ vertitur, in princip. verſ. Quia ſi omnia monaſteria*, Lap. *alleg. 42. n. 3. verſ. Et tunc locus*, Navarr. *conſ. 1. Angeatia, nu. 4. de reſcript.* Seraph. *deciſ. 1353. nu. 3.* DD. in cap. *Cum Epiſcopus, de offic. Ordin. l. 6.* non quidem quoad legem diœceſanam, ſed quoad legem juriſdictionis, gloſ. 2 in cap. *Ex parte, de regul.*

34 Deinde inducitur hoc decretum, quia cũ ſtatuit ut Clerici tam ſæculares quàm regulares extra clauſtra degentes, nõ obſtantibus privilegiis, viſitari, puniri, & corrigi poſſint ab Ordinario loci; ex ſententia S. Cõgregationis non habet locum niſi in viſitatione; tum, quia hoc important illa verba, *viſitare, &c.* tum & multò clarius quia in *cap. 4 ſeſſ. 14.* quæ ſtatuta fuerant in d. cap. 3 de Clericis tam ſæcularibus, quàm regularibus delinquentibus extra clauſtra, extenduntur quoad Clericos ſæculares tantùm etiam extra viſitationem reſpectu Epiſcoporum reſidentium; quod clarè oſtendit Concilium in d. *cap.* 3 non ſtatuiſſe niſi in actu viſitationis; aliàs enim ineptè extendiſſet illam diſpoſitionem etiam extra viſitationẽ quoad Clericos ſæculares tantùm: quo ſtante arguitur ſic. Si Conſtitutio Innocentii IV. in d. c. *Volentes* reſtrinxiſſet exemptionem Regularium ad tres caſus ibi exceptos, ſequeretur ut Regulares degentes, & delinquentes extra clauſtra, & ſic extra locum exemptum, ſicut conveniri poterant coram Ordinario loci, & puniri pœna ordinaria in vim prædictæ Decretalis, ita etiam conveniri,
35 & puniri poſſent in vim Concilii Tridentini illã innovantis; quia lex innovata ineſt legi innovãti cum omnibus ſuis qualitatibus, cap. 1. § *fin. de ſchiſmat. lib. 6.* Bartol. & DD. in l. *aſſe toto, ff. de hæred. inſtituen.* Aretin. *conſ. 36. Videtur, num. 18.* Seraphin *deciſ. 618 nu. 2.* Sed conſequens eſt falſũ, quia ex Concilio in d. *c. 3.* Regulares extra clauſtra degentes, & delinquentes puniri non poſſunt à diœceſano pœnâ ordinariâ, ſed tantùm corrigi in actu viſitationis, ut probatum eſt ſupra. Ergo & antecedens. Et confirmatur, quia ſi Conſtitutio d. cap. *Volentes*, ſuſtuliſſet exemptionem Regularium delinquentium in loco non exempto, Concilium Tridentinum eamdem Conſtitutionẽ innovando in cap. *14. ſeſſ. 7.* dupliciter ſe correxiſſet Pater, quia quod prius ſtatuerat in c. *3. ſeſſ. 6.* ut Regulares delinquentes extra clauſtra ſubeſſent Epiſcopo in viſitatione tantùm, & auctoritate delegata, correxiſſet in dicto c. *14. ſeſſ. 7.* innovando Conſtitutionem Innocentii IV. qua exempti in caſibus exemptis ſubjiciuntur juriſdictioni ordinariæ etiam extra viſitationem: & rurſus in c. *4. ſeſſ. 14.* correxiſſet diſpoſitionem d. c. 14. ſtatuendo ut Clerici ſæculares tantùm, non autẽ Regulares puniri poſſint extra viſitationem ab Epiſcopis reſidentibus. At valdè abſurdum eſt, ut in tribus ferè ſucceſſivis ſeſſionibus Concilium, quod nunquam alibi fecit bis ſe correxit; & conſequenter fatendum eſt S. Synodum dum innovavit d. c. *Volentes*, probè intellexiſſet Regulares in illius diſpoſitione non fuiſſe comprehenſos.

36 Secundò ad hoc ponderandũ eſt idem met c. *14. ſeſſ. 7.* ubi Concilium poſteaquam innovavit Conſtitutionem Innocentii IV. in d. c. *Volentes*, ſubjungit: Addendo inſuper quod in civilibus cauſis mercedum, & miſerabilium perſonarum Regulares extra monaſterium degentes quomodolibet exempti, etiamſi certum judicem à Sede Apoſtolica deputatum in partibus habeant, in aliis verò ſi ipſum judicem non habuerint, conveniri, & ad debitum ſolvendum cogi poſſint coram locorum Ordinariis tamquam Sedis Apoſtolicæ delegatis. Quod decretum itidem inducitur ſic: Si Regulares fuiſſent comprehenſi in Conſtitutione d. cap. *Volentes*, ita ut ratione contractus initi extra monaſterium indifferenter coram Ordinariis conveniri poſſent; ineptè Concilium addendo prædictæ Conſtitutioni ſtatuiſſet, ut degentes extra monaſterium in cauſis ſuperius expreſſis; & ſic pro contractibus initis extra locum exemptum conveniri poſſent coram iiſdem Ordinariis ut delegatis Sedis Apoſtolicæ; nam ſi Epiſcopi ante Conciliũ potuiſſent pro contractibus celebratis in loco nõ exempto in omnibus cauſis contra Regulares procedere auctoritate ſua ordinaria; Concilium ſtatuendo ut id facere poſſent tantùm auctoritate delegata; & in cauſis quidem mercedum, & miſerabilium perſonarum indiſtinctè, ſed in aliis nonniſi in defectum judicis in partibus: utiq; nihil addidiſſet prædictæ Conſtitutioni, ut declaravit ſe facere velle per illa verba, *addendo inſuper*, ſed potiùs illam reſtrinxiſſet, ac limitaſſet; & inducta in argumentum juriſdictionis ordinariæ operarentur illius diminutionem contra regulam. l. *Legata inutiliter, ff. de adimen. leg.* & l. *Quod favore*, C. *de leg.* quod apertiſſimè oſtendit exemptionem Regularium ex mente Concilii non fuiſſe reſtrictam per d. cap. *Volentes* ad tres caſus ibi exceptos.

37 Tertiò ad hoc ponderandum eſt decretum c. 5. *ſeſſ. 14* ubi decernitur ut litteræ cõſervatoriæ nemini ſuffragentur, quin in cauſis criminalibus, & mixtis poſſit coram Epiſcopo accuſari, & cõveniri, & contra eum procedi. Deindè præſcribitur
38 certa forma in cauſis civilibus obſervanda. Tertiò præſervantur privilegia Regularium his verbis (Regularia loca, eorumque perſonæ in præſenti Canone minimè comprehenſæ, ſed exemptæ omnino ſint, & eſſe intelligantur.) Ex quo contextu

textu colligitur apertè Regulares nec ratione delicti in cauſis criminalibus, nec ratione contractus, aut rei ſitæ in cauſis civilibus poſſe coram Epiſcopo accuſari, aut conveniri, ſed eorum exemptiones ſalvas permanere. Et propterea aliàs conquerenti Epiſcopo Mantuano quod Regulares pro contractibus, vel debitis non ſinerent ſe in prima inſtantia coram locorum Ordinariis cõveniri: S. Congregatio cenſuit, ſi hi Regulares extra clauſtra monaſterii degant, ſervandum eſſe quod dicitur *ſeſſ. 7. cap. 14.* Si intra monaſteria maneant conveniendos eſſe coram Superioribus, vel Conſervatoribus eorum, non autem coram Or-
39 dinariis, aut alibi. Salva igitur manent Regularium privilegia, quorum præſervatio etiam generaliter habetur in cap. *20. ſeſſ. 25. de Regular. & Mon.* his verbis. (In cæteris omnibus prædictorum Ordinum privilegia, & facultates, quæ ipſorum perſonas, loca, & jura concernunt, firma ſint, & illæſa.)

40 Quartò, ad idem ponderandum eſt c. *11 ſeſſ. 24. de ref.* ubi agitur de tribus exemptorum ſpeciebus. Prima eſt Clericorum ſæcularium, qui mediantibus titulis honorariis exemptionis privilegio donantur: & hos Concilium plenè ſubjicit E-
41 piſcopo tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegato. Secunda ſpecies eſt eorum, qui appellantur Capellani Regii: & quoad hos in effectu diſtinguitur, ut ſi delinquant in Capella, ſive in loco exempto, ſua gaudeant exemptione, ita ut ab Ordinario ſuſpẽdi, excommunicari, vel interdici non poſſint: Si verò extra locum exemptum, in prædictis caſibus ſubſint Epiſcopo ſimiliter, ut Delegato Sedis Apoſtolicæ: ita enim diſtinguitur in cap. *Cum Capella*, cujus diſpoſitionem Concilium ſervari jubet, de privil. Rota *deciſ. 744. num. 2 par. 1 diverſ.* Tertia ſpecies eſt eorum, qui monaſteriis, ſeu militiis actu inſerviunt, & intra eorum ſepta, ac domos reſident, ſubque eorum obedientia vivunt, necnon illorum, qui ſecundum regulam dictarũ militiarum profeſſionem fecerunt; & his generaliter, & indiſtinctè Concilium præſervat exemptionis privilegia, & ſolùm arctat milites ad docendum de eorum profeſſione coram Epiſcopo. Ex qua exemptorum diſtinctione ſatis liquet exemptos tertiæ ſpeciei frui debere ſua exemptione etiam ratione delicti extra locum exemptũ commiſſi: nam ſi quoad eos Concilium voluiſſet ſervari diſtinctionem inter locum exemptum, & non exemptum, id expreſſiſſet, ſicut fecit implicitè quoad Capellanos Regios, cap. *Inter corporalia, de translat. Epiſcopi*, cap. *Maiores, de Baptiſ.* l. *unic.* §. *Sin autem ad deficientium*, C. *de caduc. tollen.*

42 Quintò, ad idem expendendum eſt cap. *14. de regul.* ubi Regulares degentes intra clauſtra & extra illa delinquẽtes ita demum puniri poſſunt ab Epiſcopo Diœceſano, ſi tria copulativè concurrant. Primum ut delictum ſit notorium, & cum populi ſcandalo. Secundum, ut ſit patratum extra clauſtra, & ſic in loco non exempto. Tertium, ut Superior Regularis ab Epiſcopo admonitus intra præfixum tempus delinquentem non punіverit, & de punitione Epiſcopum certiorem non fecerit. Et idem ferè ſtatuitur in Conſtitut. Clem. VIII. quæ incipit Suſcepti, edita 7. Kalen. Martii 1596. in Bullar. *tom. 3. pag. 54.* Ergo apparet evidenter S. Synodum habuiſſe Regulares pro exemptis etiam ratione delicti commiſſi in loco non exempto, cum tribuat novam authoritatem Epiſcopis puniendi Regulares delinquentes extra clauſtra; & ſic extra locum exemptum in hoc ſpe-
43 ciali caſu notorietatis delicti, & negligentiæ Superioris Regularis. Incluſio enim hujus caſus ſpecialis in materia commiſſionis juriſdictionis omnes alios caſus diverſos excludit, ut eſt tex. in c. *Cum in illis*, §. *Cum autem, de præben. lib. 6.* & in l. *Cum Prætor, ff. de judic.* tradit Angel. *conſ. 375. Fratenſis ſent.* Calder. *conſ. 24. aliàs 10 de judic.*

44 Sextò, & ultimò omiſſis aliis, cum ſuperioribus annis Procurator Ordinis Carmelitarum conqueſtus fuiſſet in S. Congregatione Concilii, quod in Hiſpaniarum Regnis liquidam Ordinarii locorum contenderent Religioſos intra clauſtra degẽtes coram ipſis Ordinariis conveniri debere in cauſis civilibus cap. *Volentes, de privil. lib. 6* comprehenſi propter illius innovationem à Conc. Trid. factam *ſeſſ. 7. cap. 14.* eoſque in prima inſtantia coram ipſis Ordinariis conveniri debere ex decreto ejuſdem Concilii Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 20. de reform.* S. Congregatio cenſuit Neque Conſtitutione in generali Concilio Lugdunenſi edita, quæ incipit *Volentes*: neque decreto Concilii Tridentini c. *14. ſeſſ. 7* comprehendi Regulares; ideoque eos juxta eorum privilegia coram ſuis Superioribus, vel Conſervatoribus eſſe conveniendos. Nec non decretum ejuſdem Concilii Tridentini *cap. 20. ſeſſ. 24.* ad Regulares non pertinere, nec eorum Conſervatorias imminuere, nec quoad primam illarum inſtantiam aliquid novi inducere. Et hanc declarationem poſtea obſervari mandavit Paulus V. per litteras in forma Brevis cum decreto irritante ſub die 24. Auguſti 1607. in Bullar. *pag. 223. tom. 3.*

45 Quoad ſecundam partem quæſtionis initio propoſitæ longè minor eſt difficultas: quia in privilegiis, quorum ſuperiùs meminimus à *n. 18.* expreſsè inhibetur locorum Ordinariis, ne abſque ſpeciali commiſſione Sedis Apoſtolicæ in perſonas Regularium aliquam excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententiam ſpecialiter, vel generaliter quomodolibet promulgare præſumant. Quod quidem privilegium tantùm abeſt, ut ſublatum fuerit per d. c. *Volentes*, ut potiùs in eo fuerit expreſsè præſervatum in §. *Eos autem*, ut probant verba illa (iidem Ordinarii juriſdictionẽ ſuam quantum ad illa, (ſcilicet interdictum, ſuſpenſionem, vel excommunicationem) ubicumq;
46 illi fuerint penitus exercere non poſſunt.) Unde ut notant ibi Gemin. & Franc. Si Epiſcopi contra eos proferant ſententias, nullæ erunt ex defectu juriſdictionis, & non ligabunt, quod & Navar.
47 ſenſit *conſ. 2. num. 2. de ſenten. excom.* Quod clarè etiam conſtat ex tenore eorumdẽ privilegiorum, ibi (Decernimus quoque ex nunc quaslibet excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias, & quoſcumque proceſſus, & omnia quæ contra fratres quomodolibet promulgari, ſeu fieri contigerit, nullius roboris, vel momenti eſſe, & pro infectis prorſus haberi debere, etiam ex ſi exemptione, utpote notoriâ non allegatâ.) Quæ ultima verba fuerunt appoſita, quia alias ſi ſcilicet venirent exemptionem allegaturi, teneret ſententia contra eos lata, ut per gloſ. ſi. Tancred. & Innocen. in c. *Cum ordinem, de reſcript.* Secus cùm exemptio notoria eſt, ut l. *1. ff. de fer.* ſecundùm Innoc. in cap. *Ex parte, il primo, n. 3 verſ. Exempti*

pti autem, de ver. ſignif. Paul. de Caſtro *conſ. 431. Videtur dicendum, num. 2. verſ. Interdum nullo modo, lib. 1.* Ergo cum hoc privilegium fuerit præſervatum in Decretali, *Valentes*, conſequens eſt, ut fuerit etiam præſervatum à Concilio Tridentino eandem Decretalem innovante in cap. *14. ſeſſ. 7.* quia lex innovans jus commune perinde operatur, ac ſi jus commune eſſet in ea inſertum; Angel Aretin. *conſ. 26. Videtur, n. 18.*

Et ex his patet etiam reſponſio ad objecta ſu-
48 pra in principio; nam cùm exemptio Religioſorum ratione delicti, contractus ac rei litigioſæ non adverſetur generali Concilio Lugdunenſi, non fuit opus illi derogare, quia derogatio non fit niſi ad contraria, cap. *1. de Conſtit. lib. 6.* cap. *Ex parte, ſupra, de Capell. Monachor.* Clemen. *Dudum*, §. *Nos etenim*, ibi, *in quantum ſunt præmiſſis, vel alicui præmiſſorum contraria*, de ſepultur. cum multis ſimilibus. Et innovatio Concilii Tridentini non
49 tribuit Ordinariis locorum aliquod novum jus, ſed tantùm præſervavit quod prius habebant in generaliter exemptos, cap. *Quia intentionis, infra eod.* ubi Honorius III. (Cum innovat, inquit, nec jus novum conferat, nec etiam tollat vetus, in eo ſtatu eſſe volumus, in quo tempore impetratæ innovationis dignoſceris extitiſſe.) cap. *Ex parte, il primo, eod. tit.* ibi, (Ita tamen ut per innovationem ipſius eidem Eccleſiæ non plus juris accreſcat, quam per privilegia prædeceſſorum noſtrorum obtinuit, cum per hoc non novum ei concedere, ſed antiquum jus conſervare velimus) gl. 1. & DD in cap. *Cum dilecta, de confirm. util. vel inu-*
50 *til.* Et conſequenter nec Conſtitutio Pii IV. *in Principis Apoſtolorum*, huic caſus applicatur, quia non ſuſtulit privilegia, & exemptiones Regularium, niſi quatenus contrariantur decretis Concilii Tridentini.

De Privilegiis.

Cap. Cùm olim, il ſecondo.

S V M M A R I V M

1 *Eccleſia utens duplici privilegio, licèt ex uno ſuccumbat, ex alio poterit obtinere.*
2 *Exemptus non tenetur promittere obedientiam Diœceſano, non tamen poteſt ſine ipſius licentia in loco non exempto eccleſiam conſtruere.*
3 *Monacho ſi committatur cauſa à Sede Apoſtolica, non expreſſo nomine monachatus, delegatio tanquam ſubreptitia non valet, & n. 9.*
4 *Monachi à ſtrepitu cauſarum remoti eſſe debent.*
5 *Monachus non poteſt eſſe procurator etiam pro utilitate monaſterii ſine licentia Abbatis.*
6 *Papa ſi ex certa ſcientia committat cauſam Monacho, cenſetur ſuper inhabilitate diſpenſare.*
7 *Cauſa à Sede Apoſtolica quibus ſint committendæ ex Concilio Lugdunenſi.*
8 *Et quid ex Conſtitutione Bonifacii VIII. & ex Concilio Tridentino, & n. 12.*
10 *Prior Conventualis poteſt eſſe Delegatus Apoſtolicus.*
11 *Monacho eccleſiæ Cathedralis monachalis an cauſæ à Sede Apoſtolica ſint committendæ.*
13 *Iudices Synodales an ſint deputandi ab Epiſcopo de conſenſu Synodi, vel de eius conſilio tantùm, & n. ſeqq. uſque in finem.*
14 *Teſtes Synodales in Synodo ab Epiſcopo conſtitui debent.*
15 *A, dictio denotat cauſam efficientem.*
16 *In, dictio, deſignat intrinſecitatem in loco, ſeu in actu.*
17 *Epiſcopus poteſt in Synodo Conſtitutiones facere de conſilio Capituli tantùm.*

1 CVM OLIM, il ſecondo. Eccleſia utens duplici privilegio, licèt ex uno ſuc-
2 cumbat, ex alio poterit obtinere. Exemptus non tenetur promittere obedientiam Diœceſano, non tamẽ poteſt ſine ipſius licentia in loco non exempto eccleſiam conſtruere. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. & omnes.
3 In textu ibi, *Abbatiſſæ, & F. Monacho Alcobaciæ, quibus cauſa prius fuerat delegata.* Nota cauſam poſſe à Sede Apoſtolica delegari ſimplici Monacho, ut hic, & in cap. *Conqueſtus*, juncta ſuprascriptione, *ſupra de foro compet.* Sed hoc intelligit verum gloſ. *hic in verb. Et F. Monacho*, dummodo fiat delegatio expreſſo nomine Monachatus, quo tacito litteræ non valerent, quia per ſubreptionem eſſent obtentæ. Monachi enim à ſtrepi-
4 tu cauſarum remoti eſſe debent, cap. *unic. ſupr. de Syndic. & actor.* nec eſt eis danda vagandi materia, cap. *Quin etiam, ſupra de off. Ordin.* unde oportet: ut in litteris fiat mentio de monachatu, arg. cap.
5 *Cum Ordinem, ſupra de reſcript.* & cap. *Porrecta, de confirmat. utilit. vel inutil.* Similiter nec procurator eſſe poteſt etiam pro utilitate monaſterii ſine licentia Abbatis, cap. *Monachi*, & cap. *De præſentium, 16. q. 1.* & cum gloſ. concordant Vincent. & Innocent. *hic num. 1.* dicens: Nota Monacho delegari cauſam, & hoc verum intelligo ſi expreſſe contineatur ibi, *Monachus*, aliàs præſumo pro veri taciturnitate obtentas, cum non ſit eis præſtanda materia vagandi, Hoſtienſ. *num. 3.* Ioan. Andr. *num. 16. verſ. In gloſ. Nota quod*, Butr. *num 7. 27. & 48.* & reliqui omnes: quando enim
6 Papa committit cauſam Monacho ex certa ſcientia, videtur ſuper inhabilitate diſpenſare, l. *Quidam conſulebat, ff. de re iudic.* Butr. *d. num. 27. & 48.*
7 Hodie tamen, ut gloſ. ſubdit, non cõmittitur cauſa à Papa vel ab ejus Legatis niſi perſonis in dignitate eccleſiaſtica conſtitutis, vel Canonicis in Cathedralibus Eccleſiis, vel aliis Collegiis venerabilibus, ut in Decretali Innocentii IV. in Concil. Lugdunenſi edita, incipien *Præſenti decreto*, quę habetur inter acta Concilii Lugdunenſis *in tit. de reſcript. c. 2. tom. 3. Concil. part. 2. pag. 723. col. 1.* in hæc verba: (Præſenti decreto duximus ſtatuendum, ne à Sede Apoſtolica, vel Delegatis ipſius cauſæ aliquibus committantur, niſi perſonis, quæ vel dignitate ſint perditæ, vel in Eccleſiis Cathe-
8 dralibus, ſeu aliis Collegiatis honorabilibus conſtitutæ.) Hæc ibi. Sed hodie ſervanda eſt Conſtitutio Bonifacii VIII. in cap. *Statutum, de reſcript. lib. 6.* qua ſtatutum eſt, ut nulli niſi dignitate præditis, ut perſonarum obtinentibus, ſeu Eccleſiarum Cathedralium Canonicis cauſæ à Sede Apoſtolica, vel Legatis ejuſdem committantur.
9 Quare cum Monachus non habeat qualitates requiſitas in dict. cap. *Statutum*, explorati juris eſt eum non eſſe capacem delegationis Apoſtolicæ; niſi

niſi tamen eſſet Prior Conventualis, etiam obedientiarius, quia dicitur habere dignitatem, ut Clem. *Etſi principalis, de reſcrip.* & hic notat Abb.
4 *n. 13.* & ſcripſi pleniùs in cap. *Sanè, il ſecondo, ſupra de offic. Delegat.* vel niſi eſſet monachus Eccleſiæ Cathedralis monachalis, ut eſt Siracuſana, de qua in cap. *Quorundam, 74. diſt.* Cantuarien. Montis regalis, & plures aliæ, quia tunc
5 tamquam qualificatos ad præſcriptum d. cap. *Statutum*, benè poſſet eſſe delegatus Sedis Apoſtolicę, ut firmat Abbas ubi ſupra, dicens ſe ita aliàs conſuluiſſe per dictam Clem. *Etſi principalis*, & per id, quod habetur in cap. *Sunt nonnulli*, & cap. *Doctores, q. 1.* talis enim cenſetur Canonicus Eccleſiæ Cathedralis, ut cap. 1. juncta gloſ. *in verb. Eccleſia, 63. diſtin.* licèt aliud ſenſerit Archid. in d. cap. *Statutum. n. 1. in fin. verſ. Sed quid ſi Eccleſia Cathedralis eſſet monachalis.* Prædictæ Decretalis ſtatutum noviſſimè innovatur à Concilio Tridentino cap. *10. ſeſſ. 25. de reform.* ubi præmiſſo exordio, quod ob malitioſam petentium ſuggeſtionem, & locorum diſtantiam perſonarum notitia haberi non poteſt, indeque interdum cauſæ committuntur judicibus non uſquequaque idoneis: ſtatuit San-
6 cta Synodus in ſingulis Conciliis provincialibus, aut diœceſanis aliquot perſonas deſignari, quæ qualitates habeant juxta Conſtitutionem Bonifacii VIII. in d. cap. *Statutum*, ut præter Ordinarios locorum iis etiam cauſæ eccleſiaſticæ in partibus committantur.

Sed QVÆRITVR, An perſonæ, quibus à Sede Apoſtolica cauſæ committendæ ſunt in Synodo diœceſana deputari ab Epiſcopo debeant de conſenſu Synodi, vel de eius conſilio tantùm.

Videtur prima facie neceſſarius conſenſus, quia Concilium mandat ut deſignentur in Synodo, & ſic hunc actum Synodo tribuit, non autem
7 Epiſcopo, arg. l. *Item eorum*, §. *Si Decuriones, ff. Quod cuiuſque univerſ. nomin.* Præterea Concilum ſi aliquem ex deſignatis mori contingat, dat facultatem Epiſcopo alium ſubſtituendi cum Capituli conſilio: unde probabile eſt, ut in Synodo requirat etiam conſenſum. At in contrarium, id eſt non requiri conſenſum, hæc magis videntur urgere: & primò, Concilium ubi voluit, expreſſit, ut in cap. *18. ſeſſ. 24.* dum jubet examinatores ſynodales in Synodo ab Epiſcopo proponi, & ab ea probari: ergo id ipsũ feciſſet in d. c. *10. ſeſſ. 25.* ſi voluiſſet, c. *Ad audientiam, verſ. Nam ſi intelligeremus*, & ibi gloſ. *de decimis*, cap. *Inter corporalia*, §. *Sed neque ibi.* Vnde ſi circa tranſlationem, *de tranſlat. Epiſcop.* l. *unic.* §. *Sin autem ad deficientis, Cod. de Caduc. toll.* Oldrad. *conſ. 266. Quod autem, num. 10.* Mandoſ. *in regul. 32. de impetr. benefic. vac. per obit famil.*
8 *Cardin. quæſt. 7. num. 16.* Secundò jure Canonum teſtes ſynodales in Synodo conſtitui debent, & tamen id pertinet ad ſolum Epiſcopum, ut in cap. *Epiſcopus in Synodo, 35. quæſt. 6.* Vnde ceſſat prima objectio, quod hic actus à Concilio videatur attribui Synodo, non autem Epiſcopo: neque enim Conciliũ ſtatuit ut judices deſignentur à Synodo, ſed in Synodo, & dictio *A.* denotat cauſam efficientem, ut l. *Filius à patre, ff. de liber. & poſthum.* & notat Bald. in l. *Ex arrali, num. 1. verſ. Et adde quod dictio A. C. de actio. empt.* Dictio autem, *In*, deſignat intereſſentiam, ſeu intrinſecitatem in loco, l. *1.* §. *In publico flumine, ff. de fluminib.* & per illum textum Bart. in l. *Gallus*, §. *Ille caſus, n. 3. verſ. Secundo caſu, ff. de lib. & poſthum.* Alex. *conſ. 22. Conſideratis verbis, num. 5. lib. 4.* ſeu intrinſecitatem in actu, l. *1.* §. *Ex incendio, ff. de incend. ruin. naufrag.* & notat Imol. in Clem. *Cauſam, n. 34. de elect.* Tertiò Epiſcopus in Synodo conſtitutiones facere poteſt de conſilio Capituli tantùm, ut S. Congregatio decidit, & eſt communis opinio, ut per Henric. Bottæum, *de Synodo, p. 3. q. 137. & 141.* ergo multo magis deſignabit ſine conſenſu judices, cap. *Ex parte, il ſecondo*, de decimis. Quartò, Cum Concilium in ſubſtitutione judicis ſynodalis in locum defuncti requirat conſilium Capituli, non eſt credendum in Synodo voluiſſe conſenſum Synodi, quia in dicto caſu ſubſtitutionis ſaltem requiſiviſſet conſenſum Capituli, quod in locum Synodi à Concilio eſt ſubrogatum, arg. cap. Eccleſia, il primo, ut lit. pend. cum ſimilib. atque ita retorquetur ſecunda conſideratio pro contraria parte ſuperius propoſita.

De Privilegiis.

Cap. Cum olim, il primò.

S V M M A R I V M.

1 *Inſtrumenti perditi tenor probari poteſt per teſtes, qui illud perlegerunt, & deponunt quod erat ſine vitio.*
2 *Iuſpatronatus Ducis Trajecti ſuper Prioratu S. Gregorii an probetur iuxta formam Concil. Trid. & n. ſeqq. uſque in fin.*
3 *Iuſpatronatus perſonarum, in quibus præſumitur uſurpatio ultra immemorabilem probari debet per præſentationes quinquaginta annorum effectum ſortitas.*
4 *Vſurpationis præſumptio cadit in Dominum perpetuam iuriſdictionem habentibus.*
5 *Teſtes ſuper immemorabili quomodo deponere debeant.*
6 *Præſentationes effectum ſortitæ probari debent authenticis ſcripturis.*
7 *Iuramento partis quando ſit ſtandum ſuper ſcripturis deperditis.*
8 *Iuramento damnum paſſi de rebus abſtractis, vel abſumptis ſtatur tamen contra eum, qui damnum dedit, non contra tertium.*
9 *Inſtrumentum fuiſſe amiſſum non ſufficit probare niſi etiam probetur illius tenor una cum ſolemnitatibus neceſſariis.*
Teſtes deponentes ſuper inſtrumentis deperditis debent eſſe periti. ibid.

1 CVM OLIM il primo. Contenta in inſtrumento perdito probari poſſunt per teſtes, qui illud perlegerunt, ſi deponunt de tenore, & quod erat ſine vitio. Hoc dicit, & nõ eſt alibi caſus ita clarus, Mar. Soc.
2 Ex hoc infero ad quæſtionem, quæ nuper emerſit in facto, videlicet, Poſitis teſtium depoſitionibus ſuper immemorabili, & inſtrumentis deperditis, an conſtet de jure patronatus Ducis Trajecti ſuper Prioratu S. Gregorii ad præſcriptum
3 Concilii Trid. cap. *9. ſeſſ. 20.*
Solutio. Non videtur conſtare ſufficienter: nã Tridentinũ Concilium in his perſonis, in quibus jus

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

jus patronatus plerumque ex uſurpatione quæſitum præſumi ſolet, ultra probationem temporis immemorabilis, requirit etiã multiplicatas præ-
4 ſentationes annorum quinquaginta, quæ effectũ ſortitæ fuerint. Familia autem Dominorum Pedemontis, utpote habens perpetuam juriſdictionem talis eſt, ut in ea ſit locus dictæ præſumptioni uſurpationis juxta deciſionem S. Congrega-
5 tionis. Et hoc caſu in primis non videtur probata præſumptio temporis immemorabilis: teſtes enim ſuper ea examinati non deponunt, ſe nunquam vidiſſe, aut audiviſſe à quopiam, à quo viſũ, vel auditum fuerit obſervari cõtrarium, id quod neceſſarium erat ad hujuſmodi tempus immemorabile probandum, juxta gloſ. ult. in cap. *1. de præſcrip. lib. 6.* gloſ. *1* in l. *Si arbiter, ff. de probat.* Oldrad. *conſ. 172. quia omnes fore obtectus, num. 2.* Bald. *de præſcript. in 2. parte 3. partis principalis in 8. quæſt. n. 24.* latiſſimè Gabriel *lib. 5. cum concluſ. tit. de præſcript. concl. 1. num. 24.* ubi teſtatur hanc eſſe receptam DD. opinionem, quam etiam ſæpius ſecuta eſt Rota, & præſertim *in cauſa Sorana iuris patronatus, 28. Aprilis 1602.* coram Pamphilio, & apud Seraph. *deciſ. 136. n. 1.*

6 Sed quatenus immemorabilis temporis præſcriptio plenè probaretur, non tamen diceretur conſtare de jure patronatus, cum non probentur ſcripturas authenticas multiplicatæ præſentationes. Quæ probatio ultra tempus immemorabile pro forma requiritur; & ideò non adimpletur probando per teſtes, de quibus Sacrum Concilium non confidit; ut ex mente S. Congregationis decidit Rota *in Sabien. beneficii anno 1582.* coram Clemente VIII. & *in nullius Archipresbyteratus 2. Maii 1588.* coram Card. Pamphilio, & aliàs ſæpè ut apud Mantic. *deciſ. 89. ſub n. 2. verſ. Et hæc quidem probatio,* & Gregorium XV. *deciſ. 222.*

7 Neque obſtat, quod in proceſſu probetur depopulatum eſſe Caſtrum Pedemontis & Prætoriũ, in quo ſcripturæ hujuſmodi cuſtodiri ſolebant, ab Hiſpanis, cùm Caſtrum Pedemontis depopularẽtur concrematum fuiſſe, & ideo ſtandum videatur juramento partis de ipſis ſcripturis, earumq; tenore, Afflict. *deciſ. 12. n. 13.* nam omiſſa nunc diſputatione an tenor inſtrumentorum deperditorum in materia juris patronatus Potentium probari poſſit per teſtes, de quibus Concilium non confidit: reſpondetur delationem juramenti non habere locum in hoc caſu, in quo Dux Trajecti aut penitus ignorat, aut plenam notitiam per ſenſum viſus non habet inſtrumentorum, quæ in domo combuſta aſſervabantur, ut ex tex. in l. *Marcellus ff. rer. amot.* tradit Papien. *in for. reſponſ. Rei, n. 12. verſ. Secundò ſubiungit,* Maran. *in practic. iud. in 3. actu,*
8 *quæ in iud. emerg. col. 2. verſ. Quintò requiritur, n. 5.* Menoch. *de arbitr. iud. lib. 2. centur. 2. caſ. 130. n. 5.* præſertim cum juramento damnum paſſi de rebus ſubtractis, vel abſumptis ſtetur tantùm contra eum, qui damnum dedit, non autem contra tertiũ, qui non intulit violentiam, ad text. in l. *Si poſſeſſione, C. de probat.* Iaſ. in l. *Siquando, C. Vnde ut,* Plot. *in repet. eiuſdem legis, n. 38.*

9 Accedit etiam, quod non ſufficit probare amiſſionem inſtrumenti, niſi probetur etiam id, quod in inſtrumento continebatur, ut hic eſt caſus; & quidem per teſtes peritos, ut Advocatos, & Procuratores, Bart. in l. *Sicut, C. de fid. inſtr.* & debent etiam deponere de ſolemnitatibus neceſſariis ad inſtrumentum, de quibus per Abb. in cap. *1. de fid. inſtrumenti,* ut reſpondit Alex. *conſ. 136. vol. 2.* cum multis aliis, de quibus per DD. in d. l. *Sicut Rip. in l. 1. n. 82. & 83. ff. Si cert. pet.* Dec. in cap. *2. n. 81. de probat.* & *conſ. 82.* Afflict. *deciſ. 174.* & probatur in textu noſtro in fine ibi: Quod ſine reprehenſione Bullæ, chartæ, vel litteræ apparebat. Qui tenor inſtrumẽti juris patronatus ex fundatione, vel dotatione nec probatus fuit, nec articulatus.

De Privilegiis.

Cap. Cum Capella.

SVMMARIVM.

1 *EXemptus ratione certæ rei, vel loci non cenſetur exemptus reſpectu alterius rei, vel loci.*
2 *Privilegium conceſſum perſonis cum adiectione loci eſt perſonale, ad locum tamen determinatum.*
3 *Exemptis Eccleſiæ Canonicis, vel Clericis Eccleſia non cenſetur exempta.*
4 *Exemptus reſpectu loci ſi extra illum delinquat, non gaudet privilegio exemptionis.*
5 *Canonia poteſt obtineri cum beneficio curato de iure communi, ſecus poſt Concilium Tridentinum.*
6 *Capellæ Principum, & earum Capellani ſubſunt locorum Ordinariis, non autem Capellarum Magiſtris.*
7 *Epiſcopus fundat intentionem in tota diœceſi, & in qualibet ipſius parte ſuper exercitio ordinariæ iuriſdictionis.*
8 *Capellæ regiæ viſitari poſſunt ab Epiſcopo ex decretis Concilii Tridentini, licèt habeant ex privilegio, ut ſint exemptæ à viſitatione Ordinarii.*
9 *Regia privilegia tolluntur per legem generalem, etiamſi de illis non fiat ſpecialis mentio.*
10 *Concilium Tridentinum in* cap. 11. ſeſſ. 24. verſ. Et quoad Capellanos regios, *non habet locum niſi extra viſitationem.*
11 *Exemptio ſuper certo articulo conceſſa, ad alium articulum extenditur.*
12 *Exemptus ut ſuſpendi, interdici, vel excommunicari non poſſit, in reliquis puniri poteſt ab Ordinario.*
13 *Vna & eadem res diverſis reſpectibus poteſt diverſo iure cenſeri.*
14 *Exemptus ratione Canonicatus reſpectu Parochialis ſubeſt iuriſdictioni Epiſcopi.*
15 *Exemptus ſubeſt Epiſcopo ratione rei non exemptæ.*
16 *Exempta Eccleſia nec Parochus quoad curam animarum, nec Parochiani intelliguntur exempti.*
17 *Regulares, & ſæculares exempti curam animarum exercentes in concernentibus curam ſubſunt iuriſdictioni Epiſcopi.*
18 *Exempti tam ſæculares, quàm regulares ſacramentum aliquod de facto adminiſtrantes, & in aliis caſibus hic expreſſis an ſint ſubiiciendi iuriſdictioni, & privationi Epiſcopi diœceſani, & num. ſeq. uſque in finem.*
19 *Conſtitutionis Gregorii XV. de exemptorum privilegiis origo, & compilatio, & n. ſeq. uſque in finem.*
20 *Regulares curam animarum non exercentes, ſed aliquod ſacramentum adminiſtrantes ex Concilio Tridentino non ſubſunt Epiſcopo.*
21 *Regulares prædicantes abſque licentia, vel benedictione Epiſcopi, aut Epiſcopo contradicente in vim Concilii non ab Epiſcopo, ſed à ſuis Superioribus regularibus ſunt puniendi.*
22 *Idem ſi audeant confeſſiones perſonarum ſæcularium ſine Epiſcopi examine, & approbatione.*
23 *Iuriſdictio multoties conceditur ad cognoſcendum, non autem ad exequendum, vel perſonaliter diſtringendum.*
24 *Laicus effectus Clericus, vel Monachus poſt commiſſum delictum ſubeſt iudici ſæculari prævenienti quoad bona, ſed non quoad perſonam.*
25 *Iuriſdictio contentioſa in exemptos non cenſetur tributa niſi in caſibus in iure expreſſis.*
26 *Regulares adminiſtrantes laicis Sacramenta extremæ unctionis, Eucharistiæ, vel Matrimonii abſque Parochi licentia an ſint excommunicati.*
27 *Executio eſt pars iuriſdictionis.*
28 *Regulares audientes confeſſiones Monialium ipſis ſubiectarum, aut bona monaſteriorum earundem Monialium adminiſtrantes non ſubſunt Epiſcopi iuriſdictioni in vim Concilii Tridentini.*
29 *Exempti delinquentes circa clauſuram, vel perſonas intra ſepta degentes, vel adminiſtrationem Monialium an ab Epiſcopo puniri valeant.*
30 *Abbatiſſæ electioni an Epiſcopus intereſſe poſſit.*

1 CVM CAPELLA. Ratione unius beneficii dicitur ille ſubjectus, qui ratione alterius cenſetur exemptus. Hoc dicit ſecundum Ioan. Andr. Butr. Card. & alios communiter. Vel aliter, & melius ſecundum Abbat. exemptus ratione certæ rei, vel loci non cenſetur exemptus reſpectu alterius rei, vel loci. Sunt duæ partes. In prima ponitur querela. In ſecunda proviſio ibi, *quocirca.*

2 Nota primò privilegium conceſſum perſonis cum adjectione loci, puta Canonicis talis Eccleſiæ non eſſe merè perſonale, nec merè reale; ſed perſonale ad locum tamen determinatum, & reſtrictum ſecundum Anton. de Butr. *hic n. 3.* & Ma-
3 rian. Socin. *n. 4. in quarto notab.* Et quidem ex eo, quod ſit perſonale reſultat exemptis alicujus Eccleſiæ Canonicis, vel Clericis, eccleſia ipſa non cenſeatur exempta, ut per Innoc. & Hoſt. *in princ.* Ioan. Andr. *n. 1. verſ. Per hoc tamen,* & Anchar. *n. 2. in 2. notab.* & eſt hodie expeditum in c. *Per exemptionem, §. Verum, infra eod. lib. 6.* Et ex eo quod
4 ſit determinatum ad certum locum reſultat, ut ſi exemptus extra illum locum delinquat, privilegium exemptionis ei non ſuffragetur, ut hic patet, & notant Butr. & Abb. uterque *n. 2. in 1. notab.*

5 Secundò nota de jure communi poſſe quem habere Canoniam cum beneficio curato: quod tamen intellige, ut notatur in cap. *De multa in fine, de præben.* in cap. *Gratia, de reſcript. in 6.* & in c. *1. de conſuet. eodem lib.* ſecundum Ioan. Andr. *hic n. 2.* Cardin. *in princ. verſ. Nota quem poſſe tenere beneficium curatum cum Canonia,* Anchar. *num. 3. in 3. notab.* & Abb. *num. 4. in ult. notab.* quod tamen non probat hæc littera, quia factum narrat ſecundum Io. Andr. *nu. 2.* vel iſti Canonici habebant Parochiales ex diſpenſatione prout hunc textum intelligit Hoſt. in cap. *Extirpanda, n. 15. verſ. Quarto*
6 *ratione diſpenſationis, ſupra de præben.* Sed quidquid ſit de jure communi, hodie ex Concilio Tridentino Canonicatus eſt incompatibilis cum beneficio curato, cum utrumque perſonalem reſidentiam requirat, ut in cap. *4. ſeſſ. 7.* & cap. *17. ſeſſ. 24.* juncto cap. *12. einſdem ſeſſ.*

7 Tertiò nota Capellas Principum, & Capellanos ibi adminiſtrantes ſubeſſe locorum Ordinariis, non autem magiſtris Capellarum: nam & ipſi Principes in ſpiritualibus ſubſunt Epiſcopis diœceſanis, ut in cap. *Omnes Principes,* & cap. *Solitæ, de maior. & obed.* cap. *Duo ſunt, 96. diſtinct.* ergo multo magis Clerici Capellarum, & ipſa Capella, ſecundum Ab. *hic n. 3.* & Marian. Socin. *eod. n. in 3. notab.* Epiſcopus enim fundat intentionem ſuper exercitio juriſdictionis ordinariæ in tota diœceſi, & in qualibet ejus parte, ut *10. quæſt. 1. per totam,* cap. *Omnes baſilicæ, 16. q. 7.* cap. *Cum Epiſcopus, de offic. Ordin. lib. 6.* Caputaq. *deciſ. 201. par. 2.* Seraphin. *deciſ. 1104.* Sed conſtitutio de privilegio exemptionis ſervanda erit diſpoſitio hujus Decretalis, quam Concilium Tridentinum non ſuſtulit excepta viſitatione, quin potius præſervavit in cap. *11. ſeſſ. 24.* ibi (Et quoad Capellanos regios juxta Conſtitutionem Innocentii III. quæ incipit, *Cum Capella.*

8 Dixi, *excepta viſitatione,* quia d. cap. 11. habet locum extra viſitationem tantùm: unde capellæ regiæ, earumque Capellani quantumcumq; gaudeant prærogativa exemptionis, poterunt nihilominus viſitari ab Epiſcopo loci ex decretis cap. *4. ſeſſ. 6.* & *cap. 6. ſeſſ. 25.* ut Sacra Congregatio aliàs declaravit: nam cùm quidam Sacerdos Regius Capellanus vocatus ad judicium coram Ordinario loci poſtulaſſet ſe remitti ad Capellanum majorem ſub prætextu exemptionis, de qua habetur in Concilio, *cap. 11. ſeſſ. 24.* Sacra Congre-
9 gatio cenſuit *cap. 6. ſeſſ. 25.* & *cap. 4. ſeſſ. 6.* comprehendere capellas regias etiamſi in privilegiis eſſet dictũ, ut non poſſet viſitari ab Ordinariis, quia cum d. c. 6. deroget etiam fundationi, & immemorabili, cenſetur derogare iſtis privilegiis. Non obſtat quod privilegia regia non cenſeantur ſublata, niſi in ſpecie dicatur: quia fallit in lege generali, quando concilium voluit exprimere, ex-
10 preſſit. Dictum autem cap. 11. non procedere in actu viſitationis, & ſic intelligendum, quando extra viſitationem Ordinarius vult procedere.

11 Quartò nota exemptionem aliquando concedi non generaliter, ſed ſuper certo articulo, prout hic erat, quia Canonici capellæ Ducis Burgundiæ non fuerunt plenè in omnibus exempti à juriſdictione Ordinarii, ſed in hoc tantùm, ut non poſſent ſuſpendi, interdici, vel excommunicari.
12 In aliis ergo puniri poterunt, quia exemptio ad alium articulum non extenditur, ſecundũ Innoc. *hic n. 1. verſ. Item nota;* unde Abb. Antiq. ſic probat caſum brevem, videlicet: Secundum privilegii formam tantùm quis privilegiatus cenſetur: ergo privilegii verba ſunt diligenter ponderanda, c. *Porro, ſupra eod.* propter varias exemptionum formas, de quibus in c. *Si Papa, infra eod. lib. 4.* & cum ſint contra jus commune ad conſequentiam non ſunt trahenda, ſicut nec jus ſingulare, ut l. *Quod verò, ff. de legib.* ſecundum Petr. de Anchar. *hic n. 1.* & Marian. Socin. *n. 2.*

13 Quintò nota poſſe contingere, ut quis certo reſpectu ſit ab Ordinario exemptus, & alia conſideratione ſit eidem ſubjectus, & ſic una, & eadem res, vel perſona diverſis reſpectibus, ſeu qualitatibus

jus patrònatus plerumque ex uſurpatione quæ-
ſitum præſumi ſolet, ultra probationem temporis
immemorabilis, requirit etiã multiplicatas præ-
4 ſentationes annorum quinquaginta, quæ effectũ
ſortitæ fuerint. Familia autem Dominorum Pe-
demontis, utpote habens perpetuam juriſdictio-
nem talis eſt, ut in ea ſit locus dictæ præſumptio-
ni uſurpationis juxta deciſionem S. Congrega-
5 tionis. Et hoc caſu in primis non videtur probata
præſumptio temporis immemorabilis: teſtes e-
nim ſuper ea examinati non deponunt, ſe nun-
quam vidiſſe, aut audiviſſe à quopiam, à quo viſũ,
vel auditum fuerit obſervari cõtrarium, id quod
neceſſarium erat ad hujuſmodi tempus immemo-
rabile probandum, juxta gloſ. ult. in cap. *1. de præ-
ſcrip. lib. 6.* gloſ. 1 in l. *Si arbiter, ff. de probat.* Oldrad.
conſ. 172. quia omnes fore obiectus, num. 2. Bald. *de
præſcript. in 2. parte 3. partis principalis in 8. quæſt. n.
24.* latiſſimè Gabriel *lib. 5. cum concluſ. tit. de præ-
ſcript. concl. 1. num. 24.* ubi teſtatur hanc eſſe rece-
ptam DD. opinionem, quam etiam ſæpius ſecu-
ta eſt Rota, & præſertim *in cauſa Sorana iuris patro-
natus, 28. Aprilis 1602.* coram Pamphilio, & apud
Seraph. *deciſ. 136. n. 1.*

6 Sed quatenus immemorabilis temporis præ-
ſcriptio plenè probaretur, non tamen diceretur
conſtare de jure patronatus, cum non probentur
ſcripturas authenticas multiplicatæ præſentatio-
nes. Quæ probatio ultra tempus immemorabile
pro forma requiritur; & ideò non adimpletur
probando per teſtes, de quibus Sacrum Concili-
um non confidit; ut ex mente S. Congregationis
decidit Rota *in Sabien. beneficii anno 1582.* coram
Clemente VIII. & *in nullius Archipresbyteratus 2.
Maii 1588.* coram Card. Pamphilio, & aliàs ſæpè
ut apud Mantic. *deciſ. 89. ſub n. 2. verſ. Et hæc qui-
dem probatio,* & Gregorium XV. *deciſ. 222.*

7 Neque obſtat, quod in proceſſu probetur de-
populatum eſſe Caſtrum Pedemontis & Prætoriũ,
in quo ſcripturæ hujuſmodi cuſtodiri ſolebant, ab
Hiſpanis, cùm Caſtrum Pedemontis depopularẽ-
tur concrematum fuiſſe, & ideo ſtandum videa-
tur juramento partis de ipſis ſcripturis, earumq;
tenore, Afflict. *deciſ. 12. n. 13.* nam omiſſa nunc di-
ſputatione an tenor inſtrumentorum deperdito-
rum in materia juris patronatus Potentium pro-
bari poſſit per teſtes, de quibus Concilium non
confidit: reſpondetur delationem juramenti non
habere locum in hoc caſu, in quo Dux Trajecti
aut penitus ignorat, aut plenam notitiam per ſen-
ſum viſus non habet inſtrumentorum, quæ in do-
mo combuſta aſſervabantur, ut ex tex. in l. *Marcel-
lus ff. rer. amot.* tradit Papien. *in for. reſponſ. Rei, n. 12.
verſ. Secundò ſubiungit,* Maran. *in practic. iud. in 3. actu,*
8 *qua in iud. emerg. col. 2. verſ. Quintò requiritur, n. 5.* Me-
noch. *de arbitr. iud. lib. 2. centur. 2. caſ. 130. n. 5.* præ-
ſertim cum juramento damnum paſſi de rebus
ſubtractis, vel abſumptis ſtetur tantùm contra e-
um, qui damnum dedit, non autem contra tertiũ,
qui non intulit violentiam, ad text. in l. *Si poſ-
ſeſſione, C. de probat.* Iaſ. in l. *Si quando, C. Vnde ut,*
Plot. *in repet. eiuſdem legis, n. 38.*

9 Accedit etiam, quod non ſufficit probare amiſ-
ſionem inſtrumenti, niſi probetur etiam id, quod
in inſtrumento continebatur, ut hic eſt caſus; &
quidem per teſtes peritos, ut Advocatos, & Pro-
curatores, Bart. in l. *Sicut, C. de diſ. inſtr.* & debent
etiam deponere de ſolemnitatibus neceſſariis ad
inſtrumentum, de quibus per Abb. in cap. *1. de fid.
inſtrumenti,* ut reſpondit Alex. *conſ. 136. vol. 2.* cum
multis aliis, de quibus per DD. in d. l. *Sicut Rip. in
l. 1. n. 82. & 83. ff. Si cert. pet.* Dec. in cap. *2. n. 81.
de probat.* & *conſ. 82.* Afflict. *deciſ. 174.* & proba-
tur in textu noſtro in fine ibi: Quod ſine repre-
henſione Bullæ, chartæ, vel litteræ apparebat.
Qui tenor inſtrumẽti juris patronatus ex funda-
tione, vel dotatione nec probatus fuit, nec arti-
culatus.

De Privilegiis.

Cap. Cum Capella.

SVMMARIVM.

1 *Exemptus ratione certæ rei, vel loci non cenſe-
tur exemptus reſpectu alterius rei, vel loci.*
2 *Privilegium conceſſum perſonis cum adiectione
loci eſt perſonale, ad locum tamen determi-
natum.*
3 *Exemptis Eccleſiæ Canonicis, vel Clericis Eccleſia non
cenſetur exempta.*
4 *Exemptus reſpectu loci ſi extra illum delinquat, non gau-
det privilegio exemptionis.*
5 *Canonia poteſt obtineri cum beneficio curato de iure com-
muni, ſecus poſt Concilium Tridentinum.*
6 *Capellæ Principum, & earum Capellani ſubſunt lo-
corum Ordinariis, non autem Capellarum Ma-
7 giſtris.*
*Epiſcopus fundat intentionem in tota diœceſi, & in
qualibet ipſius parte ſuper exercitio ordinariæ iu-
riſdictionis.*
8 *Capellæ regiæ viſitari poſſunt ab Epiſcopo ex decretis Con-
cilii Tridentini, licèt habeant ex privilegio, ut ſint
exemptæ à viſitatione Ordinarii.*
9 *Regia privilegia tolluntur per legem generalem, etiamſi
de illis non fiat ſpecialis mentio.*
10 *Concilium Tridentinum in* cap. 11. ſeſſ. 24. verſ. Et
quoad Capellanos regios, *non habet locum niſi
extra viſitationem.*
11 *Exemptio ſuper certo articulo conceſſa, ad alium articu-
lum extenditur.*
12 *Exemptus ut ſuſpendi, interdici, vel excommuni-
cari non poſſit, in reliquis puniri poteſt ab Ordi-
nario.*
13 *Vna & eadem res diverſis reſpectibus poteſt diverſo iure
cenſeri.*
14 *Exemptus ratione Canonicatus reſpectu Parochialis ſub-
eſt iuriſdictioni Epiſcopi.*
15 *Exemptus ſubeſt Epiſcopo ratione rei non exemptæ.*
16 *Exempta Eccleſia nec Parochus quoad curam animarum,
nec Parochiani intelliguntur exempti.*
17 *Regulares, & ſæculares exempti curam animarum exer-
centes in concernentibus curam ſubſunt iuriſdictioni E-
piſcopi.*
18 *Exempti tam ſæculares, quàm regulares ſacramen-
tum aliquod de facto adminiſtrantes, & in aliis
caſibus hic expreſſis an ſint ſubiiciendi iuriſdictio-
ni, & privationi Epiſcopi diœceſani, & num.
ſeq. uſque in finem.*
19 *Conſtitutionis Gregorii XV. de exemptorum privilegiis
origo, & compilatio, & n. ſeq. uſque in finem.*
20 *Regulares curam animarum non exercentes, ſed
aliquod*

*aliquod ſacramentum adminiſtrantes ex Concilio Tri-
dentino non ſubſunt Epiſcopo.*
21 *Regulares prædicantes abſque licentia, vel benedictione
Epiſcopi, aut Epiſcopo contradicente in vim Concilii
non ab Epiſcopo, ſed à ſuis Superioribus regularibus
ſunt puniendi.*
22 *Idem ſi audeant confeſſiones perſonarum ſæcularium ſine
Epiſcopi examine, & approbatione.*
23 *Iuriſdictio multoties conceditur ad cognoſcendum, non
autem ad exequendum, vel perſonaliter deſtringen-
dum.*
24 *Laicus effectus Clericus, vel Monachus poſt commiſſum
delictum ſubeſt iudici ſæculari prævenienti quoad bo-
na, ſed non quoad perſonam.*
25 *Iuriſdictio contentioſa in exemptos non cenſetur tributa
niſi in caſibus in iure expreſſis.*
26 *Regulares adminiſtrantes laicis Sacramenta extremæ
unctionis, Eucharistiæ, vel Matrimonii abſque Paro-
chi licentia an ſint excommunicati.*
27 *Executio eſt pars iuriſdictionis.*
28 *Regulares audientes confeſſiones Monialium ipſis ſubie-
ctarum, aut bona monaſteriorum earundem Monia-
lium adminiſtrantes non ſubſunt Epiſcopi iuriſdictio-
ni in vim Concilii Tridentini.*
29 *Exempti delinquentes circa clauſuram, vel perſonas in-
tra ſepta degentes, vel adminiſtrationem Monialium
an ab Epiſcopo puniri valeant.*
30 *Abbatiſſæ electioni an Epiſcopus intereſſe poſſit.*

1 CVM CAPELLA. Ratione unius bene-
ficii dicitur ille ſubjectus, qui ratione
alterius cenſetur exemptus. Hoc dicit
ſecundum Ioan. Andr. Butr. Card. & a-
lios communiter. Vel aliter, & melius ſecundum
Abbat, exemptus ratione certæ rei, vel loci non
cenſetur exemptus reſpectu alterius rei, vel loci.
Sunt duæ partes. In prima ponitur querela. In
ſecunda proviſio ibi, *quocirca.*

2 Nota primò privilegium conceſſum perſonis
cum adjectione loci, puta Canonicis talis Eccle-
ſiæ non eſſe merè perſonale, nec merè reale; ſed
perſonale ad locum tamen determinatum, & re-
ſtrictum ſecundum Anton. de Butr. *hic n. 3.* & Ma-
3 rian. Socin. *n. 4. in quarto notab.* Et quidem ex eo,
quod ſit perſonale reſultat ut exemptis alicujus
Eccleſiæ Canonicis, vel Clericis, eccleſia ipſa non
cenſeatur exempta, ut per Innoc. & Hoſt. *in princ.*
Ioan. Andr. *n. 1. verſ. Per hoc tamen,* & Anchar. *n. 2.
in 2. notab.* & eſt hodie expeditum in c. *Per exem-
ptionem, §. Verum, infra eod. lib. 6.* Et ex eo quod
4 ſit determinatum ad certum locum reſultat, ut ſi
exemptus extra illum locum delinquat, privile-
gium exemptionis ei non ſuffragetur, ut hic pa-
tet, & notant Butr. & Abb. uterque *n. 2. in 1. notab.*

5 Secundò nota de jure communi poſſe quem
habere Canoniam cum beneficio curato: quod ta-
men intellige, ut notatur in cap. *De multa in fine,
de præben.* in cap. *Gratia, de reſcript. in 6.* & in c. *1.
de conſuet. eodem lib.* ſecundum Ioan. Andr. *hic n. 2.*
Cardin. *in princ. verſ. Nota quem poſſe tenere benefici-
um curatum cum Canonia,* Anchar. *num. 3. in 3. no-
tab.* & Abb. *num. 4. in ult. notab.* quod tamen non
probat hæc littera, quia factum narrat ſecundum
Io. Andr. *nu. 2.* vel iſti Canonici habebant Paro-
chiales ex diſpenſatione prout hunc textum in-
telligit Hoſt. in cap. *Extirpanda, n. 15. verſ. Quarto
6 ratione diſpenſationis, ſupra de præben.* Sed quidquid
ſit de jure communi, hodie ex Concilio Triden-
tino Canonicatus eſt incompatibilis cum bene-
ficio curato, cum utrumque perſonalem reſi-
dentiam requirat, ut in cap. *4. ſeſſ. 7.* & cap. *17.
ſeſſ. 24.* juncto cap. *12. eiuſdem ſeſſ.*

7 Tertiò nota Capellas Principum, & Capella-
nos ibi adminiſtrantes ſubeſſe locorum Ordina-
riis, non autem magiſtris Capellarum: nam & ipſi
Principes in ſpiritualibus ſubſunt Epiſcopis diœ-
ceſanis, ut in cap. *Omnes Principes,* & cap. *Solitæ,
de maior. & obed.* cap. *Duo ſunt, 96. diſtinct.* ergo
multo magis Clerici Capellarum, & ipſa Capel-
la, ſecundum Ab. *hic n. 5.* & Marian. Socin. *eod. n.
in 3. notab.* Epiſcopus enim fundat intentionem ſu-
per exercitio juriſdictionis ordinariæ in tota diœ-
ceſi, & in qualibet ejus parte, ut *10. quæſt. 1. per to-
tam,* cap. *Omnes baſilicæ, 16. q. 7.* cap. *Cum Epiſco-
pus, de offic. Ordin. lib. 6.* Caputaq. *deciſ. 201. par.
2.* Seraphin. *deciſ. 1104.* Sed conſtitutio de privi-
legio exemptionis ſervanda erit diſpoſitio hujus
Decretalis, quam Concilium Tridentinum non
ſuſtulit excepta viſitatione, quin potius præſer-
vavit in cap. *11. ſeſſ. 24.* ibi (Et quoad Capellanos
regios juxta Conſtitutionem Innocentii III. quæ
incipit, *Cum Capella.*

8 Dixi, *excepta viſitatione,* quia d. cap. 11. habet
locum extra viſitationem tantùm: unde capellæ
regiæ, earumque Capellani quantumcumq; gau-
deant prærogativa exemptionis, poterunt nihil-
ominus viſitari ab Epiſcopo loci ex decretis cap.
4. ſeſſ. 6. & *cap. 6. ſeſſ. 25.* ut Sacra Congregatio
aliàs declaravit: nam cùm quidam Sacerdos Re-
gius Capellanus vocatus ad judicium coram Or-
dinario loci poſtulaſſet ſe remitti ad Capellanum
majorem ſub prætextu exemptionis, de qua ha-
betur in Concilio, *cap. 11. ſeſſ. 24.* Sacra Congre-
9 gatio cenſuit *cap. 6. ſeſſ. 25.* & *cap. 4. ſeſſ. 6.* compre-
hendere capellas regias etiamſi in privilegiis eſ-
ſet dictũ, ut non poſſet viſitari ab Ordinariis, quia
cum d. c. 6. deroget etiam fundationi, & imme-
morabili, cenſetur derogare iſtis privilegiis. Non
obſtat quod privilegia regia non cenſeantur ſub-
lata, niſi in ſpecie dicatur: quia fallit in lege ge-
nerali, quando concilium voluit exprimere, ex-
10 preſſit. Dictum autem cap. 11. non procedere in
actu viſitationis, & ſic intelligendum, quando ex-
tra viſitationem Ordinarius vult procedere.

11 Quartò nota exemptionem aliquando conce-
di non generaliter, ſed ſuper certo articulo, pro-
ut hic erat, quia Canonici capellæ Ducis Burgun-
diæ non fuerunt plenè in omnibus exempti à ju-
riſdictione Ordinarii, ſed in hoc tantùm, ut non
poſſent ſuſpendi, interdici, vel excommunicari.
12 In aliis ergo puniri poterunt, quia exemptio ad
alium articulum non extenditur, ſecundũ Innoc.
hic n. 1. verſ. Item nota; unde Abb. Antiq. ſic probat
caſum brevem, videlicet: Secundum privilegii
formam tantùm quis privilegiatus cenſetur: ergo
privilegii verba ſunt diligenter ponderanda, c.
Porro, ſupra eod. propter varias exemptionum for-
mas, de quibus in c. *Si Papa, infra eod. lib. 6.* & cum
ſint contra jus commune ad conſequentiam non
ſunt trahenda, ſicut nec jus ſingulare, ut l. *Quod
verò, ff. de legib.* ſecundum Petr. de Anchar. *hic n. 1.*
& Marian. Socin. *n. 2.*

13 Quintò nota poſſe contingere, ut quis certo
reſpectu ſit ab Ordinario exemptus, & alia conſi-
deratione ſit eidem ſubjectus. & ſic una, & eadem
res, vel perſona diverſis reſpectibus, ſeu qualita-
tibus

tibus poteſt diverſo iure cenſeri, cōcordat c. *Cum olim*, & quod ibi not. *ſupra de re iudic.* in cap. *Ex literis, ſupra de probat.* & in l. *Si Conſul. ff. de adopt.* & in cap. *Raynutius*, & in cap. *Raynaldus, ſupra de teſtamen.* Quod nota ad limitationem regulæ quæ habetur in cap. *Frater noſter, 16. quæſt. 1.* cap. *Cognovimus, 12. q. 2.* & cap. *Cum in tua, de decim.* & alterius regulæ de qua in l. *Si duobus, ff. de ſtatu liber.* ut hic plenius declarat gloſſa.

14 Vltimò nota exemptum ratione Canonicatus ſi obtineat Parochialem Eccleſiam reſpectu ejuſdem Parochialis; & ſic in his quæ curam animarum, & Sacramentorum adminiſtratione concernunt, Ordinarii juriſdictionem declinare non poſſe: nam exemptus ratione rei non exemptæ
15 ſubjacet juriſdictioni ordinarii ad hoc c. *Quoniam, infra eod.* & cap. *1. §. ult. in verb. Quoad hoc, eod.*
16 *tit. lib. 6.* ſecundum Innocen. *hic num. 2.* Ideoque exempta eccleſia nec illius Presbyter, qui Parochianorum curam habet, quoad ea quæ ad curam eandem pertinent, nec ipſi Parochiani intelliguntur exempti, ut eſt caſus in cap. *Per exemptio-*
17 *nem, de privil. in 6.* Quod apertius hodie ſancitum eſt decreto Concilii Tridentini in *cap. 11. ſeſſ. 25. de Regular.* ubi tam Regulares, quàm ſæculares animarum curam perſonarum ſæcularium exercentes monaſteriis, ſeu domibus regularibus incumbentem immediatè ſubjiciuntur juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cujus diœceſi ſunt ſita.

18 QVÆRO, An exempti tam ſæculares, quàm regulares Sacramentum aliquod de facto adminiſtrantes, & in aliis caſibus infraſcriptis ſint ſubjiciendi juriſdictioni, & punitioni Epiſcopi.

19 In diœceſi Gyennenſi nonnulli exempti etiam Ordinum Militiarum tametſi Parochi non ſint, nec curam animarum ſuis eccleſiis, vel monaſteriis incumbentē exerceant, nec ad eam fuerint ab Ordinario examinati, & approbati, tamen uti Parochi de facto, & abſque ulla ipſius Ordinarii li-
20 centia ſæpius matrimonia ſolemnizarunt. Et cum Cardinalis Epiſcopus vellet in eos animadvertere tamquam delinquentes circa Sacramentorum adminiſtrationem ex decreto Trident. Concilii c. *11. ſeſſ. 25. de Regular.* exempti objecerunt decretum illud ad hunc caſum non pertinere: loquitur enim de iis Regularibus, qui curam animarum exercent in monaſteriis, ſeu domibus virorum, ſeu mulierum, quibus immanet animarū cura perſonarum ſæcularium: hos enim ſubjicit Epiſcopo diœceſano in his quæ dictam curam, & Sacramentorum adminiſtrationem concernunt. At hoc caſu exempti, qui matrimoniis interfuerunt, id non egerunt ratione curæ animarum. Ac propterea ob delictum ejuſmodi non à Diœceſano, ſed ab eorum Superioribus Regularibus ſunt puniendi ad ſuorum privilegiorum præſcri-
21 ptum. Quemadmodum Regulares quamvis prohibeantur in eccleſiis, quæ ſui Ordinis non ſunt, prædicare abſq; Epiſcopi licentia, in eccleſiis ſui Ordinis non petita ab Epiſcopo benedictione, aut Epiſcopo contradicente ex eiuſdem Concilii decretis, *c. 2. ſeſſ. 5* & *cap. 4. ſeſſ. 24.* tamen S. Congregatio Concilii declaravit eos ſi contrafecerint non poſſe ab Epiſcopo puiri, ſed à ſuis ſuperioribus dumtaxat. Quando enim Concilium voluit attribuere Epiſcopis facultatem compellendi, aut puniendi Regulares exemptos, id diſertis verbis expreſſit, ut patet in cap. *13. ſeſſ. 25. de regul.* ibi: (Exempti autem omnes Clerici, ſive ſæculares, ſive regulares ad publicas proceſſiones vocati accedere compellantur.) in cap. *3. ſeſſ. 6.* in cap. *4. & 14. ſeſſ. 23. de regular.* atque alibi, Quod non fecit in d. *cap. 2. & 4.* ubi verba non diriguntur in Epiſcopum, nec datur illi facultas coercendi, ſed ſimpliciter ſit prohibitio regularibus.

22 Et ſimiliter quamvis decreto *cap. 15. ſeſſ. 23.* cautum ſit nullum Presbyterum etiam Regularem poſſe confeſſiones ſæcularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut Parochiale beneficium habeat, aut ab Epiſcopo approbetur: tamen Regulares non curatos, qui de facto confeſſiones ſæcularium audiunt abſque Epiſcopi examine, & approbatione: S. Congregatio cenſuit non ab Epiſcopo, ſed à ſuis Superioribus eſſe puniendos: nec ad hunc caſum pertinere decretū d. cap. 11. quod loquitur de exercentibus curam animarum monaſteriis incumbentem. Nec cap. *Per exemptionem, infra eod. lib. 6.* quia loquitur de Presbytero, qui Parochianorum curam habet: Sicuti neque ad hunc caſum pertinet decretum d. *c. 11. ſeſſ. 24.* Quod ſubiicit exemptos juriſdictioni ad præſcriptum hujus Decretalis, cum hæc loquatur de exemptis, qui Eccleſiis Parochialibus præficiuntur. Vnde eodem modo contendunt Regulares non poſſe ab Epiſcopo coerceri ſupradi-
23 ctos, qui de facto matrimonia ſolemnizarunt. In multis enim caſibus jura dant poteſtatem cognoſcendi, ſed non exequendi, ut l. *A Divo Pio, ff. de re iudic.* gloſ. *1. in Clem. 1. de foro competen.* & inter non ſubditos non eſt bona conſequentia, Epiſcopus habet juriſdictionem: ergo & perſonalem diſtrictionem, ut ait Ancharan. in cap. *Ex qua, ſub*
24 *num. 17. de regul. iur. in 6.* Ideoque laicus effectus Clericus vel Monachus poſt commiſſum delictū, licèt quoad bona ſubſit juriſdictioni judicis ſæcularis prævenientis; non tamen poteſt ab eo perſonaliter diſtringi, aut puniri ſecundum opinionem Ioan. Andr. communiter receptam in cap. *unico, ſupra de obligat. ad ratiocin.* Et ſimiliter etſi judex laicus quandoque de cauſis Clericorum cognoſcat, tamen coercere perſonas eccleſiaſticas, vel ipſarum bona per executionem realem non poteſt ſine mandato Epiſcopi cap. *Vt famæ, de ſent. excomm.* Anchar. in d. cap. *Ex qua, ſub. n. 17.*
25 *verſ. Item licèt territorium.* Præſertim verò, quia actus concedendi licentiam interveniendi matrimoniis celebrandis, prædicandi in eccleſiis ſui, vel alterius Ordinis, & confeſſiones audiendi ſunt voluntariæ juriſdictionis; à qua non rectè infertur ad juriſdictionem coercendi, quæ eſt contentioſa, & quæ nunquam cenſetur tributa in exemptos, niſi in caſibus à jure expreſſis, ut per Ioann. Andr. Gemin. & Franc. in cap. *Epiſcoporum, de privil. in 6.* Vnde in ſimili quamvis in Clemen. *1. de ſent. excomm.* Regulares utcumque exempti jubeantur ſervare interdicta Ordinariorum: tamen ſi interdicta non ſervaverint, non propterea ab eis puniri poſſunt ſecundum Vitalin. ibi poſt Paul. *num. 29.*

Hæc cum à Cardinali Epiſcopo ad S. Congregationem delata fuerint, viſa ſunt egere ſpeciali Sedis Apoſtolicæ remedio: nam etſi verba Concilii ſint clara, ideoque non admittant interpretationem, aut conjecturam voluntatis, abſurdum tamen eſſe, ut melioris conditionis ſint qui de facto

nulla authoritate ſuffulti unum, vel plura Sacramenta adminiſtrare præſumunt, quàm qui illa adminiſtrant ratione curæ prævio examine, & approbatione Epiſcopi, cùm præſertim ex Clemēt.
26 *Quia contingit, de privileg.* Religioſi qui Clericis, aut laicis Sacramentum Unctionis extremæ, vel Euchariſtiæ adminiſtrare, matrimoniave ſolēnizare præſumpſerit, nō habita ſuper his Parochialis Presbyteri licētia ſpeciali, excōmunicationis incurrant ſententiam ipſo facto, per Sedem Apoſtolicam dumtaxat abſolvendi; & locorum Ordinarii poſtquam de hoc ſibi conſtiterit poſſint eos excommunicatos facere publicè denūciari, licèt hæc pœna excommunicationis quoad matrimonia fuerit poſteà ſublata decreto Tridentini Concilii *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* quod fuit contentum ſola pœna ſuſpenſionis, ut aliàs S. Cōgregatio declaravit. Sed nihilominus ex d. cap. 1. nulla, atq; irrita ſunt matrimonia, ut proponitur, celebrata. Et valdè abſurdum videtur, ut cum hæc concernat animarū ſalutem, & ſpectent ad curā, & ſolicitudinē Epiſcopi, ipſe habeat manus ligatas, & officium ſuum hac in parte exequi nō poſ-
27 ſit, cum exequutio ſit pars juriſdictionis c. *Si Delegatus, de off. Deleg. in 6.* & notat Io. de Anan. in cap. *Significaſti, in fine, ſupra eod. tit.* Ad hoc cap. *Quia frater, 7. q. 1.* & quod per illum textum notat Innocen. in cap. *Ad aures, nu. 2. ſupra de tempor. ordinat.* ubi ait, Vani capitis eſſet, qui diceret Prælatum non poſſe præcipere ſine cauſæ cognitione & maximè in his, quæ pertinent ad ſuū officium: & ſequitur ibi Io. de Anan. ante num. 4. Ob quam rationem viſa ſunt etiam egere ſpeciali proviſione duo inconvenientia ſuperiùs relata de Regularibus, qui prædicant verbum Dei ſine Epiſcopi licentia, vel benedictione, aut Epiſcopo contradicente, ac de iis, qui de facto ſæcularium confeſſiones audiūt ſine examine, & approbatione Epiſcopi; ideoque expedire, ut ſi Sanctiſſimo placuerit aliquid addatur ad prædicta Concilii decreta, & per generalem Conſtitutionem detur Epiſcopo facultas coercendi exemptos tam ſęculares, quàm regulares, qui in prædictis caſibus quoquomodo deliquerint, itaut ſive animarum curā perſonarum ſæcularium monaſteriis, ſeu domibus regularibus incumbentem exerceant, ſive aliàs eccleſiaſtica Sacramenta, aut unum ex illis miniſtrent prævia Epiſcopi licentia, & approbatione; ſive quoquo modo in dictæ curę exercitio, aut in eorumdem Sacramētorum, vel alicujus ex illis adminiſtratione de facto ſe ingerant in his quæ hujuſmodi curam, ſeu adminiſtrationem cōcernunt, omnimodæ juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Diœceſani Epiſcopi tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegati plenè in omnibus ſubjiciantur. Et ſimiliter habeat Epiſcopus authoritatem puniendi quoſcumque exemptos tam ſæculares, quàm regulares, qui in alienis Eccleſiis, aut quæ ſuorum Ordinum non ſunt abſque Epiſcopi licentia, & in eccleſiis ſuis, aut ſuorum Ordinum non petita Epiſcopi benedictione, aut ipſo contradicente prædicare præſumpſerint.

Paulo poſt Cardinalis Ludoviſius retulit in Sacra Congregatione Epiſcoporum Regulariū abuſus circa monaſteria Monialium eis ſubjectarū, & cū deliberatum eſſet de remediis, Cardinalis Ubaldinus retulit, in S. Congregatione Concilii compilari Conſtitutionem circa privilegia Regularium, qui delinquunt in adminiſtratione Sacramentorum, & prædicant abſque Epiſcopi licētia vel benedictione, aut Epiſcopo contradicente; & ne leges multiplicentur propoſuit è re eſſe, ut in eadem Congregatione agatur de aliqua proviſione etiam quoad monaſteria Monialium; & hoc quoque caput inſeratur in eadem Conſtitutione, quod & reliqui omnes probarunt.

28 Itaque cum de his deliberatum eſſet in S. Congregatione Concilii habita die 17. Dec. 1622. Tametſi monaſteria Monialium Regularibus ſubjectarum non ſubſint Epiſcoporum juriſdictioni, ſed juſſa ſint à Concilio relinqui ſub eorumdem Regularium cura, & cuſtodia in *cap. 8. & 9. ſeſſ. 25. de Regular.* & propterea Epiſcopi nullam habeant authoritatem in Regulares, qui earumdem Monialium confeſſiones audiunt, aut in eorumdem monaſteriorum adminiſtratores, ut aliàs Sacra Congregatio declaravit. quia tamē experientia docuit valde expedire eccleſiaſticæ diſciplinæ, ut Diœceſani circa hæc, & alia infraſcripta aliquam habeant facultatem; Patres conſueverunt Conſtitutioni, ut proponitur publicandæ addendum eſſe (Ut Epiſcopi habeant authoritatem approbandi Confeſſarios tam ſæculares, quam regulares Monialium regularibus ſubjectarum, eoſque confeſſarios, & adminiſtratores ex legitima cauſa amovendi, ſaltem ubi Superiores Regulares ab Epiſcopo admoniti eos amovere detrectaverint, ad exemplum *cap. 8.* & *cap. 14. ſeſſ. 25. de regular.* ubi in caſibus ibi expreſſis regulares ſubjiciuntur Epiſcopis in caſum negligentiæ ſuperiorum.

29 Deinde etſi exempti in concernentibus clauſuram monaſteriorum Monialium etiam Regularibus ſubjectarum ſubſint Epiſcoporum juriſdictioni tam ex diſpoſitione juris communis *c. Periculoſo, de ſtatu regul. in 6.* quàm Trident. Concilii in *cap. 5. ſeſſ. 25. de regular.* Tamen huic decreto cenſuerunt addendum eſſe, ut exempti tam ſæculares, quàm regulares ſi deliquerint circa clauſuram, aut circa perſonas intra ſepta degentes, vel circa bonorum adminiſtrationem eorumdem monaſteriorum, ab Epiſcopo loci tamquam Delegato Sedis Apoſtolicæ puniri poſſint.

30 Poſtremò tribuendam eſſe Epiſcopis facultatem in electionibus Abbatiſſarum præſidendi unà cum Superioribus regularibus.

Quæ omnia cum Sanctiſſimo D. Noſtro relata fuiſſent placuit Sanctitati ſuæ, ut fieret Conſtitutio, & compilaretur in Sacra Congregatione Concilii.

Itaque injunctum eſt mihi, ut ſuper his minutam Bullæ conficerem, ac per manus deferrem, quæ tandem ſingulis articulis accuratè diſcuſſis, & à Sanctitate ſua approbatis promulgata fuit in hanc, quæ ſequitur formam.

GREGORIVS EPISCOPVS

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

INſcrutabili Dei providētia Univerſalis Eccleſiæ regimini, meritis licèt imparibus, præſidētes, paſtoralis noſtrę ſolicitudinis partes eſſe dignoſcimus, in eam curam pręcipuè incumbere, ut à dignis, & probatis tantùm ſacerdotibus ſan-

ctæ adminiſtrentur Eccleſiaſtica Sacramenta; atq; ut virginum Deo ſacrarum monaſteria diligentiùs cuſtodiantur, & viri aſſumantur idonei ad prædicationis officium ſalubriter exequendum. Sanè Tridentinæ Synodi decretis providè cautũ eſt, nullum presbyterum, etiam regularem poſſe cõfeſſiones ſæcularium, etiam ſacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut parochiale beneficium habeat, aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis datur obtineat: Necnõ ut in monaſteriis, ſeu domibus virorum, ſeu mulierum, quibus imminet animarum cura perſonarum ſæcularium, præter eas, quæ ſunt de illorum monaſteriorum, ſeu locorum familia perſonæ, tam regulares, quàm ſæculares ejuſmodi curam exercentes, ſubſint immediatè in iis, quæ ad dictam curam, & Sacramẽtorum adminiſtrationem pertinet, juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cujus diœceſi ſunt ſita: itemque ut Epiſcopi univerſi ſub obteſtatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ in omnibus monaſteriis ſibi ſubjectis Ordinaria, in aliis verò Sedis Apoſtolicæ auctoritate clauſuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter reſtitui, & ubi inviolata eſt, conſervari maximè procurent; inobedientes, atq; contradictores per cenſuras eccleſiaſticas, aliaſq; pœnas, quacumque appellatione propoſita, compeſcentes: Atque ut regulares in Eccleſiis ſuorũ Ordinum prædicare volẽtes, ſe coram Epiſcopis præſentare, & ab eis benedictionẽ petere teneãtur; in Eccleſiis verò, quæ ſuorum Ordinum non ſunt, nullo modo prædicare poſſint ſine Epiſcopi licentia: contradicente autem Epiſcopo, nulli, etiam in ſuorum Ordinum Eccleſiis, prædicare præſumant. Verùm quia experientia compertum eſt, eccleſiaſtici regiminis rationes poſtulare, ut decretis ejuſmodi aliquid adjungatur, matura deliberatione noſtra, & certa ſciẽtia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, hac generali, ac perpetuò valitura Conſtitutione decernimus, ſtatuimus, & declaramus, ut deinceps tã regulares, quàm ſæculares quomodolibet exempti ſive animarum curam perſonarum ſæcularium monaſteriis, ſeu domibus regularibus, aut quibuſvis aliis Eccleſiis, vel beneficiis ſive regularibus, ſive ſæcularibus incumbentem exerceant; ſive alias Eccleſiaſtica Sacramenta, aut unum ex illis miniſtrẽt prævia Epiſcopi licentia, & approbatione: ſive quoquo modo in dictæ curæ exercitio, aut in eorumdem Sacramentorum, vel alicujus ex illis adminiſtratione de facto abſque ulla auctoritate ſe ingerant; in his, quæ ejuſmodi curam, ſeu adminiſtrationem concernunt omnimodæ juriſdictioni, viſitationi, & correctioni diœceſani Epiſcopi, tamquam Sedis Apoſtolicæ delegati, plenè in omnibus ſubjiciantur. Ad hæc tam regulares, quàm ſęculares hujuſmodi nullis privilegiis, aut exemptionibus tueri ſe poſſint, quominus, ſi deliquerint circa perſonas intra ſepta degentes, aut circa clauſurã, vel circa bonorũ adminiſtrationem monaſteriorũ Monialiũ, etiã regularibus ſubjectarum, ab Epiſcopo loci, ſimiliter tamquam ad hoc Sedis Apoſtolicæ delegato, quoties, & quando opus fuerit, puniri, & corrigi valeãt. Cõfeſſores verò ſive regulares, ſive ſæculares quomodocumque exempti tam ordinarii, quã extraordinarii ad confeſſiones Monialium, etiam regularibus ſubjectarum, audiendas nullatenus deputari valeant, niſi prius ab Epiſcopo diœceſano idonei judicentur, & approbationem, quæ gratis cõcedatur, obtineant. Sed & adminiſtratores bona ad ejuſmodi monaſteria Sãctimonialium, ut prędfertur, etiã regularibus ſubjectarum, pertinẽtia, ſive regulares extiterint, ſive ſæculares, quomodolibet exẽpti, Epiſcopo loci adhibitis etiã ſuperioribus regularibus ſingulis annis rationes adminiſtrationis, gratis tamẽ exigẽdas, reddere teneãtur, ad idque juris remediis cogi, & compelli queat. Liceatq; Epiſcopo ex rationabili cauſa Superiores regulares admonere, ut ejuſmodi cõfeſſores, atq; adminiſtratores admoneant: iiſque ſuperioribus id facere detrectantibus, aut negligentibus, habeat Epiſcopus facultatem prędictos cõfeſſores, & adminiſtratores amovendi quoties, & quando opus eſſe judicaverit. Ac ſimiliter poſſit Epiſcopus, una cum ſuperioribus regularibus, quarumcumque Abbatiſſarum, Prioriſſarum, Præfectarũ, vel Præpoſitarum eorumdem monaſteriorum, quocumq; nomine appellentur, electionibus per ſe, vel per alium intereſſe, ac præſidere; abſque ulla tamen ipſorum monaſteriorum impenſa. Ac demum habeat Epiſcopus tamquam dictæ Sedis delegatus, auctoritatem coercendi, ac puniendi quoſcumque exemptos tam ſæculares, quam regulares qui in alienis Eccleſiis, aut quæ ſuorum Ordinum non ſunt, abſque Epiſcopi licentia; & in Eccleſiis ſuis, aut ſuorum Ordinum, non petita illius benedictione, aut ipſo contradicente, prædicare præſumpſerint. Ita ut Epiſcopi in ſupraſcriptis caſibus, & in prænominatas perſonas, in præmiſſis omnibus, & ſingulis, aut circa ea quoquo modo delinquẽtes, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra viſitationem, per cenſuras eccleſiaſticas, aliaſque pœnas, uti ejuſdem Sedis delegati, procedere, omnemque juriſdictionem exercere liberè, & licitè valeant. Decernentes ſic per quoſcumque judices quavis auctoritate fungentes, etiam Sacri Palatii Auditores, necnon Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſublata eis, & eorũ cuilibet, quavis, aliter judicãdi & interpretandi facultate, & authoritate, judicari, & definiri debere; irritum quoque, & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attẽtari. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis in favorem quarumcumque perſonarum, atq; Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Militiarum, etiam Sancti Ioannis Hieroſolymitani, Congregationũ, Societatum, ac cujuſvis alterius inſtituti, etiam neceſſariò, & in individuo exprimendi, Monaſteriorum, Conventuũ, Capitulorum, Eccleſiarum & aliorum quorumcumque tam ſęcularium, quàm regularium locorum, necnon illorum, etiam juramento, cõfirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, vel Cõſuetudinibus, etiam immemorabilibus; exemptionibus quoque, indultis, & privilegiis, etiam in corpore juris clauſis, aut ex cauſa, & titulo oneroſo, vel in limine fundationis conceſſis, etiam Mari Magno, ſeu Bulla aurea, aut aliàs nuncupatis; Conſervatorũ deputationibus, eorumque, atque aliis inhibitionibus, quibus Epiſcopi deferre minimè teneantur; & quibuſvis aliis, ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac

cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, necnõ irritantibus decretis, etiam Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet, etiam per viam communicationis, ſeu extenſionis cõceſſis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis; etiãſi pro illorũ ſufficienti derogatione, de illis, eorũq; totis tenoribus, & formis, ſpecialis & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ſervanda eſſet; tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata, inſerti forẽt, præſentibus pro expreſſis habẽtes, quibus quoad ea, quæ eiſdem præſentibus adverſantur, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, ſpecialiter & expreſsè derogamus; cæteriſq; contrariis quibuſcumque. Cæterum quia difficile foret præſentes litteras ad ſingula quæque loca deferri, ut eæ tamen omnibus innoteſcant, mandamus illas ad valvas Lateranen. & Principis Apoſtolorum de Urbe Baſilicarum, atque Cancellariæ Apoſtolicæ, & in acie Campi Floræ publicari, & inibi affigi, & per aliquod temporis ſpatium dimitti, eiſque detractis, earum exempla in eo loco relinqui. Ac volumus ut earumdem præſentiũ litterarum tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo Prælati, ſeu perſonæ in dignitate eccleſiaſtica cõſtitutæ munitis, in judicio, extra illud, ubi opus fuerit, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ ipſis originalibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum Statuti, declarationis, decretorum, derogationis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ M. DC. XXII. Nonis Februarii, Pontificatus Noſtri Anno Secundo. V. Dat.

S. de Urſinis.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.

DECLARATIONES ALIQVOT
Sacræ Congregationis Concilii.

Super Conſtitutione ſan. me. Gregorii XV. de exemptorum privilegiis, &c.

I. POſita ejuſmodi Conſtitutione, dubitatur, An liceat Epiſcopis viſitare altaria regularium Eccleſiarum, quibus cura animarum perſonarum ſæcularium non incumbit, aut loca, ubi in iiſdem Eccleſiis aſſervatur Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, vel ubi audiuntur confeſſiones perſonarum ſæcularium?

II. An Epiſcopi poſſint regularibus præſcribere, ut certis tantùm in locis, ac temporibus, aut certarum perſonarum confeſſiones audiant, vel aliàs illorum privilegia reſtringere, ac moderari in ſacramentis adminiſtrandis.

III. An facultas Epiſcopis per Conſtitutionem attributa in exemptos tam ſæculares, quàm regulares, intelligatur etiam tributa in perſonas nullius diœceſis.

IV. An eadem facultas competat inferioribus Prælatis proprium territorium, ac juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus.

V. An per eandem Conſtitutionem in illis verbis poſſit Epiſcopus una cum ſuperioribus regularibus quarumcumque Abbatiſſarum, &c electionibus per ſe, vel per alium intereſſe, ac præſidere: jus Abbatiſſas confirmandi Epiſcopis attributum cenſeatur.

VI. An Confeſſores Monialium ante editam Conſtitutionem deputati, debeant ab Epiſcopo examinari, & approbari.

VII. An ſuperiores regulares ſimiliter ante ipſius Conſtitutionis publicationem electi, ſeu deputati aliâ indigeant Epiſcopi approbatione pro confeſſionibus Sanctimonialium ſibi ſubjectarum audiendis.

VIII. An confeſſiones, quas audiunt ſuperiores regulares electi, ſeu deputati, vel confirmati poſt publicationem, & ſcientiam tenoris dictæ Bullæ, non obtentâ Epiſcopi approbatione, ſint nullæ, atque irritæ, necne.

IX. An regulares generaliter ab Epiſcopo approbati ad confeſſiones perſonarum ſæcularium audiendas, cenſeantur etiam approbati ad audiendas confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarum.

X. An regularis ad audiendas confeſſiones Monialium unius monaſterii ab Epiſcopo approbatus confeſſiones Monialium alterius monaſterii audire poſſit.

XI. An confeſſores regulares extraordinarii ſemel ab Epiſcopo deputati, & approbati ad audiendas Monialium confeſſiones pro una vice infra annum ad præſcriptum S. Concilii Tridentini, poſſint, virtute dictæ approbationis, pluries tamquam confeſſores extraordinarii earumdem confeſſiones audire abſque nova Epiſcopi licentia.

XII. Cum in eadem Conſtitutione ſtatutum ſit, ut liceat Epiſcopo ex rationabili cauſa ſuperiores regulares admonere, ut amoveant confeſſores Monialium, atque adminiſtratores bonorum ad earumdem Monialium monaſteria pertinentium iiſque ſuperioribus id facere detrectantibus, habeat Epiſcopus facultatem prædictos confeſſores, & adminiſtratores amovendi quoties, & quando opus eſſe judicaverit: An ejuſmodi cauſam Epiſcopus ſuperioribus regularibus ſignificare teneatur.

XIII. An eadem Conſtitutio qua parte ſupponit Epiſcopi juriſdictioni regulares delinquentes circa perſonas degentes intra ſepta monaſteriorum Monialium, aut circa clauſuram, vel bonorum adminiſtrationem eorumdem monaſteriorum, habeat locum in omnibus delictis, an verò ſolùm in notoriis, & cum ſcandalo populi.

SAC. CONGREGATIO CARDINALIUM Concilii Tridentini Interpretum cenſuit, Conſtitutionem ſan. mem. Greg. XV. de exemptorum privilegiis, nequaquam ſubiicere Regulares exemptos, quibus cura animarum perſonarum ſæcularium non incumbit Epiſcoporum iuriſdictioni in his, quæ Sacramentorum adminiſtrationem concernunt, niſi cum in Sacramentis perſonis ſæcularibus adminiſtrandis iidem Regulares delinquunt: ac propterea.

AD primum dubium reſpondit, Epiſcopis nõ licere in vim ejuſdem Cõſtitutionis viſitare altaria Eccleſiarum Regularium, quibus non incumbit animarum cura perſonarum ſæcularium, nec loca, ubi in iiſdem Eccleſiis aſſervatur Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, vel ubi cõfeſſiones perſonarum ſæcularium audiuntur.

Ad II. Hac in parte Conſtitutionem nihil novi juris induxiſſe, nec ullam novam authoritatem Epiſcopis in Regulares attribuiſſe: Ideoque in vim ipſius Conſtitutionis non poſſe Epiſcopos Regularibus præſcribere, ut certis tantùm in locis, ac temporibus, aut certarum perſonarum Confeſſiones audiant, vel aliàs illorum privilegia in Sacramentis adminiſtranda reſtringere, aut moderari. Quòd ſi aliunde Epiſcopis hujuſmodi facultas competat, illam non fuiſſe ab eadem Conſtitutione ſublatam.

Ad III. Cenſuit ejuſmodi facultatem non intelligi tributam Epiſcopis in perſonas nullius diœceſis.

Ad IV. Non competere.

Ad V. Jus confirmandi Abbatiſſas minimè fuiſſe Epiſcopis per Conſtitutionem attributum.

Ad VI. Confeſſores quidem extraordinarios Monialium nullatenus, poſſe poſt Conſtitutionẽ illarum Cõfeſſiones audire, niſi priùs ab Epiſcopo diœceſano idonei judicentur, & approbẽtur. Ordinarios verò Confeſſores ante Conſtitutionis publicationem deputatos poſſe, durante triennio ab eorum deputatione inchoando, pergere in Confeſſionibus Sanctimonialium audiendis, abſque alio examine, & approbatione Epiſcopi. Quòd ſi contingat, ut illorum facultas à Sede Apoſtolica ultrà triennium prorogetur, tunc debere eos ab Epiſcopo examinari, & approbari.

Ad VII. Superiores Regulares electos, ſeu deputatos ante ipſius Conſtitutionis publicationẽ, quibus alioquin facultas cõpetat audiendi Confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarum, poſſe, durante eorũ officio, pergere ſine alia Epiſcopi approbatione in Confeſſionibus audiendis illarum tantùm, quę ſponte, ac proprio motu id ab eis petierint. At verò eos, qui poſt Conſtitutionem eligẽtur, aut quoquo modo deputabũtur, vel qui in eorum officiis, ſeu dignitatibus, expleto jam tempore à Conſtitutionibus cujuſq; Ordinis, vel aliàs legitimè præfinito, ad aliud tempus confirmabuntur, nequaquam poſſe Sanctimonialium Confeſſiones audire, niſi priùs à Diœceſano Epiſcopo idonei judicati, atque approbati fuerint.

Ad VIII. Confeſſiones hujuſmodi nullas, atque irritas eſſe.

Ad IX. Regulares generaliter ab Epiſcopo approbatos ad Confeſſiones perſonarum ſæcularium audiẽdas, nequaquam cenſeri approbatos ad audiendas Confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarũ, ſed egere quoad hoc ſpeciali Epiſcopi approbatione.

Ad X. Regularem ad audiendas Confeſſiones Monialium unius monaſterii ab Epiſcopo approbatum, minimè poſſe audire Confeſſiones Monialium alterius monaſterii.

Ad XI. Confeſſores extraordinarios ſemel deputatos, atque approbatos ab Epiſcopo ad Monialium Confeſſiones pro una vice audiendas, haud poſſe pluries in vim approbationis ejuſmodi illarum Confeſſiones audire: ſed ab Epiſcopo toties eſſe approbandos, quoties caſus deputationis contigerit.

Ad XII. Non teneri ejuſmodi cauſam ſignificare Superioribus Regularibus; ſed hoc relinqui arbitrio, & prudentiæ Epiſcoporum, quorum conſcientiam Sacra Congregatio ſeriò oneravit, ne facultate ſibi hac in parte attributa quoquo modo abutantur, ejus rei in diſtricto Dei judicio rationem reddituri.

Ad XIII. Conſtitutionem habere locum in omnibus delictis, non autem in notoriis tantùm, & cum populi ſcandalo.

Quæ Sacra Congregationis reſponſa ad ſe relata fel. rec. Gregorius XV. & Sanctiſſ. D. N. Urbanus VIII. in omnibus approbarunt.

A. Card. Caetanus.

Proſper Fagnanus S. Congreg. Secr.

De Privilegiis.

Cap. Ex parte.

SUMMARIUM.

1 REceptio generalis perſonæ tantùm, aut perſonæ & rerum ſub protectione Papæ, non eximit perſonam; nec res à iuriſdictione Epiſcopi.
Exemptio alia eſt merè perſonalis, alia localis, vel mixta, ibidem verſ. Secundò nota.
Referendarii utriuſque, vel alterius Signaturæ, eorumque familiares, an etiam ratione delicti, ſeu contractus, aut rei, de qua contra ipſos agitur, ſint exempti ab Ordinariorum iuriſdictione, & n. ſeq. uſque in fin.
2 Referendariorum exemptio à iuriſdictione Ordinarii ex Bulla Pauli III. an ſublata ſuit ex cap. 1 ſeſſ. 24. Conc. Trid. n. 2. uſque ad n. 12.
Dictio, hujuſmodi, ſimilitudinem induxit, & per ſimilitudinem demonſtrat, num. 2. verſ. Et quoad hoc.
3 Referendarii ſunt cæteris officialibus, & Miniſtris Curiæ digniores, & cur, num 3.
4 Referendarii non habent ſimpliciter titulum honorarium, ſed officium, & in quibus conſiſtat, & num. 21.
5 Referendarii qualiter, & quando admittantur ad Signaturam Iuſtitiæ, vel Gratiæ.
6 Litteræ Apoſtolicæ quando dicantur gratiam, vel iuſtitiam continere.
7 Exemptionis indultum Referendariis conceſſum eſt ex debito iuſtitiæ in remunerationem laborum, quos ſuſtinent pro ſervitio Sedis Apoſtolicæ, & univerſalis Eccleſiæ utilitate.
8 Concilii Tridentini decretum cap. 11, ſeſſ. 24. procedit in cauſis criminalibus tantùm, non autem in civilibus.
9 Ratio in proœmio poſita reſtringit diſpoſitionem generalem ad limites ipſius rationis.
10 Eugeniana Conſtitutioni quoad obtinentes beneficia non fuit derogatum à Concilio Trident. niſi in cauſis criminalibus.
11 Protonotarii Apoſtolici ex privilegio deferentes habitum, & rochettum non poſſunt in prima inſtantia coram Ordinariis locorum conveniri in cauſis civilibus ſummam 25. ducatorum auri de Cameræ excendentibus.
12 Referendariorum, eorumque familiarum exemptio ex Bulla Pauli III ſublata fuit à Concilio Tridentino in cap 3. ſeſſ. 6. & cap. 4. ſeſſ. 14.
Declaratur, n. 16.
13 Epiſcopi tamquam Sedis Apoſtolicæ delegati poſſunt procedere contra exemptos extra viſitationem ſi in ſuis Eccleſiis reſideant; aliàs ſecus.
14 Dictio, quicumque, eſt effrænata, & comprehendit omnes etiam in ſublimi dignitate conſtitutos, & num. 45.
15 Familiarium Referendariorum exemptio, de qua in Bulla Pauli III. ſublata fuit à Conc. Tridentino in favorem Epiſcoporum reſidentium, & num. ſeq. Nec revixit per Conſtitutionem Sixti V. num. 20. & 51.
Referendariorum exemptio de qua in Bulla Pauli III. ſublata eſt à Conc. Trid. etiam in cauſis civilibus.
18 Referendariorum exemptionem à Concilio Tridentino ſublatam fuiſſe probatur etiam ex Conſtitutione Sixti V.
19 Bulla Sixti V, qua Referendarii eximuntur à iuriſdictione Ordinariorum, expenditur, & num, ſeqq.
21 An eadem Bulla ſuſtulerit decreta Concilii Trid. quibus exempti ſubiiciuntur Ordinariis, ut Sedis Apoſtolicæ delegatis.
22 Papa numquam ita eximit aliquem à iuriſdictione quin ipſe poſſit per ſe, vel ſuos delegatos procedere.
23 Iuriſdictione Ordinarii ſublata, non cenſetur ſublata iuriſdictio per Sedem Apoſtolicam delegata.
Declaratur, num. 25.
24 Exemptio à viſitatione, ſub generali exemptione à iuriſdictione non comprehenditur.
Declaratur, num. 30, & ſeqq.
25 Exemptionis privilegium potius intelligi debet, ut in ſuo caſu corrigat ius præcedens, quàm ut ſit inane, & eluſorium.
26 Conſtitutio poſterior tollit decreta Concilii Tridentini contraria, etiamſi eidem Concilio ſpecialiter non deroget.
27 Papa eſt iudex ordinarius exemptorum, & num. 48.
28 Exemptiones à iuriſdictione Ordinarii etiam in poſterum concedendæ, quæ titulis honorariis ſunt annexæ, ſublatæ ſunt à Concilio Tridentino.
29 Conſtitutio poſterior edita motu proprio, & ex certa ſcientia derogat primæ contrariæ etiam habenti clauſulam derogatoriam ad futuras diſpoſitiones.
30 Cardinales quatuor à Paulo II. creati per litteras in forma Brevis poſt eius obitum exhibitas, ibid.
31 Verba univerſalia, & geminata includunt etiam ea, quæ aliàs non includerentur, & num. 44.
32 Legati facultas conferendi beneficia an comprehendat beneficia Papæ reſervata.
33 Exempti Sedis Apoſtolicæ immediatè ſubiecti non ſubſunt viſitationi Ordinarii.

34 Referendarii an ſint veri familiares Papæ: an verò ex privilegio, & num. ſeq. uſque ad num. 40.
35 Familiaritas vera, & non ficta conſtituitur ex commenſalitate, & ſervitio, & num. ſeq.
36 Cardinales non ſunt Papæ familiares.
Item nec Rotæ Auditores, ibid.
37 Familiares veri non conſtituuntur ex eo quod recipiantur à Papa in veros, ac proprios familiares, niſi inſiſtant circa ſervitia, & vivant expenſis illius.
Conſtitutio Pauli III. ſuper familiaritate Referendariorum expenditur, ibid
Princeps poteſt contra veritatem fingere, ſed non veritatem immutare, n. 37. verſ. Et Princeps
38 Ius patronatus conceſſum à Papa cum clauſula, ut ſit perinde ac ſi eſſet ex fundatione, vel dotatione laicorum etiam Regum, cenſetur ex privilegio, & eſt abrogatum à Concilio Tridentino.
39 Referendarii ratione beneficiorum, quæ obtinent, an ſubſint iuriſdictioni Ordinarii.
40 Referendariorum exemptio ab Ordinariorum iuriſdictione an ſit reſtringenda, ut nõ habeat locum ratione delicti, ſeu contractus, aut rei litigioſæ, & n. ſeq. uſque in finem.
41 Exemptorum duæ ſpecies.
42 Intellectus, cap. Volentes, de privil. lib. 6. & n. ſeq. & n. 45.
43 Conſtitutio iuris veteris declaratoria novum ius non inducit, ſed quod prius latebat, manifeſtat.
45 Exemptio à iuriſdictione Ordinarii, quantumcumque lata, reſtringitur ad tres caſus exemptos in cap. 1. de privil. lib. 6.
46 Exempti generaliter, & indefinitè gaudent exemptione etiam cum delinquunt, ſeu contrahunt, aut res litigioſa conſiſtit in loco, ubi domicilium habent, quamvis idem locus exemptus non ſit.
47 Exemptio non inducitur per ſolam receptionem ſub protectione Sedis Apoſtolicæ.
48 Exempti à iuriſdictione Ordinarii ex hoc ipſo Papæ ſunt immediatè ſubiecti.
49 Exemptiones merè perſonales non ſunt reſtrictæ ad tres caſus delicti, contractus, aut rei, ſed mixtæ tantùm.
50 Exempti etiamſi exiſtant in loco exempto, ſi tamen delinquant in loco non exempto, puta proiiciendo lapides, &c. poſſunt puniri ab Ordinario.
51 Exemptus conveniri non poteſt in loco domicilii, ſi alibi delinquat, vel contrahat, aut res litigioſa conſiſtat.
52 Referendarii ſi obtineant beneficia Ordinarii ſubiecta, eorumdem beneficiorum ratione Ordinarii ſubiiciuntur.
53 Religioſus exemptus ſi accipiat executionem ultimæ voluntatis, pro huiuſmodi executione conveniri poteſt coram Ordinario.
54 Idem ſi ſuſcipiat adminiſtrationem Confraternitatis, vel Hoſpitalis.

1 EX PARTE, il ſecondo. Receptus ſub protectione Papæ per hoc non cenſetur exemptus. Hoc dicit. Communis diviſio. Secunda ibi, *Nos autem.*

2 Nota primo generalem protectionem nõ eximere à juriſdictione Ordinarii, Butr. hic num. 3, & Anchar. in vit. not. atq; ita hujuſmodi protectio eſt ferè inutilis, ſicut confirmatio in forma communi, ut in cap. *Quia diverſitatem, ſupra de*

de confeſſ præben. Sed dicendum eſt in hoc proficere, quia, ut inquit gloſ. in cap. *Recepimus in ver. Ad tuditum, ſupra eod.* ſic receptis debetur major reverentia, quàm aliis, arg. cap. *Per tuas. de maior. & obed.* & Papa fortè citiùs movetur cùm injuſtè gravantur ad litteras concedendas. Dixi generalem protectionem, quia ſecus eſſet in protectione ſpeciali cùm quis ſe, & ſua ſubmittit Papæ, juxta text. in cap. *Ad audientiam, de appellat.* ubi hanc differentiam inter generalem, & ſpecialem protectionem ponit gloſ. *in ver. Noſtra protectioni*, Butr. & Anchar. proximè citati. Item ſecus eſſet, ſi aliqui reciperentur in proprios, & ſpeciales ſubditos, quia per hoc cenſerentur exempti, ut eſt expreſſum in cap. *Si Papa, verſ. Similiter, eod. lib. 6.* Non ſic ſi in proprios, & ſpeciales filios Romanæ Eccleſiæ ſint ſuſcepti: tales quippe exempti propterea non exiſtunt, ut ibi dicitur in ver. nõ ſic, ubi corrigitur opinio Innocentii hic in verſ. *Secus autem*, & ibi plenè videas de pluribus exemptionum formulis.

Secundò nota nec ſuſceptionem Eccleſiæ ſub protectione Sedis Apoſtolicæ, nec ſuſceptionem ſingularis perſonæ, aut perſonæ, & Eccleſiæ ſimul importare exemptionem à poteſtate Epiſcopi. De Eccleſia tantùm eſt tex. in d. c. *Recepimus ſupra eod.* niſi ad judicium perceptæ libertatis Romanæ Eccleſiæ cenſus annuus conferatur, ut ibi deciditur, & in d. cap. *Si Papa infra eod. lib. 6* De perſona ſingulari ſeu de perſona cum rebus, eſt text. hic; & ita vitatur ſuperfluitas harum Decretalium ſecundum Abbatem, & Marianum Socinum. Ex quibus colliguntur duæ exemptionum ſpecies. Altera eſt merè perſonalis, cùm ſcilicet perſona ipſa ſimpliciter, & abſolutè eximitur. Altera eſt localis, ſeu mixta, id eſt cùm perſona eximitur reſpectu certi loci, putà Monachus reſpectu monaſterii, vel Canonicus reſpectu Eccleſiæ, Abb. in cap. *Tuarum, n. 8.* ſupra eod.

Quid autem interſit inter has duas exemptionum ſpecies, & an perſonaliter exempti, ut Capellani, & familiares Papæ ſortiantur forum diœceſani ratione delicti, cõtractus, aut rei litigioſæ, dicam plenè in ſequenti quæſtione, præſertim à *num. 49.*

2 QUÆRO, An Referendarii utriuſque, vel alterius Signaturæ, eorumque familiares etiam ratione delicti, ſeu contractus, aut rei, de qua contra ipſos agitur, ſint exempti ab Ordinariorum juriſdictione.

Paulus III. in Conſtitutione, quæ incipit, *Debita conſideratione, edita 30. Iulii 1540.* Referendarios multis, iiſque inſignibus privilegiis decoravit licèt pleraq; illorum poſtea ſublata fuerint per poſteriores aliorum Pontificum Conſtitutiones; & inter cætera tribuit illis exemptionem à juriſdictione Ordinariorum his verbis (Et nihilominus Referendarios, ac illorum omnia, & ſingula beneficia, & officia eccleſiaſtica, quæ obtinent, ac in futurum obtinebunt, & in illis pro tẽpore deſervientes, ac Capellanos, familiares, & ſervitores ſuos tam præſentes, quàm futuros ab omni juriſdictione, correctione, viſitatione, dominio ſuperioritate, & poteſtate Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Prælatorum & Ordinariorũ locorum quorumcumque, & judicum etiam à dicta Sede delegatorum, aut ſubdelegatorum quomodolibet nunc, & pro tempore exiſtentium eximimus, ac totaliter liberamus; ac ſub B. Petri, & Sedis prædictæ, ac noſtra protectione ſuſcipimus, nobiſque, & dictæ Sedi immediatè ſubjicimus, ac liberos immunes, exemptos, ſuſceptos, & ſubjectos omninò conſtituimus, & declaramus, ac decernimus.

Quo ſuppoſito pro ſolutione quæſtionis ante omnia diſcutiendum eſt, an hujuſmodi exemptio Referendariorum generaliter ſublata fuerit ex aliquo Tridentini Concilii decreto.

Et quidem hæſitari poteſt primò, an fuerit ſublata ex *cap. 11. ſeſſ. 24.* ubi decernitur, ut ſi quãdo aliquos honorariis titulis Protonotariatus, Acolythatus, Comitis Palatini, Capellani regii, aut aliis hujuſmodi in Romana Curia, vel extra inſignibus decorandos eſſe placuerit, nihil ex iis privilegiis detractum eſſe Ordinariis intelligatur, quominus ii, quibus ea jam conceſſa ſunt, vel in poſterum concedi contigerit, ipſis Ordinariis tamquam Apoſtolicæ Sedis delegatis plenè in omnibus ſubjecti exiſtant.

Et quoad hoc decretum ponderanda ſunt verba illa. *& aliis huiuſmodi*, quæ apertè innuunt Concilium voluiſſe comprehendere nõ ſolum Protonotarios, & eos, de quibus expreſsè meminit, ſed etiam alios conſimiles; atque ita in ſui latitudine videntur apta comprehendere etiam Referendarios, cum & ipſi non aliter privilegio exemptionis potiantur, quàm ratione tituli Referendariatus, cui ex indulto Sedis Apoſtolicæ exemptio annexa eſt: præſertim verò quia ſunt etiam Notarii Apoſtolici ex privilegio inſerto in ſupraſcripta Conſtitutione Pauli III. ita ut propterea expreſſè, & nominatim videantur incluſi in d. cap. 11.

Sed in contrarium facit, quia illa dictio, *aliis*, poſita in d. c. 11. Importat omnimodam ſimilitudinem ad expreſſa, Bart. in l. *Sed & reprobari, n. 6. de excuſ. tut.* Bald. in l. *Si fugitivi, col. ult. C. de ſeru fugit.* Bero. *conſ. 41. n. 10. vol. 1.* & *conſ. 51. nu. 29.* quod haberet locum etiamſi dixiſſet, & aliis omnibus, quia nihilominus per hæc verba generalia non venirent majora, vel graviora, quàm expreſſa fuiſſent, caſus eſt in Clem. *non poteſt. de procurat.* in l. *fin. §. Curdulcia, de trit. vin. & olio leg.* Sed abſque dubio procedit hoc caſu, quia poſt verbum, *aliis*, Cõcilium adjecit etiam dictionem, *huiuſmodi*, quæ pariter ſimilitudinem inducit, l. *Denique, ff. de pignor.* cap. *fin. de for. compet. lib. 6.* & per ſimilitudinem demonſtrat l. *Huiuſmodi, de leg. 1.* & poſt certum ordinẽ expreſſum reſtringit diſpoſitionem ad id, ad quod adjicitur, Feder. de Sen. *conſ. 25. n. 4. in fin. verſ. Reſpondet iſta Conſtitutio*, ſed ſupra immediatè Concilium expreſſit habentes titulos honorarios Protonotariatus, Acolythatus, Comitis Palatini, & Capellani regii. Ergo per ſubſequentia verba, aut aliis hujuſmodi non comprehendit Referendarios, quia non ſunt ſimiles expreſſis, ſed majores. Etenim, ut inquit Sarnen. *in compend. utriuſque Signatura, nu. 32.* 3 (Referẽdarii inter officiales Curiæ digniores reputantur: nam in regulis prærogativarum, & expectantium primi omnium Referẽdarii ſcribuntur, deinde Protonotarii participãtes, tertiò Correctores, poſtea Subdiaconi numerarii, quartò Auditores Rotæ, poſtea Clerici Cameræ, deinde Auditor Cameræ, & Abbreviatores actu officia ſua exercentes: itaque Referendarii ab ordine litteræ cẽſentur digniores cæteris aliis, quia primò

nominantur, l. *1. & 2. ff. de Albo Scrib.* Et ideò dato expectativarum concurſu inter prædictos officiales, Papa voluit Referendarios præcedere) Hæc Sarnen. Rationem verò cur Pontifices voluerit Referendarios cæteris Officialibus anteferri, ſubjicit Aug. Aret. in *§. fin. in princ. inſtit. de except.* quia quotidie apud Principem, & in ejus præſentia; imò ſimul cum eo officia ſua exercent opere, & conſilio adjuvantes: quod alii Curiæ Officiales ſeorſim faciunt, nec ita immediatè Papam juvant: & ſequitur Io. de Terra rub. in *tract. primogen. fol. 108. colum. 1.* & Sarnen. *loc. cit.* Quæ quidem ratio habetur etiam in antedicta Conſtitutione Pauli III. ibi (Ut Referendarii noſtri, qui præ cæteris Officialibus, & Miniſtris noſtris propinquis nobis aſſiſtunt) Plures etiam Referendariorum prærogativas recenſet *ibid.* Sarnen *n. 32.* poſt Bart. in l. *Eos, C. de excuſ. mun. lib. 10.* & Rota *deciſ. 396. in novis, quæ eſt tertia, in tit. de renunc.* 4 Præterea Referendarii non habent ſimpliciter titulum honorarium ut Protonotarii non participantes, & reliqui, de quibus Concilium loquitur, ſed habent officium, videlicet libellos ſupplicatorios Summo Pontifici oblatos accipiendi, & cauſas coram ipſo introducendi, ſeu referendi, ut inquit Specul. in *tit. de ſupplicat. §. 1* & ante eum Innoc. in cap. *Ex litteris, n. 3. verſ. Et quidem libellus, de in integr. reſtit.* nec aliud ſentit gloſ. *1. in auth. de Referendariis Sacri Palatii coll. 2.* dum ait (Referendarios eſſe qui ſunt Advocati in Curia Principis; dictos ex eo, quod referunt vices hominum corã Principe) & gloſ. in Authen. *Quomodo oporteat Epiſcopos, §. Non autem aliter, in fin. in ver. Referendarii*, dicens (Referendarios eſſe qui ſtant in Curia, ut præſtent advocationem venientibus, ut dicta eorum referant) Quorum quidem miniſterium fuſiùs explicatur à Sarnen. *in compend. utr. ſignatur. n. 26.* relatis conſtitutionibus, & ordinationibus Alexandri VI. & habetur in antedicta Conſtitutione Pauli III. & in Conſtitutione Sixti V. de qua 5 infra *n. 19.* Et ad hujuſmodi officium non aſſumuntur niſi cognitæ, & ſpectatæ virtutis viri; nec quiſquam admittitur ad Signaturam juſtitiæ antequam ab illius Præfecto vocatis, & congregatis ad id ſex antiquioribus Referendariis examinatus fuerit; & ad hunc effectum ſaltem binas ſupplicationes, ſeu commiſſiones ſibi ab ipſo Præfecto ex tempore porrectas propoſuerit, & ſuffragiis eorumdem ſex Referendariorum, & Præfecti collectis taliter ſe geſſerit, ut relatione per eumdem Summo Pontifici facta, meruerit commendari, & approbari, præſtito prius per eũ in manibus ejuſdem Præfecti ſolito juramento ad præſcriptũ ordinationis Alexand. VI. relatæ à Sarnen. *loco citato.* Et ad Signaturam Gratiæ nemini patet aſcenſus, niſi ſaltem triennio in Signatura juſtitiæ fuerit laudabiliter verſatus: quorum etiã duodecim antiquioribus ſententiæ dicendæ in ipſa Signatura Gratiæ facultas exiſtit: & ſinguli Referendarii ante admiſſionem litteras Apoſtolicas ſub plumbo ſuper conceſſione ſui officii Referẽdariatus hujuſmodi tenentur expedire Datarii manu ſubſcriptas, prout hæc habetur in eadẽ Sixti V. Conſtitutione, licèt uſque ad tempora Alex. VI. fierent ſolo verbo, ut per Sarnen. *ubi ſupra, nu. 27.* Hujus autem officii contemplatione fuit illis conceſſum exemptionis privilegium, ut conſtat ex prædictis Conſtitutionibus Pauli III. in princ. & Sixti V. in verſ. *Cæterum ut Referendarii.* Et hac ratione ab eodem Paulo III. Prælati ac etiã familiares continui cõmenſales declarantur, & excellẽtiæ dignitate ſublimantur: quæ quidem omnia, & alia plura, quæ in eiſdem Extravag. exarantur, nullatenus congruunt his, qui ſimplices titulos honorarios obtinent à Sede Apoſtolica: unde ſequitur ut Referendarii minimè cõprehendantur in *d. c. 11. ſeſſ. 24.* ſub illis verbis, & aliis hujuſmodi, quæ ſunt repetitiva ſimiliũ, ut oſtenſum eſt ſupra.

Et confirmatur, quia quando in lege, aut canone ſunt enumeratæ minores, aut inferiores perſonæ, non poſſunt poſtea ſub generali clauſula, quæ ſubnectitur, majores ſeu ſuperiores includi, cap. *Sedes*, & ibi Ant. de Butr. *n. 10. de reſ. rip.* Bero. in cap. *1. n. 205. de iudic.*

6 Corroborantur prædicta ex diverſitate indulti Referendariorum à communibus indultis & gratiis, quæ titulis honorariis à Sede Apoſtolica conceduntur, aliæ namque communes gratiæ procedunt ex mera liberalitate Papæ; & ideò ex parte recipientium dicuntur purè, & ſimpliciter gratiæ, c. *Significaſti*, & ibi nõt. *de præben.* ſi enim ſubeſſet neceſſitas Papæ dandi illam, non eſſet gratia, ſed quædam juſtitiæ executio; unde de talibus dicit lex ſub nomine liberalitatis debitum naturale perſolvi, l. *1. Cod. de impenen. lucrat. deſcript. lib. 10.* litteræ etiam Papæ quæ emanant pro illis, quibus Papa tenetur neceſſariò providere, appellantur propriè litteræ juſtitiæ, ut notatur in cap. *Cum ſecundum Apoſtolum, de præben.* ſimiliter lex conſtituit differentiam inter puram donationem, & remunerationem, quia donationem ſimplicem niſi certa ſolemnitate ſervata lex moderatur uſque ad certam ſummam; ſed non ita donationem remunerationis cauſa, ut l. *Aquilius, ff. de donat.* 7 Ad propoſitum ergo indultum exemptionis conceſſum Referendariis ex verbis narrativis Conſtitutionis Pauli III. ſuper quibus fundatur eius intentio; apparet eſſe quamdam remunerationem laborum, quos pro Sedis Apoſtolicæ ſervitio jugiter ſuſtinent, ut colligitur ex illis verbis Conſtitutionis (Referendarii noſtri, qui præ cæteris Officialibus, & Miniſtris noſtris propinquiùs nobis aſſiſtunt circa ipſas ſupplicationes, & commiſſiones pro noſtro, & Apoſtolicæ Sedis honore, ac univerſalis Eccleſiæ utilitate & aliàs gratis, prompta voluntate, indefeſsè laborant) Et ibi (Dignum, quia potius debitum reputamus ut illos ſpecialis benevolentiæ favorib᷒ amplectamur & præclaris dignitatum titulis decoramus) Et ex Conſtitutione Sixti ibi (Cæterum ut Referendarii ad ſuſcipiendos pro dicta Sede labores eo promptiores reddantur, quo exinde ſpiritualib᷒ & temporalibus gratiis ſe cognoverint uberius eſſe refertos) Ex quibus verbis, ut dixi, probatur quæ fuerit intentio Papæ, Clem. *1. de probat.* fuit enim ſub nomine gratiæ debitum naturale perſolvere, dum dicit, *dignum, & debitum.* Non ergo propriè debet dici gratia, cum fiat ex neceſſitate naturalis debiti, quia nemo in neceſſitatibus liberalis exiſtit, l. *Rem legatam, ff. de alimen. leg.* ac proinde revocatio privilegiorum, & exemptionum, quæ titulis honorariis à Sede Apoſtolica conceduntur ex mera gratia nullatenus videtur extendenda ad exemptionem conceſſam Referendariis ex debito juſtitiæ, & remunerationem laborum, & ita in terminis ſimilis gratiæ conceſſæ à

Papa cum narrativa illa, *Dignum quin potius debitum*, per conſiderationes prædictas conſuluit Petr. de Anchar. *conſ. 295. Proclarioris num. 6. verſ. Quintò quod dicta regula*, In hoc tamen advertendum eſt, quia Rota tenet clauſulas illas, quæ in initio litterarum Apoſtolicarum ſolent apponi de virtute, & meritis eius, cui fit gratia, ſolere apponi ex ſtylo, non autem per modum cauſæ, ut apud Seraph. *deciſ. 1428. n. 18.*

8 Sed quatenus à Concilio in d. cap. *11. ſeſſ. 24.* ſublata eſſet Referendariorum exemptio, tamen Sacra Congregatio declaravit decretũ illud non habere locum in cauſis civilibus, ſed in criminalibus tantùm. Nec obſtant verba univerſalia ibi
9 poſita, quia omnia reſtringuntur ad limites rationis expreſſæ in proœmio, quæ verè non congruit niſi exemptioni in cauſis criminalibus: illa enim propriè parit perturbationem in juriſdictione Epiſcoporum, & præbet exemptis occaſionem laxioris vitæ, non autem exemptio in cauſis civilibus. Abſolutum eſt autem rationem in proœmio poſitam regulare totam diſpoſitionem, illamque reſtringere, ac limitare ad terminos ipſius rationis, Bald. *conſ. 159. Eleganter, & copiosè, num. 4. verſ. Niſi dicamus, lib. 2* Lap. *alleg. 121. num. 24.* Et exceptio, quæ fit de capellanis regiis, itidem habet locum in cauſis criminalibus dumtaxat, de quibus loquitur cap. *Cum capellæ, ſupra eod.* ſecundum ea, quæ in hac ſpecie tradit Rot. *deciſ. 744. n. 2. part. 1. diverſ.* unde firmat regulam in contrarium in criminalibus, non autem in civilibus, quia exceptionis natura eſt declarare regulam, non autem illam ampliare, ut comprehendat ea, quæ non ſunt de genere regulæ Bald *conſ. 131. Caſus talis eſt, verſ. Super ſecundo, lib. 1.* Alexan. *conſ. 28. Viſis, & accuratè, num. 11. verſ. Non obſtat quod exceptio, lib. 1.* Roman. *conſ. 359. circa primum, nu. 13. verſ. Veritas tamen*: & hac ratione exceptio, quæ fit in
10 fine d. cap. *11. ſeſſ. 24.* à Conſtitutione Eugeniana quoad obtinentes beneficia ratione dictorum beneficiorum, non videtur habere locum in cauſis civilibus, nec eidem Eugenianæ videtur derogatum niſi in cauſis criminalibus, ut reperitur adnotatum in libris S. Congregationis manu Cardinalis Carafæ. Porrò quoad Protonotarios,
11 de quibus loquitur d. cap. 11. S. Congregatio die 14. Decembris 1630. dicitur cenſuiſſe Protonotarios Apoſtolicos ex privilegio deferentes habitum, & rochettum non poſſe in prima inſtantia coram Ordinariis locorum conveniri in cauſis civilibus ſummam 25. ducatorum auri de Camera excedentibus. Hæc quoad. cap. *11 ſeſſ. 24.*

12 Sed ex aliis Concilii Tridentini decretis videtur ſublata exemptio Referendariis, eorumque familiaribus conceſſa in prædicta Extravag. Pauli III. nempe ex cap. *3. ſeſſ. 6.* juncto cap. *4. ſeſſ. 14.* nam in dicto *cap. 3.* ſtatuitur ut nemo Clericus ſæcularis cujuſvis privilegii prætextu tutus cenſeatur, quominus ſi deliquerit, ab Ordinario loci tamquam ſuper hoc à Sede Apoſtolica delegato juxta canonicas ſanctiones viſitari, puniri, & corrigi valeat. Et quia decretum hoc non habet locum niſi in viſitatione, idcircò in d. cap. *4. ſeſſ. 14.* decernitur ut omnes Eccleſiarum Prælati, ſi in ſuis Eccleſiis reſederint, quoſcumque ſæculares Clericos qualitercumque exemptos, qui aliàs ſuæ juriſdictioni ſubeſſent, de eorum exceſſibus, criminibus, & delictis quoties, & quando opus fuerit etiam extra viſitationem tamquam ad hoc Apoſtolicæ Sedis delegati corrigendi, & caſtigandi facultatem habeant quibuſcumque exemptionibus ipſis Clericis, ac eorum conſanguineis, capellanis, familiaribus, procuratoribus, & aliis quibuſlibet ipſorum exemptorũ contemplatione, ac intuitu minimè ſuffragantibus. Et quoad hæc de-
13 creta, primo obſervanda eſt differentia inter Epiſcopos reſidentes, & non reſidentes: nam non reſidentes poſſunt procedere contra exemptos in viſitatione tantùm, eoſq; punire punitione illa dumtaxat, quæ reſpicit morũ correctionem in actu ipſius viſitationis, ut patet in d. c. 3 quod aliàs ita interpretata eſt S. Congregatio. Sin autem in ſuis Eccleſiis reſideant, punire poſſunt quoſcumque exemptos etiã pœnâ ordinariâ & extra actũ viſitationis, ut conſtat ex d. c. 4 quod clarius habetur etiam in Conſtitutione Pii IV. ſuper Epiſcoporum reſidentia, quæ incipit, De ſalute gregis edita ante Tridentini Concilii publicationem
14 Deinde obſervanda ſunt verba illa d. c. *4. ſeſſ. 14.* quoſcumque Clericos ſæculares: nam dictio illa, *quoſcumque*, univerſalis eſt, & nihil penitus excludit, cap. *Solitæ, verſ. Quodcumque ligaveris*, & ibi Abb. *in ult. notab. de maior. & obed.* cap. *Quamvis* & ibi Archid. *in ver. Quocumque, de off. ordin. lib. 6* Rom. *conſ. 31. Viſis his n. 2.* ita ut comprehendat omnes etiam in ſublimi dignitate conſtitutos, & ſpeciali nota dignos, ſecundum gloſ. 1. in cap. *Quicumque*, & ibi etiam Archid. *in princ. de ſent. excomm. lib. 6.* & eſt text. in d. cap. *Solitæ*, & eò magis, quia verbis illis, *quoſcumque Clericos ſæculares*, adjiciuntur à Concilio verba, *qualitercumque exemptos*. Item verba, *quibuſcumque exemptionibus*; quæ quidẽ geminatio, & inculcatio dictionum univerſaliũ, non videtur dubitandum quominus comprehendat etiam exemptionem Referendariorum quantumvis amplam, ac generalem, ut latè per Cra-
15 vett. *conſ. 294. Verba tranſactionis, per tot.* Obſervandum eſt denique non ſolum exemptionem Referendariorum, ſed etiam eorum familiariũ & capellanorum expreſſè, ac nominatim ſublatam fuiſſe in favorem Epiſcoporum reſidentium, ex d. cap. *4. in fin.*

16 Verumtamen hæc duo decreta procedunt in criminalibus tantùm, ut conſtat ex verbis d. cap. *3. ſeſſ. 6.* ibi, *ad corrigendum ſubditorum exceſſus*, quæ deſumpta ſunt ex cap. *Irrefragabili, de offic. Ordin.* & ibi, *Si deliquerit, ab Ordinario loci viſitari, puniri, & corrigi valeat*: nec non ex d. cap. *4. ſeſſ. 14.* ibi, *de eorum exceſſibus, criminibus, & delictis etiam extra viſitationem corrigendi, & caſtigandi facultatem habeant.* Itaque quod pertinet ad decreta cap. *11. ſeſſ. 24.* cap. *3. ſeſſ. 7.* & cap. *4. ſeſſ. 14.* in cauſis civilibus ſalva manet Referendariorum exemptio.

Porrò in cauſis tam criminalibus, quàm civilibus procedit decretum cap. *14. ſeſſ. 7. in princ.* quod in cauſis exemptorum innovat, & ſervari jubet Conſtitutionem, cap. *Volentes, de privil. lib. 6.* verum hæc Conſtitutio ad perſonalem Referendariorum exemptionem non videtur pertinere, ut patebit infra à *n. 40. uſque in fin.*

17 Poſtea tamen immediatè d. cap. *14. ſeſſ. 7.* videtur etiam exemptionem Referendariorũ in cauſis civilibus ſuſtuliſſe, dum addendo prædictæ Cõſtitutioni cap. *Volentes*, in cauſis civilibus mercedum, & miſerabilium perſonarum abſolutè jubet

bet exemptos conveniri coram locorum Ordinariis tamquam in hoc à Sede Apoſtolica delegatis, & in aliis cauſis ita demum ſi certum judicem ab ipſa Sede in partibus deputatum non habeant; privilegiis, exemptionibus, Conſervatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus adverſus præmiſſa nequaquam valituris.

18 Hæc de Conſtitutione Pauli III. & decretis Concil. Trident. à quibus exemptionem Referendariorum ſublatam fuiſſe, vel ex eo deprehendi poteſt, quod Sixtus V. ut mox dicetur, tribuit Referendariis exemptionem tamquam novum privilegium, ut innuunt verba Conſtitutionis, ibi, *ut Referendarii ad ſuſcipiendos pro dicta Sede labores exemptiores reddantur*, quo exinde ſpiritualibus, & temporalibus gratiis ſe cognoverint uberius eſſe refertos. Indubitatum eſt autem, ut inquit Oldrad. *conſ. 328. Quod articulis, n. 18.* quod ubi quid in viam gratiæ conceditur, neceſſariò ſubinfertur, ut in contrarium ſit jus commune, l. *1. ff. ad municip.* l. *1. C. de theſaur. lib. 11.* Ac præterea cũ Paulus III. non ſolum Referendarios, ſed etiam eorũ beneficia, & familiares prius exemiſſe à juriſdictione Ordinariorum ampliſſimis verbis univerſalibus, ac geminatis ut initio diximus; ſi prædicta exemptio ſalva eſſet, Sixtus V. concedendo exemptionem reſtrictam ad ipſos Referendarios dumtaxat, & verbis non adeò prægnantibus, utique non ſolum tribuiſſet privilegium inane, & eluſorium contra cap. *In his, de privil.* ſed illos ſegniores magis quàm promptiores reddidiſſet ad labores perferendos, eiſque non uberiores gratias conceſſiſſet, ſed potius ademiſſet, ac limitaſſet jam conceſſas contra declarationem ſuæ intentionis, quæ ex prædictis verbis colligitur juxta Clem. *1. de prob.* & tradita per Anchar. *conſ. 295. n. 6. verſ. Quintò quod dicta regula.* Et inducta in favorem retorquerentur in odium contra l. *Quod favore, C. de legib.* l. *Si index. ff. de minor. cum vulg.*

19 Ergo Sixtus V. in Conſtitutione, quæ incipit, *Quemadmodum, edita 22. Septembris 1586.* Referendarios prævia illorum præfinitione ad numerum certum, iterum eximit ab Ordinariorum juriſdictione his verbis (Omnes, & ſingulos nunc, & pro tempore exiſtentes Referendarios utriuſque vel alterius Signaturæ in noſtros; & pro tempore exiſtentes Romani Pontificis familiares, continuos Commenſales gratioſè recipimus, & ab omni juriſdictione Ordinariorum locorum quorumcumque eximimus, & totaliter liberamus, & nobis, ac dictæ Sedi immediatè ſubjicimus) Et quoad hanc Conſtitutionem cum ſoli Referenda-
20 rii in ea eximantur ab Ordinariis locorum nulla facta mentione familiariũ; abſolutum eſt, familiares hujuſmodi utcumque exemptos in Conſtitutione Pauli III. in cauſis criminalibus ſubeſſe omnimodæ juriſdictioni Epiſcopi ad præſcriptum *cap. 4. ſeſſ. 14.* In cauſis verò civilibus juxta terminos *cap. 14. ſeſſ. 7.* nam cùm hic caſus familiarium fuerit in ultima Conſtitutione Sixti omiſſus, remanſit in diſpoſitione Concilii, l. *Commodiſſimè, ff. de liber. & poſth.* cap. *Cum expediat, de elect. lib. 6.*

Sed quoad Referendarios pro abſolutione quæſtionis principalis tres articuli ſuperſunt examinandi.

21 Primus eſt, An prædicta Sixti Conſtitutio derogaverit decretis Concil. Trident. in cap. *3. ſeſſ. 6.* in cap. *4. ſeſſ. 14.* & cap. *11. ſeſſ. 24.* in quibus exempti ſubjiciuntur Ordinario tamquam Sedis Apoſtolicæ delegato.

Secundus eſt, An Referendarii gaudeant omnimoda exemptione à juriſdictione Ordinariorum ex eo, quod à Sixto V. recepti fuerint in familiares, continuos commenſales Papæ.

Tertius caſus eſt, An eorum exemptio ſit reſtringenda ad limites cap. *Volentes, de privil. lib. 6.* ita ut locum non habeat ratione delicti, ſeu contractus, aut rei de qua contra ipſos agitur.

Quoad primum ratio dubitandi oritur ex eo, quod cum Sixtus V. exemerit Referendarios à juriſdictione ordinaria, nõ videtur ſuſtuliſſe diſpoſitionem Concilii, quæ ſupponit exemptos Ordinariis non ſimpliciter, & abſolutè, ſed tamquam
22 Sedis Apoſtolicæ delegatis: quandoquidem numquam Papa ita eximit aliquem, quin ipſe poſſit per ſe, vel ſuos delegatos procedere, Abb. in cap. *Grave, n. 1. & 5. de offic. Ordin.* alioquin exempti eſſent acephali contra text. in cap. *Nulla ratione 93. diſt.* & tradita per Abb. in cap. *Novit, de iudic.* Cum tamen ſit de neceſſitate ſalutis ut omnis creatura ſubſit Papæ, ut in Extravag. *Unam ſanctam Eccleſiam*, & ibi gloſ. *de maior. & obed.* D. Thom. relatus à
23 Felin. in cap. *1. n. 10. de Conſtit.* Unde ſublata juriſdictione ordinaria, non cenſetur ſublata juriſdictio per Sedem Apoſtolicam delegata. Ob quam rationem in clauſula Conſtitutionis Pauli III initio relata Referendarii eximuntur à juriſdictione quorumcumque Ordinariorum, & judicum à Sede apoſtolica delegatorum, quod non fecit Sixtus V. & hæc interpretatio videtur in dubio amplectenda; quia per eam Extravagans Sixti V. conciliatur cum decretis Concilii, §. *Bis ita, 35. q. 2.* cap. *1. extra, de cognat. ſpirit.* Jo. Mon. cap. *1. n. 2. de Conſt. lib. 6.*, expedit enim jura juribus concordare d. cap. *Cum expediat, de elect. eod. lib.* cum ſimil. Et pro hac parte ponderanda etiam ſunt verba d. *cap. 11. ſeſſ. 24.* ibi, *vel impoſterum concedi contigerit*, quibus Concilium derogat etiam futuris exemptionibus decernens eas non obſtare quominus, ii, quibus deinceps concedentur, ſubſint Ordinariis auctoritate delegata. Quæ clarius videntur procedere quoad viſitationem, quia de
24 ea nulla fit mentio in Conſtitutione Sixti V. & ſub generali conceſſione exemptionũ non comprehenditur exemptio à viſitatione, Rota *deciſ. 2. de cenſ. in Antiq.* Achill. *deciſ. 156. num. 2. par. 1.* propterea enim Paulus II. in ſua Conſtitutione eximit Referendarios nominatim à correctione, & viſitatione Ordinarii: unde hic caſus tamquam omiſſus in Conſtitutione Sixti V. videtur remanſiſſe in diſpoſitione *cap. 3. ſeſſ. 6.* Conc. Trid. quo exempti ſubjecti ſunt viſitationi Ordinarii loci tamquam delegati Sedis Apoſtolicæ.

25 Sed his non obſtantibus verior videtur contraria opinio: nam privilegium exemptionis Sixti V. ita intelligi debet, ut aliquid operetur, cap. *Abbate, de verb. ſignif.* l. *Quoties, in ſecundo, ff. de rebus dubiis*, Ant. de Butr. *conſ. 19. n. 3.* cùm præſertim utatur verbis prægnantibus, & geminatis: nam ut inquit Butr. *ubi ſupra* de privilegiis Papæ nihil vacare debet, & ſingula verba geminata debent aliquid importare, cap. *Romanorum, 19. diſt.* l. *Si quando, de inoff. teſtam.* l. *1. C. de theſaur. lib. 10.* Ac Referendarii ex indulto Pauli III. jam exempti erant à juriſdictione tam ordinaria, quàm delegata, & dum poſtea Concilium ſubjecit exemptos Epiſco-

Epiſcopis tamquam Delegatis Sedis Apoſtolicæ, exemptionem à juriſdictione ordinaria non vulneravit, ut per Abb. in d. cap. *Grave, num 1. & 5. de off. Ordin.* & dictum eſt ſupra proximè. Vnde ſi Sixtus exemiſſet Referendarios à juriſdictione ordinaria tantùm, nihil omnino illis contuliſſet, ſed ſolum tribuiſſet exemptionem eis jam conceſſam à Paulo III. ac minimè ademptam, aut vulneratam à Concilio. Ergo ut Sixti privilegium aliquid operetur, dicendum eſt eximiſſe Referendarios ab Ordinariis etiam procedentibus authoritate delegata, non quidem ex ſpeciali delegatione, ſed ex illa, quæ à Concilio generaliter annexa eſt juriſdictioni ordinariæ. Neque enim Cõſtitutio Sixti, & Concilium poſſunt hoc caſu ad concordiam reduci, quia privilegium potius debet ita interpretari, ut in ſuo caſu corrigat jus præcedens, quam ut ſit inane, & fruſtratorium, ut eſt caſus in cap. In his, infra eodem, ubi id not. Ant. de Butr. Abb. ac cæteri omnes, & in cap. *Abbate, verſ. quia cum privilegium, inf. de verb. ſignif.* Cùm præſertim intentio Sixti fuerit Referendariis uberiorem gratiam facere, ut ad ſuſcipiendos pro Apoſtolica Sede labores promptiores reddantur, ut ſuperius ponderavimus.

26 Vnde cùm Conſtitutio, & Concilium nequeant conciliari, ſtandum eſt Conſtitutioni tamquã poſteriori, cap. *1. de Conſtit. lib. 6.* cap. *Vaſa, de conſecr. diſt. 1.* cap. *1. ſupra de cognat. ſpirit.* gloſ. Hōſ. Archid. & Præpoſ. in cap. *Domino Sancto, 50. diſtinct.* Bald. *conſ. 223. Primo ſtatuto, in princ. lib. 1.* Nec refert quod Concilio Tridentino ſpecialiter non derogavit: nam cùm in eo authoritas Sedis Apoſtolicæ non ſolum tacitè, ut in omnibus œcumenicis Conciliis, ſed etiam expreſſe, ac nominatim præſervata fuerit, ut legitur in cap. *ult. ſeſſ. 25. de reform.* Quidquid ſit in aliis Conciliis generalibus per cap. *Ex parte, de capell. Monach.* cap. *Eam te, de ætate & qualit.* & cap. *Nonnulli de reſcript.* certè Tridentino non eſt opus ſpecialiter derogare, ſed ſatis eſt, ut ſummus Pontifex ſtatuat contrarium ejus, quod Concilium diſponit, ut alias reſolvit Sacra Congregatio, & praxis quotidiana obſervat. Neque enim in indultis, privilegiis, proviſionibus, ac diſpenſationibus, quæ aliquando ex legitimis cauſis à Sede Apoſtolica conceduntur Tridentinæ Synodo conſuevit expreſſe derogare. Quod etiam adnotavit Anaſtaſ. Germon. *de indult. Cardin.* in §. *Per quæ ſublatis, n. 74. p. 52.*

27 Nec propterea dici poſſunt acephali, quia remanent immediatè ſubjecti Sedi Apoſtolicæ ad præſcriptum ejuſdem Conſtitutionis, & judicibus ab ea ſpecialiter delegatis, cùm Papa ſit Ordinarius judex exemptorum, gloſ. in cap. *4. in verb. Sedis Apoſtolicæ, de privileg. lib. 6.* Roman. *conſil. 369. Circa primum, num. 19. & ſeq.*

28 Neque obſtat quod *d. cap. 11. ſeſſ. 24.* videatur tollere etiam futuras exemptiones in illis verbis, *vel impoſterum concedi contigerit.*

Primò enim reſpondetur decretum illud ad Referendarios non pertinere, ut ſuperiùs probatũ eſt à *n. 1. uſque ad n. 12.*

Deinde reſpondetur Concilium ibi in principio non egiſſe de privilegiis, & exemptionibus, quæ conceduntur ſpecialiter, & expreſſè, ſed de his, quæ veniunt concomitanter, & acceſſoriè ad titulos honorarios Protonotariatus, vel alios hujuſmodi, ut innuunt verba illa, *quæ variis titulis à Sede Apoſtolica conceduntur.* Et de his ſtatuit, ut ſive jam conceſſa fuerint, ſive in poſterum concedantur, nihil ex iis detractum eſſe intelligatur juriſdictioni Ordinarii. Sed non impedit Concilium quin Romanus Pontifex poſſit concedere novas exemptiones, ut fecit Sixtus V. nec impedire potuiſſet, ut conſtat ex cap. *Significaſti*, & cap. *Innotuit, de elect. verſ. Quamvis autem Canon. Lateranen. Concilii.* Quod multò magis procedit hoc caſu ſtante præſervatione authoritatis Papæ, de qua in d. cap. *ult. ſeſſ. 25. de reform.* Vnde Referendarii etiam poſt Concilium creati non gaudent quidem exemptione illa, quæ huic titulo ante Concilium ex indulto Pauli III. annexa erat, cum eadem exemptio fuerit à Concilio ſublata, quatenus in eo decreto comprehendantur Referendarii: ſed tamen ſalva manet exemptio, quam poſtea illis Sixtus V. ſpecialiter impertitus eſt.

29 Tertiò reſpondetur illa verba Concilii, *vel impoſterum concedi contigerit*, ad ſummum nihil aliud importare, quam clauſulam derogatoriam ad contrarias futuras litteras Apoſtolicas. At Sixtus V. cum exemptionis privilegium Referendariis conceſſerit motu proprio, & ex certa ſcientia, & cum ampliſſimis derogationibus ad contrarias Conſtitutiones etiam habentes clauſulas derogatoriarum derogatorias, quarum tenores pro expreſſis haberi voluit: utique per clauſulas hujuſmodi ſuſtulit Conſtitutiones contrarias etiam habentes clauſulam derogatoriam, & annullativam eorum, quæ in contrarium fierent, Ant. de Butr. in cap. *de reſcrip.* Bart in l. *Si quis, in princ. teſtam. de leg. 3.* Federic. de Sen. *conſ. 47. Habita ſuper caſu, n. 2.* Alex. *conſ. 111. Perſpectis, lib. 6.* ubi conſuluit pro quatuor Cardinalibus creatis à Paulo II. per litteras in forma Brevis exhibitas poſt obitum illius, & lațiſſimè reſpondit eas litteras valere, & per prædictas clauſulas fuiſſe ſufficienter derogatum Extravaganti Eugenii IV. incipien. *In eminenti*: habenti clauſulam derogatoriam ad ſequentes contrarias diſpoſitiones.

30 Item non obſtat quod exemptio à juriſdictione non includat exemptionem à viſitatione: nam reſpondetur id procedere ſi exemptio concepta ſit verbis univerſalibus, quorum vis in hoc con-
31 ſiſtit, ut includat etiam ea, quæ alias in ſimplici, aut generali diſpoſitione non includerentur gloſ. in cap. *Paſtoralis, de donat. in ver. Temporaliter*, Salycet in l. *2. C. de noxal.* Dec. in cap. *Sedes, col. penul. in fin. de reſcript.* Aym. *conſ. 294. Verba translationis, num. 1. & ſeqq.* quod multò clariùs procedit hoc caſu, in quo Sixtus V. exemit Referendarios per verba non ſolùm univerſalia, ſed etiam geminata, ibi, *ab omni juriſdictione quarumcumque Ordinariorum eximimus, & totaliter liberamus.* Ex his, quæ plenè notantur per Decian. *conſil. 11. Sententiam clariſſimi, num. 11. & ſeq. vol. 3.* Vnde in
32 ſimili quamvis in verbis univerſalibus non veniant regalia, & jura Principi reſervata: tamen ſecus eſt ſi verba hujuſmodi univerſalia ſint geminata, Dec. *conſ. 167. col. 2. poſt medium, verſ. Præterea*, Iaſ. *conſ. 161. in princ. lib. 2.* Similiter quamvis Papa det facultatem Legato conferendi beneficia qualitercumque vacantia non veniant beneficia reſervata, Rota *deciſ. 119. Legatus, vel Nuntius, in novis, & deciſ. 36. Nota, Legatus, in antiq.* aliud tamen eſt, ſi eadem facultas conceſſa fuerit per verba univerſalia, prægnantia, & geminata, ut declarat Aym. *conſil. 209. Illuſtriſſimus Princeps, num. 15. verſ. Ad iſtud reſponden.* Quòd ſi diceremus hoc caſu Referendarios non eſſe exemptos à viſitatione, non verificarentur verba illa, *ab omni juriſdictione*, &c. cum viſitatio ſit de lege juriſdictionis, cap. Conquerente, & cap. *Dilectus*, ubi gloſ. *in ver. De lege juriſdictionis, de off. Ordin.*

33 Accedit, quod cùm Referendarii in Bulla Sixti V. fuerint immediatè ſubjecti Sedi Apoſtolicæ: per hoc fuerunt etiam exempti ab Ordinarii viſitatione, Calder. *conſ. 456. aliàs 24. Aeuenſ.*

34 Quoad ſecundum articulum ſolutio pendet ab inſpectione an Referendarii ſint verè, & propriè familiares Papæ, an verò ſimpliciter ex privilegio, abſolutum eſt enim veros familiares frui omnimoda exemptione à juriſdictione Epiſcoporũ, ut inferius patebit: alioquin eſſent deterioris cõditionis, quam familiares Cardinalium quorum exemptionem idemmet Concilium Tridentinum præſervat in cap. *11. ſeſſ. 24. verſ. Quæ verò*, præterquam ratione beneficiorum, quæ obtinent.

Et quidem Referendariis videntur primò ſuffragari verba Conſtitutionis Pauli III. initio relatæ, quæ videntur veram familiaritatem importare, ibi, *Referendarii noſtri, qui præ cæteris Officialibus, & Miniſtris propinquiùs nobis aſſiſtunt.*

Quibus itidem non videntur deeſſe requiſita Commenſalitatis, cùm panem ex palatio habeant; & ſervitii, cum aſſiduè laborent circa ſupplicationes, & commiſſiones, ut in eadem Conſtitutione ſubnectitur, ibi, *circa ipſas ſupplicationes, & commiſſiones pro noſtro, & Apoſtolicæ Sedis honore, ac univerſalis Eccleſiæ utilitate indefeſſè laborant.* Et in prædicta Conſtitutione Sixti V. ibi, *ad ſuſcipiendos pro dicta Sede labores.* Manifeſtum eſt autem
35 ex commenſalitate, & ſervitio conſtitui veram, & non fictam familiaritatem, cap. *Cum nobis, de verb. ſignif. lib. 6.* Oldrad. *conſ. 198. Dominus, n. 2.* Verall. *deciſ. 54. lib. 1.*

36 Sed in contrarium faciunt quæ tradit Gomeſ. in *reg. de impetr. benef. per ob. fam. Card. num. 2.* ubi ait Cardinales quamvis habeant panem ex palatio album & ſerviant Papæ, tamen non eſſe Papæ familiares; quia dicitur ſervitium, & panis cauſa honoris, non cauſa familiaritatis quæ requirit ſervitium, & alimenta. Idemque de Rotæ Auditoribus ex facto reſpondit Paul. de Caſtr. *conſ. 340. præmiſſis allegationibus, per totum lib. 1.* Ad hoc enim, ut quis dicatur verè, & non fictè familiaris, oportet ut militat circa perſonam, & vivat expenſis illius. Et hoc dico debere copulativè concurrere, docent in d. cap. *Cum nobis*, Archid. Io. And. Gemin. Franc. & alii omnes, & ita de ſtylo Curiæ obſervari teſtatur Gomeſ. *lectu. poſt Vitalin.* in Clem. *fin. nu. 34. & ſeq. de celebr. Miſſar.* & Ægid. Bellam. *conſ. 24. num. 1. & 4.* Atque ut vivant expenſis ejus, cujus ſunt familiares: exigit etiam Concilium Tridentinum in cap. *5. ſeſſ. 24.* hi verò, qui non ſtilant circa ſervitia perſonalia, & non habent expenſas, dicuntur ficti familiares, & non gaudent prærogativis familiarium, Paul. de Caſtr. *d. conſ. 340. num. 2. verſ. Cæterum, lib. 1.* & alii ſuperiùs relati. Et propterea Sixtus V. non declarat Referendarios eſſe tam familiares, & perpetuos commenſales, ſed ſimpliciter eos recipit in tales, adjecto adverbio illo, *gratioſè*, innuens eos non verè, ſed ex gratia, & privilegio familiares exiſtere: nam ſi haberent requiſita commenſalitatis, & ſervitii, non fuiſſet opus illos recipere in familiares ex gratia, ſed potius procedendum fuiſſet per viam declarationis.

37 Nec refragatur quod Paulus III. in Conſtitutione, quæ incipit, *Ad perpetuam rei memoriam Sanctiſſimus in Chriſto Pater, Publicata 22. Decembris 1534.* quæ eſt prima in Bullario, declaraverit Referendarios licet in Palatio non habitent, nec in Tinello comedant, in poſterum veros, & indubitatos Papæ, & non per privilegium, nec fictè familiares continuos commenſales cenſeri, reputari, & eſſe. Nam reſpondetur eam Conſtitutionem habere locum dumtaxat ad effectum regularum Cancellariæ, & reſervationum Apoſtolicarum, ut colligitur tum ex verſ. *ita ut regulis tam editis, &c.* tum ponderando adverbium illud, *impoſterum*, quod apertè oſtendit hujuſmodi Conſtitutionem non eſſe propriè juris veteris declaratoriam: nam ſi eſſet talis implicaret contradictionem, & repugnantiam quamdam, ut non traheretur ad præterita, ut inquit Dec. in cap. *fin. n. 44. de Conſtit.* Tum denique, quia ſi ex Conſtitutione Pauli III. Referendarii quoad omnia fuiſſent veri, & indubitati Papæ familiares ineptum fuiſſet ut Sixtus V. eos recepiſſet poſtea in familiares ex gratia, eoſque exemiſſet ab Ordinariorum juriſdictione, ut ſuperiùs eſt ponderatum. Dicendum eſt igitur quoad alios effectus Referendarios non obſtante prædicta declaratoria non eſſe veros familiares, ſed ex privilegio tantum, deficientibus ſcilicet requiſitis, nec gaudere prærogativis familiarium, l. *Alimenta*, §. *Libertis, ff. de aliment. & cib. leg.* *Super*, §. *fin. ff. de int. immun.* l. *Qui ſub prætextu, C. de ſacroſ. Eccl.* & d. c. *fin. in ver. Fictè, de verb. ſignif.* ita Paul. de Caſtr. *d. conſ. 340. n. 7. verſ. Cæterũ, lib. 1.* Ratio eſt ſecundũ eum, quia hujus vocabuli, familiaris, ſignificatio certa eſt in jure; familiaris enim propriè, & verè dicitur, quem Superior ſuper ſe, & ſui cultus cauſa tenet, & continuus commenſalis ſuæ domus exiſtit, l. *Cum quæreretur, ff. de leg. 3.* l. *Ædiles*, §. *Familia, ff. de ædil. edict.* & d. c. *fin.* Sola autem profeſſio ſtatum perſonæ non immutat, *Neque profeſſio, Cod. de teſtamen.* l. *Non nudis*, & l. *Non epiſtolis, de probat.* l. *Caius, ff. de interpæt.* Et Princeps quamvis poſſit contra veritatem fingere ut patet in fictione poſtliminii, & legis Corneliæ: tamen veritatem mutare non poteſt, l. *1. C. Si ſe ab hæred. abſtin.* l. *In bello, ff. de capt. & poſtlimin. reverſ.* Aſſumptio enim in hanc familiaritatem, quæ non eſt, minimè poteſt
38 veritatem immutare, l. *Aſſumptio, ff. ad municip.* Vnde in ſimili cum Iulius III. conceſſiſſet Franciſco de los Cobos juſpatronatus, & præſentandi cum clauſula, ut hujuſmodi juſpatronatus ejuſdem prorſus naturæ, roboris & efficaciæ eſſet, ac cujuſvis patronatus laicorum, etiam Nobiliũ, Regum, Ducum, Marchionum, Baronum, & aliorum Principum; & perinde ac ſi ex nobilium dotatione, & fundatione exiſteret, illique aliter per Romanum Pontificem, & Sedem Apoſtolicam derogari non poſſet; & quæſitum eſſet à S. Congregatione, an tale juſpatronatus eſſet abrogatum à Concilio, necne? S. Congregatio cenſuit eſſe abrogatum, cum ſit juſpatronatus ad inſtar, & ſic non Regum, nec ex fundatione.

Itaque Referendarii in vim prædictæ Extravagan-

gantis Pauli III. aut non gaudet exemptione à juriſdictione Ordinarii, cùm ſint ficti familiares quoad alios effectus, quam reſervationum, &c. aut ſi gaudent, hujuſmodi exemptio poſtea ſublata fuit à Concilio Tridentino, & eo magis, quia in eadem Extravag. declarantur familiares promiſcuè non ſolùm Referendarii, ſed etiam Protonotarii, Acolythi, &c. quorum tamen exemptionem indubitatum eſt fuiſſe abrogatam ex *cap. 11.*
39 *ſeſſ. 24.* Vnde Referendariorum exemptio ex hoc capite familiaritatis videtur ſatis turbida, præſertim ratione beneficiorum, quæ obtinent: nam decretum d. *c. 11. ſeſſ. 24.* poſteaquam ſubjecit exemptos Epiſcoporum juriſdictioni, adjecit in fine clauſulam infraſcriptam (Quæ verò privilegia reſidentibus in Curia Romana vigore Eugenianæ Conſtitutionis, aut familiaritatis Cardinalium competere ſolent, ea in iis, qui beneficia eccleſiaſtica obtinent, ratione prædictorum beneficiorũ minimè intelligantur, ſed Ordinariorum juriſdictioni ſubjecti permaneant) Concordat text. in cap. *1. verſ. Niſi forſan. de privil. lib. 6.*

40 Quoad tertium, & ultimum articulum, cùm privilegia, & reſcripta in dubio ad intellectũ juris communis ſint referenda, cap. *Cùm adeò*, & cap. *Cauſæ quæ, de reſcr.* Anch. *conſ. 153. Pro fratribus, n. 3.* non levis eſt difficultas, an exemptio Referendariis conceſſa à Sixto V. ſit reſtringenda ad terminos Decretalis Innocentii IV. in generali Concilio Lugdunenſi editæ, quæ habetur in c. *Volentes, de privil. lib. 6.* ubi declaratur exemptionis privilegium non ſuffragari ratione delicti, ſeu cõtractus, aut rei, de qua agitur. An potius conſtitutio Sixti adverſatur prædictæ Decretali, *Volentes*, adeo ut tamquam poſterior illam cenſeatur ſuſtuliſſe per derogationem, quam ponit in fine ad contrarias Conſtitutiones etiam editas in generalibus Conciliis, juxta text. in cap. *Eam te, de ætat. & qualit.* & in cap. *Cum nonnulli, cum materia, de reſcript.*

41 Pro cujus dubitationis clariori explicatione repetendum eſt memoria, quod aliàs perpendit S. Congregatio in exemptione Regularium, nempe exemptorum olim duas ſpecies extitiſſe.

Prima ſpecies erat illorum, qui generaliter, & indefinitè exempti erant ab Ordinarii juriſdictione, ideſt nulla facta expreſſione delicti, ſeu con-
42 tractus, aut rei litigioſæ. Et quoad hanc exemptorum ſpeciem variè ſe torquebant DD. ſuper illius intelligentia, atque interpretatione, ut notatur in cap. *Tuarum, ſupra eod.* & in cap. *Placuit, 6. q. 3.* Quidam enim exiſtimabant exemptionem tamquam generalem eſſe generaliter intelligendam, ita ut locum ſibi vendicare ubicumque committeretur delictum, cap. *Frater noſter, 16. q. 6.* & c. *Sicut nobis de ſupplen. neglig. Prælat.* & ubicumque iniretur contractus, aut res ipſa conſiſteret, ad exemplum Proconſulis majoris, qui indiſtinctè non intromittit ſe de cauſis fiſcalibus, l. *Nec quicquam, §. 1. ff. de off. Proconſ.* Alii verò contra cenſebant eam eſſe reſtringendam ut non haberet locum ubi ſic exempti delinquerent, ſeu contraherent, aut res ſita eſſet in loco non exempto. Ad hanc verò altercationem dirimendam emanavit prædictum cap. *Volentes, de privil. lib. 6.* quo declaratum fuit exemptionem utcumque generalem in tribus caſibus prædictis non ſuffragari, ut ibi explicant Archid. & Io. Andr. *in princ.*

Secunda ſpecies erat illorum, qui exempti erant non ſimpliciter, & indefinitè, ſed cum ſpecifica expreſſione dictorum trium caſuum delicti, ſeu contractus, aut rei. Et quoad hanc ſecundam ſpeciem prædicta Decretalis nihil novi ſtatuit.

43 Quod probatur primò, quia edita fuit ſolùm ad declarationem controverſiæ, quæ erat ſuper interpretatione exemptionis primæ ſpeciei, ut patet ex illis verbis, *declaratione irrefragabili diffinimus*, quæ indicant Pontificem noluiſſe novum jus inducere, ſed tantùm quod prius latebat manifeſtare, ut illic pluribus comprobat Philipp. Prob. *in addit. ad Io. Mon.* poſt Gemin. *conſ. 72. col. 1. verſ. Contrarium*: hæc enim eſt natura declarationis, ut eſt caſus in l. *Hæredes palam. §. Quod verò*, & § *Sed etſi notam*; ubi id notant Bart. Paul. de Caſtro, & DD. *ff. de teſtam.* Anchar. *conſ. 65. n. 2.* Fulgoſ. *conſ. 147. in fin. verſ. Ad ſecundum*, Bellam. *deciſ. 74. col. 2. verſ. Ideo talis dicitur propria declaratio.* At circa exemptos hujus ſecundæ ſpeciei nulla ſuberat controverſia: non enim de his dubitari poterat quin eſſent exempti ratione delicti, contractus, ac rei ſitæ, quia hi tres caſus erant nominatim expreſſi in eorum privilegio, cujus tenor cùm eſſet clarus, omnino erat obſervandus, cap. *Porro*, cap. *Cum plantare, ſupra eodem, & infra*, cap. *Petiſtis*, cum concord. ergo d. cap. *Volentes*, hanc ſpeciem exemptionis non comprehendit. Alioquin ſi ſuſtuliſſet exemptiones etiam in tribus caſibus prædictis, utique non declaraſſet privilegia exemptorum, ſed illa potius abrogaſſet, aut reſtrinxiſſet, ac novum jus induxiſſet: hoc autem repugnat Conſtitutioni juris veteris declaratoriæ, ut ſuperius dictum eſt, & in terminis d. cap. *Volentes*, tradunt Gemin. & Probus *loc. cit.*

Præterea Innocentius IV. initio illius Decretalis declarat ſe velle ut libertas, quam nonnullis Apoſtolica Sedes privilegio exemptionis indulſit, ſic integra obſervetur, ut & illam alii non infringant, & ipſi ejus limites non excedant: quibus verbis unde mens Pontificis, & cauſa finalis elicitur, ſatis conſtat tantùm abeſſe ut voluerit Apoſtolica privilegia infringere, ut potius expreſſè declaraverit ſe intendere, ut illa omnino ſalva, atque illibata permanerent.

Quibus ſic præhabitis dubitari poteſt, an exemptio Referendariorum, de qua in prædicta Conſtitutione Sixti V. ſit referenda ad primam vel ad ſecundam ſpeciem exemptionis de qua ſupra; & ſic an ſit præſervata necne ab eadem Decretali Innocentii IV. & à Concilio Tridentino illam innovante in cap. *14. ſeſſ. 7.*

44 Et quidem ex una parte eorum exemptio videtur eſſe ſecundæ ſpeciei, & ſic præſervata ut ſupra, quia etſi in privilegio non exprimatur caſus delicti, contractus, ac rei, &c. tamen ſatis videntur expreſſi ex verbis clauſulæ ſuperius relatæ, quæ cùm ſint univerſalia, ac geminata ponderando dictiones, *omni*, *quorumcumque*, & *totaliter*, nihil relinquunt intactum, Bald. *conſ. 305. Verba Principis, in princip. num. 1. verſ. Quoad verba, lib. 1.* & comprehendunt omnia, quæ excogitari poſſunt, Decian. *d. conſ. 11. n. 11. vol. 3.* Cravett. *conſ. 294. n. 1. & ſeq.* ita ut vim habeant etiam ſpecialis expreſſionis, Bart. in l. *1. in fin. ff. Si quis in jus voca. latè*, Cravett. *ubi ſupra n. 2.*

45 At in cõtrarium ſtat littera textus in dicto cap. *Volentes*, ubi Pontifex loquitur de totaliter exemptis, ibi, *quantumcumque gaudeant libertate*: per hanc enim, & ſimiles dictiones lex dicitur effrænatè loqui ſecundum Archid. in cap. *Si tibi abſenti, col. 2. in ver. Quicumque, de præben. lib. 6.* & tamen declarat eos hujuſmodi libertate, & exemptione non gaudere in tribus caſibus ibi exceptis. Atque ita illum textum ad hoc põderat Gemin. *conſ. 72. col. 1. verſ. Contrarium*, ubi ait illum eſſe declaratorium privilegiorum concedentiũ exemptioné quantumcumque latam. Et infra (Ex his, inquit, infertur una concluſio, quod illi tres caſus, de quibus loquitur cap. *Volentes*, non erant incluſi in verbis privilegiorum exemptorum quantumcũque fuerit plena exemptio) Cui quidem conſilio ſubſcripſerunt, ferè omnes Doctores Bononiẽſes, ut idemmet Gemin. teſtatur in eod. cap. *Volentes, § fin. ad fin.* Et certè ſi exemptionum tenores inſpiciantur, apparebit nullam ferè conceſſam fuiſſe, niſi cum verbis, *ab omni, quacumque juriſdictione, aut plenè, ſeu totaliter, penitus*, & his ſimilibus: quare ſi Conſtitutio d. cap. *Volentes*, ejuſmodi exemptiones non comprehenderet, redderetur ferè inutilis, & fruſtratoria. Ex quibus videtur ſequi, ut Referendariorum exemptio recipiat declarationem, ac limitationem, de qua in ead. Decretali, ita ut locum non habeat ratione delicti perpetrati, contractus initi, aut rei exiſtentis in loco non exempto.

Et tenendo hanc opinionem non obſtat, quod cum Referendarii nullum habeant locum exemptum, ſi exemptione frui non debeant, cum delinquunt, ſeu contrahunt, aut res litigioſa conſiſtit extra locum exemptum, inde fiet ut nullo caſu exemptionis privilegio gaudeant, contra text. in eod. cap. *Volentes, verſ. Numquid ergo carent omnino in his commodo libertatis.*

46 Nam reſponderi poteſt eos, qui habent privilegium exemptionis indefinitum, non ſolum gaudere exemptione, cùm delinquunt, contrahunt, aut res ſita in loco exempto; quod verificari non poteſt in Referendariis; ſed etiam cum delinquunt, contrahunt, aut res conſiſtit extra locum, ubi domicilium habent, quamvis idem locus exemptus non ſit; neque enim propterea conveniri poſſent in loco domicilii, ſicuti conveniri poſſent, ſi exempti non eſſent, Auth. *Si qua in provinc. C. Ubi de crim. agi opor.* Jo. Mon. in d. c. *Volentes, n. 4.* ubi reddit rationem, *de privil. lib. 6.* Ita diſertis verbis ſtatuitur in d. §. *Numquid ergo*, ibi, *quia nec ubi domicilium habent, ſi alibi delinquant, vel contrahant, aut res ipſa conſiſtit, conveniri poſſunt delinquentes ſuper iſtis.* Atque ita quamvis Referendarii nullum habent locum exemptum; non tamen eorum exemptio redderetur omnino inutilis, ex eo, quod reſtringatur ad tres caſus ut ſupra exceptos, quia poterit verificari in prædicto caſu domicilii.

47 Itidem non obſtat quod Sixtus V. receperit Referendarios ſub protectione Sedis Apoſtolicæ, atque illos immediatè ſubjecit: nam receptio ſola ſub protectione Sedis Apoſtolicæ exemptioné non importat, ut hic, & in cap. *Si Papa, eodem tit. lib. 6.* & dictum eſt ſupra *in primo not.* Subjectio
48 autem Sedi Apoſtolicæ nihil videtur operari in caſu, de quo agitur, quia cum nemo poſſit eſſe acephalus, eo ipſo quod ab Ordinario eximitur, remanet Papæ ſubjectus, cap. *Nulla ratione, 93. diſt.* Et propterea paſſim dicunt DD. Papam eſſe

Ordinarium exemptorum, gloſ. in cap. *Auctoritate, in ver. Sedis Apoſtolicæ, de privil. lib. 6.* & dictum eſt ſupra *nu. 27.* unde quemadmodum generaliter exempti non gaudent exemptione in tribus caſibus exceptis in d. cap. *Volentes*, ita nec immediatè ſubjecti Sedi Apoſtolicæ, quia hæc ſubjectio cum ſit expreſſio ejus, quod tacitè ineſt exemptioni, nihil præter exemptionem operatur, ad *l. 3.* & ibi Bart. *ff. de leg. 1.*

49 Cæterum etſi hæc ita ſe habeant; tamen ex alio capite cogitabam evitare poſſe hoc caſu diſpoſitionem d. cap. *Volentes, de privil. lib. 6.* nempe quia loquitur tantummodo de exemptionibus mixtis, ideſt conceſſis loco, & perſonis ſimul, quales ſunt exemptiones Regularium, de quibus in § *In eos autem*, & Canonicorum, contra quos de jure procedit Epiſcopus cũ delinquunt in loco nõ exempto, ut per Calder. *conſ. 127. aliàs 13. de jud. circa med. verſ. Niſi quando delictum*: etiamſi exiſtant in loco exempto, ſi tamen in loco non exempto
50 delictum committant, ſeu explicent, puta projiciendo lapides, vel aliter turbando Ordinarium cum campanis exiſtentibus in loco exempto; c. Patentibus, ſupra eod. Gemin. *conſ. 72. n. 6. verſ. Nec obſtat, uſque in fin.* loquitur, inquam, prædicta Decretalis tantummodo de exemptionibus mixtis: nam cum declaret exemptos quantumcumq; gaudeant libertate, nihilominus poſſe coram locorum Ordinariis conveniri ſi delinquant, ſeu contrahãt, aut res, de qua contra ipſos agitur cõſiſtat in loco non exempto: neceſſariò ſupponit adeſſe aliquem locum exemptum, in quo prædicti tres caſus aliquando poſſint contingere. Ideoque in §. *Numquid ergo*, reſpondet tacitæ objectioni, quod per hujuſmodi reſtrictioné exemptio reddatur inutilis; ſolvit non propterea fore ut exẽpti careant commodo libertatis, quia gaudebant exemptione, ſi delinquant, ſeu contrahãt, aut res ſita ſit in loco exempto: quod cùm minimè conveniat exemptioni Referendariorum, quæ merè perſonalis eſt, neceſſariò ſequitur, ut illi nec conveniat diſpoſitio illius Decretalis, ad l. 4. §. *Toties ff. de damn. infec.* & ita in individuo in Capellanis, & familiaribus Papæ tenet Abb. in cap. *Tuarum, num. 8. verſ. Quandoque conceditur exemptio, ſupra eodem.*

51 Nec refert, quod perſonaliter exempti frui poſſint commodo libertatis quoad hoc ut conveniri non poſſint in loco domicilii, ſi alibi delinquant, aut res ipſa conſiſtat: ſiquidem textus vult ſalvam eſſe exemptorum libertatem non ſolum quoad hoc ut conveniri non poſſint in loco domicilii, neque illuc remitti, ſed etiam quoad hoc, ut nullibi conveniri poſſint, cùm in loco exempto delinquunt, ſeu contrahunt, aut res litigioſa conſiſtit. Et hic ſecundus caſus, qui frequentior eſt, & magis favet exemptioni, nullatenus verificari poteſt in exemptis quoad perſonam tantùm, ut patet ad ſenſum, quotieſcumque autem lex requirit concurſum duorum, altero deficiente non habet locum legis diſpoſitio, l. *Si heredi, ff. de cond. inſtit.* Jo. de Anan. *conſ. 32. Ultra alia, n. 7. verſ. Circa quartum.* Jaſ. in l. *1. n. 2. ff. de juſt. & jur.* Felin. in cap. *Ex parte, nu. 21. de reſcript.*

Et revera exemptio Referendariorũ eſſet planè ridicula, ſi ubivis delinquerint, ſeu contraherent, aut res litigioſa conſiſteret, indiſtinctè ſubeſſent juriſdictioni Ordinarii loci, & ſolum conve-

niri non poſſent coram Ordinario domicilii ſi aſibi deliquerent, contraherent, aut res ſita eſſet; qui caſus eſt admodum rarus, cùm Ordinarii domicilii non ſoleant regulariter procedere contra eorum ſubditos pro delictis patratis ab eis; aut contractibus initis in aliena diœceſi, nec Ordinarii loci, delicti, vel contractus facilè delinquentes, vel contrahentes remittant ad Ordinarium domicilii, præſertim, ſi in cauſa prævenerint: unde de hoc caſu tamquam minus contingibili non cenſetur Pontifex diſpoſuiſſe, arg. l. *Nam de ea, ff. de legibus.*

Præterea text. in d. c. *Volentes*, ut dictum eſt, ſupra, emanavit ad dirimendam altercationem, quæ erat inter Canoniſtas de Templariis, & Hoſpitalariis delinquentibus extra locum exemptum, ut legitur, & notatur in cap. *Tuarum, in gloſ. in ver. Privilegii beneficio, ſupra eod.* unde cenſetur diſpoſuiſſe de exemptionibus mixtis dumtaxat, non autem de merè perſonalibus, de quibus nulla erat controverſia.

Et in hunc ſenſum eſſe accipiendam prædictam Decretalem ut non comprehendat exemptiones merè perſonales, colligitur etiam ex Tridentina Synodo ponderando duo ſæpius citata decreta, nempè *cap. 14. ſeſſ. 7.* & *cap. 4. ſeſſ. 14.* Nam in primo innovatur, & jubetur ſervari in cauſis exemptorum Conſtitutio d. cap. *Volentes*, qua præſervantur exemptiones, & ſolum declarantur non habere locum in tribus caſibus ibi exceptis: in ſecundo autem funditus tolluntur exemptiones perſonales, & ſic exempti abſque ulla reſtrictione plenè, & in omnibus ſupponuntur Ordinariis reſidentibus ut delegatis Sedis Apoſtolicæ. Quod ſi primum decretum includeret etiam exemptiones merè perſonales, utique adverſaretur ſecundo, quia implicat contradictionem ut exemptiones perſonales fuerint præſervatæ, & reſtrictæ ad tres caſus juxta d. *c. 14.* atque ut plenæ in omnibus ſublatæ fuerint juxta d. *cap. 14.* ne igitur Concilium videatur paulo poſt ſe correxiſſe, dicendum eſt: primum decretum ad exemptiones perſonales non pertinere.

52 Porrò ſi Referendarii obtinerent beneficia eccleſiaſtica, privilegium exemptionis nihil illis prodeſſet, quominus ratione dictorum beneficiorum eſſent ſubjecti Ordinariis tam ex d. *c. 11. in fin. ſeſſ. 24.* quàm ex d. cap. *Volentes, §. in eos, verſ. Si forſan de privil. lib. 6.* ibi: Non ſolum habentes privilegium exemptionis generale, & indefinitũ, & ſic primæ ſpeciei: ſed etiam qui ſpecialiter exempti ſunt ratione delicti, contractus, ac rei, de qua agitur, & ſic exempti ſecundæ ſpeciei, ſi obtineant beneficia Ordinariis ſubjecta, eorumdem beneficiorum ratione Ordinariorum juriſdictioni declarantur eſſe ſubjecti. Confert quod not. Abb. in d. cap. *Tuarum, n. 1. verſ. Poſſet tamen dubitari*, & poſt eum Dec. *ibi n. 53. ſupra eod.* ubi dicunt perſonaliter exemptos, puta Capellanos Papæ, ſi acquirant Eccleſiam in loco domicilii, & faciant ibi reſidentiam, ratione illius reſidentiæ poſſe ibi conveniri, arg. d. cap. *1. §. in*
53 *eos, de privil. lib. 6.* Confert etiam quod not. Bart. in l. *Interdum, §. fin. de indic.* ubi ait Religioſum exemptum, ſi accipiat executionem ultimæ voluntatis, pro hujuſmodi executione conveniri poſſe coram Ordinario, non obſtante ejus privilegio exemptionis, & ſequitur Dec. *ubi ſupra.*

54 Quinimo S. Congregatio Concilii aliàs declaravit Epiſcopum poſſe cogere Regulares utcumque exemptos, qui Confraternitatem, vel Hoſpitalium adminiſtrationem ſuſcipiunt, ad reddendas rationes adminiſtrationis, & in eos, quos culpabiles reperĕrit, ad juris præſcriptum animadvertere, juxta *cap. 8. & 9. ſeſſ. 22.*

Sunt & alii caſus particulares, in quibus exēpti non gaudent privilegio exemptionis, quorũ generaliter fit mentio in d. cap. *Volentes* ibi: Salvis nihilominus caſibus aliis, in quibus eos Epiſcorum juriſdictioni ſubeſſe canonica præcipiunt inſtituta; & quamplures congeſſimus in c. *Grave à n. 9. ſupra de offic. Ordin.* in quæſt. An, & quibus caſibus Eccleſiæ, & perſonæ exemptæ, vel nullius diœceſis tam ſæculares, quàm regulares ſubſint viſitationi, & juriſdictioni Epiſcopi, qui tamen ad præſentem quæſtionem, quæ generaliter proponitur, non videntur pertinere.

Ex quibus omnibus videtur concludendum Referendarios quidem ex privilegio Sixti V. gaudere omnimoda exemptione à juriſdictione Ordinariorum tam in viſitatione, quàm extra eam. Item in cauſis tam civilibus, quàm criminalibus, & ubivis delinquant, ſeu contrahant, aut res litigioſa conſiſtat: eorum verò familiares, Capellanos, & ſervitores ſubeſſe viſitationi, & correctioni Ordinarii tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegati, quia exemptio à viſitatione, & correctione Ordinarii eis conceſſa in Conſtitutione Pauli III. ac deinde ſublata à Concilio in *cap. 3. ſeſſ. 6. & c. 4. ſeſſ. 14.* minimè revixit per Conſtitutionem Sixti V. quæ de ipſis nullam fecit mentionem: extra viſitationem verò in cauſis quidem civilibus familiares, Capellanos, & ſervitores hujuſmodi itidem conveniri poſſe coram locorum Ordinariis tamquam Delegatis Sedis Apoſtolicæ juxta terminos *c. 14. ſeſſ. 7.* ſed in cauſis criminalibus ſubeſſe juriſdictioni Ordinariorum auctoritate delegata, dummodo Ordinarii ipſi in ſuis Eccleſiis reſederint; quia exemptio Pauli III. quoad hoc ſimiliter adempta eis fuit à Concilio in d. *c. 4. ſeſſ. 13.* & à Conſtitutione Pii IV. in favorem Epiſcoporum reſidentium. Sin autem Epiſcopi à ſuis Eccleſiis abfuerint, tunc familiares, & alios, ut ſupra, in prædictis cauſis criminalibus extra viſitationem frui debere exemptione eis attributa à Paulo III. & Epiſcopis abſentibus minimè ſublata in d. *c. 4.* & Conſtitutione Pii IV. *Quia quod non mutatur*, &c. l. *Præcepimus, in fin. C. de appell.* & l. *Sancimus, C. de teſtam.*

De Privilegiis.

Cap. Quoniam:

SVMMARIVM.

1 *Privilegium monaſterio conceſſum, quod ejus Monachi excommunicari non poſſint, intelligitur de Monachis manentibus in monaſterio, vel capellis ſibi utroque jure ſubjectis.*

2 *Privilegium exemptionis conceſſum perſonis reſpectu certi loci non ſequitur illas extra locum, & nu. ſeq.*

3 *Immunitas à tutela ſuffragatur Clericis, & Monachis quamdiu apud Eccleſias, vel monaſteria permanent.*

4 *Regulares, qui ſtudiorum cauſa ad Univerſitates mittuntur, ſi in conventibus non habitent, ab Ordinariis puniuntur.*

5 *Regularis Lector in publica Univerſitate, ſi delinquat contra inſtituta ſui Ordinis, an ſit puniendus à Rectore ipſius Univerſitatis, an verò à ſuis Superioribus Regularibus, & num. ſeqq. uſque in fin.*

6 *Rectoris Univerſitatis juriſdictio in Lectores, & ſtudentes non complectitur alias cauſas, quàm eas, quæ oriuntur occaſione ſtudiorum, ac profeſſionis.*

Intelligitur l. final. C. de juriſdict. omn. jud. ibid.

7 *Juramentum habet vim roborativam, non extenſivam.*

8 *Et in eo ſemper intelligitur excepta Superioris auctoritas.*

9 *Scholares Clerici non ſubſunt Rectori Univerſitatis, niſi quoad ea, quæ profeſſionem reſpiciunt.*

1 QUONIAM. Privilegium monaſterio conceſſum, quod ejus Monachi excommunicari non poſſint, intelligitur de Monachis manentibus in monaſterio, vel capellis ſibi utroque jure ſubjectis. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. & Mar. Socin. & eſt caſus quotidianus ſecundum Abbatem.

2 In textu ibi, *in ipſo monaſterio permanentibus* nota quod privilegium exemptionis conceſſum perſonis reſpectu certi loci nõ ſequitur illas extra locum: unde ſi alibi morantur, privilegio non gaudent, concordat tex. in cap. *Venerunt §. Eos, de privileg. lib. 6.* ubi privilegium Religioſis conceſſum, ne à quoquam interdici, ſuſpendi, aut excommunicari valeant, nõ ſuffragatur eis, qui degunt vel adminiſtrationem ſuſcipiunt in Prioratibus Epiſcopi juriſdictioni ſubjectis: & eſt ſimile
3 in cap. *Generaliter, 16. q. 1.* ubi immunitas, quam Clerici & Monachi habent, à tutela ſive teſtamētaria, ſive dativa, ſive legitima, tamdiu eis prodeſt, quamdiu apud Eccleſias, vel monaſteria permaneant non divagantes. Item ſimile in c. *Abbate, in fin. infra, de verbor. ſignif.* in cap. *Innovamus, ſupra de treug. & pac.* cum ſuis concordantiis, & hic notant gloſ. *in ver. Permanentibus*, Innoc. in *fin.* Abb. Antiq. qui ſummat ſic: Privilegiatus non gaudet privilegio, cùm moratur, vel deſbratur cauſâ vagandi ad Eccleſiam non exemptam. Hoſt. *nu. 1. in ver. In ipſo monaſterio, & nu. 2.* Butr. *nu. 2.* ubi ait (Nota quod privilegium exemptionis, perſonalem concedens exemptionem reſpectu certi loci, perſonas ſubtrahit à juriſdictione diœceſani illius loci, in quantum delinquunt vel aliquid agunt in loco, cui conceſſa eſt exemptio: inquantum autem delinquunt extra locum, non ſubtra-
4 hit eos) Abb. & Mar. Socin. in *ult. not.* Jo. Andr. & omnes *in ſumm. tex.* Confert Concilium Tridentinum in c. 4. *ſeſſ. 25. de Regular.* ibi ſtatuitur, ut Regulares, qui ſtudiorum cauſa ad univerſitates mittuntur, in conventibus tantum habitent, alioquin ab Ordinariis contra eos procedatur: & adde quod ſcripſi in cap. *Grave, nu. 47. ſupra de offic. Ordinar.* & ibi unde 47. caſus, in quibus Regulares exempti non gaudent privilegio exemptionis, *à nu. 37. uſque ad nu. 63.*

5 Ex facto quæſitum eſt. Poſita Bulla Martini V.

qua Lectores publici Univerſitatis Viennæ Auſtriæ, cujuſcumque ordinis, gradus & conditionis ſubjiciuntur Rectori ejuſdem Univerſitatis, ita ut ab ipſo carceribus mancipari, excommunicari, & ab excommunicatione abſolvi poſſint.

Item poſito juramento fidelitatis & reverentiæ, quod iidem Lectores Rectori prædicto, cum admittuntur, præſtare ſoliti ſunt: Ac decreto Concilii Tridentini *ſeſſ. 25. cap. 4. de Regul.*

An Regularis, qui de licentia ſuorum Superiorum publicè profitetur in dicta Univerſitate, ſi delinquat adverſus inſtituta ſui Ordinis, ac decreta Superiorum Regularium, puniendus ſit ab iiſdem Superioribus, vel potius à Rectore Univerſitatis, adeout poſſit Rector ipſum Regularem in carcerem detrudere, excommunicare, & ab excommunicatione ſuorum Superiorum, quatenus ab eis excommunicetur, abſolvere, atque Superiores eum punire tentantes, uti judex competens impedire, & coercere.

6 Videtur reſpondendum hujuſmodi Regularem adverſus inſtituta ſui Ordinis, ac Superiorum decreta delinquentem eſſe à ſuis Superioribus puniendum, non autem à Rectore Univerſitatis. Quia juriſdictio Rectoris in eos, qui legendi, vel ſtudendi cauſa in Univerſitate commorantur, non complectitur alias cauſas, quàm eas, quæ oriuntur occaſione ſtudiorum, ac profeſſionis, ut deducitur ex l. *fin. C. de juriſd. omn. jud.* ubi gloſ. *in verb. Publicis* notat diſpoſitionem illius textus, qua profeſſionem, vel negociationem exercentes ſubjiciantur Rectori, ad quem illarum profeſſionum, ſeu negociationum cura pertinet, procedere in his, quæ profeſſionem, vel negociationem ipſam reſpiciunt, aut illius occaſione oriuntur: eamque ibi ſequuntur Cyn. *nu. 4.* Bart. *n. 5.* Bald. *n. 4.* Paul. de Caſtr. *n. 2.* & Innoc. in c. *Cum ad eccleſiarum, de off. ord.* ubi & alii. Quam l. *fin.* procedere etiam in Univerſitate Doctorum, vel Scholarium, notat ibidem Bart. *in fin.* dicens ita uſu receptum eſſe, & Paul. de Caſtr. *num. 7.* unde cum in dubio propoſito agatur de crimine commiſſo contra ſtatuta Ordinis, ac Superioris Regularium decreta, & ſic de his, quæ ad Lectoris profeſſionem non pertinent: apertè conſtat Regularem eſſe à ſuis Superioribus, non ab Univerſitatis Rectore puniendum.

Et cum Bulla Martini V. ſimpliciter ſubjiciat Lectores Rectori Univerſitatis, intelligenda eſt juxta diſpoſitionem juris communis, cui Pontifex præſumitur ſe voluiſſe conformare, arg. l. 2. *C. de noxal.* & in Authen. *de non alienand. §. final. circa finem collat. 2.* l. *Filiusfamilias, §. 1. ff. de legat. 1.* cap. *Eccleſia veſtra, il ſecundo, verſ. Neque enim credendum eſt Romanum Pontificem, & c. de elect.* & jus alterius noluiſſe lædere, cap. *Licet, de offi. Ordin.* cap. *Cum dicat Apoſtolus, de Eccleſ. ædific.* & cap. *Poſtulaſti*, cum concord. de quibus ibi per gloſ. *in verb. Caniculatu expreſſum, ſupra eod.*

7 Nec juramentum fidelitatis & reverētiæ quidquam operatur, quia eſt intelligendum quoad ea, in quibus Rectori juriſdictio legitimè competit; juramentum enim habet vim roborativam non extenſivam, l. *fin. C. de non num. pec.* ubi Bald. Præ-
8 terea hoc juramentum non operatur in præjudicium Superioris Regularis jurantis, quia in eo Superioris auctoritas ſemper cenſetur excepta, c. *Venientes, de jurejur.* cap. *Imperatum, §. fin. de probib.*

7 alios, per Frider. in ult. feud. & in terminis Clericum in univerſitate ſtudiis incumbentem non ſubeſſe Rectori, niſi quoad ea, quæ reſpiciunt profeſſionem, tradit expreſsè Abb. quæſt. 8. num. 1. & 2.

De Privilegiis.

Cap. Vt privilegia.

SVMMARIVM.

1 Oblati alicuius Religionis an ſint iudicandi perſonæ Eccleſiaſticæ, adeoút à foro ſæculari, & vectigalibus tam quoad perſonas, quàm quoad bona debeant eſſe immunes, & n. ſeq. uſque ad finem; & præſertim nu. 26. verſ. Ex his ſequitur.
Et quatenus ſint immunes, an eorum exemptio extendatur etiam ad conjugatos, n. 27.
Et an exemptio à foro ſæculari ſuffragetur pro delictis ante oblationem commiſſis, n. 33.
Et an Oblati carentes requiſitis Concilii Tridentini in cap 11. ſeſſ. 24. ſubſint Epiſcopo tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus, nu. 34.
Et an ſubſint cumulativè, vel privativè ad Superiores Religionis, cui ſunt oblati, n. 36.
2 Oblati aſſumunt privilegia Religionis, cui oblati ſunt, Declaratur, n. 4. & ſeqq.
3 Chriſtianorum duo ſunt genera.
4 Oblati quales eſſe debeant ut privilegiis potiantur, & num. 11.
5 Servi Eccleſiarum gaudent eccleſiaſticis privilegiis.
6 Oblati ſunt ſervi monaſterii.
Oblati acquirunt monaſterio, non ſibi, ibidem.
7 Oblatus plenè non dicitur, qui ſibi uſumfructum retinuit, licèt gaudeat privilegio ſepulturæ tempore interdicti.
8 Oblatus plenè non dicitur offerens ſe, ac bona præſentia.
9 Oblatio plena quid requirat.
10 Oblati promittunt obedientiam, licèt non Monachalem.
Oblatus renunciat proprio, & amittit teſtamenti factionem, ibidem.
12 Bona oblata etiam ſine perſona efficiuntur eccleſiaſtica.
13 Offerens bona ſine perſona non efficitur de foro eccleſiaſtico.
Confrater dici non poteſt, qui bona ſua dat Religioni, ibidem.
14 Offerens ſe, aut ſimpliciter, aut ſine bonis, aut cum reſervatione bonorum, non eſt perſona eccleſiaſtica.
15 Oblatio cenſetur celebrata juxta Eccleſiæ ſtatutum vel conſuetudinem.
16 Converſus Eccleſiæ Regularis cum perſona cenſetur etiam bona obtuliſſe.
Secus in Converſo Eccleſiæ ſæcularis, ibidem.
17 Offerens ſe ſimpliciter non cenſetur obtuliſſe bona.
18 Offerens ſe, & majorem partem bonorum non dicitur perſona eccleſiaſtica.
19 Exemptiones ut duobus, aut tribus denariis Religioni oblatis acquirantur, indignum eſt.
20 Oblatus non dicitur is, cui pars bonorum oblatorum in emphyteuſim conceditur.
Laicus tenetur ad onera laicalia pro emphyteuſi Eccleſiæ, ibidem.
21 Commiſſiones circa oblatos.
22 Oblatio non excluditur ex detentione, vel uſu fructu rei oblatæ, permittente Superiore.
23 Oblatio an habitus mutationem requirat, & qualem, & n. 25.
24 Converſi, & oblati in quibus differant.
25 Oblatio an requirat ut ſæculum relinquatur.
26 Miles commeatu accepto remanens in domo ſua non habet Militis privilegia.
27 Concilii Tridentini requiſita in cap. 11. ſeſſ. 24. ſunt neceſſaria ad vitandum forum Ordinarii, non autem iudicis laici.
28 Oblati plenè an gaudeant privilegiis, ſi ante, vel poſt oblationem matrimonium contraxerint.
29 Conjugalis ſtatus non eſt incompatibilis cum ſtatu oblati.
30 Votum ſolemnizatur per ſuſceptionem ſacri Ordinis, vel per profeſſionem.
31 Clericus conjugatus non gaudet niſi privilegio fori, & Canonis.
32 Oblatus conjugatus gaudet omnibus privilegiis perſonæ eccleſiaſticæ.
33 Oblati poſt delictum commiſſum an, & quando ſubſint foro ſæculari.
34 Concilium Tridentinum cap. 11. ſeſſ. 24. non habet locum in civilibus, ſed tantum in criminalibus.
35 Epiſcopi iuriſdictio in oblatos reſpicit ſpiritualia tantum.
36 Oblati non habentes requiſita an eximantur etiam à iuriſdictione dioeceſani.
37 Concilium Tridentinum quid ſtatuerit circa oblatos præter jus commune.
38 Epiſcopi iuriſdictio in oblatos an ſit cumulativa.
39 Iuriſdictio conceſſa Epiſcopo in ſcholares an ſit privativa ad Rectorem Univerſitatis.
40 Iuriſdictio Epiſcopi quibus caſibus ſit cumulativa cum inferioribus Prælatis.

VT PRIVILEGIA. Privilegiũ Religioſis conceſſum ut poſſint ſepelire Confratres ſuos tẽpore interdicti, intelligitur de illis Confratribus, qui licet maneant in ſæculo, tamen ſe Ordini obtulerunt mutato habitu ſæculari; vel de illis, qui bona ſua ei dederunt uſufructu retento. Hoc primo.

Privilegium Religioſis cõceſſum, quo ejus venientibus ad locum interdictum ſemel in anno aperiantur Eccleſiæ, ut celebrentur in eis divina, intelligitur quod una ſola aperiatur in loco. Hoc dicit. Et ſecunda ibi, *Illud.* Jo. Andr. dividit in tres partes. Prima præmittit exordium. Secunda duas declarationes, quarum poſterior incipit ibi, *Illud.* Tertia pœnam addit. Secunda ibi, *Bene.* Tertia ibi, *Qui vero.* Et ſecunda pars textus locum habet tantummodò in privilegiis obtentis poſt cap. *Alma Mater, de ſenten. excom. lib. 6.* Non autem in obtentis ante, quia ſunt revocata per illam Decretalem, ut in ſpecie de hoc privilegio Templariorum, & Hoſpitalariorum, quo in eorum jucundo adventu ſemel in anno aperiebatur una Eccleſia in loco tempore interdicti, & celebrabantur divina, declarat gloſſa ibi, in ver. Conceſſis, & Abb. *hic in ult. notab.*

1 Circa 1. partem textus generaliter QUÆRO, primò, an Oblati alicujus Religionis judicãdi ſint perſonæ eccleſiaſticæ, adeoút à foro ſæculari, &

vectigalibus tam quoad perſonas, quàm quoad bona debeant eſſe immunes, ſive perſonam, & univerſa bona obtulerint, ſive perſonam tantùm, ſive perſonam cum minima parte bonorum; præſertim ſi hujuſmodi pars bonorum illis poſtea à Superiore Religionis fuerit in emphyteuſim conceſſa.

Et quamvis ſint immunes, an talis exéptio extendatur ad conjugatos ſive ante, ſive poſt oblationem matrimonium contraxerint. Et an eadem exemptio à foro ſæculari illis etiam proſit, qui ante oblationem delictum commiſerunt, cujus vindicta ad judicem ſæcularem pertinebat.

Item an juriſdictio, quæ vigore Trident. Conc. *c. 11 ſeſſ. 24* Competit Ordinario in Oblatos carentes requiſitis expreſſis ibidem in verſ. *Exceptis.* Complectatur tam ſpiritualia, quàm temporalia.

Et an talis juriſdictio ex decreto Concilii intelligatur tributa Ordinarii in Oblatos cumulativè, vel privativè quoad Superiores ejus Religionis, cui oblati ſunt.

Vt in hac materia, in qua maxima eſt opinionũ varietas, quantum fieri poteſt clarè procedatur, primum conſtituendæ ſunt concluſiones, in quibus Doctores conveniunt; & deinde ad eas deſcendendum, in quibus diſcrepant ſententiæ.

2 Primum illud certi juris eſt, Oblatos eſſe eccleſiaſticas perſonas & privilegia Religionis, cui oblati ſunt, aſſumere, atque à foro ſæculari, & ſæcularibus exactionibus eſſe exemptos: quod probatur hic, & in cap. *Cum & plantare, §. De Confratribus, ſupra eodem.* cap. *Non dubium, de ſenten. excomm.* & in c. *Per exemptum, de privileg. in 6.*
3 Clem. 1. *de decim.* ubi DD. cum concord. Tametſi enim duo ſunt genera Chriſtianorum, alterũ laicorum, alterum eorum, qui divinis ſunt mancipati obſequiis, cap. *Duo ſunt, 12. q. 1.* æquum eſt tamen omnes quoque Oblatos utcumque laicos, qui ſe Religioni dedicarunt, ejus aſſumere privilegia, gloſ. in d. cap. *Non dubium, in verb. Religionis.*

4 Hi autem oblati quales eſſe debeant pluribus modis explicant DD. aliquando enim requirunt ut ſint propriè oblati cum effectu; aliquando ut ſint plenè oblati, ſive plenè tranſlati, ut dictis privilegiis potiantur, ut hic notant Henr. & Abb. *n. 3.* & idem Abb. *conſ. 54. int. par. num. 3* & probatur in d. cap. *Cum & plantare, §. De Confratribus,* ibi
5 *Si non ſe prædictis fratribus omnino reddiderint.* & in d. Clem. *de decim. in ultimis verbis.* Et ratio eſt, quia per hanc propriam oblationem ſive plenam, ſive cum effectu, Oblati efficiuntur ſimiles ſervi Eccleſiarum, qui Eccleſiaſticis gaudent privilegiis, cap *Eccleſiarum ſervos, 12. q. 2.* Qua ratione utitur Archid. in d. cap *Duo ſunt,* Abb. in *d. conſ. 54. num. 3.* Sylveſt. *in ver. Eccleſia, primo, nu. 6. verſ. Quintum.* & paſſim in doctores. Imò eos eſſe propriè ſervos monaſterii dicit gloſ. in c. *Vt lex continentiæ, in ver. Profeſſi, 27. q. 1.* & Card. in Clem. *1. de decim. num. 22.* Subdens eos propterea acquirere monaſterio, non ſibi. Ac proin-
7 de excluditur, qui obtulit ſe. & bona omnia uſufructu retento; id enim nõ ſufficit ad plenam oblationem, quamvis ſufficiat ut ſit privilegiatus quoad privilegium Religionis, ut ejus Regulares ſepeliri in Eccleſia poſſint tempore interdicti ut tradit gloſ. *fin. in Clem. 1. de decim.* quæ optimè hanc materiam diſtinguit, Henric. Boich. in hoc cap. *Franc. Marc. deciſ. 24. num. 2.* Straccha *in repet. Auth. Ingreſſi, cap. 10. num. 22.* Butr. in cap. *In*
8 *præſentia, de probat. in fine.* Præterea excluditur, qui obtulit bona omnia præſentia, ſed non futura, quæ non veniunt in ſimplici oblatione, ut per Strach d. Authen. *Ingreſſi, in verb. Suum, cap. 8. num. 14.* Tametſi Ant. de Butr. d. cap. *In præſentia,* in fine tenuerit offerentem ſe, & ſua Eccleſiæ Regulari cenſeri etiam offerre futura; quia ſic eſt de natura Eccleſiæ.

9 Ad hanc verò effectualem, ſeu propriã, & plenam oblationem inducendam quæ requirantur, magnam habet dubitationem. De duobus planè requiſitis nemo dubitat, videlicet opus eſſe, ut Oblatus perpetuò, & efficaciter obtulerit tã ſe, quã
10 bona ſua; ea nimirum ratione, quia devovendo ſe, promittit obedientiam, licèt nõ Monachalem, Anchar. in d. Clem. *1. de decim. num. 26.* & offerendo bona, renũciat proprio, & amittit teſtamenti factionem, gloſ. in cap. *Vt lex continentiæ, in ver. Profeſſi, 27. quæſt. 1.* Dec. in cap. *In præſentia,*
11 *num. 26. de probat.* Quæ duo efficiunt offerentem perſonam Eccleſiaſticam, ut per DD. in cap. *Cum*
12 *ad Monaſterium, de ſtat. Monach.* Et quamvis poſſit offerens offerre ſe ſine bonis, & bona ſine perſona ſua, & poſſit etiam offerre ſe cum parte bonorum, ut per Socin. *in tract. de oblat. in 7. libello,* in pluribus quæſtionibus: tamen in hoc caſu, ut perſona ſit eccleſiaſtica, requiritur ut oblatio perpetua, & efficax tam perſonæ, quàm bonorũ, ita utrumque requirunt per textum d. Clem. *1. de decim.* Laud. *ibidem,* Imol. *num. 28.* Anchar. *num. 16.* Zabarell. *num. 20.* Hoſtien. *hic num. 6.* & Io. Andr. *in gloſ. 3.* Henric. & Abb. *eod. loco* Dec. in cap. *1. In præſentia, num. 23. de probat.* Archid. quem cæteri ſequuntur in d. cap. *Duo ſunt, num. 6.* Abb. *in d. conſ. 54. num. 2.* Sylveſt. *in ver. Eccleſia, 1. num. 6. verſ. Quintum.* Remig. *de Charit. ſubſid. quæſt. 61. num. 33.* & paſſim in DD. de hac materia tractantes. Et in ſpecie talem obligationem debere eſſe perpetuam, tradit poſt alios Covarr. in loco inferiùs citando *num. 1.* & ante eum Io. Andr. d. c. *per exemptionem,* ubi Gemin. & Franc. *in ſecundo notab.*

13 Et hæc duorum requiſitorum neceſſitas excludit primò à numero perſonarum eccleſiaſticarũ Oblatos illos, qui offerunt bona & nõ ſe: quamvis enim ea bona ob talem oblationem eccleſiaſtica efficiantur, ut per Abb. *d. conſ. 54. num. 2.* & ſint immunia ab exactionibus ſæcularibus, ut ibi per eum; non tamen illa offerens abſque perſonã efficitur de foro Eccleſiæ, ut per DD. ſupracitatos præſertim Abb. *hic num. 3* ubi ait Confratrem dici non poſſe qui bona ſua dat Religioni, quia illa eſt donatio, & non fraternitas.

14 Secundò excludit offerentes perſonam abſque bonis, ſive perſonã obtulerint cum reſervatione expreſſa bonorum ſive ſimpliciter perſonam obtulerint, nulla de bonis mentione facta; nam in ejuſmodi oblatione bona non veniunt, niſi expreſsè offerantur. Butr. in cap. *in præſentia, de probat. in fine,* Io. Andr. & alii, quos refert & ſequitur Socin. d. *tract.* & Libell. *in 22. quæſt.* Quod tamen limitat, niſi aliud haberet ſtatutum, vel
15 conſuetudo Eccleſiæ, cui fit oblatio, quia tali caſu oblatio intelligeretur celebrata juxta illius Eccleſiæ ſtatutum, vel conſuetudinem.

16 Nec obſtat, quod bona ſunt acceſſoria ad per-
ſonam, ac propterea quod offerens ſe cenſeatur
etiam bona obtuliſſe, etiamſi non exprimantur,
ut de converſo Eccleſiæ ſæcularis tenuit Odoffr.
relatus à Bart. in Authen. *Ingreſſi*, *num.* 12. *C. de*
Sacroſ. Eccleſ. Et de converſo Eccleſiæ Regularis,
Bald. *ibid. num.* 4. *verſ. Secundò oppono*, & Franc.
Marc. *deciſ.* 24. *num.* 12. Bellam in cap. *Religioſo*,
de ſentent. excomm. lib. 6. Reſpondetur enim in
converſo Eccleſiæ Regularis non dubium quin
oblata perſona, etiam bona oblata cenſeantur,
cùm illa retinere non poſſit, quia efficitur Reli-
gioſus ut per Bartol. & Bald. *ubi ſupra*. At in
Converſo Eccleſiæ ſæcularis ſecus eſt; is enim
cùm poſſit retinere bona, per oblationem perſo-
næ non cenſetur bona obtuliſſe, ut per Bald. in d.
Authen. *Ingreſſi*, *num.* 5. Nos autem agimus de
Oblato Regulari Eccleſiæ, qui cùm non efficiatur
Monachus, & poſſit bona retinere; à ceſſante ra-
tione, quam in Converſo Regularis Eccleſiæ red-
17 dunt Bartol. & Bald. quod oblata perſona cen-
ſeatur obtuliſſe etiam bona, quia ea retineri non
poſſunt; ſequitur ut cùm Oblati retinere bona
poſſint, ea obtuliſſe non intelligantur. Et id eſt,
quod etiam tradit Bald. in d. Authen. *ingreſſi*, *n.* 8.
ubi ait Oblatum Regulari Eccleſiæ bona non a-
mittere, niſi totaliter renunciet ſæculò, illudq;
mutet, quo caſu Monacho æquiparatur.

18 Tertiò his duobus requiſitis excluditur etiam
his, qui obtulit perſonam cum parte bonorũ tã-
tùm, quamvis majorem: cùm enim Doctores re-
quirant ſimpliciter oblationẽ bonorum; hoc ver-
bum, *bonorum*, in hac materia ſimpliciter prola-
tum includit omnia bona, Socin. *d. tract. de oblat.*
in 8. *ibi* ll. *qu.* 5 & oblationem majoris partis in
hac materia non æquipollere oblationi omnium,
docuit gloſ. *hic in ver. Pro parte*, ubi Henric. id in
ſpecie adnotavit. Quod cùm verum ſit, à fortiori
procedit in eo, qui obtulit Eccleſiæ minimã par-
tem bonorum, in quo propriè quadrat quod ha-
19 betur hic, Indignũ eſſe ut pro duobus, aut tribus
denariis acquirantur hujuſmodi exemptiones.
20 Præſertim ſi poſtea talis bonorum pars Oblato in
emphyteuſim concederetur; quo caſu nedum of-
ferens non eſt plenè oblatus, ſed etiam bona ipſa
ad onera laicalia tenentur: Tum quia hoc caſu
videtur ſubeſſe fraus propter actuum vicinita-
tatem, Oldrad. *conſ.* 324. *Factum tale eſt. Dominus no-*
ſter, *ſub num.* 6. *verſ. Et quod fuerit fraudulenta*; Tum
quia laicus tenetur ad onera laicalia pro re em-
phyteutica quãm obtinet ab Eccleſia; quia do-
minium utile eſt quid laicale, Alex. *conſ.* 103 *in* 1.
vol. ubi dicit eum teneri ad ſolutionem vectiga-
lium ratione fructuum: & poſt Barb. & alios tra-
dit Remig. *de Charit. ſubſid. q.* 61. *n.* 32. & 33.

21 Ex prædictis ſatis tutò eliciuntur aliquæ con-
cluſiones negativæ, videlicet offerentes ſe, & non
bona ſive ea expreſsè retinendo, ſive de eis men-
tionem in oblatione non faciendo, non debet cẽ-
ſeri perſonæ Eccleſiaſticæ, nec gaudere immuni-
tatibus, niſi ex ſtatuto, vel conſuetudine Eccleſiæ,
cui fit oblatio in oblatione perſonæ bonorũ obla-
tio includeretur, ut dictum eſt. Item nec ſunt per-
ſonæ Eccleſiaſticæ offerentes ſe, & bona, ſed non
univerſa; & multò minus, ſi minimam tantùm eo-
rum partem obtulerint; præſertim ſi ea poſtea in
22 emphyteuſim ab Eccleſia obtinuerint: non tamen
videtur excludendus, quominus ſit perſona Ec-
cleſiaſtica, qui ſibi non reſervavit aliquam par-
tem ſuorum bonorum neque in proprietatem,
neque in poſſeſſionem, nec in uſumfructum nec
in jus utendi, ſed tantùm in quandam detentio-
nem, & uſum facti, permittente Superiore re-
gulari, & donec ipſe Superior voluerit, itaut
Superior poſſit pro libito auferre, licèt de hone-
ſtate permittere poſſit, ut de Regular. declarat
Bald. in d. Authen. *ingreſſi*, n. 8.

Verùm an ſit conſtituenda concluſio affirmati-
va ut qui ſe, & bona obtulerint, perſonæ eccleſia-
ſticæ cenſeantur, & immunitatibus gaudeant, e-
tiamſi nihil aliud præterea concurrat; in hoc eſt
maxima difficultas propter alia duo requiſita,
quæ una cum oblatione perſonæ, & bonorum
nonnulli Doctores conjunctim exigunt, & non-
nulli prætermittunt, itaut non videantur illa ha-
bere pro neceſſariis ad gaudendum immunitate.

23 Ex his alterum eſt mutatio habitus, an videli-
cet ut offerens bona, & perſonam ſit perſona ec-
cleſiaſtica, oporteat ut habitum mutet.

Alterum eſt an ita offerens ut ſit perſona eccle-
ſiaſtica, neceſſe ſit ut ſæculum relinquat, & ad Ec-
cleſiam ſe transferat.

Quoad primum, verior, & communior videtur
opinio, ut etiam habitus mutatio requiratur. Hæc
eſt doctrina Hoſtien. *hic n.* 6. quo loco ait: (Ubi
aliqui, vel aliquæ offerunt ſe, & ſua Eccleſiis Ca-
thedralibus, vel Conventualibus, vel aliis ſæcu-
laribus, & ſignum accipiunt, eccleſiaſticæ perſo-
næ cenſentur.) Hoſtien. totidem verbis referunt,
& ſequuntur Jo. Andr. *in gloſ.* 3. Ant. de Butr.
Henric. & alii, Archid. in d. cap. *Duo ſunt*, *nu.* 6.
Sylveſt. *d. ver. Eccleſia*, 1. *num.* 8. *verſ. Limitare*, & *in*
verb. Oblatos, *prope finem*. Idem Hoſtien. *in Summa*
tit. de Regular. §. 1. *ſupracit. in fin.* S. Antonin. in
3. *part. tit.* 23. *cap.* 5. § 1. Et in terminis ita decidit
Capell. Toloſana *deciſ.* 8. ubi habetur, laicum qui
ſe, & bona obtulit Eccleſiæ, habitu non mutato,
non eſſe reſtituendum judici eccleſiaſtico. Nec
novum eſt in jure Canonico ad conſequenda
privilegia eccleſiaſticæ perſonæ neceſſariam eſſe
declarationem habitus eccleſiaſtici, ut in cap. 1.
de Cler. coniug. in 6.

24 Huic opinioni non obſtat primò quod Docto-
res conſtituentes differentiam inter Converſos &
Oblatos dicant eos eſſe Converſos qui ſe, & ſua
dant Religioni, habitu mutato; Oblatos vero qui
ſe, & ſua offerunt abſq; habitus mutatione, Laud.
quem referunt, & ſequuntur *in Clemen.* 1. *de de-*
25 *cim.* ſupracit. Zabarell. *n.* 10. Anchar. *n.* 16 Imol.
num. 28. Dec. in d. c. *In præſentia*, *num.* 22. Covarr.
in cap. *Alma Mater*, *in* 2. *part. relect.* §. 3. *num.* 8. Id
enim ita accipiendum, ut in Oblato non ſit ne-
ceſſaria totalis mutatio habitus, nec aſſũptio ha-
bitus Religionis, cui ſe offert, ſed ſufficiet aliqua-
lis mutatio, itaut non ſit habitus Religioſus, quẽ-
admodum debet eſſe habitus Converſi, ſed diffe-
rens tamen à laicali. Ita declarat hic gloſſa *in ver.*
Mutatò ubi in ſpecie Henric. hanc rem luculenter
explicat, Sylveſt. in d. *ver. Eccleſia*, 1. *num.* 6 *d. verſ.*
Limitare, & hoc eſt quod dicebat hic Hoſt. quem
cæteri ſequuntur, videlicet ſignum aliquod acci-
pere debere Eccleſiaſticas perſonas.

Non obſtat ſecundò, quod aliqui Doctores, &
præſertim Abb. *in d. conſ.* 54. *ſcripſerint Oblatos*,
qui ſe, & bona obtulerũt cẽſeri Eccleſiaſticas per-
ſonas, & ſic duo requiſita recenſeat, & mutatio-
nem habitus tamquam non neceſſariam omittat:
quia tam Abbas, quàm cæteri Doctores ita lo-
quentes, vel non excludunt hoc requiſitum, licèt
nec includant, vel ſi excludere intendunt, adver-
ſantur communiori opinioni Doctorum illud
quoque requirentium, ut ſupra dictum eſt.

Quoad alterum de ſæculo relinquendo an ſit
neceſſarium in offerente, major eſt difficultas: nã
plures ex Doctoribus hanc materiam pertractan-
tibus requirunt oblationem perſonæ, & bonorũ,
plurimi verò adjiciunt tertium requiſitum muta-
tionis habitus non totalis. At verè nemò in locis
ſupracit. aut certè pauciſſimi exprimunt neceſ-
ſarium eſſe ultra ſupradicta etiam ſæculum dere-
linquere, ut ſit locus privilegio exemptionis: &
tamen valde probabilis eſt opinio, id quoque re-
quiſitum debere cum cæteris concurrere: quod
certè apertiſſimè ſentire videtur Hoſt. in cap. *Non*
dubium, *de ſent. excomm.* dum loquens de conver-
ſo Eccleſiæ ſæcularis, qui tradidit ſe, & ſua, &
idem eſt cum oblato, ait: Si eſt converſus rema-
nens in domo propria, & tamquam laicus vivens,
non gaudet immunitate: ſi verò eſt converſus, qui
tradidit ſe, & ſua, & eſt tonſuratus, & vadit ad ho-
ras ſuas audiendas, ut vivit honeſtè, ſicut Cleri-
cus vivere debet, talis in forum Eccleſiæ in totũ
intelligitur eſſe translatus, & immunitate eccle-
ſiaſtica gaudet. Hoſt. ibi ſequuntur Io. Andr. Ant.
de Butr. Henric. Collecta, & Petr. de Ubald. in
tract. de quarta Epiſc. & Parochial. in 17 *q. n.* 11. & quã-
vis Hoſtien. in 2. membro ſuæ diſtinctionis non
expreſſerit an debeat ſuam domum, ſive ſæculum
relinquere, cùm tamen in priori membro id ex-
preſſerit dicens illum non gaudere, immunitate:
in ſecundò, in quo ſentit gaudere ſatis expri-
mit oppoſitum, ideſt eum à domo ſua receſſiſſe,
& ad Eccleſias eſſe translatum, ut exprimit ibi
Collect. ita intelligens Hoſtienſis doctrinam.

Præterea id videtur probari per text. in cap.
penult. infra eod. ubi habetur tales Confratres, ſeu
Oblatos quoad manſerint in domo ſua non aſſu-
mere privilegia Religionis: & ita illum textum
intelligunt Innoc. Hoſt. & Io. Andr. notantes mu-
tationem habitus ſufficere quoad privilegia circa
interdictum, de quo in textu noſtro, ſed quoad
cætera non ſufficere, ſed neceſſariam eſſe plenam
translationem, juxta illum textum, qui loquitur
de propria domo relinquenda: & hunc intellectũ
eſſe communem oſtendit ibi Ant. de Butr. dicens
ita eſſe tenendum ſecundum Doctores; quod etiã
ſentire videtur Abb. dum notat eum, de quo tex-
tus loquitur, ideſt qui in domo propria manebat,
non eſſe plenè Oblatum: & ita in eo textu hunc
caſum eſſe clarum, ita ut non ſit locus cavillationi,
tradidit Zabarell. *conſ.* 21. *n.* 5. & 6 cui poteſt ad-
di Abb. *hic n.* 3. ubi ait non eſſe plenè oblatos ſtan-
tes in ſæculo.

26 Rationes hujus opinionis ſumi poſſunt ex gloſ.
in d. c. penult. ubi adducit plura circa militem ar-
matæ militiæ, qui ſi commeatu accepto remanet
in domo ſua, non habet militis privilegium, l.
Miles. ff. Ex quib. cauſ. maior.

Nec videtur obeſſe, quod plerique ex Doctori-
bus de hoc requiſito non meminerint, quia non
propterea dicunt illud non eſſe neceſſarium, &
ſic eſt locus ab auctoritate negativa deſumptus,
qui non probat, nec deſtruit opinionem Hoſt. Za-
barell. & aliorum, præſertim ex textu deſumptũ,
qui apertè ſentiunt id requiſitum derelicti ſæculi
cum cæteris debere concurrere.

Ex his ſequitur oblatis ita demum privilegiò
fori, & ſæcularium exactionum gaudere, ſi ſe, &
bona perpetuò, & in forma valida in manibus E-
piſcopi, vel Regularis ſuperioris Religioni obtu-
lerint nulla re ſibi reſervata, atque habitum mu-
taverint, & ſæculum relinquerint. Nec eſt quod
27 adjiciamus alia requiſita ex decreto *c.* 11. *ſeſſ.* 24.
quia illa ſunt neceſſaria ad vitandum forum Or-
dinarii, non autem judicis laici, in quo Conciliũ
nihil novi ſtatuit.

28 Ad ſecundum de plenè oblatis, qui poſt obla-
tionem matrimonium contraxerunt, videtur re-
ſpondendum ſi id promiſſu ſuperiorũ faciant, &
vivant de mandato eorumdẽ ſuperiorũ in domi-
bus vel prædiis Eccleſiarum, ſeu monaſteriorum
pro eorum ſervitio, debere gaudere privilegiis,
ſicuti etiam qui ante contraxerunt, dumodo ſe r-
vent ſupradicta. Cum enim huic oblationi cum
29 requiſitis ſupradictis non inſit obligatio conti-
nentiæ, conſequens eſt, ut ſtatus conjugalis non ſit
incompatibilis cum ſtatu oblati. Antecedens pro-
batur ex doctrina gloſſæ in cap. *Ut lex*, 27. *q.* 1 *in*
ver. Atque converſi, Archid. in d. cap. *Duo ſunt*, *n.* 6.
Sylveſt. *in loco ſupracit.* Hoſt. Io. Andr. Henric. &
aliorum *hic* Franc. Marc. *deciſ.* 24. *n.* 14. Ita vide-
mus de conjugatis oblatis extare conſilium Abb.
53. *par.* 1. Cald. *conſ. ultimo de Regular.* & Zabar.
d. conſ. 21. & Bald. *conſ.* 240. *in* 5. *vol.* qui loquun-
tur de conjugatis ante oblationem. Sed poſt ob-
lationem licere matrimonium contrahere, nec
propter oblationem ullum inſurgere impedimẽ-
tum, ſentiunt Doctores omnes ſupracitati. & in
ſpecie Imol. in d. Clem. 1. *n.* 10. ubi reddit ratio-
30 nem; quod votum impediens, & dirimens matri-
monium ſolemnizatur vel per ſuſceptionem Or-
dinis ſacri, vel per profeſſionem tacitam, vel ex-
preſſam, juxta textum in cap. *Unico*, *de Voto in* 6.
quorum inquit, neutrum hic fuit. Imò cùm nullus
in plus obligetur monaſterio, quàm pateat de e-
jus intentione, talis non ſe obligavit ad caſtitatẽ,
ſed tantùm ad obedientiam, & reverentiam: ex
quo ſequitur ut matrimonium poſtea contractum
teneat, & contrahens oblatus non propterea de-
ſinat eſſe perſona eccleſiaſtica.

31 Quod ſi objiciatur Clericum conjugatum ince-
dentem in habitu gaudere privilegio fori, & Ca-
nonis, ſed non aliis, & in ſpecie non eſſe exem-
ptum à ſæcularibus exactionibus, ut habetur in c.
Unico de Cler. coniug. in 6. ubi gloſ. & Covarr. *Pra-*
ctical. quæſt. cap. 31. *n.* 9. Et propterea à fortiori id vi-
detur procedere in oblato, de cujus exemptione
non adeò conſtat inter Doctores, ſicuti de exem-
ptione Clerici.

32 Reſpondetur d. cap. *Unicum*, reſtringens exem-
ptionem, tamquam odioſum: ut ibi per Doctores,
non debere extendi ad alias perſonas eccleſiaſti-
cas, & non ſolum habere locum in Clericis, de
quibus loquitur; aliàs verò remanere in diſpo-
ſitione juris communis.

33 Ad tertium de his qui ante oblationem delictũ
commiſerunt, cujus punitio ad judices laicos per-
tinebat, diſtinguendum eſt. Aut delinquens obtu-
lit ſe, & ſua poſt delictum ſine fraude; & tunc li-
beratur à juriſdictione judicis laici, deberq; tan-
tùm puniri ab eccleſiaſtico. Aut in fraudem ob-
tulit ſe, & ſua ut ſe eximeret à juriſdictione judi-

cis laici;& tunc ab eo puniri poteſt, non tamen corporaliter, ſed aliâ pœnâ confiſcationis bonorum, vel pecuniariâ, ita ut remaneat ſubditus reſpectu cauſæ, & bonorum, non autem reſpectu perſonæ. Ita relatis pluribus Doctoribus de communi opinione aſſerentibus docuit Covarr. *lib. practic. Practic. quæſt. cap. 32.* & Clar. §. *fin. verſ. Sepenumero*. qui tametſi loquatur de delinquente, qui poſt delictum effectus eſt Clericus, vel Religioſus; eſt etiam intelligendus quoad oblatos, qui habentes requiſita, ſunt & ipſi eccleſiaſticæ perſonæ ut ſupra eſt demonſtratum.

14 Ad quartum, jam Sacra Congregatio declaravit decretum *d. c. 11.* non procedere in civilibus, ſed tantùm in criminalibus, mota præcipuè cauſa finali dicti decreti, quæ habetur in proœmio ipſius, ibi, *excemptis occaſionem laxioris vitæ*. Qua ratione videtur etiam reſpondendum juriſdictio-
35 nem Epiſcopo tributam reſpicere ſpiritualia tantùm, videlicet correctionem, & punitionem delictorum, & alia, de quibus in cap. *Dudum*, *il ſecundo*, *de elect.*

36 Ad quintum repetendum quod ſupra dictum fuit; oblatos non habentes requiſita non eſſe eccleſiaſticas perſonas, nec aſſumere privilegia Religionis, cui offeruntur, & propterea non eximi etiam à juriſdictione Diœceſani, Ant. de Butr. in d. cap. *Cum plantare*, *in ult. not.* Henr. *hic*, & pro- 7
batur in d. cap. *penult. infra eod.* Ideoque Concilium quoad non planè oblatos nihil novi induxit, cùm jam eſſent ſub juriſdictione Epiſcoporum, ſed obſtacula tantū ſubmovit, ita ut ſi ex conſuetudine, quam omnes Doctores, præſertim in cap. 2. de foro compet. clamant in hac materia eſſe attendendam, vel ex aliquo ſpeciali Religionis privilegio tales non plenè oblati eſſent exempti à dicta juriſdictione Epiſcoporum: illam eis Concilium reſtituit. Quod verò ad eos, qui plenè oblati privilegia Religionum erant aſſecuti, hoc tantùm novi ſtatuit, quod actuale ſervitium requiſivit, quod non erat cautum jure veteri, adeòut abſque illo ſervitio actuali remaneant ſub juriſdictione Diœceſani. Alia autem duo requiſita quod intra ſepta degant, & ſub obedientia vivant, jam concurrere debebant de jure communi in plenè tranſlato, ut ſupra dictum eſt, ut privilegia Religionis aſſumeret.

37 Ex quo ſequitur quoad oblatos duo tantùm ultra jus commune ſtatuiſſe Concilium. Alterum ut non plenè oblati non obſtante privilegio, aut conſuetudine, ſubſint Diœceſano: alterum ut plenè oblati etiam ipſi Ordinario ſubjecti ſint, ſi ul-
38 tra alia non concurrant in eis actuale ſervitium Religionis. Vtroque autem caſu hujuſmodi juriſdictio videtur conceſſa Ordinariis cumulativè, & non privativè cum Superioribus Regularibus in illis caſibus, in quibus ipſi eam habent in oblatos: nam juriſdictio tributa per legem cenſetur conceſſa cumulativè cum aliis illam habentibus, DD. in l. *fin. C. de juriſd. omn. judic.* Roman. *in conſ. 303. n. 2.* & ſequitur Felin. in cap. *Paſtoralis*, *nu. 2. de offic. Ordin.* & de communi teſtatur Iaſon in l. *Quod in vetum*, §. *Si quis poſt*, *ff. de leg. 1.* & benè facit doctrina Bart. in l. *Veros*, *in primo notab. C. de*
39 *diverſ. offic. lib. 12.* ubi ſentit ſtatuto diſponente ut ſcholares coram Epiſcopo conveniantur non eſſe ademptam juriſdictionem Rectori illam habenti vigore legis, aut conſuetudinis, niſi ſtatutum uteretur dictione taxativa, videlicet *ut Epiſcopus tantùm cognoſceretur*: quo caſu tantùm putat auferri juriſdictionem Rectori competentem ei de jure communi, non autem ſi ei competat ex conſuetudine. Bartolum refert, & ſequitur Felin. in d. c. *Paſtoralis*, *num. 2. in 3. limit.* Et quamvis talis juriſdictio cenſeatur tributa privativè ubi de mente concedentis apparet, ut ibidem per Felin. *in 2. limit.* & de communi teſtatur Io. Baptiſta Ferrett. *conſ. 141. nu. 25.* tamen in caſu noſtro tantum abeſt ut appareat de mente Concilii, quod voluerit tribuere Epiſcopo juriſdictionem privativè, ut potius conſtet eam voluiſſe cōcedere cumulativè: nam Concilium ubi voluit tribuere talem juriſdictionem privativè ad inferiores, id expreſ-
44 ſit, ut in cap. *20.* §. *Ad hæc*, *ſeſſ. 24.* & *in cap. 3. ſeſſ. 25.* ergo in hoc caſu, in quo non expreſſit, voluiſſe credendum eſt, vulg. l. *Vnica*, §. *Sin autem ad deficientis*, *C. de cadυc. tollen.* & aliàs in ſimili Sacra Congregatio declaravit juriſdictionem tributam Epiſcopo vigore cap. *7. ſeſſ. 7. cap. 11. ſeſſ. 25. de Regular.* & *cap. 8. ſeſſ. 7.* intelligi cumulativè cum inferioribus.

De Privilegiis.

Cap. Quod nonnullis.

S V M M A R I V M.

1 *Interdicti generalis tempore clam celebrare poſſunt Epiſcopi non prohibiti, qui non fuerunt interdicti culpabiles.*
Idem in Cardinalibus, n. 4.
2 *Privilegium Religioſis conceſſum extenditur ad Epiſcopos, & n. 28.*
Privilegia non extenduntur de perſona ad perſonam etiam ex identitate, vel maioritate rationis, ibidem, & n. 25.
Declaratur n. 16. & 28.
3 *Privilegium celebrandi clam tempore interdicti non ſuffragatur eis, quorum culpa, & fraude interdictum fuit propoſitum.*
5 *Altaris viatici privilegium an competat Cardinalibus, & n. ſeq. uſque in fin.*
6 *Altaris viatici privilegium quod habent Epiſcopi, & eorum ſuperiores ex cap.* fin. de privileg. lib. *6. non fuit ſublatum à Concilio Tridentino.*
7 *Et Epiſcopi eo uti poſſunt ex rationabili cauſa, etiam extra caſum abſentiæ.*
8 *Oratoria ad uſum Epiſcopi etiam extra illius diœceſim conſtructa non comprehenduntur in decreto de non celebrando in privatis oratoriis.*
9 *Altaris viatici privilegio uti poteſt Epiſcopus in aliena diœceſi, etiam contradicente Epiſcopo Diœceſano.*
10 *Cardinales, & Epiſcopi an Romæ utantur privilegio altaris portatilis abſque indulto Papæ, & num. 31.*
11 *Cardinales ſunt maiores Epiſcopis dignitate, & officio, ſed minores Ordine, & n. 13.*
12 *Cardinalatu nulla eſt maior dignitas in Eccleſia Dei, & in Cardinalibus reſidet tota maieſtas Chriſtianæ Reipublicæ, & n. 21.*
14 *Dignitas, & officium præponderat Ordini in prælationibus.*

Altaris

15 *Altaris portatilis privilegio uti poteſt Epiſcopus electus, & confirmatus, licet non conſecratus, & n. 23.*
16 *Altaris viatici privilegium favore ſubiti divini eſt latè interpretandum, quatenus patitur verborum latitudo, & n. 31.*
17 *Cardinales, ſicut Epiſcopi poſſunt ſibi eligere confeſſorem, qui tamen vel parochiale beneficium habeat, vel ſit approbatus ab Ordinario ad confeſſiones audiendas.*
18 *Privilegium Principis latiſſimè interpretandum eſt.*
19 *Privilegia Epiſcopis conceſſa ratione Pontificalis officii competunt etiam Cardinalibus.*
20 *Epiſcoporum appellatione veniunt etiam eorum Superiores, & n. 30.*
22 *Ratio ubi eſt eadem, lex non dicitur extendi, ſed enucleari, & n. 21.*
23 *Epiſcopi appellatione venit etiam nondum conſecratus in materia prærogativabili, tam confirmatus, quàm conſecratus.*
24 *Cardinales an gaudeant privilegio cap. Quia periculoſum, de ſentent. excom. lib. 6. ut pœnam ſuſpenſionis, vel interdicti non incurrant niſi in ſententia ſint expreſſi.*
26 *Interpretatio indiſtincta pro iure communi, quando concurrit cum privilegio.*
27 *Altaris portatilis privilegium conceſſum Fratribus Prædicatorum, & minoribus non extenditur ad Epiſcopos.*
28 *Privilegium extenditur ex identitate rationis, ſi id patiatur lata verbi ſignificatio, vel aliàs eſſet eluſorium.*
29 *Privilegium celebrandi Miſſas in Capella, ad quam confluit fidelium multitudo, extenditur etiam ad Miſſas cantatas, & ad oblationes voluntarias.*

1 QVOD NONNVLLIS. Tempore generalis interdicti clam celebrare poſſunt Epiſcopi non prohibiti, qui non fuerunt interdicti culpabiles. Hoc dicit Io. Andr. Butr. Card. Anchar. & Abb. Primò ponit privilegium. Secundò exceptionem, ibi, *niſi*. Tertiò determinationem, ibi, *verſ.* Hodie hoc non eſt privilegium Epiſcoporum, ſed jus commune, ut in cap. *Alma mater*, *de ſen. excom. lib. 6.* & ideo in hac Decretali non eſt multum inſiſtendum. Simile in cap. *Communi ſlium 23. diſtinct.*

2 Nota primò ibi, *ad Epiſcopos extendentes*: privilegium Religioſis conceſſum non extendi ad Epiſcopos, quia privilegium non patitur extenſionem de perſona ad perſonam ex identitate rationis, ut eſt caſus in cap. *Sané*, *ſupra eodem*, & hic notat Abb. *in 1. notab.* ſed hoc intellige ut dicam infra *n. 28.*

3 Secundò nota ibi, *qui cauſam alicuam præſtiterit interdicto*. Privilegium aliquibus conceſſum, ut tempore interdicti januis clauſis, ſuppreſſa voce, & non pulſatis campanis poſſint celebrare divina, non ſuffragari eis, qui cauſam dederunt, vel fraudem commiſerunt in eo, propter quod poſitum eſt interdictum, ut quia interdictum fuit latū ob eorum culpam, vel ipſi præſtiterunt favorem illis, qui cauſam dederunt interdicto, ſecundum Innoc. *hic n. 3.* & *n. 2. in verb. Aliquam*, & Abb. *in 2. not.* hodie hoc eſt expreſſum in d. cap. *Alma mater*, *de ſent. excom. lib. 6.* ubi plenè videas de his, quæ hic tanguntur, & aliis ad hanc materiam ſpectantibus.

4 Sed hic occurrit dubium an privilegium celebrandi divina tempore interdicti aliquibus Religioſis conceſſum, dum hic extenditur ad Epiſcopos, cenſeatur etiam extenſum ad Cardinales, Io. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. de legat.* §. *Sequitur Inſpe. add. verſ. Item per hoc dico*, tenet Cardinalibus etiam ſine legatione competere ſex privilegia, quæ recenſentur à gloſſa penult. in cap. *fin. de privileg. lib. 6.* Inter quæ numeratur etiam privilegium, de quo in hac Decretali.

5 Ex hoc infero ad notabilem quæſtionem an privilegium altaris viatici competebat S. R. E. Cardinalibus.

6 Bonifacius VIII. in cap. *fin. de privileg. lib. 6.* diſponit ut infra (Quoniam Epiſcopi, eorumque ſuperiores ſe habent diverſis ex cauſis à ſuis Eccleſiis, & diœceſibus abſentare frequenter, nec ſemper poſſunt commodè ad eccleſias accedere pro Miſſa celebranda, vel audienda in ipſis, ſine quia eos tranſire non decet abſque cauſa rationabili ullam diem præſenti conſtitutione indulgemus eiſdem, ut altare poſſint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari) Quod quidē privilegium Sacra Congregatio aliàs cenſuit non fuiſſe ſublatum decreto Tridentini Concilii cap.
7 *unico ſeſſ. 22. de obſervan. & evitan. in celebratione Miſſ.* & Epiſcopos poſſe eodem privilegio uti, etiam extra caſum abſentiæ ex rationabili cauſa, veluti magni incommodi, & ingruentis periculi: quod etiam Navarr. ſenſerat *conſ. 1. n. 2. de privil.* & *in manual. cap. 25. n. 13.* Quinimo quicquid con-
8 tra ſcripſerit idem Navarr. *d. conſ. 1.* ſæpius reſpondit oratoria ad uſum Epiſcopi etiam extra illius diœceſim conſtructa non comprehendi in diſpoſitione dicti cap. *Vnici*, nec in declaratione ab ipſa Congregatione edita de non celebrando in privatis oratoriis. Circumſcripto autem Concilio, & declaratione prædicta, manifeſtum eſt privilegiū hoc non reſtringi ad limites alicujus territorii, ut ſatis clarè colligitur ex d. c. *fin.* ibi, *à ſuis Eccleſiis, ac diœceſibus abſentare*, & infra in verb. *Vbicumque*, quod ab Archidiacono *poſt fin.* exponitur, id eſt quocumque loco, ſive in ſua diœceſi, ſive ex-
9 tra, & à Io. Andr. & Lapo in tota Chriſtianitate. Idque procedit etiam contradicentibus Epiſcopis diœceſanis, quia hac Decretalis, ſecundū quā Epiſcopus poterat quidem in aliena diœceſi extra Eccleſiam celebrare, ſed tamen prohiberi poterat ab Epiſcopo loci, fuit in hoc ampliata prædict. cap. *final. de privileg. lib. 6.* ubi ibi notat gloſ. *in verb. Indulgemus*, Io. Andr. Gemin. & cæteri communiter, quod quidem privilegium ſecundum Archidiac. ſatis concordat cum eo, quod habetur in cap. *Concedimus*, *de conſecrat. diſt. 1.* ubi Concilium Triburienſe generaliter indulget, ut in itinere poſitis, ſi Eccleſia defuerit, ſub dio, ſive in tentoriis, ita tamen ſi tabula altaris conſecrata, & altare portatile fuerit, Miſſarum ſolemnia liceat celebrare. Item concordat cum ſimili indulto, quod Honorius III. tribuit Prædicatoribus, & Minoribus ut poſſint in altari viatico celebrare liberè, id eſt ſine diœceſanorum licentia, ut legitur in c. *In his*, *infra eod.* Itaque competit hoc privilegium Epiſcopis ad eum modum, quo competebat ante Concilium à quo ex ſententia S. Congregationis ſublatum aut reſtrictum non fuit.

His

10 His præhabitis, conſulitur ſacra Congregatio an eodemmodo hoc privilegium competat S. R. E. Cardinalibus.

Et quidem Romæ ſecundum Navarr. locis citatis ex conſuetudine nec Epiſcopi, nec Cardinales hoc privilegio utuntur abſque indulto ſpeciali Summi Pontificis: verba Navarri hæc ſunt: (Servatur Romæ quod Epiſcopus non utitur illo privilegio Epiſcopali, cap. *final.* poſt Concil. Tridentin. adeo quidem, quod neque Cardinales utuntur eo, niſi de conceſſione expreſſa Papæ, quam Papa concedit quidem illis, ſed rariſſimè aliis Epiſcopis) Hæc Navarr.

11 Sed quicquid ſit in Curia, in qua Prælati conſueverunt abſtinere etiam ab uſu facultatum, & privilegiorum ſuorum ſive ob reverentiam Summi Pontificis, juxta notata in cap. *Quia frontes, de appellat.* & in cap. *Volentes, de off. Delegat.* gloſ. 1. in cap. *Privilegium, de reg. jur. lib. 6.* gloſ. *penult.* in cap. *Antiquæ, ſupra eodem*, ſive ob facultatem recurſus ad Sanctitatem ſuam pro gratia obtinenda, ex traditis per Felin. poſt Imol. in cap. *Quod ſuper his, num. 12. verſ. Sed quid dicis, de fide inſtrum.* Ad dubium videtur reſpondendum ſimpliciter privilegium altaris viatici competere Cardinalibus ad eum modum, quo competit Epiſcopis in vim dicti cap. *final.* Nam verba illa textus, *eorumque Superiores*, etſi exponantur à gloſ. in cap. *Quia periculoſum, in verb. Superioribus, de ſenten. excomm. lib. 6.* pro Archiepiſcopis, Patriarchis, & Primatibus: tamen in ſui latitudine apta ſunt comprehendere etiam Cardinales, qui dignitate, & officio ſunt majores Epiſcopis, cap. *Conſtantinus 96. diſtinct.* cap. *Per venerabilem, §. Rationibus, Qui filii ſint legit.* Anchar. *conſ. 295. Pro clariori, verſ. Præcedunt enim Epiſcopos dignitate, & prærogativa muneris*, Ioan. Monach. P. Io. Andr. Gemin. & alii in cap. 1. *de S. R. E. lib. 6.* Bald. in
12 l. *Adfinitas*, *Cod. de Epiſc. & Cleric.* & in l. 1. *ff. de off. Præfect. Prætor.* & latiſſimè probat Andreas Barbatia in *tract. de præſt. Cardin. à num. 42. uſque ad num. 52.* ubi paulò ante num. 44 ait rectè loquutum fuiſſe Hoſtien. Io. Andr. Io. de Lignan. & omnes Iuriſprudentes modernos in cap. *Dilectus, il primo, de præben.* dum dixerunt nullam dignitatem eſſe hodie majorem Cardinalatu; Et idem tenet Cardin. in Clem. *Ne Romani, de elect.* ubi ait Cardinalatum hodie eſſe ſummum gradum poſt Papam. Et quicquid ſit de Doctorum opinionibus, clarè id conſtat ex epiſtola Decretali Eugenii IV. de Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium dignitate cæteris eccleſiaſticis dignitatibus præſtantiori: quæ incipit, *Non mediocri*, Data Florentiæ, ubi Eugenius tunc reſidebat in Concilio Florentino, anno ſui Pontificatus 8. ad Archiepiſcopum Cantuarienſem in Anglia, qui quæſtionē moverat ſuper præcedentia cum Ioan. tit. S. Balbinæ Presbytero Cardinali. In ea enim validiſſimis rationibus diffinitur, poſt Caput Eccleſiæ quod eſt Papa, contigua ſui corporis membra, qui ſunt fratres ejus Cardinales, præ cæteris Eccleſiæ membris, ac partibus honorari debere. Et Cardinalatus dignitatem eſſe majorem, ac ſublimiorem Epiſcopali, Archiepiſcopali, & Patriarchali, & ita ſemper in Eccleſia habitam, & reputatam fuiſſe. Idemque habetur in Conſtitutione Leonis X. in Concil. Lateranenſ. edita tertiò nonas Maii 1514. quæ incipit *Supernæ*, ibi: (Et cum S. R. E. Cardinales cæteros omnes in ipſa Eccleſia poſt Summum Pontificem honore, ac dignitate præcedant) Quod colligitur etiam ex Tridentina Synodo, *c. 1. ſeſſ. 24.* & ex Conſtitutione Sixti V. *de Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium præſtantia, edita tertiò nonas Decembris 1586.*

13 Neque obſtat quod Cardinalis ordine ſit minor Epiſcopo, cap. *Ante omnia, 40. diſt.* c. *De his, de conſecrat. diſt. 5.* Clem. *Si quis ſuadente, §. Nec ſuper hoc, de pœnis*, gloſ. *ultim.* in c. *Quamquam, 2. q. 7.* Hoſtien. Abb. & alii in c. *Eccleſia, il ſecondo, de electione*, ſive Barbat. *loco ſupra citato.* Nam reſponde-
14 tur in ejuſmodi prærogativis, & privilegiis potius habendam eſſe rationem dignitatis, quam Ordinis, ut declarat idem Eugenius in prædicta Decretali, his verbis: (Nec cauſetur quiſpiam quod Ordo Epiſcopalis Presbyterio major ſit, quoniam in ejuſmodi prælationibus officium, ac dignitas præponderat Ordini; quemadmodum
15 jure cautum eſt, ut Archidiaconus non Presbyter, ſuæ juriſdictionis obtentu Archipresbytero præferatur.) Hæc ibi. In ſpecie autem in privilegio altaris viatici potius ſpectari prærogativā dignitatis, quam Ordinis, ex hoc licet intelligere, quod idem privilegium competit etiam Epiſcopo electo, & confirmato, quamvis non conſecrato, ſecundum Gemin. & Franc. in d. cap. *fin. de privileg. lib. 6.* ut latius dicetur inferius. Quemadmodum ergo Cardinales honoris prærogativā lætantur, ſic privilegiis potiri debent amplioribus, ut legitur in cap. *Officii, de off. Leg. lib. 6.*

16 Nec refragatur quod Archidiaconus in d. c. *fin. in verb. Indulgemus*, dicat: Cum iſta ſit Epiſcoporum indulgentia, eam non extendam: quandoquidem cum verba illa Decretalis, *eorumque Superiores*, congruè conveniant Cardinalibus, ut oſtenſum eſt, ſupra hæc non dicitur extenſio privilegii, ſed comprehenſio, cap. *Porro, ſupra eodem.*
17 Ideoque videmus privilegium eligendi Confeſſorem, quod ſimiliter conceditur Epiſcopis, & aliis Superioribus in cap. *final. de pænit. remiſſ.* eodem modo competere Cardinalibus ſicut Epiſcopis, ſecundum Ioan. Andr. *in addit. ad Speculatorem, titul. de Legat. §. Sequitur, in fin. addit.* & Gundiſalvus de Villadiego *in tract. de Cardinalib. quæſt. 13.* Licet tam Cardinales, quam Epiſcopi teneantur eligere Sacerdotem, vel Parochiale beneficium habentem, vel aliàs ab Ordinario approbatum ad Confeſſiones audiendas, ad præſcriptum *cap. 15. ſeſſ. 23.* Concil. Tridentin. ut Sac. Congregatio declaravit, & ſcripſi latiſſimè in d. cap. *fin.* in Epiſcopis, *à num. 3. uſque ad n. 31.* & in Cardinalibus, *à d. n. 31. uſque ad n. 81.*

18 Præterea contra Archidiacon. videtur ſentire gloſ. in cap. *In his, infra eodem*, ubi cum Honorius III. declaret privilegium à ſe conceſſum Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus, ut ubique poſſint cum Altari viatico celebrare, non eſſe ita intelligendum, ut facere hoc non poſſint abſq; Prælatorum licentia, ut quidam aſſerebant, qui nimis ſtrictè interpretabantur hujuſmodi indulgentiā: gloſ. *in verb. Non ex ſtrictè dicitur*, quod eſſe non debet: quia Principis privilegium latiſſimè interpretandum eſt, *infra de verb. ſignificat.* cap. *Olim, ff. de Conſtit. princip.* l. *ultim.* & 2. *quæſt. 3.* cap. *Siquis, §. Sacerdotum, in fine.*

19 Et hinc fit ut illa quoque privilegia, quæ tribuuntur Epiſcopis ſine illis verbis, *eorumque Superioribus*, & ob ſpecialem rationem Pontificalis officii in cap. 2. *de off. Deleg. lib. 6.* in cap. *fin. de iuram. calumn.* & in hoc c. etiam Cardinalib. competant, ſecundum Ioan. Andr. & Villadieg. in
20 locis proximè citatis *num. 17.* Et ratio eſt, quia appellatione Epiſcoporum veniunt etiam Superiores ſecundum gloſ. *penult.* in cap. *Quia periculoſum, de ſent. excomm.* quam ibi ſequuntur Ioan. Monach. & Ioann. Andr. & dicit eſſe benè notandum Geminian. *in fin.*

21 Sed & ratio illa, quæ in d. c. *fin.* adducitur nempe quod ſine Miſſa non deceat Epiſcopos, eorumque Superiores tranſire abſque rationabili cauſa ullam diem, maximè congruit Cardinalibus propter eminentiam dignitatis, qua poſt Papatum nulla eſt major in Eccleſia Dei, ut inquit Rom. *conſ. 498. num. 11.* Paul. de Caſtr. *conſ. 421. n. 4. & conſ. 421. num. 2. lib. 1.* & dictum eſt ſupra *n. 12.* In eis enim ut dicit Iul. Clar. *in praxi criminal. § final. quæſt. 98. num. 5. in fin. verſ. Ego nunquam*, reſidet tota majeſtas Chriſtianæ Reipublicæ: unde inprimis decet eos in his quæ ad Dei cultum ſpectant, ita aliis præfulgere, ut meritò omnium in ſe oculos convertant, ut legitur in cap. 1. *in fin. ſeſſ. 20.* Concil. Trident. & in Conſtitutione Sixti V. de S. R. E. Cardinalium præſtantia: quæ incipit; *Poſtquam verus*, ibi: *Luceant omnibus qui in domo Domini habitant*, & ibi: *In quos ob celſitudinem gradus*
22 *omnium oculi, omnia ora convertuntur.* Et cum ratio illa decentiæ ſit expreſſa in Canone, illius diſpoſitio habet locum in Cardinalibus non ex vi extenſiva, ſed comprehenſiva, *l. in ſolu, verſ. Satis tamen, C. de revocan. donat.* Bald. *in rubr. C. de naut. fœnor.* gloſ. Iaſ. & alii in Auth. *Quas actiones, C. de ſacroſ. Eccl.* Neque enim dicitur lex extendi, ubi eadem eſt ratio, ſed enucleari, l. *Si poſtulaverit, §. Sed ſi negaret, ff. de adulter.* quem tex. ad hoc propoſitum allegat. Oldr. *conſ. 185. Thema tale eſt, in fin.* Calder. *conſ. 1. Ut lite penden.* cum aliis adductis per Cravett. *conſ. 184. Regula, n. 3.*

23 Et hinc fit, ut quamvis appellatione Epiſcopi regulariter non veniat non conſecratus, ſecundum gloſ. in cap. 1. *de religioſ. dom.* & gloſ. *in Clem. 1. de pæn. in princ.* Tamen privilegium altaris portatilis competit etiam Epiſcopo electo, & confirmato nondum conſecrato, ut per Gemin. in d. c. *fin. ult. quæſt.* quia ſecundum eum materia eſt proportionabilis confirmato, ſicut conſecrato, & ſequitur Franc. *ibid. n. 4.*

24 Neque obſtat quod in cap. *Quia periculoſum, de ſenten. excomm. lib. 6.* per eadem met verba, *Epiſcopis, eorumque Superioribus* indulgeatur, ut nullam interdicti, vel ſuſpenſionis pœnam incurrant, niſi in ſententia ſint expreſſi, & tamen privilegium illud non competat Cardinalibus, ut tenet Io. Monach. *ibi num. 4.* dicens: *In hoc tamen Cardinales non includo*: ubi etiam Philipp. Prob. *in addit. num. 1.* Ioan. de Anan. *in rubr. de Cler. excomm. in ultim. col.* Idque fortè verius putet Felin. in cap. *Quod ſuper his, num. 12. verſ. Secundò quia de fide inſtrum.*

Primò enim reſpondetur hoc ideò contingere, quia ſecundum præallegat. DD. in Cardinalibus ceſſat ratio illius Decretalis, ſcilicet impediendi officium Epiſcopale; Miniſterium enim quod ex debito officii ſui impendunt Cardinales Romano Pontifici in Conciliis exhibendis pro adminiſtratione univerſalis Eccleſiæ juxta text. in cap. *Per venerabilem, §. Rationibus, Qui filii ſint legit.* & decret. Trid. Concil. d. c. 1. *ſeſſ. 25.* Non eſt officium Epiſcopale, quod impediatur per ſententiam ſuſpenſionis, vel interdicti; unde non mirum ſi verba illa, *eorumque Superioribus*, utcumque generalia reſtringantur ad limites ſpecialis rationis, juxta tex. in l. *Cum pater, § Dulciſſimis*, ubi Bart. & DD. notant, *ff. de leg.* cum ſimilib. At in caſu noſtro ratio quod non deceat tranſire ullam diem, ſine Miſſa celebranda, vel audienda, non ceſſat; imo maximè viget in Cardinalibus: ac proinde diſpoſitio etiam ſi eſſet ſpecialis, deberet tamen extendi juxta latitudinem rationis generalis, l. *Regula, §. fin.* ubi Bart. & Bald. notant, *ff. de iuris, & fact. ignor.* Abb. in cap. *Sicut, in fin. de Teſtam.*

Deinde reſpondetur contra Io. Monach ſtare auctoritatem Io. Andr. in d. cap. *Quia periculoſum, circa princip. de ſenten. excomm. lib. 6.* & ibidem Gemin. *verſ. Quæro an Cardinalis*; & Anchar. *n. 1.* ubi tenent privilegium prædictæ Decretalis etiam Cardinalibus competere. Dicunt etiam ita tenere Hoſtien. in cap. 2. *de Cler. non reſident.* idque intelligendum eſſe etiam in Cardinalibus non Epiſcopis.

25 Sed objicies: In privilegiis non fit extenſio de perſona ad perſonam, etiam ex identitate, vel majoritate rationis, cap. *Ne aliqui*, ubi Gemin. *in 4. notab. de privileg. lib. 6.* Ant. de Butr. in cap. *Sane, ſupra eodem*, & eſt communis opinio, ut teſtatur incertus Auctor poſt regulas Socin. *regul. 8.* privilegia debent ſtrictè interpretari in prima
26 ampliat. Et ratio eſt, quia in dubio fit interpretatio pro jure communi, quando concurrit cum privileg. cap. 1. *de reſcript.* cap. 1. ubi Anton. de Butr. de donat. cap. 1. §. *Numquid., de privileg. lib. 6.* ubi
27 Gemin. *in 1. notab.* Feder. de Senis, *conſ. 158. circa med. verſ. Item quando ius commune*; Ideoque privilegium Altaris viatici conceſſum Prædicatoribus, & Minoribus, juxta cap. In his, infra eod. non extenditur ad Epiſcopos, licèt in eis militet eadem, aut major ratio, ut ex eo text. deducit Abb. *in 2. notab.* Ergo eodem modo hoc privilegium conceſſum Epiſcopis non videtur extendendum ad Cardinales ex identitate, vel majoritate rationis.

28 Cæterū reſpondetur objectum procedere quādo verba privilegii ita ſunt reſtricta ad certas perſonas, ut etiam ſecundum latam vocabuli ſignificationem nequeant ad alias ampliari, tunc enim veriſſimum eſt non admitti extenſionem de perſona ad perſonam, niſi cum privilegium aliàs eſſet eluſorium, & nihil operaretur, juxta terminos cap. *Licet, de privileg. lib. 6.* Et ita procedit hæc Decretalis, ubi privilegiū clam celebrandi tempore generalis interdicti conceſſum Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus, idcirco ab Innocentio III. extenditur ad Epiſcopos, quia eorundem Fratrum appellatione etiam ſecundū latiorem vocabuli ſignificationem non veniunt Epiſcopi: unde benè ex eo textu, deducit Abbas privilegium Altaris viatici prædictis Fratribus conceſſum ad Epiſcopos non extendi, ut dixi ſupra in 1. *notab.* At ſecus eſt ſi verba privilegii ſecundum ſui latitudinem, ac generalitatem ſint apta cōprehendere etiam alias perſonas, quàm nominatim expreſſas, quia tunc ſi privilegium ſit favorabile, fit lata interpretatio, ut habeat locum in omnibus qui ſub verborum ampliori ſignificatione conti-

nen-

nentur, & in quibus eadem ratio concurrit: id-
que non per extenſionem, ſed per comprehen-
ſionem, & declarationem, ſecundum Bald. & a-
lios ſuperiùs citatos *n. 22.* Nam & in privileg fit
lata interpretatio quatenus patitur verborum
proprietas, ut poſt Ang. Calder. & Anton. de
Butr. tradit Dec. *conſ. 113. Viſo tenore, n. 6. verſ. Et
ideo cum multis.*

29 In privilegio autem altaris viatici favore cul-
tus Divini benigna eſt interpretatio facienda, ut
dicit textus in d. c. *In his, infra eod.* Ideoque vide-
mus privilegium celebrandi Miſſas in Capella, &
Oratorio abſque auctoritate Epiſcopi conſtructo,
ad quod confluit multitudo fidelium, extendi e-
tiam ad Miſſas cantatas altâ voce; & in ea recipi
etiam poſſe oblationes voluntarias propter mi-
niſtros, ut ex facto reſponderunt Petr. de Ancha-
ran. & Gaſp. Calder. inter conſ. Io. Cald. *conſ.*
30 *421. alias 6. de relig. domib.* Verba autem illa, *eorum-
que Superioribus*: quæ habentur in d. cap. *fin. de pri-
vil. lib. 6* in ſui latitudine ſunt apta comprehende-
re etiam Cardinales; & ratio decentiæ ibi conſide-
rata æquè viget in Cardinalibus, ac in Epiſcopis.
Ergo ex his omnibus privilegium accipi debet in
latiori ſignificatione, ita ut etiã Cardinales com-
prehendat: & hoc intelligit gloſ. & DD. in d. cap.
In his, dum dicunt illud privilegium eſſe latiſſimè
interpretandum. Et hac ratione conciliatur etiã
gloſ. cum Archidiacono in d. cap. *fin. de privileg.
lib. 6.* nam Archid. dicit prædictam Decretalem
non eſſe extendendam, ideſt de caſu ad caſum, vel
de perſona ad perſonam in privilegio etiam ſe-
cundum amplitudinem verborum non compre-
henſam. Gloſ. verò dicit hoc privilegium eſſe la-
tiſſimè interpretandum, ideſt, ut habeat locum in
omnibus, qui ſub latiori verborum ſignificatio-
ne continentur.

Ad extremum privilegium altaris viatici com-
petere etiam S. R. E. Cardinalibus cenſet, licèt ar-
ticulum non examinet, Ioan. Andr. *in addit. ad
Specul. in tit. de legat. §. Sequitur, in fin. addit.* Gon-
diſalvus de Villadieg. *in tract. de Cardin. quaſt 13.*
Manfred. *in eod. tract. deciſ. 214.* & Cardinal Ja-
31 cobac. *de Concil. lib. 3. art. 1. num. 208.* Quæ opinio
ſatis videtur approbata in prædicta Conſtitutio-
ne Leonis X. edita ſuper reformat. Prælat. Ec-
cleſ. 3 nonas Maii 1514 qua inter cætera ſtatui-
tur, ut (Cardinales ſint omnes vigiles, ac divinis
officiis, Miſſarumque celebrationibus intenti,
habeantque Capellas ſuas in loco honeſto, prout
facere conſueverunt.) Hæc ibi: unde etiam patet
verum non eſſe quod Navarr. Cardinales Romæ
non uti hoc privilegio abſque ſpeciali licentia
Papæ; Imo enim ſtatim atq; creati ſunt Cardinales,
celerant, & audiunt Miſſam in ſuis Capellis ad
præſcriptum ejuſdem Conſtitutionis, nec ſuper
hoc ullæ expediuntur litteræ à Secretaria Brevi-
um: & ſanè cum Cardinales in Romana Curia ju-
giter reſidere teneantur d. cap. *Per venerabilem, §.
Rationibus, Qui fil. ſint legit.* & cap. *2 de Cler. non
reſident* Idque diſtrictè illis præcipiatur à Leone
X. in antedicta Conſtitutione, Si Romæ non ha-
berent uſum altaris portatilis, privilegium d. c.
fin. nihil eis conferret, & eſſet omnino eluſoriũ,
contra litteram textus in d. cap. *In his, infra eod.*
& cap. *Licet, eod. tit. lib. 6.*

De Privilegiis.

Cap. Quanto.

SVMMARIVM.

1 P*Rivilegiati quod excommunicari non poſſint ab Ordinariis, non debent excommunicari etiam indirectè.*
2 *Privilegia non ſunt violanda etiam indirectè.*
3 *Statutum Epiſcopi excommunicans accedentes ad monaſterium Monialium exemptum ſine eius licentia an valeat, & n. ſeqq.*
4 *Excommunicatio lata ab Epiſcopis in ſubditos ſuos, qui molunt in molendinis, vel coquunt panem in furnis Regularium exemptorum non tenet.*
5 *Terminus*, ad quem, *non* in quo *diſpoſitio celebratur, debet conſiderari.*
6 *Finis, cui conceditur, videntur conceſſa omnia, quæ ad illum finem tendunt.*
7 *Indulgentia an poſſit ab Epiſcopo concedi ſubditis pro opere conſtruendo in alterius diœceſi abſque Diœceſani conſenſu, remiſſive.*
8 *Regularis accedens ad monaſterium Monialium Regularibus ſubiectarum, & ibi colloquens cum Moniali, an poſſit puniri ab Epiſcopo, & numeris ſequen. uſque in finem.*
9 *Regulares accedentes ad Monialium monaſteria etiam exempta incidunt in excommunicationem contra accedentes Epiſcopi edicto propoſitam.*
10 *Clauſura monaſterii Monialium qualiter ab Epiſcopo conſervanda, & ubi collapſa fuerit, reſtituenda.*
11 *Clauſuræ cuſtodiam habentes etiam concomitantia.*
12 *Collocutiones clandeſtinæ cum Monialibus ſuſpectæ ſunt ſacris Canonibus.*
13 *Epiſcopus tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus poteſt corrigere abuſus circa clauſuram Monialium Regularibus ſubiectarum.*
14 *Bulla Gregorii XV. ſubiicit iuriſdictioni Epiſcopi Regulares delinquentes circa clauſuram monaſteriorum Monialium, vel circa perſonas in eis degentes.*
Et verba Bullæ expenduntur n. 16. & ſeqq.
15 *Regularis colloquens cum Moniali ſine legitima licentia eſt privatus voce activa, & paſſiva, & mortaliter peccat.*
17 *Dictio*, circa, *quid importet.*
18 Clauſura *nomen genus eſt tam ad interiorem, quàm ad exteriorem.*
19 *Verba univerſalia, & geminata extendunt diſpoſitionem ad ea, quæ aliàs non comprehenderentur.*
20 *Prohibitio facta uni ex correlativis cenſetur etiam alteri facta.*
21 *Regulares mittentes Epiſtolas ad Moniales an poſſint puniri ab Epiſcopo.*
22 *Iniuria quot modis inferatur.*
23 *Bulla Gregorii XV. per quam fit reditus ad ius commune, eſt favorabilis & latè interpretanda.*
24 *Lex etiam pœnalis latè interpretanda eſt, quatenus patitur verborum proprietas.*

QVAN-

1 QVANTO Privilegiati quod excom-
municari non poſſint ab Ordinariis,
2 non debent excommunicari etiam
indirectè. Hoc dicit ſecundum Io.
Andr. & omnes. Vel generaliùs ſe-
cundum Cardin. & Abb. Privilegia non ſunt vio-
3 landa etiam indirectè: & per hanc litteram Petr.
de Anchar. in cap. *Periculoſo, num. 5. col. 3. circa finem,
verſ. Secundò quæro, de ſtat. Regular. lib. 6.* contra Lapũ
Abbatem determinat non valere ſtatutum Epi-
ſcopi excommunicantis accedentes ad monaſte-
4 rium Monialium exemptum ſine ejus licentia: nã
per hoc videtur contra privilegium exemptio-
nis facere impediendo liberum acceſſum in ſubdi-
tis ſuis, argum. hujus c. ubi declaratur irrita ex-
communicatio lata ab Epiſcopis in ſubditos ſuos,
qui molunt in molendinis, vel panem coquunt in
furnis Monachorum Cluniacenſium habentium
privilegium, ut ab Epiſcopis excommunicari, vel
5 interdici non poſſint: nam ſecundum Anchar. in
ſubditis non poteſt fieri talis prohibitio, ſi tendat
præjudicium, ſive damnum ſic privilegiati, argu-
men. cap. *final. de immunitat. Eccleſ. lib 6.*

Item conſiderato effectu, tale ſtatutum videtur
principaliter concernere ipſos exemptos, licèt
verba ad aliud referantur; & terminus *ad quem*,
non *in quo* diſpoſitio celebratur, debet conſidera-
ri, ut l. *Quod ſponſa, C. de donation. ante nupt.* & ſicut
6 monaſterium eximitur ab Epiſcopi poteſtate, ita
acceſſus ad illud debet intelligi liber: nam cui cõ-
ceditur finis, videntur conceſſa omnia, quæ ad il-
lum finem tendunt, l. *Ad rem mobilem*, & l. *Ad le-
gatum, ff. de procurator.* & cui conceditur hauſtus
ad fontem, conceditur ſimiliter & iter ad ipſum,
l. *3. § final. ff. de ſervit. ruſtic. prædior.* & cui relictum
eſt horreum, ad quod erat tranſitus per domum,
videtur etiam relictus eſſe tranſitus, l. *Olimpico, ff.
de ſervit. urban. prædior.* ex quibus concludit ſtatu-
tum tale non valere, utpote tenens, & princi-
paliter diſponens ſuper re non ſubdita ſtatuenti.
Sed ut reſpondent Geminian & Franc. proximè
citandi, tale ſtatutum nec directè, nec indirectè
præjudicat monaſterio, vel exemptioni cùm ad
monaſterium prohibentur acceſſiones, ſed præ-
judicatur ipſis accedentibus; & ſic non obſtat iſte
7 text. Ad prædictam quæſtionem vide plurimas,
& pulcherrimas rationes quas ex Oldrado in u-
tramque partem recitat ipſe Petr. de Anchar. in
cap. *Poſtulaſti, à n. 18. uſque ad n. 23. de foro compet.
in quæſt.* An Epiſcopus poſſit concedere ſubditis
indulgentiam pro opere conſtruendo in alterius
diœceſi abſque illius conſenſu.

8 QVÆRO, An, poſita Conſtitutione Gregorii
XV. de exemptorum privilegiis, Regularis abſq;
legitima licentia accedens ad monaſterium Mo-
nialium Regularibus ſubjectarum, ibique in loco
colloquiis deſtinato cum Moniali colloquens, à
Diœceſano Epiſcopo tamquam Sedis Apoſtolicæ
delegato coerceri, & puniri poſſit.

9 Movet hanc quæſtionem in individuo Gemi-
nianus in cap. *Periculoſo, §. Et quoniam, col. 2. poſt
princ. verſ. Sed pone, de ſtat. Reg. lib. 6.* ubi poſt La-
pum Abbatem *nu. 2.* quærit ſi monaſterium ſit ex-
emptum, & Epiſcopus faciat Conſtitutionem,
ne quis ad illud accedat ſine ſui licentia, aliàs eo
ipſo ſit excommunicatus: An exemptus abſque
licentia ad illud accedens, incidat in excommu-
nicationem, necne? & ex pluribus reſolvit inci-

dere ſi tranſeat per diœceſim Epiſcopi, & proba-
biliter Conſtitutionẽ non ignoret: Nam ex quo,
inquit, Epiſcopus imponit pœnã eunti ad mona-
ſterium, & iſtud ire eſt delinquere, & ſic eſt deli-
ctum factum in loco non exempto, licèt ſit con-
ſummatum in loco exempto; ex hoc ſequitur, ut
Epiſcopus punire poſſit, cap. *1. de privileg. lib. 6.* &
idem cenſet in d. c. *Periculoſo*, Franc. *n. 6.* & Iaſ.
conſ. 83. vol. 1. ubi in fine ſic ait (Et verè cum ha-
beamus apertam deciſionem Lapi Abbatis, &
Gemin. in individuo firmantium quæſtionem no-
ſtram, neſcio quis juſtus judex volens jura admi-
niſtrare, poſſit ab eorum deciſione recedere) Quã
ſententiam jam diu approbavit S. Congregatio,
dum declaravit Regulares accedentes ad mona-
ſteria Monialium, etiam exempta ab Epiſcopi ju-
riſdictione incidere in pœnam excommunicatio-
nis contra accedentes Epiſcopi edicto propoſita,
niſi habeant nominatim privilegium, ut non poſ-
ſint excommunicari: & tamen eo etiam caſu cen-
ſuit eos aliis pœnis eſſe puniendos.

10 Quod videtur etiam probari poſſe, quia ex di-
cto cap. *Periculoſo*, & decreto Concilii Tridentini
cap. *5. ſeſſ. 25. de Regular.* Epiſcopi tamquam Se-
dis Apoſtolicæ delegati ſub obteſtatione divini
judicii, & interminationis maledictionis æternæ
jubentur procurare, ut clauſura Monialiũ exem-
ptarum ubi violata fuerit, reſtituatur, & ubi in-
violata eſt, conſervetur: inobedientes, atq; con-
tradictores per cenſuras eccleſiaſticas, aliaſque
11 pœnas compeſcentes. In hoc autem auctoritate
conſervandi clauſuram, utique comprehendun-
tur ea omnia, quæ ad ejuſmodi conſervationem
ſpectant, & ſine quibus clauſura nullo modo, aut
difficilè conſervari poteſt, ut in hac ſpecie tradit
Io. Monach. in d. c. *Periculoſo, n. 2.* ubi ait habentes
cuſtodiam clauſuræ, habere etiam illa omnia, quæ
clauſuram comitantur per regulam *l. 2. ff. de iuriſ-
dict. omn. iud. cap. Præterea, de off. deleg.* & cap. *de
prudentia, de dote poſt divor. reſtituen.* At experien-
tia docuit ad clauſuræ conſervationem magno-
perè pertinere, ut Regulares ad illa non acce-
dant, nec cum Monialibus colloquantur abſque
legitima licentia: idcircò enim tot prohibitiones
ſub gravibus pœnis hac in re à Sede Apoſtolica e-
manarunt. Ergo Epiſcopus poteſt illos arcere,
& contrafacientes punire. Et revera maximè ab-
ſurdum videtur ut Epiſcopi graviſſimo illo de-
creto præcipiantur clauſuram inviolatam cu-
ſtodire; & tamen nequeant ab illa arcere quos
expedire indicaverint: hujuſmodi enim prohibi-
12 & clandeſtinæ collocutiones ſunt valde ſacris Ca-
nonibus ſuſpectæ, ut patet ex ſeptima Synodo, *cap.
20.* cujus verba conſultò omittimus: & propte-
rea Concilium Hiſpalen. *2. cap. 11.* dum ſubjicit
monaſteria provinciæ Bethicæ Monachorum Re-
gimini, ſubdit ea tamen circa Moniales cautela
ſervata, ut remoti ab earum peculiaritate, nec uſ-
que ad veſtibulum habeant accedendi familiare
permiſſum.

13 Ideoque cum Epiſcopus Bellunen. olim retuliſ-
ſet S. Congregationi Concilii nonnullos abuſus
circa facultatem alloquendi Moniales Regulari-
bus ſubjectas, S. Congregatio reſpondit hoc ca-
put, quod clauſuram, ejus conſervationem, ac
reſtitutionem reſpicit ad juriſdictionem Epiſcopi
tamquam Sedis Apoſtolicæ delegati pertinere.

Quæ tamen quamvis fortè non tranſirent abſq;

difficultate ex diſpoſitione juris, & Concilii certè ſatis clarè videntur procedere poſt Gregorianam Conſtitutionem, quæ diſertis verbis tribuit Epiſcopo tamquam Sedis Apoſtolicæ delegato facultatem puniendi quoſcumque exemptos tam ſæculares, quàm Regulares, qui delinquunt circa clauſuram, aut circa perſonas degentes intra ſepta monaſteriorum Monialium Regularibus ſubjecta-
15 rum: certum eſt enim Regularem abſque legitima licentia loquentem cum Moniali graviter delinquere, & ex decreto Sixti V. eſſe ipſo jure privatū voce activa, & paſſiva, & ex declaratione S. Congregationis Epiſcoporum, & Regularium mortaliter peccare. Delictum enim clauſuræ in d. Conſtitutione non videtur materaliter, & phyſicè accipiendum pro ſola murorum fractura, ſed moraliter, ita ut comprehendat quemcumque modum, per quem Monialium cuſtodia violari poſſit, qualis videtur eſſe prohibita allocutio.

16 Idque eo magis, quia Conſtitutio non reſtringit ſe ad violantes clauſuram, nec loquitur de delinquentibus in clauſura; ſed utitur dictione illa
17 *circa*, quæ magis latè patet; aliud eſt enim aliquid fieri circa ſolum, aliud in ſolo, ut notatur in l. 1. §. *Hoc autem edictum non omnia*, *ff. de novi operis nunciat.* & circa provinciam dicitur eſſe qui abeſt per duas dietas tantùm, Archid. in cap. 1. *de offic. Ordinar. lib. 6.*

Itaque quatenus Regularis accedens contra prohibitionem Papæ ad clauſuram Monialiū propriè non delinqueret in clauſura, negari tamen non poteſt, quin delinquat circa clauſuram: præ-
18 ſertim quia *clauſuræ* nomen genus eſt ad clauſuram tam interiorem, quàm exteriorem: & cùm Conſtitutio ſimpliciter loquatur de delinquentibus circa clauſuram, æquè videtur intelligenda de clauſura exteriori, ac de interiori: ſub genere enim propriè utraque ſpecies comprehēditur, ut notatur in l. *Si quis ſic ſtipuletur*, in gl. in ver. *Omnes hi*, *ff. ſolut. matr.* & tam delictum eſt Regulari ſine licentia ingredi exteriorem clauſuram, quam interiorem, licèt hoc ſit gravius.

19 Præterea ponderanda eſt clauſula Conſtitutionis inferius poſita, quæ videtur ampliativa præcedentium, his verbis (Ita ut Epiſcopus in ſupradictis caſibus & in prænominatas perſonas in præmiſſis omnibus, & ſingulis, aut circa ea quoquomodo delinquentes, per cenſuras eccleſiaſticas, aliaſque pœnas procedere, omnēque juriſdictionem exercere liberè, & licitè valeat. Verba enim illa, *in præmiſſis*, & *circa ea*, extendunt diſpoſitionem præcedentem etiam ad connexa, & comitantia: & illa dictio, *quoquomodo delinquentes*, ſimiliter ampliat præcedētia ad omne delictum cuiuſcùmque ſit qualitatis, ita ut propterea quatenus delictū collocutionis cum Moniali non cōprehēderetur in priori parte Conſtitutionis, ſatis tamē videatur comprehendi in ſecunda, quæ latiùs patet. Verba enim ſic univerſalia, & geminata extendunt diſpoſitionem, & comprehendunt etiam caſus, qui aliàs in illa non comprehenderentur, ut pluribus exemplis probat Romanus *conſ. 31. Viſis iis, in princ. num. 2.* & Alex. *conſ. 102. Viſo themate, lib. 6.* & in ſpecie verba, *in præmiſſis*, & *circa ea*, indicare Pontificem voluiſſe ampliare præmiſſa etiam ad caſus non expreſſos. Patet ex iis, quæ de hac dictione, *circa*, ſuperiùs dicta ſunt: & de dictionibus, *omnia*, & *ſingula*, tradit Paulus de Caſtro *conſ. 418. col. 2. in princ. verſ. In contrarium, lib. 1.* & Ant. de Butr. *conſ. 19. n. 3. verſ. In privilegio autem, & n. 5.* ubi etiam de verbis, plenè in omnibus, ſeu pleno jure; & de dictione, *quoquo modo*, ſeu *quocumque modo*, Bart. *conſ. 21. lib. 2. num. 5.*

Et confirmatur: nam Gregorius in proœmio Conſtitutionis recenſet tres caſus, in quibus ex decretis Concilii Regulares delinquentes ab Epiſcopo puniri non poterāt; & declarat ſe velle prædictis decretis aliquid adjungere, idque re ipſa obſervat in corpore Conſtitutionis in duobus caſibus, ideſt cùm Regulares non curati delinquunt in adminiſtratione alicujus Sacramenti, Item cum delinquunt prædicando in Eccleſiis ſui vel alterius Ordinis ſine Epiſcopi benedictione, vel licentia, aut Epiſcopo contradicente: in his enim duobus caſibus perſiſtendo in terminis Concilii, Regulares ab Epiſcopo puniri non poterant, ſed a ſuis ſuperioribus Regularibus dumtaxat, ut prius declaraverat S. Congregatio. Ergo idem cenſetur Gregorius feciſſe in 3. caſu, nempe cum delinquunt circa clauſuram Sanctimonialium, vel perſonas in ea degentes: nam ſi hunc 3. caſum intellexiſſet de formali violatione clauſuræ, nihil Concilio addidiſſet, quia Regulares eam violantes jam ſuberant juriſdictioni Epiſcopi ex decreto d. *cap. 5. ſeſſ. 25. de Regular.* unde in hoc quoque 3. caſu Conſtitutio, aliquid addat decreto Concilii, ita intelligi debet, ut Regulares circa clauſuram puniri poſſint pro delicto, pro quo ex præſcripto Concilii puniri non poterant, & ſic pro delicto ultra formalem clauſuræ violationem.

20 Cæterum ſi hoc caſu Regularis non videretur aliquibus delinquere circa clauſuram, dubium tamen non videtur, quin delinquat circa perſonam intra ſepta degentem, & propterea ex hoc c. ab Epiſcopo puniri poſſit ad præſcriptum Conſtitutionis: inducit enim Sanctimonialem ad ſecum colloquendum contra prohibitionem Apoſtolicam; atque ita delictum eſt reciprocum ex parte utriuſque: nam reſpectu unius, & ejuſdem actus individui, ſicuti eſt collocutio, prohibitio facta uni ex correlativis, cenſetur etiam facta alteri; idque verum eſt indiſtinctè, & in omni materia etiam odioſa, & pœnali, ut optimè declarat Cravetta *de Antiq. tempor in 4. p. §. Videamus, num. 29. & 30.* & Socin. *conſ. 74. num. 5. & ſeq. lib. 3.* Curt. Iun. *conſ. 6. num 15. & ſeq.* & Dec. *in l. 1. C. de in ius voc. n. 7. verſ. Primus.*

Neque verò ea verba, *circa perſonas* ſalva ratione recti ſermonis reſtringi poſſunt ad ſolos tactus corporis, ſed cùm ſint generalia, referri debent ad quodcumque delictum perſonas Monialium concernens; præſertim quia, ut dicit text. in cap. *Nec ſolo*, *32. qu. 5.* ſæpe in tactis ab immunda violatione corporis fugit caſtitas ipſa de moribus.

21 Et hanc ob cauſam Gregorius legis conditor oretenus dixit ſuæ intentionis eſſe, ut in Conſtitutione comprehenderentur etiam mittentes epiſtolas ad Moniales, quaſi & hi dicerentur aliquo modo circa illarum perſonas delinquere, conſiderata latitudine illius dictionis, *circa*: & quamvis de hac Gregorii declaratione nihil hodie appareat authenticè, notitia tamē utcumque habita mētis legiſlatoris promptiorē reddere debet S. Congregationem ad declarandum illos eſſe in Conſtitutione comprehenſos, qui non per litteras tantū,

ſed perſonaliter accedunt ad colloquendum cum Monialibus.

22 Et eo magis, quia littera Conſtitutionis propriè hanc interpretationem admittit: injuria enim adverſus perſonam dicitur fieri non ſolum re, quoties manus inferuntur, ſed etiam verbis, ut cū convicium fit; nec tantùm in corpus infertur, ut cum quis pulſatur, ſed aliquando etiam ad dignitatem, aut infamiam pertinet, ut cùm pudicitia attentatur, quæ ſunt verba textus in l. 1. *ff. de iniur.* & eodem modo actio in perſonam inferri dicitur; & tamen corpus non tangitur, l. *Actionum genera*; & l. *Actio in perſonam*, *ff. de act.* & obligat quod clarius procedit hoc caſu, in quo Conſtitutio non utitur verbis, *in perſonam*, ſed *circa perſonam*, quæ latius patent, ut ſuperius diximus.

23 His non obſtat, quod Conſtitutio tamquam pœnalis ſit ſtrictè intelligenda; quia hoc caſu non agitur de pœna Regularibus imponenda; abſolutum eſt enim accedentes ad monaſteria ſine licētia eſſe puniendos; ſed ſolum agitur à quo hæc pœna ſit irroganda, an ſcilicet à Superiore Regulari, an ab Epiſcopo: unde Conſtitutio non debet propterea ſtrictè intelligi, ſed potiùs latè in favorem juriſdictionis ordinariæ: nam quamvis reſtringātur Religioſorum privilegia, ſit tamen reditus ad jus commune antiquum, ſecundum quod Monachi & eorum Abbates ſuberant diœceſano Epiſcopo, cap. *Abbates*, & cap. *Monaſteria*, *18. qu. 2.* & tradit Navarr. *conſ. 1. ſub n. 3. de reſcript.* Planum eſt autem, Conſtitutionem, per quam ſit reditus ad jus commune, favorabilem eſſe, & latè interpretandam, cap. *Cum dilectus*, § *Cæterum*, & ibi gloſ. communis, *in ver. iuri communi*, & Abb. *nu. 21. de conſuetud.*

24 Et nihilominus etiam lex pœnalis eſt latè interpretanda quatenus patitur verborum proprietas, l. *Cum lege*, ubi Aret. *ff. de teſtam.* Rolan. à Valle *conſ. 54. n. 39. verſ. Nam dictiones, lib. 3.* & pleniùs Cravetta *conſ. 294. num. 2. verſ. Amplius*, & eo magis, quia per Conſtitutionem Gregorii tribuitur Epiſcopo jus procedendi contra Regulares exemptos auctoritate delegata; unde per hoc exemptionum privilegia non violantur, ut notat Abbas in cap. *Grave*, *n. 1. de off. Ordin.* & dixi in cap. *Tuarum*, *n. 31. ſupra eod.*

De Privilegiis.

Cap. Ex parte il terzo.

SVMMARIVM.

1 *Qui in habitu, & tonſura, & cæteris ut laici converſantur, deprehenſi in maleficiis puniri poſſunt à iudice ſeculari.*

1 EX PARTE, il terzo, Io. Andr. & communiter Scribentes ſic ſummant hanc Decretalem: Qui in habitu & tonſura, & cæteris ut laici converſantur, deprehenſi in maleficiis ſe pro Clericis non defendunt: ſed quia per alia jura Clerici ſive in Minoribus, ſive in ſacris Ordinibus conſtituti, & in maleficiis deprehenſi ſine habitu, & tonſura, fori privilegium non perdunt, niſi ter moniti non deſiſtant, ut cap. *Contingit*, *il ſecondo*, *infra de ſent. excomm.* cum ſuis concordant propterea hoc cap. quod videtur oppoſitum innuere, multipliciter à Doctoribus intelligitur: verior tamen, & communior videtur intellectus gloſſæ penultimæ hic. Tu in propoſito vide Alexan. qui concordat cum gloſſa noſtra in *conſ. 1. Videtur ſuper primo, n. 2. lib. 1.* & quod ſcripſi in d. cap. *Contingit*, *n. 6. 12. & 25.*

De Privilegiis,

Cap. In his.

SVMMARIVM.

1 *FRatres Prædicatores, & Minores, an poſſint in clauſtro monaſterii ſui Ordinis in altari portatili Miſſam celebrare etiam invito Epiſcopo. Et quid de illius licentia, & num ſeqq. uſque in finem.*

2 *Miſſa de iure communi an, & quando poſſit celebrari extra Eccleſiam de licentia Epiſcopi.*

3 *Epiſcopus poteſt de iure concedere privilegium altaris viatici in ſua diœceſi tantùm, & ſolus Papa in univerſo Orbe.*

4 *Fratres Prædicatores, & Minores ex indulto Honorii III. uti poterant altari viatico etiam Epiſcopo non permittente.*

Privilegia ſic debent interpretari, ut non ſint inania, ſed aliquid conferant præter ius commune, ibidem.

5 *Fratres Prædicatores, & Minores etiam ante Concilium Tridentinum uti non poterant altaris viatici privilegio poſteaquam habuerunt Eccleſias conſecratas.*

6 *Altaris viatici privilegium fuit innovatum à Sixto IV. & Alexandro VI. quoad Minores tantùm, non autem quoad Prædicatores.*

7 *Societas Ieſu Presbyteris altaris viatici privilegium à Concilio Tridentino ademptum reſtituitur à Gregorio XIII.*

8 *Fratrum Prædicatorum, & Minorum privilegium in altari viatico celebrandi fuit ſublatum à Concilio Tridentino.*

9 *Privilegia etiam in corpore iuris clauſa non deſinunt eſſe privilegia, & ideo comprehenduntur in generali privilegiorum derogatione, n. 9.*

10 *Altaris viatici privilegium Epiſcopis conceſſum cur non ademptum à Concilio.*

11 *Iuri communi non eſt opus derogare, ſed ſatis eſt, ut Princeps ſtatuat contrarium eius, quod ius commune diſponit.*

12 *Privilegiis in corpore iuris clauſis ex ſtylo Concilii Tridentini non conſuevit expreſſe derogari.*

13 *Epiſcopus poſt Concilium Tridentinum non poteſt concedere licentiam domi celebrandi, ut infirmis pro viatico communicetur.*

14 *Fratres Prædicatores, & Minores non poſſunt in clauſtris ſuorum monaſteriorum celebrare in altari portatili etiam de Epiſcopi licentia, & n. 19.*

Secus ſi altare ſit fixum in Oratorio ad divinum cultum dedicato, ibid. & n. 22.

15 *Tridentini Concilii decretum in cap.* unico, § Neve patiantur, ſeſſ. 22, de obſerv. & evitan. in celebr. Miſſar. *expenditur, & explicatur.*

16 *Principis domus, arces, & palatia, in quibus Barones iurſ-*

difficultate ex diſpoſitione juris, & Concilii certè ſatis clarè videntur procedere poſt Gregorianam Conſtitutionem, quæ diſertis verbis tribuit Epiſcopo tamquam Sedis Apoſtolicæ delegato facultatem puniendi quoſcumque exemptos tam ſæculares, quàm Regulares, qui delinquunt circa clauſuram, aut circa perſonas degentes intra ſepta monaſteriorum Monialium Regularibus ſubjecta-
15 rum: certum eſt enim Regularem abſque legitima licentia loquentem cum Moniali grauiter delinquere, & ex decreto Sixti V. eſſe ipſo jure priuatũ voce activa, & paſſiva, & ex declaratione S. Congregationis Epiſcoporum, & Regularium mortaliter peccare. Delictum enim clauſuræ in d. Conſtitutione non videtur materaliter, & phyſicè accipiendum pro ſola murorum fractura, ſed moraliter, ita ut comprehendat quemcumque modum, per quem Monialium cuſtodia violari poſſit, qualis videtur eſſe prohibita allocutio.

16 Idque eo magis, quia Conſtitutio non reſtringit ſe ad violantes clauſuram, nec loquitur de delinquentibus in clauſura; ſed utitur dictione illa
17 *circa*, quæ magis latè patet; aliud eſt enim aliquid fieri circa ſolum, aliud in ſolo, ut notatur in l. 1. §. *Hoc autem edictum non omnia*, *ff. de noui operis nunciat.* & circa provinciam dicitur eſſe qui abeſt per duas dietas tantùm, Archid. in cap. 1. *de offic. Ordinar. lib. 6.*

Itaque quatenus Regularis accedens contra prohibitionem Papæ ad clauſuram Monialiũ propriè non delinqueret in clauſura, negari tamen non poteſt, quin delinquat circa clauſuram: præ-
18 ſertim quia *clauſuræ* nomen genus eſt ad clauſuram tam interiorem, quàm exteriorem: & cùm Conſtitutio ſimpliciter loquatur de delinquentibus circa clauſuram, ęquè videtur intelligenda de clauſura exteriori, ac de interiori: ſub genere enim propriè utraque ſpecies comprehēditur, ut notatur in l. *Si quis ſic ſtipuletur*, *in gl. in ver. Omnes hi*, *ff. ſolut. matr.* & tam delictum eſt Regulari ſine licentia ingredi exteriorem clauſuram, quam interiorem, licèt hoc ſit gravius.

19 Præterea ponderanda eſt clauſula Conſtitutionis inferius poſita, quæ videtur ampliativa præcedentium, his verbis (Ita ut Epiſcopus in ſupradictis caſibus & in prænominatas perſonas in præmiſſis omnibus, & ſingulis, aut circa ea quoquomodo delinquentes, per cenſuras eccleſiaſticas, aliaſque pœnas procedere, omnéque juriſdictionem exercere liberè, & licite valeat. Verba enim illa, *in præmiſſis*, & *circa ea*, extendunt diſpoſitionem præcedentem etiam ad connexa, & comitantia: & illa dictio, *quoquomodo delinquentes*, ſimiliter ampliat pręcedētia ad omne delictum cuiuſcùmque ſit qualitatis, ita ut propterea quatenus delictũ collocutionis cum Moniali non cōprehēderetur in priori parte Conſtitutionis, ſatis tamē videatur comprehendi in ſecunda, quæ latiùs patet. Verba enim ſic univerſalia, & geminata extendunt diſpoſitionem, & comprehendunt etiam caſus, qui aliàs in illa non comprehenderentur, ut pluribus exemplis probat Romanus *conſ. 31. Viſis iis, in princ. num. 2.* & Alex. *conſ. 102. Viſo themate, lib. 6.* & in ſpecie verba, *in præmiſſis*, & *circa ea*, indicare Pontificem voluiſſe ampliare præmiſſa etiam ad caſus non expreſſos. Patet ex iis, quæ de hac dictione, *circa*, ſuperiùs dicta ſunt: & de dictionibus, *omnia*, & *ſingula*, tradit Paulus de Caſtro *conſ. 418 col. 2. in princ. verſ. In contrarium, lib. 1.* & Ant. de Butr. *conſ. 19. n. 3. verſ. In privilegio autem, & n. 5.* ubi etiam de verbis, plenè in omnibus, ſeu pleno jure; & de dictione, *quoquo modo*, ſeu *quocumque modo*, Bart. *conſ. 21. lib. 2. num. 5.*

Et confirmatur: nam Gregorius in prooemio Conſtitutionis recenſet tres caſus, in quibus ex decretis Concilii Regulares delinquentes ab Epiſcopo puniri non poterāt: & declarat ſe velle prędictis decretis aliquid adjungere, idque re ipſa obſervat in corpore Conſtitutionis in duobus caſibus, ideſt cùm Regulares non curati delinquunt in adminiſtratione alicujus Sacramenti, Item cum delinquunt prędicando in Eccleſiis ſui vel alterius Ordinis ſine Epiſcopi benedictione, vel licentia, aut Epiſcopo contradicente: in his enim duobus caſibus perſiſtendo in terminis Concilii, Regulares ab Epiſcopo puniri non poterant, ſed a ſuis ſuperioribus Regularibus dumtaxat, ut prius declaraverat S. Congregatio. Ergo idem cenſetur Gregorius feciſſe in 3. caſu, nempe cum delinquunt circa clauſuram Sanctimonialium, vel perſonas in ea degentes: nam ſi hunc 3. caſum intellexiſſet de formali violatione clauſuræ, nihil Concilio addidiſſet, quia Regulares eam violantes jam ſuberant juriſdictioni Epiſcopi ex decreto d. *cap. 5. ſeſſ. 25. de Regular.* unde in hoc quoque 3. caſu Conſtitutio, aliquid addat decreto Concilii, ita intelligi debet, ut Regulares circa clauſuram puniri poſſint pro delicto, pro quo ex pręſcripto Concilii puniri non poterant, & ſic pro delicto ultra formalem clauſuræ violationem.

20 Cæterum ſi hoc caſu Regularis non videretur aliquibus delinquere circa clauſuram, dubium tamen non videtur, quin delinquat circa perſonam intra ſepta degentem, & propterea ex hoc c. ab Epiſcopo puniri poſſit ad præſcriptum Conſtitutionis: inducit enim Sanctimonialem ad ſecum colloquendum contra prohibitionem Apoſtolicam; atque ita delictum eſt reciprocum ex parte utriuſque: nam reſpectu unius, & ejuſdem actus individui, ſicuti eſt collocutio, prohibitio facta vni ex correlativis, cenſetur etiam facta alteri; idque verum eſt indiſtinctè, & in omni materia etiam odioſa, & pœnali, ut optimè declarat Cravetta *de Antiq. tempor in 4. p. §. Videamus, num. 29. & 30.* & Socin. *conſ. 74. num. 5. & ſeq. lib. 3.* Curt. Iun. *conſ. 6. num 15. & ſeq.* & Dec. *in l. 1. C. de in ius voc. n. 7. verſ. Primus.*

Neque verò ea verba, *circa perſonas* ſalva ratione recti ſermonis reſtringi poſſunt ad ſolos tactus corporis, ſed cùm ſint generalia, referri debent ad quodcumque delictum perſonas Monialium concernens; præſertim quia, ut dicit text. in cap. *Nec ſolo*, *32. qu. 5.* ſæpe in tactis ab immunda violatione corporis fugit caſtitas ipſa de moribus.

21 Et hanc ob cauſam Gregorius legis conditor oretenus dixit ſuæ intentionis eſſe, ut in Conſtitutione comprehenderentur etiam mittentes epiſtolas ad Moniales, quaſi & hi dicerentur aliquo modo circa illarum perſonas delinquere, conſiderata latitudine illius dictionis, *circa*: & quamvis de hac Gregorii declaratione nihil hodie appareat authenticè, notitia tamē utcumque habita mētis legislatoris promptiorē reddere debet S. Congregationem ad declarandum illos eſſe in Conſtitutione comprehenſos, qui non per litteras tantũ, ſed

ſed perſonaliter accedunt ad colloquendum cum Monialibus.

22 Et eo magis, quia littera Conſtitutionis propriè hanc interpretationem admittit: injuria enim adverſus perſonam dicitur fieri non ſolum re, quoties manus inferuntur, ſed etiam verbis, ut cũ convicium ſit; nec tantùm in corpus infertur, ut cum quis pulſatur, ſed aliquando etiam ad dignitatem, aut infamiam pertinet, ut cùm pudicitia attentatur, quæ ſunt verba textus in l. 1. *ff. de iniur.* & eodem modo actio in perſonam inferri dicitur; & tamen corpus non tangitur, l. *Actionum genera* & l. *Actio in perſonam*, *ff. de act.* & obligat quod clarius procedit hoc caſu, in quo Conſtitutio non utitur verbis, *in perſonam*, ſed *circa perſonam*, quæ latius patent, ut ſuperius diximus.

23 His non obſtat, quod Conſtitutio tamquam pœnalis ſit ſtrictè intelligenda; quia hoc caſu non agitur de pœna Regularibus imponenda; abſolutum eſt enim accedentes ad monaſteria ſine licētia eſſe puniendos; ſed ſolum agitur à quo hæc pœna ſit irroganda, an ſcilicet à Superiore Regulari, an ab Epiſcopo: unde Conſtitutio non debet propterea ſtrictè intelligi, ſed potiùs latè in favorem juriſdictionis ordinariæ: nam quamvis reſtringātur Religioſorum privilegia, ſit tamen reditus ad jus commune antiquum, ſecundum quod Monachi & eorum Abbates ſuberant diœceſano Epiſcopo, cap. *Abbates*, & cap. *Monaſteria*, *18. qu. 2.* & tradit Navarr. *conſ. 1. ſubn. 3. de reſcript.* Planum eſt autem, Conſtitutionem, per quam ſit reditus ad jus commune, favorabilem eſſe, & latè interpretandam, cap. *Cum dilectus*, § *Cæterum*, & ibi gloſ. communis, *in ver. Iuri communi*, & Abb. *nu. 21. de conſuetud.*

24 Et nihilominus etiam lex pœnalis eſt latè interpretanda quatenus patitur verborum proprietas, l. *Cum lege*, ubi Aret. *ff. de teſtam.* Rolan. à Valle *conſ. 54. n. 39. verſ. Nam dictiones, lib. 3.* & plenius Cravetta *conſ. 294. num. 2. verſ. Amplius*, & eo magis, quia per Conſtitutionem Gregorii tribuitur Epiſcopo jus procedendi contra Regulares exemptos auctoritate delegata; unde per hoc exemptionum privilegia non violantur, ut notat Abbas in cap. *Grave*, *n. 1. de off. Ordin.* & dixi in cap. *Tuarum*, *n. 31. ſupra eod.*

De Privilegiis.

Cap. Ex parte il terzo.

SVMMARIVM.

1 *Qui in habitu, & tonſura, & cæteris ut laici converſantur, deprehenſi in maleficiis puniri poſſunt à iudice ſæculari.*

1 EX PARTE, il terzo, Io. Andr. & communiter Scribentes ſic ſummant hanc Decretalem: Qui in habitu & tonſura, & cæteris ut laici converſantur, deprehenſi in maleficiis ſe pro Clericis non defendunt: ſed quia per alia jura Clerici ſive in Minoribus, ſive in ſacris Ordinibus conſtituti, & in maleficiis deprehenſi ſine habitu, & tonſura, fori privilegium non perdunt, niſi ter moniti non deſiſtant, ut cap. *Contingit*, *il ſecondo*, *infra de ſent. excomm.* cum ſuis concordant propterea hoc cap. quod videtur oppoſitum innuere, multipliciter à Doctoribus intelligitur: verior tamen, & communior videtur intellectus gloſſæ penultimæ hic. Tu in propoſito vide Alexan. qui concordat cum gloſſa noſtra in *conſ. 8. Videtur ſuper primo, n. 2 lib. 1.* & quod ſcripſi in d. cap. *Contingit*, *n. 6. 12. & 25.*

De Privilegiis,

Cap. In his.

SVMMARIVM.

1 *Fratres Prædicatores, & Minores, an poſſint in clauſtro monaſterii ſui Ordinis in altari portatili Miſſam celebrare etiam invito Epiſcopo. Et quid de illius licentia, & num ſeqq. uſque in finem.*

2 *Miſſa de iure communi an, & quando poſſit celebrari extra Eccleſiam de licentia Epiſcopi.*

3 *Epiſcopus poteſt de iure concedere privilegium altaris viatici in ſua diœceſi tantùm, & ſolus Papa in univerſo Orbe.*

4 *Fratres Prædicatores, & Minores ex indulto Honorii III. uti poterant altari viatico etiam Epiſcopo non permittente.*

Privilegia ſic debent interpretari, ut non ſint inania, ſed aliquid conſerant præter ius commune, ibidem.

5 *Fratres Prædicatores, & Minores etiam ante Concilium Tridentinum uti non poterant altaris viatici privilegio poſteaquam habuerunt Eccleſias conſecratas.*

6 *Altaris viatici privilegium fuit innovatum à Sixto IV. & Alexandro VI. quoad Minores tantùm, non autem quoad Prædicatores.*

7 *Societas Ieſu Presbyteris altaris viatici privilegium à Concilio Tridentino ademptum reſtituitur à Gregorio XIII.*

8 *Fratrum Prædicatorum, & Minorum privilegium in altari viatico celebrandi fuit ſublatum à Concilio Tridentino.*

9 *Privilegia etiam in corpore iuris clauſa non deſinunt eſſe privilegia, & ideo comprehenduntur in generali privilegiorum derogatione, n. 9.*

10 *Altaris viatici privilegium Epiſcopis conceſſum cur non ademptum à Concilio.*

11 *Iuri communi non eſt opus derogare, ſed ſatis eſt, ut Princeps ſtatuat contrarium eius, quod ius commune diſponit.*

12 *Privilegiis in corpore iuris clauſis ex ſtylo Concilii Tridentini non conſuevit expreſſe derogari.*

13 *Epiſcopus poſt Concilium Tridentinum non poteſt concedere licentiam domi celebrandi, ut infirmus pro viatico communicetur.*

14 *Fratres Prædicatores, & Minores non poſſunt in clauſtris ſuorum monaſteriorum celebrare in altari portatili etiam de Epiſcopi licentia, & n. 19.*

Secus ſi altare ſit fixum in Oratorio ad divinum cultum dedicato, ibid. & n. 22.

15 *Tridentini Concilii decretum in cap.* unico, §. Neve patiantur, ſeſſ. 22, de obſerv. & evitan. in celebr. Miſſar. *expenditur, & explicatur.*

16 *Principis domus, arces, & palatia, in quibus Barones*

Iuriſdictionem exerceant, comprehenduntur in prohibitione Tridentini Concilii de Miſſa in privatis domibus non celebranda.

17 *Miſſa in privatis domibus celebrari non poteſt etiam in Oratorio ad divinum cultum dedicato, ſed celebrandi licentia petenda eſt à Sede Apoſtolica.*

18 *Oratoria publica, & privata quæ cenſeantur.*

19 *Epiſcopus non poteſt permittere, ut à Sacerdotibus ſecularibus, aut Regularibus Miſſa celebretur extra Eccleſiam, & extra Oratoria ad divinum tantùm cultum dedicata.*

20 *Altaris portatilis uſum Epiſcopus poſt Tridentinum Concilium concedere non poteſt etiam in locis publicis.*

21 *Epiſcopus poteſt concedere ex Tridentini Concilii præſcripto, ut Miſſa celebretur in Oratorio ad divinum tantùm cultum dedicato, dummodo illud non ſit in privatis domibus.*

22 *Miſſa in Oratoriis conſtructis pro uſu Carceratorum, Confraternitatum, Hoſpitalium, & Monaſteriorum celebrari poteſt prævia licentia, & approbatione Epiſcopi diœceſani, & n. 23.*

1 IN HIS. Privilegiati ubique poſſint cum altari viatico celebrare, hoc poſſunt ſine licentia Prælatorum. Hoc dicit, & ſunt duæ partes. Prima ponit exordium, & factum narrat. Secunda providet, & rationem reddit: ibi, *Cum autem.*

Nota privilegium Principis ita eſſe interpretandum, ut aliquid conferat ultra jus commune, ne alioquin ſit eluſorium, ut hic, & in l. *1. C. de theſaur. lib. 10.* cum concord. de quibus *hic* in gloſ. fin. Privilegium enim eſt privata lex, nec eſſet privata, niſi aliquid ſpecialiter indulgeret, dicit tex. in cap. *Abbate, verſ. Hic autem ſenſus, de verbor. ſignif.* De hoc infra *n. 4.*

QVÆRO. An Fratres Prædicatores, & Minores, ut hic dicitur privilegiati poſſint hodie in Clauſtro monaſterii ſui Ordinis in altari portatili Miſſam celebrare etiã invito Epiſcopo diœceſano, non obſtante decreto Concilii Trident. *in cap. un. ſeſſ. 22. de obſervan. & evit. in celebr. Miſſar.* Et quid de illius licentia, & approbatione.

2 Quamvis ex antiquorum Canonum præſcripto Sacroſanctum Miſſæ Sacrificium celebrari nõ debeat niſi Eccleſia conſecrata, cap. *1. in fin.* cap. *Sicut non alii*, cap. *Vnicuique, cum concord. de conſecr. diſtin. 1.* & pluribus confirmat Duran. *de ritib. lib. 2 cap. 2* adeout non liceat in privatis domibus celebrare etiam ex permiſſione Epiſcopi, ut in d. cap. *Sicut non alii, in fin.* & in Auth. *Vt in privatis domibus ſacra Myſteria non fiant, collat. 5.* Sed opus ſit privilegio Apoſtolico, ſecundum Archid. in cap. *fin. in ver. Ad Eccleſias, de privil. lib. 6.* Tamen ex Concilio Triburienſi relato in cap. *Concedimus, de conſecr. d. ſtin. 1.* Generaliter permittitur ut ſi Eccleſiæ conſecratæ fuerint ab infidelibus, vel malis Chriſtianis combuſtæ, in capellis non conſecratis cum tabula conſecrata Miſſæ interim celebrentur donec conſecratæ Eccleſiæ valeant reſtaurari: In itinere verò poſitis ſi Eccleſia defuerit, ſub dio, ſeu in tentoriis, ſi tabula altaris conſecrata ibi affuerit, liceat Miſſarum ſolemnia celebrare. Item ex Concilio Agathenſi, cap. *21.* Permittitur iis, qui ſunt valde remoti ab Eccleſia Parochiali, propter fatigationem familiæ ſuæ, ut audiant Miſſas in minoribus feſtivitatibus in Oratoriis ſuis; ſed in præcipuis feſtivitatibus Miſſam audiant in ſuis Parochialibus Eccleſiis: refertur in cap. *Si quis etiam, de conſecr. diſtin. 1.* Verum hos duos textus communiter DD. intelligunt non habere locum niſi de conſenſu Epiſcopi diœceſani, quod ſatis conſtat ex cap. *Miſſarum, de conſecrat. diſtinct. 1.* quod eſt ejuſdem Concilii Triburienſis: (Miſſarum, inquit, ſolemnia non ubique, ſed in locis ab Epiſcopo conſecratis, vel ubi ipſe permiſerit, celebranda eſſe cenſemus.) Idem colligitur ex ſexta Synodo cap. *31.* relata in cap. *Clericos ead. diſt.* & tradit gloſ. in d. cap. *Concedimus, in verb. Celebrari permittimus*, & in cap. *Vnicuique,*
3 *in ver. Loci, ead. diſt.* & propterea Io. Andr. in cap. *fin. de privil. lib. 6. in ver. Celebrare*, dicit poſſe unumquemque Epiſcopum in ſua diœceſi concedere hoc privilegium altaris viatici juxta tex. in d. cap. *Concedimus*, cap. *Miſſarum*, cap. *Clericos* & cap. *Si quis extra, de conſecr. diſt. 1.* & ſolum Papam in univerſo Orbe, ut *hic*, & in d. c. *fin. eodem tit. lib. 6* Ioan. Andr. ſequuntur ibi Anton. de Butr. Anch. & alii: & ita communiter teneri teſtatur Abb. *hic num. 2. verſ. Sed quare*, & Navarr. *conſ. 1. qu. 37 de Conſtit.*

4 Poſt hæc Honorius III. conceſſit Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus privilegiũ altaris viatici: ſed quia nonnulli aſſerebant illud non habere locum abſque conſenſu Epiſcopi diœceſani; idem Honor. in hac Decretali declaravit prædictos Fratres uti poſſe hoc privilegio etiam Epiſcopo non permittente: nam cùm de licentia Epiſcopi unicuique liceret in altari viatico celebrare abſque alio Papæ privilegio ex indulgentia Concilii Triburienſis, ut in d. cap. *Concedimus*, indultu Honorii nihil illis contuliſſet præter jus commune ſi neceſſaria fuiſſet Epiſcopi licentia, & privilegium fuiſſet omnino eluſorium, quod eſſe non debet, ut hic patet, & notat gloſ. *in ver. Ex indulgentia*, & Abb. *in prim.* qui ait hunc textum ad hoc quotidie à Doctoribus allegari.

Demum ſupervenit decretum Tridentini Concilii in cap. *uni. e, Neve patiantur, ſeſſ. 22. de Obſerv. & evit. in celebrat. Miſſar.* de quo inferiùs dicetur.

5 His ita conſtitutis ad primam partem dubii videtur reſpondendum fratribus Prædicatoribus, & Minoribus nequaquam licere in clauſtro ut ſupra, Miſſam celebrare, præſertim Epiſcopo contradicente. Siquidem, ut inquit Ioann. Andr. *hic num. 8* poſt Hoſtien. *num. 11 in ver. Conſecuti*; hac gratia utebantur iſti fratres in novitate ſua quando carebant propriis Eccleſiis, & habebant Oratoria ſimplicia: hodie verò & habent cœmeteria, & conſecrantur ipſorum Eccleſiæ. Vnde nec in locis ſuis egent hoc privilegio, ex quo habent alia altaria conſecrata. Sed & Ant. de Butr. *hic num. 2.* Similiter dicit Fratres Prædicatores, & Minores habuiſſe hoc privilegiũ in prima novitate quando celebrabant in propriis habitaculis; ſed hodie habere proprias Eccleſias, & conſecratas, & ideo uti non poſſe hoc privilegio, quod in ſubſidium fuit datum. Et ſequitur Abb. *num. 3.* dicens Doctores tacitè innuere hos fratres non habere amplius hoc privilegium: nam olim fuit eis conceſſum, quia non habebant ita Eccleſias conſecratas, ſicut hodie habent, ſed habebant quædã Oratoria non conſecrata. Et quamvis Abb. ſubdat quod ſi hodie etiam de facto accideret ut haberet aliqua loca non conſecrata, fratres ad illa accedẽtes uti poſſent hoc privilegio, quia ſubeſſet ratio privilegii: tamen quidquid ſit de veritate hujus limitationis, certè illa non applicatur caſui noſtro in quo agitur de Miſſa celebranda in clauſtro, in quo abſolutum eſt nullam ſubeſſe neceſſitatem celebrandi, cum ſit in promptu Eccleſia, cui adiacet. Ceſſante igitur cauſa, ob quam privilegium fuit conceſſum, ceſſat privilegium, argum. cap. *Et ſi Chriſtus ſupra de iureiur.* & cap. *Cum ceſſante, de appellation.* & ideo videmus indultum Concilii Triburienſis celebrandi cum tabula conſecrata, cum fuerit conceſſum in defectum Eccleſiarum, non habere locum in locis, ubi Eccleſiæ non deſunt, ut probat litera d. cap. *Concedimus, de conſecrat. diſt. 1.* ibi, *donec conſecratæ Eccleſiæ valeant reſtaurari*: & ibi, *ſi Eccleſia defuerit.* Videtur enim inferri injuria Eccleſiæ, & loco ſacro, cùm extra eum nulla neceſſitate cogente Miſſæ ſacrificium celebratur, ut in cap. *1.* & c. *Sicut non alii, de conſecr. diſt. 1.*

6 Neque obſtat quod ait Auguſtinus Barboſa *in ver. Doctrina intelligendum, nu aero 2* Privilegium hoc fratribus Prædicatoribus, & Minoribus conceſſum celebrandi in altari viatico poſtea fuiſſe renovatum, & ampliatum à Sixto IV. Alexandro VI. ac Gregorio XIII. ut aſſerit explicari & comprobari per fratrem Emanuelem *quæſt. reg. tom. 1. quæſt. 43. art.* Verè enim Sixtus IV. & Alexander VI hoc privilegiũ non innovarunt niſi quoad fratres Minores, ut refert Rodrig. in loc. à Barboſ. alleg. Vnde quoad fratres Prædicatores privilegiũ remanſit in eodem ſtatu, in quo erat ante illius in-
7 novationem. Gregorius autem ſimile privilegiũ conceſſit tantũ Presbyteris Societatis Ieſu. quoad alios verò tantùm abeſt, ut illud innovaverit, ut potiùs declaraverit univerſis ademptum fuiſſe à Tridentina Synodo: ait enim in litteris directis Præpoſito Generali, & Presbyteris dictæ Societatis. (Uſum altaris viatici Societati veſtræ à fel. record. Paulo Papa III. conceſſum, deinde à Concilio Tridentino univerſè ſublatum vobis eatenus reſtituimus, ut inter Miſſiones, &c.)

8 Sed quatenus adhuc vigeret ratio indulti Honorii III. ita ut fratres Prædicatores non prohiberẽtur illo uti ex hoc capite rationis ceſſantis à Doctoribus ut ſupra conſideratæ; obſtaret tamen illis Tridentini Concilii decretum *d. c. unico, ſeſſ. 22. de obſerv. & evit. in celebr. Miſſar.* quod ſuſtulit privilegia omnia celebrandi etiam quoad Presbyteros Regulares extra eccleſias, & publica Oratoria; atque ita etiam in altari portatili: ut conſtat clariſſimè ex prædictis litteris Gregorii XIII. & infra explicabitur. Et in individuo hoc privilegium fratrum Prædicatorũ, & Minorum à Concilio ſublatum fuiſſe, tenet Navarr. *in Manual. cap. 25. num. 82 in fin.* & poſt eum Suarez, *tom. 3. diſp. 81. ſect. 3. in fin.* & Henriq. *in ſum. lib. 9 cap. 27. num. 2. in gloſ. Littera S.* Quidquid contra leviſſimo ductus fundamento ſcripſerit Emanuel Rodrig. *de Regul. tom. 1. q. 43. art. 5.* & Io. Præp. *in 3. p. quæſt. 83. art. 3. num. 15.* Hoc enim decreto etiam Regulares diſertis verbis cõprehẽduntur; Ideoque Congregationi Peregrinorum Ordinis Prædicatorum olim ſupplicanti S. Congregatio cenſuit concedendam eſſe privilegii Apoſtolici confirmationem celebrandi in Oratoriis, & altaribus portatilibus in illis locis, in quibus nulla ſuppetit cõmoditas Eccleſiarum conſecratarum.

9 Nec obſtat quod privilegium hujus cap. *In his*, tamquam in corpore juris clauſum non videatur à Concilio ſublatũ, ad inſtar ſimilis privilegii altaris viatici Epiſcopis, eorumque Superioribus conceſſi in cap. *fin. de privileg. lib. 6.* quod ex ſententia S. Congregationis à Concilio ſublatum non fuit.

Id, inquam, non obſtat primò, quia ex eo quod privilegium Honorii III. fuerit inſertum in corpore juris non propterea deſivit eſſe privilegium. Ideoque gloſ. & DD. in cap. *Quod nonnullis, ſupra eod.* dicunt privilegium illud conceſſum Epiſcopis celebrandi clam tempore generalis interdicti hodie non eſſe privilegium, ſed jus commune, propter cap. *Alma mater, de ſent. excomm. lib. 6* innuentes ante promulgationem d. cap. *Alma mater*, illud fuiſſe privilegium, licet clauſum eſſet in
10 corpore juris. Ratio autem cur Concilium non abſtulerit Epiſcopis privilegium altaris viatici nõ eſt, quia in corpore juris ſit inſertum, ſed quia Epiſcopos, cæteroſque majores prælatos, qui in ſublimiori gradu Hierarchiæ Eccleſiaſticæ conſtituti reliquis omnibus ædificationi, & exemplo eſſe debent non decet ſine miſſa tranſire abſque rationabili cauſa ullam diem, ut legitur in d. cap. *fin. de privileg. lib. 6.* Eſſet enim ſcandaloſum ut Epiſcopi in ſua diœceſi, vel extra eam iter facerent abſque eo quod Miſſam celebrarent, vel audirent. Unde hoc indultum quod in præcipua honeſtate, & decẽtia Pontificalis officii in divini cultus augmentum, populique ædificationem fundatur, non ſunt cenſendi Patres Concilii voluiſſe vulnerare, cum hoc ſemper præcipuum habuerint, ut Epiſcopi in his, quæ ad religionem, & Dei cultum ſpectant cæteris præluceant, *cap. 1 ſeſſ. 24. cap. ſeſſ. 25.* & paſſim alibi. Lex enim reſpicit ſemper quid deceat ſecundum honeſtatem, cap. *Magnæ, de voto*, cap. *Erit autem lex, 4. diſt.* cap. *Cum non de-*
11 *ceat, de elect. lib. 6* cum ſuis concord. At hæc ratio minimè viget in inferioribus Sacerdotibus: imò vix eſſet ſine ſcandalo, ut quilibet ſimplex regularis dictorum Ordinum haberet uſum altaris portatilis: præſertim quia fortè in vim communicationis idem privilegium prætenderent etiam Regulares aliorũ Ordinum. Hoc igitur caſu propriè verificantur verba cap. *Sicut non alii, de conſecr. diſt. 1* quod ſatiùs ſit Miſſas non cantare, aut non audire, quàm in illis locis, ubi fieri non oportet.

Reſpondetur ſecundò hoc argumentum poſſe in contrarium retorqueri: nam quamvis privilegium inſertum in corpore juris faciat jus commune inter nominatos tantùm, ut notat. Io. Andr. poſt Hoſtien. in cap. *Ex parte, il primo, ſuper ver. Cæterùm de decim.* & tenet gloſ. *2.* in cap. *Conſtitutionem, de Regul. lib. 6* & in reg. *Quæ à iure, in fin. eodem. lib.* & in Clemen. *Dudum, in ver. De iure, de ſepultur.* tamen juri communi non eſt opus expreſſè derogare, quia conſtitutio poſterior tollit priorem contrariam, licèt de illa mentionem non faciat, cap. *1.* & ibi DD. *de Conſtit. lib. 6.* cap. *Vaſa, de Conſecr. diſt. 1.* cap. *1. ſupra de cognat. ſpiritual.* ergo ex eo quod privilegium in jure clauſum faciat jus commune, potius ſequitur ut eidem privilegio non ſit opus derogare. Et ita per hanc rationem concludit Felin. in cap. *1. num. 11. verſ. Tutius eſt tenere communem, ſupra de reſcript.*

12 Reſpondetur tertiò, Concilium Tridentinum quotieſcumque ſuſtulit privilegia, ſuſtuliſſe etiam inſerta in corpore juris: nullibi enim ex ſtylo Cõcilii in derogationibus generalibus cõſuevit fieri mentio talis inſertionis: ideoque in *cap. 2. ſeſſ. 5 &* in *cap. 15. ſeſſ. 25.* ſuſtulit privilegia Regularium inſerta in Clem. *Dudum de ſepult.* Item in *cap. 8. ſeſſ. 7.* & in *c. 9. ſeſſ. 24.* derogavit privilegiis exemptorum, de quibus in cap. *Luminoſo, 18 q. 2.* & cap. *Cum Epiſcopus, de off. Ordin. lib. 6.* Item in *cap. 5. ſeſſ. 14* quoad durationem conſervatorum ſuſtulit diſpoſitionem, cap. *fin de off. deleg. lib. 6.* Item in *cap. 8. & 10 ſeſſ. 23.* quoad Ordines, & dimiſſorias, ſuſtulit privilegia inferiorum, de quibus in cap. *Cum nullus, de tempor. ordin. lib. 6.* & in cap. *Abbates, de privilegiis, eodem lib.* Item in *cap. 18. ſeſſ. 24.* ex ſententia S. Congregationis ſuſtulit indultum ſtudentium inſertum in cap. *Cum ex eo, de electione, lib. 6.* & alibi ſæpè, & tamen inſertionis hujuſmodi in jure communi nullam mentionem fecit, & in multis aliis caſibus, quos retuli in cap. *Nonnulli, à n. 42. ſupra de reſcript.* & in ſpecie quicquid in contrarium ſcripſerit Suar. *tom 3. diſp. 81. ſect. 2, vol. 2.* & Rodriquez *de reg. tom. 3. qu. 4. art. 8.* decretum d. cap. *Vnici, ſeſſ. 22. de obſerv. & evit. in celebratione Miſſ.* abſtulit Epiſcopis facultatem concedendi etiam ex legitima cauſa uſum altaris portatilis in ſua diœceſi, quam habebant ex diſpoſitione juris communis, juxta tex. in d. cap. *Concedimus,* & cap. *Miſſarum, de conſecr. diſt. 1.* ut ſolidè probat Navarrus *conſ. 1. q. 37. de conſtitut.* Et pro-
13 pterea cùm Cardinalis Paleottus olim petiiſſet, an poſſet concedere licentiam domi celebrandi, cùm infirmus deberet pro viatico communicari: Sacra Congregatio reſpõdit non poſſe. Quinimo cum Cardinalis Legatus Portugalliæ petiiſſet ut poſſet concedere licentiam celebrandi Miſſam in domo privata decenter accommodata, cùm infirmus aliquis debet pro viatico communicari, & hoc quia in illis regionibus ſunt multa loca adeo diſperſa, & remota à Parochiis, ut non ſine maximo incommodo poſſit Euchariſtiæ Sacramentũ circumferri: Sacra Congregatio reſpondit nõ eſſe concedendum; ergo non eſt ambigendum, quin Conc. ſuſtulerit privilegium Prędicatorum, & Minorum ut cumque clauſum in corpore juris, præſertim quia in d. cap. *Vnico, §. Neve patiantur*, dum prohibet ne in privatis territoriis Miſſæ ſacrificiũ celebretur, utitur dictione illa univerſali, *quibuſcumque.* de cujus natura eſt, ut omnia includat, cap. *Solitæ. verſ. Quandocumque ligaverit, ſupra de maior. & obed.* cap. *Si tibi abſenti*, ubi Archid. *num. 4. in verb. Quicumque, de præben. lib. 6.* & comprehendere etiam ea, quæ alias in ſimplici diſpoſitione non comprehenderentur, gloſſ. in Clem. *2. §. Dignitatem, in ver. Quicumque, de vit. & honeſt. Cleric.* cum aliis allegatis per Sarnen. *in reg. de trien. qu. 2. num. 3 & 4.*

14 Quoad ſecundam partem dubii, an ſcilicet Fratres Prædicatores, & Minores poſſint in clauſtro monaſterii ſui Ordinis Miſſam celebrare ſaltem prævia licentia, & approbatione Epiſcopi diœceſani, videtur ſic diſtinguendum. Aut intendunt celebrare in altari portatili: & hodie non poſſunt etiam de Epiſcopi licentia; aut in altari fixo in aliqua capella ad divinum cultum dedicata: & poſſunt, ſi Epiſcopus locum prius viſitaverit, & ap-
15 probaverit. Vtriuſque propoſitionis veritas dilucidè apparebit, ſi expendantur verba Concilii in d. *cap. Vnico, ſeſſ. 22. de obſerv. & evit. in celebrat. Miſſ.* quæ ſic ſe habent (Neve patiantur privatis in domibus, atque omnino extra Eccleſiam, & ad divinum tantum cultum dedicata oratoria ab eiſdem Ordinariis deſignanda, & viſitanda ſanctum hoc ſacrificium à ſæcularibus aut Regularibus quibuscumque peragi.)

His verbis Concilium primò prohibet, ne Epiſcopi permittant, ut Miſſa celebretur in privatis domibus. Deinde prohibet ne id fieri permittant in locis, quæ ſunt omninò extra oratoria ad divinum tantum cultum dedicata. Tertiò præcipit ut huiuſmodi oratoria prius deſignentur, & viſitentur ab Ordinario: ex quo contextu colliguntur concluſiones infraſcriptæ.

Prima concluſio eſt. In privatis domibus nullo caſu poteſt Epiſcopus permittere, aut indulgere, vt à ſacerdotibus ſive ſæcularibus, ſive regulari-
16 bus Miſſæ ſacrificium celebretur. Et in hoc ſublata eſt facultas, quam Epiſcopi habebant ex diſpoſitione cap. *Miſſarum, de conſecrat. diſtin. 1.* ut dictum eſt ſupra *num. 8.* Vnde cùm olim dubitatum fuerit An in domo Principis poſſit Miſſa celebrari quaſi non veniat appellatione domus privatæ: & quid de arcibus & palatiis Baronum, ubi exercent juriſdictionem: S. Congregatio cenſuit cõ-
17 prehendi dicto decreto Concilii hujuſmodi loca. Quæ concluſio procedit etiamſi in privatis domibus conſtructum eſſet oratorium dedicatum ad divinum cultum: nam nihilominus non liceret Epiſcopo impertiri licentiam illic celebrandi. Ratio eſt, quia cum in ſecunda prohibitione Concilium ſtatuat ne Epiſcopi permittant, ut celebretur extra Eccleſiam, & extra oratoriam ad divinũ cultum dicata: ſupervacanea fuit prohibitio de non celebrando in privatis domibus, ſi liceret in eis celebrare in oratorio dedicato ad cultum divinum, ſatis enim fuiſſet ſimpliciter prohibere ne celebraretur in locis extra Eccleſiam, & extra oratoria vt ſupra dedicata: nam per hoc ſatis clarè fuiſſet prohibita celebratio in privatis domibus, in quibus non extarent huiuſmodi oratoria. Vt ergo verba illa aliquid operentur, dicendũ eſt Concilium nullo caſu voluiſſe vt Miſſæ ſacrificium fieret in privatis domibus, atque ita etiamſi in
18 eis eſſet oratorium ad divinum cultum dedicatũ. Quam interpretationem ſæpius ſecuta eſt S. Congregatio cenſuit enim oratoria intra domeſticos parietes, aut in privato ſolo conſtructa, aut privatis ædibus adjacentia, utcunque ſint dedicata ad divinum cultum, cenſeri tamen privata, nec poſſe Epiſcopum indulgere, ut in eis ſanctum Miſſæ ſacrificium fiat, niſi habeant oſtium, quod immediatè reſpondeat in viam publicam, & in ipſã nullus aditus, aut proſpectus ex privatis ædibus pateat. Quinimo ſæpè declaravit oratoria ædificata in agro, aut ſolo privato licet ab omnibus diſtincta, adhuc privata cenſeri ſi oſtium reſpondeat in aream privatam ut cumque omnibus patentem quamvis his caſibus aliquãdo reſcripſerit ad Epiſcopos, ut poſtquam Dominus ſoli per publicum inſtrumentum ſitui ante oratorium exiſtenti efficaciter, & cum effectu renunciaverit, declarent oratorium illud eſſe publicum, ita ut ſit in ipſorũ facultate licentiam tribuere illic celebrandi, ubi tamen

tamen illud prius viſitaverint, ac divino cultui peragendo, ac decens eſſe competerint. In oratoriis autem, quæ omnino ſunt extra ædes privatas, reſpondit celebrandi licentias etiam ex cauſa Epiſcopos concedere non poſſe, ſed petendas eſſe à Sede Apoſtolica, prout poſtea obſervatum eſt. Olim hujuſmodi licentiæ concedebantur à S. Congregatione Concilii. Hodie expediuntur per litteras in forma Brevis.

19 Secunda concluſio, quæ deſumitur ex verbis Concilii in locis, quæ ſunt omnino extra Eccleſias, & extra oratoria ad divinum tantùm cultum dedicata, Epiſcopus permittere non poteſt, ut Miſſa celebretur à presbyteris ſæcularibus, aut regularibus quibuſcumque. Patet hæc concluſio ex littera textus, & ex ea ſatis clarè infertur, ut Diœceſanus Epiſcopus minimè poſſit tribuere licentiam Fratribus Prædicatoribus, vel Minoribus celebrandi in clauſtro ſuper altari portatili: nam etſi clauſtrum non ſit domus privata; ideoque nõ cadat ſub primam prohibitionem Concilii de nõ celebrando in privatis domibus, cadit tamen ſub ſecundam de non celebrando in locis extra Eccleſiam, & extra oratoria ad divinum cultum dedicata; verè enim clauſtrum nec eſt in Eccleſia, nec altare portatile poteſt dici oratorium ad divinum cultum dedicatum; ideoque Pariſ. *conſ. 34. circa reſolutionem nu. 14 & 15. vol. 4.* reſpondit domum Confraternitatis non eſſe locum ſacrum, aut religioſum, etiamſi in ea ſit campanella, & altare portatile, & quandoque celebretur ibidem diebus feſtivis, ſed adhuc remanere privatum, & profanum allegat Feder. de Sen. *conſ. 130. Factum tale eſt*, & Abbatem in c. *Patentibus, ſupra eod.* Felin in c. *De quarta, n. 13 de præſcript.* & alios quamplures. Et olim S. Congregatio conſulta, Vtrum Epiſcopus ſi in loco à domo privata diſtincto adſit altare, non tamen oratorii formam habente poſſit licentiam celebrandi concedere; reſpondit oportere oratorii formam habere, & viſitari, & approbari ab Ordinario. Aliquando etiam fuit habitus recurſus ad S. Congregationem pro licẽtia celebrandi Miſſam in altari poſito in Eccleſia nondum conſecrata: & Congregatio conceſſit, dummodo eum petra conſecrata. Vnde ex verbis
20 Concilii apertè colligitur Epiſcopũ non habere amplius facultatem concedẽdi uſum altaris portatilis etiã in locis publicis, ſicuti olim habebat ex indulgentia Concilii Triburienſis, & Agathenſis.

Et confirmatur, quia quamvis oratoria authoritate Epiſcopi fundata aliquando veniant appellatione beneficii, ut notat Abb. in cap. *fin. in fin. de cenſib.* & ideo poſſint comprehendi ſub regula de infirmis ſecundum Sarnen. *in ead. reg. q. 23.* tamen in altaribus portatilibus regulæ Cancellariæ, & jura de beneficiis loquentia locum habere non poſſunt, ut tradit Quintil. Mandoſ. *in reg. de Annal. q. 17. n. 6. verſ. In altaribus viaticis.*

21 Tertia concluſio, quæ ex Concilio deducitur. Epiſcopus poteſt concedere licentiam ut Miſſæ ſacrificium celebretur in oratoriis publicis, ſeu ad divinum tantùm cultum dedicatis, dummodo illa non ſint in privatis domibus, quia tunc non eſſent publica, ut oſtenſum eſt ſupra in prima concluſione. Probatur hæc concluſio, quia dum Concilium prohibet ne Epiſcopi permittant ut celebretur in locis extra Eccleſiam, & extra oratoria ad divinum cultum tantùm dicata: ergo permittit ut hoc fieri poſſit in Eccleſia, & in oratoriis prædictis a contrario ſenſu, & ex reg. c. *Nonne, de præſumpt.* & l. *Cum Prætor, ff. de iud.* cum ſimil. nam prohibitum in uno caſu, in alio cenſetur permiſſũ, l. *Cum lex,* & ibi gloſ. *ff. de leg.* Præſertim verò quia Conciliũ jubet ut oratoria ipſa prius deſignentur, & viſitentur ab Ordinario: ergo clarè admittit ut idẽ Ordinarius dare poſſit licentiã in eis celebrandi: alias enim inania eſſent illa verba Ordinariis deſignanda, & viſitanda.

22 Ex hac tertia concluſione infertur, ut ſi Fratres Prædicatores, vel Minores intendant Miſſam celebrare in clauſtro non ſuper altari portatili, ſed ſuper fixo, in capella, ſeu oratorio occluſo, & interfecto, ſicuti aliqua cernuntur in clauſtris nonnullorum monaſteriorum Vrbis, hoc eis non prohibeatur de conſenſu Epiſcopi diœceſani. Ratio eſt, quia tunc oratorium illud cùm non ſit in privatis domibus, ſed in loco religioſo cum altari fixo & auctoritate Epiſcopi deſignatum, dicitur publicum cap. *Auctoritate, de privil. lib. 6.* Mandoſ. *in reg. de annal. q. 17. n. 9.* & fuſius oſtenſum eſt ſupra in principio. Vnde ſuccedit facultas Epiſcopis per Concilium attributa, aut ſaltem non adempta concedendi licentiam ut in eo Miſſæ ſacrificium celebrari valeat. Talia ſunt oratoria Societatis Sanctiſſimi Sacramenti Beati Rocchi, Battentium, & aliarum conſimilium, quæ repeᵣiuntur erectæ auctoritate Epiſcopi, de quibus loquitur Bald. *conſ. 162. Quidam Franciſcus, num. 4. vol. 5.* Bart. in l. *Sodales, n. 6. C. de colleg. illicit.* Cardin. *conſ. 11. Quædam Societas, n. 1. & ſeqq.* Item oratoria hoſpitalium, de quibus per Lap. *alleg. 41.* Calder. *conſ. 352. An Epiſcopus, alias 23. de teſtam.* Rom. *conſ. 477. in caſu propoſito, num. 13.* Paul. de Caſtr. *conſ. 167. Præſuppoſita, lib. 2*, nec non oratoria Fraticellorum, ſeu Eremitarum. Item Pœnitentium, ſeu Jeſuatorum, ſuper quibus conſuluit, Anton de Butr. *d. conſ. 19. n. 19.* Quippe in his, & aliis conſimilibus tamquam in publicis oratoriis etiam hodie celebrari poteſt prævia viſitatione, & approbatione Ordinarii. & ſuper altari lapideo in forma ſicut habent Eccleſiæ, juxta tex. in c. *Clericos*, c. *Nullus,* & cap. *Altaria, de conſecr. diſt. 1.* & declarat Rom. *d. conſ. 477. n. 13.*

23 Quem ſenſum ſimiliter ſæpiùs admiſit S. Congregatio: nam olim conſulta quæ ratio tenenda ſit Nolæ, ubi in cuſtodia tenentur delinquentes in domo officialis ad hoc ut detenti poſſint Miſſam audire ſtante decreto Concilii in d. c. *Vnico*, cenſuit ſcribendum, etſi in privatis domibus non licet celebrare Miſſas: tamen ſi erigatur ad hunc uſum, & in loco decenti oratorium ab Ordinario viſitandum, & approbandum, tunc poſſe. Item Confraternitas Valliſ Olei Palentinæ diœceſis olim tranſmiſit ſuas Conſtitutiones, in quibus illud reperitur adnotatum, quod cùm velint celebrare in quodam cœnaculo dictæ Societatis, S. Congregatio reſpondit oratorium tale debere ab Ordinario viſitari, & approbari.

Ac demum reſpondit oratoria exiſtentia in monaſteriis, vel hoſpitalibus ordinaria, vel Apoſtolica auctoritate fundatis, non comprehendi in prohibitione Concilii in dicto verſ. *Neve patiantur.*

Ex quibus omnibus ad propoſitam quæſtionem reſpondendum videtur Fratres Prædicatores, & Minores nequaquã poſſe in clauſtro monaſterii

in altari portatili Miſſas celebrare etiam de Epiſcopi conſenſu. Cæterum ſi ſuper altari fixo in oratorio ad divinum tantùm cultum dedicato celebrare voluerint, poſſe id eis permitti ab Ordinario, ubi tamen locum prius viſitaverit, ac divino cultui aptum, ac decentem eſſe compererit.

An autem altaris viatici privilegium competat S.R.E. Cardinalibus, dixi in c. *Quod nonnullis*, *à n. 5. uſque ad n. 31. ſupra eod.*

De Pœnis,

Cap. Licet.

SVMMARIVM.

1 *Prælati, qui in criminibus diſpenſare non poſſunt pœnam à jure ſtatutam nequeunt in pecuniariam commutare.*
Prælati nec pro criminoſis ſuſtinendis, nec correctionis cauſa ex cupiditate debent pecuniam exigere, ibid.
2 *Archidiaconi plures eſſe poſſunt in eadem Eccleſia.*
Et an omnes debeant eſſe Doctores, ita ut optari non poſſint à Canonicis non Doctoribus, ibid.
3 *Prælatus, qui crebrò, & facilè pœnas pecuniarias infligit eſt vehementer ſuſpectus de avaritia.*
4 *Idem ſi hujuſmodi pœnas ſibi applicet, & n. ſeq.*
5 *Pœna illa infligenda eſt, quæ magis timetur, & n. 11.*
6 *Prælatus, qui mediante pecunia ſuſtinet criminoſos, juſtitiam vendit.*
7 *Iudex eccleſiaſticus pro criminibus ad eius forum ſpectantibus poteſt punire laicum, etiam ſibi in temporalibus non ſubiectum.*
8 *Aromatarius, qui fabarum farinam miſcuit in cera candelarum, puniri poteſt à Prælato habente in loco iuriſdictionem epiſcopalem.*
9 *Iudex eccleſiaſticus in cauſis criminalibus an poſſit pœnas pecuniarias infligere.*
10 *Quid ſi pro crimine ius ſtatuat pœnam pecuniariam eſſe imponendam.*
11 *Et quid ſi ius ſtatuat certam pœnam ſpiritualem, vel corporalem, non autem pecuniariam.*
12 *Et quid ſi de pœna imponenda nihil ſit iure cautum.*
13 *Iudex, qui ſuper crimine diſpenſare non poteſt, an poſſit pœnam à iure ſtatutam in pecuniariam commutare.*
14 *Epiſcopus, vel alius iudex eccleſiaſticus in cauſis ſpiritualibus, vel mixti fori, an poſſit contra laicos ſibi in temporalibus non ſubditos pœnis pecuniariis procedere, & n. ſeq. uſque in fin.*
15 *Quid in terminis iuris communis, & n. 18.*
16 *Iudex eccleſiaſticus in criminibus ſui fori non poteſt laicos carceribus mancipare.*
Contrarium, n. 20.
17 *Iudex delegatus, vel Ordinarius an poſſit mittere in poſſeſſionem bonorum laicalium, ſuper quibus ſententiam tulit, & n. 20. in fin.*
18 *Intellectus cap.* 2. maled. *& cap.* Poſtulaſti de Iudæis.
18 *Pœna pecuniaria debetur iudici ſæculari, etiam quando punit laicum ad requiſitionem iudicis eccleſiaſtici.*
20 *Perſonam diſtringere magis eſt, quam bona.*
21 *Epiſcopus ex Concilio Tridentino an poſſit procedere contra laicos in cauſis ad eius forum pertinentibus etiam pœnis pecuniariis, & num. ſeq. uſque in finem.*
22 *Epiſcopus de iure communi prius debebat uti cenſura pro executione ſuæ ſententiæ, & in ſubſidium invocare brachium ſæculare. Contra poſt Concilium*
23 *Iudices eccleſiaſtici abſtinere debent à cenſuris, etiam contra laicos, ubi executio realis, vel perſonalis fieri poteſt.*
24 *Iudex eccleſiaſticus in cauſa reſtitutionis dotis an poſſit per ſententiam exequi in bonis laicalibus.*
25 *Ad iudicem eccleſiaſticum ſpectat tam cognitio, quam executio in cauſis civilibus, vel criminalibus, in quibus laici forum Eccleſiæ ſortiuntur.*
26 *Concilium Tridentinum in* cap. 3. ſeſſ. 25. *expenditur.*
27 *Brachij ſæcularis invocatio eſt arbitraria Epiſcopo, etiam contra laicos.*

1 LICET. Archidiaconi & alii Prælati, qui in criminalibus diſpenſare non poſſunt, ubi alia pœna à jure ſtatuitur, pecuniariam non poſſunt imponere. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. Butr. Cardin. & Anchar. vel aliter ſervandum Abb. & Marian. Socin. Non debent Prælati pro criminoſis ſuſtinendis pecuniam exigere, nec etiam correctionis cauſa ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere. Sunt duæ partes. Prima ponit Archidiaconorum actus reprehenſibiles. Secunda mandat, illos inhiberi, & compeſci, ibi, *Mandamus*.

2 Nota primò ex textu ſecundum Abb. in uno Epiſcopatu eſſe poſſe plures Archidiaconatus; & ſic eamdem dignitatem eſſe multiplicabilem in eadem diœceſi, de quo in cap. *Ex parte*, *il primo*, & cap. *Quoniam*, Abbas *de offic. deleg.* Adde inferiorem dignitatem multiplicari poſſe etiam in eadẽ Eccleſia, ſicuti ſunt plures Archidiaconi in Eccleſia Calligur. de quorum poteſtate, & juriſdictione refert ſe conſuluiſſe Marian. Socin. *hic in 1. notab.* Idem patet in Eccleſia Taraconen. cujus Capitulum aliàs dubitavit. An quod diſponitur *c. 12. ſeſſ. 24. in ver. Archidiaconi*, videlicet ut Archidiaconi ſint Doctores, Magiſtri in Theologia, vel Licentiati in jure canonico, habeat locum dumtaxat in majori Archidiacono ubi in Eccleſia ſunt tres, vel quatuor Archidiaconi, ſicuti ſunt in Eccleſia Taraconen. adeout ex conſuetudine Eccleſiæ, ſecundum quam antiquior Canonicus conſuevit optare dignitatem vacantem, poſſit, etſi Doctor non ſit, nec licentiatus, optare Archidiaconatum, ſi caſus vacationis evenerit: S. Congregatio Concilii cõſideravit, cùm Concilium indefinitè loquatur de Archidiaconis, eſſe intelligendum de omnibus. Tamen propter illa Concilii verba, ubi fieri poterit dictum fuit cùm agatur de opinione, quæ competit tantùm Canonicis antiquioribus, & non eſt ſublata à Concilio; ſi inter omnes Canonicos adſit aliquis Doctor, illi dandum eſſe Archidiaconatum vacantem, & non antiquiori: ſi autem nullus adſit Doctor, admittendum eſſe antiquiorem Canonicum, licèt non Doctorem.

3 Secundò nota ibi *de radice cupiditatis, & avaritia prodire videntur*; adverſus Prælatos qui crebrò, & facilè pœnas pecuniarias infligunt, oriri vehementem præſumptionem avaritiæ, cujus ſuſpicio

ſpicio omnis ab eccleſiaſtico ordine abeſſe debet, in Concil. Trid. cap. *1. ſeſſ. 21.* ad hoc cap. *Ex qua ſupra, de cenſ.* & quod notatur in cap. *1. de decim.*
4 Vnde Hoſt. in cap. *Vt Clericorum num. 7. in ver. Pecuniæ, de vit. & honeſt. Cleric.* (delinquentes, inquit, non ſunt in pecunia puniendi) ut *hic*, & *ſupra, de off. Ordin.* cap. *Irrefragabili, in fine*, in Auth. *Vt iud. ſine quoquo ſuffrag. §. Cognatio, verſ. Ad horum forum meritò latam, uſque ad §. ſeq.* in Authen. *de mandat. Princip. §. Oportet*, ubi dicitur quod perſonæ delinquunt, & non res, & in Authen. *Vt nullus iudex, § Quoniam verò*, ſed in talibus reprehenditur pecunia ex avaritiæ fonte levata quod ſemper præſumitur ſi imburſetur: ſecus ſi cauſa correctionis, & ex fomite charitatis hoc fiat; quod præſumam ubi judex ipſam ſibi non retinet, nec imburſat, ſed pauperibus erogat; & ſecundum hoc intellige ſupra *de off. Ordin.* cap. *Dilectus, de delict. puer.* cap. *2. & de raptor.* cap. *in Archiepiſcopatu, 32. quæſt. 5.* cap. *Si vos, 18. quæſt. ult.*
5 *§. ult.* Sic enim locum habebit quod illa pœna infligenda eſt, quæ magis timetur, ſupra ut *lit. non conteſt.* cap. *Quoniam, § fin.* & ſecundum Auguſt. ſive plectendo, ſive ignoſcendo hoc ſolum benè agitur ut vita hominum corrigatur, ut *23. quæſt. 5.* cap. *Prodeſt ſeveritas*: ita formaliter Hoſt. quem totidem verbis ſequuntur *ibi* Io. Andr. Anchar. & alii, & Marian. Socin. *hic num. 53.* facit optimus text. in cap. *Cognovimus, 16. quæſt. 6.* ubi ſecundum Archidiac. acriter reprehenduntur illi, qui prætextu correctionis gerebant curam Marſupii contra l. *2. C. de ſecund. nupt.* ibi, *Ne fiſci videamur habere rationem.*

6 Tertiò nota ibi, *pro corrigendis exceſſibus*, Prælatum qui mediante pœna pecuniaria ſuſtinet, & tolerat criminoſos, juſtitiam vendere, ut hic notat Hoſtien. *in princip. in ver. Pro corrigendis*, Ioan. Andr. *num. 1. in eod. ver.* & Marian. Socin. *num. 7. in ſecũdo notab.* quod inter graviora crimina computatur, cap. *fin. § fin. de purgat. Canon.* Vnde hos meritò appellat judices ſimoniacos Bald. in cap. *Irrefragabili, n. 3. in fin. de off. Ordin.* & ibi dixi in §. *Cæterum*, ad hoc cap. *Vt Clericorum*, ibi (Prælati verò, qui tales præſumpſerint in ſuis iniquitatibus ſuſtinere, maximè obtentu pecuniæ) *ſupra de vit. & honeſt. Clericor.*

7 Vltimò nota ex textu juncta gloſſa, Prælatum non poſſe procedere contra laicos criminoſos, niſi ſint ſubjecti in temporalibus, vel de conſuetudine hoc illis competat: nam cùm textus dicat hos Archidiaconos exegiſſe pœnas pecuniarias à Clericis, & laicis, gloſſa quærit cur dixerit de laicis, & ſolvit, quia fortè ſunt de ſua juriſdictione temporali, vel de conſuetudine hoc habent. Sed tu dic gloſſam hoc dixiſſe per modum exempli: ſed tamen etiam extra illos caſus judex eccleſiaſticus procedit contra laicos in cauſis ad illius forum pertinentibus, ut eſt caſus in cap. *1. & 2. ſupra, de*
8 *adulter.* & not. in cap. *Dilectus, de offi. Ordin.* in cap. *Ad aures, de ſimon.* & per Hoſt. *hic. num. 1. in verb. A Clericis, & laicis*, & Abb. Antiq. qui *nu. 1. in ver. Laicis* (Iſtis, inquit, poterit imponere pœnas pro criminibus eccleſiaſticis, ut uſura, ſacrilegio, & hujuſmodi) & in cap. *1. de empt. & vendit.* ubi tenet Archidiaconum habentem in loco juriſdictionem Epiſcopalem punire laicum aromatarium, qui fabarum farinam ceræ candelarum venialium immiſcebat: & ſequuntur ibi alii

Scribentes poſt Io. Andr. Roman. *ſingul. 139.* *Fatalis interrogatus*, & Felin in cap. *Irrefragabili §. Cæ-*
22 *terum, n. 5. ſupra, de offic. Ordinar.* & dicam latiſſimè infra à *14. uſque in finem.*

9 QVÆRO, An judex eccleſiaſticus poſſit in cauſis criminalibus pœnas pecuniarias infligere.

Quæſtio duas habet inſpectiones. Prima eſt an judex eccleſiaſticus his pœnis procedere poſſit contra Clericos. Secunda an poſſit ſic procedere contra laicos in cauſis ſpectantibus ad forum eccleſiaſticum.

10 Quoad primam inſpectionem Doctores quotidie in hac materia remittunt ad gloſſam hic poſitam in ver. Pœnam, quæ diſtinguit tria membra. Primum eſt, cùm jus ſtatuit pro crimine pœnam pecuniariam eſſe infligendam: & quicumque judex cognoſcit de illa cauſa, abſque dubio poteſt eam pœnam imponere: jura ſunt clara in cap. *in Archiepiſcopatu, ſupra de raptor.* in cap. *Cum devotiſſimam, 12. quæſt. 2.* & in cap. *Quoniam, 18. diſtin.*
11 & in l. *2. §. ult. ff. de iudic.* Secundum eſt cùm jus ſuper crimine ſtatuit certam pœnam ſpiritualem, vel corporalem, non autem pecuniariam; & in hoc ſecundo membro gloſſa diſtinguit: nam aut judex poteſt ſuper crimine diſpenſare, & poteſt illam in pecuniariam commutare: & in hoc caſu ſecundum gloſſam habet locum opinio Hugonis, qui dixit eam pœnam eſſe infligendam, quæ magis timetur, arg. cap. *Ex vindicta, 23. q. 4.* & cap. *Prodeſt, q. 5.* & cap. *Quoniam, ſupra, ut lite non conteſtata*. Aut judex diſpenſare non poteſt ſuper crimine; & tunc pœnam à jure ſtatutam non poteſt in pecuniariam commutare: & in hoc caſu ſecundum gloſ. loquitur hæc Decretalis quia Archidiaconi, de quibus hic ſuper crimine diſpenſare non poterant, unde non debebant pœnam pecuniariã infligere, ſed ſpiritualem, prout qualitas crimi-
12 nis exigebat, arg. c. *At ſi Clerici, ſupra de iudic.* Tertium eſt cùm de pœna imponenda nihil jure cautum reperitur, & tunc relinquitur judicis arbitrio an pecuniariam, vel aliam infligat, ut in c. *de cauſ. ſupra de offic. deleg.* In primo, & tertio mem-
13 bro conſentiunt omnes; ſed in ſecundo maxima eſt Doctorum controverſia: nam Innoc. Abb. antiq. Hoſtien. Io. Andr. & alii communiter uſque ad Abbatem Siculum ſequuti ſunt diſtinctionem gloſſæ: ſed ipſe Abbas, & poſt eum Marian. Socin. illam impugnant exiſtimantes quemlibet judicem, qui poteſt de cauſa cognoſcere, poſſe pœnam utcumque à jure ſtatutam, & determinatam in pecuniariam commutare, dummodo id faciat in ſententiæ prolatione, & cauſa cognita: & hanc opinionem dicit eſſe communem idem Marian. hic *n. 21.* ſed tu in hac materia diſtingue plenius, ut dixi latiſſimè in cap. *Irrefragabili, §. Cæterum, à n. 3. uſque in fin. ſupra de offi. Ordin.*

14 Quoad ſecundam inſpectionem de laicis quæro an Epiſcopus, vel alius judex eccleſiaſticus in cauſis criminalibus ad ejus forum pertinentibus contra laicos ſibi alias in temporalibus non ſubditos, pœnis pecuniariis procedere poſſit, præſertim ex decreto Concilii Tridentini in cap. *3. ſeſſ. 25. de reform.*

15 In hac quæſtione de jure communi maxima erat Doctorum diſſenſio: nam Epiſcopũ non poſſe hujuſmodi pœnis animadvertere in laicos ſibi aliàs in temporalibus non ſubditos pro delictis,
16 quæ ſunt de foro Eccleſiæ, ſcripſerunt Hoſt. & Io. Andr.

Andr in cap *1. de homicid. lib. 6.* à quibus non videntur diſſentire Doctores, qui tenent *iudicem* eccleſiaſticum in criminibus ſui fori non poſſe laicos carceribus mácipare, & punire: inter quos recenſentur idem Ioan. Andr *in addit. ad Speculat. l. 4. part. 1. tub. de off. Ordin.* & *de maiorit. & obed.* Oldrad. *conſ. 16.* qui licèt ſubobſcurè loquatur, rectè tamen perpenſus pro hac parte debet adduci Anchar. *in reg. Ex qua, quaſt. 11. n. 17.* Ubi quæſtione diligenter examinata, ſequitur opinionem Ioan. Andr. Rom. *ſing. 703.* Bonifac. de Vitalin poſt Zenzel. *in Clemen. 1. de off. Ord. in fin.* Alciat. in *cap. 1. num. 22. de off. Ord.* Maſſeur. *in prax. tit. de Iudic. & eorum iuriſd. num. 20.* Socin. *conſ. 119. n. 17. & ſeq. lib. 4.* Auguſt. de Arimin. *in addit ad Angel. in tract. de malef. ſuper verb. Fama publica, numero 88.* Boer. qui teſtatur variis Parlaméti Pariſienſis Areſtis ita eſſe declaratum, *quaſt. 227. num. 11.* Capella Tholoſan. *qu. 372.* incip. *Item fuit quaſi non* Clar. *in § fin. qu. 37. verſ. Veneus ſcio.* Franc. Marc. *quaſt. 449. num. 1. & 2.* Ioannes Lupus *in repetit. cap. Per veſtras, in 2. notab. §. Sed eſt pulchra dubitatio, numero 17. de donat. inter vir. & uxor.* ubi prolixa diſputatione pro hac parte, & ipſe cócludit.
17 His addi poſſunt alii authores, qui exiſtimarunt Delegatum Papæ non poſſe mittere in poſſeſſioné bonorum laicalium, ſuper quibus ſententiam tulit; ſed executionem hujuſmodi obtinendam eſſe à judice ſæculari: atq; omnes alii, qui ſcripſerunt in cauſis inter laicos ad forum eccleſiaſticum ſpectantibus, Epiſcopum, tametſi ferre poſſit ſententiam, non poſſe tamen mittere in poſſeſſionem bonorum laicalium: nam hæ quoque opiniones iiſdé nituntur rationibus, quibus nititur hoc caſu negativa opinio, ut Epiſcopus aliis pœnis, quam cenſuris aſtringere, vel cohibere non poſſit laicos delinquentes. Plurimi autem & graves ſunt qui prædictas duas opiniones ſequũtur, videlicet Innoc in cap. *Significaſti, prope fin. de off. Delegat.* Hoſtien *ibidem*, & Bald Cardin. *in Clem. 1. q. 19. de off. Deleg.* Rebuff *in Comment. ad concordat. Franc. ſuper rubr. De regia, ad Prælat nominat. ſacien. ſuper verb. Manibus noſtris.* Quapropter ex his authoritatibus ſimul junctis evidenter conſtare videtur negativam opinionem eſſe communem, cùm de ea teſtes habeamus tam antiquos Doctores, quàm etiam recentiores, & tam eos qui illam ſequuntur, quàm illos, qui diſcrepant ab ea, videlicet Io. Andr. *in d. rubr.* Bald. in d. cap. *Significaſti,* Clar *d. q. 37.* Io. Lup. *in loco ſupracitato* Michael Graſ. *lib. 2. com. opin. 140. 8. num. 4.* Iacob Beret. qui contrariæ opinionis fundamenta copioſe refellit, *conſ. 5. per tot.*
18 Non deſunt tamen graves Doctores, qui contrariam ſententiam amplectuntur, videlicet Abb. *hic num. 8.* ubi reprobata opinione Io. Andr. tenet Epiſcopum poſſe imponere pœnam pecuniariam laico temporaliter ſibi non ſubjecto, quia, inquit, ex quo eſt caſus, in quo etiam judex eccleſiaſticus vendicat ſibi juriſdictionem in laicos, non apparet ratio quare in caſibus prædictis non poſſit imponere pœnam pecuniariam: & pro hac opinione inducit textum in c. *Statuimus, 16. q. 1.* & in cap. *Quiſquis, 17. qu. 4.* Licèt pro faciliori expeditione judex eccleſiaſticus poſſit hoc committere judici ſæculari: & ita ſecundum eum procedunt jura in cap. *2. de maled* & in c. *Poſtulaſti, de Iudæ:* quæ pro contraria ſententia allegat Io Andr. & ſequitur totidem verbis Marian Socin *hic in fine,* & Felin. in cap. *Irrefragabili §. Cæterum, num. 5. ſu-*
19 *pra de off. Ordin.* Nec diſſentit Io. de Anan. in d. cap. *2. col. 8. de maledic.* relatus à Felin. *ubi ſupra* dum tenet, pœnam pecuniariam deberi iudici ſæculari, etiam quando ipſe punit laicum ad requiſitionem eccleſiaſtici; ſecus ſi ipſe judex eccleſia-
20 ſticus puniat. Quibus adſcribi poſſunt etiam illi, qui cenſent judicem eccleſiaſticum in cauſis eccleſiaſticis poſſe contra laicos procedere etiam ad capturam, & corporalem punitionem Hi enim procul dubio ſentiunt poſſe procedere etiam ad pœnam pecuniariam, quia ſecundum Io. Andr, & DD in cap. *Unico, ſupra, de oblig. ad ratiocin.* magis eſt perſonam diſtringere, quam bona. Inter hos autem in primis numerantur gloſſa unica in cap. *Contra idolorum, 26. q.* Oldrad. *conſ. 86.* Gemin. & Franc. in cap. *Cum Epiſcopus, de offic. Ordin. lib. 6.* Io. de Anan. in cap *Qualiter & quando, il ſecundo. §. Ad corrigendas, num. 20. de accuſat.* Follet. *in praxi crim. canon par. 2. iudiciali ſuper ver. Aut inquiſitione formata, numero. 37.* & alii plures quos retuli in cap. *Pervenit, num. 22. ſupra de adulter.* ubi etiam à *num. 10.* de harum opinionum veritate latè diſſerui, & *num. 28* ubi egi de opinione Innocentii ſuperiùs relata *n. 2.*
21 Cum igitur utraque opinio graves habeat authores, & pluribus etiam rationibus nitatur, quæ recenſentur à Doctoribus in locis ſuperiùs citatis, valdè eſſet difficile tantæ concertationi ex jure communi finem ponere. Cæterum inſpecto jure noviſſimo Tridentini Concilii *d. cap. 3. ſeſſ. 25* ad quod principaliter reſtrictum eſt dubium, hæc quæſtio videtur ferè indubitabilis; & quod Patres Concilii ſecuti videntur opinionem affirmativá
22 tanquam veriorem. Quod, ut magis appareat perpendendum eſt ſacrum Cócilium longè diverſam habuiſſe rationem, quàm eam, quæ à ſacris Canonibus, & Doctoribus ante ipſum Concilium conſiderabatur.

Nam ipſi eo ſpectabant, ut Epiſcopus pro executione ſuæ ſententiæ, & pro ſua juriſdictione uteretur cenſura eccleſiaſtica, cap. *Dilecto, de ſenten. excom. in 6.* & cenſura non proficiente, in defectũ, & ſubſidium brachium ſæculare imploraret; juxta hoc in cap. *1. de off. Ordin.* & animadverterunt plerique ex DD. ſupra citatis, & in ſpecie Franc. Marc *d. deciſ. 449. num. 2. & 3.* At ſacrum Concilium, ne contingeret cenſuras frequenter fulminatas magis contemni, quàm formidari, ordine converſo, ubi priùs oportebat uti cenſuris, & in ſubſidium alia adhibere remedia, voluit priùs experienda eſſe alia remedia, & in ſubſidium deve-
23 niendum ad cenſuras. Ac propterea five approbando opinionem eorum, qui exiſtimarunt Epiſcopum poſſe has pœnas adhibere etiam quoad laicos, ſive novum jus ſtatuendo, mandavit judicibus eccleſiaſticis, ut in cauſis judicialibus quandocũque executio realis, vel perſonalis propria auctoritate fieri poterit, abſtineant à cenſuris: ſed liceat eis in cauſis civilibus ad forum eccleſiaſticum quomodolibet pertinentibus contra quoſcũque etiam laicos per mulctas pecuniarias, ſeu pignorum captionem, & perſonarum diſtrictionem per ſuos proprios, vel alienos executores faciendá aliaque juris remedia procedere; & ſi executio realis, vel perſonalis hac ratione fieri non poterit, eos demum excõmunicatione propter alias pœ-

pœnas ferire. Idem poſtea conſtituit ipſum Concilium in cauſis criminalibus, ex quo Concilii textu ad dubii noſtri deciſionem plura notanda ſunt.

24 Primum eſt, Concilium apertè vel improbare, vel corrigere opinionem Hoſtien Io. Andr. Bald. & aliorum, quæ habetur in d. cap. *Significaſti, de offic. deleg.* tenentium in cauſa reſtitutionis dotis, quæ pertinet ad forum Eccleſiæ non poſſe judicem eccleſiaſticum, qui ſententiam tollit, eam exequi in bonis laicalibus, ſed debere requirere brachium ſæculare: nam Concilium, quod proculdubio etiam hanc cauſam complectitur in illis verbis, *in cauſis ad forum eccleſiaſticum quomodolibet pertinentibus*, apertè tribuit Epiſcopo poteſtatem procedendi ad executionem tam realem, quàm perſonalem per ſuos, vel alienos executores.

25 Ideoque cùm aliàs dubitatum fuerit, an Epiſcopi ſuas ſententias in quibuſcumque cauſis criminalibus, & civilibus, quarum cognitio ad eoſdé noſcitur pertinere, exequi poſſint: an verò ad illos tantùm ſpectet cognoſcere, & judicare de cauſis illis: executio verò pertineat circa clericos, ad miniſtros eccleſiaſticos; circa laicos verò ad ſæculares. Sacra Congregatio cenſuit in cauſis quibuſcumq; tam civilibus, quam criminalib⁹, in quibus laici forum Eccleſiæ ſortiuntur, non ſolùm cognitionem, verum etiam executionem ad judicem eccleſiaſticum pertinere.

Quamobrem correcta illa opinione, quæ eaſdé habebat rationes, quas habet hæc, de qua agimus, & quæ à DD. promiſcuè pertractatur adeò ut Authores illias opinionis etiam in loco dubio allegentur tamquam unus, & idem ſit articulus; conſequens eſt, ut etiam in caſu noſtro Concilium voluerit licere Epiſcopo pœnas pecuniarias, atq; alias laici infligere in delictis ad ſuum forum pertinentibus.

Secundò hoc idem confirmat ratio Concilii: cum enim velit cenſuris parcè utendum, & in ſubſidium ad eas deveniendum, neceſſe erat Epiſcopis auctoritatem tribuere alia adhibendi remedia: alioquin implicaret contradictionem, ut cenſuris contra laicos uteretur in ſubſidiũ, utiq; aliis pœnis eos coercere non poſſet quia tunc cũ ſolæ cenſuræ ſuppeterent Epiſcopo; fruſtra juberetur eas ad extremum reſervare.
26 Tertiò, quia huic interpretationi congruunt alia verba Concilii, quaſi cum myſterio poſita ad hanc difficultatem tollendam: nam quoad eccleſiaſticos non erat dubium quin poſſet Epiſcopus aliis pœnis procedere, quàm cenſuris: & ideò Cõcilium difficultati occurrens exprimit laicos cum illa dictione etiam implicativa, quia in laicis erat opinionum diverſitas. Præterea Concilium
27 addidit ea verba, *per ſuos proprios, aut alienos executores*; ut inſinuaret invocationem brachii ſæcularis non eſſe hoc caſu neceſſariam, niſi Epiſcopus ad eam confugere vellet: & poſt alias pœnas adjicit verba illa, *anathematis mucrone*, ut nulli dubium eſſe poſſet, ad ſolum anathema reſtrictam eſſe in laicos Epiſcopi poteſtatem. Quæ omnia etſi dicta ſint quoad caſus civiles, repetita tamen cenſentur etiam quoad criminales, ex illis verbis: *ubi executio realis, vel perſonalis*, ut ſupra.

Hæc omnia maximè confirmantur ex actis ipſius Concilii, quæ in arce S. Angeli aſſervantur: ibi enim habetur, decretum d. cap. 3. conditum fuiſſe inſtantibus præcipuè Regis Catholici Oratoribus, qui Regis nomine conquerebantur Epiſcopos faciles eſſe ad cenſuras laicis infligendas, poſtulabantque ut aliis pœnis Epiſcopi antea experirentur num juſtitiæ ſatisfacere poſſent, nec niſi in ſubſidium cenſuras fulminarent. Quamobrem ſi Concilium hanc viam pœnarum temporalium Epiſcopis non aperuiſſet, nec cenſuras ad extremum reſervaſſet, nec juſtæ Regis petitioni ſatisfeciſſet. Et in hanc ſententiam ſæpius S. Congregatio Concilii, Epiſcopis Regni Luſitaniæ quærentibus reſpondit; adeout quamvis res tunc examinata non fuerit, pro clara tamen habita ſit ab omnibus; & nunc minimè ab ea ſit recedendum.

De Pœnis

Cap. Presbyteri:

SUMMARIUM.

1 *Pœna presbyteri interfecti pars applicatur Eccleſiæ, cui præfuit, alia pars pro eius anima diſtribuitur.*
2 *Prælatus agere poteſt pro iniuria ſuo Clerico illata.*
3 *Pœna pecuniaria non eſt vindicta.*
4 *Pœnas pecuniarias an Epiſcopus poſſit ſibi applicare, & n. ſeq. uſque ad n. 24.*
5 *Epiſcopus dicitur habere fiſcum.*
Contrarium. Declaratur, n. 16. & 27.
6 *Bona Clerici damnati devolvenda ſunt in fiſcum Eccleſiæ.*
7 *Confiſcatio ex delicto Clerici fit Cameræ Epiſcopali, ubicumque ex delicto laici veniunt confiſcanda bona ipſius laici.*
8 *Bona Clerici decedentis ſine hærede ex teſtamento, vel ab inteſtato devolvuntur ad Curiam eccleſiaſticam, non autem ad Curiam Principis ſæcularis.*
9 *Pœna pecuniaria, quam iudex eccleſiaſticus imponit per ſententiam arbitrio ſuo, converti debet in utilitatem Eccleſiæ, vel in uſum pauperum.*
10 *Mulctas pecuniarias non poteſt iudex eccleſiaſticus ſibi applicare.*
11 *Statuti conditor non poteſt ſibi applicare pœnam pecuniariam à ſtatuto limitatam.*
12 *Epiſcopus ſi aliunde habeat unde vivat, non poteſt in ſuos uſus convertere pœnas pecuniarias à iure, vel ſtatuto præfinitas, & n. 21.*
13 *Intellectus huius cap.*
14 *Pœnæ quæ pro facinoribus iam commiſſis infliguntur, non ærario Principis, ſed publicis operibus ſunt deputandæ.*
15 *Fiſci ratio non eſt habenda ubi de morum correctione agitur.*
16 *Epiſcopus nihil poteſt confiſcare ſuæ Cameræ.*
17 *Pœna pecuniaria, quæ imponitur pro damnis alteri illatis, cui ſit applicanda, & n. 29.*
18 *Epiſcopus ſi evidenter egeat, an poſſit ſibi applicare pœnas pecuniarias à iure, vel ſtatuto limitatas, & num. 21.*
19 *Eleemoſynam obſtrictus facere nomine alterius poteſt eam ſibi conferre, ſi in evidenti neceſſitate ſit conſtitutus.*

Pœna

20 *Pœna Clericorum non reſidentium, & concubinariorum indiſtinctè piis locis, vel pauperibus ſunt eroganda.*

21 *Epiſcopus quas pœnas pecuniarias poſſit ſibi applicare ex ſententia S. Congregationis Concilii, & num. ſeqq.*

22 *Paupertas Epiſcoporum in materia applicationis pœnarum qualiter ſit æſtimanda.*

23 *Pœna pecuniaria pauperibus magis egentibus ſunt conferenda.*

24 *Pœnæ pecuniariæ an poſſint pro aliqua parte applicari ab Epiſcopo procuratori fiſcali.*
Et an executoribus, & miniſtris Curiæ, num. 30. & 35.
Et an pro expenſis tribunalis, num. 37.
Et an in reparationem palatii Epiſcopalis, aut domus Vicarii, num. 38.

25 *Procuratori fiſcali, ſi ita ſe habeat conſuetudo, aſſignari poteſt ex qualibet condemnatione decima pars ejus quantitatis, in qua reus cum Camera ſe compoſuerit.*

26 *Pœnæ pecuniariæ locis piis ſunt integra applicandæ.*

27 *Eccleſia habet fiſcum, non tamen ad explendam Epiſcoporum avaritiam.*

28 *Pœna pecuniaria quibus uſibus erogari debeant ex Conciliis provincialibus Ravennaten. & Mediolanen. & n. 34.*

29 *Pœnæ pecuniariæ nulla ex parte applicari poſſunt iudici ab Epiſcopo deputato ſuper damnis datis Eccleſiæ.*

30 *Miniſtri Curiæ Epiſcopalis non obſtante conſuetudine, & Eccleſiæ paupertate nihil percipere debent ex pœnis pecuniariis, & n. 35.*

31 *Pœnæ pecuniariæ non poſſunt ab Epiſcopo applicari fabricæ, vel Sacriſtiæ Eccleſiæ, ſi id directè cedat in alicujus utilitatem.*

32 *Pœnæ ſive ex Conſtitutionibus ſynodalibus, ſive ex præcepto Ordinarii proveniant, ſive ex ſtipulatione præcoria piis locis tantùm ſunt applicandæ.*

33 *Depoſitarium pœnarum ex Capitulo conſtitui debet, qui Epiſcopo præſente, Capitulo rationem adminiſtrationis reddat.*

34 *Pœnæ non obſervantium dies feſtos pro tertia parte applicari debent accuſatori.*

35 *Executoribus pro quarta.*

36 *Vicario Epiſcopali nulla portio ex pœnis pecuniariis aſſignari poteſt.*

37 *Expenſæ tribunalis ad Epiſcopum pertinent.*

39 *Pœnæ quanam indiſtinctè etiam in caſu egeſtatis Epiſcopi locis piis ſint applicandæ.*

1 PRESBYTERI. Legitur dupliciter. Primò exponendo litteram ibi, *ejus*, *id eſt preſbyteri interfecti*. Et ſecundum hanc lecturam, quæ cõmuniter tenetur, hoc dicit: Interficiens presbyterum puniendus eſt, & pœnæ pars Eccleſiæ, cui præfuit, alia pars pro ejus anima diſtribuitur. Secundò legitur exponendo verbum, *ejus*, id eſt Epiſcopi: & juxta hanc lecturam Decretalis hoc intendit. Medietatem pœnæ presbyteri interfecti, Eccleſiæ, cui præfuit, applicabit Epiſcopus; aliam verò medietatem in ſuas neceſſitates diſtribuet. Et huic ſecundæ lecturæ videtur congruere ratio, quæ ponitur in fine textus, videlicet, &c. Quæ ratio inſinuat Epiſcopum aliquid commodi ſentire ex hac diſtributione, ac proinde non eſſe nudum executorem, ad l. *Si ſuſpitio*, ubi gloſ. & Odofred. *ff. de donat. inter vir. & uxor.* notant Bart. Florian, & Alber. in l. *Si quis Titio, de leg. 2.* Roman. *conſ. 228. n. 3.* & dixi plenius in cap. *Ina nobis, à n. 21. ſupra de teſtam.*

Nota primò ſecundum primam lecturam Epiſcopum non poſſe pœnam pecuniariam ſibi applicare, ſed debere illam diſtribuere in pios uſus, ut infra in prima, & ſecunda quæſtione.

Secundò nota juxta ultimam lecturam Epiſcopum, ſi verè indigeat, poſſe pœnas pecuniarias in ſuas neceſſitates erogare: quod tamen intellige
2 ut dicam infra *n. 21.*

Tertiò nota Prælatum agere poſſe pro injuria ſuo Clerico illata, ut *hic*, & in c. *In primis, in princ. 2. qu. 1.* & in cap. *Ex parte, ſupra de reſcr.* infertur enim injuria nedum perſonæ ipſius Clerici, ſed etiam Eccleſiæ univerſali, & in cap. *Cum deſideres, infra de ſenten. excomm.* & cap. *Parochianos, eodem tit.* & *hic* notant *gloſſ. 2* Innoc. Abb. Antiq. & Hoſtien. omnes in princ. Ioan. Andr. *nu. 1. in ver. Pertinet*, Butr. *n. 2.* Anchar. & Abb. Siculus am-
3 bo *in primo notab.*

Vltimò nota pro crimine ad pœnam pecuniariam civiliter agi, quia pœna pecuniaria non eſt vindicta, ut inquit Innoc. *hic in ver. Solvatur*, cujus dictum notabile reputat Io. Andr. *n. 1. in eodem ver.*
4 & ſequitur Butr. *n. 2.*

QVÆRO generaliter An Epiſcopus poſſit pœ-
5 nas pecuniarias ſibi applicare.

Difficultas inde emergit, quia Epiſcopus dicitur habere fiſcum, ut colligitur ex gloſ. in cap.
6 *Quia diverſitatem, in ver. Præter, ſupra de conceſſ. præb.* quæ dicit bona Clerici damnati devolvenda eſſe in fiſcum Eccleſiæ: quam gloſ. aſſerit eſſe ſingula-
7 rem ibi Ant. de Butr. *in fine*, & Imol. *col. 5. nu. 12. verſ. Et nota bene*, dicentes, ubicumque ex delicto laici veniunt, confiſcanda bona ipſius laici, tunc ex delicto Clerici fieri cõfiſcationem Cameræ diœceſani, non autem Cameræ fiſcali laicorum: & quamvis illam gloſſam quidam intelligant de fiſco Papæ, tamen Butr. Imol. & Abb. intelligunt eam de fiſco Epiſcopi: & illam approbant etiam Abb. Ioan. de Anan. & Marian. Socin. in cap. *Excommunicamus, il primo, de hæret.* idem poſt alios firmat Cardin. in Clem. *Nolentes, §. 1. in 3. quæſt. de hæret.* ubi latè deducit Epiſcopum habere fiſcum, Nicolaus de Vbald. *in tract. de ſucceſſ. ab inteſt. in fine primi tract. ſucceſſ. Clericor. ſæcular.* & Alber. de Roſ. *in Dictionar. in ver. Fiſcus*, & eſt communis opinio teſte Covarr. *variar. reſol. lib. 2. cap. 9. nu. 11.* Iulio Claro *in pract. criminal. in §. fin. q. 80. num. 5. verſ. In hac autem materia*, & Peregrino, *de iure fiſci lib. 1. tit. 2. n. 165. verſ. Sed contra pro Epiſcopo*: quam etiam dicit veriorem Felin. in cap. *Irrefragabili, §. Cæterum, nu. 11. verſ. Sed nihilominus iſta ſecunda opinio, ſupra de off. Ordinar.* maximè propter authoritatem Rotæ, quæ *deciſ. 4. de teſtam. in antiq.* incip. *Mortuo Titio*, decidit Eccleſiam habere fiſcum per cap. *Quiſquis*, & cap. *Si quis deinceps, 17. q. 4.* & per textum *hic*, & per gloſ. præalleg. in d. cap. *Quia diverſitatem*: & propterea bo-
8 na Clerici decedentis ſine hærede ex teſtamento, vel ab inteſtato devolvi ad Curiam eccleſiaſticã, non autem ad Curiam Principis ſæcularis. Addo Rotam apud Achil. de Graſſ. *deciſ. 2. in tit. de off. Ordin.* ſed quidquid ſit de jure, hodie de conſuetudine generali Epiſcopus habet fiſcum, ut teſtatur

tur Jo. Franciſcus Pavinus Rotæ in conſilio edito in cauſa Beati Simonis impreſſo poſt conſilia Oldradi *in 53. col. verſ. Circa quartum*, & Felin. poſt eum in d. cap. *Irrefragabilis, §. Cæterum, nu. 11. ad fin. verſ. Concludendo utar verbis Franciſci Pavini de offic. Ordinar.* Jo. Bernard. Diaz. *in pract. criminal. cap. 134. aliàs 134.* & latius *cap. 124. aliàs 142.* & Covarr. *loco citato.*

Sed in oppoſitum eſt littera hujus textus ſecundum communem intellectum, de quo ſupra *in princ. & in primo notab.*

9 Pro ſolutione diſtingue, Aut pœna pecuniaria imponitur per ſententiam, eo quod cum non ſit limitata à jure, infligitur arbitrio judicantis, ut in cap. *De cauſis, de offic. deleg.* cum concordan. de quibus per Henr. Boich. in cap. *In Archiepiſcopatu col. 2. circa med. ſupra de raptor.* Aut reperitur impoſita, & limitata à jure, vel ſtatuto.

Primò caſu concludendum eſt Epiſcopum, vel alium judicem eccleſiaſticum nõ debere ſuis uſibus applicare pœnam pecuniariam, quam infligit per ſententiam arbitrio ſuo, ſed debere illam cõvertere in utilitatem Eccleſiæ, vel uſum pauperũ, ut concludit Hoſtien. in cap. *Irrefragabili, num. 21. verſ. Caveat tamen, de offic. Ordin.* & poſt eum Jo. Andr. Bald. & alii, quos citat ibi Felin. *in §. Cæterum, n. 9. verſ. Tertia concluſio.* Quod præcipuam habet rationem, licèt DD eam non adducant, videlicet ne propter quæſtum, & avaritiam arbitria in pœnis pecuniariis infligẽdis ſint immoderata, & exceſſiva, arg. cap. *Quatuor modis, in ver. Cupiditate*, & cap. *Pauper, 11. q. 3.* & cap. *Avaritiæ, de election. lib. 6.* Et propterea à pœna arbitraria datur appellatio, licèt ſecus ſit à pœna expreſſa in jure, l. *antepenult. ff. de verbor. ſignificat.* & tenet gloſ. in cap. *Super his, in ver. Arbitrium, de accuſat.*

10 Quo fit ut judex eccleſiaſticus non poſſit ſibi applicare mulctas pecuniarias, quæ infligũtur ad arcendam contumaciam; tum quia cùm non ſint limitatæ à jure, imponuntur arbitrio judicantis, d. l. *antepenult.* ibi (quia certæ pœnæ ſingulorum peccatorum ſunt mulctæ contra, quia ejus judicis poteſtas eſt quantam dicat) & notat Abb. in cap. *prox. n. 4. infra eod.* & conſequenter eodem jure, cenſeri debent, quo aliæ pœnæ arbitrariæ, quas Epiſcopus non debet propriis uſibus deputare ut ſuperius dictum eſt. Tum quia Concilium Tridentinum in *cap. 3. ſeſſ. 25.* ejuſmodi mulctas locis piis applicari jubet ibi (Per mulctas pecuniarias, quæ locis piis ibi exiſtentibus eo ipſo quod exactæ fuerint, aſſignentur) licèt ſecus eſſet de jure civili, ut l. *penult. C. de modo mulct.* & notat. Jo. Andr. poſt Hoſtien. in d. cap. *Irrefragabili, n. 18. in ver. Pecunia, de offic. Ordin.*

11 Inde etiam fit, ut quamvis pœna pecuniaria reperiatur à ſtatuto limitata; tamen ſtatuti conditor non poſſit illam ſibi appropriare, ſeu imburſare, quia pœna eſt arbitraria reſpectu ipſius, qui potuit ſtatutum condere, vel non condere; & ita in eo viget ratio quæſtus, & immoderati arbitrii ſuperius conſiderata. & hujus ſententiæ videtur eſſe Felin. in præcit. § *Cæterum, n. 9. verſ. Etſi iſta eſt vera ratio.*

12 Secundo autem caſu, id eſt cùm pœna pecuniaria reperitur à jure, vel ſtatuto impoſita, & limitata, iterum ſubdiſtingue: nã aut Epiſcopus aliunde habet unde vivere poſſit, aut non; ſi habet, dicendum eſt eum non poſſe ſibi hanc pœnam retinere, ſed debere illã diſtribuere in pios uſus. Quæ
13 concluſio apertè probatur hic, nam in caſu hujus Decretalis compoſitio, id eſt pœna presbyteri interfecti erat à lege taxata, ſeu determinata, quia ſecundum legem Longobardam erat ſexcentorum ſolidorum; & eſt canonizata in cap. *Qui Subdiaconum, 17 qu. 4.* ſecundum Hoſtien. *hic in princip. in ver. Compoſitio*, & tamen illius medietatem tenetur Epiſcopus applicare Eccleſiæ, cui præfuit presbyter interfectus, & aliam medietatem in eleemoſynam diſtribuere pro anima ipſius presbyteri, ſecundum communem intellectum, de quo ſupra in princip.

14 Idem probatur in l. *penult. C. de modo mulct.* ubi patet pœnas, quæ pro facinoribus jam commiſſis infliguntur, non ærario Principis, ſed publicis operibus eſſe deputãdas, ſicuti eſt refectio viarũ, pontium, & his ſimilia: non enim habenda eſt ra-
15 cio fiſci ubi de morum correctione agitur, l. *1. C. de ſecundis nupt.* & poſt Goffred. notat *hic* Joann. Andr. *n. 2. in gloſ. 2* ibi, *illud*, & Anchar. *in 3 not.* Quod multo magis vendicat ſibi locum in Epiſcopo, qui etiã reditus propriæ menſæ tenetur in utilitatem Eccleſiæ convertere, & egentibus diſpenſare, cap. *fin. 16. qu. 1* cap. *Præcipimus*, & c. *ſeq. 12. q. 1.* notatur in cap. *Ratio, ſupra de præben.* & conſiderat *hic* Hoſt. *nu. 2. & 3.* & Henr. Boich. *prope fin. verſ. & in hoc concordat Hoſtienſis.*

16 Et confirmatur, quia non deſunt graves auctores, qui tenent Epiſcopum propriè non habere fiſcum, cujus ſentẽtiæ in ſpecie fuit Oldrad *conſ. 17.* incipien. *Thema tale, per totum*, & præſertim *nu. 10.* ubi dicit, Epiſcopos non poſſe confiſcare, quia territorium non habent; confiſcatio autem non poteſt fieri niſi ab habente merum imperium ratione territorii, cùm ſit juriſdictionis, & juriſdictio cohæreat territorio. Item Bald. *in rubr. C. de privil. fiſci in fine*, ubi firmat Epiſcopum nihil poſſe confiſcare ſuæ Cameræ, & idem Bald. in Auth. *Bona damnatorum, C. de bon. damnat.* ubi ait pœnam pecuniariam eſſe ab Epiſcopo applicandam fiſco Romanæ Eccleſiæ, non autem Cameræ ſuæ, quia eſſet judex in cauſa propria, Abb. in cap. *Tua n. 6. verſ. Non obſtat, infra eod.* ubi dicit oppoſitum jure canonico non probari, & ejuſdem ſententiæ videtur eſſe Alber. *in Dictionar. in verſ. Fiſcus*; & quamvis contraria opinio ſit communis, & fortè verior, & à conſuetudine approbata, ut dixi *ſupra n. 7. & 8.* tamen intelligi, ac temperari debet ſecundum ea, quæ dicam infra *n. 27.*

Concluſio igitur cum Henrich. Boich. *col. 1. medium, verſ. Si quæris utrum Epiſcopus*, has pœnas teneri Epiſcopum convertere in utilitatem Eccleſiæ, vel pauperibus erogare, ſi ſuperſint ſuæ debitæ ſuſtentationi, ut *hic*, & in cap. *Dicat aliquis, 23. q. 5.* cap. *Ius militare, 1. diſtinct.* & cap. *1. 16. qu. 7.* conferendo tamen magis egenti, cap. *Non*
17 *ſatis, 86. diſt.* Niſi ſit pœna, quæ imponitur pro damnis alteri illatis, quia hæc non applicatur judici, neque pauperibus: ſed damnum paſſo, ut videtur textus hic, quem ad hoc inducit Archid. in cap. *Si vos, propè fin. 23. qu. 5* ad idem textus in cap. *Si Canonici, §. Si autem, de offic. Ordin. in 6.* & tenet Hoſt. *in ſumma eod. tit. §. Quod pertinet, verſ. Generaliter*, & Felin. in d. cap. *Irrefragabili, §. Cæterum, nu. 10.* Sed tu in hoc articulo latius diſtingue, ut *hic* per Henric. Boich. *in princ.* & Petr. de Anchar. *nu. 4.* & vide infra *nu. 29.* ſubdit tamen

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
ALERE FLAMMAM VERITATIS
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Henr contrarium hodie facere multos Prælatos, in quibus verificatum eſt illud *Math.* 23. in princ. cap. *Secundum*, 19. *diſt.* §. *ult.* 3. *q.* 7. *Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi; Omnia ergo quæcumque dixerint vobis facite; ſecundum verò opera eorum nolite facere, dicunt enim, & non faciunt.* Idem notat Jo. Andr. poſt Hoſtien. in d. cap. *Irrefragabili*, *num.* 18. *in verb. Pecunia, de offic. Ordin.*

18 Sin autem Epiſcopus aliundè non habeat unde vivere poſſit, & ſic evidenter egeat; tunc tenendum eſt eum poſſe has pœnas pecuniarias à jure, vel ſtatuto limitatas ſuis neceſſitatib⁹ applicare. Et ita intellige textum in cap. *Dilectus*, *ſupra de offic. Ordin.* & quod notat Archid. in d. cap. *Si vos, in gloſ. antepen. in fine*, 23. *q.* 5. & in cap. *Venerabilibus*, §. *Denique*, *de ſenten. excommunic. lib.* 6. Et hoc intendunt Hoſtien *hic*, Joan. Andr. Henric. Boich. & Butr. omnes *in fine*, dum concludunt Epiſcopum habere diſpenſationē pœnæ pecuniariæ, de qua in textu, & teneri illā partiri, & diſtribuere, ſicut facit de reditibus Eccleſiæ, de quibus vivit, ut in cap. *Cum nobis olim*, *ſupra de elect.* & cap. *fin. de pecul. Clericor.* Atque ita Epiſcopum poſſe has pœnas ſibi applicare ſi verè, & evidenter indigeat, firmant idem Hoſtien. Joann. Andr. & omnes in cap. *Irrefragabili*, *de off. Ordinar.* & ibi teſtatur Felin. *in* §. *Cæterùm*, *num* 9. *verſ. Limita dupliciter*, ubi etiam allegat Imolam poſt Butr. in d. cap. *Dilectus*, *in ult. col. eod. tit.* & Gemin. in cap. *Quoniam*, *ad finem*, 18. *diſtin.*

19 Ratio eſt, quia ordinata Charitas, &c. c. *Niſi*, *ſupra de author. & uſu pallii.* Et qui vult eleemoſynam ordinatè dare, à ſeipſo debet incipere, & eam ſibi primùm dare, ut dicit textus in cap. *Qui vult. de pœniten. diſt.* 5. Dixi latiſſimè in cap. *fin. à num.* 30. *ſupra de pecul. Clericor.* Hinc obſtrictus facere eleemoſynam nomine alterius poteſt illā conferre ſibi ipſi, ſi in evidenti neceſſitate ſit conſtitutus, ut reſolvunt Cardin. in Clemen. 1. *q.* 22. *in fine de teſtamen.* Calder. *conſ.* 31. *eod. tit.* & alii plures, quos refert, & ſequitur Felin. in d. cap. *Irrefragabili*, §. *Cæterum*, *num.* 9. *in fine.*

20 Cæterùm pœnæ Clericorum non reſidentium; Item pœnæ cōcubinariorum indiſtinctè piis locis applicari debent, ut de illis cautum eſt in decretis Concilii Tridentini *cap.* 1. *ſeſſ.* 6. ibi, *Fabricæ Eccleſiæ, & pauperibus loci applicandarum*, & c. 1. ſeſſ. 23. ibi, *Fabricæ Eccleſiarum, aut pauperibus loci erogare.* Et de his in *cap.* 14. *ſeſſ.* 25. ibi, *Fabricæ Eccleſiæ, aut alteri pio loco.*

21 Porrò diſtinctionem ſuperiùs propoſitam an pœnæ pecuniariæ ſint arbitrariæ, vel à jure, aut ſtatuto limitatæ, & an Epiſcopus egeat necne, probavit S. Congregatio Concilii. Sæpiùs enim declaravit Epiſcopum, ſi indigeat, poſſe pro ſe retinere eas tantùm pœnas pecuniarias, quæ à ſacris Canonibus, vel Synodalibus ſtatutis pro delictis ad certam quantitatem fuerint præfinitæ. Eas autem, quæ vel ab ejus arbitrio pendent, vel per ſententiam nulla præcedente Canonum, vel ſtatutorum Synodalium determinatione imponuntur, nequaquam aliis, quàm piis locis, vel uſibus applicare poſſe. Verum pœnas Clericorum non reſidentium, item concubinariorum, ac mulctas pecuniarias ſemper piis locis eſſe applicandas, quemadmodum Tridentini Concilii decretis ſalubriter cautum eſt.

22 Poſtea tamen dixit ſacra Congregatio cōſultius fore ut Epiſcopi egētes pro his pœnis ſibi applicandis adeant Sedem Apoſtolicam; nec immeritò, ſaltem ad tollendam infamiam facti, & periculum conſcientiæ evitandum, ut verbis Hoſtienſis utar, in cap. *un. num.* 17. *verſ. Conſulimus tamen, de homicid. lib.* 6. Nam cum pendeat à judicis arbitrio an quis ſit pauper necne, ut notat Bartol. in l. *Si conſtante*, *num.* 14. *ff. ſol. matrim.* & alii plures apud. Menoch. *de arbitrat. iudic. lib.* 2. *centur.* 1. *caſu* 65. *num.* 6. non vacat periculo ut Prælati ſint judices ſuæ paupertatis in cauſa propria, argum. cap. *Qui rectè*, & cap. *Pauper*, 11. *qu.* 3. Cùm præſertim nō ſit tutum in hac materia appropriationis pœnarum metiri paupertatem ex decreto Concilii Tridentini in *c.* 13. *ſeſſ.* 24. Nam ibi Cathedrales, quarū fructus nō excedunt ducatos mille, æſtimantur tenues ad hunc tantùm effectū ut pēſionibus & fructuum reſervationibus gravari nō debeant. At nemo, ni fallor, auderet affirmare Epiſcopum, cujus reditus aſcenderēt ad non gentos ducatos, poſſe ſibi retinere bona, quæ ex cōmiſſione teſtatoris teneretur diſtribuere in eleemoſynam pauperum.
23 Itaque hoc caſu paupertas Epiſcopi preſſiùs, & ſtrictiùs accipienda eſt, cùm agatur de præjudicio pauperum, & magis egentium, quibus pœnæ ſunt diſpenſandæ, ut in d. cap. *Non ſatis*, 86. *diſt.* & notat *hic* Hoſtien. *n.* 3.

24 Succeſſivè QUÆRO, An pœnæ pecuniariæ poſſint ab Epiſcopo pro aliqua parte applicari procuratori fiſcali, executoribus, ac miniſtris Curiæ pro expenſis tribunalis, & palatii Epiſcopalis, ac domus Vicarii.

Hæc quæſtio, quàm meo tempore propoſuit ſacræ Congregationi Concilii Cardinalis Archiepiſcopus Ravennaten. implicat plura dubia.

Quoad primum, etſi procuratori fiſcali actu inſervięti, ſi ita ſe habeat cōſuetudo, aſſignari poſſit ex qualibet condemnatione decima pars ejus quantitatis, in qua reus cum Camera ſe compoſuerit, quemadmodum præſcribitur in taxa fori Eccleſiarum edita à S. Congregatione ſuper negociis Epiſcoporum juſſu ſanctæ memoriæ Clementis VIII.
26 Nihil tamen eidem ſolvi poteſt ex ipſa pœna pecuniaria, cùm hæc ſit locis piis integrè applicanda. Primò, ex diſpoſitione juris cōmunis, ut hic in textu, ubi id notat gloſſa Bernardi *in princip.* & *in ver. Utilitatibus Eccleſiæ*, Gemin. in cap. *un.* §. *Si autem*, *in* 3. *notab. de off. Ordin. lib.* 6. Hoſtien. Joann. Andr. & DD. in cap. *Irrefragabili*, *eod. tit.* Dec. *in rubr. de iudic. num* 66. ubi dicit opinionem illam, quæ adſtruit pœnam pecuniariā deberi fiſco, procedere de jure civili, non autem de jure Canonico, quo hæc pœna debetur judici, qui tenetur illam in pios uſus diſtribuere, & Covarr. *variar. reſolut. cap.* 9. *num.* 11. ubi poſt Abb. in cap. 2. *de ſucceſſ. ab inteſt.* tradit eſſe
27 quidem communem opinionem, Eccleſiā, & Prælatum diœceſanum habere fiſcum; non tamen id eſſe temerè permittendum ad explendam avaritiam Epiſcoporū; ſed ut ea, quæ eorum fiſco fuerint delata, in uſus pios erogentur. Et hoc, ni fallor, intendit gloſ. præallegata in cap. *Quia diverſitatem*, *in ver. Præter*, *de conceſſ. præbend.* Cujus authoritati innituntur, DD. affirmantes Epiſcopum habere fiſcum: nam gloſſa dicit bona Clerici damnati devolvenda eſſe in fiſcum Eccleſiæ, non autem in Cameram Epiſcopi, & allegat textum in

in cap. *penult. de Cler. non reſident.* ubi deciditur proventus beneficiatorum abſentium, qui ſuperſunt deductis miniſtrorum expenſis, in utilitatem Eccleſiæ eſſe convertendos; Atque ita Gloſſa nomen fiſci uſurpavit, non ad commodum Epiſcopi, ſed ad utilitatem Eccleſiarum. Et ita etiam loquitur textus in deciſione Rotæ allegatus in cap. *Si quis deinceps*, 17. *q.* 4. ut patet ibi, *& bona eorum Eccleſiæ ipſius iuri perpetuo tradantur.*

Deinde ex prætitatis Decretis Concilii Tridentini *cap.* 1. *ſeſſ.* 6. *cap.* 1. *ſeſſ.* 23. 4. 3. & 14. *ſeſſ.* 25. Quibus pœnæ pecuniariæ, & mulctæ jubentur piis locis applicari.

Tertio ex Cōſtitutione ſecundæ Synodi provincialis Ravennaten. à S. Congregatione Concilii recognitæ & emendatæ in tit. de judiciali foro E-
28 piſcopi his verbis: (Sciant Epiſcopi pœnas, & mulctas omnes ſive illæ Clericorum, ſive aliorum quorumcumque ſint, uſibus piis applicandas, & attribuendas eſſe, nec licere Vicario, aut alteri Epiſcopalis fori judici illarum partem aliquam ullo colore, prætextuve habere.)

29 Ac demum ex declarationibus ſæpiùs editis à S. Congregatione Cōcilii. Et in ſpecie cùm Epiſcopus Tudertinus deputaſſet quemdam Officialē ad jus reddendum ſuper damnis bonis Eccleſiarū illatis, eique applicaſſet pœnas pecuniarias ob eā cauſam inflictas ſub certa annua reſponſione, & conſuluiſſet S. Congregationem, An id fieri potuiſſet: reſponſum eſt minimè potuiſſe.

30 Rurſus in Curia Epiſcopali Montis Alcini pœnæ pecuniariæ inter illius miniſtros diſtribui cōſueverunt, cùm eis neque ſalarium ob nimiam Eccleſiæ paupertatem poſſet conſtitui, neq; aliud perciperent emolumentum. Quas pœnas cùm Epiſcopus locis piis applicari juſſiſſet, eaque de cauſā vix reperiretur qui operam ſuam dictę Curiæ præſtare vellet: petiit idem Epiſcopus ut dicti miniſtri ſaltem medietatem hujuſmodi pœnarū percipere poſſent. Die 10. Julii 1610. Sacra Congregatio cēſuit hujuſmodi miniſtros hac de cauſā nihil percipere debere, neque quidquam eſſe adverſus juſtitiam, quę aliquid percipi vetat, cō-
31 cedendum. Quinimò hæc applicatio non modò prohibetur fieri procuratori fiſcali, ſed etiam locis piis, ſi id cadat aliquo modo in utilitatem Epiſcopi. Unde cum fuerit quæſitū, an Epiſcopus vigore conſuetudinis loci poſſit tuta cōſcientia applicare pœnas, vel mulctas Sacriſtiæ, vel fabricæ Eccleſiæ, quæ etſi aliquid habeant, non tamē poſſunt abſque auxilio impenſis neceſſariis reſpōdere: Sacra Congregatio cenſuit poſſe Epiſcopum hujuſmodi pœnas applicare fabricæ, vel ſacriſtiæ Eccleſiæ, dummodo talis applicatio directè, vel indirectè non cedat in ipſius Epiſcopi utilitatem.

32 Et in caſu Archi-epiſcopi Meſſanenſis cēſuit pœnas omnes ſive ex Conſtitutionibus Synodalibus, ſive ex præcepto Epiſcopi, vel Vicarii proveniāt, ſive ex ſtipulatione Prætoria deſcendant, eſſe piis locis, non autem fabricæ Cathedralis Meſſanenſis, vel ſacriſtiæ, cujus reditus ſunt valdè pingues, applicandas, injunxitque Archiepiſcopo ut
33 pœnas omnes locis piis tantùm applicaret, pœnarumq; depoſitarium aliquem ex Capitulo cōſtitueret, qui Archiepiſcopo quotannis præſente Capitulo rationē ſuæ adminiſtrationis redderet. Et ſucceſſivè cum ad Federicum Potium Archiepiſcopi Meſſanenſis tunc defuncti Vicarium, atq;

Andream Maurum ad id deputatum multa aureorum millia pœnarum, ac mulctarum nomine exacta, & ex ſacræ Congregationis decreto piis uſibus diſtribuenda adhucupereſſent, ad ſupplicationem Capituli Meſſanenſis datæ fuerunt literæ ad Archiepiſcopum Rheginum, ut eas in pios uſus diſtribui faceret, atque diſtributarum rationem exigeret.

Et paulò poſt conquerentibus Sacerdotibus civitatis Meſſanen. quod Viſitatores dictæ diœceſis in ſuis viſitationibus applicarent pœnas ſpretorū præceptorum civitati Meſſanenſi, non autem locis piis prædictæ diœceſis in maximum Eccleſiarum, Hoſpitalium, & pauperum detrimentum S. Congregatio cenſuit ſcribendum ad eumdem Archiepiſcopū Rhegin. ut ſe inſtrueret an decretum alias à S. Congregatione factum ſervatum fuiſſet, & Congregationi referret, mandaretque Congregationis nomine eidem Archiepiſcopo Meſſanen. ut decretum ipſum in futurum ſub pœna etiam ſuſpenſionis ad unguem obſervaret.

34 A hac regula fortè excipi poſſent pœnæ non obſervantium dies feſtos, & aliorum, de quibus in Conſtitutione Pii V. quæ incipit *Cum primum*, *verſ. Cum verò dierum feſtorum* & inferiùs, verſ. *Mulcta autem pecuniaria*, in Bullar. *tom.* 2. *pag.* 179. Ex his enim debetur accuſatori tertia pars, ut ibi ſtatuitur. Et fortè huc reſpexit Concilium provinciale primum Mediolanenſe in *ſua tit. de pœn.* Dum decrevit ut quotieſcumq; delicti cauſa Clerici mulctandi ſunt, quæ ab illis exigenda erit pecunia, nullo modo ad Epiſcopum perveniat, in ejuſve cōmoda quavis ratione convertatur; ſed idem Epiſcopus parte pecuniæ, quæ tertiā nō ſuperet, aſſignata delatori, reliquā piis operib⁹ aut locis, quibus ei videbatur omnino attribuat.

35 Quoad ſecundum dubium, aliis miniſtris, & executoribus Curiæ ſimiliter nihil videtur ſolvi poſſe ex mulctis, & pœnis pecuniariis; tum ex rationib⁹ ſuperi⁹ allatis in caſu procuratoris fiſcalis; tum quia in dicta taxa fori Eccleſiarum jubetur dari his miniſtris certa quantitas ratione executionis duntaxat; ex condemnationibus verò nihil eis attribui jubetur, niſi in caſu ſpeciali, quo invenerint aliquem laborantem in diebus feſtis; tunc enim habere debent quartam partem pœnæ ab ipſo reo, quæ devenerit in manus depoſitarii Cameræ; quod innuit regulam eſſe in contrariū in aliis caſibus. Tum denique quia aliquando S. Congregatio ex gratia cenſuit concedendum alicui Epiſcopo propter Eccleſiæ paupertatem, ut pœnas pecuniarias uſque ad præfinitam ſummam in uſum executorum erogaret.

36 In aliis officialibus longè minor eſt difficultas, & præcipuè in Vicario Epiſcopi; nam S. Congregatio conſulta an Vicario Epiſcopalis Curiæ ex pœnis, & mulctis aliqua portio aſſignari poſſit pro ejus mercede, ut vigilantius criminibus indagandis incumbat juxta antiquum ritum ipſius Curiæ: reſpondit: non poſſe.

37 Ex his conſequitur reſolutio tertii dubii, ut idem juris ſit de expenſis Tribunalis; tum quia hæc cauſa non poteſt dici pia; tum quia cùm expenſæ hujuſmodi ad Epiſcopum ſpectent, c. *Militare*, 23. *q.* 1. & notatur in cap. *Cum ab omni*, *de vit. & honeſt. Cler.* hæc applicatio indirectè cederet in Epiſcopi utilitatem: quo caſu nec ipſi Eccleſiæ, vel Sacriſtiæ fieri poteſt applicatio, ut jam

I 2 dixi-

docuimus in primo dubio S. Congregationem reſpondiſſe.

38 Poſtremò in reparatione palatii Epiſcopalis, aut domus Vicarii, ſimiliter nihil inſumi poſſe ex hujuſmodi pœnis pecuniariis ſæpius cenſuit S. Congregatio: nonnunquam etiam ex gratia Sanctiſſimus fecit Epiſcopis pauperibus facultatem eas pœnas in certa ſumma in hunc uſum erogandi, ſed plerumque eam denegavit.

39 Hæc omnia multo magis procedunt in illis pœnis pecuniariis, quæ à ſacris Canonibus, vel Synodalibus ſtatutis pro delictis ad certam quantitatem non ſunt præfinitæ, ſed vel ab Epiſcopi arbitrio pendent, vel per ſententiam, nulla præcedente Canonum, vel ſtatutorum ſynodalium determinatione imponuntur. Has enim omnes, ſicut & pœnas Clericorum non reſidentium, & concubinariorum, ac mulctas contumaciales S. Congregatio etiam in caſu egeſtatis Epiſcopi cenſuit indiſtinctè, nequaquam aliis, quam piis locis, vel uſibus eſſe applicandas, non obſtante contraria conſuetudine.

De Pœnis.

Cap. Tuæ.

1 TUÆ. Clericus in magno crimine deprehenſus, depoſitus, in monaſterium detruditur. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. & alios communiter. Et ſecunda pars, ibi, *reſpondemus*.

Pro intelligentia hujus textus vide quod ſcripſi in cap. *Cum non ab homine, n. 100. de judic.*

De Pœnitentiis, & remiſſionibus.

Cap. Manifeſta.

SUMMARIUM

1 *Pœnitentia publica pro manifeſto peccato imponi debet, & num. 15. & 17.*
2 *Pœnitentia, alia ſolemnis, alia publica, alia privata.*
3 *Pœnitentia ſolemnis quæ ſit.*
In uſum revocatur à Concilio Mediolanen. III. ibid.
4 *Pœnitentium quinque ordines.*
5 *Pœnitentia ſolemnis imponitur ab Epiſcopo tantum, vel à Sacerdote de illius mandato.*
6 *Et pro peccato graviſſimo totam civitatem commovente.*
7 *Non iteratur, niſi aliud habeat conſuetudo.*
8 *Pœnitentes ſolemniter ſunt infames non ratione pœnitentiæ, ſed ratione criminis publicati.*
9 *Non promoventur ad Ordines, nec in ſuſceptis miniſtrant.*
10 *Epiſcopus tamen cum eis diſpenſat ad Minores, ſed non ad Sacros.*
11 *Pœnitentia publica quæ ſit.*
Et pro quibus delictis ſit iniungenda, num. 12. verſ. De jure tamen.
12 *Pœnitentia quæ imponatur laico, qui presbyterum interfecit.*
13 *Pœnitentiam publicam qui poſſint imponere, & nu. 18. 19. & 20.*
14 *Pœnitentia ſolemnis non eſt iniungenda Clerico niſi depoſito; & quid de pœnitentia publica.*
15 *Pœnitentia publica iniungitur pro manifeſto peccato.*
16 *Peccatum eadem qualitate purgatur, qua originatur.*
Qualitas eadem adeſſe debet in cauſa extinctiva, quæ adeſt in cauſa productiva, ibidem.
17 *Peccantes publicè palam ſunt corrigendi, & num. ſeqq.*
18 *Tridentinum Concilium, & Canones iubent pro manifeſto peccato publicam iniungi pœnitentiam, an habeat locum in foro ſacramentali, & num. ſeqq.*
Pœnitentiarii Epiſcoporum, & Sacerdotes an poſſint, ac debeant publicè, & ſcandaloſè peccantibus imponere publicas pœnitentias, ibidem & num. ſeqq.
19 *Pœnitentiam publicam ex Concilio Tridentino poteſt Epiſcopus commutare in ſecretam.*
20 *Prælati Regulares ex Concilio Tridentino non poſſunt ſuis ſubditis pro manifeſtis peccatis imponere pœnitentiam publicam, ſed debent eos corrigere intra ſepta monaſterii.*

1 MANIFESTA. Brevè eſt, communiter non ſummatur; ſed per alia verba ſic ſummari poteſt, ſecundum Abb. & Marian. Socin. Pro manifeſto peccato pœnitentia publica imponi debet. Hoc dicit.

2 Ad intelligentiam textus præmitte triplicem eſſe pœnitentiã, videlicet, ſolemnem, publicam, & privatam, de quibus per Raymundum *in ſumma de pœnit. & remiſ.* & per Hoſt. *in ſumma eodem tit. §. Vtrum, verſ. Illis prælibatis*, & Marian. Socin. *hic n. 4.* & omiſſa pœnitẽtia privata, quæ pro peccatis ſecretis iniungitur à ſacerdote in actu ſacramentalis cõfeſſionis, ut §. *Illa auctoritatem, verſ.*

3 *Sexta* quæque poſt, cap. *Quis aliquando, de pœnit. diſt. 1.* & de qua hic non eſt ſermo. Pœnitentia ſolemnis ſtrictè, & propriè dicitur illa, quæ præſcribitur à Concilio Agathenſi relato in *capite, 50. diſt.* ſecundum Hoſt. *ubi ſupra*, Io. Andr. *hic in fin.* & Marian. Socin. *nu. 5.* Henric. Boich. in cap. *Quæſitum, nu. 2. infra eodem* & ſic hoc modo. (In capite Quadrageſimæ tales pœnitentes præſentant ſe cũ presbyteris ſuis Epiſcopo civitatis ante fores Eccleſiæ ſacco induti, nudis pedibus, vultibus demiſſis, coma depoſita, & eis in Eccleſia introductis, Epiſcopus cum omni Clero ſeptem Pſalmos Pœnitentiales dicit, & poſtmodum eis manus imponit, aquam benedictam ſpargit, & cinerem capitibus imponit, cilicio colla eorũ operit, & denunciat eis lacrymabiliter, quod ſicut Adam ejectus eſt à Paradiſo, ita ipſi de Eccleſia ejiciuntur; & jubet miniſtris, ut eos ab Eccleſia pellant, Clero eos proſequẽte cum hoc reſponſorio, *In ſudore vultus tui, &c.* In Cœna autem Domini quolibet anno à ſuis presbyteris in Eccleſia reducũtur, & erunt ibi uſque ad octavas Paſchæ, ita tamen quod non communicabunt, nec pacem accipient: & ſic fiat quolibet anno, quouſque aditus Eccleſiæ eſt eis interdictus) Hæc ibi, & refertur à D. Thom. *in 4. ſentent. diſt. 14. q. 1. art. 5. q. 3.* & in uſum revocari jubetur à Concilio provinciali Mediolanen. III. *in tit. de iis, quæ ad pœnit. ſacram. pertinent tom. 4. Conc. p. 2. pag. 418. col. 1. littera F.* his verbis (Studeat Epiſcopus ad ſacrorum Canonum, & Tridentini Concilii præſcriptum pro publicorum delictorum gravitatis ratione & publicam, & ſolemnem pœnitentiam in uſum revocare; quos verò ita ſolemniter pœnitere oportet, menſe ante quadrageſimæ initium ad ſe per Parochos deferri curet, ut primum ineunte quadrageſima illi pœnitentia afficiantur, die Cœnæ Domini Eccleſiæ reconciliari poſſint ſtato ſolemni ritu.

4 Pœnitentium autem erant quinque ordines. Primus abjectiſſimus eorum, qui non ingrediebantur Eccleſiam, ſed tantùm veniebant ad fores, & illic proclamabant ad Chriſtianos, qui intra Eccleſiam erant, ut pro ſe orarent. Qui locus propterea à Græcis vocatus eſt fletus.

Secundus eorum, qui ad Eccleſiam admittebãtur, non ad aliam rem, niſi ut audirent concionem, quam etiam audire ſolebant competentes, & audientes: poſtea ejiciebantur poſt competentes, & audientes. Hic locus à Græcis vocatus eſt Auditorium.

Tertius eorum, qui admittebantur non modò ad concionem, ſed etiam ad orationem publicam, quæ fiebat extra ſacrificium: nam ad ſacrificium, & preces illius non admittebantur. Locus, in quo hi conſiſtebant, dicebatur Subjectio, ſeu Subtractio.

Quartus eorum, qui admittebantur etiam ad preces ſacrificii, ſed non poterant communicare; propterea eorum locus vocabatur Congregatio, quia manebant cum tota Congregatione Chriſtianorum.

Quintus, eorum, qui jam expleverant omnem ſuam pœnitentiam, quique non expectabant niſi reconciliationem, ut accederent ad communionem: quapropter eorum locus in Eccleſia deſignatus dictus eſt Expletio) Hæc ſcripſit Gregorius Neocæſarienſis in Epiſtola Canonica *cap. 11.* quæ conjuncta eſt Canonibus Photii, & de quibus omnibus Pacianus *de pœnit.* De habitu verò illorum habetur in d. cap. *Quadrageſima, 50. diſt.* & apud eoſdem Auctores, & alios veteres Scriptores, ex quibus apparet quantum ab illa eccleſiaſtica politia nunc diſtamus.

5 Porrò hanc ſolemnem pœnitentiam ſolus Epiſcopus imponit, vel Sacerdos de illius mandato, ut notat Hoſt. *in ſumma eod. tit. § Vtrum*, & Marian. Socin. *hic nu. 6.* dicens hanc eſſe communem
6 opinionem. Idque non niſi pro peccato graviſſimo, horrendo, ut pro homicidio, cap. *Placuit 50. diſt.* & pro ſacrilegio, inceſtu, & ſimilibus, dũmodo tamen peccata ſint publica, ita ut totam civitatem, caſtrum, vel villam commoveant, cap. *fin. 26. qu. 6.* ut per D. Thom. *loco citato*, Hoſt. *ubi ſupra*, Marian. Socin. *hic d. n. 6. verſ. 4. Quæro, &* Abb. in cap. *Quæſitum, in 1. notab. infra eodem*; nec
7 imponitur niſi ſemel, quia ſolemnis hæc pœnitẽtia non iteratur, niſi aliud habeat conſuetudo, c. *Reperiuntur, de pœnit. diſt. 3.* & docet S. Thom. in *3. par. q. 84. art. 10. ad 2. & in 4. ſentent. diſt. 14. q. 1. art. 3. qu. 2. in corp.* reddens triplicem rationem. primam ne ex iteratione vileſcat. ſecundum propter ſignificationem, quia figura eſt depulſionis hominis de Paradiſo d. cap. *In capite, 50. diſtinct.* quæ depulſio ſemel facta fuit; tertiam, quia hujuſmodi ſolemnizatio eſt quaſi quædam profeſſio perpetuò conſervandi ipſam pœnitentiam. Effe-
8 ctus autem hujus ſolemnis pœnitentiæ eſt, quia tales pœnitentes ſunt infames non ratione pœnitentiæ, ſed ratione criminis per rationẽ pœnitẽtiæ publicati, cap. *Infames, §. Porrò 3. q. 7.* & not. Hoſt. in cap. *2. n. 7. verſ. Sed nunquid tales pœnitentes ſunt infames, ſupra de offic. Archipresbyteri*, Marian. Socin. *hic n. 7.* & Sylveſt. *in verb. Pœnitentia, num. 3.* facit tex. in l. [illegible] *ff. de iis, qui notan. infam.*
9 Et ideo tales non promoventur ad Ordines, nec in ſuſceptis miniſtrant, c. *Illud, 50. diſt.*
10 Poteſt tamen Epiſcopus diſpenſare ad minores, ſed non ad ſacros, cap. *Placuit, 50. diſtinct.*

11 Pœnitentia publica eſt illa, quæ publicè imponitur, & ideo omnis ſolemnis pœnitentia poteſt dici publica, quia publicè imponitur, ut in d. c. *In capite, 50. diſt.* & docet S. Thom. *in 4. ſentent. diſtinct. 14. qu. 1. art. 5. qu. 3. in corp.* Sed propriè publica pœnitẽtia ad differentiam ſolemnis dicitur illa, quæ fit in facie Eccleſiæ, non tamẽ cum præfit ſolemnitate, veluti cum iniungitur peregrinatio per mundum cum pera, & baculo benedictis, D. Thom. *ubi ſupra*, Hoſt. d. §. *Vtrum, verſ. Publica verò pœnitentia*, Marian. Socin. *hic num. 9.*

12 Talis quoque eſt pœnitentia, quam ſacra Pœnitẽtiaria imponit laico, qui presbyterum interfecit, videlicet (Cæterum ſi delictum ſit publicum, vel detegatur eidem oratori mãdatur ſub debito præſtiti juramenti, ut cùm primùm tutò poterit, per quinque Eccleſias illius loci, ubi tantum facinus perpetravit (ſi tot ibi fuerint) nudus, diſcalceatus, femoralibus duntaxat retentis virgam in manibus, & corrigiam circa collum deferẽdo incedat ſuum publicè fatendo reatum, & ante fores dictarum Eccleſiarum à presbyteris eundem pſalmum pœnitentialem canẽtibus ſe faciat verberari, dum major ibi ad divina convenerit populi multitudo) quæ pœnitentia ferè deſumpta eſt ex cap. *Felicis, §. Cum autem, de pœnis lib. 6.* & facit Clem. *Si quis ſuadente, eod. tit.* De jure tamen ſi delictum ſit publicum, & ſcandalizãs totã civitatem, imponitur pœnitentia ſolemnis, ut dictum eſt ſupra, *n. 6.* ſi verò ſit publicum, ſed non ſcãdaloſum, tunc imponitur pœnitentia publica, ſed non ſolemnis, ut cap. *Si quis presbyter, de purgat. canonic.* & declarat, Abb. in cap. *Quæſitum, in 1. notab. infra eodem*; de quo tamen dic ut ibi adnotavi.

13 Porrò pœnitentiam publicam imponit nõ modò Epiſcopus, ſed etiam quilibet Sacerdos, & multo fortius Generales Pœnitentiarii Epiſcoporum, cùm non reperiatur prohibitum, arg. cap. *2. ſupra de offic. Archipresbyter*, niſi aliud habeat contraria conſuetudo, arg. cap. *De trina, 4. diſt.* & cap. *Super eo, de cognat. ſpiritual.* ſecundum Hoſtien. in *ſumm. de pœnit. & remiſ. d. § Vtrum in fine, verſ. Publica verò pœnitentia*, Mar. Socin. *hic num. 9. verſ. Et hanc poteſt iniungere*, & latius dicam infra, *nu.*
14 *19.* Sed tamen Clerico nedum ſolemnis, ſed nec publica hæc pœnitentia eſt iniungenda niſi depoſito, ut cap. *Confirmandum*, & cap. *Alienum, 50. diſt.* cap. *ultim. 26. qu. 6.* & tenent Laurentius, Raymundus, & Bernardus *hic in gloſ. unica*, Innoc. *in verb. Occulta* Hoſt. *n. 2.* & Butr. *n. 4. in fin.* ſed quia in hoc articulo ſunt opiniones diverſæ, tu vide quæ latius dicam in d. cap. *Quæſitum, infra eodem*.

15 His præhabitis nota ex textu quod dictum eſt ſupra in ſummario, videlicet, Pro manifeſto peccato pœnitentiam publicam eſſe iniungendam, ad

idem cap. *Si peccaverit*, 2. qu. 1. & cap. *Ergo Berengarius in fin. de conſecrat. diſtinct. 2.* & manifeſtum hic accipitur pro notorio, ſecundum Hoſt. *in princ.* vel ſecundum Io. Andr. *itidem in princip.* poteſt ſumi pro notorio, vel pro publico non notorio, de quo dic ut ſcripſi in cap. *Veſtra, n. 54. & ſeqq. de cohabit. Cler. & mulier.* & ſic eadem qualitate
16 peccatum purgatur, quâ originatur: & eadem qualitas adeſſe debet in cauſâ extinctiva, quæ adeſt in cauſâ productivâ, ut *hic* per Butr. *in 1. not.*
17 facit cap. *Omnis res*, cum ibi notatis *infra de reg. iuris*, & cum textu noſtro concordat Concilium Tridentinum *cap. 8. ſeſſ. 24. de reform.* ubi ſic legitur (Apoſtolus monet publicè peccantes palam eſſe corrigendos: quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum conſpectu crimen commiſſum fuerit, unde alios ſcandalo offenſos, commotoſq; fuiſſe non ſit dubitandum, huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè injungi oportet, ut quos exemplo ſuo ad malos mores provocavit, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam revocet vitam.)
18 Sed hic inſurgit dubitatio, numquid textus noſter & decretum Concilii d. *cap. 8. ſeſſ. 24.* vendicent ſibi locum in foro ſacramẽtali, itaut poſſint, ac debeant ſacerdotes, & maximè Pœnitentiarii Epiſcoporum publicè, & ſcandaloſè peccantibus imponere publicas pœnitentias. Navarrus in c. 1. §. *In eadem, n. 87. & ſeqq. de pœnit. diſt. 1.* & *in manual. c. 8. n. 10* tenet hos canones habere locum in foro mixto exteriori duntaxat, qui etiam dicitur forus conſcientiæ, vel quaſi pœnitẽtialis, ſeu medius ſecundum Præpoſit. in cap. *Præterea, il ſecondo, n. 5. de ſponſal.* non autem in foro ſacramentali, ſeu pœnitentiali; tum quia non loquuntur de Confeſſoribus, ſed utuntur verbis impersonalibus; tum quia noluerunt ſtatuere, ut Confeſſores hoc faciant eo modo, quo percipi poſſit tales pœnitẽtias ab eis fuiſſe impoſitas; hoc enim eſſet rumpere indirectè ſigillum confeſſionis; tum quia Con-
19 cilium tribuit poteſtatem Epiſcopis mutãdi pœnitentiam publicam, de qua loquitur, in aliam ſecretam; tum denique, quia à jure antiquo non eſt recendendum quando jus novũ ad id nos non cõpellit; unde concludit Navarr. Confeſſorem non debere palam facere indirectè pœnitentẽ ei confeſſum fuiſſe aliquod peccatum publicum ſcandaloſum, imponendo ei pœnitentiam publicam ſic, ut credatur ab ipſo impoſita, licèt fateatur eam poſſe ſic imponere, ut credatur pœnitentem ex ſe ipſo illam facere ad ædificationem eorum, quos ſcandalizavit: & eam non eſſe in uſu quoad forũ pœnitentialem, atteſtãtur Dominic. Soto *in 4. diſt. 19. qu. 2. art. 5* & Gregorius de Valentia *tom. 4. diſput. 7. punct. 3. ad fin.* & *de controverſiis fidei in tit. de ſatisfactione, cap. 4. in fin.* Addit etiam Io. Major. *in 4. diſt 14. qu. 2. col. ultim.* eas parum conducere, & raras fuiſſe in diebus ſuis; & non eſſe à Sacerdotibus imponendas, ubi eſt conſuetudo contraria, tenent ferè omnes mox allegandi.

Contrarium tamen, videlicet pro peccato publico, & ſcandaloſo poſſe quemlibet Confeſſorẽ imponere pœnitẽtiam publicam, niſi ejus Eccleſiæ conſuetudo aliud habeat, quia nullibi reperitur prohibitũ, nec inde ſequitur manifeſtatio cõfeſſionis, tenuerunt Goffr. *in ſumma de Pœnitent. & remiſſ. n. 5.* Hoſt. *in ſumm. eod. tit. ſub n. 55. §. Illæ pralibatis, ad fin. verſ. Publica verò*, Speculat. *in Repertorio in tit. Aureum Confeſſorium. §. Sequitur videre, in prin.* Henric. Boich. in cap. *Quæſitum n. 4. infra eodem*, Turrecrem. in cap. *Poteſt, & aliter, nu. 4.* & in cap. *Pœnitentes, n. 3. diſt. 50.* Præpoſ. in cap. *Quamvis, eadem diſtinct. n. 2.* Brixien. *in repert. in verb. Pœnitentia, verſ. An quando imponitur, & verſ. Ex quibus cauſis, & verſ. An Sacerdos*, & ex Theologis Alexand. de Hales *in ſumma p. 4. q. 14. memb. 6. art. 1.* S. Thom. *in 4. diſt. 14. art. 5. q. 3.* Petr. de Palud. *q. 6. concluſ. 11. in fine*, Durand. *q. 4.* Sot. *in 4. diſt. 19. qu. 2. art. 5.* Io. de Friburg *in Summa confeſſ. lib. 3. tit. 34. qu. 12.* Aſten. *p. 2. lib. 5. tit. 34. q. 2.* Piſanella *in verb. Pœnitentia, 3.* Roſella *in ver. Confeſſor, n. 1. verſ.* Et pro declaratione, Angel. *in verb. Pœnitentia, n. 2.* Sylveſt. *eod. verb. q. 1.* Armilla *itidem in ver. Pœnitentia, n. 2.* Tabien. *in eodem verb. q. 9.* Medin. *de pœnit. tract. 2. q. 40. §. Aliud eſt pœnitentia publica*, Alfonſus Vivald. *in candelabro, tit. de Sacram. Pœnitent. lib. 1. nu. 1.* Cardin. Bellarmin. *de controv. fidei, controverſ. 4. Generali, cap. 21.* & noviſsimè Suarez *lib. 4. quæ eſt de pœnitentia, diſp. 33. ſect. 6. quæſt. 5* Id autem maximè poſſe pœnitentiarios Epiſcoporum, tenuerunt Hoſt. & Maria. Socin. ut dixi *ſupra n. 13.* Henric. Boich. Aſten. Vivald. *in locis ſupra citatis arg. cap. 2. Sà de off. Archipresb.* quos etiam de conſuetudine abſente Epiſcopo imponere pœnitentias ſolemnes dixerant Petr. de Palud. *ubi ſupra*, & Turrecr. in cap. *Pœnitentes, num. 2. 56. diſt.*

Nec videtur obſtare quod dicebatur de contraria cõſuetudine; tum quia poſſet fortaſſe procedere quoad ſimplices Confeſſores arg. cap. *De Trina, 4. diſtinct.* & cap. *Super eo. de cognat. ſpirit.* Sed nõ quoad principales Pœnitẽtiarios Epiſcoporũ, præſertim quia peccata graviora, pro quibus ſolis imponitur pœnitentia publica ſecundũ opinionem Hoſt. & Henric. Boich. *locis citatis* ſolent per Epiſcopos reſervari & ſuis Pœnitẽtiariis concedi. Item conſuetudo, ſi quæ olim aderat in contrarium, videtur ſublata à Concilio Tridentino, antiquos Canones innovante; quod fieri optaverat Petr. Sotus *in inſtitut. Sacerd. tit. de remed. privat. verſ. Quod attinet, fol. 428.* & poſt Concilium, ac in ejus executionem hujuſmodi publicas pœnitentias in uſum revocari mandant Cõcilia provincialia Mediolan. tertium *in tit. de iis, quæ ad Pœnitent. ſacramental. pertinent, § Suadeat Epiſcopus*, cujus verba retulimus ſupra, *nu. 3. & 4. eod. tit. §. Quod in Concilio*; & apertiùs Primùm *in tit. Quæ pertinent ad Sacram. Pœnitent. adminiſtration.* cujus hæc ſunt verba (Iidem, ſcilicet Confeſſores, quemadmodum à Sacra Tridentina Synodo juſſum eſt, publicè peccantibus publicam pœnitentiam imponant, neque illud publicæ pœnitentiæ genus niſi datâ ab Epiſcopo facultate, ſecretâ aliâ pœnâ commutare audeant,) *to. 4. Concil. p. 2. pag. 367. col. 2. littera D.*

Porrò in Sacra Congregatione Cõcilii propoſito dubio, an ex decreto d. *c. 8. ſeſſ. 24.* Pœnitentiarii Epiſcoporum poſſint, ac debeãt publicè peccantibus publicas pœnitentias injungere. Die 22. Martii 1614. tametſi plerique ex Patribus viſi fuerint ſentire de jure communi hæſitandum nõ eſſe quin poſſint ac debeant Sacerdotes, & maximè Pœnitentiarii Epiſcoporum publicè peccãtibus imponere publicas pœnitentias; valdè tamẽ fuerunt ancipites, num id caveatur Concilii Decreto d. *cap. 8.* Ideoque tutiùs exiſtimarunt abſtinere

nere à declaratione, ut ex Confeſſorum, & Pœnitentium quieti magis conſultum ſit.

20 Vlterius quæritur numquid liceat Superioribus Regularibus publicè peccantibus publicam pœnitentiam pro modo culpæ injungere ex Concilio d. *c. 8. ſeſſ. 24.* non obſtantibus Conſtitutionibus Ordinis, ſecundum quas intra ſepta monaſterii quicunque delinquentes puniri debent.

Die 18. Iulii 1585. Sacra Congregatio Concilii cenſuit dictum decretum in principio non pertinere ad Regulares: præſertim obſtantibus Conſtitutionibus Ordinis.

De Pœnit. & Remiſſ.

Cap. Qui Presbyterum.

SVMMARIVM.

1 *Militis exauthorizatio fit per detractionem cinguli militaris, ſicut degradatio Clerici per ablationem inſtrumenti ad ſuum Ordinem ſpectantis, & n. 18. & 20 & 68.*
2 *Cingulum militiæ in Religione Hieroſolymitana, an ſit de ſubſtantia profeſsionis Regularis in gradu militum, itaut illius omiſſio vitiet profeſsionem expreſſam, & impediat tacitam: & n. ſeqq. uſque in fin.*
3 *Cingulum militiæ quid, & n. 4.*
4 *Cinguli ſolemnitas de iure communi eſt ſubſtantialis in milite ſæculari, & num. ſeqq. uſque ad num. 24.*
Contrarium, n. 61.
Declaratur, n. 63.
5 *Subſtantiale in quolibet gradu, & ordine dicitur eſſe illud, in cuius traditione poteſtas illius gradus, ſeu ordinis confertur.*
6 *Miles in quo actu recipiat poteſtatem iuris militaris, & num. 10.*
7 *Militis ſæcularis creatio ex Pontificali Romano, & num. 59.*
Miles creatur cùm cingulo circumcingitur, ibidem.
8 *Creare eſt ex nihilo aliquid facere.*
9 *Imperator adminiſtrationem Imperii non recipit ante coronationem, & 14.*
11 *Miles præſumitur qui portat cingulum, & calcaria, deaurata.*
12 *Militem, vel Doctorem Primates ſolo verbo creare poteſt.*
13 *Doctoratus inſignia, id eſt liber, & infula, an ſint de ſubſtantia Doctoratus.*
14 *Imperator non dicitur graduatus, niſi poſtquam coronantem receperit infulam.*
15 *Character Ordinis non imprimitur ſine traditione inſtrumenti ad illum Ordinem ſpectantis.*
16 *Miles promovetur ad militiam ſæcularem per clamydis, & cinguli dationem.*
17 *Miles eſſe deſinit cùm cingulum militiæ deponit.*
19 *Milites ſi cingulo ſpolientur, perdunt omne militiæ privilegium.*
20 *Degradatio Clerici fit, ut exauthorizatio eius, qui militia deſervit armata.*
Declaratur, n. 68.
21 *Graduatio, & degradatio fit per inſignia.*
22 *Militis Regularis creatio ex Pontificali Romano, & n. 59. & 72.*
23 *Cingulum venit appellatione habitus.*
Declaratur, n. 71.
24 *Cinguli decoratio ex ſtatutis Ordinis Hieroſolymitani eſt de ſubſtantia profeſsionis in gradu militum, & n. ſeqq. uſque ad n. 46.*
Contrarium num. 73. & ſeqq. uſque ad n. 99.
Item ex ordinationibus Capitularibus eiuſdem Religionis, num. 48.
Contrarium, n. 99.
25 *Subſtantialia actus intelliguntur eſſe illa omnia, de quibus in iure cautum invenitur, ut debeant fieri.*
26 *Forma ſubſtantialis inducitur ex verbis neceſſitatem deſignantibus.*
Declaratur quadrupliciter, à num. 74 uſque ad num. 93.
27 *Neceſſarium, quandoque exponitur, id eſt utile, & expediens.*
28 Debeat, *verbum præceptum, & neceſſitatem importat, & ſi quando ſapiat honeſtatem, illud eſt ſpeciale.*
29 *Hieroſolymitana Religio à primæva illius fundatione non tantùm ad hoſpitalitatem: ſed etiam ad militandum pro fide fuit inſtituta.*
30 *Neceſſarium ex proprietate deſignat præceptum, & obligationem.*
31 *Actus contra legis, vel ſtatuti prohibitionem eſt nullus, licèt non adſit decretum irritans.*
32 *Præſertim in his quæ habent perpetuam cauſam prohibitionis.*
Limitatur quatuor modis à numero 74 uſque ad num. 93
33 *Lex* Non dubium, C. de legibus, *locum habet etiam in Regularibus, & perſonis eccleſiaſticis, etiam exemptis, contra Vaſquez.*
34 *Ius civile ab omnibus ſervari debet ubi contrarium non reperitur ſtatutum per ius canonicum.*
35 *Ordo datus per prius, & poſterius, cenſetur datus de forma.*
Declaratur quatuor modis à num. 72. uſque ad num. 93.
36 *Conſtitutio diſponens aliquos non eſſe admittendos ad profeſsionem, niſi priùs facta inquiſitione de eorum qualitatibus, inducit formam.*
37 *Forma in actibus humanis eſt partium ordinatio ſecundum prius, & poſterius.*
38 *Subſtantialia actus debent ſimul, & contemporaneè cum ipſo actu explicari, & n. 62.*
Declaratur, n. 39. & 41.
39 *Cingulum militiæ non materialiter tantum, ſed formaliter eſt accipiendum.*
40 *Miles ſemel, remanet ſemper miles, quamdiu non eſt autorizatus.*
41 *Pro forma non eſt abſurdum, ut inducatur etiam aliquod præambulum.*
42 *Executor datus cum poteſtate limitata nulliter procedit, ſi fines mandati non ſervat.*
Declaratur n. 93. & ſeqq. uſque ad n. 101.
43 *Profeſsio facta in manibus Delegati excedentis limites ſuæ facultatis non valet.*
Declaratur, n. 93. & ſeqq. uſque ad n. 101.
44 *Hieroſolymitani milites non deſcripti in matricula non habentur pro Fratribus, nec privilegiis fruuntur, & n. 66. & n. 100.*
45 *Miles non matriculatus cenſetur tamquam privatus, ſeu paganus, & n. 63.*
46 *In Hieroſolymitana Religione profeſsio fieri non poteſt, niſi in gradibus militum, Capellanorum, & ſer-*

& ſervitium, & ſactis probationibus nobilitatis, aliàs non valet, & n. 91. & 99.

47 Decretum irritans formam ſubſtantialem inducit.

48 Hieroſolymitani ſexdecim Capitulares facultatem non habent decernendi contra ſtatuta Ordinis.

Sed ſolum generale Capitulum, n. 54.

49 Et eorum ordinationes ſunt temporales uſque ad novum Capitulum generale, etſi contigerit eaſ à Sede Apoſtolica confirmari.

Declaratur, n. ſeq.

50 Conſtitutio Capituli generalis confirmata à Papa donec revocata non fuerit per ſequens generale Capitulum, dicitur perpetua quamdiu non revocatur.

51 Forma ſervari debet etiam in minimis, aliàs actus eſt nullus.

52 Forma à iure tradita in dubio cenſetur ſubſtantialis, & de eſſentia actus.

53 Profeſſioni tacitæ obſtant impedimenta omnia, quæ obſtant profeſſioni expreſſæ.

55 Profeſſio tacita requirit conſenſum tum Religionis, tum profitentis.

56 Miles præſumitur ignorare ius inducens profeſſionem tacitam ex ſuſceptione habitus, & actibus profeſſorum. Et hæc ignorantia impedit tacitam profeſſionem.

Contrarium, n. 107.

58 Cinguli ornatus in militibus Regularibus de iure non requiritur, & n. 69. uſque ad n. 73.

59 Cinguli, ſeu ſpathæ ceremonia in creatione militis Regularis fuit prætermiſſa in Pontificali reformato iuſſu Clem. VIII. & n. 72.

60 Cur adhibeatur in creatione militis ſæcularis, & regularis?

61 Proximè cingendus habetur pro cincto.

62 Solemnitas, quæ poteſt ſubſequi, numquam dicitur de ſubſtantia, vel formâ.

63 Miles non præcinctus, aut non matriculatus non gaudet militum privilegiis.

64 In militum creatione antiqua ceremoniæ hodie non ſunt in uſu.

65 Cingulo decorari dicitur qui miles creatur, etiamſi cinguli ſolemnitas non ſervetur.

66 Cingulo cæleſtis militiæ præcingi dicitur Clericus.

67 Cingulum in iure quandoque pro dignitate ipſa uſurpatur.

69 Profeſſionis ſubſtantia conſiſtit in tribus votis ſolemnibus, & n. 73.

70 Habitus Religionis non eſt de ſubſtantia monachatus.

74 Verba neceſſitativa, & ordo datus non inducunt formam annullativam actus, quando eadem, vel alia iura dicunt actum valere, & n. 91.

Hieroſolymitani profeſſi non ſervata forma ſtatutorum olim deiiciebantur ad gradum inferiorem, & n. ſeq.

76 Pœna ſpecialis tollit pœnam annullativam actus, maximè ubi pœna ſe ad invicem non compatiuntur, & n. 118. & 124.

77 Ratio ſtatuti abrogati allegari poteſt ad deciſionem cauſarum.

78 Hieroſolymitani milites per cingulum diſtinguuntur à Cappellanis, & ſervientibus, & n. ſeq.

79 Rubeus declarat materiam nigri eſſe illius naturæ, cuius eſt rubeum.

80 Forma ſtatuti circa profeſſionem regularem non cenſetur ſubſtantialis, niſi habeat decretum irritans.

81 Etiamſi datus ſit ordo per prius, & poſterius.

82 Nullatenus, dictio, importat nullitatem actus ipſo iure.

83 Et habet vim decreti irritantis.

84 Profeſſio quamvis à puella fieri non debeat ante explorationem voluntatis, tamen ſi fiat valida eſt.

85 Idem in profeſſione facta ante annum 18. & 22. in Religionibus Minimorum, & Redemptionis captivorum contra ſtatutorum præſcriptum.

86 Præpoſteratio in formalibus, & in his, quæ ſunt de ſubſtantia, vitiat actum, ſecus in aliis.

87 Statutum ſi in una parte apponat decretum irritans, in alia non cenſetur formam ſubſtantialem inducere, licèt verba ſint apta illam importare, & n. ſeqq.

88 Stylus ſtatuentium maximè eſt attendendus ad intelligentiam ſtatutorum.

89 Miſſa non eſt de ſubſtantia electionis Papæ.

90 Statutum Ordinis Hieroſolymitani ubi voluerunt actum eſſe nullum, explicitè appoſuerunt decretum irritans.

91 Clauſula decreti in fine poſita refertur ad omnia præcedentia.

92 Relatio fieri debet ad proxima.

93 Clauſula, ſervatis ſervandis, non refertur niſi ad ſubſtantialia.

94 Denunciationes matrimoniales non ſunt de ſubſtantia: & ideo ſi omittantur à Delegato ad diſpenſandum cum clauſula, ſervatis ſervandis, actus non vitiatur.

95 Executor non eſt mixtus, ſed merus ubi commiſſio dirigitur parti impetranti.

96 Clauſulæ aptæ importare executorem mixtum, in litteris gratia nihil operantur, niſi adſit clauſula, vocatis vocandis.

97 Delegatus non ſervans formam mandati tunc demum nulliter procedit, ſi conditiones in commiſſione adiectæ ſint præter ius: ſecus ſi de iure inſint, & aliàs non ſint ſubſtantiales, & n. ſeq.

98 Clauſula, ſervatis ſervandis, & conſimiles non ſonant in conditionem, ſed in monitionem, nec dant novam formam mandati, ſed inſtruunt executorem.

101 Profeſſio in Religione Hieroſolymitana non poteſt declarari nulla à Vicecancellario; imò nec à Magno Magiſtro, niſi adhibito Ordinario.

102 Profeſſio in dubio valida eſt iudicanda.

103 Profeſſio tacita locum habet iuxta iuris diſpoſitionem, etiam in militibus Hieroſolymitanis extra Conventum degentibus.

104 Habitus profeſſorum in militibus Hieroſolymitanis eſt Crux alba in pallio, & n. ſeq.

105 Profeſſio tacita inducitur per ſuſceptionem habitus profeſſorum patenter diſtincti ab habitu Noviciorum etiam ſine actibus, qui à ſolis profeſſis fieri ſolent.

106 Habitus profeſſorum geſtatio in dubio cenſetur fieri potius ex cauſa neceſſaria, quàm voluntaria.

107 Profeſſio tacita iuxta iuris diſpoſitionem inducitur etiam in milite, qui ignoravit ſuam profeſſionem expreſſam fuiſſe irritam.

108 Inducitur per actus ſolis profeſſis convenientes, & num. ſeqq.

109 Fratris nuncupatio in Religione Hieroſolymitana non convenit.

110 Novitii poſſunt eſſe in iudicio abſque Superioris licentia.

Pro-

112 Profeſſio tacita induci non poteſt niſi primus annus probationis fuerit completus.

113 Annus probationis ad validè profitendum requiritur etiam in Religione Sancti Ioannis Hieroſolymitani.

114 Fallit in Bohemis quibus indultum eſt ut non teneantur eſſe in probatione, niſi per ſex menſes.

115 Annum probationis non ſufficit, ut ſit completus, ſed uſque ad profeſſionem continuari debet, aliàs irritatur profeſſio.

Contrarium, n. ſeqq.

116 Novitius, qui tranſacto anno exivit à Religione, ad eam reverſus, poteſt illico profiteri, niſi Religionis, aut perſonæ conditio ſit immutata.

117 Idem in puella; quæ, finito tempore novitiatus exivit à monaſterio ſine licentia Ordinarii.

119 Antianitas in militibus Hieroſolymitanis currit à die ſoluti paſſagii.

120 Sed ea Equites non fruuntur, niſi à die profeſſionis.

121 Novitius finito anno probationis arctari non poteſt à Superioribus ad alium annum novitiatus repetendum.

Maximè ſub pœna nullitatis, n. 123. & 124.

122 Novitiatus prorogari non poteſt à Superioribus Regularibus ultra annum, niſi ex iuſta cauſa, & ad breve tempus.

123 Profeſſi ſunt cenſendi in Ordine Minimorum ducentes originem à Iudæis & Saracenis, non obſtante ſtatuto, & proteſtatione in facto, quòd eorum profeſſio foret nulla.

125 Peragere idem eſt, quod perficere, & ad exitum perducere.

1 QVI PRESBYTERVM. Ponit triplicem pœnâ interficientis Presbyterū. Nota ex textu ibi, *militiæ cingulo careat*, iuncta gloſ. 3. militem armatæ militiæ deponi à dignitate ſua, ſeu degradari per detractionem cinguli militaris ad inſtar militis cæleſtis militiæ, idest Clerici, qui degradatur per ablationem inſtrumenti ad Ordinē ſuum ſpectantis, ut eſt textus in cap. *Degradatio, de pœn. lib. 6.* & notat præcit. gloſ. & Hoſtien. *n. 4.* facit cap. *Falſas, de pœnit. diſtinct. 5.* & c. *Admonere, 33. q. 2.* & ex hoc videtur inferri poſſe, ut ſicut inſtrumenta huiuſmodi ſunt de ſubſtantia Ordinis Clericalis, cap. *Presbyter, cum mult. cap. ſeqq. 23. diſt.* & notatur in cap. *Unico, ſuprà de ſcrut. ordi.* & in cap. *fin. de ſacram. non iter.* ita & cingulum ſit de ſubſtantia Ordinis militaris: ſed de hoc latiſſimè diſſeram in ſequenti quæſtione.

2 Ex facto quæſitum eſt, An cingulum militiæ in ſacra Religione Hieroſolymitana ſit de ſubſtantia profeſſionis Regularis in gradu militum, ita ut illius omiſſio irritet profeſſionem expreſſam, & impediat tacitam.

Emerſit nuper hæc diſceptatio in caſu Equitis Corſini, qui anno 1640. die 12. Februarii ſolemnē profeſſionem Fratrum militum S. Ioannis Hieroſolymitani emiſit Romæ in manibus Eminentiſſimi D. Cardinalis Antonii Barberini in vim facultatis eidem ſpecialiter attributæ per litteras in forma Brevis ſa. mem. Urbani VIII. ſed poſt multos annos obtenta à Sanctiſſimo D. N. Innocentio X. in integrum reſtitutione adverſus lapſū quinquennii, intentavit iudicium nullitatis ſuæ profeſſionis ex pluribus cauſis; ſed præcipuè ex eo,

3 quod ante profeſſionem non fuerit ornatus cingulo militiæ, idest zona cum gladio, ſeu enſe, ſecundum Archidiac. in cap. *Atque, n. 1. 50. diſtinct.* Lucam in Penn. in l. *Si quidem, n. 3. C. Qui militare poſſ. lib. 12.* & Petr. Greg. Tholoſan. *in Syntagm. et. iuris univerſ. lib. 11. cap. 3. n. 14. & 15.* Valde enim agitatum præinſertum dubium, ſuper quo ſcripſerunt ferè quotquot extant in Urbe magni nominis Theologi, & Advocati; idque tam variè, ut in his, & eadem met Religione non defuerint, qui in contrarias abierint opiniones, ut propterea quæſtio pleriſque viſa fuerit ardua, & difficilis.

Et quidem prima conſideratione dicendum videtur traditionem cinguli militaris eſſe ſubſtantialem, primò ex diſpoſitione iuris communis, ſecundò ex forma ſtatutorum ipſius Religionis, tertiò ex ordinationibus capitularibus eiuſdem.

4 Circa primum, idest de iure communi nemini dubium eſt, quin milites ſint cingulo decorandi, ſeu enſe cingendi, ut l. *Cum ſanctum, ibi, cingi confeſtim iuſſit*, & l. *Item ibi, & proditiadæ, ff. de militar. teſtam.* & notat gloſ. *unic.* in l. *Milites*, ibi *tum quod ei enſis cingatur, ff. Ex quib. cauſ. maior.* & in Extravag. Io. XXII. *Quia in futurorum, in ver. militari, de torneam.* ſed valde controverſum, qualis ſit eiuſmodi ſolemnitas, & quidem eſſe ſubſtantialem, & intrinſecam, non autem accidentalem, videtur ſuaderi poſſe ex ſequentibus.

5 Et primò in quolibet gradu, ſeu ordine illud eſt eſſentiale, & intrinſecum, in cuius traditione poteſtas illius gradus, ſeu ordinis confertur, cap. *Epiſcopus cum pluribus*, cap. *ſeqq. 23. diſt.* S. Bonaventura *in 4. ſententiar. diſtinct. 24. p. 2. art. 1. q. 4. n. 38.* Tabien. *in ver. Ordo, 2. n. 5. infra.* Suarez *de legib. diſputat. 3. cap. 31.*

6 Sed poteſtas iuris, de qua in cap. *Ius militare, 1. diſtinct.* confertur militi in eo actu, in quo à perſona ad id auctoritatem habente cingitur cum prolatione verborum, *Eſto miles, & accipe ſanctum gladium, in quo deiicies adverſarios populi Dei*, ut *2. Machabæorum, cap. ult.* & tradunt Pariſ. de Put. *in tractat. de re milit. lib. 7. cap. 13.* incipien. *Miles, ſeu armiger, num. 8. inter tract. communes tom. 12. fol. 149.* & Caſſan. *in Catalog. glor. mund. p. 9. conſider. 24.* & ante eū Lucas de Penn. in l. *Hi quidem, num. 3. in ver. Cingulo, C. Qui milit. poſſ. lib. 12. ad num. 4.* ſubdit (Cingulo militari providâ maiorum inſtitutione gladium inſertum eſſe, & hoc, ut collato honore cinguli,

7 poteſtas quoque ipſius gladii intelligatur aliqualiter eſſe collata) & patet ex Pontificali Romano *lib. 1. rubr. penult. de Bened. Novi militis*, ubi Pontifex dat ei genuflexo enſem nudum, dicens, *Accipe gladium iſtum in nomine Patris &c.* tum eum cingit enſe in vagina repoſito, dicens: *Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime*: poſtea ter eum leviter percutit cum enſe evaginato, ſemel dicens: *Eſto miles pacificus, ſtrenuus, fidelis, & Deo devotus.* Ergo traditio cinguli eſt eſſentialis ad gradum militis adipiſcendum.

Secundò, in traditione cinguli miles creatur, ut in Pontificali Romano *lib. 1. de rubr. penult.* Pariſ. *de Put. d. n. 6.* ibi, *miles cum creatur cingulo cingitur*:

8 ergo ante cinguli traditionem non eſt miles, quia nihil eſt antequam creetur, cum creare ſit ex nihilo aliquid facere, S. Thom. *in 1. 2. q. 45. art. 1.* & conſequenter forma traditionis cinguli eſt ſubſtantialis, cum det eſſe rei, l. *Iulianus, §. Si quis, ff. ad exhibendum cum ſim. l.* quo arg. Oldrad.

conſ.

conſ. 180. Quæſtio eſt utrum Imperator, *per tot.* ac præcipuè *num. 7.* concludit coronationem eſſe de ſubſtantia, ad hoc ut Imperator poſſit ſe immiſcere adminiſtrationi Imperii, quia in coronatione Imperator dicitur oriri, & ſic incipere eſſe,
10 l. *Omnes*, ibi, *Ortus Imperii prouinerunt*, *&c. ff. de ſer.* juncta gloſ. *in ver. Ortus*; unde non immeritò Petrus Antibolus in *tract. de muner.* §. 4. nu 17. *inter tract. commun. vol. 11. fol. 66.* (Dummodo, inquit, ſolemnitas conſueta ſervetur, ut quia in Eccleſia ante altare ille, qui facit, eum affciletur, & eum percutiat in maxilla, & enſem ei cingat, & cal-
11 caria ſibi calcientur, miles eſt) Quo fit, ut ſecundum Bald. *In proœm. Decretal. in verb. Gregorius*, *nu. 43.* portans publicè militarem enſem, & calcaria deaurata, miles præſumatur.
12 Tertiò. Speciale eſt in Principe, qui ſolutus eſt legibus, ut ſolo verbo creare poſſit doctorem, vel militem, dicendo, *eſto doctor*, vel, *eſto miles*, ut notat Angel. in l. 1. n. 1. *C. de crimin. ſacrileg.* & in l. 1. n. 2. *verſ. Et eadem ratione*, *Cod. de ſent. paſſ.* Ergo inferiores, qui jure communi ſunt adſtricti, hoc non poſſunt, l. *Iuſſingularis*, & l. *Quod vero contra*, *ff. de legib.* ſed tenentur ut ſolemnitate cinguli ad præſcriptum dictæ legis *Etiam familiæ, ff. de milit. teſtam.*
13 Quartò. In milite inermis militiæ, inſignia doctoralia, videlicet liber, & iſtula ſunt de ſubſtantia doctoratus; tunc enim Doctor quis efficitur, & accipit poteſtatem docendi, cùm à perſona legitima accipit librum, cum verbis, *Accipe librum &c.* ergo, & in milite armatæ militiæ inſignia militaria, ſcilicet cingulum, eſt de ſubſtantia gradus militaris: quo argumento præclarè utitur Bald. loco proximè citato, *n. 41. & 42.* Exemplo
14 Imperatoris, qui non dicitur graduatus, niſi poſtquam coronationem receperit inſignem, ut l. *Bene à Zenone*, *C. de quadrienn. præſcriptione*, nam ſine corona Imperialis majeſtas non coruſcat, ut l. 1. *C. de erogatoribus*; licet Bald. in ſolutione quæſtionis dicat (Si non eſt inſignitus aliis inſignia tradere non poteſt) ad quod allego bonum textum in cap. *Dudum*, 1. q. 7.
15 Quintò. Valet argumentum à milite cæleſtis militiæ ad militem armatæ militiæ, gloſ. 1. in l. *Milites*, *C. de locat. & conduct.* Everad. *in loco à milite armata militia*; ſed in milite cæleſtis militiæ, idest in Clerico, traditio inſtrumenti ad ejus Ordinem ſpectantis, ita eſt de ſubſtantia, ut ex omiſſa character Ordinis non imprimatur, ut eſt diffinitum à Concilio Florentino in decreto fidei Eugenii IV. §. 5. *& verſ. Sextum Sacramentum*, *tom. 4. Concilior. p. 1. pag. 614. col. 2.* Ergo eodem modo in milite armatæ militiæ traditio inſtrumenti, id-
16 eſt cinguli, eſt de ſubſtantia, adeo ut ex omiſſa ordo militaris non conferatur. Ad hoc tex. optimus in cap. *Si quis*, ibi, *militaverit*, *& chlamydem ſumpſerit*, *aut cingulum*, 51. *diſtinct.* ubi Gemin. & Præpoſ. *n. 1.* notant, per quæ ſigna, & actus quis dicatur promoveri ad militiam ſæcularem, videlicet per chlamydis, & cinguli dationem.
17 Sextò. Tunc deſinit quis eſſe miles, cùm cingulum militiæ deponit, vel eo ſpoliatur. Primum patet ex Concilio Nicæno *Can. 12.* ibi, *cingulum depoſuerunt*: ideoque Ludovic. Lacerda *in Adverſar. Sacris*, *cap. 146. num. 16. in martyrio Marcelli Centurionis die 30 Octobris* obſervat ſic eum loquutum fuiſſe Tyranno (Si talis eſt conditio militantium, ut Dii, & Imperatoribus ſacra facere compellantur, ecce projicio cingulum, & militare te-
18 cuſo) Hæc ille. Secundum ſimiliter patet, quia miles cum degradatur inſignis militaribus exuitur, l. 2. §. *ignominia*, *ff. de iis*, *qui notantur infam.* & præcipuè cingulo, ut in hoc cap. ibi, *ſuæ militiæ cingulo careat*, ubi gloſ. *in ver. Cingulo*, & Hoſtien. *nu. 3.* dicunt militem deponi à dignitate ſua, ſeu exautorizari, ſicut Clericum: quo fit, ut ſi
19 hoc cingulo ſpolietur, perdat omne militiæ privilegium, ut dicunt Lucas de Penna & Caſſan. *ſupra cit. n. 5.* Si igitur per cinguli depoſitionem, ſeu ablationem miles eſſe deſinit; eodem modo per cinguli ſuſceptionem eſſe incipit: nam omnis res per quascumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur, cap. *Omnis*, 27. q. 2. *cap. 1. infra de reg. iur.* quo argumento in terminis noſtris utitur gloſ. in d. §. *Ignominia*, *in ver. Effici* & Bald. *in proœm. Decretal. in verb. Gregorius*, *n. 41.*
20 Septimò. Ad prædictorum corroborationem ponderandus eſt textus ſingularis in materia in cap. *Degradatio*, *de pœn. lib. 6.* ubi diſertis verbis cavetur (ut actualis, ſive ſolemnis cæleſtis militiæ militis, idest Clerici degradatio fiat ut authorizatio ejus, qui militiæ deſervit armatæ, cui militaria detrahuntur inſignia, & mox ſubjicitur, ut Clericus degradandus habeat in manibus librum, vas, vel aliud inſtrumentum ſeu ornamentum ad Ordinem ſuum ſpectans, eique Epiſcopus ſingula ſive ſint veſtes, calix, liber, ſeu quævis alia, quæ illi in ſua ordinatione fuerint tradita, ſingulariter auferat uſque ad primam veſtem, quæ datur
21 in collatione Tonſuræ) Hæc ibi: ex quo côtextu patet in gradibus conferendis, aut auferendis pari paſſu ambulare cæleſtis, & armatæ militiæ milites, & inſignia, ſeu inſtrumenta in utriſq; eſſe de ſubſtantia, cùm per illorũ traditionem, & detractionem gradus conferantur, & auferantur: quod clarè adnotavit Bald. d. *n. 41.* dicens) Sicut quis degradatur per inſignia, ita è converſo graduatur per inſignia.
22 Vltimò, aliis omiſſis idem ſuaderi poteſt, quia in milite Regulari habitus videntur eſſe de ſubſtantia profeſſionis, ut deducitur ex Pontificali Romano *in rubrica de creatione militis Regularis*, quæ eſt rubrica ultima *libri*, ubi ſic legitur (Cum Summus Pontifex committit aliquem creari in militem Ordinis militaris, Pontifex, cui creatio hujuſmodi commiſſa eſt in primis imponit ei habitum illum, quo milites illius Ordinis, quem intendit profiteri, uti conſueverunt: deinde recipit ab eo adhuc genuflexo profeſſionem per tales emitti ſolitam votorum, ſecundum illius Ordinis inſtituta) Haſtenus verba Pontificalis, quæ ſatis videntur innuere, ſuſceptionem habitus eſſe ſubſtantialem ad conſtituendum militem Ordinis militaris, ſicuti eſt profeſſio, cùm per hæc duo miles creetur, & in eſſe producatur ſecundum ea, quæ
23 dicta ſunt ſupra in *2. arg. n. 7.* Ergo & cinguli ſuſceptio videtur eſſe ſubſtantialis, cùm cingulum veniat appellatione habitus, ſeu veſtis, ut l. *Veſte*, juncta gloſ. *in verb. Præcingendi*, *ff. de aur. & argent. legat.* Hæc de jure communi.
24 Circa ſecundum, idest ex ſtatutis Religionis Hieroſolymitanæ, multò clariùs deduci poteſt cingulum eſſe de ſubſtantia profeſſionis in gradu militum; nam ſtatutum ſecundum de receptione fratr. diſponit per hæc formalia verba, videlicet:

Chi dimanderà d'eſſere riceuuto alla profeſſione dell' Ordine noſtro in grado di Caualiero, prima che pigli l' habito, e' faccia la profeſſione, è neceſſario, che ſia ornato del cingolo della militia; e però ſe da alcun Principe Cattolico, ouero da altro, che habbia autorità di concedere il grado di Caualleria, non haurà ottenuti gl' ornamenti della militia, dal Fratello Caualiero dell' Ordine noſtro, che riceuerà la ſua profeſſione, ouero da alcun' altero Fratello Caualiero dell' iſteſſa militia riceua gl' ornamenti ſecondo la conſuetudine, che s' oſſerua nel concederſi la militia; e finalmente con l' ordine ſudetto faccia la profeſſione. Però i Cappellani, i ſeruenti d' armi, e d' offico non è neceſſario ornargli di tali inſegne militari.
25 Primò enim verba illa, *è neceſſario*, videntur formam ſubſtantialem inducere: nam in gradibus, ſeu Ordinibus conferendis omnia illa, de quibus non conſtat utrum ſint de ſubſtantia, vel non, invenitur tamen in jure, ut debeant fieri, intelliguntur eſſe de ſubſtantia, & hoc pro regula conſtituit S. Raymundus *in Summa lib. 3. de ætat. ordinand.* §. 11. incip. *Quid ſi aliqua*, *verſ. Ad hoc varia*, Gofred. *in ſumm. tit. de ætat. & qualit.* §. *Vnctionem autem*, Hoſtien. *in ſumm. tit. de ſacr. unct.* §. *A quo*, *verſ. Conſilium tamen eſt*, Archidiacon in cap. *Quorumdam*, *ſub num. 3. diſtinct. 23.* Henrich. Boich. in cap. *final. num. 3. ſupra de Sacram. non iterand.* Hoſt. Ioan. Andr. Butr. Cardin. & omnes in cap. *uni-*
26 *co*: & ibi dixi *num. 8. & 9. ſupr. de Sacr. unct.* Et in ſpecie ex verbis neceſſitatem deſignantibus formam ſubſtantialem induci ſcripſerunt Signorol. de Homodeis *conſ. 87. n. 4. & 5.* & reddens rationem, quia deficientibus neceſſariis, actus evidenter corruit, Albert. Brun. *in tract. de form. tit. Quando aliquid cenſeatur traditum pro forma fol. 34. concl. 4. poſt med. verſ. Et ſecundum Signorol.* Soccin. Sen. *conſ. 285. num. 2. lib. 2.* & *conſ. 92. num. 14. & 15. lib. 4.* Pariſ. *conſ. 19. lib. 2.* Bertazzol. *conſ. criminal. 83 n. 1.* Peregrin. *conſ. 99. n. 20. & 21 lib. 5.*
27 Nec refert quod neceſſarium quandoque exponatur, idest utile, & expediens, gloſ. *fin. in Clem. 1. de procur.* gloſ. *in l. 1. in verb. Neceſſarium*, *ff. ſolut. matrim.* & in l. 1. *in verb. Neceſſe*, *ff. de offic. Præfect. Prætor.* & quandoque ſignificat commoditatem, & honeſtatem, gloſ. *penult.* in cap. *Omnis*, *21. q. 4.*
28 Quoniam id contingit non ex proprietate vocabuli, à qua in dubio non eſt recedendum, l. *Non aliter*, *de leg. 3.* Calder. *conſ. 24. poſt princ. de præbend.* ſed quia in hoc verb. quandoque impropriatur propter ſubjectam materiam, ut notat gloſ. in Clemen. *Attendentes*, *in verb. Debeant*, *de ſtat. Monach.* ubi ait illud verb. *Debeant*, eſſe præcepti, & neceſſitatem importare, & ſi quandoque ſapiat honeſtatem, illud eſſe ſpeciale: & ſequitur Abb. in cap. 1. *num. 7. infr. de deſponſat. impuber.* & Felin. in cap. *Nam concupiſcentiam*, *num. 6. ſupra de conſtitut.*
29 Itaque neceſſitas ſuſcipiendi cingulum, de qua loquitur dictum ſtatutum ſecundum, non videtur ad bene eſſe, vel ſecundum quid, ſed ſubſtantialis, & præciſa: & quidem meritò, quia S. Religio Hieroſolymitana à primæva ſua fundatione, non tantùm ad hoſpitalitatem, ſed etiam ad militandum pro Fide fuit inſtituta, ut conſtat *ex ſtatuto ſecundo*, *tit. de reg.* & cingulum inſtituit ut eſſet conſtitutivum gradus, & Ordinis militaris; ideoque cum Magnus Magiſter vult ex gratia transferre ſervientem ad gradum militis, ſola cinguli traditione circa ullam aliam ſolemnitatem id præſtat.
30 Sed quatenus verba illa ſtatuti, *è neceſſario*, formam ſubſtantialem non inducerent, negari tamen non poteſt, quia ex proprietate vocabuli deſignent præceptum, & obligationem, ut cap. *Quiſquis præceptis*, 14. *qu. 1.* ibi, *quod imperatur neceſſe eſt fieri*: nec non ibi, *ubi præceptum*, *neceſſitas eſt ſervientis*, cap. *Domino Sancto*, 50. *diſtinct.* & ibi gloſ. *in verb. Neceſſe*, & Archidiacon. *nu. 1.* Felin. in d. cap. *Nam concupiſcentiam*, *nu. 5. & 6. de conſtit.* Quotieſcumque autem lex, vel ſtatutum præcipit, aut prohibet aliquid fieri, actus in contrarium
31 geſtus eſt ipſo jure nullus, etiamſi lex, vel ſtatutũ non procedat ulterius ad irritationem actus: caſus eſt in l. *Non dubium*, ubi Bart. *n. 2.* Bald. *eod. num. in 4. notab. & num. 11.* Iaſ. *num. 4.* & communiter Legiſtæ, *C. de legibus*; unde non eſt vis. An verba ſtatuti, *è neceſſario*, importent formam, vel præceptum, quia utroque modo irrita eſt profeſſio facta ſine prævia traditione cinguli, contra il-
32 lius ſtatuti diſpoſitionem. Quæ regula maximè procedit in his, quæ habent perpetuam cauſam prohibitionis, ut hoc caſu gloſ. *unica*, in c. *Vides*, 10. *diſtinct.* Abb. in c. *Ad Apoſtolicam*, *num. 11. de regular.* poſt Ioan. Andr. *ibidem num. 3. in verb. Obtineat*: nec audiendus eſt Gabriel Vaſquez *in 1. 2. diſputation. 165. cap. 2* dicens illam l. *Non dubium*, cùm ſit Iuris Cæſarei, non habere locum in Religioſis, & perſonis eccleſiaſticis ab eo exemptis: imo nec in Regnis Hiſpaniæ, & Franciæ; quoniam non ita loquutus fuiſſet, ſi advertiſſet legem illam eſſe canonizatam in cap. *Imperiali* 25. *q. 2.* ut ibi per Archidiacon. *in verb. Conſtitutione*, ad idem cap. *Ne nimia*, *de Religioſ. domibus*, cap. *unico in princip. eo-*
34 *dem tit. lib. 6* cap. *Quæ contra ius*, *de regul. iur. eodem lib.* Præterquam quod etiamſi dict. l. *Non dubium*, non eſſet ſpecialiter canonizata, adhuc tamen obligaſſet omnes; quia jus canonicum ſtatuit, ut in his, in quibus non eſt contrarium expreſsè diſpoſitum per Sacros Canones, ſervetur jus civile, ut in cap. *1. de nou. oper. nunciat.* & ibi omnes interpretes Suarez *de legibus*, *lib. 3. cap. 8. num. 3.*
35 Deinde ponderanda ſunt verba illa prædicti ſtatuti ſecundi de reſcript. fratr. *Prima che pigli l' habito*, &c. necnon illa, *e finalmente con l' ordine ſudetto*, &c. Nam ordo datus per prius, & poſterius cenſetur datus de forma, cap. *Quia propter*, *de elect.* cap. *final. de reſtit. ſpoliat.* & c. *Cum dilecta*, & ibi Felin. *num. 6. verſ. Sextum ſignum*, ubicumque eſt prius, & poſterius, ibi eſt ordo, *de reſcript.* & voluit Bald. in l. *1. num. 8. verſ. Ex dicto ergo Roffredi*, *C. Ne liceat tertio provocare*, Rota *deciſ. 167. n. 6. par. 2. recent.* Idemque in verbis præcipientibus aliquid fore præmittendum, antequam fiat actus, tradiderunt Signorol. *conſ. 115 num. 3.* Brun. *in tract. de forma*, *tit. Quando aliquid cenſeatur traditum pro forma*, *fol. 34. concl. 4. in fin.* Menoch. *conſ. 695. num. 15.* & in terminis quod
36 conſtitutio ſtatuens non aliter ad Religionem aliquos eſſe admittendos, niſi prius facta diligenti inquiſitione de qualitatibus profitentis, inducat formam, ita ut ea non ſervata actus ſit nullus, firmavit Rota *in Toletana profeſſionis 27. Febr. 1585.* coram Cardinali Panfilio ſeniore, impreſſa apud Gar-

Garziam, *de beneficiis, par. 9. cap. 2. num. 530. verſ.*
37 *Neque obſtat*, Et eſt ratio, quia forma in actibus hominum nil aliud eſt, quàm partium ordinatio, ſecundum prius, & poſterius, ut dicunt Bald. *in tract. de iure Prothomiſ. n. 15. in fin.* Tiraq. *de retract. lignag* §. 36 gloſ. *2. n. 26. ad medium.*

38 Nec obſtat ſi dicatur: cum traditio cinguli debeat præcedere profeſſionem, non poteſt cenſeri de forma ſubſtantiali ipſius profeſſionis, quia quæ ſunt de forma ſubſtantiali actus, debent ſimul, & contemporaneè cum actu explicari, Iaſ. in l. *Univerſa, nu. 10. C. de præc. Imper. offerend.* ubi quod totus mundus ſequitur hanc doctrinam Paul. de Caſtr. *conſ. 292. col. 2. in fin, & col. 3. in princ. lib. 2.* Felin. in d. cap. *Cum dilecta, num. 4. verſ. Quartum ſignum, de reſcriptis.*

39 Id inquam non obſtat, quoniam verba illa ſtatuti, *ſia ornato del cingolo della militia*, non ſunt accipienda materialiter tantùm pro nuda cinguli ſuſceptione, ſed formaliter, prout cingulum deſignat gradum militiæ, ut obſervat Franc. Mennen. *de equeſtri, ſeu militari Ordin. Symbol. in cap. De form. veter. & novat. eandi equites, fol. 4. verſ. Hinc cingulo*; ita ut ſit ſenſus, ut ante habitus ſuſceptionem debeat eſſe conſtitutus in dignitate, & gradu militari, in quo quidem gradu tunc conſtituitur, cùm enſe, vel Baltheo præcingitur. Gradus autem militiæ per cingulum ſemel ſuſceptus ſem-
40 per durat, & ſemel miles ſemper remanet miles, quandiu non eſt exauthorizatus, ut hic patet, & in cap. *Degradatio, §. Actualis, de pœn. lib. 6.* atque ita dignitas militaris, de qua loquitur ſtatutum in ſenſu formali, eſt contemporanea cum profeſſione regulari, quia vera eſt aſſertio: hic qui profitetur, modo eſt actu miles; ſicut in ſimili Ordo Epiſcopalis requirit ex neceſſitate conſecrationis ut ordinandus ſit actu Sacerdos, ut ex communi Canoniſtarum ſententia ſcripſi in cap. *Tua litteræ, n. 6. de Cleric. per ſalt. promot.* & in c. *1. Maximè, n. 81. de ordin. ab Epiſcop.* & tamen ſatis eſt, ut multò ante ſuſceperit Ordinem Presbyteratus, quia character ſemel impreſſus ſemper remanet, cap. *Quod quidam. 1. q. 1.* Præterquam quod non eſt abſurdum, ut pro forma induci poſſit etiam aliquod præam-
41 bulum, ut per Signorol *conſ. 115. n. 3.* & Roman. *conſ. 236. n. 8. verſ. Tertiò.*

42 Ulterius obſervandum eſt hoc caſu profeſſionem non fuiſſe factam in manibus Superioris Regularis, qui de jure communi poteſtatem habet incorporandi Religioni, cap. *Nullus, 17. q. 1.* Abb. in cap. *Cum Eccleſia Vulterana, nu. 9. verſ. Prædicta procedunt, de elect.* & notatur in cap. *final. de reg. lib. 6.* Sed omiſſa fuit in manibus Delegati Apoſtolici, qui per litteras Papales habebant commiſſionem limitatam, & modificatam cum clauſula
43 *ſervatis ſervandis*: & cùm negari non poſſit quin ſolemnitas cinguli ſervanda eſſet ex ſtatuto Religionis, utique ea non ſervata profeſſio nullam habuit roboris firmitatem; quia quotieſcumque datur alicui poteſtas, ſeu mandatum ad aliquem actum explicandum cum certis conditionibus, ſeu modificationibus, actus geſtus illis non ſervatis eſt ipſo jure nullus, etiam ſi conditiones illæ aliàs non eſſent ſubſtantiales; hæc eſt theorica gloſſæ notabilis in Clem. *1. in verb. Inhibentes, verſ. Sed quæro, de iur. patron.* quam ſequuntur Anchar in c. *Statutum §. fin. verſ. Adverte, de reſcript. lib. 6.* Abb. in cap. *Ex parte, num. 5. de conſtitut.* & ibi etiam Felin. alios cumulans *num. 1. verſ. Secunda limitatio*; Romanus *conſ. 283. Quoad primum, num. 7.* & in terminis quod ubi à principio conceditur poteſtas limitata aliàs non habenti recipiendi ad profeſſionem, receptio eam poteſtatem excedens ſit nulla, quamvis non adſit decretum irritans, probant noviſſimè Thomas Sanchez *ſuper Decalog. lib. 5. cap. 4. n. 26.* Suarez *de Religione tom. 3. lib. 6. cap. 11. num. 4. verſ. At verò ſi Religio*, & ante eos Lapus, *alleg. 86. num. 2. ante fin. verſ. Item ex quo Religioſi, & duobus ſeqq.*

44 Quare non immeritò Vicecancellarius Religionis renuit prædictum Equitem deſcribere inter milites profeſſos ob eam rationem, quia ex inſtrumento ejus profeſſionis non apparebat eum fuiſſe ornatum militiæ cingulo, & Magnus Magiſter mandavit eidem Vicecancellario, ut fidem traderet cum expreſſione cauſarum, ob quas noluit prædictum inſtrumentum regiſtrare: & ita intrat *ſtatutum, 32. in tit. de recept. Fratr.* quo præcipitur, ut profeſſi extra Conventum deſcribantur
45 in matricula alioquin pro Fratribus non habeantur, nec privilegiis fruantur. Quod etiam eſt juri communi conſonum, ut l. *Ex eo tempore, ff. de militar. teſtam.* ibi, (Qui nondum in numeris ſunt, licet etiam electi tyrones ſint, & publicis expenſis iter faciant, nondum tamen milites ſunt,) & notat Alex. plurimos cumulans in l. *Centurio, n. 23. ff. de vulgar.* ubi ait, militem non matriculatum cenſeri tamquam privatum, ſeu paganum.

46 Circa tertium quatenus profeſſio non eſſet nulla in vim dicti ſtatuti ſecundi de recept. fratr. extat tamē ordinatio prima eod. tit. edita in Capitulo Generali anno 1603. cujus hæc ſunt verba. (Ne de cætero tam in conventu, quàm extra aliquis ad habitum noſtrum ſuſcipiendum alio quocumque modo, gradu, ſeu denominatione admittatur, niſi in tribus diſtinctis gradibus declaratis *ſtatut. 2. 29. & 30. de recept. fratr.* Factis, & exhibitis probationibus nobilitatis, & legitimitatis reſpectivè bonis; & validis, juxta dictorum, & univerſam aliorum ſtatutorum formam, & tenorem, decernentes quodcumque ſecus faciendum ita nullum fore, ut ſemper de invaliditate ac nullitate profeſſionis impugnari poſſit, & juſtitia mediāte non canonicè admiſſi ad habitum dimittendum cogi poſſint, & debeant) Hactenus verba ordinationis, quæ cùm habeant explicitè decretum irritans, & non ſolum reſpiciant admiſſionem ad profeſſionem, ſed etiam modum admiſſionis, ut patet ibi, *alio quocumque modo*, & relationem habeant ad ſtatutum ſecundum, in quo præſcribitur ſolem-
47 nitas cinguli: conſequens eſt, ut hujuſmodi ſolemnitas ſit ſubſtantialis, quia nemini dubium eſt, quin decretum irritans formam ſubſtantialem inducat, Felin in cap. *Cum dilecta, num. 6. verſ. Quintum ſignum, de reſcript.* Rota *diverſ. deciſ. 215. num. 7. ad med. par. 1* Card. Mantic. *deciſ. 286. nu. 2.* & ſeqq. Gregor. XV. *deciſ. 384. num. 9.* Buratt. *deciſ. 479. n. 4.*

48 Nec refragatur quod prædicta ordinatio fuerit facta à 16. Capitularibus, qui facultatem non habent decernendi contra ſtatuta Ordinis, ut dictum fuit *deciſ. 303. num. 22. & ſeqq. 7. recent* & quod ordinationes hujuſmodi ſint temporales, & du-
49 rent tantùm uſque ad novum Capitulum Generale, ut in *ſtatut. 3. de verb. ſignific.* & in *deciſ. 109. num. 1. par. 7. recent.* ubi amplius fuit dictum hoc procedere etiam ſi contingat has ordinationes à Sede Apoſtolica confirmari, quia hoc intelligitur cum eadem qualitate temporali, idemque habetur in *deciſ. 458. n. 3. recentior.*

50 Nam reſpondetur contrarium conſtare ex Bulla Pauli V. confirmatoria earumdem ordinationum, qua ſtatutum eſt, ut vim habeant donec revocatæ, abrogatæ, vel immutatæ non fuerint per futura Capitula Generalia, quod hoc caſu factum non legitur; ideoque ſemper durant, quandiu non revocantur, & eſt communis opinio, ut atteſtatur Felin. in cap. *Ex litteris, num. 10. verſ. Eſt etiam dubium, de Conſtitut.* & Dec. *conſ. 108. Iſta videtur quædam n. 4. & in fin.*

51 Itaque cùm ſolemnitas cinguli ſit de forma, neceſſariò ſequitur, ut ea non ſervata, profeſſio ſit ipſo iure nulla, l. *Iulianus, § Siquis, C. Ad exhibendum*, l. *Cum hi, §. Si prætor, ff. de tranſact.* l. *Conſtitutionibus, in fin. ff. Ad municipal.* l. 1. *C. de præd. Decurion. lib. 10. cum concordant.* gloſ. in cap. *Cum dilecta, in verb. Irritum*, & ibi Abb. *nu. 4.* Felin. *n. 6.* & communiter DD *de reſcript.* Forma enim etiam in minimis ſervanda eſt, aliàs actus eſt nullus, Butr. in cap. *Piſanis, num. 9. in fin. de reſtitut. ſpol.* Felin. d. cap. *Cum dilecta, num. 10. verſ. Amplia decimo*, Marſil. *conſ. 61. num 12.* Soccin. iun. *conſ. 467. n. 13. & ſeqq. lib. 2.* Dec. *conſ. 532. nu. 5.* Roland. *conſ. 72. num. 58. lib. 3* Rimin. iun. *conſ. 467. num 13.* quam regulam pluribus exornat Lancellot. Gallia. *con-*
52 *ſil. 3. num. 14. & plurib. ſeqq.* Et in dubio omnis forma à jure tradita cenſetur ſubſtantialis, & de eſſentia actus, ut Bald. inquit in l. *Comparationes, num. 8. C. de fid. inſtrum.* & l. quantum Decius *conſil. 110. num 6. verſ. ut forma tradita* Decian. *conſil. 72. num. 20. lib. 2.* Rimin. iun. *d. conſ. 467. num 8.* Tiraquell. *de retract. lignag. §. 36 gloſ. 2. n. 29.*

Ex prædictis conſtare videtur cinguli ſuſceptionem in Ordine Hieroſolymitano eſſe de ſubſtantia profeſſionis in gradu militum: ac proinde profeſſionem expreſſam, ut præfertur emiſſam non valere.

Ex hoc autem neceſſariò ſequitur, ut nec intret
53 profeſſio tacita, quia cùm Eques prædictus militiæ cingulum nunquam ſuſceperit, ſi defectus hujuſmodi obſtitit profeſſioni expreſſæ, quæ ſit profeſſio vera, longe magis obſtitit tacitæ, quæ eſt præſumpta cùm tacitum non poſſit operari pluſquam expreſſum, l. *Cum quid, ff. Si certum petatur*, & ita in hac materia firmat Philipp. Prob. *ad Monach. in cap. 1. num. 4. de Regular.* Soccin. & alij complures, quos citat Sanchez *ſuper Decalogo lib. 6. cap. 3. num. 14. & 18.* Idque in Bulla declaratoria Conſtitutionis Sixti V. contra illegitimos, quæ incipit, *Ad Romanum, §. 13. nu 2.* declarat in Bullar. *tom. 2. pag. 604.* ſic legitur (Sed cum eadem ratio vigeat in tacita profeſſione emittenda, quæ militat in expreſſa, ſtatuimus, quod in quibuſvis Ordinibus, & Religionibus neque etiam tacita profeſſio quorumque Religioſorum induci poſſit, nec inducta intelligatur, niſi in exceptione Conſtitutionis forma ſervata fuerit.) Et eadem ratione decreta Clementis VIII. quæ irritant profeſſionem emiſſam in conventu non deſignato ad recipiendos Novitios, impediunt etiam profeſſionem tacitam ut fuſè probavi in cap. *Perlatum, num. 23. & ſeqq.* ſupra de iis quæ vi, metuſve cauſ. ubi etiam poſui alia exempla his ſimilia. Et eo magis, quia hæc ſolemnitas cinguli inducta eſt ex ſtatutis Or-
54 dinis à Sede Apoſtolica confirmatis ſuper quibus ſolum Generale Capitulum poteſt diſpenſare, ut expreſſè legitur in Bulla Pauli V. confirmatoria ordinationum ipſius Religionis.

55 Quibus accedit quod hoc caſu videtur defuiſſe conſenſus tum Religionis, qui ſecundum omnes neceſſariò exigitur ad inducendam tacitam profeſſionem, Card. in cap. *Porrectum in fin. de regul.* Abb. in cap. *Vidua, num. 5. eod. tit.* Sylveſt. *in verb. Religio. 7. qu. 19. in princ.* Tabien. *in verb. Novitius, qu. 5. nu. 6.* Navarr. *comm. 4. de regul. nu 73. & 74.* cum Religio integro ſexennio noluerit dictum Equitem uti profeſſum agnoſcere, nec in albo profeſſorum deſcribere: tum etiam ipſius Equitis, qui tamquam miles præſumitur ignorāſſe diſpoſitionē juris inducentis tacitam profeſſionem ex ſuſcep-
56 tione habitus, & actibus profeſſorum: & hæc tacita præſumptio ſufficit ad excludendam tacitam profeſſionem, ut noviſſime firmavit Rota *in Vratislavien. Profeſſionis 10. Decembris 1646. verſ. Nulla adeſt ratihabitio, in fine* coram Argentino his verbis Ex geſtatione habitus, & actibus ſolis profeſſis convenientibus non inducitur profeſſio, niſi ſciat per hoc tacitam profeſſionem facere, quia miles in ignorantia juris comparatur mulieri.

57 Sed his minimè obſtantibus dicendum eſt, cingulum nullatenus eſſe de ſubſtantia profeſſionis militaris, ſive ſpectemus ius commune, ſive ſtatuta, vel ordinationes Religionis Hieroſolymita-
58 næ. Nam quod attinet ad jus commune, in Templarijs, Hoſpitalarijs, & Hieroſolymitanis, quorum ſæpe in jure fit mentio, ut in cap. *Canonica, infra de ſent. excomm.* & plane notatur in cap. 1. *in gloſ. in verb. Perſolvant, de verbor. ſignificat. lib. 6.* Nullibi cautum reperitur, ut ornari debeant cingulo militiæ; & quod non eſt Sanctorum Patrum decreto ſancitum, ſuperſtitioſè non eſt adinventionibus præſumendum, cap. *Conſuluiſti, 2. qu. 5.* cap. *Inter corporalia poſt med. verſ. Unde ſi circa de translat. Epiſcop.*

Iura autem, & argumenta ſupra in contrarium adducta à *num. 4.* non procedunt in milite regulari, ſed in milite ſæculari, qui præcingitur enſe, & calcaribus. Et hanc differentiam agnovit Ponti-
59 ficale Romanum; nam in Rubrica de Benedictione novi militis, quæ eſt penult. *lib. 1.* Poſuit hanc ſolemnitatem cinguli, & calcarium; cujus tamen non meminit in ſequenti Rubrica de creatione militis Regularis, ut dictum eſt ſupra *num. 7. & 22.* Quinimò cùm in antiquo Pontificali in creatione militis regularis cautum eſſet ut infra, videlicet (Tunc imponit ei Crucem, ſive Spatham, aut aliud ſignum, ſive habitum illum, quo milites illius Ordinis, quem intendit profiteri, uti conſueverunt.) Poſtea in Pontificali emendato iuſſu Clem. VIII. hæc ſpathæ, ſeu cinguli impoſitio tanquam cæremonia omnino accidentalis, & extrinſeca ad ornatum pertinens meritò fuit prætermiſſa, ut atteſtatur Gaſpar Servantius Sanctiſſimi D. N. Cæremoniarum Magiſter in hæc verba. *Io infra ſcritto faccio fede, che ſi bene avanti la riforma del Pontificale antico fatta à tempo della fel. mem. di Clemente Ottavo era uſanza nel dare l'habito a' Cavalieri regolari, ò di Malta, ò di ſan Giacomo, ò di ſan Giorgio, ò altri ſimili avanti di ricevere la loro profeſſione, quando ſi faceva in mano del Papa, ò d'altro Delegato Apoſtolico, di crearli Cavalieri con le ceremonie di ſpada, e ſproni regiſtrata nel medeſimo Pon-*

Pontificale alla rubrica penult. del. lib, primo perche coſi preſcriveva la Rubrica ultima de creatione militis Regularis, *all'iſteſſo lib. primo. E coſi in conformità ſi trova notato nel libro de giuramenti, del quale ſi ſervivano i Maſtri delle Ceremonie di quel tempo, quanto ne i loro Diarij, che ſono appreſſo di me: nondimeno doppo la riforma predetta, perche nel nuovo Pontificale fù in ſpecie riformata la rubrica* de creatione militis Regularis, *& fù riſtretto l'atto alla ſola impoſitione dell'habito, e ricevimento di profeſſione, e fù levata la ceremonia ſudetta di creare li Cavalieri con ſproni, e ſpada: però nel libro de giuramenti, che hanno uſato da quel tempo in quà i Maſtri delle Ceremonie, e nelli Diarij da loro tenuti, che ſi trovano appreſſo di me, è notato la formola di queſt'atto, e l'atto medeſimo ſenza queſta Ceremonia. Et in queſta conformità ſono ſtato inſtrutto dalla buon. mem. del Sig. Paulo Alaleona mio Zio, che fù Maſtro delle Ceremonie ne Pontificati di Clem. VIII. Leone XI. Paolo V. Gregorio XV. & Urbano VIII. e coſi hò doppo prattitato più volte, &c. Io Gaſparo Servantio Maſtro delle Ceremonie di Noſtro Sig. affermo quanto di ſopra mano propria.*

60 Ratio autem differentiæ inter militem ſæcularem, & regularem ea reddi poteſt, quia cum miles ſæcularis nullam emittat profeſſionem, neceſſe eſt, ut dignitas militaris illi conferatur ab habente authoritatem per aliquod ſignum ſenſibile; & ſic per traditionem cinguli, & calcarium, ut notant omnes in l. *penult. ff. Ex quibus cauſ. major.* Nam ut inquit S. Thomas in 4. *ſent. diſtinct. 4 art. 2. ad 2.* cùm qualibet poteſtate exterius datur aliquod viſibile ſignum illius poteſtatis, ſicut Regi datur corona, & ſceptrum; & Pontifici mitra, & baculus, & annulus. At vero cùm miles Regularis ſolemnem emittat profeſſionem à militibus illius Ordinis emitti conſuetam, & per hujuſmodi profeſſionem cum impoſitione habitus creetur miles Regularis, ut in Pontificali meritò ornatus cinguli, ſeu aliud ſenſibile ſignum ad creandum militem Regularem non exigitur.

61 Quin etiam ulterius cogitanti verius videtur nec in milite ſæculari de jure ornatum cinguli eſſe ſubſtantialem, quod conſtat ex l. *Filius familias, ff. de milit. teſtam* ubi dicitur. Filius familias equeſtri militia exornatus, in Comitatu Principis retentus, cingi confeſtim juſſus eſt; & ſic primò fuit creatus miles, & tertio loco cingulo militari præcinctus: & ideo gloſ. *in ver. Confeſtim*, ex eo textu deducit regulam, quam multis ſimilibus exornat videlicet ſtatim, ſeu proximè cingendus habetur pro cincto; & Bart. in ſumma illius textus ſimiliter notat haberi pro facto quod de proximo eſt faciendum, & Lucas de penna in l. *Hi quidem, nu. 5. C. Qui militar. poſſ. lib.* 12. ex eadem lege notat militem paratum accingi, haberi pro accincto: & ita intelligunt verbum, *confeſtim*, cum aliquo temporis intervallo, ut l. 2. §. *Confeſtim, ff. ad Tertullian.* Ergo cingulum non poteſt cenſeri de forma ſubſtantiali gradus militaris, quia tametſi
62 ſubſtantialia actus quandoque poſſint permitti, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *num. 41.* tamen ſolemnitas, quæ poteſt ſubſequi, nunquam dicitur de ſubſtantia, vel forma, Bald. in l. *Univerſa, n. 2. verſ. Quandoque lex, C. de precib. Imper. offer.* Felin. in cap. *Cum dilecta. num. 6. verſ. Sextum*, ibi, *quando vero ſolemnitas, de reſcrip.* & latius in cap. *Quoniam, in princip.* Ut lit. non conteſt. & ratio eſt evidens, quia implicat contradictionem, ut actus ſit prius in actu productus, & poſtea incipiat eſſe à forma, quæ dat eſſe rei l. *Julianus, §. Si quis, ff. ad exhiben.* quia ſic eſſet, & non eſſet, quod eſt impoſſibile, l. *Ubi repugnantia, ff. de regul. jur.*

63 Itaque ornatus cinguli in milite ſæculari non requiritur niſi quoad hoc, ut tamquam miles perfectus gaudeat privilegijs militaribus: & ita loquitur text. in d. l. *Filius familias, ff. de milit. teſtam.* & notat Accurſ. in l. *penult. ff. Ex quibus cauſ. major.* dicens ad hoc ſex neceſſaria eſſe, & quarto loco commemorat ut enſe cingatur; & tradit poſt alios Ripa in l. *Centurio, n. 9. verſ. Prima quia, ff. de vulg.* & ita etiam intelligi debet *ſtatutum 31. de recep. fratr.* quod non matriculati pro fratribus non ha-
64 beantur, id eſt privilegijs non fruantur. Et ideo requiſita gloſæ in d. l. *penult.* appellat Cæremoniale Parif. de Pitt. ſupracitatus *num. 6.* nec hodie ſunt protinus in uſu, teſte Afflict. *Ad Conſtit. Neapol. lib. 1. de illicit. port. armor. num. 29.* ubi in ſpecie aſſerit hanc ſolemnitatem cinguli tamquam inutilem, & accidentalem, unam cum alijs eſſe ſublatam, & ſufficere ut miles vacet militiæ ad hoc ut gaudeat militum privilegijs. Idemque affirmant in d. l. *Centurio*, Alex. *num. 25.* & Ripa *d. num. 9.* Ideoque ut adnotavit Franciſc. Mennen. *de equeſtr. ſeu milit. Ordin. Symbol. in cap. de forma veteri, & nova creandi Equites, fol. 4. verſ. Hic cingulo*, cum priſco more in creatione militis ſolemnitas cinguli adhiberetur; ideò retenta eadem forma loquendi
65 dicitur etiam hodie decorari cingulo qui miles creatur, etiamſi ea ſolemnitas non ſervetur. Quo factum eſt, ut cingulum translative accipiatur pro inſignijs cujus libet dignitatis, etiamſi enſis non applicetur, ut obſervat Petr. Gregor. Tholoſan. *in ſyntagm. juris univerſ. cap. 30 num. 13.* & patet ex cap. *Ex antiquis, in princ. 54. diſtinct.* ubi Clericus
66 dicitur cæleſtis militiæ cingulo præcingi. & tamen Clericus nec enſe accingitur, nec calcaribus, cap.
67 *Quicumque, il ſecondo, 23. q. 8.* Et multoties in jure cingulum pro dignitate ipſa uſurpatur, ut l. 2. *C. de metatis, & epidemeticis eod. lib.* & l. *fin. C. de Prapoſit. ſacr. Cubicul. d. lib. 12.* & not. in Authen. *Iusiurandum quod præſtatur ab his*, quæ exponit
68 verbum *cinguli*, id eſt dignitatis.

Nec applicatur ſimile de milite cæleſtis militiæ, quia in collatione Ordinum materia, & forma ſunt de neceſſitate ſacramenti ex inſtitutione Chriſti, ut dixi in cap. *Cum contingat, nu. 3. de ætate, & qualit.* Præterquamquod degradatio Clerici fit etiam per ablationem ornamentorum, quæ ad ſubſtantiam Ordinis non pertinent, ut in d. c. *Degradatio*, ibi, *veſtimento, ſeu ornamento, de pæn. lib. 6.* & ex his patet etiam ſolutio ad objecta.

69 Sed quidquid ſit in milite ſæculari, certè in milite regulari, de quo nunc agimus, in jure de hac ceremonia cinguli, ut prædixi *nu. 58.* nil cautum reperitur; & in univerſis Ordinibus regularibus ſubſtantia profeſſionis conſiſtit in tribus votis ſolemnibus Obedientiæ, Paupertatis, & Caſtitatis, cap. *Cum ad monaſterium, §. Nec æſtimet*, juncta gloſ. *ult.* & cap. *Monachi. de ſtatu Monachor.* Clemen. 1. *de Religioſ. domib.* Concil. Trident. *cap. 1. ſeſſ. 25. de Regul. ac.* Navarr. *conſ. 12. eodem tit.* Ro-
70 ta *deciſ. 216. nu. 5. p. 2. diverſ.* Habitus verò ſuſceptio quamvis fiat ſimul, & contemporaneè cum actu profeſſionis, & per manus ejus qui ad Religionem acceptat, nihilominus quia accidentalis, & extrinſeca eſt profeſſioni, non eſt de ſubſtantia monachatus; imò valet profeſſio ſine ſuſceptione habitus Religionis, ut eſt caſus in cap. *Porrectum*, & ibi Io. Andr. Butr. Cardin. & omnes *ſupra, de Regular.* & in cap. *Quia ingredientibus, de teſtam.* ubi Abbatiſſa declaratur profeſſa, quæ tamen nunquam induit habitum monialium.

Nec refragatur, quin potius favet Pontificale Romanum ſupracitatum *nu. 12.* nam verba illa, *in primis imponit ei habitum, deinde recipit profeſſionem*, apertè oſtendunt habitum eſſe qui præambulum ad profeſſionem: è converſo autem in hac ipſa Religione ex ſtatuto ſecundo de receptione Fratrum miles primùm emittit profeſſionem, deinde recipit pallium cum Cruce, qui eſt habitus profeſſorum; & ita obſervatum fuit in noſtro Equite qui prius emiſit tria vota ſubſtantialia, & poſtea habitum regularem ſuſcepit, ut in inſtrumento ſuæ profeſſionis; & conſequenter habitus ad ſubſtantiam profeſſionis pertinere non poteſt, ut patet ex dictis ſupra *num. 58. & 62.*

71 Ergo idem dicendum de cingulo, nam, aut volumus militiæ cingulum contineri appellatione habitus juxta textum in l. *Veſtis, ff. de aur. & argent. legat.* & ſanè ſi habitus non eſt de ſubſtantia, utique nec cingulum. Aut volumus cingulum eſſe quid diverſum ab habitu (quod verius videtur, ut patet ex ſtatuto ſecundo de recept. fratrum) & tunc longè minus poteſt cenſeri ſubſtantiale, cùm ſit ceremonia magis remota, & extrinſeca, quàm habitus regularis. Ideoque ex ſtatuto ſecundo de recept. fratrum ornatus cinguli præcedere debet habitus ſuſceptionem: & ita inter alias accidentales ceremonias profeſſionis militaris in hac ipſa Religione Hieroſolymitana recenſetur ab Antonio Poſſevino, quem refert Franciſc. Menna in libello, cui titulus, *Militarium Ordinum origines,*
72 *fol. 33.* & in antiquo Pontificali Romano impoſitio ſpathæ, ſeu cinguli non præſcribitur præcisè, ſed alternativè, ut patet ex illis verbis. *Tunc imponit ei Crucem, ſive ſpatham, aut aliud ſignum, ſive habitum, &c.* quod evidenter oſtendit hanc ceremoniam ſemper fuiſſe accidentalem, quia alternativa diſpoſitio non dicitur præcisè alterum continere. §. *Hæc autem, Iuſtin. de action.* Decius in cap. *Inter cæteras, in 2 notab. de reſcript.* & ſicut habitus non eſt ſubſtantialis, ut oſtenſum eſt ſupra *num. 70.* ita nec ſpatha, cùm omnia ponantur ſub eadem oratione, & verborum ſtructura; ideoque æqualis debeat eſſe determinatio, l. *Iam hoc jure, §. Sed ſi*, & ibi Bart. *nu. 1. ff. de vulgar. & pupillar.* cum ſimul. Hæc de jure communi.

73 Quod autem ſpectat ad ſtatuta hujus Religionis ſimiliter certum eſt eſſentiam profeſſionis conſiſtere in tribus votis ſubſtantialibus, ut ſatis liquet ex ſtatuto ſecundo de regula: & quamvis tres ſint gradus in ea profitentium, de quibus in præalleg. *ſtatut. 2. de recep. fratrum*, omnes tamen unica forma profeſſionem emittunt, ut ſtatuto primo de regul.

74 Tota igitur difficultas reſtringitur ad intellectũ dicti ſtatuti ſecundi de recep. fratrum, in quo ſcribentes pro Equite potiſſimum ſe fundant, ut cingulum ſit de ſubſtantia profeſſionis, tum ponderando verba, *è neceſſario*, tum ponderando illud prius, & poſterius, *prima che pigli l'habito*, ex quibus contendunt formam ſubſtantialem fuiſſe indictam, ut in argumentis contrarijs ſupra à *n. 25.*

Sed pro ſolutione obſervandam eſt hanc rubricam, quod verba neceſſitativa, & ordo datus per prius, & poſterius inducant formam annullativam actus in contrarium geſti, recipere quatuor notabiles limitationes, quæ caſui noſtro aptiſſimè accommodantur.

Limitatur enim primò, ut non procedat quando eadem, vel alia jura dicunt actum valere, ut poſt Tancredum declarat Io. Andr. in cap. *Ad Apoſtolicam, nu. 3. in verb. Obſtinet. de regular.* cum quo tranſeunt communiter DD. ut ibi atteſtatur Abb.
75 *nu. 11.* Hoc autem caſu profeſſionem ex omiſſione cinguli non eſſe nullam ſatis conſtat ex *ſtat. 24. de recep. fratrum*, quo cautum eſt, ut infra videlicet: *Chi ſarà ricevuto contro la forma degli ſtatuti, ſe ſarà Cavaliero, ſia ridotto à fra ſervente; ſe ſarà fra Capellano à frate d'obedienza, e ſe ſarà fra ſervente d'arme, ſi riduca à fra ſervente d'officio, e ſia inhabile ad ogni amminiſtratione di Commende, e beni dell'Ordine noſtro.* Pœna enim hæc ſpecialis utique tollit aliam pœnam annullativam actus,
76 Bald. in l. *Non dubium, nu. 28. C. de legib.* Cardin. *in Clem. 1. n. 2. de reſcrip* quod proculdubio locum habet hoc caſu, in quo pœna ſpecialis non ſe compatitur cum pœna nullitatis, ut ibi per Bald. nam ſi profeſſus in gradu militis non ſervata forma ſtatutorum dejicitur non à Religione ſed ad gradum inferiorem, & redditur inhabilis ad Comendas, utique neceſſariò ſupponitur validè profeſſus; alioquin inepta eſſet inhabilitatio ad Commendas, quæ non dantur niſi militibus profeſſis: nec talis poſſe cogi quacumque auctoritate ad permanendum in Religione in gradu inferiori, quia conſenſus liber eſt de intrinſeca ratione voti, ut dixi in cap. *Tua litteræ, n. 50. de Cleric. per ſalt. promot.*

77 Nec refert quòd hujuſmodi ſtatutum fuerit caſſatum, & abrogatum ab ultimis duobus Capitulis Generalibus anno 1612. & 1631. ut in ordinatione 8. de recep. fratr. Quoniam abrogatio, & correctio facta fuit quoad pœnam dejectionis ad gradum inferiorem, ſed illius mens, quoad validitatem receptionis non fuit correcta: & adhuc durat, arg. l. *Eas, ff. de cap. diminut.* & notat Jo. Andr. & Gemin. in cap. 1. §. *Illum autem, in fine de reſtitut. ſpoliat. lib. 6.* nam ſi ante annum 1612. quo prædicta ordinatio edita fuit, verba illa, *è neceſſario*, non importabant formam annullativam actus; & profeſſio contra formam ſtatutorum non erat irrita: utique nec hodie irrita erit, cùm nullum ſtatutum novum reperiatur, quod hanc nullitatem induxerit, ad gloſ. in cap. *Conſtitutionem, in verb. Pro rogamus, in fin., de reg. lib. 6.*

78 Præterea in ſtatuto primo de receptione fratrum ubi præſcribitur forma recipiendi novitios ad profeſſionem, ut patet ex rubrica, quæ inſcribitur, *Come devono eſſere ricevuti li fratelli della Religione Geroſolymitana alla profeſſione*; nec verbum quidem reperitur de ornatu cinguli. Imo in ſtatuto ſecundo de regula, ubi fit ſpecialis mentio de gradu militari, ſubſtantialia regulæ dicuntur conſiſtere in tribus votis Obedientiæ, Caſtitatis, & Paupertatis: ſed de cingulo agitur tantummodo in ſtatuto ſecundo de recep. fratrum, ubi tractatur de diviſione graduum, ut conſtat ex illius rubrica, *Della diviſione de gradi de fratelli dell' Ordine*
79 *noſtro.* Quod eſt argumentum evidens hanc ceremoniam cinguli ad ſubſtantiam profeſſionis non perti-

pertinere, ſed ad ornatum, & diſtinctionem graduum dumtaxat; alioquin de illa agendum fuiſſet in ſtatuto præcedenti, qui eſt locus, ubi ſubſtantilia profeſſionis præſcribuntur, arg. *in l. Conſtitut. Codicis*, §. *Quibus*, ibi, & congruis titulis ſubdere: ex eo enim, quod aliqua materia ponitur ſub aliquo rubro, judicatur eſſe illius naturæ, cujus eſt rubrum, gloſ. in cap. 1. *in verb. Conſervatores in princip*, & in cap. *Si ſuper gratia*, *in verb. principalis*, *verſ. Sed executor*, *de offic. delegat. lib. 6.* Everard. *in loco à rubro nu. 4. verſ. Tertio*: & ſic verba illa, *è neceſſario*, ſunt intelligenda de illa neceſſitate, quæ requiritur ad diſtinguendum gradum militarem à gradibus Capellanorum, & ſervientium non autem de neceſſitate requiſita ad valorum profeſſionis.

80 Limitatur ſecundò: ſupraſcripta theorica, ut locum non habeat in profeſſione, in qua propter gravitatem materiæ ſpeciale eſt, ut lex, vel ſtatutum non cenſeatur tradere formam ſubſtantialem, niſi adjiciat decretum irritans, Abb. in cap. *Porrectum nu. 13. de regular.* Sylveſt. *in verb. Religio. 3. qu. 1. & 18. in fin.* Tabiena *in eadem verb. qu. 11. n. 12.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 5. qu. 7. in fin.* Sanchez
81 alios referens *ſuper decalog. lib. 5. cap. 3. nu. 4.* Quod procedit etiamſi datus ſit ordo per prius, & poſterius, ut in terminis eſt textus in cap. *Ad Apoſtolicam, de regular.* ubi refertur antiquum præceptum negativum ne Monachus fiat ante unius anni probationem; & ita eſt ibi prius, & poſterius; & tamen profeſſio facta in ordinibus non Mendicantium infra annum probationis valida eſt: quia, ut ibi dicitur, multa fieri prohibentur, quæ facta tenent: licèt ſecus ſit poſt Concilium Tridentinum, quia *cap. 15. ſeſſ. 25. de regul.* habet clauſulam decreti irritantis. Ad idem textus in cap. *Si vir, & uxor. 27. qu. 1.* ubi præcipitur, ut ſi vir, & uxor pro
82 ſola religioſa vita divertere inter ſe conſenſerint, nullatenus ſine Epiſcopi conſenſu, hoc eſt licentia, id fiat: & ſic eſt etiam ibi prius, & Poſterius, cùm Epiſcopi licentia debent ingreſſum Religionis præcedere, & nihilominus ſi conjuges profiteantur hujuſmodi licentia non præmiſſa, tenet profeſſio, ut ibi firmat gloſ. *in verb. Conſenſu*, Archid. *num. 2.* Bellam. & Turrecrem *num. 1.* & tamen textus utitur dictione illa, *nullatenus*, quæ importat nullitatem actus ipſo jure, ut in Auth. *Si qua mulier*, juncta gloſ. *in verſ. Nullatenus*, *C. Ad Senatus conſult.* Velleian. Clem. *ultim. cum gloſ. in verb. Nullatenus, de ſequeſtr. poſſeſſ.* & in Clem. 1. ubi gloſ. *in eod. verb de ætat. & qualit* Cardin in cap. *Super litteris num. 5. in fin.* & ibi etiam Andreas Siculus, *nu. 82. verſ. Vim*
83 *etiam, de reſcript.* & habet vim decreti irritantis, Felin. in cap. *Ex litteris, num. 7. in 5. caſu, de conſtitut.* Rota *deciſ. 24. num. 4. par. 2. diverſ.* Rurſus ad idem eſt Concilium Tridentinum in *cap 17. ſeſſ. 25.*
84 *de regular.* ubi ſtatuitur per prius, & poſterius, ut puella profeſſionem non emittat, antequam Epiſcopus exploraverit ejus voluntatem; & tamen profeſſio facta non præmiſſa hujuſmodi exploratione valida eſt, ut per Menoch. *conſ. 396. num. ult.*
85 *vol. 4.* & alias cenſuit Sacra Congregatio ejuſdem Concilii interpres. Item quamvis in aliquibus Religionibus adſint ſtatuta, ut nullus admittatur ad profeſſionem, qui ſaltem decimum octavum ætatis ſuæ annum non attigerit, vel vigeſimum non expleverit, ut Ordinibus Minimorum, & Sanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum: tamen ſi quis ſtatim profiteatur in prædictis Religionibus anno decimoſexto expleto; profeſſio ex hoc capite non eſt invalida, ut tenent complures ex modernis, arg. d. cap. *Ad Apoſtolicam, de regular.* & ſimiliter declaravit Sacra Congregatio Concilii.

86 Limitatur tertiò, Doctrina Baldi, quod præpoſteratio ordinis vitiet actum, ut procedat tantum in formalibus, & in his, quæ ſunt de ſubſtantia, ut cap. *Cum dilecta, de reſcript.* l. *Prolatam*, & ibi Bart. *num 4. C. de ſentent.* l. *Ut debitum, C. de heredit. act.* l. 2. §. *Si prius*, *ff. de vulgar. & pupillar.* Paul. de Caſtro *conſ. 321. Viſis actis num. 3 verſ. Nam præpoſteratio, in his, quæ ſunt de ſubſtantia, vitiat, lib. 1.* Marant *in præm. prax. num. 5.* exemplum in cap. *Quia propter, ſupra de elect.* Primò enim eligendi ſunt ſcrutatores, qui deinde ſcrutari debent vota ſingulorum, mox vota in communi ſunt publicanda, tandem ſequi debet communis electio; & hi actus omnes ſunt ſubſtantiales: unde ſi fiat præpoſteratio, electio non tenet, ut ibi firmant gloſ. *in verb. Sanior*, Hoſt. *n. 44. verſ. Decimum octavum*, Abb. *num. 16. eod verſ. & nullus diſcrepat.* At verò in alijs actibus, qui ex ſui natura ſubſtantiales non ſunt, ut de ornatu cinguli probatum eſt ſupra, præpoſteratio non vitiat, quia ſi totalis illorum omiſſio actu non obeſt, longè minus præpoſteratio, ut bene per Paul de Caſtr. *conſ. 232. in cauſa, quæ petitur, col. 1 poſt. medium, verſ. Non obſtat prædictis, & col. 2. lib. 1.*

87 Limitatur demceps theorica ſupraſcripta, ut non procedat quando ſtatuentes, ubi volunt actū eſſe irritum, ex ſtylo apponunt decretum irritans: tunc enim non intelligitur data forma ubi hoc de-
88 cretum non reperitur, etiamſi verba ex ſui natura ſint apta formam inducere, quia ſtylus hujuſmodi maximè eſt attendendus ad intelligentiam ſtatutorum. Alex. *conſ. 116. num. 7 lib. 6.* latè Felin. in cap. 2. *col. 1. de fide inſtr.* extat hac de re inſigne exemplum in Conſtitutione Gregorii XV. de Romani Pontificis electione; nam in *Matura itaque*,
89 ſtatuitur electionem fieri aliter non poſſe quam in conclavi, & eo clauſo, ac poſt celebratum prima die Sacroſanctum Miſſæ ſolitum ſacrificium, & ſic non modo eſt ibi datus ordo per prius, & poſterius; ſed etiam nec illa verba fieri aliter non poſſe, quæ ex ſui natura formam ſubſtantialem inducunt, ut tradit Felin. in dicto cap. *Cum dilecta num. 6. verſ. Septimum ſignum*, ubi in diſpoſitione dicitur aliter fieri non poſſit, ibi eſt data forma, *de reſcript.* Decius *conſ. 528. num. 11* Pariſ. *conſ. 19. n. 20. lib. 2.* & tamen quia forma ſubſtantialis perſtringitur cum decreto irritante infra in §. *Quod ſi electio*, ubi de Miſſa nulla fit mentio: certum eſt Miſſæ ſacrificium ad formam electionis non pertinere. Hoc autem caſu ibi ſtatuentes voluerunt
90 actum eſſe nullum, explicitè appoſuerunt decretum irritum, ut conſtat ex *ſtatuto 22. & 57. de prohibit. & pœn. & ex ſtatut. 5. 6. 7. 11. 12. & 14. de contract. & alien. & ex ſtatut. 19. & 70. dec. omnium. ætat. &* in materia profeſſionis ex *ſtatuto 8. de receptiom. fratr.* ubi prohibetur diſpenſatio cum deſcendentibus à Iudæis, Saracenis, & Mahometanis in receptione ad habitum, & profeſſionem, & apponitur clauſula decreti. Item ex ordinatione 8. eod. tit. ubi ſtatuitur, ut omnes teneantur annum novitiatus peragere in conventu, ibique habitum ſuſcipere, & profeſſionem emittere; & ſimiliter

adjicitur decretum irritans: unde ſi in aliis caſibus voluiſſent, profeſſionem eſſe irritam, eodem modo id expreſſiſſent, quod cùm non fecerint in *d. ſtatuto 2. de reception. fratrum*; ſed ſimpliciter dixerint; *è neceſſario, che ſia ornato del cingolo della militia*: utique cenſentur noluiſſe, cap *Inter corporalia*, *poſt medium*, *verſ. Unde ſi circa*, *ſupra de tranſlat. Epiſcop.* cum ſimilibus. Quinimo
91 quod magis eſt, ex ſtylo ſtatutorum hujus Ordinis verba, *è neceſſario*, ſine decreto irritanti, non inducere nullitatem actus, conſtat manifeſtè ex *ſtatuto 17. de recept. fratr.* ubi ſic legitur. *E neceſſario, che ſi provi autenticamente eſſer nato di Padri tali, che di nome, è darmi ſiano nobili*: & tamen quia tranſgreſſio hujus ſtatuti nunc temporis non vitiabat profeſſionem, fuit facta ordinatio prima eod. tit. in qua explicitè appoſitum fuit decretum irritans, de quo dubitari non poteſt, quin referatur ad probationes nobilitatis, cùm ſit poſitum immediatè poſt, illa verba, *Factis, & exhibitis probationibus nobilitatis, & legitimitatis reſpectivè bonis, & validis.* Et clauſula decreti in fine poſita referri debeat ad omnia præcedentia, ut firmavit Rota in Toletana profeſſionis coram bon. mem. Card. Pamphilio ſeniore apud Garziam *de bene-*
92 *ficiis, par. 5. cap. 2. nu. 330. poſt medium, verſ. Præſertim ſtante decreto*: & præcipue ad proxima. Si idem cum eodem, *in fin.* & ibi gloſ. *ultim. ff. de iuriſdict omn. judic.*

Ex quibus ſatis, ſuperque conſtat ornatum cinguli ex præcepto dicti Statuti ſecundi de recept. fratr. non eſſe de ſubſtantia profeſſionis.

93 Nec relevat objectum, quod Cardinalis Delegatus cum clauſula, *ſervatis ſervandis*, nulliter proceſſerit non præmiſſa cinguli ſolemnitate, ex gloſſa, & alijs ſupracitatis, *num. 42.* Nam reſpondetur primò clauſulam ſervatis ſervandis non referri niſi ab ſubſtantia, Menoch, *conſ. 180. nu. 15.* Conrad. *in prax. de ſponſal. lib. 7. cap. 7. num. 17.* ubi quod ſi
94 Papa committat diſpenſationem ſervatis ſervandis, omiſſio denunciationum non vitiat, quia non ſunt de ſubſtantia matrimonii: & alia exempla his ſimilia recenſet Caſtro Palao *de legib. penes tract. 3. diſput. 2. pun. 9. num. 3 fol. 182. par. 1. Oper. Moral.* Rurſus cum Breve non ſit directum Car-
95 dinali, ſed ipſimet parti impetranti, non requiritur verificatio judicialis, nec executor efficitur mixtus, ſed merus, ut in *deciſ. 302. num. 17. part. 8,*
96 *Recent.* Præſertim in litteris gratiæ, in quibus clauſulæ aptæ de ſui natura importare executorem mixtum, nihil operatur, niſi adſit clauſula vocatis vocandis. Rota *in Romana Primogenituræ 29. Maii, 1634.*

97 Tandem, & fortè melius reſpondetur tunc demum delegatum non ſervata forma mandati nulliter procedere, ſi conditiones, & modificationes adjectæ in commiſſione ſint præter jus, Puta Provideas P. in tali Eccleſia ſi de tali Vico ſit oriundus: & in hoc caſu intelligi debent gloſſ. & DD.
98 in contrarium citati. Secus verò ſi conditiones hujuſmodi de jure in ſint, puta ſi ſit idoneus, vel ſervatis ſervandis: quia tunc non eſt intentio cōmittentis novam formam inducere, ſed tantum admonere, ut ſerventur ea, quæ de jure, vel ſtatuto ſervari debent: quare iis non ſervatis non irritatur actus, qui alias validus eſſet. Ad quod eſt optima gloſ. *in Clemen. 1. in verb. Reperitur*, *de offic. Delegat.* quæ dicit, clauſulam ſervatis ſervandis, & alias conſimiles non ſonare in conditionem, ſed in monitionem, nec dare novam formam mandato, ſed tantùm inſtruere executorem; quam gloſ. ſequuntur ibi Cardin *q. 13.* Imol. *nu. 20. & 21.* Vital. *num. 36.* & concordant Innocent. in c. *Prudentiam, num. 9. verſ. Et ſi contrarium, de off. Delegat.* & in cap. *ultim. de præſumption.* & Archid. in c. *Dudum*, *verſ. In prima gloſ. 18. q. 2.*

99 Quod demum ſpectat ad ordinationem primam de recept. fratr. conſtat evidenter in ea nullum fundamentum fieri poſſe pro invaliditate profeſſionis ex omiſſione cinguli, quia tantùm præcipit, ne quis alio quocunque modo, ſeu denominatione admittatur niſi in tribus gradibus militum, Capellanorum, & ſervientium, & quoad hoc opponit decretum irritans. Unde verba illa, *quocumque modo*, non qualificant niſi modum receptionis extra memoratos gradus, extra quos ordinatio voluit receptionem eſſe nullam, quocunque modo, gradu, vel denominatione fiat. Hoc autem caſu novitius non fuit ad miſſus extra illos tres gradus, ſed fuit receptus in gradu militum, ut patet ex inſtrumento profeſſionis. Nec revelat objectum, quod ordinatio ſe referat ad ſtatutum ſecundum de reception. fratr. in quo primò diſtinguuntur gradus, in quibus fratres ſunt recipiendi, deinde ponitur ſolemnitas cinguli: nam reſpondetur hanc relationem fieri tantummodo quoad primam partem ſtatuti de diſtinct. grad. ſed non quoad ſecundam de ſolemnitat. cinguli: quod patet manifeſtè, quia ordinatio non præcipit, ut receptio ad habitum fiat in tribus gradibus juxta *ſtatutum 2. 29. & 30.* Sed dicit *nullus recipiatur, niſi in tribus diſtinctis gradibus declaratis in ſtat. 2. 29. & 30.* & ſic relationem habet ad ſolam declarationem, & diſtinctionem gradium non autem ad modum receptionis, quia non emanavit ad præſcribendam receptionis ſolemnitatem, ſed ad determinandos gradus, ut patet ex rubrica; itant receptio in alijs gradibus, quam præſcriptis in tribus memoratis ſtatutis quocumque modo fuerit facta, poſſit ſemper ut nulla impugnari, quod ob eam rationem ordinatum fuit, quia cùm fratres Commendatarii prætextu ſervitii nonnumquam reciperent in ſuis Commendis fratres ſub alio gradu, & denominatione, quàm expreſſis in eodem ſtatuto ſecundo, emanarunt prædicta ſtatuta 29. & 30. quibus prohibentur alios fratres recipere in ſuis Commendis, quàm ſub denominatione Capellanorum, & ſervientium. Sed quia ſtatuta hujuſmodi negligebantur, propterea edita fuit prædicta ordinatio cum decreto irritanti, ad hoc ut aliter recepti quocumque tempore poſſent à Religione expelli.

100 Non obſtat fides Vicecancellarii, quoniam regiſtratio non tendit ad finem approbandi, vel reprobandi profeſſionem, ſed ad hoc, ut curat Antianitas. Nec Vicecancellarius negavit deſcribere in album Religionis profeſſionem, de qua agitur, ex eo quod eſſet nulla; ſed quia in ea emittenda non fuit ſervitus mos, & ritus, ſeu ceremonia cinguli; unde non ſequitur; Profeſſio non fuit regiſtrata: Ergo Vicecancellarius declaravit eam fuiſſe invalidam, ſed tantùm ſequitur, ut ſenſerit in ea emittenda non fuiſſe obſervatum ritum à Religione præſcriptum. Præterea quatenus hoc declaraſſet, ejus declaratio fuiſſet erronea, cùm ex iam dictis liqueat profeſſionē ex hoc defectu cin-

101 guli non eſſe irritam. Demum eſto irrita eſſet,
tamen non ſpectabat ad Vicecancellarium hoc
declarare; quinimo nec ad ſolum Magnum Magi-
ſtrum cum Conventu, quia ex decreto Concilii
Tridentini *cap. 19. ſeſſ. 25. de Regular.* Cauſæ nul-
litatis profeſſionis ſunt deducendæ coram Supe-
riore Regulari, & Ordinario. Et hæc forma ſer-
vanda eſt non tantum cum profeſſus allegat nulli-
tatem ſuæ profeſſionis, ſed etiam cum Religio vult
eum ejicere tanquam invalidè profeſſum, ut meo
tempore declaravit S. Congregatio.
102 Conſtat ex prædictis nec jus commune, nec ſta-
tuta Ordinis, nec ordinationes Capitulares ob
cingulum non ſuſceptum, fuiſſe irritam hoc caſu
profeſſionem expreſſam, pro cujus etiam validita-
te in dubio eſt judicandum, l. *Sunt perſonæ, ff. de
Religioſ. & ſumpt. funer.* & tradunt Barbat. *conſ. 39.
num. 12. poſt med. vol. 2.* Navarr. *conſ. 13. nu. 10. de
Regular.* Suarez *tom. 3. de Religion. lib. 6. c. 1. num. 6.*
Sanchez *de matrimonio lib. 7. diſputat. 37. num. 12.
in fin.* Seraphin. *deciſ. 1361. num. 7.* Rota *in Roma-
na Profeſſionis 23. Iunii 1625.* coram Remboldo.
103 Quo verò ad profeſſionem tacitam conſtituter
ſupponendum eſt ex ſententia S. Congregationis
Concilii eam habere locum etiam in Religione
Hieroſolymitana, quicquid contra ſcripſerit Pere-
grin. *conſ. 116. num. 4. & ſeqq. lib. 5.* Nam propoſito
dubio an ſit locus tacitæ profeſſioni inter milites
Religionis Hieroſolymitanæ degentes extra con-
ventum Hoſpitalis Meliten. Reſpondit indiſtinctè
eſſe locum tacitæ profeſſioni, juxta juris diſpoſi-
tionem, & comprehendi *cap. 19. ſeſſ. 25. de Re-
gular.*
104 Non obſcurè autem inducta videtur in caſu præ-
ſenti, quia Eques, ut ipſemet fatetur in poſitioni-
bus, ſuſcepit, ac detulit per aliquot menſes Crucem
albam in pallio, qui in Religione Hieroſolymita-
na eſt habitus pariter diſtinctus ab habitu No-
vitiorum, ut patet in *ſtatut. 1. & 3. de recept. fra-
trum* ex inſtrumento profeſſionis exhibito, & ex
depoſitionibus teſtium. Ex ſuſceptione autem
105 habitus hujuſmodi poſt novitiatum completum
inducitur tacita profeſſio, etiam abſque exercitio
actuum profeſſorum cap. 1. ibi, *vel habitum Reli-
gionis ſuſcipiat, qui dari profitentibus conſuevit,
de Regular. lib. 6.* & cap. *Conſtitutionem*, ibi *Ta-
citè verò facta per ſuſceptionem habitus, qui profi-
tentibus tantùm datur, eod. tit. & lib.* Quod enim
dicitur, habitus non facit Monachum, ut in cap.
Porrectum, de Regularibus, cum concord. Locum
habet in habitu probationis duntaxat, non autem
in habitu profeſſionis; qui illicò Monachum fa-
cit, & ſolemnizat votum, ut notat in cap. *Statui-
mus, de Regular. gloſ. 1.* Abb. antiqq. *in verb. Novi-
tios*, Hoſtien. *num. 1. in verb. Religionis, & num. 2.
in ver. Conſuevit*, & Butr. *num. 6.* Archidiac. in cap.
Beneficium, num. 1. eod. tit. lib. 6. & meo tempore
ſæpius cenſuit S. Congregatio Concilii, prout etiam
deciſum refert Riccius *deciſ. 206. num. 1.* Nec re-
fert, quod teſtes deponentes in Ordine Hieroſo-
lymitano Crucem albam in pallio eſſe habitum
profeſſorum, & à ſolis profeſſis geſtari ſolitum, im-
mediatè ſubjiciant, *ſe bene alle volte alcuno ſi pi-
glia guſto di portarla benche non ſia profeſſo*; quo-
niam hæc verba ſonant potius in abuſum. Nec
106 prædictus Eques cenſeri poteſt Crucem albam
detuliſſe ad voluptatem, ſed potius ut ſegereret
pro profeſſo, cum eam ſolemniter ſuſceperit in
actus profeſſionis: nam à primordio tituli poſte-
rior formatur eventus, l. *unica. C. de impon. lucr.
deſcript. lib. 10.* & actus in dubio cenſetur factus
in executionem obligationis præcedentis, l. 4. §. *ſi
ab ignoto, ff. de manumiſſ.* cum ſimul ut plene per
Alex. *conſ. 40. n. 9. lib. 3.* & Menoch. *lib. 3. præſumpt.
49. num. 4.* & ex cauſa neceſſaria potius, quàm vo-
luntaria, ut l. fin. cum ibi not. per Bart. *ff. de alim.
pupill. præſtan.* & per Abb. *conſ. 116. in fin. lib. 2.*
107 Porrò tacitæ profeſſioni eſt locus, etiamſi præceſ-
ſiſſet expreſſa profeſſio nulla, & non obſtante igno-
rantia nullitatis profeſſionis, ut ex ſententia Sacræ
Congregationis Concilii, quam probavit Sanctiſ-
ſimus, & ſequuta eſt Rota *in cauſa Meten. profeſ-
ſionis* coram Carillo, ſcripſi latiſſimè in cap. *Signi-
ficatum, à num. 1. uſque ad num. 49. de Regul.* quod
locum habet etiam in milite ſancti Ioannis Hie-
roſolymitani, qui ignoravit ſuam profeſſionem
expreſſam de jure fuiſſe irritam, ut probavi in cap.
Ex parte, à num. 4. uſque in fin. eod. tit. adeòque pro-
pterea non ſit habenda ratio deciſionis Vlixbonen.
Profeſſionis ſuperius relatæ *num. 56.* quia articu-
lum non examinat, nec prædictarum deciſionum
ullam facit mentionem.
108 Sed præter habitum profeſſorum concurrunt
hoc caſu plures actus ſolis profeſſis convenientes,
ex quibus proculdubio reſultat tacita profeſſio
cap. *Vidua* & ibi omnes *de Regular.*
109 Primus actus eſt, quia ſe nuncupavit fratrem,
prout etiam Religio ipſa eum nominavit in libris
publicis; & ita hujuſmodi actus fuit reciprocus,
tam ex parte profeſſi, quàm ex parte Religionis:
hic autem titulus, & nuncupatio in hac Religione
non convenit niſi profeſſis, cum Novitii non fra-
tres, ſed nobiles appellentur, ut conſtat ex *ſtatu-
to 1. de verb. ſignif.* & deponunt teſtes, & ex hac
denominatione fratris aliàs deducta fuit tacita
profeſſio in præcitata *deciſione 206.* & *in Melevi-
tana Antianitatis* apud Duran. *in impreſſ. dec. 462.
n. 18. in fin.*
Secundus eſt actus, quia vocatus ad inſulam
Melitæ à Magno Magiſtro ſub nomine fratres, &
tanquam contumax inquiſitus, ſupplicavit ſub eadẽ
nuncupatione fratris pro abſolutione, eamque
obtinuit; qui quidem tractatus cum denominatio-
ne ad tacitam profeſſionem inducendam fortior
eſt, quàm ſimplex denominatio, argum. l. *Non epi-
ſtolis*, & l. *Non nudis, C. de probation.* dixit in c. *Lator,
ſupra, qui filii ſint legitimi.*
101 Tertius actus, quia bis obtinuit licentiam à Su-
periore Regulari comparendi in judicio, quia non
indigent Novitii, cùm non ſint propriè Religioſi,
cap. *Religioſi, §. Quamvis, de ſent. excomm. lib. 6.*
cap. 1. & ibi Gemin. & Franc. *in 1. notab. de Regul.
eod. lib.* & tenent Placha *de delictis cap. 42. in fin.*
Farinac. plures cumulans, *in pract. crimin. tom. 1.
de accuſ. qu. 13. num. 23.* & Thom. Sanchez dicens
neminem contradicere, *ſuper Decalog. lib. 6. cap. 12.
num. 34.* & hic quoque actus, ſicut & præcedens,
inter profitentem, & Religionem fuit reciprocus.
Vigore autem hujus licentiæ bis comparavit in
judicio, quaſque fecit inſtantias, aſſerens ſe ſolem-
niter profeſſum, & obtinuit, ut ſibi à fratre germa-
no, ſolverentur decem millia ſcutorum, quæ non
erant ei debita non ſecuta profeſſione, ſecundum
ea, quæ ſcripſi in cap. *Statuimus, num. 29. & ſeqq.
ſupra de Regular.* Dantur & alii actus, quos in
lectura omittere conſultius duximus.

Sed

111 Sed objicitur: Profeſſio tacita induci non poteſt
niſi prius annus probationis fuerit completus, ut
eſt tex. in cap. 1. ibi: (Niſi eo completo profeſſionẽ
faciat in ſequenti, vel habitum ſuſcipiat qui dari cõ-
fitentibus conſuevit) *de regular. lib. 6.* ubi gloſ. *in ver.
Vel dicit*, repete eo completo, & ſæpius cenſuit Sa-
cra Congregatio Concilii. Hoc autem caſu quam-
112 vis novitius expleverit in conventu annum proba-
tionis, tamen poſtea diſceſſit cum licentia Magni
Magiſtri ſub conditione ad conventum redeundi
infra biennium ad ſui novitiatus annum peragen-
dum, habitum Ordinis ſuſcipiendum, regularemq;
profeſſionem ſervatis ſervandis emittendam ſub
pœna ſuam amittendi antianitatem ipſo facto in-
currenda. Quem quidem annum poſtea nullate-
nus peregit, ſed poſt octo menſes iterum abiit, &
Romæ infra duos menſes profeſſionem emiſit;
113 quæ profeſſio ex hoc capite videtur nulla; quia
annus probationis ad validè profitendum exigitur
etiam in Religione Hieroſolymitana ex *ſtatut. 28.
de recept. fratr.* & declaravit S. Congregatio Con-
cilii, licèt olim aliud cenſuiſſet, cùm illius ſtabili
menta nondum vidiſſet, & ita etiam deciſum refe-
runt Flamin. Pariſ. *de reſignation. benefic. lib. 1. nu. 120.*
& Stephan. Gratian. *diſcept. foren. 163. num. 27.* exce-
114 ptis Bohemis, quibus indultum eſt, ut non tenean-
tur eſſe in probatione niſi per ſex menſes, ut ordi-
nat. 39. *de recept. fratr. in novis*, & 36. *in antiquis*: nec
115 ſufficit ut novitiatus fuerit expletus per annum cõ-
tinuari debet uſque ad profeſſionem, adeo ut ſi
novitius completo anno egrediatur, & iterum re-
deat, profiteri nequeat, ſed denuo teneatur novi-
tiatum inchoare, & profiteri, ſecundum opinionẽ
Suarez *de Religion tom. 3. lib. 5. cap. 15. à num. 8.* cui
adhærent Barthol. de Vecch. *in praxi de admitten.
novit. diſputat. 11. dub. 3.* & Caſtro Palao *tom. 3. tractat.
16. diſput. 12. §. 2. num. 11.* quod clarius videtur pro-
cedere hoc caſu, in quo novitius per uſum memo-
ratæ licentiæ videtur ſe tacitè adſtrinxiſſe ad no-
vum annum novitiatus.
116 Verum huic objectioni reſpondetur in oppoſi-
tum eſſe doctrinam gloſſæ primæ circa finem in c.
Eum qui, de regul. juris lib. 6. ubi ex illa regula, quæ di-
cit eum, qui certus eſt certiorari amplius non o-
portet. Sumit argumentum ad quæſtionem, An is,
qui ingreſſus Religionem in fine anni exivit, ſi ite-
rum eandem Religionem ingrediatur, debeat ha-
bere alium annum, & reſolvit negativè per illam
regulam, niſi conditio perſonæ, vel Religionis mu-
tata eſſet: & ſubdit hoc tenere Bartholomæum
Brixienſem in *quæſtionibus venerabilibus in quæſtione
68.* quæ incipit, *Aliquis intravit monaſterium*; & in
fortioribus terminis Speculat. *in tit. de ſtat. Monach.
§. Qualiter concipiet libellum q. 35. n. 43.* ubi hoc ip-
ſum firmat idem Jo. Andr. *in addit. in ver. Exivit*, &
ſequuntur Lapus *alleg. 47. n. 2. & 3.* §. Anton. *in 3.
par. tit. 16 cap. 3. §. 2.* Sylveſt. *in verb. Religio 5. q. 4.* di-
cens hanc ſententiam eſſe indubitatam; quam et-
jam probavit Sacra Congregatio Concilii non me-
deri novitio, quia Religione exivit de licentia Su-
perioris, ut in ſubjecta declaratione.
Dubitatur an is, qui habitu regulari ſuſcepto an-
num integrum manſit in Religione, eoque lapſo
gravi morbo correptus, & propterea profeſſione
nequaquam emiſſa permiſſu Superiorum ad ſecu-
lum rediit, poſſit inde ad triennium morbo libera-
tus, & ad monaſterium reverſus protinus emittere
profeſſionem, vel potius per alium annum ſtare in
probatione teneatur: *die 27. Februar. 1597.* Sacra
Congregatio cenſuit poſſe ſtatim emittere pro-
feſſionem, non expectato alio probationis anno,
niſi Religionis, aut perſonæ conditio ſit immutata;
idque Superiores Religionis animadvertere dili-
genter debere.
117 Sed etiam in eo, qui exivit ſine licentia: nam
propoſito dubio, An novitius, quæ finito anno pro-
bationis exivit è monaſterio abſque licentia Ordi-
narii iterum reverſa, poſſit ſine nova probatione
ad profeſſionem emittendam admitti. *Die 12. Fe-
bruarii 1598.* Sacra Congregatio cenſuit poſſe, niſi
conditio Religionis, aut perſonæ ſit immutata, id-
que à Superioribus monaſterii diligenter eſſe di-
ſpiciendum.
118 Nec prædictis obeſt licentia obtenta ſub con-
ditione peragendi novitiatum, quia in ea non fuit
appoſita pœna nullitatis profeſſionis, ſed amiſſio-
nis antianitatis, quæ quidem pœna ſpecialis tollit
pœnam nullitatis à jure inductam, ut ex Bald. &
119 Cardin. dixi ſupra *n. 76.* quæ concluſio abſque du-
bio procedit ubi ſpecialis pœna non ſe compatitur
cum nullitate actus, ut ibi dixi; & ita contingit hoc
caſu, quia pœna amiſſionis antianitatis neceſſariò
ſupponit novitium poſſe validè profiteri: quam-
quam enim in hac Religione antianitas currat à
120 die ſoluti Paſſagii Gregor. XV. *deciſ. 341. & deciſ. 499.
n. 2.* ea tamen Equites frui nequeunt niſi à die e-
miſſæ profeſſionis, ut fuit dictum *in Melevitana an-
tianitatis 24. Martii 1634.* coram Urgellen. in ejus
impreſſ. *deciſ. 439. n. 2. & 2. verſ. Nec revelat.*
121 Quibus accedit quod Superiores Regulares non
poſſunt arctare novitium, qui annum probationis
explevit, ad alium annum ex integro repetendum
non modo reluctante novitio; id enim per quam
durum eſſet, arg. cap. *Ad Apoſtolicam, de regular.* ſed
etiam ipſo conſentiente, quia obſtat Conciliũ Tri-
dentinũ *c. 16. ſeſſ. de regular.* ibi, Finali tempore no-
vitiatus, Superiores, novitios, quos habiles invene-
rint, ad profitendum admittant, aut è monaſterio
eos ejiciant: & in hac ipſa Religione Hieroſolymi-
tana in ordinatione facta anno 1642. decretũ fuit,
ut novitii, qui poſt expletum probationis annũ aſ-
cendunt, teneantur facere de novo medium annum
novitiatus, cùm tamẽ olim *in ordinatione 37. in novis*
& 34. *in antiquis de recept. fratr.* tenerentur anno pro-
bationis peracto infra menſem profiteri ſub pœna
amittendi antianitatem. Quinimo propter decre-
tum Concilii in *d. cap. 16. verſ. Finito*, Superiores
122 Regulares non modo nequeunt arctare novitios
ad novum noviciatus annum, ſed nec poſſunt tem-
pus probationis prorogare ultra annum, niſi ex ju-
ſta cauſa, & ad breve tempus, ut ex ſententia Sacræ
Congregationis adnotavi in c. *Ad Apoſtolicam, à n.
2. uſque ad n. 12. de regul.* Ac præterea quatenus po-
tuiſſet Magnus Magiſter injungere novum annum
probationis, non tamen id potuiſſet ſub pœna nul-
litatis profeſſionis etiam conſentiente novitio, ut
123 clarè deducitur ex ſubjecta declaratione quicquid
contra ſcripſerit Navarr. *conſ. 87. de regular.*
In Congregatione Minimorum extabat ſtatu-
tum, quod originem ducentes à Judæis, vel Sara-
cenis ad Religionem non recipiantur, & ſi qui re-
cipiendi fuerint, quorum progenies ignoratur, ad-
mittantur cum proteſtatione, quod ſi poſtea com-
periatur eos à Judæis, vel Saracenis originem du-
xiſſe, eorum profeſſio ſit nulla. Quæſitum fuit, An
originem trahentes à Judæis admiſſi ad Religio-
nem

nem cum illa proteſtatione ſint legitimè profeſſi, vel ſecus; Sanctiſſimus reſpondit habendos eſſe pro profeſſis, nec ejici debere, cum hactenus nemo fuerit ejectus.

124 Quæ tamen ex abundanti dicta ſint, quia hoc caſu Magnus Magiſter non impoſuit pœnam nullitatis, ſed amiſſionis antianitatis, ut prædixi, & ſicannus in memorata licentia injunctus non fuit legalis, ideſt à jure, & à Concilio Tridentino requiſitus, ſed magis conventionalis, qui propterea quatenus à Magno Magiſtro injungi potuerit ex conventione ipſa legem accepit, arg. cap. *contractus, de regul. juris lib. 6.*

125 Præterquam quod formula ejuſdem licentiæ eſt pro noviciis abſcedentibus infra annum probationis, nec congruebat prædicto Equiti, quia cum annum noviciatus jam complevisſet, impoſſibile erat eum obligare ad illum complendum, ut ſonat verba licentiæ: nam peragere idem eſt quod complere, ſeu perficere, & ad exitum perducere, l. *Qui Procuratorem*, cum gloſ. *in verb. Peragere, ff. de procurator.* l. *Filius, ff. de inoffic. teſt.* l. *Ab accuſatore, §. deſtitiſſe, ff. ad Senatus Conſult. Turpillian.* & l. 2. *ff. de Adulter.* Briſſon. *de verb. ſignif. verb. Peragere, il ſecondo*, Rebuff. *in l. 3. col. 2. verſ. Peragenda, ff. de verb. ſignific.*

De Pœnit. & remiſſ.

Cap. Quæſitum.

S V M M A R I V M.

1 SAcerdotes Græci procurantes, vel ſtudioſè negligentes oppreſſionem filiorum ſuorum deponuntur, & ſi eſt publicum, publicè puniuntur.

2 Pœnitentia ſolemnis imponitur ſi delictum eſt grave, & ſcandalizans totam urbem.

3 Pœnitentia publica imponitur ſi delictum ſit grave, & publicum, non tamen generans ſcandalum.

Sed contra. num. 4.

Declaratur, num. 5.

4 Pœnitentiæ publicæ finis eſt ſcandalum ſubmovere; & ideo imponitur laico etiam pro levibus delictis, ut vitetur ſcandalum.

6 Negligentia affectata æquiparatur ſcientiæ, ac dolo etiam in foro pœnitentiali.

7 Matrimonium contractum coram Parocho per vim adhibito, qui affectavit non intelligere, validum eſt.

8 Ignorantia eorum affectata eſt, qui potuerunt certiorari, & noluerunt.

9 Irregularitas contrahitur ex lata culpa ad homicidium commiſſa, quantumcumque crimen ſit occultum.

10 Idem ſi culpa ſit levis: ſecus ſi leviſſima.

11 Pœnitentia publica pro delicto publico an Clerico ſit imponenda, & n. ſeq. uſque in fin.

12 Pœnitentia ſolemnis non imponitur Clerico niſi depoſito, & n. 13.

13 Clericus depoſitus ſine ſpe reſtitutionis publicam, vel ſolemnem poteſt agere pœnitentiam.

14 Sed dum habetur ſpes reſtitutionis, nec publicè, neque ſolemniter pœnitebit.

15 De pœnitentia publica, & ſolemni idem eſt judicium.

16 Pœnitentia publica an ex ſtylo Sacræ Pœnitentiariæ imponatur Clerico, qui Presbyterum interfecit.

17 Clericus presbytericida eſt irregularis, & perpetuò deponendus, & num. ſeq.

19 Depoſitio eſt ab Altaris miniſterio perpetua remotio.

1 QUÆSITUM. Sacerdotes Græci procurantes, vel ſtudioſè negligentes oppreſſionem filiorum ſuorum deponuntur; & ſi eſt publicum, publicè puniuntur. Hoc dicit, ſecundum Jo. Andr. Butr. Cardin. Anch. & alios communiter. Vel ſic, & melius ut faciat ad titulum, ſecundum Abb. & Mar. Socin. Sacerdoti Græco procuranti, vel ſtudioſè negligenti oppreſſionem filiorum non imponitur pœnitentia publica, ſed debet abſtinere ab altaris officio, & aliter in ſecreto agere pœnitentiam: ſed ſi delictum eſt publicum, debet publicè agere pœnitentiam. Hoc dicit. Primò quæſtio, Secundò reſponſio ibi, *Hoc*.

2 Nota primò ſecundum Abbatem hic in primo notab. argumentum quod pœnitentia publica injungi non debet pro delicto oppreſſionis filiorum: nam ipſi Sacerdotes Græci poſtulabant eam ſibi imponi, ut in litteraq, uaſi de jure non eſſet imponenda. Concludit tamen ipſe Abb. ſub diſtinctione: nam aut delictum eſt grave, & ſcandalizans totam urbem, caſtrum, vel villam, & tunc laico imponitur pœnitentia publica, & ſolemnis, ut in cap. *In capite quadrageſimæ*, 50. *diſt.* cap. *final.* 26. *qu.* 6. Aut eſt grave, non tamen generans
3 ſcandalum; & tunc aut eſt occultum, & non imponitur pœnitentia ſolemnis, neque publica, ut d. cap. *In capite*. Aut eſt publicum, ſed non ſcandaloſum; & tunc imponitur pœnitentia publica, ſed non ſolemnis, ut d. cap. *final.* juncto cap. 1. *ſupra eodem.*

4 Tu adverte ad ultimum membrum diſtinctionis Abbatis: nam pœnitentia publica imponitur pro delicto publico etiam ſcandaloſo, quia illius finis eſt ſcandalum ſubmovere, adeut propterea imponatur laico etiam pro delictis levibus, ut vitetur ſcandalum, cap. *Si quis presbyter, de purgat. Canon.* & notat. gloſ. in cap 1. *ſupra eod.* cum qua concordant *ibi* Hoſt. *n.* 1. Jo. Andr. *n.* 2. & communiter Doctores, licet Clerico non imponatur niſi depoſito, & pro delicto gravi, ut dicunt Hoſt. in *ſumma de pœnit. & remiſſ.* §. *Utrum, verſ. Publica verò pœnitentia*, & Henric. Boich. *in d. cap.* 1. *nu.* 4. unde ſeu delictum ſit grave, ſeu leve, indiſtinctè ſupponitur ſcandaloſum; & ipſemet Abb. in cap. *De his, num* 3. *in fin. de accuſat.* dixit pœnitentiam publicam imponi ad ſedandum ſcandalum, per textum in d. cap. *fin.* 26. *qu.* 6. & idem prius notaverat Archidiaconus in cap. *Confirmandum, in princ. verſ. In gloſ.* 50. *diſtinct.* Quod etiam dilucidè apparet ex Decreto Concilii Tridentini c. 8. *ſeſſ.* 24 in illis verbis (Quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum conſpectu crimen commiſſum fuerit, unde alios ſcandalo offenſos, commotoſque fuiſſe non ſit dubitandum, huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè injungi oportet, ut quos exemplo ſuo ad malos mores provocavit, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam revocet vitam) Hæc ibi, facit tex. in cap. *Ego Berengarius, in fin. de conſecrat. diſt.* 2. ibi (Ut Eccleſiæ, quæ prius doluerant de averſo, atque perverſo, poſtea gauderent de reverſo, atque converſo) Adde vix poſſe contingere, ut crimen aliquod ſit grave, & publicum, & nō ſit ſcandaloſum; ad quod eſt textus optimus in cap. *De his verò*, 50. *diſtinct.* & in Clem. 1. juncta gloſ. *in ver. Scandalum, de offic. Ordinar.* Sed ſalvando dictum Abbatis ſic poſ-
5 ſet diſtingui: Aut delictum eſt adeo grave, & ſcandaloſum, ut commoveat totam civitatem, & imponitur pœnitentia ſolemnis: aut eſt quidem ſcādaloſum, ſed non ita, ut totam civitatem commoveat, & imponitur pœnitentia publica.

6 Secundò nota ibi, *vel ſtudioſe negligentibus*: affectatam negligentiam æquiparari ſcientiæ, ac dolo etiam in foro pœnitentiali, prout ex hac littera deducit Anton. de Butr. *in* 1. *notab.* unde dicit lex: Diſſoluta negligentia propè dolum eſt, *l. Fidejuſſores, primo reſp. ff. Mandat.* ad idem cap. *Sæpè*, 50 *diſt.* Idem diſſoluta negligentia habetur pro conſcientia, l. *Cum lex ff. de adulit. edicto*, qualis eſt ignorantia Judæorum, qui nolunt intelligere ut benè agant, §. *ult. prima*, q. 4. gloſ. *hic in ver. Negligentibus*,
7 Hoſt. *in princ. & num.* 2. Hinc Sacra Congregatio Concilii aliàs reſpondit validum eſſe matrimoniū contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, quamquam nihil eorum, quæ agebantur vidit, & intellexit, ſi affectavit non intelli-
8 gere. Ut in Parocho, qui obturavit aures ſuas, ne audiret; quippe affectatæ ſunt eorum ignorantiæ, qui potuerunt certiorari, ſed noluerunt cap. *Cum inhibitio*, §. *Si quis verò, de clandeſtin. deſponſat.* §. *final.* & cap. *ſeq.* 37. *diſtinct.* Hoſt. *hic n.* 2.

9 Tertiò. Nota ibi, *ab officio altaris debent perpetuò abſtinere*: textum expreſſum, quod irregularitas incurritur ex lata culpa ad homicidium commiſſa quantumcumque crimen ſit occultum, Hoſt. *hic num.* 1. & 2. *in fin.* dicens latam culpam reddere hominem homicidam, ſecundum Canones, ut *hic*, & in cap. *Sicut*, & cap. *Tua nos*, §. *Nos igitur, ſupra de homicidio*, cap. *Sæpe* 50. *diſt.* Abbas
10 *in* 2. *not.* & Mar. Socin. *num* 4. addens idem eſſe, ſi culpa ſit levis; ſecus verò ſi ſit leviſſima, quia tunc non contrahitur irregularitas, ideoque illi Sacerdotes Græci, ex quorum injuria, & ſine facto, & tactu filii in cunis inveniuntur oppreſſi, abſtinere debeant à celebratione Miſſarum ad tempus, non in perpetuum, ut *hic in fin.* quia nec homicidæ reputantur, ſicut reputantur illi, qui in lata culpa ſunt, eo quod ipſi procurantibus, vel ſtudioſè negligentibus filii proprii non in cunis, ſed in lectis oppreſſi reperiuntur, ut in tex. Reſpondeo primò, & hic notant Innoc. & Hoſt. *in fin.* Jo. Andr. *n.* 2. Abb. *nu.* 3. Marian. Socin. *nu.* 4. & 5. & alii communiter.

11 QUÆRO, An publica pœnitentia pro delicto publico imponenda ſit Clerico Gloſſatores in hoc articulo variarunt: nam Bernardus in cap. 1. in
12 gloſ *unica, ſupra eod.* dixit ſolemnem pœnitentiam Clerico imponi non debere, nec etiam publicam, niſi depoſito; & cum illa gloſ. poſt Laurentium, & Raymundum concordant ibi Innoc. *in ver. Occulta*, Hoſt. *n.* 2. Butr. *nu.* 4. *in fin.* allegantes pro ſua opinione, cap. *Confirmandum*, & cap. *Alienum*, 50. *diſt.* Quæ tamen jura non loquuntur de pœnitentia publica, ſed de ſolemni, ut patet in d. cap. Confirmandum, ibi, *non eis manus tamquam pœnitentibus imponatur.* & in d. cap. *Alienum*, ubi dicitur: Alienum eſſe à conſuetudine Eccleſiæ, ut Presbyteri, & Diaconi pro crimine aliquo ſuo per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi, & ibi notat gloſ 1. dicens hæc omnia capitula loqui de ſolemni pœnitentia, quæ fit per manus impoſitionem, ut cap. *In capite quadrageſimæ*, 50. *diſtinct.* Et hanc certum non eſſe injungendam Clerico, niſi ſit depoſitus, ut in præcitatis juribus, & in cap. *Presbyter* 28. *diſt*, in cap. *Si quis Presbyter*, 50. *diſt.* & in cap. *Si quis Epiſcopus*, 81. *diſtinct.* Tales enim ſunt infames, ut dixi in d. cap. 1. *nu.* 8, *ſupra eod.* poſt Hoſt. in cap. 2. *num.* 7. *verſ. Sed numquid tales pœnitentes ſint infames*, *ſupra de off. Archipresbyteri.*

Sed gloſ. Joannis in d. cap. *Confirmandum*, dixit Presbyterum, vel Diaconum non poſſe facere pœnitentiam ſolemnem, niſi ſit depoſitus, immediatè ſubjungit: Publicam pœnitentiam poteſt facere Sacerdos pro publico tamen crimine, non pro privato. Item gloſſa 2. in cap. *Presbyter* 28. *diſt.* intelligit illum textum de pœnitentia publica, quā debet facere Sacerdos pro delicto publico, licet non ſolemnem: & idem repetit gloſ. in c. *Si quis Presbyter, in ver. Propter publicum*, 50. *diſt.* Similiter gloſ. *hic* in ver. *Niſi in publicum*, dicit Sacerdotem poſſe facere publicam pœnitentiam, ſed non ſolemnem, quàm Clerici facere non debent, licèt depoſitus publicè ſolemniter pœnitere poſſit: & hanc gloſ. ſequitur, & dicit magiſtram Abbas, *n.* 4. *verſ. In gloſ.* & concordat S. Thom. *in* 4. *ſenten. diſtinct.* 14. *quæſt.* 1. *art.* 5. *quæſt.* 3. *in fin.* dicens, publicam pœnitentiam, & non ſolemnem, quæ in facie Eccleſiæ fit, ſed non cum ſolemnitate prædicta, ſicut peregrinatio per mundum cum baculo cubitali, poſſe iterari, & à ſimplici Sacerdote injungi, & poſſe etiam Clerico imponi.

Et pro hac parte videtur textus apertus hic: nam præmittitur quæſtio, An Sacerdotibus Græcis pro filiis oppreſſis imponenda ſit publica pœnitentia, necne? & Papa reſpondet eis imponendam eſſe pœnitentiam graviorem, quam Laicis, non tamen publicam, niſi in publicum id veniat. Ergo à contrario ſi publicum ſit, pœnitentiam publicam erit eis imponendam. Videtur tamen hic textus vitari poſſe, quia dicit ob filiorum oppreſſionem ipſos Presbyteros debere perpetuò abſtinere à miniſterio altaris, & ſic loquitur de his, qui ſunt deponendi, prout hanc litteram intelligunt Joann. Andr. & ſequaces *in Summ.* Dum ergo textus ſubjungit, ſi in publicum id veniat, pœnitentiam publicam eis eſſe injungendam, debet intelligi de jam depoſitis, & ſic concordat cum prima opinione: & de depoſitio etiam intelligi debet c. *Presbyter*, 28. *diſtinct.* ut colligitur ex cap. *Si quis Epiſcopus*, 81. *diſtinct.* ibi, Deponatur, & ab Eccleſia projectus inter laicos agat pœnitentiam.

13 Conclude pleniùs, & clariùs ſecundum Archidiaconum in cap. *Sacerdos, num.* 7. *de pœnit. diſtinct.* 6. Clericus, vel Sacerdos depoſitus ſine ſpe reſtitutionis publicam, vel ſolemnem poteſt age-
14 re pœnitentiam, ut in d. cap. *Sacerdos*, & ibi gloſ. 2. & in cap. *Si quis Epiſcopus* 81. *diſtinct.* & in c. *Presbyter* 28. *diſt.* Sed cum habetur ſpes de reſtitutione neque publicè, neque ſolemniter pœnitebit, ut

cap.

cap. *Confirmandum*, 50. *diſt.* & c. *Presbyter*, 81. *diſtinct.* Quæ concluſio in effectu eſt ex mente gloſſæ tertiæ hic in fine, dum dicit in caſu hujus cap. Sacerdotem poſſe agere pœnitentiam etiam ſolemnem, cum ſine ſpe reſtitutionis pro crimine oppreſſionis filiorum privatus ſit, cap. *ult. ſupra de tempor. ordinat.* Ergo multò fortiùs publicam, ex quo crimen venit ita in publicum. Similiter Innoc. *hic in ver. In publicum*, dicit, nec tunc, id eſt quando crimen oppreſſionis venit in publicum, Sacerdotes poſſe agere publicam pœnitentiam, niſi perpetuò ſine ſpe reſtitutionis manerent, & de talibus intelligi hoc capitulum, cum propter homicidium maneant ſine ſpe reſtitutionis, quia irregularis, ut dict. cap. *ultim. de tempor. ordinat.*

15 Sed & Hoſtien. *n.* 5. Primo impugnat diſtinctionem eorum, qui tenuerunt Clericum poſſe agere pœnitentiam publicam, ſed non ſolemnem; quia idem judicium eſt de publica, ac de ſolemni, cap. *Alienum*, 50. *diſt.* & mox ſubnectit hunc textum loqui de illo, qui factus eſt notorius, nec eſt ſpes reſtitutionis ipſius, argum. cap. *inquiſitionis*, *Reſponſ.* 1. *de accuſat.* & cap. *final. de tempor. ordinat.* & concordant. Jo. Andr. *hic n.* 4. ibi, *Alias ſi eſſet ſpes reſtitutionis, nec publicè pœniteret*, Butr. *nu.* 11. *verſ. Dicit gloſſa*, Cardinal. *n.* 5. & Abb. *n.* 4. qui tranſit cum diſtinctione gloſſæ.

16 Porrò pœnitentiam publicam, quæ injungitur interficienti Presbyterum, nempè, ut per quinque Eccleſias illius loci, ubi tantum facinus perpetravit, ſi tot ibi fuerint, nudus diſcalceatus, femoralibus dumtaxat retentis, virga in manibus, & corrigia circa collum deferendo incedat, ſuum publicè fatendo reatum; & ante fores dictarum Eccleſiarum à Presbyteris eaſdem Pſalmum Pœnitentialem canentibus ſe faciat verberari dum major ibi ad Divina convenerit populi multitudo: S. Pœnitentiaria conſuevit olim imponere etiam Clericis Minorum Ordinum; quamvis ab aliquot annis eam non imponat, niſi laicis, de quibus loquitur formularium: tamen ſtylus antiquus eſt conformis Theoricæ Archidiaconi, & communi, de qua ſupra; quia homicida voluntarius, & maximè Presbytericida eſt irregularis, & ſic deponen-
17 dus ab Ordine ſine ulla ſpe reſtitutionis, ut dicunt Innoc. Butr. & alii proximè citati: Ad hoc c. *fin.* ibi, *præter reos homicidii*: juncta gloſſ. 3. *de temporibus ordinat.* gloſſ. in cap. *Ex tenore in ver. Vitatur circa medium, verſ. Si crimen eſt enorme, eodem titul.* & pa-
18 tet in textu noſtro ibi, *Ab officio altaris debent perpetuo abſtineri*: nam depoſitio ab Ordine nihil eſt aliud, quàm ab altaris miniſterio perpetua remotio, ſecundum Abb. in cap. *At ſi Clerici, in princ. n.* 7. *de Iudiciis*: & ibi etiam Hippolyt. de Marſil. *in Repet. n.* 58. *tom.* 5. *Repet. fol.* 68. & in Clericis Presbytericidis eſt text. in cap. *Sicut dignum*, §. *ult.* ibi, *perpetuò ab altaris miniſterio deponendos eſſe cenſemus*, ſupra de homicidio. Quare cùm Clericus, qui Presbyterum necaverit, perpetuò manere debeat ſine ſpe reſtitutionis, non videtur ambigendum, quin Pœnitentia publica ſit ei injungenda, cum etiam ſolemnis hoc caſu poſſit imponi, ſecundum magis receptam opinionem: jam enim Clericus ſic pœnitens eſt infamis non ratione pœnitentiæ, ſed ratione enormitatis criminis, ut notat Hoſtien. in c. *n.* 7 *verſ. Sed numquid tales de offic. Archipresbyt.* & Marian. Socin. in cap. *num.* 7. *ſupra eodem.*

De Pœnitentiis, & remiſſionibus.

Cap. Officii.

SUMMARIUM.

1 *Confeſſio mulieris auditur, quæ ſibi partum alienum ſuppoſuit, vel proprium ex adulterio ſuſcepit, & hoc marito non vult detegere.*
2 *Abſolutio non eſt deneganda non valenti ſatisfacere ſine periculo, licet delictum videatur habere effectum continuationis.*
3 *Mulier, quæ prolem ex adulterio ſuſcepit, quid facere debeat ne legitimi hæredes hinc detrimentum patiantur.*
4 *Quid ſi habet unde ſatisfaciat, & ſciat quibus ſatisfaciendum.*
5 *Et quid ſi hoc ignoret.*
6 *Quid ſi non habet unde ſatisfaciat, an teneatur fraudem revelare.*
8 *Aut famæ, & n. ſeq. uſque ad num.* 13.
9 *Metus ignominiæ viris bonis major, quàm mortis eſſe debet.*
10 *Crimen ſuum non tenetur quis prodere cum gravi honoris detrimento.*
11 *Reſtituere quis non tenetur bona Ordinis inferioris cum jactura bonorum Ordinis altioris. Bona famæ altioris Ordinis ſunt, quàm rei familiaris, ibidem.*
12 *Mulier non tenetur filium ex adulterio ſuſceptum revelare, ſi inde grave malum eſſet proventurum.*
13 *Scandalum utilius naſci permittitur, quam ut veritas relinquatur. Et quomodo hoc ſit intelligendum.*
14 *Mulier non tenetur partum ſuppoſitum, vel filium ſpurium revelare, ſi de hoc non habeat probationes paratas.*
15 *Confeſſor quomodo ſe debeat gerere cum muliere, quæ prolem ſuſcepit ex adulterio.*
16 *Mulier quæ prolem adulterinam marito patefecit, eo conſentiente, an ſit abſoluta à reſtitutione.*
17 *Mater an ſuadere debeat filio ſpurio ut religionem ingrediatur, & cujus Ordinis.*
18 *Filius, qui matri eum ſpurium aſſerenti fidem adhibuit, & Regno renunciavit, deluditur à Legiſtis, laudatur à Canoniſtis.*
19 *Dignitati non ſolum Regiæ, ſed etiam Pontificali renunciandum eſſet, ſi ex his conſcientia non eſſet tuta.*
20 *Filius an teneatur credere matri aſſerenti eum ex adulterio ſuſceptum.*
21 *Cautela matris, quæ induxit filios ad cedendum juri ſuo timore declarationis, quid unus eorum eſſet ſpurius, refellitur.*
22 *Confeſſor pro conſilio obtinendo poteſt peccatum ſibi confeſſum detegere ſine expreſſione perſonæ, & num.* 25.
23 *Confeſſor an prohibeatur revelare nõ tantũ peccatorẽ, ſed etiam peccato in Sacramento Pœnitentiæ ſibi detectum, & n. ſeq. uſque in finem.*
24 *Sacerdos revelans peccatum ſibi confeſſum punitur tamquam ſimoniacus, & hæreticus ad fidem reverſus.*
25 *Declaratur num.* 38.
26 *Peccata ipſa an cadant ſub ſigillo confeſſionis ſacramentalis, & n. ſeqq. uſque ad n.* 35.
27 *Sigillum confeſſionis, ſicut confeſſio, eſt de neceſſitate Sacramenti, & de jure divino.*
28 *Papa ſuper ſigillo confeſſionis diſpenſare non poteſt, & num.* 30.
29 *Sacerdos quod ſcit in confeſſione, non ſcit ut homo, ſed ut Deus, & dicitur quaſi neſcitum.*
30 *Sacerdos in actu confeſſionis eſt Vicarius Dei ſpecialis.*
31 *Vicarius ſpecialis quoad illam ſpeciem eſt major generali.*
32 *Sigillum confeſſionis ſine pœnitentis licentia nullus mortalium violare poteſt etiam pro ſalute totius mundi.*
33 *Revelatio peccati in confeſſione detecti an cadat ſub prohibitionem poſitivam Eccleſiæ.*
34 *Eccleſia ubi vertitur ſalutis periculum, multoties generaliter ſtatuit, aut prohibet ad cautelam eorum, quæ poſſunt contingere.*
35 *Prohibito aliquo, omne id prohibetur, per quod pervenitur ad illud.*
36 *Intellectus cap.* Omnis infra eod.
37 *Permiſſum in uno caſu, in aliis cenſetur prohibitum, & num.* 42.
38 *Confeſſor relevans peccatum ſine expreſſione perſonæ an ſit deponendus, & in monaſterium detrudendus.*
39 *Et an aliquo caſu poſſit illud cum fructu revelare, & n.* 42.
40 *Prælati Regulares ea notitia, quam in confeſſione habuerunt, uti non debent ad externam politiam.*
41 *Pœna lata in præſumentes requirit dolum, & temeritatem.*
42 *Exceptio in uno caſu non firmat regulam in contrarium in aliis caſibus, qui ſunt ſimiles excepto.*
43 *Etiamſi caſus fuerit exceptus per dictionem taxativam.*
44 *Confeſſor an poſſit Epiſcopo revelare caſum reſervatum in pœnitentia ſibi detectum pro obtinenda facultate abſolvendi.*

1 OFFICII. Auditur cõfeſſio mulieris, quæ ſibi partum alienum ſuppoſuit, vel proprium ex adulterio ſuſcepit, & hoc non vult marito detegere. Hoc dicit ſecundum omnes. Et eſt par. c. p. *Officii, de teſtam. & de ſentent. excommun.* Communis diviſio, conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Quoniam.*
2 Nota primò, mulieri, quæ partum alienum ſibi ſuppoſuit, aut proprium ex adulterio ſuſcepit, ſi timeat marito hoc revelare, non eſſe denegandam abſolutionem Sacramentalem, etiam hac fraude durante.

Et ſic collige pœnitentiam non eſſe denegandã non valenti ſatisfacere ſine periculo, quamvis delictum illud videatur habere animum effectum continuationis, ut hic notant Abb. & Marian. Socin. ambo *in* 3. *notab.*

3 Sed pro pleniori doctrina, cùm quæritur quid facere oporteat mulierem, quæ prolem ſuſcepit ex adulterio, aut partum ſuppoſuit alienum, & ita legitimi hæredes privantur hæreditate propter ſpurium, vel ſuppoſitum, qui creditur filius, vel hæres; & quomodo in hoc caſu ſe gerere debeat Confeſſor. Colligendo dicta Doctorum, ſic diſtingue.
4 Aut mulier dives eſt, & habet unde ſatisfaciat his, ad quos bona mariti pervenirent, ſi ejuſmodi partus non adeſſet; Aut non habet unde ſatisfaciat.

Primo caſu, Aut mulier ſcit, vel poteſt veriſimiliter opinari quos hæredes maritus ab inteſtato, vel ex teſtamento habuiſſet, aut quibus bona ſua reliquiſſet: & tunc debet tantundem eis dare de propriis bonis, quantum illi hac occaſione amiſiſſent, arg. cap. *Si res*, 14. *qu.* 6. allegati in gloſ. *in ver. Deneganda.* Et quod reſtituendum eſt, poterit tradere Epiſcopo in pœnitentia, qui ex inde ſatisfaciat quibus oportuerit, adeo ut ignoretur unde proveniat, ut *hic* per Hoſt. *n.* 8 Henr. Boich. *poſt princ. verſ. In primo caſu*, & Marian. Socin. *n.* 7. in *eod. verſ. Aut*
5 *mulier ignorat qui ſint illi*, nec poteſt hoc probabiliter opinari; & tunc debet tantundem pauperibus erogare, ſecundum id, quod legitur, & notatur in cap. *Cum tu*, §. 1. *ſupra de uſur.*
6 Secundo caſu, id eſt cùm mulier non habet unde ſatisfaciat, tunc aut habet probationes paratas partus ſuppoſiti, vel ex adulterio ſuſcepti, per quas poſſet ſuccedentes ab inteſtato relevare à damno, quod ex ſui occaſione, & fraude illi reciperent, aut non habet.
7 In primo caſu aut poteſt ſine periculo hanc fraudem revelare: & debet eam detegere, & de illa fidem facere. Aut non poteſt revelare ſine gravi periculo, fortè quia veriſimiliter hinc orientur ſcandala maxima, & homicidia: & tunc contineatur, & taceat, arg. cap. *Ne quis* 22. *qu.* 2. Nam in hoc caſu cùm ex una parte immineat jactura rerum dumtaxat ſi taceat; ex altera verò periculum animarum & corporum ſi revelet, cùm utrumque evitare non poſſit, inter hæc duo mala tenetur eligere quod minus eſt, arg. cap. *Duo*, & cap. *Nervi*, 13. *diſt.* Taceat ergo cum damno rerum, quia illud minus malum eſt, ut legitur in c. 1. *de pignor.* & in cap. *Suſcepimus, de homicid.*
8 Et per hanc rationem idem arbitror dicendum ſi ex revelatione immineat mulieri, aut alteri periculum infamiæ: nam viris bonis metus ignominiæ major, quàm mortis eſſe debet, dicit textus in
9 l. *Iſti, ff. Quod met. cau.* Et qui famam contemnunt, crudeles ſunt, ut in cap. *Non ſunt audiendi*, 11. *q.* 3.
10 Unde non tenetur mulier crimen ſuum prodere cum gravi honoris, & famæ detrimento, ut in §. *His auctoritatibus, verſ. Non tibi dico*, poſt cap. *Si quis aliquando, de pœnit. diſt.* 1. Et in hac ſpecie concludunt Sotus *in* 4. *diſt.* 15. *qu.* 2. *poſt art.* 4. *in reſponſione articuli.* S. Antoni *in* 2. *par. tit.* 1. c. 18. §. 8. *in fine*, & melius *tit.* 2. *cap.* 7. §. 4. Cajet. *tom.* 1.
11 *opuſculor. opuſculo* 31. *reſp.* 14. (Non enim, ut ipſe ait in 2. 2. *q.* 62. *art.* 6. tenetur quis reſtituere bona ordinis inferioris cum jactura bonorum ordinis altioris.) Et bona famæ altioris ordinis ſunt, quàm rei familiaris, quia melius eſt nomen bonũ, quàm divitiæ multæ, *Proverb. cap.* 22. & ſequitur Navarr. *in man. cap.* 16. *num.* 44. *verſ. Imo ſufficit timor propriam famam perdendi*, & Covarr. *in reg. Peccatum, par.* 1 *in initio, à num.* 3. Et quamvis Doctores hic non faciant mentionem, niſi damni animæ,

mæ, & corporis; hoc tamen faciunt per modum
exempli. Sed generalius loquitur Innoc. cujus mẽ-
12 tem ſequuntur omnes, dum ait *mulierem non te-*
neri revelare, ſi inde grave malum eſſet proventurum
Quæ verba proculdubio comprehendunt etiam
jacturam famæ, ut advertit Navarrus *loco citato*.
13 Nec prædictis obſtat quod nullus ſcandalum
naſci permittatur, quàm veritas relinquatur, cap.
Niſi cum pridem, §. *Pro gravi*, *de renunc.* & cap. 3.
infra de regul. jur. quoniam, ut reſpondet Innocen-
tius, in hac taciturnitate non perit veritas juſtitiæ,
quia hæc mulier nec judex eſt, nec teſtis eſſe po-
teſt, in quibus, & ſimilibus illa auctoritas locum
habet, ſed eſt tantùm accuſatrix, vel denunciatrix.
14 In ſecundo autem caſu, ideſt cùm non habet
probationes paratas, debet potius ſilere, quàm
fraudem patefacere, cap. *Plerumque*, 2. *qu*. 7. Ita in
effectu diſtinguit hic Innocen. *in ver. Satiſfactio*, à
quo cæteri ſumpſerunt, Hoſt. *nu*. 8. *in eod. ver*. Abb.
Antiq. *nu*. 1. Jo. Andr. *n*. 4. Henric. Boich. *in princ.*
Card. *in* 1. & 2. *oppoſit.* Anchar. *n*. 3. & 4. Abb. *n*. 5.
& Marian. Socin. *n*. 7. Quibus addo Hoſtien. *in*
15 *ſumma eod. tit.* §. *Quibus*, & *qualiter*, *verſ. Quid*
de muliere, ubi ait, Sacerdotem ſuper hoc conſu-
lendum conſiderare debere qualitates perſonarum
tam mariti, quam mulieris, & filii putativi; nam
ſi mulier dimittetur viro, vel periculum ex revela-
tione non immineat, poterit ei conſulere ut frau-
16 dem patefaciat marito, quo conſentiente erit mu-
lier à reſtitutione abſoluta, quia conceſſum eſt ma-
rito de rebus ſuis ad libitum diſponere, l. *Nemo ex-*
terus, C. *de Iudæis*, l. *In re mandata*, C. *Mandati*. Hoc
intellige dummodo non habeat deſcendentes,
quibus tenetur dimittere legitimam jure naturæ
debitam, ſcilicet dimidiam, vel tertiam juxta nu-
merum liberorum, ut in Authen. *Noviſſima*, C. *de*
inoffic. teſtam. & *in corpore*, unde ſumitur in Auth.
de Triente, & *Semiſſe*, §. 1. *collat*. 3.
17 Si verò ex revelatione marito facienda immineat
periculum; tunc ſi filius putativus ſit homo ſim-
plex, ſpiritualis, & timens Deum; recepto jura-
mento à muliere, quod malitioſè hoc non propo-
nat, & à filio putativo, quod ſecretum tenebit, re-
velabitur hoc filio, eique ſuadebit ut intret Reli-
gionem, vel ad partes remotas, ſeu ultramarinas
ſe transferat, & de hæreditate nihil attingat; qui-
bus peractis mulier erit in tuto: quod ſi filius non
ſit talis, nec velit matri fidem adhibere, vel mu-
lieri periculum ſit revelare; tunc nullum ſupereſt
remedium, niſi ut ſi proprium habeat hæredibus
ab inteſtato, vel ex teſtamento venientibus ſatiſ-
faciat competenter; alſque non extantibus elee-
moſynam cautè faciat de Epiſcopi diœceſani con-
ſilio, & conſenſu. Verum ſi proprium non habeat,
vel non poſſit integrè ſatisfacere, doleat de pecca-
to cum propoſito ſatisfaciendi cum primum po-
terit: ita Hoſt. cum quo concordat Raymund.
in ſumma tit. de raptor. rubr. de filio concepto per ad-
ulterium, & *de partu ſuppoſito*, §. 11. Joan. Friburg.
in ſumma confeſſ. eod. tit. & *rubr. q*. 23. Henric. *hic*
col. 2, *poſt princip. verſ. Et de hoc vide*, & Marian. So-
cin. *num*. 9. Et quod dictum eſt de inducendo fi-
lium putativum ad religionem intrandam, intelli-
gunt Doctores de Religionibus Mendicantibus,
quia de aliis religionibus non eſſet benè proviſum,
cum ſuccedant, cap. *un*. 28. *qu*. 1. & cap. *ult*. 19. *qu*. 3.
ut *hic* per Jo. Andr. *nu*. 4. *in fine*. Hodie filius puta-
tivus eſſet inducendus ad intrandam Religionem
Capuccinorum, vel Fratrum Minorum de Obſer-
vantia, quia aliæ Religiones etiam Mendicantes
ſuccedunt ex decreto Concilii Tridentini, cap. 2.
ſeſſ. 25. *de Regular*. addit Jo. Andr. ſibi conſtare ali-
quos propter hoc inductos fuiſſe ad profeſſionem
emittendam. Et ita etiam referunt Doctores re-
18 ciſſe quemdam, qui ad aſſertionem matris renun-
ciavit Regno: & quamvis Legiſtæ in l. *Filium*, ff.
de his, qui ſunt ſui, vel alien. jur. quos refert Menoch.
de arbitr. judic. lib. 2. *centur*. 1. *caſu* 89. *num*. 28.
dicant talem filium fuiſſe fatuum; tamen ut nota-
biliter ait Marian. Socin. *hic num*. 9. ipſi hoc dicunt
19 ſolum conſiderantes hanc vitam, & non futuram,
& æternam, ad quam ſi reſpexiſſent, illum ſummo-
pere laudare debuiſſent, ex quo talis habebat læ-
ſam conſcientiam; quo caſu non ſolùm Regiæ di-
gnitati, verùm etiam Pontificali, cùm ad id indu-
ceret conſcientia indiſcreta, renunciandum eſſet,
ut in cap. 1. *de renunciat. lib*. 6. Et hoc intendit
20 Hoſt. *hic num*. 4. *in ver. Suſcepit*, dum ait filium, qui
aſſertioni matris credere non vult, omnino ſecu-
rum eſſe, ſi exinde non habeat conſcientiam læ-
ſam, arg. d. l. *Filium*; alioquin ſi veniat contra con-
ſcientiam, ædificat ad gehennam, cap. fin. *ſupra*
de præſcript. & mox ſubdit, Sed verè niſi acquie-
ſcat in hac parte verbis maternis, quæ melius alio
veritatem novit, arg. *ſupra de reſcript.* cap. *Ab ex-*
communicato; & de qua non eſt veriſimile, quod
falſum dicat; arg. cap. *Afferte*, & cap. *Litteras*, §. 1.
verſ. Quamquam, *ſupra de præſumption.* unde & ei
omnino credendum videtur, ut cap. 3. §. *Qui enim*
melius, *ſupra*, *qui matrim. accuſ. poſſ.* ſatis poteſt
dici, quod talis eſt in conſcientia nimis fortis ita
forum dicit Hoſt. cum quo tranſeunt Jo. Andr. *nu*. 3.
& reliqui omnes.
21 Refert Alciatus *de præſump. reg*. 3. *præſump*. 37.
n. 6. *verſ. Sed vide*, Viduam quamdam Avenionen-
ſem hac cautelam uſam fuiſſe: cùm in extremis
ageret tribus filiis, quos habebat accerſitis, dixit:
Unus veſtrum ex adulterio à me progenitus eſt,
& mariti mei bona injuſtè poſſidet; ne animæ meæ
detrimentum patiar, intendo hoc declarare, niſi
vos invicem pacto convento jus omne veſtrum
remittatis: quo audito, quilibet de ſeipſo cæpit
dubitare; unde omnes voluntati matris acquie-
verunt, & pacti ſunt; quare mater à declaratione
abſtinuit. Et putat Alciatus matrem illam fuiſſe tu-
tam quoad Deum per hanc Decretalem, pactum-
que inter fratres fuiſſe legitimum, & obſervandum.
Quod minimè verum eſt, quia fratres non ſpontè
juri ſuo ceſſerunt, ſed metu maternæ declaratio-
nis adacti: unde meritò hanc cautelam reſellunt
Covarr. *in reg. Peccatum, parte* 1. §. 1. *verſ. Nec mi-*
hi placet, *de regul. jur. in* 6. Menoch. *d. caſu* 89. *n*. 30.
& alii recentiores.
22 Secundò nota ibi, *in pœnitentia ſibi fuiſſe con-*
feſſum, peccatum in confeſſione detectum poſſe à
Sacerdote revelari pro conſilio obtinendo, con-
cordat textus in cap. *Omnis infra eodem* ibi: Sed ſi
prudentiori conſilio indiguerit, illud abſque ulla
expreſſione perſonæ cautè requirat. Unde infer-
tur per locum à ſpeciali, ut extra hunc caſum non
liceat Sacerdoti revelare peccatum etiam ſine re-
velatione pœnitentis. Sed quia hoc non tranſit abſ-
que difficultate.
QUÆRO generaliter, utrum confeſſor prohi-
beatur revelare non tantum peccatorem, ſed etiã
peccatũ in Sacramento Pœnitentiæ ſibi detectum.
Abbas

Abbas Siculus d. cap. *Omnis*, *nu*. 3. *in ult. notab*,
infra eod. putat Sacerdotem incidere in pœnam
ibi ſtatutam non ſolùm ſi revelet peccatorem, ſed
etiam peccatum ſibi detectum in confeſſione.
Quod ſecundum cum eſt contra ſimplices, qui
aſſerunt peccatum impunè poſſe revelari, ſed non
peccatorem: nam minus benè loquuntur, ut ipſe
ait, quia contrarium probatur in d. cap. *Omnis*, in
duobus locis. Primò ibi, *qui peccatum*, ubi ex-
preſsè probatur hoc. Secundò per locum à ſpe-
ciali in verbis præcedentibus: nam textus permit-
tit Sacerdoti revelationem in uno caſu duntaxat,
ideſt cùm indiget prudentiori conſilio; & tunc de-
bet etiam cautè revelare. Tertiò hoc probatur
24 ratione: nam Sacerdos ita ſcit peccatum, ſicut
peccatorem tamquam Dei miniſter: ergo non
debet tamquam homo peccatum revelare, quia
neſcit ut homo, ſed ut Deus, & contrafaciens gra-
viſſimè peccat; unde punitur tamquam hæreticus
reverſus ad fidem, ut ibi per eum.
Sed oppoſitum cenſet Paludanus *in* 4. *diſt*. 21. &
communiter Theologi, ut teſtatur Navarr. in c. *Sa-*
cerdos, *n*, 75. *de pœn. diſt*. 7. *tom*, 2. *Commen. pag*. 793.
concludentes non eſſe confeſſionis revelatorem
qui diceret, tale, vel tale peccatum mortale audivi
in confeſſione; modò tanta cautela id faceret, ut
nullatenus in notitiam peccatoris deveniri poſſet.
25 Moventur primò per hanc Decretalẽ, ubi Car-
dinalis Legatus ſignificavit Papæ peccatum ſuppo-
ſiti partus in pœnitentia ſibi confeſſum, ut habetur
in principio litteræ, nec Papa hoc factum damna-
vit, imo ad Legati conſultationem reſpondit: quod
non feciſſet, ſi eidem Legato peccatum ſibi in con-
feſſione detectum revelare non licuiſſet: licet Na-
varr. in d. cap. *Sacerdos n*. 78. putet hunc textum nõ
admodũ urgere, quia cauſa revelandi hic fuit ut pe-
teretur conſiliũ ſuper dubio caſu, quod ſpecialiter
permittetur in d. c. *Omnis* ut dictũ eſt ſupra *in* 2. *not.*
Moventur ſecundò, quia cauſa finalis cur prohi-
bita ſit revelatio peccati in pœnitentia confeſſi eſt,
ne prodatur peccator; & ſic fideles à confeſſione
ſacramentali deterreantur, ut in d. c. *Omnis* ibi (Ca-
veat Sacerdos ne verbo, vel ſigno, vel alio quovis
modo prodat aliquatenus peccatorem) ſed per re-
velationem peccati tantùm peccator ipſe non pro-
ditur, nec cognoſcitur, dummodo cautè id fiat, ſi-
cut hic fecit Cardinalis Legatus, & patet in cap. *Si*
ſacerdos, *ſupra de offic. Ordin.* & in cap. *Significaſti* ibi,
nomen adulteri celans, de adulter. Ergo ceſſat prohi-
bitio, arg. cap. *Etſi Chriſtus*, *ſupra de jurejur.* c. *Cũ ceſ-*
ſante, *de appellat.* & l. *Adigere*, §. *Quãvis*, ff. *de jure patron*.
Ac poſtremò ſuffragatur huic ſententiæ quod ut
Navarr. teſtatur in eod. c. *Sacerdos n*. 75. frequenter
audiuntur viri graves talia dicentes; & tamen nemo
dixerit eos eſſe confeſſionis revelatores.
26 Quid dicendum? Ego arbitror quæſtionem hac
diſtinctione ſolvendam eſſe.
Aut quæritur an peccata ipſa ſine expreſſione
perſonæ cadant ſub ſigillum confeſſionis ſacramẽ-
talis; & puto negativè reſolvendum hoc validiſſi-
mo, ni fallor, fundamento: nam hoc ſigillum, ſicut
27 & confeſſio eſt de neceſſitate ſacramenti, & de ju-
re divino, ut docet S. Thom. *in* 4. *diſt*. 21 *q*. 3. *art*. 1. *q*.
1. *in corp.* & *in reſp. ad* 2. Sylveſt. *in ver. Confeſſio* 3. *n*. 2.
paſſim Theologi, & Canoniſtæ: & conſequenter
Eccleſia ſuper hoc ſigillo diſpenſare non poteſt:
nam ut ibidem inquit D. Thomas, præceptum de
confeſſione ſervanda conſequitur ipſum ſacramẽ-
tum, & ideo ſicut præceptum de confeſſione ſacra-
mentali facienda eſt de jure divino, & non poteſt
aliqua diſpenſatione, vel juſſione humana homo
ab ea abſolvi, ita nullus ad revelationem confeſ-
ſionis poteſt ab homine cogi, vel licentiari. Et hoc
innuit Decretalis *Si ſacerdos*, *de offic. Ordin.* dum de-
29 terminat Ordinarium poſſe indeterminatè tantùm
& non nominatim arguere, vel punire eum, quem
in confeſſione novit eſſe criminis reum, quia non
ſcit ut judex, vel homo, ſed ut Deus. Ad idem tex. in
cap. *Dilectus*, & ibi gloſ. 1. & DD. ſupra *de exceſſ. Præ-*
lator. S. Thom. *loco cit. in reſpon. ad primum*, ubi ait
(Illud quod ſub confeſſione ſcitur, eſt quaſi neſci-
31 tum, cum ſacerdos neſciat ut homo, ſed ut Deus)
Aliam rationem cur Papa non poſſit ſuper ſigillo
confeſſionis diſpenſare aſſignat Abb. in d. cap. *Di-*
lectus, quia ſacerdos in actu confeſſionis eſt vicarius
Dei ſpecialis, Papa verò generalis. Specialis autem
quoad illam ſpeciem major eſt generali, cap. *Stu-*
duiſti, *de offic. deleg.* ſequitur Sylveſt. *in ver. Confeſſio* 3.
nu. 2. *verſ. Tertiò quæritur*, & eſt ex mente gloſ. pri-
mæ in eod. cap. *Dilectus*, ibi Et in hoc major erat
ipſis Rectoribus, quia Dei legatione fungitur.
32 Quæ cum ita ſint, ſi peccata ipſa caderent ſub ſi-
gillum confeſſionis, non potuiſſet Innocentius III.
& Concilium generale ſtatuere, ſicut ſtatuit in d. c.
Omnis infra eod. ut liceret ſacerdoti, ſi prudentiori
conſilio indiguerit, revelare peccatum ſibi confeſ-
ſum; quia præter pœnitentem, nullus mortalium
diſpenſare poteſt ut liceat frangere ſigillum confeſ-
ſionis ſacramentalis, ut oſtenſum eſt ſupra, nedum
pro prudentiori conſilio exquirendo, ſed nec pro
alia cauſa quantumvis gravis; imò nec ſi ageretur
de ſalute totius mundi, ut formaliter inquit Sot.
de tegen. ſecreto qu. 7. *membr* 2, *concl*. 4. *verſ. Attamen.*
Quamobrem fateri oportet, aut Papam cum Con-
cilio in d. cap. *Omnis*, permiſiſſe revelationem pec-
cati contra neceſſitatem ſacramenti, & divinam
juriſdictionem, quod impium, & erroneum eſſet
aſſerere, cap. *Sunt quidam*, 25. *qu*. 1. aut revelationem
peccati ſine expreſſione peccatoris ad ſigillum cõ-
feſſionis non pertinere. Et ſanè ſi Concilium ſta-
tuiſſet ut pro prudentiori conſilio liceret confeſſo-
ri revelare peccatorem, nemo auderet affirmare
hoc ſtatutum eſſe validum. Idque non alia ratione,
niſi quia per hoc violaretur ſigillum confeſſionis,
quod eſt de jure divino, contra quod Eccleſia non
diſpenſat, ut in d. cap. *Sunt quidam*: ergo eodem
modo non potuiſſet Concilium ſtatuere, ut liceret
pro prudentiori conſilio peccatum revelare, ſi pec-
catum ipſum, non ſecus ac peccator caderet ſub
hoc ſigillum: unde hæc differentia evidenter con-
vincit non eſſe confeſſionis revelatorem, ejuſque
ſigilli violatorem qui peccatum revelat ita cautè, ut
inde in notitiã peccatoris deveniri non poſſit. Et in
hoc primo caſu ſalvari poteſt ſententia Theologorũ.
33 Aut quæritur an revelatio peccati ſine expreſ-
ſione perſonæ cadat ſub prohibitionem poſitivam
Eccleſiæ, quæ de qua in d. c. *Omnis*. Et in hoc caſu
magis adhæreo opinioni Abbatis; tum quia hoc
34 probat littera d. c. *Omnis*, ut ſupra ponderata *n*. 23.
Tum quia id rationabiliter ſancitum eſt propter
periculum manifeſtationis pœnitentis: nam
etſi non ſemper ex revelatione peccati prodatur
pœnitens, præſertim ſi cautè hoc fiat, prout hic fe-
cit Cardinalis Legatus, & præcipitur in d. c. *Omnis*,
verſ. Sed ſi, tamen poteſt multoties accidere oppoſi-
tum. Ubi autem vertitur ſalutis periculum, non eſt
novum

novum ut in Eccleſia generaliter aliquid ſtatuat,
vel prohibeat ad cautelam eorum, quæ poſſunt cõ-
tingere, ut ſunt jura clara in cap. *Dixit Dominus, 32.*
*q.*1. in c. *Licet, ſupra de elect.* in c. *Ad aures, de tempor. or-*
dinat. & in cap. *Romana, §. In univerſitatem, de ſent. ex-*
comm. lib. 6. cum concordan. ibi adductis per gloſ. *in*
ver. Eſſe poteſt, & Hoſtien. *num. 5, in eod. ver.*
35 Præterea aliquo prohibito, omne id prohibetur,
per quod pervenitur ad illud, l. *Oratio, ff. de ſponſal.* l.
Cum lex, ff. de fideiuſſ. l. *Legẽ, in fine, C. de natural. liber.*
Quæ regula loquitur de cõſequentia prohibitionis
mediorum, per quæ pervenitur ad extremum, ut
dicunt Dyn. & Jo. Andr. in c. *Cum quid prohibetur, in*
princ. de reg. jur. lib. 6. Sicut prohibito matrimonio,
prohibita ſunt etiam ſponſalia, per quæ pervenitur
ad matrimonium, ut in d. l. *Oratio.* Nemo autem
negaverit ex revelatione peccati multoties deveni-
ri in cognitionẽ ejus, qui confeſſus eſt. Haud enim
eſt difficile facta aliena ſubtiliter indagantibus, cõ-
jungendo tempus, locum ſpeciem peccati, quali-
tatem perſonarum, & alia id genus, pervenire in
notitiam, aut ſaltem in ſuſpicionem Pœnitentis.
Et ipſemet Navarr. in d. c. *Sacerdos, n. 83. de pœnit. diſt.*
6. Fatetur non paucos apud eum errasse, ac proin-
de raro id faciendum eſſe à Viro graviſſimo, rarius
à viro gravi, rariſſimè à viro levi, & opinionẽ Abba-
tis ferè ſemper ſervandã eſſe. Ergo providè ſanxit
Cõcilium generale ut nec peccatũ ipsũ liceat revelare
Et per hæc ceſſat conſideratio Navarri, & alio-
rum Theologorum, videlicet quod revelatio pec-
cati prohibeatur quidem in d. cap. *Omnis*, ſed in or-
dine ad confitentem, quando ſcilicet ita peccatum
revelatur, ut exinde cognoſcatur is, qui peccavit
Siquidem hæc conſideratio retorqueri poteſt: nam
cum ſæpè ex hac revelatione perveniatur, aut ſal-
tem perveniri poſſit in cognitionem peccatoris:
hinc conſequitur ut prohibito uno, & aliud prohi-
tum cenſeatur per ſupradicta. Quinimò ſi accura-
tè expendatur textus in d. cap. *Omnis* apparebit
36 prohibitam eſſe revelationem peccati etiamſi ex-
inde non ſequatur manifeſtatio confitentis: nam
ibi permittitur revelatio peccati in caſu ſpeciali
duntaxat, videlicet cum Sacerdos indigit pruden-
tiori conſilio; Et tunc ita demum ſi cautè hoc fiat,
& ſine ulla expreſſione perſonæ, ut patet ex littera
in verſ. *Sed Si.* Ergo per locum à ſpeciali extra il-
lum caſum prohibita eſt revelatio peccati etiamſi
fiat cum cautela Navarri, & ſine ulla expreſſione
perſonæ, alioquin ſi in omnibus caſibus liceret indi-
ſtinctè revelare peccatum cautè, & perſona pœni-
tentis non expreſſa; ineptè Concilium permiſiſ-
ſet ut liceret revelare peccatum cautè, & ſine
expreſſione perſonæ in uno caſu duntaxat, ideſt
37 cùm Sacerdos eget prudentiori conſilio. Ergo in
illo caſu, in aliis cenſetur prohibitum, cap. *Ex*
tuarum, & ibi gloſ. *final. de author. & uſupall.* gloſ.
ult. in fin. & DD. in c. *Nonne, de præſumpt.* Et per has
conſiderationes puto ſalvari poſſe opinionem Ab-
batis, non autem per illam, quàm ipſe ponit ter-
tio loco, videlicet, quia Sacerdos ſcit peccatum, ſi-
cut peccatorem tamquam Dei miniſter: hæc enim
ratio congruit tantummodo violationi ſigilli Sa-
cramentalis jure divino prohibitæ. At revelatio
peccati ſine expreſſione perſonæ non jure divino,
38 ſed eccleſiaſtico tantùm interdicta eſt, ut ex dictis
conſtat. Et ex hoc fœdere diſtinctionis puto Cõci-
liari poſſe diſſidentes opiniones. Cæterum quoad
pœnam depoſitionis ab Ordine Sacerdotali, &
perpetuæ detruſionis in monaſterium, quæ in præ-
dicta Decretali, *Omnis*, imponitur Sacerdoti, qui
peccatum in pœnitentiali judicio ſibi detectum
præſumpſerit revelare; nimius eſſet rigor ut in eam
indiſtinctè incideret quilibet Sacerdos, qui diceret
ſe peccatum aliquod audiviſſe in confeſſione, licet
39 nullo modo proderet peccatorem. Imò Navarr. in
d. cap. *Sacerdos, n. 80. de pœnit. diſt. 6.* Opinatur hoc
non numquam fieri poſſe cum fructu, puta ſi ali-
quis in ſui excuſationem, vel aliorum accuſationẽ
contenderet talia, vel talia peccata, vel talis circũ-
ſtantias ab aliquibus non ſolere in confeſſione ape-
riri tunc enim Sacerdos, qui aſſereret imò id ſoli-
tum eſſe, ſibiq; illa frequenter in pœnitentia aperta
fuiſſe, cum fructu loqueretur ſecundum Navarrũ.
Et quamvis hæc theorica mihi non probetur, quia
Sacerdos pro errore proximi confutando, aliis me-
diis uti debet, quam revelatione circumſtantiæ ſibi
40 detectæ in Sacramento Pœnitentiæ, ſicut Cle-
mens VIII. in Decreto edito ſuper caſuum reſer-
vatione dixit diligentiſſime cavendum eſſe à Su-
perioribus Regularibus, ne ea notitia, quam de
aliorum peccatis in confeſſione habuerunt ad ex-
teriorem gubernationem utantur: tamen Sacer-
dos, qui Navarri doctrinam ſervaret, utique ple-
ctendus non eſſet graviſſima illa pœna depoſitio-
nis, & detruſionis ad modum pœnitentis ſimonia-
ci, & hæretici, ut in cap. *Quoniam, de ſimon.* cap. *pe-*
41 *nult. de hæret.* & notat in prædicta Decretali, *Om-*
nis, Io. Andr. in extremis verbis. Cum præſertim
Concilium ibi utatur verbo illo, *præſumpſerit*, quod
includit eos, tantum, qui dolo, & temeritate, non
autem eos, qui per ſimplicitatem, & aliqua pro-
babili ratione ducti in legem committunt, ut te-
net Cardin. in Clemen. 1. *quaſt. 39. de privileg.* ad
quod plura de more cumulat Tiraquell. *de pœn.*
conſ. 43. Quare exiſtimo ex hoc relinquendum
eſſe arbitrio judicis, qui facti circumſtantiis maturè
perpenſis diiudicet, an hujuſmodi pœna ſit exe-
quenda, vel potius temperanda; ſecundum ea, quæ
generaliter adnotavit Henr. Boich. in cap. *In Ar-*
chiepiſcopatu. col. 2. verſ. Et in hac cauſa conſide-
ratione de raptor. & fuſiùs Marian. Socin. in cap.
42 *Licet à num. 22. de pœn.* Præcipua autem ratio
habenda eſſet cauſæ revelationis: præſertim quia
Concilium in prædicta Decretali, *Omnis, inf. eod.*
quamvis exprimat tantummodo caſum, cum Sa-
cerdos prudentiori conſilio indiguerit; per hoc
tamen non videtur excludere alios caſus ſimiles:
nam exceptio in uno caſu non firmat regulam in
contrarium in aliis caſibus, qui ſunt ſimiles exce-
ptis, etiamſi alibi non reperiantur ſpecificè exce-
pti, textus eſt in cap. *cum dilecta* ubi hoc notat
Abb. *num 7. de confirm. vtil. vel inutil.* gloſ. in l. *fin.*
in verb. Voluerit, C. de revocan. donat. Alexand.
43 *conſ.* 130. *In cauſa, num. 6. verſ. Nec obſtat ſi dicatur,*
lib. 4. Ubi ampliat hoc procedere, etiamſi exce-
44 ptioni adjecta ſit dictio taxativa. Unde ſi pœni-
tens confiteretur caſum Epiſcopo reſervatum, &
Sacerdos non haberet facultatem abſolvendi ab
illo caſu, nec Epiſcopus vellet eam generaliter im-
pertiri, ſed in caſibus particularibus duntaxat;
utique non eſſet violator prohibitionis Concilii
Sacerdos, qui in illo ſpeciali caſu peteret ab Epi-
ſcopo hanc ſibi facultatem fieri. Maxime quia in
præcitato decreto Clementis VIII. inter cætera
cautum eſt, ut Confeſſariis Regularibus in ſingulis
domibus per Superiores deputatis reſervatorum
abſolu-

abſolutio committatur, quando caſus occurrent, in quo eam debere committi ipſe in primis Confeſſarius judicaverit. Quod certè ad practicam deduci non poteſt ſine manifeſtatione illius caſus in pœnitentia detecti. Quod ſi urgeas petendam eſſe licentiam revelandi illum caſum à Pœnitente; replicabimus id ipſum fieri poſſe cùm Sacerdos indiget prudentiori conſilio. Et tamen eo caſu Concilium non arctavit Confeſſorem ad petendam hujuſmodi licentiam, neque ex hac Decretali apparet Cardinalem Legatum ſignificaſſe Papæ velicentiam aliis pœnitentis caſum ſuppoſiti partum in confeſſione ſibi detectum.

De Pœnit. & Remiſſ.

Cap. Omnis.

SVMMARIVM.

1 *Confiteri Sacramentaliter ſemel in anno, ut quis teneatur, quæ requiſita ſint neceſſaria.*
2 *Baptiſmus eſt janua, & fundamentum omnium Sacramentorum.*
3 *Eccleſia in neminem judiciũ exercet, qui nõ prius in ipſam per Baptiſmi januam fuerit ingreſſus.*
4 *Pœnitentia ante adventum Chriſti non erat Sacramentum, nec eſt poſt adventum illius cuiquam ante Baptiſmum.*
5 *Infans, furioſus, vel mente captus non habens dilucida intervalla non ligantur hoc Edicto.*
6 *Peccatum originale per Baptiſmum deletur in infantibus indiſtinctè; in adultis per contritionem cordis.*
7 *Pœnitentiæ Sacramentum dicitur ſecunda poſt naufragium deperditæ gratiæ tabula.*
8 *Peccatum an oporteat eſſe mortale ad hoc ut Pœnitentiæ Sacramentum ſit ad ſalutem neceſſarium & num. ſeqq.*
9 *Peccata venalia tantum habens non tenetur cõfiteri jure divino ad obtinendam juſtificationis gratiam.*
10 *Iuſtificatio quid ſit.*
11 *Peccata venialia à gratia Dei non excludunt.*
12 *Et quamvis utiliter in confeſſione dicantur, tamen circa culpam taceri, & multis aliis remediis expiari poſſunt.*
13 *Fallit in duobus caſibus.*
14 *Peccata venalia tantum habens an teneatur jure poſitivo ſemel in anno confiteri ut ſatis faciat præcepto Eccleſiæ, & num. ſeqq.*
15 *Chriſtianus, qui ſaltem ſemel in anno non confitetur, eſt ſuſceptus de hæreſi.*
16 *Confiteri ſemel in anno ex præcepto Eccleſiæ nõ tenentur illi, quibus ex gratia collatum eſt, ut ſint immunes à peccato veniali.*
17 *Peccata venialia nõ tenetur quis confiteri ſemel in anno ſpecialiter, & enumeraliter, ſed in generali.*
18 *Hermaphroditus an teneatur confiteri ſemel in anno.*
19 *Hermaphroditus, qui in ſexu femineo invaleſcit, non recipit Ordinis characterem, nec poteſt cum fœmina matrimonium contrahere.*
20 *Papa an adſtringatur edicto de confitendo ſemel in anno, & communicando in Paſchate, & num. ſeqq. uſque ad n. 26.*
21 *Papa poteſt ligari à Sacerdote, cui ſe ſubjicit in confeſſione.*
22 *Confeſſio Sacramentalis ubi, quando, & à quo inſtituta.*
23 *Confeſſio peccatorum omnibus poſt Baptiſmum lapſis jure divino neceſſaria exiſtit.*
24 *Papa jus divinum uſque ad animam, & ſanguinem ſervare debet.*
25 *Papa non adſtringitur Conſtitutionibus Prædeceſſorum etiam in generali Concilio editis vi compulſiva, ſed vi directiva rationis.*
26 *Confeſſio debet eſſe integra.*
27 *Peccata propria duntaxat ſunt in confeſſione aperienda, non autem aliena.*
28 *Circumſtantia, quæ exprimi non poteſt ſine manifeſtatione peccati alterius, An neceſſario ſit confitenda.*
29 *Ius divinum poſitivum in concurſu cedit juri divino naturali.*
30 *Pœnitens debet tacere peccatũ, quod in confeſſione detectum, ſibi, vel Confeſſori probabile damnũ animæ, vel corporis, vel famæ inferret.*
31 *Clauſula una ſecundum diverſos reſpectus diverſimode accipitur.*
32 *Pueri tenentur ſemel in anno confiteri cùm ſunt doli capaces, quod ut plurimum contingit circa ſeptennium.*
33 *Eucharistia in qua ætate ſit pueris exhibenda.*
34 *Annorũ diſcretionis tres gradus conſtituuntur Euchariſtia an amentibus, & phreneticis exhiberi poſſit, ibid. verſ. An autem nõ habentibus.*
35 *Pœnitens debet confiteri ſolus.*
36 *Mutus, vel ita æger ut loqui nõ poſſit ſine periculo, aut exiſtens alterius linguæ, quàm Confeſſor per ſcripturam, vel per alium confiteri poſſunt.*
37 *Declaratur.*
38 *Confeſſario abſenti non licet confiteri per Epiſtolam, vel internuncium, & contrariam propoſitionem ut temerariam, & ſcandaloſam dãnavit Clmens VIII.*
39 *Confeſſor nõ poteſt validè abſentem abſolvere, etiãſi prius præſens illius confeſſionẽ audiverit.*
40 *Euchariſtia ſemel tantùm in anno, ideſt in Paſchate ſumenda eſt ex neceſſitate præcepti.*
41 *Communicantes in hebdomada ſancta, vel infra octavam Paſchæ ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ ex declaratione Eugenii IV.*
42 *Regulares poſſunt miniſtrare Euchariſtiam intra Dominicam Palmarum, & Dominicam in Albis, ſed ita communicantes non ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ.*
43 *Communicare non licet in ipſa die Reſurrectionis de manu Regularium etiã devotionis cauſa.*
44 *Euchariſtiam ad minus in Paſchate non ſumere eſt ſignum hæreſis, & malæ credentiæ.*
45 *Epiſcopus non poteſt certa tempora præſcribere quibus viris conjugatis, negotiatoribus, & mulieribus liceat Euchariſtiam ſumere.*
46 *Paſchale tempus ad Euchariſtiam ſuſcipiẽdam poteſt à proprio Sacerdote ex cauſa prorogari. Epiſcopus poteſt procedere ad excommunicationem in eos, qui negligunt adimplere præceptum hujus cap. at eleemoſynas pio loco applicandas*

injungere, ſed non impedire, ut ſibi abſolutionem reſervet, ibid.

47 *Communicantes quolibet anni die in Inſulis Philippinis ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ.*

48 *Circumſtãtiæ notabiliter aggravantes an ſint in confeſſione aperiendæ.*

49 *Circumſtantiæ, quæ mutant ſpeciem peccati, ſunt neceſſario exprimendæ in confeſſione.*

50 *Et quæ ſint ejuſmodi circumſtantiæ.*

51 *Confeſſori an liceat revelare peccatum ſine revelatione peccatoris.*

52 *Confiteri quis debet proprio Sacerdoti, non alieno, niſi de proprii licentia petita, & obtenta.*

53 *Confeſſio Sacramentalis eſt actus judicialis.*

54 *Ligari nemo poteſt, vel abſolvi à non ſuo judice.*

55 *Sacerdos proprius quis dicatur, & n. ſeq.*

56 *Cura quid ſit.*

57 *Confeſſi Sacerdotibus Regularibus ſatisfaciũt præcepto Eccleſiæ, nec tenentur iterum confiteri parochiali Presbytero, & n. 73.*

58 *Regulares poſſunt audire confeſſiones ſæculariũ etiam tempore Paſchatis.*

59 *Confeſſiones ſæcularium etiam Sacerdotum ex Concilio Tridentino nullus Presbyter audire poteſt, niſi aut parochiale beneficium, aut Epiſcopi approbationem obtineat.*

60 *Parochi licentia hodie non ſufficit ut quis confiteri poſſit alieno Sacerdoti non Parocho, aut non approbato.*

61 *Regulares ſine licentia Epiſcopi hodie nequeunt audire confeſſiones ſæcularium, etiamſi Epiſcopus ſine juſta cauſa licentiam denegaverit.*

62 *Poſſunt tamen ſine Epiſcopi approbatione audire confeſſiones ſuorum ſubditorum Regulariũ.*

63 *Item ſæcularium, qui ſunt de familia, & continui commenſales, non autem deſervientium in eorum monaſteriis.*

64 *Tertiariis viris, & mulieribus non poſſunt Regulares miniſtrare Sacramenta Pœnitentiæ, vel Euchariſtiæ in Paſchate, Viatici, vel Extremæ Unctionis, & n. ſeqq.*

65 *Tertiarii S. Dominici eodem jure cenſentur cum Tertiariis S. Franciſci.*

66 *Tertiariorum non eſt aliqua Religio, ſed modus vivendi à Sede Apoſtolica approbatus.*

67 *Tertiarii ſuſcipere debent Sacramenta à Parocho, de cujus parochia exiſtunt.*

68 *Regulares miniſtrantes Laicis, aut Clericis Extremã Unctionem, Euchariſtiã, vel Matrimonium ſine Parochi licentia ſunt excommunicati.*

69 *Monachi ad confeſſiones ſæcularium à ſuis Abbatibus approbati in locis ubi dicti Abbates utramque juriſdictionem exercent an poſſint audire confeſſiones confluentium ex aliena diœceſi, & n. ſeq. uſque ad n. 78.*

70 *Sacerdos ſæcularis etiam in diœceſi ubi eſt approbatus non poteſt audire confeſſiones confluẽtium ex diœceſibus alienis.*

71 *Conſuetudo etiam immemorabilis eligendi ſibi Confeſſorẽ ſine ſui Superioris licentia nõ valet.*

72 *Monachi poſſunt audire cõfeſſiones confluentiũ ad diœceſim, in qua ſunt ab Epiſcopo approbati.*

73 *Papa poteſt concedere privilegiũ audiendi cõfeſſiones alterius Diœceſani etiã Epiſcopo invito: contraria opinio damnatur ut periculoſa in fide.*

75 *Privilegium ſibi eligendi Confeſſorem in aliena diœceſi, in qua eſt approbatus ab Ordinario, eſt ſublatum à Concilio Tridentino.*

76 *Confeſſores in locis exemptis approbandi ſunt ab Epiſcopo diœceſano.*

77 *Regulares in locis ſibi ſubjectis utramque juriſdictionem exercentes ſicut non ſubſunt Epiſcopo in concernentibus curam animarum, ita nec ſubſunt eidem quoad examen pro confeſſionibus audiendis.*

78 *Regulares ab Epiſcopo approbati cum facultate abſolvendi à caſibus illi reſervatis, an poſſint abſolvere confluentes ex aliena diœceſi à reſervatis in diœceſi Pœnitentium dumtaxat, & num. ſeq. uſq. in finem.*

79 *Regulares in diœceſi, in qua ſunt approbati, poſſunt audire confeſſiones Pœnitentium etiam alterius diœceſis.*

80 *Excommunicatus à ſuo Epiſcopo non poteſt abſolvi ab alieno.*

81 *Juriſdictio ſive voluntaria, ſive contentioſa nõ poteſt exerceri in non ſubditum.*

82 *Epiſcopus etiã quoad ſuos ſubditos non poteſt limitari juriſdictionẽ Sacerdotis ſibi nõ ſubditi.*

83 *Caſuum reſervatio an afficiat Sacerdotes, vel Pœnitentes.*

84 *Caſus reſervare quid ſit.*

85 *Epiſcopus non poteſt concedere ſuo ſubdito ut abſolvatur in aliena diœceſi à Sacerdote juriſdictionem non habente.*

86 *Reſervationis actus eſt localis.*

87 *Decretum Clementis VIII. quoad caſuum reſervationem ſubjicit Regulares Epiſcopo, in cujus diœceſi morantur, non autem alieno.*

88 *Confeſſorem oportet ſcire à quibus caſibus non poſſit abſolvere.*

89 *Ordinarii debent paucos, & neceſſarios caſus ſibi reſervare.*

90 *Reſervationis cauſa eſt etiã ſacerdotis imperitia*

91 *Reſervatio unius Epiſcopi non afficit alium.*

92 *Epiſcopus, vel Delegatus ab eo poteſt abſolvere pœnitentem non obſtante prohibitione Prælati vel inferioris, vel æqualis.*

93 *Scholares, peregrini, & vagabundi abſolvi poſſunt à quolibet Sacerdote approbato à caſibus eorum Epiſcopo reſervatis.*

94 *Itidem ſortiuntur forum pœnitentialem, ubi moram trahunt.*

95 *Conſuetudo abſolvendi confluentes à caſibus in aliena diœceſi reſervatis quoad Sacerdotes ſæculares an valeat.*

96 *Reſervatio caſuum eſt ſtricte accipienda.*

97 *Pœnitentes, qui in diœceſi aliena impetrãt abſolutionem à reſervatis in propria diœceſi, an cenſeantur hoc facere in fraudem reſervationis.*

98 *Ordinari poteſt Clericus prima tonſura ab Epiſcopo beneficii etiam tenuiſſimi*

99 *Niſi beneficiũ illud ſibi in fraudem conferri curaverit.*

100 *Clericus ordinatus poſt commiſſum delictum, & cauſam prævẽtam in foro laicali non gaudet fori privilegio.*

OM-

OMNIS. Famoſum eſt, & clavis in mate-
ria Sacramenti Pœnitentiæ. Et quia
multa habet dicta cõmuniter non ſum-
matur: ſed pro aliquali ipſius intellectu
ſic ſummari poteſt ſecundũ Abb. & Marian. Socin.
Quilibet doli capax tenetur ſaltem ſemel in an-
no confiteri proprio ſacerdoti, vel alteri de ipſius
licentia, & Euchariſtiæ Sacramentum ad minus
in Paſcha recipere. Et ſacerdos revelans confeſ-
ſionem deponendus eſt, & in monaſterium ad
agendum perpetuam pœnitentiam detrudendus.
Dividitur in tres partes principales. Primò ſtatuit
de confeſſione ſemel in anno facienda, & Eucha-
riſtia recipienda, niſi ex cauſa, & de pœna contra-
facientium, & de publicatione ſtatuti. Secundò
de confeſſione facienda ex cauſa alieno ſacerdoti.
Tertio inſtruit confeſſorem in tribus, videlicet in
circumſtantiis inquirendis, in variis pœnitentiis
imponendis, & in peccatis occultandis, & in ulti-
mo pœnam adjicit. Secunda ibi, *ſi quis*, Tertia
ibi, *ſi ſacerdos*.
1 Nota primo ex principio literæ tria requiſita ad
hoc ut quis teneatur ſacramentaliter confiteri. Pri-
mo enim exigitur ut ſit fidelis, ideſt baptizatus,
alioquin non eſt capax Sacramenti Pœnitentiæ,
cum Baptiſmus ſit janua, & fundamentum o-
2 mnium Sacramentorum, cap. *Præter*, §. *Verùm*, 32.
3 *diſtin.* cap. *fin. de Presb. nõ bapt.* Et Eccleſia in neminẽ
judicium exercet, qui non prius in ipſam per Bap-
tiſmi januam fuerit ingreſſus, ut legitur in decreto
Concilii Tridentini *ſeſſ. 14. de Sacram. Pœniten.
cap. 2.* *Quid enim mihi*, inquit Apoſtol. *1. Corinth.*
5. in fine, *de iis qui foris ſunt judicare*, cap. *Multi*,
2. *qu.* 1. cap. *Gaudemus*, *de divort.* Unde nec ante
adventum Chriſti Pœnitentia erat Sacramentum,
4 nec eſt poſt adventum illius cuiquam ante Bap-
tiſmum, ut habetur *ead. ſeſſ.* 14. *cap.* 1. Deinde
exigitur ut ad annos diſcretionis pervenerit, ideſt
5 ut ſit doli capax, & ſciat diſcernere inter bonum,
& malum ſecundum gloſ. 1. *hic*, Hoſt. *in princip.* &
alios communiter, Sylveſt. *in ver. Confeſſio*, 2. *n.* 4.
qu. 5. Unde infans hac Conſtitutione non ligatur,
cap. *Eos*, *de conſecr. diſt.* 4. l. 1. *C. de falſ. mon.* ſecun-
dum Hoſt. & omnes; & idem in furioſo, & mente
capto non habente dilucida intervalla, ut per Ma-
rian. Socin. *nu.* 23. & 24. Tertio exigitur ut aliquod
6 peccatum actuale commiſerit: nam originale de-
letur per Baptiſmum, in infantibus indiſtincte, cap.
Majores, *de Baptiſ.* in aliis vero per contritionem.
Neque enim ad ſuſcipiendum Baptiſmum in adul-
tis confeſſio eſt neceſſaria, ſed ſufficit ſola cordis
contritio, cap. *Tres ſunt*, *de pœnit. diſt.* 1. & c. *Om-
nis qui*, *de conſecr. diſt.* 4. ſecundum Hoſt. *in ſum-
ma tit. de Baptiſ.* §. *Quis ſit effectus*, Abb. Antiq.
hic n. 2. Jo. Andr. *nu.* 4. Henric. *col.* 2. *verſ. Aut quæ-
ris de tertio*, & Marian. Socin. *nu.* 17. & hodie patet
ex decreto Concilii Tridentini *ſeſſ.* 14. *de Sacram.
Pœnit. cap.* 1. & ex dictis ſupra *nu.* 2. Requiritur er-
go peccatum actuale: nam lapſis tantum poſt Bap-
7 tiſmum Sacramentum Pœnitentiæ eſt ad ſalutem
neceſſarium, ut nondum regeneratis ipſe Baptiſ-
mus, ut in d. *cap.* 2. *ſeſſ.* 14. Hic enim juſtificationis
modus eſt lapſis reparatio, quam ſecundam poſt
naufragium deperditæ gratiæ tabulam Sancti Pa-
tres apte nuncuparunt, cap. *Secunda poſt naufra-
gium*, *de pœnit. diſt.* 1. Concil. Trident. *ſeſſ.* 6. *de ju-
8 ſtificatione cap.* 14. Et quidem oportet ut pecca-
tum ſit mortale, ut confeſſio ſacramentalis ſit ad

ſalutem neceſſaria: nam venialia peccata aliis re-
mediis deleri poſſunt, ut hic in gloſ. 2. cum qua
tranſeunt alii.
9 Sed tu adverte, quia aut quæritur an habens
peccata venialia dumtaxat teneatur illa jure di-
vino confiteri ad obtinendam juſtificationis gra-
10 tiam: & manifeſtum eſt non teneri, quia juſtifica-
tio eſt tranſlatio à ſtatu peccati ad ſtatum gratiæ,
ut in præalleg. decreto de juſtificatione, *ſeſſ.* 6. *c.* 4.
& probat S. Thom. 1. 2. *qu.* 113. *art.* 6. At per venia-
11 lialia peccata à gratia Dei non excludimur, c. *Quo-
tidianis*, *de pœnit. diſt.* 3. In hac enim mortali vita
quantumvis ſancti, & juſti in levia ſaltem, & quo-
tidiana, quæ etiam venialia dicuntur peccata, quã-
doque cadunt, ut habetur *ead. ſeſſ.* 6. *cap.* 11. *Domi-
nus autem non venit vocare juſtos, ſed peccatores*
Joann. 1. cap. Libenter, de pœnit. diſt. 1. *Nec eſt opus
valentibus medico, ſed malè habentibus*, Matth. 9.
Lucæ 5. cap. *Eccleſia Chriſti*, *ead. diſt.* Unde Auguſt.
(Ideo, inquit, do tibi pœnitentiam, quia neſcio;
ſi te non eſſe peccatorem ſcirem, nihil tibi prodeſ-
ſem) cap. *Si quis autem*, *de pœniten. diſt.* 7. refert
12 Collectar. *hic nu.* 13. Quare peccata venialia quam-
quam rectè, & utiliter citra omnem præſumptio-
nem in confeſſione dicantur, quod piorum uſus
demonſtrat; taceri tamen citra culpam, multiſque
aliis remediis expiari poſſunt: quæ ſunt formalia
verba Concilii Tridentini *ſeſſ.* 14. *de Sacram. Pœnit,
cap.* 5. Atque ita non tenemur jure divino illa con-
fiteri ut juſtificemur, quia non obligamur de iis
pœnitere, aut conteri, per quæ naufragari non poſ-
ſumus, ideſt damnari ſecundum D. Thom. Scotũ,
Palud. & alios communiter teſte Sylveſtr. *in verb.
Confeſſio*, *n.* 14. niſi forte dubitetur an aliquod ve-
niale ſit mortale, arg. cap. *Si quis autem*, *de pœnit.
13 diſt.* 7. aut tanto affectu quis eſſet in illa ut timeret
forent per illa ad aliquod mortale induceretur,
niſi frænum confeſſionis adhiberet, ſecundum
D. Bonavent. *in 4. diſt.* 16. *in fine*, Sylveſt. *ubi ſupra
verſ. Tenetur tamen*, & Navarr. *in man. cap.* 21. *nu.* 39.
Aut quæritur an habens peccata venialia tan-
14 tum adſtringatur præcepto poſitivo Concilii Ge-
neralis de confitendo ſemel in anno, & arbitror
adſtringi; quoniam etſi per culpam mortalem ju-
ſtificationis gratiam non amiſerit; tamen nihil
proponitur cur non teneatur præcepto Eccleſiæ
obedire cùm poſſit, & peccata venialia ſint mate-
ria ſufficiens ad obtinendam abſolutionem ſacra-
mentalem, ut in d. *cap.* 5. alias eſſet in poteſtate
cujuſque declinare Eccleſiæ præceptum aſſerendo
ſe non habere peccatum mortale; & ita aperire-
tur via figmentis, & hoc edictum redderetur elu-
ſorium, quod eſſe non debet, ut dicunt *hic* Hoſt.
nu. 22. *verſ. Alioquin daretur via figmentis*, & Jo.
15 Andr. *nu.* 12. Cùm præſertim quilibet Chriſtianus,
qui ſaltem ſemel in anno non confitetur, reddat ſe
ſuſpectum de hæreſi, ut idem Hoſt. inquit *nu.* 11. &
Jo. Andr. *n.* 3. & Card. *in* 1. *notab.* Non me latet In-
nocentium, *n.* 4. *in ver. Semel*, conſulere iis, qui pœ-
nitentiam egerunt, & iterum non peccaverunt
mortaliter, ut quamvis non ſint in peccato, nihi-
lominus ſemel in anno confiteantur; quia, inquit,
non debent ſe nimis aſſecurare, ut cap. *Ad eius*, 5.
diſt. vel hic textus ſecundum eum loquitur de il-
lis, qui peccant, qui ad minus ſemel in anno con-
fiteri debent. Atque ita Innocentius videtur ſen-
tire non eſſe in præcepto, ſed in cõſilio, ut qui mor-
taliter non peccaverunt, ſemel in anno confitean-

tur;

tur: & cum eo tranſit Jo. Andr. nu. 6, & fuit opinio Scoti in 4. diſt. 17. ubi tenet habentem ſolum peccata venialia nec vigore hujus Decretalis teneri illa confiteri: imò ſecundum Petr. de Palude apud Sylveſtr. in ver. Confeſſio 1. nu. 14. Papa non poſſent talem obligare ad confitendum. Sed nihilominus adhæreo ſupradictæ diſtinctioni, quam poſtea reperi conſentire cum doctrina D. Thomæ in 4. diſt. 17. qu. 3. art. 1. qu. 3. ait enim (Ad confeſſionem dupliciter obligamur; uno modo ex jure divino, ex hoc ipſo quod eſt medicina: & ſecundum hoc non omnes tenentur ad confeſſionem, ſed illi tantum, qui mortale peccatum incurrunt poſt Baptiſmum. Alio modo ex præcepto juris poſitivi, & ſic tenentur omnes ex iſta inſtitutione Eccleſiæ edita in Concilio generali ſub Innocentio III. tum ut quilibet ſe peccatorem recognoſceret, quia omnes peccaverunt, & egent gratia Dei, tum ut cum majori reverentia ad eucharistiam accedant, tum ut Eccleſiarum Rectoribus ſui ſubditi innoteſcant, ne lupus inter gregem lateat) Hæc ille.

Neque obſtat quod oppoſitum videatur ſentire *in 4. diſt. 16. qu. 2. art. 2. q. 3. ad 3.* ubi ait: (Alii verò dicunt, quod ſufficit quod ſe repræſentet ſacerdoti, & ſe immunem à peccato mortali oſtendat, ut ad communionem admitti poſſit:) præceptum enim Eccleſiæ eſt ad obligandum, illos, qui habent
16 aliqua, quæ confiteri debeant, cadit enim ſub præceptum magis taxatio temporis, quam ipſe confeſſionis actus, unde ſi alicui per gratiam collatum eſſet, ut à peccato veniali immunis eſſet, ſicut Beatæ Virgini eſt collatum, non teneretur ad illud præceptum: & in præalleg. *qu. 3. ad 3.* dicens: Vel poteſt dici ſecundum quoſdam, quod ex Decretali prædicta non obligantur niſi illi, qui habent peccata mortalia, quod patet ex hoc quod dicit, quod debet omnia peccata confiteri, quod de venialibus intelligi non poteſt, quia nullus omnia confiteri poteſt. Et ſecundum hoc etiam ille, qui non habet mortalia non tenetur ad confeſſionem venialium, ſed ſufficit ad præceptum Eccleſiæ implendum ut ſe ſacerdoti repræſentet, & ſe oſtendat abſque conſcientia mortalis eſſe, & hoc ei pro cōfeſſione reputatur, & idem innuit *ead. diſt. 17. q. 3. art. 3. qu. 3. ad 4.*

Id, inquam non obſtat, quia in omnibus his locis S. Doctor loquitur ex aliorum ſententia, ut oſtendunt verba illa, *Alii dicunt*, ſecundum quoſdam, *Ut quidam dicunt*; ſed in primo loco loquitur ex ſententia propria, & eum ſequitur, licet locum non alleget, Collectar. *hic nu. 3. & 6.* Vel certè ſecundum Sylveſtr. *in ver. Confeſſio primo, nu.*
17 14. hujuſmodi opiniones in veritate non ſunt cōtrariæ ſed veræ; nam opinio Scoti, & Paludani intendit ut non teneamur confiteri venialia, ſcilicet omnia, & ſpecialiter, & numeraliter; hoc enim eſſet impoſſibile. Alia vero opinio intendit ut ratione hujus edicti teneamur illa confiteri in generali dicendo. Nos quidem immunes ſumus à peccato mortali ſecundum conſcientiam noſtram; in multis tamen aliis deliquimus, & petimus abſolutionem: & ita ſalvatur littera hujus Decretalis in ver. *Omnia*, ideſt in generali: & hæc ſecundum Sylveſtr. eſt mens S. Thomæ, licet videatur ſolum recitare aliorum ſententias

Secundò nota dictionem univerſalem, *Omnis*, quæ oſtendit ab hoc præcepto neminem prorſus excuſari, dummodo habeat tria requiſita, de quibus in præced. notab. arg. cap. *Si Romanorum*, 19. *diſtin.* & l. 5. *ff. de off. Præſid.* ſive ſit maſculus, ſive fœmina, ſive in dignitate conſtitutus, ſive privatus, religioſus, clericus, vel laicus, Prælatus vel ſubditus, pauper vel dives, nobilis, vel ignobilis, ſenex, vel juvenis, ut per Henr. Boich. *poſt princip.* Marian. Socin. *nu.* 17.

18 Quærunt Doctores quid in Hermaphrodito, Jo. Andr. *nu. 1. in ver. Sexus*, Butr. *nu.* 19. Cardin. & Anchar. *in 1. notab.* & Socin. *nu.* 17. concludunt teneri, cum in eo vigeat eadem ratio. Adde verba illa, *utriuſque ſexus*, magis proprie verificari in hermaphrodito, quia in aliis intelliguntur diſtributive, ideſt ſive maſculi, ſive fœminæ: at in hermaphrodito verificantur copulative, cum habeat
19 utrumque ſexum. Nec ad rem pertinet in quo ſenſu magis incaleſcat, juxta l. *Quæritur*, *ff. de ſtat. homin.* quia hæc conſideratio habetur in Sacramento Ordinis, & Matrimonii dumtaxat: nam ſi incaleſceret in ſexu fœmineo, characterem non reciperet, nec poſſet cum fœmina Matrimonium cōntrahere ut per Sylveſtr. *in ver. Hermaphroditus*, non autem in aliis Sacramentis, in quibus non admittitur diſtinctio ſexus.

20 Deinde quærunt Doctores an Papa adſtringatur huic præcepto de confitendo ſemel in anno, & communicando in Paſchate. Gloſſa videtur tenere partem affirmativam in cap. *Sanè, il ſecondo, in ver. Terminandam, de offic. de leg.* dum aſſerint Papam ligari poſſe à ſacerdote, cui ſe ſubjicit in confeſſione, Jo. Andr. *hic* & latius in cap. *Significaſti*, *ſupra de foro competen.* dicit mentem hujus Conſtitutionis ligare etiam Papam, cùm & ipſe
22 peccare poſſit, cap. *Si Papa*, 40. & Cardin. *in 1. notab.* ſimpliciter dicit hac litteram in ver. Omnis, comprehendere etiam Papam; ſed Abb. *hic nu. 19.* & Marian. Socin. *nu. 17. & ſeq.* putant deciſionem hujus quæſtionis pendere ab alia, videlicet, an confeſſio ſacramentalis ſit de jure divino, necne: in quo recitant opiniones, de quibus per gloſ. *in ſumma de pœnit. diſt. 5.* nam quidam tenent confeſſionem in Paradiſo fuiſſe inſtitutam quando Deus compulit Adam ad confitendum peccatum. Alii in lege veteri quando Ioſue præcipit Achor ut crimen ſuum confiteretur. Alii fuiſſe inſtitutam in novo Teſtamento auctoritate Jacobi Apoſtoli, dixit, *Confitemini alterutrum peccata veſtra.* Demum gloſſa illa concludit fuiſſe inſtitutam ex generali Conſtitutione Eccleſiæ; & ſic de jure poſitivo: & propterea Græcos qui non confitentur ſacerdoti, ſed Deo in ſecreto, non peccare. Et ſecundum hanc opinionem, quæ magis placet Abbati, & Mariano Soc. Papa non ligaretur hac Conſtitutione.

Verùm hodie omnes hujuſmodi opiniones ſapiunt hæreſim, quia à Tridentina Synodo *ſeſſ. 7. de Sacram. Can 1.* diffinitum eſt (Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuiſſe omnia à Ieſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, &c. anathema ſit) Et in ſpecie de Sacramento Pœnitentiæ *ſeſſ. 14. can. 1.* (Si quis dixerit in Catholica Eccleſia Pœnitentiam non eſſe verè, & proprie Sacramentum pro fidelibus, quoties poſt Baptiſmum in peccata labuntur ipſi Deo reconciliandis à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, anathema ſit) A Jacobo autem Apoſtolo ſacramentalis confeſſio non fuit inſtituta, ſed promulgata, ut docet S. Thom. *in 4. diſt. 17. qu. 3. art. 1. qu. 5. ad 2.* Erronea etiam eſt

alia

alia opinio, cujus meminit gloſ. præallegata, & Marian. Socin. *d. n. 18.* videlicet confeſſionem fuiſſe inſtitutam quando Chriſtus ſanavit leproſos, & poſtea dixit; *Ite, & oſtendite vos ſacerdotibus.* Imò enim Dominus Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipuè inſtituit cùm à morte excitatis inſufflavit in Diſcipulos ſuos dicens: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt*; ut ſimiliter eſt diffinitum in d. *cap. 1. ſeſſ. 14. & can. 3.* In miſſione autem leproſorum ad ſacerdotes fuit tantummodo figuratum, ut per D. Thom. *loc. cit.*

23 Itaque quoad quæſtionem propoſitam arbitror ſic diſtinguendum: Aut quæritur an Papa poſt Baptiſmum lapſus teneatur jure divino peccata ſua confiteri in Sacramento Pœnitentiæ: Aut quæritur an teneatur confiteri ſemel in anno. Primo caſu dicendum eſt indubiè teneri, quia peccatorum confeſſio omnibus poſt Baptiſmum lapſis jure divino neceſſaria exiſtit, ut legitur in *eadem ſeſſ.*
24 *14. de Sacram. Pœniten. cap. 5.* Cui quidem juri divino etiam Romanus Pontifex ſubjectus eſt; imò illud uſque ad animam, & ſanguinem ſervare debet, cap. *Sunt quidam*, 25. *qu.* 1.

25 In ſecundo autem caſu concludendum eſt Papam vi compulſiva non ligari hoc præcepto de cōfitendo ſemel in anno, & communicando in Paſchate, quia hæc formalitas, & præfinitio temporis eſt ex Conſtitutione Eccleſiæ, & de jure poſitivo Concilii generalis, ut hic patet, juncto cap. *Etſi non frequentius, de conſecr. diſt.* 2. & apertius ex Tridentina Synodo *ſeſſ. 14. de Sacram. Pœniten. cap.* 5. ubi declarans hanc ipſam Decretalem (Neque enim, inquit, per Lateranenſe Concilium Eccleſia ſtatuit, ut Chriſti fideles confiterentur, quod jure divino neceſſarium, & inſtitutum eſſe intellexerat, ſed ut præceptum confeſſionis, ſaltem ſemel in anno, ab omnibus & ſingulis, cùm ad annos diſcretionis perveniſſent, impleretur) Juri autem poſitivo eccleſiaſtico Romanus Pontifex non ſubjicitur, cap. *Propoſuit, de conceſſ. preben.* & eſt textus formalis in cap. *Innotuit. verſ. Quamvis autem Canon. Latebanenſis Concilii, de elect.* tenetur tamen illud ſervare ex vi directiva, & dictamine rationis, §. *Hic ita* 25. *qu.* 1. & ſcripſi plenè poſt D. Thomam, & alios in cap. 1. *ſupra de Conſtitut.* & hoc intendit Io. And. *hic num. 1.* dum dicit: iſtud, *omnes* de mente Papa includit; quia ſcilicet ſubeſt in eo ratio, quæ ſubeſt in aliis, cùm ſit homo, ut inquit Collectar. *num* 16. E. quia licet non habeat ſuperiorem in quantum Papa, habet tamen in quantum peccator. Quæ ſunt verba Sylveſtri *in verb. Confeſſio, 2. num. 5.*

26 Tertiò notæ ibi *omnis.* Confeſſionem ſacramentalem oportere eſſe integram: concordat decretum Concilii Tridentini *ſeſſ. 14. de Sacram. Pœnit. cap. 5. & can. 7.* de hoc notatur in c. *Quod quidam, ſupra eod.*

Quartò nota ibi, *ſua*, peccata propria dumta-
27 xat eſſe aperienda in confeſſione ſacramentali, non autem aliena. Dicitur enim in Pſalmo 31. *Confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino*, ubi gloſſa exponit, ideſt peccata mea, non aliena, ut hic per Henric. Boich. *col. 4. circa med. verſ. Si poteſt.* unde non debet pœnitens eum, cum quo peccant aliquo modo revelare, vel detegere, ut faciunt mulieres impudicæ, quæ manifeſtant participes, ſecundum Abbatem *hic num.* 2. & Marian. Socin. *nu. 5. in tertio notab.*

28 Quod tamen limitant Hoſt. *nu. 5. in ver. Sua*, Jo. Andr. *num. 4. in ead. ver.* Collectar. *num. 3. in fine ver. Fallit tamen*, Henrich Boich, *col. 4. poſt med. verſ. Aut non imminet*, & Anchar. *num. 3. in 3. notab.* ut non procedat ſi proprium peccatum non poſſit bene detegi abſque manifeſtatione complicis, ut ſi quis cognoverit matrem filiam, vel ſororem; nam hujuſmodi circumſtantiæ ſunt neceſſariò in confeſſione aperiendæ, ut *de Pœniten. diſt. 5. in princip.* & hæc eſt communis Theologorum ſententia *in 4. diſtinct.* 16. ut teſtatur Navarr. *in Manual. cap. 7. num. 3.*

Sed contrariam opinionem aſſerit eſſe veriorē Navarr. ibidem, & latius in cap. *Sacerdos num.* 95. & 96. *de Pœnit. diſt.* 6. Præcipuum hujus ſententiæ
29 fundamentum eſt, quia lex de non infamando proximum divina naturalis eſt: lex autem, quæ jubet confeſſionis integritatem, eſt divina poſitiva. Ergo pœnitens debet potius circumſtantiam tacere, quod ad integritatem confeſſionis pertinet, quàm famæ proximi detrahere, quando alterum de duobus fieri oportet; quia jus divinum poſitivum in concurſu cedit juri divino naturali, ut notatur in
30 *§. fin 6. diſtin.*

Alterum fundamentum eſt, quia ſecundum cōmunem opinionem, de qua itidem Navarr. teſtatur in *d. cap. 7. num. 3. verſ. Deinde quia* pœnitens debet tacere peccatum, quod in confeſſione detectum ſibi, vel confeſſori probabile damnum animæ, vel corporis, vel famæ inferret; veluti ſi pœnitens confeſſoris fratrem occidiſſet, & ſi confiteretur in genere ſe homicidium perpetraſſe, illico ſacerdos exiſtimaret fratrem ſuum ab illo interfectum fuiſſe; aut ſi cognatam ſuam, quæ filia eſſet confeſſoris carnaliter cognoviſſet, & ſi circumſtantiam cognationis exprimeret, confeſſor ſuam eſſe filiam ſuſpicaretur. His enim caſibus pœnitens curare debet ut ſibi tribuatur facultas confitendi alteri; ſed ſi eam impetrare non poſſit, reliqua omnia peccata debet in confeſſione aperire, & unum illud reticere cum propoſito illud confitendi cum impedimentum ceſſaverit, ſecundum D. Thom in *4. diſt. 17 qu. 3. art. 4.* & Altiſiodoren. probatum à Majore *d. diſt. 17. qu. 15.* idem ſentiunt Hoſtien. *hic nu. 22. in ver. Obtineat*, Jo. Andr. *nu 32.* & plerique alii.

Cave tamen quia Navarr. citat pro ſua opinione Innocen. & Hoſtien. *hic*, ſed ego nuſquam reperi Innocentium hoc tenere in hac Decretali, & Hoſtienſis tenet manifeſte oppoſitum *d. n. 5.* imo fuit auctor contrariæ ſententiæ, prout illi eam tribuunt Jo. Andr. Collectar. & alii præallegati: unde contra Navarrum eſt communis ſententia non tantùm Theologorum, ſed etiam Canoniſtarum. Ejus tamen fundamenta valde urgent.

31 Quintò nota unam, & eandem clauſulam ſecundum diverſos reſpectus diverſimodè eſſe accipiendam: ſimile in cap. *Cum capella*, & ibi gloſ. *1. de privileg.* notat gloſ. in c. *Capitulum Sanctæ Crucis, in ver. Relaxetis, ſupra, de reſcript.* & Marian. Socin. in cap. 2. *in 4. notab. de foro compet.* Nam verba illa *poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit*, reſpectu Sacramenti Pœnitentiæ intelliguntur de doli capace, ut dictum eſt ſupra *in 1. notab.* quod ut plurimum contingit circa ſeptennium, in qua ætate multa peccata perpetrantur, ut in cap. 1. *& 2. de delict. puer.* ſecundum Abb. *hic num. 9.*

Sylveſt.

Sylveſt. *in verb. Confeſſio*, 2. *num.* 4. *quæſt.* 5. & fuſiùs explicat Navarr. *in Man.* c. 21. *n.* 35.

Reſpectu verò Euchariſtiæ ea verba intelligit
33 Abb. de pubere; obſervatur enim ut Euchariſtia non exhibeatur pueris ante pubertatem, quæ obſervantia non eſt mala propter reverentiam tanti Sacramenti, ut *hic* per eum *num.* 9. *verſ. Et adverte.* Sed Navarr. *ubi ſup.* poſt Majorem *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 2. aſſerit decentem conſuetudinem eſſe, ut pueri uno, aut altero anno priùs incipiant confiteri, quàm communicent, quò majori cum reverentia id faciant. Atque ita ex mente ipſorum Euchariſtia pueris exhibetur circa novum ætatis annum S. Th. *in* 3. *par. q.* 8. *art.* 9. *ad* 3. Simpliciter docet hoc Sacramentum poſſe pueris conferri quando jam incipiunt aliqualem uſum rationis habere ut poſſint devotionem concipere hujus Sacramenti. Sed ibi Cajet. primò advertit circa communionem puerorum, & puellarum cum ad annos diſcretionis pervenerint juxta cap. *Omnis utriuſque.* Judicium de initio diſcretionis debere à parentibus, & confeſſore fieri: A parentibus quidem, quoniam continua converſatione experiuntur an filius, ſeu filia ſciat diſcernere panem ſpiritualem à materiali; & tunc præparare ſe ad Sacramentum: A Confeſſore verò, quoniam in ipſa confeſſione poteſt advertere quantum diſcretionis, aut devotionis poſſit ineſſe. Et mox ſubdit, nimiam cautelam a parentibus adhiberi, qui non exponunt puellas decem annorum ad communionem. Et quamvis pueri, ac puellæ ipſæ excuſari videantur ob parentum imperium, Confeſſore non præcipiente; parentes tamen non excuſari. Verùm Sylveſt. *in ver. Euchariſtia* 3. *num.* 7. *verſ. Septimum*, *poſt Petr.* & Aureolum, dicit ſacram Communionem dari poſſe pueris incipientibus habere diſcretionem ante perfectã ætatem puta cùm ſunt decem, vel undecim annorum, ſi in eis ſigna diſcretionis, & devotionis appareant; & in hoc ſtandum eſſe arbitrio boni viri.

34 Itaque anni diſcretionis, de quibus hic loquitur Concilium, recipiunt latitudinem, & extenſionem à ſubjecta materia, ſicut ad contrahendum matrimonium, & profeſſionem emittendam de jure communi intelliguntur poſt pubertatem, cap. 2. *ſupra de deſponſ. impub.* & cap. 1. *de regul, lib.* 6. Et quoad bonorum adminiſtrationem poſt annum ætatis vigeſimum quintum, ut *ff. de minor.* per totum ſecundum Hoſtien. *hic num.* 2. Joan. Andr. *n.* 3. & Abb. *n.* 9 qui conſtituunt tres gradus annorum diſcretionis.

An autem non habentibus totaliter uſum rationis Euchariſtia exhiberi poſſit, diſtingue ſecundum D. Thom. *in* 3. *par. q.* 80. *art.* 9. Aut numquam habuerunt uſum rationis, ſed ſic à nativitate permanſerunt: & talibus non eſt hoc Sacramentum exhibendum, quia in eis nullo modo præceſſit hujus Sacramenti devotio. Aut non ſemper caruerunt uſu rationis; Et tunc ſi prius dum erant mentis compotes apparuit in eis devotio hujus Sacramenti, debet eis in articulo mortis exhiberi, niſi fortè timeatur periculum vomitus, vel exputionis. Sequitur Sylveſt. *in verb. Confeſſor.* 3. *num,* 16. & fuſiùs *in ver. Euchriſtia*, 3. *num.* 7. *verſ. Nonum,* & probatur in cap. *Is qui,* 26. *qu.* 6. quod eſt Concilii Carthaginenſis *cap.* 76. ubi ſic legitur; (Is, qui infirmitate pœnitentiam petit, ſi caſu dum Sacerdos ad eum invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim converſus fuerit, dent teſtimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam, & ſi continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Euchariſtia.) Ubi Archidiaconus hoc ampliat etiamſi prius Euchariſtiam non petiiſſet: & concordat Sylveſt. *d. verſ. Nonum,* & Navarr. *in Manual. cap.* 26. *num.* 27. Facit textus in c. *Qui recedunt, de conſecr. diſt.* 2.

Sextò nota ibi, *ſolus.* Pœnitentem debere pec-
35 cata ſua confiteri ſolum. Unde plures ad confeſſionem non ſunt ſimul recipiendi: nec pœnitens debet alium ſecum adhibere, ut *hic* notant Hoſt. *num.* 7. Anton. de Butr. *num.* 3. Petr. de Anchar. *n.* 4. & Marian. Socin. *num.* 5. Imò Jo. Andr. *num.* 5. poſt Goffred. appellat peſſimam conſuetudinem, ſecundum quam plures ad pœnitentiam accedebant, ut in cap. *Quamvis, de pœnit. diſt.* 1. Quod tamen limitat Innocen. *in princ.* niſi eſſet ſurdus, vel
36 mutus, vel ita æger ut ſine periculo loqui non poſſet, vel niſi eſſet alterius linguæ, quàm Confeſſor, quia tunc per ſcripturam, vel per alium confiteri poſſet; & ſequitur Abb. Antiq. *in princ.* Ioan. Andr. *num,* 7. Henr. Boich. *poſt princ.* Card. *n.* 1. Anchar. *in* 6. *notab.* & Marian. Socin. *num.* 25. Intellige dummodo coram Sacerdote corporaliter ſe ſiſtat, & præſens abſolvatur, alioquin nec muto liceret in abſentia per epiſtolam, vel nuncium confiteri, aut
37 abſolutionem obtinere. Ad hoc cap. *Quem pœnitet, de pœniten. diſtinct.* 1. ubi Leo Papa: (Quem pœnitet omnino pœniteat, & dolorem lacrymis oſtendat, repræſentet vitam ſuam Deo per Sacerdotem, præveniat judicium Dei per confeſſionem; præcepit enim Dominus mundandis ut oſtenderent ora Sacerdotibus, docens corporali præſentia confitenda peccata, non per nuncium, non per ſcriptum manifeſtanda: Dixit enim ora monſtrate: & omnes, non unus pro vobis; non alium ſtatuatis nuncium, qui pro nobis offerat munus à Moyſe ſtatutum; ſed qui per vos peccaſtis, per vos erubeſcatis.) Pondera illa verba, *Corpor ſi præſentia, ora monſtrate, & per vos erubeſcatis*: quæ etiam à muto per ſeipſum impleri poſſunt, ac debent. Præ-
38 terea Clemens VIII. auditis votis Patrum Theologorum, & re cum S. R. E. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem generalibus Inquiſitoribus maturè, ac diligenter conſiderata, hanc propoſitionem, ſcilicet licere per litteras, ſeu internunciũ Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere, ad minus uti falſam, temerariam, & ſcandaloſam damnavit, ac prohibuit; præcepitque ne quis deinceps eandem propoſitionem publicis, privatique lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceat: neve unquam tamquam aliquo caſu probabilem defendat, imprimat, aut ad praxim quovis modo deducat; alioquin præter excommunicationem latæ ſententiæ, quam ipſo facto incurrat, & à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quoquam etiam Majori Pœnitentiario, niſi à Romano Pontifice abſolvi; aliiſque etiam pœnis arbitrio infligendis ſubjaceat, ut in literis publicatis die 19. Iulii 1602. quæ habentur in Bullar. *tom.* 3. *pag.* 155. Pondera illa verba, *neve un-*
39 *quam tamquam aliquo caſu probabilem*, quæ oſtendunt nullum prorſus caſum dari poſſe, in quo aliquis ſive mutus, ſive æger ſive alterius idiomatis in abſentia ſacramentaliter confiteri poſſit, aut à Sacer-

Sacerdote abſente abſolutionem validè obtinere etiamſi prius præſens confeſſus fuiſſet, ut per Card. Tolet. *in Summ. lib.* 3. *cap.* 6. Gregor. de Valen. *p.* 3. *diſput.* 7. *q.* 1. *pun.* 1. §. *Quod autem,* & Suarez *to.* 4. *diſput.* 19. *ſect.* 3. *n.* 7.

40 Septimò nota ibi, *ad minus in Paſcha.* Sacram Euchariſtiam non eſſe ſumendam pluries in anno ex neceſſitate præcepti, ſed ſemel tantùm, atque ita ſublata eſt diſpoſitio cap. *Etſi non frequentius, de conſecr. diſt.* 2. quo unuſquiſque tenebatur ter ſaltem in anno recipere Corpus Chriſti, videlicet in Paſcha, Pentecoſte, & Natali Domini. Hodie
41 enim non tenetur niſi in Paſcha. Et pro Paſcha intellige octo dies ante, vel poſt Dominicam Reſurrectionis. Declaravit enim Eugenius IV. ſatisfactum eſſe huic Canoni ſi in hebdomada Sancta, vel infra octavam Paſchæ Reſurrectionis Dominicæ ſecundum meliorem diſpoſitionem conſcientiæ, & aptiorem mentis devotionem fideles Sanctum Euchariſtiæ pignus ſuſcipiant. ut in Conſtitutione quæ incipit, *Fide digna*, *edita die* 8. *Iunii* 1440. & habetur in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 200.

42 Porrò Regulares habentes facultatem miniſtrandi Euchariſtiam præterquam in die Paſchatis, ſicut in ſpeciæ habet fratres Minores, non prohibentur illam miniſtrare intra Dominicam Palmarum, & Dominicam in Albis. Sed ita communicantes non ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ.
43 Ipſa verò die Reſurrectionis nec ipſi quidem, qui die Iovis Sancti de manu Parochi Euchariſtiam ſumpſerunt devotionis cauſa, poſſunt illam ſumere de manu Regularium, ut S. Congregatio Concilii declaravit *die* 2. *Ianuarii* 1586.

44 Omittentes vero huic præcepto ſatisfacere non tantum peccant mortaliter, ut per Navarr. *in Manual. c.* 21. *n.* 45. Sed etiam ſunt de hæreſi ſuſpecti ſecundum Hoſtien. *hic in princ.* & Joan. Andr. *n.* 3. Hoc enim eſt ſignum hæreſis, & malæ credentiæ, ut per Franc. Peniam *in direct. Inquiſit. p.* 3. *Comm.* 24. & Monach. *de præſumpt. ſed.* 3. *præſumpt.* 6. *num.* 27.

45 Cæterum quamvis ex neceſſitate præcepti ſemel tantum in anno ſit communicandum; tamen ut legitur in decreto Concilii Tridentini *ſeſſ.* 22. *de Sacrif. Miſſæ cap.* 6. Optaret ſacroſancta Synodus ut in ſingulis Miſſis fideles adſtantes non ſolum ſpirituali affectu, ſed Sacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent, quo ad eos ſanctiſſimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniret. Et hoc eſt quod innuit hic Concilium Lateranenſe in verb. *Ad minus*: quaſi dicat bonum eſt pluries recipere, ſed ad minus in feſto Paſchatis, ut explicat Abb. *num.* 2. *in* 3. *notat.*

An autem Epiſcopo præſcribere volenti certa tempora, nempe dies Dominicos, quartam, & ſextam feriam, quibus liceat viris laicis, conjugatis, negotiatoribus, & mulieribus etiam non conjugatis ſanctiſſimam Euchriſtiam ſumere ob irreverentiam, quam poſſet quotidiana hujus Sacramenti ſumptio in ſua diœceſi parere, obſtet decretum *d. cap* 6. *ſeſſ.* 22. Die 9. Ian. 1587. Sacra Congregatio Concilii reſpondit non obſtare abſolutè doctrinam Concilii; ſed Epiſcopum non poſſe dicta tempora præſcribere.

46 Octavò nota ibi, *de proprii Sacerdotis conſilio*, tempus Paſchale hic præfixum ad ſacram Communionem ſuſcipiendam poſſe à proprio Sacerdote ex cauſa prorogari.

Hinc S. Congregatio Concilii conſulta, An adverſus eos; qui temporibus ab Eccleſia ſtatutis ad Confeſſionis, & Euchariſtiæ Sacramenta accedere negligunt, & pœnas *in c. utriuſque ſexus de pœnit. & remiſſ.* contemnunt, liceat Epiſcopo etiam ad excommunicationem procedere, & pro ſatisfactione pœnas pecuniarias pio loco applicandas injungere; & an expediat talem abſolutionem Epiſcopum ſibi reſervare: Ad primum reſpondit licere, niſi fortè de proprii Sacerdotis conſilio ex rationabili cauſa hujuſmodi perceptio ad tempus dilata ſit. Ad ſecundum reſpondit poſſe injungi eleemoſynas pio loco applicandas: Ad tertium non expedire.

Sed cum Epiſcopus petiiſſet à S. Congregatione Concilii ut tempus communicandi intra Dominicam Palmarum, & in Albis prorogaretur à die Cinerum ad Dominicam in Albis ob populi frequentiam, exiguum numerum Sacerdotum, & neceſſitatem agricolarum poſt Paſcha: S. Congregatio cenſuit nihil novi decernendum, cum ipſe poſſit id tempus ex cauſa prorogare.

47 Porrò ex conſuetudine in aliquibus diœceſibus tempus Paſchale extenditur ab initio Quadrageſimæ uſq; ad decimumquintum diem poſt Paſcha, ut teſtatur Henriquez in *Summa lib.* 8. *cap.* 5. §. 1. Et in Inſulis Philippinis fideles ex indulto Apoſtolico ob Sacerdotum paucitatem, & populi frequentiam quolibet anni die præcepto Eccleſiæ ſatisfaciunt ad viginti annos, & durante neceſſitate judicio Epiſcopi, ut reperi adnotatum in libris publicis S. Congregationis *tom.* 23. *poſt pag.* 546.

48 Nonò nota ibi *diligenter inquirens, peccatoris circumſtantias, & peccati*: non tantùm peccata ipſa, ſed etiam illorum circumſtantias eſſe in confeſſione aperiendas, ut hic, & in cap. *Deus qui, ſu-præced.* cap. *Sicut dignum, de homicid.* & c. *Conſideret de pœnit. diſt.* 5. Sed inſignis eſt controverſia de quibus circumſtantiis hoc intelligatur multi enim exiſtimant eſſe in confeſſione exprimendas non tantum circumſtantias, quæ mutant ſpeciem peccati, ſed etiam illas, quæ notabilem quantitatem peccato addunt, ſeu, ut alii explicant quæ notabiliter peccatum aggravant Cujus ſententiæ ſunt Altiſiodorenſis, Alexander de Ales, Marſilius, Cajetanus, Victoria, Sotus, Suarez, & alii. Et ex Canoniſtis Innocen. *hic ſub num.* 1. ibi *cum omnibus circumſtantiis, quæ peccatum aggravant.* Henrich Boich. *col.* 3. *in princip. verſ. Aut quarta de quinto,* poſt Hoſtien. *in Summa hoc tit.* §. *Qualis debet, ſub* §. *Integra,* & Jo. de Friburgo *in Summa Confeſſ. eod. tit. qu.* 81. *Verum teneamur confiteri, & quæſt. ſeq.*

49 Sed contra plerique arbitrantur eſſe aperienda in confeſſione illas tantum circumſtantias, quæ mutant ſpeciem peccati. Quod cenſent S. Thom. S. Bonaven. S. Antonin. Scotus, Durand. Palud. Gabr. Hadr. Turrecr. Sylveſt. Covarr. & alii complures. Et hanc opinionem teſtatur eſſe probabiliorem S. Thomas *in* 4. *diſt.* 16. *q.* 3. *art.* 2. *quæſt.* 5. & S. Bonaven. *diſt.* 17. *art.* 2. *q.* 3. *n.* 133. veriorem Sylveſt. *in ver. Confeſſio,* 1. *num.* 10. Item veriorem Collect. *hic n.* 12. *in fin.* communiorem, & probabiliorem Navarr. *in Man. cap.* 6. *num.* 6. *verſ. Infertur octavo,* ubi oſtendit oppoſitam ſententiam eſſe multis difficultatibus, ſcrupulis, & periculis obnoxiam; & pluribus hanc partem tuetur. Cui hodie apertè ſuffragatur Concilium Tridentinum ſeſſ. 14.

ſeſſ. 14. de Pœniten. Sacram. cap. 5. ubi S. Synodus docet eas circumſtantias in confeſſione explicandas eſſe, quæ ſpeciem peccati mutant, quod ſine illis peccata ipſa neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innoteſcant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet pro illis, pœnitentibus imponere: & can. 7. (Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum neceſſarium non eſſe jure divino confiteri omnia, & ſingula peccata mortalia, &c. & circumſtantias, quæ peccati ſpeciem mutant, anathema ſit.) Quo decreto non obſcurè docuit Concilium circumſtantias notabiliter aggravantes non eſſe ex neceſſitate exprimendas; tum quia includendo circumſtantias, quæ peccati ſpeciem mutant, videtur omnes alias ab hujuſmodi obligatione excluſiſſe, arg. l. Cum ita legatum, ff. de condit. & demonſtr. l. Cum lex, ff. de legib. & l. Maritus, C. de procur. tum quia cum ibi tradat doctrinam de integritate confeſſionis ſacramentalis, doceatque neceſſarium eſſe confiteri omnia, & ſingula peccata, & circumſtantias, quæ peccati ſpeciem mutant; utique ſuppoſuit alias circumſtantias ad integritatem confeſſionis non pertinere; alioquin doctrinam non integram tradidiſſet, & reliquiſſet indefinitum articulum tantoperè neceſſarium unicuique fideli ad remiſſionem peccatorum obti-
50 nendam, quod non eſt dicendum. Cæterum ſub nomine circumſtantiarum, quæ peccati ſpeciem mutant, Concilium videtur intelligendum etiam de illis circumſtantiis, quæ de bono, vel indifferenti faciunt mortiferum, vel de veniali mortale, vel ſpeciem unius mortalis in aliam mutant, ut benè explicat Navarr. in Man. d. cap. 6. num 5. verſ. Et quamvis prædictum Concilium.

51 Decimò nota ibi, qui peccatum, ſacerdotem incidere in pœnam hic ſtatutam non tantùm revelando peccatorem, ſed etiam peccatum in confeſſione ſibi detectum: quod ſecundùm Abb. hic n. 8. in ultimo notab. eſt contra ſimplices, qui aſſerunt peccatum impunè poſſe revelari, ſed non peccatorum. Hunc articulum plenè examinavi in c. Officii ſupra eod. ubi videas.

52 Ultimò nota confeſſionem ſacramentalem eſſe faciendam proprio ſacerdoti dumtaxat, nō autem alieno, niſi de proprii ſacerdotis licentia petita, & obtenta, concordat cap. 2. infra eod. lib. 6. & dicunt DD. hoc eſſe intelligendum non ſolùm cùm quis confitetur ſemel in anno ut ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ, ſed etiamſi pluries, ut hic per Abb. in 7. notab. Et benè, quia confeſſio Sacramentalis eſt
53 actus judicialis, non autem nudum miniſterium pronunciandi, & declarandi remiſſa eſſe peccata, ut eſt diffinitum à Concilio Tridentino ſeſſ. 14. de Sacram. Pœnit. can. 9. Natura autem, & ratio judi-
54 cii poſtulat ut ſententia in ſubditos dumtaxat feratur, cum non à ſuo judice ligati nullus valeat, vel abſolvi. cap. Quod autem, ſupra eod. cap. At ſi Clerici, de judic. l. 1. C. Si non à compet. jud. cum ſuis concordan. unde perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & Trydentina Synodus veriſſimum eſſe confirmavit dicta ſeſſ. 14. cap. 7. nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam ſacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut ſubdelegatam non habet juriſdictionem.

55 Dicitur autem proprius ſacerdos, cui cura Parochialis Eccleſiæ eſt commiſſa ſive ſit Rector, ſive Vicarius, cap. 1. & fin. ſupra de offic. Vicar. cap. Quia nonnulli, de Cler. non reſidente. ſecundum Hoſt. hic nu. 12. in ver. Proprio; & cura eſt vigil, &
56 onerosa, ac ſollicita cuſtodia animarum commiſſa alicui ut curet ne pereant, ſed ſalventur, quæ competit ex lege, vel commiſſione canonica, aut conſuetudine, ſeu præſcriptione per Sedem Apoſtolicam non improbata, cap. Intelleximus, §. fin. ſupra de ætat. & qualit. cap. 1. de offic. Archid. & de offic. Archipresb. cap. unico, de offic. Primicer. cap. Pro humani, de homicid. lib. 6. cap. Qui Epiſcopatum, §. qu. 1. & ita eam magiſtraliter diffiniunt, & per partes explicant Hoſtien. n. 13. & Jo. Andr. n. 8. circa fin. verſ. Aut quæris de ſecundo, Cardin. num. 5. Marian. Socin. nu. 28.

In ſpecie autem proprii ſacerdotis nomine præter Presbyterum Parochialem intelliguntur Papa, qui eſt Maximus, & Summus Sacerdos, Legatus in Provincia, & ejus Pœnitentiarius, Epiſcopus, & illius Vicarius Generalis, & Archipresbyter Majoris Eccleſiæ: nam unuſquiſque ex prædictis ſacerdos proprius immediatè dicitur; & ſic ſi ab alterò ipſorum obtineat quis licentiam, ſufficit, ut hic notant Hoſtien. num. 22. in ver. A proprio ſacerdote, Jo. Andr. nu. 12. in eod. ver. Henric. Boich. & Card. loco cit. Anch. in 7. notab. & Marian. Socin. nu. 30. plenius idem Hoſtien. in ſumma eod. tit. §. Cui confitendum, Jo. Andr. & DD. in cap. 3. §. Confeſſiones ſupra de offic. Archipreſb.

Regulares verò habent licentiam audiendi cōfeſſiones ſæcularium à Papa, & ſic à proprio, & ſummo Sacerdote, ut in Clem. Dudum, §. Statuimus, de ſepultur. & conſequenter qui illis confitentur, ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ de quo hic, nec tenentur iterum confiteri parochiali Presbytero, ut eſt tex. in Extravag. Vas electionis, de hæret. ubi damnatur error Joannis de Poliaco Doctoris Pariſienſis, qui oppoſitum aſſtruebat.

Imò cùm Archiepiſcopus Salernitanus dubitaſſet an poſſet Epiſcopus mandare ne quis tempore Paſchatis confiteatur Fratribus Mendicantibus, niſi de proprii Parochi licentia, juxta textum hic attenta Conſtitutione Sixti IV. quæ incipit, Vices illius, de treg. & pace, in Extravag. Commu. 1. vocati fuerunt Fratres Obſervantes S. Franciſci; & cùm exhibuiſſent compendium privilegiorum ſuorum pag. 2. ver. Ioannes XXII. à tergo apparuit Regularibus iſtis datam facultatem audiendi confeſſiones etiam tempore Paſchatis; & ita cenſuit Sacra Congregatio Concilii ex eo loco neceſſario inferri.

Hodie ex decreto Concilii Tridentini c. 15 ſeſſ. 23. nullus Presbyter etiam Regularis poteſt confeſſiones ſæcularium etiam ſacerdotum audire, nec ad idoneus reputatur, niſi aut parochiale beneficium obtineat, aut ab Epiſcopo idoneus judicetur. Unde eo decreto ſublata eſt diſpoſitio textus noſtri in ea parte, in qua ſtatuit ut ſacerdos alienus poſſit audire confeſſiones de licentia parochialis presbyteri: hodie enim in ſacerdote non parocho hujuſmodi licentia, non ſufficit, ſed requiritur licentia, & approbatio Epiſcopi. Item eo decreto ex ſententia S. Congregationis reſtringitur quod ſtatutum fuerat in d. Clem. Dudum §. Statuimus, nempè ut Regulares approbati ad audiendas confeſſiones à ſuis ſuperioribus poſſent audire confeſſiones ſæcularium, etiam ſine licentia Ordinariorum, ſi tamen illam petiiſſent, & ſine ju-
ſta

ſta cauſa ab ipſis non obtinuiſſent.

62 Veruntamen decreto d. cap. 15. non comprehenduntur Regulares ratione ſuorum ſubditorum Regularium, ut S. Congregatio reſpondit; ex cujus
63 etiam ſententia Prælati regulares, ſive alii Religioſorum confeſſores audire poſſunt confeſſiones ſæcularium, qui ſunt de familia, & continui commenſales; non item eorum, qui deſerviunt in eorum monaſteriis: ad hoc cap. 11. in princip. ſeſſ. 25. de Regular.

64 Et cum Fratres monaſterii S. Dominici de Lugo Imolen. diœceſis declarari poſtulaſſent, An ipſis liceret, præſertim ex ſuis privilegiis, audire confeſſiones virorum, & mulierum profeſſorum Tertii Ordinis S. Dominici, ejuſque in Paſchate Sacramētum Euchariſtiæ miniſtrare, Viaticum præbere, atque extremam Unctionem miniſtrare. S. Con-
65 gregatio conſideravit, præſuppoſito quod hujuſmodi profeſſi eodem jure cenſeantur cum aliis profeſſis tertii Ordinis S. Franciſci, de quibus in
66 gloſ. in Clem. Cum ex eo, de ſenten. excom. eorum non eſſe aliquam Religionem, ſed modum quemdam vivendi approbatum à Sede Apoſtolica, nec dici plenè translatos ad Ordinem, itaut deſinant eſſe de ſæculo, Card. in Clem. Per litteras, nu. 9. de præben. Quod cùm ita ſit, non magis horum, qua aliorum ſæcularium confeſſiones prædictos religioſos audire poſſe, juxta cap. 15. ſeſſ. 23. ubi privilegiis quibuſcumque derogatum eſt, & amplior derogatio habetur in Bulla Pii IV. revocatoria omnium privilegiorum ſub quibuſvis formulis in his, quæ Sacro Tridentino Concilio ſunt contraria: ex quo ſequitur tales Religioſos non eſſe proprios ſacerdotes horum profeſſorum; ac proinde non poſſe eiſdem Sacramentum Pœnitentiæ, vel Euchariſtiæ in Paſchate miniſtrare, juxta c. Omnis utriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ. idemque juris eſſe de Viatico: ſiquidem præcedente confeſſione exhiberi debet. cap. 7. de præpar. quæ adhi-
67 benda eſt, &c. ſeſſ. 13. in decreto de Sanctiſſimo Euchar. Sacramento de extrema Unctione non eſſe judicium Congregationis, ſed tamen conſtare ejus adminiſtrationem ſicut aliorum Sacramentorum pertinere ad parochum, de cujus parochia dicuntur eſſe tales profeſſi niſi ſpeciali privilegio ſint exempti.

68 Porrò Regulares, qui Clericis, aut laicis Sacramentum Unctionis extremæ, vel Euchariſtiæ miniſtrare, Matrimoniave ſolemnizare præſumunt, non habita ſuper his parochialis presbiteri licentia ſpeciali, ſunt ipſo facto excommunicati per Clem. Religioſi, de privileg.

69 QUÆRO, An Monachi ad confeſſiones perſonarum ſæcularium audiendas à ſuis tantùm ſuperioribus Regularibus approbati in locis, in quibus iidem ſuperiores utramque juriſdictionem in parochos, & parochianos exercent, poſſint audire confeſſiones confluentium ex aliena diœceſi.

Ad hoc dubium, quod adverſus Monachos Caſſinenſes propoſuit S. Congregationi Concilii D. Vulpius Archiepiſcopus Theatinus, videtur affirmativè reſpondendum: nam aut Archiepiſcopus contendit Regulares etiam legitimè ab Ordinario approbatos ad confeſſiones ſæcularium audiendas non poſſe in loco, ubi ſunt approbati, audire confeſſiones alterius diœceſani. Aut contendit Monachos Caſſinenſes non poſſe approbari ad confeſſiones ſæcularium audiendas à ſuis ſuperioribus Regularibus, ſed debere à ſeipſis approbari,
70 cùm intra ſuæ diœceſis fines exiſtant.

Si primum, videtur reſpondendum dictos Regulares poſſe audire confeſſiones etiam diœceſanorum Archiepiſcopi: quia etiamſi de jure communi nullus ſacerdos poſſit abſolvere pœnitentem ſibi non ſubditum, etiam in illa diœceſi, in qua eſt approbatus, ut per DD. in Clemen. Dudum, de ſepult. ubi in ſpecie poſt Paul. notat. Card. num. 2. verſ. Quinto nota, & Anchar. num. 2. verſ. Tertio du-
71 bitatur: imò nulla poſſit conſuetudine introduci, ut aliquis præter ſui ſuperioris licentiam confeſſorem ſibi eligere valeat, ut legitur in cap. 2. de pœniten. & remiſſ. lib. 6. etiamſi ſit tanti temporis, cujus initii non extet memoria, ut ibi tradit Gem. col. 1. verſ. Quæro circa ſecundum, & Franc. col. 1. verſ. Tertio nota.

72 Aliud tamen videtur dicendum in caſu præſenti, cùm Monachi Congregationis Caſſinen. ab Ordinario approbati ex privilegio Eugenii IV. poſſint audire confeſſiones alterius diœceſani,
73 etiam invito Epiſcopo Potuiſſet autem Summum Pontificem tribuere hanc facultatem, admittunt omnes ſine delectu in hac Decretali: & dicit Franch. in d. cap. 2. verſ. Tertiò nota. in hoc eſſe majoris potentiæ privilegium, quàm conſuetudinem: & probatur apertè in cap. fin. infra. eod. imò contrariam opinionem uti erroneam, & periculoſam in fide damnavit Ioannes XXII. in Extravag. Vas electionis, de hæret. ut dixi ſupra n. 57.

Neque verò d. privilegio Eugenii IV. quinquam obſtat Concilium Tridentinum cap. 15. ſeſſ. 23. nam ibi tantum diſponitur non poſſe Regulares ſæcu-
74 larium etiam ſacerdotum confeſſiones audire, niſi fuerint legitime approbati. An autem quando ſunt legitime approbati poſſint in loco, ubi approbati ſunt, audire confeſſiones alterius diœceſani necne, hoc ibi Concilium non declarat. Atque ita Concilium d. cap. 15. nihil ſtatuiſſe de hoc caſu ſupponit clare Navarr. in repet. cap. Placuit, n. 43. de pœnit. diſt. 6. ubi dicit per d. cap. 15. non admi ſæcularibus poteſtatem deligendi confeſſarium
75 probatum, quamvis alioqui eſſet alienus: ideoque & aliàs cùm in S. Congregatione fuiſſet diſputatum, an exempti, qui ex privilegio cap. fin. de pœnit. & remiſſ. poſſint etiam in aliena diœceſi confiteri ſacerdoti ſibi non ſubdito, poſſent poſt Concilium eligere quemcumque ſacerdotem etiam à ſuo Ordinario non approbatum: Congregatio cenſuit referendum Sanctiſſimo. Et Sanctitas ſua audita relatione Congregationis non revocavit in dubium, an poſſent confiteri ſacerdoti non ſubdito, ſed tantum reſpōdit hujuſmodi ſacerdotem oportere eſſe ab illius Ordinario approbatum. Atque ita Sanctiſſimus probavit privilegium ante Concilium obtentum de confitendo ſacerdoti extra diœceſim non fuiſſe à Concilio ſublatum, dummodo idem confeſſarius fuerit alias legitime approbatus à ſuo Ordinario.

Obſervandum eſt enim ante Concilium unicū fuiſſe impedimentum, quia nemo poterat confiteri alieno ſacerdoti ſine proprii ſacerdotis licentia, ut patet in hac Decretali: ſed hodie ex Concilio additum eſt alterum in d. cap. 15. ſeſſ. 23. idest ut nemo ſit idoneus ad confeſſiones ſæcularium audiendas, niſi parochiale beneficium habeat, vel ſit approbatus ab Epiſcopo. Et quidem primum impedimentum de non eligendo ſacerdote alieno
remanſit

remanſit in diſpoſitione juris communis; ideoque potuit tolli per privilegium ante Concilium, quia Concilium non ſuſtulit niſi privilegia, quæ adverſantur impedimento à ſe impoſito, non autem quæ adverſantur diſpoſitioni juris communis. Quare ut Monachi Caſſinen. non approbati ab Ordinario audiant confeſſiones, repugnat Concilium in *d. cap.* 15. Vt approbati audiant confeſſiones ſibi non ſubditi, non Concilium, ſed jus commune repugnat. Impedimentum Concilii non adeſt, quia Monachi Caſſinen. hoc caſu poſſunt approbari à ſuis ſuperioribus regularibus ad confeſſiones perſonarum ſæcularium audiendas, nec eſt opus approbatione Epiſcopi, ut inferius dicetur. Impedimentum juris communis eſt ſublatum privilegio Eugenii IV. ergo nihil eis obſtat quominus poſſint pœnitentes ſibi non ſubditi confeſſiones audire.

76 Sin autem Archiepiſcopus contendat dictos Regulares non poſſe approbari ad confeſſiones audiendas à ſuis ſuperioribus regularibus, ſed debere à ſeipſo uti diœceſano, approbari; adhuc nihil videtur obſtare, quin Monachi prædicti in locis, ut ſupra, ſibi ſubjectis poſſint audire confeſſiones alterius diœceſani: quamvis enim etiam ſubditi inferiorum exemptorum licentiam audiendi confeſſiones petere ab Epiſcopo debeant, ut ſæpius cenſuit S. Congregatio, & præcipuè in
77 cauſa Feretrana: hoc tamen non procedit in illis monaſteriis Congregationis Caſſinen. quorum Abbates in locis ſibi ſubjectis utramque juriſdictionem exercent in parochos, & parochianos, ut probatur aperte in *cap.* 11. *ſeſſ.* 25. *de regular.* ubi in monaſteriis, quibus imminet animarum cura perſonarum ſæcularium, tam ſæculares, quàm regulares hujuſmodi curam exercentes, ſubjiciuntur immediatè juriſdictioni Epiſcopi diœceſani in his, quæ ad dictam curam, & ſacramentorum adminiſtrationem pertinent: & ſtatuitur, ne aliqui etiam ad nutum amovibiles ad dictam curam deputentur, niſi de conſenſu Epiſcopi, & prævio illius examine. Ac deinde in verſ. *Excepto* à dicta regula excipiuntur ſpecialiter monaſteria, ſeu loca, in quibus Abbates Epiſcopalem, ac temporalem juriſdictionem in parochos, in parochianos exercent.

Quamobrem ſi Monachi in prædictis locis non ſubſunt Epiſcopo in concernentibus omnium ſacramentorum adminiſtrationem, & deputari poſſunt ad totam curam animarum exercendam ſine illius conſenſu, & examine: ergo nec eidem ſubſunt, nec egent illius approbatione pro adminiſtratione ſolius Sacramenti pœnitentiæ: nam à quocumque removetur genus, removetur quælibet ejus ſpecies, juxta textum in cap. nam concupiſcentiam, quem ad hoc ponderat Jo. de Imola *de conſtitut.* & in l. *Si cauſa cognita*, juncta gloſ. in *ver. Permiſſi*, *C. de tranſact.* & quod juris eſt de toto quoad totum, &c. l. *Qua de tota, in princip. ff. de rei vendic.* & cap. *Paſtoralis*, §. *Item cùm totum*, ubi gloſ. & DD. notant *de præſcription.* cum concordant.

Et confirmatur, quia ſtrictiùs ſubjiciuntur Epiſcopo regulares curam animarum adminiſtrantes, quàm adminiſtrantes ſolùm Sacramentum Pœnitentiæ.

Siquidem primo caſu puniri poſſunt ab Epiſcopo ſi delinquant in concernentibus curam animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem ut conſtat ex d. *cap.* 11. At in ſecundo regulares non curati delinquentes in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ, puniri non poſſunt ab Epiſcopo in vim Concilii, ut ſæpius Sacra Congregatio declaravit, licet hodie puniri poſſint in vim Conſtitutionis Gregorii XV. *de exemptor. privileg.* Ergo ſi Monachi in caſu, in quo magis ſubſunt Epiſcopo, pro exercenda cura animarum in locis, ubi utramque juriſdictionem exercent, non egent illius approbatione; longè minus dicendi ſunt egere hujuſmodi approbatione in caſu, in quo minus ſubſunt pro confeſſionibus audiendis: atque ita *cap.* 15. *ſeſſ.* 23. limitatur ex d. *cap.* 11. *ſeſſ.* 25. *de regular.*

Vnde tempore Cardinalis Alciati, cùm Abbas Monaſterii S. Eliæ de Carbono Anglonen. Diœceſis exercens utramque juriſdictionem in Parochos, & parochianos dicti oppidi dubitaſſet an presbyteri ejuſdem oppidi ab Epiſcopo Anglonen. approbari deberent ad confeſſiones audiendas ex *cap.* 15. *ſeſſ.* 23. An verò ab ipſo Abbate ex *cap.* 11. *ſeſſ.* 25. *de regular.* S. Congregatio cenſuit mittendum ſupplicem libellum ad Epiſcopum, contra quem tamen inclinavit. Tempore verò Cardinalis Carafæ, cùm Milites S. Joannis Hieroſolymitani habentes in oppido Maruggii juriſdictionem temporalem, & ſpiritualem, dubitarent, an ipſis prohibitum eſſet in eodem oppido ſacerdotes ad confeſſiones audiendas approbare; S. Congregatio reſpondit non eſſe prohibitum.

Non obſtat quòd in *d. cap.* 11. in fine præſervetur jus illorum Epiſcoporum, qui majorem in prædicta loca, vel perſonas juriſdictionem exercent; quia de exercitio hujus majoris juriſdictionis hactenus non docuit Archiepiſcopus.

78 Succeſſivè QVAERO, An regulares in aliqua diœceſi ad confeſſiones perſonarum ſæcularium audiendas ab Epiſcopo approbati cum facultate abſolvendi etiam à caſibus illi reſervatis, abſolvere poſſint pœnitentes ex aliena diœceſi confluentes à caſibus reſervatis in diœceſi pœnitentium, non autem in qua confeſſiones audiunt.

79 Jam Sacra Congregatio Concilii declaravit Regulares intra diœceſim Epiſcopi approbantis poſſe etiam abſolvere pœnitentem alterius diœceſis, cùm habeant juriſdictionem à Papa ex Clemen. *Dudum. de ſepultur.* ut not. gloſ. in *cap.* 2. *Ante figurationem. caſus, de pœnit. & remiſſ. lib.* 6. cujus juriſdictio non reſtringitur ad limites alicujus Territorii, cap. *Cuncta per mundum*, 9. *qu.* 3. Socin. *conſ.* 237. *col. fin.* 2. Cravet *conſ.* 128. *nu.* 2. ſed univerſus orbis eſt ſua diœceſis, cap. *Per principalem ead. cau. & quæſt.* Thomas Campeg. *in tract. de Annatar. inſtitutione nu.* 9.

Nunc dubitatur, An ſimiliter poſſint eum abſolvere à caſibus in diœceſi pœnitentis tantùm reſervatis: In qua dubitatione non controvertitur, quominus decretum Clementis VIII. ſuſtulerit regularibus facultatem abſolvendi à reſervatis ab Ordinariis locorum, quam habent ex privilegio, Sed quæritur an reſervatio obſtet regularibus alterius diœceſis quoad ſubditos reſervantis. Id autem pendet ab inſpectione, an actus reſervationis afficiat pœnitentes, an verò ſacerdotes: nam ſi afficiat pœnitentes non poterunt regulares abſolvere alterius diœceſanos habentes illud vinculum reſervationis, quod ubique inhæret

perſo-

80 perſonæ; idque ſatis patet exemplo excommunicationis, quã ſibi Epiſcopus reſervavit, quæ cum feratur in ſubditum, ejuſque animam liget, cap. *Si quis presbyterorum, de reb. Eccleſ. non alienan.* Hoſtien. in cap. *Romana num.* 5. *de ſenten. excom. lib.* 6. Tolli non poteſt ab alieno Epiſcopo, non ob juriſdictionis defectum in ſua diœceſi, ſed propter obicem in perſona excommunicati injectum, qui reddit illum incapacem abſolutionis ab omni alio quam ab alio Epiſcopo, qui ſententiam tulit Hoſtien. *in Summ. de ſent. excomm. num.* 12. §. *Quis poſſit* & §. *Et qualiter*, Covarr. in cap. *Alma Mater, par.* 1. §. 12. *num.* 4. *in princ. eod. tit. lib.* 6. Do-
81 ctores in cap. *Nuper, eod. tit.* Si autem actus reſervationis non afficiat Sacerdotes, clarum erit reſervationem hujuſmodi non obſtare Confeſſoribus non ſubditis Epiſcopo reſervãti, quia ſive hic actus
82 reſervationis ſit juriſdictionis contentioſæ, ſive voluntariæ; neutro caſu ferri poteſt in non ſubditum, cap. *Vt animarum, de Conſt. in* 6. cap. *At ſi Clerici, ſupra de iudic.* & cap. *A nobis il primo, de ſenten. excomm.* Et Epiſcopum etiam quoad ſuos ſubditos non poſſe in hac materia limitare juriſdictionem Sacerdotis ſibi non ſubditi not. Raymun. *in Summ. de pœnit. & remiſ. lib.* 3. §. 15. *verſ. Item proprius Sacerdos.* Et Card. Zabarell. in d. Clem. *Dudum.* §. *Etſi iidem. poſt num.* 2. *verſ. Et hoc videtur, de ſepult.*

83 Ex his verò, quæ à ſcriptoribus traduntur, ſatis manifeſtum videtur actum reſervationis caſuum non afficere, niſi perſonam Sacerdotis confeſſionem audientis, licet indirectè obſtet etiam pœnitentibus, in quorum utilitatem inſtitutus fuit juxta decretum Concilii Trident. *ſeſſ.* 14. *de Sacram. Pœniten. cap.* 7. *de Caſ. reſerv.* non quod ipſi ex ſe ſint incapaces abſolutionis, ſed quia Sacerdotem
84 non habent, à quo legitime abſolvantur. Qua in re ſatis erit recenſere loca, è quibus educitur caſus reſervare nihil aliud eſſe, quàm juriſdictionem inferiorum Sacerdotum reſtringere, ſeu limitare.

Et primò ita decidit Specul. *in repert.* §. *Vt autem ſcias, col. pen.* relatus à Steph. de Gaet. *in repet.* cap. *Ad limina, num.* 350 *q.* 1. (Caſus ponere, inquit, nihil aliud eſt, quàm poteſtatem Sacerdotum reſtringere.) & ſequitur Jo. Friburg. in *Summ. Confeſſ. tit. de Confeſſ. & abſol. q.* 50 *verſ.* Guiliel. Paul. in Clem. *Dudum*, relatus ubi à Card. in §. *Si verò. num.* 8. ubi ait: Regulares prohibentur abſolvere à caſibus Epiſcopo reſervatis non ex defectu poteſtatis Ordinis, ſed ex ordinatione canonica juriſdictionis exercitium reſtringente: & eum ſequitur Imol. *ibid. num.* 69. *verſ. Fatetur tamen.*

Io. Mon. in eadem Clem. relatus per gloſ. *in* §. *Per huiuſmodi, in ver. Conceſſa.* Sicut, inquit, Epiſcopus caſus ſibi reſervando poteſt arctare poteſtatem Ordinariam Curatorum, ita etiam extraordinariam Regularium.

Guiliel. de Monte Laudun. *in Sacramentali, in ver. De Baptiſmo, col.* 3. Poſſunt Superiores inferiorum Presbyterorum poteſtatem reſtringere ſubtrahendo, & caſus ſibi reſervando; quem ſequitur Stephan. de Gaet. *in repet.* d. cap. *Ad limina, num.* 359. *verſ. Et licet tanta virtutis*, & Beatus Antonin. *in Summ. par.* 2. *tit.* 17. *cap.* 11. *col.* 3. Vitalin. in d. §. *Per. huiuſmodi, num.* 8. In reſervatione inquit, poteſt Epiſcopus poteſtatem Curatorum ordinariam reſtringere, & ibi *nu.* 7. pluribus probat reſervationem Epiſcopi obſtare quidem Curatis, quominus abſolvere poſſint, ſed non Regularibus, ſecundum formam dictæ Clement. Quod planè verum non eſſet, ſi reſervatio afficeret pœnitentem quia tunc, etiamſi is ad Regulares confugeret, eſſe incapax abſolutionis, Sylveſ. *in ver. caſus, ſub nu.* 3. *verſ. Hæc ille valde bene*, dicens, Sacerdotalis clavis omnia crimina poteſt abſolvere, niſi ipſa à ſuperiori Prælato quantum ad uſum ligetur Navarr. *in Manual. cap.* 27. *num.* 259. Caſus, inquit, reſervatus dicitur, cujus abſolutio adimitur inferiori Sacerdoti.

Atque ex his patet reſervationem, ut initio diximus, nihil eſſe aliud, quam limitationem juriſdictionis in inferiori Sacerdote.

Id quod ratione etiam ſuaderi poteſt: nam etſi Presbyteri in ſua ordinatione à peccatis abſolvendi poteſtatem accipiant, ut in decreto Conc. Trid. *cap.* 15. *in princ. ſeſſ.* 23. Illam tamen accipiunt in habitu tantum, non autem in actu, ſeu quantum ad uſum. In inſtitutione verò, ſeu collatione beneficii Curati tribuitur eis executio illius poteſtatis: textus eſt apertus in in c. *Generaliter*, §. *Ecce ſufficienter*, & in cap. *ſeq.* 16. *q.* 1. & not. Abb. in cap. *Extirpandæ*, §. *Qui verò, num* 53. *ſupra de præben.* & Præpoſ. in cap. *Latorem, num* 17. *verſ. Panormitanus vero*, 1. *qu.* 1. Et hodie executionem illius poteſtatis, ſeu juriſdictionem in actu accipiunt Presbyteri, vel cum Parochiale beneficium obtinent vel cum ab Epiſcopo ad confeſſiones audiendas approbantur, ut eſt expreſſum in d. *cap.* 15. *ſeſſ.* 23. Et ita quilibet Sacerdos Curatus, vel approbatus poteſt ab omnibus caſibus generaliter, & indiſtinctè abſolvere. Sed ad hac generali regula excipiuntur caſus, quos Superior ſibi retinuit, ſeu reſervavit, ut in cap. *Nuper, ſupra de ſent. excomm.* & in d. cap. 7. *de caſuum reſervat.* Ergo per reſervationem quantum ad uſum limitatur generalis illa Sacerdotum poteſtas ad abſolvendum: hæc enim eſt natura exceptionis ut regulam reſtringat, & vitiet in caſibus exceptis, l. 1. *ff. de regul. iur.* l. *In his*, l. *Quod verò*, & l. *Ius ſingulare, ff. de legib.* cum ſimil. Et conſequenter actus reſervationis principaliter, & directè non afficit niſi Sacerdotes, quorum poteſtas reſtringitur. Et inde fit, ut in d. Clem. *Dudum*, §. *Per huiuſmodi, de ſepultur.* in Extravag. Benedicti XI. *Inter cunctas*, §. *Sicque, de privileg.* Et in decreto Clemen. VIII. prohibitio abſolutionis à reſervatis non in pœnitentes, ſed in Confeſſores derogatur. Ad idem d. cap. *Nuper, verſ. Quia tamen contitur*, & d. cap. 2. *de pœnit. & remiſſ. lib.* 6.

Ex his conſequitur ut actus reſervationis minimè afficiat regulares extra diœceſim Epiſcopi reſervantis, cùm, initio diximus, nequeat Epiſcopus etiam quoad ſuos ſubditos limitare juriſdictionem Sacerdotis ſibi non ſubditi.

85 Secundò, non poteſt Epiſcopus concedere, ut ſuus ſubditus abſolvatur in alia diœceſi à Sacerdote, qui à ſuo Epiſcopo juriſdictionem non habeat: ut *hic* notat gloſ. communiter approbata *in ver. Alieno Sacerdoti*: in Clemen. 1. *de Privileg.* Et utroque notat Abb. Ergo nec poteſt prohibere quominus ſuus ſubditus abſolvatur in aliena diœceſi à Sacerdote à ſuo Epiſcopo juriſdictionem habente, ex regula l. *Nemo qui condemnare, ff. de reg. iur.* & cap. *Non poteſt, ſupra de re iudic.*

86 Tertiò actus reſervationis eſt localis, & reſtri-

M ctus

ctus ad ſuam cujuſque Epiſcopi diœceſim ex decreto *d. cap. 7. ſeſſ. 14. de caſuum reſerv.* ibi. Nec dubitandum eſt quin hoc idem Epiſcopis omnibus in ſua cujuſque diœceſis liceat. Ergo non ex-
87 tenditur ad Regulares degentes extra diœceſim Epiſcopi reſervantis. Et quamvis decretum Clementis quoad Regulares ſuſtulerit privilegia, & exemptiones quaſcumque non tamen fecit ut ſubjicerentur Epiſcopo, qui etiam ceſſante exemptione eidem ſubditi non erant; neque enim prodiit ad ampliationem, ſed ad declarationem Concilii, ideoque non ſubjecit Epiſcopo reſervanti Sacerdotes alterius diœceſis, quos nec Concilium ſubjecit; ac propterea impedit ſolùm, quominus Regulares poſſint abſolvere à reſervatis Epiſcopo in cujus diœceſi morantur, ſed non à reſervatis alieno, cui non ſubjiciuntur.

Quartò, non eſt dubium quin Regulares poſſint abſolvere à caſibus reſervatis de Epiſcopi licentia. Pone igitur ſubditum Epiſcopi reſervantis reperiri in aliena diœceſi, atque habere caſus aliquot reſervatos, quos neceſſe habeat confiteri. Quæro cujus Epiſcopi licentia ſit requirenda, ut Sacerdos à dictis caſibus abſolvere valeat. Nō Epiſcopi, in cujus diœceſi pœnitens reperitur; quia ipſe, ut ſupponimus, eos caſus non reſervavit, cap. *Verbum, de pœnit. diſt. 1.* cap. *Cum inferior, de major. & obed.* Federic. de Sen. *conſ. 14. Monach. num. 4. verſ. In ſecunda quæſt.* Item non Epiſcopi reſervantis, quia is non poteſt licentiare Sacerdotes non ſubditos ad confeſſiones ſuorum ſubditorum audiendas, ſecundum gloſ. hic in ver. Alieno Sacerdoti, quæ communiter recipitur. Ergo nullius Epiſcopi licentia requiritur, ac proinde licebit Regularibus approbatis à prædictis caſibus abſolvere, quocumque Epiſcopo inconſulto, ne alioquin pœnitentes neceſſario careant beneficio abſolutionis.

Quibus accedit quod eſſet nimis grave indiſtinctè pœnitentes remittere ad Epiſcopum reſervantem: numquid enim Italus in Galliam, aut Germaniam profectus, rejici debeat ad ſuum Ordinarium pro abſolutione à reſervatis obtinenda?

88 Quintò, ſi Regulares non poſſent abſolvere pœnitentem à caſibus in aliena diœceſi reſervatis, tenentur habere notitiam caſuum illic reſervatorum: Oportet enim ſcire Sacerdotem à quibus caſibus abſolvere non poſſit, Clem. *Religioſi, de privil.* Sylveſt. *in verb. Confeſſor, 1. num. 2.* Tolet. *inſtruct. Sacerd. lib. 3. cap. 15. verſ. Tertio.* Sed conſequens eſt abſurdum, quia impoſſibile eſt, ut Sacerdotes noverint caſus ubique locorum reſer-
89 vatos. Ergo & antecedens; præſertim verò quod ex eodem decreto Clementis locorum Ordinarii jubentur paucos tantùm, & neceſſarios ſibi reſervare, ne ſubditis aut Confeſſoribus in animarum ſalute procuranda ſint oneroſi.

90 Sextò inter alias cauſas, ob quas Epiſcopi caſus ſibi reſervant, una eſt Sacerdotum imperitia, propter quam in arduis caſibus volunt ad ſe haberi recurſum, ut poſt Laud. inquit Steph. de Gaeta, *in d. repet. cap. Ad limina, num. 359. verſ. Quare autem*, Hæc autem ratio poteſt non vigere in ea diœceſi, ad quam pœnitens divertit; Ergo illuc non habebit locum reſervatio ex defectu non ſolùm poteſtatis, verumetiam voluntatis reſervantis. Neque enim eſt veriſimile, ut exempli gratia Epiſcopus Cattaren. qui fortè caſus graviores ſibi reſervavit ob ruditatem Sacerdotum illius diœceſis, intendat hujuſmodi reſervationem afficere etiam Sacerdotes in urbe, aut Mediolani ad confeſſiones audiendas cum facultate caſuum reſervatorum approbatos.

91 Septimò, ex decreto Clem. Epiſcopus non prohibetur abſolvere pœnitentem alterius diœceſis à caſibus illic reſervatis, quia unius Epiſcopi reſervatio ex defectu juriſdictionis non afficit alium, Tolet. *inſtruct. Sacerd. lib. 3. cap. 14.* Ergo nec debet cenſeri prohibitus Regularis ab Epiſcopo Delegatus ad caſus Epiſcopales: nam ſicut Epiſcopus non habet in alium Epiſcopum juriſdictionem, ita nec in Delegatum ab eo. Ideoque Sylveſter *in ver. Confeſſor, 2. num. 4. verſ. Secundus eſt*, do-
92 cuit eum cui hujuſmodi facultas abſolvendi committitur poſſe abſolvere contra prohibitionem alterius Prælati, vel inferioris, vel æqualis.

93 Octavò; quilibet Sacerdos approbatus poteſt abſolvere peregrinos, ſcholares, & vagabundos à caſibus reſervatis ab illorum Epiſcopis gl. *ad Sum.* Raymun. *de pœnit. & remiſſ. § 15. in ver. Longum,* Caiet. *in Sum. verb Abſolutio, cap. 3,* ubi teſtatur Eugenium Papam ita ore expreſſiſſe, licèt hujuſmodi viatores abſque licentia proprii Sacerdotis viam fecerint: & ſequitur Tolet. *inſtruct. Sacerd. lib. 3. cap. 13. num. 7. verſ. Tertius caſus.* Id autem
94 nulla alia ratione procedit, niſi quia ſcholares, & alii ſupradicti ſortiuntur forum pœnitentialem ubi moram trahunt, gloſ. in Clem. 2. *in ver. Preſbyteri, de privil.* quam dicit notandam Card. *n. 8.* & tradunt DD. proximè relati. Sed ratio eadem, quæ in ſcholaribus, & peregrinis militat reſpectu omnium Sacerdotum, viget etiam in aliis omnibus reſpectu Regularium, quia illis tanquam Delegatis Sedis Apoſtolicæ ſimiliter ſubjiciuntur pœnitentes ex alienis diœceſibus convolantes, & illorum forum ſortiuntur, ut jam cenſuit Sac. Congregatio. Ergo ſicut reſervatio Epiſcopi non obſtat peregrinis, quominus abſolvi poſſint à Sacerdotibus approbatis ab Epiſcopo, in cuius diœceſi reperiuntur; ita etiam non obſtabit cæteris aliis, quo minus abſolvi poſſint à Regularibus ſimiliter approbatis ab Epiſcopo, in cujus diœceſi morantur.

95 Poſtremo hanc ſententiam probavit in ſpecie Navarr. *conſ. 21. de pœnit. & remiſſ. & in man. c. 27. n. 261. verſ. Ad quæſtionem.* ubi etiam reſpondit non modo regularem, ſed etiam, parochum habentem facultatem abſolvendi à caſibus reſervatis Epiſcopo ſuo, poſſe abſolvere pœnitentem alterius Epiſcopatus. Atque ibi etiam aſſerit ita ſe habere conſuetudinem: nunquam etiam, inquit, intellexi ullum confeſſorem legitimum, cui eſſet prædicta facultas, remiſiſſe quam ad Epiſcopum alterius Epiſcopatus, & conſuetudo ampliare poteſt juriſdictionem, imo & dare non habenti, cap. *Duo ſimul, cum gloſ. de offic. ordin.* eamdem opinionem ſecutus eſt Tolet *inſtruct. ſacerd. lib. 3. c. 14. in fin.* Iacob Graff *deciſ. canon. cap. 1. lib. 1. c. 15. nu. 48* Henriq. *lib. 3. de Pœnit. Sacram. cap. 8. § 5.* & *cap. 14. § 8.* & nonnulli alii ex recentioribus; qui omnes ſimiliter teſtantur ita obſervari ex conſuetudine.

Quæ tamen opinio quoad ſacerdotes ſæculares maximam patitur difficultatem, imo vera non videtur, quia nulla poteſt conſuetudine introduci, quod aliquis præter ſui ſuperioris licentiam confeſſo-

ſſorem ſibi eligere valeat, qui eum poſſit ſolvere, vel ligare: quæ ſunt formalia verba tex. in c. 2. §. *Nulla quoque, de pœnit. & remiſſ. lib. 6.* ubi gloſ. *in ver. Conſuet.* reddit rationem cur hujuſmodi conſuetudo non valeat, quia, inquit, eſſet onerosa Eccleſiis, cap. 2. *de Conſuet.* & ex ea frangitur eccleſiaſticæ diſciplinæ nervus, cap. *Cum venerabilis, eod. tit.* & etiam eſſet contra obedientiam Principis præſcribere, c. Cum non liceat, de præſcr. quod procedit etiamſi conſuetudo eſſet immemorabilis, ut in d. c. 2. adnotarunt Gemin. *col. 1. verſ. Tertiò nota.*

Et cum d. textus non ſimpliciter tollat conſuetudinem, ſed dicat nullam poſſe conſuetudinem introduci, atque ita reſiſtat principiis introductionis illius; per ea verba reprobatur, ac tollitur tam præterita, quàm futura conſuetudo ſecundum cōmunem Canoniſtarum opinionem in c. *Vni de Cler. non reſid. in 6.* & patet ex quamplurimis congeſtis à Tiraq. *in proœm. de utroque retract. n. 17. & ſeq.* Sed quia hæc quæſtio non eſt præſentis indaginis: ſatis eſt quod pertinet ad dubium, de quo nunc agitur regulares in ea diœceſi, in qua ſunt approbati, poſſe abſolvere confluentes etiam à caſibus in aliena diœceſi reſervatis: in hoc enim plus operatur Apoſtolicum privilegium, quàm conſuetudo, ut patet in cap. *fin. hoc tit.* & in Extravagant. *Vas electionis, de hæret.* ubi damnatur error Joannis de Poliaco aſſerentis Summum Pontificem non poſſe concedere regularibus generale privilegium audiendi confeſſiones ſine licentia proprii ſacerdotis, quem dicebant eſſe parochialem curatum.

96 In dubiis autem favendum eſt abſolutioni, quia reſervatio eſt ſtrictè intelligenda, & ut minus lædat facultatem regularium, quam fieri poſſit, Vital. in d. Clem. *Dudum, §. Per hujuſmodi, n. 7. de ſepult.*

Nec obſtat quod in fraudem reſervationis ſæ-
97 pè pœnitentes confluant ad propinquas diœceſes pro abſolutione impetranda. Nam reſpondetur hanc objectionem petere principium: quia ſi licet pœnitenti confiteri reſervata in aliena diœceſi: ergo nullam fraudem committit confitendo: neque enim videtur dolo facere, cùm jure ſuo utatur, ut in regula Digeſtorum *Nullus*; nam, ut ait Ulpianus in l. *Injuriarum, § 1. ff. de injur.* Is qui jure publico utitur, non dicitur injuriæ faciendæ cauſa hoc facere; juris enim executio non habet injuriam. Præterquam quod poſſet fieri deciſio cum limitatione, dummodo id non fiat in fraudem
98 reſervationis: idque verius, ac tutius videtur exemplo Clerici primæ tonſuræ, qui beneficium obtinet in aliena diœceſi: nam etſi promoveri poſſit ad minores Ordines ab Epiſcopo beneficii quantumvis tenuiſſimi, ad præſcriptum cap. *Cum nullus, de temper. ordin. in 6.* tamen ſi illud beneficium ſibi in fraudem conferri curaverit; ut eludat exa-
99 men, ac judicium ſui Ordinarii: cenſetur male promotus, & remanet ſuſpenſus ab executione Ordinum tamquam ordinatus à non ſuo Epiſcopo, juxta *cap. 8. ſeſſ. 23.* ut S. Congregatio declaravit, quæ idem etiam reſpondit in laico ordinato
100 poſt commiſſum delictum: nam quamvis crimen non habens cenſuram annexam, ſi de illo pœnitentiam egerit, non impediat illius promotionem, ut notatur per DD. in cap. *Si pro Clericis, de preben. in 6.* tamen ſi pro moveri ſe fecerit in fraudem judicis laici, ut quia cauſa eſt præventa in Curia ſæculari; in ea cauſa fori privilegio non gaudet. In quo S. Congregatio ſecuta eſt opinionem Jo. And. quæ

communis eſt in cap. *Paſtoralis, de oblig. ad ratioc.* Et in hac materia cavendum eſſe ne quid fiat in fraudem vel præjudicium proprii ſacerdotis, advertit Sylveſt. *in ver. Confeſſ. 1. n. 10. verſ. Niſi fortè ſit Epiſcopo reſervatum.*

De Pœnitentiis, & remiſſionibus.

Cap. Cum ex eo.

SVMMARIVM.

1 *QVæſtores eleemoſynarum ſine Apoſtolicis vel Diœceſanorum litteris admitti non debent & num. 4.*

2 *Et debent eſſe modeſti, & diſcreti, & à locis & expenſis incongruis abſtinere & num. 9.*

3 *Indulgentias Epiſcopi concedere non poſſunt in dedicatione Baſilicæ ultra annum, & in anniverſario dedicationis, & pro quibuſlibet aliis caſibus ultra 40. dies, & num. 14.*

5 *Quæſtores eleemoſynarum indigent litteris Papæ, vel Epiſcopi, ſi eleemoſynas quærant nomine alieno, ſecus ſi proprio.*

6 *Quæſtores non poſſunt pro eleemoſynis colligendis aliud populo proponere, vel prædicare, quam in eorum litteris continetur.*

Et quid poſt Concilium Tridentinum, n. 18. & num. 22.

7 *Quæſtorum abuſus corrigere ad officium Epiſcoporum pertinet non obſtante exemptione, & numer. 24.*

8 *Litterarum forma pro colligendis eleemoſynis, qua uti ſolet Sedes Apoſtolica, & ſecundum quam Epiſcopi debent ſuas litteras moderari, refertur in textu.*

10 *Beguinarū fictarum hoſpitia ſunt quaſi proſtibula, à quibus modis omnibus eſt cavendum.*

11 *Indulgentiæ per Prælatos concedendæ debet eſſe moderata, & ſecundum quantitatem, & qualitatem cauſæ.*

12. *Per indulgentias indiſcretas, & immoderatas claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur.*

13 *Indulgentiæ proſunt nedum in Purgatorio, ſed etiam quoad pœnitentiam hic injunctam.*

14 *Papa poteſt reſtringere poteſtatem Epiſcoporum in concedendis indulgentiis.*

15 *Indulgentiæ, quæ ab Epiſcopis conceduntur ultra annum in dedicatione Eccleſiæ, & ultra 40. dies in aliis caſibus, ſunt ipſo jure nullæ in ea parte, in qua excedunt.*

16 *Epiſcopi habent poteſtatem concedendi indulgentias à Papa: ipſe verò à ſolo Deo.*

17 *Indulgentias ultra numerum dierum hic taxatum non prohibentur Epiſcopi concedere in foro pœnitentiali.*

18 *Quæſtores eleemoſynarum, qui per ſe, vel per alios prædicare præſumunt, ab Ordinariis locorum ſunt puniendi non obſtantibus Privilegiis & num. 24.*

19 *Quæſtorum nomen, atque uſum aboleri juſſit Concilium Tridentinum.*

20 *Indulgentiæ adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus ab Epiſcopo ſunt publicandæ.*

Epiſcopi eleemoſynas, & oblata ſibi charitatis ſubſidia colligere, nulla tamen mercede accepta, ibidem.

21 *Formula litterarum in Sacra Congregatione Concilii compilata ad colligendas eleemoſynas pro hoſpitalibus actu hoſpitalitatem exercentibus refertur.*

22 *Eleemoſynarum collectores hodie quas qualitates habere, & quæ obſervare debeant in quærendis eleemoſynis.*

23 *Campanellæ uſus in eleemoſynis colligendis ſoli Religioni Sancti Antonii à Sede Apoſtolica fuit conceſſus.*

24 *Eleemoſynarum collectores non obſervantes leges ſibi præſcriptas publice ſunt puniendi, & ſtatim removendi ab Epiſcopo diœceſano.*

25 *Monachis Sancti Antonii non eſt prohibita à Concilio Tridentino eleemoſynarum collectio, quam faciunt tempore æſtatis.*

26 *Presbyteri non prohibentur à Concilio Tridentino accedere ad accipiendas primitias frugum, ſive animalium.*

27 *Fratres Ordinum Mendicantium non prohibentur eleemoſynas quærere, & eorum nomine triticum, & vinum tempore meſſium & vindemiarum, & alias res colligere.*

Dummodo id non faciant per alios, ſed per ſeipſos num. 30. & n. 32.

28 *Cruciata non obſtat quominus Religioni S. Antonii liceat colligere eleemoſynas forma à S. Congregatione Concilii præſcripta.*

29 *Indulgentias quæſtuandi facultatem quomodolibet continentes revocavit Pius V. prætextu indulgentiarum, & facultatum quæſtas fieri prohibuit.*

31 *Eleemoſynas colligere pro piorum locorum neceſſitatibus non eſt prohibitum.*

32 *Regulares quærentes eleemoſynas extra diœceſim, in qua ſitum eſt monaſterium tenentur ſuorum ſuperiorum licentiam Ordinario oſtendere, & illius conſenſum obtinere.*

33 *Epiſcopus poteſt tam in ſua diœceſi, quàm in aliena de Diœceſani conſenſu per perſonas ſpectatæ probitatis, ac fidei eleemoſynas quærere pro Eccleſiis, & piis locis ſuæ diœceſis.*

1 CUM EX EO. Eleemoſynarum quæſtores ſine Apoſtolicis, vel Diœceſanorum litteris admitti non debent; nec tunc proponant ultra id, quod in ipſis litteris continetur. Hoc primò: & communis forma litte-
2 rarum inſerant. Hoc ſecundò: & debent eſſe modeſti, & à lucris, & expenſis incongruis abſtinere.
3 Hoc tertiò: in dedicatione Baſilicæ ultra annum, & in anniverſario dedicationis, & in litteris indulgentiarum conceſſis ab alio, quàm à Papa, ultra 40. dies remiſſio excedere non debet. Hoc quartò: & ſic patet quatuor eſſe partes principales: Secund. ibi *formam.* Tertia ibi, *qui autem.* Quarta ibi, *ad hæc.* Jo. Andr. cum quo cæteri concordant.

4 Nota primò ibi, *Apoſtolicas, vel diœceſani litteras.* Eleemoſynarum quæſtores, quales ſunt quæſtores hoſpitalium Sancti Antonii, & Sancti Spiritus in Saxia, & conſimiles, non eſſe admittendos, niſi litteras apoſtolicas, vel Epiſcopi diœceſani oſtendant; & altera iſtarum litterarum ſufficit, ut innuit disjunctiva, *vel* cap. *Inter cæteras ſupra de reſcriptis*, & cap. *Inter alternatem, de regul. juris, lib. 6.* ſic cap. *Excommunicamus*, §. *Quia verò nonnulli, de hæretic.* ſecundum Hoſtien. *hic nu. 1. in verb. Niſi apoſtolicas*, & Jo. Andr. *eodem num. & verb.* & hoc verum ſecundum eos ſi apparent litteræ non ſuſpectæ, aliàs contra, ut cap. *Quod ſuper, de fid. inſtrumentor.* nec tales excuſantur ab hac Conſtitutione ex eo, quod ſint exempti ut in Clé. 2. *de pœnit. & remiſſ.* & hoc juſta de cauſa fuit conſtitutum, ut dignoſceretur an eſſent tales, quales ſe aſſerunt. Plerumque enim contingebat, atque contingit, ut aſſumpto falſæ Religionis habitu, ſe fingant alios, quam ſint; ut patet in textu ibi, *ſe alios mentiendo*, nec non ib., *ut falſa religionis habitum geſtent.* & propterea antequam admittantur, debent diligenter ab Epiſcopis examinari. Hoc tamen obtinet in hiſtantum quæſtioribus, qui eleemoſynas quærunt nomine alicujus hoſpitalis, vel pii loci, & ſic nomine alieno; ſecus vero ſi proprio nomine pro ſeipſis eleemoſynas quærerent; quia tales nullis indigent litteris, cap. *Quieſcamus, 42. diſt.* cap. *Non ſatis, 82. diſt.* ſecundum Mar. Socin. *hic nu. 4.*

6 Secundò nota ibi, *præter id, quod in ipſis continetur*, tales quæſtores non poſſe pro eleemoſynis colligendis aliud populo proponere, vel prædicare, quam in eorum litteris contineatur: quod provide ſancitum fuit, quia tales conſueverant multas proponere abuſiones, & mendacia; & plures illorum fraudes recitat Hoſtien. in cap. *Cum ex eo, num. 11. ſupra de reliq. & venerat. SS.* nam plerumque & vota commutabant, & abſolvebant à pœna, ut ibi per eum. Ad officium autem prælatorum pertinet pravos illorum abuſus corrigere, ne fidelis populus variis illorum figmentis, & falſis documentis decipiantur, ut habetur in d. cap. *Cum ex eo*, & excedentes ab eiſdem Prælatis puniri poſſunt, non obſtante exemptione, ut in d. Clem. 1. *in fin. de pœnit. & remiſſ.* ubi ratio ſubjicitur, ut à ſuis temerariis auſibus, qui ubique (ut communis habet aſſertio nimium excreverunt) pœnæ formidine propenſius compeſcantur.

8 Tertiò nota formam, qua communiter uti ſolet Sedes Apoſtolica in indultis quæſtuandi pro hoſpitalibus, ac locis piis, & ſecundum quam Epiſcopi diœceſani debent & ipſi ſuas litteras moderari, ut hic dicitur in verb. *Formam*: ſed hodie qualis eſſe debeat iſta forma, patebit infra *nu. 21.*

9 Quartò nota in verſ. *Qui autem*, quales eſſe debent iſti quæſtuarii; debent enim eſſe modeſti, & diſcreti, & non divertere in tabernis, & aliis locis incongruis: & notandum eſt, ut dicunt Hoſt. *n. 12.*
10 Jo. Andr. & Marian. Socin. *eod. nu.* quia textus non dicit, proſtibulis, quæ omnino prohibentur: nam & cavendum eſt à quaſi proſtibulis, ſicut ſunt hoſpitia quarumdam beguinarum fictarum, quod perniciolum genus eſt mulierū, nec de facili alios, quam Religioſos admittunt, à quibus modis omnibus eſt cavendum, cap. *Perniciosam*, & cap. *Diffinimus 18. qu. 2.* Hodie aſtarum ſtatus damnatus eſt per Concilium Viennenſe, ut in Clem. *Cum de quibuſdam, de religioſ. domib.* & in Clem. *fin. de hæretic.* & de iſtis beguinis vide quod ſcripſi in cap. *Nullus, nu. 56. ſupra de for. competen.* Item iſti quæſtores abſtinere debent ab inutilibus, & ſumptuoſis expenſis, ut in littera, ſic ſupra de cenſibus,

ſibus, cap. *Cum Apoſtolus*, §. 1. nec geſtare debent falſæ religionis habitum; ſic *ſupra de privileg.* cap. *Tuarū*, & excedentes in talibus, ab Epiſcopo puniri poſſunt, ut dixi ſupra *nu. 7.*

11 Quintò nota in verſ. *Ad hæc*, indulgentiam per Prælatum concedendam non debere eſſe indiſcretam, ſed moderatam, & ſecundum quantitatem, &
12 qualitatem cauſæ: & ſigna rationē in textu expreſſam, quia per indiſcretas, & immoderatas indulgētias claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur; & ex his ultimis verbis col-
13 lige ſingulariter ſecundū Marian. Socin. *in 8. notab.* quod indulgentiæ proſunt nedū in Purgatorio, ſed etiam quoad pœnitentiam hic injunctam; quare ſi aliquis tenetur quindecim diebus jejunare, habita ſuper talibus indulgentia, nō tenebitur, ſecundū eū.

14 Ultimò nota ibi, *decernimus*, Papam poſſe reſtringere, & moderari poteſtatem Epiſcoporum in concedendis indulgentiis, prout hic fecit Innocentius III. in Concilio generali reſtringendo eorum poteſtatem ad annum in dedicatione Baſilicæ, & ad quadraginta dies in anniverſario dedicationis, & in litteris indulgentiarum, quæ conceduntur pro quibuslibet aliis caſibus, ideſt piis cauſis veluti pro ædificatione, vel reparatione Eccleſiarū, vel ſuſtentatione hoſpitalium, & aliis ſimilibus ſecundum
15 Hoſt. *nu. 20. in verb. Pro quibuslibet*, concordat cap. *fin. eod. tit. lib. 6.* ubi indulgentiæ ab Epiſcopis conceſſæ ultra numerum hic taxatum irritæ decernuntur, ſcilicet in ea parte, in qua excedunt, ut ibi declarat gloſ. *in verb. Non obtinent*, & gloſ. *ultim. hic in addit.* & perpetuo commenda memoriæ rationem,
16 quam reddit Innoc. *hic nu. 2.* quia minores Prælati omnes habent hanc poteſtatem à Papa, & ipſe à ſolo Deo, cap. *Quamquā, 21. diſt.* & cap. 1. *21. diſt.* Item hoc poteſt Papa ratione principatus, & juriſdictionis, quā habet ſuper omnes, cap. *In novo, 21. diſtinct.* & hoc facit ex juſta cauſa, quia hac poteſtate abutebantur: ita formaliter Innoc. quem totidem verbis ſequitur Jo. Andr. *nu. 15.* & pondera has auctoritates contra eos, qui contendunt Epiſcopos habere juriſdictionem immediate à Deo; de quo articulo dic ut plene ſcripſi in cap. 1. *à nu. 29. uſque ad n. 55. ſupra de offic. Ord.* ſubdit tamen notabiliter Inno-
17 cen. ubi ſupra poteſtatem Epiſcoporum hic reſtrictam eſſe, quoad illas tantum indulgentias, quæ fiunt publice; ſed non intelligitur reſtricta in foro pœnitentiali, quin Epiſcopus poſſit annos, & dies prout vult indulgere, dummodo diſcrete faciat.

18 QUAERO, An ea quæ diſponuntur in hac Decretali circa eleemoſynarum quæſtores, & forma litterarum in eleemoſynis quærendis ſint correcta, vel aliqua ex parte modificata ex jure noviſſimo Concilii Tridentini.

Solutio. Statuit S. Synodus in *cap. ultim. in fin. ſeſſ. 5.* ſub Paulo III. ut quæſtores eleemoſynarii, qui etiam quæſtuarii vulgo dicuntur, nullo modo nec per ſe, nec per alium prædicare præſumant, & contrafacientes ab Epiſcopis, & Ordinariis locorum privilegiis quibuſcumq; non obſtantibus, opportunis remediis omnino arceantur. Quod & prius interdixerat Urbanus IV. *in Conſtitut. 2.* incip. *Licet ex omnibus* §. 14. ut in Bullar. *tom. 1. pag. 96.* & Clemen. IV. in cap. *Ut officii, §. Compeſcentes, de hæret. lib. 6.* De-
19 inde ſub Pio IV. *cap. 9. ſeſſ. 21.* ſtatuit Concilium, ut quæſtorum nomen atque uſu; in quibuſcumque Chriſtianæ Religionis locis penitus aboleatur, nec ad officium hujuſmodi exercendum ullatenus admittantur, quia remedia, quæ ſtatuta fuerant adverſus pravos illorum abuſus tam in Concilio Lateranenſi, ut in tex. noſtro, ac Lugdunenſi, ut in cap. *fin. de pœnit. & remiſſ. lib. 6.* quam Viennenſi, ut in Clemen. *Abuſionibus, eod. tit.* poſterioribus temporibus reddita fuerunt inania, & eorum malitia ita quotidie excrevit, ut de eorum emendatione nulla ſpes relicta videatur. Indulgentias vero per Ordinarios
20 locorum adhibitis duobus de Capitulo debitis temporibus publicandas eſſe decernit; quibus etiā datur facultas eleemoſynas, atque oblata ſibi charitatis ſubſidia fideliter colligendi, nulla prorſus mercede accepta.

21 Porrò f. mem. Pius V. & Gregorius XIII. ex ſententia S. Congregationis Concilii ſtatuerunt ſcribendas litteras in hanc ſententiam locorū Ordinariis, in quorum diœceſi hoſpitalia reperiuntur, ut eas eleemoſynas, quæ pro uſu dd. hoſpitaliū, in quibus hoſpitalitas actu exercetur, dabuntur infra finē hoſpitalitas actu exercetur, dabuntur infra fines civitatis, & ejus diœceſis tantum colligi per mittāt, petita tamen ab ipſo, & obtenta in ſcriptis, & gratis licentia, quæ ſanè danda videtur, cùm in eodem hoſpitali, ſicut aſſerit, curari ſoleant pauperes omnes, & morbo laborantes, utpote S. Antonii, qui ex tota
22 iſta diœceſi adducuntur; dummodo perſonæ, quæ colligent, honeſtæ vitæ, & ſpectatæ religionis ſint, ſuoq; judicio approbatæ, ac minimè propter hanc operā participes dictarū eleemoſynarum, atq; hoc munere citra ullū dolum, etiam omni modeſtia, & dexteritate fungantur; quæſtorumq; nomen nullo modo gerant, ſed ſimpliciter eleemoſynarū collectores nuncupentur, nō ſecum ferant ſua privilegia nec reliquias; nō minis, aut inſucationibus inducāt fideles ad eleemoſynas, nō campanellam, aliaq; ſi-
23 milia inſtrumenta quorumdā quæſtorum inſignia ad excitandas perſonas pulſent (collectoribus tamen S. Antonii fuit cāpanella conceſſa, cujus uſus ſoli Religioni Sancti Antonii à Sede Apoſtolica fuit conceſſus) non petant tamquam debitum, aut ſolitum, neq; ulla arte, etiam prætextu dicendi orationem S. Antonii, vel cujuſvis alterius Sancti, aut aliter extorqueant pecunias, vel alia bona, ſed ſimpliciter, piè, & modeſtè petendo eleemoſynam pro ſuſtentatione dictorum hoſpitalium, accipiant tantùm, quod ſibi ſponte offertur, vel ſuper iis eleemo-
24 ſynis ullam quovis nomine conventionem faciant, etiam in utilitatem ipſorum hoſpitalium. Mox adjungebatur, ut diligenter Epiſcopus animadverteret, ut hæc omnia præciſè obſerventur, atq; non ſolùm ad delationem aliorum, ſed ex ſuo etiam miro officio inquireret ſi qua fraus præſertim adverſus leges præſcriptas in eis committetur ab ipſis collectoribus, quos ſi verè reos comperetit, puniret publicè pro modo culpæ arbitrio ſuo, eoſque ſtatim amoveret, atque alios, qui boni, & idonei ſint ab eiſdem ſuperioribus ſufficiendos curaret.

25 Ad hæc cenſuit Sac. Congregatio decretū d. *cap. 9 ſeſſ. 21.* Non prohibere collectionē eleemoſynarum quam Monachi Eccleſiæ ſub invocatione S. Antonii quotannis tempore æſtatis faciunt pro ipſorū ſubventione, nec etiam Præsbiteros, qui accedunt ad accipiendas primitias frugū, ſive animaliū, quæ offerri ſponte ſolēt devotionis ergo. Item nec fratres Ordinū Mendicantiū, quominus mendicens, & eleemoſynas quærāt, eleemoſynarūq; nomine triticum, & vinum tempore meſſium, & vindemiarum quærāt; ſic etiā dicendum de aliis rebus. Et hic junge

quæ ſcripſi in cap. *Tuarū, in 2. notab. ſupra de privileg.*

28 Rurſus cùm fuerit quæſitum, an Cruciata obſtaret, quominus Religioni ſancti Antonii liceret colligere eleemoſynas formâ à ſacra Congregatione præſcripta: Reſponſum eſt non obſtare, ſed referendum Sanctiſſimo, qui probavit Congregationis ſententiam, dum agatur de ſimplici collectione eleemoſynarum pro illis hoſpitalibus, in quibus actu exercetur hoſpitalitas.

29 Cæterum Indulgentias à Sede Apoſtolica conceſſas, pro quibus conſequendis manus ſunt porrigendæ adjutrices, & quæ quæſtuandi facultatē quomodo libet continent generaliter, ac perpetuo revocavit Pius V. & prætextu Indulgentiarum, & facultatū ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ quæſtas fieri prohibuit, ut in ſua Cōſtitut. 30. quæ incipit, *Et ſi Dominici* in Bullar. *to. 2. pag. 214.* & in propoſito vide aliam ejuſdem Pontificis Conſtitutionem,

30 *Quam plenū ſit*, quæ in ordine eſt 99. *eodem t. 2. p. 304.*

Fratres Conventuales ſancti Franciſci eam degentes in Abbatia, ſeu monaſterio ſancti Viti Polignanenſis diœceſis, quæ quidem Abbatia Conventui SS. Apoſtolorum Urbis unita eſt, conſueverunt per quodcumq; perſonarum genus colligere eleemoſynas non modo in civitate, ac diœceſi Polignanenſi, ſed in univerſa fere Apulia, atque hujuſmodi eleemoſynæ non cedunt ſolum beneficio Eccleſiæ ſancti Viti, ſed in augmentum quoque redituum dicti Conventus SS. Apoſtolorum.

Quærit Epiſcopus Polignanenſis an poſſit tuta conſcientia permittere, ut dicti Regulares pergant in hac quaſi poſſeſſione quæſtuandi. Et quod hoc jam cenſuit S. Congregatio fratres Mendicantes ex decreto Concilii *cap. 9. ſeſſ. 21.* non prohiberi quidē eleemoſynas quærere, ſed tamē non poſſe alios eorum nomine, & authoritate quoquo modo quæritare; & in caſibus contingentibus ſæpius reſpondit dictos Regulares per ſeipſos tantum poſſe eleemoſynas colligere, & probatur in c. *Tantū ſupra de privileg.* & ibi dixi in 2. *notab.* poſt Butr. *n. 1.* & Anchar. *n. 1.*

Verum quia Regulares dicti Conventus objiciunt, quod ſine dictis eleemoſynis per alios conquiſitis vivere non poſſunt, cùm Abbatiæ reditus non excedant valorem quadringentorum ducatorum, & omnes applicentur Conventui Sanctorum, Apoſtolorum, deliberandum videtur, an ſit illis concedenda facultas quærendi eleemoſynas per alias diœceſes ad aliquod tempus de Ordinariorum licentia, & cum conditionibus ſolitis præſcribi in litteris Sac. Congregationis.

Ad hæc ex piorum eleemoſynis in Cathedrali Polignanenſi jamdiu conſtructa eſt Cappella in honorem ſancti Viti, in qua brachium ejuſdem Sancti aſſervatur.

Pro conſervatione, & uſibus neceſſariis dictæ Capellæ Presbyteri Eccleſiæ de Epiſcopi conſenſu, & authoritate ſoliti fuerunt hucuſque colligere eleemoſynas.

Regulares vero negant id eis licere, tum quia illud Brachium ſancti Viti ad ipſorum monaſterium ſpectat, & in d. Capella non aſſervatur niſi gratia depoſiti, vel cuſtodiæ. Super quo lis pendet propediem expedienda. Tum quia id cedit in grave præjudicium dicti monaſterii, quod majori parte eleemoſynis ſuſtentatur.

Tum denique quia ipſi intendunt ſuppeditare neceſſaria ad uſum dictæ Capellæ, quamdiu in ipſa dicta reliquia aſſervabitur, dicuntque hanc quæſtorum multiplicitatem in diverſis diœceſibus eſſe non poſſe abſque confuſione, & ſcandalo.

Epiſcopus, qui aſſerit hanc eleemoſynarum collectionem eſſe neceſſariam pro dictæ Capellæ manutentione, itidem conſulit ſacram Congregationem, an ſibi liceat in dicta quaſi poſſeſſione perſeverare, & ſaltem petit facultatem pro aliis diœceſibus juxta formulam litterarum ſacræ Congregationis. Alias cenſuit ſacra Congregatio nomen, & uſum quæſtorum eſſe penitus à Concilio ſublatum, ſed tamen pro piorum locorum neceſſitatibus non eſſe prohibitum eleemoſynas colligere. Sed quia quærentes, facile hac facultate abutuntur, poſſent fortaſſe concedi Epiſcopo litteræ in forma conſueta ad aliquot annos pro aliquibus diœceſibus, ac Ordinariorum conſenſu.

Itaque ad primum dubiū videtur reſpondendū prædictos fratres tanquam Mendicantes nequaquam eſſe prohibendos eleemoſynas colligere, dū tamen ſi extra diœceſim Polignanenſem quæritare voluerint, ſuorum Superiorum licentiam oſtendāt loci ordinario, atque illius conſenſum obtineant, quemadmodum & alias Congregatio reſpondit. Cæterum nullibi eſſe permittendum, ut eleemoſynas quærant per alios, quàm ſui Ordinis fratres.

Ad ſecundum, Epiſcopo licere quidem in ſua diœceſi, atque etiam in aliena de Diœceſani conſenſu per perſonas ſpectatæ probitatis, ac fidei, ſuoque judicio delegandas eleemoſynas quærere pro Eccleſiis, Capellis, ac locis piis ſuæ diœceſis, quæ ipſe pro ſua prudentia, & paſtorali ſollicitudine ejuſmodi eleemoſynarum præſidio magis indigere arbitrabitur. Et ita meo tempore ad utrumque dubium fuit reſponſum.

De Pœnit. & remiſſ.

Cap. Ne pro dilatione.

SUMMARIUM.

1 E*piſcopi, & alii Superiores, & minores Prælati exempti poſſunt ſine alia licentia ſibi eligere Confeſſorem.*

2 *Epiſcopi poſſunt ſibi eligere Confeſſorem etiamſi exempti non ſint.*

3 *Prælatus inferior non exemptus, aut exemptus non Prælatus non gaudet privilegio ſibi eligendi confeſſorem.*

4 *Rectores Eccleſiarum, item Scholares Epiſcopo, vel ejus Pœnitentiario, aut Archipresbytero civitatis confiteri debent.*

5 *Epiſcopus an hodie poſſit eligere confeſſorem ſibi non ſubditum, qui à proprio Ordinario nō fuerit approbatus ad præſcriptū Concilii Tridentini in cap. 15. ſeſſ. 23. & n. ſeq. uſque ad n. 31. & n. 62.*

6 *Confeſſor eligendus ex privilegio hujus cap. debet eſſe habilis ad confeſſiones audiendas, & num. 13.*

7 *Impedimento uno ex duobus ſublato actus expediri non poteſt.*

8 *Sacerdos, ut validè à peccatis abſolvat, debet non ſolum eſſe approbatus ab Ordinario, ſed etiam habere juriſdictionem in pœnitentes.*

9 *Regulares habentes privilegium abſolvendi alienos Parochianos an poſſint illos abſolvere ſine proprii Sacerdotis licentia, & n. 28.*

10 Pri-

10 *Privilegium habens eligendi Confeſſorem non poteſt eligere niſi eum, qui habet executionem, & num. 53.*

11 *Confeſſorem eligere eſt juriſdictionē prorogare.*

12 *Sacerdos ab Ordinario non approbatus habet juriſdictionem habitu, ſed non actu.*

14 *Sacerdos de jure communi ſatis eſt ut habeat poteſtatem abſolvendi habitu, ad hoc ut illius executio per electionem prorogetur; ſecus poſt Concilium Tridentinum.*

15 *Epiſcopus eligendo Confeſſorem ſibi ſubditum videtur illum approbare.*

16 *Confeſſor electus in vim hujus capituli an cenſeatur ordinarius.*

17 *Conſuetudo, ac privilegium eligendi Sacerdotem non approbatum ad confeſſiones audiendas ſublata ſunt à Concilio Tridentino.*

18 *Confeſſor eligendus in vim Bullæ Cruciatæ debet eſſe approbatus ab Ordinario ipſius Confeſſoris, licèt in Bulla id non exprimatur.*

19 *Confeſſio Sacramentalis an ſit nulla, ſi fiat Sacerdoti in aliena diœceſi commoranti etiam ibi approbato ab Ordinario.*

20 *Prælati inferiores exempti an poſſint ſibi eligere Confeſſorem ab Ordinario nō approbatum.*

21 *Et an poſſint approbare ad confeſſiones audiendas.*

22 *Privilegium eligendi Confeſſorem quid operetur poſt Concilium Tridentinum, & n. ſeqq.*

23 *Sacerdotes ſæculares non curati non poſſunt audire confeſſiones confluentium de alienis diœceſibus etiam in diœceſi, in qua ſunt approbati, & n. 27.*

Secus eſt in Regularibus ſecluſa fraude, n. 28.

24 *Parochus poteſt confeſſiones ſuorum Parochianorum ubique locorum audire aliorum non poteſt etiam in propria parochia, & n. 29.*

25 *Confeſſor ab Epiſcopo electus poteſt illius confeſſiones audire etiam extra diœceſim Epiſcopi approbantis.*

26 *Sacerdotes non curati ſive ſæculares, ſive regulares non poſſunt audire confeſſiones etiam ſubditorum Epiſcopi approbantis extra diœceſim, in qua ſunt approbati.*

30 *Actus voluntariæ juriſdictionis poſſunt etiam in alieno territorio exerceri.*

Epiſcopum iter agentem non decet eligere ſibi Cōfeſſorem in ſingulis diœceſibus, ibidem.

31 *Cardinales in vim hujus cap. an poſſint ſibi eligere Confeſſorem non curatum, nec approbatum ab Ordinario juxta Concilium Tridentinum in cap. 15. ſeſſ. 23. & n. ſeq. uſq. in finem.*

32 *Cardinalis Epiſcopus, aut Legatus de latere indubie habet privilegium ſibi eligendi Confeſſorem, ibidem.*

Privilegia non extenduntur de perſona ad perſonam, etiam ex majoritate rationis.

Declaratur, n. 40. & 47.

33 *Prælatus quantumcumque maximus de jure communi non poteſt ſibi eligere Confeſſorem.*

34 *Epiſcopus de jure communi confiteri debet Archiepiſcopo, Archiepiſcopus Patriarchæ, Patriarcha Papæ, & n. ſeq. & 39.*

35 *Prælati exempti, qui immediatè non ſubſunt Papæ non habent privilegium ſibi eligendi confeſſorem & n. 38.*

36 *Cardinales non poſſunt recedere à curia ſine licentia Papæ*

37 *Tenentur reſidere in ſuis titulis.*

38 *Privilegii cauſa ceſſante ceſſat privilegium.*

Declaratur, n. 48.

39 *Cardinales de jure communi confiteri debent Papæ, vel majori ejus Pœnitentiario, & n. 50.*

40 *Cardinales dignitate, & officio ſunt ſuperiores Epiſcopis.*

41 *Prælatorum appellatione qui comprehendantur*

42 *Cardinales etiam non Epiſcopi in ſuis titulis habent juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & minores Ordines conferunt; non tamen uti poſſunt facultatibus, quæ à Concilio Tridentino Epiſcopis tribuuntur.*

Cardinalis Regni Protector poteſt inquirere ſuper qualitatibus promovendi, & examen ſuper aliquo articulo ſubdelegare. Sed proceſſum Nuntii prævenientis per ſe, vel per alium impinguere non poteſt, ibid. verſ. Et per quæ dicta.

43 *Cardinales ſunt Papæ immediatè ſubjecti tāquam ipſorum judici Ordinario, & n. ſeq.*

44 *Familiares Cardinalium à ſolis Cardinalibus judicantur.*

46 *Cardinales gaudēt privilegio Altaris portatilis*

47 *Privilegium ſibi eligendi confeſſorem tamquā favorabile, & nulli noxium eſt latiſſimè interpretandum.*

48 *Privilegium eligendi confeſſorem quam ob cauſam Epiſcopis, & Prælatis exemptis conceſſum fuerit, & n. ſeq.*

49 *Cauſa in dubio an præſumatur finalis, vel impulſiva.*

50 *Privilegiatus an poſſit ſibi eligere confeſſorem non curatum, nec approbatum ab Ordinario, & num. 52.*

51 *Sacerdos ſimplices an habeant privilegium ſibi eligendi confeſſorem, & n. 54.*

52 *Cardinalium privilegia non comprehenduntur in generali privilegiorum derogatione.*

Contrarium, n. 55.

Declaratur, n. 58. & 60.

53 *Privilegium habens eligendi confeſſorem tenetur eligere Sacerdotem habentem executionem ab Ordinario.*

55 *Cardinalium prærogativæ quamvis multum attendantur in honoribus deferendis, non tamen eximunt eos à vinculis ſacrorum Canonū, & Apoſtolicarum conſtitutionum.*

56 *Auguſta quamvis gaudeat privilegiis Auguſti, tamen ſub generali legum vinculo comprehenditur.*

57 *Princeps non eſt ſub lege fori, ſed ſub lege poli, naturæ, & rationis.*

58 *Cardinales comprehenduntur in generali derogatione reſpiciente favorem publicum, & ſalutem animæ.*

59 *Ideoque comprehenduntur in cap. Omnis utriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.*

Item

60 *Item in generali derogatione habente clauſulas prægnantes.*

61 *Lex corrigens in uno ex correlativis, corrigit etiam in alio.*

62 *Epiſcopi poſſunt ſibi eligere confeſſorem, ſed tenentur eligere curatum ſeu approbatum ab Ordinario.*

63 *Privilegium eligendi confeſſorem curatum, vel approbatum in quo proſit Cardinalibus.*

64 *Parochus etiam intra limites parochiæ ſuæ non poteſt audire confeſſiones alterius Parochiani ſine proprii Sacerdotis licentia.*

Sed ſuos Parochianos abſolvere poteſt etiam extra propriam parochiam, n. 66.

65 *Confeſſor ſive ſæcularis, ſive regularis in una diœceſi approbatus non poteſt extra illam audire confeſſiones etiam perſonarum illius diœceſis, in qua eſt approbatus, & n. ſeq.*

67 *Sacerdos ſæcularis etiam in illa diœceſi, in qua eſt approbatus, non poteſt audire confeſſiones confitentium ex alia diœceſi.*

68 *Conſuetudo etiam immemorabilis, ut quis præter ſui Superioris licentia confeſſorem ſibi eligere valeat, reprobatur.*

1 NE PRO DILATIONE. Epiſcopi, & alii ſuperiores, & minores Prælati exempti poſſunt ſine alia licentia ſibi eligere confeſſorem. Hoc dicit.

2 Nota primò Epiſcopos etiam nõ exemptos poſſe ſibi confeſſorem eligere, prout ex littera ſubtiliter, & accuratè deducit Hoſt. *hic nu. 6. verſ. Sed nunquid*, cui ſubſcribunt Jo. Andr. Cardinal & Anchar. omnes *in princip.* Butr. *n. 5.* & Abb. *n. 2. verſ. Sed quæro.*

Secundò nota ibi, *minoribus Prælatis exemptis*, inferiores Epiſcopo non gaudere hoc privilegio ſibi eligendi confeſſorem, niſi duobus concurrentibus. Alterum eſt ut ſint Prælati, puta Abbates, Præpoſiti, Priores, ut in cap. *In ſingulis, ſupra de ſtatu Monach.* de Præsbytero parochiali dicam infra *num.* 41. Alterum ut ſint exempti, ideſt Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecti, ſecundum Hoſt. *nu. 7. verſ. Inferiores verò*, & latius patebit infra *nu.* 35. Quapropter exemptus non Prælatus, aut Prælatus inferior non exemptus hac permiſſione non utitur, ut per Hoſt. *eodem nu. 7. in ver. Minoribus*, & Abb. Siculum *nu. 3. in ultimo notab.* Quod ſecun-
4 dum Abb. Antiq. facit contra ſcholares, qui ſibi eligunt confeſſorem, quem maluerint; & ſecundum Patrum de Sampſone facit contra Rectores capellarum, qui ſibi eligunt confeſſores, cum tamen Epiſcopo, vel eius Pœnitentiario, aut Archipresbytero civitatis debeant confiteri, cap. 1. *de off. Archipresb.* & ſequuntur *hic* Ioan. Andr. & Butr. ambo *in fine*, Cardin. & Ancharan. ambo *in princip.*

5 QUAERO, An Epiſcopus in vim huius Decretalis hodie poſſit eligere confeſſorem ſibi non ſubditum, qui à proprio Ordinario non fuerit approbatus ab confeſſiones audiendas ad præſcriptum Concilii Tridentini in *cap. 15. ſeſſ. 23.*

6 Videtur reſpondendum non poſſe.

Primò, quia hic textus exigit, ut eligatur confeſſor providus, & diſcretus: ſed talis non videtur poſſe intelligi is qui ab ipſo Concilio in d. *cap. 15.* declaratur non idoneus ad audiendas confeſſio-
7 nes. Ergo neque in vim hujus Decretalis eſt eligibilis.

Secundò de duobus impedimentis ad actum, uno ſublato, & altero remanente, actus expediri non poteſt, cap. *Ex tuarum, ſupra, de uſu pall.* & cap. *Paſtoralis, de privil.* Sed duo impediunt quominus ſacerdotes, quamvis in ſui ordinatione ab-
8 ſolvendi poteſtatem reperint, abſolvere pœnitentes poſſint; quorum unum perſonam reſpicit ipſorum ſacerdotum, videlicet ſi non ſint approbati ab Ordinario, vel parochiale beneficium non obtineat, d. *cap.* 15. Alterum quod pœnitentes reſpicit, ideſt ſi in eos juriſdictionem non habeant, cap. *Placuit, diſt. 6.* cap. *Omnis*, ubi notatur, *ſupra eod.* Ergo quamvis ex privilegio hujus textus ſublatum ſit impedimentum ex defectu juriſdictionis; quia tamen remanet alterum ex inhabilitate perſonæ confeſſoris, non poterit actus abſolutionis expediri. Atque hoc argumento in hac materia utitur gloſ. in dicto cap. *Omnis, in ver. Alieno ſacerdoti.*

9 Confirmatur argumentum, quia ſicut non ſufficit privilegium Regularium ut poſſint alienos parochianos recipere ad pænitentiam, ſed requiritur licentia proprii ſacerdotis, gloſ. in d. cap. *Omnis in eod. ver. Alieno ſacerdoti*, niſi ſint ſuper hoc ſpecialiter privilegiati, in quibus terminis procedit Extravag. *Vas electionis, de hæret.* ut declarat in prædicta Decretali, *Omnis*, Jo. Andr. & poſt eum Abb. *nu. 14. verſ. Sed Io. Andr.* ita non ſufficit licentia proprii ſacerdotis, cui æquivalet licentia ex privilegio juris, niſi ille qui audire debet confeſſiones alias idoneus ſit ut poſſit abſolvere pœnitentes.

10 Tertiò, quando ſimpliciter datur licentia parochiano eligendi confeſſorem, nõ poteſt eligi niſi is qui habet executionem, utpota curatus, gloſ. præall. & Abb. in d. cap. *Omnis n. 14.* gloſ. in Clem. *1. in ver. Speciali, de privil.* & ibidem Cardin. *q. 33.* Et idem Cardin. 1. in Clem. *qu. 14. de offic. Vicar.* & latius dicam infra *n. 53.* ergo idem quando à jure hujuſmodi licentia tribuitur, ut *hic.*

11 Quartò facit ratio, qua movetur gloſſa, & Abb. ubi ſupra: eligere enim confeſſorem eſt prorogare eius juriſdictionem, unde judex prorogatus cognoſcit jure proprio. At ſacerdos non approba-
12 tus juxta decretum Concilii, licèt habeat juriſdictionem illam, ideſt potentiam; non tamen habet actum. Ergo non poterit illius juriſdictionis executio per eligentem prorogari. Nec applicatur reſponſio Abbatis in Clem. 1. *nu. 16. de privil.* poſt Hoſt. *in ſumma, de pœnit. verſ. Cui confitendum, nu. 14. poſt med.* quod executio impeditur ex defectu ſubditorum, quod ceſſat quando aliquis alicui ſacerdoti ſe legitimè ſubjicit, utpota per li-
13 centiam legitimam: nam hoc procederet niſi aliud ſubeſſet impedimentum in perſona confeſſoris proveniens ex eo quod non eſt approbatus. Sicut ergo non poteſt eligi excommunicatus, ut per Hoſt. *ubi ſupra in §. Cui Patriarcha, nu. 18.* ita nec iſte à Concilio inhabilitatus.

Ex quibus concludendum cum Abb. hic in fine & Capell. Tholoſ. *deciſ. 222.* talem eligendum per Epiſcopos, & Prælatos debere eſſe curatum, vel alias habere poteſtatem ligandi, & ſolvendi in actu, quod multò magis tenendum eſt poſt Concilium, quo expreſſe in d. cap. 15. inhabilitati ſunt omnes, qui aut parochiale beneficium non obtinent, aut aliàs approbati non ſunt.

14 Non obſtat ratio, ob quam præcipuè Hoſt. *ubi ſupra*

ſupra, & Abb. in d. Clem. *1. de privil.* & pleríque alii ante Concilium tenuerunt ſufficere ut ſolus ſacerdos habitu habeat poteſtatem abſolvendi ad hoc ut illius executio per electionem prorogetur, ad notata l. 1. *de juris.* quia, ut dictum eſt, procederet, niſi ſubeſſet aliud impedimentum, quàm ex defectu ſubditorum.

15 Non obſtat ſi dicatur cum Hoſt. *ubi ſupra in §. Cui Patriarcha*, confeſſorem electum ab Epiſcopo habere illam poteſtatem, quam habet Epiſcopus in ſubditum ſuum habet poteſtatem abſolvendi: ergo, &c. Quia reſpondetur argumentum tunc habiturum locum, quando Epiſcopus eligeret ſacerdotem ſibi ſubditum: Ex hoc enim quoniam illum eligeret, tacitè videretur approbaſſe.

16 Non obſtat, quod talis confeſſor videtur ordinarius ex eo quod à lege accipiat poteſtatem facta electione per Epiſcopum, ut per Hoſt. *ubi ſupra*; confeſſor autem ordinarius tali approbatione non indigeat: quia reſpondetur legem ſupponere ſacerdotem idoneum, & eligibilem ex ſe quando dat facultatem perſonæ ut poſſit illum eligere, & illi ſubjici: at talis non eſt ſacerdos non approbatus, cùm ex Concilio ſit inhabilis ad confeſſiones audiendas.

17 Non obſtat quod fortè cõſuetudo interpretata ſit aliter hanc licentiam, prout apparet in S.R.E. Cardinalibus, qui cum habeant ſimile privilegium à Papa, eligunt in confeſſorem ſacerdotem etſi non approbatum juxta Concilium. Etenim omiſſo privilegio Cardinalium, de quo in præſenti non quæritur: Reſponderi poteſt conſuetudinem quávis aliàs tribuat juriſdictionem non prodeſſe quicquam contra prædictum decretum Concilii, quod privilegia, & conſuetudines etiam immemorabiles ſuſtulit.

18 Melior interpretatio ad hujus modi privilegium ſumitur ex ipſis litteris Iubilei, in quibus cum tribuitur licentia eligendi confeſſorem, adjicitur ut ſit approbatus ab Ordinario: ſed etſi expreſsè non eſſet adjectum, haberetur pro adjecto, prout ſentiebat S. Congregatio Concilii interpretando Bullam Cruciatæ.

19 Sed an talis confeſſor debeat eſſe approbatus ab Ordinario ipſius confeſſoris, vel ab Ordinario pœnitentis, S. Congregatio interpretando Bullam Iubilei, & ex eius ſententia Sanctiſſimus declaravit Bullam eſſe intelligendam de Ordinariis eorum qui audiunt confeſſiones, non autem de Ordinariis pœnitentium.

In contrarium induci poſſet decretum provinciæ Mediolanen. recognitum à S. Congregatione, & emendatum, quod relatum eſt inter ſcripturas *cap. 15. ſeſſ. 23.* his verbis (Qui ad confeſſarium etiam regularem in aliena diœceſi commorantem dedita opera ſe cõferens peccata ſua ſit confeſſus, niſi confeſſarius ille ab Epiſcopo loci, & à confitentis Ordinario ad audiendas confeſſiones probatus erit, ei tamquam inconfeſſo Parochus Euchariſtiæ Sacramentum nemini præbeat.) Sed reſponderi poteſt decretum illud loqui de pœnitentibus non habentibus facultatem ſibi eligendi confeſſorem, qui ad eludendum proprii ſacerdotis judicium ad exteros ſacerdotes confugiunt.

20 Eadem dubitatio propoſita de Epiſcopis procedit etiam reſpectu minorum Prælatorum, qui ſi ſint exempti ſimili privilegio gaudent, ut hic, in
21 quibus par etiam reſolutio fieri poterit; præterquam in eo quod dictum eſt Epiſcopum eligere poſſe ſuum ſubditum, licet prius non approbatum ab ipſo ad audiendas confeſſiones, quia ipſum eligendo tacite, & ipſo facto videtur approbare, inferiores enim Prælati confeſſorem approbare non poſſunt, niſi proprium territorium, ac juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habeant, ut S. Congregatio cenſuit.

22 Sed objicies quid ergo prodeſt privilegium eligendi confeſſorem à Concilio Epiſcopis nõ ademptum, ſi in aliena diœceſi eum eligere non poſſunt niſi ab illius Ordinario approbatum, & in diœceſi propria nullo egent privilegio, cùm ſicut pro aliis, & pro ſe poſſint ſacerdotes approbare.

At reſpondetur privilegium operari duos effectus. Primus eſt, quia Epiſcopi poterunt ſibi eligere exterum ſacerdotem curatum, vel ab eius
23 Ordinario approbatum, quem alias eligere non poſſent ſine privilegio. Nam quidquid ſit in regularibus, presbyteri ſæculares parochiale beneficium non habentes non poſſunt audire confeſſiones confluentium ex alienis diœceſibus, etiam in illa diœceſi, in qua ſunt approbati; etenim cum illorum juriſdictio non ſit ordinaria, ſed delegata non extenditur ad eos, qui non ſubſunt Epiſcopo deleganti; ac propterea nulla eſt abſolutionis ſententia, quam iidem ſacerdotes in eos proferunt, in quos ordinariam, aut delegatam juriſdictionem non habent, ut diffinitur à Concilio Tridentino
24 *ſeſſ. 14. de Sacram. Pœniten. cap. 7. de caſ. reſervat.* Habentes vero parochiale beneficium certum eſt audire nõ poſſe confeſſiones alienorum Parochianorum, ut omnes notant in d. cap. *Omnis utriuſque ſupra eod.* In hoc ergo prodeſt privilegium, quod ſacerdoti alterius diœceſis ſive curato, ſive approbato, qui alioquin reſpectu exteri Epiſcopi eſſet alienus, poterit Epiſcopus ſe ſubjicere illum eligendo, ejuſque juriſdictionem prorogare.

25 Secundus effectus eſt quia Epiſcopi à ſacerdote, ut præfertur, electo abſolvi poterunt ubique locorum, etiam extra diœceſim Epiſcopi approbantis, quod ſine privilegio non liceret: nam preſ-
26 byteri non habentes parochiale beneficium ſive ſint ſæculares, ſive regulares non poſſunt audire confeſſiones etiam ſubditorum Epiſcopi approbantis extra diœceſim, in qua ſunt approbati, ut ſæpius S. Congregatio declaravit.

27 Porrò conſueverunt in hac materia ex ſententia ipſius S. Congregationis conſtitui regulæ inſraſcriptæ, videlicet: Sacerdotes ſæculares non Parochi ad audiendas confeſſiones ab Epiſcopo approbati non poſſunt alias audire extra diœceſim, in qua ſunt approbati: ſacerdotes verò regulares poſſunt ſecluſa fraude aliorum diœceſanorum confeſſiones audire in ea diœceſi, in qua ſunt approbati, qui ab Epiſcopo ſolam approbationem recipiunt, & juriſdictionem habent ex privilegio Summi Pontificis, ut in Clement. *Dudum, de ſepultur.* cujus authoritas non reſtringitur ad limites alicujus territorii cap. *Cuncta per mundum, 9. q. 3.*
28 Et in hoc diſcrepant à confeſſionibus ſæcularibus, ſed tamen cum iis conveniunt in hoc quod non poſſunt illas audire etiam quoad ſubditos Epiſcopi approbantis extra diœceſim, in qua ſunt appro-
29 bati. At Parochi è converſo alienorum quidem Parochianorum confeſſiones audire non poſſunt etiam in propria parochia, cum in eos nullam habeant juriſdictionem, ſed ſuos Parochianos poſ-
ſunt

ſunt ubique locorum abſolvere, quia in eos ordinariam habent juriſdictionem, & cùm actus
30 audiendi confeſſiones ſit juriſdictionis voluntariæ, poteſt etiam in alieno territorio exerceri, *l. 1. ff. de off. Proconſ.* gloſſ. in c. *Novit, de off. Legati*, Calderin. *conſ. 468. circa princ. verſ. Secundò ponderò, alias 5. Qui fil. ſint legit.* Ob quam rationem ita concludit Hoſtien. *in Summa in tit. de pœnit. §. Cui confitendum, num. 54. verſ. Et nunquid extra*, Aſten. *in Summa lib. 5. tit. 14. §. Cui Presbytero eſt confitendum, q. 4.* Navarr. in cap. *Placuit, num. 64. de pœnit. diſt. 6.* Capyc. *deciſ. 203. num. 14. & ſeqq.* & in hoc diſcrepant ab aliis Sacerdotibus tam ſæcularibus, quàm regularibus, quorum authoritas circumſcribitur finibus, diœceſis, in qua ſunt approbati.

Quæcumque autem de Parocho dicta ſunt eadem habent locum etiam in Confeſſore ab Epiſcopo electo in vim textus noſtri. Siquidem tamquam habens juriſdictionem à lege, cenſetur ipſius eligentis proprius, & Ordinarius Sacerdos, ut docent in d. cap. *Omnis*, Hoſtien. *nu. 22.* & Abb. *n. 14.* Mandoſ. *in tract. de ſignat. grat. in ver. Confeſſionale, verſ. Advertendum eſt ad gloſſam*: ut proinde ad inſtar Parochi poteſt audire confeſſiones Epiſcopi tanquam ſubiecti ſuæ ordinariæ juriſdictioni in quacumque diœceſi, quod non liceret ſecluſo privilegio, ut dictum eſt. Hoc autem plurimum prodeſſe poterit Epiſcopis præſertim in itinere celebrantibus, juxta cap. *fin. de privil. in 6.* Nec tranſeundo per alienas diœceſes dimiſſo ſolito, & proprio Confeſſore, cogantur in ſingulis diœceſibus diverſos Sacerdotes eligere. Quod conſiderat Hoſtien. in d. §. *Cui Patriarcha*; Reſolutionem habes infra *n. 62.*

31 Ulterius QUAERO. Poſito decreto Concilii Tridentini in d. *cap. 15. ſeſſ. 23.* An S.R.E. Cardinales in vim illius Decreti poſſint ſibi eligere Confeſſorem non curatum, nec approbatum ab Ordinario. Quæſtio videtur dividenda in duos articulo. Primus eſt, an Cardinalis habeat privilegium ſibi eligendi Confeſſorem juxta hoc capitulum. Secundus eſt, quatenus habeat an poſſit eligere non curatum, nec approbatum.

Quoad primum articulum ſi Cardinalis ſit Epiſcopus, nulla eſt difficultas, quin gaudeat hoc privilegio. Et idem dicendum de Cardinali Legato de latere, quia proculdubio comprehenditur ſub illis verbis, *& aliis Superioribus*, & in oratione expreſſa in littera. Et hoc tenent poſt alios moderni in inſtitutione canonica *lib. 5. in tit. de Sacramen. Pœniten. n. 172.*

32 Sed in Cardinali non Epiſcopo, aut Legato de Latere dubium facit, quod cum hæc Decretalis contineat privilegium, ut notant hic Anchar. & Abb. non videtur extendenda ad Cardinales in ea non expreſſos ex notatis per Archid. in cap. *fin. in ver. Indulgentiis, de privileg. lib. 6.* Generaliter enim in privilegiis non fit extenſio de perſona ad perſonam etiam ex maioritate rationis, cap. *Ne aliqui*, ubi Gemin. *in 4. notab. de privil. in 6.* Anton. de Butr. in cap. *Sanè, ſupra eod. tit.*

33 Præterea de jure communi nullus Prælatus quantumcumque maximus poteſt ſibi eligere Confeſſorem, ut hic notat Abb. *num. 1. in 2. notab.* & probat littera textus ponderando illud verbum, *permittimus*, quod indicat ante hanc permiſſionem Epiſcopos, & alios de quibus hic non potuiſſe ſe ſubjicere alicui Confeſſori ſine ſui Superioris licentia. Et eſt ratio, quia nemo poteſt ligari niſi à ſuo judice, ut in cap. *Omnis utriuſque*, & in cap. *Quod autem, ſupra eod.* & cum nullus Clericus ſine licentia ſui Epiſcopi poſſit eligere judicium non ſui judicis, perſonæ, vel rerum; c. *Si diligenti*, & cap. *Significaſti, de foro compet.* & cap. *Non liceat, 3. qu. 6.* Multò minus judicium animæ, quod majus eſt, ut arguit gloſſa *hic in ver. Permittimus*, &
34 Hoſtien. *num. 5. in eod. ver.* Unde ex juris communis diſpoſitione Epiſcopus debet confiteri Archiepiſcopo, Archiepiſcopus Patriarchæ, Patriarcha Papæ, ut plenè per Hoſtien. *in Summa, eodem tit. §. Cui confitendum*. Sed quia hujuſmodi Prælati habent ſuperiores nimis diſtantes, propterea fuit eis conceſſum privilegium de quo in textu noſtro ut hic advertit Abb. *num. 2.* Similiter Prælati
35 exempti, de quibus loquitur littera hujus textus de jure confiteri debent ſoli Papæ, cui ſubſunt immediate: de his enim intelligitur hæc Decretalis, & non de aliis Prælatis exemptis habentibus ſupra ſe alium Superiorem, ut Prior Abbatem generalem ſecundum Hoſtien. *in d. §. Cui confitendum, verſ. Cui Abbas*, & Abb. *hic num. 2. in fine.* Sed quia prædicti exempti Papæ immediate ſubjecti itidem nimis diſtabant à Curia Romana, idcirco fuit eis conceſſum privilegium ſibi eligendi Confeſſorem, ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum, quæ eſt ratio hic expreſſa: & hanc diſtantiam à ſuis Superioribus, & à Curia Romana fuiſſe cauſam, & rationem hujus privilegii dicit Hoſtien. *hic nu. 7. in fin. verſ. Niſi exempti ſint*, & Abb. *eod. n. 2.*

36 At hæc ratio ceſſat in cardinalibus non Epiſcopis, aut Legatis de Latere, quia tenentur in Romana Curia reſidere, ut eis diſtrictè præcipitur à Leone X. in Conſtitutione edita ſuper reformatione Prælat. Eccleſ. *Tertio nonas Maii 1514.* nec poſſunt recedere à curia ſine licentia Papæ, cùm habeant alas ligatas, ut inquit Hoſtien. in cap. *Eccleſia veſtra, el ſecondo, de elect.* Sarnen. *in reg. de*
37 *impetr. benef. vacan. per obit. famil. Cardin. qu. ... num. 4.* Et ut ait Bald. in cap. *Bonæ, il ſecondo, de poſtulat. Prælat.* æquiparantur ſtellis fixis, quæ non moventur niſi motu orbis, ſicut & Cardinales non moventur niſi motu Papæ. Et de jure communi tenentur reſidere in ſuis titulis, alias debent deponi cap. *2. de Cler. non reſid.* ubi à Leone III. refertur Anaſtaſium Presbyterum Cardinalem tituli Beati Marcelli in Synodo depoſitum fuiſſe eò quod parochiam ſuam per annos quinque contra Canonum inſtituta deſervetat, de quo per Ioann. Andr. *in addit. ad Specul. eod. tit. circa fin.* & Oldrad. *conſ. 48.* Ius commune, & arguit in ſimili
38 Jo. Andr. poſt Hoſtien. in cap. *Is qui, circa med. in ver. Conſecuti, ſupra de privil.* ubi concludit privilegium Altaris viatici, de quo ibi, cum fuerit conceſſum fratribus Prædicatoribus, & Minoribus in novitate ſua quando carebant propriis Eccleſiis, & habebant Oratoria ſimplicia, non habere amplius locum, cum hodie habeant Eccleſias conſecratas, & ſic ceſſat ratio privilegii & ſequuntur ibi Anton. de Butr. *num. 8.* & Abb. *num. 3.* & magis ad rem noſtram privilegium ut Epiſcopi, eorumque Superiores nullam interdicti, vel ſuſpenſionis pœnam incurrant, niſi in ſententia ſint expreſſi, de quo in c. *Quia periculoſum, de ſent. excomm. in 6.* Non competit Cardinalibus, cum in eis ceſſet ratio

tio illius Decretalis, ſcilicet impediendi officium epiſcopale, ſecundum Joann. de Anan. *in rubr. de Cler. excomm. in ult. col.* & Felin. in cap. *Quod ſuper his, num. 12. verſ. Secundò quia etiam, de fide inſtrum.* & in terminis privilegii, de quo agitur, quamvis littera hujus textus indiſtinctè loquatur de Prælatis exemptis; tamen quia in exemptis, qui non ſubſunt Papæ, ſed aliis Superioribus, ceſſat ratio diſtantiæ ab Urbe, & dilationis in textu conſiderata: ceſſat etiam privilegium ſecundum Hoſtienſem, & Abb. *locis citatis.*

39 Quamobrem ceſſante privilegio, Cardinales confiteri debent Papæ, vel Majori ejus Pœnitentiario, quibus in foro pœnitentiali ſubjiciuntur. Martinus Laudenſis *in tract. de Cardinal. part. 2. qu. 28. & 29.* & Lancell. Corrad. *in Templo omn. judic. lib. 2. cap. 2. de Cardinal. §. 2. num. 10.* Videtur enim in eis ſervandum quod de jure communi ſtatuitur in aliis Prælatis exemptis, qui ante conceſſionem, de qua in textu noſtro, ſimpliciter tenebantur confiteri Papæ, vel Majori Pœnitentiario ſeccundum Abb. *ibid. verſ. Nota quod Prælatus exemptus.*

Atque ita Cardinales in Curia non habere hoc privilegium ſibi eligendi Confeſſorem, ſed ſolere illis per Papam concedi, tradit Marcus Antonius Cuccus *in Inſtitut. Canon. lib. 5. in tit. de Sacram. Pœnit. num. 171.* Neque obſtant verba prædictæ Decretalis, Et aliis Superioribus, quia verificantur in Archiepiſcopis, Primatibus, & Patriarchis, ut notat ibi Jo. Andr. *in princ.*

40 Quibus tamen minimè obſtantibus, videtur reſpondendum hoc privilegium competere Cardinalibus etiam non Epiſcopis, aut de latere Legatis. Primò ponderando litteram textus in illis verbis, *& aliis Superioribus*: nam poſthabitis Doctorum altercationibus, Cardinales dignitate, & officio ſunt ſuperiores, & eminentiores Epiſcopis, ut validiſſimis rationibus diffinitur in epiſtola Decretali Eugenii IV. ad Archiepiſcopum Cantuarienſem ſcripta Florentiæ, ubi Eugenius præſidebat in Concilio Florentino anno ſui Pontificatus octavo, quæ incipit, *non mediocri*, & eſt in Bullario 15. inter Conſtitutiones Eugenii.

Unde cum Cardinales ſecundum latitudinem eorumdem verborum includantur in dicta Decretali, non dicitur fieri extenſio de uno caſu ad alium, ſed potius declaratio, & expreſſio ejus quod tacitè ineſt: atque ita ceſſat ratio ſuperiùs conſiderata in prima oppoſitione: nam & in privilegiis fit lata interpretatio, quatenus patiatur verborum proprietas, ut poſt alios tradit Decius *conſ. 115. Viſo tenore, num. 6. verſ. Et ideò cum multis.*

Præſertim verò quia, ut inquit Abb. *hic num. 3.* cùm in indulto eligendi Confeſſorem tractemus de favore, & ſit beneficium Principis nulli nocens, debet fieri latiſſima interpretatio, ut cap. *Olim, infra, de verbor. ſignif.* & in l. *fin. ff. de Conſtitut. Princ.*

Ad hæc privilegium electionis Confeſſoris conceditur hic, non ſolum Epiſcopis, & aliis Superioribus, ſed etiam minoribus Prælatis exemptis. Unde quatenus hoc caſu ſpectanda non eſſet prærogativa dignitatis, ſed gradibus ſecundum quam Presbyteri Cardinales ſunt minores Epiſcopis, ut notatur per gloſſam, & Doctores in cap. *Quanquam, 2. q. 7.* & habetur in prædicta Decretali Eugenii IV. Atque ita quatenus Cardinales hoc reſpectu non comprehenderentur in illis verbis, *& aliis Superioribus*; comprehenduntur tamen in ſequentibus, *necnon minoribus Prælatis exemptis*;
41 utraque enim qualitas Prælationis, & exemptionis propriè verificatur in Cardinalibus: nam ſive Prælatorum verbum accipiamus in ſtrictiori ſignificatione pro eis, qui habent juriſdictionem fori contentioſi juxta textum in cap. 2. & ibi gloſſa *in ver. Prælati. de ſepult.* ſive accipiamus largè, ut etiam comprehendat habentes juriſdictionem fori pœnitentialis, ut ſunt Rectores Parochialium Eccleſiarum, qui largo modò dicuntur Prælati, cap. *Tua, de Cler. ægrot.* prout ſecundum Abb. hic n. 3.
42 Accipi debet hoc caſu, in quo agitur de favore, & beneficio Principis nulli noxio: dubium non eſt quin comprehendantur Cardinales, qui in ſuis titulis, & in Eccleſiis, quæ ipſis titulis ſunt ſubjectæ, facultatem habent corrigendi, cenſuras eccleſiaſticas fulminandi, & cætera faciendi, quæ ſunt juriſdictionis epiſcopalis, cap. *His quæ*, ubi omnes notant, *de maior. & obed.* cap. *Querelam, de elect.* Extravag. Clem. VII. *Sanctiſſ. in Chriſto Pater, &c.* & eſt communis opinio, ut teſtatur Roman. ſermone ſuo poſt conſilia *num. 19. in fine*, & propterea conferunt minores Ordines utuntur epiſcopalibus inſigniis, & benedicunt ſolemniter, licèt non habeant conſecrationem aliquam, ſed nudos Ordines ſacros, Felin. in cap. *Inter monaſterium, num. 2. de re judic.* Et quamvis cum olim dubitatum eſſet in Sac. Congregatione Concilii an Cardinales, qui habent titulos Eccleſiarum Urbis, poſſent in ſuis Eccleſiis titularibus, & earum ſubditis uti illis facultatibus, quæ à Concilio Trident. tributæ ſunt Epiſcopis in ſuis civitatibus, & diœceſibus, & ſpecialiter illis, quæ comprehenduntur *ſeſſ. 24. cap. 6.* Facta relatione Sanctiſſimo Sanctitas ſua dixerit ſe nolle ea, ut quæ Epiſcopis conceſſa ſunt à Concilio, competant Cardinalibus in ſuis titulis, quia licet habeant quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, ibi tamen verè, & propriè non ſunt Epiſcopi: Nihilominus hæc deciſio ut in libris S. Congregationis eſt adnotatum, intelligenda eſt quoad facultates conceſſas à Concilio. Extra illas autem ſalva manet juriſdictio Cardinalium in titulis ſuis, juxta notata in d. cap. *His quæ, de major. & obed.* & propteria Cardinales prælaturam, ſeu prælationem Eccleſiarum habere patet clarè ex cap. *unico* ibi, *Prælaturis perpetuo privantes*, & infra, *Prælatione, dignitate, ſtatu, & honore eccleſiaſtico omninò privamus, de ſchiſmat. lib. 6.* & tradit gloſ. in cap. 2. *in 1. notab. de Cler. non reſid.* & in d. cap. *His quæ, in ver. Obedientiam.* Et per prædicta cum in Conſtitutione 6. Gregorii XIV. de forma conficiendi proceſſus ſuper qualitatibus promovendorum ad Cathedrales Eccleſias, §. 7. Cautum ſit ut Prælatus inquirens ſuper ſe non poſſet ob locorum diſtantiam teſtes examinare circa articulum aliquem, ut legitimos natales, vel ætatem, aut aliquid ejuſmodi, liceat ei articulum illum alteri perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ ſubdelegare. In S. Congregatione rerum Conſiſtorialium habita *die 6. Auguſti 1649.* dictum fuit Prælatorum appellatione comprehendi etiam Cardinales Provinciæ, vel Regni apud Sedem Apoſtolicam Protectores, qui ex eadem Conſtitutione §. 6. & ex Inſtructione Urbani VIII. §. 4. Facultatem habent hujuſmodi inquiſitiones faciendi. Licet in ſpeciali caſu Eccleſiæ Archimandritatus Meſ-

Meſſanen. in quo Cardinalis Siciliæ Protector pro
impinguatione proceſſus confecti à Nuncio Hi-
ſpaniæ cum ſuper ſtatu dicti Archimandriatus com-
miſerat Archiepiſcopo Meſſanen. ut teſtes recipe-
ret ſuper valore illius Eccleſiæ dictum fuerit id ei
minimè licuiſſe, quia ſtante præventione Nuncii
in inquiſitione, Cardinalis Protector non erat
Prælatus inquirens, de quo Conſtitutio loquitur,
nec poterat proceſſum illius impinguare, aut ſup-
plere.

43 Indubiè etiam verificatur in Cardinalibus ſe-
cunda qualitas, ideſt exemptio; quoniam Papæ
immediatè ſubjiciuntur, d. cap. 1. *de ſchiſmat. lib. 6.*
Anchar. *conſ.* 295. *Pro clariori, num. 7. verſ. Sextò pro-
batur*, & tamquam Senatores lateri Principis aſſi-
ſtunt, & dicuntur pars corporis illius, gloſ. in Ex-
travag. *Execrabilis, in ver. Circanos, depreben.* Jo.
Monach. Jo. Andr. & DD. in d. cap. *unico, de ſchiſm.
lib. 6.* & dicuntur liberi primi gradus, & membra
capitis; cùm tamen reliqui Prælati ſint membra
corporis, ut ait gloſ. in Extravag. *Dudum de ſchiſ-
mat.* inter commun. liteſque & cauſæ inter Cardi-
nales quomodolibet vertentes Summi Pontificis
deciſioni reſervantur in Extravag. Pauli IV. quæ
incipit, *Cum ſæpius*; adeout propterea ab Oldra-
do *conſ. 48. ius commune, num.* 48. tamquam colla-
terales, & pars corporis Papæ dicantur magis il-
lius familiares, quàm cæteri commenſales, & ſer-
vientes: & Cardinalium exemptio redundet etiam
in familiares ipſorum, ut in *cap.* 11. *in fin. ſeſſ.* 24.
44 Tridentini Concilii, & tradit Clar. *in §. fin. qu.* 35.
num. 17. ubi ait familiares Cardinalium judicari ab
ipſis ſolis Cardinalibus, ita ut nec Vicarius Papæ
eos judicet, ſed remittat ad ſuos Cardinales, qui
propterea habent privatum carcerem; & teſtatur
ita de ſtylo Curiæ obſervari.

45 Nec dicatur, Cardinales non videri exemptos,
cùm ſubſint ſuo immediato ſuperiori, ac judici or-
dinario, qui eſt Papa, Anchar. *d. conſ. 295, num. 7.
verſ. Sextò probatur*: nam reſpondetur textum no-
ſtrum, dum loquitur de Prælatis exemptis nullo
modo eſſe intelligendum de Prælatis exemptis à
juriſdictione Papæ, à quo nullus eccleſiaſticus ex-
emptus eſt, nec eximi poteſt, cap. *Cuncta per mun-
dum, 9. qu. 3. cap. 1. cum plurib. ſeqq. 45. diſt.* Extravag.
Unam Sanctam, de major. & obed. cum concord. In-
noc. in cap. *Cum dilecti, de foro compet.* latè Felin. in
cap. 1, *num. 6. & ſeqq. de Conſtit.* alias lex lata eſſet
ſuper impoſſibili contra textum in cap. *Erit autem
lex, 4. diſt.* ſed eſſe intelligendum de exemptis ab
Ordinariis locorum; imò de illis tantùm, qui im-
mediatè ſubjecti ſunt Papæ, ſecundum Hoſt. &
Abb. *hic* quales dubitari non poteſt, quin ſint Car-
dinales, ut oſtenſum eſt ſupra.

64 Confirmantur prædicta, & quia S. Congregatio
Concilii jam declaravit Cardinales gaudere pri-
vilegio altaris viatici, de quo in cap. *fin. de privil.
in 6.* & tamen illa Decretalis non loquitur niſi de
Epiſcopis, & eorum ſuperioribus: ergo multò ma-
gis gaudere debent privilegio electionis confeſ-
ſoris in terminis hujus Decretalis, cum nec non ſo-
lum loquatur de Epiſcopis, & aliis ſuperioribus,
ſed etiam de minoribus Prælatis exemptis; atque
ita magis latè pateat, quàm illa, & ſit etiam favo-
rabilior propter rationem periculi animarum in
ea expreſſam, cap. *Præcipimus, 12. qu.* 1. Abb. *conſ. 63.
Videtur primo, n. 3. verſ. item quia debet magis diligere
lib.* 1.

47 Et ex his patet reſponſio ad objecta: nam quoad
primum, cùm littera textus ibi, *& aliis ſuperioribus*,
& ibi, *Prælatis exemptis*, propriè conveniat Cardi-
nalibus; hæc non dicitur extenſio privilegii de per-
ſona ad perſonam, ſed declaratio cap. *Ad audien-
tiam*, & ibi gloſ. 1. *& fin. de decim.* In quæcumque
autem materia etiam odioſa, & ſtrictè accipienda
ſit lata interpretatio quatenus patitur proprietas
verborum, ut eſt textus in l. *Cum lege*, & ibi Aretin.
notat. *ff. de teſtam*, & quatenus verba hujus privi-
legii eſſent dubia, deberent tamen largiſſimè in-
terpretari, cap. *Olim, de verb. ſignif.* cap. *Cum dilecti,
de dolo, & contum.* gloſ. in d. cap. *Ad audientiam. in
ver. Aſſerunt*, & de hoc privilegio eligendi confeſſo-
rem tradit Abb. *hic n.* 3.

48 Ad ſecundum motivum reſpondetur diſtantiam
à ſuperioribus, vel à Curia Romana non fuiſſe
cauſam finalem hujus conceſſionis, ſed potius im-
pulſivam; quod patet ex eo quod Epiſcopus non
prohiberetur ſibi eligere confeſſorem, ſi Archie-
piſcopus eſſet præſens, puta ex cauſa viſitationis
provinciæ, vel acceſſus Epiſcopi ad Synodum pro-
vincialem, vel alia occaſione; nec alius exemptus
eſſet prohibendus in Curia uti hoc privilegio ex
eo quod patere poſſet acceſſus ad Papam, vel ma-
jorem Pœnitentiarium. Ergo ſignum eſt hujuſmo-
di diſtantiam fuiſſe cauſam motivam privilegii,
qua ceſſante non ceſſat privilegium, ut plenè nota-
tur per Bartol. in Extravag. *Ad reprimendam, in ver.
Nec ex eorum abſentia, in princ. num. 12. & ſeq.* quod
colligitur etiam ex dictione illa, *pro*, de qua in
textu, quæ cauſam impulſivam importat quando
adjicitur verbis prolatis ad favorem privilegiati,
ut hoc caſu, Bald. *conſ 337. Et præmiſſo, in princ.
num. 2. lib.* 3. Præſertim quia in privilegiis cauſa in
49 dubio præſumitur impulſiva, Jo. de Imola *conſ. 33.
num. 2. & ſeq.* Ideoque videmus privilegium alta-
ris viatici fuiſſe conceſſum Epiſcopis, & aliis ſupe-
rioribus ob cauſam expreſſam in cap. *fin. de privi-
leg. in 6.* videlicet quoniam Epiſcopi ſe habent di-
verſis ex cauſis à ſuis Eccleſiis, & diœceſibus abſen-
tare frequenter: & nihilominus quia cauſa illa
fuit impulſiva, Epiſcopi uti poſſunt privilegio illo
etiam in propria diœceſi, & extra caſum abſentiæ,
ut notatur ibi Archid. *in ver. Ubicumque*, & decla-
ravit S. Congregatio Concilii: Ergo ſimiliter uti
poterunt privilegio electionis confeſſoris conceſ-
ſo propter diſtantiam ſuperiorum etiam extra ca-
ſum diſtantiæ.

Deinde reſpondetur non ſimplicem diſtantiam
ſuperiorum fuiſſe cauſam dicti privilegii, ſed pe-
riculum animarum, quod imminet ex dilatione
confeſſionis, ut legitur in textu: quæ quidem cau-
ſa magis latè patet, quia poteſt provenire ex aliis
cauſis, & impedimentis, quam ex ſuperioris diſtan-
tia, puta ſi ſuperior ſit infirmus, vel aliàs impedi-
tus, aut ad eum difficilis pateat acceſſus. Hæc au-
tem cauſa ſatis verificatur in Cardinalibus in urbe
exiſtentibus, quia experientia docuit Summum
Pontificem graviſſimis negociis præpeditum, &
Majorem ejus Pœnitentiarium vacare vix poſſe
confeſſionibus Cardinalium audiendis; nec facilè
ad eos aditû patere omnibus diebus, & horis, qui-
bus Cardinales volunt confiteri, præſertim illis,
qui ſingulis ferè diebus in ſuis capellis Miſſam ce-
lebrant. Ergo quatenus cauſa illa tamquam pia,
& reſpiciens favorem animæ eſſet finalis, juxta
notata per Roman. *conſ.* 438. *In caſu conſultatio-*

nis

nis, nu. 5. verſ. Ultimo, hæc eſt, tamen ſi illa recto
judicio expendatur, non ceſſat in Cardinalibus in
Romana Curia reſidentibus: vere enim ſi pro ab-
ſolutione ſacramentali obtinenda ſemper opor-
teret eos perſonaliter accedere ad Papam, vel
Majorem Pœnitentiarium; profectò neceſſe eſſet
ut ſæpiſſime confeſſionem differrent. Et propterea
Victoria *in ſumma in tit. de confeſſ. nu.* 154. atte-
ſtatur quemlibet Cardinalem de conſuetudine
habere privilegium prædictum; idemque de jure
generaliter ſentit Jo. Andr. *in addit. ad Speculat. in
tit. de legato, § Sequitur, in fine addit.* ubi ait:
Cardinalibus etiam non Legatis competere ſex
privilegia Epiſcoporum notata in Decretali *ulti-
ma, de privileg. lib. 6. in gloſ. de penult.* Inter quæ pri-
vilegia gloſſa ſecundo loco recenſet privilegium
hujus cap.

50 Quoad ſecundum articulum, videlicet an Car-
dinales, quatenus habeant privilegium ſibi eligen-
di confeſſorem, poſſint eligere non curatum, nec
approbatum ab Ordinario.

Pro ſententia affirmativa affertur, quod quili-
bet ſacerdos in collatione Ordinis recipit poteſta-
tem, ſeu juriſdictionem fori pœnitentialis habitu;
licet illam non conſequetur actu, niſi quando ha-
bet perſonam, ſuper qua liceat juriſdictionem,
quam habitu habet, exercere actu. Quam juriſ-
dictionem actu recipit, quando quis vigore pri-
vilegii illum eligit in confeſſorem, & illi ſe ſubji-
cit. Et ideo Theologi communiter tenent privi-
legiatum poſſe eligere ſacerdotem non curatum
nec ab Ordinario approbatum, Sot. *in 4. diſtin.* 18.
qu. 4. art 3. Navarr. in cap. *Placuit, num. 40. cum
pluribus ſeqq. diſt.* 6. ubi hanc partem acerrime
tuetur, & Jacob Graff. *in deciſ. caſ. conſcien. lib. 4
c. 15. nu.* 11.

51 Quod validius confirmari poteſt in privilegio
Cardinalis; quia ante Concilium Tridentinum
quilibet ſacerdos ſaltem de conſuetudine habebat
privilegium eligendi ſibi confeſſorem ſacerdotem
tametſi non curatum, nec approbatum, ut tradunt
Sot. Navarr. & Graff. *in locis præalleg.* quare ſi Car-
dinalis poſt Concilium teneretur eligere approba-
tum, non operaretur aliquid ſuum privilegium
ultra illud ſimplicis ſacerdotis, contra cap. *in his
de privileg.*

52 Nec videtur obſtare Concilium Tridentinum
cap. 15. ſeſſ 23. quia in generali privilegiorum de-
rogatione non venit privilegium Cardinalis, Io.
Monac. in cap. 1. *n. de ſchiſm. in 6.* ubi tenet Car-
dinales, cum ob dignitatis prærogativam, qui cæ-
teris præſtant, ſint ſpeciali nota digni, in clauſulis
generalibus non comprehendi, niſi ſpecialiter ex-
primantur, ut factum fuit d. cap. 1. & teſtatur ita
fuiſſe obtentum in terminis revocationis expectati-
vum præbendas, quam fecit Bonifacius VIII. in
cap. *fin. de conceſſ. præben. eod. lib.* & ſequitur in d.
cap. 1. Io. Andr. ubi dicit ſub generali diſpoſitione
quamvis comprehendantur Epiſcopi, non tamen
comprehendi Cardinales, quia major eſt ratio in
Cardinalibus, cùm ſint viciniores Papæ. Et hanc
partem tuetur Abb. in Clem. 1. *in princip. de exceſſ.
Prælator.* Roman. *conſ. 498. In caſu quo quæritur*,
Anchar. latiſſimè *conſ. 295. Pro clariori, & conſ. 277
Efficatus*, Felin. in cap. *Cum in jure peritus, in 5.
col. de offic. delegat.* Bartholom. Belen. olim Rotæ
Auditor in cap. *Super his, de fid. inſtrum*, & quam-
plurimos recenſet Quintil. Mandoſ. *reg. 19. de in-*

firm. q. 2. Præterea conſiderandum eſt verba Con-
cilii eſſe directa ad ſacerdotes audientes confeſſio-
nes, non autem ad pœnitentes, maximè habentes
privilegium eligendi confeſſorem; qui propterea
non videntur comprehenſi, & ex hujuſmodi con-
ſideratione oritur reſponſio ad verba derogato-
ria privilegiorum: nam illa verba derogatoria,
& executiva non extenduntur ad non expreſſa in
diſpoſitiva, nec alterant diſpoſitionem, Clem. 1. §.
Ad hoc ſi alicui, de præben.

53 Cæterum his non obſtantibus verior videtur
contraria opinio, quia habens privilegium eligen-
di confeſſorem, tenetur eligere illum, qui ab Or-
dinario habet executionem, qualis eſt curatus, ſeu
ab eodem Ordinario approbatus, gloſſa in c. *Om-
nis utriuſque, §. Si quis autem, in ver. Alieno ſacer-
dote*, & ibidem Cardin. Zabar. *col.* 2. Butr. *num.* 39.
Abb. *n.* 14. & alii communiter, *ſupra eod.* Petr. Ra-
venn. *in compend. jur. canon. par. 2. in eod. tit. lib. 6.*
& Vivald. *in Candelabr. aur. in tit. de confeſſ. nu. 26.
in fine.* Et omnis rigoroſa reprehenſio Navarri vi-
ri alioquin modeſti cõtra prædictam gloſſam, quæ
eſt communiter approbata à Canoniſtis, non vide-
tur rationabilis; ſiquidem duæ rationes ab eo al-
legatæ contra gloſſam, quæ mihi viſæ ſunt magis ur-
gere, tolluntur.

Prima quippe ratio eſt Navarri, & aliorum Theo-
logorum, quod ſacerdos habens juriſdictionem fo-
ri pœnitentialis ſolum habitu, illam recipiat actu
quando eligitur vigore privilegii. Quæ tamen ra-
tio ultra particulares, quas recipit, reſponſiores
diluitur uno verbo, quod petat principium, quod
controvertitur. An ſcilicet per electionem ſimplex
ſacerdos conſequatur juriſdictionem fori pœni-
tentialis: & ideo in eo, de quo diſputatur, non eſt
faciendum fundamentum pro deciſione diſputa-
tionis, Ripa *in rubr. ſolut. matrim. nu* 58.

Secunda ratio eſt ſumpta à ſimili de judice Car-
tulario; de quo tamquam à diverſis non poteſt
argui, quia juriſdictio, quam judex Cartularius
habet ſuper eo, qui illud adit, non dicitur conceſ-
ſa ab eo privato illum adeunte, qui non poteſt il-
lam concedere, ſed à Principe, qui eam illi judici
dedit, & dare potuit. Nos autem non verſamur
in juriſdictione à ſuperiore data ipſi confeſſario,
ſed in facultate eligendi confeſſorem conceſſa pœ-
nitenti, quæ facultas eligendi judicem fori pœni-
tentialis intelligitur de judice competenti, non
autem de incompetenti, & illam actu non haben-
te, ad Afflict. *deciſ. 257. num.* 4. & Marcabr. *conſ. 84.
num. 43. & 45.*

54 Non obſtat, quod privilegium Cardinalium eſ-
ſet ſupervacaneum conſiderato privilegio cujuſli-
bet Presbyteri; quia ſtant ſimul ut Presbyter ha-
beat privilegium eligendi, & Cardinalis habeat
idem privilegium, quod non propterea dicitur ſu-
pervacuum, & inane, ſed ſatis operatur, quia Pres-
byter habet illud ut Presbyter, & Cardinalis ha-
bet ut Cardinalis, licet non ſit ſacerdos, quia ſa-
cerdotium non eſt de eſſentia, & ſubſtantia Cardi-
nalatus, ut in Conſtitutione Sixti V. quæ incipit,
Religioſa, 13. *Aprilis* 1587. Accedit quod cùm
ſimplices ſacerdotes non ſint ſuper hoc ſpecialiter
privilegiati, conſuetudo eligendi confeſſorem illis
non ſuffragatur tamquam ſublata in cap. 2. inf. eod
lib. 6 ut inferius dicetur, & verba illa, etiam ſacer-
dotum, in c. 15. *ſeſſ.* 23. videntur appoſita ad omne
dubium removendum.

55 Minus obſtat quod Cardinales non veniant in generali privilegiorum derogatione: ſiquidem contrariam ſententiam, eo quod generalis legis diſpoſitio comprehendat non ſolum cauſas, ſed etjam perſonas privilegiatas, & Cardinalium prærogativæ quamvis multum attendantur in honoribus deferendis, non tamen eximunt eos à vinculis ſacrorum Canonum, & Apoſtolicarum Conſtitutionum, ut per Sarnen. *in proœm. regular. Cancell. qu. 4. n. 5.* ubi pluribus rationibus utrimque adductis concludit ſententiam affirmativam eſſe firmiorem, & veriorem, quam etiam pluribus fundamentis comprobat Felin. in d. cap. *Quod ſuper his, nu. 12. verſ. Et quando dicitur quod in lege, de fide inſtrum.* & idem ante ipſum ſcripſerunt Archid. & Jo. Andr. in cap. *Nemo deinceps, de elect. in 6.* dum dixerunt illum textum in ver. *Nemo*, comprehendere etiam Cardinales, de quibus non oportuit fieri ſpecialem mentionem, cum indefinita æquipolleat univerſali, quod etiam tenet ibi Gemin. & in d. c. 1. *de ſchiſmat. in 6.* ubi reprobata opinione Jo. Monachi dicit in hoc non eſſe illi credendum tamquam Cardinali, ut refert Felin. loco citato, & pro hac parte ſæpius judicavit Rota, ut teſtatur Sarnen. *d. qu. 4. num. 7.*

Inter fundamenta verò, quibus hæc poſterior ſententia fulcitur, duo ſunt præcipua. Alterum eſt, quod conſiderat ibi Felin. quia aliàs ſequeretur, ut ferè nulla lex canonica ligaret Cardinales, cùm rariſſimè de illis fiat mentio; quod eſſet maxime abſurdum, cum ſtatuta Canonum ab omnibus ſint cuſtodienda, cap. 1. *de Conſt.* & maxime ab iis, qui in eminentiori gradu conſtituti, reliquis inferioribus exemplo eſſe debent, cap. *Cum quidam, de jurejur.* c. *Principium, de pœnit. diſt. 2.* l. *Presbiteri, C. de Epiſc. & Cler.* gloſ. in c. 2. §. *fin. in ver. Tamquam, de translat. Epiſc.*

56 Alterum eſt fundamentum, quod adducit Sarnen. ubi ſupra, quia etiam ipſa Auguſta, quæ alioquin irradiatur radiis Auguſti, & gaudet illius privilegiis ut in l. *Fiſcus, §. fin. ff. de jure fiſci*, & ideo, & eadem ferè cum Principe reputatur, ſub generali legum vinculo comprehenditur, ut eſt textus notab. in d. l. *Princeps, ff. de legib.* niſi ſpecialiter excipiatur, in quibus terminis procedunt l. *penult. C. de donat. inter vir. & uxor.* & in l. *Bene à Zenone C. de quadrien. præſcript.* quas in contrarium adducit Andr. Barbat. in c. *In noſtra, in 2. col. de reſcript.* ergo idem dicendum in Cardinalibus licèt eodem modo ſint pars corporis Papæ, ſicut Auguſta Imperatoris: præſertim quia Cardinales nil aliud ſunt, quàm Papæ Conciliarii, c. *Fundamenta, §. Decet, de elect. lib. 6.* & c. *In parochia, 16. qu. 1.* cum concord. Item Patritii, Conſules, & Senatores, c. *Conſtantinus, 96. diſt.* c. *Eccleſia, 16. q. 1.* Innoc. in c. *Cum te, nu. 1. de re judic.* At nemo dixerit Senatores, aut Conciliarios legum vinculis non arctari, à quibus ſolus Princeps ſolutus dicitur in d. l. *Prin-*
57 *ceps, ff. de legib.* qui tamen à naturali illorum ratione immunis non eſt, ut l. *Digna vox, C. eod.* ubi Bald. *in princ.* ait Principem non eſſe ſub lege fori, ſed tamen eſſe ſub lege poli, naturæ, rationis: de quo per Felin. in cap. 1. *nu. 31. & ſeqq. de Conſt.*

Sed quidquid ſit de veritate harum opinionum,
58 quas fœdere diſtinctionis nititur conciliare Sarnen. *in proœm. reg. d. qu. nu. 5. in fine*, quatenus pro regula admittenda ſit opinio negativa; illa tamen communiter à Doctoribus limitatur, ut non procedat quando derogatoria diſpoſitio reſpicit favorem publicum, & animæ utilitatem, vel periculum, quia tunc complectitur etiam Cardinales, ut tradit Prepoſ. in c. *Non licet, in princ. 10. diſt.* Bartholom. Belenzin. *in tract. de charit. ſubſid. qu. 66. nu. 16. & 17.* idque per viam regulæ tradit Jo. Monach. in Extravag. Bonifacii VIII. quæ eſt prima in ordine ſuo ſub *tit. de ſenten. ex comm.* in extravag. *commun.* gloſſatis per eundem in ver. *Clericos*, & ſequitur Sarnen. *in proœm. regul. q. 4. n. 6. & in reg. de infirm. q. 3. nu. 4.* ubi teſtatur hanc videri communem reſolutionem, ſive de commodo, ſive de præjudicio eorum agatur.

Ratio eſt, quia in his, quæ concernunt ſalutem animæ, Cardinalis non differt à quolibet populari, ut poſt Roman. & alios, quos refert, tradit Belen. loco citato, & Sarnen. *in reg. de publ. reſign. q. 15. n. 3.* ubi præterea tenet illam regulam comprehendere etiam Cardinales, cùm ſit fundata in bono animæ, ut fraudes, & doli evitentur, & idem cenſet quoad regulam de infirmis *in q. 3. n. 5.* at Concilium Tridentinum in d. *c. 15. ſeſſ. 23.* concernit publicum favorem, & ſalutem animæ, dum committit Ordinariis cognitionem, & approbationem ſacerdotum ad confeſſiones audiendas; ad D. Thom. *in 4. diſt. 17. q. 3. art. 3. q. 4.* & propterea videmus decre-
59 tum Concilii generalis in c. *Omnis utriuſque, ſupra eodem* comprehendere etiam Cardinales, licèt de illis mentionem non faciat per ea, quæ dicit Abb. in c. *Omnes, de major. & obed.* & in c. *Novit, in 3. col. de judic.* & firmat Sarnen. *in proœm. d. q. 4. n. 6.* Et ſanè nemo dixerit Cardinales non teneri ſemel in anno peccata ſua confiteri, & ſacram communionem ſuſcipere, cùm ſanctiores cæteris eſſe debeant, ut per Sarnen. *in reg. de impetr. benef. vivent. q. 6. n. 1.* Et quemadmodum Cardinales ſunt ſubjecti peccato, quia nulla dignitas à peccato excuſat, c. *Magnæ de voto*: ita & juri tractanti de remiſſione peccati, ut in Papa arguit Anton. de Butr. in d. c. *Omnis utriuſque, n. 28.* Ergo idem decendum de Concilio Tridentino; & eo magis, quia in *d. c.*
60 *15. ſeſſ. 23.* derogatur privilegiis, & conſuetudinibus quibuſcumque etiam immemorabilibus, quæ tamen derogatio non legitur in d. c. *Omnis utriuſq;* unde quatenus etiam hoc caſu ageretur de diſpoſitione pœnali, & odioſa odio irrationabili, & exorbitanti, quo caſu communis opinio videtur, ut non includat Cardinales ſecundum Sarnen. *in reg. de infirm. q. 3. 4.* & *in proœmio q. 4. nu. 8. verſ. Tertius caſus*: tamen ſuccederet doctrina Felini in c. *Cum juris peritus. de off. deleg. & in rubr. de major. & obed.* ubi ait defendi non poſſe opinionem illam quod Cardinales non comprehendantur in diſpoſitione generali habente clauſulas prægnantes: cujus dictum refert, & ſequitur Sarnen. *in reg. de valore, q. 1. n. 6.*

61 Similiter non obſtat, quod verba Concilii ſint directa ad audientes confeſſiones, non autem ad pœnitentes: quia confeſſor, & pœnitens, item audire confeſſiones, & confiteri ſunt relativa; & ita decretum Concilii loquens de uno comprehendit aliud: nam lex corrigens in uno ex correlativis, corrigit etiam in alio, l. *fin.* ubi hoc tenent Bart. Angel. & Doct. C. *de edic. divi tollen.*

62 Poſtremò jam S. Congregatio declaravit privilegium eligendi confeſſorem, quod competit Epiſcopis in vim hujus Decretalis non eſſe quidem à Concilio ſublatum; ſed tamen non poſſe ſibi eligere ſacerdotem ſibi non ſubditum, niſi aut parochiale beneficium habeat, aut à ſuo Ordinario approbatus fuerit ad confeſſiones audiendas, ad præſcriptum d. *cap. 15. ſeſſ. 23.* idemque declaravit Gregorius XIII. audita relatione Congregationis; cujus reſolutionis fundamenta habentur in præcedenti quæſtione *à n. 6. uſque ad n. 30.* Ergo idem dicendum in Cardinalibus per ea, quæ tradit Sarnen. *in reg. de valore q. 1. nu. 6.* præſertim verò, quia in diſputatione illius articuli multas rationes perpendit S. Congregatio, quæ plurimum hanc ſententiam confirmant.

63 Quod ſi objicias, ſi Cardinales in curia reſidentes tenentur confiteri ſacerdotibus approbatis, ergo nihil eis prodeſt privilegium, contra c. In his, de privileg. quia ſacerdotibus approbatis omnis utriuſque ſexus in Curia degens poteſt confiteri, juxta *d. cap. 15. ſeſſ. 23.* neque hac in parte eſt opus privilegio.

64 Reſpondetur privilegium prodeſſe Cardinalibus in quatuor. Primò, quia poſſunt eligere alienum ſacerdotem curatum, quem circumſcripto privilegio eligere non poſſunt, cum non ſit proprius eorum ſacerdos, juxta c. *Omnis, ſupra eod.* ibi enim omnes notant, & eſt ex mente S. Congregationis Parochum non poſſe audire confeſſiones alterius Parochiani ſine proprii ſacerdotis licentia etiam infra limites propriæ parochiæ, cùm confeſſio ſacramentalis ſit actus judicialis, qui exerceri non poteſt in eum, in quem ſacerdos ordinariam, vel delegatam non habet juriſdictionem, ut eſt diffinitum in *cap. 7. de caſ. reſerv. ſeſſ. 15.* Concilii Tridentini.

65 Secundò, quia ſtante privilegio, Cardinales in urbe poterunt confiteri cuicumque ſacerdoti etjam extra urbem ab Ordinario loci approbato, cui ſine privilegio confiteri non poſſent, cùm ſacerdos ſive ſæcularis, ſive regularis approbatus in una diœceſi non poſſit audire confeſſiones extra illam diœceſim, ut ſimiliter aliàs reſolvit S. Congregatio.

6 Tertiò prodeſt privilegium, quia Cardinalis extra Curiam poterit ſecum ducere confeſſorem in urbe approbatum, & illi confiteri in quacumque diœceſi, quod non liceret circumſcripto privilegio, quia ſacerdos in una diœceſi approbatus ex ſententia S. Congregationis non poteſt in alia diœceſi audire confeſſiones etiam perſonarum illius diœceſis, in qua eſt approbatus, licèt Parochus, qui juriſdictionem habet ordinariam poſſit audire confeſſiones ſuorum Parochianorum in quacumque diœceſi.

67 Quartò, & ultimo prodeſſe poteſt privilegium, quia Cardinalis extra curiam poterit confiteri cuicumque ſacerdoti etiam ſæculari ab Ordinario loci approbato, aut ibi parochiale beneficium habenti, quod abſque privilegio non liceret; quia quidquid ſit in regularibus, ſacerdos ſæcularis in una diœceſi approbatus, ex ſententia itidem Sacræ Congregationis non poteſt audire confeſſiones ſibi non ſubditi, ut oſtenſum eſt ſupra *in 1. caſu.*

68 Neque in ſupradictis quatuor caſibus ſuffragatur quævis contraria conſuetudo: quia ut legitur in cap. 2. *de pœnit. & remiſſ. lib. 6.* nulla poteſt conſuetudine introduci, quod aliquis præter ſui ſuperioris licentiam confeſſorem ſibi eligere valeat, qui eum poſſit ſolvere, vel ligare; idque etiamſi conſuetudo ſit longiſſimi temporis, ut ibi per Jo. Andr. qui ad hoc ponderat illam dictionem univerſalem negativam, *nulla*: imo etiamſi ſit immemorabilis, ſecundum Gemin. *col. 1. verſ. Quare circa ſecundum*, & Franc. *col. 1. n. 3. verſ. Tertiò nota*, atque ita in hoc majoris eſt potentiæ privilegium, quàm conſuetudo, ut ibi per Franc.

De Sententia excommunicationis.

Cap. Cum non ab homine.

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicatus pro violentia manuum injectione in Clericos ante denuntiationem vitandus eſt, niſi ſit occultus.*

2 *Excommunicatus non eſt interficiens Clericum, qui contempto Clericali habitu ſe enormitatibus immiſcuit.*

1 CUM NON AB HOMINE. Ante denunciationem vitandus eſt excommunicatus pro violenta manuum injectione in Clericos, niſi ſit occultus. Hoc primo. In-
2 terficiens Clericum, qui contempto clericali habitu ſe enormitatibus immiſcuit, excommunicatus non eſt. Hoc dicit ſecundo Jo Andr. Quoad primam partem Decretalis hodie ex Conſtitutione Martini V. in Concilio Conſtantienſi edita, quæ incipit, *ad evitanda.* Excommunicati ante denunciationem non ſunt vitandi, niſi ſint notorii Clericorum percuſſores; de quo dicit plenè ſcripſi in cap. *Quod à prædeceſſore, à n. 39. ſupra de ſchiſmat.* Quo vero ad ſecundam partem, ſi quæris an Clericus, qui dimiſſo clericali habitu, & tonſura ingerit ſe enormitatibus, perdat privilegium Canonis, vel fori, diſtingue, ut dixi in cap. *Perpendimus infra eod.* præſertim à *nu. 12. uſque in finem.*

De Sententia excommunicationis.

Cap. Pervenit.

S V M M A R I V M.

1 *Epiſcopus non poteſt abſolvere eum, qui leviter percuſſit Clericum, ſive ſpeciali commiſſione, juxta unum intellectum, & num. ſeqq.*
Qui reprobatur, nu. 4. & ſeqq.

3 *Epiſcopus abſolvit pro leviſſima injuria Clerico illata.*

5 *Lecturæ fugiendæ, ſunt, per quas Decretales reducuntur ad gratiam.*

6 *Diſpoſitio reſpiciens duo determinabilia debet utrumque pariformiter determinare.*

7 *Dictio, etiam, eſt implicativa caſus præcedentis cum eiſdem qualitatibus.*

8 *Excommunicati pro levi manuum injectione in Clericum poſſunt per Epiſcopum abſolvi.*

9 *Excommunicati ob percuſſionem Clericum quibus caſibus per Epiſcopum abſolvi poſſint compendioſa diſtinctio.*

10 *Prælatus inferior habens juriſdictionem quaſi Epiſcopalem an poſſit abſolvere ſubditos ab excommunicatione ob levem Clerici percuſſionem, & num. ſeqq. uſque in fin.*

11 *Abſolutio ab excommunicatione ob levem Clerici percuſſionem regulariter ſpectat ad ſolum Epiſcopum.*

12 *Declaratur.*

13 *Prælatis inferioribus habentibus jura Epiſcopalia competunt ea omnia, quæ ad epiſcopalem juriſdictionem pertinent.*

14 *Prælatus inferior habens jura epiſcopalia poteſt abſolvere ab excommunicatione Canonis, quando Canon eam non reſervat.*

15 *Canones loquentes de Epiſcopis, & Diœceſanis verificantur etiam in inferioribus habentibus juriſdictionem quaſi epiſcopalem in his, quæ juriſdictionis ſunt.*

16 *Vicarius Epiſcopi, & Vicarius Capituli ſede vacante abſolvunt ab excommunicatione Canonis ſi levis ſit percuſſio.*

1 PERVENIT. Plures habet intellectus. Quidam enim opinati ſunt, quod hic dicitur de abſolutione ob levem manuum injectionem in Clericum vendicare ſibi locum ex ſpeciali gratia, & indulgentia: & in hac opinione fuerunt Vincentius, Alanus, Philippus, Tancredus, & Innocen. *hic num.* 1. & Abb. Antiq. *num.* 1. *&* 2. ponderantes hanc litteram ibi, *Tuæ fraternitatis arbitrio duximus committendum*: quaſi
2 dicat non alteri, niſi & ſpecialiter ei committeretur: & pro hac opinione facit textus in cap. *Si vero, il ſecondo, infra eodem*, ubi in caſu ſpeciali abſolvit Epiſcopus quando injuria non eſt enormis. Ad idem etiam facit cap. *Quoniam, ſupra de vita, & honeſtat. Clericor.* ubi ex privilegio ſpeciali Clerici communiter viventes abſolvuntur ab Epiſcopo ſi injuria non eſt enormis. Si eſt ſpeciale in illis caſibus, ergo in contrarium eſt jus commune, l. *Ius ſingulare*, & l. *Quod vero contra, ff. de legibus.* Et juxta hunc intellectum Decretalis ſic ſummari poteſt. Epiſcopus poteſt abſolvere injicientem manus in Clericum leviter, ſi hoc ſibi ſpecialiter committatur.

3 Goffredus verò in *Summa hoc tit.* §. *Qui poſſit ab his, in* 2. *col. & ſeq* diſtinguit in hæc verba: (Ut Decretalis hæc ſanè intelligatur, puto inter perſonarum conditionem, injuriamque gravem, levem, & leviſſimum arbitrio boni viri fore perſpicaciter diſtinguendum) Deinde unumquodque membrum declarat concludens hanc litteram non intelligi de gravi percuſſione, cum illam excludat. Si de levi intelligatur, procedit de gratia, & commiſſione ſpeciali juxta primam opinionem Vincentii, & ſequacium. Si vero intelligatur de leviſſima, tunc omnino continet jus commune. Facit text. in l. *Item apud Labeonem*, §. *Prætor ait ſi quid aliud, ff. de injuriis*: ubi cavetur, ut qui percutit ſervum leviter, vel maledicit, non teneatur injuriarum. Et hanc Goffredi diſtinctionem in effectu approbat Hoſtienſis *hic in princ.* & latius in *Summa hujus tituli*, §. *Qui poſſit ab hac ſententia abſolvere, verſ. Sed ut dicunt quidam*, niſi quod à ſecundo membro de levi percuſſione excludit perſonas privilegiatas, quas Epiſcopus poteſt abſolvere de jure communi, ut nota ibidem Hoſtien. in §. *Qui poſſit excommunicare, verſ. ſuper illo autem canone*: & juxta hanc diſtinctionem Goffredi, & hoſtien intelligendo hanc litteram de leviſſima, Decretalis ſummatur ſic: Pro leviſſima injuria Clerico illata abſolvit Epiſcopus.

4 Verum prædictos intellectus merito refellit Io. Andr. *hic num.* 3. *verſ. Et ibi conſuetudo*: Nam tu, qui dicis Epiſcopum in leviſſima tantum poſſe abſolvere, indica jus ſuper hoc, ſed non habes aliud, quam iſtud, quod de levi loquitur; aut ergo
5 neges de qualibet, aut de levi concedas. Item fugiendæ ſunt lecturæ per quas reducuntur Decretales ad gratiam, ut inquit idem Joann. Andr. in cap. *Ex parte Adæ, num.* 19. *de teſtibus*, quem ſequuntur Doctores, ut dicit Felin. *hic in fine.* Et ſanè ſi hæc Decretalis procederet de ſpeciali commiſſione, nec egrederetur perſonam illius Epiſcopi, cui facta fuit commiſſio, ut quid occuparet membranas? & ad quid inſerta eſſet in volumine Decretalium, contra id, quod legitur, & notatur ſupra *in præmio*, §. *Sanè*, & in cap. *Canonum ſta-*
6 *tuta, de Conſtitut.* Pro hac parte inducitur etiam integra relata ab Anton. Auguſt. *collect*, 2. *Decretal. lib.* 5. *tit.* 18. *cap.* 6. In cujus principio cautum erat, ut Epiſcopi poſſent liberè abſolvere mulieres, ſenes, & pueros, qui in Canonem inciderent; poſtea ſequebatur, (De iis etiam, qui Clericis non enormem, ſed modicam, vel levem injuriam irrogarunt, Tuæ fraternitatis arbitrio duximus committendum.) qua ſi dicat ſicut illis poterat Epiſcopus jure ordinario, & communi abſolutionis beneficium impendere, ita & in iſtis, quia ubi una diſpoſitio reſpicit duo determinabilia, debet utrumque pariformiter determinare, l. *Iam hoc jure*, §. *Si autem*, & ibi Bart. *num.* 1. *ff. de vulgat. & pu-*
7 *pillar.* cum ſimul Præſertim ponderando particulam, *etiam*, quæ eſt implicativa caſus præcedentis cum ejuſdem qualitatibus, ut notant omnes in l. *etiam, ff. ſolut. matrim.* C. *Si Tutor, vel Curator*, & in l.
8 *Quiſe Patru.* C. *Unde liber.* Decian. *conſ.* 17 *Quæſtio iſta, num.* 9. *lib.* 1. Communis igitur lectura eſt hanc Decretalem continere jus commune, ut atteſtatur Abb. *hic in princip.* & Marian. Socin *n.* 4. & juxta hanc lecturam communiter ſic ſummatur. Excommunicati pro levi manuum injectione in Clericum poſſunt per Epiſcopum abſolvi. Hoc dicit, Jo. Andr. Butr. Card Anchar. Abb. Jo. de Anan. Mar. Socin. & Felin. & tenent Lapus *allegat.* 76. *Quidam Presbyter*, Romanus, *ſingular.* 16. Cardin. *conſ.* 42. *Reverendiſſime Pater ſuper caſu ſupraſcripto*, & paſſim Doctores, & hic intellectus eſt amplectendus, tum quia benignior eſt, tum quia continet aliquam dubitationem, & utilius providet; tum quia conſuetudo eum approbavit, ut hic per Abbatem *num.* 1 & Marian. Socin. *num.* 5. 6 *&* 7.

9 Non obſtant allegata in contrarium pro prima opinione: nam ad hunc textum dum dicit, *duximus committendum*: poteſt reſponderi, ſcilicet de jure communi juriſdictionem ſuam excitando, ut cap. *Licet, ſupra de offic. Ordinar.* Ad ſecundum argumentum deſumptum ex juribus ſupracitatis, *num.* 2. Reſponderi poteſt diſtinguendo tres caſus, ſecundum Jo. Andr. *hic num.* 3. *verſ. Et ad contrariorum ſolutionem*: nam aut injuria eſt levis, & pro illa abſolvit Epiſcopus de jure communi, ut hic: aut injuria eſt mediocris, ab illa non poteſt abſolvere Epiſcopus niſi privilegiatos, ut Oſtiarium officialem, ſervum, Clericum, communiter viventes, & profeſſor: & ita procedunt cap. *Si verò*, & cap. *Quoniam*, in contrarium allegata, & alia ſimilia jura. Aut injuria eſt gravis, ſeu enormis, & Epiſcopus ſine ſpeciali commiſſione non obſolvit niſi eos, qui Papam non poſſunt adire ut ſenes, & mulieres, pueros, valetudinarios, & hujuſmodi, de quibus hic in integra, & in cap. *Ea noſcitur*, cap. *Mulieres, ſupra eodem, & infra* cap. *Quamvis*, & cap. *final.* Et hanc diſtinctionem Joan. Andr. ſequitur *hic* Abbas *num.* 2. Marian. Socin. à *num* 7. & communiter Doctores.

10 Nunc QUAERO, An Prælatus inferior habens juriſdictionem quaſi Epiſcopalem poſſit abſolvere ſubditos ab excommunicatione ob levem Clerici percuſſionem.

11 Et ſi facultas abſolvendi ab excommunicatione Canonis, Si quis ſuadente, ubi levis eſt percuſſio, ſolis Epiſcopis competat, non autem inferioribus Prælatis, per hanc Decretalem, quæ dirigitur dumtaxat Epiſcopo, ut patet ibi, *fraternitatis tuæ*: juncto cap. *Quam gravi, ſupra de crim. falſ.* & *hic* notat Abb. *num.* 2. *in verb. Fraternitatis tuæ*, & Marian. Socin. *num.* 8. Felin in cap. *Paſtoralis, nu.* 10. *verſ. Limita hanc primam fallentiam, de off. Ordinar.* Tolet. *in Summa lib.* 1. *cap.* 32. Hoc
12 tamen non habet locum in Prælatis jura Epiſcopalia habentibus, ut declarat Abbas in cap. *Monachi, ſub num.* 3. *verſ. Hoc verum ſupra eodem* poſt Feder. de Senis, *conſ* 14. Monachus Petuſinus, *num.* 4. *verſ. Si tamen dictus Abbas*, quos refert, & ſequitur Franc. in cap. *Religioſa, in ult. notab. verſ. Et ita determinat, de ſent. excomm. lib.* 6. Felin. qui alios plures allegat in d. c. *Monachi, nu.* 4. *verſ. Primò limita*, Tabien. *in Summa, ver. Abſo-*
13 *lutio*, 2. *n.* 4.

Ratio eſt, quia inferioribus Prælatis habentibus jura epiſcopalia competunt ea omnia, quæ ad Epiſcopalem juriſdictionem pertinent, licèt non competant ea, quæ Ordinis ſunt Epiſcopalis, gloſ. in Clem. 1, *in ver. Proprii, de reb. Eccleſ. non alienan.* Innocen. relatus à Card. in cap. *Ex ore, in fin. de privileg.* & in c. *At ſi Clerici*, §. *De adulteriis, nu.* 13. *de Iudic.* Feder. de Senis d. *conſ.* 14. *num.* 4. Abb in cap. *Sicut unire, num.* 3. *verſ. Et circa hoc de regulam, de exceſſ. Prælat.* & idem Abb. poſt Io. Andr. in cap. *Ioannes, n.* 2. *de teſtam.* Gloſ. *pragm. Sanct. par.* 2. *tit. de concub.* §. *Et nihilominus, ver. Superiores*; Abſolutio autem ab excommunicatione can. *Si quis ſuadente*, non eſt Ordinis Epiſcopalis, ſed juriſdictionis, Cardin *conſ.* 42. *Reverende Pater, nu.* 3. *in fin.* Ergo hæc facultas competit etiam
14 inferioribus juriſdictionem quaſi epiſcopalem habentibus: ideoque eos poſſe indiſtinctè abſolvere excommunicatum à Canone, quando canon non reſervat abſolutionem, ſcripſit Calder. *conſ.* 538. *alias* 6. *de ſent. excomm.*

Neque obſtat, quod Clemens III. in hoc cap reſcribat Epiſcopo, ibi: *Tuæ fraternitatis arbitrio duximus committendum*: cùm inferiores ab Epiſcopo Papa non appellat fratres, ſicut Epiſcopos, ſed filios, ut in d. cap. *Quam grave, de crimine falſ.* & quod propterea Sylveſt. *in verb. Abſolutio, num.* 5. Dixerit hanc facultatem non competere Abbati juriſdictionem quaſi Epiſcopalem haben-
15 ti, ea ratione, quia non eſt Epiſcopus. Reſpondetur enim etſi Canones loquatur de Epiſcopis, & Diœceſanis: tamen in his, quæ juriſdictionis ſunt, verificari etiam in inferioribus Prælatis juriſdictionem Epiſcopalem habentibus, excluſis Epiſcopis, ut tradit gloſ. not. in Clem. 1, *in ver. Diœceſani, de foro compet.* quam illic ſequuntur communiter DD. Rota *deciſ.* 297 *in fin. p.* 2. *diverſ.*

Ideoque quamvis Concilii Tridentini decretis dicatur ad Epiſcopum pertinere Sacerdotes approbare ad confeſſiones audiendas, licentias prædicandi concedere, Virginum Deo dicandarum voluntates explorare, pias diſpoſitiones, litteras Apoſtolicas exequi, caſus ſibi reſervare, & alia quamplura id genus: tamen hæc omnia competunt etiam inferioribus Prælatis, de quibus loquimur, ut in caſibus contingentibus ſæpius reſolvit S. Congregatio. Quinimo in c. 20. §. *Ad hæc, ſeſſ.* 24. Decernitur, ut cauſæ matrimoniales & criminales non inferiorum judicio, ſed Epiſcopi tantum examini, & juriſdictioni relinquantur; & ſic Conciliū loquitur taxativè: & tamen per ea verba non excluduntur inferiores Prælati proprium territorium & juriſdictionem quaſi epiſcopalem habentes, ut ſimiliter S. Congregatio declaravit.

Et eodem modo inferiores Prælati juriſdictionem ordinariam habentes ex ſententia ipſius Congregationis non excluduntur à cognitione cauſarum contra Clericos concubinarios, quamvis Cōcilium in *cap.* 14 *ſeſſ.* 25. decernat, ut illarum cognitio ad Epiſcopos ipſos pertineat; ponderando dictionem, *ipſos*, quæ cum ſit perſonaliſſima, habet vim taxativæ, Bald. *conſ.* 304. *Nobilis vir. n.* 1. *lib.* 5. Quod eam præcipuè habet rationem, quia hujuſmodi Prælati in his, quæ ſunt juriſdictionis, ſimiles ſunt Epiſcopis, Abb. & DD. in cap. *Dilectis, de appellat.* & alii ſupra citati *n.* 13. Dictio autem taxativa in diſpoſitione legis non includit cauſas ſimiles, & eamdem rationem habentes, Gloſ. in l. *Ob æs, C. de Præd. Minor.* Abb. *conſ.* 63. *Ut veritas, col. penult. in fin. verſ. Nec obſtat, lib.* 2. Iaſ. in l. 1. *verſ. Secundò limita, ff. Si quis jus dicenti non obtemper.*

16 Et in hac ipſa materia abſolutionis ob levem percuſſionem videmus abſolvendi facultatem cōpetere etiam Vicario Epiſcopi, ſecundum Cardin. *d. conſ.* 43. *n.* 3. *verſ. Vel ejus Vicarii Generalis.* Et tamen idem Vicarius non eſt Epiſcopus, licèt utriuſque ſit idem tribunal, & Auditorium, c. *Non putamus, de conſuet. lib.* 6. Geminian. *conſ.* 114. *Si Procurator Epiſcopi, n* 5. *in fin. verſ. Non obſtat ratio*, Abb. *conſ.* 21. *Viſo dubio, n.* 2. *lib.* 1.

Similiter videmus eamdem facultatem competere Vicario Capitulari per Gloſſam in cap. *un. in verb. Iuris, de major. & obed. lib.* 6. & tamen nec ipſe eſt Epiſcopus, ſed Epiſcopi ſucceſſor in his, quæ juriſdictionis ſunt, ut per DD. in dicto cap unico.

De Sent. Excomm.

Cap. A nobis, il primo.

SUMMARIUM.

1 *Excommunicatio generalis non ligat niſi ſubditos proferentis.*

2 *Verba generalia ſtatuentis, vel ſententiam proferentis reſtringuntur ad limites poteſtatis ſuæ.*

3 *Diſpoſitio generalis commenſuratur agentis poteſtati.*

4 *Verborum larga prolatio commenſuratur organizantis potentiæ.*

5 *Exercitium non excedit metas habitus à quo ut à cauſa, dependet exercitii vires.*

6 *Statutum laicorum puniens declinantes juriſdictionem poteſtatis, ad Clericos non extēditur.*

7 *Statutum laicorum prohibens alienationem ſtabilium in non ſubditos, non includit clericos.*

8 *Statutum imponens pœnam excommunicationis an liget ſubditos delinquentes extra territorium ſtatuentis.*

9 *Statutum eſt lex territorii.*

10 *Conſtitutio ſynodalis regni Poloniæ inhabilitans dimiſſos à Societate Ieſu ad Prælaturas, & Canonicatus Cathedralium Eccleſiarum, an obſtet quominus ſic dimiſſus poſſit eſſe Epiſcopi ſuffraganeus, & n. ſeqq. uſque ad n. 22.*

11 *Synodus provincialis non poteſt inhabilitare ſubditos ad epiſcopatus in partibus infidelium.*

12 *Statutum non porrigit vires extra territorium ſtatuentis.*

13 *Synodi provincialis ſtatuta non obligant extra provinciam.*

14 *Epiſcopatus clero, & populo carentes ſunt ad liberam proviſionem Papæ.*

15 *Ejectis extra Religionem degentes ſunt perpetuò ſuſpenſi ab exercitio Ordinum.*

16 *Societatis Ieſu Religioſi, qui vota ſubſtantialia ſimplicia emiſerunt, non comprehenduntur in decretis de apoſtatis, & ejectis.*

17 *Poſſunt à Societate dimitti à Præpoſito Generali, & ſic dimiſſi non ſunt apoſtatæ, & ſunt liberi ab omni obligatione dictorum votorum.*

18 *Statuta laicorum quantumvis generalia non extenduntur ad Eccleſias, & perſonas eccleſiaſticas.*

19 *Satutum excludens à minoribus dignitatibus multò magis cenſetur excludere à majoribus.*

20 *Niſi quoad majores ſit defectus in poteſtate.*

21 *Suffraganeatus non eſt Prælatura, ſed officium.*

22 *Statutum imponens certam pœnam, puta excommunicationis an liget forenſem delinquentem in territorio ſtatuentis, diſtinguitur ut nu. ſeqq. uſque ad n. 45.*

23 *Statutum generaliter loquens, data illius ſcientia, ligat etiam forenſem in loco ſtatuti delinquentem, & n. ſeq.*

24 *Forum quis ſortitur ratione delicti.*
Et pluribus aliis modis, ut n. 26.

25 *Indulgentia conceſſa ab Epiſcopo non prodeſt non ſubditis, & n. ſeq.*

27 *Archiepiſcopus non poteſt deputare officiales in diœceſibus ſuorum ſuffraganeorum pro appellationibus ad eum interponendis.*

28 *Statutum, & ſententia in quo differant, & n. 51 & ſeqq. uſque in fin.*

29 *Statutum eſt quædam lex, quæ ſemper loquitur, & niſi expreſſe revocetur, ſemper durat, & n. 44. & 51.*

30 *Habet tractum ſucceſſivum, & incipit ligare tempore patrati delicti, & n. 51. & n. ſeqq.*

31 *Statutum Epiſcopi excommunicans ludentes ad Azardum in ſua diœceſi an liget Metropolitanum ibi ludentem.*

32 *Statutum puniens factum à jure damnatum ligat forenſes etiam data ignorantia.*
Contrarium, n. 36.
Sed primum verius, n. 37.
Niſi quoad pœnam excommunicationis, n. 38.

33 *Statutum puniens factum non damnatum à jure non ligat ignorantes, & n. 35.*
Niſi ignorantia ſit craſſa, vel ſupina.

39 *Excommunicatio regulariter non ligat niſi ex contemptis.*

40 *Ignorans non dicitur contemnere.*

41 *Forenſis an in dubio præſumatur ignorare pœnam ſtatuti.*

42 *Statutum Patriarchæ excommunicans Archiepiſcopos ſuffraganeos in ſua provincia delinquentes valet.*

43 *Statutum Archiepiſcopi imponens pœnam excommunicationis Archiepiſcopis qui in provincia ſua fecerint ante ſe Crucem ferri, an valeat.*

44 *Statutum durat etiam poſt mortem, vel receſſum ſtatuentis. & n. 51. & ſeq. uſque ad n. 57.*

45 *Capitulum ſede vacante an poſſit præcipere Sacriſtæ ſub pœna ſuſpenſionis, ne aſportet ſacram ſupellectilem extra Eccleſiam abſque Capituli licentia, & num. ſeq.*

46 *Ante hoc præceptum expiret per ingreſſum Epiſcopi & n. 50. & ſeq. uſque in finem*

47 *In Capitulum ſede vacante tranſit omnis juriſdictio, & ſic etiam poteſtas ſuſpendendi.*

48 *Vicario ſede vacante per Capitulum conſtituto non abdicatur juriſdictio ab ipſo Capitulo.*

49 *Nec in eum tranſeunt quæ requirunt ſpeciale mandatum.*

50 *Licentia, vel præceptum an expiret morte concedentis, vel præcipientis.*

51 *Statutum Capituli ſede vacante etiamſi imponat pœnam pro futuro delicto, non expirat ſede plena.*

52 *Præceptum per modum ſententiæ, vel interdicti expirat per mortem præcipientis.*

53 *Sententia ſimpliciter lata non durat poſt obitum, vel remotionem proferentis, niſi ſucceſſor eam confirmet, & ratam habeat, & n. ſeqq. uſque in finem*

54 *Sed ſi lata ſit ſub conditione, expirat per mortem proferentis ante conditionis implementum & n. 59. & 61.*

55 *Sententia excommunicationis à Delegato prolata in contradictores expirat mortuo, vel revocato Delegato.*

56 *Sententia, quæ tempore proferentis injecit vinculum, durat ultra tempus proferentis.*

57 *Excommunicatus per Epiſcopum remanet excommunicatus etiam poſt mortem Epiſcopi.*

58 *Sententia reſpectu proceſſus, vel effectus producendi in futurum, tollitur per remotionem proferentis.*

60 *Interdictum magiſtratus ne quis exerceat certam artem, expirat ipſo facto finito magiſtratu.*

A NOBIS, il primo. Generalis excommunicatio non ligat niſi ſubditos proferentis. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. & omnes: & ſunt duæ partes. In prima ponitur quæſtio. In ſecunda ſolutio, ibi, *ad quod*.

Nota ex textu ibi, *nonniſi ſubditi obligantur*:
2 juncto themate quæſtionis: verba generalia ſtatuentis, vel ſententiam proferentis reſtringi ad limites poteſtatis ſuæ, ita ut quamvis ex propria ſignificatione ſint apta comprehendere etiam non ſubditos, tamen ob defectum poteſtatis reſtringuntur, ut non comprehendant niſi ſubjectos, ut hic eſt caſus apertus: Nam quæſtio proponitur, de ſententia excommunicationis prolata per hæc verba generalia: Quiſquis furtum fecerit excommunicatus ſit, & Papa determinat hac ſententia non niſi ſubditos obligari: & ita hic notat Cardin. *n. 1. verſ. Ex quo nota*, Anchar *in 5. notab.* Abb. *nu. 4.* &
3 Marian. Socin *in 3. notab.* & concordat Butr. *nu. 2. & 3.* qui ex textu colligit tria pulchra notabilia idem importantia. Primum ſcilicet, generalis di-
4 ſpoſitio commenſuratur agentis poteſtati. Secundum, verborum larga prolatio commenſuratur organizantis potentiæ. Tertium, exercitium non excedit metas habitus, à quo, ut à cauſa, depen-
5 dent exercitii vires. Quod ſecundum Abb. & Ma-
7 rian. Socin. multum confert ad intellectum ſtatutorum generaliter loquentium, ut non extendantur ad non ſubditos; unde ſtatutum laicorum puniens declinantes juriſdictionem poteſtatis non extenditur ad Clericos: de quo vide plenius per eumdem Marian. Socin. in cap. *Si Clericus laicum nu. 10. de foro competen.* & idem dicendum ſecundum Abb. *hic nu. 5.* & Marian. Socin. *nu. 7.* in ſtatuto laicorum prohibente alienationem bonorum ſtabilium in non ſubditus, quia ad Clericos non extenditur ob generale privilegium, quod habent in acquirendo, de quo in cap. *fin. de immunit. eccleſiaſt. lib. 6.* & ita in hac ſpecie ibi determinat Io. And. *nu. 4. verſ. Cum tamen de Eccleſia*, cum quo concordat ibi Ancharan. *n. 1. quæſt. 1. verſ. Quæro*, poſt Jo. Andr. Geminian *n. 3. verſ. Sed pone*, & Franc. *n. 2. verſ. Et ultra etiam*, & alii plurimi, quos cumulavi in cap. *Eccleſia Sanctæ Mariæ, n. 2. ſupra de Conſtitut.* ubi pleno videas.
8 In gloſſa ſecunda pro declaratione materiæ QUAERO, An ſubditus delinquens extra territorium ſtatuentis incidat in pœnam excommunicationis à ſtatuto impoſitam.

Innocentius *hic in princip.* diſtinguit an ſententia excommunicationis proferatur per hæc verba: quiſquis in diœceſi mea furtum fecerit, excommunicatus ſit. An vero indeterminate juxta verba Decretalis, videlicet, *Quiſquis furtum fecerit ſit excommunicatus.* In primo caſu delinquens extra diœceſim non ligatur ex defectu voluntatis ſtatuentis, quia verba ſententiæ ſunt reſtricta ad delinquentes in diœceſi, & hoc planum. In ſecundo autem caſu putat Innocentius ſubditum ſtatuentis ligari, etiam ſi delinquat in alia diœceſi, vel territorio. Sed hoc ſecundum membrum eſt extra textum in cap. *Ut animarum, de Conſtitution. lib. 6.* Bartol. vero aliter diſtinguit in l. *Cunctos populos, in 8 quæſt. num. 45. verſ. Aliquando civis delinquit, & nu. 47. C. de Summ. Trinit. & fid. Cathol.* videlicet quod aut ſtatuens expreſſit ſe velle ligare etiam delinquentes extra territorium veluti ſi dicat: quicumque commiſerit furtum ubivis locorum, ſit excommunicatus, & hoc caſu ligantur ſubditi etiamſi extra territorium delinquant. Aut verba ſtatuti ſunt generalia, & tunc reſtringuntur ad territorium ſtatuentis; & Bartoli diſtinctionem ſequitur Mar. Socin. *in conſ. 302. Videbatur, nu. 1. lib. 1.* ſed Bartoli diſtinctionem reprobat Angel. in l. *fin. nu. 8. verſ. Sed valde miror de dicta diſtinctione, ff. de juriſdict. omn. judic.* & in ſua diſputatione incip. *Bononienſis à ſua civitate annitus, in 1. dubio* ſimiliter Abbas *hic n. 11* his diſtinctionibus rejectis dicit verius eſſe, ut nullo caſu delinquentes extra territorium afficiantur pœna ſtatuti per rationem l. *finalis ff. de juriſd. omn. judic* & d. cap. *Ut animarum*: quia extra territorium jus dicenti impune non paretur, & quia ſtatutum proprie eſt lex territorii, l. *Omnes populi, ff. de juſtit. & jur.* unde non poteſt extra limites territorii vires ſuas extendere, aliàs ibi legem dicere videretur, de quo plenius idem Abb. diſſerit in cap. 2. *de foro competenti.* eandem opinionem pluribus tuetur Federic. de Senis *in conſ. 16. Capitulum Eccleſiæ, nu. 10. verſ. Quidam verò ſcriptor*, ubi latè firmat ſtatutum Epiſcopi excommunicans malefactorem non porrigere vires contra ſubditum delinquentem extra diœceſim ſtatuentis, Fulgoſ. *conſ. 156. Viſis themate, in princip.* & hanc late tuetur Alex. *conſ. 111. Ponderatis verbis, in princip. & per tot.* ubi *col. 3 in fin.* dicit communem *lib. 1.*

10 Et ex hoc etiam textu cùm in S. Congregatione rerum Conſiſtorialium propoſitum fuerit dubium an conſtitutio ſynodalis in Regno Poloniæ edita, qua cautum eſt ne ejectis, vel dimiſſis è Societate Jeſu ad Cathedralium Eccleſiarum Prælaturas, & Canonicatus ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ gratia aditus pateat: obſtet quominus Joannes RaKovſKi è dicta Societate jam pridem dimiſſus, nunc ad ſuffraganeatum Culmen. cuius præconium in ipſius perſona iam fuit factum, promoveri poſſit:
11 Die prima Aprilis 1652. reſolutum fuit non obſtare, quia aut conſideramus titulum Epiſcopatus in partibus infidelium, ad quem ſic dimiſſus debet aſſumi pro exercitio Pontificalium, aut conſideramus ipſum Suffraganeatum Eccleſiæ Culmen.
12 Si primum, Conſtitutio non obſtat, quia non porrigit vires ſuas extra territorium ſtatuentium, ut *hic*, & in cap. *Animarum, de Conſtitutionib. lib. 6.* & in l. *fin. ff. de juriſdiction. omn. jud.* & dictum eſt ſupra *nu. 8.* Sed Epiſcopatus Titulares ſunt in partibus infidelium, & ſic extra provinciam, & territorium ſtatuentium: ergo Conſtitutio ad hujuſmodi Epiſcopatus non porrigitur, cùm præſertim illius verba ſint generalia, nec ſpecifice loquantur de Prælaturis extra provinciam; unde etiam ex veriſimili mente ſtatuentium reſtringi debent ad Prælaturas provinciæ, juxta ſecundum membrum diſtinctionis Bartol. in l. *Cunctos populos in 8. qu. nu. 47. C. de Summa Trinitat.* quem ſequuntur ibi Bald. & Salic. Jo. de Lignan. & Abb. in cap 1. *ſupra de raptor.* & alii apud Marian. Socin. *d. conſ. 302. nu. 1. lib. 1.* & quem admodum ſi ſubditus ſtatuentis delinquat extra territorium, non ligatur pœna ſtatuti, ut ex communi oſtenſum eſt ſupra *nu. 8. & 9.* Simili modo ſubditus non ligatur ſtatuto ſi contra illius prohibitionem extra territorium Prælaturam accipiat, idque tum ex defectu intentionis, quia, ut prædixi, verba ſunt generalia, tum ex defectu poteſtatis, ad cujus limites verba ſtatutorum ſemper reſtringuntur, ut eſt caſus expreſſus in hac Decretali ſecundum ea, quæ dicta ſunt
13 ſupra in ultim. notab. Et in ſpecie ſtatuta Synodi provincialis non habere vim obligandi extra provinciam, probant jura in cap. 1. 5. *qu. 2.* in cap. *Determinamus 3. qu. 9.* & ſcripſi in cap. *Canonum ſtatuta, nu. 14. ſupra de Conſtitut.*
14 Rurſus proviſiones Epiſcopatuum titularium clero, & populo carentium ſunt ad liberam proviſionem Romani Pontificis, ut eſt tex. in Clem. *In plerisque, de electione.* & conſequenter non eſt in poteſtate Synodi provincialis quemquam excludere ab hujuſmodi Epiſcopatibus novam inhabilitatem inducendo, quia ſic per indirectum reſtrin-

ſtringeret poteſtatem Papæ contra tex in cap. *Inferior*, 21. *diſtinct.* & Clemen. *Ne Romani, in princip. de electio.* cum concordant. ut pulchrè per Io. Andr in cap. *Cui licet, nu. 3. de reg. jur. lib. 6 in Mercurial.*

Quamquam enim ex decretis de apoſtatis, &
15 electis, §. *Item ut ejecti*, ſtatutum ſit, ut ejecti extra religionem degentes ſint perpetuo ſuſpenſi ab exercitio Ordinum, ſublata Ordinariis locorum facultate dictam ſuſpenſionem relaxandi, aut moderandi: tamen hæc decreta non afficiunt Reli-
16 gioſos, qui vota ſubſtantialia ſimplicia in Societate Ieſu emiſerunt, ut alias cenſuit S. Congregatio Concilii: tales enim poſſunt à Præpoſito generali rejici, ſeu dimitti è Societate, & à votis liberari
17 ex rationabili cauſa, ut in Conſtitutione Greg XIII. *Quanto fructuoſius*, & ſic dimiſſi non ſunt apoſtatæ, & remanent liberi ab omni obligatione prædictorum votorum, ut in Conſtitutione 10. Gregorii XIV. *Eccleſiæ Catholicæ*: quamobrem Conſtitutio ſynodalis injicit ſic dimiſſis novam inhabilitatem: ideoque verba ipſius Conſtitutionis utcunque generalia ad Epiſcopatus titulares non extenduntur ex utroque defectu poteſtatis, & voluntatis, juxta tex. hic. Et quemadmodum ſtatu-
18 ta laicorum quantumvis generalia non extenduntur ad Eccleſias, & perſonas eccleſiaſticas, quæ ſunt omnino extra poteſtatem ſtatuentium, ut declarat Antonius de Butr. in cap. *Eccleſia Sanctæ Mariæ, prope fin. verſ. Unum tamen adverte* & ibi dixi *num. 2. ſupra de Conſtitution.* & patet ex dictis ſupra *nu. 6. & 7* Ita nec Conſtitutio hæc ſynodalis extenditur ad Prælaturas, ſeu dignitates Epiſcopales, quæ ſunt extra omnem poteſtatem ipſorum ſtatuentium, cùm utroque caſu ſit defectus in juriſdictione, à qua poteſtas ſtatuendi dependet, ut notat Bartol. in l. *Omnes populi in 1. qu. in princip. ff. de juſt. & iur.* Abb. in cap. *Eccleſia Sanctæ Mariæ nu. 10.* & ibi etiam Decius *n. 8. de Conſtit.* Præterea dum conſtitutio ſynodalis excludit dimiſſos è Societate Jeſu à Prælaturis Cathedralium Eccleſiarum, non debet intelligi de ipſis Cathedralibus, arg. cap. *fin. ſupra de præben.* ſed debet intelligi de dignitatibus in Cathedralibus, puta Præpoſituris, & Archidiaconatibus, quæ appellantur Prælaturæ tam ex conſuetudine Regni Poloniæ, quam de jure communi, ut eſt tex. in cap. 1. *de ætat. & qualit.* & ibi dixi *in 4. notab.* poſt Hoſt. & Jo Andr. *num 3. in verb. Prælationes*, & Butr. *in ultim. notab.* Non
19 obſtat quod dum Conſtitutio inhabilitat ad Prælaturas inferiores, multò fortius videatur inhabilitare ad prælaturas, & dignitates ſuperiores, quales ſunt Epiſcopatus, per tex. in l. *Relegatorum*, §. *Solet ff. de interdictis*, & relegatis ibi: Si tamen ut ſi cui honore uno interdictum ſit, non tantùm eum honorem petere non poſſit, verum nec eos quoque, qui eo honore majores ſunt: eſt enim perquam ridiculum eum, qui minoribus pœnæ cauſa prohibitus, ad majores aſpirare: quoniam re-
20 ſpondetur non eſſe licitum arguere à minori ad majus ubi eſt defectus in poteſtate, & in radice juriſdictionis, quia majoritas rationis, & cauſa graviſſima defectum poteſtatis non ſupplet, ut notat Bald. in l. *Cunctos populos, nu. 55. verſ. Iſta ratio non valet, C. de Summa Trinit. & fide Cathol.* Butr. in cap. *Eccleſia Sanctæ Mariæ, num 20.* & ibi etiam Felin. *nu. 39. verſ. Dicuntur juſta, de conſtitutionib.* & fuſius dixi in cap. *Quæ in Eccleſiarum, nu 44. eod. tit.* Neque obſtat quod d. Conſtitutio Synodalis fuerit confirmata à Sede Apoſtolica; quia confirmatio dat robur actui confirmato, ſed illum non extendit, l. *Aurelius.* §. *Teſtamentum, ff. de liberat. legat.* Bald. in l. 1. *in fin. C. Si adverſ. rem judicat.* Paul. de Caſtro *in conſ.* 187. *Notandum in princ. lib. 2.* Rota *deciſ.* 301 *num. 1. par. 1. recent.* & alias paſſim.

21 Si vero conſideramus Suffraganeatum, ſimiliter dicta Conſtitutio non obſtat, quia Suffraganeatus non eſt Prælatura, nec titulus, ſed officium, ut ex ſententia Sacræ Congregationis Concilii dixi in cap. *Epiſcopalem, nu. 55. de privileg.* & in cap. *Ad hæc, nu. 34. de præben.* nec ſuffraganeus intrat Capitulum, ſed tantùm exercet ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis; unde cùm Suffraganeatui non adaptentur verba Conſtitutionis, quæ de Prælaturis, & Canonicatibus loquitur, conſequenter nec illius diſpoſitio adaptari debet, l. 4. §. *Toties, ff. de damno infecto*, cum ſimilib.

22 Secundò QUAERO, An ſtatutum imponens certam pœnam, puta excommunicationis, liget forenſem delinquentem in territorio ſtatuentis.

23 Hæc quæſtio eſt ſatis involuta, ſed pro faciliori ſolutione conſtituenda ſunt duo membra principalia.

Primum eſt quando ſtatutum generaliter loquitur, ita ut ſit aptum comprehendere non ſolum ſubditos, ſed etiam non ſubditos, ut ſi dicat: quiſquis furtum fecerit in territorio meo ſit excommunicatus. Et in hoc primo membro duo caſus ſunt diſtinguendi: nam aut forenſis delinquens in
24 territorio ſtatuentis habet ſcientiam ſtatuti, aut illud ignorat. In primo caſu, ideſt data ſcientia ſtatuti, extra dubium eſt forenſem ligari, quia forum ſortitur ratione delicti, cap. *ult. de for. competen.* cap. *Tuarum, de privileg.* Authen. *Qua in provincia, C. Ubi de crim. agi oport.* cum concord. de quibus hic in gloſ. 2. *in princip.* & forum ſortiri & ſtatutis ligari à pari procedunt. cap. *Ut animarum, de Conſtitut. lib. 6.* Archid. in cap. *Quo jure, nu. 6. 8. diſtinct.* Butr. poſt Innoc. in *rubric. de conſuetudin. nu. 7. verſ. Nam regulam habetis*, Seraphin. *deciſ.* 1018 *nu. 6.* & ita in hoc primo membro determinat gloſ. 2. *hic* Hoſt. *ante num. primum, verſ. Si vero non ſubditus* Henric. Boich. *nu. 15 verſ. Aut ſcientes* Butr. *nu. 19.* Cardin *nu. 2. poſt med. verſ. Dic ergo,* Anchar. *nu. 7. verſ. Quandoque non ſubditus,* Abb. *num. 7 verſ. Conclude,* Felin. *nu. 4. verſ. Circa primam quæſtionem*, ubi alios refert, & Marian Socin. *nu. 13.* dicens poſt Abb *nu. 6.* hanc eſſe communem opinionem Legiſtarum in l. 1. *C. de Summa Trinit. & fid. Cathol.* Calder. in cap. 1. *in 9. col. verſ. Quinto quæro, ſupra. de raptor.* & nullus diſcrepat.

25 Sed objicies: Indulgentia conceſſa ab Epiſcopo non prodeſt in non ſubditis, ut eſt caſus in c. *Quod autem, ſupra de pœnit. & remiſſ.* & tamen eſt favorabilis: ergo & longe minus debet eis obeſſe pœna ſtatuto Epiſcopi impoſita, quæ odioſa eſt arg. l. *Cum quidam ff. de liber. & poſt* & cap. *Odia, de reg. jur. lib. 6.* At reſpondetur cum Hoſt. *hic nu. 3.* & Henric. Boich. *nu. 15. verſ. Nec obſtat*, hæc fieri propter ſalutem animarum: idcirco enim indulgentia non prodeſt non ſubditis, ne pœnitentiæ enerventur, quod expedit animabus, cap. *Cum ex eo*, §. *Ad hæc, ſupra de pœnit. & remiſſ.* Sed pœna ſtatuti afficit non ſubditos, ut medicina percepta de delicto, quod commiſerunt, citius pœnitentiam agant,

agant, quod ſimiliter expedit animarum, ut legitur & notatur in cap. *Cum medicinalis, infra eod. lib. 6.* Quare, ut inquit Hoſtien. *d. num. 30.* Hanc pœnam dilatamus, quia ipſam non odioſam, ſed favorabilem judicamus, ut patet in eo, quod leg. & notat. in cap. *Si quem, infra eodem*, vel dic forenſem ligari pœna ſtatuti, quia ratione delicti ſortitur forum in territorio ſtatuentis; & ſic de non ſubdito
26 efficitur ſubditus, ut in juribus ſupracitatis *num.* 24. Sed ratione indulgentiæ non efficitur ſubditus, cùm hoc non reperiatur jure cautum: nam ſubditus quis dicitur tantummodo vel ratione domicilii, vel ratione originis, vel ratione delicti, vel contractus, aut rei ſitæ, ut in cap. *Volentes, de privileg. lib. 6.* & in cap. *Nullus, de tempor. ordin. eodem lib.* & *hic* notat Henrich Boich *num. 15, verſ. Aut quæris*, & quia à non ſuo judice nullus ligari poteſt, vel abſolvi; meritò non ſubditis indulgentiæ non ſuffragantur, ut dicitur in prædicta Decretali, *Quod autem.*

27 Sed urgebis: tempore, quo fit ſtatutum, ſtatuens non habet juriſdictionem in actu in non ſubditos; unde cùm ſtatutum aſſumat vires tempore promulgationis, non eſt potens ad comprehendendum non ſubditos, cum antequam veniat caſus juriſdictionem tribuens, ideſt patratum delictum in loco ſtatuti nequeat ſtatuens ſuam juriſdictionem actualiter exercere, argumen. cap. 1. *de off. Ordinar. lib. 6.* ubi deciditur Archiepiſcopum non poſſe deputare officiales in diœceſibus ſuorum Suffraganeorum pro appellationibus ad eum interponendis, quia ex quo appellationes non ſunt interpoſitæ, juriſdictionem actu exercere non de-
28 bet. Verum reſpondetur objectum non obtinere in ſtatuto ſed in ſententia, quæ regulariter jus præſens reſpicit, & ſuper certis præteritis, vel præſentibus determinatis eſt tantum ferenda, non autem ſuper futuris. ut §. *Curare, Inſtitut. de action.* & cap.
29 *Iudicantem, 30. quæſt. 5.* At ſecus eſt in ſtatuto quia fertur ſuper futuris, & ſic incertis, ut cap. *Cognoſcentes*, & cap. *fin. ſupra de Conſtitut.* Cum enim ſtatutum ſit quædam lex, quæ ſemper loquitur, l. *Arianus, C. de hæret. & Manich.* niſi expreſsè revo-
30 cetur, ſemper durat, cap. *fin. ſupra de offic. Delegat.* & ſic cum habeat tractum ſucceſſivum injicit vinculam tempore delicti. Et hanc rationem differentiæ inter ſententiam, & ſtatutum aſſignat Ioan. Andr. & Cardin. in cap. *Sacro* §. *Caveant, ſuper verb. Profuturis, infra eodem*, Guil. de Monte Laudun. & Gemin. in cap. 1. *ſuper verb. A ſententiis, de privileg. lib. 6.* quos hic refert, & ſequitur Henrich Boych *num.* 5. ubi etiam *num. 6. & 7.* ponit alias octo differentias inter ſtatutum, & ſententiam quoad pœnam excommunicationis, quas non refero, quia ad rem præſentem non faciunt. Item propoſitam rationem diverſitatis reddit etiam Marian. Socin. *hic num. 29* & plerique alii, & eod. modo reſponderi poteſt ad l. *Obſervandum, ff. de offic. Proconſul.* ubi Proconſul non poteſt cauſam delegare, antequam ingrediatur provinciam, quia adhuc non habet juriſdictionem in actu, licèt habeat in habitu; & ad l. *Uſuſfructus, ff. de ſtipulat. ſervor.*

31 Ampliant nonnulli concluſionem ſuperiùs firmatam, ut locum habeat etiamſi forenſis delinquens in territorio ſtatuentis ſit ei ſuperior, quia nihilominus data ſcientia ligatur pœna ſtatuti generaliter loquentis, quod ſenſit Innocen. *hic* poſt me l. ibi, *quia non eſt generalis, à contrario ſenſu*: nec non ibi, *inter Archiepiſcopi alias legem in ſubditos factam ſervare tenentur.* Unde ſi ſtatuto Epiſcopi caveatur: quiſquis in diœceſi mea luſerit ad Azardum ſit excommunicatus, ſi Metropolitanus ludat in diœceſi Epiſcopi data ſcientia ligatur pœna ſtatuti, ut tenuerunt Hugo, & Barthol. Brixien. relati à Io. Andr. in reg. *Cui licet, num. 9. de regul. jur. lib. 6.* Archid. in cap. *Ut animarum, n. 2. verſ. Ego credo, de conſtit. eod. lib.* Et hanc partem ſequutus fuit Paulus de Biaſuciis diſputando in civitate Senenſi, ut refert Marian. Socin. *hic nu. 15.*

Sed contrariam opinionem probarunt Laurentius, Ioannes, & Bernardus Bovincialis relati à Io. Andr. in d. reg. *Cui licet num. 8.* Hoſtien. *in Summa hujus tituli, §. Quis valeat excommunicari; verſ. Quid ergo*, ubi ait: certò certius teneas, quod ſicut ſententia, vel canon proferentem non ligat, ita nec proferentis Superiorem, Ioan. Calder. in cap. 1. *ſupra de raptor.* Gaſpar. de Calder. *in repetit.* cap. *Noſtro, de pœnit. & remiſſ.* Petr. de Anchar. in cap. 1. *in 12. quæſt. principali de conſtitution.* Demum pro hac opinione poſt prolixam diſputationem concludit Ioan. Andr. in dicta regula, *Cui licet à num. 2.* Et idem tenet ſuccinctè in cap. *Cum inferior, nu. 2. de major. & obedient.*

In hoc opinionum conflictu Henrich Boych in eod. cap. *Cum inferior num.* 9. credit ſecundam opinionem eſſe veriorem in foro judiciali, ſed in foro pœnitentiali primam eſſe tenendam, quia tutior, & ſecurior pro anima, argum. cap. *Iuvenes, de ſponſalib.* cum concordantib. per eum allegatis. Similiter Marian. Socin. *hic num.* 17. dicit in foro judiciali communiorem, & veriorem eſſe ſecundam opinionem, ſed in foro animæ ſibi magis placere primam per rationem Henrich Boych. Hoc tamen eſt optimum conſilium, ſed non præceptum, quia ubi in aliquo articulo utrinque ſunt opiniones, etiam in foro pœnitentiali licitum eſt ſequi opinionem veriorem, ſeu probabiliorem, licèt contraria ſit tutior, c. *Placet, in fine, de converſ. conjugat.* & can. *Nicæna, 31. diſt.* & fuſius probavi in cap. *Ne innitaris, num. 169. & ſeqq.* & *num. 236. de Conſtitution.*

32 In ſecundo caſu, ideſt data ignorantia ſtatuti, ſubdiſtingue: nam aut ſtatutum punit factum à jure communi damnatum, puta homicidium, furtum, ſacrilegium, & hujuſmodi: & tunc forenſis utcumque ignorans ligatur pœna ſtatuti, quia in facto generaliter damnato non poteſt allegari juſta
33 ignorantia. Aut punit factum aliàs non damnatum à jure, puta ſal vendere extra civitatem, vel provinciam frumentum aſportare, vel mercimonia deferre non ſolutis vectigalibus: & hoc caſu forenſis contraveniens pœna ſtatuti non ligatur. Ita notabiliter diſtinguit gloſſ. 2. *hic.* quo concordat Butr. *num. 7. verſ. Ideo ego pondero*, Anchar. Butr. & alii quos citat & ſequitur Marian. Socin. *num.*
34 36. Quod tamen procedit ſi ignorantia ſit probabilis, ſecus verò ſi ſit craſſa, vel ſupina, ut notat. gloſſ. in cap. 2. *in ver. Supina; de conſtitut. lib. 6.* Veluti ſi forenſis in loco ſtatuti traxerit tantam moram, ut veriſimiliter debeat eſſe informatus de illius pœna, vel ſi in partibus circumſtantibus id communiter ſtatutum reperiatur, juxta notata per Butr. in l. *Cunctos populos, C. de ſumm. Trinit. & fide Cathol.* & per Jo. Andr. in d. c. 2. quos refert, & ſequitur Butr. *hic nu.* 9.

Tu

35 Tu verò adverte, quia quoad ſecundam partem hujus diſtinctionis, ſcilicet ignorantes non ligari pœna ſtatim punientis factum à jure alias non dãnatum, conveniunt unanimiter omnes, prout hanc eſſe communem opinionem omnium Doctorum atteſtatur Marian. Socin. *hic nu.* 49 Sed quoad primam partem ſcilicet, quando ſtatutum
36 punit factum alias damnatum, Io. Andr. *hic num.* 5 *verſ. Imo dic.* & in cap. 2. *in gloſ. Ordinaria, in verb. Ignorantes, de Conſtitut. lib.* 6. contra gloſſ. noſtram tenet ignorantes non ligari, quia licèt ſciant factũ damnatum à jure, tamen ignorant novam pœnam à ſtatuto impoſitam. In hac varietate Butr. *hic num.*
37 9. *verſ. Si verò ignorat*, putat primam opinionem gloſſæ eſſe veram, & Abb. *num.* 9. *verſ. Et hæc opinio videtur* affirmat eam eſſe veriorem de rigore juris: opinionem verò Jo. Andr. eſſe æquiorem, & ſic reſidet. Marian. Socin. luculenter diſputat hunc articulum in utramque partem *à num.* 26. *uſque ad num.* 47. *& num.* 36. concludit ſibi placere primam opinionem gloſſæ, licèt fateatur eſſe ſatis dubiam: præcipuè movetur quia cùm delinquens non ignoraverit factum à jure damnatum, videtur conſenſiſſe in omni genere pœnæ, argum. l. 1. §. *Beſtias, ff. de poſtul.* & l. *fin. ff. de crim. expil. hered.* cum ſimilib. ut per eum.

Opinioni gloſſæ ego etiam adhæreo, tum per rationes Marian. Socin. quæ multum ſtringunt, tũ quia eam ſequuntur ferè omnes Doctores: & mul-
38 tos refert idem Marian. Socin. *ad num.* 36. Sed eam limito in pœna excommunicationis, prout limitat Anton. de Butr. *hic num.* 9 *verſ. Sed quicquid ſit*, ubi ait ſe credere opinionem gloſſæ eſſe veram in aliis pœnis præterquam excommunicationis, &
39 paulò infra rationem reddit, quia ſententia excommunicationis regulariter non ligat niſi ex contemptu, ut cap. *Sacro, infra eod. cum ſimilib.* Sed ille, qui ignorat, non dicitur contemnere, ut inquit gloſ.
40 *notab.* in l. *Si ignorans, in verb. Contemnit, ff. Locati*: ergo nec ligari poteſt cùm in ignorantem non ſit dare contemptum: quod non contingit in aliis pœnis: & hoc idem probat tex. noſter non violando litteram, ſecundum eum.

41 In dubio autem an delinquens præſumatur habere ſcientiam, vel ignorantiam ſtatuti, bonus judex arbitrabitur ex conjecturis, puta ex mora, quam ibi traxit, modica, vel magna, ut tetigi ſupra *n.* 34. & in dubio ſtandum eſſet illius juramento, cap. *Si verò il ſecondo, ſupra eod.* ſecundum Hoſtien. *hic num.* 1. *verſ. Tu autem dicas*, Henrich Boich, *num.* 15. *verſ. Verum quia præſumatur* Cardin. *num.* 2 *prope fin. verſ. Dic ergo arbitrandum*, Abb. *num.* 10. & Marian. Socin. *num.* 49. & 50 ubi plenius declarat quando delinquens præſumatur ſcire, vel ignorare pœnam Statuti.

42 Secundum membrum principale eſt quando Statutum eſt particulare, & comprehendens certas perſonas dumtaxat; & tunc refert: nam aut ſtatutum loquitur de non ſubditis, qui ſunt inferiores ipſi ſtatuenti, puta ſi Patriarcha habens Archiepiſcopos ſuffraganeos ſic ſtatuat: Quicumque Archiepiſcoporum fecerit ante ſe Crucem ferri in provincia mea, ſit excommunicatus: & tunc Innoc. *hic poſt med. verſ. Si autem Patriarcha*, tenet ſtatutum valere, quia in ſubditos, & Archiepiſcopos ligari: & eum ſequitur Hoſtien. *nu.* 3. argum. cap. *Quæ contra mores*, 8. *diſtinct.* & Anchar. *nu.* 7. *verſ.*
43 *Tertia eſt opinio*; Aut ſtatutum loquitur de non ſubditis, qui ſunt pares ipſi ſtatuenti, ut ſi Archiepiſcopus ſtatuat: Quicunque Archiepiſcoporum fecerit ante ſe Crucem ferri in provincia mea, ſit excommunicatus: & tunc ſunt opiniones. Innocentius *hic circa med. verſ. Unde ſi aliquis*, tenet ſtatutum non valere, quia non eſt generale, & quia non comprehendit ſubditos, cum nullus Archiepiſcopus habeat ſubditos Archiepiſcopos, contra quos non liceat facere legem. Sed Hoſtien. *hic num.* 3. *verſ. Quod autem Archiepiſcopus*, tenet contrarium, id eſt Archiepiſcopum ligari, & movetur per tex. in cap. *Ex tuarum, in fin. de auth. & uſu pall.* Item quia ex opinione Innocentii ſequeretur, ut quis non poſſet facere ſtatutum contra peregrinos delinquentes in loco juriſdictionis ſuæ: quod eſt falſum. Similiter Abb. *hic num.* 7. *verſ. Articulus iſte*: quamvis fateatur hunc articulum eſſe dubium, tamen dicit poſſe teneri opinionem Hoſtien. quia cùm ſtatutum habeat tractum futurum, & ſic lex territorii feratur in tempus habile videtur ſtatutum valere, cum dicat juriſdictionem in territorio ſuo, & ſequitur Marian. Socin. *n.* 27.

44 Ultimò quærunt hic DD. cum gloſſ. 2. an Statutum, vel ſententia duret ultra tempus ſtatuentis, vel ſententiam proferentis, & concludunt ſtatutum durare, quia cùm ſit lex quædam, perpetuò durat, niſi revocetur expreſsè. In ſententia verò diſtinguunt ut hic per Abb. *nu.* 12. Hanc differentiam tetigi ſupra *num.* 28. *&* 29. Sed latius proſequar in quæſt. ſequenti in 2. *parte à num.* 50. *uſque in finem.*

45 Ex facto quæſitum eſt an Capitulum ſede vacante potuerit præcipere Sacriſtæ ſub pœna ſuſpenſionis, ne aſportaret ſacram ſuppellectilem ex-
76 tra Eccleſiam abſque Capituli licentia: An verò hujuſmodi præceptum per ingreſſum Epiſcopi expiraverit.

47 Prima pars quæſtionis eſt clara, quia in Capitulum ſede vacante tranſit omnis juriſdictio c. 1. & cap. *Cum olim*, ubi omnes notant, *de majorit. & obedien.* cum concord. Ideoque etiam poteſtas ſuſpendendi Bellamer. *conſ.* 244 Joan. Franciſ. Pavin *de offic. & poteſt.* Cap. *Sed vacant. in* 2. *parte prin. quæſt.* 6. *in fin.*

Et eo magis hoc caſu, quia ſtatuit circa res ad cuſtodiam ipſius Capituli pertinentes, ut not. Archid. & Ioan. Andr. in cap. *Generalem*, *de elect. lib.* 6.

48 Quod procedit etiam conſtituto Vicario juxta formam Concilii Tridentini *cap.* 16. *ſeſſ.* 24. quia Vicarius exercet juriſdictionem nomine Capitu-
49 li, & propterea non abdicatur ab ipſo Capitulo juriſdictio; imò in Vicarium non tranſeunt quæ requirunt ſpeciale mandatum, ut ſæpius reſpondit Sacra Congregatio Concilii.

50 Quoad ſecundam partem dubia eſt quæſtio, an licentia, vel præceptum expiret per mortem concedentis, vel præcipientis, quam tractant DD. in Clem. *fin. de elect.* & communiter recipitur opinio negativa, quæ eſt Cardin. ibi *in* 4. *qu.* ſed quia res eſt controverſa, & multi aliter ſentiunt, ideò quod pertinet ad hanc quæſtionem, videtur vera
51 diſtinctio gloſſæ 2. hic: nam aut Capitulum ſede vacante procedit per modum ſtatuti; & tunc etiã ſi ſtatutum imponat pœnam pro futuro delicto, non expirat ſede plena. In hoc celebris eſt prææallegata quæſtio Feder. de Senis 16. *num.* 1. quæ incipit, *Capitulum Eccleſiæ Cathedralis*, & dicit Pavin. *qu.* 6. *primæ partis principalis*, *num.* 4. *verſ. Et fateor*, ſe non reperiſſe aliquem famoſum Doctorem contrarium tenentem; & in Epiſcopis eſt tex. in cap. *clericos* 3. *qu.* 4. & hic non eſt caſus noſter,
52 quia Capitulum non proceſſit ſtatuendo generaliter. Aut Capitulum procedit per modũ ſententiæ, vel interdicit, qui eſt caſus noſter; & tunc præceptum expirat per mortem præcipientis: ad hoc
53 eſt tex. expreſſus in l. *final. ff. de pœn.* Hæc diſtinctio in effectu eſt gloſſæ magnæ hic, cujus hæc ſunt verba (Quid ſi moritur, vel transfertatur ad aliam Eccleſiam qui tulit illam ſententiam, nunquid tenet poſt mortem, vel receſſum, ut qui contrafaciant ſint excommunicati? videtur quod ſic, quia ſcripta Epiſcoporum anathematizant etiam poſt mortem, & facere poſſunt decretum, ita ut qui contrafaciat, puniatur, 3. *quæſt.* 4. nullus, &c. arg. contra: dicit lex quod interdictum non durat ultra juriſdictionem interdicentis, l. *ult. ff. de pœn.* Dici poteſt quod interdictum, ſive ſententia excommunicationis ſimpliciter lata non durat ultra tempus proferentis, niſi ſucceſſor etiam confirmet, & ratam habeat; ſed cum diffiniendo ſtatutum, ſeu decretum aliquod facit, ligat etiam poſt receſſum, quia ſtatuta hujuſmodi perpetua ſunt, *de offic. deleg. c. ult.* niſi expreſſim per ſucceſſorem revocantur) Sequitur Ant. de Butr. *hic n.* 10 ubi ait (Dic quod ſtatuta, quæ ut edicta dependentiam nõ habent perpendiculariter ſuper potentia ſtatuentis, & ſic ipſam non aſſumit pro cauſa permanendi, ſed producendi, ex eo quod prodita à ſe vires ſumunt, durant, & non extinguuntur extinctione juriſdictionis: ſententia verò, quæ perpendiculariter habuit ſuum effectum, & vim promovendi à provinciante, & ab ejus poteſtate perpendiculariter dependent, prout ſententia eſt in fieri, quia nondum ex contraventione laqueum injecit, extinguitur) hæc Butr. Item Anchar. *nu.* 9. (Tu dic quod quædam emanant per viam ſtatuti: & tunc mortuo, vel tranſlato ſtatuente, vel aliter ejus juriſdictione finita ligabitur qui poſtea contrafecit, cap. *ult. de offic. Leg.* Quædam emanant per viam ſententiæ; & tunc aut ſententia fuit purè lata, & perpetuò ligat: ſi verò ſententia non fertur pura, ſed ſub conditione; & tunc ſi exiſtat conditio poſt mortem judicantis, vel extinctam juriſdictionem: & non ligat: & pro tanto dicit Innocent. in c. *Pro illorum*, *de præbend.* quod ſi delegatus profert excommunicationis ſententiam generalem in contradictiones, & rebelles, non erit illa perpetua, ſed expirat mortuo, vel revocato delegato: & idem dicit Io. Andr. *ne ſede vacant.* cap. 1. *lib.* 6. In Ordinario mortuo, vel tranſlato, quod ejus ſententia conditionalis non ligabit contrafacientem ſede vacante, vel in tempus ſucceſſoris) Item Abb. *hic nu.* 12. dicens (Nunquid ſtatutum, ſeu ſententia ducat ultra tempus diſponentis? Conclude quod ſtatutum cùm ſit lex quædam, perpetuò durat, niſi revocetur expreſsè: unde dicit Federic. quod ſi Capitulum ſede vacante fecit ſtatutum, durat etiam creato Epiſcopo, niſi expreſsè revocetur per Epiſcopum. In ſententia dic concludendo notabiliter, quod aut ſententia iniecit vinculum tempore proferentis, aut non. Primo caſu durat ultra tempus proferentis, exemplum in excommunicatione: unde excommunicatus per Epiſcopum remanet excommunicatus poſt mortem Epiſcopi, cap. *Paſtoralis*, §. 1. *de offic. Ordin.* ſed reſpe-

58 ctu proceſſus, vel effectus producendi in futurum, ſententia tollitur per remotionem judicis, qui ſententiam tulit) & idem Abb. in cap. *Cum ad hoc. de Cleric. non reſiden. ſub n.* 9. Idem eſt in qualibet alia
59 ſententia lata generaliter ſub conditione, quæ expirat per mortem proferentis, ex quo non habuit in vita effectum conſummatum. Ad idem poteſt deduci textum in l. *fin. ff. de pœn* ubi diſponitur, ut ſi a-
60 liquis magiſtratus interdicit alicui ob novum delictum ne exerceat certam artem, tollitur hoc interdictum, ſeu prohibitio ipſo facto finito magiſtratu illius. Item Federic. *d. qu.* 16. *n.* 6. poſt aquam concluſit Capitulum poſſe facere ſtatuta pœnalia duratura etiam in tempus Epiſcopi. (Non obſtat, inquit, ff. de pœn. l. *ultim.* cum ſimilib. cum ibi notat. nam illud locum habet cùm interloquendo, vel ſine cognitione alicui interdictum eſt uti arte ſua ſecus ſi diffiniendo, vel legem condendo, quod cum magna ſolemnitate fit.)

Contrarium conſuit Io. de Deo in hac quæſt. Si Epiſcopus excommunicavit Clericum, qui in pro-
61 prio fundo ædificavit Eccleſiam, ſi Eccleſiam illam in aliquos Religioſos ſine ſuo conſenſu transferret, quam eo mortuo, & ſede vacante religioſo loco univit: clericus eſt excommunicatus, quia ſententia juſtè à ſuo judice lata, nec fuit appellatũ, licèt lata ſub cõditione, cap. *Romana*, §. *cæterũ*, *de appel. lib.* 6

Veruntamen ejus opinio reprobatur ab Ægidio de Sola, ut per Pavin. *de off. & poteſt cap. ſed vacan. qu.* 6. *p. par. princ. n* 10.

Confirmantur prædicta in caſu præſenti, quia Capitulum prohibuit aſportationem ſine ſua licentia: ſed hanc licentiam non poteſt Capitulum concedere aſſumpto Epiſcopo: ergo ejus mens fuit ligare tantùm per tempus, quoad eum pertinebat licentiam concedere; & ſic aſſumpto Epiſcopo interdictum non ligat ex defectu voluntatis interdicentis ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *num.* 8. *&* 12.

De Sent. Excomm.

Cap. Perpendimus.

S V M M A R I V M.

1 *EXcommunicati ob violentam manuum injectionem in Clericum non tenentur in multis caſibus adire Sedem Apoſtolicam.*

2 *Clericus dimiſſo habitu ſe enormitatibus ingerere perdit privilegium Canonis, & n.* 13.
Sed non privilegium fori, n. 4. 5. 8. *&* 17.
Et quid poſt Concilium Tridentinum n. 15.

3 *Percutiens, ſeu interficiens Clericum, qui dimiſſo habitu ſævis enormitatibus ſe immiſcuit, non eſt excommunicatus, & n.* 13.

4 *Clericus, qui dimiſſo habitu ingreditur bellum, vel aggreſſiones, captus debet reſtitui eccleſiaſtico judici.*

5 *Clericus, qui dimiſſo habitu, & tonſura commiſcet ſe enormitatibus, poteſt puniri per judicem ſæcularem, licet non fuerit ter monitus, ſecundum unam opinionem.*

7 *Saltem ſi in enormitatibus diu perſeveravit, ſecundum aliam opinionem.*

8 *Contrarium.*

9 Pri

9 *Privilegium Canonis quo jure interdictũ fuerit. Facilius perditur, quam privilegium fori, ibid. Et quid poſt Concilium Tridentinum, n. 16.*

10 *Extenſio de caſu ad caſum fieri non debet, etiã ex majoritate rationis ubicumq; poteſtas conceditur laicis ſuper juribus, & perſonis eccleſiaſticis.*

11 *De privilegio clericali ſecundum Canones eſt judicandum, nec ſuper his ſtandum eſt legibus, ſtatutis, vel conſuetudinibus laicorum.*

12 *Clerici, qui dimiſſo habitu, & tonſura ingerũt ſe enormitatibus, an, & quãdo perdant privilegium clericale, & n. ſeqq. uſque in finem.*

13 *Quid de privilegio Canonis. Et quid de privilegio fori, n. 15. & 16.*

14 *Clerici habitum clericalem dimittentes ex vanitate, vel negligentia non perdunt privilegium Canonis ante trinam monitionem: ſecus ſi ex iniquitate, vel malitia.*

PERPENDIMUS. Difficilis eſt hæc Decretalis quoad caſus poſitionem; ſed difficilima, & maximè intricata in materia quoad conciliationem, & extricationem jurium, quæ illi contradicere videntur, ut inquit Cardinalis Zabarella in ſua ſolemni repetitione in princip.

1 Ad faciliorem intelligentiam præmitte Canonẽ, *Si quis ſuadente, 17. quæſt. 4.* continere duas regulas. Prima eſt, quod injiciens manus violentas in Clericum, excommunicatus eſt. Secunda, quod pro abſolutione obtinenda tenetur Sedem Apoſtolicã adire; & quamvis hæ duæ regulæ ita ſe habeant ad invicem, ut una veniat in conſequentiam alterius: hoc tamen non eſt perpetuũ, quia multi excipiuntur caſus, in quibus percuſſores Clericorũ ſunt excommunicati, & tamen non ſunt mittendi ad Curiam pro abſolutione, ut c. *Mulieres*, cap. *Decetero*, *ſupra eod.* & cap. *Cum illorum*, cap. *Quamvis*, ubi cõplures caſus exprimuntur, & cap. *ultim. infra eod.* unde non ſequitur per neceſſe, Percutiens Clericũ eſt excommunicatus: ergo eſt cogendus adire Sedem Apoſtolicam. Sicut non ſequitur; Non eſt cogendus adire Sedem Apoſtolicam, ergo excommunicatus non eſt, cùm multi incidant in hujuſmodi excommunicationem, qui tamen ad Curiam non ſint mittendi, ut in præcitatis juribus, & in aliis concordantibus.

Hoc præmiſſo, cùm in hoc cap. dicatur interfectores illius ſacerdotis non eſſe cogendos ire ad Curiam pro abſolutione: hinc emerſerunt duo principales intellectus ad hanc Decretalem. Primus eſt, quod iſte ſacerdos gaudebat privilegio clericali, & ideo illius interfectores inciderent in excommunicationem, quæ eſt prima regula prædicti Canonis, *Si quis ſuadente*; ſed tamen in odium dicti ſacerdotis, qui dimiſſo habitu ſeditionem fecerat, relevabantur ab onere adeundi Sedem Apoſtolicam, quæ eſt ſecunda regula ejuſdem Canonis, & juxta hanc lecturam Cardinalis, & Mar. Socin. ſummant ſic: Percutiens Clericum, qui habitu clericali dimiſſo ſævis enormitatibus ſe immiſcuit, pro abſolutione ab excommunicatione, quam incurrit, non eſt ad Sedem Apoſtolicam mittendus. Hoc dicit, & ſecundum hunc intellectum, quem Jo. Andr. *hic nu. 1.* dicit eſſe ſatis amicum litteræ, Abbas antiquus ſic ponebat caſum; non eſt mittendus ad Curiam interfector Clerici in ſeditione occiſi, & Abbas Siculus: Percutiens, vel interficiens clericum ſe dimiſſo habitu clericali ſævis enormitatibus immiſcentem non tenetur ire pro abſolutione ad Sedem Apoſtolicam, licèt iſti caſus utriuſque Abbatis ſint generales ad utramque lecturam, ut mox patebit.

2 Secundus intellectus eſt, quod iſte ſacerdos non gaudebat privilegio clericali, & illius interfectores propterea non tenebantur ire ad curiam pro abſolutione, quia non erant excommunicati: & ſecundum hanc lecturam Decretalis communiter ſic ſummatur: Clericus dimiſſo habitu ſe enormitatibus ingerens perdit privilegium clericale, ſcilicet Canonis. Hoc dicit Io. Andr. Butr. Card. Anchar. & Felin. vel aliter ſecundum Marian. Socin.

3 Percutiens, ſeu interficiens clericum, qui dimiſſo habitu ſævis enormitatibus ſe immiſcuit, non eſt excommunicatus. Loquitur ergo hæc Decre-
4 talis de privilegio Canonis, & ſic facit ad titulum; non autem de privilegio fori, quod non amittit Clericus, qui dimiſſo habitu, & tonſura ſe immiſ-
5 cet enormitatibus ante trinam monitionem, ut cap. *Contingit, il ſecondo*, & ibi dixi *n. 6. & n. 9. infra eod.* & hunc intellectum amplectitur hic Io. Andr. *n. 5.* dicens, Si clericus ſumptis armis, & dimiſſo habitu ingreditur bellum, vel aggreſſiones, quoad illos, qui tunc eum percutiunt, perdit privilegium, ſed non quoad forum: unde tunc captus debet reſtitui eccleſiaſtico judici: & eumdem intellectum dicit eſſe veriorem, & magis communem Alex. in *conſ. 8. Videtur ſuper primo n. 3. lib. 1.* & ſecundum hoc conſ. Alex. millies, imò ſemper fuiſſe judicatum per Curiam & Concilia Neapolitana, atteſtatur Grammaticus *ſuper Conſtitutionibus Regni fol. 29. col. 1. verſ. Decimo utique.*

6 Non diffiteor tamen multos intelligere hoc c. etiam in privilegio fori, adeout clericus, qui dimiſſo habitu, & tonſura immiſcetur ſe enormitatibus, puniendus ſit per judicem ſecularem, etiamſi non fuerit ter monitus à Prælato ſuo; & hanc opinionem tamquam magis communem plures ſervatam fuiſſe atteſtantur Boer. *deciſ. 69. & ſeq.* & Gulielm. de Benedict. *in 2. p. repet. cap. Raimutius, fol. 81. n. 149. & ſeq.* ſecundum quam etiam deciſum fuit per Parlamentum Tholoſanum teſte Guido Pap. *deciſ. 158. In Camera Conſilii*, quos refert, & ſequitur Iulius Clarus *in practic. crimin. §. fin. qu. 36. verſ. Quarto modo*, concludens ſecundum magis communes deciſiones, & conſuetudine approbatas, Clericum ſive in ſacris, ſive in minoribus conſtitutum, qui dimiſſo habitu clericali aliquod enorme delictum committit etiam nulla monitione præcedente amittere privilegium fori, & poſſe à judice laico puniri; & putat ab hac opinione non eſſe conſulendo, aut judicando recedendum.

7 Alii verò eamdem opinionem ſequuntur in eo tantùm caſu, in quo tales Clerici in enormitatibus diu perſeverant, & deprehenduntur in illis; ita Hoſt. *hic ante num. 1. in ver. Non propulſando*, ubi ait ſpeciale eſſe in illis Clericis, qui non ex vanitate, vel negligentia, ſed ex iniquitate, & malitia habitum clericalem dimittunt, & contra Deum, & juſtitiam, & honeſtatem cleri inverecundè tyrannidi, & enormitati ſcelerum ſe immiſcent, & deprehenduntur, ut ipſo facto privilegium abjiciant clericale, ut hic, & in cap. *Cum non ab homine, §. In articulo, ſupra eodem*, & in cap. *2. Ne Cler. vel Monach.* & hanc opinionem tamquam magis communem obſervari, & ſuo tempore obſervatam fuiſſe aſſirmat Stephanus Aufrer. *in tract. de poteſt. ſecular. ſuper eccleſ. & perſon. eccleſiaſt. in 1. reg. numero 27. tom. 14. Tractatuum fol. 392.* quem refert Covar. *pract. quæſt. 32. poſt num. 2. verſ. Tertiò hic erit*, ſubdens ſe credere eam moribus receptã in Clericis primæ tonſuræ, ſed & Caſſan. *ſuper conſuetud. Burgund. fol. 50. num. 55.* ait ſe vidiſſe hanc opinionem communiter ſervari.

8 Sed certè hæc opinio non probatur in hoc cap. quia loquitur de privilegio Canonis, ſecundum magis communem intellectum, cui multum applaudit littera, dũ dicit interfectores dicti ſacerdotis non eſſe cogendos Apoſtolicam Sedem adire pro abſolutione obtinenda: quæ verba videntur magis congruè excommunicationi, quæ incurritur ex dicto Canone *Si quis ſuadente*, quàm illi, quæ incurritur propter violatũ privilegium fori per cap. *final. de immunit. Eccleſ. lib. 6.* Nec refragatur quod ille Comes violaverit etiam fori privilegium, ex quo de ipſius mandato ſacerdos fuit fuſtigatus, & patibulo traditus: & tamen tenendo ſecundam lecturam non incidit in excommunicationem: nam reſpondetur Comitem hæc mandaſſe ut personam privatam, & ita communiter intelligitur hoc capitulũ, ut inquit Cardin. *hic num. 5. in prima oppoſ. & num. 8. in 13. oppoſ.* Nec repugnant verba illa textus: à B. Comite juſſus eſt fuſtigari, qui poſtea de ejus mandato traditus patibulo expiravit, quia poſſunt congruere etiam privato, quicquid contra ſenſerit Alex. de Nævo, & ideo textus hos appellat interfectores; quod verbum propriè convenit privatis perſonis, & interfectores vocat non ſolum eos, qui presbyterũ duxerunt ad patibulum, ſed etiam Comitem, qui hæc fieri mandavit ut inquit Hoſt. *hic ante num. 1. in verſ. Interfectores*; unde Comes non fuit excommunicatus ut violator privilegii Canonis, quia hoc privilegium ſacerdos amiſerat dimittendo habitum, & ſævis ſe immiſcendo.

9 Ratio autem cur facilius amittatur privilegium Canonis, quàm fori eſt, quia privilegium Canonis eſt inductum ex conſuetudine Eccleſiæ, nempe ex decreto Innocentii II. edito in Concilio Lateranen. II. *cap. 15.* licèt aliud videatur innuere Concilium Triburienſe *cap. 20.* ut dixi in cap. *Cum contingat, num. 81. de ætat. & qualit.* At privilegium fori eſt de jure divino, cap. *Si Imperator, 96. diſtinct.* & Conſtitutiones eximentes Clericos à ſæculari poteſtate non continent jus novum, ſed ſunt juris divini declarationes, ut ibi ait gloſ. *penult.* & nos fusè probavimus in cap. *Eccleſiæ Sanctæ Mariæ, n. 10. de Conſtitution.*

Non obſtat cap. *Cum non ab homine, § In articulo ſupra eodem.* & cap. *1. de Apoſtat.* quia loquuntur expreſsè de privilegio Canonis, nec debent extendi ad privilegium fori, quod difficilius perditur, ut prædiximus.

Item non obſtat cap. *Ex parte il terzo, de privileg.* quia ibi non conſtabat eos, qui habitum Clericorum in fraudem reaſſumpſerunt, verè eſſe Clericos, licèt pro talibus reputarentur, ut ibi notat gloſ. *final.* & dixi in cap. *Contingit, il ſecondo, numero, 12. infra eodem*, poſt Alex. *conſ. 8. numero 3. lib. 1.*

Non etiam obſtat cap. *2. Ne Cler. vel Monach*, ubi Clericis in fraude deprehenſis non ſubvenitur ab Eccleſia: nam reſpondetur dupliciter, ut ibi in gloſ. ultim.

10 Rurſus non obſtat cap. *1. d. vita, & honeſt. Cler. lib. 6.* quia loquitur de Clericis ioculatoribus, & hiſtrionibus, qui artẽ illam ignominioſam per annum exercent, & cum ſit pœnale, & exorbitans, non debet extendi ad alios caſus, etiam ex majoritate rationis, ut eſt tex. notabilis in l. *Sciendum, ff. ad l. Pompeiam, de Parricid.* quem ad hoc ponderat Aretin. in cap. *Cum non ab homine num. 60. & 61. ſupra de iudiciis.* Præterea ubicumque poteſtas concedatur laicis ſuper juribus, & perſonis eccleſiaſticis, etiam ex majoritate rationis extenſio fieri non debet, ut in cap. *Tuæ, il primo, ſupra de decimis*, juncta cap. *Cum in tua, eodem tit.* ſecundum Aretin. *ubi ſupra.*

11 Demum non obſtat contraria conſuetudo quæ viget in aliquibus tribunalibus, ut dicunt DD. ſupracitati *num. 6. & 7.* nam ut reſpondet Guilel. de Monte Laudun. & poſt eum Steph. Aufrer. *in repet. Clem. 1. num. 64. & 65. de off. Ordinar. tom. 6. repetit. fol. 41.* de privilegio clericali ſecundum Canones eſt judicandum, nec ſuper his ſtandum eſt legibus, ſtatutis, vel cõſuetudinibus laicorum; ſolus enim Papa generalia cleri, & clericorũ privilegia poteſt interpretari, ampliare, vel declarare, & ex cauſa reſtringere, ut patet in cap. *Altercationis, de bigamis lib. 6.* cum non reperiantur limitata in hoc ſpeciali caſu niſi quoad privilegium Canonis, in aliis ſtandum erit eorum exemptioni à poteſtate laicali, arg. l. *Sancimus, C. de teſtament.* & l. *Præcipimus, in fin. C. de appellat.* cum ſimilibus.

12 Cæterũ in hac materia ut planè intelligas quid certò ſit tenendum, cùm quæritur an Clerici, qui depoſito habitu & tonſura immiſcent ſe enormitatibus, perdant privilegium clericale, diſtingue latius: Aut tales Clerici fuerunt ter moniti a Prælato ſuo, aut non: ſi fuerunt ter moniti, perdunt eo ipſo privilegium clericale, ut de privilegio fore eſt text. in cap. *Contingit, il ſecondo, infra eodem*, de privilegio Canonis in cap. *In audientia, infra eod. tit.* & de privilegio exemptionis ab oneribus laicalibus in cap. *ultim. de vit. & honeſt. Cleric.* & in Clem. *1. eod. tit.* & in hoc primo membro con-
13 cordant omnes. Si verò non fuerunt ter moniti, tunc ſubdiſtingue: nam aut quæris de privilegio Canonis, aut de privilegio fori: ſi de privilegio Canonis dic hujuſmodi Clericos ſive in minoribus, ſive in ſacris Ordinibus conſtitutos perdere hoc privilegium eo ipſo, ut eſt caſus expreſſus in d. cap. *Cum non ab homine, § In articulo, ſupra eodem*, ibi: (Occiſores Clericorum, aut Presbyterorum, qui contempto clericali habitu tyrannidi, & enormitati ſe inverecũdè immiſcent in odiũ clericalis exceſſus, & terrorem, atque correctionem ſimilium canone latæ ſententiæ minimè coercentur. Idem probatur in hoc textu intelligendo cum de privilegio Canonis prout communiter à
14 DD. intelligitur. Nec obſtant jura, quæ dicunt Clericum non perdere privilegium Canonis per dimiſſionem habitus & tonſuræ ante trinam monitionem, ut cap. *In audientia* & cap. *Contingit, il ſecondo, infra eodem.* Quoniam hæc jura loquuntur de clericis, qui ex vanitate, vel negligentia dimittunt habitum, non autem in illis, qui eum dimittunt ex iniquitate, & malitia, ut in caſu hujus Decretalis ſecundum Hoſtien. *hic ante num. 1. in*

ver. Non propulſanda: & eſt gloſ. notab. in d. cap. *Cum non ab homine*, *in verb. Minimè conſentur*,
15 *ſupra eodem*. Si verò quæris de privilegio fori: tunc refert an agatur de Clericis minorum Ordinum, an verò de Clericis in ſacris. Si de Clericis minorum Ordinum, ceſſat omnis difficultas, quia ex jure noviſſimo Concilii Trident. *cap. 6. ſeſſ. 23.* nullus prima tonſura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus conſtitutus gaudet privilegio fori, niſi beneficium eccleſiaſticum habeat, aut habitum, & tonſuram deferens alicui eccleſiæ inſerviat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua ſchola, vel univerſitate de licentia Epiſcopi verſetur. Neque ad hoc requiritur, ut præcedat aliqua admonitio. ſed eo ipſo quod caret aliquo ex prædictis requiſitis, perdit privilegium fori, ut ex ſententia ſacræ Congregationis dixi in cap. *Si*
16 *quis*, *numero 21. de foro competent.* Quare minores Clerici hodie Ordine inverſo difficilius perdunt privilegium Canonis, quam fori: nam illud non perdunt per ſolam dimiſſionem habitus, & tonſuræ, niſi vel præceſſerit trina monitio, ut in d. cap. *Contingit, il ſecondo*, *infra eodem*, vel ſævis enormitatibus ſe immiſcuerint, ut *hic* & in d. cap. *Cum non ab homine*, §. *in articulo*, *ſupra eodem*. At privilegium fori perdunt per ſolam dimiſſionem habitus, vel tonſuræ, vel ſervitii Eccleſiæ, licèt non fuerint tertiò moniti, nec ſe immiſcuerunt enormitatibus, ut in d. cap. 6. de cujus materia vide quod plenè ſcripſi in d. cap. *Si quis, à num. 19. uſque*
17 *ad num. 72. de foro compet.* Si verò agitur de Clericis in ſacris, tunc ſunt opiniones, ſed verior, & communior ſententia eſt eos non perdere privilegium fori, ut oſtenſum eſt ſupra *à num. 4. uſque ad num. 12.* & hoc ſervat Curia, ut dixi in cap. *Cum non ab homine, n. 126. ſupra de judiciis.*

De Sent. Excomm.

Cap. In audientia.

S V M M A R I V M.

1 *Clericus ut laicus incedens tertiò monitus non reſipiſcens perdit privilegium clericale.*
2 *Clericus, qui depoſito habitu arma militaria geſtat, non perdit privilegium clericale ante trinam monitionem, niſi etiam ſævis enormitatibus ſe immiſceat.*
3 *Talis quis eſſe præſumitur in quali habitu reperitur.*
4 *Matronæ pudicitiam attentans in habitu meretricali deprehenſæ non tenetur de injuria.*

1 IN AVDIENTIA. Clericus, qui à Prælato ſuo tertiò monitus arma militaria non deponit, perdit privilegium clericale. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. cum quo Butr. Card. & cæteri concordant: vel generalius ſecundum Abb. Clericus ut laicus incedens, tertiò monitus non reſipiſcens, perdit privilegium clericale. Hoc dicit, & loquitur ſpecificè de privilegio Canonis. Idem tamen juris eſt in privilegio fori, ut cap. *Contingit, il ſecondo infra eodem* & in privilegio immunitatis ab oneribus laicalibus, ut in cap. *ult. ſupra, de vit. & honeſt. Clericor.* & in Clem. *1. eod. tit.*

2 Nota primò ibi, *qui arma militaria relicto habitu clericali geſtare nullatenus erubeſcunt.* Clericos non amittere privilegiū clericale ex eo, quod in habitu laicali arma militaria geſtant, niſi ter moniti non deſiſtant; & ita hic eſt caſus apertus ſecundum omnes. Sed tu hoc limita, niſi ſimul arma militaria aſſumant, & enormitatibus ſe immiſceant, quia tunc cùm aſſumant actum omnino contrarium ordini clericali, ſtatim perdūt privilegium ſine ulla admonitione, ut hic à contrario ſentit gloſſa Bernardi poſt caſum, & firmat Innoc. in cap. *1. num. 3. verſ. Sed alii contradicunt, de Apoſtat.* & Alex. *conſ. 6. Videtur ſuper primo, num. 3. lib. 1.* Alias declarationes ad regulam hujus Decretalis poſui in d. cap. *Contingit, il ſecondo infra eod.* ubi plenè videas à *num. 6. uſque ad n. 25.* & ad jura, quæ videntur oppoſitum innuere, videlicet cap. *Perpendimus*, *ſupra eodem* & cap. *Ex parte, il terzo, de privileg.* reſpondi in prædicta Decretali *Contingit, num. 12. & 13.*

3 Secundò nota ibi, *Si in veſte*: quod talis quis eſſe præſumitur in quali habitu reperitur, ad hoc cap. *Si judex laicus, de ſent. excomm. lib. 6.* ibi (Iuſtum eſt enim, ut ipſe talis, quem geſtat ex habitu quouſque appareat aliud, præſumatur qualis is eſſe, cujus fert habitum) comprobatur, cap. *Vt Apoſtolica, de privileg. eodem lib.* cap. *Si verò*, *ſupra eodem* & l. *Item apud*, § *Si quis virgines*, *ff. de ritu nupt.* ubi eſt caſus ſecundum Bart. *in ſumm. text.*
4 Quo fit, ut ſi quis attentaverit pudicitiam matronæ in veſte meretricali deprehenſæ, de injuria non teneatur, ut hic in littera, & in d. §. *Si quis virgines*: non enim injuriatur matrimonio qui ipſum ignoravit, l. *Si ea, C. de adult.* ut *hic* in gloſſ. *in ver. injuriarum*, ubi habes alia ſimilia. An autem percutiens laicum credens percutere Clericum incidat in Canonem, conclude ut in ead. gloſ. quæ communiter tenetur: & quid ſi credidit percutere Titium laicū, & in perſona errans percuſſit Martinum Clericum, vide gloſ. in cap. *Si verò*. *In ver. ignoraverit*, & ibi Doctores, *ſupra eod.* & quod plenè ſcripſi in cap. *Ad audientiam*, *ſupra de homicid.* in quæſt. an mandans committi homicidiū in perſonam unius, ſi ſequatur in perſonam alterius irregularis ex homicidio voluntario *à num. 53. uſque ad num. 72.*

De Sententia excommunicationis.

Cap. Cum pro cauſa.

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicatus ex pluribus cauſis, ſi in abſolutione omnes non expreſſit, non habetur pro abſoluto.*
2 *Excommunicatione una, vel pluribus ligatus, & ex pluribus cauſis, an poſſit abſolvi unica abſolutione.*
3 *Clauſtrum Eccleſiæ violans dicitur violare immunitatem ipſius Eccleſiæ.*
4 *Immunitatis privilegium non reſtringitur ad portas, vel parietes Eccleſiæ tantùm; ſed extenditur circumquaque per 40. vel 30. paſſus.*
5 *Abſolutio à cenſuris ob violatam immunitatem eccleſiaſticam in terminis Bullæ Gregorii XIV. an ſit Sedi Apoſt. reſervata, & numero ſeqq. uſque in fin.*

Immu-

6 *Immunitatem Eccleſiæ violantes inde extrahendo perſonas, vel res de iure veteri non erant excommunicati, ſed excommunicandi.*
7 *Incendiarii, & effractores Eccleſiarum incidunt in excommunicationem Sedi Apoſtolicæ reſervatam.*
8 *Immunitatem Eccleſiæ violans in clauſtro laicum verberando an ſit excommunicatus, & num. ſeqq.*
9 *Denuntiatio non addit vinculum.*
10 *Violentia corporum major eſt quàm rerum.*
11 *Caſus violationis immunitatis Eccleſiæ à DD. qui ſcripſerunt ante Paulum II. recenſentur inter caſus Epiſcopales ex conſuetudine, & n. 34.*
12 *Violantes libertatem Eccleſiæ in terminis Bullæ Cœnæ non incidunt in excommunicationem Papæ reſervatam, niſi id fecerint per viam ſtatuti, vel conſuetudinis, & num. 14. & 34.*
13 *Opinio Epiſcopi Montis Marani ſententiis abſolutionem in terminis Bullæ Gregorii XIV. non eſſe reſervatam, expenditur.*
15 *Refellitur & num. ſeqq. uſque in fin.*
16 *Libertatis eccleſiaſticæ offenſæ eſt caſus Papæ reſervatus in Extravag. Pauli II. & Sixti IV.*
17 *Iuramentum præſtari non poteſt per relationem ad ſcripturam iuratam.*
18 *Pro forma exigit ſpecificam mentionem, & formalitatem verborum.*
Præſtari debet corporaliter, & requirit pro forma tactum ſcripturarum, num. 20.
Sub dictione, & cætera, non includitur num. 22.
Nec ſub obligatione Cameræ in n. 23.
19 *Relativa diſpoſitio non ſufficit in iis, quæ ſunt formalia, ut in guarentigia.*
21 *Forma impleri debet in ſpecie, & non per æquipollens.*
24 *Caſuum reſervatio non requirit formalitatem verborum, & poteſt fieri per relationem ad aliud, & numero ſeqq.*
25 *Conſtitutio nova per relationem ad ius commune perinde operatur, ac ſi ius commune eſſet in ea inſertum.*
26 *Relatum verè, & propriè dicitur eſſe in referente.*
Imò dicitur pars referentis, num. 30.
27 *Iuramentum eſt vinculum perſonale, nec tranſit in ſucceſſorem.*
28 *Reſervatio afficit etiam ſucceſſorem, ſi fiat per modum legis, ſeu ſtatuti.*
29 *Expreſſio per relationem ad aliud ſufficit etiam in his quæ ſpecificam mentionem requirunt.*
31 *Reſervatio abſolutionis poteſt dici pœna.*
32 *Immunitas, & libertas eccleſiaſtica an, & in quo differant.*
33 *Immunitas Eccleſiæ quid ſit.*
35 *Extrauagans.* Inter cunctas, de Privilegiis, *quæ violationem immunitatis Eccleſiaſticæ ponit inter caſus reſervatos ex conſuetudine fuit revocata in Concilio Viennenſi.*
36 *Abſolutio a cenſuris ob violatam immunitatem in terminis Bullæ Gregorianæ recenſetur inter caſus Papales in decretis Clementis VIII.*

1 CUM PRO CAUSA. Excommunicatus ex pluribus cauſis, ſi in abſolutione omnes non expreſſit, nō habetur pro abſoluto. Hoc dicit Io. Andr. Butr. Cardin. & Anchar. vel aliter ſecundū Abbatē, Felinum, & Mariā. Socin. ligatus pluribus excommunicationibus, licèt ex eodem facto, obtinens abſolutionē expreſſa una cauſa, ſeu una excommunicatione, nō habetur pro abſoluto quoad aliam. Hoc dicit.
2 Generaliter autem an ligatus una, vel pluribus excōmunicationibus, & ex pluribus cauſis abſolvi poſſit unica abſolutione, an verò ſint neceſſariæ plures, Doctores non conveniunt, ut hic in gloſ. 2. Sed placet magiſtralis diſtinctio Abbatis *numero 6. verſ.* Sed conclude, vel latius diſtingue, ut per Henric. Boich. *in princ.* & Couar. in cap. *Alma mater, hoc tit. lib. 6. par. 1. §. 11. numero 13. verſ. Quid autem de illo*, ubi hunc articulum explicat dilucidè per ſeptem concluſiones, quas per te videas. Decretalis dividitur in duas partes. Prima narrat caſum. Secunda dat judicem ibi, *Diſcretioni.*
3 Nota primò, ibi, *& eum traxiſſe verberando per clauſtrum*: quod violans clauſtrum alicujus Eccleſiæ dicitur violare immunitatem ipſius Eccle-
4 ſiæ: & eſt ratio, quia privilegium immunitatis non reſtringitur ad portas, vel parietes Eccleſiæ tantùm; ſed per quadraginta, vel ſaltem per triginta paſſus extenditur circumquaque, ut cap. *Sicut antiquitus*, & cap. *Quiſquis*, *17. qu. 4.* & hic notant Hoſtien. *num. 2.* Ioann. Andr. *num. 7.* Abb. *in ult. notab.* Felin. *num. 2.* & Marian. Socin. *num. 10.* Turrecrem. in cap. *Cum devotiſſimam numero 4.* & ibi etiam Præpoſit. *num. 2. 12. q. 2.* Meritò clauſtrum Eccleſiæ inhærens gaudet immunitate ipſius Eccleſiæ: ex quo infertur, ut ſicut non poteſt quis capi in Eccleſia, ita nec in clauſtro Eccleſiæ, ut per Abb. & Felin. *ubi ſupra*, facit text. in l. *Præſenti*, & quod ibi notat Bart. *num. 2. C. de his, qui ad Eccl. confug.*

Secundò nota ex textu argum. Pro, & contra, quod violans Eccleſiæ immunitatem eſt ipſo jure excommunicatus: ſed hoc latius examinabitur infra *num. 6.* Hodie hoc eſt expeditum per jura extravagantium, & per Conſtitutionem Gregorii XIV. hac de re editam, ut mox dicitur.

5 QVÆRO, utrum abſolutio à cenſuris ob violatam immunitatem eccleſiaſticam juxta terminos Conſtitutionis Gregorii XIV. quæ incipit, *Cum alias nonnulli*, Sit Sedi Apoſtolicæ reſervata, nec ne.

In vim prædictæ Conſtitutionis qui extrahunt reos ab Eccleſiis contra formam ibi præſcriptam, ipſo facto incidunt in cenſuras, & pœnas, quæ cōtra libertatis juris, & immunitatis eccleſiaſticæ violatores per ſacros Canones, & Concilia generalia, Pontificumque Conſtitutiones ſunt promulgatæ; idque certum eſt & citra controverſiam. Sed quænam ſint ejuſmodi cenſuræ, ac pœnæ quoniam ea Conſtitutio non aperit, inſpiciendum erit, an ex ſacris Canonibus, Conciliis, vel Conſtitutionibus Apoſtolicis, ad quæ omnia ſe refert Conſtitutio ſtatuta ſit cenſura aliqua Sedi Apoſtolicæ reſervata contra hujuſmodi violatores.

6 Porrò in cap. *Sicut antiquitus, 17. q. 4.* ſtatuitur, ut qui confinia Eccleſiarum confringere tentaverit, aut perſonam hominis, vel bona ejus inde ſubtraxerit, niſi publicus latro fuerit, quouſq; emendet, & quod rapuerit reddat, excommunicetur. In canone *frater eadem cauſ. & quæſt.* Gelaſius iubet arceri ab ingreſſu Eccleſiæ, qui aliquem ab Eccleſia violenter abſtraxerit. Ioannes VIII. in cap. *Quiſquis, ead. quæſt.* Si quis inquit, Domum Dei violaverit, & aliqua inde abſtulerit, donec in Conventu admonitus legitimè ſatisfaciat, ſciat ſe

communione privatum, aliàs legitur, ſciat ſe fore communione privatum, ut ibi notatur in margine, & infra ſequi Eccleſias infringunt, & depoſita vel alia quælibet exinde abſtrahunt, damnum novies componant. & immunitatem tripliciter, & veluti ſacrilegi canonicæ ſententiæ ſubigantur, Alex. II. *ibidem* in cap. *Si quis deinceps*: eum, qui clericum ab Eccleſia expulerit, jubet canonicæ pœnitentiæ, atque depoſitioni ſubjacere, ac ſi contumax fuerit, excommunicari, Auguſt *Epiſt. 187. ad Boniſac.* eum qui hominem ab Eccleſia rapuit, communione interdici, ut refertur loco citato in cap. *Miror.* Concilium Toletanum duodecimum *cap. 10.* Diffinivit, ut nullus audeat confugientes ad Eccleſiã, vel reſidentes inde abſtrahere; ac deinde ſtatuit, ſi quis hoc decretum tentaverit violare, eccleſiaſticæ excommunicationi ſubjaceat, & ſeveritatis Regiæ feriatur ſententia, cap. *Diffinivit, ead. cauſ. & quæſt.* Concilium Aurelianenſe relatum ibi cap. ſeq. idipſum decrevit. & violatores Eccleſiæ immunitatis non ſolum à communione Eccleſiæ verum etiãm Catholicorum convivio juſſit ſeparari. Concilium Tridentinum *cap. 20. ſeſſ. 25.* Tantum innovat Canones, & Concilia generalia omnia, nec non alias Apoſtolicas ſanctiones in favorem Eccleſiarum, libertatis eccleſiaſticæ, & contra ejus violatores editas.

7 Ex his patet violatores immunitatis eccleſiaſticæ ex veterum Canonum ſententia eſſe excommunicandos, ſed non eſſe ipſo facto excommunicatos, exceptis incendiariis, & effractorib' Eccleſiarũ, qui ipſo facto incurrunt excommunicationis ſententiam Sedi Apoſtolicæ reſervatam, ut cap. *In litteris*, & ibi gloſ. *in verb. Anathematis ſupra de raptoribus*, & cap. *Tua nos*, & cap. *Conqueſti, ſupra eodem* & de incendiariis, effractoribus intelliguntur duo Capitula quæ in oppoſitum conſuetum eſt allegari, videlicet cap. *Canonica, 11. qu. 3.* & cap. *Omnes, 17. quæſt. 4.* alii verò non ſunt excommunicati ipſo jure, ſed excommunicandi, ut not. gloſ. in d. cap. *Conqueſti, in verb. Excommunicatos nuntietis*, & in d. cap. *Tua nos, in verb. Publicati, ſupra eod.*

8 Sed prædictis multum videtur obſtare hæc Decretalis: nam iſte Archiepiſcopus fecit publicè denunciari excommunicatum Archidiaconum ob duplicem cauſam videlicet, quia in Clericum manus injecerat violentas, & quia eum traxerat verberando per clauſtrum, ut in littera. Ergo etiã ex hac ſecunda cauſa violationis clauſtri prius e-
9 rat excommunicatus à jure, quoniam denunciatio non addit vinculum cap. *Paſtoralis, de appellat.* gloſ. 3. in d. cap. *Tua nos, ſupra eodem*, & ſecundum hoc idem eſſet ſi in clauſtro laicum verberaſſet, arg. d. cap. *Omnes, 17. q. 4.* & hunc intellectum ap-
10 probat Hoſtien. *hic n. 2.* quia inferentes vim in Eccleſia, & quæ intus ſunt ſpoliantes ſunt excommunicati. Ergo multò fortiùs in ipſa homines verberantes, quia major eſt violentia corporum quàm rerum arg. c. *Præcipimus, 12. q. 1.* c. *Cum, infirmitas, in fin. ſupra de pœnit. & remiſſ.* l. *Sancimus, la prima, C. de ſacroſ. Eccleſ.*

Huic objectioni ita reſpondetur Papa hic narrat factum Archiepiſcopi, ſed illud non approbat, quin potius in dubium revocat, dum dicit: ſi vobis conſtiterit dictum Archidiaconum ob duplicem cauſam excommunicatum fuiſſe ex his enim verbis apparet Papam dubitaſſe de excommunicatione hoc autem verificari non poteſt in excõmunicatione lata à jure, quia in Papam, qui habet omnia jura in ſcrinio pectoris non cadit juris ignorantia, ut cap. *1. de conſtitut. lib. 6.* Tantùm ergo dubitavit. num Archidiaconus incidiſſet in excommunicationem latam ab homine, quia fortè lata fuit ſententia ab Archiepiſcopo, ut quicumque violaret Eccleſiæ immunitatem, eſſet excommunicatus, ut notat gloſ. *1. hic in fin.* Innoc *in princip. in verb. Violationem.*, & Archid. in cap. *Omnes numero 1. 17. qu. 4.* Argumentum verò à rebus ad perſonas, quo utitur Hoſtien, aſſumit pro fundamento id, de quo diſputatur, quia ſupponit abſtrahentes res ab Eccleſia eſſe excommunicatos, quod eſt falſum, ut ex dictis conſtat, & in oppoſitum eſt tex. clarus in cap. *fin. ſupra de furtis*; ubi etiam rapiens ſacra vaſa non eſt excommunicatus ipſo facto: & ita tenet hic gloſ. *1.* Innoc. *in princ. in verb. Violationem, & num. 2.* ubi exponit verbum, *duplicem*, ideſt ob injectionem manuum ipſo jure, & violationem clauſtri ab Epiſcopo latam, Ioann. Andr. *num. 2.* ubi concludit cum gloſ. contra Hoſtien. Butr. *num. 23. verſ. Prædicta vera* dicens ſacrilegum eſſe excommunicatũ ipſo jure ubi Clericus verberatur; Si verò Laicus in Eccleſia verberatur, ſic verberantem ratione loci nõ incurrere ipſo jure excommunicationem maiorem, Card. *in princ. verſ. Item colligunt aliqui*, dicens hoc verius, & *numero 1. in fin. in 4. oppoſition.* ubi dicit gloſſam veram, Anchar. *num. 4. verſ. Sed opponitur*, & Abb. *num. 5* & hoc teneas.

11 Itaque hoc veteri jure inſpecto nulla cenſura (nedum Sedi Apoſtolicæ reſervata) ſtatuta erat ipſo jure in eos, qui aliquem ab Eccleſia extraherent. Ideo Doctores quotquot ante Paulum II. ſcripſerunt, vel qui notitiam non habuerunt conſtitutionis ab ipſo editæ unanimes tradiderunt, violantes hoc modo immunitatem Eccleſiæ præter incendiarios, & effractores non eſſe ipſo jure excommunicatos, ſed excommunicandos. Inter quos recenſentur Goffred. & Hoſtien. ſibi contrarius *in Summ. de Immunit. Eccleſ. in fin.* Aſten. *ibidem art. 7.* Sylveſt. *in verb. Immunitas, 3. in fin.* Io. Faber. in l. *2. C. de his, qui ad eccleſ. confug.* Abb. in cap. *pen. in fin. de immunit. eccleſ.* & alii plures apud Remigium *in tractat. hac de re edito quæſt. 9.*

Qua etiam ratione qui caſus reſervatos collegerunt, violationẽ eccleſiaſticæ immunitatis poſuerunt inter caſus Epiſcopales ex conſuetudine, ut Sylveſt. *in verb. Caſus, ſub num. 4.* & Armill. *ibid. num. 6.* Habita ſcilicet ratione veterum canonũ. & in ſpecie Conſtitutionis Benedicti VI. quæ inci-
12 pit, *Inter cunctas*, quæ tamen fuit poſtea revocata, ut inferiùs dicetur & Caietan. *in Summ. in verb. Excommunicatio, cap. 31.* Scripſit non omnes violatores eccleſiaſticæ libertatis incidere in cenſuras reſervatas Papæ, ſed ſolum, qui illas violant ſtatutis, vel conſuetudine; quod etiã ſcripſit Navarr. *in Manuali cap. 27. num. 117.* Verum uterque ipſorum loquitur in terminis Bullæ Cœnæ, quæ revera non afficit niſi violantes immunitatẽ eccleſiæ per viam ſtatuti, vel conſuetudinis, ut in §. *15.* neuter tamen exprimit an in aliis caſibus
13 violatio hujuſmodi ſit reſervata per ſacros Canones, vel Apoſtolicas Conſtitutiones, Epiſcopus tamen Montis Marani, quem noviſſimè ſequutus eſt Ste-

Stephanus Gratianus *diſceptat. forenſ. tom. 3. cap. 414.* & alii nonnulli ex modernioribus *in ſua praxi Archiepiſcopali, cap. 18. num. 3.* interpretans hanc ipſam Gregorii XIV Conſtitutionem opinatus eſt abſolutionem hoc caſu non eſſe Sedi Apoſtolicæ reſervatam, ſed ad Ordinarium pertinere. Movetur primò per regulam cap. *Nuper infra eodem* ibi: quia tamen conditor Canonis ejus abſolutionem ibi ſpecialiter non retinuit eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem aliis relaxandi. Deinde quia in Bulla Cœnæ non omnes violatores immu-
14 nitatis Eccleſiæ excommunicantur, ſed ſtatuentes dumtaxat, ut in cap. *unic. de his quæ vi met. cauſ. lib. 6.* Ultimò quia Gregorius decrevit violantes immunitatem incidere in cenſuras, nulla facta mentione reſervationis; quæ tamen qualitas, cum requirat ſpecialem mentionem per dict. cap. *Nuper*, non includitur in diſpoſitione referente per text. in cap. *penult. de iureiur.*

15 Quibus tamen non obſtantibus verius videtur abſolutionem ab his cenſuris eſſe reſervatam Sũmo Pontifici ex infraſcriptis.

16 Primò per tex. ad litteram in cap *Etſi Dominici, de pœnit. & remiſſ.* in Extravag. *com.* ubi Paulus II. ſtatuit, ut in quibuſcumque conceſſionibus, & facultatibus abſolvendi certi caſus tamquam ſpecialiter Sedi Apoſtolicæ reſervati ſemper intelligerentur excepti: & inter hoc primo loco enumerat offenſam eccleſiaſticæ libertatis. Quod ſimiliter & Sixtus IV. poſtea decrevit in Extravagant. ejuſdem initii ſub eod. tit. ubi ſub pœna excõmunicationis latæ ſententiæ prohibet quibuſcumque ſacerdotibus, ne prætextu cujuſuis facultatis quẽquam abſolvant à caſibus ibi expreſſis abſque ſpeciali ejus licentia: & inter hos caſus immediatè recenſet offenſam eccleſiaſticæ libertatis. Cujus quidem Conſtitutionis meminit Cajetan *in ſum. verb. Excommunicatio cap. 77.* oſtendens excommunicationem in caſibus ibi expreſſis eſſe Papalem.

Quamobrem cum per Conſtitutionem Gregorii XIV. extrahentes aliquem ab Eccleſiis incidant in cenſuras à Conſtitutionibus Apoſtolicis promulgatas contra violatores eccleſiaſticæ immunitatis, quinimo & libertatis, ut inferius dicetur, & per Conſtitutiones Apoſtolicas Pauli, & Sixti excommunicatio ob violatam libertatem Eccleſiæ ſit Pontifici reſervata, apertè ſequitur, ut ex Conſtitutione Gregorii abſolutio ad alium non ſpectet, quàm ad Summum Pontificem. Atque ita eliditur primum motivum Epiſcopi Montis Marani, quod hoc caſu abſolutio non reperiatur expreſsè reſervata: nam cõtrarium colligitur ex dictis Extravagantibus, quas fortè ipſe non vidit.

17 Ideoque nec urget ſecundum illius motivum, quod Gregorius etſi cenſuras irrogaverit, nullam tamen expreſſam mentionem fecerit reſervationis, ut requirebatur per tex. in d. cap. *Nuper*, iuncto cap. *penult. de iureiuran.* nam reſpondetur diſpoſitionem d. cap. *pen.* eſſe ſpecialem in juramento, quod per relationem ad aliud præſtari non poteſt;
18 tum quia pro forma exigit ſpecificam mentionẽ, & formalitatem verborum, quemadmodum declarat Anton. de Butr. in d. cap. *penult. num. 1.* & Socin. *conſ. 90. Sereniſſimus Rex, num. 56. verſ. Septimò*
19 *dicitur lib. 3.* In iis autem, quæ ſunt formalia, ut in guarentigia, nõ ſufficit relativa diſpoſitio. Cravett. *conſ. 661. num 6 & ſeqq* & ita intelligendus eſt Dec. in cap. *Conſuluit, il ſecondo, col. 2. num. 10. verſ.*
20 *Sed tamen non videtur, de appellat.* Tum quia præſtari debet corporaliter, & requirit pro forma tactum ſcripturarum c. *Hortamur, 3. q. 9.* & tradit gloſ. in cap. *Ut circa, in ver. Corporali de elect. lib. 6.* & Abb. poſt Hoſt. in d. cap. *penult. num. 10. de*
21 *iureiur.* forma autem impleri debet in ſpecie, & non per æquipollens ut in juramento eſt text. in l. *Qui per ſalutem, ff. de iureiur.* & notat. gloſ. præalleg. & generaliter tradunt Bald. & DD. in l. *1. ff. de liber. & poſthum.* Oldr. *conſ. 304. Infraſcriptæ concluſiones, in princip. numero 2. verſ. Circa hoc namque*, plenè Alex. *conſ. 212. Ponderatis iis, in princ. lib. 6.* & in his terminis Dec. in d. cap. *Conſuluit,*
22 *n. 11.* Ideoque ſub dictione, *&c.* juramentum non includitur, ſecundum Butrium in d. cap. *penult. n. 2.* quod Abb. ibi dicit eſſe notabile *col. penult.* & ſequitur Dec. in cap. *Nam concupiſcentia in 2. lectur. numero 5. de Conſtitut.* & eodem modo, ſi quis ſe
23 obliget in forma Cameræ, quamvis obligatio Cameralis de conſuetudine habeat juramentum; tamen non cenſetur jurata niſi expreſsè ſit dictum; & ita juravit, Galleſ. *de obligat. Camer. tit. de inſtrum. quæſt. 2. num. 17. verſ. Sed diligenter, cum*
24 *ſeqq.* At reſervatio non eſt hujuſmodi, quia licet caſus intelligatur alteri conceſſus, niſi illum Pontifex ſpecialiter ſibi reſervaverit; tamẽ cum id nullam formalitatem requirat ut juramentum, nihil prohibet quominus fieri poſſit per relationem ad ſacros Canones, in quibus reſerva-
25 tus reperitur, ut Gregorius fecit; nova enim Conſtitutio per relationem ad jus commune eſſet in ea inſertum, & incorporatum, ut ait Angel. Aret.
26 *conſ. 36. Videtur, nu. 18.* & relatum verè & propriè dicitur eſſe in referente, l. *Aſſe toto, ff. de hered. inſtituen.* Bald. *conſ. 212. Ea, quæ veniunt, lib. 5.* Dec. *conſ. 647. Requiſitus, num. 3.* Cravett. *conſ. 45. Quidam homines, num. 4.*

27 Præterea ut Bald. inquit *conſ. 347. Imperator, in princip. lib. 1.* Iuramentum eſt character, cujus forma, & figura ſubſtantiæ eſt in anima jurantis; ideò eſt perſonale, nec tranſit ad ſucceſſorem. At
28 reſervatio etiam ſucceſſorem afficit, ſaltem ſi fiat per modum legis, ſeu ſtatuti, ut patet in prædicta Extravag. *Etſi Dominici, de pænit. & remiſſ.* & in omnibus reſervationibus clauſis in corpore juris, de quibus per Sylveſt. & Summiſtas *in verb. Caſus*: unde patet non benè in hac materia inferri à juramento ad reſervationem, quæ nec formalitatem verborum, nec actum corporalem requirit, nec perſonalis eſt. Et quamvis debeat fieri ex-
29 preſsè, tamen paria ſunt aliquid nominatim exprimi, vel per relationem, l. *Aſt ibi*, §. *1.* & ibi notat Bart. *in princip. ff. de re iudic.* Paul. de Caſtro *conſ. 91. In cauſa appellationis, in fin. lib. 1.* Pariſ. *conſ. 121. Clariſſimus, col. 2. n. 3. & ſeq. lib. 1.* Quin-
30 imo relatum dicitur pars referentis, cap. *Cum venerabilis, de exceſſ. Prælat.* Alex. *conſ. 55. Viſo proceſſu, num. 8. lib. 4.* quod procedit in materia pœnali ſecundum Bald. *conſ. 13. Magnifico, lib. 5.* Natt. *conſ. 204. num. 12.* Surd. *conſ. 288. n. 14.* Atque ita idem fuit ſtatuere, ut violatores immunitatis incidant in cenſuras Conſtitutionum Apoſtolicarum, atque ſtatuere, ut incidant in cenſuras reſervatas, cùm cenſuræ contra violatores hujuſmodi ſint Papæ reſervatæ per Apoſtolicas Conſtitutiones Pauli II. & Sixti IV.

31 Quod eo magis procedit, quia Conſtitutio Gregorii extrahentibus aliquẽ ab Eccleſiis imponit

non modo cenſuras, ſed etiam pœnas à Conſtitutionibus Apoſtolicis promulgatas contra violatores eccleſiaſticę immunitatis, &c. reſervatio autē, de qua in dictis Extravagātibus pœna dici poteſt, tum ob difficultatem adeundi Summum Pontificem. ac veniæ impetrandæ; tum quia reſervationis idem eſt finis, ac pœna, ut colligitur ex iiſdemmet Extravagantib. (Ne cujuſuis remiſſionis, vel facultatis obtentu Chriſti fideles procliviores ad illicita impoſterum committenda reddantur, aut veniæ facilitas peccandi ei tribuat incentivum) Imo reſervatio ſive Apoſtolica, ſive Epiſcopalis tanquam gravis ſubditis adiici non debet, niſi atrocioribus quibuſdam, & gravioribus criminibus, ut habetur in Concil. Trident. *cap. 7. ſeſſ. 14. de caſ. reſervat.* unde Suarez *de pœnit. diſt. 50. ſect. 4. n. 2. in fin.* appellat reſervationem onus pœnitentium, ut à peccatis arceantur. Ergo Conſtitutio Gregoriana hanc quoque pœnam reſervationis imponit extrahentibus aliquem ab Eccleſiis.

32 Rurſus nō obſtat quod Conſtit. Gregorii innovet cenſuras promulgatas cōtra violantes immunitatem eccleſiaſticam; Conſtitutiones autem Pauli & Sixti reſervent Sedi Apoſtolicæ offenſam libertatis non autem immunitatis eccleſiaſticæ. Nam etſi Cajet. *in ſumm. de immunit. Eccleſ. verſ. 6.* dixerit, ad diſcernendum cenſuras Canonum, & caſus reſervatos diſtinguendum eſſe inter eccleſiaſticam immunitatem, & libertatem, & per immunitatem intelligendam loci ſacri exemptionem, per libertatem verò exemptionem perſonæ eccleſiaſticæ ita ut propterea reus violatæ immunitatis non incidat in pœnas violatæ libertatis.

In hoc tamen Cajetan reprobatur à Couar. *lib. 2. var. reſol. cap. 20. num. 1.* ubi oſtendit etiam ad cenſuras diſcernendas unum, & idem eſſe immunitatem, ac libertatem eccleſiaſticam, quod etiam docuit Cardin. in cap. *Perpendimus, num. 12. ſupra eod.* Felin. in cap. *Eccleſia Sanctæ Mariæ num. 69. verſ. Et ideo, de Conſtitut.* Sylveſt. *in verb. Immunitas, 1. num. 1. in fin.* Aſten. Angel. & alii Summiſtæ *ibid.* unde Goffred. *eod. tit.* Immunitatem diffinit eſſe libertatem, quæ competit eccleſiaſticis perſonis, & rebus ad eas ſpectantibus; & ſecundum Archidiaconum in cap. *Cum devotiſſimam, num. 3. 12. qu. 2.*
33 Immunitas, & libertas vel ſecuritas ipſius Eccleſiæ; & conſentiunt ibi Bellam. *n. 5.* & Gemin. *n. 2.*

Deinde quod omnem tollit difficultatem, Gregorius innovat pœnas à ſacris Canonibus promulgatas non ſolum contra violatores immunitatis, ſed etiam libertatis eccleſiaſticæ ibi (Declaramus eum ipſo facto cēſuras, & pœnas eccleſiaſticas incurrere, quæ contra libertatis, juris, & immunitatis eccleſiaſticæ violatores per ſacros Canones, & Conciliorum generalium, noſtrorumque prædeceſſorū Conſtitutiones ſunt promulgatę) Quod cum ita ſit hunc caſum eſſe Papalem videtur probari hoc argumento.

Ex Conſtitutione Gregorii extrahentes reos ab Eccleſiis incidunt in cenſuras à Conſtitutionibus Apoſtolicis promulgatas contra violatores libertatis eccleſiaſticæ: ſed cenſuræ à Conſtitutionibus Apoſtolicis promulgatæ cōtra violatores libertatis eccleſiaſticæ ſunt Sedi Apoſtolicæ reſervatæ in dictis Extravag. ergo ex Conſtitutione Gregorii extrahentes reos ab Eccleſiis incidunt in cenſuras Sedi Apoſtolicæ reſervatas.

Ad hæc eccleſiaſticam violare immunitatem, ut ait Cajetan. *in ſumm. eodem tit. in princ.* eſt tamquam generale peccatū ad omnes ſacrilegii ſpecies; violatur ſiquidem eccleſiaſtica libertas injuriam inferendo & perſonis, & locis, & rebus ſacris. Et Gregorius in d. Conſtitutione innovavit pœnas omnes contra ſingulas ſacrilegii ſpecies à ſacris Canonibus inflictas, ut indicant verba illa Conſtitutionis (Declaramus eum cenſuras & pœnas eaſdem incurrere, quę contra libertatis, juris, & immunitatis eccleſiaſticæ violatores, &c.) verbum enim libertatis ad perſonas refertur, verbum juris ad bona, verbum immunitatis ad loca: ſed violantes, ſeu offendentes perſonas, bona, & loca in certis caſibus incidunt in pœnas, & cenſuras Sedi Apoſtolicæ reſervatas, ut de perſonis eſt expreſſum in c. *Si quis ſuadente, 17. q. 4.* in c. *Non dubium*, cap. *Porro*, & cap. *Ea noſcitur, ſupra eod.* & in hoc cap. cum multis concordan. De bonis patet in caſibus cap. *Clerici, §. Nos igitur, de immunit. Eccleſ. lib. 6.* & c. *Quicumque, de ſent. excomm. eod. lib.* de locis juxta terminos cap. *Conqueſti* & cap. *Tua nos, ſupra eod.* ergo & violantes immunitatem in terminis prædictæ Conſtitutionis.

34 Et hac ratione tollitur aliud fundamentum praxis Archiepiſcopalis, quod in Bulla Cœnæ excōmunicentur ſolum ſtatuentes contra libertatem Eccleſiæ; nam cum Gregorius generaliter innovaverit pœnas, & cenſuras, à Conſtitutionibus Apoſtolicis ſtatutas pro qualibet ſpecie violationis libertatis, ſeu juris, ſive loci materialis Eccleſiæ, ut probatum eſt, non incongruè dici poteſt innovaſſe etiam cenſuras per Bullam Cœnæ ſtatutas contra illam ſpeciem violationis Eccleſiæ, quæ fit per viam ſtatuti, vel conſuetudinis. Atque ita eum, qui reos inconſulto Epiſcopo, extrahit ab Eccleſia incidere in excommunicationem Bullæ Cœnæ, ſentit, licèt id alias non probet, Anton. Faber. *in ſuo Codic. diffinit. forenſ. tit. de his, qui ad Eccleſ. confug. n. 17.*

Præterquam quod etſi Bulla Cœnæ ad hunc caſum non pertineret, ſatis eſt tamen ut per alios Canones, & Conſtitutiones cenſuræ impoſitæ propter offenſam libertatis Eccleſiæ ſint reſervatę Sedi Apoſtolicæ. Quinimò etſi Gregorius ſuā Cōſtitutionem non edidiſſet, adhuc tamen excōmunicatio extrahentium reos ab Eccleſiis in caſibus non exceptis eſſet reſervata per dictas Extravagantes: quæ cum caſum offenſæ libertatis eccleſiaſticæ receuſeant tamquam reſervatum, nec diſtinguant ſpeciem offenſionis: certè non minus intelligi debent de offenſione libertatis eccleſiaſticæ, quæ fit extrahendo aliquem ab Eccleſia, quā de alia offenſionis ſpecie, & qualitate: utroque enim modo dicitur offendi, ac violari Eccleſiæ libertas, ut patet in cap. *Reum*, in cap. *Frater*, & in c. *Diffinivit, 17. q. 4.* & dictum eſt ſupra.

35 Neque his obſtat Extravag. *Inter cunctas*, quæ eſt prima in tit. de privil. inter communes, ubi Benedictus XI. ponit violationem immunitatis, & libertatis Eccleſiæ inter caſus reſervatos ex conſuetudine.

Reſpondetur enim dict. Extravagant. fuiſſe poſtea revocatam à Clem. V. in Concil. Vien. ut patet in Clem. *Dudum, in princ. de ſepultur.* ut illic advertit gloſ. *in verb. Aliam*, & in d. Extravag. *Inter cunctas, in verb. Conſtitutionem*, & Ang. *in verb. Caſus.*

36 Poſtremò in confirmationem hujus ſententiæ

afferuntur duo Decreta Clementis VIII. ex voto Sacræ Congregationis Epiſcoporum edita, quæ ſatis apertè dirimunt hanc controverſiam: etenim in primo Decreto prohibetur quibuſcumque cōfeſſariis, ne quemquam abſolvant à caſibus quomodocumque Sedi Apoſtolicæ reſervatis. In ſecundo declaratur, quinam ſint hi caſus; & inter alios cōmemoratur violatiò immunitatis eccleſiaſticæ in terminis Conſtitutionis Gregorii XIV. Quare manifeſtum eſt hodie hunc caſum eſſe reſervatum Pontifici. Quod autem in ſecundo Decreto Clementis in prima parte agatur de caſibus Papæ, nō autem Epiſcopo reſervatis, ex eo patet, quia de reſervatis Epiſcopo ſpecialiter agitur paulò inferius in verſ. *Item omnes caſus.*

Neque obſtat ut notatur in praxi Archiepiſcopali Montis Mariani in addit. quod Decretū Clem. præſervet poteſtatem Epiſcoporum, & non afficiat niſi confeſſarios: nam reſpondetur dictum Decretum, qua parte prohibet abſolutionem à reſervatis, non comprehendere quidem Ordinarios locorum; ſed ubi docet caſum violatæ immunitatis eſſe reſervatum Pontifici, neceſſariò inſinuat illius abſolutionem ad Ordinarios non pertinere. Hæc enim importat reſervatio, ut cap. *Super, infra eod.* cap. *2. de pœnit. & remiſſ. lib. 6.* cap. *ult. de offic. Vic. eod. lib.* cap. *Quod translationem*, cum ibi not. *ſupra de off. Leg.* cum ſimilib. Atque ita quamvis de novo non prohibeat, indicat tamen hanc eſſe juris prohibitionem, quæ adimit Epiſcopis abſolvendi facultatem.

Propoſito ſupraſcripto dubio in Sacra Congregatione Cardinalium Tridentini Concilii interpretum, videlicet: An abſolutio à cenſuris ob violatam immunitatem eccleſiaſticam juxta terminos Conſtitutionis Gregorii XIV. quæ incipit. *Cū alias nonnulli*, ſit Sedi Apoſtolicæ reſervata, necne? Sacra Congregatio cenſuit eſſe Sedi Apoſtolicæ reſervatam.

De Sententia excommunicationis.

Cap. A nobis il ſecondo.

SVMMARIVM.

1 *EXcommunicatus, in quo apparuerunt in morte contritionis evidentia ſigna, poſt mortem abſolvitur ab eo, à quo vivens fuerat abſolvendus, & num. 14. & 30.*
2 *Et hæredes ab Eccleſia pro eo ſatisfacere compelluntur, & nume. 3. & n. 31.*
3 *Excommunicato defuncto non eſt communicandum ante abſolutionem, nec pro ipſo orandum; licèt ſit quoad Deum abſolutus.*
4 *Veritas & opinio in quo differant, & n. ſeqq.*
5 *Vero omnia conſonant.*
6 *Veritas eſt ſolidiſſima res, & murus inexpugnabilis.*
7 *Opinio poteſt ſe habere ad verum, & ad falſum.*
8 *Eccleſia quandoque errat ligando non ligandum.*
9 *Et quid in Eccleſia univerſali.*
10 *Contritus eſt abſolutus quoad Deum etiam ante abſolutionem ſacramentalem.*
11 *In contritione tamen ſacramenti votum includitur.*
12 *Pœnitentia, & ea quæ conſiſtunt in animo, probantur per ſigna exteriora.*
13 *Pœnitentiæ ſigna quæ ſint.*
14 *Abſolutionis formula pro excommunicato, qui in excommunicatione deceſſit.*
15 *Mortuus poteſt creari miles.*
16 *Mortuus an poſſit fieri Doctor.*
17 *Mortuo poteſt iniuria inferri, & num. ſeq. fictè tamen, ſed non verè, n. 21.*
18 *Legatarius carnaliter cognoſcens uxorem teſtatoris poſt eius mortem, indignus eſt legato.*
19 *Mortuum ſpolians dicitur eum offendere.*
20 *Mortuos exterrantes, membratim conſidentes, aut aqua coquentes, excommunicati ſunt.*
21 *Exanimatum corpus vulnerans non punitur tamquam de vulnere.*
22 *Irregularis an ſit Clericus, qui volens occidere hominem, eidem mortuo caput amputavit, & num. ſeq.*
23 *Irregularis non eſt dans cauſam abortui fœtus inanimati.*
24 *Irregularitas non contrahitur niſi in caſibus in iure expreſſis.*
25 *Mortuum Clericum percutiens an ſit excommunicatus, & num. ſeqq.*
26 *Mortuus poteſt tradi eccleſiaſticæ ſepulturæ tempore interdicti, ſi vivens habebat privilegium de ingrediendo in Eccleſiam.*
27 *Privilegium Canonis an datum fuerit in favorem Ordinis Clericalis, & n. 29.*
28 *Mortuus non poteſt tradi ſepulturæ in civitate, in qua vivens morari non poterat.*
31 *Heredes eius, qui poſt mortem debet abſolvi, compelluntur ab Eccleſia ſatisfacere iniuriam paſſo, quamvis ſint laici.*
32 *Heredes an teneantur ſatisfacere pro excommunicato abſolvendo, licèt ad eos nihil pervenerit ex bonis defuncti, & n. ſeqq.*
33 *Quid ſi defunctus dederit ſigna contritionis.*
34 *Et quid ſi non dederit huiuſmodi ſigna.*
35 *Votum defuncti tenetur hæres adimplere.*

A NOBIS, il ſecōdo, Excommunicatus, in
1 quo apparuerunt in morte contritionis evidentia ſigna, poſt mortem abſolvitur ab eo, à quo vivens fuerat abſolvendus. Ad ſatisfactionem verò ad quam te-
2 nebatur compelluntur hæredes. Hoc dicit Ioan. Andr. Butr. Cardin. & Anchar. vel plenius ſe-
3 cundum Abbatem, Felin. & Marian. Socin. excōmunicato decedenti in excommunicatione quantumcumq; contritus deceſſerit, non eſt cōmunicandum ante abſolutionem, nec pro eo orandum, licèt ſit quoad Deum abſolutus: ſed ſi conſtet Eccleſiæ de contritione præcedenti abſolvetur etiā poſt mortem ab eo, à quo vivus fuerat abſolvendus; & hæredes ejus compelluntur per Eccleſiam ad ſatisfactionem pro eo. Hoc dicunt. Dividitur in duas partes principales, & ſecunda ſub dividitur in ſeptem, ut per Io. Andr.

Nota primò ibi, *veritati, qua non fallit &c.* dif-
4 ferentiam eſſe inter veritatem, & opinionem: nam veritas nec fallere, nec falli poteſt, quia, ut dixit Philoſophus *in 1. Ethicor.* vero omnia con-
5 ſonant & veritas eſt perpetuæ exiſtentis rei tanta ſoliditas, ut cæteris defluentibus, ipſa in ſuo eſſe maneat inconcuſſa, ſecundum Io. Andr. in c. *Damnamus, n. 11. de Summ. Trinit. & fid. Cathol.* & eſt ſolidiſſima res, & murus inexpugnabilis, ut le-

igitur *Eſdræ 3.* cap. 4.]& notat Bald. in cap. *Sicut*
n. 11. verſ. Quia veritas, de probation. cum ſimilib. ut
7 per Afflict. *deciſ. 253. num. 7.* Opinio verò poteſt ſe
habere ad falſum, & ad verum : & à Philoſo-
phis diffinitur eſſe aſſenſus pro una parte cum for-
midine alterius, ut dixi in cap. *Ne innitaris, num.*
44. ſupra de Conſtitution. & ideò falli, & fallere po-
teſt, ut hic.
8 Secundò nota ibi, *Iudicium autem Eccleſiæ*, quan-
doque Eccleſiam errare ligando non ligandum,
vel abſolvendo non abſolvendum: & rationem
habes in textu, quia illius judicium nonnumquã
innititur opinioni, ſecundum quam judicat de
iis, quæ prorſus manifeſta non ſunt: meritò falli,
ac fallere poteſt; & ſic errare, cum errare aliud
non ſit, quàm unum pro alio putare, cap. *Inqui-*
bus, 22. quæſt. 2. cap. *Quamvis, 28. diſtinct.* quod
9 tamen intelligit Hoſtien. *hic num. 3.* de eccleſia
particulari, non autem de generali ſimul con-
gregata quia illa numquam errare poteſt, cap. *A*
recta, 24. q. 1. ſecundum eum, ſed Abb. *hic nu. 2.*
dicit hoc verum eſſe in his, quæ pertinent ad fidẽ:
ſeu articulos fidei. In reliquis verò ſecundum eum
Eccleſia univerſalis poteſt errare, cùm ducatur
opinione, quam fallere ſæpe contingit, & falli, ut
hic dicitur: quemadmodum & generale Conciliũ
univerſalem Eccleſiam repræſentans errare po-
teſt, excommunicando fortè Prælatum, qui non e-
rat excommunicandus: & hoc magis placet e-
tiam Marian. Socin. *hic n. 10.* Sed de hac materia tu
vide omnino quod ſcripſi in cap. *Maiores, à nu. 3.*
uſque ad n. 37. ſupra de Baptiſm. ubi latiſſimè exami-
navi an, & quando judicium Eccleſiæ, & Conci-
lii ſit infallibile.
10 Tertiò nota ibi, *quamvis abſolutus apud Deum*
fuiſſe credatur, argum. quod eo ipſo quod quis eſt
de peccato contritus, eſt abſolutus quoad Deum
etiam ante abſolutionem ſacramentalem; & ſic
contritio peccatum remittit, dummodo ſit in actu,
11 vel fide, ſeu ſpe ſuſcipiendæ abſolutionis, Mari-
an. Socin. *hic n. 13.* Hodie hoc diffinitum eſt à Tri-
dentina Synodo *ſeſſ. 14. in doctrina de Sacramen. Pœ-*
nit. ca. de contrit. ibi: (Docet præterea etſi contri-
tionem hanc aliquando charitatem perfectam
eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare,
priuſquam hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur,
ipſam nihilominus reconciliationem ipſi contri-
tioni ſine Sacramenti voto, quod in illa includi-
tur non eſſe adſcribendam.)
12 Quartò nota ibi, *per evidentia ſigna conſtiterit*:
Pœnitentiam, & ea, quæ conſiſtunt in animo,
13 probari per ſigna exteriora. Sunt autem pœni-
tentiæ ſigna verbalis deteſtatio delicti, petitio ab-
ſolutionis, oblatio Sacramenti de parendo man-
datis Eccleſiæ, elevatiò oculorum, & manuum
ad cælum, percuſſio oris, & pectoris, quia for-
tè loqui non poteſt, & his ſimilia, cap. *Qui rece-*
dunt, cap. *Præceden. & tribus ſeqq. 26. quæſt. 6.* Ho-
ſtienſ. *hic n. 1.* Ioan. Andr. *num. 2.* & alii commu-
niter: & adde quod ſcripſi in cap. *Ad abolendam, à*
num. 15. ſupra de hæretic.
14 Quintò nota ibi, *Defuncto etiam abſolutionis be-*
neficium impendatur: non tantùm vivum, ſed etiam
mortuum qui ante obitum dedit evidentia ſigna
pœnitentiæ, abſolvi poſſe ab excommunicatio-
ne: & ita fuiſſe practicatum in perſona inclyti
Capitanei Domini de Forte Brachio, refert hic
Marian. Socin. *in 8. notab.* & ego ſæpius vidi ob-
ſervatum in Sac. Pœnitentiaria. Formalia autem
pro abſolutione illius, qui in excommunicatione
deceſſit, eſt hujuſmodi videlicet, (Quare ſi ſic vo-
bis viſum fuerit, vobiſque de prædictis N viventis
pœnitentia per evidentia ſigna conſtiterit, ut e-
undem ſic defunctum, dummodo illius hæredes in-
juriam paſſis, quibus ille, ſi viveret, occaſione
præmiſſorum ſatisfacere teneretur, prius compe-
tenter ſatisfaciant, vel per eos non ſtet, quominus
arbitrio veſtro ſatisfaciant competenter in eo, in
quo tenentur, ab excommunicationis ſententia,
quam propter præmiſſa incurrit, abſolvere in
forma Eccleſiæ conſueta, & in foro conſcientiæ
tantùm licitè valeatis ad effectum dumtaxat, ut
pro illius anima publicæ, & privatæ orationes,
ac preces fieri, ejuſque corpus eccleſiaſticæ tradi
ſepulturæ poſſint, facultatem, & auctoritatẽ vo-
bis concedimus. Dat &c.)
15 Ex prædictis infertur, ut poſt mortem poſſit
quis nobilitari, & creari miles, ut hic firmat Abb.
n. 7. dicens hoc voluiſſe Bartol. in l. *1. C. de dignitat.*
lib. 12. licèt Bart. *ibi n. 27.* non loquatur de mor-
tuo, ſed tantùm dicat poſſe quem effici militem
in puncto mortis; tamen cum Abbate conſentit
Felin. *hic n. 2.*
16 Et per prædicta in publicis concluſionibus, quas
triduò defendi Peruſiæ in Aula Palatii, dum eſſem
Scholaris, diſputandum ſuſtinui mortuum poſſe
Doctoratus laurea inſigniri, ut in meo libello Ty-
pis excuſo, qui inſcribitur. Problemata cum me-
thodo juris univerſi in *132. Problemate.* Oppoſitum
tamen tenet Abbas hic *numero 8.* dicens ſe aliàs
in facto fuiſſe de hoc interrogatum, & reſpondiſ-
ſe poſt mortẽ non poſſe quem doctorari, quia hæc
dignitas confertur ad docendum alios, l. *Magi-*
ſtros, C. de profeſſor. & medicis, lib. 12. quod non
poteſt mortuus: & eum ſequitur Felin. *d. num. 2.*
17 Et tenendo hanc opinionem non obſtat quod
mortuus videatur poſſe honoribus, & inſigniis
decorari, quia etiam poteſt injuria affici, ut notat
18 Bart. in l. *1. num. 3. ff. de his quibus ut indign.* qui ex
hoc inducit verum eſſe quod dicit gloſ. in l. *Soro-*
rem, in fin. C. eod. videlicet quod ille, qui concu-
buit cum uxore teſtatoris poſt ejus mortem indi-
gnus eſt legato, & ſic applicatur fiſco; quia ſi vi-
vo defuncto hoc feciſſet, ipſum ad iracundiã pro-
19 vocaſſet: ergo idem poſt mortem. Vnde & qui
mortuum ſpoliat dicitur eum offendere, ut l. *Qui*
20 *ſepulchra, C. de ſepulchr. violat.* Facit ad hoc Extravag
Bonif. VIII. *Deteſt. de ſepult.* ubi excommunicantur
exterrantes mortuos, aut eos in fruſta conciden-
tes, aut aquis coquentes. Cujus Canonis mate-
21 ria, ut inquit Cardin Cajet. *in Summ. in verb. Ex-*
communicatio, cap. 70. eſt crudelitas, & immani-
tas in cadavera humana. Id, inquam, non obſtat,
quia dictum Bartol. procedit fictè, ſed non ve-
rè, ut declarat Bald. in dict. l. *Sororem num. 2. & 3.*
Cod. de his quib. ut indignis: unde ſecundum eum
qui exanimatum corpus vulnerat, non punitur
tamquam de vulnere, quia corpus mortuum in-
juriam non ſentit, ut l. *1. C. Qui accuſari non poſſ.*
ſequitur Felin. *ubi ſupra.*
22 Et per hoc infertur ad aliam quæſtionem quã
ſic format Archid. in cap. *Si quis, il ſecondo, num. 1.*
15. q. 1. videlicet. Pone quod Clericus animo de-
liberato iter arripuit ad interficiendum hominẽ,
ſed non potuit, quia eum invenit mortuũ, nihilo-
minus iræ ſuæ ſatisfacere volens, eidem mortuo
caput

caput amputavit: quæritur an ſit irregularis.
Quidam dicunt hunc Clericum irregularem
propter intentionem cum opere ſubſequuto, arg.
cap. *Nuper*, & cap. *ult. ſupra de bigam.* pro quibus
facit quod notatur in cap. *Si quis, 51. diſtinct.* &
in cap. *fin. 23. quæſt. ult.* & melius in cap. *Pernicio-*
23 *ſa, in fin. de pœniten. diſt. 1.* Contrarium determinat
ibi Archidiac. quia hic non erat homo, ſed mor-
tuus: nam cadaver non eſt homo, ut patet in cap.
In quadam, de celebrat. Miſſ. ubi dicitur ad eſſe ho-
minis duo eſſe principaliter neceſſaria, ſcilicet
corpus, & animam. Item cap. *Charitas, verſ. Item*
corpus, de pœnit. diſt. 2. & lex promotionis factum
requirit, ut in d. cap. *Si quis, id eſt*, ut homo jam a-
nimatus actu interficiatur, ut patet expreſsè in c.
Sicut, il ſecondo, de homicid. & in cap. *Quod verò 32.*
quæſt. 2. In quibus juribus patet dantem cauſam
abortioni non eſſe homicidam, neque irregula-
rem, ſi conceptus nondum erat vivificatus anima
24 rationali. Item irregularitas non contrahitur niſi
in caſibus in jure expreſſis, ut in cap. *Is, qui, de*
ſent. excomm. lib. 6. Nec iſto caſu invenitur impo-
ſita, ſecundum Archidiac. qui dicit idem notaſſe
Alanum, Vincent. & Bernard. in cap. *Si aliquis,*
de homicid.
25 Et per hanc poteſt decidi alia quæſtio, num-
quid percutiens Clericum mortuum incidat in
excommunicationem Canonis, *Si quis ſuadente, 17.*
quæſt. 4.
26 Et quidem Felin. *hic num. 4.* putat hunc eſſe ex-
communicatum. Movetur primò per tex. in
ſimil. in cap. *Quod in te, de pœnit. & remiſſ.* ubi pri-
vilegium datum Clericis de ingrediendo eccle-
ſiam tempore interdicti habet locum, ut mortuus
ibi tradatur eccleſiaſticæ ſepulturæ. Deinde mo-
27 vetur quia privilegium Canonis non eſt datum
ratione Ordinis, cum ſit datum etiam converſis,
laicis, & novitiis, cap. *Non dubium, ſupra eodem*
cap. *Religioſo, eod. tit. lib. 6.* qui tamen non habent
28 Ordines. Pro hac parte facit tex. in l. *Si quis in*
inſulam, ff. de cadaverib. puniendor. ubi Bartol. (No-
ta inquit hanc litteram, quia non reperies alibi,
& habes quod ille, qui in vita non poteſt mo-
rari in civitate, poſt mortem non poteſt duci ad
civitatem ad ſepulturam.) & eum ſequitur Card.
in Clem. *1. in fin. de pœnit. & remiſſ.*
29 Contrarium puto verum, quia negari non po-
teſt, quin privilegium Canonis datum ſit in favo-
rem Ordinis Clericalis: nam quicquid dicat Fe-
lin. de hoc eſt tex. rotundus in cap. *Contingit, il*
primo, infra eodem ibi (Cum ille canon non tam
in favorem clerici ordinati, quam in favorem
ordinis clericalis fuerit promulgatus.) & in cap.
unico, de Cleris. coniugat. lib. 6. ibi, (Privilegium
retineant Canonis ab Innocentio Papa II. editi
in favorem totius Ordinis Clericalis,) Mortuus
autem non habet Ordines cap. *Licitè, 32. qu. 2.*
Nec refert quod privilegium hoc datum ſit etiam
converſis, & novitiis non ordinatis: quoniam da-
tur eis dum vivunt, non autem poſt mortem: &
Canon. *Si quis ſuadente*, loquitur de Clericis. Mor-
tuus autem non eſt Clericus, quia characterem
non habet, cum character non imprimatur cor-
pori, ſed animæ: ut in Concilio Tridentino *ſeſſ. 7.*
de Sacram. can. 7. Item prædictus Canon. excom-
municat injicientem manus violentas in Clericũ:
at mortuo non poteſt inferri violentia, ut ex Bald.
dictum eſt ſupra *n. 21.* Item ſicut præcidens caput
mortui non incidit in irregularitatem, ut dictum
eſt in præcedenti quæſtione, ita nec percutiens
Clericum mortuum incidit in excommunicatio-
nem, quia ſicut irregularitas non contrahitur niſi
in caſibus in jure expreſſis, ut dictum eſt ſupra *n.*
24. ita nec pœna excommunicationis, gloſ. 1. *in*
Clemen. 1. de conſanguinit. & affinit. Facit gloſ. *pe-*
nult. in cap. *fin. ſuper de iurepatr.*
30 Sextò nota ibi, *A quibus dum viverent fuerant ab-*
ſolvendi: In caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis de-
cedenti in excommunicatione impendendam ef-
ſe abſolutionem à Summo Pontifice duntaxat:
In aliis verò non reſervatis poſſe impendi etiam
ab inferiore, qui poterat viventem abſolvere, ut
in littera: & hoc non ex indulgentia hujus Decre-
talis, ſed de jure communi, ut *hic* in gloſ. *in verb.*
Cæteris.
31 Vltimò nota ex fine textus caſum notabilem
in quo Eccleſia exercet juriſdictionem in laicos,
compellendo ſcilicet hæredes ejus qui poſt mor-
tem debet abſolvi, ut pro eo ſatisfaciant injuriam
paſſo, licèt ipſe dum viveret expreſsè hoc non
mandaverit: nam ex quo dedit ſigna exteriora
contritionis, ſatis videtur debitam ſatisfactio-
nem tacitè injunxiſſe, ut hic in gloſ. *fin.* unde cum
iſte actus reſpiciat favorem animæ defuncti, & hæ-
redis, & piam cauſam meritò Eccleſia vendicat
ſibi juriſdictionem ſecundum Abb. *hic n. 5.* & Ma-
rian. Socin. *num. 24.* Concordat text. in cap. *ult.*
ſupra de ſepultur. & in cap. *In litteris, de raptor.* ibi:
(Hæredes eius moneas, & compellas, ut his,
quibus ille per incendium, vel alio modo damna
contra juſtitiam irrogaverat juxta facultates ſuas
condignè ſatisfaciant, ut ſic à peccato valeat libe-
rari.) aliàs legitur, valeant, id eſt hæredes ſecun-
dum Vincen. & Io. Andr. *ibi in fin.*
32 Sed hic inſurgit quæſtio an hæredes excommu-
nicati teneantur pro eo ſatisfacere injuriam paſ-
ſo, etiamſi ad eos nihil pervenerit ex bonis de-
functi.
33 Pro ſolutione breviter ſic diſtingue; aut excõ-
municatus præbuit ante obitum ſigna pœniten-
tiæ, ſeu contritionis, aut non præbuit. Primò
caſu hæredes tenentur etiamſi nihil ad eos per-
venerit: & in hoc caſu intelligi debet hoc cap. &
gloſ. *fin. in cap. ult. de ſepultur.* dum ex eo tex. col-
ligit de jure canonico hæredes teneri ad ſatisfa-
ctionem pro delicto defuncti etiamſi ad eos nihil
pervenerit, & lis cum defuncto non fuerit conte-
ſtata: nam ex quo deceſſit contritus, & ſic voluit
illud conſequens ſcilicet abſolutionẽ, meritò vi-
detur voluiſſe antecedens neceſſarium ad ipſum
conſequens, quod eſt ſatisfactio, argum. c. *Cum*
34 *ſuper, ſupra de off. Delegat.* quod perpetuò ſingula-
riter notabis ad limitationem eorum, quæ ſemper
dicuntur, quod regulariter hæres non tenetur ex
delicto defuncti, niſi quatenus ad eum pervenit,
quia illud procedit ſi ſine cõtritione mortuus eſt,
ut mox dicetur, aliàs ſecus. Quod eſt ſingulari
nota dignum, & quotidie poteſt contingere, &
multi falluntur, ut dicit Marian. Socin. *hic n. 29.*
Secundò autem caſu cum ſcilicet defunctus ſigna
contritionis non dedit, dicendũ eſt hæredes non
teneri, niſi quatenus ad eos pervenit ex bonis il-
lius; & ita intelligi debet tex. in d. cap. *ult. de ſe-*
pultur. ibi: (Sed ejus hæredes, & propinqui, ad
quos bona pervenerunt ipſius, ut pro eodẽ ſatiſ-
faciant, cenſura ſunt eccleſiaſtica compellendi.)
Et

Et ſic cogendi ſunt tantummodo reſtituere rem illicitè acquiſitam, quia res tranſivit cum onere ſuo, ut cap. *Ex litteris*, *ſupra de contrahen. empt.* c. *Sæpè*, *de reſtitut. ſpoliat.* nam & votum defuncti tenetur hæres adimplere, ut legitur, & notatur in cap. *Licet*, *§. 1. & 2. ſupra de voto*; ita formaliter diſtinguit Hoſtien. *hic num. 21. & 22.* cujus diſtinctionem poſtea probat Ioan. Andr. *num. 18.* Butr. *num. 32.* Cardin. *num. 5.* Anchar. *num. 8.* Abb. *n. 5.* Felin. *circa finem*, *verſ. Nota ſingulariter hanc gloſ.* & Marian. Socin. *n. 23.*

De Sententia excommunicationis.

Cap. Nuper.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus eſt qui Clericum detinet in cuſtodia publica, vel privata, aut in vinculis etiam ſine corporali læſione, & n. 4.*
Declaratur procedere ſi hoc faciat animo inferendi injuriam, ſeu violentiam Clerico. Secus ſi aliam ob cauſam, n. 12.

2 *Communicans excommunicato ſcienter in crimine excommunicatus eſt, & non poteſt abſolvi niſi ab excommunicatore, vel ipſius ſuperiore, & cum juramento, & n. 14.*

3 *Communicans excommunicatum extra crimen incurrit minorem excommunicationem, & reconciliari poteſt ſine juramento per ſimplicem ſacerdotem, & n. 14.*

4 *Et quid poſt Conſtitutionem Concilii Conſtantienſis, n. 15. verſ.* Cæterum adverte.

5 *In carcere, vel in vinculis detinere an differant.*

6 *Carceratus, vel detentus in vinculis non dicitur lædi corporaliter.*

7 *Carcer, & vincula principaliter non ſunt ad pœnam, ſed ad cuſtodiam.*

8 *Violentia in Clericum perpetratur etiam citra injectionem manuum, ſeu corporalem læſionem; quod pluribus exemplis oſtenditur.*

9 *Excommunicatus eſt qui rem de manu Clerici rapit, vel quæ illius corpori adhærent, aut eum per veſtem tenet, aut per frænum equi.*
Equum occidens, cui Clericus inſidet, non incidit in Canonem, ibidem.

10 *Caſtrum obſidens non animo detinendi in cuſtodia Clericum ibi exiſtentem, ſed capiendi caſtrum, vel faciendi Clerico verecundiam, non eſt excõmunicatus.*

11 *Clericum cogens per metum ad ſe redimendum, vel exeundum è domo ut ipſam occupet, excommunicationem non incurrit.*

12 *Communicans crimunoſo in crimine præſtando illi conſilium, auxilium, vel favorem, tenetur eadem pœna cum principali.*

13 *Communicare excommunicato quis dicitur non ſolum comedendo, loquendo, vel deoſculando, ſed etiam cum ipſo orando.*

15 *Communicans ſcienter excommunicato extra crimen an peccet mortaliter, remiſſivè.*

16 *Abſolvere poteſt inferior ab omni excommunicatione lata à Canone, quoties Conditor Canonis ſibi non reſervavit abſolutionem, & n. 29.*
Quod habet locum nedum in Canone Papæ, ſed etiam in ſtatuto Epiſcopi, vel Prælati, ibidem.

17 *Ingrediens ſepta monaſterii Monialium abſque licentia Ordinarii, vel alterius ſuperioris an incurrat excommunicationem Papæ reſervatam ex Bulla Gregorij XIII. & num. ſeq. uſque ad num. 37.*

18 *Cauſa etiam injuſta excuſat quem à contumacia.*

19 *Culpa ubi eſt maior, ibi debet eſſe maior vindicta.*

20 *Diſpoſitio pœnalis injungens pœnam excommunicationis non reſtringitur, ſed extenditur.*
Contrarium, n. 30.

21 *Proœmii verba denotant cauſam finalem Conſtitutionis.*

22 *Lex non imprimit effectum ſuum, niſi in illas perſonas, quibus verba legis congruunt.*

23 *Ingrediens ſepta monaſterij Monialium prætextu licentiæ revocatæ, aut Ordinarij licentia abutentes, magis delinquunt, quàm ingredientes ſine licentia & n. ſeq.*

24 *Frequentia delicti eſt juſta cauſa reſervationis abſolutionis.*

25 *Epiſcopi non debent promiſcuè ſibi reſervare caſus, quibus à jure annexa eſt excommunicatio, niſi fortè propter frequentiam, ſcandalum, vel aliam neceſſariam cauſam.*
Statuens contra libertatem Eccleſiæ magis punitur, quàm ſtatuens contra ius Eccleſiæ, licèt minus delinquat, & cur? ibidem verſ. Hinc etſi ſtatuens.

26 *Eccleſiarum fructus, & bona ſurripientes non incidunt in excommunicationem, niſi id faciant authoritate uſurpata, & ſub ratione bonorum Eccleſiæ.*

27 *Domini temporales, & magiſtratus quicumque impedientes libertatem matrimonij, incidunt in excommunicationem* cap. 9. ſeſſ. 24. de reformat. *matrim. Concilij Tridentini, non autem privata perſona.*

28 *Caſus omiſſus in lege nova remanet in diſpoſitione iuris antiqui.*

29 *Monaſterium Monialium ingredientes ſine licentia ex Concilio Tridentino incidunt in excommunicationem, non tamen Sedi Apoſtolicæ reſervatam.*

30 *Pœna nulla eſt maior in Eccleſia, quàm excommunicatio; ideoque in ea non debet fieri extenſio, ſed potius reſtrictio.*

31 *Clericum pedibus percutiens, vel perfundens aqua, aut in eum ſpuens, vel eius veſtem frangens excommunicatus eſt.*

32 *Reſervatio caſus non inducitur ex eo quod Summus Pontifex abſolutionem ab illo caſu impertitus fuerit, & n. ſeq.*

33 *Pœnitentes habent tres iudices, qui nomine proprii ſacerdotis comprehenduntur, Papam, Epiſcopum, & Parochum.*

34 *Papa ſi aliquid faciat de plenitudine poteſtatis, non præiudicat inferioribus, nec contra eos præſcribit.*

35 *Mulieres abſque licentia monaſteria virorum ingredientes, ex declaratione Pij V. incidunt in excommunicationem Papæ reſervatam.*

36 *Excommunicatio propter ingreſſum in monaſteria Monialium ad malum finem, eſt Sedi Apoſtolicæ reſervata.*

37 *Abſolutio à cenſuris, in quas incidunt Prælati ingredientes monaſteria Monialium contra formam Conſtitutionis Gregorij XIII. an ſit Papæ reſervata, & n. ſeqq.*

38 Statuimus, & decernimus *ſunt verba novi iuris inductiva.*

39 *Prælati ingredientes monaſteria Monialium in caſibus non neceſſariis, vel cum magno comitatu quas pœnas incurrant.*

1 NVPER. Detinens Clericum in cuſtodia, vel vinculis, etiam ſine læſione corporali excommunicatus eſt: & commu-
2 nicans excommunicato ſcienter in crimine eſt excommunicandus, & niſi difficultas impediat, abſolvi debet ab excommunicatore,
3 vel ipſius ſuperiore, & cum juramento. Communicans extra crimen reconciliari poteſt per ſimplicem ſacerdotem ſine juramento. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima ponitur bimembris conſultatio. In ſecunda bimembris reſponſio ibi, *nos igitur*: & utraque ſubdividitur, ut per ſe patet.

4 Nota primò quoad incurrendam excommunicationem Can. *Si quis ſuadente*, paria eſſe Clericũ percutere, aut eum in cuſtodia publica, vel privata, aut in vinculis detinere etiam ſine læſione corporali, ut hic eſt caſus ſecundum omnes: quod tamen declara, ut dicam infra *n. 12.*

5 Secundò nota ibi, *vel etiam detrudunt in vincula*: aliud eſſe in carcere, & aliud in vinculis detinere, ut *hic* per Butr. *num. 1* quod nota pro ſtatutis ſecundum Marian. Socin. *n. 5.*

6 Tertiò nota ibi, *corporalis læſio non fuerit ſubſequuta*: ex ſola detruſione in carcerem, vel in vincula non dici quem corporaliter lædi, ſecundum Ioan. Andr *hic nu. 1. in ver. Læſione.* & Butr. *eodem n. & ver.* & *in 4. notab.* Abb *nu. 5.* & Marian Soc.
7 *n. 6.* Ratio eſt, quia conſiderari debet quod principaliter agitur, cap. *Cum voluntate*, *infra eodem*, carcer autem, & vincula principaliter non ſunt ad pœnam, ſed ad cuſtodiam, ut l. *Aut damna*, §. *Solent*, *ff. de pœn.* quod ſimiliter nota pro ſtatutis, ut hic per Anchar. *n. 1.* nam quoad effectum incurrendi excõmunicationem latæ ſententiæ ob violentam manuum injectionem in Clericum, hæc non differunt, ut dixi ſupra *in 1. notab.*

8 Quartò nota ibi, *citra quem violentia ſæpius circa Clericos nequiter perpetratur*, violentiam Clerico inferri poſſe etiam ſine manus injectione, ſeu corporis læſione. Ratio eſt quia debemus in his magis attendere injuriam, & violentiam, quæ ſapiunt cauſam finalem, quàm manus, quæ ſapiunt demonſtrationem, ut hic per Cardin. *nu. 3.* & plenius dicam infra *nu. 30. in fin.* exemplum ponit Innoc. *n. 1. & 2.* velut ſi quis enſem vibret, vel aliter necem comminetur, niſi carcerem ingrediatur. Vel ſi Clerico in domo propria, vel aliena exiſtenti clauſis foribus, vel poſitis cuſtodibus adimatur libertas exeundi: neque enim, ut Innocen. ait videtur vis eſſe an clauſus ſit carcere, an ligatus funibus, an cuſtodibus vallatus: omnes enim iſti in cuſtodia ſunt & in perſonam violentiam patiuntur, quia detinentur ne quo velint, abire poſſint: nec multum differt à ſpecie ſervitutis, cui libertas recedendi non datur, l. 3. *de liber. hom. exhi-*
9 *ben.* Eodem modo violentia eſt ſi res de manu Clerici rapiatur, vel quæ aliàs ipſius corpori adhærent; aut ſi Clericus detineatur per veſtem, qua induitur, vel per frænum equi, cui inſidet, licèt ſecus eſſet ſi equus interficeretur: ita Innoc. cum quo tranſeunt *hic* Hoſt. & Abb. Antiq. ambo *n. 1.* Ioan. Andr. *num. 2. in ver. Detrudunt*, Card *nu. 4.* Anchar. *n. 2. & 3.* & reliqui omnes.

10 Hæc tamen notabiliter limitant Doctores, ut procedant dummodo fiunt animo inferendi injuriam, ſeu violentiam Clerico, ſecus ſi aliam ob cauſam. Vnde ſi quis Clericum in caſtro obſideret non animo detinendi eum in cuſtodia, ſed capiendi caſtrum, vel faciendi Clerico verecundiam utique in Canonem non incideret, ſecundum Innoc. *n. 1. verſ. Sed quando* & Card. *n. 4. verſ. Hoc pro-*
11 *cedit.* Et idem eſſe ſi quis citra manuum injectionem, vel detentionem corporalem per metũ cogeret Clericum ad ſe redimendum vel exeundum è domo ſua, quam poſtea occuparet: non enim eſſet excommunicatus, quia hæc perpetravit potius animo lucrandi, quàm inferendi injuriam, nec in perſonam manus injecit, vel quaſi injecit violentas, ut dicunt Hoſt. *hic n. 1. verſ. Quid erit ſi quis*, Ioan. Andr. *n. 2. verſ. Dicimus ergo*, & Card. *nu. 4. verſ. Per hoc etiam infertur*, ubi tandem concludit excommunicationem incurri quandocumque fit violentia Clerico, per quam ſcilicet impeditur ei libertas præcisè, non cauſativè, & quando fit hoc animo ut impediatur, aliàs ſecus.

12 Quintò nota ibi, *et conſilium impendendo* Communicantem crimunoſo in crimine, ideſt præſtando illi conſilium, auxilium, vel favorem, teneri eadem pœna cum principali. Rationem habes in littera, quia facientem, & conſentientem par pœnã conſtringit, de quo in l. *Is qui opem*, *ff. de furt.* & in c. 1. *ſupra de offic. deleg.* & latiſſimè per Marian. Socin. in cap. *Ad audientiam*, *ſupra de homicid. in 7. principali artic. à queſt. quinquageſima uſque ad centeſimam.*

13 Sextò nota ibi, *aut aliàs in oratione*, intelligi, quem participare cum excommunicato non ſolũ comedendo, loquendo, aut deoſculando: ſed etiã ſecum orando, concordat cap. *Cum excommunicato*, & cap. *Qui communicaverit*, *11. quæſt. 3.* cap. *Significavit*, *ſupra eod.* & notat gloſ. in cap. *Statuimus*, *in ver. Conſtitutionibus*, *inf. eod. lib. 6.* de quo plenè per eumdem Marian. Socin. in cap. *Sacris*, *in 19 principali artic. infra eod.*

14 Septimò nota in verſ. *Secundo verò caſu*: & ſigna differentiam inter communicantem in crimine, & communicantem extra crimen: ille enim incidit in excommunicationem majorem, & abſolvi non poteſt niſi ab excommunicatore, vel ejus ſuperiore, & cum juramento de parendo illius mãdato: hic verò ligatur minori tantum excommunicatione, abſolvi poteſt à ſimplici ſacerdote ſine
15 juratoria cautione, ut ſin textus. An autem ſcienter communicans excommunicato extra crimen peccet mortaliter, examinat Archidiac. in cap. *Rogo*, *11. quæſt. 3.* & Ioan. Andr. in cap. *Sacris*, *nu. 20. ſupra de his quæ vi metu cau.* Cæterum adverte ne decipiaris, quia hodie ex Conſtitutione Martini V. in Concilio Conſtantienſi edita, quæ incipit, *Ad evitandum*, permiſſum eſt communicare cum excommunicatis à Canone, vel ab homine, etiam in adminiſtratione, & receptione ſacramentorum, vel aliis divinis, præterquam in duobus caſibus, videlicet ſi excommunicati ſint publicè denunciati, aut notorii Clericorum percuſſores, qui dicuntur excõmunicati non tolerati. Et in his duobus caſibus dumtaxat, non autem in excommunicatis toleratis locum habet,

quod hic dicitur de incurſu excommunicationis
majoris propter participationem cum excomu-
nicatis in oratione, & de incurſu excommunica-
tionis minoris propter participationem cum ex-
communicatis extra crimen; quod benè notabis
ad limitationem hujus textus. De intellectu au-
tem illius Conſtitutionis ſcripſi latiſſimè in cap.
Quod à Padecaſſore, *à num. 39. ſupra de Schiſmat.* ubi
etiam *num. 56.* dixi an eidem Conſtitutioni fuerit
derogatum quoad notoriè excommunicatos per
aliam Conſtitutionem Concilii Lateranen. No-
viſſimi ſub Leone X,
16 Vltimò nota ibi, *quia tamen conditor Canonis*: tex-
tum optimum, & notabilem ut hic ait Felin. *n.
1. in ult. notab.* quod ab omni excommunicatione
lata à Canone poteſt inferior abſolvere quotieſ-
cumque conditor Canonis abſolutionem ſibi non
reſervavit. & ad hoc quotidie allegatur hic tex-
tus, & locum habet nedum in Canone Papæ, ſed
etiam in Canone, ſeu ſtatuto cujuslibet Epiſcopi
vel Prælati eccleſiaſtici, ut excommunicatus per
illius ſtatutum abſolvi poſſit à proprio Sacerdo-
te, ex quo conditor Canonis ſibi non reſervavit
abſolutionem: & hoc nota quia quotidie occur-
rit in practica ſecundum Abb. *hic num. 5.* Locum
tamen habet in abſolutione prout loquitur, non
autem in diſpenſatione, ut ſcripſi plene aſſignan-
do rationem differentiæ in cap. *Dilectus*, *à nu. 10.
uſque ad n. 16. ſupra de tempor. ordin.*
17 Ex prædicta regula infero ad quæſtionem an in-
grediens ſepta monaſterii Monialium abſque li-
centia Ordinarii, vel alterius Superioris incur-
rat excommunicationem Sedi Apoſtolicæ reſer-
vatam ex Conſtitutione Gregorii XIII. edita *idi-
bus iunii 1575.* quæ incipit, *Vbi gratia.*
Ex iis, qui poſt Gregorianam Conſtitutionem
ſcripſerunt; nonnulli opinati ſunt non eſſe conſti-
tuendam differentiam an quis prætextu licentia-
rum, an verò ſine illis clauſuram monaſterii Mo-
nialium ingrediatur, ſed utroque caſu abſolutio-
nem eſſe ſummo Pontifici reſervatam ob idētita-
18 tem, ſeu potius majoritatem rationis ne deterio-
ris ſit conditionis qui temere, ac proprio auſu in-
greditur, quàm qui aliqua cauſa, licèt injuſta ſe
excuſat, arg. cap. *Illud*, *verſ. Licet autem*, *de Cler.
excomm. miniſtr.* Hoc enim eſt quod dicunt gloſſæ
ordinariæ, in l. *Ex conſenſu*, *§. fin. ff. de appellat.* &
l. *1. §. Si quis iudic. non obtemper.* non ſolam juſtam
cauſam, & rationabilem quem à contumacia ex-
cuſare, ſed etiam injuſtam, & quod legitur in l.
1. in fin. ff. de abigeis, & in l. *Plagii*, *ff. ad leg. Flau. de
Plagiar.* in quibus eſt expreſſum non ſolum legiti-
mam, ſed & illegitimam cauſam excuſare à do-
lo: quam regulam dixit communem Dec. *conſ.
19 170. Viſo themate*, *col. ult. in princ.* Item ubi eſt culpa
major, ibi debet eſſe major vindicta, cap. *Excom-
municamus*, *§. Credentes*, *de hæret.* & ubi magis ex-
ceditur, ibi eſt ſeveriùs vindicandum, cap. *fin.
ad fin. de exceſſ. Prælat.* Collectar. in cap. *1. num. 2.
ſupra de Schiſmat.* pœna enim debet commenſura-
ri dilicto cap. *Non afferamus*, *23. q. 1.* & notat gloſ.
2. in cap. *Propoſito*, *27. q. 1.* Bart in l. *Levia in princ.
ff. de accuſat.* Bald. in Auth. *Clericus*, *col. 2. C. de
Epiſc. & Cler.* Dec. in cap. *Eccleſia S. Mariæ*, *num. 1.*
20 *de Conſtit.* Et confirmatur, quia, ut inquit Cardin,
hic in *1. notab.* diſpoſitio pœnalis injungens pœ-
nam excomunicationis non reſtringitur, ſed ex-
tenditur: Papa enim hic extendit Can. *Si quis ſua-
dente*, *17. quæſt. 4.* ut comprehendat non ſolum inji-
cientem manus, ſed etiam aliàs turbantem liber-
tatem Clerici.
Et primò inter hos Authores adducitur Mar-
tinus Alphonſus de Vivaldo *in ſuo Candelabro Aureo
in tract. de excomm.* Et extravaganti, & Concilio
fol. 31. in ſeptuageſima, & ultima excommunica-
tione ubi inter excommunicatos excommunica-
tione ſoli Papæ reſervata virtute Gregorianæ
Conſtitutionis enumerat ingredientes ſepta Mo-
nialum ſine licentia Superioris: & idem confir-
mat *fol. 36.* Loquens de excommunicatione ex
Concilio Trident. ibi, *Sexageſima quarta eſt.* dum
dicit: nunc verò eſt reſervata Papæ per Grego-
rium.
Secundò adducitur Ludovicus de Beia *in ſuo
tract. reſol. caſ. Conſcien. Caſu 3.* incipien. *Vrſula*,
quem ſequitur Lelius Zecchius in Elucidatione
caſuum Epiſcopis reſervatorum *in caſu 10. fol. 625.*
Et eorum opinioni videtur ſuffragari quod ſum-
mus Pontifex alias ad ſupplicationem pœniten-
tium, & etiam Epiſcoporum conceſſit abſolutio-
nem prædicti caſus tamqum ſibi reſervatam; per
quod videtur inductus uſus reſervationis ejuſ-
dem caſus.
Vltimò affertur authoritas Navarri in cap. *Sta-
tuimus*, *ſub num. 62. in 7. notab. 19. quæſt. 3. Comment.
4. de Regular.* & in *Man. cap. 27. ſub num. 150.* ubi af-
firmat dictam Conſtitutionem includere etiam
intrantes ſepta monaſterii non habentes licenti-
am, & ſe credere hanc fuiſſe mentem ejuſdem
Gregorii.
His tamen non obſtantibus contrarium verius
videtur: Nam Conſtitutio Gregorii expreſsè lo-
quitur de ingredientibus prætextu licentiarum
revocatarum, & de his, qui habent licenciam ab
Ordinariis in caſibus permiſſis, eaque abutuntur,
21 ut patet ex rubrica, & ex verbis Conſtitutionis,
preſertim in proœmio, à quo cauſa finalis colligi-
tur, l. *1. ff. ad Macedon.* l. *1. ff. de hæred. inſtit.* l. *Titia*,
§. Idem reſpondit, *ff. de verb. oblig.* Oldrad. *conſ. 103.
Quæſtio eſt*, *verſ. Secundo ex hoc.* & ad cujus limites
reſtringitur generalitas diſpoſitionis, Bald.
conſ. 159. Eleganter, *& copioſe numero 4. verſ. Niſi
dicamus*, *lib. 2.* Roman. *conſ. 16. Viſo themate*, *nume-
ro 4. & ſeq.* in quo quidem proœmio verbum nul-
22 lum legitur de excommunicatione contra ingre-
dientes abſque licentia. Vnde cum eis non con-
veniant verba Conſtitutionis, conſequens eſt,
ut nec conveniat illius diſpoſitio, l. *4. §. Toties*, *ff.
de dam. infect.* quia lex non imprimit effectum ſu-
um niſi in illas perſonas, quibus verba legis con-
gruunt, & adaptantur, ut inquit Gemin. *conſ. 68.*
Innocentius, *ſub num. 4. verſ. Cum ergo concurrant*,
& ſi Gregorius voluiſſet comprehendere ingre-
dientes abſque licentia, expreſſiſſet, ſicut expreſ-
ſit de ingredientibus prætextu licentiarum, &c.
cap. *2. de translat. Epiſc.* cap. *Ad audientiam*, *de de-
cim.* & in materia excommunicationis eſt bona
gloſ. in cap. *Prudentiam*, *§. Sexta*, *in ver. Vinculo
23 excommunicationis*, *de off. Deleg.*
Et eo magis, quia conſideratur etiam diverſi-
tas rationis inter eos, qui abſque licentia ingre-
diuntur, & eos, qui ingrediuntur prætextu licen-
24 tiæ revocatæ, aut abutuntur licentia Ordinarii Si-
quidē licentia præbet ingredientibus anſam mul-
tò liberius, & frequentius delinquendi, exemplo
tutoris ſuſpecti fidejuſſionem præſtantis, quo ve-
lamine

lamine datur ei occaſio diutiùs graſſandi in re
pupillari, *§. fin. inſtit. de ſuſpect. tutor.* juncta gloſ.
in verb. Præſtat. l. *Suſpectus*, & l. *Quia ſatiſdatio*, *ff.
eodem.* At verò ibi deficit licentia, ingrediens
non ſolum ſe exponit pœnæ à Concilio Tridenti-
no inflictæ in *cap. 5. ſeſſ. 25. de Regular.* Sed etiam
temporali, quæ conſuevit imponi per Magiſtra-
tus ſæculares; ideoque metu utriuſque pœnæ ma-
gis retrahitur à delinquendo, cap. *1.* & ibi gloſ.
in ver. A Domino, *de homicid. lib. 6.* cap. *1. §. Superior*,
de ſent. excomm. eod. lib. Frequentia autem, & li-
27 bertas ſecuriùs delinquendi fuit juſta cauſa cur
Gregorius potius reſervaverit Sedi Apoſtolicæ
abſolutionem eorum, qui prætextu licentiæ de-
linquunt, quàm eorum, qui omnino carent licen-
25 tia. Vnde quamvis S. Congregatio Epiſcoporum,
& Regularium negociis præpoſita olim admo-
nuerit locorum Ordinarios ne ſibi illos caſus pro-
miſcuè reſervarent, quibus annexa eſt excomu-
nicatio maior à jure impoſita: illico tamen adje-
cit hanc limitationem, niſi fortè propter frequen-
28 tiam, ſcandalum, aut aliam neceſſariam cauſam
aliqui hujuſmodi caſus nominatim reſervandi
viderentur, ut in litteris ſcriptis ad Cardinalem
Archiepiſcopum Neapolitanum ſub *die 26. No-
vembris 1602.* quam quidem frequentiam, & ſcan-
dalum conſideraſſe Gregorium in reſervatione
hujus caſus, ſatis conſtat ex verbis Conſtitutionis,
29 ibi (Ac omnia quæ illas (ideſt Moniales) à ſpiri-
tualium rerum cogitatione, & exercitio avocant,
impedimenta tollere, periculaque, & ſcandala ab
eis removere cupientes, &c.)
Hinc etſi magis delinquat ſtatuens contra jus
Eccleſiæ, quàm contra libertatem Eccleſiæ, quia
in primo caſu tollit jus commune, in ſecundo au-
tem tollit privilegium, argum. l. *Eius militis*, *§. Mi-
litia miſſus*, *ff. de teſtam. milit.* & tradit Dec. in
cap. *Eccleſia S. Mariæ*, *num. 1. de Conſtit.* Tamen
magis punitur ſtatuens contra libertatem, quam
contra jus Eccleſiæ, ſecundum Bald. *in rubr. eod.
tit. in princ. verſ. Quæro an ſit differentia*, quia, ut
inquit Dec. *ubi ſupra*, non ſemper pro majori deli-
cto major pœna imponitur: nam propter delicti
frequentiam, vel propter majorem inclinationē
ad delinquendum major pœna quandoq; pro mi-
nori delicto imponitur, ut per gloſ. 2. in cap. *Pro-
poſitio*, *27. q. 1.* & in cap. *Admonere*, *in ver. Exiſti-
mes*, *33. qu. 2.* per illum textum, ubi major pœni-
tentia imponitur interficienti uxorem, quàm ma-
trem, quia, ut gloſ. ibi dicit, homines proniores
ſunt ad interficiendum uxores. Laici verò Cleri-
cos oppido infeſtos habent, ut legitur in c. *Laicos*,
2. q. 7. Maximè propter libertatem eccleſiaſticam,
in qua Clerici ſunt melioris conditionis, quàm ſę-
culares, & propterea maior concitatur invidia.
Vnde cùm ſint procliviores Laici ad ſtatuendum
contra libertatem eccleſiaſticam, & ſic contra
privilegia Eccleſiarum, vel Clericorum: meritò
ut retrahantur ab eo in quo magis inclinantur,
majori pœna afficiuntur.
26 Præterea gravius videntur delinquere, & ma-
30 gis contemnere legiſlatorem qui ingrediuntur
palam, & authoritativè prætextu licentiarū, quā
qui ingrediuntur clam, & nulla ſuffulti licentiā,
exemplo eorum, qui fructus, & reditus ad Sedem
Apoſtolicam, & eccleſiaſticas perſonas ratione
eccleſiarum pertinentes uſurpant: neque enim in-
cidunt in excommunicationem decimamſepti-
mam Bullæ Cœnæ niſi qui id faciunt authoritate,
& poteſtate uſurpata, ſecundum Cajetan. *in Sum-
ma*, *in ver. Excommunicatio*, *num. 27. verſ. Deinde
circa ſecundam materiam*, & Navarr. *in Man. cap. 27.
num. 70. verſ. Sexta*, quod per illa verba, ſicut ex
decreto Concilii Tridentini *cap. 11. ſeſſ. 22. de re-
form.* non incidunt in excommunicationem qui
res, & bona Eccleſiæ ſurripiunt tamquam fures;
ſed tantùm qui illa authoritativè: & ſub ratione
bonorum Eccleſiæ uſurpant, ut aliàs S. Congre-
gatio declaravit.
Et idem modò cùm aliàs dubitatum fuerit an
prohibitio *cap. 9. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* Circa
matrimonii libertatem comprehendat privatas
perſonas, S. Congregatio cenſuit non comprehē-
dere, ſed tantùm dominos temporales, & magi-
ſtratus cujuſcumque gradus, conditionis, &c. In-
gredientibus ergo ſepta monaſterii Monialium
abſque licentia, nec verba, nec rationes Grego-
rianæ Conſtitutionis conveniunt; & conſequen-
ter nec illius reſervatio, gloſ. *magna in fin. in Clem.
1. de ſent. excomm.* unde hic caſus tanquam omiſſus
remanſit in eo ſtatu, in quo prius erat, l. *Commodiſ-
ſimè*, *ff. de liber. & poſthum.* gloſ. in c. *Si patet*, *in verb.
Trebellianica*, *de teſtam. lib. 6.* Conſentaneum eſt e-
nim jura juribus concordare ad correctionem
vitandam, l. *Præcipimus*, *in fin. C. de appellat.* & l. *San-
cimus*, *C. de teſtam.* cum ſimil.
Ante ipſam verò Conſtitutionem ex decreto
Concilii Tridentini in cap. *5. ſeſſ. 25. de Regular.* in-
gredientibus ſepta monaſterii Monialium abſq;
legitima licentia imponitur ſimpliciter pœna ex-
communicationis ipſo facto incurrenda, nec illius
abſolutio expreſsè reſervatur ſummo Pontifici.
Ergo cenſetur aliis conceſſa per hanc Decretalē,
ubi quando conditor Canonis abſolutionem ex-
communicationis ſibi non retinet, cenſetur aliis
relaxaſſe. Et eſt præcipua regula in materia ab-
ſolutionis à cenſuris latis à Canone: patet ex di-
ctis ſupra *in ult. not.* Et hanc ſententiam ſequun-
tur Moderni *in Praxi Archiepiſcopi*, cap. *6. num. 3.
lib. 3.* ubi agentes de materia prædictæ Gregoria-
næ Conſtitutionis affirmant in ea non comprehe-
hendi niſi qui prætextu licentiarum revocatarum
ingrediuntur, non autem qui ſine licentia, licèt
incurrant excommunicationem latæ ſententiæ à
Conc. Trid. inflictam d. cap. 5. Nec etiam Mo-
niales in illum ingreſſum prohibitum conſenti-
entes incidere in excommunicationem, ſed tan-
tùm peccare mortaliter. Idipſum cenſet Rodriq.
de Regular. to. 1. q. 43. art. 2. & Suar. *de Cenſur. diſp.
22. ſect. 6. excomm. 6.*
Quibus non obſtant adducta in contrarium:
nam ad primum patet reſponſio ex dictis: cùm
enim Gregoriana Conſtitutio nec in rubro, nec
in nigro, nec in verbis narrativis, nec diſpoſitivis
loquatur niſi ingredientibus prætextu licentiarū
revocatarum, aut abutentibus Ordinarii licen-
tia, non debet extendi ad alium caſum non ex-
preſſum, præſertim habentem rationes diverſas,
& in materia pœnali.
Neque obſtat quod ſecundum Card. diſpoſitio
pœnalis injungens pœnam excommunicationis
non reſtringatur, ſed extendatur: imo enim cùm
nulla pœna ſit major in Eccleſia, quàm excommu-
nicationis, cap. *Corripiantur*, *24. qu. 3.* cap. *Abſit*,
11. quæſt. 3. cap. *Sacro*, *ſupra eod.* non debet in ea fieri
extenſio, ſed potius reſtrictio, cap. *Quæſivit de
his*,

bu quæ ſi, à maior. par. Cap. & notat gloſ. in c. *Prudentiam, in ver. Vinculo excommunicationis, de off. Deleg.* & Innoc. *hic num. 2. verſ. Et in excommunicatione.* In hoc textu autem fit potius declaratio, quàm extenſio ſecundum Anchar *hic. in princ.* quia debemus magis conſiderare injuriam, ſeu violentiam, quæ ſapit cauſam finalem, quàm manus, quæ ſapiunt demonſtrationem. Vnde eodem
31 modo in excommunicatione incideret qui Clericum non manibus, ſed pedibus percuteret, vel perfunderet aqua, aut in eum ſpueret, vel ejus veſtem frangeret, quia violentia fit perſonæ, ut notatur in d. cap. *Si quis ſuadente, 17. q. 4. in gloſ. in ver. Manus*, & per Innoc. & DD. *hic*, & ita videtur ſeipſum declarare Cardin. *hic in 1. oppoſit. n. 4.* licèt hoc caſu non agatur de illius reſervatione.

32 Ad id, quod dictum eſt de abſolutionibus, quas Summus Pontifex impertitus eſt à prædicto caſu, reſpondetur hinc non rectè inferri ad generalem reſervationem: nam ſi Papa vellet caſum eſſe ſibi reſervatum, expreſsè declararet per Conſtitutionem generalem, non autem per peculiarem proviſionem ad petitionem unius, vel alterius
33 Ordinarii, vel ſacerdotis. Præſertim verò quia cū pœnitentes habeant tres judices, videlicet Parochum, Epiſcopum, Papam, qui omnes comprehenduntur ſub nomine proprii ſacerdotis in cap. *omnis utriuſque, de pœnit. & remiſſ.* ut ibi notatur, & in Extravag. *Vas electionis, de hæret.* utique
34 procurando ſibi abſolutionem à Papa tamquam à fonte habente plenitudinem poteſtatis, cap. *Qui ſcit, 2. q. 6.* cap. *Præceptis, 12. diſt.* cap. *Quamvis.* c. *Dudum, &* c. *Multum, 3. q. 6.* nullum intulerunt præjudicium aliis inferioribus, nec contra eos ex hoc induci potuit uſus, vel conſuetudo: ad hoc quod notat Innocen. in c. *Bona, il ſecondo, num. 2. in fin. de poſtul. Prælat.* ubi determinat quod ſi Papa aliquid facit de plenitudine poteſtatis, non præjudicat inferioribus, quia cùm ſit abſolutè dominus, non indiget aliqua acquiſitione juris. Idem tenet Specul. *in tit. de præſcr. verſ. Illud,* dicens Papam non præſcribere contra inferiores, cùm ipſe jam ſine præſcriptione ſit univerſalis dominus: & ſequitur Abb. *con. 101. in quæſtione, num. 6. verſ. Nec Papa exercendo hoc jus lib. 1.* Et propterea ex eo, quod in cap. *Litteras, ſupra de fil. Presbyt.* Papa diſpenſaverit, non bene infertur ut prohibita ſit diſpenſatio, quia hæc ab ipſo fuit petita, ut notabiliter dicit gloſ. *un.* in cap. *fin.* & ibi etiam Butr. *num. 5. verſ. Non obſtat quod ſolus Papa diſpenſat, eod. tit.*

35 Ad ultimum reſpondetur de declaratione Gregorii nullibi conſtare, & eam negari à Rodriquez *tom. 1. quæſt. regular. art. 2.* & à Suar. *de cenſ. diſp. 22. ſect. 6. excomm. 6.* Nec Navarr. de hujuſmodi declaratione atteſtatur, ut ei imponitur à quibuſdam, ſed tantum ait credendum eſſe hanc fuiſſe mentem conditoris: quo verò ad ingredientes monaſteria virorum, quia negari non poteſt quin Pius V. declaraverit Conſtitutionem comprehendere etiam illas, quæ abſque litteris Apoſtolicis ingrediuntur, ſtandum erit huic declarationi in ſuo ſpeciali caſu dumtaxat.

36 Vnde rejectis contrariis, concludendum videtur caſum propoſitum non eſſe Sedi Apoſtolicæ reſervatum, niſi ingreſſus, ſeu violatio clauſuræ monaſterii Monialium fieret ad malum finē, juxta Decretum S. Congregationis Epiſcoporū Clemētis VIII. juſſu editum ſuper abſolutione à caſibus reſervatis: & ita declaravit Gregorius XIII. Conſtitutionis conditor, ut in ſubjecta declaratione,

Epiſcopus Comen. declarari petiit, an Bulla Sanctiſſimi imponens pœnā excommunicationis ingredientibus monaſteria vigore facultatum Apoſtolicarum, etiam eos comprehendat, qui abſque talibus facultatibus ingrediuntur, ut ſciri poſſit an abſolutio ſit reſervata Summo Pontifici, S. Cōgregatio cenſuit agendum cum Sanctiſſimo, quia Concilium non reſervavit Papæ, & non videtur adeſſe majoritas rationis, quia abutentes litteris Apoſtolicis majori pœna digni ſunt Sanctiſſimus declaravit Bullam non comprehendere eas perſonas, quæ ingrediuntur propria auctoritate abſque licentiis. Sed Apoſtolicæ: & quod attinet ad Bullam Pii V. de ingredientibus monaſteria virorum, ex quo idem Pius V. declaravit comprehendere etiam illos, qui abſque litteris Apoſtolicis ingrediuntur, fiat firma declaratio.

37 Juxta prædicta QUÆRO, An abſolutio à cenſuris, in quas incidunt Epiſcopi, & ſuperiores regulares, qui ſui auctoritate officii ſepta monaſterii Monialium ingrediuntur non ſervata forma Conſtitutionis Gregorii XIII. ſit Papæ reſervata.

Ad partem affirmativam facit, quia Gregorius in Conſtitutione, quæ incit, *Vbi gratiæ*, primum ſanxit, ut ingredientes clauſuram monaſterii Monialium prætextu licentiarum revocatarum incidant in excommunicationem Sedi Apoſtolicæ reſervatam. Ac deinde ſuborta dubitatione an ead. Conſtitutio comprehendat eos, qui ad ingrediendum alterius licentiā non indigent, ſed ſui auctoritate officii nituntur: declaravit Prælatos omnes tam ſæculares, quàm regulares, quibus cura, & regimen monaſteriorum Monialium incumbit, ita demum uti poſſe facultate ingrediendi illorū ſepta ſibi ex officio attributa, ſi id faciant in caſibus neceſſariis, & à paucis, iiſque ſenioribus, & religioſis perſonis comitati, ut in Declaratoria incip. *Dubiis*, quæ emergunt in Bullar. *tom. 2. pag. 394.* ſi igitur Epiſcopi, & Prælati regulares in 1. Conſtitutione comprehenduntur, & excommunicatio in illa Conſtitutione inflicta eſt Papæ reſervata; videtur conſequens, ut etiam excommunicatio contra ipſos impoſita in Conſtitutione declaratoria ſit reſervata: nam qualitates omnes, quæ inſunt legi declaratæ, cenſentur ineſſe illius declarationi, ut eſt text. in l. *Nihil,* & ibi Bart. *in princip. ff. de conjungen. cum emancip. liber.* & in Authen. *de filiis ante dotal. inſtrum. natis*, *ad fin.* Roman. *conſ. 93. num. 4. verſ. Quia in lege nova*, Paul. de Caſtr. *conſ. 339. col. fin. num. 5. verſ. Quinto quæritur lib. 1.*

38 Contrarium puto verum, quia ſecunda Conſtitutio Gregorii non ſtat in puris finibus declaratoriæ, ſed in ea parte, in qua pœnas imponit, inducit naturam novæ Conſtitutionis, & idcirco non utitur ver. *Declaramus*, ut fecit in 1. *parte*, ſed ver. *Statuimus*, atque *decernimus*, ut in §. *Quod ſi contrafecerint*: quæ quidem verba non Conſtitutionem declaratoriam juri præexiſtentis, ſed novi juris promulgatoriam ſignificant, Clem. *ult. §. fin. de reſcript.* gloſ. in Extravag. *Suſcepti Ioannis XXII. in ver. Statuimus,* Clem. 2. & ibi gloſ. *in ver. Decernimus, de præben.* & gloſ. in Clem. *Eos, in ver. Deinceps, de regular.* Cum igitur Gregorius de novo ſtatuat, atque decernat, ut ingredientes clauſuram

monaſterii Monialium non ſervata forma ibi præſcripta, ſi Epiſcopi ſint, pro prima vice ſint ingreſſu Eccleſiæ interdicti; pro ſecunda, à munere Pōtificali, & à divinis ſuſpenſi; ac deinceps excommunicati: Regulares verò omni officio, & miniſterio privati, ac pariter excommunicati: & abſolutionem ab hujuſmodi pœnis ſibi, & Sedi Apoſtolicæ non reſervaverit: utique ſuccedit regula textus noſtri, videlicet ut ab his cenſuris latis à Canone poſſit inferior abſolvere, cum conditor Canonis abſolutionem ſibi non retinuerit, ut dixi ſupra in *ult. not.* & *in præced. quæſt. num. 29.*

Præterea manifeſtum eſt quantum ad pœnas interdicti, & ſuſpenſionis Epiſcopos non comprehēdi in 1. Conſtitutione, cùm illa Conſtitutio has pœnas non imponat: ergo non comprehenduntur quoad pœnam excommunicationis, quia una determinatio reſpiciens plura determinabilia debet intelligi ut omnia æqualiter determinet, l. *tam hoc jure, § Sed ſi,* & ibi Bart. *num. 1. de vulgar. & pupillar.* & l. *fin. C. de ſent. cum ſimil.* & conſequenter nulla ex his pœnis eſt Sedi Apoſtolicæ reſervata: & circa prędictam Conſtitutionem Gregorii vide quod ſcripſi in cap. *Vt juxta, n. 29.* & ſequitur ſupra, *de offic. Ordinar.*

De Sent. Excomm.

Cap. Cum illorum.

SVMMARIVM.

1 *EXcommunicatus, qui ſcienter recipit Ordines, deponendus, ſi eſt Clericus ſæcularis, ſi regularis ab executione Ordinum eſt ſuſpenſus, & numero 8.*

2 *Diſpenſat ſolus Papa cum Clerico ſæculari, qui ignorans jus, vel factum in excommunicatione recipit Ordines.*

3 *Sed cum regulari diſpenſat Abbas, ſi ignorantia eſt probabilis, & factum non eſt grave, & numero. 26.*

4 *Excommunicatus pro violenta manuum injectione in Clericum regulariter non abſolvitur niſi à Papa.*

5 *Fallit in caſibus hic enumeratis & num. ſeq.*

6 *Religioſi excommunicatione Canonis*, Si quis ſuadente, *abſolvi poſſunt per proprium Prælatum, ſi ipſum habeant, & ſit Presbyter; alioquin per diœceſanum, & num. 11.*

7 *Declaratio dubiorum in jure conſiſtentium à Sede Apoſtolica petenda eſt.*

8 *Diſpenſat ſolus Papa cum Clerico ſæculari, qui in excommunicatione recipit Ordines, etiamſi ab illa excommunicatione Epiſcopus poſſit abſolvere.*

9 *Diſpenſandi poteſtas major eſt, quàm poteſtas abſolvendi ab excommunicatione.*

10 *Argumentum à minori ad majus non procedit affirmativè, ſed negativè.*

11 *Abbas poteſt abſolvere Monachos ſuos ab excommunicatione ob violentam manuum injectionem, dummodo exceſſus non ſit enormis.*

12 *Sive in excommunicationem inciderint poſt ingreſſum Religionis, ſive ante.*

13 *Sed ab aliis excommunicationibus eos tantum, qui inciderunt poſt ingreſſum.*

14 *Diſpenſandi poteſtatem habens cum ſubdito delinquente non poteſt diſpenſare cum eo qui deliquit antequam eſſet ſubditus.*

15 *Qualitas adiecta verbo intelligitur ſecundum tempus verbi.*

16 *Enormis exceſſus dicitur reſpectu quantitatis facti.*
Item reſpectu qualitatis perſonæ, n. 20.
Item reſpectu ſcandali, n. 22.
Item reſpectu loci, n. 23.

17 *Membri appellatione quæ intelligantur.*

18 *Percuſſio cum ſanguinis effuſione an, & quando dicatur enormis.*

19 *Injuria atrox reſpectu quantitatis facti quando dicatur.*

20 *Enormis ſemper dicitur exceſſus in Epiſcopum, vel Abbatem, vel alium Superiorem.*

21 *Et idem ſi in patrem, vel in magiſtrum.*

23 *Injuria atrox æſtimatur ſi in theatro, in foro, vel in conſpectu Prætoris facta ſit.*

24 *Idem ſi in Eccleſia, vel Cœmiterio.*

25 *Circumſtantiæ, quæ aggravant, vel extenuant delictum, remiſſive.*

27 *Prælati regulares an poſſint diſpenſare ſuper irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus in vim Concilii Tridentini* cap. 6. ſeſſ. 24. *& num. ſeqq. uſque in fin.*

28 *Irregularitas eſt impedimentum canonicum, quo prohibetur promotio ad Ordines, & illorum executio.*

29 *Prælatis inferioribus non competunt ea, quæ ſacris Ordinibus annexa ſunt, vel illos concernunt.*

30 *Diſpenſatio in irregularitate eſt diſpenſatio circa Ordines.*

31 *Epiſcopi appellatione in materia exorbitanti non venit non conſecratus etiamſi ageretur de exercenda juriſdictione.*

32 *Epiſcopus electus ante conſecrationem non poteſt concedere indulgentias.*

33 *Prælatis inferioribus juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus in locis ſuæ juriſdictionis uti non licet facultate Epiſcopis attributa decreto Concilii Tridentini* cap. 6. ſeſſ. 24.

1 CVM ILLORVM. Qui excōmunicatus pro manuum injectione ſcienter recipit Ordines, deponendus, ſi eſt Clericus ſæcularis, ſi Regularis, ab executione Ordinum eſt ſuſpenſus. Qui ignorans jus, vel factum
2 ſic excommunicatus recipit Ordines, ſi eſt Clericus ſæcularis, diſpenſat cum eo ſolus Papa: Si Re-
3 gularis, Abbas cum eo diſpenſat, ſi ignorantia eſt probabilis, & factum non eſt grave. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. cum quo Butr, Cardin & cæteri concordant. Dividitur ut per Mar. Socin.

4 Nota primò ex principio textus, excommunicatum pro violenta manuum injectione in Clericum regulariter abſolvi non poſſe niſi à Sede Apoſtolica, quia Papa ſibi reſervavit abſolutionem, ut *hic* & in cap. *Porrò*, in cap. *Non dubium*, in cap. *Ea noſcitur*, in cap. *Tua nos*, & in cap. *Quamvis, infra eodem*, & orginaliter in cap. *Si quis ſuadente, 17.*
5 *quæſt. 4.* Fallit tamen hæc regula in multis caſibus, qui comprehenduntur his verſibus.

Regula, mors, ſexus, hoſtis, puer, officialis,
Delicioſus, inops, æger, ſenexque, ſodalis,
Janitor, aſtrictus, dubius cauſa, levis ictus.
Debilis abſolvi ſine ſumma ſede merentur,
Atroces verò ſoli Papæ retinentur.

6 *Regula.* Hic comprehenduntur omnes Religio-
ſi, qui abſolvi poſſunt per proprium Prælatum,
ſi ipſum habeant, ut *hic* in §. *Nos tamen dummodo*
ſacerdos ſit, cap. *Canonica*, *infra eod.* cap. *Nuper*, §.
penult. ſup. eod. uti de hoc, alioquin per Diœceſa-
num de monialibus, *infra eodem*, cap. *Monachi ſu-*
pra eodem, *mors*, ut in cap. *Non dubium ſu-*
pra eod. ſexus, ut in cap. *Mulieres*, *ſupra eod. hoſtis*,
ut cap. *De cætero*, *ſupra eod. puer*, cap. *Quamvis*, &
cap. *fin. infra eod.* & *ſupra cap. 1. officialis*, cap. 3. §.
1 ſupra eod. delictaliis, ſed in illo prius conſulitur
Romanus Pontifex, cap. *Mulieres*, *ſupra eod. inopſ-*
que, & nobilis, cui oſtiatim ire verecundum eſt,
de quo dic, ut plenè notatur in cap. *Quod de his*,
ſupra eod. & infra in cap. *Ea noſcitur*, *ſenex*, ut in
d. cap. *Quod de his*, & cap. *Ea noſcitur*, *æger*, æger-
que incurabilis, vel de cujus morte dubitatur, vel
morbus chronicus eſt, & longus: de quo dic ut
in juribus proxime citatis, *ſodalis*, ut cap. *Quoni-*
am, § *fin. ſupra de vita*, & *honeſtat. Cleric.* & cap. *Ex*
tenore. *infin. ſupra eod. janitor*, ut cap. 3. *in 1. reſponſ.*
ſupra eod. aſtrictus patriæ poteſtati, vel dominicæ,
ut cap. *Mulieres*, *ſupra eodem*, & infra cap. *Rela-*
tum, de quo dicit plenè legitur, & notatur in
cap. *Cum deſiceres*, § 2. & cap. *Si vero aliquis*, *ſupra*
eodem cauſæ, ſcilicet juſtæ, quodcumque præ-
ſtent impedimentum Sedem Apoſtolicam non a-
deundi, cap. *De his*, ubi de hoc, & cap. *De cæte-*
ro ſupra, & *infra* cap. *Quamvis levia ſitu*, ut cap. *Per-*
venit, *ſupra eod. debilis*, ut cap. *Ea noſcitur*, *ſupra eo-*
dem. *Abſolvi ſine ſumma Sede merentur*, *atroces* verò
ſoli Papæ retinentur, ut cap. *Relatum*, & cap. *Ca-*
nonica, *infra eod.* Hos verſus recitat, & ut ſupra
exponit Hoſt *hic nu. 1.* & in ſumma hujus tituli, §.
Quis poßit excommunicare, *num. 4. ſub verſ. Secunda*
regula, dicens fuiſſe Iacobi Serenæ Ebredunen-
ſis, & concordant *hic* Ioan. Andr. *nu. 2.* Henric.
Boich. *eodem num.* Butr. *nu. 26.* Anchar. *num. 1.* &
Abb. *in 7. notab.* & latiùs proſequitur Marian. So-
cin in cap. *Officii*, *infra eod* ubi ponit regulam cum
tribus declarationibus, ſeu ampliationibus *n. 39.*
cum tribus ſeqq. & viginti quatuor fallentias à *num.*
34. uſque ad num. 55. & prædictis adde compendio-
ſam diſtinctionem, quam poſui in cap. *Pervenit*,
num. 9. infra eod. poſt Ioan. Andr. *ibi num. 5. verſ.*
Et ad contrariorum ſolutionem.

7 Secundò nota ibi, *Apoſtolicum ſæpius oraculum*
imploratur. Pro declaratione dubiorum conſi-
ſtentium in jure ad Sedem Apoſtolicam eſſe recur-
rendum, de quo dic ut ſcripſi plenè in cap. *Cum*
veniſſent, *ſupra de judic.*

8 Tertiò, nota in verſ. *Circa quos*, qua pœna ſit
puniendus Clericus ſæcularis ſuſcipiens Ordines
dum exiſtit in excommunicatione: debet enim
deponi ab illo Ordine, nec poteſt cum eo alius
citra papam diſpenſare: quod locum ſibi vendi-
cat non ſolum in excommunicatis, quorum abſo-
lutio eſt Sedi Apoſtolicæ reſervata, ut in caſu hu-
jus cap. ſed etiam in aliis excommunicatis, quos
Epiſcopi poſſunt abſolvere, quia nihilominus nō
poterunt Epiſcopi diſpenſare cum ſic ordinatis,
quia effecti ſunt irregulares & indiſpenſabiles ab
alio, quàm à Romano Pontifice, ut *hic* firmat Io.
Andr. *num. 6.* cum quo concordant Henric. Boich.
num. 14. Anton. de Butr. *n. 18.* Abb. *in 2. notab.* &
alii communiter; & videtur probari in cap. *1. & 3.*
de eo, qui furtiv ordin. recep. ubi cum recipiente Or-
dinem poſt excommunicationem ſolus Papa di-
ſpenſat.

9 Quartò nota ibi, *Cum majora intelliguntur illis*
prohibita, &c. poteſtatem diſpenſandi majorem
eſſe, quàm poteſtatem abſolvendi ab excommu-
nicatione; unde non valet conſequentia: Poteſt
10 quis abſolvere; ergo & diſpenſare, quia non pro-
cedit arg. à minori ad majus affirmativè, videli-
cet, ſi poſſum id quod minus eſt: ergo & id quod
majus eſt: ſed è converſo valet conſequentia, qui
non poteſt abſolvere, nec poteſt diſpenſare, quia
procedit argumentum à minori negativè ſum-
ptum; unde ſequitur: qui non poteſt id, quod mi-
nus eſt; nec poteſt id, quod majus eſt, ut notatur
in c. *Cum in cunctis*, *de elect.* cum majora intelligan-
tur illis prohibita, quibus vetita ſunt minora, ut
dicitur in littera; & ita hic notant Io. Andr. *n. 6.*
verſ. Nec obſtat iſta littera Henrich Boich. *num. 14.*
eodem verſ. Butr. *num. 18. verſ. Non hac littera.* Ab-
bas *in 3. notab.* Marian. Socin. *num. 6.* & Felin *n.*
1. in 4. notab.

11 Quintò, nota in § *Quod ſi clauſtrales*, Abbatem
poſſe abſolvere Monachos ſuos ab excommuni-
catione inflicta à Canone pro violenta manuum
injectione, dummodo exceſſus non ſit enormis,
12 ſive in excommunicationem inciderint poſt in-
greſſum Religionis ſive ante; & in hoc extenditur
c. *Monachi*, *ſupra eod.* ubi dabatur Abbati poteſtas
abſolvendi Monachos ſuos in eo tantùm caſu, in
quo inciderant in excommunicationem poſt in-
13 greſſum. Diſpoſitio tamen hujus Decretalis re-
ſtringitur ad ſolam excommunicationem pro
violenta manuum injectione, cum Papa hic pro-
cedat per modum indulgentiæ, ut patet ibi, *ma-*
jorem eis gratiam exhibere volentes: necnon ibi, *in-*
dulgemus; unde in aliis caſibus Abbas non poterit
abſolvere excommunicatos ante Religionis in-
greſſum; ſed cum eis ſervabimus jus præcedens,
de quo in d. c. *Monachi*, cum non reperiatur immu-
tatum, niſi in hoc ſpeciali caſu injectionis ma-
nuum in Clericum, l. *Sancimus*, *C. de teſtamen.* l. *Præ-*
cipimus in fin. C. de appell. & hic tenet Abb *in 4. no-*
14 *tab.* & in d. c. *Monachi*, qui ex hoc notabiliter infert,
ut habens poteſtatem diſpenſandi cum ſubdito
delinquente in certo caſu, non intelligatur ha-
bere poteſtatem diſpenſandi cum eo, qui delictū
illud commiſit antequam eſſet ſubditus, niſi ſpe-
cificè hoc fuerit conceſſum, quod dicit eſſe ſingu-
lare Marian. Socin *hic in 3. notab.* & ſequitur Fe-
lin. *num. 1. poſt med. verſ. Not. ſecundum D. Abbatem*,
15 adducens rationem, quia qualitas adjecta verbo
intelligitur ſecundum tempus verbi, ut eſt caſus
in l. *Indebiti* §. *Si ex itinere*, *ff. de noxalibus*, de
quo latè per Bart. in l. *Ex facto*, *num. 1. de vulgar. &*
pupill.

16 Sextò nota ibi, *Niſi exceſſus ipſorum*: quis dica-
tur exceſſus enormis, nam hic conſideratur enor-
mitas triplici reſpectu. Primò ſcilicet reſpectu
quantitatis facti: & de hoc habes in textu duo
exempla: unum eſt ſi membrum fuerit mutila-
tum, ut patet in textu ibi, *utpote ſi ad mutilationem*
membri eſt proceſſum: quod intelligas de quolibet
membro magno, vel parvo: Non enim hic di-
ſtinguitur inter hæc, ſicut aliàs, ut in cap. pe-
nult. de corpor. viciat. & in cap. *2. de Cleric. ægr.*
17 ſecundum gloſſ. *hic in verb. Mutilationem membri*,
quam approbant DD. ut inquit Felin. *n. 3.* qui etiā
proſe-

proſequitur an membri appellatione veniant un-
guis, digitus, caput barba, mamilla, dens, à *d. n. 3.*
18 *uſque ad num. 12.* Alterum exemplum eſt quando
fuit proceſſum ad effuſionem ſangvinis, quod di-
cunt DD. intelligendum ratione illius membri,
de quo facile ſanguis exire non conſuevit; unde
non intelligitur ſi modica, & levis fuit percuſſio
in naſo, & ſanguis exivit ab eo maximè, cui exi-
re conſuevit, præſertim in æſtate. Ita poſt Innoc.
hic poſt med. in verb. Effuſionem, declarat Hoſtienſ.
numero 10. in verb. Vel effuſionem. Ioan. Andr. *num.*
19. & communiter Doctores; Marian. Socin.
19 in cap. *Officii*, *num. 59. infra eodem.* Rurſus hoc
primo reſpectu quantitatis facti dicitur exceſſus
enormis, ſeu atrox, ſi oculus effodiatur, cap. *Si*
evangelica, *55. diſtin.* Si quis vulneretur, ſi fuſtibus
cædatur, ut in § *Atrox*, *inſtit. de injuriis*, ſecun-
dum Hoſtien *hic n. 10.* & Marian. Socin *loco cita-*
20 *to*, Secundò principali dicitur exceſſus enormis
reſpectu qualitatis perſonæ, velutiſi in Epiſco-
pum, vel Abbatem ſit violenta manus injecta, ut
hic in littera. Talis enim exceſſus ſemper gravis
eſt & enormis, ut patet in cap. *Ille præcuſdabis*, *93.*
diſt. ſecundum Hoſtien. *hic num. 15. in fin. in verſ.*
Aut in Epiſcopum: & idem eſt ſecundum eum ſi in
Priorem ſuum locum Abbatis tenentem, argum.
cap. *Cum in Eccleſia*, *ſupra de majorit. & obed.* &
idem intelligas quando inferior, & ſubditus in
Superiorem ſuum manus injicit violentas, ſecun-
21 dum Hoſtien. *ubi ſupra*: & idem ſi filius in patrem,
vel diſcipulus in magiſtrum, ſecundum Marian.
Socin. *d. numero 59 circa med. verſ. Et idem arbitror.*
22 Tertiò principaliter exceſſus æſtimatur enormis
reſpectu ſcandali, ſcilicet ubicumque ſcandalum
imminet, ut patet in textu ibi, *Cum exceſſus tales*
nequeant ſine ſcandalo præteriri. Nihil enim facien-
dum eſt cum ſcandalo, ut patet in eo, quod le-
gitur, & notatur in cap. *Nihil*, *ſupra de præſcript.*
23 & in cap. *Niſi cum pridem*, §. *Pro gravi quoque ſcan-*
dalo, *de renunciat.* Sed & reſpectu loci injuria di-
citur atrox, veluti ſi in theatro, in foro, vel in
conſpectu Prætoris facta ſit, dicit tex. in d. §. *A-*
24 *trox*, *inſtitut. de iniur.* Fortius ergo ſi in Eccleſia,
vel Cœmeterio, cap. *Cum pro cauſa*, *ſupra eodem*,
cap. *Quiſquis*, & §. *Qui autem*, *17. quæſt. 4.* ſecun-
dum Hoſtien. *in Summa ſub hoc tit.* §. *Quis poßit abſolvere*
abſolvere, *verſ. Sed qua dicatur atrox*, de quibus dic
pleniùs, ut per Marian. Socin. in dict. cap. *Of-*
ficii, *num. 59. infra eodem*: & quæ circumſtantiæ
25 aggravent, vel extenuent delictum, ſeu injuriam,
dic ut per eundem Marian. in cap. *Licet*, *num. 22.*
in fin. verſ. In cauſa autem cognitione ſeptem veniunt
principaliter conſideranda, & *num. ſeqq. uſque in fin.*
ſupra de pœn.

26 Septimò nota in verſ. *Circa reliquos verò*, Abba-
tem quandoque poſſe diſpenſare ſuper irregu-
laritate, ſcilicet cum Monacho ſuo, qui exiſtens
in excōmunicatione propter exceſſum non gra-
vem ex ignorantia probabili ſuſcipit Ordines, ut
hic per Abb. *in 7. & 8. not.* Marian. Socin *n. 20. & 21.*
& quod dictum eſt de Abbate, intelligas etiam de
quolibet Priore Conventuali, vel Prælato Regu-
lari, ſecundum Innoc. *hic n. 1. in verb. Abbatis*, quod
latiùs proſequitur Hoſtien *n. 13. & 14.*

27 QUÆRO, an facultas diſpenſandi ſuper irre-
gularitatibus ex delicto occulto provenientibus
attributa Epiſcopis ex decreto Concilii Triden-
tini *ſeſſ. 24. cap. 6.* Prælatis Regularibus competat.

28 Circa intellectum d. cap. 6. videtur conſide-
rari poſſe irregularitatem eſſe impedimentum
canonicum, quo prohibetur promotio ad eccle-
ſiaſticos Ordines, vel eorumdem executio, ut pa-
tet ex deſcriptione, quam ponit Specul. *in titul.*
de legat. § Iuxta, *in princ.* Archid. & Ioan. Andr. in
cap. *1. de reg. iur. lib. 6.* Hoſtien. in cap. *2. num. 5.*
ſupra de Cler. excomm. miniſtr. & Marian. Socin. in
cap. *Ad audientiam*, *num. 12. ſupra de homic.* Vnde
29 diſpenſatio ſuper irregularitate non videtur ſim-
plicis juriſdictionis epiſcopalis, cujus capaces
ſunt inferiores habentes juriſdictionem quaſi Epi-
ſcopalem: Nam ad ea, quæ ſacris Ordinibus an-
nexa ſunt, vel illos concernunt, non refertur ge-
neralis illa adæquatio, de qua per Abbatem in
cap. *At ſi Clerici*, §. *De adulteriis*, *num. 3. de judic.* &
in cap. *Sicut unire*, *num. 3. verſ. Et circa hoc de regu-*
lam, *ſupra de excesſ. Prælat.* Ita Anton de Butr. in
ſuo celebri *conſ. 19. num. 10.* & patet ex Conc. Trid.
in cap. *10. ſeſſ. 23.* & alibi in materia Ordinum, &
dimiſſoriarum ad ordines.

Poſſet tamen fortè dici Abbates regulares, qui-
bus de jure competit facultas minores ordines
conferendi ut cap. *Quoniam*, *69. diſt.* & cap. *Cum*
contingat, *ſupra de ætat. & qualit.* Subditis tamen
ſuis regularibus, & Concil. *d. cap. 10.* poſſe cum
eis ſuper irregularitate diſpenſare, ut non impe-
diant ſuſcipere minores Ordines, aut in eiſdem
ſuſceptis miniſtrare. Pro quo facit ille textus ubi
patet Abbatem poſſe diſpenſare cum Monacho
irregulari quoad Ordines: & intelligitur commu-
niter etiamſi irregularitas eſſet contracta poſt in-
greſſum, ut patet in cap. *Quod ſi clauſtrales* & dixi
30 ſupra in *5. notab.* ex quo textu juncta gloſ. *in verb.*
Diſpenſare, & Innoc. *circa fin. in verb. Abbatis*, colli-
gitur diſpenſationem in irregularitate eſſe di-
ſpenſationem circa Ordines.

31 Quod autem generaliter decretum Concil.
Trident. in d. cap. *6. ſeſſ. 24.* Non ſit intelligen-
dum, ut comprehendat omnes juriſdictionē quaſi
epiſcopalem habentes, ſuadetur ex verb. Epiſco-
pis, quod in materia ſtrictè, & propriè interpre-
tanda, ut pote exorbitanti, plerique dixerūt inter-
pretandū eſſe pro conſecratis tantū, etiam ubi a-
geretur de exercenda juriſdictione, ut per Felin.
32 in c. *Eam te*, *num 5. de reſcript.* Hinc etiam commu-
niter tenetur Epiſcopos electos ante conſecratio-
nem non poſſe cōcedere indulgentias, quamvis
id videatur eſſe actus juriſdictionis tex. in cap.
Quod autem, *ſupra de pœnit. & remiſſ.* ita Felin. ubi ſu-
pra *n. 1.* & Ant. de Butr. *in præalleg. conſ. 19. nu. 21.*
ubi diſtinguit, ut quædam ſint fori pœnitentialis
naturalis pertinentia ad Ordinem Epiſcopalem,
ut eſt abſolvere à peccatis quibuſcumque, in qui-
bus aliqua ſunt reſervata Epiſcopis: & talia ſunt
communicabilia cum inferioribus, quia ſui origi-
ne pertinent etiam ad inferiores; quædam verò
non naturaliter, ſed per accidens inhærent Ordi-
ni Epiſcopali, ut eſt indulgentias concedere: &
talia, licet ſint de foro pœnitentiali, non tamen
adaptantur inferioribus.

Ad hæc ſi paſſim omnia epiſcopalia eſſent com-
municanda iſtis inferioribus, paulatim introdu-
ceretur uſus Correpiſcoporum, ut ad propoſitū
dicit Butr. *ubi ſupra*, & auctoritas Epiſcopalis vi-
leſceret.

Huc etiam pertinet quod cùm aliàs dubitatum
fuerit in Congregatione Concilii, an Cardinales,

qui habent titulos Eccleſiarum Vrbis, poſſint in ſuis Eccleſiis titularibus, & eorum ſubditis uti illis facultatibus, quæ à Concilio Tridentino tributæ ſunt Epiſcopis in ſuis civitatibus, & diœceſibus, & ſpecialiter illis, quæ comprehenduntur *ſeſſ. 24. cap. 6.* facta relatione Gregorio XIII. Sanctitas ſua dixit nolle, ut ea, quæ Epiſcopis conceſſa ſunt à Concilio, competant Cardinalibus in ſuis titulis, quia licet habeant quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, ibi tamen verè, & propriè non ſunt Epiſcopi: & in ſpecie cùm aliàs quæſitum eſſet, an facultate conceſſa Epiſcopis decreto Concilii *ſeſſ. 24. cap. 6.* etiam inferioribus juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus in locis ſuæ juriſdictionis uti liceat: *Die 9. Decembris 1582.* Sacra Congregatio cenſuit non licere.

Ac poſtremò cùm Abbas Aquiſaneten. Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjectus, & juriſdictionē quaſi Epiſcopalem habens in ſubditos declarari poſtulaſſet, an facultas tributa Epiſcopis à Concilio decreto *cap. 6. ſeſſ. 24.* ipſum comprehenderet: Sacra Congregatio cenſuit non comprehendere.

De Sententia excommunicationis.

Cap. Vt famæ.

VT FAMÆ. Prælatus Clericum ſuum incorrigibilem incarcerare debet, & poteſt Hoc dicit primò. Laici de Prælatorum licentia capere poſſunt Clericos, & ad iudicium ducere, Io. Andr. ſecunda pars ibi, *Laici.*

Pro intellectu hujus Decretalis vide quod ſcripſi in cap. *Cum non ab homine, n. 103. de iudic.*

De Sententia excommunicationis.

Cap. Per tuas.

SVMMARIVM.

1 *EXcommunicatus ab Epiſcopo, ſi ad Metropolitanum appellet, poteſt ab illo abſolvi.*
2 *Metropolitanus tamen Suffraganeo deferens poteſt eum remittere abſolvendum.*
3 *Et tenetur remittere ſi eius exceſſus fuerit manifeſtus.*
4 *Excommunicatus appellans ab iniuſtitia excommunicationis non auditur, niſi prius petat abſolutionem, & num. 10.*
5 *Secus ſi dicat ſententiam nullam, & num. 8.*
6 *Opinioni, vel magiſtro cuilibet non eſt credendum.*
7 *Nullitas & iniuſtitia excommunicationis in quibus differant, & n. ſeqq. uſque ad n. 26.*
8 *Excommunicationem qui dicit nullam, auditur licèt non petat abſolutionem purè, vel ad cautelam, & numero 44.*
Et quid ſi fuerit excommunicatus propter notorium exceſſum, n. 47. & 48.
9 *Exempla non reſtringunt regulam, vel illius rationem.*
10 *Excommunicationem qui dicit iniuſtam, volens probare eius iniuſtitiam, non auditur, niſi ante omnia petat abſolutionem.*
11 *Excommunicatio etiam iniuſta ligat quoad Eccleſiam militantem.*
12 *Eventus nihil operaturus non eſt expectandus.*
13 *Excommunicatus iniuſte non petendo abſolutionem, videtur contemnere ſententiam eccleſiaſticam; & ex huiuſmodi contemptu ligatur etiam quoad Deum.*
14 *Excommunicatus poteſt appellare, & appellationem proſequi, licet abſolutionem non petat, nu. 14. & 35.*
Declaratur, n. 16. & 40.
15 *Appellatio eſt ſpecies defenſionis, quæ excommunicato non denegatur.*
17 *Excommunicationem dicens iniuſtam abſolvitur purè, ſed dicens eam nullam, quamvis non egeat abſolutione, tamen ſolet abſolvi ad cautelam.*
18 *Niſi diceretur, & infra certa dies probaretur excommunicatus pro manifeſta offenſa.*
19 *Appellatio ab excommunicatione operatur effectum devolutivum, non ſuſpenſivum.*
20 *Excommunicatio trahit ſecum executionem.*
21 *Excommunicationem ubi quis dicit nullam non modo iuriſdictio ad ſuperiorem devolvitur, ſed etiam ſuſpenditur effectus ſententiæ.*
22 *Appellatio à comminatione excommunicationis datur, ad utrumque effectum.*
23 *Secus à comminatione declaratoria.*
24 *Appellatio à declaratoria excommunicationis datur ad effectum devolutivum, & ſuſpenſivum, & num. 45. cum duobus ſeqq.*
25 *Appellatio non datur à gravamine, quod reparari poteſt per appellationem à diffinitiva.*
26 *Appellare quis poteſt à declaratoria excommunicationis, & appellationem proſequi abſque eo, quod petat abſolutionem.*
27 *Abſolutionem petens fatetur ſe excommunicatum, niſi proteſtetur.*
28 *Appellans à declaratoria excommunicationis quamvis non egeat abſolutione, tamen ad cautelam poteſt abſolvi à metropolitano.*
30 *Niſi abſolutio ſit Sedi Apoſtolicæ reſervata.*
31 *Auditor Cameræ eſt iudex ordinarius appellationum à ſententiis per Ordinarios latis etiam extra ſtatum eccleſiaſticum.*
32 *Non tamen poteſt abſolvere etiam cum reincidentia, vel ad cautelam excommunicatos ob violatam libertatem, vel immunitatem eccleſiaſticam, & num. 33.*
Declaratur, n. 43.
33 *Auditor Cameræ in cauſis pendentibus in ſuo tribunali debet ſuperſedere, ſi partes recurrant ad S. Congregationem immunitatis pro aliquius dubii declaratione, & illam exequi.*
34 *Monitoria, & inhibitiones in tribunali Auditoris Cameræ an dari poſſint excommunicatis ob violatam immunitatem eccleſiaſticam.*
36 *Fine permiſſo videntur permiſſa illa omnia, per quæ pervenitur ad illum, & excluſus à medio, excluditur à fine.*
37 *Exceptio excommunicationis repellit à limine iudicii, & impedit litis ingreſſum.*
38 *Et poteſt opponi in qualibet parte iudicii.*
39 *Excommunicatus eſt officio iudicis repellendus, licèt excommunicationis exceptio non opponatur.*
40 *Appellare quis poteſt à gravamine, & appellationem proſequi non obſtante exceptione excommunicationis.*

Etiamſi

41 *Etiamſi fuerit excommunicatus pro eadem cauſa, pro qua eſt in iudicio.*
42 *Auditor Cameræ poteſt appellantem ab iniuſtitia excommunicationis per ſeipſum abſolvere, vel eum remittere ad excommunicatorem.*
43 *Excommunicatio ab homine non fertur niſi pro contumacia.*
44 *Auditor Cameræ poteſt audire excommunicatum ab Epiſcopo dicentem excommunicationem eſſe nullam.*
45 *Item poteſt audire appellantem à declaratoria excommunicationis ab Epiſcopo lata.*
46 *Non tamen poteſt eum abſolvere ad cautelam, vel cum reincidentia, ſi excommunicatio ſit Papæ reſervata, & n. 47.*
Appellans à declaratoria excommunicationis non auditur ſi exceſſus ſit notorius, ibid. n. 48.

1 PER TVAS. Si excommunicatus ab E-
piſcopo ad Metropolitanum appellat,
ab illo poteſt abſolvi; ille tamen Suffra-
2 ganeo deferens poteſt eū remittere ab-
3 ſolvendum. Tenetur etiam remittere, ſi ejus ex-
4 ceſſus fuerit manifeſtus. Ante abſolutionem verò
non audietur volens probare ſe excommunicatū
5 injuſte, ſecus ſi vellet probare ſententiā eſſe nul-
lā Hoc dicit Io. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb.
Io. de Anan. Felin. & Marian. Socin. Dividitur in
quatuor partes principales. In prima, ſuper caſu
ponit falſam opinionem. In ſecunda allegat pro
Archiepiſcopo. In tertia contra ipſum. In quarta
ſolvit diſtinguendo. Secunda ibi, *verum.* Tertia
ibi, *in Sardinen.* Quarta ibi, *nos igitur.*
6 Nota primò ibi, *videtur aliquibus.* Non eſſe
credendum cuilibet opinioni, neque cuilibet ma-
giſtro, ad idem cap. *Neque quorumlibet,* & cap.
Ego ſolis, 9. diſt. & *hic* notat Hoſt. *num. 1.* quod fa-
cit contra modernos, qui dicunt ſolam auctorita-
tem alicujus probati authoris reddere opinionē
probabilem, de quo dic latius, ut ſcripſi in cap.
*Ne innitaris, à num. 403. uſque ad nu. 449. ſupra de
Conſtitut.* & vide quæ in propoſito idem Hoſt. no-
tat in cap. *1. n. 10. & ſeqq. de decim.* & plenius in c.
unico, n. 51. cum ſeptem ſeqq. de ſacra unct.
7 Secundò nota ex textu, & menti commenda
plures differentias inter nullitatem, & injuſtitiā
excommunicationis.
8 Prima differentia eſt, quia dicens excommuni-
catorem nullum auditur, licèt non petat abſolu-
tionem purè, vel ad cautelam, ut in tex. ibi, *ad
probationem eorum, etiamſi abſolutionem non petat,
debet admitti:* & notant Abb. *num. 3.* & Mar. So-
cin. *in 11. not.* Io. Andr. & omnes in *ſummar. text.* in
extremis verbis: quod locum habet non ſolum
in duobus caſibus hic expreſſis in verſ. *Nos igitur,*
videlicet, cum ſententia excommunicationis eſt
nulla, quia lata fuit poſt appellationem interpo-
ſitam, ſecundum ea, quæ leguntur, & notantur in
cap. *Paſtoralis, §. Verum, de appellat.* & in cap. *Li-
cet, de ſent. excomm. lib. 6.* & per Lap. *alleg. 47. alias
48.* incip. *Magiſter Hoſpitalis, num. 3.* Vel quia in ea
fuerit expreſſus intolerabilis error, ſcilicet juris,
ut hic notat gloſ. *in verb. Intolerabilem errorem,*
ſed etiam in omnibus aliis caſibus, in quibus
allegaretur nullitas de quibus in cap. *Cum contin-
gat, ſupra de offic. Delegat.* per Abb. Antiq. *hic in
fin. verſ. Ad gloſ. dubius,* & per Marian. Socin. in
cap. *Perpendimus, in decimo principali articulo, qu. 19.*
9 *ſupra eodem.* Illi enim duo caſus hic ponuntur ex-
empli gratia, & ideò non reſtringunt Regulam,
vel ejus rationem: Ad hoc cap. 1. & quod ibi not.
in gloſ. *1. ſupra Ne Cler. vel Monach.* & tenent Do-
ctores, *hic* præſertim Abb. *n. 3. verſ. Et ex prædictis
infertur,* & Marian Socin. *num. 10. circa fin. verſ.
Et adverte,* & ante eos Io. Andr. in cap. *Solet, n. 15.*
10 *de ſent. excomm. lib. 6.* At verò dicens ſententiam
excommunicationis injuſtam non auditur, volens
probare ejus injuſtitiam, niſi ante omnia petat
abſolutionem, ut patet in textu ad finem, ibi, *ve-
rum in aliis* (id eſt ubi non proponitur excommu-
nicationis nullitas, ſed injuſtitia) *niſi gratiam ab-
ſolutionis imploret, non debet audiri:* & tenet gloſ. in
ver. In aliis, Io. Andr. & ſequentes *ſupra in ſumm.*
Butr. *nu. 14.* Abb. & Mar. Socin. *locis citatis,* Oldr.
conſ. 93. Magiſter Ordinis, nu. 19. verſ. Non obſtat, &
ad hoc quotidie allegatur hoc cap. concordat
textus in cap. *Cùm contingat, ſupra de offic. Delegat.*
ubi qui dicit ſententiam nullam, admittitur ad
probationem antequam abſolvatur; ſed qui di-
cit eam injuſtam, ante abſolutionem non ad-
11 mittitur. Ratio differentiæ eſt, quia excommuni-
catio etiam injuſta ligat quoad Eccleſiam militan-
tem, cap. 1. & cap. *Si Epiſcopus forte, 11. q. 3.* cap. *A
nobis, il ſecondo, ſupra eodem:* & cùm ſit in omnem
12 eventum neceſſaria abſolutio, ne fruſtra expecte-
tur eventus nihil operaturus, juxta notata in l. *Si
quis ita ſit inſtitutus hæred. inſtituen. ff. de petit. hæred.* &
in l. *Aliquando, §. final. ff. ad Velleian.* meritò ante
omnia debet peti abſolutio. Creſcit enim homo
per meritum obedientiæ parendo iniquæ ſenten-
tiæ, cap. *Sciendum, 2. quæſt. 1.* cap. *Quid, 11. quæſt. 3.*
gloſ. in cap. *Cum medicinalis, in verb. Non contem-
nat; infra eod. lib. 6.* Quinimo excommunicatus
non petendo abſolutionem videtur contemnere
ſententiam eccleſiaſticam: & ex hujuſmodi con-
temptu magis ligatur, ut hic dicitur in littera; &
notat præcitata gloſ. adeout tunc incipiat ligari
etiam quoad Deum, Feder. de Sen. *conſ. 11. Quæ-
ritur, An excommunicatio, in princ.* Sed cum pro-
ponitur nullitas, tunc effectus eſt maximus, quia
probata nullitate non erit opus abſolutione, ut
declarant hinc Butr. *n. 14.* Abb. *d. n. 3.* & Mar. Socin
n. 10. ante medium, verſ. Et ratio.
14 Sed propoſitæ diſtinctioni videntur apertè ob-
ſtare multa jura, quæ dicunt excommunicatum
poſſe appellare, & appellationem proſequi, licèt
15 abſolutionem non petat; quia appellatio eſt ſpe-
cies defenſionis, quæ excommunicato non dene-
gatur, prout hæc probantur in c. *Cum inter Prio-
rem,* in cap. *Significarunt,* & in cap. *ult.* ubi eſt ca-
ſus, *ſupra de except.* in cap. *Intelleximus, de iudic.*
cum multis concordan. Fruſtra igitur diſtinguitur
inter injuſtitiam, & nullitatem ſententiæ cū utro-
que caſu excommunicatus ſit audiendus in ſuis
defenſionibus, ut *hic* per Butr. *in 2. not.* Pro ſolu-
16 tione breviter ſic diſtingue: nam aut quis appel-
lat ab ipſamet excommunicatione, quā dicit in-
juſtam, & ſic litigium eſt ſuper juſtitia, vel inju-
ſtitia ipſius excommunicationis; & habet locum
hæc Decretalis, quia ex quo fatetur ſe ligatum,
licèt injuſte, debet ante omnia petere abſolutio-
nem præſtita cautione, cū nullus ſit effectus hujus
dilationis: nam ſive probetur injuſtitia, ſive non,
in omnem eventum eſt petenda abſolutio, ut in
cap. *Cum contingat, de offic. deleg.* aut excommu-
catus appellat ſuper alio articulo, & adverſarius

excipit

excipit contra eum de excommunicatione & tunc quia appellans non fatetur ſe excommunicatum, non eſt neceſſe, ut petat abſolutionem; imò ſi ſibi opponatur de excommunicatione, poterit replicare de hoc non eſſe diſputandum, quia tenet locū rei, & in aliud tempus poterit differri quæſtio ſuper nullitate, vel injuſtitia; ex hoc enim non impugnatur excommunicatio, & in hoc caſu loquuntur jura contraria, ut bene declarat Abbas *n. 7.* & in d. c. *ſi u. n. 6. de except.*

17 Secunda eſt differentia inter injuſtitiā, & nullitatem excommunicationis, quia appellans ab injuſtitia abſolvitur purè, & ſimpliciter. Ratio eſt, quia excommunicatio etiam injuſta ligat quoad Eccleſiam, ut dictum eſt ſupra *n. 12.* & ſi contemnitur ligat etiam quoad Deum, ut *num. 13.* & ideo abſolutio eſt ſimpliciter neceſſaria, ſed proponens nullitatem excommunicationis, & intendens eam probare, quamvis ſit audiendus, licet abſolutionem non petat purè, vel ad cautelam, ut oſtenſum eſt ſupra *n. 1.* tamen ad cautelam abſolvi poteſt, quia etiam tales, idest qui dicunt ſententiam excommunicationis nullam, Sedes Apoſtolica ad cautelam conſuevit abſolvere, ut hic dicitur, & in concordantibus allegatis in gloſ. in
18 *ver. ad cautelam*; idque non obſtante contradictione excommunicatoris, vel adverſarii, niſi ab eis diceretur, & infra octo dies probaretur excōmunicatus pro manifeſta offenſa, ut in cap. *Solet*, & ibi Io. Andr. & DD. *de ſent. excomm. lib. 6.*

19 Tertia eſt differentia inter injuſtitiam, & nullitatem excommunicationis, quia ubi appellatur ab injuſtitia devolvitur juriſdictio ad Superiorē, cap. *Revera, 3. qu. 9.* & cap. *Cum in Eccleſia, ſupra de appellat.* Sed effectus excommunicationis non ſuſpenditur, & ſic appellatio operatur effectum devolutivum, ſed non ſuſpenſivum, ut in princip. textus ibi, *1. o. cum non habent appellandi*: & in cap. *Is cui, de ſent. excomm. lib. 6.* & in cap. *Paſtoralis, §. Verum, ſupra de appell.* ubi redditur ratio,
20 quia executionem excommunicatio ſecum trahit. Item non eſt homo, qui ligat, ſed Deus, cap. *Nemo, ſi prima, 11. q. 3.* item nemo excommunicatur niſi præcedente culpa mortali, & pro contumacia, cap. *Nemo, ſi ſecunda, eadem cauſ. & quæſt.* & contumax non auditur appellans, cap. *Sunt quorum, 2. quæſt. 6.* & ita hic notant gloſ. 2. Innoc. *num. 1. verſ. ſed decepti fuerunt*, & *num. 3. in fin. verſ. Sed hoc non placet*; dicens appellationem nihil valere quoad excommunicatorem, quia ſemper excommunicatio ſecum trahit executorem: ſed facere quoad principale negocium, quia ſi juſta cauſa eſt appellatum illud trahit ad cognitionem Superioris, Hoſtien. *num. 2. in ver. Vocem non habeat appellandi*, Ioan. Andr. *num. 12. in gloſ. 2.* Abb. *ini. not.* Marian Socin. *num. 3.* & alii communiter
21 Capell. Tholoſ. *deciſ. 206.* At verò ubi quis dicit ſententiam excommunicationis nullam, non modo cauſa, & juriſdictio ad Superiorem defertur, ſed etiam ſuſpenditur effectus ſententiæ; & ſic dictio, *nullitatis*, operatur utrumque effectum devolutivum, & ſuſpenſivum ex notatis per Innoc. in cap. *Paſtoralis, num. 3. ſupra de offic. Delegat.* & tenet Lapus *allegat. 2. diſputat. hic, num. 4. verſ. Et hoc concludit vera.*

22 Et hinc reſultat quarta differentia: nam ſi judex citet aliquem ad dicendum cauſam quare non debet excommunicari, à tali excommunicatione datur appellatio ad utrumque effectum, quia cùm cenſura ſecum trahat executionem, & ſic inferat gravamen irreparabile, ut in d. c. *Paſtoralis, §. Verum, de appellat.* Ratio poſtulat, ut citatus à tali gravamine ſe tueri poſſit præſidio appellationis, ut l. 2. *de appellat. recip.*

23 At verò ſi judex citet ad dicendū cauſam quare non debeat declarari incidiſſe in excommunicationem à comminatione talis declaratoriæ non
24 datur appellatio. Ratio eſt, quia a declaratoria poſtea lata poterit appellari, & appellatio operabitur utrumque effectum devolutivum, & ſuſpenſivum, ut per Rotam *deciſ. 2. num. 5. de dolo, & contum. in novis*, & ſcripſi in cap. *Super eo, il ſecondo, num. 49. & 50. ſupra de appellat.* Vnde cùm grava-
25 men declaratoriæ reparari poſſit remedio appellationis, conſequens eſt, ut à comminatione talis declaratoriæ appellare non liceat; ut in Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 20. in princ. ibi.* (Neque appellationes recipiantur, niſi à diffinitiva, vel à diffinitivæ vim habente, & cujus gravamen per appellationem à diffinitiva reparari nequeat.) quod etiam prius jure civili ſancitum fuerat, ut in l. 2. *ff. de appellat. recipien.* & notat gloſ. in Clem. 1. *in ver. Ipſo jure, de hæret.* & ita alias declaravit S. Congregatio Cardinalium ejuſdem Concilii Interpretum.

26 Sed hic inſurgit pulchra dubitatio à DD. non excitata. Pone, Epiſcopus declaravit aliquem excommunicatum, numquid talis ab hujuſmodi declaratoria poſſit appellare, & appellationē proſequi abſque eo, quod prius petat abſolutionem. Videtur reſpondendum poſſe, nec indigere abſolutione, quia hoc caſu appellans non fatetur ſe excommunicatione ligatum, nec contemnit cenſuram eccleſiaſticam non petendo abſolutionem, quæ eſt ratio, propter quam dicens excommunicationem injuſtam non auditur, niſi prius abſolutionem petat, ut patet ex dictis ſupra *n. 10.* nec vertitur litigium ſuper juſtitia, vel injuſtitia excommunicationis, ſed ſolum ſuper facto, quia appellans negat ſe commiſiſſe delictum, pro quo à jure pœna excommunicationis infligitur: nam per declarationem, ſeu denunciationem non ligatur, ut d. c. *Paſtoralis, Verum, ſupra de appellat.* & cùm ſuper facto Epiſcopus potuerit decipi ex falſis teſtibus, judex appellationis poterit pronunciare bene appellatū, quo caſu nulla indigebit abſolutione, nec appellationis effectus erit fruſtratorius, c. *Sollicitudinem, de appellat.* & notat Innoc. *hic in fin.* & conſequenter in appellatione à declaratoria nō militat ratio, quæ militat in excommunicatione injuſta, à qua in quocumque eventu neceſſaria eſt abſolutio, ut conſtat ex dictis ſu-
27 pra *n. 10. & duobus ſeqq.* Item cùm appellans à declaratoria neget ſe excommunicatum, & in hoc conſiſtat ſubſtantia defenſionis ſuæ in judicio appellationis, utique ſi teneretur petere abſolutionem, per indirectum cogeretur ſuæ defenſioni renunciare contra ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *Cum inter Priorem, in gloſ. 1.* cap. *Dilecti filii*, cap. *Dilecti*, & c. *Significaverunt, de except.* quia petens abſolutionem fatetur ſe excommunicatum, ut c. *Venerabilem, §. Sunt enim notoria*: & ibi notat gloſ. *in ver. Poſtularis*, & communiter DD. *ſupra de elect.* niſi proteſtetur, ut hic per Innoc. *nu. 2. verſ. Alii dicunt contrarium*, item cùm à declaratoria excommunicationis detur appellatio ad utrumque effe-

ctum, ut oſtenſum eſt ſupra *num. 24.* Ergo appellans non debet interim ſe habere pro excommunicato, prout ſe haberet ſi abſolutionem peteret, ut in d. cap. *Venerabilem*, item in hoc eſſet ſibi contrarius, quia appellādo à declaratoria diceret ſe nō excommunicatum, & petēdo abſolutionem diceret ſe excommunicatum: unde tamquam præponens contraria non eſſet audiendus, d. cap. *Sollicitudinem de appellat.* Itaque in effectu idem ſunt dicere excommunicationem nullam, ac dicere declaratoriam injuſtam, quia qui dicit declaratoriam injuſtam, conſequenter dicit ſe non ligatum, & ſic nullam ibi eſſe excommunicationem, Unde ſicut dicens excommunicationem nullam non tenetur petere abſolutionē, ut hic deciditur, ita nec dicens declaratoriam injuſtam, & appellans ab illius injuſtitia: quod bene nota.

28 Cæterum adverte, quia & ſi appellans à declaratoria excommunicationis, ut prædixi, non eget abſolutione, poteſt tamen à Metropolitano abſol-
29 vi ad cautelam: nam & nulliter excommunicati, qui abſolutione non indigent, à Sede Apoſtolica cenſuerunt ad cautelam abſolvi, ut oſtenſum eſt ſupra *num. 17.* Et quod dicitur de Sede Apoſtolica, intelligunt DD. etiam cùm nullitas excommunicationis proponitur coram aliis judicibus, ut hic
30 per Butr. *n. 23.* Sed hoc limitabis, niſi appellans declaratus fuerit incidiſſe in excommunicationem Papæ reſervatam, puta ex Canone, *Si quis ſuadente, 17. q. 4.* quia tunc Metropolitanus nullo modo poteſt eum abſolvere. cap. *Porro, ſupra eodem* etiam ad cautelam, ſicut alias poſſet ceſſante reſervatione, cap. *Solet*, & ibi gloſ. 2. & communiter DD.
31 *de ſent. excomm. lib. 6.* Quemadmodum & Auditor Cameræ, quamvis ſit judex Ordinarius appellationum, quæ à ſententiis per quoſcumque Ordinarios etiam extra ſtatum eccleſiaſticum latis ad Sedem Apoſtolicam interponuntur, ut in Conſtitutione 28. *alias 20.* Pauli V. incip. *Eximiæ fi-*
32 *delitatis, §. 10.* Tamen non poteſt appellantes abſolvere etiam ad cautelam, vel cum reincidentia ab excommunicatione inflicta ex cauſa violentæ libertatis, vel immunitatis eccleſiaſticæ, cum caſus ſit Papæ reſervatus in Extravag. *Et ſi Dominici, de pœnit. & remiſſ.* & in Bulla Cœnæ Domini, *§. 15. junctu §. 22.* ſecundum ea, quæ plenius adnotavi in cap. *Cum pro cauſa, à numero 5. uſque in finem ſupra eodem*, ut in ſubjecta declaratione S. Congregationis Cardinalium, & Prælatorum à fan. mem. Vrbano VIII. alias deputatæ, & à Sanctiſſimo D. Noſtro Innocentio X. renovatæ ſuper appellationibus, & inhibitionibus tribunalis Auditoris Cameræ, & aliorum tribunalium Curiæ Romanæ in præjudicium Nunciorum, Epiſcoporum, ac Superiorum Regularium tenoris infraſcripti, videlicet.

33 Dubitatum fuit, An in tribunali Auditoris Cameræ, & in aliis tribunalibus Curiæ Romanæ poſſint concedi inhibitiones, ſeu monitoria cum abſolutione etiam cum reincidentia, vel ad cautelā excommunicatis per Epiſcopos & alios Ordinarios ex cauſa violatæ juriſdictionis immunitatis, vel libertatis eccleſiaſticæ appellantibus, vel aliàs recurrentibus ad ſupradicta tribunalia. Secundò, an in cauſis, quæ agitantur in ſupradictis tribunalibus Curiæ Romanæ poſſit recurſus haberi ad ſacram Congregationem ſuper immunitate, & cōtroverſiis juriſdictionalibus pro reſolutione, vel declaratione an ſit, vel non ſit commiſſa violatio juriſdictionis, immunitatis, vel libertatis eccleſiaſticæ, & an ſit locus reintegrationi hujuſmodi violationis, & interim debeant dicta tribunalia ſuperſedere uſque ad reſolutionem, ſeu declarationem ejuſdem Sacræ Congregationis, illamque ſequi, & exequi.

Die 4. & 11. Auguſti 1626. Dubiis ſupradictis cum interventu omnium Illuſtriſſimorum DD. Cardinalium, & Reverendiſſimorum Prælatorū deputatorum maturè diſcuſſis, ac rationibus hinc inde deductis diligenter ponderatis, unanimi cōſenſu cenſuit, quoad primum tribunal auditoris Cameræ, nec non alia tribunalia ſupradicta non poſſe hujuſmodi abſolutiones concedere, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam. Quo verò ad ſecundum licere partibus ad dictam Congregationem ut ſupra recurrere, & interim ſupradicta tribunalia expectare debere reſolutionem, ſeu declarationem, & illam omnino ſequi, & exequi.

Quibus quidem decretis eidem Sanctiſſimo die 5. Septembris ejuſdem anni 1626. plenè relatis una cum rationibus, & auctoritatibus ſua Sanctitas approbavit, & confirmavit, illamque omnino exequi juſſit, & ad hunc effectum notificata fuerunt. Et ſubinde cum de ſupradictis dubiis iterum actū eſſet in Congregat. habita *die 27. aprilis 1650.* nemine diſſentiente, reſolutum fuit, auditorem Cameræ debere decreta ut ſupra edita omnino obſervare, ac præcipere, ut à ſuis Miniſtris, & Officialibus exactè obſerventur.

34 Circa primam declarationem in eadem Congregatione hæſitatum eſt, numquid in tribunali Auditoris Cameræ poſſint concedi inhibitiones, ſeu monitoria excommunicatis ex cauſa violatæ libertatis, vel immunitatis eccleſiaſticæ. Ratio dubitandi fuit, quia ad propoſitum dubium, an monitoria, & inhibitiones hujuſmodi poſſint cōcedi cum abſolutione à cenſuris, Congregatio nihil dixit de monitoriis, & inhibitionibus, ſed reſpondit ſimpliciter tribunal auditoris Cameræ non poſſe hujuſmodi abſolutiones concedere etiam cum reincidentia, vel ad cautelam. Vnde quod negavit de abſolutionibus videtur de monitoriis, & inhibitionibus conceſſiſſe, arg. cap. *Nonne de præſumpt.* cum ſimilibus, & cum auditor Cameræ ſit judex Ordinarius quarūcūque appellationum, ut dictum eſt ſupra *num. 31.* Dubitandum non videtur, quin in cauſis ad ſuum tribunal per appellationem devolutis poſſit inhibitiones concedere, ut cap. *Non ſolum, §. Illa verò, de appell. lib. 6.* cum concordant.

35 Nec refert quod non poſſit excommunicatum abſolvere etiam ad cautelam ubi caſus eſt Sedi Apoſtolicæ reſervatus; quoniam hoc caſu non videtur neceſſaria abſolutio, quia excommunicatus poteſt non modo appellare, cum hæc ſit ſpecies defenſionis, quæ excommunicati non denegatur, cap. *Cum inter Priorem, de except.* Innocen. *hic nu. 1. verſ. Sanè nimis eſt verum*, ſed etiam appellationem proſequi, ut cap. *ult. eodem tit.* & notat gloſ. in d. cap. *Cum inter, in ver. Legitima defenſio*. Nihil enim excommunicato appellare prodeſſet, ſi non poſſet appellationem ſuam proſequi, ut dicitur in dict. cap. *ult. in fin.* & ſic Auditor Cameræ poterit uti ſuis facultatibus, & appellantem audire abſque eo, quod eum abſolvat ad effectum agendi, quia in cauſa appellationis non agit, ſed ſe de-

defendit, licet aliud ſit in reconventione, ne quod
in defenſionis remedium ſuſtinetur ad impugna-
36 tionis materiam extendatur, ut in d. cap. *Cum in-*
ter in fin. Adde quod cùm Auditor Cameræ poſ-
ſit cognoſcere cauſas appellationum, conſequen-
ter videtur poſſe facere illa omnia, quæ ad hanc
cognitionem ſunt neceſſaria; quia permiſſo fine
omnia videntur permiſſa, per quæ pervenitur ad
illum ut hic probatur in verſ. *Verum*, & notat
Butr. *n. 1* & Marian Socin. *ino. not.* facit cap. *Præ-*
terea, *ſupra de offic. Deleg.* & tex. in l. *Ad Legatum*,
& in l. *Ad rem mobilem ff. de procurat.* alioquin
facultas cognoſcendi eſſet fruſtratoria, quia, ut in-
quit Butrius *hic in 1. notab.* excluſis à medio ju-
riſdictionis dilativo, excluditur à fine juriſdictio-
nis deferendæ: ad quod vide bonam gloſ. in Clem.
Religioſus, in ver. Suſtinere de procur.
37 In contrarium facit, quia appellans ab injuſtitia
excommunicationis non debet audiri, niſi prius
petat abſolutionem, ut eſt caſus in hac Decretali,
& fuſius dictum eſt ſupra *num. 10.* Sed Auditor Ca-
meræ non poteſt ſic appellantem abſolvere etiam
cum reincidentia, & ad cautelam, ut in declara-
tione S. Congregationis: ergo nec poteſt eum in
cauſa appellationis audire, quia exceptio excõ-
municationis repellit appellantem à limine judi-
cii, ut hic, & in cap. *Cum contingat*, *ſupra de offic.*
Deleg. & impedit litis ingreſſum cap. *Intelleximus*,
cum materia, *ſupra de judiciis*, Federic. de Senis
38 *conſ. 116. Mirandum eſt, in princ.* Et poteſt opponi
in qualibet parte judicii ne quiſquam in periculũ
animæ ſuæ excommunicato communicare coga-
tur, cap. *Exceptionem*, *de except.* Sed etſi hujuſ-
39 modi exceptio non opponatur, tamen excommu-
nicatus eſt judicis officio repellendus, ut ibi dici-
tur *in fin.* & in cap *Pia itidem in fin. eod. tit. lib. 6.*
quomodo ergo Auditor Cameræ poterit uti ſuis
facultatibus in judicio appellationis, ſi non poteſt
excommunicatum abſolvere, etiam cum re inci-
dentia, vel ad cautelam, & ante abſolutionem de-
bet eum etiam ex officio repellere.
40 Pro ſolutione quæſtionis diſtingue: Nam quan-
doque reus appellat non ab ipſa excommunica-
tione, ſed ab alio gravamine, & in judicio appel-
lationis opponitur ei exceptio excommunicatio-
nis: & tunc auditor Cameræ proculdubio poteſt
eum audire, etiamſi abſolutionem non petat, eiq;
inhibitionem concedere, quia hæc eſt ſpecies de-
fenſionis, quæ ut prædixi, excommunicato non
interdicitur; & in hoc caſu loquuntur inducta ad
partem negativam *num. 37.* Et quamvis textus in
41 d. cap. *ult. de except.* loquatur quando appellans
fuerat excõmunicatus ex aliis cauſis, tamen pro-
cedit, etiamſi fuerit excommunicatus pro eadem
cauſa, pro qua eſt in judicio, & ſatis eſt, ut appel-
laverit ab indebito gravamine, ut ibi, & in cap.
Cum inter Priorem, *eodem tit.* & pro hoc allegatur
cap. *1. de reſcript. lib. 6* & ita intelligunt DD. d. cap.
ult. ut ibi notat Abbas *num. 7.*
42 Quandoque autem reus appellat à ſententia
excommunicationis, quam dicit injuſtam; & tunc
Auditor Cameræ poteſt talem abſolvere per ſeip-
ſum, vel eum remittere abſolvendum ad Epiſco-
pum excommunicatorem, ſicut poteſt Metropo-
litanus ad Suffraganeum ut hic patet; & cõſequẽ-
ter poſt impertitã abſolutionẽ poterit eum in ju-
dicio appellationis audire, & Epiſcopo inhibere.
43 Neque hoc caſu obſtabit declaratio S. Con-
gregationis, quia loquitur in terminis excommu-
nicationis Sedi Apoſtolicę reſervatę ex cauſa vio-
latæ libertatis eccleſiaſticæ: & quamvis dubium
fuerit conceptum de excommunicatis ab Epiſco-
po, tamen videtur intelligẽdum de declaratis, ſeu
denunciatis; alias enim non video quomodo ex-
communicatio lata ab Epiſcopo poſſit eſſe reſer-
vata Sedi Apoſtolicæ, cum ſit excommunicatio
ab homine, & non à jure, & conditor Canonis ab-
ſolutionem conceſſerit excommunicatori, cùm
eam ſibi non retinuerit, ut cap. *Nuper*, *ſupra eod.*
nec Epiſcopus poſſit quemquam excommunicare
ob violatam immunitatem; ſed tantùm denun-
ciare, cùm excommunicatio ab homine ferri non
poſſit niſi pro contumacia, cap. *Nemo, il ſecondo,*
11. qu. 3. & ibi Præpoſ. *num 3. verſ. Item nota*, quod
nemo eſt excommunicandus niſi pro contumacia,
Abb. *ſupra in hac Rubrica*, *num. 1.* Capell. Tholoſ.
44 *deciſ. 298* Quandoque excommunicatus non ap-
pellat ab injuſtitia, ſed dicit ſententiam excom-
municationis nullam: & hoc caſu abſque dubio
poteſt audiri in Tribunali Auditoris Cameræ, &
inhibitionem obtinere, quia non indiget abſo-
lutione, ut deciditur in hoc cap. & dictum eſt ſu-
pra *num. 8.*
45 Quandoque demum reus appellat non à ſen-
tentia excommunicationis ſed ab illius declara-
toria: & tunc ſimiliter Auditor Cameræ non pro-
hibetur in cauſa procedere, & inhibitionem de-
cernere, etiamſi agatur de declaratoria excom-
municationis Sedi Apoſtolicæ reſervatæ putà ex
cauſa violatæ libertatis, vel immunitatis eccleſia-
ſticæ. Ratio eſt, quia à tali declaratoria, niſi ex-
ceſſus ſit notorius, datur appellatio tam ad effectũ
devolutivum, quam ſuſpenſivum, & interim ap-
pellans non debet ſe habere pro excommunicato,
nec tenetur petere abſolutionem, ut probatum eſt
ſupra *num. 24.* unde nihil obſtat quominus audiri
poſſit, & inhibitionem obtinere in tribunali Au-
ditoris Cameræ; dummodo tamen ſic declaratum
46 ex cauſa violatæ libertatis, vel immunitatis Au-
ditor Cameræ non abſolvat etiam ad cautelam,
vel cum reincidentia: obſtat enim reſervatio A-
poſtolica, & declaratio S. Congregationis ſecũdũ
ea quæ dicta ſunt ſupra *num. 31. 32. & 33.*
47 Atque ita *die 27. Aprilis 1650.* in S. Congrega-
tione ſuper hujuſmodi appellationibus, & inhibi-
tionibus dictum fuit in tribunali Auditoris Ca-
meræ poſſe quidem concedi monitoria & inhibi-
tiones iis, qui ab Epiſcopis, vel aliis Ordinariis
declarati fuerint excommunicati ob violatam ju-
riſdictionem, libertatem vel immunitatem eccle-
ſiaſticam & ad Sedem Apoſtolicam appellarunt,
cùm ab hujuſmodi declaratoria, niſi exceſſus ſit
notorius, detur appellatio ad utrumque effectum
devolutivum, & ſuſpenſivum, & Auditor Cameræ
ſit judex ordinarius quarumcũque appellationũ,
quæ à ſententiis per Ordinarios latis etiam extra
ſtatum eccleſiaſticum ad eamdem Sedem inter-
ponuntur; ſed non poſſe eos abſolvere etiam cum
reincidentia, vel ad cautelam, obſtante decreto
hac de re edito, & à ſan. mem. Vrbano VIII. ap-
probato, quod Sacra Congregatio obſervari mã-
davit.
48 Dictum eſt, niſi exceſſus ſit notorius, quia talis
non auditur appellans cap. *Cum ſit Romana*, §.
Præterea, cap. *Pervenit, il primo* cap. *Conſuluit*,
cap. *Propoſuit*, *ſupra de appellationibus.* & hic notat.
Abb.

Abb. Antiq. *n. 2. circa finem*, *in ver. Non debet* poſt
Innoc. in cap. *Tua nos*, *num. 4.* *ſupra de cohabitat.*
Clericor. & mulier. & hic junge quæ in propoſito
ſcripſi in cap. *Cum ex injuncto*, *num. 5. & ſeqq. de*
nov. oper. nunciat.

De Sententia excommunicationis.

Cap. Contingit il ſecondo.

SVMMARIVM.

1 *Clericus ſi à Prælato ſuo tertiò monitus non re-*
aſſumit habitum, & tonſuram, perdit pri-
vilegium clericale.
2 *Clericus quamvis habitum, & tonſuram di-*
mittat, & negociis ſæcularibus ſe immiſceat, non
perdit privilegium Canonis, niſi tertiò monitus noluer-
rit ſe emendare.
3 *Clerici à laicis diſcernuntur in modo tonſuræ, in veſti-*
mentorum forma, & negociorum qualitate.
4 *Facta ſunt potentiora, quàm verba, & n. ſeq.*
5 *Clericus non poteſt verbis renunciare privilegio fori; nec*
Canonis; poteſt tamen facto ipſo.
6 *Clericus per dimiſſionem habitus, & tonſuræ ante trinam*
monitionem non perdit privilegium fori, & nume-
ro 9.
Nec privilegium Canonis, n. 10. & 13.
Et quid poſt Concilium Tridentinum, n. 25.
7 *Et monitio fieri non poteſt per judicem ſæcularem, vel a-*
lium, ſed per Epiſcopum, vel alium Prælatum haben-
tem Epiſcopalem juriſdictionem.
8 *Nec ſufficit una monitio pro omnibus, ſed debet eſſe tri-*
na.
11 *Clericus, qui dimiſſo habitu, & tonſura immiſcet ſe ne-*
gociis ſæcularibus, non perdit privilegium immuni-
tatis ab oneribus laicalibus, niſi ter monitus à nego-
ciationibus non deſiſtat.
12 *Intellectus cap.* Ex parte, il ſecondo, de privileg.
13 *Intellectus cap.* Perpendimus, de ſententia excom-
municationis.
Sacerdos, qui depoſito, habitu, & tonſura in ſævis enor-
mitatibus deprehenditur, non gaudet privilegio Ca-
nonis, ibidem, & n. ſeq.
Gaudet tamen privilegio fori, niſi ter monitus non de-
ſiſtat, n. 13. & n. ſeq.
14 *Clericus deprehenſus in enormitatibus, & captus ſine ha-*
bitu, & tonſura remittendus eſt ad judicem eccleſia-
ſticum.
15 *Clerici etiam in ſacris per annum exercentes artem jocu-*
latoriam, vel hiſtrionum, perdunt ipſo facto privilegi-
um clericale: ſed ſi breviori tempore requiritur trina
monitio.
16 *Clericus, qui miles efficitur, & ſæva exercet, perdit eo*
ipſo privilegium clericale.
17 *Clerici conjugati non incedentes in habitu, & tonſura,*
clericale privilegium ſine ulla monitione amittunt.
18 *Clericus incorrigibilis quando perdat privilegium fo-*
ri.
19 *Clericus aſſaſſinus ſine ulla monitione, vel ſententia re-*
linquitur Curiæ ſæculari.
20 *Clericus de aſſaſſinio imputatus ſi reperiatur carceratus per*
judicem laicum, an ſit remittendus ad judicem eccle-
ſiaſticum, ut ferat declaratoriam ſuper facto, & nu.
ſeqq. uſque ad n. 25.
21 *Clerici habent juris aſſiſtentiam ſuper omnimoda exem-*
ptione à ſæculari poteſtate.
22 *De qualitate juriſdictionem tribuente ante omnia conſta-*
re debet.
23 *Judex laicus ante declaratoriam judicis eccleſiaſtici ſuper*
aſſaſſinio neſcit ſe judicem contra Clericum.
24 *Sententia abſolutoria, vel condemnatoria in uno foro pa-*
rit exceptionem rei judicatæ in alio.
25 *Clericus minorum Ordinum non beneficiatus, niſi ha-*
bitum, & tonſuram deferat, & Eccleſiæ inſerviat,
ex Concilio Tridentino fori privilegium perdit ſine alia
monitione.

1 CONTINGIT il ſecondo. Clericus ſi à
Prælato ſuo tertiò monitus non reaſſu-
mit habitum, & tonſuram, perdit privi-
legium clericale. Hoc dicit Ioan. Andr.
Butr. Card. Anchar. & Felin. Vel ſecundum Mar.
2 Socin. ut expreſſius conveniat titulo: Quamvis
Clericus dimittat habitum, & tonſuram, & ne-
gociis Clerico non convenientibus ſe immiſceat,
non perdit tamen privilegium Canonis, niſi ter-
tiò monitus noluerit ſe emendare. Hoc dicit. Pri-
mò ponitur Comitis querela. Secundò proviſio,
ibi, *verum quia.*
3 Nota primò ibi, *nec in modo tonſuræ*, Clericos
in tribus diſcerni à laicis. Primò ſcilicet in mo-
do tonſuræ, ſeu coronæ, ut in cap. *Duo ſunt gene-*
ra, 12. quæſt. 1. in cap. *Clericus, 1. & 2. de vita, &*
honeſtate Cleric. Secundò in forma veſtimentorum,
de quo in cap. *Clericus, il ſecondo eod. tit.* ubi habetur
veſtem debere eſſe talarem, & aliam formam non
legimus, ſecundum Abb. *hic num. 2. verſ. Et cave-*
tur ut portent veſtes uſque ad talos. Tertiò in quali-
tate negociorum, ut in cap. *fin. de vit. & honeſt.*
Cleric. cap. *1. & 2. Ne Cleric. vel Monach.* cap. *Per-*
venit, 86. diſtinct. & *hic* notant Ioan. Andr. *num. 2.*
Cardin. *num. 1.* Butr. *num. 2.* Anchar. *nu. 1.* Abb.
& Mar. Socin. *in 1. notab.*
4 Secundò, nota ibi, *factis*, ad amiſſionem privi-
legii clericalis potentiora eſſe facta, quàm verba
cap. *ult. ſupra de vit. & honeſtat. Cleric.* Nam Cle-
5 ricus non poteſt verbis renunciare privilegio fo-
ri, nec judicem laicum ſibi conſtituere, etiamſi
proprium juramentum, & adverſarii conſenſus
accedat, ut eſt caſus in cap. *Si diligenti*, *ſupra de*
foro competent. & idem in privilegio Canonis, ut
cap. *Contingit, ſupra eod.* & tamen poteſt hujuſmo-
di privilegiis renunciare facto ipſo, ſi poſt dimiſ-
ſionem habitus, & tonſuræ tertiò commonitus ſe-
ipſum contempſerit emendare, ut hic in littera,
& in cap. *In audientia*, *ſupra eod.* facit cap. *1. 44. di-*
ſtinct. cap. *Si quis uxorem*, *26. quæſt. 2.* & cap. *Dile-*
cti, de appellation. & eſt gloſ. notat. in c. *Perpendimus*,
in verb. Cogantur, *ſupra eod.*
Tertiò nota ibi, *ut tales ſi tertiò à te commoniti.*
Per dimiſſionem habitus, & tonſuræ Clericum
non perdere privilegium clericale ante trinam
monitionem; & ita hic eſt caſus ſecundum, Ab-
batem in ſumm. tex. & cùm in littera dicatur, *à*
te commoniti, & ſupra, *in diœceſi tua.* Hinc collige
hujuſmodi monitionem fieri non poſſe per judi-
cem ſæcularem, vel alium quemcumque, ſed fieri
debere per Diœceſanum, ut hic obſervant Ioan.
Andr. *num. 1 in verb. à te*, Anchar. *n. 5.* & Abb. *n. 5.*
tamen Decretalis *in audientia*, *ſupra eod.* generaliùs
loquitur de Prælatis: unde per illum textum di-
cendum

cedum eſt hanc monitionem fieri poſſe per quemcumque Prælatum habentem juriſdictionem Epiſcopalem, ut benè hic per Abb. d. nu. 5. & in ſimili notat gloſ. in Clem. 1. in verb. Proprii, de reb. Eccleſ. non alien. & in Clem. 1. in verb. Diœceſanū, de foro competen.

8 Ruſus cùm textus noſter dicat tertiò commoniti; ex hoc collige in hac materia privationis privilegii clericalis non ſufficere unicam monitionem pro omnibus, ſed abſolutè trinam monitionem eſſe neceſſariam, ex quo ad pœnam incurrendam, jus tertiam monitionem requirit, ut notat gloſ. ſingularis in Clem. 1. in verb. Tertiò, de vita, & honeſt. Clericor. Io. Andr. in cap. Tuæ, nu. 4. in verb. Trinæ, de Cleric. non reſidēt. & Abb. hic num. 4. in verb. Tertiò, quod nota perpetuò ad limitationem cap. Conſtitutionem, §. Statuimus, de ſent. excomm. lib. 6.

9 Stat igitur concluſio, quod Clericus apoſtatando ab habitu, & tonſurâ, non perdit privilegium clericale hoc jure inſpecto, niſi præceſſerit trina monitio; & hæc eſt communis opinio, ut atteſtatur Covarr. pract. quæſt. 32. n. 1. & Iul. Clar. in § fin. qu. 36. verſ. Hæc autem quæ de Clerico. & videtur communiter practicari, ut inquit Imola in c. fin. poſt num. 7. verſ. Adverte tamen, de vita, & honeſt. Cleric. & irrefragabiliter probatur in hoc c. Et quamvis Marian. Socin. intelligat hunc tex. de privilegio Canonis Siquis ſuadente, 17. qu. 4. ut faciat ad titulum: verè tamen loquitur de privilegio fori, ut patet ibi, ad pœnæ ſubterf gium. Item ibi, ad publica judicia pertrahuntur, necnon ibi, ut poſſint circumvenire vindictam: unde Bernardus format caſum in quibuſdam, qui nec in tonſura, nec in forma veſtimentorum, nec in qualitate negociorum aliquid de Clerico oſtendebant, ſed ut pœnam poſſet aliquando evitare ſe pro Clericis exhibebant, & cum ſuper exceſſibus conveniebantur, circumciſis crinibus allega-
10 bant fori privilegium. Verumtamē idem juris eſt in privilegio Canonis, quod non perdit Clericus gerens ſe pro laico ante trinam monitionem, ut eſt caſus in cap. In audientia, ſupra eod. & idem in pri-
11 vilegio immunitatis, & oneribus laicalibus, quibus non privatur Clericus, niſi tertiò monitus à negociationibus ſæcularibus non abſtineat, ut eſt expreſſum in cap. ultim. ſupra de vita, & honeſtat. Cleric. & de privilegio clericali in rebus, & perſonis eſt textus in Clem. 1. eod. tit.

12 Prædictis non obſtat textus in cap. Ex parte, il terzo ſup. de privil. ubi eſt caſus, quod qui in habitu, & tonſura, & cæteris ut laici converſantur, deprehenſi in maleficiis, ſe pro Clericis non defendunt: quoniam ille text. procedit quando non conſtat eos verè eſſe Clericos, licèt aliquando aſſumpſerint habitum clericalem, & tonſuram, & poſtea depoſuerint: nam per hoc defendi non poſſunt ut Clerici, ſi delicto fuerint deprehenſi, & antea communi opinione non putabantur Clerici, etiamſi deinde velint reaſſumere habitum, & tonſuram, ut ibi declarat gloſ. penult. Abb. n. 4. in princip. juncto fine, & communiter Scribentes, Alex. in conſ. 8. Videtur ſuper primo dubio, num. 2. verſ. non obſtat id, quod habetur, lib. 1. licèt aliter intelligant illam Decretalem Abbas Antiq. hic in ſua plena diſtinctione num. 1. Io. Andr. num. 5. & Anchar. n. 4.

Item non obſtat cap. 1. de Apoſtat. quia plures habet intellectus, ut ibi per Doctores, & per Alex. dicto conſ. 8 n. 2. circa fin. verſ. non obſtat etiam, & gloſ. ultim. ibi intelligit textum quando præceſſit trina monitio, quo ſenſu illa Decretalis concordat cum textu noſtro.

13 Rurſus non obſtat cap. Perpendimus, ſupra eodem, ubi ſacerdos, qui dimiſſo habitu, & tonſura ſe immiſcuit ſævis enormitatibus, privilegium amittit; nam & ille textus multiplices habet intellectus, de quibus per gloſ. & DD. ibi, & per Alex. dicto conſil. 8. num. 2. verſ. Et ad, dict. cap. Perpendimus, lib. 1. Capyc. deciſ. 161. in cauſa Cruſiani, & Iul. Car. in §. fin. q. 31. verſ. Quaro modo, & magis communis intellectus eſt, quod Decretalis illa locum habeat tantummodo in privilegio Canonis, Si quis ſuadente, 17. qu. 4. non autem in privilegio fori, quod non amittitur, niſi præceſſerit trina monitio. Cui intellectui multùm applaudent verba illius cap. dum dicit interfectores dicti Sacerdotis non eſſe cogendos Apoſtolicam Sedem adire pro abſolutione obtinenda. Quæ verba videntur magis congruere excom-
14 municationi, quæ incurritur ex Canone, Si quis ſuadente: quam illi, quæ incurritur propter violatum privilegium fori: & hunc intellectum poſuit ibi Io. Andr. n. 5. dicens, ſi Clericus ſumptis armis, & dimiſſo habitu ingreditur bellum, vel aggreſſiones quoad illos, qui tunc eum percutiunt, perdit privilegium, ſed non quoad forum; unde tunc captus debet reſtitui judici eccleſiaſtico: ſimiliter Petr. de Ancharan. in cap. 1. num. 2. verſ. Si verò reliquit, de Apoſt. concludit Clericum, qui dimiſſo habitu, & tonſura ſævis enormitatibus ſe immiſcet, & perſeverat, ac deprehenditur in illis per judicem ſæcularem, non poſſe ab eo puniri, ſed eſſe remittendum ad judicē eccleſiaſticum, niſi monitio præceſſerit: idq; probat multis juribus, & allegat gloſ. quæ idem videtur dicere in cap. Ex parte il terzo, in verb. Deprehenſi, de privileg. & ſequitur Alex. dicto conſ. 8. num. 3. lib. 1. dicens veriorem, & magis communem intellectum eſſe quod d. cap. Perpendimus, locum habeat in privilegio Canonis, non autem in privilegio fori, quod ſecundum eum non amittitur niſi poſt trinam monitionem, & ſecundum illud conſilium Alex. dicit millies, imò ſemper fuiſſe judicatum per Curiam, & conſilia Neapolitana Grammaticus ſuper Conſtitutionib. Regni fol. 29. col. 1. verſ. Decimò ubique, quicquid contra ſcripſerit Alex. de Nævo in conſ. 59. poſt n. 20. & alii plures relati à Iulio Claro d. § fin. q. 36. verſ. Quæro modo, circa finem: licèt hodie hæc altercatio ceſſet quoad Clericos primæ tonſuræ, vel minorum Ordinū propter decretum Concilii Tridentini cap. 6. ſeſſ. 23. ut dicam infra n. 25.

15 Declara primò regulam hujus textus, ut locum non habeat in Clericis, qui ſunt publici joculatores, vel hiſtriones, etiam artem ignominioſam per annum exercent, carent enim ipſo jure ante ullam monitionem omni privilegio clericali; licèt ſi breviori tempore quàm per annū integrum exercuerit artem illam, tunc privilegium non perdant, niſi ter moniti ab Epiſcopo non reſipuerint, ut eſt caſus ad litteram in c. 1. & ibi omnes, de vita, & honeſtate clericorum, lib. 6. quod per Papam ſtatui deſideraverat Hoſt. in cap. Perpendimus, numero 1. & 2. ſupra eodem. Licèt aliter, & non bene illud cap. fuerit ſummatum à Compilatoribus, & procedit ille textus etiam in Clericis ſacrorum Ordinum ſecundum Archid. Io. Andr. Geminian. & alios communiter licèt Io. Monach. contra.

16 Declara ſecundò, ſupradictam regulam, ut locum non habeat in Clerico, qui dimiſſo habitu & tonſura fecit actum omnino contrarium ordini clericali, ut quia miles efficitur & ſæva exercet: nam ſine ulla monitione perdit eo ipſo privilegium clericale, ut cap. Quiſquis, 84. diſtinct. & tenet Innocent. in cap. 1. num. 3. verſ. Sed alii contradicunt, de apoſtat. Cum quo concordant ibi Hoſtien. num. 4. verſ. Alii contra, Ancharan. nu. 2. & reliqui omnes, Alexand. d. conſil. 8. num. 3. lib. 1. & ſentit à contrario ſenſu gloſ. Bernardi poſt caſum in cap. In audientia ſupra eodem, dum ait Clericos, qui arma ſumunt, dummodo ſe enormibus non immiſceant, retinere privilegium clericale uſque ad tertiam admonitionem; quod nota pro limitatione, & intellectu illius Decretalis; ſed hoc intelligas de privilegio Canonis, non autem de privilegio fori, ut conſtat ex dictis ſupra n. 13. & 14.

17 Declara tertiò, regulam hujus Decretalis, ut procedat in Clericis non conjugatis, non autem in Clericis conjugatis, quia per dimiſſionem habitus, & tonſuræ ſine ulla monitione amittunt eo ipſo privilegium clericale, ut cap. Vnico, §. In cæteris, de Cleric. conjugat. lib. 6. & hoc omnes fatentur, ut inquit Covar. practic. quæſtion. 32. poſt num. 1. quem refert, & ſequitur Clar. in §. fin. q. 36. verſ. Hæc autem.

18 Declara quartò eandem regulam, ut non procedat in Clerico incorrigibili, qui ſervatis gradibus præſcriptis in cap. Cum non ab homine, de Iudic. ſtatim efficitur de foro ſæculari, nec requiritur traditio judicis eccleſiaſtici ſecundum opinionem Ioan. Andr. licèt alii contra, ut ibi dixi num. 25. & 26. Eo tamen caſu Clericus non perdit privilegium fori ſine monitione, quam poſt depoſitionem debet excommunicari quod non fit niſi competenti monitione præmiſſa, ut cap. Sacro, ſupra eodem, cap. Conſtitutionem, eodem titulo lib. 6. & ſic non eſt incorrigibilis, niſi ter monitus non deſiſtat, ut poſt Io. Andr. notat Butr. in d. cap. Cum non ab homine, n. 22.

19 Declara quintò, regulam hujus cap. ut locum non habeat in clerico Aſſaſſino, qui abſque ulla monitione, vel ſententia tanquam publicè diffidatus ipſo jure, & facto relinquitur Curiæ ſæculari, ut eſt textus notabilis in cap. Pro humani, de homicid. lib. 6.

20 Sed hic incidit dubitatio, an Clericus imputatus de aſſaſſinio, ſi reperiatur carceratus per judicem laicum, remittendus ſit ad judicem eccleſiaſticum, ut ferat declaratoriam ſuper facto.

21 Solutio, Cùm Clericus habeat regulam pro ſe, & juris aſſiſtentiam ſuper omnimoda exemptione ſæculari poteſtate, cap. Continua, cap. Si quiſquam, cap. Clericum, cap. Volumus, cum pluribus ſequentibus, 11. quæſt. 1. cap. Si diligenti, de foro competenti, cum multis ſimilibus, ut dixi in cap.
22 Eccleſia ſancta Mariæ numero 10. de Conſtitution. & judex laicus ad regulæ limitationem fundet intentionem ſuam ſuper aſſaſſinio: utique de hujuſmodi qualitate juriſdictionem tribuente in primis, & ante omnia conſtare debet, l. 2. §. Si
23 dubites, & l. Si quis aliena, ff. de iudic. conſtare autem non poteſt, niſi per declaratoriam judicis competentis, cap. Cum ſecundum, de hæret. lib. 6. Ergo non videtur ambigendum, quin curia ſæcularis teneatur hunc Clericum remittere ad ſuum judicem, qui ferat ſententiam declaratoriam ſuper facto; quandoquidem ante eam laicus neſcit ſe judicem, cap. Si iudex laicus, de ſentent. excommunicat. eodem libro, atque ita in terminis clerici aſſaſſinii per hanc rationem concludit Cardinal. Alban. conſil. 13. & de communi teſtatur Alexander conſil. 166. num. 5. lib. 7. & latiùs dicetur inferius.

Ac propterea non obſtat c. 1. de homic. lib. 6. ubi diſponitur, ut talis ipſo facto incurrat ſententias excommunicationis, & depoſitionis ab Ordine, officio, beneficio, & nullatenus alia ſententia adverſus eum requiratur. Nam, etſi non requiratur ſententia declaratoria incurſus pœnarum, requiritur tamen declaratoria, quod talis commiſerit aſſaſſinium, ut probat littera ejuſdem Decretalis ibi; & poſtquam probabilibus conſtiterit argumentis aliquem ſcelus tam execrabile commiſiſſe; & ita tenet ibi Archid. Ioan. Andr. Gemin. & alii omnes Capic. deciſ. 112. num. 7. Dum enim in principio ejus deciſionis legitur, videlicet eſſe communem opinionem quod talis Clericus poſſit puniri à laico ſine ſententia ſaltem declaratoria, puto litteram eſſe corruptam per ablationem particulæ negativæ non, alias nec verba proxima cohærerent ſine ſententia ſaltem declaratoria, nec ratio congrueret, ibi: Sine enim tali ſententia; & contradiceret ſibi Capic. in fin. n. 7.

Hæc autem declaratio fieri debet per judicem Eccleſiaſticum DD. in dicto cap. 1. Clar. in §. fin. quæſt. 36. verſi. Sed quæro, ibi Sed numquid talis declaratoria. Et eſt ratio, quia ſi juriſdictio, & poteſtas, circa hoc data ſæculari non exercetur niſi declarata qualitate juriſdictionem conferente, talis declaratio fieri debet per judicem eccleſiaſticum alioquin cognitione, & ſententia emanaret à non habente juriſdictionem, ut arguit Capic. d. dec. 112. prope fin. & quamvis, ut teſtatur idem Capic. d. dec. 112. & deciſ. 155. n. 25. obſervantia in Curia Neapolitana aliter ſe habeat, & Clar. referat ſimiliter obſervari in ſuo Mediolanenſi, ut ſi talis Clericus ſit in poteſtate judicis ſæcularis rejecta exceptione Clerici procedatur ad ulteriora, & profecto proceſſu, conſtitoq; aſſaſſinio, feratur per judicem ſæcularē declaratoria ſimul & condemnatio: tamen contra hujuſmodi obſervantiam ſtant jura, & DD. communi calculo, teſtibus eiſdem Capic. & Clar.

24 Vbi autem judex eccleſiaſticus prævenit cognoſcendo, & ſententiando ſuper eodem delicto, judex ſæcularis deberet omninò quieſcere; ſiquidem ſententia ſive condemnatoria, ſive abſolutoria lata in uno foro parit exceptionem rei judicatæ in alio, cap. 1. de except. lib. 6. l. Cum quæritur, & l. Et an eadem, ff. de excep. rei iudicat. Federic. de Senis conſ. 157. Alexander Epiſcopus num. 2. verſ. Præterea Dominus Papa Bonifacius, Aret. conſ. 58. num. 12. Boſſ. in tract. de foro competenti, num. 100.

25 Declara ultimò regulam hujus textus, ut vendicet ſibi locum inſpecta juris communis diſpoſitione, ſecundum quam Clericus, qui habitum, & tonſuram depoſuit, non perdit privilegium clericale ante trinam monitionem. Sed hodie ex jure noviſſi-

noviſſimo Concilii Tridentini Clericus non beneficiatus fori privilegio non gaudet, niſi habitū clericalem, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ inſerviat, ut in cap. *6. ſeſſ. 23.* neque ad hoc ulla requiritur admonitio, ut ex ſententia Sacræ Congregationis dixi in cap. *Siquis, num. 21. ſupra de foro competent.* loquitur tamen decretum illud de Clericis minorum Ordinum, ut patet ibi, *prima tonſura initiatus*, *aut etiam in minoribus Ordinibus conſtitutum.* Quæ verba cenſentur repetita in ver. *Ii etiam*, unde in Clericis Sacrorum Ordinum ſervabitur regula hujus Decretalis cum declarationibus ſupraſcriptis: nam quod non mutatur, &c l. *Sancimus, C. de teſtam.* l. *Præcipimus, in fin. C. de appellation.* Item loquitur Concilium in privilegio fori: unde quoad privilegium Canonis *Siquis ſuadente*, & reliqua privilegia clericalia, de quibus notatur in cap. *Altercationis*, in gloſ. *in verb. Omni privilegio, de bigam. lib. 6.* ſervabitur regula hujus cap. *Cum ſuis declarationibus*, ut ſimiliter ex Sacræ Congregationis ſententia dixi in d. cap. *Siquis, num. 72. & 73. de foro competent.* & ibi plenè videas quæ requirantur ex Concilio Tridentino ad hoc ut Clericus fori privilegio gaudeat, à *n. 19. uſque ad n. 72.*

De Sent. Excomm.

Cap. Si aliquando.

SVMMARIVM.

1 *Papa ſi ſuis litteris excommunicatum ſalutet, non propter hoc cenſetur eum abſolvere.*
2 *Sive excommunicatio lata fuerit à iudicibus inferioribus, ſive à Sede Apoſtolica.*
3 *Excommunicatum etiam per litteras ſalutari non debet.*
4 *Pœna gravis eſt inter homines verſari, & eorum carere ſuffragiis.*
5 *Certa ſcientia excluditur ab actu ex negligentia, multiplici occupatione agendorum, & ſubreptione.*
6 *Vitij remiſſio, ſeu approbatio ex ſola communione non inducitur, niſi data ſcientia in communicante.*
7 *Papa an cenſeatur excommunicatum abſolvere ſi eum ſalutet ex certa ſcientia, & num. ſeqq. uſque ad n. 15.*
8 *Abſolutionis forma non ſervata excommunicatus non intelligitur abſolutus.*
9 *Litteras ſcribens ſervo tamquam Decurioni, vel ancillæ tamquam ſorori non cenſetur eis tribuere libertatem.*
Declaratur num. 14.
10 *Excommunicatus non præſumitur quem Papa ad oſculum ſcienter admiſit.*
11 *Papa nullis ſubiacet formis iuris poſitivi.*
12 *Excommunicati vigore Conſtitutionis, quam Papa vult haberi pro infecta, non indigent abſolutione.*
13 *Prælati inferiores, quamvis per ſalutationem remittant iniuriam, tamen pœnam non relaxant, niſi formiter abſolvant.*
15 *Papa participando cum excommunicato, quem nolit eſſe abſolutum, non incidit in Canonem.*
16 *Penſionarius, qui per epiſtolam interpellavit Titularem excommunicatum ut penſionem ſolveret, eumque in fine epiſtolæ ſalutavit an inciderit in excommunicationem, & n. ſeq. uſque in finem.*
17 *Excommunicato licitum eſt communicare in his, quæ pertinent ad ſalutem animæ.*
18 *Non tamen ſalutando eum, aut cohabitando, vel orando cum eo.*
19 *Contrarium n. 21. & ſeq.*
Excommunicato licitum eſt communicare etiam per litteras in ſpectantibus ad ſalutem.
Epiſtola quid ſit ibidem.
20 *Verba ſuperflua ſtipulationem non vitiant.*
21 *Excommunicatum alloquens correctionis cauſa poteſt etiam interſerere verba placentia, & ſigna dilectionis oſtendere.*
22 *Imo & cum eo participare in menſa, & cohabitatione, dummodo hoc faciat principaliter ut eum ad pœnitentiam inducat.*

1 SI ALIQUANDO. Si Papa ſuis litteris excommunicatum ſalutet, non propter hoc intelligitur eum abſolvere. Hoc dicit. Primò dictum ponit. Secundò cauſam reddit ibi, *Cum per ignorantiam.*

2 Nota primò excommunicatum etiam ab Apoſtolica Sede non cenſeri abſolutum ex eo quod Papa ſuis litteris eum ſalutet: dum enim loquitur hæc Decretalis de excommunicato à Papa, exprimit caſum magis dubitabilem: unde idem, & fortiùs dicendum in excommunicato à judicibus inferioribus, ſecundum intellectū Io. Andr. *in princip.* qui ſupplet verbum, *maximè*, Butr. in *1. notab.* Anchar. *nu. 1.* Marian. Socin *in 2. notab.* & aliorum communiter. Ratio autem dubitandi in excommunicato auctoritate Apoſtolica potuit eſſe duplex. Primò, quia cùm Papa illi communicet in ſalutatione, & communicare non debeat, niſi prævia abſolutione, videbatur eum velle abſolvere ut neceſſarium antecedens. Deinde quia cum ei ſalutem impertiatur, ipſique ſalus eſſe non poſſit ſine abſolutione; idcircò videbatur velle ipſi abſolutionis beneficium impertiri. Cujus tamen contrarium hic deciditur, & rationes decidendi habes in textu, quia per ignorantiam, vel negligentiam, vel occupationem nimiam, aut etiam ſubreptionē contingit hujuſmodi litteras impetrari. Neque verò vis fieri debet in formula verborum ſalutationis: nam ſive Papa eum ſalutet ſimpliciter, ſive per illa verba, *Salutem in Domino, & Apoſtolicam benedictionem*, vel conſimilia, non intelligitur excommunicationis vinculū relaxare, ſecundum Io. Andr. *in princ. in ver. Alloquio*, & Marian Socin. *n. 2. verſ. Item procedit niſi tamen.*

3 Secundò nota ex eo quod Papa hic videatur ſe excuſare, quod excommunicatum ſuis litteris ſalutaverit ignoranter, argumentum optimū, quod excommunicatus, etiam per litteras ſalutari non debet, ut hinc deducit gloſ. 1. Hoſtien. *in princip.* Cardin. *num. 1.* Butrius & Abb. ambo *in primo*
4 *not.* quod duplicem habet rationem. Altera reſpicit ſalutantem, ne ſcilicet per ſalutationem videatur excommunicato conſentire, ſecundum eos, & Marian Socin. in cap. *Inter alia, n. 42. verſ. Et quod dictum eſt de ſalutatione, ſupra eodem* arg. c. *Cū Hadrianus, in fine*, & ibi gloſ. *ultima, 63. diſtinct.* & probatur in d. cap. *Omnis, 24. qu. 1.* ibi, *Nec, ave ei dixeritis*: qui enim dixerit illi, Ave, communicat ejus malignis operibus. Altera ratio reſpicit

ipſum excommunicatum, ut ſcilicet facilius reſipiſcat cùm viderit, ſe contemni, cap. *Pia, de exception. lib. 6.* gravius enim pœna eſt inter homines verſari, & eorum carere ſuffragiis, l. *His qui, C. de Apoſt.*

5 Tertiò nota, quæ excludunt certam ſcientiam ab actu, & ex quibus probatur, & præſumitur ignorantia, videlicet negligentiam, multiplicem occupationem agendorum, & ſubreptionē, ſecundum Anton. de Butr. *num. 4.* & Marian. Socin., *num. 3.* Et quod dixit negligentiam, intellige Officialium ad hoc deputatorum: nam, ut inquiunt Hoſtien. *num. 3.* & Ioan. Andr. *in princ. in ver. Negligentiam*, abſit ut Papam de negligentia publicè arguamus, argum. cap. *Aliorum 9. qu. 3.* & cap. *Siquis Abbas, 18. quæſt. 2.*

6 Vltimò nota ex ſola communione non induci approbationem, vel remiſſionem vitii, niſi detur ipſius vitii ſcientia in communicante. Quod ſecundum Anton. de Butr. *num. 3.* nota pro eo, qui ex aliquo actu vult probare vitii purgationem, ſeu approbationem, ut illius vitii articulet ſcientiam.

7 In gloſſa prima ibi, *ſed pone*, QUÆRO, an Papa ſalutando excommunicatum ex certa ſcientia cenſeatur illum abſolvere.

8 Pro parte negativa facit primò, quia in abſolvendo præſcripta eſt certa forma, qua prætermiſſa excommunicatus non videtur abſolutus, cap. *Cum deſiſteret*, cap. *Quod in dubiis, in princip.*
9 & cap. *Sacris, ſupra eodem.* Deinde pro hac parte facit, quia ſcribens litteras ſervo tanquam Decurioni, vel Ancillæ tanquam ſorori, non exinde cenſetur eis tribuere libertatem, l. *Iubemus, Cod. de liberal. cauſ.* & l. *Non Epiſtolis, Cod. de probation.*

10 In contrarium facit, quia ut legitur in capitulo *Cum olim, il primo ſupra de privilegiis*, non præſumitur excommunicatione ligatus quem Papa ad oſculum ſcienter admiſit. Ergo in dubio cenſetur eum abſolvere. Præterea Summus Pontifex nullis ſubjacet formis juris poſitivi, ſed quod vult, lex eſt, ſi de illius ſcientia appareat, cum
11 legibus ſit ſolutus, l. *Digna vox, Cod. de legibus*, & l. *Princeps, ff. Eodem.* Poſita ergo licentia Papæ, & voluntate, excommunicatus intelligitur abſolutus, licèt Papa non dicat: *Abſolvo te.* Patet, quoniam Papa tribuit poteſtatem Canonibus, ipſique ab eo vigorem ſumunt, & non è converſo, cap. *Significaſti*, *ſupra de elect.* Quidquid ergo vult Pontifex, ſervetur, conſtito de illius voluntate, quidquid dicant jura. Denum hoc probatur hic à contrario ſenſu: Nam dum textus dicit: *Cum per ignorantiam, &c.* utique contrarium innuit ſi per ſcientiam: alioquin ſi Papa non poſſet excommunicatum abſolvere, niſi ſervata juris forma, non eſſet major poteſtas Papæ, quam inferiorum judicum. Et pro hac parte concludit gloſſa, & conſentiunt Goffred. *in proœmio Decretalium*, Vincent. Philipp. Tancr. & Hoſtienſis hic relati à Ioann. Andr. *n. 4.* & Ancharan *eodem num.* Idem notat gloſ. in c. *Si inimicus, in ver. Expectare 93. diſt.* ubi ait. Si Papa excommunicato communicaret intendendò eum abſolvere, facto, etiamſi non verbo, habendus eſſet pro abſoluto cum Princeps ſola voluntate libertatem concedat, l. *Apud ff. de manumiſſ.*

Tu dic excommunicatum per hujuſmodi ſalutationem intelligi abſolutum, ſi conſtet de certā ſcientia Papæ, de qua conſtare dicitur, ſi hoc exprimat; aliàs ſecus; Caſus eſt in Clem. *Si ſummus, de ſentent. excommunicat.* & firmat *hic* Ioann. Andr. *num. 4. verſic. Iudic.* Butr. *numero 6.* Cardinal. *num. 1. verſic. Quæro ſi Papa, & verſic. Quæro quomodo conſtabit*; Ancharan. *numero 4. verſ. Oportet ergo*, Abb. *num. 3. & 4.* Marian Socin *num. 2. ad finem.*

12 Non obſtat, quod in abſolutione forma Eccleſiæ non fuerit ſervata; quia Papa ejuſmodi forma non adſtringitur, ut dictum eſt *num. præcedenti.* Et propterea ſi Papa revocet aliquam Conſtitutionem, & velit eam haberi pro infecta excommunicati vigore illius Conſtitutionis non indigent abſolutione, ut notabiliter tenet gloſ. in Clem. *1. in ver. Pro infectis, de Immunitate Eccleſiarum*: maxima enim eſt Papæ poteſtas circa jus poſitivum, ut ibi notatur, & probatur in cap. *Propoſuit, de excess. præbend.* Et eam gloſſam ſequitur Abb. *hic numero 4.*

13 Et hinc collige aliud eſſe in inferioribus Prælatis, quia cum forma ſint adſtricti, quamvis per ſalutationem videantur injuriā remittere, ut *inſtit. de iniur. §. ſi* pœnam tamen non relaxant niſi formiter abſolvantur hic dicunt Doctores, præſertim Petr. de Anchar. *n. 1.*

14 Item non obſtat, quod dictum eſt de litteris ad ſervum tanquam liberum: quoniam leges illæ loquuntur quando libertas in litteris enunciativè narratur. Quo caſu non conſtat de ſcientia Domini, ſed ſi conſtaret eum ex certa ſcientia nuncupaſſe ſervum liberum, animo tribuendi libertatem, & hoc exprimeret, dubium non eſſe quin ſervus libertatem conſequeretur, cùm datio libertatis pendeat ex libera voluntate Domini, ſecundum Ant. de Butr. *in fine.*

15 In eadem gloſſa in fine QUÆRO numquid Papa incidat in excommunicationem minorem ſi participet cum excommunicato, quem ex tali participatione nolit eſſe abſolutum.

Non, quia ſolutus eſt legibus. Ita concludit gloſ. hic & in cap. *Si inimicus, in ver. Expectare 93. diſtin.* dicens Papam non incidere in Canonem, quia non ligatur à Canone, ut c. *Innotuit, ſupra de elect.* & l. *penult. ff. de Arbitris.* Idem notat gloſ. *unica*, in cap. *Nulli ſupra eod.* & ſequuntur *hic* Hoſtien. *numero 2. verſ. Sed numquid incideret*, Ioann. Andr. *in fine*, & alii communiter. Subdit tamen Abbas *num. 5.* Papam non debere cum excommunicatis communicare, ut notatur in d. cap. *Nulli*, & ideo ſervari ut cum legati Principum, ſeu ut vocant Ambaſiatores petunt audientiam, Pontifex faciat eos abſolvi, & explicata ambaſciata, ut verbis Abbatis utar, reducit eos in priſtinam excommunicationem.

16 QUÆRO, Penſionarius quidam ſcripſit epiſtolam ad Titularem excommunicatum ob penſionem non ſolutam, eumque interpellavit, ut ſolveret, & in fine epiſtolæ, ut moris eſt, ſalutavit, numquid propterea in excommunicationem inciderit.

17 Hoſtien. in cap. *Cum voluntate, num. 2. in verſ. In locutione infra eod.* tenet illam Decretalem dum decidit licitum eſſe excommunicato participare in locutione in his, quæ pertinent ad ſalutem animæ, non habere locum in oratione, in menſa,
18 & in aliis, de quibus in cap. *Nuper, §. In ſecunda, ſupra*

præ eod. & mox ſubdit: Sed & caveat participans à ſalutatione, & cohabitatione, cap *Omnis*, 24. *quæſt.* 1. videtur ergo Hoſtien ſentire in locutione poſſe quidem cum excommunicato aliquem participare in ſpectantibus ad ſalutem animæ, dummodo tamen à ſalutatione, & cohabitatione abſtineant, quod etiam innuit ibidem Henr. Boich. *col. 4. poſt prin. ip.* dicens poſſe aliquem participare cum excommunicato in locutione, inducendo ipſum ut ad Eccleſiam revertatur, non autem ſalutando eum, vel orando cum eo. Idem videtur ſentire gloſ. *1. hic circa medium*, dum ait: quamvis non debeamus excommunicatos ſalutare; poſſumus tamen cum eis loqui de rebus pertinentibus ad ſalutem animæ: & ita vult gloſ. ut converſionis cauſa fas ſit excommunicatum alloqui, ſed non ſalutare.

19 Contrarium videtur verius, quia quod dicitur de locutione in d. cap. Cum voluntate habet locum etiam in ſcriptione, cum epiſtola nihil ſit aliud quam abſentium colloquium, ut hic probatur ibi, *noſtra litteræ cum ſalutatione alloquitur*; & in l. *Si procuratorem*, *ff. de procurator.* & ſcripſit *Cic. 2. Philippicarum* (Amicorum, inquit, abſentium colloquia epiſtolæ) & ad *Attic. 7.* (Litterarum aliquid ad te darem ut loquerer tecum abſens) unde Bart. in l. *Nuda*, *num. 4. verſ. Hic verò fuit ſcripturæ*, *ff. de donat.* dicit epiſtolam loqui cum eo, ad quem mittitur: quamobrem ſi licet excommunicatum alloqui in pertinentibus ad ſalutem animæ, & alia verba interponere, ut eſt caſus in d. c. *Cum voluntate*. Ergo etiam licet ad eum litteras mittere

20 cum ſalutatione. Et quidem hoc de plano procedit, ſi ſequamur opinionem Innocentii in d. c. *Cum voluntate*, *in princ. in ver. Incidenter*, exiſtimantis licitum eſſe excommunicatum alloqui converſionis cauſa, & alia verba interſerere, etiamſi verba hujuſmodi nec ad abſolutionē, nec ad ſalutem faciant: nam & verba ſuperflua ſtipulationem non vitiant, l. *Quæ extrinſecus*, *ff. de verb. obligat.* ſecundum Hoſtien. & Io. Andr. *ibi num. 2.* & Butr. *nu. 11. in fine*, ſed etſi ſequamur opinionem Hoſtienſis *nu. 2 in eod. ver.* requirentis ut talia verba aliquo modo, licet non principaliter, proficiant ad ſalutem, nihilominus talis videtur ſalutatio, quia benevolentiam captat; & ſic diſponit, ut ex familiaritate ſalutis verba facilius recipiātur, ut conſiderat D. Thom. in *4. ſent. diſtin. 18. q. 2. ar. 4. in corpore* alioquin verendum eſſe ne debitor inſalutatus, ac veluti contemptus, & correctionis acrimonia exaſperatus obſtinatior fieret: ad hoc cap. *Cum beatus*, *45. diſtin.* ibi (Aſperitatis autem nimiæ increpatio nec correctionem recipit, nec ſalutem) & Conc. Trid. in cap. *1. ſeſſ. 13.* ibi (Cùm ſæpè jus erga corrigēdos agat benevolētia, quam

21 auſteritas, &c.) Ob quam rationem, ut inquit Hoſtien. *loco cit.* alloquens excommunicatum in tendentibus ad ſalutem, non ut illi faveat, ſed ut eum magis attrahat, poterit etiam dicere verba placentia, & oſtendere ſigna dilectionis, quam ad ipſum, & ejus genus habuit: unde non apparet cur etiam non poſſit ſalutationem interſerere, & cum Hoſtien. tranſeunt ibidem Io. Andr. *nu. 2. in eodem ver.* Butr. *n. 11.* & Cardin. *n. 2.*

Neque verò hoc caſu vigent rationes cur excōmunicati ſalutari non debeant, quarum ſuperiùs meminimus *n. 3.* quandoquidem rationes hujuſmodi vendicant ſibi locum ſi ſalutatio fiat principaliter, ſecus ſi incidenter, ut ſalutis verba apud eum magis proficiant, ut in d. cap. *Cum voluntate*, & in cap. *Cum excommunicato*, *11. qu. 3.* & in cap. *Reſponſo*, *infra eod.*

Et eodem modo reſponderi poteſt ad doctrinam Hoſt. & gloſ. *hic* ut ſupra ponderatam pro contraria parte, quia debet intelligi ſi ſalutatio ſit nuda, & ſimplex, ſecus ſi admixta cum verbis ad ſalutem pertinentibus, ut in juribus præallegatis.

22 Quinimo Petr. de Anchar. in d. cap. *Cum voluntate*, *in 2. notab. n. 3.* (Si quis, inquit, principaliter ad hoc tendit ut excommunicatum ad pœnitentiam reducat verbis perſuaſivis, ſi cum tali locutione immiſceat incidenter potum, vel comeſtionem in menſa, vel cū eo cohabitet principaliter ad finem converſionis, talis non incidit in Canonem) Ad quod inducit principium illius Decretalis, *Cum voluntate*, *& propoſito*, *&c.* Item quia hæc incidenter eveniunt, & per conſequens non curantur, ut ibi: *illa enim, quæ incidunt, nec ad abſolutionem faciunt, nec ad ſalutem*: puta quærit de uxore, & liberis ad dilectionem, quam habuit erga illius genus, & his ſimilia: ad hoc l. *Quæ extrinſecus*, *ff. de verb. oblig.* ſi ergo ſecundum Anchar. incidenter licet cum excommunicato participare etiam cohabitatione ad finem converſionis, longè magis licebit ſalutem dicere, arg. cap. *Ex parte*, *il terzo*, *de decim.*

De Sententia excommunicationis.

Cap. Reſponſo.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatis, & interdictis prædicari poteſt verbum Dei.*
2 *Excommunicati licitè poſſunt Eccleſiam ingredi, dummodo officium non audiant.*
3 *Excommunicatus permittendus eſt per Eccleſiam tranſire.*
4 *Excommunicato Miſſam audiente extra Eccleſiam Sacerdos ceſſare debet, niſi incœperit Canonem.*
5 *Orare licet in Eccleſia, in qua excommunicatus exiſtit non orandi cauſa.*
6 *Excommunicatis licitum eſt communicare ad finem ut ad pœnitentiam reducantur.*
7 *Excommunicatus ſive occultus, ſive manifeſtus nullo tempore intrare debet Eccleſiam, niſi ad audiendam prædicationem verbi Dei.*
8 *Eccleſia quid ſit.*
9 *Excommunicationis gladius nervus eſt eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ſi contemnatur, perniciem potiùs parit, quàm ſalutem.*
10 *Excommunicatio eſt medicinalis, non mortalis.*
11 *Excommunicatis non denunciatis, nec publicis Clericorum percuſſoribus an liceat Eccleſiam ingredi poſt Conſtitutionem Concilii Conſtantienſis.*
12 *Excommunicati minore excommunicatione Eccleſiam intrare non prohibentur.*
13 *Divinorum appellatione an veniat prædicatio verbi Dei, & nu. ſeqq. uſque ad n. 22.*
14 *Prædicatio verbi Dei non eſt actus Ordinis ſacri, & demandari poteſt etiam Clerico in ſacris non conſtituto, & num. 19.*
15 *Non tamen mero laico, & num. 19.*
16 *Prædicatio verbi Dei non incumbit ex officio niſi Epiſcopo, & Parocho.*
17 *Monachus etiam Diaconus, vel Sacerdos de jure communi prædicare non poteſt ſine licentia Epiſcopi, vel Curati.*
18 *Epiſcopus etiam non conſecratus, & Parochus non Sacerdos tenetur prædicare populo verbum Dei.*
20 *Suſpenſus à divinis non intelligitur ſuſpenſus à prædicationis officio, nec è converſo.*
21 *Suſpenſus à divinis celebrando efficitur irregularis, ſecus in ſuſpenſo ab officio prædicationis.*
22 *Intellectus Clem.* Quamvis, de foro compet.
23 *Interdicti tempore adminiſtrari poſſunt Baptiſmi, & Confirmationis Sacramenta etiam adultis, & num. 27.*
24 *Item Sacramentum Pœnitentiæ etiam ſanis.*
25 *Viaticum decedentibus non denegatur.*
26 *Eucharistia ſanis non conceditur.*
27 *Confirmatio eſt complementum Baptiſmi, & ante eam quis non dicitur plene Chriſtianus.*
28 *Interdicti tempore permittitur Chriſmatis confectio in die Cœnæ Domini, & conſecratio olei baptizandorum.*
29 *Extrema Vnctio denegatur.*
Et quid de Ordine, & Matrimonio, ibidem remiſſive.
30 *Cives unius civitatis omnes, & ſimul poſſunt non tantum interdici, ſed etiam excommunicari.*
31 *Vniverſitas an excommunicari poſſit, & num. ſeq. uſque in fin.*
32 *Vniverſitas unde dicta.*
33 *Quid ſit.*
34 *Et quot homines faciunt univerſitatem.*
35 *Vniverſitatis nomine quid veniat.*
36 *Communitas quid ſit.*
37 *Collegium quid, & in quo differat ab univerſitate.*
38 *Epiſcopus cum Capitulo faciunt unum corpus.*
39 *Excommunicationis pœna quàm gravis ſit.*
40 *Excommunicatus traditur Diabolo corporaliter, & ſpiritualiter.*
41 *Interdici quis poteſt pro peccatis alienis, ſed non excommunicari, & nu. ſeq. & n. 51.*
42 *Regnum interdicitur pro peccatis Regis, civitas pro peccatis Epiſcopi vel Domini, & monaſterium pro peccatis Abbatis.*
43 *Vniverſitas ex more ſacrorum Canonum interdicitur, ſingulares perſonæ excommunicantur.*
44 *Excommunicantur in Bulla Cœnæ omnes, & ſinguli appellantes ad futurum Concilium; univerſitates verò, & Collegia interdicuntur.*
45 *Officiales laici relegantes perſonas eccleſiaſticas excommunicantur ab Vrbano VI. eorumque civitates, & terræ ſupponuntur eccleſiaſtico interdicto.*
46 *Conſules mercatorum non faciunt Collegium.*
47 *Legatos, & Nuncios Apoſtolicos impedientes excommunicantur, & eorum regna, & terræ interdicuntur.*
48 *Lucana civitas, & dominium interdicitur, Vexillifer, Antiani, & Officiales nunciantur excommunicati ob violatam libertatem eccleſiaſticam.*
49 *Princeps, & multitudo non eſt excommunicanda.*
Declaratur ibidem.
50 *Multitudo etiam notorii peccati rea excommunicari non debet.*
Declaratur, n. 57.
51 *Vniverſitatem excommunicari non poſſe qui Auctores* Proſp. Fagn. in 2 par. 5. lib. Decretal. *ſenſerint.*
52 *Vniverſitas, & Capitulum de jure veteri poterant excommunicari.*
53 *Intellectus cap.* Si autem vobis, 11. q. 3.
54 *Populum quot homines faciant.*
55 *Vniverſitas duplex.*
56 *Intellectus cap.* Romana, §. In univerſitatem, de ſent. excomm. lib. *6. & num. 72. 79. 80. 84. & num. 94. & 109.*
57 *Multitudo an, & quando excommunicari poſſit.*
58 *Multitudo peccantium patrocinium errori non parit.*
59 *Multitudini an ſit parcendum, qui numerus requiratur.*
60 *Vniverſitas dupliciter accipitur, & n. 77.*
61 *Vniverſitas prout eſt quid abſtractum à ſingularibus perſonis nulla auctoritate excommunicari poteſt, & n. ſeq. uſque ad n. 72.*
62 *Vniverſitas, Communitas, Societas, Collegium, ſeu Capitulum dicuntur unum, non ſimpliciter: ſed aggregativè.*
63 *Gregem faciunt decem oves.*
64 *Collegium, & univerſitas non dicitur perſona vera, ſed ficta, & repreſentata carens anima, & Baptiſmo, & num. ſeqq.*
65 *Excommunicatio non ligat niſi perſonam veram, & num. 69.*
66 *Actus activorum ſunt in patiente bene diſpoſito.*
67 *Excommunicatione non ligatur niſi perſona rationabilis, & baptizata.*
68 *Vniverſitatis res non ſunt ſingulorum, neque è converſo.*
69 *Animæ ſingulorum non ſunt univerſitatis, ibid.*
Actus, & paſſiones prout conſiſtunt in facto, ſunt ſingulorum, non univerſitatis, & n. 81.
70 *Excommunicationis ut quis ligetur quas qualitates habere debeat.*
71 *Vniverſitas ut eſt quid præſcindens à ſingularibus perſonis non eſt capax interdicti.*
72 *Excommunicare univerſitatem, vel omnes de univerſitate non differunt.*
Declaratur, num. 80.
73 *Interdictum corporis in materia cujus corpus non eſt capax, reſpicit ſingulos.*
74 *Capitulum eſt nomen intellectuale, & res incorporabilis, & nihil facere poteſt niſi per membra ſua.*
75 *Vniverſitas, Collegium, vel Senatus an poſſint per Papam excommunicari, & num. ſeq. uſque ad num. 79.*
76 *Papa prædeceſſorum ſuorum Conſtitutionibus non ligatur, tam ex defectu voluntatis, quam poteſtatis.*
77 *Senatus Venetus excommunicatus nunciatur à Paulo V. & dominium Venetum ſubiicitur eccleſiaſtico interdicto.*
78 *Hieronymus, & Auguſtinus contra auctoritatem Papæ ſententiam ſuam non defendunt.*
79 *Vniverſitas, vel Collegium an ab inferioribus à Papa excommunicari valeat, & num. ſeq. uſque ad num. 88.*
80 *Prohibitio numquam fit generaliter ad cautelam eorum, quæ poſſunt contingere.*
81 *Communitas non præſumitur ita tota ad malum conſentire, quin aliqui ſint diſſentientes.*
82 *Iuſtus cum impio non eſt condemnandus.*
83 *Epiſcopi non poſſunt Sedis Apoſtolicæ decreta in totum, vel in partem convellere, vel mutare.*

84 *Excommunicari poſſunt ab Epiſcopo Priores, & omnes de univerſitate mandatis eius rebelles.*
85 *Collegij maior pars, ſi delinquat, Collegium ipſum dicitur deliquiſſe.*
86 *Capituli alia eſt cauſa, alia Canonicorum.*
87 *Canonicis ſingulares citati, etiamſi fuerint contumaces, non poſſunt excommunicari pro Capitulo non comparente, ubi decreta fuit citatio contra Decanum, & Capitulum.*
88 *Excommunicatio lata à Papa in univerſitatem an valeat.*
89 *Et an liges innexius.*
90 *Et quid in foro poli.*
91 *Infantes excommunicationis ſententia ligari non poſſunt, & num. 109.*
92 *Eccleſia non poteſt per excommunicationem excludere à Regno Dei niſi indignos, qui per peccatum mortale charitatem amiſerint.*
93 *Excommunicatio lata in univerſitatem ab inferioribus à Papa an liget, & timenda ſit, & num. ſeq. uſque in fin.*
94 *Penitus prohibere quid importet, & num. 105.*
95 *Excommunicatio lata in in univerſitatem non poteſt referri ad ſingulos, & nu. ſeqq.*
Contrarium, nu. 106. & ſeqq.
96 *Capitulo excommunicato an cenſeantur excommunicati ſucceſſores.*
97 *Genere exiſtente incapaci non ſit diſtributio, vel diffuſio in eius ſpecies.*
Contrarium, n. 111.
98 *Sententia lata contra privilegium non tenet, & num. 115.*
99 *Potentia eſt de genere bonorum.*
100 *Excommunicatio ſive iuſta, ſive iniuſta timenda eſt, & num. 112. & ſeqq.*
101 *Si lata ſit ab Ordinario, & in talem, qui quamvis ſine culpa, tamen culpam committere potuit.*
102 *Excommunicationis ſententia contra Canonis prohibitionem tenet, ſi feratur ab Ordinario, ſecus ſi à Delegato.*
103 *Geſta contra prohibitionem legis non procedentis ad irritationem actus an, & quando ſint nulla, & num. 112.*
104 *Opinio tutior ex precepto eligenda eſt inter opiniones utrinque probabiles, ubi vertitur ſalutis periculum.*
105 *Sententia lata à non ſuo iudice eſt ipſo iure nulla.*
106 *Univerſitas nihil aliud eſt, quam ſinguli homines, qui ibi ſunt.*
107 *Excommunicans Capitulum cenſetur excommunicaſſe ſingulos, & n. ſeq.*
108 *Actus, qui non poteſt applicari univerſitati, applicatur ſingularibus perſonis.*
109 *Excommunicatio generaliter lata in univerſitatem referri non poteſt niſi ad capaces excommunicationis.*
110 *Diſpoſitio quantumcunque generalis recipit reſtrictionem de habilitate, & poſſibilitate.*
112 *Excommunicatio in Suffraganeos lata ab Officialibus Archiepiſcopi, qui de facili poteſt haberi, ligat, quamvis ferri non debeat.*
113 *Excommunicatio lata ab Epiſcopo non ſervata forma* c. 3. ſeſſ. 25. *Concilii Trid. valida eſt, licet ſit iniuſta, & excommunicatus indiget abſolutione.*
114 *Prohibitio legis non eſt inutilis, licet geſta contra prohibitionem ſint valida.*
115 *Excommunicatio lata in univerſitatem an dicatur lata contra illius privilegium.*

1 RESPONSO. Excommunicatis, & inter-
dictis prædicari poteſt verbum Dei, &
tempore generalis interdicti concedi
poteſt Baptiſmus, & Chriſmatio in
fronte, & pœnitentia morientium. Hoc dicit. Sunt
duæ partes principales. Secunda ibi, *Præterea*;
& quælibet ſubdividitur in conſultationem, &
reſponſionem: & ſecunda utriuſque incipit, *Su-
per eo.*
2 Nota primò ibi, *apud aliquam Eccleſiam convoca-
re*, juncto verſ. *Dummodo*, excommunicatos poſ-
ſe Eccleſiam ingredi, dummodo officium non au-
diant, ut *hic* notat Innoc. *in fine*, Anton. de Butr.
nu. 4. Cardin. *nu. 2.* & Marian. Socin. *nu. 3. in 4.
notab.* & tenet gloſ. in cap. *Qui ſtudet, in ver. Dimiſit,
1. qu. 1.* ubi dicit quemlibet peccatorem, & etiam
excommunicatum poſſe intrare Eccleſiam oran-
di cauſa, dummodo non interſit divinis officiis,
cum non inveniatur prohibitum, cap. *Nuper, juxta
eodem*: idem firmat Bartholomæus Brixien. in d.
cap. *Qui ſtudet*, Ant. de Butr. & Io. de Imola in c.
1. de vit. & honeſt. Cleric. & Sylveſ. *in ver. Excom-
3 municatio, 5. nu. 2. verſ. Unde ſi Eccleſiam ingreſſus*,
nec diſſentit Ioan. Andr. in cap. *Sacro, in ver. In-
greſſum, infra eod.* dum tenet excommunicatum
permittendum eſſe tranſire per Eccleſiam. Idem
4 videtur ſentire Innocen. in d. cap. *Nuper, nu. 5. in
ver. Orando*, ubi primò dicit: Nullo modo debe-
mus orare ubi excommunicatus orat, quia vide-
mur ſibi communicare, cùm eundem Deum ſi-
mul pro populo Chriſtiano rogemus: unde etiam
ſi ſit excommunicatus extra Eccleſiam, & audiat
Miſſam, ſtatim Sacerdos debet ceſſare, & alii orā-
tes recedere, niſi fortè incœpiſſet Canonem Miſ-
ſæ, quia tunc debet ibidem Miſſam perficere, quia
non capit diviſionem, cap. *Nihil, 7. qu. 1.* Deinde
5 ſubjungit: Tamen ſi in Eccleſia eſſet excommu-
nicatus non cauſa orandi, ſed pro alio ſuo nego-
cio, non video quare in eadem Eccleſia orare
non poſſim, quia ſibi non communico in oratio-
ne, quia non orat; & ſequitur Archid. in cap. *Si-
cut Apoſtoli, num. 2. verſ. Sic intelligit* Innocentius XI.
quæſt. 3. & *hic* Petr. de Anchar. *num. 2. notab.* &
Card. *num. 2.*
6 Sed alii contradicunt intelligentes hunc textū
procedere in hoc ſpeciali caſu, quando excom̄u-
nicatus in Eccleſiam ingreditur ut audiat verbū
Dei. Et ratio ſpecialitatis eſt, ut facilius ad cor-
rectionem inducatur. Quod ſatis innuit littera
ibi, *& eoſdem ad correctionem inducas*: licitum eſt
enim excommunicatis communicare ad finem ut
ad pœnitentiam reducantur, cap. *Anteceſſor, 11.
q. 3.* & cap. *Cum voluntate, infra eod.* & notant *hic*
Butr. Abb. Marian. Socin. & Felin. omnes *in 2. no-
7 tab.* Sed extra hunc caſum exiſtimant excommu-
nicato eſſe prohibitum ingreſſum Eccleſiæ per
textum in cap. *Perlectis, 25. diſtinct.* & cap. *Cleros,
21. diſtinct.* ubi dicitur ad oſtiarium pertinere cla-
ves Eccleſiæ, ut fideles recipiat, excommunica-
tos, & infideles reſpuat: & hoc tenet Raym. *in
ſumm. hoc tit. § Sed numquid*, ubi dicit excommu-
nicatos ſive occultos, ſive manifeſtos nullo tem-
pore debere intrare in Eccleſiam, & concordat
Goffred *hic*, & Aſten. *lib. 7. tit. de damn. excomm.
in princip. verſ. Item Eccleſiam.*
Nec obſtat ſi dicatur, Alius non debet excom-
municatum occultum prodere, vitando eum in
publico: ergo multo minus idem excommunica-
tus

tus debet prodere ſeipſum: quoniam non eſt ſi-
mile, cùm non ſit in poteſtate alterius excommu-
nicatum corrigere, taliter eum vitando, ſicut eſt
in poteſtate ſua ſeipſum corrigere, & abſolutionē
impetrare, ut poſt gloſ. Guil. Aſten. & Io. Friburg.
formaliter *hic* dicit Henric. Boich. *poſt. princ.* & in
hoc videtur reſidere Hoſt. *n. 3.* dum dicit (Diſpen-
ſatur enim hoc caſu propter favorem animarum,
& ita poſſunt intrare Eccleſiam; verbo tamen fini-
to ſtatim exeant, & fugiant, quia nec licet eis di-
vina audire, ut notatur in cap. *Quod in te, §. 1. ſu-
pra tit. prox.*) & idem repetit in *ſumma hoc tit. §.
fin. verſ. Sed numquid*, & apertius Io. Andr. in dicto
cap. *Nuper, in ver. Orando, numero 5. ſupra eod.* ubi con-
cludit excommunicatum non debere Eccleſiam
ingredi, licèt ibi non celebrentur divina, niſi cau-
ſa audiendi verbum Dei, ut hic & ſequitur Mar.
Socin. in cap. *Sacris, in 9. principali articulo, in 17.
dubio, num. 124. & ſeq. ſupra eod.* ubi dicit hanc eſſe
regulam ut excommunicatus extra caſum prædi-
cationis verbi Dei non poſſit ingredi Eccleſiam,
etiamſi intraret alia cauſa, quàm audiendi divina;
ſubdens hanc partem eſſe de jure veriorem, licèt
8 contraria ſit æquior. Ergo adhæreo huic ſecundæ
opinioni; tum quia cùm Eccleſia nihil aliud ſit,
quàm cœtus, & communio fidelium, cap. *Legimus
circa med. 93. diſt.* cap. *Multa, 1. qu. 1.* cap. *Loquitur
Dominus, 24. qu. 1.* ſicut excommunicatus eſt à
communione fidelium excluſus, cap. *Nihil*, & cap.
Canonica, 11. qu. 3. cap. *Vidous, 27. q. 1.* & cap. *Tam
ſacerdotes, 24. q. 3.* ita conveniens eſt, ut exclada-
tur ab Eccleſia materiali, ubi fideles Deum depre-
caturi conveniunt, cap. *Oratorium, & cap. ſeq. 42.
diſt.* & cap. *2. de immunit. Eccleſ. lib. 6.* tum quia ju-
ra præallegata in d. cap. *Cleros*, & cap. *Perlectis*,
generaliter, & indiſtinctè arcent excom̄unicatos
ab Eccleſia, nec apparent limitata, niſi in caſu præ-
dicationis verbi Dei, ut hic. in aliis, ergo ſtabimus
regulæ, *quia quod non mutatur*, &c. l. *Sancimus,
C. de teſtam.* l. *Ab ea parte, ff. de probat.* & not. gloſ.
1. in fine in cap. *Inter hæc, 32. qu. 2.* Tum denique
9 quia excommunicationis gladius nervus eſt ec-
cleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio
populos valde ſalutaris, ac ſi contemnatur, perni-
ciem potius pariat, quàm ſalutem, ut legitur in
cap. 3. ſeſſ. 25. Concilii Tridentini. Per hoc autem
quod excommunicatus excluditur ab Eccleſia:
cenſura magis formidatur, ob quam rationem
amplectitur hanc opinionem, & veriorem putat
etiam Felin. *hic in princ.* & tutiorem Henr. Boich.
10 *circa med.* Neque hoc in odium excommunicati,
ſed ad illius utilitatem, & medicinaliter ſancitum
eſt, ut ſcilicet citiùs reſipiſcat & ſpiritus ejus ſal-
vus fiat, cap. *Multi, 2. qu. 1.* cap. *Audi, 11. qu. 3.* cap.
Cum medicinalis, de ſent. excomm. lib. 6. Rota, *de-
ciſ. 33.* incipien. *Si quis in cauſa, alias 10. num. 2. de
11 ſenten. excomm. in novis.* Procedit autem hæc con-
cluſio etiam poſt Conſtitutionem Concilii Con-
ſtantienſis, quæ incipit, *Ad evitanda*: nam etſi per
eam indulgeatur Catholicis ut communicare poſ-
ſint cum excommunicatis, non tantùm in divinis
officiis, ſed etiam in adminiſtratione, & percep-
tione Sacramentorum, exceptis tantummodo pu-
blicè denunciatis per ſententiam, & notoriis Cle-
ricorum percuſſoribus: non tamen per hoc ipſi
excommunicati in aliquo relevantur, ut ibi ex-
preſſè cavetur in fine: unde quoad eos remanet
antiqua prohibitio ingrediendi Eccleſiam etiam
ex alia cauſa, quàm audiendi divina, cùm non re-
periatur immutata, l. *Præcipimus, in fine, C. de ap-
pellat. cum ſimil.* & de intellectu, & robore præ-
dictæ Conſtitutionis vide quæ ſcripſi latiſſimè in
cap. *1. ſupra de ſchiſmat.* Intellige prædicta in ex-
12 communicatis majori excommunicatione: ſecus
ſi minori, quia non prohibentur Eccleſiam ingre-
di, arg. cap. *A nobis, ſupra de excep.* & cap. *Qui ſtu-
det, in fine 1. qu. 1.* & reprobata Hugonis opinione
tenet Guiliel. in cap. *Is cui, inf. eod. lib. 6.* & Henric.
hic in princip.
13 Secundò nota divini officii appellatione non
venire prædicationem verbi Dei: nam textus de-
cidit primò excom̄unicatos, & interdictos poſſe
in Eccleſiam convocari ad prædicationem verbi
Dei. Deinde ſubjicit limitationem, dummodo
nullum in eis divinum officium celebretur. Et ſic
ſub illis verbis, *nullum divinum officium*, licèt
univerſalibus negativis nō includitur prædicatio.
In contrarium eſt gloſ. in Clem. *Quamvis, in verb.
Ad divina, de foro compeien.* ubi determinat di-
vinorum appellatione comprehendi etiā prædi-
cationem verbi Dei, allegat cap. *Inter cætera, ſu-
pra de offic. Ordin.* & pro gloſſa facit text. in cap.
Perlectis, §. Ad Diaconum, diſt. ubi dicitur per-
tinere ad Diaconum prædicare Evangelium, &
Apoſtolum: concordat cap. *In ſancta, 92. diſt.* ibi
(Quos, id eſt Diaconos, ad prædicationis officium
vacare congruebat) Item pro gloſſa facit text. in
cap. *Adiicimus, 16. qu. 1.* ubi ſtatuitur ut nullus præ-
ter Domini Sacerdotes, prædicare audeat. Item
prædicationis munus dicitur Epiſcoporum præci-
puum eſſe à Concilio Tridentino, in *cap. 4. ſeſſ. 24.*
& ſic videtur actus Ordinis ſacri, & conſequenter
comprehendi divinorum appellatione: unde ſicut
quis ſuſpenditur aliquādo ab officio ſacerdotali,
cap. *Sane il ſecundo, ſupra de off. deleg.* & cap. *2. eod.
tit. lib. 6.* ita & prædicationis officio, ut eſt textus
in Clem. *Cupientes, de pœn.* Sed Doctores com-
14 muniter tenent oppoſitum, quia nullo jure appa-
ret prohibitum: quominus prædicandi munus de-
legari poſſit Clerico in minoribus Ordinibus con-
ſtituto: & quamvis ſtatutum ſit ne quis prædicet,
niſi mittatur, ut ad *Roman. 15.* cap. *Ad abolendam*,
& cap. *Cum ex iniuncto, de hæret.* non tamen re-
peritur ſtatutum, ut mittendus eſſe debeat ſacro
Ordine initiatus, ut plenè reſpondit Navar. *conſ. 7.*
incipien. *An prædicare ſit actus Ordinis ſacri, in
15 tit. de off. iud. deleg.* qui amplius putavit, licèt non
benè, ut paulò poſt patebit, etiam merum laicum
poſſe prædicare de licentia Sacerdotis, & Clerico-
rum per cap. *Mulier, 23. diſt.* Et abſolutè officium
prædicationis nō eſſe Ordini annexum ſentit etiā
Sylveſt. *in ver. Suſpenſio, num. 1.* dum dicit ſuſpenſio-
nem quandoque fieri non ab Ordine, ſed ab aliquo
alio, putà ingreſſu Eccleſiæ, actu prædicationis, &
hujuſmodi. Non obſtat text. in d. cap. *Perlectis*, &
in cap. *In ſancta*, quia intelligi poſſunt de cantio-
ne, vel lectione Evangelii ad Miſſam, ut notat gloſ.
utrobique, & Navarr. *ubi ſupra*, & dixi in c. *Cum
contingat, ſupra de ætat. & qualit.* Item non obſtat
16 cap. *Adiicimus*, & Concilium Tridentinum in *d.
cap. 4.* quia intelliguntur de prædicatione exercē-
da auctoritate propria, & ratione ſui officii, quale
non habent niſi Sacerdotes Curati, & Epiſcopi.
17 Qua ratione Monachus etiamſi ſit Diaconus, vel
Sacerdos ſimplex non habens Eccleſiam curatam
non poteſt prædicare niſi de licentia Epiſcopi vel
Sacer-

18 Sacerdoti Curati, ut probatur in d. cap. *Adhibemus*,
in fine, § *Fiet*. At è converſo Sacerdos curatus
etiam nondum promotus ad Sacerdotium, poteſt,
& debet prædicare populo verbum Dei, ſicut &
Epiſcopus non conſecratus, qui prohibetur ea
tamen exercere, quæ ſunt Ordinis, non autem ea,
quæ ſunt juriſdictionis, vel officii, ut in cap. *Tranſ-*
19 *miſſam* & cap. *Quod ſicut* §. *Præterea*, *de elect.* & in
cap. *Quanto Chalcedonenſi*, *68. diſtinct.* & hanc
partem alias probavit Sacra Congregatio Con-
cilii articulo diligenter examinato; nam propo-
ſito dubio an officium ſolemnis prædicationis in
Eccleſia poſſet ſimplici Clerico in ſacris minimè
conſtituto ab Epiſcopo delegari: Die 23 Iunii
1530. cenſuit munus prædicationis per Epiſcopū
committi poſſe etiam Clerico, qui non ſit in ſa-
cris Ordinibus conſtitutus. Dictum tamen fuit in
Sacra Congregatione, laico committi non poſſe.
Et ita videbatur tota Congregatio ſentire tum
per allegata capitula de hæret. tum per Conci-
lium Lateranenſe, *ſeſſ. 11.* ſub Leone X.
20 Concludo igitur prædicationem verbi Dei re-
gulariter non venire divinorum appellatione, ut
hic probatur. Et propterea de illa nihil agitur in
tit. de celebr. Miſſ. & divinis officiis, ſed *in titulo*
de offic. Ordin. ut in cap. *Inter cæteras*. Vnde ſuſpen-
ſus a divinis non intelligitur ſuſpenſus à præ-
dicationis officio, nec è converſo, ut not. gloſſ. in
d. Clem. *Cupientes*, *in ver. Suſpenſi*: Quæ propterea
advertit ſuſpenſionem ab officio prædicandi eſſe
21 novam ſuſpenſionis ſpeciem. Sic etiam quamvis
ſuſpenſus à divinis celebrando efficiatur irregu-
laris. cap. *Is cui in ed. tit. lib. 6.* c. *Si quis Epiſcopus*, *11.*
q. 3. Innoc. in cap. *Cum æterni*, *in ver. Divinis*, *de*
ſent. & re judic. lib. 6. tamen ſecus eſt in ſuſpenſo
à prædicationis officio, ut notatur in cap. *Cum dile-*
ctus, *de conſuet.* in cap. *Si celebret 5 de Cler. excomm.*
miniſtr. & in d. Clemen. *Cupientes*, *de pæn.* & per
22 Sylveſtr. *in ver. Suſpenſio*, *numero 4. in 5. quæſt.* fallit
ſi ſubjecta materia, & identitas rationis aliud ſua-
deat. Et ita intelligo gloſſam in d. Clem. *Quamvis*
in ver. ad divina, *de foro compet.* ibi enim conſi-
derantur divina reſpectu concurſus Populi ad hoc
ut facta citatio ad expulſores Epiſcoporū perve-
nire veriſimilis præſumatur, ut legitur in textu,
& not. Ioan Andr in c. *fin. num. 3 in ver. In Eccleſiis*,
ſupra de clandeſt. deſponſ. Vnde non mirum ſi ap-
pellatione divinorum etiam prædicatio compre-
henditur, quia non minus ad ſacras conciones
audiendas quàm ad divina officia fideles confiue-
re conſueverunt. Et adde Sylveſtr. *in ver. Inter-*
dictum 3 numero 5. verſ. Secundum, ubi dicit divi-
norum nomine ſolum venire ordinatum in Bre-
viario, & Miſſali.
23 Tertiò nota tria Sacramenta, quæ adminiſtrari
poſſunt tempore generalis interdicti. Primum
eſt Baptiſmus. Et quamvis hic. & in cap. *Non eſt*,
ſupra de ſponſal. exprimatur de parvulis habito
reſpectu ad id, quod eſt frequentius; tamen idem
eſt in adultis, ut in cap. *Quoniam*, *hoc tit. lib. 6.*
24 Secundum eſt pœnitentia morientium; ſed hodie
non tantummodo morientes, ſed etiam viventes
tam ſani, quàm infirmi ad pœnitentiam licitè ad-
mittuntur, ut in cap. *fin eodem titulo*, & *l. ii.* Hæc
enim duo Sacramenta ſemper excipiūtur de quo-
libet interdicto, quia ſunt Sacramenta neceſſita-
tis, d. cap. *Non eſt.* juncta gloſſ. *in ver. Baptiſmum*
25 *parvulorum*. Et per pœnitentiam intelligitur e-
tiam Viaticum, quod decedentibus conceditur,
ut in cap. *Quod in te*, *ſupra tit. præc.* ibi. (In illo
verbo, per quod Pœnitentiam morientibus non
negamus; Viaticum etiam, quod verè pœniten-
tibus exhibetur, intelligi volumus, ut nec ip-
ſum decedentibus denegetur) & notat glol. *hic*
in ver. Præter baptiſma: Hæc enim eſt regula à Ca-
none tradita, ut nulli pœnitenti ſit denegandum
in morte Viaticum, cap. *Pœnitentes*, *in fine*,
26 *5. diſtinct.* Sed ſanis tempore interdicti Euchari-
ſtia non conceditur, ut tenet gloſſa in cap. *final.*
in ver. Admittantur, & Abb. *hic in ultimo notab.*
num. 4. & Navarr. *in Manual. cap. 27 numero 178.*
Tertium Sacramentum eſt Chriſmatis. Et quam-
vis textus ſimiliter exprimat de pueris, tamen
27 idem in adultis, ut in dicto cap. *Quoniam*: nam
etſi hoc Sacramentum regulariter non ſit neceſſi-
tatis, eſt tamen complementum Baptiſmi, ut in
dict. cap. *De his verò*, *de conſecr. diſtinct. 5.* & ibi
gloſſ. *final.* Atque, ut Urbanus inquit *epiſt. 1. ad*
omnes Chriſtianos, *cap. 7.* (Omnes fideles per
manus impoſitionem Epiſcoporum Spiritum ſan-
ctum poſt baptiſmum accipere debent, ut pleni
Chriſtiani inveniantur) refertur in cap. *Omnes*,
eadem diſtinct & not. glol. *fin. hic*, & Hoſt. *in*
fine, *in ver. ad confirmationem*, non quod prima
gratia per Confirmationis Sacramentum confe-
ratur, & ante Confirmationem per Baptiſmum
originale peccatum non deleatur, qui eſt perver-
ſus nonnullorum hæreticorum error; ſed quia
per Confirmationem baptiſmalis gratia robora-
tur, ut explicat Suarez *tom. 3. diſp. 34. ſect. 2.* Ad
28 hoc cap. *Spiritus Sanctus*, *de conſecrat. diſt. 5.* Et ea-
dem ratione in die Cœnæ Domini permittitur
conſecratio Chriſmatis: quæ ad Confirmationē,
& Baptiſmum eſt neceſſaria, ut in dicto cap. *Quo-*
niam, *inf. eodem lib. 6.* & conſecratio olei bapti-
29 zandorum, ut per Navarr. *loco citato*. Sed Sa-
cramentum extremæ Unctionis denegatur, ut in
dict. cap. *Quod in te*, & not. hic gloſſa *in ver. Præ-*
ter baptiſma, Hoſtienſ. *num. 4. in eodem ver.* Abb.
num. 1. & reliqui, Anton. de Butr in d. cap. *Non*
eſt vobis, *ſupra de ſponſal.* & Sylveſt. *in ver. Inter-*
dictum, *5. numero 8. in fine in 7. quæſt.* De matri-
monio autem & Ordine dic ut notatur per DD.
in d. cap. *Non eſt vobis*, & per Sylveſt. dict. *quæſt. 7.*
num. 9. verſ. Quinta exceptio, & *verſ. Sexta eſt in Or-*
dinum collatione.
30 Ultimò nota ibi, *Ferrarienſis Cives excommuni-*
cationis, & *interdicti ſententiis ſint ligati*: om-
nes cives unius civitatis pariter, & ſimul poſſe
non tantum interdici, ſed etiam excommunica-
ri, prout hic notant Abb. *in 4. notab. n. 4* & Felin.
num. 3.
31 QUÆRO utrum Vniverſitas excommunica-
ri poſſit.
32 Ad evidentiam præmitto ſecundum Ioan. Mon.
& Ioan. Andr. in cap. *Romana*, *num. 7. infra eod.*
lib. 6. Vniverſitatem dictam eſſe ab Vniverſo, &
univerſum dici quaſi in unum verſum, cum ſcili-
cet plures habent jus, vel cauſam vertendi ſe in
unum, ut faciant Vniverſitatem, eo quod reperia-
tur hoc eis conceſſum ab his, qui ſuper hoc jus
33 habent, ut l. 3. *ff. de Colleg. illicit.* Vnde, ut ipſi
diffiniunt, Vniverſitas eſt plurium corporum in-
ter ſe diſtantium uno nomine ſpecialiter eis depu-
tato collectio, ut ſecundum Oldrad. *conſil. 315.*
Circa illud. Vniverſitas eſt multorum in unum
Congre-

Congregatio eidem capiti ſubjectorum, vel ut
Roman. inquit *conſil. 402. Quæritur numero 9.* eſt
corpus quoddam, quod ex multis invicem colle-
ctis conficitur, non autem ex una ſola perſona, li-
cet in una propter caſus ſupervenientiam jus ejus
conſervari poſſit, ut l. *Sicut*, *ad fin. ff. Quod cu-*
juſque Univerſ. nom. & not. in cap. *1. ſup. de elect.*
34 & in cap. *Gratum de poſtulat. Prælat.* & quinque
homines faciunt Vniverſitatem caſtri, vel villæ, ut
notat Bald. in d. cap. *1. numero 8. ſup.* per text. in l.
fin. C. de teſtam. ubi propterea infert ut ſi ſtatuto
caveatur, ut villa teneatur emendare damna com-
miſſa in ſuo territorio & in villa non ſint quinque
viri, id eſt Patres familiæ, non comprehendatur in
ſtatuto; ſed gloſſa *fin.* in d. l. *Sicut*, tenet Vniver-
ſitatem poſſe conſtitui per tres, & eam ſequitur
Bartol. in l. *Prætor*, *la ſeconda*, *numero 1. ff. de vi*
35 *bonorum raptor.* Et Vniverſitatis nomine cenſen-
tur ſynodus, concilium, cœtus, conventus, de
quibus Iſidor *in cap. 1. 15. diſtinct.* Et ſunt quaſi
ſynonyma, ſeu idem importantia Vniverſitas,
Communitas, Collegium, Corpus, Societas, ut
dicunt Ioan. Monach. & Ioan. Andr. in d. cap. *Ro-*
36 *mana*: nam *Communitas* dicta eſt à *communi*, &
eſt *commune* compoſitum à *cum*, & *munium*, id-
eſt officium, quaſi Communio plurium in unum
officium cap. *Conſuluit*, *ſupra de Procur.* ut quia
habent arcam communem, ſigillum commune,
& unum Rectorem, & ſimilia, arg. c. *Dilecta*, *ſu-*
pra de exceſſ. Prælat. not. Bald in cap. *Cum om-*
nes, *numero 36. de conſtit.* & dixi in d. cap. *1. de*
37 *elect.* Collegium autem dicitur quaſi in unum
collectum, & eſt Societas Collegarum in uno ho-
nore poſitorum, ſecundum Ioan. Mon. & Ioann.
Andr. ubi ſupra. Vel ut dicit Prob. in eodem cap.
Romana, *num. 6.* Collegium eſt collectio plurium
corporum rationabilium conſtituens unum cor-
pus repræſentatum; omne tamen Collegium eſt
Vniverſitas, ſed non è contra, ut l. *Omnium*, *ff.*
ad Trebell. & not. Bald. in cap. *Tertio loco numero 3.*
38 *ſupra de probat.* Et hoc poteſt dici Capitulum, de
quo per Ioann. Andr. & DD. in cap. *Capitulum*
ſupra de reſcr. Et Epiſcopus cum Capitulo faciunt
unum corpus, cujus Epiſcopus eſt caput, Cano-
nici membra, cap. *Novit. ſupra de his*, *quæ fi. à*
Prælat.
Quibus præmiſſis quæſtio propoſita duas habet
inſpectiones. Prima eſt an Vniverſitas excommu-
nicari poſſit licitè. Secunda eſt, an excommunica-
ri poſſit validè, ita ut ſententia excommunicatio-
nis quamvis ferri non debeat, tamen ſi feratur, li-
get, & tenenda ſit.
Circa primam inſpectionem, ut videtur expedi-
ta per Conſtitutionem Innocentii IV. in dicto
cap. *Romana*, § *In Vniverſitatem*, *de ſentent. excom-*
munic. lib. 6. ubi diſertis verbis prohibetur ferri
ſententia excommunicationis in Vniverſitatem,
vel Collegiū, jubeturque promulgari in illos dū-
taxat de Collegio, quos culpabiles eſſe conſtite-
rit. Vnde cum de hoc ibi ſit caſus apertus, fruſtra
verſantur, qui in dubium revocant an Vniverſitas
poſſit excommunicari: cùm præſertim Conſtitu-
tio illa rationi innitatur ſanctæ, quæ in littera ex-
primitur ibi (Volentes amicorum periculum
vitare, quod exinde ſequi poſſet, cùm nonnun-
quam contingeret innoxios hujuſmodi ſententia
irretiri.)
39 Et confirmatur, quia excommunicationis pœ-
na graviſſima eſt, imò nulla major in Eccleſia Dei
cap. *Corripiantur*, *24. quæſt. 3* cap. *Abſit*, *11. quæſt.*
3. ſeparat enim à Deo, cap. *Certum*, *24. quæſt. 3.*
Ab Eccleſia fidelium removet, cap. *Omnis*, &
cap. *Seq. 11. quæſt. 3.* tradit Satanæ, cap. *Audi*,
& æternam damnationem inducit, cap. *Nemo*
Epiſcoporum, *eadem cau. & quæſt.* Vnde S. Tho-
40 mas *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 2. art. 1. quæſt. 2.* ad ter-
tium poſt Magiſtrum Sententiarum docent ex-
communicatum triplex incommodum incurrere,
quia privatur gratiâ Dei, & protectione ejus
ſpeciali, & traditur Diabolo corporaliter, & ſpi-
ritualiter. Quamobrem cum tot, & tam gravia
mala per excommunicationem inferantur, ad vi-
tandum periculum feriendi innoxios providè
ſancitum eſt, ut cenſura hujuſmodi feratur tan-
tummodo in perſonas culpabiles, de Vniverſita-
te, non autem in ipſum corpus Vniverſitatis, vel
Collegii.
41 Atque ita non obſtat quòd civitas, vel Univer-
ſitas poſſit interdici, ut hic patet, & ſic quando-
que puniantur qui nōn peccaverunt, ut cap. *Non*
42 *eſt vobis*, *ſupra de ſponſal.* & cap. *Sanè*, *il ſecondo*,
de offic. delegat. Quoniam hoc verum eſt in pœ-
na interdicti: nam pro peccatis Regis regnum
interdicitur, ut in d. cap. *Non eſt vobis*, Civitas
pro peccatis Epiſcopi, ut in d. cap. *Sanè*, vel Do-
mini, aut Rectoris, ut in cap. *Si ſententia*, *de ſen-*
tent. excommunic. lib. 6. & monaſterium pro
peccatis Abbatis, ut in cap. *Cum dilectus*, *ſupra*
de relig. domib. non autem in pœna excommuni-
cationis, quâ quis plecti non debet pro peccatis
alienis, ut egregiè probat Auguſtinus in cap. *Si*
habes, *24. quæſt. 3.* & notat *hic* gloſſa *in ver. Inter-*
dicti ſuppoſita Hoſt. Io. Andr. & alii inferius re-
lati, *num. 51.*
Rationem diverſitatis aſſignat Divus Thom.
in *4. diſtinct. 18. quæſt. 2. art. 5 quæſt. 2. ad ſecundum*,
quia interdictum non eſt tanta pœna, quanta
excommunicatio; quia interdicti non fraudantur
Eccleſiæ ſuffragiis, ſicut excommunicati.
43 Unde mos ſacrorum Canonum eſt ſingulares
tantùm perſonas anathematis mucrone ferire.
Vniverſitates verò interdicto ſupponere, ut cap.
Sicut, *il terzo*, *de iureiurand.* cap. *Cum dilectus*,
verſ. Mandantes, *de relig. domib.* & cap. *P. & G.*
de offic. delegat. nam etſi in compilatione, qua u-
timur, ſcriptum ſit (excommunicationis, & in-
terdicti ſententias in perſonam, & terram ejus
promulgares) melius tamen in manuſcriptis le-
gitur (excommunicationis in perſonam, & in-
terdicti in terram ſententias promulgares) ut ibi
eſt adnotatum in gloſſ. *marginali*. Et hæc differen-
tia colligitur etiam ex textu noſtro: nam in pri-
ma parte, ubi agitur de excommunicatione, lo-
quitur de civibus Ferrarienſibus. In ſecunda verò
agens de interdicto loquitur de civitate ipſa, ut
obſervat Ioan. Andr. *num. 3. verſ. Et nota quod ſu-*
pra dixit Cives.
44 Et propterea in Bulla Cœnæ, §. 2. *Omnes*, & ſin-
guli cujuſcunque ſtatus, gradus, ſeu conditionis
fuerint ab ordinationibus Apoſtolicis ad univer-
ſale futurum Concilium appellantes excommu-
nicantur, Vniverſitates verò, Collegia, & Ca-
pitula interdicuntur. Quod caput deſumptum eſt
ex Conſtitutione Pii II. contra appellantes ad fu-
turum Concilium, quæ incipit *Execrabilis*, *in fine*,
45 & habetur in Bullar. *tom. 1. pag. 316.* Et ſimiliter
Vrba-

Vrbanus VI. in Bulla contra officiales laicos relegantes ſeu proſcribentes quoquo modo perſonas Eccleſiaſticas, incipien. *Quia ſicut*, §. 1. *eodem tom. pag. 229.* (Talia, inquit, præſumentes, ſi ſingulares perſonæ fuerint, earum ſingulas; ſi verò Communitates, vel Vniverſitates extiterint omnes, & ſingulos eorum Poteſtates, Capitaneos, Scabinos, Rectores, Iudices, Conſules, & Officiales, & Conſiliarios, & privatas perſonas, quæ hujus ſacrilegii principaliores patratores extiterint, excommunicationis ſententiæ nec non eorum Civitates, Terras, Oppida, & Caſtra inter-
46 dicto ſubjacere volumus ipſo facto.) Vbi obſervandum eſt, per excommunicationem latam in Officiales, vel Conſules, non cenſeri excommunicatum corpus aliquod Vniverſitatis, vel Collegii; quia ut Bald. inquit in cap. *Duabus, num. 15. ſupra de ſentent. & re iudic.* Conſules Mercatorum non faciunt Collegium, quia eſſent duo Collegia in eodem ſubjecto, ſed ſunt Patres Collegii.

47 Et eodem modo in extravag. Ioan. XXII. *ſuper gentes, de conſuet.* excommunicantur Impedientes ne Legati & Nuncii Sedis Apoſtolicæ recipiantur, aut liberè exerceant officium ſuum; & eorum Regna, Terræ, & loca quælibet interdicuntur, quamdiu in contumacia duxerint perſiſtendum.

48 Quem morem hoc ipſo tempore ſervatum vidimus in caſu Reipublicæ Lucanæ: nam civitatem, ſtatum, & dominium nuper interdixit Epiſcopus civitatis Caſtelli Commiſſarius Apoſtolicus; Vexillifero verò, Antianos, & Officiales, qui pro tempore extiterunt nominatim excommunicatos nunciavit, eo quod nõnullos familiares Cardinales Epiſcopi, & Inquiſitoris cum armis repertos, duoſque ejuſdem Cardinalis fratres germanos in contemptum, & depreſſionem libertatis eccleſiaſticæ carceribus mancipaverint, & eundem Commiſſarium à S.D.N. ſuper his ſpecialiter ablegatum admittere recuſaverint.

49 Suffragatur etiam huic ſententiæ gloſſa Auguſtini *Matth. 13.* ad hoc propoſitum relata à Divo Thoma *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 2. art. 3. quæſt. 2. verſic. in contrarium*, ubi dicit: Princeps, & multitudo non eſt excommunicanda, ideſt princeps cum multitudine, ſeu Vniverſitate: Nam de Principe ſolo non ambigitur, quin excommunicari queat, cap. *Valentinianus, 63. diſtinct.* cap *Quoniam*, & ibi gloſſa *in ver. Communione, 18. diſtinct.* cap. *Duo ſunt, 96. diſtinct.* ubi dicitur: (Plerique Pontificum alii Reges, alii Imperatores excommunicaverunt,) & cap. *Ad Apoſtolicæ, de re iudic.* & apertiùs hoc ipſum docuit idem
50 Auguſtinus *lib. 3. contra epiſt. Parmen.* ubi valdè deteſtatur excommunicationis ſententiam latam adverſus multitudinem, etiam manifeſti, & notorii peccati ream, refertur in cap. *Non poteſt, 23. quæſt. 4.* Ad idem textus in cap. *Comeſſationes, in fine, 44. diſtinct.* ubi dicitur: leviſſimis quidem, ſed inſtantiſſimis admonitionibus multitudo frãgatur. Ergo non excommunicatione. Et ita ad hoc ponderat illum textum Felin. in cap. *Dilecte, numero 1. verſic. aliam rationem, ſupra de except. &* Philipp. Prob. in d. cap. *Romana, numero 5. de ſent. excomm. lib. 6.*

51 Quamobrem Vniverſitatem non eſſe anathemate feriendam cenſuerunt in d. cap. *Romana infra eodem lib. 6.* Innocentius illius Conſtitutionis Conditor Hoſtien. Archid. Ioan. Mon. Ioann. Andr. Lap. Gemin. Ancharan & Franc. & in hac Decretali gloſſa *in ver. Interdicto ſuppoſita*, Innocent. *in princip.* ubi exponit verbum *Cives*, hic poſitum, ideſt Conſiliarii, vel alii, qui delinquerent, arg. cap. *Veniens, ſuprà de Simon.* & cap. *Lator, de Cler. excomm. miniſtr.* quia, inquit, civitates non poſſunt excommunicari: vel Vniverſitas, cap. *Romana infra eodem* cap. *Si habes, 24. quæſt. 3.* vel quod ſpeciales cives erant excommunicati, ſed tota civitas interdicta. Hoſt. *num. 3.* dicens (Civitas excommunicari non poteſt, & ideo eſt interdicenda; & Conſiliarii, & Majores, per quos regitur civitas, excommunicari poſſũt: excommunicari enim non debet unus pro alio, ſed bene interdici.) Ioan. Andr. *num. 3.* (Nota, inquit, quod ſupra dixit, *Cives*, hoc pro eo, quia civitas non excommunicatur, ſed cives ſcilicet Conſiliarii, & Majores, per quos civitas regitur, excommunicari poſſunt, allegat d. cap. *Romana, infra eodem lib. 6.* cap. *Dilectus, il ſecondo, de ſimon.* & cap. *Significaverunt, de except.* Nec enim excommunicatur unus pro delicto alterius, licèt benè interdicatur, ſecundum eum Anton. de Butr. *num. 5.* (Vniverſitas, inquit, non excommunicatur, quia pœnâ excommunicationis pro delicto alterius quis non ligatur. Sed cives ſingulariter benè poſſunt excommunicari, ut principales civitatem regentes) Idemque totidem ferè verbis repetit Petr. de Ancharan. *num. 1. in 1. notab.* & ſequitur Abb. *num. 4. in 4. notab.* ubi ait (Nota quod omnes cives unius civitatis pariter, & ſimul excommunicari poſſunt; Et intelligo, quod excommunicatio feratur in perſonas capaces: nam in univerſitatem non debet ferri excommunicatio. Et idem dicit Felin. *num. 3.* Idem docuit ſanctus Thom. *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 2. artic. 3. quæſt. 2* & Turrecremat in cap. *In criminalibus, numero 1. 5.* quæſt & ex recentior. Covarr. *lib. 2 variarum reſolut. cap. 8. numero 8 in fine* ubi teſtatur de communi opinione, Navarr. *conſil. 24 numero 1. hoc tit. in antiq.* Henriq. *in Summa lib. 13. cap. 25. §. 4. littera B.* & Sayr. *de cenſuris, lib. 1. cap. 8. num. 15.*

52 Cæterum etſi prædicta videantur ſatis clara; in oppoſitum tamen conſidero Conſtitutionem Innocentianam in d. cap. *Romana, §. in Vniverſitatem, hoc tit. lib. 6.* Ius novum continere, propterea enim non procedit per viam declarationis. Vnde ante ipſam conſtitutionem Vniverſitas, vel
53 Collegium benè poterat excomunicari. Ad quod allego tria jura; Primò ſcilicet textum in cap. *Si autem nobis, 11 quæſt. 3.* ubi Populi, qui non obedierint Epiſcopo, fiunt extorres à Regno Dei, & à conſortio fidelium & à liminibus Eccleſiæ alieni, & ita excommunicationis ſententia innodantur, ut ibi explicant gloſſ. Archid. & DD. & clarè probatur ex littera; nam illa tria non congruũt niſi excommunicationi, quæ excludit à Regno Dei, cap. *Certum, 24. q. 3* à conſortio fidelium ſeparat. c. *Nihil* & cap. *Canonica, 11 q. 3.* & arcet à liminib. Eccl. c. *Clerus, 21. diſt.* & c. *Perlectis, 25. diſt.*
54 Populus enim nõ eſt unum ſimpliciter, ſed aggregativè, ſeu collectivè: nam decem homines faciunt populum, cap. *Vnico, 10. qu. 3. gloſ. 1.* & DD.
55 in cap. *1. ſupra de elect.* & Bartol. in l. *Prætor, la ſeconda, numero 4. ff. de vi bonorum raptorum*, & ut inquit Bald. in cap. *In pertractandis, num. 1. ſupra ut lite non conteſt.* Vniverſitas eſt duplex, quædam diſcretorum tantùm, ut Monachorum, & artificum; quædam non diſcretorum, ut populus; & hanc appellat mixtam, & confuſam Vniverſitatem. Secundò allego textum in cap. *Significaverunt. verſ. Sed à parte, ſupra de except.* ubi contra Capitulum Tornac. in gradu appellationis fuit oppoſita excommunicationis exceptio, & textus decidit per hujuſmodi exceptionem Capitulum non repelli à proſequutione appellationis; quia omnis legitima defenſio excommunicato in judicio reſervatur: & ita clarè admittit Capitulum potuiſſe excommunicari; unde benè Anton. de Butr. ibi *n. 2.* (Nota, inquit, Capitulum poſſe excommunicari, licèt ſubdat hodie hoc eſſe intelligendum ut in d. §. *In Vniverſitatem*, & Hoſt. *ibi n. 1. in ver. Contra Capitulum*, dicit illum textum loqui in ſimplicitate antiqui juris, ſecundum quam & Capitulum, & Vniverſitas excommunicabantur, & dicebantur poſſe excommunicari. Tertio ad idem allego textum in cap. *Vnico in princip. ſupra de lit. conteſt.* nam, ut ibi dixi *n. 1.* & patet in compilatione antiqua, & recitant ibi Io. Andr. & Abb. uterq; *num. 2.* Capitum S. Quintini irrogaverat injurias Epiſcopo Novienſi, & Epiſcopus propter ejuſmodi injurias illud excommunicavit: & quamvis textus ſimpliciter narret factum, tamen illud non improbat, nec proceſſum irritum decernit ex eo quod Capitulum non potuerit excommunicari, ſed ex eo quod litis conteſtationem non invenit eſſe factam, ut ibi dicitur: & ita Capitulum, & Vniverſitas olim excommunicabatur ſecundum Io. Andr. & Abb. *ubi ſupra*, & Butr. *n. 6. in ſecunda*
26 *oppoſ.* Cum igitur de jure veteri liceret Vniverſitatem, vel Collegium excommunicare, dicimus non eſſe recedendum à diſpoſitione antiquorum Canonũ, niſi quatenus jure novo reperiantur expreſſè correcti, l. *Sancimus, C. de teſtam.* & l. *Præcipimus in fine, C. de appellat.* expedit enim jura juribus concordare, c. *Cũ expediat, de elect. in 6* nova autem Conſtitutio Innocen. in d. cap. *Romana, §. In Vniverſitatem, infr. eodem lib. 6.* non corrigit jus vetus niſi in eo caſu, in quo in Vniverſitate reperiantur, aut reperiri poſſint innoxii, & non culpabiles.

Movetur enim ratione periculi animarũ, quod ſequi poſſet, cùm nonnunquam contingeret innoxios hujuſmodi ſententia irretiri, ut expreſsè ibi legitur. Et hanc rationem conſiderat Hoſt. Ioan. Andr. Butr. Cardin. & alii ſupracitati *n. 51.* dum firmant idcirco Vniverſitatem excõmunicari non poſſe, ſed interdici, quia pro delicto alterius non poteſt quis excommunicari, ſed benè interdici. Atque ita loquuntur de Vniverſitate illa, in qua aliquis reperitur innoxius: nam ſi omnes eſſent culpabiles per excommunicationem Vniverſitatis, unus non ligaretur pro delicto alterius, ſed unuſquiſque pro ſuo delicto. Et hanc ipſam rationem ponderat S. Thom. *in 4. diſt. 18 qu. 2. art. 1. q. 2.* dum dicit Eccleſiam providè ſanxiſſe ut tota Cõmunitas non excommunicetur, ne cum zizaniã, ideſt cum delinquentibus, eradicetur & triticum, ideſt feriantur inſontes, & non culpabiles. Ergo ſi ceſſet hæc ratio, eo quod appareat totam Communitatem deliquiſſe, nõ erit prohibitum in eam proferre excommunicationis ſententiam: quod expreſsè docuit Dominus meus Io. Franciſcus Fagnanus in libello de juſt. & validit. cenſurar. Pauli V. in Rempubl. Venetam *in 5. par. de cenſur. pag. 136. verſ. Præterea*, ait enim: Ideò in Conſtitutione Innocentii prohibita eſt excommunicatio in Vniverſitatem, vel Collegium; quia cùm probabile non ſit aliquam multitudinem in totam delicto conſenſiſſe, juſtus cum impio non eſt condemnandus, ut apertè inſinuat dicta Innocentii Conſtitu-
29 tio. Quamobrem quoties conſtat totam Vniverſitatem, vel totum Collegium deliquiſſe, ceſſante tunc dictæ Conſtitutionis ratione, poteſt excommunicari, allegat Hoſt. *in ſumma, tit. de Contumac. §. fin. verſ. Ergo ſi conſtat*, Lap. Petr. de Anch. & Domin. quos ſequitur Franc. in d. cap. *Romana, §. In Vniverſitatem, verſ.* in gloſ. *final. in fine*. Et hanc opinionem tanquam dictæ Conſtitutioni Innocentii, & S. Thomæ verbis congruentem ſequitur Tabiena *in ver. Excommunicatio, 2. verſ. Vel accipitur Collegium pro perſonis applicatis.*

Nec obſtat auctoritas Auguſtini in d. cap. *Non poteſt, 23. qu. 4.* quoniam intelligenda eſt ubi ſcandalum timetur, & multorum ſtrages jacent, ſi ſervetur rigor, ut in cap. *Vt conſtitueretur, in fine, 50. diſt.* aliàs verò ſi non contemnatur diſciplina Eccleſiæ in populo, ſed ſperari poſſit fore ut patienter ſuſtineant, ferienda eſt multitudo, cap. *fin. de pœnit. diſtinct. 6.* Hæc ſunt verba gloſſæ in c. *Latores, in ver. Multitudinem, de Cler. excomm. miniſtr.* & tenet Sylveſt. *in ver. Excommunicatio, 1. numero 10. verſ. Nec debet*. Multitudo quippe peccantium patrocinium errori non parit, ut Hieron. inquit *epiſt. 2. ad Ruffinum*, relatus ab Henr. Boich.
30 in d. cap. *Latores*, adde D. Thomam in *22. qu. 108. art. 1. ad quintum*, ubi dicit, quando tota multitudo peccat eſſe de ea vindictam ſumendam, ſicut Ægyptii proſequentes filios Iſrael ſubmerſi ſunt
31 omnes in mari rubro, *Exodi 14.* ſequitur Felin. alia cumulans in cap. *Dilecta, n. 6 de exception.*

Demum cùm in hac materia qui numerus requiratur ut multitudini impunè ſit deliquiſſe, à judicis arbitrio dependeat, ut ibidem gloſ. Henr. & cæteri declarant; meritò S. Auguſtinus Donatiſtarum, eorumq; populorum, qui majorem Africæ partem occupabant, multitudinem utpotè im-
32 menſam, arbitratus eſt non debere excommunicatione feriri: unde ſecus dicendum eſt in particulari Vniverſitate, vel Collegio. Ad hoc d. cap. *Latores*, ibi (Si verò multitudinem magnam in hoc deliquiſſe cognoveris, &c.) Et hanc partem tenet expreſsè Io. de Anan. in cap. *Dilectus, il ſecondo, in 9. col. verſ. Vel adde prædicta, de Simon.* & Felin. poſt eum in cap. *Dilecta in Chriſto, num. 1. col. 2 verſ. Limita tamen, ſupra de except.* ubi notabiliter limitant d. §. *In Vniverſitatem*, Niſi omnes de Vniverſitate eſſent capaces doli, aut culpæ; quia tunc ſi omnes eſſent culpabiles, poſſent excommunicari per nomen collectivum: & exemplificant in Collegio Doctorum, in Capitulo, in Conventu Monachorum, in Conſilio populi, & ſimilibus, in quibus ceſſat ratio d. §. *Inducunt*, Bart. in l. *Si grege, ff. delegat. 1.* & aliis in locis, ubi tetigit an ſucceſſores Capituli, quod erat excommunicatum, ſint etiam excommunicati: ergo ſupponit Capitulum eſſe excommunicabile.

His in utramque partem adductis pro veritate conſidero Vniverſitatem poſſe accipi dupliciter ex Sylveſt. *in ver. Excommunicatio, 1. num. 10.* Vno modo prout eſt quid abſtractum, & præſcindens à ſingu-

ſingularibus hominibus : & hoc modo ſumpta
Vniverſitas nulla auctoritate etiam Summi Pon-
tificis excommunicari poteſt; tum quia non com-
municat, cùm communicatio in actibus ſit ſin-
gularium, quorum ſunt actiones; & conſequenter
à communione fidelium non poteſt excludi : tum
quia cùm ſit quid fictum, & intellectuale carens
anima, & baptiſmo, impoſſibile eſt ut per excom-
municationem excludatur à Regno Dei, & tra-
datur Satanæ juxta textum in cap. *Certum*, 24.
qu. 3. & cap. *Audi*, 11. *qu.* 3. & in ſpecie not. Ar-
chid. in d. cap. *Romana*, *num.* 5 *in ver. In Vniver-*
62 *ſitatem*: & hoc intendunt ibi Io. Mon. & Io. Andr.
ambo *nu.* 9. dum dicunt Vniverſitatem, Commu-
nitatem, Societatem, Collegium, ſeu Capitulum
dici unū non ſimpliciter, ſed aggregativè, ut Arca
63 eſt unum aggregatione, & Domus, & Grex, quia
decem oves faciunt gregem, ut l. *Oves*, *ff. de abig.* &
ob hoc nullum horum eſt perſona vera, quæ eſt rei
64 rationabilis individua ſubſtantia Vnde Collegi-
um, & alia hujuſmodi dicuntur perſona non vera,
65 ſed repræſentata, ut l. *Mortuo*, *ff. de fidejuſſor.* Item V-
niverſitas caret anima, & baptiſmo: ergo non eſt
capax impreſſionis excommunicationis quæ non
ligat niſi perſonam veram, cap. *P. & G. ſupra de*
off. deleg. cap. *Sicut il terzo*, *de tortur.* & principa-
66 liter animam, ut in cap. 1. *infra hoc tit. lib.* 6. Etſi
contra fiat nihil agitur, quia ſecundum Philoſo-
phum 2. de Anima; Actus activorum ſunt in pati-
ente bene diſpoſitio: ad quod facit; l. *Pater Severi-*
nana, §. *Conditionum*, *ff. de condit. & demonſtr.* ita
Io. Mon. & Io. Andr. *ubi ſupra*, & idem Monach.
in cap. *Vt circa*, *de elect. lib.* 6. Gemin. & Præpoſ.
in cap. *Sicut vir*, 7 *qu.* 1. relati à Philippo Probo in
d. cap. *Romana*, *nu.* 5. *verſ. Vt veniamus ad intentum*, *in-*
fra eod. lib. 6 & Marian. Socin. in cap. *Mulieres*, *in*
7. principali articulo n. 15. *ſupra eod.* Oldrad. *conſ.* 65.
in fine, *verſ. Puniuntur etiam pœnis*, ubi refert Ioannem
XXII. ſemel in Conſiſtorio dixiſſe Vniverſitatem
non poſſe excommunicari: & hoc quia non habet
animam, nec perſonam veram, ſed fictam, Fe-
der. de Sen. *conſ.* 15. *Quæſtio talis eſt*, *nu.* 6. *verſ. eo-*
dem modo, & Turrecrem in cap. *in criminalibus*, *n.*
15. *qu.* 5 ubi ait Vniverſitatem, vel Collegium pu-
niri poſſe non capitaliter, non corporaliter, vel
ſpiritualiter idest per excommunicationem, cùm
ſit corpus inanimatum. Et hoc ipſum firmat Hoſt.
67 in d. cap. *Romana*, *n.* 5. ait enim (Dicas ergo quod
quantumcumque Vniverſitas, vel Collegium ex-
communicetur, numquam Vniverſitas eſt excom-
municata, nec excommunicari poteſt; quia cum
hæc ſententia ligetur anima ſolummodo creatu-
ræ rationabilis, cap. *Si quis Presbyterorum*, *ſupra de*
reb. Eccleſ. non alienan. & baptizatæ, cap. *Omnis*
Chriſtianus, 11. *qu.* 3. patet quod Vniverſitas, quæ
68 nec animam habet, nec baptizata eſt, excommu-
nicari non poteſt. Sicut enim res Vniverſitatis
non ſunt ſingulorum, nec contra, §. *Qui manumit-*
titur, 12. *qu.* 2. ſic nec animæ ſingulorum ſunt V-
niverſitatis: nam Vniverſitas unum corpus eſt, l. 1.
ff. Quod cujuſque Vniverſit. & monſtruoſum eſſet ut
unum corpus Vniverſitatis haberet plures ani-
mas: ſed ſi animæ ſingulorum conſiderarentur,
tot haberet corpus Vniverſitatis animas, quot
ſunt ſinguli, niſi forſan videantur animam pone-
re, quam falſo fingit Averroes, quæ ſecundum ip-
ſum hominibus eſt communis, quod eſſet hæreti-
cum dicere, & inſanū; ideoq; hac naturali ratione
conſiderata ad excommunicandum tale corpus,
ſicut eſt Vniverſitas vel Collegium, naturaliter
non eſt aptum) Hæc Hoſtienſis.
69 Eodem argumento utitur Gemin. nam actus,
& paſſiones prout conſiſtunt in facto, ſunt ſingu-
lorum, non Vniverſitatis, cap. 2. *de teſtib. lib.* 6. &
cap. *Si ſententia*, §. 2. *de ſentent. excomm. eod. lib.* V-
niverſitas autem, vel Collegium non eſt quid ſin-
gulare, niſi per repræſentationem, l. *Mortuo*, *ff. de*
fidejuſſor. Tunc arguit ſic (Excommunicatio ligat
per perſonam veram, non repræſentatam (cap.
P. & G. de off. deleg. & cap. *Sicut il terzo*, *de tortur.* &
habentem animam rationalem. cap. *Si quis*, *de reb.*
eccleſ. non alien. ſed hæc omnia ceſſant in Vniver-
ſitate: ergo Vniverſitas non eſt excommunicabi-
lis, ita Gemin. in cap. *Sicut vir*, *in gloſ.* 3. 7. *qu.* 1.
& Felin. poſt alios in cap. *Dilecta in Chriſto*, *num.* 1.
verſ. Tu vide Dominicum, *ſupra de exception.* Itaque
70 ſi hoc modo ſumatur Vniverſitas, quæſtio propo-
ſita eſt de indubitabili, quia ad hoc ut quis ligetur
ſententia excommunicationis, infraſcriptæ qua-
litates ex neceſſitate requiruntur, videlicet ut ſit
creatura, ſeu perſona vera, rationabilis, morta-
lis, baptizata, ſubdita, doli capax, quam theori-
cam ponit, & per partes explicat Marian Socin.
in d. c. *Mulieres*, *in 7. principali articulo*, *nu.* 12, *ſupra*
eod. Nulla autem ex his qualitatibus concurrere
poteſt in Vniverſitate, ſi accipiatur ut quid ab-
ſtractum, & ſegregatum à ſingularibus perſonis,
ut ad ſenſum patet.
Quinimò hoc modo ſumpta Vniverſitas non
modo non eſt capax excommunicationis, ſed nec
71 interdicti. Textus eſt, ni fallor, ſatis clarus, in c.
Si ſententia, *infra eod. lib.* 6 ubi interdicta civitate,
vel populo fit reſolutio in ſingulares perſonas. Et
redditur ratio, ne alioquin ſententia effectu ca-
reat, cùm divinorum auditio, & Sacramentorum
perceptio populo ut univerſis non competant: er-
go inanis eſt ſententia interdicti lata in Vniverſi-
tatē, ut eſt quid præſcindēs à ſingularib⁹ perſonis:
quod clariùs patebit ex dicendis infra *n.* 73. *& ſeq.*
Alio modo accipi poteſt Vniverſitas pro ſin-
72 gularibus perſonis omnibus collectivè, ita ut cum
controvertitur an Vniverſitas excōmunicari poſ-
ſit, hoc ſit in quæſt. an ſinguli de Vniverſitate poſ-
ſint collectivè omnes, & univerſaliter excōmuni-
cari, ſive dicatur, excommunico totam Vniver-
ſitatem, vel Collegium, ſive omnes de Vniverſi-
tate, vel Collegio, hæc enim non differunt ſecun-
dum Sylveſt. ubi ſupra, in quibus terminis loqui-
tur d. §. *In Vniverſitatem*: non enim prohibet, ut mul-
ti putarunt, quominus excommunicari poſſit V-
niverſitas ut eſt quid abſtractum, & præſcindens à
ſingularibus perſonis, quia huic abſtracto non
congruit ratio illa periculi animarū in textu ex-
preſſa, ſed loquitur de Vniverſitate in ordine ad
perſonas de Vniverſitate exiſtentes, quæ poſſunt
eſſe innoxiæ, & ideo non debent excommunica-
tionis ſententia irretiri, ut ibi declarat Franc. *n.* 3.
verſ. Loquitur enim iſte textus quando profertur
in Vniverſitatem animo ligandi ſingulos: & Fe-
lin cap. *Dilecta*, *num.* 1. *ſupra de except.* In mate-
ria enim, cujus corpus non eſt capax, interdictum
73 corporis reſpicit ſingulos, ut inquit Io. Andr in
d. cap. *Romana*, *num.* 2. per d. cap. *Si ſententia*, *inf.*
eod. lib. 6. Vnde ut dicebat Innoc. in d. c. *Romana*,
74 *nu.* 3. *verſ. Ex iſto loco*, & poſt eum Io. Andr. *d. n.* 2.
ſi litteræ impetrentur contra Capitulū, ut coga-

tur ad alicujus receptionem, Delegatus compel-
let ſingulos Canonicos ad receptionem ipſius, li-
cet litteræ tantùm contra Capitulum, & non con-
tra ſingulos Canonicos ſint impetratæ: & hoc eſt
ea ratione, quia mandatum factum Capitulo ut a-
liquid faciat, intelligendum eſt, ut Canonici, & a-
lia membra Capituli illud faciant, c. *Pro illorum*,
ſupra de præben. quia Capitulum, quod eſt nomen
intellectuale, & res incorporalis nihil facere po-
teſt, niſi per membra ſua.
75 In Vniverſitate autem hoc ſecundo modo con-
ſiderata credimus eſſe diſtinguendum inter Papā,
& Prælatos inferiores. Et quidem à Papa ambi-
gendum non eſt, quin Vniverſitas, Collegium, Se-
natus, & hujuſmodi excommunicari poſſint. Ra-
76 tio eſt, quia prohibitio Innocentii in d. cap. *Ro-*
mana, §. *In Vniverſitatem*, *infra eod. lib.* 6. eſt juris
merè poſitivi, cùm nulla ratio naturalis, aut divi-
na repugnet, quin perſonæ de Vniverſitate, ſi om-
nes ſint culpabiles, ſimul, & collectivè excommu-
nicari valeant ſub nomine Vniverſitatis: quid e-
nim intereſt, inſpecto jure naturali, & divino, an
ſententia excommunicationis feratur in omnes
de Collegio, an in Collegium? Iure autem veteri
hoc non erat prohibitū, ut oſtenſum eſt ſupra *nu.*
52. At Romanus Pontifex prædeceſſorum ſuorum
Conſtitutionibus non adſtringitur, cùm ſit ſupra
omne jus humanum poſitivum, cap. *Propoſuit*, *de*
conc. præb. §. *His ita*, 25. *q.* 1. ubi dicitur (Sacroſancta
Romana Eccleſia jus, & auctoritatem ſacris Ca-
nonibus impertitur, ſed non eis alligatur; habet
enim jus condendi Canones, utpotè quæ caput eſt,
& cardo omnium Eccleſiarum, à cujus regula ne-
mini diſſentire licet: ita ergo Canonibus auctori-
tatem præſtat, ut ſeipſam non ſubjiciat eis) Hæc
ibi. Vnde Conſtitutio Innocentii non ligat ſuc-
ceſſores, tam ex defectu voluntatis, quàm poteſta-
tis; textus eſt ſingularis in cap. *Innotuit*, §. *Quoni-*
am autem, *ſupra de elect.* ibi (Cum ea non fuerit pro-
hibentis intentio, qui ſucceſſoribus ſuis nullum
potuit in hac parte præjudicium generare, pari
poſt eum; imò eadem poteſtate functuris, cūm nō
habeat imperium par in parem) Et docet S. Tho.
quodlib. 4. *art.* 13. & 1. 2. *q.* 97. *art.* 5. *ad* 3. Et in
terminis prædictæ prohibitionis Innocentii tenet
Sylveſt. *in ver. Excommunicatio primo*, *nu.* 10. *verſ. Si*
autem Papa excommunicat, qui non ſubjicitur d.
cap. *Romana*, & Dominus meus Ioan. Franciſcus
Fagnanus *in præcitato libello de iuſt. & validit. cen-*
77 *ſur. par.* 5. *de cenſur. fol.* 136. *verſ. Reſpondetur Ponti-*
ficem iuri poſitivo, quod habetur in dict. cap. *Roma-*
na non ſubeſſe. Et huic ſententiæ obſervantia e-
tiam ſubſequuta auctoritatem contulit tempori-
bus noſtris, ut in *eod. libello d. par.* 5. unde teme-
rarium eſſet hoc ampliùs in dubium revocare.
78 Nam obſervantia, & conſuetudo Romanæ Ec-
cleſiæ prævalet auctoritati cujuſcumque Docto-
ris, ut inquit S. Thom. *in* 2. 2. *qu.* 10. *art.* 12. unde
art. 2. docuit contra auctoritatem Romani Ponti-
ficis nec Hieronymum, nec Auguſtinum, nec aliū
ſacrum Doctorem ſuam ſententiam defendere: &
eum refert, & ſequitur Turrecr. in cap. 1. *diſt.* 21.
Atque ita non obſtat quod dixit Auguſtinus de
excommunicatione in multitudinem non feren-
da præter ea, quæ dicta ſunt ſupra *n.* 57. Hæc de
Summo Pontifice.
79 Cæterùm inferioribus Prælatis exiſtimo abſo-
lutè prohibitum eſſe excommunicationis ſenten-
tiam ferre in Vniverſitatem, vel Collegium: nam
etſi poſſibile ſit omnes de aliqua Communitate
deliquiſſe, tamen raro hoc contingit, & jura adap-
tantur ad frequentius accidentia, l. *Nam ad ea*, *ff.*
de legib. Ergo ſtandum eſt generali prohibitioni
Innocentii in d. cap. *Romana*, §. *In Vniverſitatem*,
infra eodem, *lib.* 6. licèt in aliquo ſpeciali caſu om-
nes, & ſinguli de Vniverſitate deliquerint. Quam
rationem ponit Richard. *in* 4. *diſtinct.* 18. *q.* 3. *ar.* 3.
& poſt eum Felin. in cap. *Dilecti*, *num.* 1. *verſ. Aliam*
rationem, *ſupra de exception.* & Philipp. Prob. ad
80 Monach. in d. cap. *Romani*, *num.* 5. *eodem verſ. Præ-*
terea textus in d. § *In Vniverſitatem*, non fundat ſuam
prohibitionem in eo, quod in Vniverſitate actu
reperiantur innoxii, ſed in eo, quia poteſt con-
tingere ut reperiantur: atque ita ſe fundat in ſo-
la poſſibilitate ut ſic eligatur pars tutior, & pe-
riculum animarum vitetur. Et quia ſemper eſt
poſſibile, ut in communitate reperiatur aliquis,
qui delicto non conſenſerit; propterea nullo ca-
ſu ab inferioribus à Papa tota Communitas feri-
enda eſt anathemate: non enim eſt novum in jure
ut prohibitio generaliter fiat ad cautelam eorū,
quæ poſſunt contingere, ut cap. *Dixit Dominus*, 32.
qu. 1. l. *Divortii*, *ff. de negot. geſt.* cap. *Licet*, *ſupra de*
elect. cap. *Ad aures*, *de tempor. ordinat.* cum con-
cord. in propoſito adductis per gloſ. in d. § *In*
Vniverſitatem, *in ver. Eſſe poteſt*, & Hoſt. *num.* 5. *in*
81 *eodem ver.* Et hoc apertè ſenſit D. Thom. *in diſt.*
18. *qu.* 2. *art.* 5 *q.* 2. ait enim (Excommunicari non
debet aliquis, niſi pro peccato mortali; peccatum
autem in actu conſiſtit; actus autem non eſt Com-
munitatis, ſed ſingularum perſonarum ut frequē-
ter) & ideo ſinguli de Communitate excommu-
nicari poſſunt, non autem ipſa Communitas. &
quamvis quandoque actus ſit totius alicujus mul-
titudinis, ut quando multi navim trahunt, quam
nullus trahere poſſet, non eſt probabile ut aliqua
Communitas ita tota ad malum conſentiat, quin
82 aliqui ſint diſſentientes. Et quia non eſt Dei,
qui judicat omnem terram, ut condemnet juſtum
cum impio, ut dicitur *Gen.* 18. Eccleſia, quæ judi-
cium Dei imitari debet, ſatis providè ſtatuit ut
tota Communitas non excommunicetur, ne col-
83 lectis zizaniis ſimul eradicetur & triticum. Ser-
vent ergo Epiſcopi Conſtitutionem Innocentii,
ſicut tenentur, quia ſunt cuſtodes Canonum, cap.
Cum quibus, 24. *qu.* 3. & debitores omnes ſacras
regulas cuſtodire, cap. *Cum ſimus*, 9. *qu.* 3. nec
poſſunt inſtitutionis Apoſtolicæ decreta in totū,
vel in partem aliqua ratione convellere, vel mu-
tare, cap. *Inſtitutionis*, 25. *qu.* 2 pleng Archid.
in cap. *Licet canon.* *nu.* 5. *verſ. Et ſic aſſertivè*
dixit, *de elect. lib.* 6. Federic. de Sen. *conſ.* 17. *Quæſtio ta-*
lis eſt, *per totum*. Petr. de Anchar. *in repet. cap.* 1. *n.* 158.
verſ. In contrarium, & *num.* 160. *verſ. Mandat his utilis*
quæſtio, *ſupra de Conſtitut.* & dixi latiſſimè in cap.
Cum dilectus, *de tempor. ordinat.*
84 Præſertim verò, quia nulla ratio cogere poteſt
Epiſcopum ad ferendam ſententiam excomuni-
cationis in ipſam Vniverſitatem, vel Collegium,
cum circa tranſgreſſionem prohibitionis Inno-
centii poſſit habere intentum dicendo: *Excommu-*
nico Priores, *& omnes de tali Collegio*, *qui parere no-*
luerunt, *vel mandato meo rebelles*: Hoc enim non
obviat Decretali Innocentii, & licitè fieri poteſt,
ut docet Hoſt. *in ſumm. tit. de contumacia*, §. *fin.*
verſic. Ergo ſi conſtat, & allegat cap. *Propoſuit*, *ſupra*,

de Cler. excomm. miniſtran. & cap. Pro illorum, de præben. & idem firmat, in d. cap. Romana, num. 7. in ver. Innoxios, & ibi etiam Lap. Gemin. & Ancharan. quos ſequitur Franc. in gloſſ. final. in fine, & Philipp. Prob. num. 9. & Felin. in cap. Dilecta in Chriſto, num. 1. ſupra de exception.

Nec obſtat ſi dicas cum Sylveſtro in ver. excommunicatio, 1. n. 10 idem eſſe excommunicare totum Collegium, vel omnes de Collegio. Etenim hoc debet intelligi ſi excommunicentur omnes de Collegio ſimpliciter; ſecus ſi omnes de Collegio, qui fuerunt mandato rebelles, vel culpabiles, prout loquitur Hoſt. hic enim modus multum differt ab excommunicatione ſimpliciter lata in Collegium. Ratio differentiæ eſt, quia quando excommunicantur omnes de collegio, qui fuerunt culpabiles, nullũ ſubeſt periculum irretiendi innoxios; & ſic ceſſat ratio prohibitionis d. §. In Vniverſitatem.

85 Secus eſt quando excommunicatur ipſum Collegium, vel Vniverſitas delinquens; quia ſtant ſimul, ut Collegium dicatur deliquiſſe, & tamen aliqui de Collegio reperiantur innoxii, ut contingit quando delinquit major pars Collegium repræſentans: Nam ipſum Collegium deliquiſſe dicitur, l. Quod major. ff. ad municip. Oldrad. conſil. 315. circa iſtud, num. 4. plenè Ancharan. conſil. 155. Ex narratis, num. 12. & ſeqq. Hoſt. in d. cap. Romana, num. 9. & ita in excommunicatione Collegii, ſeu Vniverſitatis ſemper viget ratio periculi animarum in textu conſiderata, quæ non viget in excommunicatione omnium de Collegio
86 qui fuerunt culpabiles, alia eſt enim cauſa Capituli, alia Canonicorum, §. Qui manumittitur, 12. quæſt. 2. Innoc. in d. cap. Romana, num. 2. in ver. Culpabiles, & Hoſt. numero 11. in eodem ver. Federic. de Sen. conſ. 15. in princip. verſ. Præterea aliud,
87 & aliud delictum Vniverſitatis, vel Capituli, aliud ſingulorum, ut latè deducit Rota deciſ. 1. incipien. Citatis Decano cum Capitulo, de dolo, & contumac. in antiquior. ubi propterea reſolvit Canonicos ſingulares citatos, etiamſi fuerint contumaces, non poſſe excommunicari pro Capitulo non comparente: ubi decreta fuit citatio contra Decanum, & Capitulum. Et idem dixit deciſ. 315. incipien. Nota quòd ubi mandatur citari Decanus, & Capitulum, aliàs 1. de ſenten. excommun. in antiquis.

88 Circa ſecundam inſpectionem, an ſcilicet excommunicatio in Vniverſitatem lata liget, & timenda ſit; ſi quidem feratur à Summo Pontifice, non eſt dubitandum, quin liget omnes de Vniverſitate; quia ipſe non ſubjacet prohibitioni juris poſitivi, d. c. Roman. §. In Vniverſitatem, infra eodem lib. 6. ut latè oſtenſum eſt ſupra, num. 75.
89 & ſeqq. Quinimo hujuſmodi ſententiâ ligantur etiam innoxii, clarè deducitur ex littera dicti §. In Vniverſitatem, dum prohibet excommunicari Vniverſitatem, vel Collegium, ne irretiantur innoxii. Ergo circumſcripta illa prohibitione,
90 cui non ſubjacet Romanus Pontifex, etiam innoxii, & non culpabiles per hujuſmodi excommunicationem irretiuntur, intellige, quoad Eccleſiam; ſecus quoad Deum, cujus judiciũ nec fallit, nec fallitur, cap. A nobis, il ſecundo, ſupra eodem, & ita tenet, & declarat gloſſa in d. §. In Vniverſitatem, in ver. irretiti, & Ioann. Andr. & Franc.
91 uterque num. 3. in eodem ver. Item intellige quoad perſonas capaces excommunicationis: nam infantes, vel furioſi non ligantur, etiam quoad Eccleſiam. Nec mirum, quia excommunicari quis non poteſt, niſi pro gravi contumacia & culpa mortali, cap. Nemo, 11. quæſt. 3. ſed tales non poſſunt delinquere, nec mortaliter peccare, ut in cap. 1. & 2 ſupra de delict. puerorum. Ergo nec ligari excommunicationis ſententia, ita Marian.
92 Socin in cap. Mulieres, num. 41. ſupra eodem Eccleſia enim non poteſt per excommunicationem excludere à regno Dei, niſi indignos, qui per peccatum mortale charitatem amiſerint, ut per Div. Thomam in 4. diſtinct. 18. quæſt. 2. articulo 1. quæſt 3.

93 Sin autem excommunicatio in Vniverſitatem feratur ab inferioribus à Papa, duæ ſunt opiniones. Prima eſt Hoſt. Ioan. Mon. Archid. & Fran. quorum meminit gloſ. in d. cap. Romana, §. In Vniverſitatem: in ver. Penitus, infra eodem lib. 6. exiſtimantium ſententiam non tenere, & idem Archid. in cap. Sicut, in gloſſa 2. 7. quæſt. 1. Philipp Franc. in d. §. In Vniverſitatem, numero 2 & Philipp. Prob. in addit. Monach. numero 12. Felin. in cap. Dilecta in Chriſto, numero 6. ſupra, de except. ubi etiam allegat Richard. in 4. diſtinct. 18. quæſt. 5. artic. 3. & Rotam deciſ 1. de dolo, & contumac. in antiquioribus, quam retuli ſuprà, num. 87.

94 Fundatur principaliter hæc opinio in verbis d. §. In Vniverſitatem, ibi, penitus prohibemus; quæ dicuntur poteſtatis privativa, ut notat Ioan. Andr. in cap. Vnico, numero 2. de poſtul. Prælat. lib. 6. ibi, penitus, ac ſi dicat ipſo jure, & ſine exceptionis ope; ideoque hujuſmodi excommunicationis ſententia dicitur ipſo jure nulla, tanquã à non ſuo judice lata, cap. At ſi Clerici, ſupra de judic. cum ſimilibus, & ita Hoſt. in d. cap. Romana, num. 4. exponit verbum, penitus prohibemus, quaſi dicat, in hac parte poteſtatem omnino ſubtrahimus. Et ſic in hoc caſu de cætero lata ſententia nulla erit, arg. cap. 1. de verborum ſignific. lib. 6. & idem dixit Ioan. Monac. & alii præallegati. Secus ſi diceretur proferre non præſumat, in quibus terminis ſecundum Hoſtien. loquitur textus in cap. Romana, §. Officiales, de offic. Ordin. lib. 6.

Præterea, ut poſt Ioann. Andr. advertit Franc. in d. §. Vniverſitatem, numero 3. verſic. Et ex iſtis verbis liquet, ibi, eſt fortior prohibitio, quàm in d. §. Officiales, cùm illic ſit vera perſona, & etiam materia capax, & apta ad recipiendum hanc pœnam, licet modus non ſit aptus. At ſecus eſt in Vniverſitate, ut mox dicitur. Deinde pro nullitate ſententiæ adducitur ponderatio, de qua ſupra num. 64 quia Vniverſitas non eſt materia capax impreſſionis excommunicationis, cum ſit perſona ficta, & intellectualis ſine anima, & baptiſmo.

95 Nec dicatur: Excommunicatio lata in Vniverſitatem referenda eſt ad ſingulos de Vniverſitate; ſiquidem ſi hoc eſſet, ſequeretur abſurdum, ut etiam puer unius diei, & abſentes ligarentur, ut in d. cap. Romana, conſiderant Innocent. num. [illegible]
96 in ver. In Vniverſitatem, Hoſt. num. 8. Ioan. Mon. num. 10. & Ioann. Andr. num. in fine. Item ſecundum gloſſ. in cap. Sicut vir, 7. quæſt. 1. hinc ſequeretur aliud abſurdum; nam mortuis omnibus de

de Capitulo excommunicato & aliis ſubſtitutis eſt idem Capitulum, ut l. Sicut, § final. ff. quod cujuſque Vniverſ. nom. Ergo adhuc eſſet excommunicatum, ſi priores Canonici non fuiſſent abſoluti. Quod an ſit verum quærit Bart. in l. Inter ſtipulantem, §. Sacram, in fin. ff. de verborum oblig. & in l. Quod in rerum, §. final. de legat. 1. nihil tamen decidit, ſed remittit ad Canoniſtas in cap. Adverſus, ſupra de immun. Eccleſ. & Innoc. in cap. Gravem, ſupra eodem, quos videas, & gloſ. in cap. Si habes, 24. quæſt. 3. & quod notatur in cap. Si ſententia, eodem tit. in 6. & Marian. Socin. in cap. Nulli, in 7. principali articulo, q. 3. ſupra eodem.

97 Et confirmatur ex motivo Saliceti in cõſ. Schiſmatis edito per Vrbanum VI. incipien. Factum aliàs de curia Romæ tranſmiſſum, in 23. col. relati à Felin in cap. Dilecta numero 1. col. 2. verſ. Et illum paragraphum, ſupra de exception: videlicet præſuppoſito genere non deducibili incapaci in ſua generalitate, non ſit diſtributio, vel diffuſio in ejus ſpecies, ut illæ intelligantur per ſe deductæ; unde excommunicata Vniverſitate, & ſic genere incapaci, non ſunt excommunicati ſinguli, licet excommunicabiles

Ac poſtremò ſi teneret excommunicatio, non eſſet proviſum periculo animarum, cui obviare voluit text. in d. §. In univerſitatem, ut conſiderant Richard. de Media villa, & Felin. locis citatis.

98 Addit Franciſc. Bottinus in d. cap. Romana, relatus ibi à Ioan. Andr. num. 7. verſ. Et idem Franciſcus, hoc eſſe privilegium Vniverſitatis, contra quod ſententia lata non tenet, ut in cap. Quia contingit, de conceſſ. præben. lib. 6. & in cap. Volentes, de privileg. eodem lib. & ſequitur Philipp. Franc. in d. §. In Vniverſitatem, num. 2.

99 Non obſtat illud generale; Si non valet ut ago, valeat ut valere poteſt, de quo in cap. unic. de deſponſ. impuber. lib. 6. quoniam intelligi debet niſi ſequatur inconveniens, ut ibi. Hoc autem etiamſi per talem ſentẽtiam ligarentur ſinguli de Vniverſitate, contingerit unius diei puerum vel abſentem ligari, quod eſſet abſurdum, ut dictum eſt ſupra proximè, num. 95. unde agere in ſingulis in hoc caſu non eſt poſſe, cùm potentia ſit de genere bonorum ſecundum Philoſophum. Et propterea illud poſſumus, quod commodè poſſumus, l. Nepos Proculo, ff. de verborum ſignificationibus, Et quod de jure poſſumus, cap. Niſi cum pridem, §. Perſonæ verò, & ibi gloſ. in ver. Non oportuerit, ſupra de renunciat. cum concordant, de quibus
103 per Prob. in d. cap. Romana numero 10. in fine: in ver. Bonorum & numero ſeqq. Et ita ad hanc objectionem reſpondent ibi Ioan. Monach. & Ioan. Andr. num. 9. in fine, verſ. Nam ſi ſeferatur. & Franc. in §. In Vniverſitatem, numero 3. verſ. Nec obſtat ſi diceretur.

100 Item non obſtat quod etiam ſine culpa ligari quis poſſit ſententia excommunicationis, ut videtur deduci ex d. §. In Vniverſitatem, in ver. Innoxios, eo quod ſententia Paſtoris ſive juſta ſit, ſive injuſta, ſemper timenda eſt, cap. 1. & §. Cum
101 ergo, 11. quæſt 3. Etenim ut reſpondet Archid. in d. cap. Romana, num. 6. hoc verum eſt quando lata eſt per Paſtorem, & Iudicem ordinarium & in talem, qui etiamſi ſit ſine culpa, tamen culpam committere potuit pro qua excommunicatus eſt,

ſicut ſi eſſet doli capax; verùm ſi nec culpam commiſit, nec committere potuit, ut infans; tunc non ligat, nec timeri debet. Sicut in ſimili ſi excommunicetur notoriè eunuchus eo quod ex Moniali filium generaverit prætextu talis excommunicationis vitari non debet, licèt in ſentẽtia expreſſum non fuerit eum eſſe eunuchum, cum culpam, pro qua fuit excommunicatus, nec cõmiſerit, nec committere potuerit, ſecundum Archidiac.

Si autem excõmunicatio in Vniverſitatem promulgata referenda eſſet ad ſingulos, ligaret etiã infantes, quod eſt abſurdum, & conſequenter qui excommunicat Vniverſitatem non intendit irretire ſingulos, ſed corpus ipſum Vniverſitatis, quod eſt impoſſibile, cum ſit ſine anima, & baptiſmo, ut ex dictis patet.

102 Contrariam opinionem, ideſt ſententiam excommunicationis latam in Vniverſitatem eſſe validam, & ligare ſingulos de Vniverſitate doli capaces, tenet Bernard. & poſt eum gloſſ. in d. cap. Romana, §. In Vniverſitatem in ver. Penitus, hoc titulo lib. 6. & ſequuntur ibi antiqui teſte Felino in cap. Dilecta in Chriſto numero 6. ſupra de exception. Idem tenet Anton. de Butr. in cap. Vnica, numero 6. ſuprà de litis conteſtat. ubi ait: Olim excommunicabatur Capitulum, hodie ſtandum cõtrario, ut in d. §. In Vniverſitatem, ſi tamen feratur; excommunicatio etiam hodie tenet, ut hic. Petr. de Anchar. in d. cap. Romana, num. 4. in ver. Prohibemus, ubi dicit eo verbo non obſtante ſententiam latam tenere, licèt ſit injuſta. Et idem ſecundum eum tenet Lab. Abb. Et propterea in ſimili ſententia excommunicationis lata contra Conſtitutionem, cap. Sacro, ſupra eodem. & cap. Cum medicinalis, eodem tit. lib. 6. non eſt nulla ſecundum Bernard. Hoſtien. & alios, dummodo feratur ab Ordinario, ut in d. §. In Vniverſitatem, & in cap. Sententia Paſtoris, & ibi per Archidiac. in ver. De hoc 11. quæſt. 3. Secus ſi feratur à Delegato, quia tunc eſt nulla ſecundum Ancharan. qui de hoc remittit ad notata per Archid. in cap. Cum in illis, de præbend. lib. 6. & in cap. 1. de offic. delegat. eodem lib. ſubdens hæc eſſe verba ipſius. Et ejuſdem ſententiæ videtur eſſe Innocen. in c. Capitulum, numero 1. in ver. Appellationem, ubi tenet in caſu illo ſentẽtiam excommunicationis latam in Capitulum non ſolum fuiſſe validam, ſed etiam juſtam. Et hanc partem tanquam tutiorem amplectitur etiam Dominus meus Ioan. Franciſcus Fagnanus in eodem libello de Inſtit. & validit. cenſur. Pauli V. par. 3. de cenſur. fol. 137.

Doctores pro hac ſententia nihil adducunt, ſed ſimpliciter dicunt illam eſſe tutiorem. Probari tamen poteſt hoc præcipuo fundamento: nam etſi actus geſtus contra prohibitionem legis ſit ipſo jure nullus, etiamſi lex ulterius non procedat ad irritationem actus, ut l. Non dubium, & ibi not. Bart. Bald. & Legiſtæ, C. de legibus, quæ eſt canonizata in cap. Imperiali, 25 quæſt. 2 tamen hoc habet locum dumtaxat ſi eodem contextu lex tribuat poteſtatem faciendi actum illum, & præſcribat conditiones, & modificationes prohibẽdo ne aliter fiat; tunc enim recipitur poteſtas qualificata, ſeu modificata; & ideò actus non ſervatis modis præſcriptis à lege, redditur nullus ex defectu poteſtatis. Secus verò ſi lex conditiones præſcribat, & prohibitionem facit ei, qui prius poteſtatem, vel juriſdictionem habebat, quia tunc actus

contra legis prohibitionem geſtus ſuſtinetur in vim poteſtatis præexiſtentis, licèt tranſgrediens ſit puniendus, & ſententia eſt injuſta, ſed non eſt nulla. Hæc eſt ſingularis theorica gloſſæ in Clem. *1. in ver. Inhibentes. verſ. Sed quæro, de irrepat.* quam ſequitur Petr. de Anchar. in cap. *Statutum §. fin. verſ. Adverte, de reſcript. in 6.* Abb. in cap. *Ex parte, num. 5. ſupra de Conſtitut.* Roman. *conſ. 203. Quand primum, num. 7.* ſed Epiſcopi, & locorum Ordinarii ante prohibitionem Innocentii in d. cap. *Romana* habebant poteſtatem excommunicandi Univerſitatem, vel collegium, ut probatum eſt ſupra *n. 52.* ergo excommunicatio lata in Univerſitatem cõtra prædictam prohibitionem non eſt nulla, licèt ſit injuſta. Et hanc differentiam poſt Archid. optimè agnovit Petr. de Ancharan in d. cap. *Romana, num. 4. in ver. Prohibemus*, dum dixit excommunicationem tenere non obſtante prohibitione illius textus, ſi lata fuerit ab Ordinario, & Paſtore, Nimirum quia facultas excommunicandi, quam prius habebat non fuit ei per illam prohibitionem adempta; ſecus verò ſi feratur à delegato, qui eodem contextu accipit juriſdictionem reſtrictam, & modificatam ad terminos ejuſdem prohibitionis.

104 Et hanc partem arbitror eſſe amplectendam, quia cùm in hoc articulo adſint utrinque graviorum Canoniſtarum auctoritates, & rationes ſuaſibiles; atque ita verſemur in concurſu duarum opinionum probabilium: ex præcepto eligenda eſt opinio tutior, propter periculum animæ, ut latiſſimè probavi in cap. *Ne innitaris, ſupra de Conſtitut.* & in materia excommunicationis docet Sanctus Thom. *quodlib. 4. art. 14.*

105 Non obſtat quod verba illa, *penitus prohibemus*, quæ habentur in d. §. *in Univerſitatem*, ſint poteſtatis ablativa: ſiquidem nullibi hoc jure probatur, ſed tantummodo fuit intellectus Hoſtienſis, & ſequacium, contra quos ſtat auctoritas gloſſæ, & & aliorum, retulimus ſupra *num. 102.* dum enim tenent ſententiam excommunicationis latam in Univerſitatem valere, non obſtante prohibitione illius textus; in neceſſariam cõſequentiam tenent per illa verba non eſſe ademptam excommunicãdi poteſtatem; alias enim ſententia eſſet nulla ex defectu poteſtatis ut in cap. *At ſi Clerici de judic.* & in l. *ult. C. ſi à non compet. jud.* cum multis ſimil.

106 Non obſtat quod Univerſitas tamquam perſona ficta ſine anima, & Baptiſmo non ſit materia capax excommunicationis: nam hoc procedit ſi Univerſitas accipiatur in abſtracto, præſcindendo à ſingularibus hominibus: ſecus verò ſi accipiatur pro ſingularibus perſonis omnibus collectivè, ut diſtinximus ſupra *nu. 60.* Hoc enim modo ſumpta Univerſitas nihil aliud eſt, quàm ſinguli homines, qui ſunt ibi, ut inquit Petr. de Anchar. *conſ. 131. Ex narratis, num. 22. ad fin.* poſt gloſ. in l. *Sicut, §. Si quid. in ver. Non debetur, ff. Quod cujuſque Univerſ. nomine*, & not. Bart. in l. *Aut facta, §. Nonnunquam, num. 3. ff. de pœn.* dicens hoc tenere omnes Philoſophos, & Canoniſtas, qui tenent totum realiter non differre à ſuis partibus, & ſubdit eos verum dicere, ſi loquamur realiter, verè, & propriè, licèt ſecus ſit ſecundum fictionem juris.

107 Unde egregiè Imol. in cap. *Capitulum penult. col. de reſcript.* dicit valere excommunicationem, ſi conſtet excommunicantem utentem verbo collectivo vel excommunicare ſingulos, ut res potius valeat, quam pereat, cap. *Abbate inf. de verb. ſignificat.* & ſequitur Felin in cap. *Dilecta in Chriſto, num. 1. col. 2. verſ. Dixit etiam egregiè Imola, ſupra de exception.*

108 Quinimò id conſtanter tenendum videtur: nam ridiculum eſſet, ut judex intenderet ſententiã excommunicationis ligare corpus illud phantaſticũ, ſeu imaginarium; quod eſt nomen juris in abſtracto, ſicut homo in communi non capax parentelæ ut inquit Feder. de Sen. *conſ. 15. Quæſtio talis, in princip.* hoc enim modo poſſet excommunicari etiam Chimæra, & Hippocentaurus: quotieſcumque autem aliquis actus fit contra Univerſitatem, qui non poteſt applicari Univerſitati, ut eſt excõmunicatio, quæ non afficit niſi animam baptizatam; tunc applicatur ſingulis perſonis, cap. *Si ſententia, in fine, de ſenten. excomm. lib. 6.* Federic. de Sen. *d. conſ. 15. num. 4. verſ. Nam quando.* Et hoc intendit Hoſtien. in cap. *Significaverunt, in ver. Contra Capitulum, num. 1. & 2. ſupra de exception.* dum dixit impoſſibile juris eſſe ut Capitulum, & Univerſitas excommunicetur, niſi intellegatur Capitulum, id eſt ſinguli de Capitulo, facit textus optimus juncta gloſſ. in cap. *Præſentium de teſtib.* nam cum textus ibi dicat juramentum eſſe recipiendum in animas Conventuum, gloſſa exponit illud verbum, *Conventum*, id eſt ſingulorum de Conventu; quia, inquit, Conventus, ſicut Univerſitas non habet animam.

109 Nec urget replicatio, de qua ſupra *n. 95.* quod ſi ſententia excommunicationis lata in Univerſitatem referenda eſſet ad ſingulos de Univerſitate, ſequeretur inconveniens ut tali ſentẽtia ligaretur etiam puer unius diei; quoniam negatur hæc conſequentia: nam etſi poſſibile ſit ut tali ſententia irretiantur innoxii ut probat litera d. cap. *Romana, §. In Univerſitatem, infr. eodem. lib. 6.* nihilominus hoc intelligi debet de his tantùm, qui quamvis ſint ſine culpa, tamen culpam committere poſſunt; & ita procedit ille textus, dum dicit, *quia nonnunquam contingeret, &c.* non autem de his, qui nec ſunt, nec poſſunt eſſe culpabiles, ut declarat Archid. in d. cap. *Romana, num. 6.* & dictum eſt ſupra *num. 101.* & probatur apertiſſimè, nam excõmunicatio ſi feratur in ſingulos de Univerſitate, valida eſt ſecundum omnes hic, & in d. cap. *Romana*, & tamen non ligat infantes. Item tenet excommunicatio lata à Summo Pontifice in Univerſitatem, ut fusè probatum eſt ſupra *num. 75. & 88.* & tamen per eam non ligantur qui doli non ſunt capaces, ut dixi *num. 91.* ergo non eſt bona cõſequentia, excommunicans Univerſitatem intendit excommunicare ſingulos de Univerſitate, & ſic ligat ſingulos: ergo ligat etiam puerum unius
110 diei, quia diſpoſitio quantumcumque generalis ſemper recipit ſanum intellectum ut reſtringatur ad perſonas habiles, & capaces, cap. *unic. de ætat. & qualit. lib.* Dec. in cap. *Cum omnes in 2. lect. n. 2. ſup. de Conſtit.* Jaſ. in l. *2. §. Prætor, num. 3. ff. quiſ. ſatiſd. cogan.* Item reſtringi debet ad id quod eſt poſſibile, arg. cap. *Erit autem lex 4. diſt.* at non eſt poſſibile ut infans unius diei anathemate innodetur, ut oſtenſum eſt ſupra eod. *num. 91.*

111 Non obſtat motivum Saliceti, de quo ſupra *n. 97.* nam reſponſio patet ex dictis *num. 75. & 108.* ubi oſtenſum eſt in materia, cujus corpus non eſt capax, fieri diſtributionem in ſingulis; & ita corruit

illius

illius motivum: & contra eum videtur text. apertus in cap. *Si ſententia*, in fine ponderatus ut ſupra *n. 71.*

112 Non obſtat conſideratio Richardi de Media Villa, quod aliàs non eſſet conſultum periculo animarum: etenim eadem objectio fieri poſſet in qualibet ſententia excommunicationis injuſta: quæ prohibetur ferri propter animarum periculum, & tamen lata ab Ordinario, & Paſtore tenet, ut in cap. *Sententia Paſtoris*, & ibi per Archid. *in ver. de hoc, 11. qu. 3.* & in ſpecie in cap. *Romana, §. Officiales, de offic. Ordin. lib. 6.* Archiepiſcopo exiſtente in provincia, vel circa illam, ejus officiales prohibentur ferre excommunicationis ſentẽtiam in Suffraganeos; & tamen lata tenet ſecundum Bernar. ibi in glo. *in ver. Non attentent*, quam ſequuntur Doctores ibi, & *his* Hoſt *num. 4. in ver. penitus*, & alii communiter. Et eſt ratio ſecundum gloſ. quia quamvis ſufficiat legislatorem aliquid prohibuiſſe, etiamſi non adjiciat actum fore nullum, ut l. *Non dubium, C. de legib.* tamen ſpeciale eſt in ſententia excommunicationis, ut injuſtè lata liget, cap. *1. 11. quæſt. 3.* cap. *Sacro, infra eod.* & docet S. Thomas *in 4. diſtinct. 18. q. 2. art. 1. quæſt. 4.*

113 Unde Sacra Congregatio Concilii conſulta an excommunicationes latæ ab Epiſcopo non ſervata forma Concilii cap. *3. ſeſſ. 25.* ſint ipſo jure nullæ, vel annullandæ; reſpondit eſſe validas, & excommunicatũ indigere abſolutione, per ea, quæ tradit Abb. poſt gloſ. in cap. *1. de exceſſ. Prælator.* & Felin. in cap. *Rodulphus, nu. 76. de reſcript.* videlicet excommunicationem latam ſine citatione, & monitione, vel juris ordine non ſervato tenere, quamvis injuſta ſit, licèt Sacra Congregatio noluerit ut darent litteræ publicæ ſed ut Cardinalis Alciatus privatis litteris ſcriberet ad Epiſcopum valere excommunicationem, ſed illum ſeriò moneret ut in poſterum omni diligentia ſervaret formam Concilii.

114 Nec eſt novum in jure, ut propter animarum periculum aliquid prohibeatur; & tamen ſi contra fiat, teneat, ut in cap. *Nos novimus, 17. qu. 2.* in cap. *Si vir. 27. diſt.* & in cap. *Ad Apoſtolicam, ſupra de regular.* Nec tamen propterea Innocentiana prohibitio erit inanis quia Ordinarii cum majori circumſpectione, & rariùs procedent ad ſententiam excommunicationis contra Univerſitatem; nam contrafacientes puniri poterunt tamquam illius Canonis violatores, ut dicitur in d. §. *Officiales*, & ibi not. gloſ. præalleg.

115 Demum ad motivum Franciſci Boattini, de quo ſupra *num. 98.* reſponderi poteſt prohibitionem d. §. *In Univerſitatem*, non fuiſſe editam in favorem Univerſitatis, ſed ob ſpecialem rationem periculi animarum, ne irretiantur innoxii, nec ibi legitur verbum, *concedimus*, ſeu *indulgemus*, vel aliud ſimile, ex quo deprehendi poſſit Papam voluiſſe privilegiare Univerſitatem, ad notata in c. *Porrò, ſupra de privileg.* & in c. *Si Papa, eod. tit. lib. 6.* Deinde deſtruitur hoc motivum per textum in d. § *Officiales*: nam ibi magis videtur conceſſum Epiſcopis Suffraganeis in privilegium, ut excommunicari nequeant ab Officialibus Archiepiſcopi; quia in textu exprimitur ratio concernens favorem eorumdem Suffraganeorum, videlicet ob reverentiam Pontificialis officii; & tamen ſententia excommunicationis ab Officialibus contra tenorem dictæ conceſſionis valida eſt, ut dictum eſt ſupra proximè: ergo multo magis valere debet ſententia lata contra prohibitionem d. §. *In Univerſitatem*, in qua exprimitur alia ratio non concernens favorem Univerſitatis.

Concludit ergo excommunicationem latam in Univerſitatem, vel Collegium ligare, & timendã eſſe, dummodo lata fuerit ab Ordinario, & Paſtore, ſecus ſi à Delegato per ea, quæ dicta ſunt ſupra *num. 103.*

De Sentent. excom.

Cap. Inquiſitioni.

INQVISITIONI. Si conjux ſcit pro certo impedimentum matrimonii, non debet reddere debitum, ſed potius excommunicationem pati, reddit autem, ſed non exigit, ſi credit ex cauſa probabili, & diſcretam, ſed ſi ex levi, & temeraria, reddit, & exigit. Hoc dicit
56 ſecundum Io. Andr. & communiter Doctores. Et primò ad caſum, de quo quæritur, diſtinguit: & primum membrum proſequitur ibi, *in primo.* Circa ſecundum ſubdiſtinguit ibi, *in ſecundo*: & tertium ſubdiſtinctionis membrum proſequitur ibi,
57 *Verum eam.*

Nota ex hac Decretali differentiam inter fidem, ſeu plenam credulitatem, & opinionem, & ſcrupulum: & pro intelligentia horum terminorum, & textus vide quod plenè ſcripſi in repetitione cap. *Ne innitaris, à num. 240. uſque ad num. 262. ſup. de Conſtit.*

De Sent. excomm.

58

Cap. Sacro.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus excommunicare non debet niſi monitione præmiſſa, & ex manifeſta, & rationabili cauſa, & n. 4.*
2 *Subditus qui falsò conqueritur ſe excommunicatum injuſtè, punitur.*
3 *Excommunicatio dicitur injuſta ex cauſa, ex animo, & ex ordine, & nu. ſeqq.*
5 *Excommunicatio fertur propter contumaciæ perſeverantiam, & n. 12. & n. 22. & n. 29.*
6 *Excommunicatio ferri non debet niſi trina monitione præmiſſa: vel una pro omnibus cum competentibus dierum intervallis, n. 16.*
Et quid poſt Concilium Trident. n. 19.
7 *Prælatus excommunicans unica monitione præmiſſa, non incidit in pœnam hujus Decretalis*
8 *Monitio ex cauſa eſt arbitraria, & poteſt omitti quando eſt periculum in mora.*
9 *Monitio debet præmitti quando excommunicatio fertur pro culpa præterita, ſecus ſi pro futura.*
10 *Monitio non requiritur ſi exceſſus ſit notorius.*
11 *Contrarium.*
12 *Declaratur.*
13 *Monitio non eſt neceſſaria ſi excommunicatio feratur ad defenſionem ſui juris.*

14 *Prælatus Regularis ſi excommunicet Monachum non præmiſſa monitione, & non in ſcriptis, an incidat in pœnam interdicti per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, & num. ſeq.*

15 *Regulares excuſantur ab apicibus Iuris quoad extenuandam delicti gravitatem, non quoad excludendum delictum in totum.*

17 *Excommunicatio non præmiſſa monitione eſt iniuſta, ſed non eſt nulla, niſi feratur in participantes, & num. 24. & 26.*

18 *Excommunicatio ex Concilio Tridentino non fertur niſi in ſubſidium, ideſt ubi executio realis, vel perſonalis in cauſis tam civilibus, quam criminalibus fieri non poteſt, & num. 25. & 35.*

Si tamen feratur ea forma non ſervata eſt valida, & excommunicatus indiget abſolutione, n. 26.

20 *Monitio ex Concilio Tridentino poteſt fieri etiam per edictum, ſed de iure communi fieri debet perſonaliter.*

21 *Fallit quatuor caſibus hic poſitis.*

23 *Excommunicationis pœna nulla eſt maior in Eccleſia.*

24 *Separat à Corpore Chriſti, & non infligitur niſi pro culpa mortali cum contumacia, & num. 29.*

27 *Excommunicationis materia, & illius cognitio ſpectat ad iudicem Eccleſiaſticum tantùm, & num. ſeqq. uſque ad num. 34.*

28 *Eius uſus fuit in Eccleſia etiam temporibus Apoſtolorum.*

30 *Iudici ſæculari nefas eſt prohibere iudici Eccleſiaſtico ne quem excommunicet, vel mandare, ut latam excommunicationem revocet.*

Nefas; ideſt impium, & execrabile, ibidem.

31 *Parlamenti Dolenſis edictum circa cenſuras à iudicibus Eccleſiaſticis latas improbatur, & numero ſeq.*

32 *Excommunicatio ubi minus ritè, rectève lata fuit, ad ſolum Superiorem Eccleſiaſticum ſpectat errorem corrigere.*

33 *Epiſcopi, & Prælati ſunt executores decretorum Concilij; Principes verò tantùm ſunt moniti, ut ad ea exequenda Prælatis auxilium præſtent.*

34 *Iudex ſi velit excommunicare contumaces an ſit neceſſe, ut conſtet in actis executionem realem, vel perſonalem fieri non poſſe, & num. ſeqq. uſque ad num. 41.*

35 *Remedia ſeveriora non ſunt adhibenda, ubi leviora ſufficiunt.*

36 *Iudex debet iudicare ſecundum acta, & probata.*

37 *Notorium iudici ut iudici ex actis conſtare debet eſſe tale.*

38 *Principis aſſertioni bona ob rebellionem publicantium non ſtatur, niſi de rebellione conſtet.*

39 *Excommunicationes ad finem revelationis relinquuntur arbitrio iudicis.*

40 *Auditoris Cameræ ſtylus in cenſuris decernendis, & numero 55.*

41 *Cenſuræ an poſſint relaxari contra unum ex duobus reis inſolidum obligatis in forma Cameræ, ſi contra alium tamen poſſit fieri executio realis, vel perſonalis, & n. ſeqq. uſq. ad n. 54.*

Et quid ſi ex inſtrumento obligationis; vel ex actu iudiciario ſuſceptionis cenſurarum tam legitimè fuerit irrogata excommunicatio, & ſi agatur de declaratione excommunicationis iam incurſa, n. 54. 55. & 56.

42 *Obligationis Cameralis practica antiqua hic relata, fuit abolita poſt Concilium Tridentinum, & reformationem Pij V.*

43 *Penſionarij declarari poſſunt excommunicati etiamſi contra eos executio realis vel perſonalis fieri poſſit, & num. 56.*

44 *Cenſuræ ſecundum ſtylum hodiernum obligationis Cameralis non ſunt relaxandæ contra reos, ſi fieri poſſit executio realis, vel perſonalis.*

45 *Pronomen* ipſum, *eſt perſonaliſſimum, & demonſtrativum ad oculum.*

46 *Reis duobus inſolidum obligatis, creditor à quo maluerit poteſt debitum exigere.*

47 *Nec conventus poteſt opponere exceptionem diſcuſſionis, ut correus conveniatur.*

Declaratur num. 53.

48 *Ordinario remedio quandiu locus eſſe poteſt, non eſt confugiendum ad extraordinarium.*

49 *Fideiuſſor excutiendus eſt prius quàm deveniatur ad carcerationem principalis.*

50 *Confideiuſſoris facultates aggregatæ cenſentur, cum quæritur, an ſolvendo ſit principalis fideiuſſor.*

51 *Excommunicationis ferendæ cauſa in obligatos in forma Cameræ eſt contumacia.*

52 *Iudex ſuum non tuum tibi denegat auxilium.*

53 *Iudex ſupplet ex officio, ubi vertitur periculum animarum.*

55 *Excommunicationis gladius ex Concilio Tridentino in ſubſidium eſt adhibendus, ubi agitur de excommunicatione ferenda; non autem ubi agitur de declaratione excommunicationis iam incurſæ.*

56 *Tridentinum Concilium* cap. 3. verſ. In cauſis ſeſſ. *25. non habet locum in penſionariis vigore litterarum, quibus cavetur, ut lapſo termino ſententiam excommunicationis incurrant.*

57 Incurrat *verbum, importat excommunicationem ipſo iure.*

58 *Monitoria ad finem revelationis quoad ſubditos Abbatis iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentis petenda ſunt à Sede Apoſtolica.*

59 *Et quid ſi Abbas habeat dictã Iuriſdictionem in una parte Diœceſis, ſed appellationes ab ipſo ad Epiſcopum interponantur, & n. ſeqq. uſque in fin.*

60 *Prælati inferiores habent iuriſdictionem in certa parte Diœceſis duplici modo.*

61 *Iiſque negligentibus an ſuccedat in eorum iuriſdictionem Papa, an Epiſcopus.*

62 *Papa eſt Iudex ordinarius exemptorum.*

63 *Prælatus inferior quomodo poſſit præſcribere iura Epiſcopalia in aliqua parte Diœceſis.*

64 *Appellatio ab inferiori Prælato ad Epiſcopum eſt effectus iuriſdictionis habitualis apud Epiſcopum remanentis.*

1 SACRO. Prælatus excommunicare non
debet niſi monitione præmiſſa, & ex mani-
2 feſta, & rationabili cauſa, & contra fa-
cienti pœna imponitur; ſecundò punit ſub-
ditum, qui falſò conqueritur ſe excommunicatum
injuſtè. Tertiò dicit quid juris ſi Prælatus dicens
ſe erraſſe vult excommunicatum abſolvere, &
adverſarius appellat. Secunda ibi *verum.* Tertia
ibi *ſi verò.* Io. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. Fe-
lin. & Mar. Soccin.

3 Nota ex hoc textu ſententiam excommunica-
tionis dici injuſtam tribus modis, de quibus plenè
habetur in cap. *Epiſcopus,* §. *Si ergo,* & cap. *Non
debet* §. *Cum ergo, 11. quæſt. 3.* & in cap. *Cum me-
dicinalis, infr. eod. lib. 6.* & hic notat gloſ. 3 Hoſt.
num. 3.

num. 3. Io. Andr. *num. 14* Butr. *n. 18.* & alii com-
muniter. Roman *conſ 568. circa Primum, numero 13.
verſ. Quod autem,* Primò enim dicitur injuſta ex
cauſa, ideſt quando non ſubeſt legitima, aut vera,
ut patet in tex. ibi: *abſque manifeſta, & rationa-
bili cauſa,* & latius dicam infra *num. 5. 12 & 22.* ſe-
cundò ex animo, ſcilicet, quando fertur potius ad
vindictam, quam ad correctionem: nam quod ſe-
verius caſtigare neceſſe eſt non plectatur ſævientis
animo, ſed medentis, cap. *Odio 86. diſt.* tertiò ex
ordine, ſcilicet quando competens monitio non
4 præceſſit, ut in littera, & notant omnes in ſumm.
tex. ſicut enim citatio prærequiritur ad alias ſen-
tentias, ita etiam monitio ad ſententiam excom-
5 municationis, quia excommunicatio fertur pro-
pter contumaciæ perſeverantiam, cap. *Nemo, il
ſecondo, 11. quæſt. 3* & ibi Præpoſ. *numero 3. ver-
ſic. Item nota,* quod nemo, Abb. *ſupra, in hac ru-
brica, num. 1* Felin, *hic num. 7.* unde monitio requi-
ritur, ut à contumacia deſiſtat ut bene hic per Bu-
6 trium *num. 2.* Dicitur autem monitio competens,
id eſt trina, cap. *de illicita, 24. quæſt. 3.* & cap. *Contin-
git, il ſecondo, ſupra eodem,* cum concord. ibi
poſitis in gloſſ. *in verb. Tertiò,* & hic notant
gloſſ. *1.* Hoſt. *in princip. in verb. Niſi competenti,*
Butr *numero 20.* Si tamen Prælatus excommuni-
7 caret ſubditum unica tantùm monitione præmiſſa
non incurreret pœnam hujus Decretalis, & quan-
doque expedit, ita fieri ſecundum Innocent *hic,
numero 1. in verb. Admonitione,* arg. cap. *Tuæ, ſu-
pra ut lit. non conteſt,* & cap. *1. in fin. 4. quæſt. 5.*
8 Quinimo ex cauſa monitio arbitraria eſt: quid
enim ſi paratæ ſint partes ad arma, & ad monitio-
nem Epiſcopi ſupervenientis nolunt à pugna de-
ſiſtere; & ideo ad ipſos refrænandos ſtatim excom-
municat omnes pugnantes: utique ab omni pœ-
na excuſabitur arg. l. *æquiſſimum, ff. de uſufruct.*
cap. *1. ſupra, de treg. & pac.* cap. *Si quis contri-
ſtatus.* & cap. *ſeqq. 90. diſtinct.* & notatur in cap.
Statutum, §. *1. de offic. delegat lib. 6.* & hic fir-
mat Hoſt. *in princip. verſic. Vel ex cauſa arbitraria,*
ſubdens & alia multa poſſe afferri exempla in
quibus una monitio ſufficit: plerumque enim nec
tempus, nec locus patitur plenius deliberandi
conſilium, l. *1. reſp. 1. ff. de exercit. act. & ff. de
damn. infect.* & propterea hæc decretalis cautè
non dixit trina, ſed competenti, quaſi dicat arbi-
traria, arg. cap. *fin. ſupr. de tranſact.* Et cum Hoſt.
concord. Fel. *hic num. 4.* ubi aliis relatis concludit
Prælatum poſſe excommunicare non præmiſſa
monitione, quando periculum eſt in mora. Et
ſic prima declaratio ad regulã hujus Decretalis.

9 Declaratur ſecundò, ut locum habeat ſi excom-
municatio feratur pro culpis præteritis: ſecus ve-
rò ſi pro culpis futuris, quia tunc nulla requiritur
monitio, ut *hic* declarant Innoc *num 1.* Hoſt. *eod.
num.* qui ad hoc allegat cap. fin. in fin. ſuprà de
locat Io. Andr. *num. 2.* & Felin. *num 5.* plene La-
pus *alleg. 73. Prælatus Regularis num. 1. & 2.*

10 Declaratur tertiò, ut non procedat ſi exceſſus
ſit notorius, quia tunc nulla requiritur monitio,
Ita poſt Innocent. Hoſt Butr. & DD. concludit
Felin *hic n. 3. in 1. limitation.*

11 Sed oppoſitum ex idametro determinat idem
Innoc. *hic num. 1.* dicens monitonem eſſe neceſ-
ſariam etiam in notoriis, & in omnibus præteritis.
Et eum totidem verbis ſequuntur Hoſt. *numero 1.*
Io Andr. *num 2.* Archid. in cap. *indignè, numero 2.*
12 quæſt. 2. & notat gloſ. 1. in cap. *Ecce 24 quæſt 3.*
ubi ait eſſe ibi argumentum quod monitio requi-
ritur etiam in notoriis. Item gloſ. in cap. *De il-
licita in verb. Manifeſtorum eadem cauſ. & quæſtione.*
ubi ſimiliter ait eſſe ibi argumentũ quod in mani-
feſtis criminibus præcedit admonitio, Feder de
Senis *conſ. 11.* Incip. *Quæritur an excommunicatio n.
10. verſ. Quod quartò,* dicens quantumcunque de-
lictum ſit notorium, nunquam poſſe aliquem
propter hoc excommunicari juſtè, niſi primò
moneatur, ut ſatisfaciat.

12 Pro concordia, dicas hanc ultimam opinionẽ
Innoc & ſequacium procedere ubi ſolum delictũ
eſt notorium, ſed non conſtat de contumacia: cũ
enim excommunicatio ab homine feratur tantũ-
modo contra perſeverantem in contumacia, ut
conſtat ex dictis ſup. *n. 5.* ſemper requiritur admo-
nitio, ut à contumacia deſiſtat, quantumcunq; de-
lictum ſit notorium, ut probatur in d. c. *De illicita,
24. q. 3* ubi delictum ſupponitur manifeſtũ, & ta-
men requiritur trina monitio, vel una pro omni-
bus peremptoria, ut ſi parere noluerit adverſus
eum quaſi in contumacem judicari poſſit, ut dici-
citur in litera, ut notat gloſ. in c. *Cum medicinalis
in verb. Cauſam, infra eod. lib 6.* & ſic ponderatur cõ-
tumacia, quæ ſurgit poſt monitionem, licèt deli-
ctum ſit manifeſtum. Prima autem opinio locum
habet quando ipſa contumacia eſt notoria, tunc
enim ſupervacua eſt admonitio c. *Venerabilibus,* §.
Porrò, ibi (Secus autem ſi ſe contumacem cofitea-
tur, vel aliàs de ſua contumacia conſtet) *de ſent. ex-
com, lib. 6.* & hic junge quæ ſcripſi in c. *Cum ex iniun-
cto n. 43. cum quatuor ſeqq. ſupra de nov. oper. nunciat.*
& ad præſcripta vide Aretinum *conſ. 163. num. 9.
verſ. Et tamen in non obſtantibus.*

13 Declaratur quartò niſi excommunicatio fera-
tur ad ſui juris defenſionem, quia tunc Prælatus
poteſt vim propulſare, & jus ſuũ tueri armis ſpi-
ritualibus, ut cap. *Dilecto, infra eod. lib. 6* nec ul-
la requiritur cauſæ cognitio, aut monitio, quia
non procedit ut judex ſed ut pars. Ita Innoc. in
cap. *Venerabili, num. 4. verſ. Quia illi habent,* &
ibi etiam Butr. *num. 10. verſ. Quarto ſupra de cen-
ſib.* quos ſequitur Felin. *hic num. 6.* Lap. *d. alleg.
73 num 3* dixi plenè in cap. *Procurationes à n. 27.* &
præſertim *num. 3 de cenſib.*

14 Declaratur quintò in Prælato Regulari, quia
ſi monachum excommunicat non præmiſſa mo-
nitione, & non in ſcriptis non incidit in pœnam
interdicti per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, de
qua in hoc cap, *Ut concludit,* Felin *hic num. 7.* alle-
gando tex. in c. *1. de ſent. excomm. lib. 6.* & Lap.
d. alleg. 73 ubi plenè.

15 Sed contrarium tenet Idem Lap. *alleg 13* incip.
Hic concludit, ubi firmat Prælatum religioſum,
qui excommunicavit monitione non præmiſſa,
non excuſari ab errore juris, neque ab irregula-
ritate, ſi ſic ſuſpenſus ignoranter celebravit quia
licèt excuſetur, tamen quoad extenuandam gra-
vitatem delicti, non quoad tollendum delictum
ex toto. In *1. alleg.* Lap. videtur loqui de excom-
municatione lata pro culpis futuris, in 2. verò
pro culpis præteritis.

16 Extra præſcriptos caſus, etſi qui ſint alii, non
debet quis excommunicari niſi monitione præ-
miſſa, & monitio debet eſſe trina, vel una pro om-
nibus cum aliquot dierum competentibus inter-
vallis, ut eſt determinatum in cap. *Conſtitutionem,*

§ *Statuimus infra eod. tit. lib. 6.* & hic notant Butr.
num. 20. & Felin. *num. 1.* ad hoc cap. *De illicita, 24. q. 3.*
practicam ponit Covarr. in cap. *Alma mater, hoc*
tit. lib. 6. par. 1. prælect. §. 9. num. 5. videlicet, moneo
te ad hoc faciendum, vel non faciendum infra
quindecim dies, quorũ quinque pro prima, quin-
que pro ſecunda, & reliquos quinque pro tertia
monitione aſſignamus.
17 Cæterũ ſi monitio præmittatur, non propterea
excommunicatio redditur nulla niſi in caſu cap.
Statuimus infra eod. lib. 6. videlicet cum excom-
municatio fertur in participantes cum excommu-
nicato, & ita intelligas gloſ. 2 *hic in fin.* ibi (Non
tenet ſententia, ſi admonitio non præcedat) ut
hic declarat Felin. *num. 2* poſt Io. Andr. & alios per
eum allegatos, quibus addo Feder. de Sen. *d. conſ.*
11. Quæritur an excommunicatio, num. 1. & 7. verſ.
Et per hoc tollantur, & alii in reſponſione ipſius
Federic. *ibi num. 10.* quibus in locis firmat excom-
municationem latam non præmiſſa trina moni-
tione non eſſe nullam, ſed injuſtam, & ideo timen-
dam; quod etiam tenent Domini de Rota *deciſ. 7.*
num. 1. de ſent. excomm. in novis. Hactenus de inju-
ſticia excommunicationis ex cauſa, ex animo, &
ex ordine in terminis juris communis.
18 Sed de jure noviſſimo Concilii Tridentini hæc
tria non ſufficiunt, ſed requiritur ut excommuni-
catio in ſubſidium feratur: nam Sancta Synodus
animadvertens excommunicationis gladium ſi
temerè, aut levibus ex rebus incutiatur, magis
contemni, quàm formidari, præcepit omnibus
judicibus eccleſiaſticis, ut in cauſis civilibus abſ-
tineant ſe à cenſuris, ubi executio realis, vel per-
ſonalis propria auctoritate ab ipſis fieri poterit:
quod ſi hujuſmodi executio non poſſit fieri, ſitque
erga judicem contumacia, tunc eos etiam ana-
themate arbitrio ſuo ferire poſſit. Sed & in cauſis
criminalibus ita demum cenſuris uti liceat, ſi exe-
cutioni reali, vel perſonali facilè locus eſſe non
poſſit, & delicti qualitas præcedente bina ſaltem
monitione etiam per edictum id poſtulet, ut in *c. 3.*
ſeſſ. 25. de reformat.
19 Ex hoc contextu collige primò tria requiſita ad
hoc, ut quis poſſit juſtè excommunicari. Primum
eſt, ut præcedat monitio ſaltem bina, & ita hac in
parte receditur à diſpoſitione juris cõmunis, quod
regulariter trinam requirebat, vel unam pro om-
nibus cum competentibus dierum intervallis, ut
20 oſtenſum eſt ſupra *num. 6. & 16.* Item ex Concilio
ſufficit monitio etiam per edictum; cum tamen
de jure veteri debeat fieri perſonaliter, ut deter-
minat Innoc. in cap. *Si adverſarius, num. 1. verſ. Eſt*
enim ſemper citandus, ſupra de eo, qui mitt. in poſſ.
cauſ. rei. ſervan. Rota *deciſ. 28. numero 5. de appell.*
in antiq. niſi in quatuor caſibus. Primus, quan-
21 do excommunicatus latitat, vel in fraudem ſe ab-
ſentat, Rota *in novis deciſ. 11. in fin. de dol. & con-*
tum. Secundus, quando ſemel fuit citatus perſo-
naliter, ut in *deciſ. unica de feriis in novis.* Ter-
tius, quando monitio, vel citatio ad domum per-
venit ad notitiam citati. Quartus, quando fuit
malè abſolutus, & agitur de reincidentia, Rota
deciſ. 7. de ſent. excomm. in novis, Covar. in cap. *Al-*
ma mater, in 1. par. relect. §. 9. numero 4. hoc tit.
lib. 6.
22 Secundum requiſitum, quod eligitur ex Con-
cilio in d. *cap. 3. ſeſſ. 25.* ad hoc ut quis poſſit juſtè
excommunicari pro cauſa civili, eſt contumacia,
ut patet ibi, ſitque contra judicem contumacia,
veluti ſi peremptoriè citatus coram judice renu-
it comparere, de juſtitia reſponſurus: vel quia
juſſus, ut infra talem diem centum Titio ſolveret,
ad quæ illi ex cauſa depoſiti tenebatur, facere re-
cuſavit, ut declarat gloſ. in cap. *Cum medicinalis,*
in verb. Cauſam, de ſenten. excomm. lib. 6. quod &
jure veteri ſancitum erat, ut cap. *Nemo, il ſecondo,*
11. qu. 3. cap. *De illicita, 24. q. 3.* & dictum eſt ſu-
pra *num. 5. & 12.* Et in cauſis criminalibus præter
23 contumaciam exigitur, ut delicti qualitas id po-
ſtulet, & meritò, quia pœna excommunicationis
nulla eſt major in Eccleſia, cap. *Corripiantur, 24.*
qu. 3. & qu. 1. cap. *Non affirmamus.* Illa enim ſepa-
24 rat à corpore Chriſti, quod eſt Eccleſia, cap. *pe-*
nult. infra eod. & cap. *Engeltrudam, qu. 4.* gloſ. *hic in*
verb. Tantam infligere pœnam, & ideo non infligi-
tur niſi pro culpa mortali cum contumacia, dicto
cap. *Nemo, il ſecondo, 11. qu. 3.* Capella Tholoſan.
deciſ. 298.
25 Tertium requiſitum eſt ut cenſura in ſubſidiũ
feratur, ſcilicet ubi fieri non poteſt executio rea-
lis, vel perſonalis ſive cauſæ ſint civiles, ſive cri-
minales, quod jure communi cautum non erat,
quin potius ordine inverſo primò utendum erat
gladio excommunicationis, eoque non profici-
ente in ſubſidium deveniendum erat ad capturã,
ſeu perſonalem diſtrictionem, ut cap. *Odoardus,*
& ibi Abb. *in 1. & 2. notab. de ſolutation.* dixi in
cap. *Licet, num. 22. de pœnis.*
26 Verumtamen Sacra Congregatio ejuſdem Cõ-
cilii Interpres conſulta, an excommunicationes
latæ ab Epiſcopo non ſervata forma cap. 3. *ſeſſ. 25.*
de reform. ſint ipſo jure nullæ, vel invalidæ, reſpõ-
dit eſſe validas, & excommunicatum indigere
abſolutione, per ea quæ tradit Abb. poſt gloſ. in c.
1. de exceſſ. Prælat. & Felin. in cap. *Rodulphus, n. 76.*
de reſcript. excommunicationem latam ſine cita-
tione, vel monitione, vel ejus ordine non ſerva-
to tenere, quamvis injuſta ſit.
27 Deinde collige ex præcitato cap. 3. §. *Sane, ſeſſ.*
25 excommunicationis materiam, & illius co-
gnitionem ad eccleſiaſticos judices pertinere pri-
vativè ad judices laicos: ad idem cap. *Corripiantur,*
cum gloſ. *1. 24. q. 3.* cap. *Cum ab Eccleſiarum*, ubi etiã
gloſ. *1. ſupra de offic. Ordin.* nam excommunicatio
mucro epiſcopi dicitur, gladius eccleſiaſticus,
ſpiritualis defenſio & nervus eccleſiaſticæ diſci-
plinæ cap. *Viſis, 16. q. 2.* & cap. *Dilecto, de ſent. excom.*
lib. 6 cujuſque uſum fuiſſe in Eccleſia, & tempori-
28 bus Apoſtolorum patet ex verb. *Matth. 18. Si au-*
tem Eccleſiam non audierit, &c. & *1. ad Corin. 5.* cujus
29 etiam meminit Cyprianus in hæc verba (Interfici
juſſit Deus Sacerdotibus ſuis non obtemperantes
judicibus à ſe ad tempus conſtitutis obedientes;
& tunc quidem gladio occidi debent, quando
& circumciſio carnalis manebat: nunc autem quia
circumciſio ſpiritualis eſſe ad fideles ſervos Dei
coegit ſpirituali gladio ſuperbi, & contuma-
ces necantur, dum de Eccleſia ejiciuntur: neque
enim vivere foris poſſunt, cùm domus Dei una
30 ſit & nemini ſalus niſi in Eccleſia eſſe poſſit) Hæc
ille. Quamobrem Sancta Synodus ne magiſtra-
tus ſæculares ex eo decreto anſam arriperent ſibi
aliquam juriſdictionem vindicandi in materia
excommunicationis providè ſtatuit per hæc for-
malia verba (Nefas autem ſit) id eſt ut Droſæus
ait in methodo juris, impium, & execrabile, de
quo

quo ne fari quidem liceat (ſæculari cuilibet ma-
giſtratui prohibere eccleſiaſtico judici, ne quem
excommunicet, aut mandare, ut latam excommu-
nicationem revocet ſub prætextu, quod contenta
in præſenti Decreto non ſint obſervata, cùm non
ad ſæculares, ſed ad eccleſiaſticos hæc cognitio
pertineat) Hæc ibi.
31 Sed nihilominus cùm in Curia Parlamenti Do-
lenſis relatum eſſet à Regis Secretario, quod Cõ-
cil. Tridentini decretis interdictus, & prohibitus
erat uſus gladii excommunicationis pro contu-
macia, & executione ſententiarum eccleſiaſticarũ
quotieſcumq; executio realis, vel perſonalis fie-
ri poſſit, & quod ejus Majeſtas, ut tam ſancto De-
creto effectum daret, voluerat ut omnes ſententię
eccleſiaſticorũ judicum, quæ ipſo jure deberent
exequutioni mandari, non obſtante appellatione,
ſuſpendantur, donec obtentum ſit mandatum in
Curia dicti Parlamenti, in qua declarabitur an ſit
locus executioni reali, vel perſonali. Prohibuit
Senatus Curiæ, ne aliqui ſe cenſuris non ſervata
dicta forma laceſſerent ſub pœnis, &c. Sacra Cõ-
gregatio Concilii cenſuit hoc Decretum convel-
lere juriſdictionem eccleſiaſticã contra Canones
veteres, contra Concilium, quod dedit hoc arbi-
trium Epiſcopis, contra Bullam Cœnæ Domini,
quæ eos excommunicat, qui quomodolibet impe-
diunt juriſdictionem eccleſiaſticã: Regem autẽ,
vel Senatum non potuiſſe ſibi quicquam juriſdi-
ctionis vindicare in materia excommunicationis.
Si qui autem in ea abuſus irrepſerint, debuiſſe,
conſulere Pontificem, ad quem ſolum ſpectat tol-
lere eos: ideo Cardinales Vrſinus, & Senonenſis
cenſuerunt mittendum Nuncium ad Regem: cæ-
teri verò ne detegatur hoc negocium, & aliis de
cauſis ſcribendum ad Nuncium ut alloquatur Re-
gẽ cum informatione plena, quæ à Congregatio-
ne firmabitur, in qua adducantur rationes, quod
hoc eſt contra Canones, contra Bullam Cœnæ
Domini, contra ſervitium Dei, ſalutem illarum
animarum, contra publicam utilitatẽ illius pro-
vinciæ, contra etiam privatum intereſſe ipſius Re-
gis, quia hac via ei ſubtrahitur obedientia Regni,
quia Hugonotti nihil aliud affectant, quàm ever-
tere poteſtatem Epiſcoporum Catholicorũ. Ideo-
que inſtet omninò, & jubeat revocari hoc edi-
ctum, & aboleri, & abradi de libris, in quibus
ſcriptum eſt: quod ſi rex ſe difficilè oſtendens, di-
cat expreſſè, Sanctiſſimum ſi viderit Regem non
providiſſe, coactum iri exercere poteſtatem ſpi-
ritualem contra Senatum Dolenſem.
Rationes autem, quibus mota eſt Congregatio
ſeparatim ſunt adnotatæ manu Cardinalis Alciati
in hanc formam.
32 (Tota materia excommunicationis eſt ſolius
judicis eccleſiaſtici, cap. *Corripiantur* ubi gloſ. *24.*
qu. 3. & cap. *Cum ab Eccleſiarum*, ubi gloſ. *de offic.*
Ordin. Abb. *in rubr. de ſent. excomm. n. 5.* & quan-
do excommunicatio minus ritè, rectève lata eſt
ab ipſo judice eccleſiaſtico, ad ſolum Superiorem
eccleſiaſticum pertinet hos errores corrigere,
cap. *Per tuas*, cap. *Sacro, de ſent. excomm.* ubi Abb.
33 Idque præcipuè dicendum ſi facta ſit contra for-
mam Decretorum Concilii, quorum obſervando-
rum cura mandata eſt tantùm Epiſcopis, & aliis
Prælatis eccleſiaſticis: Reges autem, & alii Prin-
cipes tantùm ſunt moniti, ut ad ea exequẽda Præ-
latis, cùm opus fuerit, auxilio ſuo adſint; & ſi quid
in hoc difficultatis emerſerit, conſulendus eſt
Summus Romanus Pontifex, ut Decreto ejuſdem
Concilii ſancitum eſt *ſeſſ. 25. tit. de recip. & obſervand.*
Præterea Concilium *d. cap. 3.* dicit, quod ſi exe-
cutio realis, vel perſonalis hac ratione, id eſt pro-
pria auctoritate, & per proprios executores à
judicibus eccleſiaſticis fieri non poterit, tunc a-
nathemate ferire poſſunt: Ergo non hac forma,
& modo, quo ſententiæ Regiæ. Item, hæc cogni-
tio, & juriſdictio data eſt ab eodem Concilio
judicibus eccleſiaſticis, etiam contra laicos, ut le-
gitur d. cap. 3 ibi (Liceat eis in cauſis civilibus ad
forum eccleſiaſticum contra quoſcunque etiam
laicos) unde hæc manifeſta eſt uſurpatio ec-
cleſiaſticæ juriſdictionis, propter quam uſurpan-
tes incurrunt excommunicationem contentam
in Bulla Cœnæ Domini, ut per ſumma Angel. *in*
verb. Excommunicatio V. caſu 28.
34 QVÆRO, An ſi judex velit excommunicare
contumaces ex cap. *3. ſeſſ. 25* Trident. Concil. ſit
neceſſarium, ut conſtet ex actis realem, vel perſo-
nalem executionem fieri non poſſe, an verò ſuffi-
ciat id extra judicium liquere.
35 Excommunicatio, quæ eſt pœnarum graviſſi-
ma, c. *Corripiantur, 24. q. 3.* à Synodo d. c. *3. verſ. Lice-*
at. tunc demum à judice ferri permittitur in con-
tumaces, cùm nulla alia illis remedia proſunt:
nec enim ſæviora ſunt adhibenda, cùm leviora
ſufficiunt, S. Thom. *in 4. diſt. vel. 18.* Tabiena in
verb. Excommunicatio 1. n. 3. verſ. Vt non excommuni-
catio poſſit infligi: itaque ſi poſſet adverſus reos fi-
eri realis, vel perſonalis executio, non eſſet de-
veniendum ad excommunicationem, ut in *d. cap.*
3. verſ. Quod ſi executio: non eſſe autem locum
reali, vel perſonali executioni, videtur neceſſa-
rium, ut conſtet ex actis, ad hoc ut judex ritè ad-
hibere valeat excommunicationis remedium.
36 Primò enim judex ex ſeipſo nihil judicare de-
bet, ſed ex auditis, viſiſque apud acta judiciorum
ut colligitur ex cap. *Iudicet, 3. quæſt. 7.* & ſenten-
tiam ferre tenetur ex allegatis in judicio, & pro-
batis, quæ ſibi ut judici nota ſunt, non autem ex
his, quæ privatim, & extra judicium cognovit,
gloſ. in cap. *1. de off. Ordin. in verb. ſecundum quod*
Canones, Bart. in l. *1. num. 4. C. Vt quæ deſ. advoc.*
partium jud. ſup. Feder. de Sen. *conſ. 21. Numquid*
hæres, num. 2. Covarr. *lib. 1. variar. reſol. cap. 1. nu.*
1. & ſcripſi plenius in cap. *Canonum ſtatuta, num. 52.*
ſupra de Conſtit.
37 Secundò etiam notoria, quæ nulla indigent
probatione, c. *De manifeſta, 2. q. 1.* cap. *Evidentia, de*
accuſat. l. *1. ff. de in integr. reſt.* tamen debet conſtare
judici ut judici ex actis eſſe notoria, Felin. in cap.
Paſtoralis, n. 25. verſ. Limita primò de off. Ordin. er-
go longè magis debebit conſtare judicialiter non
poſſe fieri realem, vel perſonalem executionem,
ut judex poſſit devenire ad cenſuras.
38 Tertiò ubicumq; non licet procedere ad actũ,
niſi aliqua præcedant, conſtare debet illa præceſ-
ſiſſe, ut actus geri validè poſſit, nec ſtatur aſſertio-
ni agentis, ſicut probat Alex. *conſ. 101. num. 8. vol. 1.*
ubi ait non ſtari aſſertioni Principis alicujus bona
ob rebellionem publicantis, niſi de rebellione,
vel cauſã ingratitudinis conſtet: cùm enim præ-
cedere debeat cauſa, ob quam uti rebellis cõdem-
netur, non creditur Principi de cauſa, niſi aliter
conſtet, quàm per ejus aſſertionem, ut not. DD. in
l. *Si forte, ff. de Cler. per.* Itaque cum judex in caſu
noſtro

noſtro ad cenſuras procedere non poſſit, niſi cùm
locus nõ fuerit reali, vel perſonali executioni cõ-
ſequitur debere id cõſtare in judicio legitimè, nec
ejus aſſertioni eſſe quoad hoc fidem adhibendã.
39 Quartò hanc opinionem confirmant verba d.
cap. 3. in quo excommunicationes illæ, quæ ad
finẽ revelationis decernũtur penitus relinquũtur
arbitrio judicis. At in cauſis judicialibus vult o-
mnia remedia tentari, nec niſi in ſubſidiũ ad cẽſu-
ras aditum patere, unde colligitur nõ ſat habuiſſe
Patres, ut extra judiciũ ſciret judex cœtera reme-
dia nõ prodeſſe: nam potuiſſent etiã in hoc judi-
cis arbitrium tribuere ſicut in ſuperiori fecerunt.
40 Et ita in tribunali Auditoris Cameræ uſus ob-
tinuit: nec enim ibi aliter decernuntur cenſuræ,
quàm ſi ex legitimis probationibus apud acta cõ-
ſtet non eſſe locũ reali, vel perſonali executioni.
Quare propoſito dubio, an ſi judex deficienti-
bus cœteris remediis velit excommunicare con-
tumaces ex decreto cap. 3. ſeſſ. 25. ver. *Quod ſi exe-
cutio*, neceſſarium ſit, ut ex actis conſtet realem,
vel perſonalem executionem fieri non poſſe; an
verò ſufficiat hoc extra judiciũ liquere: Sac Cõ-
gregatio cenſuit non ſufficere, ſed neceſſarium
eſſe, ut conſtet ex actis per relationem Nuncii.
41 Secundò Quæro, ſi duo ſint inſolidum obligati
in forma Cameræ pro eodem debito, & contra
unum tantùm poſſit deveniri ad executionem
realem, vel perſonalem, an contra alterum, ad-
verſus quem non poteſt fieri executio realis, vel
perſonalis, poſſint ad inſtantiam creditoris in
ſubſidium relaxari cenſuræ.
42 Præmittendum eſt, Primò poſt Conciliũ Trid.
& reformationem Pii V. practicam in obligationi-
bus Cameralibus, de qua per Galeſ. *ad 2. par. q. 3.
fol. 8* ſecundum parvam impreſſionem abolitam
eſſe: Nam prius debitor confitebatur debitum
coram judice, & judex extunc condemnabat eũ
ad ſolvendum creditori, & conſentiente debitore
ferebat excommunicationem ſub conditione ni-
ſi ſatisfaceret in termino, & tunc elapſo termino
erat excomunicatus ſine alia monitione. Hodie
juxta reformationem Pii V. judex præſenti, & ſe
obliganti præcipit, ut die certa ſolvat, monens ſi
ea die ſponte non ſolverit, nulla exinde facta per-
ſonali citatione ad executionem contra ipſum
procedet, & in ſubſidium ubi executio realis, vel
perſonalis facile fieri non poterit, in ipſum tan-
quam contumacem, contemptoremq; ſui præce-
pti excommunicationem decernet, ut in Bulla *113.*
Pii V incip. *Inter illa*, in Bullar. *tom. 2. pag. 318* un-
de infertur, ut etiamſi ſuſceptio cenſurarum vali-
dè proceſſerit coram judice competenti, non
propterea cenſeatur ulla irrogata excõmunica-
tio, ſed dumtaxat præſtitus conſenſus excommu-
nicationi ferendæ.
Deinde præmittendum ſecundum formam an-
tiquam non eſſe locum quæſtioni, quia cùm ſup-
ponatur lata ſententia excommunicationis, ſolũ
ſupereſt ejus publicatio ad effectum, ut excom-
municatus evitetur ſecundum ea, quæ ponit Ga-
43 leſ. ubi ſupra de proceſſu ipſo *fol. 251. cum ſeq.* qua
ratione Sac Cõgregatio Concilii declaravit cum
penſionariis non eſſe neceſſariò ſervandã diligẽ-
tiam quam requirit Concil. *c. 3 ſeſſ 25.* hi enim vi-
gore clauſulæ in litteris Apoſtolicis inſertę elapſo
termino ſententiã excomunicationis incurrunt,
nec agitur amplius de illis excommunicandis, ſed
tantum de declaratoria in eos ferenda.
44 Tertiò, Præmittendum ſtante ſuſceptione cen-
ſurarum, præcepto, & monitione ſecundum ſty-
lum hodiernum, cenſuras non eſſe relaxandas,
ubicumque ex mente Concilii d. *cap. 3.* executio
realis, vel perſonalis fieri poteſt. Siquidem refor-
matio obligationis Cameralis ab ipſo Concilii
decreto manavit; ac proinde excommunicatio in
ſubſidium decernitur, & adhuc ipſius judicis ar-
bitrio relinquitur per Concil. d. *c. 3. in verſ. Quod
ſi executio.* ibi (Tunc etiam anathematis mucrone
arbitrio ſuo præter alias pœnas ferire poterit
juncta l. *Non quicquid, de judic.*
His præmiſſis cenſuras de rigore relaxari poſſe
in reum contra quem executio realis, vel perſo-
nalis fieri non poteſt, etiamſi alter reus ſimiliter
in ſolidum obligatus ſolvendo ſit, & contra eum
executio facilis ſit, videtur ſuaderi poſſe ex infra-
ſcriptis.
Primò, quia quando duo ſunt obligati inſoli-
dum, ſunt etiam duæ principales obligationes pa-
cis poteſtatis, l. *Si reus*, & l. *Eadem in fine, de duob.
reis*, nec una dependet ab altera; Ergo concurren-
tibus in unum requiſitis à Concilio, & ſecundum
formam obligationis, cenſurarum relaxatio fieri
poterit contra eundem. Requiſita à Concilio ad-
ſunt, quia ſupponitur contra eum executionem
fieri non poſſe. Item adeſt debitum, obligatio Ca-
meræ, præceptum judicis, & monitio contra ip-
ſum facta, necnon ipſius contumacia Quare ſi pœ-
45 na delicti tenere debet authorem, l. *Sancimus. Cod.
de pœnis*, excommunicatio huic debita eſt ponde-
rando pronomen *ipſum* in dict. *cap. 3* appoſitum,
quod eſt perſonaliſſimum, & demonſtrativum ad
oculum, ut Bald ait *in conſ. 304. Nobilis vir n. 1. in fin.
vol. 5* Soccin Iun. *conſ. 144. n 14. vol. 3.*
46 Secundò ubi ſunt plures rei creditor poteſt exi-
gere debitum à quo voluerit l. *2. Cod. de duob. reis*,
nec auferenda ei eſt hæc electio, l. *Exprimere*,
eodem tit. At auferretur, ſi omiſſa via cenſurarum
contra unum, teneretur invitus alium excutere
ergo, &c.
47 Tertiò ipſe reus conventus utpote principalis
non poteſt opponere exceptionẽ diſcuſſionis, ut
correus conveniatur, Alex *conſ. 32. num. 12. vol. 4.*
Gabr. *comm. concl. lib. 3 de fidejuſſ concl. 7. n. 84. & n.
99. & concl. 2. in fin.* Ergo neque judex.
Quibus tamen non obſtantibus æquius videtur,
& proprius ad mentem Concilii, ut quandiu al-
ter correus ſolvendo eſt, & contra eum executio
fieri poteſt, abſtineat judex à cenſuris contra al-
terum. Primò, quia cum re inſpecta una tantùm
ſit obligatio correorum, l. 3 §. *ubi duo eod. tit.* &
actio, quæ ex obligatione oritur, ſit jus proſe-
quẽdi quod ſibi debetur, *Inſt. de action. in princ.* ſuffi-
cere debet creditori, ut à quocunque ſibi obliga-
to debitum conſequi poſſit; ut ab actione ſubſidia-
ria; quæ ultimum affert præſidium, excludatur,
arg. §. *Sciendum inſtit. de ſatiſd. tutor.* Ergo ſimili-
ter judex abſtinebit à Cenſuris, quæ dumtaxat in
ſubſidium decernuntur etiam in vim obligationis
Cameralis.
48 Confirmatur, quia acceptio plurium reorum
eſt remedium proviſum ab homine, & excom-
municatio eſt remedium juris: Ergo quandiu po-
teſt eſſe locus remedio ordinario, non eſt confu-
giendum ad extraordinarium, Bart, in l. 3. *in prin.
de nov. oper. nunciat.*

Secundò

49 Secundò, antequam ad carcerationem debito-
ris perveniatur, excutiendus eſt etiam fidejuſſor
Roman. *conſ. 320. in princ.* ergo antequam inno-
detur vinculo excomunicationis unus reus, alte-
50 rius rei facultates excutiendæ erunt. Facit quia
Confidejuſſoris facultates aggregatæ cenſentur,
quando quæritur, an ſolvendo ſit principalis fi-
dejuſſor, l. *Si plures §. Præterea, de fidejuſſor.* jun-
cto, quod ubi ſunt duo correi, partes quoque à ſin-
gulis peti poſſunt, quemadmodum à reo, & à fide-
juſſore, l. *3. de duobus reis.*
Tertiò, Per Concilium quandocumque in una
cauſa poteſt aliter fieri executio contra reos à cẽ-
ſuris abſtinendum eſt, d. cap. *3 §. in cauſis verò.*
At quando pro eodem debito duo ſunt obligati
in ſolidum, una cauſa eſt, & una obligatio: ergo
non poteſt non iniquum videri, ut uno ſuſtinente
cenſuras, nihilominus fiat, ſeu fieri poſſit pro
eodem debito executio contra alterum.
Non obſtat quod videatur auferri electio cre-
ditori, & quodammodo id, quod inductum eſt in
ejus favorem, in odium retorqueatur, quatenus
51 cogitur exigere ab eo, à quo forte nollet. Quia
advertendum eſt proviſionem, ſeu pactum homi-
nis non eſſe cauſam hujus excommunicationis,
ſed contumaciam, & delictum ſpreti præcepti ju-
dicis, ad tradita per DD. in cap. *P. & G. de off. deleg.*
52 & declarat Galeſ. *in 2. par. q. 3. fol. 83.* unde judex
denegando hoc caſu excommunicationem ſuum
non ſuum tibi denegat auxilium, juxta dictum
gloſſæ in l. *Sive apud acta in verb. Pacto, C. de tranſ-
53 act.* tex. in l. *Ex aſſe ff. ad Trebellian* Non obſtat
quod ipſe reus non poteſt opponere hujuſmodi
exceptionem, quia judex ſupplet ex officio ſuo,
prout ſæpe facere debet, maximè ubi vertitur pe-
riculum animarum ad notata per Abbatem in cap.
In literis in princ. de reſtit. ſpoliat. Non obſtat quod
Concilium in verbis nihil diſponat expreſſè hoc
caſu, quia ſatis oſtendit in ſua ratione quid ob-
ſervandum & quanta cum circumſpectione hoc
remedio utendum ſit, cui concordat forma obli-
gationis, ſecundum quam ad cenſuras non deve-
nitur, niſi in ſubſidium, & ita reſolutum, ut in
ſubjecta declaratione videlicet. Præſuppoſito
quod ſint duo inſolidũ obligati in forma Cameræ
pro eodem debito, & quod contra unum tantùm
poſſit deveniri ad executionem realem, vel perſo-
nalem: An contra alterum, contra quem non po-
teſt fieri executio realis vel perſonalis, poſſint ad
inſtantiam creditoris in ſubſidium relaxari cenſu-
ræ: Sac. Congregatio cenſuit non poſſe.
54 Quæ deciſio videtur intelligenda juxta noviſ-
ſimam formulam obligationis in forma Cameræ
præſcriptam Conſtitutione Pii V. ſecundum quam
non irrogantur cenſuræ niſi in ſubſidium. Quod
ſi obligatio cõtineret præceptum de ſolvendo ſub
pœna excommunicationis ipſo jure juxta antiquã
formulam, ſecus eſſet, ut declaratur ex ſequenti
deciſione, edita tempore Cardinalis Alciati.
55 Cum Titius, & Mævius eſſent obligati inſolidũ,
& in forma Cameræ ad ſolvẽdum Sempronio cer-
tam pecuniarum quantitatem, & Titius ſolvendo
non eſſet, Sempronius contra eum ad cenſuras
procedere volebat. Sed cùm Mævius dives Sem-
pronio ſatisfacere poſſet, fuit dubitatum an Con-
cil. *3. ſeſſ. 25. In cauſis*, obſtaret Sempronio, ut con-
tra Titiũ ad cenſuras procedere non poſſet ex eo,
quod poterat ſibi à Mævio correo ſatisfieri,
Cum viſum eſſet Inſtrumentum obligationis, in
quo erat clauſula, quod lapſo termino incurrat
excommunicationem, ut in penſionariis: Sac. Cõ-
gregatio dixit, quod ſi ex inſtrumento obligatio-
nis in forma Cameræ, vel ex actu judiciario ſu-
ſceptionis cenſurarum appareat, quod validè, &
ab habente poteſtatem fuerit jam irrogata excõ-
municatio, ita ut nunc non agatur de irroganda
excommunicatione, ſed de declarandi tantùm,
jam irrogatam fuiſſe legitimè; ſicque ſit declara-
tio excommunicationis jam incurſæ: non intrare
tunc decretum Concilii. Quod ſi nulla excom-
municatio facta jam appareat, tunc intrare Con-
cilium, & locum habere, ut ſcilicet nõ imponatur
excommunicatio Titio, ſi aliunde poteſt creditor
ſuum conſequi, adjiciendum erit, quod etiam
ſuſceptio cenſurarum valida fuiſſet, non tamen
eſt excommunicatio facta, ſed ſolum præſtitus cõ-
ſenſus excommunicationi faciendæ à judice: &
ideo ſi nõdum facit judex, & creditori poſſit aliũ-
de ſatisfieri, debebit abſtinere, & ita elicitur ex
praxi, quæ ſervatur in ſuſceptione cenſurarum, ut
fiat per menſem diligentia, ſi aliunde, &c. & poſtea
relaxatur mandatum.
56 Tertiò, QVAERO, an *cap. 3. ſeſſ. 25* Trid. Cõ-
cilii, verſ. In Cauſis procedat in penſionariis vigo-
re literarum Apoſtolicarum, quibus inſerta ſunt
illa verba, elapſo termino, ſententiam excommu-
nicationis incurrat.
57 Ad hoc dubium Sac. Congregatio reſpondit,
non procedere, quia cum verb. *Incurrat*, impor-
tet excommunicationem ipſo jure, Tiraquell *in
l. Si unquam in verſ. Revertatur. num. 145. & 146.
C. de revocandis donationibus* lata jam à Papa ſenten-
tia, Auditor Cameræ, & quilibet alius inferior
non poteſt non exequi ſententiam, & licèt Con-
cilium dicat in procedendo, intelligitur quando
judex ex ſe procederet, non quando Papa jam ex-
communicavit.
58 Quartò, QVAERO, Poſita deciſione Sacræ
Congregationis, qua declaratum fuit jus decer-
nendi excommunicationes, quæ pro rebus deper-
ditis, vel ſubtractis ferri ſolent quoad ſubditos
Abbatis exempti, & juriſdictionem quaſi Epiſco-
palem habentis non pertinere ad Epiſcopum, ſed
adeundam eſſe Sedem Apoſtolicam.
59 An hæc deciſio procedat in caſu, quo Abbas
habeat quidem juriſdictionem quaſi Epiſcopalem
in certa parte diœceſis, ſed appellationes ab eo ad
Epiſcopum interponantur.
60 Videtur reſpondendum non procedere: nam
inferior Epiſcopo poteſt habere juriſdictionẽ in
certa parte diœceſis duplici modo, prout nulla ju-
riſdictio penes Epiſcopum remaneat neque actu,
neque habitu, ut ſi ſit exemptus, & immediatè
61 ſubjectus Papæ quo caſũ data negligentia, vel im-
potentia ipſius, non ſuccedit in juriſdictione Epi-
ſcopus, ſed Papa Abbas in c. *Grave ad finem* per
illum tex. *de off. Ordin.* Felin. in cap. *Irrefragabili,
in princ. verſ. Declarat prædicta, eodem tit.* Et hoc
caſu propriè procedit deciſio Congregationis:
nam cùm Concilium ademerit inferioribus jus
decernendi hujuſmodi excommunicationes, in
caſu impotentiæ illorum non debet ſuccedere E-
piſcopus nullam habens in eorum ſubditos juriſ-
dictionem neque in actu, neque in habitu, ſed
62 Papa, qui eſt judex ordinarius exemptorum, Do-
ctores in cap. *Si Papa, eod. tit.* & libr. gloſ. in cap.

Aucto-

Auctoritate, in verb. Sedis Apoſtolicæ, de privil. lib. 6.
Secundo modo inferior poteſt habere juriſdi-
ctionem actu, ita ut habitu remaneat penes Epi-
ſcopum, ut puta per privilegium, quod tribuat
huic inferiori juriſdictionem, ſed eum non ſubji-
ciat immediatè Papæ, vel ſi hic inferior nõ habeat
privilegium, ſed per præſcriptionem acquiſive-
rit juriſdictionem in certa parte diœceſis, quo
caſu non poteſt eam ita præſcripſiſſe, ut conſtituat
caput in eadem diœceſis parte, cùm una diœceſis
nõ poſſit habere duo capita, ſed ita potuit acqui-
ſiviſſe, ut ipſe ſit ſub Epiſcopo, & Epiſcopus ha-
63 beat univerſalem juriſdictionem habitu, ſecun-
dum opinionem Hoſt. & Ant. de Butr. in c. *Cum
contingat, de foro competen.* quam ibi ſequuntur Abb.
n. 18. Felin. dicto c. *Irrefragabili, in princ.* Balb. *de præ-
ſcript. in 1. part. 5. partis prin. qu. 11. n. 9.* Rota *deciſ. 114.
n. 1. & 2.* In hoc ſecundo caſu cùm Concilium ade-
merit hujuſmodi inferiori jus decernendi excõ-
municationes ad effectum revelationis, illud vi-
detur pertinere ad Epiſcopum, & non eſſe neceſ-
ſe adire Sedem Apoſtolicam; nam hoc caſu juriſ-
dictio habitualis, quæ eſt penes Epiſcopum opera-
tur ut cum inferioribus vel non vult, vel non po-
teſt exercere juriſdictionem, in ea Epiſcopus ſuc-
64 cedat, & habitus reducatur ad actum, Abb. d. c.
Cum contingat, n. 13. & in cap. *Cæterum, num. 5. de
judiciis*, Balb. *obſervata*. Nos verſamur in ſecundo
caſu, quo juriſdictio habitualis eſt penes Epiſco-
pum, quia ut in dubio ſupponitur ab inferiori ha-
bente juriſdictionem in certa parte diœceſis ad
Epiſcopum appellatur, qui recenſetur à DD. in-
ter alios effectus juriſdictionis habitualis apud
Epiſcopum remanentis, ut per Abb. in dicto cap.
Cum contingat, n. 1. Felin. & Balb. in locis ſuprà
citatis, & ex conſequenti adempta ei per Conci-
lium juriſdictione hujuſmodi excommunicatio-
nes decernendi in illo jure Epiſcopus ſuccedit.

De Sentent. excom.

Cap. Cum voluntate.

SVMMARIVM.

1 E*Xcommunicatum alloquens in his, quæ perti-
nent ad ſalutem, etiamſi alia verba inter-
ponat, excommunicatus non eſt, & n. 8.*
2 *Prædicatores, præſertim qui aliter ſuſtentari
non poſſunt, ab excommunicatis, & detinentibus alie-
na poſſunt eleemoſynam recipere, & n. 12.*
3 *Voluntate, & propoſito maleficia diſtinguuntur.*
4 *Meretricem ancillam alienam recipiens furti non te-
netur.*
5 *In delictis primaria cauſa ſurgit à voluntate, & ab anima
rationali.*
6 *Maleficia an tranſcendant animum, & voluntatem.*
7 *Furtum æris, non auri committit, qui æs ſurripuit putans
aurum ſurripere.*
9 *Pœnam ſtatuti participantis cum bannito non tene-
netur, qui cum eo participat, ut ad ſatisfactionem
inducat.*
10 *Excommunicato an liceat communicare, in ſpectantibus
ad ſalutem corporis.*
11 *Et quid in oratione, menſa, & cohabitatione.*
12 *Excommunicatum alloquens converſionis cauſa an
poſſit verba interſerere, quæ ad abſolutionem non
faciunt.*
13 *Prædicatoribus an liceat abſque neceſſitate eleemoſy-
nam recipere ab excommunicatis, & detento-
ribus rerum alienarum, & numero ſeq. uſque ad
num. 27.*
14 *Eleemoſynas cur liceat recipere ab excommunicatis & fu-
ribus, non autem oblationes.*
15 *Viatores, & peregrini an in terra excommunicatorum
poſſint ab ipſis aliquid recipere.*
16 *Dictio*, præſertim, *quid importet, & n. ſeq.*
17 *Intellectus hujus cap. 1. & num. ſeq. uſque ad num. 24.*
18 *Neceſſitas excuſat à furto, & rapina.*
19 *Neceſſitatis tempore omnia ſunt communia, præſertim
cibaria.*
20 *Prædicatores qui intelligantur quoad hoc ut poſſint acci-
pere eleemoſynam ab excommunicatis, & detinenti-
bus aliena.*
21 *Et cur liceat eis hujuſmodi eleemoſynam recipere.*
22 *Negotium ſufficit ab initio fuiſſe utiliter cœptum, licèt
res effectum non habeat.*
23 *Negotiorum geſtores vivere debent ſumptibus eorum, quo-
rum negotia utiliter gerunt.*
24 *Eleemoſyna licite poteſt recipi ab excommunicatis,
& peccatoribus etiam notoriis de rebus licitè ac-
quiſitis.*
25 *Eleemoſynam de rebus reſtitutioni obnoxiis recipere non
poſſunt non habentes officium prædicandi, niſi ob ne-
ceſſitatem famis.*
26 *Et quid in habentibus officium prædicandi.*
27 *Confeſſori an liceat aliquid accipere à pœnitente ex in-
juſte acquiſitis, & n. ſeq.*
28 *Simoniæ ſuſpicione non caret accipiens pecuniam e-
tiam ſponte oblatam in actu adminiſtrationis ſa-
cramenti.*
29 *Clericum percutiens quibus caſibus in excommunicatio-
nem non incidat, & n. ſeqq.*
30 *Prælatis & magiſtris licet ſubditos, & ſcholares etiam
in ſacris Ordinibus conſtitutos leviter percutere ſine
incurſu excommunicationis.*
31 *Intellectus hujus cap. in §.* Si qui verò.
32 *Membra honorabiliora exceptis gravioribus culpis non
ſunt verberibus ſubjicienda.*
33 *Magiſter majorem habet poteſtatem in diſcipulum, quam
pater in filium.*
34 *Pater percutiens filium in ſacris conſtitutum incidit in
ſententiam canonis.*
35 *Ordo ſacer an jus patriæ poteſtatis ſolvat, remiſſivè.*

1 CUM VOLVNTATE. Alloquens ex-
communicatum in his, quæ pertinent
ad ſalutem, etiamſi alia verba interpo-
nat, excommunicatus non eſt. Hoc dicit
2 primò. Prædicatores, præſertim qui aliter ſuſten-
tari non poſſunt, ab excommunicatis, & detinen-
tibus aliena eleemoſynam recipere poſſunt. Hoc
ſecundò. Tertiò ponit quoſdã caſus, quibus per-
cutiens Clericum excommunicatus non eſt. Divi-
ſio patet per paragraphos. Secunda ibi, *Prædica-
3 tores*, Tertia ibi, *Si qui verò.*
Nota primò ex principio litteræ inſignem regu-
lam in materia maleficiorum, videlicet ex volun-
tate, & propoſito delinquentis maleficia qualifi-
cari, & diſtingui, ut hic. & in l. *Qui injuriæ cauſa, in
princip.* unde hæc regula deſumpta eſt, *ff. de furt.*
con-

concordant tex. in l. *1. ff. ad l. Cornel. de ſicariis*, ibi,
Crimen enim contrahitur ſi & voluntas nocendi
intercedit, & in l. eum qui duas, *ff. ad l. Jul. de adult.*
ibi (in ea namque re non juris effectus, ſed ani-
mi deſtinatio cogitatur) & in l. *Verum*, *ff. de furt.*
4 ubi qui meretricem alienam ancillam rapuit fur-
ti non tenetur, quia non factum quæritur, ſed
cauſa faciendi: cauſa autem faciendi libido fuit,
non furtum: unde ut notabiliter hic dicebat An-
5 ton. de Butr. *n. 3.* In delicto primaria cauſa ſurgit
à voluntate, & ab anima rationali; & ſic conſide-
ratur voluntas in delictis, etiam prout tempora-
liter puniuntur, non autem ſimplex & rude factũ:
ad hoc § *Contra animum, cum ſex capp. ſequentibus
50. diſtin.* cap. *Si virgo*, & cap. *In lectum, 34. quæſt. 2.*
6 Ex his videtur inferri poſſe, ut maleficia volunta-
tem, & propoſitum non tranſcendant. Sed contra,
7 dicunt text. in l. *Vulgaris § Si quis æs, ff. de furt.* ubi
qui æs ſurripuit putans aurum ſurripere, cõmit-
tit furtum non auri, quod ſurripere intendit, ſed
æris, quod re ipſa ſurripuit: & ſic ſpectatur opus,
non animus, & in l. *Qui ſaccum, ff. eod.* & in cap. *Qui
ſaccum, 30. diſtinct.* ubi qui ſaccum ſurripuit ha-
bentem pecuniã, furti actione tenetur, etiam pro
ſacco, quamvis non ſit ei animus ſaccum ſubri-
piendi, in l. *Quoniam multa facinora, C. ad l. Juliam,
de vi publ.* & in cap. *Is qui mandat, de homicid. lib.
6.* ubi mandanti aliquem verberari ſecuta mors
imputatur, licèt expreſsè inhibuerit ne occidere-
tur. Pro ſolutione vide hic plenè per Henr. Boich.
poſt princip. ubi quærens an, & quando in delictis
aliquis ultra propoſitum teneatur, ponit proli-
xam diſtinctionem, & materiam luculenter exa-
minat ferè per tres columnas.
8 Secundò nota ſpecialem caſum, in quo commu-
nicans excommunicato in excommunicationem
etiam minorem non incidit, videlicèt cùm eum
alloquitur converſionis cauſa, etiamſi alia verba
incidentia interſerat, ut hic eſt caſus, & docet D.
Thomas in *4. ſentent. diſt. 18. qu. 2. art. 4. in corpore*
dicens Eccleſiam inſtituiſſe excommunicationem
non ad interitum, ſed ad medelam; ac proinde de
his, quæ pertinent ad ſalutem, poſſe hominem li-
citè loqui cum excommunicato, & etiam alia
verba interſerere, ut faciliùs ſalutis verba ex fa-
miliaritate recipiantur.
9 Hinc inferunt Anton. de Butrio, Abb. & Felin.
omnes in *ſecundo notab.* ut ſi ſtatuto caveatur ut
participans cum bannito certam pœnam incur-
rat: qui cum eo participat ut inducat ad ſatisfa-
ctionem, in pœnam ſtatuti non incidat: quod
etiam firmat idem Butr. in cap. *Si aliquando, n. 5.
ſupra eod.*
10 QUÆRO, cùm liceat excommunicato com-
municare in his, quæ pertinent ad ſalutem ani-
mæ, ut hic dicitur, & in c. *Reſponſo ſupra eod.* quid
in pertinentibus ad ſalutem corporis.
Videtur reſpondendum non licere, quia cùm
hæc littera de uno concedat, à contrario videtur
de alio negare, cap. *Diſciplina, 45. diſt.* c. *Per Eſa-
iam 1. qu. 1.* cap. *Quiſitis, 33. qu. 3.* gloſ. in cap.
Qualis, in ver. Negatur, 25. diſt. cùm præſertim infir-
mitas corporis ſæpè proveniat ex infirmitate a-
nimæ, cap. *Cum infirmitas, ſupra de pœnit. & remiſſ.*
& ita concludunt Doctores, & in ſpecie Card. *n.
1.* ſed hoc intelligit Ioan. Andr. *n. 1. in ver. Salutem
animæ*, & Anchar. *num. 2. in ſecundo notab.* verum
eſſe in eo, qui negligit, vel contemnit, ut in dicto
cap. *Cum infirmitas*, aliàs ſecus.
11 Item QVÆRO, cùm hic permittatur partici-
patio cum excommunicato in locutione, quid in
oratione, menſa, & aliis, de quibus in cap. *Supra
ſupra eod.*
Dic ſecus, imò & in locutione caveat partici-
pans à cohabitatione, cap. *Omnis, 24. q. 1.* c. *Cum
deſideres § 5. in fin. ſupra eod.* ſecundum Hoſtien. &
Ioan. Andr. *hic n. 2 in verb. Locutione*, & Card. *n. 1.*
Quid autem juris ſit in ſcriptione, & ſalutatione,
dic ut ſcripſi in cap. *Si aliquando, à nu. 16. uſque ad
finem, ſupra eod.* Hodie tamen in his ſervari debet
Conſtitutio Concilii Conſtantienſis, de qua in-
fra ſub *n. 24. verſ. Sed hodie.*
12 Item QUÆRO, cùm textus dicat in locutione
cum excommunicato in pertinentibus ad ſalutem
poſſe etiam incidenter alia verba interponi, quæ
dicantur hujuſmodi verba incidentia.
Innoc. *hic in princip.* exponit incidentia, id eſt
quæ nec ad abſolutionem, nec ad ſalutem faciunt,
Sed Hoſt. *num. 2. in ver. Incidenter hoc temperat*, in-
telligens verba incidentia, quæ ad abſolutionem,
& ſalutem non faciunt principaliter, ſed tamen
inducunt, ut ſi quærat de uxore, & liberis, &
præmittat dilectionem, quam habuit erga illum,
& ejus genus, & his ſimilia. Et hoc videtur ma-
gis congruere litteræ, quæ admittit interpoſitio-
nem verborum incidentium, ut alloquens apud
eum magis proficiat. Et ſic videtur requirere, ut
verba hujuſmodi aliquo modo ejus ſaluti condu-
cant, licèt non principaliter, & cum Hoſt. tran-
ſeunt Ioan. Andr. *num. 2. in eodem verb.* Henr. Boich.
*col. 4. in princ. verſ. Aut quæris utrum poſſit cum eo
participare in locutione*, Anton. de Butr. *num. 11.* &
Card. *num. 2.*
13 Tertiò nota in § *Prædicatores*, ab excommuni-
catis, & detentoribus rerum alienarum licitum
eſſe Prædicatoribus eleemoſynam recipere: quod
procedit de plano ſi Prædicatores in loco aliàs ſu-
ſtentari non poſſint.
Sed QVÆRO num eis hoc liceat ceſſante ne-
ceſſitate.
Negant gloſ. *in verb. Præſertim*, Innoc. *num. 2.*
Hoſtien. *num. 1.* Ioan. Andr. *num. 5. in gloſ.* præſer-
tim Butr. *num. 5.* Card. *in hoc §. num. 2 verſ. Nota de
dictione præſertim*, Abb. *in 3. notab.* & *num. 6.* &
Felin. *in 3. notab.*
Pro hac ſententia gloſ. allegat cap. *Oblationes*,
& cap. *Quia in omnibus, ſupra de uſur.* ad idem text.
in cap. *Non eſt putanda, 1. q. 1.* ubi Gregor. addu-
cit illud *Proverb. 21. Hoſtiæ impiorum abominabiles,
quæ offeruntur ex ſcelere.*
14 Sed hæc jura non admodum urgent, quia non
loquuntur de eleemoſynis, ſed de oblationibus,
quæ à tam malis, & famoſis perſonis non ſunt re-
cipiendæ, ut notatur in cap. *Ex tranſmiſſa, ſupra de
decim.* ſecundum Innoc. *hic nu. 1. verſ. Oblationes au-
tem*, cum quo tranſeunt Hoſt. Io. Andr. Henric.
Boich. & reliqui omnes. Ratio autem differentiæ
cur eleemoſynæ recipiantur à perfidis, non autem
oblationes, ea eſt ſecundum Innoc. & Doctores,
quia oblationes fiunt in Eccleſia, in & publico,
quæ prohibentur ne exinde peccator conſolatio-
nem ſuſcipiat, neve peccatum ipſius videatur Ec-
cleſia publicè approbare: ſed eleemoſynæ fiunt
in occulto, de quo nihil ad Eccleſiã. cap. *Sicut tuis,
in fin. de ſimon.* Et quamvis nonnunquam etiam
eleemoſyna fiat palam, nihilominus hoc eſt per

accidens, nec propterea mutatur jus, de quo hic, quia ſemper natura eleemoſynæ conſideranda eſt, quæ fieri debet clam, ſecundum Hoſt *nu. 3. verſ. Et quid dices ſi eleemoſyna fiat in publico*, & Henric. Boich. *col. 4 circa med. verſ. Idem tamen eſt.*

15 Pro eadem ſententia videtur magis urgere c. *Quoniam, multos, 11, qu. 3.* ibi (Quicumque orator, ſive peregrinus, aut viator in terram excommunicatorum devenerit, ubi non poſſit emere, vel non habeat unde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus) Ex quibus verbis liquet ita demum licere aliquod ab excommunicatis recipere, ſi ſubſit neceſſitas: ad idem textus in cap. *Inter alia, §. fin. ſupra eod.* ubi viatores, peregrini & mercatores tenentur à communione excommunicatorum abſtinere niſi articulus neceſſitatis immineat.

16 Et tenendo hanc partem non obſtat dictio, *præſertim*, hic poſita, quia ſecundum gloſ. exponitur ideſt maximè, & referri debet ad verbum *Prædicatores*, itaut ſit ſenſus, tempore neceſſitatis omnes poſſunt recipere eleemoſynam ab excommunicatis, præſertim Prædicatores; & hoc modo gloſ. concordat cum Innoc. & habuit bonum intellectum, licèt fuerit malè poſita, ut dicunt Butr. *num. 17.* & Abb. *num. 6.* vel certè ſecundum Innoc. dictio, *præſertim*, exponi debet, ideſt tantum; quia Prædicatores non debent recipere eleemoſynam à talibus, niſi quando aliter ſuſtentari non poſſunt. Adde non eſſe novum ut hæc dictio ponatur pro *tantùm*, ut patet in cap. *Diſcretionem, ſupra de eo qui cogn. conſang. uxor. ſuæ*, in cap. *Licet, de foro competen.* & in l. *fin. ff. de tu, quæ in teſtam. delen.* & notat Calder. *conſ. 548. aliàs 3. de verbor. ſignific.*

17 Sed his non obſtantibus contrariam opinionē, videlicet Prædicatores poſſe eleemoſynam recipere ab excommunicatis, & detinentibus aliena, etiam ceſſante neceſſitate, efficaciter judicio meo probat hæc Decretalis non cavillando litteram. Primò in illis verbis (eleemoſynas licitè poſſunt ab illis recipere, præſertim ſi aliàs non valeant in illo loco ſuſtentationem habere: ponderanda eſt enim dictio *præſertim*, quæ importat idem eſſe ſi poſſint habere ſuſtentationem, cùm ex ſui natura ſit ampliativa caſus magis dubitabilis, cap. *Ex litteris, il ſecondo*, & ibi gloſ. *fin. ſup. de homicid.* cap. *Illud*, ubi gloſſ. *in ver. Præſertim, de præſumptione*, l. *Quod & lex*, juncta gloſ. *in eod. ver. ff. de lib. hom. exhib.* & notat Ioan. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. de teſte, §. 1. verſ. Item excipitur quod eſt impubes*, ibi, *ſed nunquid fratres*: unde ſenſus eſt, Prædicatores eleemoſynā ab illis recipere generaliter, & indiſtinctè, ſed multò magis ſi in loco non valeant ſuſtentationem habere.

18 Deinde ſi hæc littera intelligeretur tantummodo in defectum neceſſariæ ſuſtentationis, fruſtra reſtringeretur ad Prædicatores, quia eo caſu non tantùm Prædicatoribus, ſed cuilibet permittitur accipere eleemoſynam à detentoribus rerum alienarum; quinimò & rapere, quia neceſſitas excuſat à furto, & rapina, cap. *Diſcipulos*, & ibi gloſ. *fin.* & cap. *Quidquid enim, de conſecr. diſtinct. 5.* & cap. *Si quis, ſupra de furtis.* Et eſt ratio, quia tempore
19 neceſſitatis omnia ſunt communia, cap. *Sicut hi, 45. diſtinct.* & maximè cibaria, l. *2. §. Cum in eadem navi, in fine ff. ad leg. Rhod. de iact.* & notat gloſ. præalleg. in d. cap. *Diſcipulos*, & gloſſ. *unica* in d. cap. *Si quis*, & tamen Innoc. *numero 2.* dicit quod hic ſtatuitur eſſe ſpeciale in Prædicatoribus ob rationem, de qua infra in quarto fundamento, *num. 21.*

20 Tertiò quamvis hoc cap. loquatur ſimpliciter de Prædicatoribus, & audientibus confeſſiones, tamen Doctores illud reſtringunt ad eos, qui prædicant, & confeſſiones audiunt ex officio, & ſic ad Præsbyteros Curatos, quibus unuſquiſq; proprius Parochianus tenetur confiteri, c. *Omnis, de pœnit. & remiſſ.* Rurſus hoc intelligunt de Vicariis Papæ, ſicut ſunt legati, arg. c. *ſupra de officio legati*, cap. *fin. 23. diſt.* cap. *24. diſt.* & de Epiſcopis viſitantibus, vel eorum vicariis ad hoc miſſis, c. *Inter cætera, ſupra de offic. Ordin.* Ac demum de fratribus Prædicatoribus, vel Minoribus, qui habent univerſale officium prædicandi, & à Papa ſunt approbati, ut in Clem. *dudum, de ſepul.* & in extravag. *Vas electionis, de hæret.* quinimò pro ipſis edita fuit hæc Conſtitutio, ut putat Hoſt. *hic num. 2. in ver. Vel confeſſionibus*, & poſt eum Ioan. Andr. *n. 3. in eod. ver.* Butr. *n. 12.* & plerique alii.

At hujuſmodi reſtrictiones ineptæ eſſent, ſi hæc littera intelligeretur tantummodo in defectum neceſſariæ ſuſtentationis; quia eo caſu nedum ſacerdotibus curatis, & aliis prædictis, ſed cuilibet licitum eſt hujuſmodi eleemoſynas accipere, ut ſupra proximè oſtenſum eſt.

21 Quartò, dum tex. determinat licere Prædicatoribus ab excommunicatis, & detinentibus alienas res eleemoſynam recipere, fundat ſe in ratione illa, quia in prædicationibus, & confeſſionibus quaſi gerunt cauſam, vel curam eorum, ad quos res ipſæ ſpectare noſcuntur, videlicet ſecundum Hoſt. *n. 2.* & Io. Andr. *n. 5.* quia in prædicationibus oſtendunt res alienas ab eis illicitè occupari, & detineri, ac niſi reſtituant, pœnas æternas eis comminantur: & in confeſſionibus dicunt peccatum non remitti niſi reſtituatur ablatum, cap. *Si res aliena, 14. qu. 6.* cap. *Cum tu, § 1. ſupra de uſur.* quaſi dicat: quamvis à detentoribus rerum alienarum non liceat eleemoſynam recipere in detrimentū eorum, ad quos res ipſa noſcuntur pertinere, tamen quia Prædicatores & Cōfeſſores ſuadēt occupantibus illarum reſtitutionem; idcirco æquum eſt ut de iiſdem rebus recipiant eleemoſynā quaſi mercedem, & ſtipendium laborum, cùm gerant negocium eis utile: & hoc conſiderat gloſ. *4. hic.* & Hoſt *nu. 2. in verb. Quaſi gerant*: dicunt enim Prædicatores hujuſmodi poſſe accipere eleemoſynas quaſi negociorum geſtores, quia illi, quorum res aguntur, licitè ab occupatorib⁹ ſua recipere poſ-
22 ſunt. Et ſic iſti Prædicatores licitè ea recipiunt pro eleemoſynis: & quamvis res non habeat effectum, ſufficit ut ab initio negocium ſit utiliter cœptum, l. *Sed an ultro, §. Is autem qui, ff. de negoc. geſtor.* poteſt agere ad ſumptus, quos fecerit, ut
23 ibi dicitur. Idem notat Innoc. *circa finem* dicens hoc caſu Prædicatores, cùm ſint negociorum geſtores, poſſe vivere de rebus eorum, quorum negocia gerunt: ſubdit tamen in hoc eos agere contra jus civile, ſecundum quod non debent propria auctoritate recipere ut l. *Extat, ff. quod met. cauſ.* Item quia non poſſunt hoc agere contradicente ſpoliato, ut l. *ult. C. de negot. geſt.* Supradicta autem ratio, in qua tex. ſe fundat & conſiderationes Doctorum apertè demonſtrant Prædicatores poſſe hujuſmodi eleemoſynas recipere etiamſi aliunde habeant

habeant ſuſtentationem, quia non debent vivere de proprio, ſed ſumptibus eorum, quorum negotia utiliter gerunt.

Et hanc ſententiam ſatis clarè amplectitur Ant. de Butr. *hic n. 17.* exponendo gloſ. *verb. Præſertim*, ait enim (Gloſſa dicit optimè, nam ſi ſubeſt neceſſitas, licitum eſt recipere Prædicatoribus, & non Prædicatoribus: ſi non ſubeſt neceſ-
24 ſitas, eſt licitum Prædicatoribus, non aliis) Concludendo diſtingue. Aut quæritur an liceat eleemoſynam accipere ab excommunicatis, & peccatoribus de rebus licitè acquiſitis, aut de illicitè acquiſitis, & reſtitutioni obnoxiis

Primò caſu non tantùm Prædicatores, ſed etiā quicunque accipere poſſunt eleemoſynam ab excommunicatis, & peccatoribus quantumcumque notoriis: nam ad eas tenentur omnes c. *Non ſatis, in fin. 86. diſt.* & ſunt omnibus maximè ſuadendæ, ut ad pœnitentiam mereantur citius pervenire, cap. *Deinde, 26. diſt.* ſecundum Innoc. *hic num. 1.* Hoſt. *num. 2. in ver. Eleemoſynas*, Henr. Boich. *col. 4. ſuper, §. Prædicatores, verſ. Si quæris utrum ab excommunicatis*, & Card. *num. 2* licèt Hoſt *infr. numero 5* dicat nihil eſſe recipiendum ab excommunicato, nec cum eo cōmunicandum in aliquo, niſi in caſu à jure conceſſo, ut legitur, & notatur in cap. *Si vere, reſponſ.* & cap. *Cum deſideres, §. in fin. ſupr. eod.* & cum eo concordat Raymun. *hoc titulo §. Trigeſimo nono ſuper ver. Nomine ipſius*, dicens non licere accipere eleemoſynam ab excommunicatis, niſi in caſibus exceptis, ſcilicet in caſu neceſſitatis, & ſimilibus, quod tamen non credit eſſe reſtringendum ad extremam neceſſitatem, ſed ſufficere ad excuſationem ut indigeat, & non poſſit commodè, & de facili habere neceſſaria aliunde. Et idem recitat Ioannes Friburg. *in ſumm. confeſſ. hoc tit. quæſt 117.* incipien. QUÆRO *An liceat, &c.* & Allen, *lib. 7. tit. de perſonis communic. cum excommun. art. 5 in princ.*

Sed hodie ceſſant hujuſmodi ambages, quia ex conſtitutione edita à Martino V. in Conc. Conſtantien. quæ incipit, *Ad evitanda*, licitum eſt cuilibet participare cum excommunicatis, non tantùm in temporalibus, ſed etiam in ſpiritualibus, & Sacramentorum adminiſtrationibus, præterquam in duobus caſibus, videlicet cum excomunicati ſunt publicè denunciati, aut notorii clericorum percuſſores, ut ſcripſi latiſſimè in cap. *1. infra de ſchiſmat.* Unde ad hos caſus dumtaxat hodie reſtringuntur Doctorum opiniones.

25 In ſecundò autem caſu ſcilicet cùm res ſunt illicitè acquiſitæ, & reſtitutioni obnoxiæ. Aut quæritur de non habentibus officium prædicandi, & iſtis non licet de prædictis rebus eleemoſynam accipere, niſi ob neceſſitatem famis juxta textum in cap. *Diſcipulos, de conſecr. diſt. 5.* & patet ex dictis ſupra *num. 18. & ſequ.* de quo vide pleniùs per Henr. Boich. in cap. *Pervenit, diſt. 1. verſ. Aut quæritur de injuſtè, & illicitè ſupra de decimis*, & in
26 cap. *Ex eo, §. Cum igitur de pœnit. & remiſſ.* Aut quæritur de habentibus officium prædicandi, de quibus loquitur hoc capitulum. Et illi ſi aliunde non habeant ſuſtentationem, abſque dubio poſſunt eleemoſynam accipere etiam de illicitè acquiſitis, ut hic eſt caſus, & in hoc conveniunt omnes. Si verò aliunde ſuſtentationem habeant, tunc ſunt opiniones, Innoc. *num. 1.* dicit eleemoſynas nominatim non eſſe recipiendas de illicitè quæſitis, & exponit verbum *Præſertim*, ideſt *tantùm*, & hoc eſt tutiùs ſecundum Hoſt, & alios ſupra *cit. n. 3.* Contrarium tamen videtur verius in puncto juris, ut conſtat ex dictis *à num. 17.*

27 Quartò nota in eod. §. *Prædicatores*, ſecundum Abb. *in 4. notab.* Sacerdotem licitè recipere aliquid eleemoſynæ à pœnitente, etiam ſi illud ſit injuſtè quæſitum, & ſubjectum reſtitutioni. Hoc ego intelligo cum duobus temperamentis. Primum eſt ut ſacerdos aliàs non valeat in eo loco ſuſtentationem habere, prout intelligit Felin. *ver. Item nota quod audiens in confeſſione.* Et hoc ſi ſequamur opinionem Innoc. de qua in præcedenti notabili, nam hæc littera ſub ead. clauſula determinat Prædicatores & Confeſſores. Sed de Prædicatoribus intelligitur in caſu neceſſitatis tantùm, ſecundū Innoc. Ergo & in Confeſſoribus, ut utrū, que determinabile uniformiter determinet, ad l. *Iam hoc iure, § fin. ff. de vulgar. & pupillar.* & l.
28 *final. Cod. de ſent.* cum ſimilibus. Alterum eſt ut hujuſmodi eleemoſynam accipiat extra Sacramentum pœnitentiæ, alioquin ſi illam reciperet in ipſo actu audiendi confeſſionem, non careret ſuſpicione ſimoniæ, arg. cap. *Conſtitutus de tranſact.* & l. *Unica, ff. ad l. Iul. de ambitu.* Opus enim per ſe laudabile ratione temporis reprobatur, ne malignandi occaſionem præbeat, Ideoque quamvis opus pietatis ſit nummos in concham mittere pro ſuſtentatione miniſtrorum, & manutentione luminarium Eccleſiæ; tamen id reprobatur tempore, quo baptizandus offertur, ne ſacerdos, quod gratis accepit, pretio diſtrahere videatur, ut dicit tex. in cap. *Emendari, 1. quæſt. 1.* præſumitur enim ſimonia, ut ibi notat gloſ. 1. Hugo, Archid. & Doctores, & ſecundum communem intellectum habet locum ille tex. etiam in his, quæ ſpontè offeruntur, quia in ipſa collatione Sacramenti nec ſpontè oblatum licet accipere.

29 Ultimò nota in §. *Si qui verò* ſex caſus, in quibus percutiens clericum non incurrit ſententiam Canonis, quos præſtringit gloſſ. *in ver. De familia*, & unà cum aliis pluribus continentur in ſequentibus carminibus poſitis ab Hoſt *num. 12.* videlicet *Officium*, ut hic in textu, & in cap. *Univerſitatis, §. laici*, & cap. *3. reſponſ. 1. & §. 1. ſupra eodem* & *Zeluſque*, ut *hic* & in cap. *Veniens ſupra eodem* & eſt ſimile in l. *Apud Labeonem, §. Adjicit, ff. de injur.* *Pater, Doctorumque Propinquus*, de quibus ſimiliter probatur hic. *Affectus* ſcilicet *matris, filiæ, ſororis, & uxoris*, cap. *Si verò, ſupra eod.* & *inf. §. fin.* *Dominus* familiam corrigens, ut hic *Vis*, hic caſus reſpicit inferentem vim *cap. 3. §. Si verò, ſupra eod* & enormitatibus ſe immiſcentem, cap. *Perpendimus*, & cap. *Cum non ab homine, ſupra eod.* *Et correctio*, hic caſus reſpicit levitatem reprehenſibilem clericorum, & omnes caſus qui ipſos incorrigibiles reddunt trina motione præmiſſa, cap. *Contingit*, & cap. *In audientia, ſupra eod. ludus*, ſupra cap. *1. §. 1. in fin.* *Quiſque ſit exceptus*, ſcilicet à pœna canonis. *Si ſit moderamine ſeptus*, ideſt niſi ſit enormis exceſſus, & niſi in defendendo excedatur modus. Ita Hoſt. qui eoſdem caſus latius explicat in ſumm. *hoc tit. §. quis poſſit ſin. § Super illo autem canone*, & eum totidem verbis ſequuntur hic Io. Andr. *n. 8.* Butr. *n. 25.* Cardin. in hoc §. *Si quis vero, n. 5.* Alios verſus poſuit Abbas Antiquus, quos recitat Io. Andr. *circa finem.*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Neq; verò circa hoc aliquid novi ſtatuit Conc. Trid. in c. 6 ſeſſ. 25. quia decretum illud loquitur de privilegio fori, non autem de privilegio Canonis, ut ſæpius fuit reſolutum: unde percutiens Clericum carentem requiſitis ibi præſcriptis, incidit in ſententiam Canonis ad eum modum, quo ante Concilium incidebat.

30 In gloſſas *in ver. de familia* pondera hanc gloſ. prope fin. quæ notabiliter vult, ut Prælatis, & Magiſtris liceat ſubditos, & ſcholares etiam in ſacris Ordinibus conſtitutos leviter percutere ſine incurſu excommunicationis.

31 Et dictum gloſſæ efficaciter probatur in hoc §. *Si qui verò*: nam in princ. ubi textus loquitur de percutientibus ratione officii, quod in Eccleſia obtinet, ac de Clericis ſenioribus, qui zelo devotionis percutiunt Clericos turbantes divina officia, adjicit illa verba, *In minoribus Ordinibus con-*
32 *ſtitutis*: nã membra honorabiliora, exceptis gravioribus culpis, non ſunt verberibus ſubjicienda, cap. *Cum beatus, 45. diſt.* gloſ. *hic in ver. In minoribus*, Hoſt. *nu. 7.* & ſimiliter in fine ubi agit de correctione familiarium, & propinquorum, addit verba, inferiorum graduum: at verò in medio ubi agit de Prælatis, & Magiſtris, non reſtringit ſe ad Clericos in minoribus, ſeu inferiorum graduum, ſed ſimpliciter loquitur de ſubditis, & ſcholaribus, innuens propterea licitum eſſe illos correctionis cauſa moderatè percutere, ſive ſint in minoribus ſive in ſacris Ordinibus, & ita poſt gloſ. firmat Hoſt. *n. 8. in ver. Prælationis*, dicens: illi, (ſcilicet Prælati, & Magiſtri) etiam majores, & conſtitutos in ſacris leviter corrigere poſſunt, allegat text. in cap. *Ea quæ, ſupra de ſtat. Monach.* c. *fin. de Regular.* cap. *Ut fama*, §. *Laici*, & cap. *Ex tenore*, § *fin. ſupra eod.* & ſequuntur Io. Andr. *n. 8. verſ. Et ibi*, & magiſtris Butr. *nu. 22.* Anchar. *nu. 6.* Card. *in hoc §. Si qui verò, n. 3. verſ. 34.* & ibi magiſtris, &
33 Felin. *circa med. verſ. Secus à Prælato*, vel à Magiſtro. Idem tenet gloſ. in cap. *1 in ver. Et à Magiſtris, 23. q. 5.* quæ propterea hinc infert majorem poteſtatem habere Magiſtrum in diſcipulum, quam patrem in filium, quia Magiſtrum poſt ſacrum Ordinem adhuc habet eum in poteſtate, ut hic, & in cap. *Super eo, ſupra eod.* ſed patri datur poteſtas corrigendi filium quouſque ſacrum Ordinem receperit.

34 Gloſ. ultima ponderando illa verba *inferiorum graduum*, colligit à contrario patrem, qui correctionis cauſa verberat filium in ſacris Ordinibus conſtitutum, incidere in ſententiam Canonis: & in hoc gloſ. communiter approbatur, licèt Barthol. Brixien. *in ſuis quæſtionibus venerabilibus, quæſt. 87.* & quidam alii ex antiquis contrarium ſenſerint, ut hic per Abb. *num. 8.* & ſcripſi pleniùs in cap. *Indecorum, num. 47. verſ. Infertur ſecundò, ſupra de ætate, & qualit.*

35 Deinde gloſ. hinc deducit ſacrum Ordinem liberare à patria poteſtate, quia liberat à ſervili, quod plus eſt, *Si ſervus, ſcienti 54. diſt.* ſed in hoc ſecundo dicto gloſ. communiter reprobatur, ut dixi in d. cap. *Indecorum, à num. 17. uſque in fin.* ubi pleniſſimè diſputavi hunc articulum, an Ordo ſacer jus patriæ poteſtatis ſolvat.

De Verborum ſignificatione.

Cap. Olim.

SUMMARIUM.

1 *Privilegiorum verba ſunt interpretanda largiſſimè.*
Declaratur n. 15.
2 *Privilegium quandoque appellatur beneficium.*
3 *Beneficia Principum ſunt latiſſimè interpretanda, & num. 12.*
Declaratur num. 13. & 14.
4 *Beneficium in genere quid ſit.*
5 *Beneficii appellatione an veniat privilegium, & reſcriptum, & num. 13.*
6 *Beneficium ſtrictè ſumptum quid ſit.*
7 *Privilegium quid.*
8 *Privilegia fruſtra impetratur, quod iure communi competit.*
9 *Reſcriptum quid ſit, & quid impetretur.*
10 *Reſcripta contra ius clerita non valent.*
11 *Reſcriptum quotuplex, & an beneficium, vel privilegium dici poſſit.*
12 *Principis liberalitatẽ temerarium eſt in diminutionem interpretari.*
13 *Beneficium Principis, quatenus concernit præiudicium tertii, ut privilegium debet ſtrictè interpretari.*
14 *Verba etiam in beneficiis Principum tenaciſſime obſervari debent.*
15 *Privilegia quatenus concernunt præiudicium concedentis, ſunt latiſſimè interpretanda.*
16 *Verba generalia, & indefinita in præiudicium concedentis ad futura extenduntur.*
17 *Eccleſia Romana non præſumitur in ſui præiudicium voluiſſe quemquam privilegiare.*
18 *Privilegii verba in præiudicium tertii ſunt ſtrictè accipienda.*
19 *Nec extenduntur de caſu ad caſum, nec de perſona ad perſonam, etiam ex maioritate rationis.*
20 *Receſſus omnis à iure communi eſt odioſus.*
21 *Interpretatio in dubio fit pro iure communi, quando concurrit cum privilegio.*
22 *Privilegium recipit interpretationem paſſivam à iure communi.*
23 *Privilegia etiam contra tertium ſunt latè interpretanda quatenus patitur verborum proprietas.*
24 *Privilegium etiam in præiudicium alterius debet latè interpretari, ut aliquid conſerat.*
25 *Item favore divini cultus.*
26 *Privilegium contra legem communem debet ſtrictiſſimè interpretari.*
27 *Secus ſi contra ſtatutum, vel conſuetudinem.*
28 *Reſcripta ad lites ſunt interpretanda ſtrictiſſimè.*
29 *Lites ſunt potius reſtringendæ, quàm ampliandæ.*
30 *Interpretatio fit contra eum, qui potuit legem apertius dicere.*
31 *Reſcripta ad beneficia ſunt ambitioſa, & ſtrictiſſimè intelligenda.*
32 *Privilegia in dubiis recipiunt intellectum ſecundum intentionem concedentis.*
33 *Infamis eſt, qui reſcriptum Principis aſtutè, vel malitioſè interpretatur.*
34 *Privilegii interpretatio pertinet ad Principem concedentem.*

35 *Citatio, vel præſentia partis an requiratur in modificatione, vel interpretatione privilegii.*
36 *Diſtributiones quotidianæ debentur privilegiato ſuper fructibus in abſentia percipiendis, ſi reditus omnes in his diſtributionibus conſiſtant, uſque ad num. 41.*
Intellectus huius cap. ibidem, & num ſeqq.
37 *Canonia non datur ſine præbenda.*
38 *Diſpenſatus ſuper fructibus in abſentia percipiendis habetur pro præſente, non autem pro intereſſente.*
39 *Papa non conſuevit reſcribere, ut Canonici abſentes habeantur pro intereſſentibus.*
40 *Canonico ex iuſta cauſa abſenti debentur poſt Concilium Tridentinum duæ tertiæ partis quotidianarum diſtributionum, ſi nulli ſint fructus à diſtributionibus diſtincti.*
41 *Mannalia beneficia quæ dicantur, & n. 44.*
42 *Talis intereſt divinis officiis pro denario, qui non intereſſet pro Deo.*
43 *Canonicus, qui pro lucrandis quotidianis diſtributionibus intereſt Choro an ſimoniam committat.*
44 *Diſtributiones quotidianæ quæ ſint, & quibus nominibus appellentur, & num. 48.*
45 *Diſtributiones quotidianæ an dicantur reditus illi, qui in fine anni dividuntur pro rata ſervitii cuiuſque horæ, & num. ſeqq. uſque in fin.*
47 *Seminario non eſt contribuendum ex diſtributionibus quotidianis, & num. 64.*
48 *Fructuum appellatione non veniunt quotidianæ diſtributiones.*
49 *Diviſio proventuum in fine anni fit gratia commodioris ſolutionis.*
50 *Diſtributiones quotidianæ non lucrantur abſentes ſtudiorum cauſa, nec valet contraria conſuetudo.*
51 *Et quid ſi nulli ſint fructus à diſtributionibus diſtincti.*
52 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*
53 *Diſtributiones duplices an debeantur obtinenti in eadem Eccleſia dignitatem cum Canonicatu.*
54 *Decimæ Papales, & ſpolia an deducantur ex diſtributionibus quotidianis.*
55 *Et quid ſi reditus omnes in diſtributionibus conſiſtant.*
56 *Conſuetudine, vel Conſtitutione Eccleſiæ an poſſit induci, ut divinis intereſſentes non lucrentur quotidianas diſtributiones.*
57 *Conſtitutio Eccleſiæ ut abſentes per quinquaginta vices amittant integras diſtributiones quotidianas, an valeat.*
58 *Diſtributiones quotidianæ ad quem finem inſtitutæ fuerint.*
59 *Inducta ad augmentum divini cultus non debent operari diminutionem.*
60 *Diſtributiones quotidianæ, in quibus univerſi reditus conſiſtunt, in materia favorabili, & privilegiata ſuccedant in locum præbendæ.*
61 *Secus in materia odioſa, & reſtringibili.*
62 *Fidei profeſſionem non emittentes an perdant diſtributiones quotidianas, in quibus univerſi reditus conſiſtunt.*
63 *Diſpoſitio partim favorabilis, & partim odioſa reſtringi debet quatenus præiudicat tertio, vel cultui divino.*
64 *Seminario non eſt contribuendum ex quotidianis diſtributionibus, etiamſi dividantur in fine anni, & in illa univerſi Capituli reditus conſiſtant.*

1 OLIM. Verba privilegiorum ſunt interpretanda largiſſimè, Hoc dicit ſecundũ Io. Andr. Cardin. & Anchar. Secundum alium intellectum. Verba privilegiorũ quæ conſonant juri communi, ut beneficia, latiſſimè ſunt interpretanda. Dividitur in duas partes. Primò ponit mandatum. Secundò ipſius interpretationem, & ejus cauſam. Secunda ibi, *quia verò.*

2 Nota primò privilegium appellari beneficium, ut patet ibi, *cum beneficia*; & ſigna textum contra nonnullos tacito nomine hic relatos à Io. Andr. *n. 9* qui reprehendunt gloſſas, quę privilegia contra jus conceſſa vocant beneficia, dicentes beneficia propriè eſſe liberalitates, & gratias præter jus, pro quibus facit c. *Cum dilecti, de donat.* ubi ponuntur eadem met verba, quæ habetur hic in verſ. *Cum beneficia*, & tamen textus ibi loquitur de donatione gratuita, ſed gloſæ prædictæ, ut inquit Io. Andr. defenduntur per hunc textum, & per Decretalem *Ordinarii*, §. *Severo, de offic. Ordin. in 6.* ubi diſpenſatio ſuper pluralitate dicitur beneficium: ad idem textus in cap. *Quia circa de privileg.* ubi exemptio à ſolutione decimarum Epiſcopalium ſimiliter beneficium appellatur.

3 Secundò nota ex littera beneficia Principum eſſe latiſſimè interpretanda, concordat d. c. *Cum dilecti, in fin.* cap. *Per tuas, de donat.* & l. *fin. ff. de Conſtit. Princip.* cum aliis hic allegatis in gloſ. *ultim.* de hoc notatur in cap. *Cauſam, infra eod.* ſecundum Innocentium.

4 Sed pro pleniori doctrina dicendum eſt ſecũdum Doctores, præſertim Io. Andr. *nu. 9.* Butr. & Abb. *n. 7.* beneficium eſſe nomen generis: & hoc modo nihil eſt aliud beneficium, quàm benevola actio tribuens gaudium capientibus, ut diffinitur in *tit. In quib. cauſ. feud. amitt. verſ. Beneficium, in uſib. feudor.* & notat Io. Andr. in cap. *Ad aures, de pœnis*, & DD. *hic.* Beneficium ut genus eſt, dividitur in beneficium propriè ſumptum, & ſic aſſumit
5 nomen ſpeciei ſicut de arrogatione, & adoptione dicitur in *l. 3. ff. de iuriſdict. omn. iudic.* & in l. *1. ff. de adoption.* Item dividitur in privilegium, & in reſcriptum: & ſecundum hoc, omne privilegium, & reſcriptum poteſt appellari beneficium, ſed non è converſo. Si beneficium accipiatur ut ſpecies,
6 & ſic in ſtrictiori ſignificatione, aliud eſt beneficium aliud privilegiũ, & aliud reſcriptum: nam beneficium eſt actio benevola præter jus, ſecundum Io. Andr. *ubi ſupra*: unde donatio beneficium dicitur in præalleg. c. *Cum dilecti, de donat.* Vel ſecundũ Abb. *n. 7.* beneficium dicitur liberalitatis quædã, ſeu gratia conceſſa ſine alterius præjudicio præter jus commune; & idem recidit quod ait Butr. *d. numero. 7.* videlicet beneficium ſtrictè accipiendo eſſe quando aliquid conceditur ex largitate concedentis, non ad præjudicium alterius, vel juris, ſed ad præjudicium concedentis tantùm.

7 Privilegium dicitur lex privata, c. *Privilegium 3. diſt.* c. *Abbate, infra eod.* cum concord. & dicitur jus privatum, vel ſingulare, quia eſt contra jus commune, l. *Ius ſingulare, ff. de legib.* l. *1. in fine, ff. ad municip.* quapropter ubi ſcriptum eſt jus commune, à quo Princeps aliquem eximit, illud eſt privilegium propriè; & dicitur actio bona cõtra jus, ſecundum Io. Andr. *nu. 10.* & ita ſumitur *ſupra de*

8 Privileg. per totum. Ideoque dici ſolet, quod jure
communi competit, fruſtra per privilegium im-
petratur, l. 1. C. de theſaur. lib. 10.
9 Reſcriptum ſecundum Io. And. n. 11, dicitur bo-
na factio ſecundum jus; & ſic ſumitur ſupra, de re-
ſcript. & C. de diverſ. reſcr. in rubro, & nigro: impe-
tratur enim ad juris obſervantiam, ut impetranti
10 fiat juſtitia, & ideò dicit lex canonizata, non va-
lere reſcripta, contra jus elicita, c. Reſcripta, 25. q.
2. plenè Oldrad. conſ. 326 Quod articuli, n. 1. in fine,
verſ. Cum etiam ſit legale. Item reſcriptum ſecun-
11 dum Anton. de Butr. n. 7. eſt in duplici differentia:
quandoque enim datur ad lites, & hoc poteſt ap-
pellari beneficium, ſed certo reſpectu poteſt dici
privilegium, quia ſcilicet emanat in præjudicium
poteſtatis ordinariæ: quandoque datur reſcriptū
ad beneficia, & tunc poteſt ſimiliter dici benefi-
cium, ſed certo reſpectu privilegium, quia ema-
nat ad poteſtatem Ordinario adimendam.
12 Quibus præhabitis, cùm quæritur qualis inter-
pretatio in prædictis facienda ſit, conclude bene-
ficium ſtrictè ſumptum, & prout eſt ſpecies, eſſe
largiſſimè interpretandum, ut in juribus hic alle-
gatis in gloſ. ultima: nam temerarium eſt, & abſur-
dum liberalitatem Principis in diminutionē vel-
le interpretari, ut l. Hac ſaluberrima, C. de agen. in
reb. lib. 12. & ita præter DD. hic, reſpondit Oldrad.
conſ. 300. in princ. in ipſem. Factum tale eſt, Magiſtro,
ubi hoc extendit pluribus modis, Abb. conſ. 101. in
quæſt. in fin. n. 11 lib. 1 Anchar. conſ. 245. Procliariori,
in princ. & n. 3. Alex. conſ. 160. Viſo themate, n. 3. verſ.
Secundò præſuppono, lib. 2.
13 Non me latet multos ex Doctoribus hoc limi-
tare ut non procedat quando beneficium Princi-
pis redundaret in præjudicium tertii, ut in ſpecie
Oldrad. conſ. 50 Gratia, in fine, verſ. Non obſtat, An-
char. conſ. 161 Viſo diligenter, in princ. Io. de Imo-
la, conſ. 121. n. 2. Iaſon multa cumulans in l. fin. n. 19.
& ſeq. ff. de Conſtit. Princip. Alex. conſ. 215. Non ob-
ſtat, n. 4 & ſeq. verſ. Item licet, lib. 7. & Anton.
de Butr. hic n. 7. verſ. Modò ſi quæritur, ubi dicit be-
neficium Principis eſſe latè interpretandum, quā-
do non præjudicat alteri, nec privat legē, ſed ſo-
lum concernit præjudicium concedentis, imò in-
certus Author poſt regulas Socini reg. 1. ponit hāc
regulam, videlicet: Beneficiū Principis in præju-
dicium tertii ſtrictè interpretandum, eamque am-
pliat ſex modis, & limitat decem. Sed tamen Do-
ctores citati, & paſſim alii, qui ſic loquuntur, ac-
cipiunt beneficium non ſtrictè, prout eſt benevola
actio præter jus, & conceditur non ad præjudiciū
alterius, vel juris, ſed ad præjudicium conceden-
tis tantùm, ut idemmet Butr. fatetur d. n. 7. verſ. Ta-
men ſtrictè loquendo, & dictum eſt ſupra n. 6. ſed u-
ſurpant nomen beneficii in latiori ſignificatione
pro privilegio, vel reſcripto: & ita etiam intelli-
gi debet Butr. dum loquitur de beneficio, quod
privat legem: hoc enim non congruit beneficio
ſtrictè ſumpto, ſed prout ſonat privilegiū: quod,
ut idem Butr. dixerat paulò ante, eſt quod con-
ceditur contra legem, & privat legem: nam ſecū-
14 dum aliquos dictum eſt privilegium quaſi pri-
vans legem. Itaque ſtatuitur generalis concluſio
ut in beneficio ſtrictè ſumpto latiſſimè ſit inter-
pretandum, ita tamen ut verba tenaciſſimè ob-
ſerventur, & concurrant alia, quæ ponit Ludovic.
Roman. in conſ. 80. Viſis iis, n. 4.
15 In privilegiis verò diſtingue ſecundum Docto-
res. Aut agitur de præjudicio ſolius concedentis;
& contra eum ſit latiſſima interpretatio. Text. eſt
in c. Quia circa, de privil. ubi gloſ. fin. reddens ra-
tionem, ideo, inquit, in privilegiis contra dan-
tem ſit interpretatio, ne excogitata fraude ſuæ
obviet liberalitati, c. 1. 16. q. 2. l. Si quis argentum,
§. fin. Cod. de donat. & ita tenet Feder. de Sen. conſ.
61. n. 2. verſ. Non obſtat, Abb. conſ. 70. Id de jure,
in fi. lib. 2. Alex. conſ. 110. Adeò gravis, nu. 10. verſ.
16 Quia privilegium, lib. 6. & DD. hic. Et propterea
in præjudicium concedentis verba generalia, &
indefinitè prolata ad futura extenduntur, ut eſt
caſus in d. c. Quia circa, & ibi notat gloſ. ult. &
Calderin. conſ. 327. circa fin. alias 12. de privil. &
17 Guido Papa deciſ. 489. Fallit in privilegio conceſ-
ſo ab Eccleſia Romana, quæ in ſui præjudicium
non præſumitur voluiſſe quemquam privilegia-
re, text. eſt in c. Cum inſtantia, cum ſua gloſſa in
ver. Non credimus, de cenſib. quem ad hoc dicit nota-
bilem Ludov. Roman. conſ. 491. In caſu, nu. 8. verſ.
Quinta ratio.
18 Aut agitur de præjudicio tertii, vel juris com-
munis, & ſit ſtricta interpretatio, c. Relatum, de
præben. & c. Archidiaconum Florentinum, 85. diſt. gloſ.
ult. & DD. hic, Roman. conſ. 180. Si admittimus, in
fin. Alex. d. conſ. 110. n. 10. & ſeq. lib. 6 verba e-
nim privilegiorum ſecundum Innoc. ita ſunt in-
terpretanda, ut non trahantur ad iniquum gra-
vamen alterius, l. Ex facto, ff. de vulg. & pupill. &
ut inquit Oldrad. conſ. 168. Quæſtio eſt, in princ. n. 1.
verſ. Sed in contrarium: privilegium civiliter, &
temperatè eſt intelligendum, ita ut quantò minus
fieri poſſit, juri alieno præjudicet.
19 Quod adeo verum eſt, ut neque ex identitate,
imò neq; ex majoritate rationis privilegium ex-
tendatur de caſu ad caſum; & eſt communis opi-
nio, ut teſtatur incertus Author poſt regulas So-
cini reg. 1. Privilegia debent ſtrictè interpretari in
prima ampliatione; nec de perſona ad perſonam
ſecundum Ant. de Butr. in c. Sanè, de privil. &
Bald. in l. 1. in princ. ff. de legib. Gemin. in c. Ne a-
liqui, in 4. notab. de privileg. in 6.
20 Alia ratio hujus concluſionis eſt, quia omnis
receſſus à jure communi eſt odioſus, c. 1. & 2 de fil.
presbyt. lib. 6. c. Quod dilectio, de conſangu. & affin. Abb.
21 hic n. 5. Quare in dubio ſit interpretatio pro jure
communi, quando concurrit cum privilegio, ut
22 per Feder. de Sen. conſ. 256. Circa med. verſ. Item
quando jus commune: nam privilegium recipit in-
terpretationem à jure communi, & debet inter-
pretari, ut minus lædat jus commune, quàm fieri
poſſit, cap. 1. & ibi DD. de reſcript. §. Numquid, ubi
Gemin. in 1. notab. de privileg. lib. 6. l. Si quando, ubi
Bart. & alii, C. de in off. teſtam. c. Dudum, ubi Anton.
de Butr. de donat. Aret. conſ. 163. Diligenter, col. fi.
23 Declaratur nunc ſupradicta concluſio, ut pro-
cedat in dubio; ſecus ſi verba privilegii ſint clara,
quia tunc ſit lata interpretatio etiam in præjudi-
cium tertii, quatenus patitur verborum proprie-
tas, ita declarat Dec. conſ. 113. Viſo tenore, nu. 6. verſ.
Et ideo, & ſentit Abb. hic n. 4 verſ. Et ex hoc, ubi
dicit privilegium contra jus commune debere
largiſſimè interpretari, ubi verba hoc patiuntur:
& probatur hic ſecundum intellectum eorū, qui
dicunt Papam hic voluiſſe providere Canonico
contra jus commune; ſed conſtare de illius inten-
tione, quia mandavit eidem provideri ſicut uni
ex aliis reſidentibus.
Decla-

24 Declaratur ſecundò, ut procedat dūmodo pri-
vilegium aliquid conferat; aliàs enim ſit lata in-
terpretatio, etiamſi agatur de alterius præjudicio,
ne privilegium ſit inutile, cap. Paſtoralis, de privileg.
tex. in c. In his, qui quotidie ad hoc ſolet à Docto-
ribus allegari, eod. tit. l. Quod verò, ff. de legib. Ol-
drad. d. conſ. 268. n. 1. verſ. Sed in contrarium.
25 Declaratur tertiò, ut non procedat favore cul-
tus divini, quia tunc in privilegiis ſit lata interpre-
tatio etiam in præjudicium tertii, ut per Calder.
conſ. 422. alias 6. de privileg. quod eſt Petri de An-
char. & Gaſpar. Calderin.
Supradictam diſtinctionem in effectu poſuit hic
breviter Io. Andr. num. 10. verſ. In iſto procedit: ait
enim, contra concedentem eſſe largè interpretan-
dum; contra alios, quorum jus læditur ſtrictè, dū-
modo tamen privilegium aliquid conferat, & à
verbis non recedamus.
26 Sed Anton. de Butr. hic num. 7. diſtinguit ſic: Aut
privilegium privat legem communem, & ſemper
debet ſtrictiſſimè interpretari, c. Privilegia 3. diſt.
27 c. 1. de reſcr. Aut privat legem privatam, id eſt con-
ſuetudinem, vel ſtatutum; & tunc latiſſimè debet
interpretari, ut hic probatur ſecundum intellectū
eorum qui dicunt in hac Decretali fuiſſe impetra-
tum privilegium de percipiendis fructibus à Ca-
nonico præſente, quia obſtabat aliquod ſtatutum,
puta primæ reſidentiæ, vel ordinum, ne prædicta
perciperentur: qui intellectus magis placet Ioan.
Andr. hic num 8. in gloſ. 1. & pro eo facit littera ibi,
aliis reſidentibus.
Sed primum membrum hujus diſtinctionis vi-
detur intelligendum in præjudicium tertii, nō au-
tem in præjudicium concedentis, contra quem ſit
lata interpretatio etiamſi privilegium privet legē
communem, ut in d. c. Quia circa de privileg. & la-
tius dictum eſt ſupra.
28 Denique in reſcriptis ad lites planum eſt fieri
ſtrictiſſimam interpretationem, c. Sedes, de reſcript.
29 Tum quia præjudicant ordinariæ poteſtati, præ-
bentq; materiam litigandi, & ideo ſunt odioſa, cū
lites ſint potius reſtringendæ, quàm ampliandæ,
30 c. Nonnulli, & c. fin. eod. tit. Tum quia conſueverunt
impetrantes illis abuti, ut in d. c. fin. tum demum,
quia imputandum eſt illi, qui potuit legem aper-
tius dicere, cap. Contra eum, de reg. iur. lib. 6. & ita
concludit hic gloſ. fin. Hoſt. n. 5. Io. Andr. in fi. Butr.
num. 7. verſ. in reſcriptis ad lites, Abb. n. 7. verſ. Sed ſi
datur ad lites, & alii communiter. Et idem dicen-
dum in reſcriptis ad beneficia, quia ſunt ambitio-
ſa, & præjudicāt ordinariæ poteſtati; & ideo ſit in
eis ſtrictiſſima interpretatio ſecundum Abb. in fin.
31 imò fortius in eis, quia agitur de majori præjudi-
cio, c. Quamvis, de præben. in 6. ut per Butr. ubi ſupra; &
de materia vide gloſ. in c. Licet, de tranſact. & Le-
giſtas in l. Si quando, C. de in off. teſtam.
32 Tertiò nota ibi, noſtrum aperiendum duximus
intellectum, privilegia in dubiis recipere intelle-
ctum ſecundum intentionem concedentis, c. Dile-
cto, infra eod. cap. Mandatum, & ſeq. de reſcript. & l.
Neratius, ff. de reg. iur. Innoc. hic in ver. Intellectum: qui
verò reſcriptum Principis aſtutè, vel malitioſè in-
terpretatur, infamis eſt, ut inquit gloſ. noſtra in
ver. Aliter quam doceat; & eſt expreſſum in l. 2. ibi;
Infamiæ notam ſubituro, eo quod vel aſtutè eam
interpretari voluerit, &c. C. de legib.
34 Quartò nota in eod. verſ. interpretationē privi-
legii pertinere ad Principem concedentē, concor-
dat c. Cum veniſſent, de iudic. Et eſt ratio, quia ejus
eſt interpretari, cujus eſt concedere, c. Inter alia,
ſupra tit. prox. c. Sicut, §. Ex his, 11 q. 1, l. fin. C. de legib.
gloſ. 1. & DD. in d. c. Cum veniſſent, Hoſt. hic n.
5. in ver. Aperiendum, & Abb. n. 2.
35 Hanc autem interpretationem poteſt Princeps
facere etiam parte abſente, ut hic. Sed circa hoc
Innocentius diſtinguit inter modificationem, &
interpretationem, nam modificatio eſt cū aliquid
detrahitur privilegio: & hæc fieri debet præſen-
tibus partibus, ut in c. Nuper, de decim. poſſet tamen
Papa etiā in abſentia partium hanc modificatio-
nem facere: interpretatio verò, nempè ubi Prin-
ceps reſpondet de intentione ſua, ſiquidem fiat
extrajudicialiter, nō eſt neceſſe ut partes ſint præ-
ſentes, ſed talis interpretatio obeſt partibus etiā
abſentibus, & non vocatis, ita ut ad ejuſmodi in-
terpretationem ſervandam cogantur, ut hic pa-
tet: & talis dicitur propriè declaratio, l. Hæredes
palam, § 1. ff. de teſtam. ad hoc c. Cum tibi, & c. Dile-
cto, infra eod. Si autem fiat in forma judicii, tunc ſi-
ve Princeps declaret ſecundum proprietatem
verborum, ſive aliter, hæc declaratio fieri debet
parte præſente, vel citata, ut ſupra c. prox. & latiùs
hic per Innoc. n. 1. Hoſt. n. 5. verſ. Sed contra, Anton.
de Butr. n. 5. verſ. Eſt etiam dare interpretationem, &
Abb. n. 2. verſ. Secundò colligo.
De multiplici autem interpretatione, quam hic
proſequitur Innoc. ſcripſi latiſſimè in c. fin. de Con-
ſtit. & in d. c. Cum veniſſent, de iudic. poſt gloſ. in cap.
1. in ver. Interpretatus, de poſtulat. Prælato. & gloſſam
juris civilis in l. Si de interpretatione, ff. de legib. &
Cardin. in c. Cum dilectus, de conſuetud.
36 Quintò nota privilegiato ſuper fructibus præ-
bendæ in abſentia percipiendis deberi etiam ma-
nualia beneficia, ſeu diſtributiones quotidianas, ſi
in Eccleſia nulli alii ſint fructus à quotidianis di-
ſtributionibus diſtincti, ſed reditus omnes in his
diſtributionibus conſiſtant, prout erat in caſu hu-
jus Decretalis, ponderando litteram ibi, de com-
munibus, & in fine ibi, de communi, quæ innuit Ca-
nonicos habuiſſe omnia communia, ut accuratè
obſervat Hoſtien. n. 1 in ver. Reſidentibus, & ver. De
communibus, & fuſiùs infra n. 8. & Ioan. Andr. n. 1.
in fine in eod. ver.
Hujus concluſionis duplex eſt ratio. Altera
quia in illis Eccleſiis, ubi nulli alii ſunt reditus,
quam hujuſmodi manualia, ſeu diſtributiones
quotidianæ, ſi privilegiatus illas non perciperet,
privilegium eſſet prorſus inutile, contra tex. in
cap. In his de privil. & c. Si Papa, eod. tit. lib. 6 & fu-
ſius dictum eſt ſupra n. 24. quam rationem aſſig-
37 nant Hoſt. & Io. Andr. ubi ſupra. Altera ratio eſt,
quia non datur Canonia ſine præbenda cap. Rela-
tum, & c. Dilectus, il primo, de præben. & ideo in
illis Eccleſiis, ubi non ſunt præbendæ diſtinctæ ſeu
fructus, ut vocant, groſſi, diſtributiones quotidia-
næ ſuccedunt in locum præbendæ: quam rationem
cum prima per Hoſt. adducta ponit gloſ. penult.
verſ. Et ad hoc facit, & verſ. Sed quod dicit in c. unico,
de Cler. non reſiden. lib. 6. quam ibi ſequuntur Ge-
min. §. Qui verò, n. 14. Franc. n. 8. & cæteri om-
nes, & ſcripſi latius in c. Licet, nu. 124. poſt gloſ.
ibi, ſupra de præben.
Itaque in Eccleſia, de qua agitur in hac Decre-
tali, reditus omnes conſiſtebant in his manuali-
bus beneficiis: alioquin ſi diceremus in illa fuiſſe
fructus præbendæ à quotidianis diſtributionibus
 diſtin-

diſtinctos, hæc Decretalis eſſet ratione.

Et, ut verbis Hoſtien. utar *num. 2. verſ. Etſi de talibus*, quærenti cur Papa côceſſerit hujuſmodi manualia à fructibus diſtincta Canonico privilegiato ſuper fructibus in abſentia percipiendis, non poſſum reſpondere, niſi quia ità placuit, ut cap. *In memoriam, 19. diſtin*, & *Inſtit. de iure natur. §. Sed & quod Principi*, ſequitur Io. Andr. *n. 2.* ideſt, non debuit Papa ſic interpretari, ut explicat Butr *num 6. verſ. Videtis*: nam cum diſtributiones quotidianæ, ubi ſunt fructus diſtincti, non dentur his qui in ſervitio Epiſcopi, vel etiam Papæ ſunt, nec Theologiæ ſtudentibus ut c. *De cætero*, cap. *Cum dilectus*, & cap. *Ad audientiam, de Cler. non reſiden*, & cap. *Licet, de Præben.* perquam durum eſſet, ut Papa illas conceſſiſſet huic Canonico, & ita eſſet pro ratione
38 voluntas. Adde quod generaliter diſpenſatus ſuper fructibus in abſentia percipiendis, percipere debet fructus præbendæ tantùm, non autem diſtributiones quotidianas, ut eſt tex. in d. c. *Licet, de præben.* ſecundum intellectum Abb & aliorum, ut ibi dixi in princ. Rationem reddit gloſ. in c. *unico, in ver. Adfuerint, de Cler. non reſiden. lib. 6.* & Io. Andr. *hic num 5. in ver. Plane*, quia diſpenſatio hæc facit ut Canonicus reputetur pro præſente, nô autem pro intereſſente divinis officiis: ſed ſi præſens eſſet, & officiis non intereſſet, has diſtributiones non perciperet, ut in d. c. *unico*. Ergo nec diſpen-
39 ſationis vigore percipiet; & quamvis ſecus eſſet ſi diceretur in gratia, ut reciperet, ac ſi præſens eſſet, & divinis officiis intereſſet: tamen ſubdit gloſſa ſe numquam vidiſſe talem formam ab Apoſtolica Sede emanaſſe. Nec eam formam obſervavit Papa in terminis hujus Decretalis ſed ſimpliciter reſcripſit, ut Canonico Paduano daretur præbenda, quæ tantû reſidentibus de cômuni confertur: unde dicendum eſt in ea Eccleſia non fuiſſe corpus præbendæ diſtinctum, ſed omnia conſtitiſſe in quotidianis diſtributionibus: quo modo Decretalis fulcitur optima ratione, & vitantur omnia contraria. Et hunc eſſe verum intellectum hujus textus affirmat, & pluribus côprobat Hoſt. *n. 3* Io. Andr. *n. 2* quos referunt, & ſequitur gloſ. pragm. ſanct, *tit. Quo tempore quiſque debet eſſe in Choro, § Iubet, in ver. Diſtributiones*, & Pariſ. *conſ. 32. numero 7. lib. 4.* de quo vide quod ſcripſi in eod. c. *Licet in 2. membro principali, in 1. valentia, num. 124. & ſeq. de præben.*

40 Itaque inſpecta juris communis diſpoſitione Canonici privilegiati ſuper fructibus in abſentia percipiendis lucrâtur ſine diminutione hujuſmodi diſtributiones, ut hic patet in fine ibi, *plenè ſicut uni ex aliis reſidentibus*. Verum poſt Concilium Trid quod in *cap. 8. ſeſſ 21.* jubet converti tertiam partem fructuum in diſtributiones quotidianas, ſic abſentes percipere debent tantummodo duas tertias illarum partes, amiſſa alia tertia, quæ inſervientibus accreſcit, ut fuſius oſtendi in c. *De cætero, à n. 29. uſque in fin. de Cler. non reſiden.* & in d. c. *Licet, n. 128. de præben.*

41 Vltimò nota manualia beneficia eſſe proventus illos, qui dietim dividuntur inter eos, qui divinis officiis interſũt, ut per gloſ. 2. Innoc. & Io. Andr. in *ver. Et manualia*; & ſic appellantur; qui traduntur de manu in manum illis tantùm, qui ſingulis die-
42 bus, & horis perſonaliter interſunt, ſicut ſit pluribus in locis, ut melius Eccleſiæ ſerviatur; quia talis intereſt pro denario, qui non intereſſet pro Deo, ut verbis Hoſtien. utar *hic nu. 2. in eod. ver. Et ma-*
43 *nualia*: qui propterea etiam concludit ſic intereſſentes non committere quidem ſimoniam veram, cum nulla pactio, nulla conditio expreſſa intercedat, ſed tamen graviter peccare, & committere ſimoniam mentalem, pro qua ſufficit ſine diſpenſatione aliqua per ſolam pœnitentiam ſuo ſatisfacere Creatori, de quo dicit legitur, & notatur in c. *Tua nos*, & c. *fin. ſupra de ſimon.*

44 Itaque Papa hic appellat manualia beneficia diſtributiones quotidianas, quæ ſcilicet Canonicis quotidie pro diurnis, & nocturnis horis diſtribuuntur ſine fraude; quæ ſunt verba Extravag. *Cum nonnullæ la prima, § Præterea, de præbend.* quæ etiam alibi vocantur victualia, ut in c. *De cætero, ſupra de Cler. non reſiden.* & utriuſq; nuncupationis meminit tex. in c. *unico, eod tit. lib. 6* ibi *diſtributiones quotidianas, quæ aliàs manualia beneficia, ſeu victualia nuncupantur.*

45 QUÆRO, An proventus, qui in fine anni dividuntur inter eos tantùm, qui divinis officiis interfuerunt pro rata ſervitii cujuſque horæ, ſint verè, & propriè diſtributiones quotidianæ, itaut propterea ex illis non ſit contribuendum Seminario erecto juxta formam Concilii Tridentini in cap. *18. ſeſſ. 23.*

46 Hic caſus contigit in prima Congregatione Concilii, cui ego interfui ut Secretarius die 20. Aprilis 1613 in Collegiata Eccleſia Aquavivæ Barenſis Diœceſis, in qua non ſunt præbendæ diſtinctæ, ſed reditus omnes dividuntur non quotidie, ſed in fine anni inter Canonicos, habito tamen reſpectu ad ſervitium quotidianum cujuſque horæ, itaut qui minus Eccleſiæ in Choro inſervierit, minus percipiat. Et orta controverſia inter Archiepiſcopum Barenſem, & Capitulum prædictæ Eccleſiæ, an ex reditibus, & proventibus hujuſmodi eſſet contribuendum Seminario ad præſcriptum *d. c. 18. ſeſſ. 23.* emanavit propoſitum dubium.

47 Pro cujus ſolutione ſupponendum eſt ex diſtributionibus quotidianis non eſſe contribuendum Seminario, quia Concilium in *eod. c. 18. in verſ. Et*
48 *quia ad Collegij fabricam*, jubet detrahi portionem Seminario applicandam ex fructibus integris menſæ epiſcopalis, & Capituli, Dignitatum, Canonicatuum, & beneficiorũ quorumcumque fructuum autem appellatione non veniunt diſtributiones quotidianæ, ut probatur in c. *unico, de Cler. non reſid lib. 6.* in c. *fin §. in illis, de conceſſ. præben. eod. lib.*, & in c. *Licet*, & ibi dixi *in 1. notab. ſupra de præben*, & decidit Caſſador. *deciſ. 1. de Cler. non reſid.* unde ex his diſtributionibus quotidianis non eſſe contribuendum Seminario ſæpius reſpôdit S. Côgreg. Concilii & conſuluit Mandoſ. *conſ. 15.* quẽ recentiores communiter poſtea ſequuti ſunt.

49 Quibus præhabitis verius videtur, proventus, ſeu reditus, de quibus agitur, eſſe verè, & propriè diſtributiones quotidianas; quia tametſi dividãtur in fine anni, hoc tamen fit gratia commodioris ſolutionis: & cùm dividantur inter eos tantũ, qui divinis interſunt pro rata ſervitii diurni, & abſentes nihil percipiant: hinc neceſſario concluditur, ut ſint quotidianæ: text. eſt in Extravag. *Poſtulaſti, Io. XXII. verſ. Licet autem. de præben*, cui nô adverſatur Extravag. *Cum nonnulla, la prima. § Præterea, de præben*, ut probavi in c. *Licet, n. 20. eod. tit.*, & ita firmat Rot. apud Achill. *deciſ. unica, de diſtribut.* & Caputaq. *deciſ. 29 p. 2.* & in individuo reditus

tus hujus Eccleſiæ Aquavivæ eſſe diſtributiones quotidianas non obſtante quod dividantur in fine anni, decidit Rota coram Card. Seraph. *deciſ. 1142. num 2.*

Nec relevat reſponſio Archipreſbyteri, quod Rota intellexerit de relictis incertis, qui dietim diſtribuuntur; imò enim deciſio Seraph loquitur apertè de illis reditibus, qui dividuntur in fine anni, & ſic de certis, ut in verſ. *Neque obſtare quod non videantur*, &c. Et pro hac parte etiam reſolvit S. Congregatio, licèt una tantùm parte informante, ut in litteris, ad Archiepiſcopum datis: unde in hoc non videtur ulterius immorãdum, cùm pro Capitulo extet deciſio Rotæ, & reſolutio Sacræ Congregationis.

Tantùm ſuper eſt, ut reſpondeatur ad objecta, quæ ſiunt pro Seminario.

50 Opponitur enim primò, quod emolumẽta prædicta percipi conſueverunt in abſentia ab Archipreſbytero, & aliàs juſſu S. Congreg. Epiſcoporũ aſſignata fuerunt cuidam Canonico ſtudiorũ cauſa abſenti: ergo non ſunt diſtributiones quotidianæ, quas non lucrantur abſentes ex prædicta cauſa, c. *Poſtulaſti, §. Licet autem*, & cap. *Cum nonnullæ, il primo, §. Præterea, de præben.* in Extravag. *commun.* nec valet contraria conſuetudo, c. *unico, de Cler. non reſiden. lib. 6.*

At reſpondetur adverſus Archipreſbyterũ extare deciſionem Seraphin, *ſupra cit.* qua reſolutum fuit, ei non eſſe dandum mandatum de manutenẽdo in perceptione prædictorum emolumentorũ in abſentia, quia cùm ſint diſtributiones quotidianæ, reſiſtit jus, & decretum Concilii Tridentini in *cap. 12. ſeſſ. 24.*

51 Quo verò ad Canonicum, reſpondetur idcircò fuiſſe illi aſſignata emolumenta, quia in his omnes reditus Capituli conſiſtunt: quo caſu ex juris cômunis diſpoſitione debetur ſine diminutione Canonicis abſentibus ſtudiorum cauſa, quia ſuccedunt in locum præbendæ, ne alioquin detur Canonia ſine præbenda, & privilegium ſit eluſoriũ: ita tenet gloſ. communiter approbata in d. c. *Licet, in ver. Diſtributiones, verſ. Sed quid dices, de præb.*
52 & latius oſtenſum eſt ſupra in *5. nota*. Et hoc caſu cùm ſcilicet univerſi Capituli reditus quotidianis diſtributionibus conſtant, S. Congregatio conſuevit reſcribere ut Canonicis ex legitima cauſa abſentibus aſſignentur duæ tertiæ illarum partes, amiſſa alia tertia, quæ inſervientibus accreſcit propter decretum Concilii *c. 3 ſeſſ. 21.* ut ſcripſi in d. c. *De cætero, in fin. de Cler. non reſiden.*

53 Opponitur ſecundò, Archipreſbyter dum intereſt divinis, percipit duas partes horum provẽtuum: ergo non ſunt diſtributiones quotidianæ, quæ non debentur duplicatæ, eidem perſonæ ratione duorum officiorum, non enim magis præſens eſt qui ſimul Archipreſbyter, & Canonicus eſt, quàm qui ſolus Canonicus, cap. *Cum olim, de re iudic.*

Sed objectum tollitur, quia ſecundum magis communem Canoniſtarum opinionem obtinenti in eadem Eccleſia dignitatem cum Canonicatu debentur duplices diſtributiones, quam ſequuti ſunt Io. Andr. Abb & Felin. in d. c. *Cum olim*: & de communi teſtatur Covarr. *lib. 3 variar. reſol. c. 13. n. 6.* & ita reſpondit Sac. Congreg. in cauſa Alberti Luti Archipreſbyteri, & Canonici Metropolitanæ Eccleſiæ Senenſis *die 7. Maii 1602.*

54 Opponitur tertiò, quod cum ex prædictis proventibus deducãtur onera ſpoliorum, & decimarum Papalium, hinc etiam videtur inferri, ut non ſint quotidianæ diſtributiones, quæ hujuſmodi oneribus non ſunt obnoxiæ, d. Extrav. *Poſtulaſti, § Licet autem, de præben* Gemin. *conſ. 58 num. 18.* Mantica *conſ. 1. per tot. lib. 1.* Ferrett. *conſ. 257. per totum lib. 2.*

55 Ad reſpondetur ut ſupra ad 1. oppoſit. videlicet id non procedere hoc caſu, in quo univerſi Capituli reditus conſiſtunt in diſtributionibus, ut declarat Tiber. Decian. *reſpon. 43. nu. 14. vol. 1.* ubi dicit abſurdum eſſe contrarium aſſerere, cùm præſertim uſus quotidianus doceat de his diſtributionibus ſolvi ſupradictas impoſitiones; & tamen de his ex ſententia S. Congregationis non eſt contribuendum Seminario.

56 Opponitur demum, quod in diſtributionibus quotidianis conſuetudine induci non poſſit, ut intereſſentes Choro eas non percipiant, Lap. *alleg. 43. in princ.* Mill. *in repert. in ver. Conſuetudo* non valet, & tamen ex conſtitutione prædictæ Eccleſiæ, qui abfuerunt per quinquaginta vices, integras diſtributiones amittunt, itaut quamvis poſtea inſerviant, tamen nihil percipiant. Ergo ſignum eſt, hos proventus non eſſe diſtributiones, quia alioquin conſtitutio non valeret, ſicut non valet conſuetudo, ut in terminis tradit Lap. *ubi ſupra in fin.* & Franc. in cap. *unico, § Statuimus, in fine, de Cler. non reſid. lib. 6.*

57 Cęterum reſponderi poteſt prædictam Conſtitutionem non diſponere principaliter, ut inſervientes Eccleſiæ nihil lucrentur, ut in caſu Lapi, & Franchi, ſed ut abſentes per quinquaginta vices amittant integras diſtributiones. Et quamvis in quamdam conſequentiam inde eveniat, ut qui eas amiſerunt poſtea inſerviendo nihil lucrentur: tamen hoc non debet attendi, ſed quod principaliter eſt actũ, l. *1. ff. de author. tut.* Bart in l. *Ambitioſa, in 2. reg decret. ab ord. facien.* præſertim quia inter u-
58 trumq; caſum eſt evidens ratio diverſitatis: nam conſuetudo, vel ſtatutũ, ut inſervientes nihil percipiant, propterea non valent, quia ſunt damnoſa Eccleſiæ: reddunt enim Canonicos ad inſerviendum ſegniores, quibus nulla merces laborũ præſtituta eſt; & ſic deſtruunt finem augmenti cultus divini, propter quem inſtitutæ ſunt diſtributiones quotidianæ, Abb. in c. *Licet, in 2. notab. de præb n.* Rota *deciſ. 134. in novis*, Decian. *reſpon. 69 n. 2. vol. 2.* & conſtat ex c. *3. ſeſſ. 21* Conc. Trid & dictum eſt
59 ſup. *n. 41.* At per contrarium Conſtitutio prædictæ Eccleſiæ metu pœnæ reddit Canonicos ad inſerviendum promptiores: unde cum reſpiciat Eccleſiæ utilitatem, & divini cultus augmentum, potius cenſeri debet præſervata à Concilio, arg. d. c. *3. verſ. Salvis tamen, ſeſſ. 21. c. 3. verſ. Hæc in ijs tantùm Eccleſiis, ſeſſ. 22.* & c. *12. verſ. Salvis nihilominus, ſeſſ. 24.* Et cùm d. Conſtitutio edita fuerit in augmentum ſervitii Eccleſiæ, operari non poteſt ut prædicta emolumenta ſortiantur naturam fructuum præbendæ, quia cùm fructus hujuſmodi dentur etiam abſentibus ex legitima cauſa, ſublatis diſtributionibus, minueretur ſervitium Eccleſiæ, & inducta in augmentum operarentur diminutionem, contra l. *Legata inutiliter, ff de adimen. legat.* l. *Quod favore, C. de legib.*

60 Sed præter oppoſitiones ſuperius propoſitas, adhuc videtur urgere contra Canonicos, quod in illis

illis Eccleſiis, ubi reditus univerſi in quotidianis diſtributionibus conſiſtunt, hujuſmodi diſtributiones ſuccedunt in locum præbendæ, & ſortiuntur naturam fructuum, ut fusè oſtenſum eſt ſupra in penult. notab. ſed ex fructibus præbendæ clarum eſt contribuendum eſſe Seminario: ergo ſimiliter contribuendum eſt ex his diſtributionibus, quæ loco fructuum ſunt ſubrogatæ.

Verùm reſponderi poteſt prædictā ſubrogationem in locum præbendæ habere locum dumtaxat favore illorum, qui habent privilegia de percipiendis fructibus in abſentia, ut in Canonicis abſentibus pro ſervitio Epiſcopi, vel in ſtudio Theologię, & his ſimilibus: tunc enim, ne aliàs privilegium ſit eluſorium, percipere debent hujuſmodi diſtributiones, quæ loco fructuum ſuccedunt de jure communi integrè, & poſt Cōcil. Trid. pro duabus partibus, ut dixi ſupra *num. 51. & 52.* & in d. c. *Licet, in n. 124. de præben.* At verò in materia odioſa, & reſtringibili diſtributiones quotidianę retinent propriam naturam, nec ullatenus ſuccedunt in locum præbendæ. Ad quod induco hanc Decretalem; nam Papa hic mandat aſſignari Canonico privilegiato ſuper fructibus percipiendis, victualia beneficia, ſeu diſtributiones quotidianas, in quibus univerſi reditus conſiſtebant, ut probatum eſt ſup. *in 5. notab.* & reddit rationem cur hoc mandaverit, quia ſcilicet beneficia Principum ſunt largiſſimè interpretanda. Ergo ut diſtributiones ſuccedant in locum præbendæ non ex natura rei, aut ex proprietate, ſed per viam interpretationis extenſivæ. At hujuſmodi interpretatio, ſeu extenſio fit in favorabilibus tantùm, nō autem in odioſis, quia odia reſtringi, & favores convenit ampliari, ut in regula Sexti, *Odia*.

62 Et in hanc partem aliàs reſpondit S. Congregatio Concilii: nam cùm Canonici S. Iuvenalis de Narnia non habentes diſtinctas præbendas, ſed omnia bona in communi maſſa diſtributionum quotidianarum, quæ poſtea in fine anni diſtribuūtur inter intereſſentes in genere abſq; eo quod aliquid certi habeant, petierint declarari, an iſtæ diſtributiones veniant appellatione fructuum, juxta tradita per Gemin. in c. *Præſenti, col. 5. verſ. Ex his, de offic. Ordin. lib. 6.* adeo ut qui non emiſerunt Fidei profeſſionem, ipſas diſtributiones amittant ad præſcriptum *cap. 12. ſeſſ. 24. verſ. Proviſi autem:* & quatenus amittant, an cæteris Canonicis accreſcant, vel Eccleſiæ debeantur: S. Congregatio cenſuit dicendum primò ut Canonici ſupplicent Sanctiſſimo pro gratia. Secundò ſi præbenda adeſt diſtincta à quotidianis, Canonicos lucrifacere quotidianas. Tertiò etiam dato quod non lucrifecerint, non ideo diſtributiones acceſſuras aliis Canonicis, quia diſtributiones non ſervientium accreſcunt ſervientibus; ſed iſti Canonici ſervierūt: ergo, &c. Quartò ſi contendatur omnes reditus eſſe in quotidianis, licèt aliàs S. Congregatio in una Piſtorien. inclinaverit, ut tunc habeantur loco fructuum, & ideo perdantur; tamen quia materia hæc eſt pœnalis, cenſuit amplius deliberandum.

Sanctiſſimus gratiam fecit prædictis Canonicis ut quamquam omiſerint profeſſionē Fidei; tamen fructus faciant ſuos, non obſtante decreto Concilii: idque ſive fructus ſint verè, ſive & multo magis diſtributiones, quas jure lucrifeciſſe eos Sanctitas Sua dixit, prout & Congregatio cenſuit: ſive etiā omnes fructus eſſent in quotidianis; quo caſu quotidianæ videntur loco fructuum, licèt S. Congregatio in hac materia pœnali nondum id declaraverit, ſed in omnem eventum eiſdem Canonicis Sanctiſſimus gratiam fecit.

Quod ſi inſiſtas, materiam contributionis Seminarii eſſe favorabilem, propter Eccleſiæ, & augmentum divini cultus, ut colligitur ex contextu d. cap. 18. *ſeſſ. 23.* præſertim ibi, *Quorum indoles, & voluntas ſpem afferat eos eccleſiaſticis miniſteriis perpetuo inſervituros:* & ibi, *Studium præſeferant Deo, & Eccleſiæ inſerviendi:* nec non ibi, *ut hoc Collegium Dei miniſtrorum perpetuum Seminarium ſit:* ergo diſtributiones ſuccedere debent loco fructuum, quemadmodum ſuccedunt in aliis caſibus favorabilibus, & privilegiatis. 63 Reſpondebimus hanc materiam eſſe mixtam, partim enim eſt favorabilis, reſpectu ſcilicet Seminarii, & Eccleſiæ generalis, cui ex Collegio ſuppeditantur miniſtri; partim verò odioſam, ideſt reſpectu Canonicorum, quibus ſubtrahitur pars diſtributionum, & reſpectu cultus divini in cujus favorem diſtributiones quotidianæ ſunt inſtitutæ, ut dictum eſt ſupra *n. 41. & n. 58.* At diſpoſitio partim favorabilis, & partim odioſa reſtringi debet, quatenus præjudicat alteri, vel cultui divino, ut in hac ipſa materia diſtributionum notat Abb. per illum text. in c. *Licet in 2. notab. n. 3. de præben.* & conſequenter non 64 eſt locus ſupradictæ ſubrogationi. Idque jam probavit S. Congregatio dum reſpondit ex diſtributionibus quotidianis non eſſe contribuendum Seminario, etiamſi dividantur in fine anni, & in illis univerſi Capituli reditus conſiſtant.

De verborum ſignificatione.

Cap. Novimus.

SVMMARIVM.

1 *Clericus traditur Curiæ ſæculari, quia degradatur ſæculari poteſtate præſente, cui etiam denunciatur, ut recipiat illum in ſuum forum, & n. 3. & 5.*

2 *Aliud, diſtinctio eſt repetitiva ſimilium, & facit poſitionem ejuſdem qualitatis ad præcedentia.*

Degradatio fieri non poteſt pro quolibet flagitio damnabili, & damnoſo, niſi in caſibus in jure expreſſis, ibid.

3 *Iudex laicus non poteſt prævenire Epiſcopum in proceſſu, & ſententia contra Clericum ſuper crimine atrociſſimo, niſi poſt actualem degradationem, & traditionem Curiæ ſæculari.*

4 *Privatio præſupponit habitum.*

5 *Traditio Curiæ ſæculari intelligitur fieri, quando ab ipſo Epiſcopo fit degradatio ſæculari poteſtate præſente, & pronunciatur, ut in ſuum forum recipiat degradatum.*

6 *Nec requiritur traditio manualis, ſed verbalis.*

7 *Carcer perpetuus eſt gravior pœna, quæ poſſit Clericis imponi ab Eccleſia.*

8 *Et proportionatur morti naturali.*

9 *Carcer perpetuus non debet eſſe ita durus, ut infra paucos dies carceratus moriatur.*

Nec debet tantum ſubtrahi de victu neceſſario, ut verò ſimiliter debeat mori.

10 *Et Officiales hæc facientes ſunt homicidæ, & irregulares, & num. 13. & 14.*

Mors

11 *Mors magis eſt afflictiva, quæ cum longiori languore fit.*

12 *Miſericordia grave eſt, citò occidere.*

14 *Prælatis Regularibus nefas eſt damnare ſubditum, ut fame pereat, præcipiendo aliis ne cibos deferant.*

1 NOVIMUS, Clericus traditur Curiæ ſæculari, quia degradatur ſæculari poteſtate præſente, cui etiam denūciatur ut recipiat illum in ſuum forū. Hoc dicit Io. And. Butr. Cardin. Anchar. & Abb. Finis nō reſpicit titulum, & ſecundum aliquos ponit gratiā, de quo per Io. Andr. *n. 6.* Cardin. *n. 3.*

2 In textu ibi, *propter hoc, vel aliud flagitium grave, non ſolùm damnabile, ſed damnoſum fuerit degradatus.* Pondera illam dictionem, *aliud*, quæ oſtendit non pro quolibet flagitio damnabili, & damnoſo Clericum eſſe degradandum, & tradendum Curiæ ſæculari, ſed pro illo dumtaxat, pro quo expreſsè cautum eſt in jure, ut debeat degradari: nam cùm tex. primò loquatur de falſario litterarum Apoſtolicarum, de quo eſt expreſſum in jure, ut degradetur, ut *hic*, & in cap. *Ad falſariorum ſupra de crim. falſi* & ad hoc crimen ſe referat, dum dicit propter hoc: utique dum poſtea immediatè ſubjungit, vel aliud flagitium, intelligi debet de alio ſimili, & ſic de expreſſo in jure, cùm dictio, *aliud*, ſit repetitiva ſimilium, & facit poſitionem ejuſdem qualitatis ad præcedentia, l. *Si fugitivi*, & ibi gloſ. *in ver. Alia*, *C. de ſervis fugit.* gloſ. in l. *1. ff. Mandati*, Bald. in l. *final*, *n. 1. C. de his qui à non Domin.* & quamvis Innoc. *hic n. 1.* generaliter adnotaverit, pro quolibet crimine, dummodo ſit damnabile, & damnaſum, poſſe aliquem tradi Curiæ ſæculari, tamen hoc non firmat, imò ſe poſtea remittit ad ea, quæ ſcripſit in cap. *Excommunicamus, de hæred.* ubi *num. 1.* concludit pro tribus tantùm criminibus poſſe Clericum degradari, videlicet pro crimine hæreſis, pro falſificatione litterarum Apoſtolicarum, & pro conſpiratione in propriū Epiſcopum, prout etiam tenet gloſ. *hic in ver. Tradatur*, quàm communiter ſequuntur Doctores; nec in materia degradationis poteſt fieri extenſio de caſu ad caſum etiam ex identitate, vel majoritate rationis, ut efficaciter probavi in c. *Cum non ab homine, num. 66. & 83. uſque ad n. 90. ſupra de iudiciis*, ubi plenè videas.

3 In textu ibi, *& in ſuum forum recipiat degradatum.* Pondera benè hanc litteram, quia per eam apertè reprobatur opinio Abbatis in c. *At ſi Clerici, n. 41. de iudiciis*, ubi dixit poſſe dari novā doctrinam, quod ubicumque lex civilis pro crimine atrociſſimo imponit aliquam pœnam ex ſæviſſimis, poſſit judex laicus procedere in Clericum ſuper tali crimine, & Epiſcopum prævenire in proceſſu, & ſententia; & eo degradato, legali pœna punire. Hoc enim patet eſſe falſum, quia etiam pro crimine, pro quo expreſſum eſt in jure, ut Clericus debeat degradari, ſicut eſt falſificatio litterarum Apoſtolicarum, de quo hic in tex. tamen reus non efficitur de foro ſæculari, nec judex laicus habet in eum juriſdictionem, niſi poſtea quam ab Epiſcopo fuerit actualiter degradatus ſæculari poteſtate præſente, & pronunciatum, ut in ſuū forum recipiat degradatum: per hoc enim intelligitur tradi Curię ſęculari, ut in littera: & ita ante degradationem, & traditionem hujuſmodi reus non intelligitur ab Eccleſiaſtico foro projectus: nec judex laicus poteſt ſuper tali cauſa ſe ullatenus immiſcere, ut *hic* per Io. Andr. *n. 3. in ver. Pronunciandum*, & Abb. *n. 7.* 4 ad idem c. *Degradatio, in fin. de pœnis, lib. 6.* ubi præſcribitur forma degradationis, ſecundum quam Epiſcopus pronunciat, *Eximimus te omni ordine, beneficio, & privilegio Clericali*, ut etiam habetur in Pontificali Romano *in Rubr. de Degradatione*: ergo ante actualem degradationem non erat exutus, quia privatio præſupponit habitum, l. *Decem, ff. de ver. obligat.* cap. *Ad diſſolvendum, de deſponſat. impuber.* Quod latius proſequor in primo allegato c. *Cum non ab homine, à n. 83. uſque ad n. 92. de iudic.*

5 In textu ibi, *Per hoc enim intelligitur tradi Curiæ ſæculari.* Nota hanc litteram contra eos, qui dixerunt degradatum ſtatim exutum eſſe omni privilegio Clericali, nec opus eſſe ut tradatur Curiæ ſæculari, prout communiter teneri aſſeruit Alciat, in d. c. *Cum non ab homine, num. 105. de iudic.* quam referunt Villalob. *in ſua Collectar. commun. opinion. littera C. n. 71.* & Iul. Clar. *in praxi criminal. §. fin. q. 36. verſ. Sciat autem*; etenim cùm degradatio fiat ſæculari poteſtate præſente, quando Epiſcopus pronunciat, ut judex laicus in ſuū forum recipiat degradatum, tunc intelligitur facta traditio, ut dicitur in littera unde benè Io. Andr. & ſequaces in ſumm. textus dicunt Clericum tradi Curiæ ſæculari, quia degradatur ſæculari poteſtate præſente, & ei denunciatur, ut illum in ſuū 6 forum recipiat. Salvari tamen poſſunt Doctores ſi dicamus non requiri, ut degradatus tradatur, ideſt actu conſignetur in manibus Curiæ ſæcularis quia hoc fieri intelligitur per ipſam degradationē, & pronunciationem, ut ſupra: quod benè declaratio. Andr. *hic nu. 3. in ver. Pronunciandum*, dicens non ſolùm fit degradatio, ſed etiam pronunciatio verbalis, non tamen fiet manualis traditio, ſicut quidam dicunt, ne tam rigidæ juſtitiæ ſanguinis conſentire videatur Prælatus, c. *Clerici*, & c. *Sententiam, Ne Cleric. vel Monach.* & ita non fit traditio actualis, ſed verbalis, ſecundum Abbatem Siculum *num. 7.*

7 In §. *Pro illo verò* ibi, *In perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam eum includat.* Nota hanc pœnam carceris perpetui: nam, ut inquit Innoc. *hic ad finem in ver. In perpetuum*, Eccleſia non poteſt Clericis graviorem pœnam imponere; quod etiam tenet Archid. in cap. *In memoriam, num. 11. 19. diſt.* & Cardin. *hic n. 3.* quinimo ut dicit idem Cardin. in c. *Cum non ab homine, n. 4. verſ. Oppono*, & poſt eum Aretin. *n. 53. de iudiciis*: hujuſmodi 8 pœna detruſionis in monaſterium ad agendam pœnitentiam eſt loco ultimi ſupplicii, & proportionatur morti naturali, ſaltem in eo caſu, in quo ſic detruſus ſuſtentatur pane doloris, & aqua anguſtiæ, juxta text. hic; minor enim pœna eſt ſtatim mori, quàm diu affligi, & ſalutem non ſperare.

Cæterum adverte, quia Officiales, qui [illegible] damnant Clericos in perpetuum carcerem non debēt condemnatos ponere in tali loco, vel carcere, in quo vivere non poſſint, ſicuti ſunt multi carceres Epiſcoporū Regni Franciæ pro Clericis de atroci crimine damnatis, ubi nō vivunt ultra ſex, vel octo dies, quorum pœna, ſeu mors eſt gravior patibulo ſuſpenſorum, cùm peiori, & duriori morte 10 magis languendo intereant. Et Officiales tali morte aliquos exponentes homicidæ, & irregu- 11 lares reputantur: magis enim eſt afflictiva illa

mors,

mors, quantum longiori languore &c. c. Nihilo-
minus, §. ſecundo, de ſuper. at. d. ſimil. 5. Vnde Seneca
(Acerbiſſima eſt crudelitas, quæ pœnam trahit:
ſicut è converſo, miſericordiæ genus eſt citò oc-
cidere) d. cap. Nihil enim; & ita in prædictis con-
cludit Guliel. de Monte Laud. in Clem. prima 5.
queſt. de pœnit. & remiſ. quem ibi ſequuntur Car-
29 dinal nu. 9. Anchar. n. 8. & 9. & Imol. n. 15. Henr.
Boich in hoc cap. nu. 4. Et hoc veriſſimum putat
Anchar. ubi ſupra nu. 9. cum de victu quotidiano,
vel aliis vitæ neceſſariis tantum detrahitur, ut ve-
riſimiliter debeat mori; hoc enim occidere eſt,
l. Necare ff. de liber. agnoſc. cap. Paſce famе, 86. diſt.
nec fuit intentio Canonum, dum ad pœnitentiam
peragendam dant panem doloris, & aquam an-
guſtiæ voluiſſe ut homines citò morerentur, quia
ſic via indirecta exercerent Clerici judiciū ſan-
guinis contra omnia jura, ut cap. In Archiepiſcopatu,
de raptor. & d. cap. Clericus, & cap. Sententiam,
Ne Cler. vel Monach. & faciunt hæc ſecundum An-
char. contra Epiſcopos, & Prælatos, qui Cleri-
cos de atroci crimine damnatos ponunt in gabia,
vel in loco, in quo modico tempore veriſimiliter
vivere poſſunt ut ex hoc homicidæ, & irregula-
res ſint cenſendi, ut dicit Laurentius. Ex quibus
etiam patet quàm ſit cavendum ab opinione quo-
rundam Modernorū, qui exiſtimarunt Prælatos Re-
gulares poſſe damnare ſubditum, ut fame pereat
in carcere, præcipiendo aliis ſubditis, ne cibos
ei deferant, inter quos Suarez. tom. 4. de Religion.
lib. 2. cap. 10. n. 10. & 11.

Lector.

HÆc habui, quæ mihi olim collecta in quin-
que Decretalium Libros tecum Pontificio
nutu juſſus communicarem, in quibus ſi quid uti-
le, aut bonum deprehēdas, utere, nec id ingenio,
vel labori meo in acceptis refer, ſed æternæ Sa-
pientiæ, quæ aperit os mutorum, & linguas infan-
tium facit eſſe diſertas. Si quid ſecus, & animad-
verſione aliqua, vel ſeveriore oculo dignum, ut
humanus es, veniam imbecillitati humanæ, & in-
firmitati meæ ne deneges. Cæterum quicquid eſt,
totum Sacroſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Ro-
manæ Eccleſiæ Matris omnium fidelium, & Ma-
giſtræ fidei, & veritatis judicio, ac cenſuræ ſubje-
ctum volo, ut ſi quid mihi exciderit dictum, ſcrip-
tumve, quod vel minimum ab illius mente abire
videatur, pro non dicto, ſcriptove ſit. Et ita pro-
fiteor, & teſtificor coram Deo, & Chriſto JESU,
qui eſt ſuper omnia benedictus in ſæcula. Amen.

FINIS.

UANL
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UAN
IDAD AUTÓNOMA DE NUEV
CIÓN GENERAL DE BIBLIOTE